37
8 G
16

MAG 149

Digitized by Google

Digitized by Google

DE RE
SACRAMENTARIA
CONTRA PERDUELLES HÆRETICOS
LIBRI DECEM
Duobus Tomis comprehenſi:

QUIBUS OMNIA, ET SINGULA LEGIS EVANGELICÆ SACRAMENTA Conſenſione, Univerſitate, Perpetuitate, adſtruuntur, defenduntur, vindicantur: ſimul & graviores Quæſtiones ad DISCIPLINAM, HISTORIAM, & MORALEM pertinentes;

Itemque Theologorum præcipua contentiones Scholarum methodo

AD MENTEM PRÆCEPTORIS ANGELICI
expenduntur, diſcutiuntur, explicantur.

CURA ET STUDIO

R. P. F. RENATI HYACINTI DROUVEN
Doctoris Sorbonici Ordinis Prædicatorum.

EDITIO SECUNDA.

CUM NOTIS ET ADDITIONIBUS

P. F. JOANNIS VINCENTII PATUZZI
ejuſdem Ordinis Sacræ Theologiæ Profeſſoris.

Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi: Majores tuos, & dicent tibi.
Deuteron. 32. 7.

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCLVI.

APUD THOMAM BETTINELLI.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

INDEX QUÆSTIONUM ET CAPITUM TOMI SECUNDI.

QUÆSTIONES LIBRI SEXTI.

QUÆSTIO PRIMA.

De virtute pœnitentiæ. Pag. 1

Caput primum: quid & quotuplex pœnitentia ſit. ibid.
§. primus: nomen pœnitentiæ explicatur. ibid.
§. Secundus. Pœnitentiæ definitio affertur & explicatur. ibid.
Concluſio. *Pœnitentia non ſolum eſt nova vita, ſive reſipiſcentia, ſed etiam vitæ veteris odium, cum voluntate ſatisfaciendi conjunctum eſſentialiter importat.* 3
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Sanctis Patribus. ibid.
Probatio tertia, ex ratione. 4
§. tertius. Solvuntur argumenta Lutheri. ibid. & ſeq.
§. quartus. Multiplex pœnitentiæ diviſio explicatur. 5
Caput ſecundum: utrum & qualis virtus ſit pœnitentia? ibid.
§. primus: oſtenditur pœnitentiam eſſe virtutem proprie dictam. ibid.
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex eo quod pœnitentia habeat veri ſacrificii rationem. 6
Probatio tertia, ex ipſa definitione virtutis. ib.
§. ſecundus: ſolvuntur objectiones. 7
§. tertius: proponuntur & reſolvuntur quædam quæſtiones. 8
Q. 1. Utrum pœnitentia ſit virtus infuſa? ibid.
Reſpondeo affirmative. ibid.
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Eccleſiæ definitionibus. ibid.
Probatio tertia, ex Theologica ratione. 9
Objectio. ibid.
Q. 2. Utrum pœnitentia ſit virtus ſpecialis. ib. & ſeq.
Reſp. affirmative. ibid.
Objectio. 10
Q. 3. Ad quodnam virtutis genus pœnitentia revocetur? ibid.
Reſp. partim ad juſtitiam, partim revocari ad caritatem. ibid.
Q. 4. pœnitentiæ quodnam ſit objectum, quis finis? 11
Caput tertium: utrum & quomodo pœnitentia ſit homini neceſſaria? ibid.
§. primus: oſtenditur pœnitentiam homini lapſo neceſſitate medii eſſe neceſſariam. 12
Probatio prima, ex oraculis veteris teſtamenti. ibid.
Probatio ſecunda, ex novo Teſtamento. 12
Probatio tertia, ex Sanctis Patribus. ibid.
Probatio quarta, ex Theologica ratione. ibid.
§. ſecundus: oſtenditur pœnitentiam homini lapſo eſſe neceſſitate medii neceſſariam. ibid.
Probatio prima, ex auctoritate Scripturæ. ibid.
Probatio ſecunda, ex Sanctis Patribus. 13
Probatio tertia, ex Theologica ratione. ibid.
§. tertius: oſtenditur pœnitentiam non ex divina tantum inſtitutione, ſed ex ſua natura habere, quod ſit medium neceſſarium ad ſalutem. ibid.
Argumentum I. ex Concilio Tridentino. ibid.
Argumentum II. ex Sancto Thoma. ibid.
Argumentum III. ex Theologica ratione. ibid.
§. quartus: proponuntur & reſolvuntur objectiones. ibid. & ſeq.
§. quintus: duabus Quæſtionibus ſatisfit. 16. & ſeq.
Caput quartum: quibus gradibus ad pœnitentiæ virtutem perveniatur. 18
§. primus: oſtenditur, ſex veluti gradibus ad pœnitentiæ virtutem aſcendi. ibid.
Explicatur aſſertio per partes. ibid.
1. Dei convertentis operatio. ibid.
2. Motus fidei. 19
3. Motus timoris ſervilis. 20
4. Motus ſpei. 5. motus caritatis. 6. motus timoris filialis. ibid.
§. ſecundus: proponuntur & reſolvuntur quædam quæſtiones. ibid.

QUÆSTIO II.

De Sacramenti pœnitentiæ exiſtentia & veritate. 22

§. Primus: oſtenditur, ante ſæculum decimum ſextum, a nemine Chriſtiano Sacramentum pœnitentiæ eſſe negatum. 23
§. ſecundus: primi omnium ſæculo decimo ſexto Lutherani, Zuingliani, & Calviniſtæ, a fide Sacramenti pœnitentiæ receſſerunt. ibid.
§. tertius: pœnitentiam eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum, omni argumentorum genere demonſtratur. 24
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Præſcriptione. 25
Probatio tertia, ex Traditione. 26
§. quartus: eliduntur hæreticorum cavilli. 28
§. quintus: quo tempore fuerit Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum? 32

QUÆSTIO III.

De partibus Sacramenti pœnitentiæ generatim. 32

Caput primum: de materia per Sacramentum pœnitentiæ abolenda. 33
§. primus: errores recenſentur. ibid.
§. ſecundus: oſtenditur nullam prorſus eſſe peccatum, quod non poſſit per pœnitentiam expiari. 34
Probatio prima: ex inexhauſta Dei miſericordia. ibid.
Probatio ſecunda: ex divinis comminationibus contra peccatores impœnitentes effuſis. ibid.
Probatio tertia: ex teſtimoniis ſcripturarum ad Sacramentum pœnitentiæ pertinentibus. ibid.
Probatio quarta: ex decretis Eccleſiæ contra Montaniſtas & Novatianos. 35
Probatio quinta: ex traditione Sanctorum Patrum. ibid.
§. tertius ſolvuntur objectiones. ibid.
Caput ſecundum. Articulus I. de materia ex qua Sacramentum pœnitentiæ conſtat. 40
Articulus II. de materia proxima Sacramenti pœnitentiæ, ſive ex qua ipſum Sacramentum conſtat. 41
Articulus III. Scholarum diſſidia componuntur. 42
§. primus: referuntur opiniones. ibid.
§. ſecundus: oſtenditur Scoti opinionem, fidei nihil habere contrariam. ibid.
§. tertius: oſtenditur Sancti Thomæ doctrinam propius ad veritatem accedere. 43
§. quartus: Scotiſtarum argumenta ſolvuntur. 44
Appendix, de impoſitione manuum: utrum Sacramenti pœnitentiæ materia dici poſſit? 45
Objectio. ibid.
Caput tertium: de forma Sacramenti pœnitentiæ. 42
Ritus Græcorum. 46

QUÆSTIO IV.

De contritione. 48

Caput primum: quid & quotuplex ſit contritio? ibid.
Q. 1. contritionis nomine quid ſignificetur. ibid.
Q. 2. quid ſit contritio? 49
Q. 3. quodnam ſit objectum contritionis? ibid.
Q. 4. utrum pœna peccatis debita, ad objectum contritionis pertineant. ibid.
Q. 5. utrum abſolute neceſſarium ſit, pro numero peccatorum, actus contritionis multiplicare. ibid.
Q. 6. quantus & quam vehemens debeat eſſe actus contritionis? ibid.
Q. 7. utrum contritio poſſit eſſe nimia. 50
Q. 8. quibus conditionibus vera contritio contineatur. ibid.
Q. 9. An ſufficiat ad effectum Sacramenti contritio exiſtimata. 51
Q. 10. An contritio quæ Sacramenti pœnitentiæ pars eſt debeat eſſe formalis, aut virtualis ſufficiat? ibid.
Q. 11. An contritio juncta eſſe debeat cum certo, & expreſſo propoſito deinceps non peccandi. 52
Quare quæ ſit contritionis diviſio. 52
Q. 12. quid ſit contritio perfecta, quid imperfecta. ibid.
Q. 13. utrum propriis nominibus perfecta & imperfecta contritio diſtinguantur. ibid.
Q. 14. voces contritionis & attritionis qui differant. ibid.
Q. 15. utrum contritio & attritio ſpecie differant? ibid.
Q. ultimo, utrum Græci cum Latinis in doctrina contritionis conſentiant? ibid.
Caput ſecundum: utrum ad Sacramentum pœnitentiæ perfecta contritio ſit neceſſario afferenda? 53
Articulus primus. De efficacia, & modo contritionis perfectæ ad inducendam peccatoris juſtificationem. 53
Articulus II. De opinione perfectam contritionem exigente, quale debeat eſſe judicium? 56
§. primus: contritionem perfectam exigentium opinio refutatur. ibid.
Argumentum I. Ex inſtitutione Sacramenti pœnitentiæ. ibid.
Argumentum II. Ex clavium poteſtate Eccleſiæ data. 57
Argumentum III. Ex veritate formæ Sacramentalis. ibid.
Argumentum IV. Ex diverſis Sanctorum Patrum ſententiis. ibid.
Argumentum V. Ex auctoritate Concilii Tridentini. 58
Argumentum VI. Ex auctoritate Sancti Thomæ. ibid.
§. ſecundus: Refutantur objectiones. ibid.
Articulus III. utrum ſententia exigentium contritionem perfectam, damnata ab Eccleſia fuerit. 61
§. primus: oſtenditur opinionem eorum, qui perfectam contritionem a pœnitentibus exigebant, nullo Eccleſiæ ſolemni decreto proſcriptam. ibid.
Probatio prima: ex temporibus, quæ celebrationem Tridentini Concilii præceſſerunt. 62
Probatio ſecunda: ex tempore, ipſaque celebratione Concilii Tridentini. ibid.
Argumentum I. Ex eo quod Concilium Tridentinum, non ad Theologorum diſcutiendas opiniones, ſed ad Lutheri aliorumque hæreſes exterminandas coactum eſſet. ibid.
Argumentum II. Ex facto quodam Æmiliani, Tudetani in Hiſpania Epiſcopi. 63
Argumentum III. Ex Theologorum qui Synodo interfuerant, ſilentio ac confeſſione. ibid.
Probatio tertia: ex tempore quod Concilii celebrationem ſecutum eſt. 64
§. ſecundus: diluuntur adverſariorum oppoſitiones. ibid. & ſeq.
Caput tertium: utrum contritio imperfecta, ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concepta, ſit bona & utilis? 67
Articulus I. de timore pœnarum, an bonus ſit? ibid.
§. primus: timor quotuplex? ibid.
§. ſecundus Lutheri doctrina exponitur. 68
§. tertius: oſtenditur attritionem ex gehennæ & pœnarum metu conceptam, utilem eſſe, & ad juſtificationem diſponere. ibid.
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Sanctis Patribus. ibid.
Probatio tertia, ex eo quod timor pœnarum Spiritu Sancto movente concipiatur. 69
Probatio quarta, ex Theologica ratione. ibid.
§. quartus: refutantur argumenta Lutheri. ibid. & ſeq.
Articulus ſecundus: utrum attritio ex turpitudinis peccati conſideratione concepta, ſit bona & utilis? 71
Caput quartum: utrum attritio ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ metu concepta, ſit ita bona & utilis, ut ad juſtificationem in Sacramento obtinendam, abſque alio Dei amore ſufficiat? ibid.
Articulus I. Oſtenditur, non ſufficere in Sacramento attritionem, ex ſolo gehennæ & pœnarum metu conceptam. 72
§. primus: afferuntur argumenta. ibid.
Argumentum I. Ex eo quod timor gehennæ omnem non excludat voluntatem peccandi. ibid.
Argumentum II. Ex eo quod gehennæ timor non ſufficiat ad cordis converſionem. 73
Argumentum III. Ex novitate doctrinæ, timoris ſervilis ſufficientiam propugnantis. 74

§. ſe-

§. *ſecundus : diluuntur contraria argumenta.* 75 & ſeq.
Articulus ſecundus : divini, ſaltem initialis, ad veram contritionem neceſſitas demonſtratur. 79
§. *primus : proferuntur argumenta.* ibid.
Probatio prima ex ſacris litteris. ibid.
Probatio ſecunda : ex eo quod poſita ſententiæ contrariæ veritate, divini amoris neceſſitas penitus evaneſcat. 80
Probatio tertia, ex Sanctis Patribus. 81
Probatio quarta : ex Theologis veteribus. 85
Probatio quinta : ex Theologis Tridentino Concilio æqualibus, & poſterioribus. 87
Probatio ſexta & ultima : ex Græcorum Orientaliumque conſenſione. 88
§. *ſecundus : ſolvuntur objectiones.* 89
1. *diſcutitur argumentum ductum ex efficacia Sacramenti.* ibid. & ſeq.
2. *expenditur, & reſolvitur argumentum, ex Concilii Tridentini auctoritate petitum.* 95
Oſtenditur 1. Concilium Tridentinum quæſtionem hanc attingere noluiſſe. ibid.
Oſtenditur 2. magis in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam Patres propendiſſe. 96
Articulus III. quis & qualis debeat eſſe amor, ad Sacramentum pœnitentiæ afferendus? 102
§. *primus : proponuntur opiniones.* ibid.
§. *ſecundus : oſtenditur, amorem ad Sacramentum afferendum, caritatis, benevolentiæ, & amicitiæ eſſe, quo nimirum peccator Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipit.* 103
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Patribus. 104
Probatio tertia, ex Sancto Thoma. ibid.
Probatio quarta, ex Concilio Tridentino ibid.
Probatio quinta, ex eo quod caritatis, non ſecus ac ſpei & fidei ſuæ debeant in reconciliationis negotio eſſe partes. 105
Corollarium I. 106
Corollarium II. 107
Corollarium III. 108
§. *tertius : Eliduntur objectiones.* ibid. & ſeq.

QUÆSTIO V.

De Confeſſione. 114

Caput primum. De confeſſionis Sacramentalis neceſſitate. ibid.
§. *primus : errores notantur.* ibid.
§. *ſecundus : oſtenditur, confeſſionem Sacramentalem, ab iis qui poſt baptiſmum, in peccatum aliquod mortale lapſi fuerint, ex inſtitutione Chriſti, ſacerdotibus neceſſario faciendam.* ib.
Probatio prima : ex Scripturis. 115
Probatio ſecunda, ex Præſcriptione. ibid.
Probatio tertia : ex Patrum traditione. 116
§. *tertius : eliduntur hæreticorum objectiones.* 118 & ſeq.
Corollarium III. 120
§. *tertius : eliduntur Objectiones.* ibid. & ſeq.
§. *quartus : quædam difficultates confeſſionis neceſſitatem ſpectantes reſolvuntur.* 124
Caput *ſecundum : de confeſſionis conditionibus* 125
Q. 1. *quibus conditionibus confeſſio Sacramentalis conſtituatur.* ibid.
Q. 2. *quæ ſit confeſſionis materia.* ibid.
Q. 3. *utrum confeſſio ut bona & valida ſit, integra eſſe debeat.* ibid.
Q. 4. *utrum ad formalem confeſſionis integritatem neceſſaria ſit declaratio circumſtantiarum.* 126
Q. 5. *utrum ad confeſſionis integritatem neceſſaria ſit peccatorum dubiorum declaratio.* 128
Q. 6. *utrum integram confeſſionem edidiſſe putandus ſit, qui peccata ſua in duas veluti claſſes partitus, unam quidem partem uni ſacerdoti, alteram alteri declaravit.* 129

Q. 7. *utrum nullo caſu dividi confeſſio poſſit.* ibid.
Q. 8. *cur ſimplex debere eſſe dicatur confeſſio.* ibid.
Q. 9. *quorſum dicatur confeſſionem humilem eſſe debere.* ibid.
Q. 10. *unde noſcatur, humilem non eſſe confeſſionem.* 130
Caput *tertium : de ſecreto, ſive ſigillo confeſſionis.* ibid.
Q. 1. *utrum peccata occulta publice confitendi extet aliquod divinum mandatum.* ibid.
Q. 2. *utrum aliquando in uſu fuerit occultorum peccatorum confeſſio publica.* ibid.
Q. 3. *utrum hodie, pœnitentibus publice confitendi, vel facultas fieri poſſit, vel imponi neceſſitas.* ibid.
Q. 4. *utrum ſaltem peccatores publici ad publicam pœnitentiam & confeſſionem adigi poſſint.* ibid.
Q. 5. *utrum ſacerdos qui confeſſionem excepit, teneatur ad ſecretum.* ibid.
Q. 6. *quæ res cadant ſub ſigillum confeſſionis.* 131
Q. 7. *utrum vita functo pœnitente, ſacerdoti liceat confeſſionem ejus revelare.* ibid.
Q. 8. *cujus peccati reus eſſet ſacerdos confeſſionem revelans.* ibid.
Q. 9. *utrum alii præter ſacerdotem ſecreti lege teneantur.* ibid.
Q. 10. *utrum ſacerdos ad exteriorem Eccleſiæ aut ſocietatis gubernationem, ejuſque utilitatem, cognitione quam via confeſſionis habuerit uti poſſit?* 132
Q. 11. *utrum ſacerdos cui ſola confeſſione compertum eſt, indignum aliquem eſſe Eccleſiaſtica dignitate, vel cœnobii præfectura, poſſit ei ſuffragium denegare, & ejus electioni reſiſtere.* ibid.
Q. 12. *utrum pariter propter crimen ſolo confeſſione cognitum poſſint Sacramenta negari?* ibid.
Q. 13. *utrum volente pœnitente, ſigillum confeſſionis abrumpere liceat?* 133

QUÆSTIO VI.

De Satisfactione. ibid.

Caput primum : de neceſſitate ſatisfactionis. ib.
§. *primus. Hæreſis refutatur.* idid.
Oſtenditur primo : peccatum poſſe condonari a Deo, ſimulque ſolvi pœnæ æternæ reatum, manente debito pœnæ temporalis. 134
Argumentum I. Ex Scriptura. ibid.
Argumentum II. Ex Patribus. ibid.
Oſtenditur II. Satisfactione pœnitentium, ſatisfactioni Chriſti non derogari. 135
Oſtenditur III. Pœnas temporales a Deo peccatoribus intentatas poſſe per pœnitentiam & bona opera redimi, quæ vere ſatisfactionis rationem habeant. ibid.
§. *ſecundus : eliduntur hæreticorum cavilli.* 136 & ſeq.
§. *tertius : explicantur variæ quæſtiones.* 138
Q. 1. *utrum ſatisfactio in re ſuſcepta, & executioni mandata ad eſſentiam Sacramenti pertineat?* ibid.
Q. 2. *utrum ſatisfactio ſtare poſſit cum actu vel affectu peccati mortalis!* ibid.
Q. 3. *utrum poſſit pœnitens pro uno peccato ſatisfacere alio retento.* 139
Q. 4. *utrum affectu peccati depoſito, poſſit eum ejuſdem reatu ſatisfactio conciliari?* ibid.
Q. 5. *utrum poſſit pro altero ſatisfacere.* 140
Q. 6. *utrum iis ſolum operibus Deo ſatisfiat, quæ a ſacerdotibus imponuntur.* ibid.
Q. 7. *quid utilitatis ſatisfactio habeat.* 141
Q. 8. *utrum de ſatisfactione poſſit pœnitens gloriari.* ibid.
Caput ſecundum : ſatisfactioni quis modus ponendus. ibid.

§. *primus: antiqua Eccleſiæ in imponendis ſatisfactionibus diſciplina deſcribitur.* ibid.
Probatio prima: a temporibus Apoſtolicis, ad Novatianorum exortum. ibid.
Probatio ſecunda: ex Sanctorum Patrum doctrina. 142
Probatio tertia: ex diſciplina occaſione Novatianorum ſchiſmatis inſtituta. 143
I. De flentium ſtatione. 144
II. De audientium ſtatione. ibid.
III. De ſubſtratorum ſtatione. ibid.
IV. De conſiſtentium ſtatione. 145
Probatio quarta: ex diſciplina quæ pœnitentiæ publicæ abrogationem in Oriente & Occidente excepit. ibid.
§. *Secundus: oſtenditur, quamquam exterior diſciplina mutata ſit, eumdem tamen vigere Eccleſiæ ſpiritum; adeoque opera pœnitentiæ pro gravitate criminum exigenda.* 146
§. *tertius: antiqui pœnitentiæ canones deſcribuntur.* 148 & ſeq.
§. *quartus explicantur quæſtiones quædam neceſſaria.* 152
Q. 1. Utrum olim pro gravi quolibet peccato, etiam occulto, publica pœnitentia indiceretur? ibid.
Q. 2. Quæ tanti rigoris cauſa fuerit? ibid.
Q. 3. Utrum juxta hodiernam diſciplinam pœnitentia publica peccatores plecti poſſint? ibid.
Q. 4. Quid ſi pœnitens publicæ ſatisfactionis onus ferre recuſet; numquid Eccleſiæ clementia, & ſacerdotis indulgentia dignum erit, ut pœnam publicam in occultam mutet? 153
Q. 5. Utrum differant pœnitentia publica, & ſolemnis? ibid.
Q. 6. Quæ ſint præcipua ſatisfactionis opera? ib.
Q. 7. In imponendis ſatisfactionibus quæ ratio ſit tenenda? ibid.
Q. 8. Quid agere debeat pœnitens, cui, attenta criminis gravitate, ſatisfactio levior impoſita fuerit? 154
Q. 6. Infirmis quæ ſatisfactio ſit imponenda. ib.
Q. 10. Utrum neceſſe ſit abſolutionem ſatisfactione præcedi? ibid.
Q. 11. Utrum penes ſacerdotem ſit, beneficium abſolutionis differre, donec pœnitens ſatisfactionem ex toto, vel ex parte perſolverit? ibid.
Q. 12. Utrum in ſacerdotis arbitrio ſit, ſatisfactionem ab altero ſacerdote impoſitam commutare ac moderari? 155

QUÆSTIO VII.

De indulgentiis. 156

CApit primum: Eccleſia ad indulgentias concedendas, contra hæreticos auctoritas vindicatur. 157
§. *primus: notantur errores.* ibid.
§. *ſecundus: indulgentiarum nomen & definitio explicatur.* ibid.
§. *tertius: veritas indulgentiarum adſtruitur.* 158
Argumentum I. Ex eo quod Eccleſia indulgentias omni retro ætate conceſſerit. ibid.
Argumentum II. Ex clavium poteſtate. 159
Argumentum III. Ex communione Sanctorum. 160
Corollarium: de indulgentiarum ad utilitate. ibid.
§. *quartus: diluuntur objectiones.* 161 & ſeq.
Caput ſecundum: cætera ad indulgentias pertinentia, breviter explicantur. 166
§. *primus: de diverſitate indulgentiarum.* ibid.
Q. 1. Quid ſit indulgentia plenaria? ibid.
Q. 2. Quid ſit indulgentia ſeptem annorum, unius anni, quadraginta dierum? &c. ibid.
Q. 3. Indulgentia Jubilæi quid ſit? ibid.
Q. 4. Jubilæum cur dictum fuerit? 167
Q. 5. Clementi *VI. quæ cauſa fuerit, Jubilæum ad annum quinquageſimum reducendi.* ibid.
Q. 6. Urbanum *VI. &* Paulum *II. quid moverit, ut ille quidem anno quolibet trigeſimo tertio, iſte vero vigeſimo quinto recurrente Jubilæum concederent?* ibid.
Q. 7. Utrum hactenus Pauli *II. de Jubilæo conſtitutio intacta viguerit?* ibid.
Q. 8. Quid utilitatis Jubilæum fidelibus afferat. ibid.
§. *ſecundus: de indulgentiarum miniſtro.* ibid.
Q. 1. Qui ſint ordinarii indulgentiarum miniſtri? ibid.
Q. 2. Utrum omnium Epiſcoporum par ſit in indulgentiis concedendis facultas. ibid.
Q. 3. Utrum ſaltem quidquid Summus Pontifex in univerſa Eccleſia, idem Archiepiſcopus aut Epiſcopus, in ſua Provincia aut Diœceſi poſſit? ibid.
Q. 4. Utrum juris divini ſit illa Epiſcoporum a Summo Pontifice differentia in poteſtate indulgentias largiendi? 168
Q. 5. an presbyteri ſimplices poſſint ex commiſſione eſſe extraordinarii indulgentiarum miniſtri? ibid.
Objectio. ibid.
Q. 7. Ad quos pertineat indulgentias publicare. ibid.
Q. 7. Qua primum occaſione cœperit, indulgentias publicandi quæſtoribus Provincia demandari? ibid.
Q. ultimo, quæ cauſa fuerit, quæſtorum officium abolendi! 169
§. *tertius: de ſubjecto & conditionibus indulgentiarum?* ibid.
Q. 1. Quodnam ſit indulgentiarum ſubjectum? ibid.
Q. 2. Utrum animæ defunctorum in purgatorio detentæ, ſint indulgentiarum ſubjectum? ibid.
Q. 3. Cur indulgentiæ, per modum abſolutionis non defunctis concedantur; cur affirmant Summi Pontifices, ſe eas in eorum gratiam Apoſtolica auctoritate largiri? 170
Q. 4. utrum indulgentiæ in gratiam defunctorum conceſſæ illis neceſſario & infallibiliter ad relaxationem pœnarum purgatorii proſint? ibid.
Q. 5. Cur aliqua altaria privilegiata dicantur? ibid.
Q. 6. utrum indulgentia Jubilæi non alibi quam Romæ concedatur? ibid.
Q. 7. utrum quocumque prætextu datæ indulgentiæ valeant? ibid.
Q. 8. qua conditione fideles poſſint fieri indulgentiarum participes. 171

QUÆSTIO VIII.

De forma Sacramenti pœnitentiæ, ſive de abſolutione. ibid.

CAput primum: utrum Chriſtus abſolvendi poteſtatem Eccleſiæ revera contulerit? ibid.
§. *primus: oſtenditur Chriſtum abſolvendi poteſtatem revera Eccleſiæ contuliſſe.* ibid.
Argumentum I. Ex eo quod Chriſtus quam habebat poteſtatem cum Eccleſia communicaverit. ibid.
Argumentum II. Ex Eccleſiæ clavibus. ibid.
Argumentum III. Ex perpetua traditione. 172
§. *ſecundus: clavium notio datur.* ibid.
Caput ſecundum: qua ratione ac verborum formula poteſtas abſolvendi exerceatur. ibid.
Q. 1. qua ſit forma Sacramenti pœnitentiæ? ib.
Q. 2. quot modis poſſit actus judicialis abſolutionis enuntiari? ibid.
Q. 3. quis modus ſit neceſſario uſurpandus. ibid.
Q. 4. quæ ſit forma abſolvendi in Latina Eccleſia? 173
Q. 5. utrum hæ voces debeant neceſſario exprimi: a peccatis tuis? ibid.
Q. 6. utrum expreſſa Trinitatis invocatio neceſſaria ſit? ibid.
Q. 7. utrum perſona cui Sacramentalis abſolutio datur, debeat neceſſario deſignari per pronomen te? id.

Q. 8. *utrum ſorma indicativa ſemper in Latina Eccleſia fuerit uſurpata?* ibid.
Q. 9. *utrum ſolemni Eccleſiæ Latinæ decreto forma deprecativa rejecta ſit?* 124
Q. 10. *quæ Græcorum & Orientalium forma ſit?* ib.
Q. 11. *de Græcorum forma quid ſentiendum.* ib.
Q. 12. *quid ſi Latinus aliquis ſacerdos ſolam formam deprecativam indicativa poſthabita, adhiberet?* ibid.
Caput tertium: de Abſolutione per litteras, ſive per internuncium data. ibid.
§. *Primus. Confeſſio facta per litteras Sacerdoti abſenti nec licita, nec Sacramentalis confeſſio eſt, cui abſolutio impendi valide poſſit.* ibid.
§. *ſecundus: Etiam ante Clementis VIII. Decretum Confeſſio facta per litteras, vel internuncium irrita, ac nulla erat.* 175

QUÆSTIO IX.

De miniſtro Sacramenti pœnitentiæ. 176
§. P*Rimus: oſtenditur ſolos ſacerdotes legitimos Sacramenti pœnitentiæ eſſe miniſtros.* ibid.
Probatio prima: ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda: ex traditione. 177
Probatio tertia: ex Theologica ratione. ibid.
§. *ſecundus: proponuntur & reſolvuntur objectiones* ibid. & ſeq.
§. *tertius: reſolvuntur pleraque neceſſariæ quæſtiones.* 180
Q. 1. *utrum hoc ipſo, quod aliquis eſt ſacerdos, valide abſolutionem impartiri poſſit?* ibid.
Q. 2. *quis ſacerdos jurisdictionem habeat?* ibid.
Q. 3. *utrum ſacerdos in una diœceſi approbatus, hoc ipſo poſſit in aliis diœceſibus, ſine nova aliorum Epiſcoporum approbatione confeſſiones excipere?* 181
Q. 4. *utrum in una diœceſi approbatus, pro ſemper, & quod omnes ejuſdem perſonas approbatus cenſendus ſit?* ibid.
Q. 5. *utrum ſacerdos, titulo beneficii habens ordinariam in ſua Parochia jurisdictionem, per totam diœceſim ſit approbatus?* ibid.
Q. 6. *utrum hoc ipſo quod aliquis vel ordinariam, vel delegatam habet jurisdictionem, poſſit ab omni indifferenter peccato, ſine nova conceſſione abſolvere.* ibid.
Q. 7. *Si urgeat caſus neceſſitatis, utrum poſſit ſacerdos quilibet, etiam non delegatus, & a quolibet peccato abſolvere.* 182
Q. 8. *quid utilitatis caſuum reſervatio habeat.* ib.
Q. 9. *quid facto opus ſit, ut caſuum reſervatio fidelibus revera utilis ſit.* ibid.
Q. 10. *utrum a caſibus Epiſcopo reſervatis poſſit aliquis, non obtenta ejus ſpeciali approbatione abſolvere.* ibid.
Q. 11. *utrum caſuum reſervatio ab antiquo obtineat.* ib.
Q. 12. *utrum liberum unicuique ſit, quemvis presbyterum ab Epiſcopo approbatum, ad faciendam ei confeſſionem eligere.* ibid.
Q. 13. *utrum hæc regula univerſaliter, abſque exceptione ſit vera.* ibid.
Q. 14. proprii ſacerdotis *nomine quis intelligendus.* ibid.
Q. 15. *utrum canon Lateranenſis ita de Parochis intelligi debeat, ut Summus Pontifex, Epiſcopi, & ab iis abſque reſtrictione temporis approbati, excluſi ſignificentur.* 183
Q. 16. *confeſſariorum quæ dotes eſſe debeant.* 184

QUÆSTIO X.

De ſubjecto Sacramenti pœnitentiæ. ibid.
§. P*Rimus: oſtenditur, ſæpius ab uno eodemque pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipi poſſe.* ibid.
§. *ſecundus: ſolvuntur quædam objectiones.* 185
§. *tertius: reſolvuntur aliquæ quæſtiones.* 187
Q. 1. *utrum ſtatim atque pœnitens peccata ſua declaraverit, reconciliationis beneficio ſit donandus.* ibid.
Q. 2. *quibus ſpeciatim differenda, abſolutio vel neganda.* ibid.
Q. 3. *utrum confeſſarius teneatur pœnitentem interrogare.* 188
Q. 4. *utrum ſtatim atque mortaliter aliquis peccavit, confeſſionis præcepto obligetur.* ibid.
Q. 5. *utrum ad plures annos remitti abſque peccato confeſſio poſſit.* ibid.
Q. 6. *utrum præcepto confeſſionis annuæ confeſſione ſacrilega ſatisfiat.* 189
Canones Tridentini de pœnitentia. ibid.

QUÆSTIONES

LIBRI SEPTIMI.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum extremæ unctioni ratio Sacramenti conveniat. pag. 190
C*Aput primum. Extremam unctionem, verum ac proprie dictum legis novæ Sacramentum eſſe monſtratur.* ibid.
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Traditione. 191
Probatio tertia, ex Præſcriptione. 193
Caput ſecundum. Eliduntur hæreticorum cavilli. 194
I. Proponitur, & reſolvitur objectio prima. ibid. & ſeq.
II. Diluitur objectio ſecunda 193 & ſeqq.
Caput tertium. Extremæ unctionis diverſa nomina, & definitio proponuntur. 201

QUÆSTIO II.

De materia extremæ unctionis. 202
C*Aput primus. De materiam remota.* ibid.
§. *primus. Oſtenditur oleum olivarum, neceſſarium eſſe hujus Sacramenti materiam.* ibid.
Objectio. ibid.
§. *ſecundus. Qua conditione oleum extremæ unctionis materia ſit?* 203
Quæritur 1. *utrum oleum infirmorum debeat ſpeciali benedictione conſecrari?* ibid.
Q. 2. *itane neceſſaria ſit benedictio olei, ut ad eſſentiam Sacramenti pertineat.* ibid.
Objectio. ibid.
Q. 3. *quare oleum extremæ unctionis oporteat eſſe benedictum.* 204
Q. 4. *a quo debeat olei benedictio fieri.* ibid.
Q. 5. *utrum Græcorum & Orientalium a Latinis diſcrepantia habeat aliquid fidei, & extremæ unctionis naturæ contrarium.* 205
Q. 6. *Græcorum & Orientalium diſciplinæ quæ ſit origo.* ibid.
Q. 7. *Si ſacerdos imprudenter oleum non benedictum adhibuerit, quid agendum.* ibid.
Q. 8. *utrum oleo ad Sacramentum deſtinato, liceat balſamum, aut liquorem quemvis extraneum admiſcere?* ibid.
Q. 9. *Quid ſi oleum benedictum deficeret, nec commode aliunde haberi poſſet.* ibid.
Caput ſecundum. De extremæ unctionis materia proxima. 207
§. *primus. Quæ partes corporis ungi deberent, nec in Scriptura definite, nec in traditione præſcriptum indeque magna rituum oborta diverſitas.* ib.
§. *ſecundus. Quædam dubia reſolvuntur.* 208
Q. 1. *Utrum omnes quæ in Latina Eccleſia ſolent*

fieri unctiones, ad Sacramentum neceſſariæ ſint exiſtimandæ? ibid.
Q. 2. Quid facto opus ſit ergo infirmos, qui caſu, vel natura membro aliquo caruerint, eorum in quibus unctio fieri debet? ibid.
Q. 3. Ubi ejuſdem ſenſus gemina organa, aut membra ſunt, utrumne in ſingulis debeat unctio fieri, & forma proferri. ibid.
Q. 4. Quid ſi utrimque membrum aliquod, obvium ſacerdoti fuerit, utra magis pars ad unctionem eligenda? ibid.
Q. 5. An poſſit aſſignari congrua ratio, cur junguntur partes quædam determinatæ in Eccleſia Latina. ibid.
Q. 6. Quid in unctione obſervandum. 209
Q. 7. Utrum manus immediato contactu debeat unctio fieri. ibid.

QUÆSTIO III.

De forma extremæ unctionis. ibid.

Oſtenditur primo, extremam unctionem non ſecus ac cætera Sacramenta formam propriam ex divina inſtitutione habere. ibid.
Oſtenditur ſecundo, formam extremæ unctionis, qualis ubique hodie obſervatur, verbis deprecativis enuntiari. 210
Oſtenditur tertio, formam extremæ unctionis in Latina Eccleſia olim verbis abſolutis expreſſam. ibid.
Corollarium I. ibid.
Corollarium II. 211
Objectio I. volentium, formam extremæ unctionis non poſſe in oratione conſiſtere. ibid.
Objectio II. Volentium, extremæ unctionis formam, veram, niſi deprecatoria fuerit, eſſe non poſſe. 212
Proponuntur & reſolvuntur quædam quæſtiones, 213
Q. 1. Utra forma convenientior ſit, indicativa, an deprecatoria? ibid.
Q. 2. Utrum formam inter Græcorum & Latinorum conſenſio ſit? ibid.
Q. 3. Utrum omnes & ſingulæ harum formarum particulæ pertineant ad eſſentiam Sacramenti? ibid.

QUÆSTIO IV.

De auctore & miniſtro extremæ unctionis. 214

Caput primum. De extremæ unctionis auctore. ibid.
§. primus. Utrum extrema unctio immediate a Chriſto ſit inſtituta? ibid.
Oſtenditur I. extremam unctionem immediate a Chriſto ſancitam. ibid.
Probatio I. ex Analogia aliorum Sacramentorum. ib.
Probatio II. ex antiquitatis conſenſione. ibid.
Probatio III. ex Concilio Tridentino. 216
Oſtenditur II. Hugonis & ſequacium ejus opinionem, non eſſe ab Eccleſia expreſſe damnatam; quamquam ſine temeritate & violatæ fidei ſuſpicione defendi modo non poſſet. 216
§ ſecundus. Quo tempore fuerit extrema unctio inſtituta? 217
Oſtenditur, opinionem volentium, hoc Sacramentum Marci 6. capite inſtitutum, parum probabilitatis habere. ibid.
Argumentum I. ex Concilio Tridentino. ibid.
Argumentum II. ex eo quod in unctionem quam Paulus memorat, ratio Sacramenti non quadret. ibid.
Caput ſecundum. De extremæ unctionis miniſtro. 218
§. primus. Utrum extremæ unctionis miniſter, ſacerdos neceſſario eſſe debeat. ibid.
Oſtenditur miniſtrum extremæ unctionis, non alium eſſe poſſe quam ſacerdotem. ibid.
Probatio I. Ex Scripturis. ibid.
Probatio II. Ex præſcriptione & perpetua Eccleſiæ diſciplina. ibid.
Probatio III. ex ſententiis Sanctorum Patrum. ibid.
Diluuntur quædam difficultates. ibid. & ſeq.
§. ſecundus. Utrum ad extremæ unctionis miniſterium ſacerdos unus ſufficiat, aut plures neceſſario requirantur? 220
Oſtenditur, & ab uno, & a pluribus valide conferri poſſe. ibid.
Probatio primæ partis. ibid.
Probatio ſecundæ partis, 221
Objectio. 222
§. tertius. Solvuntur quædam quæſtiones. ibid.
Q. 1. Utrum Epiſcopis, uti & ſimplicibus ſacerdotibus conveniat: extremæ unctionis eſſe miniſtros? ibid.
Q. 2. Utrum a quolibet indifferenter ſacerdote liceat extremam unctionem adminiſtrari. 223
Q. 3. Quid ſi caſus neceſſitatis occurrat? ib.
Q. 4. Itane debeat præſens Latinæ Eccleſiæ diſciplina intelligi, ut vetitum ſit plures ſacerdotes ad unctionem vocare? ibid.

QUÆSTIO V.

De ſubjecto, & neceſſitate extremæ unctionis. ibid.

Caput primum de extremæ unctionis ſubjecto. ibid.
§. primus. Oſtenditur ſolos infirmos ſuſcipiendæ extremæ unctionis eſſe capaces. 224
Probatio prima, ex Scripturis, ibid.
Probatio ſecunda, ex Præſcriptione. ibid.
Probatio tertia, ex Eccleſiæ decretis. ibid.
Probatio quarta, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica. 225
Solvitur quædam gravis momenti objectio. ibid. & ſeq.
§. ſecundus. Quæ & qualis debeat infirmitas eſſe, cui jus poſtulandæ extremæ unctionis annexum ſit? 227
Q. 1. utrum debeat graviter ægrotare, cui beneficium unctionis impenditur? ibid.
Q. 2. De Græcorum diſciplina quod debeat eſſe judicium? ibid.
Q. 3. Gravis ægrotationis nomine, juxta diſciplinam Latinæ Eccleſiæ quid intelligendum? ib.
Objectio. ibid. & ſeq.
Q. 4. Quæ diſciplinæ veteris negligendæ cauſa eſſe poterit. 229
Q. 5. Utrum quodlibet urgens mortis periculum, cauſa ſufficiens ſit extremæ unctionis petendæ ac concedendæ. ibid.
Q. 6. De ſenibus quid dicendum? 230
Q. 7. Utrum phreneticis, furioſis, & poſt nativitatem amentibus debeat miniſtrari? ibid.
Q. 8. An pueris conferri debeat hoc Sacramentum. ibid.
Q. 9. Quid ſi aliquis morbo ſive caſu aliquo ſic oppreſſus ſit, ut quamvis adhuc vivat, petere tamen ſibi extremam unctionem non poſſit? 231
Caput ſecundum. De neceſſitate extremæ unctionis. ibid.
Q. 1. Utrum extremæ unctionis ſuſcipiendæ præceptum aliquod ſit? ibid.
Q. 2. Utrum extrema unctio ſit neceſſitate medii neceſſaria? ibid.
Q. 3. Utrum extrema unctio poſſit iterari? ibid.
Objectio. ibid.
Q. 4. Utrum etiam pro eadem infirmitate poſſit iterari? 232
Q. 5. Quæ diſpoſitiones ad ejus ſuſceptionem neceſſariæ ſint? ibid.

QUÆSTIO VI.

De extremæ unctionis effectibus. 233

Aſſertio unica. Effectus extremæ unctionis his Scripturæ verbis exprimuntur: Oratio fidei ſalvabit infirmum; alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. ibid.
Corollarium I. fidei eſt, per extremam unctionem, quando digne ſuſcipitur, peccata remitti. ib.
Corollarium II. Extrema unctio per ſe primo, ſive ex primaria Chriſti inſtituentis intentione, peccata mortalia non remittit; ſed ſecundario tantum. ibid.

Ce-

Corollarium III. Extrema unctio per ſe peccata venialia remittit: an autem per ſe primo, aut ſecundario tantum? lis eſt inter theologos. ibid.
Corollarium IV. proprius extremæ unctionis effectus eſt, per gratiam ſanare & abſtergere peccatorum reliquias, veſtigia, cicatrices, ſcilicet pronitatem ad malum, ineptitudinem, languorem, & debilitatem ad bonum: atque adeo animam alleviare, & hilaritate ſpirituali perfundere. 234
Corollarium V. extrema unctio ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, operatur: unde hujus Sacramenti effectus ſecundarius dici poteſt. ibid.

QUÆSTIO VII. ET ULTIMA.

De ritibus in Extremæ unctionis adminiſtratione ſervandis. 235

LIBRI OCTAVI

PARS PRIMA.

Quæſtiones de Sacramento Ordinis in communi.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum Ordo verum & proprie dictum ſit Sacramentum. 236
Sacræ ordinationis varia nomina, & definitio explicantur. ibid. & ſeq.
§. *Primus: ſacram ordinationem verum eſſe & proprie dictam legis Evangelicæ Sacramentum, argumentis certiſſimis demonſtratur.* 237
Probatio I. Ex ſcripturis. ibid.
Probatio II. Ex eo quod verum in nova lege ſacrificium ſit. 238
Probatio III. Ex traditione. 239
Probatio IV. Ex præſcriptione. ibid.
§. *Secundus: ſolvuntur quædam objectiones.* 240

QUÆSTIO II.

De numero ordinum. 241
Caput primum: de Latinorum ordinibus. ibid.
§. *primus. Oſtenditur in Latina Eccleſia, ſeptem ab antiquo ordines celebrari oſtiaratum, lectoratum, exorciſtatum, acolythatum, ſubdiaconatum, diaconatum, & presbyteratum.* ibid.
§. *ſecundus. Diluuntur objectiones.* 242. & ſeq.
Caput ſecundum: de numero ordinum in Eccleſia Græca & Orientali. 244
§. *primus. Oſtenditur, e ſeptem memoratis ordinibus, quatuor tantum a Græcis & Orientalibus obſervari, presbyteratum, diaconatum, ſubdiaconatum, & lectoratum.* 245
§. *ſecundus. Solvuntur objectiones.* 246. & ſeqq.
Caput tertium: utrum omnibus ordinibus ratio Sacramenti ex æquo conveniat? 249
§. *primus. Oſtenditur, ſubdiaconatum, & minores ordines, ſi in origine ſpectentur, divinæ inſtitutionis eſſe, eaque ratione vera Sacramenta dici poſſe: ſecus vero, ſi ſpectentur formaliter & diviſim.* ibid.
Probatio I. Partis. ibid.
Probatio II. Partis. ibid.
§. *ſecundus. Solvuntur contraria objectiones.* 250 & ſeq.

QUÆSTIO III.

De ordinationis materia. 253
Generatim oſtenditur, nullum eſſe ordinem, cui propria non ſit addicta materia. ibid.

QUÆSTIO IV.

De forma ordinationis. 254
Solvuntur quædam difficultates. 255

QUÆSTIO V.

De ſacræ ordinationis Authore. 256
Oſtenditur primo diaconatum & presbyteratum a Chriſto immediate eſſe inſtitutos. ibid.
Probatio prima ex comparatione antiquæ & novæ legis. ibid.
Probatio ſecunda ex eo quod ſacrificium novæ legis, fuerit a Chriſto immediate ſancitum. ibid.
Probatio tertia ex ipſa ſacerdotii, & miniſterii ſacri natura. ibid.
Probatio quarta ex ſcripturæ auctoritate. 257
Oſtenditur ſecundo ordines diaconatu inferiores, ſi in radice ſpectentur unde præciſi ſunt, immediate a Chriſto ſancitos: mediate vero, ſi formaliter in ſe, & diviſim ſumantur. ibid.

QUÆSTIO VI.

De ſacræ ordinationis miniſtro. ibid.
Caput primum: de miniſtro ordinario ſacræ ordinationis. ibid.
§. *primus: oſtenditur, ſolos Epiſcopos, ordinarios eſſe ſacræ ordinationis miniſtros.* ibid.
Probatio prima ex ſcripturis. ibid.
Probatio ſecunda ex traditione. ibid. & ſeq.
Probatio tertia, ex theologica ratione. 258
§. *ſecundus: diluuntur objectiones.* 259
Caput ſecundum: de extraordinario ſacræ ordinationis miniſtro. 260
Articulus primus, de presbyteratu, utrum ab alio quam ab Epiſcopo, extra ordinem conferri poſſit? 261
§. *primus, oſtenditur presbyterum ſimplicem non poſſe presbyteratus extraordinarium eſſe miniſtrum.* ibid.
Argumentum I. Ex ſcriptura & traditionis ſilentio. ibid.
Argumentum II. Ex affirmantibus & expreſſis ſanctorum ſententiis. ibid.
Argumentum III. pro Græcis & Orientalibus ſpeciale. 262
Argumentum IV. Ex ſacræ ordinationis effectibus. ibid.
§. *ſecundus: ſolvuntur objectiones.* ibid. & ſeq.
Articulus ſecundus: de diaconatu, utrum ab alio quam ab Epiſcopo poſſit extraordinarie conferri? 264
§. *primus: oſtenditur, ſolum Epiſcopum ita eſſe diaconatus miniſtrum, ut ab alio extra ordinem conferri nequaquam poſſit.* ibid.
§. *ſecundus: diluuntur quædam difficultates.* ibid.
Articulus tertius: oſtenditur, ſimplicem presbyterum, Eccleſia ſic volente, ſubdiaconatus & inferiorum ordinum eſſe miniſtrum. 265
Caput tertium: de miniſtro legitimo ſacræ ordinationis. ibid.

§. *Primus: oſtenditur, non a quolibet Epiſcopo, licet catholico, ſed a proprio tantum ordinationem legitime recipi.* 266
§. *ſecundus: ſolvuntur variæ quæſtiones.* ibid.
Q. 1. *Cum vel a loco ubi quis temporaliter natus, vel ab eo in quo ſpiritualiter ex aqua & Spiritu Sancto renatus fuerit, origo ſoleat æſtimari; an perinde utrovis ratio valeat, ut aliquis proprius & legitimus Epiſcopus cenſeatur,* ibid.
Q. 2. *Utrum ne ſemper Epiſcopus loci in quo quis natus eſt, proprius cenſeatur?* ibid.
Q. 3. *Epiſcopus domicilii quis ſit? quidve requiratur, ut quis hoc titulo legitimo gaudeat?* 267
Q. 4. *Utrum ad domicilii titulum, ita decennalis habitatio requiratur, ut breviori mora, nullo caſu, valeat comparari?* ibid.
Objectio. ibid.
Q. 5. *An ubique vigeat titulus domicilii.* ibid.
Q. 6. *Quæ cauſa Galliarum Epiſcopis ſit, ab admittendo domicilii titulo abſtinendi?* ibid.
Q. 7. *quorſum titulo beneficii proprius Epiſcopus cenſeatur, in cujus diœceſi beneficium poſſidetur?* ibid.
Q. 8. *quale & quantum beneficium eſſe debeat, cujus titulo proprius cenſetur Epiſcopus, in cujus diœceſi beneficium ſitum eſt?* 268
Q. 9. *Quid ſi ab aliquo beneficium fraudulenter fuerit impetratum, ut proprii Epiſcopi declinaret auctoritatem, & examen eluderet?* ibid.
Q. 10 *Utrum in praxi tutum ſit, clericum ratione beneficii, in aliena diœceſi obtenti, ibidem, poſthabito originis Epiſcopo ordinare?* ibid.
Objectio. 269
Q. 11. *Utrum regulares non ſecus ac cæteri clerici, a proprio Epiſcopo debeant ordinari?* ibid.
Q. 12. *Regularium quis proprius Epiſcopus ſit?* ibid.
Objectio. 270
Q. 13. *Utrum ita quilibet a proprio Epiſcopo debeat ordinari; ut non poſſit aliquando ab alieno ordines legitime ſuſcipere?* ibid.
Q. 14. *Utrum compelli poſſit Epiſcopus proprius* [illegible] *foro exteriori, ad conferendam laico tonſuram clericalem, aut clerico ſacram ordinationem?* ibid.
Caput quartum: de illegitimo ſacræ ordinationis miniſtro. 271
§. *Primus: oſtenditur, ordinationem a miniſtro illegitimo factam validam eſſe.* ibid.
Corollarium I. Valida eſt ordinatio, ab hæretico facta. ibid.
Corollarium II. Valida eſt, a ſchiſmatico facta. 272
Corollarium III. a depoſitis & excommunicatis accepta, valida eſt. ibid.
Corollarium IV. data ordinatio ab intruſis & invaſoribus valet. 273
Corollarium V. a ſimoniacis facta ordinatio vera eſt. ibid.
Corollarium VI. valet ordinatio ab Epiſcopo non proprio facta. ibid.
§. *Secundus: variæ diſcutiuntur objectiones.* 274
Objectio prima, nolentium ordinationem ab hæreticis factam, validam eſſe. ibid. & ſeq.
Objectio ſecunda, opponentium invalidam eſſe ordinationem a ſchiſmaticis factam. 276 & ſeq.
Objectio tertia contendentium ordinationes a depoſitis & excommunicatis factas, invalidas eſſe 277 & ſeq.
Objectio quarta, volentium invalidas eſſe ordinationes, ab intruſis & invaſoribus factas. 280 & ſeq.
Objectio quinta, dicentium invalidas eſſe ordinationes, a ſimoniacis factas. 283 & ſeq.
§. *Tertius, qui & quatenus certum ſit, valere quantum ad ſubſtantiam ordinationes, a miniſtris illegitimis attentatas.* 284
Proponitur quæſtio quædam 285
§. *Quartus, utrum & qua conditione miniſtris illegitimis ordinati, ad ſuorum ordinum functiones olim admitterentur, & etiam nunc admittantur?* 286
Appendix. De Ordinationibus Anglicanis an nempe rata, ac valida hodiedum ſit apud Anglos Epiſcopos Ordinatio? 287 & ſeq.

QUÆSTIO VII.

De effectibus ſacræ ordinationis. 290
C*Aput primum, utrum per ſacram ordinationem gratia conferatur?* ibid.
§. *Primus, oſtenditur per ſacram ordinationem, gratiam ſanctificantem conferri,* ibid.
Probatio prima, ex Sacramenti conditionibus, ibid.
Probatio ſecunda, ex Eccleſiæ precibus. ibid.
Probatio tertia, ex Theologica ratione. ibid.
§. Secundus: *diluuntur quædam objectiones.* ibid.
Caput ſecundum, characterem genuinum eſſe ordinationis effectum demonſtratur. 291 & ſeq.

QUÆSTIO VIII.

De ſubjecto ſacræ ordinationis. 292
§. P*Rimus, oſtenditur, mulieres valide ordinari nulla ratione poſſe.* 293
Probatio prima, ex comparatione veteris & novæ legis. ibid.
Probatio ſecunda, ex auctoritate ſcripturæ, ibid.
Probatio tertia, ex traditione. ibid.
Probatio quarta, ex auctoritate & ratiocinio Sancti Thomæ. ibid.
§. *Secundus, diluuntur objectiones.* 294 & ſeq.

QUÆSTIO IX.

De diſpoſitionibus ordinationi præmittendis. 297
C*Aput primum: de ordinationis impedimentis.* ibid.
§. *Primus, de irregularitate ex crimine.* 298
I. Impedimentum ex infamia. 299
II. Impedimentum ex mutilatione & illicito homicidio. 300
Q. 1. *Utrum qui alterum ob propriæ vitæ defenſionem, hoc velut neceſſitate compulſus occiderit, debeat pro irregulari haberi?* ibid.
Q. 2. *Quid neceſſarium ſit, ut quis agreſſorem, ad propriæ vitæ defenſionem interimens, irregularis non cenſeatur?* ibid.
Q. 3. *Utrum qui ad honoris, famæ, aut temporalis ſupellectilis tutelam aliquem occiderit, ſit ab irregularitate immunis?* 301
Q. 4. *Quid ſi aliquis patris, filii, conjugis, aut alterius conſanguinei aggreſſorem, dum eos aliter juvare non poteſt, interimat?* ibid.
Q. 5. *Utrum ex fortuito homicidio irregularitas contrahatur.* ibid.
Q. 6 *Qualis mutilatio eſſe debeat, ut in irregularitatem inducat?* ibid.
Q. 7. *In dubiis utrum homicidium aut mutilatio, voluntaria aliquatenus fuerint, quid agendum?* 302
III. Impedimentum ex hæreſi. ibid.
IV. Impedimentum ex indebita ſuſceptione, vel executione ordinis. ibid.
V. Impedimentum ex iteratione baptiſmi. ibid.
§. *Secundus, de irregularitate ex defectu.* 303
I. Impedimentum ex defectu animi. ibid.
II. Impedimentum ex defectu corporis. ibid. & ſeq.
III. Impedimentum ex defectu natalium. 304
IV. Impedimentum ex defectu ætatis. 305
V. Impedimentum ex defectu libertatis. ibid.
VI. Impedimentum ex defectu Sacramenti. 306. & ſeq.
Q. 1. *Utrum impedimento bigamiæ, omnes generatim detineantur, qui nuptias duplicarunt, ſive ante baptiſmum, ſive ſuſcepto baptiſmo bigami fuerint.* 308
Q. 2. *Utrum eos ſolum qui propriè, propter duplicatum matrimonium bigami fuerint, hoc impedimentum attingat?* ibid. & ſeq.

Q. 3.

Q. 3. utrum bigami ab omnibus omnino ordinibus, tam minoribus, quam majoribus arceantur? 309
Q. 4. Utrum quiſquis nuptias duplicat, vel cum vidua matrimonium contrahit, abſolute & ſine reſtrictione pro bigamo & irregulari habendus ſit? ibid.
VII. Impedimentum ex defectu perfectæ lenitatis, 310
Objectio. 311
Q. Utrum omnes generatim ac ſine exceptione fiant irregulares, qui mortis alteri inferendæ cauſa vel occaſio ſunt? 312
§. Tertius: quædam dubia reſolvuntur. ibid.
Q. 1. Utrum ab ipſa criminis gravitate irregularitas ex delicto petenda ſit? ibid.
Q. 2. Utrum ad irregularitatem ex crimine contrahendam, ejus admittendi voluntas ſufficiat. ib.
Q. 3. Utrum irregularitas ſive ex delicto, ſive ex defectu contracta, non tantum ab ordinibus ſuſceptis aut ſuſcipiendis, ſed etiam a beneficiis amotionem importet? ibid.
Q. 4. Utrum irregularitas qualibet, ſive ex crimine, ſive ex defectu, humana diſpenſatione tollatur? 313
Q. 5. Utriſnam facilius diſpenſatio concedenda, ex delicto, aut ex defectu irregularibus? ibid.
Q. 6. Utrum per ſolam diſpenſationem qualibet irregularitas auferatur? ibid.
Q. 7. Penes quos auctoritas ſit, ſuper irregularitatibus diſpenſandi? ibid.
Objectio. ibid.
Q. 8. Utrum occulti criminis reum, talis nimirum, ut juridice probari non poſſit, & ordinari volentem, Epiſcopus ad ſacrum miniſterium admittere teneatur? 314
Objectio. 315
Caput ſecundum, de dotibus & conditionibus, ad ordinationem neceſſario afferendis. ibid.
§. Primus: de neceſſitate divinæ vocationis. ibid.
§. Secundus: de neceſſitate doctrinæ. 316. & ſeq.
§. Tertius, de probitate morum, ad ſacros ordines afferenda. 318

LIBRI OCTAVI

PARS SECUNDA.

Sectiones de ſingulis in ſpecie ordinibus.

SECTIO PRIMA.

De tonſura Clericali. 319

1. Definitio primæ tonſuræ. ibid.
2. Diſpoſitiones ad tonſuram afferendæ. ibid.
3. Primæ tonſuræ quis miniſter? ibid.
4. Primæ tonſuræ ritus. 320
5. Clericorum nomen. ibid.
6. Clerici ad dimittendum patrimonium non obligantur. ibid.
7. Tonſura clericalis cur in modum coronæ diſpoſita? 321
8. Tonſuræ antiquitas. ibid.
9. Superpelliceo quid ſignificetur? 322
10. Clericorum quæ veſtis propria? ibid.
11. Conferendæ tonſuræ locus & tempus. ibid.
12. Qua ætate prima tonſura conferri poſſit? 323
13. Tonſuræ clericalis effectus. ibid.
14. Quid beneficium Eccleſiaſticum, quæve ejus origo ſit? ibid.
15. Beneficiorum diviſio multiplex. 324
16. Beneficia utrum, & quatenus plura ab uno, & eodem haberi poſſint? 325. & ſeqq.

SECTIO II.

De ordinibus minoribus. 328

1. Minorum ordinum nomen. ibid.
2. Minorum ordinum in Eccleſia Latina numerus, & antiquitas. 329
3. Græcorum & orientalium diſciplina diverſa reprehenſibile nihil habet. ibid.
4. Minores ordines qui & quatenus Sacramenta dici poſſint? ibid.
5. Oſtiariatus quid ſit, & quæ ejus officia? ibid.
6. Lectoratus, & ejus officia. 330
7. Exorciſtatus, & ejus officia. ibid.
8. Acolythatus & ejus officia. ibid.
9. Acolythi nomen quid ſignificet? 331
10. Minorum ordinum conferendorum miniſter, locus, & tempus. ibid.
11. Utrum & quanti temporis interſtitia inter minores ordines obſervanda? ibid.
12. Interſtitia ab Epiſcopis, aut eorum vices gerentibus, juſtis de cauſis remitti poſſunt. 33[illegible]
13. Quatuor minorum ordinum exercitium uſumque reſtitui, Eccleſia in votis maxime habet. ibid.

SECTIO III.

De Subdiaconatu. 333

1. Quæ apud Græcos materia ſubdiaconatus, & forma? ibid.
2. Quæ ſubdiaconatus materia & forma apud Latinos? ibid.
3. Traditio libri Epiſtolarum in ordinatione ſubdiaconi, non de antiquo more, ſuſcepta. 334
4. Quæ veſtes ſacræ ſubdiaconorum propriæ? ibid.
5. Subdiaconorum officia. ibid.
6. Subdiaconatus antiquitas. 335
7. Majores & ſacri ordines a minoribus & non ſacris qui differant? ibid.
8. Subdiaconatus in Latina Eccleſia nunc eſt ordo ſacer, non ſemper fuit. ibid.
9. Subdiaconorum obligationes. 336
10. Obligotio tituli. ibid.
11. Obligatio caſtitatis. 337. & ſeq.
12. Græcorum & Orientalium de hac re diſciplina exponitur. 339
13. Obligatio divini officii recitandi. 340. & ſeq.
14. Quantum temporis intervallum, inter poſtremum gradum ordinum minorum, & ſubdiaconatus ſuſceptionem debeat intercedere? 342
15. Quæ ætas ad ſubdiaconatum, alios & majores ordines requiſita? ibid.
16. Quo tempore ſubdiaconorum ordinatio celebranda? ibid.
17. Quo in loco ſubdiaconatus conferendus? 343
18. Ad præcedentem ſectionem, contra recentiores hæreticos, de cælibatu clericorum appendix. ibid.
Caput primum, Latina Eccleſia ab hæreticorum calumniis vindicatur: oſtenditur miniſtrum ſacri ordinis cælibatum, etſi juris divini non ſit, habere tamen in ſacris litteris Apoſtolorum exemplis, ipſaque ratione certiſſimum fundamentum. ibid. & ſeqq.
Solvuntur hæreticorum objectiones. 346. & ſeqq.
Caput ſecundum, oſtenditur hæreticos clericorum conti-

continentiæ ſubverſores, Græcorum & Orientalium conſenſione immerito gloriari. 350
Solvuntur quædam quæſtiones. 351
Diluuntur objectiones. 352
Q. 1. validum ne foret matrimonium, a clerico majore contractum. ibid.
Q. 2. erga mulieres clericorum poſtquam ad ordines majores promoti ſunt, quid obſervandum. 353

SECTIO IV.

De Diaconatu. ibid.

1. *Diaconorum officia.* ibid. & ſeq.
2. *Diaconatus veri Sacramenti naturam habet.* 354
3. *Quædam objectiones diluuntur.* ibid. & ſeqq.
4. *Diaconatus tradendi ritus.* 357
5. *Sola manus impoſitio orationi conjuncta eſſentiam Diaconatus conſtituit.* 358
6. *Stola quid ſignificetur.* 359
7. *Diaconi quo numero ordinandi.* 360
8. *Archidiaconus a Diacono quid differat.* ibid.

SECTIO V.

De Presbyteratu. ibid.

1. *Presbyteratus conferendi ritus.* ibid.
2. *Non omnes presbyteratus conferendi ritus ex æquo ad ejus eſſentiam pertinent.* 361
3. *Scholaſticorum oppoſitiones diluuntur.* 362 & ſeqq.
5. *In quæſtione de materia & forma Sacramentorum quo criterio utendum?* 365
6. *Presbyterorum excellentia & officia.* ibid.
7. *Virtutes presbyterorum propriæ.* ibid.
8. *Quæ veſtis propria ſacerdotum.* 367
9. *Presbyterorum diverſi gradus.* ibid. & ſeq.

SECTIO VI.

De Epiſcopatu. 372 & ſeq.

1. *Ritus conferendi Epiſcopatus.* ibid.
2. *An & quo jure Epiſcopi ſimplicibus presbyteris ſint ſuperiores.* 374
3. *Oſtenditur Epiſcopos jure divino, dignitate & poteſtate, ſimplicibus presbyteris eſſe ſuperiores.* ibid.
Probatio prima, ex auctoritate Scripturæ. 375
10. *Solvuntur quædam difficultates.* 370 & ſeq.
Probatio altera, ex traditione ibid.
4. *Solvuntur hæreticorum objectiones.* 376. & ſeq.
Quorumdam Theologorum, Sanctum Hieronymum proditæ veritatis accuſantium temeritas & imprudentia redarguitur. 378
Sancti Hieronymi mens indagatur, ſimulque argumentum ex illius auctoritate petitum refellitur. 379
I. *Oſtenditur, juxta Sanctum Hieronymum Epiſcopos ſimplicibus presbyteris, jure divino præcellere.* ibid.
II. *Reſpondetur ad argumentum ex Sancto doctore petitum.* 380 & ſeqq.
5. *Sit ne Epiſcopatus verum novæ legis Sacramentum?* 384
6. *Epiſcopatus vere eſt ac proprie Sacramentum, a ſacerdotio, nova conſecratione, diſtinctum.* ibid.
Probatio prima, ex Scripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex Græcorum ac Latinorum ritualibus. ibid.
Probatio tertia, ex Sanctis Patribus. 385
Probatio quarta, ex Theologica ratione. ibid.
7. *Diluuntur ſcholaſticorum objectiones.* ibid. & ſeq.
8. *Materia Epiſcopatus in ſola manuum impoſitione conſiſtit.* 387
9. *Forma Epiſcopatus oratio eſt, per quam ab Epiſcopo conſecrante, dum ordinando manus imponit, gratia Sancti Spiritus invocatur.* 388
10. *Quis Epiſcopatus miniſter.* ibid.
11. *Epiſcopus a quibus & quatenus eligendus,* 389 & ſeq.
12. *Epiſcoporum officia ac virtutes.* 391
13. *Epiſcoporum veſtes & inſignia.* 392
14. *Epiſcoporum gradus diverſi.* ibid.

SECTIO VII. & ULTIMA.

De Chorepiſcopatu. 393

1. *Chorepiſcopatus antiquitas.* ibid.
2. *Chorepiſcopatus numquam pro vero ordine aut Sacramento habitus eſt.* 394
3. *Oſtenditur Chorepiſcopos aliquando quidem ac velut per accidens veros Epiſcopos, communiter vero ſimplices presbyteros fuiſſe.* ibid.
4. *Chorepiſcoporum quæ officia propria forent.* 395
5. *Quæ cauſa fuerit Chorepiſcopos abrogandi.* 396
Canones Tridentini, de Sacramento ordinis. ib.

QUÆSTIONES
LIBRI NONI:
De Contractu Matrimonii.

Præfatio. 397

QUÆSTIO PRIMA.

De eſſentia matrimonii ibid.

1. *Recenſentur varia nomina, quibus contractus matrimonii ſolet inter homines ſignificari.* ibid.
II. *Natura ac definitio matrimonio explicatur.* 398
§. *primus, quæ ſit cauſa efficiens matrimonii.* ib.
Concluſio. *Mutuus contrahentium conſenſus, verbis, aut nutibus, aut alio quovis ſigno, de præſenti expreſſus, eſt cauſa efficiens matrimonii.* 399
Probatio primæ partis. ibid.
Argumentum I. Ex Scriptura. ibid.
Argumentum II. Ex decretis Eccleſiaſticis. ibid.
Argumentum III. Ex ratione. ibid.
Probatio ſecundæ partis. ibid.
Solvitur quædam difficultas. ibid.
Probatio tertiæ partis. 400
Solvuntur objectiones. ibid. & ſeq.
Proponitur & reſolvitur gravis quædam quæſtio. 401

Aſ-

Aſſeruatur argumenta volentium, matrimonium de quo eſt quæſtio, eſſe validum. 402
Proponuntur eorum argumenta, qui ſentiunt matrimonium de quo quæſtio eſt, invalidum eſſe. ibid.
Fertur de utraque opinione judicium. 403
Diluuntur duæ objectiones. ibid. & ſeq.
§. *Secundus, quæ ſit cauſa formalis matrimonii.* 404
Conclusio, cauſa formalis matrimonii eſt, obligatio, vinculum, & nexus mutuus, ex conſenſu interno, & pactione externa inter virum & mulierem reſultans. ibid.
Solvitur quædam objectio. ibid.
§. *Tertius, quæ ſit matrimonii cauſa materialis?* ibid.
§. *Quartus, matrimonii quæ cauſa finalis?* 405
Concluſio, *conſummatio matrimonii non eſt de ejus eſſentia.* ibid.
Probatio prima, ab exemplo virginis Deiparæ, & Beati Patriarchæ Joſeph. ibid.
Probatio ſecunda, ab exemplo Adami & Evæ innocentium. 406
Probatio tertia, ex matrimonii definitione. ibid.
Probatio quarta, ex diſcrimine quod dominium, & uſum Domini intercedit. ibid.
Corollaria præcedentis doctrinæ. ibid.
Solvitur objectio I. volentium ſine carnali copula matrimonii eſſentiam conſtare non poſſe. 407 & ſeq.
Solvitur objectio II. negantium, Beatiſſimæ Virginis & S. Joſeph verum matrimonium fuiſſe. 408 & ſeq.
Reſpondetur cuidam quæſtioni. 412

QUÆSTIO II.

An matrimonium ſit res bona & licita. ibid.

Caput primum, nuptiarum bonitas ac ſanctitas contra Manichæos aſſeritur. 413
Probatio prima, ex eo quod nuptiæ auctorem & inſtitutorem Deum habeant. ibid.
Oſtenditur I. ab ipſo mundi ortu nuptias divinitus inſtitutas. ibid.
Oſtenditur II. nuptias fuiſſe a Deo in lege Moſaica confirmatas. ibid.
Oſtenditur III. fuiſſe matrimonium in lege gratiæ decreta novo ſancitum. ibid.
Probatio ſecunda, ex patrum traditione. 414
Probatio tertia, ex univerſalis Eccleſiæ contra Marcionitas & Manichæos conſenſione. 415
Probatio quarta, ex nequitia Manichæorum ſibi ipſi mentiente. ibid.
Diluuntur objectiones. 416 & ſeq.
Caput ſecundum contra Pelagianos oſtenditur, ſic nuptias eſſe bonas, ut tamen concupiſcentia mala ſit. 418
Probatio prima, ex auctoritate ſcripturæ. 419
Probatio ſecunda, ex fide peccati originalis. ibid.
Deſcriptio brevis ſtatus innocentiæ, & ſtatus peccati. ibid.
Probatio tertia, ex concupiſcentiæ definitione. 420
Probatio quarta, ex ratione. ibid.
Solvuntur Pelagianorum objectiones. 421 & ſeq.
Caput tertium, contra Jovinianum demonſtratur, meliorum nuptiis eſſe virginitatem, aut continentiam pro Deo ſuſceptam. 424
Probatio prima, ex ſacris ſcripturis. ibid.
Probatio ſecunda: ex ſanctis Patribus. 425
Probatio tertia, ex ratione. ibid.
Joviniani oppoſitione refutantur. 426

QUÆSTIO III.

De unitate matrimonii. 428

Caput primum, utrum cum vero matrimonio polygamia ſimultanea ſtare poſſit? ibid.
Origo polygamiæ & progreſſus. 429
§. *Primus, diverſis concluſionibus veritas ſtabilitur.* ibid.
Concluſio I. Polygamia ſimultanea unius uxoris cum multis viris, juri naturali & fini nuptialis contractus plane repugnat. ibid.
Concluſio II. Polygamia ſimultanea unius viri cum multis uxoribus, jure naturali & divino illicita eſt. ibid.
Concluſio III. Non ita uxorum pluralitas lege naturali aut poſitiva vetatur; quin aliquando licitum, Deo diſpenſante, fuerit plures habere. 430 & ſeq.
Concluſio IV. Chriſtus in Evangelica lege, omni abrogata diſpenſatione, & priſca Dei conditoris lege poſtliminio revocata, matrimonium in viri & mulieris unitate conſtituit. 432
Probatio prima, ex Evangelio. ibid.
Probatio ſecunda ex Apoſtolo. 433
Probatio tertia, ex perpetuo Eccleſiarum & patrum conſenſu. ibid.
§. *Secundus, diluuntur objectiones.* 434 & ſeq.
§. *Tertius, nonnulla dubia explicantur.* 436
Q. 1. Quo primum tempore antiquis Patriarchis conceſſum, inculpate plures ſimul uxore habere? ibid.
Q. 2. Utrum indulgentia hæc ad omnes promiſcue homines, etiam qui de Abrahami proſapia non eſſent, extenderetur? ibid.
Q. 3. Si quis ab infidelitate ad Chriſtum, plures habens uxores, converſus fuerit, qua ratione cum illo agendum? ibid.
Caput ſecundum, de polygamia ſucceſſiva, utrum ſit matrimonii naturæ contraria? 440
§. *Primus, demonſtratur polygamiam ſucceſſivam, bis, ter quater & amplius repetitam, nihil habere juri divino, aut matrimonii naturæ contrarium.* ibid.
Probatio prima, ex novo Teſtamento. ibid.
Probatio ſecunda, ſpecialius oſtenditur polygamiam ſucceſſivam nihil habere juri divino contrarium. ibid.
Probatio tertia, ex traditione & perpetuo Eccleſiæ uſu. ibid.
§. *Secundus, refelluntur objectiones.* 441. & ſeq.

QUÆSTIO IV.

De indiſſolubilitate matrimonii. 445

Caput primum: Utrum matrimonii rati & conſummati vinculum indiſſolubile ſit? 446
§. *Primus, ne adulterii quidem cauſa, conjugis rati & conſummati vinculum abrumpi poſſe monſtratur.* ibid.
Probatio prima, ex ſcripturis. ibid.
Probatio ſecunda, ex traditione. ibid.
Probatio tertia, ex ratione. 447
§. *Secundus, ſolvuntur objectiones.* 448
Diluitur, I. argumentum ex ſcriptura auctoritate petitum. ibid. & ſeq.
Expenditur & reſolvitur objectio altera ex antiquorum auctoritate petita. 450 & ſeq.
§. *Tertius, utrum matrimonii vinculum nullo caſu, quod vivunt conjuges, rumpi poſſit?* 452
Dic. 1. matrimonii rati & conſummati vinculum, ita firmum & inviolabile eſſe, ut nulla penitus cauſa, niſi mortis naturalis interventu diſſolvi queat. ibid.
Dic. 2. Matrimonium legitimum & conſummatum, etiam quantum ad vinculum ſolvi poſſe, ſi alterutro ad fidem converſo, nolit alter ei cohabitare, aut commorari renuat ſine injuria creatoris, veraque religionis blaſphemia. ibid.
Diluuntur quædam objectiones. 453 & ſeq.
§. *Quartus, quædam dubia explicantur.* 454
Q. 1. Utrum hoc ipſo matrimonii vinculum dirimatur, quo conjugum alter fidem amplectitur, altero infidelitate relicto? ibid.
Q. 2. Utrum ſecunda conjuge mortua, poſſit vir fide-

fidelis peiorem a qua propter infidelitatem receſſerat ſive novo contractu reſumere? ibid.

Q. 3. Utenm conjux ad fidem converſus teneatur cum infideli conſorte manere, ſi iſte conſentiat cohabitare pacifice, & ſine injuria creatoris? ibid.

Caput ſecundum: *de ſolutione matrimonii rati & conſummati, quantum ad thorum & cohabitationem.* 455

§. *Primus, oſtenditur matrimonium ratum & conſummatum, quantum ab thorum & cohabitationem dirimi poſſe.* ibid.

§ *Secundus: hæreticorum oppoſitiones excutiuntur.* 456

§. *Tertius: quædam dubia diluuntur.* ibid.

Q. 1. Itane certum ſit, in cauſa fornicationis matrimonium dirimi, ut nullam regula hæc patiatur exceptionem? ibid.

Q. 2. Utrum teneatur vir uxorem adulteram, & viciſſim uxor adulterum virum dimittere? 457

Q. 3. Utrum conjux innocens ad adulteram recipiendam adigi poſſit, ſaltem quando reſipiſcit, & pœnitentiæ ſigna dat? ibid.

Q. 4. Utrum jus divortii pariter ad conjugem utrumque pertineat? ibid.

Q. 5. Utrum ſeparatio quod cohabitationem, privata conjugum auctoritate fieri queat? 458

Q. 6. Utenm propter animi, corporiſque defectus, ſit conjugum ſeparatio permittenda? ibid.

Caput tertium: *Utrum matrimonium ratum non conſummatum, quantum ad vinculum ſolvi poſſit?* ibid.

§. *Primus, oſtenditur matrimonii rati, non conſummati alterutrius monaſtica profeſſione, etiam altero repugnante, vinculum ſolvi.* ibid.

Probatio prima, ab exemplis ſanctorum. ibid.

Probatia ſecunda, ex decretis ſummorum Pontificum. ibid.

Probatio tertia, ex antiquo Eccleſiæ more. 459

Probatio quarta, ex Theologica ratione. ibid.

§. *Secundus ſolvuntur hæreticorum objectiones.* ibid. & ſeq.

§. *Tertius, quæſtiones variæ reſolvuntur.* 463

Q. 1. Utrum voto ſimplici amplectendæ religionis obſtrictus, ſi poſtea contraxerit matrimonium, ante ejus conſumationem, profiteri vitam monaſticam teneatur? ibid.

Q. 2. Quid ſi ſimpliciter caſtitatem voviſſet, de amplectenda religione non cogitans? ibid.

Q. 3. Cur voto ſimplici continentiæ, matrimonium ratum, non conſummatum, non dirimatur? 464

Q. 4. Utrum ſtatim a ſuſceptione monaſtici habitus matrimonium non conſummatum ſolvatur. ibid.

Q. 5. Numquid ſaltem ordinis ſacri ſuſceptione, matrimonium non conſummatum dirimi queat? ibid.

Q. 6. Utrum propter aliam quamlibet gravem cauſam, matrimonium ratum, non conſummatum, ſaltem auctoritate Pontificia ſolvi poſſit? ibid.

QUÆSTIO V.

De ſolemnitatibus ad contractum matrimonii requiſitis. ibid.

CAput primum, *de ſponſalibus.* 465

Q. 1. quid ſint ſponſalia? ibid.

Q. 2. Utrum mos ab antiquo acceptus ſit, ſponſalia matrimonio præmittendi? ibid.

Q. 3. quæ cauſa ſint ſponſalia matrimonio præmittendi? ibid.

Q. 4. Utrum ſponſalia nuptiis abſoluta neceſſitate ſint præmittenda? ibid.

Q. 5. In contrahendis ſponſalibus quæ forma tenenda? 466

Q. 6. Ad ſponſaliorum ſolemnitatem quid obſervandum? ibid.

Q. 7. qua ætate iniri ſponſalia poſſint? ibid.

Q. 8. Valida ne ſint ſponſalia impuberum, non propria ipſorum, ſed aliena parentum aut tutorum voluntate facta? ibid.

Q. 9. Utrum ſponſalia pariant obligationem matrimonii contrahendi? 467

Q. 10. Utrum expediens ſit, eos qui celebratis ſponſalibus inire matrimonium renuunt, ad illud compelli cenſuris Eccleſiaſticis? ibid.

Q. 11. quæ cauſæ poſſint eſſe legitimæ ſponſalium ſolvendorum? ibid.

Q. 12. Utrum ita generaliter verum ſit ſponſalia mutuo conſenſu reſolvi, ut hujus regulæ nulla exceptio ſit? ibid.

Q. 13. Utrum ad diſſolutionem ſponſalium ſatis ſit, ſupervenire aut detegi circumſtantiam aliquam, quæ ſi præſcita fuiſſet, fides futurarum nuptiarum data non eſſet? ibid.

Q. 14. Utrum hoc ipſo quod ex parte unius ſolvuntur ſponſalia, dirimi ex parte alterius neceſſarium ſit? 468

Q. 15. Utrum voto ſimplici caſtitatis ſponſalia dirimantur? ibid.

Q. 16. Cum in præſenti materia, ubi agitur de conflictu voti caſtitatis, & contractus ſponſalium poſſint diverſi caſus occurrere, quibus regulis debeant reſolvi? ibid.

Q. 17. Utrum ſponſalia nequeant, niſi ſententia judicis interveniente reſolvi? ibid.

Q. 18. Poſſint ne ante matrimonii celebrationem, ſponſus & ſponſa in eadem domo cohabitare? ibid.

Caput ſecundum, *de bannis, ſive proclamationibus matrimonii.* ibid.

Q. 1. Bannorum nomine quid ſignificetur? ibid.

Q. 2. quid antiquitatis diſciplina hæc habeat? ibid.

Q. 3. Bannorum ſive proclamationum quis ſcopus ſit? 469

Q. 4. quid ſi vagi homines matrimonio jungi petant? 469

Q. 5. quid erga eos parochus agere debeat, qui matrimonio jungi volunt, & eamobrem petunt fieri proclamationes? ibid.

Q. 6. Utrum qui impedimentum aliquod matrimonio ſubeſſe cognoverint, ad ejus revelationem teneantur? ibid.

Q. 7. quid ſi ſubeſſe impedimentum juridice probari non poſſit, numquid eo caſu eſt revelandum? ibid.

Q. 8. quid ſi ex occulti impedimenti revelatione, boni nihil ſperandum, graviſſima mala timenda ſint? ibid.

Q. 9. quid ſi per confeſſionem Sacramentalem impedimentum cognitum fuerit? 470

Q. 10. Utrum proclamationum defectu, irritum ſit matrimonium? ibid.

Q. 11. Utenm factis proclamationibus liberum ſit, matrimonium in plures menſes differre? ibid.

Q. 12. Ad quem pertineat ſuper proclamationibus diſpenſare? ibid.

Q. 13. Utrum in Epiſcoporum arbitrio ſit, a matrimonii denunciationibus indifferenter, & ſine cauſa legitima diſpenſare? ibid.

Q. 14. Quæ diſpenſandi cauſæ legitimæ ſint? 471

Q. 15. Utrum nullo caſu poſſit matrimonium ſine præviis proclamationibus contrahi, non obtenta ab Epiſcopo diſpenſatione? ibid.

QUÆSTIO VI. & ULTIMA.

De matrimonii impedimentis. ibid.

CAput primum: *in ponendis impedimentis quid natura, quid lex civilis, quid Eccleſia valeat?* 472

§. *Primus, oſtenditur olim Eccleſiam potuiſſe, & poſſe etiamnum conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia.* ibid.

Pro-

Probatio prima, ex præſcriptione. ibid.
Probatio ſecunda, ex traditione. 473. & ſeq.
Probatio tertia, ex theologica ratione. 475
Adverſariorum effugia præcluduntur. ibid. & ſeq.
§. *ſecundus, expenditur quid ſæcularis auctoritas valeat, in impedimentis matrimonij ſtatuendis.* 477
Caput ſecundum, de impedimentis dirimentibus. 478
§. *primus, de impedimento erroris.* ibid.
Diluuntur objectiones. ibid. & ſeq.
§. *ſecundus, de impedimento conditionis.* 479
Diluuntur quæſita quædam. ibid.
Q. 1. Utrum ſervus poſſit, neſciente vel invito Domino, inire matrimonium? ibid.
Q. 2. Fuerit ne ſemper licitum ſervis, etiam invitis Dominis, inire matrimonia? 480
Q. 3. quanto tempore lex illa viguerit? ibid.
§. *Tertius, de impedimento voti.* ibid.
Q. 1. quid ſit votum? ibid.
Q. 2. quotuplex ſit votum? ibid.
Q. 3. quomodo inter ſe comparentur votum ſimplex & votum ſolemne? 481
Q. 4. an votum quodlibet, ſive ſit privatum aut publicum; ſimplex aut ſolemne, matrimonium dirimat? ibid.
§. *Quartus, de impedimento cognationis.* 483
Sectio I. De cognatione naturali. ibid.
Sectio II. De cognatione legali. 483
Sectio III. De cognatione ſpirituali. 484
§. *Quintus, de impedimento criminis.* 485
§. *Sextus, de impedimento diſparitatis cultus.* ib.
§. *Septimus, de impedimento violentiæ.* 487
§. *Octavus, de impedimento ordinis.* 488
§. *Nonus, de impedimento ligaminis.* ibid.
§. *Decimus, de impedimento honeſtatis.* ibid.
Q. 1. ad quem gradum publicæ honeſtatis impedimentum extendatur? ibid.
Q. 2. Utrum diſſolutis, mutuo conſenſu contrahentium ſponſalibus, quæ valida ab initio fuerant, honeſtatis impedimentum ceſſet & evaneſcat? 489
Q. 3. Numquid ſaltem hoc impedimentum morte tollatur? ibid.
§. *Undecimus, de impedimento affinitatis.* ibid.
§. *Duodecimus, de impedimento raptus.* 490
§. *Decimustertius, de impedimento matrimonii clandeſtini.* ibid.
Proponitur & reſolvitur quæſtio de parentum conſenſu, utrum ſit nuptiis neceſſario præmittendus? ibid.
Dico 1. Matrimonia a filiis familias invitis aut inſciis parentibus contracta, communi omnium judicio illicita eſſe. ibid.
Dico 2. Nec jure naturali, nec lege Dei poſitiva irrita eſſe matrimonia, quæ filii familias invitis aut inconſultis parentibus ineunt. 492
Dico 3. poſſe, olimque potuiſſe Eccleſiam canonem condere, quo irrita fierent matrimonia filiorum-familias, inconſultis vel invitis parentibus copulata. ibid.
Dico 4. Hujuſmodi canonem condendum non judicaſſe Concilium Tridentinum: atque adeo matrimonium quantum ad ſubſtantiam validum eſſe, in iis ſaltem provinciis, ubi decreta Sancta Synodi ad diſciplinam ſpectantia promulgata ſunt. 493
§. *Decimuſquartus, de impedimento impotentiæ.* 494
Caput tertium, de impedimentis impedientibus. ibid.
I. Eccleſiæ vetitum. ibid.
II. Tempus feriatum. ibid.
III. Catechiſmus. 495
IV. Sponſalia. ibid.
V. Votum. ibid.
Caput quartum, utrum, & a quo, & quatenus poſſint nuptiarum impedimenta laxari? ibid.
Q. 1. quid ſit diſpenſatio ſuper matrimonii impedimentis. ibid.
Q. 2. Utrum omnia quæ recenſuimus matrimonii impedimenta poſſint ſine diſcrimine relaxari? ibid.
Q. 3. unde probetur poſſe Eccleſiam impedimenta a ſe conſtituta laxare? ibid.
Q. 4. utrum quacumque de cauſa poſſint hæ diſpenſationes concedi? ibid.
Q. 5. quænam neceſſitas aut utilitas notabilis exigat diſpenſandi facilitatem? 496
Q. 6. Utrum diſpenſationum in cauſa matrimonii exempla antiqua ſint? ibid.
Q. 7. cui competat auctoritas ſuper impedimentis matrimonii diſpenſandi? ibid.
Q. 8. Utrum cuicumque petenti debeant diſpenſationes indiſcriminatim concedi? ibid.
Q. Ultimo, utrum valida diſpenſatio ſit, falſo prætextu extorta? 497

QUÆSTIONES

LIBRI DECIMI.

De Sacramento Matrimonii.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum poſſit matrimonio Sacramenti veritas aſſeri? 498

§. *PRimus, oſtenditur matrimonium in Evangelica lege gratiam ex opere operato producere, adeoque omnes veri Sacramenti conditiones habere.* ibid.
Probatio prima, ex præſcriptione. ibid. & ſeq.
Probatio ſecunda, ex Græcorum Euchologiis & ritualibus Latinorum. 500
Probatio tertia, ex traditione. 501
§. *ſecundus diluuntur Hæreticorum objectiones.* ib. & ſeqq.

QUÆSTIO II.

Quis ſit Sacramenti matrimonii miniſter neceſſarius & legitimus? 505

§. *PRimus, oſtenditur ſolum ſacerdotem Sacramenti matrimonii legitimum eſſe miniſtrum.* ibid.
Probatio prima, ex conſenſu omnium ætatum & Eccleſiarum. ibid.
Probatio ſecunda, ex Eccleſiæ & Patrum decretis. 506
Probatio tertia, ex theologica ratione. 507
§. *Secundus, diluuntur objectiones.* 508. & ſeqq.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

De materia & forma Sacramenti matrimonii. 511

Dico 1. *materiam Sacramenti matrimonii eſſe matrimonium ipſum, quatenus contractus civilis eſt & legitimus.* ibid.

Dico 2, formam hujus Sacramenti eſſe, verba ſacerdotis: ego vos in matrimonium conjungo, in nomine patris &c. *vel ſimilia juxta peculiarem cujuſvis Eccleſiæ morem: ad quorum valorem nihil intereſt, ſive abſoluta, ſive deprecativa ſint,* ibid.

QUÆSTIO IV.

De effectibus Sacramenti matrimonii. ibid.

Dico, *gratiam quam matrimonii Sacramentum ex opere operato producit, iis malis afferre remedium, quibus, proto-parentum peccato vitiatæ nuptiæ erant,* ibid.

QUÆSTIO V.

De ritibus matrimonii conferendi. 512

§. Primus, *deſcribuntur ceremoniæ, inter Latinos ſolennes,* ibid.

§. *II. De Græcorum ceremoniis.* ibid.

§. *Tertius, immerito matrimonii ceremonias heretici reprehendunt,* ibid.

Concilii Tridentini, de *Contractu & Sacramento matrimonii,* 513

LIBER SEXTUS
DE
Sacramento Pœnitentiæ.

POſtquam de Sacramentis in genere, de Baptiſmo, Confirmatione, deque Euchariſtiæ Sacramento & ſacrificio actum eſt, ratio operis poſtulat, ut de Pœnitentia dicamus, quam voluit Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis eſſe ſecundam poſt naufragium tabulam: quæque proinde in Sacramentis, ad ſalutem, neceſſitate medii neceſſarii, alterum a baptiſmate locum habet: *Equidem ſi in regeneratis omnibus ea gratitudo erga Deum eſſet*, inquiunt Patres Tridentini, (a) *ut juſtitiam in baptiſmo, ipſius beneficio & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur; non fuiſſet opus, aliud ab ipſo baptiſmo Sacramentum, ad peccatorum remiſſionem eſſe inſtitutum: quoniam autem Deus dives in miſericordia cognovit figmentum noſtrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſervitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent; Sacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapſis poſt baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicatur.* (a) ſeſſ. 14. c. 1.

Ecquis vero eſt adeo vitæ integer, & ab omni culpæ contagio purus, qui laborioſo pœnitentiæ baptiſmo ſæpius in vita non egeat? tot enim in hac valle miſeriarum, tamque ſævis jactamur procellis, tot ingruentium undequaque hoſtium inſultationibus oppugnamur, tot debilitatæ naturæ, & voluntatis, per Adami rebellionem in deterius commutatæ paſſionibus conturbamur; ut neminem patiatur conditio fragilitatis humanæ ſine macula vivere, foretque penitus de ſalute deſperandum, niſi ille ſanaret infirmitates noſtras, & peccata remitteret, qui dixit: (b) *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite jugum meum ſuper vos ... & invenietis requiem animabus veſtris.* (b) Matt. 11. 28. & ſeq. Tanti igitur & tam neceſſarii Sacramenti naturam, excellentiam, virtutem, proprietates atque conditiones, non ex corruptis recenriorum opinionibus, non ex verſatilis probabilitatis commento: ſed juxta inviolabilem ſcripturæ & traditionis regulam noſtri eſt officii indagare ac conſtituere: quod toto hujus libri decurſu, juvante Deo, ſic præſtare conabimur, noſtram ut operam nemo requirat, aut negligentiam arguat.

Eſt vero pœnitentiæ eximium, ut non ſolum Sacramenti dignitate a Chriſto donata ſit; ſed etiam non minimum inter virtutes teneat locum: nam cum reliqua fere Sacramenta ſint res ſenſibus ſubjectæ, quæ ex libera Dei electione Sanctitatis & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habent: pœnitentia ſibi vindicat jure ſuo, ut Deo offenſo pœnas luat, animam peccatricem intus maceret torqueatque, & veræ denique virtutis importet officia, quorum actus dum exerit, præbet Sacramento materiam, ut ſuo loco dicturi ſumus.

Itaque ut ſit accurata hujus libri & plena diviſio, quæremus.

1. De virtute pęnitentiæ:
2. De Sacramenti pœnitentiæ exiſtentia ac veritate:
3. De partibus ejus generatim:
4. De contritione:
5. De confeſſione:
6. De ſatisfactione:
7. De indulgentiis:
8. De forma Sacramenti, ſive de abſolutione:
9. De miniſtro:
10. De ſubjecto Sacramenti.

Sit igitur

QUÆSTIO PRIMA.

De virtute pœnitentiæ.

PRimum de Pœnitentiæ nomine, definitione, ac diviſione dicendum, ne qua deinceps æquivocatio vel confuſionem pariat, vel obſcuritatem.

Secundo, quærendum utrum & qualis ſit virtus?

Tertio, utrum & quatenus neceſſaria ſit?

Quarto, quibus gradibus ad illam perveniatur? Quapropter ſit

CAPUT PRIMUM.

Quid & quotuplex pœnitentia ſit?

§. PRIMUS.

Nomen pœnitentiæ explicatur.

PŒnitere, ſi ad verbi originem attendamus, idem eſt, ac *pœnam tenere*, inquit author libri de vera & falſa pœnitentia, Sancto Auguſtino attributi: (a) idemque ſentiunt Latini omnes: *A punitione*, ait S. Iſidorus Hiſpalenſis, (b) *Pœnitentia nomen accepit, quaſi punitentia, aut pœnitenentia, per quam ſcilicet homo pœnitendo punit, quod male admiſit peccando:* quapropter ei tantum pœnitentia convenit, in quem rei anteactæ odium ac deteſtatio, & prioris conſilii revocatio cadit: unde cum Deus nec male quidquam poſſit agere, quia ſumme perfectus eſt, & ex eſſentia bonus, nec revocare propoſitum, *cum apud illum* (c) *non ſit tranſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio:* omnis proinde eſt pœnitentiæ incapax: quod autem in ſcripturis legitur, Deum aliquando pęnituiſſe: (Geneſis enim 6. v. 6. & ſeq. *Pęnituit eum*, inquit, *quod hominem feciſſet in terra: & tactus dolore cordis intrinſecus, delebo*, inquit, *hominem quem creavi, a facie terræ, ab homine uſque ad animantia, a reptili uſque ad volucres cœli: pœnitet enim me feciſſe eos*; & primi Regum 15. 11. *pœnitet me, quod conſtituerim Saul Regem: quia dereliquit me & verba mea opere non complevit*) Hæc, inquam, ſi quæ leguntur ſimilia, debent figurato ſenſu accipi, *quia per tranſlationem dici perſpicuum eſt*, inquit Concilii Tridentini Catechiſmus: (d) *eo enim loquendi genere quod ad hominum mores accommodatum eſt, ſacræ litteræ utuntur, cum Deum mutare aliquid conſtituiſſe declarant: quod non aliter facere videatur quam homines, quos ſi alicujus rei pœniteat; eam commutare omni ſtudio laborant.*

(a) nova edit. tom. 6. in append. col. 231.
(b) lib. 6. origin.
(c) Epiſt. S. Jac. c. 1. 17.
(d) p. 2. tit. de Sacr. Pœnit. n. 3.

Diverſis porro modis accipi nomen pęnitentiæ poteſt.

1. Latiſſime pro interiori animi ſenſu, quo rem factam, bonam licet, quis reprobat & infectam vellet: qualis eorum eſſet affectio, quos ſobrie & juſte vixiſſe puderet: hæc autem, ait Apoſtolus (e) *ſæculi triſtitia eſt, quæ mortem operatur*, nec tam pęnitentiæ, quam diabolicæ perverſitatis nomen meretur, & propria eorum eſt, *qui*, ut loquitur ſapiens (f) *relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas: qui lętantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

(e) 2. Cor. 7. 10.
(f) Prov. 2. 13.

2. Paulo ſtrictius pęnitentiæ nomine intelligitur, dolor conceptus ex crimine, non Dei, ſed ſui cauſa: qualis Antiochi & Judæ proditoris deſperatio verius quam pęnitentia fuit: *Peccavi*, ajebat iſte, (g) *tradens ſanguinem juſtum ... & projectis argenteis in templo, receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit*; ille vero dum Judæos funditus perdere meditaretur, diriſſimis viſcerum doloribus a Deo percuſſus, nec jam fœtorem ipſe ſuum (ſcaturientibus undecumque de corpore impii vermibus) ferre valens, *ita ait*: (h) *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire: orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus: & civitatem ad quam feſtinans veniebat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere* &c.

(g) Matt. 27. 4. & ſeq.
(h) Mach. 2. 9. v. 12 & ſeq.

3. Sumitur ſtrictiſſime, pro intimo animi dolore (quem vulgo comitatur externus ejuſdem ſenſus (propter ſcelus perpetratum, ſolius Dei cauſa concepto: quod genus pęnitentiæ ſic deſcribit Spiritus Sanctus: (i) *Nunc ergo dicit Dominus: convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.*

(i) Joel. 2. 12. & ſeq.

¶ Quod latini *Pœnitentiam*, Græci *Metanœam*, vel *Exomologeſim*, vel etiam *Epitimion* nominant. *Metanœa* idem proprie ſonat, ac *reſipiſcentia*, maximeque nomen iſtud Pœnitentiæ congruit, prout virtus quædam eſt. (1) *Exomologeſis* idem valet, ac latine *confeſſio*: unde ad Sacramentalem Confeſſionem ſignificandam aptatur: quamquam apud veteres aliquos, ac præſertim Cyprianum, & Tertullianum non infrequenter uſurpetur ad Pœnitentium reconciliationem omneſque ipſorum actus deſignandos. Demum *Epitimion* idem eſt ac *pœnæ*, ſive *mulcta* peccatis debita, adeoque aptiſſime ſumitur ad ſignificandum ſupplicium, aut animadverſionem pro peccatis ſubeundam. ¶

§. SECUNDUS.

Pœnitentiæ definitio affertur & explicatur.

Hincque manifeſtum fit, pęnitentiam ut vera ſit, tres potiſſimum importare conditiones.

1. Enim includit reſipiſcentiam, hoc eſt, vitæ in melius commutationem.

2. Requirit vitæ veteris odium ac deteſtationem propter Deum.

3. Neceſſarium eſt, ut pœnam conjunctam habeat, per quam admiſſa peccata puniat, & Deo offenſo ſatisfaciat.

Unde facile intelligitur qua debeat ratione definiri. *Intima pœnitentia eſt*, inquit Catechiſmus Tridentinus, (k) *cum ad Deum nos ex animo convertimus, & commiſſa a nobis ſcelera deteſtamur, & odio habemus: ſimulque illud nobis certum & deliberatum eſt, malam vitæ conſuetudinem, corruptoſque mores emendare, non ſine ſpe veniæ a Dei miſericordia conſequendæ, hanc vero dolor & triſtitia, quæ perturbatio & affectio eſt, & paſſio a multis vocatur, conſequitur, veluti comes peccatorum deteſtationi adjuncta: quamobrem apud complures ex Sanctis Patribus pœnitentia definitio per hujuſmodi animi cruciatum declaratur.*

(k) p. 2. tit. de pœnit. n. 7.

Ita Catechiſmus prælaudatus, & merito quidem Sancti enim Doctores pœnitentiam non in ſola vitæ mutatione, ſed inſuper in vitæ prioris odio, & voluntaria pęnarum aſſumptione, ſumma conſenſione reponunt.

Agi-

(1) Dixi *Metanœa* nomen *pœnitentiæ*, *prout virtus quædam eſt*, *maxime congruere*. Nam etiam, tametſi minus proprie, ſcelerum vindicationi, cæteriſque pœnitentium operibus tribui aliquando conſuevit. Immo & ipſas corporis inflexiones, aliaque mortificationum genera per tropum, aut figuram *metanœæ* nomine donatas deprehendimus. Unde Theodoretus narrat quoſdam in ſimeone enumeraſſe 244. *metanœas*, id eſt corporis inflexiones. S. Petrus Damiani refert Monachos pro uno fratre defuncto *metanœas ſeptingentas feciſſe*. De his legi poſſunt Morinus Suarezius, aliique.

Agite pœnitentiam plenam, ait S. Cyprianus, (a) *dolentis & lamentantis animi probate triſtitiam.*

(a) *lib. de lapſis.*

Et S. Auguſtinus in Epiſtola ad Macedonium: (b) *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, niſi ut id quod male fecerit, impunitum eſſe non ſinat: eo quippe modo ſibi non parcenti ille parcit, cujus altum juſtumque judicium nullus contemptor evadit.*

(b) *al. 54. nunc 153.*

Et apud eumdem, author libri de vera & falſa pœnitentia, capite 7. (c) *pœnitentia eſt, quædam dolentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe.*

(c) *nov. edit. tom. 6. in append. pag. 231.*

S. Gregorius Magnus (d) *pœnitentia eſt, perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.*

(d) *hom. 34. in Evang.*

S. Iſidorus Hiſpalenſis: (e) *Pœnitentia nomen ſumpſit a pœna, qua anima cruciatur, & caro mortificatur.*

(e) *lib. 2. de offic. Eccl. cap. 16.*

Eademque aliorum quos recenſere longum foret, doctrina eſt: unde ſequitur, multum a veritate Lutherum exorbitaſſe, quando pœnitentiam in ſola reſipiſcentia & vitæ novæ inſtitutione, ſine ullo vitæ flagitioſe tranſactæ dolore, collocandam effutiit: quam opinionem ut oſtendamus pernicioſiſſimam eſſe & Catholicæ doctrinæ contrariam, ſit

Concluſio: Pœnitentia non ſolum eſt nova vita, ſive reſipiſcentia, ſed etiam vitæ veteris odium, cum voluntate ſatisfaciendi conjunctum eſſentialiter importat.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

1. Veritatem hanc palam ubique ſcripturæ utriuſque teſtamenti annunciant.

Inſipienter locutus ſum, inquiebat Job. (f) *& quæ ultra modum excederent ſcientiam meam..... idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere.*

(f) *Job 42. 3. & 6.*

Et Pſalmiſta: (g) *ſacrificium Deo Spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.*

(g) *Pſal. 50. 19.*

Iſaias: (h) *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.*

(h) *Iſai. 38. 15.*

Ezechiel: (i) *Convertimini*, ait Dei nomine, *& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas: projicite a vobis omnes iniquitates veſtras in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum & Spiritum novum: & quare moriemini Domus Iſrael?*

(i) *Ezec. 18. 30.*

Matthæi c. 12. v. 41. *Viri Ninivitæ*, inquit Chriſtus, *ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ ....* quam vero acerba & plena doloris Ninivitarum pœnitentia fuerit, Propheta declarat: *Crediderunt*, inquit, (k) *viri Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis a majore uſque ad minorem: & pervenit verbum ad Regem Ninive: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere: & clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis & principum ejus dicens: homines & jumenta, & boves & pecora, non guſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam non bibant: & operiantur ſaccis homines & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine: & convertatur vir a via ſua mala, & ab iniquitate quæ eſt in manibus eorum: quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?*

(k) *Jon. 3. 5. & ſeq.*

S. Lucas: (l) *Ecce mulier*, inquit, *quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod Jeſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: & ſtans retro ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.*

(l) *Luc. 7. 37.*

Et alio in loco: (m) *Converſus Dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: quia priuſquam Gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras Petrus flevit amare.*

(m) *Luc. 22. 61.*

Ex his, aliiſque ſcripturarum innumerabilibus teſtimoniis ſic enaſcitur argumentum:

Pœnitentia ut vera ſit, eas conditiones neceſſario exigit, quæ ſunt pœnitentibus divina auctoritate præſcriptæ, unde gratiam & peccatorum remiſſionem pendere ſcriptura ubique teſtatur: quas denique inſignes illi pœnitentes quorum in utroque teſtamento mentio eſt, ad placandum Deum religioſe ſervarunt. Atqui

1. Deus pœnitentibus non ſolum animi mutationem, & emendationem vitæ, ſed vitæ anteactæ odium, cum ſincera ſatisfaciendi voluntate conjunctum ubique præſcribit: quid enim eſt, *reprehendere ſeipſum, agere in favilla & cinere pœnitentiam, cor conterere & humiliare, recogitare omnes annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, omnes a ſe iniquitates projicere, ſacco veſtiri, reſpergi cinere, carnem macerare jejunio, ubereſque lacrymas fundere*: niſi vitam præteritam deteſtari, & Deo offenſo, quem nemo unquam impune deriſit, pro modulo ſatisfacere.

2. Ex deteſtatione vitæ flagitioſe tranſactæ, & ſatisfactionis laboribus, aut eorum ſaltem perferendorum voluntate, gratiam & peccatorum remiſſionem neceſſario dependere, hæc ipſa teſtimonia manifeſto evincunt: non enim ita hæc præſcribuntur, quaſi inculpate violari poſſint aut negligi: ſed quia, inquiunt Patres Tridentini, (n) *Ad vitæ novitatem, & integram peccatorum remiſſionem, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus.*

(n) *ſeſſ. 14. c. 2.*

3. Conditiones has religioſe omnique adhibita cura ſervarunt, Ninivitæ, David pœnitens, peccatrix mulier, Beatus Petrus, & alii denique omnes, quorum in ſacris litteris exempla legimus commendata: nec ſperavit quiſquam Deum futurum ſibi propitium, niſi fructus dignos pœnitentiæ faceret. Ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Sanctis Patribus.

2. Majorum doctrina conſentit, quorum etſi nonnullas ſententias, naturam pœnitentiæ explicando paulo ante attulimus; juvat ad pleniorem convictionem alias addere.

Pœnitentia, ait S. Gregorius Nazianzenus, (o) *eſt baptiſmus lacrymarum, baptiſmus laborioſus.*

(o) *orat. 39.*

S. Ambroſius: (p) *Plena eſt definitio pœnitentiæ commemoratio delictorum, ut unuſquiſque peccata ſua velut quodam quotidiani ſermonis flagello caſtiget, & commiſſa flagitia condemnet.*

(p) *concione 1. in Pſ. 37.*

S. Auguſtinus: (q) *Non ſufficit ad pœnitentiam, mores in melius commutare, & a factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.*

(q) *ſerm. 351. nu. 12.*

Et ſermone 3. in Natali Domini (r) *Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati, & amor Dei; quando ſic pœnites, ut tibi amarum ſapiat in animo, quod ante dulce fuit in vita; & quod te prius oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in mente.*

(r) *inter Auguſtinianos 7. de temp. nov. edit. tom. 5. in append.*

S. Iſidorus (ſ) *Ille pœnitentiam digne agit, qui reatum ſuum ſatisfactione legitima plangit, condemnando ſcilicet & deflendo quod geſſit, tanto in deplorando profuſius, quanto extitit in peccando proclivius.*

(ſ) *lib. 2. ſent. cap. 13*

Hinc ſic argumentum conficitur.

Illud eſt pœnitentiæ eſſentiale, ſine quo nec plena, nec certa, nec digna pœnitentia eſt, quod agunt ii quos veraciter pœnitet; unde pœnitentia nomen habet, & per quod definiri ſolet a Patribus; atqui ex teſtimoniis allegatis certum eſt,

1. Sine deteſtatione vitæ anteactæ, cum voluntate ſatisfaciendi conjuncta, nec plenam, nec certam, nec dignam pœnitentiam eſſe.

2. Has conditiones ab iis obſervari quos veraciter pœnitet.

3. Iiſdem conditionibus veram pœnitentiam circumſcribi & explicari.

Hinc Concilium Tridentinum Lutheri veſaniam refutans: *Declarat Sancta ſynodus*, inquit, (t) *hanc contritionem non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere, juxta illud:*

(t) *ſeſſ. 14. c. 4.*

Projicite a vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum & Spiritum novum: & certe qui illos ſanctorum clamores conſideraverit: tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum: recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios hujus generis, facile intelliget, eos ex vehementi quadam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe.

Et ibidem canone quinto: *Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam: ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem . . . . anathema ſit.*

PROBATIO TERTIA.

Ex ratione.

3. Adſtipulatur ratio ipſa: non enim poteſt reſipiſcentia ſeu vitæ in melius commutatio, ſine vitæ præteritæ odio ac deteſtatione intelligi: nam, ut ſcholarum more loquamur, nequit fieri acceſſus ad terminum *ad quem*, niſi ſimul a termino *a quo* receſſio fiat: quia hæc duo ita conjuncta ligataque ſunt: ut unum neceſſario ſequatur ex altero; atqui peccator dum reſipiſcit, accedit ad novam vitam, accedit, inquam, per fidem qua credit juſtificari a Deo impium, per ſpem qua confidit Deum ſibi propter Chriſtum fore propitium: per timorem divinæ juſtitiæ, quo utiliter concutitur, per amorem, quo incipit amare juſtitiam; ergo conſequens eſt, ut ſimul ac reſipiſcit, vitæ veteris odium ac deteſtationem concipiat: ut quid enim mutaret conſilium, niſi priorem vitæ rationem quippe æquitati, & æternæ legi contrariam, intelligeret odio dignam, novam vero amabilem, quia conſentaneam, juſtitiæ Dei ac ſanctitati? Hinc merito S. Auguſtinus: (a) *nemo*, inquit, *voluntatis ſuæ arbiter conſtitutus, poteſt novam vitam inchoare, niſi eum veteris pœnituerit.*

(a) *hom. ult. int. 50.*

Deinde: Quomodo nequit voluntas non amare bonum qua bonum eſt; ita nec poteſt non odiſſe malum qua malum: ſed qui pœnitendo reſipiſcit, & in meliorem frugem ſe recipit, idem conſilium revocat, quia vitam priorem malam fuiſſe intelligit, Dei voluntati, ejuſque amori e diametro contrariam; ergo prorſus neceſſarium eſt, ut illam odio habeat ac deteſtetur: quod ſi odiſſe tenetur, conſequens iterum eſt, ut Deo offenſo ſatisfaciat, eumque ſuſpiriis ac gemitibus, & voluntarie ſuſceptis laboribus placare omni opera ſtudeat; atque hinc manifeſtum eſt. Lutherum non ſcripturam tantum & Patres, ſed & rationem ipſam naturalem offendere, quando contendit cum ſola vitæ mutatione veram conſiſtere pœnitentiam: neque mirum debet videri, quod homo audaciſſimus, ſuoque judicio præ cæteris ſapiens, ab ipſo communi ſenſu receſſerit: *Res enim Dei eſt ratio*, ait appoſite Tertullianus, (b) *unde quotquot a Deo aberrant, a ratione ejus tantum abſunt, quantum ab ipſo rationis auctore.*

(b) *lib. de pœn. c. 1.*

§. TERTIUS.

Solvuntur argumenta Lutheri.

Objectio.

Opponit in contrarium Hæreſiarcha vaferrimus: hoc unum pœnitentiæ natura importat, quod voce ipſa ſignificatur; atqui nomen pœnitentiæ nihil quidquam præter reſipiſcentiam, ſive vitæ mutationem enunciat. Ergo &c.

℞. Tranſeat major (quam abſolute negari poſſe facile intelliget, qui ſciverit rerum naturas, non in vocum quibus enunciantur, arbitraria poteſtate, ſed in intimis ipſarum viſceribus inquirendas: (& nego minorem: mutatio enim hæc fit ab uno termino ad alterum, ut modo dicebamus; atqui motus ad novam vitam ſine amore non eſt; ergo pariter motus ſive receſſus a vita veteri, ſine odio eſſe non poteſt: quo fit, ut homo per pœnitentiam impleat, quod eſt a Propheta dictum (c) & factum: *Dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion: propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.* Quam autem neceſſario vitæ veteris odium ex amore novæ ſequatur, alter Propheta declarat his verbis: (d) *Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam, & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum: confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ:* quæ verba S. Hieronymus explicans: *Dolentis*, inquit, (e) *& plangentis, & ſuper errore priſtino plorantis indicium eſt, ut femur manu percutiat, & ſtultum ſe ante fuiſſe fateatur.*

(c) *Pſal. 118. 127.*

(d) *Jer. 31. 19.*

(e) *in hunc locum.*

Inſt. 1.

Inſt. 1. Prob. min. quam Latini pœnitentiam Græci *μετάνοιαν* dicunt; atqui vox *μετάνοια*, nihil niſi mentis mutationem ſignificat: eſt enim *μέτα* Latine *trans*, & *νοια mens*: unde *μετάνοια* idem ac *tranſmentatio* ſonat, ſive mentis in meliorem frugem tranſlatio. Ergo &c.

℞. Conceſſa maj. nego min. hæc namque mutatio utrumque terminum connotat, ad quem nimirum acceditur, & a quo receſſus eſt: nemo enim poteſt revocare mentem in melius, niſi male acta deteſtetur; ſic e converſo non poteſt deteſtari præterita, niſi meliora proponat; ergo non poteſt eſſe novæ vitæ propoſitum ſine odio veteris: neque eſt, quod in vocis *μετανοίας* Etymologia pueriliter hæreamus, quando ex ſcriptura & traditione, ipſaque naturali ratione conſtat, ſine odio male actæ vitæ pœnitentiam eſſe non poſſe: *Ille quem facti ſui pœnitet*, inquit Lactantius Firmianus, (f) *errorem ſuum priſtinum intelligit, ideoque Græci melius & ſignificantius μετάνοιαν dicunt, quam nos poſſumus reſipiſcentiam dicere, reſipiſcit enim, ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem errati piget, caſtigatque ſeipſum dementiæ, & confirmat animum ſuum ad melius vivendum; tum illud ipſum maxime cavet, ne rurſum in eoſdem laqueos inducatur:* eademque Prophanorum ſcriptorum ſententia eſt. Sic Ovidius: (g)

(f) *divin. inſtit. lib. 6. c. 24.*

(g) *lib. 1. de Ponto Eleg. 1.*

Pœnitet: oh! Si quid miſerorum creditur ulli:
Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo.

Senſuque ſimili celebris Poeta Auſonius, pœnitentiam quaſi Dea quædam eſſet, loquentem inducens:

Sum Dea quæ facti, non factique exigo pœnas:
Nempe ut pœniteat, ſic Metanœa vocor.

Quorum ſimilia in Cicerone, & aliis Latini ſermonis optimis præceptoribus paſſim occurrunt: quid quod ita omnium mentibus hæc pœnitentiæ ſignificatio hæſit; ut ſcriptura quando pœnitentiam Deo per tranſlationem, & humano more loquendo attribuit, ipſum quoque ei cordis dolorem affingat: *Videns autem Deus*, inquit, (h) *quod multa malitia hominum eſſet in terra . . . . pœnituit eum quod hominem feciſſet: & tactus dolore cordis intrinſecus, delebo, inquit, hominem*, &c. itaque Lutherus dum grammaticus eſſe maluit, quam Theologus, ne grammaticus quidem fuit.

(h) *Gen. 6. 5. & ſeqq.*

Inſt. 2.

Inſt. 2. atqui non debet pœnitentia ordinem ullum habere ad terminum a quo, ſcilicet ad vitam præteritam. Ergo &c. Prob. ſubſ. ordo ille ſive reſpectus in eo conſiſteret, quod homo vitam priorem deteſtaretur, & quod Deo diſplicuiſſe cognoſcit, infectum vellet; atqui deteſtatio hæc & voluntatis male geſta revocantis affectio ſpecies ſtultitiæ eſt. Ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa majore, nego min. nedum enim ſtultitiæ imaginem præferat, hæc vitæ flagitioſæ deteſtatio & affectio voluntatis, qua nollet Deum offendiſſe: e contrario ſumma eſt & compendium ſapientiæ Chriſtianæ: quis enim illum ſtultitiæ jure arguat, qui deteſtatur & infectum vellet, quod Deo ſcit ſummopere diſplicere, mortem ſpiritualem inferre animæ, ab æterna felicitate repellere, & ape-

Digitized by Google

& aperire viam ad æternam damnationem? quis audeat eum accuſare inſipientiæ, qui dum odio habet peccatum, Dei hoc ipſo fit imitator? *Pœniteat*, inquit egregie Tertullianus (a) *errorum reperta veritate: pœniteat amaſſe quæ Deus non amat, quando ne nos quidem ipſi ſervulis noſtris, ea quibus offendimur, non odiſſe permittimus.*

(a) *lib. de pœnit. c. 4.*

Inſt. 3. Inſt. 3. probando Min. velle rem impoſſibilem, quædam eſt ſtultitiæ ſpecies; atqui peccatum perpetratum, factum non eſſe penitus impoſſibile eſt: ergo illud deteſtari & infectum velle, quædam ſtultitiæ ſpecies eſt.

R. Diſtinguo Maj. velle *abſolute* rem impoſſibilem, quædam eſt ſtultitiæ ſpecies, concedo: velle *conditionate & hypothetice*, ſi nimirum foret poſſibilis, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq.

E. R. Quem vere vitæ male actæ pœnitet, non vult abſolute peccatum a ſe non fuiſſe perpetratum, quod enim factum eſt, infectum eſſe non poteſt, ſed ſub conditione; ſi foret poſſibile: hoc vero deſiderium, licet ex parte objecti ſterile ſit & inefficax; magnæ tamen in ipſo ſubjecto, pœnitente videlicet, fœcunditatis principium eſt; tum quia vitæ in præterito male actæ deteſtationem includit, tum quia efficax importat propoſitum, Deo pro illatis ſatisfaciendi, lacrymarum ac gemituum copia ejus miſericordiam inflectendi, bonum amplectendi, & cavendi in poſterum ab omni peccato: hos vero motus qui ſtultitiæ arguunt, quid ſit ſapientia Chriſtiana prorſus ignorant, & in ipſos veteris ac novi teſtamenti ſanctos ſtultitiæ accuſationem refundunt: quo nihil inſulſius eſſe poteſt; atque hinc patet, quantum a vero Lutherus abhorreat quando ait quod dolor de peccatis hominem facit hypocritam, & magis peccatorem, quod pernicioſiſſimum dogma veniet alibi opportunius refutandum, quando de contritione quarta quæſtione agemus.

Inſt. 4. Inſt. ultimo: Patres ſæpe pœnitentiam, novam vitam definiunt, de deteſtatione veteris nec verbum habendo. Ergo &c.

R. Conceſſo antecedante, nego conſeq. tum quia quod alicubi ſilent Patres ſæpe in aliis locis inculcant, adeoque nullam de mente ſua dubitationem relinquunt; tum quia nova ipſa vita quæ ſuſcipitur a pœnitente, ſine odio veteris, ut prædiximus, eſſe non poteſt: quiſquis enim ad bonum per amorem accedit, quod pœnitentia vera requirit, a malo per odium recedat neceſſe eſt.

§. QUARTUS.

Multiplex pœnitentiæ diviſio explicatur.

1. Pœnitentia dividitur in veram & falſam.

Vera eſt intimus animi dolor de peccato commiſſo, Dei cauſa conceptus, cum deteſtatione vitæ præteritæ, & propoſito melioris, cum voluntate ſatisfaciendi conjunctus.

Pœnitentia falſa eſt, quando quis non de malo, ſed de bono e ſe facto dolet: vel de peccato, non Dei, ſed ſui ipſius cauſa affligitur: hanc, inquam, larvatam eſſe pœnitentiam nemo ambigat: namque vere hoc nomen habet, debet ad Deum eſſe converſio: *Convertimini ad me in toto corde veſtro*, inquit Deus, (b) *in jejunio & in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtrum ...... derelinquat impius viam ſuam*, (c) *& vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum* &c. igitur ſi quem peccata contriſtant, vel quia turpia ſunt, vel quia notam infamiæ, aut temporale damnum intulerunt, vere pœnitens dici non poteſt, quia etſi contriſtatur, non tamen ſecundum Deum, cujus reſpectum non habet.

(b) *Joel. 2. 12.*

(c) *Iſai. 55. 7.*

2. Pœnitentia vera, altera exterior eſt, interior altera.

Interior eſt, virtus ipſa pœnitentiæ, ſcilicet animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito placandi Deum, & non peccandi de cætero.

Exterior eſt, Sacramentum novæ legis a Chriſto Domino inſtitutum, quo peccata poſt baptiſmum commiſſa expiantur.

In hoc vero differunt pœnitentia exterior & interior, quod iſta in actibus pœnitentis tota conſiſtat; illa ab actu Sacerdotis abſolventis, & formam Sacramentalem materiæ applicantis potiſſimum pendeat: eſt & alterum utriuſque diſcrimen, ex neceſſitate petitum: nam pœnitentia interior, iis qui peccando Dei juſtitiam provocaſſent, quocumque tempore neceſſaria fuit: ſed exterior ſive Sacramentalis tunc ſolum incepit eſſe neceſſaria, quando eſt a Chriſto novæ legis auctore ſancita: quia vero pœnitentiæ interioris actus, tamquam materiam præbent, in qua Sacramentum verſatur. *Idea*, inquit Catechiſmus Tridentinus, (d) *in primis monendi, hortandique ſunt fideles, ut omni contentione & ſtudio in intima animi pœnitentia, quam virtutem dicimus, elaborent, ſine qua ea quæ extrinſecus adhibetur, parum admodum profutura eſt.*

(d) *par. 2. tit. de pœnit. n. 6.*

3. Pœnitentia exterior altera privata, quæ clanculum & ſecreto, altera publica eſt, propter grave aliquod crimen inflicta, & in facie Eccleſiæ peragenda: de utraque dicetur in poſterum.

4. Pœnitentia interior vel eſt actualis, actus nimirum ipſe pœnitendi: vel habitualis, propenſio ſcilicet & facilitas ad exerendos doloris & reſipiſcentiæ actus in voluntate permanenter conſiſtens.

5. Dividitur in eam quæ fit ante baptiſmum, de qua dictum ab Apoſtolo Petro: (e) *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum*: & in eam quæ ad expianda peccata poſt baptiſmum perpetrata imponitur.

(e) *Act. 2. 38.*

6. Demum pœnitentia quæ fit poſt baptiſmum altera eſt peccatorum mortalium, venialium altera.

Tres illos poſteriores pœnitentiæ modos Angelicus præceptor ſic explicat: (f) *pertinet ad pœnitentiam ut deteſtetur peccata præterita, cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pœnitentiæ finis, & quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem; ideo conveniens eſt, quod diverſæ ſpecies pœnitentiæ accipiantur ſecundum diverſas immutationes quas pœnitens intendit: eſt autem triplex immutatio a pœnitente intenta: prima quidem per regenerationem in novam vitam: & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum: 2. eſt, per reformationem vitæ præteritæ jam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum: 3. eſt in perfectiorem operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem ferventem actum caritatis*: Sequitur.

(f) *3. p. q. 90. art. 4. inc.*

CAPUT SECUNDUM.

Utrum & qualis virtus ſit pœnitentia?

Etſi pœnitentiam eſſe virtutem, ex prædictis facile intelligitur; eſt tamen plenius demonſtrandum, propter quaſdam ſcholarum opiniones quas non debemus intactas relinquere, ne videamur conſuetam Theologorum methodum aſpernari. Sit itaque

§. PRIMUS.

Oſtenditur pœnitentiam eſſe virtutem proprie dictam.

PROBATIO PRIMA.

Ex ſcripturis.

Baruch. 2. v. 18. *anima quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit curva & infirma, & oculi deficientes, & anima eſuriens, dat tibi gloriam & juſtitiam Domino.*

Ezechiel 18. 30. & ſeqq. *Convertimini*, ait De-

Dominus Deus , & agite pęnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris : & non erit vobis in ruinam iniquitas : projicite a vobis omnes prævaricationes veſtras in quibus prævaricati eſtis , & facite vobis cor novum & ſpiritum novum : & quare moriemini domus Iſrael?

Matthæi 3. v. 2. & 8. *Pœnitentiam agite , appropinquavit enim regnum cęlorum .... facite ergo fructum dignum pęnitentiæ.*

Lucæ 6. 21. *Beati qui nunc fletis , quia videbitis.*

Ibidem cap. 4. v. 17. *Cępit Jeſus prædicare & dicere : pœnitentiam agite , appropinquavit enim regnum cęlorum ....* & cap. 15. v. 7. & 10. *dico vobis , quod ita gaudium erit in cęlo ſuper uno peccatore pęnitentiam agente , quam ſuper nonaginta novem juſtis , qui non indigent pęnitentia ..... dico vobis , gaudium erit coram Angelis Dei , ſuper uno peccatore pęnitentiam agente.*

2. Ad Corinthios 7. v. 9. & ſeq. *Gaudeo , non quia contriſtati eſtis , ſed quia contriſtati eſtis ad pęnitentiam ; contriſtati enim eſtis ſecundum Deum .... quæ ſecundum Deum triſtitia eſt , pęnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur ; ſæculi autem triſtitia mortem operatur.*

Ex his , aliiſque propemodum infinitis ejuſdem ſenſus teſtimoniis eruo quæ ſequuntur argumenta :

Primum eſt : ille habitus in veris & proprie dictis virtutibus locum habet , per quem homo gloriam & juſtitiam Domino retribuit ; cujus finis futurus eſt , ſumma in cęlo felicitas ; atqui ex auctoritate ſcripturæ per pęnitentiam homo gloriam & juſtitiam Domino retribuit , ejuſque finis futurus eſt æterna ſalus. Ergo &c.

Secundum : quod lege Divina præcipitur non poteſt ad virtutem non pertinere ; *Lex enim Domini Sancta & immaculata , teſtimonium Domini fidele ſapientiam præſtans ;* atqui nullum in ſacris litteris præceptum frequentius denunciatur , quam ut homo per peccatum a Deo averſus , in meliorem ſe frugem recipiat , anteacta flagitia deteſtetur , & Deo ad iram provocato bonis operibus ſatisfaciat : ubique vox illa in utroque teſtamento reſonat : *Convertimini : pęnitentiam agite : facite fructus dignos pęnitentiæ :* ab hoc ſignificando mandato numquam ceſſarunt Prophetæ , numquam præcurſor Baptiſta in deſerto temperavit , numquam deſtitit Chriſtus ipſe , qui venerat ſalvum facere quod perierat ; hinc merito Tertullianus : (a) *Bonum eſt* , inquit , *pęnitere , an non ? quid revolvis ? Deus præcipit : at enim non præcipit tantum , ſed etiam hortatur : invitat præmio , ſalute ; jurans etiam : vivo , dicens , cupit credi ſibi : o beatos nos quorum cauſa Deus jurat ! o miſerrimos , ſi nec juranti Domino credimus ! quod igitur Deus tantopere commendat , quod etiam humano more ſub dejeratione teſtatur , ſumma utique gravitate & aggredi & cuſtodire debemus , ut in aſſeverationе divinæ gratiæ permanentes , in fructu quoque ejus & emolumento proinde perſeverare poſſimus.* Ergo &c.

(a) lib. de Pœnit. c. 4.

3. Angeli Dei in cęlis , reſpectu noſtri , non gaudent niſi de bono , virtutis videlicet , opere ; atqui ſcriptura teſtatur , majus gaudium eſſe in cęlo coram Angelis Dei , ſuper uno peccatore pęnitentiam agente , quam ſuper nonaginta novem juſtis , qui non indigent pęnitentia ; ergo pęnitentia eſt opus virtutis.

PROBATIO SECUNDA

Ex eo quod Pęnitentia habeat veri ſacrificii rationem.

Altera , nec minus efficax argumentatio inde petitur , quod pęnitentia verum Deo ſacrificium ſit : ut enim libro præcedente dicebamus , ſacrificium eſt , omne opus bonum , quodcumque propter gloriam Dei ſuſcipi poteſt & fieri : jam vero omne ſacrificium , maxime ſi ſit internum & ſpirituale , & actus virtutis ; atqui pęnitentia eſt ſacrificium internum , quo nimirum homo ad ſe reverſus , cor ſuum avellit a creatura , ut Deo reſtituat , quidquid ſupremæ ejus ſanctitati contrarium eſt deſtruit , concupiſcentiam quoad fieri poteſt expugnat , ſibi ipſi moritur , pravis affectibus reſiſtit , dolet denique de peccatis , & ea propter Deum ſumme amatum deteſtatur. Ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex ipſa definitione virtutis.

Tertiam denique petimus , ex natura ipſa & definitione virtutis : ut enim Philoſophi , Theologique conſentiunt , virtus eſt , *habitus in materia difficili electivus ſecundum rectam rationem , inter duo extrema in mediocritate conſiſtens.* Sed habitus pęnitentiæ eſt hujuſmodi :

1. Inquam , eſt habitus electivus ſecundum rectam rationem ; recta namque ratio dictat , dolendum eſſe de peccatis , quatenus Deum offendunt : nam ſi quod hominem dicto vel facto læſeris hinc te affligi oportet , niſi omnem humanitatis ſenſum exueris , maxime ſi eum offenderis , qui te beneficiis cumularit , ſeque tibi totum omni genere officiorum devinxerit : quanto æquius ac magis neceſſarium putare debes , dolere de Deo offenſo , a quo quidquid boni habes accepiſti , quidquid expectas , es accepturus , quemque offendiſſe , ſummum bonum offendiſſe eſt ?

2. Pęnitentia eſt habitus in materia difficili electivus ; nam odiſſe ac fugere quæ erant corruptæ naturæ jucundiſſima , quæque depravatos ſenſus unice delectabant : lata & ſpatioſa via relicta , intrare per anguſtam portam , ſpinis & tribulis undequaque conſitam : & denique regnum cęlorum vi rapere : haud mediocrem iſta difficultatem objiciunt ; atqui hi ſunt pęnitentiæ proprii genuique characteres . Ergo &c.

3. Quod pęnitentia in mediocritate conſiſtat , inde patet quod inter duo extrema medium teneat : qui enim agunt vitam flagitioſam , & nihil habent antiquius quam ut pravis cupiditatibus ſerviant , poſſunt ſic eſſe affecti , ut vel recordatione criminum delectentur , quales ii ſunt de quibus ſapiens : *lætantur* , inquit , (b) *cum male fecerint , & exultant in rebus peſſimis* : vel ut immoderate & ad deſperationem uſque , ſcelerum conſcientia crucientur : ut Caino & Judæ contigit , quorum alter , *major eſt* , inquiebat , (c) *iniquitas mea , quam ut veniam merear* : alter *pęnitentia ductus , laqueo ſe ſuſpendit* (d). Atqui pęnitentia utrumque exceſſum fugiendo , triſtitiam quæ eſt ſecundum Deum adducit , & ad ſpem divinæ miſericordiæ revocando , mortificat ut vivificet. Ergo &c.

(b) Prov. 2. 13.

(c) Gen. 4. 13.

(d) Matt. 27. 5.

Confirmatur hoc argumentum aliis virtutis definitionibus , quæ communiter in ſcholis circumferuntur , & axiomatum loco habentur.

Virtus , definiente S. Auguſtino , (e) eſt , *bona qualitas mentis , qua recte vivitur , & qua nemo male utitur :* ſive , ut alii loquuntur , *habitus , qui bonum facit habentem , & opus ejus bonum ;* atqui ut attendenti patebit , pęnitentiæ Chriſtianæ definitiones iſtæ , aliæque ejuſdem ſenſus , bene conveniunt. Quis enim negare audeat , bonam eſſe mentis qualitatem , cum fide , & ſpe , & timore , & amore Dei nitatur , cujus intuitu perpetrata flagitia deteſtatur ? quis pęnitentiæ bonum opus eſſe inficietur , unde & Dei placatio , & medicatio animæ , & fructus vitæ æternæ tamquam ex radice conſurgunt ?

(e) lib. 2. de lib. arb. c. 18.

¶ Hæc fere omnia complexus eſt S. Thomas art. 1. q. 85. 3. p. in Corp. inquiens : *pęnitere eſt de aliquo a ſe facto dolere. Dictum eſt autem ſupra , quod dolor vel triſtitia dupliciter dicitur. Uno modo ſecundum quod eſt paſſio quadam appetitus ſenſitivi. Et quantum ad hoc Pęnitentia non eſt virtus , ſed paſſio. Alio modo ſecundum quod conſiſtit in voluntate. Et hoc modo eſt cum quadam electione : quæ quidem , ſi ſit recta , neceſſe eſt , quod ſit actus virtutis. Dicitur enim* in 2. Etic. , *quod virtus eſt habitus electivus ſecundum rationem rectam. Pertinet autem ad rationem*

rectam ,

rectam, ut aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo, & fine, quo dolendum eſt: quod quidem obſervatur in pęnitentia, de qua nunc loquimur. Nam pęnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cum intentione removendi ea. Unde manifeſtum eſt quod pęnitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis. ¶

§. SECUNDUS.

Solvuntur objectiones.

Objectio. Opponitur in contrarium. Habitus qui peccato nititur, non poteſt virtutibus accenſeri; atqui pęnitentia peccato ſic nititur, ut ubi peccatum non eſt, nec pęnitentiæ locus relinquatur. Ergo &c.

℟. Diſtinguo majorem. Habitus qui peccato nititur, *tamquam objecto amoris*, non poteſt in virtutum numero collocari, concedo: qui nititur peccato, *tamquam objecto odii*, nego majorem: & ſic explicata minore, nego conſeq.

E. ℟. Equidem amare peccatum virtus non eſt, cum in hoc e contrario vitii natura conſiſtat; ſed peccatum commiſſum deteſtari prupter Deum, eniti pro viribus, ut aboleatur, & Deo offenſo congrua ſatisfactio fiat: in hoc ſane niſi virtutem veram agnoſcimus, contrariam ei impęnitentiam & cordis perverſionem aliquatenus approbamus. Nam ſi medicina, quæ corporis ægritudines reparat, in bonis naturalibus computatur, & habetur pro Dei munere; quanto magis pęnitentia virtutis nomine digna erit, quæ morbos animi ſanat, & vitam ſpiritualem per peccatum tinctam reſtituit? *o pęnitentia*, ait egregie S. Joannes Chryſoſtomus (a), *quæ peccata Deo miſerante remittis, & paradiſum reſeras, contritum ſanas, omnem triſtitiam exhilaras, vitam de interitu revocas, ſtatum raſtauras, honorem renovas, fiduciam das, vires reformas, gratiam abundantiorem refundis! omnia ligata tu ſalvis, omnia ſoluta tu cuſtodis, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas, omnia confuſa tu lucidas, omnia deſperata tu animas: per te, o pęnitentia, David afflictus, factus eſt Sanctus; per te filius Prodigus paternum amplexum meruit: per te Petrus poſtquam ter Dominum negavit, indulgentiam recepit: per te, o pęnitentia, Latronem ſubito Chriſtus ad regnum æternum rapuit, &c.*

(a) *hom. de pænit.*

Inſt. 1. Inſt. 1. Atqui habitus qui peccato nititur, etiam tamquam objecto odii, non poteſt virtutibus accenſeri. Ergo &c. prob. ſubſ. Virtus omnis propter ſe expetibilis eſt; atqui hujuſmodi habitus non eſt propter ſe expetibilis: nemo enim poſſet expetere pęnitentiam, quin ſimul & peccatum deſideraret, quod niſi præceſſerit, pęnitentiæ non reſtat locus. Porro hujuſmodi deſiderium a vera virtute alieniſſimum eſſe, quis non videt? Ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probat. diſtinguo majorem. Virtus omnis propter ſe expetibilis eſt, *vel abſolute, vel hypothetice*, concedo: *abſolute*, nego majorem; pariter diſtinguo minorem. Pęnitentia non eſt propter ſe experibilis, *abſolute*, concedo: *hypothetice*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Pęnitentiam inter & cæteras virtutes diſcrimen eſt, quod caritas e. c. Juſtitia, & aliæ hujus generis, directe bonum reſpiciant, pęnitentia vero in bonum non tendat, niſi quatenus malum expiat: unde caritas (idemque dicendum de aliis,) eſt abſolute expetibilis, quia ſe ipſa ſimpliciter bona eſt, & neceſſaria ad bene vivendum. Pęnitentia vero, non ſecus ac in morbis naturalibus medicina, non niſi ex ægritudinis ſpiritualis ac peccati hypotheſi: ſi enim homo non peccaſſet, neceſſaria futura non erat; quomodo nulla foret medicorum ac medicinæ neceſſitas, ſi nulla ægritudine corpus gravaretur. Hinc Tertullianus: *modum pęnitendi*, inquit, (b) *temperare qui volunt, delinquendi teneant, timendo Deum ſcilicet.*

(b) *lib. de pænit. cap. 3.*

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui pęnitentia nulla prorſus ratione eſt expetibilis. Ergo &c. probat. ſubſeq. Virtus eo ipſo quo expetitur, delectationem affert; atqui pęnitentia dolorem indivulſum comitem habet, & pęnitentem triſtitia afficit, ut ex ejus definitione liquet; nedum pariat delectationem. Ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probat. diſtinguo maj. Virtus eo ipſo quo expetitur, delectationem affert, *de ſuo actu*, concedo: *de ſuo objecto*, ſubdiſtinguo: ſi de iis virtutibus ſermo ſit, quæ abſolute expetibiles ſunt, concedo: ſi de ea agatur, quæ hypothetice tantum eſt expetibilis, nego maj. Similiter diſtinguo minorem. Pęnitentia dolorem comitem habet atque triſtitiam, *de objecto ſuo*, concedo: *de actu ſuo*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Licet pęnitentia de ſuo objecto, peccato nimirum doleat, quod maximum homini malum, Dei ſcilicet odium, & æternæ damnationis reatum intulit; attamen de actu ſuo ingens gaudium concipit. Quis enim poſſet ſumma lætitia non perfundi, quando iis vacat operibus, quibus ſcit expiari peccatum, Deum reddi placabilem, & divinæ adoptionis honorem reſtitui? *pęnitentia*, inquit Tertullianus, (c) *dum provolvit hominem, magis relevat; cum ſqualidum facit, magis mundatum reddit; cum accuſat, excuſat; cum condemnat, abſolvit...* & S. Thomas: (d) *duplex*, ait, *eſt delectatio, una quidem de objecto, alia vera de ipſo actu. Prima autem delectatio non eſt propria virtutis, quia eſt aliqua virtus ad quam pertinet dolere de ſuo objecto, ſcilicet pænitentia; ſed ſecunda delectatio, quæ eſt de actu, eſt propria virtutis, quia unicuique habenti virtutem eſt delectabilis operatio, quæ eſt ſecundum proprium habitum. Unde etiam pænitens de dolore gaudet ....* idemque diſerte, more ſuo explicans Sanctus Auguſtinus, in hæc Pſalmiſtæ verba: ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris: *niſi*, inquit, (e) *haberet aliquam ſuavitatem panis iſte, nemo illum manducaret: cum quanta ſuavitate plorat in gemitu qui orat! dulciores ſunt lacrymæ orantium, quam gaudia Theatrorum.... dulces ſunt & ipſæ lacrymæ, & pro cibo tibi erunt, quia factæ ſunt & ipſæ panis die ac nocte, dum dicitur tibi quotidie: ubi eſt Deus tuus?*

(c) *lib. de pænit. c. 9.*

(d) *quæſt. unica de ſpe, art. 1.*

(e) *enarr. in Pſ. 126*

Inſt. 3. Inſt. 3. Idem debet eſſe judicium de pęnitentia ac de verecundia; atqui verecundia, timor ſcilicet turpis actus, & confuſionis ex eo provenientis, nec virtus eſt, nec laude dignum quemquam facit. Ergo pariter de pęnitentia ſentiendum.

℟. Nego majorem & paritatem. Inter utramque enim diſcrimen maximum intercedit, in eo poſitum, quod pęnitentia cum peccati affectu eſſe non poſſit, cum ejus deteſtationem neceſſario includat: e contra vero verecundia poſſit cum affectu peccati conſiſtere, quia non peccatum, ſed infamiam & reprehenſionem, quæ pęna peccati eſt, timet. Quo fit ut poſſit eſſe cum peccato aut voluntate peccandi, quod pęnitentiæ prorſus repugnat: neque eſt, quod reponatur pęnitentiam, non ſecus ac verecundiam, ſine pudore non eſſe: Pudor enim pęnitentiæ comes gloriam & ſalutem parit, e contra pudor adjunctus peccato, mortem & infamiam: prout a Spiritu Sancto dictum eſt: (f) *eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam.*

(f) *Eccli. 4. 25.*

Inſt. 4. Inſt. 4. Si pęnitentia naturam veræ virtutis haberet, procul dubio in Chriſto fuiſſet: abſurdum enim eſt, illi virtutem aliquam denegare; in quo virtutum eſt plenitudo; atqui in Chriſto pęnitentia nec fuit, nec eſſe potuit, quia peccatum numquam expertus eſt. Ergo &c.

℟. Diſt. maj. ſi pęnitentia eſſet virtus, *nullam connotans imperfectionem*, in Chriſto fuiſſet, concedo: *Secus*, nego majorem, & conceſſa minore, nego conſeq.

E. ℟. Virtus eſt in duplici genere: altera nullam in ſubjecto arguit imperfectionem, qualis eſt caritas: altera, ſignificat ſubjectum bono aliquo & perfectione carere: quantum ſpectat ad virtutes primi generis, impium eſſet negare excellentiſſime in Chriſto fuiſſe, qui eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum, plenus gratiæ & veritatis, atque adeo virtutum omnium ſplendore ornatus: quod vero ad virtutes ſecundi generis

atti-

attinet, non iden eas non habuit, quia caroit
aliqua perfectione: ſed potius, quia non eſt per-
fectus qui illas habet: ſic enim e. c. fides in Chri-
(a) 3.p.q.7. art.3.in c. ſto eſſe non potoit, *Quia*, inquit S. Thomas (a),
a primo inſtanti ſuæ conceptionis, plene vidit Deum
per eſſentiam: parique de cauſa impoſſibile fuit, in
(b) ibid. *Chriſto eſſe ſpem futuræ beatitudinis, quia a princi-*
art.4. in c. *pio ſua conceptionis*, inquit Angelicus Doctor (b),
plene habuit fruitionem divinam: idemqoe itaque,
meliore titulo, dicendum de pœnitentia, quæ eſt
ſceleris proprii vindicatin, adeoque magnam im-
perfectionam in ſoo ſubjecto præſupponir.

Inſt. 5. Si pœnitentia virtus eſſet, Philoſophos
Inſt. 5. Gentiles non latuiſſet, eos præſertim qui de mo-
ribus copioſiſſime tractaveront; arqui Gentiles
pœnitentiæ virtutem non noverant: de illa e-
nim Ariſtoteles, Seneca, Cicero, & alii in vir-
tutibus exponendis diligentiſſime verſati, peni-
tus ſiluerunt. Ergo &c.

℞. 1. Nego majorem. In iis enim quæ perti-
nent ad juſtitiam, culrum veri Dei, & vitæ in-
formationem, non Ariſtotele, aut alio quovis
Gentili Philoſopho, ſed Chriſto præceptiore glo-
riamur, qui ſolus direxit pedes noſtros in viam
pacis. Eſto igitor prophanis illis Doctoribus in-
cognita pœnitentia fuerit; non magis hinc ſe-
quitur, non eſſe virtutem, quam humilitatem e.
c., vel condonaticnem injuriarum, excludi vir-
tutum Catalogo, quia Gentiles ſimiliter latuit
veræ humilitatis neceſſitas, & excellentia obli-
vionis injuriarum.

℞. 2. Tranſeat major, & nego minorem. Li-
cet enim ſpecialem in virtutum numero locum
pœnitentiæ Gentiles non dederint; illam tamen
velut bonam & laudabilem commendarunt. Sic
Seneca in Tragædiis: *quem pœnitet peccaſſe*, in-
quit, *pene eſt innocens:* eodemque ſenſu Ovidius
de ſuperis ita canit (c):

(c) lib. 1. de ponto. *Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt,*
Cum bene peccati pœnituiſſe vident.

quorum ſimilia apud Ariſtotelem, (d) alioſque
(d) lib. 7. Ethic. prophanos Scriptores leguntur. Nec mirum: ut
enim obſervat S. Thomas, pœnitentia lege ipſa
naturæ præſcribitur: *de jure naturali eſt*, inquit, (e)
(e) 3.p.q. *quod aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum*
84. art.7. *ad hoc quod doleat ea feciſſe, & doloris remedium*
ad 1. *quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua ſi-*
gna doloris oſtendat, ſicut & Ninivitæ fecerunt.

Dices. Quorſum ergo cum pœnitentiæ notitiam
Inſt. 6. habuerint, in virtutum numero non locarunt?

℞. Quominus pœnitentiam commendarent, &
cohoneſtarent virtutis titulo, multa obſtitiſſe.

1. Erat, pœnarum ultro ſuſceptarum impatien-
tia: ab illis enim natura abhorret, quam Gen-
tiles ſenſuum imperin dediti, ducem in omni-
bus ſequebantur.

2. Erat, generalis naturæ corruptio, quæ in
tantum excreverat, ut ſibi de rebus turpiſſimis
plauderent, (nedum de agenda pœnitentia co-
gitarunt:) immo & in falſis numeribus, quæ per
ſummam cæcitatem colebant, ſcelarum quantum-
vis immanium patronos ſe habere confiderent.

3. Erat, quia virtutes non penſitabant niſi in
ordine ad proprium commodum, & bonum hu-
manum: *pœnitentia vero*, inquit Sanctus Thomas,
(f) in 4. (f) *non eſt virtus ſpecialis niſi in ordine ad di-*
diſt.14.qu. *vinam providentiam.*
1. art. 1.

4. Denique erat ignorantia juſtificationis &
gratiæ: placari enim poſſe homini Deum inter-
venru pœnitentiæ; itemque poſſe homioem pec-
cato corruptum ſanari, in priſtinam ſanctitatem
reſtitui, in ſpam beatitudinis redintegrari, & di-
vinæ adoptionis in æternum participem fieri:
hæc, quia ſupernaturalia, aſſequi, in regione
umbræ mortis ſedentes non poteraut: non eſt
itaque mirum quod in tanta caligine, pœniten-
tiam quam aliquatenus videbant, magno tamen
in pretio non haberent.

§. TERTIUS.

Proponuntur & reſolvuntur quædam quæſtiones.

Superſunt quædam dubia diluenda, quæ vi-
dentur aliquantum habere difficultatis.

Q. 1. Utrum pœnitentia ſit virtus infuſa?

Explicatur quæſtio.

Cui quæſtioni priuſquam reſpondeo.

Sciendum 1. Virtutem alteram eſſe acquiſitam, infuſam alteram. Acquiſita dicitur, quod homo propriis actibus, ſæpeque repetito exercitio comparat: quales ſunt in morum genere, juſtitia, temperantia, ſortitudo &c. Infuſa eſt, quam gratuito Deus homini confert, independenter a quslibet prævia ejus induſtria, vel labore: quales ſunt virtutes Theologicæ, fides, ſpes, caritas.

Sciendum 2. Virtutem infuſam in duplici quoque eſſe genere: vel enim eſt infuſa per ſe & natura ſua, quia per actus hominis proprios acquiri ac generari non poteſt: unde neceſſarium eſt, a Deo ſupernaruraliter infundi, qusles ſont quas prædiximus fides, ſpes, & caritas: vel eſt infuſa per accidens, quia licet per actus naturales poſſit acquiri; miraculoſe tamen infunditur: qualis fuit rerum naturalium ſcientia Adamo collata, & uſus lingnarum conceſſus Apoſtolis.

Hoc poſito.

℞. Pœnitentiam eſſe virtutem per ſe infuſam.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Cujus quidem veritatis apertum in ſacris literis teſtimonium eſt.

Converte me Deus ſalutaris noſter, ait Propheta
regius, (g) *& averte iram tuam a nobis.* (g) Pſ. 84. v. 5.
Et Jeremias: (h) *converte me, & convertar,* (h) Jer. 31. 18.
quia tu Dominus Deus meus: poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam.

Ezechiel, (i) Deum ita loquentem inducit: (i) Ezech.
dabo vobis cor novum: & ſpiritum novum ponam 36.26.
in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum... & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.

Actus Apoſtolorum: (k) *hunc* (Jeſum) *Prin-* (k) Act. 5.
cipem & Salvatorem exaltavit Deus dextera ſua, 31.
ad dandam pœnitentiam Iſrael, & remiſſionem peccatorum... (l) *gentibus pœnitentiam dedit Deus*
ad vitam. (l) ibid. 11. 18.

Ex his, aliiſque ſimilibus ſententiis ſic argumentor:

Virtutem per ſe infuſam dicimus, quam Deus in nobis, ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine oobis diſpoſitive cooperantibus operatur, ut loquitur S. Thomas 3. parte, quæſtione 85. articulo 5. in corpore; atqui habitum pœnitentiæ Deus in nobis operatur, ſine nobis quidem principaliter & proprio merito operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus per gratiam ejus, ut adductis Scripturarom oraculis ſignificatur. Ergo &c.

Deinde. Ille ſolus poteſt homini veram pœnitentiam dare, qui ſolus poteſt cor ejus convertere, auferre ab illo cor lapideum, & dare cor carneum; atqui ſolus Deus & Scriptora præſtare hæc beneficia poteſt. Ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Eccleſiæ definitionibus.

2. Idipſum adſtruit inconcuſſa traditionis auctoritas: fidei enim dogma eſt, contra Pelegianorum impietatem ſæpe aſſertum ac vindicatum, neminem propriis meritis poſſe juſtificari. Id quod innumeris majorum decretis proclive eſset oſtendere, niſi eſset alterius loci & temporis diſquiſitio hæc: tantum itaque afferam verba Concilii Tridentini, quæ ſatis in
præſenti futura ſunt: *ſi quis dixerit*, inquit, (m) (m) Seſſ.6. Can. 1.
hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiunt, abſque divina per Jeſum Chriſtum gratia poſſe juſtificari coram
Deo: anathema ſit... (n) *ſi quis dixerit, ſine præ-*
veniente Spiritus Sancti inſpiratione atque adjutorio, (n) Ibid. Can. 3.
homi-

hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conſeratur: anathema ſit.

Inde ſic efformatur argumentum:

Si pœnitentia in quantum vera virtus eſt, propriis hominis actibus acquireretur, poſſet homo ex propriis meritis juſtificari: actibus enim veræ pœnitentiæ gratiam & peccatorum remiſſionem, atque adeo juſtitiam eſſe conjunctam ex divino teſtimonio certum eſt; atqui hominem poſſe juſtificari propriis meritis, dogma eſt fidei e diametro contrarium, qua credimus neminem niſi in Chriſto, & per Chriſtum poſſe juſtitiam adipiſci: *gratia eſtis ſalvati per fidem*, inquit Apoſtolus, (a) *& hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt; non ex operibus, ut ne quis glorietur*: & alio in loco: (b) *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit* .... item in Epiſtola ad Romanos, cap. 3. v. 24. & ſeqq. *juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum: in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem juſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti*: quorum ſimilia in novo ac veteri teſtamento paſſim occurrunt. Hinc præter cæteros, quos Pelagius ejurare compulſus eſt, ab ipſo eſt poſtulatum, ut fateretur, *ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, veniam pœnitentibus dari, non ſecundum meritum eorum*: ut habetur in Epiſtola Aurelii Carthaginenſis de erroribus & condemnatione Pelagii. Ergo &c.

(a) *Epheſ.* 2. 8.
(b) *Tit.* 3. 5.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

3. Probatur eadem veritas Theologicis argumentis, quæ natura ipſa pœnitentiæ ſuggerit.

1. Eſt. Virtus hæc neceſſario exigit a Deo infundi, quæ finem & effectum habet ſupernaturalem: quæ enim ſupra naturam, in ordine gratiæ ſunt, non poteſt ſibimet homo per vires ingenitas dare; atqui pœnitentia ad finem ſupernaturalem dirigitur, reparationem ſcilicet peccati, quatenus eſt offenſa Dei, & ejus amicitiæ reſtitutionem. Unde ſequitur, quod effectum pariter habeat ſupernaturalem, nempe reparationem juris divini, veniæ conſecutionem, reditum cum Deo in gratiam, & peccatoris converſionem. Ergo &c.

2. Ad virtutem pœnitentiæ pervenire peccator non poteſt, niſi in illo præceſſerit motus fidei, ſpei, timoris, & caritatis; atqui hos motus, cum ſint ſupernaturales, ciere homo non poteſt, niſi gratia acceſſerit. Ergo nec pœnitentiam comparare.

3. Eatenus habetur virtus pœnitentiæ, quatenus peccatum diſplicet, & delectat juſtitia: tanto autem magis iſta delectat, quanto ardentius diligitur Deus, ſummum & incommutabile bonum; atqui Deus ſuper omnia diligi virtute naturæ non poteſt: *caritas enim Dei*, inquit Apoſtolus, (c) *diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*: deinde, *plenitudo legis dilectio eſt*, ait idem Apoſtolus: (d) ſi igitur poſſit homo naturæ viribus amare Deum ſuper omnia, poterit & marte proprio legem univerſam implere. Quod ſi conceſſerimus, erit & alterum concedendum, ſine gratia obtineri poſſe ſalutem & vitam æternam, quæ præmium eſt, legis obſervatoribus reſervatum, prout eſt a Chriſto dictum: (e) *ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Porro doctrina hæc tota Pelagiana eſt, & myſterium Chriſti Redemptoris funditus ſubvertit: fatendum ergo pœnitentiam naturæ viribus parari non poſſe, adeoque eſſe virtutem per ſe infuſam.

(c) *Rom.* 5. 5.
(d) *Ibid.* 13. 10.
(e) *Matt.* 19. 17.

4. Et ultimum eſt: ſi poſſet homo naturæ viribus vere pœnitens fieri, poſſet ſe ipſum ex ſe ipſo facere bonum: bonus enim a juſtus eſt, quem veraciter pœnitet; atque impium eſt dicere, poſſe hominem ſe ipſum facere bonum. Inde enim ſequeretur, inutilem homini eſſe gratiam Chriſti, inutilem medicum, inutilem Salvatorem ac Redemptorem: atque adeo fruſtra Chriſtum novi Teſtamenti conditorem, veritatem & gratiam attuliſſe: ad quid enim Chriſto opus haberet, qui foret ſibimet auctor ſanctitatis, & ad cumulum juſtitiæ proprio conatu proveheretur? fatendum ergo non poſſe hominem ſuis viribus virtutem pœnitentiæ generare: *homo*, ait S. Auguſtinus, (f) *ſe ipſum vulneravit, indiget medico; ſe ipſum perdidit, indiget Salvatore; ſe ipſum vendidit, indiget Redemptore: ſe ipſum occidit, indiget vivificante.*

(f) *Enchirid. c.* 30.

Objectio.

Dices. Contraria videtur ſententia hæc Spiritui Sancto ſic loquenti: (g) *convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos.* Prius ergo eſt, hominem converti ad Deum, quam Deum converti ad hominem: adeoque pœnitentia non eſt virtus infuſa, ſed acquiſita & naturalis.

Objectio. (g) *Zach.* 1. 3.

℞. Nego antecedens, & explico ſenſum Scripturæ, *convertimini ad me, & convertar ad vos*: & hoc ideo dictum eſt, ut homo ſuæ libertatis admoneretur, qua poteſt Dei inſpirationem abjicere, concedo: ideo, quia ſine gratia Dei movere ſe ad veram juſtitiam poteſt, & vere pœnitens fieri, nego. Sic reſpondet Concilium Œcumenicum Tridentinum: *declarat Sancta Synodus*, inquit, (h) *ipſius juſtificationis exordium in adultis, a Dei per Jeſum Chriſtum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab ejus vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo averſi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo & cooperando diſponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei, movere ſe ad juſtitiam coram illa, libera ſua voluntate poſſit: unde in ſacris litteris cum dicitur*: convertimini ad me, & ego convertar ad vos, *libertatis noſtræ admonemur: cum reſpondemus*: converte nos Domine ad te, & convertemur, *Dei nos gratia præveniri confitemur.*

(h) *Seſſ.* 6. *cap.* 5.

Q. 2. Utrum pœnitentia ſit virtus ſpecialis.

Explicatur ſenſus quæſtionis.

Virtus ſpecialis dicitur, quæ peculiari & determinata natura conſtat, proprium videlicet habet objectum, actum, & finem, quibus tum in ſe ipſa conſtituitur, tum a qualiber altera ſecernitur. Hujuſmodi ſunt, fortitudo, temperantia &c. quæritur ergo utrum hac ratione pœnitentia virtus dici debeat?

Prorſus negarunt veteres quidam ſcholaſtici, quibus perſuaſum erat, pœnitentiam nihil aliud eſſe, quam conditionem quandam generalem, omnibus & ſingulis virtutibus tranſcendentaliter, ut loquebantur, adjunctam. Ita enim, inquiebant, pertinet pœnitentia ad omnem & quamlibet virtutem, ſicut iniquitates ad omne peccatum, & juſtitia communiter dicta ad omnem virtutem; atqui iniquitas vitium eſt, in peccato incluſum, pariterque juſtitia generaliter dicta, conditio eſt cuilibet virtuti connexa. Ergo ſimiliter pęnitentia, non ipſa in ſe ſeparatim ab aliis virtus eſt, ſed conditio quædam generalis cuilibet virtuti conjuncta: ita ut ad temperantiam pertineat pęnitentia de peccato intemperantiæ; ad prudentiam ſpectet peccatum imprudentiæ caſtigare: & ſic de cæteris. Jam

Reſpondeo cum Sancto Thoma (i) pęnitentiam eſſe virtutem ſpecialem.

(i) 3. *p. q.* 85. *art.* 2.

¶ Inquit enim S. Præceptor: *Species habituum diſtinguuntur ſecundum ſpecies actuum: & ideo, ubi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere Specialem habitum virtutis.*

tutis. *Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt Dei offenſa, quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde neceſſe eſt ponenere, quod pœnitentia eſt ſpecialis virtus*. Quæ ratio Sanctis Doctoris ita explicari amplius, & confirmari poteſt. ¶

Specialis enim virtus eſt, quæ proprio objecto, actu, & fine conſtituitur, quæque habet ſpecialem ſuperandam difficultatem; atqui hujuſmodi eſt pœnitentia.

1. Enim objectum ejus eſt, offenſa Dei, quatenus poteſt ſatisfactione congrua expiari; atqui hoc ita *ejus* eſt proprium, ut nulli alteri virtuti conveniat: quod ultro fatebitur, quiſquis virtutum naturam propius inſpexerit, nec volet in terminis ludere.

2. Actus pœnitentiæ, ait Angelicus Doctor loco laudato, *eſt operari ad deſtructionem peccati, in quantum eſt Dei offenſa:* quod eſt ſolius pœnitentiæ proprium. Nam aliæ virtutes in bonum directe tendunt: Nullius ergo peccati deſtructionem de ſe important.

3. Finis pœnitentiæ eſt, reconciliari Deo, ſive converti ad Deum; atqui aliæ virtutes cum nullum ante ſe peccatum neceſſario ſupponant, hujuſmodi finem reſpicere nequeunt. Ergo &c.

4. Fugere quæ carni & ſanguini grata ſunt, frangere impetus exæſtuantium cupiditatum, macerare carnem, pro male acta vita ſacrificium cordis contribulati Deo offerre, ſpecialem hæc ſane habent difficultatem; atqui pœnitentiæ hoc opus, hic labor eſt. Ergo id omne habet quod requiritur, pleneque ſufficit, ut virtus aliqua ſpecialis dicatur.

Objectio.

Oppones. Illa virtus non eſt ſpecialis, ſed generalis, ad cujus actum virtutes pene omnes concurrunt: atqui ad actum pœnitentiæ virtutes quaſi omnes contribuunt; ſcilicet caritas, fides, ſpes, timor, humilitas, patientia, fortitudo, prudentia, temperantia &c. quod negare nemo poteſt. Ergo generalis virtus eſt pœnitentia.

℟. Diſtinguo maj. Illa virtus eſt generalis, ad cujus actum omnes virtutes concurrunt, *elicitive*, concedo: *imperative*, aut *directive*, nego majorem; diſtinguo pariter minorem, Ad actum pœnitentiæ virtutes fere omnes concurrunt, *imperando*, aut *dirigendo*, concedo: *eliciendo*, ideſt, actum ipſum producendo, nego min. & conſeq.

E. ℟. Duobus modis poteſt actus aliquis ab una virtute pendere, *elicitive*, ita ut ab illa producatur, & proprium ejus opus ſit; & *imperative*, aut *directive*, quando nimirum ab illa imperatur aut regulatur, ſed ab altera executioni mandatur: res exemplo fiet planior. Quando jejunat aliquis propter Deum, virtus imperans caritas eſt, ad quam pertinet omne bonum referre ad Deum, eademque jejunii moderandi regula eſt: virtus exequens, eſt temperantia: hoc poſito, fateor ad actum pœnitentiæ virtutes multas imperando ac dirigendo concurrere: non enim poteſt vera pœnitentia reputari, niſi quæ habet virtutum omnium comitatum: neque hoc ejus ſic proprium eſt, quin aliis virtutibus pariter conveniat. Ut enim loquitur S. Ambroſius (a) *connexæ ſibi ſunt, concatenatæque virtutes: ita ut qui unam habeat, plures habere videatur*: cui conſentiens Gregorius Magnus: *una virtus*, inquit, (b) *ſine aliis, aut omnino nulla, aut admodum imperfecta*. Hioc communis Theologorum cum Sancto Thoma ſententia eſt, virtutes in ſtatu perfecto eſſe connexas; ſed nego omnes ad actum pœnitentiæ elicitive concurrere. Habet enim illa, ut prædiximus, actum ſibi proprium, quemque ſola ſine aliorum ſubſidio exerit, peccati ſcilicet, quatenus Dei offenſa eſt, per ſatisfactionem expiabilis deteſtationem; quemque efformare non magis ad reliquas virtutes pertinet, quam juſtitia; exempli cauſa, ad actum temperantiæ eliciendum, ſuum officium ingerit.

(a) *comment. in c. 6. Luc.*

(b) *lib. 21. mor.*

Inſt. Dices: nulla virtus ſpecialis pugnat cum omni vitio & peccato; atqui pœnitentia contra omne peccatum armatur. Non eſt ergo virtus ſpecialis, ſed generalis.

℟. 1. Nego majorem generaliter intellectam: caritas enim virtus ſpecialis eſt; & pugnat tamen cum omni peccatu mortali, quatenus divinæ bonitati contrarium eſt, & Dei amicitiam ſolvit, ab eoque auſert finis ultimi rationem, ut in creaturam perturbato ordine transferat.

℟. 2. Diſtinguo majorem. Nulla virtus ſpecialis pugnat cum omni peccato, *ſub omni motivo quo cæteris virtutibus opponitur*, concedo: *motivo ſibi proprio*, nego maj. diſtinguo pariter minorem. Pœnitentia pugnat cum omni peccato, *motivo quodam ſpeciali*, concedo: pugnat *ſub omni motivo, quo peccatum cæteris virtutibus contrarium eſt*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Habituum diverſitas, ac diſtinctio ab objectis, ut loquimur in ſchola, materialibus non dependet; cum diverſis habitibus poſſit una eademque propoſita eſſe materia; ſed ab objectis formalibus. Jam vero etiamſi pœnitentia cum omni peccato pugnando, virtutum omnium aliquatenus attingat materiam; ſpecialis nihiloſecius virtus eſt, quia motivum habet pugnandi cum peccato ab aliis virtutibus longe diverſum. Nam

1. Cæteræ vitutes ideo cum peccato pugnant, quia præciſe propriæ honeſtati contrarium eſt: ſic ebrietas, temperantiæ; adulterium, caſtitatis; ſurtum, honeſtatem juſtitiæ tollit: e contra vero ideo pœnitentia cum omni peceato confligit, quia injuria eſt, ſupremo Domino ac legislatori illata, adeoque pro virili reſarcienda.

2. Aliæ virtutes in tantum cum peccato pugnant, in quantum vitant illud & fugiunt: pœnitentia vero, in quantum delet & expiat: quæ duo longe diverſa ſunt: *qualibet virtus ſpecialis*, ait Sanctus Thomas, (c) *formaliter expellit habitum vitii oppoſiti; ſicut albedo expellit nigredinem ab eodem ſubjecto; ſed pœnitentia expellit omne peccatum effective, in quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex divina gratia, homine cooperante. Unde non ſequitur, quod ſit virtus generalis:* ad hæc qui attenderit, facile quædam alia argumenta ſolvet, plus habentia ſubtilitatis, quam veritatis.

(c) *3. p. q. 85. art. 2. ad 2.*

Q. 3. Ad quodnam virtutis genus pœnitentia revocetur?

Explicatur quæſtio.

Nulla virtus ſpecialis eſt, quæ non in aliquo genere virtutis contineatur. Cum itaque virtutum quatuor genera numerentur, prudentia, juſtitia, temperantia, & fortitudo, unde reliquæ tamquam rivuli a fonte, & rami a radice dependent; merito quæritur, in quo genere conſtitui debeat pœnitentia?

℟. Pœnitentiam, ſi ſpectetur, quatenus vindicta quædam eſt peccatorum, ad virtutem juſtitiæ; quatenus vero dolor eſt, de Deo offenſo conceptus, ad caritatis virtutem Theologicam revocari.

Probatur reſponſio per partes.

1. Dicimus pœnitentiam, prout eſt ultio delictorum, in genere virtutis juſtitæ tamquam in propria ſede locati. Juſtitia enim, conſtans eſt & perpetua voluntas, jus ſuum unicuique reddendi; atqui pœnitentiæ primum officium eſt, jus divinum peccato læſum pro virili reſtituere, peccatorum ad ſatisfactionis opera compellendo, & in illum pro atrocitate criminis judicium exercendo: hinc ab Apoſtolo dictum: (d) *quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur: dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*: eodemque ſenſu Tertullianus: (e) *eum*, inquit, *judex Deus juſtitiæ exigendæ tuendæque præſideat.... dubitandum eſt, ſicut in univerſis actibus noſtris, ita in pœnitentiæ quoque cauſa, juſtitiam Deo præſtandam eſſe?* ..... & auctor libri de vera & falſa pœ-

(d) *1. Cor. 11. 31. & ſeq.*

(e) *lib. de pœnit. c. 2.*

Digitized by Google

pœnitentia capite ſeptimo: *pœnitentia*, inquit, *eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe*.

Minime tamen putandum, ad virtutem juſtitiæ, modo pleno atque perfecto pœnitenriam pertinere. Ut enim adæquata juſtitia foret, deberet omnes ejus partes implere, adeoque Deo offenſo jus ſuum ex integro reſtituere; atqui quantumvis acerba ſit & rigoroſa; nuſquam tamen eo pertinget, ut ex integro jus divinum reſarciat. Nam ſi, ut in conſeſſo eſt apud omnes, non poteſt homo quantumlibet innocens, per opera Religionis majeſtatem ſupremi numinis ex æquo recognoſcere, propter ſummam a Deo diſtantiam: quanto minus poterit peccator duplici obſtaculo impeditus, inæqualitatis, & offenſæ, per pœnitentiam plene & ex integro reparare illatas Deo injurias? *dupliciter*, inqnit Sanctus Thomas, (a) *juſtum dicitur, ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. Simpliciter quidem juſtum eſt inter æquales, eo quod juſtitia eſt æqualitas quædam ..... juſtum autem ſecundum quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum unus eſt ſub poteſtate alterius: ſicut ſervus ſub Domino; filius ſub Patre: & tale juſtum conſideratur in pœnitentia*.

(a) 3. p. q. 85. art. 3. in cor.

2. Dicimus pœnitentiam, ſi ſpectetur præciſe quatenus dolor eſt de Deo offenſo, reduci ad virtutem Theologicam caritatis.

Ad eamdem enim virtutem pertinet, gaudere de bonis, & de malis anteactis dolere; atqui caritas qua Deum propter ſe diligimus, eſt ſufficiens cauſa gaudendi de officiis virtutum ante impletis. Ergo a pari cauſa ſufficiens eſt dolendi de peccatis præteritis: adeoque pœnitentia quatenus eſt dolor offenſæ ad virtutem caritatis reducitur: *dicendum*, inquit Sanctus Thomas, (b) *quod a caritate derivatur aliquis actus dupliciter: uno modo ſicut ab ea elicitus: & talis actus non requirit aliam virtutem præter caritatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & triſtari de oppoſito ..... ſi ergo in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad caritatem pertinet, ſicut & gaudere de bonis præteritis*.

(b) Ibid. art. 2. ad 1.

Vide Dominicum Soto, in 4. ſentent. diſt. 14. quæſt 2. ar. 2. & 3.

Q. Ultimo, pœnitentiæ quodnam ſit objectum, quis finis?

℟. 1. Objectum ejus materiale eſſe peccatum, quatenus offenſa Dei eſt, per ſatisfactionem expiabilis. Illud enim eſt objectum materiale virtutis, circa quod ipſa verſatur; atqui pœnitentia verſatur circa peccatum, quatenus offenſa Dei eſt, expiabilis per ſatisfactionem. Ergo &c.

R. 2. Objectum formale eſſe, jus divinum læſum per offenſam, & ſatisfactione reparabile: objectum enim formale dicimus, propter quod objectum materiale attingitur; atqui pœnitentia ideo circa peccatum verſatur, ut offenſam Deo illatam expiet ſatisfaciendo, juſque illius reſarciat, debitum ei honorem reſtituendo. Ergo &c.

℟. 3. Deum ipſum finem eſſe proximum pœnitentiæ: is enim finis eſt proximus, ad quem actus ejus immediate refertur; atqui omnis actus veræ pœnitentiæ proxime ad Deum & immediate ordinatur: cum non alia de cauſa vindictam de peccatis ſumat, niſi ut irato Deo faciat ſatis, eumque homini placabilem reddat. Hinc doctrina Sancti Tomæ eſt, (c) virtutes poſſe ſpectari in ordine triplici. Quædam enim Deum pro objecto & fine habent: & in hoc genere ſunt, fides, ſpes, & caritas. Quarumdam Deus nec eſt objectum nec proximus finis, quales ſunt virtutes pure morales: quædam denique velut in medio poſitæ, reſpiciunt Deum tamquam finem proximum: & in hoc genere pœnitentia locum habet, per quam peccata propter Deum deteſtamur & expiamus.

(c) in 4. diſt. 14. q. 1. art. 1.

Sequitur

CAPUT TERTIUM.

Utrum & quomodo pœnitentia ſit homini neceſſaria?

1. NEceſſarium generatim illud omne dicitur, quod cum altero ita eſt conjunctum, ut ſi unum deſuerit, alterum deeſſe conſequens ſit: ſic homini ita neceſſarium eſt, ex corpore & anima coaleſcere; ut ubi hæc duo adunata non fuerint, neque homo repetiri poſſit. Similiter reſpiratio ſic ad vivendum requiritur; ut ſi cui intercluſus halitus fuerit, & vitam abrumpi neceſſe ſit; atque ut eamdem rem multis exemplis aperiamus, ita homini ægrotanti neceſſaria eſt medicina, quam vel ars, vel natura ſuppeditat; ut a morbo relevari non valeat, quem neque natura juverit, nec medicorum induſtria.

Quæritur in præſenti, utrum homo in peccatum lapſus neceſſario indigeat pœnitentia, ut priſtinum ſtatum recuperet? quam quæſtionem antequam reſolvamus,

2. Eſt advertendum, quod ſæpe alibi monuimus, neceſſarium aliquid ideo eſſe, vel quia eſt medium ad finem conducens, vel præciſe quia præceptum.

Neceſſarium primo modo dicitur, ſine quo finis haberi nequit: quomodo ad ſalutem neceſſarius eſt baptiſmus: neceſſarium ſecundo modo dicitur, de quo equidem præceptum extat, ſine quo tamen abſolute finis poteſt obtineri: ſi nimirum in his homo circumſtantiis reperiatur, ut vel præceptum andire non poſſit, vel obtemperare non valeat: quomodo confirmatio, extrema unctio, & Euchariſtiæ ſumptio actualis, dicuntur homini Chriſtiano neceſſariæ ad ſalutem.

3. Notandum, neceſſarium neceſſitate medii duobus poſſe modis intelligi: aliud enim medium eſt, intrinſecam & eſſentialem habens cum fine connexionem; quomodo reſpiratio ad vitam naturalem, & gratia neceſſaria eſt ad ſalutem: aliud eſt, non ſua quidem natura, ſed inſtitutione divina ad finem ordinatum: qualis eſt baptiſmi cum æterna ſalute connexio. Si enim Chriſtus voluiſſet, poterat alio quovis modo ſpiritualiter homo renaſci.

Hincque manifeſtum eſt, inter hæc duo hoc diſcriminis intereſſe, quod quæ primi generis ſunt, in quolibet ſtatu & omnimode ad finem neceſſaria ſint: quæ vero ſecundi, pro eo tantum ſtatu ad finem ordinentur, in quo conſtat eſſe divinitus inſtituta. Sic enim reſpirationis ad vitam, & gratiæ ad ſalutem neceſſitas omnem humanæ vitæ ſtatum reſpicit ac complectitur; quia nemini unquam contigit, nec contingere potuit, vel intercluſo habitu vivere, vel gratia denegata ſalvari: e contra baptiſmi neceſſitas ad regni cœleſtis conſecutionem, in ſola lege Evangelica locum habet.

His poſitis

Q. 1. Utrum homini lapſo pœnitentia neceſſaria ſit neceſſitate præcepti?

2. Utrum etiam neceſſitate medii?

3. Utrum neceſſitate medii, non divina tantum inſtitutione, ſed ex natura ſua, ad peccatorum veniam & ſalutem ordinati? quas difficultates ut reſolvamus, ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur pœnitentiam homini lapſo, neceſſitate præcepti divini eſſe neceſſariam.

PROBATIO PRIMA.

Ex Oraculis veteris Teſtamenti.

Expreſſiſſima hujus veritatis ſunt in veteri lege teſtimonia, quæ ſi quis vellet diligenter colligere, paginas multas impleret: nihil enim in prophetis & pſalmis occurrit frequentius,

quam

quam peccata debere ſecundum legem divinam congrua pœnitentia expiari, eaque ſola conditione reconciliationem cum Deo obtineri poſſe, ſic enim, ut alia taceamus, vox illa Jonæ Pro-
(a) Jonæ 3. 4. phetæ: (a) *adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*, celebetrima præcepti pœnitendi promulgatio fuit. *Quadragenarius enim numerus*; ait Sanctus Hieronymus hunc locum interpretans, *convenit peccatoribus, & jejunio, & orationi, & ſacco, & lacrymis & perſeverantiæ deprecandi: propter quod & Moyſes quadraginta diebus jejunavit in monte Sina: & Elias fugiens Jeſa-*
(b) 3. Reg. 19. 8. *bel, quadraginta dies jejunaſſe deſcribitur*: (b) *ipſe quoque Dominus verus Jonas miſſus ad prædicationem mundi, jejunavit quadraginta dies, & hæreditatem nobis jejunii dereliquit*. Ejuſdemque ſignificationis ſunt verba Pſalmorum, & Ezechielis, & aliorum tum ante adducta, tum ſæpius afferenda.

PROBATIO SECUNDA.

Ex novo Teſtamento.

Concinit Evangelium multis locis: ut enim ex prædictis conſtat, Joannes Baptiſta Chriſti præcurſor, a præcepto pœnitentiæ duxit ſuæ prædicationis exordium: *pœnitentiam agite*, aje-
(c) Matt. 3. 2. bat Chriſtum in deſerto prænuncians, (c) *appropinquavit enim regnum cœlorum: parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*: idemque paulo poſt Chriſtus egit, nihil quidquam magis ſuadens & imperans, quam pœnitentiam innocentiæ reparatricem, & Dei cum hominibus reconciliatricem: *exinde*, ait Sanctus Evangeli-
(d) Matt. 4. 17. ſta, (d) *cœpit Jeſus prædicare & dicere: pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*. Nimirum id quod a Joanne dictum fuerat approbans, ejuſque prædicationem confirmans, & oſtendens eum tamquam legatum, non ſuo, ſed Dei nomine eſſe locutum: poſthac vero Apoſtoli, quos Chriſtus ita miſit, ſicut miſſus ipſe a Patre fuerat, nihil habuerunt antiquius; quam ut præceptum pœnitentiæ Judæis & Gentilibus intimarent: nec quemquam Evangelii voluerunt eſſe conſortem, quem non conſtaret ſalutari pœnitentia ad percipiendam gratiam prædpara-
(e) Act. 2. 38. tum; ſic enim Petrus omnium nomine: (e) *pœnitentiam agite*, inquit, *& baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem pec-*
(f) Ibidem 3. 19. *catorum veſtrorum ..... (f) pœnitemini igitur, &*
(g) Ibid. 5. 30. *convertimini, ut deleantur peccata veſtra ...... (g) Deus Patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum ...... ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem pec-*
(h) Ibid. 8. 22. *catorum .... (h) pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*: quorum ſimilia tum in hoc ipſo libro, tum in Epiſtolis Canonicis ubique leguntur.

PROBATIO TERTIA.

Ex Sanctis Patribus.

Suffragatur Sanctorum Patrum doctrina perpetua, quos conſtat legem pœnitentiæ præcipuis Evangelii mandatis annumeraſſe: adeo ut nec unum inter mille reperias, qui de præcepto illo tacuerit: ſic præter cæteros Tertullia-
(i) de pœnit. c. 4. nus: (i) *de bono pœnitentiæ enumerando*, inquit, *diffuſa & magno eloquio committenda materia eſt. Nos vero pro noſtris anguſtiis unum inculcamus, bonum atque optimum eſſe quod Deus præcipit: audaciam exiſtimo, de bono præcepti divini diſputare: neque enim quia bonum eſt, idcirco auſcultare debemus; ſed quia Deus præcepit. Ad exhibitionem obſequii prior eſt majeſtas divinæ poteſtatis: prior eſt auctoritas imperantis, quam utilitas ſervientis. Bonum eſt pœnitere, an non? quid revolvis? Deus præcipit.*

PROBATIO QUARTA.

Ex Theologica ratione.

Ratio denique ipſa ejuſdem præcepti veritatem ac neceſſitatem inculcat. Nam

1. Nulla virtus eſt, quam Deus homini non imperet; nec enim ſana ratio patitur, ut putemus aliquam ab eo neglectam, qui præcipit omne bonum, quique amat appellari Deus virtutum; atqui ut paulo ante dicebamus, pœnitentia virtus eſt. Ergo habet locum in divinis mandatis.

2. Virtus illa eſt ex præcepto neceſſaria; quam quiſquis contemnit, reus inobedientiæ fit: nemo enim poteſt eſſe inobediens niſi mandato; atqui qui renuit peccatum perpetratum pœnitentia expiare, rebellionis contra Deum convincitur: *quia vocavi, & renuiſtis*, ait ipſe, (k) *extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cum vobis id quod timebatis advenerit .... &* in Iſaia: (l) *omnes in cæde corruetis, pro eo quod vocavi, & non reſpondiſtis; locutus ſum, & non audiſtis; & faciebatis malum in oculis meis; & quæ nolui elegiſtis.* (k) Prov. 1. 24. (l) Iſai. 65. 12.
Nec minus expreſſe in Apocalypſi: (m) *ego*, inquit, *quos amo, arguo & caſtigo. Æmulare ergo & pœnitentiam age: ecce ſto ad oſtium & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum*. Ergo &c. (m) Apoc. 3. 19.

3. Quiſquis injuria proximum læſit, tenetur naturali præcepto damnum ei illatum reſarcire. Ergo multo magis qui Deo injuriam intulit, eadem obligatur lege: quicumque autem peccatum mortale committit, maximam Deo injuriam irrogat, tenetur ergo vindictam de ſe per pœnitentiam ſumere.

4. Tenetur quiſque vitæ temporalis curam habere, morbis ſcilicet, & ſimilibus detrimentis, quoad poteſt fieri, occurrendo: quod ſi neglexerit, infringere præceptum naturæ convincitur, ergo titulo potiori tenetur animæ & ſpiritualis ſalutis curam habere; cui certe non poteſt, ſi ſemel peccato ſe contaminaverit, niſi per pœnitentiam providere: in hac itaque veritate, quoniam notiſſima eſt, adſtruenda ac confirmanda non putamus diutius immorandum. Jam ut pergamus ad alia, ſit

§. SECUNDUS.

Oſtenditur pœnitentiam homini lapſo eſſe neceſſitate medii neceſſariam.

PROBATIO PRIMA.

Ex auctoritate Scripturæ.

1. Aſſertionem hanc continent & declarant teſtimonia ſcripturarum quibus pœnitentiæ præceptum denunciatur.

Apud Jeremiam: (n) *ſi pœnitentiam*, inquit Deus, *egerit gens illa a malo ſuo .... agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitavi ut facerem ei ..... ſi fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono quod locutus ſum, ut facerem ei.* (n) Jerem. 18. 8. & 10.

Et in Ezechiele: (o) *ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam: vita vivet, & non morietur, omnium iniquitatum ejus quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua quam operatus eſt, vivet: numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat ..... cum averterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit judicium & juſtitiam, ipſe animam ſuam vivificabit.* (o) Ezech. 18. 21. & ſeqq.

In Evangelio: (p) *pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum .... (q) ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* (p) Matt. 4. 17. (q) Luc. 13. 5.

Actum

Aſtuom 3. 19. *pęnitemini, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra.*

(a) Rom. 2. 4. & ſeq. In Epiſtola ad Romanos: (a) *ignoras quoniam benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit? ſecundum autem duritiam tuam, & impenitens cor tuum, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei &c.*

(b) Apoc. 2. v. 5. 16. 21. 22. In Apocalypſi: (b) *memor eſto unde excideris: & age pęnitentiam, & prima opera fac, ſin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pęnitentiam egeris.... pęnitentiam age, ſi quominus veniam tibi cito, & pugnabo... in gladio oris mei... dedi illi tempus ut pęnitentiam ageret: & non vult pęnitere a fornicatione ſua: ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pęnitentiam ab operibus ſuis egerint.*

Ex illis & ſimilibus argumentum ſic informatur: neceſſarium neceſſitate medii dicitur, quod ita cum fine conjunctum eſt, ut ſine eo finis prorſus obtineri non valeat; atqui conſtat ex auctoritate Scripturę, finem hominis, æternam ſcilicet ſalutem, ita pendere a pęnitentia, ut niſi iſta præceſſerit, haberi illa non poſſit, nec enim alius poteſt his oraculis ſenſus aptari: *Si peccator non audierit vocem meam; pęnitentiam agam ſuper bono quod locutus ſum, ut facerem ei... ſi pęnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis... ſecundum duritiam tuam & impęnitens cor tuum theſaurizas tibi iram in die iræ &c.* Ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Sanctis Patribus.

Sanctorum auctoritates hoc loco congerere, idem eſt ac in re minime dubia, teſtes non neceſſarios advocare: quod enim natura ipſa & ratio ſuggerit, videtur ſuperfluum auctoritate adſtruere. Itaque ſatis ſuperque fuerit, e multis unum aut alterum allegare.

(c) lib. de pœn. c. 4. Tertullianus, (c) *omnibus delictis*, inquit... *veniam per pęnitentiam ſpopondit Deus..... eam tu peccator.... ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem: hæc te peccatorum fluctibus merſum perlevabit, & in portum divinæ clementiæ protelabit* (perducet) *rape occaſionem* (d) ibid. c. 7. *inopinatæ felicitatis....* (d) *pervicaciſſimus hoſtis diabolus, numquam malitiæ ſuæ otium facit.... non ſcandalis, non tentationibus deficit: hæc igitur venena ejus providens Deus, clauſa licet ignoſcentiæ janua, & intinctionis* (baptiſmi) *ſera obſtructa, aliquid adhuc permiſit patere: collavit in veſtibulo pęnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus pateſaciat.*

(e) Epiſt. ad Virg. in lapſam. S. Ambroſius (e) *ſed tu*, inquit lapſæ Virgini, *quæ jam ingreſſa es agonem pęnitentiæ, inſiſte miſera fortiter, inhære tamquam naufragus tabulæ.*

(f) in cap. 3. Iſai. S. Hieronymus: *pęnitentia*, ait, (f) *quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula.*

(g) Epiſt. 93. n. 53. S. Auguſtinus: *nec quamquam putes*, inquit, (g) *ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſive magno ſive parvo peccato, ad correctionem ſine pęnitentia poſſe tranſire.*

Inde ſic informatur argumentum: quod naufrago tabula, idem ex patribus peccatori pęnitentia eſt; atqui homini qui facto naufragio in mare demerſus eſt, & longe a littore procella jactatur, tabula ſubſidiaria quæ forte occurrerit, ad enatandum & vitam ſervandam medium neceſſarium eſt: ergo de pęnitentia pariter dicendum, quod ſit medium abſolute neceſſarium ad ſalutem.

Deinde ex Tertulliano idem præſtat pęnitentia lapſis poſt baptiſmum, quod intinctio iis qui primo convertuntur ad Chriſtum; atqui intinctio aquæ cuilibet homini neceſſaria eſt neceſſitate medii ad ſalutem, ut conſtat ex (h) Joan. 3. 5. verbis Chriſti: (h) *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei:* ergo non minus eſt neceſſaria pęnitentia [illegible]

Præterea, ſi pęnitentia tantum foret neceſſaria ex præcepto, poſſet aliquando caſus occurrere, quo peccator ſine illa ſalvaretur, & ad correctionem veniret: pari ratione qua poteſt homo, ſine actuali Euchariſtiæ ſumptione, & ſine confirmationis, & unctionis extremæ perceptione ſalvari, quia hæc Sacramenta non medii, ſed præcepti habent neceſſitatem: atqui ex S. Auguſtino nemo poteſt ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſive magno ſive parvo peccato ad correctionem ſine pęnitentia tranſire: ergo non ſolum quia eſt præcepta exigitur, ſed etiam quia medium eſt neceſſarium ad ſalutem.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Idemque, ut prædiximus, ſana ratio perſuadet.

Sic enim ſe habet pęnitentia ad reconciliationem cum Deo, & ad animæ ſalutem, ſicut medicina ad morbum corporalem ut teſtatur Chriſtus in Evangelio: *non eſt opus valentibus* (i) Matt. 9. 12. *medicus*, inquit, (i) *ſed male habentibus.. non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores .....* (k) (k) Luc. 5. 31. *non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent: non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pęnitentiam;* atqui medicina ad morbum corporalem ſanandum eſt neceſſitate medii neceſſaria; medicina, inquam, ſive quam natura ipſa ſuppeditat, ſive quæ a medici arte dependet: ergo a pari pęnitentia &c.

Deinde: idem debet eſſe judicium de pęnitentia, ac de peccatoris converſione, nam vera pęnitentia, ipſiſſima cordis ad Deum converſio eſt, atqui converſio medium eſt, ad ſalutem omnino neceſſarium: impoſſibile enim eſt, hominem in creatura defixum, & a creatore averſum ſalvari: alioquin inquinatum aliquid intrare poſſet in regnum Cęlorum: ergo &c.

§. TERTIUS.

Oſtenditur pœnitentiam non ex divina tantum inſtitutione, ſed ex ſua natura habere, quod ſit medium neceſſarium ad ſalutem.

Medium rei obtinendæ, ut in capitis limine admonuimus, aliud cum fine ex ipſa natura conjunctum eſt: aliud ad finem ſolo Dei arbitrio comparatur: itaque quod primo modo medium eſt, non ideo cenſetur neceſſarium, quia præceptum; ſed idcirco e contra eſt imperatum, quia antea neceſſarium erat; at vero medium ſecundi generis non aliter eſt neceſſarium, niſi quia mandatum divinum habet: ſic enim e. c. baptiſmus, non ex natura ſua habet, quod ſit homini ſpiritualis regenerationis principium, ſed ex Chriſti inſtituto: poterat enim, volente Chriſto, ſine baptiſmo renaſci. Jam, ut ad rem veniamus, contendimus in primo mediorum genere pęnitentiam eſſe reponendam: quod ſic oſtendimus.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex Concilio Tridentino.

1. Auctoritate Concilii Tridentini, *fuit pęnitentia*, inquit, (l) *univerſi hominibus qui ſe mor-* (l) Seſſ. 14. c. 1. *tali aliqua peccata inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam qui baptiſmi Sacramenta ablui petiviſſent; ut perverſitate abjecta & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur...* (m) *fuit quovis tempore ad impetran-* (m) Ibid. c. 4. *dam veniam peccatorum hic contritionis* (pęnitentiæ ſcilicet) *motus neceſſarius:* hinc ſic argumentor.

Illud habet ex natura ſua quod ſit medium ad ſalutem neceſſarium, quod obſervari omni tempore a peccatoribus debuit, etiam antequam lex poſitiva vulgata eſſet, atqui pęnitentiam a peccatoribus fieri oportuit omni tempore, mini-

meque expectandum fuit, donec de hac re lex aliqua poſitiva ferretur, hinc ſcite Tertullia-
(a) de pœ. c. 2. nus obſervat, (a) pœnitentiam ab ipſo mundi exordio divinitus dedicatam, *Deus*, inquit, *poſt tot ac tanta delicta humanæ temeritatis, a principe generis Adam auſpicata, poſt condemnatum hominem poſt ejectum paradiſo mortique ſubjectum, cum rurſus ad ſuam miſericordiam maturaviſſet: jam inde in ſemetipſo pœnitentiam dedicavit*; ergo &c.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex Sancto Thoma.

Accedit Sancti Thomæ auctoritas: *Sacramenti pœnitentiæ materia*, inquit, (b) *præexiſtit a*
(b) 3. p. q. 84. art. 7. in c. *natura: ex naturali enim ratione homo movetur ad pœnitendum de malis quæ fecit ...... dicendum*
(c) ibid. ad 1. (c) *quod de jure naturali eſt, quod aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod doleat ea feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua ſigna doloris oſtendat:* hinc ſic argumentor:

Illud medium ex natura, & non ex poſitiva tantum Dei legem ad ſalutem eſt neceſſarium, quod natura ipſa præſcribit; atqui ut docet S. Thomas, de malo perpetrato eſſe pœnitendum, natura ipſa præſcribit: ergo &c.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex Theologica ratione.

3. Denique ratio ſuffragatur: illud enim medium dicimus ex ipſa natura neceſſarium fini obtinendo, quod habet cum illo intrinſecam & naturalem connexionem: quomodo ad vivendum neceſſaria reſpiratio eſt; atqui pœnitentia intimam habet cum fine, ſalute ſcilicet, naturalem connexionem, nemo enim ſalvari poteſt, niſi prius a Deo impetraverit peccati remiſſionem; atqui penitus impoſſibile eſt, ſine pœnitentia peccata remitti: nam Deus peccata remittit, quando ſibi reconciliat peccatorem, & in amicitiam recipit: atqui repugnat quod Deus peccatorem impœnitentem ſibi reconciliet, & in ſuam recipiat amicitiam: alioquin enim amaret, quem a ſe averſum, & in peccati amore obſtinatum cognoſceret, imo, quod dictu horrendum, peccatum ipſum amaret, & præmiaretur: quod quam ſit ab ejus ſanctitate ſupremaque juſtitia alienum, etiam me non monente, nemo eſt qui non videat. Dicendum itaque pœnitentiam in his mediis habere locum, quæ natura ipſa præſcribit: atque adeo non ea de cauſa eſſe neceſſariam, præciſe quia præceptam; ſed e contrario ideo præceptam, quia neceſſariam.

§. QUARTUS.

Proponuntur & reſolvuntur objectiones.

Contra ſecundam & tertiam aſſertionem videntur facere quædam argumenta quæ ſigillatim proponemus.

Objectio. Objiciunt. Ideo virtus pœnitentiæ eſſet homini in peccatum mortale lapſo neceſſitate medii neceſſaria, quia Deus non poſſet ſine prævia pœnitentia quemquam a peccato purgare; atqui in poteſtate ſua habet peccata quamlibet gravia impœnitentibus condonare: ergo &c.

Prob. min. idem debet eſſe judicium de peccato actuali, ac de originali: atqui peccatum originale remittit infantibus ſine prævia pœnitentia; quidni ergo pariter poſſet peccata adultorum mortalia condonare?

R. Conceſſa majore, nego min. ad probationem nego paritatem: quamquam enim non minor ſit Dei erga adultos, quam erga infantes potentia, eſt tamen illud inter utroſque diſcrimen, quod peccatum originale non ſit propria voluntate commiſſum, unde abſque propria infantium voluntate remittitur; at vero adultis, quia electione propria malum appetendo & perpetrando peccarunt, pœnitentia neceſſaria eſt, ut Deo reſtituant pœnitendo, quod delinquendo abſtulerunt: *per fidem Eccleſiæ ſolam*, ait author libri de vera & falſa pœnitentia (d), *remittuntur peccata quæ contraxit homo in origine; ut ſicut* (d) cap. 8.
a patre peccante damnationem accepit, ita per matris Eccleſiæ fidem conſequatur remiſſionem, ſed qui per ſe peccavit, per dolorem proprium, & fidem Eccleſiæ indulgentiam acquiſivit.

Eodemque ſenſu S. Auguſtinus: (e) *parvuli*, (e) ſerm. 10. de verb. Apoſt.
inquit, *portantur ad Eccleſiam, & ſi pedibus illuc currere non poſſunt; alienis pedibus currunt ut ſanentur; accommodat illis mater Eccleſia aliorum pedes, ut veniant, aliorum cor ut credant, aliorum linguam ut fateantur: ut quoniam quod ægri ſunt, alio peccante prægravantur; ſic cum ſani ſunt, alio pro eis confitente ſalventur.*

Inſt. 1. Si pœnitentia foret ad ſalutem neceſ- Inſt. 1.
ſitate medii neceſſaria; præceptum contritionis non ſolum divinum eſſet, ſed etiam naturale; atqui contritionis & pœnitentiæ naturale præceptum eſſe non poteſt: ergo &c.

R. conc. maj. nego minorem. Naturale namque præceptum eſt, & merito dicitur, quod natura ipſa præſcribit; atqui præceptum pœnitendi, natura quantumlibet corrupta præſcribit. Nam ſi homo homini offenſo reconciliari, ea dictante, tenetur: quanto magis tenebitur convertere ſe ad ſummum & incommutabile bonum, a quo, peccando receſſit? quemadmodum igitur iſta propoſitio: *Deus eſt colendus:* in naturalibus morum principiis continetur; idem de hac altera eſt dicendum: *Deus offenſus pœnitentia eſt placandus.*

Inſt. 2. probando min. De actibus ſupernatu- Inſt. 2.
ralibus naturale præceptum non datur; natura enim ad ſupernaturalem ordinem non aſſurgit; atqui actus veræ pœnitentiæ ſupernaturalis eſt, ut conſtat ex dictis capite præcedenti. Ergo &c.

R. diſtinguo maj. de actibus ſupernaturalibus naturale præceptum non datur, *ipſis naturæ viribus adimplendum*, concedo: *divinæ gratiæ auxilio obſervandum*, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq.

E. R. Aliud præcepti denuntiatio, aliud obſervatio eſt. Fatemur de actibus ſupernaturalibus naturale præceptum non dari, quod naturæ viribus impleatur: nec enim natura ſibi relicta, ad ordinem ſupernaturalem conſcendit, ut bene in argumento notatum eſt; ſed contendimus actus ſupernaturalis naturale eſſe præceptum juvante gratia exequendum. Nam actus amoris Dei ſupernaturalis eſt, cum omnem naturæ vim longo ſuperet intervallo, & ad virtutem Theologicam caritatis pertineat; atqui præceptum de Deo amando ſuper omnia, omnium animis ab ipſa natura inſitum eſt: quod ſi quis proterve negaret, naturæ ipſi contrarie convinceretur. Nec deſunt hujus generis alia exempla; ſic enim decalogus ad legem ſine dubio pertinet naturalem, immo totam naturæ legem complectitur: quis porro niſi Pelagianus audeat dicere, poſſe ſine gratia præcepta Decalogi adimpleri? pariter Deum eſſe colendum, præceptum eſt in natura poſitum, unde naturalibus principiis ſyndatereſeos accenſetur: numquid ideo dicturi ſumus poſſe hominem ſe ſolo, omnique gratiæ adjutorio deſtitutum, cultum Deo debitum exhibere? quod ſi lubeat ex aliena materia hujus veritatis argumentum exquirere, in promptu erit. Nam quilibet homo naturaliter deſiderat eſſe beatus: neque unquam contingit aliquem ita fungum aut ſtupidum reperiri, qui non illuc vitæ curſum direxerit, ut beatus efficeretur, quacumque tandem in re felicitatem locaret; atqui appetitus ille non poteſt ſolis naturæ viribus ſatiari. Ergo pariter poteſt dari præceptum naturale de aliquo actu, quod homo non valeat ſine ſupernaturali adjutorio adimplere. Tale vero eſt præceptum pœnitendi.

Inſt.

Digitized by Google

Inſt. 3. Inſt. 3. Natura, ſicut & Deus nihil impoſſibile præcipit; atqui ſi daretur naturale præceptam, quod non poſſet natutæ viribus adimpleri, aliquid impoſſibile natura præciperet. Ergo &c.

R. Conceſſa majore, nego minor. Non enim impoſſibile dici debet, quod Dei gratia poſſibile fit, & executioni mandatur; atqui naturale præceptum, quamquam naturæ vires excedens, Dei gratia poſſibile fit, & excecutiooi mandatur: *gratia* vero uti millies Sanctus Auguſtinus contra Pelagianos inculcat, *cui datur, miſericorditer datur; cui non datur, en juſtitia nou datur:*
(a) 2. 2. quæſt. 2. ar. 5. ad 1. cui concinens Sanctus Thomas: (a) *ad multa:* inquit, *tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante; ſicut ad diligendum Deum & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen poteſt cum auxilio gratia. Quod quidem auxilium quibuſcumque divinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, en juſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis: ut Auguſtinus dicit, in libro de correptione & gratia.* Firmiter itaque tenendum eſt, tum pœnitentiæ naturale eſſe præceptum; tum non poſſe ſolius naturæ viribus executioni mandari: nec tamen inde ſeqai qaod impoſſibile ſit: qaia poſſibilitatem ejus implendi dat Deus, gratia ſua cor hominis emolliendo, ttansferendo, & immutando.

Inſt. 4. Inſt. 4. De illo non datur præceptum neque naturæ, neque poſitivum, ſine quo poteſt homo ſalutem conſequi & peccatorum remiſſionem; atqai ſine pœnitentia poteſt peccator veniam & ſalatem obtinere. Ergo &c.

Probat. minor. Multis Scripturarum teſtimoniis.

Matthæi 6. v. 14. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & pater veſter cæleſtis delicta veſtra.*

Marci ultimo v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.*

Lucæ 11. v. 41. *Date Eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.*

Rom. 8. 24. *Spe ſalvi facti ſumus.*

1. Petri 4. v. 8. Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem habete; *quia caritas operit multitudinem peccatorum.*

Hinc ſic eruitur argumentum:

Ille ſine pœnitenria poteſt peccatorum remiſſionem & ſalutem conſequi, cui aliande occurtunt media ad ſalutem opportuna; atqai homini præter pœnitentiam, alia multa occarrunt media ad obtinendam ſalutem, baptiſmus ſcilicet, fides, ſpes, caritas, eleemoſyna, condonatio injuriarum: Ergo &c.

R. Conceſſa majore nego min. ad probationem recipio teſtimonia, & diſtinguo majorem. Sine pœnitentia reconciliari & ſalvari poteſt, cui alia præſto ſunt media ſalutis, *media*, inquam, *adæquata, & diviſim ſufficientia*, concedo: *media inadæquata*, nego majorem: & eadem diſtinctione ad minorem facta, nego conſeqaentiam.

E. ℞. mediam adæqaatum appello, quod ita ad finis aſſecutionem conducit, ut nullum aliud reqairatar: inadæquatum vero, qaod ſe ſolo non ſufficit: porro quæ ſunt in objectione enumerata, ſeorſim ac diviſive ad ſalatem ſufficere, eoque ſenſa Scripturam intelligi debere inficiamur; itaqae ita debent iſta peccatorum remedia, & ſalutis media accipi; at nullum diviſim, neque omnia ſimul, ſine pœnitentia, ſint ſafficientia ad ſalutem: nam

1. Baptiſmus adultorum niſi præcederet pœnitentia, ſalvare neminem poſſet: eaque eſt certiſſima doctrina Chriſti, quam concilium Tridentinum ſic explicat: (b) *fuit pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut perverſitate abjecta & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur, unde propheta ait: convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas: Dominus etiam dixit: niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis, & princeps Apoſtolorum Petrus, peccatoribus baptiſmo initiandis pœnitentiam commendans dicebat: pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.*

(b) Seſſ. 14. cap. 1.

2. Fides, ſpes, & caritas, neceſſariæ ſunt, tamquam fundamenta pœnirentiæ, nt capite ſequente dicturi ſumus, deinda fides viva, ſpea vera, & divina caritas, quæ media ſalutis eſſe non diffitemur, in peccatore qaamdiu impœnitens ſaerit, nec eſſe, nec intelligi poſſunt; ergo a ſortiori ſecluſa pœnitentia neqaeunt qaempiam ad ſalutem perducere: ibi enim ſalutis media non ſunt, ubi nequidem ſunt.

3. Eleemoſyna & condonatio injuriarum, ſunt peccatoribus neceſſariæ, tamquam remedia; rum qaia fidem & pœnitentiam impetrant: decet namque Deum iis eſſe placabilem, qui ſaerint erga proximum miſericordes: tum quia in operibus ſatisfactoriis locum non infimum habent: tum denique proptet preces panperum, & eorum qaibus condonatæ injuriæ fuerint.

Itaque hæc & ſimilia Scipturarum oracula non ſunt excluſive accipienda, quaſi ſpes ſola e. c. aut eleemoſyna ſola ſufficiat ad ſalutem: ſed ita demum intelligi debet, hominem ſpe aut caritate ſalvari, dummodo alia non defuerint, quæ eſſe neceſſaria pariter in verbo divino eſt declaratum: intet quæ præcipuum pœnitentiæ eſſe locum, nemo negabit niſi qui plane fuerit neſcius Scripturarum: qui enim dixit: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit:* dixit quoque, *niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis:* qui dixit: *date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis:* dixit utique: *convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas:* qui dixit: *caritas operit multitudinem peccatorum:* ſimiliter dixit: *ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, omnium iniquitatum ejus quas operatus eſt non recordabor:* qui denique dixit: *ſpe ſalvi facti ſumus.* Idem pœnitentibus vitam, & non pœnitentibus maximam tribulationem prædixit.

Inſt. 5. Saltem caritas medium eſt, de ſe ad Inſt. 5.
ſalutem & peccatoram remiſſionem ſufficiens, etiam ſine pœnitentia. Ergo &c.

Prob. anteced. de muliere peccatrice ſic loqaitur Chriſtus: (c) *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: cui autem minus dimittitur, minus diligit.* (c) Luc. 7. 47.

Et alibi: (d) *qui habet mandata mea, ille eſt qui diligit me: qui autem diligit me: diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* (d) Joan. 14. 21.

1. Joannis 4. v. 7. *omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.*

Hinc ſic informatur argumentum:

Illud medium ex ſe, etiam ſine pœnitentia, ſufficit ad peccatorum remiſſionem, cui Chriſtus veluti cauſę, eorum condonationem attribuit; quoque fit, ut homo a Deo diligatur, & cooptetar in ejus adoptionem; atqui præclara hæc eſſe privilegia caritatis, Sciptara Sacra teſtatur. Ergo &c.

R. nego anteced. ad probationem admitto anctoritates, & conceſſa majore, diſtinguo minor. conveniunt iſta caritati, *eo quod ad pœnitentiam moveat, & ſine illa non ſit*, concedo: *ſeorſim a pœnitentia*, nego minor. & conſeq.

E. ℞. Fatemur in ſalutis negotio, catitatis divinœ præcipuas eſſe partes, nec poſſe quemquam adaltum ſine amore a Deo diligi, & recipi in ejus adoptionem; ſed ſimiliter contendimas, a peccatore ſine pœnitentia obtineri iſta non poſſe: immo impoſſibile eſſe patamus, ut vere diligat Deam, qaem vitæ male actæ non pœnituerit. Quomodo enim amar ſummum bonum, qui non deteſtatur id quo ſcit ſummum bonum offendi, & ad iracundiam provocari? itaqae in hoc argumenro & ſimilibus hoc vitium eſt, quod perperam inſeratur aliqaid eſſe ſufficiens ad ſalutem, eo quod neceſſarium affirmetur:

tur: quæ prorſus inepta illatio eſt. Quando enim in Scripturis multa præcipiuntur, ridiculum eſt, cum excluſione cæterorum uni tantum ſalutem adſcribere. Quod idem eſt, ac ſi quis ex eo quod Apoſtolus dixit: (a) *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*: ſic argumentom concluderet, *ergo placet Deo qui fidem habet*, etiamſi nec caritatem, nec ſpem, nec aliud denique quidquam eorum habeat, quæ Scriptura paſſim commendat.

(a) *Hebr. 11. 6.*

Quemadmodum igitur loca in objectione laudata, movent nos ut caritatem ad ſalutem omnino neceſſariam eſſe credamus; pęnitentiam pariter neceſſariam fratri compellimur iis teſtimoniis quibus declaratur neminem ſine pœnitentia eſſe ſalvandum: quale eſt: *niſi pęnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*.

Inſt. 6. Inſt. 6. De multis in Evangelio legitur, quod peccatorum remiſſionem obtinuerint, etiamſi quod eos pęnituerit non dicatur; ſic enim paralytico dixit Chriſtus: (b) *confide fili, remittantur tibi peccata tua*: & mulieri adulteræ: (c) *nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo: vade, etiam amplius noli peccare*. Ergo &c.

(b) *Matt. 9. 2.*
(c) *Joan. 8. 10.*

℟. Diſtinguo anteced. Quod eos pęnituerit non legitur; *debet tamen neceſſario ſubintelligi*, concedo: *ſecus*, nego anteced. & conſeq.

E. ℟. Cum Chriſtus fuerit perpetuus pęnitentiæ prædicator, nec quidquam habuerit antiquius, quam ut ejus ubique inculcaret, adſtrueretque neceſſitatem; omnibus ſine diſcrimine peccatoribus denuntiando: *pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cęlorum: niſi pęnitentiam egeritis omnes ſimiliter peribitis*: credibile non eſt aliquem ab illo in gratiam, ſine prævia pœnitentia eſſe receptum. Dicendum itaque in paralytico & muliere adultera motum pęnitentiæ & contritionis dolorem prius excitatum, quam a peccatis abſolverentur. Hinc S. Thomas etſi merito affirmet, (d) Chriſtum præcellenti qua præditus erat poteſtate, potuiſſe abſque Sacramento peccata remittere; docet tamen ibidem impoſſibile eſſe peccatum actuale mortale ſine pœnitentiæ virtute remitti.

(d) *3. p. qu. 86. art. 3. in c.*

Inſt. 7. Inſt. 7. Caritas ipſa pœnitentiam virtute continet. Ergo ſola, ſine formali, ut loquuntur, pęnitentia ad ſalutem ſufficit.

℟. Tranſeat antecedens & nego conſeq. Ubi enim divina lex non diſtinguit, nullus exceptioni locus relinquitur; atqui ex Scripturarum ſententiis ſæpe laudatis, ipſaque ratione evidens eſt, Deum & naturam homini peccatori actualem & formalem pęnitentiam præſcribere. Ergo a lege recedit longiſſime, & temerario contra Deum ipſum cavillos nectit, qui contendit ſufficere virtualem.

Deinde. Caritas, ut modo dicturi ſumus, gradus quidem ad pęnitentiam eſt, ſed pęnitentia ipſa dici non magis poteſt, quam fides, aut ſpes, quibus pariter veluti gradibus peccator ad illam præparatur. Cum itaque illa ad converſionem & reconciliationem pęnitentia requiratur, ad quam gradus eſt caritas, conſequens eſt, debere eſſe formalem.

Præterea. Lutherus in Concilio Tridentino damnatus eſt, eo quod contenderet, explicitam vitæ veteris deteſtationem ad juſtificationem impii non requiri, ſatisque eſſe vitæ novæ propoſitum. Cum ergo actus caritatis quantumvis perfectus explicitam illam deteſtationem neceſſario non includat; ſe ſolo non poteſt eſſe ſufficiens ad juſtificationem impii diſpoſitio.

§. QUINTUS.

Duabus Quæſtionibus ſatisfit.

¶ Q. 1. Quando obliget pœnitentiæ præceptum.

Reſpondeo certa inprimis ab iis, quæ in diſputationem veniunt, ſejungenda ſunt. Certum eſt apud omnes *negativum*, ut vocant, pęnitentiæ præceptum, quo prohibemur delectari in memoria præteriti peccati, aut de eo gloriari, obligare ſemper, & pro ſemper: ſiquidem hujuſmodi delectatio, & jactantia per ſe male eſt, & quidem in eodem peccati genere cum actione ipſa, qua quis delectatur, aut ſe jactat.

Certum itidem eſt, quod cum duplex diſtinguatur obligatio, *per ſe* nempe, ac *per accidens*; quoad hanc attinet, ſepius urgere poteſt pœnitentiæ præceptum. Urget nempe primo, quoties vel adminiſtranda, vel recipienda ſunt Sacramenta. Tunc enim quilibet lethali peccato irretitus tenetur ſaltem contritionis actum elicere, ut digne Sacramenta vel ſuſcipiat, vel adminiſtret. Urget 2. tempore gravis tentationis, quam ſine aliquo pœnitentiæ, aut contritionis actu quiſpiam vincere moraliter nequeat. 3. Quando quis in morali vitæ periculo verſatur, aut eidem ſemet exponit: ut e. g. in bello, in longa, & periculoſa navigatione, tempore peſtis, aut terremotus &c. Addunt alii in caſu publicæ neceſſitatis, & cum opus aliquod aggrediendum eſt, a quo vel publica ſalus, vel magna populi utilitas pendeat. Demum generatim ſtatui poteſt *per accidens* urgere præceptum pœnitentiæ quoties hæc neceſſaria ſit ad cujuſcumque alterius præcepti impletionem.

Quod vero obligationem per ſe pœnitentiæ ſpectat, certum ut eam urgere in articulo mortis ſive vero, ſive præſumpto: quoniam tunc unuſquiſque tenetur & ratione charitatis erga ſe ipſum, & ratione ſatisfactionis delictorum quoad Deum perfectam agere pœnitentiam, Deoque reconciliari, cum aliud tempus ad pœnitendum minime ſuperſit.

Certum eſt etiam, ſaltem poſt damnationem plurium propoſitionum de obligatione præcepti charitatis latam a Summis Pontificibus, hominem peccatorem non poſſe citra novum peculiare peccatum protrahere pęnitentiam ad quodcumque tempus, ſive ad tempus valde diuturnum. Eadem quippe ratio, qua tenetur homo ad actum amoris erga Deum eliciendum, ipſum obligat ut pœnitentiam agat de peccatis ſuis, Deoque reconcilietur.

Tota igitur, quæ fervet inter Theologos diſſenſio, huc revocatur, an videlicet qui in grave peccatum lapſus eſt, ſtatim quoties peccatum a ſe commiſſum menti occurrat, teneatur pęnitentiam agere, ſive de eodem dolere, ac conteri. Plures, præſertim recentiores, hanc obligationem abnuunt. Plures contra affirmant. Utriuſque ſententię fundamenta producam, relicta cuilibet, quæ probabilior viſa fuerit, eligendi libertate.

Et prioris quidem ſententiæ momenta hæc ſunt. Primum ita proponit Eminentiſſimus Cardinalis Gotti *q. 4. de Contr. dub. 6. §. 1.* „ Præceptum contritionis eſt affirmativum: hæc autem eſt differentia inter pręceptum affirmativum, & negativum: quod negativum obligat ſemper, & pro ſemper: affirmativum vero obligat quidem ſemper, non tamen pro ſemper. Verbi gratia præceptum affirmativum eſt, honorare parentes: negativum illos injuria non afficere. Iſtud obligat ſemper, & pro ſemper: nunquam enim licitum eſt injuria afficere parentes. Illud vero obligat ſemper, non tamen pro ſemper. Non enim pro ſemper tenemur honorem parentibus exhibere; ſed ſolum in occaſionibus, in quibus talis honor exigitur. Ita in caſu. Pręceptum affirmativum eſt conteri, ſeu dolere de peccatis commiſſis: negativum eſt ſibi non complacere in ipſis. Iſtud quidem ſemper obligat: quia nunquam licitum eſt in peccatis ſibi complacere; ſed illud non obligat pro ſemper: quia ſicut non tenemur ſemper, & in quolibet inſtanti actum fidei, ſpei, & amoris in Deum elicere; ita nec actum contritionis, & doloris de peccatis, ſed ſolum tunc, quando hujuſmodi contritio exigitur a nobis. Sed nulla ratio eſt, quæ convincat contritionem exigi a nobis ſtatim poſt admiſſum peccatum &c. Ergo &c.

„ Probatur etiam hæc minor a pari. Confeſſio non obligat ſtatim poſt peccatum, ut docet S. Thomas *Supl. 3. p. q. 6. art. 5.* Eſto enim præceptum confeſſionis ſit de jure divino; determinatio tamen temporis, quo tale pręceptum obliget; pertinet ad Eccleſiam: quę ſecundum pręſentem

„ di-

Digitized by Google

„ diſciplinam exiſtimat huio præcepto ſatisfieri „ per annuam ſaltem confeſſionem: & non ſtatim, ac quis peccavit, ad confeſſionem peccati „ teneri: ergo neque contritio ſtatim obligat „ poſt peccatum. Conſequent. probatur. Non „ enim eſt alia ratio cur confeſſio non obliget ſtatim poſt peccatum; niſi quia præceptum Confeſſionis eſt affirmativum, ideoque non obligat pro ſemper: cumque, ut „ dicebamus, præceptum quoque contritionis ſit „ affirmativum: ideo &c.“ Hæc ille.

Duo alia argumenta proferunt hujus ſententiæ Defenſores: nempe: ſi præceptum pœnitentiæ vel contritionis obligaret ſtatim ac poſt peccatum impleri moraliter poteſt, peccaret homo, quoties illud negligeret. Hoc autem communi videtur adverſari fidelium ſenſui, ac praxi confitendi peccata. Quoniam nec pœnitentes ſe novi iſtius criminis accuſare ſolent, nec Confeſſarii id inveſtigare ant ſcire curant.

Ulterius: Si peccator pœnitentiæ præcepto adſtringeretur ſtatim ac in peccatum lapſus eſt, in quolibet inſtanti ejuſmodi præceptum urgeret. Porro inde conſequeretur eum, qui poſt primum peccatum in aliud recideret, puta luxuriæ duplex crimen incurrere, aliud contra caſtitatem, aliud contra præceptum pœnitentiæ: quod abſonum videtur.

Afferunt quoque in hujuſce ſententiæ patrocinium Autboritatem S. Thomæ depromptam ex cit. loco Supplem. ubi ait: *non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, ut ſtatim Medicus quæratur, niſi quando curotionis neceſſitas incumbit: & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali*.

Graviora videntur, quæ producunt alterius ſententiæ patroni. Et primo quidem plures textus congerunt ex ſacris litteris, qui peccatores ad celerem pęnitentiam non invitant duntaxat, ſed urgent. Ex veteri Teſtamento locus ille præcipuus eſt, qui legitur Eccleſiaſt. V.: *ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te*. Ex Novo autem: *vigilate, quia neſcitis, qua hora Dominus venturus ſit*. Marth. 24. v. 41. *Vigilate: neſcitis enim quando Dominus veniat: Sero, an media nocte, an galli cantu, an mane: ne cum venerit repente, inveniat nos dormientes*. Marci cap. 13. v. 35.: aliaque id genus.

2. Sancti Patres videntur hoc ſenſu intellixiſſe Scripturarum verba. Tertullianus libr. de pœnitent. Capit. 7.: *abſit ut aliquis ita interpretatur, quaſi eo ſibi pateat ad delinquendum aditus, & redundantia clementiæ cæleſtis libidinem faciat humana temeritati*. Auguſtinus in pſalm. 114. *Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promiſit: diem craſtinum non promiſit*. Et de Temp. Serm. 201.: *o homo, quid differs de die in diem, ferte habiturus hodie ultimum diem*. Paria tradunt Chryſoſt. *Epiſt. ad Theod.*, D. Ambroſius *lib. de Pœnit. Cap.* 9. D. Baſilius in *Catena Aurea*, aliique.

3. Communis ſacrorum Eccleſiæ Præſulum, divini verbi diſpenſatorum, ac piorum fidelium huic ſententiæ ſavet: nihil enim altius Eccleſiæ Epiſcopi, Sacrique concionatores, nihil ferventius Chriſtiani populi auribus intonant, & inculcant, quam celerimæ pœnitentiæ neceſſitatem, & imminentia dilationis pericula. Neque enim jure aliquo dici poteſt, declamationes, figuraſque rethorum iſtas eſſe, aut pias tantum exhortationes, aut mera conſilia.

4. Id probant Authoritate SS. Thomæ, ac Bonaventuræ. Prior namque hæc habet quæſt. 3. Suplem. artic. 3.: *cum propoſitum confitendi ſit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propoſitum, quando ad contritionem tenetur, ſcilicet, quando peccata MEMORIÆ OCCURRUNT*. Alter vero in qu. diſt. 16. q. 2.: *pro loco & tempore* (peccator conteri debet) *videlicet cum recogitat mala ſua in quibus offendit Deum*.

5. Principium ac doctrina S. Thomæ eſt, 2. 2. quæſt. 62. art. 8. teneri quemlibet peccatum deſerere. Sic enim ait, loquens de reſtitutione ſtatim facienda: *Manifeſtum eſt, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari: Sed quilibet tenetur peccatum ſtatim diſerere, ſecundum illud Eccleſ.* 21. quaſi a facie colubri fuge peccatum. *Et ideo quilibet tenetur ſtatim reſtituere*. Equidem qui contra ſentiunt, contendunt loqui S. Præceptorem de peccato actuali, ſive de affectu, aut continuatione peccati: ſecus de habituali. Verum hæc explicatio minus congruere videtur verbis ac menti S. Thomæ, ut conſideranti patet.

6. Ut fatentur omnes, non licet in affectu peccati permanere. Porro qui deliberato animo peccati pœnitentiam negligit, cum opportunam habet eam peragendi occaſionem, in affectu peccati reapſe perſiſtit. Quod ſic evincunt: qui commiſſi peccati memoriam, ſimulque illud expellendi opportunitatem habet ſi reapſe illud non expellit, illud animo deliberato in ſe retinet, quod idem eſt, ac illud amare ſibique in eo complacere: quoniam ſicuti per odium expellitur, ſic per amorem retinetur.

7. Præceptum charitatis tenentur omnes fratrem corrigere, & in viam ſalutis revocare. Hoc autem præceptum validius urgere videtur, ut noſmetipſos errantes corrigamus, devioſque in ſemitam revocemus, ut æternæ noſtræ ſaluti conſulamus, & a ſempiterno exitio caveamus. Siquidem charitatis præceptum noſmetipſos amare amplius obſtringit, quam proximum.

8. Quilibet vitare tenetur grave delinquendi periculum. Atqui peccator, qui commiſſum crimen pœnitentia non delet, in gravi periculo delinquendi verſatur, quoniam, ut animadvertit S. Gregorius Magnus: *peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, ſuo pondere ad aliud trahit*: nec preſumi merito poteſt Deum conceſſurum gratiam, quæ neceſſaria eſt ad diu ſine peccato perſeverandum, illi peccatori, qui deliberato animo in peccato perſiſtit. Hæc & alia ſunt argumenta, quæ fuſe ab Authoribus qui hanc ſententiam defendunt, pertractantur.

Q. 2. An etiam ad venialium peccatorum remiſſionem neceſſaria pœnitentia ſit.

Affirmative Reſpondeo cum Sancto Thoma hic qu. 87. art. prim., quem cæteri Theologi communiter ſequuntur. Id extra omnem dubietatem cenſuit S. Auguſtinus, dum Epiſtola 63. alias 48. ſcripſit: *nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſeu magno, ſeu parvo defectu ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire*. Et ratio eſt: quoniam veniale quodcunque peccatum importat inordinationem aliquam amoris erga creaturam. Ergo quandiu voluntas inordinate creaturæ adhæret, tandiu peccatum remanere neceſſum eſt. Porro inordinatus ille amor non removetur, niſi diſpliceat. Igitur ad remiſſionem venialis peccari pœnitentia requiritur.

At pulcre admodum, ſolideque Doctor Angelicus laudato loco, ubi hanc doctrinam conſtituir, ſimul animadverrit diſcrimen pœnitentiæ, quæ ad lethale, tum ſed ad veniale delendum peccatum exigitur. Ejus verba ſunt. *Remiſſio culpæ*, inquit, *fit per conjunctionem hominis ad Deum, a quo aliqualiter ſeparat culpa. Sed hæc ſeparatio perfecte quidem fit peccatum mortale: imperfecte autem per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mens omnina a Deo avertitur, utpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum feratur. Et ideo utrumque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur: quia per utrumque deordinatur voluntas hominis per immodicam converſionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non poteſt, quandiu voluntas peccato adhæret; ita etiam nec peccatum veniale: quia manente cauſa, manet effectus*.

Exigitur autem, pergit ille, ad remiſſionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut ſcilicet homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur, quantum in ipſo eſt, ut ſcilicet diligentiam adhi-

adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur. Sed hoc non requiritur ad remiſſionem venialium peccatorum. Non tamen ſufficit habitualis diſplicentia, quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale: quod poteſt eſſe falſum. Unde ſequitur, quod requiritur quædam virtualis diſplicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum, & res divinas, ut quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe commiſiſſe, etiamſi actu de illo non cogitaret: quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

Aliud diſcrimen inter deletionem peccati mortalis ac venialis eruitur ex doctrina, quam Sanctus idem Præceptor tradit artic. 2. ejuſdem quæſtionis: quod nempe peccatum mortale cum adverſetur habituali gratiæ, & charitati, nonniſi per infuſionem ejuſdem gratiæ & charitatis deleatur. At vero cum iiſdem non opponatur veniale peccatum, abſque nova gratiæ charitatiſque infuſione deleri valet: *Quia tamen*, ſubdit apposite, *in habentibus uſum liberi arbitrii, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum; ideo, quandocumque de novo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.*

Adverſus propoſitionem obicies primo: Nulla pœnitentia, ne virtualis quidem, conſiſtere poteſt abſque propoſito vitandi peccata: At nullum poteſt eſſe propoſitum vitandi peccata venialia: cum in preſenti vita omnia vitari nequeunt citra ſpecialiſſimum Dei privilegium: quod ſoli beatiſſimæ Virgini conceſſum creditur. Igitur &c.

Reſpondeo, ad pœnitentiam peccatis venialibus delendis idoneam ſatis eſſe propoſitum abſtinendi a ſingulis, quod poſſibile plane eſt, licet non ab omnibus: *quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur*, ut ait S. Thomas loco laudato ad 1. Sed quamquam hujuſmodi, utpote de re impoſſibili, propoſitum non requiratur; *neceſſarium tamen eſt ſaltem propoſitum ſe preparandi ad peccata venialia minuenda*, ut idem ſapientiſſime advertit: *alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cum deſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.*

Objicies 2. Si abſque pœnitentia venialia peccata remitti non poſſent; profecto nullus poſt hanc vitam remiſſioni eorumdem pateret locus: cum in altera vita nullus locus pœnitentiæ ſit. Eadem tamen in altera vita remitti liquet: quotieſcumque ſcilicet quis in gratia decedit, & culpis venialibus irretitus.

Hanc quoque objectionem ſolvit Doctor Angelicus *qu. 7. de malo art. 11.*, inquiens: *venialia peccata remittuntur poſt hanc vitam etiam quoad culpam eo modo, quo remittuntur in hac vita; ſcilicet per actum charitatis in Deum repugnantem venialibus in hac vita commiſſis: utque adeo per pœnitentiam ſaltem virtualem. Quamquam nihil ſit, quod vetet aſſerere futuram poſt hanc vitam pœnitentiam aliquam formalem; non eam quidem, qua mutari valeat ſtatus de malo in bonum; ſed quæ in diſplicentia preteritarum culparum conſiſtat: & hanc diſplicentiam, non per modum meriti, ſed per modum contrariæ diſpoſitionis peccatorum venialium maculas, ſi quæ adhuc ſuperſint, abſtergere.* ¶

CAPUT QUARTUM.

Quibus gradibus ad pœnitentiæ virtutem perveniatur?

HAbitum pœnitentiæ a Deo immediate infundi, ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus, conſtat ex dictis capite ſecundo. Hinc naſcitur quæſtio, quinam ii actus ſint, quibus veluti gradibus, operante Deo, & cooperante homine, ad divinam virtutem pœnitentiæ pertingatur: quibuſque ceu baſibus ac fundamentis totum converſionis ædificium ſuperſtruatur? quam ut reſolvamus, ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur, ſex veluti gradibus ad pœnitentiæ virtutem aſcendi.

Ii porro ſunt: 1. Dei convertentis nos operatio: 2. motus fidei: 3. motus timoris ſervilis: 4. motus ſpei: 5. motus caritatis: 6. motus timoris filialis.

Ita S. Thomas, cujus doctrinam eo tutius boni omnes Theologi ſequuntur, quod a Patribus Tridentini Concilii, in decreto de juſtificatione ſolemniter fuerit approbata, & in ejuſdem Concilii Catechiſmo iiſdem pene verbis expreſſa, *parte ſecunda, titulo de pœnitentia, n. 11.*

Sic vero loquitur Sanctus Doctor: (a) *dicendum, quod de pœnitentia loqui poſſumus dupliciter, uno modo quantum ad habitum, & ſic immediate a Deo infunditur, ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus, per aliquos actus; alio modo poſſumus loqui de pœnitentia, quantum ad actus quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur, quorum actuum primum principium eſt, Dei operatio convertentis nos ..... ſecundus actus eſt, motus fidei: tertius eſt, motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccato retrahitur: 4. actus eſt, motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ, aſſumit propoſitum emendandi ſe: quintus actus eſt, motus caritatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſe ipſum, & non jam propter ſupplicia: ſextus actus eſt, motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei, aliquis emendationem Deo voluntarie offert.*

(a) 3. p. q. 85. art. 5. in c.

Patres autem Tridentini ſic pronunciant: (b) *diſponuntur autem* (peccatores) *ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt: atque illud in primis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a Divinæ Juſtitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandum Dei miſericordiam ſe convertendo; in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod ac deteſtationem; hoc eſt per eam pœnitentiam quam ante baptiſmum agi oportet: denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmum,* (aut pœnitentiæ Sacramentum) *inchoare novam vitam, & ſervare divina mandata.*

(b) Seſſ. 6. cap. 6.

Explicatur Aſſertio per partes.

I.

Dei convertentis operatio,

Jam ut de ſingulis breviter dicamus.

I. Requiri ad pœnitentiam Dei convertentis prævium operationem, dogma eſt Catholicis contra Pelagianos ac Semi-Pelagianos indubitatum: contendebant illi pœnitentibus veniam

non

Digitized by Google

non dari, ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum meritum & laborem eorum qui per pęnitentiam miſericordia digni forent: iſti vero, fidei ſaltem & converſionis initium a ſola præſumebant hominis voluntate petendum, ut ſcilicet libertati hominis blandirentur: contra utroſque Catholicæ Eccleſiæ ſententia eſt, veri nominis pęnitentiam a Dei convertentis nos operatione ita pendere, ut ne initium quidem converſionis, peccatori quem Chriſti gratia non prævenerit, attribui poſſit: cum enim
(a) Joann. 6. 44. dixerit Chriſtus: (a) *nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum..... omnis qui audivit a patre & didicit, venit ad me.....* &: (b) *ſine me nil poteſtis facere*: manifeſtum
(b) Ibid. 15. 5. eſt, neminem poſſe veræ pęnitentiæ motum ſine gratia divina concipere: qui enim dixit; *nil poteſtis facere*, prorſus nec minimum voluntatis conatum excepit, qui ſine prævenientis gratiæ adjutorio exeri aut formari poſſet: hinc
(c) Pſ. 40. v. 5. Regius Propheta: *ego dixi*, inquit (c) *Domine miſerere mei, ſana animam meam quia peccavi tibi ....* & Jeremias: (d) *converte nos Domine ad*
(d) Lament. 5. 21. *te, & convertemur*; & denique Apoſtolus, (ut interim innumera prætermittam quæ in tractatu de gratia contra peſtiferam Pelagii hæreſim ex utroque teſtamento promuntur) *omnes peccaverunt*, ait (e) *& egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu.*
(e) Rom. 3. 23.

Eadem patrum antiquorum, nemine contradicente, doctrina fuit, ſic præter cæteros, patres Concilii Arauſicani ſecundi, canone decimoquarto: *nullus miſer*, inquiunt, *de quacumque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordia prævenitur, ſicut dixit pſalmiſta: (f) cito anticipent nos miſericordiæ tuæ Domine; &: (g) Deus meus, miſericordia ejus præveniet me ...* & canone decimoquinto: *ab eo*, inquiunt, *quod formavit Deus, mutatus eſt Adam, ſed in pejus per iniquitatem ſuam, ab eo quod operata eſt iniquitas mutatur fidelis, ſed in melius, per gratiam Dei: illa ergo mutatio fuit prævaricatoris primi; hæc ſecundum pſalmiſtam* (Pſalmo 76. 11.) *eſt mutatio dexteræ excelſi.*
(f) Pſ. 78. v. 8.
(g) Pſ. 58. v. 11.

Ad mentem patrum Arauſicanorum, aliorumque doctorum, Tridentina ſynodus: (h) docet, *ipſius juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab ejus vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur: ita ut qui per peccatum a Deo averſi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo & cooperando diſponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per ſpiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit ....* & ejuſdem ſeſſionis canone tertio: *Si quis dixerit, ſine præveniente ſpiritu Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pęnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit.*
(h) ſeſſ. 6. cap. 5.

II.

Motus Fidei.

2. Sequitur motus fidei, quem eſſe neceſſarium ad virtutem pęnitentiæ gradum, ſcriptura ſæpe declarat: *qui incredulus eſt*, ait Habacuc, (i) *non erit recta anima ejus in ſemetipſo: juſtus autem in fide ſua vivet.*
(i) Habac. 2. 4.

Et Chriſtus in Evangelio: (k) *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.*
(k) Mar. 16. 15.

Et Apoſtolus: (l) *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.*
(l) Hebr. 11. 6.

Inde ſic argumentor:

Motus ille neceſſarius eſt ad pęnitentiam gradus, quo velut fundamento juſtitia nititur per quam Deo homo placet; atqui fide velut fundamento ita nititur juſtitia qua Deo placetur, ut ſine fide impoſſibile ſit placere Deo: ergo &c.

Deinde. Cum pęnitentiæ virtus ſit cordis ad Deum converſio; acceſſum ad illum neceſſario importat: quid enim eſt converti ad Deum, niſi ad illum accedere & reverti, a quo peccando receſſeramus? atqui ex Apoſtolo per fidem ad Deum acceditur, fideſque ipſa principium motus eſt, quo in illum tenditur: *accedentem ad Deum*, inquit, *oportet credere quia eſt*: ergo &c.

Patrum & conciliorum ſententiis doctrina hæc confirmatur.

Fides, ait S. Ambroſius, (m) *virtutum omnium ſtabile fundamentum eſt.* (m) Enarrat. in Pſ. 40.

S. Auguſtinus ſermone 38. de ſcripturis veteris Teſtamenti cap. 3. *credeamus ergo fratres, Deo*, inquit: *hoc eſt primum præceptum: hoc eſt initium religionis & vitæ noſtræ, fixum habere cor in fide.*

Et ſermone 143. de verbis Evangelii Joannis: *medicina omnium animæ vulnerum, & una propitiatio pro delictis hominum eſt, credere in Chriſtum: nec omnino quiſquam mundari poteſt ſive ab originali peccato quod ex Adam traxit .... ſive a peccatis actualibus niſi per fidem ...... quapropter cariſſimi merito idem Dominus & Salvator noſter, hoc unum peccatum dicit, de quo arguit mundum Spiritus S. quia non credit in eum.*

Et libro de perfectione juſtitiæ cap. 19. *initium corrigendi cor, fides eſt.*

Et Epiſtola 194. cap. 3. n. 9. *a fide omnis juſtitia ſumit initium.*

S. Fulgentius in prologo libri de fide ad Petrum: (n) *fides*, ait, *eſt bonorum omnium fundamentum, humanæ ſalutis initium: ſine hac nemo ad filiorum Dei numerum poteſt pervenire, quia ſine ipſa nec in hoc ſæculo quiſquam juſtificationis gratiam, nec in futuro vitam conſequetur æternam.*
(n) inter opera S. Auguſtini, in Append. tom. 6. novæ edit.

Denique ne plura afferamus, Concilium Tridentinum antiquam doctrinam novis decretis roboravit: poſtquam enim de adultis ad juſtificationem diſponendis ſic pronuntiavit: (o) *diſponuntur ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt &c. ....* (o) ſeſſ. 6. cap. 6. *ſine fide*, inquit, (p) *nulli unquam contingit juſtificatio ....* & paulo poſt: (q) *cum vero Apoſtolus dicit, juſtificari hominem per fidem, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt ſalutis humanæ initium, fundamentum & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire.*
(p) Ibid. cap. 7.
(q) ibid. cap. 8.

Inde ſic in forma eruitur argumentum:

Illi aſſerunt motum fidei eſſe neceſſarium ad pęnitentiam gradum, qui docent fidem eſſe virtutum omnium ſtabile fundamentum, initium religionis & vitæ chriſtianæ, cordis corrigendi principium, radicem totius juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire; atqui his & ſimilibus encomiis fidei neceſſitatem & excellentiam ſancti doctores deſcribunt: ergo &c.

Accedit denique ratio, ab ipſa pęnitentiæ definitione petita: eſt enim ſincera hominis ad Deum converſio, qua peccata commiſſa deteſtatur & odio habet propter Deum, cum gravi animi dolore, & cum firmo propoſito deinceps non peccandi, ſed malam vitæ conſuetudinem, corruptoſque mores emendandi, & ſpe veniæ a Dei miſericordia conſequendæ; atqui peccator nec ſincere converti poſſet ad Deum, nec propter illum peccata deteſtari, nec ſpem veniæ ab ejus miſericordia impetrandæ concipere, niſi fidem illius haberet: ergo fides gradus eſt ad pęnitentiam neceſſario præmittendus.

III.

III.

Motus timoris ſervilis.

Sequitur motns timoris ſervilis, quo utiliter peccator concutitur ut nondum quidem amore juſtitiæ, ſed metu tamen gehennæ recedere a malo incipiat: de quo S. Auguſtinus, *rariſſime*, inquit, (a) *accidit, immo numquam, ut quiſquam veniat volens fieri chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore percuſſus:* merito itaque annumeratur his gradibus, quibus ad pœnitentiæ virtutem homo[ ]conſcendit.

[(a) lib. de Catechiz. rudib. c. 5.]

Hucque ſpectant plurima teſtimonia ſcripturarum.

Quale eſt iſtud: (b) *Sanctum & terribile nomen ejus: initium Sapientiæ timor Domini.* [(b) Pſal. 110. v. 10.]

Et alterum: (c) *per timorem Domini declinat omnis a malo*: quod ſæpe repetit Sapiens. [(c) Prov. 15. 27.]

Et in Eccleſiaſtico: (d) *timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari.* [(d) Eccli. 1. 27.]

Itemque in Iſaia: (e) *Sicut quæ concipit, cum appropiuquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus a facie tua Domine, a timore tuo concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus ſpiritum:* (ſpiritualem ſcilicet fructum converſionis & pœnitentiæ) equidem in latina vulgata editione vox, *a timore tuo*, non habetur; ſed Septuaginta ſic legunt. [(e) Iſ. 26. 17.]

Nec in veteri ſolum, quod fuit terroris, teſtamento, timor gehennæ habuit locum; ſed & in novo, ad pęnitentiam quoque diſponit: hoc namque incentivo Joannes Baptiſta Phariſæos ad ſe concurrentes ad peccata deflenda, & parandam Meſſiæ viam incitare ſolitus erat: *progenies viperarum*, inquiebat, (f) *quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ . . . jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt: omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, &c. [(f) Matth. 3. 7. & ſeqq.]

Quin & Chriſtus ipſe: (g) *nolite*, inquit, *timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam . . . .* (h) *ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant: oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* [(g) Matt. 10. 28.] [(h) Luc. 12. 4.]

Certum itaque eſt ex ſcriptura, metu gehennæ & ſeveritatis divini judicii, deterreri homines a peccato, & ad juſtitiam excitari, atque adeo timorem progreſſum quemdam ad pœnitentiam eſſe.

Eadem ſanctorum doctrina fuit: omnium inſtar ſit S. Auguſtinus, enarratione in pſalmum 5. ſic loquens: *timor eſt magnum præſidium procedentibus ad ſalutem; cum autem quiſque pervenerit, conſummata dilectio foras mittit timorem.*

Et enarrationem in pſalmum 149. *niſi timore*, inquit, *incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem.*

Et tractatu 9. in Epiſtolam primam Joannis: *timor locum præparat caritati: timor ideo intrat, ut caritatem introducat: &, ſi nullus eſt timor, non eſt qua intret caritas.*

Hincque perſpicuum eſt, quantum ſit ſacris litteris & ſanctis Patribus conſentanea definitio Concilii Tridentini loco laudato, ubi dicitur, *peccatores a divinæ juſtitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo in ſpem erigi, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum futurum propitium*: & ejuſdem ſeſſionis Canone 8. his verbis concepto: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe ut peccatores pejores faciat: anathema ſit:* & ſeſſionis decimæ quartæ capite quarto, ubi de Ninivitis ſic dicitur: *hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem, plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt.*

De hoc pęnitentiæ gradu redibit ſermo quæſtione quarta quæ de contritione futura eſt, ubi timoris ſervilis utilitatem & bonitatem, contra Lutheranos data opera oſtenſuri ſumus & ſuſe dicturi qua ratione a ſcriptura & patribus commendetur: item, quatenus diſtingui hæc duo debeant, timor ſervilis, & timoris ſervilitas.

IV.

Motus Spei.

Nec ſine ſpe timor gehennæ procedit, qua nimirum confidit peccator, veniam ſibi a Deo miſericorditer concedendam; quamque niſi haberet, nec habere poſſet converſionis propoſitum: de hac Regius Pſaltes: (i) *Domine Deus meus*, inquit, *in te ſperavi, ſalvum me fac ex omnibus perſequentibus me & libera me: nequando rapiat ut Leo animam meam, dum non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat . . . .* (k) *inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos facis ſperantes in te . . . .* (l) *multa flagella peccatoris: ſperantem autem in Domino miſericordia circumdabit . . .* (m) *ſpera in Domino, & fac bonitatem . . . . & dabit tibi petitiones cordis tui: revela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet*: quorum ſimilia ex omnibus utriuſque teſtamenti paginis facile adducerentur, ſi præſentis inſtituti foret, de hac tam eximia tamque neceſſaria virtute diſſerere: tantum hoc ſcire ſufficiat in præcipuis pęnitentiæ fundamentis habere locum, quo poſito reconciliari Deo & ſalutem conſequi, ſi non deſint cætera, facile poſſumus, dicente Apoſtolo: (n) *Spe ſalvi facti ſumus.* [(i) Pſ. 7. 1. & ſeqq.] [(k) Pſ. 16. 6. & ſeq.] [(l) Pſ. 31. 10.] [(m) Pſ. 36. 3. & ſeqq.] [(n) Rom. 8. 24.]

V.

Motus Caritatis.

Quintus gradus eſt Caritatis, per quam peccata diſplicent pęnitenti, non propter metum ſuppliciorum, ſed quia ſummæ Dei ſanctitati & bonitati contraria ſunt, eidemque atrocem injuriam irrogarunt: *peccatum*, inquit S. Thomas, (o) *prius incipit homini diſplicere propter ſupplicia quæ reſpicit timor ſervilis, quam propter Dei offenſum vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad caritatem.* [(o) 3. part. q. 85. art. 5. ad 1.]

De neceſſitate motus amoris ſive caritatis dicetur uberius ſuo loco, quæſtione ſcilicet quarta de contritione.

VI.

Motus timoris filialis.

Sextus denique eſt, motus timoris filialis, quo nimirum peccator Deum incipit revereri, tamquam patrem optimum, eaque de cauſa punire in ſeipſo conſtituit, omne malum quo ſupremam ejus majeſtatem offendit, quo timore perculſus famoſus ille prodigus, cujus eſt in Evangelin mentio: *ſurgam*, inquit, (p) *& ibo ad patrem meum, & dicam ei: pater peccavi in cœlum & coram te: jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis ſuis.* [(p) Luc. 15. 18.]

De hoc recurret utique ſermo, quæſtione quarta.

Igitur a primo ad ultimum certum eſt, ſex illis quaſi gradibus ad virtutem pęnitentiæ perveniri.

§. SECUNDUS.

Proponuntur & Reſolvuntur quædam quæſtiones.

Q. 1. Utrum hi omnes & ſinguli motus ſint ita neceſſarii, ut debeant formaliter & explicite pęnitentiæ virtuti præmitti?

R. Negative: nam

1. Si res ita ſe haberet, non poſſet homo ſubito, unoque inſtanti converti, ſed aliqua temporis continuatione neceſſario indigeret, ut motus

tus illos ſigillatim exereret; atqui falſum conſequens: poteſt enim peccator inſtanti uno ad perfectam pęnitentiam pervenire, quæ ſit cum gratiæ ſanctificantis infuſione conjuncta: idque divinæ omnipotentiæ notio ita ſuadet, ut etiam perſuadeat; & S. Thomas exemplo Apoſtoli Pau-
(a) 1. 2. q. 112. art. 2. ad 2. li confirmat, (a) qui ſtatim atque audivit hanc vocem; (act. 9. 4. & ſeqq.) *Saule, Saule, quid me perſequeris? .... ego ſum Jeſus quem tu perſequeris*: ad pęnitentiam eſt adductus: *& tremens ac ſtupens dixit: Domine, quid me vis facere?* Igitur doctrina angelici Præceptoris, ipſiuſque Tridentini Concilii de ſex illis motibus, ita eſt intelligenda, ut ſolo excepto prævenientis gratiæ motu, qui ſemper eſt formaliter neceſſarius, reliqui poſſint in unico formali actu virtualiter comprehendi.

2. Quamquam, ut ſuperius ex S. Auguſtino obſervavimus, numquam forte contingat, ut aliquis agendæ pęnitentiæ conſilium ineat, qui non ſit aliquo Dei timore deterritus, abſolute tamen fieri poteſt, ut ſolo caritatis & timoris filialis motu peccator ad pęnitentiam adducatur, & ſuas injuſtitias defleat, præciſe quatenus Dei majeſtatem ac ſanctitatem offendunt: argo motus timoris ſervilis non eſt omnimode neceſſarius ad converſionem: ideo itaque S. Thomas, & cum eo Concilium Tridentinum, hos omnes actus in œconomia pęnitentiæ exponanda enumerarunt, quia hoc ordine vulgo concurrunt, præſertim quando tempore, gratiæ habitualis infuſionem præcedunt.

Q. 2. Utrum motus illi aliquam habeant, ad juſtitiam obtinendam, veri meriti rationem?

R. Negative: nam gratia ipſa juſtificans eſt principium meriti, cum itaque hi motus gratiam juſtificationis præcedant, nullam veri & proprie dicti meriti rationem habere poſſunt: adeoque accurate loquendo, cauſæ juſtificationis dici non debent, ſed materiales tantum diſpoſitiones, quæ nobis conſentientibus, & per Dei gratiam operantibus, in animam introducuntur, eamqua præparant ad juſtitiam Dei miſericordia obtinendam.

Objectio.

Dices: ex doctrina Apoſtoli, homo per fidem
(b) Rom. 3. 28. juſtificatur: *arbitramur*, inquit, (b) *juſtificari hominem per fidem*: ergo habet motus fidei juſtificationem præcedens, aliquam meriti rationem.

R. Diſt. conſeq. motus fidei juſtificationem præcedens, habet aliquam rationem meriti, *donati a Deo*, concedo: *quod ſit ab ipſo homine comparatum*, nego: gratia enim quæ datur per fidem, nullis noſtris præcedentibus meritis datur, quia fides ipſa etſi meritum quoddam eſt reſpectu gratiæ ſequentis, ut docet multis locis S. Auguſtinus, non tamen eſt meritum noſtrum, id eſt, ex nobis comparatum, ſed donatum a Deo: hinc ibidem Apoſtolus juſtitiam, in ſolam Dei gratiam refundit *juſtificati gratis*, in-
(c) ibid. v. 24. quit, (c) *per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu*: quæ ſancti Pauli in ſpeciem pugnantia teſtimonia ſynodus tridentina
(d) ſeſſ. 6. cap. 8. conciliando: *cum vero*, inquit, (d) *Apoſtolus dicit, juſtificari hominem per fidem & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire: gratis autem juſtificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur: ſi enim gratia, jam non ex operibus: alioquin, ut idem Apoſtolus inquit, gratia jam non eſt gratia.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

§. TERTIUS.

Reſolvuntur duæ aliæ quæſtiones ſubjectum pęnitentiæ ſpectantes.

¶ Q. 1. Quodnam eſt proximum Pęnitentiæ ſubjectum?

R. S. Thomas 3. p. q. 85. art. 4. hanc inſtituit quæſtionem: ac primo conſiderat pęnitentiam, prout paſſio quædam eſt: & ſub hac conſideratione, *cum ſit*, inquit, *ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili, ſicut in ſubjecto*. Si vero ſpectetur prout eſt virtus, ſive prout importat *propoſitum emendandi illud quod contra Deum commiſſum eſt*, Subjectum ipſius eſt *appetitus rationalis, ſive voluntas. Sic* enim, ſubdit, *eſt ſpecies juſtitiæ*, quæ in voluntate reſidet, tanquam in ſubjecto.

Id etiam colligitur 1. ex teſtimoniis ſcripturarum, quæ ſæpius exigunt, ut peccatores vel *ex corde*, vel *ex toto corde* convertantur. Cordis enim nomine non niſi voluntas intelligitur. Colligitur etiam ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. c. 6., ubi pœnitentiæ ordinem & actus deſcribens ait: *diſponuntur* (homines) *ad juſtitiam ... dum peccatores ſe eſſe* intelligentes .... *moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem*. Porro odium, ac deteſtatio peccati ad voluntatem pertinant.

Q. 2. Quodnam eſt ſubjectum remotum pęnitentiæ?

R. Quemadmodum voluntas, a qua eliciuntur pęnitentiæ actus ſubjectum *proximum* dicitur, ita perſona pœnitentiæ actus eliciens, vel habitu pœnitentiæ prædita, vocatue ſubjectum *remotum*? adeoque idem eſt quærere quodnam ſit remotum pœnitentiæ ſubjectum, ac in qua perſona vel ſit, vel eſſe poſſit pęnitentia ſive quoad habitum ſive quoad actum, ſive quoad utrumque. Antequam porro quidpiam decernamus, notandum prius eſt pęnitentiam ſpectari poſſe vel prout duntaxat habitus quidam eſt virtutis ſpecialis, vel etiam ſecundum actus ſibi convenientes. Exiſtunt enim e. g. in Beatis quædam virtutes puta temperantiæ, caſtitatis &c. quorum tamen actus nec exercent, nec exercere jam valent. Rurſus tam actus, tum habitus pęnitentiæ conſiderari poſſunt vel ſecundum propriam nominis ſignificationem: quo ſenſu idem ſunt ac odium, & dolor de proprio peccato: vel ſecundum efficaciam rei: quo ſenſu nihil aliud pęnitentia exprimit, quam actum, vel habitum tendentem ad deſtructionem offenſæ Dei, ſive hæc ex proprio, ſive ex alieno facto procedat. Hoc poſito quæſtio ſolummodo fieri poteſt, vel de Chriſto Domino, vel de hominibus æterna felicitate donatis, vel de damnatis, vel demum, & de peccatoribus. Compertum quippe eſt pęnitentiam tum quoad actum, tum quoad habitum hominibus juſtis in hac vita degentibus convenire. Pro qua

Reſ. 1. In Chriſto Domino non fuit pœnitentia ſecundum propriam nominis ſignificationem: fuit tamen quoad efficaciam rei.

Prima pars traditur a D. Thoma 3. p. q. 84. art. 7. ad 4.: ac probatur: quoniam pęnitentia juxta propriam nominis ſignificationem eſt dolor actualis, vel habitualis de proprio peccato: atqui hujuſmodi dolor non potuit ineſſe Chriſto, qui *peccatum non fecit*, ut inquit S. Petrus Epiſt. 1. l. 2. immo vi hypoſticæ unionis ab intrinſeco impeccabilis erat. Igitur &c.

Altera vero pars conſtat: quia in eo fuit pęnitentiam *ſecundum efficaciam rei*, qui de alieno peccato ſincere doluit, illudque efficaciter abolevit. Atqui Chriſtus Dominus utrumque præſtitit, igitur &c. Atque hoc ſenſu Chriſto etiam in cęlis pœnitentiæ convenit: quoniam perſeverat in ipſo voluntas de abolendis peccatis noſtris virtute meritorum ſuorum.

Reſp. 2. Pęnitentia quoad habitum remanet in Beatis.

Prob. ſiquidem in Beatis eæ omnes virtutes remanent quæ nullam involuunt cum ſtatu beatitu-

titudinis repugnantiam. Atqui habitus pœnitentiæ nullam involvit cum ſtatu beatitudinis repugnantiam. Quid enim habitus ille in ſeipſo ſpetatus importat, niſi diſpoſitionem quamdam, aut proclivitatem ad deteſtandum quidquid mali *in via* commiſſum eſt? Hæc vero diſpoſitio nihil exprimit, quod beatitudini *Patriæ* adverſetur. Igitur ſicut in Patria aliæ remanent quoad habitum virtutes, quarum actus in eo ſtutu elici nequeunt; ira & habitum pęnitentiæ remanere dicendum eſt.

Inquies in Beatis non manet fides, & ſpes: igitur neque pœnitentia.

Diſparitas ſatis perſpicua eſt ex ipſa ratione propoſita. Nam fides, & ſpes in cœlo quidpiam habent ſibi directe contrarium, nempe lumen gloriæ, & perfectam divinæ eſſentiæ poſſeſſionem. At pœnitentiæ habitus nihil in cœlis habet, quod directe ſibi repugnet.

R. 3. In Damnatis non eſt pœnitentia nec quoad actum, nec quoad habitum.

Hanc propoſitionem tradit S. Thomas p. p. q. 64. art. 2. ubi in corp. oppoſitam ſententiam tamquam errorem fidei repugnantem refutat, & in reſp. ad 2. tum Dæmones, tum homines damnatos pęnitentiæ incapaces expreſſe declarat.

Et quidem quod actus veræ pęnitentiæ in damnatis non ſit, ex eo liquet quod hujuſmodi actus nonniſi gratiæ prævenientis auxilio elici poteſt, ut decrevit Tridentina Synodus, *ſeſſ. 6. Can.* 3. in reprobis autem damnatis nullum eſt gratiæ prævenientis auxilium, quod ſolis viatoribus conceditur: & ſicut ab illis nulla *redemptio* ſperanda eſt; ita nec actus aliquis pęnitentiæ, qui ad eam obtinendam diſponat, in iiſdem eſt admittendus.

Quod autem nec pœnitentiæ habitus in damnatis permaneat, prob. quoniam nullus remanet in damnatis habitus ſupernaturalis per ſe ad agendum ordinatus: qua de cauſa tum fidei tum ſpei habitus unanimi Theologorum conſenſu ab ipſis excluduntur. Porro pęnitentia habitus ſupernaturalis eſt, & ad agendum ordinatur. Igitur &c. Atque ex hoc corruit argumentum, quod fieri contra valet, nimirum quod in Damnatis remaneat caracter Sacramenti vel baptiſmi, vel confirmationis, & Ordinis; qui eſt aliquid ſupernaturale, adeoque remanere etiam poſſit pœnitentiæ habitus, tametſi ſupernaturalis. Corruit, inquam hoc argumentum: caracter enim Sacramentalis ad operationem ex ſe minime tendit, ſed ad id præcipue datur, ut animam conſignet; adeoque remanet in damnatis ad majorem ipſorum ignominiam, & confuſionem. At vero habitus pœnitentiæ de ſe ordinatur ad actus, & quidem pios, ac ſalutares: quorum damnati penitus ſunt incapaces.

Inquies adverſus priorem propoſitionis partem.

℞. Sap. Cap. 3. Reprobi in inferno exhibentur ut *pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes*. Igitur datur in ipſis actuali pœnitentiæ locus.

℞. *Pœnitentiam*, de qua ſcriptura loco laudato loquitur, nil aliud eſſe quam diros animi angores, ac cruciatus, quibus torquentur, & in deſperationem adiguntur, ut ex eodem loco facile conſtat. Nos autem inficiamur in ipſis dolorem, ac deteſtationem, qua moveantur adverſus peccata, prout ſunt offenſa Dei.

R. 4. In homine viatore lethali crimine infecto non eſt habitus pęnitentiæ.

Prob. quoniam habitus pœnitentiæ gratiam ſanctificantem præſupponit, ac profluit ex charitate, cum qua infunditur, ut & cæteræ virtutes ſupernaturales. In homine autem viatore peccato lethali infecto non eſt gratia ſanctificans, nec habitualis charitas: igitur neque habitus pęnitentiæ. ¶

QUESTIO SECUNDA.

De Sacramenti pœnitentiæ exiſtentia & veritate.

¶ Pœnitentia prout Sacramentum eſt deffiniri ſolet a Theologis: *Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, quo per juridicam Sacerdotis abſolutionem, homini contrito, confeſſo, & ſatisfactionem promittenti, remittuntur peccata poſt baptiſmum commiſſa*. Apud Patres non uno eodemque nomine donata eſt. Interdum appellatur *manuum impoſitio* a ritu quo peccatores olim reconciliari conſueverant. Ut autem hæc ab ea ſecerneretur, quæ fieri ſolet in Confirmatione vel Ordine, *impoſitio reconciliatoria* dicta eſt. Frequenter *exomologeſim* tum Græci, tum etiam latini Patres appellant deſumpto nomine ab aliqua ejus parte, nempe *confeſſione*. Eam quoque vocant, vel *ſecundam tabulam poſt naufragium*, vel *baptiſmum laborioſum*, ſive etiam *lacrimarum*, vel *medelam delictorum*, vel demum *pacem, & reconciliationem*. Hoc obiter premiſſo

Prima, quæ occurrit ſolvenda difficultas, hæc eſt: ¶ quorſum ſcilicet pœnitentiam, cum virtus ſit, voluerit Chriſtus novæ legis Sacramenti titulo ac dignitate augere? nam cum remittendis peccatis, & homini in Dei amicitiam reſtituendo virtus ipſa pęnitentiæ plene abſoluteque ſufficiat; videbatur ſuperfluum, quod ad officium Sacramenti eveheretur.

R. Dei, qui fruſtra nihil operatur, beneficio ſic eſſe diſpoſitum; quo facilior homini pateret ad gratiam aditus; eidemque poſt violatam baptiſmi ſanctitatem, ſecunda tabula obiiceretur, qua opitulante poſſet emergere e naufragio.

Nam, inquit Concilii Tridentini catechiſmus, (a) *ut hoc concedamus, contritione* (virtute ſcilicet pęnitentiæ) *peccata deleri: quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incenſam, eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? at quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent; fiebat etiam ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet: quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret: quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves Regni cæleſtis Eccleſiæ tradidit, etenim ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum & conſtanter affirmandum, ſi quis ita animo affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſterum non peccare conſtituat; etſi ejuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit; ei tamen cum peccata ſacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium* (Sacramenti ſcilicet) *ſcelera omnia remitti ac condonari*.

(a) *part. 2. tit. de ſacr. pœnit. n. 46. & ſeq.*

Cui quidem cauſæ duas alias ex eodem catechiſmo, eaſque admodum convenientes annectimus: *in primis autem*, inquit, (b) *explanandum fidelibus videtur, quare factum ſit, ut Chriſtus Dominus pœnitentiam in numerum Sacramentorum referri voluerit: hujus autem rei illa omnino cauſa fuit, ut nobis de remiſſione peccatorum, quam Deus pollicitus eſt, cum ait* (Ezechielis 21. & ſeq.) *ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis ... vita vivet, & non morietur &c. minus dubitare liceat, vehementer enim pendere animo de intima pœnitentia opus eſſet; cum de ſuo cuique judicio in iis quæ agit, merito timendum ſit: ut ergo Dominus huic noſtræ ſollicitudini ſubveniret, pœnitentiæ Sacramentum inſtituit, quo, per ſacerdotis abſolutionem, peccata nobis remiſſa eſſe confideremus, conſcientiæque noſtra propter fidem quæ Sacramentorum virtuti merito habenda eſt, pacatiores redderentur: neque enim aliter accipienda eſt vox ſacerdotis, peccata nobis legitime condonentis, quam Chriſti Domini, qui ait paralytico:* (Matth. 9. 2.) *confide fili, remittuntur tibi peccata tua*.

(b) *ibid. n. 14.*

Deinde vero cum nemo ſalutem, niſi per Chriſtum, ejuſque paſſionis beneficio conſequi poſſit; conſentaneum, nobiſque utiliſſimum fuit, ejuſmodi Sacramentum inſtitui, cujus vi & efficientia Chriſti Sanguis ad nos defluens, peccata poſt baptiſ-

mum

mum commiſſa elueret; atque ita reconciliationis beneficium illi uni Salvatori noſtro acceptum referre profiteremur.

Itaque inſtituendi pęnitentiæ Sacramenti cauſa Deo fuit, noſtra utilitas, ut nimirum ſecundæ poſt naufragium tabulæ, nova virtute donatæ adminiculo, ad portum ſalutis promptius, tutius, & efficacius poſſemus confugere; ut enim obſervat S. Thomas, (a) *virtutem inter & Sacramentum pęnitentiæ hæc differentia eſt, quod pęnitentia in quantum eſt virtus, ſit effectus gratiæ, in quantum vero eſt Sacramentum, gratiæ cauſa exiſtat.*

(a) *3. part. q. 89. art. 1. ad 1.*

Sed quæritur modo, utrum revera pęnitentiæ Sacramenti dignitas veritaſque aſſeri poſſit: id eſt, utrum quæ virtus hactenus fuerat, ad hunc honoris gradum a Chriſto perducta ſit, ut Sacramenti efficaciam & dignitatem haberet? parvum enim fuerit, rei alicujus inſtituendæ convenientiam ratione probabili ſuadere, niſi certis argumentis ejuſdem inſtitutio adſtruatur.

§. PRIMUS.

Oſtenditur, ante ſæculum decimum ſextum a nemine Chriſtiano Sacramentum Pœnitentiæ eſſe negatum.

Magnum porro pro catholica ſententia præjudicium petitur ex antiquitate doctrinæ, quæ pęnitentiam Evangelicis Sacramentis annumerat: cum enim quod apud omnes unum invenitur, non ab hominibus inventum, ſed a Deo ſit traditum; plane erit confitendum, pęnitentiam in Sacramentis habere locum, ſi ſemel conſtiterit, dogma illud, ad decimumſextum uſque Eccleſiæ ſæculum, ubique fuiſſe, nemine contradicente retentum: quod non eſt difficile demonſtrare: nam annales Eccleſiæ revolventi, præter Montaniſtas, Novatianos, Vvaldenſes, & Vvicleffiſtas, nulli reperiuntur hæretici perperam de pęnitentiæ Sacramento ſenſiſſe; atqui hi omnes pravis licet, circa poteſtatem clavium, & reconciliationis miniſterium opinionibus occupati, non negarunt tamen abſolute pęnitentiam eſſe Sacramentum.

Atque ut de Montaniſtis primo dicamus: illi pęnitentiam ex albo Sacramentorum non expungebant, qui e contra affirmabant, pleraque eſſe peccata, quæ per claves Eccleſiæ vere pęnitentibus, poſſent ſacerdotum ſententia condonari; clavium enim poteſtas, ipſiſſimum eſt pęnitentiæ Sacramentum, ut magis ex dicendis infra conſtabit, atqui Montaniſtæ etſi pleraque eſſe peccata irremiſſibilia effutirent; multorum tamen remittendorum poteſtatem in miniſtris Eccleſiæ agnoſcebant: hinc peccata in duas veluti claſſes dividebant: remiſſibilium ſcilicet ab Eccleſia, & irremiſſibilium. *Delicta*, inquiebat Tertullianus e catholico Montaniſta infeliciter factus (b) *dividimus in duos exitus: alia ſunt remiſſibilia, alia irremiſſibilia*; & ejuſdem libri capite 18. affirmabat, levioribus delictis veniam ab Epiſcopo dari: majoribus & irremiſſibilibus, a Deo ſolo .... & capite 19. adductis quibuſdam leviorum peccatorum exemplis: *horum ergo*, ajebat, *erit venia per exoratorem Patris Chriſtum: ſunt autem & contraria iſtis, & graviora, & exitioſa, quæ veniam non capiant, homicidium, idololatria, negatio, blaſphemia, utique & mœchia & fornicatio, & ſi qua alia eſt violatio templi Dei.* Itaque non in hoc Montaniſtæ errabant, quod negarent pęnitentiam eſſe Sacramentum; ſed quod virtutem ejus ad omne peccatum extendi infiĉiarentur.

(b) *lib. de pudicit. c. 2.*

Novatianorum porro eadem ac Montaniſtarum eſt cauſa: ſi enim negaſſent pęnitentiam eſſe Sacramentum, claves Eccleſiæ penitus ſuſtuliſſent, neque ullam vel minimam ei reliquiſſent peccatorum remittendorum facultatem: atqui non omnino, ſed ex parte, poteſtatem hanc Eccleſiæ denegabant; ut enim teſtatur S. Ambroſius, (c) *exceptis gravioribus criminibus, veniam levioribus relaxabant.* Sacramentum ergo pęnitentiæ non negabant, licet contra Chriſti mandatum, ad certa peccata, aliis excluſis, arctarent.

(c) *lib. 1. de pœnit. cap. 2.*

Monitum.

De Montaniſtarum & Novatianorum errore operoſior diſquiſitio quæſtione tertia ſequente futura eſt: hic enim proprius erit locus quærendi, an ſit, ut volebant illi, aliquod peccatum irremiſſibile?

De Vvaldenſibus, quod pęnitentiam pro vero legis novæ Sacramento habuerint, perſuadet,

1. Scriptorum ſilentium, qui diverſos eorum errores obſervarunt & expreſſe refutarunt: veriſimile namque non eſt, hæreſim adeo gravem prætermiſſuros, ſi revera fuiſſet a Vvaldenſibus propugnata; atqui nemo reperitur, qui eos negati pęnitentiæ Sacramenti, accuſaverit: ergo &c.

2. Illi Sacramentum pęnitentiæ non auferebant, qui ejus diſpenſandæ miniſterium ad ipſos laicos extendebant: atqui Vvaldenſes pęnitentiæ adminiſtrationem laicis ipſis jure divino competere mordicos propugnabant: tantum enim diſcrimen malos inter ſacerdotes, & bonos laicos faciebant; ut vellent illos, hoc ipſo quod mali forent, jure abſolvendi excidere; iſtos, quia bonos, ad ſacrum miniſterium jus habere *dicunt Vvaldenſes*, ait Reynerus (d) *quod nullus poſſit abſolvi a malo ſacerdote: item quod bonus laicus poteſtatem habet abſolvendi: item, quod confitendum ſit potius bono laico, quam malo ſacerdoti*: (1) ergo non contra Sacramentum pęnitentiæ, ſed contra miniſtrum ejus errabant.

(d) *de Sacr. pœnit. c. 5.*

Denique de Joanne Vvicleffo & ejus diſcipulis hoc ipſum multi ſcriptores affirmant, quod pęnitentiam pro vero Sacramento habuerint. Vvicleffus enim libro 4. Trialogi, cap. 10. 14. 23. 25. & 32. diſerte docuit, ut obſervat Illuſtriſſimus Boſſuetius Meldenſium in Gallia Epiſcopus, *in hiſtoria variationum*, (e) vere in Eccleſia poteſtatem clavium reſidere, eam tamen valide non exerceri niſi ab iis qui Chriſtum, ejuſque ſanctitatem imitarentur: atque adeo malos Sacerdotes abſolvendi jure excidere, eodemque bonos laicos plene frui; unde conſequens eſt Vvicleffus non circa Sacramentum pęnitentiæ, ſed circa miniſtrum erraſſe.

(e) *lib. 11. n. 154.*

Ejuſdem rei argumentum non leve hinc petitur, quod *Joannes Huſſ*, cui in verba *Vvicleffi* jurare ſolemne erat, in numero Sacramentorum pęnitentiam, nemine diffitente locaverit, ut obſervat idem illuſtriſſimus ſcriptor ibidem. (f)

(f) *lib. 11. n. 165.*

Monitum.

Vvaldenſium & Vvicleffiſtarum error quæſtione 9. refutabitur, ubi agetur de miniſtro Sacramenti pęnitentiæ.

§. SECUNDUS.

Primi omnium ſæculo decimoſexto Lutherani, Zuingliani, & Calviniſtæ a fide Sacramenti pœnitentiæ receſſerunt.

Certum itaque eſt, ad ſæculum uſque decimumquintum, inauditum Chriſtianis fuiſſe errorem, quo pęnitentia a numero Sacramentorum excluditur: reſervabatur ad ſæculum a Chriſto nato decimumſextum ingens illa calamitas: hoc nimirum tempore nati infeliciter Lutherani, Calviniani, & Zuingliani, Eccleſiam male perdere, & univerſa ejus proculcare dogmata,

(1) Integra Reynerii ſententia hæc eſt, qua A. aſſertio ampſius conſtabilitur. *Dicunt* (Valdenſes), *quod nullus poſſit abſolvi a malo Sacerdote. Item, quod bonus laicus poteſtatem habeat abſolvendi. Item quod ipſi per manus impoſitionem peccata dimittant, & dent Spiritum Sanctum. Item, quod confitendum ſit potius bono Laico, quam malo Sacerdoti. Item, quod non gravis pœnitentia ſit imponenda exemplo Chriſti:* vade, & jam amplius noli peccare. *Item publicas pœnitentias reprobant, maxime in fœminis. Item, quod generalis confeſſio non ſit ſingulis annis facienda.*

mata, inito ſædere ſacrilego attentarunt: nec pęnitentiæ magis quam reliquis myſteriis pepercerunt.

Calvinus & Zuinglius.

Calvinus quidem ſola baptiſmatis recordatione opus eſſe affirmat, ad expianda peccata quælibet poſt baptiſmum perpetrata: adeoque ſuperfluum eſſe pęnitentiæ Sacramentum: *neque vero exſtimandum eſt*, inquit, (a) *baptiſma in præteritum duntaxat tempus conferri, ut novis lapſibus in quos a baptiſmate recidimus, quærenda ſint alia nove expiationis remedia in aliis neſcio quibus Sacramentis . . . . ſic autem cogitandum eſt, quocumque baptizemur tempore, nos ſemel in omnem vitam ablui, & purgari: itaque quoties lapſi fuerimus, repetenda erit baptiſmi memoria, & hac armandus animus, ut de peccatorum remiſſione ſemper certus ſecurusque ſit: nam etſi adminiſtratus prateriiſſe viſus ſit; poſterioribus tamen peccatis non eſt abolitus, puritas enim Chriſti in eo nobis oblata eſt: ea ſemper viget, nullis maculis opprimitur: ſed omnes noſtras ſordes abluit & extergit . . . . equidem ſcio aliud communiter receptum eſſe, penitentia & clavium beneficio nos obtinere. poſt baptiſmum remiſſionem, qua prima regeneratione per ſolum baptiſmum nobis datur, ſed qui hoc comminiſcuntur, in eo errant, quod non cogitant poteſtatem clavium de qua loquuntur, a baptiſmo ſic pendere, ut nullo modo ſeparari debeat . . . & hic error commentitium pęnitentiæ Sacramentum nobis peperit.*

(a) *lib. 4. inſti. cap. 15.*

Ita Calvinus loco citato: idemque multis confirmare aggreditur argumentis, ibidem c. 19. n. 15. & ſequentibus.

Ex hoc autem falſæ doctrinæ commento infert homo vaſerrimus.

1. Confeſſionem peccatorum jure divino non præcipi, ſed humano: nullamque de ea legem ante *Innocentii III.* Pontificis Maximi tempora fuiſſe ſancitam:

2. Poteſtatem abſolvendi a peccatis, Sacerdotibus novi Teſtamenti a Chriſto datam non eſſe.

3. Eadem facilitate peccata poſt baptiſmum commiſſa deleri, ac illa quæ baptiſmum præceſſerunt.

4. Satisfactione nulla teneri pęnitentes, nec Deum hujuſmodi pęnis placari poſſe, imo irritandum magis, propterea quod cum efficacia mortis Chriſti ſatisfactiones hominum aperte pugnent.

Itaque ſi Calvino fides, quodcumque peccatum quantumlibet horribile ac neſarium, homo baptizatus committat: modo baptizatum ſe eſſe meminerit, ſibi protinus condonari, debet ſine dubitatione confidere: quæ doctrina quam facilem ad omne peccati genus viam ſternat, nemo non videt.

Eadem Zuinglii paulo ante Calvinum doctrina fuit, in libro *de vera & falſa Religione*, quam deinceps Zuingliani omnes amplexi ſunt, quomodo Calvinum ſecuti ſunt, ii quos Calvinianos appellant.

Monitum.

Veſana dogmata contra confeſſionem Sacramentalem, ſatisfactionem, & poteſtatem abſolvendi ſacerdotibus datam, iiſque ſolis, ſuis locis pro merito reſellentur, quæſtionibus ſcilicet 5. *6.* & *9.*

Lutherus.

Clavinum ille aliquanto præceſſerat: tanta porro ejus in hac quæſtione varietas & inconſtantia fuit, ut in uno eodemque libro *de captivitate Babylonica*, modo affirmaverit, modo negaverit pęnitentiam eſſe Sacramentum: non longe enim ab initio ita dixerat: *principio neganda mihi ſunt ſeptem Sacramenta, & tria tantum pro tempore ponenda, baptiſmus, penitentia, & panis:* mox vero in ejuſdem libri fine quod ante affirmaverat revocando: *proprie*, inquit, *ea Sacramenta vocari viſum eſt, quæ annexis ſignis promiſſa ſunt: qua fit, ut ſi rigide loqui volumus, tantum duo ſint in Eccleſia Dei Sacramenta, baptiſmus & panis: cum in his ſolis & inſtitutum divinitus ſignum, & promiſſionem remiſſionis peccatorum videamus; nam pęnitentia Sacramentum quod ego his duobus accenſui, ſigno viſibili, & divinitus inſtituto caret: & aliud non eſſe dixi, quam viam & reditum ad baptiſmum.*

Lutherani.

Patriarchæ ſui inconſtantiam Lutherani ſunt imitati; ſic enim *Melanchton* fideliſſimus ejus diſcipulus, *in locis communibus* editis anno 1522. pęnitentiam ſacramentum eſſe negavit; poſtmodum vero anno 1543. in nova ejuſdem operis editione priorem ſententiam retractavit, & pęnitentiæ in ſacramentis Evangelicis locum dedit; indeque factum, ut diſcipulorum Lutheri alii deinceps mordicus negaverint, alii conſenſerint pęnitentiam eſſe ſacramentum; nam in Apologia Auguſtanæ confeſſionis diſerte hoc declaratur; (1) contra vero *Kemnitius*, *Matthias Illiricus*, & alii multi, præter baptiſmum & Euchariſtiam, nullum ſacramentum admittunt.

Fatendum tamen hac noſtra ætate pleroſque hujus ſectæ hæreticos ſacramentum pęnitentiæ concedere: utuntur enim communiter edito a Luthero catechiſmo, in quo, ut obſervat Illuſtriſſimus Meldenſium Epiſcopus (b) præcipitur, ut miniſter audita confeſſione Pęnitentem his verbis abſolvat: *Ego ex Criſti mandata remitto tibi peccata tua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

(b) *hiſtor. variationum lib. 3. n. 48.*

§. TERTIUS.

Pœnitentiam eſſe verum Legis Evangelicæ Sacramentum omni argumentorum genere demonſtratur.

Contra hos omnes cum Eccleſia catholica profitemur, pęnitentiam eſſe verum ac proprie dictum ſacramentum prorſus a baptiſmo diverſum.

Fidei doctrina hæc eſt, in Tridentino Concilio variis canonibus confirmata.

Si quis dixerit, inquit, (c) *in catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere & proprie ſacramentum, pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum: anathema ſit.*

(c) *Seſſ. 14. Can. 1.*

Si quis ſacramenta confundens, (d) *ipſum baptiſmum, pęnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint; atque ideo Pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari: anathema ſit.*

(d) *ibid. Can. 2.*

Si quis dixerit, (e) *verba illa Domini Salvatoris*: accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt; *non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in ſacramento pęnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem hujus ſacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium: anathema ſit.*

(e) *ibid. Can. 3.*

PROBATIO PRIMA.

Ex ſcripturis.

Primum hujus dogmatis in verbo Dei ſcripto eſt fundamentum, quod ſubruere necquiquam hæretici moliuntur.

Ait

(1) Auguſtanæ Confeſſionis verba hæc ſunt N. 12. *De Confeſſione peccatorum docent* Evangelici, *quod abſolutio privata in Eccleſiis retinenda ſit, quamquam in confeſſione non ſit neceſſaria peccatorum enumeratio: eſt enim impoſſibilis enumeratio omnium delictorum juſta illud: delicta quis intelligit?* Et infra inter articulos de abuſibus mutatis N. 4. hæc habentur: *Confeſſio in Eccleſiis apud nos non eſt abolita. Non enim ſolet porrigi corpus Domini, niſi antea exploratis, & abſolutis. Sed de Confeſſione docent noſtri, quod enumeratio delictorum non ſit neceſſaria, nec ſint onerandæ conſcientiæ cura enumerandi omnia delicta &c.*

(a) *Matth.* 16. 19.

Ait enim ad Petrum Chriſtus: (a) *tibi dabo claves Regni cęlorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cęlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.*

(b) *ibid.* 18. 18.

Deinde ad omnes Apoſtolos eamdem poteſtatem extendens: (b) *amen dico vobis*, inquit, *quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cęlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*

(c) *Joan.* 20. 21.

Multoque expreſſius in Evangelio Joannis; (c) *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos; hæc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Hinc enaſcitur argumeotum:

Sacramentum novæ legis eſt, res ſenſibus ſubjecta, quæ ex inſtitutione Dei ſanctitatis & juſtitiæ, tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habet: unde conſequens eſt, tribus conditionibus conſtitui in ſe ipſo ac definiri, quod ne ipſi quidem negare audent hæretici; prima eſt, ut ſit ritus externus: ſecunda, ut habeat Divinum mandatum: tertia, ut adjunctam gratiæ promiſſionem importet; atqui ex adductis auctoritatibus evidens eſt, tres illas conditiones pęnitentiæ convenire.

1. Ritus externus eſt: nam Chriſtus per hæc verba: *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*: Apoſtolis & futuris eorum in perpetuum ſucceſſoribus judiciariam poteſtatem communicat; adeoque vult ab illis ferri erga peccatores judicium, quomodo in foro civili a Magiſtratibus exercetur: conſequens ergo eſt, ut ritu ſenſibili ſententia ab illis pronuncietur.

Quomodo enim peccator abſolutum eſſe ſe, aut ligatum intelliget, niſi ſibi fuerit a judice declaratum quomodo vero ſententiæ erit conſcius, niſi vita ſenſibili de ſacerdotis decreto certior fiat? nam cum homo, ſpiritus totus non ſit, ſed partim ex anima concretus & corpore; non immediate de voluntate alterius, ſed medio ſigno ſenſibili admonetur: alioquin perpetuo futurus incertus; fatendum ergo hanc poteſtatem non poſſe ſine ritu externo & ſenſibili exerceri: quod tunc ſane fit, eum homo pœnitens peccata omnia, quorum memoriam habet, ſacerdoti, humili confeſſione declarat; & ſacerdos cauſa cognita ac diligenter diſcuſſa, ſententiam abſolvendo aut ligando pronuotiat.

2. Quod ritus ille ſit divinitus imperatus, probatione non eget: non enim a Moyſe aut a quovis ſimplici homine dictum eſt, ſed a ſupremo Legiſlatore Chriſto, qui Deus & homo eſt: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata* &c. quid vero eſt mittere ad remittenda peccata, niſi ut remittantur, aut prout æquum fuerit, retineantur, præcipere: cum ipſa mittendi actio præceptum includat? quemadmodum itaque in his verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: præceptum Domini intelligimus, ſine quo Sacramentum baptiſmus non eſſet; ita in aliis: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, &c. mandatum continetur, in favorem, aut condemnationem reorum, ſacerdotum miniſterio in perpetuum adimplendum.

3. Quod habeat ritus idem conjunctam gratiæ promiſſionem & efficientiam, non minus eſt evidens: nam

Primo, ſi duo quædam ſic inter ſe comparetur, ut infallibiliter unum ſequatur ex altero, merito conjuncta dicuntur: quomodo dicimus, intimam ſolis cum luce eſſe connexionem, quia hoc ipſo quod ſol comparet, conſequens eſt eſſe lucem: atqui ſtatim ac ſacerdotes Apoſtolorum in ſancto miniſterio ſucceſſores, poteſtatem remittendi peccata exercent, niſi grave obſtet ex parte ſubjecti impedimentum, infallibiliter abſolutio ſequitur: *quorum remiſeritis peccata*, ait, *remittuntur eis*; non dicit: continget forte ut remittantur; ſed: *remittuntur*: non dicit; dubium in cęlis erit judicium, quod in terra pronuntiaveritis: ſed, *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlis*; non ait; ſine poteſtate mitto vos: ſed: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: id eſt: quemadmodum æternus Pater, ampliſſima auctoritate inſtructum in mundum me miſit, ad peccata dimittenda, & ſalutem hominum procurandam; eadem ego auctoritate mitto vos, ut mei in perpetuum adjutores ſitis, & pro me legatione fungamini: ergo &c.

Secundo: peccata homini condonari, & redire cum Deo in gratiam, duo ſunt intime conjuncta; numquam enim contingit peccata dimitti, quin ſimul gratia ſanctificans infundatur; atqui ritus abſolvendi, conjunctam habet peccatorum remiſſionem; ergo & gratiam atque adeo importat pęnitentia omnes veri legis novæ ſacramenti conditiones, quod erat ſcripturæ auctoritate demonſtrandum.

PROBATIO SECUNDA.

Ex præſcriptione.

Alterum ex præſcriptione ſæpe decantatum argumentum recurrit: quantum Eccleſiæ Catholicæ ad defenſionem fidei opportunum, tantum adverſariis veritatis incommodum, ſic vero proponitur:

Sæculo decimoſexto, quando Lutherani, Zuingliani, & Calviniani, ſanctæ matri Eccleſiæ bellum cruentiſſimum intulerunt, res erat per omnes occidentis & orientis provincias communi conſenſione recepta, pęnitentiam verum eſſe Sacramentum a baptiſmo diverſum, ſoliſque poſt baptiſmum lapſis, ad gratiæ recuperationem adminiſtrandum; atqui fides hæc omnium retro temporum fuerat, ab ipſis Apoſtolis, atque adeo a Chriſto Apoſtolorum doctore accepta: ergo pęnitentiam eſſe ſacramentum præjudicata res eſt: adeoque merito actione ſubmoti novelli hæretici, quando poſſeſſionem tam diuturnam perturbare moliti ſuot.

Probatio Primæ Propoſitionis.

Probatur argumentum per partes.

Ac de Occidentali quidem Eccleſia, primam propoſitionem inficiari hæretici nequeunt: ut quid etiam tantam ſæculo decimoſexto ſeditionem contra latinam Eccleſiam concitaſſent, ſi una ſecum ſenſiſſet, duo tantum eſſe Sacramenta, baptiſmum & panem: pęnitentiam vero non aliud quidquam eſſe, quam accepti baptiſmi memoriam? nam ubi animorum ſenſuumque conſenſio eſt, controverſiæ locus non ſupereſt; deinde hoc ipſum ingenue fatetur Calvinus, *equidem ſcio*, inquit, (d) *aliud communiter receptum eſſe, pęnitentiæ & clavium beneficio nos obtinere poſt baptiſmum remiſſionem, quæ prima regeneratione per ſolum baptiſmum nobis datur, ſed qui hoc comminiſcuntur, in eo errant, quod non cogitant poteſtatem clavium de qua loquuntur, a baptiſmo ſic pendere; ut nullo modo ſeparari debeat ... & hic error nobis peperit pęnitentiæ Sacramentum*: itaque teſte Calvino, pęnitentiam eſſe Sacramentum in latina Eccleſia communiter ejus ætate receptum erat.

(d) *lib.* 4. *inſtit. cap.* 15.

Quod vero ad Græcos pertinet & Orientales, non minus eſt certa prima propoſitio, ſtatim enim atque in Oriente fama percrebuit, novas in Occidente hæreſes excitatas, & omnia a Lutheranis eorumque ſimilibus antiquæ doctrinæ dogmata conturbari: fidem ſuam Græci, & cæteri tranſmarini ſine tergiverſatione, nullaque facta mora profeſſi ſunt; atque præter cætera capita declararunt, ſeptem eſſe legis Evangelicæ Sacramenta, non aliunde quam a Chriſti traditione deducta, & in iis pęnitentiam habere locum: hæc nimirum *Jeremiæ Conſtantinopolitani*, *Gabrielis Philadelphienſis*, *Meletii Patriarchæ Alexandrini*, *Coreſſii*, *Gregorii*, & aliorum declaratio fuit, pluribus Synodorum quæ per has regiones coactæ ſunt, canonibus confirmata.

Itaque ſæculo decimoſexto Calvinus, Zuinglius, & alii pęnitentiæ hoſtes, non contra

Digitized by Google

Occidentem tantum, ſed & contra Orientem (publici omnium hoſtes) pugnabant, eoque hoc certius eſt, quod ex hiſtoria horum temporum conſtet, *Cyrillum Lucar*, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ pſeudo-patriarcham, & Lutheranorum magno ſuo malo fęderatum, damnatum a ſuis ea de cauſa fuiſſe, quod duo tantum Sacramenta, rejectis aliis, retinenda eſſe dixiſſet, hancque ſuam hæreſim Orientalibus Eccleſiis inſigni
(a) ann. 1638. impudentia affinxiſſet: ſic Concilium Conſtantinopolitanum ſæpe alias memoratum: (a) *anathema*, inquit, *Cyrillo nova dogmata fabricanti, & credenti, non eſſe ex inſtitutione Jeſu Chriſti, Apoſtolorum traditione, praxique perpetua, ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, baptiſma videlicet, chriſma, pœnitentiam, Euchariſtiam &c.*

Probatio ſecundæ Propoſitionis.

Nec minus conſtat altera ejuſdem argumenti pars. Nam

1. Si nova, ut calumniantur, ſæculo decimoſexto erat doctrina pœnitentiæ; contradicentium maxime intererat, novitatem probabili teſtimonio propalare: actoris enim eſt, cauſam accuſandi afferre, ne nimirum mali litigatoris incurrat invidiam: atqui Calviniani, Zuingliani, & alii, oſtendere hactenus plauſibili ratione non potuerunt, pęnitentiæ Sacramenti doctrinam de novo in Eccleſiam irrepſiſſe: ergo hoc ſuo ſilentio ſemetipſos prodiderunt, ſibique notam atrocis calumniæ inuſſerunt.

2. Quam antiqua ſit fides de Sacramento pęnitentiæ invicte demonſtrant lata ſuperioribus ætatibus contra Montaniſtas, Novatianos, Vvaldenſes, & Vvicleffiſtas decreta; nam ut conſtat ex ſupra dictis, illorum cum Eccleſia Catholica conſenſio erat, virtute clavium a Chriſto Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus traditarum, peccata poſt baptiſmum commiſſa remitti; tantumque in hoc diſſentiebant, quod alii quidem nollent ad omnia peccara poteſtatem illam extendi; alii contenderent, jus abſolvendi bonis laïcis convenire, & penes malos ſacerdotes eſſe negarent: ergo utrimque indubitata res erat, pęnitentiam eſſe Sacramentum; cum non de re, ſed de modo rei controverſia foret.

3. Niſi aſſentiamur pœnitentiam ab ipſis Eccleſiæ primordiis, in Sacramentorum numero fuiſſe locatam, nihil ſupererit quod valeamus antiquitatis auctoritate certo probare: ita enim diſerta ſunt de hac re patrum teſtimonia: ut cæcum eſſe oporteat qui non viderit, ab illis pęnitentiæ Sacramentum agnitum & propugnatum; nam quæſo quid aliud niſi Sacramentum ſignificat, illa clavium poteſtas, quam in Eccleſia reſidere, & ab ejus miniſtris exerceri, tam aperte prædicant? quid concurſus populorum ad ſacerdotes undique obtinendæ veniæ cauſa confugientium? quid illæ plebium querelæ quas *Victor Uticenſis*, in hiſtoria perſecutionis Vandalicæ memorat: (b) *quibus nos miſeros relinqui-*
(b) lib. 2. *tis, dum pergitis ad coronas; qui hos baptizaturi ſunt parvulos fontibus aquæ perennis? qui nobis pœnitentiæ munus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia, obſtrictos peccatorum vinculis ſoluturi? quia vobis dictum eſt: quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cęlis?* quid illa peccatorum diſtinctio, quorum alia penitentia publica plecti deberent, alia privatim & clanculum expianda? quid canones pęnitentiales dicti, modum, tempus, & formam ſatisfactionis pro crimine quolibet præſcribentes? quid confeſſio pęnitentium? quid abſolutio Sacerdotum? quid ſatisfactionum rigor? quid denique diſciplinæ, pro diverſis locorum ac temporum circumſtantiis, relaxatio aut ſeveritas? quis crediderit patres jugum adeo grave impoſituros fidelibus, aut fideles colla patienter ſubmiſſuros, ſi exiſtimatum priſcis temporibus fuiſſet, peccata quælibet quantumvis gravia, ſola recordatione baptiſmatis deleri & expiari?

4. Quid opus longiore inquiſitione eſt, cum ejus rei fidem faciant antiquiſſima latinorum & orientalium ritualia, quæ omnium manibus terebantur, & ubique gentium ſine contradictione vigebant? in iis enim omnia præſcribuntur, quæ ad Sacramenti pœnitentiæ miniſterium pertinent: modus confeſſionis, ſatisfactionum norma, forma abſolutionis ſtatuitur: quodque mirum magis, veterum omnium hæreticorum ac ſchiſmaticorum cum Catholicis in hoc capite plena conſenſio eſt: quod argumentum convincens eſt, fidem hanc non in conturbatione hæreſum aut ſchiſmatum, ſed in centro unitatis, omni hæreſi & ſchiſmate antiquiore a Chriſto & Apoſtolis ſeminatam.

Quæ cum ita ſint, fatendum noſtram, ideſt Catholicam de pęnitentiæ Sacramento doctrinam, nec eſſe novam, nec a quoquam homine introductam, ſed revelatam a Chriſto: quia neceſſarium eſt, de fonte veritatis deſcendere, quod ubique, & ſemper, & ab omnibus eſt retentum.

PROBATIO TERTIA.

Ex Traditione.

Tertium petimus argumentum ex traditione, cujus teſtes tot pene afferri poſſent, quot uſquam vixere patres, niſi noſtri eſſet officii divina dogmata compendioſe tractare.

Tertullianus: (c) *pervicaciſſimus hoſtis* (Diabolus) inquit, *numquam malitiæ ſuæ otium facit,* (c) lib. de pœn. c. 7.
tunc maxime ſævit, cum hominem plene ſentit liberatum ... itaque obſervat, oppugnat, obſidet, ſi qua poſſit aut oculos concupiſcentia carnali ferire, aut animum illecebris ſæcularibus irretire, aut ſidem terrenæ poteſtatis formidine evertere, aut a via certa perverſis traditionibus detorquere, non ſcandalis, non tentationibus deficit, hæc igitur venena ejus providens Deus, clauſa licet ignoſcentiæ janua, & intinctionis ſera obſtructa, aliquid adhuc permiſit patere: collocavit in veſtibulo pęnitentiam ſecundum, quæ pulſantibus patefaciat ... (d)
(d) ibid. cap. 12. *igitur cum ſcias, adverſus gehennam poſt prima illa intinctionis Dominicæ monimenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris? cur ceſſas aggredi, quod ſcias mederi tibi?*

¶ Origenes homil. 2. in Levit.: *non erubeſcit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam.* ¶

S. Cyprianus in Epiſtola ad S. Cornelium Pontificem Maximum: (e) *ſtatueramus*, inquit, *jam* (e) Epiſt. 54.
pridem, frater cariſſime, participato invicem nobiſcum conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſupplantati ab adverſario & lapſi fuiſſent, & ſacrificiis ſe illicitis maculaſſent, agerent diu pęnitentiam plenam; & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent .... quando permiſerit ipſe qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cęlis ligata eſſent; ſolvi autem poſſent illic, quæ hic prius in Eccleſia ſolverentur.

¶ Diſerta quoque ejuſdem ſententia eſt, quam habet *Tract. de lapſis* cap. 12., ubi ait: *confiteantur ſinguli, dum ſatisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes apud Deum valet.* ¶

S. Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus Epiſtola prima, *Sympronianum* Novatianum, qui volebat graviſſima peccata a ſolo Deo remitti poſſe, ſic refutat: *ſolus hoc, inquies, Deus poterit, verum eſt: ſed & quod per ſacerdotes ſuos facit, ipſius poteſtas eſt; nam quid illud eſt, quod Apoſtolis dicit: quæ ligaveritis in terris, ligata erunt & in cœlis? cur hoc? ſi ligare hominibus ac ſolvere non licebat? an tantum hoc ſolis Apoſtolis licet? ergo & baptizare ſolis licet, & ſpiritum ſanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc non aliis quam Apoſtolis imperatum eſt .... ſi ergo lavacri & chriſmatis poteſtas, majorum longe chariſmatum ad Epiſcopos inde deſcendit; & ligandi quoque jus adfuit atque ſolvendi, quod etſi nos id ob noſtra peccata temerarie vindicamus; Deus tamen illud, ut Apoſtolorum Cathedram tenentibus non negabit.*

S. Joannes Chryſoſtomus (f) *qui terram in-* (f) libr. 3. de ſacerdotio.
colunt, inquit, *atque in ea verſantur, his commiſſum eſt, ut ea quæ in cœlis ſunt, diſpenſent:*

iis

iis datum eſt, ut poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis neque Archangelis datam eſſe voluit: neque enim ad illos dictum eſt: quæcumque alligaveritis in terra, erunt alligata & in cœlo: habent quidem & terreſtres principes vinculi poteſtatem, verum in corpus ſolum; id autem quod dico ſacerdotum vinculum, ipſam etiam animam contingit, atque ad cœlos uſque pervadit; uſque adeo ut quæcumque inferne ſacerdotes confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat, ac ſervorum ſententiam Dominus confirmet; etenim quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnem rerum cœleſtium poteſtatem illius a Deo conceſſam? quorumcumque, ait, peccata retinueritis, retenta ſunt; quænam, obſecro, poteſtas hac una major eſſe queat? pater omnifariam filio poteſtatem dedit: cæterum video ipſam eamdem omnifariam poteſtatem a Deo filio illis traditam; nam quaſi jam in cœlum tranſlati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſunt: quid multa? Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorem hunc detulerit, ut poteſtatem habeat quoſcumque velit in carcerem conjiciendi, eoſdemque rurſus laxandi, beatus ille & admirandus omnium judicio fuerit; at vero qui a Deo tanto majorem accepit poteſtatem, quanto cœlum terra pretioſius eſt, quando animæ corporibus præſtant; hic vilem eo uſque dignitatem accepiſſe nonnullis videri debet. .... procul faceſſat hujuſmodi inſania: enim manifeſta eſt, deſpicere tantum iſtum principatum, ſine quo neque ſalutis, neque promiſſorum bonorum compotes fieri poſſumus .... non ſolum ſacerdotes cum regenerant, ſed etiam poſtea condonandorum peccatorum obtinent poteſtatem.

(a) lib. 1. de pænit. cap. 2. 8. Ambroſius Novatianos redarguens: (a) ſed ajunt, inquit, ſe Domino deferre reverentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervent: imo nulli majorem injuriam faciunt, quam qui ejus volunt mandata reſcindere, commiſſum munus refundere; nam cum ipſe in Evangelio ſuo dixerit Dominus Jeſus: accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt: quis eſt qui magis honorat, an qui mandatis obtemperat, an qui reſiſtit? Eccleſia in utroque ſervat obedientiam, ut peccatum & alliget & relaxet: hæreſis in altero immitis, in altero inobediens, vult ligare quod non reſolvat, non vult ſolvere quod ligavit: in quo ſe ſuamque ſententiam ſua damnat ſententia: Dominus enim par jus eſſe voluit & ligandi & ſolvendi, qui utrumque pari conditione permiſit ..... & paulo poſt eorumdem dementiam refutans: (b) cur baptizatis, inquit, ſi

(b) ibid. c. 8. per hominem peccata remitti non licet? in baptiſmo enim utique remiſſio peccatorum omnium eſt: nec intereſt, utrum per pænitentiam an per lavacrum, hoc jus ſibi datum ſibi ſacerdotes vindicent; unum in utroque miniſterium eſt: ſed dices quia in lavacro operatur myſteriorum gratia: quid in pænitentia? nonne Dei nomen operatur?

(c) lib. 12. in Joan. S. Cyrillus Alexandrinus: (c) duobus modis, inquit, Dei ſpiritu afflati homines peccata remittunt ac retinent: vel cum dignos admittunt ad baptiſmum, & indignos excludunt; vel cum filios Eccleſiæ peccantes corripiunt, ac pœnitentibus ignoſcunt.

S. Hieronymus in dialogis contra Pelagianos

(d) lib. 1. (d) affirmat, duobus maxime Sacramentis nobis Sanguinem Chriſti applicari; in baptiſmate ſcilicet, & in pænitentia, quæ imitatur baptiſmi gratiam.

(e) lib. 2. de adulter. conjug. c. 16. S. Auguſtinus: Si a catechumeno, ait (e) factum eſt homicidium, baptiſmate abluitur; ſi a baptizato, pænitentia & reconciliatione ſanatur .... & in Epiſtola .... ad Bonifacium: ſi infans poſt baptiſmum propria incipit habere peccata, illa non regeneratione auferuntur, ſed alia curatione ſanantur .:... rurſus in altera ad Honoratum, (f) a-

(f) al. 180. nova edit. 228. gens de perſecutione Vvandalica: an non cogitamus, inquit, cum ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pænitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem, & Sacramentorum confectionem atque erogationem? ubi ſi miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? quantus eſt etiam luctus fidelium ſuorum, qui eos ſecum in vita æterna requie non habebunt?

Denique S. Leo Pontifex Maximus, (g) Multiplex miſericordia Dei, inquit, ita lapſibus ſubvenit humanis; ut non ſolum per baptiſmi gratiam, ſed etiam per pænitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ: ut qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes, ad remiſſionem criminum pervenirent, ſic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri: mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem pænitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent: cui utique operi inceſſabiliter ipſe Salvator intervenit, nec unquam ab his abeſt, quæ miniſtris ſuis exequenda commiſit; dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi: Ut ſi quid per ſervitutem noſtram bono ordine, & gratulando impletur effectu, non ambigamus per Spiritum Sanctum fuiſſe donatum. (g) Epiſt. 91. ad Theodorum Epiſc. Forojulienſem.

Hinc eruo quæ ſequuntur argumenta:

1. Si putarent Patres, pænitentiam nihil aliud eſſe quam repetitam baptiſmi memoriam, hacque ſola recordatione abſtergi omnes ſordes & maculas, quæ poſt acceptum baptiſmum contrahuntur; non dicerent lapſis poſt baptiſmum patere ſecundam pænitentiam, ſecunda ſubſidia: ſecundum enim non eſt, quod non eſt a primo diverſum; atqui Patres pænitentiam poſt baptiſmum faciendam, ſecundam pænitentiam dicunt, ſecunda ſubſidia; eamque homini patere affirmant, poſtquam clauſa eſt & obſtructa janua baptiſmi: ſentiunt ergo eſſe Sacramentum a baptiſmo diverſum.

2. Illi docent pænitentiam verum eſſe & aliud a baptiſmate Sacramentum; qui pænitentiam comparant cum baptiſmo: omnis enim comparatio neceſſario fit inter duo, quia nihil poteſt ſecum ipſo conferri; atqui Sancti Patres pænitentiam comparant cum baptiſmo; nec minorem in illa; quam in iſto ad peccata dimittenda efficacitatem agnoſcunt: Nihil intereſt, ait S. Ambroſius, utrum per pænitentiam, an per lavacrum, hoc jus ſibi Sacerdotes vindicent: unum in utroque miniſterium eſt: ſicut in lavacro operatur myſteriorum gratia; ſic in pænitentia nomen Dei operatur. Eademque S. Cyrilli Alexandrini, S. Hieronymi, Sancti Leonis, & aliorum ſententia eſt, quod facile erit eorum teſtimonia legenti agnoſcere. Ergo &c.

3. Ubi diverſa medicina eſt, ſanandis animabus, & expiandis ritu quodam externo peccatis divinitus accommodata, diverſa eſſe Sacramenta oportet; atqui ex Patribus pænitentia medicina eſt a baptiſmo diverſa, ritu externo per Sacerdotum miniſterium applicanda: & per utramque multiplex Dei miſericordia, ita lapſibus ſubvenit humanis, ut per utramque ſpes veniæ reparetur æternæ: unde ex conſequenti affirmant; homicidium ſi a Catechumeno perpetratum fuerit, baptiſmo ablui; ſi ab homine baptizato, pænitentia ſanari: & per utrumque remedium, ſanguinem Chriſti hominibus applicari. Ergo &c.

4. Sancti Patres poteſtatem Sacerdotibus ad dimittenda peccata a Chriſto datam mirabundi ſuſpiciunt; eamque non in baptiſmo tantum, ſed & poſt baptiſmum ab iiſdem exerceri, ſententia unanimi conteſtantur: rurſum per poteſtatem hanc non tantum abſolvi, ſed & ligari reos poſſe contendunt; atqui niſi pænitentia verum eſſet Sacramentum, a baptiſmo diverſum, vana hæc eſſet & puerilis Patrum admiratio; nihil enim poſſent Sacerdotes ad ligandum atque ſolvendum ſibi juris arrogare; nec quidquam ab illis, qui poſt baptiſmum lapſi fuiſſent, ſubſidii expectarent; quippe qui ſola recordatione baptiſmatis indigerent; nec miniſtrorum Eccleſiæ indignationem ac ſeverita-

tem pertimeſcerent, quibus in promptu eſſat, & independens a quolibet extarno miniſterio, ad expianda peccata remedium; ergo pęnitentiam aſſa Sacramentum traditionis perpetuæ confeſſio eſt.

§. QUARTUS.

Eliduntur Hæreticorum cavilli.

Objectio. Opponunt Hæretici: ſcripturarum teſtimonia ex Matthæo & Joanne in probationem adducta, non debent intelligi de judiciaria poteſtate, ſive de facultate peccata dimittendi, ſed de ſola Evangelii prædicatione; ergo perperam inde infertur, pęnitentiam eſſe verum ac proprium Sacramentum.

℞. Nego antecedens, prædicatio enim in ſola exhortatione & verbi Dei explicatione conſiſtit: e contra vero poteſtas retinendi aut remittendi peccata, conjunctam habet judicandi auctoritatem, quæ inter homines non poteſt ſine forma exteriori, inſtar negotiorum forenſium, exerceri; atqui hæc ipſa poteſtas eſt, quam Chriſtus communicavit Apoſtolis, quando dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*: falſo itaque obtendunt Hæretici, non aliam niſi prædicandi Evangelii facultatem Apoſtolia eſſe datam: jam ſic ſubſumo; atqui in poteſtate peccata dimittendi aut retinendi, tria hæc reperiuntur, quæ ad novæ legis Sacramentum, hæreticis ipſis judicibus, abunde pleneque ſufficiunt: inſtitutio divina, ſignum externum, & promiſſio gratiæ. Ergo &c.

Inſt. 1. Inſt. 1. Probando anteced. diverſis Evangelii textibus.

Actuum 2. v. 38. *Pænitentiam agite*, ait Petrus, *& baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum.*

Act. 5. 30. & ſeq. *Deus Patrum noſtrorum*, inquit idem Apoſtolus, *ſuſcitavit Jeſum quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno: hunc principem & Salvatorem exaltavit Deus dextera ſua, ad dandam pęnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.*

Ibidem cap. 17. v. 30. *Deus*, ait S. Paulus, *nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique pęnitentiam agant.*

Ibid. cap. 26. v. 20. *His*, ait idem, *qui ſunt Damaſci primum & Hieroſolymis, & in omnem Regionem Judææ, & Gentibus annunciabam, ut pænitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pęnitentiæ opera facientes.*

Ex his & ſimilibus ſic detorquent argumentum:

In verbis Matthæi & Joannis quæ ſuperius adducta ſunt, debet illa poteſtas intelligi, quam deinceps Apoſtoli exercuerunt; atqui datam ſibi poteſtatem non aliter quam prædicando & ad pęnitentiam exhortando exercuerunt Apoſtoli, ut ex actis eorum eſt manifeſtum. Ergo &c.

℞. Admitto auctoritates: ad argumentum diſtinguo majorem: in verbis Matthæi & Joannis debet hæc poteſtas intelligi, quam deinceps Apoſtoli exercuerunt, *erga baptizatos*, concedo, *erga baptizandos*, nego majorem; ſimiliter diſtinguo minorem: Apoſtoli datam ſibi poteſtatem non aliter quam prædicando & ad pęnitentiam adhortando exercuerunt, erga eos qui nondum baptiſma ſuſceperant, adeoque nondum erant pœnitentiæ Sacramenti capacea, concedo; erga ipſos baptizatos, nego min. & conſeq.

E. R. Ludunt illuduntque Hæretici, quando ad fidem Catholicam impugnandam, his & ſimilibus teſtimoniis abutuntur: hic enim de iis ſolum agitur, qui nondum ad Chriſtum converſi, vel in Judaiſmo, vel in caligine gentilitatis errabant, quibus proinde nondum tempus erat Sacramentalem pęnitentiam annunciandi, quæ per verum judicium exercetur; ſed ſatis erat illam intimare, quam fuiſſe omni tempore neceſſariam, etiam illis qui baptiſmi Sacramento ablui peti viſſent, ſuperius ex Concilio Tridentino docuimus: ex his itaque & ſimilibus quæ tanto apparatu exaggerant, hoc unum probatur, quod non negamus, actum virtutis pęnitentiæ ab adultis baptiſmo præmitti debera, ejuſdemque annunciandæ præceptum datum a Chriſto: minime vero ſequitur, poteſtatem Matthæi 16. & 18. & Joannis 20. a Chriſto conceſſam, judiciariam & Sacramentalem; & a baptiſmo diverſam non eſſe.

Inſt. 2. Si Chriſtus judiciariam poteſtatem Apoſtolis contuliſſet, ejus uſus aliqnia in hiſtoria Apoſtolicorum actuum appareret; atqui judiciorum hujuſmodi in actibus Apoſtolicis nec minimum veſtigium deprehenditur: tantum enim legitur, quod Apoſtoli pęnitentiam prædicaverint, & quod baptizaverint. Ergo &c. Inſt. 2.

℞. 1. Nego majorem: non enim ex iis quæ ab Apoſtolis geſta narrantur, ſed ex ipſis Salvatoris verbis, horum ejus oraculorum debet ſenſus legitimus colligi; atqui verba Chriſti ſenſum habent a prædicatione Evangelii ac pęnitentiæ omnino diverſum: nam aliud longe eſt, peccatorum remiſſionem promittere agentibus pęnitentiam, (quæ ſunt prædicantium partes:) aliud a peccatis revera abſolvere: (quæ poteſtas eſt clavium, Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus tradita.) Ergo &c.

Deinde: Argumentum negativum, ut ſæpius dictum eſt, nullius eſt ponderis ad imminuendam veritatem certis & affirmantibus argumentis invincibiliter demonſtratam; atqui veritatem Sacramenti pęnitentiæ prætar teſtimonia ex Matthæo & Joanne petita, certo & ineluctabiliter afferit ab Apoſtolorum temporibus accepta traditio, ubique gentium radicata; ergo etiamſi in ſacris litteris non legatur, judicandi poteſtate aliquando Apoſtolos uſos eſſe; ſtat nihilominus inconcuſſa Sacramenti pęnitentiæ veritas. Si quis vero hujus ſilentii cauſam requirat; in promptu habemus: in Apoſtolica nimirum hiſtoria deſcribuntur, quæ ab Apoſtolis geſta ſunt, quando Chriſtum Judæis & Gentibus prædicabant: iis porro non pęnitentiæ ſed baptiſmi Sacramentum conferri oportuit, priuſquam de ſecunda poſt naufragium tabula mentio fierat: hujus vero remedii rariſſimum beatis illis temporibus fuiſſe uſum, probat innocentia, ſanctitas, & caſtimonia fideliam quæ in hoc ipſo actuum libro elogiis magnificentiſſimis commendatur: quid ergo mirum ſi ubi ægroti nulli pene fuerunt, de medicina altum reperiatur ſilentium?

℞. 2. Tranſeat major, & nego minorem, non enim levis eſt conjectura, ad poteſtatem clavium reſpicere quæ leguntur in actibus, (a) a Petro ad Simonem Magnum dicta: *Pęnitentiam age ab hac nequitia, & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.* Jam enim crediderat Simon & baptizatus fuerat, ut ibidem narratur, quando donum Spiritus Sancti oblata pecunia, non ſecus ac vile mercimonium emere ab Apoſtolis voluit: cui ideo Petrus tanti ſceleris indulgentiam non conceſſit, quia videbat eum in peccato obſtinatum, ut ibidem dicitur: (b) *In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.*

(a) Act. 8. 22.

(b) Ibid. v. 23.

Eſt & alterum ejuſdem rei argumentum capite 2. 2. Epiſtolæ ad Corinthios, ubi Fornicarius Corinthius, de quo Epiſtolæ primæ quinto capite mentio fuerat, in gratiam ab Apoſtolo recipitur: *Sufficit illi qui ejuſmodi eſt*, inquit, (c) *objurgatio quæ fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis & conſolemini .... propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum caritatem... cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos perſona Chriſti*: quamquam enim hic locus abſolutionem ab excommunicatione, & pęnarum canonicarum relaxationem directe videatur, expreſſiuſque ſignificare; innuitur tamen, imo neceſſario debet ſubintelligi, Corinthium a peccato jam eſſe per clavium miniſterium abſolutum, cui pęnarum relaxationem Apoſtolus clementer indulget.

(c) verſu 6. & ſeq.

Inſt. 3. Non poteſt ex facultate ligandi atque ſolvendi Apoſtolis tradita inferri pęnitentiam ve-

verum eſſe Sacramentum; ſi ſpoteſtas hæc per ſolam baptiſmi adminiſtrationem debuerit exerceri; atqui de ſolo baptizandi miniſterio debere ligandi & ſolvendi auctoritatem accipi non eſt difficile demonſtrare. Ergo &c.

℞. Conc. maj. nego min. & dico opinionem hanc fidei Catholicæ e diametro adverſari, quam ſic expreſſit Concilium Tridentinum ſupra laudatum: (a) *Si quis Sacramenta confundens, ipſam pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit, queſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint ..... anathema ſit*. Multis vero modis differt baptiſmus a penitentia, ut docer eadem ſancta ſynodus: (b) tum quia iſta materiam & formam habet a baptiſmo longe diverſas; tum quia baptiſmi miniſtrum judicem non eſſe oporter, cum Eccleſia in nemioem judicium exerceat, qui non prius in illam, per baptiſmi januam fuerit ingreſſus: *Qaid enim, mihi*, inquit Apoſtolus, (c) *de iis qui foritr ſunt judicare?* cum e contrario penitentiæ miniſter erga peccatores veram juriſdictionem exerceat: tum denique quia alius eſt baptiſmi, alius penitentiæ fructus: per baptiſmum enim, Chriſtum induentes, nova in illo efficimur ereatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum penitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, perveoire nequaquam poſſumus, ut meriro penitentia laborioſus quidam baptiſmus a Patribus dicta fuerit.

(a) ſeſſ. 14. can. 2.
(b) Ibid. cap. 2.
(c) 1. Cor. 5. 12.

Inſt. 4. Inſt. 4. probando Min. Matthæi 28. 19. *Euntes*, air Chriſtus, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomiae Patris, & Filii, & Spirita Sancti, docentes eos ſervare omnia qæcamque mandavi vobis*: & Lucæ 24. 45. & ſeqq. *Tanc*, ait author Sacer; *aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas: & dixit eis: quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in aomine ejas pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes geates*.

Hinc ſic eruunt argumentum:

Hæc verba Criſti a Matthæo & Luca mandata memoriæ, eodem tempore dicta ſunt, quo alia quæ ex Joanne ad probationem concluſionis afferebamus: *Accipite Spiritam Sanctam, quoram remiſeritis peccata* &c. affirmat enim vero S. Auguſtinus (d) ad eamdem Chriſti apparitionem pertinere; atqui in textibus Matthæi & Lucæ de ſolo baptiſmo fit mentio: debet ergo eodem ſenſu accipi textus Joannis.

(d) lib. 3. de Conſ. Evangel. cap. 25.

℞. Admitto auctoritates: ad argumentum conceſſa majore & minore, nego conſeq. verba enim Joannis ſenſum habere ab aliis plane diverſum, quamquam ex dictis, ſatis ſuperque eſt demonſtratum, iſto confirmamus argumento, quæ a Chriſto dicta referuntur apud Matthæum, ad ſolos infideles ſpectant, ut ex ipſis terminis eſt manifeſtum: *docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. idemque de verbis Lucæ, quandoquidem idem eſt ſenſus, & verborum tenor admodom ſimilis, jure noſtro affirmamus, atqui verba Joannis: *Quorum remiſeritis peccata* &c. non infideles tantum, ſed principalius baptizatos ipſos reſpiciunt, proprias ſcilicet Chriſti oves: quod enim hic Apoſtolis committit ligandi & abſolvendi miniſterium, Matthæi 16. & 18. promiſerat; atqui promiſſio hæc non ad ſolas genres referebatur, ſed etiam ad fideles, ad ovea Chriſti, & ad Eccleſiam univerſam: *Ta es Petrus*, inquiebat, *& ſuper hanc Potram ædificabo Eccleſiam meam .... & tibi dabo claves Regni cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolatam & in cælis*.

Itaque licer concedamus id quod S. Auguſtinus affirmat, Matthæi, Lucæ, & Joannis verba ad idem tempus, eamdemque Chriſti apparitionem pertinere; inde ſane non ſequitur quod Hæretici inferunr, eumdem habere ſenſum: potuerunt enim in eadem Chriſti apparitione, eodemque ſermonis contextu res diverſæ Apoſtolis præcipi: nec contrarium ex S. Auguſtino evioces quiſquam.

Inſt. 5. atqui ita exiſtimavit S. Auguſtinus hæc Chriſti oracula ad idem tempus eſſe referenda; ut etiam voluerir de ſola poteſtate remittendi peccata in baptiſmo debere intelligi. Ergo &c. prob. ſubſ. variis ejuſdem teſtimoniis. Inſt. 5.

Qaidquid ab eis, inquir, (e) *qui poſt acceptam baptiſmum hic vivunt, iafirmitate humana contrahitur quarumcamqae culparam, propter ipſam lavacram dimittitur*.

(e) Epiſt. 10. ad Bonif.

Et alibi: (f) *Sic accipiendum eſt quod ait Apoſtolus; Chriſtas dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, at illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aqaa... ſic, iaqaam, accipiendum eſt, at eodem lavacro regenerationis, & verbo ſanctificationis, mala hominum regeneratorum mundentur atque ſanentur, non ſolum peccata quæ omnia nunc remittuntur in baptiſmo; ſed etiam quæ poſterias humana ignorantia vel infirmitate contrahuntur: noa ut baptiſma quoties peccatar, toties repetatur; ſed quia ipſo quod ſemel datar, ſit, ut non ſolum antea, verum etiam poſtea qaorumlibet peccatorum veaia fidelibus impetretur*.

(f) lib. 1. de nupt. & concup. c. 33.

Quorum ſimilia repetit lib. 6. operis perfecti contra Julianum, cap. 13. & 18. hinc ſic informatur argumentum:

Ille ſentit Chriſti oracula da poteſtate remittendi peccata, debere omnia revocari ad baptiſmum, qui veniam peccatorum etiam poſt baptiſma commiſſorum, baptiſmo tribuendam eſſe affirmat; atqui ira S. Auguſtinus. Ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritates, & diſtinguo majorem: ille ſentit Chriſti oracula de peccatis condonandis, ad baptiſmum omnia revocanda, qui veniam peccatorum baptiſmo poſteriorum affirmat triboendam aſſe baptiſmo, *velat cauſæ proximæ*, concedo: *velat cauſa remota, & radici vitæ ſpiritualis*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo min. S. Auguſtinus affirmat, remiſſionem omnium peccatorum quæ poſt baptiſma committuntur, tribuendam eſſe baptiſmo, *velut radici ac principio vitæ ſpiritualis*, concedo: *tamquam cauſæ proximæ*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Non aliud quidquam S. Doctor iis locis intendir, quam quod pœnirentia omnis, omnia bona opera, ipſaque æterna vita in cælo fruenda, a baptiſmo tamquam a radice vitæ ſpiritualis dependeat; nec immerito: quemadmodum enim ſe habet in natura carnalis nativitas, ita & baptiſmus in ſalutis œconomia: unde quemadmodum homo in natura, nec creſcere, nec roborari, nec a morbe poteſt convaleſcere, niſi narus ante fuerir: ira nemo in ſpiritualibus, aut a peccato liberari, aut in bono proficere, aut reſurgere ad gloriam poteſt, quin prius pet ſanctum lavacrum renatus in Chriſto ſupponatur, & ſicut corporis incrementum, virilis perfectio, reſtitutio ſanitatis, nativitati tamquam cauſæ primariæ & radici attribuuntur, licet a cauſis proximis pendeaot, nec ad ea homo ſtatim una die, ſed externis adminiculis, & temporis ſucceſſiona pertingat: ita pariter peccatorum omnium condonatio, comparatio virtutum, & præmium æternæ felicitatis, in baptiſmum tamquam in radicem refundi debent: nec enim poſſet ea homo conſequi, niſi eſſet baptizatus.

Nec tamen hinc colligendum, Sanctum Auguſtinum nullas Sacramento penitentiæ partes tribuere, illudque veluti minime neceſſarium excludere velle: quod Calvinus ex ejus verbis perperam inrellectis, ſine judicio intulit: nam in iis ipſis quæ opponuntur teſtimoniis, ſiniſtram hanc ioterpretationem S. Doctor clariſſime rejicit, pœnitentiæ poſt baptiſmum neceſſitatem adſtruens atque confirmans: *Quid enim prodeſſet*, ioquit (g) *vel ante baptiſmum penitentia, niſi baptiſmus ſequeretar, vel poſtea niſi præcederet? in ipſa quoque Dominica oratione, quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, qao effectu diceretur: dimitte nobis delicta noſtra: niſi ab eis qui baptizati ſunt, diceretur? itemqae eleemoſyaaram largitas & beneficentia quantalibet; cui tandem ad dimittenda peccata prodeſſet, ſi baptizatus non eſſet? poſtremo Regni cælorum ipſa felicitas, quorum erit niſi baptizatorum?*

(g) lib. 1. de nupt. & concup. c. 33.

Inſt. 6. Inſt. 6. atqui S. Auguſtinus peccatorum remiſſionem ita baptiſmo acceptam refert; ut hanc indulgentiam Sacramento pęnitentiæ tamquam proximæ cauſæ nulla ratione tribuat. Ergo &c.

Prob. ſubſ. S. Doctor hæc Chriſti verba expendens: (a) *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt: Caritas Eccleſiæ*, inquit, *dimittit peccata participum ſuorum, aliorum autem tenet.*

(a) tract. 121. in Joan.

Hinc ſic diſputant:

Ille ad dimittenda peccata, nullam Sacramento pęnitentiæ tribuit efficaciam, adeoque nec Sacramentum hoc noverat, qui docet peccata condonari per caritatem Eccleſiæ; atqui ita S. Auguſtinus. Ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & diſtinguo majorem: ille ad dimittenda peccata, nullam Sacramento pęnitentiæ tribuit efficaciam, qui docet ea dimitti per caritatem Eccleſiæ, *tamquam per cauſam effectivam*, concedo: *tamquam per cauſam impetratoriam*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo minorem: Sanctus Auguſtinus docet, peccata remitti per caritatem Eccleſiæ, *tamquam per cauſam impetrateriam*, concedo: *tamquam per cauſam effectricem*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Ad mentem Sancti Auguſtini, remittunt peccata Sacerdotes, remittit pariter & Eccleſiæ caritas, aliter tamen atque aliter: Sacerdotes enim Chriſti & Eccleſiæ miniſtri, poteſtate judiciaria ſibi a Chriſto conceſſa hoc faciunt, Sacramentum videlicet conferendo, cui peccata inſtrumentaliter tollere, divina inſtitutione eſt attributum: caritas autem Eccleſiæ hunc ipſum effectum, orationibus ac ſupplicationibus impetrat, ſicut enim in baptiſmo remiſſio peccatorum, fidei Eccleſiæ merito tribuitur; ſic & in pęnitentia, reconciliatio vera quadam ratione gemitibus columbæ adſcribitur, quæ pro peccatoribus Patrem miſericordiarum rogare non deſinit, ut det illis cor pęnitens, eoſque a viis malis ad viam juſtitiæ revocet, quod autem S. Doctor in Sacerdotibus veram peccata, per Sacramenti pęnitentiæ largitionem, condonandi poteſtatem agnoverit, præter cætera ejus teſtimonia, invicte probat quod ex ejus ad *Honoratum* Epiſtola ſupra deſcripſimus: *An non cogitamus*, inquit, *cum ad iſtorum periculorum* (ſæviente perſecutione) *pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem omnibus conſolationem, & Sacramentorum confectionem & erogationem?* &c. numquid enim vero ita loqueretur S. Doctor, ſi putaret peccata poſt baptiſmum commiſſa, vel ſola Eccleſiæ caritate, vel ſola baptiſmi ante ſuſcepti recordatione deleri?

Inſt. 7. Inſt. 7. ſi poteſtate ligandi atque ſolvendi a Chriſto tradita Apoſtolis, velut fundamento Sacramentum pęnitentiæ niteretur; tam eſſet proprium Sacramenti ligare quam ſolvere; atqui conſequens eſt abſurdum: quis enim dixerit, ideo eſſe aliquod Sacramentum divinitus inſtitutum, ut per illud homines peccati vinculo magis obſtringantur: cum e contrario Sacramenta debeant ad peccatorum vincula ſolvenda inſtitui? Ergo &c.

℞. Nego majorem: ligandi equidem ſolvendique poteſtas, Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus data eſt: cum illo tamen diſcrimine quod poteſtatem ſolvendi, Sacramentum conferendo, ligandi e contra hoc ipſum Sacramentum, abſolutionem ſcilicet, & reconciliationem negando exerceant, donec nimirum peccatores corda ſua Deo bene præparaſſe adverterint; itaque ſolvere a peccatis, pęnitentiæ Sacramenti proprius effectus eſt; ligare vero non Sacramento convenit, ſed miniſtro Sacramentum neganti aut ſuſpendenti: qua de re dicetur loco ſuo uberius, ubi de clavium poteſtate agetur.

Vero tamen aliquo ſenſu dici poteſt, tam eſſe proprium Sacramenti ligare quam ſolvere; ſi nimirum hoc de ſatisfactione intelligatur, ligant enim in Sacramento pęnitentiæ Sacerdotes, cum ſatisfactionis modum & tempus imponunt: ſolvunt, cum de rigore pęnitentiæ, & pęnarum auſteritate aliquid juſtis de cauſis remittunt: prout uberius quæſtionibus de ſatisfactione & indulgentiis oſtendetur.

Inſt. 8. atqui Patres præter baptiſmum, non aliud Sacramentum agnoſcunt, peccatis remittendis divinitus deſtinatum. Ergo &c. *Inſt. 9.*

Probant ſubſ. inter cæteros ſic loquitur S. Pacianus: (b) *Igitur, dilectiſſimi, ſemel abluimur, ſemel liberamur . . . ſemel felices ſunt, quorum remiſſa ſunt facinora, & quorum tecta ſunt peccata: tenete fortiter quod accepiſtis, ſervate feliciter: amplius peccare nolite: puros vos & immaculatos in diem Domini reſervate.*

(b) ſerm. ad competentes.

Hinc ſic diſputant:

Ille exiſtimat, præter baptiſmum, nullum eſſe Sacramentum quo peccata remitti poſſint, qui ita ad catechumenos loquitur, quaſi poſt baptiſmum labentibus nullum remedium ſupereſſet; atqui ſic loquitur S. Pacianus. Ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probat. admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego min. in hoc enim & ſimilibus teſtimoniis nec verbum occurit, unde vel leviter adſtruatur, Sanctum Doctorem de veritate Sacramenti pęnitentiæ dubitaſſe: nam laudare vim & efficacitatem baptiſmi, profecto non eſt Sacramentum pęnitentiæ tollere, aut ejus virtutem extenuare: porro hic unus Sancti Paciani eo loci ſcopus eſt, baptiſmi virtutem & excellentiam prædicare, hortarique *competentes* ad perſeverandum in innocentia per regenerationem accepta: minime ergo inde probatur, quod negaverit pęnitentiam eſſe Sacramentum, præſertim cum aliunde certum ſit, Novatianos qui volebant quædam eſſe peccata irremiſſibilia, a nemine ſolidius refutatos. *Inſt. 9.*

Inſt. 9. Si Patres putaverunt, pęnitentiam verum eſſe, & diverſum a baptiſmate Sacramentum, qui fieri potuit, ut de hoc tam mirabili remedio parce adeo & obſcure ſermonem habuerint? nam de baptiſmo quidem præclariſſime diſſeruerunt: de ſecunda vero poſt baptiſmum pęnitentia, ſic implexa & involuta eorum teſtimonia ſunt; ut certum ex illis argumentum, ad cauſam Eccleſiæ Catholicæ adjuvandam, erui vix, ac ne vix quidem poſſe videatur: deinde, quod notabilius eſt, primæ ætatis ſcriptores tam alte de hoc Sacramento ſilent, ac ſi de illo inſtituendo Chriſtus nequidem cogitaſſet, quod non leve præjudicium eſt, non divina ejus auctoritate, ſed præſumptione hominum, poſt Apoſtolica tempora ſerius invectum.

℞. Meram hanc Calvinianorum cavillationem putidamque eſſe calumniam: Sanctos enim Doctores de Sacramento pęnitentiæ, apertiſſime, data occaſione eſſe locutos, conſtat ex innumeris eorum teſtimoniis, quorum partem aliquam ſuperius in probationem attulimus, quæque qui conantur eludere, cęcos ſe & in errore obſtinatos demonſtrant: numquid enim obſcure Tertullianus locutus eſt, quando dixit, *Clauſa ignoſcentiæ janua, & intinctionis ſera obſtructa, collocaſſe Deum in veſtibulo pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat?* numquid S. Cyprianus, quando refert, communi coepiſcoporum ſuorum Concilio conſtitutum, *ut qui ſe ſacrificiis maculaſſent, agerent diu pęnitentiam plenam, neque pacem niſi ſub ictu mortis acciperent, ſi periculum infirmitatis urgeret?* Numquid S. Pacianus, quando ligandi & ſolvendi poteſtatem habere Epiſcopus inde probat, *quia lavacri & Chriſmatis habent poteſtatem, nec minus ligare poſſunt ac ſolvere, quam baptizare & Spiritum S. dare?* Numquid S. Joannes Chryſoſtomus, quando affirmat, *plus eſſe datum presbyteris per hæc verba: quæcumque alligaveritis in terra, erunt alligata & in cælo, quam Angelis & Archangelis conceſſum fuerit: & Sacerdotes non ſolum cum regenerant, verum etiam poſt baptiſmum, condonandorum peccatorum obtinere poteſtatem?* Numquid S. Ambroſius, quando pęnitentiam cum baptiſmo ita confert, ut afferat, *nihil intereſſe, utrum per pęnitentiam, an per lavacrum, ius remittendi pec-*

Digitized by Google

peccata ſibi Sacerdotes vindicent? numquid Cyrillus Alexandrinus, cum aſſerit, Sacerdotes duobus modis peccata remittere ac retinere: *Vel cum dignos admittunt ad baptiſmum & indignos arcent, vel cum filios Eccleſiæ peccantes corripiunt, & pœnitentibus ignoſcunt?* Numquid S. Hieronymus, *duobus maxime Sacramentis, baptiſmo & pœnitentia, Sanguinem Chriſti nobis applicari affirmans?* Numquid S. Auguſtinus, quando reconciliationem & actionem pęnitentiæ cum baptiſmo comparat, & utriuſque poteſtatem, Sacerdotibus æqualiter vindicat? numquid S. Leo, quando hanc præpoſitis Eccleſiæ a Chriſto poteſtatem traditam atteſtatur, *ut & confitentibus actionem pęnitentiæ dent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admittant?*

Quid plura? numquid ambigua vel obſcura vox Eccleſiæ eſt, in ſuis ubique Sacramentariis & Ritualibus libris, modum ac formam confeſſionis, abſolutionis, ſatisfactionis ex inſtituto antiquiſſimo præſcribentis?

Age vero nunc, oſtendant nobis Lutherani & Calviniſtæ, de doctrinę antiquitate temerario contendentes: oſtendant inquam, unde aut quo magiſtro acceperint, pęnitentiam nihil quidquam eſſe præter novam vitam, vitæque veteris odium ac deteſtationem neceſſario non includere: per baptiſmum non præterita tantum, ſed & futura peccata anticipato remitti: pœnitentiæ Sacramentum, ipſiſſimum eſſe baptiſmum, cujus ſolius recordatione, peccata quęlibet quantumvis gravia remittuntur: ſatisfaciendi Deo nullibi præceptum extare: nihil poſſe in reconciliandis pęnitentibus Sacerdotes: evolvant veterum Patrum ſcripta; decreta Conciliorum, reſponſa Pontificum: & ſi quid alicubi ſuis opinionibus congruens aut affine occurrerit, plaudant ſibi, per nos licet, de majorum auctoritate, noſtræque doctrinæ inſultent: quod ſi, ut revera eſt, hoc non poſſunt, afferant ſaltem plauſibilem rationem, cur ſibi licuerit ſchiſma facere, & antiquam doctrinam nefariis introductis opinionibus conturbare.

At, inquiunt, negare ſaltem non poſſumus, primo ſecundoque ſæculo Sacramentum pęnitentiæ fuiſſe incognitum, cum ejus nulla his temporibus mentio fiat.

℟. Nego incognitum fuiſſe, etſi (nec enim diffitemur) rariſſima de hac re primis illis ætatibus Patrum documenta occurrant: nec enim id omne negari putandum eſt, quod ſiletur: præſertim ſi de ejus veritate certiſſimis argumentis aliunde conſtiterit: hujus porro ſilentii multiplex cauſa affertur.

1. Fuit, quia ut plurimum ad Gentilas & catechumenos Patres verba dirigebant, quos non de Sacramento pęnitentiæ, ſed de baptiſmo oportebat prius edoceri.

2. Fuit, aurei hujus ſæculi felicitas, quæ tanta erat, ut qui Chriſto ſemel dediſſent nomen, in innocentia per baptiſmum accepta pene omnes perſeverarent, & veſtem nuptialem illibatam ad exitum uſque ſervarent: fruſtra enim id genus non tam hominibus quam angelis fuiſſet; frequens ad ſecundam, cujus non indigebant pęnitentiam exhortatio: ubi enim morbus non eſt, officium medici, nec medicinæ commendatio requiruntur.

3. Huic proxima fuit, quod vererentur Patres ne facilitas remedii, occaſio fieret & incentivum peccandi: ita enim a natura homo eſt comparatus, ut malum non multum reformidet, cui ſciverit præſenti & opportuno remedio facile poſſe ſuccurri: id quod præclariſſime Tertullianus in libro de pęnitentia explicat: ubi poſtquam a capite primo ad ſextum, de pęnitentia ante baptiſmum agenda tractavit, capite ſeptimo ſic proſequitur: *Huc uſque Chriſte Domine, dei pęnitentiæ diſciplina ſervis tuis dicere vel audire contingat, quo uſque etiam delinquere non oportet: nihil jam de pœnitentia noverint, nihil ejus requirant, piget ſecunda, imo jam ultimæ ſpei ſubtexere mentionem, ne tractantes de reſiduo auxilio pęnitendi ſpatium adhuc delinquendi demonſtrare videamur: abſit ut aliquis ita interpretetur, quaſi ſibi etiam nunc pateat ad delinquendum (via,) quia patet ad pęnitendum; & redundantia clementiæ cœleſtis, libidinem faciat humanæ temeritatis: nemo idcirco deterior ſit, quia Deus melior eſt, toties delinquendo, quoties ignoſcitur.*

Inſt. 10. & ultimo: ſi pœnitentiam verum eſſe Sacramentum, conſtans & indubitatum dogma foret, perpetua Eccleſiæ traditione certitudo ejus aſſeri poſſet; atqui deeſt huic dogmati continuata & nuſquam interrupta traditio: nam ab hac doctrina libere receſſerunt. *Inſt. 10.*

1. In Latina Eccleſia veteres quidam ſcholaſtici, qui Sacerdotis abſolutione nullam produci gratiam contendebant.

2. Longe plures in Oriente, qui nullum fere confeſſionis ac pœnitentiæ uſum habere comperiuntur. Ergo &c.

℟. Conceſſa majore, nego minorem: Nemo enim unquam Catholicus audiit, qui veritatem & exiſtentiam hujus Sacramenti negaverit.

Jam quod de Latinis quibuſdam opponitur, equidem non diffitemur, aliquos ab antiqua ſimplicitate recedentes, vaniſque introductis ſubtilitatibus, dogma Catholicum magis obſcuraſſe quam explicaſſe: ſed negamus quemquam eſſe repertum, qui pęnitentiam Sacramentorum numero excluſerit: verum etiamſi in tanta ſcholaſticorum turba aliquis forte a communi ſententia receſſiſſet, nihil hinc præſidii haberent hæretici: ut enim eleganter admonet S. Auguſtinus, (a) *Qui divina teſtimonia non ſequuntur, pondus humani teſtimonii perdiderunt*: porro quæ paucorum opponitur aberratio, inquit ibidem in cauſa ſimili Sanctus Doctor, *non de lege Dei, non de præconio Prophetarum, non de ſanctitate pſalmorum, non de Apoſtolo Chriſti, non de Chriſti eloquio recitatur.* *(a) Epiſt. 50. ad Bonifac.*

Idemque de Græcis & Orientalibus affirmamus, a quibus pęnitentiam Sacramentis Evangelicis accenſeri, nemo dubitabit, qui eorum Euchologia, nomocanones, & pœnitentiales libros, publica auctoritate probatos, conſuluerit: in iis namque non ſecus ac in Ritualibus Latinorum, contritionis, confeſſionis, ſatisfactionis, & Sacerdotalis abſolutionis neceſſitas, modus, & norma præſcribitur, quodque validiſſimum eorum cum Latina Eccleſia conſenſionis eſt argumentum; veritatem Sacramenti pęnitentiæ & inſtitutionem divinam, iiſdem Evangelii verbis adſtruunt, quibus Latini utuntur: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt:* Hinc etſi Latinorum contra Græcos in Conciliis Lugdunenſi, & Florentino, & ſæpe alias querimoniæ de rebus ad fidem pertinentibus fuerint, nulla tamen de Sacramentis, & nominatim de pœnitentia quæſtio uſquam habita eſt, quia nimirum bene noſtri noverant Græcos ſecum in ſeptenario numero conſentire.

Quod porro opponebatur, Orientales nullum fere confeſſionis & pœnitentiæ uſum habere, triplici exceptione refellitur: 1. eſt, non magnam mereri fidem pleroſque hiſtoricos, Theologos, & itinerum deſcriptores, qui Græcos violatæ fidei accuſarunt: quales fuerunt *Caucus*, *Guido Carmelita*, & plerique alii, qui propriis præjudiciis impediti quidquid in ritibus Græcorum & Orientalium diverſum a noſtris comperiebant, continuo quaſi fidei contrarium damnare non dubitarunt: 2. non inde probari quod Sacramentum aliquod eſſe negetur, quia negligitur aut in praxi contemnitur; adeoque etiamſi certo adſtrueretur, a pleriſque orientalibus pœnitentiæ & confeſſionis Sacramentum non frequentari, hoc unum ſequeretur, malos in his Regionibus, uti & in noſtris eſſe Chriſtianos: quod non negamus: 3. eſt, ſi forte eorum aliqui divini dogmatis hoſtes fuerint, & *Cyrilli Lucaris* exemplo pęnitentiam numero Sacramentorum excluſerint, pro Hæreticis habendos, eoſdemque cum Lutheranis & Calviniſtis anathemate feriendos: redibit idem ſæpius argumentum, ubi de confeſſione, ſatisfactione & abſolutione agemus.

Moni-

Monitum.

Quo facilius vanæ retundantur hæreticorum cavillationes, & Sanctorum Patrum auctoritatibus, vel truncatis, vel perperam intellectis contra veritatem Sacramenti pœnitentiæ importunius diſputantium: notandum ſcripturæ verba ex Matthæo & Joanne adducta, præter proprium ac litteralem ſenſum, quem in iis Catholica Eccleſia ſemper intellexit, poſſe in alios minus proprios, juxta quorumdam Patrum interpretationem inflecti: ſic enim verba Sancti Matthæi: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erant alligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*; S. Auguſtinus, Theophilactus, & alii, non modo de poteſtate clavium; ſed atiam de correctione fraterna interpretantur, cujus faciendæ auctoritas, non Sacerdotibus tantum, ſed & ipſis Laicis convenit: hæc eadem verba S. Hieronymus, in capnt 14. Iſaiæ de prædicandi miniſterio explicat: quin & nonnulli de poteſtate conferendi baptiſmi intelligunt: verum nihil hinc contra Catholicum dogma eruitur; cum aliunde certum ſit, S. Auguſtinum, Hieronymum, Theophilactum, & alios Sacramentum pœnitentiæ propugnaſſe, & iis ipſis ſcripturæ teſtimoniis eſſe uſos, ad ſacrum dogma tuendum.

§. QUINTUS.

Quo tempore fuerit Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum.

Sequitur ad quæſtionis coronidem levis in inſtitutionis tempore difficultas, pro cujus reſolutione.

Advertendum 1. aliud eſſe pœnitentiam, aliud Sacramentum pœnitentiæ prædicare. Chriſtus equidem ſtatim ac viſibile miniſterium, propter quod miſſus a Patre fuerat, obire cœpit, divinus pœnitentiæ præco fuit, neque ab hoc officio toto prædicationis tampore deſtitit: quin & pleroſque peccatores, ſumma qua præditus erat excellentiæ poteſtate a vinculis peccatorom abſolvit, nec tamen hinc ſequitur quod jam tum eſſet Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum, tota enim ejus adhortatio ad virtntem pœnitentiæ pertinebat, nec Sacramentum impartiendo, cujus ſubſidio non egebat, ſed ſuprema judicandi potentia, a peccatorum vinculis libarabat, cujus quidem auctoritatis inſigne exemplum dedit, quando paralytico in lecto jacenti, corporis ſimul & animæ ſanitatem reſtituir. *Ecce*, inquit Matthæus (a) *offerebant ei*
(a) c. 9. 2. & ſeqq. *paralyticum jacentem in lecto: & videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico, confide fili, remittuntur tibi peccata tua: & ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe, hic blaſphemat, & cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris? quid eſt facilius dicere: dimittuntur tibi peccata tua: au dicere ſurge & ambula? ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico: ſurge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam; & ſurrexit, & abiit in domum ſuam: videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum qui dedit poteſtatem talem hominibus.*

Advertendum ſecundo aliud eſſe Sacramentum promittere, aliud inſtituere. Promiſit quidem Chriſtus antequam pateretur & reſurgeret, ſe aliquando pœnitentiæ Sacramentum inſtituturum,
(b) Matt. 16. 19. quando Petro dixit: (b) *Tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Eamdemque paulo pro promiſſionem omnes Apoſtolos al-
(c) Matt. 18. 18. loquendo confirmavit his verbis: (c) *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Sed non continuo ſequitur, quod eo ipſo tempore promiſſis ſteterit, jam tum Sacramentum inſtituendo: cum enim, ut advertit S. Thomas, (d) hoc (d) 3. p. q. 84. art. 7.
Sacramentum efficaciam habeat, ex virtute nominis Jeſu Chriſti parientis & reſurgentis, conveniens admodum fuit, ut poſt reſurrectionem Salvatoris plene & perfecte inſtitueretur, & virtus ejus prædicaretur, ſecundum illud Lucæ ultimo, v. 46. & ſeq. *Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die: & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.*

Supereſt itaque, ut eo dicamus tempore inſtitutum, quo poſt reſurrectionem apparens Apoſtolis, in eoſque inſufflando dixit: (e) *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata re-* (e) Joan. 20. 22.
mittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt: hæc eſt Concilii Tridentini ſententia: *Dominus autem*, inquit, (f) *Sacramentum Pœnitentiæ tunc* (f) Seſſ. 14. c. 1.
præcipue inſtituit, cum a mortuis excitatus, inſufflavit in diſcipulos ſuos dicens: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt: *Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi & retinendi peccata ad reconciliandos fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis Succeſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit.*

Et alio in loco: (g) *Pro iis qui poſt baptiſmum* (g) Seſſ. 6. c. 14.
in peccata labuntur Chriſtus Jeſus Sacramentum inſtituit pœnitentiæ, cum dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.

¶ Quare autem hujuſce Sacramenti inſtitutionem Chriſtus diſtulerit poſt ſuam reſurrectionem, cum cætera ante mortem ſuam inſtituerit, nulla reapſe potior ratio aſſignari valet, præter ipſam inſtituentis voluntatem. Quædam tamen in hanc rem afferri, a Theologis ſolent congruentiæ, quorum ea præcipua videtur: quod cum Chriſti reſurrectio ſit exemplar noſtræ juſtificationis, qua a peccato reſurgimus, juxta illud Apoſt. ad Rom. 4., *traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*; congruum erat ut exemplar præcederet imaginem: ut quemadmodum *Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur*; ſic quia peccato, quo mortuus fuerat, reſurgit, haud amplius moriatur. ¶

Sequitur

QUÆSTIO TERTIA.

De partibus Sacramenti pœnitentiæ generatim.

Omnia & ſingula legis novæ Sacramenta diverſis conſtare partibus, quas materiæ & formæ nominibus appellare, non ſcholarum tantum, ſed ipſius Eccleſiæ uſu receptum eſt, conſtat ex dictis libro primo, de Sacramentis in genere: cum itaque præcedenti quæſtione demonſtratum fuerit, pœnitentiam in Evangelicis Sacramentis habere locum: conſequens eſt, ut de ejus partibus generatim in præſenti dicamus: generatim, inquam, de ſingulis enim, quæ & quales ſint, in ſequentibus quæſtionibus plenior pro rei gravitate futurus eſt ſermo.

Eſt vero illud pœnitentiæ proprium, quod in duplici verſetur materia: & ad unam quidem abolendam conatus ejus omnis & efficacia, divina gratia operante contendat: altera vero ad hunc effectum aſſequendum, velut inſtrumento utatur: quemadmodum enim in arte medica, morbus eſt materia expellenda, remedium vero, materia quam adhibet contra morbum: ſic in pœnitentia, quæ medicina animæ eſt, peccatum eſt materia extirpanda: remedium quod ad hunc finem obtinendum uſurpat, materia ejuſdem propria & intrinſeca nuncupatur.

Hæc itaque quæſtio tribus capitibus continetur: primum de materia per pœnitentiam deſtruenda: ſecundum de materia intrinſeca Sacramenti: tertium de forma futurum eſt.

C 4

CAPUT PRIMUM.

De materia per Sacramentum pœnitentiæ abolenda.

ET illam quidem peccatum actuale eſſe, ſive mortale ſive veniale, ab homine baptizato commiſſum facile intelligitur.

Nam 1. Peccatum originale & peccata actualia quæ baptiſmum præceſſerunt, non poſſe eſſe hujus Sacramenti materiam, vel inde probatur, quod pœnitentia ſit ſecunda poſt naufragium tabula; ergo ante ſe neceſſario ſupponit baptiſmum, qui niſi præceſſerit, Sacramento pœnitentiæ locus eſſe non poteſt.

Deinde: in iis tantum peccatis verſatur pœnitentiæ Sacramentum, quæ Eccleſiæ juriſdictioni ſubjecta ſunt; atqui peccata nondum baptizatorum Eccleſiæ juriſdictioni non ſubjacent: *Eccleſia enim*, ait Concilium Tridentinum, (a) *in neminem exercet judicium, qui non prius in ipſam per baptiſmi januam fuerit ingreſſus*: quid enim mihi, *ait Apoſtolus* 1. *Corinth*, 5. 12. de iis qui foris ſunt judicare?

(a) *ſeſſ.* 14. *c.* 2.

Præterea: Peccato originali, aliiſque propria voluntate ante baptiſmum commiſſis, baptiſma ipſum eſt divinitus præparatum, ut hoc ſalutari remedio expientur, quotquot nomen Chriſto dare volunt; & fieri compotes Regni cœleſtis: de illo enim eſt dictum: (b) *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei* ... & : (c) *pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum*: hæc ergo peccata pœnitentiæ Sacramenti materia eſſe non poſſunt.

(b) *Joan.* 3. 5.
(c) *Act.* 2. 38.

2. Quod peccatum actuale poſt baptiſma perpetratum, ſive mortale ſive veniale, materia ſit, ad quam abolendam Sacramentum pœnitentiæ, divina inſtitutione eſt ordinatum, ſic probamus: eodem modo ſe habet pœnitentia erga peccatum, quo erga morbum medicina; atqui medicina de ſe ad omnem morbum ſanandum dirigitur; ergo de pœnitentia idem dicendum.

Aliter tamen & aliter ad illam pertinet peccata mortalia & venialia expugnare: nam mortalia, ideo dicta quod mortem animæ inferant, neceſſaria Sacramenti materia ſunt: quod de venialibus dici non poteſt: rem ita explicat Concilium Tridentinum: (d) *Ex inſtitutione Sacramenti pœnitentiæ jam explicata, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe a Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere: quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus e terris adſcenſurus ad cœlos, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo pro poteſtate clavium, remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient: conſtat enim Sacerdotes judicium hoc, incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potius in ſpecie ac ſigillatim, ſua ipſi peccata declaraſſent: ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri: etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantum adverſus duo ultima decalogi præcepta commiſſa, quæ nonnunquam animum gravius ſauciant, & periculoſiora ſunt iis quæ in manifeſto admittuntur. Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt: verum cum univerſa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant; neceſſum eſt omnium etiam veniam, cum aperta & verecunda confeſſione a Deo quærere; itaque dum omnia quæ memoriæ occurrunt peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia divinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt: qui vero ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus, vulnus medico detegere; quod ignorat medicina non curat.*

(d) *ſeſſ.* 14. *c.* 5.

Plenius iſta, quæſtione quinta ſequente, ubi de confeſſionis neceſſitate & integritate agetur, explicabuntur: una interim hic occurrit difficultas graviſſima diluenda: utrum ſcilicet ita omne peccatum actuale pœnitentiæ Sacramento ſubjaceat; ut nullum penitus ſit, quod clavium ſuperet ac fugiat poteſtatem? ſic ab initio Catholica Eccleſia tenuit. Obſtitit tamen livore malo & inveterata malitia diabolus, qui ut homines a ſpe divinæ miſericordiæ dejectos in deſperationem adduceret, eoque redderet ad peccandum procliviores, quo minor pœnitendi locus relinqueretur; exitiabiles Montaniſtarum & Novatianorum hæreſes, ſecundo & tertio ſæculo excitavit.

§. PRIMUS.

Errores recenſentur.

Montaniſtæ.

Nomen illi & hæreſim a Montano traxerunt, qui ſecundo ſæculo in Phrigia Aſiæ minoris provincia natus eſt: defectionis ejus a fide occaſio, Epiſcopatus ambitio fuit: in cujus vindictam criminis divinitus traditus eſt ſatanæ. Præſtigiis variis, per minorem Aſiam plurimos diu multumque deluſit, ſit arte a Deo recondita, ut Catholicis ipſis dubium fecerit, diabolicis ne incantamentis, aut Spiritu Sancto afflatus prodigia ederet? Paracletum ſe eſſe Spiritum, ſacrilega temeritate mentiebatur: Priſcillam & Maximillam perditiſſimas, quas ſibi addixerat, fœminas, velut propheteſſas multum commendabat; *per illas*, inquit S. Hieronymus, (e) *multas Eccleſias primum auro corrupit, deinde hæreſi polluit.*

(e) *in Epiſt. ad Cteſiphontem.*

Inter cæteros ejus errores fuit ille pernicioſiſſimus, quod clavium poteſtatem imminuendo, certis criminibus aditum omnem veniæ ac reconciliationis præcluderet. Peccata enim in duas, ut prædiximus, claſſes, Montanus ejuſque ſequaces partiebantur: alia, ſive quod natura levia forent, ſeu quod adverſus hominem perpetrata, poſſe ab Eccleſia condonari aſſentiebant: alia vero tum propter ingenitam gravitatem, tum quod contra Deum commiſſa forent, irremiſſibilia contendebant: quam vero denegabant Eccleſiæ, Montano, paracleto ſcilicet ſuo, & aliis qui donis cœleſtibus præfulgerent, liberaliter concedebant auctoritatem: hinc duplicem Eccleſiam diſtinguebant; Spiritus unum in Patre, Filio, & Spiritu Sancto conſiſteret, vereque peccata per ſpirituales homines condonaret: alteram Epiſcoporum, quæ præter leviorum culparum condonationem nihil poſſet: *Eccleſia*, inquiebat Tertullianus (f) *equidem delicta donabit, ſed Eccleſia Spiritus per ſpiritualem hominem, non Eccleſia quæ eſt numerus Epiſcoporum: Domini enim, non famuli eſt jus & arbitrium*, (abſolvendi) *Dei ipſius, non Sacerdotis.*

(f) *lib. de pudic. c.* 21.

Tertullianus.

In hanc adeo abſurdam hæreſim Tertullianus, magno Eccleſiæ ſcandalo, nec minore populi Dei tentatione prolapſus eſt: quis enim non ſtupeat, virum tanta doctrinæ luce commendabilem, in divinis & humanis litteris labore tam felici exercitatum, cujus per omnes Eccleſias nomen cum ſumma admiratione celebratur, cujus quot verba tot ſententiæ; quot ſenſus, tot contra Marcionem, Apellem, Praxeam, Hermogenem, Judæos, Gentiles, Gnoſticos, cæteroſque victoriæ fuerant: quis unquam non ſtupeat, ſui ipſius oblitum, mutataque deinceps ſententia, novellas Montani furias, & inſana Fanaticarum mulierum ſomnia, tanta facilitate eſſe ſecutum, ut Montanum pro Spiritu Sancto haberet, & præter cæte-

ra

ra pleniſſima vanitatis commenta, lapſis poſt baptiſmum iter pœnitendi præcluderet? ſed non eſt illud fruſtra a Spiritu Sancto dictum: *Deus reſiſtit ſuperbis; humilibus autem dat gratiam.*

Novatiani.

Novatus Carthaginenſis Eccleſiæ Presbyter, medio circiter tertio ſæculo, magnum in Eccleſia diſcordiæ ignem accedit; duoque ſchiſmata vel excitavit vel fovit, quæ contrariis exceſſibus in Eccleſiæ perniciem pariter conſpirabant. Nam

1. Cathagine *feliciſſimi* Diaconi partes amplexus eſt, qui pernicioſa indulgentia, nullam lapſis pœnam, nullum ſatisfactionis laborem imponi volebat.

2. Africa pulſus, & communi Epiſcoporum Africanorum conſenſu excommunicatione percuſſus, aut propemodum plectendus, Romam pervenit, ubi Novatiani Anti-papæ factioni adhæſit, cujus capitalis error erat, indulgentiam erga lapſos Eccleſiæ eſſe exitialem, nullumque ad remittenda peccata graviora Sacerdotibus jus ineſſe. (1) Contra illos ſit

§ SECUNDUS.

Oſtenditur, nullum prorſus eſſe peccatum, quod non poſſit per pœnitentiam expiari.

Fidei hæc aſſertin eſt, divinitus in Scriptura & traditione revelata, expreſſa in Concilio
(a) Seſſ. 14. can. 1. Tridentino his verbis: (a) *ſi quis dixerit .... pœnitentiam non eſſe vere & proprie Sacramentum, pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſis Deo reconciliandis, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum: anathema ſit.*

PROBATIO PRIMA.

Ex inexhauſta Dei miſericordia.

1. Veritatem hanc adſtruunt oracula Scripturarum, quibus ſuprema Dei erga homines miſericordia commendatur.

(b) Iſ. 1. 16. & ſeqq. *Lavamini*, inquit Dominus, (b) *mundi eſtote .... quieſcite agere perverſe, diſcite bene facere .... & venite & arguite me: ſi fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt ....* (c) Ibid. 55. v. 6. & ſeq. (c) *quærite Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt: derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas: & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſcendum.*

(d) Ezec. 18. 21. & ſeqq. *Si impius egerit pœnitentiam* (d) *ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam: vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua quam operatus eſt, vivet. Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?*

Non veni vocare juſtos, ſed peccatores, ait ſæ-
(e) Mar. 2. 17. (f) 2. Pet. 3. 9. piſſime Chriſtus in Evangelio, (e) & S. Petrus: *non tardat*, inquit, (f) *Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant; ſed patienter agit propter nos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.*

Ex his, aliiſque longe pluribus ejuſdem ſenſus teſtimoniis ſic inſtauro argumentum:

Atqui niſi Chriſtus omnia peccata remittendi poteſtatem Eccleſiæ conceſſerit, haud facile intelligitur quomodo harum Scripturæ ſententiarum conſtare veritas queat: nam quomodo ſumme miſericors diceretur, cui aliquid ad plenam abſolutamque miſericordiam deeſſet? quomodo perire neminem vellet; ſed omnes reverti ad pœnitentiam, qui aliquorum quidem peccatorum remedium Eccleſiæ commiſiſſet, aliorum vero negaſſet? quomodo tandem vere promiſiſſet, ſe omnium iniquitatum quas operatus eſt impius non recordaturum, ſi peccatis aliquibus aditum ad reconciliationem immiſericorditer intercluderet? ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Divinis comminationibus contra peccatores impœnitentes effuſis.

2. Id ipſum probant æternæ damnationis minæ, quas Deus peccatoribus pœnitentiam non agentibus ubique intendit.

Si averterit ſe juſtus, inquit, (g) *a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes quas operari ſolet impius, numquid vivet? omnes juſtitiæ ejus quas fecerat non recordabuntur: in prævaricatione qua prævaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccavit, in ipſis morietur.* (g) Ez. 18. v. 24.

Niſi pœnitentiam habueritis, ait Chriſtus, (h) *omnes ſimiliter peribitis.* (h) Luc. 13. 3. & 5.

Idemque inculcat graviſſimis verbis Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos; ubi poſtquam capite primo atrociſſima Gentilium ſcelera enumeravit, capite ſecundo ſic proſequitur: (i) *Scimus quoniam judicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt. Exiſtimas autem, o homo, qui .... facis ea, quia tu effugies judicium Dei? an divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis ejus contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, &c. quorum ſimilia in veteri & novo teſtamento ubique occurrunt.* (i) Roman. 32. & ſeqq.

Atqui, inquit Tertullianus adhuc catholicus, (k) *non comminaretur non pœnitenti, ſi non ignoſceret pœnitenti*, ergn &c. (k) lib. de pæn. c. 8.

PROBATIO TERTIA.

Ex Teſtimoniis Scripturarum ad Sacramentum pœnitentiæ pertinentibus.

Nec eſt quod reponatur, authoritates Scripturæ hactenus allegatas, ſignificare quidem nullum eſſe peccatum Deo irremiſſibile, (quod non inficias ibant Monſtaniſtæ & Novatiani:) non vero ſignificare, quod omnia ab Eccleſia valeant per clavium poteſtatem remitti.

Nam ubi divina lex non diſtinguit, nullus effugio aut exceptioni locus relinquitur; atqui Chriſtus promittendo Sacramentum pœnitentiæ & inſtituendo, plenam Apoſtolis ad dimittenda peccata, ſine exceptione facultatem fecit *quæcumque*, inquit, *alligaveritis, erunt ligata; quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta ...... accipite Spiritum Sanctum: ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, ergo &c.

Deinde miſit Chriſtus Apoſtolos, quomodo miſſus ipſe a Patre fuerat: eaque de cauſa dedit illis Spiritum Sanctum; atqui non ut aliqua tantum peccata condonaret, miſſionem a Patre habuerat, qui venerat ut deleret omne peccatum, nec ad pauca, ſed ad omnia abolenda virtus Spiritus Sancti extenditur: ergo &c.

Præterea cum virtus pœnitentiæ, Sacramento ipſi materiam præbeat, non minoris efficacitatis in nova Lege putari debet, quam in veteri fuerit: imo eo major eſt exiſtimanda, quo novæ dignitatis acceſſione, novum utique potentiæ gradum accepit; atqui in Lege veteri quin & in ipſa lege naturæ, tanta fuit veræ pœnitentiæ efficacitas, ut ad omne, quantumvis atrox, peccatum expiandum, & penitus abolendum

(1) Hac de re legendus D. Chardon T. 2. lib. 1. c. 1. *Hiſtoria Sacramentorum.*

dum ſufficeret; ergo multo magis in nova lege, ubi duplicata Dei miſericordia, quæ mera virtus ante fuerat, Sacramentum effecta eſt, ad omne peccatum extendi debet.

¶ Huic accedit ea poteſtate præditam eſſe Eccleſiam per claves ſuas, cujus faciendi tum a Chriſto Domino, tum ab Apoſtolis, exemplum recepit nempe gratia etiam, immo graviſſima peccata dimittendi. Nam, ut egregie S. Pacianus Epiſcopus urget quemdam Novatianum, *qaid illa tot ſimilitadinum Dominicarum aegumenta reſpoudeut? Quod dragmam inveuit mulies, & gratulatur inventam? Quod Paſter ovem reportas errantem? Quod filio revertenti poſt prodacta omuia boaa & cum meretricibus, & foruicariis epotata, Patee blandus occurrit?* Filius, *inquieus*, meus hic mortuus fuerat, & revixit. *Quid ille iu via vulneratus a Sacerdote, & levita præteritus? Nonne caratus? Revolve: quæ ſpiritus dicat Eccleſiis. Epheſios diſertæ dilectionis aceaſat: ſtuprum Thiathyrenis imputat, Sardos iu opere ceſſantes, Pergamenos docentes diverſa repreheadit: & tamen omnes ad pœniteutiam ſatisfactioais invitat* (1) ¶

PROBATIO QUARTA.

Ex decretis Eccleſiæ coutra Montaniſtas, & Novatianos.

4. Si crediſſet Eccleſia, nullum ſibi jus ad graviſſima remittenda peccata divinitus eſſe datum, Montaniſtas, & Novatianos ſic ſentientes, laudare debuerat, nedum anathemate feriret; atqui longe aliter accidit: nam

1. Statim atque verſus finem ſecundi ſæculi
(a) *an.* 171. (a) vulgata eſt in Minori Aſia doctrina Montaniſtarum, ab ejuſdem Regionis Epiſcopis tamquam hæretica profligata eſt: nec multo poſt Gallicanorum Antiſtitum, ac tandem totius Eccleſiæ judicio condemnata; qua de re legi poteſt præter cæteros, Euſebius Cæſarienſis in hi-
(b) *lib.* 5. ſtoria Eccleſiaſtica. (b)
Capp. 2. 15. 2. Ex Sacris annalibus certum eſt, Novatia-
16. & 17. nos tertio ſæculo, Romæ in Concilio ſexaginta Epiſcoporum longeque plurium Presbyterorum ac Diaconorum: (c) eodemque pene tempore
(c) *anno* 255. in Synodo Carthaginenſi Epiſcoporum duorum & quadragiota damnatos & excommunicatos fuiſſe: hocque judicium quarto & quinto ſæculo ſæpe confirmatum; donec extincta ſacrilega factio fuit, ergo &c.

PROBATIO QUINTA.

Ex traditione Sanctorum Patram.

5. Tandem doctrina hæc velut catholica eſt tenenda, quam Sancti Patres conſenſu unanimi propugnarunt; atqui nullum crimen eſſe, cui, ope clavium Eccleſiæ, non pateat nova ignoſcentiæ janua, una voce Sacri Doctores affirmant.

Juvat primum proferre Tertullianum, cujus de hac re, quando in caſtris Eccleſiæ militabat præclariſſima ſententia fuit: *omnibus ergo*
(d) *Lib. de Pœnit. c.* 4. *delictis*, inquit (d) *ſeu earne, ſeu ſpiritu ſeu facto, ſeu voluntate commiſſis, qui pœuam pee judicium deſtinavit, idem & veniam per pœniteutiam ſpopon-*
(e) *ibid. Capp.* 7. & 8. *dit....* (e) *non ſtatim ſuccidendas ac ſubruendus eſt aaimus deſperatione, ſi ſecuuda quis pœnitentiæ debitor fuerit pigeat ſane peccare earſus, ſed rurſus pœnitere non pigeat. Pigeat iterum peeielitari, ſed uoa iterum liberari: nemiuem pudeat iteratæ valetudiais: iterauda medicina eſt, gratus iu Domiuum extiteris, ſi quod tibi Dominus offert aon reruſaveris: offeadiſti, ſed reconciliari adhuc potes. Habes cai ſatisfacias, & quidem voleutem id ſi dubitas, evolve quæ Spiritas Eccleſiis dicat.*
(f) *Apocal.* 2. & 3. (f) *Deſertam dilectionem Epheſiis imputat: ſtupram eſt idolothytorum eſum Tyatiranis exprobeat. Sardos aon plenorum operum tucuſat: Pergameuos docenter perverſa eeprehendit: Laodicenos fideates divitiis objurgat; & omues ad pœnitentiam commonet, ſub comminationibus quidem: aou comminaretue autem non pœaiteuti, ſi non ignoſceret pœuiteati. Dubium, ſi aon & alibi haac elementiæ ſaa profuſionem demonſtraſſet. Non ait: qui cecideris, reſarget, & qui averſatus fuerit, convertetur? Ille eſt ſeilicet, miſericoedtam mavult quam ſacrificium? Latantur cæli, & qui illie Angeli pœnitentia hominis. Heus tu poccator, bono animo ſis: videbis ubi de tuo eeditu gaudeatur. Quid illa ſimilitudinum Dominicarum argumenta uobis volunt? Qaod mulier Dracbmam perdidit, & requirit, & reperit, & amicas ad gaudium iuvitat, uonne reſtitusi peccatoris exemplum eſt? Errat & uaa Paſtori Ovieula: ſed grex una carior aon erat: una illa conquiritur, uaa pro omnibus deſideratur, & tandem iavenitur, & Paſtoris ipſius humeris refertur: multam eaim erraado laboraverat. Illum etiam mitiſſimum Patrem nou tacebo, qui prodigum filium revocat, & poſt iaopiam pœnitentem libeus ſuſcipit, immolat vitulum præopimum, convivio gaudium ſuum exornat; quidni? Filium enim invenerat, quem amiſeeat: cariorem ſenſerat, quem lucrifeceeat; quis ille uobis intelligeudus Pater? Deus ſcilicet, tam Pater uemo, tam pius uemo: is ergo te filiam ſuum, etſi acceptum ab eo prodegeris, etſi uudus redieris, recipiet quia rediſti: magiſque de regreſſu tuo, quam de alterius ſobrietate lætabitur: ſed ſi pœniteat ex auimo, ſi famem ſaam cum ſaturitate merceaariorum paternoeum comparet, ſi porcos, immandam relinquas pecas, ſi patrem eepetas vel offenſum: deliqai, dicens, Pater, uec dignus jam ego vocaei filius tuus.*

Ita Tertullianus cui, quamdiu noſter fuit, haud ſcio an in tota retro antiquitate aliquem audeas in vindicanda clavium poteſtate atque amplitudine comparare.

Eadem Sancti Cypriani in Concilio Carthaginenſi doctrina fuit, ubi, eo præſide, communi Patrum conſenſu decretum eſt lapſos in perſecutione, ad reconciliationem paracta pœnitentia admittendos. Quod Decretum in Epiſtola ad Cornelium Pontificem memorans: (g) *Statue-* (g) *Epiſt.* 54.
eamus jam pridem frater cariſſime, inquit, *participato invicem aobiſcum conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſupplantati ab adverſario & elapſi fuiſſent, & ſacrificiis ſe illicitis maculaſſeat, agerent diu pœniteatiam pleuam, & ſi periculam infirmitatis aegeret, pacem ſub ictu mortis acciperent.... quando permiſerit ille qai legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cælis ligata eſſeat, ſolvi autem poſſeat illic, qaæ hic prius iu Eccleſia ſolverentur.*

Quorum ſimilia in aliis ejuſdem Epiſtolis reperies. (h)

Nec minus de hac re expreſſus eſt S. Joannes (h) *Epiſt.* 52. & 73.
Chryſoſtomus, tum in libris *de Sacerdotio*, jam citatis, tum in homiliis de pœnitentia, tum præſertim in paranæſi 1. ad Theodorum Monachum, ubi: *Talis eſt erga homines pietas Dei*, inquit: *uumquam ſpernit pœnitentiam, ſi ai ſiucere & ſimpliciter offeratue etiamſi ad ſummum quis perveaiat maloeum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, ſuſcipit libenter & amplectitur, & facit omnia, quatenus ad priorem eevocet ſtatum.*

S. Auguſtinus Sermone 61. de verbis Domini: (i) docet, *pœniteatiæ quorumcumque crimi-* (i) *al.* 11.
miuum locum in Ecrleſia aoa negari: & ipſos hæreticos ad hoc utique corripiendos Apoſtolam dicere: (k) *ne forte det illis Deas pœnitentiam ad* (k) 2. *Timot.* 2. 25.
cognoſceadam veritatem, & reſipiſcant a Diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.... quis enim fructus correctionis ſine ulla ſpe remiſſionis?

Et ſerm. 351. (l) cap. 5. *ſi jam de ſanitate de-* (l) *al.* 50. *inter hom.* 50.
ſperaus, addis peccata peccatis, ſicut ſcriptum eſt: (Prov. 18. 3.) peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. *Noli contemnere, noli deſperare, clama etiam de profaado ad Dominum, & dicei:* De profundis clamavi ad te Domine:

(1) His ferme exemplis ac ſimilitudinibus in eamdem rem etiam uſus eſt Tertullianus lib. *de Pœnit.*, antequam in Montaniſtarum errorem laberetur.

mine. *De tali Ninivitæ profundo clamaverunt, & hanc propitiationem invenerunt: faciliuſque eſt evacuata comminatio Prophetæ, quam humiliatio pœnitentiæ: hic fortaſſe dicis: ſed ego jam baptizatus ſum in Chriſto, a quo omnia mihi peccata præterita dimiſſa ſunt; vilis factus ſum nimis, eterans vias meas, & canis horribilis oculis Dei, converſus ad vomitum ſuum: quo ibo a Spiritu ejus, & a facie ejus quo fugiam? Quo frater, niſi ad ejus miſericordiam, pœnitendo, cujus poteſtatem peccando contempſeras? nemo enim recte fugit ab illo, niſi ad illum: ab ejus ſeveritate, ad ejus bonitatem.... quidquid feceris, quæcumque peccaveris, adhuc in vita es, unde te Deus omnino, ſi ſanare nollet, auferret; cur ergo ignoras, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducis? Qui enim clamando, non tibi perſuaſit ut non recederes, parcendo clamat ut redeas.*

Eadem denique, ne in congerendis Patrum textibus divitius immoremur, ſententia fuit. Sancti *Paciani*, in Epiſtola 1. ad *Sempronianum* Novatianum: *S. Ambroſii* lib. 1. de pœnit. cap. 2. & ſeqq. Sancti *Hieronymi*, multis locis: *S. Epiphanii*, hæreſi 59. & omnium qui de Sacramento pœnitentiæ & clavium poteſtate, vel obiter, vel ex profeſſo ſcripſerunt: omni ergo genere argumentorum, Montaniſtarum & Novatianorum hæreſis vincitur.

§. TERTIUS.

Solvuntur objectiones.

Objectio. Opponebant Novatiani teſtimonium Scripturæ. (a) *ſi peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, qui orabit pro eo?* cui ſimile eſt iſtud Joannis: (b) *qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum, non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti, non ad mortem: eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.* Hinc ſic argumentum contorquebant.

(a) *lib.* 1. *Reg.* 2. 25.
(b) 1. *Joan.* 5. 16.

Peccatum pro cujus condonatione Deum nec rogare quidem permittitur, eſt irremiſſibile, atqui aliquod hujuſmodi eſſe peccatum ſcriptura multis locis ſignificat, ergo &c.

℞. Admitto auctoritates: ad argumentum conceſſa majore, nego min. nego, inquam, quædam eſſe peccata, pro quibus condonandis ne orare quidem liceat. Nihil enim in Scripturis frequentius inculcatur, quam quod Deus oratione pro admiſſis quantumvis immanibus ſceleribus ad miſericordiam flecti poſſit: nam quæſo, quod unquam peccatum fuit atrocius, Diabolica machinatione Judæorum atque Gentilium, Chriſtum Deum hominem crucis morti tradentium? Et tamen pro eis tanto ſcelere contaminatis oravit Salvator e patibulo pendens. *Pater*, inquiebat, (c) *Dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt.* Numquid pariter, Novatianis ipſis ac Montaniſtis fatentibus, maximum non fuit idololatriæ peccatum ab Hebræis in deſerto perpetratum? Deum tamen, propter vitulum a populo adoratum precatus eſt Moyſes, & veniam impetravit: (d) itaque textuum qui opponuntur, alius eſt ex mente Patrum ſenſus exquirendus.

(c) *Luc.* 23. 34.
(d) *Exo. Capp.* 32. & 33.

Et in primo quidem, ubi legitur: *quis orabit pro eo?* non ſignificatur Deum, ſi offenſus ab homine fuerit, futurum inexorabilem; ſed peccata contra ſupremam ejus majeſtatem commiſſa remitti difficilius iis, quibus ſimplex homo læſus fuerit, & admodum paucos reperiri juſtos, ea præditos ſanctitate, qua poſſint iram Dei placare, & ad miſericordiam flectere: quomodo enim quando ait Chriſtus: (e) *quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens?* & quando dicit Regius pſaltes: (f) *Domine quis habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte Sancto tuo?* & quando ſapiens anxius interrogat: (g) *mulierem fortem quis inveniet?* Senſus non eſt, nullibi eſſe mulierem fortem, aut nullum eſſe fidelem œconomum, aut neminem in Tabernaculo Dei habitaturum; ſed paucos eos admodum eſſe in comparatione aliorum; ita ubi dicitur: *quis orabit?* non ſignificatur abſolute neminem eſſe, ſed paucos occurrere qui tanta apud Deum præſtent fiducia & auctoritate, ut audeant ſe pro peccatoribus interponere. Ita reſpondet S. Ambroſius: *Non ſcriptum eſt*, inquit: (h) *nullus orabit pro eo: ſed quis orabit? hoc eſt: quis ille ſit, qui in tali cauſa orare poſſit, quæritur non excluditur.*

(e) *Luc.* 12. 42.
(f) *Pſal.* 14. 1.
(g) *Prov.* 31. 10.
(h) *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 9.

In ſecundo pariter ubi dicitur: *eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis*: non prohibet Apoſtolus, pro fratribus peccato ad mortem obſtrictis fieri orationes: ſed non audet hortari, ut oretur pro talibus cum ea impetrandi fiducia de qua proxime erat locutus (i) dicendo: *Hæc eſt fiducia quam habemus ad eum* (Chriſtum:) *quia quodcumque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos, & ſcimus quia audit nos, quidquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo &c.* peccatum enim ad mortem vocatur, cujus non agitur pœnitentia, nec remorſus habetur, nec venia qua par eſt humilitate efflagitatur: pro eo autem quis non videt fruſtra orandum, cum impœnitentia & obduratio peccatoris, preces omnes quæ pro ejus converſione effundi poſſunt, quamdiu impœnitens eſſe ſupponitur, irritas reddat. Ita reſpondet S. Auguſtinus lib. 1. de ſermone Domini in monte, cap. 22. eodemque ſenſu S. Pacianus affirmat, (k) *hæc Joannis verba, ad peccata manentia pertinere, non ad eos qui aliquando peccaverint, & cœperint pænitere, antequam quiſquam pro illis roget.*

(i) 1. *Joan.* 5. 14. & 15.
(k) *Epiſtol.* 3. *ad Sympronianum. Inſt.* 1.

¶ Hæc quidem veroſimilior videtur ad hunc locum reſponſio. Nihilominus alias etiam explicationes ejuſdem afferunt Sancti Patres. Ambroſius lib. 1. de pœnit. cap. 10. exiſtimat non excludi a S. Joanne quamcumque pro hujuſmodi peccatore deprecationem; Sed inſinuari dumtaxat quam difficile ſit invenire, qui hac in parte apud Deum intercedendi munus obire valeat. S. Hieronymus lib. 2. conſt. Jovin. putat eo loci non veniæ impoſſibilitatem ſignificari, ſed ſingularem difficultatem: *carnis, inquit, quod ſi pro pro peccatis minoribus deprecemur, impetramus veniam: ſi pro majoribus, difficilis impetratio ſit.* S. Pacianus Epiſt. 3. ad Sympronian.; Sanctus idem Hyeronimus in cap. 14. Jerem. & S. Auguſt. *lib. de correp. & grat; peccatum ad mortem* illud intelligunt, in quo quis abſque pœnitentia ex hac vita decedit, quod utique nunquam amplius dimittitur, cum nulla redemptio ſit apud inferos. *Ego dico*, inquit Auguſtinus, *peccatum ad mortem eſſe, fidem, quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem.* Eodemque modo peccatum hocce intellexerunt Patres Concilii Niceni 11. can. 5. *peccatum ad mortem eſt, quando quidam peccantes incorrepti perſiſtunt.* ¶

Inſtit. 1. atqui ita ſunt hæc teſtimonia intelligenda, quod per ea ſignificetur, aliqua eſſe peccata penitus irremiſſibilia: ergo &c.

Prob. ſubſ. verbis Chriſti: (l) *ideo dico vobis, omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur; & quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.*

(l) *Matth.* 12. 31. & *ſeq.*

Hinc ſi diſputabant:

Pro iis peccatis ideo preces prohibentur, quod irremiſſibilia ſint, quæ nec in hoc ſæculo, nec in futuro dimittenda declarat Chriſtus; atqui hujuſmodi ſunt peccata in Spiritum Sanctum: ergo &c.

Explicatur Textus Matthæi.

Quæritur quid ſit blaſphemia Spiritus, de qua eo loci loquitur Chriſtus? Quæſtio hæc Doctorum perſpicaciſſimo Sancto Auguſtino ita difficilis viſa eſt; ut confeſſus ingenue fuerit, (m) nullam forte in tota Scriptura intricatiorem occurrere; hincque contigit, ut ſæpe de hoc teſtimonio diſputans, ſententiam interdum aut mutaverit, aut correxerit: cum enim lib. 1. de

(m) *Sermon.* 11. *de verb. Dom.*

ſer-

ſermone Domini in monte, cap. 22. dixiſſet, *blaſphemium ſpiritus eſſe, per malitiam & invidium oppugnare fraternam caritatem*: deinceps, lib. 1. retractationum cap. 19. addendum dixit: *Si in hac tum ſcelerata mentis perverſitate homo vitam finiverit*. Itaque ad mentem ejus, per blaſphemiam ſpiritus debet intelligi perſeverantia in nequitia cum deſperatione indulgentiæ Dei, ſive finalis impænitentia, quæ eſt duritia cordis uſque in finem vitæ: juxta quam explicationem facile eſt intelligere, locum hunc nihil facere contra nos.

Eſt & altera aliorum interpretatio, quam multi probabiliorem contendunt, blaſphemiam ſcilicet ſpiritus eſſe, impietatem qua manifeſta opera Spiritus Sancti, hoc eſt divinæ bonitatis & Sanctitatis, Belzebub, Spiritui nimirum immundo attribuuntur: *hoc enim eſt Deum facere diabolum*, inquit S. Athanaſius in hunc locum eaque non ejus ſolum, ſed Hieronymi, Chryſoſtomi, Theophilacti, & aliorum ſententia eſt. Jam ad argumentum.

℟. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & conceſſa majore, diſtingo minorem: paccata in Spiritum S. neque in hoc ſæculo, neque in futuro dimittenda declarat Chriſtus, hoc eſt, *difficilius dimittenda*, concedo: *omnino non condonanda*, nego min. & conſeq.

E. ℟. quando res aliqua ſic difficilis ac inſolens eſt, ut raro contingat; Scripturarum loquendi more, ipſaque hominum conſuetudine, (a) Jer. 13. 23. nuſquam fieri affirmatur: quale iſtud eſt: (a) *ſi mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum*. Idemque longe pluribus exemplis, ſi res poſtularet, oſtendi poſſet. Porro hujuſmodi eſt peccatum in Spiritum Sanctum, quod vix remitti poſſe fatemur, propter pravam animi diſpoſitionem, & deploratum hominis ſtatum, eo majorem gratiæ obicem ponentis, quo atrociori malitia, divinæ bonitatis opera Diabolo auctori attribuit: quale fuit crimen Phariſæorum, qui cum viderent Chriſtum Dæmonia verbo fugantem, & inaudita hactenus prodigia facilitate admirabili operantem: *hic* (b) Matt. 12. 24. *non ejicit Dæmones*, ajebant, (b) *niſi in Beelzebub Principe Dæmoniorum*. Hæc enim conſummata ac deſperata cæcitas erat, non videre quod videbant, Sancti Spiritus opera adſcribere diabolo, & gloriam Dei qua Princeps tenebrarum vincebatur, Diaboli appellare virtutem. De hujuſmodi peccato vere eſt a Chriſto dictum, quod non dimittatur, neque in hoc ſæculo, nec in futuro, hoc eſt, quod rarius ac difficilius dimittatur: in cæteris enim aut errore labimur, aut metu frangimur, aut carnis infirmitate ſuperamur: in iſto autem nulla talis excuſatio locum habet: inde tamen non ſequitur, hoc (c) hom. 24. in Matt. peccatum penitus eſſe irremiſſibile: a facto enim ad poſſe legitima conſecutio eſt. Porro ut obſervat S. Joannes Chryſoſtomus (c) multi eorum qui de Chriſto dixerant: *Dæmonium habet*: ad eum poſtea converſi ſunt, & ab eo quem crucifixerant, veniam impetrarunt.

Inſt. 2. Inſt. 2. atqui peccata quædam in ſcripturis dicuntur abſolute non dimittenda: ergo &c. probant ſubſ. verbis Apoſtoli: *impoſſibile eſt*, in- (d) Hebr. 6. 4. quit (d) *eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, guſtaverunt etiam bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes Filium Dei, & oſtentui habentes*. Hinc ſic eruebant argumentum:

Qui dicit impoſſibile eſſe, lapſos ad pœnitentiam revocari, quædam peccata abſolute non dimittenda affirmat; atqui ore Apoſtoli ita loquitur Spiritus Sanctus: ergo &c.

℟. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & ad argumentum

Reſp. 1. Si quid probet contra Catholicos, pari ratione Montaniſtas & Novatianos urgere: fatebantur enim illi, quædam eſſe peccata remiſſibilia poſt baptiſmum, ut ſuperius obſervavimus; atqui probaret hoc argumentum, omnia penitus irremiſſibilia eſſe; cum nullam fecerit exceptionem Apoſtolus: non minus ergo adverſariis, quam Catholicis ipſis incommodaret.

Reſp. 2. conceſſa majore, diſtinguo min. pronunciat Spiritus S. impoſſibile eſſe lapſos renovari ad pœnitentiam, *per baptiſmum de novo ſuſceptum*, concedo: *Per Sacramentum a baptiſmo diverſum*, ſubdiſtingo: *hoc impoſſibile*, ideſt, *admodum difficile eſſe declarat*, concedo: *impoſſibile abſolute*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Poteſt illud Apoſtoli teſtimonium duobus modis intelligi:

1. De Pœnitentia prima quæ baptiſmum præcedit, ſive de baptiſmo ipſo de quo dictum eſt in ſcriptura: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*.

2. De pœnitentia quæ fit poſt baptiſmum, quam prædiximus ſecundam poſt naufragium tabulam a Patribus appellari.

Si Primo ſenſu accipiatur, nullam habet difficultatem: hoc enim unum ſignificat, quod catholica credit & propugnat Eccleſia, impoſſibile eſſe eos, qui lapſi ſunt poſt baptiſmum, lavacro regenerationis iterum purgari: quia quemadmodum naſci in natura, ſic renaſci in gratia ſemel contingit. Hunc vero textus Apoſtolici ſenſum eſſe legitimum, communis patrum græcorum ac latinorum doctrina eſt, in ipſis Apoſtoli verbis fundata, ut attendenti patebit. Nec aliam afferebant reſponſionem Sancti Doctores a Montaniſtis & Novatianis laceſſiti.

Quod ſi ſecundo ſenſu intelligatur, ſcilicet de pœnitentia poſt baptiſmum, debet ſenſu accommodo vox (*impoſſibile*) accipi: ut rem quidem ſignificet admodum difficilem, non vero quæ abſolute eſſe non poſſit. Nam, ut paulo ante monebam, non eſt ab uſu ſcripturarum abhorrens, ſi quid difficultatem magnam præferat, impoſſibile dicere. Porro plenam gemitibus, veramque pro peccatis poſt baptiſmum admiſſis pœnitentiam, maximam importare difficultatem, ſolus ille negaverit, qui pœnitentiæ conditiones & pondus neſciverit.

Inſtit. 3. arqui ita contendit S. Paulus, impoſſibile eſſe. poſt baptiſmum lapſos ad pœnitentiam revocari; ut nulla abſolute gratia reſtitui poſſe affirmet: ergo &c. Inſt. 3.

Prob. ſubſ. ex aliis ejuſdem verbis (f) *Voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia: Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios*. Unde ſic inferebant argumentum: (f) Hebr. 10. 26. & ſeq.

Ille affirmat poſt Baptiſmum lapſos, nulla penitus poſſe gratia relevari, qui dicit voluntarie peccantibus nullam hoſtiam eſſe relictam; atqui ita beatus Paulus: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & duobus modis ſequens argumentum reſolvo.

1. Diſtinguo majorem. Ille affirmat, poſt baptiſmum lapſos nulla prorſus gratia poſſe reſtitui, qui dicit voluntarie peccantibus nullam hoſtiam eſſe relictam: *Si hoc dicat cum excluſione omnimoda*: concedo: *Si ad excluſionem ſolius hoſtiæ baptiſmalis*, nego maj. diſtinguo pariter minorem. Ita Apoſtolus affirmat; *ad oſtendendum neminem poſſe denuo baptizari*, concedo: *ad ſignificandum, nullam prorſus victimam ſupereſſe*, nego min. & conſ.

E. ℟. Ita hunc locum S. Auguſtinus interpretatur, *in expoſitione inchoata* Epiſtolæ ad Romanos, ubi docet unumquemque dum baptizatur, ſeipſum in ſimilitudinem Dominicæ Paſſionis, Deo hoſtiam vivam offerre: idque præſertim ſignificari, quando Sacerdos Chriſti nomine baptizans, Catechumenum Cruce ſignat. Sicut ergo ſemel Chriſtus paſſus eſt, ſic etiam nobis ſemel hanc hoſtiam licet offerre: eaque communis erat Auguſtini temporibus Apoſtolici textus interpetatio. *Illud ad Hebræos*, inquit, *qui diligenter pertractat, ſic intelligat, ut non de Sacrificio contribulati per pœnitentiam cordis accipiendum ſit, quod dictum eſt*: non adhuc pro peccatis relinquitur Sacrificium: *ſed de Sacrificio, de quo*

tunc loquebatur Apoſtolus, ideſt, holocauſto Dominicæ Paſſionis, quod eo tempore quiſque offert pro peccatis ſuis, quo ejuſdem Paſſionis fide dedicatur, & Chriſtianorum fidelium nomine baptizatus imbuitur; ut hoc ſignificaret Apoſtolus, non poſſe deinceps eum qui peccaverit, iterum baptizando purgari.

2. ℞. Nego majorem. Hæc enim ipſa vox (*voluntarie peccantibus*) innuit aliquam quidem peccantibus hoſtiam eſſe relictam, non tamen iis qui voluntarie peccant, ideſt qui deliberata malitia in peccandi voluntate perſiſtunt. Quod peccatum præcipue Apoſtaſia eſt, per quam fides abnegatur. Huncque Apoſtoli eſſe ſenſum patet, tnm ex verbis antecedentibus: *non deſerentes collectionem noſtram*: tum ex conſequentibus: *poſt acceptam notitiam veritatis*. Loquitur autem Scriptura de hoc peccato, velut de lapſu irreparabili, non quod vere pœnitenti non pateat ad Indulgentiam aditus per ſanguinem Chriſti, ſed quia fidem Dei, verumque ejus cultum ſemel abjecit; cum in Spiritum Sanctum blaſphemaverit, rariſſimo ad pœnitentiam revocatur. Hinc merito Apoſtolus addit, hujus perfidiæ reis non relinqui hoſtiam pro peccato. Cum enim veram hoſtiam, ideſt Chiſti mortem, effecerint ſibi Apoſtaſia ſua ac infidelirate inutilem; quamdiu in hoc excæcationis ſtatu perdurant, quid offerant, quo confugiant, amplius non habent. Unde conſequens eſt, ut de eorum numero ſint, quos manet æternum judicium, & ignis æmulatio, ſine intermiſſione Dei adverſarios conſumptura.

Monitum.

Et hæc quidem præcipua erant Montaniſtarum & Novatianorum Scripturas depravantium argumenta, quibus ſuam inſaniam plebi imperitæ inſtillare adnitebantur. Nam quod ad alia ſpectat teſtimonia Scripturarum ſæpiſſime affirmantium, gratiam peccatoribus denegari, *ſubſanari a Deo impios in interitu ſuo & irrideri*, nedum exaudiantur. (a) illa, inquam, quæ magno numero afferri poſſunt, catholicam doctrinam nec ſpecie quidem oppugnant: aliud enim eſt, peccata juſto Dei judicio non remitti, quod ſacræ litteræ dicunt; aliud, abſolute irremiſſibilia eſſe, quod nullibi dicunt.

(a) *Prover.* 1. 25.

Quia vero Sancti Patres ſic de peccatis aliquibus ſunt locuti, ut prima fronte videantur irremiſſibilia judicaſſe, par eſt, ut quæ afferri ſolent eorum teſtimonia expendamus, eoſque a ſuſpicione violatæ fidei liberemus. Itaque

Inſt. 4. Inſt. 4. in gratiam Montaniſtarum & Novatianorum. Plerique patres affirmant, quædam peccata eſſe irremiſſibilia. Ergo vel dicendum Montaniſtas & Novatianos ab errore immunes eſſe: vel ſi accuſamus illos hæreſis, pari debent Sancti patres judicio condemnari.

℞. Nego antecedens. Qui enim præcipue opponuntur, ſunt Sancti Cyprianus, Pacianus, & Hieronymus; atque res eſt omnibus nota Novatianos & Montaniſtas, a nemine felicius quam ab illis debellatos proſtratoſque fuiſſe: perperam ergo tamquam Hæreticorum patroni laudantur, atque adeo, ſi quid alicubi ſubobſcure locuti comperiuntur, debet, adductis eorumdem clarioribus teſtimoniis, ad ſenſum Catholicum revocari. Quod ut magis pateat.

Inſt. 5. Inſt. 5. *Solus Deus*, inquit S. Cyprianus, (b) *miſereri poteſt: veniam peccatis quæ in illum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille largiri, qui peccata noſtra portavit. Nemo Deo non poteſt eſſe major: nec remittere aut donare indulgentia ſua ſervus poteſt, quod in Dominum graviore delicto commiſſum eſt.* Hinc ſic argumentum conficitur:

(b) *Tra. de Lapſ.*

Ille Novatianorum cauſam ſuo ſuffragio adjuvat, qui dicit ſolum Deum largiri poſſe veniam peccatis in ipſum commiſſis; atqui ita Cyprianus; ergo &c.

℞. admitto auctoritatem. Ad argumentum conceſſa majore, diſtinguo minorem. S. Cyprianus affirmat ſolum Deum poſſe largiri veniam peccatis in ipſum commiſſis; & ita loquitur, ut ſignificet nullam eſſe abſolutionem ab iis acceptam, qui neglecto rigore pœnitentiæ, pacem & reconciliationem indulgentia præcipiti dabant, concedo: ita loquitur, eo quod ſentiat, dimittendi peccata graviſſima poteſtatem, Eccleſiam non habere, nego min. & conſeq.

E. ℞. Mirum eſt, opponi S. Cyprianum, qui in vindicanda contra Novatianos Eccleſiæ poteſtate, omnem quoad vixit operam poſuit, ut ejus ſcriptis certiſſimum eſt; quique coacto Carthagine numeroſo Concilio, hæreſim infauſtam preſcripſit. Itaque ut mens ſancti Doctoris aperiatur, notandum in hoc de lapſis tractatu duos refutari errores contrarios, alter erat *Feliciſſimi* diaconi, volentis lapſos in perſecutione debere abſque ullo ſatisfactionis rigore in gratiam recipi: alter *Novatiani* affirmantis, ne martyrio quidem poſſe crimen nefarium expiari: utroſque ut revincat, 1. contra Novatianos demonſtrat, lapſis patere adhuc ad veniam aditum, unde eos ad pœnitentiam paterna pietate hortatur: 2. oſtendit contra crudelem *Feliciſſimi* indulgentiam, ab Eccleſia ſine magnis pœnitentiæ fletibus remitti peccata non poſſe, ſoliuſque Dei propium eſſe ſic miſereri, ut ſatisfactionis aſperitatem omnino remittat.

Inſt. 6. Atqui revera putavit S. Cyprianus, quorumdam remittendorum peccatorum nullam in Eccleſia eſſe poteſtatem: ergo &c. probatur ſubſ. ex aliis ejuſdem ſancti doctoris verbis ibidem (c) affirmantis, *Noe, & Danielem, & Job oraſſe pro peccatoribus, nec impetraſſe, dicente Domino:* (d) *& ſi tres in medio eorum fuerint, Noe, Job, & Daniel, non liberabunt filios, neque filias, ſed ipſi ſoli ſalvi erunt.* Unde ſic arguitur: *Inſt.* 6.

(c) *tract. de lapſ.*

(d) *Ez.* 14. v. 14. 18.

Ille exiſtimavit, ad quædam dimittenda peccata nullam in Eccleſia eſſe poteſtatem, qui dixit orationes ſanctorum veniam peccatoribus non impetrare; atqui hæc Sancti Cypriani ſententia fuit: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & cum S. Paciano (e) diſtinguo majorem; ille exiſtimavit, ad quædam peccata dimittenda nullam in Eccleſia eſſe poteſtatem, qui dixit orationes ſanctorum veniam peccatoribus non impetrare, *abſolute*, concedo: *Si conditionate* tantum hoc dixerit, in hypotheſi nimirum quod peccatores converti nolint, nego majorem. Similiter diſtinguo minorem. S. Cyprianus dixit orationes ſanctorum veniam peccatoribus non impetrare, *quamdiu renuunt ipſi converti*, concedo; *abſolute*, nego min. & conſeq.

(e) *Epiſt. 3. ad Sympronianum.*

Cyprianus, inquit loco laudato S. Pacianus, *cum lapſos ad pœnitentiam cogeret, qui pœnitere nolebant, dicentes a confeſſoribus ſive martyribus accepiſſe ſe pacem, docuit & oſtendit, quod nec Patriarchæ illi pro non pœnitentibus impetrarint; etenim quis liberare poſſit invitum? quis pro ſuperbis humiliari? quis pro non pœnitentibus impetrare? quod utique cum diceret, ad pœnitentiæ cogebat remedia; nec contra ſe locutus eſt aliquid vir illius gravitatis & meriti; ſed fundendas a peccatoribus preces docuit, & exomologeſim diligendam.* *Inſt.* 7.

Inſt. 7. S. ipſe Pacianus docuit quædam peccata irremiſſibilia eſſe: fruſtra ergo ad ſolvenda patrum teſtimonia ejus auctoritas adhibetur.

Prob. anteced. ex ejus modo citata Epiſtola tertia ad Sympronianum, ubi: *ſcriptum legiſti*, inquit, *cum Dominus dæmonia verbo fugaret, & virtutes multas ſpeciali vigore compleret, dixiſſe Phariſæos*: hic non expellit dæmonia, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.... *hoc eſt ergo quod non dimittitur: reliqua bonis pœnitentibus, Semproniane frater, donentur*: hinc ſic naſcitur argumentum:

Sentit S. Pacianus peccata in Spiritum Sanctum, quale fuit Phariſæorum, irremiſſibilia eſſe: ergo &c.

℞. Nego ant. ad probationem, auctoritatem recipio, & diſtinguo antecedens: ſentit ita S. Pacianus ad mentem Scripturæ, quæ affirmat bla-

Digitized by Google

blaſphemiam ſpiritus non remittendam, concedo: ad mentem Novatianorum, nego ant. & conſeq.

Senſus ſancti doctoris eſt, peccata in Spiritum Sanctum pari facilitate, qua cætera, non remitti, eo quod nullam habeant excuſationem, ut alia minora peccata quæ errore, aut metu, aut carnis infirmitate committuntur: cum e contrario ex obſtinata malitia & voluntaria cæcitate procedant, per quam homo, ut ibidem loquitur, non vult ea videre quæ videt, & Sancti Spiritus opera Diabolo deputat, gloriamque Domini qua Diabolus ſuperatur, ipſius Diaboli virtutem appellat. Nam quod hæc peccata abſolute remitti poſſint, probat in his tribus ad Sympronianum Epiſtolis, & multis argumentis confirmat.

Alterum eſt ejuſdem ſenſus in Sancto Ambroſio teſtimonium, cui eadem aptari debet reſponſio. Libro namque ſecundo de pœnitentia, cap. 4. videtur innuere duo eſſe peccata irremiſſibilia; Phariſæorum ſcilicet qui Diabolo Chriſtum comparabant, & Schiſmaticorum qui unitatem ejus diſcerpunt. Ubi non aliud S. Doctor intendit, quam hæc peccata vulgo non remitti, quia rariſſimum eſt, ut de illis pœnitentia agatur, propter obſtinationis & excæcationis obſtaculum, quod vulgo impietatem hanc ſequitur. Abſolute namque tum a Chriſto, tum ab Eccleſia remitti poſſe docet ibidem his verbis: *& ideo revertimini ad Eccleſiam, ſi qui vos ſeparaſtis impie. Omnibus enim converſis pollicetur*

(a) Rom. 10. 13. *veniam, quia ſcriptum eſt:* (a) omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. *Denique etiam Judæorum populus qui dicebat de Domino Jeſu:* Dæmonium habet: in Beelzebub ejicit dæmonia*: qui etiam crucifixit Dominum Jeſum, Petri prædicatione vocabatur ad baptiſmum, ut ſceleris tanti merita deponeret.*

Similiter explicandus erit textus alter, qui

(b) Cant. 12. in Marc. ex Sancto Hilario objici poteſt: (b) ubi dicit, *omnina dimittenda peccata cujuſcumque generis. blaſphemiam vero in Spiritum Sanctum non remittendam.* Nam hoc etiam peccatum poſſe deleri ac condonari, docet ibidem, affirmans, *ſub ſecreto indulgentiæ Dei repoſitam eſſe veniam, qua omne peccatum ſit remittendum.*

Inſt. 8. (c) Epiſt. 145. Inſt. 8. ex auctoritate Sancti Hieronymi, in Epiſtola ad Marcellam: (c) ubi probat contra Novatianos, ideo negationem Chriſti, vi tormentorum extortam, non eſſe peccatum irremiſſibile, quia non eſt blaſphemia in Spiritum Sanctum. *Manifeſtum eſt*, inquit, *peccatum in Spiritum Sanctum, ideo non poſſe dimitti, quod habeat blaſphemiam; ut cum videas in virtutibus Deum, Beelzebub calumnieris in factis. Doceat igitur* (Novatianus) *aliquem negatorem Beelzebub vocaſſe Chriſtum; & ultro referam gradum, negatorem non poſſe veniam conſequi poſt ruinam. Quia aliud eſt tormentis cedere, & ſe Chriſtianum negare, aliud Chriſtum Diabolum dicere, ſicut tibi ipſa ſcriptura potuit demonſtrare.* Inde ſic petitur argumentum:

Docet S. Hieronymus blaſphemiam in Spiritum Sanctum inexpiabilem eſſe, eo ſenſu quo Novatiani contendebant negationem Chriſti, tormentorum metu exortam eſſe irremiſſibilem; atqui Chiſti abnegationi nullam veniæ ſpem eſſe relictam Novatiani mordicus affirmabant. Eadem ergo Sancti Hieronymi de blaſphemia in Spiritum Sanctum ſententia eſt.

℞. Admitto auctoritatem. Ad probationem diſtinguo majorem ... cet S. Hieronymus blaſphemiam in Spiritum Sanctum inexpiabilem eſſe, eodem ſenſu quo de negatione Chiſti hoc ipſum Novatiani affirmabant: *& illud dici per medium conceſſimus*, concedo, *ex propria mente & aſſertive hoc dixit*, nego maj. & conceſſa min. nego conſ.

E. ℞. ut de hoc perdifficili Sancti Hieronymi teſtimonio verum judicium ſit, attenoendum quis ejus ſcopus in hac Epiſtola fuerit. Nimirum reſpondendum habebat ad quoddam Novatianorum argumentum, cujus enodationem a ſe exquiſierat Marcella, Doctrinæ, natalium-que ſplendore conſpicua fœmina. Argumentum ſic erat: peccatum blaſphemiæ in Spiritum Sanctum, eſt irremiſſibile, ſed idololatria & abnegatio Chriſti, eſt peccatum in Spiritum Sanctum. Ergo irremiſſibilis eſt. Quid ad hoc Sanctus Hieronymus?

1. Negat minorem. Negat, inquam, idololatriam & Chriſti negationem, eſſe blaſphemiam in Spiritum Sanctum: quia alioquin nullum diſcrimen futurum eſſet inter blaſphemiam quæ dicitur in filium hominis, & blaſphemiam in Spiritum Sanctum,

2. Blaſphemiam eorum qui Chriſtum negant, remitti poſſe probat exemplo Sancti Petri cui triplicis negationis peccatum eſt condonatum.

3. Ad argumentum, quomodo in ſcholis ſæpe facimus, reſpondet; ſcilicet, dato quod blaſphemia in Spiritum Sanctum abſolute irremiſſibilis eſſet, inde non ſecuturum idololatriam & Chriſti negationem pariter inexpiabilem eſſe, ut Novatiani volebant. Ita porro breviter reſpondendum putavit; tum quia ſatis hoc erat ad demonſtrandam argumenti a Novatianis propoſiti vanitatem: tum quia plura eloqui per temporis anguſtias non licebat. *Fuerat quidem*, inquit in fine Epiſtolæ, *prolixius diſſerendum, ſed quoniam amicis qui ad noſtrum hoſpitiolum convenerunt, præſentiam noſtram negare non poſſumus, & tibi non ſtatim reſpondere viſum eſt arrogantiæ latam diſputationem brevi ſermone comprehendimus.*

Jam de mente Sancti Doctoris ne quod dubium ſuperſit, peccatum quodlibet etiam graviſſimum abſolute remitti poſſe affirmat expreſſe, tum aliis multis locis, tum apertiſſime libro 1. adverſus Pelagianos capite 10. ubi contendit, *pœnitentiam imitari baptiſmatis gratiam, per ineffabilem clementiam Salvatoris, qui non vult perire quemquam, nec delectatur morte peccatorum, ſed ut convertantur & vivant.*

Inſt. 9. & ultimo. S. Athanaſius verba Matthæi pertractans: *qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro:* docet (d) blaſphemiam in Spiritum S. eſſe inveniabilem: ergo &c. Inſt. 9. (d) Epiſt. 10.

℞. Diſt. ant. Docet ad ſenſum Scripturæ, concedo: ad mentem Novatianorum Scripturam adulrerantium, nego. Quod vere eſt a Scriptura dictum, potuit ab Athanaſio & ab alio quolibet, ſine reprehenſione aut ertoris ſuſpicione ſexcenties repeti, maxime ſi verbis ſcripturæ nihil de ſuo addiderit, nec in peregrinos ſenſus detorſerit. Porro ita ſe res in præſenti habet. Athanaſius enim Scripturæ ſententiam nude ac ſimpliciter refert, nihil addit, nihil minuit. Non ergo alterum a Scriptura ſenſum habere putandus eſt. Immo in hac ipſa Epiſtola blaſphemiam in Spiritum Sanctum abſolute remitti poſſe, non obſcure inſinuat. Nam peccata in Chriſtum, ut hominem perpetrata, cito ac facile remitti poſſe affirmat: igitur e contrario quando dicit blaſphemiam in Spiritum Sanctum, inveniabilem eſſe, ſic debet intelligi, non quod abſolute, ſed quod niſi difficulter remitti non poſſit. Deinde, ibidem Arianorum perfidiam Chriſti divinitatem negantium, dicit eſſe æqualem impietati Phariſæorum in Spiritum Sanctum blaſphemantium; atqui peccatum Arianorum abſolute irremiſſibile S. Athanaſius non putavit, cum eos ad reconciliationem admiſerit: ergo &c.

De hoc argumento & de tota hac controverſia qui plura voluerit, legat Natalem Alexandrum, diſſertatione vigeſima ſecunda in hiſtoriam Eccleſiaſticam ſæculi tertii.

§. QUARTUS.

¶ Q. An alterum ſine altero lethali peccato remitti valeant.

Hanc excitat quæſtionem S. Thomas 3. part. qu. 86. art. 3., eamque negative reſolvit, adeo ut ne poſſibile quidem cenſeat uuum peccatum ſine alio remitti, idque tribus rationibus probat, quarum prima eſt, quod peccatum remittitur,

quatenus offenſa Dei tollitur pee gratiam juſtificantem. Quodcumque autem lethale peccatum gratiæ juſtificanti directe opponitur, eamque excludit: adeoque impoſſibile eſt, quod unum lethale peccatum ſine alio remittatur.

Altera. Peccatum mortale remitti nequit abſque vera pęnitentia, *ad quam*, inquit, *pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum: quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus*. Porro eadem ratio eſt de uno ac de cæteris omnibus lethalibus peccatis: adeoque vera pęnitans eſſe non poteſt, qui de uno peccato pęniteat, & non de alio. *Si enim*, ſubdit S. Doctor, *diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ)ſequeretur, quod de omnibus peccatis pęniteret*.

Tertia. Quoniam perfectioni divinæ miſericordiæ adverſatur, quod unum lethale crimen ſine alio remittat. Dei enim perfecta ſunt opera: nec veniam dimidiatam concedit: *Sed cujus miſeretur, totaliter miſeretur*.

Hoc idem diſerte tradidit S. Auguſtinus, ſive quicunque ſit Author libri *de vera & falſa Pęnit.* Cap. 9. Scribens: *ſunt plures, quos pęnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectantur, non animadvertentes Dominum ſimul mutum, & ſurdum a Dæmonio liberaſſe, per hoc docens nos nunquam niſi de omnibus ſanari . . . . Quædam impietas infidelitatis eſt, ab illo, qui juſtus, & juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam.*

Obiicies 1. Plura ſunt peccata, quæ nullatenus inter ſe connexa ſunt, ut nemo diffitetue; eorum autem, quæ nullam inter ſe connexionem habent, videtur alterum ſine altero poſſe remitti.

Reſ. S. Thomas, qui hoc ſibi tertio loco objeceeat argumentum, quod *peccata, quamvis non ſint connexa quantum ad converſionem ad bonum commutabile, ſunt tamen connexa quantum ad averſionem a bono incommutabili, in qua conveniunt omnia peccata mortalia*. Atque adeo eum averſio a Deo æque ſit in omnibus peccatis lethalibus, hæc auferri nequit, quin omnia remittantur.

Obiie. 2. Peccata quædam debita ſunt, quæ in Oratione Dominica relaxari nobis petimus. Unum autem debitum ſine alio remitti poteſt.

R. Aliud eſt loqui de debito *rei exterioris, puta pecuniæ*: aliud de debito: quod eſt *offenſa*, vel *culpa*. Primum debitum remitti poteſt, ſine alterius remiſſione quoniam ax neutra parte ſive debitoris, ſive creditoris amicitiæ opponitur. Alterum vero quod eſt culpa, aut offenſa, eum amicitiæ repugnet, non eemittitur ſine alio, quod pariter amicitiam diſſolvit. *Ridiculum enim videtur*, inquit S. Thomas, *quod etiam ab homine aliquis veniam peteret de una offenſa, & non de alia.*

Objie. 3. S. Gregorius Magnus *Homil.* 10. *in Ezech.*, alludens ad illud Amos 4., *pluit ſuper unam civitatem, & ſuper alteram non pluit*, ſcribit: *cum aliquis ab aliis ſe vitiis corrigit, atque ab aliis emendari contemnit, una, eademque civitas & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet*. Hinc animadvertit, *quoſdam eſſe, qui alia in ſe vitia reſecant, ſed in aliis graviter perdurant*. Videtur autem inde colligi, juxta Sanctum Doctorem unum peccatum ſine alio ab eodem ſubjecto aufeeri poſſe.

R. Dictum S. Gregorii, ut exponit S. Thomas hie ad primum, *non eſt intelligendum quantum ad eemiſſionem culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu: quia interdum ille, qui plura peccata conſuevit committere, deſerit unum, non tamen aliud: quod quidem fit auxilio divino, quod tamen non pertingit uſque ad remiſſionem culpæ*. Unde, inquit Suarez in hunc art., deſinit quidem in aliquo habitus unius vitii, & non alius, integra manente culpa.

Ex iis liquet idem dicendum non eſſe de remiſſione peccatorum venialium, quorum alia ſine aliis eemitti poſſunt, ac ſæpe remittuntue. Non enim pro his eædem militant rationes, quas pro lethalibus eulpis attulimus.

CAPUT SECUNDUM.

ARTICULUS PRIMUS.

De materia Sacramenti Pęnitentiæ eemota.

QUemadmodum in cæteris, ita & in hoc Sacramento duplex materia diſtinguitur, peoxima nempe, & remota. Remota materia, circa quam ut deſtruendam pœnitentiæ Sacramentum verſatur, ſunt peccata, ut ex ipſo pęnitentiæ vocabulo ſatis liquet. Sed quia inter peccata aliud eſt originale, aliud actuale, quod vel lethale eſt, vel veniale; ideo quænam ex his peopria ſit hujus Satramenti materia inquiri poteſt. Pro quo

Reſ. 1. Originale peccatum non eſt materia Sacramenti pœnitentiæ.

Prob.: quoniam ad delendum originale peccatum aliud a Chriſto Domino inſtitutum eſt Sacramentum, nempe baptiſmus. Igitue ad Sacramenti pœnitentiæ materiam pertinere nequit.

Confir. ex D. Th. 3. p. q. 84. art. 2. ad 3. quia pęnitentia de iis tantum proprie eſt, quod voluntate noſtra commiſimus. Porro *peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundum modum loquendi, quo Apoſt. dicit Rom.* 5. in quo omnes peccaverunt. Subdit tamen apposite S. Doctor, quod *ſi pęnitentia large accipiatur pro quacumque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato Originali*.

Non hoc poſtremo ſenſu pœnitentiam aceepiſſe dicendi ſunt Authoees propoſitionis 19. intee damnatas ab Aleſſandro VIII., nempe: *homo debet agere* tota *vita pęnitentiam pro peccato. Originali*. Quinam hane propoſitionem docuerint, & quo determinato ſenſu eam intellexerint, ſatis exploratum non eſt. Eam diſerte tradidiſſe Janſenium in ſuo Opere *Auguſtinus*, contendit P. *Dominicus Viva* in ſuo *Teat.* in hanc propoſitionem: ſed verba, quæ ex illo profert, id plane non oſtendunt: ſolumque ex ejus ſiſtemate, ac doctrina de concupiſcentia, cæteriſque inordinatis motibus ex peimigenia labe provenientibus, eam quoſdam Janſenii diſcipulos collegiſſe exiſtimari poteſt. Quocumque autem in ſenſu eamdem acceperint, proculdubio a catholicæ fidei ſenſu ac doctrina in ſacra Tridentina Synodo tradita exorbitarunt. Hæc enim Sancta Synodus ſeſſ. v. de peccato Originali ita decrevit. *Siquis per Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati eemitti negat; aut etiam aſſeeit non tolli totum id, quod verum, & proprium peccati rationem habet: ſed illud dicit tantum eadi, aut non imputari; anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil eſt damnationis iis, qui vere conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma in mortem; qui non ſecundum carnem ambulant, ſed veterem eruentes, & novum, qui ſecundum Deum creatus eſt, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti ſunt; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ita ut nil eos ab ingreſſu cœlorum remoretur*. Ex quibus verbis contea damnatæ propoſitionis doctrinam hoc conficitur argumentum.

Pęnitentia agenda eſt pro peccato, quod non plene remiſſum eſt, ſaltem quoad reatum pęnæ temporalis, quæ luenda ſupeeeſt poſt culpæ remiſſionem, & debiti pęnæ æternæ. Atqui originale crimen, quod eſt peccatum naturæ pee baptiſmum ita deletur, ut nihil omnino damnationis remaneat in renatis, qui e ſacro fonte emergunt puri, immaeulati, & ſanguine Chriſti ſuper nivem dealbati, adeo ut vere renati dicantur, quia nova cęleſti nativitate donantur, quaſi modo a Deo geniti infantes, Paradiſo addicti ex hæreditate, quam pee Cheiſti ſanguinem conſequuntur. Igitur aſſeeere, quod pro peccato originali agenda ſit pęnitentia, maximeque *totius vitæ* tempore, erroneum commentum credendum eſt.

Id amplius declaratur ex doctrina Angelici Præceptoris hic q. 68. art. 5., ubi ait: „ Pee

„ ba-

Digitized by Google

,, baptiſmum aliquis incorporatur paſſioni, & ,, morti Chriſti, ſecundum illud Rom. VI. *ſi* ,, *mortui ſumus cum Chriſto, credimus, quia ſi-* ,, *mul etiam vivemus cum eo*. Ex quo patet, quod ,, omni baptizato communicatur Paſſio Chriſti ,, ad remedium, ac ſi ipſe paſſus, & mortuus ,, eſſet. Paſſio autem Chriſti, ſicut dictum eſt, ,, eſt ſufficiens ſatisfactio pro omnibus peccatis ,, omnium hominum. Et ideo ille, qui bapti- ,, zatur, liberatur a reatu totius pœnæ pro pec- ,, catis ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro om- ,, nibus peccatis ſuis ,,. Quibus verbis nedum S. Thomas docet in pueris originale peccatum pleniſſime deleri, ſed etiam in adultis originale ſimul & actuale omnino remitti, ita ut etiam quoad reatum pęnæ penitus innoxii ſint, qui regenerantur, quibus proinde nulla ſupereſt pęna luenda. Ex hoc autem principio, & ex ipſa conditione originali peccati colligit idem S. Doctor *in ſupplem.* q. 2. *art.* 2. dolorem, qui ad pęnitentiam pertinet, non eſſe de peccato originali. Sic enim ſcribit: ,, contritio eſt dolor ,, reſpiciens, & quodamodo comminuens volun- ,, tatis duritiem. Et ideo ſolum de illis pecca- ,, tis poteſt eſſe, quæ ex duritiæ noſtræ volun- ,, tatis in nos proveniunt: & quia peccatum o- ,, riginale noſtra voluntate non eſt inductum, ,, ſed ex vitiatę naturæ origine contractum; ,, ideo de ipſo non poteſt eſſe contritio proprie loquendo, ſed tantum diſplicentia vel dolor ,,: quatenus nempe eſt malum naturæ ex prævaricatione Protoparentis noſtri proveniens, & in nos plures pœnalitates inducens. Sed hæc diſplicentia, vel dolor ad pęnitentiam non pertinet. Ac de hoc quidem ſatis.

R. 2. Peccatum omne actuale quod baptiſmum conſequitur, eſt remota materia pęnitentiæ: mortale quidem materia neceſſaria: veniale vero ſufficiens.

Prob. 1. Pars, 1. quia illa eſt materia remota Sacramenti pęnitentiæ, circa quam ut deſtruendam verſatur materia proxima, contritio ſcilicet, confeſſio, & ſatisfactio: ſed hæc verſatur circa peccata actualia ut deſtruenda ergo &c. Dixi tamen *omne peccatum actuale conſequens baptiſmum*: ſi quidem materia penitentiæ ſunt ea ſola peccata, quæ ſubiici poſſent, vel debent Eccleſiæ clavibus: ea autem ſola peccata ſubiici poſſent Eccleſiæ clavibus, quæ baptiſmum conſequuntur, qui eſt janua, per quam Eccleſiam intramus.

Prob. 2. Pars: Ea peccata ſunt neceſſaria Sacramenti pęnitentiæ materia, quæ clavibus Eccleſiæ neceſſario ſubiicienda ſunt. Atqui peccata mortalia nondum remiſſa neceſſario Eccleſiæ clavibus ſubiici debent: ut declaratum eſt in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. Can. 7. dicente: *ſiquis dixerit in Sacramento pęnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, anathema ſit*. Hinc non ille tantum, qui per ferventem charitatis actum remiſſionem, & veniam peccatorum adeptus eſt, ea Tribunali pęnitentiæ ſubiicere teneretur; ſed etiam, qui ab iiſdem in hoc Tribunali ſolutus eſſet indirrecte, vel quia in præcedenti confeſſione eorundem oblitus fuerit, vel alia juſta de cauſa non declaverit. Quoniam generale Chriſti præceptum nullum mortale crimen excipit a lege confeſſionis. Sed de hoc fuſius infra.

Prob. 3. Pars de venialibus, quod nempe ſufficiens materia pęnitentiæ ſacramenti ſint, ex eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 14. Cap. 5., ubi ait: *Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicuntur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Idemque aſſerendum eſt de peccatis mortalibus jam dimiſſis, ut ex eadem communi fidelium piorum praxi colligitur, quam approbavit ſemper Eccleſia, ac ſpecialiter approbat Benedictus XI. in Decretali *inter cunctas*, ubi ait: *licet de neceſſitate non ſit eadem confiteri peccata; tamen propter erubeſcentiam, quæ magna eſt Pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum reiteretur confeſſio, reputamus ſalubre &c.*

At inquies adverſus poſtremam hanc partem: nemo poteſt bis in idipſum exterius judicari in eodem Tribunali, aut bis a vinculis corporeis ſolvi. Igitur neque iterato abſolvi a peccatorum vinculis in Tribunali pęnitentiæ.

R. Diſparitas eſt: ideo namque nec bis in idipſum judicatur aliquis in exteriori foro, nec bis a corporeis vinculis ſolvitur: quia & ſecundum judicium inutile foret, & ſecunda vinculorum ſolutio nihil auferre poteſt, quod antea ablatum non fuerint. At vero aliud eſt in ſacramentali judicio quoad peccata remiſſa. Poſterius quippe judicium & pœne aliquid auferre, & ampliorem gratiam impertiri poteſt: adeoque inutile, & ſupervacaneum non eſt dicendum.¶

ARTICULUS SECUNDUS,

De materia proxima Sacramenti pęnitentiæ, ſive ex qua ipſum Sacramentum conſtat,

DUo hic præſtanda incumbunt: 1. Doctrina Eccleſiæ proponenda: 2. Scholorum controverſiæ dirimendæ. Ut igitur a priori ordiamur.

Dres pęnitentię actus, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem eſſe quaſi materiam Sacramenti pęnitentiæ, fidei doctrina eſt, ab Eccleſia totidem verbis expreſſa ac definita: *ſunt autem quaſi materia hujus Sacramenti*, ajunt Tridentini patres, (a) *ipſius pęnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio, qui quatenus in pęnitente ad integritatem Sacramenti, & ad plenam & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, pęnitentiæ partes dicuntur .... (b) ſi quis negaverit, ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem, requiri tres actus in pęnitente, quaſi materiam Sacramenti pęnitentiæ, videlicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres pęnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit, duas tantum eſſe pęnitentiæ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ, agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio, vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata: anathema ſit.*

(a) Seſſ. 14. c. 3.
(b) Ibid. can. 4.

Idemque antea fuerat ab Eugenio IV. Pontifice Maximo declaratum his verbis: (c) *quartum Sacramentum eſt pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt, actus pœnitentis, qui in tres diſtinguuntur partes, quarum prima eſt, cordis contritio.... ſecunda oris confeſſio ... tertia ſatisfactio.*

(c) in decreto pro inſtr. Armen.

Eamdem Græcorum, Orientaliumque doctrinam eſſe in poſterum oſtendetur, ubi ſigillatim de contritione, confeſſione, & ſatisfactione agetur.

Nec deſunt hujus veritatis certiſſima argumenta.

In iis enim actibus Sacramenti materia eſt ponenda, qui ad ejus integritatem, & plenam atque perfectam peccatorum remiſſionem ex Chriſti inſtituto requiruntur; atqui tales ſunt, contritio, confeſſio, & ſatisfactio.

Ac 1. Quidem contritionem divina naturalique lege eſſe neceſſariam, vel hinc invicte probatur, quod materia Sacramenti, virtus ipſa pęnitentiæ ſit, quam Chriſtus Sacramenti excellentia ſublimavit; atqui virtus pœnitentiæ, ut prædiximus (d) potiſſimum in contritione conſiſtit: ergo &c.

(d) qu. 1.

2. Confeſſionem ex Chriſti præſcripto requiri, ipſa clavium poteſtas ſignificat, quam Apoſtolis contulit, dicendo: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*: equidem in lege naturæ & lege ſcripta, quando a peccatis abſolvendi miniſterium nemini homini creditum Dei indulgentia fuerat, ſatis erat peccatoribus ad inviſibile Dei tribunal ſe ſiſtere, eidemque conſcientiæ ulcera, intimoſque receſſus confeſſione humili propalare *delictum meum*, inquiebat David, (e) *cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi, dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam*

(e) Pſ. 31. 5. & ſeq.

Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei... item Ezechias Rex: (a) *recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ*. Sed poſtquam judicii auctoritas Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus data eſt, exinde confeſſionem non Deo ſoli, ſed & homini fieri oportuit: ubi enim judicium intervenit, cauſam cognoſci neceſſarium eſt; atqui a ſacerdote cognoſci cauſa peccatoris non poteſt, niſi humilis & ſincera confeſſio præceſſerit: ergo &c.

(a) *Iſai*. 38. 15.

3. De ſatisfactione, quod neceſſaria ſit, perſpicuum eſt: pœnitentia enim non ſolum eſt actus judicialis, per quem homo in Dei gratiam redit, ſed etiam judicium vindicativum juris divini, quod peccato eſt violatum; atqui vindicatio ſine pœna & ſatisfactione eſſe non poteſt. Deinde: quæ pars eſt virtutis pœnitentiæ; eadem pertinere ad Sacramentum putari debet; quia ut eſt ſæpe dictum, virtus ipſa præbet materiam Sacramento; atqui ſatisfactio ad virtutem pœnitentiæ pertinet, ut prædictum eſt, & quæſtione ſexta plenius declarabitur: hinc in Joelis prophetia legitur: (b) *convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, &c.*

(b) *Joel* 2. 12. & *ſeq*.

De his tribus pœnitentiæ partibus præclara ſanctorum Patrum teſtimonia ubique occurrunt: unum in præſenti; aut alterum exſcribemus, inferius plura daturi. *Confiteantur*, inquit S. Cyprianus, (c) *ſinguli, quaſo vos fratres, delictum ſuum: dum adhuc qui deliquit in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt; dum ſatisfactio & remiſſio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata eſt, convertamur ad Dominum mente tota, & pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei miſericordiam deprecemur.*

(c) *tract. de lapſ*.

Et S. Joannes Chryſoſtomus: (d) *perfecta pœnitentia cogit pœnitentem omnia libenter ferre: in corde ejus contritio, in ore confeſſio, in opere toto humilitas: ut quibus modis Deum offendimus, corde, ore, opere, iiſdem reconciliemur Deo: corde quidem per contritionem, ore per confeſſionem, opere per ſatisfactionem.*

(d) *hom. de pœnit*.

Eodemque ſenſu S. Auguſtinus, explicans hæc verba Pſalmi 146. v. 3. qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum: *Sanat*, inquit, *contritos corde, ſanat confitentes, ſanat ſe ipſos punientes*.

Atque hinc perſpicuum eſt, longiſſime a veritate catholica Lutherum exorbitaſſe, quando Lovanienſes Doctores refutans, (e) ſic pronuntiavit: *pœnitentia tradita a Lovanienſium Synagoga, ſcilicet quod ſit contritio, confeſſio, & ſatisfactio, nulla eſt, niſi Judæ proditoris & ſimilium: & ideo ut hæretica eſt damnanda*. Quis non rideat nebulonis audaciſſimi ignorantiam, doctrinam totius Eccleſiæ, uni academiæ velut propriam adſcribentis? Quis vero non ſtupeat, privatum hominem ab Eccleſia profugum, tantam ſibi arrogare auctoritatem; ut dogmata Religione certiſſima audeat hæreſibus accenſere, ſibique uni credi velit contra indefectible perpetuæ traditionis judicium?

(e) *in Scripto cont. Lovanienſ. prop*. 37.

Jam ſi quæratur, utrum tria hæc parem habeant in Sacramento gradum neceſſitatis?

℟. Negative. Quando enim pleraque ad unius ejuſdemque rei perfectionem ita concurrunt; ut primum formaliter, ut loquuntur, ineſſe oporteat, nullaque ratione ſuppleri ejus abſentia poſſit: cætera vero, ſi haberi aliter nequeant, ſolo deſiderio compenſentur: evidens eſt, quod æqualis neceſſitatis non ſint; atqui ita inter ſe comparantur contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Contritio enim, ſive cordis compunctio ſic neceſſaria eſt, ut ſine illa ſtare pœnitentiæ Sacramentum penitus impoſſibile ſit. Nemo enim eſt veniâ dignus, niſi qui vere ad Deum converſus eſt. Porro ſi qui converſionem ſine contritione intelligit, pari facilitate montem intelliget ſine valle. Jam vero confeſſio, ſi quis caſu quolibet linguam habeat impeditam; vel ſignis ac nutibus, vel vitæ bene actæ teſtimonio, vel, ut multis quidem placet, ejuſdem ſaltem præſumptione ſuppletur. Satisfactio denique omitti ex integro poteſt, ejuſque ſufficit formale aut virtuale propoſitum, ſi pœnitens in ipſo mortis articulo abſolutione donetur: ergo &c.

ARTICULUS TERTIUS.

Scholarum diſſidia componuntur.

Atque in his quidem ſcholarum omnium in Eccleſia Catholica, nemine contradicente, conſenſio eſt. Sed qua ratione debeat materiæ nomen in præſenti accipi, an de materia Sacramentum intrinſece componente, quomodo aqua eſſe baptiſmi pars affirmatur; an de materia extrinſeca & objectiva, quæque mera ad Sacramentum diſpoſitio ſit? In hoc nimirum Theologorum, nec ſine æſtu agitata contentio eſt.

§. PRIMUS.

Referuntur opiniones.

1. Quidem Thomiſtæ omnes, & plerique alii cum Angelico præceptore contendunt, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem eſſe materiam proprie dictam ea qua Sacramentum in ſe conſtituitur.

2. In contrarium Scotiſtæ Doctoris ſubtilis veſtigiis inſiſtendo volunt, tres pœnitentis actus neceſſario quidem requiri, ut Sacramentum ex effectu ſit integrum, ſive eſſe materiam circa quam proxime & objective pœnitentia occupatur: negant vero ad integritatem ſubſtantialem pertinere, aut intrinſece Sacramentum ipſum componere. Scotus enim (f) Sacramenti eſſentiam in ſola abſolutione repoſuit: ita ut, quatenus ritus ſenſibilis eſt, pro materia, quatenus vero remiſſionem peccatorum ſignificat, debeat pro forma haberi. Unde intulit, veram hanc & adæquatam Sacramenti eſſe definitionem; *Pœnitentia eſt, abſolutio hominis pœnitentis, facta certis verbis, cum debita intentione prolatis, a Sacerdote juriſdictionem habente, ex inſtitutione divina efficaciter ſignificantibus abſolutionem animæ a peccato.*

(f) *in 4. diſt. 14. q. 4. & diſt. 16. q. 1.*

3. Durandus (g) partim cum Scoto conſentit, partim diſſentit, etſi enim concedat, contritionem & ſatisfactionem partes pœnitentiæ aliquatenus dici poſſe, ſi pars pro eo omni ſumatur, quod pœnitentiam vel antecedit, vel ſequitur: negat tamen eo nomine appellandas, ſi ſtricte & proprie pars eſſe dicatur hoc ſolum per quod ipſum in ſe Sacramentum conſtituitur. Aliter vero de confeſſione decernit, quam vult ad Sacramentum intrinſece pertinere: cenſet itaque abſolutionem eſſe pœnitentiæ formam, totamque ejus materiam in ſola confeſſione conſiſtere; atque adeo contritionem eſſe, præviam ad Sacramentum diſpoſitionem; ſatisfactionem vero fructum ejus & appendicem.

(g) *in 4. diſt. 16.*

Quæritur quid de his opinionibus ſentiendum? Quæ difficultas ut reſolvatur, ſit

§. SECUNDUS.

Oſtenditur Scoti opinionem fidei nihil habere contrarium.

Ut enim cenſura adeo gravi perſtringeretur, probari ex Scriptura aut traditione deberet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, eſſe partes intrinſece & per modum materiæ Sacramentum pœnitentiæ componentes; atqui in tota Scriptura & traditione nec verbum ſuggeritur, unde inferri queat ſententiam hanc fidei dogmatibus comprehendi. Nam ſemper quidem Eccleſia credidit contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem vel in re, vel in voto ad Sacramentum neceſſario, & aliquatenus eſſentialiter pertinere, an vero intrinſece Sacramentum componerent, aut e contrario eidem velut conditiones extrinſece adhærerent? quæſtionem hanc ſubtilem magis quam neceſſariam, inta-

ctam

ctam penitus volnit, & Scholarum diſputationi reliquit. Hinc prudenti conſilio ab Eugenio IV. & Synodo Tridentina declaratum, *contritienem, confeſſionem, & ſatisfactionem eſſe quaſi materiam Sacramenti pœnitentiæ*: ubi vox (*quaſi*) obſervationem meretur.

Deinde: Ubi multorum in eodem dogmate propugnando plena conſenſio eſt, & in ſolis vocibus ac nodis ſcholaſticis controverſia tota verſatur, tum ſane non eſt inter eos tale ponendum diſcrimen; nt alii pro fide, alii dicantur contra pugnare; atqui ſi bene advertimus, Thomiſtarum cum Scotiſtis, & Durandi cum utriſque in dogmate Catholico admittendo plena eſt concordia: in qualibet enim parte contra Lutheranos, velut pro aris ac focis pugnatur, non ſufficere ad veram penitenriam terrores conſcientiæ incuſſos, & fidem qua creditur peccata per Chriſtum eſſe remiſſa; ſed præterea neceſſario requiri contrionem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Quidquid vero inter illos rixarum eſt, illac tandem revocatur, qua ratione ad Sacramentum actus iſti pertineant, intrinſece an extrinſece, objective an ſubjective? quam quæſtionem, fidei ſubſtantiam non attingere, fereque de ſolo nomine eſſe, dudum a viris apprime doctis, nominatim vero ab Andrea Vega Scriptore inter Scotiſtas primi ſubſellii, (a) obſervatum eſt. Iniquum ergo fuerit, propter tam leve diſcrimen, Scotiſtas læſæ fidei accuſare.

(a) *in Concilium Trident.*

Preterea, non poteſt in hæreſis ſuſpicionem adduci opinio, quam a duodecimo ſæculo ad noſtram uſque ætatem, libere & conſentiente Eccleſia, Scriptores fidei Catholicæ addictiſſimi propugnarunt; atqui hujuſmodi eſt opinio aſſerens contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem eſſe tantum partes & conditiones extrinſecas pœnitentiæ. Nam

1. Doctrinam hanc doodecimo ſæculo tenuerunt, *Cobertus Pullus* Cardinalis, (b) & *Stephanus Langthonus* Archiepiſcopus Cantuarienſis; eamque deinceps a *Scoto* nobilitatam manibus pedibuſque amplexi ſunt, *Guillelmo Ocamus*, *Joannes major*, *Jacobus Almainus*, Scotiſtę denique omnes, quibus multi alii adhęſerunt.

(b) *part. 6.c.61.*

2. Nec minor fuit opinandi licentia, poſt emiſſum ſæculo decimoquinto ab Eugenio IV. Pontifice Maximo pro Armenis inſtruendis decretum. Imo Concilii Tridentini temporibus, communem hanc multurum fuiſſe opinionem, fide digni Scriprores affirmat.

3. Narrat Cardinalis Palavicinus in Hiſtor. Concilii Tridentini, (c) Scotiſtis in Synodo conquerentibus, qnod patres definiviſſent, tres pęnitenris actus eſſe quaſi materiam Sacramenti pęnitentiæ, verentibuſque ne hoc canone crederetur ſuæ opinioni allatum aliquid detrimenti, plene a patribus ſatisfactum.

(c) *l. 12. cap. 12.*

4. A temporibus Synodi Tridentinæ, acceptæ a ſnis majoribus opinioni, ubique Scotiſtæ pari ac ante hac libertate, nec minora tenacitate adhæſerunt; eamque etiam num, tum in Scholis domeſticis, tum orbis in Chriſtiani Academiis, Eccleſia non improbante defendunt: ergo &c.

Quod vero de Scotiſtatum ſententia dictum eſt, debere pariter de opinione Durandi intelligi, quod ſcilicet fidei Chriſtianæ integritatem nec leviter lædat, eadem pene argumenta evincunt.

§. TERTIUS.

Oſtenditur Sancti Thomæ doctrinam propius ad veritatem accedere.

Quamquam vero certo teneamus, Doctoris ſubtilis, & ab ejus nomine dictæ celebetrimæ ſcholæ ſententiam, ab omni hæreſis ſuſpicione remotiſſimam eſſe; contendimus tamen jure noſtro, veroſimiliorem Angelici præceptoris eſſe doctrioam, affirmantis actus pęnitentis eſſe propriam & internam Sacramenti materiam; idque probamus,

1. Ex analogia pœnitentiæ cum aliis Sacramentis. Cætera enim duabus partibus intrinſece coaleſcere, quarum altera materiæ, formæ altera locum teneat, axioma eſt in Theologia receptiſſimum. Hinc quod eſt a Sancto Auguſtino de baptiſmo dictum: *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*: omnibus Sacris Symbolis generaliter accommodatur; atqui ſi ſobſtantia Sacramenti pœnitentiæ, in ſola, ut volunr Scotiſtæ, abſolutione conſiſteret, nulla, in hac ſaltem parte, illius eſſet cum cæteris Sacramentis convenientia: nec de illa dici poſſet, quod haberet materiam a forma diverſam. Quod enim ajunt, abſolutionem reſpectu vario materiæ & formæ vices implere: materiæ quidem, quatenus ſenſibilis eſt, formæ vero, prout peccatorum remiſſionem ſignificat, merum effugium eſt, cum non minus debeat eſſe ſenſibilis forma Sacramenti, quam ipſa materia: ergo &c.

2. Ideo e. c. dicimus aquam eſſe internam Baptiſmi materiam, quia Chriſtus elementum aquæ eo dignitatis evexit, nt accedente verbo: *ego te baptizo &c.* Peccatum abſtergeret, & gratiam ſanctificantem ex opere operato conſerret; atqui ad eumdem honoris gradum virtutem pęnitentiæ extulit, ut ſcilicet accedente Sacerdotis abſolutione peccatorum remiſſionem operaretur. Ergo virtus pœnitentiæ, Sacramenti propria & intrinſeca materia eſt. Jam ſic ſubſumo; atqui virtus hæc potiſſimum in contritione & ſatisfaciendi voluntate conſiſtit: deinde vero, quatenus abſolvendi miniſterium ritu judiciario exercetur, ſine confeſſione eſſe non poteſt. Ergo tres illi pœnitentis actus veram conſtituunt Sacramenti materiam.

3. Si qua ratio, actus pęnitentis materiam Sacramenti eſſe non ſinerer, maxime quia eorum eum forma Sacramentali nulla proportio foret; atqui non valet hæc ratio: nam nt conſtat ex dictis libro primo, da Sacramentis in genere, Sacramentum non eſt totum phyſicum, ex partibus natura conjunctis coaleſcens; ſed totum morale, quod ſcilicet ex partibus diſparatis conſurgit, minimeque natura convenientibus. Nam quæſo quid ſimilitudinis aut proportionis naturalis eſt, inter aquam elementarem, & verba: *ego te baptizo &c.* hinc ſic ſubſumo: tam potuit Deus ex actibus pœnitentis & abſolvendi forma Sacramentum hoc conſtituere, quod pęnitentiam dicimus, quam ex ablutione aquæ naturalis & verbis accedentibus Sacrameotum baptiſmatis efformare: non enim major in uno, quam in altero pugnantia eſt: imo actus inter pęnitentis, & ejuſdem a peccato abſolutionem convenientiam quandam eſſe negare non poſſumus; cum in foro ipſo humano abſolutio Rei ex ejus confeſſione & voluntario acceptata ſatisfactione ſequitur. Cum itaque potuerit ex elementis & verbis natura disjunctiſſimis reliqua Sacramenta formare, quanto magis fatendum eſt, ex præparatione pęnitentis & miniſterio Sacerdotis judicantis Sacramentum pęnitentiæ conſtituere potuiſſe?

4. Ejuſdem rei petitur ex decreto Eugenii IV. non contempribile argumentum. De Sacramentis enim generatim ita pronuntiat: *hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia*... Deinde de pęnitentia ſpecialiter: *quartum*, inquit, *Sacramentum eſt pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt actus pęnitentis*. Unde ſic argumentor:

Utroque in loco nomen materiæ ſummus Pontifex, eodem ſenſo accipit, quod nemo, opinor, negabit; atqui quando ait, tribus perfici omnia Sacramenta, loquitur, non de materia circa quam, ſed de materia intrinſece & ſubſtantialiter Sacramentum componente: hoc enim affirmat alludendo ad ſententiam Sancti Auguſtini: (d) *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Pariter itaque quando dicit, pœnitentis actus eſſe quaſi materiam Sacramenti pęnitentiæ, non de materia circa quam, ſed da mate-

(d) *Tract. in 80. Joan.*

materia Sacramentum intrinſece perficiente debet intelligi. Non enim air (*quaſi*) ad inſinuandum his actibus Sacramentum pęnitentiæ interius non componi; ſed ad ſignificandum, non eſſe materiam elemento ſimilem, & extrinſecus ob oculos poſitam: quomodo aqua in baptiſmo, & Chriſma in confirmatione materia eſt.

5. Denique eidem doctrinæ ſavet Conc. Trident. Etſi enim hoc iterom fateamur, quod ſuperiori paragrapho in gratiam Scotiſtarum adſtruebamus, Tridentinos patres gravioribus negotiis occupatos, ſibi non ſumpſiſſe controverſias ſcholarum dirimere, ultro tamen quiſquis attenderit, recognoſcet, magis in Sancti Thomæ, quam in contrariam ſententiam propendiſſe. Nam ſeſſione decimaquarta, capite 3. & canone 4. ſupra citatis affirmant.

1. Actus pęnitentis eſſe partes Sacramenti pœnitentiæ:

2. Ad integritatem Sacramenti pertinere.

3. Eſſe quaſi materiam hujus Sacramenti.

Unda ſic argumentum proſequimur; atqui quæ ad tem aliquam mere objective & extrinſece pertinent, non ſolent dici partes ejus integrantes & materiales: quis enim dixerit, oculi partem eſſe colorem, propterea quod ejus objectum ſit? Intelligit ergo concilium, iis actibus intrinſece & ſubſtantialiter Sacramentum conſtitui.

Deinde. Supponit Concilium, actus pœnitentis vim quandam Sacramentalem habere: ait enim in hoc capite tertio: *Docet præterea Sancta Synodus, Sacramenti pęnitentiæ formam, in qua præcipue vis ipſius ſita eſt, in illis Miniſtri verbis poſitam: ego te abſolvo &c.* ubi enim duo occurrunt, quorum uni aliquod attributum pręcipue convenit, conſequens eſt, ut alteri ſuo quoque modo conveniat, etſi minus principaliter. Ergo Concilium Tridentinum ideo actus pęnitentis Sacramenti materiam nominat, ut ex illis componi intrinſece innuat: adeoque haud immerito dictum, probabiliorem Sancti Thumæ quam Scoti eſſe doctrinam.

§. QUARTUS.

Scotiſtarum argumenta ſolvuntur.

Quod ut evidentius appareat, juvat præcipuas Scotiſtarum difficultates expendere.

Objiciunt. Perfectum pęnitentiæ Sacramentum
[Ol. e ho. a Sacerdote conſertur; nec enim alius præter Epiſcopum aut presbyterum, poteſt hoc ſibi officium arrogare, ut Concilum Tridentinum ad mentem Scripturæ & traditionis definit; (a) atqui ſi pęnitentis actus intrinceſe componerent
(a) Seſſ. 14. cap. 6. & can. 10. Sacramentum pęnitentiæ, jam non ſolus Sacerdos, ſed ipſe etiam pęnitens eſſet hujus Sacramenti miniſter: ergo &c.

℟. Conceſſa maj. nego minorem. Is enim ſolus, verus eſt pęnitentiæ Sacramenti miniſter, cujus eſt verba proſerre, quæ dant materiæ, gratiæ conſerendæ fæcunditatem, & quibus accedentibus ad elementum, fit Sacramentum; atqui licet pęnitens actus exerat, quos dicimus pęnitentiæ eſſe materiam, ad Sacramenti tamen dignitatam actus illi non provehuntur, neque habent gratiæ Sacramentaliter conferendę virtutem, niſi quatenus cum verbis abſolvendi a Sacerdote prolatis junguntur: a quibus ſi diſtrahantur, materia proxima Sacramenti dici non poterunt, quomodo aqua ſine verbo baptiſmi materia, niſi remote, non eſt: ergo &c.

Deinde: idem dicendum de pęnitentia ac de matrimonio; atqui licet materia Sacramenti Matrimonii ſit, mutus contrahentium conſenſus, quod erit alibi demonſtrandum, hoc non impedit, quominus ſolus Sacerdos dicatur hujus Sacramenti miniſter. Ergo a pari etiamſi materia pęnitentiæ in actibus hominis pęnitentis conſiſtat, eſt tamen ſolus Sacerdos ejus conficiendi miniſter.

Inſt. 1. Inſt. 1. prob. min. qui majori ex parte conficit Sacramentum, titulo miniſtri fraudari nequit; atqui in hypotheſi Dhomiſtarum pęnitens in Sacramenti confectione præcipuas & difficiliores partes adimplet, cum ad illum pertineat materiam exhibere: ergo &c.

℟. Diſtinguo majorem. Qui majorem conficit partem Sacramenti, titnlo miniſtri fraudari nequit, ſi de iis Sacramentis ſit ſermo, quorum materia conſiſtit in elemento ſenſibili, concedo: ſi de iis agatur quorum materia ſunt, ipſi actus ſuſcipientis, nego majorem, & conceſſa minore, nego conſeq.

E. ℟. Pęnitentiam inter & reliqua Sacramenta (ſolo dempto Matrimonio) hoc diſcriminis intercedit, quod in cæteris materia, res aliqua ſenſibilis ſit, omnino a ſubjecto diverſa, in pęnitentia vero actus pęnitentis materiæ loco ſint: quo fit ut ab ipſo Sacramenti ſubjecto expendi, præſtarique debeant. Qnocirca non idem de pęnitentia ac de baptiſmo e. c. debet eſſe judicium, neque ex eo quod Sacerdos materiam penitentię non conferat, conſequens eſt, non eſſe Sacramenti miniſtrum. Ille anim ſolus Sacramentum conficit, qui formam materiæ applicat, unde vim omnem ſuam trahit Sacramentum; atqui ſolus Sacerdos formam materiæ applicat, ſolus clavium poteſtatem exercet, earumque virtute abſolvit: ergo &c.

Inſt. 2. Atqui in hypotheſi quod actus pœnitentis ſint propria & intrinſeca Sacramenti materia, non poterit dici ſolus Sacerdos hujus Sacramenti miniſter: ergo &c. Inſt. 2.

Prob. ſubſ. ille ſolus non eſt Sacramenti miniſter, qui non id omne exhibet, cui proprium eſt gratiam ex opere operato conſerre; atqui in Thomiſtarum doctrina, non id omne præbet Sacerdos, cui convenit gravenit ex opere operato conſerre, nam materiam miniſtrare ad enm non pertinet; atqui materia Sacramenti ad gratiam ex opere operato producendam ex Chriſti inſtitutione concurrit: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. & ad ultimum argumentum conceſſa pariter majore, diſtinguo min. materia Sacramenti ex inſtitutione Chriſti ad gratiam ex opere operato producendam concurrit, quatenus cum ſorma conjungitur, & ab illa, ut ita dixerim, fæcundatur, concedo: quatenus in ſe præciſe, & ſeparatim a forma ſpectatur, nego min. & conſeq.

E. ℟. Cum materia Sacramenti non ex ſe præciſe habeat, quod ad gratiam ex opere operato producendam concurrat; ſed quatenus eſt per formam determinata: ille ſolus putari debet verus Sacramenti miniſter, qui formam materiæ admovet. Jam vero quod actus pœnitentis non ex ſe præciſæ & ſeparatim a ſorma, effectus producendi vim habeant, ſed quatenus formæ connectuntur; tum aliorum Sacramentorum exemplum probat, tum expreſſe tradit S. Thomas: *actus humani qui ſunt ex parte peccatoris*, inquit, (b) *materialiter ſe habent in Sacramento* (b) 3. p. q. 86. art. 6. in C.
pœnitentiæ, omne autem Sacramentum producit effectum ſuum, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materię: ex utroque enim eſt unum Sacramentum. Unde ſicut remiſſio culpæ fit in baptiſmo, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materię ſcilicet aqua, principalius tamen virtute formæ, ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam & remiſſio culpæ eſt effectus pęnitentiæ, principalius quidem ex virtute clavium quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formale in hoc Sacramento: ſecundaria autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ, tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claves Eccleſiæ.

Inſt. 3. Cum Sacramentum ſit eſſentialiter res ſenſibus ſubjecta, non poteſt aliquid dici Sacramenti materia, niſi ſenſibile fuerit; atqui contririo non eſt quid ſenſibile, cum tota intus in anima ſit. Ergo is ſaltem actus ad materiam Sacramenti non pertinet. Inſt. 3.

R. Diſtinguo maj. non poteſt aliquid dici Sacramenti materia, niſi ſenſibile ſit, vel mediate, vel immediate, vel in ſe, vel in ſigno quodam ſuo, concedo: immediate & in ſe ipſo, nego majorem. Similiter diſtinguo Minorem.

Con-

Contritio non eſt ſenſibilis, immediate & in ſe ipſa, concedo: mediate, & in aliquo ſuo ſigno, nego min. & conſeq.

E R. Fatemur contritionem immediate & in ſe non eſſe ſenſibilem, quia ut bene in argumento notatum eſt, intime cordi adhæret, & internus animi dolor eſſentialiter eſt. Sed mediate ſenſibilem eſſe contendimus, quatenus per actus exteriores confeſſionis, & ſatisfactionis, aliaque externa doloris ſigna manifeſtatur. *Dicendum*, inquit S. Thomas; (a) *quod contritio ſecundum eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad pœnitentiam exteriorem, in quantum ſcilicet importat propoſitum confitendi & ſatisfaciendi.*

(a) 3. p. q. 90. ar. 2. ad 1.

Inſt. 4. Atqui licet poſſit contritio ſe ipſam exterius ſigno aliquo prodere: non eſt tamen dicenda Sacramenti materia, ergo &c. Prob. ſubſ. idem de pænitentia ac de baptiſmo debet eſſe judicium; atqui licet contritio quædam baptiſmo præmitti debeat ab adultis, non ideo tamen pars ſive materia baptiſmi dicitur eſſe: ergo &c.

Inſt. 4.

R. Nego ſubſ. ad probat. nego maj. & paritatem. Diſparitas ex ipſa Sacramentorum differentia peti debet, ut docet præceptor Angelicus. *Dicendum*, inquit, (b), *quod in illis Sacramentis in quibus confertur excellens gratia, quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius, ſicut in baptiſmo & in confirmatione.... unde ſi qui actus humani ſunt in talibus Sacramentis, non ſunt de eſſentia Sacramentorum, ſed diſpoſitive ſe habent ad Sacramenta: in illis autem Sacramentis quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi actus humani ſunt loco materiæ, ut accidit in pœnitentia & matrimonio.* Ita S. Thomas: cujus reſponſio ſi cuiquam minus arrideat, alteram damus ex ipſa Chriſti inſtitutione petitam. Quando enim dixit Salvator: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei:* abunde ſignificavit, aquam futuram baptiſmi materiam, contritionem vero in adultis, non ſecus ac fidem, in meris Sacramento præmittendis diſpoſitionibus locum habituram: eoque magis, quod ſi contritio Sacramenti regenerationis materia foret, nullibi ſine contritione poſſet verus eſſe baptiſmus; atqui infantes & amentes vere ſine contritione præhabita baptizantur. Ergo mera Sacramenti conditio, non materia dici debet. Numquid vero poſſumus idem de Sacramento pœnitentiæ affirmare, in quo præter actus pœnitentis, quod locum materiæ teneat nihil occurrit?

(b) 3. p. q. 84. art. 2. ad 1.

Inſt. 5. Cum debeant materia & forma Sacramenti ſimul exiſtere, non poteſt dici materia Sacramenti pœnitentiæ, quod formam præcedit, multoque minus poterit hunc ſibi titulum arrogare, quod erit forma poſterius; atqui confeſſio & ſatisfactio non ſimul exiſtunt cum forma: abſolutionem enim præcedit confeſſio, ſatisfactio vulgo ſequitur: ergo &c.

Inſt. 5.

R. 1. Nego majorem propoſitionem univerſaliter intellectam de omni & quolibet Sacramento: nego, inquam, materiam & formam in unoquoque Sacramento ita neceſſario coexiſtere; ut ſi aliqua intercapedine dividantur, verum deſinat eſſe Sacramentum. Hæc enim regula etſi in baptiſmo & cæteris Sacramentis locum habeat, in quibus nihil impedit, quominus materia & forma ſimul exiſtant, in pœnitentia certe non habet, cujus forma debet applicari materiæ juxta modum ſuæ inſtitutionis. Porro ſic inſtituta eſt pœnitentia, ut ad modum judicii debeat exerceri. Quemadmodum itaque in cauſis forenſibus accuſatio & confeſſio Rei, præcedit ſententiam judicis, pœna vero ſive ſatisfactio aliquando anteit, aliquando ſequitur. Ita in pœnitentia debet confeſſio peccatoris præcedere, ſatisfactio vero, prout ſpirituali medico viſum fuerit, vel ante, vel poſt ſententiam fieri. Et quemadmodum accuſatio, ſententia, & impoſitio pœnæ, licet ſimul non exiſtant, forenſis judicii partes revera creduntur, & ſunt: ita nulla cauſa eſt, cur non idem de pœnitentiæ Sacramento dicatur. Quod facile concedet quiſquis attenderit, Sacramentum non eſſe totum phyſicum, ſed morale, cujus partes plerumque non ſimul, ſed continuata, aut etiam intermiſſa ſucceſſione exiſtunt.

R. 2. Tranſeat major, & diſtinguo minorem. Confeſſio & ſatisfactio non ſimul exiſtunt cum forma, *actu & revera*, concedo: *virtualiter*, nego minorem & conſeq. quemadmodum enim intentio finis in moralibus, virtualiter perſeverat, in virtute ſcilicet actus præcedentis; licet qui operatur, de fine in præſenti non cogitet. Ita in pœnitentia, confeſſio quæ præceſſit, virtualiter cum forma ſive abſolutione exiſtit; itemque ſatisfactio licet ſecutura, habet tamen in voto ac propoſito pœnitentis exiſtentiam aliquam virtualem: eoque magis, quod ſine voluntate ſatisfaciendi, vera contritio eſſe non poſſit.

Inſt. 6. Et ultimo. Sacramento gratia confertur; atqui confeſſio & ſatisfactio nullam gratiam afferunt: confeſſio enim eam expectat, ſatisfactio ante habitam præſupponit. Ergo non ſunt partes Sacramenti. Inſt. 6.

R. Diſt. majorem: in Sacramento gratia confertur, quando forma applicatur materiæ, vel Sacramentum ipſum percipitur, concedo: hoc ipſo quod aliqua pars ejus exiſtit, nego majorem. Et conceſſa ad hunc ſenſum minore, nego conſeq. non eſt neceſſe infundi gratiam, quando pars quæcumque Sacramenti exiſtit; ſufficit enim quod conferatur in ipſa formæ ad materiam applicatione, aut in actuali Sacramenti perceptione, velut quando ſumitur Euchariſtia; atque adeo etiam ſi actus confitendi, & Deo ſatisfaciendi, gratiam actu non conferant, quam vel ſupponunt acceptam, vel expectant infundendam; non propterea deſinunt Sacramenti materiam conſtituere.

A P P E N D I X.

De impoſitione manuum utrum Sacramenti pœnitentiæ materia dici poſſit.

Manuum pœnitentibus imponendi ritum eſſe in Eccleſia antiquiſſimum, & omnium ubique gentium ab ipſis Religionis primordiis conſenſione ſervatum conſtat: ejus enim frequentiſſime meminerunt, Tertullianus, S. Cyprianus, conſtitutiones Apoſtolicæ, Optatus Milevitanus, S. Auguſtinus, S. Leo Pontifex Maximus, Concilium Carthaginenſe IV. Toletanum IV. Arauſicanum in Gallia: & alii denique multi Scriptores: unde haud immerito creditur ab ipſis Apoſtolis inſtitutus.

Non inde tamen ſequitur, quod ad materiam Sacramenti pœnitentiæ ſtricte loquendo pertineat. Materiam enim pœnitentiæ proprie dicimus, ad quam accedente verbo ſeu abſolutione Sacerdotis ſit Sacramentum. Porro de impoſitione manuum non poteſt hoc affirmari: ut enim proxime eſt demonſtratum, ex ſolis actibus pœnitentis coaleſcit Sacramenti materia, & ex illa, accedente verbo, conſtituitur Sacramentum. Itaque pro mera cæremonia manuum impoſitio haberi debet, quam etſi fateamur ad Sacramenti eſſentiam non pertinere; nefas tamen fuerit ſine juſta aliqua cauſa prætermittere: ritum enim quem conſtat a majoribus obſervatum & ab Eccleſia ubique retentum, non eſt in privati cujuslibet hominis poteſtate infringere; atqui talis eſt cæremonia manuum impoſitionis ſuper pœnitentes, quando Deo, & Eccleſiæ reconciliantur. Temere ergo ageret miniſter impoſitionem manuum negligendo.

Objectio.

At, multorum, inquies, gravium Scriptorum ſententia fuit, impoſitionem manuum eſſe materiam ſaltem partialem Sacramenti pœnitentiæ. Ita enim ſæculo 12. docuit Guillelmus Altiſſiodorenſis: (c) quem deinceps ſecuti ſunt Guillelmus Pariſienſis, Vincentius Bellovacenſis, Alexander Halenſis, & alii primi ſubſelli Theologi. Ergo &c. Objectio.

(c) in Sum. l. 4.

R. 1.

℞. 1. Tranſeat anteced. & nego conſeq. eſto enim ita auctores memorati putaverint, contrarium tamen S. Thomas, aliique numero & auctoritate majores ſenſerunt, quorum doctrinam Eccleſia approbavit, ut conſtat ex decreto Eugenii IV. & Concilii Tridentini ſupra relatis, ubi dicitur actus pęnitentis eſſe quaſi materiam Sacramenti pęnitentiæ, de manuum vero impoſitione nec minima mentio fit.

℞. 2. Diſtinguo anteced. multorum ſententia fuit, manuum impoſitionem eſſe materiam pœnitentiæ, *acceſſoriam & cæremonialem*, concedo: *neceſſariam*, nego. E. ℞. Cum materia Sacramenti, ut ſæpius obſervavimus, altera ſit *eſſentialis*, altera *acceſſoria & mere cæremonialis*; ubicumque in veterum ſcriptis occurrit nomen materiæ non eſt neceſſarium materiam eſſentialem & Sacramentalem intelligere; aliquando enim de acceſſoria fuiſſe locutos, res ipſa, aut occaſio ſcribendi declarat: porro talis eſt impoſitio manuum, quam ad intrinſecam Sacramenti naturam non pertinere, conſtat ex principiis poſitis: quod ſi ad hunc mitiorem ſenſum prædicti auctores nequeant revocari, ſtandum erit primæ reſponſioni, & dicendum eos in hac parte ſine injuria deſeri, quippe qui certum doctrinæ ſuæ principium, & cauſam neceſſariam non attulerint.

Inſt. Inſt. Certo ſundamento eorum ſententia nitur, qui olim putatunt impoſitionem manuum ad pęnirentiæ Sacramenti eſſentialem materiam pertinere. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Sanctorum Patrum auctoritate.

1. Quidem ſolemne fuit antiquis doctoribus Sacramentum pęnitentiæ haud aliter quam impoſitionem manuum appellare: ſic inter cæteros Sanctus Auguſtinus: *Manus impoſitio*, inquit, (a) *non ſicut baptiſmus repeti non poteſt:* ubi per impoſitionem manus certiſſime pęnitentiæ Sacramentum intelligit.

(a) *lib. 3. de bapt. contr. Donat. c. 22.*

2. Manuum impoſitioni virtutem recenciliandi & a peccatis abſolvendi, Patres adſcribunt: *Pęnitens*, inquit Concilium Carthaginenſe IV. can. 76. *reconcilietur per manus impoſitionem*: cui ſimile eſt illud Sancti Auguſtini: (b) *Quomodo exaudit Deus homicidam deprecantem ſuper capita rorum quibus manus imponitur?* quibus videlicet pęnitentiæ Sacramentum confertur: eaque fuit manuum impoſitio reconciliatoria, quam Hæreticis in gremium Eccleſiæ redeuntibus conferri olim ſolitam fuiſſe, ab impoſitione manuum confirmatoria longe diverſam alibi obſervavimus. (c) Hinc ſic eruitur argumentum:

(b) *lib. 5. de bapt. contr. Donat. c. 22.*

(c) *lib. 3. de confirmat.*

Illi gravi auctoritate movebantur, ut dicerent impoſitionem manuum, eſſentialem eſſe pęnitentiæ Saeramenti materiam, qui acceperant a majoribus, manuum impoſitionem virtutem reconciliandi habere, eaque de cauſa pęnitentiam impoſitionem manuum eſſe dictam; atqui viderur hoc certum ex teſtimoniis Parrum adductis, aliiſque longe pluribus quæ afferri poterant. Ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritates, & conceſſa majore, nego minor, Nam

1. Ideo Sacramentum pęnitentiæ manuum impoſitionem legimus interdum a Patribus appellatum; non quod putarent ritum hunc eſſe Sacramento eſſentialem; ſed propterea quod eſſet pœnitentiæ adminiſtrationi antiqua traditione adjunctus: quamquam enim ab iis rebus vulgo Sacramenta nomen habeant, quæ ſunt ſibi eſſentiales: quomodo quando baptiſmus lavacrum aquę, & Euchariſtia Corpus & Sanguis Domini nominatur: interdum tamen ab aliis non pariter neceſſariis ritibus, aut ab effectibus ac proprietatibus, appellationem trahere nihil obſtat: unde quod a Patribus pęnitentia, manuum impoſitio dicta fuerit: non magis hinc ſequitur, putatam ab illis partem pęnitentiæ eſſentialem, quam ſi quis probare vellet, fidem eſſe partem baptiſmi intrinſecam, eo quod ab antiquis Sacramentum fidei ſive illuminationis dictus fuerit.

2. Non ideo affirmarunt, pęnitentes per manus impoſitionem reconciliari, quod in hoc ritu virtutem quandam propriam peccata remittendi ex opere operato agnoſcerent; ſed quia ſine illo reconciliatio non fiebat; unde propter conjunctionem hujus cæremoniæ cum aliis ex Chriſti inſtitutione neceſſariis, potuit a Sanctis Patribus vero aliquo ſenſu dici, pęnitentes per manuum impoſitionem reconciliari: cujus rei ex aliis Sacramentis exempla afferre ad manum foret, niſi facile intelligeretur.

Nec tamen hinc inſerendum, impoſitionem manus negligi aut prætermitti impune poſſe: quin e contra contendimus magna cautione obſervandam, eorumque culpabilem gravique reprehenſione plectendam fore negligentiam, qui ritum hunc ſine cauſa præterire præſumerent: tum quia antiquitus magno ubique, ut prædiximus, pretio habitus eſt: tum quia ab Apoſtolica traditione, & ab ipſius Chriſti exemplo deſcendere pie creditur: tum quia per illum exprimitur, juriſdictio Sacerdotis erga pęnitentem, & clavium poteſtatis exercitium: tum quia Sacerdos per illum ſignificat ſe pro illo orare, eique bene precari, cui manum imponit: *Quid enim eſt aliud manus impoſitio*, inquit S. Auguſtinus (d), *quam oratio ſuper hominem?* tum quia licet nullibi definitum legamus, ad pęnitentiam eſſentialiter pertinere; nullibi tamen legimus non pertinere: unde cum in adminiſtratione Sacramentorum teneantur ſequi miniſtri quod eſt tutius in praxi, quamquam minus, ut loquimur, ſpeculative probabile: ſi quis cæremoniam hanc voluntario negligeret, nullam excuſationem haberet, maxime cum in Oriente & Occidente ſine controverſia obſervetur: de Latinis nulla difficultas eſt, neque de Græcis & Orientalibus, quiſquis in eorum ritibus tantiſper verſatus fuerit, dubitabit: indeque eſt quod in eorum Euchologiis, forma abſolutionis: *oratio ſuper pęnitentem*: *oratio ſuper confeſſos* dicatur; ut nimirum ſignificetur, ſine manuum impoſitione non fieri.

(d) *lib. 3. contr. Donat. c. 16.*

CAPUT TERTIUM.

De forma Sacramenti pęnitentiæ.

FOrma Sacramenti pęnitentiæ, quomodo in cæteris ſacris ſymbolis, verbum eſt, quo accedente ad elementum, aut ad rem elementi locum tenentem, fit Sacramentum: verbum porro illud eſſe abſolutionem quę a Sacerdote profertur, conſtaos eſt & perpetua doctrina Eccleſiæ in ipſis Chriſti verbis fundata: (e) *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis* &c. voloit enim Salvator, poteſtatem hanc ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus per modum judicii exereeri; adeoque immutabili lege conſtituit, abſolvendi ſententiam gratiæ efficacem futuram, & ad delenda ex opere operato peccata perpetuo valituram.

(e) *Joan. 20. 22. & ſeq.*

Et vero in unoquoque Sacramento ea verba vim habent formæ, quæ materiæ adjunguntur, & proprium ejus effectum expreſſe ſignificant ac producunt; atqui verba abſolutionis actibus pęnitentis, qui Sacramenti quaſi materia ſunt, proxime conjunguntur, propriumque ejus effectum practice denorant, non ſecus ae iſta in baptiſmo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; ergo pto forma Sacramenti haberi debent: quod ſi quis inde impugnare tentaret, quia ſæpe contingit pęnitentem, etiam edita Sacerdotis ſavorabili ſententia non abſolvi, quin & ſtrictius a Deo ligari, nihil proficeret; nec magis Eccleſiæ doctrinam everteret, quam ſi quis aut ſolem lucidum, aut ignem comburendi virtutem habere negaret: quia nec cæcos Sol irradiat, nec ſaxum ignis comburit: hoc enim unum hinc ſequirur, quod Catholica pariter tenet & propugnat Eccleſia, ubi Sacramenti materia deeſt, effectum formæ non exeri: porro ideo multi per judicis ſpiritualis ſententiam non ſolvuntur, quia materiam Sactamento neceſſariam,

actus

actus ſcilicet contritionis, confeſſionis & propoſitum ſaltem ſatisfaciendi non affetunt.

Quibus aotem verbis forma abſolvendi contineatur, tum verba Chriſti modo laudata ſatis ſuperque demonſtrant; tum Concilium Tridentioum antiquæ traditioni inſiſtens ſic explicat: *Docet præterea ſancta ſynodus*, inquit, (a) *Sacramenti pænitentiæ formam, in qua præcipue vis ipſius ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe:* ego te abſolvo &c. *quibus quidem de Eccleſia ſancta more preces quædam laudabiliter adjunguntur, quæ ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſaria ....* & Catechiſmus ejuſdem Concilii juſſu editus: *eſt autem forma*, inquit, (b) Ego te abſolvo: *quam non ſolum ex illis verbis licet colligere*: quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis: *Sed ex eadem Chriſti Domini doctrina ab Apoſtolis traditam accepimus: ac quoniam Sacramenta id ſignificant quod efficiunt, & illa*: ego te abſolvo: *oſtendunt peccatorum remiſſionem hujus Sacramenti adminiſtratione effici; planum eſt hanc eſſe pænitentiæ perfectam formam: ſunt enim peccata tamquam vincula, quibus conſtrictæ animæ tenentur, & ex quibus pænitentiæ Sacramento laxantur ... adduntur præterea quamplures preces, non quidem ad formam neceſſaria: ſed ut ea removeantur, quæ Sacramenti vim & efficientiam, illius culpa cui adminiſtratur, impedire poſſent.*

(a) *ſeſſ. 14. c. 3.*

(b) *p. 2. de Sac. pæn. n. 15. & ſeq.*

Itaque in his ſolis verbis, aut æquivalentibus eſſentialis pœnitentiæ forma ponenda: æquivalentibus, inquam, ut enim libro 1. de Sacramentis in genere, & alibi ſæpe monuimus, iterumque data occaſione monebimus, non ex numero ſyllabarum, ſed ex verborum ſenſu, formarum Sacramentalium, & nominatim formæ abſolutionis veritas ac ſignificatio æſtimanda; quo fit, ut eadem abſolute forma futura ſit, ubi idem ſenſus, etiam mutatis exterioribus verborum menſuris ac ſonis, manebit: unde ſi quis diceret: *Ego condono tibi*, vel: *ego remitto tibi peccata tua*: ad formæ eſſentiam nihil deeſſet: qua de re ſi cui dubium inſit, attendat ad Græcorum conſuetudinem, quos conſtat verum habere, Romanæ Eccleſiæ judicio, pœnitentiæ Sacramentum, & tamen abſolvendi formulam a noſtra diverſam ſervare.

Ritus Græcorum.

Quod ut unicuique ad oculum pateat, afferre juvat, quas collegit *Goarius*, (c) eorum abſolvendi formas, magni deinceps argumenti vim habituras, quando quæſtione 8. ex profeſſo expendetur, quibus verbis debeat abſolutio exprimi, indicativis, deprecativis, aut imperantibus.

(c) *in Rituali Græcorum edit. par. p. 673. & ſeqq.*

Sic porro ſunt Græcorum preces.

Oratio ſuper pœnitentem.

„ Deus Salvator noſter, qui per Nathan Pro-
„ phetam, Davidi de propriis peccatis pœniten-
„ tiam agenti conceſſiſti indulgentiam, & ite-
„ rum Manaſſe orationem in pœnitentia exau-
„ diſti: ipſe & ſervum tuum N. de iis quæ
„ perpetravit peccatis pœnitentiam agentem,
„ ſolita tibi humanitate ſuſcipe: ne reſpicias
„ ad ea quæ egit, tu qui injuſtitias dimittis,
„ & præteris iniquitates: tu enim dixiſti Do-
„ mine: nolo mortem peccatoris, ſed ut con-
„ vertatur & vivat; &, ut ſeptuages ſepties
„ remitterentur peccata, quoniam ſicut incom-
„ prehenſa eſt magnitudo tua; ita & miſericor-
„ dia: ſi enim iniquitates obſervaveris, quis
„ ſuſtinebit? quia tu es pœnitentium Deus, &
„ tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, &
„ Sancto Spiritui, nunc & ſemper, & in ſæ-
„ cula ſæculorum, amen.

Alia oratio.

„ Domina Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, pa-
„ ſtor & agnus qui tollis peccatum mundi, &
„ qui duobus debitoribus mutuo datum dimiſi-
„ ſti, & peccatrici delictorum ejus indulgen-
„ tiam largitus es: ipſe Domine relaxa, remit-
„ te, condona peccata, iniquitates, delicta,
„ ſponte & non libere, ſcienter, vel ignoran-
„ ter, ex tranſgreſſione, vel inobedientia, a
„ ſervis tuis commiſſa: & ſi ut homines carnis
„ infirmitate circumdati, & mondi incolæ,
„ a diabolo, ſive in verbo, ſive in opere, ſive
„ ex ſcientia, aut ignorantia decepti ſunt, aut
„ Sacerdotis verbum ſpreverunt, aut ejuſdem
„ maledictioni ſubjecti ſunt, aut in propriam
„ ſuam execrationem inciderunt, vel jurejuran-
„ do ſe adſtrinxerunt, ipſe ut bonus & malorum
„ immemor Dominus verbo abſolvi conſentias, re-
„ laxato eorum anathemate vel jusjurando, ſe-
„ cundum magnam miſericordiam tuam: ita
„ fiat benigne Domine: exaudi nos clementiam
„ tuam pro famulis tuis deprecantes, & ut mi-
„ ſericors valde, cunctis eorum peccatis ne at-
„ tendas: ab æterna damnatione illos libera:
„ tu enim dixiſti Domine: *Quæcunque ligaveri-*
„ *tis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: &*
„ *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta*
„ *& in cælo.* Quia tu ſolus es abſque peccato,
„ & tibi gloriam referimus Patri, & Filio, &
„ Sancto Spiritui: nunc & ſemper, & in ſæcula
„ ſæculorum, amen.

Super Confeſſos.

„ Domine Deus noſter qui Petro & Meretri-
„ ci per lacrymas peccatorum remiſſionem lar-
„ gitus es, & Publicanum propria fatentem
„ ſcelera juſtum redidiſti: confeſſionem ſervi
„ tui N. ſuſcipe, & ſi in aliquo facinora ſpon-
„ taneo vel involuntario, verbo, opere, vel
„ cogitatione deliquit; ut bonus & miſericors
„ Deus remitte, quia tu condonandi peccata
„ poteſtate polles: & tibi gloriam referimus,
„ cum principii experte tuo Patre, & cum bo-
„ no & vivifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in
„ ſæcula ſæculorum, amen.

Altera oratio.

„ Deus qui propter nos homo effectus eſt &
„ totius mundi peccata tollit: ipſe ſuaviſſima
„ ſua begnitate cuncta hæc ſuſcipiat, quæ co-
„ ram indignitate mea enarraſti, frater, con-
„ donans tibi omnia, & in præſenti ſæculo pa-
„ riter ac in futuro: & indemnatum coram
„ tribunali ſuo, te aſtare concedat, qui vult
„ omnes homines ſalvari, & omnium ſalutem
„ moderatur: qui eſt benedictus in ſæcula ſæ-
„ culorum.

Oratio condonatoria ſuper confeſſos.
Dominum precemur.

„ Deus qui per Nathan Peophetæ David pro-
„ pria peccata confeſſo, & Petro negationem
„ lugenti, Meretrici quoque ad immaculatos
„ pedes tuos lacrymanti, & Publicano, & Pro-
„ digo pepercisti: qui dixiſti: (d) *Confitemini*
„ *alterutrum*; & (e) *Si confiteamur peccata no-*
„ *ſtra, fidelis eſt & juſtus, ut omnia nobis di-*
„ *mittat, & ab omni peccato nos mundet:* ipſe
„ Salvator noſter & Dominus Jeſus Chriſtus re-
„ mittat tibi omnia quæ nunc coram tenuita-
„ te mea confeſſus es, & quorum memoriam
„ non tenes, in præſenti & in futuro: & inde-
„ mnatum coram ſe adſtare te jubeat, qui eſt
„ benedictus in ſæcula. Amen,

(d) *Jac. 5. 16.*

(e) *1. Joan. 1. 9.*

Altera oratio Chryſoſtomi, Dominum precemur.

„ Dominator Domine Jeſu Chriſte Deus no-
„ ſter, qui per Prophetam Nathan Deiparenti
„ Davidi peccata quæ perpetraverat pepercisti,
„ & ipſi dixiſti: (f) *Dominus quoque abſtulit*
„ *peccatum tuum*: eo quod dixiſſet: (g) *peccavi*
„ *Domino*: qui Petro negationem amare flenti
„ & confeſſo condonaſti, ejuſque lacrymas ac-
„ ceptas habuiſti, qui & Meretricem fervide
lu-

(f) *2. Reg. 12. 13.*

(g) *ibid.*

„ lugentem, pedeſque tuos immaculatos rigan-
„ tem, & capillis eos tergentem ſuſcepiſti, ei-
(a) Luc. 7. 48. „ que dixiſti: (a) *Mulier remittuntur tibi pecca-*
„ *ta tua:* qui & Manaſſen in Babylone pœni-
„ tentem, & in æreo animali tibi confitentem
„ rurſum in Regem in Sion conſtituiſti, qui
„ & prodigum cum meretricibus omnem ſuam
„ ſubſtantiam dilapidantem, & more porcorum
„ deinceps ſiliquis paſtum, ad te reverſum be-
„ nigne amplexus es, & mactato vitulo ſagina-
„ to, annuloque in manum ejus immiſſo exoſ-
„ culatus es: qui Publicani pœnitentiam & hu-
„ militatem, præ ſuperbo Phariſæo laudaſti, ju-
„ ſtificatumque declaraſti: qui & in cruce la-
(b) Jac. 5. 16. „ tronis pœnitentiam ſuſcepiſti: qui dixiſti: (b)
„ *Confitemini alterutrum peccata veſtra:* Sicut
„ vocaſti, ita fidelis & juſtus ex iſtis, ut dimit-
„ tas nobis omnia, & ab omni inquinamento
„ carnis & ſpiritus nos emundes: tu optime &
„ valde miſericors Domine, cuncta quæ filius
„ meus ſpiritualis N. contrito corde coram te
„ tenuitati meæ confeſſus eſt, in præſenti & in
„ futuro ſæculo condona: & indemnatum co-
„ ram te adſtare concede: qui es benedictus in
„ ſæcula. Amen.

Oratio in hominem peccata confeſſum a Patre Spirituali recitanda. Dominum precemur.

„ Domine Deus ſalutis ſervorum tuorum mi-
„ ſecors & longanimis, qui ſuper peccatis &
„ malitiis noſtris pœnitentiam agis: qui per
„ Ezechiel Prophetam dixiſti: *Quia non volun-*
„ *tate volo mortem peccatoris: tantum ut conver-*
(c) Ezec. 18. v. 23. & 32. „ *tatur a viis ſuis & vivat:* (c) Ipſe humane &
„ malorum tolerator Domine Dominator, exo-
„ rare nunc quoque ſuper ſervum tuum N. &
„ modum pœnitentiæ, peccatorumque veniam
„ illi concede; condonans illi per me indignum
„ famulum tuum, omne delictum ſpontaneum
„ pariter ac involuntarium: tu enim dixiſti
„ Domina divinis & Sanctis diſcipulis tuis &
„ Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum*
„ *remiſeritis peccata remittuntur eis: & quorum*
„ *retinueritis retenta ſunt; &: quæcumque liga-*
„ *veritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo:*
„ *& quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſo-*
„ *luta & in cælo:* ipſe igitur Domine, remitte
„ ſervo tuo N. per me indignum & abjectum
„ propria quæ commiſit delicta; & reconcilia-
„ re, & Sanctæ Eccleſiæ tuæ illum aggre-
„ ga &c.

Altera oratio compendioſa. Dominum precemur.

„ Dominus noſter Jeſus Chriſtus & Deus, qui
„ hoc mandatum ligandi atque ſolvendi pecca-
„ ta hominum, divinis & ſacris ſuis diſcipulis
„ & Apoſtolis tradit: ipſe de excelſo prætereat
„ omnia peccata & omnes iniquitates tuas; ego
„ vero indignus ejus ſervus, ab ipſis idem fa-
„ ciendi occaſiones & cauſas nactus: abſolvo te
„ ab omni excommunicatione, in quantum poſ-
„ ſum, & valeo, & tu indiges, inſuper ego ab-
„ ſolvo te ab omnibus peccatis tuis, quæcumque
„ coram Deo, & mea indignitate confeſſus es:
„ in nomine Patris &c.

Alia confeſſionis oratio.

„ Deus juſtus qui propter nos carnem aſſum-
„ pſit; & univerſi orbis peccatum tollit: ipſe
„ ſuaviſſima ſua benignitate, volens, expectans
„ & diſpenſans omnibus ſalutem, hæc quo-
„ que frater, delicta tua deleat, quæcumque
„ meæ indignitati revelaſti; ego vero condo-
„ no tibi omnia peccata tua, in nomine Pa-
„ tris &c.

Altera item oratio.

„ Fili mi ſpiritualis, abjectus ſum & humilis
„ peccator: ejus propterea qui apud me confi-
„ tetur, non valeo remittere ſuper terram pec-
„ cata, ſed Deus eſt, qui illa condonat: pro-
„ pter illam autem divinitus prolatam, poſt
„ Chriſti reſurrectionem auditam, & Apoſtolis
„ dicentem vocem: *Quorum dimiſeritis peccata*
„ &c. propter illam, inquam, & nos confiſi
„ dicimus, quæcumque tenuiſſimæ meæ homi-
„ litati enarraſti, & quæcumque ex ignorantia
„ vel oblivione (qualecumque ſit,) exprimere
„ non valuiſti, condonet tibi Deus, in præſen-
„ ti ſæculo & in futuro.

Altera oratio.

„ Deus qui Davidi propria peccata confitenti
„ per Nathan pepercit, qui Petrum negationem
„ lugentem, & Meretricem ad pedes flentem,
„ & Publicanum, & prodigum ſuſcepit: ipſe
„ Deus per me peccatorem in præſenti & in
„ futuro ſæculo tibi parcat: & indemnatum te
„ tremendo ſuo tribunali ſiſtere faciat.
Sequitur

QUÆSTIO QUARTA.

De Contritione.

Dicendum modo de ſingulis ſpeciatim materiæ partibus, in quibus primum ac præcipuum, nemine diſſitente, contritio locum habet: quod ut perſpicue fiat,

1. Quid & quotuplex ſit contritio, inquiremus.

2. Contritio afferenda ad Sacramentum, an neceſſario debeat eſſe perfecta?

3. Utrum contritio imperfecta, ſive atiritio, ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concepta, ſit bona & utilis?

4. Utrum ita utilis & bona ſit, ut ad juſtificationem in Sacramento obtinendam abſque ullo Dei amore ſufficiat?

CAPUT PRIMUM.

Quid & quotuplex ſit contritio.

Quæritur 1. Contritionis nomine quid ſignificetur?

℟. Hanc vocem a rebus corporeis ad ſpiritualem effectum ſignificandum, uſu Theologorum & Eccleſiæ approbatione eſſe translatam: quemadmodum enim corpus conteri dicitur, quod in minutas partes, agentis potentioris virtute, diſrumpitur: ſic dicitur anima conteri, quando fracta peccati duritie, ad amorem divinæ juſtitiæ flectitur & emolleſcit.

¶ *Frangi*, inquit S. Thomas q. 1. Supplem. art. 1., *dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur: Sed comminui, vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in ſe ſolidum erat. Et quia ad dimiſſionem peccati requiritur, quod affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quandam continuitatem, & ſolidatatem in ſenſu ſuo habebat; ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per ſimilitudinem.* ¶

Appellari etiam ſolet præcellens ille virtutis actus, *Compunctio cordis, ſciſſio cordis*, ducta a corporalibus medicamentis metaphora: nam ſicut ulcus ferro pungitur, ut latens virus emittat, aut caro putrida reſecatur, ut in ejus locum nova ſubeat: ita cor doloris acumine pungitur, ut foras peccatum pellat: ſcinditur pariter, ut mala vetuſtate depulſa in vita novam transformetur.

Nec deeſt harum vocum in ſacris litteris fundamentum, legitur enim Exodi 7. 13. *Induratum eſt cor Pharaonis....* Ezechielis 11. 19. *dabo eis cor novum, & ſpiritum novum tribuam in viſceribus eorum; & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent & judicia mea cuſtodiant .....* Joelis 1. 13. *ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & convertimini ad Dominum Deum veſtrum ....* Pſal. 4. 5. *quæ dicitis in cordibus veſtris,*

ſtis, in cubilibus veſtris compungimini... Pſal. 50. 19. *cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*, &c.

Q. 2. Quid ſit contritio?

Q. 2. (a) *ſeſſ.* 14. *c.* 4.

℞. A Concilio Tridentino ſic definiri: (a) *Contritio eſt, animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.*

Explicatur definitio.

1. Dicitur, *animi dolor*, ideſt, intus animum angens ac crucians, virtus enim pœnitentiæ, adeoque contritio ipſa, intra mentem tota conſiſtit, ut alibi dictum eſt; unde licet dolor eſfuſus exterius, quatenus affectum ſequitur & Imperium voluntatis, bonus ſit ac laudabilis; non tamen ad veram contritionem neceſſario requiritur; imo aliquando contingit, eo acerbiorem intus in corde eſſe dolorem, quo minus extra in lacrymas & alia ſigna mœroris erumpit: quo ſenſu a poeta dictum: *curæ leves loquuntur, ingentes ſtupent.*

2. Dicitur, *deteſtatio:* nam ut quæſtione prima contra Lutheranos probatum eſt, pœnitentia ſive contritio non ſolum eſt nova vita, ſeu reſipiſcentia, ſed etiam vitæ veteris odium cum ſtudio ſatisfaciendi conjunctum eſſentialiter importat.

3. Dicitur, *deteſtatio de peccato commiſſo:* quæ propoſitio indefinita, cum in materia neceſſaria ſit, univerſali æquivalet; atque adeo debet pœnitentis afflictio, ad omne peccatum extendi, quo Deus lethaliter eſt offenſus; alioquin non tam pœnitentia, quam deriſio foret, ſi quis adulterium è. c. quia Deo totius juſtitię fonti contrarium deteſtari ſe affirmaret, interim vero in furti, non minus ſummæ huic æquitati contrarii voluntate perſiſteret: hinc duo hæc peccatoribus indiſtincte Spiritus Sanctus injungit, ut a peccatis convertantur, & ab omnibus convertantur. *Si impius*, inquit, (b) *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam: vita vivet, & non morietur*... (c) *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas: projicite a vobis omnes prævaricationes veſtras in quibus prævaricati eſtis: & facite vobis cor novum & ſpiritum novum.* Quid quod ut vere ſolideque S. Thomas docet, (d) *non poteſt peccator pro uno peccato ſatisfacere, aliis retentis*, ſive non ſatisfaciendo pro aliis, quanto ergo minus poterit dolere de uno, niſi ſimul omnia deteſtetur? præterea, ſine aliquo ſaltem initiali caritatis actu contritio vera eſſe non poteſt, quod ſperamus quantocyus argumentis convincentiſſimis demonſtrandum; atqui caritas, ſive Dei ſuper omnia dilectio, non magis poteſt cum affectu alicujus mortalis peccati conſiſtere, quam poſſunt de uno & eodem objecto, eodemque modo ſumpto amor & odium ſimul eſſe. Ergo &c.

(b) *Ezec.* 18. 21.
(c) *ibid. v.* 30. *& ſeq.*
(d) *in ſupp. pl. q.* 14. *ar.* 1.

4. Dicitur: *Cum propoſito de cætero non peccandi*; nam ad veram pœnitentiam pertinet, non ſolum præteritas culpas, ut abolendas, reſpicere, ſed & proſpicere futuras ac præcavere: hinc S. Gregorius Magnus (e) & alii paſſim Sancti Doctores, *Pœnitentia*, inquiunt, *eſt, mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*, quæ duo niſi procuret diligenter implere, veræ pœnitentiæ nomen tenere non poterit; imo nec dolere de præteritis convincetur, qui futura non præcavebit: hæc enim duo ità cohærentia ſunt, conjunctaque officia, ut qui unum ſpreverit, alterum contemnere ſit neceſſe: id quod Apoſtolus verbis clariſſimis exprimit, quando dicit: (f) *Deponite vos veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ; & induite novum hominem qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* (1)

(e) *hom.* 34. *in Evang.*
(f) *Epheſ.* 4. 22. *& ſeq.*

Q. 3. Quodnam ſit objectum contritionis?

Q. 3.

℞. Eſſe peccata propria pęnitentis, & præterita, quamquam enim aliena, ipſaque culpa originalis quam quiſque contrahit natura, non voluntate, debeant propter ſuam fœditatem ſummopere diſplicere: de eorum tamen numero non ſunt, de quibus contritio ſtricte ac proprie loquendo haberi poſſit: nam in iis tantum peccatis proprie dicta contritio exercetur, quę pœnitet commiſiſſe, & neceſſarium eſt præcavere in poſterum: quod in peccatis alienis & culpa originali locum non habet.

Q. 4. Utrum pœnæ peccatis debitæ, ut ex illis ſecutæ ad objectum contritionis pertineant?

Q. 4.

℞. Negative, vel enim ad hanc vitam pertinent, vel futuræ reſervantur: ſi primum, non pęnitentiæ, ſed patientiæ materia ſunt; eaſque nedum refugere ac deprecari pœnitens debeat, tenetur ultro amplecti, ut irato Deo ſatisfaciat: ſi ſecundum, ideſt, ſi pęnarum vitæ ſequentis ratio habeatur, merito equidem delet homo quod eas incurrerit: ſed contritio proprie dicta iſta non eſt, niſi quatenus dolor eſt de peccatis, propter quæ æternæ damnationis reus eſt factus.

Q. 5. Utrum abſolute neceſſarium ſit, pro numero peccatorum, actus contritionis multiplicare.

Q. 5.

℞. Negative: quamquam enim foret perfectius tot actus contritionis, quot fuerint peccata perpetrata elicere; ſufficit tamen abſolute, ut omnibus & ſingulis diſcuſſis, collectis, quoad poteſt fieri, & in memoriam revocatis unus doloris actus ad omnia & ſingula referatur ac terminetur: *Maxime hortandi & monendi ſunt fideles*, inquit Catechiſmus Concilii Tridentini, (g) *ut ad ſingula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere ſtudeat; ita enim Ezechias contritionem deſcribit, cum ait*: (Iſai. 38. 15.) recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meæ: *Etenim recogitare omnes annos, eſt ſigillatim peccata excutere, ut ea ex animo doleamus; ſed apud Ezechielem quoque ſcriptum legimus*: (h) Si impius egerit pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, vita vivet; *atque in hanc ſententiam S. Auguſtinus inquit*, (i) conſideret peccator qualitatem criminis, in loco, in tempore, in veritate, in perſona.

(g) *part.* 2. *cat. de Sacr. pœnit.* §. 30. *& ſeq.*
(h) *Ezec.* 18. 21.
(i) *lib. de vera & falſa pœn. c.* 14.

Neque tamen hac in re deſperent fideles de ſumma Dei bonitate & clementia, ille enim cum noſtræ ſalutis cupidiſſimus ſit; nullam moram ad tribuendam nobis veniam interponit, ſed peccatorem paterna caritate complectitur, ſimul atque ille ſe collegerit, & univerſa peccata ſua deteſtatus, quę deinde alio tempore, ſi facultas erit, ſingula in memoriam reducere, ac deteſtari in animo habeat, ad Dominum ſe convertit, ita enim nos per Prophetam jubet ſperare, cum ait: (k) Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.

(k) *Ezec.* 33. 12.

Q. 6. Quantus & quam vehemens debeat eſſe actus contritionis?

Q. 6.

℞. Summum, ſive omnium Maximum eſſe debere, non in ſenſu quidem, ſed in corde; non intenſive, ſed appretiative.

1. Quod ſummus eſſe debeat, inde probatur quod habeat in amore Dei originem, eoque velut fundamento nitatur; atqui Deum jubemur ſuper omnia, & toto corde diligere; ita ut nullum penitus objectum ſit, cujus amor cum amore Dei æquari conferrire poſſit; ergo a pari debemus peccata dolore omnium maximo dete-

(1) Aliam plane de natura contritionis ideam informavit animo Lutherus, ut conſtat ex articulis confixis a Leone X. in ſua contra eumdem conſtitutione. Docuit nempe Lutherus 1. contritionem nihil aliud eſſe, quam terrorem quemdam conceptum ex conſideratione tum peccati, tum ſuppliciorum, quæ divina lex peccatoribus comminatur. Docuit 2. neceſſarium non eſſe in homine pœnitente odium veteris vitæ: ſed ſatis eſſe novæ vitæ propoſitum. Docuit 3. contritione, quantacunque ea ſit, nunquam Deo reconciliari pœnitentes, cum id ſoli fidei conveniat. Demum docuit Gehennæ timorem, nedum ad juſtificationem minime prodeſſe, ſed hominem facere hypocritam, magiſque peccatorem. De his, deque Lutheranorum quoad has ſententias diſſentionibus, legendus eſt Bellarminus lib. 2. Cap. 1. &c.

ſtari; ita ut nullus, ſaltem appretiative, major valeat excogitari: ſicut enim Deus inter omnia diligenda ſummum eſt bonum: unde *modus eum diligendi*, ait S. Bernardus, (a) *eſt diligere ſine modo*: ſic e contrario peccatum inter omnia quæ odiſſe homo debet, ſummum eſt malum. Hinc eadem ſcriptura quæ præcipit, ut Deum toto corde diligamus, pariter imperat, de Deo offenſo ex toto corde eſſe dolendum: *Convertimini ad me*, inquit Deus, (b) *in toto corde veſtro*, &c.

(a) *lib. de diligendo Deo.*

(b) *Joel. 2. 12.*

2. Dolorem de peccatis in corde equidem ſummum eſſe debere, at non in ſenſu, præter rationem paulo ante adductam, (*) ſic declaratur: ſummum illum dolorem eſſe non oportet, ſine quo poteſt vera abſolute eſſe contritio; atqui ſine ullo dolore ſenſuum poteſt vera ſtare contritio: dolor enim, qualem vera pęnitentia exigit animi, eſt imperatus a voluntate & elicitus; atqui dolore ſenſuum affici, ex quo peccavit Adamus, & caro contra ſpiritum rebellavit ab hominis voluntate non ita pendet, ut quando & quoties voluerit, in lacrymas effundatur, aliquando enim contingit, ut quantum vis velimus & adnitamur, nec lacrymula ex oculis effluat: aliquando e contrario, ita vehementi doloris ſenſu afficimur, ut inviti penitus & nolentes, in fletus ubertim ac lacrymas effluamus; ergo ſine ullo dolore ſenſuum poteſt vera ſtare contritio; imo tam poteſt contingere, ut animus acerbiſſima doleat ſiccis oculis, quam ut torrentes lacrymarum ab oculis, abſque vera cordis contritione erumpant.

(*) *in Reſp. ad q. 2.*

Lacrymæ tamen, inquit catechiſmus Concilii Tridentini, (c) *Summopere optandæ & commendandæ ſunt: præclara eſt enim ea de re Sancti Auguſtini ſententia*: (ſerm. 41. de Sanctis) *non ſunt in te Chriſtianæ caritatis viſcera; ſi luges corpus quo receſſit animu, animum vero a quo receſſit Deus non luges; atque huc ſpectant illa Salvatoris verba: væ tibi Corozain*, (d) *væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factę eſſent virtutes quę factæ ſunt in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent, tametſi ad eum rem comprobandam ſatis eſſe debent clariſſima Ninivitarum, Davidis, peccatricis, Apoſtolorum principis exempla, qui omnes plurimis lacrymis Dei miſericordiam implorantes, peccatorum veniam impetrarunt.*

(c) *par. 2. cit. de Sacr. pœnit. n. 29.*

(d) *Matt. 11. 21.*

3. Quod ſufficiat dolor appretiative ſummus, nec requiratur ut talis ſit intenſive, magnam difficultatem non habet: dolorem enim appretiativa ſummum appellamus, quo magis de Deo offenſo, quam de alio quovis malo affligimur: adeoque nihil eſt quod perpeti magis non eligamus, quam Deum novis offenſis exacerbare, dolorem intenſive ſummum dicimus, qui ſupremum attigit gradum, qui nimirum ſic eſt acerbus & vehemens, ut nullus alius cum eo æquari poſſit. Jam ſic ſubſumo.

Atqui non eſt abſolute neceſſarium, ut veræ contritionis actus ad ſummum doloris gradum pertingat, intenſio enim actus voluntatis ſequitur ex vehementia & impetu objecti moventis; atqui objectum ſenſibile in præſenti corruptæ naturæ ſtatu, vividius plerumque objecto ſpirituali voluntatem commovet ac percellit: ſicut ergo amor bonorum ſenſibilium poteſt eſſe intenſior affectu ſpiritualium, ita dolor qui ex malis ſenſibilibus percipitur, intenſior eſſe poteſt, quam qui naſcitur ex ſpiritualibus: cujuſmodi procul dubio ſunt peccata, unde ſæpe contingit homines quantumvis juſtos, filiorum obitu, amicorum infortuniis, aliiſque id genus humanæ vitæ caſibus magis conturbari, & vehementiori doloris ſenſu affici, quam de offenſa Dei: qua in re putandum non eſt aliquam pęnitentium eſſe culpam, aut de cordis duritia accuſari poſſe: ut enim modo dicebam, homo quamdiu mortalem hanc vitam degit, vehementius bonis & malis ſenſibilibus tangitur; etiamſi nec illa Deo appretiative plus diligat, nec iſta magis quam mala ſpiritualia oderit: licet itaque maxime deceat, optandumque ſit, dolorem de peccatis acerrimum ac vehementiſſimum eſſe; vera tamen & efficax ſine hoc gradu perfectionis contritio eſſe poteſt.

Q. 7. Utrum contritio poſſit eſſe nimia? Q. 7.

℟. Quatenus dolor animi eſt, nimiam eſſe non poſſe, quia pro menſura habet, tum Dei amorem, qui modum nullum agnoſcit, nulloque termino circumſcribitur: tum difformitatem peccati, quod cum Deo infinite contrarium ſit, non poteſt nimium diſplicere.

Quatenus vero in externum doloris ſenſum effunditur, dubium non eſt quin nimia eſſe poſſit, & exceſſu aliquo vitiari: velut ſi quis ita lacrymis indulgeret, ut jacturam oculorum faceret, aut ſi jejunii & macerationis obtentu omne ſibi alimentum ſubtraheret.

Q. 8. Quibus conditionibus vera contritio contineatur? Q. 8.

℟. Quatuor præcipuas a Theologis recenſeri.

1. Debet eſſe interior: ut enim prædiximus contritio eſt animi dolor; itaque neque ex fronte, neque ex oculis, neque ex vultu, nec denique ab externo ſermone: (hæc enim ſæpiſſime mentiuntur:) ſed ex interno cordis affectu, & animæ afflictione, debet vero contritio æſtimari.

2. Debet eſſe ſupernaturalis, ideſt motu fidei & impulſu Spiritus Sancti, non motivo naturali excitata; & ſane cum contritio ad juſtificationem per Sacramentum obtinendam diſpoſitio ſit, ipſaque juſtitia ſit qualitas ſupernaturalis, conſequens eſt, ejuſdem ordinis contritionem eſſe debere: unde ſi quem peccata ſua motivo tantum naturali torquerent, puta propter pudorem aut infamiam, aut pœnam temporalem inde ſecutam: vera illa contritio dici non poſſet: niſi pro vero penitente volumus habere Antiochum, qui uti ſcriptura refert, (e) *Divina admonitus plaga, & per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus, cum nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet*, dolebat de culpa præterita, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem quam patiebatur. (1)

(e) *2. Machab. 9. 11. & ſeq.*

3. De-

(1) Valde obiter de hac conditione diſſeris N. A. Quare pauca quædam adjicere præſtat ad ampliorem ejuſdem notitiam. Duo ad contritionem, ſive dolorem, qui de peccatis concipitur, præter alia, concurrunt, principium nempe, ac motivum. Utrumque naturale eſt, ſi a natura ſola objecti naturalis conſideratione proveniat: ſupernaturale vero, ſi tum principium ſit a gratia intus operante, tum motivum quidpiam ſit, quod a fide proponatur, vel per fidem apprehendatur. Doles e. g. quis de peccato commiſſo vel propter infamiam, vel propter ægritudinem inde conſecutam, dolor iſte naturalis penitus eſt tum ex parte principii, tum ex parte motivi: utrumque enim intra naturæ limites continetur. Si vero doles ſe per peccatum Deum offendiſſe, quem diligere potius debuerat, & ad hunc dolorem moveatur vel ex ipſa cognitione bonitatis divinæ vel ex apprehenſione æternæ pœnæ, quam promeritus eſt, aut cœleſtis gloriæ quam amiſit, ſupernaturale eſt & principium, & motivum. Extiterunt itaque quidam Theologi, qui docuerunt, ſatis eſſe ad valorem Sacramenti attritionem naturalem tum ex parte principio, tum ex parte motivi, modo honeſta foret, atque ſufficere crediderant peccatorem de admiſſo peccato dolere ob morbum e. g. ob infamiam, ob egeſtatem, & his ſimilia. Alii tamen addiderunt neceſſe eſſe, ut peccator hujuſmodi mala reſpiceret, prout immiſſa a Deo, tanquam criminum ultore.

Hæc ſententia proſcripta fuit ab Innocentio XI. in ſuo Decreto, & eſt inter damnatas N. 57. his verbis expreſſa: ***Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.*** Quam merito hæc propoſitio fulgurita fuerit, pluribus oſtendi poſſet tum Scripturarum, tum Conciliorum, & Patrum, tum etiam rationum momentis. Sed cæteris eius prætermiſſis, conſtat primo contritionem, ſive dolorem debere eſſe ſupernaturalem ex parte principii ex decreto Concilii Tridentini Seſſ. 6. Can. 3. ita definiente: ***Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus Sancti operatione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.*** Hinc propoſitioni damnatæ hæreſeos notam affixit Conventus Cleri Gallicani 1700. utpote repugnanti fidei dogmati, & apertæ Eccleſiæ definitioni. Hinc etiam conſtat contritionem ſive dolorem debere pariter eſſe ſupernaturalem ex parte motivi. Actiones namque humanæ a motivis præſertim ſpeciem deſumunt: adeoque ſi contritio ſupernaturalis eſſe debeat, debet pariter ſupernaturale eſſe ipſius motivum.

Oppo-

3. Debet eſſe ſumma: *Dolor enim in contritio-*
(a) ſuppl. q. 3. art. 1. in c. *ne*, inquit S. Thomas (a) *excedit omnes alios dolores, quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus diſplicet, finis autem ultimus ſuper omnia placet, cum omnia proptee ipſum deſiderentur; & ideo peccatum quod a fine ultimo avertit ſuper omnia diſplicere debet*.

4. Debet eſſe univerſalis, ideſt ad omnia ut prædictum eſt mortalia peccata extendi: nemo enim ſimul eſſe poteſt vere pœnitens, & Dei inimicus; atqui quiſquis peccati alicujus mortalis affectum habet dominantem, quantumlibet de aliis doleat, hoc ipſo Dei inimicus eſſe convincitur: pœnitens ergo eſſe non poteſt; atque adeo falſa ejus contritio eſt.

¶ Q. 9. An ſufficiat ad effectum Sacramenti contritio exiſtimata;

Reſp. Nonnulli Theologi, quos indigitat. P. Suarez *De Pœnitentia*, ſenſerant ad obtinendum effectum hujus Sacramenti ſatis eſſe contritionem exiſtimatam, quamquam in ſe vera non foret. Verum hæc opinio a cæteris communiter rejicitur: & merito quidem. Nam p. ea ſacris litteris exploratiſſimum eſt nullum peccatorem criminum ſuorum veniam a Deo conſequi, niſi ea vere deteſtetur, niſi ob impietate ſua reapſe recedat, & ad Deum ex toto convertatur. Nihil autem horum præſtat apparens, & fucata contritio, quæ plane voluntatem non immutat, aut ab affectu inordinato creaturæ ad creatorem convertit.

Ulterius: Si ad veniam obtinendam prodeſſet exiſtimata contritio, id haberet, vel ex Sacramenti virtute, vel ex bona penitentis fide, vel ex laudabili ejus affectu: vel demum ex aliqua de re hac promiſſione Dei. Sed nullo ex his capitibus ad veniam obtinendam prodeſt. Et primo quidem *non virtute Sacramenti penitentiæ*: nam Sacramentum virtutem ſuam non effundit, niſi apponatur legitima materia, ac diſpoſitiones neceſſario requiſitæ: quæ ſane non apponuntur ab eo, qui non veram, ſed apparentem duntaxat contritionem habet. Sed neque *ex bona penitentis fide*: quæ quidem excuſare poteſt a peccato, non autem illud ſupplere, quod eſt rei eſſentiale, aut omnino requiſitum. Hinc vero ſequitur, neque *ex laudabili penitentis affectu* eam ad veniam prodeſſe. Nam, ut ut concedamus contritionem illam fucatum eſſe *laudabilem affectum*, ad juſtificationem certe conſequendam valere non poteſt: neque enim ad hunc effectum ſatis eſt quicumque bonus, aut laudabilis actus. Demum neque *ex aliqua de hac re promiſſione Dei*, quæ nullibi proſtat: quin potius Deus ipſe aperte declaravit, ſe non rerum ſuperficiem aut hominum æſtimationem reſpicere, ſed fundum, & veritatem. Sic enim dixiſſe legimus c. 16. Regum 1. *non juxta intuitum hominum ego judico: homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor*.

Objicies: S. S. Patres, ac præſertim Auguſtinus aliquando hortantur eos, quibus videtur, non poſſe Deum, ut par eſt, diligere, aut de perpetratis ſceleribus pro merito dolere, ut id præſtare ſaltem deſiderent, adduntque benigniſſimum Deum ejuſmodi deſiderium pro re ipſa ſuſcepturum. Igitur juxta eos neceſſe non eſt, ut contritio vera, ac realis ſit, ſed ſatis eſt, ut deſideretur, aut talis eſſe exiſtimetur.

Reſp. Rectiſſime id aſſeruerunt S. S. Patres, quos plane de efficaci deſiderio locutos fuiſſe putandum eſt. Fieri namque non poteſt, ut qui vere, & efficaciter Deum diligere, aut de præteritis peccatis dolere deſiderant, jam reipſa quadantenus Deum non amant, ac de peccatis vere non doleant; tametſi non adeo vividus intenſuſque ſit hujuſmodi dolor. At vero numquam S. S. Patres dixere ſufficere quodcumque deſiderium etiam inefficax, ſeu quamcumque velleitatem aut Deum amandi, aut de peccatis dolendi: quia videlicet tenue hujuſmodi deſiderium, aut velleitas a reipſa ſejungi ſolet. Multoque minus illi aſſeruerunt ad veniam peccatorum obtinendam ſatis eſſe, quod falſo ſibi quiſpiam perſuadent debitum de illis dolorem concepiſſe.

Q. 10. An contritio, quæ Sacramenti pœnitentiæ pars eſt, debeat eſſe formalis, aut virtualis ſufficiat?

R. Formalis eſſe debet, nec ſufficit ſola virtualis in charitate contenta.

Prob. 1. ex Concilio Tridentino, qui anathemate perculit eos qui dixerint, contritionem inter cæteros pœnitentiæ actus non requiri ad Sacramentum Pœnitentiæ. Porro ſi contritio virtualis ſufficeret in actu charitatis contenta; dici optime poſſet contritionem ad pœnitentiæ Sacramentum non requiri: cum actus charitatis ab actu contritionis omnino diſtinguatur. Igitur &c.

2. Incredibile plane videtur Sacrum Concilium tam improprie loqui potuiſſe, ut neceſſariam eſſe contritionem aſſereret, ſi per actum charitatis ſuppleri poſſet: quæ nonniſi valde improprie contritio poſſet appellari, cum ab ea plurimum differat, ejuſque officia diverſa ſint.

3. Nomen ipſum, ac idea Sacramenti Pœnitentiæ ſatis indicare videntur ad ipſum requiri formalem actum doloris. Dicitur enim, & eſt Sacramentum *pœnitentiæ*, quod pœnitentiæ virtutem includat, eamque ad Sacramenti rationem elevet. Nihil porro eſſet, cur ita appellaretur, ſi ad ipſum ſolus ſufficeret charitatis actus.

4. Dum agitur de impetranda venia pro offenſa alicui irrogata, ipſum naturæ jus docet, atque præſcribit, offenſorem minime contentum eſſe debere ſola amoris exhibitione, ſed preterea neceſſarium eſſe ut habeat, oſtendatque formalem de illata offenſa dolorem, ſive diſplicentiam. Quidni igitur idem cum Deo agendum erit in Sacramento Pœnitentiæ?

5. Demum. Accuſatio de peccatis, quæ fit in hoc Sacramento, refertur, & ordinatur ad obtinendam abſolutionem. Debet ergo eſſe *doloroſa*; ſeu cum dolore, ac pœnitentia conjuncta: aliter enim mere hiſtorica foret: neque Sacerdos, qui in hoc tribunali ſedet tanquam judex, abſolutionem impertiri poſſet, quin recti judicii limites tranſiliret.

Objicies. 1. Sacræ litteræ juſtificandi vim charitati frequenter attribuunt, docentque illos, qui diligunt Deum, ex Deo eſſe, & Dei filios, adeoque Regni cæleſtis hæredes. Charitas igitur contritionis, aut pœnitentiæ defectum ſupplere valet, ac reipſa ſupplet.

2. Si quiſquam intenſa divinæ bonitatis conſideratione abreptus in actum perfectæ cha-

Oppones tamen. Nemo dubitat veram, ac ſufficientem fuiſſe ad veniam obtinendam pœnitentiam Ninivitarum. Hi porro videntur inducti naturali quodam motivo, nempe proxima urbis ſubverſione, quam minabatur Propheta.

℞. Urbis ſubverſionem & ruinam fuiſſe quidem Ninivitis occaſionem agendi pœnitentiam, non autem proprie dictum motivum pœnitendi. Dicendum quippe eſt, quod dum Jonas morte, ac ruina Civitatis Ninivitarum animos percellebat, Deus ab ipſis abſtulit cor lapideum, ut verum, ac ſupernaturalem dolorem de commiſſis peccatis conciperent: id, quod etiam pluribus aliis peccatoribus non infrequenter contingit, qui vel divinæ juſtitiæ flagellis abſterriti, vel morbo, vel infamia, aut alia calamitate temporali commoti, ad Deum confugiunt, ſpiritum pœnitentiæ concipiunt, ac divina operante gratia dolent de ſuis peccatis ex motivo aliquo ſupernaturali.

Quoniam vero a P. P. Diana, & Viva, aliiſque in numero eorum, qui damnatam propoſitionem docuerunt, recenſetur Eximius Melchior Cano, lubet hic animadvertere injuria plane præſtantiſſimum virum tanquam authorem, vel fautorem ejuſdem traduci, ut ego alio in Opere fuſe oſtendi, & præter alia, conſtat ex hac ſatis diſerta ejus ſententia, quæ habetur in *Relect. de Pœnit. Altera quoque*, inquit ille, *attritio eſt, ex qua cum Sacramento non juſtificatur, V. g. quæ ex timore infamiæ proficiſcitur, vel cujuſque mali temporalis: ut qui deteſtatur peccatum, & proponit confiteri, ne ejiciatur ab Eccleſia, vel ne mulctetur pecunia &c. ſive enim diſcutiat conſcientiam ſuam, & imperfectionem doloris &c., homo ſic attritus non fit etiam virtute Sacramenti contritus, ideſt non accipit gratiam. Sic enim hoc loco intelligi volumus ex attrito fieri contritum, ideſt gratiam, & juſtificationem conſequi virtute Sacramenti, perinde ac ſi vere fuiſſet contritus.*

ritatis, Deo aſpirante, prorumperet, qoin ipſi peccatorum ſuorum memoria recurreret, ſtatimqne e vita decederet, is profecto ſalutem æternam conſequeretur. Igitur.

R. hujuſmodi objectiones, ut nemo non videt, contritionem aut penitentiam reſpiciunt, nedum ut pars Sacramenti eſt, ſed etiam ut abſolute etiam extra Sacramentum conſideratur. Ad priorem itaque dico, primo, ſi ex en, quod Sacræ litteræ juſtificandi vim charitati adſcribant, recte inſerretur eam poſſe penitentiæ, ſeu formalis contritionis ſupplere defectum; colligi inde jure poſſet, idem ſemper poſſe præſtare; neque enim ſcriptura in locis indicatis charitatis ad juſtificandum efficaciam ad caſum penitentiæ inculpate ommiſſæ ulln modo coarctat. Ulterius, Sacra Scriptura modo charitati, modo fidei, modo ſpei, modo penitentiæ, & aliquando etiam aliis virtutibus juſtificationem attribuit, non ut doceat ſingulas illas ab aliis disjunctas ad juſtificandum ſufficere; ſed ut ſignificet eas omnes ad juſtificationem ſuo modo concurrere, ac neceſſarias eſſe: alioquin dici poſſet & fidem ſolam, aut ſpem abſque charitate juſtificandi vi pollere: quod nemo catholicorum aſſeruerit.

Ad 2. Eadem difficultas eſt in hoc caſu, ac in alio ſimili, de eo ſcilicet, qui perfectæ charitatis actum eliceret, mortemque obiret, priuſquam defectu miniſtri annunciantis aut Trinitatem agnoſcere, aut fidem in Jeſum Chriſtum comparare ſi poſſet. Quid enim hocce in caſo dicendum foret? Reſpondebis id nunquam futurum: quia cum Trinitatis cognitio, & fides in Chriſtum Jeſum ſint neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, ad divinam Providentiam pertinet non permittere, ut is antea decedat e vira, quam Trinitatem agnoſcere, & fidem in Jeſum Chriſtum habere queat, juxta illud Theologorum azioma, *facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*. Idem igitur dicendum erit in objecto caſu.

Q. 11. An contritio juncta eſſe debeat cum certo, & expreſſo propoſito deinceps non peccandi.

R. affirmative adverſus Majorem, Almaynum, vegam, alioſque plures Recentiores, qui implicitum, & virtuale, ut vocant, emendandæ vitę propoſitum, ſatis eſſe ad contritionem etiam in Sacramento contendunt. Probatur autem

1. Concilium Tridentinum contritiooem definiens tradit, eam eſſe, *animi dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo cum propoſito* &c. Ergo judicat, neceſſarium eſſe certum & expreſſum propoſitum novæ aut melioris vitæ. Nam ſi implicitum, ac virtuale propoſitum ſufficere crediđiſſet, cum hoc ſit ipſe dolor, ac deteſtatio juxta adverſarios, fruſtra propoſiti conditionem adjeciſſet: qnod dicendum non eſt.

2. Contritio eſſe non poteſt abſque vera converſiune cordis ad Deum; nec vera converſio ad Deum intelligi poteſt abſque ſincera voluntate ei placendi, neque ſincera voluntas placendi Deo ſubſiſtere valet abſque melioris vitæ propoſito. Ergo &c.

3. Non minus deteſtatin peccati in propoſito melioris vitæ virtualiter, & implicite continetur, quam in deteſtatione peccati propoſitum ipſum virtualiter contineatur: atqui hoc neutiquam obſtante ad contritionem non ſufficit propoſitum hujuſmodi, ſed neceſſarius eſt formalis dolor, & deteſtatio, ut vel ipſi adverſarii conſentiunt ergo &c.

4. Fieri minime poterit, ut cum quis peccata prateritæ deteſtatur, agendæ impoſterum vitæ conſideratio menti non reccurrat: atque adeo de ea deliberare debet, ſeu meliorem vitam ſibi proponere, ac preſtituere.

Q. 11. Quare 11. Quę ſit contritionis &c. ¶

℞. Omnium celeberrimam eſſa in perfectam, & imperfectam.

Q. 12. Q. 12. Quid ſir contritio perfecta, qoid imperfecta?

(a) Seſſ. 14. c. 4. ℞. Ex Concilii Tridentini doctrina, (a) perfectam eſſe, dolorem de peccato commiſſo, ex amore Dei ſuper omnia conceptum, & caritate perfectum, cum propoſito non peccandi in poſterum, & voto ſuſcipiendi pœnitentiæ Sacramentum.

Imperfectam vero eſſe dolorem, ac deteſtationem peccati commiſſi, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pænarum metn communiter conceptam, peccandique voluntatem excludentem, cum ſpe veniæ obtinendæ.

Q. 13. Utrum propriis nominibus, perfecta & imperfecta contritio diſtinguantur? Q. 13.

℞. Affirmative, perfecta namque genericum retinet nomen, quod eſt in Eccleſia antiquiſſimum, & ab ipſis ſcripturis acceptum: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, inquit Propheta, (b) *cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies* . . . & alibi: (c) *qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*, idemqne ab Iſaia uſurpatum nomen, in hoc celebri vaticinio, (Iſ. 61. 1.) quod in ſe eſſe adimpletum Chriſtus attonitæ ſynagogæ ſignificavit; (d) *Spiritus Domini ſuper me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde*. (b) Pſal. 50. 19. (c) Pſal. 146. 3. (d) Luc. 4. 17. & ſeq.

Imperfecta vero, *attritio* vulgo dicitur, quæ vox anno circiter 1230. in ſcholis audiri, & probari a Theologis cępit: hanc enim primi omnium eo tempore uſurparunt, *Alexander Halenſis*, *Albertus Magnus*, & *Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus*, quod eo certius affirmamus, quod in ſcriptoribus antiquioribus non legatur, licet de pœnitentiæ Sacramento plerique diligentiſſime ſcripſerint.

Q. 14. Voces contritionis & attritionis qui differant? Q. 14.

℞. Ex Latini ſermonis proprietate, perfecta & imperfecta ejuſdem rei ſignificatione differre: quemadmodum enim dicitur corpus *conteri*, cujus partes ira attenuantur, ut redigantur in pulverem; *atteri* vero, quando non æquata partium omnium ſectio ac comminntio eſt: ita *contritio* in præſenti, perfectam peccatorum deteſtationem, *attritio*, imperfectam ſignificar.

Q. 15. Utrum contritio & attritio ſpecie differant? Q. 15.

℞. Non unam de hac re Theologotum eſſe doctrinam: alii volunt, unius ejuſdemque eſſe ſpeciei; neque aliter quam gradu differre, quomodo magis & mious calidum non ſpeciei diſcrepant, ſed fervore & intenſione: alii ſentiunt, diverſam utriuſque eſſe ſpeciem & naturam: cujus diſſenſionis cauſa eſt quod alii contritionem in amore præcipue, & attritionem in ſolo timore reponant: alii vero amorem in attritione, non ſecus ac in contritione, gradu licet diverſo requirant, itaque qui putant, ad veram attritionem, quæque in Sacramento ſufficiat, non eſſe amorem Dei neceſſarium, ſed ſatis eſſe dolorem de peccato, vel ex turpitudiois peccati conſideratione, vel ex gehennæ metu conceptam; conſequens eſt, ut affirment contritionis & attritionis diverſas ſpecies eſſe: qui ex adverſo volunt ſine amore, nec cordis converſionem, nec veram peccati deteſtationem poſſe conſiſtere, ex conſequenti propugnant, attritionem & contritionem in una ſpecie comprehendi, nec alirer inter ſe differre, quam quæ in una ſpecie ſunt magis minuſve perfecta: utri vero melius ſentiant dicetur capite quarto ubi hæc difficultas accurate tractabitur.

Q. ultimo utrum Græci cum Latinis in ea quam expoſuimus de contritione doctrina conſentiant? Q. 16.

℞. Affirmative. Nam

1. Quam nos *contritionem* dicimus, illi συντριμμὸν καρδίας, ſive σύντριψιν pari ſignificatione appellant.

2. Contritionem iiſdem ac nos conditionibus circumſcribunt, deteſtatione ſcilicet vitæ præteritæ, novæ vitæ ſuſceptione, & propoſito de cætero non peccandi: id quod perſacile eſſet innumeris non modo Græcorum antiquiotum teſtimoniis, ſed & recentiorum catecheſibus & tracta-

ti-

tibus demonſtrare: unum aut alterum afferre ſat erit, ut ſtudioſo lectori conſtet Græcos acceptam a majoribus de vera pœnitentia ac contritione doctrinam hactenus, miſerante Deo, integram illibatamque ſervaſſe: *Contritio cordis*, αὐτρωσ τῆς καρδίας, inquit Nicephorus Paſchalius, Theophanis Philadelphiæ Metropolitani diſcipulus,

(a) In Enchiridio de Sacr. pœn. & confeſſione.

(a) *triſtitia animæ eſt, & deteſtatio peccati, quo Deus ſuper omnia diligendus offenſus eſt, cum propoſito vitæ in melius commutandæ, & in poſterum non peccandi; indeque infertur non ſatis homini eſſe ad gratiam recuperandam, a peccato recedere, aut novam vitæ rationem amplecti, ſed omnino neceſſarium eſſe, ut de vita præterita doleat, eamque deteſtetur, ſimulque conſtanter proponat, de cætero non peccare: neceſſe tamen non eſt, ut dolor ille ſenſibilis (quamquam ea quoque ratione bonus ſit, magnique ſubſidii) ſed ſufficit ut intus hæreat voluntati, eoque perculſus pœnitens peccatum tamquam verum ſuum malum reſpiciat, deteſtetur, ac fugiat: oportet inſuper dolorem hunc quovis altero dolore longe eſſe majorem, quemadmodum enim Deus, quia ſummum hominis bonum eſt, ſuper omnia eſt amandus; ita peccatum quo Deus offenditur, ſupremum eſt malum; atque adeo ſuper omnia abſolute deteſtandum, ita ut nullo quovis prætextu, etiam ſi ageretur de vita ſervanda, peccare numquam licitum ſit; & ideo a Domino dictum:* qui amat Patrem ſuum, aut Matrem pluſquam me, non eſt me dignus: *& alibi*, qui volet animam ſuam ſalvam facere, perdet eam, &c.

Pari ratione Gregorius Proto-ſyncellus: *Contritio*, inquit, (b) *vehemens cordis contriti & quaſi confracti eſt dolor, idemque voluntarius, (nec enim poteſt contritio cordis eſſe coacta) quo homo plangit, & cruciatur, & ſeipſum propter peccatum admiſſum condemnat. Tria contritio continet, peccati deſertionem, de eo contra Deum perpetrato dolorem, & firmum deinceps non peccandi propoſitum: ad hæc omnia homo fervente in Deum caritate excitatur, de qua Theologi affirmant, quod odio peccati conjuncta, vera pœnitentia ſit, motive namque triplici ad cordis contritionem homo adducitur, moliria nimirum peccati, caritate erga Deum, & æterni timore ſupplicii: quapropter pœnitenti timere gehennam non ſufficit: ſed præterea opus ut de peccato ideo doleat, quia contra Deum ſuum benefactorem peccavit.*

(b) in Synopſi Sacram.

Qui plura volet, conſulat Græcorum *Orthodoxam confeſſionem quæſt.* 113. Neophytum Rhodinum Montis Sinai Monachum, *in Epitome doctrinæ Sacramentorum*: Alexium Rharturum, *in ſermonibus*: Damaſcenum Studitam, *in homiliis ſuper Evangelia*: & alios paſſim.

Quod vero de Græcis eſt dictum, debet pariter de Orientalibus intelligi, quod nimirum veram cordis contritionem iiſdem ac Latini legibus circumſcribant: nec enim unum inter mille reperiendum confidenter aſſerimus, qui contritionem ſive pœnitentiam in ſola reſipiſcentia & novæ vitæ inſtitutione, ſine veteris odio conſtituerit: vigent etiamnum inter eos decrata Patrum, dolorem cordis intimum, non propter ſolius gehennæ metum, ſed præcipue propter Dei ſumma amandi offenſionem, a pœnitentibus exigentium: quod iis bene compertum eſt, qui *Michaelis* Patriarchæ Antiocheni, *Dionyſii Parſalibi*, *Ebnaſſali* utriuſque, *Echmimi*, & aliorum tractatus, homiliaſque legerunt. Sequitur

CAPUT SECUNDUM.

Utrum ad Sacramentum pœnitentiæ perfecta contritio ſit neceſſario afferenda?

Duo hic præſtanda occurrunt. 1. quæritur, utrum ſit eorum doctrina probanda, qui aſſeruerunt ſine præmiſſa aut ſaltem præſumpta contritione perfecta, neminem in Sacramento pœnitentiæ a peccatis abſolvi poſſe? 2. utrum ſententia hæc damnata ab Eccleſia aliquando fuerit.

ARTICULUS PRIMUS.

De efficacia, & modo contritionis perfectæ ad inducendam peccatoris juſtificationem.

¶ Concluſio prima. Admittenda eſt contritio ita charitate perfecta, quæ juſtitiam, & gratiam ante actualem Sacramenti ſuſceptionem ſeu cum ſolo ejus voto confert.

Eſt contra Lutherum, & Kemnitium oppoſitum errorem ſuſtinentes alio errore ſuperſtructum, nempe vel quod nemo, niſi jam juſtificatus fuerit, actum contritionis ea charitate concipere valeat, ut putat Lutherus: vel quod nonniſi per abſolutionis verba ad eam ſpecialis miſericordiæ fidam, quæ ad juſtificationem neceſſaria eſt, excitari quiſquam poſſit, ut cenſet Kemnitius.

Probatur autem 1. quia hoc diſertiſſime traditur a Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. Cap.* 4. his verbis: *etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; ipſa nihilominus reconciliatio ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſt adſcribenda.*

2. Plura ſunt Scripturarum loca ſatis obvia, in quibus Deus pollicetur iis qui ad ſe toto corde convertuntur eumque vere diligunt, peccatorum remiſſionem, ac vitam æternam. Ergo ſaltem aliquando ii, qui ea charitate perfecta peccata ſua deteſtantur, juſtitiam, ac cum Deo reconciliationem acquirunt: neque enim aliter illorum textum veritas conſtare poſſe videtur.

3. Si nemo per contritionem perfectam abſque actuali Sacramenti ſuſceptione juſtificari poſſet, id in cauſa foret, vel quia hujuſmodi contritio non niſi ab homine juſtificato elici poteſt, ut ſenſit Lutherus: vel quia fiducia ad peccatorum remiſſionem neceſſaria ſolis abſolutionis verbis excitari valet: ut exiſtimat Kemnitius. Utrumque porro falſum eſt. Nam & hujuſmodi contritio poteſt actuali Dei gratia, ſeu adjutorio voluntatem corroborante obtineri; & congrua fiducia lectione, predicatione, meditatione excitari. Igitur &c.

Concluſio ſecunda. Contritio perfecta non in ſolo caſu neceſſitatis, ſed ſemper hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum actu ſuſcipiat.

Eſt præcipue contra Æſtium, cui nonnulli alii Theologi ſuffragantur. Ita namque docet ille *in 4. ſent. q. 17.* §. 2. ſcilicet nec ſemper, nec frequenter contingere contritionem licet perfectam & intenſam peccatorem Deo reconciliare, ſed certis duntaxat in caſibus, E. G. urgente articulo mortis, quando Sacerdos haberi non poteſt: quando occurrit caſus ſcandali, aut alterius peccati incurrendi, ſi abſolutio petatur: item cum quis vel omnino non poteſt, vel certe difficilime poteſt opportuno tempore adire Sacerdorem, a quo valeat abſolvi, puta ſi degat inter infideles, aut detineatur in vinculis, aut alio ſimili impedimento prohibeatur. Ex quo ſic Æſtius concludit: *An ſit certus aliquis gradus intentionis, ad quem cum pertigerit contritio, vel dilectio Dei in Catechumeno, vel pœnitente* &c. *conjunctam habeat remiſſionem peccatorum, incertum eſt.* Probatur itaque Concluſio.

1. Quia ea perſpicere colligitur ex Sacris litteris. Ezech. Cap. 18. *Si impius pœnitentiam egerit ab omnibus peccatis ſuis .... omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Et Cap. 33. *impietas impii non nocebit ei in quocumque die converſus fuerit.* Quibus in locis peccatorum venia generatim eaque ſtatim concedenda promittitur cuilibet peccatori vere & perfecte per pœnitentiam converſo. Igitur pœnitentis juſtificatio ad certos tantummodo caſus, eoſque admodum raros extra Sacramentum coarctanda non eſt.

Reponit quidem ad hoſce textus Cl. Æſtius, ea vera converſione certam ſpem fieri conſequendæ remiſſionis peccatorum per Sacramen-

 tum,

tum, non autem ex iis probari veniam ſcelerum ſtatim conferri.

Sed perperam; tum quia allatis in locis Deus non ſolum veniæ Spem tribuit, ſed veniam ipſam pollicetur: quemadmodum ibidem iſtum ex juſtitia excidenti, non futuram, ſed actualem juſtitiarum ejus oblivionem intentat. Tum etiam quia nullum erat Ezechielis tempore pœnitentiæ Sacramentum, per quod deinceps ſoppleri poſſet contritionis defectus. Vetera namque Saeramenta vim hanc & efficaciam ex ſe ipſis non habebant, ſed ex ſolo opere operantis ſuum effectum præſtabunt.

2. Quia Æſtii ſententia convenire videtur cum quibuſdam propoſitionibus, vulgo *Baianis*, jam ab Eccleſia damnatis: cum 31. *charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & fide non ficta, tam in catechumenis, quam in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.* Cum 32. *charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum*; cum 70. *homo exiſtens in peccato mortali ſive in reatu æterna damnationis, poteſt habere veram charitatem: & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.* Maximeque cum 71. *per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martirii, ſine actual. ſuſceptione Sacramenti.* Quæ poſtrema propoſito non video profecto quo pacto differat a ſententia, quam impugnamus.

3. Favent Eccleſiæ Patres, quorum unum vel alterum duntaxat producam. S. Joan. Chryſoſ. lib. 1. *de repar. lap. Cap. 4. ait pietas Dei nunquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincere, & ſimpliciter offeratur: & quamlibet brevi tempore geſtam ſuſcipit.* S. Leo Papa Epiſt. 84. *apud Deum nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: cum converſus ingemueris, ſalvus eris*: quæ ſententiæ generaliter prolatæ nullam congruam explicationem pationtur, qua ad certos tantummodo caſus reſtringantur.

4. Idem colligitur ex doctrina ſuperius laudata ſacri Concilii Tridentini: *etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur* &c. Quæ verba in obvio, ac naturali ſenſu intellecta plane deſignant contritionem, quoties charitate perfectam eſſe contingat: non autem in quibuſdam ſolis neceſſitatis caſibus, hominem Deo reconciliare ante actualem Sacramenti ſuſceptionem.

5. Catholicorum omnium firma videtur eſſe conſenſio ad veniam peccatorum obtinendam ſatis eſſe veram ac ſinceram converſionem hominis ad Deum, & averſionem a creatura inordinate dilecta. Atqui ubi ſaltem eſt fervens & perfecta cootritio, ibi neceſſario eſt totalis averſio a creatura, & perfecta ac ſincera ad Deum converſio. Ergo &c.

6. Tandem: contritio perfecta, ſive ex perfecta, & intenſa charitate procedens in veteri Teſtamento ſemper, ſive quoties ea reapte haberetur, ſtatim juſtificationem pœnitentibus afferebat. Ergo eamdem etiam ſtatim affert in novo teſtamento. Quamquam enim in nova lege, præceptum peccata confitendi adiectum fuerit; non inde tamen conſecutum eſt contritionem, & charitatem in lege gratiæ aut minorem habere vim, aut minus perfectam ad juſtitiam conſequendam diſpoſitionem evaſiſſe, aut minus Deo gratam eſſe, acceptamque. Igitur.

Objic. 1. Perfecta dubio procul extitit contritio Peccatricis memoratæ a S. Luca Cap. 7. de qua a Cristo Domino dictum eſt: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Porro illa haud ſtatim perfecta ſua contritione juſtificata fuit: ſed tunc ſolummodo, cum ad Salvatorem acceſſit: ut liquet ex ipſius verbis tempore preſenti non præterito pronunciata. Non enim dixit, *Remiſſa ſunt, ſed remittuntur ei peccata multa*: nec cauſam addidit dicendo, *quoniam diligit, ſed quoniam dilexit multum.* Igitur mulier illa peccatrix jam antea *multum dilexerat*, nec tamen peccatorum veniam conſecuta fuerat, adeoque juſtificatio non ſemper conjuncta eſt cum contritione e perfecta charitate proficiſcente.

R. Mulier illa peccatrix juſtificata eſt ſtatim ac actum intenſæ contritionis, ac perfectæ charitatis elicuit. Nec obeſt, quod in objectione producitur. Nam in primis tum Græci, tum Syri & Arabici codices legunt non *remittuntur, ſed remiſſa ſunt ei* &c. Deinde retenta etiam Vulgatæ noſtræ lectione, peroptime dici poteſt Chriſtum Dominum tunc coram hominibus declaraſſe, & confirmaſſe per illa verba præſentis temporis abſolutionem, quam merito ſuæ dilectionis jam antea obtinuerat: quemadmodum & Marci Cap. 5. mulieri jam a profluvio ſanguinis liberatæ, ut habetur Com. 29. Chriſtus dixit in præſenti Com. 34. *Eſto ſana a plaga tua.* Quibus verbis palam declaravit ſanitatem jam antea merito fidei receptam.

Objic. 2. Dubitandum non eſt, quin Paulus in via Damaſci a Domino proſtratum atque vocatum, peccatorum ſuorum perfectiſſimum dolorem, aut contritionem elicuiſſe: neque tamen ſtatim juſtificatus eſt; ut conſtat ex poſtea ſubjunctis Ananiæ verbis: *Quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua*: & ex S. Auguſtino dicente ſerm. 1. & 25. de Sanctis: *Ananias baptizavit lupum, & fecit agnum.* Igitur. &c.

R. Certiſſime tenendum eſt D. Paulum eo inſtanti, quo a Domino percoſſus eſt, ſeque ad omnia paratum illis verbis exhibuit, *Domine, quid me vis facere:* juſtificationis gratiam illico adeptum eſſe. Sic enim ſentiunt communiter Eccleſiæ Patres, & S. Thomas 1. 2. *q.* 112. *art.* 2. *ad* 2. ubi ait: *ita contigit Paulo: quia ſubito, cum eſſet in progreſſu peccati, perfecte motum eſt cor ejus a Deo, audiendo, addiſcendo: & veniendo: & ideo ſubito eſt gratiam conſecutus.* Ad illud ergo Ananiæ *baptizare, & ablue peccata tua*, Reſpondeo, vel Ananiam nondum certiorem factum fuiſſe de qualitate diſpoſitionum Pauli ad veniam peccatorum ſuorum obtinendam, deque charitatis ardore jam in ejus corde vigente ad juſtificationem neceſſario: vel locutum eſſe de ablutione venialium culparum, ſi quæ adhuc in ipſo ſupererant, deque remiſſione pœnæ lethalibus peccatis debitæ: vel demum de effectu, quem ex ſe baptiſmus, ad quem Paulum hortabator, inducit, qui eſt *abluere peccata* commiſſa. Quod attinet ad Auguſtini locum, dico non eo ſenſa intelligendum eſſe, quaſi Paulus uſque ad baptiſmum *Lupus perſtiterit*: hoc enim nimium abſonum eſt: ſed quia baptiſmus erat neceſſarium juſtificationis ſigillum, ſive quædam conditio neceſſario coofirmativa ac declarativa factæ mutationis ex lupo in agnum. Atque hoc ſimilique ſenſu explicaodum eſſe S. Patrem'iſ patet ex Serm. 175. alias 9. *de verbis Apoſtoli*; ubi expreſſe docet Paulum jam in Agnum converſum fuiſſe, cum a Chriſto in terram proſtratus eſt.

Objic. 3. S. idem Auguſtinus Tract. 13. in Joan. Scribit: *quantumcumque catechumenus proficiat* (adeoque quamlibet ardea charitate), *adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat; non ei dimittitur, niſi cum venerit ad baptiſmum.* Et tract. 4. *Omnia peccata ſuper illum ſunt: & niſi venerit ad baptiſmum ſalutarem, ubi peccata ſolvuntur, cum omni ſua excellentia non poteſt intrare in regnum cœlorum.* Igitur etiam penitens quacumque contritione, & charitate ferveat, peccatorum veniam non conſequitur, niſi cum actu Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipit. Eadem quippe de baptiſmo, ac de penitentia ratio eſt.

R. Quoad priorem Auguſtini textum S. Doctor de eo profectu loquitur, qui ſolet in catechumenis frequentius contingere, quique ad contritionem perfectam, & charitate ferventem ordinario non pertingit. Porro ejuſmodi catechumenus adhuc peccatorum ſuorum ſarcinam gerit, donec veniat ad baptiſmum, ut & peccator donec penitentiæ Sacramentum recipiat. Atque hæc eadem reſponſio alteri loco aptanda eſt.

Objicies 4. Concilium Tridentinum docens

con-

Digitized by Google

contritionem perfectam reconciliare Deo ante Sacramenti ſuſceptionem, utitur voce *aliquando:* quæ plane vox videtur innuere non ſemper, ſed certis duntaxat in caſibus hunc effectum producere.

℟. Toto oſtio aberrat Æſtius, dum ita explicat Sacri Concilii verba. Evidens quippe eſt ex integra ſententia ſuo proprio ac nativo ſenſu intellecta ipſum non aſſerere charitatem perfectam *aliquando* Deo reconciliare, ſed ſolummodo contingere contritionem *aliquando* eſſe charitate perfectam. Tunc vero anta Sacramenti ſuſceptionem reconciliare apertiſſime docet. Quæ duo diverſa admodum ſunt; & quidem poſterius optima cum noſtra propoſitione cohæret, eamque confirmat, contritionem ſcilicet charitate perfectam ſemper, quoties revera adſit, juſtificationem conferre ante actualem Sacramenti receptionem.

Objic. 5. *Si* contritio charitate perfecta Deo reconciliaret ante Sacramentum reapſe ſuſceptum, idque ordinario ac ſemper; jam duo illa Sacramenta baptiſmus ac pęnitentia neceſſaria minime forent neceſſitate medii, cum ad ea ſupplenda medium aliud ſuppeteret. Id autem a Catholica fide alienum eſt. Igitur &c.

℟. Ad hoc ut Sacramentum aliquod neceſſarium eſſe dicatur neceſſitate medii, ſatis eſt, ut ejus effectus, ſaltem abſque ipſius voto nullatenus obtineri queat. Adeoque cum contritio perfecta hominem non juſtificet citra vel baptiſmi vel pęnitentiæ votum, recte conſiſtit, quod hæc duo Sacramenta neceſſaria neceſſitate medii aſſerantur.

Objicies demum. Sancti Patres communiter pęnitentiæ Sacramenti neceſſitatem deprædicant ad peccatorum remiſſionem obtinendam. Eam igitur non haberi per contritionem, ſed habendam eſſe per Sacramentum præſumunt. Ergo &c.

℟. Jure meritoque SS. Patres ita ſe geſſerunt, ac Sacramenti pęnitentiæ neceſſitatem adſtruxere: quoniam ita frequentius, & ordinarie contingit. Pauci ſiquidem ſunt, ut habetur ex Catechiſmo Concilii Tridentini, qui contritionem adeo perfectam, ferventem, & incenſam charitate concipiant, quæ juſtificando peccatori par ſit ante actualem Sacramenti ſuſceptionem. Quo fit, ut ordinarie *ſententia Petri præcedat ſententiam cæli*, ut inquit D. Bernadus in feſto Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Concluſio tertia. Votum, ſive deſiderium Sacramenti pœnitentiæ probabilius debet eſſe explicitum, ut quiſpiam contritione perfecta juſtificetur abſque Sacramento.

Supponit hæc concluſio votum, ſive deſiderium Sacramenti pęnitentiæ aliqua ſaltem ratione, ideſt vel explicitum, vel ſaltem implicitum abſolute neceſſarium eſſe in hac lege gratiæ, & divinæ Providentiæ diſpoſitione, ut quilibet contritione quantumcumque perfecta præditus ante Sacramentum, vel abſque Sacramento juſtificetur. Id palam fit, præter alia, ex Synodo Tridentina Seſſ. 14. Cap. 4. definiente, quod dolor *in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparet ad remiſſionem peccatorum, ſi eum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad rite recipiendum Sacramentum requiruntur.* Et paulo poſt ſubdit; *reconciliationem, quæ per contritionem perfectam obtinetur, non eſſe adſcribendam ipſi contritioni ſine voto Sacramenti, quod in ipſam includitur.* Si qua igitur hac de re difficultas eſſe poteſt, tota in eo ſita eſt, num ſatis ſit hujuſmodi votum eſſe implicitum, quod nihil aliud importat, quam generale deſiderium ea omnia præſtandi, quæ a Deo præcipiuntur, adeo ut peccator ita ſit animo comparatus, quod reipſa pręſtaret, ſi perſpecta ipſi forent: vel neceſſarium ſit votum explicitum, quod & rei cognitionem, & expreſſam ſecum affert voluntatem ejus obtinendæ. Hoc poſtremum veluti probabilius in propoſita concluſione ſtatuimus, de iis ſaltem loquendo, quibus lex baptiſmi, ac pœnitentiæ promulgata fuerit. Itaque probatur.

1. Votum rei, quæ ad ſalutem neceſſaria eſt neceſſitate medii, in caſu neceſſitatis vices illius ſupplet, ſive a Domino pro reipſa acceptatur. Igitur quidpiam diſtinctum ſit oportet a generali deſiderio ſervandi præcepta omnia, ut videlicet Domino aliquid peculiare pro reipſa offeratur: quod plane non fit, ſi votum, aut deſiderium fuerit tantum implicitum.

2. Quemadmodum neceſſitas medii major eſt, ac urgentior neceſſitate ſimplicis præcepti; ſic congruum videtur, ut in caſu neceſſitatis excuſantis a reali obſervatione, majus, & expreſſius ſit votum, aut deſiderium illius, quam iſtius. Sed rei, quæ eſt neceſſaria tantummodo neceſſitate præcepti, requiritur ut minus votum ac deſiderium implicitum. Igitur relate ad Pęnitentiæ Sacramentum, quod eſt peccatori neceſſarium neceſſitate medii, exigitur votum, aut deſiderium expreſſum.

3. Sacrum Concilium Tridentinum inter conditiones neceſſarias, ad hoc, ut quis perfecta contritione juſtificetur, expreſſam mentionem facit voti Sacramenti. Inutilis porro, ac ſupervacanea fuiſſet hujuſmodi expreſſa mentio, ſi votum implicitum ſufficeret. Certum quippe eſt hocce votum in ipſa contritione comprehendi, utpote a qua ſejungi nequaquam poteſt propoſitum Dei omnia præcepta ſervandi. Ergo juxta Sacri Concilii mentem dicendum eſt hoc votum oportere, ut explicitum aut expreſſum omnino ſit.

Poſtrema concluſio. Contritio perfecta cauſa eſt remiſſionis peccatorum, eaque meritoria, non tamen merito de condigno, ſed ſolum de congruo.

Prima propoſitionis pars eſt contra Lutherum, & Kemnitium, ut ſupra jam notavimus, & etiam contra Calvinum lib. 3. Inſtit. Cap. 4., qui contritioni omnem cauſæ rationem adimunt relate ad peccatorum remiſſionem. Prob. autem Sacrarum litterarum authoritas, quæ enunciant Deum moveri ad veniam peccatoribus concedendam eorumdem contritione, pęnitentia, ac ſincera ad ipſum converſione. Hunc enim plane ſenſum affert illud Davidis pſal. 50.: *cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*: & illud Jonæ Cap. 3.: *vidit Deus opera eorum* (Ninivitarum ſcilicet) *quia converſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus &c.* Favent etiam loca Ezechiel. Cap. 18.: *cum averterit ſe impius ab impietate ſua ... ipſe animam ſuam vivificabit: & Lucæ 7.: dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Quæ ſane teſtimonia ſatis aperte inſinuant pęnitentia, aut contritione moveri Deum ad veniam peccatorum conferendam. Porro quod ita Deum movet, cauſalitate aliqua ſaltem morali potiatur, oportet &c. Id clarius apparet in verbis laudatis ex S. Luca, *dimiſſa ſunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum.* Nam per illud *quoniam* cauſa aſſignatur, cum peccatrici mulieri dimiſſa peccata fuerint: quæ cauſa alia non fuit, niſi fervens dilectio, ſive contritio ex ferventi charitate concepta.

Altera pars eſt contra nonnullos Theologos, qui tametſi adverſus hæreticos contritionem cauſam eſſe remiſſionis peccatorum libenter admitterent, eamdem tamen cauſam hujuſce meritoriam abnuerunt, quod nullum hominis niſi juſti meritum agnoſcerent. Quare potius diſpoſitionem, ſive cauſam diſpoſitivam vocandam potius eſſe cenſuerunt. Probatur vero.

1. Sacræ Scripturæ textus, quos attulimus, aliique, qui afferri facile poſſent, manifeſte indicant Deum peccatorum remiſſionem peccatorum conferre contritionis intuitu. Atqui opus liberum, cujus intuitu donum aliquod confertur, reſpectu illius non poteſt non habere aliquam meriti rationem. Ergo &c.

2. Plerique Patrum remiſſionis peccatorum meritum contritioni adjudicant, ut Tertullian. lib. 4. contra Marcionem, qui ſcribit Regem Achabbum *veniam meruiſſe pęnitentiæ nomine:* Origenes Homil. 11. in Cap. 20. Levitici, ubi peccatorum hortatur ut *pœnitentiam gerat, ut me-*

mereri pro ea veniam poteſt: Ambroſius, qui in *Caput* 22. *Lucæ* ait: *lacrimæ veniam non poſtulant, ſed merentur*: S. Auguſtinus, qui *in pſal.* 50. de pœnitentia Ninivitarum loquens pronunciat *eam certam miſericordiam meruiſſe*. Quibus concinunt S. Cyprianus in fine lib. de lapſis, S. Gregorius Magnus lib. 3. in 1. Reg. Cap. 4., aliique paſſim præter communem ſcholaſticorum conſenſum. Quis porro audeat vocem *meriti* tota retro antiquitate reſonantem faſtidire, aut contemnere?

3. Qui perfectæ contritionis actum elicit, Dei præceptum implet, ejuſque voluntati obſequentem ſe præbet, & quidem modo, qui Deo gratiſſimus eſt, ex perfecta videlicet ipſius dilectione. Igitur quadantenus ſaltem ejuſdem amorem, & amicitiam promereri dicendus eſt. Nam dilectio, vel amor, maxime ſi perfectus ſit, redamationem aliquo modo expoſcit: quod meriti rationem exprimit, aut ſaltem involvit.

Tertia conclusionis pars modum exprimit, quo perfecta contritio peccatorum remiſſionem meretur, nempe non merito *de condigno*, ut vocant, ſed ſolum *de congruo*. Eſt vero inter utrumque hoc meriti genus hocce diſcrimen, quod meritum de condigno in juſtitia fundatur; meritum autem de congruo in miſericordia. Primum exigit præmium a justo remuneratore; alterum præſtat convenientiam quamdam, & congruitatem, ut miſerator, & miſericor Dominus bonitatem, & clementiam ſuam exerceat: Illud ad æqualitatem cum præmio aſſurgit: iſtud in quadam proportione ex divina miſericordia reſultante conſiſtit: illud Deus remuneratur, quia juſtus: hoc munere vacuum non dimittit, quia bonus, & miſericors. Hoc poſito probatur hæc tertia pars.

1. Meritum omne de condigno ſupponit gratiam ſanctificantem, in eaque fundatur: Hæc etenim ſola eſt, quæ bonis operibus verum meritum, & intrinſecum valorem impertitur. Atqui contritio, quæ quis peccatorum remiſſionem conſequitur, elicitur ab homine nondum gratia ſanctificante donato: ſola quippe auxiliante gratia producitur. Ergo &c.

2. Quilibet citra omnem injuſtitiam reſpuere poteſt munus & obſequium perſonæ ſibi non gratæ, immo ſibi inimicæ & exoſæ. Ergo etiam Deus citra injuſtitiam rejicere poteſt contritionem & amorem pœnitentis, utpote nondum ſibi grati ante ſanctificantis gratiæ infuſionem. Igitur contritio illa, & actus charitatis non de condigno, ſed de congruo duntaxat peccatorum remiſſionem merentur.

3. S. Paulus *Cap. 3. Epiſt. ad Rom.* docet hominem *a Deo juſtificari gratis per gratiam ipſius.* Porro ſi contritio peccatorum remiſſionem de condigno mereretur, haud gratis homo juſtificaretur: per contritionem ſiquidem verum ac proprium meritum exhiberet, unde juſtificatio rationem præmii ſortiretur. Ergo contritioni non meritum de condigno, ſed tantum de congruo concedendum eſt. Sed de his plura in Tractatu de gratia. ¶

ARTICULUS SECUNDUS.

De opinione, perfectam contritionem exigente quale debeat eſſe judicium?

Sæpe monnimus ſcholarum controverſias, non de defenſorum hinc inde numero, ſed rationis, gravioriſque auctoritatis pondere dirimendas, cujus rei habemus præclarum in ea quam modo verſamus difficultate exemplum: in ea enim excutienda, ſi ſola quæreretur ſcholæ magiſtrorum auctoritas, procul dubio vinceremur: nam a duodecimo ſæculo quo ſcholaſtica Theologia nata eſt, ſententia aſſerens perfectam contritionem ad Sacramentum pœnitentiæ neceſſario aſſerendam; Patronos pene innumerabiles habuit: pro hac opinione ſteterunt, eamque principii ac fundamenti loco unanimiter poſuerunt, ii fere omnes quos doctrinæ celebritas commendavit, ſcilicet

Hugo a Sancto Victore, libro ſecundo de Sacramentis, parte 14. cap. 8.

Richardus, utique *Victorinus*, in libro de poteſtate ſolvendi ac ligandi, cap. 7. & 19.

Robertus Pullus, de Sacramentis parte 5. cap. 13.

Magiſter Sententiarum, libro 4. diſtinctione 17. & 18.

Innocentius III. in Pſalmum 2. pœnitentialem, ad hæc verba verſiculi 5. *Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*

Guillelmus Altiſſiodorenſis in ſumma.

Albertus Magnus, in librum 4. ſententiarum, diſtinctione 17. & 18.

Alexander Halenſis parte 4. ſummæ, quæſt. 8. membro 1.

S. Raymundus lib. 3. de pœnitentiis & remiſſionibus n. 8.

Vincentius Bellovacenſis lib. 8. ſpeculi hiſtorialis cap. 43. & 52.

S. Bonaventura, in 4. ſent. diſt. 18. part. 1. art. 2. q. 1.

S. Bernardinus Senenſis tom. 2. ſermone 27. de confeſſione:

Gabriel Biel in 4. ſent. diſt. 14. quæſt. 2. art. 2.

Alphonſus Toſtatus Abulenſis Epiſcopus, cap. 5. defenſorii:

Ægidius Carlerius Theologus Pariſienſis, & Eccleſiæ Cameracenſis Decanus in reſponſione ad quæſtiones Abbatis Aquicintenſis:

Guillelmus Pepinus Dominicani inſtituti profeſſor, Theologus & Prædicator inſignis; Sermone 2. de myſterio abſolutionis, fer. 5. in cœna Domini, ſententiam ſuam univerſæ Theologorum ſcholæ his verbis attribuens: *Regula generalis Theologorum eſt, quod confeſſor neminem debet abſolvere, quem non credit veriſimiliter a Deo abſolutum.*

Thomas Illiricus ex inclita Minorum Religione, ſermone de clavibus Eccleſiæ, ubi contritionis perfectæ neceſſitatem ita prædicat, quaſi aliter pœnitentem abſolvi impoſſibile foret: *Quomodo*, inquit, *Sacerdos abſolveret quemquam, de quo non præſumeret quod eſſet abſolutus a Deo?*

Et alii denique longe plures, quorum hic texere nomina, poſtquam præcipuos appellavimus, neceſſarium non putamus.

Ab his porro tantis, tantæque auctoritatis magiſtris recedere pudor eſſet, niſi argumenta certiſſima, quorum longe major auctoritas eſt, contrairent: quod ut palam omni veritatem quærenti fiat, ſit

§. PRIMUS.

Contritionem perfectam exigentium opinio refutatur.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex inſtitutione Sacramenti pœnitentiæ.

1. Enim Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum a Chriſto eſt, ad ea delenda peccata, in quæ fideles accepto baptiſmo labuntur, ut ipſa Salvatoris verba demonſtrant: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; atqui ſi peccatori ad Sacramentum accedenti neceſſaria foret perfecta contritio, jam hujus inſtituendi finis & cauſa ceſſaret: inſtitutum enim ad eluenda peccata remedium immerito jactaretur, quod peccatorum remiſſionem, antequam applicaretur, neceſſario præſupponeret; atqui ſi reo ad pœnitentiam properanti neceſſaria foret perfecta contritio, peccatorum remiſſionem ante acceptam neceſſario Sacramentum hoc præſupponeret: contritio enim de qua in præſenti agitur, eſt *contritio caritate perfecta*, ut loquitur Concilium Tridentinum, (a) ſive illa eſt, *quæ ab attritione differt, ſecundum gratiæ informationem*, ut S. Thomas affirmat: (a) *ſeſſ. 14. c. 4.*
(b) atqui contritio caritate perfecta, & gratia ſanctificante informata, cum peccatorum remiſſione, nemine diffitente, naturaliter connectitur; ergo ſi homini ad Sacramentum pœnitentiæ (b) *q. 28. de verit. art. 8. ad 3.*

ac-

accedenti neceſſaria foret, peccatorum remiſſionem ante ſe eſſentialiter ipſum Sacramentum præſupponeret ; adeoque ejus ſuſcipiendi nulla cauſa ſupereſſet; quia ſicut bene habentibus, ex Chriſti ſententia, ipſaque natura docente, opus non eſt medico , ita nec medicina porrigi debet.

Precluditur adverſariorum effugium .

Hoc argumentum data diſtinctione plerique quondam Theologi diluere ſe poſſe putabant , ſic enim ad minorem reſpondebant : ſi homini ad Sacramentum pęnitentiæ accedenti neceſſaria foret perfecta contritio , peccatorum remiſſionem ante ſe neceſſario Sacramentum hoc prę-ſupponeret ; *ante ſe* , inquiebant , *in re ſuſceptum*, concedebant, *ante in ſe in voto ſuſcepium*, negabant : nam, ajebant , perfecta contritio eatenus Deo hominem reconciliat , quatenus Sacramenti ſuſcipiendi votum includit : unde ſequitur, dici abſolute non poſſe, remitti peccata ſine Sacramento : eoque ſpectat Concilii Tridentini decretum, ſeſſ. 14. cap. 4. *Docet preterea ſancta ſynodus* , inquit, *etſi contritionem hanc aliquando caritate perfectam eſſe contingat , hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiat ; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illo includitur , non eſſe adſcribendam .*

Contra, illud quidem ultro admittimus, quod Concilium affirmat , contritionem quantumlibet perfectam , numquam hominem ſine voto Sacramenti juſtificare : ſed inde inſtauramus contra adverſarios validiſſimum argumentum :

Credibile non eſt aliquod eſſe Sacramentum divinitus inſtitutum , ut in voto ſemper debeat, in re numquam poſſit operari ; ideo enim ordinata ſunt Sacramenta , ut gratiam uſu ipſo & applicatione , ſaltem juxta communem legem, conſerrent : quod Chriſti legem condentis verba declarant : *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris , & Filii , & Spiritus Sancti* : (a) *qui manducat hunc panem , vivet in æternum :* (b) *imponebant manus ſuper illos , & accipiebant Spiritum Sanctum ;* (c) *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis :* (d) &c. hoc vero de omnibus generatim dictum, de Sacramentis mortuorum principaliter debet intelligi, baptiſmo nimirum & pęnitentia, *quæ* , ut loquitur S. Thomas (e) *ſunt quaſi medicine purgative , quæ dantur ad tollendam febrem peccati* : jam ſic ſubſumo ; atqui ſi peccatori ad reconciliationis Sacramentum accedenti, neceſſaria abſolute foret perfecta contritio , pęnitentia ſic eſſet Sacramentum, ut in voto ſemper deberet, in re numquam poſſet operari : hæc enim cauſa acto ſuo ſive in re numquam operatur , quæ effectum ſuum in ſubjecto neceſſario prærequirit ; atqui in hac hypotheſi pęnitentia effectum ſuum , ſcilicet peccatorum remiſſionem in ſubjecto eſſentialiter prærequireret : adeoque non ſe ipſa , ſed ſolo ſui deſiderio remedium eſſet ; & hoc ipſo quod ejus deſiderium præceſſiſſet , inutiliter deinde ſuſciperetur : quo neſcio an fingi aliquid abſurdius poſſit : numquid enim ineptiſſimum eſt , remedium quærere ut ſaneris, ea conditione ut remedio , niſi ante ſanatus , uti non poſſis : ergo &c.

(a) Matt. 28. 19.
(b) Joan. 6. 59.
(c) Act. 8. 17.
(d) Joan. 20. 23.
(e) 3. p. quæſt. 80. art. 4. ad 2.

Deinde : Non aliam ob cauſam homini perfecte contritio neceſſarium eſt Sacramenti pęnitentiæ votum , quam quia eſt divinitus inſtitutum, ut per illud homini poſt baptiſmum lapſo meritorum Chriſti applicatio fieret ; atqui Sacramentum ad meritorum Chriſti applicationem divinitus comparatum, tale debet eſſe, ut in voto quidem aliquando , ſi ejus ſuſcipiendi copia deſit , in re autem ſuſceptum, ſuam communiter efficaciam exerat: ergo hanc conditionem non exigit , qua fieret ut ejus adminiſtratio actualis, irrita ſemper ac inutilis foret.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex clavium poteſtate Eccleſiæ data .

Alterum, nec minus efficax, ex poteſtate clavium petitur , quam Chriſtus Eccleſiæ contulit : ſi enim perfecta contritio foret ad Sacramentum neceſſario præmittenda, ſeqoeretur abſolutionem ſacerdotis non eſſe verum judicium, nec vere miniſtrum Chriſti peccata remittere : perfecta namque contritio, plena peccati remiſſio eſt, quia caritas perfecta conciliari cum reatu peccati non poteſt : itaque in hac opinione nihil ſacerdos ageret , niſi quod declararet remiſſa eſſe peccata. Jam ſic ſubſumo :

Atqui hoc conſequens verbis Chriſti manifeſto videtur eſſe contrarium : non enim dixit : *quorum declaraveritis remiſſa eſſe peccata ;* ſed : *quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis : quæcunqua ſolveritis ſuper terram , erunt ſoluta & in cælo :* eaque Chriſto cauſa fuit promittendi Petro , & in ejus perſona cæteris Apoſtolis, ſe eis daturum claves regni cęlorum : quorſum vero ? niſi ut oſtenderet, peccatoribus cęlorum januas occludendas, donec eas clavium uſu , & data ſibi poteſtate Apoſtoli, eorumque in perpetuum ſucceſſores pęnitentibus aperirent ? alioquin enim potius fuerant ipſis pęnitentibus committendæ quam miniſtris Eccleſiæ : quibus enim convenientius dari claves oportuerat, quam iis qui earum uſum facturi eſſent ? atqui in ea quam refutamus hypotheſi , non Apoſtoli , non miniſtri , ſed ſoli pęnitentes clavibus uterentur , quia ipſi ſibi independenter a miniſtris, contritione media, aditum ad juſtitiam aperirent, & cęli januam reſerarent : ergo &c.

Deinde . Verbis ſuis affirmat Chriſtus , non ante in cęlis peccata ſolvenda , quam fuerint ſoluta in terris ; atqui ſi ad pęnitentiæ Sacramentum perfecta contritio eſſet neceſſario afferenda , falſa hæc ejus promiſſio foret : prius enim eſſent peccatores ſoluti in cęlis , id eſt , ſententia Dei ſupremi judicis a peccatorum nexibus liberati, quam hominum miniſterio ſoluti in terris declararentur : immo eatenus vera in terris hæc declaratio foret , quatenus in cęlis peccati remiſſio preceſſiſſet: ergo &c.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex veritate formæ Sacramentalis .

3. Huic proximum ſumitur ex ipſa abſolvendi forma , quam ſacerdos Sacramenti miniſter pronunciat : non enim ait : *ego te abſolutum declaro ;* ſed : *ego te abſolvo :* quæ ſane vox judicialis eſt, & juriſdictionis exercitium aperte ſignificat : hinc a Concilio Tridentino ſeſſione 14. can. 9. ſic definitum : *ſi quis dixerit , abſolutionem Sacramentalem ſacerdotis non eſſe actum judicialem , ſed nudum miniſterium pronunciandi , & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti ; modo tantum credat ſe eſſe abſolutum : anathema ſit :* jam ſic ſubſumo : atqui ſi gratia ſanctificans & peccatorum remiſſio Sacramenti ſuſceptioni pręvia eſſe deberet, vere ſacerdos non diceret : *ego te abſolvo :* quomodo enim a peccato abſolvitur, qui peccati vinculo non tenetur ? ergo &c.

ARGUMENTUM QUARTUM.

Ex diverſis ſanctorum patrum ſententiis .

4. Hæc non eſt tenenda ſententia , quæ doctrinæ ſanctorum patrum aperte contraria eſt ; atqui talis opinio eſt , quam modo refellimus : paſſim enim ſacri doctores , *Cprianus* , Hilarius, Auguſtinus, Fulgentius, aliique longe plures affirmant .

1. Claves æterni aditus traditas eſſe arbitrio Petri cęli janitoris :
2. Hanc ineſſe ſacerdotibus poteſtatem, ut beneficio abſolutionis peccata vere remittant.
3. Sententiam ſacerdotum divina eſſe priorem.

4. Non

4. Non niſi ad preces ſacerdotum, peccatoribus indulgentiam a Deo concedi.

5. Solemni abſolutionis ritu pęnitens a morte ad vitam excitari,

6. Catechumenos & pęnitens peccatorum vinculis ſemper eſſe obſtrictos, donec ad ſanctum lavacrum, & ad Sacramentum pęnitentiæ venerint; magnamque fore abſurditatem, ſi baptiſmus non renaſciturum, ſed renatum, & pęnitentia non reconciliandum, ſed reconciliatum ſuſciperet.

Jam ſic ſubſumo; atqui vere hæc non dicerentur a patribus, ſi perfecta & cum gratia ſanctificante conjuncta contritio eſſet ad Sacramentum præmittenda; argu &c.

ARGUMENTUM QUINTUM.

Ex auctoritate Tridentini Concilii.

5. Hoc ipſum Tridentini Concilii auctoritate adſtruitur: *docet praterea ſancta Synodus*, inquit, (a) *etſi contritionem hanc aliquando caritate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam.*

(a) *ſeſſ.* 14. c. 4.

Cui conſentiens catechiſmus ex ejuſdem Concilii decreto editus: (b) *ut hoc concedamus*, inquit, *contritione peccata deleri; quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, inccuſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? at quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet: quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione, communi hominum ſaluti conſuleret; quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves regni cæleſtis Eccleſiæ tradidit.*

(b) 2. p. cit. de pœnit. 2. 37.

Hinc ſic informatur argumentum; ex ſententia concilii & catechiſmi Tridentini, aliquando tantum contingit, Deo hominem reconciliari, antequam pęnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiat; atqui ſi perfecta contritio cum peccatorum remiſſione & gratia ſanctificante conjuncta, ad Sacramentum neceſſario præmitti deberet; non aliquando, non raro, ſed ſemper contingeret, pœnitentes Deo reconciliari antequam hoc Sacramentum actu & revera ſuſciperent: ergo &c.

ARGUMENTUM SEXTUM.

Ex auctoritate Sancti Thomæ.

Nec prætereundus præceptor Angelicus, cujus judicium multorum contra ſentientium auctoritate longe præponderat ac præcellit: porro ille ſententiam noſtram multis locis præclariſſime adſtruit.

Sic 3. part. quæſt. 80. art. 4. ad 2. baptiſmum & pęnitentiam aſſerit eſſe „ *medicinas purgativas, quæ dantur ad tollendam febrem peccati:* en itaque judice duo hæc Sacramenta ante ſe contritionem perfectam non prærequirunt; alioquin enim febrem peccati non tollerent, quæ cum perfecta contritione eſſe non poteſt.

Nec minus perſpicue in ſupplemento: (c) *præparatio ad baptiſmum in adultis*, inquit, *quandoque præcedit tempore, ſufficiens ad gratiæ ſuſceptionem, antequam baptiſmus actu ſuſcipiatur; ſed non ante votum baptiſmi, poſt tempus propalatæ veritatis: quandoque autem talis præparatio tempore non præcedit, ſed eſt ſimul cum baptiſmi ſuſceptione, & tunc per baptiſmi ſuſceptionem gratia remiſſionis culpæ confertur, per pœnitentiæ Sacramentum numquam datur gratia, niſi præparatio adſit, vel prius fuerit: unde virtus clavium operatur ad culpæ remiſſionem, vel in voto exiſtens, vel in actu ſe exercens, ſicut & aqua baptiſmi...., unde ſi ante abſolutionem aliquis non fuiſſet perfecte diſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam, in ipſa confeſſione & abſolutione Sacramentali gratiam conſequeretur, ſi obicem non poneret.*

(c) *ſuppl.* q. 18. art. 1. in c.

Eodemque ſenſu, opuſculo 23. cap. 2. *contingit autem quandoque in baptiſmo*, inquit, *quod antequam aliquis actu Sacramentum baptiſmi percipiat, dum habet Sacramentum in voto vel in propoſito, conſequitur juſtificationem a ſolo Deo, & tamen ſi ante conſecutus non fuerit, ex vi Sacramenti, niſi obicem ponat, juſtificationem conſequitur Sacramentum ſuſcipiendo; ita omnino eſt de pęnitentia.... unde quandoque aliqui conſequuntur juſtificationem in abſolutione, quam ante non fuerant aſſecuti.*

Similia reperies commentario in caput 11. Joannis lect. 6. quodlibeto 4. art. 10. in corp. & alibi ſæpe: inde ſic inſtruo argumentum:

1. Quod aliquando tantum contingit, non eſt neceſſarium abſolute fieri; atqui ex doctore Angelico aliquando tantum contingit, ut baptiſmum & pęnitentiam præcedat tempore, præparatio ad gratiæ ſuſceptionem & juſtificationem ſufficiens: quandoque vero talis præparatio tempore non præcedit, ſed eſt ſimul cum baptiſmi & pœnitentiæ ſuſceptione: ergo ex Sancto Thoma contritio perfecta ad utrumque Sacramentum non eſt neceſſario præmittenda.

2. Juxta S. Thomam, virtus clavium, ſicut & aqua baptiſmi, operatur ad culpæ remiſſionem, vel in voto exiſtens, vel in actu ſe exercens; atqui ſi perfecta contritio abſoluta deberet Sacramentum præcedere, uno tantum modo virtus clavium, in voto ſcilicet exiſtens, ad culpæ remiſſionem operaretur, nec unquam ad hunc obtinendum effectum, exercitium ejus requireretur: ergo &c.

3. Ex ejuſdem ſententia, ſi aliquis ante abſolutionem non fuerit ad gratiæ ſuſceptionem perfecte diſpoſitus, in ipſa confeſſione & abſolutione Sacramentali, niſi obicem poſuerit, gratiam conſequeretur: hoc autem quomodo vere dici in adverſariorum ſententia poſſet, qui nihil actuali Sacramenti ſuſceptione ad juſtificandum virtutis agnoſcunt: ergo &c.

§. SECUNDUS,

Refutantur objectiones.

Nitebantur, contra quos agimus, Theologi, quibuſdam teſtimoniis ſanctorum patrum ſpecie ſibi faventium. *Objectio:*

Sic S. Auguſtinus: (d) *quare jam confiteris*, inquit, *in accuſatione peccati tui? in accuſatione tui ipſius quare confiteris, niſi quia ex mortuo vivus factus es? ſcriptura quippe ait.* (Eccli. 17. 26.) a mortuo quaſi non ſit, perit confeſſio .... *qui enim confitetur, foras prodit: foras prodire non poteſt, niſi viveret; vivere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet.*

(d) *ſuppl.* q. 18. art. 1. in c.

Cui concinens S. Gregorius Magnus: (e) *cauſæ penſandæ ſunt*, ait, *& tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda: videndum quæ culpa præceſſerit, aut quæ ſic pęnitentia ſecuta poſt culpam; ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat: tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur judicis: quod bene prædicta quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum Dominus vocavit, & vivificavit dicens:* Lazare veni foras: *& poſtmodum is qui vivens egreſſus fuerat, a diſcipulis ſolutus eſt .... in qua conſideratione intuendum eſt, quod illos debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos Authorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare.*

(e) *hom.* 26. *in Evang.*

Hinc ſic eruitur argumentum.

Illi exiſtimant, homini ad Sacramentum pœnitentiæ accedenti neceſſariam eſſe perfectam contritionem, qui docent, vivum eſſe debere qui peccata confitetur, nec quemquam paſtorali auctoritate eſſe ſolvendum, niſi quem ſacerdos cognoverit vivificatum; atqui hæc eſt Sanctorum Gregorii & Auguſtini doctrina: ergo &c.

R. Admitto auctoritates; ad argumentum diſtinguo maj. illi exiſtimant &c. qui docent peccatorem confitentem vivum eſſe debere, *vita & reſurrectiona plena*, concedo: *vita & reſurrectione inchoata*, nego majorem, eademque diſtinctione ad minorem data, nego conſeq.

E. R,

E. ℞. Reſurrectio ſpiritualis duplex eſt diſtinguenda: inchoata una, plena altera, & conſummata; prima, gratiæ actualis, animam interius moventis & excitaotis; ſecunda, gratiæ juſtificantis effectus eſt; prior, abſolutionem Sacramentalem præcedere debet, ſicut reſurrectio Lazari, ſolutionem ejuſdem factam a Chriſti diſcipulis anteivit: poſterior, ab ipſa abſolutionis virtute & efficacia ſequitur: prior, voluntatem ab affectu peccati averſam, ad Deum ſummum bonum, ſummeque amandum convertit: poſterior, a peccati affectu jam liberam, ab ejuſdem reatu abſoluit: verbo dixerim, prior contritionis imperfectæ vires non ſuperat: poſterior, ſoli contritioni perfectæ, aut imperfectæ cum Sacramento conjunctæ tribuitur.

Hoc poſito dicimus patres in objectione laudatos loqui, de vita & reſurrectione inchoata, quam imperfecta contritio operatur, non de plena atque perfecta: id quod innuunt verba ipſa Sancti Gregorii: *ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat*: quomodo enim paſtoris ſententia ſolveret, quem jam perfecte ſolutum inveniret?

Multoque expreſſius S. Auguſtinus, ſermone 44. de verbis Domini ita loquens: *videte genus reſuſcitationis: proceſſit Lazarus de monumento vivus, & ambulare non poterat, & Dominus ad diſcipulos: ſolvite eum, inquit, & ſinite abire: ille ſuſcitavit mortuum: illi ſolverunt ligatum, ad quid pertineat videte.... nonne poſt objurgationes, poſt increpationes dimittuntur homines cogitationibus ſuis, & incipiunt ſecum volvere, quam malam vitam gerunt, quam peſſima conſuetudine premantur? deinde diſpliceat ſibi, mutare vitam inſtituunt: reſurrexerunt jam iſti, revixerunt quibus diſplicet quod fuerunt: ſed reviviſcentes ambulare non poſſunt: hæc ſunt vincula ipſius reatus: opus eſt ergo, ut qui revixit, ſolvatur, & ire permittatur: hoc officium diſcipulis dedit, quibus ait: quæcumque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cælo*.

Quin & hoc ipſum aperte ſatis innuit S. Doctor in eo quod opponitur teſtimonio, ex ſermone 67. de verbis Domini: *qui confitetur*, inquit, *foras prodit; foras prodire non poſſet, niſi viveret: vivere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet.... dixit ergo aliquis, quid prodeſt Eccleſia, ſi jam confeſſor voce Dominica reſuſcitatus prodit? quid prodeſt Eccleſia confitenti, cui Dominus ait*: quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo? *ipſum Lazarum attende: cum vinculis prodit: jam vivebat confitendo: ſed nondum ambulat, vinculis irretitus: qui ergo facit Eccleſia, cui dictum eſt*: quæ ſolveritis, ſoluta erunt? *niſi quod ait Dominus continuo ad diſcipulos*: ſolvite illum, & ſinite abire.

Itaque ex S. Auguſtino accedenti ad pœnitentiæ Sacramentum, eſt quidem neceſſaria vita & reſurrectio inchoata, non tamen vita perfecta: nondum enim vivit vita perfecta, qui reatus vinculis adhuc tenetur & irretitur; atqui peccator antequam Chriſti & Eccleſiæ auctoritate, Sacramentali abſolutione donatus ſit, adhuc reatu, vinculiſque peccati eſt irretitus, & quamvis revixerit, ambulare nondum poteſt: nondum ergo vivit vita perfecta.

Inſt. 1. Inſt. 1. Per vincula ipſius reatus, non peccatum aut macula peccati, ſed pœna debita peccato ex S. Auguſtino debet intelligi: futilis igitur, & commentitia eſt illa duplicis vitæ diſtinctio; qui enim unam habet, & alteram habet: adeoque falſo diximus, ad mentem Sancti Doctoris, eum qui ad pœnitentiæ Sacramentum accedit, vivum quidem vita inchoata eſſe debere, non autem vita perfecta.

℞. Nego abſolute antecedens, cujus falſitatem ut demonſtrem Auguſtino ipſo doctore utor: ſic
(a) tract. 4. in Joan. porro loquitur ille, (a) *de catechumeno abſtinente ab omni concubitu, valefaciente ſæculo, renunciante omnibus quæ poſſidebat, & diſtribuente pauperibus: timendum eſt huic*, inquit, *ne dicat apud ſemetipſum de baptiſmate ſancto, quo peccata dimittuntur: quid plus accepturus ſum? ecce ego melior ſum illo fideli, & illo fidelis.... & meliorem ſe eſſe arbitrans, quam ille qui jam baptizatus eſt, dedignetur venire ad baptiſmum... & tamen omnia peccata ſuper illum ſunt, & niſi venerit ad ſalutarem baptiſmum, ubi peccata ſolvuntur, cum omni excellentia ſua non poteſt intrare in regnum cælorum*.

Eademque in eodem opere repetens: (b) *quantumcumque*, ait, *catechumenus proficiat; adhuc* *(b) tract. 13. in Joan.*
ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi dimittitur, niſi cum venerit ad baptiſmum: quomodo non caruit populus Iſrael populo Ægyptiorum, niſi cum veniſſet ad mare rubrum: ſic preſſuris peccatorum nemo caret, niſi cum ad fontem baptiſmi pervenerit.

Inde ſic argumentum inſtauro: cum pœnitentiæ non ſecus ac baptiſmatis Sacramentum, ſit divinitus inſtitutum contra peccata remedium, idem de utroque judicium eſſe debet, nec major uni quam alteri virtus, ad mentem Sancti Doctoris, eſt adſcribenda; atqui ex ſententia Sancti Auguſtini, quantumcumque profecerit catechumenus, & quantalibet ſpiritualis vitæ ſigna proficiendo ediderit (ſola excepta caritate perfecta, quæ baptiſmi voto conjuncta, peccatum omne ſine cunctatione abſtergit) niſi venerit ad ſalutarem baptiſmum, ubi peccata ſolvuntur, omnia peccata ſuper illum ſunt, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, preſſuris peccatorum non caret: idem ergo, eo judice, de pœnitentia eſt dicendum: adeoque per vincula ipſius reatus, non pœnam peccati, ſed maculam ejus ac deformitatem intelligit.

Deinde. Catechumenus de quo loquitur, cum jam in virtutis exercitatione profecerit, vivere haud dubie ſpiritualiter cœpit: *quantumcumque*, inquit, *catechumenus proficiat*, &c. atqui ille licet vivere cœperit, adhuc tamen ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, nondum eſt a peccatis ſolutus, preſſuris peccatorum nondum caret: ergo cum obligatione peccati, & ſarcina iniquitatis, poteſt initium ſpiritualis vitæ conſiſtere: adeoque quod ait, peccatorem confitentem vivum eſſe debere, non eſt de vita & reſurrectione conſummata intelligendum.

Inſt. 2. Atqui ex SS. Doctoribus qui accedit *Inſt. 2.*
ad pœnitentiæ Sacramentum, vivere debet vita perfecta. Ergo &c.

Prob. ſubſ. ad mentem Sanctorum Gregorii & Auguſtini, quiſquis accuſando ſeipſum, peccata ſua confitetur, vivere ea vita debet quam caritas divina inſtuit: alioquin enim foras prodire non poſſet; atqui quiſquis divina caritate (quivis tandem ejus gradus ſit, remiſſior aut intenſior) animatur, jam vita perfecta vivit. Ergo &c.

Prob. min. tum perfecta vita & conſummata putanda eſt, cum id quod erat principium & cauſa mortis abſolute excluſum eſt: principium vero mortis ſpiritualis, ſeu potius mors ipſa ſpiritualis, peccatum mortale eſt; atqui quolibet motu caritatis, intenſio ſive remiſſo, nil intareſt, peccatum mortale excluditur: ergo quiſquis divina caritate aſt animatus, jam vita perfecta vivit.

℞. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. habet enim diverſos gradus divina caritas, non ſecus ac cæteræ virtutes: habet primordia, habet incrementa, habet profectum, habet denique perfectionem: nec quia perfecta caritas vitæ ſpiritualis perfectio eſt, conſequens inde aſt, eum vitam conſummatam habere, qui incipit diligere Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem: nec ſequitur ab omni eſſe peccato ſolutum, qui amare incipit ſummum bonum, quia perfecta caritas foras omne peccatum detrudit: plus enim conſummata caritas poteſt, quam inchoata.

Ad ultimum argumentum, conceſſa pariter maj. diſt. minorem: quolibet motu caritatis peccatum mortale excluditur, *quoad actum & affectum*, concedo; *quoad habitum, reatum, & maculam ex peccato præcedente reſiduam*, nego min. & conſ. reſponſionem hanc indicaſſe in præſenti ſufficiat: recurret enim capite quarto, ibidemque, ſuo quippe loco, commodius explica-

bitur,

bitur, & certiſſimis principiis, contra aſſertores ſervilis attritionis, communitur: advertat interim ſtudioſus lector, quam male hoc argumentum ex adductis SS. Gregorii & Auguſtini auctoritatibus eruatur: uterque enim, quamquam vivum debere eſſe contendat qui confitetur, adhuc tamen in peccato eſſe diſerte docet: *qui vivens egreſſus fuerat Lazarus*, inquit ille, (a) *poſtmodum a diſcipulis ſolutus eſt: ex qua conſideratione, intuendum eſt, quod illos debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos auctorem noſtrum cognoſcimus, per ſuſcitantem gratiam vivificare, at quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat ...* iſte vero de catechumeno quantumlibet in virtutum cultura exercitato: *omnia*, inquit, (b) *peccata ſuper illum ſunt, & niſi venerit ad ſalutarem baptiſmum, ubi peccata ſolvuntur, cum omni excellentia ſua non poteſt intrare in regnum cælorum ... quantumcumque proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: & non dimittitur illi, niſi cum venerit ad baptiſmum ... preſſuris peccatorum nemo caret, niſi cum ad fontem baptiſmi pervenerit*: igitur iis ipſis judicibus qui opponuntur, falſum eſt, quolibet, etiam remiſſo motu caritatis, peccatum mortale, quantum ad reatum, maculam, & habitum extirpari.

(a) *homil. 26. in Evang.*

(b) *tract. 4. & 13. in Jo.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Sententia aſſerens, ad Sacramentum pœnitentiæ perfectam contritionem eſſe afferendam, tanta auctoritate fulcitur, quanta vix major eſſe queat ad theologici dogmatis propugnationem: hanc enim præcipui ac pene omnes ſcholarum proceres, Hugo a S. Victore, Magiſter ſententiarum, Guillelmus Altiſſiodorenſis, Alexander Alenſis, aliique quos prædiximus, hanc viri ſanctitatis fama celeberrimi, B. Albertus Magnus, S. Raymundus, S. Bonaventura, S. Bernardinus velut certiſſimam propugnarunt: toto illo temporum tractu, qui ab inſtituta ſcholaſtica theologia ad Concilium Tridentinum excurrit, qui contradixerint pauciſſimos reperias: ergo facile rejicienda non eſt.

℞. Nego antecedens, quæ enim vendicatur auctoritas (bona illorum pace dixerimus) tota humana eſt, nec de ſcripturæ aut traditionis penu excerpta, imo nec ab ipſius rationis fonte petita: affirmant illi equidem, *ſola cordis contritione dimitti peccatum: a ſolo Deo dimitti peccata & debitam æternæ pœnæ: neminem a ſacerdote abſolvendum, niſi veriſimiliter credatur ante abſolutus a Deo: Sacerdotem vi clavium nihil aliud niſi partem pœnæ temporalis remittere, tantumque declarare remiſſa eſſe peccata*: ſed ad hanc approbandam aſſertionem nihil certi, nihil plauſibilis afferunt: tantumque metaphoricis ſcripturæ locutionibus, quarum ſignificationem plus quam par eſſet extendunt, & legalium ſacerdotum exemplo nituntur: e contrario ſententia quam defendimus, in ipſis Chriſti verbis fundatur: *quorum remiſeritis peccata* &c. in virtute clavium: in natura ac veritate formæ Sacramentalis: in ipſa generali omnium Sacramentorum conditione: in conſenſu ſanctorum patrum: & denique in Angelici præceptoris auctoritate: quantolibet itaque numero ſint opinionis contrariæ aſſertores, ſine injuria deſeruntur.

Inſt. 4. Ipſe S. Thomas nobis contrarius eſt, fruſtra igitur ejus præſidio gloriamus.

Inſt. 4.

Prob. ant. opuſculo 22. cap. 2. in reſponſione ad 7. argumentum: *Sacerdos*, inquit, *eum non debet abſolvere, in quo ſigna contritionis non videt, per quam homo juſtificatur interius a Deo, culpa remiſſa*: itaque ex Sancto Doctore, prius eſt hominem per contritionem juſtificari a Deo, quam a ſacerdote Dei miniſtro abſolvi: adeoque cenſet perfectam contritionem Sacramento pœnitentiæ eſſe præmittendam.

℞. Nego anteced. ad probationem explico mentem Angelici præceptoris: ſic loquitur S. Thomas *ad ſenſum adverſarii* ei aliquid, ut ſæpe fit, permittendo, concedo: ſic loquitus, *ex propria ſententia*, nego antecedens, & conſeq.

Ut perſpicua reſponſio ſit, liceat textum ipſum deſcribere, unde petita objectio eſt: hoc opuſculum ſcripſit S. Thomas contra Theologum quemdam cujus opinio erat, non eſſe in Sacramento pœnitentiæ forma abſoluta utendum: *Ego te abſolvo*; ſed forma deprecativa his aut ſimilibus verbis expreſſa: *abſolutionem & remiſſionem tribuat tibi omnipotens Deus*: præter cætera vero argumenta, quibus ſingularem hanc opinionem adſtruere nitebatur, iſtud ordine ſeptimum erat.

7. *Objicit*, inquit, *quod in ſuſcitatione Lazari, ſecundum Auguſtinum & Gregorium, ſignificata eſt ſuſcitationis propitiatio; quia Lazarus eſt prius a Domino vivificatus, quam traderetur diſcipulis abſolvendus, ex quo arguit, quod nihil valet abſolutio ſacerdotis, antequam homo ſit a Deo vivificatus per gratiam, & ſuſcitatus a morte culpæ: ergo ſacerdos non poteſt ſuper culpam.*

Objectionem ſic diluit S. Doctor: *quæ quidem ratio*, ait, *multiplices defectus habet, 1. quidem quia arguitur ex metaphoricis locutionibus, ex quibus non eſt arguendum, ut Dionyſius & Auguſtinus dicunt. 2. quia ratio ſua non eſt ad propoſitum: conſtat enim quod Dominus Lazarum ſuſcitavit, & diſcipulis ſolvendum mandavit: ergo diſcipuli abſolvunt: per hoc ergo non oſtenditur, quod ſacerdos non abſolvat, aut non debeat dicere*: ego te abſolvo: *ſed quod eum non debet abſolvere, in quo ſigna contritionis non videt, per quam homo juſtificatur interius a Deo culpa remiſſa ... contingit autem quandoque in baptiſmo, quod aliquis antequam Sacramentum baptiſmi actu percipiat, dum habet Sacramentum in voto vel propoſito, conſequitur juſtificationem a ſolo Deo: & tamen ſi ante conſecutus non fuerit, ex vi Sacramenti, niſi obicem ponat, juſtificationem conſequitur, Sacramentum ſuſcipiendo: ita omnino eſt de pœnitentia ... unde quandoque aliqui conſequuntur juſtificationem in ipſa abſolutione, quam ante non fuerant aſſecuti.*

Ita S. Doctor, quem niſi velimus in eodem textu ſibimet eſſe contrarium, (quod iniquum prorſus de tanto magiſtro judicium foret,) omnino fatendum eſt, pro nobis pugnare; nam ſi putaret perfectam contritionem Sacramento neceſſario præmittendam, numquam ex ejus mente contingeret juſtificationem aliter obtineri; atqui longe diverſa ſanctiſſimi præceptoris ſententia eſt: ibidem enim affirmat, aliquando contingere, *ut aliqui conſequantur juſtificationem in ipſa abſolutione, quam ante non fuerant aſſecuti*: pariterque aſſerit de baptiſmo, *quod ſi aliquis ante ejus ſuſceptionem, a ſolo Deo juſtificationem conſecutus non fuerit, eam, niſi obicem ponat, conſequatur Sacramentum ſuſcipiendo.* Perperam ergo hoc nobis opponitur teſtimonium.

Quid ergo, inquies, ſibi vult, quando affirmat, *ſacerdotem non debere eum abſolvere, in quo ſigna contritionis non videt, per quam homo juſtificatur interius a Deo, culpa remiſſa?*

℞. Non aſſertive, ſed permiſſive, neque ex propria, ſed ex adverſarii mente ſic loqui: *ratio*, inquit, *non eſt ad propoſitum: conſtat enim quod Dominus Lazarum ſuſcitavit, & diſcipulis ſolvendum mandavit: ergo diſcipuli abſolvunt: per ſolvendum mandavit: ergo diſcipuli abſolvunt: per hoc ergo non oſtenditur, quod ſacerdos non abſolvat, aut non debeat dicere: ego te abſolvo: ſed quod eum non debet abſolvere, in quo ſigna contritionis non videt, per quam homo juſtificatur interius a Deo, culpa remiſſa*: quaſi nimirum diceret: ſi quid hoc argumentum probaret, hoc unum certe obtineri eo poſſet, abſolvi eum non debere qui ſigna contritionis juſtificantis nulla exterius proderet: qua de re modo non agitur: ſed non probaret, quod ſacerdos non abſolvat, aut non debeat dicere: *ego te abſolvo*: cum ex ipſo Lazari exemplo ſit certum, vere diſcipulos Chriſti abſolvere: in eo itaque loco totus noſter eſt Angelicus Doctor.

Inſtit. 5. Atqui Sanctus Thomas ex propria mente loquens, contendit peccati remiſſionem, non in confeſſione, ſacerdotis miniſterio, ſed ſola contritione obtineri, adeoque ante Sacramentum perfectam eam eſſe debere: Ergo &c. *Inſt. 5.*

Prob. ſubſeq. ex verbis Sancti Doctoris, in

ſup.

(a) *ſuppl. q. 7. art. 1. ad 2.* (b) *ibid. q. 9. art. 1. ad 2.* (c) *ibid. q. 10. art. 5. in c.*

ſupplemento: *confeſſio*, inquit, (a) *præſupponit caritatem, qua quis vivus efficitur ..... contritio eſt, in qua datur caritas . . .* (b) *de ratione contritionis & ſatisfactionis eſt, quod homo ſit Deo per caritatem unitus ......* (c) *dicendum, quod confeſſio operatur præſuppoſita contritione qua culpam delet, & ſic confeſſio directe ordinatur ad dimiſſionem pœnæ*. Idemque repetens in opuſculo de oratione Dominica cap. 8. affirmat *culpam in contritione remitti, & in confeſſione pœnam*.

Hinc ſic enaſcitur argumentum: qui cenſet confeſſionem ante ſe præſupponere contritionem & caritatem qua quis vivus efficitur, adeoque ad ſolius pœnæ dimiſſionem ordinari, contendit ex conſequenti peccati remiſſionem, non in confeſſione, miniſterio ſacerdotis, ſed ſola contritione obtineri; atqui hæc Sancti Thomæ locis citatis doctrina eſt: Ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem recipio teſtimonia, & data majore diſtinguo minorem: Sancti Thomæ doctrina eſt, confeſſionem ante ſe præſupponere contritionem, & caritatem, adeoque ad ſolius pœnæ dimiſſionem directe ordinari, *aliquando, in iis nimirum quos perfecte contritos abſolutio non facit, ſed reperit*, concedo: *neceſſario quaſi aliter ad Sacramentum veniri non poſſit*, nego min. & conſeq.

E. R. Non hic quærimur quid aliquando contingat, ſed quid fieri abſolute neceſſarium ſit, ut ratum validumque ſit pœnitentiæ Sacramentum: equidem non diffitemur ad Sacramentum abſolutionis aliquos cum tanto fervore caritatis, tantaque vehementia contritionis accedere, ut prius a Deo abſoluti juſtificatique ſint, quam audiant ſententiam ſacerdotis: *ego te abſolvo*: unde iterum concedimus reſpectu talium confeſſionem directe ordinari ad dimiſſionem pœnæ. Sed negamus hoc neceſſarium eſſe, ita ut aliter nequeat conſiſtere pœnitentiæ Sacramentum: nec aliter ſentit S. Thomas locis citatis. Nam

1. In opuſculo de oratione dominica, non dicit contritionem perfectam eſſe neceſſario præmittendam, ſed ſi præmittatur, ſe ſola ad juſtificationem, prout conjunctum habet confitendi propoſitum, ſufficere: *multum utile eſt*, inquit, *quod ſemper ſperemus; quia quantumcumque homo ſit peccator, debet ſperare quod Deus, ſi perfecte conteratur & convertatur, dimittet ei ..... non eſt igitur deſperandum, ex quo ad remiſſionem culpæ ſufficit contritio cum propoſito confitendi*.

2. Quod ſpectat ad teſtimonia e ſupplemento petita, ſi quid difficultatis habent, debent ex aliis ejuſdem libri clarioribus explicari. Porro S. Doctor in hoc ipſo ſupplemento diſerte docet, contritionem perfectam non debere neceſſario ad Sacramentum afferri: *per pœnitentiæ Sacramentum*, inquit loco ſupra citato, §. 1. arg. 6.) *numquam datur gratia, niſi præparatio adſit, vel prius fuerit: unde virtus clavium operatur ad culpæ remiſſionem, vel in voto exiſtens, vel in actu ſe exercens, ſicut & aqua baptiſmi . . . unde ſi ante abſolutionem aliquis non fuiſſet perfecte diſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam, in ipſa confeſſione & abſolutione Sacramentali gratiam conſequeretur, ſi obicem non poneret*: quæ igitur alibi in hoc ipſo ſupplemento videntur eſſe contraria, debent de contritione perfecta intelligi, per quam aliquando contingit peccatores, antequam Sacramentum actu ſuſcipiant, reconciliari: ita reſpondet doctiſſimus Sylvius:

(d) *ad art. 1. q. 7. ſuppl.*

(d) *quod in reſponſione ad 2. dixit*, inquit ille, *confeſſionem præſupponere caritatem, non de omni confeſſione accipiendum eſt, ſed de illa quam præcedit contritio tam perfecta, ut conjunctam habeat gratiam juſtificantem: alioquin confeſſionem non præſupponere caritatem ſed potius ordinari ad eam accipiendam ſatis ſignificat quæſt. 6. art. 1.* (ſupp.) *ubi docet Sacramentum pœnitentiæ, ipſamque confeſſionem ordinari & contra culpam, & ad infuſionem gratiæ ſeu caritatis conſequendam*.

Jam ſi quis in his teſtimoniis inſiſtat moroſius, abſoluteque velit præceptorem Angelicum in commentario ſuper libros ſententiarum, unde ſupplementum deſumptum eſt, ſtetiſſe pro neceſſitate perfectæ contritionis, hoc ſibi reſponſum habeat, tantam non eſſe hujus commentarii, quod junior ſcripſit, auctoritatem, quantam aliorum operum quæ maturiore ætate elucubravit, præſertim vero ſummæ Theologicæ quod accuratiſſimum ejus & poſtremum eſt opus: *plurima namque eorum*, inquit Dominicus Soto (e) *quæ ſuper Magiſtrum ſententiarum, quaſi aliena congerens commentatus eſt, poſt maturius digeſta collimavit in ſumma*: certum porro eſt in ſumma Theologica ſententiam noſtram modis omnibus Doctorem angelicum propugnaſſe: adeoque quod obſcurius alibi, aut contrarium dixerat, vel explicuiſſe, vel retractaſſe.

(e) *in 4. diſt. 1. q. 3. art. 1.*

Hæcque ejuſdem Sylvii ibidem reſponſio eſt: *quod in initio corporis*, inquit, *dicit Sanctus Thomas* (f): confeſſio directe ordinatur ad remiſſionem pœnæ: *tacite retractatum videtur 3. part. qu. 84. partim articulo ſecundo cum dicit, remotam materiam Sacramenti pœnitentiæ eſſe peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda; quod de peccatis, ſecundum quod ſunt peccata, ſive ſecundum culpam accipi debet: (unde in reſponſione ad 3. dicit, hoc Sacramentum principalius inſtitutum ad deletionem peccati mortalis, quod de peccati macula, cui ſoli convenit deleri, ſimiliter eſt accipiendum:) partim articulo tertio cum dicit, hoc Sacramentum conſiſtere in remotione cujuſdam materiæ, ſcilicet peccati; & verba formæ non ſolum ſignificare abſolutionem a peccatis, (ſcilicet tam quoad culpam, quam quoad pœnam, ut opuſculo de forma abſolutionis cap. 2. tradit:) ſed etiam efficere illam: confer etiam hujus ſupplementi quæſtionem 6. art. 1. Unde lectione 4. in caput 20. Joannis, reprehendit ſententiam eorum, qui dicebant ſacerdotem tantum abſolvere a reatu pœnæ, dicitque ipſum Sacramentaliter abſolvere a culpa & pœna*.

(f) *ſuppl. q. 10. art. 5. in c.*

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum ſententia exigentium contritionem perfectam damnata ab Eccleſia fuerit?

Contritionem perfectam, ferventi & intenſa caritate animatam, quæque proinde abſolutionem a peccatis ac juſtificationem neceſſario inferat, non debere abſolute ad Sacramentum afferri, dogmatibus Theologiæ certiſſimis accenſemus: quando itaque quærimus, utrum dogma contrarium damnatum expreſſo decreto ab Eccleſia fuerit; non hoc agimus, ut doctrinæ quam falſam omnimode credimus, aliquatenus faveamus: (quod quid aliud eſſet, quam loqui pugnantia, utque in vulgari proverbio eſt, uno hauſtu calidum frigidumque ſorbere?) ſed ut quorumdam de quibus capite quarto dicturi ſumus, præſumptionem anticipato redarguamus, qui attritionis ſervilis in Sacramento ſufficientiam, tanta confidentia & obſtinatione propugnant; ut adverſariorum ſententiam pro neceſſitate amoris ſaltem initialis pugnantium, traducere velut hæreſim ab Eccleſia confixam non dubitent: ſi enim ſemel conſtiterit, ſcholaſticorum pene omnium doctrinam, qui ante Concilium Tridentinum, pro neceſſitate amoris perfecti ſteterunt, intactam hactenus remanſiſſe, nulloque Eccleſiæ ſolemni decreto expreſſe fuiſſe proſcriptam; quanto certius erit exiſtimandum, longe mitiorem eorum opinionem, qui præter contritionem imperfectam & amorem initialem nihil amplius exigunt, nullo Eccleſiæ fulmine conquaſſatam?

§. PRIMUS.

Oſtenditur opinionem eorum qui perfectam contritionem a pœnitentibus exigebant, nullo Eccleſiæ ſolemni decreto proſcriptam.

Illud porro eſt quod in præſenti ſuſcipimus argumentis ex hiſtoria certiſſimis demonſtrandum.

PROBATIO PRIMA.

Ex temporibus quæ celebrationem Tridentini Concilii præceſſerunt.

Ac primo quidem certum ex antedictis relinquitur, roto illo tractu temporum, quæ ab inſtitutione Scotiſticæ Theologiæ ad Coocilii Tridentini concationem fluxere, magiſtros primi ſubſelli peoe omnes pro perfectæ contritionis neceſſitate ſtetiſſe inter mille vix unum qui contradixerit, S. Thomam reperias: quin & ille ipſe fuit io hac controverſia varius; nam in commentariis quæ ſuper libros ſententiarum junior ſcripſit, pleraque dictavit, quæ vix aliter quam de neceſſitate perſectæ contritioois intelligi explicarique poſſunt: nec aperte contrarium, niſi ſumma Theologica tenuit, quam elucubravit marurior ſactus: cæterorom, æqualis & conſtans ſententia fuit, abſolutionem a peccatis, & a reatu damnatioois æternæ, a ſolo Deo, contritionis ſubſidio, fieri; ſacerdotes nihil quidquam niſi ſupremi ſententiam judicis ſuo miniſterio pateſacere, & a pœnis temporalibus liberare, nec ulterius clavium poteſtatem extendi: effatum hoc in ſuis ubique libris inculcarunt, & axiomatis loco habuerunt.

Sie *Innocentius III.* Pontiſex Maximus in hæc verba pſalmi 2. pœnitentialis: dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei: *remiſiſti*, inquit, *ut patenter oſtendat, quod peccatum prius remittitur a Deo, quam pronuncietur per confeſſionem oris ab homine.*

Guillelmue Altiſſiodorenſis ejuſdem temporis ſcriptor, hæc Chriſti verba expendens: quodcumque ſolveris ſuper terram: *ſenſus eſt*, inquit, (a) *quodcumque ſolveris, id eſt cujuſcumque ſolutionem conſummoveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælo; conſummatio autem dicitur reſpectu inchoationis: Deus autem inchoat ſolutionem, dimittendo culpam æternam; ſacerdos vero conſummat, dimittendo aliquid de pœna ex vi clavium.*

(a) *lib. 4. ſumma. 4.*

S. Bonaventura: (b) *abſolutio*, ait, *præſupponit gratiam: numquam enim Sacerdos abſolveret quemquam, de quo non præſumeret quod eſſet abſolutus a Deo.*

(b) *in 4. diſt. 18. art. 2.*

S. Raymundus: (c) in ſumma: *quæritur quid remittit ſacerdos in pœnitentia ..... dicendum eſt fere ſecundum omnes, quod pure, vere, ac proprie ſolus Deus dimittit peccata, & debitum æternæ pœnæ* ... & paulo ſuperius: (d) *quod opinio iſta ſit vera, patet per exemplum Lazari, quem prius ſuſcitavit Dominus, quam a diſcipulis ſolveretur, & per decem leproſos, qui in via antequam venirent ad ſacerdotes mundati ſunt.*

(c) *lib. 3. de pœnit. & remiſſ. §. 61.*

(d) *ibid. §. 11.*

Alphonſus Toſtatus Epiſcopus Abulenſis: (e) *pœna æterna eſt, circa quam ſolus Deus operatur directe, remittendo obligationem ad illam: pœna temporalis eſt, a cujus obligatione in toto, vel in parte abſolvit ſacerdos per claves.*

(e) *in deſenſorio c. 5.*

Ægidius Carlerius Theologus Pariſienſis & Eccleſiæ Cameracenſis Decanus: *ſolus Deus*, inquit, (f) *remittit culpam, & ſolus commutat pœnam æternam in temporalem, quia ſolus infundit gratiam: ſacerdos legalis dicebatur culpam remittere, quia oſtendebat eam eſſe remiſſam: & ſacerdos Evangelicus oſtendit eam eſſe remiſſam: ſed cum hoc partem pœnæ temporalis debitæ in purgatorio remittit vi clavium.*

(f) *in Reſp. ad quæſita Abbatis Acquicincenſis.*

Joannes Bromiardus, ex Dominicana familia; *ſi non eſt in caritate* (pœnitens) inquit, (g) *quomodo poteſt abſolvi?*

(g) *in ſumma prædicantium: verbo confeſſio.*

Ambroſius Tarviſinus, ſermone 19. *ſacerdos abſolvere non poteſt, niſi quem credit a Deo abſolutum.*

Stephanus Bruliferus ex ordine FF. Minorum: (h) *Sacerdos cum dat abſolutionem, præſupponit quod eſt abſolutus a Deo.*

(h) *in 4. ſent. diſt. 18. qu. 1.*

Guillelmus Pepinus ordinis Prædicatorum, a Concilio Tridentino non longe diſtans, cum ſæculo decimo ſexto ioeunte floruerit: (i) *Regula generalis Theologorum eſt*, ioquit, *quod confeſſor neminem debet abſolvere, quem non credit veriſimiliter a Deo abſolutum.*

(i) *ſerm. 2. de myſt. abſolutionis, ſer. 5. in cœna Dom.*

Eadem denique aliorum quos ſupra memoravimus, & plerorumque aliorum concors ſentententia fuit.

Jam ſic proſequor argumentum:

Atqui toto illo temporum decurſu, id eſt treeentorum & quinquaginta plus minus aonorum ſpario, inoffenſo pede eſt propugnata, nulla de hac re contentio fuir, nulla querela, ad tribunal Eccleſiæ nuſquam delata: de illa in Conciliis Lateranenſi IV. Lugdunenſi II. Viennenſi, Conſtantienſi, Baſileenſi, Florentino, nec minima mota quæſtio eſt: fatendum ergo, ante tempus Concilii Tridentini liberam ab omni hæreſis ſuſpicione fuiſſe.

PROBATIO SECUNDA.

Ex tempore, ipſaque celebratione Concilii Tridentini.

Attigimus ad illam ætatem qua male audiviſſe, reveraque confixam velut hæreticam de qua agitur, opinionem pleſique volunt: verum neque hoc veroſimilirer dici ultro ſatebitur, qui argumenta ſequentia qua par eſt attentione penſitaverit.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex eo quod Concilium Tridentinum non ad Theologorum diſcutiendas opiniones, ſed ad Lutheri, aliorumque hæreſes exterminandas coactum eſſet.

1. Enim non ideo coactum concilium fuerat, ut Theologorum Catholicorum controverſiæ ſopirentur: ſed ut Lutheri aliorumque hujus ætatis hærericorum neſaria dogmata exrerminareotur: *patrum conſilium fuit*, ait Eminentiſſimus Cardinallis Pallavicinus (k) *in recenſitis definitionibus ſe prorſus abſtinere a ſupervacaneis articulis, ab illis nimirum qui catholicas inter ſcholas in dubitatione verſantur.*

(k) *hiſt. Concil. Trid. l. 4. c. 10.*

Hinc eodem Illuſtriſſimo hiſtorico reſerente, (l) antequam ſeſſ. 5. de prccato originali ſtatueretur, *admonuerunt legati, ne quid certi decernerent* (Patres) *de natura ipſa originalis culpæ, de qua ſcholaſtici diſcordant .... ſynodum quippe collectam fuiſſe, non ad decidendas opiniones, ſed ad errores recidendos: & plurimum adhuc operæ ſupereſſe in prohibendis hæreſibus, ſcholaſticis quæſtionibus dimiſſis.*

(l) *ibid. cap. 4. & 2.*

Eamdemque ob cauſam, cum de Euchariſtia canoo aliquis his verbis præformatus fuiſſet: *Si quis dixerit, ſub qualibet ſpecie, & ſub qualibet ejus parte, non contineri totum Chriſtum: anathema ſit*: opponente Tudetano Epiſcopo, contrarias ſcholaſticorum de hac re eſſe opiniones, aliis volentibus etiam ante factam ſpecierum ſeparationem, aliis repugnantibus, Chriſtum ſub qualibet contineri; itemque mooente Cornelio Muſſio Epiſcopo Bituntino, *ſolas hæreſes eſſe damnandas, non ſcholaſticorum ſententias definiendas*: canon uti nunc extat: (m) his verbis conceptus eſt: *ſi quis negaverit, in venerabili Sacramento Euchariſtiæ, ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri: anathema ſit*: nempe hac adhibita cautione, quod utriuſque Scotiſtarum ac Thomiſtarum ſcholæ judicio certum erat, retentum eſt; illud vero de quo inter catholicos controvertebatur, num ante diviſionem, an e contrario ſpecierum ſolummodo facta ſeparatione, Chriſtus in unaqualibet ſpecierum parte totus ac integer eſſet: uti ante hac relictum in dubio, & ſcholarum diſputationi permiſſum: uti fidem idem Pallavicinus facit. (n)

(m) *ſeſſ. 13. can. 3.*

(n) *lib. 12. cap. 2.*

Præterea, inquit idem Eminentiſſimus Scriptor, (o) *canon paratus fuerat, ubi damnabatur quiſquis negaret, contritione, qua pœnitens divina gratia per Chriſtum cooperante dolet de peccatis propter Deum, cum propoſito confitendi, remitti peccata. Sed Balthaſar Eredia Calaritanus Archiepiſcopus admonuit, cum ea eſſet Cajetani & Adriani ſententia, damnandam non eſſe.*

(o) *hiſt. Concil. Trid. lib. 12. c. 10.*

Ejuſdem generis in actis concilii exempla plurima extant.

Hinc

Hine ſic inſtauro argumentum; atqui inter ſcholarum opiniones, a quibus inurendis abſtinere ſacræ ſynodo fixum erat, nulla majori celebritate; majorique conſenſione ſcholarum circumſerebatur, ea de qua agimus in præſenti, perfectam ſcilicet contritionem eſſe ad Sacracramentum neceſſario adferendam: ergo qua ratione cæteris parcitum, & huic quoqua, longeque meliori titulo fuit parcendum.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex facto quodam Æmiliani Tudetani in Hiſpania Epiſcopi.

Ne autem meras ſectari conjecturas videamur, proferemus ex ejuſdem concilii monumentis peremptorium argumentum, ex facto quodam Joannis Æmiliani Tudetani Epiſcopi, qua de re iterum audiendus Eminentiſſimus ſcriptor: (a) *quantam ex actis conjicio*, inquit, *Theologorum meas erat, at error hæreticoram damnaretur, tamquam inhoneſtum improbaatium pœæ timorem; non item ut ferreat ſententiam de ſcholaſtica quæſtione, an hajuſmodi timor, non ſolum abſqae coatritione aaimi perfecta (de quo controverſia vix fait) ſed etiam abſqae eo, quod ullus excitetur amor imperfectas, ſufficiat ad remiſſionem peccatorum in Sacramento .... ia patrum conventu id paaci attigerunt: aliquod duntaxat veſtigium comperio opinionis negantis neceſſitatem amoris, in iis quæ Granatenſis diſputavit.*

(a) lib. 12. cap. 10.

At vero Joannes Æmilianas Hiſpanienſis Tadetaaus aatiſtes extremum oppoſitæ ſententia tenuit: hoc eſt opas eſſe contritione perfecta; nec tamen hinc argui peccata per Sacramentum non remitti, qaippe quæ Sacramentum jam invenit remiſſa, prævuntis contritionis efficacitate: ſi quidem, ajebat, ipſa contritio id præſtat virtute Sacramenti, cujus votum in ea continetur.

Præterea oportet ſcire, poſtea decretis doctrinam complexis (ſeſſ.14.) *verba hac fuiſſe adjecta:* „Illam contritionem qnam Theologi attritionem vocanr, quod imperfecta ſit; & ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, qui ſervilis dicitur, concipiatur; ſi voluntatem peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat; ſtatuit hæc ſancta Synodus & declarat, non ſolum non ſacere hominem hypocritam & magis peccatorem (ut quidam blaſphemare non verentur) verum etiam ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem, ac donum Dei eſſe, ac Spiritus Sancti impulſum veriſſimum, non quidem adhuc inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus (cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe vix quear) viam ſibi ad juſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam diſponitur. *Sed laudatus Epiſcopus monuit falſo dici, hajaſmodi dolorem ſine amore vix unquam concipi poſſe, quod aatem hæc attritio ſatis eſſet Sacramento conſtituendo; ita ut homini attrito deleantur peccata abſolutionis ſupervenientis vi, variare authorum ſententias, adeoqae eſſe id tollendum: quamobrem decretum ficat nunc exſtat* (b) *reformatum eſt.*

(b) ſeſſ. 14. c. 4.

Inde ſic argumentor: ſi Concilium Tridentinum velut dogma fidei definiviſſet, contritionem perfectam non eſſe ad Sacramentum abſolute neceſſariam, profecto male audiviſſet, quiſquis in ipſo concilio aoſus eſſet tenere contrarium; atqui ut teſtatur loco citato Pallavicinus, Joannes Æmilianus pro perfectæ contritionis neceſſitate pugnavit, multorum dixit hanc eſſe ſententiam, libere monuit falſo dici contritionem imperfectam ſine amore vix unquam concipi poſſe; ſed etiamſi aliquem ſemper importarer dilectionis motum, an ad Sacramentum conſtituendum ſufficeret, variare authorum ſententias: adeoque hanc decreti partem eſſe tollendam: nedum vero violatæ fidei fuerit accuſatus, aut in erroris ſuſpicionem adductus; ejus petitioni eſt a patribus ſatisfactum: Ergo &c.

Eſt & alterum hujus rei in hoc ipſo Pallavicini reſtimonio haud ſane contemptibile argumentum: illud enim Tridentini patres definiiſſe dici non poſſunt, de quo in Sacra ſynodo quæſtio nnlla, nulla diſcuſſio fuir, neminem namque latet quanta diligentia in privatis Theologorum congreſſibus expenderentur, quæ erant deinceps in publicis ſeſſionibus decretorio judicio finienda; atqui, inquir Eminentiſſimus ſcriptor: *Theologorum mens erat, ut error hæreticorum damnaretar, tamquam inhoneſtum improbaatiam pœnæ timorem; non item at ferrent ſententiam de ſcholaſtiea quæſtione, an hujuſmodi timor, non ſolum abſque contritione animi perfecta, (de quo controverſia vix fuit) ſed etiam abſque eo, quod ullus excitetur amor imperfectus, ſafficiat ad remiſſionem peccatorum in Sacramento*: Ergo &c.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex Theologorum qui ſynodo interfuerant ſilentio, ac confeſſione.

3. Eſt: Si Concilii Tridentini definitio eſſet, ſufficere in Sacramento attritionem, dubio procul patres ac Theologi qui ſynodo interſuerant, & deinde de Sacramentis ſcripſerunt, decretum illud mandaſſent memoriæ, nec doctrinam contrariam probabilem appellaſſent: atqui tum de hoc decreto ſiluerunt; tum (quod notabilios eſt) ſententiam pro perfectæ contritionis neceſſitate pugnantem, probabilem eſſe, quamquam ſibi adverſam, confeſſi ſunt.

Sic enim *Andreas Vega* in Concilio Tridentino locum inter Theologos haud ſane ignobilem tenuit, geſtorum ſacræ Synodi ad decretorum bene conſcius ſuit, ſcripſit deinceps in acta ejuſdem concilii commentarium ſumma doctrina refertum, & libris pluribus comprehenſum, ibi autem memorar, neceſſitatem perfectæ contritionis a multis primi ſubſellii Theologis ab antiquo propugnatam: *fuerunt quidam graves, & celebres authores*, inquit, (c) *qui ſecuti magiſtrum in 4. diſt. 18. teaucrunt, ſacerdotes in nova lege periade ſe habere, circa ſpiritualem peccatorum lepram, ac ſe habebant ſacerdotes in veteri lege circa corporalem, & hanc ſententiam tuentur, in eadem diſtinctione Bonaventura, Okam, Major, Biel diſt. 14. Alexander Haleaſis part. 4. quæſt. 80.......* quod ubi præmiſit, doctrinam contrariam, quæ pro imperfectæ contritionis ſufficientia dimicat, amplecti ſe & ſequi profitetur: *hanc ſententiam* (de attritionis ſufficientia) inquir, *adnitar nunc probabiliorem, & ſcripturis, & ſanctorum teſtimoniis magis conſonam oſtendere*: numquid vero ſic loqueretur, ſi crederet Bonaventuræ aliorumque doctrinam a concilio confixam, & ſub anathematis pœna damnatam? numquid ſententia fidei, ab œcumenico concilio, certo & infallibili judicio definita, in comparatione hæreſis contrariæ, ſolum *probabilior* dici poteſt? an non ineptiſſime homo Theologus loqueretur, qui matrimonio e. c. Sacramenti veritatem vendicaturus, ſic præfaretur: *adnitar nunc oſtendere ſententiam, quæ aſſerit matrimonium eſſe Sacramentum, probabiliorem eſſe, & ſcripturis, & ſanctorum teſtimoniis magis conſonam?* hoc enim quid aliud foret quam divini dogmatis inſringere ac minnere veritatem?

(c) lib. 12. in Concil. Trident. cap. 33.

Pariter, ſeſſioni decimæ quartæ Concilii Tridentini *Melchior Canus* interfuit, quod eſt ex Sacræ Synodi monumentis certiſſimum. Itaque quid in ea actum foret ignorare non poterat; atqui in *Relectione de Sacramento pœnitentiæ parte 5. quod attritio ſufficiat*, inquit, *quamvis verum ſit, non eſt tamen adeo certum & indubitatum: & ideo communis ſententia tenens certum, reliaquens incertum, ponit contritionem partem eſſe hujus Sacramenti*. Qua vero fronte, haud omnino certum atque indubitatum dogma dicere potuiſſet, quod ab œcumenico Concilio ſancitum ſciviſſet?

Nec aliter *Ruardus Tapperus* ejuſdem Concilii aſſeſſor, ut hiſtoria teſtatur, (d) locutus eſt: *quod attritio ſufficiat*, inquit, (e) *quamvis ve-*

(d) hiſt. Concil. Trid. lib. 12. capp. 10. & 11.
(e) in Expoſit. art. 5. Lovanienſ. de contritione.

vis verum ſit, non eſt tamen certum atque indubitatum.

Multoque expreſſius *Dominicus Soto*, cujus magna laus in Sacro Concilio fuit: ſic enim ille: *quod contritio formata ſit neceſſaria*, inquit, (a) ..... *vel attritio ſufficiat ad ſubſtantiam Sacramenti, Theologorum ſcholis relictum eſt explicandum* .... (b) *quod attriti per Sacramentum contriti fiant, non eſt articulus fidei, aut Eccleſiæ definitio: ſolum eſt ſcholaſticorum collectio; quæ quamquam vera ſit, non eſt certe digna, cui bilances noſtræ perpetuæ ſalutis, aut damnationis confidamus*: ergo &c.

(a) *in 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 2. ad 1.*
(b) *ibid. diſt. 19. quæſt. 2. art. 9.*

PROBATIO TERTIA.

Ex tempore quod Concilii celebrationem ſecutum eſt.

Denique, ſi putaſſent patres doctrinam de neceſſitate contritionis Synodali ſententia fuiſſe proſcriptam, defendere illam in poſterum nemo auſus fuiſſet; atqui ſoluto Concilio, contritionis perfectæ neceſſitatem propugnaverunt, *Fredericus Nauſea* Epiſcopus Viennenſis: *Franciſcus Richardotus* Epiſcopus Atrebatenſis: *Cornelius Muſſus* Epiſcopus Bituntinus: *Franciſcus Sonnius* Epiſcopus Sylvæ-ducenſis, & poſtea Antuerpienſis: *Petrus Soto*: *Dominicus Soto*: & plerique alii, quos nemo negat Tridentino Concilio adfuiſſe.

Converſio ſi vero fuerit & perfecta, inquit Fredericus Nauſea, in catechiſmo poſt ſeſſionem decimamquartam, cui interfuerat, publicato, (c) *dicitur contritio, quam Deus gratioſe nimirum acceptat, propheta dicente*: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. *Nec eſt, ut abſque ejuſmodi quemquam poſſit* (Sacerdos) *vere abſolvere; cum ipſe reum non abſolvat, niſi reus in ſe debito modo diſpoſitus, ſit capax abſolutionis .... cujus contritionis, vel ex hoc poſſet* (quiſquis) *neceſſitatem & utilitatem, virtutem & efficaciam plus quam evidenter colligere, quod per eam obtineatur remiſſio peccatorum, etiam antequam fiat ore confeſſio eorum Sacerdoti.*

(c) *an. 1552.*

Nonnullas veræ contritionis, quæ ſit pars Sacramenti, conditiones animadvertere poſſumus, ait Franciſcus Richardotus. (d) *Prima eſt, ut vera perfectaque contritio, non ſolum in metu ſupplicii, ſed etiam in amore Dei fundetur .... verum quidem eſt, peccati deteſtationem, quæ timori pœnæ innititur, poſſe ad veram & perfectam contritionem diſponere: ſed illa non ſufficit ad remiſſionem peccatorum obtinendam, licet utilis ſit, niſi in veram & perfectam contritionem evadat; ideſt, niſi metus cedat caritati.*

(d) *in inſtr. Paſtorum: ann. 1567.*

Subjiciant (Paſtores) inquit Cornelius Muſſus (e) *illos recte & rite ſuſcipere Sacramentum pœnitentiæ, qui antequam ad myſticum Sacræ confeſſionis Jordanem accedant lavandi, mundandique a lepra peccati .... ſeſe per Dei gratiam non ſolum atterunt, ſed minutatim conterunt, contritique confitentur ipſi Sacerdoti.*

(e) *in Concionibus de pœnit. an. 1579. editis.*

Eademque prælaudati Franciſci Sonnii, *tract. 4. de pœnitentia cap. 6.* Petro Soto, *in inſtitutione Sacerdotum, lectione 7. de neceſſariis conditionibus confeſſionis*, ubi diſertis verbis affirmat: *quod neceſſaria ſit perfecta contritio, etiam in Sacramento*: Dominici Soto, *in 4. diſt. 20. quæſt. 2. articulo* 1. ſententia fuit: quibus plurimos addere in promptu foret, ſi res poſtularet.

Igitur doctrinam de perfectæ contritionis ad Sacramentum neceſſitate, damnatam a Concilio Tridentino non eſſe, convincentia argumenta ſunt, quibus ſi quis præjudiciis occupatus non acquieſcat; neque forte demonſtrationibus geometricis eſſet ceſſurus.

§. SECUNDUS.

Diluuntur Adverſariorum oppoſitiones.

Objectio. Opponitur. Sententia de perfectæ contritionis neceſſitate, cum Sacramenti efficacia, & poteſtate clavium, Eccleſiæ a Chriſto conceſſa conciliari non poteſt; ergo pugnat contra fidem: adeoque Eccleſiæ decreto damnata eſt.

℞. Conceſſo antecedente & primo conſequente, nego ultimum conſeq. non hic quærimus quid juris ſit, ſed quid facti. Opinionem de neceſſitate perfectæ contritionis fatemur, imo contendimus cum efficacia Sacramenti pœnitentiæ, & poteſtate clavium conciliari non poſſe: at non inde ſequitur, quod ſolemni Eccleſiæ damnata decreto ſit. Neminem namque latet, niſi in re Theologica hoſpitem ac peregrinum, Eccleſiam pleraque tolerare in ſcholis controverti, & in utramque ventilari partem, quarum alterutram, ad fidem neceſſarium eſt pertinere: cujus rei exempla in omni fere Sacræ doctrinæ tractatu multa occurrunt: ſic enim e. c. utrum ad confirmationis eſſentiam Chriſmatis unctio pertineat, aut ſufficiat impoſitio manuum? Utrum ſolus Sacerdos ſit Sacramenti matrimonii miniſter, aut laicus ipſe contrahens? Utrum ſubdiaconatus ſit formaliter verum Sacramentum? Utrum pœnitentiæ forma neceſſario debeat eſſe abſoluta, aut deprecatoria ſufficiat? Utrum gratia ſit ex natura ſua & ab intrinſeco efficax, aut ad voluntatis creatæ nutum verſatilis? Hæc, inquam, & alia pene innumerabilia in ſcholis quotidie ventilantur, aliis affirmantibus, aliis negativam partem, Eccleſia tollerante, tuentibus: cum tamen certiſſimum ſit, alterutram ſententiarum in fidei dogmatibus contineri. Nec inde ſequi putandum eſt, aut peccare Eccleſiam quæ quæſtiones novis ſubtilitatibus obſcuratas, pro bono pacis non decidit; aut hæreticos eos eſſe, qui dogmata contraria veritati propugnant: ut enim alibi monuimus, & fore iterum prout occurret occaſio admonebimus, hæreſim non error, ſed contumacia facit, & contra Eccleſiæ docentis auctoritatem rebellio. Quam ſane culpam Magiſtro ſententiarum, Sancto Bonaventuræ, & aliis quos ante nominavimus, eo minus impingere poſſumus, quod conſtet, 1. eos auctoritati Eccleſiæ, ſubditiſſimos fuiſſe: 2. exiſtimaſſe ſuam de contritione doctrinam cum Sacramenti efficacia, & clavium poteſtate haud difficulter conciliari.

Inſt. 1a. Inſt. 1. at, inquies, illud porro intelligibile eſt; quomodo cum virtute Sacramenti, & auctoritate clavium, contritionis præmittendæ neceſſitas conſiſtere valeat: quid enim præſtat pœnitenti Sacramentum, ſi jam invenit abſolutum? aut quis poteſt clavium uſus eſſe, ubi janua regni cœlorum efficacia contritionis aperta eſt.

R. Hoc equidem nobis, uti revera eſt difficillimum, ne dicam impoſſibile apparere: at non ita judicabant, contra quos agimus, Theologi. Hunc enim quantumvis intricatiſſimum nodum, alii atque alii, diverſas ineundo vias, expedire poſſe putabant. Nam

1. Quidam volebant, peccata per contritionem remitti; tum quoad culpam, tum quoad reatum; atque adeo Sacerdotibus non aliud miniſterium convenire, quam ut ſolutos declararent, quos Deus ante ſolviſſet, & iiſdem congruam ſatisfactionem imponerent. *Ex his aperte oſtenditur*, inquit Magiſter ſententiarum (f) *quod Deus ipſe pœnitentem ſolvit a debito pœnæ, & tunc ſolvit, quando intus illuminat, inſpirando veram contritionem .... nec ideo negamus Sacerdotibus conceſſam poteſtatem dimittendi & retinendi peccata; ideſt oſtendendi homines ligatos vel ſolutos .... ligant quoque dum ſatisfactionem pœnitentiæ confitentibus imponunt: ſolvunt cum de ea aliquid dimittunt, vel per eam purgatos, ad Sacramentum communionis admittunt.*

(f) *lib. 4. diſt. 17.*

2. Alii culpam & reatum in peccato ſic diſtinguebant, ut culpam a ſolo Deo per contritionem, reatum vero æternæ damnationis a Sacerdote per abſolutionem remitti vellent. *Hoc bene in reſurrectione Lazari ſignatum eſt*, loquebat Hugo a Sancto Victore (g) *quem ipſe Dominus per ſe prius, intrinſecus a vinculo mortis abſolvit; vivificatum autem deforis miniſterio Apoſtolorum ſolvi præcepit. Sic namque in Sancta Eccleſia, nunc mortuos peccatis, per ſuam gratiam*

(g) *lib. 2. de Sacr. part. 14. cap. 8.*

ſolam

ſolam interius vivificans, ad compunctionem accendit: vivificatos, per confeſſionem foras venire præcipit, ac ſic deinde pœnitentes, per miniſterium Sacerdotum, a debito damnationis abſolvit.

3. Alii peccati ſive culpam, ſive reatum, & a Deo per contritionem, & a Sacerdote per clavium miniſterium, conjunctis officiis, remitti reſolvique autumabant: ita tamen ut vere contritis Deus, tamquam principalis & authenticus abſolutor ſubveniret, conditionate tamen, ea nimirum lege, ut peccatores deinceps ad Sacramentum accederent: Sacerdos vero tamquam miniſter, eadem in Sacramento abſolute rimitteret. *Sacerdos*, ait Marſilius (a) *a Deo prius abſolutum, tamquam a principali & authentica abſolutore, de eiſdem criminibus quæ ei confitetur, abſolvit ut miniſter Eccleſiæ, & ſic verba vera ſunt, quæ dicit:* ego te abſolvo ab omnibus peccatis tuis: *ut miniſter ſcilicet. De quibus quamvis abſolutus erat a Deo in contritione, tamen eget abſolutione hominis, certis temporibus ac locis ex Dei inſtitutione.*

(a) in 4. quæſt. 12. art. 25.

4. Denique ſuæ opinionis acerbitatem temperamento multiplici leniebant, affirmando contritionem, quam neceſſariam eſſe volebant, virti & efficaciæ Sacramenti non derogare.

1. Enim, inqniebant, cum contritio ipſa, ſit pars Sacramenti, Sacramenro jure tribuitur condonatio peccatorum: quod enim partis officium eſt, non injuria eſt, aut mendacium ſi refundatur in totum, maxime ſi pars, niſi toti conjungatur, ſterilis & otioſa futura ſit. Porro contritio quantumvis perfecta, niſi Sacramenti ſaltem votum includeret, nihil prorſus operaretur.

2. (Ajebant,) Sacramenti votum cum perfecta contritione conjunctum, equidem in foro inviſibili Dei, reconciliat peccatorem: at vero ut viſibiliter & in foro externo Eccleſiæ virtus ejus recognoſcatur, neceſſaria eſt actualis ejus ſuſceptio. Hancque diſtinctionem Sancti Auguſtini auctoritate muniebant, quæſtione 84. in Leviticum, ubi duplicem ſanctificationem eſſe obſervat, *alteram inviſibilem, quæ fit ſine viſibilibus Sacramentis, viſibilem alteram, quæ in Sacramentis habetur.*

3. Affirmabant, in ipſa actuali Sacramenti ſuſceptione conferri augmentum aliquod gratiæ, & majorem fieri pœnarum peccatis debitarum remiſſionem.

Quamvis igitur a veritate recederent, ſine prævia perfecta contritione Sacramentum irritum contendentes, ſat tamen plauſibiliter opinionem hanc cum virtute & efficacia Sacramenti pœnitentiæ conciliare adnitebantur.

Inſt. 2.

Inſt. 2. atqui ab Eccleſia expreſſo decreto opinio illa damnata eſt: ergo &c.

(b) Seſſ. 14. cap. 9.

Prob. ſubſ. ex Concilio Tridentino. *Si quis dixerit*, inquiunt patres (b) *abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti ..... anathema ſit*, atqui canon ille Theologos pro perfectæ contritionis neceſſitate pugnantes recta ferit: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. ut enim hic canon aperte contradiceret ſententiæ, perfectæ contritionis neceſſitatem adſtruenti, opus eſſet ut non poſſet perfecta contritio, cum actu judiciali Sacerdotis conſiſtere; atqui Theologi quos præcedente articulo refutavimus, duo hæc bene ſimul ſtare tum contendebant, tum rationibus haud ita incongruis ſuadebant. *Per abſolvendi namque miniſterium*, inquiebant, *confertur gratiæ augmentum, pœna temporalis majori ſaltem ex parte remittitur, pœnitens plene ac viſibiliter in foro Eccleſiæ reconciliatur: imo reconciliatio ipſa inviſibilis per contritionem non obtinetur, niſi virtute Sacramenti in voto ſuſcepti.* Ergo etiamſi perfecta contritio præcedere neceſſario debeat, hoc tamen non impedit, quominus Sacramentalis abſolutio ſit actus vere judicialis.

Dudum eſt quod hanc objectionem ſic refutavit *Andreas Vega*, qui licet neceſſariam non eſſe perfectam contritionem nobiſcum tenuerit, non ideo tamen concedendum exiſtimavit, Sancti Bonaventuræ & aliorum contrariam aſſertionem, ullo Eccleſiæ canone expreſſe eſſe damnatam. *Neque tamen quod iſta docuerint*, inquit, (c) *cum illis ſenſiſſe exiſtimandi ſunt, qui abſolutionem Sacerdotum inanem crediderunt. Nam ad augmentum gratiæ, & ad remiſſionem pœnæ debitæ pro peccatis, omnibus rite ſua peccata confeſſis, utilem eam eſſe crediderunt. Quod quidem ſtare poteſt, etiamſi numquam prima per eam gratia conferretur, & hac ratione tueri eos poſſumus, ne videantur adverſari citatis ſupra definitionibus Eccleſiæ, quod Sacramenta novæ legis cauſant gratiam.*

(c) l. 13. in Conc. Trid. cap. 33.

Inſt. 3.

Inſt. 3. probando min. vel canon ille Magiſtrum ſententiarum, S. Bonaventuram, alioſque eis conſentientes recta ferit, vel fruſtra & inutiliter latus eſt. Secundum ſine temeritate dici non poteſt. Ergo primum eſt confitendum.

℞. Nego majorem: cujus falſitas ut palam demonſtretur, canon integer legi debet. *Si quis dixerit, abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modo tantum credat ſe eſſe abſolutum, aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolvat; aut dixerit, non requiri confeſſionem pœnitentis, ut Sacerdos eum abſolvere poſſit: anathema ſit.* Parique ſenſu in doctrina de Sacramento pœnitentiæ, eadem ſeſſione præceſſerat: (d) *quamvis autem abſolutio Sacerdotis, alieni beneficii ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolum nudum miniſterium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata: ſed ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo, velut a judice ſententia pronuntiatur; atque ideo non debet pœnitens adeo ſibi de ſua ipſius fide blandiri, ut etiamſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſerio agendi, & vere abſolvendi deſit, putet tamen ſe propter ſolam ſuam fidem, vere & coram Deo eſſe abſolutum: nec is eſſet niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui Sacerdotem joco ſe abſolventem cognoſceret, & non alium ſerio agentem ſedulo requireret.*

(d) Seſſ. 14. cap. 6.

Hoc poſito manifeſtum eſt, ſacro fulmine ictam, nefariam Lutheri doctrinam. Contendebat ille, abſolvere nihil quidquam eſſe, quam Evangelium annuntiare declarando remiſſa eſſe peccata: adeoque nec ex parte abſolventis requiri animum ſerio agendi, nec ex parte peccatoris neceſſariam eſſe confeſſionem & contritionem, ſed ſolam ſufficere fidem ſive fiduciam, qua credit peccator, ſe eſſe abſolutum a Deo. Quid vero cum Lutheri veſania commune habuit Magiſtri ſententiarum, S. Bonaventuræ, & aliorum opinio contritionem perfectam abſolute neceſſariam contendentium? Numquid volebant Sacerdotis miniſterium in ſola prædicatione conſiſtere? Numquid Sacramentum mimine ac joculariter datum probabant? Numquid vanam hanc ſalutis fiduciam approbabant, qua quis nec confeſſione, nec contritione præmiſſa, temerario ſibi de abſolutione blanditur? Numquid denique nullam in abſolutionis miniſterio virtutem eſſe volebant, cum e contra affirmarent, per illud conferri augmentum gratiæ, pœnam temporalem vel ex parte, vel ex integro condonari, peccatorem conſummate, viſibiliter, & in foro Eccleſiæ reconciliari, nullamque contritionis ipſius futuram eſſe virtutem, niſi Sacramenti & abſolutionis votum includeret?

Itaque canon Tridentinus, nec Magiſtrum ſententiarum eique conſentientes percuſſit; nec tamen ut argumentum ferebat, futilis ac irritus fuit, cum adverſus Lutherum ejuſque ſimiles, teſte Cardinali Pallavicino (e) latius fit, qui dicebant, *abſolutionem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modo is credat ſe eſſe abſolutum, etiamſi non ſit contritus, aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolvat, immo etiam ſine confeſſione peccatoris, Sacerdotem eum abſolvere poſſe.*

(e) hiſt. Concil. Trid. lib. 12. c. 10.

Inſt. 4.

Inſt. 4. hunc eumdem canonem nos ipſi articulo præcedente §. 1. attulimus, ad refutandam opinionem aſſerentium perfectam contritionem eſ-

eſſe neceſſariam : ergo contra eos revera eſt larus.

℞. Diſtinguo antecedens : hunc canonem attulimus, quia nobis re ipſa favet, concedo : quia per illum damnata eſt velut hæretica, doctrina volentium contritionem perfectam eſſe neceſſariam, nego anteced.

F. ℞. in priore ſententia permanendo contendimus, doctrinam de contritionis perfectæ neceſſitate, tum inſtitutioni Sacramenti pœnitentiæ, tum auctoritati clavium, tum antiquis patribus, tum denique Tridentini Concilii menti ac principiis adverſari. Nec tamen propterea dicendum putamus, doctrinæ contrariæ, in Sacra Synodo hæreſeos notam inuſtam, quia ex monumentis hiſtoriæ certiſſimis ſcimus, ei fuiſſe propoſitum, non ſcholarum lites dirimere, ſed novas Lutheranorum & Calvinianorum hæreſes profligare : itaque ſeſſionis decimæquartæ canonem nonum, non quaſi definitionem pro contritionis imperfectæ ſufficientia expreſſe latam, attulimus, ſed quaſi principium unde eruitur patres Tridentinos in hanc ſententiam magis propendiſſe.

Inſt. 5.

(a) part. 2. tit. de Sacr. pœnit. n. 37. & ſeq.

Inſt. 5. Catechiſmus Concilii Tridentini de ſufficientia imperfectæ contritionis hæc habet : (a) *ut hoc concedamus contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari, conferrique poſſit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam, ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret: quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves regni cæleſtis Eccleſiæ tradidit, etenim ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum, & conſtanter affirmandum eſt: ſi quis ita animo affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſterum non peccare inſtituat, etſi ejuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit, ei tamen cum peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelerata omnia remitti ac condonari: ut merito a Sanctiſſimis viris patribus noſtris celebratum ſit, Eccleſiæ clavibus aditum in cœlum aperiri.*

Inde ſic arguitur; juxta Scriptores a quibus cathechiſmus Tridentinus digeſtus eſt, ex fidei catholicæ doctrina credendum & conſtanter affirmandum, imperfecte contritis, vi claviom peccata remitti : ergo doctrina contritionem perfectam neceſſario requirens, Eccleſiæ definitione, quæ Tridentini Concilii eſt, fuit velut hæretica condemnata.

℞. Admitto auctoritatem. Ad argumentum concedo antec. & nego conſeq. aliud enim eſt, dogma aliquod eſſe fidei, aliud, ex fidei doctrina credendum & affirmandum. Dogma fidei formaliter, ut in ſcholis loquimur, expreſſe eſt ab Eccleſia, ſcripturæ & traditionis auctoritate conſtitutum : e contrario, ex fidei doctrina creditur & affirmatur, quod ex principiis ejus certa ratione colligitur. Non ajunt catechiſmi auctores, imperfectæ contritionis ſufficientiam, doctrinam fidei eſſe, ſed, ex fidei doctrina credendam, quippe quæ ex principiis fidei, illatione neceſſaria conſequatur. Nihil itaque locus ille contra nos facit : eoque minus in præſenti quæſtione, veluti decretorius afferri poteſt, quod Andreas Vega, Ruardus Tapperus, Melchior Canus, Dominicus Soto, & quidam alii, qui rerum in Concilio Tridentino geſtarum, teſtes actoreſque fuerant, ſoluta Synodo, de ſufficientia contritionis imperfectæ ſententiam, non doctrinam fidei, ſed opinionem dumtaxat cenſuerint. Deinde ſi ſemel aſſentiamur, definitam in Concilio Tridentino fuiſſe hanc litem ſcholarum, & magiſtri ſententiarum ejuſque ſequacium ſententiam profligatam; quid de *Joanne Æmiliano* dicturi ſumus, qui ejuſdem opinionis in ipſo patrum conſeſſu fuit acerrimus propugnator? Quid de *Frederico Nauſea*, de *Franciſco Richardoto*, & aliis ſupra recenſitis, qui ſoluto Concilio pro eadem doctrina ſteterunt?

Inſt. 6.

Inſt. 6. ex aliis Concilii verbis. *Quamvis*, inquit (b) *in Decreto de juſtificatione* (ſeſſ. 6. cap. 14.) *multus fuerit de pœnitentiæ Sacramento, propter locorum cognationem, neceſſaria quadam ratione ſermo interpoſitus: tanta nihilominus circa illud noſtra hac ætate, diverſorum errorum eſt multitudo; ut non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem & pleniorem definitionem tradidiſſe, in qua demonſtratis & convulſis, Spiritus Sancti præſidio, univerſis erroribus, catholica veritas perſpicua & illuſtris fieret; quam nunc Sancta hæc Synodus, Chriſtianis omnibus perpetuo ſervandam proponit.*

(b) in proœm. ſeſſ. 14.

Hinc ſic eruitur argumentum : Spondet eo loci Sancta Synodus ſe exactiorem ac pleniorem de pœnitentiæ Sacramento definitionem eſſe tradituram, quæ ad demonſtrandos ac convellendos errores univerſos ſatis futura ſit; atqui promiſſis non ſtetiſſet, niſi perfectam contritionem exigentium errorem damnaſſet : ergo revera damnavit.

℞. Admitto auctoritatem. Ad probationem conceſſa majore, nego min. cujus falſitas ex ipſis verbis citatis apparet. Non enim abſolute promittunt patres exactam & plenam de rebus ad pœnitentiam pertinentibus definitionem, ſed quæ ſatis futura ſit ad demonſtrandos & convellendos, Spiritus Sancti præſidio, univerſos hujus ætatis errores. *Tanta*, inquiunt, *circa pœnitentiæ Sacramentum noſtra hac ætate diverſorum errorum eſt multitudo &c.* quibus verbis clariſſime ſignificant, nihil quidquam ſibi eſſe propoſitum, quam Lutheranorum aliorumque recentes errores deregere & exterminare : nam quod de ſcholarum litibus dirimendis nec cogitarint quidem, tum ex actis Concilii certum eſt, tum ex ejuſdem circa plurimas quæſtiones ſilentio : quales ſunt, *utrum circumſtantiæ intra eamdem ſpeciem aggravantes ſint neceſſario in confeſſione aperiendæ? Utrum pœnitentia formalis & expreſſa ſic neceſſaria ſit, ut numquam ſufficiat virtualis? .... Utrum attritio in Sacramento ſufficiens debeat conjunctam habere caritatem initialem?* &c.

Inſt. 7. atqui contritionem perfectam non eſſe abſolute neceſſariam, expreſſa Tridentini Concilii definitio eſt : ergo &c. *Inſt. 7.*

Probi ſubſ. congeſtis variis ejus ſententiis, ſic ſeſſ. 14. cap. 2. præter cætera baptiſmi & pœnitentiæ ſacramenti diſcrimina, illud affert. *Baptiſmi miniſtrum*, inquit, *judicem eſſe non oportet .... ſecus eſt de domeſticis fidei, quos Chriſtus Dominus lavacro baptiſmi, ſui corporis membra ſemel effecit : nam hos ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminaverint .... ante hoc tribunal* (pœnitentiæ) *ſiſti voluit, ut per ſacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes confugerint, poſſent liberari.*

Ibid. cap. 3. *Sane vero res & effectus hujus ſacramenti, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo.*

Et capite 6. *Sacerdotibus functionem remittendi peccata attribuit.*

Inde efflorescit argumentum adverſariorum judicio peremptorium :

Concilii Tridentini ſententia eſt, per ſacerdotum ſententiam pœnitentes liberari a peccatis, reconciliari cum Deo, eamque reconciliationem rem eſſe & effectum ſacramenti, atqui cum neceſſitate perfectæ contritionis conciliari iſta non poſſunt : ergo neceſſariam non eſſe perfectam contritionem Tridentini Concilii expreſſa definitio eſt.

R. Nego ſubſ. ad probationem, admitto textus oppoſitos, & ad argumentum conceſſa majore, nego min. ut enim in reſponſione ad ſecundam objectionem obſervavimus, Theologi qui pro perfectæ contritionis neceſſitate pugnabant, contendebant nihilominus, pœnitentes ſacerdotum ſententia liberari, cum Deo redire in gratiam, & reconciliationem hanc ſacramento adſcribendam : nam, inquiebant, contritio ipſa quantumcumque vehemens, niſi votum ſacramenti conjunctum habuerit, nihil agit : deinde contritio ipſa pars eſt ſacramenti. Præterea ſacramentum actu ſuſceptum reconciliat viſibiliter,

recon-

reconciliat plene, pœnam temporalem vel ex integro vel ſaltem ex parte remittendo; augmentum denique gratię affert, & Deo magis ac magis coojungit: ergo etiamſi perfecta contritio in pęnitentibus requiratur, hoc non impedit quominus ipſi Sacramento & Sacerdotum ſententiæ, liberatio a peccatis, & reconciliatio adſcribatur.

Inſt. 8. Inſt. ultimo. Pęnitentiam non vivorum, ſed mortuorum eſſe Sacramentum, non ſcholarum tantum, ſed ipſius Eccleſiæ communis & ubique recepta doctrina eſt; atqui in eorum ſententia qui neceſſitatem perfectæ contritionis defendebant, Sacramentum foret non mortuorum ſed viventium, quippe quod anta ſe vitam ſpiritualem gratiæ neceſſario præſupponeret: ergo doctrina hæc ab Eccleſiæ ſenſu recedit.

℟. Conceſſa majore, nego min. & adjectam propoſitiooem diſtinguo: in hac hypotheſi pœnitentia vitam ſpiritualem ante ſe neceſſario præſupponeret: *ante ſe*, inquam, *in re ſuſceptam* concedo: *aate ſe*, *in voto ſaſceptam*, nego. Neque hoc argumento Magiſter ſententiarum, & alii poſſent ab opinione præconcepta avelli: quando quidem virtutem reconciliandi, & ad vitam ſpiritualem revocandi, non tribuebant contritioni perfectæ, niſi quatenus confeſſionis & Sacramentalis abſolutionis votum conjunctum importat: qua ratione facile defendere poterant pœnitentiam eſſe Sacramentum mortuorum, ſin minus in re, ſaltem ex voto ſemper, juſtificationis ac ſpiritualis reſurrectionis gratiam conferens.

CAPUT TERTIUM.

Utrum contritio imperfecta, ex turpitudiais peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum meta concepta, ſit bona & utilis?

Contritionem eſſe partem eſſentialem Sacramenti pęnitentiæ, quæſtione tertia generatim oſtenſum eſt. Cum itaque certum maneat ex dictis capite præcedente, non eſſe abſolute neceſſariam perfectam contritionem; conſequens eſt, debere ſaltem imperfectam ad Sacramentum afferri.

Eſt vern, ut prædiximus, imperfecta contritio, quam attrionem appellant, *aaimi dolor, & deteſtatio peccati commiſſi, vel ex turpitadiais peccati conſideratione, vel ex gehenna & pœnarum meta concepta, peccandique voluntatem excludens cam ſpe veniæ.*

Quæ & qualis debeat eſſe attritio, ut vere peccandi voluntatem excludat, & ſolido ſpei veniæ obtinendæ fundamento innitatur, inquiretur capite quarto: reſtat igitur in præſenti ut de timore pœnarum, quem Lutherus contra Deum inſiguiter impudens, velut exitioſum amoliri conatus eſt, & de turpitudinis peccati conſideratione, articulis diſtinctis agamus. Quapropter ſit

ARTICULUS PRIMUS.

De timore pœnaram, an bonas ſit?

§. PRIMUS.

Timor quotuplex?

Timor generatim in tres veluti ramos dividitur: alius eſt naturalis, mundanus aliter, tertium quia Dei ſupremi vindicis reſpectum habet, haud incongrue divinum vocamus.

Naturalis eſt, quo quis, natura ipſa magiſtra, mala temporalia reformidat, puta ægritudinem, orbitatem, paupertatem, & aliud quodvis infortunium: cum enim nemo homo ſit, qui inſtinctu magis naturæ, quam rationis judicio, bonum ſibimet non deſideret: (unde tam vere, quam communiter dictum: *omnis homo aaturaliter deſiderat eſſe beatus*:) ita neminem reperias, qui malum ſibi contrarium non abhorreat, reformidetque.

Timor mundanus eſt, quo quis reverentia hominum, vel a peccato abſtinet, vel conſentir in malum, magiſque favorem hominum quam Dei amicitiam ambit, & plus incommodum temporale, quam Dei offenſionem & iram formidat: qualis eorum eſt, de quibus a propheta dictum: (a) *Illic trepidaverunt timore, ubi non* (a) Pſ.52. v. 6.
eras timor.

Timor Dei eſt, qui Deum ipſum reſpicit, de quo dictum a Chriſto: (b) *nolite timere eos*, (b) Matt
qai occidunt corpus, animam aatem non poſ- 10. 28.
ſant occidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & aaimam & corpas perdere ia gehennam.

Ille vero iterum duplex: ſervilis & caſtus.

Servilis dicitur, ſervorum ſcilicet proprius, quando quis non amore juſtitiæ, ſed gehennæ metu abſtiner a peccato, & quod divina lex imperat facit.

Caſtus eſt, quo quis Deum, ut ſupremum dominum, & patrem amantiſſimum reveretur: atque ideo omni quo poteſt conatu ab omni peccato abſtinet, ne nimirum Deo diſpliceat, & ab illo ſeparetur.

Et ille rurſus eſt duplex, initialis, & filialis.

Initialis eſt, timor culpæ cum pęnæ metu conjunclus, eoque velut adminiculo indigens ad conſectationem virtutis: unde initialis dicitur, quia eorum proprius eſt, qui in viis Dei ambulare incipiunt.

Filialis eſt, qui ſolam reſpicit culpam, & vulgo timoris pœnæ conſortium non admittit.

Jam ſi quæratur, in his tam diverſis timoris ſpeciebus quid boni, quid mali ſit?

℟. 1. Timorem naturalem, in genere morum, de ſe nec bonum eſſe nec malum, ſed accedente voluntatis affectu aut recto, aut vitioſo, vel bonum eſſe, vel in malum degenerare, quod quia facile eſt ad intelligendum, probatione non indiget.

R. 2. Timorem mundi ſeu humanum, natura ſua eſſe vitioſum: malum enim eſt, quod adjunctum habet peccatum; atqui ille qui malum temporale magis formidat quam Deum, gravis hoc ipſo peccati fit reus, ſeque ipſum aliquatenus idololatriæ ſcelere contaminat, reverentiam ſoli Deo debitam, in creaturam transferendo, pluſque hominem colendo quam Deum: ergo &c.

℟. 3. Timorem Dei caſtum, ſive initialis ſit, ſive filialis, bonum proculdubio eſſe, atque ita bonum; ut nihil ſit quod plus deſiderare in præſenti vita homo debeat. De illo enim eſt dictum: (c) *timor Domini ſanctas per-* (c) Pſ. 18. v.10.
manens in ſæculam ſaculi .... (d) *timete Domi-* (d) Pſ. 33. v. 10.
nam omnes ſancti ejus.:. (e) *beatus vir qai ti-* (e) Pſ.111. v. 1.
met Dominum, in mandatis ejas volet nimis, &c.

Si vero timor ſervilis ſit:

℟. 4. Duo accurate diſtinguenda, timorem nempe ipſum, & ſervilitatem timoris. Timor pęnæ præciſe ſumptus, nil mali habet: nec enim malum eſſe poteſt id formidare, cujus contrarium bonum eſt; atqui omnis pœnæ eſſe immunem, de ſe ſane bonum eſt, fœlicitatem ex parte conſtituens: ergo hac ratione timorem pęnæ bonum negare non poſſumus. Servilitas vero timoris eſt, affectus ipſa peccati intus in voluntata concluſus; quo fit, ut niſi pęna impenderet, peccatum eligeretur: proprie ſervorum hic timor eſt, qui ſi ſpem Dominum impune fallendi haberent, nil unquam boni facerent: hunc autem pravum eſſe & vitioſum, nemo eſt qui non videat.

Atque in his quidem operoſius exponendis fruſtra labor inſumeretur, niſi Lutheri ejuſque ſequacium, timorem ſervilem abſolute omnique ſenſu tamquam malum repudiantium foret veſania refutanda.

§. SE-

§. SECUNDUS.

Lutheri doctrina exponitur.

Contendit, inquam, ille, timorem pœnæ in peccatoribus radicitus malum eſſe, & attritionem ex illo conceptam nedum gradus ſit ad veram pœnitentiam, & virtutis proſecutionem, novum eſſe peccatum, hominemque facere hypocritam & magis peccatorem. *Contritio*, inquiebat, (a) (*ſic enim cœpit vocari pœnitentia interior*) *duplici via paratur, ſcilicet, per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, qua quis, ut dicunt, recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, damnum, fœditatem, multitudinem, deinde amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, & alia quæ poſſent triſtitiam & dolorem excitare, ſpe ſatisfaciendi per bona opera: hæc autem contritio facit hypocritam & magis peccatorem; quia ſolum timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indigne abſolvuntur, & communicantur: & ſi libere deberent remoto præcepto, & minis pœnarum confiteri; certe dicerent ſibi non diſplicere vitam illam præteritam, quam ſic coguntur diſplicere confiteri: imo quo magis timore pœnæ, & dolore damni conteruntur; eo magis peccant, & afficiuntur ſuis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odiſſe: & hæc eſt iſta contritio, quam ipſi vocant extra caritatem non meritoriam; alii vocant attritionem, proxime diſponentem ad contritionem. Sic enim opinantur ipſi: quam opinionem errorem ego judico.*

(a) *in ſer. de pœnit.*

Ita Lutherus, cujus eo prorupit impietas, ut ipſas animas in igne purgatorio detentas, propter pœnarum horrorem, & requiei deſiderium indeſinenter peccare affirmaverit: *animæ Purgatorii*, ajebat; (b) *peccant ſine intermiſſione, quamdiu quærunt requiem & horrent pœnas.*

(b) *art. 39. inter damnatos a Leone X.*

Quæ ejus doctrina, etſi hominibus novitatis amatoribus, quos in ſuas partes perfidus Hæreſiarcha pertraxerat, primum arriſerit; non multo poſt ab omnibus communiter eſt deſerta: adeo viſa eſt, non ſcripturæ tantum, ſed & ipſi rationi contraria. *Poſtea receſſerunt Lutherani* ait, Cardinalis Bellarminus (c) *ab illa ſententia, & jam communiter docent, timorem pœnæ eſſe utilem, atque inde pœnitentiam inchoari:* quod ut ſuis momentis pro merito adſtruatur, ſit

(c) *2. de pœn. c. 17.*

§. TERTIUS.

Oſtenditur attritionem ex gehennæ & pœnarum metu conceptam, utilem eſſe, & ad juſtificationem diſponere.

Fidei hæc aſſertio eſt, definita in Concilio Tridentino. *Si quis dixerit*, inquiunt patres, (d) *gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere: anathema ſit ...* (e) *Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem; demum illam eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium: anathema ſit.*

(d) *ſeſſ. 16. can. 1.*

(e) *ſeſſ. 14. can. 5.*

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Argumentum illud jam attulimus quæſtione prima cap. quarto, ubi agendo de gradibus quibus ad virtutem pœnitentiæ pervenitur, in hoc numero timorem ſervilem poſuimus, ejuſdemque utilitatem ac bonitatem, adductis variis teſtimoniis ſcripturarum, verbo Divino commendari oſtendimus: ex his auctoritatibus, ad quas ſtudioſum lectorem remittimus, probatio ſic informatur:

Timor ille civilis eſt, & ad juſtificationem diſponit, quem ſcripturæ veteris teſtamenti uti bonum prædicant, quem Chriſtus in Evangelio præcipit, quoque velut ſtimulo S. præcurſor Joannes, ipſeque Salvator, Judæos ad pœnitentiam concitabat; atqui hujuſmodi eſt timor, ex gehennæ & pœnarum metu conceptus: ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Sanctis Patribus.

Alterum petimus ex patribus, quorum una vox & ſententia eſt, timorem gehennæ plurimum utilitatis habere.

Sic Tertullianus: (f) *timor*, inquit, *fundamentum ſalutis eſt: præſumptio impedimentum timoris.*

(f) *Lib. de cultu fœminarum c. 2.*

S. Clemens Alexandrinus timorem, *fidei* dicit *eſſe coadjutorem:* S. Ambroſius, *clavum animæ fluctuantis;* S. Gregorius Magnus, *anchoram mentis* appellat.

Omnium vero præclariſſime & expreſſiſſime S. Auguſtinus locis innumeris. Sic ſermone 18. de verbis Apoſtoli, (g) cap. 8. *modo*, inquit, *cum dicis mihi, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo: quid dicturus ſum? male times? vane times? non audeo, quandoquidem ipſe Dominus ablato timore, ſubjecit timorem, & dixit: timete eum qui habet poteſtatem, & animam & corpus mittere in gehennam ignis: ita dico vobis hunc timete. Cum ergo Dominus timorem incuſſerit ... dicturus ego ſum, male times? iſta non dicam: plane time, nihil melius times, nihil eſt quod magis timere debeas. Sed interrogo te, ſi te non videret Deus, quando facis* (malum) *nec quiſquam te vinceret in judicio illius, faceres? tu te vide ... inſpice te ipſum: faceres? ſi faceres; ergo pœnam times, caſtitatem nondum amas, caritatem nondum habes: ſerviliter times; formido mali in te eſt, nondum dilectio boni: ſed time tamen, ut iſta formido cuſtodiat te, ut perducat ad dilectionem: timor enim iſte quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te; & ſic volentem peccare animum interiorem non ſinit: eſt enim quidam cuſtos timor, quaſi pædagogus legis; littera eſt minans, nondum gratia juvans: cuſtodiat tamen timor iſte, dum non facis* (malum) *timendo, & veniat caritas ... timor enim id agebat, ne faceres: caritas id aget, ut nolis facere, etiam ſi impune poſſis admittere.*

(g) *nov. edit. 161.*

Enarratione in Pſalm. 127. *ille timor nondum caſtus, præſentiam & pœnas timet: timore facit, quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, ſed timore patiendi illud malum: non timet ne perdat amplexus pulcherrimi ſponſi, ſed timet, ne mittatur in gehennam: bonus eſt, & iſte timor utilis eſt.*

Lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 83. *timor pœnarum*, ait, *etſi nondum habet delectationem juſtitiæ, ſaltem intra clauſtra cogitationis coercet malam cupiditatem.*

Epiſt. 120. ad Honoratum: *præmiſſus timor in cor noſtrum, pellit inde conſuetudinem malorum operum, & ſervat caritati locum.*

Tract. 9. in Epiſt. Joannis: *timor locum præparat caritati: timor ideo intrat, ut caritatem introducat: ſi nullus eſt timor, non eſt qua intret caritas.*

Serm. 13. de verbis Apoſtoli: *fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.*

Tract. 41. in Joannem: *ſi nondum potes amare juſtitiam, time vel pœnam, ut pervenias ad amandam juſtitiam.*

Quorum ſimilia locis innumeris inculcat ac repetit: unde ſic inſtruitur argumentum.

Motus ille de ſe bonus eſt & laudabilis, qui cuſtos hominis eſt, reprimens animum peccare volentem, intra clauſtra cogitationis coercens malam cupiditatem, & ſaltem prohibens opus externum peccati, ac denique ad caritatem, remo-

movendo impedimenta diſponens; atqui talis ex pateibus & Sancto Auguſtino gebennæ timor eſt: bonus ergo eſt & laudabilis; atque adeo attritio ex illo concepta ad juſtificationem diſponit.

PROBATIO TERTIA.

Ex eo quod timor pœnarum Spiritu Sancto movente concipiatur.

3. Timor a Spiritu Sancto incuſſus & ab eo datus, non poteſt non eſſe bonus: nihil enim Deus dat, niſi bonum; atqui hujuſmodi timorem pœnarum eſſe diſerte teſtatur Apoſtolus: *non accepiſtis*, inquit, (a) *ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum...* & alibi idem ſignificans: *non enim dedit nobis Deus*, inquit, (b) *ſpiritum timoris* (qualis videlicet datus populo Iſraelitico) *ſed virtutis & dilectionis*; nam quod Hebræis olim timor a Deo ipſo injectus fuerit, teſtatur Scriptura veteris teſtamenti, ubi Moyſes ad populum: *ut probaret vos*, inquit, (c) *venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis...*, & alibi: (d) ait Deus ad Moyſen: *quis det eos talem habere mentem, ut timeant me?* quis autem daret niſi Deus? ergo &c.

(a) Rom. 8. 15.
(b) 2. Tim. 1. 7.
(c) Exod. 20. 20.
(d) Deut. 5. 29.

Hinc Concilium Tridentinum declarat, (e) *contritionem imperfectam, qua attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, non ſolum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; verum etiam donum Dei eſſe, & ſpiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat, & quamvis ſine Sacramento pœnitentiæ, per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit: hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt.*

(e) ſeſſ. 14. c. 4.

PROBATIO QUARTA.

Ex Theologica ratione.

Accedit ad præſidium veritatis ratio ipſa, quæ fidei lumine illuſtrata, gehennæ metum bonum & utilem eſſe conſentit. Nam

1. Timor mali tunc bonus putandus eſt, quando oppoſitum malo bonum laudabiliter & cum recta ratione appetitur; atqui bonum malo æternæ gehennæ contrarium, cœleſtis ſcilicet beatitudo, laudabiliter meritoque deſideratur: quod ſi quis inficiaretur, dementiſſimum ſe probaret: pari ergo ratione, gehennam felicitati contrariam timere, bonum putari debet atque laudabile.

2. Attritio ex metu gehennæ concepta, tria omnino importat: voluntatem fugiendi pœnam, quæ finis inſtar ſe habet; peccati deteſtationem, quæ medium eſt ad finem, pœnæ ſcilicet evitationem conducens; & denique ordinationem hujus medii ad finem obtinendum, peccati ſcilicet fugam, ad pœnam vitandam; atqui nihil occurrit, niſi utile & honeſtum.

Primo quidem cum pœna inferni ſit mala & odio digna, honeſtum profecto ac utile eſt, timere illam & odio proſequi.

Secundo, quod deteſtatio peccati bona ſit, negare quis audeat?

Tertio denique quod ordinatio fugæ peccati ad vitandam pœnam ſit pariter bona, inde manifeſto apparet, quod ad pœnam effugiendam nullum fuga peccati occurrat medium urgentius ac conducibilius: hinc nihil in ſcripturis frequentius inculcatur, quam ut abſtineat a peccato, qui volet iram Dei viventis effugere; ergo &c.

3. Qui verus eſt ad pœnitentiam gradus, hoc ipſo bonus & utilis demonſtratur; atqui ut quæſtione prima, cap. 4. prædictum eſt, motus timoris ſervilis verus eſt ad reconciliationem & pœnitentiæ gradus: inde enim ad pœnitentiam homo progreditur, unde ad amorem Dei ſeſe diſponit; atqui timor gradus eſt ad amorem, eique præparat locum: *timor*, inquit S. Auguſtinus, (f) *locum præparat caritati: timor ideo intrat, ut caritatem introducat: etſi nullus eſt timor, non eſt qua intret caritas*: quorum ſimilia repetit, enarratione in Pſalm. 149. ergo &c.

(f) tract. 9. in 1. Epiſt. Joan.

§. QUARTUS.

Refutantur argumenta Lutheri.

Objectio. Quæ Lutheri cauſam juvare aliquatenus videri poſſunt, oppoſitiones hæ ſunt:

Timor ex gehennæ & pœnarum acerbitate conceptus, ſervilis eſt; atqui timor ſervilis eſt malus: ergo &c.

℟. Conceſſa maj. diſtin. min. timor ſervilis eſt malus, *ſi præciſe qua eſt ſervilis ſpectetur, ſive timoris ſervilitas mala eſt*, concedo: *ſi ſpectetur in ſe, & quantum ad ſubſtantiam*, nego min. & conſeq.

E. ℟. In timore ſervili duo, ut præmonuimus, ſunt neceſſario diſtinguenda: ſubſtantia, & modus ſive ſervilitas, ſubſtantia eſt, horror & fuga mali pœnæ, quatenus a Deo ſupremo judice infligendæ: ſervilitas, vel habet adjunctum affectum, vel eſt affectus ipſe peccati, intus in voluntate concluſus, quo fit ut niſi pœna timeretur, peccatum non fugeretur.

Fatemur malam eſſe timoris ſervilitatem, nec de illa debere intelligi ſcripturæ & patrum auctoritates, quibus timoris utilitas commendatur: *tum quia*, inquit S. Thomas, (g) *ex timore & ſuperbia naſcitur, in quantum homo affectum ſuum non ſubjicere jugo juſtitiæ, per amorem*: tum quia per illam fit, ut magis pœna, quam culpa, imo non culpa, ſed ſola pœna timeatur: *inaniter*, inquit S. Auguſtinus (h), *victorem ſe putat eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat; quia etſi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis... nam qui gehennam metuit, non peccare metuit, ſed ardere*: tum quia libertati caritatis opponitur: qui enim per eam ſolam ad agendum flectitur, involuntarie, ſaltem ſecundum quid, & contra propriam inclinationem agit: *in eo*, ait S. Thomas (i) *qui per metum aliquid agit, manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur, ſecundum quod in ſe conſideratur.... & ideo quod per metum agitur, quodammodo eſt involuntarium... nam timidus agit contra id quod etiam nunc ſecundum ſe vult.*

(g) 2. 2. q. 19. art. 4. ad 2.
(h) Epiſt. 144. ad Anaſtaſiam.
(i) 1. 2. q. 6. art. 7. ad 2.

Sed negamus malam eſſe timoris ſervilis ſubſtantiam; imo bonam natura eſſe contendimus: in eo namque conſiſtit, quod malum pœnæ fugiatur, quatenus a Deo ultore nequitiæ infligendum; atqui bonum eſt fugere hoc malum, pari ratione qua bonum eſt, beatitudinem ei oppoſitam concupiſcere; nam cum beatitudo ex ſe ipſa amari digna, nemine diffitente ſit; quis negare audeat, dignam odio eſſe damnationem, quæ eſt maxima miſeriarum? deinde ſi mala eſſet timoris ſubſtantia, cum caritate eſſe non poſſet; atqui poteſt ſimul eſſe cum caritate, ſaltem initiali, timoris ſervilis ſubſtantia: ergo &c. Præterea: illud eſt ex ſubſtantia bonum, cujus bonus eſt aliquis fructus: non enim poteſt arbor mala bonos fructus facere, ait Chriſtus in Evangelio; atqui timoris ſervilis quantum ad ſubſtantiam ſpectati, bonus eſt aliquis fructus: abſtinere enim a peccato exteriori, bonum eſt: bonum pariter, malorum operum conſuetudinem tollere; atqui hic eſt timoris fructus, quod animum peccare volentem contineat, & intra clauſtra cupiditatis coerceat malam cupiditatem; ſicque paulatim malorum operum conſuetudinem pellat, & liberum caritati aditum faciat: ergo &c.

Inſt. 1. Atqui timor ſervilis etiam quantum ad ſubſtantiam, malus eſt: ergo &c. prob. ſubſ. quod ſua ſpecie malum eſt, ſubſtantiam haud dubie infectam habet; quia idem eſt rei ſpecies ac Inſt. 1.

ſub-

ſubſtantia; atqui timor ſervilis ſpacie ſua eſt malus, eum per ſervilitatem conſtituatur; hæcque propria ejus differentia ſit: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. *Si ſervilitas eſſet de ratione timoris ſervilis*, ait S. Thomas, (a) *oporteret quod timor ſervilis ſimpliciter eſſet malus, ſicut adulterium ſimpliciter eſt malum, quia id ex quo contrariatur caritati, pertinet ad adulterii ſpeciem: ſed ſervilitas non pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis, ſicut nec informitas ad ſpeciem fidei informis: ſpecies enim moralis habitus, vel actus ex objecto accipitur: objectum autem timoris ſervilis eſt pœna, cui accidit, quod bonum cui contrariatur pœna ametur tamquam finis ultimus, & per conſequens pœna timeatur tamquam principale malum, quod contingit in non habente caritatem: vel quod ordinetur in Deum, ſicut in finem, & per conſequens pœna non timeatur ſicut principale malum, quod contingit in habente caritatem: non enim tollitur ſpecies habitus, per hoc quod ejus objectum vel finis ordinatur ad ulteriorem finem, & ideo timor ſervilis ſecundum ſuam ſubſtantiam bonus eſt, ſed ſervilitas ejus eſt mala* ... Hactenus S. Thomas, cujus verba quiſquis pro merito meditatus fuerit, facile intelliget, ſervilitatem neque ad ſpeciem, neque ad ſubſtantiam timoris ſervilis pertinere, id eſt, non timoris, ſed timentis eſſe defectum; quomodo quod fides informis ſit, non hoc fidei, ſed fidem habenti vitium attribuitur: nec deſunt in rebus naturalibus exempla: ſic enim, ſi homo aliquis natura vel cœcus vel claudus ſit, vel quolibet alio vitio deformis, numquid in hominis ſpeciem, & non potius in eum qui ſpeciem habet, debebit defectus ille refundi.

(a) 2. 2. q. 19. art. 4. in c.

Inſt. 2. Inſt. 2. Omnis motus caritati contrarius malus eſt; ſed timor ſervilis eſt caritati contrarius: ergo ex ſubſtantia malus.

℞. Conceſſa maj. nego min. non enim eſt caritati contrarius motus, qui poteſt ſimul eſſe cum caritate; atqui poteſt motus timoris ſervilis ſimul eſſe cum caritate: *dicendum*, inquit S. Thomas (b) *quod timor ſervilis ex amore ſui cauſatur, quia eſt timor pœnæ, quæ eſt detrimentum proprii boni: unde hoc modo timor pœnæ poteſt ſtare cum caritate, ſicut & amor ſui: ejuſdem enim rationis eſt, quod homo cupiat bonum ſuum, & quod timeat eo privari: amor autem ſui tripliciter ſe poteſt habere ad caritatem: uno modo contrariatur caritati: ſecundum quod aliquis in amore proprii boni finem conſtituit: altero vero modo in caritate includitur: ſecundum quod homo ſe propter Deum, & in Deo diligit: tertio modo, a caritate quidem diſtinguitur, ſed caritati non contrariatur: puta cum aliquis diligit ſe ipſum ſecundum rationem proprii boni; ita tamen quod in hoc proprio bono non conſtituat finem . . . ſic ergo & timor pœnæ includitur aliquo modo in caritate: nam ſeparari a Deo eſt quædam pœna, quam caritas maxime refugit; unde hoc pertinet ad timorem caſtum: alio autem modo contrariatur caritati, ſecundum quod aliquis refugit pœnam contrariam bono ſuo naturali, ſicut principale malum, contrarium bono quod diligitur ut finis: & ſic timor pœnæ non eſt cum caritate: alio modo timor pœnæ diſtinguitur quidem ſecundum ſubſtantiam, a timore caſto, quia ſcilicet homo timet malum pœnæ, non ratione ſeparationis a Deo, ſed in quantum eſt nocivum proprii boni, nec tamen in illo bono conſtituitur ejus finis: unde nec illud malum formidatur, ſicut principale malum: & talis timor pœnæ poteſt eſſe cum caritate: ſed iſte timor pœnæ non dicitur eſſe ſervilis, niſi quando pœna formidatur, ſicut principale malum, & ideo timor, in quantum ſervilis, non manet cum caritate; ſed ſubſtantia timoris ſervilis cum caritate manere poteſt, ſicut amor ſui manere poteſt cum caritate*. Ita Angelicus Doctor.

(b) 2. 2. q. 19. art. 7. in c.

Inſt. 3. Inſt. 3. probando min. timor qui ab adveniente caritate expellitur, eſt contrarius caritati; atqui timor ſervilis, etiam quantum ad ſubſtantiam, ab adveniente caritate expellitur: nam, inquit S. Joannes (c) *timor non eſt in caritate, ſed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in caritate*: ergo &c.

(c) epiſt. 1. c. 4. v. 18.

R. 1. Nego majorem, non enim omne quod ab adveniente caritate pellitur, ipſi ſemper per ſe contrarium eſt, ratione nimirum ſubſtantiæ; ſatis quippe eſt, ut adverſetur ejus perfectioni: ſic peccatum quidem projicitur & abolетur a caritate, quia per ſe & eſſentialiter pugnantiam cum ipſa habet; nec unum in eodem ſubjecto compatitur alterum: timor autem ideo extruditur, non quia natura & ſubſtantia malus, ſed quia caritatis perfectioni obſtaculum objicit, ut innuunt verba Sancti Joannis in objectione adducta: *perfecta caritas*, inquit, *foras mittit timorem .... qui autem timet, non eſt perfectus in caritate*. Hoc poſito.

R. 2. Tranſeat major, & diſtinguo min. timor ſervilis adveniente caritate *perfecta* expellitur, concedo: expellitur adveniente caritate *imperfecta*, ſubdiſtinguo: expellitur, *quoad aliquem ſui gradum*, concedo: pellitur *omnino*, nego min. & conſeq.

E. R. Verbis Sancti Auguſtini, *tractatu 9. in primam epiſtolam Joannis*, ubi hanc ipſam objectionem expendens: *ergo*, inquit, *timor non eſt in caritate: ſed in qua caritate? non in inchoata: in qua igitur? perfecta*, inquit, *caritas foras mittit timorem: ergo incipiat timor, quia initium ſapientiæ timor Domini: timor quaſi locum præparat caritati: cum autem cœperit caritas habitare, pellitur timor qui ei præparavit locum: quantum enim illa creſcit, ille decreſcit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras: major caritas, minor timor: minor caritas, major timor .... timor primo occupat mentem; non autem ibi remanet, quia ideo intravit, ut introduceret caritatem*.

Inſt. 4. Arqui ideo timor ſervilis pellitur a caritate, quia abſolute eſt malus: ergo &c. prob. ſubſ. actus quo quis magis dolet de pœna, quam de culpa, abſolute malus eſt: repugnat enim rectæ rationi quæ dictat magis eſſe dolendum de majori malo, quam de minore: ſed qui ex timore ſervili dolet de peccato, magis dolet de pœna, quam de culpa: de culpa enim propter pœnam affligitur. Porro juxta axioma in ſcholis omnibus decantatum, *propter quod unumquodque tale, & illud magis*: ergo &c. Inſt. 4.

℞. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa maj. diſtinguo minorem. Qui ex timore ſervili dolet de peccato, magis propter pœnam affligitur, quam propter culpam; *vitio ſuo*, concedo: *vitio ipſius timoris*, nego min. & conſeq.

E. R. Quod homo timore pœnæ perculſus, magis de pœna doleat, quam de peccato cui pœna decreta eſt, non in timorem vitium illud refundi debet, ſed in hominem timentem, qui cum nondum habeat caritatem, culpam tantum, quantum debet non timet; imo pœnam magis timet quam culpam. Nam quod de hoc vitio timor ex ſubſtantia ſua ſpectatus non debeat accuſari, vel inde invicte probatur, quod poſſit timoris ſubſtantia in homine caritatem habente reperiri, de quo dubium non eſt, quin culpam magis quam pœnam abhorreat. Ergo pœnam magis timere quam culpam, non timoris vitium eſt, ſed timentis, qui cum caritate ſit deſtitutus, ſui cauſa facit, quod Dei cauſa debere fieri, vera caritas inſpirat ac præcipit: conſtans hæc & ſolida Angelici Doctoris ſententia eſt in verbis ſupra relatis. *Objectum*, inquit, (d) *timoris ſervilis eſt pœna, cui accidit quod bonum cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus, & per conſequens pœna timeatur, tamquam principale malum, quod contingit in non habente caritatem: vel quod ordinetur in Deum, ſicut in finem, & per conſequens pœna non timeatur, tamquam principale malum: quod contingit in habente caritatem; non enim tollitur ſpecies habitus, per hoc quod ejus objectum vel finis ordinatur ad ulteriorem finem*.

(d) 2. 2. quæſt. 19. artic. 4. in C.

Inſt. 5. referre id quod excellentius, ad id quod minus & ignobilius eſt, perverſus eſt ordo, adeoque peccatum, quod in ordinis perturbatione conſiſtit: ſed qui ideo peccatum fugit ac deteſtatur, quia odio habet pœnam, refert quod excellentius eſt, nempe non peccare, ad illud quod minoris longe pretii eſt, ſcilicet non pati. Inſt. 5.

Or-

Ordinem ergo pervertit, adeoqud peccati fit reus.

℟. Diſtinguo maj. referre quod excellentius, ad illud quod minoris eſt pretii, *in illo tamquam in fine conquieſcendo*, perverſus eſt ordo, & conſeqnenter peccatum, eoneedo: *in illo non conquieſcendo*, ſed ſuam ulterius intentionem ad Deum uſque velnt ad finem ultimum provehendo, nego maj. pariter diſtinguo minorem: qui peccatum ideo fugit, quia gehennam timet, refert quod excellentius eſt, ſcilicet non peccare, ad illud quod minoris eſt pretii, ſcilicet non pati, *tamquam ad finem proximum*, in quo non conquieſcit, eum ulterius ad Deum ejus intentio dirigatur, concedo; *tamquam ad finem ultimum*, ſubdiſtinguo: *vitio ſuo*, concedo: *vitio timoris*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Timor gehennæ ex ſubſtantia, proprioque ſundo ſpectatus, nihil includit quod ſit rationi contrarium, aut peccati malitia infectum: ſed potius multum congruit rationi, cum pœna de ſe digna odio ſit & ſuga; aliunde vero hæc ipſa averſio ultimo fini ſit ſubordinata, in quo ſolo debet voluntas creata conquieſeere; quapropter ſi quis penam fugiendo, in hac averſione hereat atque ſubſiſtat, nee ultra ſerat ſuam intentionem, non illa timoris, ut prædiximus, ſed ſolius timentis eſt culpa. Illuſtratur reſponſio exemplo multarum rerum, quæ ſecundum ſe recte & laudabiliter appetuntur, licet ab homine eas ambiente plerumque peccetur. Sic enim nemo negaverit, bonum eſſe deſiderium cibi & potus, bonum pariter eſſe appetitum ſcientiæ &c. norunt tamen omnes, in hujuſmodi deſideriis hoc ipſo peccari, quod in cibo & potu, & inquiſitione ſcientiæ, tamquam in ultimo fine homo hæret, nihilqua amplius quærit, quam vel ſatiare ventrem, vel vanam ſcientiæ gloriolam comparare: ſicut igitur quando in rebus iſtis appetendis finium ordo pervertitur & ibi ceſſat motus, ubi erat verſus finem ultimum iter arripendum, peccatur quidem, ſed non propterea eibi & potus appetitus, ſcientiæ ſtudium, aut aliud quodlibet rei licitæ deſiderium damnari debet: ita ſi quis pœnam timeat, intentionem ſuam ad Deum tamquam ultimum finem non referendo; non erit ideo timor pœnæ improbandus: hoc enim non timoris, ſed timentis eſt vitium. *Cupiunt*, inquit S. Auguſtinus (a) *timent, lætantur boni & mali: ſed illi bene, iſti mele, ſicut hominibus ſeu recta, ſeu perverſa voluntas eſt* ... (b) *mala enim ſunt iſta, ſi malus eſt amor: bona, ſi bonus.*

(a) de civ. Dei. l. 14. c. 8.

(b) ibid. cap. 7.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum attritio ex turpitudinis pecoati conſideratione concepta, ſit bona & utilis?

In peccato triplex turpido notari poteſt.

1. In hominum opinione poſita eſt: ſie in furto deprehendi, res eſt in humana ſocietate probroſa, & ignominiæ plena.

2. Intima ipſi peccato eſt, in quantum natura difforme eſt, & honaſtati ac rationi, ipſique naturali animæ pulchritudini contratium. Sie furtum turpe eſt a natura.

4. Petitur ex oppoſitione peccati, cum juſtitia Dei & ſanctitate. Nec enim negare poſſumus, hoc ipſo factum aliquod eſſe turpe, quo eſt contrarium ſanctitati Dei, ejuſque æternæ legi.

Poteſt itaque dolere aliquis de peccato:

1. Quia peccando intulit ipſe ſibi inſamiam:

2. Præciſe quia rem geſſit honeſtati contrariam, & homine bene nato indignam:

3. Quia Dei ſumme amabilis, totiuſque juſtitiæ fontis ſanctitatem offendit.

Hoc poſito non eſt difficile dictu, qualem eſſe oporteat dolorem ex turpitudinis peccati eunſideratione conceptum, ut ad juſtificationem Sacramento nbtinendam inſerviat.

1. Enim ſi quis ideo tantum doleat de peccato, quia ſibi & propriæ exiſtimationi nocivum fuit; non ille ſane de peccato, ſed de ſamæ jactura gemit: unde peccatum non odiſſe hoc ipſo convineitur.

2. Si peccatum ideo deteſtetur, quia honeſtati repugnar, & deformat animæ pulchritudinem; nee alio altiori motivo de preteritis iniquitatibus affligatur: talis profecto ponit in ſe finem ſuum, atque adeo nedum vere penitens dici poſſit, peccatis ſuis novum ſuperbiæ crimen addit: *cum anima in ſe delectaeur*, inquit S. Auguſtinus, (c) *nondum re incommutabili delectatur: & ideo adhuc ſuperba eſt, quia ſe pro ſummo habet, cum ſuperior ſit Deus.* Fuit illud peccatum proprium Stoicorum, qui ad ſeipſos virtutum officia referebant, nihilque aliud in virtutis proſecutione, quam ſui ipſorum cultum & ornamentum querebant.

(c) de civit. Dei l. 5. c. 20.

3. Itaque ſupereſt, ut ſolus ille dolor vere ad juſtificationem in Sacramentn obtinendam diſponat, qui ex turpitudinis peecati conſideratione concipitur, quatenus Deo, ſonti ſanctitatis infinite diſplicet, ejuſque incommutabili juſtitiæ contrarium eſt. Non poteſt vero hie dolor eſſe, ſine aliquo Dei amore, imo ex amore ipſo, velut ex cauſa ae principio naſcitur: quod erit ex iis quæ dicenda ſuperſunt, eertiſſimum. Sit itaque

CAPUT QUARTUM.

Utrum attritio ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehenna metu concepta, ſit ita bona & utilis; ut ad juſtificationem in Sacramento obtinendam abſque ullo Dei amore ſufficiet?

DUcenteſimus eireiter annus eſt, ex quo lucam infeliciter vidit opinio affirmans, abſque ullo divini amoris motu, & ex ſolo gehennæ metu, aut turpitudinis peccati intuitu, veram naſci attritionem, quæ ad reconciliationem in Sacramento obtinendam ſufficiat; atque adeo in comparatione contrariæ merito dicitur heſternum commentum: cum enim ad deeimum ſextum uſque ſæculum, vel penitus fuiſſet incognita, vel a pauciſſimis ſcriptoribus ſubobſcure inſinuata: tantam deinceps, non ex divino elogio, non ex patrum ſententiis, non ex decretis conciliorum, non denique ex ratione, ſed ex hominum novitatis amantium conſpiratione arrogavit auctoritatem; ut ſæculo decimo ſeptimo ſcholas pene omnes, multis licet contradicentibus, audacter pervaſerit: eoque demum perducta res eſt, nt a quibuſdam, ſervilis attritionis ſufficientia, tamquam doctrina fidei ſit aſſerta; & pro amoris divini neceſſitate pugnare, medios inter catholicos periculoſa res fuerit: dogma novitium modis omnibus refutara, & divini amoris in Sacramento penitentiæ neceſſitatem vindicare, Deo juvante, proponimus.

Et ſane ſi Chriſtianam pietatem in hae controverſia dirimenda judicem audire juvaret; non magnis ſumptibus inſtrui lis eomponique poſſet: nemo enim eſt, quantumvis mediocriter Chriſtianus, cujus animo anticipatio hæc medullitus infixa non hæreat, a Deo ipſo, qui caritas eſt, radicata, *fructum* ſcilicet *non eſſe bonum, qui de caritatis radice non ſurgit*, nt loquitur S. Auguſtinus: (d) nemo homo eſt, cujus eonſcientia importunis ſcrupulorum anxietatibus non diſcrucietur, cui nimirum perſuaſum fuerit, ſe non amore optimi parentis, ſed timore ſeveriſſimi judicis, a malo recedere, & operari quidquid boni facit: nam ſi in bene morata familia filius ille non pluris quam ſervus fieret, qui nec paternis amplexibus, nec collatis in ſe beneficiis, nec nature ipſius, præcipientis amorem reciprocum, magiſterio, ad redamandum commoveretur, ſed quidquid boni & honeſti faceret, impendentis mali & paternæ exheredationis metu præſtaret: quanto meliori jure videri debet filius Dei, tanti parentis miſericordia & protectione indignus, qui nec beneficio creationis, nec redemptionis gratia, nec paſſione nec morte Chriſti, ad caritatem inflectitur, ſed ſolis inferni cruciatibus compellitur ad terrorem, & ne tunc quidem amorem neceſſarium reputat, quando Deo offenſo ſatisfaeere, & in ejus redire gratiam meditatur?

(d) lib. de ſpir. & litt. c. 14.

Quo-

Quoniam vero non ex ſolo pietatis dictamine, ſed ex Scripturæ & Patrum documentis omnis controverſia ad religionem pattinens expendi debet: ad illa properandum argumenta, poſtquam rnonuerimus, quæſtionem hanc ab Eccleſia definitam. hactenus non fuiſſe, & de earum numero eſſe, in quibus liberum unicuique relictum putatur, vel affirmantem tenere partem, vel amplecti contrariam.

Jam ut ad rem veniamus, tripartitum erit hoc caput.

1. Oſtendemus, attritionem ex ſolo gehennæ metu conceptam, reconciliationi in Sacramento obtinendæ imparem eſſe.

2. Amoris divini initialis neceſſitas adſtruetur.

3. Quis & qualis hic amor eſſa debeat expendetur.

Sit igitur

ARTICULUS PRIMUS.

Oſtenditur, non ſufficere in Sacramento attritionem, eu ſolo gehennæ & pęnarum metu conceptam.

Meminerimus duo hæc plurimum diſcrepare t quod ad finis nimirum aſſecutionem res aliqua bona ſit, & quod ſufficiens ſit: multa namque ad eumdem ſcopum media ducunt, quæ bonitatem quamdam & utilitatem ſingula ſeorſim habere negare non poſſumus; quæ tamen diviſim ſumpta & ſeorſum ab altis ſufficere, ſtultiſſime dicerentur, attritionem ex gehennæ & pęnarum metu conceptam bonam eſſe, & ad juſtificationem in Sacramento obtinendam diſponere, contra Lutheri pervicaciam, pro aris ac ſocis, velut fidei dogma, ot ex prædictis conſtat, defendimus: at dolorem hunc ſe ſolo ad reconciliationem ſufficere, illud porro eſt quod veritati contrarium argumentis convincentiſſimis demonſtamus.

§. PRIMUS.

Afferuntur argumenta.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex eo quod timer gehennæ penitus non excludat voluntatem peccandi.

1. Eſt: ut attritio ex gehennæ & pœnarum metu concepta, ad reconciliationem in Sacramento obtinendam ſufficeret, deberet omnem peccandi voluntatem excludere; atqui peccandi voluntatem penitus attritio hæc, ſi ſola fuerit non excludit: ergo non ſufficit.

Major propoſitio hujus argumenti eſt certa; nec adverſarii diffitentor: vera enim converſio quam debet pœnitens ad Sacramentum afferre, non poteſt cum voluntate peccandi conſiſtere.

(a) *Seſſ. 14. c. 4.* Deinde ex doctrina Concilii Tridentini, (a) attritio, ut ad gratiam in Sacramento impettandam *diſponat*, debet voluntatem peccandi excludere: ergo multo magis debet excludere, *ut ſufficiat*.

Minor vero variis ſententiis patrum adſtruitur.

S. Auguſtinus.

Primus occurirt S. Auguſtinus, veritatem hanc multis locis præclariſſime explicans.

Sic in Epiſtola 144. *inaniter*, inquit, *putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat; quia etſi non impletur foris negotium malæ cupiditatis; ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis: & quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubtrahas quod timetur? inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui pęnæ timore non peccat: amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet: tunc enim vere timebit peccare: nam qui gehennam metuit, non peccare metuit, ſed ardere: ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennos odit...... tantum porro quiſque peccatum odit, quantum juſtitiam diligit: quod non poterit lege terrente per litteram, ſed ſpiritu ſanante per gratiam.*

Concione 11. in pſalmum 118. *qui timore pęnæ*, inquit, *non amore juſtitiæ opus legis facit, profecto invitus facit: quod autem invitus facit, ſi poſſet fieri, mallet utique non juberi: ac per hoc legis quam vellet non eſſe, non eſt amicus, ſed potius inimicus: nec mundatur opere, qui immundus eſt cogitatione ac voluntate.*

Enarratione in pſalmum ſeptuageſimum ſeptimum, ad hæc verba verſus decimi: & in lege ejus noluerunt ambulare: *poterat*, inquit, *putari lex operum quaſi ſufficere ad juſtificationem, cum ea quæ præcipiuntur, forinſecus fiunt ab eis hominibus, qui mallent non præcipi quæ non ex corde faciunt, & tamen faciunt; ac per hoc quaſi videntur ambulare in lege Dei, ſed nolunt ambulare: non enim ex corde faciunt; ex corde autem nullo modo fieri poteſt, quod formidine fit pęnæ, non dilectione juſtitiæ: nam quantum ad facta quæ forinſecus aguntur, & qui timent pęnam, & qui amant juſtitiam, non furantur: & ideo pares ſunt manu, diſpares corde, pares opere, diſpares voluntate.*

Conciona 25. in pſalmum 118. ad hæc verba: confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui: *quid ſibi vult*, ait, *quod cum dixiſſet:* confige clavis a timore tuo carnes meas, *addidit:* a judiciis enim tui timui? *quid eſt*, confige a timore tuo: timui enim? *Si enim jam timuerat, vel timebat; cur adhuc, ut a timore ſuo Deus crucifigeret carnes ſuas orabat? an addi ſibi volebat timorem, ut tantum timeret, quantum ſufficeret crucifigendis ſuis carnibus, id eſt, concupiſcentiis, affectibuſque carnalibus: tamquam dicens*, perfice in me timorem tuum (timui enim a judiciis tuis? *ſed eſt hic alius altior ſenſus, quantum Deus donat, ſcrutato ſinu ſcripturæ hujus, eruendus*. Confige, *inquit*, clavis a timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui: *hoc eſt:* timore tuo caſto, qui permanet in ſæculum ſæculi, carnalia mea deſideria comprimantur, a judiciis enim tuis timui, cum mihi lex minaretur pęnam, quæ mihi non poterat date juſtitiam. *Sed hunc timorem quo pęna metuitur, conſummata caritas foras mittit, quæ non timore pęnæ, ſed delectatione juſtitiæ liberos reddit. Timor namque iſte, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pęna, ſervilis eſt, & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas. Cum vero pęna creditur ſecutura, latenter vivit tamen: mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat; quia non ſpiritualiter delectatur ejus bono, ſed carnaliter malum metuit quod minatur.*

Libro de natura & gratia cap. 57. *ſub lege eſt*, ait, *qui timore ſupplicii, quod lex minatur, non amore juſtitiæ, ſe ſentit abſtinere ab opere peccati: nondum liber, nec alienus a voluntate peccandi. In ipſa enim voluntate reus eſt, qua mallet, ſi fieri poſſet, non eſſe quod timeat, ut libere faciat quod occulte deſiderat.*

Et denique, ut alia multa prætercam, quæ tædioſum foret exſcribere, libro tertio ad Bonifacium, contra duas Epiſtolas Pelagianorum, cap. 4. *illi*, inquit, *quicumque ibi* (in Lege veteri) *erant, ſola quæ ibi Deus pollicetur terrena promiſſa ſectantes, & quid pro Novo Teſtamento ea ipſa ſignificent ignorantes, eorum adipiſcendorum amore, & amittendorum timore, Dei præcepta ſervabant; imo non ſervabant, ſed ſibi ſervare videbantur. Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur, ſed terrena cupiditas, metuſque carnalis: ſic autem præcepta qui facit, procul dubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit; mavult enim omnino non facere, ſi ſecundum ea quæ cupit & metuit, permittatur impune: ac per hoc in ipſa voluntate intus eſt reus, ubi ipſo qui præcipit inſpicit Deus.*

Ex his ratiocinatio iſta concluditur:

Ab illo peccandi voluntas penitus excloſa non eſt, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubtrahas quod timetur; qui inimicus juſtitiæ eſt; qui non peccare metuit, ſed ardera; qoi opus legis invitus facit; qui legis quam vellet non eſſe, non eſt amicus, ſed potius inimicus; qui immundus eſt cogitatione ac voluntate; qui non ex corde facit, quod bonum facit, in quo latenter vivit pec-

can-

candi voluntas, qui in ipſa voluntate reus eſt, qua mallet omnino bonum non facere, ſi ſecundum ea quæ cupit & metuit permitteretur impune.

Atqui ex Sancto Auguſtino conveniunt hæc omnia in hominem qui habet attritionem ex ſolo gehennæ metu conceptam: ergo attritio hæc, peccandi non excludit penitus voluntatem.

S. Gregorius Magnus.

Nec minus aperte loquitur S. Gregorius Magnus Pontifex Maximus. *Sancta electorum Eccleſia*, inquit, (a) *ſimplicitatis ſuæ & rectitudinis vias timore*
(a) lib. 3. Moral. cap. 7.
inchoat, ſed caritate conſummat, cui tunc eſt funditus a malo, recedere, cum ex amore Dei cœperit jam nolle peccare. Cum vero adhuc timore bona agit, a malo penitus non receſſit: quia eo ipſo peccat, quo peccare vellet, ſi peccare inulte potuiſſet, recte ergo cum timere Deum Job dicitur, recedere etiam a malo perhibetur: (Job. 1. v. 1. & 8. & cap. 2. v. 3.) *quia dum metum caritas ſequitur, ea quæ menta relinquitur, etiam per cogitationis propoſitum culpa calcatur.*

(b) lib. 3. paſtor. cura, admonit. 14.
Et alibi: (b) *admonendi*, ait, *ſunt, qui flagella metuunt, ut, ſi malis veraciter carere deſiderant, æterna ſupplicia perhorreſcant, neque in hoc ſuppliciorum timore permaneant, ſed ad amoris gratiam, nutrimento caritatis excreſcant... Nam qui propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non eſſe quod metuit, ut audacter illicita committat. Unde luce clarius conſtat, quod coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos deſiderio peccatur.* Hinc ſic argumentor:

Ille peccandi voluntatem ex integro non amiſit, qui a malo penitus non receſſit, & eo ipſo peccat, quod peccare vellet, ſi poſſet impune, qui vellet nulla eſſe metuenda ſupplicia, ut audacter committere poſſet illicita; atqui teſte Sancto Gregorio, ita affectus eſt homo, qui de peccatis ex gehennæ tantum, & pœnarum metu affligitur: ergo &c.

S. Bernardus.

(c) Epiſtol. 11.
Agens ille de caritate, (c) *puto*, inquit, *de illa dictum*: lex Domini immaculata *convertens animas: quod ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animum. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animum. Mutat interdum vultum, vel actum, affectum numquam.*

Facilis hinc argumenti aſſumptio: attritio hæc peccandi voluntatem penitus non excludit, quæ actum licet & vultum mutet, numquam tamen mutat affectum; atqui timor pœnarum, cum ab amore ſui & mundi non poſſit avertere animum, vultum quidem & actum, ſed numquam affectum mutat: ergo &c.

S. Thomas.

Aliis Sanctis Doctoribus prætermiſſis, quos magno poſſumus numero allegare, pergimus ad Sanctum Thomam ejuſdem doctrinæ ſtrenuum defenſorem.

Sic enim 1. 2. q. 6. art. 6. in corp. ponit axioma gentilibus ipſis Philoſophis cognitum, ſcilicet, *quæ ex metu aguntur, mixta eſſe ex voluntario & involuntario: id enim*, inquit, *quod per metum agitur, in ſe conſideratum non eſt voluntarium; ſed fit voluntarium in caſu, ſcilicet ad vitandum malum quod timetur.*

Ibidem, art. 7. ad 2. *dicendum*, ait, *quod in eo qui per metum aliquid agit, manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur, ſecundum quod in ſe conſideratur... & ideo quod per metum agitur, quodam modo eſt involuntarium... timidus enim agit contra id quod etiam nunc ſecundum ſe vult.*

Ibidem q. 107. art. 1. ad 2. *lex vetus*, inquit, *dicitur cohibere manum, non animum; quia qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus voluntas a peccato recedit, ſicut recedit voluntas ejus qui amore juſtitiæ abſtinet a peccato, & propter hoc lex nova, quæ eſt lex amoris, dicitur animum cohibere.*

Et 2. 2. q. 19. art. 9. in corpore: *timor ſervilis non eſt annumerandus inter ſeptem dona Spiritus Sancti, licet ſit a Spiritu Sancto; quia ut Auguſtinus dicit in libro de natura & gratia, c. 57. poteſt habere annexum voluntatem peccandi: dona autem Spiritus Sancti non poſſunt eſſe cum voluntate peccandi, quia non ſunt ſine caritate.*

S. Bonaventura.

Angelico præceptori Seraphicum Doctorem ejus æqualem, adjungimus. Ille commentario in librum 3. ſententiarum, diſtinctione 34. q. 1. de timore, n. 59. affirmat, *metu ſuppliciorum æternorum, & divinæ juſtitiæ, hominem ceſſare a peccatorum perpetratione, ſed non omnino a voluntate*: quod idem eſt, ac ſi cum Sanctis Auguſtino & Thoma diceret, timore manum cohiberi, non animum.

Ibid. q. 2. n. 65. explicans verba Sancti Auguſtini, quando dicit, (d) timorem ſervilem non crucifigere (d) Serm. 25. in pſ. 118.
„carnem, quia vivit in eo peccandi voluntas, & „ſequeretur opus, ſi ſperaretur impunitas, mallet „enim licere, & dolet non licere quod lex vetat: *dicendum vero*, inquit, *quod ille verbo Auguſtini non intelligitur, quod ſemper quando timet, doleat actu, & ſimiliter quod voluntas peccati ſemper ſit in actu: ſed hoc dicit, quia manet in habitu & radice.*

Hinc ſic inſtauratur argumentum:

Attritio hæc peccandi voluntatem penitus auferre non poteſt, quæ mixta eſt ex voluntario & involuntario, quæ includit repugnantiam ad illud quod agitur; quæ non ſimpliciter voluntatem retrahit a peccato; quæ manum non animum cohibet; quæ poteſt peccandi voluntatem annexam habere; quæ licet cum actuali peccandi voluntate ſemper conjuncta non ſit, radicem tamen perverſæ voluntatis non aufert: atqui ex Sanctis Thoma & Bonaventura attritionis ſervilis hæc vitia ſunt: ergo &c.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex eo quod gehennæ timor non ſufficiat ad cordis converſionem.

2. Huic proximum ex natura ipſa converſionis infertur. Non enim poteſt homo ad juſtificationem pertingere, quamdiu cor ejus non eſt converſum ad Deum, qui veniam non promittit niſi converſis. *Convertimini*, inquit, (e) *& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit* (e) Ezech. 18. 30. & ſeqq.
vobis in ruinam iniquitas... revertimini & vivite... (f) Joel. 2. 12. & ſeq.
(f) *convertimini ad me in toto corde veſtro... & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia.... convertimini ad me, ait Dominus* (g) *exercituum, &* (g) Zac. 1. 3.
ego convertar ad vos.

Jam ſic ſubſumo; atqui impoſſibile prorſus eſt, ſolo timore gehennæ fieri cordis ad Deum converſionem: quod multis modis oſtenditur.

1. Quidem ex natura ipſa converſionis. Quid enim quæſo eſt, converti ad Deum, niſi ad illum reverti quem prius contempſeras, in creatura tamquam in ultimo fine acquieſcendo; atqui non poteſt hic ad Deum reditus fieri ſolo timore, imo, nec poteſt ſine ejus amore intelligi.

Nam converſio ad Deum debet eſſe motus contrarius converſioni ad creaturam, cum oppoſitorum ex communi & vera philoſophorum doctrina contraria cauſa ſit; atqui homo ad creaturam convertitur per amorem: in hoc enim conſiſtit peccati perverſitas, quod Deo contempto qui verus eſt hominis, ſolumque incommutabile bonum, ordine præpoſtero creatura tamquam ultimus finis ametur. *Duo mala fecit populus meus*, ait Deus ipſe: (h) (h) Jer. 2. 13.
me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Ergo ut homo convertatur ad Deum, non ſufficit ei timere Deum, ſed prorſus neceſſarium eſt amare.

Non poteſt contingere, inquit S. Thomas (i) *quod* (i) 3. part. quæſt. 86. art. 2. in C.
Deus remittat offenſam alicui, abſque immutatione voluntatis ejus. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc quod voluntas hominis eſt averſa a Deo, per converſionem ad aliquod bonum commutabile. Unde requiritur ad remiſſionem divinæ offenſæ, quod voluntas hominis ſic immutetur, ut convertatur ad Deum, cum deteſtatione converſionis prædictæ, & propoſito emendandi..... Porro, ait idem Sanctus Doctor, (k) *mens noſtra debite ad* (k) lib. 4. cont. gent. Cap. 72.
Deum converti non poteſt ſine caritate; & alibi: (l) 3. par. q. 85. art. 5. in C.
(l) *motus quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſe ipſum, eſt motus caritatis.*

2. Non poteſt vera cordis ad Deum eſſe converſio, quin illi reſtituatur, quod ablatum injuſte fuerat. Nam ſi vera hominis cum homine reconciliatio non eſt, niſi plena famæ &c. injuſte ereptæ reſtitutio fiat: quanto minus velle Deo reconciliari putabitur, qui reſtituere recuſabit, quod ei contra fas omne furatus fuerat; atqui homo convertendo ſe ad creaturam, amorem ſuum quem mille debebat titulis Deo denegavit, converti ergo ad illum ſolo timore non poteſt.

3. Tamdiu cor ad Deum converti nequit, quamdiu idem quod ante fuerat manet; quamdiu nimirum a Deo averſum eſt; atqui homo qui ſolo gehennæ metu a peccato abſtinet, cor ſuum a Deo averſum habet, nnn enim peccare metuit ſed ardere: id quod egregie more ſuo explicat S. Auguſtinus, adducto Lupi rapacis, & Leonis furentis exemplo: *Terrore ingenti armorum, atque telorum*, inquit ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, (a) *& circumſtantis forſitan multitudinis, vel obviam euntis, etiam Leo revocatur a præda: & tamen Leo venit, Leo redit: prædam non rapuit, non malitiam poſuit: ſi talis es, adhuc juſtitia eſt, qua juſtitia tibi conſulit ne torquearis? Quid magnum eſt pœnam timere? Quis enim non timet? Quis Latro, quis ſceleratus, quis nefarius? Sed hoc intereſt inter timorem tuum, timoremque Latronis, quod Latro timet Leges hominum, tu autem leges ejus times, ejus pœnam times, quem fallere non potes. Nam ſi fallere poſſes, quid non feciſſes? Ergo & concupiſcentiam tuam amor tollit, ſed timor premit.*

(a) nova Edit. 159. aut 174.

Et ſerm. 19. de verbis ejuſdem Apoſtoli. (b) *quid eſt magnum*, ait, *timere malum?.... Deus enim cor interrogat, non manum. Lupus venit ad ovile ovium quærit invadere, quærit jugulare, quærit devorare: vigilant Paſtores, latrant canes: nihil poteſt, non aufert, non occidit: ſed tamen Lupus venit, Lupus redit. Numquid quia ovem non tulit, ideo Lupus venit, & ovis rediit? Lupus venit fremens, Lupus redit tremens: Lupus eſt tamen, & fremens & tremens.* Ergo cor hominis, quamdiu ſolo timore abſtinet a peccato, idem quod ante fuerat manere, tum Sancti Auguſtini auctoritas, tum ratio perſuadet, quam gentiles ipſi in idololatriæ cęcitate non ignorabant. Sic Plinius in Panegyrico Trajano dicto: *infidelis*, inquit, *recti Magiſter eſt metus*, & Horatius: (c)

(b) nova Ed. 178.

Oderunt peccato boni virtutis amore
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra prophanis.

(c) Epiſt. lib. 5. Epiſt. 16.

4. Denique tamdiu impoſſibile eſt, cor hominis ad Deum converti, quamdiu prædominante creaturæ amore inardeſcit: amor enim ille cum malus ſit, non poteſt cum vera cordis converſione conſiſtere; atqui quamdiu ex ſolo gehennæ metu de peccato commiſſo dolet, gerit in corde amorem creaturæ prædominantem: Deum enim non amat, ut ſupponitur. Vel ergo dicendum, quod nihil omnino amet, vel ſatendum quod in creaturæ inordinato amere conquieſcat; atqui primum dici ſine ſumma abſurditate non poteſt, quod ſcilicet ab omni amore vacet: cum enim amor ſit vita cordis, tam impoſſibile eſt, eſſe ſine amore, quam ignem eſſe qui non ardeat, vel corpus grave, quod innato impetu in centrum non tendat: *Vita cordis amor eſt*, inquit aothor libri de ſubſtantia dilectionis, quem Sanctum Auguſtinum plerique putant, (g) *& idcirco omnino impoſſibile eſt, ut ſine amore ſit cor, quod vivere cupit....* & alibi: *amor meus, pondus meum; eo feror, quocumque feror.*

(d) nova Edit. an ap- pend. tom. 6. col. 71.

Cui concinens S. Fulgentius: (h) *voluntas creaturæ rationalis*, inquit, *ſine qualicumque amore non poteſt eſſe, nec ſic poteſt diligere, ut amorem ſuum non velit ad aliquid religare: quæ inter ſummum bonum a quo creata eſt, & infimum bonum cui prælata eſt, medio quodam loco poſita, profecto aut in infimo bono neceſſe eſt miſerabiliter jaceat, aut in ſummo bono veraciter feliciterque requieſcat. Quoniam enim amore rapitur, ſeu cum obedientia ſublevatur, & creatori bono bene ſubjicitur, ſive cum ſuperbia deprimitur, ut creaturæ bonæ male dominetur.*

(e) lib. 1. ad Monim.

Certum itaque ſit & conſtitutum, cor hominis ſine amore abſolute eſſe non poſſe: quod ſi quis præfracte negaret, non pugnaret modo contra patrum ſententiam, ſed & contra communem hominum ſenſum, quibus perſuaſum eſt, ſe quidquid deliberate agunt, amore aliquo finis agere, prout eſt a poeta dictum: *trahit ſua quemque voluptas*: quin & quotidiano omnium gentium ac regionum contradicere experimento convinceretur: nemo enim vel repertus unquam eſt, vel uſquam reperietur, quantumvis rudis ac barbarus, qui non alicujus finis amore ac deſiderio teneatur.

Reſtat igitur ut dicamus, hominum qui ſolo gehennæ metu de peccato dolet, prædominante creaturæ amore æſtuare: cum enim bonum inter creatum & increatum, nil medium ſit; & bonum increatum non amet, quid ſupereſt, niſi ut amet creatum? unde ſic ſubſumo:

Atqui amor creaturæ prędominans malus eſt: ergo qui ſolo gehennæ metu peccatum fugit ac deſtetatur, malum intus amorem habet, adeoque converti niſi amore mutato non poteſt, quod erat probandum.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex novitate doctrinæ, timoris ſervilis ſufficientiam propugnantis.

Tertium, magnique momenti argumentum petitur ex novitate doctrinæ quam impugnamus: vera enim Theologia cum verbo Dei nitatur, nihil debet admittere, niſi quod Scripturæ & Sanctis Patribus conſentaneum fuerit: unde axioma eſt, inter bonos quoſque receptiſſimum, hoc ipſo doctrinam aliquam de errore eſſe ſuſpectam, quod nova eſſe probatur: cum non pendeant Theologica dogmata ab hominum placitis, ſed ab inſtitutione Dei. Jam ſic ſubſumo:

Atqui doctrina affirmans, ſufficere in Sacramento pęnitentiæ ſervilem, & ſine ullo Dei amore attritionem, novum prorſus commentum eſt, nudius tertius natum: nam

1. Si antiqua niteretur auctoritate, procul dubio qui illam defendunt, afferrent vel ex ſcriptura vel ex patribus certa teſtimonia ſufficientiam ſervilis timoris adſtruentia: alioquin enim cauſam ipſi ſuam proderent; atqui hujuſmodi nulla proferunt inſtrumenta, tantumque vanas & imbelles obtendunt ratiunculas, & cavillationes potius, quam ratiocinationes, quæ majori facilitate refutantur, quam opponuntur: ergo &c.

2. Non patribus tantum, ſed & Theologis qui a duodecimo ſæculo ad tempora Tridentini Concitii floruerunt, eſt aperte contraria: eorum enim una vox fuit, unaque mens, timore ſolo mutari voluntatem non poſſe: ſic præter cæteros Alexander Halenſis, in 4. ſent. quæſt. 17. artic. 6. *Dico*, inquit, *quod timor eſt principium remotum* (pęnitentiæ) *quia ex hoc quod pœnam timet, deſiſtit ab actione peccati, ſed nondum juſtificatur. Sed poſt incipit* (pœnitens) *moveri in Deum per amorem: & ſic timor eſt principium remotum, amor vero propinquum.*

Et in ſpeculo animæ: *timor*, inquit, *ſemper cum mortali peccato eſt, ſcilicet cum quis dimittit peccatum facere ſolummodo ratione pęnæ.*

Et in libro de 7. donis Spiritus ſancti, cap. 1. *timor ſervilis non mutat voluntatem in bonum, licet criminis impediat executionem.*

Et ejuſdem temporis ſcriptor S. Thomas, locis prope innumeris, quorum partem aliquam ſuperius deliberavimus. Sic enim in 4. ſent. diſt. 20. q. 1. art. 1. *Antiochus*, inquit, *non habuit veram pęnitentiam, quia non amore juſtitiæ de peccatis commiſſis dolebat ſed timore pęnæ quam expectabat.*

Et lib. 4. ad Annibaldum, diſt. 20. q. unica art. 1. *veritas pęnitentiæ*, ait, *in fine vitæ non manifeſtatur: incertum eſt enim utrum taliter pęnitens ſolo timore pęniteat, vel ex amore Dei qui ad veram pęnitentiam requiritur.*

Joannes Nidder magni nominis Theologus, in expoſitione pręceptorum decalogi, ad 3. pręceptum, c. 8. n. 13. *Si homo*, inquit, *peccata ſua deteſtaretur, ſolum quia ſunt oppoſita virtuti morali; aut ſi ſolum deteſtaretur ea propter timorem pęnæ,...., tunc homo ſolum quæreret ſuum commodum, & fugeret ſuum incommodum... nec deteſtatio eſſet actus virtutis, quia non circumſtantionata bono fine, & per conſequens non formaretur gratia, nec fieret contritio: ergo &c.*

Plures addere inutile fuerit: conſtat enim ex prædictis, omnes pene Theologos a ſæculo duodecimo ad decimum ſextum, in hac fuiſſe opinione, contritionem perfectam ad ſacramentum pęnitentię afferendam: ergo dubium eſſe non poteſt, quin attritionem ex ſolo timore, aut turpitudinis peccati intuitu natam inſufficientem judicaverint.

3. Hoc ipſum evincit adverſariorum confeſſio, qui licet omni conatu nitantur ſuam opinionem adſtruere, novam tamen eſſe ſatentur, & plenam periculi. Sic præter cæteros Franciſcus Suarez, (f) *licet*, inquit, *ſit probabilis opinio, attritionem* (ſervilem) *cognitam, cum ſacramento ſufficere ad juſtificationem;*

(f) in 3. p. S. Th. q. 90. ar. 4. diſp. 15. n. 17.

Digitized by Google

tionem; tamen non eſt certa, & poteſt eſſe falſa: quod ſi fortaſſe ita ſit, probabilis illa exiſtimatio non ſufficit, ut homo ſalvetur: ergo qui ſciens & videns, ita ſe mori permittit, voluntarie exponit ſe periculo damnationis æternæ: nam ubi eſt morale dubium, eſt morale periculum, præſertim in re tam gravi: hic autem eſt morale dubium, cum illa opinio, nec valde antiqua ſit, nec multum communis.

¶ Hujuſce doctrinæ novitatem præſtat uberius exponere, & confirmare animadverſione, & Auctoritate Summi, ac ſapientiſſimi Pontificis feliciter nunc regnantis Benedicti XIV., qui in lib. de Synodo Diœceſana *lib. 7. c. 3. n. 6. & ſeqq.* hæc ſcribit: „ Quamvis „ ante Tridentinum communiter Theologi docuerint ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam ſatis eſſe contritionem imperfectam, „ quam jam tum *attritionem* nuncupabant; attritionis „ tamen nomine nunquam dolorem intellexerunt de „ peccatis aliunde excitatum, quam ex motivo charitatis, ſeu omnino ſejunctum ab aliquo ſaltem remiſſo, tenui, debili, ſeu initiali amore benevolo „ Dei, ſicut teſtatur doctiſſimus Morinus *l. 8. c. 4. n. 2.* „ Omnium autem primi Franciſcus Victoria, & Dominicus Soto, ambo ex Ordine Dominicanorum, docuerunt ad peccatorum remiſſionem, virtute Clavium aſſequendam, ſatis eſſe attritionem mere ſervilem, ſeu conceptam ex ſolo metu gehennæ; modo „ tamen hæc a Pœnitente, bona fide reputetur contritio, ad quam cæteroquin eliciendam eam pro viribus conari debere affirmarunt. At Melchior Canus „ Victoriæ, & Soti ſententiam ſecutus eam præterea „ extendit ad attritionem mere ſervilem ſic cognitam, hoc eſt, quæ a Pœnitente non exiſtimetur vera „ contritio, ſed talis eſſe cognoſcatur, qualis revera eſt. „ Enim vero ſi materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ eſſet vera contritio, error pœnitentis bona fide ſe „ contritum reputantis, cum revera contritus non ſit, „ eum quidem excuſaret a culpa, ſed non diſponeret „ ad gratiam aſſequendam in Sacramento, quod ex „ defectu materiæ proximæ eſſet irritum .....

„ Melchioris Cani ſententia vis nota ſcholas omnes „ pervaſit, & tanto plauſu excepta eſt, ut plurimos, & „ magni nominis ſtatim invenerit Patronos. *Sed præ* „ *cæteris* (inquit Morinus cit. loc.) *hanc opinionem celebrem reddiderunt duo Theologiæ ſcholaſticæ clariſſima,* „ *ac famoſiſſima lumina, Franciſcus Suarez & Gabriel* „ *Vaſquez, quos innumeri nunc ſequuntur Theologi.* Verum qui inter iſtos doctiores, & ſapientiores habentur, pavidi quodammodo, & meticuloſi, ac magna cum cautela illi recenti opinioni ſubſcripſerunt, quam ipſemet Canus nonniſi dubitanter aſtruxerat *p. 5. relect. de Pœnit.* inquiens: *ponitur contritio pars Sacramenti, quia eſt certa, & indubitata* „ *materia. Quod autem attritio ſufficiat, quamvis verum* „ *ſit, non eſt adeo certum, & indubitatum: & ideo Concilium Florentinum, communiſque ſententia, tenens* „ *certum, dimittens incertum, ponit contritionem partem hujus Sacramenti.* Hac eadem moderatione loquitur Suarez T. 4. in 3. p. q. 90. art. 4. diſp. 15. ſect. „ 4. n. 17., ubi obligans fideles, qui lethalem culpam „ admiſerunt, ad habendam contritionem charitate „ perfectam, in articulo mortis, hanc affert rationem: *Nam licet ſit probabilis opinio attritionem &c.*" *tamen non eſt certa, & poteſt eſſe falſa. Quod ſi fortaſſe in re ita eſt, probabilis iſta exiſtimatio non ſufficit, ut homo ſalvetur. Ergo qui ſciens, & videns ita ſe mori permittit, voluntarie exponit ſe periculo morali æternæ damnationis. Nam ubi eſt Morale dubium, eſt morale periculum, præſertim in re tam gravi. Hic autem eſt morale dubium: cum illa opinio nec valde antiqua ſit, nec multum communis.*„ Suareſii monitum confirmat Philippus Gamachæus *Summ. Theol. Cap. 8. de Pœnit.* inquiens: *etiamſi agnoſcamus Pœnitentiæ Sacramentum* „ *revera facere ex attritis contritos, non tamen id omnino* „ *indubitatum ... Ergo debet tunc conari ad veram contritionem, ut hoc modo attritio ſaltem evadat certior.* Et „ Paulus Comitolus in *Reſp. Moral. lib. 1. q. 32.*, licet „ abſolvi poſſe doceat, qui ex ſola formidine æternæ pœnæ de peccatis dolet, hæc tamen prudenter „ addit: *Plures, magnique Theologi in Pœnitente, antequam abſolvatur, contritionem veram charitate formatam requirunt, neque uſque adeo certum eſt attritionem Pœnitenti eſſe ſatis. Quo circa Sacerdotis partes* „ *præcipuæ eſſe debent veræ contritionis motum in corde* „ *Pœnitentis, auxiliante Deo, elicere, ardentique eum cohortatione urgere, ut propter Deum peccata commiſſa*

„ *execretur omnia.* Sed quod iſti tanta adhibita circumſpectione affirmarunt, poſteriores Doctores ab aucto ſibi conſentientium numerum, animoſiores „ facti, non ſolum abſque ulla dubitatione, & limitatione aſſeruerunt, ſed contrariam ſententiam requirentem in Pœnitente aliquem charitatis amorem, ſaltem initialem, carpere, & cenſura afficere „ non dubitarunt, eam omnino improbabilem, periculoſam, Tridentini menti contrariam, atque implicite, & virtualiter quodammodo ab eodem Tridentino proſcriptam dictitantes. Verum iſtos redarguit Cardinalis Pallavicinus &c. ..

„ Ad hæc ut obſervat Launoius in Diſſer. de mente „ Concilii Tridentini circa contritionem, & attritionem *p. 2. c. 2.*, & le Drou §. 3., ex ipſiſmet Patribus, „ & Theologis, qui Concilio Tridentino interfuerent, eodem Concilio abſolute, aliqui propugnarunt neceſſitatem inchoatæ contritionis, ſeu amoris initialis, ad Sacramentum Pœnitentiæ, inter „ quos Fridericus Nauſea Epiſcopus Viennenſis in „ Auſtria in ſuo Catechiſmo, & Franciſcus Jonnius „ Epiſcopus Antuerpienſis *tract. 5. de Pœn. cap. 6.* &c." Hactenus ſapientiſſimus Pontifex. ¶

§. SECUNDUS.

Diluuntur contraria argumenta.

Objiciunt, Si attritio ex gehennæ metu concepta, ad reconciliationem in ſacramento obtinendam non ſufficit; mala ergo eſt: atque Deo doctrinam capite præcedente ſtatutam evertimus: quodque pejus eſt, approbamus Lutheri errorem a Concilio Tridentino damnatum.

℟. Nego conſeq. quantum ad omnes partes. Aliud enim eſt, gehennæ metum ad reconciliationem diſponere, aliud proxime diſponere; ita nihil amplius requiretur. Primum contra Lutherum, velut certum fidei dogma defendimus: atque adeo bonam hanc attritionem dicimus, utilem, & honeſtam. Secundum vero, quidquid Neotericorum turba reclamet, conſtanter negamus, atque id quod adjiciunt, nos Luthero patrocinari, velut tetram calumniam repellimus. Illum enim inter & catholicos nulla controverſia fuit, utrum attritio orta ex metu, abſque ullo Dei amore, ad reconciliationem obtinendam proxime diſponeret: (immo amorem eſſe neceſſarium ex utraque parte conſentiebatur:) bene vero an timor gehennæ eſſet ex ſua ſubſtantia bonus, & ad initium pœnitentiæ utilis? ita affirmabant catholici omnes, repugnante cum ſuis Luthero, & garriente gehennæ metum eſſe malum medullitus ac peccatum: proindeque veræ pœnitentiæ initium eſſe non poſſe: quid vero nobis amabo, cum hoc errore commercii eſt, qui timorem pœnarum bonum, utilem, & honeſtum cum Eccleſia credimus; quamquam aliunde reconciliationi, ad quam remote tantum diſponit, conſummandæ imparem cum patribus aſſeramus, vel ex eo maxime, quod peccandi voluntatem penitus non excludat, neque ad veram cordis contritionem ſufficiat?

Inſt. 1. At, inquis, unde habemus, de ſola timoris utilitate ac bonitate, non vero de ejuſdem ad reconciliationem ſufficientia, cum Luthero a catholicis diſcrepatum? Inſt. 1.

℟. Id haberi ex ipſis Lutheri ſcriptis, quorum hic ſcopus eſt, dolorem ex metu conceptum, velut exitialem, & medullitus vitioſum extirpare: ex Concilii Tridentini hiſtoria, quæ hoc ipſum certiſſime atteſtatur: ex ejuſdem concilii canonibus ac decretis, quibus nihil aliud ſtatuitur, quam timorem gehennæ eſſe bonum ac utilem, & ad juſtificationem diſponere: & denique ex eorum teſtimonio qui primi contra Lutherum ſcripſerunt: ſic præter cæteros *Joannes Eckius* lib. 1. de pœnitentia cap. 1.: *ſumma diſputationis noſtræ eſt*, inquit, *contendit Lutherus, impugnando veritatem cum confidentia clamoris, contritionem ſolo amore concipi; ſi quis autem eam parare velit, recogitando omnes annos ſuos in amaritudine animæ; hanc contritionem facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: pœnitentiam non niſi amore concipi...* & cap. 5.: *vel fallitur Lutherus, vel vult fallere catholicos... fatentur enim & hoc catholici cum Sancto Paulo: ſi quis charitatem non habuerit, nihil eſſe: fatentur, ſi quis vellet ſtare in timore ſervili duntaxat, ſicut Judas, quod veram pœnitentiam numquam adipiſceretur: ſed per hoc non improbat Lutherus, quin timor ſit initium pœnitentiæ; quin per timorem paretur, & acquiratur pœnitentia: is eſt ſcopus negotii, quem Lutherus non tangit... volumus ſolum impetrare, quod timor pœnæ valeat ad parandam pœnitentiam,*

quia timor concipitur; & ita timor ſit initium pœnitentiæ: nemo catholicus vult timorem eſſe pœnitentiam.

(a) *ad art. 6. Luth.* (b) *lib. 1. de pœn. c. 6. & lib. 2. c. 17.*

Idamque *Joannes Roffenſis*: (a) *Cardinalis Bellarminus* (b) & alii atteſtantur; qui Lutheri impia dogmata refutarunt.

Is itaque ſcopus erat, totius contra Lutherum negotii, timorem ſervilem ex ſubſtantia bonum, utilem, honeſtumque aſſerere, & veræ penitentiæ, in hoc ipſo timore eſſe initium, demonſtrare: adaoque conturbant omnia novelli Theologi, & ſus deque miſcent, quando inde inferunt timorem ſervilem ſufficientem ad penitentiam declaratum, eo quod ſit ejus bonitas contra Lutheri delirium vindicata: qua in re, pudet dicere, Luthero incaute patrocinantur, & faciunt ejus cauſam, cauſa Eccleſiæ meliorem: numquid enim res probroſiſſima foret, vi de hinc quidem flagitioſiſſimum hæreſiarcham Lutherum, pro amoris Dei, in vera pœnitentia, neceſſitate pugnantem; illinc vero ſponſam Chriſti Eccleſiam, in caritate ordinatam & radicatam, neceſſitatem caritatis exterminantem, quæ ſi unquam neceſſaria eſt putanda, nuſquam ſane magis, quam ubi de Deo placando, & amicitia ejus recuperanda tractatur?

Inſt. 2. Inſt. 2. Attritio ex ſolo gehennæ metu concepta, vel ſufficiens, vel mala dicenda eſt: nihil eſt tertium: ideo enim ex nobis non ſufficit, quia peccandi nequit voluntatem penitus extirpare: ſed quod non poteſt peccati voluntatem excludere malum eſt: ergo niſi fateamur ſufficientem, malam dici neceſſe eſt.

℞. Nego anteced. ad probat. conceſſa maj. nego min. non enim hoc ipſo malum aliquid dici debet, quod perfectione caret: rerum namque omnium, tum in naturali tum in ſupernaturali gratiæ ordine primordia imperfectata ſunt: numquid ideo mala dicenda? ſic ergo attritio ex gehennæ metu concepta, peccandi voluntatem oppugnare incipit; hincque bona eſſe probatur: omnino non excludit; nec inde ſequitur, quod abſolute ſit mala, ſed quod perfecte bona non ſit: hinc quoties S. Auguſtinus timorem pœnarum commendat, non ſic laudat, ut in eo velit eſſe ſiſtendum; ſed *quia locum præparat caritati; quia ideo intrat, ut introducat caritatem; quia niſi timorem homo incipiat Deum colere, non perveniet ad amorem*: uno verbo, quia *initium eſt*, non finis *ſapientiæ Chriſtianæ*: unde tum multis aliis locis, tum expreſſius *in libro de catechizandis rudibus*, *cap.* 5. affirmat, *rariſſime, imo numquam contingere, ut aliquis velit fieri chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus*: hinc S. Gregorius Magnus ſupra Laudatus, docet, *in timore ſuppliciorum non eſſe permanendum, ſed ad amoris gratiam, nutrimento caritatis creſcendum*: hinc denique S. Thomas: *actus penitentiæ*, inquit, (c) *a timore ſervili procedit, ſicut a primo motu affectus, ad hoc ordinate; a timore autem filiali, ſicut ab immediato & proximo principio.*

(c) *3. p. q. 85. art. 5. in c.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Ut quid ergo patres timorem ſervilem tanto verborum apparatu commendant, ſi ad juſtitiam in Sacramento obtinendam non ſufficit?

℞. 1. Retorquen argumentum: ut quid pœnitentibus fidem, & ſpem habere præcipitur, ſi nec fides, nec ſpes ſola ſine dolore ad contritionem & reconciliationem ſufficiat? atque ut ex ipſis rebus naturalibus, quæſtionis abſurditas oſtendatur: ut quid meridiem aurora prævertit, quæ ad diſpellendas noctis tenebras ſe ſola non ſufficit? ut quid prius eſt eſſe puerum, quam adultum? ut quid medici graviter ægrotantibus minora prius applicant, quam ad extrema & efficaciora recurrant? ut quid denique rerum primordia, earumdem incrementa ac perfectionem præcedunt?

℞. 2. Ideo timorem ſervilem a patribus commendari, quia bonus eſt, quia utilis, quia initium chriſtianæ ſapientiæ, quia ad concipiendum compunctionis ſpiritum conducibilis, quia fundamentum habet in fide, quia ab exteriori peccato animum peccare volentem deterret, quia peccandi conſuetudinem paulatim minuit, quia ſaltem facit, ut homo ſit minus malus, & ad juſtitiam paulatim accedat: uno verbo bonus eſt ex ſubſtantia timor, ſed non ſat bonus, ut queat ultimam diſpoſitionem ad veram reconciliationem afferre.

Monitum.

Ut facilius pleræque adverſariorum tricæ cavillationeſque frangantur, diligenter eſt advertendum, ſemperque habendum præ oculis, ſententiam quam defendimus, duos inter ſcopulos mediam tenere viam: primus eſt Lutheri, pertinaciter contendentis, timoris ſervilis ſubſtantiam eſſe malam: quæ ejus hæreſis eſt, verbo Dei contraria: ſecundus eorum eſt, qui ita bonum timorem affirmant; ut velint ad juſtificationem ſe ſolo ſufficere; atque adeo amoris divini in reconciliationis negotio, nullam eſſe neceſſitatem: quam opinionem etſi hæreticam non dicamus, (abſit enim ut Eccleſiæ prævertamus judicium) contendimus tamen ſcripturæ & patribus adverſari, ipſa ſua novitate eſſe ſuſpectam, in praxi periculoſam, principio in Eccleſiaſticis ſcriptoribus vulgatiſſimo repugnantem: *tene certum, relinque incertum*: quo innixus axiomate *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, hanc quorumdam recentiorum propoſitionem damnavit: *non eſt illicitum in Sacramentis conferendis, ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore*: igitur ita ſervilis timoris jura tuemur, ut nec malum abſolute dicamus, quod eſt hæreticum; nec ſufficientem ad veram, etiam in Sacramento, pœnitentiam, cum divini amoris contemptu prædicemus: quod nimirum noxiumque.

Inſt. 4. Atqui ita bonus eſt timor ſervilis, ut penitus voluntatem peccandi excludat: ergo &c. prob. ſubſ. timor pœnarum vehemens id omne excludit, quod eſt æterno ſupplicio puniendum; atqui non modo peccatum exterius, ſed ipſa voluntas peccandi, cum peccatum ipſa ſit, æterno plectenda ſupplicio eſt: ergo illam penitus timor ſervilis excludit: atque adeo eſt ſufficiens ad reconciliationem diſpoſitio. *Inſt. 4.*

℞. Nego ſubſ. ad probationem diſtinguo majorem: timor vehemens pœnarum id omne excludit, quod æterno ſupplicio eſt plectendum; *excludit*, inquam, *quantum poteſt, & ad hoc obtinendum pro viribus agit*, concedo, *excludit revera, quaſi nimirum in hoc negotio plus præſtet, quam poſſit*, nego majorem; & conceſſa minore, nego conſeq.

E. R. Fatemur tam eſſe æterno ſupplicio caſtigandam internam peccandi voluntatem, quam peccatum ipſum exterius: unde eſt a Chriſto dictum: (d) *audiſtis quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis; ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*: fatemur, inſuper, vehementem æterni ſupplicii timorem conari quantum in ſe eſt, ut id omne excludatur, quod æterno ſupplicio eſt puniendum: ſed cum cauſa non plus præſtet, quam poſſit, neque valeat ſuam agendi virtutem excedere; dicimus, ideo internam peccandi voluntatem non poſſe ſolo gehennæ timore depelli, quia voluntatis correctio timoris ſuperat poteſtatem: non enim poteſt mutari niſi motu contrario; atqui ideo mala voluntas eſt, quia in creatura, amore illicito conquieſcit: ut ergo deſinat eſſe mala, & bona eſſe incipiat, prorſus neceſſarius eſt amor bonus: *regnat enim carnalis cupiditas*, inquit Sanctus Auguſtinus, (e) *ubi non eſt Dei caritas*. (d) *Matth. 5. 27.*

(e) *Enchirid. c. 17.*

Inſt. 5. Inſt. 5. Ideo attritio ex gehennæ metu concepta, non eſſet ad juſtificationem ſufficiens, quia plene, ut prædiximus, voluntaria non eſſet; atqui falſum conſequens, & definitioni Concilii Tridentini contrarium: ſic enim ſeſſione 14. cap. 4. ad finem, legimus definitum: *quamobrem falſo docent hæretici, contritionem eſſe extortam & coactam, non liberam & voluntariam*, & ibidem, canone 5. *ſi quis dixerit eam contritionem; quæ paratur per diſcuſſionem . . . . peccatorum, qua quis recogitat omnes annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem . . . & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; & eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium: anathema ſit*: ergo &c.

℞. Conceſſa maj. nego min. ad probationem admitto auctoritatem, & nego conſeq. toto namque cælo diſtat noſtra ſententia a damnato Lutheri dogmate: valebat ille attritionem ex metu conceptam, natura ſua eſſe coactam & extortam; neque in actione conſiſtere, ſed in paſſione qua conſcientia, etiam

ſi no-

ſi nolint, invita quatitur ac conturbatur, quem duplicem errorem catholica veritas refugit, & ratio ipſa refellit: dolor namque ille, voluntatis affectio eſt, unde neceſſario ſequitur quod ſit liber, cum in voluntatem coactio cadere nequeat: deinde peccatores ad timorem Deus hortatur & excitat: *timete*
(a) *Matt.* 10.28. *eum*, inquit, (a) *qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam:* ergo non in mera paſſione, ſed in actione conſiſtit: nam quæ agere noſtrum non eſt, & in quibus ſola paſſio locum habet, Deus non præcipit; cum præceptum non cadat niſi in ea, quæ facere ipſi tenemur: itaque contra Lutheri præſumptionem certo & indubitanter aſſerimus, timorem ex metu gehennæ conceptum, eſſe abſolute, & ex natura ſua voluntarium.

At nihilominus non eſſe plene & omni ea parte voluntarium, merito contendimus, non enim plene voluntarium dici poteſt, quod ex voluntario & involuntario miatum eſt: atqui attritio ea gehennæ metu concepta, mixta eſt ea voluntario & involuntario, quod niſi verum aſſentiamur, contradicimus Auguſtino, ita loquenti: (a) *qui*
(b) *Conc.* 11. *in Pſ.* 118. *timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus legis facit, profecto invitus facit, quod autem invitus facit, ſi poſſet fieri, mallet utique non juberi: ac per hoc legis quam vellet non eſſe, non eſt amicus, ſed potius inimicus:* contradicimus Sancto Thomæ, idem non modo affirmanti, ſed & cauſam cur ita aſ-
(c) 1.2.q.6. *art.*7.*ad* 2. firmet convincentem afferenti: *timidus*, ait, (b)
(d) *ibid.* *art.* 6 *in c.* *agit contra id quod nunc ſecundum ſe vult*... (c) *illud quod per metum agitur, in ſe conſideratum non eſt voluntarium; ſed fit voluntarium in caſu, ſcilicet ad vitandum malum quod timetur:* contradicimus Sancto Damaſceno, Sancto Gregorio Nyſſeno, & aliis ſacris doctoribus: immo & Gentilibus ipſis Philoſophis, qui principii loco unanimiter poſuerunt, ea quæ metu aguntur, partim habere conſentientem, partim repugnantem voluntatem: quod ſi quis obſtinate, tanto auctoritatis ponderi non cedendo, negaverit: hunc ad propriæ teſtimonium conſcientiæ remittimus, & rogamus ut attente conſideret, utrum quod ſolo metu, nativæ inclinationi contrarium operatur, quomodo ſæpe contingit, plena abſolutaque faciat libertate?

Inſt. 6. Inſt. 6. Quodcumque tandem in latus opinio noſtra vertatur, ex illa tamen ſequitur, attritionem ex metu gehennæ conceptam, extortam aliquatenus eſſe, non liberam; atqui repugnat hoc conſequens definitionibus Concilii Tridentini modo laudatis: ergo &c.

℞. Diſtinguo majorem: ſequitur, attritionem ex metu gehennæ conceptam, extortam eſſe, non liberam, *vitio timentis*, concedo: *vitio timoris ipſius*, nego majorem; diſtinguo pariter minorem: repugnat Concilio Tridentino, dicere attritionem ex metu gehennæ conceptam, extortam eſſe & coactam, *vitio ſuo*, concedo: *vitio alieno*, timentis ſcilicet, nego min & conſ.

E. ℞. Lutheri hallucinatio fuit, attritionem ſecundum ſe & ab intrinſeco malam eſſe, ſive proprio vitio includere flagitii voluntatem: adeoque quo vehementior fuerit, eo hominem peccatorem magis & hypocritam evaſurum, longe aliter nos, hanc voluntatis effrænem appetentiam, vitio timentis adſcribendam cum patribus propugnamus: quod vitium eſt attritioni extraneum, & ad illam mere concomitanter ſe habet; quomodo informitas fidei, eſt fidei informi ſecundum naturam extranea, nec de illa fides ipſa, ſed fidelis, deſtitutus caritate, eſt accuſandus: revocet ſtudioſus Theologus in memoriam, quæ ſuperiori capite diximus, contra Lutherum oſtendendo, timorem pœnarum intrinſecus eſſe bonum.

Inſt. 7. Inſt. 7. Atqui ex Sanctis Patribus ita bona & libera eſt attritio ex gehennæ metu concepta; ut ad juſtificationem, ſine ullo divini amoris ſenſu, plene abſoluteque ſufficiet: ergo &c.

Prob. ſubſ. coogeſtis eorum pluribus teſtimoniis.

(e) *comm. in Pſ.*33. S. Baſilius: *quemadmodum*, inquit, (d) *qui corporis membra habent clavis transfixa, ad actionem quamlibet immobilia ea habent; ſic ii quorum animam occupavit Dei timor, omnem prorſus importunam peccandi occaſionem vitant.*

(f) *in cap.* 1. *Malac.* S. Hieronymus: *vult primum Deus*, ait, (e) *ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus: ſi hoc conſequi volumus, ſaltem ut ſervos nos habeat, & a malis per ſuppliciorum formidinem recedamus.*

S. Auguſtinus: (f) *ama & time: ama quod pro-* (g) *enarr. in Pſ.*63. *mittit Deus, time quod minatur Deus; nec corrumperis ex eo quod promittit, nec terreberis ex eo quod minatur homo.*

S. Gregorius Magnus: (g) *mens noſtra tanto va-* (h) *lib.*15. *mor. c.* 16. *lentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe auctori earumdem temporalium veracius per formidinem ſubdit, quæ in timore Domini conſtituta, non invenit extra quod metuat: quia dum recto metu, conditori omnium jungitur, poteſtate quadam ſupra omnia ſublevatur.*

Ex his & ſimilibus patrum effatis ſic informatur argumentum.

Illi putant gehennæ metum ſe ſolo ad juſtificationem in Sacramento obtinendam ſufficere, qui dicunt hominem timore perculſum, vitare omnem occaſionem peccandi, a malis recedere, conditori omnium ſubjici atque conjungi: atqui ita ſentiunt patres: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritates, & diſtinguo majorem: illi putant gehennæ metum ad juſtificationem in Sacramento obtinendam ſufficere, qui dicunt &c. *Sic hæc omnia timori attribuant cum excluſione amoris*, concedo: *ſecus*, nego majorem: diſtinguo pariter min. de timore ſic ſentiunt patres, *quatenus amori conjunctus*, eſt concedo: *de timore ſeorſim ſumpto* nego min. & conſ.

E. ℞. Laudari a Sanctis patribus ſervilem timorem; numquid negamus, cum e contrario eorum ſententiis, Lutheri temeritatem inſcitiamque redarguamus? ſed nos inter, & recentiores, quibuſcum modo contendimus, controverſia eſt; utrum ſic timor ille a patribus efferatur; ut ad reconciliationem in Sacramento pœnitentiæ obtinendam, abſque ulla divini amoris ſcintilla ex eorum mente ſufficiat: illud vero nec hactenus probarunt, nec probabunt in poſterum, niſi expreſſiora pro ſe teſtimonia e patrum ſcriniis eruant: nam

1. Quod ex Sancto Baſilio afferunt, in ſummo rigore de fuga peccati exterioris poteſt intelligi, pari ſenſu quo eſt a S. Auguſtino dictum, *pœna timore fieri, ut non impleatur foris negotium malæ cupiditatis.*

2. Quam parum adverſariis ſententia S. Hieronymi faveat, textus ipſe ſatis ſuperque demonſtrat: ſic enim Dei filios a ſervis diſtinguit; ut illos affirmet bonum voluntate facere, iſtos e contra a malis recedere per ſuppliciorum formidinem: filius porro Dei nemo eſt, niſi per amorem: judice ergo Hieronymo, boni faciendi, adeoque & mali vitandi voluntatem ſolus amor Dei inſpirat: unde reliquum eſt, eos qui more ſervorum recedunt a malis per ſuppliciorum formidinem, vultu vel actu, non affectu eſſe mutatos.

3. Quod Sanctos Gregorium & Auguſtinum opponant, mirum profecto: nec ullo magis argumento probatur, quantum opinio hæc vera auctoritare deſtituta, nudataque ſit, quippe quæ male conſultis patrum laciniis veſtiatur: luce namque meridiana clarius eſt Auguſtinum & Gregorium pro amoris ad veram converſionem neceſſitate, tamquam pro aris ac focis pugnaſſe; de quo ſi quis dubitet, referat oculos ad eorum teſtimonia ſuperius allegata.

Itaque rogandi adverſarii, ut qui nobiſcum ad timoris bonitatem tuendam, contra Lutheranos patrum auctoritate nituntur; eoſdem nobiſcum ad timoris inſufficientiam agnoſcendam, & prædicandam divini amoris neceſſitatem, audire judices non recuſent: iniquum namque eſt, patribus ad hæreticos refellendos præſtare fidem, & iiſdem, ubi de præconceptis opinionibus agitur, nolle acquieſcere.

Inſt. 8. Atqui quæ ad probandam timoris inſufficientiam ea patribus congeruntur, contra timoris ſervilis defenſores nil faciunt: ergo &c. *Inſt.* 8.

Prob. ſubſ. nihil hæc teſtimonia probant, ſi poſſint commode explicari, vel de ſolo timore naturali, vel de timore pœnarum quæ legibus decernuntur, vel demum de ſervilitate timoris, quæ affectum ipſum peccati conjunctum habet: atqui patrum ſententiæ in hos facile ſenſus inflecti poſſunt: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majo-

re, nego min. & dico has intarpretationes gratis & contra apertam Sanctorum mentem, ad eorum eludendam auctoritatem exeogitatas: quod multis modis oſtendo.

1. Si patres de ſolo naturali timore, vel de metu legum civilium, vel de ſervilitate timoris ſentirent, quod ad juſtificationem obtinendam non ſufficit; ſuam de hae re mentem alicubi aperirent, factoque diſcrimine, timori æternæ gehennæ tribuerent, quod de alio quovis negatent; atqui hanc tantam diſcretionem nullibi faciunt, nec uſquam dicunt, poſſe timorem ſupernaturalem gehennæ, omnem peccandi voluntatem excludere, quod legum humanarum metus naturalis non poteſt: imo generaliter ubique pronuociant, eum qui ab opeie peccati abſtinet timore ſupplicii, nondum alienum eſſe a voluntate peccandi, ipſaque voluntate teum manifeſtari, qua vellet male facere, ſi poſſet impune: vim ergo eorum textibus adverſarii inferunt, diſtinctionem de qua ne cogitarunt quidem ſancti Doctores comminiſcendo.

2. Quod ajunt, de ſupernaturali gehennæ timore non loqui, quando affirmant, ſolo timore converſionem non fieri, ad fontem recurrenti manifeſto falſum eſſe conſtabit: ubique enim expreſſam faciunt mentionem illius gehennæ, quam fide eredimus a Deo peccatoribus impœnitentibus præparatam: quale eſt illud Sancti Auguſtini: (a) *qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere; ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum, ſicut gehennas odit .... tantum porro quiſque peccatum edit, quantum juſtitium diligit*; cui ſimile eſt, quod alibi dicit: (b) *quid magnum eſt pœnam timere? quis enim non timet? quis latro, quis ſceleratus, quis nefarius? ſed hoc intereſt inter timorem tuum, timoremque latronis, quod latro timet leges hominum, tu autem leges ejus times, pœnam ejus times, quem fallere non potes: nam ſi fallere poſſes, quid non feciſſes? ergo & concupiſcentiam tuam non amor tollit, ſed timor premit*; & alio in loco: (c) *audeo dicere*, inquit, *ſi timore gehennæ non facis malum, eſt quidem in te fides qua credis futurum Dei eſſe judicium: gaudeo fidei tuæ, ſed adhuc timeo malitiæ tuæ*: nec alterius ſigoificationis ſunt, cætera quæ ſuperius attulimus teſtimonia, ad quæ ſtudioſum lectorem remittimus.

(a) *Epiſt.* 144.

(b) *Serm.* 15. *de verb. Apoſt.*

(c) *Serm.* 19. *de verb. Apoſt.*

3. Sancti patres ita de omni & quolibet timore pronunciant, quod non ſufficiat ad cor immutandum; ut ſolo hoc fieri poſſe Dei amore concludant, ut evidens eſt eorum ſententiis hactenus allegatis, magiſque conſtabit ex aliis quæ ſequeote artieulo proferentur: eorum itaque verba nec de ſolo timore naturali, nec de metu legum eivilium, nec de ſola ſervilitate timotis, ſed de ipſo etiam metu ſupernaturali gehennæ accipi debent: ut quid enim dicerent, ſolo amore fieri poſſe veram cordis ad Deum eonverſionem, ſi cum recentioribus crederent, huie effectui producendo timorem gehennæ haud imparem eſſe?

4. Denique, fatentibus ipſis adverſariis ideo timoris ſervilitas ad converſionem non ſufficit, quia affectum peccati conjunctum habet: atqui juxta ſanctorum doctrinam, tamdiu in eorde regnat timoris ſervilitas, quamdiu in illud non intrat Dei caritas, & aliunde neceſſarium eſt, qui caritatem non habet, affectum peccati habere, *quia*, ioquit S. Auguſtinus, *regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei caritas*: nullum ergo dubiom eſt, quin ſancti patres propugnantes timoris inſufficientiam ad converſionem, de ipſo timore ſupernatutali loquantur.

Inſt. 9. Inſt. ultimo. Saltem novitatis accuſari non debet doctrina, volentium ad juſtificatiooem non ſufficere timorem ſervilem: ergo &c.

Prob. anteed. opinio hæe immerito novitatis arguitur, quam plerique olim Theologi longe ante Concilium Tridentinum propugnaverunt: atqui doctina de ſervilis attritionis ſufficientia eximios ab ipſo duodecimo ſæculo habuit defenſores. Plerique enim ex hoc tempore docuerunt, attritionem in ſacramento ſufficere; atqui attritionis nomine vulgo intelligitur dolor ex gehennæ metu conceptus: ergo &c.

R. Nego anteced. novum enim dogma merito dicitur, quod nec divino eloquio, nee ſanctorum patrum definitionibus communitur; atqui hojuſmodi opinio eſt, de ſufficientia timoris ſervilis, quam ſcripturæ & traditioni eſſe contrariam, argumenta plurima ſic perſuadent; ut penitus evincant: hinc fatetur Suarez, *nec valde antiquum eſſe, nec multum communem*: idemque Dominicus Soto affirmans: (d) *non eſt*, inquit, *Evangelica aſſertio, aut Eccleſia definitio, neque apud Auguſtinum, aliumve iſtius claſſis authorem repeitur*: quibus conſentiens Andreas Vega: (e) *& quidem*, inquit, *dilectionem Dei eſſe diſpoſitionem ad juſtitium*, (adeoque non ſufficere timorem ſervilem) *doctrina eſt Chriſti, Apoſtolorum, & Sanctorum Eccleſiæ doctorum*.

(d) *in* 4. *ſent. diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 6.

(e) *lib.* 6. *in Conc. Trid. c.* 28.

Ad probationem, tranſeat major, & nego min. nam

1. Ut capite ſecundo probatum eſt, Theologorum pene omnium a ſæculo duodeeimo, ad tempora Concilii Tridentini aſſertio fuit, ad Sacramentum pœnitantiæ perfectam contritionem neceſſario eſſe præmittendam: immerito itaque & cum eorum injuria, quaſi attritioni ſervili patrocinati fuerint, allegantur.

2. Cum facti iſta quæſtio ſit, qua de mente Theologorum veterum, utrum pro attritionis ſervilis ſufficientia ſteterint, diſceptatur, debet ex verbis eorum, expreſſiſque ſententiis dirimi; atqui recentiores quibus eum contendimus, ſæpius licet rogati, atque etiam importune laceſſiti, ut teſtes ac defenſores ſuæ doctrinæ ex antiqua ætate proferrent, hactenus de hac re ſiluerunt, neminemque qui ſibi expreſſe & conceptis terminis faverit, allegarunt: neque hoc mirum: *nam*, inquit Andreas Vega, (f) *dilectionem Dei neceſſariam eſſe ad noſtrum juſtificationem, apud omnes Theologicos tractatores quos legerim, receptiſſimum eſt*; hine Joannes Morinus Gallicani Oratorii presbyter, qui in colligendis Theogorum placitis diligentiſſimam poſuit operam: *antiqui ſcholaſtici omnes*, inquit, (g) *ad annum uſque milleſimum quingenteſimum ut putres præter eum, longe copioſius & magnificentius de obligatione dilectionis divinæ ſtatuerunt; ut vel ex recentioribus colligitur, dum eos refutant*.

(f) *lib.* 6. *in Conc. Trid. c.* 30.

(g) *de Sacr. pœnit. lib.* 8. *c.* 4. *n.* 7.

Ad probationem minoris.

R. 1. Nego majorem: pauciſſimos enim antiqua hae ætate reperias, qui dixerint attritionem in Sacramento ſuffieere; longeque major eorum, ut prædiximus, numerus fuit, qui pro perfectæ contritionis neceſſitate certarunt: ne vero putet aliquis, paucos illos, recentioribus attritionis ſervilis defenſoribus præiviſſe:

R. 2. Tranſeat major, & diſtinguo min. attritionis nomioe vulgo intelligitur dolor, ex ſolo gehennæ metu conceptus; ſic, inquam, intelligitur in ſcholis hodiernis ab iis qui contra amoris in Sacramento neceſſitatem pugnant, concedo: ſie intelligebatur ab antiquis Theologiæ expoſitoribus, nego min. & conſeq.

E. R. Nomen attritionis, ut ſupra monuimus, æquivocum eſt, & diverſos ſenſus habere poteſt: ut enim cæteras ejus ſignificationes prætermittamus, quos diſcutere præſentis non eſt inſtituti: 1. dolorem ex ſolo gehennæ metu conceptum, 2. etiam dolorem ex Dei amore initiali enatum ſignificat.

Fateor, primo ſenſu a recentioribus accipi; ſed nego ejoſdem in veterum ſcriptis, ſignificationis fuiſſe: qui enim volebant contritionem & attritionem ejuſdem eſſe ſpeciei, nee aliter diſerre, niſi ſecundum magis & minus, profecto attritionis nomine non intelligebant dulorem, ſolo gehennæ metu excuſſum; atqui Thologi veteres eontendebant, contiitionem & attritionem in eadem ſpecie contineri, tantumque differre ſecundum majorem & minorem divini amoris fervorem.

Sic Guillelmus Pariſienſis: (h) *ſi quis quærat*, inquit, *quæ ſit differentia inter attritionem & contritionem, dico quod attritio ad contritionem ſe habet, ſicut vulneratio ad occiſionem .... ſicut calefactio*

(h) *tract. de pœnit. c.* 6.

factio

Digitized by Google

factia ad arſionem, & ſicut illuminatio ad irradiationem: hoc eſt, ſicut lumen crepuſculi, ad radium.

Similiter Petrus Paludanus: *non eſt dubium,* ait, (a) *quin attritio poſſit fieri contritio, ſicut de mane fit meridies.*

(a) *in 4. diſt. 17. quæſt. 31.*

Et Angelus de Clavaſio in ſumma: (b) *contritio & attritio, materialiter idem ſunt, ſicut domus obſcura & illuminata: attritio quippe eſt lux auroræ, quæ creſcendo fit meridies, id eſt, contritio.*

(b) *verbo contritio, n. 1.*

Hinc Cardinalis Cajetanus: (c) *commune eſt dictum*, inquit, *quod contritio & attritio differunt ſecundum magis & minus.*

(c) *in opuſ. de contritione.*

Itaque longe aliter nomen attritionis Theologi veteres accipiebant, ac modo intelligi ſolet ab iis qui timorem ſervilem ſatis eſſe in Sacramento contendunt: adeoque puerile argumentum eſt, ab hujus vocis æquivocatione petitum.

ARTICULUS SECUNDUS.

Divini amoris ſaltem initialis, ad veram attritionem neceſſitas demonſtratur.

Sequitur hæc aſſertio ex præcedenti; nam ſi ad veram attritionem dolor ex gehennæ metu non ſufficit, plane conſequens eſt, aliquem Dei amorem, & ſaltem inchoatæ dilectionis morum eſſe neceſſarium: quod nec ipſi adverſarii diffitentur.

§. PRIMUS.

Proferuntur argumenta.

PROBATIO PRIMA.

Ex Sacris Litteris.

Non unius modi ſunt, huc pertinentia teſtimonia ſcripturarum: itaque in diverſas claſſes, ut vitetur confuſio, redigenda.

In primo ordine ea ponimus, quibus præcipimur, ſuper omnia amare Deum.

Audi Iſrael, ait per Moyſen Spiritus Sanctus (d) *Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt: diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua: eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, ſedens in domo tua, ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens, & ligabis ea quaſi ſignum in manu tua: eruntque & movebuntur inter oculos tuos*: ejuſdem ſenſus ſunt verba Chriſti: (e) *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc eſt maximum & primum mandatum.*

(d) *Deut. 6. 4. & ſeqq.*

(e) *Matt. 22. 36. & ſeqq.*

In 2. ordine ſunt, quibus ſignificatur hominem reconciliari cum Deo non poſſe, niſi ad illum ex toto corde convertatur: *cum quæſieris Dominum Deum tuum*, inquit Moyſes, (f) *invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ . . . quod ſi peccaverint tibi*, ajebat Deo ſupplex Salomon in dedicatione Templi, (g) . . . *& egerint pœnitentiam in corde ſuo . . . & reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua . . . . exaudies orationes eorum . . . & propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati ſunt in te . . . nunc ergo dicit Dominus*, (per prophetam) (h) *convertimini ad me in toto corde veſtro . . . & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & convertimini ad Dominum Deum veſtrum.*

(f) *Deut. 4. 29.*

(g) *3. Reg. 8. 46. & ſeqq.*

(h) *Joel. 2. 12. & ſeqq.*

In 3. ſunt, quibus affirmatur hominis juſtitiam & reconciliationem a Dei amore pendere: *ego diligentes me diligo*, inquit ſapientia æterna, (i) *& qui mane vigilant ad me, invenient me . . . Remittuntur ei peccata multa*, ait Chriſtus, (k) *quoniam dilexit multum* . . . & Joannis 14. v. 23. *ſi quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & pater meus diliget eum, & ad eum venienus, & manſionem apud eum faciemus: qui non diligit me, ſermones meos non ſervat* . . Epheſ. 6. v. 24. *gratia cum omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, in incorruptione* . . . 1. Petri 4. 8. *caritas operit multitudinem peccatorum* . . . 1. Joannis 3. v. 14. *qui non diligit, manet in morte* . . . . ibid. cap. 4. v. 16. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.*

(i) *Prov. 8. 17.*

(k) *Luc. 7. 47.*

In 4. ſunt quibus affirmatur, inutilia ad ſalutem eſſe opera, quæ de caritatis radice non ſurgunt. Sic enim Chriſtus: (l) *qui amat*, inquit, *patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus*: nec minus expreſſe Apoſtolus: (m) *ſi linguis hominum loquar & Angelorum, caritatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens: & ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; caritatem autem non habuero, nihil ſum: & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

(l) *Matt. 10. 37.*

(m) *1. Cor. 13. 1. & ſeqq.*

In 5. Denique ea ponimus, quibus ſignificatur hominem ſub maledicto legis eſſe, & anathemate dignum, quamdiu Deum non amat: quale eſt iſtud: (n) *ſi quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, ſit anathema.*

(n) *1. Cor. 16. 22.*

Ex his, aliiſque prope innumeris ſcripturarum oraculis, quæ ubique in utroque teſtamento occurrunt, eruo quæ ſequuntur argumenta.

Primum eſt: præceptum de Deo ſuper omnia diligendo, magnum eſt & primum mandatum, unde univerſa lex pendet & prophetæ, ut Chriſtus in Evangelio loquitur. (*Matth.* 22. 40.) ergo toto vitæ tempore, aut ſaltem (ne quid videamur aſperius loqui; ſi tamen aſperum videri poteſt, amare Deum,) ſæpius in vita eſt adimplendum; jam ſic ſubſumo;

Atqui nulla rerum, temporumve circumſtantia eſt, in qua præceptum de Deo diligendo plus urgeat, quam ubi agitur de obtinenda venia peccatorum, & recuperanda per pœnitentiam Dei gratia: ideo enim homo iram ejus concitavit, & contraxit cum illo inimicitiam, quia peccavit: ideo peccavit, quia non amavit; cum in hoc peccatum omne mortale conſiſtat, quod amor Deo debitus, in creaturam ordine præpoſtero transferatur: ergo tum potiſſimum amare tenetur, cum dolet ſe non amaſſe, & conatum exerit omnem, ut in ejus amicitiam redeat: quod qui negant, non modo contra ſcripturam ſentire, mihi videntur, ſed & contra communem ſenſum, eam nimirum volendo veram eſſe hominis cum Deo reconciliationem, quam hominis cum homine veram eſſe non concederent.

Ponamus enim patrem familias graviter offenſum a filio, quem efflictim amaverat: ponamus iterum filium dolore tactum, velle ad patrem reverti, & cum illo redire in gratiam; ſicque parentem optimum alloqui: doleo pater, & quam poſſum vehementer, quod te offenderim doleo: male actæ vitæ veniam enixe ad tuos provolutus pedes efflagito: totum me deinceps, crede mihi, mutatum agnoſces in melius: quantum præterito tempore rebellem, tantum experiere, obſequentem, nequid tamen te fallat iſta mea confeſſio: non mihi amor erga te meus, cujus nec levem ſcintillam experior, ſed timor una redeundi eſt cauſa: etiam dum me pœnitentem profiteor, non amo te, nec alia mihi pœnitendi, quam quæ timendi ratio eſt: non amo beneficium, timeo qui poteſt ceſſare eſſe beneficus: non amo amantem, timeo pœnas exigentem: non amo tuam hanc erga me profuſiſſimam caritatem; timeo exhæredationem tuam: hoc unum itaque peto (nec exiſtimo aut indecenter a me poſtulari, aut a te decenter negari poſſe) ut ames non redamantem, & ſit timoris mei præmium, amor tuus: jam quæſo num poſſit aliquis adeo conturbati eſſe judicii, ut tam pravæ indolis filium, vere pœniten-

pœnitentem, & miſericordia patris dignum audeat aſſirmare ? ita porro ſe habet erga Deum quiſquis parentem tam bonum, tam miſericordem, tam beneficum peccando offendit : fatendum ergo veram ejus cum Deo reconciliationem eſſe non poſſe, ſi præter timorem ad pœnitentiæ Sacramentum nil afferat; eoque indigniorem venia eſſe, quod diligendi Dei præceptum hoc ipſo tempore violet, quo vehementius de non amato dolere debet.

Secundum huic ſimile eſt: peccatori venia nulla ſperanda, quamdiu ad Deum ex toto corde non convertitur : hæc enim lex ejus eſt, non minus in oova lege, quam in veteri obligans: *ſi toto corde & tota tribulatione animæ tuæ quæſieris*, inquiebat per Moyſen, *invenies eum .....* & per Salomonem: *ſi peccaverint tibi .... & reverſi fuerint ad te, in toto corde ſuo & in tota anima ſua .... exaudies orationes eorum, & propitiaberis* &c. atqui peccator Dei amorem appretiative ſummum, ſaltem initialem, non habet, ſad Deum ex toto corde, non convertitor, non quærit in toto corde: nam quæſo, quomodo quærit ex toto corde, qui amore non quærit, cum in amore cordis impetus actioque conſiſtat ? quomodo cor totum dat Deo, qui totum negat, & nec partem ejus dignatur concedere. ? ſed qui Deum amare non incipit, totum illi cor denegat: ergo &c.

Tertium : vera cordis converſio, quam in Sacramento pœnitentiæ neceſſariam eſſe nemo negat, ſine dolore ac deteſtatione peccati eſſe non poteſt: nihil porro in peccato deteſtabilius eſt, & magis odio dignum, quam quia conrta Dei amorem eſt perpetratum: quoties anim peccatur mortalitet, præceptum de Deo amando infringitur: mandatum namque hoc magnum eſt, unde uoiverſa lex pendet : qua vero fronte audebit aliquis dicere, ſe de Deo non ſumme amato dolere, ſi ne tunc quidem amare incipiat, quando dolere ſe profitetur? ergo &c.

Quartum ; quiſquis peccavit mortalitet, reus furti contta Deum, & enormis injuſtitiæ factus eſt : ideo autem potiſſimum eſt latro effectus, quia amorem ſummo Deo mille titulis debitum, in vilem tranſtulit creaturam: vere ergo pœnitens, & venia dignus cenſeti non poteſt, niſi reſtituat quod injuſte abſtulit: *non dimittitur delictum, niſi reſtituatur ablatum*: atqui amoris reſtitutio, niſi amando fieti nequit: vere ergo pœnitens, vereque converſus, qui non amat dici non poteſt.

Nec eſt quod reponatur, dimitti, etiam ſine reſtitutione delictum, ſi reſtiuuendi facultas deſit : ſic enim abſolvi poteſt, imo & debet, qui decem nummos furatus, ad tantam redactus eſt egeſtatem, ut nec ex integro, nec ex parte valeat reſtituere: hæc, inquam, oppoſitio, argumentum confirmat magis quam vim ejus imminuat : quamquam enim in hoc caſu reſtituere homo non tenetur, cum nemo obligetur ad impoſſibile, tenetur tamen (quod in ejus eſt poteſtate) veram habere reſtituendi, quando poterit, voluntatem; nec alia poteſt conditione abſolvi. Jam ſic ſubſumo; atqui ad reſtituendum Deo amorem, ſola opus eſt voluntate, cum amor ipſe actus voluntatis ſit, quo nihil magis eſt in hominis poteſtate: ergo qui non amat, hoc ipſo nolle amare convincitur : quod ſi amare non vult, reſtituere ablatum non vult : adeoque nec eſt converſus, nec venia dignus.

Quintum. Quamdiu homo in morte ſpirituali jacet, putari non poteſt ad gratiam reconciliationis obtinendam diſpoſitus: *illos enim ſolum ?* inquit S. Gregorius Magnus, (a) *debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos auctorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare* : atqui ex ſcriptura ſacra, *qui non diligit manet in morte* : neque id mirum, cum caritas ſit ſpiritualis animæ vita : ergo &c.

(a) *hom. 26. in Evang.*

Deinde. Tunc homo juſtificatur, cum Deus ad eum venit, ut faciat apud illum manſionem; atqui teſte & doctore Chriſto, non venit Deus niſi ad illum a quo diligitur: *ſi quis diligit me .... & pater meus diliget eum : & ad eum veniemus* &c.] ergo qui non diligit, caret conditione, ad juſtitiam & reconciliationem prorſus neceſſaria.

Præterea motus ille eſt ad juſtitiam & reconciliationem penitus neceſſarius, a quo tamquam a cauſa pendet peccatorum remiſſio; atqui eodem doctore Chriſto, a caritate tamquam a cauſa dependet peccatorum remiſſio : *dimiſſa ſunt ei*, inquit, *peccata multa, quoniam dilexit multum* : ergo &c.

Sextum ſic informatur : qui magis aliquid diligit quam Deum, non eſt Deo dignus; adcoque quamdiu in hoc ſtatu manet, gratiam nequit & juſtitiam obtinere; atqui peccator ſine ullo divini amoris ſenſu ad Sacramentum accedens, magis aliquid amat quam Deum: Deum enim non amat, ut ſupponitur, ſed impoſſibile eſt, ut penitus nihil amet : quia, ut prædiximus, non poteſt cor hominis vivere ſine amore, quomodo non poteſt ſine calore eſſe ignis; amat ergo creaturam, magiſque amat quam Deum, quem omnino, in hypotheſi noſtra, non amat : unde iterum ſequitur, quod Chriſto dignus non ſit, & non poſſit peccatorum veniam obtinere: *de quo Chriſtus dicit :* non eſt me dignus: inquit S. Auguſtinus, (b) *non eſt cum illo: qui cum illo non erit, ubi nam erit .... time ſine illo eſſe; quia cum diabolo eris, ſi cum Chriſto non fueris*.

(b) *novæ edit. ſerm. 349.*

Septimum. Qui nihil eſt coram Deo, & cui opera omnia quæ facit, qaantumlibet excellentia videantur, ad juſtitiam nihil proſunt, non poteſt dici ad illam obtinendam ſufficienter diſpoſitus; atqui ex Apoſtolo, homo qui caritatem non habet, coram Deo nihil eſt, nec ei prodeſſe quidquam poſſunt opera omnia quæcumque facit, ne excepto quidem martyrio, quo nullum eſt opus in religione ſublimius, quiuſque tanta dignitas & efficacia eſt, ut baptiſmo æquiparetur: ergo qui præter gehennæ metum, ad Sacramentum pœnitentiæ nihil affert, coram Deo nihil eſt, nihil prodeſt ei timor ſuus. atqoe adeo juſtificari non poteſt: quis enim dicere audeat, majorem timoris, quam martyrii eſſe virtotem?

Octavum. Qui ſub anathemate eſt, & pœnis æternis obnoxius, procul dubio ad peccatorum veniam obtinendam nondum eſt ſatis diſpoſitus; atqui ex Apoſtolo qui non amat Domioum Jeſum Chriſtum, eſt ſob anathemate, pœnamque æternam meretur: ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex eo quod poſita ſententiæ contraria veritate, divini amoris neceſſitas penitus evaneſcat.

Alteram ex divini amoris mandato petimus, nec minus efficacem probationem : niſi homo ad reconciliationis Sacramnntum accedens, teneretur aliquo Dei amore, & inchoatæ ſaltem dilectionis motu informare actom attritionis, inde ſequeretur quod poſſet ſalutem æternam conſequi, etiamſi nec ſemel in vita Deum amaſſet; atqui falſum illud conſequens, & ab omni pietatis ſenſu abhorrens: hinc merito clerus Gallicanus in comitiis generalibus anno 1700. habitis, ſequentes propoſitiones, ab *Innocentio XI.* Pontifice maximo, magna ex parte jam ante damnatas (c) confixit:

„ 16. Sufficit ut actus moralis tendat in finem
„ ultimum interpretative : hunc homo non te-
„ netur amare, neque in principio, neque in
„ decurſu vitæ moralis.

(c) *die 2 Martii an. 1679.*

Cenſura: *hæc propoſitio eſt hæretica*.

„ 17. An peccet mortaliter, qui actum dile-
„ ctionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, af-
„ firmare non audemus.

„ 18. Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigo-
„ roſe quinquenniis per ſe obligare præceptum
„ caritatis erga Deum.

„ 19. Tunc ſolum obligat, quando tenemur
„ juſtificari, & non habemus aliam viam qua
„ juſtificari poſſimus.

„ 20. Præceptum amoris Dei per ſe tantum „ obligat in atticulo mortis.

„ 21. Præceptum affirmativum amoris Dei & „ proximi, non eſt ſpeciale, ſed generale, „ cui per aliorum præceptorum adimpletionem „ ſatisfit.

Cenſura: *hæ propoſitiones ſunt ſcandaloſæ, pernicioſæ, piarum aurium offenſivæ, erroneæ, impiæ, primum & ſummum mandatum irritum faciunt, atque Evangelicæ legis ſpiritum extinguunt* . . . . ergo &c.

Probatur major: ille poteſt ſine ullo dilectionis motu ſalvari, qui poteſt abſque ulla amoris ſcintilla fieri juſtus; nam qui gratia ſanctificante donatur, habet in ſe æternæ gloriæ germen, & adoptivus Dei filius fit: quod ſi filius, habet hoc ipſo æternæ hæreditatis promiſſionem: *ipſe ſpiritus*, ait S. Paulus (a) *teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei: ſi autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.*

(a) *Rom.* 8. 16. *& ſeq.*

Atqui in adverſariorum hypotheſi poteſt homo juſtificari, etiamſi actum dilectionis Dei nec ſemel in vita elicuerit: quod facile eſt demonſtrare. Ponamus aliquem ab ipſo rationis exordio vitiis omnibus deditum, omnique flagitiorum genere contaminatum, cui nihil antiquius fuerit, quam univerſam Dei legem, ipſumque primum mandatum, pravis cupiditatibus indulgendo infringere: ponamus inſuper hominem hunc, cum fidem penitus non amiſerit, *terribilis Dei judicii, & æmulationis ignis, quæ conſumptura eſt adverſarios* (hebr. 10. 27.) terrore ſubitaneo concuti: jamque tum incipere diſplicere ſibi, nullaqua mora facta properare ad pœnitentiæ Sacramentum, vitam præteritam accuſare, ſacerdoti ſignificare quam acriter, contemplatione divini judicii, & propter inſtantis gehennæ metum, ſuorum ſcelerum recordatione pungatur: hacque diſpoſitiona præmiſſa, quam ſufficere adverſarii contendunt, Sacramentali abſolutione donari: ponamus denique, ſtatim atque audiverit ſacerdotem dicentem ſibi: *ego te abſolvo* &c. inopino caſu correptum e vivis excedere, & ante tribunal ſupremi judicis comparere: jam ſic contraho argumentum:

Homo ille toto vitæ decurſu Deum, ut ſupponimus, non amavit; non amavit in ultima confeſſione, quam ſolo quaſſatus gehennæ metu emiſit; non amavit, poſtquam fuit ſacerdotis ſententia abſolutus, nec vero potuit, quia repentina morte ereptus huic ſæculo, tempus amandi non habuit; atqui tamen ſi vera adverſarii narrant, obdormivit in Domino, vereque propter ſolum gehennæ metum eſt reconciliatus: ergo ſine ulla dubitatione ſalvatur, cum juxta divinæ providentiæ leges repugnet, hominem juſtum & in Domino mortuum, ab æterna hæreditate propelli: ergo iterum fatentur neceſſe eſt, poſſe hominem adultum ſalvari, qui Deum numquam amaverit: adeoque quod cogitatu horribile eſt, immerito de diligendi Dei præcepto dixiſſe Chriſtum: *hoc eſt maximum & primum mandatum*: non cauſam attuliſſe pro cauſa, quando de peccatrice muliere ſic pronunciavit: (b) *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; cui autem minus dimittitur, minus diligit:* deceptum Apoſtolum quando generatim aſſeruit, *quiſquis non amat Deum ſub anathemate eſſe*: mentitum Joannem dum affirmavit, *qui non diligit in morte manere*: immerito denique Apoſtolos Chriſti caritatis neceſſitatem tanta ſollicitudine prædicaſſe.

(b) *Luc.* 7. 47.

Præcluditur effugium duplex.

Nec eſt, quod dicatur,

1. Hominem illum damnari, non quia diſpoſitione aliqua caruit, ad Sacramentum neceſſario præmittenda, ſed quia Dei ante vitæ finem diligendi præceptum infregit.

Nam ad expiationem hujus peccati quod in primi mandati violatione conſiſtit, vel ſufficit attritio ex gehennæ metu concepta, vel non: ſi primum, ergo ab hoc peccato vere eſt a ſacerdote ſolutus: unde nihil obſtat, quominus in cœlum ſtatim evolet; quod enim poſt acceptam abſolutionem, antequam temporalem vitam finiret, Deum non amaverit, imputari non debet ad culpam, cum ſtatim poſt reconciliationem ereptus huic ſæculo fuerit: ſi ſecundum, ſecum ergo ipſis adverſarii pugnant, eoque tandem adiguntur, ut fateantur, dilectionis divinæ motum, ad obtinendam in Sacramento reconciliationem, abſolute eſſe neceſſarium; cum nemo ad pœnitentiam mortali inquinatus peccato accedat, qui non pariter violati primi mandati ſit reus.

Neque etiam eſt, quod reponatur 2. ideo hominem hunc non ſalvari, quia non attulit ad ultimam vitæ ſuæ confeſſionem, neceſſariam in extremo vitæ dilectionis Dei conditionem; nam, inquiunt aliqui recentiores, etſi toto vitæ decurſu ſufficiat in Sacramento ſervilis ſine amore attritio; aliter tamen in ipſo mortis atticulo debet eſſe judicium, ubi ſcilicet agitur de ſumma rerum.

Quam enim ridicula ſit exceptio hæc, & ab ipſis adverſariorum principiis aliena, opinor eſſe neminem qui non ſentiat: nam, quæſo, numquid quoties in vita homo ad pœnitentiæ Sacramentum accedit, non agitur ſumma rerum? numquid alicui revelatum eſt, quam modo edit confeſſionem, poſtremam vitæ non eſſe futuram? qui ergo compellente veritate fatentur, ei qui pro vice ultima confitetur, neceſſariam abſolute eſſe Dei dilectionem, hoc ipſum de qualibet confeſſione fateantur neceſſe eſt; tum quia eadem Sacramenti, quocumque tempore ſuſcipiatur, materia eſt, adeoque ſufficiens una vice attritio, ſufficiens quocumque tempore, & quibuſvis in circumſtantiis eſt putanda: tum quia quocumque tempore peccator ſecundam, naufragio facto, tabulam quærat, rem agit præcipuam, unde ſalus æterna dependet: quod ſi mordicus negare adverſarii pergant, neceſſariam eſſe in vitæ decurſu Dei dilectionem, his qui ad pœnitentiæ Sacramentum accedunt, nulla cauſa eſt, cur hoc ipſum de ultima confeſſione affirment: idem enim ubique, ut prædiximus, Sacramentum eſt.

Hinc illa exceptio non recentioribus omnibus, ſed admodum paucis arriſit, & a pleriſque nec ſine ſtomacho refutata: ſic eorum aliquis (c) in Theſibus anno 1714. publice in Gallia propugnatis: (d) præter cætera ſic ſtatuebat: „ de attritione (ex ſolo timore gehennæ) quid ſentiendum? dicimus, illam eſſe ſufficientem omnino ad Sacramentum pœnitentiæ diſpoſitionem; nec ullam ad abſolutionis affectum, ſiva intenſam, ſive remiſſam contritionem requiri: eſt autem hæc noſtra ſententia, non probabilior tantum, nec vera ſolum ſpeculative; ſed practice etiam ac moraliter plane certa . . . . non defuere tamen, qui pro ipſo mortis articulo, ubi de ſumma rerum agitur, aliter ſtatuendum exiſtimaverint: ſed hæc reſtrictio non placet: cum enim ſententia noſtra omne prudens ac morale dubium excludat; eſt ea quantum ad Sacramenti valorem, in eo non minus articulo, quam alias ſemper in praxi tutiſſima.

(c) *P. Mabaudot Societ. Ieſu*

(d) *in collegio Jeſuitarum Cadomenſium.*

Ita prædictus Sacræ Theologiæ profeſſor: cujus doctrinam etſi manifeſtum ſit adverſari primo & maximo mandato, & peccatorem in extremis poſitum, injecta falſa ſecuritate, ad finalem impœnitentiam ducere; fatendum tamen attritionis ſervilis defenſorum principiis apprime eſſe conſentaneam; & ab illis ſponte ac naturaliter fluere.

PROBATIO TERTIA.

Ex Sanctis Patribus.

Tertium ducimus argumenti genus ab auctoritate Sanctorum Patrum, quos in adſtruenda

da divini amoris ad reconciliationem neceſſitate plene conſentire ex prolatis hactenus eorum teſtimoniis certum eſt. Nam

1. Qui negant ſervilem attritionem ad converſionem ſufficere, conſequens eſt ut amoris neceſſitatem defendant: atqui dolorem ex gehennæ metu conceptum ad reconciliationem ſufficere negant patres: quia nec voluntatem peccandi excludit, nec poteſt cor immutare: ergo amorem neceſſarium eſſe propugnant.

2. Idipſum adverſariorum confeſſio probat: qui enim novam ſuam doctrinam fatentur, profecto agnoſcunt ſibi patres eſſe contrarios; atqui qui pro attrionis ſervilia ſufficientia pugnant, novam ſuam doctrinam eſſe fatentur, nec altius decimo ſexto ſæculo repetunt ſuæ, hoc eſt humanæ traditionis originem; nec multum curant de patribus ſibi conciliandis, quippe qui de pœnitentia, ſi iis credimus, parum accurate ſcripſerint: ergo &c.

3. Amorem Dei ſaltem initialem patrum judicio eſſe neceſſarium, manifeſtum erit revolventi eorum ſententias ſupra deſcriptas, quibus nonnullas in præſenti, ad majorem veritatis illuſtrationem addere juvat.

S. Auguſtinus.

Invictiſſimus ille, non minus caritatis, quam gratiæ Chriſti defenſor, neminem poſſe ſine dilectione fieri juſtum, non velut opinionem, ſed ut dogma auctoritate divina certiſſimum propugnavit: non hic in quærendis teſtimoniis, quæ infinita occurrunt, ſed in brevioribus ejus ſententiis, ne lectorem defatigemus, ſeligendis eſt labor.

In libro de ſpiritu & littera cap. 8. de Judæis loquens; *quicumque*, inquit, *faciebant quod lex jubebat, non adjuvante ſpiritu gratiæ, timore pœnæ faciebant, non amore juſtitiæ: ac per hoc coram Deo non erat in voluntate, quod coram hominibus apparebat in opere: potiuſque ex illo rei tenebantur, quod eos noverat malle, ſi fieri poſſe, impune committere.*

Ibid. cap. 14. *mandatum, ſi fit timore pœnæ, non amore juſtitiæ, ſerviliter fit, non liberaliter; & ideo nec fit: non enim fructus eſt bonus, qui de caritatis radice non ſurgit.*

Et cap. 19. *en hac promiſſione, hoc eſt, Dei beneficio, lex impletur, ſine qua promiſſione prævaricatores facit, vel uſque ad effectum mali operis, ſi etiam repagula timores concupiſcentiæ flamma tranſcenderit; vel certe in ſola voluntate, ſi timor pœnæ ſuavitatem libidinis vicerit.*

Libro de natura & gratia cap. 57. *ſub lege eſt, qui timore ſupplicii, quod lex minatur, non amore juſtitiæ, ſe ſentit abſtinere ab opere peccati, nondum liber nec alienus a voluntate peccandi: in ipſa enim voluntate reus eſt, qua mallet, ſi fieri poſſet, non eſſe quod timeat, ut libere faciat quod occulte deſiderat*, &c.

(a) al. 144. Epiſtola 145. ad Anaſtaſium: (a) *inaniter putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat; quia etſi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis .... inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui pœnæ timore non peccat: amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet; tunc enim vere timebit peccare; nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere; ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit .... tantum porro quiſque peccatum odit, quantum juſtitiam diligit: quod non poterit lege terrente per litteram, ſed Spiritu ſanante per gratiam.*

Lib. 15. de Trinitate cap. 18. *niſi*, inquit, *tantum impertiatur cuique Spiritus Sanctus, ut eum Dei & proximi faciat amatorem, a ſiniſtra non transfertur ad dexteram.*

Tract. 5. in epiſt. Joannis: *filii Dei diſcernuntur, ſola dilectione & caritate a filiis diaboli.*

In expoſitione Epiſtolæ ad Galatas: *non auferuntur peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur.*

Libro de patientia cap. 12. *quid eſt homo autem in hac vita propria voluntate, antequam eligat & diligat Deum, niſi injuſtus & impius?*

Lib. 83. qq. quæſt. 36. *juſtitiæ non ſerviliter, ſed liberaliter ſerviendum eſt: id eſt, caritate potius quam timore.*

Serm. 7. de tempore: *nunc jam ad vos*, inquit, *loquor pœnitentes, qui pœnitentiam in Eccleſia accepiſtis & agitis: vos modo ſatis debetis amare Deum, & a timore jam ad dilectionem tranſire: quia ſic legimus in Evangelio de peccatrice illa: cui multum dimittitur, multum diligit.*

Tract. 6. in Joannem, *non prodeſt, ſi quis tradat corpus ſuum, utique pro nomine Chriſti, ita ut ardeat, & illud non faciat caritate ....* parique ſenſu, concione 21. in pſalmum 118. *non prodeſt inter quantacumque tormenta martyrii confiteri, ſi caritas in confitente non eſt.*

Quanta hinc ad redarguendos ſervilis attritionis protectores argumentorum ſeges enaſcitur.

1. Enim, hæc ad reconciliationem obtinendam non ſufficit præparatio, per quam, ſi ſola fuerit, homo magis reus fit: ſed qui ſolo timore pœnæ, non amore juſtitiæ reconciliari cum Deo petunt, hoc ipſo ex Sancto Auguſtino rei tenentur potius quam pœnitentes: ergo &c.

2. Si quando debet fructus pœnitentiæ eſſe bonus, tum ſane præcipue, cum ad Sacramentum reconciliationis acceditur; atqui ex Sancto Doctore, fructus nequit eſſe bonus, qui de caritatis radice non ſurgit: ergo qui Deum amare ſaltem non incipiunt, dignos pœnitentiæ fructus facere, etiam in Sacramento non poſſunt.

3. Sine peccati odio pœnitentia vera non eſt; atqui ſine amore juſtitiæ nequit odium peccati intelligi: *tantum quiſque*, inquit, *peccatum odit, quantum juſtitiam diligit*; ergo ſine amore juſtitiæ pœnitentia eſſe nequit.

4. Qui inimicus juſtitiæ eſt, caret diſpoſitione neceſſaria ad veniam obtinendam; ſed qui pœnæ timore non peccat, inimicus juſtitiæ eſt, nec aliter ex Auguſtino, poteſt eſſe amicus, niſi ejus amore non peccando: ergo &c.

5. Qui petit, per pœnitentiæ Sacramentum Deo reconciliari, petit transferri a ſiniſtra ad dexteram; ſed ex eodem, nemo transfertur a ſiniſtra ad dexteram, niſi qui Dei per gratiam Spiritus Sancti amator eſt: ergo &c.

6. Nemo reconciliatione in Sacramento dignus putatur, niſi amet proximum, etiam a quo læſus graviſſime fuerit; nec enim poſſumus eſſe Dei filii, niſi inimicos noſtros dilexerimus: quanto ergo magis reconciliatione indignus eſt judicandus, qui Deum tam ſæpe tamque enormiter offenſum amare ſaltem non incipit?

7. Tamdiu homo eſt a beneficio reconciliationis arcendus, quamdiu injuſtus eſt, impius, & filius diaboli, atqui juxta Sanctum Auguſtinum homo, antequam eligat & diligat Deum, eſt injuſtus & impius, nec aliter quam dilectione & caritate filii Dei a filiis diaboli diſcernuntur: ergo &c.

8. Nemo poteſt juſtificari, niſi qui ex ſervo peccati fit ſervus juſtitiæ: *liberati a peccato*, inquit Apoſtolus (b) *ſervi facti eſtis juſtitiæ*; atqui, ait Auguſtinus, juſtitiæ non ſerviliter, ſed liberaliter ſerviendum eſt: id eſt caritate potius quam timore: ergo &c. (b) Rom. 6. 18.

9. Quibus eadem implenda conditio eſt, quam mulier peccatrix, ut abſolveretur, implevit, non debent ſine amore ad Sacramentum accedere; atqui ex Sancto Auguſtino, qui pœnitentiam in Eccleſia accipiunt & agunt, hanc debet conditionem implere: *vos modo*, inquit, *debetis amare Deum, & a timore jam ad dilectionem tranſire: quia ſic legimus in Evangelio de peccatrice illa*; cui multum dimittitur, multum diligit: ergo &c.

10. Non minor eſt ad Sacramentum pœnitentiæ, quam ad martyrium diſpoſitio afferenda; atqui ex Sancto Auguſtino, imo juxta doctrinam Apoſtoli, cujus verus eſt ac fidelis interpres, quantacumque ſint tormenta martyrii pro Chriſti nomine tolerati, ſi caritas in confitente non eſt, nihil proderunt: ergo a pari

quan-

quantumlibet vehemens fuerit dolor ex pœnarum timore conceptus, niſi comitem habeat Dei dilectionem, ad veniam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam ſatis eſſe non poterit.

Occurritur cuidam objectioni.

Objectio. Quæ malorum litigatorum ſtaus eſt, ut leges quantumvis contrarias, omni induſtria torqueant, & in propeium ſenſum, quoad fieri poteſt inflectant; hanc in præſenti adverſarii adhibent, Auguſtinum ſibi, reluctantem licet, & amoris Dei præconem tam eximium vindicantes.

(a) *lib. de catechizandis rudibus c. 17.* Nituntur porto quodam ejus teſtimonio, (a) ubi S. Doctor tria hominum ad fidem venientium genera diſtinguit.

In 1. Sunt, *qui propterea volunt eſſe Chriſtiani, ut aut promereantur homines, a quibus temporalia commoda expectant; aut quia offendere nolunt quos timent:* de illis vero pronunciat, *quod reprobi ſint, ſi ſe non correxerint.*

In 2. Sunt alii, *meliori quidem ſpe, ſed tamen non minori periculo, qui jam Deum timent, & non irrident chriſtianum nomen, nec ſimulato corde intrant in Eccleſiam Dei: ſed in iſta vita expectant felicitatem, ut feliciores ſint in rebus terrenis, quam illi qui non colunt Dominum, & iſti,* inquit, *cum viderint quoſdam ſceleratos & impios, iſta ſeculi proſperitate pollere, & excellere; ſe autem vel minus habere iſta, vel amittere, perturbantur, tamquam ſine cauſa Dominum colant, & facile a fide deficiunt.*

In 3. Eſt, *qui propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto: & ille,* inquit, *vere chriſtianus eſt; cautus in omni tentatione, ne proſperis rebus corrumpatur; & ne frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens; qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam; ut etiam ſi dicat illi Deus, utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum potes pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodo non eris: exhorreſcat, & omnino non peccet; non jam ut in illud quod timebat, non incidat, ſed ne illum quem ſic amat offendat.*

Hinc ſi etuunt argumentum.

Idem, nobis ipſis fatentibus, de præparatione ad pœnitentiæ Sacramentum, ac de præparatione ad baptiſinum neceſſaria debet eſſe judicium; atqui ex Sancto Auguſtino timor gehennæ eſt ſufficiens præparario ad Chriſti amplectendam fidem, & baptiſmum ſuſcipiendum: ergo a pari &c.

Prob. min. qui verus eſt chriſtianus, ad baptiſmatis Sacramentum eſt ſufficienter diſpoſitus; atqui ex Sancto Doctore, qui venit ad fidem ex motivo timoris inferni, & ſpei beatitudinis, verus hoc ipſo eſt chriſtianus: *eſt,* inquit *qui .... vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto; & ille vere chriſtianus eſt*: ergo &c.

R. Admitto auctoritatem: ad argumentum inde inflexum, conceſſa majore nego min. ad cujus probationem, data iterum majore, diſtinguo minorem: qui venit ad fidem ex motivo timoris inferni, & ſpei beatitudinis, verus hoc ipſo eſt chriſtianus, *ſi præter fidem ac ſpem, etiam dilectione ducatur*, concedo: *ſecus*, nego minorem, & conſeq.

E. R. Volunt adverſarii locum hunc Sancti Auguſtini debere cum amoris excluſione abſolute intelligi: illud porro eſt, quod magnis gravibuſque rationibus inficiamur.

Nam 1. Quis facile ſibi perſuadeat S. Doctorem in hujus libri capite decimo ſeptimo, hoc ipſum evertere quod ejuſdem libri capitibus præcedentibus & ſequentibus perſpicue, ſuoque more ſolidiſſime adſtruit; atqui in hujus tractatus prioribus poſterioribuſque capitibus, venientibus ad fidem, Dei amorem neceſſarium eſſe, non obiter ſolum inſinuat, ſed ex profeſſo ſæpeque inculcat: liber ille inſcribitur, *de catechizandis rudibus*, id eſt fidei principiis imbuendis iis qui catechumeni ſunt, & volunt fidem amplecti: ſtatim autem ab initio eos qui catechizandi munus obeunt, admonet, ut ad caritatem tamquam ad finem, ea quæ catechizando loquuntur, cuncta referant, & ejus excellentiam iis quos loquendo inſtruunt, ob oculos ponant.

Quod poſtquam capite tertio eſt præfatus, capite quarto ſequente ponit principium a Chriſto in Evangelio revelatum; *totam nimirum legem & prophetas in illis duobus pendere præceptis, dilectionis Dei & proximi*: indeque ita concludit: *hac ergo dilectione tibi tamquam fine propoſita, quo referas omnia quæ dicis; quidquid narras, ita narra*, (quiſquis catechiſtæ officio fungeris) *ut ille* (catechizandus) *cui loqueris, audiendo credat, credendo ſperet, ſperando amet*; vult ergo Sanctus Auguſtinus ſic debere ad baptiſmum præparari qui catechizantur, ut ab auditu ad fidem, a fide ad ſpem, a ſpe ad caritatem adducantur.

Neque hic ſiſtit doctor excellentiſſimus; nam præter cætera quæ in hujus decurſu voluminis de caritatis ad juſtificationem neceſſitate mirabiliter differit; tempus evangelii ab ætatibus prioribus ſic diſtinguit; ut genuinum ejus propriumque characterem affirmet eſſe, quod caritate ejus qui præcepit, fiant quæcumque præcepit: *ex adventu Chriſti*, inquit, (b) *ſexta ſæculi ætas agitur: ut jam ſpiritualis gratia, quæ paucis tunc Patriarchis & Prophetis nota erat*, (in lege veteri) *manifeſtaretur omnibus gentibus, ne quiſquam Dominum niſi gratis coleret, non viſibilia præmia ſervitutis ſuæ, & præſentis vitæ felicitatem, ſed ſolam vitam æternam, in qua ipſo Deo frueretur, ab illo deſiderans: ut hac ſexta ætate mens humana renovetur ad imaginem Dei, ſicut ſexta die homo factus eſt ad imaginem Dei*: (c) *tunc enim & lex impletur, dum non cupiditate rerum temporalium, ſed caritate illius qui præcepit, fiunt quæcumque præcipit.* (b) *ibid. cap. 21.* (c) *Gen. 1. 26. & ſeqq.*

Denique, ne percurram ſingula, ejuſdem libri capite ultimo, (27.) breviorem catechiſmi, *dum celeritate opus eſt*, faciendi, formula deſcribens, præſcribit ut catechiſta catechizandum ſic alloquatur: *non eos imiteris* (quos vidaria in Eccleſia male viventes) *ſed potius conjungaris bonis, quos inventurus es facile, ſi & tu talis fueris: ut ſimul colatis & diligatis Dominum gratis, quia totum præmium noſtrum ipſe erit, ut in illa æterna vita bonitate ejus & pulchritudine perfruamur: ſed amandus eſt, non ſicut aliquid, quod videtur oculis, ſed ſicut amatur ſapientia, & veritas, & ſanctitas, & juſtitia, & caritas, & ſi quid aliud tale dicitur; non quemadmodum ſunt iſta in hominibus, ſed quemadmodum in ipſo fonte incorruptibilis & incommutabilis ſapientiæ: quoſcumque ergo videris hæc amare illis conjungere; ut per Chriſtum, qui homo factus eſt, ut eſſet mediator Dei & hominum, reconcilieris Deo.*

Igitur ex Sancto Auguſtino amor Dei ad reconciliationem ope baptiſmatis obtinendam eſt neceſſatius: adeoque quando dicit, eum qui motivo timoris & ſpei beatitudinis venit ad fidem, verum eſſe chriſtianum, non cum excluſione divini amoris hoc dicit.

2. Ita debere Sanctum Doctorem intelligi textus ipſe qui opponitur, abſque eo quod ad præcedentia & ſequentia recurramus, demonſtrat.

Ibi enim Auguſtinus, tria venientium ad fidem genera diſtinguendo, plus aliquid tertio tribuit quam ſecundo; alioquin fruſtra diſferetionem hanc faceret; ſed qui in ſecundo ſunt, timore ad baptiſmum petendum ducuntur, *in ſecundo*, inquit, *ſunt alii, meliori quidem ſpe, ſed tamen non minori periculo, qui jam Deum timent, & non irrident chriſtianum nomen, nec ſimulato corde intrant in Eccleſiam Dei*: ergo ex ejus ſententia, qui in tertio ordine collocantur

Digitized by Google

tur timorem quidem ignis æterni habent, ſed non ſine Dei amore habent.

Deinde eos qui tertii generis ſunt, veros chriſtianos eſſe affirmat: *in tertio eſt*, ait, *qui vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto: & ille vere chriſtianus eſt;* atqui eodem S. Auguſtino teſte, nemo ſine Dei amore

(a) de bapt. l. 3. cap. 19. poteſt verus eſſe chriſtianus; *qui ſunt veri chriſtiani*, inquit, (a) *niſi de quibus Dominus dicit*: qui diligit me, mandata mea cuſtodit? *quid eſt autem cuſtodire mandata ejus, niſi in dilectione perſiſtere:* ergo &c.

Præterea ſecundi & tertii generis catechumenos ſic diſtinguit, ut alii quidem deſiderio terrenæ felicitatis adhuc rangatur; ſecus vero alii: *in ſecundo ſunt*, ait, ... *qui in iſta vita expectant felicitatem, ut feliciores ſint in rebus terrenis, quam illi qui non colunt Dominum, & iſti cum viderint . . . ſe vel minus habere iſta, vel amittere, perturbantur, tamquam ſine cauſa Dominum colant, & facile a fide deficiunt* . . . . at longe aliter qui in tertio genere eſt, *in omni tentatione eſt cautus, ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens;* atqui hoc tantum diſcrimen ſola caritas facere poteſt, quæ ſola & malorum tolerantiam, & in rebus proſpesis temperantiam atque modeſtiam, & in omni tentatione vigilantiam ac cautionem inſpirat: ergo &c.

Denique hoc ipſum inde avincitur, quod juxta Sanctum Auguſtinum, ille tertii generis catechumenus, non gehennæ tantum metu, ſed & deſiderio in æternum regnandi cum Chriſto ad fidem veniat: nempe ad tertium ordinem pertinet, *qui propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam ſanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto;* atqui deſiderium hoc cum Chriſto regnandi ſine caritate non eſt: ergo non debet hoc teſtimonium ſenſu excluſivo intelligi.

Inſt. 1. Inſt. 1. Hæc S. Auguſtini ſententia debet cum excluſione amoris abſolute accipi: ergo &c. prob. ſubſ. illud nondum habet catechumenus, ad quod proficiendo prædicitur perventurus; atqui ex Sancto Doctore ibidem, tertii generis catechumenus, ad amorem proficiendo pertinget: *proficiendo*, inquit, *perveniet ad talem animum, ut amet Dominum:* nemo porro ad illud habendum proficit, quod ante habebat: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. & dico hoc teſtimonium mala fide ab adverſariis, una ſui parte truncari: non enim ait S. Auguſtinus: (proficiendo perveniet ad talem animum, ut amet Dominum:) ſed, *proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam:* aliud porro eſt, pervenire ad amandum, (quo ſignificatur eum qui amat, amore antea caruiſſe, (aliud, pervenire ad plus amandum:) quod amoris denotat incrementum:) adeoque hic locus nedum merito contra noſtram ſententiam torqueatur, ad eam confirmandam mirifice facit: probatur enim ex illo, tertii generis catechumenum primo habere ſummum appretiative Dei amorem; & deinde proficiendo progredi ad ejuſdem amoris gradum intenſiorem: quod ne gratis dictum putes, attende qualiter a ſe ipſo nondum proficiente, cum proficere incipit differat: primo enim *in omni tentatione cautus erat, nec proſperis rebus corrumpebatur, nec frangebatur adverſis: in abundantia bonorum terrenorum modeſtus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens:* quod ſine amore ſaltem initiali, ut prædiximus, eſſe non poterat, ſed deinceps proficiendo longe generoſior & audacior factus, *perveniet*, inquit, *ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam; ut etiam ſi dicat illi Deus: utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum potes pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodo non eris: exhorreſcat & omnino non peccet; non jam ut in illud quod timebat, non incidat; ſed ne illum quem ſic amat, offendat:* quod argumentum evidentiſſimum eſt, proficientem catechumenum, non ad amorem (quem ante habebat) ſed ad augmentum amoris eſſe progreſſum.

Inſt. 2. In hoc ipſo libro (b) S. Auguſtinus dicit, in eo qui catechizatur, *ædificandam eſſe caritatem de ipſa ſeveritate Dei, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur: ut ab eo quem timet, amari ſe gaudens, eum redamare audeat:* ergo, inquiunt, Auguſtinus non requirit caritatem in catechumeno baptizando. Inſt. 2. (b) c. 5.

℟. Concedo ant. & nego conſeq. mira ſane ac ſtupenda adverſariorum jactantia eſt, qui iiſdem telis viciſſe ſe putant, quibus opinio eorum proſternitur: numquid enim hæc Sancti Doctoris verba pro amoris ad baptiſmum præmittendi neceſſitate aperta non ſunt? equidem ſalutis ædificium a timore inchoandum affirmat: ſed caritatem de ipſa Dei ſeveritate ædificandam decernit: nec baptiſmi ſuſcipiendi, & ſuſcepti diſtinguens tempora (quod in argumento falſo innititur) dicit *ædificandam* in catechumeno *eſſe caritatem de ipſa ſeveritate Dei, ut ab eo quem timet amari ſe gaudens, eum redamare audeat;* quæ ſane verba qui ad probandum caritatem, non eſſe baptiſmo præmittendam intorquent, haud mihi videntur felicius ſolidiuſque diſcurrere; ac ſi quis ira inſaniret magis quam diſputaret: *ex Apoſtolo, qui non diligit manet in morte:* ergo ad gratiam ope Sacramenti recuperandam non eſt dilectio neceſſaria.

S. Joannes Chryſoſtomus.

In Sancto Auguſtino vindicando longior quam vellem fui, non tamen quam debui: nec enim paucis dicuntur, quæ diligentem explicationem requirunt.

In eamdem ſententiam S. Joannes Chryſoſtomus: (c) *cum peccaveris*, inquit, *ingemiſce, non quod pœnas daturus ſis; nihil enim hoc eſt: ſed quod Dominum tam benignum, tam te amantem, tam denique ſalutis tuæ cupidum offenderis, ut filium quoque ſuum tua cauſa tradiderit; nec nunc lætum, cras autem mæſtum, ac rurſum lætum te præbe: verum perpetuo in luctu ac contritione tui mane;* attende lector ad verba Sancti Doctoris: *nihil enim hoc eſt*: ut intelligas ex ejus mente, longe magis neceſſarium eſſe quod ſequitur: *ingemiſce quod Dominum tam benignum, tam te amantem offenderis*, &c. (c) hom. 4. in 2. ad Corinth.

Sanctus Leo.

S. Leo Pontifex Maximus ſermone 7. de jejunio ſeptimi menſis, capite 1. (d) *quamvis*, ait, *varietates hoſtiarum, differentia baptiſmatum, & otia ſabbatorum, cum ipſa carnis circumciſione ceſſaverint; manent tamen . . . etiam apud nos plurima præcepta moralia, & cum inde dicatur* (in teſtamento veteri) diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & diliges proximum tuum ſicut te ipſum: *Chriſto Domino dicente cognoſcimus, quod in his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ: tantaque eſt ſub hujus geminæ caritatis edicto, utriuſque copula teſtamenti; ut ſine iſtarum connexione virtutum, nec lex quemquam inveniatur juſtificaſſe, nec gratia:* nemo itaque ex ejus mente poteſt in nova lege, non ſecus ac in veteri, ſine Dei amore juſtificari. (d) ſerm. 90.

S. Gregorius Magnus.

Ecce tibi alterum ejuſdem ſententiæ acerrimum defenſorem S. Gregorium Pontificem Maximum, præter cætera ejus ſuperius relata verba; (e) libro nono commentariorum in Job. cap. 22. ſic loquentem: *quotidie culpas aſpicit* (Deus) *& tamen vivendi ſpatia non citius abſcindit;* (e) hom. 20. in Evang. & lib. 1. moral. c. 11.

ſcindit ; dona largitur benignitate ſua , & erga males utitur patientia ſua : reſpondere homo tot beneficiis debet ; ſed tamen reſponderc metueus non valet : quia humani generis conditorem qui adhue ſerviliter formidat , procul dubio non amat ; nam tunc ſolum Deo vera obſequia reddimus , cum eum propter amoris fiduciam non timemus ; cum nos ad bona opera affectus , non metus dirigit ; cum malum noſtræ menti jam non placet , etiamſi liceat ; nam qui a perverſitatis opere ex timore reſtringitur , perverſa libenter ageret , ſi liceret : nequaquam ergo veraciter rectus eſt : bene itaque dicitur : (a) neque enim poſſum metuens reſpondere : *quia vere obſequia Deo non reddimus , ſi ex timore mandatis illius , & non potius ex amore ſervimus ,*

(a) *Job.* 9. 35.

S. Petrus Chryſologus ,

Cœleſtis creditor , inquit ille , (b) *totum debitum caritate compenſat , & ad incrementum totius ſœnoris , amoris ſolius exigit & requirit uſuram : plectendus debitor , qui dilectione ſola ſuam negligit redimere cautionem : vis ſcire homo quid Deo debeas ? quod factus es , Dei creditum eſt ; quod es rationis capax , Dei fœnus eſt : quod diſcretionem boni malive poſſides , accepiſti : & quod vivendi normam acceperis , per chirographum legis ſtipulanti Deo ſpopondiſſe te , non potes diffiteri : ſed dum te per vitia carnis in lutum inſtar ſuis demergis , & quadrupedum more vivens , qua præditus es ratione privaris , & in gurgite criminum , boni malive perdita diſcretione confundis , & divinæ legis ſubſtantiam diſſipas , mundana voluptate captivus ; factus es glorioſi ſœnoris debitor luctuoſus : cui deficientibus virtutum lucris , criminum multiplicatur uſura : ſed licet in hac re cecideris , licet fueris in iſta devolutus , vide ne deſperes : homo remanſit tibi unde piiſſimo ſatisfacias creditori : abſolvi vis ? ama : caritas cooperiet multitudinem peccatorum.* Ita S. Petrus Chryſologus , cujus verba interpretatione non indigent .

(b) *ſerm.* 94.

S. Iſidorus Hiſpalenſis .

Qui ſola pœna ſuplicii , ait iſte (c) *in ſe vitia reprimit , quamvis non explcat opus peccati ; vivit tamen in eo voluntas peccandi : doletque ſibi eſſe illicitum quod lex prohibere dignoſcitur : ille ergo mercedem boni operis percipit , qui amandò juſtitiam facit , non is qui eam ſolo metu pœnarum invitus cuſtodit .*

(c) *lib.* 2. *ſentent.* *cap.* 21.

S. Bernardus .

Patrum ille , nec verbis minus expreſſis numerum claudet : *eſt* , inquit , (d) *qui confitetur Domino , quoniam potens eſt : eſt & qui confitetur Domino , quoniam ſibi bonus eſt : & item qui confitetur , quoniam ſimpliciter bonus eſt : primus ſervus eſt , & timet ſibi : ſecundus mercenarius eſt , & cupit ſibi : tertius filius eſt , & defert Patri : itaque & qui timet , & qui cupit utrique pro ſe agunt : ſola , quæ in filio eſt , caritas non quærit quæ ſua ſunt : quamobrem puto de illa dictum :* lex Domini immaculata convertens animas : *quod ſola videlicet ſit , quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animam , & in Deum dirigere , nec timor quippe , nec amor privatus convertunt animam : mutant interdum vultum vel actum , affectum numquam : facit quidem nonnumquam & ſervus opus Dei , ſed quia non ſponte , in ſua adhuc duritia permanere cognoſcitur : facit & mercenarius , ſed quia non gratis , propria trahi cupiditate convincitur ..... ſit itaque ſervo ſua lex , timor ipſe quo conſtringitur : ſit mercenario ſua cupiditas , qua & ipſe arctatur , quando ab ipſa tentatur , abſtractus & illectus : ſed harum nulla aut ſine macula eſt , aut animas convertere poteſt : caritas vero convertit animas , quas facit & voluntarias .*

(d) *tract. de dilig. Deo c.* 12.

Inde ſic efformo argumentum : præparatio ad reconciliationem in Sacramento obtinendam ſufficiens talis eſſe debet , ut ab amore ſui & mundi poſſit animam pœnitentem avertere ; atqui ſola caritas , ex Sancto Bernardo , poteſt ab amore ſui & mundi avertere animam ; timor vero pœnarum & amor privatus , etſi vultum vel actum interdum mutent , affectum tamen ipſum non mutant : ergo &c.

Deinde motus qui vel ſine macula non eſt , vel animam nequit convertere , non eſt præparatio ſufficiens ad juſtificationem ; atqui timor gehennæ , & cupiditas mercenaria , vel ſine macula , eodem teſte , non ſunt , vel animas non poſſunt convertere : ergo &c.

PROBATIO QUARTA ,

Ex Theologis veteribus .

Veteres Theologos appellamus , quos tulit ætas concilio Tridentino antiquior , qui videlicet a ſæculo duodecimo , quo florere cœpit Scholaſtica Theologia , ad initium decimi ſexti vixere : tanta porro toto illo annorum decurſu , in admittenda amoris neceſſitate Theologiæ tractatorum conſenſio fuit , ut vix unus aut alter poſſit afferri , qui catenam traditionis vel leviter interciderit .

Ita ſane primi Scholarum proceres cenſuerunt , *Richardus* & *Hugo* , uterque Victorinus : *Robertus Pullus : Magiſter ſententiarum : Guillelmus Altiſſiodorenſis : Guillelmus* item *Pariſienſis :* & alii maximo numero , quorum nomina & ætates diverſas qui ſcire voluerit , conſulat *Joannem Morinum* (e) hujus argumenti diligentiſſimum expoſitorem ; nobis ſat erit pro pellulæ modulo paucorum verba referre .

(e) *lib.* 8. *de Sacr. pœn. c.* 4.

Atque in primis appellabimus Sanctum Thomam ſummæ in Eccleſia auctoritatis magiſtrum ; quem a ſuis plerumque , hoc tempore , in hac materia deſeri , triſtitia nobis magna eſt & continuus dolor cordi noſtro : ſic enim diſerta Sancti Doctoris de neceſſitate amoris ad converſionem ſententia eſt , ut negare pœnitenti neceſſarium eſſe amorem , idem ſit ac negare ſe eſſe Thomiſtam .

S. Thomas .

Quod ut palam fiat , aliqua ejus expreſſiora teſtimonia congeremus .

„ Lib. 4. contra gentes cap. 72. *primum* in-
„ quit , *quod in pœnitentia requiritur* , *eſt* ordina-
„ tio mentis , ut ſcilicet mens convertatur ad
„ Deum , & avertatur a peccato , dolens de
„ commiſſo , & proponens non committendum :
„ quod eſt de ratione contritionis : hæc vero
„ mentis reordinatio ſine gratia eſſe non po-
„ teſt : nam mens noſtra debite ad Deum con-
„ verti non poteſt ſine caritate : caritas autem
„ ſine gratia haberi non poteſt .

„ In quæſtionibus diſputatis (f) ejuſdem ra-
„ tionis eſt , quod voluntas feratur in appetitum
„ contrarii , & in deteſtatione alterius : nullus
„ autem uſum habens liberi arbitrii poteſt in-
„ choare novam vitam , quæ eſt per gratiæ in-
„ fuſionem , niſi amet & appetat gratiæ bonum :
„ & ideo oportet quod deteſtetur omne malum
„ repugnans .

(f) *quæſt.* 7. *art.* 11. *ad* 3.

„ Commentario in 4. ſententiarum , (g) An-
„ tiochus , *inquit* , veniam conſecutus fuiſſet , ſi
„ vere pœnituiſſet ; ſed non habuit veram pœ-
„ nitentiam , quia non ex amore juſtitiæ de
„ peccatis commiſſis dolebat ; ſed timore pœ-
„ næ quam expectabat , vel dolore pœnæ quam
„ ſuſtinebat : & hoc etiam multis in fine pœ-
„ nitentibus contingit ; quia non eſt facile , ut
„ affectus quem homo toto tempore vitæ ſuæ
„ inclinavit in aliquid , ſubito ad contrarium
„ retrahatur .

(g) *diſt.* 20. *qu.* 1. *art.* 1. *quæſtiuncula* 2. *ad* 2.

„ 1. Parte , quæſt. 21. art. 4. ad 1. in juſtifica-
„ tione impii , inquit , apparet juſtitia (Dei) ,
„ dum culpas relaxat propter dilectionem , quam
„ tamen ipſe miſericorditer infundit .

„ 1. 2. quæſt. 113. art. 10. in Corp. eſt iſte
„ communis & conſuetus curſus juſtificationis ,
„ *ait* , ut Deo movente interius animam , ho-
„ mo convertatur ad Deum , primo quidem

„ converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat: quia *caritas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici*, ſicut Auguſtinus dicit: (a) quandoque vero Deus tam vehementer animam movet, ut ſtatim quamdam perfectionem juſtitiæ aſſequatur.

(a) *tract. 5. in Epiſt. Joan.*

„ 3. Parte, quæſt. 84. art. 10. cujus titulus eſt: *utrum Sacramentum pœnitentiæ debeat iterari?* ad veram pęnitentiam, *inquit*, caritas requiritur, ſine qua non delentur peccata.

„ Ibid. quæſt. 86. art. 2. ad 1. ſi in actu pœnitentiæ, *inquit*, conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad caritatem pertinet: ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit ſpecialem virtutem ſub caritate.

Ibid. art. 3. ad 4. „ pœnitentia, ait, eſt cum fide paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur a peccato; & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad caritatem.

„ Ibid. art. 5. in corp. actus enumerans quibus Deo operanti in pęnitentia cooperamur: horum actuum, inquit, primum principium eſt, Dei operatio convertentis cor, ſecundum illud: converte nos Domine ad te, & convertemur: primus vero actus, *motus fidei*; ſecundus, *motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrhaitur*; tertius, *motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi*; quartus, *motus caritatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſe ipſum, & non jam propter ſupplicia*; quintus, *motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam* (vitæ ſcilicet melioris & ſatisfactionis propoſitum) *Deo voluntarius offert*: igitur *actus pęnitentiæ a timore ſervili procedit, ſicut a primo motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali ſicut ab immediato & proximo principio.*

„ Ibid. quæſt. 86. art. 3. in corp. oſtendit, non poſſe per pęnitentiam unum peccatum ſine alio remitti: quia, *inquit*, peccatum mortale non poteſt ſine vera pęnitentia remitti, ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum, quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus; ubi autem eſt eadem ratio, & idem effectus: unde non poteſt eſſe vere pęnitens, qui de uno pœnitet, & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum, quod requiritur ad rationem veræ pęnitentiæ, ſequereturr quod de omnibus peccatis pęniteret: unde ſequitur quod impoſſibile ſit, unum peccatum per pęnitentiam remitti ſine alio.

Ex his pari quo recenſita ſunt ordine, argumenta inferimus quæ ſequuntur: 1. pœnitentia eſt, peccatoris ad Deum converſio; atqui juxta Sanctum Thomam nemo ſine caritate poteſt debite ad Deum converti: ergo &c.

2. Pęnitentia eſt, mentis reordinatio, in converſione ad Deum, & averſione a peccato conſiſtens: atqui reordinatio hæc, ex Sancto Thoma, ſine caritate fieri nequit: idem enim ex ipſo eſt, caritatem habere ac gratiam; atqui ſine gratia reordinatio hæc eſſe non poteſt: ergo nec ſine caritate.

3. Pęnitentia, vitæ novæ eſt inchoatio: atqui ex Sancto Thoma nemo poteſt inchoare novam vitam, niſi amet & appetat gratiæ bonum: ergo &c.

4. Ideo ex Sancto Thoma Antiochus vere pęnitens non fuit, quia non amore juſtitiæ, ſed timore pœnæ doluit de peccatis: ergo in ejus ſententia timor non eſt ſufficiens ad reconciliationem præparatio.

5. Nec eſt quod reponatur, hoc Angelici doctoris principium ad ſolam legem veterem pertinere, in qua pęnitentia ſine Sacramento erat: hoc enim effugium ibidem præcludit, addens hoc ipſum quod Antiocho contigit, etiam num multis in vitæ fine pęnitentibus evenire: *quia*, inquit, *non eſt facile, ut affectus quem homo toto vitæ tempore inclinavit in aliquid, ad contrarium ſubito retrahatur*: itaque tam putat eſſe neceſſarium in nova lege de peccatis dolere ex amore juſtitiæ, quam in lege veteri fuit.

6. Illud omnino in pęnitentia requiritur, propter quod, id eſt, cujus intuitu Deus culpas relaxat; atqui ex Sancto Thoma Deus propter dilectionem culpas relaxat: ergo &c.

7. Nemo ad juſtificationem in Sacramento obtinendam ſufficienter præparatus putari debet, niſi ſaltem imperfecte fuerit ad Deum converſus: atqui ex Angelico præceptore imperfecta converſio ſine caritate non eſt, ſive potius, eſt ipſa caritas inchoata: *iſta eſt communis*, inquit, (b) *& conſuetus curſus juſtificationis, ut ...... homo convertatur ad Deum, primo quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat: quia caritas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, ſicut Auguſtinus dicit &c.* hæc enim ratio vel omnino eſt ſenſus expers, (quod abſit ut de doctore Angelico ſuſpicemur;) vel probat abſolute eſſe neceſſariam ad Deum converſionem, quæ ſecundum communem juſtificationis curſum, per inchoatam & imperfectam caritatem fieri debet: ergo &c.

(b) 1. 2. *qu. 113. artic. 10. in c.*

8. Veram pęnitentiam in Sacramento eſſe neceſſariam negari non poteſt; atqui ex Sancto doctore ad veram pęnitentiam ita requiritur caritas, ut ſine illa peccata non deleantur: ergo &c.

9. Pęnitentia ad Sacramentum afferenda diſplicentiam requirit peccati præteriti; atqui diſplicentia hæc ex Sancto Thoma, immediate ad caritatem pertinet: ergo &c.

10. Vera pęnitentia ſine odio vitii eſſe non poteſt; atqui odiſſe vitium pertinet ad caritatem, ſicut ad timorem odiſſe pęnas: ergo &c.

11. Actus veræ pęnitentiæ eſſe nequit, niſi principium habeat, unde immediate procedat: nec enim effectus ſine cauſa nec principiatum ſine principio intelligitur: atqui ex Sancto Thoma actus veræ pęnitentiæ a timore filiali, ſicut ab immediato & proximo principio oritur: timor autem filialis vel caritas ipſa eſt, vel filia caritatis: ergo ſine caritate actus veræ pęnitentiæ, juxta doctorem Angelicum, eſſe nequit.

12. Inde probat S. Thomas impoſſibile eſſe, unum peccatum mortale remitti ſine aliis, quia non poteſt vere eſſe pœnitens, quem unius & non aliorum pęnitet: atqui hujus impoſſibilitatis non aliam cauſam affert, niſi quia ad rationem veræ pœnitentiæ requiritur Dei ſuper omnia dilectio, quæ ſtare cum peccati mortalis affectu non poteſt: igitur veræ pœnitentiæ character ex Angelico præceptore eſt amor.

Scotus.

Angelico præceptori accedit celeberrimæ Scotiſtarum Scholæ fundator *Scotus* propter acerrimi quo vigebat acumen ingenii Doctor ſubtilis vocatus: cujus vel una, Theologis ab ejus nomine dictis, ad propugnandam in pęnitentiæ Sacramento divini amoris neceſſitatem, ſatis eſſet auctoritas, ſi quam fervide eum in admittenda divinorum attributorum actuali-formali diſtinctione ſequuntur, pari zelo in cæteris, ejuſdem veſtigia premerent.

Hujus ſunt verba notatu digniſſima: (c) *contritio ad hoc ut ſit diſpoſitio ex congruo ad receptionem gratiæ, oportet quod ſit voluntaria deteſtatio & debita circumſtantia finis; quod homo pœniteat, non ſolum propter timorem pœnæ, ſed timore filiali ...... ſi timor non ſit cum amore, non diſponit ex congruo ....* & paulo poſt: (d) *ad hoc*, inquit, *quod diſplicentia valeat, & ſit ordinata, oportet quod ſit debita circumſtantionata, & maxime circumſtantia finis, & principii activi principalis: ut ſcilicet ſit voluntaria propter Deum .... oportet non ſolum timere judicem, ſed diligere: ut enim dolere poſſit commiſſa,* (judex Deus) *arbitrii libertatem quærit, non neceſſitatem; caritatem, non timorem.*

(c) *in 4. ſent. diſt. 12.*

(d) *ibid. diſt. 20. q. unica.*

Duo hinc enaſcuntur ad ſententiæ quam tuemur defenſionem ſolidiſſima argumenta.

1. Eſt:

1. Eſt: contritio ad gratiam reconciliationis in Sacramento obtinendam ſufficienter non diſponit, niſi voluntaria peccati deteſtatio ſit; atqui contritio ex ſolo gehennæ metu oborta, non eſt peccati deteſtatio, Scoto judice, plene voluntaria; neque obtinere hoc poteſt, niſi cum Dei amore conjuncta ſit: quæ Doctoris ſubtilis doctrina, antiquis patrum documentis, ipſique rationi eſt conſentanea: *invitus facit opus legis*, inquit S. Auguſtinus (a) *qui illud facit timore pœnæ, non dilectione juſtitiæ* . . . . (b) *ex corde nullo modo fieri poteſt quod fit formidine pœnæ, non dilectione juſtitiæ* . . . . (c) *non fit in corde bonum, quod timore pœnæ, non amore juſtitiæ, fieri videtur in opere* . . . . (d) *qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere*.]

(a) Conc. 11. in Pſ. 118.
(b) Enarrat. in Pſ. 77.
(c) lib. 2. cont. 2. Epiſt. Pelag. cap. 9.
(d) Epiſt. 144.

Cujus ratio eſt, quia quæ metu extorquentur, affectu contrario in voluntate præexiſtente, adjunctam diſplicentiam habent, & ſunt, ut Schola loquitur, ſecundum quid involuntaria: ut patet exemplo mercatoris, merces quas amat timore naufragii in mare projicientis. *Si quiſquam exiſtat*, ait idem Auguſtinus (e) *quem numquam delectavit venatio, omnino liber eſt, utrum venari velit an nolit: nec eum cruciat quiſquis hoc prohibet; at ſi iſta libertate male uſus, venatus fuerit contra prohibentis imperium, paulatim ſurrepens delectatio mortificat animam: ut ſi ſe abſtinere velit, abſque moleſtia & ſine angore non poſſit* . . . . . indeque eſt quod S. Thomas conſtanter docet, (f) *quæ per metum aguntur, mixta eſſe ex voluntario & involuntario: id enim quod per metum agitur, in ſe conſideratum non eſſe voluntarium, ſed fieri voluntarium in caſu, ſcilicet ad vitandum malum quod timetur* . . . . (g) *motum voluntatis non ferri propter ſe ipſum in id quod per metum agitur: ſed propter aliud, ſcilicet ad repellendum malum quod timetur* . . . . . (h) *in eo qui per metum aliquid agit, manere repugnantiam voluntatis ad id quod agitur, ſecundum quod in ſe conſideratur* . . . . (i) *qui per timorem bonum agit, non illud facere ſponte, ſed coactum metu pœnæ, quod eſt proprium ſervorum*: ergo &c.

(e) lib. 83. qq. qu. 70.
(f) 1. 2. qu. 6. art. 6. in c.
(g) ibid. in Reſp. ad 1.
(h) ibid. in c.
(i) comm. in c. 8. ad Rom. lect. 3.

2. Eſt; contritio, ut ſit ad gratiam recipiendam diſpoſitio congrua, bene debet, inquit ille, *eſſe circumſtantionata, & maxime circumſtantia finis*; atqui timenti tantum & non amanti deeſt illa conditio, qui non jam propter Deum, ſed propter ſe ipſum dolere convincitur: adeoque ſervus eſt, timens ſibi, non filius honorem deferens patri: ergo &c.

S. Bonaventura.

Adſtipulatur Seraphicus doctor Minoritani ordinis doctrinæ excellentia non minus quam eximia ſanctitate coryphæus alter. *Sacramenti nemo recipit effectum*, inquit, (k) *niſi caritatem habeat ſaltem in principio confeſſionis, vel in medio, vel in fine: multi habent in fine, qui tamen non habent in principio: & alii ſe credunt habere in principio & in fine, qui fortaſſis non habent: & aliqui non habent, nec credunt ſe habere: primi non incurrunt offenſam, ſed acquirunt gratiam: ſecundi, evadunt offenſam, quamvis non acquirant gratiam: tertii vero non acquirunt gratiam, ſed iram.*

(k) in 4. ſent. diſt. 18.

Sane, diſpoſitio non eſt ad reconciliationem in Sacramento obtinendam ſufficiens, quæ iram Dei accendit, nedum gratiam adducat; atqui ex Sancto Bonaventura præparatio quælibet caritate deſtituta iram Dei concitat, non conciliat gratiam: ergo &c.

S. Antoninus.

Quia timor ſervilis, ait iſte, propter ſummam in conſiliis explicandis prudentiam Antoninus conſiliorum antonomaſtice dictus: *quia timor ſervilis* (l) *non eſt in caritate, ideo non ſufficit ad ſalutem: & ideo pœnitentes, præcipue in gravibus infirmitatibus, oportet admonere, ne ad pœnitendum & confitendum, propter hujuſmodi principaliter moveantur; nam inutilis eſſet ſibi talis pœnitentia: hæc expreſſe dicit D. Auguſtinus* .... *quem ergo ſero pœnitet, oportet non ſolum timere Deum judicem, ſed juſtum diligere: non tantum pœnam timeat, ſed etiam anhelet pro gloria.*

(l) in ſumma 4. par. tit. 15. c. 5.

S. Bernardinus Senenſis.

Qui conteritur principaliter, inquit, *propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non eſt in ſtatu ſalutis, quia non dolet amore Dei; ſed amore ſui; ut ſi ceſſaret damnatio ex propria culpa, ceſſaret & contritio illa: licet ad veram contritionem concurrat dolor humilians; debet tamen concurrere amor inflammans: unde & ſi in peccatore initiet timor pœnæ; ſuperveniens tamen amor talem timorem debet repellere.*

Poteram longe plures addere, niſi foret ſuperfluum; quando, ut non ſemel prædixi, certiſſimum eſt, nec unum toto illo temporum tractu, in tanto ſcriptorum numero reperiri, qui aperte ſufficientiam timoris ſervilis, cum amoris excluſione propugnaverit. Relegantur quæ capite ſecundo de iis præmiſſa ſunt, qui pro contritionis perfectæ neceſſitate ſteterunt: ergo &c.

PROBATIO QUINTA.

Ex Theologis Tridentino Concilio æqualibus, & poſterioribus.

Quamquam decimo-ſexto ſæculo nata de ſufficientia timoris ſervilis opinio multorum infecerit animos, ſuaque, ut fieri ſolet, novitate, & fulcimento probabilitatis adjuta placuerit; non defuere tamen in Italia, Gallia, Belgio, Germania, Hiſpania, & aliis Eccleſiæ catholicæ partibus, Cardinales Eminentiſſimi, Illuſtriſſimi Præſules, doctores, ſacerdotes, viri omnium ordinum Religioſi, qui tum in Synodis, tum in ritualibus libris, tum in catechiſmis, tum in paſtoralibus documentis, tum in Theologicis lucubrationibus, antiquam doctrinam ſtrenue ac feliciter defenſarunt: quorum ſi minor in comparatione adverſariorum numerus videatur, auctoritate certe, & pondere rationum, præſidioque antiquitatis ſuperior eſt: e multis paucos, qui ſequuntur, proferimus.

S. Thomas de Villanova: *non de damno*, inquit, *vel de pœna, vel de infamia, vel de turpitudine & vilitate peccati, ſed dolendum eſt de peccato, prout offenſa Dei: ſic ut etiamſi nullum incommodum de peccato proveniret, neque eſſet infernus, aut judicium, neque aliquis ſciret, etiam diſpliceret peccatum, quia Deus fuit offenſus .... vera contritio ex amore Dei debet procedere, non ex timore, aut amore ſui .... unde attritio & contritio non tam differunt, quia contritio eſt dolor intenſus, & attritio eſt dolor remiſſus: ſed magis quia contritio eſt dolor perfectus propter Deum, & attritio eſt dolor imperfectus, & mixtus cum aliis reſpectibus.*

S. Franciſcus Saleſius *pœnitentia*, inquit, *quæ non excludit amorem Dei, quamvis adhuc ſine ipſo ſit, eſt bona & optanda pœnitentia, ſed imperfecta, & quæ ſalutem nobis dare non poteſt, donec ad amorem provecta ſit, & cum ipſo commixta: ita ut, ſicut magnus Apoſtolus dixit, ſi corpus ſuum traderet, & diſtribueret pauperibus omnes facultates ſuas, caritatem autem non haberet, ſibi neque martyrium, neque eleemoſynas ad ſalutem profuturas: ita & vere dicere poſſumus pœnitentiam noſtram; & ſi tanta foret, ut in lacrymas oculi noſtri reſolverentur, & dolore corda ſcinderentur, niſi ſanctum Dei dolorem habuerimus, totum hoc ad vitam æternam nihil profuturum.*

Ita S. Franciſcus Saleſius; cujus auctoritate ad negandam prædeſtinationem plerumque adverſarii gloriantur: ita ut deſumpto ex quadam ejus ad *Leonardum Leſſium* Epiſtola (ſi tamen genuina eſt) teſtimonio, frontiſpicia Librorum adornent: quæ vero iſthæc librorum inæqualitas eſt, velle ejus (ut quidem obtendunt) judicio

acquieſcere, quando de extermioanda, ante prævia meeita, prædeſtinatione tractatur; eumdemque, amoris Divini in Saceamento penitentiæ neceſſitatem, ram alta, tamque præclara voce prædicantem contemnere?

S. Carolus Borromeus.

Antequam confeſſaeius pœnitentiam imponat, ait, (a) *& abſolutionem tribuat pœnitenti: videbit au propter Deam veram peccatorum ſuorum contritionem habeat; aaque certam deliberatumque ei ſit in poſterum, quantum in ſe eſt, divina gratia adjuvante a peccatis abſtinere, & quæ antea commiſerit: pro iis ſatisfactionem prrſclvere; quod ſi ita aaimo affectam viderit; monebit, valdeque hortabitur, ut pro tanto beneficio maximac gratias aget Deo, ab eoque cœleſtis gratia præſidium petere nunquam deſinat, quo adjutuc, pravis cavidítatibus facile reſiſtere poſſit, ſi vero talem contritionem illum nen habere intellexerit, illius deſiderio accendere conabitur, hoc admonens, propter Deum ipſam uſque adeo quantam poteſt, eam peccata dolere oportere, ut ſaltem adjutrice divina gratia, quam a Deo intime precetur, Sacramentique virtute, ex attrito conteitus fiat.*

(a) *in inſtructionib. de Sac. pœn.*

Eo itaque teſte de peccatis dolendum eſt propter Deum: quod quid aliud eſt, quam ex Dei amore dolere? qui enim tantum gehennas metuit; non propter Deum dolet, ſed propter ſe.

Ludovicus Granatenſis.

De quo illud, quam vere tam magnifice dictum, quod ſola ei deſit antiquitas, ut patee Eccleſiæ nominetur: *conſtat plane*, inquit, (b) *nemiaem eu iajuſta fieri juſtum, uiſi is peccatum ſaper omnia deteſletar, illadque ſupra omnia vitare conſtituat; hac vero duo habere nemo poteſt, niſi Deum diligat ſaper omnia: hac enim tria, dilectio Dei ſuper omnia, odium peccati; & propoſitum ejus omni opera & ſtudio vitandi; ita ſe mutuo coaſeqaautur: ut alterum ſine altero conſiſtere nullo modo queat .... ſine hac Dei dilectione neque vera contritio, neque firmum ſcelerie vitandi propoſitum, ac proinde neque juſtificatio conſtare poteſt.*

(b) *conc. 1. in feſt. S. Mariæ Magdal.*

Franciſcus Toletus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis: (c) *attritio, ſi talic ſit*, ait, *ut cognoſcat pœnitens ſe non deteſtari peccatum, ut eſt Dei offenſa, ſed tantum ut eſt alicujus mali cauſa, & pœnæ inferni; quamvis bonus actuc iſte ſit, tamen non ſaſſicit ad Sacramentum: immo qui ſic accederet peccaret denuo, & non impleret praceptum, ſed eſſet repetendum Sacramentum:* ne vero quis Lectione Toleti decipiatur, admonemus ita in peioribus & antiquioribus editionibus legi, *Lagdunenſi* ſcilicet, anno 1599. *Medialaaenſi*, ejuſdem anni: *Romana* anno 1600. *Antuerpienſi* ejuſdem anni: *Veneta* anni ſequentis 1601. &c. ſi quid ergo mutationis in poſterioribus Editionibus contigit, non auctori piiſſimo juxtaque doctiſſimo adſcribendum, ſed malæ fidei editotibus qui magnum inde lucrum ſpearunt, ſi tanti viri auctoritatem poſteritati eripeeent.

(c) *in inſtruct. Sacerd. lib. 3. cap. 4.*

Illuſtriſſimus Cardinalis *Clemenc Dolera*, *Monilianuc* dictus, cujus eo majot auctoritas eſt, quod opus ejus a S. Pio V. Pontifice maximo, dum ſupremi inquiſitoris officio ante Pontificatum fungeretue, cum laude peobatum ſit: *qui ex ſui taatum amore*, inquit, (d) *ſui commodi reſpectu, nempe ob ſolum gehenna metum, de peccatis dolor procedit, etiam quamtumvis immenſus ſit; non eſt qai cor contritum facit, aut veniam impetrat: unde ſi ſervus domino qaem offendit, diceret: doleo equidem vehementer, quod te offenderim; non tamen propter te, ſed propter me doleo, quia ob tuam offenſam merito cader, vinculis coaſtringor bonis, quibus tibi obſequentes ſuaviter perfruuntur, ego miſere careo: uumqaid penitentin hujuſmodi impetraret veniam? Deo ita dicit, quisquis ita dolet, quod ipſam offeuderit, ſi propter ſe doleat, quia ob offenſam caditur, non fallitur, neque irridetur Deus: debet ſane dolor offenſæ impetrativus veniæ, eſſe de offenſa, quia offenſa illius eſt quem offendimus, & nen tantum quia nobis damnoſa & incommoda contritio: ergo quem Deus in nobis reſpicit, eſt dolor divinæ offenſæ, nen noſtei tantum, ſed illius præcipue cauſa quem offeudimus; cujuſmodi ut ſit, Dei amorem, eu quo procedat prærequieit.*

(d) *de pœnit. d. 34.*

Eminentiſſimus Cardinalis *Denoff*, Epiſcopus Ceſenatenſis: *Contritio*, inquit, (e) *qua requiritur in pœnitentibus, coaditiones duas habere debet, qaarum prima eſt, ut ſit cum aliquo acta amoris Dei: quia mature penſatis omnibuc rationibus, hæc opinio probabilior eſt; & hic amor debet præponderare omnibus aliis amoribuc graviter inordinatis erga creaturac; ita ut appretiativo amore plus amet Deum, quam ea omnia, quæ illum peccati mortalis reum effecerunt, aut efficere poſſunt: demonſtratur autem hunc amorem præponderare debeee, ex neceſſitate abſoluta in qua eſt peccator, excludendi n ſuo corde, & ejiciendi prædictum creatuearum amorem, in quo proprie coaſiſtit peccatum mortale: verum iſte amor excladi non poteſt, niſi amore contrario, id eſt amore Dei, qui idcirco debee eſſe prædominans, ut vincat noxiam creatuaeum amorem.*

(e) *in inſtruct. de Sacram. pœnit.*

Denique ut alios longe plures prætercam, *Cleras Gallicanus* in comitiis geneealibus anno 1700. celebratis, poſtquam intet cæteras propoſitiones, nominatim illam: *attritio ex gehenna metu, ſufficit etiam ſine ulla Dei dilectiene, ſine ullo ad Deum oſtenſum reſpectu, quia talis honeſta & ſupernaturalis eſt:* *gravi cenſura his verbis confixit: hac propoſitio quam diſpoſitiene neceſſaeia ad abſolutionem, excluditur quilibet ad Deum offenſam reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, perniecioſa, & in hæreſim indacit.* Sic proſequitur.

Cleri Gallicani declaratio.

Poſt abſolutas, inquit, *propoſitionum cenſuras, ſuperſuat quadam pro rei gravitate enucleatius expoaenda, & ab ipſis principiis in apertam lucem deducenda.*

Et quidem de dilectioae Dei, ſicut ad Sacramentum baptiſmi in adultis, ita ad Sacramentum pœnitentiæ, quæ eſt laborioſuc baptiſmuc, requiſita, ne neceſſariam doctrinam omittamus; hac duo in primic ex Sacroſancta Synodo Teidentina monenda & docenda eſſe duximus.

Primum, ne quis putet in uteoque Sacramento requiri ut prævium contritionem, eam qaa ſit caeitate perfecta, antequam actu ſuſcipiatur, hominemqae Deo reconciliet; alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus, non incipiat diligere Deum, tamqaam omnis juſtitiæ fontem.

Neqae vero ſatis adimpleri poteſt utrique Sacramento neceſſarium vitæ novæ inchoaada, ac ſervandi mandata divina propoſitum, ſi pœnitens primi ac maximi maadati, qao Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec ſit ſaltem animo ita præparato, ut ad illud exeqaendum, divina opitulante gratia ſe ſo excitet ac provocet.

Placet etiam caveri a Sacramenti pœnitentiæ adminiſteis, ne in hoc pœnitentiæ Sacramento, aliiſqae Sacramentis conferendis, ſeqaantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tatiore: neve pœnitentes ipſorum fidei animam ſuam committentes admouere ceſſent, ut in pœnitendo inchoata ſaltem dilectionic Dei iueant viam, quæ ſola ſecura ſit: graviter peccaturi in hoc ſalutis diſcrimine vel eo ſolo quod certis incerta præponant.

PROBATIO VI. & ULTIMA.

Ex Græcorum Orientaliumque cenſenſione.

Denique non prætermitteodæ Græcorum & Orientalium, quæ parvi ſane momenti non eſt: in hujus doctrinæ defenſione hactenns infeacta, oullaque novitatis admixtione violata conſtantia: quamquam enim peccatores ad pœnitentiam, æternorum ſuppliciorum horrore exſtimulent, gehennæque metum bonum & utilem, cum

Eccle-

Eccleſia Romana, hoc eſt, Catholica, eſſe contendant; qua in re, ut in cæteris, a Lutheri & ſequacium ejus opinione immenſum diſtant: non hic tamen eſſe ſiſtendum, nec poſſe ſolo timore veram pœnitentiam circumſcribi unanimiter ſentiunt: hinc non aliam, quæ vere hoc nomine digna ſit *μετανοιαν* norunt, niſi quæ ſincera ad Deum converſio fuerit, a quo per peccatum homo receſſerat: adeoque duabus potiſſimum conditionibus definiendam affirmant, odio ſummo peccati, & ſummo amore Dei.

(a) in Enchirid. de Sacr. pæn.

Contritio cordis, ait ſupra laudatus Nicephorus Paſchalius (a) *triſtitia animæ eſt, & abnegatio peccati, quo Deus ſuper omnia diligendus offenſus eſt, cum firmo vitæ mutandæ, & peccati in poſterum fugiendi propoſito: indeque infertur, ad recuperandam gratiam, non ſatis homini eſſe, a peccato recedere, & inſtituere novam vitam; ſed utrumque pariter eſſe neceſſarium, odium videlicet atque dolorem vitæ præteritæ, & propoſitum de cetero non peccandi .... dolorem hunc quovis altero vehementiorem eſſe oportet: quemadmodum enim Deus, cum ſupremum bonum ſit, ſumme & ſuper omnia eſt amandus; ita peccatum quo Deus offenditur, cum ſupremum malum ſit, ſummo odio dignum eſt, & ſupra quodvis aliud malum deteſtabile*, &c.

(b) in epitome doctrinæ Sacramentorum.

Contritio, ait Neophytus Rhodinus, Montis Sinai Monachus (b), *acerrimus cordis eſt dolor de peccato contra Deum commiſſo: contra Deum, inquam: nec enim ſatis eſt, pœnitentem timore pœnarum affligi; ſed quia contra Deum benefactorem ſuum peccavit.*

(c) in Syno. ſ. Sacramentis.

Tria contritio continet, ait Gregorius Protoſyncellus, (c) *peccati deſertionem, de eodem contra Deum commiſſo dolorem, & ejuſdem in poſterum non committendi propoſitum: ad hæc omnia ferventi erga Deum caritate homo excitatur, de qua a Theologis dictum, odio peccati, & ferventi in Deum caritate pœnitentiam contineri: motivo namque triplici ad cordis contritionem ducitur homo; malitia ac difformitate peccati, caritate in Deum, & pœnarum æternarum timore: quo circa timere gehennam pœnitenti non ſufficit; ſed præterea neceſſarium eſt ut doleat, quod Deum benefactorem ſuum offenderit.*

Eademque *Alexii Rartburi*, *Damaſceni Studitæ*, & aliorum, in Catecheſibus quos Græci communiter legunt, & in homiliis ſuper Evangelia, Doctrina eſt, ſexcentis locis expreſſa.

Nec aliter ſentiunt Orientales, quibus non ſatis eſt peccatores ad pœnitentiam, terrore incuſſo pœnarum ſalubriter adhortari: ſed inſuper admonent, ſine amore Dei veram cordis converſionem eſſe non poſſe: unde ad exemplum peccatricis, pœnitentes continuo revocant, cui teſte Evangelio, *peccata multa dimiſſa ſunt, quonia dilexit multum*: hæc ſane *Michaelis* Patriarchæ Antiocheni, *Dionyſii Barſalibi*, *Ebnaſali* utriuſque, *Echmimi*, & aliorum uniformis doctrina eſt: indeque eſt, quod de attritione ſervili, omni Dei amore deſtituta, nec verbum faciant, immo ne nomen quidem proprium habeant ad illam ſignificandam, ſolamque *ανεφθὶν κάρδιας* id eſt, cordis contritionem, agnoſcant.

Ratum itaque fixumque maneat, bonum quidem eſſe atque utilem dolorem ex gehennæ metu conceptum; ſed tamen ad veram pœnitentiam, & obtinendam reconciliationem, etiam in Sacramento non ſufficere.

§. SECUNDUS.

Solvuntur objectiones.

Objectio 1.

His poſitis fundamentis, non erit difficile tela adverſariorum repellere: duplici porro argumento potiſſimum innituntur. Primum ea natura & efficacia Sacramenti, alterum ex Concilii Tridentini decretis petunt.

I.

Diſcutitur argumentum ductum ex efficacia Sacramenti.

Cum Sacramentum pœnitentiæ, inquiunt, fuerit a Chriſto in favorem hominum inſtitutum; voluit Salvator ut ratione duplici poſſet per illud gratia reconciliationis conferri: 1. quidem & perfectius per amorem: 2. etſi imperfectius, per timorem: hucque videtur pertinere laudatum ſuperius Sancti Hieronymi teſtimonium: (d) *vult primum Deus, ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltem ſervos nos habeat, & a malis per ſuppliciorum formidinem recedamus.* Ergo ſolus ſine amore timor abſolute ſufficit.

(d) in cap. 1. Malach.

R. Fateor magnum illum Dei erga homines fuiſſe favorem, *quod in veſtibulo collocaverit pœnitentiam ſecundam quæ pulſantibus patefaciat*, ut loquitur Tertullianus, (e) ſed nego inde ſequi quod voluerit duplici diviſive ratione, ſive per amorem, ſive per ſolum timorem, indifferenter reconciliationis beneficium obtineri: in re enim tanti momenti, qualis pœnitentia eſt, unde ſalutis ſumma dependet, non debemus de noſtro quidquam, Scriptura aut traditione non prælucente, temerario affirmare; atqui divinitus fuiſſe proviſum, ut vel per timorem ſolum, vel per amorem, ſuum effectum Sacramentum pœnitentiæ obtineret, nec Scriptura inſinuat, nec traditio; cum e contra divini ubique amoris ad converſionem neceſſitas apertiſſime prædicetur: & vero quis ſerio credat Deum, in aliquo ſuo Sacramento adeo eſſe voluiſſe erga homines liberalem ac prodigum, ut eos ab hujus præcepti obſervatione eximeret; unde, Chriſto atteſtante, univerſa lex pendet & prophetæ; cujuſque obſervatio tum maxime neceſſaria eſt, cum de reconciliatione tractatur? quis ſibi perſuadeat peccatoris cum Deo amicitiam poſſe redintegrari, quamdiu cor impœnitens gerit? impœnitens porro eſt, quamdiu non eſt converſum ad Deum: converſum non eſt, quamdiu non amat; quia timor licet properandæ converſionis ſit incentivum; non tamen converſio ipſa eſt, ut ex argumentis ſuperius adductis liquido conſtat. Ergo falſo affirmatur, voluiſſe Deum, ut indiſcriminatim timore vel amore, in ſacramento reconciliatio fieret.

(e) lib. de pænit. c. 7.

Jam quod ex Sancto Hieronymo opponitur teſtimonium, nihil plane contra nos facit: non enim hic loquitur de pœnitentia, quæ ad reconciliationem conducat; neque ſoli timori converſionem, ſed tantum diſceſſionem ab exteriori actu peccati attribuit: quod non negamus poſſe per ſuppliciorum formidinem obtineri.

Inſt. 1.

Inſt. 1. probando propoſitionem negatam. Pœnitentia in nova lege majorem ad juſtificandum efficaciam habet, quam in veteri lege habuerit; quia ad vim ejus nativam virtus Sacramenti, quam ante non habebat, acceſſit: atque adeo minorem in pœnitente diſpoſitionem requirit; atqui niſi ſufficeret timor pœnæ, ſed inſuper amor requireretur, eamdem modo ac antehac diſpoſitionem exigeret. Ergo &c.

R. 1. retorqueo argumentum. Pœnitentia in lege nova majorem efficaciam habet, quam in lege veteri: unde non tantam in pœnitente diſpoſitionem requirit, quantam alias exigebat. Ergo in nova lege nec timor nec amor ullus debet eſſe in pœnitente, ſed ſufficit fidei in Deum motus: imo ſatis eſt attritio naturalis, modo honeſta; atque adeo neceſſitas pœnitentiæ, quæ Evangelii fundamentum eſt, ad nihilum redigitur, & penitus evaneſcit.

R. 2. Diſtinguo maj. pœnitentia in nova lege minorem quam in veteri diſpoſitionem requirit, *quantum ad gradum*, concedo: *quantum ad rem ipſam, quæ gradus diverſos habere poteſt*, nego majorem: diſtinguo pariter minorem; ſi non ſufficeret timor, diſpoſitionem eamdem requireret, *quantum ad ſpeciem*, concedo: *quantum ad gradum*, nego min. & conſeq.

(f) part. 2. tit. de Sacram. pænit.

E. R. Verbis Catechiſmi Tridentini (f) *ut hoc concedamus*, inquis, *contritione peccata deleri: quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent; fiebat etiam ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit, ut*

clementiſſimus Dominus facilieri ratione communi hominum ſaluti conſuleret. Quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves Regni cœleſtis Eccleſia tradidit : etenim ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum & conſtauter affirmandum, ſi quis ita animo affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulqna in poſterum non peccare conſtituat; etſi hujuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit; ei tamen enm peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelera omnia remitti ac condonari.

Ita catechiſmus, itaque mutatio omnis quæ, Chriſto ita volente, in diſpoſitionibus pœnitentiæ contigit, non ad ſpeciem pertioet, ſed ad gradum, ideſt minor, cum Sacramento, amoris intenſio ſufficit, quam ante ſine Sacramento requireretur. Nam ſpeciem doloris, ejuſque neceſſitatem non eſſe mutatam, vel inde iovicte probatur, quod virtus ipſa pœnitentiæ, fuerit ad materiæ Sacramentalis honorem evecta; atqui amoris neceſſitas in virtute pœniteotiæ tanta eſt, ut ſine illa ne pœnitentiæ quidem nomen, ut ex prædictis conſtat, conſiſtere queat; hocque inſuperabiliter adſtruit ipſa in qua verſamor novæ legis conditio, cujus proprius character eſt amor. Numquid eoim vero credere aliquis mediocriter ſapiens poterit, legis gratiæ hoc privilegium eſſe, ut in ea homines, non ab onere ſed ab honore amoris Divini immunes ſint; tuncque vere pœnitentes eſſe puteniur, cum nihil plus ad Sacramentum pœnitentiæ afferunt, quam timorem qoo judæi carnales a peccato deterrebantor, & ad exteriorem legis obſervantiam incitabantur?

Inſt. 2. Inſt. 2. majorem ergo difficultatem lex Chriſti, quam lex Moſaica hominibus intulit. Nam ibi major eſt difficultas, ubi graviore onere homo premitur; atqui in nova lege pondus longe gravius portandum eſt, quam in veteri; cum neceſſitati amoris, lex confeſſionis, quæ in Lege Moſaica nulla erat, accreverit; ergo &c.

℞. Nego cooſeq. pudet hujuſmodi cavillationes refutare, quantum veritati, tantum pietati contratias: quis eoim patieoter ferat, in ſeholis argumenta ſerio impuneque jactari, quæ ſi quis in tribunali pœnitentiæ effutiret, hoc ipſo deberet irreconciliatus propelli, & ab omni ſpe veniæ dejici? Quis frigide & ſine ſtomacho, Chriſtianos Doctores audiat, in nova lege, quæ amoris eſt, ideo amorem repudiantes, quaſi magnam difficultatem importet? ſcilicet peccatori, poſtquam amorem ſuum Deo denegatum, creaturis indigne proſtituit, ſub obtentu Sacramenti, ſine Dei amore ſpes integra reconciliationis manebit! interimqoe dum veniam petit, vel ſine ullo Dei & creaturæ amore erit; quod mooſtrum eſt, nec viſum unquam, nec unquam repetiendum: cum ſine amore cor hominis abſolute eſſe non poſſit: vel cum Dei non habeat, creaturæ amorem habebit; quod ſacrilegum. Quis non ſtupeat amoris divini ceſſationem pro novæ legis privilegio numerari; cum e contrario Apoſtolus in hoc oovi teſtamenti præ veteri privilegium excellentiamque poſuerit (*Non accepiſtis*, ioquit, (a) *Spiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba, Pater*. Ut quid enim vero Chriſtus, poſt legem a Moyſe datant, quæ terroris erat, veritatem & gratiam attulit, quæ potiſſimum in caritate conſiſtit, ſi non hoe ejus beneficiom, ſed onus futurum erat?

(a) Rom. 8. 15.

Ad probationem Reſpondeo,

1. Negando ſuppoſitum argumenti. Illud enim ponitur tanquam certum, quod falſum eſſe veritas docet, ſcilicet in Lege Evangelica nihil, aut fere nibil remanere difficultatis; quid enim hoc eſt, cuod ait Chriſtus: (b) *arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, panci ſunt qui inveninnt eam?* .... (c) *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud?* .... (d) *qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus: qui invenit animam ſuam, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam?* Et alia hujus geoeris plotima, ſi nihil, aot fere nihil in nova lege eſt difficultatis relictum?

(b) Matt. 7. 14.
(c) ibid. 11. 12.
(d) ibid. 10. 38. & ſeq.

2. Conceſſa majore, nego min. nego, inquam, in nova lege gravius quam in veteri, cultoribus Dei onus impoſitum: ubi enim abundantior gratia & redemptio copioſior eſt, gravius onus dici non debet; atqui in nova lege, quæ gratiæ eſt, longe uberior ac frequentior in homines gratia Chriſti Salvatoris effunditur: ergo &c. Deinde, quod ad mandatum pertinet confitendi, non magnam ejus eſſe difficultatem fatebitur, qui attenderit quantum iode ſolatium, quanta pœnitenti ſecuritas afferatur: cæterum ſi cui dura videtur confeſſionis neceſſitas, durior certe timenti eſt, quam amanti: qua in re inurbanam adverſariorum urbanitatem ſoleo demirari, qui ut pœnitentiæ aſperitatem emolliant, neceſſitatem amoris ab ejus conditionibus auferunt, quo ſublato ſequitur longe eſſe difficiliorem: amanti enim dulce fit, quod Chriſto imperante agit; quantumlibet aliunde corruptæ naturæ contrarium: *ubi amatur*, inquit alicobi S. Auguſtinus, *non laboratur; aut ſi laboratur, labor amatur*. Timenti vero, eo præceptum acerbius eſt, quo magis timet, nec ad amoris gratiam nutrimento caritatis excreſcit. Ut enim ſuperius ex Sancto Thoma ipſiſque gentilibus philoſophis admonuimus, *quod ſolo timore fit, mixtum eſt ex voluntario & involuntario, & importat repugnantiam voluntatis*. Itaque ex lege confitendi nedum legitime inferatur amoris immunitas; longe connaturalius tutiuſque eſt, ejus neceſſitatem inferre, ut nimirum libere fiat & non coacte, quod aſperum aliunde videri poteſt.

Inſtit. 3. atqui neceſſitatem amoris pœnitentia, Sacramentum ipſum pœnitentiæ abſtulit: ergo &c. Inſt. 3.

Prob. ſubſ. Sacramentum pœnitentiæ mortuorum eſt, ut traditione docemur; atqui ſi ad illud foret amor neceſſario afferendus, jam mortuorum Sacramentum non eſſet, ſed vivorum.

Viventium enim eſt Sacramentum, quod non confertur niſi vita ſpirituali viventibus; atqui in hac hypotheſi non abſolverantur, niſi qui ſpiritualiter viverent: quemadmodum enim qui non diligit, manet in morte; ita qui diligit, vivit: ergo &c.

℞. Nego ſuſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. & ad ultimum argumentum, diſtinguo majorem; vivorum eſt Sacramentum, quod non confertur niſi viventibus, *vita plena & integra*, concedo: *vita inchoata*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo min. in hac hypotheſi non conferretur Sacramentum pœnitentiæ niſi viventibus, *vita inchoata*, concedo: *vita plena & perfecta*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Idem de pœnitentia ac de baptiſmo debet ferri judicium; atqui baptiſmus licet Sacramentum ſit mortuorum, neceſſario in adultis motum amoris prærequirit, quo Deum diligere incipiant, tamquam omnis juſtitiæ fontem, ut docet Concilium Tridentinum: (e) quo non obſtante, Sacramentum vivorum non dicitur: ergo a pari etiamſi pœnitentia motum amoris neceſſario prærequirat, hoc non impedit quominus mortuorum ſit Sacramentum: ut enim capite ſecundo prædictum eſt, vita, altera eſt inchoata, altera plena: qua autem ratione fiat, ut actus divini amoris plenam vitam & reconciliationem ſine Sacramento non conferat, tum ex præcedentibus facile intelligitur, tum articulo ſequeote plenius explicabitur.

(e) Seſſ. 6. cap. 6.

Inſt. 4. pœnitentem, virtute Sacramenti, *ex attrito contritum fieri*, axioma eſt a Theologis receptiſſimum, principiique loco babetur; atqui niſi in Sacramento ſufficeret dolor ex gehennæ metu conceptus, ſed præterea amor requireretur, ſtare non poſſet ejus veritas; ante enim homo contritus foret, quam Sacramentum reciperet: ergo dolor ex gehennæ metu conceptus, ſufficiens eſt ad recuperandam in Sacramento juſtitiam diſpoſitio. Inſt. 4.

R. 1. Fateor vulgatiſſimam hanc eſſe propoſitionem, qua dicitur, virtute Sacramenti pœnitentiæ, *contritum ex attrita hominem fieri*. Sed,

non

non ideo facile adducor ad aſſentiendum, axioma hoc divinæ doctrinæ eſſe: nullibi enim effatum hujuſmodi vel in Scriptura vel in traditione reperies, in quibus ceu fontibus Theologiæ principia continentur: quin e contrario contritionem eſſe neceſſariam pœnitentiæ partem, Sacerdotis judicio, & adminiſtrationi abſolutionis præmittendam, tota traditio clamat: unde conſequens eſt, *virtute clavium hominem ex attrito contritum non fieri*: nemo enim da novo fit, id quod ante fuit & eſſe debuit. Deinde quid quæſo principii ſive axiomatis nomine in ſcientiis intelligimus? Nimirum in hoc numero ponimus, propoſitiones neceſſarias, perſpicuas, ab omni æquivoco alienas, quæque concluſiones permultas virtute contineant, & earum adſtruendarum ſint fundamenta: inde enim eſt quod *axiomata* ſive *dignitates* vocentur, propterea quod primum in unaqualibet facultate ac diſciplina locum obtineant: quia vero de hac propoſitione: *pœnitens ex attrito, in Sacramento contritus fit*: id audeat affirmare? Nedum enim univoca & perſpicua ſit; tot ſenſibus tamque diverſis obnoxia eſt, quot modis attritionis & contritionis voces intelligi poſſunt: quo fit, ut aliis quidem ad veritatem propugnandam inſerviat, aliis vero ſit protegendi erroris prætextus. Sic enim e. c. cui hæc quorumdam recentiorum ſententia arriſerit: *probabile eſt in Sacramento ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam*: pariter contendet, hac ſola diſpoſitione præmiſſa, peccatorem ex attrito contritum in Sacramento fieri, & plene juſtificari: qua doctrina nihil in praxi perniciosius eſſe poteſt: quia vero propoſitio hæc ſi bene intelligatur, ad rectum facile ſenſum adducitur, qualem haud dubie antiquiores Theologi inſpexerunt.

℞. 2. Conceſſa majore, nego minorem: ut enim conſtet veritas propoſitionis, ſufficit ut dolor de peccatis ex amore initiali & imperfecto conceptus, virtute Sacramenti tantum recipiat incrementum, ut ad gradum caritatis intenſum promoveatur; neque neceſſarium eſt, ut ſolus gehennæ metus præceſſerit, deinceps in timorem filialem convertendus: nec aliter propoſitionem hanc boni quique Theologi aut alias intellexerunt, aut modo intelligunt: *Quotieſcumque invenitur in doctoribus*, inquit Alphonſus Vivaldus (a), *quod attritio fit contritio, vel attritus cum Sacramento fit contritus, intelligendum eſt de attritione perfecta, de illa nimirum, qua*, ut paulo ante prædixerat (quæſt. 1.), *propter Deum pure dolemus de peccatis; ſed non ita fervide, & ſuper omnia, ut par erat.*

(a) in Candelabro aureo, tit. de attritione quæſt. 9.

Parique ſenſu, *ſi attritio*, ait Joannes Viguerius (b) *dicatur dolor de peccatis voluntarie aſſumptus propter timorem ſervilem . . . ut ſcilicet ſit deteſtatio peccatorum propter metum pœnæ, vel propter Deum non ſumme dilectum; tunc attritio numquam fit contritio, nec ex attrito aliquis fit contritus, niſi ad hunc ſenſum, quod poſt attritionem venit contritio: ſicut dicimus, ex mane fit meridies: & ex injuſto fit juſtus conſecutive: ſic poſtquam aliquis fuit attritus, fit contritus, attritione deſinente propter aliud principium, ſive objectum ſuperveniens, quod eſt timor filialis, vel Deus ſumme dilectus, & hæc fuit opinio Sancti Thomæ in 4. ſi vero attritio dicatur, dolor voluntarie aſſumptus propter Deum ſumme dilectum, ſed non cum ſufficienti & requiſita intenſione, ſive gradu, puta quia non eſt ex toto corde, & ex tota mente &c. ſicut enim motus naturalis a principio fit remiſſus, & in fine velociſſimus, & tamen eſt idem motus qui ſucceſſive perficitur: ſic attritio iſta per continuationem, vel applicationem abſolutionis fit contritio: & ſic intelligitur id quod a doctoribus communiter dicitur, quod virtute clavium ex attrito fit contritus.*

(b) inſtit. de Sacr. pœnit. c. 10. §. 4. cas. de contritione.

Nec aliter hoc Theologorum effatum S. Carolus Borromæus ſupra citatus accepit: *antequam*, inquit, (c) *confeſſarius pœnitentiam imponat, & abſolutionem tribuat pœnitenti; videbit an propter Deum, veram peccatorum ſuorum contritionem habeat . . . . Si vero talem contritionem illum non habere intellexerit, illius deſiderio accendere conabitur, hoc admonens, propter Deum ipſum, uſque adeo quantum poteſt, eum peccata dolere oportere; ut ſaltem adjutrice divina gratia, quam a Deo intime precetur, ex Sacramentique virtute, ex attrito contritus fiat.*

(c) in inſtruct. de Sacram. pœnitent.

Itaque immerito ad ſuæ opinionis præſidium adverſarii iſtud axioma adducunt, quo hoc unum ſignificatur, virtute clavium, præexiſtentem in pœnitente Dei amorem, roborari, perfici, & ad maturitatem perduci: minime vero, ſolo præmiſſo timore ſervili, pœnitentem per Sacramentum contritum fieri, quod divinæ legi & Chriſti inſtitutioni contrarium eſt: nec enim ideo pœnitentiam Sacramenti titulo Chriſtus ornavit, ut ab amandi Deum neceſſitate homines eximeret, aut virtutis pœnitentiæ ad Sacramentum præmittendæ naturam mutaret.

Inſt. 5. atqui Chriſtus Sacramentum pœnitentiæ ea conditione inſtituit, ut ſolus timor ſervilis, ſine ullo Dei amore, eſſet ſufficiens ad obtinendam, virtute clavium, reconciliationem diſpoſitio: ergo &c. Inſt. 5.

Probant ſubſ. & afferunt filii prodigi parabolam, de quo in Evangelio ſic narratur: (d) *adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam; & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe: & poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere . . . in ſe autem reverſus dixit: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: pater peccavi in cœlum & coram te &c.*

(d) Luc. 15. 13. & ſeqq.

Inde ſic colligunt argumentum: in hac parabola Chriſtus pœnitentiæ Sacramentum quantocyus inſtituendum præfiguravit: adeoque prodigus pœnitentium typus erat; atqui non alio ille motivo, quam impatientia famis, & imminentis mortis timore ad patrem reverſus, miſericordiam, & paternum oſculum, & primævos honores obtinuit: pari ergo conditione peccatores in Sacramento pœnitentiæ, etiam ſine amore juſtificantur.

℞. Nego ſubſ. ad probationem parabolam & Scripturæ auctoritatem admitto: argumentum vero inde extortum, quoniam omni ex parte vitioſum eſt, plurimis modis refello.

1. Nego primam partem majoris: nego, inquam, Chriſtum in hac parabola pœnitentiæ Sacramentum præfiguraſſe: hoc enim gratis ab adverſariis & ſine fundamento fingi, ex ipſa hujus capitis lectione eſt manifeſtum. *Erant autem appropinquantes ei*, (Jeſu), ait auctor Sacer (e) *publicani & peccatores, ut audirent illum, & murmurabant Phariſæi, & Scribæ dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Quo agnito Chriſtus, ut Phariſæorum murmur compeſcat, & livorem malum redarguat; parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, item, de filio prodigo ad patrem reverſo, benigneque ab ipſo ſuſcepto: indeque infert, non indignandum, ſed potius eſſe gaudendum, quando peccatores in gratiam Dei pœnitentiam agendo recipiuntur. Hoc autem non ad ſolum Evangelii tempus, ſed ad omnia tempora pertinere, manifeſtum eſt, nec noſtra probatione indiget.

(e) ibid. v. 1. & ſeqq.

2. Nego alteram partem majoris; prodigum ſcilicet, eorum geſſiſſe typum, qui erant virtute clavium reconciliandi: in tota enim hac parabola ne verbum quidem legitur, quo claves aliquando Eccleſiæ concedendas, vel leviter innuatur; itaque ſi filius prodigus, typus pœnitentium fuit, eorum principaliter fuit, qui ante Evangelium, per pœnitentiam ad Deum revertebantur: eos enim ſignificabat, de quibus Phariſæi conquerebantur, quando de Chriſto dicebant: *Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis*: eos porro recipiebat, antequam Sacramentum inſtituiſſet. Itaque in adverſariorum hypotheſi, volentium ſolo timore prodigum ad patrem reverſum, dicendum foret, etiam ſine Sacramento, ſolum timorem ad reconciliationem, abſque ulla amoris ſcintilla ſufficere: quid quod ſi textui parabolæ ſtrictim

&

& ad litteram hæreamus, dicendum pariter erit, ad veram pœnitentiam & reconciliationem cum Deo ſufficere, timorem naturalem, & horrorem ex turpitudinis peccati conſideratione, pariter naturali, conceptum. *Poſtquam omnia conſummaſſet*, inquit, (a) *facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere, & abiit, & adhæſit uni civium regionis illius: & miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos: & cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat: in ſe autem reverſus, dixit: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum &c.* Videant ergo adverſarii, quale nobis in filio prodigo pœnitentiæ exemplar obtrudant, a quo dum omnem auferunt divini amoris ſenſum, faciunt, ut in illo nec veteris nec novæ legis pœnitentium valeat typus agnoſci.

(a) ibid. v. 14. & ſeqq.

3. Nego min. ſcilicet filium prodigum non alio motivo quam tædio famis & imminentis mortis timore, ad patrem eſſe reverſum. Eſto enim hoc illi fuerit pœnitendi exordium & incitamentum; longius tamen progreſſus, eo devenit ut patris amore & reverentia, in ejus recipi gratiam peteret: id quod verba ejus declarant: (b) *Pater peccavi in cœlum & coram te: jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Patris namque nomen, amoris eſt nomen. *Filius honorat patrem*, inquit Deus ipſe, (c).... *Si ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* Dicendo itaque: *Pater peccavi, jam non ſum dignus vocari filius tuus*, ſuum teſtificatur amorem. Deinde quid illud eſt: *peccavi in cœlum & coram te?* Nimirum: peccavi contra Deum cœli Regnatorem, & contra te patrem meum. Phraſi namque Hebræorum, cœlum pro regnante in cœlis metonymice intelligitur; & peccare coram Deo, idem eſt ac contra Deum peccare, quo ſenſu a Davide pœnitente dictum: (d) *tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* His porro verbis ſignificavit prodigus, ſe de vita male acta dolere, quod Deum & Patrem optimum offendiſſet, qui dolor, ut ex prædictis conſtat, ſine amore eſſe non poterat: indeque eſt, quod ſtatim bis verbis pronunciatis, Stola prima donatus eſt, & priſtinos honores recuperavit. *Dixit autem pater ad ſervos ſuos*: ait S. Evangeliſta, (e) *cito proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus: & adducite vitulum ſaginatum &c.* Quæ verba ſi ad Sacramentum reconciliationis in nova lege referimus, plene in noſtram quadrabunt ſententiam. Per ſervos enim, Sacerdotes Sacramenti miniſtros, per ſtolam primam, gratiam reconciliationis, per annulum, deſponſationem animæ pœnitentis cum Deo, quæ per veram pœnitentiam renovatur, per epulas denique participationem divinæ Euchariſtiæ intelligemus: quibus beneficiis non ante potiri prodigus meruit, quam ſuum amorem teſtatus eſſet, humiliter confitendo ſe in cœlum & coram patre peccaſſe. *Tunc enim ſolum*, inquit S. Auguſtinus, (f) *pœnitentiam egit, quando dixit patri*; Pater peccavi in cœlum & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus. *Nam præcedentia*: dicam ei, pater peccavi in cœlum & coram te &c. *verba ſunt pœnitentiam meditantis in confeſſione peccati, nondum tamen agentis. Non enim jam dicit patri, ſed dicturum ſe eſſe promittit cum venerit.*

(b) ibid. v. 21.

(c) Malach. 1. 6.

(d) Pſal. 50. 6.

(e) ibid. v. 22.

(f) qq. Evangelic. lib. 2. quæſt. 33.

Inſt. 6. & aliam parabolam afferunt, Regis cum ſervis ſuis rationem ineuntis: *aſſimilatum eſt regnum cœlorum*, ait Chriſtus (g) *homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis: & cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta: cum autem non haberet unde redderet, juſſit eum Dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi: procidens autem ſervus ille, orabat eum dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi: miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Inde ſic argutantur.

Inſt. 6.

(g) Matth. 18. 23. & ſeqq.

Regis nomine, Deus hic venit intelligendus, malefactorum rationem ab hominibus exigens: ſervus debitor decem millium talentorum, peccator eſt, qui innumeris modis Deum offendit; atqui ſervo debitum omne dimittitur, non quia amat, ſed quia edicti Regis timore deterritus, ad pedes ejus ſupplex provolvitur, ne nimirum una cum uxore & filiis vænum eat. Ergo timor ad pœnitentiam ſufficit.

℞. In hoc argumento nec pedes, nec caput eſſe, nedumque contra nos quidquam faciat, nulla magis ratione probari, quam ſit omni ratione & auctoritate adverſariorum opinio deſtituta.

1. Enim non de ipſa in ſe pœnitentia & reconciliatione hic agitur, ſed de una ejus conditione, nimirum condonatione injuriarum, quæ ſi defuerit fruſtra peccatorum ſuorum veniam peccator expectat. *Accedens Petrus ad Jeſum*, ait S. Evangeliſta (h) *dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? Dicit illi Jeſus: non dico tibi, uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Deinde propoſito Regis exemplo, qui ſervo debitum decem millium talentorum dimiſerat; & ſervi ipſius erga conſervum crudelitate expoſita, propter quam tortoribus, imperante Rege traditus eſt, quoad uſque redderet univerſum debitum: ſic infert Chriſtus: (i) *ſic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Itaque is Evangelii locus ad præſentem controverſiam minime pertinet, & fruſtra ab adverſariis allegatur.

(h) ibid. v. 21. & ſequ.

(i) ibid. v. 35.

2. Si, ut volunt, quidquid eſt ad veram pœnitentiam neceſſarium, hæc parabola exprimit, neceſſario erit fatendum, timorem mere naturalem in Sacramento ſufficere, quod enim ſibi hic ſervus timebat, nimirum venditio, malum naturæ ordinis erat. Fatendum pariter, nec dolorem efficacem, nec vitæ mutandæ propoſitum, nec certam ſpem veniæ obtinendæ in pœnitente requiri: de his enim nec verbum parabola injicit. Fatendum denique, non in Sacramento tantum, ſed etiam extra Sacramentum, dolorem ex ſolo metu conceptum ſufficere: ad omnes enim peccatores parabola ſine exceptione dirigitur.

Vanæ itaque hujuſmodi cavillationes ſunt, non quærentium, ſed fugientium veritatem. Nam ſi in Scripturis qua par eſſet diligentia naturam & conditiones veræ pœnitentiæ quærerent, facile in peccatrice muliere invenirent, in cujus non parabola, ſed hiſtoria dictum eſt: *dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, eamdemque veritatem in innumeris utriuſque teſtamenti ſententiis, quarum ſuperius aliquam partem attulimus recognoſcerent.

Inſt. 7. atqui dolorem ex ſolo metu conceptum, abſque ullo Dei amore ad juſtificationem ſufficere, ſcripturæ doctrina eſt: ergo &c. Inſt. 7.

Probant ſubſ. & varia congerunt ex Apoſtolo teſtimonia: *arbitramur*, inquit ille, (k) *hominem juſtificari per fidem ſine operibus legis* . . . (l) *omnes peccaverunt, & egent gloria Dei: juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu* ... (m) *ei qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei: ſicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus* . . . (n) *ſi per legem juſtitia: ergo gratis Chriſtus mortuus eſt* ...(o) *evacuati eſtis a Chriſto, qui in lege juſtificamini: a gratia excidiſtis* (p) ..... *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit.*

(k) Rom. 3. 28.

(l) ibid. v. 23. &

(m) ibid. c. 4. v. 4. & ſeqq.

(n) Gal. 2. 21.

(o) ibid. 5. 4.

(p) tit. 3. 5.

Inde ſic diſputant.

Juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; atqui ſi ad reconciliationem in Sacramento pœnitentiæ obtinendam, aliquis Dei amor eſſet neceſſario præmittendus, non gratis, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificaretur. Nam

1. Amor, opus legis, imo tota lex eſt; dicente Apoſtolo: (q) *plenitudo legis eſt dilectio.*

(q) Rom. 13. 10.

2. Dei

Digitized by Google

2. Dei amorem juſtitiæ opus eſſe negare non poſſumus; cum vel juſtitia ipſa ſit; vel ſaltem habeat intimam cum ipſa conjunctionem, eamque neceſſario inſerat: ergo &c.

R. 1. Illud argumentum contra adverſarios multipliciter retorqueri.

Primo enim hinc ſequitur, non in Sacramento tantum amorem Dei non exigi, ſed ne eatra Sacramentum quidem eſſe vel unquam fuiſſe ad obtinendam juſtificationem neceſſarium: nam, inquiet aliquis, juata doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur: quod ejus principium cum generale ſit, ad omne tempus extenditur; atqui ſi ad reconciliationem extra Sacramentum obtinendam, neceſſarius foret, aut olim fuiſſet aliquis amor; non gratis, ſine legis & juſtitiæ operibus, homini juſtificatio obtingerat, aut alias obtigiſſet: ergo numquam debuit homo, ut fieret juſtus, ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum amare Deum.

Secundo: inde pariter ſequitur, adulto baptiſmum petenti, dum ad obtinendam juſtitiam præparatur, non eſſe neaeſſarium initialem Dei amorem, quo illum incipiat tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere: quod utrum contra doctrinam catholicam in decreto Concilii Tridentini eapreſſam (a) adverſaril concedendum putent: ipſi viderint: aut oſtendant ſaltem quomodo in baptiſmum petente Dei amor, legis & juſtitiæ non ſit opus, & utriuſque tamen opus ſit in eo, quem pœnitet poſt baptiſmum.

(a) ſeſſ. 6. cap. 6.

Tertio: ſi quid hæc argutia probat, pariter contra eorum ſententjam adſtruit, non modo amorem, ſed nec timorem quidem a pęnitentibus exigendum; neque ſpem veniæ præmittendam, nec denique quidquam aliud, præter fidem, ad Sacramentum debere afferri: in his enim quæ jactant Apoſtolicis ſententiis, ſolius eſt fidei mentio; itaque ſuis ipſis armis vincuntur; ſic enim contra eos pari forma argumentum inflectitur: juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; atqui ſi ad juſtificationem in Sacramento pęnitentiæ obtinendam, timor præmitti deberet, jam non gratis ſine legis operibus juſtificaretur: numquid enim timor non eſt opus legis? imo, numquid non eſt magis legis opus, quam amor? dicente Apoſtolo: (b) *non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum* &c. Sancto Auguſtino: *brevis eſt differentia legis & Evangelii timor, & amor:* ergo &c.

(b) Rom. 8. 16.

Quarto, quod horribilius eſt, inde ſequitur homini ad pęnitentiam accedenti, nec ullum de admiſſo peccato dolorem, nec propoſitum de cætero non peccandi, nec votum ſatisfaciendi eſſe neceſſarium: fidem enim informem, qualis ſine dubio eſt in eo qui amore abſolute caret, poteſt quis habere ſine dolore peccati præteriti, ſine propoſito non peccandi, & ſine voto ſatisfaciendi: deinde dolere de peccatis, nolle peccare in poſterum, velle iratum Deum ſatisfactione placare, ad legem ſiſta & ad juſtitiam pertinent: cum itaque ex mente Apoſtoli, ut ipſi quidem volunt, gratis, & ſine ullo legis ac juſtitiæ opere per fidem homo juſtificetur, ab iis omnibus immunitatem impunitatemque peccator habet; atque adeo quantumlibet ſit corde perverſus, & in peccandi voluntate obſtinatus, quantumvis pęnitentiæ ac ſatisfactionis labores refugiat, modo ne incredulus fuerit, ad Sacramentum ſecurus accedat, innocens inde, Deique amicus & hæres ſine dubio reverſurus.

R. 2. Hoc argumento pleraque fidei dogmata concuti & labefactari.

1. Namque fidei eſt, neminem adultum ſine præviis bonis operibus, gratia per Chriſtum juvante elicitis, poſſe coram Deo juſtificari: *Si quis dixerit*, inquit ſancta & œcumenica Synodus Tridentina, (c) *hominem ſuis operibus, quæ vel per humana natura, vel per legis doctrinam fiunt, abſque divina per Jeſum Chriſtum gratia poſſe juſtificari coram Deo: anathema ſit*... (d) *ſi quis dixerit, ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pænitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit*.

(c) ſeſſ. 6. c. 1.
(d) ibid. can. 3.

Atqui ſi, uti adverſatii arguunt, ſic deberent Apoſtolica teſtimonia accipi, ut per fidem ſolam homo, ſine legis ac juſtitiæ operibus juſtificaretur, rueret hoc fidei dogma: nihil enim amplius præter fidem ad juſtitiam obtinendam requireretur: ergo &c.

2. Fidei pariter eſt, quæcumque opera bona juſtificationem præceſſerint, hominem nihilominus gratis, & non ex operibus juſtificari: *cum Apoſtolus dicit*, ajunt Tridentini patres (e) *juſtificari hominem per fidem, & gratis; ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire: gratis autem juſtificari ideo dicamur; quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur; ſi enim gratia, jam non ex operibus: alioquin ut idem Apoſtolus inquit, gratia jam non eſt gratia*.

(e) ſeſſ. 6. c. 8.

Atqui contra hanc, perpetuo Eccleſiæ Catholicæ conſenſu firmatam fidem, ea Apoſtoli ſententiis perperam adverſarii inſerunt, ſi aliquis divini amoris motus eſſet ad reconciliationem neceſſario præmittendus, jam non gratis homini juſtificandum: ergo &c.

3. Fidei eſt, ad obtinendam juſtificationem, fidem ſolam ſine bonis operibus præviis non ſufficere: *Si quis dixerit*, ait Sancta Synodus (f) *ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad juſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe, eum ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi: anathema ſit*.

(f) ibid. can. 9.

Atqui ſi bene adverſarii ex Apoſtolicis teſtimoniis inſerunt, hominem ſine ullo amoris motu, ad juſtitiam in Sacramento pęnitentiæ conſequendam ſufficienter diſponi, pariter erit neceſſarium inde concludere, ſolam fidem cum excluſione cujuſvis alterius præparationis ſufficere: ergo &c.

4. Fidei eſt, ab adultis baptiſmum petentibus, aut poſt ejus ſuſceptionem, extra Sacramentum pęnitentiæ reconciliandis, præter cæteras diſpoſitiones, motum amoris in Deum, neceſſario eſſe præmittendum; atqui ſi quid hæc adverſariorum argutia probat, ut accedentes ad pęnitentiæ Sacramentum eximat a neceſſitate Deum amandi; non minus de baptizandis, aut eatra Sacramentum pęnitentiæ reconciliandis idem evincit: generales enim Apoſtoli ſententiæ ſunt, nec ulla exceptione circumſcribuntur: ergo &c.

R. 3. Ad argumentum, admitto auctoritates, & diſtinguo majorem: juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; & hoc dictum eſt, ad excluſionem *legis Moſaicæ, litteræ occidentis, & humanæ, naturaliſque juſtitiæ*, concedo: dictum eſt ad eacluſionem *cujuſvis legis, & operum juſtitiæ, quæ fiunt per gratiam Chriſti*, nego majorem. Diſtinguo pariter minorem: ſi ad juſtificationem in Sacramento pęnitentiæ obtinendam, aliquis Dei amor eſſet neceſſario præmittendus, homo ſine legis & juſtitiæ operibus non juſtificaretur, *abſoluto* concedo: non juſtificaretur, *ſine operibus Moſaicæ legis, litteræ occidentis, & humanæ ac naturalis juſtitiæ*, nego min. & conſeq.

E. R. Si verum foret quod ea Apoſtoli ſententiis eruunt adverſarii argumentum, non ii ſolum ſententiam noſtram de neceſſitate amoris in Sacramento everterent; ſed & Lutherani ipſi, contendentes ſola fide abſolutionem & juſtificationem ſine ullis bonis operibus perfici, Eccleſiam catholicam vincerent: videndum ergo quo ſenſu Apoſtolus diaerit, per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus, hominem juſtificari. Illud porro nos dictum aſſerimus ad excluſionem legalium cæremoniarum, præſertim vero circumciſionis, & cujuſvis humanæ juſtitiæ, de proprio merito, ſine gratia gloriantis: id quod Epiſtolarum ad Romanos & ad Galatas, unde deprompta ſunt teſtimonia, ſcopus luce clarius manifeſtat: in utraque enim totus eſt Apoſtolus ut oſtendat, neminem legalibus obſervantiis, aut me-

ritis

ritis propriis, ſed ſola Chriſti gratia ac fide poſſe juſtificari: longum foret hujus aſſertionis probationes afferre, quæ ad tractatum de juſtificatione & merito pertinent. In præſenti ſat eſſe putamus ſtudioſum lectorem rogare, ut Epiſtolarum ad Romanos, ad Galatas, & ad Titum capita legat, unde extorta objectio eſt, certoque deprehenſurum ſpondemus, Apoſtolorum a juſtificationis negotio non excludere, niſi circumciſionem & legales alios ritus, & inſuper quævis opera ſolis naturæ viribus facta, ideſt legem ſpectatam ut nuda littera eſt, & abſque adjutorio fidei ac gratiæ, præceptiva: de his, inquam, humanæ non tam juſtitiæ, quam præſumptionis operibus merito Apoſtolus negat, quod ad juſtificationem aliquid conferant: *Juſtitia enim legis non impletur, cum lex jubet, & homo quaſi ſuis viribus facit*, inquit S. Auguſtinus, (a) *ſed cum ſpiritus adjuvat, & hominis non libera, ſed gratia liberata voluntas facit* ... & alibi explicans ejuſdem Apoſtoli dictum: (ad Rom. 10. 3.) ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti: *de Judæis hoc dictum*, inquit, (b) *qui de ſe præſumentes, gratiam repellebant, & in Chriſtum propterea non credebant* ... *ſuam vero juſtitiam in lege conſtituerunt, quando eamdem legem ſuis viribus ſe implere poſſe credebant*.

(a) *cont. 2. Epiſt. Pelag. l. 3. cap. 7.*

(b) *lib. de grat. & lib. arb. cap. 12.*

Quod vero Apoſtolus legis & juſtitiæ opera quæ Dei adjuvante gratia fiunt, a juſtificationis negotio non excluſerit, præter cætera quæ afferri poſſent, in Epiſtola ad Epheſios expreſſe declaratur, ubi *gratia*, inquit, (c) *eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt: non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*: hic enim opera excludit, ſimul & exigit: *non ex operibus*, inquit: & ſtatim adjicit: *in operibus bonis*. Unde manifeſtum eſt excludi a ſalutis negotio, *opera quæ fecimus nos*, ut in Epiſtola citata ad Titum loquitur, ideſt, quæ humanis viribus & propria induſtria egimus; & requiri tamen bona opera, *in quibus, in Chriſto Jeſu creati ſumus*, quæ nimirum ejus inſpirante & roborante gratia fecimus.

(c) Eph. 2. 2. & ſeqq.

Atque hæc ad adverſariorum impetum elidendum ſat dicta ſint: qui plura deſiderat, legat Sancti Thomæ, & Eſtii, aliorumque in has Sancti Pauli Epiſtolas commentaria: Dominicum Soto, *de natura & gratia lib. 2. cap. 21.* Bellarminum, *lib. 1. de juſtificatione cap. 19.* & alios paſſim.

Inſt. 8. Inſt. 8. at, inquies, quomodo erit verum quod Apoſtolus tum ſæpe affirmat, gratis hominem juſtificari, ſi ad hoc beneficium obtinendum neceſſario debeat motus amoris præcedere?

R. Verum hoc erit, 1. quia fides, *quæ eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*, ut loquitur Concilium Tridentinum, (d) non ex antecedentium operum meritis, ſed mere gratuito datur. 2. quia non fides ſola, ſed & alia quæcumque bona opera juſtificationem præcedunt, Dei dona ſunt, & licet a nobis libere, non tamen a nobis, quaſi ex nobis, ſed ex Dei gratia fiunt. 3. *quia*, inquit eadem Tridentina Synodus, (e) *nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur*. Quod autem in iis operibus quæ juſtificationem non promerentur, amorem ipſum comprehendat, ex ſequenti canone patet: (f) *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit*.

(d) *Seſſ. 6. cap. 8.*

(e) *ibid.*

(f) *Seſſ. 6. can. 3.*

Inſt. 9. Inſt. 9. Novumque in nos, ex aliis Scripturæ locis impetum faciunt. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis*, ait Apoſtolus, (g) *quoniam cum adhuc peccatores eſſemus Chriſtus pro nobis mortuus eſt ... cum inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo*. Ergo, ajunt, Deus peccatores in Sacramento pœnitentiæ, etiamſi inimici ejus ſint, reconciliat; atqui inimici non eſſent, ſi amorem haberent: quomodo enim ejus quem amat, inimicus aliquis dici poteſt? ergo &c.

(g) *Rom. 5. 8. & ſeqq.*

R. 1. Hoc argumento probari, non in nova lege tantum, ex quo inſtitutum eſt pœnitentiæ Sacramentum, non eſſe actum amoris ad obtinendam veniam præmittendum, ſed ne antiquitus quidem fuiſſe, neceſſarium. Sententia enim Apoſtoli generalis eſt, & peccatores ac Dei inimicos omnes univerſaliter ſine diſcrimine temporum comprehendit.

R. 2. Non amorem tantum, ſed nec timorem, nec fidem, nec ſpem, nec dolorem ullum, deteſtationemve peccati, nec denique vitæ in melius reformandæ propoſitum, ad Sacramentum pœnitentiæ eſſe afferendum, ſi qua in hoc argumento antecedentis & conſequentis connexio foret. Adami namque progenies, de qua loquitur Apoſtolus, quando dicit: *adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt: ... cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*: ſine Deo, ſine Chriſto, in hoc mundo, hoſpes teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habens, omnique ſenſu veræ Religionis deſtituta, in omnium ſcelerum barathro volutata jacebat, quando redemptionis myſterium, Dei & hominum mediator Chriſtus implevit. Si ergo eamdem ſibi Deus in Sacramento pœnitentiæ formam præſcripſit, conſequens eſt, ut virtute ejus peccatores plene abſoluteque ſolvantur, etiamſi nec fidem, nec ſpem, nec timorem habeant, nec a viis ſuis malis converti velint, quo nihil magis impium fingi poteſt; quodque licet adverſarii non ſentiant, ex eorum tamen argumentatione neceſſario ſequitur.

R. 3. Nego argumenti ſuppoſitum, cujus tota vis in falſa Apoſtolici teſtimonii intellectione conſiſtit. Supponitur enim hic agere Beatum Paulum de impiorum juſtificatione formali, quod ab ejus mente alieniſſimum eſt; cum ſolummodo de totius generis humani redemptione, & cauſa meritoria reconciliationis loquatur. Quo ſenſu a Concilio Tridentino explicatur: *hujus juſtificationis*, inquit (h) *cauſa meritoria, dilectiſſimus unigenitus ſuus*, (Dei) *Dominus noſter Jeſus Chriſtus: qui cum eſſemus inimici propter nimiam caritatem qua dilexit nos, ſua Sanctiſſima paſſione in ligno crucis, nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo patri ſatisfecit*. Nec aliter intelligit S. Thomas: *ex hoc*, inquit hunc Apoſtoli textum interpretans, (i) *mors Chriſti fuit meritoria & ſatisfactoria pro peccatis noſtris: & in tantum Deo accepta, quod ſuffecit ad reconciliationem omnium hominum, etiam occidentium Chriſtum, ex quibus aliqui ſunt ſalvati, ipſo orante cum dixit*: (Luc. 23. 34.) *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*.

(h) *Seſſ. 6. cap. 7.*

(i) *comm. in cap. 5. Epiſt. ad Rom. lect. 2.*

R. 4. Etiamſi daremus de cauſa formali reconciliationis hic loqui Apoſtolum, (quod tamen eſt contrarium veritati:) in tuto nihilominus nos futuros: admiſſa enim auctoritate, & conceſſo conſequente, diſtinguimus minorem ſubſumptam: inimici non eſſent ſi amorem haberent, perfectum, vel *habitualem* concedo: *ſi amorem imperfectum haberent*, ſubdiſtinguo: inimici non eſſent, *actu*, concedo: *reatu & habitu*, nego min. & conſeq.

E. R. Quiſquis peccati mortalis eſt reus, hoc ipſo inimicus eſt Dei, donec ei reconciliatus fuerit: hujus autem inimicitiæ actum quidem tollit, amor remiſſus & initialis, qualem ſaltem abſolutioni Sacramentali præmittendum contendimus; nec enim, ut bene admonet argumentum, poteſt quis eo actu inimicus eſſe, quo amat; habitum vero & reatum non tollit, niſi fuerit vel actu ſuo perfectus, vel habitu; non enim omnis caritas ſine Sacramento juſtificat; qua de re plenius articulo ſequente dicetur.

Inſt. ultimo; atqui Deus, in Sacramento, peccatores omni prorſus amore deſtitutos ad beneficium reconciliationis admittit: ergo &c. *Inſt. 10.*

Prob. ſubſ. ex verbis Chriſti: *audiſtis*, inquit, (k) *quia dictum eſt: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos: ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt ....*

(k) *Matt. 5. 43. & ſeqq.*

eſtote

eſtote vos erga vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt: inde ſic diſputant.

Chriſtus his verbis: *benefacite his qui oderunt vos*: hanc nobis verſus proximum miſericordiam præcipit, cujus Deus ipſe dat nobis exemplum: adeoque ſubdit: *ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt: eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*; atqui niſi peccatoribus omni amoris ſenſu deſtitutis, ſoloque timore gehennæ perterritis, in Sacramento pęnitentiæ veniam & reconciliationem concederet, nullum nobis rei quam præcipit daret exemplum; imo juberemur patre cęleſti eſſe perfectiores; ſiquidem iis qui nos odiſſent teneremur ignoſcere; quod majoris virtutis eſt; Deus vero, quod non adeo generoſum foret, non niſi diligentibus ſe condonaret: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem mutiplex Reſponſio eſt.

1. Retorqueo argumentum: iis Chriſti verbis præcipimur inimicos diligere, etiam quando in noſtri odio, perſecutionibus, & calumniis perſeverant, etiamſi nec veniam poſtulent, nec ulla ratione ſperent, nec ullo noſtri timore moveantur, & de illatis injuriis ſibimet plaudant, nedum aliquo doloris ſenſu tangantur: nihil porro præceptum hoc continet, cujus nobis exemplum Deus ipſe non præbeat; atqui niſi peccatoribus impęnitentibus, de malefactis lætantibus, nec ſperantibus, nec credentibus, nec dolentibus, nec veniam poſtulantibus, & de nullu alio quam de cumulanda nequitia cogitantibus, omnia liberaliter quantumvis horrenda flagitia condonaret, nullum nobis rei quam præcipit præberet exemplum: adeoque patre cœleſti juberemur eſſe perfectiores: ergo &c. expectamus, ab hoc Labyrintho qui ſe extricaturi ſint adverſarii.

℟. 2. Retorqueo idem argumentum: in lege antiqua, antequam foret Sacramentum pœnitententiæ inſtitutum, tenebatur homo proximum quamvis non amantem diligere, eidemque quantumvis inſenſo injurias condonare: hoc enim naturalis legis præceptum eſt, a Chriſto non primario in Evangelio ſancitum, ſed renovatum; atqui in lege veteri, adverſariis ipſis fatentibus, neminem Deus niſi amantem recipiebat in gratiam: ergo perfectionis quam ab homine exigebat exemplum ipſe non dabat: adeoque ſublimioris virtutis opus homo, quam Deus hoc tempore faciebat.

℟. 3. Nego ſuppoſitum argumenti. Ponitur enim pro fundamento normam dilectionis inimicorum, quæ nobis præcecepta eſt, ab ipſa ratione eſſe petendam qua Deus in Sacramento pœnitentiæ peccatores ad reconciliationem admittit. Quod gratis eſſe confictum, ſola textus oppoſiti lectio manifeſtat. *Diligite*, inquit, *inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos: orate pro perſequentibus & calumniantibus vos: ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*. Quidquid ergo comparationis Deum inter & hominem inſtituitur, in eo poſita eſt, quod debeat homo omnem & quemlibet proximum, amicum aut inimicum, bonum & malum, beneficiis devincire, quomodo Deus bonis & malis, juſtis & injuſtis, ſolis radios, imbriumque fœcunditatem indifferenter diſpertit. *Si jubet nos diligere inimicos noſtros*, inquit
(a) Tract. 9. in Epiſt. Joan. S. Auguſtinus, (a) *unde nobis dat exemplum? De ipſo Deo: ait enim; ut ſitis filii patris veſtri qui in cęlis eſt: quomodo illud facit Deus? Diligit inimicos ſuos, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos.*

℟. 4. Admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego min. qnantum ad omnes partes. Numquid enim divinæ erga nos caritatis, *qua*
(b) 1. Joan. 4. 19. *prior dilexit nos* (b) illuſtriſſimum in eo exemplum non eſt, quod univerſum hominum genus atrociſſimis ſceleribus a ſe averſum, & captivitati Diaboli mancipatum, ad ſpem reconciliationis & ſalutis reduxerit? Quod per ineffabile incarnationis myſterium, ut ſervum redimeret, proprio filio non pepercerit: quod gratiam vocationis immerentibus & indignis conceſſerit? Numquid Dei peccatorem amantis magnificentiſſima dona non ſunt, fides, ſpes, timor, deſiderium converſionis, compunctio, lacrymæ, ſuſpiria, & cætera denique quæcumque reconciliationem præcedunt? Quis vero adeo demens & impius fuerit, qui hominem quantumvis erga inimicos profuſum ac liberalem, audeat Deo peccatores amanti, non dico præferre, verum etiam aliquatenus comparare?

II.

Expenditur & reſolvitur Argumentum ex Concilii Tridentini auctoritate petitum.

Objiciunt: ſententia de amoris in pœniten- Objectio.
tiæ Sacramento neceſſitate, repugnat definitioni Concilii Tridentini. Tenenda ergo non eſt.

℟. Nego antecedens: ut enim in ipſo quæſtionis limine obſervavimus, de amore an ſit neceſſario præmittendus, aut ſolus gehennæ timor ſufficiat, nihil hactenus ab Eccleſia expreſſo canone definitum. Perperam ergo & non bona fide agunt, qui doctrinam de neceſſitate amoris, definitionibus Eccleſiæ contrariam jactitant: quod vero ad Concilium Tridentinum ſpectat, argumenti vanitas perſpecta demonſtrataque erit, ſi duo oſtenderimus: 1. Sacram Synodum quæſtionem hanc de amore an ſit neceſſarius pœnitenti, attingere noluiſſe. 2. Multo magis in ejus adſtruendam neceſſitatem, quam in opinionem contrariam propendiſſe.

OSTENDITUR PRIMO.

Concilium Tridentinum quæſtionem hanc attingere noluiſſe.

Audiendus de hac re Eminentiſſimus Cardinalis Pallavicinus in hiſtoria Concilii Tridentini, ex actis genuinis, certiſſimiſque monumentis excerpta, & a Sancta Sede probata. „ Quan-
„ tum ex actis conjicio, inquit, (c) Theologo- (c) l. 12. cap. 10.
„ rum mens erat, ut error hæreticorum damna-
„ retur, tamquam inhoneſtum improbantium pę-
„ næ timorem: non item ut ferrent ſententiam
„ de Scholaſtica quæſtione, an hujuſmodi timor,
„ non ſolum abſque contritione animi perfe-
„ cta, (de quo controverſia vix fuit) ſed etiam
„ abſque eo quod ullus excitetur amor imper-
„ fectus, ſufficiat ad remiſſionem peccatorum
„ in Sacramento? Id dero clare liquet ex ipſa
„ probatione Concilii, quæ hujus articuli do-
„ ctrinam firmat cap. 4. nimirum Ninivitarum
„ pœnitentiam ex timore profectam illis pro-
„ fuiſſe, cum certum eſſet, eo tempore quo Sa-
„ cramentum adhuc non extabat, eam formi-
„ doloſam pœnitentiam minime ſuffeciſſe per
„ ſe ad peccatum delendum, ſed vim tan-
„ tummodo habuiſſe ad impetrandam novam
„ gratiam, cujus ope adjiceretur caritatis
„ affectus, quem omnes neceſſarium fuiſſe fa-
„ tentur ante novam legem, ad juſtitiam reci-
„ piendam. In Patrum conventu id pauci at-
„ tigerunt: aliquod dumtaxat veſtigium com-
„ perio opinionis negantis neceſſitatem amo-
„ ris, in iis quæ Granatenſis diſputavit: at
„ vero Joannes Æmilianus Hiſpanenſis, Tude-
„ tanus Antiſtes extremum oppoſitæ ſententiæ
„ tenuit; hoc eſt, opus eſſe contritione perfe-
„ cta; nec tamen hic argui, peccate per Sacra-
„ mentum non remitti, quippe quæ Sacramen-
„ tum jam invenit remiſſa, præeuntis contri-
„ tionis efficacitate. Si quidem, ajebat, ipſa
„ contritio id præſtat virtute Sacramenti, cujus
„ votum in ea continetur.

„ Præterea oportet ſcire, poſtea decretis do-
„ ctrinam complexis verba hæc fuiſſe adjecta:
„ *illa contritionem quam Theologi attritionem vo-*
„ *cant, quod imperfecta ſit, & ſolum vel ex tur-*
„ *pitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ*
„ *& pœnarum metu, qui ſervilis dicitur, conci-*
„ *piatur, ſi voluntatem peccandi excludat, & do-*

„ *lorem*

„ *lorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat; ſtatuit hęc Sancta Synodus & declarat*, „ *non ſolum non facere hominem hypocritam &* „ *magis peccatorem*, (*ut quidam blaſphemare non* „ *verentur*,) *verum etiam ſufficere ad Sacramenti* „ *hujus conſtitutionem; ac donum Dei eſſe, ac* „ *Spiritus Sancti impulſum veriſſimum, non qui-* „ *dem adhuc inhabitantis, ſed tantum moventis,* „ *quo pœnitens adjutus,*(*cum ſine aliquo dilectionis* „ *in Deum motu eſſe nequeat,*) *viam ſibi ad ju-* „ *ſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam fa-* „ *cilius impetrandam diſponitur*. Sed laudatus „ Epiſcopus (Tudetanus) monuit ſalſo dici, „ hujuſmodi dolorem ſine amore vix unquam „ concipi poſſe: quod autem hæc attritio ſatis „ eſſet Sacramento conſtituendo, ita ut homini „ attrito deleantur peccata, abſolutionis ſuper- „ venientis vi, variare Authorum ſenteotias, „ adeoque eſſe id tollendum: quamobtem de- „ cretum, ſicut nunc extat reformatum eſt „ &c.

Hactenus Pallavicinus, cui ſi quis fidem detraxerit, non Eminentiſſimo modo Scriptori, ſed & Alexandro VII. Pootifici Maximo, ſub cujus oculis & auctoritate hæc hiſtoria ſcripta eſt, videtur mibi facturus injuriam: quin & oportebit de actis ipſis Concilii Authenticis dubitare, quibus canones & decreta continentur, a ſecretario Synodi conſignatis, & ejus teſtificatione munitis, quam ſi ſemel licentiam arripuerimus, ecquid demum certum, & contentionis pruritui inractum manebit?

Ex his porro ejus verbis conſtat.

1. Patribus hoc unum fuiſſe propoſitum damnare hæreticos, gehennæ metum tamquam inhoneſtum & exitiabilem improbantes, non vero de Scholaſtica quæſtione ferre judicium, an hujuſmodi timor, ſine amore perfecto, val imperfecto ad remiſſionem peccatorum in Sacramento ſufficeret?

2. Æmilianum Tudetanum Epiſcopum in ipſo Concilio pro contritionis perfectæ, intenſi videlicet amoris neceſſitate ſtetiſſe, nec ideo tamen in ullam hæreſis ſuſpicionem veniſſe, aut in Patrum conſeſſu male audiviſſe: quanto itaque minus damnata inibi doctrina eſt, contritionis imperfectæ neceſſitatem propugnant?

3. Ideo Decretum de contritione eſſe reformatum, quia idem Epiſcopus monuit, de attritione an Sacramento conſtituendo ſufficeret, variate auctorum ſententias, quibus ne viderentur patres præjudicare, monitis prædicti Epiſcopi acquieverunt: itaque patres Tridentinos quæſtionem hanc decidere noluiſſe, certiſſimum eſt.

OSTENDITUR SECUNDO.

Magis in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam patres propendiſſe.

Seſſione enim Sexta, capite 6. diſpoſitiones recenſentes quibus ante baptiſmum pęnitens debet ad juſtificationis baneficium præparari, amorem in hoc numero ponunt, quo Deom Catechumenus tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat. Hinc ſic argumentor:

Non minor requiritut in homine poſt baptiſmum lapſo, ad reconciliationem in Sacramento obtinendam diſpoſitio, quam in homine nondum baptizato: quod non putamus cum aliqua ſpecie veritatis negari poſſe: quis enim dicere audeat, minorem in baptizato, quam in catechumeno, ſalutaris pœnitentiæ apparatum eſſe debere? Tenebitur ſcilicet! vir Paganus, nondum in Sanctorum ſocietatem receptus, Sacro baptiſmati Dei amorem præmittere: & non tenebitur ille, qui lavacro aquæ inter filios Dei eſt computatus, quique peccando eo inexcuſabilior evaſit, quo ingratum magis Deo ſe præbuit? obligabit lex amoris eum cui nondum in Eccleſiam apertus eſt aditus: eum vero non obligabit, qui ſalutaribus undis regeneratus, factus eſt filius ſponſæ, *cujus Lectulum*, ut habetur in cantico, verus Salomon, *media caritate conſtruit*? (a) atque ira cooptatio in legem amoris, erit titulus non amandi, & quo magis beneficus Deus fuit, hoc magis licebit homini eſſe ingtatum? Non poterit baptiſmus defectu conditionis ſibi extrinſecæ (nec enim amor baptizandorum ad ejus materiam pertinet) ſoum in adultis obtinere effectum: poterit vero pęnitentia lapſos poſt baptiſmum juſtificare, ſine ea conditione, quæ ſi ad contritionem intrinſece pertinet, ut ex antedictis ſatis liquet, ipſius Sacramenti pars eſſentialis habenda eſt? Jam ſic ſubſumo; atqui ex Concilio Tridentino actus amoris; quo Deus tamquam omnis juſtitiæ fons incipit diligi, eſt ad baptiſmum ab adultis neceſſario præmittendus: ergo a fortiori motus ejuſdem dilectionis ad pœnitentiam, ex mante Concilii debet afferri.

(a) *Cant. 3. 10.*

Idemque ex ejuſdem ſeſſionis canone 3. haud obſcure colligitur. *Si quis dixerit*, inquit, *ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit*. De juſtificatione generatim hic agitur, & de diſpoſitionibus quas neceſſario ad eam pręmitti oportet. Ubicumque ergo & quoties homo adultus ad gratiam & reconciliationem recuperandam ſeſe diſponit, non ſatis ei eſt, ex mente Concilii, ſperare & credere, niſi inſuper Deum ſuper omnia diligat: quæ regula cum ſit generalis, non minus ad Sacramentum pœnitentię pertinere, quam ad baptiſmum credenda eſt.

Sed multo expreſſius ſeſſiona decima quarta, in quam doctrinam propenderet. S. Synodus indicaſſe.

Capite enim ſecundo, Sacramentorum baptiſmi & pœnitentiæ differentiam explicans, præter cætera: *alius eſt præterea*, inquit, *baptiſmi, alius pœnitentiæ fructus, per baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes. Ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum pęnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia pervenire nec unquam poſſumus: ut merito pœnitentia, laborioſus quidam baptiſmus a Sanctis patribus dictus fuerit.*

Et Capite quarto: „ contritio, quæ primum „ locum inter pœnitentis actus habet, animi „ dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, „ cum propoſito non peccandi de cætero: fuit „ autem quovis tempore ad impetrandam ve- „ niam peccatorum hic contritionis motus ne- „ ceſſarius... Declarat igitur Sancta Synodus, „ hanc contritionem non ſolum ceſſationem a „ peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoa- „ tionem, ſed veteris etiam odium continete „ juxta illud: Projicita a vobis iniquitates ve- „ ſtras &c.... Docet præterea, etſi contritio- „ nem hanc aliquando caritate parfectam eſſe „ contingat, hominemque Deo reconciliare, „ priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipia- „ tur, ipſam nihilominus reconciliationem, „ ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod „ in illa includitur, non eſſe adſcribendam.

„ Illam vero contritionem imperfectam quæ „ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis „ peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pę- „ narum metu communiter concipitur, ſi vo- „ luntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ; „ declarat non ſolum non facere hominom hy- „ pocritam & magis peccatorem, verum etiam „ donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, „ non adhuc qoidem inhabitantis, ſed tantum „ moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad „ juſtitiam parat: & quamvis ſine Sacramento „ pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perdu- „ cere peccatorem nequeat: taoien eum ad Dei „ gratiam in Sacramento pęnitentiæ impetran- „ dam diſponit. Hoc enim timore utiliter con- „ cuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem ple- „ nam terroribus pęnitentiam egerunt, & mi- „ ſericordiam a Domino impetrarunt.

Ita S. Synodus: attendat modo lector, ad argumenta quæ ſequuntur, ipſeque judicet num teme-

temerario ſentiamus Tridentinum Concilium noſtræ magis quam adverſæ opinioni favere.

1. Argumentum eſt: vehementior perfectiorque ab iis qui lapſi ſunt poſt baptiſmum pęnitentia, juxta patres Tridentinos, quam ab adultis baptizandis exigitur; atqui inter condiriones pœnitentiæ quam ante baptiſmum agi oporter, Dei amor, juxta eoſdem recenſetur, *quo illum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*: ergo multo magis eſt, ad eotum mentem, ab iis quos poſt baptiſmum pœnitet, exigendus: quis enim ſerio putet, patribus fuiſſe ſaris, pœnitentiæ fletus magnos & labores, lapſis poſt baptiſmum, amore ſublato, indicere, ſine quo fletus & labores quantumlibet graves, reſte Apoſtolo, nihil ſunt? Numquid enim vero talis deciſio Chtiſto probaretur, qui peccatricis mulieris reconciliationem, non lacrymis quas tanta copia & libertate effuderat, ſed amori attribnit? *Dimiſſa*, inquir, (a) *ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum?*

(a) *Luc. 7.*

2. Eſt: contritionis motus, ex patribus Tridentinis, quovis tempore fuit neceſſarius ad impetrandam veniam peccatorum: ergo ejuſdem ſemper debuit eſſe naturæ, quia contritio ſecundum ſpeciem una eſt; atqui contritio ante Sacramenti pœoitentiæ inſtitutionem neceſſaria, Dei amorem importabat: idem ergo dicendum de contririone ad Sacramentum afferenda: nec eſt quod aliquis cavillerur, imperfectuoi ſolum contritionem a pœnitentibus exigi, indeque inferat in Sacramento neceſſarium non eſſe amorem: perfectum enim & imperfectum gradu differunr, non natura: ſic meridiei major quam aororæ perfectio eſt, non quod luce iſta carear, quam habet illa; ſed quia meridiei lux vividior eſt & pleoior quam auroræ: ſimiliter homo adultus a ſe ipſo, cum puer erat, perfectione plurimum diſtat, non quod naturam novam, ſed quod ejuſdem naturæ inerementum proficiendo habuerit: magna pariter ignem inter, octavo gradu intenſum, & ignem calidum ut quatnor (ſic enim ſchola loquitur) agnoſcitur differentia: ſed illa tamen non in natura, verum in gradu conſiſtit: idem ergo de contritione imperfecta dicendum, quod a perfecta differat, non amore, ſed gradu amoris, quem intenſiorem contritio, remiſſiorem attritio habet, adeoque vox *imperfectæ contritionis*, qua Tridentina Syoodus utitur, includir amoris ſignificationem.

3. Eſt: ex patribus Tridentinis contritio ad Saeramentum pœnitentiæ afferenda, non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitom & inchoationem, ſed veteris etiam odium continet; atqui vitæ veteris odium, ut ex prædictis conſtat, niſi Dei conjunctum amorem haberet, continere non poſſet: hoc enim ipſo quod vitam veterem, hoc eſt peccatum, penitens odio haber & amare ceſſat, neceſſarium eſt, ut inardeſcat amore Dei: quia cor hominis tam non poteſt ſine amore eſſe, quam ignis ſine calore: porro inter Deum & creaturam nihil boni medium eſt, quod amare homo poſſit: ergo hoc ipſo quo creaturam deſpicir, in quo peccati perverſitas ſuit, conſequens eſt ut debeat amare Deum. *Duo namque amores ſunt*, inquit ad rem noſtram appoſite S. Leo Pontifex Maximus (b) *ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſæ qualitatibus, ſicut dividuntur auctoribus: rationabilis enim animus qui ſine dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi.* Cui concinens paris Doctor auctoritatis S. Gregorius Magnus, ſummus utique Pontifex: *eſſe*, inquit, (c) *ſine dilectione animus nequaquam poteſt: nam aut infimis delectatur, aut ſummis; & quanta altiori ſtudio exercetur ad ſumma, tanto majori ſtudio torpeſcit ad infima: quantoque acriore cura inardeſcit ad infima, tanto tepore damnabili frigeſcit a ſummis*: ergo ex eo quod vitæ veteris odium neceſſarium eſſe ſanxerint patres, conſequens eſt ur Dei amorem pœnitenti neceſſarium pariter eſſe ſignificaverint.

(b) *ſerm. 5. de jejunio 7. menſis.*

(c) *l. 18. moral. cap. 8.*

4. Eſt: ut probent patres attritionem ex gehennæ & pœnarum metu conceptam ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere, exemplo Ninivitarum nituntur, qui hoc timore utiliter concuſſi, ad Jonæ prædicationem, plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt; atqui timor Ninivitarum ſine conjuncto amore non ſuit; imo alioquin nihil ad impetrandam veniam profuiſſet, quod adverſarii non negant: ergo nec idem de pęnitentibus in nova lege, ex Concilii Tridentini mente negare poſſunt. Quid quod ſi ad rigorem litteræ, verba Concilii acciperentur, magis viderentur Ninivitæ ab amandi neceſſitate, quam novæ legis pęnitentes, ſuiſſe immunes: de iſtis enim, nulla amoris memoria facta dicitur, *quod timore pęnarum utiliter concuſſi, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerint, & miſericordiam a Domino impetrarint*: unde prima fronte ſequi videtur, hunc eis timorem ad plenam pœoitentiam ſuffeciſſe, de pęnitentibus vero novæ legis dicitur, quod attritione adjuti, viam ſibi ad juſtitiam parent, & ad grariam in Sacramento pęnitentiæ imperrandam diſponantur. Porro ad rem obtinendam non ſufficit, quod ad illam diſponit & viam parat.

Quæ etſi ad id quod propoſueramus demonſtrandum abunde ſufficiant, addam alterum ex Tridentini Coocilii hiſtoria, nec minus efficax argumentum.

„ In patrum eonventu, inquit Eminentiſ-
„ ſimus Cardinalis Pallavicinus (d), id pauci
„ attigerunt: (pauci nimirum contra neceſſita-
„ rem amoris, in Theologorum congreſſibus
„ diſputarunt:) aliquod dumtaxat veſtigium
„ comperio opinionis negantis neceſſitatem amo-
„ ris, in iis quæ Granatenſis diſputavit.

(d) *Hiſt. lib. 12. cap. 10.*

E contrario vero ex ejuſdem hiſtorici teſtimonio certiſſimum eſt, pleroſque pro æquali neceſſitate amoris, in urroque baptiſmi ac penitentiæ Sacramento, graviter ſolideque pugnaſſe.

„ Quod attinet ad id, quod dicitur de di-
„ lectione Dei, (inquit, poſtquam deſcripſit
„ caput 6. ſeſſionis ſextæ) (e) advertendum
„ eſt, per tenorem decteri prius delineati, nul-
„ lam fieri dilectionis mentionem; ſed Salva-
„ torem Alepium Archieſpicopum Turritanum,
„ Claudium Jaium Societaris Jeſu, Lipomanum
„ Veronenſis adjutorem, & Pium Franciſcano-
„ rum Præſidem, admonuiſſe, ur aliquis ca-
„ riratis actus insereretur: cumque id ad om-
„ nium parrum judicium relatum foret eum
„ aliis præcipuis notis, ut indicavimus, vi-
„ ginri rres ex ipſis diſerte comprobaſſe, a-
„ deoque inſertum decreto, ſed poſtea aliis
„ haud probatum, verum a Theologis ſtre-
„ nue propugnatum, & per hæc verba reten-
„ tum: *Non eſt ſermo eo loco de habitu carita-*
„ *tis; ſed cum in particula quæ loquitur de pœ-*
„ *nitentia, nulla fiat mentio amoris, viſum eſt*
„ *cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum:*
„ *quia ſi pęnitentia tota eſſet ex timore, ſine*
„ *amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pęnam tan-*
„ *tum, non propter Dei offenſam, inſructuoſa*
„ *eſſet.*

(e) *Hiſt. lib. 8. cap. 12.*

Et paulo poſt (f) enarrans quorumdam e patribus in caput ſeptimum ejuſdem ſeſſionis ſextæ obſervationes, ubi dicirur, *in ipſa juſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipere hominem, . . . fidem, ſpem, & caritatem*: „ quibuſdam pariter animadver-
„ rentibus, *inquit*, caritatem ſuperiori capite
„ memoratam, recenſeri ſub illius inrtium in-
„ ter ea, quæ præparat animum ad juſtitiam
„ ſuſcipiendam; poſtea vero ramquam ipſius
„ juſtitiæ formam poni: reſponderunt de-
„ creti formatores, in primo loco (ſexto
„ nimirum capite) ſermonem eſſe de quo-
„ dam actu caritatis; cum inſit aliqua dile-
„ ctio in homine, non quidem obtinente,
„ ſed exoptante juſtitiam: at in ſecundo, (ca-
„ pire videlieet ſeptimo) ſignificari habitum
„ caritaris.

(f) *ibid. cap. 14.*

„ Et hæc quidem in ſexta Concilii ſeſſione: de
„ decima quarta vero ſic ſcribit: (g) ingens qui-
„ dem

(g) *hiſt. lib. 12. c. 10.*

„ dem volumen conficerem, ſi vellem hic recenſere, vel ea dumtaxat, quæ cum ſententiis ibi dictis, teſtimoniiſque productis, tum a minoribus, tum a majoribus Theologis, in acta (a ſecretario) compendio relata ſunt... quædam magis ſingularia perſtringam, quibus palam fiat, ſeu ſententiarum diſcrepantia in conſiliis ante ſeſſionem habitis, ſeu patrum mens in aliquo decreto.

„ Didacus Laynez, qui primo loco inter Theologos minores ſermonem habebat, damnans poſteriorem ſecundi articuli partem, dixit, Sacramento eſſe neceſſaria pœnitentiam, timorem, dilectionem, contritionem, abſolutionem.

„ Dilectionem pariter tamquam neceſſariam enumeravit Jacobus Ferruſius Hiſpanus, Segovienſis Epiſcopi Theologus, & per hoc eumdem articulum improbavit, cauſatus, ſolis terroribus minime contineri dilectionem, quæ abſolute neceſſaria eſt; cum Chriſtus pronuntiaverit: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & dilexit, inquit, per præteritum, quia dilectio remiſſionem antecesſerit*, & Apoſtolus: *triſtitia quæ eſt ſecundum Deum* (hoc eſt, interpretabatur Ferruſius, *ſecundum Deum dilectum*) *operatur pœnitentiam in ſalutem:* unde Sanctus Auguſtinus ait: *abſque amore gratia non datur* .... idcirco exigebatis ante omnia, primam quamdam, ut vocant, motionem in Deum, ad quam ſignificandam ea ſcripturæ verba dicerentur: *converte nos Domine ad te;* &: *ego ſto ad januam, & pulſo: vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis;* &: *extendi manum meam, & non erat qui reſpiceret* .... poſtea vero actum fidei: unde ſcriptum erat: *accedentem ad Deum oportet credere;* &: *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo:* hinc oritur, ajebat ille, in homine peccatorum deteſtatio, aſſurgitque in ſpem animus, & amoris initium habetur: inde vero primam gratiam Deus infundit ... Ita Ferruſius.

„ At Melchior Avoſmedianus, tunc Pacenſis Epiſcopi Theologus, poſtea vero regreſſus ad Pii Concilium Guadicenſis Epiſcopus, dixit, prius nos propter pœnæ metum dolere, dein propter Deum: poſtea vero, ajebat, peccata confitemur; & Bernardus Colloredus Dominicanus, Forli Epiſcopi Theologus, tamquam neceſſaria numeravit, timorem, deteſtationem, ac fidem, ex qua ſpes oriatur, & ab hac dilectio: ejuſdem ſententiæ fuit Franciſcus Contrer ex ordine Minorum Obſervantium, &c.

His ex hiſtoria recitatis ſic argumentor:

In hanc magis ſententiam propendebat Tridentina Synodus, quam major numerus Epiſcoporum ac Theologorum concilio aſſidentium defendebat, atqui *opinionis negantis neceſſitatem amoris aliquod dumtaxat veſtigium*, inquit Eminentiſſimus Hiſtoricus, *comperitur in iis quæ Granatenſis diſputavit*: e contra vero magna ibidem Antiſtitum & Theologorum pars pro amoris neceſſitate pugnabat: ergo &c.

Profecatio objectionis.

Inſt. 1. Inſt. 1. Probando antecedens: *illam vero contritionem imperfectam*, inquiunt patres, (a) *quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat* (Sancta Synodus) *non ſolum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & quamvis ſine Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit.*

(a) *Seſſ. 14. c. 4.*

Hinc ſic eruunt argumentum.

Loquitur hic concilium de attritione ſervili; atqui definit hanc attritionem in Sacramento ad juſtificationem ſufficere: ergo repugnat doctrinæ Concilii Tridentini opinio aſſerentium amorem Dei initialem in Sacramento requiri.

R. Admitto auctoritatem: ad probationem dico, hoc argumentum utraque tibia claudicare: unde

1. Nego majorem, nego, inquam, patres hic agere de attritione mere ſervili: de ea enim attritione loquuntur, quæ voluntatem peccandi excludit; atqui ſervilis attritio nequit penitus voluntatem peccandi excludere, ut ſuperius eſt probatum: ergo &c.

2. Nego minorem, quod nimirum attritionem de qua loquuntur, definiant ad juſtificationem in Sacramento obtinendam ſufficere: non enim ajunt, *ſufficere*, ſed, *diſponere*, quæ duo diverſiſſima eſſe, nemo eſt qui non videat; nam ad finem aliquem obtinendum, pleraque vulgo adjumenta concurrunt, & ſuo quæque modo diſponunt; nec tamen de ſingulis dici poteſt, quod diviſim ſufficiant: ſic, ut ab ipſa, quæ in manu eſt, materia ſumamus exemplum: ad reconciliationem in Sacramento obtinendam diſponit actus fidei, diſponit & motus ſpei: numquid ideo dicemus fidem, aut ſpem, cum Sacramento, ſine altero quovis ſubſidio ad reconciliationem obtinendam ſufficere? deinde quod hæc illatio ſit a Tridentinis patribus aliena, ex verbis immediate ſequentibus, ut prædiximus, planum eſt: *hoc enim timore*, inquiunt, *utiliter concuſſi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem, plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt*: quibus ſane verbis non ita magni faciunt timorem Ninivitarum, ut ad juſtificationem ſine amore ſuffeciſſe arbitrentur: vanum itaque hoc argumentum eſt, & omni ex parte falſum.

Inſt. 2. Probando majorem: de hac attritione concilium loquitur, de qua Eccleſiæ Catholicæ cum Luthero contentio erat; atqui de ſola attritione ſervili contendebatur: ergo &c. Inſt. 2.

R. Conceſſa majore, diſtinguo min. de ſola attritione ſervili quæſtio erat, *utrum bona foret & utilis, hominemque non faceret hypocritam & magis peccatorem*, concedo: *utrum ſola in Sacramento, ſine ullo amoris motu ſufficeret*, nego min. & conſeq.

E. R. De timore ſervili, ut ſæpe monuimus, duplex quæſtio eſſe poteſt: 1. utrum ſit ex ſua ſubſtantia bonus? 2. utrum ita ſit bonus, ut præter illum in pœnitente nihil amplius requiratur, ad veniam virtute clavium impetrandam? de ſecunda nec cogitatum quidem in decretis & canonibus Tridentinis, quippe quæ minime foret a Luthero ejuſque ſequacibus excitata: itaque de ſola timoris ſervilis utilitate ac bonitate actum eſt, quam vaferrimus hæreſiarcha negabat: quod ſi quis *Pallavicino* ex authenticis concilii monumentis atteſtanti credere detrectaverit; aliorum teſtimoniis convincetur: *quod divinæ juſtitiæ timore utiliter concutiantur peccatores*, ait Andreas Vega concilii Theologus, (b) *id nobis controverſum eſt cum Luthero: is namque adeo non credidit gehennæ metu utiliter concuti peccatores; ut & peccatum eſſe aſſeruerit, & peccatores pejores facere* .... nec minus explicare Joannes Eckius: (c) *vel fallitur Lutherus*, inquit, *vel vult fallere catholicos .... fatentur enim & hoc catholici cum Sancto Paulo, ſi quis caritatem non habuerit, nihil eſſe: fatentur, ſi quis vellet ſtare in timore ſervili duntaxat, ſicut Judas, quod veram pœnitentiam numquam adipiſceretur: ſed per hoc non improbat Lutherus, quia timor ſit initium pœnitentiæ; quin per timorem paretur & acquiratur pœnitentia: is eſt ſcopus negotii, quem Lutherus non tangit.... volumus ſolum impetrare, quod timor pœnæ valeat ad parandam pœnitentiam: quia timore concipitur; & ita timor ſit initium pœnitentiæ: nemo catholicus vult timorem eſſe pœnitentiam* ... nec aliter ſentit Cardinalis Bellarminus, affirmans, (d) *in hoc totam cum Luthero fuiſſe controverſiam, quod ille damnaret timorem ſervilem, ut qui faceret homines hypocritas magiſque peccatores?*

(b) *lib. 6. in Conc. Trid. c. 23.*

(c) *lib. de pœn. cap. 5.*

(d) *lib. 2. de pœnit. cap. 17.*

Quid vero aliunde quæſitis teſtimoniis opus eſt

eſt, cum ex Tridantinis Canonibus res illa perſpicue conſtat? de hoc enim quæſtio vertebatur, quod contra Lutherum eſt definitum; atqui hoc unum contra hæreſim ejus ſancitum, timorem gehennæ bonum eſſe ac utilem: *ſi quis*
(a) *Seſſ.* 6. *can.* 8.
dixerit, ajunt patres (a) *gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe,*
(b) *Seſſ.* 14. *can.* 5.
aut peccatores pejores facere: anathema ſit.... (b) *ſi quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando .... æterna damnationis incurſum .... non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem ..... anathema ſit.*

Inſt. 3.
Inſt. 3. Atqui de ſola attritione eo loci agit concilium: ergo &c. prob. ſubſ. loquitur Sancta Synodus de attritione quæ concipitur ex ſolo gehennæ matu, vel ex ſola turpitudinis peccati conſideratione; atqui attritio illa ſervilis eſt: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. nago majorem: non enim ajunt patres, attritionem hanc concipi *ex ſolo metu*, ſed communiter concipi *ex metu gehennæ*, quæ duo longe diverſa ſunt: „ conſtat ex „ hiſtoria vesitas reſponſionis: pasatum erat a „ nonnullis decretum his vesbis conceptum, ait
(c) *lib.* 12. *cap.* 10.
„ Pallavicinus: (c) illam contritionem quam „ Theologi attritionem vocant, quod imperfecta ſit, & ſolum vel ex turpitudinis peccati „ conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum „ metu, qui ſervilis timor dicitur concipiatur; „ ſi voluntatem peccandi excludat, & dolorem „ qualemcumque de commiſſis delictis exprimat; ſtatuit hæc Sancta Synodus & declarat, „ non ſolum non facere hominem hypocriram „ & magis peccatorem, ut quidam blaſphemare non verentur, verum etiam ſufficere ad „ ad Sacramenti hujus conſtitutionem, & donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum „ veriſſimum, non adhuc quidem inhabitantis, „ ſed tantum moventis, quo pęnitens adjotus, „ cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix „ eſſe queat, viam ſibi ad juſtitiam munit, & „ per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam diſponitur.

Sed cum admonoiſſet ſæpe laudatus *Æmilianus* Tudetanus Epiſcopus, qui ſtabat pro contritionis perfectæ neceſſitate, ſalſo dici hujuſmodi dolorem ſine aliquo amore vix unquam concipi poſſe: quod autem hæc attritio ſatis eſſet Sacramento conſtituendo; ita ut in homine attrito deleantur peccata vi ſupervenientis abſolutionis, variare auctorum ſententias: atque adeo hæc verba eſſa tollenda: *decretum*, inquit idem ſcriptor, *ſicut nunc extat, eſt reformatum*: cum itaque patres expungi ax decreto juſſerint particulam aacluſivam (ſolum) & nomen attritionis ſervilis; manifeſtum eſt ruere argumenti propoſiti fundamentum.

Inſt. 4.
Inſt. 4. Probando maj. loquitur concilium de attritione, cujus motivum diverſum ſit a motivo contritionis; atqui contritionis motivum eſt amor: ergo loqoitur de attritione, quæ præter gehennæ metum, aut turpitudinis peccati conſiderationem, aliud incitamentum non habeat.

R. Diſtinguo majorem: loquitur concilium de attritione cujus motivum diverſum ſit a motivo contritionis, *motivum*, inquam, *aliquod*, concedo: *motivum omne*, ſubdiſtinguo: cujus motivum a motivo contritionis diverſum ſit, *gradu* concedo: *ſpecie* nego majorem: diſtinguo pariter minorem: motivum contritionis eſt amor, *perfectus, & intenſive ſummus*, concedo: *imperfectus*, nego min. & conſeq.

E. R. Duobus modis differunt contritio & attritio.

1. Quia contritio caritate perfecta eſt, hominemque Deo reconciliat, priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur, quamquam non ſine ejus voto, quod in ea includitur, ut loquitur concilium: (d) attritio vero ex caritate inchoata, &
(d) *Seſſ.* 14. *c.* 4.
motu dilectionis procedit.

2. Quia contritio metum gehennæ pro incentivo non habet: *perfecta namque caritas*, inquit S. Joannes (e) *foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in caritate:* e contra attritio ſine metu gehennæ non eſt.
(e) *epiſt.* 1. *cap.* 4. 18.

Jam itaque fatemur, primo, ea mente Concilii Tridentini, attritionem habere motivum quoddam a motivo contritionis omnino diverſum, timorem nimirum: ſecundo, habere paritas motivum quoddam a motivo contritionis differens gradu & perfectione, ſcilicet caritatem, quæ perfecta eſt in contritione, imperfecta, in attritione: ſed negamus ea patrum ſententia, ita differre, ut caritatem una habeat, altera excludat: quin e contra contendimus, ex Concilio Tridentino certo inferri, attritionem, ut vere ad juſtitiam in Sacramento obtinendam diſponat, amorem aliquem neceſſario importare: *contritio*, inquit, (f) *quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero: fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius: & in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiritur.*
(f) *Seſſ.* 14. *c.* 4.

Hinc ſic inferimus:

Idem, ſaltem quantum ad ſpeciem contritionis motus, ad mentem concilii, in pęnitentiæ Sacramento requiſitus, qui fuit quolibet tempore ad impetrandam peccatorum veniam neceſſarius; atqui ad reconciliationem neceſſarius, non fuit, nec potuit teſte ſine amore: ergo a pari in lege gratiæ, ut ad veniam in Sacramento obtinendam ſufficiat, nequit eſſe omnino amoris expers: atque adeo ex Tridentina Synodo, attritio & contritio non ſic differunt, ut una amorem importet, altera excludat.

Inſt. 5. Ex decreto quale præformatum fuerat, expungi patres juſſerunt has voces: (*cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſſe queat:*) quæ de attritione ſervili a decreti editoribus dicta erant: ergo in hoc attritionem a contritione diſtinguebant, quod illam ſolus timor, iſtam amor ſolus conſtitueret.
Inſt. 5.

R. 1. Si ex iis quæ a decreto, quale præformatum fuerat, expungi patres Tridentini voluerunt, de lite præſenti debeat ferri, ſine diſcuſſione nova, judicium, procul dubio adverſarios cauſa cadere: ſic enim contra ipſos intorquebitur argumentum: ex decreto, quale primo formatum erat, deleri patres juſſerunt has voces: (*ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem:*) quæ dictæ erant de attritione ſervili, ex ſola turpitudinis peccati conſideratione, & gehennæ ac pœnarum metu concepta: ergo attritionem hanc non ſufficere, patrum ſententia fuit: alioquin enim verba ſenſum ſuum tam perſpicue exprimentia deleri non imperaſſent.

R. 2. Conceſſo antecedente, nego conſequentiam: videndum, quis decreti, quale primo conceptum fuerat, publicationi intarceſſerit, quæque ei fuerit cauſa intarveniendi, ut inde æquum feratur de ſenſu Synodi Tridentinæ judicium: interceſſor fuit Tudetanus Antiſtes *Æmilianus*, qui, uti narrat Pallavicinus, oppoſitum extremæ ſententiæ tenens, pro perfectæ contritionis in Sacramento neceſſitate, tam fervide decretavit: quique ſematipſum & cauſam cujus defenſionem ſuſceperat prodidiſſet, ſi attritionem omni deſtitutam amore, velut partem Sacramenti ſufficientem, parum ſui memor probaſſet: cauſa interveniendi fuit, quia perperam dicebatur, motum dilectionis in Deum, ab attritione ex metu concepta vix ſeparabilem eſſe: *meminit*, inquit Eminentiſſimus Hiſtoricus, *falſo dici hujuſmodi dolorem ſine amore vix unquam concipi poſſe . . . ideoque id eſſe tollendum*: non igitur ideo commemoratio dilectionis ſublata eſt, quia non putabatur neceſſaria Sacramento; ſed quia Epiſcopo Tudertano aſſenſum eſt, haud immerito opponenti, ſalſo

clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſaleret. Quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves Regni cœleſtis Eccleſiæ tradidit: etenim ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum & conſtanter affirmandum, ſi quis ita anima affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſteram non peccare conſtituat; etſi hujuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit; ei tamen cum peccata Sacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelera omnia remitti ac condonari.

Ira catechiſmus, iraque muratin omnis quæ, Chriſto ita volente, in diſpoſitionibus pœnitentiæ contigit, non ad ſpeciem pertiner, ſed ad gradum, ideſt minor, cum Sacramento, amoris intenſio ſufficit, quam ante ſine Sacramento requireretur. Nam ſpeciem doloris, ejuſque neceſſitatem non eſſe mutatam, vel inde invicte probatur, quod virtus ipſa pœnitentiæ, fuerit ad materiæ Sacramentalis honorem evecta; atqui amoris neceſſitas in virtute pœnitentiæ tanta eſt, ut ſine illa ne pœnitentiæ quidem nomen, ut ex prædictis conſtat, conſiſtere queat; hocque inſuperabiliter adſtruit ipſa in qua verſamur novæ legis conditio, cujus proprius character eſt amor. Numquid enim vero credere aliquis mediocriter ſapiens poterit, legis gratiæ hoc privilegium eſſe, ut in ea homines, non ab onere ſed ab honote amoris Divini immunes ſint; tuncque vere pœnitentes eſſe putentur, cum nihil plus ad Sacramentum pœnitentiæ afferunt, quam timorem quo judæi carnales a peccato deterrebantur, & ad exteriorem legis obſervantiam incitabantur?

Inſt. 5. Inſt. 2. majorem ergo difficultatem lex Chriſti, quam lex Moſaica hominibus intulir. Nam ibi major eſt difficultas, ubi graviore onere homo premitur; atqui in nova lege pondus longe gravius portandum eſt, quam in veteri; cum neceſſitati amoris, lex confeſſionis, quæ in Lege Moſaica nulla erar, accreverit: ergo &c.

℟. Nego conſeq. puder hujuſmodi cavillationes refutare, quantum veritati, tantum pietati contrarias: quis enim patienter ferat, in ſcholis argumenta ſerio impuneque jactari, quæ ſi quis in tribunali pœnitentiæ effutiret, hoc ipſo deberet irreconciliatus propelli, & ab omni ſpe veniæ dejici? Quis frigide & ſine ſtomacho, Chriſtianos Doctores audiat, in nova lege, quæ amoris eſt, ideo amorem repudiantes, quaſi magnam difficultatem importet? ſcilicet peccatori, poſtquam amorem ſuum Deo denegatum, creaturis indigne proſtituir, ſub obtentu Sacramenti, ſine Dei amore ſpes integra reconciliationis manebit! interimque dum veniam petit, vel ſine ullo Dei & creaturæ amore erit; quod monſtrum eſt, nec viſum unquam, nec unquam reperiendum: cum ſine amore cor hominis abſolute eſſe non poſſit: vel cum Dei non habeat, creaturæ amorem habebir; quod ſacrilegum. Quis non ſtupeat amoris divini ceſſationem pro novæ legis privilegio numerari; cum e contrario Apoſtolus in hoc novi teſtamenti præ veteri privilegium excellentiamque poſuerit (*Non*
(a) Rom. 8. 15. *accepiſtis*, inquit, (a) *Spiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba, Pater*. Ur quid enim vero Chriſtus, poſt legem a Moyſe datam, quæ terroris erat, veritatem & gratiam attulit, quæ potiſſimum in caritate conſiſtit, ſi non hoc ejus beneficium, ſed onus futurum erat?

Ad probationem Reſpondeo,

1. Negando ſuppoſitum argumenti. Illud enim ponitur tamquam certum, quod falſum eſſe veritas docet, ſcilicet in Lege Evangelica nihil, aut fere nihil remanere difficultatis;
(b) Matt. 7. 14. quid enim hoc eſt, quod ait Chriſtus: (b) *arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, pauci ſunt qui*
(c) ibid. 11. 12. *inveniant eam?* .... (c) *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud?* .... (d) *qui non*
(d) ibid. 10. 38. & ſeq. *accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus: qui invenit animam ſuam, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam?* Et alia hujus generis plurima, ſi nihil, aut fere nihil in nova lege eſt difficultatis relictum?

2. Conceſſa majore, nego min. nego, inquam, in nova lege gravius quam in veteri, cultoribus Dei onus impoſitum: ubi enim abundantior gratia & redemptio copioſior eſt, gravius onus dici non debet; atqui in nova lege, quæ gratiæ eſt, longe uberior ac frequentior in homines gratia Chriſti Salvatoris effunditur: ergo &c. Deinde, quod ad mandatum pertinet confitendi, non magnam ejus eſſe difficultatem fatebitur, qui attenderit quantum inde ſolatium, quanta pœnitenti ſecuritas afferatur: cæterum ſi cui dura videtur confeſſionis neceſſitas, durior certe timenti eſt, quam amanti: qua in re inurbanam adverſariorum urbanitatem ſoleo demirari, qui ut pœnitentiæ aſperitatem emolliant, neceſſitatem amoris ab ejus conditionibus auferunt, quo ſublato ſequitur longe eſſe difficiliorem: amanti enim dulce fir, quod Chriſto impetrante agit; quantumlibet aliunde corruptæ naturæ contrarium: *ubi amatur*, inquit alicubi S. Auguſtinus, *non laboratur; aut ſi laboratur, labor amatur*. Timenti vero, eo præceptum acerbius eſt, quo magis timet, nec ad amoris gratiam nutrimento caritatis excreſcit. Ut enim ſuperius ex Sancto Thoma ipſiſque gentilibus philoſophis admonuimus, *quod ſolo timore fit, mixtum eſt ex voluntario & involuntario, & importat repugnantiam voluntatis*. Itaque ex lege confitendi nedum legitime inferatur amoris immunitas; longe connaturalius tutiuſque eſt, ejus neceſſitatem inferre, ut nimirum libere fiat & non coacte, quod aſperum aliunde videri poteſt.

Inſtit. 3. atqui neceſſitatem amoris pœnitentia, Sacramentum ipſum pœnitentiæ abſtulit: Inſt. 3.
ergo &c.

Prob. ſubſ. Sacramentum pœnitentiæ mortuorum eſt, ut traditione docemur; atqui ſi ad illud foret amor neceſſario afferendus, jam mortuorum Sacramentum non eſſet, ſed vivorum.

Viventium enim eſt Sacramentum, quod non confertur niſi vita ſpirituali viventibus; atqui in hac hypotheſi non abſolverantur, niſi qui ſpiritualiter viverent: quemadmodum enim qui non diligit, manet in morte; ita qui diligit, vivit: ergo &c.

℟. Nego ſuſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. & ad ultimum argumentum, diſtinguo majorem; vivorum eſt Sacramentum, quod non confertur niſi viventibus, *vita plena & integra*, concedo: *vita inchoata*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo min. in hac hypotheſi non conferretur Sacramentum pœnitentiæ niſi viventibus, *vita inchoata*, concedo: *vita plena & perfecta*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Idem de pœnitentia ac de baptiſmo debet ferri judicium; atqui baptiſmus licet Sacramentum ſit mortuorum, neceſſario in adultis motum amoris prærequirit, quo Deum diligere incipiant, tamquam omnis juſtitiæ fontem, ut docet Concilium Tridentinum: (e) quo non (e) Seſſ. 6.
obſtante, Sacramentum vivorum non dicitur: cap. 6.
ergo a pari etiamſi pœnitentia motum amoris neceſſario prærequirat, hoc non impedit quominus mortuorum ſit Sacramentum: ita enim capite ſecundo prædictum eſt, vita, altera eſt inchoata, altera plena: qua autem ratione fiat, ut actus divini amoris plenam vitam & reconciliationem ſine Sacramento non conferat, tum ex præcedentibus facile intelligitur, tum articulo ſequente plenius explicabitur.

Inſt. 4. pœnitentem, virtute Sacramenti, *ex attrito contritum fieri*, axioma eſt a Theologis Inſt. 4.
receptiſſimum, principiique loco habetur; atqui niſi in Sacramento ſufficeret dolor ex gehennæ metu conceptus, ſed præterea amor requireretur, ſtare non poſſet ejus veritas; ante enim homo contritus fuiſſet, quam Sacramentum reciperet: ergo dolor ex gehennæ metu conceptus, ſufficiens eſt ad recuperandam in Sacramento juſtitiam diſpoſitio.

R. 1. Fateor vulgatiſſimam hanc eſſe propoſitionem, qua dicitur, virtute Sacramenti pœnitentiæ, *contritum ex attrito hominem fieri*. Sed,

nnn

non ideo facile adducor ad aſſentiendum, axioma hoc divinæ doctrinæ eſſe : nullibi enim effatum hujuſmodi vel in Scriptura vel in traditione reperies, in quibus ceu fontibus Theologiæ principia continentur : quin e contrario contritionem eſſe neceſſariam penitentiæ partem, Sacerdotis judicio, & adminiſtrationi abſolutionis præmittendam, tota traditio clamat : unde conſequens eſt, virtute clavium hominem *ex attrito contritum non fieri*: nemo enim de novo fit, id quod ante fuit & eſſe debuit. Deinde quid quæſo principii ſive axiomatis nomine in ſcientiis intelligimus? Nimirum in hoc numero ponimus, propoſitiones neceſſarias, perſpicuas, ab omni æquivoco alienas, quæque concluſiones permultas virtute contineant, & earum adſtruendarum ſint fundamenta : inde enim eſt quod *axiomata* ſive *dignitates* vocentur, propterea quod primum in unaquaelibet facultate ac diſciplina locum obtineant : quis vero de hac propoſitione : *pœnitens ex attrito, in Sacramento contritus fit*: id audeat affirmare? Nedum enim univoca & perſpicua ſit ; tot ſenſibus tamquam diverſis obnoxia eſt, quot modis attritionis & contritionis voces intelligi poſſunt : quo fit, ut aliis quidem ad veritatem propugnandam inſerviat, aliis vero ſit protegendi erroris prætextus. Sic enim e. c. cui hæc quorumdam recentiorum ſententia arriſerit : *probabile eſt in Sacramento ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam* : pariter contendet, hac ſola diſpoſitione præmiſſa, peccatorem ex attrito contritum in Sacramento fieri, & plene juſtificari : qua doctrina nihil in praxi pernicioſius eſſe poteſt : quia vero propoſitio hæc ſi bene intelligatur, ad rectum facile ſenſum adducitur, qualem haud dubie antiquiores Theologi inſpexerunt.

℞. 2. Conceſſa majore, nego minorem : ut enim conſtet veritas propoſitionis, ſufficit ut dolor de peccatis ex amore initiali & imperfecto conceptus, virtute Sacramenti tantum recipiat incrementum, ut ad gradum caritatis intenſum promoveatur ; neque neceſſarium eſt, ut ſolus gehennæ metus præceſſerit, deinceps in timorem filialem convertendus : nec aliter propoſitionem hanc boni quique Theologi aut alias intellexerunt, aut modo intelligunt : *Quotieſcamque invenitur in doctoribus*, inquit Alphonſus Vivaldus (a), *quod attritio fit contritio, vel attritus cum Sacramento fit contritus, intelligendum eſt de attritione perfecta, de illa nimirum, qua*, ut paulo ante prædixerat (quæſt. 1.), *propter Deum pure dolemus de peccatis ; ſed non ita fervide, & ſuper omnia, ut par erat.*

(a) in Candelabro aureo, tit. de attritione quæſt. 9.

Parique ſenſu, *ſi attritio*, ait Joannes Viguerius (b) *dicatur dolor de peccatis voluntarie aſſumptus propter timorem ſervilem . . . ut ſcilicet ſit deteſtatio peccatorum propter metum pœnæ, vel propter Deum non ſumme dilectum ; tunc attritio numquam fit contritio, nec ex attrito aliquis fit contritus, niſi ad hunc ſenſum, quod poſt attritionem venit contritio : ſicut dicimus, ex mane fit meridies : & ex injuſto fit juſtus conſecutive ; ſic poſtquam aliquis fuit attritus, fit contritus, attritione deſinente propter aliud principium, ſive objectum ſupervenicus, quod eſt timor filialis, vel Deus ſumme dilectus, & hæc fuit opinio Sancti Thomæ in 4. ſi vero attritio dicatur, dolor voluntarie aſſumptus propter Deum ſumme dilectum, ſed non cum ſufficienti & requiſita intenſione, ſive gradu, puta quia non eſt ex toto corde, & ex tota mente &c. ſicut cum motus naturalis a principio fit remiſſus, & in fine velociſſimus, & tamen eſt idem motus qui ſucceſſive perficitur : ſic attritio iſta per continuationem, vel applicationem abſolutionis fit contritio : & ſic intelligitur id quod a doctoribus communiter dicitur, quod virtute clavium ex attrito fit contritus.*

(b) inſtit. de Sacr. pœnit. c. 16. §. 4. cu. de contritione.

Nec aliter hoc Theologorum effatum S. Carolus Borromæus ſupra citatus accepit : *antequam*, inquit, (c) *confeſſarius pœnitentiam imponat, & abſolutionem tribuat pœnitenti ; videbit an propter Deum, veram peccatorum ſuorum contritionem habeat . . . Si vero talem contritionem illum non habere intellexerit, illius deſiderio accendere cona-*

(c) in inſtruct. de Sacram. pœnitent.

bitur, hoc admonens, propter Deum ipſum, uſque adeo quantum poteſt, eum peccata dolere oportere ; ut ſaltem adjutrice divina gratia, quam a Deo intime precetur, ex Sacramentique virtute, ex attrito contritus fiat.

Itaque immerito ad ſuæ opinionis præſidium adverſarii illud axioma adducunt, quo hoc unum ſignificatur, virtute clavium, præexiſtentem in penitente Dei amorem, roborari, perfici, & ad maturitatem perduci : minime vero, ſolo præmiſſo timore ſervili, pœnitentem per Sacramentum contritum fieri, quod divinæ legi & Chriſti inſtitutioni contrarium eſt : nec enim ideo penitentiam Sacramenti titulo Chriſtus ornavit, ut ab amandi Deum neceſſitate homines eximeret, aut virtutis pœnitentiæ ad Sacramentum præmittendæ naturam mutaret.

Inſt. 5. atqui Chriſtus Sacramentum pœnitentiæ ea conditione inſtituit, ut ſolus timor ſervilis, ſine ullo Dei amore, eſſet ſufficiens ad obtinendam, virtute clavium, reconciliationem diſpoſitio : ergo &c. Inſt. 5.

Probant ſubſ. & afferunt filii prodigi parabolam, de quo in Evangelio ſic narratur : (d) *adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam ; & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe : & poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere . . . in ſe autem reverſus dixit : quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei : pater peccavi in cœlum & coram te &c.*

(d) Luc. 15. 13. & ſeqq.

Inde ſic colligunt argumentum : in hac parabola Chriſtus pœnitentiæ Sacramentum quantocyus inſtituendum præfiguravit : adeoque prodigus penitentium typus erat ; atqui non alio ille motivo, quam impatientia famis, & imminentis mortis timore ad patrem reverſus, miſericordiam, & paternum oſculum, & primævos honores obtinuit : pari ergo conditione peccatores in Sacramento penitentiæ, etiam ſine amore juſtificantur.

℞. Nego ſubſ. ad probationem parabolam & Scripturæ auctoritatem admitto : argumentum vero inde extortum ; quoniam omni ex parte vitioſum eſt, plurimis modis refello.

1. Nego primam partem majoris : nego, inquam, Chriſtum in hac parabola pœnitentiæ Sacramentum præfiguraſſe : hoc enim gratis ab adverſariis & ſine fundamento fingi, ex ipſa hujus capitis lectione eſt manifeſtum. *Erant autem appropinquantes ei*, (Jeſu), ait auctor Sacer (e) *publicani & peccatores, ut audirent illum, & murmurabant Phariſæi, & Scribæ dicentes : quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Quo agnito Chriſtus, ut Phariſæorum murmur compeſcat, & livorem malum redarguat ; parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, item, de filio prodigo ad patrem reverſo, benigneque ab ipſo ſuſcepto : indeque infert, non indignandum, ſed potius eſſe gaudendum, quando peccatores in gratiam Dei penitentiam agendo recipiuntur. Hoc autem non ad ſolum Evangelii tempus, ſed ad omnia tempora pertinere, manifeſtum eſt, nec noſtra probatione indiget.

(e) ibid. v. 1. & ſeqq.

2. Nego alteram partem majoris ; prodigum ſcilicet, eorum geſſiſſe typum, qui erant virtute clavium reconciliandi : in tota enim hac parabola ne verbum quidem legitur, quo claves aliquando Eccleſiæ concedendas, vel leviter innuatur ; itaque ſi filius prodigus, typus penitentium fuit, eorum principaliter fuit, qui ante Evangelium, per pœnitentiam ad Deum revertebantur : eos enim ſignificabat, de quibus Phariſæi conquerebantur, quando de Chriſto dicebant : *Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis* : eos porro recipiebat, antequam Sacramentum inſtituiſſet. Itaque in adverſariorum hypotheſi, volentium ſolo timore prodigum ad patrem reverſum, dicendum foret, etiam ſine Sacramento, ſolum timorem ad reconciliationem, abſque ulla amoris ſcintilla ſufficere : quid quod ſi textui parabolæ ſtrictim

&

& ad litteram habeamus, dicendum pariter erit, ad veram pœnitentiam & reconciliationem cum Deo ſufficere, timorem naturalem, & horrorem ex turpitudinis peccati conſideratione, pariter naturali, conceptum. *Poſtquam omnia*
(a) *ibid. v. 14. & ſeqq.* *conſummaſſet*, inquit, (a) *facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere, & abiit, & adhæſit uni civium regionis illius: & miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos: & cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat: in ſe autem reverſus, dixit: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum &c.* Videant ergo adverſarii, quale nobis in filio prodigo penitentiæ exemplar obtrudant, a quo dum omnem auferunt divini amoris ſenſum, faciunt, ut in illo nec veteris nec novæ legis pœnitentium valeat typus agnoſci.

3. Nego min. ſcilicet filium prodigum non alio motivo quam tædio famis & imminentis mortis timore, ad patrem eſſe reverſum. Eſto enim hoc illi fuerit penitendi exordium & incitamentum; longius tamen progreſſus, eo devenit ut patris amore & reverentia, in ejus recipi gratiam peteret: id quod verba ejus decla-
(b) *ibid. v. 21.* rant: (b) *Pater peccavi in cœlum & coram te: jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Patris namque nomen, amoris eſt nomen. *Filius honorat*
(c) *Malach. 1. 6.* *patrem*, inquit Deus ipſe, (c).... *Si ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* Dicendo itaque: *Pater peccavi, jam non ſum dignus vocari filius tuus*, ſuum teſtificatur amorem. Deinde quid illud eſt: *peccavi in cœlum & coram te?* Nimirum: peccavi contra Deum cœli Regnatorem, & contra te patrem meum. Phraſi namque Hebræorum, cœlum pro regnante in cœlis metonymice intelligitur; & peccare coram Deo, idem eſt ac contra Deum peccare, quo ſenſu a Davi-
(d) *Pſal. 50. 6.* de penitente dictum: (d) *tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* His porro verbis ſignificavit prodigus, ſe de vita male acta dolere, quod Deum & Patrem optimum offendiſſet, qui dolor, ut ex prædictis conſtat, ſine amore eſſe non poterat: indeque eſt, quod ſtatim his verbis pronunciatis, Stola prima donatus eſt, & priſtinos honores recuperavit. *Dixit autem pa-*
(e) *ibid. v. 22.* *ter ad ſervos ſuos*: ait S. Evangeliſta, (e) *cito proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus: & adducite vitulum ſaginatum &c.* Quæ verba ſi ad Sacramentum reconciliationis in nova lege referimus, plene in noſtram quadrabunt ſententiam. Per ſervos enim, Sacerdotes Sacramenti miniſtros, per ſtolam primam, gratiam reconciliationis, per annulum, deſponſationem animæ penitentis cum Deo, quæ per veram penitentiam renovatur, per epulas denique participationem divinæ Euchariſtiæ intelligemus: quibus beneficiis non ante potiri prodigus meruit, quam ſuum amorem teſtatus eſſet, humiliter confitendo ſe in cœlum & coram patre peccaſſe. *Tunc enim ſolum*, inquit S. Au-
(f) *qq. Evangelic. lib. 2. quæſt. 33.* guſtinus, (f) *penitentiam egit, quando dixit patri*: Pater peccavi in cœlum & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus. *Nam præcedentia*: dicam ei, pater peccavi in cœlum & coram te &c. *verba ſunt penitentiam meditantis in confeſſione peccati, nondum tamen agentis. Non enim jam dixit patri, ſed dicturum ſe eſſe promittit cum venerit.*

Inſt. 6. Inſt. 6. & aliam parabolam afferunt, Regis cum ſervis ſuis rationem ineuntis: *aſſimilatum*
(g) *Matth. 18. 23. & ſeqq.* *eſt regnum cœlorum*, ait Chriſtus (g) *homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis: & cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta: cum autem non haberet unde redderet, juſſit eum Dominus ejus venundari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi: procidens autem ſervus ille, orabat eum dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi: miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Inde ſic argutantur.

Regis nomine, Deus hic venit intelligendus, maleſactorum rationem ab hominibus exigens: ſervus debitor decem millium talentorum, peccator eſt, qui innumeris modis Deum offendit; atqui ſervo debitum omne dimittitur, non quia amat, ſed quia edicti Regis timore deterritus, ad pedes ejus ſupplex provolvitur, ne nimirum una cum uxore & filiis venum eat. Ergo timor ad penitentiam ſufficit.

℞. In hoc argumento nae pedem, nec caput eſſe, nedumque contra nos quidquam faciat, nulla magis ratione probari, quam ſit omni ratione & auctoritate adverſariorum opinio deſtituta.

1. Enim non de ipſa in ſe penitentia & reconciliatione hic agitur, ſed de una ejus conditione, nimirum condonatione injuriarum, quæ ſi defuerit fruſtra peccatorum ſuorum veniam peccator expectat. *Accedens Petrus ad Jeſum*,
ait S. Evangeliſta (h) *dixit: Domine, quoties* (h) *ibid. v. 21. & ſeqq.*
peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? Dicit illi Jeſus: non dico tibi, uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties. Deinde poſito Regis exemplo, qui ſervo debitum decem millium talentorum dimiſerat; & ſervi ipſius erga conſervum crudelitate expoſita, propter quam tortoribus, imperante Rege traditus eſt, quoad uſque redderet univerſum debitum: ſic
infert Chriſtus: (i) *ſic & Pater meus cœleſtis* (i) *ibid. v. 35.*
faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris. Itaque is Evangelii locus ad præſentem controverſiam minime pertinet, & fruſtra ab adverſariis allegatur.

2. Si, ut volunt, quidquid eſt ad veram penitentiam neceſſarium, hæc parabola exprimit, neceſſario erit fatendum, timorem mere naturalem in Sacramento ſufficere, quod enim ſibi hic ſervus timebat, nimirum venditio, malum naturæ ordinis erat. Fatendum pariter, nec dolorem efficacem, nec vitæ mutandæ propoſitum, nec certam ſpem veniæ obtinendæ in penitente requiri: de his enim nec verbum parabola injicit. Fatendum denique, non in Sacramento tantum, ſed etiam extra Sacramentum, dolorem ex ſolo metu conceptum ſufficere: ad omnes enim peccatores parabola ſine exceptione dirigitur.

Vanæ itaque hujuſmodi cavillationes ſunt, non quærentium, ſed fugientium veritatem. Nam ſi in Scripturis qua par eſſet diligentia naturam & conditiones veræ penitentiæ quærerent, facile in peccatrice muliere invenirent, in cujus non parabola, ſed hiſtoria dictum eſt: *dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, eamdemque veritatem in innumeris utriuſque teſtamenti ſententiis, quarum ſuperius aliquam partem attulimus recognoſcerent.

Inſt. 7. atqui dolorem ex ſolo metu conce- *Inſt. 7.*
ptum, abſque ullo Dei amore ad juſtificationem ſufficere, ſcripturæ doctrina eſt: ergo &c.

Probant ſubſ. & varia congerunt ex Apoſtolo (k) *Rom. 3. 28.*
teſtimonia: *arbitramur*, inquit ille, (k) *homi-* (l) *ibid. v. 23. &*
nem juſtificari per fidem ſine operibus legis... (l) *omnes peccaverunt, & egent gloria Dei: juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptio-*
nem quæ eſt in Chriſto Jeſu... (m) *ei qui ope-* (m) *ibid. c. 4. v. 4. & ſeqq.*
ratur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei: ſicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam
ſine operibus... (n) *ſi per legem juſtitia: ergo* (n) *Gal. 2. 21.*
gratis Chriſtus mortuus eſt... (o) *evacuati eſtis* (o) *ibid. 5. 4.*
a Chriſto, qui in lege juſtificamini: a gratia excidiſtis (p) .... *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus* (p) *tit. 3. 5.*
nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit.

Inde ſic diſputant.

Juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; atqui ſi ad reconciliationem in Sacramento pœnitentiæ obtinendam, aliquis Dei amor eſſet neceſſario præmittendus, non gratis, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificaretur. Nam

1. Amor, opus legis, imo tota lex eſt; dicente Apoſtolo, (q) *plenitudo legis eſt dilectio.* (q) *Rom. 13. 10.*

2. Dei

2. Dei amorem juſtitiæ opus eſſe negare non poſſumus; cum vel juſtitia ipſa ſit; vel ſaltem habeat intimam cum ipſa conjunctionem, eamque neceſſario inſerat: ergo &c.

R. 1. Illud argumentum contra adverſarios multipliciter retorqueri.

Primo enim hinc ſequitur, non in Sacramento tantum amorem Dei non exigi, ſed ne extra Sacramentum quidem eſſe vel unquam fuiſſe ad obtinendam juſtificationem neceſſarium: nam, inquiet aliqois, juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur: quod ejus principium cum generale ſit, ad omne tempus extenditur; atqui ſi ad reconciliationem extra Sacramentum obtinendam, neceſſarius foret, aut olim fuiſſet aliquis amor; non gratis, ſine legis & juſtitiæ operibus, homini juſtificatio obtingeret, aut alias obtigiſſet: ergo numquam debuit homo, ut fieret juſtus, ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum amate Deum.

Secundo: inde pariter ſequitur, adulto baptiſmum petenti, dum ad obtinendam juſtitiam præparatur, non eſſe neceſſarium initialem Dei amorem, quo illum incipiat tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere: quod utrum contra doctrinam catholicam in decreto Concilii Tridentini expreſſam (a) adverſarii concedendum putent: ipſi viderint: aut oſtendant ſaltem quomodo in baptiſmum petente Dei amor, legis & juſtitiæ non ſit opus, & utriuſque tamen opus ſit in eo, quem pœnitet poſt baptiſmum.

(a) ſeſſ. 6. cap. 6.

Tertio: ſi quid hæc argutia probat, pariter contra eorum ſententiam adſtruit, non modo amorem, ſed nec timorem quidem a pęnitentibus exigendum; neque ſpem veniæ præmittendam, nec denique quidquam aliud, præter fidem, ad Sacramentum debere afferri: in his enim quæ jactant Apoſtolicis ſententiis, ſolius eſt fidei mentio; itaque ſuis ipſis armis vincuntur: ſic enim contra eos pari forma argumentum inflectitur: juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; atqui ſi ad juſtificationem in Sacramento pęnitentiæ obtinendam, timor præmitti deberet, jam non gratis ſine legis operibus juſtificaretur: numquid enim timor non eſt opus legis? imo, numquid non eſt magis legis opus, quam amor? dicente Apoſtolo: (b) *non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum* &c. Sancto Auguſtino: *brevis eſt differentia legis & Evangelii timor, & amor*: ergo &c.

(b) Rom. 8. 16

Quarto, quod horribilius eſt, inde ſequitur homini ad pęnitentiam accedenti, nec ullum de admiſſo peccato dolorem, nec propoſitum de cætero non peccandi, nec votum ſatisfaciendi eſſe neceſſarium: fidem enim informem, qualis ſine dubio eſt in eo qui amore abſolute caret, poteſt quis habere ſine dolore peccati præteriti, ſine propoſito non peccandi, & ſine voto ſatisfaciendi: deinde dolere de peccatis, nolle peccare in poſtorum, velle iratum Deum ſatisfactione placare, ad legem iſta & ad juſtitiam pertinent: cum itaque ex mente Apoſtoli, ut ipſi quidem volunt, gratis, & ſine ullo legis ac juſtitiæ opere per fidem homo juſtificetur, ab iis omnibus immunitatem impunitatemque peccator habet; atque adeo quantumlibet ſit corde perverſus, & in peccandi voluntate obſtinatus, quantumvis pęnitentiæ ac ſatisfactionis labores refugiat, modo ne incredulus fuerit, ad Sacramentum ſecurus accedat, innocens inde, Deique amicus & hæres ſine dubio reverſurus.

R. 2. Hoc argumento pleraque fidei dogmata concuti & labefactari.

1. Namque fidei eſt, neminem adultum ſine præviis bonis operibus, gratia per Chriſtum juvante elicitis, poſſe coram Deo juſtificari: *Si quis dixerit*, inquit ſancta & œcumenica Synodus Tridentina, (c) *hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiunt, abſque divina per Jeſum Chriſtum gratia poſſe juſtificari coram Deo: anathema ſit*... (d) *ſi quis dixerit, ſine prævenienſe Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit.*

(c) ſeſſ. 6. c. 8.

(d) ibid. can. 3.

Atqui ſi, uti adverſarii arguunt, ſic deberent Apoſtolica teſtimonia accipi, ut per fidem ſolam homo, ſine legis ac juſtitiæ operibus juſtificaretur, rueret hoc fidei dogma: nihil enim amplius præter fidem ad juſtitiam obtinendam requireretur: ergo &c.

2. Fidei pariter eſt, quæcumque opera bona juſtificationem præceſſerint, hominem nihilominus gratis, & non ex operibus juſtificari: *cum Apoſtolus dicit*, ajunt Tridentini patres (e) *juſtificari hominem per fidem, & gratis; ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire: gratis autem juſtificari ideo dicamur; quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur: ſi enim gratia, jam non ex operibus: alioquin ut idem Apoſtolus inquit, gratia jam non eſt gratia.*

(e) ſeſſ. 6. c. 8.

Atqui contra hanc, perpetuo Eccleſiæ Catholicæ conſenſu firmatam fidem, ex Apoſtoli ſententiis perperam adverſarii inferunt, ſi aliquis divini amoris motus eſſet ad reconciliationem neceſſario præmittendus, jam non gratis homini juſtificandum: ergo &c.

3. Fidei eſt, ad obtinendam juſtificationem, fidem ſolam ſine bonis operibus præviis non ſufficere: *Si quis dixerit*, ait Sancta Synodus (f) *ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad juſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe, eum ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi: anathema ſit.*

(f) ibid. can. 9.

Atqui ſi bene adverſarii ex Apoſtolicis teſtimoniis inſerunt, hominem ſine ullo amoris motu, ad juſtitiam in Sacramento pęnitentiæ conſeqnendam ſufficienter diſponi, pariter erit neceſſarium inde concludere, ſolam fidem cum excluſione cujuſvis alterius præparationis ſufficere: ergo &c.

4. Fidei eſt, ab adultis baptiſmum petentibus, aut poſt ejus ſuſceptionem, extra Sacramentum pęnitentiæ reconciliandis, præter cæteras diſpoſitiones, motum amoris in Deum, neceſſario eſſe præmittendum; atqui ſi quid hæc adverſariorum argutia probat, ut accedentes ad pęnitentiæ Sacramentum eximat a neceſſitate Deum amandi; non minus de baptizandis, aut extra Sacramentum pęnitentiæ reconciliandis idem evincit: generales enim Apoſtoli ſententiæ ſunt, nec ulla exceptione circumſcribuntur: ergo &c.

R. 3. Ad argumentum, admitto auctoritates, & diſtinguo majorem: juxta doctrinam Apoſtoli, homo gratis per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus juſtificatur; & hoc dictum eſt, ad excluſionem *legis Moſaicę, litteræ occidentis, & humanæ, naturaliſque juſtitiæ*, concedo: dictum eſt ad excluſionem *cujuſvis legis, & operum juſtitiæ, quę fiunt per gratiam Chriſti*, nego majorem. Diſtinguo pariter minorem: ſi ad juſtificationem in Sacramento pęnitentiæ obtinendam, aliquis Dei amor eſſet neceſſario præmittendus, homo ſine legis & juſtitiæ operibus non juſtificaretur, *abſolute* concedo: non juſtificaretur, *ſine operibus Moſaicæ legis, litteræ occidentis, & humanæ ac naturalis juſtitiæ*, nego min. & conſeq.

E. R. Si verum foret quod ex Apoſtoli ſententiis eruunt adverſarii argumentum, non ii ſolum ſententiam noſtram de neceſſitate amoris in Sacramento everterent; ſed & Lutherani ipſi, contendentes ſola fide abſolutionem & juſtificationem ſine ullis bonis operibus perfici, Eccleſiam catholicam vincerent: videndum ergo quo ſenſu Apoſtolus dixerit, per fidem, ſine legis & juſtitiæ operibus, hominem juſtificari. Illud porro nos dictum aſſerimus ad excluſionem legalium cæremoniarum, præſertim vero circumciſionis, & cujuſvis humanæ juſtitiæ, de proprio merito, ſine gratia gloriantis: id quod Epiſtolarum ad Romanos & ad Galatas, unde deprompta ſunt teſtimonia, ſcopus luce clarius manifeſtat: in utraque enim totus eſt Apoſtolus ut oſtendat, neminem legalibus obſervantiis, aut me-

ritis

ritis propriis, ſed ſola Chriſti gratia ac fide poſſe juſtificari: longum foret hujus aſſertionis probationes afferre, quæ ad tractatum de juſtificatione & merito pertinent. In præſenti ſat eſſe putamus ſtudioſum lectorem rogare, ut Epiſtolarum ad Romanos, ad Galatas, & ad Titum capita legat, unde extorta objectio eſt, certoque deprehenſurum ſpondemus, Apoſtolorum a juſtificationis negotio non excludere, niſi circumciſionem & legales alios ritus, & inſuper quævis opera ſolis naturæ viribus facta, ideſt legem ſpectatam ut nuda littera eſt, & abſque adjutorio fidei ac gratiæ, præceptiva: de his, inquam, humanæ non tam juſtitiæ, quam præſumptionis operibus merito Apoſtolus negat, quod ad juſtificationem aliquid conferant: *Juſtitia enim legis non impletur, cum lex jubet, & homo quaſi ſuis viribus facit*, inquit S. Auguſtinus, (a) *ſed cum ſpiritus adjuvat, & hominis non libera, ſed gratia liberata voluntas facit* ... & alibi explicans ejuſdem Apoſtoli dictum: (ad Rom. 10. 3.) ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti: *de Judæis hoc dictum*, inquit, (b) *qui de ſe præſumentes, gratiam repellebant, & in Chriſtum propterea non credebant ... ſuam vero juſtitiam in lege conſtituerunt, quando eamdem legem ſuis viribus ſe implere poſſe credebant*.

(a) cont. 2. Epiſt. Pelag. l. 3. cap. 7.
(b) lib. de grat. & lib. arb. cap. 12.

Quod vero Apoſtolus legis & juſtitiæ opera quæ Dei adjuvante gratia fiunt, a juſtificationis negotio non excluſerit, præter cætera quæ afferri poſſent, in Epiſtola ad Epheſios expreſſe declaratur, ubi *gratia*, inquit, (c) *eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt: non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*: hic enim opera excludit, ſimul & exigit: *non ex operibus*, inquit: & ſtatim adjicit: *in operibus bonis*. Unde manifeſtum eſt excludi a ſalutis negotio, *opera quæ fecimus nos*, ut in Epiſtola citata ad Titum loquitur, ideſt, quæ humanis viribus & propria induſtria egimus; & requiri tamen bona opera, *in quibus, in Chriſto Jeſu creati ſumus*, quæ nimirum ejus inſpirante & roborante gratia fecimus.

(c) Eph. 2. 8. & ſeqq.

Atque hæc ad adverſariorum impetum elidendum ſat dicta ſint: qui plura deſiderat, legat Sancti Thomæ, & Eſtii, aliorumque in has Sancti Pauli Epiſtolas commentaria: Dominicum Soto, *de natura & gratia lib. 2. cap.* 21. Bellarminum, *lib. 1. de juſtificatione cap.* 19. & alios paſſim.

Inſt. 8. Inſt. 8. at, inquies, quomodo erit verum quod Apoſtolus tam ſæpe affirmat, gratis hominem juſtificari, ſi ad hoc beneficium obtinendum neceſſario debeat motus amoris præcedere?

R. Verum hoc erit, 1. quia fides, *quæ eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*, ut loquitur Concilium Tridentinum, (d) non ex antecedentium operum meritis, ſed mere gratuito datur. 2. quia non fides ſola, ſed & alia quæcumque bona opera juſtificationem præcedunt, Dei dona ſunt, & licet a nobis libere, non tamen a nobis, quaſi ex nobis, ſed ex Dei gratia fiunt. 3. *quia*, inquit eadem Tridentina Synodus, (e) *nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur*. Quod autem in iis operibus quæ juſtificationem non promerentur, amorem ipſum comprehendat, ex ſequenti canone patet: (f) *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit.*

(d) Seſſ. 6. cap. 8.
(e) ibid.
(f) Seſſ. 6. can. 3.

Inſt. 9. Inſt. 9. Novumque in nos, ex aliis Scripturæ locis impetum faciunt. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis*, ait Apoſtolus, (g) *quoniam cum adhuc peccatores eſſemus Chriſtus pro nobis mortuus eſt ... cum inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo.* Ergo, ajunt, Deus peccatores in Sacramento pœnitentiæ, etiamſi inimici ejus ſint, reconciliat; atqui inimici non eſſent, ſi amorem haberent: quomodo enim ejus quem amat, inimicus aliquis dici poteſt? ergo &c.

(g) Rom. 5. 8. & ſeqq.

R. 1. Hoc argumento probari, non in nova lege tantum, ex quo inſtitutum eſt pœnitentiæ Sacramentum, non eſſe actum amoris ad obtinendam veniam præmittendum, ſed ne antiquitus quidem fuiſſe, neceſſarium. Sententia enim Apoſtoli generalis eſt, & peccatores ac Dei inimicos omnes univerſaliter ſine diſcrimine temporum comprehendit.

R. 2. Non amorem tantum, ſed nec timorem, nec fidem, nec ſpem, nec dolorem ullum, deteſtationemve peccati, nec denique vitæ in melius reformandæ propoſitum, ad Sacramentum pœnitentiæ eſſe afferendum, ſi qua in hoc argumento antecedentis & conſequentis connexio foret. Adami namque progenies, de qua loquitur Apoſtolus, quando dicit: *adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt: ... cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*: ſine Deo, ſine Chriſto, in hoc mundo, hoſpes teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habens, omnique ſenſu veræ Religionis deſtituta, in omnium ſcelerum barathro volutata jacebat, quando redemptionis myſterium, Dei & hominum mediator Chriſtus implevit. Si ergo eamdem ſibi Deus in Sacramento pœnitentiæ formam præſcripſit, conſequens eſt, ut virtute ejus peccatores plene abſoluteque ſolvantur, etiamſi nec fidem, nec ſpem, nec timorem habeant, nec a viis ſuis malis converti velint, quo nihil magis impium fingi poteſt; quodque licet adverſarii non ſentiant, ex eorum tamen argumentatione neceſſario ſequitur.

R. 3. Nego argumenti ſuppoſitum, cujus tota vis in falſa Apoſtolici teſtimonii intellectione conſiſtit. Supponitur enim hic agere Beatum Paulum de impiorum juſtificatione formali, quod ab ejus mente alieniſſimum eſt; cum ſolummodo de totius generis humani redemptione, & cauſa meritoria reconciliationis loquatur. Quo ſenſu a Concilio Tridentino explicatur: *hujus juſtificationis*, inquit (h) *cauſa meritoria, dilectiſſimus unigenitus ſuus*, (Dei) *Dominus noſter Jeſus Chriſtus: qui cum eſſemus inimici propter nimiam caritatem qua dilexit nos, ſua Sanctiſſima paſſione in ligno crucis, nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo patri ſatisfecit*. Nec aliter intelligit S. Thomas: *ex hoc*, inquit hunc Apoſtoli textum interpretans, (i) *mors Chriſti fuit meritoria & ſatisfactoria pro peccatis noſtris: & in tantum Deo accepta, quod ſufficit ad reconciliationem omnium hominum, etiam occidentium Chriſtum, ex quibus aliqui ſunt ſalvati, ipſo orante cum dixit*: (Luc. 23. 34.) *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*.

(h) Seſſ. 6. cap. 7.
(i) comm. in cap. 5. Epiſt. ad Rom. lect. 2.

R. 4. Etiamſi daremus de cauſa formali reconciliationis hic loqui Apoſtolum, (quod tamen eſt contrarium veritati:) in tuto nihilominus nos futuros: admiſſa enim auctoritate, & conceſſo conſequente, diſtinguimus minorem ſubſumptam: inimici non eſſent ſi amorem haberent, perfectum, vel *habitualem* concedo: *ſi amorem imperfectum haberent*, ſubdiſtinguo: inimici non eſſent, *actu*, concedo: *reatu & habitu*, nego min. & conſeq.

E. R. Quiſquis peccati mortalis eſt reus, hoc ipſo inimicus eſt Dei, donec ei reconciliatus fuerit: hujus autem inimicitiæ actum quidem tollit, amor remiſſus & initialis, qualem ſaltem abſolutioni Sacramentali præmittendum contendimus; nec enim, ut bene admonet argumentum, poteſt quis eo actu inimicus eſſe, quo amat; habitum vero & reatum non tollit, niſi fuerit vel actu ſuo perfectus, vel habitu: non enim omnis caritas ſine Sacramento juſtificat: qua de re plenius articulo ſequente dicetur.

Inſt. ultimo; atqui Deus, in Sacramento, peccatores omni prorſus amore deſtitutos ad beneficium reconciliationis admittit: ergo &c. Inſt. 10.

Prob. ſubſ. ex verbis Chriſti: *audiſtis*, inquit, (k) *quia dictum eſt: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos: ut ſitis filii patris veſtri qui in cælis eſt ...*

(k) Matt. 5. 43. & ſeqq.

eſtote

eſtote vos ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt: inde ſic diſputant.

Chriſtus his verbis: *benefacite his qui oderunt vos*: hanc nobis verſus proximum miſericordiam præcipit, cujus Deus ipſe dat nobis exemplum: adeoque ſubdit: *ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt: eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*; atqui niſi peccatoribus omni amoris ſenſu deſtitutis, ſoloque timore gehennæ perterritis, in Sacramento pœnitentiæ veniam & reconciliationem concederet, nullum nobis rei quam præcipit daret exemplum: imo juberemur patre cœleſti eſſe perfectiores; ſiquidem iis qui nos odiſſent teneremur ignoſcere; quod majoris virtutis eſt; Deus vero, quod non adeo generoſum foret, non niſi diligentibus ſe condonaret: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem mutiplex Reſponſio eſt.

1. Retorqueo argumentum: iis Chriſti verbis præcipimur inimicos diligere, etiam quando in noſtri odio, perſecutionibus, & calumniis perſeverant, etiamſi nec veniam poſtulent, nec ulla ratione ſperent, nec ullo noſtri timore moveantur, & de illatis injuriis ſibimet plaudant, nedum aliquo doloris ſenſu tangantur: nihil porro præceptum hoc continet, cujus nobis exemplum Deus ipſe non præbeat; atqui niſi peccatoribus impœnitentibus, de malefactis lætantibus, nec ſperantibus, nec credentibus, nec dolentibus, nec veniam poſtulantibus, & de nullo alio quam de cumulanda nequitia cogitantibus, omnia liberaliter quantumvis horrenda flagitia condonaret, nullum nobis rei quam præcipit præberet exemplum: adeoque patre cœleſti juberemur eſſe perfectiores: ergo &c. expectamus, ab hoc Labyrintho qui ſe extricaturi ſint adverſarii.

℞. 2. Retorqueo idem argumentum: in lege antiqua, antequam foret Sacramentum pœnitententiæ inſtitutum, tenebatur homo proximum quamvis non amantem diligere, eidemque quantumvis infenſo injurias condonare: hoc enim naturalis legis præceptum eſt, a Chriſto non primario in Evangelio ſancitum, ſed renovatum; atqui in lege veteri, adverſariis ipſis fatentibus, neminem Deus niſi amantem recipiebat in gratiam: ergo perfectionis quam ab homine exigebat exemplum ipſe non dabat: adeoque ſublimioris virtutis opus homo, quam Deus hoc tempore faciebat.

℞. 3. Nego ſuppoſitum argumenti. Ponitur enim pro fundamento normam dilectionis inimicorum, quæ oobis præcecepta eſt, ab ipſa ratione eſſe petendam qua Deus in Sacramento pœnitentiæ peccatores ad reconciliationem admittit. Quod gratis eſſe confictum, ſola textus oppoſiti lectio manifeſtat. *Diligite*, inquit, *inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos: orate pro perſequentibus & calumniantibus vos: ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*. Quidquid ergo comparationis Deum inter & hominem inſtituitur, in eo poſita eſt, quod debeat homo omnem & quemlibet proximum, amicum aut inimicum, bonum & malum, beneficiis devincire, quomodo Deus bonis & malis, juſtis & injuſtis, ſolis radios, imbriumque fœcunditatem indifferenter diſpertit. *Si jubet nos diligere inimicos noſtros*, inquit

(a) *Tract. 9. in Epiſt. Joan.* S. Auguſtinus, (a) *unde nobis dat exemplum? De ipſo Deo: ait enim; ut ſitis filii patris veſtri qui in cœlis eſt: quomodo illud facit Deus? Diligit inimicos ſuos, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos*.

℞. 4. Admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego min. qnantum ad omnes partes. Numquid enim divinæ erga nos caritatis, *qua*

(b) *1. Joan. 4. 19.* *prior dilexit nos* (b) illuſtriſſimum in eo exemplum non eſt, quod univerſum hominum genus atrociſſimis ſceleribus a ſe averſum, & captivitati Diaboli mancipatum, ad ſpem reconciliationis & ſalutis reduxerit? Quod per ineffabile incarnationis myſterium, ut ſervum redimeret, proprio filio non pepercerit: quod gratiam vocationis immerentibus & indignis conceſſerit? Numquid Dei peccatorem amantis magnificentiſſima dona non ſunt, fides, ſpes, timor, deſiderium converſionis, compunctio, lacrymæ, ſuſpiria, & cætera denique quæcumque reconciliationem præcedunt? Quis vero adeo demens & impius fuerit, qui hominem quantumvis erga inimicos profuſum ac liberalem, audeat Deo peccatores amanti, non dico præferre, verum etiam aliquatenus comparare?

II.

Expenditur & reſolvitur Argumentum ex Concilii Tridentini auctoritate petitum.

Objiciunt: ſententia de amoris in pœnitentiæ Sacramento neceſſitate, repugnat definitioni Coucilii Tridentini. Tenenda ergo non eſt. *Objectio.*

℞. Nego antecedens: ut enim in ipſo quæſtionis limine obſervavimus, de amore an ſit neceſſario præmittendus, aut ſolus gehennæ timor ſufficiat, nihil hactenus ab Eccleſia expreſſo canone definitum. Perperam ergo & non bona fide agunt, qui doctrinam de neceſſitate amoris, definitionibus Eccleſiæ contrariam jactitant: quod vero ad Concilium Tridentinum ſpectat, argumenti vanitas perſpecta demonſtrataque erit, ſi duo oſtenderimus: 1. Sacram Synodum quæſtionem hanc de amore an ſit neceſſarius pœnitenti, attingere noluiſſe. 2. Multo magis in ejus adſtruendam neceſſitatem, quam in opinionem contrariam propendiſſe.

OSTENDITUR PRIMO.

Concilium Tridentinum quæſtionem hanc attingere noluiſſe.

Audiendus de hac re Eminentiſſimus Cardinalis Pallavicinus in hiſtoria Concilii Tridentini, ex actis genuinis, certiſſimiſque monumentis excerpta, & a Sancta Sede probata. „ Quantum ex actis conjicio, inquit, (c) Theologo- (c) *l. 12. cap. 10.* „ rum mens erat, ut error hæreticotum damnaretur, tamquam inhoneſtum improbantium pœnæ timorem: non item ut ferrent ſententiam „ de Scholaſtica quæſtione, an hujuſmodi timor, „ non ſolum abſque contritione animi perfecta, (de quo controverſia vix fuit) ſed etiam „ abſque eo quod ullus excitetur amor imperfectus, ſufficiat ad remiſſionem peccatorum „ in Sacramento? Id vero clare liquet ex ipſa „ probatione Concilii, quæ hujus articuli doctrinam firmat cap. 4. nimirum Ninivitatum „ pœnitentiam ex timore profectam illis profuiſſe, cum certum eſſet, eo tempore quo Sacramentum adhuc non extabat, eam formidoloſam pœnitentiam minime ſuffeciſſe per „ ſe ad peccatum delendum, ſed vim tantummodo habuiſſe ad impetrandam novam „ gratiam, cujus ope adjiceretur caritatis „ affectus, quem omnes neceſſarium fuiſſe fatentur ante novam legem, ad juſtitiam recipiendam. In Patrum conventu id pauci attigerunt: aliquod dumtaxat veſtigium comperio opinionis negantis neceſſitatem amoris, in iis quæ Granatenſis diſputavit: at „ vero Joannes Æmilianus Hiſpanenſis, Tudetanus Antiſtes extremum oppoſitæ ſententiæ „ tenuit; hoc eſt, opus eſſe contritione perfecta; nec tamen hic argui, peccate per Sacramentum noo remitti, quippe quæ Sacramentum jam invenit remiſſa, præeuntis contritionis efficacitate. Si quidem, ajebat, ipſa „ contritio id præſtat virtute Sacramenti, cujus „ votum in ea continetur.

„ Præterea oportet ſcire, poſtea decretis doctrinam complexis verba hæc fuiſſe adjecta: „ *illa contritionem quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta ſit, & ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, qui ſervilis dicitur, concipiatur, ſi voluntatem peccandi excludat, & do-*

„ *lorem*

„ *lorem qualemcumque de commiſſis delictis expri-*
„ *mat; ſtatuit hęc Sancta Synodus & declarat ,*
„ *non ſolum non facere hominem hypocritam &*
„ *magis peccatorem , (ut quidam blaſphemare non*
„ *verentur,) verum etiam ſufficere ad Sacramenti*
„ *hujus conſtitutionem ; ac donum Dei eſſe, ac*
„ *Spiritus Sancti impulſum veriſſimum , non qui-*
„ *dem adhuc inhabitantis , ſed tantum moventis,*
„ *quo pœnitens adjutus,(cum ſine aliquo dilectionis*
„ *in Deum motu eſſe nequeat ,) viam ſibi ad ju-*
„ *ſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam fa-*
„ *cilius impetrandam diſponitur* . Sed laudatus
„ Epiſcopus (Tudetanus) monuit falſo dici ,
„ hujuſmodi dolorem ſine amore vix unquam
„ concipi poſſe: quod autem hæc attritio ſatis
„ eſſet Sacramento conſtituendo, ita ut homini
„ attrito deleantur peccata, abſolutionis ſuper-
„ venientis vi, variare Anthorum ſenteorias ,
„ adeoque eſſe id tollendum : quamobrem de-
„ cretum , ſicut nunc extat reformatum eſt
„ &c.

Hactenus Pallavicinus, cui ſi quis fidem detraxerit, non Eminentiſſimo modo Scriptori , ſed & Alexandro VII. Pontifici Maximo , ſub cujus oculis & auctoritate hæc hiſtoria ſcripta eſt, videtur mihi facturus injuriam: quin & oportebit de actis ipſis Concilii Authenticis dubitare, quibus canones & decreta continentur , a ſecretario Synodi conſignatis, & ejus teſtificatione munitis, quam ſi ſemel licentiam arripuerimus, ecquid demum certum, & contentionis pruritui intactum manebit?

Ex his porro ejus verbis conſtat.

1. Patribus hoc unum fuiſſe propoſitum damnare hæreticos, gehennæ metum tamquam inhoneſtum & exitiabilem improbantes, non vero de Scholaſtica quæſtione ferre judicium , an hujuſmodi timor, ſine amore perfecto, vel imperfecto ad remiſſionem peccatorum in Sacramento ſufficeret?

2. Æmilianum Tudetanum Epiſcopum in ipſo Concilio pro contritionis perfectæ , intenſi videlicet amoris neceſſitate ſtetiſſe , nec ideo tamen in ullam hæreſis ſuſpicionem veniſſe, aut in Patrum conſeſſu male audiviſſe: quanto itaque minus damnata inibi doctrina eſt , contritionis imperfectæ neceſſitatem propugnant ?

3. Ideo Decretum de contritione eſſe reformatum, quia idem Epiſcopus monuit, de attritione an Sacramento conſtituendo ſufficeret , variare auctorum ſententias, quibus ne viderentur patres præjudicare, monitis prædicti Epiſcopi acquieverunt : itaque patres Tridentinos quæſtionem hanc decidere noluiſſe , certiſſimum eſt.

OSTENDITUR SECUNDO.

Magis in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam patres propendiſſe .

Seſſione enim Sexta, capite *6.* diſpoſitiones recenſentes quibus ante baptiſmum pœnitens debet ad juſtificationis beneficium præparari, amorem in hoc numero ponunt , quo Deum Catechumenus tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat. Hinc ſic argumentor :

Non minor requiritur in homine poſt baptiſmum lapſo, ad reconciliationem in Sacramento obtinendam diſpoſitio , quam in homine nondum baptizato: quod non putamus cum aliqua ſpecie veritatis negari poſſe: quis enim dicere audeat , minorem in baptizato, quam in catechumeno , ſalutaris pœnitentiæ apparatum eſſe debere? Tenebitur ſcilicet! vir Paganus , nondum in Sanctorum ſocietatem receptus , Sacro baptiſmati Dei amorem præmittere: & non tenebitur ille , qui lavacro aquæ inter filios Dei eſt computatus, quique peccando eo inexcuſabilior evaſit , quo ingratum magis Deo ſe præbuit? obligabit lex amoris eum cui nondum in Eccleſiam apertus eſt aditus: eum vero non obligabit, qui ſalutaribus undis regeneratus , factus eſt filius ſponſæ, *cujus Lectulum* , ut habetur in cantico, verus Salomon , *media caritate conſtruit?* (a) atque ita cooptatio in legem amoris, erit titulus noo amandi , & quo magis beneficus Deus fuit, hoc magis licebit homini eſſe ingratum? Non poterit baptiſmus defectu conditionis ſibi extrinſecæ (nec enim amor baptizandorum ad ejus materiam pertinet) ſuum in adultis obtinere effectum: poterit vero pœnitentia lapſos poſt baptiſmum juſtificare, ſine ea conditione, quæ ſi ad contritionem intrinſece pertinet, ut ex antedictis ſatis liquet, ipſius Sacramenti pars eſſentialis habenda eſt? Jam ſic ſubſumo ; atqui ex Concilio Tridentino actus amoris; quo Deus tamquam omnis juſtitiæ fons incipit diligi, eſt ad baptiſmum ab adultis neceſſario præmittendus: ergo a fortiori motus ejuſdem dilectionis ad pœnitentiam , ex mente Concilii debet afferri.

(a) *Cant.* 3. 10.

Idemque ex ejuſdem ſeſſionis canone 3. haud obſcure colligitur. *Si quis dixerit* , inquit, *ſine prævenientę Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere , ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit* . De juſtificatione generatim hic agitur, & de diſpoſitionibus quas neceſſario ad eam præmitti oportet. Ubicumque ergo & quoties homo adultus ad gratiam & reconciliationem recuperandam ſeſe diſponit, non ſatis ei eſt , ex mente Concilii, ſperare & credere, niſi inſuper Deum ſuper omnia diligat: quæ regula cum ſit generalis , non minus ad Sacramentum pœnitentiæ pertinere, quam ad baptiſmum credenda eſt.

Sed multo expreſſius ſeſſione decima quarta , in quam doctrinam propenderet. S. Synodus indicaſſe.

Capite enim ſecundo, Sacramentorum baptiſmi & pœnitentiæ differentiam explicans, præter cætera: *alius eſt præterea* , inquit, *baptiſmi , alius pœnitentiæ fructus, per baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes. Ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum pœnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus , divina id exigente juſtitia pervenire nec unquam poſſumus: ut merito pœnitentia, laborioſus quidam baptiſmus a Sanctis patribus dictus fuerit* .

Et Capite quarto: „ contritio, quæ primum
„ locum inter pœnitentis actus habet , animi
„ dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo ,
„ cum propoſito non peccandi de cætero: fuit
„ autem quovis tempore ad impetrandam ve-
„ niam peccatorum hic contritionis motus ne-
„ ceſſarius... Declarat igitur Sancta Synodus,
„ hanc contritionem non ſolum ceſſationem a
„ peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoa-
„ tionem, ſed veteris etiam odium continere
„ juxta illud: Projicite a vobis iniquitates ve-
„ ſtras &c.... Docet præterea, etſi contritio-
„ nem hanc aliquando caritate perfectam eſſe
„ contingat , hominemque Deo reconciliare ,
„ priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipia-
„ tur , ipſam nihilominus reconciliationem ,
„ ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod
„ in illa includitur, non eſſe adſcribendam .
„ Illam vero contritionem imperfectam quæ
„ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis
„ peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœ-
„ narum metu communiter concipitur, ſi vo-
„ luntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ;
„ declarat non ſolum non facere hominem hy-
„ pocritam & magis peccatorem, verum etiam
„ donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum,
„ non adhuc quidem inhabitantis , ſed tantum
„ moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad
„ juſtitiam parat : & quamvis ſine Sacramento
„ pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perdu-
„ cere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei
„ gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetran-
„ dam diſponit. Hoc enim timore utiliter con-
„ cuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem ple-
„ nam terroribus pœnitentiam egerunt, & mi-
„ ſericordiam a Domino impetrarunt.

Ita S. Synodus: attendat modo lector, ad argumenta quæ ſequuntur , ipſeque judicet num

teme-

temerario ſentiamus Tridentinum Concilium noſtræ magis quam adverſæ opinioni ſavere.

1. Argumentum eſt: vehementiot perſectiorque ab iis qui lapſi ſunt poſt baptiſmnm pęnitentia, juxta patres Tridentinos, quam ab adultis baptixandis exigitur; atqui inter conditiones pœnitentiæ quam ante baptiſmum agi oportet, Dei amor, juxta eoſdem recenſetur, *qua illum tamquam omnis juſtitiæ ſontem diligere incipiant*: ergo multo magis eſt, ad eorum mentem, ab iis quos poſt baptiſmum pœnitet, exigendus: quis enim ſerio putet, patribus ſuiſſe ſatis, pœnitentiæ fletus magnos & labores, lapſis poſt baptiſmum, amore ſublato, indicere, ſine quo fletus & labores quantumlibet graves, teſte Apoſtolo, nihil ſunt? Numquid enim vero talis deciſio Chriſto probaretur, qui peccatricis mulietis reconciliationem, non lacrymis quas tanta copia & libertate effuderat, ſed amori attribnit? *Dimiſſa*, inquit, (a) *ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*?

(a) *Luc. 7.*

2. Eſt: contritionis motus, ex patribus Tridentinis, qnovis tempore ſuit neceſſarius ad impetrandam veniam peccatorum: ergo ejuſdem ſemper debuit eſſe naturæ, quia conttitio ſecundum ſpeciem una eſt; atqui contritio ante Sacramenti pœnitentiæ inſtitutionem neceſſaria, Dei amorem importabat: idem ergo dicendum de contritione ad Sacramentum afferenda: nec eſt quod aliquis cavilletur, imperfectum ſolum contritionem a pœnitentibus exigi, indeqne inſerat in Sacramento neceſſarium non eſſe amorem: perfectum enim & imperſectum gradu differunt, non natura: ſic meridiei majot quam auroræ perſectio eſt, non quod luce iſta eareat, quam habet illa; ſed quia metidiei lux vividior eſt & pleniot quam auroræ: ſimiliter homo adultus a ſe ipſo, cum puer erat, perſectione plurimum diſtat, non quod naturam novam, ſed quod ejuſdem naturæ incrementum proficiendo habuerit: magna pariter ignem inter, octavo gradu intenſum, & ignem calidum ut quatuor (ſic enim ſchola loquitur) agnoſcitur differentia: ſed illa tamen non in natura, verum in gradu conſiſtit: idem ergo de contritione imperſecta dicendum, quod a perſecta diſſerat, non amore, ſed gradu amoris, quem intenſiorem contritio, remiſſiorem attritio habet, adeoque vox *imperfectæ contritionis*, qua Tridentina Synodus utitur, includit amoris ſignificationem.

3. Eſt: ax patribus Tridentinis contritio ad Saeramentum pœnitentiæ afferenda, non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continet; atqui vitæ veteris odium, ut ex prædictis conſtat, niſi Dei conjunctum amorem haberet, continere non poſſet: hoc enim ipſo quod vitam veterem, hoc eſt peccatum, pęnitens odio habet & amare ceſſat, neceſſatium eſt, ut inardeſcat amote Dei: quia cor hominis tam non potaſt ſine amore eſſe, quam ignis ſine calore: porro inter Deum & creaturam nihil boni medium eſt, quod amate homo poſſit: ergo hoc ipſo quo creaturam deſpicit, in quo peccati perverſitas ſuit, conſequens eſt ut debeat amare Deum. *Duo namque amores ſunt*, inquit ad rem noſtram appoſite S. Leo Pontiſex Maximus (b) *ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſæ qualitatibus, ſicut dividuntur auctoribus: rationabilis enim animus qui ſine dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi*. Cui concinens paris Doctot auctoritatis S. Gregotius Magnus, ſummus utique Pontiſex: *eſſe*, inquit, (c) *ſine dilectione animus nequaquam poteſt: nam aut infimis delectatur, aut ſummis; & quanto altiori ſtudia exercetur ad ſumma, tanta majori ſtudia torpeſcit ad infima: quantoque acriore cura inardeſcit ad infima, tanto tepora damnabili frigeſcit a ſummis*: ergo ex eo quod vitæ veteris odium neceſſarium eſſe ſaoxetint patres, conſequens eſt ut Dei amotem pœnitenti neceſſarium pariter eſſe ſignificaverint.

(b) *ſerm. 5. de jejunio 7. menſis.*

(c) *l. 18. moral. cap. 2.*

4. Eſt: ut probent patres attritionem ex gehennæ & pœnarum metu eoneeptam ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere, exemplo Ninivitarum nituntur, qui hoc timore utiliter eoncuſſi, ad Jonæ prædicationem, plenam tettoribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt; atqui timor Ninivitarum ſine conjuncto amore non ſuit; imo alioquin nihil ad impetrandam veniam profuiſſet, quod adverſarii non negant: ergo nec idem de pęnitentibus in nova lege, ex Concilii Tridentini mente negare poſſunt. Quid quod ſi ad rigorem littetæ, verba Concilii acciperentur, magis viderentur Ninivitæ ab amandi neceſſitate, quam novæ legis pęnitentes, ſuiſſe immunes: de iſtis enim, nulla amoris memotia ſacta dicitur, *quod timore pęnarum utiliter concuſſi, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerint, & miſericordiam a Domino impetrarint*: unde ptima ſtonte ſequi videtur, hunc eis timorem ad plenam pœnitentiam ſuſfeciſſe, de pęnitentibus vero novæ legis dicitur, quod attritione adjuti, viam ſibi ad juſtitiam parent, & ad gratiam in Sacramento pęnitentiæ impetrandam diſponantur. Porro ad rem obtinendam non ſufficit, quod ad illam diſponit & viam patat.

Quæ etſi ad id quod propoſueramus demonſtrandum abunde ſufficiant, addam altetum ex Ttidentini Concilii hiſtotia, nec minus efficax argumentum.

„ In patrum conventu, inquit Eminentiſſimus Cardinalis Pallavicinus (d), id pauci attigerunt: (pauci nimirum contra neceſſitatem amoris, in Theologorum congreſſibus diſputarunt:) aliquod dumtaxat veſtigium eompetio opinionis negantis neceſſitatem amoris, in iis quæ Granatenſis diſputavit.

(d) *hiſt. lib. 12. cap. 10.*

E contrario vero ex ejuſdem hiſtoriei teſtimonio certiſſimum eſt, pleroſque pro æquali neceſſitate amoris, in utroque baptiſmi ac pęnitentiæ Sacramento, graviter ſolideque pugnaſſe.

„ Quod attinet ad id, quod dicitur de dilectione Dei, (inquit, poſtquam deſcripſit caput 6. ſeſſionis ſextæ) (e) advertendum eſt, per tenorem decteti prius delineati, nullam fieri dilectionis mentionem; ſed Salvatorem Alepium Archieſpicopum Turritanum, Claudium Jaium Societatis Jeſu, Lipomanum Veronenſis adjutorem, & Pium Franciſcanorum Præſidem, admonuiſſe, ut aliquis caritatis actus inſcteretur: cumque id ad omnium patrum judicium relatum ſoret cum aliis præcipuis notis, ut indicavimus, viginti tres ex ipſis diſerte eomprobaſſe, adeoque inſertum decreto, ſed poſtea aliis haud probatum, verum a Theologis ſtrenue propugnatum, & per hæc verba retentum: *Non eſt ſermo eo loco de habitu caritatis; ſed cum in particula quæ loquitur de pœnitentia, nulla fiat mentio amoris, viſum eſt cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum: quia ſi pęnitentia tota eſſet ex timore, ſine amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pęnam tantum, non propter Dei offenſam, infructuoſa eſſet*.

(e) *hiſt. lib. 8. cap. 13.*

Et paulo poſt (f) enartans quorumdam e patribus in caput ſeptimum ejuſdem ſeſſionis ſextæ obſervationes, ubi dicitur, *in ipſa juſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipere hominem, . . . fidem, ſpem, & caritatem*: „ quibuſdam pariter animadvertentibus, *inquit*, caritatem ſupetiori eapite memoratam, recenſeri ſub illius initium inter ea, quæ præparat animum ad juſtitiam ſuſcipiendam; poſtea vero tamquam ipſius juſtitiæ formam poni: reſponderunt decreti formatores, in primo loco (ſexto nimirum capite) ſermonem eſſe de quodam actu caritatis; cum inſit aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, ſed exoptante juſtitiam: at in ſecundo, (capite videlicet ſeptimo) ſignificari habitum caritatis.

(f) *ibid. cap. 14.*

„ Et hæc quidem in ſexta Concilii ſeſſione: do decima quarta veto ſic ſcribit (g) ingens qui-

(g) *hiſt. lib. 12. c. 10.*

eſt, cum ex Tridantinis Canonibus res illa perſpicue conſtet? de hoc enim quæſtio vertebatur, quod contra Lutherum eſt definitum; atqui hoc unum contra hæreſim ejus ſancitum, timorem gehennæ bonum eſſe ac utilem: *ſi quis dixerit*, ajunt patres (a) *gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere: anathema ſit....* (b) *ſi quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando .... æterna damnationis incurſum .... non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem ..... anathema ſit.*

(a) *Seſſ. 6. can. 8.*
(b) *Seſſ. 14. can. 5.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui de ſola attritione eo loci agit concilium: ergo &c. prob. ſubſ. loquitur Sancta Synodus de attritione quæ concipitur ex ſolo gehennæ metu, vel ex ſola turpitudinis peccati conſideratione; atqui attritio illa ſervilis eſt: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. nego majorem: non enim ajunt patres, attritionem hanc concipi *ex ſolo metu*, ſed communiter concipi *ex metu gehennæ*, quæ duo longe diverſa ſunt: „ conſtat ex hiſtoria veritas reſponſionis: paratum erat a nonnullis decretum his verbis conceptum, ait Pallavicinus: (c) illam contritionem quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta ſit, & ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, qui ſervilis timor dicitur concipiatur; ſi voluntatam peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat; ſtatuit hæc Sancta Synodus & declarat, non ſulum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, ut quidam blaſphemare non verentur, verum etiam ſufficere ad ad Sacramenti hujus conſtitutionem, & donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum veriſſimum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo penitens adjutus, cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſſe queat, viam ſibi ad juſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam diſponitur.

(c) *lib. 12. cap. 10.*

Sed cum admonuiſſet ſæpe laudatus *Æmilianus* Tudetanus Epiſcopus, qui ſtabat pro contritionis perfectæ neceſſitate, falſo dici hujuſmodi dolorem ſine aliquo amore vix unquam concipi poſſe: quod autem hæc attritio ſatis eſſet Sacramento conſtituendo; ita ut in homine attrito deleantur peccata vi ſupervenientis abſolutionis, variare auctorum ſententias: atque adeo hæc verba eſſe tollenda: *decretum*, inquit idem ſcriptor, *ſicut nunc extat, eſt reformatum*: cum itaque patres expungi ex decreto juſſerint particulam excluſivam (ſolum) & nomen attritionis ſervilis; manifeſtum eſt ruere argumenti propoſiti fundamentum.

Inſt. 4. Inſt. 4. Probando maj. loquitur concilium de attritione, cujus motivum diverſum ſit a motivo contritionis; atqui contritionis motivum eſt amor: ergo loquitur de attritione, quæ præter gehennæ metum, aut turpitudinis peccati conſiderationem, aliud incitamentum non habeat.

R. Diſtinguo majorem: loquitur concilium de attritione cujus motivum diverſum ſit a motivo contritionis, *motivum*, inquam, *aliquod*, concedo: *motivum omne*, ſubdiſtinguo: cujus motivum a motivo contritionis diverſum ſit, *gradu* concedo: *ſpecie* nego majorem: diſtinguo pariter minorem: motivum contritionis eſt amor, *perfectus, & intenſive ſummus*, concedo: *imperfectus*, nego min. & conſeq.

E. R. Duobus modis differunt contritio & attritio.

1. Quia contritio caritate perfecta eſt, hominemque Deo reconciliat, priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur, quamquam non ſine ejus voto, quod in ea includitur, ut loquitur concilium: (d) attritio vero ex caritate inchoata, & motu dilectionis procedit.

(d) *Seſſ. 14. c. 4.*

2. Quia contritio metum gehennæ pro incentivo non habet: *perfecta namque caritas*, inquit S. Joannes (e) *foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in caritate*: e contra attritio ſine metu gehennæ non eſt.

(e) *epiſt. 1. cap. 4. 18.*

Jam itaque fatemur, primo, ex mente Concilii Tridentini, attritionem habere motivum quoddam a motivo contritionis omnino diverſum, timorem nimirum: ſecundo, habere pariter motivum quoddam a motivo contritionis differens gradu & perfectione, ſcilicet caritatem, quæ perfecta eſt in contritione, imperfecta, in attritione: ſed negamus ex patrum ſententia, ita differre, ut caritatem una habeat, altera excludat: quin e contra contendimus, ex Concilio Tridentino certo inferri, attritionem, ut vere ad juſtitiam in Sacramento obtinendam diſponat, amorem aliquem neceſſario importare: *contritio*, inquit, (f) *quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero: fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius: & in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiritur.*

(f) *Seſſ. 14. c. 4.*

Hinc ſic inferimus:

Idem, ſaltem quantum ad ſpeciem contritionis motus, ad mentem concilii, in pœnitentiæ Sacramento requiritur, qui fuit quolibet tempore ad impetrandam peccatorum veniam neceſſarius; atqui ad reconciliationem neceſſarius, non fuit, nec potuit eſſe ſine amore: ergo a pari in lege gratiæ, ut ad veniam in Sacramento obtinendam ſufficiat, nequit eſſe omnino amoris expers: atque adeo ex Tridentina Synodo, attritio & contritio non ſic differunt, ut una amorem importet, altera excludat.

Inſt. 5. Inſt. 5. Ex decreto quale præformatum fuerat, expungi patres juſſerunt has voces: (*cum ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſſe queat:*) quæ de attritione ſervili a decreti editoribus dicta erant: ergo in hoc attritionem a contritione diſtinguebant, quod illam ſolus timor, iſtam amor ſolus conſtitueret.

R. 1. Si ex iis quæ a decreto, quale præformatum fuerat, expungi patres Tridentini voluerunt, de lite præſenti debeat ferri, ſine diſcuſſione nova, judicium, procul dubio adverſarios cauſa cadere: ſic enim contra ipſos intorquebitur argumentum: ex decreto, quale primo formatum erat, deleri patres juſſerunt has voces: (*ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem:*) quæ dictæ erant de attritione ſervili, ex ſola turpitudinis peccati conſideratione, & gehennæ ac pœnarum metu concepta: ergo attritionem hanc non ſufficere, patrum ſententia fuit: alioquin enim verba ſenſum ſuum tam perſpicue exprimentia deleri non imperaſſent.

R. 2. Conceſſo antecedente, nego conſequentiam: videndum, quis decreti, quale primo conceptum fuerat, publicationi intercesſerit, quæque ei fuerit cauſa interveniendi, ut inde æquum feratur de ſenſu Synodi Tridentinæ judicium: interceſſor fuit Tudetanus Antiſtes *Æmilianus*, qui, uti narrat Pallavicinus, oppoſitum extremæ ſententiæ tenens, pro perfectæ contritionis in Sacramento neceſſitate, tam fervide decertavit: quique ſemetipſum & cauſam cujus defenſionem ſuſceperat prodidiſſet, ſi attritionem omni deſtitutam amore, velut partem Sacramenti ſufficientem, parum ſui memor probaſſet: cauſa interveniendi fuit, quia perperam dicebatur, motum dilectionis in Deum, ab attritione ex metu concepta vix ſeparabilem eſſe: *meminit*, inquit Eminentiſſimus Hiſtoricus, *falſo dici hujuſmodi dolorem ſine amore vix unquam concipi poſſe . . . ideoque id eſſe tollendum*: non igitur ideo commemoratio dilectionis ſublata eſt, quia non putabatur neceſſaria Sacramento; ſed quia Epiſcopo Tudetano aſſenſum eſt, haud immerito opponenti,

falſo in decreto eſſe dictum, attritionem ſervilem ſine aliquo dilectionis in Deum motu vix eſſe poſſe: quod longe diſtat a præſenti controverſia de neceſſitate amoris in Sacramento: itaque præter vanitatem ac fucum hæc objectio nihil habet.

Inſt. 6. Inſt. 6. Juxta Concilium Tridentinum attritio ea gehennæ metu concepta, vim aliquam habet in Sacramento, quam extra Sacramentum non habet; atqui extra Sacramentum, ad juſtificationem remote ſaltem diſponit: ergo in Sacramento ita diſponit, ut etiam ſine amore ſufficiat.

R. Diſtinguo majorem: attritio ex gehennæ metu concepta vim aliquam habet in Sacramento, quam extra non habet; *ſi voluntatem peccandi excludat*, concedo: *ſecus*, nego majorem & conceſſa minore, nego conſeq.

E. R. De eadem attritione dicunt Tridentini patres, quod ad gratiam in Sacramento obtinendam diſponat, de qua paulo ante dixerant, debere peccandi voluntatem excludere; atqui attritio non excludit voluntatem peccandi, niſi quatenus aliqualem Dei amorem importat: ergo nec diſponit ad gratiam in Sacramento obtinendam, niſi comitem habeat & adjunctum amorem.

Inſt. 7. Inſt. 7. Attritio cui comes amor adjungitur, etiam extra Sacramentum diſponit ad gratiam impetrandam: ergo de illa non dicunt Tridentini patres, quod in Sacramento diſponat.

R. Diſtinguo anteced. diſponit *remote* concedo: *proxime*, nego anteced. & conſeq. communi hominum uſu hæ voces *diſpoſitionis remota & proxima*, ſic teruntur, ut ſi quis explicare propoſuerit, rem inutilem aggrediatur: diſponit extra Sacramentum ad gratiam obtinendam, attritio ſolo timore concepta, ſed remotiſſime: diſponit ſi habeat aliquem amorem adjunctum, ſed remote, nondum ſcilicet per Sacramenti efficaciam fœcundata: & denique proxime diſponit dolor ex amore in Sacramento, quia ut reconciliationem virtute clavium obtineat, nihil amplius requirit.

Monitum.

Jam ne quis ſuperſit de mente Tridentini Concilii ſcrupulus, utque facilius tricæ omnes enodentur, quibus probare adverſarii contendunt, timoris ſervilis ſufficientiam, dogma eſſe a Sancta Synodo definitum, rogamus ſtudioſum lectorem, ut ad ſequentia momenta, quæ majori jam ex parte expoſita, in unum hic proſpectum colligimus, animum advertat.

Primum eſt, a decreto quod paratum fuerat, expunxiſſe patres has voces, quibus dicebatur, *attritionem concipi ex ſolo gehennæ metu: aut ex ſola turpitudinis peccati conſideratione; eamque ſufficere*: ſic enim narrat Pallavicinus, quem ſuſpectum adverſarii non habent; vel ſi habent, non eu. tantum, ſed actorum concilii, ipſiuſque Alexandri VII. quo probante Tridentini Concilii hiſtoria divulgata eſt, auctoritatem deſpiciunt: quis porro credat, Sanctam Synodum attritionis ſervilis ſine amore ſufficientiam definire voluiſſe, quam ne definiret, verba ſufficientiam declarantia e decreto ſuo eraſit?

Secundum eſt, in ipſa Synodo plures patres ac Theologos amoris divini in Sacramento neceſſitatem, libere propugnaſſe, nemine contradicente; imo nonnullos aperte dixiſſe, amorem hunc perfectum eſſe debere: vix autem aliquos repertos, qui ſtarent pro attritionis ſervilis ſufficientia; aut ejus injicerent mentionem, ut narrat idem Pallavicinus; atqui res nova foret & hactenus inaudita, ſi contra omnium vel pene omnium uni concilio aſſidentium mentem, paucorum opinio contraria vinceret, & nemine repugnante velut dogma definiretur.

Tertium eſt, ſoluto concilio quamplures Theologos qui eidem interfuerant, rerumque inibi geſtarum teſtes; & non teſtes ſolum, ſed & actores fuerant, divini amoris in Sacramento neceſſitatem, pari ac ante hac conſtantia tenuiſſe, & velut ſcripturæ ac traditioni apprime conſonam propugnaſſe: ecquis vero aut iſtorum non culparet audaciam, œcumenicæ Synodi definitioni impudenter contraeuntium, aut aliorum ſocordiam non defleret, qui contradicentibus reſiſtere non auderent?

Quartum eſt, ſervilis timoris primos poſt tempora Tridentini Concilii aſſertores, opinionem hanc veluti recentem, & in praxi minime tutam, ſubtimide & cum pudore aliquo defendiſſe: quod plane facturi non erant, ſi, ut modo adverſarii jactitant, ſtare pro ſe Synodum Tridentinam intellexiſſent: *quod attritio ſufficiat*, inquit Melchior Canus; unus ex concilii aſſeſſoribus, (a) *quamvis verum ſit, non eſt tamen adeo certum & indubitatum...* & Franciſcus Suarez: (b) *licet ſit probabilis opinio, attritionem cognitam ſufficere ad juſtificationem; tamen non eſt certa, & poteſt eſſe falſa... nec valde antiqua, nec multum communis eſt.....* & Paulus Comitolus: (c) *plures magnique Theologi*, ait, *in pœnitente antequam abſolvatur, contritionem veram caritate formatam requirunt: nec uſque adeo certum eſt, attritionem pœnitenti eſſe ſatis...* quin & paulo poſt vulgatos ubique, ſummaque omnium conſenſione receptos concilii canones, quo nimirum tempore a Theologis avidiſſime legebantur, ut ad eorum normam vel in fide ante habita firmarentur, vel pravas opiniones corrigerent; viſus ſibi eſt *Ludovicus Lopez* ſentire audacius, & rem inſolitam loqui, timoris ſervilis ſufficientiam propugnando: *adeo*, inquiebat, (d) *& hanc ſtatuere concluſionem: probabile eſt, & non parum veritati, & Concilio Tridentino conſona opinio affirmativa; ſcilicet, quod ad impetrandam juſtitiam, & remiſſionem peccatorum in Sacramento pœnitentiæ, ſatis eſt attritio cognita, etiam ſi pœnitens non exiſtimet probabiliter eam eſſe contritionem*: ita ne vero loquerentur, quibus perſuaſum foret, attritionis ſufficientiam, dogma eſſe ab Eccleſia Catholica in concilio œcumenico definitum?

(a) *relect. de pœn. p. 5.*
(b) *in 3. p. S. Th. q. 90. art. 4. diſp. 16. ſeſſ. 4. n. 17.*
(c) *in reſponſis moralibus lib. 1. q. 32.*
(d) *in inſtruct. conſcientiæ p. 1. c. 9.*

Quintum eſt, in Catechiſmo Romano, ipſius concilii juſſu edito, & a ſcriptoribus qui concilio interfuerant, ad ejus mentem exarato, nuſquam opinionem hanc de attritionis ſervilis ſufficientia ſuggeri, immo nec ullam fieri mentionem doloris ex ſolo metu concepti.

Sextum eſt, doctrinam de neceſſitate amoris ad Sacramentum pœnitentiæ afferendi, a graviſſimis ubique Theologis, Paſtoribus, Epiſcopis, Cardinalibus, ut conſonam Tridentini Concilii definitionibus validiſſime propugnatam, & etiam num propugnari: quis vero inducat in animum, toleraturos Pontifices Maximos ut ab œcumenicæ Synodi decreto impune deſciceretur, falſoque ei doctrina ab ejus canonibus aliena imponeretur?

Septimum eſt, hanc ipſam de amoris neceſſitate doctrinam, Romæ ad examen ſæpe vocatam, intactam eſſe dimiſſam, & ab omni cenſura immunem: ſic enim cum eſſet de hac re gravis in Belgio contentio excitata, hinc inde ſeſe Theologis hæreſeos accuſantibus, felicis memoriæ Alexander VII. Pontifex maximus decretum emiſit, anno 1667. die 5. Maji, quo diſtricte prohibut, *ne audeant Theologi tanare alterutram ſententiam ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione, ſive aſſerentem dicta dilectionis neceſſitatem; donec a Sancta ſede fuerit aliquid hac in re definitum....* cumque decennio poſt, eadem Lovanii querela recrudeſcente, ad beatæ pariter memoriæ Innocentium XI. Pontificem Maximum delata eſſet doctrina ſcholæ Lovanienſis, amoris neceſſitatem tuentis, poſt duplex ſolemne examen, illæſa, Eminentiſſimorum DD. Cardinalium qui congregationi Sancti Officii præerant judicio abiit.

Octavum eſt, auctoritas Gallicanorum Antiſtitum, a quibus anno 1700. ſequens propoſitio, n. 87. damnata eſt: *Concilium Tridentinum adeo expreſſe definivit, attritionem qua non vivificet animam, quæque ſupponatur ſine amore Dei eſſe, ſufficere ad abſolutionem; ut anathema pronunciet adverſus negantes.*

Cen-

Cenſura.

Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, Concilio Tridentino contraria, & in errorem inducit.

Itemque hæc altera n. 86. *attritio ex gehennæ metu ſufficit, etiam ſine ulla Dei dilectione, ſine ulla ad Deum offenſum reſpectu, quia talis honeſta & ſupernaturalis eſt.*

Cenſura.

Hæc propoſitio qua a diſpoſitionibus neceſſariis ad abſolutionem, excluditur quilibet ad Deum offenſum reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, & in hæreſim inducit.

Nonum denique, ut multa alia taceamus, eſt, quod cum nequeant adverſarii in ſuas partes Concilium Tridentinum pertrahere, quod conatu hactenus irrito vaniſque ſubtilitatibus ac cavillationibus attentarunt; eorum maxime intereſt de ſufficientia ſervilis attritionis opinionem, auctoritate aliqua ſcripturæ, traditionis, patrum, aut ſcolaſticorum ſaltem veterum approbare; atqui his tam neceſſariis præſidiis, ut ex antedictis conſtat, abſolute deſtituuntur: hoc enim enim unum probare poſſunt, quod omnes contra Lutherum catholici profitentur, timorem ſcilicet eſſe bonum, & utilem; at ita eſſe bonum ut ſe ſolo ad converſionem in Sacramento ſufficiat, in hanc uſque diem nec adſtruxerunt, nec adſtruent unquam, cum ex Sacris Litteris & patrum documentis, ipſaque natura converſionis certiſſimo evuatur, ſolo amore mutari voluntatem, ac Deo, cui per peccatum erat denegata, reſtitui.

Inſt. 8. Inſt. ultimo, & contra nos modo laudatum Alexandri VII. decretum inflectunt: majorem enim, inquiunt, ſummus ille Pontifex, opinionis de ſufficientia ſervilis attritionis, quam contrariæ decernit eſſe auctoritatem: in hanc ergo partem, quam in contrariam propenſior erat.

R. Nego antecedens, cujus ut vanitas demonſtretur, ſat erit decretum quale latum eſt de verbo ad verbum excribere: „ feria 5. die 5. „ Maji 1667. SS. D. N. Alexander Papa VII. „ cum acceperit non ſine gravi animi mœrore, „ ſcholaſticos quoſdam acrius, nec abſque fidelium ſcandalo inter ſe contendere, an illa attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi, cum ſpe veniæ, „ ad impetrandam gratiam in Sacramento pœnitentiæ, requirat inſuper aliquem actum dilectionis Dei; aſſerentibus quibuſdam, negantibus aliis; & invicem adverſam ſententiam cenſurantibus: ſanctitas ſua enixe cupiens pacis vinculum inter fideles ſervari, omnemque ſciſſuræ fomitem extinguere; auditis votis Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. „ Cardinalium, adverſus hæreticam pravitatem „ generalium inquiſitorum, nec non DD. Conſultorum & qualificatorum S. Congregationis „ ejuſdem generalis inquiſitionis; hoc præſenti „ decreto in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub „ pœna excommunicationis latæ ſententiæ, huic „ Sanctæ ſedi reſervatæ, aliiſque pœnis ejuſdem „ Sanctæ ſedis arbitrio taxandis, præcipit cunctis & ſingulis fidelibus, quocumque gradu, „ ac dignitate, etiam Epiſcopali, & majori, „ imo & Cardinalitia fulgentibus, ut ſi deinceps de materia attritionis præfatæ ſcribent, „ vel libros, aut ſcripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo „ pœnitentes, aut ſcholares, cæteroſve erudient, „ non audeant alicujus Theologicæ cenſuræ, alteriuſve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare „ alteram ſententiam; ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie „ inter ſcholaſticos communior videtur, ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid in hac „ re definitum.

Ecce tibi integrum, ut prædixi, decretum, quod quatenus aliquod adverſariis patrocinium afferat, nemo, lynceos licet habeat oculos, videbit unquam: hic equidem dicitur, ſervilis attritionis opinio, inter ſcholaſticos hodie videri communior: verum præter quam quod ipſe phraſis contextus: (*hodie inter ſcholaſticos communior videtur*:) novitatis opinionem hanc arguit, (quod enim hodie eſt, & heri non erat, eſt novum:) non ideo majoris auctoritatis putari debet, quia defenſorum numero alteram ſuperat: nemo namque neſcit, ubi res divina tractatur, non numero protectorum ſententias eſſe dijudicandas, ſed pondere: *quo loco ſane*, inquit Melchior Canus, (a) *arguendi ſunt ſcholaſtici nonnulli, qui ex opinionum quas in ſchola acceperunt præjudiciis, viros alias catholicos notis gravioribus inurunt, idque tanta facilitate, ut merito videantur... Theologorum enim Scholaſticorum*, inquit paulo ſuperius, *etiam multorum teſtimonium, ſi alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quam vel ratio ipſorum, vel gravior etiam auctoritas comprobaris: videlicet in ſcholaſtica diſputatione plurium auctoritas obruere Theologum non debet; ſed ſi paucos viros modo graves ſecum habet, poterit ſane adverſum plurimos ſtare.* Ita Melchior Canus; cujus pronuntiatum tum alibi ſæpe, tum nuſquam magis quam in præſenti quæſtione, ſapiens eſt ac judicii plenum: ſi enim hodierni Theologi ſervilis attritionis protectores, contra ſentientes numero vincunt; vincuntur ſane ipſi longe graviore rationis & antiquioris auctoritatis pondere: itaque nihil habet nobis decretum Alexandri contrarium.

(a) de locis Theol. l. 8. c. 8.

Erit forte qui in his inſiſtat vocibus: *an illa attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi* &c. quibus inſinuari videtur, ad mentem Pontificis Maximi, ſolo gehennæ metu excludi poſſe peccandi voluntatem; quod nos affirmamus factu eſſe impoſſibile: verum narratio hæc eſt & expoſitio opinionis eorum qui pro ſervilis attritionis ſufficientia dimicant, non ſententiæ Pontificis Maximi expreſſio: quod erit attente decretum legenti manifeſtiſſimum.

¶ Si quæ adhuc de re hac difficultas ſupereſſet, jam hæc penitus ſublata cenſeri debet ex verbis ſupra laudatis Benedicti XIV. feliciter regnantis *lib. 7. Cap. 13. de Synodo Diœc.* ubi redarguit eos Theologos, qui *ob auctam Doctorum ſibi conſentientium numerum animoſiores facti, non ſolum abſque ulla dubitatione, & limitatione aſſeruerunt* (attritionem ſufficere &c.), *ſed contrariam ſententiam requirentem in Pœnitente aliquem charitatis amorem, ſaltem initialem, carpere, & cenſura afficere non dubitarunt, eam omnino improbabilem, periculoſam, Tridentini menti contrariam, atque implicite, & virtualiter ab eodem Tridentino proſcriptam dictitantes.* Quod etiam luculentiſſime colligitur ex aliis verbis, quæ ibidem ſubjicit ſapientiſſimus Pontifex, & ex hac ejuſdem ſententia: *Cum itaque verſemur in quæſtione ab Eccleſia hactenus non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5. Maji 1667. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſedi Apoſtolicæ reſervatæ præcepit*, cunctis, & ſingulis fidelibus &c. prout ſupra relatum eſt. Ex quo concludit: *Caveant proinde Epiſcopi, ne in ſuis Synodis, aut in inſtructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque adnexant, aliquid decernant &c. Adhuc quippe ſub judice lis eſt. Adhuc impune pro unaquaque & altera ſententia dimicatur....*

Appoſite nihilominus monet Num. 10. Pontifex idem: „ Sed non ideo prohibentur Epiſcopi „ Confeſſarios monere, ut pœnitentes ad veram, & perfectam contritionem hortentur, „ & excitent: id ſiquidem faciendum ſuadent „ etiam præcipui Auctores, qui pro ſufficientia doloris ex ſolo metu gehennæ ſteterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, „ quorum teſtimonia ſupra retulimus. Et quod „ magis eſt, ita fieri præcipit Rituale Romanum juſſu Pauli V. editum, Confeſſario „ injungens, ut audita Pœnitentis Sacramentali Confeſſione, ejuſque peccatis diligenter expenſis, *opportunas correptiones, ac monitiones*, prout opus eſſe viderit, *paterna* „ *cha-*

„ *charitate adhibeat, & ad dolorem, & contritionem efficacibus verbis adducere conetur*. Qui „ conſonat Rituale Argentinenſe, editum a Cardinali de Rohan *tit. de Pœnit.* §. 1., ubi hæc „ habentur: *Cæterum Pœnitentes ſuos admonere non ceſſent Confeſſarii, ne ſe putent ſecuros in Sacramenti Pœnitentiæ perceptione, ſi præter fidei, & ſpei actus, non incipiant diligere Deum, tamquam omnis juſtitiæ fontem, ut loquitur Sacroſancta Tridentina Synodus*". Hujus Ritualis Argentinenſis monitio a Summo Pontifice laudata, & approbata valde notanda eſt. Ex ea namque conficitur in praxi fideles (quidquid ſit de contraria ſententia ſpeculative conſiderata) dum ad Sacramentum pœnitentiæ accedunt, conari debere, ut actum dilectionis Dei eliciant, & propter ipſum peccata deteſtentur. Ideo quippe monet illud Rituale Confeſſarios, ut ad illum actum Pœnitentes hortentur & excitent; quia *putare* ſe non debent *ſecuros* de diſpoſitione ad rite Sacramentum ſuſcipiendum neceſſario præmittenda, ſi eumdem omittant. Igitur & ex eo Rituali, & ex Summi Pontificis approbatione colligitur afferendum omnino eſſe ad pœnitentiæ Sacramentum dolorem aliqua Dei dilectione formatum. ¶

Verum ut præſenti quæſtioni finem ponamus ſit.

ARTICULUS TERTIUS.

Quis & qualis debeat eſſe amor, ad Sacramentum pœnitentiæ afferendus.

Conſtituta neceſſitate amoris reconciliationi præmittendi, ſupereſt ut cujus naturæ & conditionis eſſe debeat explicemus; qua in re videmus longe diſpares multorum opiniones jactari; quorum licet communis ſententia ſit, non ſufficere attritionem ex metu conceptam; niſi habeat aliquem, ſaltem initialem, Dei amorem adjunctum; qualis tamen hic amor eſſe debeat, & quo ſenſu dicatur initialis, diverſiſſimis modis definiunt; ut noſtro itaque muneri fiat ſatis, 1. proponendæ opiniones: 2. verior ac certior adſtruenda: 3. diluendæ quæ contra occurrent difficultates. Sit igitur

§. PRIMUS.

Proponantur opiniones.

Quod ut perſpicue fiat, quæſtiones aliquæ, totidemque, more noſtro, præmittendæ reſponſiones.

Q. 1. Quotuplex ſit amor?

R. Quantum ad præſens inſtitutum facit, duplicem volgo diſtingui, amorem concupiſcentiæ, & amorem amicitiæ ſive benevolentiæ.

Amor concupiſcentiæ eſt, quo aliquid amatur, non præciſe in ſe, ſed quatenus eſt bonum amanti: amor amicitiæ eſt, quo aliquid in ſe amatur, quatenus in ſe ipſo eſt bonum: *motus enim amoris*, inquit Angelicus Doctor (a) *in duo tendit, ſcilicet in bonum quod quis vult alicui, vel ſibi* nimirum, *vel alii; & in illud cui vult bonum: ad illud ergo bonum quod quis vult alteri, habetur amor concupiſcentiæ: ad illud autem, cui aliquis vult bonum, habetur amor amicitiæ*... *porro*, inquit ibidem, *quod amatur amore amicitiæ, ſimpliciter & per ſe amatur: quod autem amatur amore concupiſcentiæ, non ſimpliciter & ſecundum ſe amatur, ſed amatur alteri*.... *& per conſequens amor quo amatur aliquid, ut ei inſit bonum, eſt amor ſimpliciter: amor autem quo amatur aliquid, ut ſit bonum alterius, eſt amor ſecundum quid*.

(a) 1. 2. q. 23. art. 4. in c.

Q. 2. Utrum Deum inter & hominem poſſit eſſe amor amicitiæ?

R. Cum eodem affirmative, & dico caritatem eſſe ſingularem quandam amicitiam hominis cum Deo, quatenus præter benevolentiam, mutuum amorem importat: *non quilibet amor*, ait S. Doctor (b) *habet rationem amicitiæ, ſed amor qui eſt cum benevolentia; quando ſcilicet ſic amamus aliquem, ut ei bonum velimus; ſi autem rebus amatis non bonum velimus, ſed ipſum eorum bonum nobis velimus, ſicut dicimur amare equum, vel aliquid ejuſmodi, non eſt amor amicitiæ, ſed cujuſdam concupiſcentiæ: ridiculum enim eſt dicere, quod aliquis habeat amicitiam ad equum: ſed nec benevolentia ſufficit ad rationem amicitiæ, ſed requiritur quædam mutua amatio, qua amicus eſt amico amicus: talis autem mutua benevolentia fundatur ſuper aliqua communicatione: cum ergo ſit aliqua communicatio hominis ad Deum, ſecundum quod nobis ſuam beatitudinem communicat, ſuper hanc communicationem oportet aliquam amicitiam fundari: amor autem ſuper hanc communicationem fundatus, eſt caritas, unde manifeſtum eſt, quod caritas, amicitia quædam eſt hominis ad Deum*: ita præceptor Angelicus, cujus doctrina ſacris litteris & patribus apprime conſentanea eſt: ſic enim præter cætera quæ afferri poſſent, Chriſtus in Evangelio. (c) *vos amici mei eſtis*, inquit ad Apoſtolos, *ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis: jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a patre meo, nota feci vobis*.

(b) 2. 2. q. 23. art. 1. in c.

(c) Joan. 15. 14. & ſeq.

Q. 3. Amor initialis quid ſit?

R. Eſſe amoris initium: quomodo enim naſcentis auroræ creſpuſculum, dies initialis vocari poteſt, ſic primum erga Deum amoris ſenſum, amorem dixere initialem: qua in re nihil eſt difficultatis.

Q. 4. Unde peti debeat amoris initium?

R. Ab ipſo caritatis naſcentis primordio eſſe petendum; adeo ut caritas initialis, & caritas provecta, gradu differant non natura: quomodo enim dies naſcens, ejuſdem cum die plena naturæ eſt; & calidum primo gradu cum calido ad ſecundum, tertium, & ſequentes gradus ſpecie convenit; ita amor initialis, ad eamdem cum amore provectiori ſpeciem pertinere cenſendus eſt: quo fit ut amor Dei initialis, etſi non intenſive, certe eſſe debeat appretiative ſummus: quia appretiative ſummum eſſe, tam de divini amoris natura eſt, quam naturaliter igni eſſe calidum, & ſoli eſſe lucidum convenit: debet, inquam eſſe ſummus quia Dei ſumme boni, ſumme proinde amandi eſt amor: in hoc enim ordinis rectitudo conſiſtit, ut amemus quod eſt amandum, & denique ſumme amemus quod magis amandum, & denique ſumme amemus, quod amandum eſt ſuper omnia; atqui Deus ſuper omnia eſt amandus: ergo debet ſummus eſſe amor Dei initialis, quia alioquin Dei amor eſſe non poteſt: at, inquis, quomodo initialis eſt, ſi jam eſt in ſummo?

R. Hæc duo bene conſiſtere, quod ſit initialis & quod ſit ſummus: initialis enim eſt gradu, quia nondum fervoris & intenſionis perfectionem attigit; ſed ſummus natura, quia ſummum ſummeque amandum objectum habet, quod niſi ſumme amaret, non magis Dei amor initialis dici poſſet, quam tenebræ lucis poſſunt appellari primordia.

Quod ſi ſummum eſſe oporteat, ſequitur appretiative talem eſſe debere; adeo ut nullum objectum ſit, quod Deo non poſtponamus: ſumme enim Deus non amaretur, ſi aliquid præter illum vel tam amaretur, vel magis amaretur quam ipſe: quia hæc eſt peſſima ordinis perturbatio, non pluris facere creatorem quam creaturam, vel creaturam potiori loco habere.

Q. 5. Utrum eadem omnes ratione amorem initialem intelligant?

R. Negative: ſunt enim qui nomine amoris & caritatis initialis, nihil aliud velint ſignificari quam ſimplicem voluntatis in Deo complacentiam, quæ neque efficax ſit, nec Deum omnibus præponat, ſed initium dumtaxat aliquod ſit, & inchoatio amoris ſuper omnia, quomodo punctum eſt initium lineæ, & puer initium ac inchoatio viri perfecti.

Sunt & alii qui nomine caritatis initialis, quemlibet actum virtutis ſupernaturalis intelligi volunt, quovis tandem motivo eliciatur: quo fit, ut ex eorum ſententia, actus fidei, actus ſpei &c. amor initialis vere ſit ac dica-

tur:

Digitized by Google

tur : *dilectio initialis* , inquiunt , *eſt quicumque actus virtutis ſupernus* , *ex quovis motivo eliciatur* ; *cum caritas ſit finis omnis virtutis* , *ex illo* 1. *ad Timoth.* 1. *v.* 5. finis autem præcepti eſt caritas : *unde omnes alii actus virtuoſi voluntatis, ſunt tamquam medium reſpectu caritatis : ac proinde ſicut medium dicitur participare aliquid de fine; ita quicumque actus virtuoſus participat aliquid de caritate* , *ut habet D. Thomas in* 3. *diſtinct.* 26. *artic.* 2. *ad* 3. *dicens* : omnes aliæ virtutes participant aliquid a caritate.

Hoc poſito dicimus, de amore ad Sacramentum pœnitentiæ afferendo , quis & qualis eſſe debeat, quatuor opiniones eſſe diverſas.

1. Eorum eſt , qui volunt ſimplicem complacentiam ſive amorem inefficacem ſufficere.

2. Eorum qui contendunt , quemlibet ſupernaturalis virtutis actum, pro amore initiali habendum .

3. Illaque communior, eſt eorum qui caritate excluſa, contendunt amorem ad obtinendam in Sacramento reconciliationem neceſſarium , eſſe amorem concupiſcentiæ ſive ſpei , quo Deus non quatenus in ſe bonus , ſed quatenus bonus amanti diligitur.

4. Denique, eorum qui amorem caritatis abſolute neceſſarium eſſe contendunt : eum quibus ſit

§. SECUNDUS.

Oſtenditur amorem ad Sacramentum afferendum, caritatis , benevolentiæ , & amicitiæ eſſe , quo nimirum peccator Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipit .

¶ Plerique recentiores Theologi , qui attritionem mere formidoloſam propugnare jam erubeſcunt , vel deploratam cauſam ſuſtinere ſe amplius poſſe diffidunt ; caritatis tamen neceſſitatem admittere conatu omni detractant . At quod hac in re feſtivum , ac lepidum eſt , ne quid acerbius dicam; in nos veluti in impoſtores iraſcuntur , quod eorum alios quidem , ut attritionis mere formidoloſæ defenſores , alios vero ut fautores doctrinæ maximo præcepto charitatis minus congruæ refellamus . Audiatur interalios *Tournellius* , qui horum omnium cauſam orandam ſuſcepiſſe videtur, & *in Præf. ad Tract. de Pœnit.* hæc ſcribit : „ nobis turpiter ad invidiam imponunt , qui clamitant „ magnum dilectionis Dei præceptum a nobis „ violari , qui ſolo pœnarum timore ſine ullo „ amore Dei , peccatorem ad gratiam in Sacramento percipiendam diſponit , aſſeveramus . „ Mera eſt, mihi credite, calumnia. Novimus „ primum illud eſſe , ac maximum legis mandatum : *diliges Dominum Deum tuum ex tota* „ *corde tuo* , *ex tota anima tua &c.* Neque porro ſatis intelligimus, qui fieri poſſit, ut ex„ cludatur voluntas peccandi, firmumque vitæ „ melioris , & omnium mandatorum Dei ob„ ſervandorum propoſitum concipiatur ſine ali„ quo prævio Dei amore , ſaltem inchoato, & „ incipiente „ . Ita ne mera calumnia hæc eſt ? Sed undenam in primis hæc doctrina maximum præceptum dilectionis Dei ſolo amore ſpei , vel concupiſcentiæ , hoc eſt præceptum charitatis ſine actu charitatis impleri poſſit ? Deinde mera eſt calumnia , quod plures ſolo pœnarum timore ſine ullo amore Dei peccatorem ad gratiam in Sacramento percipiendam diſponi aſſeverent ? Ita eſt, inquit Tournellius idem pag. 125. edit. Ven.. Nam „ Theologi il„ li qui poſt Concilium Tridentinum ſenten„ tiam attritionis defendunt , vel impetunt , „ omnem Dei amorem ab attritione non ex„ cludunt; ſed eum ſolum , qui veræ , & pro„ priæ charitatis eſt, ac hominem juſtificat an„ te Sacramentum „ . Sed unde hoc innoteſcere poteſt , ſi eorum plerique nullam prorſus amoris Dei mentionem faciunt , immo quemcumque diſerte excludunt affirmantes attritionem *ex ſolo pœnarum timore* conceptam ſufficientem eſſe ad hoc Sacramentum diſpoſitionem?

Nonne particula illa *ſolo* amor omnis excluditur, ſed ille duntaxat , qui veræ charitatis eſt ? Ita quidem inquit Tournellius*:* Sed aliam vim, ac ſignificationem in termino *ſolo* agnoſcunt & Grammatici, & Dialectici : neque ullum ſuppetit fundamentum vim ipſius coarctandi ad excluſionem ſolius amoris charitatis . Immo fundamentum adeſt , & quidem maximum , reponit Tournellius*:* „ quia ſcilicet non alia ipſis „ mens videtur fuiſſe, quam ut excluſa hujus „ amoris , ſeu charitatis juſtificantis neceſſita„ te , ſuam Sacramento vim, & efficaciam ſer„ varent , & adverſus Magiſtrum , ejuſque di„ ſcipulos oſtenderent abſolutionem Sacramen„ talem non tantum declarare , ſed etiam di„ mittere peccata . Porro etiam excluſa illa „ charitatis juſtificantis neceſſitate , non ne da„ tur alicui vero amori Dei locus, nempe con„ cupiſcentiæ ? „ Verum ſi hunc illi neceſſarium admiſere, cur a neceſſitatis veræ charitatis propugnatoribus impetiti , toti ferme fuerunt in vindicanda ſoli timori excluſione cujuſcumque affectus ad peccatum, ſufficiente cordis ad Deum, converſione & ſincera animi diſpoſitione ad omnia mandata Dei adimplenda ? Non ne hoc ſignum evidens eſt aut hujuſmodi amorem in mentem illis nequaquam veniſſe , vel illum inſuper habuiſſe exiſtimantes nihil amplius ab eo in pœnitente præſtari poſſe, quam timor ipſe præſtiterit ? Etſi hocce tempore hujuſmodi amorem omnino neceſſarium putant , cur illum & in catechiſmis non proponunt, & in concionibus non explicant , & in aſceticis libris non inculcant ? Et tamen benigna hac Tournelli explicatione ex adverſariis nonnulli hodierno tempore adeo fidunt, ut aſſerere non vereantur , neminem attritionem mere formidoloſam, ſeu omnis expertem amoris tamquam ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficientem propugnaſſe, ut , ſi eos audiamus , tot eximii viri , qui in ejuſmodi attritionis inſufficientia demonſtranda laborarunt , contra umbras, larvaſque, ut dici aſſolet , dimicaverint . Ita ſane inter alios fidentiſſime loquitur Autor *Hiſtoriæ litterariæ Italicæ* anni 1650., quem alii poſtmodum ſecuti ſunt, & in ipſis publicis theſibus veluti rem extra dubitationis aleam poſitam repræſentant . Sed hac in re diutius hærere non vacat . Unde propoſitionem conſtitutam comprobemus . ¶

Hæc porro aſſertio iiſdem argumentis adſtruitur, quibus articulo præcedente oſtenſum eſt, aliquem Dei amorem in Sacramento pœnitentiæ eſſe neceſſarium : quæcumque enim attulimus ex ſcripturis , patribus , ſcholaſticis antiquis , ipſoque Tridentino concilio teſtimonia non alium niſi caritatis amorem ſpirant.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis .

Id quod experimento facili deprehendet , quiſquis eorum partem aliquam memoria repetierit: ſic enim, numquid caritatis, in converſione ad Deum, neceſſitatem non prædicant iſthæc novi & veteris inſtrumenti oracula ? (a) *cum quæſieris Dominum Deum tuum* , *invenies eum* ; *ſi tamen toto corde quæſieris*, *& tota tribulatione animæ tuæ* .... (b) *ſi peccaverint tibi* ..... *& egerint pœnitentiam in corde ſuo* ... *& reverſi fuerint ad te* , *in univerſo corde ſuo* , *& tota anima ſua* .... *exaudies orationes eorum* .... *& propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi* , *& omnibus iniquitatibus eorum*, *quibus prævaricati ſunt in te* : (c) *convertimini ad me in toto corde veſtro* .... *& ſcindite corda veſtra* , *& non veſtimenta veſtra* , *& convertimini ad Dominum Deum veſtrum* .... (d) *ego diligentes me diligo*, *& qui mane vigilant ad me invenient me* ... (e) *remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum* .... (f) *caritas operit multitudinem peccatorum* . . . . (g) *qui non diligit* , *manet in morte* .... (h) *qui amat patrem aut matrem plus quam me* , *non eſt me dignus* .... (i) *ſi linguis homi-*

(a) *Deut* 4. 29.
(b) 3. *Reg.* 8. 46. & *ſeqq.*
(c) *Joel.* 2. 12.
(d) *Prov.* 8. 17.
(e) *Luc* 7. 47.
(f) 1. *Pet.* 4. 8.
(g) 1. *Joan.* 3. 14.
(h) *Matt.* 10. 37.
(i) 1. *Cor.* 13. 1. & *ſeqq.*

hominum loquar & Angelorum .... & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt .... (a) *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc eſt maximum & primum mandatum &c.*

(a) Matt. 22. 36.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Patribus.

Jam vero Sancti Doctores vel in iſta materia prorſus deſerendi; vel ſi eorum de amoris ad converſionem neceſſitate judicio acquieſcimus; amorem hunc caritatis eſſe tenebimur confiteri; cum vocibus amoris, dilectionis, caritatis, indiſcriminatim utantur.

Mandatum ſi fit timore pœnæ, non amore juſtitiæ, ait S. Auguſtinus (b) *ſerviliter fit, non liberaliter; & ideo nec fit: non enim fructus eſt bonus qui de caritatis radice non ſurgit.*

(b) lib. de ſp. & litt. c. 14.

Inaniter putat, (c) *victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat ..... inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui pœnæ timore non peccet: amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet .... qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere: ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit ..... tantum porro quiſque peccatum odit, quantum juſtitiam diligit.*

(c) epiſt. 145. ad Anaſt.

(d) *Non auferuntur peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur.*

(d) in expoſit. epiſt. ad Gal.

(e) *Juſtitia non ſerviliter, ſed liberaliter ſerviendum eſt: id eſt caritate potius quam timore.*

(e) lib. 83. qq. qu. 38.

(f) *Nunc jam ad vos loquor pœnitentes, qui pœnitentiam in Eccleſia accepiſtis & agitis: vos modo debetis amare Deum, & a timore jam ad dilectionem tranſire: quia ſic legimus in Evangelio de peccatrice illa;* cui multum dimittitur, multum diligit.

(f) ferm. 7. de tempor.

(g) *Non prodeſt, ſi quis tradat corpus ſuum, utique pro nomine Chriſti, ita ut ardeat, & illud non faciat caritate.*

(g) tract. 6. in Joan.

(h) *Non prodeſt inter quantacumque tormenta martyrii confiteri, ſi caritas in confitente non eſt.* &c.

(h) conc. 21. in Pſ. 118.

S. Joannes Chryſoſtomus: (i) *cum peccaveris, ingemiſce, non quod pœnas daturus ſis; nihil enim hoc eſt: ſed quod Dominum tam benignum, tam te amantem, tam denique ſalutis tuæ cupidum offenderis, ut filium quoque ſuum tua cauſa tradideris.*

(i) hom. 4. in 2. Cor.

S. Leo Pontifex Maximus: (k) *tanta eſt ſub hujus geminæ caritatis edicto,* (amoris Dei & proximi) *utriuſque copula teſtimenti; ut ſine iſtarum connexione virtutum, nec lex quemquam inveniatur juſtificaſſe, nec gratia.*

(k) ferm. 7. de jejunio 7. menſis.

S. Gregorius Magnus: (l) *Sancta electorum Eccleſia ſimplicitatis ſuæ & rectitudinis vias timore inchoat, ſed caritate conſummat: cui tunc eſt funditus a malo recedere, cum ex amore Dei cœperit jam nolle peccare.*

(l) lib. 1. moral. c. 27.

(m) *Admonendi ſunt qui flagella metuunt, ut ſi malis veraciter carere deſiderant, æterna ſupplicia perhorreſcant, neque in hoc ſuppliciorum timore permaneant, ſed ad amoris gratiam nutrimento caritatis excreſcant.*

(m) lib. 3. paſt. cura admonit. 14.

S. Petrus Chryſologus: (n) *cæleſtis creditor totum debitum caritate compenſat, & ad incrementum totius fœnoris, amoris ſolius exigit & requirit uſuram: plectendus debitor qui dilectione ſola ſuam negligit redimere cautionem ...., homo, remanſit tibi, unde piiſſimo ſatisfacias creditori: abſolvi vis? ama: caritas cooperiet multitudinem peccatorum.*

(n) ferm. 94.

S. Bernardus: (o) *ſola quæ in filia eſt caritas, non quærit quæ ſua ſunt: quamobrem puto de illa dictum:* lex Domini immaculata convertens animas: *quod ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animam & in Deum dirigere ...., ſit itaque ſervo ſua lex, timor ipſe quo conſtringitur: ſit mercenario ſua cupiditas .... ſed nulla harum aut ſine macula eſt, aut animas convertere poteſt: caritas vero convertit animas.*

(o) de dilig. Deo c. 12.

PROBATIO TERTIA.

Ex Sancto Thoma.

Primum, inquit ille, (p) *quod in pœnitentia requiritur, eſt ordinatio mentis, ut ſcilicet mens convertatur ad Deum, & avertatur a peccato .... mens noſtra debite ad Deum converti non poteſt ſine caritate.*

(p) lib. 4. cont. gent. c. 72.

(q) *Antiochus veniam conſecutus fuiſſet, ſi vere pœnituiſſet: ſed non habuit veram pœnitentiam, quia non ex amore juſtitiæ de peccatis commiſſis dolebat, ſed timore pœnæ quam expectabat* &c.

(q) in 4. diſt. 20 q. 1. art. 1.

(r) *Eſt iſte communis & conſuetus curſus juſtificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum, primo quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat: quia caritas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, ſicut Auguſtinus dicit.*

(r) 1. 2. qu. 113. art. 10. in corp.

(s) *Ad veram pœnitentiam caritas requiritur, ſine qua non delentur peccata.*

(s) 3. p. q. 24. art. 10.

(t) *Si in actu pœnitentiæ conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad caritatem pertinet; ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit ſpecialem virtutem ſub caritate.*

(t) ibid. quæſ. 85. art. 2. ad 1.

(u) *Pœnitentia eſt cum fide paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur a peccato; & cum ſpe veniæ; & cum odio vitiorum, quod pertinet ad caritatem.*

(u) ibid. art. 3. ad 4.

(x) *Horum actuum* (quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur) ...... *quartus eſt, motus caritatis, quo alicui peccatum diſplicet, ſecundum ſe ipſum, & non jam propter ſupplicia.*

(x) ibid. ar. 5. in c.

(y) *Non poteſt eſſe vere pœnitens, qui de uno pœnitet, & non de alio: ſi enim diſplicerет ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum, quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ, ſequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret,* &c.

(y) ibid. q. 86. art. 3. in cor.

PROBATIO QUARTA.

Ex Concilio Tridentino.

Teſtimonia Concilii Tridentini, itemque momenta hiſtorica ex libro Pallavicini petita, quæ articulo præcedente §. ſecundo attulimus, iterum hic deſcribere animus non eſt, nec vacat per otium. Tantum inde argumenta quædam ad id quod modo defendimus adſtruendum efficaciſſima petimus.

Sancta Synodus ſeſſione 6. cap. 6. inter diſpoſitiones juſtificationi præmittendas amorem recenſet, quo *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere peccatores incipiunt;* atqui amor ille, ſpei ſive concupiſcentiæ ex mente ejus eſſe non poteſt. Motum enim ſpei a motu amoris Patres diſtinguunt: *diſponuntur ad ipſam juſtitiam,* inquiunt, *dum .... peccatores ſe eſſe intelligentes, a divinæ juſtitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore; illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt:* ubi, ut vides, ſpes præcedit, dilectio ſequitur; nec tamquam intrinſeca ſpei conditio, aut propria ejus, ut ſic dixerim operatio, ſed ut nova diſpoſitio, a ſpe fiduciam generante prorſus diſtincta proponitur: alioquin enim in hac Concilii doctrina confuſio & inutilis repetitio foret. Vim ergo textui faciunt adverſarii, quando dilectionem Dei *tamquam omnis juſtitiæ fontis,* de amore ſpei ſive concupiſcentiæ interpretantur: unde ſupereſt, ut de amore caritatis intelligi debeat.

Deinde. Non de quovis indiſcriminatim amore Patres loquuntur, ſed deo eo quo Deus incipit diligi *tamquam omnis juſtitiæ fons;* atqui

Deum

Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem, ſive propter ſe ipſum diligere, non ſpei, ſed caritatis officium eſt; *amor quidam eſt perfectus*, inquoit Angelicus Doctor, (a) *quidam imperfectus: perfectus quidem amor eſt, quo aliquis ſecundum ſe amatur; ut puta, cum aliquis ſecundum ſe vult alicui bonum, ſicut homo amat amicum. Imperfectus amor eſt, quo quis amat aliquid non ſecundum ipſum, ſed ut illud bonum ſibi ipſi proveniat; ſicut homo amat rem quam concupiſcit. Primus autem amor pertinet ad caritatem, quæ inhæret Deo ſecundum ſe ipſum: ſed ſpes pertinet ad ſecundum amorem, quia ille qui ſperat, aliquid ſibi obtinere intendit.*

(a) 2. 2. q. 17. art. 8. in corp.

Præterea. Concilium in hoc ſexto de juſtificatione capite, Doctrinæ S. Thomæ fideliter hæſit, cui, teſte Dominico Soto (b) honorem hunc detulit, ut articulum ejus quintum, quæſtionis octuageſimæ quintæ tertiæ partis, ſibi proprium faceret, & totidum pene verbis exſcriberet; atqui eo loci Sanctus Doctor, id quod, dicunt Patres Tridentini, *diligere Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem*, appellat, *motum caritatis*. Ergo pariter de amore caritatis debet Concilium intelligi.

(b) in 4. diſt. 14. q. 1. art. 4.

Inſuper. Attendendum quamobrem hæc verba, (*Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*) quibuſque ſuadentibus, decreto addita fuerint. Rem ſic narrat Pallavicinus ſæpe laudatus; (c) quod attinet ad id quod „ dicitur de dilectione Dei, advertendum eſt, „ per tenorem decreti prius delineati, nullam „ fieri dilectionis mentionem: ſed Salvatorem „ Alepium Archiepiſcopum Torritanum, Claudium Jajum Societatis Jeſu, Lipomanum Veronenſis adjutorem, & Pium Franciſcanorum „ Præſidem admonuiſſe, ut aliquis caritatis „ actus inſeraretur. Cumque id ad omnium „ Patrum judicium relatum foret cum aliis præcipuis notis, ut indicavimus, viginti tres ex „ ipſis diſerte comprobaſſe, adeoque inſertum „ decreto; ſed poſtea aliis haud probatum; verum a Theologis ſtrenue propugnatum, & „ per hæc verba retentum: *non eſt ſermo eo loco de habitu caritatis; ſed cum in particula quæ loquitur de pœnitentia, nulla fiat mentio amoris, viſum eſt: cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum; quia ſi pœnitentia tota eſſet ex timore ſine amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pœnam tantum, non propter Dei offenſam, infructuoſa eſſet*. Ergo per hæc verba (*Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*) motum caritatis intelligebant; cum ea de cauſa decreto adjecta fuerint, *ut aliquis caritatis actus infereretur*: quod vel unum argumentum, ad eorum opinionem revincendam ſufficeret, qui contra hiſtoriæ fidem, Patres de amore concupiſcentiæ hic eſſe locutos pertinaciter affirmant. Numquid enim decreti ſenſum melius iis ipſis, a quibus conditum eſt, aſſequuntur? tantæque auctoritatis ſunt, ut ſibi magis credamus, dicentibus de concupiſcentiæ amore hic agi, quam Patribus atteſtantibus, ſe de caritate eſſe locutos?

(c) hiſt. l. 8. c. 13.

Eſt & aliud ejuſdem rei ibidem nec minus efficax argumentum. Cum enim occaſione ſeptimi capitis ejuſdem ſeſſionis decimæ quartæ, ubi dicitur peccatorem *caritatis infuſione juſtificari*, orta inter Theologos contentio eſſet; *quibuſdam animadvertentibus*, ait Cardinalis Pallavicinus, (d) *caritatem ſuperiore capite memoratam recenſeri ſub illius initium inter ea quæ præparant animum ad juſtitiam ſuſcipiendam; poſtea vero tamquam juſtitiæ formam poni: reſponderunt decreti formatores, in primo loco* (ſcilicet capite ſexto) *ſermonem eſſe de quodam actu caritatis; cum inſit aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, ſed exoptante juſtitiam: at in ſecundo* (capite nimirum ſeptimo) *ſignificari habitum caritatis*.

(d) ibid. c. 14.

Denique. Accedit gravium Theologorum auctoritas, affirmantium non de amore ſpei ſive concupiſcentiæ, ſed de vero caritatis motu Patres Tridentinos eſſe locutos. Sic inter cæteros „ Franciſcus Suarez: (e) nec vero dicit Concilium, *inquit*, hunc amorem pertinere ad „ ſpem, ſed potius ſupponere ſpem, & poſt „ conceptam ſpem per eum erigi hominem, „ & quaſi ſublevari ad diligendum Deum, utique propter ſe ipſum. Nam amor concupiſcentiæ non ſequitur proprie ex ſpe, ſed ad „ illam potius ſupponitur.

(e) 3. p. diſp. 4. ſect. 2.

„ Et Tannerus: (f) *certum eſt*, ait, *ſermonem ibi eſſe de amore caritatis*: tum quia conſtat „ S. Thomam, cujus veſtigia ſequi voluit Concilium, de hoc amore locutum, ut ſuperius „ dictum eſt; tum quia amor concupiſcentiæ „ erga Deum, natura ſua prior eſt ſpe, non „ poſterior, qui proinde ex ſpe non oritur, ſed „ ſpem antecedit: eademque eſt communis mens „ & ſententia Doctorum.

(f) tom. 4. diſp. 6. qu. 2. dub. 4. n. 75.

Quæ etſi de mente, veroque ſenſu Tridentini Concilii dubium nullum relinquant; Catechiſmi Romani ejuſdem Concilii juſſu editi, auctoritate haud mediocriter illuſtrantur: ibi enim gradnum quibus ad divinam pœnitentiæ virtutem & ad reconciliationem cum Deo pervenitur recenſio fit; loco vero ejus, quod dixerant Tridentini Patres: (*Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*) diſerte *caritas* nominatur. „ Docendum eſt etiam inquit (g), quibus gradibus ad hanc divinam „ virtutem liceat aſcendere. Primum itaque „ Dei miſericordia nos prævenit, cordaque noſtra ad ſe convertit: quod cum precaretur „ Propheta, *converte*, inquit, *nos Domine ad te, & convertemur*: deinde hoc lumine illuſtrati, „ per fidem ad Deum animo tendimus: *credere enim oportet accedentem ad Deum*, ut Apoſtolus teſtatur, *quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*: præterea motus timoris conſequitur, & ſuppliciorum acerbitate propoſita, „ animus a peccatis revocatur; atque huc videntur ſpectare illa Iſaiæ verba: *ſicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus*: „ huc deinde accedit ſpes impetrandæ a Deo „ miſericordiæ, qua erecti vitam & mores emendare conſtituimus: poſtremo caritate „ corda noſtra accenduntur, ex qua liberalis „ ille timor, probis & ingenuis filiis dignus „ oritur; atque ita unum illud veriti, ne qua „ in re Dei majeſtatem lædamus, peccandi „ conſuetudinem omnino deſerimus. Ergo &c.

(g) par. 2. tit. de pœnit. n. 9.

PROBATIO QUINTA.

Ex eo quod caritatis non ſecus ac ſpei & fidei ſuæ debeant in reconciliationis negotio eſſe partes.

Denique ſic arguimus. Motum ſpei & fidei, dolori ad reconciliationem ope clavium obtinendam neceſſario, conjunctum eſſe debere, adverſarii nobiſcum confitentur & vere propugnant. Ergo idem de motu caritatis de peccatis propter Deum doleri poſſit: quæ enim iſthæc philoſophandi eſt ratio, ut fidei & ſpei actum aliquem omnino ad juſtificationem præmitti oportere affirmetur, interimque ab hoc tantæ molis negotio, caritas velut minime neceſſaria excludatur? caritas, inquam, quæ eſt virtutum excellentiſſima, dicente Apoſtolo; (h) *nunc autem manent fides, ſpes, caritas, tria hæc major autem horum eſt caritas*: caritas, ita, Scriptura judice, neceſſaria, ut qui ea caruerit, in morte manere neceſſe ſit: caritas, ſine qua ne martyrium quidem, eodem Apoſtolo confirmante (i) prodeſſe poteſt: caritas, cui ſoli Chriſtus peccatricis mulieris juſtificationem attribuit: caritas, quæ cæterarum eſt forma virtutum, & ſine qua non poteſt ulla eſſe vera virtus, ut Sanctus Thomas conſentanee Sanctis Doctoribus, præſertim vero Auguſtino diſerte docet: (k) caritas quæ ſola operit multitudinem peccatorum, quæ ſola contra peccatum, & ejus perpetrandi voluntatem directe pugnat: ſine qua denique mens noſtra debite ad Deum converti nequit, ut multis locis id Angelicus Doctor luculente adſtruit.

(h) 1. Cor. 13. 13.

(i) ibid. v. 3.

(k) 2. 2. q. 23. art. 7. & 8. & alibi ſæpe.

Nec eſt quod dicatur cum amoris concupiſcen-

ſcentiæ defenſoribus, non ideo caritatem ab opere procurandæ in Sacramento reconciliationis arceri, quod nparatrix non ſit; ſed quia e contra illi timetur, ne ſit nimium actuoſa. Nam, inquiunt, tanta earitatis digoitas & eacelleotia eſt, ut qui eam quaotumvis parvam habere videatur, ſummam habeat; rantaque vis & efficacia, ut quamlibet remiſſo gradu ad juſtificatiqnem ſufficiat; adeoque actualem Sacramenti ſuſceptionem inutilem reddat, quippe quod hominem jam juſtificatum reperiat.

Hoc inquam effugium multis modis præcluditur.

1. Eoim numquid abſurda res eſt, ubi de placando Deo, & amicitia eum eo reconcilianda tractatur, ſuſceptam ideo habere caritatem, quia metus eſt ne opus adeo deſideratum acceleret? quis unqnam putavit, operarium aliquem ideo non debere admitti, quia cæteris promptius certiuſque laborat? quæ iſthæc erga Sacramentum novæ ſpecies reverentiæ eſt; nt integra ejus actio maneat, caritati locum non dare? quod ſi cum aliqua veri ſimilitudine diceretur, nedum hortandi forent pœnitentes ad Deum amandum, a quo peccando averſi ſunt; monendi magis eſſent ut quam ſtrenue poſſent, ab eo propter ſe ipſum diligendo caverent, ne videlicet dum ſuæ ſaluti nimirum conſulant, Sacramento Chriſti nocerent.

2. Falſum eſt quod affirmant, caritatem ita nobilem eſſe ac præcellentem, ut hoc ipſo quod haberi incipit, ad ſumnum gradum pertingat: habet enim caritas, non ſecus ac cæteræ naturalis & ſupernaturalis ordinis virtutes, primordia ſua, incrementa, progreſſus, quibus veluti mediis ad perfectionem perducitur: nec quidquid poteſt cum ad perfectionem pertigerit, conſequens eſt quod ab exordio poſſit: quo ſenſu a Sancto Auguſtino dictum: (a) *caritas inchoata, inchoata juſtitia eſt: caritas provecta, provecta juſtitia eſt: caritas magna, magaa juſtitia eſt: earitas perfecta, perfecta juſtiia eſt.*

(a) *lib. de nat. & grat. c. ult.*

3. Iden cariras ſtatim atque haberi ineipir, perfecto modo haberetur, quia cum habitu ipſo caritatis foret immediate & neceſſatio conjuncta; atqui poteſt homo actum caritatis elicere, abſque eo quod habitum ejus immediate ac neceſſatio habeat. Id quod Sanctus Thomas multis locis præclare docet: *nihil prohibet*, inquit, (b) *aliquos multa in bonos nſns expendere, & habitum liberalitatis non habere: ſicut & aliarum virtutum opera facinnt homines, antequam habitum virtutis habeant.* Ubi cum generaliter de omoi virtute loquatur, caritatem ipſam univerſalitate hac comprehendit.

(b) *2. 2. q. 117. art. 1. ad 3.*

Multoque expreſſius alibi de ipſa nominatim caritate: *actus earitatis*, ait, (c) *poteſt dici dupliciter: vel qui eſt ex caritate* (habituali) *& hoc non eſt, niſi in habente caritatem; vel qui eſt ad caritatem, non ſicut meritorius vel generativus, ſed ſicut præparatorius: & ſic actus cacitatis, ante caritatem habitam haberi poteſt; ſicut facere juſta, eſt aate habitum juſtitiæ* ..... (d) *ſicut aliarum virtutum actns dupliciter conſiderari poſſunt, vel ſecundum quod ſunt a virtute, vel ſecundum quod antecednat virtutem. Ita etiam eſt de earitate: poteſt eaim aliquis etiam caritatem non habens,* (habitu nimirum) *diligere proximum & Deum, etiam ſuper omnia .... & hoc diligere intelligitur actus caritatis ſub præcepto directe cadere, & non ſolum ſecundum quod a caritate procedit:* eſt itaque Sancto Thoma judice, aliquis caritatis actus habitum ejus præcedens, *non ſicut meritorius vel generativus, ſed ſicut præparatorius:* adeoque falſo affirmatur actum omnem caritatis cum habitu ipſo, neceſſario & immediate eſſe conjunctum.

(c) *in 2. ſent. diſt. 3. q. 3. art. 1. ad 1.*

(d) *ibid. diſt. 28. qu. 1. ar. 3. ad 1.*

4. Nec minus Sancto Doctori contrarium eſt quod dicunt, quemlibet caritatis actum ſine Sacramento in re ſuſcepto, ad juſtificationem ſufficere: hoc enim eapreſſiſſime Præceptor Angelicus negat: *ex quo aliquis peccatum incurrit*; inquit ille, (e) *caritas, fides, & miſericordia non liberant hominem a peccato, ſine pœnitentia:* unde ſic argumentor: de penitentia ut eſt Sacramentum hic agere Sanctum Thomam, titulus ipſe articuli aperte declarat: (*utrum hoc Sacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.*) Atqui ex ejus ſententia, caritas aliqua eſt, ſicut fides, & miſericordia, quæ non liberat hominem a peccato ſine Sacramento. Ergo ex ejus menre perperam dicitur, quemlibet caritatis actum ſine Sacramento in re ſuſcepto ad juſtificationem ſufficere.

(e) *3. p. q. 84. art. 5. ad 2.*

Occurrit ejuſdem rei alterum, nec minus præclarum teſtimonium, jam ſæpe citatum: *eſt iſte communis*, inquit, (f) *& conſuetus curſus juſtificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum: primo quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat; quia caritas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, ſicut Auguſtinus dicit; (g) quandoque vero Deus tam vehementer animam movet; ut ſtat in quandam perfectionem juſtitiæ aſſequatur, ſicut fuit in converſione Pauli.* Viden, ut ex Angelici Doctoris ſententia, aliqua caritas imperfecte tantum, ſecundum conſuetum curſum convertat, adeoque non juſtificet: ſi enim juſtificaret, perfecte converteret.

(f) *1. 2. q. 113. art. 10. in c.*

(g) *in Epiſt. Joan. tract. 5.*

Ideo vero uni in præſenti inſiſtimus Sancto Thomæ, non quod aliorum teſtimonium aut ratio deſit; ſed ut obiter quoſdam de ejus ſchola perſtringamus, qui cum nihil magis vereantur, quam pro veris ejus Diſcipulis non haberi, ab illius tameo veſtigiis, in hac tam neceſſaria quæſtinne, immenſum exorbitant.

Corollarium primum.

Ex dictis ſequitur primo, in Sacramento, ſpei aut concupiſcentiæ amorem non ſufficere.

Amor enim illi pœnitenti ad Sacramentum accedenti non ſuffieit, qui magis eſt amor ſui, quam Dei; atqui amor concupiſcentiæ magis eſt in homine amor ſui quam Dei, & eſt tantummodo amor Dei ſecundum quid, ut S. Thomas ſupra laudatus affirmat: (h) nam hic amor in homine magis eſt amor ſui quam Dei, quo homo magis ſuum commodum quærit, quam Deum ipſum; atqui per amorem concupiſcentiæ homo magis commodum ſuum, & quietem propriam quærit, quam Deum ipſum: ergo &c.

(h) *2. 2. q. 26. ar. 4. in c.*

Hinc S. Auguſtinus: *quod non propter ſe amatur*, inquit, (i) *non amatur:* & S. Proſper (in ſentent. prop. 20.) *qui Deum ideo colit, ut aliud magis quam Deum promereatur, non Deum colit, ſed illud quod aſſequi concupiſcit.*

(i) *in Soliloq. lib. 1. cap. 13.*

Et S. Bernardus: (k) *qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit videre, propter quietem ſui: uterque profecto quærit quæ ſua ſunt.*

(k) *ſerm. 3. de diverſ.*

Idemque Epiſt. 11. ſive tractatu de diligendo Deo, cap. 8. *eſt*, inquit, *qui confitetur Domino, quoniam potens eſt: & eſt qui confitetur Domino, quoniam ſibi bonus eſt: & item qui confitetur, quoniam ſimpliciter bonus eſt. Primus ſervus eſt, & timet ſibi. Secundus mercenarius eſt, & cupit ſibi: tertius filius eſt, & defert Patri .... ſit ſervo ſua lex, timor ipſe quo conſtringitur: ſit mercenario ſua cupiditas, qua & ipſe arctatur .... ſed harum nulla aut ſine macula eſt, aut animas convertere poteſt: caritas vero convertit animas.*

Eodemque ſenſu S. Franciſcus Saleſius: (l) *anima*, ait, *quæ Deum non amaret, niſi propter amorem ſui ipſius, poneus in proprio commodo finem amoris quem Deo impendit, eheu! maximum ſacrilegium admitteret.*

(l) *in tract. de amore Dei.*

Concinunt plerique celeberrimi Theologi, quos inter Joannes Nidder: *ſi homo*, ait, (m) *ſua peccata deteſtetur ſolum .... propter timorem pœnæ, & amiſſionem vitæ æternæ, in quantum illa eſſet ſibi ad incommodum, ibi ſiſtendo ſine ulla ulteriori relatione ad Deum: tunc homo ſolum quæreret ſuum commodum, & fugeret ſuum incommodum; & nullo modo quæreret Deum .... nec talis deteſtatio eſſet actus virtutis, quia non circumſtantionata debito fine: & per conſequens non formaretur gratia, nec fieret contritio.*

(m) *in expoſ. Decalogi, ad 3. præcept. cap. 8.*

Obje-

Digitized by Google

Objectio.

Objectio. At, inquies, non poteſt Deus amari ab homine, quin ſimul ametur tamquam finis ejus ultimus, & ſummum bonum; atqui hoc modo amare Deum, ad amorem concupiſcentiæ pertinet. Ergo aliter Deus amari non poteſt: atque adeo non eſt pœnitenti neceſſarius amor caritatis.

R. conceſſa maj. nego min. Gratuitus namque amor, quem caritatis & amicitiæ appellamus, attingit Deum non ſolum quatenus eſt ultimus hominis finis, qui non refertur ad aliquid aliud, & ad quem cætera ſine exceptione referri neceſſe eſt: adeoque ſub hoc etiam reſpectu gratuitus ejus eſt amor: quicumque ergo Deum ut bonum ſuum in quo conſiſtit æterna fœlicitas, diligit, amore amicitiæ non concupiſcentiæ amat: non enim illum ad commodum ſuum deprimit (qui amoris concupiſcentiæ eſt defectus,) ſed e contra diligit, ut ſe illi omnino ſummittat, illi obtemperet, & in illo tamquam in fine ultimo requieſcat.

Neque obſtat, quod Deus in ratione ultimi finis, præmiatoris ac mercedis rationem reſpectu hominis habeat: in hoc enim vera dignoſcitur caritas, nedum noceat caritati. „ Sed forte mercenarius eris, inquit Hugo a S. Victore, (a) ſi diligis Deum, & ſervis ei, ut præmium ab illo accipias: dicunt hoc ſtulti quidam, & tam ſtulti ut ſe ipſos non intelligant: *diligimus Deum & ſervimus illi: ſed non quærimus præmium, ne mercenarii ſimus: etiam ipſum non quærimus: dabit ſi voluerit, ſed nos non quærimus: in tantum enim excutimus manus ab omni munere; ut etiam ipſum non quæramus quem diligimus. Pura enim, & gratuita, & filiali dilectione diligimus: nihil requirimus: diligimus ipſum, ſed non quærimus aliquid: etiam ipſum non quærimus, quem diligimus*: audite homines ſapientes: *diligimus*, inquiunt, *ipſum, ſed non quærimus ipſum*: hoc eſt dicere: *diligimus ipſum, ſed non curamus de ipſo*: ego homo ſic diligi nollem a vobis: ſi me ſic diligeretis, ut de me non curaretis, ego de veſtra dilectione non curarem: vos videritis, ſi dignum eſt ut Deo offeratis, quod homo digne reſpueret: *quomodo*, inquiunt, *mercenarii non ſumus, ſi Deum propter hoc diligimus, ut præmium ab ipſo accipiamus? non eſt gratis hoc amare, neque amor iſte filialis, ſed mercenarii, & ſervi, qui pretium quærit pro ſervitute ſua*. Qui hoc dicunt, virtutem dilectionis non intelligunt: quid eſt enim diligere, niſi ipſum velle habere? non aliud ab ipſo, ſed ipſum, hoc eſt gratis: ſi aliud quæreres ab ipſo, gratis non amares: nunc autem non aliud quæris pro eo quod amas: & tamen aliquid quæris & deſideras in eo ipſo quod amas; alioquin non amares, ſi non deſiderares; ſed aliud eſt, pro ipſo, aliud in ipſo. Si pro ipſo aliquid amas: mercenarius: ſi in ipſo amas: filius es.

(a) *de Sacram. lib. 2. cap. 8.*

Dices iterum: qui ergo caritas a concupiſcentiæ amore diſtat; ſi illa non ſecus ac iſta in Deo bonum ſuum quærit?

℟. In hoc immenſum differre, quod amore concupiſcentiæ homo Deum non quia in ſe bonum, ſed quia ſibi bonum quærit: quo fit ut præpoſtero ordine, ſemetipſum pro fine ultimo habeat, & Deo tamquam medio uti velit: amore autem caritatis, Deo, ut loquitur S. Bernardus, *confiteatur, quoniam in ſe ſimpliciter bonus eſt*, & ad illum tamquam ad ultimum finem, ſe ſuaque omnia referat: quod nedum redoleat aliquam imperfectionem, ſumma caritatis perfectio & eſſentia eſt; ſine qua caritas ne intelligi quidem poteſt: hinc in cantico canticorum, ubi incomprehenſibilis amoris Chriſti ſponſi erga ſponſam, & viciſſim ſponſæ erga ſponſum pleniſſima & abſolutiſſima, quippe a ſpiritu Sancto dictata deſcriptio eſt: *in lectulo meo*, inquit ſive Eccleſia, ſive anima quælibet vere fidelis, (b) *per noctes quæſivi quem diligit anima mea .... ſurgam & circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea ....* & Regius Propheta: (c) *quid enim mihi eſt in cœlo? & a te quid volui ſuper terram? defecit caro mea & cor meum: Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum ....* (d) *inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

(b) *Cant. Cantic. 3. 1. & ſeq.*

(c) *Pſ. 72. 25. & ſeq.*

(d) *Pſalm. 118. 112.*

„ Quem in ſenſum S. Bernardus (e): numquid, inquit, mercenarium eum quis æſtimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit & expectat, quam nimirum filii mercedem eſſe, non mercenarii, propheta teſtatur? *cum dederit*, inquit, (f) *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini filii merces, fructus ventris*: invenitur tamen alter gradus ſublimior, & affectus dignior iſto, cum penitus caſtificato corde nihil aliud deſiderat anima, nihil aliud a Deo quærit, quam Deum ipſum; crebro ſiquidem didicit experimento, quoniam bonus Dominus ſperantibus in ſe, animæ quærenti ipſum, ita ut jam ex affectu cordis atque ex ſententia clamet illud in pſalmo: *quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*: neque enim ſuum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliquid quidquam tamquam privato ſui ipſius amore deſiderat anima quæ ejuſmodi eſt: ſed tota pergit in Deum, unicumque ei ac perfectum deſiderium eſt, ut introducat eam Rex in cubiculum ſuum, ut ipſi adhæreat, ipſo fruatur.

(e) *ſer. 8. de divrſ.*

(f) *Pſalm. 126. 3. & ſeq.*

Hinc præter cæteros *Quietiſtarum* errores, hæ propoſitiones damnatæ ſunt: *non debet anima cogitare, nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiſo, nec de inferno, nec de morte, nec de æternitate ..... datur habitualis ſtatus amoris Dei, qui eſt caritas pura, & ſine ulla admixtione motivi proprii intereſſe .... neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum habent amplius in eo partem: non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando inveniendam*. Qua de re legantur Summorum Pontificum Innocentii XI. & Innocentii XII. conſtitutiones an. 1688. die 19. Februarii: & anno 1699. die 13. menſis Martii, plaudente Eccleſia promulgatæ.

Corollarium ſecundum.

Sequitur ſecundo, multo minus in Sacramento ſufficere ſimplicem complacentiam, ſive amorem inefficacem, quo necdum Deus ametur ſuper omnia & omnibus præponatur: quæ opinio ſemetipſam ſua abſurditate evertit. Dei enim amor qui in Sacramento requiritur, vere hujus nominis eſſe debet. Porro ſimplex complacentia, inefficaxque dilectio, Dei amor dici non poteſt: quia hoc ipſo quo Deus amari incipit, debet rebus omnibus anteponi, & ſuper omnia appretiative, ut ſæpe diximus, diligi: *propria ratio caritatis*, inquit S. Thomas (g), *conſiſtit in hoc quod Deus diligatur ſuper omnia, & quod homo totaliter ſe illi ſubjiciat, omnia ſua referendo in ipſum.* & alibi: (h) *dicendum*, ait, *quod ſicut homo habet quamdam perfectionem ſuæ naturæ, ſtatim cum naſcitur, quæ pertinet ad rationem ſpeciei; eſt autem alia perfectio, ad quam per augmentum adducitur: ita etiam eſt quædam perfectio caritatis, pertinens ad ipſam ſpeciem caritatis, ut ſcilicet Deus ſuper omnia diligatur, & nihil contra eum ametur.*

(g) *2. 2. q. 24. in c. art. 12. in c.*

(h) *ibid. qu. 184. art. 3. ad 3.*

Deinde. Talis debet eſſe in Sacramento pœnitentiæ Dei amor, qualis peccati deteſtatio eſt, & propoſitum de cætero non peccandi; atqui non ſufficit ſimplex peccati diſplicentia, aut inefficax ejus in poſterum fugiendi voluntas; ſed omnino requiritur plena deteſtatio, & efficax ab eo abſtinendi decretum. Ergo &c. (1)

Corol-

(1) Ex hoc Corollario ſequitur repudiandam eſſe opinionem P. Edmundi Simonet Societatis Jeſu Theologi, qui Tom. 3. Edit. Ven. *tract.* 15. qui eſt de pœnit. *diſput.* 5. *art.* 12. *pag.* 351., docet, *ad remiſſionem mortalium peccatorum in Sacramento pœnitentiæ ſufficere attritionem, qua peccator de peccatis ſuis dolet, eaque deteſtatur cum propoſito non peccandi de cætero ſimul propter Deum dilectum propter ſe, quamvis nondum ſuper omnia & propter gehennam, quam timore appretiative maximo & ordinato timet*. Quam etiam ſententiam defendiſſe perhibetur Card. Pallavicinus *lib.* 1. *de virtut. & Sacram. Pœnit. Cap.* 13.

Corollarium tertium.

Sequitur tertio, eorum ſententiam, qui volunt amorem initialem in Sacramento pœnitentiæ requiſitum, non caritatis, ſed cujusvis alterius a caritate virtutis actum, ſine diſcrimine dici poſſe, merum eſſe putidumque figmentum, ad exterminium caritatis inventum, & auctoritati pariter ac rationi contrarium. Scripturæ namque & Patres, quando neceſſitatem amoris ad veram pœnitentiam prædicant, de hoc amore loquuntur, cujus ſpeciale Dei præceptum eſt, quique ſpecialis virtututis naturam habet; quod facile agnoſcet, qui prolata ſuperius teſtimonia animo revocaverit. Præterea amor ille in pœnitente requiritur, qui affectum peccandi efficaciter excludat ac deſtruat; atqui ſolius caritatis ſpecialiter dictæ proprium hoc officium eſſe, vel inde patet, quod peccandi voluntas ſoli caritati, & ſola viciſſim caritas voluntati peccandi directe contraria ſit: cum ad eam ſolam proprie pertineat, immutare cor, & a creaturis ad Creatorem transferre; quod autem ajunt, ideo cujusvis virtutis actum, caritatis initium dici poſſe, quia, ut S. Thomas obſervat, *omnes aliæ virtutes participant aliquid a caritate*, prorſus ridiculum eſt, & a mente Angelici Præceptoris alieniſſimum: non enim hoc ab ipſo dictum, quaſi voluerit a cæteris virtutibus caritatis primordia, & velut incunabula repetenda; ſed quia e contrario caritas cæterarum, ſine exceptione, eſt forma virtutum: *dicendum*, inquit, (a) *quod in moralibus forma actus attenditur principaliter ex parte finis: cujus ratio eſt, quia principium moralium actuum eſt voluntas, cujus objectum, & quaſi forma eſt finis... manifeſtum eſt autem ſecundum prædicta, quod per caritatem ordinatur actus omnium aliarum virtutum ad ultimum finem: & ſecundum hoc ipſa dat formam actibus omnium aliarum virtutum, & pro tanto dicitur eſſe forma virtutum: nam & ipſæ virtutes dicuntur in ordine ad actus formatos.*

(a) 2. 2. q. 23. art. 8. in corp.

§. TERTIUS.

Eliduntur Objectiones.

Objectio. Reſtat ut adverſariorum oppoſitiones diluamus, quarum pene omnium hoc vitium eſt, quod æquivocatione laborent, & caritatem perfectam cum imperfecta confundant; tantumque virtutis uni, quantum alteri tribuant: quo fit ut ſublato æquivoco penitus evaneſcant. Itaque

Opponunt. Caritas de ſe tollit omne peccatum. Ergo ne cogamur dicere, pœnitentiæ Sacramentum, ante ſe juſtificationem neceſſario præſupponere omnino fatendum eſt, non caritatis, ſed ſpei aut concupiſcentiæ eſſe amorem, qui ad Sacramentum afferri debet.

R. Diſtinguo antecedens: caritas *habitualis*, *vel actualis perfecta*, de ſe tollit omne peccatum, concedo: caritas, *actualis & imperfecta*, ſubdiſtinguo: tollit omne peccatum, *quantum ad actum & affectum*, concedo: *quantum ad maculam & reatum*, nego antecedens & conſeq.

E. R. Fatemur 1. caritatem habitualem, vel actualem perfectam de ſe tollere omne peccatum: eaque Concilii Tridentini Doctrina eſt, affirmantis, (b) *aliquando contingere, contritionem caritate eſſe perfectam, hominemque Deo reconciliare, priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur.*

(b) Seſſ. 14. cap. 4.

Fatemur 2. caritatem actualem & imperfectam tollere actum peccati: non enim poſſunt ſtare ſimul duo actus inſociabiles; atqui actus peccati, & actus amoris Dei, inſociabiles ſunt, & ſecum ipſis pugnantiam haberent. Ergo cum actu caritatis ſtare nequit actus peccati.

Fatemur 3. caritatem actualem & imperfectam, affectum peccati tollere; affectus enim peccati eſt, amor malus creaturæ in peccatore prædominans; atqui affectus Dei eſt genuinus caritatis character, malum creaturæ amorem eliminat. Ergo &c.

Sed negamus, per caritatem actualem & imperfectam tolli maculam & reatum peccati: ut enim hæc duo deleantur, præter quam quod neceſſarium eſt, ut homo actum, affectumque peccati depoſuerit; requiritur inſuper Dei indulgentia, quam non tenetur homini pœnitenti ſtatim largiri. „ Ad remiſſionem peccati, inquit „ Eſtius, (c) non ſufficit pœnitentia, ſed præte„ rea opus eſt, ut meritum paſſionis Chriſti „ homini applicetur, ad conſequendam remiſ„ ſionem peccati, cujus jam accepit pœniten„ tiam. Sunt enim diverſa & diſtincta benefi„ cia paſſionis Chriſti, converſio ſeu pœniten„ tia peccatoris, ut peccati ejus condonatio; „ ita ut homini vere converſo & pœnitenti, „ adhuc opus ſit peculiari quodam ex Chriſti „ paſſione beneficio, ut peccatum ei remitta„ tur. Quod quidem fit, applicando ei ſatisfa„ ctionem in cruce factam pro pœna peccato „ ejus debita: neque enim exigit lex naturæ, „ pœnitenti remittatur peccatum, quemadmodum „ facile probari poteſt ex judiciis humanis, jux„ ta normam & exemplar divini judicii inſtitu„ tis.,. ſed pertinet hoc ad gratioſam Dei or„ dinationem, qua Chriſtum nobis dedit propi„ tiatorem per fidem in Sanguine ipſius, ut ait „ Apoſtolus. Unde Patres Tridentini Seſſione „ 22. cap. 2. docent, Sacrificium Miſſæ vere „ propitiatorium eſſe, quod per ipſum fiat, ut „ ſi cum vero corde contriti & pœnitentes ad „ Deum accedamus, miſericordiam conſequa„ mur, gratiam inveniamus, in auxilio oppor„ tuno: id ipſum clare docet S. Auguſtinus, „ cum alibi, tum lib. 2. de ſermone Domini „ in monte, cap. 14. *cujus*, inquit, *tanta mi„ ſericordia commemorari poteſt quam ejus qui om„ nia donat peccata converſis?* non dicit, pecca„ toribus, aut lapſis, aut averſis; ſed, *conver„ ſis*. Nam averſis donare peccata, non miſeri„ cordiæ eſt, ſed perverſi ordinis. Sentit ergo „ magnæ eſſe miſericordiæ Dei, (quæ uti„ que non præſtatur niſi per Chriſtum) quod „ peccatoribus jam converſis Deus peccata con„ donet.

(c) in 5. ſent. diſt. 17. §. 1.

Ita, & quidem ſolidiſſime Eſtius. Falſo itaque affirmatur, per caritatem actualem & imperfectam, maculam ac reatum abſtergi, ipſumque habitum peccati deleri: habitus enim, per actus contrarios, maxime ſi debiles ac tranſitorii fuerint non tolluntur: *nihil prohibet*, ait S. Thomas ſupra laudatus, (d) *aliquos multa in bonos uſus expendere, & habitum liberalitatis non habere, ſicut & aliarum virtutum opera faciunt homines, antequam habitum virtutis habeant*: poteſt ergo pariter homo, etiamſi actualem habeat caritatem, habitu, reatu, & macula peccati teneri. Id quod de ſe ipſo S. Auguſtinus; quam humiliter, tam vere teſtatur: ille enim longe antequam baptizaretur, converſus ad Deum erat, & adhuc catechumenus, caritate erga Deum, etſi nondum robuſta flagrabat: *flebam*, inquit, (e) *amariſſima contritione cordis mei*... (f) *ſagittaveras tu* (o Deus) *cor noſtrum caritate tua*... (g) *gaudens in fide laudavi nomen tuum;* atqui tamen adhuc peccati reatu vinculis tenebatur, antequam baptiſmo ablueretur: *& ea fides*, ait ibidem, *me ſecurum eſſe non ſinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per baptiſmum tuum remiſſa nondum erant*. Idipſum confirmat S. Doctor exemplo Sancti Pauli, quem negare non poſſumus Dei caritatem aliquam habuiſſe, quando verbis Chriſti proſtratus dixit: *Domine quid me vis facere?* nec tamen prius a peccatis ablutus eſt, quam miniſterio Ananiæ baptiſmum ſuſciperet: prout ejuſdem ad illum Ananiæ verba ſignificant: (h) *exurge & baptizare, & ablue peccata tua*: ad quem locum reſpiciens Auguſtinus: *Ananias*, inquit ſerm. 1. de Sanctis, *baptizavit Saulum, & fecit ex lupo agnum*; & ſerm. 25. *venit ergo Ananias, baptizavit Saulum, & fecit Paulum: baptizavit lupum, & fecit agnum.*

(d) 2. 2. q. 117. art. 1. ad 3.

(e) lib. 8. Confeſ. cap. 12.

(f) ibid. lib. 9. c. 2.

(g) ibid. c. 4.

(h) Actor. 22. 16.

Inſt. 1. Atqui caritas etiam actualis & quantumlibet imperfecta, reatum & maculam peccati penitus tollit. Ergo &c.

Inſt. 1.

Prob. ſubſ. Ex Scriptura, unde pleraque teſti-

monia

(a) *Prov.* 8. 17. (b) *Joan.* 14. 23. (c) 1. *Jo.* 4. 7. & 16. (d) 1. *Pet.* 4. 8.

monia proferunt: *ego*, ait æterna ſapieotia (a), *diligentes me diligo* .... (b) *ſi quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus* .... (c) *omnis qui diligit, ex Deo natus eſt .... qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo* .... (d) *caritas operit multitudinem peccatorum*. Inde ſic inferunt argumentum:

In illo reatus & macula peccati eſſe non poſſunt, quem diligit Deus, qui ex Deo natus eſt, in quo manſionem Deus facit, cujus denique peccata operta ſunt, hoc eſt, deleta; atqui hæc omnia de habente caritatem Scriptura prædicat. Ergo &c.

R. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritates, & conceſſa majore diſtinguo min. Hæc omnia prædicat Scriptura de habente caritatem, *habitualem, vel actualem perfectam*, concedo: de habente caritatem *actualem imperfectam, etiam ſine Sacramento*, nego min. & conſeq. de caritate habituali, aut actuali perfecta hæc debere intelligi, præter quam quod ex prædictis conſequitur, teſtimonia ipſa allegata inſinuant: hic enim agitur de homine qui ſic diligit, ut Chriſti ſermonem ſervet, hoc eſt legem ejus adimpleat, de homine manente in caritate. Porro in caritate, niſi per ejus habitum, non manetur; nec ſermo Chriſti, niſi ab eo qui habet caritatem perfectam impletur.

Inſt. 2. Inſt. 2. Temerarium eſt, generales Scripturæ auctoritates reſtringere: porro generales ſententiæ ſunt, quibus affirmatur, caritate peccata deleri, & omnem qui diligit Deum, reciproce a Deo amari: nec enim ulla in iis locis caritatis perfectæ, & imperfectæ, actualis & habitualis diſcretio fit. Ergo &c.

℟. diſtinguo majorem. Temerarium eſt, generales Scripturæ auctoritates, *ad arbitrium, Scriptura ipſa aut traditione non prælucente*, reſtringere, concedo: *ſecus*, nego maj. diſtinguo pariter minor. In locis citatis caritatis perfectæ & imperfectæ nulla diſtinctio fit, *debet tamen ad mentem Scripturæ & Patrum ſubintelligi*, concedo: *nec ſubintelligi debet*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Si quis hanc ſibi præſtitueret regulam, generales Scripturæ ſententias, prout ſonant, abſolute & ſine modificatione intelligendi, in magnos plerumque errores, non Scripturæ, ſed vitio ſuo incideret. Sic enim e. c. fides in Scripturis ſic commendatur, ut ei ſoli (ſi ſequamur nudam litteram) juſtificatio hominis & ſalutis conſecutio adſcribatur: *qui crediderit & baptizatus fuerit*, ait Chriſtus, (e) *ſalvus erit* ... (f) *qui credit in me, habet vitam æternam* ...... (g) & Apoſtolus: *fide purificans corda eorum* .... (h) *arbitramur juſtificari hominem per fidem* ...... (i) *omnis qui credit in illum non confundetur* .... pariaque ſpei in iiſdem ſacris litteris elogia ſunt: (k) *ſpes non confundit: ſpe ſalvi facti ſumus*. Quibus in locis & ſimilibus nulla fidei actualis & habitualis, informis aut caritata formatæ diſtinctio fit: ſpes pariter ſine actus aut habitus diſcrimine nominatur: numquid ideo dicturi ſunt adverſarii fidem aut ſpem, informem, actualem, & imperfectam ad juſtificationem peccatoris, etiam ſine Sacramento ſufficeee? minime gentium: quorum vero niſi quia ex aliis Scripturæ & traditionis teſtimoniis non minus certum eſt, præter fidem, ac ſpem, ad juſtificationem multa requiri; nec omnem fidei ſpeique gradum ad illam obtinendam ſufficere. Pari & nos jure utimur, quæ de caritate in locis allegatis dicuntur, de caritate habituali, aut de actuali perfecta, vel ſaltem, ſi imperfecta fuerit, cum Sacramento conjuncta interpretantes: nec poſſe aliter explicari, multis convincimur; nec minus generalibus Scripturarum oraculis, qoibus denontiatur peccatorem cum Deo reconciliari non poſſe, niſi viam ſuam malam dereliquerit, niſi cor novum induerit, niſi a prava peccandi voluntate deſtiterit, niſi converſus ad Deum fuerit toto corde ſuo; niſi denique peccatum quo Dei incurrerat inimicitiam vere deteſtatus fuerit: quæ ſine aliquo ſaltem initiali, caritatis impulſu obtinere nequaquam

(e) *Marc.* 16. 16. (f) *Joan.* 6. 47. (g) *Act.* 15. 9. (h) *Rom.* 3. 28. (i) *Rom.* 10. 11. (k) *Rom.* 5. 5. *Rom.* 8. 24.

poteſt, ut ex probationibus tanto numero adductis certiſſimum eſt.

Inſt. 3. Atqui reatum, & maculam peccati habere non poteſt, qui caritatem actualem, quantumlibet imperfectam habet. Ergo &c. *Inſt.* 3.

Prob. ſubſ. Qui vivit vita ſpirituali reatum & maculam peccati non habet; ſed quiſquis caritatis actualis ſenſum habet, ſpiritualiter vivit: vita namque animæ caritas eſt. Ergo &c.

R. nego ſubſeq. ad probat. diſtinguo mai. Qui vivit vita ſpirituali *plena & integra*, reatum & maculam peccati non habet, concedo: qui vivit *vita inchoata*, nego majorem: diſtinguo pariter min. Qui caritatis actualis ſenſum habet, ſpiritualiter vivit, *vita inchoata*, concedo: *vita plena & integra*, nego minor. & conſeq.

E. R. Habet vita ſpiritualis diverſos gradus: habet exordium, progreſſum, perfectionem. Porro ut bene in argumento notatum eſt, animæ vita eſt caritas. Unde ſequitur, caritatem inchoatam, eſſe initium vitæ ſpiritualis, caritatem provectam, ejuſdem eſſe progreſſum, & deniquc caritatem perfectam, vitæ eſſe perfectionem, juxta hanc toties decantatam Sancti Auguſtini ſententiam: *inchoata caritas, inchoata juſtitia eſt: provecta caritas, provecta juſtitia eſt: caritas magna, magna juſtitia eſt: caritas perfecta, perfecta juſtitia eſt*: jam fateoe vitam ſpiritualem perfectam, cum macula & reatu peccati non poſſe conſiſtere; ſed de vita inchoata hoc nego. Immo nec ipſi negare adverſarii poſſunt; fatentur enim actum fidei, & motum timoris ſervilis reconciliationi, quæ obtinetur per pœnitentiam, prævios, ſtare cum macula & reatu peccati; atqui fidei & timoris ſervilis actus, aliqua ſpiritualis vitæ primordia ſunt: nec enim a peccatore elici poſſent, ſi abſolute ac deſperate mortuus eſſet: nedum itaque iſta pugnent, quod pœnitens vitæ ſpiritualis initium habeat antequam a reatu peccati ſolvatur; e contrario niſi vitæ aliquem ſenſum ante haberet, expiari a macula, & abſolvi a reatu peccati non poſſet.

Eaque Sanctorum Patrum indubitata doctrina eſt, pœnitentes antequam a peccati vinculis abſolvantur, non abſolute mortuos, ſed ſemivivos dicentium.

„ *Opem noſtram*, inquit S. Cyprianus, (l) *medelam noſtram vulneratis exhibere debemus*: nec „ putemus mortuos eſſe, ſed magis ſemianimes „ jacere eos, quos perſecutione funeſta ſauciatos videmus: qui ſi in totum mortui eſſent, „ numquam de eiſdem poſtmodum & confeſſores & martyres fierent. (l) *Epiſ.* 52.

„ Et S. Ambroſius: (m) *ſi mortuus eſt*, ait, „ *cur ei dicitis agendam pœnitentiam, qui jam* „ *curari non poteſt?* ſi ſemivivus eſt, infundita „ vinum & oleum &c. (m) *de pœn. lib.* 1. *cap.* 10.

„ S. Auguſtinus: (n) remiſſio peccatorum, „ ſolotio eſt: quid enim prodeſſet Lazaro, „ quia proceſſit de monumenro, niſi diceretur: *ſolvite eum & ſinite abire?* ipſe quidem „ voce de ſepulcbro ſuſcitavit, ipſe clamando „ animam reddidit, ipſe terrenam molem ſepulto impoſitam vicit, & proceſſit ille vinctus: non ergo pedibus propriis, ſed virtute „ producentis fit hoc in corde pęnitentis. Cum „ audis hominem pœnitere peccatorum ſuorum, „ jam revixit; cum audis hominem confitendo „ proferre conſcientiam, jam de ſepulchro eductus eſt: ſed nondum ſolutus eſt. Quando „ ſolvitur? a quibus ſolvitue? *quæ ſolveritis*, „ inquit, *in terra, erunt ſoluta & in cęlo*: merito per Eccleſiam dari ſolutio peccatorum „ poteſt: ſuſcitari autem ipſe mortuus, nonniſi intus clamanta Domino poteſt: hæc enim „ Deus interius agit. (n) *ſerm.* 2. *in Pſ.* 101.

„ Nec minus perſpicue S. Gregorius Magnus: (o) illos, ait, debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos Authorem „ noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam „ vivificare. (o) *hom.* 26. *in Evang.*

Inſt. 4. Atqui vivit vita plena & integra, qui *Inſt.* 4.

gradum habet quantumvis tenuem caritatis. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Et afferunt varias ex Sanctis Doctoribus, præſertim ex Sancto Auguſtino auctoritates.

(a) *de Trin. lib. 15. c. 18.*

„ Nullum eſt, inquit, (a) iſto, (caritatis)
„ dono excellentius: ſolum eſt, quod dividit
„ inter filios regni æterni, & filios damnatio-
„ nis æternæ.

(b) *in Epiſt. Joan. tract. 5.*

„ Dilectio ſola (b) diſcernit inter filios Dei,
„ & filios diaboli ..... nemo interroget homi-
„ nem: redeat quiſque ad cor ſuum: ſi ibi in-
„ venerit caritatem fraternam, ſecurus ſit,
„ quia tranſit de morte ad vitam: jam in dex-
„ tera eſt.

(c) *Serm. 16. de verb. Apoſt. c. 7.*

„ Fides ergo (c) quæ per dilectionem opera-
„ tur, ſi eſt in vobis, jam pertinetis ad præ-
„ deſtinatos, vocatos, juſtificatos.

(d) *de Trinit. lib. 15. c. 18.*

„ Ipſa vero dilectio, (d) ſive caritas, (nam
„ unius rei eſt utrumque nomen) ſi habeat eam
„ quæ non loquitur linguis, nec habet prophe-
„ tiam, nec omnia ſcit Sacramenta ..... perdu-
„ cit ad Regnum, ut ipſam fidem non faciat
„ utilem, niſi caritas.

(e) *in Expoſ. Epiſt. ad Gal.*

„ *Formatur* (e) *Chriſtus in eo, qui formam ac-*
„ *cepit Chriſti: formam autem accipit Chriſti,*
„ *qui adhæret Chriſto dilectione ſpirituali: ex hoc*
„ *enim fit, ut hujus imitatione ſit, quod ille,*
„ *quantum gradu ſuo finitur.*

(f) *hom. 7. in 2. ad Timoth.*

„ S. Joannes Chryſoſtomus: *caritatis fervor,*
„ inquit, (f) *quocumque inciderit, omnia pe-*
„ *rimit: ubi caritas eſt, omnia ſublata ſunt*
„ *mala.*

(g) *comment. in c. 3. lib. 1. Reg.*

„ S. Gregorius Magnus: (g) quacumque ho-
„ ra peccator convertitur, vivit .... ex vi con-
„ verſionis magnitudo deletur criminis: vis au-
„ tem converſionis eſt, affectio caritatis cordi
„ infuſæ, viſitatione Sancti Spiritus, &c.

Ex his & ſimilibus ſic deducunt argumentum:

Ille vivit vita plena & integra qui filiis Dei & regni æterni annumeratur, & jam in dextera eſt, qui pertinet ad prædeſtinatos, vocatos, juſtificatos, qui ad Regnum perducitur, qui formam accepit Chriſti, a quo omnia mala ſublata ſunt, cujus denique crimen omne deletum eſt, atqui hæc omnia Patres caritati attribuunt. Ergo vivit vita plena & integra, qui vel unum habet quantumvis exiguum gradum caritatis.

℟. nego ſubſ. ad probat. admitto auctoritates, & ad argumentum conceſſa majore diſtinguo minorem: hæc omnia Patres attribuunt caritati *habituali, vel actuali, perfectæ*, concedo: *caritati actuali, imperfectæ*, ſubdiſtinguo: *ſi Sacramento conjuncta ſit*, concedo: *extra Sacramentum*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Hæc & ſexcenta alia ejuſdem ſenſus teſtimonia, eo minus contra nos faciunt, quod ex iis ipſis proferantur, quos in præſenti potiſſimum Duces ac Patronos habemus. Dicimus itaque iis locis Sanctos Doctores loqui vel de caritate habituali, vel de actuali perfecta, vel de imperfecta, ſed Sacramento conjuncta, non vero de caritate initiali quæ a Sacramento avulſa ſit: agunt enim de ea caritate per quam dividuntur filii Dei & regni, a filiis diaboli & damnationis æternæ; atqui diſcretionem hanc ſola habitualis caritas facit, aut actualis ita intenta, ut ad illam ſtatim ejuſdem habitus conſequatur: agunt de caritate, per quam homo pertinet ad vocatos, prædeſtinatos, juſtificatos. Porro ad juſtificatos homo non pertinet niſi per caritatem habitualem, licet caritate actuali ad juſtitiam diſponatur: *in ipſa juſtificatione*, ait Concilium Tridentinum, (h) *cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo, per Jeſum Chriſtum cui inſeritur, fidem, ſpem, & caritatem:* agunt de caritate immanente, per quam fides operatur, per quam homo Chriſto adhæret, & formam accipit Chriſti: quæ ſane niſi de habituali caritate dici non poſſunt: agunt denique de caritate fervida, quæque vim magnam habeat, ad opus converſionis complendum. Fruſtra igitur contra nos hæc teſtimonia congeruntur, quippe quæ ne leviter quidem concluſionem attingunt, qua dicimus initialem Dei caritatem ad Sacramentum pœnitentiæ neceſſario afferendam: quamquam etſi de hujuſmodi imperfecta dilectione, aliqua eorum teſtimonia intelligi poſſent, nihil inde adverſarii obtinerent, niſi oſtenderent imperfecto motui caritatis juſtificationem a Patribus cum excluſione Sacramenti attribui.

(h) *Seſſ. 6. cap. 7.*

Inſt. 5. Et Sancti Thomæ judicio, ut poſſunt, ſe ſe tuentur: *per dolorem ex amore caritatis ordinato cauſatum*, inquit, (i) *ſolvitur* (peccatum) *& ſic contritio peccatum delet:* ad hunc autem producendum effectum, caritatem quantumvis tenuem ſufficere, paulo poſt, ſine ambiguitate affirmat: *dicendum*, ait, (k) *quod quantumcumque parvus ſit dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet.* Ergo ex ejus mente caritas actualis quantumlibet imperfecta, ad juſtificationem ſufficit ſine Sacramento.

Inſt. 5.

(i) *ſuppl. quæſt.* 5. *art.* 1. *in arg.* ſed contra.

(k) *ibid. art. 3. in corp.*

R. admitto auctoritatem, & nego conſeq. Falſo namque ſupponitur, 1. Sanctum Doctorem hic loqui de motu caritatis extra Sacramentum: quod a mente ejus ac ſcopo alieniſſimum eſt: 2. parvæ caritatis nomine intelligere actum quemlibet caritatis initialis, quod ejus pariter doctrinæ, in hoc ipſo articulo traditæ manifeſto repugnat: de hac enim caritate ſive contritione loquitur, quæ gratia gratum faciente eſt informata: *qualibet gratia gratum faciens*, inquit, (l) *delet omnem culpam mortalem, quia ſimul cum ea ſtare non poteſt; ſed qualibet contritio eſt gratia gratum faciente informata: ergo quantumcumque ſit parva delet omnem culpam;* agit itaque Angelicus Doctor de contritione perfecta, prout ab attritione diſtinguitur, *ſecundum gratiæ informationem*, ut alibi ait, (m) eamque parvam hic appellat, ratione intentionis, quæ uti major & major, ſic poteſt minor & minor in eadem ſpecie eſſe.

(l) *ibid. art. 3. in argu.* ſed contra.

(m) *quæſt. 28. de verit. art. 8. ad 3.*

Inſt. 6. Atqui ex S. Thoma, caritas actualis quantumvis imperfecta ſine Sacramento juſtificat, & vitam ſpiritualem plene reſtituit. Ergo &c.

Inſt. 6.

Prob. ſubſ. Et afferunt verba ejus ex articulo ſexto, quæſtionis octuageſimæ quintæ deprompta: *actus & habitus caritatis*, inquit, (n) *ſimul ſunt tempore, cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum.* Unde ſic diſputant.

(n) *in cor.*

Actus ille hominem plene juſtificat, & ex integro vitam ſpiritualem reſtituit, qui cum caritatis & aliarum virtutum habitibus ſimul tempore reperitur; prius enim eſt hominem eſſe formaliter juſtificatum, quam habitum caritatis, fidei, ſpei, ac pœnitentiæ habere; atqui juxta Sanctum Thomam actus caritatis, cum ejuſdem habitu, & cæterarum virtutum habitibus ſimul tempore junctus eſt. Ergo &c.

℟. nego ſubſ. ad probat. admitto auctoritatem, & conceſſa majore, diſtinguo minorem. Actus caritatis cum ejuſdem habitu, & cæterarum virtutum habitibus ſimul tempore junctus eſt, *in Sacramento, eo videlicet inſtanti quo juſtificatio fit*, concedo: extra Sacramentum, ſubdiſtinguo: *quando actus caritatis eſt intenſus ac vehemens*, concedo: *ſecus*, nego min. & conſeq.

E. ℟. mentem ſuam in hoc ipſo articulo tam perſpicue aperit S. D. mirum ut ſit ab adverſariis, quaſi nobis eſſet contrarius, intorqueri: ſtatim enim poſt verba in objectione adducta
„ ſubjungit: in juſtificatione impii ſimul eſt mo-
„ tus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei
„ per caritatem formatus, & motus liberi arbi-
„ trii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ:
„ horum tamen duorum actuum primus natura-
„ liter præcedit ſecundum. Nam actus virtutis
„ pœnitentiæ eſt contra peccatum ex amore
„ Dei: ſic igitur pœnitentia (*quoad habitum*)
„ non eſt ſimpliciter prima virtutum, nec or-
„ dine temporis, nec ordine naturæ: quia ſe-
„ cundum ordinem naturæ ſimpliciter præcedunt
„ ipſam virtutes Theologicæ; ſed quantum
„ ad aliquid, eſt prima inter cæteras virtutes

ordine

„ ordine temporis, quantum ad ejus actum, qui primus occurrit in juſtificatione impii .... Ergo ex Angelico præceptore actus virtutis pœnitentiæ, quatenus motus eſt liberi arbitrii contra peccatum ax amore Dei conceptus, præcedit ordine temporis cæteras virtutes, quæ in juſtificatione cum gratia ſanctificante infunduntur, ſimulque in anima eſſe incipiunt, ut docet multis locis, & poſt illum a Concilio Tridentino eſt confirmatum: atque adeo quod ſuperius dixerat, *actum & habitum caritatis, ſimul eſſe tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum*, de eo inſtanti debet intelligi, in quo juſtificatio fit, quo ſane temporis puncto actum & habitum caritatis ſimul eſſe non diffitemur.

Cæterum ſi de actu intenſo ac vehementi caritatis mentio foret, ultro concederemus, etiam extra Sacramentum, eum habitu caritatis, cæterarumque virtutum (modo habeat Sacramenti votum conjunctum) eodem ſimul tempore in pœnitentis anima reperiri. Expreſſa enim hæc Angelici Præceptoris loco ſæpe citato ſententia eſt: eſt iſte communis, inquit, „ (a) & conſuetus curſus juſtificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum: primo quidem converſione imperfecta, ut poſtmodum ad perfectam deveniat: *quia caritas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici*, ſicut Auguſtinus dicit. (b) Quandoque vero Deus tam vehementer animam movet, ut ſtatim quamdam perfectionem juſtitiæ aſſequatur, ſicut fuit in converſione Pauli.

(a) *in 2. quæſt. 113. art. 10. in corp.*

(b) *in Epiſt. Joan. Tract. 9.*

Inſt. 7.

Inſt. 7. Non debet ea admitti doctrina, quæ nova eſt, & bonis Scriptoribus inaudita; atqui ſententia aſſerens poſſe motum caritatis cum macula & reatu peccati conſiſtere, ſive (quod idem eſt) poſſe amorem Dei, ſuper omnia dilecti, reperiri in homine adhuc peccatore & gratia ſanctificante deſtituto, nova eſt, & bonis Scriptoribus inaudita. Ergo &c.

R. conceſſa majore, nego min. & dico vitium novitatis quo maxime laborant attritionis ſervilis Patroni, neceſſitatis divini amoris defenſoribus inique impingi: non quolibet motu caritatis, ſive catechumenum ante actualem baptiſmi ſuſceptionem, ſive peccatorem baptizatum, antequam clavium ſe ſubjiciat poteſtati, juſtitiam conſequi, ſed eo ſolum qui ſit vehemens & intenſus ſententia noſtra eſt; atqui nedum de novitate ſuſcepta ſit, diuturna antiquitate merito gloriatur: hanc ſane eſſe catechiſmi Romani doctrinam non negabit, qui verba ejus attente ac ſine præjudicio legerit.

„ Ut hoc concedamus, inquit (o) contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? at quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret: quod quidem admirabili conſilio effecit, cum claves Regni cœleſtis Eccleſiæ tradidit: etenim ex fidei Catholicæ doctrina omnibus credendum, & conſtanter affirmandum eſt: ſi quis ita animo affectus ſit, ut peccata admiſſa doleat, ſimulque in poſterum non peccare inſtituat: etſi ejuſmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam ſatis eſſe poſſit; ei tamen cum peccata ſacerdoti rite confeſſus fuerit, vi clavium ſcelera omnia remitti ac condonari.

(o) *par. 2. tit. de pœn. n. 37. & ſeq.*

Itaque juxta catechiſmum, dolor aliquis eſt de peccatis, ad eorum veniam impetrandam, extra Sacramentum, inſufficiens; atqui dolor ille ex Dei amore concipitur: pertinet enim ad dolorem contritionis, & ab illo non differt niſi gradu & intenſione. Porro ad contritionem, ex eodem catechiſmo, caritas neceſſario pertinet: „ cum perfecta contritio, inquit, (d) ſit caritatis actio, quæ ab eo timore qui filiorum eſt, proficiſcitur; patet eumdem contritionis ac caritatis modum ſtatuendum eſſe; at quoniam caritas qua Deum diligimus, perfectiſſimus eſt amor, hinc fit contritio vehementiſſimum animi dolorem conjunctum habeat: ut enim maxime diligendus eſt Deus; ita quæ nos a Deo alienant, maxime deteſtari debemus: in quo etiam illud obſervandum eſt, eodem loquendi genere, caritatis & contritionis magnitudinem in ſacris litteris ſignificari: de caritate enim dictum eſt: *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*: rurſus, quod ad contritionem attinet, clamat Dominus per prophetam: *convertimini ad me in toto corde veſtro.*

(d) *ibid. n. 28.*

Itaque dolorem eſſe aliquem ex amore conceptum, qui ad reconciliationem & plenam vitam extra Sacramentum ſatis non ſit, ſententia eſt auctorum Tridentini Catechiſmi, quos ſi aliquis pro bonis Scriptoribus habendos non putet, tum Pontificibus Maximis a quibus hic liber probatus eſt, tum Sanctis Patribus unde hæc ipſa doctrina accepta eſt, videtur facturus injuriam: hanc enim ipſam amoris vehementis ab amore remiſſo differentiam, longum tempus eſt, quod Doctores Eccleſiæ prænotarunt.

Quam magna deliquimus, inquit S. Cyprianus (e) *tam granditer defleamus*: & S. Ambroſius: (f) *quanta putas, & qualis neceſſaria pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat?*

(e) *tract. de lapſis.*

(f) *lib. ad Virg. lapſam c. 8.*

Et S. Auguſtinus: (g) *neque de ipſis criminibus quamlibet magnis remittendis, in Eccleſia Dei deſperanda eſt miſericordia, agentibus pœnitentiam ſecundum modum ſui cujuſque peccati: in actione autem pœnitentiæ, ubi tale crimen commiſſum eſt; ut is qui commiſit a Chriſti etiam corpore ſeparetur: non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris: cor enim contritum & humiliatum Deus non ſpernit.*

(g) *Ench. cap. 65.*

Conſentit S. Joannes Chryſoſtomus homil. 27. In Geneſim, ubi latronis exemplo probat, non longo tempore opus eſſe, ut peccata quantumvis graviſſima expientur: *nam ubi* (Deus) *viderit*, inquit, *voluntatis noſtræ firmum propoſitum, & ferventi nos deſiderio ad ſe accedere, non tardat, neque differt, ſed accelerat.*

Et S. Gregorius Magnus de peccatrice muliere agens: (h) *quid eſſe dilectionem credimus*, inquit, *niſi ignem? & quid culpam, niſi rubiginem? unde nunc dicitur:* dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: *ac ſi aperte diceretur: incendit plene peccati rubiginem, quia ardet valide per ignem amoris.*

(h) *hom. 33. in Evang.*

Attende lector ad has Patrum voces: *granditer deflere: pœnitentia, peccatorum gravitatem æquare, aut certe excedere: pœnitentiam agere ſecundum modum peccati ſui: gravitati peccatorum doloris attemperare menſuram: ferventi deſiderio ad Deum accedere: ardere valide per ignem amoris*: quibus, quid aliud ſignificatur, niſi imparem aliquem peccatis delendis eſſe dolorem, etiamſi ex Dei amore conceptus ſit?

Accedat ad Patrum judicium Theologorum pene omnium ante Concilium Tridentinum auctoritas, quos conſtat attritionem a contritione, non ſecundum ſpeciem, ſed ſola graduum differentia diſcreviſſe: quæ ſententia ita invaluerat, ut omnium ſermone celebraretur: *quaſi commune eſt dictum*, inquiebat Cardinalis Cajetanus (i) *quod contritio & attritio differunt ſecundum magis & minus.*

(i) *tom. 9. Opuſcul. tract. 14. quæſt. 1.*

Accedant denique argumenta omnia quibus hactenus probatum eſt, Dei amorem ad peccata expianda abſolute in Sacramento requiri: quæ ſi, ut revera ſunt, ad hoc quod probandum propoſueramus efficaciſſima ſint, novitatis accuſatio conticeſcat.

Inſt. 8.

Inſt. 8. probando min. Nova doctrina, & non nova tantum, ſed & erronea eſt dicenda, quam Summi Pontifices decretis ſolemnibus proſcripſerunt; atqui ſententiam aſſerentem, poſſe motum caritatis cum macula & reatu peccati conſiſtere, ſolemniter Pontifices maximi condemnarunt.

Nam intet Bajanas propoſitionas a Sancto Pio V. anno 1567. a Gregorio XIII. anno 1579. & ab Urbano VIII. anno 1641 cenſura inuſtas, iſtæ leguntur:

„ *Propoſ.* 31. Caritas perfecta & ſincera, quæ
„ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, &
„ fide non ficta, tam in catrchumenis, quam
„ in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione
„ peccatorum.

„ *Prop.* 32. Caritas illa, quæ eſt plenitudo
„ legis, non eſt ſrmper conjuncta cum remiſ-
„ ſione peccatorum.

„ *Prop.* 33. Catechumenus juſte, recte, & ſan-
„ cte vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem
„ implet per caritatem, ante obtentam remiſ-
„ ſionem paccatorum, quæ in baptiſmi lavacro
„ demum percipitur.

„ *Prop.* 70. Homo exiſtrns in peccato mor-
„ tali, ſive in teatu æternæ damnationis, po-
„ teſt habere vrram caritatem, & caritas et-
„ iam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æter-
„ næ damnationis.

„ *Prop.* 71. Per contritionem, etiam cum ca-
„ ritate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sa-
„ cramentum, conjunctam, non trmittitur cri-
„ men extra caſum neceſſitatis, aut martyrii,
„ ſine actuali Sacramenti ſuſceptione.

Atqui, inquiunt, hoc ipſum eſt quod drſendimus, nec quidquam aliud his propoſitionibus affirmatur. Ergo &c.

℟. conceſſa majore, nego min. ad probationem conceſſa paritet majorem, minorem inficior, & dico toto cęlo noſtram a Bajanis propoſitionibus differre ſententiam. Id quod multis argumentis oſtrndo.

Primo enim, Doctrinam a ſancta & Apoſtolica Sede, etiam ex quo decreta memorata emiſſa ſunt, ſæpe probatam, dicere non poſſumus a Summis Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. damnatam; atqui Doctrinam ſaffirmantem poſſe motum aliquem impetfectæ caritatis cum macula & reatu peccati conſiſtere, Sancta & Apoſtolica Sedes ſæpe probavit: exempla plurima ſunt, quæ quoad firri poterit in anguſtum contrabrutur.

1. Cathechiſmum Romanum juſſu ſuo editum approbavit haud dubie Sanctiſſimus Pontifex Pius V. porro in hoc Catrchiſmo, contritione ex amore Dei concepta, niſi acris, incenſa, ac vehemrns fuerit, peccata extra Sacramentum non deleri; diſerte docetur.

2. Anno 1677. cum graviſſimæ contra Academiam Lovanienſem eſſrnt excitatæ quetelæ, conquerrntibus ejus adverſariis plrraſque in Shola Lovanienſi tradi opiniones, Apoſtolicis decretis contrarias: collrgit illa ſuæ doctrinæ atticulos, eoſdemque, per ſuos deputatos, Innoceutii XI. clavum Eccleſiæ tunc regrntis, judicio reverenter uti par erat ſummiſit. Porro tres erant de contritione propoſitiones his verbis expreſſæ.

„ 1. Servilis gehennarum metus nequaquam
„ in ſua ſubſtantia malus eſt, ſed bonus & u-
„ tilis: attamen ipſi ſoli inſiſtens attritio, et-
„ iam cum Sacramento, non ſufficit ad juſtifi-
„ cationem: quia ad accipiendam hanc gratiam
„ oportrt credcre, ſperare, ac Deum proptet
„ ſe diligere.

„ 2. Vera attritio debet eſſe dolor animi, ac
„ deteſtatio de peccato commiſſo, cum propo-
„ ſito non peccandi de cætero, excludens vo-
„ luntatem peccandi: attamen non debet in-
„ cludere perfectam caritatem, quæ hominem
„ Dro reconcilirt, priuſquam hoc Sacramentum
„ actu ſuſcipiatur.

„ 3. Nihilominus eſſe debet, licet imperfr-
„ cta, tamen vera Drt caritas, qua pœnitens
„ Dominum Deum tamquam omnis juſtitiæ fon-
„ tem diligat, ideoque peccata ſua dateſtetur
„ & oderit: eam aliqui appellant caritatem af-
„ fectu ſuper omnia.

Atqui hæ propoſitiones ad examen ſæpe vocatæ, & coram Eminentiſſimis Sacræ Congrrgarionis Cardinalibus, a Theologis diligentiſſime diſcuſſæ, intactæ, ab omnique cenſura immunes dimiſſæ ſunt: re cognitum ergo, Pontificiis ſanctionibus nihil habera contrarium.

3. Eodem anno 1677. Eminentiſſimus Cardinalis *Capiſuccus*, hoc tempore ſacri Palatii Apoſtolici magiſter, Theologiam moralem ab Illuſtriſſimo Vaſionenſi Epiſcopo Franciſco Genetto exaratam approbavit, uec probavit ſolum, ſed præclaro encomio commendavit: *hæc Theolagia moralis*, inquiebat, *ſanam, ſolidam, ac tutam doctrinam continet &c.* Atqui in hoc opere, tom. 4. cap. 5. poſſe ſine juſtificatione aliquem Dei impetfectum amntem habera propugnatur.

4. Eodem circiter tempore Eminentiſſimus Cardinalis *de Laurea* commentarium in Theologiam Scoti, Romæ publicavit, & Sanctiſſimo D. N. Innocentio XI. nuncupavit; atqui hujus commentarii tom. 4. eadem ſententia velut Scoti, & Scotiſtarum genuina defenditur; nec immerito, *doctrina enim Scotiſtarum eſt*, ut longe ante Andreas Vega prædixerat, (a) *ad juſtificationem peccatoris non quemvis dolorem de peccatis, etiam proptee Deum ſufficere; ſed neceſſariam eſſe aliquantam intenſionem & fervorem in ipſa dolore, aliquantique temporis, & quidem ignoti nobis continuatianem.* Idemque a Scoto traditum in 4. ſentent. diſt. 14. quæſt. 2. art. 2. Franciſcus de Victoria obſervavit (b).

(a) *lib. 9. in Concil. Trid. cap. 17.*

(b) *in ſumma de Sacram. tit. de cont. q. 117.*

5. Anno 1696. Fridericus *Nicolaus Gavardi* Ordinis S. Auguſtini, Sacræ Scripturæ publicus in Sapientia Romana interptes, Theologiam cui Titulus: *Schola Ægidiana*: Romæ evulgavit, & Sanctiſſimo D. N. Innocentio XII. inſcripſit: ejuſdem vero ille ſententiæ eſt, eamque omni conatu propugnat.

6. Anno 1707. ejuſdem ordinis, illuſtriſſimus *Lambertus le Drou*, ſacrarii Apoſtolici præfectus, & Porphirienſis Epiſcopus, ad doctrinam hanc aſſerrndam, opus abſolutiſſimum, quadripartita diſſrrtatione contentum, Romæ edidit, & Sanctiſſimo D. N. Clemrnti XI. conſecravit.

7. Non ita pridrm Sanctæ memoriæ Benedicti XIII. juſſu Summa Alexandrina, ex morali Theologia Natalis Alexandri Ordinis Prædicatorum digeſta, vulgata eſt, ubi hæc pariter Doctrina drſrnditur.

8. Neminem latet, Romæ quotidie tum in *Sapientiæ* Archigymnaſio, tum in aliis Scholis, ſub oculis Summorum Pontificum propugnati.

9. Denique, ut alia multa prætercam, quis crediderit patirnter laturos Pontifices Maximos, ſeutentiam hanc in orbis Catholici Academiis, ut in dies fit, libere propugnari, ſi haberet aliquid cum doctrina damnata affinitatis?

Reſtat igitur explicandum quo ſenſu præfatæ Bajanæ propoſitiones proſcriptæ ſint. Unde,

Secundo, aſſero ideo cenſura innſtas, quia iis ſignificabatur, cum caritate actuali perfecta, immo & habituali reatum ac maculam peccati manere.

De caritate actuali perfecta in propoſitionibus 31. 70. & 71. aperta mentio eſt: ad quas
„ reſpiciens Cardinalis Bellarminus: (c) fuit, in-
„ quit, Doctor quidam ante paucos annos, qui
„ in libro quem de caritate conſcripſit, adver-
„ ſus communem ſententiam docuit, Catechu-
„ menis pœnitrntibus, quamvis perfecte convrr-
„ ſis, & caritate flagrantibus, non remitti pec-
„ cata, ſive reatum mortis æternæ, niſi cum
„ vel baptizantur, vel reconciliantut miniſterio
„ Sacerdotum, niſi forte in mortis articulo ....
„ Scriptori illi Catholico, qui veram perfectam-
„ que contritionem cum reatu lethalis peccati,
„ uſque ad Sacramenti perceptionem manere
„ contendit, opponimus primum &c.

(c) *lib. 2. de pœnit. cap. 13.*

Caritatem vero habitualrm haud obſcure redem propoſitiones (juxta conſuetum ea ætate Scholarum loquendi morrm) ſignificabant, affirmando, caritatem *qua eſt ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, qua eſt plenitudo legis, per quam homo juſte, & recte, & ſancte vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet, non eſſe ſemper conjunctam cum remiſſione peccatorum,*

Id quod

Digitized by Google

Id quod Bajus ipſe in Scholis Lovanienſibus recognovit, quando doctrinæ ſuæ articulos ,, publice explicans: (a) quod in Catechumenis, inquiebat, ſit bona voluntas, dilectio, amor, apud omnes eſt extra controverſiam; ſed difficultas ex eo naſcitur, quod non diſtinxerim inter bonam voluntatem & caritatem, ſecundum conſuetum modum loquendi Scholæ: caritas enim a Schola non aliter accipitur, quam quomodo Paulus accipit 1. ad Timoth. 1. *caritas de corde puro* &c. hoc eſt, de caritate perfecta, quæ eſt actus vel habitus, quem operatur ſpiritus inhabitans & propitius; habent *quidem* (Catechumeni) dilectionem qua incipiunt Deum amare, ut loquitur Concilium Tridentinum; habent bonam voluntatem, amorem, & inchoatam caritatem, licet non perfectam. Auguſtinus quodam loco iſta non diſtinguit, ſed dicit, *bonam voluntatem, dilectionem, amorem, & caritatem in Scripturis indifferenter accipi*: Peccatum eſt igitur in eo, quod ſecutus Auguſtinum, non ſervaverim conſuetum uſum loquendi Scholæ.

(a) *anno 1570. die 17. Aprilis.*

Idemque *Cunerus* quem Bajus inſenſiſſimum adverſarium habuit, in eo libro teſtatur quem contra ejus articulos ſcripſit: in ipſa namque ,, præfatione ſic loquitur: Caritas, quia omnes in ea divinam concipiunt amicitiam, non ſuſtinent communes fidelium aures, quod ſine culpæ remiſſione in aliquo inveniatur; ubi ſi propoſueris, an dilectio ſeu amor Dei a culpæ remiſſione ad tempus ſeparari poſſit, omnes toto corde confitebuntur. Immo ſi progrediaris an dilectio, quæ Dei eſt ex toto corde, eum in homine ſtatum patiatur, ut ei, quamvis peccata, certo ſuo loco & tempore remittantur, nondum tamen, quia Sacramenta differt, remiſſa ſint, & adhuc imputari poſſint? invenies Catholicos Doctores, qui tecum conſentient, modo etiam extra articulum neceſſitatis, per eum peccata aliquando remitti confitearis.

Eſt & alterum ejuſdem rei clariſſimum monumentum, in *forma Doctrinæ*, quam Gregorii XIII. Pontificis Maximi temporibus, facultas Theologica Lovanienſis, jubente *Franciſco Bonhomo*, per utramque Germaniam Apoſtolico Nuncio, eo fine edidit, *ut Sedis Apoſtolicæ judicio congrueret, damnatiſque ſententiis ex adverſo conſiſteret*: in hac enim *Doctrinæ forma* de caritatis articulis ſic ha- ,, betur: falſum eſt hominem in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis exiſtentem, poſſe verum habere caritatem: etſi enim ante ſuam juſtificationem inſit in pœnitente amor aliquis juſtitiæ, eaque dilectio, qua Deum diligere incipit, tamquam totius juſtitiæ fontem; is tamen amor qui caritatis præſtantiam aſſequitur, ſeu perfecta illa & ſincera caritas, quæ eſt ex corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta, cum æternæ damnationis reatu non conſiſtit.

Addam ad coronidem teſtimonium Franciſci Suarezii, qui Bajanas de caritate propoſitiones, ,, haud aliter quam de ipſo habitu caritatis intelligi debere putavit. Hic referri poſſet, inquit, (b) nova quædam opinio Michaelis Baji, qui fatebatur quidem gratiam & caritatem in eodem momento infundi, in quo homo habet actum contritionis vel dilectionis; peccata vero non ſtatim remitti, etiam quoad culpam, donec Sacramentum baptiſmi, vel pœnitentiæ reipſa recipiatur: ex quo plane ſequitur, talem actum non ſtatim eſſe plene formatum: illa tamen ſententia ſupponit falſos errores, ſcilicet, quod peccatum numquam remittatur, uſque ad realem ſuſceptionem Sacramenti: & conſequenter ſine hac ſuſceptione non poſſe hominem ſalvari: item, poſſe hominem eſſe in ſtatu peccati, immo & condemnari eum habitibus gratiæ & caritatis.

(b) *in 3. par. S. Th. ad art. 1. qu. 86. diſput. 4. ſect. 7. n. 1.*

Non alia igitur in Bajanis propoſitionibus offenſionis ac ſcandali cauſa fuit, quam quod caritatis nomen, ad ſolum habitum, ſeu actum perfectum ſignificandum, Scholarum conſuetudine conſecratum, ipſius caritatis primordiis & actui imperfecto tribueret. Nam quod aliunde bona voluntas, dilectio, amor ex toto corde, a culpæ remiſſione ad tempus ſepararentur: *omnes*, inquit Cunerus, *toto corde confitebantur*, ipſeque Bajus, *res*, inquiebat, *extra controverſiam eſt*: idemque Schola Lovanienſium ſentiebat, in forma Doctrinæ profitens, *pœnitenti, ante juſtificationem inſſe eam dilectionem qua Deum diligere incipit, tamquam omnis juſtitiæ fontem*. Unde conſequens eſt Pontificiis conſtitutionibus adverſarios manifeſto abuti, ut ſententiam de amoris ac caritatis initialis in Sacramento, neceſſitate, velut Neotericum Baji commentum, a Sede Apoſtolica profligatum traducant: quod ſane non facerent, ſi quam in cæteris minoris momenti rebus ſervare quiſque tenetur, in hoc tam gravi (ubi agitur de divinis Sacramentis) negotio, æquitatem ſinceritatemque profiterentur.

Inſt. 9. In hypotheſi quod caritas inchoata ad juſtificationem extra Sacramentum obtinendam non ſufficiat, ſequitur pœnitentem imperfecta Dei caritate ſuccenſum, ſi morte præcipiti abripiatur antequam poſſit Sacramentum recipere, in æternum eſſe damnandum; atqui conſequens eſt tum abſurdum, tum impium. Quomodo enim fieri poteſt, ut in æternum pereat, qui cum amore Dei, hoc eſt in oſculo pacis mortuus eſt, iiſque immiſericorditer bonis privetur, quæ, Scriptura teſte, præparavit Deus diligentibus ſe? Deinde, cum in eo ſtatu anima æternum manſura ſit, in quo ab hoc mortali corpore emigrando reperietur; ſequitur perpetuo amaturam Deum, quem in ultima vitæ præſentis periodo, vera caritate dilexerit. Porro abſurdiſsima res eſt cum hac vera dilectione a ſummo bono in æternum avelli, in æternum clamare: *Ne projicias me a facie tua; ne avertas faciem tuam a me: oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus*: nec unquam voti compotem fieri: Numquid præterea abſurdiſsimum dictu eſt, poſſe in inferno, ubi nihil niſi deſperatio, horror, & ſtridor dentium erit, reperiri Dei amorem? Ergo &c.

Inſt. 9.

℞. nego ſequelam majoris: In hoc enim caſu non dubitamus pœnitentem, qui Sacramento ſine ſua culpa careret, Deumque tamquam omnis juſtitiæ fontem caritate initiali diligeret divinitus abſolvendum, & ad ſtatum juſtitiæ transferendum: vel enim Deus, qui id omne quod hominum miniſterio poteſt, poteſt a fortiori ſine cujuſquam ſubſidio exequi, viſibile Sacerdotis officium in hoc tanto diſcrimine ipſe ſuppleret; vel certe naſcentem pœnitentis amorem ad eum gradum proveheret, qui obtinendæ juſtificationi, & plenæ emundationi ſufficeret: neque hoc gratis dictum, & ad effugiendam difficultatem inventum putari debet, cum longe ante a Sanctis Doctoribus dictum ſit.

,, Si forte peccator pœniteat, *ait Hugo, a Sancto Victore*, (c) ſed intercurrente articulo neceſſitatis, ad confeſſionem pervenire non poſſit; confidenter credere debemus, quod ſummus Sacerdos complet in eo, quod mortalis non potuit .... quia confeſſionem non contemptus excluſit, ſed impedivit neceſſitas.

(c) *de ſacram. ar. 14. c. 11.*

,, *Et S. Bernardus*: (d) ſi quis voluerit, & petierit baptizari: (*de pœnitentia vero, ut ſæpe monuimus, idem ac de baptiſmo judicium eſt*:) ſed mortis præoccupatus articulo forte obtinere nequiverit; dum non deſit fides recta ſpes pia, ſincera caritas, huic ego ob ſolam aquam, ſi defuerit, nequaquam omnino poſſum deſperare ſalutem, nec vacuam credere fidem, nec confundere ſpem, nec excidere caritatem: tantum ſi aquam, non contemptus, ſed ſola, ut dixi prohibeat impoſſibilitas.

(d) *Epiſt. 77.*

,, *Et S. Auguſtinus*: (e) invenio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id quod ex baptiſmo deerat poſſe ſupplere; ſed etiam fidem, converſionemque cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi, in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt .... quantum itaque valeat, etiam ſine viſibili Sacramento baptiſmi, quod ait Apoſtolus: *corde creditur ad ju-*

(e) *lib. 4. cont. Donat. c. 22.*

„ *ſtitiam, ore autem confeſſio ſit ad ſalutem*: in „ illo latrone declaratum eſt; ſed tunc implе„ tur inviſibiliter, cum miniſterium baptiſmi „ non contemptus religionis, ſed articulus ne„ ceſſitatis excludit.

(a) *in orat. de obitu Valentiniani.* (b) *Extra de Presbytero non baptizato: c. Apoſtolicam.*

Poteram Sanctum Ambroſium, (a) Innocentium III. in Epiſtola Decretali ad Epiſcopum Cremonanſem: (b) & plaroſque alios addere, quorum eadem ſententia fuit; tanta enim da hac re, majorum perſuaſio erat; ut in Conciliis *Carthaginenſi* IV. Canone 79. *Vaſenſi*, can. 2. *Arelatenſi* 2. can. 12. Toletano 11. Can. 12. ſtatutum fuerit pœnitentium qui ſatisfactiones impoſitas ſedulo implebant, ſi caſu aliquo morte improviſa abriperentur, memoriam in orationibus & ſacrificiis faciendam; quod ſane non præcepiſſent, niſi eos a ſummo Sacerdote Chriſto abſolotos inviſibiliter credidiſſent.

Hoc poſito, nihil neceſſe eſt ad ea quidquam reponere, quæ ad probationem minoris adducebantur. Quamquam nec omnia pro veris admittimus, quæ argumentatio continebat: quale ſane eſt, quod inouebatur neceſſarium eſſe a Deo abſolvi, qui motum aliquem caritatis habere repertus fuerit: quaſi nimirum quidquam eorum quæ juſtificationem præcedunt, poſſit juſtificationis gratiam promereri, & juſtificatio, non miſericordiæ, ſed juſtitiæ opus ſit: quod eſt Concilio Tridentino, (c) & Catholicæ doctrinæ contrarium: quale item alterum eſt, quod ibidem dicebatur, motum tranſitorium caritatis initialis pro vero animæ ſtatu eſſe habendum, in quo per totam æternitatem neceſſario permanſura ſit, ſi eum immediate ante tranſitum ex hac vita elicoerit: quod ſanæ Theologiæ, ipſique Philoſophiæ adverſatur. Status enim, prout in præſenti accipitur, conditio eſt fixa & permanens, non in actu tranſeunte, ſed in habitu neceſſariu conſiſtens; itaque homo peccator, qui ad extremum vitæ adductus, actum imperfectæ caritatis eliceret, non in ſtatu amoris, ſed magis in ſtatu reatus, maculæ, & habitus peccati eſſe diceadus foret; nec quidquam illi ad felicitatem æternitatis, primordia caritatis prodeſſet, ſed protinus evaneſcerent, niſi a ſummo Sacerdote complente quod mortalis non potuit, miſericorditer acceptarentur. (1)

(c) *Seſſ. 6. cap. 8.*

Verum de hac quæſtione ſat ſtictum. Sit igitur.

QUÆSTIO QUINTA.

De Confeſſione.

Quam Latine confeſſionem dicimus, Græci ἐξομολόγησιν appellant, *peccatorum videlicet accuſationem, ad Sacramenti genus pertinentem, eoque fine ſuſceptam, ut veniam virtute clavium impetremus*: quæ definitio explicatione non eget. Agendum hic,

1. De ejus neceſſitate: 2. de conditionibus: 3. de ſecreto, ſive ſigillo confeſſionis. Unde ſit.

CAPUT PRIMUM.

De Confeſſionis Sacramentalis neceſſitate.

§. PRIMUS.

Errores notantur.

QUI confeſſionia neceſſitatem negaverint, vel nulli, vel certe pauci admodum in ætate occurrunt. Nam

1. Quod ad Montaniſtas & Novatianos ſpectar, licet quædam peccata irremiſſibilia eſſe contenderent; noo omnem tamen poteſtatem clavium Eccleſiæ denegabant: unde nec confeſſionis uſum abſolute abrogaverant: quin & hæc ipſa peccata, ut refert S. Ambroſius, (d) confitebantur, quæ dimitti ab Eccleſia non poſſe volebant; & pro iiſdem, operibus pęnitentiæ ſubjacebant, non quidem ad pacem ac reconciliationem ab Eccleſia obtinendam; ſed ut per illa, inquit Tertullianus, (e) *apud Deum ſeminaretur, & præpararetur fructus indulgentiæ a ſola Deo, non ab Eccleſia concedendæ*; itaqoe Montaniſtarum judicio neceſſaria erat, etiam irremiſſibilium peccatorum confeſſio: non enim Eccleſia ſcelus ſibi incognitum impoſitis pęnis ulciſcitur.

(d) *lib. 2. de pœnit. cap. 5.* (e) *lib. de pudicit. cap. 3.*

2. *VValdenſes* in multis quidem contra pœnitentiæ Sacramentum errarunt: in hoc præcipue quod dudum ſopitam Donatiſtarum hæreſim excitantes, contenderent poteſtatem peccata ſolvendi, nec penes Summum Pontificem, nec in Epiſcopis, nec in Romanæ Eccleſiæ Sacerdotibus eſſe; eo quod, inquiebant, mores ſuos ad exemplum Apoſtolorum non conformarent. Confeſſionis tamen nec neceſſitatem negabant, nec uſum penitus ſuſtulerant, ut ex *Reynero*, aliiſque antiquis Scriptoribus certo conſtat: in eaque ſententia perſtiterunt, donec ſæculo decimo-ſexto Calvinianos errores amplexi, veterem impietatem nova perfidia cumularunt.

3. *VVicleffus* ſæculo 15. contra confeſſionis veritatem erravit, 1. quod ejus inſtitutionem negaverit a Scripturis repeti poſſe: 2. quod inventum Pontificium dixerit: 3. quod inutilem affirmaverit: unde inter ejus articulos in Concilio Conſtantienſi damnatos, iſte numero ſeptimus legitur: *ſi homo debite fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.*

4. Decimo-ſexto ſæculo Lutherus ab antiqua de confeſſione fide defecir, 1. quia nec in re, nec in voto, eſſe ſalutis medium neceſſarium affirmavit: 2. quia præceptam a Chriſto eſt inficiatus: 3. quia docuit nullam ejus eſſe virtutem peccatoris juſtificationem, quam in ſola fide ponebat. Confeſſionis tamen uſum nec omnino ſuſtulit, nec abſolute malum dicere auſus eſt: quin a contra homo inſtabilis, idemque modo affirmans, modo negans, in brevi quodam a ſe ſcripto Catechiſmo propugnavit, teneri unumquemque peccata etiam occulta confiteri, non ſolum Deo, ſed etiam ejus miniſtro, qui audita confeſſione, pęnitentem his debeat verbis abſolvere: *ego ex Chriſti mandate remiſto tibi peccata tua, in nomine Patris &c.* Idemque ex Anguſtana confeſſione eſt manifeſtum, ubi uſum confeſſionis & abſolutionem a peccatis debere retineri decernitur. Joanni Brentio, Chemnitio, & aliis non paucis Lutheri ſectatoribus hæc conſtitutio non arriſir, qui non ſpecialem omnium pecatorum, ſed generalem tantum admittendam eſſe cenſebant.

5. Calvinus eodem ſæculo, antiquiſſimum quidem confeſſionis uſum cogente veritate agnovit; ſed, 1. divini juris eſſe negavit: 2. fidelium arbitrio priſca ætate relictum mentitos eſt: 3. pernicioſam eſſe auricularem confeſſionem, Eccleſiæ noxiam, atque adeo tollendam a medio affirmare non erubuit: „ hinc ſequitur, inquit, (f) ejuſmodi confeſſionem liberam eſſe „ oportere, ut non ab omnibus exigatur, ſed „ iis tantum commendetur, qoi ea ſe opus ha„ bere intelligent. Deinde ne ii ipſi qui illa „ utuotur pro ſua neceſſitate, ad enumeranda „ omnia peccata, vel præcepto aliquo cogantur, „ vel arte inducantur; ſed quoad intereſſe ſua „ putabunt, ut ſolidum conſolationis fructum „ referant. Contra illos ſit

(f) *lib. 3. inſtit. c. 4.*

§. SECUNDUS.

Oſtenditur, Confeſſionem Sacramentalem, ab iis qui poſt baptiſmum, in peccatum aliquod mortale lapſi fuerint, ex inſtitutione Chriſti, Sacerdotibus neceſſario faciendam.

Fidei doctrina hæc eſt a Concilio Tridentino (g) his verbis expreſſa: *ſi quis negaverit, ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri*

(g) *Seſſ. 14. can. 4.*

tres

(1) Qui de re hac plura ſcire deſiderat, adeat inter alios *Theologiam Chriſtianam* P. Danielis Concinæ, qui T. 9. Diſſert. 2. difficultatem egregie diſcutit, ac pertractat.

tres actus in pœnitente, quaſi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem: anathema ſit...(a) *ſi quis negaverit, confeſſionem Sacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe jure divino; aut dixerit, modum ſecrete confitendi ſoli Sacerdoti, quam Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſervavit & obſervat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum: anathema ſit* ..... (b) *ſi quis dixerit, in Sacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſarium non eſſe jure divino, confiteri & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumſtantias quæ peccati ſpeciem mutant: ſed eam confeſſionem tantum eſſe utilem ad erudiendum & conſolandum pœnitentem, & olim obſervatam fuiſſe tantum, ad ſatisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit eos qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle divinæ miſericordiæ ignoſcendum: aut demum non licere confiteri peccata venialia: anathema ſit.*

(a) *ibid. can. 6.*

(b) *ibid. can. 7.*

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Veritatem hanc primo probant teſtimonia Scripturarum, ex Matthæi 16. & 18. & Joannis 20. adducta ſuperius ad veritatem Sacramenti pœnitentiæ adſtruendam: inde enim palmara eſt, Chriſtum contuliſſe Apoſtolis ſingularem quamdam ferendi erga peccatores judicii poteſtatem; atqui judicium hoc non poſſet, cauſa incognita, æquum eſſe ac ſapiens. Ut quid enim vero dixit Chriſtus: *quæ ligaveritis, erunt ligata: quæ ſolveritis erunt ſoluta*: niſi quia voluit pro diverſa criminum conditione ac qualitate clavium diſpenſationem diverſam eſſe debere? atqui conſiſtere regula illa non poſſet, niſi teneretur quiſque confeſſione ſpontanea, peccata ſua ſigillatim exponere Sacerdoti: id quod fori civilis exemplum plane demonſtrat, ubi niſi judices pro tribunali ſedentes, reorum cauſas vel ex propria confeſſione, vel accerſitis teſtibus, diligentiſſime diſcuterent, inquirerent, ponderarent, eorum judicia pro iniquiſſimis prævaricationibus haberentur. Cum itaque Chriſtus tribunal ſpirituale Eccleſiæ ad inſtar fori civilis erexerit, neceſſario confitendum ex auctoritate Scripturæ, niſi prævia confeſſio fuerit, remitti aut retineri peccata non poſſe: adeoque etiamſi alia argumenta deeſſent, ad fidem Eccleſiæ vindicandam, Evangelii auctoritas, ad quam, traditione contempta, perpetuo hæretici provocant, ſola ſufficeret.

„ Hinc merito Concilium Tridentinum: (c) „ ea inſtitutione Sacramenti pœnitentiæ, inquit, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, „ inſtitutam etiam eſſe a Domino integram „ peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis, jure divino neceſſariam exiſtere, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus, e terris adſcenſurus ad cœlos, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint; „ quo pro poteſtate clavium remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. „ Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie ac ſigillatim, ſua ipſi peccata declaraſſet, &c.

(c) *ſeſſ. 14. c. c.*

PROBATIO SECUNDA.

Ex præſcriptione.

Sapienter monet Tertullianus, (d) inutiles, nulliuſque proventus eſſe diſputationes fere omnes, quæ contra hæreticos ex Scripturæ auctoritate ſuſcipiuntur. „ Nihil proficit, inquit, congreſſio Scripturarum niſi plane ut ſtomachi „ quis ineat everſionem, aut cerebri. Iſta hæreſis non recipit quaſdam Scripturas: &, ſi „ quas recipit, adjectionibus & detractionibus „ ad diſpoſitionem inſtituti ſui intervertit: &, „ ſi recipit, non recipit integras; &, ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diverſas „ expoſitiones commentata convertit.

(d) *de præſcript. ca. 17.*

Id quod in præſenti materia non ſecus ac alias moleſte & infeliciter experimur: quamquam enim ſimplicem fidem habentibus, verba Matthæi & Joannis ad confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem comprobandam abunde ſufficiant; cum iis tamen hominibus rem habemus, qui ſenſum Scripturæ fœde adulterant, & volunt ejus verba, non de poteſtate judiciaria quæ in peculiari aliquo Sacramento exerceatur, ſed, vel de prædicandi Evangelii facultate, vel de baptizandi miniſterio debere intelligi. Quæ ſane interpretationes licet vim Scripturæ faciant, in alienos ſenſus verba apertiſſima detorquendo; non facile tamen vincuntur, qui eas commenti ſunt, quia dum adulteratæ Scripturæ a Catholicis accuſantur, idem ipſi in Catholicos crimen refundunt, male ac malitioſe ab iis Scripturas intelligi reponendo: quo fit, ut a rudi ac ſimplici plebe, & ab iis ipſis ingenioſi peritique haberi volunt, cum in rerum divinarum ſtudio aut parum aut nihil omnino verſati ſint, vulgo exiſtimetur Catholicos inter & hæreticos mera problemata controverti, incertumque eſſe qui pugnent pro veritate, vel qui ab illa recedant.

„ Ergo, ait idem Tertullianus, (e) non ad „ Scripturas provocandum eſt, nec in his conſtituendum certamen, in quibus aut nulla, „ aut incerta victoria eſt, aut parum certa: & „ non alia cum hæreticis ineunda diſputatio, „ niſi an Chriſtiani ſint? ubi enim (f) apparuerit eſſe veritatem diſciplinæ & fidei Chriſtianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expoſitionum, & omnium traditionum Chriſtianarum.

(e) *ibid. cap. 18.*

(f) *ibid. cap. 19.*

Ita, & judicio quidem noſtro, excellentiſſime Tertullianus, argumento ex præſcriptione petito, ubi de revincendis hæreticis agitur, palmam defert.

Hoc igitur argumentum, ut ſæpe alias in præſenti contra pertinacem hæreſim urgentes,

Quærimus primo, a Lutheranis & Calviniſtis, utrum pro veris Chriſtianis haberi velint?

Quærimus 2. Quis verus debeat dici in propugnando aliquo dogmate Chriſtianus? an qui novas obtrudit opiniones? num e contrario qui dimicat pro antiquitate?

Reſpondebunt dubio procul, vere ſe eſſe Chriſtianos, & æmulari antiquitatem in omnibus, a qua ſi quis proterve deſciſcit, Chriſtiani nomen quam immerito, tam inutiliter gerit.

Hoc poſito ſic proſequitur argumentum:

Atqui docet Religio Chriſtiana, confeſſionem Sacramentalem, homini poſt baptiſmum in peccatum mortale lapſo, eſſe ex inſtitutione Chriſti abſolute neceſſariam: eaque a promulgatione Evangelii fuit omnium retro temporum fides. Nam

1. Si nova illa doctrina eſt, proferant Lutherani & Calviniſtæ, a quo primum vulgata ſit: locum nobis & tempus demonſtrent, quo jugum tam aſperum, quod portare neſciverant Patres noſtri, fidelibus impoſitum fuerit: edant libere nomen legiſlatoris & Patriam, qui adeo immane edictum commentus ſit. Quod ſi præſtare non poſſunt, uti neque hactenus tam ſæpe a Catholicis laceſſiti attentarunt; non indigne ferant, ſi eos mendacii, & profligatæ fidei redarguimus.

2. Doctrina hæc fuit omnium temporum, quæ in omnibus tam Latinorum ritualibus libris, tum Græcorum & Orientalium euchologiis unanimiter & ſine differentia continetur; atqui talis eſt de Confeſſionis Sacramentalis neceſſitate Doctrina. Eam, inquam, aperte præſcribunt Ritualia vetuſtiſſima Latinorum: con-

ſen-

ſentiunt in eucholoḡiis Græci omnes & Orientales, Conſtantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni, Copti, Arabes, Æthiopes, Maronitæ, Jacobitę, Eutychiani, Neſtoriani, omnes denique ſine exceptione harum gentium Hæretici, Schiſmatici, Catholici: quorum ſane adeo uniformis conſenſio, argumentum, eſt dogma de neceſſitate confeſſionis, cum apud omnes unum ſit, hæreſi qualibet & ſchiſmate antiquius eſſe.

Ergo vel in hac doctrina conſentiat Lutherani & Calviniſtæ, ſi velint pro veris Chriſtianis haberi: vel ſi obſtinate in ſua diſcordia perſeverent, fateantur ingenue, ſe Chriſtianam Eccleſiam facta rebellione deſeruiſſe. Duo enim hic occurrunt, quorum alterutrum neceſſario dici oportet: vel negandum antiquam eſſe de confeſſionis neceſſitate doctrinam: vel ſi (ut revera eſt) antiqua recognoſcitur, dicendum reſtat, erraſſe ab antiquo Eccleſiam; atqui primum contra tam numeroſam teſtium multitudinem ſine ſumma imperitia parique impudentia dici nequit: ad alterum vero qui confugeret, in Chriſtum ipſum eſſet contumelioſus: a quo infallibilitas in fida, Eccleſiæ promiſſa, reveraque conceſſa eſt.

Supereſt igitur, ut inviti licet, fateantur Lutherani & Calviniſtæ, ſe Chriſtianos non eſſe. Hunc enim titulum immerito uſurpat, qui Doctrinam a Chriſto datam Apoſtolis, & ab Apoſtolis in ſundatas a ſe Eccleſias derivatam audacter reſpuit ac proculcat; atqui recentiores hæretici Doctrinam a Chriſto datam Apoſtolis, & ab Apoſtolis in ſundatas a ſe Eccleſias Matrices tranſmiſſam contemnunt, reſpuunt, labeſactant, in ejuſque locum novitiam Doctrinam obtrudunt, majoribus inauditam. Doctrina & inſtitutio Chriſti eſt: (a) *accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Doctrina Apoſtolica eſt, his verbis Apoſtolos, eorumque in Sacerdotio ſucceſſores, clavium cœleſtium miniſterium accepiſſe, & poſt baptiſma lapſorum judices eſſe conſtitutos, ut eos vel abſolverent vel ligarent; adeoque peccatorum confeſſionem ex inſtitutione divina eſſe neceſſariam ad ſalutem. Judicare enim, niſi cauſa cognita nequeunt; cognoſcere vero non poſſunt, niſi confeſſio reorum præceſſerit: in hac verborum Chriſti explicatione Eccleſia tota conſentit: nemo reperitur aut Latinus, aut Arabs, aut Syriacus, aut Græcus interpres, qui in hac Salvatoris ſententia pœnitentiæ Sacramentum, & confeſſionis neceſſitatem non recognoſcat: ergo &c.

(a) *Joan. 20. 22. & ſeq.*

Certum itaque maneat, & ſine dubitatione teneatur, dogma de confeſſionis neceſſitate ad fidem catholicam pertinere: quia ut docet S. Auguſtinus ſæpe laudatus: (b) *quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur.*

(b) *contr. Donat. lib. 4. c. 24.*

PROBATIO TERTIA.

Ex traditione Patrum.

3. Argumentum ſic eſt: illa doctrina pro vera & catholica eſt habenda, quam diſerte a primis ſæculis ſine interruptione patres Eccleſiæ docuerunt; atqui talis eſt de confeſſionis neceſſitate doctrina.

¶ Auctor Epiſt. ad Jacobum, quæ licet Clementi adjudicetur, tantæ nihilominus antiquitatis eſt, ut e græco in latinum idioma verſa ſit a Rufino Sæculo IV.; ita loquitur juxta ejuſdem Rufini verſionem Num. 11. *Si forte in alicujus cor vel livor, vel infidelitas, vel aliquod malum latenter irrepſerit, non erubeſcat, qui animæ ſuæ gerit, confiteri hæc ei, qui præeſt .... quo poſſit fide integra, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere.* ¶

„ S. Irenæus Apoſtolici temporis & ſpiritus doctor, (c) narrat Marcum hæreſiarcham mulieres quaſdam ſuperſtitioſas ac ſimplices, ſua hæreſi & libibine corrupiſſe, quæ deinde converſæ ad Eccleſiam Dei, ſæpiſſime turpes amores confeſſæ ſunt..... *idemque teſtatur de cujuſdam Diaconi uxore, in eamdem calamitatem prolapſa*, quæ deinde magno fratrum labore converſa, omne tempus in exomologeſi conſummavit, plangens & lamentans, propter hanc quam paſſa fuerat ab hoc mago corruptelam... idemque libro 3. de Cerdone Hæretico narrat.

(c) *lib. 1. contr. hær. c. 6.*

„ Tertullianus ſecundi ſæculi ſcriptor, eamdem veritatem quamdiu ſtetit in caſtris Eccleſiæ, ſtrenue propugnavit: pleroſque, inquit, (d) hoc opus, ut publicationem ſui, aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores quam ſalutis; velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt: intolerandum ſcilicet pudori, Domino offenſo ſatisfacere, ſaluti prodactæ reformari: næ tu verecundia bonus, ad delinquendum expandens frontem, ad deprecandum vero ſubducens: ego rubori locum non facio, cum plus de datrimento ejus acquiro.... grande plane emolumentum verecundiæ, occultatio delicti pollicetur: videlicet, ſi quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus? adeo ne exiſtimatio hominum & Dei conſcientia comparantur? an melius eſt, damnatum latere, quam palam abſolvi?

(d) *lib. de pœn. c. 10.*

¶ Et Cap. 12.: „ Si de exomologi retractas (hoc eſt, ſi durum tibi videatur confiteri peccata) gehennam in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguet.... Igitur cum ſcias adverſus gehennam poſt prima illa intinctionis Dominicæ munimenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris? “ Quibus confeſſionem peccatorum neceſſariam perſpicue ſupponit.

Veritas eadem ex exorta tunc temporis Montanitarum hæreſi luculenter colligitur. Hæc quidem hæreſis ab Eccleſia rejecta eſt, ut jam aliO oſſenſum fuit, quod certis criminibus veniam per claves negarent. Sic enim Montaniſtæ leviora delicta ſolvebant, ut non iis tantum, ſed & gravioribus pœnitentiam indicerent, quamquam horum abſolutionem clavibus Eccleſiæ ſubtraherent, & abſolutionem a ſolo Deo obtineri poſſe pertenderent. Porro nec levia ſolvere, nec gravibus congruam pęnitentiam decernere poterant, niſi utraque per confeſſionem cognoſcerent. ¶

Sæculo tertio S. Cyprianus, confeſſionis neceſſitatem multis adſtruit argumentis: varia diſtinguit genera criminum: quædam graviſſima, minora alia dicit, alia levia, alia occulta, alia publica: ſingulis diverſa pœnas & ſatisfactiones decernit; pro ſingulis manus ab Epiſcopo & clero pœnitentibus imponendas pronuntiat: ſic in libro de lapſis, contra eos invectus, qui Chriſti nomine ejurato, & neſandis contaminati ſacrificiis jugum pœnitentiæ ferre recuſabant: „ quanto, inquit, & fide majoras, & timore meliores ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentes, exomologeſin conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt? ſcientes ſcriptum eſſe: *Deus non deridetur*; derideri & circumveniri Deus non poteſt, nec aſtutia aliqua fallente deludi.... confiteantur ſinguli, quæſo vos fratres dilectiſſimi, delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit, in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt; dum ſatisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes apud Dominum grata eſt.

Eodem ſæculo Origenes, exponens hæc verba: *iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo:* „ pronuntiationem iniquitatis, inquit, (e) confeſſionem peccati frequentius diximus: vide ergo quid edocet nos ſcriptura divina, quia oportet peccatum non celare in-

(e) *hom. 2. in Pſ. 37.*

„ trin-

„ trinſecus: fortaſſis enim ſicut ii qui habent
„ intus incluſam indigeſtam eſcam, aut humo-
„ ris, vel phlegmatis ſtomacho graviter & mo-
„ leſte imminentis, ſi vomuerint, relevantur;
„ etiam hi qui peccaverint, ſi quidem occul-
„ tant & retinent intra ſe peccatum, intrinſe-
„ cus urgentur, & propemodum ſuffocantur a
„ phlegmate vel humore peccati: ſi autem ipſe
„ ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum &
„ confitetur, ſimul evomit & delictum, atque
„ omnem morbi digerit cauſam: tantummodo
„ circumſpice diligentius cui debeas confiteri
„ peccatum tuum: proba prius medicum, cui
„ debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat
„ infirmari cum infirmante, flere cum flente,
„ qui condolendi & compatiendi noverit diſci-
„ plinam: ut ita demum ſi quid ille dixerit,
„ qui ſe prius & eruditum medicum oſtende-
„ derit, & miſericordem, ſi quid conſilii dede-
„ rit, facias & ſequaris: ſi intellexerit talem eſſe
„ languorem tuum, qui in conventu totius Ec-
„ cleſiæ exponi debeat & curari.... multa hoc
„ deliberatione, & perito medici illius conſilio
„ procurandum eſt.

¶ Idem Homil. 2. in Levit.: „ eſt adhuc ſepti-
„ ma, licet dura & laborioſa, per pœnitentiam
„ remiſſio peccatorum, cum peccator non eru-
„ beſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum
„ ſuum... in quo impletur & illud, quod A-
poſtolus dicit: *Si quis infirmatur, vocet Presby-
teros &c.*„ Et Homil. 3.: " omni genere pro-
„ nuncianda ſunt, & in publicum proferenda,
„ ſi quod in occulto gerimus, ſi quod in ſermone
„ ſolo, vel etiam intra cogitationem ſecreta
„ commiſimus; cuncta neceſſe eſt publicari,
„ cuncta proferri: proferri autem ab illo, qui
„ & accuſator eſt peccati, & incentor: ipſe e-
„ nim nos ut peccemus inſtigat: ipſe etiam,
„ cum peccaverimus, accuſat. Si ergo in vita
„ præveniamus eum, & ipſi noſtri accuſatores
„ ſimus; nequitiam diaboli inimici noſtri effu-
„ gimus."

4. Sæculo primus omnium occurrit Lactantius
Firmianus, qui lib. 4. Inſtit. Cap. 17. hæc ha-
bet: „ ob hanc cauſam Deus (circumciſionem
„ Judæis præcipiendo) nudari pudendam corpo-
„ ris partem juſſit, ut hoc argumento nos ad-
„ moneret, ne involutum pectus haberemus,
„ ideſt, ne quod pudendum facinus intra con-
„ ſcientiæ ſecreta velemus. Hæc eſt cordis cir-
„ cumciſio, de qua Prophetæ loquuntur, quam
„ Deus a carne mortali ad animam tranſtulit,
„ quæ ſola manſura eſt. Volens enim vitæ ac
„ ſalutis noſtræ pro æterna ſua pietate conſule-
„ re, Pœnitentiam nobis in illa circumciſione
„ propoſuit, ut ſi cor nudaverimus, ideſt ſi pec-
„ cata confeſſi ſatis Deo fecerimus, veniam con-
„ ſequamur, quæ contumacibus, & admiſſa ſua
„ celantibus denegatur ab eo, qui non faciem,
„ ſicut homo, ſed intima, & arcana pectoris
„ intuetur". Et Cap. 30. libri, Ejuſdem no-
tas aſſignans, quibus vera Chriſti Eccleſia a fal-
ſis ſectis diſtinguatur, hanc inter alias memo-
rat, dicens: „ ſola igitur catholica Eccleſia eſt,
„ quæ verum cultum retinet..... ſed quia ſin-
„ guli quique cœtus hæreticorum ſe potiſſimum
„ eſſe Chriſtianos, & ſuam eſſe catholicam Ec-
„ cleſiam putant, ſciendum eſt illam eſſe ve-
„ ram, in qua eſt Confeſſio, & Pœnitentia,
„ quæ peccata, & vulnera, quibus ſubiecta eſt
„ imbecillitas carnis, ſalubriter curat". Quibus
in locis Sacri Oratoris, ut nemo non perſpi-
cit, agitur de confeſſione occultiorum crimi-
num, quæ nempe præ pudore *intra conſcientiæ
ſecreta velari poſſunt*. Agitur de confeſſione ſalu-
tari, quæ ſcilicet ſalutis effectum efficaciter pro-
ducit, ſive per quam ſatisſactioni conjunctam
veniam conſequimur. Agitur demum de Confeſ-
ſione prorſus neceſſaria, tum quia per eam non
minus anima nudri debet ad ſalutem, quam
apud Judæos pudenda ad circumciſionem: tum
quia res indifferens, qualem eſſe Confeſſionem
arbitrantur Novatores, veræ Eccleſiæ nota eſſe
non poſſit.

Sæculo eodem plures alii Eccleſiæ Patres ca-
tholico dogmati ſuffragantur. S. Hilarius *Comm.
in Cap. 18. Matth. Num. 8. ait*: „ ad terrorem
„ metus maximi, quo in præſens omnes con-
„ tinerentur, immobile ſeveritatis Apoſtolicæ
„ judicium præmiſit: ut quos in terris ligave-
„ rint, ideſt peccatorum nodis innexos reli-
„ querint: & quos ſolverint, Confeſſione vide-
„ licet" (ita quippe legendus eſt locus iſte,
non *conceſſione*, ut vult Dallæus contra fidem
omnium codicum) „ veniæ receperint in ſalu-
„ tem; hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in
„ cœlis quoque aut ſoluti ſint, aut ligati." ¶

Sanctus Baſilius, (a) „ omnino, ait, in pec- (a) *in regulis breviorib. interrog. 229.*
„ catorum confeſſione eadem ratio eſt, quæ in
„ apertione vitiorum corporis: ut igitur vitia
„ corporis nequaquam quibuſvis homines teme-
„ re aperiunt, ſed iis tantummodo qui ratio-
„ nem, qua ea curanda ſint teneant: eodem
„ modo etiam peccatorum confeſſio fieri debet,
„ apud eos videlicet, qui ea poſſint curare,
„ ſicut ſcriptum eſt: *vos qui firmiores eſtis, im-
„ becillitates infirmorum portate:* hoc eſt, tollite
„ diligentia & cura veſtra .... & alibi: (b) (b) *ibid. ad interrog.* 288.
„ neceſſaria iis peccata aperiri debent, quibus
„ credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.

Legantur ejuſdem tres ad Amphilochium epi-
ſtolæ canonicæ, varios de imponendis ſatisſa-
ctionibus ſive penitentiis, pro criminum quali-
tate canones complectentes.

Sanctus Gregorius Nyſſenus Magni Baſilii fra-
ter: „ major in eo, inquit, (c) tibi fiducia ſit, (c) *in [illegible] adverſus eos qui alios [illegible] judic[illegible].*
„ qui te in Deo genuit, quam in illis a qui-
„ bus corpore procreatus es: audacter oſtende
„ illi quæ ſunt recondita: animi arcana tam-
„ quam occulta vulnera medico detege: ipſe &
„ honoris & valetudinis tuæ rationem habebit...
„ tu vero cujus animus æger eſt, cur non ad
„ medicum properas? cur non ei confitendo mor-
„ bum oſtendis tuum?

Sanctus Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus,
cujus hæc ſunt verba perpetuæ memoriæ com-
mendanda: (d) „ rogo ergo vos, fratres, per (d) *in exhort. ad pœnit.*
„ illum Dominum quem occulta non fallunt,
„ deſinite vulneratam tegere conſcientiam: pru-
„ dentes ægri medicos non verentur, ne in oc-
„ cultis quidem corporis partibus ſecaturos, e-
„ tiam peruſturos.... & peccator erubeſcet per-
„ petuam vitam præteriti pudore mercari ... an
„ ſic illi melius eſt perire?

Sæculo 5. S. Joannes Chryſoſtomus, (e) „ cu-
„ juſmodi, *inquit*, eſt medicamentum peniten- (e) *hom. 9. in epiſt. ad Hebr.*
„ tiæ, & quomodo conficitur? primum ex ſuo-
„ rum peccatorum condemnatione & confeſſio-
„ ne: *delictum*, inquit, *meum cognitum tibi fe-
„ ci, & peccatum meum non abſcondi: pronuntia-
„ bo contra me iniquitatem meam Domino, & tu
„ remiſiſti impietatem cordis mei*; & iterum: *dic
„ peccata tua prior, ut juſtificeris*; &: *juſtus eſt
„ ſui accuſator in primo ſermone*: ſecundo, ex
„ multa humilitate: eſt enim veluti quædam
„ catena aurea, & ſi initium acceperit, ſequun-
„ tur omnia: nam ſi peccatum fueris confeſſus,
„ ut oportet confiteri, fit humilis anima... ſin
„ autem dicit (*penitens*:) ſum peccator; ea
„ autem per ſpecies non cogitat ac ſupputat,
„ & non dicit: hoc & illud peccatum ad-
„ miſi; numquam ceſſabit, ſemper quidem
„ confitens, curam autem nullam gerens corre-
„ ctionis.

Vide eumdem lib. 2. de ſacerdotio cap. 3. &
lib. 3. capite 5.

¶ S. Ambroſius non modo ſcriptis, ſed & ipſo
facto confeſſionis uſum, ac neceſſitatem adſtru-
xit. Refert quippe Paulinus Diaconus in ejus vi-
ta n. 39.: „ erat gaudens cum gaudentibus, flens
„ cum flentibus. Siquidem quotieſcumque illi
„ aliquis ad percipiendam pœnitentiam lapſus
„ ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illum
„ flere compelleret ... Cauſas autem criminum,
„ quas illi confitebantur, nulli, niſi Domino
„ ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur."
Uſum hæc ſecretæ confeſſionis tunc temporis ob-
tinentem apertiſſime oſtendunt. Sed & ejus ne-
ceſſitatem ad conſequendam ſalutem ſatis decla-
rant, quæ ibidem referre pergit Paulinus de
ejuſ-

Digitized by Google

ejuſmodi pęnitente loquens: *ipſe ſui accuſator eſt, nec expectat accuſatorem, ſed prævenit, ut accuſando ſuum allevet delictum, ne habeat, quod adverſarius criminetur .... dans honorem Deo, qui vult vitam magis peccatoris, quam mortem*. Si ergo per confeſſionem allevatur delictum, prævenitur alioqui futura Diaboli accuſatio, & mors in vitam commutatur, quis neget Paulinum, atque adeo S. Ambroſium, & Eccleſiam Mediolanenſem juxta cujus ſenſum loquebatur ille, Confeſſionem judicaſſe neceſſariam ad peccatorum remiſſionem? ¶

(a) *in caput 10. Eccleſiaſtis.*

„ Sanctus Hieronymus: (a) ſi quem ſerpens diabolus occulte momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit; ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri & magiſtro voluerit confiteri; magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.

(b) *in epiſt. 1. ad Heliod. de laude vitæ ſolit.*

Et alio in loco: (b) „ abſit, ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos & nos Chriſtiani ſumus: qui claves regni cęlorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant.

(c) *enarr. in pſ. 66.*

Sanctus Auguſtinus: (c) „ conſcientia tua, ait, ſaniem collegerat, apoſtema tumuerat, cruciabat te, requieſcere non ſinebat: adhibet medicus ſomenta verborum, & aliquando ſecat; adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationis: tu agnoſce medici manum: confitere: exeat in confeſſione & defluat omnis ſanies: jam lætare, quod reliquum eſt facile ſanabitur.

(d) *ſerm. 392. alias 49. inter hom. 50.*

Et alibi: (d) „ qui poſt uxores veſtras, (inito ſcilicet matrimonio,) vos illicito concubitu maculaſtis, ſi præter uxores veſtras cum aliqua concubuiſtis; agite pœnitentiam qualis agitur in Eccleſia, ut oret pro vobis Eccleſia; nemo ſibi dicat: occulte ago, apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoſcat, quia in corde meo ago: ergo ſine cauſa dictum eſt: *quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo*? ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? fruſtramus Evangelium, fruſtramus verba Chriſti? promittimus vobis quod ille negat? “

¶ Concinunt eodem ſæculo S. Innocentius I. & S. Leo Magnus. Prior in Epiſt. *ad Decentium* anno 416. conſcripta inquit: *de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem*. Alter vero Epiſt. 82.: *Mediator Dei, & hominum Chriſtus Jeſus hanc Prępoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & Confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri confeſſione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. ¶

Concinit eodem ſæculo S. Leo Magnus, Summus Pontifex, Epiſtola 80. cap. 3. & aliis multis locis.

Sæculo 6. Sanctus Joannes Climacus *ſcolæ ſpiritualis* gradu 4. Joannes Jejunator Patriarcha Conſtantinopolitanus, *in libro pœnitentiali*, quem ad uſum Eccleſiæ Orientalis deſcripſit: Anaſtaſius Sinaita, *in homilia de Sacra Synaxi*.

Sæculo 7. Sanctus Gregorius Magnus, *Homilia 26. in Evang. lib. 22. moralium*, cap. 9. Sanctus Eligius, Noviomenſis in Gallia Epiſcopus, *homilia 4. & 11.* Theodorus Cantuarienſis Archipræſul, *in pœnitentiali cap. 60.*

Sæculo 7. Venerabilis Beda, *commentario in caput 5. Epiſtolæ S. Jacobi*: Alcuinus Caroli Magni præceptor.

Nono denique, 10. 11. 12. 13. & ſequentibus, idem tum in multis conciliis expreſſe declaratum, tum a ſcriptoribus Eccleſiaſticis ſæpe confirmatum, quorum hic verba attexere prolixioris operæ eſſet: adeat qui voluerit Cardinalem Bellarminum, & alios controverſiæ tractatores.

Jam ex his paucis quæ attulimus teſtimoniis proclive eſt judicare, confeſſionem a Sanctis Doctoribus abſolute neceſſariam exiſtimatam, atque adeo ſanctionibus divinis annumeratam: quid enim aliud quam neceſſitatem omnimodam confitendi, hæc Tertulliani verba ſonant: *pleroſque hoc opus, ut publicationem ſui, aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo pudoris magis memores quam ſalutis .... ego ruberi locum locum non facio, cum plus de detrimento ejus acquiro? an melius eſt damnatum latere, quam palam abſolvi* .... quid item hæc alia Cypriani, inde confeſſionis neceſſitatem adſtruentis, *quia Deus derideri non poteſt, nec aſtutia aliqua fallente deludi* .... quid iſta Origenis: *ſi peccator ſui accuſator fiat, ſimul evomit & delictum?*

Deinde. Si quis corporali aliquo, quantumvis pudendo & occulto morbo laborans ſanari velit, (& paucos ſane reperire eſt adeo ſtultos, ut nolint,) plane neceſſe eſt, ut medico detegat; quia quod ignorat medicina non curat; atqui nihil in Sanctis Doctoribus frequentius occurrit, quam ſpirituales animi morbos, pari ratione eſſe Sacerdotibus, ex inſtitutione divina detegendos; ut conſtat ex adductis Tertulliani, Baſilii, Gregorii Nyſſeni, Paciani, Hieronymini, & Auguſtini ſententiis.

Præterea: niſi patres confeſſionem abſolute neceſſariam æſtimarent; contra verecundiam, peccata ſua occultantium, & opus illud tamquam publicationem ſui ſuffugientium, aut de die in diem differentium inutiliter inveherentur: poſito namque quod neceſſaria non foret confeſſio, malo pudori nihil eſſet timendum, numquid enim comparare ad Deum verecundia locum habet, cui nihil occultum eſt? ergo de confeſſione hominis homini neceſſario facienda loquuntur.

Inſuper: ſi confeſſio res eſſet conſilii non præcepti, nihil, aut parvum intereſſet, ſive homini laico, ſive inferiori miniſtro fieret, ſive Sacerdoti; atqui ex adductis patrum auctoritatibus, & inferius, ubi de pœnitentiæ miniſtro tractabitur, afferendis, certiſſimo conſtat ſolis Sacerdotibus, quibus diſpenſatio myſteriorum divinorum credita eſt, eſſe faciendam; ergo &c.

§. TERTIUS.

Eliduntur hæreticorum objectiones.

Opponunt: quod juris divini eſt, nec inſtituti, nec ad nutum abrogari ab Eccleſia potuit; atqui confeſſionem conſtat ab Eccleſia inſtitutam, nec multo poſt abrogatam: ergo &c. *Objectio*

R. Conceſſa majore, nego min. quod enim ab ipſis Evangelii primordiis ubique & ſemper retentum eſt, ab Eccleſia inſtitutum & abrogatum dici non poteſt; atqui confeſſionis uſus ſemper & ubique, ab ipſa prima Evangelii prædicatione, in Eccleſia viguit: ergo non humanam, ſed divinam inſtitutionem habere credenda eſt.

Inſt. 1. Prob. min. quantum ad utramque partem. *Inſt. 1.*

1. Quidem confeſſionem ab Eccleſia inſtitutam, Socrates his verbis affirmat: (e) „ ab illo tempore, inquit, quo Novatiani ſe ab Eccleſia ſejunxerant, & recuſaverant cum iis communicare, qui tempore perſecutionis lapſi erant; Eccleſiarum Epiſcopi canoni adjunxerunt, ut in ſingulis Eccleſiis presbyter eſſet pœnitentiarius, qui pœnitentiæ præeſſet, cui videlicet lapſi poſt baptiſmum peccata ſua confiteri tenerentur.

(e) *hiſt. lib. 5. c. 19.*

„ 2. Uſum hunc deinceps auctoritate Eccleſiæ abrogatum, ibidem narrat: Epiſcopi, ait, qui nunc Eccleſias regunt, cum hoc inſtitutum diu retinuiſſent, tandem Nectarii Epiſcopi temporibus abrogarunt, propter facinus quoddam quod in Eccleſia commiſſum fuerat: mulier quædam nobilis ad pœnitentiarium

„ pres-

„ presbyterum accedens, delicta poſt baptiſ-
„ mum a ſe perpetrata ſigillatim confeſſa erat:
„ presbyter vero præcepit mulieri, ut jejuniis
„ & orationibus continuis vacaret.... progreſſu
„ temporis mulier aliud facinus confeſſa eſt:
„ declaravit ſcilicet, Eccleſiæ Conſtantinopoli-
„ tanæ Diaconum ſtupri conſuetudinem ſecum
„ habuiſſe: id cum dixiſſet, Diaconus quidem
„ ab Eccleſia ejectus eſt; populus vero gravi-
„ ter commoveri cœpit: neque enim ſolum pro-
„ pter ſcelus quod patratum fuerat, indignaba-
„ tur; verum etiam eo quod infamia non me-
„ diocris aſperſa hoc facto videretur Eccleſiæ:
„ cum igitur eam ob cauſam Eccleſiaſtici homi-
„ nes dicteris appeterentur, Eudæmon quidam
„ Eccleſiæ presbyter Epiſcopo Nectario perſua-
„ ſit, ut pęnitentiarium presbyterium aboleret,
„ unumquemque vero pro arbitrio, & pro ani-
„ mi ſui conſcientia, ad Sacramentorum com-
„ munionem accedere permitteret.

Idem Sozomenus refert, hiſtoriarum lib. 7. cap. 16.

Igitur uſus pęnitentiæ & confeſſionis ſæculo tertio Novatianorum occaſione inductus, ſæculo quarto ſequente, quo Nectarius Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præſidebat, eſt abrogatus.

R. Admitto factum quod Socrates & Sozomenus atteſtantur: nec enim aſſentiri iis poſſumus, qui narrationem hanc velut falſum putidumque commentum rejiciunt, eamque ob cauſam Socrati & Sozomeno quaſi fabellarum venditoribus ſuccenſendum putant: quod ſi ratione aliqua niteretur, eadem accuſatio in Caſſiodorum, Nicephorum, & alios veteres hiſtoricos, qui hoc ipſum memoriæ prodiderunt, recideret: itaque conceſſo antecedente, diſtinguo conſeq. uſus confeſſionis ſæculo tertio inſtitutus, ſequenti ſæculo quarto abolitus eſt, *quantum ad aliquid confeſſioni accidentarium*, concedo: *quantum ad ipſam confeſſionis ſubſtantiam*, nego conſequentiam.

E. R. Quod ſecreti peccati, & eorum quę palam ſunt perpetrata, publica debeat eſſe confeſſio, ad ſubſtantiam confeſſionis non pertinet; quæ ſive publica fuerit, ſive ſecreta, niſi quid aliud defuerit, naturam integram hebet: jam vero fateor, publicam arcanorum peccatorum confeſſionem a Nectario abrogatam, ſimulque abolitum pęnitentiarium presbyterum, qui excipiendis hujuſmodi confeſſionibus præficiebatur: ſed nego abrogatam abſolute Sacramentalem confeſſionem: nam

1. Hoc abſcidit Nectarius, quod ſcandali occaſio fuerat; atqui ſola mulieris hujus publica confeſſio, fuerat cauſa ſcandali: Eccleſiam enim exomologeſi ſecreta, ſolique Sacerdoti nota non conturbaſſet: ergo ſolam confeſſionem publicam abolevit.

2. Hoc abrogavit Conſtantinopolitanus Antiſtes, quod tertio præcedente ſæculo fuerat introductum; atqui ſola confeſſio publica fuerat Novatianorum occaſione inſtituta: alteram enim, quam ſecretam dicimus, longe ante viguiſſe conſtat ex S. Irenæo, & Tertulliano ſupra laudatis: ergo &c.

3. Confeſſionem hanc dicere a Nectario ſublatam non poſſumus, quæ poſt illum ubique in Oriente & in Occidente, & in ipſa nominatim Conſtantinopolitana Eccleſia viguit; atqui confeſſio ſecreta, vita functo Nectario, in omnibus Eccleſiæ partibus inviolabiliter eſt retenta, ut certum eſt ex antiquiſſimis Græcorum ac Latinorum ritualibus libris: eumdemque morem in Conſtantinopolitana Eccleſia intactum perſeveraſſe, fidem faciunt *S. Joannes Chryſoſtomus*, qui Nectario in Patriarchatu Conſtantinopolitano immediate ſucceſſit, & *Joannes Jejunator*, ejuſdem Eccleſiæ ſexto ſæculo Patriarcha: idemque demonſtrat ejuſdem Eccleſiæ Euchologium vetuſtiſſimum, confeſſionem Sacerdotibus faciendam præſcribens: ergo &c.

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui confeſſio a Nectario penitus & abſolute reſciſſa eſt: ergo &c. probat. ſubſ. confeſſionem penitus ille ſuſtulit, qui presbyterum ipſum abrogavit excipiendis confeſſionibus deſtinatum; atqui Nectarius Eudæmonis conſilio perſuaſus, presbyterum ipſum loco amovit, quem confeſſionibus audiendis ſanctio nova præfecerat: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probationem diſtinguo maj. confeſſionem ille penitus ſuſtulit, qui presbyterum ipſum abrogavit, excipiendis confeſſionibus *quibuslibet* deſtinatum, concedo: deſtinatum audiendis confeſſionibus *publicis*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo min. Nectarius abrogavit presbyterum præfectum confeſſionibus *publicis*, concedo: *quibuslibet*, *etiam privatis*, nego min. & conſeq.

E. R. Falſo argumentum ſupponit, in unaquaque Eccleſia fuiſſe unum tantum presbyterum, ad quem omnes qui confiteri peccata vellent, accedere tenerentur: unus enim huic officio obeundo ſat eſſe non poterat, præſertim in ampliſſima & numeroſiſſima civitate, qualis ætate Nectarii erat Conſtantinopolis imperii caput, & nova Roma: ecquis enim niſi rerum incredibilium amator ſit, inducat in animum, tot hominum millibus miniſtrum confeſſionis unum ſuffecturum, qui vel minimo oppido vix ſufficeret?

Deinde ſi uni tantum presbytero hoc munus commiſſum foret, fruſtra Origenes, cujus verba ſupra deſcripſimus, fidelibus dediſſet conſilium caute ac ſedulo Sacerdotem eligendi, cui deberet unuſquiſque peccata confiteri, & cauſam languoris exponere: nec enim eligendi medici locus eſt, ubi unus tantum qui poſſit opitulari occurrit, quia delectus non adhibetur, niſi quando unus poteſt alteri, aut pluribus anteponi: itaque dubium non eſt, ætate Nectarii plures fuiſſe Conſtantinopoli Sacerdotes excipiendis confeſſionibus deſtinatos: ſed neque minus, Socratis ac Sozomeni teſtimonio certum eſt, unum inter illos fuiſſe, cui auctoritate Epiſcopi, munus publicas excipiendi incumberet: eo fere modo, quo apud nos, etſi multi ſint ad exercendum pęnitentiæ miniſterium, vel ex officio, vel Epiſcoporum delegatione aſſumpti; unus tamen eſt, quem magnum pęnitantiarium appellamus: dicimus ergo non omnes a Nectario eſſe ſublatos, ſed eum tantum quem publicis confeſſionibus conſtitutio nova præfecerat.

Inſt. 3. Atqui ita penitentiarium abrogavit *Inſt. 3.* Nectarius, ut nullum penitus Sacerdotem voluerit audiendis ſecretis confeſſionibus ſupereſſe: ergo &c. prob. ſubſ. ille nullum prorſus voluit ſupereſſe presbyterum, audiendis etiam ſecretis confeſſionibus, qui permiſit ut unuſquiſque pro arbitrio & conſcientia ad Sacramentorum participationem accederet; atqui ita permiſit Nectarius, ut conſtat ex hiſtoria Socratis jam citata: ergo &c.

R. Nego ſubſeq. ad prob. nego maj. verbis namque Socratis hoc unum ſignificatur, jugo publicæ confeſſionis ſolutos fuiſſe in Eccleſia Conſtantinopolitana fideles, rebus nimirum in eumdem ſtatum reſtitutis, in quo ante inſtitutionem pęnitentiarii fuerant: ut ſcilicet unuſquiſque præmiſſa confeſſione ſecreta, ad Euchariſtiæ communionem, & alia Sacramenta percipienda, pro conſcientia ſua accederet, quod antehac, niſi conſciis pluribus, fieri libere non potuerat, vigente diſciplina publicæ confeſſionis: uno verbo, hoc ipſum Nectarius Eudæmoni obſequens ſancitum voluit, quod modo in Eccleſia fit, ex quo uſus confeſſionis publicæ exolevit; atqui licet vero aliquo ſenſu unicuique nunc permittatur ad Sacramentorum communionem pro conſcientia & arbitrio accedere; non ideo tamen eſt privata confeſſio extirpata: ergo a pari &c.

Inſt. 4. Obſervant Socrates & Sozomenus, Ne- *Inſt. 4.* ctarii nimia indulgentia veterem diſciplinam labefactatam, nullamque de cætero viguiſſe ſcelerum reprehenſionem, unoquoque videlicet ſuæ libertati relicto; atqui non ita acriter Nectarium accuſarent, niſi confeſſionem etiam privatam penitus ſuſtuliſſet: ergo &c.

R. Conceſſa maj. nego min. ut enim hæc accuſatio legitima ſit, & ab aſperioris cenſuræ

nota

nota immunis, ſatis eſt quod ex abrogatione pœnitentiarii publici ſecuta antiqui rigoris enervatio fuerit: revera porro hoc contigit: hoc enim tribunali ſublato, ceſſavit majori ex parte pœnitentia publica in uſu eſſe; confeſſionis ſolemnis, quæ magnum ſane contra pruritum peccandi frænum fuerat, conſuetudo collapſa aſt; fratrum inordinate ambulantium accuſationibus vix locus relictus; nemo fuit qui pœnitentiam ſollicite ut antehac, procuraret, nemo qui in pravos fidelium mores inquireret: unde magnum Eccleſiæ detrimentum illatum eſſe, tum res ipſa admonet, tum merito obſervant Socrates & Sozomenus.

Inſt. 5. Inſt. 5. Eo ſenſu intelligenda eſt a Nectario ſublata confeſſio, quo Sanctus Chryſoſtomus ſucceſſor ejus abolitam intellexit; atqui S. Chryſoſtomus abſolute obolitam intellexit, nullaque ratione neceſſariam prædicavit: ergo &c.

Probant minorem: homilia 21. ad populum Antiochenum ſic loquitur S. D. „ neque hoc „ tantum eſt admirabile, quod nobis peccata „ dimittit (Deus); verum & quod ipſa non „ revelat, nec manifeſta facit aut conſpicua; „ nec cogit in medium procedentes, quæ peccavimus enuntiare: ſed ſibi ſoli rationem „ reddere nos jubet, & ſibi confiteri.... nec „ cogit præſentibus quibuſdam peccata enun„ tiari..... ſolo noſtro teſtimonio conten„ tus eſt.“

Inde ſic diſputant: ille exiſtimat, penitus ſublatam eſſe confeſſionem, nec ulla eſſe ratione neceſſariam qui dicit ſoli Deo eſſe confitendum, illi ſoli reddendam vitæ male actæ rationem, ſolumque noſtrum teſtimonium Deo datum ſufficere; atqui ſic ſentit & loquitur S. Joannes Chryſoſtomus: ergo &c.

R. 1. Illud S. Chryſoſtomi teſtimonium afferri in præſenti Nectarii cauſa non poſſe, nec ad abrogationem confeſſionis ab illo factam ulla ratione alludere: hanc enim homiliam cum adhuc presbyter eſſet, forteque antequam Nectarius penitentiarium Conſtantinopoli ſuſtuliſſet, Antiochiæ habuit, de iiſque Conſtantinpoli agerentur nil cogitans: ineptum itaque eſt, hanc Sancti Doctoris ſententiam cum Nectarii facto conjungere, quas nimirum deceſſoris ſui judicium antequam ei in ſede Conſtantinopolitana ſuccederet, confirmaverit: quo nihil abſurdum magis: Itaque ad verba Sancti Chryſoſtomi, abſque ullo reſpectu ad Nectarium attendendo.

R. 2. Data majore, nego min. ad probationem admitto auctoritatem, & diſtinguo majorem: ille exiſtimat confeſſionem nullatenus eſſe neceſſariam, qui ſoli Deo reddendam vitæ rationem affirmat; *ſi id dicat de iis qui lapſi ſunt poſt baptiſmum*, concedo: *ſi loquatur de ſolis catechumenis*, nego maj. diſtinguo pariter minorem: ſic loquitur S. Doctor, *de cathecumenis*, concedo: *de baptizatis*, nego minorem & conſeq.

E. R. Ex ſcopo Sancti Chryſoſtomi verus ejus ſenſus eſt colligendus: porro in hac quæ opponitur homilia, ad ſolos catechumenos verba facit, quibus non alia confeſſio neceſſaria eſt, quam quæ ſoli Deo fit: perſpicua reſponſio eſt, tum ex homiliæ titulo; inſcribitur enim: *catechefis ad illuminandos*: tum ex verbis quæ in contextu leguntur: „ propterea, *inquit*, & prius „ dixi, & nunc dico, & dicere non deſiſtam: „ ſi quis morum vitia non correxit, nec para„ vit ſibi virtutem, ne baptizetur..... Itaque Lutherani & Calviniſtæ nullum inde præſidium obtinent; præſertim cum nemo Sancto Doctore diſertius pro confeſſionis veritate ac neceſſitate pugnaverit: ſic enim præter teſtimonium ſuperius allegatum: „ multa, inquit, (a) arte opus „ eſt, ut iis qui laborant Chriſtianis perſua„ deatur, ut ultro ſe ac volentes Sacerdotum „ curationibus ſubjiciant: neque id ſolum, ſed „ etiam ut curationis ac medicinæ nomine gra„ tiam illis habeant.

(a) *lib. 2. de Sacerd. c. 3.*

„ Et alio in loco: (a) imitemur & nos hanc „ mulierem Samaritanam, & ob propria pecca„ ta non erubeſcamus, ſed Deum timeamus: „ jam vero contrarium fieri video: nam eum „ qui nos judicaturus eſt, non reformidamus; „ eos vero qui nullatenus nos lædunt, perhor„ reſcimus, & ignominiam ab ipſis inurendam „ reformidamus: quapropter eo ipſo quod ti„ memus, pœnam ſuſtinemus: qui enim homi„ ni detegere peccata erubeſcit, Deo vero cer„ nente facere non erubeſcit, neque confiteri „ vult, neque pœnitentiam agere; in die illa „ non coram uno vel duobus, ſed univerſo terrarum orbe ſpectante traducetur.

(b) *Hom. de muliere Samarit.*

Quorum ſimilia ſæpe alibi repetit: itaque dubium non eſt, quin Sacramentalis confeſſionis neceſſitatem admiſerit.

Inſt. 6. Inſt. 6. Atqui Sanctus Joannes Chryſoſtomus iis etiam qui lapſi fuerint poſt baptiſmum, negat neceſſariam eſſe confeſſionem: ergo &c.

Prob. ſubſ. multiplici ejus teſtimonio: „ pec„ cata tua, inquit, (c) ipſe commemora, ut „ deleas: at pudet te peccata confiteri: dic ea „ quotidie in oratione: non dico ut conſervo „ exponas, qui te probris impetat: dic Deo „ qui iis medetur.... (d) non dico tibi, ut pec„ cata tua tamquam pompam in publicum pro„ feras, neque ut apud alios te accuſes: ſed „ ſuadeo ut pareas prophetæ dicenti: *revela Do„ mino viam tuam.* apud Deum ea confitere, „ apud judicem confitere peccata tua, orans, ſi „ non lingua, ſaltem memoria: & ita roga ut „ tui miſereatur.

(c) *hom. 2. in pſ. 50.*

(d) *hom. 31. in epiſt. ad Hebr.*

Hinc infertur quod ſequitur argumentum:

Ille negat lapſis poſt baptiſmum neceſſariam eſſe Sacramentalem confeſſionem, qui modum confitendi præſtituens, peccata ſoli Deo declaranda eſſe affirmat: atqui hæc Sancti Joannis Chryſoſtomi ſenteutia eſt: ergo &c.

R. Nego ſubſeq. ad prob. admitto auctoritatem, & diſtinguo maj. ille negat lapſis poſt baptiſmum neceſſariam eſſe Sacramentalem confeſſionem, qui peccata dicit ſoli Deo aperienda, *ſi ita cum excluſione cujuſvis alterius confeſſionis decernat*, concedo: *ſi hoc dicat tantum de quotidiana pœnitentia, de examine conſcientiæ diebus ſingulis faciendo, & de contritione ac lacrymis quæ debent hujus diſcuſſionis comites eſſe*, nego maj. diſtinguo pariter minorem: Sanctus Chryſoſtomus ita ſtatuit, *de examine quotidiano, in conſpectu Domini faciendo*, concedo: *cum excluſione confeſſionis Sacramentalis, ſuo tempore emittendæ*, nego min. & conſeq.

E. R. Nihil erit in his teſtimoniis difficile, ſi attenderimus in his & ſimilibus locis Sanctum Doctorem fideles hortari, ut peccata quorum ſibi conſcii ſunt, præ oculis ſemper habeant, & mente ſæpe revolvant, eadem Deo ſupremo medico cum vera cordis contritione exponendo: idque omnino perſuadent alia ejus verba, quæ leguntur in hac ipſa homilia ſecunda ſuper Pſalmum quinquageſimum: „ cum autem, inquit, „ in lectum, hoc eſt, in tranquillum portum „ te conjeciſti, nec ullus eſt qui tibi mole„ ſtiam exhibeat, dic cordi tuo atque animæ „ tuæ: exegimus hodiernam diem, o anima: „ quid boni fecimus, aut quid mali admiſi„ mus?

Nam quod confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem admiſerit, præter ejus teſtimonia ante adducta, invicte probatur ex homilia ejuſdem trigeſima in Geneſim, ubi non modo meminit confeſſionis, ſed & temporis quo potiſſimum ex „ præſcripto Eccleſiæ fieri debet: quia, inquit, „ in magnam hanc hebdomadam pervenimus „ Dei gratia, nunc maxime & jejunii curſus „ intendendus, & magis continuandæ ſunt pre„ ces, faciendaque diligens & pura peccatorum „ confeſſio..... ſcit inimicos noſter (diabolus) „ quod per tempus illud poſſumus de iis quæ ad „ ſalutem noſtram pertinent loqui, & peccata „ declarare ſeu aperire, & detegere vulnera me„ dico, & ſalutem conſequi.

Inſt. 7. Inſt. 7. Debent hæc verba intelligi de confeſſione ſoli Deo facienda: ergo pro neceſſitate Sacramentalis confeſſionis nil faciunt.

℞. Nego ant. ad mentem enim Sancti Doctoris

ctoris debent de confeſſione accipi, iis facienda quibus data eſt poteſtas peccati vincula reſolvendi; atqui ſacerdotibus datam eſſe divinitus poteſtatem peccati vincula reſolvendi, Sanctus Joannes Chryſoſtomus omnium magnificentiſſime prædicat, tum aliis multis locis, tum præcipue lib. 3. de ſacerdotio, cap. 5. ſic loquens: ,, iis ,, qui terram incolunt, commiſſum eſt ut ea quæ ,, in cœlis ſunt diſpenſent: his datum eſt, ut ,, poteſtatem habeant, quam Deus optimus ne- ,, que Angelis, neque Archangelis datam eſſe ,, voluit: neque enim ad illos dictum eſt: *quæ- ,, cumque alligaveritis ſuper terram, ligata erunt ,, & in cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper ter- ,, ram, ſoluta erunt & in cœlo* .... habent qui- ,, dem & terreſtres principes vinculi poteſta- ,, tem, ſed in corpora ſolum: id autem quod ,, dico ſacerdotum vinculum, ipſam etiam ani- ,, mam contingit.

Inſt. 8. Inſt. 8. Negat S. Chryſoſtomus in ſuis paſſim operibus, coram hominibus faciendam eſſe confeſſionem: ergo negat confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem, quippe quæ homini, ut catholici volunt, Dei miniſtro, fieri debet.

R. Diſtinguo antecedens; negat coram hominibus faciendam confeſſionem, *quæ publica ſit, & inſtar cauſarum forenſium, advocatis teſtibus diſcutiatur*, concedo: *privatim ac clanculum*, nego anteced.

.E R. Nihil aliud his in locis Sanctus Antiſtes intendit, quam oſtendere tantam Dei eſſe erga peccatores clementiam, ut ab iis publicam accuſationem ac confeſſionem non exigat, quæ probro ac dedecori, confitenti futura ſit: non vero negat confeſſionem Sacramentalem, per quam ſacerdoti ut patri, ut medico, ut amico, vulnera conſcientiæ quantumlibet horrida ac mortifera deteguntur: quin econtra data occaſione confeſſionem hanc omnino neceſſariam eſſe verbis graviſſimis conteſtatur: ſic enim homilia 9. in Epiſtolam ad Hebræos ſupra laudata. Docet 1. medicamentum pœnitentiæ eſſe confeſſionem & declarationem peccatorum, quorum ſibi peccator conſcius eſt: docet 2. confeſſionem hanc ſacerdotibus eſſe faciendam, atque adeo ſummo eos afficiendos eſſe honore: docet 3. omnia peccata diſtincte ac ſigillatim ſacerdoti aperienda: ,, ſin autem, inquit, dicit pœnitens: ſum pec- ,, cator: peccata autem ſua per ſpecies non co- ,, gitat, & ſupputat; & non dicit: hoc & illud ,, peccatum admiſi: numquam ceſſabit, ſemper ,, quidem confitens, curam autem nullam ge- ,, rens correctionis.

Inſt. 9. Inſt. 9. Si confeſſio, ut nos catholici volumus, ex inſtitutione Chriſti foret omnibus poſt baptiſmum lapſis abſolute neceſſaria, frequentem illius uſum vetus hiſtoria proderet; fideliumque in edendis confeſſionibus, & ſacerdotum in iiſdem excipiendis diligentiam pro merito commendaret; atqui in antiquis monumentis nil tale occurrit: cum enim in Sanctorum & virorum illuſtrium geſtis enarrandis multi ſcriptores a primis uſque ſæculis operam poſuerint; nec unum reperias, qui confeſſionis Sacramentalis vel ab illis factæ, vel a ſacerdotibus exceptæ meminerit: hinc Calvini & aliorum haud injuſta videtur eſſe querela, obtendentium legem confitendi non ante ſæculum decimum tertium, in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. obtruſam: ergo &c.

R. 1. Conceſſa maj. nego minorem, & dico putidam hanc hæreticorum eſſe calumniam: nam ſcriptores veteres confeſſionis Sacramentalis data occaſione meminiſſe, ſolus ille negaverit qui antiquam hiſtoriam nec a limine ſalutaverit: ejus enim honorabilem mentionem faciunt, S. Irenæus, Tertullianus, S. Cyprianus, Origenes primæ ætatis ſcriptores, ut ex prædictis conſtat: ejuſdem meminit quarto ſæculo, præter cæteros Paulinus Diaconus in Sancti Ambroſii vita: *erat gaudens*, ait, *cum gaudentibus, flens cum flentibus: ſi quidem quotieſcumque illi aliquis ad percipiendam pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet; ita flebat, ut & illum flere compelleret: videbatur enim ſibi cum jacente jacere: cauſas autem criminum quæ illi confitebantur, nulli niſi Domino ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur.*

Ejuſdem 5. Sæculo præclariſſime meminit Victor Uticenſis, in hiſtoria perſecutionis VVandalicæ libro ſecundo, ubi fideles paſtorum abſentiam deplorantes ejus ore ſic loquuntur: ,, quibus nos miſeros relinquitis dum pergitis ad co- ,, ronas? qui hos baptizaturi ſunt parvulos fonti- ,, bus aquæ perennis? qui nobis pœnitentiæ mu- ,, nus collaturi ſunt, & reconciliationis indul- ,, gentia, obſtrictos peccatorum vinculis ſolatu- ,, ri? quia vobis dictum eſt: *quodcumque ſolve- ,, ritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.*

Jam vero a ſæculo ſexto ad decimum tertium frequentem confeſſionis uſum fuiſſe, ex Græcorum & Orientalium Euchologiis, ac ritualibus Latinorum, res ita comperta eſt; nihil ut certius ex Eccleſiaſticis monumentis afferri poſſit: in his enim libris confeſsionis neceſsitas, modus, conditio, & ſacerdotum in danda abſolutione ac imponendis ſatisfactionibus, officia diligentiſsime deſcribuntur, mentiuntur itaque, & more ſuo calumniantur hæretici, quando cum Calvino ſuo affirmare audent, ſæculo 13. in Concilio Lateranenſi, confeſsionis, ut loquuntur, Tyrannidem, ſine præcedente exemplo invectam.

R. 2. Nego abſolute majorem: quamquam enim prioribus ſæculis rarior fuerit uſus confeſsionis, (quod non negamus;) minime tamen hinc ſequitur, divina inſtitutione carere: nam ut ſæpe diximus, & res ipſa clamat, ideo inſtituta pœnitentia eſt, ut poſt baptiſmum lapſis, ſecunda ad emergendum & ſubſidiaria tabula foret, utque ſpiritualiter ægrotantibus opportuni remedii loco eſſet: quid ergo mirum ſi priſca ætate, rarior propter ægrotantium paucitatem, medicinæ, & alterius poſt naufragium tabulæ mentio fiat? tanta quippe horum temporum felicitas fuit, & ita fervida caritas; ut acceptam in fonte baptiſmatis ſanctitatem, plerique ad exitum uſque integram illibatamque ſervarent: deinde multi eorum qui Chriſti fidem amplectebantur, ad finem uſque baptiſmi ſuſceptionem procraſtinabant: quo fiebat ut alio præter lavacrum Sacramento ad reconciliationem non indigerent: præterea, nec deerant, quibus confeſſionis uſus ideo rarior erat, quia quotidiana venialiaque peccata, oratione dominica, miſericordiæ operibus, fervore caritatis, & aliis remediis expiabant, nec ea Eccleſiæ clavibus ſummittebant: poſtquam vero labente ætate cœperunt mores fidelium in deterius ruere, & aliunde baptiſmus non adultis & ætate provectis, ſed infantibus a partu recentibus prudenti decreto Eccleſiæ juſſus eſt miniſtrari; nihil mirum ſi confeſſionis Sacramentalis communior uſus fuerit, eoque frequentior, quod pia paulatim conſuetudo inducta ſit, peccata venialia clavibus Eccleſiæ ſubjiciendi.

Cæterum etſi minus frequentem fateamur priſcis ſæculis fuiſſe confeſſionem, ejus tamen uſum viguiſſe tum ex prædictis certiſſimum eſt, tum duo quæ ſubjicimus ſummæ auctoritatis teſtimonia demonſtrabunt.

1. Eſt, Innocentii I. Pontificis Maximi: *de pœnitentibus*, inquit, (a) *qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat: cæterum de pondere æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis: ac tunc jubeat dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem: ſane ſi quis in ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem devenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne de hoc ſæculo abſque communione diſcedat.* (a) Epiſt. ad Decent. c. 7.

2. Eſt, Sancti Leonis Magni, ſummi pariter ,, antiſtitis: illam etiam contra Apoſtolicam re- ,, gulam præſumptionem, inquit ille, (b) quam ,, nuper agnovi a quibuſdam illicita uſurpatione ,, committi, modis omnibus conſtituo ſubmove- ,, ri: (b) Epiſt. 80. c. 3.

„ ri : ne videlicet de ſingulorum peccatorum „ genere, libello ſcripta profeſſio publicetur; cum „ reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis ſacerdotibus „ indicari confeſſione ſecreta : quamvis enim ple- „ nitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ pro- „ pter Dei timorem apud homines erubeſcere „ non veretur ; tamen quia non omnium ejuſ- „ modi ſunt peccata, ut ea qui penitentiam po- „ ſcunt, non timeant publicare ; removeatur „ tam improbabilis conſuetudo, nec multi a „ pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut eru- „ beſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta „ reſerari, a quibus poſſint legum conſtitutione „ percelli : ſufficit enim illa confeſſio quæ pri- „ mum Deo offertur, tum etiam ſacerdoti, qui „ pro delictis pœnitentium precator accedit : „ tunc enim demum plures ad pęnitentiam po- „ terunt provocari, ſi populi auribus non pu- „ blicetur conſcientia confitentis.

(a) *epiſt. 82.*

„ Et alio in loco : (a) mediator Dei & ho- „ minum homo Chriſtus Jeſus, hanc præpoſitis „ Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confiten- „ tibus actionem pęnitentiæ darent, & eoſdem „ ſalubri confeſſione purgatos ad communionem „ Sacramentorum per januam reconciliationis „ admitterent.

Inſt. 10.

Inſt. 10. Novoque impetu facto argumentum præſcriptionis diruere moliuntur : Græci & Orientales, inquiunt, confeſſionem vel omnino non admittunt, vel in rebus indifferentibus ponunt : ergo eam juris eſſe divini, præſcriptione quam tantopere catholici venditant, non probatur.

Probant antecedens ſigillatim.

Et 1. quod Græcos ſpectat, plerique fide digni ſcriptores, non Lutherani tantum & Calviniſtæ, ſed & alii apprime catholici atteſtantur apud eos, presbyteros ſere numquam, nobiles ter quaterve in anno ad ſummum peccata confiteri, plebejos vero & pauperes ab hoc onere immunes vulgo exiſtimari, adeoque ad Sacerdotes numquam confeſſionis ergo accedere.

2. Quod ad Orientales pertinet, Coptitis & Jacobitis Alexandrinis, confeſſionem, nedum uſu eorum aliquo celebretur, ne cognitam quidem eſſe, *Jacobus a Vitriaco* (b) *Joannes Mandevillaus* : (c) *Gabriel Sionita* : (d) *Thomas a Jeſu* : (e) & plerique alii, ſancte ac graviter dejerant : quid quod ex hiſtoria duodecimi ſæculi notorium eſt, Alexandrinæ a duobus Patriarchis Jacobitis, *Joanne* ſcilicet Patriarcha 72. & *Marco* ejus immediato ſucceſſore, confeſſionem quæ quorumdam aut avaritia aut ſuperſtitione de novo fuerat introducta, penitus decretorio judicio eſſe ſublatam, & ab iis declaratum, ſatis unicuique eſſe peccata Deo clanculum confiteri : ergo &c.

(b) *in hiſt. Hieruſal. c.* 75.
(c) *in itinerario.*
(d) *de morib. Orientał.*
(e) *de converſione omnium. gent. l.* 7. *cap.* 5. & 33.

R. Nego antecedens, cujus falſitatem, etſi ex antedictis comperta ſit, novis tamen argumentis, ut Lutheranorum & Calviniſtarum impudentia reprimatur, juvat data opportunitate magis ac magis oſtendere.

Ac 1. quidem illud generatim obſervo, quod in cæteris ſæpe controverſiis locum habet, de Græcorum & Orientalium fide, non ex moribus, ſed ex diſciplina; non ex vagis incertiſque rumoribus, ſed ex ritualibus, pœnitentialibus libris, homiliis, Theologiciſque tractatibus ferendum eſſe judicium : quod ſi quis proterve inficias iverit, næ ille ſtolidum ſe ac iniquum prodet eſſe cenſorem; atqui confeſſionem a Chriſto inſtitutam, juriſque divini eſſe, & omnibus qui poſt baptiſmum mortaliter peccaverint, abſolute neceſſitate medii neceſſariam, Græcorum & Orientalium fides eſt, in Euchologiis, & pœnitentialibus libris publica auctoritate receptis, in Theologicis tractatibus, & homiliis, quas manu quotidie verſant, præclariſſime atteſtata.

Atque ut de Græcis primum dicam, quanta eorum hactenus fuerit cum Latinis in admittenda confeſſionis neceſſitate conſenſio, vel inde evincitur, quod nulla unquam de hac re iis fuerit a Latinis lis intentata : evolvantur conciliorum Lugdunenſis, Lateranenſis & Florentini acta : in tanto numero quæſtionum quibus Græci, dum de eorum reconciliatione tractaretur, pulſati ſunt, nec verbum occurret, unde colligatur, in minimam violatæ circa confeſſionem antiquæ fidei, incidiſſe ſuſpicionem : numquid porro gravem adeo controverſiam Latinos prætermiſſuros credemus, qui in minimi momenti concertationibus ſæpe cum importunitate hærebant?

Deinde, hujus Græcorum perſuaſionis extant monumenta certiſſima, omnique exceptione majora, in Epiſtolis canonicis Sanctorum Gregorii Thaumaturgi, Baſilii, & Gregorii Nyſſeni, in canonibus veterum conciliorum, modum ac tempus pęnitentiæ præſcribentium, in libris pęnitentialibus, unumquodque peccatum pœna propria caſtigantibus, in formulis interrogandi pœnitentes, quas *Joannes Jejuniator* Patriarcha Conſtantinopolitanus, Sancti Gregorii Magni coætaneus longa ſerie, nec minore diligentia ſcripſit, in Euchologiis, in libro de Sacramentis a Symeone Theſſalonicenſi ante tempus Florentini concilii exarato.

Præterea, ſi Græci confeſſionem juris divini eſſe negarent, Lutheranis & Calviniſtis ſibi conſentientibus procul dubio non denegaſſent ferre ſuppetias, & eorum probare doctrinam non diſtuliſſent; atqui e contra, vix illis cognita fuit Occidentalium hæreticorum opinio, contra illam & ſcriptis & canonibus ſynodorum invecti ſunt; unumque ſuorum (Cyrillum Lucarim) quem hæreſis nova ſeduxerat confeſſione unanimi refutarunt; legantur eorum dogmatici & catechiſtici libri a ſæculo decimo-ſexto, ad noſtram ætatem, ſive contra Lutheranos & Calviniſtas, ſive abſque ullo reſpectu ad hæreſim ſcripti, ubique reperiatur confitendi neceſſitas ſtabilita. *Pœnitentem*, ait Jeremias Patriarcha Conſtantinopolitanus, (f) *oportet omnia ſingulatim peccata quantum meminiſſe poteſt, cum corde contrito & humiliato confiteri .... confeſſio*, ait Alexius Rharturus, (g) *quam Deus hominibus dedit, velut remedium ad abluenda peccata poſt baptiſmum commiſſa, interius primo, deinde exterius facienda .... oportet pęnitentem qui ſanari a Chriſto vult, ſubjicere ſe judicio miniſtrorum ejus, quibus judicandi, & ab omni morbo ac infirmitate ſanandi, cœlitus data poteſtas eſt .... ideoque Chriſti miniſter, & diſpenſator myſteriorum ejus, in Throno Chriſti ſedere debet, & claves duas tenere quas Chriſtus Sancto Petro tradidit, quaque virtute paſſionis ejus ligandi atque ſolvendi habent poteſtatem*, &c. .... idemque alibi repetens, (h) ad hæc Evangelii verba : *Solvite eum, & ſinite abire* : „ O maximum, inquit, fratres, mira- „ culum hoc myſterio comprehenſum! Chriſtus „ hoc prodigium operatus eſt, idemque diſci- „ pulis ſolvendi & in libertatem reſtituendi „ contulit poteſtatem, ut nimirum populum e- „ jus a peccatorum vinculis liberarent.

(f) *in 1. ad Luther. Reſp.*
(g) *hom. in 4. dom. Quadrageſima.*
(h) *hom. de reſurr. Lazari.*

Conſentit ejuſdem temporis Scriptor, *Damaſcenus Studita* ſubdiaconus Teſſalonica oriundus, cujus opera anno 1568. ipſo qui ſcripſerat procu- „ rante, vulgata ſunt : „ homines, ait (i) qui „ ſalvare animas volunt, & æternæ hæreditatis „ compotes fieri debent ad patres ſpirituales „ cum fletu accurrere, peccata ſua diebus ſin- „ gulis, ſi poteſt fieri, confiteri, aut ſaltem „ quater in anno, in Quadrageſima, in Natali, „ in feſto Sanctorum Apoſtolorum, & in Aſ- „ ſumptione beatiſſimæ Virginis : quando con- „ fitentur debent candide omnique diſſimulatio- „ ne depoſita, peccata omnia quorum ſibi con- „ ſcii ſunt, declarare : quamquam enim homi- „ ni tui ſimili confiteare, Deo tamen ipſi con- „ fiteris, & ab illo peccatorum indulgentiam „ recipis; quia abſolutionis quam tibi impartitur „ homo poteſtatem a Deo accepit : audi Chriſtum „ Apoſtolos alloquentem : *accipite Spiritum San-* „ *ctum : quorum remiſeritis peccata, remittuntur* „ *eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Er- „ go poteſtatem hanc divinitus datam habent : „ quo fit, ut peccata ab iis retineri aut remitti, „ idem ſit quod a Deo ligari aut condonari &c.

(i) *in inſtruct. familiar.*

Quorum ſimilia, nec minus apertis verbis, in Nicephoro Paſchalio, (k) in Gregorio Proto-Syncello, (l) in Meletio Syrigo, (m) in confeſſione Orthodoxa, & in aliis denique eorum Scriptoribus,

(k) *in Enchirid.*
(l) *in Epitome myſter.*
(m) *in refut. Cyrilli Lucaris.*

bus, velut ad communem Eccleſiæ fidem pertinentia proponuntur.

In luce ergo meridiana cœcutiunt, qui a Græcis confeſſionem rejici mentiuntur: at, inquis, hoc illis Guido Carmelitanus, Caucus, & noſtrorum alii pleriqne crimen affingunt; atqui ego in contrarium oppono libros rituales ac publicos, & longam ejuſdem Eccleſiæ teſtium ſeriem, quibus Caucum, Guidonem, & alios nullius auctoritatis Scriptores præponere, inſulſum ac temerarium eſt.

At, reponis, *Græci raro confitentur*. Bona verba quæſo: raro confitentur. Confitentur ergo. Quod enim raro fit; etſi non fit ſæpe, fit tamen: admittunt ergo Græci confeſſionem, quam Lutherani, & præſertim Calviniſtæ, velut exitioſam rejiciunt.

At, regeris, Sacerdotes Græcos fere numquam confiteri teſtatur Arcudius haud ignobilis latinæ Eccleſiæ ſcriptor. Eſto ſane hoc dicat Arcudius: nihili ejus habeo ego auctoritatem, quando alii contradicunt. Deinde non mores Græcorum, ſed diſciplinam inquiro, quæ etiam in moribus corruptiſſimis eadem viget auctoritate. Porro in eorum Euchologio, Sacerdoti celebraturo præcipitur, ut non ante ad Altare accedat, quam peccatorum quorum ſibi conſcius fuerit, confeſſionem emiſerit. Quod ergo plerique eorum hanc regulam non obſervent, non magis hinc ſequitur, jure divino neceſſariam non putari, quam ſi quis inde inferret, uſuram non credi a nobis jure naturali ac poſitivo prohibitam, quia inter nos multi uſurarii ſunt.

At, opponis denique, Græcorum opinio eſt, ad ſolos divites pertinere confeſſionem, & ab ejus jugo abſolute egenos tenuiſque fortunæ homines eſſe liberos.

℟. Si ita res habet, quis non videat divitum quam egenorum deteriorem eſſe conditionem? *Deinde*, falſo hoc immeritoque opponi, inde demonſtratur, quod in iis quæ attulimus tum antiquis tum recentioribus teſtimoniis nulla divitum & pauperum diſtinctio fiat, ſed a ſolo peccato cujus unuſquiſque habuerit conſcientiam, confitendi neceſſitas repetatur. *Præterea* quis hoc ſibi perſuadeat Chriſtum, Sacramentum aliquod pro ſolis divitibus inſtituere voluiſſe, ejuſdemque aditum pauperibus denegaſſe? Puderet ineptias hujuſmodi refutare, niſi ab hæreticis ſerio velut decretoria argumenta proponerentur.

Venio nunc ad Orientales (quo nomine Alexandrini, Æthyopes, Armeni, Arabes, & alii multi ſignificantur) & dico pariter certum eſſe quod confeſſionem pro neceſſaria & inſtituta divinitus Sacramenti parte habeant.

1. Enim verba Chriſti, *Quæcumque ligaveritis ſuper terram &c.* de Sacramento pœnitentiæ, non ſecus ac Græci & Latini, unanimi conſenſu intelligunt. Porro, ut ſæpe obſervatum eſt, ligandi ſolvendique poteſtas, niſi confeſſio ſpontanea præiverit, exerceri nequaquam poteſt. Hæc autem Orientalium cum Græcis Latiniſque conſenſio, ne gratis conficta putetur, exempla aliqua profero. In antiqua Patriarchatus Alexandrini Liturgia, quæ etiam num Coptitis in uſu eſt, quamque Sancto Baſilio tribuunt, oratio eſt, his verbis
„ concepta: Domine Jeſu Chriſte, fili Dei Pa-
„ tris, qui ſalutari & vivifica tua paſſione, o-
„ mnia peccatorum noſtrorum vincula confregi-
„ ſti, qui in faciem Sanctorum tuorum Apoſtolo-
„ rum ac diſcipulorum inſufflans dixiſti: *Acci-*
„ *cipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis pec-*
„ *cata, remittuntur eis, & quorum retinueritis,*
„ *retenta ſunt:* tu Domine qui per Sanctos Apo-
„ ſtolos tuos, eos elegiſti, qui in Sancta Eccle-
„ ſia tua Sacerdotio in perpetuum fungerentur,
„ peccata remitterent, omnia iniquitatis vin-
„ cula ligarent ac ſolverent &c.
„ Itemque altera ante communionem recitan-
„ da: „ Domine Deus omnipotens, qui animas
„ noſtras, & corpora, & ſpiritus ſanas: qui Bea-
„ to Petro patri noſtro, ore unigeniti filii tui Do-
„ mini noſtri, Dei & Salvatoris Jeſu Chriſti di-
„ xiſti: *tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædi-*
„ *ficabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præ-*
„ *valebunt adverſus eam: tibi dabo claves regni*
„ *cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram,*
„ *erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris*
„ *ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis:* tu Do-
„ mine præſta ut patres ac fratres mei, ore
„ meo, per tuum Sanctum Spiritum abſolvantur.

Severus magnæ exiſtimationis Scriptor, qui nono ſæculo floruit, ejuſdem ſententiæ eſt. *Sacerdos*, inquit, (a) *Deum in promiſſis ſuis veracem precatur ut poteſtate ligandi atque ſolvendi peccata, diſcipulis tradita, eadem illis indulgeat, in quos abſolutio iſta profertur.* (a) de of. ficusChriſt.

Conſentiunt Dionyſius Barſalibi, Echmimi, Ebnaſſalus uterque, Abulfaragius, cæteri communiter Canoniſtæ, & tractatus Anonymi de præparatione ad Sacram Communionem. Confeſſionis ergo neceſſitatem admittunt.

2. Ejuſdem rei argumentum convincens inde petitur, quod in tractatibus Arabicis ac Syriacis, *de præparatione ad Sacram communionem inſcriptis*, confeſſionis auricularis neceſſitas omnimoda adſtruatur.

„ Confeſſio, *inquiunt*, debet Euchariſtiæ par-
„ ticipationi præmitti .... qui aliter accedere ad
„ Sacramentum præſumit, ægroto ſimilis eſt, qui
„ contra ſententiam medici remedium arriperet,
„ non ſolum ad recuperandam ſanitatem nihil
„ profuturum, ſed e contra mali augmentum,
„ mortemque ipſam illaturum.
„ Nemo poteſt peccatorum remiſſionem conſe-
„ qui, niſi ea cum ſuis circumſtantiis declarave-
„ rit: nec aliter abſolvendus.
„ Nulla, fratres, homini, ſine confeſſione ſperan-
„ da ſalus. Confitemini igitur, ... & nolite coram
„ hominem vobis ſimili erubeſcere: ita enim fiet, ut
„ extremi judicii confuſionem, & pœnas æternas ef-
„ fugiatis. Deus qui dives eſt in miſericordia, non
„ bis propter eadem peccata hominem plectit, ſed
„ ſemel, vel in hac vita per confeſſionem & pœni-
„ tentiæ canonicæ ſubjectionem, vel in altera per
„ publicam coram Angelis & hominibus diffama-
„ tionem, quam ſupplicia inferni ſequentur.
„ A Sanctis patribus traditum, & canonibus
„ diſciplinæ ſancitum, neminem poſſe Corpus Do-
„ mini & Dei noſtri recipere, niſi prius peccata
„ ſua Sacerdoti Chriſti miniſtro confeſſus fuerit.
„ Sacerdotibus enim Evangelium præcipit: *Noli-*
„ *te dare Sanctum canibus:* peccatoribus videlicet,
„ per canes ſignificatis .... confeſſio, nova ſtola
„ eſt, & ornamentum ſpirituale, quo anima a
„ Spiritu Sancto donatur. Baptiſmus alter eſt: ſi
„ vera ſinceraque ſit, peccatorum remiſſionem
„ operatur, inimicum procul pellit, ejuſque coer-
„ cet potentiam: ab inferno liberat, & hominem
„ communione corporis Chriſti dignum efficit.
„ Concinunt Orientalium Canonum collectores,
„ quorum ſumma in Oriente auctoritas eſt. Pri-
„ mum quod in pœnitentia requiritur, *ait Echmi-*
„ *mi*, (b) eſt peccatorum confeſſio: hanc niſi (b) in collectione canonum.
„ præmiſerit pœnitens, quomodo qualis ſit co-
„ gnoſci a Sacerdote poterit? Quæ vero erit u-
„ tilitas canonum, ſi ſcripti in libris ſerventur,
„ nec unquam ad praxim vocentur?
„ Ebnaſſalus, in libro cui titulus: *Collectio prin-*
„ *cipiorum fidei*, cap. 55. „ confeſſio eſt, *inquit*,
„ declaratio peccatorum contra Deum & proxi-
„ mum commiſſorum, quam pœnitens Sacerdoti
„ poteſtatem habenti facit: peccata omnia ac-
„ curate & diligenter enumeranda, ſive cogi-
„ tatione, ſive verbo, ſive opere perpetrata:
„ nec quidquam eorum Sacerdoti occultare fas
„ eſt: qui contra faciunt, in animi & corporis
„ certiſſimam perniciem ruunt, &c.

Author *quæſtionum & Reſponſionum canonicarum, juxta Sanctorum patrum doctrinam:* propoſita quæſtione, *cui debeat confeſſio fieri? Sacerdoti? an al-*
„ *teri cuilibet, etiam Laico?* Reſpondeo, *inquit*,
„ non alteri quam Sacerdoti Regulari, aut ſecu-
„ lari fieri poſſe, cujus vita fideſque probata ſit,
„ quique fuerit, vel a Patriarcha, vel ab Epi-
„ ſcopo ad hoc miniſterium delegatus .... qui
„ Sacerdoti peccata non confitetur, nec ex ejus
„ ſententia canonem pœnitentiæ percipit, nec
„ impoſitam ſatisfactionem adimplet, Jeſu Chri-
„ ſti nec filius eſt, nec diſcipulus, nullam cum

Digitized by Google

„ illo partem habet ; ſed rebellis ac refractarius eſt.

„ *Collectio canonum*, *Jacobitarum Syrorum*: ſi „ quis Chriſtianus, *inquit*, inebrietatis, luxuriæ, „ aut furti crimen inciderit, aut proximum læ„ſerit, aur eumdem odio habuerit, niſi prius pec„cata confeſſus fuerit, & canonicam pœniten„tiam perfecerit: ad Sacram corpotis Chriſti „ communionem admitti non poteſt.

Idem denique Author tractatus, *de ſcientia Eccleſiaſtica*, *ſecundum Eccleſiam Jacobitarum Alexandrinorum*, cap. 90. Michael Patriarcha Jacobita Antiochenus, in tractatu, *de præparatione ad Sacram communionem*: Dionyſius Barſalibi Epiſcopus Jacobita, in libro *de poteſtate remittendi peccata*, *& neceſſitate confeſſionis*: & plerique alii adſtruunt, quorum teſtimonia diligentiſſime collegit *doctiſſimus Euſebius Renaudot*, (a)

(a) *perpet. fidei tom. 5. lib. 3. cap. 5. & 6.*

Ergo eadem Orientalium, quæ Græcorum ac Latinorum, de neceſſitate confeſſionis fides & doctrina eſt.

Jam quod opponebatur', confeſſionem Sacramentalem a duobus Patriarchis Jacobitis Alexandrinis, *Joanna* ſcilicet, & *Marco*, ſæculo duodecimo abolitam, nedum quidquam contra nos faciat, novum veritatis ſuggerit argumentum: innovatio enim contra veterem diſciplinam, traditionis contrariæ convictio eſt, præſertim ſi plures contra noviratem inſurgant; atqui contra impium hoc *Joannis* & *Marci* edictum tum duodecimo ſæculo, tum ætate ſequente, quamplures inter Orientales celeberrimi Scriptores invecti ſunt. Errorem inquam naſcentem, & Patriarchica auctoritate ſuperbientem, ſtrenue refutavit *Marcus* Monachus & Presbyter, qui in faciem Partiarchæ Apoſtatæ reſtitit, & publice prædicata confeſſionis neceſſitate, ingentem Coptitarum multitudinem ad antiquam diſciplinam revocavit, ut *in Chronico Orientali* refertur: refutarunt ſæculo ſequente, uterque *Ebnaſſalus* Theologus, & Canoniſta: *Eebmimi*, in collectione Canonum: *Michael* Patriarcha Antiochenus, & alii longe plures. Ergo nova *Joannis* & Marci conſtitutio, non magis confeſſionis dogma infringit, quam ſi quis inde ejus neceſſitatem impeteret, quia eſt a Luthero & Calvino negata.

Atque hinc patet ad alteram objectionem reſponſio, *ex Jacobo a Vitriaco*, *Joanne Mandevilſ͡go*, *Gabriele Sionita*, & *Thoma a Jeſu* petitam. Vel enim dicendum hos, alioſque ſi qui ejuſdem ſententiæ ſcriptores reperiantur, proprio judicio & falſis rumoribus (quo ſæpe laborant vitio) fuiſſe deceptos: vel fatendum, errorem ab iis quos prædiximus pſeudo-Patriarchis invectum, tam alte in infauſtis his regionibus radicatam, ut evelli hactenus non potuerit: unde probabitur quidem magnam partem Orientalium, Schiſmati, cæteriſque quibus inficiuntur hæreſibus, novum contra confeſſionis neceſſitatem adjeciſſe errorem: ſed contra Catholicam veritatem nihil fiet, quæ non ab aſſenſione hominum, ſed ab inſtituto Chriſti, & Eccleſiæ legibus etiam num in Oriente vigentibus, eſt dijudicanda (b).

(b) *vide perpet. fidei tom. 5. lib. 3. cap. 8.*

§. QUARTUS. ¶

Quædam difficultates confeſſionis neceſſitatem ſpectantes reſolvuntur.

Quæſtio prima. Quinam divino jure ad Confeſſionis præceptum teneantur?

Reſ. Tenentur omnes & ſoli adulti, qui poſt baptiſmum in lethale peccatum lapſi ſunt. Quod teneantur ſoli baptizati, conſtat, quia ſoli Eccleſiæ clavibus, ac poteſtati ſubiecti ſunt. Infideles namque, ac Judæi, cum nondum Eccleſiam ingreſſi ſint, nec ejus poteſtati ſubiacent, ut ligari, vel ſolvi queant. Quare ſi quandoque in Sacra hiſtoria legitur a Catechumenis, facta confeſſio ante baptiſmi ſuſceptionem, hæc neque neceſſitatis, ſed humilitatis duntaxat, neque Sacramentalis cenſenda eſt.

Quod etiam ſoli adulti divino præcepto obſtringantur, patet: quia infantes ante uſum rationis doli capaces non ſunt, atque adeo neque obſtricti confeſſionis præcepto. Supereſt ergo ut ſoli adulti baptizati, qui graviter deliquerint, peccata ſua clavibus Eccleſiæ ſubjicere teneantur.

Inquies vero adverſus poſtremam hanc partem: nonne Evangelica illa verba, *quorum remiſeritis peccata &c.* adſtruunt poteſtatem remittendi etiam venialia? Cur ergo etiam qui venialiter deliquit', divino Confeſſionis præcepto obſtrictus non erit?

Reſ. negando conſequentiam: obſtat enim tum traditio & conſtans Eccleſiæ conſenſus, tum ipſa rerum natura. Ex eo namque quod delegatus majus vinculum ſolvere valeat, ſequitur quidem, quod etiam minus in eodem genere ſolvere queat: non autem quod minus ad ejus poteſtatem neceſſario deferendum ſit, ut ſolvatur, ſi modis aliis ſolvi poſſit: ut contingit in caſu noſtro. Plura ſiquidem alia media ſuppetunt, quibus venialia peccata deleantur abſque eorumdem Sacramentali confeſſione.

Quæſtio ſecunda. Quo tempore obliget divinum de peccatis lethalibus confitendis præceptum?

R. Duplex a Theologis obligatio diſtinguitur, alia *per ſe*, alia *per accidens*. Præceptum divinum Confeſſionis obligat *per accidens*, cum aliud præceptum, quod urget, citra præviam confeſſionem impleri digne non poteſt. Unde 1. obligat, cum Euchariſtia vel recipienda, vel adminiſtranda eſt, & adeſt copia Confeſſarii, idque quantumvis Pœnitens ſe contritum exiſtimet, ut in Concilio Tridentino ſtatutum eſt: ex quo etiam colligitur obligare, cum aliud Sacramentum vel conficiendum eſt, vel adminiſtrandum. 2. Generatim cum Sacra aliqua functio peragenda imminet, quæ ſtatum gratiæ requirat. 3. Quoties Confeſſio medium neceſſarium judicatur, ut vel a novo gravi crimine abſtineas, vel gravem tentationem vincas;

Per ſe autem obligat idem præceptum, 1. non ſolum in articulo mortis, ſed etiam in probabili mortis periculo. Quoniam ſi hoc divinum mandatum aliquando obligat, ut obligare certiſſimum eſt, maxime obligat in articulo aut periculo mortis, cum eo potiſſimum tempore, quiſque æternæ ſaluti ſuæ, quantum poteſt conſulere debeat. Quapropter tenetur quiſquis vel gravi morbo correptus, vel in partu difficili, aut de quo dubitari legitime poteſt futurum eſſe difficilem, qualis primus eſſe conſuevit, vel in navigatione periculoſa, vel inſtante conflictu, aut opere, unde mors impendeat: idemque de illo dicendum, qui vereatur ne deinceps confiteri poſſit, ut imminente periculo amentiæ, captivitatis apud infideles, aut hæreticos &c.

Docet quoque communis ſententia præter probabile mortis periculum *per ſe* obligare hujuſmodi præceptum aliquoties in vita. Quoniam qui legem aliquam indicit nec tempus deffinit, quo hæc adimplenda ſit, velle minime cenſetur ad extremum uſque, immo neque diu, protrahi executionem ipſius; adeoque neque exiſtimare debemus Chriſtum legis confitendi peccata ad extremum vitæ voluiſſe protrahere. Id confirmatur ex eo, quod peccator per ſe, & independenter a mortis periculo ad Penitentiam adſtringitur juxta leges a Chriſto inſtitutas: cum non mori duntaxat, ſed & vivere in ejus amore & obſequio debet: adeoque ad hanc confeſſionis legem ab ipſo præſcriptam aliquando implendam tenebitur.

Quæſtio tertia. Obligat ne divinum de peccato confitendo præceptum, ſtatim ac commiſſum eſt.

Quamquam aliqui non deſint, qui affirmantem ſententiam cum Divo Bonaventura ſuſtineant; contraria tamen communis nedum ut probabilior, ſed ut, meo facile judicio, certa judicanda eſt. Hanc profecto docuit D. Thomas quodl. 1. art. 11. ubi ait *differre confeſſionem uſque ad tempus Paſchæ, per ſe loquendo licitum eſt: ſed per accidens poteſt fieri illicitum, puta ſi immineat aliquis articulus, in quo confeſſio requiratur*. Ad hanc confirmandam ſententiam plures rationes afferunt Clar. Sylvius aliique. Nemo tamen eorum negat dilationem periculo ſubiectum eſſe,

Unde

Unde ſemper conſulendus eſt peccator, ut quantocitius ad confeſſiouem recurrat, præſertim cum ſæpe occurrat, ut ſaltem per accidens reddatur, nec ſine peccato differri queat.

Quæſtio quarta. An quis teneatur quamprimum peccata ſua confiteri ob periculum oblivionis, alicujus peccati lethalis quod incurrere facile poteſt?

Reſ. Duplex hac de re opinio eſt apud Theologos. Victoria, Petrus Soto, Navarrus, Sylvius, aliique frequentius negant hac ratione præcipue ducti: quia obligatio confitendi propter oblivionis alicujus periculum nec ſcriptura nititur, nec traditione, ut ſatis conſtat, nec ipſa præcepti natura. Si enim obligatio hujuſmodi ex ipſa præcepti natura eliceretur, hoc eſſet, vel quia Sacramentum pœnitentiæ ordinatur ad remittenda per confeſſionem peccata, ut ajunt Soto, & Nugnus, vel quia, ut Tournellio placet, debet fidelis quiſque, quantum in ſe eſt, efficere, ut integra ſit confeſſio. Atqui neutra ratio ſufficit. Non prima: quoniam ut peccata omnia per Sacramentum Pœnitentiæ remittantur, non requiritur abſolute omnium confeſſio, ſed omnium tantummodo, quorum poſt diligentem conſcientiæ diſcuſſionem meminerimus, ut docet Tridentina Synodus Seſſ. 14. Cap. 5. Non ſecunda: quia tenetur quidem fidelis confeſſionis integritati conſulere per examen moraliter & prudentem judicio accuratum, non vero per ſummam, & extraordinariam diligentiam, qualis eſt indilata confeſſio: alioquim plures eſſent infirmæ memoriæ, qui vel ſingulis hebdomadibus peccata confiteri, vel ſaltem ſcripto mandare tenerentur: quod abhorret a communi fidelium omnium ſenſu ac praxi.

Hanc ſententiam plures alii Theologi reiiciunt putantes ipſum naturæ jus nos adſtringere ad præcavandam mortalium peccatorum oblivionem. *An non peccaret*, inquit ex his recentior quidam, *Miniſter, qui prævidens debitorum, aut creditorum oblivionem, eadem ſcriptis conſignare negligeret? An non peccaret ille, qui prævidens oblivionem curandi vulneris, quod illius vitæ inſidiatur, curationem procraſtinaret? Quando igitur prudenter quis prævidet oblivionem multorum præſertim criminum, tenetur confeſſionem intra annum anticipare. Nonne tenetur quis confiteri, quando confeſſio reputatur medium ad ſuperandam gravem tentationem, ad evitandum peccatum neceſſarium, ut docent vel ipſi benigniores Caſuiſtæ? Quo jure ergo omitti poteſt, dum eſt medium neceſſarium ad evitandam peccati: immo, ut Leander aſſerit, multorum criminum oblivionem?*

Continuator Tournellii hanc opinionem ut longe plauſibiliorem exiſtimat tract. *de Pœnit. p.* 2. *Cap.* 5., eamque ita corroborat. „ 1. Quia „ longe tutior ſit: porro illicitum eſt in mate„ria Sacramentaria, *ſequi opinionem* tantum „ *probabilem*, *relicta tutiore*, prout ab Innocen„tio XI., & a Clero Gallicano deffinitum eſt. „ 2. Quia Navarri, & Sylvii opinio congruit „ quidem pœnitentium ſocordiæ, ſed nullo, quod „ piam mentem tranquillare poſſit, fundamento „ nititur. An enim ita arduum eſt, peccata quæ„dam graviora vel ſcribere, vel paulo poſt, ne ex„cidant e memoria, confiteri? An non id quotidie, „ quod multo plus temporis requirit, in rebus „ commercii ſui præſtant mercatores? An uſque „ adeo abſurdum eſt in rebus, quæ ad æternam „ ſalutem ſpectant, exigere centeſimam partem „ eorum, quæ pro caducis Sæculi rebus ſponte „ & alacriter executioni mandantur.

„ Reclamat, inquiunt, univerſa fidelium pra„xis. Grande argumentum, & apud Molliores „ Caſuiſtas undecumque inſonans. At non re„clamabunt veri nominis fideles, ſi inſtituan„tur, ut decet, & ſolide didicerint impoten„tiam in cauſa voluntariam ad culpam depu„tari. Interim non deſunt hodieque innumeri „ utriuſque ſexus, qui grave, quod exciderit, „ peccatum, veluti colubrum ore quamprimum „ evomunt: vel ſi deſit copia Confeſſarii, omni „ opera curent, ne obliviſcantur.“

Senteotiam hanc, quæ mihi quoque probabilior eſt, confirmo Authoritate Catechiſmi Concilii Tridentini *p.* 2. *Cap.* 5. §. 45., ubi inter alios caſus oon differendæ Confeſſionis, etiam præſentem commemorat inquiens: *Verum ſiquid ſalutis noſtræ ratio poſtulet, conſideremus, profecto quoties vel mortis periculum imminet, vel aliquam rem tractare aggredimur, cujus tractatio homini peccatis contaminato non conveniat, veluti cum Sacramenta adminiſtramus, aut percipimus, toties confeſſio præmittenda eſt. Atque idem OMNINO, cum veremur, ne nos alicujus culpæ, quam admiſerimus, oblivio capiat. Neque enim peccata confiteri poſſumus, cum non meminimus; neque peccatorum veniam a Domino impetramur, niſi ea pœnitentiæ Sacramentum per confeſſionem deleat.* Hinc tanquam nimium laxa putanda eſt opinio P. Georgii Gobatti *Tract.* VI. *num.* 261. ita ſcribentis: „ Dico VI.: tametſi confeſſionem diffe„rendo uſque ad articulum mortis, vel Paſchę, „ certus ſis te ob hanc dilationem eſſe oblitu„rum multa crimina; haud tamen inde oritur „ tibi obligatio confitendi citius. Ita ſane te„net communis ſenſus, ut reor, tum confiten„tium, tum Confeſſariorum.“

Quæſtio poſtrema. Num divina lege confeſſionis teneatur moribundus, qui nonniſi peccatorum venialium ſibi conſcius eſt.

Reſp. negative: quia cum peccata venialia libera ſemper ſint Confeſſionis materia, etiam inſtante periculo mortis ea ſubiicere Eccleſiæ clavibus non tenemur: cum aliis mediis deleri poſſint: Teneri tamen quis aliquando poterit per accidens ad eorum Confeſſionem, vel ob ſcandalum, qui ſuboriri facile poteſt, devitandum, vel ne periculo exponatur graviora pro levioribus judicandi: vel etiam ad uberiora auxilia divinæ grtiæ eo tempore maxime neceſſaria impetranda. Hinc nemo eſt, quantumvis ſanctiſſimus, qui inſtante mortis diſcrimine, confeſſionem prætermittat. Sequitur ¶

CAPUT SECUNDUM.

De Confeſſionis conditionibus.

QUæritur 1. quibus conditionibus confeſſio Sacramentalis conſtituatur? Q. 1.

R. Varias a Theologis recenſeri, quæ ſequentibus verſibus exprimuntur:

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens verecundia:
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

In quibus ſigillatim exponendis, quia faciliimæ ſunt ad intelligendum; atque etiam ad pauciora capita revocari poſſunt, opera ſuperfluo poneretur. Itaque præcipuas quam breviter fieri poterit, perſtringemus.

Q. 2. quæ ſit confeſſionis materia?

R. Eſſe omne peccatum quod a pœnitente debet aut poteſt Eccleſiæ clavibus, & Sacerdotis arbitrio, ſubjici: peccatum enim mortale aliud, aliud eſt veniale: mortale ſpiritualem animæ vitam adimit, veniale non item. Itaque mortale, neceſſaria eſt confeſſionis materia; ſecus veniale cui expiando Dominica oratio, jejunium, opus miſericordiæ, aliaque id genus remedia, abſque ullo ad Sacramentum reſpectu ſufficiunt. Q. 2.

Q. 3. utrum confeſſio, ut bona ac valida ſit, integra eſſe debeat? Q. 3.

R. Debere integram eſſe formaliter, ut loquuntur, non autem materialiter.

Prob. 1. pars: formalis confeſſionis integritas eſt, declaratio omnium peccatorum mortalium, quorum hic & nunc, præmiſſo diligenti examine, pœnitens ſibi conſcius eſt; ita ut neque ſpeciem, neque numerum, nec gradum malitiæ prætermittat; atqui hujuſmodi adæquatio eſt confeſſioni eſſentialis: cum enim miniſter Sacramenti, medici, & judicis, & conſiliarii officio perfungatur; manifeſtum eſt debere conſcientia, intimoſque ejus receſſus, & morbos pœnitentis etiam occultiſſimos noſcere, ut prudenter judicare, & ſapiens dare conſilium, & remedia poſſit opportuna præſcribere.

„ Ex inſtitutione Sacramenti pœnitentiæ, *a-*
(a) *Seſſ.* 14. *c.* 5.
„ *junt Tridentini patres* (a) univerſa Eccleſia
„ ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe a
„ Domino integram peccatorum confeſſionem,
„ & omnibus poſt baptiſmum lapſis jure divi-
„ no neceſſariam exſtere: quia Dominus no-
„ ſter Jeſus Chriſtus e tarris aſcenſurus ad cœ-
„ los, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit,
„ tamquam Præſides & Judices, ad quos om-
„ nia mortalia crimina deferantur, in quæ
„ Chriſti fideles ceciderint: & qui pro pote-
„ ſtate clavium, remiſſionis aut retentionis
„ peccatorum ſententiam pronuntient: con-
„ ſtat enim Sacerdotes judicium hoc incogni-
„ ta cauſa exercere non potuiſſe, neque æqui-
„ tatem quidem illos in pœnis injungendis
„ ſervara potuiſſe, ſi in genere dumtaxat &
„ non potius in ſpecie ac ſigillatim, ſua ipſi
„ peccata declaraſſent: ex his colligitur, opor-
„ tere a pœnitentibus omnia peccata morta-
„ lia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſio-
„ nem conſcientiam habent, in confeſſione re-
„ cenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & tan-
„ tum adverſus duo ultima Decalogi præcepta
„ commiſſa; quæ nonnumquam animum gra-
„ vius ſauciant, & periculoſiora ſunt iis quæ in ma-
„ nifeſto admittuntur. Nam venialia quibus gra-
„ tia Dei non excludimur, & in quæ frequentius
„ labimur, quamquam recte & utiliter, citraque
„ omnem præſumptionem in confeſſione dican-
„ tur, quod piorum hominum uſus demonſtrat;
„ taceri tamen citra culpam, multiſque aliis re-
„ mediis expiari poſſunt. Verum cum univerſa
„ mortalia peccata, etiam cogitationes, homines
„ iræ filios & Dei inimicos reddant; neceſſum
„ eſt omnium etiam veniam, cum aperta & ve-
„ recunda confeſſione a Deo quærere. Itaque
„ dum omnia quæ memoriæ occurrunt peccata,
„ Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio
„ omnia divinæ miſericordiæ ignoſcenda expo-
„ nunt. Qui vero ſecus faciunt, & ſcienter ali-
„ qua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacer-
„ dotem remittendum proponunt. Si enim eru-
„ beſcat ægrotus, vulnus medico detegere, quod
„ ignorat medicina non curat.

Idemque definitum, ejuſdem ſeſſionis Canone ſeptimo ſupra laudato, & canone 8.

Prob. 2. pars. Inregritatem confeſſionis materialem dicimus, quæ omnia prorſus mortalia peccata complectitur, ab homine pœnitente commiſſa, omneſque circumſtantias peccati ſpeciem immutantes, vel maliriam notabiliter augentes; atqui hujuſmodi integritas ad valorem confeſſionis abſolute non requiritur. Nam nemo tenetur ad impoſſibile; atqui impoſſibile plerumque eſt, ut homo vitam omnem prout geſta eſt, ſingulatim Sacerdoti exponat: cujus rei multiplex eſt cauſa. 1. impotentia phyſica: ut ſi quis incepta confeſſione, linguæ uſum ſubito perdat: 2. impotentia moralis: ut ſi graviſſimum periculum Sacerdoti, vel pœnitenti, vel utrique ſimul impendeat: quo fiat ut diſcedere ab invicem teneantur, antequam plene ſacta peccatorum enumeratio fuerit: 3. eaque communior & pene quotidiana oblivio eſt: ſic enim unicuique, plus minus, labilis & fluxa memoria eſt; ut interdum actuum noſtrorum quos paucis ante horis exegimus, nec ſuſpicando quidem recordemur: quod ſi vel unius diei curſum animo præſentem habere, gloriari vix aliquis poteſt: quanto minus poterit, ubi multi anni erunt in amaritudine animæ recogitandi?

„ Hinc Concilium Tridentinum: „ impium
(b) *Seſſ.* 14. *c.* 5.
„ eſt, inquit (b) confeſſionem quæ hac ratio-
„ ne fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut
„ carnificinam illam conſcientiarum appellare:
„ conſtat enim nihil aliud in Eccleſia a pœni-
„ tentibus exigi, quam, ut poſtquam quiſque
„ diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ
„ ſinus omnes & latebras exploraverit, ea pec-
„ cata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum
„ ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua
„ autem peccata, quæ diligenter cogitanti non
„ occurrunt, in univerſum, eadem confeſſione
„ incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideli-
„ ter cum Propheta dicimus: *ab occultis meis*
„ *munda me Domine*. (c).
(c) *Pſ.* 18. 13.

Objectio.

Lutherani Græcorum hic opponunt ſententiam, a quibus formalem confeſſionis integritatem non requiri argutantur. Omnium, inquiunt, inſtar ſit *Hieremiae Patriarcha Conſtantinopolitanus*, cujus auctoritatem Catholici tantopere jactant; atqui enumerationem omnium peccatorum quorum habetur memoria, neceſſariam non eſſe, expreſſe docuit in opere ubi Lutheranos refutare aggreſſus eſt. *Si penitens*, inquit, (d) *peccata aliqua vel oblivione, vel pudore, in confeſſione ſiluerit, Deum ſumme bonum ac miſericordem rogamus, ut eorum pariter indulgentiam largiatur, & firmiter confidimus conceſſurum*: ergo &c.
(d) *Reſp.* 1. *ad Luther.*

℟. Nego majorem: omnium enim inſtar landari non poteſt, quem conſtat omnibus eſſe contrarium; atqui Hieremias contra omnium Græcorum ſententiam, ſingularem hanc opinionem effutiit; quin & ſibi ipſi contrarius fuit. In hac enim ad Lutheranos reſponſione, paulo ante dixerat, *oportere penitentem, quantum quidem poteſt, & memoria ſuggerit, minutatim peccata omnia quorum ſibi conſcius eſt, cum corde contrito & humiliato, penitentiario patefacere*. Quod ergo immediate adjicit de peccato quod pœnitens pudore malo celaverit, lapſus ejus, & inconſiderantia fuit, hoc minus ſequenda, quod communi, ut prædiximus, Græcorum ſententiæ adverſetur: nemo enim eorum quos capite præcedenti laudavimus afferri poteſt, qui Hieremiæ tantiſper faverit: ſed e contra omnes confeſſionis integritatem requirunt, omneſque malum abjiciendum eſſe pudorem pariter docent.

Inſtant: eadem *Germani Epiſcopi Amathuntis* ſententia fuit: ille enim Sacramentalis abſolutionis formulam ſic exprimit: (e) *Si oblivione, aut pudore, aliqua peccata occultavit* (pœnitens), *tuo miſericors Domine condona illi*. Ergo falſo dicitur, ſingularem hanc Hieremiæ eſſe opinionem.
(e) *Vide Morin. de pœnit. in append. pag.* 137.

R. 1. Etſi daremus in eodem *Germanum* luto hæſiſſe: quid inde contra dogma omnium conſenſione receptum conficeretur? Nunquid enim unus aut alter qui a tramite veritatis aberrant, argumentum a conſenſione, univerſalitate & perpetuitate petitum, valent infringere?

R. 2. Nego ſuppoſitum. Ponitur enim tamquam certum formulam *hanc a Germano*, quaſi Sacramentalem proponi, quod falſum eſt, nihil enim commune habent cum forma abſolvendi, qualem Græci in Sacramento uſurpant: hæc itaque verba nihil quidquam habent præter formam benedictionis & indulgentiæ, a prece Sacramentali longe diverſæ: nihilque aliud orat Sacerdos, niſi gratiam converſionis, qua fiat ut penitentes pudore depoſito, quod ante celaverant, revelare non erubeſcant; atque ita reconciliationis beneficium conſequantur.

Q. 4. Utrum ad formalem confeſſionis inregritatem, neceſſaria ſit declaratio circumſtantiarum? Q. 4.

Peccati circumſtantiæ exponuntur.

Priuſquam ad quæſitum reſpondeatur, advertendum in peccatis non ſecus ac in moralibus ac phyſicis actionibus, multas eſſe adjacentes, & veluti comites circumſtantias, quæ hoc verſu exprimi ſolent.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Non uno vero modo ad peccatum omnes pertinent: aliæ enim ejus ſpeciem mutant; aliæ malitiam intra eamdem ſpeciem augent; aliæ indifferenter ſe habent: cujus rei exemplum in furto ſit. Nam ſi quis alteri nummum ſurripuerit, ſimpliciter furti reus eſt: quod ſi rem ſacram furatus ſit, puta Sanctum calicem divino ſacrificio deſtinatum, nova peccati ſpecies

eſt;

Digitized by Google

eſt, cum ad furti malitiam, nefandi ſacrilegii acceſſio fiat. Rurſum ſi quis nummum furatus fuerit: plurimum intereſt an diviti, vel pauperi rapuerit. Præterea qui nummum furarus ſeſt, lethale peccatum admiſit: quod ſi non unum tantum, ſed decem, aut triginta, aut ducentos, quamquam furti ſpecies non mutetur, multum ramen gravitas ac malitia creſcit: de circumſtantiis indifferentibus nihil opus eſt ut loquamur, quas facile quiſque intelligit in unoquoque peccato multas occurrere, quæ ejus nec ſpeciem mutant, nec augent malitiam.

Hoc poſito,

℞. 1. Circumſtantias indifferentes, quia ad confeſſionis integritatem inutiles, eſſe retieendas: nihil enim ad Saerum tribunal afferendum, niſi quod Sacramenti materia eſt; atqui circumſtantiæ indifferentes, eum peccati nullatenus rationem habeant, materia Saeramenti eſſe non poſſunt: ergo &c.

℞. 2. Neceſſario debere exprimi circumſtantias peccati ſpeciem immutantes. Nam ut integta formaliter confeſſio ſit, neceſſaria eſt aceuſatio omnium peccatorum, quorum hic & nunc ſibi peccator conſcius eſt; atqui circumſtantia peccati ſpeciem mutans, diverſum ipſa peccatum eſt: ſic in eodem luxuriæ genere, aliud eſt fornicatio, aliud adulrerium, aliud inceſtus:

„ omnes circumſtantias peccatorum, *inquit Pe-*
„ *trus Bleſenſis*, (a) is qui confitetur aperiat, (a) *in tract. de confeſſ.*
„ cauſam, locum, tempus, modum, &. quid-
„ quid menſuram reatus exaggerat. Sic enim B.
„ Auguſtinus (author libri de vera & falſa pœ-
„ nitentia cap. 14.) pœnitens ſuorum crimi-
„ num exprimat qualitatem, in loco, in tem-
„ pore, in perſeverantia, in varietate perſonæ,
„ ut attendatur excellentia officii ſui, turpitu-
„ do operis: ſi in Sacro loco, ſi in die feſtivi-
„ tati vel orationi conſecrata, aut jejunio, quan-
„ ta tentatione impulſus ſit: & ut gratia eviden-
„ tiæ ponamus hujus rei axemplum; qui forni-
„ catur, non ſolum ſuam, ſed illius animam pe-
„ rimit, quam in conſenſum & participium ſuæ
„ iniquitatis allexit. Porro animæ tertiæ homi-
„ cida eſt, ſi rogatu ejus aliquis mediator illius
„ turpirudinis interceſſit .... turpe reputas de
„ tam turpi materiam loqui: ſed turpior eſt in-
„ fernus. Si fœdus eſt ſermo, fœdius eſt putre-
„ ſcere in peccato: ſic ergo confeſſio fiat, ut
„ etiam in tui accuſationem peccati veniant,
„ quæcumque videntur illius aceeſſio vel ſeque-
„ la. Tuam igitur conſcientiam ſolerti revolve
„ ſcrutinio, explora omnes angulos ejus, nihil-
„ que in ea remaneat indiſcuſſum: fode parie-
„ tem & abominationes conſcientiæ monſtruo-
„ ſas revelabit tibi familiare ſcrutinium.

(b) *Seſſ. 14. c. 5.* Tridenrini Concilii expreſſa hæc doctrina eſt. *Colligitur præterea*, inquit, (b) *etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe; quæ ſpeciem peccati mutant, quod ſine illis peccata ipſa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte cenſere poſſint, & pœnam quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere. Unde alienum a ratione eſt, docere circumſtantias has ab hominibus otioſis excogitatas fuiſſe: &c.* ....(c) *Si quis dixerit, in Sacramento pœnitentia, ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino, confiteri omnia & ſingula peccata mortalia....& circumſtantias quæ peccati ſpeciem mutant...anathema ſit.* (c) *ibid. can. 7.*

℞. 3. Neceſſario eſſe declarandas circumſtantias, quæ magnam afferunt ad malitiam peccati acceſſionem: cujus rei pletaque ſunt argumenta.

1. Enim ſententiam hanc contraria eſſe probabiliorem & tutiorem in praxi, nemo opinor negaverit; atqui non eſt licitum in negotio Sacramentorum, ſequi opinionem minus probabilem de valore Sacramenti, relicta rutiore: hæc enim expreſſa Innocentii XI. Pontificis maximi declaratio eſt, propoſirionem contrariam proſcribentis: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore*; itemque hanc alteram num. 58. *Non tenemur confeſſario interroganti fateri alicujus peccati conſuetudinem.* Ideo enim decretum a ſupremo antiſtire eſt, de peccati conſuetudine debere confeſſarium admoneri, quia circumſtantia hæc eſt, peccati maliriam in eadem ſpecie multum aggravans: ergo &c.

2. Ideo ex Concilio Tridentino reneiur pœnitens circumſtantias peccati ſpeciem mutantes denuntiare, quia ſine illis peccata nec a pœnitentibus integre exponuntur, nec judicibus innoteſcunt: unde conſequens ut de gravitate criminum nequeant recte judicare, & pœnam quam oportet non poſſint imponere; atqui eadem ratio probat, circumſtantias eſſe declarandas, quæ intra eamdem ſpeciem, plurimum augent peccati malitiam. Hinc antiqui canones quando ſtatuunt, peccati circumſtantias neceſſario eſſe aperiendas, non diſtinguunt inter circumſtantias ſpeeiem mutantes, vel augentes malitiam. Sic Innocentius III. Pontifex Maximus: (d) *conſideratis*, inquit, *omnibus circumſtantiis, competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout ſaluti eorum videritis expedire.* Et Concilium Lateranenſe IV. (e) *Sacerdos*, ait, *ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ille præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere.*

(d) *can.* Deus qui: *extra de pœnitentiis & remiſſionibus.* (e) *can. omnis utriuſque ſexus.*

3. Hoc ipſum adſtruit Tridentini Concilii Catechiſmus, cujus magna auctoritas eſt, cum ex Decreto Concilli, & approbantibus Summis
„ Pontificibus fuerit editus: in confeſſione, in-
„ quit, (f) ſumma illa eura & diligentia ad- (f) *part. 2. tit. de pœn. nu. 62. & ſeq.*
„ hibenda eſt, quam in rebus graviſſimis po-
„ nere ſolemus, omneque ſtudium ita eo con-
„ ferendum, ut ſanemus animæ vulnera, &
„ peccati radices evellamus. Neque vero ſolum
„ peccata gravia explicare oportet, verum et-
„ iam illa quæ unumquodque peccatum circum-
„ ſtant, & pravitatem valde augent vel mi-
„ nuunt ... furtum in peccatis numerandum
„ eſt. Verum ſi quis aureum nummum fure-
„ tur, levius omnino peccat, quam is qui cen-
„ tum, vel ducentos, vel ingentem aliquam
„ auri vim, præſertim vero qui Sacram pecu-
„ niam abſtulit .... hæc igitur, ut diximus,
„ enumeranda ſunt.

4. Accedit Sancti Caroli, magni hujus antiquæ diſciplinæ reſtauratoris auctoritas, cujus decrera quippe Evangelicam puriratem undequaque ſpirantia, Galliarum, aliarumque gentium præſules, ſumma veneratione amplexi ſunt; ipſeque Summus Pontifex Innocentius XII. typis mandari expreſſe juſſit, ut unicuique normam agendi præſcriberent. Statuit porro (g) *confeſſarium ſcire debere circumſtantias, aut ſpeciem mutantes peccati, aut illud notabiliter aggravantes, quia illæ circumſtantiæ neceſſario in confeſſione declarari debent.* (g) *actorum par. 4. in inſtruct. ad confeſſ.*

5. Addemus ad cumulum, Provincialium Synodorum judicium. Sic in Concilio Gneſnenſi a Sancta Apoſtolica Sede confirmato & approbato (h) ſtatuitur, *ut confeſſarii potiſſimum inquirant de peccatis, numeroque & ſpecie illorum, cum circumſtantiis mutantibus ſpeciem peccati, aut idem valde gravantibus* ..... & in Synodo Sublaeenſi ſub Eminentiſſimo Cardinali Carolo Barberino: (i) ſic legitur: *inquirendum erit ſuper circumſtantiis peccatorum, quæ ſpeciem mutant, vel pravitatem valde augent* .... & in Synodo Farſenſi ſub eodem: (k) *pœnitens a confeſſario non interpelletur, niſi cum res ipſa exegerit, ubi ſcilicet inquirendum erit ſuper circumſtantiis peccatorum, quæ ſpeciem mutant, vel pravitatem valde augent.* Quorum ſimilia in Synodo Ariminenſi (l) ſub Eminentiſſimo Cardinali Dominico Curſio, & in multis aliis ſtatuta occurrunt.

(h) *ann.* 1628. (i) *ann.* 1674. (k) *ann.* 1685. (l) *ann.* 1696.

Objectio.

Oppones: contraria Sancto Thomæ hæc noſtra aſſertio eſt. Expreſſe enim affirmat, (m) *circumſtantias aggravantes, quæ aliam ſpeciem* pec-

(m) *in 4. ſentent. diſt. 16. q. 3. art. 2. quæſtiuncula 5. & opuſc. 12. quæſt. 6.*

peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, ſed non mortalis peccati, non eſſe de neceſſitate confeſſionis, & eaſdem confiteri, ſolius perfectionis eſſe, ſicut (inquit) *de venialibus dictum eſt.* Ergo ab iis qui ſe profitentur eſſe Thomiſtas defendi non debet.

℟. Conceſſo antecedente, nego conſeq. utinam probabilitatis deſenſores qui in præſenti auctoritatem præceptoris Angelici magnifaciunt, pari in quæſtionibus cæteris ſcrupulo tenerentur, ne a veſtigiis ejus latum unguem recederent; quam multæ docilitate hac controverſiæ ſopirentur, ſi quæ Sanctus Thomas conſentanee ad majorum doctrinam, plaudente Eccleſia, expoſuit mirabiliter ac deſendit, rejectis novellis opinionibus, quo par eſſet candore ac veritatis amore amplecterentur? Verum enim vero, ſi quem in Sancto Doctore, (quod ſane rariſſimum eſt,) nævum deprehendunt; tum laudant ſummopere atque extollunt: in cæteris, ideſt ſere ſemper, cum vident ſibi, uti & novitati cuilibet eſſe contrarium, parvipendunt, & ejus acquieſcere auctoritati detrectant: abſit vero a nobis ut regulam hanc tam detortam, tamque a ſano judicio alienam ſequamur. Præceptoris Angelici placita pene univerſa ſectamur, quia in iis documenta ſcripturæ & traditionis agnoſcimus. Sicubi autem, quod Sancto Thomæ, uti & cæteris Sacris Doctoribus contingere potuit, oſcitanter & non ſat congrue veritati locutus eſt; tum ab eo potius quam a veritate recedere, officii noſtri, abſque ejus injuria eſſe putamus: imo hoc ipſo in Sanctum Doctorem injurii & irreverentes videremur, ſi judicium ejus, ſententiæ veritatis antepoſitum præfracte „ vellemus. Nemini Thomiſtæ, *ait Natalis* „ *Alexander* (a) Religioni ſit ab ea Sancti „ Thomæ opinione diſcedere, quam junior „ propugnavit, & quam ipſum ejuraturum fuiſ„ ſe ac retractaturum veriſimile eſt, ſi poſt Sy„ nodum Tridentinam ſcripſiſſet. Unde ſelecti „ ex ordine Dominicano Theologi, qui Con„ cilii Catechiſmo adlaborarunt, contrariam „ opinionem aſſeruerunt Eccleſia approbante: „ & *Dominicus Soto*, qui Concilio magna cum „ eruditionis pietatiſque laude interſuit, illam „ propugnare non dubitavit, in 4. ſentent. diſtint. 18. quæſt. 2. art. 4. *Pro mea*, inquit, *ingenii tenuitate ſtatuerem ſeptimam concluſionem: omnis circumſtantia notabili modo ad judicium ſapientis aggravans peccatum, ſive mutet, ſive non mutet ſpeciem, eſt neceſſario confitenda.* „ Hancque antiquiorum Theologorom ſenten„ tiam fuiſſe ait: & licet S. Thomas contra„ tium ſcripſerit in 4. ſentent. cum junior eſ„ ſet: *Fortaſſe in ſumma, quæ ſuum erat poſtre„ mum teſtamentum, ſententiam mutaſſet.*

(a) *Theol. dogm. & mor. tom. 4. lib. 2. de Sacr. pœnitent. c. 5. art. 6. §* 1.

¶ Commode tamen, ac citra ullam violentiam textus objectus S. Doctoris explicari poteſt, ut Sententiæ, quam deſendimus, nullatenus repugnet, immo ſaveat quam maxime. Obſervandum itaque eſt triplicem malitiam circumſtantias addere poſſe peccato: primam, quæ mutat ſpeciem ejuſdem: alteram, quæ ad peccatum mortale neutiquam pertingit, ſed intra venialis peccati limites conſiſtit: Tertiam demum, quæ ſpeciem quidem peccati non mutat, peccatum tamen mortale ex ſe conſtituit. Hoc poſito S. Thomas in adducto teſtimonio docet, neceſſum non eſſe, ut circumſtantiæ, quæ aut ſpeciem non mutant, aut malitiam non addunt peccatum mortale ex ſe conſtituentem, in confeſſione aperiantur. Huc evidenter tendere Angelici Præceptoris doctrinam in allato textu propoſitam mihi ſane videtur. Quid enim produnt hæc verba, quibus tota regitur articuli illius doctrina? *cujus ratio eſt, quia venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis, ſed ſolum mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* Hæc verba mihi videntur in aperto ponere S. Doctoris mentem, omneſque diſcutere difficultatum nebulas, quas offuntunt, qui contra ſentiunt. Clamant hi S. Thomam expreſſe agera de circumſtantiis, quæ *aliquam notabilem quantitatem peccato addunt.* Verum habet. Sed hæc verba ſcribit ſub articuli initium, & poſt laudata verba rationem affert, cur hujuſmodi circumſtantiæ non ſint in confeſtione exprimendæ, inquiens: *cujus ratio eſt, quia venialia* non *ſunt de neceſſitate confeſſionis.* Et poſtea ſubdit, confitenda eſſe ſolum mortalia, *quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* Quidpiam certe diſcriminis admittendum eſt juxta mentem S. Thomæ hoc teatu expoſitam inter *quantitatem notabilem, & quantitatem infinitam.* Hanc enim ſoli peccato mortali attribuit: illam vero veniali: adeoque quantitas illa n*otabilis*, de qua loquitur, intra genus peccati venialis conſiſtit, quod ad *infinitam quantitatem* nunquam pertingit. Igitur dicendum eſt Angelicum hic non loqui de circumſtantiis quomodumque aggravantibus, ſed de illis tantummodo, quarum gravitas peccati venialis confinia ea ſe non excedit.

Id turſus apparet ex ſequentibus S. Thomæ verbis: *circumſtantiæ aggravantes, quæ aliam ſpeciem peccato* non *tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, ſed non peccati mortalis, non ſunt de neceſſitate confeſſionis.* Quibus eniteſcit Angelici mentem eo unice ſpectare, ut definiat circumſtantias, quæ aut ſpeciem non mutant, aut *malitiam peccati mortalis* non addunt, non eſſe de neceſſitate confeſſionis. Quare, niſi me fallat opinio, legitime inſertur docere S. Præceptorem, eas circumſtantias exprimendas neceſſario eſſe in confeſſione, quæ malitiam adjiciunt de ſe conſtituentem mortale peccatum: circumſtantias vero, quæ limites non tranſiliunt peccati venialis, non eſſe de confeſſionis neceſſitate.

Hanc doctrinam clariorem reddit hoc exem„ plo recentior Author. „ Gravis materia fur„ ti, inquit, ſint ſex Julii. Addantur duo Ju„ lii. Circumſtantia hæc ſuperaddit notabilem „ quantitatem, ſed intra terminos peccati ve„ nialis. Addantur decem, viginti, centum, „ mille. Circumſtantia hæc non addit quidem „ diverſam peccati ſpeciem; tribuit tamen ma„ litiam peccati mortalis, quod habet *quanti„ tatem quodammodo infinitam.* Et hæc circum„ ſtantia juxta S. Thomam eſt neceſſario in „ confeſſione manifeſtanda. En genuinam, per„ ſpicuam, & conſtantem doctrinam S. Docto„ ris „. Hæc ille, qui ſubinde aſſumens rationem ab eodem S. Doctore productam, ita adverſarios ad reſpondendum urget, ac provo„ cat: „ Cur S. Thomas negat circumſtantias „ eſſe in confeſſione manifeſtandas? Reſpon„ det Angelicus: *quia peccata venialia non ſunt „ de neceſſitate confeſſionis.* Aliane ratio in uni„ verſa adducta doctrina? Nulla prorſus. Ergo „ neceſſario conſequitur circumſtantias angen„ tes malitiam, quæ conſtituit peccatum mor„ tale, eſſe in confeſſione aperiendas „. ¶

Q. 5. Utrum ad confeſſionis integritatem neceſſaria ſit peccatorum dubiorum declaratio.

Dubium de peccato, vel facti, vel juris eſt. Primum eſt, cum dubitat aliquis num tale, vel tale peccatum commiſerit? Secundum, cum de actu non ambigitur, tantumque incertum manet, utrum hæc aut illa actio mortalis peccati malitiam includat, nec ne? Hoc poſito,

℟. Cujuſcumque generis dubium ſit, carere debita integritate confeſſionem, niſi a pœnitente enuntietur. In dubiis enim tutior pars eligenda; atqui longe tutius eſt, peccata dubia declarare, quam violatis Sacramenti & æternæ damnationis diſcrimen incurrere: ergo &c.

Deinde. Si poſt maturum eaamen dubium alicui remaneret, baptizatus eſſet nec ne? Deberet ſub forma conditionali baptizari: ergo a pari cui dubitatio inſidet de peccato mortali, ſive quantum ad jus, ſive quantum ad factum; tenetur ſub conditione declarare: confeſſio enim lapſis poſt baptiſmum non minus eſt neceſſaria, quam baptiſma nondum renatis. Cavere tamen pœnitens debet, ne peccata dubia, pari aſſeveratione declaret, ac illa quorum ſibi certo

to conſcius eſt; ſed debet dubiom ipſum & cauſam dubitandi Sacerdoti ſignificare, ne dum nimium ſcrupuloſa confeſſio eſt, a veritate recedat: „ quando aliquis dubitat de aliqoo peccato, an ſit mortale, *inquit S. Thomas*, (a) tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia qui aliquid committit vel ommittit, in quo dubitat eſſe peccatum mortale, peccat mortaliter, diſcrimini ſe committens: & ſimiliter periculoſe committit, qui de hoc quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri. Non tamen debet aſſerere illud mortale eſſe, ſed dubitative loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus eſt diſcernere inter Lepram & Lepram.

(a) *Suppl. quaſt. 6. ar. 3. ad 3.*

Q. 6.

Q. 6. Utrum integram confeſſionem edidiſſe putandus ſit, qui peccata ſua in duas veluti claſſes partitas, unam quidem partem uni Sacerdoti, alteram alteri declaravit?

R. Negative, & dico teneri omnia & ſingula peccata uni & eidem iterum confiteri: peccavit enim ille contra ſinceritatem, nullibi magis quam in Sacramento pœnitentiæ obſervandam, ioaniſqoe gloriæ cupiditate, ſuæ magis famæ, quam animæ ſaluti & gloriæ Dei conſuluit. Tradit hanc Regulam S. Carolus *in inſtructione* Sacerdotum: nititurque Canone, *conſideret*, diſtinctionis qointæ *de pœnitentia*: cujus hęc „ verba ſunt: cautus ſit pœnitens, ne verecundia ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit Sacerdotibus manifeſtare: quidam enim uni celant, quæ alii manifanda reſervant: quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere.

Accedit Sancti Thomæ judicium: „ etſi, inquit, (b) erubeſcentia ſit multiplicior, quando dividit (pœnitens) diverſa peccata diverſis, tamen omnes ſimul non ſunt ita magnę, ſicut illa una qua quis omnia peccata ſua ſimul confitetur: quia unum peccatum per ſe conſideratum, non ita demonſtrat malam diſpoſitionem peccantis, ſicut quando com pluribus aliis conſideratur: quia in unum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia vel infirmitate labitur; ſed multitudo peccatorum demonſtrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejuſdem.

(b) *in 4. ſent diſt. 17. quaſt. 3. art. 4. quaſtiuncula 2. ad 1.*

Præterea, ait idem S. Doctor, (c) Sacerdos confeſſionem audiens, vicem Dei gerit; & ideo debet ei hoc modo fieri confeſſio, ſicut Deo fit in contritione: unde ſicut vera non eſſet contritio, niſi ad omnia & ſingola peccata extenderetur; ita nec vera confeſſio eſt, niſi de omnibus fiat peccatis, quæ hic & nunc occurrunt memoriæ.

(c) *ibid. ad 2.*

„ Q. 7. Ita ne generalis & abſoluta hæc regula ſit, ut nullo caſu dividi confeſſio poſſit?“

Reſpondent communiter Theologi, regulam hanc certis in caſibus (quamquam rariſſimo) exceptionem habere: „ inter Doctores Scholaſticos, *inquit Melchior Canus* (d) magna diſſenſio eſt, an cum jactura ſequitur, vel propria, vel aliena, a præcepto confeſſionis, & ipſius integritate liberemur: & ne in opinionibus aut recenſendis aut confutandis longa texatur oratio, ſit

(d) *Relectionis de pœn. part. 6.*

„ Prima propoſitio. Si ex confeſſione alicujus peccati ſequitur ſcandalum, vel meum, vel confeſſoris; ergo poſſum tacere tale peccatum, reliqua confitendo: & ratio eſt, qoia quantum ad illud, non habeo copiam confeſſoris, cui videlicet recte atqne honeſte confiteri poſſim ejuſmodi peccatum: item juxta D. Bernardum (e) quod pro caritate inſtitutum eſt, contra caritatem non debet militare: confeſſio autem inſtituta eſt in remedium pœnitentis: quocirca ſi ſcandalum ipſi ex confeſſione alicujus peccati accidit, poterit idem licite reticere: de vitando autem ſcandalo confeſſoris, juris naturalis præceptum eſt: præceptum ergo divioæ legis poſitivum illius obligationem non abolet: lex enim gratiæ legem naturæ non deſtruxit ſed perfecit: loquimur autem de ſcandaln confeſſoria infirmi: nam ſi ex malitia paratus ſit ad ruinam, utilius ſcandalum naſci permittitur, quam Dei præcepta relinqui.

(e) *lib. de præcepto & diſpenſatione.*

„ Secunda propoſitio, quæ communis etiam Theologorum eſt; Si ex confeſſione mea ſequatur aut mors, aut infamia, vel mea, vel aliena; excuſor ab obligatione confitendi tale peccatum: & ratio eſt, quia divina præcepta poſitiva non obligant cum jactura vitæ aut publicæ famæ, v. g. ſi confeſſor crederetur revelaturus confeſſionem: item præceptum de viranda morte, vel infamia proximi, eſt naturale: ergo per præceptum poſitivum adveniens de confeſſionis integritate non abrogatur: quod ſi excuſor a confeſſione peccati, ex qua ſequitur mors, vel infamia publica proximi: excuſabor etiam, ſi inde ſequatur ſive mors, ſeu infamia mea publica.

Eademque Natalis Alexandri ſententia eſt, (f) regulam hanc ſtatuentis: „ confeſſionem dividi poſſe, vulgo Theologi cenſent, obi probabile periculum eſt, ne Sacerdos pęnitentem ad peccatum ſollicitet; ne confeſſionem revelet; adeoque ne certi cujuſdam peccati, aut circumſtantiæ declaratione, pœnitens ſeipſum aut alium in ſalutis æternæ, vitæ, aut famæ diſcrimen adducat: verum tamen hanc doctrinam plebi tradi non expedit: juris namque poſitivi præcepta, inquiunt Theologi, cum tanto periculo non obligant: ac proinde in illa hypotheſi ſtricto jure non obligat confeſſio, & perinde ſe habet pœnitens, ac ſi copiam confeſſarii non haberet: vel ſi confeſſio facienda ſit, nec obtineri poteſt facultas, aut non habetur opportunitas alterum confeſſarium adeundi, explicanda ſont cætera: illud vero peccatum, ſeu circumſtantiæ ex quibus periculum merito timetur, eadem confeſſione generatim, & implicite, ut loquuntur, includendæ ſunt, cum propoſito illud vel illas explicandi; ubi primum copia idonei confeſſarii habebitur: tuncque confeſſio integra non erit per accidens, ut ajont, id eſt, non ex intentione pœnitentis, ſed ex defectu confeſſarii integri: melius autem, inquiunt, videtur provideri conſcientiis communicantium, ſi hoc modo confiteantur, quam ſi ad Euchariſtiam accedant, tota confeſſione dilata: cavendum tamen ne leves ſuſpiciones inaneſque timores, peccatorem abducant ab alicujus peccati lethalis, aut circumſtantiæ declaratione, neceſſario explicandæ in confeſſione: ideo plebi hujus regulę doctrina tradenda non eſt, ne ipſa abutatur, ut eſt hominum genus ad ſoſpiciones & inanes timores pronum.

(f) *Theol. dogm. & mor. tom. 4. lib. 2. de pœnit. cap. 5. art. 7.*

Ita prædicti ſcriptores, quorum maluimus adhibere verba, quam noſtra, ne crederet aliquis novam hanc eſſe, omnique deſtitutam ſubſidio auctoritatis doctrinam.

Q. 8.

„ Q. 8. Cur *ſimplex* confeſſio debere eſſe dicatur?

R. Simplicem, puram, fidelem, nudam, diſcretam (hæ enim diverſæ conditiones ad unam pene rediguntur) ideo eſſe debere, quia a confeſſione debent omnia inutilia reſecari, tantumque ea aperiri, quæ ad naturam & quantitatem peccati pertinent, *confeſſio*, inquit S. Antoninus (g) *debet eſſe ſimplex, ut dicantur præciſe peccata cum circumſtantiis ſuis, & dimittantur aliæ materię, nec immiſceantur ſuperflua: quod tamen difficile eſt, & pręcipue idiotis, dicere peccata ſua quin addant ſuperflua: non tamen hoc habet vitiare confeſſionem, ex quo dicant hac intentione, ut declarent factum ſuum: prudens autem confeſſor debet, quantum commode poteſt, hujuſmodi narrationes ſuperfluas facere reſecare: & qui indiget conſolatione propter tribulationes, vel conſilio propter dubia, poſt confeſſionem factam, & abſolutionem talia dicantur, & non miſceantur in confeſſione.*

(g) *3. part. tit. 14. cap. 19. §. 12.*

Q. 9. Quorſum dicatur confeſſiooem humilem eſſe debere?

R. Quia

R. Quia nullibi magis exercitium humilitatis requiritur, quam ubi homo peccatorem ſe eſſe agnoſcens, ad piſcinam ſalutarem expiandus accedit, & voluntaria peccatorum declaratione, Deom toties offenſum, quoties peccatum eſt, placare & inflectere ad miſericordiam nititur: imitanda ergo Evangelici publicani humilitas; fugienda phariſæi ſuperbia, qui tacebat peccata quæ vere habebat, & prædicabat merita, quæ habere ſe typho præſumptionis diabolicæ autumabat: dicendum cum propheta: (a) *pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis: non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis:* quæ verba explicans Sanctus Auguſtinus: *tum vis eſſe excuſator tuus*, inquit, (b) *triumphat de te accuſator tuus: vis ergo facere quod doleat & gemat accuſator tuus, id eſt diabolus? fac quod audiſti, fac quod didiciſti, & dic Deo*: ego dixi, Domine miſerere mei, ſana animam meam, quoniam peccavi tibi: *ego inquit, dixi, non Diabolus, non fortuna, non fatum: ego dixi: non me excuſo, ſed accuſo: ego dixi: Domine miſerere mei, ſana animam meam.*

(a) *Pſ. 140. 3. & ſeq.*

(b) *Serm. 29. al. 3. de diverſ.*

Itaque humilem confeſſiooem eſſe oportet: unde ſequitur, quod libens, verecunda, lacrymabilis, fortis, accuſans, & parere parata eſſe debeat: hæc enim conjuncta ſibi ſunt, & mutuo a ſe ſe dependent.

Q. 10. Q. 10. Unde noſcatur humilem non eſſe confeſſionem?

R. Inde certiſſimo colligi, ſi quis confitendo nulla doloris ac verecundiæ ſigna prodat; ſi monitis ac præceptis confeſſarii acquieſcere renuat; ſi peccata excuſaverit, eorum cauſam refundendo in alterum, nihilque ſibimet niſi facilitatem, ab omni malitia vacuam tribuendo: qui ſic, inquam, confitetur, neceſſaria humilitate carere convincitur, & donec reſipuerit, ab omni ſpe reconciliationis arcendus: „ in primis autem, inquit Concilii Tridentini Catechiſmus, (c) reprimenda eſt quorumdam ſuperbia, qui ſcelera ſua excuſatione aliqua vel defendere, vel minora facere nituntur: nam e. c. cum aliquis fateatur ſe ita vehementi fuiſſe commotum; ſtatim hujus perturbationis cauſam in alium confert, a quo prius injuriam ſibi factam eſſe queritur: monendus itaque eſt, hoc elati animi, & hominis peccati ſui magnitudinem vel deſpicientis, vel plane ignorantis ſignum eſſe: tum vero ejuſmodi excuſationis genus ad augendum potius, quam ad minuendum peccatum pertinere: nam qui ita factum ſuum probare contendit, hoc videtur profiteri, ſe tunc patientia uſurum eſſe, cum a nemine læderetur: quo quidem nihil homine chriſtiano indignius eſſe poteſt: etenim cum illius vicem maxime dolere debuerit, qui injuriam fecit; tamen non peccati gravitate commovetur, ſed fratri iraſcitur: ac, cum ei præclara occaſio oblata fuerit, ut Deum patientia colere, & fratrem manſuetudine ſua corrigere poſſit, ſalutis materiam ad perniciem ſuam convertit.

(c) *part. 2. tit. de Sacr. pœnit. §. 19.*

CAPUT TERTIUM.

De ſecreto ſive ſigillo confeſſionis.

Supereſt ut de ſecreto confeſſionis dicamus: de eadem enim, utrum frequens & accelerata eſſe debeat, ubi ad ſubjectum pœnitentiæ ventum fuerit, expendetur. Quod porro ad ſigillum ſpectat, cum totum confeſſionis negotium pęnitentem inter & Sacerdotem tranſigatur, utriuſque reſpectu quæri poteſt, an ſecreta neceſſario eſſe debeat? Itaque

Q. 1. Q. 1. Utrum peccata occulta publice confitendi extet aliquod divinum mandatum?

R. negative: divinum namque præceptum, vel Scriptura ſignificat, vel traditio; atqui præcepti hujuſmodi nullum nec in Scriptura, nec in ſacra traditione veſtigium eſt. Ergo &c.

Q. 2. Q. 2. Utrum aliquando in uſu fuerit occultorum peccatorum confeſſio publica?

R. Affirmative. Hoc enim conſtat,

1. Ex harum confeſſione mulierum, quæ ut narrat S. Irenæus ſupra cap. 1. laudatus, a Marco Hæreſiarca corruptæ, publice in Eccleſia crimen ſuum confeſſæ ſunt.

2. Ex facto nobilis Matronæ, quæ Nectarii Patriarchæ Conſtantinopolitani ætate, ab hujus Eccleſiæ Diacono conſtupratam ſe eſſe confeſſa eſt: quæ revelatio magni ſcandali, ut obſervant Socrates & Sozomenus, cauſa fuit.

3. Præter alia quæ afferri poſſent exempla, hoc ipſum probatur ex Monachorum veterum inſtituto, qui referente Sancto Baſilio Magno, peccata ſua quantumvis occulta, palam in publico, Fratrum conventu declarare jubebantur.

Q. 3. Utrum hodie pęnitentibus, publice confitendi vel facultas fieri poſſit, vel imponi neceſſitas? Q. 3.

R. Abſolute fieri poſſe, tum ad vindictam ſcelerum, tum ad pœnitentis humiliationem, tum ad aliorum exemplum & ædificationem Eccleſiæ: non tamen futurum expediens: *Cæterum*, inquiunt Tridentini Patres, (d) *quoad modum confitendi ſecreto apud ſolum Sacerdotem, etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum: & ſui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publice confiteri poſſit: non eſt tamen hoc præcepto divino mandatum, nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præſertim ſecreta publica eſſent confeſſione aperienda.*

(d) *Seſſ. 14. c. 5.*

Præclariſſimum de hac re Sancti Leonis Pontificis Maximi teſtimonium eſt, in Epiſtola ſupra laudata, (e) ad univerſos Epiſcopos per „ Campaniam, Samnium, & Picenum conſtitutos. Illam etiam, *inquit*, contra Apoſtolicam regulam, præſumptionem, quam nuper cognovi a quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri: ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere, libello ſcripta profeſſio publicetur: cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta: quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur; tamen quia non omnium ejuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poſcunt non timeant publicare: removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt aut metuunt, inimicis ſuis ſua facta referari.... ſufficit enim illa confeſſio, quę primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pęnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.

(e) *Epiſt. 136. al. 81. cap. 2.*

Q. 4. Utrum ſaltem peccatores publici ad publicam pœnitentiam & confeſſionem adigi poſſint?

R. Affirmative. Hunc enim antiquitus morem obtinuiſſe, probant pleraque hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta: quod vero olim prudenti Eccleſię judicio factum eſt, etiam in præſenti poſſe, immo aliquando debere fieri, nemo dubitat: hinc Concilium Tridentinum: (f) *Apoſtolus*, inquit, *monet, publice peccantes palam eſſe corripiendos: quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandala offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum: huic condignam pro modo culpę pœnitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ hoc pœnitentię genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Q. 4.

(f) *Seſſ. 24. in decr. de reform. c. 8.*

Q. 5. Utrum Sacerdos qui confeſſionem excepit, teneatur ad ſecretum? Q. 5.

R. Teneri jure naturæ, divino, & Eccleſiaſtico.

Pr. 1. pars. Præceptum juris naturalis eſt: quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris; ſed qui peccatum confeſſione cognitum divulgaret,

man-

mandatum illud infringeret. Ergo &c. *deinde* jure naturæ tenemur proximi famæ conſulere, multoque magis proximum non infamare; atqui Sacerdos arcanum confeſſionis prodendo proximo inureret notam ignominiæ. Ergo &c. *præterea*, jure naturæ homo tenetur commiſſum ſibi ſecretum ſilere: eaque omnium gentium anticipatio eſt, ab authore naturæ inſculpta. Ergo multo magis Sacerdos peccati ſecretum reſerans, quo ſanctius ac intimius nullum eſt, juris naturalis infracti convinceretur.

Pr. 2. pars. Ideo a Chriſto inſtituta confeſſio eſt, ut ope ſalutaris hujus remedii peccata hominis delerentur, & traderentur oblivioni perpetuæ: non minus enim obtinet in nova lege quam in veteri, quod Ezechielis ore promiſit Deus: (a) *ſi impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor*; atqui ſi Sacerdos ſibi in confeſſione commiſſa palam effunderet, ita ſe gereret, ac ſi peccata beneficio Sacramenti, nec deleta, nec oblivioni mandata forent: manifeſto ergo conſtitutioni Dominicæ contrairet, ac proinde jus divinum violaret.

(a) Ezech. 18. 21.

Deinde qui finem præcipit, præcipit & media ad illum conducentia; maxime vero ea quæ ſi abeſſent, a finis proſecutione homo deterreretur; atqui niſi ſigillum confeſſionis foret inviolabile, ab obſervando confeſſionis præcepto facile peccatores removerentur: quis enim tam ſui propriæque exiſtimationis negligens eſt, ut ultro conſentiat turpiſſima facinora a ſe perpetrata in publicum prodi? itaque ſervandi ſecreti legem cum inſtitutione confeſſionis conjunxiſſe Chriſtus cenſendus eſt: atque adeo ſicut promiſit, ſe iniquitatum, quarum pœnitentia vera fuerit, in poſterum non recordaturum; (b) quanto minus miniſtris ſuis permiſiſſe putari debet, ut earum ad inferendam penitentibus ignominiam meminiſſent? *&* ideo, inquit S. Thomas, (c) *ſicut præceptum de confeſſione Sacramentali facienda, eſt de jure divino, & non poteſt aliqua diſpenſatione vel juſſione humana homo abſolvi ab eo; ita nullus ad revelationem confeſſionis poteſt ab homine cogi vel licentiari. Unde ſi præcipiatur ſub pœna excommunicationis jam latæ, quod dicat: ſi aliquid ſcit de tali peccato, non debet dicere; quia debet exiſtimare, quod intentio præcipientis eſt, ſi ſciat ut homo: hoc autem non ſcit ut homo: etſi etiam exprimeret, de confeſſione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non eſt ſubjectus ſuperiori ſuo, niſi ut homo: hoc autem non ſcit ut homo, ſed ut Deus.*

(b) Ezech. 18. 22.

(c) Suppl. q. [illegible]

Pr. 3. pars, Sanctorum decretis.

Reatus conſcientiarum, ait S. Leo Magnus ſupra memoratus, *ſufficit ſolis Sacerdotibus indicari, confeſſione ſecreta.*

Vetus Scriptor Libri de ſalutaribus documentis cap. 52. *Sacerdos*, ait, *ut ſapiens & perfectus medicus, primum ſciat curare peccata ſua, & poſtea aliena vulnera detergere, & ſanare, & non publicare.*

Accedit auctoritas Canonis, quem refert Gratianus, (d) quem alii Gregorio Magno, alii probabilius Gregorio Papæ VII. vel alteri hujus circiter ætatis adſcribunt: *Sacerdos*, inquit, *ante omnia caveat, ne de his qui ei confitentur peccata aliquid recitet, non propinquis, non extraneis, neque (quod abſit) pro aliquo ſcandalo. Nam ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſe peregrinando pergat.*

(d) De pœn. [illegible]

Idem adſtruitur ex celeberrimo Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. coacti Canone: *omnis utriuſque ſexus*: cujus verba hæc ſunt: *caveat autem omnino Sacerdos, ne verbo, aut ſigno, aut alio quovis modo, aliquatenus prodat peccatorem; ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque expreſſione perſonæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali officio deponendum decernimus; verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum monaſterium detrudendum.*

Q. 6. Q. 6. Quæ res cadant ſub ſigillum confeſſionis?

R. 1. Secreti lege inviolabili contineri omnia quæ ad Sacramentalem confeſſionem pertinent; peccata ſcilicet mortalia, circumſtantiis ſpeciem mutantes, vel augentes malitiam, peccata complicum ſive conſciorum, leves omnes circumſtantias peccatis adjunctas, ipſaque etiam venialia; quæ quantumlibet parva ſint, peccata tamen ſunt, & comparate ad claves Eccleſiæ quibus ſpontanea confeſſione ſubjiciuntur, gravis materia putari debent, tum propter reverentiam Sacramenti, tum quia eorum propalatio odium concitaret confeſſionis, & fideles ab ejus frequentatione revocaret.

R. 2. Cadere ſub ſigillum circumſtantias omnes peccatorum confeſſionem concomitantes, quæ licet peccata non ſint; tamen in progreſſu confeſſionis, vel neceſſitate aliqua, vel imprudentia, nec ſine pudore declarantur: quales ſunt defectus natalium, inhabilitates naturales, perſonales imperfectiones, propenſiones malæ, morum ruſticitas &c. Hæc enim omnia confeſſario, ut amico, ut Patri, ut medico, ut conſiliario patefiunt: ut ergo amici, & patris, & medici, & conſiliarii partes impleat, debet inviolabiliter commiſſum ſecretum tenere: *deinde*, Sacramentum pœnitentiæ eſt in favorem penitentium inſtitutum. Porro ſi Sacerdoti fas eſſet, defectus hujuſmodi propalare, non in favorem, ſed in detrimentum pœnitentium clavium poteſtas exerceretur. Ergo &c. recurrit ſupra memoratum naturæ principium: *quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*. Quis porro Sacerdos eſt, ſui adeo parum amans, qui non velit integram ſibi etiam in rebus minimis conſtare famam?

Q. 7. Utrum vita functo penitente, Sacerdoti liceat confeſſionem ejus revelare? Q. 7.

R. negative. Immo eo gravius Sacerdotis peccatum futurum eſſet, eoque atrocior pœnitenti injuria inferretur, quod tunc ejus læderetur fama, cum nec ſe ipſum tueri poſſet, nec ſcandalum propalatione facinoris excitatum, exemplis melioribus reparare. Quocirca quærere utrum liceat penitentis vita functi reſerare confeſſionem, idem eſt ac quærere utrum liceat aliquem infamare poſt mortem, & hoc unum ejus bonum, quod ei poſt mortalem hanc vitam ſupereſt, bonum nempe nomen, eripere?

Q. 8. Cujus peccati reus eſſet Sacerdos, confeſſionem revelans? Q. 8.

R. Reum futurum ſacrilegii & peccati ſua natura mortalis, quantumlibet tenuis ſupponeretur eſſe culpa quam propalaſſet. Sacramenta enim irreverenter tractare, & odioſa fidelibus reddere, ſacrilegium natura eſt, & mortale peccatum, atqui hujuſmodi ſcelus eſſet Sacerdotis, pœnitentis opprobrium detegentis, & quod Deus miſericors occultavit, prævaricatione nefaria revelantis. Ergo &c.

Q. 9. Utrum alii præter Sacerdotem ſecreti lege teneantur? Q. 9.

R. Teneri omnes qui peccata per confeſſionem Sacramentalem, aut ejus occaſione didicerint; nimirum.

1. Interpretes, eos ſcilicet qui penitenti, Sacerdotis linguam neſcienti, vel vice verſa, vicariam linguam accommodant: hoc enim ipſo quod interpretum officio defunguntur, cum Sacerdote in actu Sacramentalis confeſſionis communicant.

2. Superiores a quibus licentia petitur, ab aliquo reſervato caſu abſolvendi.

3. Laicos quibus, propter Sacerdotis abſentiam, & ex devotione (ut olim in uſu erat) peccatorum confeſſio fieret.

4. Denique eos omnes qui, ut ſæpe contingit, dum propius Sacerdotem ſacro tribunali aſſidentem circumſtant, confeſſiones pœnitentium, vel caſu, vel deliberato aures præbendo, audiunt.

Ii, inquam, omnes, de iis quæ ex confeſſione reſciverint, linguam divina naturalique lege tenentur comprimere, ne videlicet ſecretum ſupremo judici & ejus in terris miniſtro commiſ-

fum,

ſum, eorum imprudentia uſquam effluat, & ad perniciem pœnitentium elabatur. Quod facile intelliget qui ad principia ſuperius conſtituta attendet.

Q. 10. Q. 10. Utrum Sacerdos ad exteriorem Eccleſiæ aut ſocietatis gubernationem, ejuſque utilitatem, cognitione quam via confeſſionis habuerit, uti poſſit?

„ R. Negative. Nihil enim, inquit S. Thomas, (a) eſt faciendum in præjudicium confeſſionis: eſſet autem præjudicium confeſſionis, ſi ſubditus ab adminiſtratione removeretur propter crimen quod ſuo prælato confeſſus eſt; quia per hoc alii retraherentur a confitendo: non ergo debet prælatus ſubditum ab adminiſtratione removere propter peccatum quod ei confeſſus eſt .... id quod per confeſſionem auditur, nullo modo eſt maniſeſtandum, nec verbo, nec ſigno, nec nutu: nec etiam aliquid eſt faciendum, unde in ſuſpicionem peccati aliquis poſſit devenire. Si ergo amotio ſubditi ab adminiſtratione poſſit inducere ad maniſeſtandum peccatum in confeſſione auditum, vel ad aliquam probabilem ſuſpicionem habendam de ipſo, nullo modo prælatus deberet ſubditum ab adminiſtratione removere: puta ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum, quod priores non amoverentur de ſuis prioratibus, niſi propter culpam, maniſeſtaretur peccatum pęnitentis per remotionem ab adminiſtratione. Unde ſi Abbas hoc faceret, graviter peccaret tamquam confeſſionem revelans: poſſet tamen eum ſecreto caritative admonere ut cum inſtantia peteret ceſſionem, ſi hoc videret ſaluti ejus expedire. Si vero per amotionem ab adminiſtratione peccatum nullatenus maniſeſtaratur; puta ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum, quod Abbas pro ſuo libitu de facili aliquos ab adminiſtratione removeret; tunc, alia occaſione accepta, poſſet ſubditum ſibi confeſſum, ab adminiſtratione removere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, ſi talis adminiſtratio eſſet ſubdito periculoſa in poſterum. Quamvis etiam & in hoc caſu melius eſſet, quod eum induceret ad ceſſionem petendam. Si vero periculum in poſterum non timeretur, non oporteret quod pro peccato præterito, per pęnitentiam deleto, eum ab adminiſtratione removeret: ſicut etiam Auguſtinus dicit libro de Adulterinis conjugiis: *cur adhuc deputamus adulteros, quos credimus pęnitentia eſſe ſanatos?* quandoque enim pęnitentes innocentibus meliores ſunt.

(a) *in 4. ſent. diſt. 21. qu. 3. art. 1. & quodlib. 5. quæſt. 7. art. 1.*

Idemque a Clemente VIII. Pontifice Maximo definitum: (b) *tam ſuperiores pro tempore exiſtentes*, inquit, *quam confeſſarii, qui poſtea ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſime, ne ex notitia quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.*

(b) *anno 1594. die 26. Maji.*

Objectio.

At, inquies, ſigilli ſervandi lex, debito juſtitiæ & caritatis ſtrictior eſſe non poteſt; atqui ſecretum in confeſſione commiſſum, ſi de peccato agatur vergente in Eccleſiæ exitium, & magnum principis aut reipublicæ detrimentum, revelari caritas & juſtitia poſtulant. Quid enim ſi quis clanculum diſſeminet hæreſim fidei capitaliter adverſantem, ſi myſteriorum miniſterio ad corrumpendos plurium mores abutatur, ſi everſionem boni publici machinetur, ſi contra Monarcham conſpiret; numquid in his tanti momenti caſibus, ne reveletur perditi unius homuncionis improbitas, æquitas caritaſque cum tanto Eccleſiæ & ſtatus detrimento ſilebunt? Ergo &c.

R. Cum Sancto Thoma, conceſſa majore nego minorem. „ Nec verbo, inquit ille, (c) nec facto, nec nutu, nec aliquo ſigno licet in aliquo caſu revelare confeſſionem, quia eſt ſacrilegium. Nam ita eſt in Sacramentis novæ legis, id efficiunt quod figurant: effectus autem pœnitentiæ eſt, occultatio peccatorum ab oculis Dei viventis: & hæc occultatio ſignificatur per Sacramentum confeſſionis: & ideo ſicut prophanaret Sacramentum qui conficeret Corpus & Sanguinem Chriſti, de alio quam de pane & vino; ita eſſet revelans ſacrilegus... nec tamen, *inquit idem*, (d) ſigillum confeſſionis contra caritatem militat, quia caritas non requirit quod apponatur remedium peccato quod homo neſcit. Illud autem quod confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſcitum; cum illud neſciat aliquis ut homo, ſed ut Deus (*Dei ſcilicet vices gerens:*) tamen aliquod remedium adhibere debet, in prædictis caſibus, quantum poteſt, ſine revelatione confeſſionis: ſicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hereſim. Poteſt etiam dicere prælato, quod diligentius vigilet ſuper gregem ſuum: ita tamen ut non dicat aliquid per quod verbo vel nutu confitentem prodat.

(c) *quodlib. 12. q. 10. art. 1.*

(d) *ſuppl. qu. 11. art. 1. ad 1.*

Ita Angelicus Doctor. Quod autem de prælatis Eccleſiæ dicit, quod debeant eo caſu a confeſſario admoneri, ut gregi invigilent diligentius, modo ne ulla ratione reum indicent; de Principibus pariter & Reipublicæ Pręſidentibus, cum eadem cautione intelligi debet. Eos enim oportet de conſpiratione, & attentato contra Monarcham, aut Reipublicæ tranquillitatem atroci conſilio fieri certiores, ut poſſint ingruenti malo afferre remedium; ita tamen ut perſona rei vel complicum nominatim & in individuo, nec directe nec indirecte maniſeſtetur; alioquin enim ſub juſtitiæ, caritatis, ac pietatis obtentu, juſtitia, caritas, & pietas, nullibi magis quam in Sacramento ſervandæ, violarentur.

Q. 11. Utrum Sacerdos cui ſola confeſſione compertum eſt, indignum aliquem eſſe Eccleſiaſtica dignitate, vel cœnobii præfectura, poſſit ei ſuffragium denegare, & electioni ejus reſiſtere? Q. 11.

R. Affirmative. Res enim libera electio eſt, & denegandi ſuffragii, præter peccatum confeſſione cognitum, cauſa multiplex eſſe poteſt: adeoque violati ſacri ſigilli, qui ita ſe gereret, nedum reus eſſet, ne ſuſpicionem quidem incurreret: *ex multis aliis cauſis*, inquit Sanctus Thomas, *redditur aliquis indignus ad prelationis officium, quam ex peccato; ſicut ex defectu ſcientiæ vel ætatis, vel alicujus hujuſmodi: & ideo qui contradicit, nec ſuſpicionem de crimine inducit, nec confeſſionem revelat.*

„ Et S. Antoninus: qui liberam electionem habet, *inquit*, (e) licet per ſolam confeſſionem ſciat aliquem indignum ad prælaturam, ad quam eligitur, quem alias putabat dignum, non debet eligere ex conſcientia ſibi ſic dictante: quia eligendo ſcienter dignum vel indignum, negotium geritur inter ipſum & Deum: unde poteſt etiam ex his quæ ſcit ut Deus, judicare in propoſito.

(e) *3. part. tit. 16. c. 22.*

Q. 12. Utrum pariter propter crimen ſola confeſſione cognitum, poſſint Sacramenta negari? Q. 12.

R. Negative. Nec enim ſicut libera ad dignitatem Eccleſiæ electio eſt; ita cenſetur libera Sacramentorum adminiſtratio: quemadmodum itaque peccatori occulto Euchariſtiam publice petenti, Sacerdos negare non poteſt, nec debet; ſed poteſtatem ſolam habet privatim monendi, ne ad ſacram menſam indigne accedat: ita nec Epiſcopus ordines, nec ſeminarii ſuperior, aut director ordinandorum teſtimonium de vita & moribus, nec Parochus nuptialem benedictionem negare debent eis, quorum crimen vel impedimentum ex ſola confeſſione noverunt: niſi alia occurrat ratio ſufficiens, & extra confeſſionem cognita, ad indignos a Sacramentorum participatione arcendos: alioquin enim ſigillum confeſſionis infringerent, fideles

ab

ab ejus exercitio revocarent, ipſique Sacramento injuriam ſecerent.

Q. 13. Q. 13. Utrum volente pęnitente ſigillum confeſſionis abrumpere liceat?

℟. affirmative. Tum quia volenti non fit injuria: tum quia in hac hypotheſi Sacerdos non ut Deus tantum, ſed etiam ut homo peccata co-
(a) in 4. ſent. diſt. 21. q. 3. ar. 2. in c. „ gnoſcit. Dicendum, inquit S. Thomas (a) quod
„ duo ſunt, propter quæ Sacerdos tenetur pecca-
„ tum occultare. Primo & principaliter, quia
„ ipſa occultatio eſt de eſſentia Sacramenti, in
„ quantum ſcit illud ut Deus, cujus vicem ge-
„ rit ad confeſſionem: alio modo propter ſcan-
„ dalum vitandum. Poteſt autem pęnitens fa-
„ cere, ut illud quod Sacerdos ſciebat ut Deus,
„ ſciat etiam ut homo: quod facit dum licen-
„ tiat eum ad dicendum; & ideo ſi dicat, non
„ frangit ſigillum confeſſionis: tamen debet ca-
„ vere ſcandalum dicendo, ne fractor ſigilli
(b) par. 2. inſtruct. cap. 20. „ prædicti reputetur ..... hinc S. Carolus, (b) *ſi ſacerdos*, inquit, *neceſſitate coactus cum ipſomet pœnitente de peccatis loqui debeat; id non niſi ante habita venia faciat.*

Eſt tamen hæc licentia quibuſdam conditionibus coercenda. 1. Debet vera ejus eſſe neceſſitas, ne inanibus & periculoſis colloquiis locus detur; aut ſi frequentius concedatur, confeſſio in contemptus & invidiæ periculum adducatur. 2. Liberrime debet e pœnitente concedi: ſi enim extorta foret eut coacta, ſacerdos a peccato excuſari nulle ratione poſſet. 3. expreſſa eſſe debet, nec tantum præſumpta.

Objectio.

Contra ſigilli legem ſic diſputare aliquis poteſt: confeſſio ut vera ſit, debet formalem, ut prædiximus, integritatem habere; atqui aliquando eccidit, aut contingere ſaltem poteſt, ut confeſſio ſine fractione ſigilli integritatem non habeat: quod monſtratur exemplo: ſint in quodam oppido tres ſolum Sacerdotes, quorum unus abſolvat alterum ab irregularitate, a qua abiolvendi poteſtatem non habet. Jam hujuſmodi Sacerdos tertio plenam facere confeſſionem non poterit, niſi declarando ſe vera poteſtate deſtitutum abſolviſſe presbyterum eliquem ab irregularitate, hacque ſua prævaricatione cauſam ei fuiſſe, ſacerdotali miniſterio cum cenſuræ vinculo deſugiendi. Ergo &c.

℟. conceſſa maj. nego min. Ad exemplum, aliaque ſimilia quæ afferri poſſunt, dico teneſi Sacerdotem in hoc caſu talem circumſtantiam prætermittere, nec propterea confeſſionem formali integritate carere, quia id omne declarat quod poteſt, & debet: quod ut intelligatur, notandum longe ſtrictiorem eſſe ſervandi ſigilli legem quam præceptum ex integro confitendi. Sigilli namque lex, jure naturali, divino, ac poſitivo fundatur: at præceptum confitendi, jure quidem divino poſitivo nititur, nequaquam vero naturali; itaque præceptum de non revelando ſecreto longe inviolabilius eſt: unde æquum eſt ut in iis circumſtantiis aliquid de materieli confeſſionis integritete tollatur, ne tantiſper offendatur ſecretum ſigilli: quomodo plerumque contingit præcepta aliqua poſitiva prætermitti debere, ad ſervandam, quæ plenitudo legis eſt, caritatem.

Deinde, præceptum de non referando confeſſionis ſecreto, negativum eſt de re intrinſece mala, quam proinde nullo caſu licet admittere: e contta affirmativum eſt præceptum confeſſionis, cujus omiſſio in præſenti innoxia eſt: perinde enim ſe habet pęnitens, ac ſi confeſſarii copiam non haberet: debet tamen providera ſibi, ut quam primum commode poterit, alium alterius loci adeat Sacerdotem, cui ſine revelationis periculo ex integro conſcientiam patefaciat.

Dices. Quando pœnitens peccara explicare aliter non poteſt, quam perſonam ſocii revelando, poteſt, immo debet revelare, ne nimium confeſſionem irritam ſaciat. Ergo a pari tenetur Sacerdos peccatum in confeſſione auditum, & perſonam ipſam detegere, ſi aliter integra nequit eſſe confeſſio.

℟. nego conſeq. & paritatem. Diſcimen eſt, 1. Qui peccatum commiſit cum altero, ſecreto inviolabili non tenetur; cum poſſit, immo eliquando debeet complicem, vel judiei ad ultionem, vel ſuperiori ad correctionem manifeſtare: unde a fortiori conſequens eſt, hoc ipſum in confeſſione poſſe: et vero Sacerdos jure tum naturali, tum divino, tum poſitivo ſecreti lege tenetur.

2. Pęnitens conſortem criminis declarando, utitur jure ſuo, propriæ nimirum ſecuritati conſulit & utilitati; etiamſi aliquod inde ſecuturum prævideatur incommodum proximi; at vero ſacerdos nullum jus habet in peccata, ſibi, non ut homini, ſed ut Deo in confeſſione detecta. Cum enim Chriſtus Sacramentum in favorem pœnitentium inſtituerit; ſtrictiſſimum voluit & inviolabile confeſſionis eſſe ſecretum: cumque ipſe promiſerit pœnitentibus, de peccatis expiatis ſilentium, non plus debuit permittere miniſtris ſuis, quam ſibi. Sequitur

QUÆSTIO SEXTA.

De ſatisfactione.

Satisfacere, Latinis Scriptoribus eſt, tantum ſacere, quantum itato ſatis ſit ed vindictam: hinc ſatisfactio Deo facienda generatim definiri poteſt, *voluntaria caſtigatio ad reſarciendam injuriam Deo illatam, & pęnam peccato debitam redimendam:* quatenus vero pars eſt Sacramenti, deſcribitur, *voluntaria pęna, a Sacerdote in pęnitentiæ tribunali impoſita perpeſſio, ad compenſandam injuriam Deo illatam, ipſumque placandum, cum firmo propoſito peccata in poſterum omni ſtudio vitandi.*

De illa, duplici capite dicturi ſumus: in primo ejus contra hæreticos neceſſitas vindicabitur: in altero expendetur, quis ſit ſatisfactioni modus ponendus.

CAPUT PRIMUM.

De neceſſitatr ſatisfactionis.

SAtisfactionis Deo faciendæ neceſſitatem de medio abſtulerunt Lutherus, Calvinus, eorumque ſectatores. Cujus erroris cauſam triplicem afferebant. Prima erat, quia, inquiebant, non poteſt peccatum condonari e Deo, quin ſimul pęnæ totius tum æternæ, tum temporalis plena remiſſio fiat. Secunda, quia putabent hujuſmodi ſatisfactionibus ſatisfactioni a Chriſto pro nobis exhibitæ injuriam irrogari. Tertia, quia negabant, Deo pro peccaris, quantum ad pœnam temporalem poſſe ſatisfieri per pęnas quæ ſive a Deo infliguntur, ſive a Sacerdotibus imponuntur, ſeu denique ſponte ac voluntario a pœnitente ſuſcipitur, Contra eos ſit

§. PRIMUS.

Hæreſis refutatur.

Pravis ac Paradoxis dogmatibus Concilium Tridentinum decreta oppoſuit quæ ſequuntur:
„ Si quis dixerit, (c) totam pœnam ſimul (c) Seſſ. 14. Can. 12.
„ cum culpa remitti ſemper a Deo; ſatisfactio-
„ nemque hominum non eſſe aliam quam fidem,
„ quie apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfe-
„ ciſſe: anathema ſit.
„ Si quis dixerit, (d) pro peccatis quoad pęnam (d) ibid. Can. 13.
„ tempotalem, minime Deo per Chriſti merita
„ ſatisfieri pęnis ab eo inflictis & patienter to-
„ leratis, vel a Sacerdote injunctis, ſed neque
„ ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, elee-
„ moſynis, vel aliis etiam pietatis operibus;
„ atque adeo optimam pęnitentiam eſſe tantum
„ novam vitam: anathema ſit.
„ Si quis dixerit, (e) ſatisfactiones quibus pœ- (e) ibid. Can. 14.
„ nitentes per Chriſtum Jeſum peccata redimunt,
„ non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum,

„ Doctrinam de gratia & verum Dei cultum ,
„ atque ipſum beneficium mortis Chriſti obſcurantes : anathema ſit.

(a) *ibid. Can. 15.*
„ Si quis dixerit (a) claves Eccleſiæ eſſe datas tantum ad ſolvendum, non etiam ad ligandum : & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra inſtitutionem Chriſti, & fictionem eſſe quod virtute clavium , ſublata pœna æterna , pœna temporalis plerumque exſolvenda remaneat : anathema ſit.

His poſitis pro Catholicæ fidei fundamento :

OSTENDITUR PRIMO,

Peccatum poſſe condonari a Deo, ſimulque ſolvi pœnæ æternæ reatum, manente debito pœnæ temporalis,

Fidei namque eſt, hominem ſtatim atque Deo reconciliatur, & a mortali peccato abſolvitur , liberari a reatu pœnæ æternæ , qui non poteſt cum juſtificatione & amicitia Dei conſiſtere ; atqui non idem de pœna temporali ſive præſentis vitæ, ſive futuræ poteſt affirmari , quam etſi a Deo plene abſoluteque remitti poſſe non negamus ; revera tamen ſecundum leges a ſe conſtitutas non condonari , tum Scripturarum auctoritas, tum traditionis Doctrina convincit,

ARGUMENTUM PRIMUM,

Ex Scriptura,

Scripturæ, inquam, auctoritas; ille enim non liberatur ab officio ſatisfaciendi , cui , accepta gratia juſtificationis , pœnæ temporalis adhuc luendæ ſuperſunt ; atqui homini, etiam poſt acceptam a peccato & reatu æternæ pœnæ ſolutionem , divina ordinatione ſupereſſe pœnam temporalem perſolvendam, multis exemplis Scriptura teſtatur.

Sic nemo dubitat Adamum pœnitentem , rediiſe cum Deo in gratiam, & in ſtatum juſtitiæ quam peccando amiſerat, reſtitutum : *eduxit illud a delicto ſuo*, inquit Sapiens ; (b) idemque (b) *Sap. 10. 2.* de Eva dicendum ; atqui contra utrumque in ultionem rebellionis diverſæ pœnæ temporales, ipſaque mors, divina ſic exigente juſtitia, ſunt (c) *Gen. 3. 17. & ſeqq.* decretæ : dictum enim Adamo : (c) *quia audiſti vocem uxoris tuæ , & comediſti de ligno , ex quo præceperam tibi ne comederes ; maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ : ſpinas & tribulos germinabit tibi .... in ſudore vultus tui veſceris pane .... pulvis es , & in pulverem reverteris ....* Evæ pariter dictum : (d) *ibid. v. 16.* (d) *multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos : in dolore paries filios : & ſub viri poteſtate eris , & ipſe dominabitur tui.* Ergo &c.

Similiter certum eſt Iſraelitas poſt exitum da Ægypto , tam ſæpe in Deum rebelles , idoli manofacti inſanos cultores , murmuratione ſacrilega , multiſque aliis contaminatos criminibus , veniam a Deo ad precem Moyſi eſſe conſecutos : *uſquequo dixit Dominus ad Moyſen* , (e) (e) *Num. 14. 11. & ſeq.* *detrahet mihi populus iſte ? quouſque non credent mihi in omnibus ſignis quæ feci coram eis? feriam igitur eos peſtilentia atque conſummam ....* cui Moyſes : *dimitte obſecro peccatum populi hujus ſecundum magnitudinem miſericordiæ tuæ , ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto, uſque ad locum iſtum ....* Dominus vero : *dimiſi* : inquit , *juxta verbum tuum*, &c. atqui quamquam a reatu æternæ damnationis ſoluti , pœna temporali, eaque graviſſima mulctati ſunt : *attamen* , ait , (f) *ibid. v. 22. & ſeq.* (f) *omnes homines qui viderunt majeſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per decem vices , nec obedierunt voci meæ , non videbunt terram pro qua juravi patribus eorum ; nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam .... dic ergo eis : vivo ego , ait Dominus , ſicut locuti eſtis audiente me , ſic faciam vobis : in ſolitudine hac jacebunt cadavera veſtra : omnes qui numeratis eſtis a viginti annis, & ſupra , & murmuraſtis contra me, non intrabitis terram ſuper quam levavi manum meam , ut habitare vos facerem .... filii veſtri erunt vagi in deſerto, annis quadraginta , & portabunt fornicationem veſtram , donec conſumantur cadavera patrum in deſerto*, &c. Ergo &c.

Negari pariter non poteſt , Moyſen & Aaron veniam impetraſſe peccati incredulitatis quod in Deum admiſerant , cujus in libro Numerorum mentio eſt : (g) atqui nihilominus in hujus crimi- (g) *Num. cap. 20.* nis vindictam pœna temporali damnati ſunt : *dixit Dominus ad Moyſen & Aaron* , ait Textus Sacer : (h) *quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificare-* (h) *ibid. v. 12. & ſeq.* *tis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in terram quam dabo vobis .... pergat Aaron ad populos ſuos , non enim intrabit terram quam dedi filiis Iſrael , eo quod incredulus fuerit ori meo .....* eademque Moyſen ſententia ferit : *aſcende ad montem iſtum : ....* ait illi Deus (i) (i) *Deut. 32. 49. & ſeq.* *& morere .... ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus.... quia prævaricati eſtis contra me ; in medio filiorum Iſrael .... videbis terram quam ego dabo filiis Iſrael, & non ingredieris in eam.*

Habemus ejuſdem rei palmare in Davide exemplum , cui Deus adulterii & homicidii peccata non alia conditione remiſit , niſi ut pœnam temporalem lueret. Cum enim increpatus a Propheta dixiſſet ; (k) *peccavi Domino :* viciſ- (k) *2. Reg. 12. 13.* ſimque audiviſſet : *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris ;* graviſſima nihilominus ſententia plexus eſt . Adjunxit enim Nathan : *verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Dei propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur.*

Vide alterum hujus rei in eodem Rege exemplum, libro primo Paralipomenon cap. 21.

Denique, ut alia multa præteream , ejuſdem veritatis in univerſo genere humano exemplum convincentiſſimum eſt : de quo propter Originale peccatum pœnas etiamnum ſumit Deus , ne iis quidem exceptis qui in Chriſto per baptiſmum renati ſunt , aut in lege veteri , circumciſione expiabantur : *per unum hominem* , dicit Apoſtolus , (l) *peccatum in hunc* (l) *Rom. 5. 12.* *mundum intravit, & per peccatum mors : & ita in omnes homines mors pertranſiit , in quo omnes peccaverunt,*

Nec eſt, quod cum Calvino dicatur , divino judicio mortem omnibus eſſe decretam , non ut caſtigationem & pœnam , ſive ſatisfactionem ; ſed ad incitamentum virtutis. Nam præterquam quod Scripturæ contraria hæc opinio eſt ; Deus enim Adamo ſi peccaret, mortem, non ut virtutis probatio foret , ſed in ultionem prædixerat : (m) *quocumque die comederis ex eo , morte mo-* (m) *Gen. 17.* *rieris* :) non adulti tantum , ſed & infantes moriuntur, antequam uſum rationis attigerint ; atqui nequit illis eſſe mors exercitium aut incitamentum virtutis ut de ſe patet. Ergo &c.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex Patribus,

Nec minus evidens eſt Doctrina Sanctorum :
„ ſic S. Joannes Chryſoſtomus : ne poſt pecca-
„ ta, *inquit*, (n) efficeremur deteriores, ſi inul- (n) *hom. de pœnit. & confeſ.*
„ ta ea relinqueret , nobis Deus ſupplicium non
„ remiſit : ſed vidit hoc manifeſte , quod pec-
„ catis ipſis damnoſum ſit, non puniri : propter
„ hoc imponit pœnam.

„ Et S. Auguſtinus, in hæc Pſalmi verba : *ec-*
„ *ce enim veritatem dilexiſti , incerta & occulta*
„ *Sapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi :* hoc eſt , *in-*
„ *quit* , (o) impunita peccata eorum , etiam (o) *enarrat. in Pſ. 50.*
„ quibus ignoſcis, non reliquiſti. Sic protogaſti
„ miſericordiam, ut ſervares & veritatem.

„ S. Gregorius Magnus : nequaquam igitur ,
„ *ait*, (p) peccato parcitur, quia nullatenus ſi- (p) *lib. 9. moral. c. 27.*
„ ne vindicta laxatur . Sic David audire poſt
„ confeſſionem meruit : *Dominus tranſtulit pec-*
„ *catum tuum* ; & tamen multis poſt cruciati-
„ bus afflictus, reatum culpæ quam perpetrave-
„ rat exolvit.

Quid vero opus eſt, in inquirendis Patrum ſententiis laborare , cum hujus veritatis in antiqua Eccleſiæ

cleſiæ fide ac diſciplina ineluctabilis, nullaque eludenda ſubtilirate probatio ſit?

1. Namque dari Purgatorium locum, in quo animæ deſunctorum, depoſitis hujus mortalitatis exuviis, debitas peccatis temporales pœnas rependunt fides Eccleſiæ eſt, a majoribus accepta, & utriuſque teſtamenti auctorirate innixa, quam, niſi alterius temporis quæſtio foret, facile cujuſvis generis argumentis adſtrueremus; atqui non minus ad fidem pertinet, animas in Purgatorio detentas, antequam e corporibus emigrarent, juſtificatione donatas eſſe, & reatu æternæ damnationis Deo miſerante ſolutas. Ergo ad fidem pariter pertinet, peccatum condonari a Deo ſimulque reſolvi æternæ damnatioois „ reatum, manente debito pœnæ temporalis. Si „ quis poſt acceptam juſtificationis gratiam, „ air Tridentinum Concilium, (a) cuilibet pec- „ catori pęnitenti ita culpam remitti, & rea- „ tum æternæ pęnæ deleri dixerit, ut nullus „ remaneat reatus pœnæ temporalis exſolvendæ „ vel in hoc ſæculo, vel in futuro in Purgato- „ rio, antequam ad regna cęlorum aditus pate- „ re poſſit: aoathema ſit.

(a) *Seſſ.* 6. *Can.* 30.

2. Fidelibus morti proximis abſolutionem a peccatis, ipſamque Corporis & Sanguinis Chriſti communionem eſſe concedendam, etiam ſi poſt peccatum nulla laborioſæ pęnitentiæ opera edidiſſent, vetus diſciplina eſt, florentiſſimis ipſis Eccleſiæ temporibus obſervata: unde conſequens erar, ut peccata iis eſſe remiſſa, & ſalutem æternam aſſertam conſideret: alioquin enim nec reconciliationem, nec participationem Corporis Chriſti iis conceſſiſſet; atqui iiſdem, ſi poſtea ſanitatem recuperarent, pœnas canonicas, eaſque graviſſimas imponebanr: credebat ergo etiam remiſſo peccato, & peccatore in gratiam reſtituto, ſupereſſe pœnas temporales, vel in præſenti, vel in ſequenti vita luendas: atque adeo Deum peccara impunita non relinquere eorum quibus ignoſcit.

OSTENDITUR SECUNDO.

Satisfactione pœnitentium ſatisfactioni Chriſti non derogari.

Præcellentiſſima in hoc capite, ut in cæteris, Concilii Tridentini Doctrina eſt, & licet compendio tradita, maxima ſenſuum & argumentorum copia affluens. „ Dum, inquir, (b) ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu qui pro „ peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra „ ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſi- „ mam quoque inde arrham habentes quod ſi „ compatimur & conglorificabimur: neque vero „ ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam pro pec- „ catis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chri- „ ſtum Jeſum. Nam qui ex nobis, tamquam ex „ nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui nos „ confortat, omnia poſſumus: ita non habet ho- „ mo unde glorietur; ſed omnis gloria noſtra „ in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo me- „ remur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus „ dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, „ ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptan- „ tur a Patre.

(b) *Seſſ.* 14. *c.* 8.

Inde conrra hæreticos ſic diſputamus:

1. Ideo per ſatisfactionem pęnitentium ſatisfactioni Chriſti derraheretur, quia bona opera quibus Deum placare ſatagerent, eſſent illorum, non Chriſti; atqui ſatisfactio omnis quam pœnitentes pro ſuis peccatis exſolvunt, non illorum eſt, ut non ſit præcipue per Chriſtum Jeſum, ex quo omnis eorum ſufficientia eſt, ſine quo *immundi omnes eſſent, & quaſi pannus menſtruatæ, univerſa juſtitię eorum;* (c) a quo tamquam membra a capite, tamquam palmites a vite, virtutem omnem recipiunt; cujus denique gratia bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſequitur. Ergo perperam ab heterodoxis obtenditur, per ſatisfactionem noſtram, ſatisfactioni Chriſti injuriam fieri. Res exemplo fiet illuſtrior: ſit aliquis ſubditus, ſive adverſis fortunæ caſibus, ſive prodigalitate & patrimonii dilapidatione, ad extremam redactus miſeriam, æreque alieno undequaque onuſtus: in illum Princeps miſericordes conjiciat oculos, tantamque in eum liberalitatem exerceat, ut & laude deinceps, uti conſueverat vivere, & debita poſſit univerſa exſolvere. Numquid erir ille injurius principi, ſi creditoribus vere ſatisfeciſſe ſe dicat? numquid e contra non erit hæc laus & prædicatio munificentiæ Principis? quid vero aliud Catholica Eccleſia profitetur, quæ quidquid bonorum operum cernit a pęnitentibus, ut Deo ſatisfaciant adimpleri, a meritis Chriſti deſcendere, quam vere, tam humiliter recognoſcit?

(c) *Iſai.* 64. 6.

3. Satisfactioni Chriſti pęnitens ſine dubio derogaret, ſi quidquam ſibi arroganter tribueret, & de bonis ſuis operibus auderet non in Domino gloriari; atqui quem vere pęnitet, quantumlibet ſplendidiſſimis ſatisfactionis operibus ſtudeat illatam Deo injuriam compenſare; non habet unde glorietur, ſed omnis gloria ejus in Chriſto eſt, in quo vivit, in quo movetur, in quo ſatisfacit, faciens fructus dignos pœnitentiæ qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre: quis enim, amabo, gloriandi locus ei relinquitur, qui totum quod habet accepit, qui non eſt ſufficiens boni aliquid a ſe cogitare, quaſi ex ſe; qui non poſſet dicere: *Dominus Jeſus*, niſi gratia ejus præveniretur; qui denique ſine illo nil facere poſt, nedum valeat Deo facere ſatis? Ergo &c.

3. Quærimus a Lutheranis & Calviniſtis, numquid ad Chriſti imaginem, redemptos ab eo & vocatos ad hæreditatem incorruptibilem homines reformari, Chriſti injuria ſit? atqui, ajunt Patres Tridentini, *dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes* „ *efficimur*. Hujuſmodi enim pęnarum perpeſſio- „ ne, air ejuſdem Concilii Catechiſmus, (d) con- „ ſequimur, ut capitis noſtri Jeſu Chriſti, in quo „ paſſus eſt ipſe & tentatus, ſimilitudinem & „ imaginem geramus. Nihil enim tam deforme „ videri poteſt, ut a Sancto Bernardo dictum „ eſt, quam ſub ſpinoſo capite delicatum eſſe „ membrum. Nam teſte Apoſtolo *cohæredes ſu-* „ *mus, ſi tamen compatimur*; &, quod alio loco „ ſcripſit, *ſi commortui ſumus, & convivemus; ſi* „ *ſuſtinebimus, & conregnabimus* .... hæc vero adeo horribilis deformitas eſt, quam ſub obtentu pietatis, novi (ſi Deo placet) reformatores invehere impetu in Eccleſiam facto conati ſunt ſatisfactionis & bonorum operum profligando neceſſitatem, ſolaqua fide, (ſive fiducia per Chriſtum remitti peccata,) effutiendo ſalutis negotium adimpleri. Quod quid aliud fuit, quam penitus diruere Evangelium in pęnitentiæ ac ſatisfactionis lege fundatum, corruptioni & impęnitentiæ laxare habenas, & cęli oſtium claudere, quo nemo niſi qui Chriſti imitator fuerit, admittetur? Ergo &c.

(d) *par.* 2. *c. de pœnit. n.* 69.

OSTENDITUR TERTIO.

Pęnas Temporales a Deo peccatoribus intentatas, poſſe per pęnitentiam & bona opera redimi, quę veræ ſatisfactionis rationem habeant.

Hoc enim Scriptura multis locis expreſſe declarat: *ſi clauſero cęlum*, inquit Deus, (e) *& pluvia non fluxerit, & mandavero, & pręcepero locuſtę ut devoret terram, & miſero peſtilentiam in populum meum: converſus autem populus meus, ſuper quos invocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquiſierit faciem meam, & egerit pęnitentiam a viis ſuis peſſimis: & ego exaudiam de cęlo, & propitius ero peccatis eorum, & ſanabo terram eorum.*

(e) *Paral.* 2. 7. 13.

Si pęnitentiam egerit, (f) *gens illa a malo ſua quod locutus ſum adverſus eam: agam & ego pęnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.*

(f) *Jer.* 18. 8.

Idemque Jonæ prædicatio præclariſſime atteſtatur: *cępit Jonas*, (g) *introire in civitatem itinere unius diei: & clamavit, & dixit: adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur: & crediderunt*

(g) *Jon.* 3. 4. *& ſeq.*

runt viri Ninivitæ in Deum, & prædicaverant jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis a majore aſque ad minorem &c. .... & vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

„ Conſentit Doctrina Patrum. Satisfactio, inquit Tertullianus (a) confeſſione diſponitur, confeſſione pœnitentia naſcitur, penitentia Deus mitigatur; itaque Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem: de ipſo quoque habitu & victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit, triſti tractatione mutare .... plerumrumque vero jejuniis preces alere, ingemiſcere; lacrymari, & mugire noctes dieſque ad Dominum Deum ſuum, Presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari, omnibus Fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere: hæc omnia Exomologeſis, ut pœnitentiam commendet, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipſa pronuntians, pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtretur, ſed expungat .... in quantum non pepereeris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet.

(a) lib. de pœnit. cap. 8. & 9.

„ S. Cyprianus: (b) quam magna deliquimus, tam granditer defleamus: alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: penitentia crimine minor non ſit. Putas ne Dominum cito poſſe placari, quem verbis perfidis abnuiſti, cui patrimonium præponere maluiſti, cujus templum ſacrilega contagione violaſti? putas facile eum miſereri tui, quem tuum non eſſe dixiſti? orare oportet impenſius & rogare, diem luctu tranſigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio & ſordibus volutari; poſt indumentum Chriſti perditum, nullum hic jam velle veſtitum; poſt diaboli cibum, malle jejunium; juſtis operibus incumbere, quibus peccata purgantur; eleemoſynis frequenter inſiſtere, quibus animæ a morte liberantur.

(b) tract. de lapſ.

„ S. Auguſtinus: (c) impunita, inquit, peccata eorum etiam quibus ignoſcis non reliquiſti .... ignoſcis confitenti, ignoſcis ſe ipſum punienti ... (d) nihil aliud agit, quem veraciter penitet, niſi ut id quod mali fecerit, impunitum eſſe non ſinat. Eo quippe modo ſibi non parcenti ille parcit, cujus altum inſtumque judicium nullus contemptor evadit.

(c) enarrat. in Pſ. 50.

(d) Epiſt. 153. alias 54. ad Macedonium.

„ S. Gregorius Magnus: (e) Dominus delictum ſine ultione non deſerit: aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens punit, aut Deus vindicans percutit.

(e) lib. 9. moral. ca. 27.

Inde ſic argumentor, ſatisfactio eſt ſpontanea caſtigatio peccatoris, ad reſarciendam injuriam Deo illatam, & pœnam peccato debitam expungendam; atqui operibus penitentiæ vel ultro ſuſceptis, vel a Sacerdote impoſitis definitio hæc bene convenit, uti ex Scripturæ & Patrum teſtimoniis adductis facile eruitur: unde iterum ſequitur ſatisfactionis neceſſitatem ac virtutem, nefario & contra fidei Catholicæ veritatem negari. Ergo &c.

§. SECUNDUS.

Eliduntur Hæreticorum Cavilli.

Objectio. Objiciunt. In Sacramento baptiſmi, nulla pro peccatis exigitur ſatisfactio, ut conſtat ex perpetua Eccleſiæ praxi, & evidenter parvulorum exemplum demonſtrat. Ergo conſtare pariter abſque ullis ſatisfactionis operibus Sacramentum penitentiæ poteſt.

℟. conceſſo antecedente, nego conſeq. & paritatem. Diſcrimen utriuſque a Dei voluntate peti debet, qui in baptiſmo plenam voluit penarum eſſe remiſſionem, in penitentia noluit: cujus ſi cauſam requiras, non alia plauſibilior dari poteſt, quam quia peccata poſt baptiſmum perpetrata, atrociora iis ſunt quæ baptiſmum præceſſerunt, & ideo uberioribus lacrymis, & „ gravioribus laboribus expianda. Alius eſt, *inquit Concilium Tridentinum* (f), baptiſmi, alius penitentiæ fructus: per baptiſmum enim Chriſtum induentes nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum penitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus: ut merito penitentia laborioſus quidam baptiſmus a Sanctis Patribus dicta fuerit .... (g) ſane & divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiatur, qui ante baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter vero qui ſemel a peccati & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, ſcienter templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverint.

(f) ſeſſ. 14. cap. 2.

(g) ibid. cap. 8.

Inſt. 1. Inſt. 1. prob. conſeq. Valet paritas, ſi ſententia de neceſſitate ſatisfactionis deroget merito paſſionis & ſatisfactionis Chriſti; atqui doctrina hæc revera meritum paſſionis Chriſti obſcurat ac minuit: *quid enim nobis Salvator contulit paſſione & morte ſua*, inquit Calvinus, *ſi adhuc pro peccatis pœna exigitur? cur vero in Scripturis dicitur omnia peccata noſtra portaſſe, & laviſſe nos a peccatis in Sanguine ſuo, ſi non omnem penam implevit, quæ peccatis hominum debebatur?* Ergo &c.

℟. conceſſa maj. nego min. Hæc enim ſatisfactio merito paſſionis Chriſti nil derogat, quæ quidquid virtutis habet, a Paſſione Chriſti habet; atqui quidquid efficaciæ habent ſatisfactoria opera quæ a penitentibus exiguntur, totum a Paſſione & morte Chriſti tamquam a fonte derivant, ut ex Concilio Tridentino prædiximus: nec urget quod Calvinus velut peremptorium inflatis buccis opponit: *quid nobis Chriſtus contulit morte ſua, ſi adhuc pro peccatis pœna exigitur?* contulit enim quod conferre maximum ac pretioſiſſimum poterat, liberationem ab æterna pœna, & reſtitutionem in ſpem beatæ immortalitatis; Contulit gratias omnes, quas de plenitudine ejus accepimus: totum denique præſtitit, quod bonum, quod Sanctum in homine eſt; Chriſtus enim ejus tamquam caput in membra, & vitis in palmites, vitam, gratiam, omnemque pietatis motum, in eos qui ſibi caritate conjuncti ſunt, indeſinenter effundit: unde omnis noſtra ſatisfactio vim habet & efficaciam ex merito Chriſti, per illam nobis applicato: licet enim ſufficientiſſima ſe ipſa fuerit ejus ſatisfactio: nobis tamen per ſatisfactiones proprias applicare debet: nec poſſunt huic doctrinæ repugnare hæretici, niſi ſibi ipſis contrariis ſint; cum doceant merita Chriſti per fidem applicari credentibus, nec ideo tamen exiſtiment fide noſtra aliquid de merito Paſſionis ejus imminui.

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui ita Chriſtus pro peccatis omnium ſatisfecit, nullum ut reliquerit hominibus debitum ſatisfaciendi. Ergo &c. probat. ſubſ. Nemo tenetur ad impoſſibile; atqui impoſſibile eſt, ut homo Deo ſatisfaciat pro peccatis. Ergo &c.

℟. nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, diſtinguo min. impoſſibile eſt ut homo Deo ſatisfaciat pro peccatis, *ad æqualitatem quantitatis*, concedo: *ad æqualitatem proportionis*, nego minorem, & conſeq.

„ E. ℟. Verbis Sancti Thomæ. Dicendum, inquit, (h) quod homo Deo dupliciter debitor efficitur; uno modo ratione beneficii accepti, alio modo ratione peccati commiſſi: & ſicut gratiarum actio vel latria .... reſpicit debitum accepti beneficii; ita ſatisfactio reſpicit debitum peccati commiſſi; in his autem honoribus qui ſunt ad Deum, impoſſibile eſt, æquivalens reddere ſecundum quantitatem; ſed ſufficit ut homo reddat quod poteſt: quia amicitia non exigit æqualitatem, ſed quod poſſibile eſt: &

(h) ſuppl. qu. 13. ar. 1. in c.

„ hoc

„ hoc etiam eſt æquale aliqualiter, ſcilicet ſecundum proportionalitatem .... ſimiliter eſt „ ex parte ſatisfactionis. Unde non poteſt homo Deo ſatisfacere, ſi ly *ſatis*, æqualitatem „ quantitatis importet: ſecus vero, ſi importet æqualitatem proportionis: & hoc ſicut „ ſufficit ad rationem juſtitiæ; ita ſufficit ad „ rationem ſatisfactionis. Hactenus S. Thomas: hinc merito Concilium Tridentinum:

(a) Seſſ. 14. can. 13.

ſi quis dixerit, inquit, (a) *pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus; atque adeo veram pœnitentiam eſſe tantum novam vitam: anathema ſit.*

Inſt. 3.

Inſt. 3. Atqoi ne ad proportionem quidem poteſt Deo ab homine ſatisfieri. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Tribus modis.

1. Offenſa Dei, reſpectu objecti infinita eſt; atqui homo finitus eſt; & opus ejus finitum: atque adeo adæquare offenſam non poteſt. Ergo &c.

2. Nibil poteſt homo offerre Deo, quod ei non debeat ſaltem titulo creationis & conſervationis; atqui ſatisfactio debet fieri nperibus alias indebitis. Ergo &c.

2. Ita homo proclivis eſt ad peccandum, ut bona ipſa quæ facit opera, ipſamque quam conatur exhibere ſatisfactionem, novis continuq peccatis inficiat; atqui non ſatisfacit, qui peccat. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. & argumenta contraria reſolvo ſigillatim.

Ad 1. juxta Sancti Thomæ Doctrinam modo expoſitam diſtinguo minorem. Opus hominis quippe finitum offenſam adæquare non poteſt, *ſecundum qnontitatem*, concedo: *ſecundum proportionem*, nego: vel aliter cum Præceptore Angelico diſtinguo eamdem minorem: opus hominis eſt finitum, *ratione ſui*, concedo: *quatenus gratia informatur & animatur*, nago min. & conſeq. „ Dicendum, inquit, (b) quod ſicnt offen-

(b) ſuppl. qu. 13. ar. 1. ad 1.

„ ſa habuit quamdam infinitatem divinæ maje„ ſtatis; ita etiam ſatisfactio accipit quamdam „ infinitatem ex infinitate divinæ miſericordiæ, „ prout eſt gratia ioformata, per quam acce„ ptom redditur quod homo reddere poteſt.

Ad ſecundum, diſtinguo majorem. Nihil poteſt homo offerre Deo, quod ei non debeat ſaltem titulo creationis; *aliunde vero Deus pra ſumma ſua erga homines bonitate, non omnia exigit, ſecundum leges a ſe præſcriptas*, concedo: *ſecus*, nego majorem, & ad eundem ſenſum conceſſa minore, nego conſeq.

E. R. Quamquam Deus titulo creationis, totum hominem, & quidquid ab eo fieri valet, poſſit ſummo jure requirere; pro innata tamen miſericordia & bonitate non omnia exigit: quapropter poteſt homo quædam facere alias indebita, præſertim ſi de pœnis voluntario ſuſceptis agatur: unde conſequens eſt, quod hujuſmodi operibus poſſit ſatisfacere. „ Dicendum,

(c) ibid. ad 3.

inquit S. Thomas, (c) quod ratio illa conclu„ dit, quod Deo æquivalens ſatisfactio fieri „ non poſſit, non autem quod non poſſit ei „ ſufficiens fieri. Quamvis enim totum ſuum „ poſſe homo debeat Deo; non tamen ab eo „ exigitur de neceſſitate ſalutis, ut totum quod „ poſſit, faciat, quia hoc eſt ei impoſſibile ſe„ cundum ſtatum præſentis vitæ, ut totum „ poſſe ſuum in aliquod unum expendat; cum „ oporteat eum circa multa eſſe ſollicitum; „ ſed eſt qoædam menſura homini adhibita, „ quæ ab eo requiritur, ſcilicet impletio man„ datorum Dei, & ſuper ea poteſt aliquid ero„ gare ut ſatisfaciat.

R. a. nego abſolute majorem: qua inficiatione ne quis moveatur, ſpectandum quid Deo homo debeat titulo creationis ac conſervationis: debet nimirum canticum laudis, debet gratiarum actionis ſacrificium; debet holocauſtum ſui ipſius, quo quidquid accepit, munificentiſſimo benefactori rependat: debet humiliationis hoſtiam, & abjectionis, ſe in conſpectu majeſtatis ſupremæ tamquam nihilum eſſe, quam humiliter, tam vere agnoſcens: uno verbo, debet ſe totum, quia totum quod habet accepit; ſad numquid ideo quia creatus a Deo eſt, & conſervatur, debet illi lacrymas, lamenta, ſuſpiria, deteſtationem peccati nondum admiſſi, caſtigationem carnis nondum rebellis, jejunia, aliaque id genus ad ſcelerum expiationem ſuſcepta? numquid Adamus innocens, dicere poterat cum Davide: (d) *miſer factus ſum, & eurvatus ſum uſque in finom: tota die contriſtatus ingrediebar: quoniam lumbi mei imploti ſunt illuſionibus, & non eſt ſanitas in carne mea? afflictus ſum & humiliatus ſum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei? ... gemitus meus a te non eſt abſcenditus?* .... (e) *cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam?*... (f) *miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam?* .... *aſperges me hyſſopo, & mundabor &c.* .... *ſacrificium Deo Spiritus contribulatus*, &c. quæ paſſim in Pſalmis leguntur? numquid enim vero beatum innocentiæ ſtatum talia decuiſſent? non ergo titulo creationis Adamus iſta debebat: & tamen ſe totum, etſi non totaliter nec omnibus modis debebat. Cum ergo peccando homo, novo ſe debito obligaverit, injuriam Deo illatam reſarciendi, eo ſenſu negamus nihil poſſe a pœnitente Deo offarri, qnod titulo creationis ac conſervationis non debeat.

(d) Pſal. 37. 7. & ſeqq.

(e) Pſal. 101. 10.

(f) Pſ. 50. 1. & ſeq.

Ad 3. 1. nego antecedentes, acceptum qua late patet, & ſenſu hæreticorum volentium hominem quantumlibet juſtum, omni opere ſuo neceſſario peccare; quod intolerabile paradoxum Patres Tridentini ſic feriunt: (g) conſtat

(g) Seſſ. 6. cap. 11. ad fin.

„ eos nrthodoxæ Religionis Doctrinæ adverſa„ ri, qui dicunt, juſtum in omni bono opere „ ſaltem venialiter peccare, aut, quod intole„ rabilius eſt, pœnas æternas mereri .... (h)

(h) ibid. Can. 25.

„ ſi quis in quolibet bono opere juſtum, ſal„ tem venialiter peccare dixerit, aut, quod in„ tolerebilius eſt, mortaliter, atque ideo pœ„ nas æternas mereri; tantumque ob id non „ damnari, quia Deus ea opera non imputet „ ad damnationem: anathema ſit.

2. Dato antecedente, ſecundum diſtributionem accommodam, ideſt, pro eo quod ſæpe fit, intellecto, nego conſeq. Quotidianis enim & venialibus peccatis, a quibus in vita præſenti, immunis homo eſſe non poteſt, remedia quotidiana præſcripta ſunt, per quæ ſatisfacere valeat: *qui miſericordia Dei adjutus & gratia*, inquit S. Auguſtinus, (i) *ſe ab ois peccatis abſtinuerit, quæ etiam crimina vocantur; atque illa peccata ſine quibus hic non vivitur, mundare aperibus miſericordiæ, & piis orationibus non neglexerit; merebitur bine exire ſine peccoto, quamvis cum hic viveret, habuerit nonnulla peccata: quia ſicut iſta non defuerunt, ita etiam remedia quibus purgarentur, adfuerunt.*

(i) epiſt. 8.

Inſt. 4.

Inſt. ultimo. Doctrina de ſatisfactione, Scripturæ Sacræ repugnat; ubi Deus ſic loquitur: (k) *impietas impii non uocebis ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua....* & alibi: (l) *nihil ergo nunc damuationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant*; atqui, inquiunt, ſi peccatum pœna temporali plectendum foret, noceret peccatori ad Deum converſo præterita impietas ſua, & aliqoid iis qui ſunt in Chriſto Jeſu foret damnationis. Ergo &c.

(k) Ezec. 33. 12.

(l) Rom. 8. 1.

R. nego majorem, ad probationem admitto auctoritates, & ego minorem inde aſſumptam: perverſum hæreticorum judicium quis non ſtupeat, pœnas temporales, leveſque, ad diluenda graviſſima ſatisfactiones, pro detrimento ac damnatione habentium? cum e contra nullum poſſit majus eſſe emolumentum, quam faciendo fructus dignos pœnitentiæ, fugere a ventura ira? „ mor„ tificatione præſenti, ait Sanctus Cæſarius (m)

(m) hom. 1.

„ futuræ mortis ſententia prævenitur, & dum cul„ pæ author humiliatur, culpa conſumitur; dum„ que exterior afflictio voluataria diſtinctionis in„ fertur, tremendi judicii offenſa ſedatur, & in-

„ gentia debita labor ſolvit exiguus, quæ vix „ conſumpturus erat ardor æternus... nec quid„ quam contrarium habet teſtimonium Ezechielis. His namque verbis ſumma Dei miſericordia commendator, hominem vere pœnitentem ab æterno ſupplicio liberantis, & in æternæ beatitudinis, unde peccando exciderat, ſpem reſtituentis: id quod verba ejus ſequentia aperte declarant: (a) *Si dixero impio: morte morieris: & egerit pœnitentiam a peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam.... in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum; vita vivet, & non morietur: omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium & juſtitiam fecit, vita vivet.* Idemque Apoſtoli ſenſus eſt: loquitur enim de æternæ damnationis reatu, quem nullum in eis eſſe fatemur, qui peccata quantumlibet gravia ſalutari pœnitentia expiaverint.

(a) *Ezec.* 33. 14. & *ſeqq.*

§. TERTIUS.

Explicantur variæ quæſtiones.

Q. 1. Q. 1. Utrum ſatisfactio in re ſuſcepta, & executioni mandata ad eſſentiam Sacramenti pertineat?

R. Negative: illud enim non eſt Sacramento eſſentiale, quod præſupponit Sacramentum quantum ad eſſentiam perfectum: atqui ſatisfactio in re ſuſcepta, ſupponit ante ſe Sacramentum quantum ad eſſentiam abſolutum: ſupponit enim ante ſe gratiæ Sacramentalis productionem, quæ infundi non poſſet, niſi conſtaret Sacramentum partibus ſuis eſſentialibus: quamquam igitur votum Deo ſatisfaciendi, cum ad pœnitentiæ virtutem pertineat, & intime ſit contritioni conjunctum, hac ratione in eſſentia Sacramenti contineatur; non idem tamen dicendum de ſatisfactione, quatenus executioni mandatur, & hic & nunc adimpletur.

Deinde ſi ſatisfactio in re eſſet pars Sacramenti eſſentialis, conſequens eſſet hominem morti proximum, omnique ſenſuum uſu carentem, non eſſe Sacramenti ſuſcipiendi capacem: quod repugnat communi Eccleſiæ praxi.

Præterea. Sacramentum pœnitentiæ habet aliquam cum judicio forenſi proportionem: idem ergo utriuſque, ſaltem in hac parte, debet eſſe judicium: atqui ad eſſentiam forenſis judicii, executio lati contra nocentem decreti non pertinet, ſed ad integritatem duntaxat, & veluti complementum extrinſecum: quid enim? Si antequam capite plecti potuerit, naturali morte abripiatur, aut clementia principis abſolvatur: numquid conſequens erit, vero judicio non eſſe damnatum? ergo a pari &c.

Q. 2. Q. 2. Utrum ſatisfactio ſtare poſſit cum actu vel affectu peccati mortalis?

R. Negative: Satisfactio enim actio eſt, per quam retribuimus Deo compenſationem aliquam pro peccatis: Sive eſt, *voluntaria pœna a Sacerdote impoſitę perpeſſio, ad compenſandam injuriam Deo illatam ipſumque placandum, cum firmo propoſito de cætero non peccandi*: atqui homo peccans mortaliter, vel intus gerens peccati affectum, propoſitum Dei placandi, & in poſterum non peccandi non habet: ergo &c.

Deinde, ſatisfactio eſt, propria virtutis pęnitentiæ actio, ut alibi diximus: ſed qui vel actu mortaliter peccat, vel habet prædominantem peccati mortalis affectum, virtutem pœnitentiæ profecto non habet: quomodo enim pœnitentem ſe eſſe jactaret, qui nec vitam veterem odit, nec novam amplectitur? quomodo plangit anteacta mala, qui ea ipſa quæ deflenda forent committit? ergo &c.

Objectio.

Objectio. Dices: Homo homini pro illata injuria ſatisfacit, modo pęnam ſubeat lege conſtitutam, tametſi aliunde in inimicitia & offendendi animo perſeveret: ergo a pari Deo poterit ſatisfacere, cum actu vel affectu peccati mortalis.

R. Nego conſeq. & paritatem: diſcrimen eſt, quia homo ab homine læſus tenetur acceptare opus externum, quod ſolum lege humana præſcribitur: longe vero aliud Dei judicium eſt, qui ſcrutator cordium eſt, nec exterius ſolum, ſed multo magis internum cordis officium poſtulat: quemadmodum igitur ſatisfactio civilis humana lege decreta, non cenſetur virtutis opus, niſi procedat ab amore juſtitiæ, & ſtudio proximum placandi; quanto minus Deo ſatisfacit, qui vel actu mortaliter peccat, vel intus in corde gerit peccati mortalis affectum?

Dices iterum: ille ſatisfacit, qui ſolvit totum quod debet: ſed totam quam debet pœnam temporalem ſolvere homo poteſt, in peccato, aut affectu peccati mortalis exiſtens: quis enim negaverit ab hujuſmodi homine fieri poſſe opus pœnale, ex natura ſua bonum, ſibi a Sacerdote impoſitum, & voluntatio acceptatum: ergo &c. *Inſt.* 1.

R. Diſtinguo maj. ille ſatisfacit, qui ſolvit totum quod debet, *& modo quo debet*, concedo: *Secus*, nego majorem: diſtinguo pariter minorem: homo in peccato mortali exiſtens, poteſt ſolvere totam pęnam temporalem quam debet, poteſt, inquam, *quantum ad rem debitam*, tranſeat, *quantum ad modum ſolvendi*, nego min. & conſeq.

E. R. Ut vere homo Deo ſatisfaciat, non ſatis eſt opera pęnalia, de ſe bona, elicere, ſed omnino requiritur, ut ea faciat ſtudio placandi Deum, & ejus amicitiæ recuperandæ: ab hoc vero fine immenſum exorbitat, qui in mortalis peccati actu vel affectu hæret, ut de ſe patet: hucque Apoſtolica ſententia pertinet: (b) *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*: quapropter falſo ſupponitur, eo ipſo opus aliquod ſatisfactorium eſſe, quod pœnale eſt, & ſpecie bonum: non enim ſatis eſt, quod ſit bonum; ſed prætetea requiritur, ut a bono fiat, id eſt ab homine vere volente placare Deum, & de peccato cujus pęnam luit vere dolente: qualis ſane non eſt, qui actu peccat, vel peccati affectu tenetur. (b) 1.*Cor.* 13. 3.

Dixi ad minorem: *quantum ad rem debitam: tranſeat*: hoc enim abſolute eſt falſum: nam quomodo totam pęnam ſolvit, quam debet, qui præcipuam ejus partem furto ſacrilego ſubtrahit? porro pœnæ Deo exſolvendæ potiſſima pars in cordis ſciſſione ac contritione conſiſtit: quo ſenſu a Propheta dictum (c) *convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra &c.* quid enim vero prodeſt, a cibis corporalibus jejunare, niſi mens a culpa jejunet? quid juvat ſtratum rigare lacrymis, ſi Deus juſtus ridetur? veſtimentum, ideſt corpus, lacerare quid proficit, ſi cor integtum ad cultum & ornatum diaboli cuſtoditur? non iſta ſane ſatisfactionis adimpletio, ſed ſubverſio eſt. (c) *Joelo* 12.&*ſeq.*

Dices tertio: Si ſic cum pęnitentibus agitur: heu! quam pauci erunt de quorum ſatisfactione audeat Eccleſia gloriari? quantuli enim, & quam brevi numero ſunt, qui impoſitas pęnitentias contritione & vera cordis mutatione comite impleant? quantos e contra reperias, quibus vix dum e ſacro Tribunali dimiſſis, *contingit illud veri proverbii* (d): *canis reverſus ad ſuum vomitum: &, ſus lota, in volutabro luti*; quique interim, dum novæ confeſſioni magnam ſegetem præparant, de ſatisfactione præteritorum, quotidianis preculis, modicis eleemoſynis, aut aliis id genus operibus ſibimet temerario blandiuntur? *Inſt.* 2.

(d) 2. *Pet.* 2. 22.

R. Hoc heu! nimium verum eſſe, longeque ante prædictum a Sancto Ambroſio: *facilius*, inquit, (e) (attende lector, & ſtupe) *inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congruam egerint pœnitentiam: an quiſquam illam pęnitentiam putat, ubi acquirendę ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulę conjugalis uſus? Renuntiandum ſęculo eſt, ſomno ipſi* (e) *l.* 2. *de pœnit. cap.* 10.

minus

minus indulgendum quam natura poſtulat, interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus: vivendum ita ut vitali huic moriamur uſui: ſe ipſum homo abnegat, & totus immutetur.

Inſt. 3. Dices ultimo. Si peccati mortalis actus vel affectus, omne meritum ſatisfactionis evacuat, nemini unquam certo conſtabit, ſe vere pro peccatis ſatisfeciſſe: *neſcit enim homo*, inquit

(a) *Eccl. 9. 1.* Sapiens, (a) *utrum amore an odio dignus ſit*. Magnum porro hoc inconveniens foret; ſequeretur enim penitentes innumeris anxietatibus futuros obnoxios. Ergo &c.

„ R. Cum Sancto Thoma, coocceſſa maj.
(b) *ſuppl. qu. 14. art. 2. ad 2.* „ nego min. Dicendum, inqoit, (b) quod ſi-
„ cut homo neſcit pro certo, utrum carita-
„ tem habuerit, vel habeat in ſatisfaciendo;
„ ita etiam neſcit pro certo, utrum plene ſa-
„ tisfecerit. Et ideo dicitur Eccleſiaſtici 5. v.
„ 5. *de propitiato peccato noli eſſe ſine metu*:
„ Nec tamen exigitur quod propter hunc me-
„ tum homo ſatisfactionem expletam iteret, ſi
„ conſcientiam peccati mortalis non habeat:
„ quamvis enim penam non expiet per hujuſ-
„ modi ſatisfactionem; tamen non incurrit rea-
„ tum omiſſionis ex ſatisfactione neglecta; ſi-
„ cut nec ille qui accedit ad Euchariſtiam, ſine
„ conſcientia peccati mortalis cui ſubjacet, rea-
„ tum indignæ ſumptionis incurrit .... Ita S. D.
„ unde ſequitur,

1. Nullum conſcientiæ cruciatibus locum relinqui, ubi penitens divino juvante auxilio, quantum in ſe fuit, abſque ullo peccati mortalis actu vel affectu ſatisfactionem implevit.

2. Tunc ſolum ad iterandam ſatisfactionem teneri, quando conſcius ſibi eſt, ſe affectu aliquo, vel actu peccati mortalis ſatisfactionis opera corrupiſſe.

Q. 3. Q. 3. Uttum poſſit penitens pro uno peccato ſatisfacere, alio retentio?

R. Negative. Idem namque de ſatisfactione ac de pœnitentia debet eſſe judicium; atqui impoſſibile eſt veram de uno peccato, retentis aliis pœnitentiam eſſe. Idem ergo de ſatisfactione dicendum, cujus propoſitum ad pe-
„ nitentiam neceſſario pertinet. Præterea,
„ cum per ſatisfactionem, ait Præceptor An-
(c) *ſuppl. q. 14. art. 1. in Cor.* „ gelicus, (c) tolli debeat offenſa præcedens,
„ oportet quod talis ſit modus ſatisfactionis,
„ qui competat ad tollendam offenſam: offen-
„ ſæ autem ablatio, eſt amicitiæ reſtitotio:
„ & ideo ſi aliquid ſit, quod amicitie reſtitu-
„ tionem impediat, etiam apud homines ſa-
„ tisfactio eſſe non poteſt. Cum ergo quodli-
„ bet peccatum amicitiam caritatis impediat,
„ quæ eſt hominis ad Deum; impoſſibile eſt,
„ ut homo de uno peccato ſatisfacit, alio retento;
„ ſicut nec homini ſatisfaceret, qui pro alapa ei da-
„ ta ſe ei proſterneret, & aliam ſimilem darer.

Nec deſunt teſtimonia Scripturarum: *dona iniquorum*, inquit Spiritus S. (d) *non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis....* (e) *homo qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? orationem illius quis exaudiet?*

(d) *Eccli. 34. 23.*
(e) *ibid. v. 31.*
(f) *Iſaia 58. 3.*

Et io Iſaia: (f) *quare jejunavimus, & non aſpexiſti?* inquiunt Iſraelitæ, *humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? ecce* (reſpondet Deus) *in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra*: ad malum ſcilicet perpetrandum parata, aut in aliquo peccato complacens ſibi.

Acceſſit Sanctorum Patrum auctoritas. Plurium inſtar ſit S. Gregorius Magnus Pontifex Maximus: *pœnitere*, inquit, (g) *eſt anteacta peccata flere, & flenda non committere. Nam qui ſic alia deplorat, ut alia tamen committat, pœnitentiam agere adhuc ignorat, aut diſſimulat. Quid enim prodeſt, ſi peccata luxurie quis defleat, & adhuc avaritie æſtibus anhelet?*

(g) *hom. 34. in Evang.*

Q. 4. Queritur 4. Utrum affectu peccati depoſito, poſſit cum ejuſdem reatu ſatisfactio conciliari?

R. Affirmative. Nam,

1. Secundum veterem Eccleſiæ diſciplinam ſatisfactio abſolutioni præmittebatur, & poteſt etiam num ſaltem ex parte a penitente præexigi; atqui uſum hunc noo probaſſet Eccleſia, ſi inutiles judicaſſet ſatisfactiones impoſitas penitentibus, nondum reatu peccati ſolutis: ei namque bene erat perſuaſum, ante Sacramentalem abſolutionem peccatum ordinarie non remitti. Ergo &c.

2. Ideo opera ſatisfactoria extra caritatem vel ſine caritate facta, nullius virtutis ſunt ad Deum placaodum, & ad remiſſionem penæ peccato debitæ obtinendam, quia quamdiu homo in affectu peccati manet, Deo grata eſſe non poſſunt. Ergo e contrario cum penitus affectum peccati depoſuit, & ad Deum motu caritatis, pravis cupiditatibus dominantis, converſus eſt, opera ejus Deo accepta ſunt & probata: proindeque divinam bonitatem maxime decet, ut eorum intuitu pœnam temporalem peccato debitam vel minuat, vel plene condonet, ſtatim atque peccator juſtificationis gratiam fuerit conſecutus.

Objectio.

Objectio.

Dices. Sententia hæc pugnare videtur,

1. Cum Scripturæ teſtimoniis, quibus caritatis ad merendum adſtruitur: qualia ſunt: *univerſa delicta operit caritas ... caritas operit multitudinem peccatorum...... ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, &c.*

3. Cum Sancto Thoma: *oportet*, inquit, (h)... *quod opera ſatisfactoria ſint Deo accepta, quod dat eis caritas: ideo ſine caritate opera facta non ſunt ſatisfactoria.*

(h) *ſuppl. q. 14 art. 2. in c.*

3. Cum Catechiſmo Concilii Tridentini, ſic loquente: (i) *duo præcipue in ſatisfactione requiruntur. Primum eſt, ut is qui ſatisfacit, juſtus ſit ac Dei amicus: opera enim quæ ſine fide ac caritate fiunt, nullo modo Deo grata eſſe poſſunt.* Ergo &c.

(i) *par. 2. tit. de pœ i. n. 10*

R. Nego antecedens per omnes partes: hæc enim Scripturæ, Sancti Thomæ, & Concilii Trideotini teſtimonia, non debent intelligi de ſola caritate habituali quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris pet Spiritom Sanctum qui datus eſt nobis; ſed etiam de caritate actuali prædominante, qua Deus ſuper omnia appretiative amatut, & creato cuilibet bono præponitur, quam ſaoe habent, qui peccati actum & affectum per veram attritionem depoſuerunt: ut conſtat ex dictis qoæſtione quarta: alioquin enim vere ab Apoſtolo non diceretur: *nihil mihi prodeſt*: cum penitentium orationes, gemitus, jejunia, eleemoſynæ, plutimum eis proſint, etiamſi nondum ſint juſtificati; proſint, inquam, ut congruæ diſpoſitiones, ad juſtificationis gratiam conſequendam. Favent huic ſententiæ Sancti Patres, qui diſpoſitionibus juſtificationem præcedentibus tribnont aliquam rationem meriti, non humani quidam, ſed donati a Deo.

„ Sic S. Auguſtinus: (k) nec ipſa remiſſio pec- (k) *Epiſt. 105.*
„ catorum, *inquit*, ſine aliquo merito eſt, ſi fides
„ hanc impetrat; neque enim nullum eſt meri-
„ tum fidei; qua fide publicanus dicebat: Deus
„ propitius eſto mihi peccatori, & deſcendit
„ juſtificatus.

„ Similiter S. Cyprianus: (l) qui ſic (l) *in tract. de lapſis ad finem.*
„ Deo ſatisfecerit, *inquit*, qui pœnitentia fa-
„ cti ſui, qui pudore delicti, plus & virtu-
„ tis & fidei de lapſus ſui dolore conceperit:
„ exauditos & adjutus a Domino, quam con-
„ triſtaverat nuper, lætam faciet Eccleſiam,
„ nec jam ſolam Dei veniam merebitur, ſed
„ coronam.

„ Et S. Ambroſius: (m) lacrymæ, *ait*, ve- (m) *lib. 1. in Luc.*
„ niam non poſtulant, ſed merentur ... & tu ſi
„ veniam vis mereti, dilue culpam lacrymis
„ tuam.... quorum ſimilia habet lib. 2. de pe-
„ nitentia cap. 3. ubi de filio Prodigo: tam cito,
„ inquit, veniam meretur; ut venienti & adhuc
„ longe poſito occurrat Patet, & oſculum tri-
„ buat, quod inſigne eſt factæ pacis.

Q. 5.

Q. 5. Utrum unus poſſit pro altero ſatisfacere?

℞. Spectari poſſe ſatisfactionem, vel ut medicinam ad morbos animi curandos conducibilem; vel ut debiti ſolutionem.

Si priori modo ſumatur, affirmanter dico non poſſe unum pro altero ſatisfacere: quemadmodum enim corporaliter ægrotanti non prodeſt potio ſumpta ab altero; ita nec ſatisfactio unius juvare alium poteſt, ut ſit ei remedium contra peccatum: quia jejunio unius caro alterius non domatur, nec bonis unius actibus poteſt alter bene agendi conſuetudinem comparare.

Si vero ſpectetur, quatenus debiti peccato contracti ſolutio eſt, dico unum poſſe pro altero ſatisfacere. Nam

1. In Fidei ſymbolo profitemur Sanctorum communionem; atqui hoc dogma ita Eccleſia ſemper intellexit; ut crediderit bona juſtorum opera iis prodeſſe etiam titulo ſatisfactionis, pro quibus offeruntur. Ergo &c.

2. Id ipſum antiquiſſima Catholicæ Eccleſiæ conſuetudo evincit. Preces enim a Societate Sanctorum factas, ipſis peccatoribus adſcriptas ſemper voluit, & credidit ſatisfactionum ab illis exhibendarum eſſe ſupplementum. Sic ſæculo tertio tanti faciebant Eccleſiarum Præſides, libellos commendatitios martyrum, ut in gratiam lapſorum a quibus & pro quibus deferebantur, multum de pœnarum canonicarum ſeveritate remitterent: (quâ de re infra dicetur:) ſimiliter ad pęnas hujuſmodi relaxandas, plurimum ſemper valuit, & valet etiamnum interceſſio Eccleſiæ apud Deum pro peccatoribus interpoſita: hinc S. Ambroſius: *etſi*, inquit, (a) *grave peccatum eſt, quod pęnitentia tuæ lacrymis ipſe lavare non poſſis; fleat pro te mater Eccleſia, quæ pro ſingulis, tamquam pro unicis filiis vidua mater intervenit. Compatitur enim quodam ſpirituali dolore, cum ſuas liberos lethalibus vitiis ad mortem cernit urgeri.*

(a) *lib. 5. in Luc.*

„ Doctrinam hanc Concilii Tridentini Catechiſmus ſic explicat: (b) in eo vero ſumma Dei bonitas, *inquit*, & clementia maximis laudibus & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus poſſet pro altero ſatisfacere: quod quidem hujus partis pęnitentiæ maxime proprium eſt: ut enim, quod ad contritionem & confeſſionem attinet, nemo pro altero dolere aut confiteri poteſt: ita qui divina gratia prædîti ſunt, alterius nomine poſſunt, quod Deo debetur, perſolvere: quare fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur. Nec vero de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum ſymbolo, Sanctorum communionem confitemur. Nam cum omnes eodem baptiſmo abluti Chriſto renaſcamur, eorumdem Sacramentorum participes ſimus, in primis vero ejuſdem Corporis & Sanguinis Chriſti Domini cibo & potu recreemur; hoc apertiſſime demonſtrat, nos omnes eſſe ejuſdem Corporis membra: quemadmodum igitur neque pes ſuæ tantum, ſed etiam oculorum utilitatis cauſa, munere ſuo fungitur; neque rurſus, quod oculi videant, ad illorum propriam, ſed ad communem omnium membrorum utilitatem referendum eſt: ita communia inter nos ſatisfactionis officia exiſtimari debent: neque tamen id ſine ulla exceptione verum eſt, ſi commoda omnia, quæ ex ea capiuntur, ſpectemus. Nam ſatisfactionis opera, medicinæ etiam & curationes quædam ſunt, quæ pœnitenti ad ſanandos pravos animi affectus præſcribuntur: quo quidem utilitatis fructu, eos qui per ſe non ſatisfaciunt, prorſus carere perſpicuum eſt.

(b) *par. 2. cat. de pœnit. n. 106. & ſeq.*

Objectio.

Objectio. Si ita ſe res habeat, dicet aliquis, poterit ergo pęnitens onus ſatisfactionis transferre in alterum: atque ita de impunitate ſecurus eſſe.

℞. nego conſeq. Non enim ad fovendam inertiam, ſed ad impotentiam ſublevandam, Deus unius pro altero ſatisfactionem acceptat: nec in eo poſita eſt Sanctorum communio, ut merita juſtorum impœnitentibus ac deſidioſis attribuantur; ſed iis ſolum qui totum quod eſt in ſe præſtant, & placare Deum totis viribus „ ſatagunt. Si negligentes fuerimus ac deſides, loquit S. Joannes Chryſoſtomus, (c) nec per aliorum quidem poſſumus merita ſalvari. Si vero mente vigilemus, etiam per noſmetipſos iſtud valemus efficere, & multo magis noſtro quam alieno eſſe tuti ſuffragio: nam & Deus gratiam nobis potius, quam aliis rogantibus pro nobis vult donare: ut hoc ipſo quo iram in nos ejus placare cupimus, ad ſtudia meliora migremus, & fiduciam bonæ conſcientiæ colligamus. Sic enim Chananæam illam aliquando miſeratus eſt; ſic meretrici donavit ſalutem; ſic latronem e cruce in Paradiſum tranſtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus: & hæc dicimus, non ut ſupplicandum eſſe Sanctis negemus, ſed ne noſmetipſos in otium ac deſidiam reſolvamus, & dormientes ipſi aliis tantummodo noſtra curanda mandemus: nam dum dixiſſet: *facite vobis amicos*: (d) non hic ſtetit, ſed adjecit: *ex iniquo mammona* ut ſcilicet tuum id eſſet ac proprium: nihil quippe hic aliud quam miſericordiæ opera deſignavit.

(c) *Hom. 5. in Matth.*

(d) *Luc. 16. 9.*

Altera hujus rei ratio eſt, quia opera pœnitentiæ non ad ſatisfactionem tantum, ſed & ad remedium pęnitentibus imponuntur: porro remedium ab eo qui ægrotat ſumendum eſt; quod ni fecerit, ſignum eſt, vel ſibi placere morbum, vel minus quam remedium diſplicere. „ Non exigitur quantum ad ſolutionem debiti, ait S. Thomas, (e) quod ille pro quo fit ſatisfactio, ſit impotens ad ſatisfaciendum, quia etiamſi eſſet potens, alio ſatisfaciente pro ipſo, ipſe a debito immunis eſſet: ſed hoc requiritur in quantum pęna ſatisfactoria eſt in remedium: unde non eſt permittendum, quod aliquis pro alio pęnitentiam agat, niſi defectus aliquis appareat in pœnitente, vel corporalis per quem ſit impotens ad ſuſtinendum, vel ſpiritualis per quem non ſit promptus ad portandam pęnam.

(e) *ſuppl. q. 13. ar. 2.*

Indeque patet, inter plures alias laxiorum caſuiſtarum propoſitiones hanc numero decimamquintam, ſummo jure ab Alexandro VII. Pontifice Maximo, ut minimum tamquam ſcandaloſam, & in praxi pernicioſam, eſſe damnatam: (f) *pœnitens propria auctoritate poteſt ſibi ſubſtituere alium, qui loco ipſius pęnitentiam adimpleat.*

(f) *anno 1665. die 24. Sept.*

Q. 6. Utrum iis ſolum operibus Deo ſatisfiat, quæ a Sacerdotibus imponuntur? *Q. 6.*

℞. negative. Nam & flagella a Deo inflicta, & pœnæ voluntario aſſumptæ ſatisfaciendi vim habent: *docet præterea Sancta Synodus*, ajunt Patres Tridentini, (g) *tantam eſſe divinę munificentię largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Chriſtum Jeſum ſatisfacere valeamus.*

(g) *Seſſ. 14. c. 9.*

Notandum tamen, pęnas quæ a Sacerdotibus Chriſti vicariis, virtute clavium decernuntur, plus aliquid habere virtutis, quam quæ a pęnitentibus ſpontanee aſſumuntur. „ Opus quod quiſque facit ex injunctione Sacerdotis, ait S. Thomas, (h) dupliciter valet pęnitenti: uno modo ex natura operis: alio modo ex vi clavium. Cum enim ſatisfactio a Sacerdote abſolvente injuncta, ſit pars pęnitentiæ, manifeſtum eſt quod in ea operatur vis clavium: ita quod amplius valet ad expiandum peccatum,

(h) *lib. 4. qu. 13. art. 1.*

„ tum,

„ tum, quam ſi proprio arbitrio homo faceret „ idem opus.

Q. 7. Quid utilitatis ſatisfactio habeat?

Q. 7. R. Multum per omnem modum habere.

1. Enim Dei ira ſatisfactione placatur, & flagella imminentia propelluntur:

2. Homo a peccandi conſuetudine, pœnitentiæ labore corrigitur, & in poſterum cautior ac vigilantior fit:

3. Sanantur peccatorum reliquiæ, & contrariis virtutum actibus vitioſi habitus peccando contracti tolluntur.

4. Imago Chriſti per peccatum deleta, in vere pœnitentibus reformatur.

5. In univerſam Eccleſiam redundat utilitas ſatisfactionis; nam & fidelibus exemplum ſanctimoniæ præbet, & ſcandalum reparat ex Dei offenſa obortum, & piiſſimæ Matris gaudium inexplicabile excitat, quæ tum vere cum Patre familias dicit: (a) *adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt.*

(a) *Luc.* 15. 23. & *ſeq.*

„ Divinam clementiam decet, *ait Concilium Tridentinum*, (b) ne ita nobis abſque ulla ſatiſfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta peccata leviora putantes, veluti injurii & contumelioſi Spiritui Sancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercenthæ ſatiſfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt: neque vero ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit, ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent: accedit ad hæc quod dum ſatiſfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu qui pro peccatis noſtris ſatiſfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quod ſi compatimur, & conglorificabimur.

(b) *Seſſ.* 14. *c.* 8.

Q. 8. Q. ultimo. Utrum de ſatisfactione poſſit pœnitens gloriari?

R. negative: ut enim prædiximus, gloriatio hæc tum vana, tum a conditione veræ pœnitentiæ, cujus fundamentum humilitas eſt, alieniſſima foret. „ Neque vero ita noſtra eſt ſatisfactio quam pro peccatis noſtris exſolvimus, *ajunt ibidem Tridentini Patres*, ut non ſit per Chriſtum Jeſum. Nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia poſſumus: ita non habet homo unde glorietur: ſed omnis gloriatio noſtra in Chiſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre.

CAPUT SECUNDUM.

Satisfactioni quis modus ponendus.

Dicendum modo de ſatiſfactionis ac pœnitentiæ ratione, qualis debeat unicuique pro criminum gravitate præſtitui: qua in re diſſiteri non poſſumus iniqua multorum ac præpoſtera eſſe judicia, qui ſatiſfactionis Deo præſtandæ menſuram, non ex divinis Scripturæ & traditionis ſententiis, neque ex rigore diſciplinæ veteris, ſed ex verſatilis probabilitatis commento novitio æſtimantes, putant peccata atrociſſima unius alteriuſve diei leviſſimis ſatiſfactionibus expiari: & regulam hanc, ſive potius aberrationem a regula, in praxi ſequendo, & ſe, & creditas ſibi animas in perniciem certiſſimum, ſub obtentu pietatis, miſerabiliter pertrahunt. „ Væ, *inquiebat ore Prophetæ Dominus Deus*, (c) væ, qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis, ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum: & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficarent animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: ecce ego ad pulvillos veſtros, ... & dirumpam eos de brachiis veſtris . . . . & dirumpam cervicalia veſtra . . . . . & ſcietis quia ego Dominus, &c.

(c) *Ezec.* 13. 18. & *ſeqq.*

Ut ergo ab hoc tremendo anathemate tuti ſimus, alioſque illud fugere pro modulo doceamus, tria in præſenti præſtabimus. Primo antiquam Eccleſiæ in imponendis ſatisfactionibus diſciplinam exponemus: ſecundo oſtendemus, quamquam exterior diſciplina mutata ſit; eumdem tamen etiam num vigere Eccleſiæ ſpiritum, adeoque opera pœnitentiæ pro gravitate criminum exigenda: tertio, quæſita varia ad hanc materiam pertinentia diluemus. Sit igitur

§. PRIMUS.

Antiqua Eccleſiæ in imponendis ſatisfactionibus diſciplina deſcribitur.

Quam quidem ſeveriſſimam fuiſſe, qui vel leviter Eccleſiæ Annales attigerit, non negabit.

PROBATIO PRIMA.

A temporibus Apoſtolicis, ad Novatianorum exortum.

Primum Apoſtolica ipſa ætate occurrit exemplum inceſtuoſi Corinthii, contra quem ab Apoſtolo ſic decretum: (d) *omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: ita ut uxorem Patris ſui aliquis habeat: & vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit: ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, qui eum ſic operatus eſt, in nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini Noſtri Jeſu, tradere hujuſmodi Satanæ, in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in in die Domini Noſtri Jeſu Chriſti.* Scripta eſt Epiſtola hæc, anno Domini circiter 57. poſt paſſionem ejus 24. quantum autem temporis interitus ille, ſive mortificatio carnis Corinthii perdurarit, etſi certo præfigi non poteſt; plurium tamen menſium fuiſſe colligitur, ex altera ejuſdem ad Corinthios Epiſtola, quæ abſolutionis inceſtuoſo indulgendæ nuntia fuit: *ſufficit illi qui ejuſmodi eſt*, inquit, (e) *objurgatio hæc quæ fit a pluribus: ut e contrario magis donetis & conſolemini, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt. Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum caritatem: ideo enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis: cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti, ut non circumveniamur a Satana:* (id eſt, interprete S. Ambroſio: ne hanc nobis Satanas eripiat animam, pœnitentiam ipſam qua lavari debuerat, in ejus perniciem convertendo:) *non enim ignoramus cogitationes ejus.*

(d) 1. *Cor.* *c.* 5. & *ſeq.*

(e) 2. 2. 6. 7.

Alterum erit, adoleſcentis cujuſdam latrociniis famoſi, quem a S. Joanne Evangeliſta converſum, & poſt laborioſam pœnitentiam Eccleſiæ reſtitutum, S. Clemens Alexandrinus apud Euſebium narrat: (f) *Senem* (Joannem) *ad ſe adventantem*, inquit, *complectitur* (Latro:) *fletu & mærore quoad poterat, pro culpa ſatisfecerit .... lacrymarum unda ſecundo baptizatur . . . .* Joannes vero, *crebris precibus Deum pro illo invocat, continuis jejuniis una cum eo ſe macerat,*

(f) *Hiſt.* *lib.* 3. *c.* 17.

varii

variis divina ſapientia ſententiis ejus animum, quaſi quibuſdam lenociniis mitigat, tranquillatque, neque prius (ut fertur) inde diſceſſit, quam illum Eccleſiæ reſtituiſſet.

Tertium, quod plurium inſtar eſt, in libro paſtoris antiquiſſimo babemus, ubi *Hermes* ſic pro pœnitentibus inducitur Deum precans: *Ecce Domine, jam nunc agunt penitentiam totis præcordiis.* Cui Angelus Doctor penitentiæ ita reſpondet: *Protinus putas aboleri delicta eorum, qui agunt pœnitentiam? Non proinde continuo: ſed oportet, eum qui agit penitentiam, affligere animam ſuam, & humilem animoſe præſtare in omni negotio, & vexationes multas variaſque perferre.*

Quartum eſt, *Natalii* confeſſoris. Ille primum zelo fidei & pietatis fervore celeberrimus, ab Eccleſiæ Catholicæ militia ad caſtra hæreticorum profugit, & apud illos aliquamdiu Epiſcopatum geſſit. Deinde conſcientiæ remorſu tactus, in meliorem ſe frugem recepit, continuiſque lamentis, cinere, cilicio, magnum ſuum mœrorem *Zephirino* Pontifici Maximo, totique Eccleſiæ teſtatum fecit. Vixque tandem exomologeſi ſæpius repetita, & ſæpe velut miſericordia indignus, repulſam paſſus, reconciliationem obtinuit. *Mane ſurgens*, (inquit Euſebius) (a) *cilicio & ſacco indutus, cineribus aſperſus, cum magno mœrore & lacrymis, ad pedes Zephyrini Pontificis ſe ſupplicem abjecit, & non modo ad Cleri, ſed & Laicorum etiam genua advolutus eſt; ita ut Chriſti Eccleſia illum magnopore commiſerata, lacrymis una ſe dederet. Attamen ille licet multis precibus uſus fuiſſet, & plagarum vibices quos pertulerat oſtendiſſet; vix tandem in communionem Eccleſiæ receptus fuit.* Ergo ſeveriſſimis ſatisfactionibus in penitentes priſca ætate animadverſum certa res eſt.

[(a) *hiſtor. lib. 6. cap. ult.*]

PROBATIO SECUNDA.

Ex Sanctorum Patrum doctrina.

Quod ſi cui minus fuerit perſuaſum, attendat ad majorum de ſatisfaciendi neceſſitate ſententias. Nec enim, niſi abſurdiſſime crederetur, aliter eos docuiſſe, & aliter in praxi egiſſe, in tradendis nimirum præceptis immitiores, & in laxanda diſciplina indulgentiores extitiſſe: quod quid aliud futurum erat, quam prodere veritatem, & in injuſtitia detinere?

„ Confeſſio, *inquit Tertullianus* (b) ſatisfactionis conſilium eſt, diſſimulatio, contumaciæ. Hujus igitur penitentiæ ſecundæ, & unius, quantum in arcto negotium eſt, tanto operoſior probatio eſt; ut non ſola conſcientia præferatur; ſed aliquo etiam actu adminiſtretur... ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione penitentia naſcitur, penitentia Deus mitigatur. Itaque exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu, atque victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit, triſti tractatione mutare... plerumque vero jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrymari, & mugire noctes dieſque ad Dominum Deum ſuum, presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere: hæc omnia Exomologeſis, ut penitentiam commendet, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipſa pronuntians, pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtretur, ſed expungat... in quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet.

[(b) *lib. de pœn. cap. 8. & 9.*]

„ Deliqui, dicito, in Deum, (c) & periclitor in æternum perire: itaque nunc pendeo & maceror, & excrucior, ut Deum reconciliam mihi, quem, delinquendo, læſi. Sed enim illos, qui ambitus obeunt capeſſendi magiſtratus, neque pudet neque piget incommodis animæ & corporis, nec incommodis tantum, verum & contumeliis omnibus eniti in cauſa votorum ſuorum. Quas non ignobilitates veſtium affectant? Quæ non atria nocturnis & crudis ſalutationibus occupant? ad omnem occurſum majoris cujuſque perſonæ decreſcentes, nullis conviviis celebres, nullis comeſſationibus congreges, ſed exules a libertatis & lætitiæ facilitate: idque totum propter unius anni volaticum gaudium: nos quod ſecurium virgarumque petitio ſuſtinet, in periculo æternitatis tolerare dubitamus? Et caſtigationem vultus atque cultus offenſo Domino præſtare ceſſabimus, quæ gentiles nemine omnino læſo ſibi irrogant?

[(c) *ibid. cap. 11.*]

S. Cyprianus: (d) „ quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens & cauta medicina non deſit: pœnitentia crimine minor non ſit: putas ne tu Dominum cito poſſe placari, quem verbis perfidis abnuiſti, cui patrimonium præponere maluiſti, cujus templum ſacrilega contagione violaſti? Putas facile eum miſereri tui, quem tuum non eſſe dixiſti? Orare oportet impenſius & rogare, diem luctu tranſigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri; in cilicio & ſordibus volutari; poſt indumentum Chriſti perditum, nullum hic jam velle veſtitum; poſt Diaboli cibum, malle jejunium, juſtis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemoſynis frequenter inſiſtere.

[(d) [illegible] *de lapſis.*]

Ibidem contra quorumdam crudelem humanitatem invectus, qui ſine præmiſſis ſatisfactionis competentis laboribus, pacem intempeſtive concedebant: qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, inquit, peccandi fomitem ſubminiſtrat; nec comprimit delicta, ſed nutrit; atqui conſiliis fortioribus redarguit, ſimul atque inſtruit fratrem, promovet ad ſalutem. *Quos diligo*, inquit Dominus, *redarguo & caſtigo*. Sic oportet & Dei Sacerdotem non obſequiis decipientibus fallere, ſed remediis ſalutaribus providere. Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſſibus virus incluſum dum ſervat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet æger impatiens per dolorem, gratias aget poſtmodum cum ſenſerit ſanitatem: emerſit enim, fratres dilectiſſimi, novum genus cladis, & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio: irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam: pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt, graviſſimi extremique delicti memoria ſublata eſt: operiuntur morientium vulnera: & plaga lethalis altis & profundis viſceribus infixa, diſſimulato dolore contegitur.

„ S. Pacianus ſatisfaciendi rationem penitentibus ſuggerens: (e) ſi quis ad balneum vocet, *inquit*, recuſare delicias; ſi quis ad convivium roget, dicere: iſta felicibus: ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire: quo mihi epulas, qui Dominum læſi? tenere præterea pauperum manus, videas obſecrare, pauperibus advolvi, exoratricem Eccleſiam deprecari, omnia prius tentare, ne pereas.

[(e) *in Parænesi, ſive exhortatione ad pœnitentiam.* [illegible]]

„ S. Ambroſius Prophetæ verba expendens: *miſerere mei ſecundum eloquium tuum*: in ipſa Eccleſia, inquit, (f) ubi maxime miſereri decet, teneri quam maxime debet forma juſtitiæ; ne quis a communionis conſortio abſtentus, brevi lacrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fletibus communionem, quam plurimis decet poſtulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat. Nonne cum

[(f) *Serm. 8. in Pſ. 118.*]

„ uni

,, uni indulget indigno, plurimos facit ad pro-
,, lapſionis contagium provocari? Facilitas enim
,, veoiæ iocentivum tribuit delinquendi.

,, S. Innocentius I. Pootifex Maximus: cæte-
(a) Ep. 1. ,, rum ait, (a) de pondere æſtimando delictorum,
,, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſ-
,, ſionem pęnitentis, & ad fletus, atque lacrymas
,, corrigentis: ac tum jubere dimitti, cum vide-
,, tit congruam ſatisfactionem.

S. Auguſtinus recenſitis carnis operibus quæ ho-
minem, ut Apoſtolus docet (Gal. 5.) a regno cę-
,, lorum excludunt: ,, judicet ergo, ait, (b) ſe ip-
(b) ſerm. 351 al. hom. 5. inter 50. ,, ſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, &
,, mores coovertat in melius, ne cum jam non
,, poterit, etiam præter voluntatem a Domino
,, judicetur. Et cum ipſe in ſe protolerit ſeve-
,, riſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſen-
,, tentiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi
,, in Eccleſia claves miniſtrantur: & tamquam
,, bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum
,, membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis Sa-
,, cramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ mo-
,, dum: ut io offerendo ſacrificio cordis contri-
,, bulati devotus & ſupplex, id tamen agat, quod
,, non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem,
,, ſed etiam cæteris ad exemplum. Ut ſi pecca-
,, tum ejus, non ſolum in gravi ejus malo, ſed
,, etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt; atque
,, hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Anti-
,, ſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius
,, plebis agere poenitantiam non recuſet, non re-
,, ſiſtat, noo lethali & mortiferæ plagæ per po-
,, dorem addat tumorem ... noo ſufficit mores in
,, melius coromutare, & a factis malis recedere,
,, niſi etiam de bis quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo
,, per pęnitentiæ dolorem, per humilitatis ge-
,, mitum, per contriti cordis ſacrificium, coo-
,, perantibus elecmoſynis.

S. Cæſarius ſexto ſæculo Arelatenſis Epiſcopus:
,, tractantes cauſam ſalutis noſtræ, inquit, (c)
(c) hom. 14. ,, faciamus intra nos, quod circa nos medici fa-
,, cere ſoient. Si læſura aliqua ... io prima cor-
,, poris cute ſentitur, curatio medicamenti blao-
,, dioris apponitur. Si vero in oſſibus vulnus
,, abſconditum, aut in viſcerum profunda de-
,, merſum eſt, auſteriorem ac violentiorem po-
,, ſcit vis occulta medicinam. Similis ratio in
,, ægritudine interioris hominis adhibenda eſt.
,, Si levia ſunt fortaſſe delicta, v. g. ſi homo vel
,, in ſermone, vel in aliqua reprehenſibili vo-
,, luntate, ſi oculo peccavit aut corde, verbo-
,, rum & cogitationum maculæ, qootidiana o-
,, ratione curandæ, & privata compunctione ter-
,, gendæ ſunt. Si vero quiſque conſcientiam ſuam
,, interrogans, aliquod capitale commiſit; ut ſi
,, fidem ſuam falſo teſtimonio expugnavit ac
,, prodidit; aut ſi ſacrum veritatis nomen per-
,, jurii temeritate violavit; ſi veram baptiſmi
,, tunicam .... cęno commaculati pudoris inſe-
,, cit; ſi in ſemetipſo novum hominem, nece ho-
,, minis oceidit; ſi per augures, & divinos, at-
,, que incantatores, captivum ſe Diabolo tra-
,, didit; hæc & hujuſmodi commiſſa expiari pe-
,, nitos communi & mediocri, vel ſecteta ſa-
,, tisfactione non poſſunt; ſed graves cauſæ gra-
,, viores, & acriores, publicas curas tequirunt:
,, ut qui cum plurimorum deſtructione ſe per-
,, didit, ſimili modo cum plurimorum ædifica-
,, tione ſe redimat.

(d) hom. 8. ,, Et alibi: (d) qnoties, inquit, infirmos vi-
,, ſitamus, in carcere poſitos requirimus, diſcor-
,, des ad concordiam revocamus, indicto in Ec-
,, claſia jejunio jejunamus, hoſpitibus pedes ab-
,, luimus, ad vigilias frequentius convenimus,
,, eleemoſynam ante oſtium prætereuntibus pau-
,, peribus damus, inimicis noſtris, quoties pe-
,, tierint, indulgemus: iſtis operibus, & his ſi-
,, milibus minuta peccata quotidie redimuntur.
,, Pro capitalibus vero criminibus non hoc ſo-
,, lum ſufficit, ſed addendæ ſunt lacrymæ, &
,, rugitus, & gemitus, continuata & longo tem-
,, pora procraſtinata jejunia, largiores eleemo-
,, ſynæ, etiam pluſquam nos ipſi valere poſſu-
,, mus, erogandæ, ultro nos ipſos a commu-
,, nione Eccleſiæ removentes, in luctu & tri-
,, ſtitia multo tempore permanentes, & pœ-
,, nitentiam etiam publice agentes.

His, ſimilibuſque deſcriptionibus ſatisfactionem, qualis eſſe debeat, & ſuo tempore fieret, Sancti Doctores repræſentant: unde maoifeſtum eſt, rem facilem paucorumque dierum, eorum judicio non fuiſſe. Qui enim affirmant, ſevariſſimam medicinam eſſe pœnitentiam, proſternendi & humilificandi hominis diſciplinam, temporali afflictione æterna ſupplicia expungentem, pro Dei indignatione fungentem, neque bene fieri, niſi pęnitenets, jejuniis preces alerere ſatagant, niſi diem luctu tranſigant, vigiliis nectes, fletibus, mugitibuſque continuent; niſi tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupent, in cilicio & ſordibus volutati: illi ſane ſatisfactioois Deo exhibendæ ſummum eſſe rigorem putant. Hocque ipſum manifeſtius patebit, verba Sancti Cæſarii proxime citata attentius inſpicienti. Ille enim peccatis minutis ac venialibus has pęnas decernit, quæ vix hodie audeat ſeveriſſimus confeſſarius, pro flagitiis execraodis imponere: *Iafirmos uimirum viſitare, ergaſtula concluſos requirere, diſcordes ad concordiam revocare, hoſpitam pedes abluere, ad Sacras Eccleſiæ vigilias frequentias convenire &c.* Quod ſi talibus pęnitentiis minnta delicta, qualibus debent capitalia crimina expiari? *Nimirum addeuda lacrymæ, & eugitas, & gemitus, continuaada & laugo tempore procraſtinanda jejunia, largiores eleemoſyna erogauda, altro ſubeunda ab Eccleſiæ communione remotio, iu luctu & triſtitia malto tempore permanendum, & denique pœaitentia publice agenda.*

Quod ſi exiſtimet aliquis, non cauſa neceſſitatis, ſed ad ſpectaculum & bonum exemplum, rigorem hunc a paſtoribus primæ ætatis invectum, ſentiet ille equidem ot Calvinus, & Lutherus, qui hoc effugio neceſſitatem ſatisfactionis eludere attentaruot: ſentiet etiam cum Caſuiſtis laxioribus, qoi hæc majorum decreta, temporaria arbitrariaque fuiſſe finxerunt: ae recedet a mente patrum longiſſime: illi enim ſatisfaciendi rigorem ipſo Evangelio conſtitutum, non ab homioibus inventum, non in cujuſquam mortalis abitrio poſitum, ſed in officio placandi Dei fundatum eſſe affirmant; nec poſſe ſine ſacrilega divinæ legis infractione laxari. Quem quorumdam abuſum S. Cyprianus modo laudatus deplorans: *emerſit*, inquit, *fratres dilectiſſimi aovam genas cladis, & quaſi parum perſecationis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titalo malum fallens, & blaada pernicies. Contra Evangelii vigorem, coutra Domiai ae Dei legem, temeritate quorumdam laxatar iacautis communicatio: irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non qaæraat ſauitatis patientiam, aec veram de ſatisfactione medicinam: pęnitentia de pectoribus excaſſa eſt, graviſſimi extremique delicti memoria ſublata eſt: operiautur morientium valuera, & plaga lethalis altis & profundis viſceribas iafixa, diſſimulato dolore contegitur.*

PROBATIO TERTIA.

Ea Diſciplina occaſioue Novatianorum Schiſmatis iaſtitata.

Nuſqnam magis quam ſæculo tertio ſatisfactionis rigor comparuit. Quamquam enim temporibus præcedentibus ſeveriſſima & plena acerbitatis fuiſſet; nondum tamen ei præſcriptus ſive formæ, ſive durationis modus canonicus fuerat: ſed Antiſtitum in ſua cuique diœceſi aut parochia arbitrio relictum erat, quem vellet modum, pęnitendi exteriorem, tempuſque præfigere. Poſtmodum vero, infeliciter conflato Schiſmate Novatianorum, qui, ut prædiximus, negabant omnium criminum ſolvendorum poteſtatem a Chriſto Sacerdotibus traditam, Eccleſia ita jus datum ſibi divinitus propugnavit, ut ſimul axpreſſius declarare voluerit, non ſine magnis pęnitentiæ pęnitentiumque laboribus poſſe ad indulgentiam perveniri: ita-

que,

Digitized by Google

que, non ſatisfactio quidem ipſa, cujus eadem ac peccati antiquitas eſt; ſed nova ſatisfaciendi artificioſa forma inducta. Cujus ſive S. Gregorius Thaumaturgus ſæculo tertio Neocæſareæ Epiſcopus, ſive alter quivis Antiſtes, ſive plures in una quadam Synodo coacti, primi authores fuerint (quando res obſcura & incerta eſt) non diſcutimus: tantum advertimus, tum primum ſatisfactionis publicæ peragendæ tempus, in quatuor gradus ac ſtationes a pœnitentibus decurrendas diſtributum, *flentium* ſcilicet, *audientium*, *ſubſtratorum*, & *conſiſtentium*: de quibus parumper dicendum.

I.

De flentium Statione.

Primus gradus *flentium* erat: quod non ita ſane debet intelligi, quaſi pro admiſſis peccatis deflendum ante hæc tempora non fuiſſet: (eſt enim lacrymandi neceſſitas, ſemperque fuit pœnitentiæ comes individua ac interpres, quod tum natura ipſa, tum antiqua Prophetarum oracula, tum Evangelii, & temporum Novatiano priorum exempla demonſtrant:) ſed quia locus & tempus primæ hujus exigendæ ſatisfactionis, artificioſe, ut ſic dixerim, & methodice, hactenus præſcripta non fuerant. Primus, inquam, gradus erat, *flentium*, qui extra portas Eccleſiarum, in exteriori porticu conſtituti, ſaccum & veſtes lugubres induti, cinere aſperſi, crimina ſua publica confeſſione vulgabant, & fidelium Eccleſiam ineuntium genibus advoluti, ſupplicabant ut pro ſe apud Deum & Epiſcopum intercedere dignarentur. Interim nulla eis Sacramenta conferebantur, nec imponebantur manus, nec peculiares ullæ pro eis preces fiebant, niſi privatim a fideli populo.

Hujus ſtationis meminit Sanctus Gregorius Thaumaturgus: (a) *fletus*, inquit, *eſt extra portam oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe precentur.* Meminit & S. Baſilius: (b) *qui ſua ſponte*, inquiens, *interfecit, & poſtea pœnitentia ductus eſt, viginti annis Sacramento non communicabit: viginti autem anni ſic in eo diſpenſabuntur. Debet quatuor annis flere, ſtans extra fores oratorii, & fideles ingredientes rogans, ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem enuntians &c.* eodemque videtur alludere S. Joannes Chryſoſtomus, in quadam homilia Antiochiæ habita, (c) ubi nonnullos in impietate obſtinatos objurgans: *ceterum*, inquit, *prohibebo vobis, ne Sacra hæc veſtibula conſcendatis, & immortalibus myſteriis participetis, ut fornicatoribus, adulteris, & homicidiorum reis.*

(a) Epiſt. Canon. canone ult.

(b) Epiſt. ad Amphilocu. can. 56.

(c) Hom. 17. in Matth.

Nec hujus pœnitentiæ exempla plurima deſunt. Afferam unum, omnium ætatum memoria ac prædicatione digniſſimum, *Fabiolæ* nimirum inter matronas Romanas nobiliſſimæ: maritum illa adulterum dimiſerat, eoque vivente, contra Evangelii præſcriptum, & conſtitutionem Eccleſiæ, novum cum altero obierat matrimonium, hoc uno prætextu factum excuſans, quod Imperatorum etiam Chriſtianorum legibus, matrimonii vinculum in caſu adulterii ſolveretur. Mox vero poſt mortem ſecundi viri ad ſe reverſa, tantum ſcelus non renuit publica pœnitentia expiare: quis hoc crederet, inquit S.
„ Hieronymus, (d) ut poſt mortem ſecundi vi-
„ ri in ſemetipſam reverſa, quo tempore ſolent
„ viduæ negligentes, jugo ſervitutis excuſſo,
„ agere ſe liberius, adire balnea, volitare per
„ plateas, vultus circumferre meretricis, ſac-
„ cum indueret, ut errorem publice fateretur,
„ & tota urbe ſpectante Romana, ante diem
„ Paſchæ, in Baſilica quondam Laterani, ſtaret
„ in ordine pœnitentium, Epiſcopo, presbyte-
„ ris, & omni populo collacrymantibus; ſpar-
„ ſum crinem, ora livida, ſqualidas manus,
„ ſordida colla ſubmitteret? quæ peccata fletus
„ iſte non purgat? Non eſt confuſa Dominum
„ in terris; & ille eam non confundet in cœ-
„ lo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolo-
„ rem in corpore cicatricem flens Roma con-
„ ſpexit: diſſuta habuit latera, nudum caput,
„ clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Do-
„ mini; ſed extra caſtra cum Maria ſorore
„ Moyſi ſeparata conſedit, ut quam Sacerdos
„ ejecerat, ipſe revocaret… faciem per quam
„ viro placuerat, verberabat: oderat gemmas,
„ linteamina videre non poterat, ornamenta fu-
„ giebat, … & multis impendiis medicaminum,
„ unum vulnus ſanare cupiebat.

(d) Epiſt. 30. ad Oceanum.

I I.

De audentium Statione.

Alter gradus erat *Audientium*. Audientes ideo dicti, quod paulo proximius ad templum accedentes, & in veſtibulum Eccleſiæ januis contiguum admiſſi, pſalmorum cantum, Lectionem Sacræ Scripturæ, Epiſcoporum aut Sacerdotum ſermones & homilias audirent. Quibus perſolutis ab Eccleſia, ante offertorium, cum Catechumenis ejiciebantur. *Sciendum eſt*, ait Micrologus, (e) *juxta antiquos patres, quod ſoli communicantes, divinis myſteriis intereſſe conſueverunt.* Unde & ante oblationem *juxta canones jubebantur exire Catechumeni & pœnitentes.*

(e) c. 51.

Hujus pœnitentium ſtationis frequens in antiquis eſt mentio. *Auditio*, ait S. Gregorius Neocæſarienſis (f) *eſt intra portam in porticu, ubi oportet eum qui peccavit ſtare uſque ad Catechumenos, & illinc egredi. Audita enim Scriptura & doctrina ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur* …. & S. Baſilius: (g) *qui ſua ſponte interfecit, & poſtea pœnitentia ductus eſt, viginti annis Sacramento non communicabit: viginti autem anni ſic in eo diſpenſabuntur* …. *poſt quatuor autem annos inter auditores recipietur, & quinque annis cum ipſis egredietur* …: & S. Gregorius Nyſſenus: *eſt ergo*, inquit, (h) *canon ejuſmodi, ut qui fornicatione polluti ſunt, in tribus annis ab oratione omnino expellantur, in tribus, ſint ſolius auditionis participes.*

(f) Epiſt. Canon. can. 11.

(g) in Epiſt. Canonic. ad Amphil. can. 56.

(h) in Epiſt. Canon. ad Letojum.

I I I.

De Statione ſubſtratorum.

Tertius gradus erat *ſubſtratorum*. Subſtrati dicebantur, qui a loco *audientibus* deſignato amoti, intra templi ambitum ad *Ambonem* uſque recipiebantur. Erat *Ambo*, parvum quoddam & elatum ædificium, eodem fere templi loco poſitum, in quo ætate noſtra concionatorum pulpita extruuntur. In hac Statione, quamdiu Antiſtitibus viſum foret, *ſubſtrati*, ſive *proſtrati*, ſive *genuflexi*, (unum namque eſt,) permanebant; tuncque ſolum digni *pœnitentium* nomine judicabantur. Nam qui præceſſerant *flentium*, & *audientium* gradus, pro mera ac ſimplici ad pœnitentiam præparatione numerabantur. *Oportet*, inquit ſæpe memoratus Baſilius (i) *eos* (qui mulierem vi rapuerint) *anno primo a precibus expelli, & deflere ad fores Eccleſiæ: ſecundo autem ad auditionem admitti: tertio admitti ad pœnitentiam* (ſubſtratorum:) *quarto ad congregationem cum populo, abſtinentes ab oblatione: deinde eis permitti boni communicationem.*

(i) in Epiſt. ad Amphil. can. 22.

In hoc ordine poſiti, Scripturarum interpretationi aderant, crebris orationibus, & frequenti impoſitione manuum purgabantur, graviſſimis exercebantur laboribus pœnitentiæ, ubertim effuſis lacrymis ad excutiendam Diaboli tyrannidem, & Dei gratiam recuperandam diſponebantur. Hinc *manuum impoſitio* pœnitentia dicta eſt. *Omni tempore jejunii*, ajunt patres Concilii IV. Carthaginenſis, (k) *manus pœnitentibus a Sacerdotibus imponantur.* Quo ſenſu a Sancto Auguſtino dictum: (l) *quid eſt aliud manuum impoſitio, quam oratio ſuper hominem?*

(k) can. 80.

(l) lib. 3. cont. Donat. c. 19.

Hujus ſtationis frequentiſſima omnium memoria eſt, in Gregorio Thaumaturgo, Baſilio, Auguſtino, cæteriſque latinis Patribus, Concilio Ancyrano can. 16. Concilio Agathenſi, can. 60. &c.

I V.

IV.

De Conſiſtentium Statione.

Quartus denique gradus erat conſiſtentium, ideo dictorum quia cum fidelibus, in Eccleſia conſiſtebant, omniumque orationum participes, myſteriorum celebrationi intererant, quorum tamen participatione excludebantur, donec expletis pęnitentiæ laboribus, jus communicandi recuperarent, & priſtinum dignitatis gradum cum reliquis fidelibus obtinerent. *Congregatio ſeu conſiſtentia eſt*, inquit S. Gregorius Thaumaturgus, (a) *ut cum fidelibus conſiſtat, & cum catechumenis non egrediatur*... *de his qui ſacrificare coacti ſunt*, ajunt Patres Ancyrani (b) *placuit eos inter audientes una conſiſtui, ſuccumbere vero* (proſterni) *tribus annis, in oratione autem communicare biennio:* (nimirum in ordine conſiſtentium.)... Eodemque ſenſu Concilium Œcumenicum primum Nicænum: (c) *hi*, inquit, *definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent.*

(a) Epiſt. Can. can. 11.
(b) can. 4.
(c) can. 12.

Conſiſtentes in eo templorum ſpatio quod ab Ambone ad Sanctuarium uſque porrigebatur, commixti pene reliquis fidelibus, tempus pœnitentiæ adimplebant.

Jam ſi quærat aliquis, quantum temporis, in unaquaque ſtatione morandum eſſet?

R. 1. Nullum de hac re generale fuiſſe decretum, ſed quamcumque Orientis & Occidentis Eccleſiam, propriam habuiſſe obſervantiam diſciplinæ.

R. 2. Pro diverſitate & gravitate criminum, breviata ſtationum interſtitia, aut procraſtinata. Sic enim pro homicidio voluntario, viginti pęnitentiæ annos eſſe decretos, S. Baſilius atteſtatur, (d) ita diſtributos, ut quatuor priores pęnitens extra Eccleſiæ fores in *flentium* ſtatione jaceret: quinque ſequentes in ordine *audientium* decurreret, & reliquas undecim partim in *ſubſtratorum*, partim in *conſiſtentium* numero adimpleret. Idem vero ibidem (e) pro raptu mulieris, quatuor tantum pęnitentiæ annos aſſignat, quatuor ſtationibus reſpondentes.

(d) Epiſt. can. ad Amphil. can. 56.
(e) can. 22.

R. 3. In Epiſcoporum arbitrio eſſe relictum, ut pęnitentiæ agendæ tempus, vel protraherent, vel arctiori ſpatio definirent. *Penes autem Epiſcopos erit poteſtas* ajunt Patres Ancyrani, (f) *modum converſationis eorum probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus adjicere: ante omnia vero præcedens eorum vita, & poſterior inquiratur: & ita humanius cum illis agatur.*

(f) can. 16.

Quod ſi iterum quis interroget, utrum hæ omnes ſtationes ſingulis pęnitentibus eſſent neceſſario decurrendæ?

R. Negative: nonnumquam enim ab infima ad ſupremam, nulla interpoſita media perveniebatur. *Quotquot metu, & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus videlicet ipſis converſionem ſuam, non ſimulatione, demonſtrant*, ait Concilium primum Œcumenicum Nicænum, (g) *hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum* (prætermiſſo gradu ſubſtrationis) *fidelibus in oratione communicent. Poſtmodum vero licebit Epiſcopis, de his aliquid humanius cogitare*: quin & pleriſque indultum, ut ſtatim ad gradum conſiſtentium, nulla præmiſſa graduum præcedentium probatione aſcenderent. *Adulterio pollutas mulieres*, ait S. Baſilius, (h) *& confitentes ob pietatem, vel quomodocumque convictas, publicare quidem patres noſtri prohibuerunt, ne convictis, mortis cauſam præbeamus:* (ex maritorum videlicet zelotypia) *eas autem ſtare ſine communione juſſerunt, donec impleatur tempus pęnitentiæ*. Eademque gratia ad eos extenta, qui peccata quantumvis graviſſima, ſponte, nullo delatore, confitebantur. *Si accuſati, convicti fuerint*, ait S. Gregorius Thaumaturgus, (i) *ſint ſimiliter in iis qui ſubſternuntur: ſin autem ſe ipſos annunciaverint, & reſtituerint, etiam precibus digni habeantur.*

(g) can. 12.
(h) Epiſt. ad Amphilochium can. 34.
(i) Epiſt. Can. can. 9.

PROBATIO QUARTA.

Ex Diſciplina quæ pœnitentiæ publicæ abrogationem in Oriente & Occidente excepit.

Quam argumento præcedente deſcripſimus pœnitentiæ rationem, Græci breviſſimo tempore, Latini paulo conſtantius tenuerant. Hanc enim quarto ſæculo *Nectarius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, de quo quæſtione quarta prædictum eſt, Conſtantinopoli abrogavit: unde indulgentiæ exemplum per totum late Orientem eſt propagatum: noſtri vero, Latini nimirum, ad ſæculum uſque ſeptimum obſervatam, paulatimque conſeneſcentem, abire in deſuetudinem permiſerunt. Cui mutationi, ſive impatientia diſciplinæ rigidioris, (moribus paulatim ad laxitatem vergentibus,) ſive *Theodori* Epiſcopi Cantuarienſis, qui Græcus genere, prout a ſuis fuerat inſtitutus, *pœnitentiale* conſcripſit: ſive, cauſa ſimul utraque locum dedit.

Quamquam vero ab antiqua pęnitentiæ publicæ diſciplina utrimque deſcitum ſit; nihil tamen de ejuſdem ſecreto agendæ auctoritate his temporibus imminutum. Nam in obſervandis imponendæ pœnitentiæ canonibus diu rigor primitivus obtinuit: id quod facile qui horum temporum monumenta ſcrutabitur, obſervabit.

Nam quod ad Græcos & Orientales ſpectat, certum eſt ſummæ inter illos ſemper auctoritatis fuiſſe canonicas Sanctorum Gregorii Thaumaturgi, Baſilii, Gregorii Nyſſeni Epiſtolas, & Conciliorum veterum canones, ſatisfactionis agendæ neceſſitatem, tempus, modumque præſcribentes. Indeque eſt, quod impoſitionem ſatisfactionis, *canonem* appellaverint; ut hac nimirum voce ſignificarent, normam ſatisfaciendi, non in cujuſvis Sacerdotis arbitrio eſſe poſitam, ſed ab antiqua Patrum diſpoſitione pendere, unde non poſſet ſine crimine Sacramenti violati quiſquam recedere: idemque adſtruunt canonum collectiones, a *Joanne Jejunatore* ſexto ſæculo Patriarcha Conſtantinopolitano, & aliis deinceps unaquaque ætate ad reſtitutionem diſciplinæ veteris factæ, quibus jejunia, in longum tempus protracta, preces aſſiduæ, nocturnæ vigiliæ, abſtinentiæ, eleemoſynæ ad pœnitentium facultates attemperatæ, fletus, proſtrationes, aliaque id genus plurima, tanto rigore decernuntur; ut ſimul declaretur, Sacerdotem qui vel mala commiſeratione commotus, vel avaritia inſtigante, ab his tam neceſſariis regulis deviarit enormis ſacrilegii, & criminis a Juda proditore commiſſi reum futurum; nec quidquam ſibi, aut pęnitenti, reconciliatione præcipiti, præter damnationem allaturum: iſthæc annotaſſe compendio, ne modum excedamus probationis, ſat eſſe judicamus, quæ ſi quis penitius explorare voluerit, legat *Morini* de pęnitentia libros diligentiſſime exaratos, ubi Græcorum & Orientalium mores fuſiſſime deſcribuntur. Legat pariter *perpetuitatis fidei*, (auctore viro noſtræ ætatis doctiſſimo Euſebio Renaudot,) tomum quintum, libris tertio & quarto, ubi eadem materia ſumma accuratione tractatur.

De Latinis vero quid dicam, quos conſtat a ſæculo ſeptimo, quo pœnitentia publica, ut prædiximus, exolevit, antiquæ nihilominus diſciplinæ tenaciſſimos extitiſſe? Apud illos enim ſemper verum fuit, quod eſt a Sancto Cypriano præclare dictum: (k) *quam magna deliquimus, tam granditer defleamus: alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: pęnitentia crimine minor non ſit*.... item a Sancto Ambroſio: (l) *Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis, ſine ulla exceptione conceſſit. Sed qui culpam exaggeravit, exaggeret etiam pęnitentiam: majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus*.... Et ab Innocentio I. Pontifice Maximo: (m) *de pondere æſtimando delicto-*

(k) tract. de lapſ.
(l) lib. 2. de pœnit. cap. 2.
(m) Epiſt. 2.

rum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis: ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.

Quandoquam vero ſatisfactio congrua præceſſiſſe putaretur, facile ex antiquis canonibus judicium erit, quos in pœnis imponendis eſſe ſequendos latini ſumma conſenſione contendebant. Sic Concilium Moguntinum, medio circiter nono ſæculo, *Rabano* Moguntinæ Archiepiſcopo, Præſide habitum: *modus, tempuſque pœnitentiæ*, inquit, (a) *peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet a Sacerdotibus. Nam qui pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos ſecundum Propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* Idemque a Concilio Cabilonenſi ſecundo, can. 38. ſancitur, ubi poſtquam Moguntinæ Synodi decretum modo relatum, ad verbum exſcripſit, *Libellos pœnitentiales* contra antiquam auctoritatem exaratos abrogat, *quorum*, inquit, *certi ſunt errores, incerti auctores.* Et a Concilio Turonenſi III. ſic præſcribente: (b) *Epiſcopis & presbyteris diligenti cautela pertractandum eſt, quatenus hominibus ſua ſibi delicta confitentibus, tempus abſtinendi adſcribant, & juxta modum peccati pœnitentibus abſtinentia indicatur. Quoniam varie ab aliquibus Sacerdotibus & indiſcrete hæc judicia proferuntur; ideo neceſſarium nobis videtur, cum omnes Epiſcopi ad Sacrum Palatium congregati fuerint, ab iis edoceri, cujus antiquorum liber pœnitentialis potiſſimum ſit ſequendus...* Et a Concilio Romano ſub Gregorio VII. Pontifice Maximo, ſic ſtatuente: (c) *falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem Sanctorum Patrum, pro qualitate criminum imponuntur...* Accedunt Canonum collectiones, in diverſis pœnitentialibus libris, variiſque temporibus, a Venerabili Beda, Rabano Mauro, Burchardo Vvormatienſi, Anſelmo Lucenſi, Ivona Carnotenſi, Gratiano, & pluribus aliis concinnatæ; quas ſi quis ad præteritæ diſciplinæ memoriam, non ad præſentis neceſſitatem deſcriptas fuiſſe protervè contenderit, Eccleſiæ judicio, ut ſtatim liquebit, contradicere convincetur. Conſtat igitur id quod §. præſenti probandum aſſumpſeram, ſummum in imponendis ſatisfactionibus Eccleſiæ antiquitus fuiſſe rigorem. (1)

(a) can. 31.

(b) can. 22.

(c) can. 5.

Sequitur

§. SECUNDUS.

Oſtenditur, quamquam exterior diſciplina mutata ſit; eumdem tamen vigere Eccleſiæ ſpiritum; adeoque opera pœnitentiæ pro gravitate criminum exigenda.

Quam litem a novellis caſuum expoſitoribus, non ſine bonorum ſcandalo intentatam, etiam ſi ſola ratio arbitra audiretur, facile vincendam conſideremus.

Lex enim ſatisfaciendi divina eſt, ideſt a Deo ipſo peccatoribus poſita. Quod ſi divina, immutabilis & æterna: quia apud Deum non eſt mutatio, aut viciſſitudinis obumbratio: adeoque quod ſemel verum fuit, eſt tale etiamnum, ſemperque erit: (d) *convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtrum &c....* (e) *facite fructus dignos pœnitentiæ:* & pleraque alia ejuſdem ſenſus, in utroque teſtamento paſſim aſſerta. Eadem ergo in præſenti viget, quæ ante viguerat, neceſſitas ſatisfaciendi; atqui non putabat olim Eccleſia poſſe Deo aliter, quam duriſſimis laboribus ſatisfieri. Eadem ergo illius in præſenti mens eſt, idem Spiritus: ergo contra ejus auctoritatem ac regulam enormiter peccant miniſtri, quando pro graviſſimis quibuſque ſceleribus, leviſſimas (ſi hoc tamen nomine dignæ ſunt) ſatisfactiones indulgentiæ prætextu, imponunt; & de eorum numero ſunt de quibus Christus cum indignatione pronuntiat: (f) *cæci ſunt, & duces cæcorum: cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt...*: Et Spiritus Sanctus in veteri teſtamento: (g) *curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: pax, pax, & non erat pax.*

(d) Joel 2. 12. & ſeq.

(e) Luc. 3. 8.

(f) Matth. 15. 14.

(g) Jer. 6. 14.

Deinde hoc ipſum adſtruit notio ſatisfactionis, quæ compenſationem, & plenam, quoad quidem fieri poteſt, delicti cum ejuſdem caſtigatione adæquationem importat. Quid enim eſt *ſatisfactio* generatim? Nimirum, *rei debitæ integra ſolutio: injuriæ alteri illatæ compenſatio, ſecundum juſtitiæ æqualitatem.* Quid porro eſt ſatisfactio Deo agenda? Eſt utique, *voluntaria* „ *ſui ipſius punitio, ad compenſandam injuriam* „ *Deo illatam per peccatum, ipſumque placan-* „ *dum....* Sive, *inquit Sanctus Anſelmus* (h) „ eſt, Deo debitum honorem impendere, *ratio-* „ *ne nimirum culpæ commiſſæ, per quam homo* „ *honorem debitum Deo rapuit, quemque ideo re-* „ *ſarciri, ratio & æquitas poſtulat.* Peccare „ quippe nihil aliud eſt, quam Deo non red- „ dere debitum. Debitum porro eſt, ut omnis „ voluntas rationalis creaturæ, ſubjecta ſit vo- „ luntati Dei. Hunc honorem debitum qui Deo „ non reddit, aufert Deo quod ſuum eſt, & „ Deum exhonorat. Quamdiu autem non ſol- „ vit quod rapuit, manet in culpa: nec ſuf- „ ficit ſolummodo reddere, quod ablatum eſt; „ ſed pro contumelia illata plus debet reddere „ quam abſtulit. Sicut enim qui lædit ſalutem „ alterius, non ſufficit ſi ſalutem reſtituit, niſi „ pro illata doloris injuria recompenſet aliquid: „ ita qui honorem alicujus violat, non ſuffi- „ cit honorem reddere, ſi non ſecundum exho- „ norationis factam moleſtiam, aliquid quod „ placeat illi quem exhonoravit, reſtituat. Hoc „ quoque attendendum, quod cum aliquis, quod „ injuſte abſtulit, ſolvit; hoc debet dare, quod „ ab illo non poſſet exigi, ſi alienum non ra- „ puiſſet. Sic ergo debet omnis qui peccat, ho- „ norem quem rapuit Deo ſolvere, & hæc eſt „ ſatisfactio, quam omnis peccator debet Deo „ facere... Quid denique eſt ſatisfactio, quam in Sacramenti pœnitentiæ partibus collocamus? Videlicet, *voluntaria perpeſſio pœnæ a Sacerdote in pœnitentiæ tribunali impoſitæ, ad compenſandam injuriam Deo illatam ipſumque placandum, cum firmo propoſito peccata in poſterum omni ſtudio vitandi.* Inde ſic argumentor:

(h) lib. 1. cur Deus homo? cap. 11.

Quod olim Eccleſia voluit, & Spiritu Sancto regente præſcripſit, ſcilicet debitum cum Deo contractum, ex integro (quoad humanæ infirmitati conceditur) eſſe ſolvendum, & illatam ſupremæ ejus majeſtati, injuriam compenſandam, etiamnum vult; quod ſane niſi vellet injuſtitiæ & infidelitatis merito redargueretur; atqui levibus pœnitentiæ operibus, qualia plerumque hodie ab ignavis & ignaris Sacerdotibus præſcribuntur, intelligit gemebunda mater contractum cum Deo debitum non ſolvi, nec irrogatam ſummæ ejus majeſtati injuriam reſarciri. Quis enim niſi demens aſſerere audeat, violatum blaſphemia ſæpius repetita numen, abnegationem fidei, pollutum adulterio Thorum alienum, conflatas proximo atroces calumnias, inceſtus, incendia, homicidia, & alia id genus, non tam ſcelera, quam ſcelerum monſtra, unius aut alterius horæ precatiunculis, modico jejunio, parvis eleemoſynis reſarciri? Non eſt ergo hæc Eccleſiæ mens, quæ, licet neceſſitate compulſa, veteris toleret diſciplinæ mutationem, vult tamen, quod nolle Sanctiſſima Sponſa non poteſt, jura Sponſi Dei ſarta intactaque manere.

Præterea. Hoc eſt proprium ſatisfactionis, ut non modo emendet Deo illam injuriam, ſed etiam cauſas & radices peccatorum extirpet. *Satisfactio*, ait author libri de Eccleſiaſticis dogmatibus, (i) *eſt peccatorum cauſas excidere, & eorum*

(i) cap. 54.

ſug-

(1) Qui pleniorem de hac Eccleſiæ diſciplina notitiam habere cupit, adeat *Hiſtoriam Sacramentorum D. Chardon* T. 2. lib. 2., qui totus in ea deſcribenda, ac exponenda inſumitur.

ſuggeſtionibus aditum non indulgere. Sive, ut definit S. Iſidorus Hiſpalenſis, (a) *ſatisfactio eſt, cauſas peccatorum & ſuggeſtiones excludere, ac peccatum ultra non iterare*: quo fit, ut ſatisfactio medicinæ habeat rationem; atque adeo debeat ad morbi majorem minoremve gravitatem attemperari: vel ergo dicendum, Eccleſiam morbos ſpirituales pęnitentium modo non velle ſanare, quod impium foret; vel ſi hoc, ut æquum eſt, concedamus, fatendum ſimiliter vigere etiam num eumdem ſpiritum, quo antiquitus in imponendis ſeverioribus pęnitentiis animatam fuiſſe conſtat: alioquin enim in univerſam Eccleſiam accuſatio laxitatis recideret, qua nonnullos ſuæ ætatis miniſtros, *feliciſſimi* nimirum ſectatores, Sanctus Cyprianus taxabat. *Emerſit, fratres dilectiſſimi*, inquiebat (b) *novum genus cladis; & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Evangelii ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio: irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Pęnitentia de pectoribus excuſſa eſt, graviſſimi extremique delicti memoria ſublata eſt. Operiuntur morientium vulnera; & plaga lethalis, altis & profundis viſceribus infixa, diſſimulato dolore contegitur.*

(a) Lib. 6. [illegible] de offic.
(b) tract. de lapſis.

Inſuper. Satisfactio, uti olim fuit, hodie pariter eſt, pars Sacramenti pęnitentiæ, integra lis illa quidem & acceſſoria, ſi in executione ſumatur, quia impoſſibilem reddit, aliquando ſive morbo, ſive alio quovis caſu adveniente contingit; in voto tamen ac propoſito eſſentialis: unde ſequitur naturam ejus immutabilem eſſe, nec ab hominum arbitrio dependere. Quod enim alibi (*) demonſtravimus, materias & formas Sacramentorum, ex divina inſtitutione immutabiles eſſe, hic etiam habet locum. Jam ſic proſequor argumentum; atqui primitus Eccleſia, edocta a Sancto Spiritu intellexit, veram ſatisfactionem ſine ſumma difficultate non eſſe: unde laborioſus baptiſmus a patribus dicta pęnitentia eſt, divina nimirum id exigente juſtitia, ut ad vitæ novitatem & integritatem peccato deperditam, per Sacramentum pænitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus pervenire nequaquam poſſimus. Ergo idem hodie ſentit, graves ſcilicet pro gravitate criminum, pęnitentias imponendas; alioquin enim ſuam prætergreſſa poteſtatem, materiam Sacramenti mutaſſet, jus divinum ſibi temerario arrogando.

(*) lib. 1. de Sacr. in gen.

Minime ergo putandum, antiquos de pęnitentia Canones, majorum auctoritate ca reverentia conſecratos, ſic eſſe abolitos, ut Sacerdotibus abſque ullo ad rigorem primitivum reſpectu, modo liceat leviſſimas ſatisfactiones pro quovis indiſcriminatim peccato injungere: quem abuſum etſi gemens Eccleſia toleret, abuſum tamen eſſe ſæpe declaravit, nihilque neglexit ut fervorem priſtinum (quantum permittebat calamitas temporum) excitaret. Sic Concilium Pariſienſe ſextum: quoniam, inquit, „ (c) multi Sacerdotum, partim incuria, partim ignorantia, modum pęnitentiæ, reatum ſuum confitentibus, ſecus quam jura canonica decernant, imponunt, utentes ſcilicet quibuſdam codicillis contra canonicam auctoritatem ſcriptis, quos pęnitentiales vocant: & ob id non vulnera peccatorum curant, ſed potius foventes palpant, incidentes in illud Propheticum: (d) *væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas*: omnibus nobis ſalubriter in commune viſum eſt, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulterius Sacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut certe favoris cauſa, tempora, modumque pęnitentiæ ad libitum pęnitentium iudicant, audiant quid Dominus per Ezechielem Prophetam terribiliter dicat: (e) *hæc dicit Dominus Deus: quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium, ecce ego ad vos, ait Dominus Deus: & erit manus mea ſuper Prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in Scriptura Domus Iſrael non ſcribentur, nec in Iſrael ingredientur, & ſcietis quia ego Dominus Deus, eo quod deceperint populum meum dicentes: pax pax, & non eſt pax*... & poſt non multa: *cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmentum panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis*: presbyteri etiam imperiti ſolerti ſtudio ab Epiſcopis ſuis inſtruendi ſunt, qualiter & confitentium peccata diſcrete inquirere, eiſque congruum modum, ſecundum canonicam auctoritatem, pęnitentiæ noverint imponere: quoniam hactenus eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanſerunt impunita: & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non eſt.

(c) lib. 1. cap. 32.
(d) Ezech. 13. 18.
(e) ibid. v. 8. & ſeqq.

„ Parique ſenſu Iſaac Lingonenſis Epiſcopus: (f) qualis peccatis adhibenda ſit medicina ſecundum canonum authenticorum, & Sanctorum Patrum eſſe debet inſtitutionem, & non ſecundum placitum hominum, ſed ſecundum Dei voluntatem. Nec in hac parte voluntas, aut gratia hominis ſectanda eſt, ſed voluntas Dei omnibus exquirenda, quatenus dignis precibus & pęnitudine digna placare poſſit omnipotentis Dei vindictam, quam ſuo vitio provocavit.

(f) canon. pæn. tit. 1. cap. 39.

„ Et Guillelmus Pariſienſis: (g) cum in arbitrio confeſſoris & voluntate, inquit, pęnitentialem ſatisfactionem poſitam eſſe dicamus; dicimus conſequenter, quod in bona fide ipſius hoc poſitum eſt: hoc autem exigit bona fides, ut conſulantur periti juris cęleſtis atque divini, vel ſcripta Sanctorum atque prudentium, de pęnitentia atque injunctione, ubi confeſſori propria peritia non ſufficit: & quod debita deliberatione atque conſilio pęnitenti injunxit, hoc miſericors Deus tamquam gratam ſatisfactionem, & ſacrificium reconciliationis ſeu propitiationis a pœnitente ſuſcepit. Si enim enim ne erretur in judicio, quo de agro vel fundo, vel de alia re temporali agitur, tantopere conſuluntur libri legum ac judiciorum ſæcularium, atque ſollicite examinatur factum, de quo vel per quod judicandum eſt, tanta circumſpectione cogitatur, deputatur, circumſpicitur, atque pronunciatur etiam in ſcriptis ſententia: quanto magis ſimilia, omnia facienda ſunt in hoc judicio ſpirituali? Et qui minori diligentia uteretur in iſto judicio, quam in judicio ſæculari, manifeſte negligens eſſet, & iniquus, atque infidelis judex.

(g) tract. de Sacr. pænit. c. 20.

„ Accedit Concilii Œcumenici Tridentini auctoritas: *Debent Sacerdotes Domini*, inquit, (h) quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pęnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere; ne, ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pęnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantum ad vitæ novæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.

(h) Seſſ. 14. c. 8.

„ Nec diſſentit catechiſmus ejuſdem concilii juſſu editus: in irroganda ſatisfactionis pęna, inquit, (i) Sacerdotes nihil ſuo arbitratu ſtatuendum eſſe, ſed omnia juſtitia, prudentia, & pietate dirigenda exiſtimabunt: atque ut hac regula peccata metiri videantur, & pęnitentes ſcelerum ſuorum gravitatem magis agnoſcant, operæ pretium erit, interdum eis ſignificare, quæ pœnæ quibuſdam delictis, ex veterum canonum præſcripto, qui pęnitentiales vocantur, conſtitutæ ſint: igitur univerſæ ſatisfactionis modum culpæ ratio temperabit.

(i) part. 2. tit. de Sacr. pænit. § 13. & ſeqq.

Infinita futura probatio fuerit, ſi animus ſit colligere decreta Synodorum tum provincialium, tum diœceſanorum, quibus hæc aſſertio confirmatur, eorumque improbatur laxitas qui in decernendis ſatisfactionibus, de ulciſcenda Dei injuria, & pęnitentium morbis ſanandis nec cogitant quidem; ſed arbitrio, & temeritate præcipiti, contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, nulla fere ſatisfaciendi conditione impoſita, falſam fallacemque pacem ultro citroque concedunt, tum exitioſam dantibus, tum nihil accipientibus profuturam.

Unum itaque ſat erit addere Sanctum Carolum Borromæum, magnum illud caritatis & zeli paſtoralis exemplar, quem propter prodigioſam vitæ Apoſtolicæ ſanctitatem, & veteris revocandæ diſciplinæ ingens ſtudium, Eccleſia univerſa cum admiratione ſuſpexit, nec mirari ceſſat: „ Sacerdos, inquit, (a) canones pęnitentiales conſulet, quibus licet cum prudentia, diſcretione, & modo, pro pęnitentis contritione, qualitate, ſtatu, aliiſque circumſtantiis uti debeat; obſervandi tamen ſunt: ita ut juxta eos, quaſi juxta traditam ſibi regulam, Sacerdos ſe gerat, prout expedire ei viſum fuerit: & quando pęnitentiam canonibus antiquis præſcriptam non imponat, eam tamen pœnitenti ſignificabit, ut ad contritionem eum moveat, & leviorem injunctam pœnitentiam ipſe ardentius exequatur, motus ſcilicet ex hodiernę Eccleſiæ benignitate, qua antiquioris diſciplinæ rigor mitigatur.... quorum ſimilia *in inſtructionibus pœnitentiæ* ſæpe repetit; quamquam itaque multum de antiqua ſeveritate remiſſum ſit; fatendum tamen, eumdem qui fuit olim, Eccleſiæ ſpiritum etiam nunc perdurare: quod erat probandum.

(a) *in inſtructionibus confeſſorum.*

§. TERTIUS.

Antiqui pęnitentiæ canones deſcribuntur.

Cum ad antiquos canones teneantur Sacerdotes ſuum de ſatisfactione imponenda judicium, quoad poteſt fiari, conformare; conſequens eſt ut eorum inſtructi ſcientia eſſe debeant: *canones pęnitentiales*, inquit S. Antoninus, (b) *tenetur ſcire ſacerdos: alias vix in eo nomen ſacerdotis conſtabit*: eos itaque haud abire erit, pro decalogi ratione a Sancto Carole Borromæo diſpoſitos, & ex antiquis conciliis, patribus, ac pęnitentialibus libris, maximam partem deſcriptos, hic repræſentare.

(b) 3. par. tit. 17. c. 21.

I.

Canones pęnitentiæ ad primum decalogi præceptum ſpectantes.

„ Quia a fide catholica deſciverit, ſi intimo ſummoque dolore affectus, ad Eccleſiam redierit, pœnitentiam aget annis decem.

„ Qui dæmoni immolaverit, in pęnitentia erit annis decem.

„ Qui more Gentilium elementa coluerit: qui vel ſegetibus faciendis, vel ædibus extuendis, vel arboribus ſerendis, vel nuptiis contrahendis inanem ſignorum fallaciam obſervaverit: pęnitentiam aget annos duos feriis legitimis: (*id eſt feria ſecunda, quarta, & ſexta, quæ legitimæ dicebantur, propterea quod ad abſtinentiam & jejunium legibus Eccleſiaſticis eſſent conſecratæ.*)

„ Qui cum Judæo cibum ſumpſerit, pœnitens erit dies decem, pane & aqua victitans.

„ Qui auguriis & divinationibus ſervierit, quive incantationes Diabolicas fecerit, pęnitens erit annos ſeptem.

„ Mulier incantatrix, pœnitentiam aget annum, vel (ut alio canone præſcribuntur) annos ſeptem.

„ Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, pęnitentiam aget dies viginti.

„ Qui magos conſuluerit, in pęnitentia erit annos quinque.

„ Qui ædes magicis cantionibus luſtrat, aliudve tale admittit; & qui ei conſentit, quive conſulit; in pęnitentia erit annos quinque.

„ Qui tempeſtatum immiſſor erit, pęnitentiam aget annos ſeptem, tres in pane & aqua: qui vero crediderit, particepſve fuerit, annum unum per legitimas ferias.

„ Si quis ligaturas aut faſcinationes fecerit, pęnitens erit annos duos per legitimas ferias.

„ Si quis ſortilegus erit, pęnitentiam aget quadraginta.

„ Si quis in codicibus aut in talibus, ſorte ducta, res futuras requiſierit; pęnitens erit dies quadraginta.

„ Reſpiciens furta in aſtrolabio, annis duobus.

„ Si quis Clericus vel monachus, poſtquam Deo voverit, ad ſæculum redierit; pęnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane & aqua.

I I.

Canones pęnitentiæ contra infringentes ſecundum decalogi præceptum.

„ Quicumque ſciens pejeraverit, quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptem ſequentes annos pęniteat, numquam ſit ſine pœnitentia, & numquam in teſtimonium recipiatur: & poſt hæc communionem percipiat.

„ Qui perjurium in Eccleſia fecerit, pęnitentiam aget annos decem.

„ Qui ſciens pejerat Domini impulſu, pęnitens erit quadrageſimas tres & ferias legitimas: Dominus autem quia præcepit, quadraginta dies in pane & aqua & ſeptem ſequentes annos.

„ Si quis ſciens pejeraverit, alioſque in perjurium induxerit; pęnitens erit dies quadraginta in pane & aqua, & ſeptem ſequentes annos: & tot perjuria jejunabit, quot homines in perjurium induxerit.

„ Si quis ſuſpicatus, ſe ad perjurium induci, ex conſenſu jurat; pęnitentiam aget dies quadraginta, & ſeptem annos ſequentes, & numquam ſine gravi pœnitentia erit.

„ Si quis per cupiditatem perjurium fecerit, carinam (*carina, barbara vox, idem quod quadrageſimam, ſive quadraginta dierum continuationem ſignificans: quam alii carentenam, aut quadragenam dixere*;) in pane & aqua jejunet, & quamdiu vivet, omnes ſextas ferias: item, ſi quis per cupiditatem pejeraverit, omnes res ſuas vendet, & pauperibus diſtribuet, & monaſterium ingreſſus, jugi ſe pœnitentiæ ſubdet.

„ Si quis coactus, neceſſitateque aliqua impulſus perjurium commiſerit, in pęnitentia erit quadrageſimis tribus.

„ Item: ſi quis coactus pejeraverit, pęnitens quadraginta diebus pane & aqua victitet, ac præterea omnibus ſextis feriis.

„ Si quis ſeductus, ignorans, (pejeraverit,) & poſtea cognoſcit: pęnitentiam aget annum unum, vel quadrageſimas tres, vel dies quadraginta.

„ Qui compellit alium ut falſum juret, quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptem annos in pęnitentia erit.

„ Si quis juſjurandum, quo ſe regi & Domino ſuo adſtrinxerit, violaverit; in monaſterio pęnitentiam aget omnibus diebus vitæ ſuæ.

„ Si quis ſe jurejurando obſtrinxerit, ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet; pœnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, per annum a ſacra communione ſegregatus: ad caritatem vero celeriter redeat.

„ Si

„ Si quis per capillum Dei, aut per caput ejus juravetit; ſi ſemel neſciens ſecerit; pęnitens aqua & pane ſeptem dies victitet: ſi ſecundo ac tertio monitus idem ſecetit, dies quindecim.

„ Si per cęlum, aut per aliam aliquam creaturam; dies item quindecim.

„ Si quis blaſphemat, tamdiu pęnitens erit, quamdiu impœnitens permanſit.

„ Si quis Deum, vel beatam Mariam Virginem, vel aliquem ſanctum publice blaſphemaverit, pro foribus Eccleſiæ, diebus Dominicis ſeptem, in manifeſto, dum miſſarum ſolemnia aguntur, ſtet: ultimoque ex illis die, ſine pallio & calceamentis, ligatus corrigia eirca collum: ſeptemque præcedentibus feriis ſextis in pane & aqua jejunet, Eccleſiam nullo modo tunc ingreſſurus: ſingulis item ſeptem illis diebus Dominicis, tres, aut duos, aut unum pauperem paſcat, ſi poteſt; alioquin alia pęnitentia afficiatur: recuſans, (*hanc ſubire pœnam*,) Eccleſiæ ingreſſu interdicatur; in obitu, Eccleſiaſtica careat ſepultura; dives a magiſtratu mulctetur pęna ſolidorum quadraginta, alioqui triginta, ſeu viginti.

III.

Canones pœnitentiæ ad tertium præceptum ſpectantes.

„ Qui opus aliquod ſervile die Dominico, feſtove ſecerit; pęnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

„ Qui die Dominico opus terrenum fecetit, dies ſeptem pęnitentiam aget.

„ Si quis ante Eccleſiam ſaltationes fecerit, emendationem pollicitus, pęnitentiam aget annis tribus.

„ Si quis pranſus miſſæ interfuerit, pęnitens etit dies tres in pane & aqua.

„ Si quis ſacram communionem ſumpſerit poſt aliquam vel minimam deguſtationem, pœnitentiam aget dies decem in pane & aqua.

„ Si quis in Eccleſia confabuletur, cum divina fiunt; pęnitens erit dies decem in pane & aqua.

„ Si quis jejunia a Sancta Eccleſia indicta violarit, pęnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

„ In quadrageſima, carne, ſine inevitabili neceſſitate veſcens, in paſcha non communicet, ac præterea a carne abſtineat.

„ Qui in quadrageſima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies ſeptem.

„ Si quis jejunium quatuor temporum non cuſtodierit, pęnitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

IV.

Canones pœnitentiæ contra infractores quarti præcepti.

„ Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pęnitens ſit in pane & aqua.

„ Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

„ Qui percuſſetit, annos ſeptem.

„ Qui expulerit, tamdiu pęnitens, quamdiu in impietate permanſerit.

„ Si quis contra Epiſcopum, paſtorem, & patrem ſuum inſurrexerit, in monaſterio omnibus diebus vitæ ſuæ pęnitentiam aget.

„ Si quis eontra Epiſcopum conſpiraverit, gradu ſuo amovebitur.

„ Si quis Epiſcopi ſui, aut miniſtrorum ejus, vel parochi ſui præcepta contempſerit, vel irriſerit; pęnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua.

V.

Canones pœnitentiæ circa peccata contra quintum præceptum commiſſa.

„ Qui presbyterum occiderit, pęnitentiam aget annis duodecim.

„ Si quis presbyter presbyterum occiderit, pęnitentiam aget annis viginti octo.

„ Si quis presbyterum armis contta ſe irruentem occiderit, pęnitens erit annos decem.

„ Si quis patrem aut matrem, fratrem aut ſororem occiderit; toto vitæ ſuæ tempore non ſuſcipiat corpus Domini, niſi in obitu: abſtineat a carne & vino dum vixerit; jejunet ſecunda, & quarta, & ſexta feria: ſi autem nolenti accidit, decem annis pęniteat judicio Sacardotis.

„ Qui voluntarie filium ſuum, vel filiam ſuam, vel germanum, aut germanam ſuam occiderit; quinque annis extra metas ipſius terræ exul fiat: deinceps viginti annis pęniteat.

„ Quæ mulier filios ſuos necarit; peracta ſeptennii pęnitentia, in monaſterium detruſa, monaſticam vitam perpetuo regulariter aget.

„ Si quæ mulier poſt partum, filium filiamve ſponte interſecerit, pęnitentiam aget annos duodecim, & numquam erit ſine pęnitentia.

„ Paupercula, ſi ob difficultatem nutriendi id commiſerit, annos ſeptem.

„ Si qua mulier ſponte abortum fecerit: pęnitentiam aget tres annos: ſi nolens, quadrageſimas tres.

„ Item: mulier partum ſuum perdens voluntarie ante quadraginta dies, pęnitens erit annum unum: ſi poſt quadraginta dies, annos tres: ſi vero poſtquam editus eſt in lucem, tamquam homicida.

„ Quæ ſceleris occultandi cauſa filium necarit; pęnitentiam aget annos decem.

„ Qui nolens filium oppreſſerit ſi poſt baptiſmum, pęnitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, oleribus, ac leguminibus: abſtinebit ab uxore dies totidem: deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadrageſimas in anno obſervabit: ſi ante baptiſmum; quadraginta dies, ut ſupra, & quinquennii præterea pęnitentiam explebit.

„ Cujus parvulus ſine baptiſmo per negligentiam moritur, tres annos pęniteat, unum in pane & aqua.

„ Cujus filius ſine confirmationis Sacramento moritur; parentes quorum negligentia id factum eſt, pœnitentiam agent annos tres.

„ Si quis explendæ cauſa libidinis, vel odii meditatione, ut non ex eo ſoboles naſcatur, homini aut mulieri aliquid fecetit, vel ad potandum dederit, ut non poſſit generare aut concipere; homicida teneatur.

„ Qui uxorem occiderit, aut monaſterium ingrediatur, pęnitentiam perpetuam acturus; aut cuncta negotia ſæcularia dimittens, perpetuo abſtineat a carne, ſagimine, vino, cerviſia &c. exceptis diebus reſurrectionis & natalis Domini: uxorem non ducat: in fine tantum vitæ Euchariſtiam accipiat.

„ Si mulier maritum ſuum cauſa fornicationis veneno interfecerit, aut quacumque ante mortem ejus procurarit; ſæculum relinquat, & in monaſterio pęniteat.

„ Qui mortem ſibi conſciverit, pro eo nulla in miſſa commemoratio fiat, neque cum pſalmis ejus cadaver ſepeliatur.

„ Si quis ſponte hominem occiderit, ad januam Eccleſiæ ſemper erit, & in obitu communionem recipiet: ſi caſu necarit, pęnitentiam aget annos ſeptem.

„ Si quis hominem necare voluerit, neque hoc ſcelus potuerit patrare; ut homicida pęnitentia afficietur.

„ Si quis per iram ſubitam, aut per rixam hominem necarit; pęnitentiam aget annos tres.

„ Si quis juſſu Domini homicidium perpetra-

„ rit; dies quadraginta in pane & aqua, & præterea ſeptem annos ſequentes, per legitimas ferias jejunabit.

„ Qui homicidii auctor fuit, ob conſilium quod dedit, erit in pœnitentia quadraginta dies in pane & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis.

„ Si quis caſu homicidium fecerit, pęnitens erit quadraginta dies in pane & aqua: quinquennio communione privabitur: a cibus abſtinebit arbitrio Sacerdotis.

„ Qui homicidio quod poſtea factum eſt, conſenſerit; pœnitentiam aget annis ſeptem, tres in pane & aqua: ſi autem voluerit, nec potuerit; tres tantum annos.

„ Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit; pęnitentiam aget uno anno per ferias legitimas: ſi cicatrix gravis eſt, & vulnerarum deformem reddit; quadraginta etiam dies pęnitebit in pane & aqua.

„ Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui pęnitentiam aget in pane & aqua: clericus, unius anni & menſium ſex.

„ Si quis aliquem per iram percutiens debilitaverit; ſoluta medicamenti impenſa, ſi laicus eſt, pęnitens erit quadraginta dies in pane & aqua: ſi Clericus, duas, quadrageſimas: ſi diaconus, ſeptem menſibus: ſi presbyter, uno anno.

„ Si quis fratri ſuo quem oderit, reconciliari non vult; tamdiu in pane & aqua pœnitentiam aget, quoad reconcilietur.

V I.

Canones pęnitentiæ ad expianda peccata contra ſextum mandatum commiſſa.

„ Si laicus ſolutus cum fęmina ſoluta concubuerit; pęnitens erit annos tres: & quanto ſæpius, tanto majori pœnitentia afficietur.

„ Uxor viro conſcio mœchata, ſi dignam pęnitentiam egerit, poſt decem annos ſacram communionem ſumet.

„ Si quis conjugem fornicati conſenſerit, diebus omnibus vitæ in pęnitentia erit.

„ Vir ſolutus, ſi cum alterius uxore adulterium commiſerit, pęnitentiam aget annos ſeptem: mulier, quinque.

„ Mulier ſoluta cum alterius marito adulterium patrans, pęnitentia afficietur decennali.

„ Si quis maritus ſemel lapſus eſt, pęnitentiam aget annos quinque: ſi ſæpius, omnibus diebus vitæ ſuæ.

„ Si quis uxorem ſimul & concubinam habuerit, in pęnitentia erit annos ſeptem & amplius pro ratione culpæ.

„ Qui cum uxore ſua turpiter concubuerit, pęnitens erit quadraginta dies.

„ Si quis adolaſcens cum virgine peccaverit; pęnitentiam aget annum unum.

„ Qui puellam, aut mulierem, libidinoſe obtrectaverit; ſi clericus eſt, quinque dies, ſi laicus tres dies pęnitentiam aget: monacbus vel Sacerdos, a miniſterio ſuſpenſus, pęnitens erit dies viginti.

„ Qui corruperit virginem, quam poſtea uxorem duxerit; pęnitentiam aget annum unum per legitimas ferias: ſi vero non duxerit; annos duos per legitimas ferias.

„ Vidua quæ ſtuprum admiſerit; pęnitentiam aget annum unum: & præterea altero anno jejunabit, legitimis feriis.

„ Cum duabus ſororibus fornicatus, pęnitentiam aget toto vitæ ſuæ tempore.

„ Qui inceſtum fecerit, (*in ſecundo, vel tertio gradu* &c.) ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii ſeptem, pęnitentiam conſtituunt.

„ Quicumque Sacerdos ſpiritualem filiam violaverit; dignitatis honorem amittet, & perpetuam pęnitentiam aget.

„ Qui monialem violaverit, pęnitens ſit annis decem.

„ Presbyter ſi fornicationem admiſerit, ſponte confeſſus pęnitentiam aget annos decem.

Qui cum brutis coierit, pęnitentia afficietur annorum decem, & diuturniori etiam pro perſonæ conditione.

Qui contra naturam coierit; ſi ſervus eſt, ſcopis caſtigabitur, & pęnitebit annos duos: ſi liber eſt, & matrimonio junctus; annos decem: ſi ſolutus, annos ſeptem: pueri, dies centum: laicus matrimonio junctus, ſi in conſuetudine habuerit; annos quindecim: ſi clericus; de gradu amotus, ut laicus pęnitentiam aget: qui cum fratre tale ſcelus admiſerit, ab omni carne abſtinebit; pęnitenſque erit annis quindecim: ſi clericus, diuturniori & graviori pęnitentia afficietur.

„ Vir ſe inquinans, primo dies decem; ſi iterum, dies viginti: ſi tertio, dies triginta: ſi nefarie agere parget, pęnitentiæ acceſſio ei fiet: ſi puer, dies quadraginta; ſi major quindecim annis, dies centum.

„ Qui complexu fęminæ, vel oſculo polluitur; pęnitentiam aget dies triginta: qui contactu inverecundo, manſes tres.

„ Qui concupivit mente, ſed non potuit; dies decem pęnitentiam aget.

„ Qui turpiloquio aſpectuque polluitur negligens, nec vero peccare voluit; pęnitentiam aget dies viginti: ſi vero impugnatione tentationis inquinatur pęnitebit item dies viginti.

„ Quicumque lenocinium exercuerit, toto vitæ tempore pęnitebit: item ſacram communionem non accipiet, niſi in fine.

„ Si quæ mulier ceruſſa, aliove pigmento ſe oblinit, ut aliis viris placeat; pęnitentia afficietur annorum trium.

V I I.

Canones pęnitentiæ ad ſeptimum decalogi præceptum ſpectantes.

„ Qui furatus eſt aliquid de Eccleſiæ ſupellectili, vel theſauro; quod ſuſtulit reddet, & tres carinas (*quadrageſimas*) cum ſeptem ſequentibus annis pęnitebit.

„ Qui ſacras reliquias furatus eſt, illis reſtitutis ſeptem carinas jejunabit.

„ Pecuniam Eccleſiaſticam furatus, quadruplum reddet: ſi quid item de miniſterio Eccleſiæ aliquo modo ſurripuerit; pęnitens erit annos ſeptem.

„ Sacrilegus rerum Eccleſiaſticarum invaſor, tres annos communione privabitur: ac præterea ſine eſu carnis, ac potatione vini, uſque ad ſeptennium pęnitens permanebit.

„ Qui Eccleſiam incenderit, aut incendio conſenſerit, reſtitutione facta, pęnitentiam aget annis quindecim.

„ Si quis malo ſtudio, vel odio, vel ulciſcendæ injuriæ cauſa incenddium commiſerit, committive juſſerit; aut incendario auxilium vel conſilium ſcienter dederit; excommunicetur: mortuus, chriſtiana ſepultura carebit, nec vero abſolvatur, niſi damnum pro facultatibus reſarciverit; juraveritque ſe in poſterum tale facinus numquam admiſſurum.

„ Si quis ſepulchrum violaverit; pęnitens erit annos ſeptem, e quibus tres in pane & aqua.

„ Qui ſepulchrum infregerit, ut defuncti ſepulti veſtimenta furaretur; pęnitens erit annos duos per legitimas ferias.

„ Qui de oblationibus quæ Eccleſiis factæ ſunt, aliquid retinuerit; pęnitens erit die quadraginta in pane & aqua.

„ Qui decimam ſibi retinuerit, aut dare neglexerit; quadruplum reſtituet, & pęnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

„ Qui hoſpitalis domus adminiſtrator, aliquid de adminiſtratione ſubtraxerit; reſtituet quod abſtulit, pęnitenſque erit annos tres.

„ Qui pauperum oppreſſerit, ejuſque bona ab-

„ ſtule-

„ ſtulerit; reddet ei ſuum, & pęnitens erit dies triginta in pane & aqua.

„ Clericus furtum capitale faciens, ſeptennii pęnitentiam eaplebit; laicus, quinquennii, & quod ſuratus eſt, reddat.

„ Qui fregerit noctu alicujus domum, aut aliquid abſtulerit; pretium reddet, & pœnitentiam aget annum in pane & aqua.

„ Si quis furtum de re minori ſemel, aut bis ſecerit; reſtituta re, pœnitentiam aget annum unum.

„ Qui rem inventam non reddit, furtum committit: idcirco tamqnam de furto pœnitentiam aget.

„ Si quis uſuras accipit, rapinam facit: ideoque quicumque illam eaegerit, pęnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

VIII.

Canones pęnitentiæ pro peccatis contra octavum præceptum.

„ Qui affirmaverit verum eſſe quod ſalſum eſt, pęnitentiam aget ut adulter: nt homicida, qui ſponte id facinus admiſerit.

„ Qui ſalſo teſtimonio conſenſerit, pęnitens erit annos quinque.

„ Qui proximo falſum crimen objicit; pœnitentia afficitur ut ſalſus teſtis.

„ Si quis contra proaimum lingua laſcivus erit; triduana pęnitentia eapiabitur.

„ Sis quis murmuraverit; judicio Sacerdotis pęnitentiam aget, pro culpæ gravitate.

„ Si quis convicinm manifeſtum fratri intulerit; diuturna expiabitur pęnitentia pro modo peccati.

„ Si quis facile detraaerit, falſumque in hoc dixerit, pœnitens erit dies ſeptem in pane & aqua.

„ Qui falſitatem, frandemque in ponderibus & menſuris admiſerit; pęnitens erit in pane & aqua dies viginti.

„ Falſarius in pane & aqua pęnitentiam agat, quamdiu vivit.

IX.

Canonnes pęnitentię pro peccatis contra 9. decalogi præceptum.

„ Rem alienam nefarie concupiſcens, avaruſqoe, pęnitens erit annis tribus.

„ Qui aliena concupiſcit, furtum eſt: qui aliena rapere cupit, rapina eſt: qui res Eccleſiæ furari appetit, ſacrilegium eſt: ideo cum nefarie concupiſcendo graviter peccet, ut peccati mortalis pœnitentiam aget arbitrio Sacerdotis.

„ Qui rem aliquam proximi pretioſam invenire cupit, ut illam ſibi retineat; mortale peccatum concipit, cnjus pęnitentiam aget; ut prædictum eſt de ſurto.

X.

Canones pœnitentiæ pro peccatis contra decimnm decalogi præceptum.

„ Si quis concupiſcit fornicari; ſi Epiſcopus, pęnitens erit annos ſeptem: ſi presbyter, quinque: ſi Diaconus, vel monachus, tres, e quibus unum in pane & aqua: ſi clericus aut laicus, annos duos.

„ Si quis in ſomnis ex immundo deſiderio polluitur, ſurgat, & cantet ſeptem pſalmos pęnitentiales: & in die, triginta (*cantet.*)

„ Si clericus aut laicus ex mala cogitatione concnpiſcentiaque ſemen effuderit; pęnitens erit dies ſeptem.

XI.

Canones pęnitentię contra ſeptem peccata capitalia, ſpeciatimque gulam & ebrietatem.

„ Pro capitali mortalique crimine, pęnitentia ſeptem annorum indicitur; niſi peccati gravitas & perſonæ ſtatus, ſeveriorem diuturnioremque pęnitentiam requirat.

„ Pro capitali crimine pęnitentiam aget laicus annos quatuor, clericus quinque, ſubdiaconus ſea, diaconus ſeptem, presbyter decem, Epiſcopus duodecim.

„ Sacerdos imprudenter ebrius factus, pane & aqua pęnitentiam agat dies ſeptem: ſi negligenter, dies quindecim: ſi per contemptum, dies quadraginta.

„ Diaconus & alius clericus ebrius factus, arbitrio Sacerdotis pęnitens erit.

„ Monachus ebrius, pane & aqua menſibus tribus: ſi claricus, viginti dies.

„ Laicus ebrioſus graviter arguatur, & pęnitentiam agere a Sacerdote cogatut.

„ Qui huminitatis gratia alium iaebriari procurat, pęnitentiam aget diebus ſeptem: ſi per contemptum, dies triginta.

„ Qui præ ebrietate & crapula vomitum fecerit; ſi presbyter aut diaconus, pęnitentiam agat dies quadraginta: ſi monachus, aut clericus, dies triginta: ſi laicus, dies quindecim, abſtineatqne a vino & carne dies tres.

„ Si quis gulæ cauſa ante horam legitimam jejunium fregerit, dnos dies pęnitentiam aget in pane & aqua.

„ Si quis nimio cibo ſe ingurgitaverit, & inde dolorem ſenſerit; unum diem pęnitentiam aget in pane & aqua.

XII.

Canones pęnitentiæ pro variis peccatis.

„ Si quis Saeerdos miſſam canit, neque communicat; per annum pęnitentiam agat, nec vero interea celebret.

„ Sacerdos eacommunicatus ſi celebrat; tribus annis pęnitens ſit, hebdomadiſque ſingulis feria ſecunda, quarta, & ſexta a vino, & carnibus jejunet.

„ Sacerdos, ſacerdotii ſni gradu ordineque in perpetuum amotus, ſi celebrare audet, privatur communione corporis & ſanguinis Jeſu Chriſti, uſque ad ultimum diem, & in eacommunicatione eſt, viaticum tantum in fine ſumens.

„ Si gutta Sanguinis Chriſti in terram cadit; Sacerdos in pęnitentia ſit quinquaginta diebus: ſi ſuper altare, & ad pannum unnm tranſit, diebus dnobus: ſi uſque ad pannos duos, diebus quatuor: ſi uſque ad tres, diebus novem: ſi incaute dimiſit, quamvis nihil neſandi acciderit; tribus menſibus a ſui muneris adminiſtratione amovetur.

„ Qui ſciens ſe rebaptizandum curaverit, ſi quidem per hæreſim tale flagitium perpetrarit, pęnitentiam agat annos ſeptem: tres quadrageſimas primi anni jejunet in pane & aqua, & quatta & ſexta ſeria aliorum annorum.

„ Si propter purificationem ſe rebaptizandnm curaverit, pęnitentiam aget annos tres: ſi per ignorantiam, non peccat quidem; nihilominus non promoveatur ad ſacros ordines, licet excellens & eaimius videatur.

„ Si Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſe rebaptizandum curaverit; per totam vitam pęnitentiam aget.

„ Clerici, manachi, & monachæ, ſponte ſua per hæreticos rebaptizati, pœnitentiam agent per annos duodecim.

„ Presbyter, qui clandeſtinis ſponſalibns interfuerit, ſuſpendatur ab officio ſuo annos tres.

„ Presbyter qui mortuum corpus altaris map-

„ pis

„ pis involverit, pęnitentiam aget annos decem, & menſes quinque: diaconus autem, annos tres, & menſes ſex.

„ Qui lagata pia Eccleſiæ non ſolvit, uno anno pœnitens ſit; & per legitimas ferias jejunet.

„ Qui ſui ſexus habitum mutaverit, pœnitentiam aget annos tres, promittens emendationem.

„ Infirmos & in careere detentos viſitare negligens, pœnitentiam ager dies decem, pane & aqua victitans.

X I I I.

Canones pœnitentiales Græcorum & Orientalium.

Qui fuit hactenus Latinæ Eccleſiæ ſpiritus in imponendis ſatisfactionibus quæ gravitati criminum reſponderent; idem etiam num in Orientis & Græciæ partibus perſeverat: nec extingui potuit luctuoſo ſchiſmate quo ab Eccleſia catholica infeliciter ſeparantur: quamquam enim jam inde a quarto ſæculo apud eos pęnitentia publica, ut prædiximus, abolita fuerit; ipſa tamen in ſe pęnitentia, quæ ſive privatim, ſive publice, fiat, parum intereſt, ſumma religione ſervatur: cujus rei argumentum palmare eſt, tum in canonicis Sanctorum Gregorii Thaumaturgi, Baſilii, & Gregorii Nyſſeni Epiſtolis, quas ſummo ſemper loco habuerunt; tum in nomocanonibus, & collectionibus canonum, quas ab utroque *Ebnaſſalo*, *Dionyſio Barſalibi*, aliiſque longe pluribus adornatas in uſu habent: in iis enim, non ſecus ac in noſtris pœnitentialibus libris, pro peccato quolibet ſatisſactiones congruæ minutim notantur ac præſcribuntur: exempla aliqua afferemus, ex Dionyſii Barſalibi, qui duodecimo ſæculo collabentem paulatim diſciplinam reſtaurare aggreſſus eſt, collectione deſumpta.

„ Si quis fornicatus fuerit, anno integro pœnitentiam ager: feriis quarta & ſexta in pane & aqua jejunabit: centies in dies genuflectet aut proſternetur: eleemoſynam pro facultatibus impendente tenebitur; totoque hoc tempore excludetur participatione Sacramentorum.

„ Si quis virginem deſlorarit, ſi liber eſt, unius anni pœnitentiam, & jejunium implebit: ſi conjugatus, ad annum uſque ſextum pœnitentiam prorogabit.

„ Qui mulieri vim intulerit, ſex annos pœnitens eſt: dies quadraginta in pane & aqua jejunet: reliquo tempore, bis in hebdomada.

„ Si quis cum mahumetano fornicatus fuerit, ſive vir, ſive mulier, annos duodecim a communione arceatur: ſanctam civitatem Hieruſalem peregrinando inviſere teneatur: totoque peniteutiæ tempore ab ingreſſu Eeeleſiæ excludatur.

„ Si cum Judæo commercium carnale habuerit, annorum quadraginta pęnitentiam agat.

„ Si quis nefandum contra naturam concubitum perpetrarit, annos quatuor jejunabit, nec vino, nec oleo, nec carne, nec piſce veſcens; centies & quinquageſies diebus ſingulis proſternetur, &c.

„ Si quis homicidium voluntarium perpetrarit, tribus annis jejunabit: centies die qualibet genuflectet: & captivum unum redimet.

„ Si quis parricidii reus fuerit, toto vitæ tempore, a vino abſtinens, ſemelque in die veſcens jejunabit, exceptis diebus ſabbati & dominicis: annum integrum ab ingreſſu Eccleſiæ exulabit, ad portas foris conſiſtens: quo tempore expleto, ſemel in anno corporis Chriſti particeps erit.

„ Qui mulierem in adulterio deprehenſam necaverit, ſex annos pęniteus erit.

„ Mulier quæ aborrum voluntarie ſecerit, 1. quadraginta dierum jejunium rigidiſſimum obſervabit: 2. annis ſolidis quatuordecim pœnitentiam aget: 3. reliquo vitæ tempore, feriis quarta & ſexta in pane & aqua jejunabit.

„ Mulier quæ filium ſuum occiderit, annis duodecim in pane & aqua jejunet.

„ Si quis a fide apoſtataverit, diebus quadraginta ad Eccleſiæ fores conſiſtat, fidelium orationem implorans: toto hoc tempore, vino, carnibus, piſcibus, oleo, &c. abſtinens jejunet: deinde ſeptem annos integros communione privetur, ad arbitrium Sacerdotis jejunet, centies die qualibet genuflectat, captivum unum redimat; nec ante abſolvatur, quam pro illo centum fuſæ orationes, totidemque liturgiæ celebraræ fuerint.

Paucos hos canones ad ſpecimen penitentiæ Græcorum & Orientalium attuliſſe ſufficiat, quos ſi quis volet diligentius perſcrutari, legat ſæpe laudatum Morinum *de pęnitentia*, & Euſebium Renaudot, tomo 5. perpetuitatis fidei lib. 3. & 4.

Jam ſi quis opponendum putaverit, hos canones nullius modo in Oriente & Græcia vigoris eſſe, & contraria conſuetudine obſoletos, facile eruditiorum teſtimonio refutabitur, quorum communis ſententia eſt, Græcos hodiernos & Orientales in imponenda pęnitentia & ſatisfactione Latinis eſſe ſeveriores; nec in contrarium quidquam faciunt aliqua immoderaræ laxitatis exempla: nos enim in præſenti, non quid fiat, ſed quid juxta canones debeat fieri quærimus; nec pro Eccleſiæ diſciplina habemus abuſus, quos ideo quia diſciplinæ contrarios, Græci ipſi & Orientales proſcribunt.

§. Q U A R T U S.

Explicantur quaſtiones quædam neceſſariæ.

Q. 1. Utrum olim pro gravi quolibet peccato, etiam occulto, publica pęnitentia indiceretur. Q. 1.

℞. Diverſas de hac re ſcriptorum eſſe ſententias: quidam enim, iique admodum pauci, exiſtimarunt omnia peccata mortalia, ſive publica ſive ſecreta, pęnitentiæ publicæ fuiſſe obnoxia: alii de ſolis peccatis publicis hoc concedunt, alii denique volunt, tria tantum peccata, adulterium, homicidium, & idololatriam, publicis ſatisfactionibus ab initio caſtigata; deinceps vero aliis multis peccatis, ſive ſecreta ſive notoria forent, eamdem pęnam, ad ſæculum uſque ſeptimum, majorum auctoritate decretam: quam ultimam opinionem probabiliorem eſſe ſenſemus.

Q. 2. Quæ tanti rigoris cauſa fuerit? Q. 2.

R. Multiplicem: 1. fuit, ſatisfactio Deo, cujus terribilia judicia ſunt, exhibenda: 2. ut fideles nondum lapſi, in officio, his ſeveritatis exemplis continerentur: 3. ut hac diſciplina, peccati horror incuteretur: 4. ſcandali reparandi neceſſitas: 5. ut converſionis ſinceritas probaretur: 6. ne indulgentia & facilitas condonandi, incentivum peccandi foret.

Q. 3. Utrum juxta hodiernam diſciplinam pęnitentia publica peccatores plecti poſſint? Q. 3.

R. Poſſe aliquando & debere: de Græcis quidem & Orientalibus, quamvis pęnitentiæ publicæ gradus ab ipſo quarto ſæculo abrogarint; quod tamen obſervent etiam num aliquem ejuſdem modum, canones paulo ante citati demonſtrant.

Nec minus de Latinis eſt certum. „ Apoſtolus monet, publice peccantes, palam eſſe corripiendos: (ajunt Tridentini Patres,) (a) quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſus, commotoſque fuiſſe, non ſit dubitandum: huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet; ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio, ad rectam revocet viam: Epiſcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud

„ ſecre-

(a) Seſſ. 2. de reform. cap. 48.

„ ſecretum poterit commutare quando ita magis judicaverit expedire.

Conſentit rituale Romanum: *ne abſolvat eos*, inquit, (a) *qui publicum ſcandalum dederunt, niſi publice ſatisfacient, & ſcandalum tollant .... arcendi ſunt a ſacra communione publice indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſteque infames, aut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi; bleſphemi, & alii ejus generis publice peccatores; niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerint.*

(a) *de Sacr. pœnit.*

Generalem hanc Eccleſiæ diſciplinam eſſe, præter modo adductam Concilii Tridentini ſanctionem, & præſcriptionem Romani ritualis, demonſtrant decreta innumerabilia Synodorum, quæ in diverſis ſive provinciis, ſive diœceſibus ubique habitæ ſunt: omnium inſtar ſat erit Mediolanenſia proferre concilia ſub Sancto Carolo habita: „ iidem confeſſores, inquit prima Synodus, (b) quemadmodum a ſancta Tridentina Synodo juſſum eſt, publice peccantibus publicam pœnitentiam imponant; neque illud pœnitentiæ genus, niſi data ab Epiſcopo facultate, ſecreta alia pęna commutare audeant.

(b) *tit. de pœnit.*

„ Et Synodus tertia: ſtudeat Epiſcopus ad ſacrorum canonum & Tridentini Concilii præſcriptum, pro publicorum delictorum gravitatis ratione, publicam & ſolemnem pœnitentiam in uſum revocare quos vero ita ſolemniter pœnitere oportet, menſe ante quadrageſimæ initium, ad ſe per Parochos deferri curet; ut primum incunte quadrageſima illi pœnitentia affici, tum die Cœnæ Domini, Eccleſiæ reconciliari poſſint ſolemni ritu.

„ Quorum ſimilia reperies in Synodo quinta, & in inſtructionibus confeſſorum: ubi Parochus, *inquit Sanctus Antiſtes*, neminem peccatis publicis irretitum ad communionem excipiet, niſi prius ſcandalo publico ſatisfecerit, etiam ſi abſolutionis a pęnitentiariis, aut confeſſoribus, etiam regularibus, acceptæ teſtimonium protulerit: nec etiam admittat eos, qui juxta Concilii Tridentini, noſtrarumque Synodorum decreta, ad pęnitentiam publicam aut ſolemnem tenentur, ob publicum & in multorum conſpectu commiſſum crimen quodque multis ſcandalum pepererit: ſi quidem pœnitentiam publice fieri neceſſum eſt, juxta culpæ gravitatem, ut ſua emendatione eos ad rectam viam revocent, quos exemplo ſuo ad malum provocaverunt: niſi Parocho conſtiterit, hanc pęnitentiam publicam, in aliam a nobis fuiſſe commutatam.

Q. 4. Q. 4. Qnid ſi pęnitens publicæ ſatisfactionis onus ferre recuſet; numquid Eccleſiæ clementia, & ſacerdotis indulgentia dignum erit, ut pęnam in occultam mutet?

R. Negative: nam

1. Qui peccare publice non erubuit, & ſatisfacere publice erubeſcit; hoc ipſo vere ſe non eſſe pęnitentem demonſtrat: ſuo quippe magis quam Dei honori conſulit, adeoque eſt reconciliatione indignus.

2. Qui ſub obtentu clementiæ, hujuſmodi ſatisfactiones mitigandas, omninoque relaxandas cenſent; Eccleſiam univerſam, ipſumque Spiritum Sanctum nimii rigoris accuſant, Apoſtoli ore præcipientem, coram omnibus argui, qui cum multorum offenſione peccavit, ut cæteri timorem habeant.

3. Vera indulgentia dici non poteſt, quæ divinæ legis diſſipatio eſt, iram Dei provocans, nedum placet deliniatque: atqui nihil magis Dei iram accendit, quam peccati impunitas, & relaxatio pęnæ, gravitati ejus correſpondentis: *illud non otioſe tranſmittendum eſt*, inquit Origenes, (c) *quod uno peccante ira Dei ſuper omnem populum venit: hoc quando accidit? quando ſacerdotes qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte male de eis loquantur, ſacerdotalis ſeveritatis immemores, nolunt implere quod ſcriptum eſt*: peccantem coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant.

(c) *homil. 7 in Joſue.*

Q. 5. Utrum differant pęnitentia publica & ſolemnis? Q. 5.

R. Hoc utriuſque diſcrimen eſſe, quod ſolemnis a ſolis Epiſcopis, die cinerum indicatur, quando pęnitentes de Eccleſia ſunt ejiciendi, uſque in diem Cenæ Domini, ut rituali Romano *a Clemente* VIII. Pontifice Maximo publicato præſcribitur: publica vero, occurrente caſu, quovis anni tempore, a ſacerdote quolibet approbato imponi poſſit, imo debeat ex Synodi Tridentinæ præſcripto; niſi impoſitionem hanc ſibi Epiſcopus ſpecialiter reſervaverit, quo caſu ad ipſum remittendus erit peccator.

Quærit. 6. Quæ ſint præcipua ſatisfactionis opera? Q. 6.

R. Verbis Sancti Leonis Pontificis Maximi: „ tria ſunt, *inquit* (d) quæ maxime ad Religioſas pertinent actiones, oratio ſcilicet, jejunium, & eleemoſyna: oratione enim propitiatio Dei quæritur, jejunio concupiſcentia carnis extinguitur, eleemoſyna peccata redimuntur: ſimulque per omnia, Dei in nobis imago renovatur, ſi & in laudem ejus ſemper parati, & ad purificationem noſtram ſine caſſatione ſolliciti, & ad ſuſtentationem proximi indeſinenter ſimus intenti: hæc triplex obſervantia omnium virtutum comprehendit effectus: hæc ad imaginem & ſimilitudinem Dei pervenit, & a Spiritu Sancto inſeparabiles facit: quia in orationibus permanet fides recta, in jejunio innocens vita, in eleemoſynis mens benigna.

(d) *Serm. 1. de jejunio decimi menſis.*

Et vero in hoc ſatisfactio Deo exhibenda conſiſtit, ut de eo quod ejus liberalitate accepimus, quodque noſtrum eſſe voluit, aliquid ad ejus reſarciendum honorem, & pacandam iracundiam ſubtrahamus: tria porro bona in dominio noſtro habemus, animi, corporis, & fortunæ: bona fortunæ, per eleemoſynam; bona corporis, per jejunium & macerationem; bona denique animi, orando & contemplando, Deo retribuimus: ad hæc tria igitur omnis ſatisfactio generaliter revocatur: generaliter, inquam, nam oratio comprehendit ſacrificium, laudem, gratiarum actionem, meditationem, lectiones pias &c. ad jejunium, omnis carnis maceratio & afflictio pertinet; ſcilicet victus & veſtitus aſperitas, vigiliæ, humi cubitationes, genuflexiones, terræ deoſculationes, ſolitudo, ſilentium, pedeſtres piæque peregrinationes, flagellationes, fuga ſpectaculorum, vini ac ludi privationes &c. ad eleemoſynam denique omnia tum corporalia, tum ſpiritualia miſericordiæ opera reducuntur.

Q. 7. In imponendis ſatisfactionibus quæ ratio ſit tenenda? Q. 7.

R. Habendam pro regula prudentiam Chriſtianam, quæ ſuggerit pęnitentem pro delicti gravitate, & ſtatu ſuo ac conditione eſſe plectendum. Sic enim imprudenter e. c. Sacerdos ageret, qui pauperi, eleemoſynæ faciendæ neceſſitatem imponeret; vel prægnanti mulieri diu protracta jejunia, vel homini idiotæ ac ſimplici longas meditationes indiceret; ſpectandum itaque, non modo quantum quiſque peccarit; ſed etiam quantum laboris ferre queat ad ſatisfaciendum; ut ſi quid minus agendo poſſit, voluntate ſaltem (quæ optima pęnitentia eſt) Deo exibeat: *plura nemque*, inquit S. Ambroſius, (e) *ſolvendi habet ſubſidia qui Deo, quam qui homini debet: homo pecuniam pro pecunia repoſcit, quæ non ſemper debitori praſto eſt: Deus affectum exigit, qui tua poteſtate eſt: nemo pauper eſt qui Deo debet, niſi qui ſeipſum pauperem fecerit: & ſi non habet quę vendat, habet qua ſolvat: oratio, lacrymæ, jejunia, debitoris boni cenſus, eſt multoque uberior, quam ſi quis ex pretiis fundorum pecuniam ſine fide deferat.*

(e) *Lib. 2. de pœnit. cap. 8.*

Cæterum qua ratione ſacerdos debeat habito peccati & peccatoris reſpectu, modum ſatisfaciendi preſcribere, egregie Sanctus Carolus, &

ut ſolet in cæteris, ſapientiſſime explicat „ injunget, (a) pęnitentiam pro culpæ & perſonæ ratione: ita ut ſuperbis, humilitatis opera; carnis voluptatem ſectantibus, jejunia, abſtinentiam, cilicii geſtationem, aliamque corporis macerationem pro peccati gravitate indicat; in oratione negligentibus, ut ſingulis diebus, mane ſaltem & veſpere, orationi vacent, feria ſecunda, & aliis certis feriis pro defunctis orent, certis idem definitiſque diebus devote viſitent ſtationales & præcipue devotionis Eccleſias & altaria, præſertim in quadrageſima & in adventu; mundi pompas, choreas, aliaque opera ſatanæ conſectantibus, eam pœnitentiam imponet, ut in hebdomada mane certis diebus (id quod in ſingulos dies etiam faciendum eſſe, graviſſime Beatus Chryſoſtomus monet) ſancta meditatione ſibi propoſita, ſolemnem illam ſponſionem, quam per compatres in baptiſmo ſancte fecerunt, redintegrent in me Deum precando: in qua precatione, firmo ſtabilique animi propoſito ſtatuant, ſe Chriſto Domino adhærere renuntiareque iterum atque iterum Sæculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis, cui ſe adverſarios eſſe & profeſſi ſunt, & profitentur perpetuo.

(a) *In inſtructionib. Sacr. pœnit.*

„ Atque hæc quidem pęnitentiæ genera, a Sanctis viris accepta, Eccleſiaſticæque diſciplinæ interpretibus, pro peccatorum oratione adhiberi poterunt:

„ Ut pęnitens veſtium ſericarum uſu, auri ornamento, conviviorum apparatu, venatione, aliquo certo tempore abſtineat.

„ Ut agentibus cibum ſuppeditet ac miniſtret; pedes item lavet.

„ Ut peregrinos pro facultatum ratione hoſpitio excipiat.

„ Ut in peblica domo, hoſpitali, locove pio, aliquot dies operam navet.

„ Ut viſitet qui in carcere ſunt, eoſdem conſoletur, &, cum per facultates poteſt, alat certo præſtituto tempore.

„ Ut ſe per aliquot dies in monaſterium aliquod, aliumve ſemotum locum abdat, ubi pœnitens vivat.

„ Ut aliquot diebus carne aut vino abſtineat.

„ Ut certis diebus, præſertim feria quarta, ſexta, & Sabbato jejunet; vel etiam veſcatur ſolum pane, & aquæ potu utatur.

„ Ut certo aliquo tempore non equitet.

„ Ut, ſi facultates ſuppetunt, certam pecuniæ, aut ſtumenti, aut vini quantitatem in eleemoſynam pauperibus Chriſti conferat.

„ Ut genibus flexis, aut etiam brachiis extentis in modum crucis, certo tempore & hora præfinita, ante crucem, aliamve Sacram imaginem in Eccleſia oret.

„ Ut humi aliquamdiu jaceat, cubetve.

„ Ut flagella certis præſcriptis diebus ſibi adhibeat.

„ Ut cilicium aliquot dies induat.

„ Ut Religioſam aliquam peregrinationem ſuſcipiat, ſancteque conficiat.

„ Ut pſalmos pęnitentiales, aliaſque pęnitentiales pręces pie recitet, aliquot dierum ſpatio.

„ Ut certas Eccleſias, puta ſtationales, vel præcipuas devotionis cauſa viſitet.

Et alibi: (b) „ faciat, ſacerdos, inquit, ut impoſita pœnitentia peccatis reſpondeat: ita pro peccatis luxuriæ injungantur jejunia, vigiliæ, peregrinationes, cilicii uſus, aliaque hujuſmodi corpori macerando propria; pro avaritiæ peccato præter debitas reſtitutiones, eleemoſynæ pro cujuſque facultatibus imponantur: ſanandæ ſuperbię aliiſque peccatis ſpiritualibus oratio adhibeatur, qua coram Deo vires & vigor acquiruntur, quibus, his peccatis obſiſtatur: pro negligentia rerum chriſtianarum quas ignorant, conciones audiant, & per aliquod tempus doctrinæ chriſtianæ ſcholas frequentent: indevotis & tepidis juvabit imponere, ut Eccleſias divinaque officia oraturi ſæpius adeant. (1)

(b) *In inſtruct. Confeſſorum.*

¶ Q. 8. An omittens pęnitentiam impoſitam peccet mortaliter? Q. 8.

R. Theologi communiter in hoc conveniunt Pœnitentem ſub lethali culpa teneri ad implendam pęnitentiam gravem injunctam pro peccatis mortalibus primo confeſſis: diſſentiunt vero inter ſe, ſi pœnitentia tota impoſita pro peccatis lethalibus, levis ſit puta recitationis *Miſerere*, &c. an ſi tunc Pęnitens eam omittat, graviter delinquat. Negant quamplures ea ducti ratione, quod levis materia gravem non ſuſcipiat obligationem. Quamplures etiam, & quidem ut mihi videtur probabilius affirmant, & hac ratione probant: quia pœna, ſive ſatisfactio pro gravibus delictis primo confeſſis impoſita, ſuapte natura gravis eſt. Nam licet Confeſſarius pro dictis criminibus Pſalmum *Miſerere*, aut orationem Dominicam dumtaxat imponat; hæc tamen pęnitentia, cum ſit tota pars Sacramenti, pœna gravis eſſet. Delicta quippe gravia nunquam antea Confeſſioni ſubjecta, de ſe gravem pænam expoſcunt.

Q. 9. An Pęnitens teneatur ſub gravi pęnitentiam levem implere pro peccatis venialibus, vel lethalibus jam antea confeſſis injunctam? Q. 9.

R. PP. Salmanticenſes plures graveſque Theologos laudant, qui negantem opinionem tuentur; At adverſa ſententia mihi probabilior eſt, ac prope certa. Et ratio eſt: quoniam tametſi venialia peccata aut lethalia jam alias confeſſa Sacramenti materia neceſſaria non ſint; Siquis tamen ea Sacramento ſubjiciat, partes omnes implere debet, quæ ejuſdem integritati neceſſariæ ſunt. Porro ſatisfactio Sacramenti Pęnitentiæ pars integralis eſt. Igitur Pęnitens ad eam implendam adſtringitur, nec citra Sacramenti injuriam eamdem prætermittit. Fateri tamen opus eſt leve eſſe peccatum levem tantum ipſius partem ommittere.

Q. 10. Quo tempore tenetur Pœnitens ſatisfactionem exequi? Q. 10.

R. teneri tempore a Confeſſario pręſtituto. Quod ſi Confeſſarius nullum tempus præfinivit, tenetur quamprimum commode poteſt.

Prioris partis ratio eſt; quia temporis circumſtantia includitur in præcepto lato a Confeſſario. Quare ſi e. e. pęnitentia injuncta, ut jejunium, preces &c. tali diei illigeatur, eam tali die, vel tempore implere debet, nec niſi urgente cauſa vel antipare poteſt, vel poſtponere.

Ratio ſecundæ eſt: tum quia ea eſt præceptorum, ſicut & votorum conditio, ut ſi nullum præfixum tempus fuerit, quamprimum mortaliter adimpleri debeant. Tum etiam quia id exigere videntur Sacramenti integritas, debitæ ſatisfactio ratio, ac juſta Confeſſarii intentio. Nec tamen mora aliqua, vel dilatio gravi culpę ſubeſſe credendum eſt; neque enim vel Sacramento injuriam infert, vel damnum Pęnitenti, attendendæ nihilhominus ſunt circumſtantiæ. ¶

Q. 11. Quid agere debeat pœnitens, cui, attenta criminis gravitate, ſatisfactio levior impoſita fuerit? Q. 11.

R. Omnino teneri ad rigidiorem ſatisfactionem ſponte, & propria electione implendam: debet enim quiſquis in Deum deliquit, ſe ipſum judicare, ut non dijudicetur a domino: debet fructus dignos pœnitentiæ facere, ut venturam iram effugiat: debet denique per pęnitentiam Dominum honorare, ut in ſemetipſum pronuntians, pro Dei indignatione fungatur: nec eſt quod cauſetur pęnitens, nullo ſe adſtringi debito ſatisfaciendi, præter id quod ſibi eſt a Sacerdote injunctum. Nam, inquit Sanctus Thomas, (c) *peccator eſt debitor alicujus ſatisfa-*

(c) *quodlib. 3. qu. 13. art. 1.*

(1) Legenda hac de re *Praxis Sacramenti Pœnitentiæ*, quæ Ludovico Haberto vulgo tribuitur, & Venetiis edita eſt anno 1744. ex gallico in latinum ſermonem converſa, *Tract.* 5. a pag 343. uſque ad 362.

tisfactionis dupliciter : uno modo ex injunctione Sacerdotis : alio modo, ex peccato commiſſo . Unde, ſi contingat quod Sacerdos minorem ſatisfactionem imponat pœnitenti, quam ſit illa ad quam alligatur ex quantitate ſui peccati, ſubtracto eo quod remittitur virtute clavium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur , quod ſi in hac vita non perficiet in purgatorio exſolvet . Ita Præceptor Angelicus : igitur ſub obtentu negligentiæ Sacerdotis, liberum ſe ab ampliori ſatisfactione putare, idem eſt ac ſi uſurarius quiſpiam, immunem ſe a debito injuſti fœnoris reſtituendi jactaret , eo quod in hunc forte confeſſarium incidiſſet , a quo non eſſet hujus officii monitus : *attende tibi ipſi*, inquit Sanctus Baſilius, (a) *ut pro delicti proportione, hinc quoque mutueris ex admota tibi medela valetudinis inſtaurandæ ſubſidium : magnum eſt & grave peccatum ? multa opus habes confeſſione, lacrymis amarulentis , peracri contentione vigiliarum , indivulſo & continenti jejunio : levis eſt , nec intoleranda offenſio ? huic quoque exæquetur pœnitentia : ſolum attende tibi ipſi, ut cognoſcas animæ tuæ ſanitatem, & morbum.*

(a) *hom. in illud Apoſtoli:* attende tibi ipſi.

Q. 12. Quærit. 12. Infirmis quæ ſatisfactio ſit imponenda ?

R. Vel ita gravis infirmitas eſt , ut ſalutis recuperandæ ſpes nulla ſit : vel non eſt ad mortem infirmitas. Si primum ; evidens eſt , præparationem animi qua infirmus Deo ſatisfacere vellet ſi poſſet, interimque morbi dolores mortemque ipſam , velut pœnas a Deo juſte inflictas lubens acceptat , ſatisfactionis loco eſſe debere . Si ſecundum : injungi ſatisfactio debet , gravitati criminum correſpondens , non ægritudinis quidem tempore, ſed ſimul ac convaluerit adimplenda : *pœnitentiam ne ideo nimis levem imponat*, ait Sanctus Carolus Borromæus (b), *quod juſta ab homine jacente non poſſit præſtari ; ſi probabile ſit quod convaleſcat, & tunc præſtare poterit , quod non potuerat jacens . Quod ſi credibile ſit , eum non amplius ſurrecturum , eas tamen pœnitentiæ juſta eliget , quæ poſſint præſtari a jacente; veluti magnam eleemoſynam pro facultatum modo: ſuadebit vero ſemper , ut morbi afflictiones pœnitentiæ loco libenter accipiat, Dominoque pro peccatis ſuis offerat .*

(b) *in inſtructionibus de viſitat. & cura infirmorum.*

Sæculorum præcedentium diſciplina eadem
„ fuit: ab infirmis, *ajebat Theodorus Cantuarienſis Archiepiſcopus*, (c) in periculo mortis po-
„ ſitis, per Presbyteros pura inquirenda eſt con-
„ feſſio peccatorum; non tamen illis imponen-
„ da quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda : &
„ cum amicorum orationibus , & eleemoſyna-
„ rum ſtudiis pondus pœnitentiæ ſublevandum :
„ & ſi forte migraverint , ne .... a communio-
„ ne & conſortio veniæ fiant alieni ; a quo pe-
„ riculo ſi divinitus ereptus convaluerit , pœ-
„ nitentiæ modum ſibi a Sacerdote impoſitum
„ diligenter obſervet.

(c) *in pœnitentiali.*

Longeque ante præceſſerat , Concilii Cartaginenſis IV. in Canone citati (d) auctoritas : ſi
„ quis pœnitentiam in infirmitate petit, ſi ca-
„ ſu, dum ad eum Sacerdos invitatus advenit,
„ oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phre-
„ neſim verſus fuerit ; dent teſtimonium qui
„ eum audierunt , & accipiat pœnitentiam : ſi
„ ſupervixerit, admoneatur petitioni ſuæ ſatis-
„ factum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legi-
„ bus , quamdiu ſacerdos qui pœnitentiam de-
„ dit, probaverit.

(d) *Can.* ſi quis: 26. *qu.* 6.

Q. 13. Q. 13. Utrum neceſſe ſit abſolutionem ſatisfactione præcedi ?

R. negative . Quamquam enim ſatisfactio in voto, ſive ſatisfaciendi propoſitum , contritioni intime conjunctum, debeat neceſſario abſolutioni præmitti ; non idem tamen de ejus executione dicendum : cujus rei , præter quam quod argumentum non leve petitur , ex Forenſis judicii comparatione, in quo ſatisfactio ſententia poſterior communiter eſt ; peremptorium ſane eſt, quod ſuggerit Eccleſiæ hodierna diſciplina : vel enim prævaricationis accuſari tota Eccleſia debet ; vel fatendum, illud quod facit, quippe prudentiæ ac judicii plenum , ſine juris divini infractione fieri ; atqui juxta hodiernum Eccleſiæ morem ſatisfactio communiter, niſi accepto reconciliationis beneficio , non impletur . Neque id ex mera Eccleſiæ tollerantia , ſed ex ejus decreto fit . Hinc Sixtus IV. Pontifex Maximus ; Concilium Complutenſe confirmans , hunc Petri Oxomenſis errorem confixit : (e) *non ſunt abſolvendi pœnitentes, niſi peracta prius pœnitentia eis injuncta .* Hinc etiam ſacra facultas Pariſienſis ejuſdem ſententiæ propoſitiones , affirmantes, *executionem pœnitentiæ ſeu ſatisfactionis impoſitæ, neceſſario & ex inſtitutione Chriſti , ac invariabili Sacramenti natura , ita præcedere abſolutionem , ut alioqui abſolutio non ſit valida , niſi ejuſmodi ſatisfactio prius completa fuerit :* damnavit, *ut temerarias & hæreticas, & a Sixto IV. contra Petrum de Oſma , illiuſque ſequaces prædamnatas .*

(e) *ann.* 1478.

Objectio.

Objectio. Ex veteri , inquies , Eccleſiæ diſciplina, nemini reconciliatio concedebatur , niſi prius labores pœnitentiæ canonicæ implevisset . Ergo neceſſario ſic agendum Eccleſia ſentiebat . Porro quod fuit ſemel neceſſarium fieri , tale ſemper futurum eſt.

R. 1. nego abſolute antecedens , univerſaliter intellectum : quod enim primis temporibus Eccleſia non putaverit , plenam ſatisfactionem abſolutioni debere abſoluta neceſſitate præmitti, pleraque exempla demonſtrant : ſic urgente perſecutione pœnitentes , antequam opera ſatisfactoria complevissent , ad pacem admittebantur : infirmis pariter, gravique morbo correptis, etiamſi pœnitentiæ nondum vacaſſent , pax & communio Corporis Chriſti concedebatur ; ea tantum conditione, ut ſi convaleſcerent , quod ante non potuerant , poſt acceptam abſolutionem implerent : *qui pœnitentiam in infirmitate petit*, ait Concilium Carthaginenſe IV. (f), *ſi caſu dum ad eum ſacerdos venit , oppreſſus infirmitate fuerit , vel phreneſi correptus , ſuffragante eorum qui ipſum audierunt teſtimonio ; ſi continuo creditur moriturus , reconcilietur per manus impoſitionem , & infundatur ori ejus Eucharistia : ita ut ſi ſupervixerit , ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus , quamdiu ſacerdos , qui pœnitentiam dedit , probaverit .*

(f) *Can.* 76.

Eodemque pertinet Concilii Arauſicani primi canon tertius , quo decernitur pœnitentes in extremis reconciliatos , ſi incolumitati priſtinæ reſtituantur , *in ordine pœnitentium ſtare debere , ut oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus , legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione* , (cæremoniali nimirum, cum jam præceſſiſſet Sacramentalis) *accipiant* .

Quin & iis ipſis , *qui poſt baptiſmum omni tempore innocentiæ & voluptatibus dediti , in extremo fine vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communis expoſcerent* , concedi ſine dilatione debere , *Innocentius I.* Pontifex Maximus ſtatuit: (g) *ut inquit, homines ejuſmodi , vel in ſupremis ſuis, permittente Salvatore noſtro, a perpetuo exitio vindicentur .*

(g) *Epiſt.* 3. *ad Exuperium.*

Parique ſenſu Sanctus Leo , Summus utique Pontifex , *his qui in tempore neceſſitatis , & in periculi urgentis inſtantia , præſidium pœnitentiæ , & mox reconciliationis implorant , nec actionem pœnitentiæ , nec communionem denegandam* , decrevit, (h) *ſi eam , etiam amiſſo vocis officio, per judicium integri ſenſus quærere comprobentur.*

(h) *Epiſt. ad Theodorum Forojulienſem.*

Itaque credebat olim Eccleſia , ad eſſentiam Sacramenti nil facere , ſive abſolutionem ſatisfactio præcederet, ſive ſequeretur .

R. 2. dato antecedente , nego conſequent. Inde enim hoc unum ſequitur (quod in poteſtate Eccleſiæ eſſe , nemo ſapiens negaverit) veterem diſciplinam eſſe mutatam , & juxta morem hodiernum ſufficere , ſi poſt abſolutionis beneficium ſatisfactio compleatur , quam ante reconciliationem debere perſolvi, inſtitutio majorum ſancitum erat. Nam quod in argumento aſſerebatur, *quod ſem[illegible]it neceſſarium , tale ſemper eſſe futurum*, e[illegible]liud equidem in rebus

ad ſi-

ad fidem, & divinam inſtitutionem pertinentibus axioma certiſſimum : at in rebus ad diſciplinam ſpectantibus omnino falſum. Hinc enim ſæpe eſſe mutatam, & poſſe etiam num eadem fidei lege monente mutari, exempla plurima probant, quæ in omnibus fera Sacramentis occurrunt.

Q. 14. Q. 14. Utrum penes Sacerdotem ſit, beneficium abſolutionis differre, donec pœnitens ſatisfactionem ex toto, vel ex parte perſolverit?

R. affirmative. Nam

1. Quamquam in deſuetudinem antiqua diſciplina abierit, neminem, niſi peracta in anteceſſum ſatisfactione abſolvendi; nullo tamen Eccleſiæ decreto ſancitum eſt, morem contrarium neceſſario eſſe tenendum. Ergo poteſt Sacerdos antequam abſolutionem impendat, plenam ſatisfactionem, aut ſaltem partem ejus exigere, ſi ita emendationi & ſaluti pœnitentis judicaverit expedire.

2. Hujus exactionis cauſas urgentiſſimas ſæpe occurrere, experientia norunt, qui frequenter aſſident ſacro tribunali. Quoties enim contingit, ut pœnitentes accepta abſolutione præcipiti, de implenda deinceps ſatisfactione nec cogitent quidem? quanto numero ſunt, qui ſtatim poſt reconciliationem redeuntes ad vomitum, injuncta opera pœnitentiæ, in ſtatu peccati mortalis faciunt; adeoque nec faciunt quidem, indeque iram Dei provocant, unde placare debuerant? quot denique ubique occurunt; quorum ſuſpecta contritio & incerta converſio merito judicatur? in iis igitur & ſimilibus caſibus ſapientis judicis & periti medici eſt, abſolutionem differre donec fuerit ſatisfactio perſoluta: ut nimirum communionis ac pacis difficultate pœnitens humilior fiat & cautior, & fructus dignos pœnitentiæ edat, ſe ipſumque probet, antequam ad menſæ Domini participationem recipiatur: *de pondere æſtimando delictorum*, ait Innocentius I. Pontifex Maximus, (a)

(a) Epiſt. 1.

Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis; ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem; & Sanctus Gregorius Magnus: (b) *videndum eſt, quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam; ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos ſententia paſtoris abſolvat: tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur judicis.*

(b) hom. 26. in Evang.

Q. 15. Q. ultimo. Utrum in Sacerdotis arbitrio ſit, ſatisfactionem ab altero Sacerdote impoſitam commutare ac moderari?

R. Si cauſa imponendæ ſatisfactionis juſta fuerit, nec ullus intervenerit obex qui perſolutionem ejus impediat, non debere Sacerdotem, nec pro arbitrio poſſe ſententiam alterius immutare: tota namque diſciplina ſubverteretur, & in contemptum hominum impœnitentium, veniret divini tribunalis juriſdictio, ſi unicuilibet liceret confacerdotum ſuorum, temeraria præſumptione, judicium reformare: hinc ſæculo undecimo ineunte, contra quoſdam qui a Germaniæ Sacerdotibus, pœnitentia publica damnati, Romam ſe conferebant, ut immunitatem a ſatisfactione merito impoſita extorquerent, in Concilio Salegunſtadienſi capite octavo, ſic legimus conſtitutum: (c) *quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliqua capitali crimine, pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit; ſed prius juxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a Sacerdotibus ſuis adimpleant: & tunc Romam ire ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam, & litteras ad Apoſtolicum ex eiſdem rebus deferendas accipiant.*

(c) an. 1022.

Quod ſi injuncta ſatisfactio, vel modum diſcretionis exceſſerit, vel talis ſit ut eam pœnitens, interventu infirmitatis aut alterius cujuſvis obicis implere non poſſit: tum ſane non eſt dubium, cognita cauſa, & audita confeſſione, poſſe vel ex [illegible], vel ex parte remitti, & in aliam commutari: (cognita, inquam, cauſa:) novum enim hoc judicium erit. Porro, ajunt Patres Tridentini, (d) *conſtat Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non poſſe, neque æquitatem in pœnis injungendis ſervare poſſe; ſi in genere dumtaxat, & non potius in ſpecie ac ſigillatim, ſua ipſi* (pœnitentes) *peccata declaraverint*: Ita reſpondet Sanctus Raymundus: (e) ad illud quod quæritur, inquit, „ utrum Sacerdotes poſſint facere commutationes jejuniorum, vel alterius ſatisfactionis, „ ad petitionem ipſorum pœnitentium: credo „ breviter quod ſic, dum tamen diſcrete & „ propter cauſam, & circa ſubditos ſuos: „ alias non.

(d) ſeſſ. 14. cap. 5.

(e) lib. 3 cap. 66.

Sequitur

QUÆSTIO SEPTIMA.

De indulgentiis.

Quæſtioni præcedenti intime, quæ de indulgentiis nunc movetur, conjuncta eſt: cum enim, ut prædiximus, teneatur homo, Deo pro ſuis delictis, pœnis temporalibus ſatisfacere, nec ſolutio a reatu pœnæ æternæ, liberationem a debito pœnæ temporalis importet: cumque aliunde, quas Deo exhibemus ſatisfactiones, ita plerumque imperfectæ ſint, ut a gravitate criminum adæquanda longiſſime diſtent; huic inſufficientiæ Deus miſericordiarum & totius conſolationis providit, facta Eccleſiæ poteſtate, indulgenties in ſupplementum & ſubſidium pœnitentiæ concedendi.

De his, quæ earum natura ſit, quæ præſtantia, quæ utilitas, quæ menſura, dicere in præſenti contra hæreticos recentiores ſuſcipimus; a quibus, uti omnis ſatisfactio, ſic & indulgentia, cum riſu impio & contumelioſe rejecta: ut autem certam in his exponendis difficultatibus, quamque prætergredi nefas ſit, regulam teneamus, juvat in limine ipſo, Eccleſiæ de indulgentiis doctrinam proponere, quam Tridentinum Concilium his verbis expreſſit (f).

(f) ſeſſ. 25. in decr. de indulg.

„ Cum poteſtas conferendi indulgentias a „ Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit; atque hujuſmodi poteſtate, divinitus ſibi tradita, fuerit: „ Sacroſancta Synodus indulgentiarum uſum, „ Chriſtiano populo maxime ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, „ in Eccleſia retinendum eſſe docet ac præcipit; „ eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia „ poteſtatem eſſe negant: in his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi „ cupit; ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Abuſus vero qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc „ indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphemetur, emendatos & correctos cupiens, preſenti decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omnino abolendos eſſe: cæteros vero „ qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreverentia, „ aut aliunde quomodocumque provenerunt, „ cum ob multiplices locorum & provinciarum, „ apud quas hi committuntur, corruptelas, „ commode nequeant ſpecialiter prohiberi; „ mandat omnibus Epiſcopis, ut diligenter quiſque hujuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ colligat, „ eoſque in prima Synodo provinciali referat: „ ut aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cogniti, ſtatim ad Summum Romanum Pontificem deferantur, cujus auctoritate & prudentia, quod univerſali Eccleſiæ expediet, ſtatuatur, ut ita Sanctarum indulgentiarum munus pie, ſancte, & incorrupte omnibus fidelibus diſpenſetur.

Ita Sacroſanctum Concilium, cujus Doctrinæ ſumma eſt, 1. indulgentias concedendi poteſtatem a Chriſto Eccleſiæ datam: 2. Chriſtiano populo eſſe maxime ſalutares: 3. in his

largien-

largiendis moderationem, certoſque fines eſſe tenendos, quos ultra nequit rectum conſiſtere. Jam ſit

CAPUT PRIMUM.

Eccleſiæ ad indulgentias concedendas, contra Hæreticos auctoritas vindicatur.

§. PRIMUS.

Notantur errores.

QUI hanc eripere Eccleſiæ poteſtatem attentaverint, primi Montaniſtæ occurrunt: cum enim peccata pleraqua ob nimiam gravitatem irremiſſibilia eſſe, ut prædiximus, affirmarent; conſequens erat, ut dicerent, pęnam iis debitam nulla poſſe ſatisfactione æquari; adeoque nec poſſe quidquam de ejus perſolutione Eccleſiæ poteſtate laxari; ſed ſoli Deo totum hoc judicium committendum: *at tu jam*, inquiebat Tertullianus, e Catholico Montaniſta factus, & contra Zephirinum Pontificem Maximum declamans, (a) *at tu & in Martyres tuos effundis hanc poteſtatem: ut quiſque .... vincula induit .... ſtatim ambiunt Mœchi, ſtatim adeunt fornicatores, jam preces circumſonant .... & pacem ab his quærunt, qui de ſua periclitantur .... ſufficiat martyri propria delicta purgaſſe .. quis alienam mortem ſua ſolvit, niſi ſolus Dei filius?*

(a) *lib. de pudicit. cap. ult.*

Sæculo tertio, eodem infecti errore, Novatiani fuerunt.

Sæculo duodecimo eamdem Waldenſibus opinionem plerique adſcripſiſſe comperiuntur: de indulgentiis quæ fiunt per Eccleſiam, ait Reynerus (b) *non credunt* .... & Philedorphius: (c) *item reprobant Hæretici Waldenſes, indulgentias Prælatorum Eccleſiæ.*

(b) *libr. cont. Vual. cap. 6.*
(c) *cont. eoſd. c. 40.*

Sæculo decimo quinto Vviclefus & Joannes Hus contra indulgentias invecti pariter ſunt: in articulis enim quos a Joanne Hus temerario propugnatos Concilium Conſtantienſe Seſſ. 15. proſcripſit, hic numeratur: *item decimusnonus articulus, in quo continetur, quod indulgentiæ Papæ ſive Epiſcoporum, conceſſæ nihil proſunt.*

Sæculo decimo ſexto, anno 1517. Indulgentiarum publicatio in Germaniæ partibus, juſſu Leonis X. Pontificis Maximi facta, prima Luthero Schiſmatis & nefandæ hæreſeos occaſio fuit. Cum enim ægre ferret, hanc ſodalibus ſuis Auguſtinianis, ut ſolitum antehac benignitate Pontificum fuerat, non eſſe demandatam Provinciam; malo livore correptus, cœpit primum invehi contra indulgentiarum abuſus; nec multo poſt ipſas in ſe indulgentias tamquam perniciosas & inutiles infamare: paſſim ubique qua ſcriptis, qua prædicatione vociferans, *ſeduci eos qui credunt indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritualem utiles; nec mortuis, nec morituris prodeſſe; ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ, apud divinam juſtitiam nil valere; pias eſſe fraudes ad emungendam pecuniam adinventas*, &c. Quorum mentio aſt in bulla contra illum a prædicto Summo Pontifice Leone X. lata.

Eodem tempore Lutherum Zuinglius, Calvinus, aliique diſcipuli ejus ſecuti ſunt.

§. SECUNDUS.

Indulgentiarum nomen & definitio explicatur.

Quos priuſquam refellimus operæ pretium eſt, indulgentias, unde dictæ ſint, quamve naturam habeant explicare.

Indulgentia, uſu Latinorum perantiquo, idem ſonat ac, *remiſſio* ſive *relaxatio* pęnarum criminibus debitarum: ſic enim generalem criminum condonationem, quam aliquando principes ſæculi, ſive occaſione triumphi, ſive publicæ lætitiæ cauſa faciebant, *indulgentiam* appellitare ſolemne erat, ut in Codice Theodoſiano, titulo de *indulgentiis criminum*, & in juriſconſultis videre eſt: haud incongrue igitur a Sanctis Antiſtitibus & Scriptoribus Eccleſiaſticis ad ſignificandam pęnarum Canonicarum relaxationem, eædem voces aptatæ, quas nemo, niſi qui ipſas in ſe indulgentias aſpernatus fuerit, reprehendet; eoque dignior cenſura evadet, quod Concilia antiquiſſima, Summos Pontifices, Cyprianum alioſque Patres accuſabit, qui *relaxationis*, *remiſſionis*, *donationis*, *condonationis*, & *indulgentiæ* nomina uſu communiſſimo frequentarunt.

Jam qui vocis *indulgentiæ* ethymologiam ſemel intellexerit, haud difficulter in quo ejus natura poſita ſit, aſſequetur: eſt enim *indulgentia* prout juxta Eccleſiæ mentem accipitur, *relaxatio pœnitentiæ a Sacerdote, aut a Canone injunctæ:* ſive; *Remiſſio aliqua pœnæ temporalis, quæ poſt remiſſionem peccatorum luenda ſupereſt, extra Sacramentum facta, ab eo qui ſpiritualem juriſdictionem habet cœleſtem Eccleſiæ Theſaurum diſpenſandi.*

Explicatur definitio.

Dicitur 1. *remiſſio pœnæ temporalis*; æterna namque pęna, mortali peccato debita, per abſolutionem Sacramentalem remittitur. Hoc ipſo enim quod vincula peccati ſoluta ſunt, peccator in Dei gratiam rediit, ejuſque eſt amicitiam conſecutus. Quod ſi amicus Dei, hæres ergo ejus & cohæres Chriſti eſt factus: unde ſequitur, ab æterni ſupplicii debito eſſe liberatum.

Dicitur 2. *Remiſſio aliqua pœnæ temporalis*, non ex integro nimirum, ſed ex parte facta: graviſſima enim hallucinatio foret ejus qui crederet, per indulgentiam, pœnam omnem temporalem peccato mortali debitam relaxari: quod quid aliud eſſet, quam præceptum divinum infringere: *facite fructus dignos pœnitentiæ* & ignavis, otioſis, ac negligentia torpeſcentibus patrocinari? ideo igitur Eccleſia indulgentias elargitur, non ut impęnitentiæ faveat; ſed ut vere pęnitentium zelum ac fervorem præmio quodam afficiat, & debilium impotentiæ ac infirmitati ſuccurrat, iis in ſupplementum pęnitentiæ quam ex integro implere non poſſunt, Chriſti & Sanctorum merita, cęleſtem videlicet theſaurum divinitus ſibi creditum applicando. Sunt „ (inquit Cardinalis Cajetanus, qui „ doctrinam hanc eximie contra Lutheri improbas declamationes defendit:) (d) ſunt (*pœnitentes*) duplicis ordinis: quidam ſolliciti „ ad ſatisfaciendum per ſe ipſos pro peccatis „ ſuis: quidam negligentes ſatisfacere per ſe „ ipſos. Primi condignas pęnitentias vel petunt a Confeſſoribus ſibi imponi, parati eas „ implere, vel ſponte illas aſſumunt, dum continuo ſtudent per ſua ſancta opera ſatisfacere, jejunando, orando, eleemoſynas dando „ &c. ſecundi vero leviſſimam pęnitentiam, aut „ rogant, aut læti ſuſcipiunt; & cum illam impleverint quam ſciunt eſſe minimam, non curant amplius de ſatisfaciendo; & hi ſunt „ quibus indulgentiæ non proſunt judicio „ meo. Nullus enim indignus aliena ſatisfactione, pro pœna ſibi debita, conſequitur „ veraciter fructum indulgentiæ; ſed quilibet „ negligens ſatisfacere per ſe ipſum, eſt indignus aliena ſatisfactione pro pęna propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens ſatisfacere „ per ſe ipſum, acquirit fructum indulgentiæ. „ Præterea in qualibet bene ordinata Republica „ quantumcumque rationabilis adeſſet quandoque cauſa diſpenſandi communem Theſaurum „ in cives gravatos ære alieno; negligentes tamen ſolvere, indigni cenſerantur adjutorio „ theſauri: ex eo enim quod poſſunt de ſuo ſolvere, & non curant, indignos ſe reddunt tali ſublevamine: & niſi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam „ alii horum exemplo ad ſimilem negligentiam provocarentur: legis autem eſt, facere, „ non negligentes, ſed virtuoſos. Cum igitur „ Eccleſia ſit a Deo ordinata, æquum non eſt, „ ut ſpiritualis diſpenſatio theſauri, negligentes

(d) *tract. de ſuſcipientibus indulgentias, q. 1.*

„ ſatisfacere pro dignis habeat: hoc enim vere eſſet enervare ſatisfactiones pœnitentiales. Non proſunt igitur indulgentiæ, negligentibus ſatisfacere per ſe ipſos, quoniam indigni ſunt indulgentia .... parati autem ad ſatisfaciendum per ſa ipſos ſunt, non qui negligunt per ſe ipſos ſatisfacere; ſed illi ſoli, quorum voluntas ſic eſt ad ſatisfaciendum parata, quod non retardat opus niſi impedita.

Dicitur 3. *Remiſſio pœnæ temporalis, poſt peccatorum condonationem luendæ*: Principium enim eſt fidei certiſſimum, a Scriptura & Patribus, ipſoque noviſſime Tridentino Concilio inculcatum, peccara baptizatis, par veram pœnitenriam ſic remitti, ut nihilominus pęna temporali, vel in hac vita, vel in futura debeant, Dei juſtitia ſic exigente, puniri. In hoc ergo indulgentiarum vis proprietaſque conſiſtit, quod hujuſmodi pęnarum pars aliqua remittatur.

Dicitur 4. *Extra Sacramentum facta:* quod enim ut alicujus valoris ſit, Sacramentum ante ſuſceptum neceſſario ſupponit, extra Sacramentum eſt; atqui indulgentiarum beneficium conſequi nemo poteſt, quin prius pęnitentiæ Sacramentum ſuſceperit: remiſſio ergo hæc extra Sacramentum fit*: deinde*, indulgentia eſt relaxatio pęnarum quæ juxta rigorem canonum imponi in Sacramento debuerant aut potuerant. Eſt ergo Sacramento poſterior.

Dicitur 5. *Facta ab eo, qui ſpiritualem juriſdictionem habet, cœleſtem Eccleſiæ theſaurum diſpenſandi*. Non enim largitionem hanc facere, omnibus promiſcue convenit, ſed iis ſolum qui communia Eccleſiæ bona adminiſtrant: in quibus haud dubie primus eſt Pontifex Maximus; deincepſque ſequuntur Epiſcopi, in ſua quiqua diœceſi, juxta menſuram canonum, jure divino, theſauri cœleſtis œconomi, ut in decurſo quæſtionis paulo uberius oſtendetur.

§. TERTIUS.

Veritas indulgentiarum adſtruitur.

Satnon fuerit indulgentias, in quo eorum natura poni debeat, deſcripſiſſe; niſi earumdem veritas & exiſtentia propriis fundamentis adſtrueretur. Id quod argumentis certiſſimis ſuſcipimus demonſtrandum.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex eo quod Eccleſia indulgentias omni retro ætate conceſſerit.

Tota in axemplis, factiſque hiſtoricis probatio iſta conſiſtet.

Primum eſt, inceſtuoſi Corinthii de quo Apoſtolus: *ſufficit illi qui ejuſmodi eſt*, inquit, (a) *abjurgatio hæc, quæ fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis & conſolemini, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt. Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum caritatem: Ideo enim & ſcripſi, & cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis: cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti, ut non circumveniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes ejus.*

(a) 2. Cor. 2. 6. & ſeq.

Is ipſe Corinthius eſt, de quo B. Paulus prædixerat: (b) *ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

(b) 1. Cor. 5. 3. & ſeqq.

Veram porro, propriamque indulgentiam ab Apoſtolo eſſe conceſſam, verba ipſa quibus utitur ſatis ſuperque ſignificant: quem enim prius in nomine Domini Jeſu Chriſti tradiderat in interitum, id eſt, macerationem carnis, & laborioſa opera pęnitentiæ, ut ſpiritus ſalvus fieret; eum deinceps in ejuſdem Chriſti perſona, in gratiam & communionem recipi præcipit; non quod plene ſatisfecerit, & pœnam nefando inceſtui debitam plene perſolverit: *ſed*, inquit, *ne abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt*, neve in deſperationem incidat, ſi longius ejus pœnitentia protrahatur. Unde ſubdit: *ut non circumveniamur a Satanâ, non enim ignoramus cogitationes ejus.*

Nec purandum novam hanc Apoſtoli interpretationem eſſe, & ad defenſionem recentis, ut hæretici jactirant, dogmatis adinventam. Sic enim textum ejus prioribus ſæculis intellectum, Græcorum Latinorumque Patrum teſtimonia atteſtantur.

Ita ſane ſentit S. Joannes Chryſoſtomus, homilia quarta in ſecundam Epiſtolam ad Corinthios, ubi Apoſtoli verba commentans: „ quamvis, *inquit*, peccatum confeſſus fuerit (inceſtuoſus) ipſiuſque pœnituerit; oſtendit tamen eum non tam pœnitentiæ opera, quam gratia & beneficio veniam conſequi. Unde ſubdit*: ob idque donetis & conſolemini*: & quod ſequitur, idem declarat: non enim, *inquit*, quod id promereatur, nec quod eam quam par ſit pœnitentiam præſtiterit; ſed quia infirmus eſt, idcirco hoc peto: *ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui eſt ejuſmodi*: quæ verba ſunt hominis, magnæ pœnitentiæ teſtimonium ipſi tribuentis, nec eum in deſperationem ruere ſinentis.... hincque docemur, quod non ſolum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem habitumque peccantium oporteat moderari pœnitentiam.

„ Pari ratione Theophilactus in eumdem locum: pulchre autem, *inquit*, dixit Apoſtolus*: donare* .... attendit enim, quod non tantum ex pœnitentia ſua, (Corinthius) quantum ea gratia & donatione dimiſſionem recipiat.

Conſentiunt e Græcis Theodoretus & Œcumenius: a Latinis S. Ambroſius, (c) & S. Pacianus Epiſtola 3. ubi relatis Apoſtoli verbis *Sympronianum* ita redarguit: „ vides Apoſtoli indulgentiam, proprias etiam ſententias temperantem? vides mitiſſimam lenitatem, longe a veſtro ſupercilio ſeparatam? longe a Novatiani fronte diſſimilem, communi vero vitæ ac ſaluti omnium conſulentem?

(c) *lib. 1. de pœnit. cap. 6. & ultimo.*

Secundum exemplum eſt Martyrum, eorum videlicet qui ſæviente perſecutione, propter confeſſionem nominis Chriſti in carceribus detinebantur. Ad eorum enim petitionem Eccleſia, de ſatisfactionis operibus, iis qui lapſi erant, impoſitis, plurimum relaxabat: tantumque eis honorem deferebat, ut quod perpeſſi ipſi fuiſſent, aut forent quantocyus ſanguinis effuſione paſſuri, pro aliorum quos Antiſtitibus commendabant, pęnitentia acceptarent: hujus indulgentiæ meminit Tertullianus in libro ad martyres (d) ubi, *pacem*, inquit, *quidam in Eccleſia non habentes, a martyribus in carcere exorare, conſueverunt: & ideo eam etiam propterea in vobis habere, & fovere, & cuſtodire debetis, ut & aliis præſtare poſſitis.*

(d) *cap. 1.*

Ejuſdem in Epiſtolis Sancti Cypriani frequentiſſima mentio fit. Sic Epiſtola decima tertia, *qui libellum a Martyribus acceperunt*, inquit, (Epiſtolam videlicet commendatitiam) *& auxilio eorum adjuvari apud Dominum, in delictis ſuis poſſunt, ſi premi infirmitate aliqua & periculo cœperint, & exomologeſi facta, & manu eis a vobis in pœnitentiam impoſita, cum pace a martyribus ſibi promiſſa ad Dominum remittantur.*

Tertium petitur ex antiquiſſimis Eccleſiæ decretis, quæ Epiſcopis poteſtatem faciunt, ex Canonicis pęnitentiis aliquid pęnitentibus remittendi; ſi eorum vita & laudabilis converſatio favorem hunc mereatur.

„ Eſt autem tuæ prudentiæ, *ait S. Baſilius in Epiſtola ad Amphilochium ſæpe laudata*, (e) pro circumſtantiæ proprietate, pęnas intendere, vel remittere: quorum ſimilia in diverſis ejuſdem Epiſtolæ canonibus repetit.

(e) *Can.* 54.

„ Et in hoc quoque, *ait S. Gregorius Nyſſenus, in Epiſtola ad Letojum*. (f) idem obſervabitur ab eo qui Eccleſiam adminiſtrat; & pro ra-

(f) *Can.* 4.

„ tiona

„ tione converſionis, illi quoque pœnæ tempus contraherur: adeo ut novem annis in unoquoque gradu vel octo, vel ſeptem, vel ſex, immo etiam quinque tantum anni ponantur, ſi pœnitentiæ magnitudo tempus vincar, & ſuperet correctionis ſtudio, eos qui in longo tempore præſtituto, ſuſceptas a ſe maculas ſegniter eluunt.

„ Concilium Ancyranum, anno tercenteſimo decimo quarto celebratum: Epiſcopum, inquit, (a) hanc habere licentiam oportet, ut perſpecta ſingulorum converſatione, normam regulamqne attribuat; id eſt, aut humanius agens ſecundum vitæ modum, tempus alicui pęnitentiæ breviet, aut etiam prolixius, quod correctioni neceſſarium viderir, addat: diſcutiatur autem omnium horum & præcedens vita & poſterior: & ita circa eos Sacerdotalis ſe bumanitas moderetur .... (b) modus pęnitentiæ in Epiſcoporum ſit arbirrio, ut ſecundum converſationem pęnitentium poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſe feſtinantibus.

(a) Can. 5.

(b) Can. 22.

„ Concilium Nicænum I. undecimo pòſt anno, (325.) habitum: quotquor, inquit, (e) metu & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipſis converſionem ſuam, non ſimulatione demonſtrant: hi demum rempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione commnnicent. Poſtmodum vero licebit Epiſcopo de his aliquid humanius cogitare.

(c) Can. 12.

Paria extant in Concilio Trullano Can. 12. Cartaginenſi IV. Can. 75. in Epiſtola prima Innocentii I. cap. 7. & 79. Leonis Magni cap. 5.

Pro quarto exemplo ſit, mos octavo ſæculo introductus, Canonicas pœnirentias precibus quibuſdam, aut flagellationibus, aut eleemoſynis, aliiſve piis operibus redimendi, cujus meminit Concilium Triburienſe anno 895. (d) ubi caute advertendum relaxationem hanc non niſi urgente, vel itineris, vel infirmitatis, vel alia quavis rationabili cauſa conceſſam: *poſtquam de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur*, ajunt Patres Triburienſes, *prædictas* (jejunii Canonici) *ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat .... ſi quis forte non potuerit jejunare*, (ait Abbas Regino in collectione manuſcripta: unde pleraque doctiſſimus Morinus excerpſit,) *& habuerit unde poſſit redimere, ſi dives fuerit, pro ſeptem hebdomadibus det ſolidos viginti: ſi non habuerit tantum unde dare poſſit, det ſolidos decem. Si autem multum pauper fuerit, det ſolidos tres .... pro uno menſe, quo in pane & aqua pœnitere debet aliquis, Pſalmos decantet mille ducentos genuflexo &c.*

(d) Can. 56.

Quintum deinceps ſequitur, in his pœnitentiarum remiſſionibus, quæ undecimo ſæculo concedi cęperunt, iis qni opus aliquod laborioſum, ad Eccleſiæ utilitatem aggrederentur, quale erat contra Hæreticos, Schiſmaticos, aut Ethnicos ferre arma, & ſanctæ aſdſcribi militiæ: hujus remiſſionis primus omnium formam dedir, & ſecutis Summis Pontificibus reliquit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano anno 1095. ubi eo promovente a fœderatis Chriſtianis Principibus expeditio Hieroſolymitana decreta eſt.

„ Nos autem, *inquiebat in ſacro conſeſſu Antiſtes Maximus*, miſericordia Dei & Bearorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qni contra eos (*infideles*) arma ſuſceperinr, & onus ſibi hujus peregrinationis aſſumpſerint, immenſas pro ſuis delictis pœnitentias relaxamus: qui autem in vera pœnitentia deceſſerinr, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis ſe non dubitent habituros ..... id quod legimus expreſſo ejuſdem Concilii Canone confirmatum, his verbis: *quicumque pro ſola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Eccleſiam Dei Hieruſalem profectus fuerit: iter illud pro omni pęnitentia ei reputetur.*

Tantnm potuit Pontificis Maximi, juncta certæ ſpei redemptionis peccarorum, & pęnarum iis debitarum, exhortatio; ut ingens hominum omnis generis & conditionis multitudo militiæ ſacræ nomen dederit: *vacuantur urbes & caſtella*, inquiebat S. Bernardus (e) *& pene jam non inveniunt quem apprehendant ſeptem mulieres virum unum; adeo ubique viduæ, vivis remanent viris.*

(e) Epiſt. 246.

Eodem pertinent conceſſiones conſimiles pro expeditione Hiſpanica contra Mauros, ſimilibuſque contra Hæreticos belligerationibus, duodecimo ſæcnlo factæ, a Summis Pontificibus *Callixto* II. *Eugenio* III. *Clemente* III. &c.

Sextum, nemini non notum, eſt in Jnbilæo, quod anno milleſimo trecenteſimo, centeſimo quoque recurrente anno, iis qui ad Baſilicas beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Romæ accederent, concedendum *Bonifacius VIII.* Pontifex Maximus inſtituir: quodque deinceps *Clemens* VI. ad annum quemlibet quinquageſimum, *Urbanus* VI. ad trigeſimum terrium, *Paulus* II. ad vigeſimnm quintum, ampliatis favoribus, contraxerunt.

„ Antiquorum habet fida relatio, *inquit Bonifacius VIII.* (f) quod accedentibus ad venerabilem Baſilicam principis Apoſtolorum de urbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum ..... nos de omnipotentis Dei miſericordia, & eorumdem Apoſtolorum ejus Perri & Pauli, meritis & auctoritate confiſi, de Fratrum noſtrorum conſilio, & de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, omnibus a præſenti anno milleſimo trecenteſimo, a feſto nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti præterito, proxime inchoato, & in quolibet anno centeſimo ſecuturo, ad Baſilicas ipſas accedentibus reverenter, vere pęnitentibus & confeſſis, vel qui vere pęnitebunt & confitebuntur, in hujuſmodi præſenti, & quoliber centeſimo ſecuturo annis, non ſolum plenam & largiorem, immo pleniſſimam omnium ſuorum concedemus, & concedimus veniam peccatorum.

(f) in Bul. la Jubilæi.

Septimo, non exemplnm unum, ſed plurium ſit congeries, in innumerabilibus hujuſmodi remiſſionibus quas Summi Pontifices, variis occaſionibus, diverſaſque ob cauſas indulſerunr, & etiam num indnlgent.

Jam ſic contraho argumentum: nomine indulgentiæ intelligitnr, *remiſſio aliqua pęnæ temporalis, quæ poſt remiſſionem peccatorum luenda ſupereſt, extra Sacramentum facta, ab eo qui ſpiritualem juriſdictionem habet cæleſtem Eccleſiæ theſaurum diſpenſandi*: atqui definitio hæc per omnes partes, in exempla adducta, & alia quæ ſilentio prætermiſimus bene quadrat: quod quiſque, quolibet eorum diſcuſſo, facile animadverret. Ergo Eccleſia indulgentias omni retro ætate conceſſit: ergo earumdem concedendarum, quidquid garriat Hæreticorum inſania, auctoritatem perpetuo habuit.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex Clavium poteſtate.

Jam ſi quæratur, qua revelatione Eccleſia didicerit, hac ſe poteſtate eſſe donatam? Reſpondeo, a Chriſto ipſo Apoſtolos inſtruente ſic eſſe edoctam; ait enim ad illos: (g) *amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Cujus ſententiæ prima pars, quidquid penarum peccatoribus imponi poteſt, generaliter comprehendit, denegarionem videlicet abſolutionis a peccato, præciſionem a corpore myſtico, ipſaſque pęnas Canonicas, per quas Deo pro pęnis temporalibus ſibi debiris, etiam accepto remiſſionis peccarorum beneficio, ſatisfaciant. Ergo quod ſequitur: *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*: cum verbis præcedentibus correſpondeat, æque late patere debet, adeoque ſignificat non peccata ſolummodo, ſed & pœnas ipſas pro peccatis impoſitas, cnm prudentia & diſcretione, relaxandi poteſtatem: & vero cum Chriſtus,

(g) Matt. 18. 18.

ſtus, divinus legislator, Eccleſiam inſtar humanarum Rerumpublicarum erexerit, formamque eo perfectiorem ei dederit, quo civitas hæc nobilior, hoc eſt, civitas Dei futura eſſet; par omnino fuit, ut in ea tribunal erigerit, ubi per judices a ſe conſtitutos legum tutamen, adminiſtratio, & moderatio foret; atqui in qualibet bene morata Republica, ligandi ſolvendique poteſtas ex æquo judicibus attribuitur; nec ita tenentur ad apicem juris, ſententias ſuas agere, quin aliquando poſſint emollire legum ſeveritatem ac relaxare, ſi nimirum mitigationem hanc vel conditio temporum, vel bonum commune Reipublicæ, vel accuſati & convicti præcedens aliquod meritum aut præſens malefacti dolor, certis ſignificationibus atteſtatus, aut altera quævis ratio requiſiverit. Ergo pariter non ita putari debet Chriſtus ligandi pœnitentes, eoſdemque ſatisfactionis operibus coercendi poteſtatem ſacris Antiſtitibus contuliſſe; quin ſimiliter facultatem eis fecerit, aliquid de ſatisfaciendi debito, juſtis de cauſis condonandi: eoque magis, quod, ut prædiximus, tribunal Chriſti manſuetudine, clementia, miſericordia, quovis humano tribunali longe præcellat.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex Communione Sanctorum.

Eſt & alterum doctrinæ fidei fundamentum firmiſſimum, in articulo ſymboli quo profitemur *communionem Sanctorum*: quem ſi ſenſu proprio, hoc eſt, Catholico, Lutherani & Calviniſtæ intelligerent, facile evaneſcerent eorum contra indulgentias cavillationes: *communio* dicitur, hoc eſt, omnium Chriſti membrorum ſub uno capite nexus, ſocietas, communicatio, unio, per unum ſpiritum, caritatis vinculo colligata, qua fit ut omnia juſtorum bona opera, ſive qui ſunt, ſive qui unquam fuerunt, ſint veluti propria ſingulorum, & in totum corpus mirabili profluvio effundantur. Non enim Eccleſia terrenæ civitati ſimilis eſt, ubi etſi iiſdem omnes legibus vivant; ſibi tamen plerumque quiſque, & propriæ utilitati, neglectis aliorum commodis conſulit; ſed qualis membrorum inter ſe ſocietas eſt, ut operatio cujuſque membri cedat in totius corporis commodum; talis, longeque perfectior, membrorum Eccleſiæ reciproca conjunctio eſt: de hac loquebatur Apoſtolus, quando
(a) 1. Cor. 12. & ſeqq. „ dicebat: (a) ſicut enim corpus unum eſt, & „ multa habet membra: omnia autem membra „ corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt; ita & Chriſtus. Etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, „ ſive liberi...... nam & corpus non eſt „ unum membrum, ſed multa.... nunc autem multa quidem membra, unum autem „ corpus. Non poteſt autem oculus dicere manui: opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non eſtis mihi neceſſarii; ſed „ multo magis quæ videntur membra corporis „ infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt..... ut non „ ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro „ invicem ſollicita ſint membra: & ſi quid „ patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra: vos autem eſtis Corpus Chriſti, & membra de „ membro.

(b) Pſal. 118. 63. De eadem Propheta Regius: (b) *particeps*, inquiebat, *ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*: quæ verba Sanctus Ambroſius explicans: (c) „ ſicut enim, *ait*, membrum particeps eſſe dicimus totius corporis:
(c) ſer. 8. in Pſ. 118. „ ſic conjunctus omnibus timentibus Deum, qui „ non dicat alteri: *non es de corpore meo*: hoc „ eſt, non dicat pauperi dives, non ignobili nobilis, non ægro ſanus, non fortis debili, non „ imperito ſapiens dicat: *non eſtis mihi neceſſarii*: „ particeps Corporis Chriſti eſt, quæ eſt Eccleſia.

Pari ſenſu ab eodem Sancto Doctore alibi dictum: (d) *Eccleſia in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur*.... (e) *tota Eccleſia ſuſcepit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, & oratione, & dolore eſt: & quaſi fermento ejus ſe totam conſpergit; ut per univerſos ea quæ ſuperflua ſunt in aliquo pœnitentiam agente, virilis miſericordiæ aut compaſſionis velut collativa quadam admixtione purgentur.*

(d) lib. 1. de offic. c. 29.
(e) lib. 1. de pœnit. cap. 15.

In hoc porro, ſuffragiorum, bonorum operum, meritorum, inter omnia Eccleſiæ membra, per unum Spiritum caritatis vinculo colligata, felici commercio, fundamentum ponimus indulgentiarum, eo firmius, quod infinitis Chriſti meritis, unde juſtorum merita ſuum omne pretium habent, innitatur. Hic eſt immenſus ille Theſaurus, quem, inquit Clemens VI. Pontifex Maximus, (f) „ Unigenitus Dei filius Redemptor noſter militanti Eccleſiæ acquiſivit, „ volens ſuis theſaurizare filiis Pius Pater: ut „ ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui „ uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem theſaurum non in ſudario „ repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per „ Beatum Petrum cœli Clavigerum, ejuſque ſucceſſores, ſuos in terris vicarios commiſit, fidelibus ſalubriter diſpenſandum; & propriis, „ & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc „ pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro „ peccatis debitæ, tam generaliter, quam ſpecialiter, (prout cum Deo expedire cognoſcerent) vere pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cujus quidem „ theſauri cumulum, Beatæ Dei Genitricis, „ omniumque electorum e primo juſto, uſque „ ad ultimum, merita adminiculum præſtare „ noſcuntur: de cujus conſumptione vel minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam „ propter infinita Chriſti merita; quam pro eo „ quod, quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum.

(f) in Extravag. Unigenitus.

Inde ſic colligo argumentum: infiniti meriti Theſaurum Chriſtus ſponſæ ſuæ Eccleſiæ hæreditate legavit: infiniti, inquam, quia etſi juſtorum quantumlibet præcellentia opera, finiti ſe ipſis valoris ſint; quatenus tamen Chriſto capiti juncta ſunt, & ab ejus influxu dependent, ad pretium infinitum accreſcunt. Theſaurum porro hunc non voluit Chriſtus eſſe otioſum & repoſitum in ſudario; ſed quemadmodum in bene conſtituta civitate, pecunia publica in publicos utique uſus, e re nata, & urgente occaſione impenditur; ita voluit Salvator ſanctum ærarium pro variis corporis & membrorum neceſſitatibus, prudenti liberalitate profundi; atqui nulla hujus exercendæ liberalitatis urgentior cauſa eſt, quam ubi agitur de Canonicis ſatisfactionibus per indulgentias remittendis: hac enim œconomia fit, tum ut in præſenti tempore juſtorum abundantia, pœnitentium inopiam ſuppleat, atque ita aliquatenus æqualitas fiat; tum ut de ſatisfactionibus Deo debitis nihil minuatur; eo nimirum, juſtorum materia in ſubſidium pœnitentiæ miſericorditer acceptante. Ergo indulgentiarum concedendarum poteſtas firmiſſimo quippe divino fundamento ſolidetur, quod machinis ſuis inutiliter hæretici concutere ac demoliri aggrediuntur.

COROLLARIUM.

De indulgentiarum utilitate.

Indeque ſponte ſequitur (quod præfracte hæreſis negat) ſummam indulgentias importare utilitatem. Numquid enim res fructuoſiſſima non eſt, quod pœnæ temporales peccato debitæ, non in foro tantum Eccleſiæ, ſed etiam apud Deum, neque in hac vita tantum, ſed etiam in futura luendæ, miſericorditer condonentur? atqui hunc eſſe uberrimum indulgentiarum proventum, adſtruunt verba Chriſti: *quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælo*: & Apoſtolis affirmantis ſe quidquid inceſtuoſo donavit, *in perſo-*

na

na Chriſti donaſſe: unde manifeſto eruitur, ſolutionem a pęnis temporalibus, non ad præſens tantum, ſed etiam ad futurum ſæculum pertinere: alioquin enim quomodo ſolveretur in cęlis, quod eſſet ſolutum in terris; & quomodo in perſona Chriſti donaretur id, cujus ſibi vindictam ſupremus judex in futuro ſæculo reſervaret? „ quidam dicunt, *inquis Sanctus Thomas*, „ (a) quod indulgentiæ non valent ad abſolvendum a reatu pœnæ, quam quis in purgatorio, ſecundum judicium Dei meretur; ſed „ valent ad abſolvendum ab obligatione, qua „ Sacerdos obligavit pęnitentem ad pęnam aliquam; vel ad quam etiam ordinatur ex canonum ſtatutis. Sed hæc opinio non videtur „ vera. 1. Quia eſt expreſſe contra privilegium „ Petro datum, ut quod in terra remitteret, „ & in cœlo remitteretur: unde remiſſio quæ „ fit quantum ad forum Eccleſiæ, valet etiam „ quantum ad forum Dei: & præterea Eccleſia „ hujuſmodi indulgentias dans, magis damnificaret, quam adjuvaret; quia remitteret ad „ graviores pœnas ſcilicet purgatorii, abſolvendo a pęnis injunctis: & ideo aliter dicendum, „ quod valent & quantum ad forum Eccleſiæ, „ & quantum ad judicium Dei, ad remiſſionem pęnæ reſiduæ poſt contritionem, & confeſſionem, & abſolutionem: ſive ſit injuncta, „ ſive non.

(a) *in 4. ſent. diſt. 20. q. 1. ar. 3. quæſtiuncula 2.*

Hinc inter propoſitiones *Petri Oxomenſis*, quas Sixtus IV. Pontifex Maximus, *ut erroneas, ſcandaloſas, a fidei veritate alienas, ac manifeſtam hæreſim continentes confixit*, hæc legitur: *Romanus Pontifex Purgatorii pęnam remittere non poteſt* .... & inter varios Lutheri articulos, quos Leo X. *tamquam hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos, aut piarum aurium offenſivos, & veritati Catholicæ obviantes* proſcripſit, hi duo ſunt: 1. *indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium*: 2. *indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pęnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam juſtitiam*.

§. QUARTUS.

Diluuntur objectiones.

Opponunt. Indulgentiam, prout a Catholicis intelligitur, elargiri, idem eſt ac pœnitentiæ Sacramentum una ſui parte truncare: ejus namque materia, ut prædiximus, in contritione, confeſſione, & ſatisfactione conſiſtit; atqui indulgentia liberat hominem a debito ſatisfaciendi. Ergo una ſui parte minuit Sacramentum, quod cum non poſſit Eccleſia, utique non habet concedendi indulgentias facultatem.

R. nego majorem. Sacramentum enim ſuis partibus integrum, etiam cum indulgentiarum conceſſione conſiſtere, ii ſoli negant, qui vel earum naturam neſciunt, vel etiamſi ſciverint, Eccleſiam calumniari non ceſſant.

Ad probationem conceſſa majore, nego minorem. Nego, inquam, per indulgentias liberari quemquam a debito ſatisfaciendi. Cui enim hoc unquam Catholicorum in mentem venit, in indulgentiis præſidium ac tutamen impœnitentiæ eſſe; eaſque non impotentiæ ac infirmitatis ſubſidium, ſed impunitatis eſſe prætextum?

Haud ita ſane Apoſtolus ſentiebat, qui inceſtuoſo Corinthio, non ſatisfactionem totam, ſed partem ejus remiſit, ne videlicet abundatiori dejectus triſtitia, in laqueos incideret diaboli: *cui*, inquit *aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ... propter vos in perſona Chriſti* (b).

(b) 2. *Cor.* 2. 10.

Non ita Sanctus Cyprianus, qui non ante volebat pœnitentibus indulgentias debere concedi, quam duriſſimis pœnitentiæ laboribus eo favore ſe dignos probaſſent, eaque de cauſa martyres in carceribus detentos quam enixe poterat, hortabatur, ne omnibus petentibus libellos commendatitios indiſcriminatim darent. „ Oro „ vos quibus poſſum precibus, *inquiebat*, (c) ut „ Evangelii memores, & conſiderantes quæ & „ qualia in præteritum anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint, quam ſolliciti in omnibus „ fuerint, vos quoque ſollicite & caute petentium deſideria ponderetis. Ipſorum quoque „ delictorum genera & qualitates cogitetis: ne „ ſi quid abrupte & indigne vel a vobis promiſſum, vel a nobis factum fuerit, apud Gentiles quoque ipſos Eccleſia noſtra erubeſcere „ incipiat .... & ideo peto, ut eos quos ipſi „ videtis, quos noſtis, quorum pœnitentiam ſatiſfactioni proximam conſpicitis, deſignetis „ nominatim libello .... *& alibi*: (d) ſi precem toto corde quis faciat, *ait*, ſi veris pęnitentiæ lamentationibus & lacrymis ingemiſcat; ſi ad veniam delicti ſui Dominum juſtis „ & continuis operibus inflectat; miſereri talium poteſt .... poteſt ille indulgentiam dare, „ ſententiam ſuam poteſt ille inflectere. Pœnitenti, operanti, roganti, poteſt clementer ignoſcere: poteſt in acceptum referre quidquid „ pro talibus & petierint martyres, & fecerint „ Sacerdotes.

(c) *Epiſt.* 10.

(d) *in tract. de lapſis.*

Non ita Synodi, quæ hac ſola conditione poſſe Epiſcopos indulgentias concedere ſtatuerunt, ſi nimirum pęnitentes converſionem ſuam lacrymis, & duriſſimis ſatisfactionis operibus diu probaſſent. Statuimus, inquit Ancyranum Concilium (e) ut Epiſcopi modo converſationis examinato, poteſtatem habeant vel utendi clementia, vel plus temporis adjiciendi: ante „ omnia autem & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt examinetur, & ſic eis clementia „ concedatur .... *hocque ipſum Synodus Nicæna declarat*, (f) cum iis ſolis humanius poſſe agi „ decernens, qui & metu, & lacrymis & tolerantia, & bonis operibus, converſionem re, „ non ſimulate oſtenderint.

(e) *Can.* 5.

(f) *Can.* 12.

Falſo ergo & calumnioſe obtenditur, per indulgentias Sacramentum pęnitentiæ aliqua ſui parte fraudatum.

Inſt. 1. probando min. Quæ afferimus, inquiunt, ex antiquitate exempla, dum priſcum rigorem oſtentant, eo efficacius adſtruunt, ſucceſſu temporum omnem ſatisfaciendi neceſſitatem eſſe ſublatam: ex quo enim a Summis Pontificibus theſaurus Eccleſiæ, quavis occaſione apertus eſt, tanta remiſſionum ac gratiarum copia in peccatores effluxit, ut lex ſatisfaciendi penitus evanuerit. Ergo vera minor propoſitio. *Inſt.* 1.

R. nego antecedens. Summos enim Pontifices, contra quos furiis invecta hæreſis debacchatur, ſemper tenuiſſe in concedendis indulgentiis moderationem, ex eorum diplomatibus & hiſtoria Eccleſiaſtica certum eſt.

Sic ſæculo undecimo deſinente *Gregorius VII.* Lincolnienſi Epiſcopo indulgentiam delictorum „ roganti, ea lege annuit, ut pro viribus Deo ſatisfaceret: abſolutionem præterea peccatorum „ tuorum, *inquit*, ſicut rogaſti, auctoritate Principum Apoſtolorum Petri & Pauli fulti, quorum „ vice quamvis indigni, fungimur, tibi mittere „ dignum duximus: ſi tamen bonis operibus inhærendo, commiſſos exceſſus plangendo quantum valueris, corporis tui habitaculum, Deo mundum templum exhibueris .... *ex quibus apparet*, ait Cardinalis Baronius in Annalibus, (g) *Sedis Apoſtolicæ indulgentias illis communicari, qui quantum ſuppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otioſis, ac negligentia torpeſcentibus*.

(g) *ad an.* 1073. *n.* 71.

Sæculo duodecimo *Gregorius VIII.* cum Beneventi Eccleſiam dedicaſſet: *tutius eſt*, ait populo, *ut agatis pœnitentiam, quam vel tertiam partem, vel aliquotam vobis remittam*: ut refert Petrus Cantor Pariſienſis (h).

(h) *in ſumma de Sacramentis.*

Eodem ævo *Gelaſius II.* (i) in Epiſtola ad exercitum Chriſtianorum: indulgentiam concedit omnibus aliquid conferentibus in hujus exercitus ſuſtentationem cum hac clauſula: *ſecundum laborum & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ impenſorum quantitatem, ad Epiſcoporum arbitrium in quorum Parochiis degunt, pęnitentiarum ſuarum remiſſionem & indulgentiam conſequantur*.

(i) *vide Baronium ad ann.* 1118.

Eodem ſæculo, obſervandæ in ſatisfactionum remiſſionibus parſimoniæ præclarum exemplum

Digitized by Google

dedit Alexander III. quando in dedicatione majoris altaris Eccleſiæ Ferrarienſis indulgentiam unius anni conceſſit: *quibus videas*, ait Cardi- (a) ad an. 1177. nalis Baronius (a) *uſum ejus temporis, concedendi per Pontifices Romanos, indulgentias, quæ unius anni terminum non excederent, præter quam in expeditione terræ ſanctæ, ut conſtat ex aliorum etiam Pontificum diplomatibus.*

Sæculo decimo tertio in Concilio Lateranen- (b) an. 1215. ſi IV. ſub Innocentio III. habito (b) quorumdam Epiſcoporum in concedendis indnlgentiis laxitas, propoſito Pontificis Maximi exemplo repreſſa eſt. „ Quia per indiſcretas & ſuper- (c) in c. 14. §. de pœnitentiis & remiſſionibus. „ fluas indulgentias, *inquit*, (c) quas quidam „ Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & „ claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœniten„ tialis ſatisfactio enervatur: decernimus, ut „ cum dedicatur Baſilica, non extendatur in„ dulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo ſive „ a pluribus Epiſcopis dedicetur; ac deinde in „ anniverſario dedicationis tempore, quadra„ ginta dies de injunctis pœnitentiis indulta „ remiſſio non excedat: hunc quoque die„ rum numerum indulgentiarum litteris præci„ pimus moderari, quæ pro quibuslibet caſi„ bus aliquoties conceduntur: cum Romanus „ Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis „ hoc in talibus moderamen conſueverit ob„ ſervare.

Nec minor fuit *Honorii* III. *Gregorii* IX. *Urbani* IV. *Clementis* IV. & aliorum ejuſdem ſæculi Pontificum, in remittendis pœnitentiis parcitas. *Honorius* enim, in Canonizatione San- (d) anno 1225. cti Laurentii Archiepiſcopi Dublinenſis, (d) *omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad Eccleſiam ubi corpus ejuſdem Sancti requieſcit, in die ſolemnitatis ejuſdem, vel infra octavas cum devotione acceſſerint, ejus orationum ſuffragia petituri, viginti dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxavit:* ut in ejus bulla videre eſt, quæ incipit: *ineffabilis.*

Gregorius IX. in Canonizatione S. Antonii de Patavio, anoum unum indulgentiæ, & in Canonizatione S. Dominici annum unum, cum quadragenario dierum numero non exceſſit. Eamdemque in Canonizatione Sanctæ Hedvvigis Duciſſæ Poloniæ menſuram tenuit *Clemens* IV.

Urbanus vero IV. diem feſtum Sanctiſſimi Sa- (e) anno 1264. cramenti (e) inſtituens, centenario dierum numero concluſit indulgentias iis conceſſas, qui hac ſacra die horis canonicis intereſſent.

Poſſem aliorum paria moderationis exempla proferre, ſi res poſtularet. Sat fuerit *Clementis* VIII. & *Clementis* IX. ſummam prudentiam & antiquæ diſciplinæ zelum in præſenti commendare: de primo quidem Cardinalis Baronius memorata priſcorum Pontificum in largiendis indulgentiis moderatione: *ad quam laudabilem an-* (f) ad an. 847. *tiquam formam*, inquit, (f) *S.D.N. Clemens VIII. non ſine divino inſtinctu, effuſas nimis indulgentiarum conceſſiones reſtringere aggreſſus eſt:* alter vero novam Cardinalium aliorumque prælato- (g) anno 1669. rum congregationem inſtituit (g), „ cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in in„ dulgentiis emergentem, quæ ad fidei dogma „ non pertineat, (circa graviora & difficiliora, „ Romano Pontifice prius conſulto) expediendi: „ abuſus quoque qui irrepſiſſe poſſent ..... cor„ rigendi & emendandi .... falſas, apocryphas, „ indiſcretaſque indulgeotias typis imprimi ve„ tandi, impreſſas recognoſcendi & examinan„ di, & ubi Pontifici retulerit, ejus auctoritate „ rejiciendi .... ac in indulgentiis concedendis „ moderationem adhiberi, omniaque pie, ſan„ cte, & incorrupte fieri curandi (h).

(h) in conſtitutione quæ incipit: in ipſis. Nec prætermittam Œcumenici Tridentini Concilii longe diverſum ab hæreticorum opinione de Pontifice Maximo judicium. Nedum enim ejus in diſpenſando Eccleſiæ Theſauro prudentiam ſuſpectam habuerit; ut e contrario præceperit abuſus omnes qui in indulgentiarum diſpenſatione, ſuperſtitione, vel ignorantia, vel alia qnavis cauſa, in diverſas diœceſes irrepſerant, *ad Summum Romanum Pontificem ab Epiſcopis deferendos: cujus auctoritate & prudentia*, inquit, (i) *quod univerſali Eccleſiæ expediet ſta-* (i) Seſſ. 25. in decr. de indul. *tuatur; ut ita Sanctarum indulgentiarum munus, pie, ſancte, & incorrupte omnibus fidelibus diſpenſetur.* Ergo &c.

Inſt. 2. Inſt. 2. probando anteced. diverſorum, ut dictitant, enumeratione abuſuum: ſic enim de *Alexandro* III. quem velnt in indulgentiis concedendis parciſſimum modo laudavimus, narratur, *quod ſingulis, unoquoque menſe, primis Dominicis, tantum indulgentiarum Anconitanis conceſſerit, quantum Arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ:* quod quid aliud fuit, quam omne ſatisfaciendi debitum abolere? numeret enim qui poterit, ambabus manibus granula arenæ contenta, & ſubducto indulgentiarum pari calculo, dicat ſi audet, pœnitentibus tanto theſauro ditatis, ſupereſſe vel minimam ſatisfactionem luendam.

Nec minor *Urbani* II. in eorum gratiam qui contra infideles arma capeſſerent liberalitas fuit: „ Nos, *inquiebat*, miſericordia Dei, & beato„ rum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate „ confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos „ arma ſuſceperint .... immenſas pro ſuis deli„ ctis pœnitentias relaxamus .... quod enim immenſum eſt, nullis terminis circumſcribitur. Cum itaque Pontifex immenſas pœnitentias relaxarit, evidens eſt quod ſatisfactione nihil reliquerit expiandum.

Neque diſpar *Bonifacii* VIII. Jubilæum inſtituentis prodigalitas: ille enim quaſi parum foret *plenam, & largiorem* indulgentiam conceſſiſſe, addidit & *pleniſſimam*, ne nimirum putaretur, vel minimam ſubeundæ ſatisfactionis partem reliquiſſe: *non ſolum plenam*, ajebat, *& largiorem immo pleniſſimam omnium ſuorum concedemus & concedimus veniam peccatorum.*

Recenſere demum quis valeat abuſus omnes, nimia facilitate Pontificum, in indulgentiarum largitionibus introductos? neminem namque latet, non in paucos dies, aut unum annum, pauloque amplius, ut antehac, ſed in annos centenos aut millenos, immo & plura annorum millia prodigalitatem adauctam; earumque tantopere excreviſſe numerum, ut vix ullum templum, ullum altare, ulla (ut loquuntur) confraternitas, ulla denique feſtivitas ſit, cui ſimilis indulgentiarum copia non appendeatur; adeo nt cuicumque eas lucranti, pluſquam moraliter certum ſit, ſe ab omni, tum in præſenti vita, tum in futura, onere ſatisfaciendi eſſe ſolutum: vel ergo fatendum, ſatisfaciendi neceſſitatem indulgentiarum conceſſione ſublatam; vel dicendum indulgentias deriſorias eſſe, & ad piam fidelium fraudem inventas, quippe quæ concedentium facultatem excedant.

℞. Hoc argumentum mendacii & fidei peſſimæ plenum eſſe.

1. Enim mera fabula eſt, quæ ab *Alenandro* III. dicitur Anconitanis conceſſio facta indulgentiarum, quæ arenam ambabus manibus comprehenſam æquarent: nullum hujus tam profuſæ liberalitatis extat in hiſtoria ejus temporis monumentum: quin e contra certiſſimum eſt, ſæculis 11. & 12. Summos Pontifices, ipſumque nominatim *Alexandrum III.* in hujuſmodi elargiendis favoribus fuiſſe moderatiſſimos: *Alexander* enim, ut prædiximus, unius anni terminum non exceſſit, in indulgentiis quas dedicato altari Eccleſiæ *Ferrarienſis* conceſſit: *unde*, ait Cardinalis Baronius in Annalibus, (k) *redarguuntur ſcripta,* (k) ad an. 1177. *quibus proditur conceſſum ab eodem Pontifice, primis Dominicis ſingulorum] menſium Anconitanis, tantum indulgentiarum, quantum arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ.*

2. Falſum eſt *Urbanum* II. Bulla ſua omne ſatisfaciendi debitum ſuſtuliſſe: hæc enim ejus non tam indulgentia, quam pœnitentiæ Canonicæ commutatio fuit: id quod verba ejus „ perſpicue ſonant: fidelibus Chriſtianis qui „ contra eos (infideles) arma ſuſceperint, & „ onus ſibi hujus peregrinationis aſſumpſerint, „ immenſas pro ſuis delictis pęnitentias relaxa„ mus: qui autem in vera pęnitentia deceſſerint; „ & peccatorum indulgentiam, & fructum æ„ ternæ mercedis ſe non dubitent habituros ....

non

„ non ergo pondus ſatisfactionum ſublatum eſt, „ ſed onus onere commutatum, & pœnis quas „ canones præſcribebant, novum pœnæ genus eſt ſubſtitutum, quod *immenſis*, hoc eſt longiſſimis ſatisfactionum Canonicarum laboribus, poterat haud immerito æquiparari. Numquid enim parva res erat, huic tam periculoſæ, tam arduæ expeditioni adſcribi? numquid levis momenti ſatisfactio dici poterat, uxorem, liberos, familiam, patriam ad vindicandam religionem libere abdicare, patrimonium, & quidquid inerat facultatum, in hoc opus profundere, itinerum terra marique innumeras patienter tolerare moleſtias, libertatem denique, valetudinem, ipſamque vitam pro Chriſto, in præparatione animi ponere? puerili itaque æquivocatione argumentatio illa laborat, verba Pontificis de abſolutione ab omni pœnitentia interpretando; quando debere de ſolis pęnis Canonicis intelligi, tum res ipſa monet, tum verba ejus apertiſſime prædicant.

Ad 3. De *Bonifacio* VIII. par eſto reſponſio: quem enim ille indulgentiam fecit, non inertibus & otioſis, nihilque pro Deo placando agentibus, ſed iis conceſſam voluit, qui diutiſſimæ peregrinationis labores, animo vere pœnitente ſuſciperent: „ nos, inquit, de omnipotentis Dei miſericordia, & eorumdem Apoſtolorum ejus meritis & auctoritate conſiſi, de „ Fratrum noſtrorum conſilio, & de Apoſtolicæ „ plenitudine poteſtatis omnibus... ad Baſilicas „ ipſas accedentibus reverenter, vere pęnitentibus & confeſſis, vel qui vere pęnitebunt „ & confitebuntur, non ſolum plenam & largiorem, immo pleniſſimam omnium ſuorum „ concedemus & concedimus veniam peccatorum. Statuentes, ut qui voluerint hujuſmodi „ indulgentiæ a nobis conceſſæ fieri participes, „ ſi fuerint Romani, ad minus triginta diebus „ continuis, ſeu interpolatis, & ſaltem ſemel „ in die: ſi vero peregrini fuerint, aut forenſes, ſimili modo diebus quindecim ad Baſilicas eaſdem accedant: unuſquiſque tamen plus „ merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, qui Baſilicas ipſas amplius & devotius frequentabit.

Itaque vere pęnitentes eos Bonifacius eſſe volebat, qui cuperent Jubilæi eſſe participes. Porro ſine ſatisfactione, ut toties dictum eſt, nequit pęnitentia vera conſiſtere: jam quod ajunt, legem ſatisfaciendi Pontificis præſcriptione ſublatam: *pleniſſimam omnium concedimus veniam peccatorum*, ab ejus mente alieniſſimum eſt. Hoc enim unum hac voce, ut eruditi omnes conſentiunt, *Bonifacius* ſignificavit, ſe quidquid facta ſibi divinitus facultate poterat, miſericorditer dare: dare porro non poterat abſolutam ab officio ſatisfaciendi immunitatem; quia juris divini ſatisfactio res eſt, quæ nulla poteſt humana præſcriptione infringi: ita mentem Pontificis Maximi, vetus ejuſque coætaneus Gloſſographus explicat: mota enim quæſtione, *quomodo iſta ſe compatiantur, plenam, largiorem, & pleniſſimam?* Sic reſpondet: *dico*, inquit, *Papam interpretatum fuiſſe in conſiſtorio me præſente, hanc indulgentiam adeo plenam, prout clavium poteſtas ſe extendit*.

Ad ultimum dico commentitias eſſe falſoque Summis Pontificibus attributas, centum, mille, ampliuſque annorum exorbitantes indulgentias, quantum a veritate Evangelii, tantum ab ipſo communi ſenſu alienas. „ Solent nonnumquam „ divulgari indulgentiæ, *inquit Dominicus Soto*, „ (a) quibus remittuntur quinque annorum millia aut plura pęnitentiæ, & quadragenæ totidem: ad hoc prima fronte reſponſio dari poſſet cum Gerſone Cancellario Pariſienſi in ſuo „ tractatu *de abſolutione Sacramentali*, atque in „ alio *de indulgentiis*, quod iſtæ portentoſæ indulgentiæ non emanant a Papa, ſed ſunt quæſtorum impoſturæ. Quare præfatus Doctor eas „ irridet: & revera tam immodicus exceſſus non „ eſt ferendus. Nam audiens nonnumquam indulgentias viginti mille annorum & ampliores.... dicendum quod hujuſmodi portenta, „ numquam Papa concedere cogitavit.... præterquam quod nullatenus negari poteſt, quin „ indulgentiarum quæſtores, cum ſint homines „ non nimis ad Religionem attendentes, deridenda nonnumquam prædicent, qui ideo eſſent publica auctoritate cohibendi.

(a) in 4. ſent. diſt. 21. q. 2 art. 1.

Eadem *Eſtii*, & celebriorum Theologorum reſponſio eſt, indulgentias hujuſmodi commentitias, vana ſuperſtitione & rerum & divinarum ſupina ignorantia, quodque turpiſſimum eſt, ſordida avaritia ſtimulante confictas: abſit ergo ut tam immoderati exceſſus Summis Pontificibus tribuantur, quos conſtat nihil hactenus antiquius habuiſſe, quam ut hæc tanta mala, Apoſtolico zelo reprimerent. Sic præter cæteros *Sixtus IV.* indulgentias nimias, tum a ſe, tum a ſuis prædeceſſoribus importunitate multorum extortas deplorans, plurimas revocavit, pluribus modum poſuit, (b) præmiſſa hac ratione: *ne cujuſvis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu, Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur; aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum*.

(b) in extravag. c. de pœn. & remiſ. in communibus.

Inſt. 3.

Inſt. 3. Multorum in Eccleſia opinio eſt, non ſcripto tantum aſſerta, aut ſcholarum diſputationibus ventilata, ſed ad praxim quotidie revocata, indulgentiarum, ac præcipue Jubilæi diebus, vel nullam, vel certe leviſſimam ſatisfactionem a pęnitentibus exigendam. Ergo revera Catholici cenſent, ſatisfaciendi debitum indulgentiarum largitione auferri.

R. diſt. anteced. Multorum ea opinio eſt, *Eccleſiaſtica diſciplinæ, ac veritati manifeſto contraria*, concedo: *conſentanea*, nego antecedens, & conſequens.

E. R. Equidem diffiteri non poſſumus, tantam eſſe multorum qui tremendo ſe miniſterio ingerunt laxitatem & Canonum ignorantiam, ut putent Jubilæi, aliarumque indulgentiarum temporibus, crimina quælibet, quantumvis atrocia, nullo ſatisfaciendi onere impoſito, expiari. Verum abuſus ille eſt, de eorum numero, quos voluit Tridentina Synodus in unaquaque reſpective diœceſi ab Epiſcopis diligenter colligi, in Synodis provincialibus denuntiari, & ad Summum Pontificem deferri, cujus auctoritate & prudentia, quod univerſali Eccleſiæ expedierit ſtatuatur: (c) viget etiamnum, æternumque vigebit, nec minus Jubilæi, quam alio quovis tempore locum habet, quod eſt ab eodem Concilio, conſentanee ad antiquos canones conſtitutum: (d) debent Sacerdotes, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, „ ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere: ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pęnitentibus agant, leviſſima „ quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

(c) Seſſ. 25. in decr. de indulg.

(d) Seſſ. 14. c. 8. de pœn.

Quod in altera quavis temporis circumſtantia verum eſt, non minus tempore Jubilæi eſt certum, divinam ſcilicet decere clementiam, *ut* „ *ibidem Tridentini Patres loquuntur*, (e) ne ita „ nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta peccata leviora putantes, velut injurii & contumelioſi Spiritui Sancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubio „ enim magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ „ pęnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum pęnitentes efficiunt; medentur quoque „ peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum „ actionibus tollunt: neque vero ſecurior ulla „ via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit, „ ad amovendam imminentem a Domino pęnam, quam ut hæc pęnitentiæ opere homines cum vero animi dolore frequentent.

(e) Seſſ. 14. cap. 8.

Denique omnium temporum & circumſtantiarum veritas eſt, ab eodem Sancto Concilio nullis limitibus coarctata (f) *a Sacerdotibus ſatisfactionem debere imponi, quæ non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamen-*

(f) ibid.

tum,

Digitized by Google

tum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.

Unde ſequitur, ſub indulgentiarum obtentu, crudeles confeſſarios eſſe, & graviſſimam pœnitentibus inferre injuriam, quando viam relinquendo quæ ſemper ſecurior Eccleſiæ viſa eſt, peccatoribus denegant, & vitæ novæ tutamen, & infirmitatis medicamentum, & quod unum eis ſupereſt medium Dei per voluntariam caſtigationem placandi.

Quod enim ajunt, fore inutiles indulgentias, niſi quo tempore conceduntur, ab oneroſis ſatisfactionibus remiſſio fieret, tum naturæ Sacramenti, quod laborioſum baptiſma eſt a Patribus appellatum; tum divinæ præſcriptioni contrarium eſt, fructus dignos pœnitentiæ a peccatoribus exigenti; tum Pontificiis diplomatibus adverſatur, quibus expreſſe declaratur, indulgentias *niſi vere pœnitentibus non concedi*; tum denique ſæpe eſt a Sanctis Doctoribus reprehen-
,, ſum. Non poteſt Evangelium in parte conſi-
,, ſtere, & in parte nutare, (*inquiebat Sanctus*
,, *Cyprianus*, (a) *eos refutans qui libellos Mar-*
(a) in lib. de lapſis. ,, *tyrum afferentibus, omnem pœnitentiam teme-*
,, *rario condonabant:*) aut utrumque oportet ut
,, valeat, aut utrumque vim veritatis amittat:
,, ſi negantes, rei criminis non erunt; nec
,, confitentes præmium virtutis accipient. Por-
,, ro ſi fides quæ vicerit, coronatur; neceſſe
,, eſt, ut victa perfidia puniatur: ita marty-
,, res aut nihil poſſunt, ſi Evangelium ſolvi
,, poteſt: aut ſi Evangelium non poteſt ſolvi;
,, contra Evangelium facere non poſſunt, (*ideſt*
,, *neminem poſſunt a ſatisfactione quam Evange-*
,, *gelium præſcribit, abſolute eximere*,) qui de
,, Evangelio martyres fiunt ..... mandant ali-
,, quid martyres fieri? ſi juſta, ſi licita, ſi non
,, contra ipſum Dominum, a Dei Sacerdote fa-
,, cienda ſunt: mandant aliquid martyres fie-
,, ri? ſed ſi ſcripta non ſunt in Domini lege,
,, quæ mandant, ante eſt ut ſciamus illos de
,, Deo impetraſſe quod poſtulant, tunc face-
,, re quod mandant: neque enim ſtatim vide-
,, ri poteſt de divina majeſtate conceſſum, quod
,, fuerit humana pollicitatione promiſſum . . .
,, nemo ſe fallat, nemo decipiat: ſolus Domi-
,, nus miſereri poteſt: veniam peccatis quæ
,, in ipſum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille
,, largiri, qui peccata noſtra portavit, qui pro
,, nobis doluit, quem Deus tradidit pro pecca-
,, tis noſtris: homo Deo eſſe non poteſt major,
,, nec remittere aut donare indulgentia ſua ſer-
,, vus poteſt, quod in Dominum delicto gravio-
,, re commiſſum eſt; ne adhuc lapſo & hoc ac-
,, cedat ad crimen, ſi neſciat eſſe prædictum:
,, *maledictus homo qui ſpem habet in homine*.
,, Dominus orandus eſt, Dominus noſtra ſatis-
,, factione placandus eſt.

Ita Sanctus Cyprianus, tum in libro de lapſis, tum in ſuis paſſim Epiſtolis eorum temeritatem deplorans, qui contra Evangelii vigorem, communicationem incautis laxabant; eosque ea de cauſa affirmans, non paſtores eſſe, ſed *lupos & lanios*, non cuſtodes, ſed vaſtatores, non miniſtros Chriſti, ſed diaboli: *vitare*, inquit, *linguam diaboli: mentitur ut fallat, blanditur ut noceat, bona promittit, ut malum tribuat, vitam pollicetur, ut perimat: hoc ſunt ejuſmodi lapſis, quod grando frugibus, quod turbidum ſidus arboris, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod navigiis ſæva tempeſtas.*

Itaque Sancti martyris, eademque ſemper doctrina Eccleſiæ fuit, iodulgentias non in excidium ſatisfactionis, ſed in ſubſidium ac ſupplementum concedi: hinc Sanctus Carolus, magnus ille antiquæ diſciplinæ reparator ac vindex, Mediolanenſes populos Romam Jubilæi tempore properantea, ſancte monebat, (b) ut
(b) in Paſtorali Epiſtola. ,, qui vellent Jubilæum conſequi, ut non ſo-
,, lum Romam adirent, & Eccleſias Jubilæo
,, aſſignatas viſitarent, ſanctorumque reliquias;
,, verum etiam ut harum Eccleſiarum viſita-
,, tioni, veram adjugerent pœnitentiam: ita
,, ut hoc iter conficerent in gratia Dei, tan-
,, taque carnis & ſenſuum mortificatione, ut
,, prodeſſe valeret in ſatisfactionem peccato-
,, rum.

Inſt. 4. Saltem negare non poſſunt Catholici, inutiles hoc tempore ac deriſorias indulgentias eſſe: eſt enim, ut prædiximus, indulgentia, pœnæ canonicæ relaxatio. Ergo ubi nulla hujuſmodi pęna eſt, indulgentię non ſupereſt locus; atqui longum tempus eſt ex quo pœnitentiarum canonicarum uſus abolitus eſt. Ergo nec indulgentiis eſt locus relictus. Inſt. 4.

R. nego anteced. Et in contrarium, nuſquam fuiſſe magis quam noſtro tempore neceſſarias, cum omni certitudine aſſevero: quo enim aliquis magis debitor factus eſt, eo ampliori Domini, ſive creditoris, indulgentia indiget, præſertim ſi eo redactus ſit, ut ſolvere ad æqualitatem non poſſit; atqui ex quo pęnarum canonicarum obſervantia deſiit, hoc magis peccatores Deo debitores effecti ſuor, quia ab æqualirate peccatum inter & ſatisfactionem ponenda longo intervallo receſſum eſt. Ergo nuſquam magis quam hodie fuit indulgentiarum conceſſio neceſſaria.

Ad probationem nego antecedens, cum hac reſtrictione intellectum, quod indulgcotia ſit ſolius pęnæ canonicæ relaxatio: aſt enim, remiſſio pęnæ temporalis peccato debitæ, quam etſi canones non præſcriberent, Deo nihilominus perſolvenda foret: id quod facila concedet, qui adverterit non ideo ſatisfactionem eſſe neceſſariam, quia canonibus eſt præſcripta; ſed ideo e cootrario modum aliquem ſatisfaciendi antiquis ſancitum canonibus, quia jure divino eſſe Deo offenſo ſatisfaciendum, majores noſtri intellexerunt; atqui quod ab initio oportuit fieri, non minus eſt noſtra ætate neceſſarium, quia jus divinum ſemper eſt idem: quamquam itaqne deſierit rigor canonum obſervari, non ideo tamen ceſſavit debitum ſatisfaciendi; atque adeo ex eo quod pęnitentiatum caoonicarum uſus abolitus ſit, nedum ſequatur eſſe inutiles indulgentias; inferri e contra debet nuſquam magis peccatores hoc ſubſidio & ſupplemento indiguiſſe, quia numquam minus Deo offenſo eſt ſatisfactum.

Inſt. 5. Ipſumqne qnibus innituntur indulgentiæ fundamentum diruera aggredientes, nihil, inquiunt, quod in Salvatoris redundet injuriam ab ejus fidelibus admitti debet; atqui indulgentiarum opinio maximam Chriſto injuriam irrogat: earum namque theſaurum Catholici promiſcue in Chriſti & Sanctorum meritis ac ſatisfactione reponunt; atqui commixtione hac nihil erga Chriſtum mediatorem contumelioſius fingi poteſt. Numquid enim Salvator ut pro nobis ſatisfaceret, Sanctorum ſubſidio indigebat? numquid iocremento aliquo aliunde emendicato egebat divinum ærarium, meritis ejus refertum, de quo quam vere, tam magnifice dictum eſt: *de plenitudine ejus omnes accepimus: dives eſt in miſericordia: copioſa apud eum redemptio?* Ergo &c. Inſt. 5.

R. Conceſſa majore nego min. Summa equidem Chriſto injuria fieret, ſi juſtorum proprium aliquod meritum, aut aliqua ad ſatisfaciendum pro peccatoribus ſufficientia, independenter ab ejus ſatisfactione & meritis jactaretur; atqui doctrioam hanc velut impiam & blaſphemam Catholica Eccleſia rejicit, quidquid in ſanctis uſquam fuit aut futurum eſt meriti, Chriſto capiti uti par eſt, acceptum ferendo. Ergo &c.

Ad probationem diſtinguo majorem. Indulgentiarum theſaurum Catholici promiſcue in Chriſti & Sanctorum meritis ac ſatisfactione reponunt, *gradu longe diſpari*, concedo: *gradu eodem*, nego majorem, diſtinguo pariter minorem: admixtione hac nihil contumelioſius fingi poteſt; *ſi pari gradu Chriſti & Sanctorum merita confundantur*, concedo: *ſecus*, nego min. & conſeq.

E. R. Graviſſima Hæreticorum hallucinatio, verius dixerim adverſum Catholicam Eccleſiam calumnia eſt, qua fiogunt a nobis Chriſti & Sanctorum metita in cęleſti theſauro ex ęquo repo-

reponi. Tantam enim utrorumque differentiam facimus, quantum Dei a creatura diſcrimen eſt: Chriſtum, per ſe ipſum; ſanctos, non niſi per Chriſtum meruiſſe agnoſcimus; neque aliam in iis ad ſatisfaciendum pro nobis, præter quam a capite Chriſto acceperunt, virtutem admittimus: uno verbo, quæ Sanctorum merita, Chriſti eadem eſſe profitemur, quia ſine Chriſto merita omnino non eſſent: hæcque nobis cauſa eſt, merita Sanctorum, quæ utique Chriſti ſunt, in immenſo indulgentiarum ærario reponendi; ne videlicet, ſi Sanctorum merita ſubduxerimus, divitias Chriſti inenarrabiles aliqua ſui parte fraudemus. Jam qua ratione in pęnitentes effluant, iiſque in ſupplementum ſatisfactionum Deo perſolvendarum attribuantur, poſtquam diximus communione Sanctorum hoc fieri, non eſt neceſſe repetere: ſuis itaque partibus Doctrina Catholica, firma ſolidaque conſiſtit. Infinitis Chriſti meritis ſuus, uti par eſt, ſervatur honos; nec ideo tamen merita Sanctorum a Chriſto accepta deſpicienda putantur: & utraque demum in Theſauro indulgentiarum ponuntur, ad ſubſidium pęnitentiæ applicanda; quia quæ ſunt propria ſingulorum, communia omnium divina caritas facit.

Inſt. 6. Inſt. 6. Atqui nulla ratione poteſt meritorum Chriſti cum meritis Sanctorum admixtio fieri, quaſi nimirum pro ſupplemento ſatisfactionum acceptari iſta valeant. Ergo &c.

Prob. ſubſ. ſcripturæ & ſanctorum patrum teſtimoniis, quibus ſignificatur redemptionem a peccatis, ſoli Chriſto, ejuſque ſanguini debere attribui: ſolus enim ille, ut in actis Apoſtolorum habetur, (a) *Eccleſiam acquiſivit ſanguine ſuo*... ſolus, (b) *dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*.... ſolus, (c) *una oblatione conſummavit in æternum ſanctificatos*..... (d) ſolus *eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*.... ſolus denique eſt, de quo dicitur (e) *quod ſancti laverunt ſtolas ſuas & dealbaverunt eas in ſanguine agni*. Ad quæ reſpiciens S. Auguſtinus: „ etſi, inquit, (f) fratres pro fratribus moriantur, „ tamen in fraternorum peccatorum remiſſionem, nullius ſanguis martyris funditur, quod „ fecit ille pro nobis.

(a) 10. 28. (b) 1. *Tim.* 2. 6. (c) *Hebr.* 10. 14. (d) 1. *Joan.* 2. 2. (e) *Apoc.* 7. 14. (f) *Tract.* 84. *in Joan.*

Et S. Leo Pontifex Maximus: (g) „ mortis „ vinculum unius prævaricatione contractum, „ unius morte, qui ſolus morti nihil debuit, „ eſt ſolutum: effuſio enim pro injuſtis ſanguinis juſti, tam potens fuit ad privilegium, „ tam dives ad pretium; ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet, nullum „ tyrannica vincula retinerent.

(g) *Epiſt.* 97. *al.* 83.

Ergo nulla ratione poteſt meritorum Chriſti cum meritis ſanctorum confuſio fieri, quaſi ſubſidium aliquod a ſanctis habere poſſimus: unde manifeſtum eſt, a vera fide *Clementem* VI. enormiter aberraſſe, quando *merita ſanctorum adminiculum aliquod nobis præſtare aſſerit* (h) *& ad theſauri cumulum pertinere*.

(h) *in extravag. unigenitus.*

R. Nego ſubſ. ad probationem.

1. Dico hæc ſcripturæ & ſanctorum teſtimonia ad præſentem quæſtionem nil facere: ſenſus enim eorum eſt, quem nemo catholicus reſpuit, redemptionem a peccatis & a reatu mortis æternæ, uni Chriſti ſanguini adſcribendam: quod ſi juvet eadem de redemptione a pœnis temporalibus intelligere.

2. R. Diſtinguo antecedens: redemptio a peccatis, ſoli Chriſto ejuſque ſanguini attribui debet, *tamquam cauſæ principali*, concedo: cum excluſione cujusvis inferioris cauſæ, ſubdiſtinguo: *quæ proprium aliquod meritum habeat independenter a Chriſto*, concedo: *quæ habeat meritum aliquod a Chriſto acceptum*: nego anteced. & conſequent.

E. R. Quidquid Electi omnes, a primo juſto ad ultimum meriti habent, a Chriſto, ut prædiximus, bonorum omnium fonte acceptum habent: at meritum tamen habent, quo non ſibi ſolis, ſed & toti Eccleſiæ corpori propter vinculum caritatis quo nobis conjuncti ſunt, & ratione communionis ſanctorum prodeſſe poſſint: quid ergo obſtat quominus ea ipſa merita in theſaurum Eccleſiæ conferantur? numquid enim vero Chriſto ſumus injurii, ſi ei quod bonum ſuum eſt vindicamus, & in ærario ejus includimus, pro diverſis Eccleſiæ neceſſitatibus profundendum?

Nec eſt, quod nomen *ſatisfactionis* nos terreat, quaſi ſanctis ſine diſpendio *ſatisfactionis* Chriſti non poſſit attribui: quemadmodum enim etſi pro nobis Chriſtus ſatisfecerit, tenemur tamen ſinguli pro peccatis noſtris pęnas exſolvere, ut quæſtione præcedente contra Lutheranos probatum eſt; & quemadmodum ſatisfactio noſtra Chriſti ſatisfactioni non officit, quia tota vis ejus a Chriſti ſatisfactione dependet: ita nec exhibitæ ab electis ſatisfactiones, quas Eccleſia per indulgentias, egentibus impartitur & applicat: quod enim de ſatisfactionibus noſtris a Concilio Tridentino dicitur, idem & de meritis ſuis dicere electi omnes poſſunt & debent: „ (i) non ita eſt noſtra ſatisfactio hæc, quam „ pro peccatis veſtris offerimus: ut non ſit per „ Chriſtum Jeſum: nam qui ex nobis tamquam „ ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui „ nos conſortat, omnia poſſumus: ita non habemus unde gloriemur: ſed omnis gloria noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo „ meremur, in quo non pro nobis tantum, ſed „ & pro vobis ſatisfecimus, facientes fructus „ dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habuerunt, ab illo offeruntur patri, & per illum „ acceptantur a patre.

(i) *Seſſ.* 14. *cap.* 8.

Jam quod *Clementem* VI. accuſant, quaſi ſanctorum merita una cum meritis Chriſti in theſaurum Eccleſiæ conſerendo, utraque æquaverit; admodum puerile eſt, riſuque magis, quam ratiocinio refutandum: neminem namque latet, pleraque ſermone conjungi, quæ diverſiſſima ſunt natura & dignitate: ſic enim, numquid Chriſtus, ut *Macedoniani* hæretici delirabant, ſpiritum Sanctum in ordine creaturarum cum aquæ elemento locavit, quando dixit: (k) *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei?* numquid Apoſtoli ſe ipſos Spiritui Sancto æquarunt, quando Judæorum & Gentilium de circumciſione diſſidium componendo, inquiebant: (l) *viſum eſt Spiritui Sancto & nobis?* numquid æqualem ſibi Davidem ſignificare voluit Deus, dicendo: (m) *protegam urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum?* numquid denique, ut ejuſdem ſenſus pleraque alia prætermittam, auxilium Spiritus Sancti, cum oratione fidelium Apoſtolus eodem loco ponebat, ad Philippenſes ſic ſcribens: (n) *ſcio quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti?* Quemadmodum itaque in his ſcripturæ ſermonibus ſic divina humanaque miſcentur, ut ſuus tamen Deo ſupra creaturam honos integer maneat; pari modo *Clemens* VI. quando ſanctorum merita in Eccleſiæ theſaurum una cum Chriſti meritis & ſatisfactionibus retulit, de utriſque adæquandis nec cogitavit quidem.

(k) *Joan.* 3. 5. (l) *Act.* 15. 28. (m) 4. *Reg.* 19. 34. (n) *Philip.* 1. 19.

Inſt. 7. Atqui nullum poteſt ſanctorum eſſe meritum, quo eorum pro nobis ſatisfactio acceptetur, & indulgentiarum ſubſidio applicetur: ergo &c. prob. ſubſ. ſi nobis ſanctorum merita poſſent in ſupplementum perſolvendæ pęnitentiæ applicari, hoc certe per modum pretii fieret, quo nos a propriis debitis liberarent; atqui dici iſtud non poteſt: cui enim condignum præmium jam eſt a Deo juſto judice retributum, non poteſt eſſe pretium quo aliena debita redimantur: atqui juſti æquale meritis præmium, imo & longe ſupra merita in cęlo ſunt conſecuti: alioquin fruſtra Apoſtolus diceret: (o) *non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*: ergo pęnitentibus nequeunt juſtorum merita per modum pretii applicari: adeoque ruit indulgentiæ fundamentum. *Inſt.* 7.

(o) *Rom.* 8. 18.

R. Nego ſubſ. ad probationem, ut certa ab incertis, & Eccleſiæ dogmata a ſcholarum opinionibus diſcernantur,

R. 3.

R. 1. Nego majorem: ſanctorum merita adminiculum nobis præſtare, & in ſupplementum ſatisfactionis applicari, eſt illud catholicum dogma, a quo recedere nemini ſalva fide permittitur: qua autem ratione, an per modum impetrationis ac ſuffragii, an per veram ſolutionem hoc fiat: hæc nimirum ſcholarum lis eſt, nondum ab Eccleſia definita; cum ea non improbante Theologos videamus diverſa ſentire.

„ Contendunt alii, *inquit Jueninus Gallicani* „ *Oratorii presbyter*, (a) merita ſanctorum ad in- „ dulgentias conferre tantum per modum ſuf- „ fragii, ſeu, Deum movere, etiam ſi ſupra „ condignum remunerata ſint, ut in pœnæ tem- „ poralis peccato debitæ pretium applicet ſu- „ perabundantem filii paſſionem, qua ejuſmodi „ pœna redimatur: ſcilicet, *inquiunt*, divinam „ bonitatem maxime decet, ut eorum operum „ intuitu, quibus ſancti Deo ſe pergratos exhi- „ buere, fidelibus adhuc in terra degentibus be- „ nefaciat: ut revera populo Iſraelitico propter „ Abrahamum, Moyſen, & Davidem ſæpius be- „ nefeciſſe legitur ..... alii fatentur ſancto- „ ctorum merita concurrere ad indulgentias per „ modum pretii, quod pro pœna debita pecca- „ to, quoad culpam dimiſſo perſolvatur: hinc- „ que concludunt indulgentiam, etiam qua par- „ te applicat ſanctorum merita, non eſſe me- „ ram abſolutionem, ſed etiam ſolutionem ſtri- „ cte ſumptam.

(a) *in commentario de Sacr. differt.* 13. q. 5. a. 2.

Ita prædictus ſcriptor: itaque ad cumulum theſauri paſſionis & meritorum Chriſti, beatæ Dei Genetricis, & omnium ſanctorum merita adminiculum præſtare, in Eccleſiæ dogmatibus continetur; etſi modus ipſe nos lateat, quo hæc applicatio fit aut certe non poſſit velut ad fidem pertinens adſtrui: utra autem harum ſententiarum ad veritatem magis accedat, ſequens reſponſio explicabit: unde

R. 2. Conceſſa majore, nego min. ad cujus probationem, data pariter majore, diſtinguo min. juſti æquale meritis præmium conſecuti ſunt, ſi eorum bona opera ſpectentur, quatenus a vera caritate procedebant, adeoque vitæ æternæ meritoria erant, concedo: ſi ſpectentur, quatenus pœnalia & ſatisfactoria erant, nego min. & conſeq.

E. R. Sanctos mercedem operibus ſuis debitam in cœlis adeptos, & caritatis præmio eſſe donatos, negare non poſſumus: in illis enim impletum eſt, quod ſibi ſperabat Apoſtolus: (b) *repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex: non ſolum autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus*: ea ergo ratione, nihil eſt quod amplius mercedis expectent, cum præmium illud acceperint, præter quod aliud eſſe non poteſt: quod ſi eorum bona opera attendantur, quatenus ſatisfactoria & pœnalia erant, in iis ipſis a quibus fiebant, non omne præmium quod merebantur obtinuerunt; id eſt non tantam pœnam temporalem expunxerunt, quantam ex ſe expungere debuiſſent; idque non defectu aliquo ſuo, ſed e contrario propter excellentiam operantium, qui ut Deum promererentur his ſatisfactionibus non egebant: quis enim dixerit beatiſſimam Virginem, ad adeo præcellentem ſanctitatis gradum evectam, ut nuſquam, ne venialiter quidem peccarit, ut pœnas temporales peccato debitas ſolveret, præſtare Deo ſatisfactionem aliquam debuiſſe? quis dicere pariter audeat, Sanctis martyribus crudeliſſimos cruciatus, tot tantiſque confeſſoribus, Anachoretis, qui virginibus angelicam magis quam humanam vitam agebant, ab omni mortalis peccati contagio liberi, neceſſaria titulo ſatisfactionis fuiſſe prodigioſæ pœnitentiæ opera, quæ toto vitæ decurſu Deo exhibere non deſtiterunt? divinam itaque clementiam ſumme decebat, ut quod in ſanctis, ut ita dixerim, ſuperfluum fuerat, in aliorum ſubſidium acceptaret: illeque ipſe indulgentiarum eſt theſaurus, Chriſti, tum in ſe ipſo, tum in vivis membris ſuis immenſa merita continens, quæ peccatoribus virtute clavium, & communionis ſanctorum ab Eccleſia applicantur, & veri pretii loco ſunt, ſatisfactiones Deo debitas adæquantis.

(b) 2. *Tim.* 4. 8.

„ Sanctorum opera, *ait Cardinalis Cajetanus*, „ (c) quatenus meritoria fuerunt, acceperunt „ mercedem ſuam in ipſis ſanctis.... quatenus „ vero ſatisfactoria fuerunt, primum quidem „ ſolverunt debitam pro illorum peccatis pœ- „ nam: deinde ſi plus pœnalitatis habuerunt, „ quam pœna ipſorum peccatis debita exigeret; „ remanſit illud plus tamquam ipſis ſanctis ſu- „ perfluum: & hoc plus eſt illud, quod a qui- „ buſdam vocatur irremuneratum in ipſis ſan- „ ctis; non propter defectum divinæ largitatis, „ aut operis, aut ipſius ſancti, ſed propter ex- „ cellentiam ipſius perſonæ, quæ ſuperabundan- „ ter paſſa eſt voluntarie: ex eo namque quod „ perſona patiens non habet propria pœnarum „ debita pro peccatis, provenit quod ſatisfactio- „ nes ſuperfluæ non poſſunt in ipſa remunerari, „ ſeu, rectius loquendo, non poſſunt in ipſa „ habere effectum ſolutionis, & quoniam con- „ ſtat ſanctos multo plus paſſos, quam ex pec- „ catis ſuis deberent pati; conſequens eſt, ut „ multa ſatisfactoria remanſerint ſuperflua ipſis „ ſanctis... ſuperfluunt igitur multa ſatisfacto- „ ria ſanctis, ultra ingens pelagus ſuperfluentis „ ſatisfactionis Chriſti: quocirca ex meritis „ Chriſti & ſanctorum, quatenus ſatisfactoria, „ ſuperfluis, theſaurum indulgentiarum conſti- „ tui intelligito, ſi non vis errare.

(c) *tract. de indulg. q.* 1.

CAPUT SECUNDUM.

Cætera ad indulgentias pertinentia breviter explicantur.

Ne quid neceſſarium prætermittamus, de indulgentiarum diverſitate, miniſtro, ſubjecto, & conditionibus, pauliſper dicendum. Sit igitur.

§. PRIMUS.

De diverſitate indulgentiarum.

Indulgentia, ſi quantum ad eſſentiam ſpectetur, una eſt, relaxatio nimirum pœnæ, vel impoſitæ, vel, offenſæ ratione habita, imponendæ: ſi autem major aut minor quæ fieri poteſt pœnarum remiſſio attendatur, multiplex inde diviſio ejus exurgit.

Q. 1. Quid ſit indulgentia plenaria? Q. 1.

R. Relaxationem plenam eſſe ejus quod luendum juxta canones ſupererat, & pœnæ temporalis, pœnitentiæ canonicæ, Dei judicio reſpondentis: unde manifeſtum eſt, non ideo plenariam dici, quod peccatorem a ſatisfaciendi debito plene eximat, quod eſſe juri divino, & inſtitutioni Sacramenti contrarium, ſuperius, nec ſemel eſt dictum; ſed quia peccatori vere pœnitenti, & ſatisfactionis laboribus exercitato, quaſi in ſubſidium & ſupplementum occurrit, ut ab eo quod ſolvendum ſupererat ex integro liberetur.

Q. 2. Quid ſit indulgentia ſeptem annorum, unius anni, quadraginta dierum? &c. Q. 2.

R. Totidem annorum aut dierum relaxationem eſſe pœnitentiæ, quæ juxta canones imponi poterat, & Dei judicio perſolvi debebat: quod ſi cui mirum videbitur, in tantum annorum numerum, indulgentiarum largitionem extendi, mirari deſinet ubi attenderit pœnitentias canonicas in variis olim ſtationibus decurrendas, longe plurium annorum fuiſſe, totumque ſæpe vitæ tempus æquaſſe: judicabant quippe ſancti patres, Deo graviſſimis offenſo criminibus, non unius diei, aut paucarum horarum, ſed longe protractis pœnitentiis ſatisfieri.

Q. 3. Indulgentia Jubilæi quid ſit? Q. 1.

R. Eam eſſe quam prædiximus anno 1300. a *Bonifacio* VIII. pro centeſimo quoque anno primum conceſſam; deinceps ad annum quinquageſimum a *Clemente* VI. ad trigeſimum tertium ab *Urbano* VI. & denique ad vigeſimum quintum a *Paulo* II. & *Sixto* IV. contractum.

Q. 4.

Q. 4. Q. 4. Jubilæum cur dictum fuerit?

R. Ita dictum propter analogiam quam habet hebræorum veteri Jubilæo : „ numerabis tibi, *inquit Deus* (a) ſeptem hebdomadas an„ norum, id eſt ſepties ſeptem, quæ ſimul fa„ ciunt annos quadraginta novem : & clanges „ buccina menſe ſeptimo, decima die menſis, „ propitationis rempore in univerſa terta veſtra : „ ſanctificabiſque annum quinquageſimum, & „ vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus „ terræ tuæ : ipſe eſt enim Jubilæus : revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſ„ quiſque rediet ad familiam priſtinam; quia Ju„ bilæus eſt, & quinquageſimus anous &c. hanc enim temporalem remiſſionem & poſſeſſionum recuperationem figuram fuiſſe ſpiritualis reconciliationis, & reditus in Dei familiam, Chriſtus ipſe ſignificavit, quando ad hebræorum Jubilæum alludens, hæc ſibi met Jſaiæ (61. v. 2.) verba aptavit: (b) *Spiritus Domini ſuper me: propter quod.... miſit me ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſionem.... dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.*

(a) *Levit.* 25. 8 & *ſeqq.*

(b) *Levit.* 25. 8. & *ſeqq.*

Q. 5. Q. 5. Clementi VI. quæ cauſa fuerit Jubilæum ad unom quinquageſimum reducendi.

R. Hujus liberalitatis cauſam ei fuiſſe, ut ipſe in extravagante *Unigenitus*, loquitur : (c) „ 1. quod Jubilæum Judaicum, quod ima„ go fuerat chriſtiani, non quovis aono cente„ ſimo dumraxat, ſed quovis quinquageſimo re„ curreret ; 2. quod numerus quiquagenerarius „ teſtamento vereri, ex legis datione ; in novo, „ ex viſibili ſpiritus Sancti in diſcipulos miſſione, „ per quem datur remiſſio peccatorum, ſingula„ riter honoratur : 3. quod vellet, quampluri„ mos ejuſmodi indulgentiæ fore participes; cum „ pauci multorum reſpectu, propter vitæ ho„ minum brevitatem, valeant ad annum cente„ ſimum pervenire.

(c) *de pœnitentiis & remiſſionibus : in communibus*,

Q. 6. Q. 6. *Urbanum* VI. & *Paulum* II. quid moverit, ut ille quidem anno quolibet trigeſimo tertio, iſte vero vigeſimo quinto recurrente Jubilæum concederent ?

R. Motu pietatis hoc factum, quo videlicet indulgentiis ampliatis, facilius quiſque ad converſionem, & Dei miſericordiam implorandam incitaretur : nec altera *Urbano* ratio deſuit, graſſantis ſcilicet eo tempore ſchiſmatis calamitas, cujus ſedandi cauſa ad tempus Jubilæi arctandum haud dubie motus eſt.

Q. 7. Q. 7. Utrum hactenus *Pauli* II. de Jubilæo, vigeſimo quinto quoque anno concedendo, conſtitutio intacta viguerit?

R. Negative: nam præter Jubilæum quolibet vigeſimo quinto anno recurrens : *Sixtus* V. ſtatim a ſua ad Pontificatum aſſumptione, ad implorandum Dei auxilium pro bono regimine reipublicæ chriſtianæ, bullam Jubilæi publicavit : quod deincepa exemplum ſucceſſores ejus ſecutos conſtat : neque veto occaſione ſola initi Pontificatus, ſed etiam aliis ex cauſis ſequentes Pontifices, Generale Jubilæum ſæpius indixerunt.

Q. 8. Q. 8. Quid utilitatis Jubilæum fidelibus afferat?

R. Plurimam afferre : nam præter plenariam indulgentiam & ſatisfactionum remiſſionem ei connexam; unicuique conceditur ut poſſit hac vice eligere quemlibet confeſſarium ab ordinario approbatum, ſive ſæcularem ſive regularem qui audita confeſſione, poſſit a quibuſcumque criminibus, quacumque ratione reſervatis, ac etiam a ſententiis, cenſuris, & pœnis quibuslibet Eccleſiaſticis, injuncta pro culpæ modo, pœnitentia ſalutati, in foro conſcientiæ dumtaxat abſolvere: addita facultate, quæcumque vota, (præter quam religionis & caſtitatis) in alia pietatis opera commutandi.

§. SECUNDUS.

De Indulgentiarum miniſtro.

Q. 1. Quæritur 1. Qui ſint ordinarii indulgentiarum miniſtri ?

R. Solos Epiſcopos eſſe : eſt enim indulgentia, ut prædiximus, *remiſſio aliqua pœnæ temporalis, quæ poſt abſolutionem a peccatis luenda ſupereſt, extra Sacramentum facta, ab eo qui ſpiritualem juriſdictionem habet, cæleſtem Eccleſiæ Theſaurum diſpenſandi*; atqui juriſdictio hæc ſolis Epiſcopis convenit, quibus ſolis, quantum ad ea quæ publicum Eccleſiæ regimen ſpectabant dictum eſt : *quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo : & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo* (d); & vero eum indulgentiarum Theſaurus, ſit commune ac publicum bonum, ab iis ſolis qui Eccleſiæ præſunt, poteſt in membra ejus diſtribui : *ea enim quæ ſunt multitudinis alicujus*, ait S. Thomas, (e) *diſtribuuntur ſingulis de multitudine, ſecundum arbitrium ejus qui multitudini præeſt*; atqui præeſſe Eccleſiæ ſolis Epiſcopis datum eſt, *Eccleſia*, inquir S. Cyprianus, (f) *Super Epiſcopos conſtituitur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem præpoſitos gubernatur; cum hoc divina lege fundatum ſit.*

(d) *Matth.* 18. 1. 8.

(e) *in 4. ſen. diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 4.

(f) *Epiſt.* 27.

Inde eſt quod idem S. Cyprianus contra quoſdam ſuæ ætatis presbyteros, qui ad preces martyrum lapſis indulgentiam concedere præſu„ mebant, quod enim, *inquit* (g), non pe„ riculum metuere debemus de offenſa Domini, „ cum aliqui de presbyteris, nec Evangelii, „ nec loci ſui memores, ſed neqoe futurum Do„ mini judicium, neque ſibi præpoſitum Epiſ„ copum cogitantes, quod numquam omnino „ ſub anteceſſoribus factum eſt, cum contumelia „ & contemptu præpoſiti totum ſibi vindicant?

(g) *in lib. de lapſis.*

Hinc etiam legimus in antiquis Conciliis, & Canonicis Sanctorum patrum Epiſtolis, hujus largitionis poteſtatem ſolis Epiſcopis vindicatam. *Poſtmodum*, ajunt Nicæni patres (h) *licebit Epiſcopo de his* (pœnitentibus) *aliqid humanius cogitare*. Et Concilium Ancyranum, *oportet*, inquit, (i) *Epiſcopum hanc habere licentiam*: ergo &c.

(h) *Can.* 12.

(i) *Can.* 5.

Q. 2. Utrum omnium Epiſcoporum par ſit in indulgentiis concedendis poteſtas? Q. 2.

R. Negative. Cum enim poteſtas hæc in juriſdictione ſpirituali conſiſtat; quo major alicujus Epiſcopi juriſdictio eſt, eo eſſe ampliorem neceſſe eſt largiendæ indulgentiæ facultatem. Cum ergo Summus Pontifex, ſupremus Chriſti in terris Vicarius, & viſibile Eccleſiæ caput, in tota Eccleſia juriſdictionem exerceat; cætetorum vero Antiſtitum, ſi Archiepiſcopi ſint, in una provincia; ſi Epiſcopi, in propria Diœceſi, iuriſdictio contineatur : conſequens eſt, non omnes Epiſcopos pari ad Indulgentias concedendas auctoritate pollere: quod autem conſuliſti, „ *inquit Alexander III. Pontifex Maximus, in* „ *reſcripto ad Archiepiſcopum Cantuarienſem*, utrum „ temiſſiones quæ fiunt in dedicationibus Ec„ cleſiarum, aut conſerentibus ad ædificationem „ Pontium, aliis proſint, quam iis qui remit„ tentibus ſubſunt ; hoc volumus tuam frater„ nitatem tenere ; quod cum a non ſuo judi„ ce ligari nullus valeat vel abſolvi, remiſſio„ nes prædictas prodeſſe illis tantummodo arbi„ tramur, quibus ut proſint proprii judices ſpe„ cialiter indulſerunt.

„ Hinc conſtitutione *Martini V.* in Coſtantienſi „ Concilio edita, ſuſpecti de *Wicleſi* hæreſi præ„ ter cætera interrogari jubentur, utrum credant „ quod Papa omnibus Chriſtianis vere contri„ tis & confeſſis ex cauſa pia & juſta, poſſit „ concedere indulgentias in temiſſionem pec„ catorum : & quod ſinguli Epiſcopi ſuis ſub„ ditis, ſecundum limitationem ſacrorum ca„ nonum poſſint etiam illos concedere?

Nec minus expreſſe *Honorius* III. ad quemdam Epiſcopum reſcribens: *noſtro* inqnit : (k) *poſtulaſti certi ficari reſponſo, utrum per tuam provinciam poſſis concedere remiſſionis litteras generales? nos igitur tuæ fraternitati breviter reſpondemus, quod per provinciam tuam libere potes hujuſmodi concedere litteras: ita tamen quod ſtatutum generalis concilii non excedas.*

(k) *cap. noſtra extra de pœnitentiis & remiſſionibus.*

Q. 3. Utrum ſaltem quidquid ſummus Pontifex in univerſa Eccleſia, idem Archiepiſcopus Q. 3.

aut

(a) *diſert. de peccatorum & ſatisfactionum indulgentus c. 4.*

℟. Verbis *chriſtiani lupi :* (a) „ eleemoſynaria indulgentia, inquit, poſt inſtitutum ab Urbano II. ſacrum bellum cępit admodum frequentari: dari cępit omnibus qui ſanctum illum Domini exercitum ſuis eleemoſynis adjuvarent: extendi item ad ſuſtentanda pauperum hoſpitalia, reparandas Baſilicas, aliaſque cauſas ſimiles, & tam a Romano Pontifice, quam ab aliis Epiſcopis inſtituti ſunt prædicatores, qui per ſingula oppida & pagos adjuvarent indulgentias ſuis concionibus, & pęnitentium oblationes colligerent: & hos iſta ætas titulavit: *eleemoſynarum quæſtores: ac prædicatores quæſtuarios.*

(b) *c. 14. §. de pœnit. & remiſſionibus.*

De his in Concilio Lateranenſi IV. mentio eſt (b) itemque formula litterarum Apoſtolicarum quæ iis concedi ſolebat deſcribitur, his verbis concepta: „ quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpe geſſimus, ſive bonum fuerit, ſive malum: oportet nos diem meſſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino, cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cęlis; firmam ſpem, fiduciamque tectam tenentes, quoniam *qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, vitam æternam: cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hoſpitale, propriæ non ſuppetant facultates; univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis a Deo collatis pias eleemoſynas, & grata eis caritatis ſubſidia erogetis; ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc bona & alia, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire.

Q. 8. Q. Ultimo, quæ cauſa fuerit quæſtorum officium abolendi?

℟. Cauſam fuiſſe avaritiam, qua fidelium eleemoſynas in proprium lucrum vertebant, & vanis ſuperſtitioſiſque promiſſionibus aurum & argentum undecumque emungebant: „ non ſine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, *ait Concilium Viennenſe*, (c) indulgentias populo motu ſuo proprio de facto concedunt, ſuper votis diſpenſant, e perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis, ſibi confitentes abſolvunt; male ablata, incerta, data ſibi aliqua pecuniæ quantitate remittunt; tertiam aut quartam partem de pęnitentiis injunctis relaxant; animas tres vel plures parentum, vel amicorum, illorum qui eis eleemoſynas conferunt, de purgatorio, ut aſſerunt mendaciter, extrahunt, & ad gaudia paradiſi perducunt; benefactoribus locorum, quorum quæſtores exiſtunt, remiſſionem plenariam peccatorum indulgent, & aliqui ex ipſis eos a pœna & a culpa, ut eorum verbis utamur, abſolvunt.

(d) *Clem. 2. de pœnit. & remiſſionibus.*

(d) *de bello Smalcaldico.*

De iiſdem *Joachimus Camerarius*: (d) „ venales, *inquit*, proponebantur defunctorum animæ, quas licebat redimere, certo perſoluto pretio: & peccatis ſuis quiſque qualibuſcumque hanc veniam impetrare poterat, numerata pecunia, quantum inſtitor petebat: ac nummi collecti ab illis negotiatoribus inſumebantur in varias voluptates, cum de germanorum ſtolidorum opibus animo illi quieto deliciatiſſime viverent: hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum.

„ His mercedum nundinationibus (*indulgentiarum venditionibus*) ait conventus Norembergenſis, in ſua ad Adrianum VI. legatione, ſimul & ſpoliata eſt ære Germania, & Chriſti pietas extincta, quando quilibet pro pretii quod in has merces expenderat, modo, peccandi impunitatem pollicebatur: quod enim malorum amplius jam horrebunt mortales, quando ſibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in vita, ſed & poſt obitum, ære... comparari poſſe, a nundinatoribus illis indulgentiariis, ſemel perſuaſum habent? maxime Germani, quibus .... ſub religionis perſona nihil non perſuaderi difficile eſt, ut ingenio plane ad pietatem credulo eſt Germania.

Nec prætermittendum Conſtantienſe Concilium ubi inter articulos contra Joannem XXIII. allegatos, legitur iſte ordine 23. *Dominus Joannes Papa Nicolao mercatori in legatione exiſtenti conceſſit, indulſit, & commiſit, ut idem Nicolaus quibuſcumque hominibus utriuſque ſexus, ad ſuæ libitum voluntatis deputare poſſet confeſſores, & quod hujuſmodi confeſſores deputati abſolvere poſſent a pęna & a culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus: quas quidem prætenſas indulgentias idem mercator publicavit, & publicari fecit in certis locis, civitatibus, & villis, utpote Trajecti, Mechliniæ, Antuerpię, & alibi, de quibus maximas pecuniarum ſummas exhauſit & extorſit, Chriſti fideles ſeducendo, ac ſtatum totius Eccleſiæ catholicæ enormiter ſcandalizando.*

Merito itaque concilium Tridentinum quæſtorum officium & nomen ubique abominatum extinxit.

§. TERTIUS.

De ſubjecto & conditionibus indulgentiarum.

Quær. 1. Quodnam ſit indulgentiarum ſubjectum? Q. 1.

℟. Eſſe omnes & ſolos fideles poſt baptiſmum lapſos, vereque pęnitentes: ſubjectum enim indulgentiæ eſt, quiſquis a pœnis temporalibus peccato debitis, poteſt Eccleſiaſtica juriſdictione abſolvi: atqui fideles omnes poſt baptiſmum lapſi, vereque pęnitentes, obtinere hanc gratiam ab Eccleſia poſſunt, quia omnes ſanctorum communio comprehendit: indeque patet, hominem nondum baptizatum, cum nullam in Chriſti ſocietate partem habeat, nec ſubjaceat Eccleſiæ juriſdictioni, nec Sacramentorum ſit particeps, ab hoc beneficio neceſſario excludi: ergo &c.

Q. 2. Utrum animæ defunctorum in purgatorio detentæ, ſint indulgentiarum ſubjectum? Q. 2.

℟. 1. Strictæ loquendo, non eſſe: his enim dumtaxat ſubjectum indulgentiarum proprie dicitur, qui a pęnis temporalibus peccato debitis clavium poteſtate abſolvitur; atqui animæ in ignem purgatorium relegatæ, a pęnis temporalibus quas divina exigente juſtitia luunt, nequeunt clavium poteſtate abſolvi: ad hoc enim opus eſſet, ut juriſdictioni Eccleſiæ ſubjacerent: porro defuncti de foro Eccleſiæ & juriſdictione non ſunt, ſed ſolum Deum judicem habent: nec enim quando dixit Chriſtus: *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*: alios præter vivos, hoc conceſſo Apoſtolis privilegio, Patribus interpretibus, comprehendit: *Si aliquis eorum pro quibus Domino ſupplicamus*, inquit S. Leo Pontifex Maximus, (e) *quocumque interceptus obſtaculo, a munere præſentis indulgentiæ exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit; quod manens in corpore non receperit, conſequi exutus carne non poterit nec neceſſe eſt nobis, eorum qui ſic obierint merita actuſque diſcutere, cum Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ juſtitiæ reſervavit*; ergo &c. (e) *ep. 91.*

℟. 2. Aliquatenus tamen defunctorum animas ſubjectum indulgentiæ dici poſſe: cuicumque enim prodeſſe Indulgentiæ poſſunt, & revera proſunt, nihil impedit quominus earum affirmetur eſſe ſubjectum atqui indulgentiæ etſi mortuis per modum abſolutionis nequeant applicari, iis tamen prodeſſe poſſunt, & proſunt reipſa per modum ſuffragii, quod a Deo miſericorditer acceptatur: nam licet de foro Eccleſiæ non ſint, in communione tamen ſanctorum ſunt: atque adeo quemadmodum poteſt Eccleſia, orationes, jejunia, flagellationes, peregrinationes, eleemoſynas, ipſumque ſacrificium pro ipſis Deo offerre; ita nihil obſtat quominus indulgentias de immenſo meritorum Chriſti, Beatiſſimæ Virgi-

nis, & Sanctorum omnium theſauro deprom-ptas, ad eorum ſubſidium, non abſolutorio judicio, ſed per modum ſuffragii, ut prædiximus, applicet: indubitata hæc, longoque uſu probata doctrina Eccleſiæ eſt, contra quam vanæ hæreticorum argutiæ nihil poſſunt: *Si enim aliquid*, inquit S. Auguſtinus, (a) *totæ per orbem frequentat Eccleſia, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt*: hinc inter Lutheri errores, merito a Leone X. Pontifice Maximo damnatus hic quoque eſt, quo negabat *mortuis utiles indulgentias eſſe*.

(a) epiſt. 54. ad Januar. al. 118.

Q. 3. Q. 3. cur ergo, inquies, ſi indulgentiæ per modum abſolutionis defunctis non conceduntur, affirmant ſummi Pontifices, ſe eas in eorum gratiam *Apoſtolica auctoritate* largiri?

R. nihil hanc formulam, ſi bene intelligatur, veritati quam defendemus habere contrarium: *Apoſtolica* namque *auctoritate*, non ad defunctorum perſonas, ſoli, ut ſæpe diximus Dei judicio ſubditas, ſed ad indulgentias reſpicit, quarum concedendarum ſummus Pontifex, virtute clavium, habet poteſtatem: eam vero poteſtatem erga vivos per modum judicii, erga mortuos per modum ſuffragii & deprecationis Eccleſia exercet; Deo nimirum ſupplicans, ut meritorum Chriſti & Sanctorum intuitu, aliquid de purgatorii pœnis relaxet, ac etiam id omne dimittat quod ſanctis animabus luendum reſtat: eſt hujus rei exemplum in principe civitatis, qui cives omnes ære alieno onuſtos, eaque de cauſa in ſervitutem redactos ex ærario publico redimere ſtatuerit: in hoc enim caſu ſervos ſuo Domino ſubditos, a debito, juriſdictionis poteſtate abſolvit; ſi quis autem in alienam exteri principis ſervitutem inciderit; poterit quidem pecuniam publicam, cujus ſupremus eſt diſpenſator, ad ejus redemptionem plenitudine poteſtatis offerre; ſed non ideo eum, niſi quatenus alteri placuerit, liberabit; quia in hominem ſibi non amplius ſubditum nihil poteſt: pari ratione ſummus Pontifex in gratia vivorum & defunctorum, Eccleſiæ theſaurum diſtribuit; ſed vivis impartitur abſolvendo, defunctis opitulando, ſatisfactoria videlicet fidelium ſuffragia ad illorum ſolatium, vel plenam liberationem Deo offerendo.

Q. 4. Q. 4. Utrum indulgentiæ in gratiam defunctorum conceſſæ illis neceſſario & infallibiliter ad relaxationem pœnarum purgatorii proſint?

R. Negative: quod enim in mera Dei miſericordia poſitum eſt, Eccleſiæ ſuffragia acceptantis, non poſſumus dicere neceſſario fieri; atqui indulgentiæ in gratiam defunctorum conceſſæ, non aliter illis proſunt, niſi quatenus per modum ſuffragii a Deo miſericorditer acceptantur: eorum enim reſpectu, ut prædiximus, vim abſolutionis non habent: ergo effectum neceſſario non ſortiuntur: unde dicendum eatenus prodeſſe defunctis, 1. quatenus Deo placet: 2. quatenus defunctis dum viverent, *prodeſſe ſibi poſt hanc vitam talia meruerunt*, ut loquitur S. Auguſtinus (b).

(b) in lib. de cura pro mor.

Deinde: ſi indulgentiæ pro mortuis ſuum infallibiliter ſortirentur effectum; ubi ſemel alicui defuncto eſſet indulgentia plenaria applicata, non amplius pro eo eſſet orandum: fruſtra enim & deriſorie Eccleſia denuo peteret, quod infallibiliter impetratum certo ſciret; atqui conſequens illud chriſtianæ pietati & Eccleſiæ praxi contrarium eſt: ergo &c. iis itaque minime eredendum, qui virtute indulgentiæ, altari alicui privilegiato annexæ, affirmant, quoties in illo miſſa celebratur, animam unam a purgatorio infallibiliter liberari: hujus enim opinionis in ſcriptura & tota traditione nec leve veſtigium eſt, & de earum numero eſt, ad quas *Clemens V.* Pontifex Maximus in Concilio *Viennenſi* (c) reſpiciens, verbi divini præconibus, *unitate ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ prohibuit, ne in ſermonibus ſuis indulgentias pronuntient indiſcretas*.

(c) ann. 1311.

Q. 5. Q. 5. Cur ergo hæc altaria privilegiata dicuntur?

R. Ideo ſic vocari, non quia, ut indiſcrete aliqui & temerario jactitant, cuilibet miſſæ in iis altaribus celebratæ, unius animæ liberatio certo reſpondet; quaſi nimirum (quo nihil abſurdum magis & a vero ſenſu religionis alienius fingi poteſt) virtus ſacrificii a loco ubi offertur dependeat, & major ſit in uno quam in altero: ſed quia in iis altaribus Eccleſia ſpecialiori quodam modo, ſatisfactionem Chriſti, & ſanctorum merita in eorum gratiam applicat, pro quibus ſacrificium offertur: eſt & altera ratio hujus appellationis, quia nimirum in iis altaribus ſpeciali favore conceditur, miſſas *defunctorum* celebrare, etiam his diebus, quibus in aliis, ex Eccleſiæ præſcripto, non celebrantur: quo fit ut *privilegiata* dicantur.

Q. 6. Utrum indulgentia Jubilæi non alibi quam Romæ concedatur? Q. 6.

R. Negative: equidem *Bonifacius* VIII. primus Jubilæi, ut prædiximus, inſtitutor, indulgentiam hanc iis ſolis conceſſit, qui anno centeſimo recurrente, Baſilicas Apoſtolorum, perſonaliter ac reverenter Romæ inviſerent; nulla alterius Baſilicæ, aut abſentium qui iter ſuſcipere, aut perficere non poſſent, facta mentione: verum *Clemens* VI. præterquam quod Jubilæi tempus ab anno quolibet centeſimo, ad quinquageſimum coarctavit; conceſſit inſuper, ut ii qui arrepto itinere ad urbem, legitimo quovis impedimento pertingere non valerent, ſi vere pœnitentes forent, indulgentias Jubilæi conſequerentur: quod deinceps exemplum ſecuti Pontifices Maximi, hanc gratiam novis adjectis favoribus ampliarunt: nam *Bonifacius IX.* & *Nicolaus V.* anno Jubilæi Romæ abſoluto, eaſdem indulgentias paribuſque conditionibus ad pleraſque civitates; & *Paulus* denique II. ad omnes civitates, pagos, & oppida, ſive motu proprio, ſive rogati a Principibus extenderunt: quem hodieque vigere morem, nemo eſt qui neſciat.

Q. 7. Utrum quocumque prætextu datæ indulgentiæ valeant? Q. 7.

R. Negative. Indulgentiarum enim largitio, Sacri Eccleſiæ ærarii diſpenſatio eſt; atqui niſi ob cauſam legitimam ſpiritualis Theſaurus profundi non poteſt; quia alioquin non diſpenſatio, ſed diſſipatio foret: & ſane qui temporalia Eccleſiæ bona, non poſſunt pro arbitrio diſpertiri, multo minus habere hanc erga Spiritualia poteſtatem cenſendi ſunt. Quemadmodum itaque Epiſcopi ita ſunt temporalium Eccleſiæ facultatum œconomi, ut eas non debeant in uſus quoslibet pro arbitrio vertere; idem a fortiori de indulgentiis, bonis videlicet ſpiritualibus eſt dicendum. Hinc S. Thomas merito tria ad indulgentiarum valorem requiri affirmat, (d) *auctoritatem in dante, caritatem in recipiente, pietatem in cauſa*. Parique ratione Tridentina Synodus, (e) *in his concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem præcipit adhiberi*.

(d) in 4. ſent. diſt. 20. quæſt. 2. art. 3.
(e) Seſſ. 25. in decr. de Indulgent.

Jam vero quæ cauſæ legitimæ ſint indulgentias concedendi, non eſt difficile definire. In hoc enim numero ſine controverſia ponimus.

1. Spirituale bonum Eccleſiæ Univerſæ, ut quando pro ſopiendo Schiſmate, aut evertendis hæreſibus, aut conciliandis principibus Deo ſupplicationes fiunt:

2. Spirituale pariter Monarchæ alicujus aut Principis bonum. *Dicendum*, inquit S. Thomas, (f) *quod pro pure ſpiritualibus poteſt fieri indulgentia, & fit quandoque: ſicut quicumque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies de indulgentia a Papa Innocentio IV.*

(f) in 4. ſent. diſt. 20. quæſt. 2. art. 3.

3. Temporale ſubſidium ad bona ſpiritualia ordinatum. *Temporalia ad ſpiritualia ordinantur*, ait S. Doctor (g) *quia propter ſpiritualia temporalibus uti debemus: & ideo pro temporalibus ſimpliciter non poteſt fieri indulgentia, ſed pro temporalibus ordinatis ad ſpiritualia: ſicut repreſſio inimicorum Eccleſiæ, qui pacem Eccleſiæ perturbant: vel ſicut conſtructio Eccleſiarum & Pontium, & aliarum eleemoſynarum collatio. Nec fit ibi Si-*

(g) Ibid.

monia

Digitized by Google

monia, quia non datur ſpirituale pro temporali, ſed pro ſpirituali.

Q. Ultimo, qua conditione poſſint fideles fieri indulgentiarum participes?

Q. 8.

℞. 1. Earum fructum non poſſe niſi ab exiſtentibus in ſtatu gratiæ percipi. Quamdiu enim aliquis pœnæ æternæ debitor eſt, manifeſtum eſt a pœna temporali peccato debita non poſſe abſolvi. Sed quiſquis peccato mortali gravatur, pœnæ æternæ debitor. Ergo indulgentiarum fructum, pœnarum videlicet temporalium remiſſionem conſequi nequit. Deinde nemini poteſt dimitti pæna, niſi cui jam culpa dimiſſa eſt: *Qui enim non eſt conſecutus operationem Dei in remiſſionem culpæ*, inquit S. Thomas, (a) *non poteſt conſequi remiſſionem pœnæ a miniſtro Eccleſiæ, neque in indulgentiis, neque in foro pœnitentiali.* Ergo ſtatus gratiæ ad indulgentiarum perceptionem eſt neceſſarius. Indeque eſt quod Eccleſia, niſi vere pœnitentibus contritis, & confeſſis, & Deo irato ſatisfacere proponentibus indulgentias non concedit, ut ex Pontificiis diplomatibus certum eſt.

(a) ibid. art. 5.

℞. 2. Ad Indulgentiarum perceptionem debere ſtationes, jejunia, orationes, eleemoſynas, aliaque pietatis opera, quæ a Summo Pontifice, aut Epiſcopo preſcribuntur, neceſſario obſervari: quæ aſſertio probatione non indiget. Sequitur.

QUÆSTIO OCTAVA.

De forma Sacramenti pœnitentiæ, ſive, de abſolutione.

Res & effectus hujus Sacramenti, inquiunt Patres Tridentini, (b) *quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo.* Hæc enim ſecundum inſtitutam a Chriſto legem, ſine Sacerdotis abſolutione, aut ejus ſaltem voto cum vera cordis converſione conjuncto non obtinetur. De hoc tam præcellenti beneficio, quo majus concedi a Deo non poterat, & Eccleſiæ diſpenſationi committi, in præſenti dicturi, totam quæſtionem ad duo capita revocamus. 1. eſt, utrum Chriſtus abſolvendi a peccatis poteſtatem Eccleſiæ revera contulerit? Alterum, qua ratione ac verborum formula hæc poteſtas pœnitentiæ foro ſit exercenda?

(b) Seſſ. 14. cap. 3

CAPUT PRIMUM.

Utrum Chriſtus abſolvendi poteſtatem Eccleſiæ revera contulerit?

PRO certo & inconcuſſo fidei catholicæ principio ponimus, a nemine præter Deum peccata propria virtute remitti. Id quod tum Scripturæ auctoritas, tum ſumma operis difficultas, tum ratio ipſa offenſæ demonſtrat. *Auctoritas*, inquam: ubique enim Scriptura clamat, jus illud ſoli Deo primario arrogari, nec alteri cuiquam poſſe attribui. *Dele, o Deus, iniquitatem meam*, ait Propheta, *ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, amplius lava me ab iniquitate mea & a peccato meo munda me.* Ipſeque de ſe ipſo atteſtans (c) *ego ſum, ego ſum*, inquit, *qui deleo iniquitates tuas propter me.* Quorum ſimilia quoniam ubique omnis Scripturarum pagina exhibet, inutiliter hic colligerentur. *Difficultas operis:* quid enim eſt peccata remittere, niſi mortuum ſpiritualiter excitare? Quemadmodum itaque vitam corporalem naturali morte extinctam reſtituere, divinæ virtutis eſt? ita, longeque magis, nemo poteſt ad vitam ſpiritualem, quæ in animæ cum Deo, per caritatem, intima conjunctione conſiſtit, niſi ejus imperio revocari. Eoque pertinet præclara Sancti Auguſtini ſententia affirmantis, majus opus eſſe, aliquem ex impio juſtum facere, quam ex nihilo creare cœlum & terram. Cum itaque creatio nonniſi ex infinita virtute prodire poſſit; conſequens eſt, ut multo magis peccatorum remiſſio infinitæ poteſtati ſit tribuenda. *Ratio denique offenſæ*, qua Deus ſummæ majeſtatis eſt læſus: unde conſequens eſt quod ab eo ſolo remitti poſſit. Quemadmodum enim ſi quis Regem oſtenderit, a nemine præter ipſum expectare gratiam criminis poteſt; ita a fortiori, quæ uſquam creatura reperietur, quæ illatam Regi Regum injuriam, proprio audeat arbitrio condonare? *Et vero*, inquit Tridentini Concilii Catechiſmus, (d) *ſcelerum remittendorum eadem ratio videtur eſſe, quam in pecunia debita ſervare oportet. Quemadmodum igitur a nemine, niſi a creditore, pecunia quæ debetur remitti poteſt: ita cum uni Deo peccatis obſtricti ſcimus (ſi quidem quotidie oramus: dimitte nobis debita noſtra:) perſpicuum eſt, a nemine præter illum, peccata nobis condonari poſſe.*

(c) Iſa. 43. 25.

(d) 1. part. cap. 11. n.

§. PRIMUS.

Oſtenditur Chriſtum abſolvendi poteſtatem revera Eccleſiæ contuliſſe.

Nec minori certitudine eadem catholica fide tenendum facultatem remittendi peccata a Chriſto Eccleſiæ eſſe conceſſam: quod olim Montaniſtæ & Novatiani negantes pro hæreticis ubique habiti ſunt & damnati.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex eo quod Chriſtus quam poteſtatem habebat cum Eccleſia communicaverit.

„ Hoc admirabile & divinum munus peccata remitendi, *ait Catechiſmus Concilii Tridentini*, (e) antequam Deus homo fieret, nulli creatæ naturæ impertitum eſt: primus omnium Chriſtus Salvator noſter, ut homo, cum idem verus Deus eſſet, hoc munus a cœleſti patre traditum accepit: *ut ſciatis* inquit, (f) *quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Hancque ſæpe ſibi auctoritatem, quod pluribus exemplis notiſſimum eſt in Evangelio arrogavit, ubi, quæ a prophetis fuerant prædicta, ſe ipſo interpretans: *Spiritus Domini ſuper me*, inquit, (g) *propter quod unxit me, Evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde: prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Jam ſic ſubſumo.

(e) 1. part. c. 11. n. 9.

(f) Matt. 9. 6.

(g) Luc. 4. 18. & ſeq.

Atqui poteſtatem hanc Chriſtus Apoſtolis totique per ipſos Eccleſiæ, gradu licet diſpari & inferiore communicavit: ait enim ad illos: (h) *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos..... accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt:* gradu inquam, diſpari, nec enim æquum erat, imo nec poſſibile, ut poteſtatem excellentiæ quam habebat cum Apoſtolis partiretur, & qui rapinam arbitratus non fuerat eſſe ſe æqualem Deo, dignitatem ſuam, quam ut Deus homo habebat, ad noſtram conditionem deprimeret: ſed ita ſe geſſit, quomodo Monarcha erga miniſtros, quomodo erga magiſtratus legislator, & Dominus erga famulos quorum miniſterio utitur, ad id quod viſum ſibi fuerit exequendum: ergo &c.

(h) Jon. 20. v. 21. & ſeqq.

ARGUMENTUM SECUNDUM

Ex Eccleſiæ Clavibus.

Claves Regni cœlorum Chriſto ab æterno patre primario traditas, quas ſuprema auctoritate regeret & adminiſtraret, inde patet quod omnis illi poteſtas in cœlo & in terra, omneque judicium datum fuerit, & caput ſuper omnem Eccleſiam fuerit conſtitutus: qua de re Spiritus Sanctus in Iſaia vaticinans: (i) *dabo*, inquit, *clavem Domus David ſuper humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat:* quam præcellentem prærogativam ipſe ſibi vindicans. (k) *ego ſum primus*, ait, *& noviſſimus; & vivus*, & *fui mortuus: ... & ha-*

(i) Iſ. 22. 22.

(k) Apoc. 1. 17. & ſeq.

beo claves mortis & inferni . . . . (a) *hæc di-*
(a) *Ibid. c. 3. n. 7.* *cit ſanctus & verus, qui habet clavem David,*
qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo ape-
rit. Hinc ſic inſtauro argumentum.

Atqui eaſdem Regni cœleſtis claves Chriſtus hinc diſcendens Eccleſiæ tradidit, & in perpetuum hæreditariam velut poſſeſſionem reliquit, quan-
(b) *Matt. 16. 19.* do nimirum Petro dixit: (b) *tibi dabo claves*
Regni cœlorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: et ſi enim ad ſolum Petrum hæc verba directa erit, ad univerſam tamen Eccleſiam pertinebant: *quando ei dictum eſt:* tibi dabo claves Re-
(c) *tract. 24. in Jo.* gni cœlorum, ait S. Auguſtinus, (c) *univerſam*
ſignificabat Eccleſiam: de quo ſi quis ambigit, conferat verba Matthæi, cum his quæ capite decimo octavo ſequuntur, ubi Chriſtus eamdem
(d) *v. 18.* ſententiam repetens: (d) *amen dico vobis*, ait
toti Apoſtolorum collegio, *quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt alligata & in cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*.

Tria ergo hæc pari Scripturæ auctoritate roborata conſiſtunt, Deum poteſtate propria, Chriſtum Deum hominem poteſtate excellentiæ, & Eccleſiam poteſtate miniſterii per ſuos miniſtros peccata remittere.

ARGUMENTUM TERTIUM

Ex perpetua traditione.

Probationem hanc alibi fuſe deductam, conſilii noſtri non eſt iterum in præſenti tractare: tantum rogamus ſtudioſum Lectorem, ut ad hujus libri ſecundam & tertiam quæſtionem recurrat, ubi Patrum auctoritate probatum eſt, pœnitentiam eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum, ac peccatorum quæ poſt baptiſmum patrata fuerint, remiſſionem divina miſericordia inſtitutum, nullumque eſſe quantumvis atrox flagitium, quod miniſterio Sacerdorum non condonetur: itemque contraria Lutheranorum, Calvinianorum, Montaniſtarum, ac Novatianorum argumenta ſoluta ſunt.

§. SECUNDUS.

Clavium notio datur.

Quandoquidem in claves Eccleſiæ oratio incidit, e re noſtra eſt brevem earum & accuratam, quantum præſens materia patitur, notionem ſuggerere.

Poſſeſſio clavium, auctoritatis & dominii argumentum eſt: ſic Dominus cenſetur domus aut civitatis, qui clavibus earum potitur. Nec immerito, cum hoc ipſo poteſtatem habeat, quos voluerit arcendi vel admittendi, & ſecretiſſimos quoſque receſſus, reſerandi vel occludendi: indeque quod, ubi civitas aliqua principi victori ſe dedit, claves ad illum in ſignum ſubjectionis transferri procurat. Cum itaque Eccleſia domus ſit ac civitas Dei, merito quæ inibi auctoritas exercetur clavium nomine, uſu a Scriptura accepto exprimitur.

Auctoritatem, ut prædiximus, ſupremam, in iis omnibus quæ pertinent ad ſanctæ civitatis gubernationem, ſolus Deus habet. Hanc a Deo Pater Chriſtus ut homo excellentiſſimo modo communicatam accepit, quando ſubjecit omnia ſub pedibus ejus, & ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam. Eamdemque Chriſtus Eccleſiæ impertitus eſt, per viſibiles ſuos vicarios exercendam. Itaque Dei poteſtatem, *clavem ſupremi dominii*, poteſtatem Chriſti, ut hominis, *clavem excellentiæ*, poteſtatem Eccleſiæ, *clavem miniſterii*, Theologi cum Sancto Thoma merito dicunt.

Clave miniſterii, de quibus ſolis hic agimus, aliæ *ordinis*, aliæ ſunt *juriſdictionis*.

Clavis ordinis eſt, *poteſtas ligandi atque ſolvendi, cum ordine Sacerdotali collata, qua judex Eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet a regno.*

Clavis juriſdictionis eſt, *auctoritas in alterum tamquam in ſubditum data, per quam Sacerdos velut judex ſententiam in eum rite ferre valeat, eumque ligare vel ſolvere.*

Qui juriſdictionis claves habet, neceſſe eſt ut ordinis habeat, ſed non viciſſim, ſi nimirum ſubditis careat; quod in iis contingit, qui nec paſtorale beneficium habent, nec ſunt ab Ordinariis approbati.

Clavis juriſdictionis iterum duplex cenſetur? alia ad forum interius, alia ad exterius pertinet.

Clavis fori interni, vel paſtoralis beneficii collatione, vel approbatione Ordinarii ad audiendas confeſſiones habetur.

Clavis juriſdictionis in foro exteriori eſt, poteſtas coercendi peccatores ſine vi corporali, quæ adhibetur non ut homines, ſed ut crimen & error tollantur; non ut lædantur perſonæ, ſed ut curentur; non ut perdantur, ſed ut corrigantur: eaque excommunicationis, & aliarum Eccleſiæ cenſurarum, ſive ferendarum, ſive tollendarum poteſtas eſt.

Clavis juriſdictionis in utroque tum exteriori tum interno foro, altera ordinaria, delegata altera. Ordinaria iis omnibus competit, qui curam animarum & regimen habent: delegata, ad eos transfertur qui curam animarum titulo beneficii non habentes, ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopis approbantur.

Cum juriſdictio ab auctoritate erga ſubditos pendeat, conſequens eſt non in omnibus parem, ſed pro gradu dignitatis eſſe diverſam; ſic enim Pontifex Maximus in univerſa Eccleſia fori utriuſque, ſecundum menſuram Canonum, pleniſſimam habet poteſtatem: Epiſcopis vero, propriæ diœceſeos; parochus, parœciæ; prælatus Regularis, monaſterii aut cœnobii limitibus coarctatam.

Quiſquis rite ſemel eſt ordinatus, clavem ordinis inamiſſibiliter habet, quæ vel character ipſe ordinis eſt, vel individue cum illo conjuncta: atque adeo etiam in hæreſi & ſchiſmate, & quacumque perfidia indelebilis. Juriſdictionis vero poteſtas immobiliter non adhæret; quia æquum eſt, eos qui vel contra Eccleſiam facto ſchiſmate rebellaverint, vel errorum diſſeminatione, aut quovis altero ſcandalo turbaverint, omni juriſdictione privari.

De clavibus Eccleſiæ in præſenti ſat dictum: nunc ut pergamus ad alteram partem quæſtionis, ſit

CAPUT SECUNDUM.

Qua ratione ac verborum formula poteſtas abſolvendi exerceatur.

QUæritur 1. Quæ ſit forma Sacramenti pœ- Q. 1.
nitentiæ?

℞. Eſſe verba quibus actus judicialis abſolutionis a Sacerdote exprimitur: in iis enim verbis forma Sacramenti conſiſtit, quæ effectum ejus ſignificant, & ex opere operato producunt: atqui hujuſmodi verba ſunt, actum judicialem abſolvendi exprimentia. Ergo &c.

Q. 2. Quot modis poſſit actus judicialis abſo- Q. 2.
lutionis enuntiari?

℞. Tribus: verbis ſcilicet indicativis, deprecativis, & imperantibus: forma indicativa eſt, quæ verbo indicativo enuntiatur; qualis eſt noſtra: *ego te abſolvo*: deprecativa, in oratione
conſiſtit; qualem Græci, ut eſt prædictum, (e) (e) *quæſt. 4. c. 2.*
uſurpant: *Domine remitte peccata N. pœnitentis: quia tua eſt potentia &c.* imperans foret, ſi Sacerdos ſic diceret: *abſolvere*; vel: *eſto abſolutus ab omnibus peccatis tuis*.

Q. 3. E tribus abſolvendi modis quis ſit neceſ- Q. 3.
ſario uſurpandus?

℞. 1. De forma imperante, quia nullibi, nec in Latina, nec in Græca Eccleſia locum habet, nullam debere eſſe quæſtionem. Quamquam enim plerique contendant, validam fore, eo quod actum abſolvendi vere ſignificet, quod

non

non negamus: fatendum tamen futuram illicitam quia contra præſcriptum Eccleſiæ, & univerſalem conſuetudinem adhiberetur, quam nemo privatus, etim in rebus minoris momenti deſerere impune poteſt. Quantum vero ad alios abſolvendi modos ſpectat.

℟. 2. Cum ea de re non ſit una & ſimplex Eccleſiarum omnium diſciplina; unicuique ſuæ Eccleſiæ morem tenendum: quod ut manifeſtum fiat:

Q. 4. Q. 4. Quæ ſit forma abſolvendi, in Latina Eccleſia?

℟. Eſſe indicativam, iis nimirum verbis expreſſam: *Ego te abſolvo &c.* „ docet Sancta Sy-
(a) Seſſ. 14. c. 3. „ nodus, *ajunt Patres Tridentini*, (a) Sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipſius „ vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam „ eſſe: *ego te abſolvo &c.* quibus quidem de „ Eccleſiæ Sanctæ more preces quædam lau„ dabiliter adjunguntur; ad ipſius tamen eſ„ ſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ip„ ſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ..... Dicendum itaque ex mente Latinæ Eccleſiæ, his ſolis verbis: *ego te abſolvo:* eſſentialem Sacramenti formam contineri; alias vero preces quæ fundi ſolent: *miſereatur tui &c. Indulgentiam &c.* licet laudabiliter adjungantur, formæ tamen vim & efficaciam non habere: unde ſalva Sacramenti integritata fileri poſſunt.

Q. 5. Q. 5. Utrum hæ voces debeant neceſſario exprimi: *a peccatis tuis.*

℟. Précepto Eccleſiaſtico eſſe neceſſarias, non divino: quod enim Eccleſia faciendum eſſe præſcribit, præcepto Eccleſiaſtico neceſſarium eſt; atqui talis eſt horum verborum expreſſio: *a peccatis tuis.* Ergo &c. ad jus porro divinum, ſive ad eſſentiam Sacramenti non pertinere, inde probatur quod in hac voce, *abſolvo*, implicite contineantur: deinde vox *abſolvendi*, ſufficiens eſt ad exprimendum Sacramenti effectum, qui in reconciliatione & peccatorum abolitione conſiſtit: quamquam enim ex ſe ſit indifferens (ut tacitæ occurratur objectioni) ad ſignificandam tum abſolutionem a cenſuris, tum peccatorum remiſſionem; quatenus tamen pœnitenti applicatur, qui peccatorum confeſſionem proxime edidit: determinatur hac circumſtantia ad eorumdem remiſſionem ſignificandam, qui eſt proprius Sacramenti effectus. Ergo non eſt præcepto divino & neceſſitate Sacramenti, aliarum vocum expreſſio neceſſaria.

Q. 6. Q. 6. Utrum expreſſa Sanctiſſimæ Trinitatis invocatio, per hæc verba: *in nomine Patris &c.* ſit neceſſario facienda?

℟. 1. Apud Latinos eſſe pręcepto Eccleſiaſtico neceſſatiam, quod nemo negat.

℟. 2. Non eſſe præcepto divino, neque Sacramenti neceſſitate neceſſariam: tum quia divinitus imperatam nec Scriptura, nec traditio ſuggerit: tum quia illam Græci & Orientales in Sacramenti pœnitentiæ adminiſtratione non adhibent, quos vere Sacramentum perficere nemini dubium eſt; tum quia per duodecim priora ſæcula non fuit in uſu apud Latinos.

Q. 7. Q. 7. Utrum perſona cui Sacramenralis abſolutio datur, debeat in forma Sacramenti neceſſario deſignari, per pronomen *te*?

℟. affirmative. Sacerdotis enim abſolventis operatio, judicialis ſententia eſt, quam in aliquem, vel aliquos diſtinctim cadere neceſſe eſt: alioquin enim vagum & indeterminatum ſenſum haberet, ſive, ut verius loquar, nihil plane ſignificaret. Nam quæſo quis ſenſus horum verborum foret, *ego abſolvo*; niſi ipſa cui tantum impenditur beneficium perſona denotaretur? ergo perſonam quæ abſolvitur debere neceſſario exprimi, tum ratio ipſa *Grammatices*, tum norma fori civilis, cujus inſtar pœnitentiæ Sacramentum, majori licet dignitate, a Chriſto eſt inſtitutum, demonſtrat: hinc declarat Concilium Tridentinum modo citatum, formam Sacramenti in his verbis poſitam eſſe: *ego te abſolvo &c.* Idemque Græci & Orientales indiſpenſabiliter obſervant: quod ex eorum Euchologiis certum eſt.

Q. 8. Utrum forma indicativa ſemper in Latina Eccleſia uſurpata fuerit?

℟. negative. Non enim videtur ante ſæculum decimum tertium communi conſenſione recepta & omnium uſu probata. Nam

1. Toto decem priorum Eccleſiæ ſæculorum decurſu, nec minimum in ſcriptis Patrum, aut ritualibus libris formæ indicativæ veſtigium reperitur; ſed ſola precum mentio eſt, quibus pęnitentes abſolvebantur: lege ac relege *Sacramentarium* Gregorii Magni, veterem *Ordinem Romanum*, & alios denique omnes de re Sacramentaria libros: audacter dico, nec tibi vox una occurret, quæ indicativam judicii formam ſonet; totumque Sacerdotis miniſterium erga pęnitentes abſolvi meris precationibus deprehendes: ſic ut exemplum unum e pluribus afferam, *Alcuinus* abſolvendi ritum deſcribens: (b) „ poſthæc, *inquit*, egre- (b) *in lib. de divin. offic. cap. de cœna Domini.*
„ ditur pęnitens mane, de loco ubi pœnitentiam „ geſſit, & in gremio Eccleſiæ præſentatur, pro„ ſtrato omni corpore in terra: tunc dicantur hi „ Pſalmi: *miſerere mei Deus*: cum Antiphona, „ *Cor mundum*: deinde *Kyrie eleiſon*; & : *Pater no-* „ *ſter*: & capitulum ad preces: *ſalvum fac ſer-* „ *vum tuum Domine: converte Domine: mittat tibi* „ *Dominus: illuſtra faciem tuam: Domine vide hu-* „ *militatem: exaudi me Domine, quoniam benigna* „ *eſt miſericordia tua*: Oratio: *adeſto Domine ſup-* „ *plicationibus noſtris, & me qui etiam miſericor-* „ *dia tua primus indigeo*, & reliqua. Alia Ora„ tio: *præſta quæſumus Domine huic famulo tuo di-* „ *gnum pęnitentiæ fructum &c.* alia: *Deus huma-* „ *ni generis benigniſſime conditor, & miſericordiſ-* „ *ſime reformator &c.* alia: *Deus ſub cujus oculis* „ *omnis cor trepidat, omneſque conſcientiæ contremi-* „ *ſcunt*: & reliqua. Poſt hoc vero admoneatur a „ Sacerdote, ut quod pęnitendo diluit, iteran„ do non repetat.

Quis vero crediderit, Alcuinum, alioſque rituum ſacrorum deſcriptores, orationibus minime neceſſariis tanta accuratione collectis, formam abſolutam (ſi neceſſariam crediſſent, aut ſi ſuo tempore viguiſſet) prætermiſſuros?

Eodem pertinet Sancti Auguſtini ſæpe laudata auctoritas, in ſola oratione formam abſolvendi ponentis: *quid eſt manuum impoſitio*, ait, *niſi oratio ſuper hominem*? (c) hoc enim loco, ut alibi (c) *Lib. 3. cont. Donat. cap. 19.*
obſervavimus, de Sacramento pœnitentiæ loquitur, quod manuum impoſitionem appellat: multoque expreſſius in libro quinquaginta homiliarum, (d) verba Salvatoris expendens quibus pec- (d) *hom. 23. cap. 7.*
catricem mulierem recepit in gratiam, obſervat ab eo dictum, non: *ego remitto tibi peccata tua*; ſed: *remittuntur ei peccata*: qua loquendi ratione quorumdam affirmat in anteceſſum repreſſam a Chriſto ſuperbiam, qui ſe aliquando jactaturi erant, quaſi peccata ipſi remitterent: *medicus bonus*, inquit, *ægros non ſolum præſentes ſanabat ſed & futuros prævidebat: futuri enim erant homines qui dicerent; ego peccata dimitto, ego juſtifico*, „ *ego ſanctifico, ego ſano quoſcumque baptizo.* Fateor equidem accuſationem hanc, Donatiſtas recta ferire, qui Sacramentorum virtutem & efficaciam a miniſtrorum meritis repetebant: at fatendum pariter hoc ejus argumentum nullius roboris futurum fuiſſe, ſi ætate Sancti Doctoris formam abſolvendi indicativam Africana Eccleſia uſurpaſſet: facile namque potuiſſent Donatiſtæ regere: *ecquid ergo vos Catholici forma abſolvendi indicativa utimini, cum miniſtrantium merita nihil contribuere ad Sacramenti efficaciam exiſtimetis*?

2. A decimo ſæculo ad decimum tertium fuit pariter forma deprecatoria a Latinis uſurpata; ita tamen ut plerique putarent, precibus indicativam utique adjiciendam ſententiam: ut conſtat ex libris Ritualibus, qui per id tempus in uſu fuerunt.

3. Sub finem ſæculi decimi tertii ſolam formam indicativam habitam fuiſſe pro parte eſſentiali, teſtis hujus temporis ſcriptor S. Thomas, opuſculo 22. Quod *de forma abſolutionis* inſcribitur: cum enim Theologus quidam ejus ætatis, edita ſpeciali diſſertatione contenderet, revocandam formam deprecativam, qualis in uſu antea fuerat,

& indicativam reſpuendam: ſuamque ſantentiam *Guillelmi* utruſque Altiſſiodorenſis & Pariſienſis auctoritate muniret; ſic reponit S. Doctor: (a) *numquid etiam ſi nunc viverent, præjudicare poſſent communi ſententiæ magiſtrorum Pariſiis regentium, qui contrarium ſentiunt, decernentes abſque his verbis*: ego te abſolvo: *abſolutionem non eſſe per ſolam deprecativam orationem?* ita S. Thomas.

(a) *Cap. 2.*

Ejuſdemque rei teſtis locupletiſſimus eſt *Franciſcus Mayronis* ex ordine Sancti Franciſci, non multo poſt tempore inſignis Theologus, in 4. ſentent. diſt. 14. quæſt. 1. ubi cum ſibi objeciſſet quarumdam Eccleſiarum conſuetudinem, quæ his verbis abſolutionem exprimebant: *abſolvat te Deus pater, Deus filius, Deus Spiritus Sanctus*: Reſpondet id quidem factum ante fuiſſe, ſed ſequente judicio improbatum: *ſic fiebat*, inquit, *in provincia provinciæ; ſed improbata fuit iſta forma*.

Q. 9. utrum ſolemni Eccleſiæ Latinæ decreto forma deprecativa rejecta ſit? Q. 9.

R. Negative: a ſæculo enim decimo, ad decimum tertium, quo ut prædixi forma abſoluto communi conſenſione Latinorum eſt uſurpata, de hac re nullius Concilii canon, aut Romanorum Pontificum decretum occurrit: quantum itaque judicare poſſumus, in ſcholis nata opinio, & magiſtrorum ſenſu probata, in Eccleſiam effluxit, tantamque paulatim auctoritatem obtinuit, ut abſolutam formam debere retineri deinceps in Conciliis Florentino & Tridentino decretum ſit.

Q. 10. Quæ Græcorum & Orientalium forma ſit? Q. 10.

R. Semper fuiſſe, & etiamnum eſſe deprecatoriam. Nam

1. Græcorum antiquiſſimi hæc Sancti Jacobi verba: (b) *confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini: multum enim valet deprecatio juſti aſſidua*: de confeſſione interpretantur: ita ſane Origenes, S. Joannes Chryſoſtomus, & plerique alii, quibus Græci recentiores unanimi calculo aſſentiuntur.

(b) *Epiſt. can. 5. 16.*

2. Idipſum demonſtrant omnia Græcorum & Orientalium tum antiqua, tum recentia Euchologia, quæ non aliam præter deprecativam abſolvendi formam præſcribunt, communiter his verbis conceptam: *ipſe Domine remitte, dimitte, condona peccata hujus N. quia tua eſt potentia, tuum regnum &c.* recurrat ſtudioſus lector ad quæſtionem tertiam hujus libri, ubi Græcorum & Orientalium formulas fuſe deſcriptas reperiet.

Q. 11. De Græcorum forma quid ſentiendum? Q. 11.

R. Debere ſine ſcrupulo approbari, tum quia ab Eccleſia Latina admittitur, quæ Græcos verum habere pœnitentiæ Sacramentum ſemper agnovit, & etiam num agnoſcit: tum quia ſi propter formam deprecativam quam ſolam Græci adhibent, violati Sacramenti juſte redarguerentur, eadem accuſatio in Latinam Eccleſiam recideret, quæ per duodecim priora ſæcula, ſolam, ut prædiximus, ſotinam deprecantem admiſit; tum denique quia non minor eſt formæ deprecativæ efficacia quam indicativæ.

Q. Ultimo. Quid ſi latius aliquis Sacerdos ſolam formam deprecativam, indicativa poſthabita adhiberet? Q. 12.

R. 1. Graviſſime peccaturum, quippe qui ſuæ Eccleſiæ diſciplinam proterve contemneret, & ſe ipſum contra omnes ambitioſe efferret.

R. 2. Videri nihilominus, (quidquid plerique in contrarium ſentiant) validum Sacramentum futurum, niſi deriſorie ſe hoc facere demonſtraret: quo ſane caſu defectu neceſſariæ intentionis, irritum fieret Sacramentum. Nam quæ meræ diſciplinæ res eſt, ad eſſentiam Sacramenti non pertinens, ſi non obſervetur, non propterea Sacramentum irritum fit; atqui Sacerdotis ſententiam, Sacramenti neceſſariam eſſe partem, ad fidem hoc equidem pertinet: utrum vero verbis indicativis, aut deprecatoriis exprimi abſolutionis ſententia debeat, res eſt meræ diſciplinæ, quæ nequit ſubſtantiam Sacramenti inficere: alioquin enim Græcorum & Orientalium improbanda penitentia foret, qui non alia quam deprecativa forma utuntur, improbandus pariter mos antiquus latinorum, quos prædiximus ſola verba deprecatoria ad decimum ſæculum uſurpaſſe. Quemadmodum itaque validum foret baptiſma, quod contra latinæ Eccleſiæ uſum hodiernum, immerſione daretur; & valida Euchariſtia, quam in pane fermentato aliquis conſecraret, & ordinatio Diaconi valida, quæ fieret ſine libri Evangeliorum porrectione, &c. ita nullum videtur eſſe dubium quin validum foret penitentiæ Sacramentum quod forma deprecatoria adminiſtraretur. Numquid enim Sacramentorum eſſentia a locis dependet, quaſi quod Conſtantinopoli validum eſt, & a Pontificibus Maximis pro vero Sacramento habetur, Romæ invalidum ſit futurum? Illicitum itaque (quod revera foret,) hoc Sacramentum dici deberet, ſed non propterea pro nullo habendum. Hanc autem Reſponſionem, ſenſu, ut loquuntur, ſpeculativo accipi volumus: in praxi enim nec tutam, nec ſequendam eſſe ſentimus.

CAPUT TERTIUM.

De abſolutione per litteras, ſive per internuncium data.

Plures antiqui Theologi conſueverunt tum licitam tum validam eſſe confeſſionem peccatorum inter abſentes factam ſive per litteras, ſive per internuncium, itemque abſolutionem Sacramentalem eodem modo tributam. Quam ſententiam jam penitus antiquatam, & cum ſuis Authoribus pene ſepultam, e tumulo eduxerunt nonnulli ſcriptores ad finem vergente ſeculo decimo ſexto, immo etiam publice prædicarunt tum veterum Authoritate, tum nonnullis vetuſtiſſimis exemplis ſuffulti. Horum plura refert Morinus *lib. 8. Cap. 25.*; quibus ipſe quoque permotus eo loci contendit, validam olim fuiſſe abſolutionem datam abſentibus. Verum adverſum hos duo ſtatuo pro quæſtione hac dirimenda.

§. PRIMUS.

Confeſſio facta per litteras Sacerdoti abſenti nec licita, nec Sacramentalis confeſſio eſt, cui abſolutio impendi valide poſſit.

Prob. 1. ex Conſtitutione Clementis VIII. edita *die* 20. *Junii anno* 1602. ubi hæc leguntur. „ Propoſita quæſtione, utrum liceat per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti „ peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere? Sanctiſ„ ſimus D. N. auditis votis Patrum Theologo„ rum, & re cum illuſtriſſimis, ac Reverendiſ„ ſimis DD. Cardinalibus mature, ac diligen„ ter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet, „ *licere per litteras, ſeu internuncium Confeſſario* „ *abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab* „ *eodem abſente abſolutionem obtinere*, ad minus uti „ falſam, temerariam, ac ſcandaloſam damnavit, „ ac prohibuit; præcepitque ne deinceps iſta „ propoſitio publicis, privatiſque lectionibus, „ concionibus, & congreſſibus doceatur, neve „ unquam tamquam aliquo caſu probabilis de„ fendatur, imprimatur, aut ad praxim quo„ vis modo deducatur. Quod ſiquis illam do„ cuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut et„ iam de ea diſputative tractaverit, niſi forſam „ impugnando, vel ad praxim ſeu directe, vel „ indirecte deduxerit; præter excommunicatio„ nem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incur„ rat, & a qua non poſſit, præterquam in ar„ ticulo mortis, ab alio, quacumque etiam di„ gnitate fulgenti, & S. R. Eccleſiæ majori Pe„ nitentiario, niſi a pro tempore exiſtente Ro„ mano Pontifice abſolvi, aliis etiam pœnis „ arbitrio infligendis ſubjaceat." Ex quibus evidentiſſime patet hujuſmodi Confeſſionem nec licitam eſſe, nec Sacramentalem, atque adeo

irri-

Digitized by Google

irritam omnino & invalidam ſacerdotis abſolutionem.

P. Franciſcus Suarez T. 4. in 3. p. diſp. 21. ſect. 4. Clementinum Decretum ita auſus eſt interpretari, ut prohibuerit quidem doctrinam expoſitam *collective*, *&* *complexive*, ſive copulative, non *diviſive*, & ſeparatim acceptam. Ita enim ſcribit: „ exiſtimo tamen non fuiſſe men„ tem Sanctiſſimi de hac opinione tractare; ſed „ ſolum de illa, quæ dicit, Sacramentum Pœ„ nitentiæ poſſe perfici, ac conſumari inter „ abſentes: atque illam particulam *&* non eſ„ ſe *diviſive*, ſed *complexive* ſumendam; præci„ pue illud damnaſſe propter eos, qui dicebant, „ abſolutionem poſſe dari in abſentia. Moveor „ tum ex circumſtantiis litteræ. Nam ſi aliud „ voluiſſet potius, id explicuiſſet per particu„ lam *vel*. Item hoc clare indicat illud ſingu„ lare ſignum demonſtrativum, *hanc propoſitio„ nem*. Nam ex eo conſtat, ſolam hypotheticam „ propoſitionem per modum unios damnari. „ Tum præterea, quia illa erat controverſia, „ de qua tractabatur. Tum denique quia ſola „ illa opinio eſt aliena ab uſu Eccleſiæ: hæc „ autem eſt illi, & Decretis conformis. Nihil„ ominus declarationem hanc ejuſdem Pontifi„ cis ceuſuræ ſubjicio &c. „

At tantum abeſt, quod hæc P. Suareſii interpretatio judicata fuerit Eccleſiæ menti *conformis*; ut tria Decreta a Congregatione S. Officii ſub Paulo V. prodierint, quibus penitus rejecta eſt, ac eliminata. In primo enim expreſſe dicitur *Sanctiſſimum decreviſſe dictam interpretationem P. Suarez ad ſupradictum Decretum non ſubſiſtere*, *&* *ideo amovendam eſſe ab ejus libro juxta Decreta alias facta a ſel. Record. Clemente Papa VIII.* In altero vero hæc proſtant: *Ex libro P. Franciſci Suarez, Jeſuitæ diſp. XXXIII. ſect. 1. n. 12. amoveantur infraſcripta verba*, *videlicet*, atque ex hac reſolutione .... *uſque ibi* .... in abſentia Confeſſoris .... *Idem P. Suarez corrigat ſuum librum*, *&* *antequam evulget*, *oſtendat huic Congregationi*. Demum in tertio hæc inter alia leguntur: *Sanctiſſimus decrevit ex Tom. 4. P. Suarez &c. ſectionem quartam*, *cui titulus eſt*, utrum de neceſſitate confeſſionis &c. *totam eſſe amovendam*, *nec aliam ejus loco ſubrogandam*. Ex quo palam fit quam cordi fuerir ſedis Apoſtolicæ, ut doctrina, etiam juxta interpretationem P. Suarez, prorſus abrogaretur, nec quovis modo a Theologis ſuſtineretur.

2. Idem conſtat ex cap. *quem pœnitet* de Pœnit. diſt. 1. ubi hæc habentur: *Precepit Dominus mundandis*, *ut oſtenderent ora ſacerdotibus*, *dicens corporali præſentia confitenda peccata*, *non per nuncium*, *non per ſcripturam manifeſtanda*.

3. Ex Catechiſmo Concilii Tridentini eadem tradente *p.* 2. *cap.* 5. *num.* 52. Ac demum ex ipſa ratione: tum quia confeſſio talis ſit oportet, per quam Sacerdos certior reddatur tam de peccatis a pœnitente revera commiſſis, quam de præſenti, dum abſolutionem impendit, ejus diſpoſitione, ſive dolore, & emendandæ vitæ firmo propoſito. Id autem in Confeſſione peracta per internuncium, aut per litteras haberi nequit: ſiquidem, præterquam quod litteræ poſſunt eſſe vel confictæ, vel interpolatæ, ac negare Pœnitens poteſt a ſe fuiſſe conſcriptas; eo temporis intervallo, quo vel nuncius, vel litteræ mittuntur, poteſt voluntatem mutare, aut a propoſito melioris vitæ deſciſcere, ut obſervat Dominicus Soto diſt. 18. q. 2. art. 6. Tum etiam quia Confeſſio eſt quædam perſonalis actio, per quam peccator tamquam reus ſiſtitur ante Tribunal Eccleſiæ, ut ab ipſa per ejus miniſtrum judicetur, quemadmodum declarat Tridentina Synodus *ſeſſ.* 14. *cap.* 2.: item abſolutionis verba perſonam ſolvendam demonſtrant, eamque præſentem indicant: quam rationem illuſtrat V. Cl. Sylvius in comment. art. 3. q. 9. ſupplem., ubi D. Thomas illam ita proponit, noſtramque, immo Eccleſiæ doctrinam confirmat his verbis: „ Confeſſio non ſolum eſt a„ ctus virtutis, ſed etiam pars Sacramenti. „ Quamvis autem ad eam, ſeeundum quod eſt „ actus virtutis, ſufficeret, qualitercumque fie„ ret, etſi non eſſet tanta difficultas in uno „ modo, ſicut in alio; tamen ſecundum quod „ eſt pars Sacramenti, habet determinatum a„ ctum, ſicut & alia Sacramenta habent deter„ minatam materiam. Et ſicut in baptiſmo ad „ ſignificandam interiorem ablutionem, aſſumi„ tur illud Elementum, cujus eſt maximus uſus „ in abluendo; ita in actu Sacramenti ad ma„ niſeſtandum ordinarie aſſumitur ille actus, „ quo maxime conſuevimus maniſeſtare, ſcili„ cet proprium verbum. Alii enim modi ſunt „ inducti in ſupplementum iſtius. „

§. SECUNDUS.

Etiam ante Clementis VIII. Decretum Confeſſio facta per litteras, vel internuncium irrita, ac nulla erat.

Hæc propoſitio eſt præſertim contra Morinum, qui, ut jam advertimus, quamvis nunc temporis talem confeſſionem invalidam eſſe conſentiat; olim tamen ante Clementis Decretum eam valuiſſe defendit.

Probatur 1. S. S. Eccleſiæ Patres univerſim docent peccatorum confeſſionem ſignificatam eſſe in Leproſis, quibus Chriſtus injunxit, ut oſtenderent ſe Sacerdotibus, & in Lazaro, quem antea ſolvi voluit a diſcipulis inſtitis, quibus obvolutus erat: quæ plane officia non per litteras, aut internuncium, ſed per præſentium opus peracta ſunt. Unde in cap. laudato *quem pœnitet* ſ[illegible]itur confeſſionem faciendam eſſe *corporali* [illegible]*ntia*, hac adhibita ratione, quia Dominus mundandis præcepit, ut Sacerdotibus ora propria detegerent. Non me quidem latet hujuſce canonis Authoritatem parvi pendi ab adverſariis, quod a Gratiano excerptum fuerit ex libro *de vera*, *&* *falſa Religione*, qui Auguſtini factus genuinus minime creditur ab Eruditis, ut ille putavit. Verum quidquid ſit de hujus libri ſcriptore; certum eſt ejus teſtimonium in Canone fuiſſe confirmatum, & ejuſdem rationem canoni inſertam ab aliis Patribus fuiſſe productam; Quare ipſius Authoritas, ab ipſo Magiſtro ſententiarum, & S. Thoma probata, rejicienda non eſt.

2. Tridentina Synodus Seſſ. 14. Cap. 2. hæc habet: *Chriſtus Dominus eos*, *qui ſe poſt baptiſmum crimine aliqua contaminaverint*, *ante hoc Tribunal* (Pœnitentiæ ſcilicet) *tamquam reos ſiſti voluit*. Ex quibus ſic arguere licet: Siſti in judicio, ſi proprie loquamur, non eſt per litteras ad judicium deferri, ſed ante Tribunal Judicis præſentari, ut conſentiunt Juriſconſulti apud Briſſonium *de verborum ſignif.* Si igitur ex Concilio Tridentino conſtat Chriſtum Dominum *voluiſſe*, *ut crimine aliqua poſt baptiſmum contaminati ſe ſiſterent tanquam reos ante tribunal pœnitentiæ*, aperte colligitur id nonniſi corporali præſentia fieri poſſe, non autem per litteras, aut internuncium.

3. Authoritate præſtantiſſimorum Theologorum, qui hanc ſententiam docuerunt, ut inter alios, Angelici Præceptoris ſupra laudati; & Synodi Nemauſenſis anno 1284. celebratæ, quæ, ut habetur in Collect. Lab. T. 9. XI. prope finem, inter cætera Confeſſionis præcepta, *item*, inquit, *non debet* (Pœnitens) *confiteri per Nuncium*, *nec per Scripturam*, *ſed viva voce*, *ore proprio*, *&* *præſentialiter*, *ut qui per ſe peccavit*, *per ſe ipſum confiteatur*, *&* *erubeſcat*.

4. Suffragatur etiam ipſum Decretum Clementis VIII., & impenſa cura Sedis Apoſtolicæ in damnanda, ac probibenda ſententia eorum Theologorum, qui opinionem aliorum quorumdam jam obſoletam ſuſcitare nitebantur. Non enim credibile eſt Sanctam ſedem tanto ſtudio, tot repetitis Conſtitutionibus eam ſententiam damnaturam fuiſſe, ſtatim ac denuo in lucem producta fuit, ſi licitam ac validam Confeſſionem per litteras antea peractam crediaiſſet.

5. Demum prob. ſatis luculenta ratione. Nam Sacramentalis Confeſſio debet eſſe contritionis actua-

actualiter in corde vigentis argumentum, & propoſiti in animo perſeverantis indicium. Hoc autem, ut jam adnotavi, convenire neutiquam poteſt relationi criminum factæ per Epiſtolas, ſive internuncium, ut patet. Ergo &c.

Objicies 1. plura exempla Confeſſionum, quæ per litteras factæ olim fuerunt. Inſigne inprimis exemplum eſt, quod profertur ex Epiſtola, quam conſcripſit Robertus Epiſcopus Cenomanenſis gravi infirmitate decumbens ad Epiſcopos extra muros Andegavis commorantes cum Principe Carolo obſidente Normannos, in qua delictorum ſuorum abſolutionem popoſcit: quam abſolutionem conceſſerunt Epiſcopi per aliam Epiſtolam e loco obſidionis datam: & utraque habetur Tomo 3. Conciliorum Galliæ. Alterum eſt Alcuini, qui in Epiſt. 63. ad Hadrianum Papam cum rogavit, *ut juberet ſalutifera pietatis verbo a peccatorum vinculis eſſe ſolutum*. Tertium exemplum Confeſſionis, & abſolutionis per litteras ſubminiſtrat Hidelboldus Epiſcupus Sveſſionenſis, quem abſolvit Hincmarus, ut obſervat Sirmondus in *Notis* ad tertium volumen Conciliorum Galliæ, & conſtat ex Epiſtola ipſius Hincmari quadrageſima. Plura alia exempla Morinus affert hujuſce generis, ut Potamii Epiſcopi Bracarenſis, qui per litteras abſolutionem impetravit a Patribus Concilii Toletani 10.: Gregorii VII., qui non ſemel per litteras eamdem abſolutionem largitus eſt: ac demum Alexandri III. qui abſolutionem per Epiſtolam impendit S. Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi, uti referunt Cardinalis Baronius ad annum 1164., & Mathæus Paris.

R. Ex omnibus his productis exempl[illegible]nil extendi poſſe, quod propoſitioni noſtræ refragetur. Reſpondere enim in primis generatim poſſumus juxta ea, quæ docet Morinus lib. 10. C. 22. N. 6., litteris Pontificum ad abſentes eatenus abſolutionem concedi, quod *per indulgentiam expungitur pœnitentia canonica*; vel ea prætermiſſa pœnitens vigore illarum litterarum a Sacerdote poſſit abſolvi, cui tamen præſenti confiteri debet. Addendum prætereà hujuſmodi plures ſaltem abſolutiones, de quibus fit mentio, intelligi commode poſſe a cenſuris, aut ad inſtar earum, quæ in aliquibus ſolemnitatibus quorumdam Ordinum ſubditis impenduntur cum facultate, qua a legitimo Miniſtro abſolvi valeant, ſuppoſita tamen Sacramentali Confeſſione. Id luculenter evincitur ex ipſa Epiſtola in objectione laudata Hincmari ad Hidelboldum, in qua prope eidem confeſſionem injungit inquiens: *Specialiter, ac ſingillatim Deo, ac Sacerdoti ſatage confiteri*, ſatis inſinuans confeſſionem ſcripto peractam nequaquam ſufficere ad ejus juſtificationem, ac ſalutem. Paria habentur in litteris Apoſtolicis Alexandri III. ad S. Thomam Cantuarienſem; ita enim abſolutionem largitus eſt Summus Pontifex: *Si aliquid te recolis commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere; quidquid ſit, Sacerdoti, qui diſcretus, & providus habeatur, tibi conſulimus per pœnitentiam confiteri*. Ex ipſo etiam Baronio ad annum citatum liquet, eam Summi Pontificis Epiſtolarem abſolutionem fuiſſe a cenſura, quam Sanctus Archiepiſcopus ſe incurriſſe meruebat, quod ab aliquibus deceptus Henrico II. Anglorum regi adhæſiſſet. Atque ex his ſoluta remanet objectio, quæ ex productis exemplis conficitur, quin opus ſit eadem ſingillatim expendere, ac diſcutere.

Objices 2.: Matrimonium valide contrahitur inter abſentes per procuratores. Ergo etiam inter abſentes per litteras aut internuncium confici poterit Sacramentum Pœnitentiæ. Ex illo namque conſequitur non eſſe de Sacramentorum novæ legis natura, ut ſolis præſentibus conferantur.

R. Juxta diverſam, quæ de Miniſtro Sacramenti Matrimonii viget inter Theologos opinionem. Nam ſi ſequaris eos Authores, qui ſuſtinent Parochum miniſtrum eſſe hujus Sacramenti, dicendum eſt illud non confici, cum per procuratores initur contractus, ſed cum Sponſi coram Sacerdote conſenſum innovant. Quod ſi tibi magis arrideat eorum ſententia, qui defendunt miniſtros hujuſce Sacramenti ipſos eſſe contrahentes; afferendum pariter eſt, tunc ſolum Sacramentum confici, quando Sponſi conſenſum per alios præſtitum confirmant, ſibique mutuam tradunt in corpus ſuum poteſtatem. Adeoque ruit objectio quocumque ex capite.

Objicies 3. Sacramentum Pœnitentiæ eſt quoddam judicium, aut ad inſtar judicii peragitur. Atqui judicium exerceri rite poteſt etiam inter abſentes, prout ſæpe contingit in judiciis forenſibus. Igitur

R. Abſolutionem Sacramentalem non eſſe actionem duntaxat reconciliantem in foro externo, ſed effectricem gratiæ, interiorem mundationem producentem, & exigentem pœnitentium diſpoſitionem Sacerdoti cognitam, qui ante ſe conſiſtentes ſolvat a peccatorum nexibus. Quare judicium iſtud longe diverſum eſt ab eo, quod in foro Sæculari exercetur: in quo etiam unum peccatum ſine alio condonatur, & non confitenti abſolutio conceditur, immo ſine etiam propoſito ullo emendationis peccatum aliquando dimittitur. Non eſt ergo urgenda ſimilitudo judicii Sæcularis cum judicio Sacramentali, ſeu quod fit in Sacramento pœnitentiæ.

Objicies 4., Ad abſolutionem excommunicationis, aliarumque cenſurarum non requiritur eorum, qui abſolvuntur, præſentia. Ergo neque ad abſolutionem culparum.

R. Excommunicatio, tametſi feratur ob peccatum, & contumaciam, eſt tamen cenſura Eccleſiaſtica ſeparans a Communione & a participatione Sacramentorum, nec peccatum eſt, ſed peccati pęna, adeoque ad ipſius, aliarumque cenſurarum abſolutionem non requiritur quidquid neceſſarium eſt ad abſolutionem a culpa: & impendi poteſt nedum abſentibus, verum etiam repugnantibus, & ipſis quoque defunctis: quod plane nemo dixerit de Sacramentali abſolutione a peccatis. Sequitur ¶

QUÆSTIO NONA.

De Miniſtro Sacramenti pęnitentia.

Palmaris Waldenſium & Wicleffiſtarum, ut ſæpius obſervavimus, error fuit, bonos Laicos, non malos Sacerdotes, jus abſolvendi habere. Affirmavit pariter Lutherus, ſpectato jure divino, fidelem quemlibet poſſe credentes abſolvere. Contra illos ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur ſolos Sacerdotes legitimos Sacramenti pęnitentiæ eſſe Miniſtros.

Fidei ſententia eſt, in Concilio Tridentino confirmata, ſeſſione decimaquarta, capitibus 1. &
,, 6. Canone 10. his verbis: ſi quis dixerit Sa-
,, cerdotes qui in peccato mortali exiſtunt, po-
,, teſtatem ligandi & ſolvendi non habere; aut
,, non ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros abſolutio-
,, nis, ſed omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus
,, eſſe dictum: *quæcumque ligaveritis ſuper ter-*
,, *ram, erunt ligata & in cęlo, & quæcumque*
,, *ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo,*
,, *& quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis,*
,, *& quorum retinueritis, retenta ſunt*: quorum
,, verborum virtute quilibet abſolvere poſſit pec-
,, cata, publica quidem per correptionem dum-
,, taxat, ſi correptus acquieverit; ſecreta ve-
,, ro per ſpontaneam correptionem: Anathe-
,, ma ſit.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Teſtimonia Scripturarum ex Matthæi 16. & 18. & Joannis 20. capite, certiſſimum hujus veritatis præbent argumentum: ii enim ſoli legitimi Sacramenti miniſtri ſunt, quibus ſolis ligandi ſolvendique poteſtas, & remittendi aut

reti-

retinendi peccata, divinitus eſt conceſſa; atqui ſolis Apoſtolis, eorumque legitimis in Sacerdotio ſucceſſoribus, quos in Apoſtolorum perſona alloquebatur, poteſtatem hanc Salvator attribuit. „ Dominus autem, ait Concilium Tridentinum, (a) Sacramentum pœnitentiæ tunc „ præcipue inſtituit, cum a mortuis excitatus, „ inſufflavit in diſcipulos ſuos dicens: *Accipite Spiritum Sanctum quorum remiſeritis peccata,* „ *remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Quo tam inſigni facto & verbis tam „ perſpicuis, poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles poſt „ baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum patrum conſenſus ſemper intellexit: „ ergo &c.

(a) *Seſſ. 14. c. 1.*

PROBATIO SECUNDA.

Ex traditione.

Deinde illud dogma certa & indubitata fide tenendum eſt, quod in divinis Apoſtolicisque traditionibus continetur; atqui ſolos Sacerdotes habere jus adminiſtrandi pœnitentiæ Sacramentum, docet perpetua & numquam interrupta traditio. Nam

1. Antiquiſſima Græcorum Euchologia & Ritualia Latinorum, quoties dandæ reconciliationis modum & formam præſcribunt, nemini præter Sacerdorem miniſterium illud attribuunt.

2. Conciliorum plena in hoc dogmate conſenſio eſt. Quoties enim in illis de clavium poteſtate mentio fit, ſolis Sacerdotibus earum miniſterium vindicatur.

3. Patres ubique clamant, abſolvendi poteſtatem ſolis Epiſcopis & presbyteris eſſe conceſſam. „ Sic S. Cyprianus: confiteantur ſinguli, „ *inquit*, (b) quæſo vos dilectiſſimi delictum „ ſuum, dum ..... remiſſio facta per Sacerdotes „ apud Dominum grata eſt .... pœnitenti, operanti, roganti, poteſt clementer Deus ignoſcere, poteſt in acceptum referre, quidquid „ pro talibus & petierint Martyres, & fecerint „ Sacerdotes.

(b) *lib. de Lapſis.*

Et S. Ambroſius, poteſtatem peccata remittendi expendens: *hoc*, inquit, (c) *jure vindicat Eccleſia, quæ veros Sacerdotes habet: hæreſis vindicare non poteſt, quæ Sacerdotes Dei non habet.*

(c) *lib. 1. de pœnit. cap. 2.*

S. Joannes Chryſoſtomus: (d) *terram incolentibus commiſſum eſt, at ea quæ in cœlis ſunt diſpenſet &c.*

(d) *lib. 3. de Sacer. cap. 5.*

Innocentius I. Pontifex Maximus: (e) *cæterum de pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis: ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.*

(e) *Epiſt. ad Decent. c. 7.*

S. Leo Magnus: (f) *mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus pœnitentiæ actionem darent, & eoſdem ſalubri confeſſione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per januam reconciliationis admitterent.*

(f) *Epiſt. 82.*

„ S. Auguſtinus, docens quandonam Epiſco„ po & Miniſtris fugere liceat, imminente per„ ſecutionis periculo: an, inquit, (g) non co„ gitamus, cum ad iſtorum periculorum perve„ nitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, „ quatenus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque „ ſexu, atque omni ætate concurſus, aliis ba„ ptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, „ aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem, om„ nibus conſolationem, & Sacramentorum con„ fectionem, & erogationem? Ubi ſi miniſtri „ deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui „ de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, „ vel ligati? Quantus eſt etiam luctus fidelium „ ſuorum, qui eos ſecum in vitæ æternæ re„ quie non habebunt? Quantus denique gemi„ tus omnium, & quorumdam quanta blaſphe„ mia, de abſentia miniſtrorum & miniſterio„ rum? .... Si autem miniſtri adſint, pro viri„ bus quas eis Dominus ſubminiſtrat; omnibus „ ſubvenitur: alii baptizantur, alii reconcilian„ tur, nulli Dominici corporis communione frau„ dantur.

(g) *Epiſt. 228. al. 180.*

Quorum ſimilia alii quos ſæpe laudavimus paſſim affirmant: ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Nec deeſt plauſibile rationis argumentum ex fidei doctrina petitum: conveniens namque erat, ut iis ſolis in myſticum Chriſti corpus tribueretur auctoritas, quibus ſolis ad corpus ejus naturale conſecrandum poteſtas committebatur; atqui ſolis Sacerdotibus dictum a Chriſto, quando Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit: *hoc facite in meam commemorationem*. Ad illos ergo pariter hæc ejus verba directa ſunt: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata* „ &c. Dicendum, inquit S. Thomas, (h) quod „ gratia quæ in Sacramentis datur, a capite in „ membra deſcendit: & ideo ſolus ille miniſter „ eſt Sacramentorum, in quibus gratia datur, „ qui habet miniſterium ſuper Corpus Chriſti „ verum, quod ſolius Sacerdotis eſt, qui con„ ſecrare Euchariſtiam poteſt: ideo cum in Sa„ cramento pœnitentiæ gratia conferatur; ſo„ lus Sacerdos miniſter eſt hujuſmodi Sacramen„ ti: & ideo ei ſoli facienda eſt Sacramentalis „ confeſſio, quæ miniſtro Eccleſiæ fieri debet.

(h) *Supp. quæſt. 8. art. 1.*

§. SECUNDUS.

Proponuntur & reſolvuntur objectiones.

Objectio. Opponitur. Licet baptizandi poteſtas in Evangelio ſolis videatur Apoſtolis, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus tradita; poteſt tamen quilibet homo ſaltem in caſu neceſſitatis conferre baptiſmum. Ergo a pari in caſu ſimili poteſt omnis homo a peccatis abſolvere.

R. Nego conſeq. & paritatem. Diſparitas eſt, „ inquit Sanctus Thomas, (i) quia baptiſmus „ eſt magis Sacramentum neceſſitatis, quam pœ„ nitentia, quantum ad confeſſionem & abſolu„ tionem: quia quandoque baptiſmus prætermit„ ti non poteſt ſine periculo ſalutis æternæ, „ ut patet in pueris qui non habent uſum ra„ tionis. Sed non eſt ita de confeſſione & ab„ ſolutione, quæ tantum ad adultos pertinet, „ in quibus contritio cum propoſito confitendi, „ & deſiderio abſolutionis ſufficit ad liberan„ dum a morte æterna .... ita Angelicus Doctor. Cur autem baptiſmus poſſit a quolibet in caſu neceſſitatis conferri, pœnitentia non poſſit; non aliunde quam a ſuprema Dei voluntate repeti debet: nec aliunde debet ejus voluntas, quam ab Eccleſia magiſtra exquiri. Si enim in dijudicandis Religionis dogmatibus humana ratio contra ſcripturæ & traditionis tramitem audiretur, funditus omnia ruerent, nedum defendi valide poſſent.

(i) *ibid. ad 2.*

Inſt. 1. Inſt. 1. Atqui de pœnitentia ac de baptiſmo idem judicium eſſe debet: ergo &c.

Pr. ſubſ. auctoritate Sancti Jacobi. *Confitemini*, inquit, (k) *alterutrum peccata veſtra*. Unde ſic enaſcitur argumentum: qui poteſt præfici audiendæ confeſſioni, poteſt pariter abſolvendi miniſterium exercere; atqui Beatus Jacobus cum indefinite loquatur, audiendi confeſſiones poteſtatem omnibus facit: ergo &c.

(k) *Epiſt. cap. 5. v. 16.*

R. Nego ſubſ. ad probat. admitto auctoritatem, & ad argumentum inde ductum:

1. Conceſſa majore, nego min. hæc enim verba: *confitemini alterutrum*: iſtis immediate conjuncta ſunt: *infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ..... & oratio fidei ſalvabit infirmum .... & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*. Ergo his verbis: *confitemini alterutrum*: hoc unum ſignificatur, ſolis Sacerdotibus confeſſionem eſſe faciendam, quibus ſo„ lis auctoritas abſolvendi commiſſa eſt, confi„ temini alterutrum, *inquit Hugo a Sancto Vi*„ *ctore*, hoc eſt homines hominibus, oves pa„ ſtoribus, ſubjecti prælatis, Laici Sacerdotibus,

ii qui

„ ii qui habent peccata, iis qui peccata dimit-
„ tendi habent poteſtatem ... & vero hoc argu-
„ mentum quam tenue ſit & imbecillum vel inde patet, quod verba Jacobi Latini, & Græci plerique omnes de pœnitentiæ Sacramento plena conſenſione intellexerint; atqui nemini unquàm in mentem venit, ex hac Apoſtoli ſententia eruere, poſſe quemlibet indifferenter eſſe reconciliationis miniſtrum; ſed hæc poteſtas ſolis ſemper eſt Sacerdotibus vindicata: ergo &c.

a. Diſtinguo maj. qui poteſt præfici audiendæ confeſſioni *Sacramentali*, poteſt abſolvendi miniſterium exercere, concedo: *confeſſioni non Sacramentali*, nego majorem. Et eadem diſtinctione ad minorem applicata, nego conſeq. confeſſio Sacramentalis eſt, qua quis ideo vulnera conſcientiæ aperit, ut Eccleſiæ clavibus, & miniſtrorum Chriſti juriſdictioni ſemetipſum ſubjiciat. Cæterum ſi quis laico vel inferiori miniſtro, peccata ex humilitate declaret, cum confeſſio hæc Sacramentalis non ſit, non inde ſequitur, quod qui audire peccata potuit, habeat abſolvendi auctoritatem. Unde ſi eo ſenſu textus Apoſtoli explicetur, palam eſt nihil difficultatis habere.

Inſt. 2. Inſt. 2. Sancti Auguſtinus, Ambroſius, & alii paſſim Doctores affirmant, poteſtatem ligandi atque ſolvendi bonis omnibus divinitus eſſe conceſſam, impiis denegatam: ergo &c.

℟. Diſt. ant. ſimul & explico mentem Patrum: affirmant bonis omnibus convenire poteſtatem ligandi atque ſolvendi, *via impetrationis* concedo: *Sacramentaliter*, nego antecedens & conſeq.

E. ℟. Modus abſolvendi alius Sacramentalis, alius impetratorius eſt, in juſtorum gemitibus & orationibus conſiſtens. Primus ſolis Sacerdotibus convenit, quibus dictum eſt: *Accipite Spiritum Sanctum* &c. Secundus cuilibet juſto ſive in terris degenti, ſive in cœlis regnanti merito vindicatur; quia juſto cuilibet convenit, Deum pro peccatoribus obſecrare. Hinc in hymno de Beata Virgine dicitur: *ſolve vincla reis ... nos culpis ſolutos mites fac & caſtos* ... & in hymno Apoſtolorum: *Nos a peccatis omnibus ſolvite juſſu quæſumus*. De hoc abſolvendi modo debent intelligi, quæ ex Patribus opponi poſſunt, eoque magis quod aliunde conſtet, Ambroſium, Auguſtinum, & alios, ſolis Sacerdotibus clavium & abſolvendi Sacramentaliter miniſterium vindicaſſe.

Inſt. 3. Inſt. 3. ſaltem Diaconis hæc poteſtas in abſentia Sacerdotum negari non poſſe videtur: ergo &c.

Prob. ſubſ. variis momentis.

„ 1. S. Cyprianus: occurrendum puto, inquit,
(a) Epiſt. 13. „ (a) fratribus noſtris, ut qui libellos a mar-
„ tyribus exceperunt, & prærogativa eorum a-
„ pud Deum adjuvari poſſunt, ſi incommodo
„ aliquo & infirmitatis periculo occupati fue-
„ rint, non expectata præſentia noſtra, apud
„ presbyterum quemcumque præſentem, vel ſi
„ presbyter repertus non fuerit, & urgere exi-
„ tus cœperit, apud Diaconum quoque exomo-
„ logeſin facere delicti ſui poſſint; ut manu
„ eis in pœnitentiam impoſita, veniant ad
„ Dominum, cum pace, quam dari martyres
„ litteris ad nos factis deſideraverunt.

2. Synodus *Eliberitana* ſub initium quarti ſæculi habita, canone trigeſimo ſecundo decrevit, *poſſe Diaconum ſi Sacerdos juſſerit, dare pœnitentibus Communionem*, reconciliationem ſcilicet.

3. *Alcuinus, Ordo Romanus*, & plerique alii priſcæ ætatis ſcriptores, ſtatuunt *in abſentia Epiſcopi & presbyteri, a Diacono debere ſuſcipi pœnitentes, & Sancta Communione donari*: ergo &c.

℟. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritates, & diſtinguo conſeq. Diaconis convenit auctoritas abſolvendi, *a cenſuris & pœnis canonicis*, concedo: *abſolvendi a peccatis*, ſubdiſtinguo *abſolutione cæremoniali & deprecatoria*, concedo *abſolutione Sacramentali*, nego conſeq.

E. R. Abſolutio altera eſt a cenſuris & pœnis ſatisfactoriis, altera a peccatis. Datur abſolutio a cenſuris, quando ſolvitur aliquis a vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti; abſolutio a pœnis ſatisfactoriis fit, quando alicui remittuntur pœnæ, quibus ad rigorem Canonum erat obnoxius.

Abſolutio a peccatis eſt, quando a reatu peccatorum quis liberatur: eaque iterum duplex: altera Sacramentalis, quæ a Sacerdote virtute clavium per modum veri judicii pronunciatur, his aut ſimilibus verbis: *ego te abſolvo*: altera mere cæremonialis, qua miniſter non tam abſolvit pœnitentem, quam interceſſor eſt apud Deum ut abſolvatur: quomodo quando laicus Sacerdoti ſacrum operanti miniſtrans, audita ejus confeſſione reſpondet: *miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam*: hoc poſito dico,

1. Diaconos olim habuiſſe poteſtatem abſente Epiſcopo ac Presbytero, abſolvendi ab excommunicatione, aliiſque cenſuris Eccleſiaſticis, nec mirum: cum etiam hodie ab Archidiacono eadem abſolutio dari poſſit, licet in ſolo Diaconatus ordine ſit conſtitutus. Immo ex conſtitutionibus Apoſtolicis certum eſt, olim Diaconos, abſente Presbytero excommunicandi auctoritatem habuiſſe; (b) atque adeo abſolven- *(b) Conſt.*
di, cum ad eumdem pertineat abſolvere, cujus *Apoſt. l. 2.*
eſt ligare.

2. Potuiſſe ſimiliter Diaconus in caſu neceſſitatis, & in Epiſcoporum ac Presbyterorum abſentia, abſolvere pœnitentem, ſi mors aut perſecutio immineret, a pœnis canonicis & ſatisfactoriis. Cum enim hæc abſolutio, eo maxime tempore quo vigebat pœnitentia publica, ad forum exterius pertineret; Diaconis, immo & miniſtris inferioribus committi poterat illius impartiendæ officium.

3. Fateor a Diaconis pœnitentes a peccatis aliquatenus abſolutos: ſed nego abſolutionem hanc Sacramentalem fuiſſe, quippe quæ clavium poteſtate non niteretur, quam ex Scriptura & traditione conſtat ſolis Presbyteris eſſe conceſſam. Non ergo Sacramenti pars, ſed ſimplex cæremonia erat, ad fidem & contritionem excitandam pie inſtituta.

Inſt. 4. Atqui abſolutio data a Diaconis puta- *Inſt. 4.*
batur, vereque erat Sacramentalis. Ergo &c. prob. ſubſ. ex verbis Sancti Cypriani ſupra relatis. „ Occurrendum, inquit, puto Fratri-
„ bus noſtris, ut ... ſi Presbyter repertus non
„ fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Dia-
„ conum quoque exomologeſin facere delicti
„ ſui poſſint; & manu eis in pœnitentiam im-
„ poſita veniant ad Dominum cum pace, quam
„ dari martyres litteris ad nos factis deſidera-
„ verunt.

Hinc ſic arguitur:

Abſolutio ſacramentali remiſſioni per omnia ſimilis, putabatur, vereque erat Sacramentalis; atqui talis erat abſolutio facta a Diaconis: eam enim, non ſecus ac in Sacramento pœnitentiæ, exomologeſis, ſive peccatorum declaratio præcedebat: deinde manuum impoſitio ſequebatur quam Diaconus in ſacerdotis abſentia, ritu ſimillimo faciebat ad pœnitentium reconciliationem: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probationem auctoritatem recipio: & nego majorem inde aſſumptam: non enim, ut ſæpe obſervavimus, ab eo quod exterius fit, ratio Sacramenti dependet: ſed ſpectandum a quo, quo fine, & erga quem fiat: habenda nimirum ratio miniſtri, propoſiti, & ſubjecti: ita ut, ſi neque miniſter ſit idoneus, nec Sacramentum fieri intendatur, nec ſubjectum capax ejus ſuſcipiendi, hoc ipſo Sacramentum non ſit, quamtumlibet externam ejus ſpeciem imitetur: ſic enim e. c. quando olim fœminæ Diaconiſſæ conſecrabantur, idem pene ritus, qui in ordinatione Diaconorum obſervabatur, ut libro octavo dicemus: hæc tamen conſecratio nec verus erat Diaconatus, nec Sacramentum verum; propterea quod fœminis ſacræ ordinationis incapacibus conferretur; ſimiliter anti-

Digitized by Google

antiquitus fideles in abſentia ſacerdotum certis diebus conveniebant, ut ſacræ Liturgiæ ritus, affectu pietatis, modo quo poterant convenientiore ræpreſentarent atque imitarentur: proponebant ſcilicet panem & vinum: verba Evangelica ad ſacrificium pertinentia recitabant, longaſque preces fundebant: tamen nec vere conficiebant Corpus & Sanguinem Chriſti, nec verum ſacrificium offerebant; quia rei ſacræ ſolis ſacerdotibus attributæ poteſtatem non habebant: ſimiliter ergo dicendum abſolutionem datam a Diaconis, etiam ſi ſacerdotali penes externum ritum foret in omnibus ſimilis, & ſubjectis ejus capacibus conferretur; hoc ipſo tamen Sacramentalem non fuiſſe, quo a Diaconis clavium miniſterii incapacibus fieret.

Inſt. 5. Inſt. 5. Illa abſolutio vere erat Sacramentalis, qua idem obtinebatur effectus, ac ſi a ſacerdote data fuiſſet; atqui ea S. Cypriano per abſolutionem a Diaconis factam idem obtinebatur effectus, ac ſi a ſacerdote data fuiſſet: *apud Diaconum quoque*, inquit, *exomologeſin facere delicti ſui poſſint, ut veniant ad Dominum cum pace*: ergo &c.

R. Data maj. diſtinguo min. per abſolutionem a Diaconis factam idem obtinebatur effectus, ac ſi a ſacerdote data fuiſſet, *quantum ad liberationem a cenſuris*, concedo: *quantum ad remiſſionem peccatorum*, & *reconciliationem cum Deo*, ſubdiſtinguo: *ex opere operantium*, concedo; *ex opere operato*, nego min. & conſeq.

E. R. Vere, ut prædiximus, a cenſuris & pęnis ſatisfactoriis Diaconi in caſu neceſſitatis abſolvebant. Quantum vero pertinet ad peccata, ea quidem ut modo dicebamus, per modum impetrationis aliquatenus dimittebant, non vero Sacramentaliter. Itaque quod accepta a Diaconis reconciliatione, *ad Dominum pœnitentes cum pace* venirent, non erat ille effectus actioni Diaconorum, ſive operi, abſolutioni nimirum ab illis acceptæ, attribuendus, ſed operi operantium, pietati ſcilicet & fervori pęnitentium, quem vehementiſſimum fuiſſe dubitare non poſſumus, cum tanta, ante actis pęnitentiæ laboribus, contritionis cum Sacramenti percipiendi voto conjunctæ, tamque ſplendida ſigna dediſſent.

Inſt. 6. Inſt. 6. *Gratianus*, *Magiſter ſententiarum*, & plerique alii veteres Scriptores, abſolutioni a Diaconis, imo & a Laicis in caſu neceſſitatis acceptæ, tantum virtutis attribuunt, quantum abſolutioni Sacerdotali: ergo &c.

R. nego antecedens. Qui enim volunt abſolutionem hujuſmodi non valere, niſi quatenus adeundi Sacerdotis, & Sacramenti ab eo ſuſcipiendi votum conjunctum habet, eamdem profecto ei virtutem non tribuunt. Atqui hæc eſt *Gratiani*, *Magiſtri ſententiarum*, & aliorum do„ ctrina. Tanta vis eſt confeſſionis, *ait*, *iſte*,

(a) lib. 4. ſent. diſt. 17. „ (a) ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur (pęnitens) proximo... Et ſi ille cui confitebitur „ poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen di„ gnus venia, ex deſiderio Sacerdotis, qui ſo„ cio confitetur turpitudinem criminis... Nec „ alia *Gratiani* in Decreto, aliorumque ſententia eſt, quorum verba deſcribit *Morinus* lib. 8. de pœnitentia, cap. 23. & 24.

Inſt. 7. Inſtab. 7. vel fatendum abſolvendi miniſterium Diaconis ea officio convenire; vel ſi hoc eis jus detraxerimus, erit pariter ſimplicibus presbyteris, ex antiqua diſciplina denegandum. Illi enim non habebantur pro veris Sacramenti miniſtris, quibus prohibitum erat pœnitentes abſolvere; atqui ſimplicibus presbyteris olim vetitum erat pœnitentes abſolve„ re. Qua de re audiendus iterum S. Cypria-

(b) Epiſtol. 13. „ nus ſupra laudatus, (b) occurrendum puto, „ *inquit*, fratribus noſtris, ut ... ſi incom„ modo aliquo & infirmitatis periculo occupa„ ti fuerint, non expectata præſentia noſtra, „ apud presbyterum quemcumque præſentem, „ vel ſi presbyter repertus non fuerit, & ur„ gere exitus cęperit, apud Diaconum quoque „ exomologeſin facere delicti ſui poſſint, ut „ manu eis in pœnitentiam impoſita, veniant, „ ad Dominum cum pace, quam dari eis mar„ tyres litteris ad nos factis deſiderarunt.

Nec minus evidens eſt alterum ejuſdem Sancti Martyris teſtimonium, ubi (c) quorumdam presbyterorum audaciam vellicans qui jus ab- (c) Epiſtol. 13.
„ ſolvendi ſibimet arrogare præſumpſerant: au„ dio quoſdam de presbyteris, *inquit*, nec E„ vangelii memores, nec quid ad nos, Marty„ res ſcripſerint cogitantes, nec Epiſcopo hono„ rem Sacerdotii ſui & Cathedræ reſervantes, „ jam cum lapſis communicare cœpiſſe, & of„ ferre pro illis, & Euchariſtiam dare, quando „ oporteat ad hæc per ordinem pervenire. Nam „ cum in minoribus delictis, quæ non in Do„ minum committuntur, pęnitentia agatur ju„ ſto tempore, & exomologeſis fiat, inſpecta „ vita ejus qui agit pęnitentiam: nec ad com„ municationem venire quis poſſit, niſi prius „ illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit im„ poſita: quanto magis in his graviſſimis & „ extremis delictis, caute omnia & moderate, „ ſecundum diſciplinam Domini obſervari o„ portet?

Inde ſic inſtauratur argumentum:

Illis vetitum erat abſolvere, ad quos recurrere niſi in caſu neceſſitatis non permittebatur, quique in his circumſtantiis nihil plus habebant quam Diaconi. Atqui ad presbyteros recurrere, in ſolo caſu nęceſſitatis permittebatur, nec plus eis in iis anguſtiis, quam Diaconis tribuebatur, niſi quod pro honore Sacerdotii miniſtris inferioribus præferebantur: ergo &c.

R. Nego antecedens. Ad probationem conceſſa majore, diſtinguo min. ſimplicibus presbyteris vetitum erat abſolvere pęnitentes, *privatos, qui nimirum pœnitentiam ſecreto agebant*, nego: *pœnitentes publicos*, ſubdiſtinguo: vetitum erat *Eccleſiaſtico Canone*, concedo: *jure Divino*, nego min. & conſeq.

E. R. Nihil hoc argumento jactatur, niſi quod ultro concedimus, nimirum pœnitentes publicos abſolvendi, ſolis Epiſcopis antiquitus poteſtatem Canone Eccleſiaſtico reſervatam. *Exigebat enim Eccleſiæ diſciplina*, inquit Morinus, (d) *ut publicæ pœnitentiæ rei ab Epiſcopo, aut illius juſſu reconciliarentur*. Eoque pertinet Canon 3. Concilii II. Carthaginenſis, his verbis conceptus: *ab univerſis Epiſcopis dictum eſt ... reconciliare quemquam in publica Miſſa presbyteris non licere*. Hinc priſtinis illis ſæculis, ſumma Epiſcoporum erga pęnitentes vigilantia & cura fuit, utrum impoſita ſatisfactionis opera diligenter & animo vere contrito implerent. Hinc ſolis Epiſcopis in Concilio Nicæno (e) legimus poteſtatem factam aliquid de ſeveritate pœnitentiæ relaxandi. *Liceat Epiſcopo*, inquit, *aliquid humanius de iis ſtatuere*. (d) lib. 5. cap. 23. (e) can. 12.

Neque tamen hinc ſequitur ſimplices presbyteros jus abſolvendi non habuiſſe ſuæ ordinationi annexum: quomodo non ſequitur miniſtros baptiſmi ordinarios non fuiſſe, quia primis ſæculis a ſolis fere Epiſcopis baptiſma ſolemne conferebatur. Pro certo namque tenemus eos ſecreto pęnitentibus abſolutionem dediſſe, ut ex auctoritatibus in probationem adductis eſt manifeſtum, quin & publice pœnitentibus dare pariter potuiſſe, quia divinum jus diſciplina contraria non infringit.

Indeque patet ad argumentum ſequens reſponſio. Admiſſis enim auctoritatibus, & conceſſa majore, diſtinguo primam partem minoris: ad presbyteros recurrere in ſolo caſu neceſſitatis permittebatur, *& hæc erat mera diſciplinæ præſcriptio*, concedo, *ad jus divinum pertinere putabatur*, nego min. & conſeq.

Alteram vero argumenti partem qua dicitur, nihil plus presbyteris quam Diaconis eſſe tributum, pariter diſtinguo: *quantum ad diſpenſationem ab Eccleſiaſtica Regula*, ſecundum quam ſoli Epiſcopi publice pęnitentes abſolvebant, concedo: *habita ratione divini juris*, quaſi non magis presbyteris quam Diaconis competeret auctoritas abſolvendi, nego minorem. Utraque ſolutio ex dictis patet, nec majore indiget explicatione.

Inſt. 8.

Inſt. 8. Inſt. 8. & ultimu. Atqui exiſtimabat S. Cyprianus, abſulvendi poteſtatem ſolos Epiſcopos jure divinu habere: ergo &c.

Prob. ſubſ. ex ejus verbis ſupra relatis: *Audio*, inquit, *quoſdam de presbyteris, nec Evangelii memores ..... Nec Epiſcopo honorem Sacerdotii ſui & Cathedræ reſervantes, jam cum lapſis communicare cœpiſſe &c.* Cenſebat ergu S. Martyr abſolvendi poteſtatem, ad honurem Epiſcopatus & Cathedræ jure divinu pertinere.

℟. Negu ſubſ. ad probationem admiſſa iterum, aucturitate, nego conſeq. cujus falſitatem textus ipſe & ſcopus Sancti Docturis demonſtrat. Agitur hic de quibuſdam presbyteris, qui contra Evangeliis vigorem, pacem indulgentia præcipiti dabant, & aucturitatem a pœnis Canunicis abſulvendi ſolis Epiſcopis ad honorem Cathedræ, Canona Eccleſiaſticu reſervatam, temerario uſurpabant. Nihil ergo ad præſentem quæſtiunem hæc argumentatiu facit. Tantum enim de jure divino agimus, quu contendimus cum ipſo Sancto Cypriaou poteſtatem abſolvendi Sacerdutiu eſſe neceſſatio annexam: nec negamus cjus exercitium primis temporibus ſolis Epiſcopis, ex diſciplina Eccleſiaſtica communiter attributum.

§. TERTIUS.

Reſelvuntur pleræque quæſtiones apprime neceſſaria.

Q. 1. Quæritur 1. Utrum hoc ipſo quod aliquis eſt Sacerdos, valide abſolutionem impartiti puſſit?

℟. Negative. Nem præter poteſtatem urdinis, quam omnis & quilibet Sacerdos, ſua ordinatione acceptam habet, omniuu neceſſaria eſt poteſtas juriſdictiunis, quam non omnes, ut prædictum eſt, indifferenter habent. Ita definitum
(a) Seſſ. 14. c. 7. „ in Conciliu Tridentinu, (a) quuniam igitur,
„ *inquit*, natura & ratiu judicii illud expoſcit,
„ ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, per-
„ ſuaſum ſemper in Eccleſia Dei ſuit, & veriſ-
„ ſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius
„ momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam
„ Sacerdos in eum profert, in quem urdinariam
„ aut ſubdelegatam non habet juriſdictiunem.
„ Ita S. Synodus: & ſanc cum pœnitentiæ miniſterium ad modum ſorenſium judiciorum exerceatut; de utriuſque debet, ſaltem in hac parte, idem cenſeri. Atqui in cauſis ſurenſibus non omnis Judex habet exercendi in quemlibet judicii poteſtatem, ſed in eos tantum qui ſibi ſubditi ſunt. Sie cnim e. c. Senatus Mediulapenſis cauſas non uſurpat, quæ intta Senatus Taurinenſis juriſdictionem cuntinentur; nec vice verſa: ergo &c.

Q. 2. ¶ Quæritur 2. An ſaltem quilibet ſimplex ſacerdos abiolvere poſſit a peccatis venialibus?

Antequam reſpondeu, præmittu id quod legitur in Decretu Innocentii XI. circa freqnentem Cummuniunem editu die 12. Februarii an. 1679. ubi ſub initium reſert abuſum hunc, quu *quis confiteatur peccata venialia ſimplici ſacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario*. Ac poſtea circa finem bæc ſtatuit: *Non permittant ut venialium confeſſio fiat ſimplici ſacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Si Parrochi & Confeſſarii etiam regulares, aut quicumque alii ſacerdotes ſecus egerint, ſcient Deo Optimo Maximo ſe rationem eſſe reddituros, neque defuturam Epiſcoporum, & Ordinariorum juſtam, ac rigoroſam animadverſionem in contrafacientes etiam Regulares, etiam Societatis Jeſu, facultate ipſis Epiſcopis, & Ordinariis per hoc decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter tributa*. Hoc poſito

Quidquid contra ſentiant aliqui mullioris Æ-tices Theulogi, Reſ. Illicitam, & invalidam eſſe abſolutionem a peccatis venialibus a ſimplici ſacerdote, ſive non approbatu ab Ordinario tributam. Ratiu eſt: quia nullibi cunſtat ſacerdotes hac juriſdictionis poteſtate donatos vel a Chriſto Domino, vcl ab Eccleſia. Non a Chriſtu, a quu duntaxat Puteſtas Ordinis omnibus ſacerdotibus collata eſt dum depedcntia ab Eccleſiæ Prælatis quood ejus exercitium. Sed neque ab Eccleſia. Putius enim oppoſitum cx illa cvincitur: cum voce Innocentii XI. hujuſmodi cunſeſſiunes prohibuerit; & ſacerdutes eas temere audire præſumenres gravi pœnæ per Epiſcopos, aut Ordinarios irrogandæ ſubjecerit. Profecto abſurda omnino & periculo expoſita cſt hæc cunſeſſiunom venialium peccatorum auditio. Difficillimum quippe eſt diſcernere ioter veniale, ac mortale: pluresque leve eſſe crederent, quod reipſa grave eſt, adeoque ex hac falſa perſuaſione abſolutiunem impenderent ſuper materia, de qua certo ipſis judicare non licet, carentque judicandi, & abſulvendi poteſtate, lius ſententiæ inconvenientia, quæ facile ex illa præter alia praxi conſequerentur.

Inqoies: D. Thomas *q. 8. ſupplem. art. 3.* etiam Laico concedit, ut audire valeat venialium cunſeſſionem. Ergo id multo magis cunveniet ſimplici ſacetdoti.

R. S. Doctorem eo loco non loqui de cunſeſſione Sacramentali, ſeu quæ ſit pars Sacramenti Pœnitentiæ, ſed de Conſeſſione, quæ cauſa humilitatis peragitur, & ea quæ *Sacramentalia* appellantur, revocatut. Id liquet ex verbis ejuſdem. Ibi enim ait: „ per peccatum veniale ho-
„ mo, nec a Deu, nec a Sacramentu Eccleſiæ ſe-
„ paratut. Et ideu non indiget nuvæ gratiæ
„ collatione ad ejus dimiſſionem, neque indi-
„ get reconciliari Eccleſiæ. Et propter hoc non
„ oportet, quod venialia aliquis ſacerduti con-
„ fiteatur. Et quia ipſa conſeſſiu laico facta
„ ſacramentale qnoddam eſt, & eſt ex charita-
„ te procedens, talibus natum eſt veniale re-
„ mitti, ſicut per tuaſionem pectoris, & per
„ aſperſionem aquæ benedictæ „.

Atque hoc ſenſu intelligendæ & explicandæ ſunt quædam locutiones, aot monita, quæ leguntur in quibuſdam antiquis: ut illa, quæ habetur in *Regulis brevioribus* S. Baſilii: *honeſtius, cautiuſque per Antiſtitem ſeniori confeſſio fiet, qui multa experientia edoctus poſſit & pœnitentiæ, & correctionis modum ſuggerere*. Cui paria ſunt exempla Confeſſionis per Abbatiſſam factæ, quæ proferunt Mabillunius Præſ. 1. in ſæc. 3., & Martenne dc antiquis Rit. T. 2. pag. 39. Nam hujuſmodi cooſeſſiunes bumilitatis cauſa factæ ſunt, non autem ad Pœnitentiæ Sacramentum pertinebant, niſi forte alio peccata fratrum aut ſororum anunciante, rata ipſi haberent, & coram ſacerdote confirmarent. ¶

Quæritur 3. Quis Sacerdos juriſdictionem habeat? Q. 3.

℟. Juriſdictionem habere,

1. Eos umnes quibus cura animarum incumbit: quales ſunt Pontiſex Maximus, Epiſcopi, Parrochi, & alii denique quibus animas regere ex officiu ant beneficiu convenit.

2. Eos omnes qui ad audiendas conſeſſiones ab iis immediate delegantur, qui ufficiu juriſdictionem exercent. Hinc juriſdictio, ut prædiximus, duplex: urdinaria, & delegata.

Unde ſequitur eos, qui nec curam animatum ex ufficio habent, nec ſunt a ſupetioribus delegati, cum juriſdictiunem nullam habeant, non poſſe a peccatis abſolvere, quamdiu ab Ordinariis locurnm non fuetint exptesſe & ſpecialitet approbati.

Objectio.

Dices. Omnibus indiſcriminatim Sacerdotibus quandu conſecrantur ab Epiſcopis dicitur: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*. Habent ergo omnes æquale jus abſulvendi.

R. Diſt. conſeq. habent omnes æquale jus abſolvendi: *Si ratio poteſtatis ordinis habeatur*, concedo: *Si poteſtatis juriſdictionis*, nego: ſolutiu patet ex dictis.

Dices iterum. Inutilis ergu poteſtas eſt urdinatione accepta, cum in actum reduci ſine nova juriſdictione nun poſſit.

R. Ne-

R. Nego conſeq. inutilis enim ea poteſtas cenſenda non eſt, quæ niſi præcederet, juriſdictionis poteſtas dari non poſſet; atqui niſi Sacerdos ordinis poteſtatam ante haberet, juriſdictionem ad audiendas confeſſiones non poſſet Eccleſiaſtica ulla auctoritate recipere. Ergo nedum inutilis, omnino neceſſaria eſt dicenda. Nam quemadmodum ſi Rex alicui faceret poteſtatem forenſia judicia exercendi; nec tamen ei ſubditos aſſignaret, ſed eorum determinationem pro-Regi in Provincia conſtituto permitteret, non cenſeretur poteſtatem inutilem conceſſiſſe; ita nec Epiſcopus inutiliter novis Sacerdotibus dicit: *Accipite Spiritum Sanctum &c.* licet ſubditos eis nondum aſſignet, ſed eorum determinatione vel ſibi, vel alteri reſervet in poſterum.

Dices 3. Diſtinctio hæc duplicis poteſtatis, ordinis nimirum & juriſdictionis, primis Eccleſiæ temporibus vix cognita erat: ergo nec etiamnum locum habet.

R. 1. Nego antec. ab ipſis enim Eccleſiæ primordiis magna fuit patrum in hujus duplicis poteſtatis diſtinctione diligentia. Nam nec Epiſcopi poterant extra ſuas Diœceſes ordinationes facere, & Epiſcopalia munia obire; nec Parrochi ſuarum paræciarum limites, ad curam animarum prætergredi. Quorſum vero, niſi quia duplicis poteſtatis diſtinctio obſervabatur?

R. 2. Tranſeat antecedens, & nego conſeq. ideo enim primis temporibus erga ſimplices preſbyteros duplicis hujus poteſtatis diſtinctio communiter non fiebat, quia nemo promovebatur ad Sacerdotium, quin ſimul alicui addiceretur Eccleſiæ, & ad regendam plebis aliquam portionem deſtinaretur: quo fiebat, ut uno eodemque tempore utramque poteſtatem Sacerdotes reciperent. Quia vero ſucceſſu temporis prodigioſe numerus Sacerdotum accrevit, cum omnibus qui ordinabantur, cura animarum non potuerit demandari: ideo cœpit duplicis poteſtatis diſtinctio majori fieri cautione, ne videlicet qui ſine beneficio, ſoloque patrimonii titulo, aut nutu Epiſcoporum ordinarentur, jus ſibi Sacri pœnitentiæ miniſterii arrogare præſumerent.

Q. 3. Quæritur 3. Utrum Sacerdos in una Diœceſi ad audiendas confeſſiones approbatus, hoc ipſo poſſit in aliis Diœceſibus ſine nova aliorum Epiſcoporum approbatione confeſſiones excipere?

R. Negative. Quam enim habet juriſdictionis ſive clavium delegatam poteſtatem, ab Epiſcopo acceptam habet; adeoque major in illo eſſe non poteſt, quam in Epiſcopo approbante. Atqui Epiſcopus in alienas Diœceſes juriſdictionem non habet: ergo eam conferre nemini poteſt: alioquin enim plus dare poſſet; quam ipſe haberet, quod abſurdiſſimum eſt. Unde quorumdam contraria ſententia aſſerens, *Regulares ordinum mendicantium ſemel approbatos ab uno Epiſcopo, ad confeſſiones audiendas in ſua Diœceſi, haberi pro approbatis in aliis Diœceſibus*, *nec nova indigere Epiſcoporum approbatione*, ab Alexandro VII. Pontifice Maximo, & a Clero Gallicano, *tamquam falſa*, *ſaluti animarum perniciosa*, *& ordinis perturbativa*, damnata eſt.

Q. 4 Quæritur 4. Utrum in una Diœceſi approbatus, pro ſemper, & quoad omnes ejuſdem perſonas approbatus cenſendus ſit?

R. Negative. Sacerdotes enim de quibus in præſenti agimus, non habent ordinariam, ſeu annexam beneficio, ſed delegatam juriſdictionem. Atqui natura delegatæ juriſdictionis in eo conſiſtit, ut præſcriptos a delegante limites non excedat, ſed quantum ad tempus, locum, & perſonas, & materiam reſtringi poſſit. Ergo non ideo aliquis pro ſemper approbato haberi debet, quia ſemel fuerit approbatus: ſed ſtandum omnino eſt terminis ab Epiſcopo delegante præſtituris. Quod qui negant, jus ipſum naturale offendunt, veramque totius Regiminis ideam evertunt. Quid enim ſi quis a Republica, vel a Principe, ad exercendam loci alicujus temporariam præfecturam fuerit delegatus; numquid ideo præfectus ſemper & ubique, etiam Principe renuente, futurus eſt? Quod ſi nemo ſapiens dixerit, neque etiam admittet in Regimine ſpirituali quod in ſuis quique Diœceſibus Epiſcopi habent, a Spiritu Sancto poſiti ad regendam Eccleſiam Dei. Hinc temeraria quorumdam præſumptio, affirmantium, *ubi Concilium Tridentinum receptum eſt*, *non poſſe Epiſcopos reſtringere vel limitare approbationes quas Regularibus concedunt*, *ad confeſſiones audiendas*, a Clero primum Gallicano, ac poſtmodum ab Alexandro VII. velut *falſa*, *temeraria*, *ſcandaloſa*, *in hæreſim & Schiſma inducens*, *Sacro Concilio Tridentino*, *& Sedi Apoſtolicæ injurioſa repreſſa eſt*.

Quæritur 5. Utrum Sacerdos titulo beneficii habens ordinariam in ſua Parrochia juriſdictionem, per totam Diœceſim ſit approbatus? Q. 5.

R. 1. Negative, ſi juris ratio habeatur. Quam enim ille poſſidet juriſdictionem limitibus Parochiæ continetur, nec poteſt ultra effundi. Ergo in alienis Parochiis ſine Epiſcopi approbatione, nequit pœnitentiæ miniſterium exercere, pari ratione qua nequit Epiſcopus in Diœceſi aliena Epiſcopalia munia pro arbitrio exercere. Hinc Sacra Eminentiſſimorum Cardina-
„ lium congregatio interrogata, an proviſus de
„ Eccleſia Parochiali per concurſum, cenſen-
„ dus ſit approbatus idoneus miniſter, ad au-
„ diendas confeſſiones in illa Diœceſi in qua
„ illam Parochiam obtinet? Reſpondit cenſe-
„ ri dumtaxat in ea civitate vel oppido, ubi
„ ſita eſt Parochialis, non autem paſſim per
„ totam Diœceſim: ut refert *Piaſecius* in pra-
„ xi Epiſcopali, *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 10.

R. 2. Ea vi conſuetudinis & taciti Epiſcoporum conſenſus, cenſeri Parochos in tota Diœceſi ad audiendas confeſſiones approbatos, ita ut in omnibus Parochiis de ſolo conſacerdotum conſenſu, etiam ſi ſpecialem ab Epiſcopo approbationem non obtinuerint, valeant confeſſiones excipere: cujus conſuetudinis hæc origo fuit. Uſus jam pridem invaluit, ut presbyteri ſimplices, ſive ſæculares, ſive Regulares, titulum beneficii ac proinde juriſdictionem ordinariam non habentes, hoc ipſo quod eſſent ab Epiſcopis ad ſacrum miniſterium deputati, per totam late diœceſim approbati cenſerentur reveraque eſſent: iniquum porro videbatur, ut quæ, juriſdictionem ordinariam non habentibus, concedebatur facultas, miniſtris ordinariis negaretur, itaque haud immerito ab Epiſcopis aſt conceſſum, ut parochi eodem privilegio uterentur: ſua tamen ſtetit Epiſcopis illæſa auctoritas, qua poſſunt conſenſum hunc revocare, & parochos propriis limitibus continere.

Q. 6. Utrum hoc ipſo quod aliquis vel ordinariam, vel delegatam habet jurisdictionem, poſſit ab omni indifferenter peccato, ſine nova conceſſione abſolvere? Q. 6.

R. negative: requiritur enim præterea pote-
„ ſtas abſolvendi a caſibus reſervatis; ita Con-
„ cilium Tridentinum: (a) magnopere vero, (a) *Seſſ.* 14. *cap.* 7.
„ *inquit*, ad chriſtiani populi diſciplinam perti-
„ nere, Sanctiſſimis patribus noſtris viſum eſt,
„ ut atrociora quædam, & graviora crimina,
„ non a quibuſvis, ſed a ſummis duntaxat Sa-
„ cerdotibus abſolverentur: unde merito Pon-
„ tifices Maximi, pro ſuprema poteſtate ſibi in
„ Eccleſia Univerſa tradita, cauſas aliquas cri-
„ minum graviores, ſuo potuerunt peculiari ju-
„ dicio reſervare; neque dubitandum eſt, quan-
„ do omnia quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt;
„ quin hoc idem Epiſcopis omnibus in ſua cui-
„ que diœceſi, in ædificationem tamen, non in
„ deſtructionem liceat, pro illis in ſubditos tra-
„ dita, ſupra reliquos inferiores Sacerdotes au-
„ ctoritate, præſertim quoad illa quibus excom-
„ municationis cenſura annexa eſt: hanc autem
„ delictorum reſervationem, conſonum eſt divi-
„ næ auctoritati, non tantum in externa poli-
„ tia, ſed etiam coram Deo vim habere ....
„ (b)) ſi quis dixerit Epiſcopus non habere jus (b) *Ibid* *Can.* 11.
„ reſervandi ſibi caſus, niſi quoad externam po-
„ litiam, atque ideo caſuum reſervationem non
„ prohibere quominus ſacerdos a reſervatis ve-
„ re abſolvat: anathema ſit.

Q. 7. Q. 7. Si urgeat caſus neceſſitatis, utrum poſſit ſacerdos quilibet, etiam non delegatus, & a quolibet peccato abſolvere?

℟. Affirmative: ſemper enim Eccleſia intellexit, in caſu neceſſitatis poſſe a Sacerdote quolibet abſolutionem ab omni peccato, ſine ulla exceptione impendi: " pie admodum, *ajunt Patres* „ *Tridentini*, (a) ne hac ipſa occaſione aliquis „ pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſem„ per fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo „ mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quosli„ bet pœnitentes, a quibuſvis peccatis, & cen„ ſuris abſolvere poſſunt: extra quem articulum „ Sacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſer„ vatis, id unum pœnitentibus perſuadere ni„ tantur, *ut ad* Superiores, & legitimos judi„ ces pro beneficio abſolutionis accedant.

(a) *ibid. cap. 5.*

Q. 8. Q. 8. Quid utilitatis caſuum reſervatio habeat?

℟. plurimum habere. Nam

1. Quemadmodum veniæ facilitas incentivum peccandi eſt, ſic ejuſdem obtinendæ difficultas magnam vim habet ad peccati voluntatem imminuendam: atqui hoc ipſo quod caſus aliquis eſt Epiſcopo reſervatus, hoc difficilior ejus remiſſio fit, cum non a quolibet obvio Sacerdote, ſed a ſolo Epiſcopo, vel ab aliquo ad hoc officium ab eodem ſpecialiter deputato ſperari queat: ergo animum peccare volentem difficultas hæc ab executione operis retrahit, atque adeo, ut loquitur Concilium Tridentinum, *ad diſciplinam Chriſtiani populi pertinet*.

2. Non mediocre fidelibus procurat bonum, qui eis peccati horrorem incutit; atqui dum ſibi ſummi paſtores caſus aliquos reſervant, fidelibus peccati horrorem incutiunt; hinc enim fit ut intelligant, nefanda debere eſſe delicta, quorum cognitionem Epiſcopi inferioribus Sacerdotibus ſubtrahunt, & ad ſuum immediata tribunal evocant; ergo &c.

3. Quo gravior morbus eſt, eo peritiori medico indiget ut ſanetur: quod ſi ubi de morbis corporalibus agitur nemo negat, multo magis eſt in ſpiritualibus admittendum; atqui hic eſt caſuum reſervationis ſcopus, ut morbi animi graviores eorum curentur induſtria, qui cæteris peritiores, pro loci dignitate merito præſumuntur. Ergo &c.

Q. 9. Q. 9. Quid facta opus ſit, ut caſuum reſervatio fidelibus revera utilis ſit?

℟. Hæc potiſſimum obſervanda.

1. Cavendus in caſuum reſervatione exceſſus, quorum ſi numerus indiſcrete, & ſine cauſa excreſcerat, hæ exceptiones odioſæ populis, & contemptibiles fierent, nedum retraherent a peccando.

2. Raro admodum & paucis facultas a peccatis. Epiſcopo reſervatis abſolvendi concedi debet: niſi enim Epiſcopi in hac deleganda poteſtate, admodum fuerint moderati, ut eam non niſi paucis, iiſque pietate, eruditione, ac prudentia præcellentibus communicent: omnis quæ ex hac diſciplina oriri utilitas poteſt, protinus evaneſcet, nulluſque ejus futurus erit.

Q. 10. Q. 10. Utrum a caſibus Epiſcopo reſervatis poſſit aliquis, non obtenta ejus ſpeciali approbatione abſolvere?

℟. Negative: non enim poteſt cum aliquo vel leviſſimo fundamento propugnari ſententia, quæ diſciplinam Eccleſiaſticam enervat, & Epiſcopalem deſtruit auctoritatem; atqui hujuſmodi opinio eſt, quæ affirmat, Apoſtolico privilegio poſſe quoſdam non obtenta ab Epiſcopo facultate, a caſibus ei reſervatis abſolvere: quid enim aliud hoc eſt, niſi Epiſcopi auctoritatem deſpicere, & contra ejus imperium inſolenter inſurgere? hinc inter propoſitiones ab Alexandro VII. Pontifice maximo damnatas (b) hæc ordine duodecima legitur: *mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopo reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate:* idemque Pontifex in decreto ad Epiſcopum Andegavenſem, hanc propoſitionem: *Regulares habent poteſtatem abſolvendi ſæculares a peccatis Epiſcopo reſervatis; etiamſi ab Epiſcopo auctoritas illa ipſis indulta non fuerit:* damnavit *ut falſam, auctoritati Epiſcoporum, & ſedi Apoſtolicæ injurioſam.*

(b) *an. 1665. die 24. Septembris.*

Conſulantur de hac re Decreta Synodorum Mediolanenſium, 3. titulo 8. & 5. cap. 10. ſub Sancto Carolo habitarum.

Q. 11. Utrum caſuum reſervatio ab antiquo obtineat?

℟. Affirmative. Nam

1. Non ſine fundamento aſſeritur Epiſcopis Q. 11.
gravium criminum abſolutionem fuiſſe primis temporibus reſervatam: tunc enim ut prædiximus ii Soli pœnitentiæ tempus moderabantur, & pœnitentes abſoluto ſatisfactionis curriculo Eccleſiæ reconciliabant: quod ſi per ſe ipſos, aliis impediti curis, præſtare non poterant, negotium hoc ſimplicibus presbyteris committebant; quod quid aliud erat, quam ſibimet cognitionem graviorum criminum reſervare? cum itaque pluribus ſæculis diſciplina vigerit publicam pro delictis gravibus pœnitentiam agendi, fatendum ex conſequenti, reſervationem quorumdam criminum ſive caſuum, hodie ab Epiſcopis fieri ſolitam, non niſi exiguam priſtinæ diſciplinæ particulam eſſe.

De ſummo Pontifice dubium non eſt, quin ſibi pro loci dignitate, potuerit pariter caſus plurimos reſervare, ut quo difficilior eſſet aditus ad veniam obtinendam, eo magis fideles ab eorum perpetratione retraherentur: nec exempla deſunt, quamquam propter præcedentium ſæculorum obſcuritatem non longe petita: ſic in Concilio Londinenſi, anno 1143. præſide Willelmo Wintonienſi, Epiſcopo, decretum eſt, ne aliquis qui Eccleſiam cæmeteriumque violaverit, vel in clericos, aut viros Religioſos manus injecerit violentas, ab alio quam ipſo Papa poſſit *abſolvi* . . . alterum ſuppeditat ejuſdem ſæculi ſcripto *Ivo* Carnotenſis, Epiſtola 160. quidam nobilis audacia inaudita mutilaverat Religioſum Presbyterum. Indixerat ei Ivo ad crimen deflendum quatuordecim annorum pœnitentiam: correctioni ſe ultro ſubjeceret nobilis, & pœnitentiam injunctam ſuſceperat. Cum vero in decurſu pœnitentiæ iterato inſtitiſſet, ut pro ſua adverſum quemdam inimicum ſuum defenſione, ſibi liceret arma portare, quorum uſu interdictus abſolute fuerat: *Ivo* cauſam cenſuit ad Summi Pontificis arbitrium deferendam. Re„ ſervantes itaque hanc indulgentiam, *inquit*, „ Apoſtolicæ moderationi, ad Apoſtolorum eum „ limina direximus, quatenus & fatigatione iti„ neris hujus, peccatum diluat, & apud pieta„ tis veſtræ viſcera, miſericordiam, quam Deus „ vobis inſpiraverit, inveniat.

Q. 12. Utrum liberum unicuique ſit, quem- Q. 12.
vis presbyterum ab Epiſcopo approbatum, ad faciendam ei confeſſionem eligere?

℟. Affirmative. Quiſquis enim juriſdictionem habet vel ordinariam, vel delegatam, poteſt in confeſſarium eligi; atqui Sacerdos quilibet hoc ipſo quod eſt ab Epiſcopo approbatus, juriſdictionem habet, ſin minus ordinariam, ſaltem delegatam, ſive ſæcularis ſit, ſive Regularis? ergo habita juris communis ratione eligi poteſt.

Q. 13. Utrum Regula hæc univerſaliter, ab- Q. 13.
ſque exceptione ſit vera?

℟. Negative: fidelis enim quilibet tenetur ſemel in anno peccata ſua confiteri proprio Sacerdoti, vel alteri de ejus licentia. Ita in Concilio „ *Lateranenſi IV.* ſub Innocentio III. conſtitutum: „ omnis utriuſque ſexus fidelis, *inquit*, (c) poſt„ quam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia „ ſua peccata confiteatur fideliter proprio Sacer„ doti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro „ viribus adimplere, ſuſcipiens reverenter ad mi„ nus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum: niſi „ forte de conſilio proprii Sacerdotis ob aliquam „ rationabilem cauſam, ad tempus ab ejus per„ ceptione duxerit abſtinendum . . . Si quis au„ tem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua „ confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & „ obtineat a proprio Sacerdote: cum aliter ille „ ipſe non poſſit ſolvere vel ligare.

(c) *can. 21.*

Q. 14. *Proprii Sacerdotis* nomine quis intelli- Q. 14.
gendus?

R. (quidquid olim aliqui ſenſerint, & etiamnum plerique contendant) proprii Sacerdotis nomine Parochum, eum nimirum qui ordinariam juriſ-

Digitized by Google

riſdictionem exercet, ex mente Concilii & *Innocentii III.* intelligi neceſſario debere, nec niſi abſurdiſſime ſumi poſſe pro quolibet ſive ordinariam, ſive delegatam juriſdictionem habente. *Proprius* enim *Sacerdos* in hoc Canone opponitur alieno. Si itaque *proprius* dicatur, qui vel ordinariam, vel delegatam juriſdictionem habet, ſequitur ut *alienum* pro ea accipiamus qui nullam omnino habet. Unde Canonis ſenſus erit: *Si quis alieno*, hoc eſt omni juriſdictione carenti, *voluerit ſua confiteri peccata; licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio Sacerdote*: quo nihil abſonum magis.

Hunc ſane quem prædiximus, laudati canonis legitimum eſſe ſenſum non ambiget, qui ad diſciplinam antiquam attender, quæ ſæculo decimo-tertio adhuc vigebat, qua nimirum cautum erat, ut non omnes indifferenter, ſed ſoli Parochiani presbyteri, ſpecialiter ad curam animarum tamquam proprii Sacerdotes populo præpoſiti, pœnitentiæ & reconciliationis miniſterium exercerent. Sicuti enim iis ſolis Sacramentorum & verbi divini diſpenſatio, ita pœnitentiarum reconciliatio, quæ Sacri miniſterii non infima pars eſt, competebat. Omnium itaque intra cujuſque Parochiæ fines, ſive Sacerdotum, ſive inferiorum Clericorum, ſive Laicorum proprius Sacerdos cui confiteri tenebantur, non alius erat quam Parochus, qui vel per ſe confeſſiones audiebat, vel aliquem de conſacerdotibus ſuis, quos in eadem gerenda provincia coadjutores habebat, ad hoc officium deputabat. Parochorum porro proprius Sacerdos erat ſolus Epiſcopus: quin & ipſis etiam Epiſcopis neceſſe erat, confitendi cauſa ad Metropolitanos recurrere, donec iis a *Gregorio IX.* indultum eſt, (a) ut non requiſita proprii Superioris licentia, quem vellent ſibi diſcretum pœnitentiæ miniſtrum eligerent. (*)

(a) *cap. fin. de pœnit.*

(*) *Vide Cabaſſutium, in juris Canonici Theoria & praxi, l. 3. c. 5. num. 4.*

Accedit auctoritas Sancti Thomæ qui nomine proprii Sacerdotis proprium cujuſque Parochum intelligit, *in ſupplemento tertiæ partis quæſtione 8. art. 5.* multoque gravior Martini IV. Pontificis Maximi, in Bulla qua fratribus minoribus conceſſit facultatem fidelium confeſſiones excipiendi, (b) expreſſe decernentis, ut qui peccata ſua apud fratres Minores depoſuerint, *ſuis presbyteris Parochialibus confiteri, ſaltem ſemel in anno, prout Concilium generale ſtatuit, teneantur*... Item *Benedicti XI.* in
„ conſtitutione quæ incipit, *Inter cunctos*: ubi,
„ diſtricte injungimus, *inquit*, ut fratres ipſi, con-
„ fitentes attente moneant, & in ſuis prædicatio-
„ nibus exhortentur, quod ſuis Sacerdotibus ſe-
„ mel confiteantur in anno, aſſerendo id ad ani-
„ marum profectum procul dubio pertinere.. &
„ *Sixti IV.* in Extravag. *Vices illius*: præcipien-
„ tis, ut Religioſi mendicantes deſiſtant prædica-
„ re, quod Parochiani non ſunt obligati ſaltem in
„ paſchate proprio Sacerdoti confiteri.

(b) *ann. 1281. IV. idus Januarii in Conſtitutione quæ incipit, ad uberes.*

„ Eademque Conciliorum Provincialium, ca-
„ nonis Lateranenſis interpretatio fuit.

„ Qui proprio Sacerdoti ſemel in anno confeſ-
„ ſi non fuerint, inquit Concilium Biterrenſe, an-
„ no 1246. celebratum, (c) vel alii de ejuſdem
„ Capellani licentia ſpeciali, ad Sacramenta Ec-
„ cleſiaſtica, nimine admittantur.

(c) *can. 46.*

„ Et Concilium Arelatenſe anno 1275. (d) Si
„ contigerit, *ait*, quod viri Religioſi, aut alii
„ confeſſiones audiant, præſertim in Quadrageſi-
„ ma, de Parochia alicujus, nomina confiten-
„ tium, infra Octavam Paſchæ, in ſcriptis tra-
„ dant proprio Sacerdoti, ut ſic Parochialis
„ Sacerdos certitudinem habeat de confeſſione
„ ſubditorum, ad fraudulentas quorumdam Pa-
„ rochianorum verſutias, & animarum pericu-
„ la evitanda.

(d) *can. 19.*

„ Synodus Colonienſis anno 1280. (e) ſi quis
„ proprio Sacerdoti Parochiali, ad minus ſe-
„ mel in anno plene & integre confeſſus non
„ fuerit, præcipimus quod Sacerdos in Paſcha
„ ei Sacramentum nimine adminiſtret.

(e) *cap. 8.*

Synodus Lingonenſis anno 1452. præcipit ut Eccleſiarum Rectores annis ſingulis ſtatutum Concilii Lateranenſis publicent & exponant, videlicet, *quod omnis utriuſque ſexus fidelis ſemel in anno, a ſuo proprio curato Sacerdote pœnitentiam debet recipere, & Sacramentum Euchariſtiæ ad minimum in Paſchate.*

Et denique, ut multa alia ſileam Concilium Mediolanenſe I. ſub Sancto Carolo, (f) Innocentii
„ III. Conſtitutionem, *inquit*, in generali Con-
„ cilio editam, qua ſancitum eſt ut fideles, ſal-
„ tem ſemel in anno, proprio Parocho peccata
„ ſua confiteantur, inviolate omnes ſervent.

(f) *par. 2. tit. 6.*

Q. 15. Utrum Canon Lateranenſis ita de Parochis intelligi debeat, ut Summus Pontifex, Epiſcopi, & ab iis abſque ulla reſtrictione temporis approbati, excluſi ſignificentur? Q. 15.

℞. Negative. Sic enim Parochorum eſt auctoritas vindicanda, ut Summo Pontifici, Epiſcopis, & Sacerdotibus quos ad excipiendas, ſine limitatione temporis, confeſſiones delegaverint, jus ſuum & dignitas ſarta tectaque maneant. Alioquin enim ſub obtentu diſciplinæ, ordo ipſe diſciplinæ everteretur, ſi nimirum Pontifex Maximus ſupremam in Univerſa Eccleſia habens auctoritatem, & Epiſcopi in ſuis quique Diœceſibus primi communeſque Paſtores, Parochorum certis anni diebus arbitrio ſubjicerentur, & ab iis cogerentur licentiam exercendi miniſterii emendicare, & quaſi precario obtinere. Dubium itaque non eſt, prædicto canone Summum Pontificem, Epiſcopos, & Sacerdotes ab iis ſpecialiter pro paſchatis tempore, vel ſine temporis limitatione approbatos non eſſe excluſos; atque adeo qui apud ipſos peccata depoſuerunt, præſcriptum canonis impleviſſe.

Et ſane quod in adminiſtratione pœnitentiæ Epiſcopus per ſe ipſum poteſt, hoc ipſum pariter per delegatos a ſe ſpecialiter Sacerdotes exequi valet: idemque de Pontifice Maximo multo magis debet admitti; atqui quovis anni tempore poteſt Epiſcopus, qua late Diœceſis patet, inconſultis Parochis confeſſiones excipere. Quidni ergo poſſet ad idem officium Sacerdotes idoneos, iiſdem conditionibus delegare? Poterit ſcilicet presbyter alienus, modo ab Epiſcopo approbatus, de licentia Parochi, in paſchate confeſſiones audire, & non poterit quem Epiſcopus ſine reſtrictione ad hoc officium deſtinaverit, ſine nova Parochi approbatione juſſa Summi Paſtoris implere? Quo fiet ut major in inferiore ſit, quam in Superiore poteſtas: quam autem ſit a mente Lateranenſis Concilii hæc interpretatio aliena, canon ejus decimus manifeſtum facit, quo præcipitur, tam
„ in Cathedralibus, quam in Conventualibus
„ Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epi-
„ ſcopi poſſint coadjutores & cooperatores ha-
„ bere, non ſolum in prædicationis officio,
„ verum etiam in audiendis confeſſionibus, &
„ pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad
„ ſalutem pertinent animarum.

Nec aliter Canonem: *Omnis utriuſque ſexus*: Synodi Concilio Lateranenſi poſteriores intellexerunt. Sic Synodus *Nemauſenſis* anno 1284. poſt quam *proprium Sacerdotem* Parochum eſſe declaravit, caſus nonnullos excipiens, in quibus, *ſine licentia proprii Sacerdotis, poteſt aliquis alieno presbytero confiteri: primus eſt*, inquit, (g) *cum Epiſcopus hoc alicui ſpecialiter delegavit.*

(g) *Tit. de pœnit.*

„ Synodus *Sueſſionenſis* anno 1502. nullus,
„ *inquit*, ad audiendas confeſſiones, præter vo-
„ luntatem Rectorum Eccleſiarum Parochialium
„ recipiatur: niſi ſuper hoc a Summo Pontifice
„ vel a nobis licentiam obtinuiſſe conſtiterit.

„ Synodus *Trecenſis* anno circiter 1530. ſunt
„ autem aliqui presbyteri, *inquit*, qui in die Paſ-
„ chæ inhibent Parochianis ſuis ſub pœna ex-
„ communicationis, ne corpus Chriſti recipiant,
„ niſi fuerint ſibi, vel poteſtatem ab eis haben-
„ tibus confeſſi: quæ quidem inhibitio temera-
„ ria videtur; quia quamplurimi Sacerdotes & Re-
„ ligioſi habent poteſtatem a Domino noſtro Pa-
„ pa, ſeu Domino Epiſcopo Trecenſi audiendi
„ confeſſiones omnium ſibi peccata ſua confiteri
„ volentium, pœnitentiaſque injungendi & ab-
„ ſolvendi. Quare præcipimus omnibus presby-
„ teris, ut de cætero faciendo tales inhibitiones,
„ adjungant iſta verba: *Vel alteri qui ſuper hoc*
„ *habet poteſtatem.*

Synodus altera *Sueſſionenſis* anno 1561. *neque* inquit, *cuilibet Sacerdoti confitendum eſt, ſed proprio curato, vel ab eo comiſſo, aut commiſſis Vicariis, vel Superioribus curati, ut Epiſcopo, Papæ, aut per eos ad hoc commiſſis.*

„ Concilium provinciale Rhotomagenſe, anno „ 1581. nullus, *inquit*, (a) Sacerdos, atque etiam „ Regularis, ne quidem in ſuo Conventu „ audeat, maxime per omne tempus Quadrageſimæ, „ & Octavas Paſchæ, audire confeſſiones „ quorumcumque, & aliquem abſolvere, niſi de „ licentia Epiſcopi expreſſa, atque etiam in Scri„ ptis habita.

(a) c. 37.

Idemque in concilio Aquenſi anno 1585. Cameracenſi anno 1586. & aliis pleriſque ſtatutum.

Nec eſt quod exiſtimetur, Reſponſionem hanc cum præcedenti pugnare, qua diximus nomine *proprii Sacerdotis* Parochum debere intelligi. Hoc enim dictum a nobis ſine excluſione Romani Pontificis, & Epiſcoporum quos proprios utique eſſe Sacerdotes, & ovium communes præcipuoſque paſtores, nemo prudens negaverit. Quod ſi Paſtores ſunt, poſſunt utique ovibus vel per ſe ipſos immediate, vel per ſubſtitutos coadjutores independenter a Parochis, de rebus ad ſalutem pertinentibus providere. Hinc Synodus *Lingonenſis* anno 1452. Canonem: *Omnis utriuſque ſexus:* expendens: *ne remaneat aliqua heſitatio,* inquit, *quis proprius dicatur Sacerdos, declaramus, prout Doctores & jura declarant, quod proprius Sacerdos & Papa, ejus legatus, Epiſcopus, & pœnitentiarius Diœceſans, & ejus Vicarius generalis, & ille cui cura Parochialis Eccleſiæ eſt comiſſa, ſive Rector, ſive Vicarius ...* Parique ſenſu Synodus Toloſana anno 1530. *injungimus* ait, *omnibus confiteri volentibus, ut proprio Sacerdoti confiteantur. Proprium Sacerdotem dicimus Summum Pontificem, Epiſcopum, Vicarios illius, Rectorem & ejus Vicarium, & generaliter omnes Sacerdotes a prædictis legitime deputatos.*

Quod ſi conqueratur aliquis hujuſmodi delegationibus ſine Parochorum conſenſu factis, diſciplinam & juriſdictionem Eccleſiaſticam enervari; quodque pejus eſt, fraudulentis malorum Chriſtianorum verſutiis locum dari, ut impune magno ſuo malo, a Sacramento pœnitentiæ ſuſcipiendo abſtineant, & alibi confeſſos ſe eſſe ſua peccata mentiantur: facile animi anxietatem deponet, ſi attenderit huic inconvenienti eſſe proviſum, & quotidie provideri. Vel enim *alieni* Sacerdotes, cum exceptione Paſchalis temporis approbantur, ita ut ſine Parochorum conſenſu nequeant his diebus confeſſiones excipere, quod ſapienter a pluribus Epiſcopis obſervatur: eoque caſu diſciplinæ Eccleſiaſticæ nihil timendum, omniſque malorum fraudulentia præcavetur: vel, ſine reſtrictione temporis aut loci ab Antiſtitibus approbatio datur; tuncque debent delegati Sacerdotes dare exceptæ confeſſionis teſtimonium, ad proprios Sacerdotes deferendum, ut nimirum de obſervata a ſuis Parochianis lege Eccleſiaſtica certiores fiant; & tuto eos ad participationem Corporis Chriſti admittant, confeſſarius Sacerdos, „ inquit Concilium Aquenſe anno 1585. habitum, „ (b) quicumque ſit, etiam Regularis, ne auditæ „ confeſſionis teſtimonium ſcriptum, aut im„ preſſum, manu ſua, ſuoque ſigillo ſignatum, „ ſibi peccata confeſſis dare recuſet, tum in Paſ„ chate, ut Parochis; tum ægrotationis tempore, „ ut medicis, quod debent, eos præſtitiſſe plane „ conſtet. Confitentium præterea Paſchæ tempo„ re nomina & cognomina, ut fraudi multiplici „ occurratur, in librum certum, notato etiam die „ & menſe referat: quem librum Epiſcopo pe„ tenti, pro debito caritatis ſtudio, non modo „ deneget, ſed prompte oſtendat, atque exhibeat, „ tradatque.

(b) cap. de pœnitentia.

Uno verbo, in Spiritu Chriſti, hoc eſt in caritate omnia fiant, non graventur Parochiani presbyteri, ſibi in qualecumque Paſtoralis officii oneriſque levamen, Sacerdotes alienos ab Epiſcopis provideri, eo maxime tempore quo tenentur fideles omnes ex Eccleſiæ præſcripto ad penitentiæ Sacramentum accedere: modum ſuum recognoſcant ſubſidiarii Sacerdotes, meminerintque ſe non ordinariam, ſed delegatam jurisdictionem habere, adeoque Parochorum auctoritate inferiorem; atque ita facile ceſſabunt diſſidia, tam ſæpe, tamque gravi fidelium ſcandalo, ſeculares inter & Regulares enata.

Quæritur ultimo. Confeſſariorum quæ dotes eſſe debeant? Q. 16.

℞. Verbis Sancti Caroli. *In iis probandis*, inquit, (c) (qui videlicet ad confeſſiones audiendas ſunt admittendi) *hanc rationem habeant Epiſcopi; ut pii, bene morati, docti, prudentes, patientes, de animarum ſalute ſolliciti, & fideles cuſtodes ſint eorum, quæ in confeſſione dicuntur: provecta etiam ætate, præſertim illi, quibus confeſſiones mulierum erunt audiendæ.* Quarum conditionum explicatio longam tractationem requireret. Quoniam vero a pleriſque materia hæc ſumma ubertate, parique eruditione eſt occupata, & ad finem hæc noſtra de pœnitentia diſſertatio properat, aliunde poterit a ſtudioſo Theologo, majorique fructu exquiri. (1) Jam ſit.

(c) Concilii 5. Mediol. part. 2.

QUÆSTIO DECIMA.

De Subjecto Sacramenti pœnitentiæ.

Cum pœnitentia, ut eſt ſæpe dictum, ſit ſecunda poſt naufragium tabula; ſequitur ejus eſſe ſubjectum, quiſquis in vitæ præſentis proceloſo mari naufragium fecerit, & innocentiam baptiſmo acceptam perdiderit, ut nimirum ejus ope emergat, & juſtitiam Deique amicitiam reſtituatur: nihil habet veritas illa difficultatis: ſed quæritur quoties homini poſt baptiſmum lapſo facta tabula pateat? an ſemel tantum, an e contrario ſæpius ad illam recurri poſſit? Pro cujus dubii reſolutione ſit.

§. PRIMUS.

Oſtenditur, ſæpius ab uno eodemque homine pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipi poſſe.

Fidei catholicæ doctrina hæc eſt; „ ſi quis di„ xerit, *inquit Concilium Tridentinum*, (d) in ca„ tholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere & „ proprie Sacramentum, pro fidelibus, quoties „ poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo „ reconciliandis a Chriſto Domino noſtro inſti„ tutum: anathema ſit.

(d) ſeſſ. 14. can. 1.

Et vero ideo aliqua Sacramenta rite ſemel accepta repetere nefas eſt, quia indelebilem in anima imprimunt characterem; atque adeo in aliquo ſuo effectu perpetuo manent; atqui pœnitentia characterem non imprimit: ergo non ſicut baptiſmus, confirmatio, & ordo, repeti non poteſt.

Deinde: veritas hæc ſponte fluit, ex his ſcripturæ oraculis, quæ ſæpe ſunt inculcata, tum ad probandam ſummam Dei erga pœnitentes clementiam; tum ad utriuſque, interioris & exterioris pœnitentiæ efficaciam adſtruendam: nam

1. Chriſtus ligandi & ſolvendi poteſtatem Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus tanta liberalitate communicavit; ut nullis eam limitibus coercuerit: *quodcumque*, inquit, *ſolveritis erit ſolutum: quorum remiſeritis peccata remittentur eis* &c. (e)

(e) Matt. 16. & 18. Joan. 20.

2. Idem ſalvator: *eſtote*, inquit, (f) *miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt .... dimittite, & dimittemini: date & dabitur vobis*: atqui quam hominibus erga ſe invicem miſericordiam præcipit, late adeo extendit, ut nullum miſerendi faciat finem: querenti enim Petro: (g) *Domine quoties*

(f) Luc. 6. 36.

(g) Matt. 18. 21.

(1) Qui plura de hoc argumento deſiderat, conſulat laudatam *Praxim Sacramenti Pœnitentiæ*, maximeque Tomum 9. Theologiæ Chriſtianæ P. Danielis Concinæ, ubi libro 2. totam priorem diſſertationem inſumit in explicandis dotibus, quibus pollere debet Confeſſarius; ut rite ac recte officio ſuo perfungatur.

quoties peccabit in me frater meus , & dimittam
ei? uſque ſepties? reſpondet Jeſus: non dico tibi,
uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties: nimi-
rum innumerabilibus vicibus, & quoties fratrem
peccare contigerit: ponitur enim numerus cer-
tus & definitus, pro incerto & indefinito: ergo
multo magis his verbis adſtruxit Chriſtus, pa-
trem cœleſtem toties ad miſericordiam infle-
ctendum, quoties ad illum peccator reverſus per
veram pœnitentiam fuerit: alioquin enim non
erat dicturus: *eſtote miſericordes, ſicut & pater*
veſter miſericors eſt.

Inſuper, idem evincunt Eccleſiæ preces quas
pro omnibus peccatoribus, quantumvis ſæpe re-
lapſis anxie fundit: fruſtra enim peteret, quod
non eſſe concedendum ſciret.

Præterea, hujus rei præclarum eſt argumentum,
perpetua Eccleſiæ praxis: nemini enim unquam,
poſt acceptam pacem reverſo ad vomitum ſpes
veniæ ſublata eſt, aut janua reconciliationis oc-
cluſa, modo veræ pœnitentiæ ſigna daret.

Concinit denique doctrina patrum: „ non ſta-
„ tim ſuccidendus ac ſubruendus eſt animus de-
(a) *lib. de pœn. c. 7.* „ ſperatione, *inquit Tertullianus*, (a) ſi ſecundæ
„ quis pœnitentiæ debitor fuerit: pigeat ſane pec-
„ care rurſus, ſed rurſus pœnitere non pigeat: pi-
„ geat iterom periclitari, ſed non iterum libera-
„ ri: neminem pudeat iteratæ valetudinis, ite-
„ randa medicina eſt: gratus in Dominum exti-
„ teris, ſi quod tibi Dominus offert, non recu-
„ ſaveris: offendiſti; ſed reconciliari adhuc po-
„ tes: habes cui ſatisfacias, & quidem volentem:
„ id ſi dubitas, evolve quæ ſpiritus Eccleſiis di-
(b) *Apoc. 2. & 3.* „ cat, (b)... omnes ad pœnitentiam commo-
„ net, ſub comminationibus quidem: non com-
„ minaretur autem non pœnitenti, ſi non igno-
„ ſceret pœnitenti: dubium, ſi non & alibi
„ hanc clementiæ ſuæ profuſionem demonſtraſ-
„ ſet: non ait: *qui ceciderit reſurget, & qui*
„ *averſatus fuerit, convertetur*? ille eſt ſcilicet,
„ ille eſt, qui miſericordia mavult, quam ſacri-
„ ficium: lætantur cęli & qui illic angeli pęni-
„ tentia hominis: heus tu peccator, bono ani-
„ mo ſis: videbis ubi de tuo reditu gaudeatur...
„ illum etiam mitiſſimum patrem non tacebo,
„ qui prodigum filium revocat, & poſt inopiam
„ pęnitentem libens ſuſcipit; immolat vitulum
„ præopimum, convivio gaudium ſuum exor-
„ nat: quid ni? filium enim invenerat, quem
„ amiſerat: cariorem ſenſerat, quem lucriſece-
„ rat: quis ille nobis intelligendus pater? Deus
„ ſcilicet: tam pater nemo, tam pius nemo:
„ is ergo te filium ſuum, etſi acceptum ab eo
„ prodegeris, etſi nudus redieris, recipiet, quia
„ rediſti; magiſque de regreſſu tuo, quam de
„ alterius ſobrietate lætabitur: ſed ſi pęniteat
„ ex animo, ſi famem tuam cum ſaturitate mer-
„ cenariorum paternorum compares, ſi porcos
„ immundum relinquas pecus, ſi patrem repe-
„ tas vel offenſum: *deliqui*, dicens, *pater, nec*
„ *dignus jam ego vocari filius tuus*.

(c) *Parœneſ. 1. ad Theodorum.* *S. Joannes Chryſoſtomus*, (c) „ talis eſt erga ho-
„ mines pietas Dei: numquam ſpernit pęniten-
„ tiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur: et-
„ jamſi ad ſummum quis perveniat malorum, &
„ inde tamen velit reverti ad virtutis viam: ſu-
„ ſcipit libenter & amplectitur, & facit omnia
„ quatenus ad priorem revocet ſtatum.

(d) *ſerm. 351. al. 50. inter homil. 50.* *S. Auguſtinus*: (d) „ ſi jam de ſanitate deſpe-
„ rans addis peccata peccatis, ſicut ſcriptum eſt:
„ *peccator cum venerit in profundum malorum, con-*
„ *temnit*: noli contemnere, noli deſperare: cla-
„ ma etiam de profundo ad Dominum, & dic
„ ei: *de profundis clamavi ad te Domine*: de tali
„ profundo Ninivitæ clamaverunt, & hanc pro-
„ pitiationem invenerunt: faciliuſque evacuata
„ eſt comminatio prophetæ, quam humiliatio
„ pęnitentiæ. Hic fortaſſe dicis: ſed ego jam
„ baptizatus ſum in Chriſto, a quo omnia mi-
„ hi peccata præterita dimiſſa ſunt, vilis factus
„ ſum nimis, iterans vias meas, & canis hor-
„ ribilis oculis Dei, converſus ad vomitum ſuum:
„ quo ibo a ſpiritu ejus, & a facie ejus quo fu-
„ giam? quo, frater, niſi ad ejus miſericordiam
„ pœnitendo, cujus poteſtatem peccando con-
„ tempſeras? nemo enim recte fugit ab illo,
„ niſi ad illum, ab ejus ſeveritate, ad ejus bo-
„ nitatem... quidquid feceris, quæcumque pec-
„ caveris, adhuc in vita es, unde te Deus om-
„ nino, ſi ſanare nollet, auferret: cur ergo
„ ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam
„ te adducit? qui enim clamando non tibi
„ perſuaſit ut non recederes, parcendo clamat
„ ut redeas.

Poteram argumentum ſexcentis ſimilibus pa-
trum teſtimoniis roborare, ſi res poſtulaſſet: u-
num addidiſſe ſufficiat angelicum præceptorem,
iterari poſſe ſæpius pęnitentiam affirmantem, &
cur iterari poſſit, cauſas convenientiſſimas affe-
rentem: erroneum eſt dicere, *inquit*, (e) quod (e) *3. par. q. 84. art. 10. & in 4. ſent. diſt. 15. q. 1. art. 4.*
„ pęnitentia non poſſit iterari, & miſericordiæ
„ Dei contrarium: cauſa autem quare iteretur,
„ cum baptiſmus non iteretur, eſt quadruplex:
„ prima eſt, quia pęnitentia non imprimit cha-
„ racterem ſicut baptiſmus; character enim in-
„ delebilis eſt: ſecunda, quia baptiſma eſt con-
„ tra morbum non iterabilem, ſcilicet origi-
„ nale peccatum; pęnitentia autem contra a-
„ ctuale peccatum quod iteratur: tertia cauſa
„ eſt, quia baptiſmus habet totam efficaciam
„ a paſſione Chriſti, ſine actu noſtro; & ideo
„ quia paſſio eſt una tantum; & baptiſmus eſt
„ unus: ſed pęnitentia etiam requirit actum no-
„ ſtrum; & ideo ratione ejus iterationem ſu-
„ ſcipit: quarta, quia baptiſmus eſt generatio
„ ſpiritualis; ſed pęnitentia eſt quædam ſana-
„ tio ſpiritualis: ſemel autem aliquis genera-
„ tur, ſed pluries curari, ſive ſanari poteſt,
„ quamdiu in hac vita vivit.

§. SECUNDUS.

Solvuntur quædam objectiones.

Opponitur: quem ſemel vere pęnituit, denuo
peccare non poteſt: ergo pęnitentiæ Sacramentum
ab uno eodemque ſæpe in vita ſuſcipi nequit.

Prob. ant. quem vere pęnituit, caritate divina
donatus eſt: atqui caritas ſemel habita amitti
non poteſt: cum igitur peccatum & caritatem
in eodem ſimul ſubjecto eſſe repugnet, faten-
dum veræ pęnitentiæ ſemel actæ, non poſſe pec-
catum ſuccedere.

R. Nego ant. ad probationem conceſſa maj.
nego min. quamvis enim caritas quantum in ſe
eſt, & quatenus a Spiritu Sancto procedit, ha-
habeat ſummam ſtabilitatem; tamen ratione
ſubjecti a quo recipitur, & propter ejus muta-
bilitatem amitti poteſt: „ dicendum, *inquit S.*
Thomas, (f) quod per caritatem Spiritus San- (f) *2. 2. q. 24. art. 4. in c.*
„ ctus in nobis inhabitat: tripliciter ergo poſſu-
„ mus conſiderare caritatem: uno modo, ex par-
„ te Spiritus Sancti moventis animam ad dili-
„ gendum Deum: & ex hac parte caritas impec-
„ cabilitatem habet ex virtute Spiritus Sancti, qui
„ infallibiliter operatur quodcumque voluerit...
„ alio modo poteſt conſiderari caritas ſecundum
„ propriam rationem: & ſic caritas non poteſt
„ aliquid, niſi quod pertinet ad rationem cari-
„ tatis: unde caritas nullo modo poteſt pecca-
„ re, ſicut nec calor poteſt infrigidare.... tertio
„ modo poteſt caritas conſiderari ex parte ſubje-
„ cti, quod eſt vertibile ſecundum arbitrii liber-
„ tatem: & ſic eſt in ſubjecto amiſſibiliter.

Inſt. 1. Probando min. *omnis qui natus eſt ex* *Inſt. 1.*
Deo, peccatum non facit, ait ſcriptura, (g) *quo-* (g) *1. Joan. 3. 9.*
niam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt pec-
care, quoniam ex Deo natus eſt: ergo caritas ſe-
mel habita, ſcriptura teſte, amitti non poteſt.

R. Cum Angelico doctore, (h) diſting. ant. & (h) *ibid. ad 1.*
iis verbis exprimitur, quantum poſſit Spiritus San-
ctus, *cujus conſervatione a peccato reddantur immu-*
nes, quos ipſe movet, quantum ipſe voluerit, con-
cedo: & iis verbis declaratur fieri non poſſe, ut
qui ſemel caritatem accepit, ab ea per peccatum
deflectat, nego ant. & conſeq. eo loci nihil aliud
intendit Apoſtolus, quam quod non poſſit pecca-
tum cum motione efficaci ad bonum, & gratia
ſanctificante conſiſtere, quod nemo negat: cæte-
rum hec argumentum, & ejuſdem generis alia,

ſi quid contra pœnitentiæ iterationem probarent, pari ratione conficerent, nec ſemel quidem hoc Sacramentum ſuſcipi poſſe: eſt enim pœnitentiæ Sacramentum pro iis qui baptiſmum lapſi fuerint, inſtitutum; atqui in argumenti hypotheſi caritas per baptiſmum accepta perdi non poſſet: ergo nec ſemel quidem homo baptizatus pœnitentia indigeret, quia labi in peccatum non poſſet.

Inſt. 2.

(a) *lib.* 8. *de Trin. c.* 7.

(b) *epiſt... ad Julianum comitem.*

(c) *ibid. ad* 2.

Inſt. 2. Atqui hæc eſt natura caritatis ut numquam poſſit amitti: ergo &c. prob. ſubſ. ex S. Auguſtino: *dilectio*, inquit ille, (a) *ſi non eſt vera, dilectio dicenda non eſt*: atqui ait alibi S. Doctor, (b) *caritas quæ deficere poteſt, numquam vera fuit*: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa maj. diſting. min. cum S. Thoma, (c) caritas quæ deficere poteſt, ex ipſa ratione caritatis, numquam vera fuit, concedo: quæ deficere poteſt propter mutabilitatem ſubjecti, numquam vera fuit, nego min. & conſeq. *dicendum*, inquit, *quod caritas quæ deficere poteſt ex ipſa ratione caritatis, vera caritas non eſt: hoc enim eſſet, ſi hoc in ſuo amore haberet, quod ad tempus amaret, & poſtea amare deſineret: quod non eſſet veræ dilectionis: ſed ſi caritas amittatur ex mutabilitate ſubjecti, contra propoſitum caritatis, quod in ſuo actu includitur: hoc non repugnat veritati caritatis.*

Inſt. 3. Atqui homo habens caritatem, mutabilitatem non habet, qua ad peccatum inflecti queat: ergo &c. prob. ſubſ. homo ad peccatum non inclinatur, niſi motivo aliquo; atqui caritas excludit omne peccandi motivum, ſcilicet amorem ſui, rei illicitæ cupiditatem, & quidquid hujuſmodi eſt divinæ legi contrarium: ergo &c.

(d) *ibid. ad* 4.

R. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa maj. diſt. min. cum S. Thoma, (d) caritas excludit omne peccandi motivum, *ratione ſui actus, ideſt, quando actu agit*, concedo: *quando actu non agit*, nego min. & conſeq. *dicendum*, inquit, *quod caritas ſecundum rationem ſui actus excludit omne motivum ad peccandum: ſed quando contingit quod caritas actu non agit, tunc poteſt intervenire aliquod motivum ad peccandum, cui ſi conſentiatur caritas amittitur*: cur autem non ſemper actu in homine operetur, adeoque non habeatur inamiſſibiliter, hoc ideo contingit, quia caritas viæ non replet totam potentialitatem rationalis animæ, quomodo replet in patria; *ibi*, inquit S. Doctor, (e) *caritas inamiſſibiliter habetur, ubi id quod convenit caritati, non poteſt videri niſi bonum, ſcilicet in patria, ubi Deus videtur per eſſentiam... & ideo caritas patriæ amitti non poteſt: caritas autem viæ, in cujus ſtatu non videtur ipſa eſſentia Dei, quæ eſt eſſentia bonitatis, poteſt amitti.*

(e) *ibid. in c.*

Inſt. 4. Quidquid ſit de caritatis amiſſibilitate; certum tamen aliunde videtur, eum quem ſemel vere pœnituit, non peccare in poſterum; nam qui cor habet vere mutatum, id omne præſtat quod Chriſtus vere pœnitenti præſcribit; atqui nihil magis Chriſtus homini pœnitenti commendat, quam ut ab omni peccato deſiſtat: *vade*, inquit ad mulierem adulteram (f) *& jam amplius noli peccare*: ergo &c.

(f) *Joan.* 8. 4.

R. Nego antec. ad probationem conceſſa maj. diſt. min. Chriſtus homini pęnitenti præſcribit, ut ceſſet in poſterum ab omni peccato, ideſt, ut firmum habeat de cætero non peccandi propoſitum, concedo: ita ut ſi in poſterum peccet, certum argumentum futurum ſit, quod vere numquam fuerit pęnitens, nego min. & conſeq.

E. R. Vera pęnitentia duobus poteſt accipi modis: 1. quatenus falſæ opponitur, vere propter Deum peccata non deteſtanti: 2. quatenus habet adjunctam perſeverantiam, hominemque abſque ulla interceptione peccati perducit ad finem: quos ſecundo modo pęnitet, non dant ſecundæ pęnitentiæ locum, quia numquam a caritate deficiſcunt, & ad illos proprie pertinet Chriſti verbum: *vade & noli amplius peccare*: quos vero prima ratione pœnitet; ſecundæ pęnitentiæ locum dant; non quod veram non habuerint pęnitentiam, ſed quia a propoſito in poſterum non peccandi, vel infirmitate, vel paſſionum illecebris, vel dæmonis tentationibus victi deflectunt.

Inſt. 5. Atqui vera pęnitentia talis eſſe debet; ut ſi quis in poſterum de novo peccaverit, vere numquam pęnituiſſe ſit ſignum: ergo &c. prob. ſubſ. ex libro *de vera & falſa pęnitentia*, qui vulgo Sancto Auguſtino adſcribitur: ſcriptor ille, quiſquis ſit, verba Chriſti modo laudata interpretans: *dixit Dominus*, inquit, (g) *vade & amplius noli peccare: non dixit, ne pecces: ſed nec voluntas peccandi in te oriatur: quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pęnitentia cuſtodiatur?* pauloque inferius, abſque intermiſſione dolendum eſſe de peccatis, ea ipſa nominis pęnitentiæ ſignificatione colligit: *pœnitere*, inquit, (h) *eſt pœnam tenere: ille autem pęnam tenet, qui ſemper vindicat, quod commiſiſſe ſe dolet*: ergo &c.

(g) *cap.* 13.

(h) *ibid. cap.* 19.

R. Nego ſubſ. ad probationem, auctoritatem recipio, & diſtinguo conſeq. talis eſſe debet vera pœnitentia, ut ſi quis in poſterum denuo peccaverit, vere numquam pœnituiſſe ſit ſignum, ea ſcilicet pęnitentia quæ importat perſeverantiam & conjunctionem cum fine, concedo: vere non pęnituiſſe, pœnitentia ſpectata ſecundum eſſentiam, & quatenus præciſe eſt virtus, nego conſeq.

E. R. Pœnitentia duo importat: 1. quatenus virtus eſt, debet eſſe dolor propter Deum conceptus, de peccato commiſſo, cum propoſito in poſterum non peccandi: 2. finis intuitu eam conſtantiam exigit, qua pœnitentem cum fine conjungat, & ad exitum uſque perduret: utrumque in præcepto divino continetur, quod dictum eſt: *niſi pęnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis*: ut enim homo in peccatum lapſus non pereat, tum neceſſe eſt, ut vere pœniteat, tum ut ad finem uſque, ſin minus actu, ſaltem habitu in pęnitentia perſeveret, ut docet S. Thomas 3. *part. quæſt.* 84. *art.* 9. hoc tamen inter utrumque diſcrimen eſt; quod ſi deſit primum, veræ ratio pęnitentiæ conſiſtere abſolute non poſſit: ſi vero ſecundum defuerit, non continuo inferri debet, veram pęnitentiam non fuiſſe: exemplo aliarum virtutum reſponſio illuſtratur; ſic enim caritas v. g. (idemque de cæteris dictum puta) duo exigit; primum, ut ſuper omnia Deus ametur: ſecundum, ut ad finem uſque ametur: quorum ſi primum defuerit, ne nomine quidem caritatis eſt digna: ſi vero ſecundum, hoc eſt, ſi homo mundanis tentationibus ſuperatus, contempto creatore, convertatur ad creaturas, non fuit quidem caritas perſeverans, ſed caritas tamen fuit: dico itaque verba in objectione laudata, debere de pęnitentia perſeverante intelligi.

Inſt. 6. Atqui abſolute negant Sancti Patres, veram eſſe pęnitentiam, quæ perſeverantiam conjunctam non habet: ergo &c.

Prob. ſubſ. diverſis eorum teſtimoniis: *pœnitere*, ait S. Gregorius Magnus (i) *eſt anteacta peccata flere, & flenda non committere.*

(i) *hom.* 34. *in Evang.*

Iſaias de peccatoribus dicit, inquit S. Iſidorus, (k) *lavamini, mundi eſtote: lavatur & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit: lavatur & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit; & poſt lacrymas, ea quæ defleverat repetit.*

(k) *lib.* 2. *de ſummo bono, cap.* 16.

S. Auguſtinus: (l) *iſta eſt vera pęnitentia, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur; quando ſic pęnitet, ut non repetat*: ergo &c.

(l) *ſerm.* 7. *de tempor.*

Inſt. 6.

R. Nego ſubſ. & teſtimonia patrum explico ſigillatim.

Pęnitentia ex S. Gregorio, eſt anteacta peccata flere, & flenda non committere; *conjunctim cum iis quæ deflentur*, concedo: *diviſim*, quaſi inmirum vere illum pęnituiſſe dici non poſſit, qui in peccatum infirmitate relabitur, nego: magni Gregorii ſenſus eſt, pęnitentiam debere, omnem peccati affectum & effectum excludere: magis enim Dei deriſio, quam lamentatio de peccato foret, ſi quis hoc ipſo tempore quo adulterium defleret, adulterio ſe, aut alio quovis mortali peccato contaminaret: unde ſubdit: *qui ſic alia deplorat, ut alia tamen committat, adhuc pęnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat*: cæterum quem vere ſemel pęnituit, non poſſe

labi

labi iterum in peccatum, & *diviſim*, rurſus deflenda committere, nec negat Sanctiſſimus Pontifex, nec ullus probatus ſcriptor negaſſe comperietur.

Ad Sanctum Iſidorum, & S. Auguſtinum par eſto reſponſio: *lavatur & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit*, ſecundum præſens propoſitum, id eſt, cui ineſt vera in poſterum non peccandi voluntas, concedo: quaſi mundari omnino non potuerit, qui ſinceram non peccandi voluntatem in poſterum perdidit, nego: *vera pœnitentia eſt, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur*; vera, inquam, ex parte finis & ratione perſeverantiæ, concedo: quaſi ex defectu perſeverantiæ, conſequens futurum ſit, quod numquam fuerit vera, nego anteced. & conſeq. ſolutio patet ex dictis.

Inſt. 7. Inſt. 7. Quibuſdam olim peccatoribus venia, etiam in extremo mortis periculo negabatur: ergo non putabant patres poſſe pęnitentiam ſæpius iterari, & omni tempore reconciliationem concedi debere.

R. 1. Dato antec. nego conſeq. hujus enim ſeveritatis cauſa erat, non quod patres exiſtimarent, pœnitentiam non poſſe ſæpius iterari; ſed quia pęnitentiæ ad extremum vitæ tempus procraſtinatæ plurimum, nec immerito, diffidebant: „ pęnitentia quæ ab infirmo petitur, „ *inquit S. Auguſtinus*, (a) infirma eſt pęnitentia quæ a moriente petitur, timeo ne ipſa „ moriatur .... *& Fauſtus Rhegienſis*, inſultare, *inquit*, (b) Deo videtur, qui illo tempore ad medicum venire noluit, quo potuit; & illo tempore tunc incipit velle, quo non poteſt.

(a) *ſerm. 57. de tempore.*

(b) *in epiſtol. ad Paulinum.*

R. 2. In majoribus & inſignioribus Eccleſiis; *Romana*, *Africana*, & aliis, criminum quantumlibet gravium reis, numquam veniam eſſe negatam, modo legitima pęnitentia præceſſiſſet: ſi quis Epiſcopus aut presbyter, *ait canon* „ *inter Apoſtolicos quinquageſimus primus*, a „ peccato revertentem non recipit, ſed rejicit, „ deponatur; quia Chriſtum contriſtat dicen- „ tem: *gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore* „ *pœnitentiam agente, magis quam ſuper 99. juſtis qui non indigent pœnitentia*: & auctor con- „ ſtitutionum Apoſtolicarum: pœnitentes, *ait*, „ recipe, ne aliquando tamquam deſperantes „ nequitiæ ſe dedant.

Inſt. 8. Inſt. Ultimo: quibus ad pęnitentiam ne aditus quidem patebat, ab omni ſpe reconciliationis dejecti erant; atqui olim relapſis ne aditus quidem dabatur ad pœnitentiam: ergo &c.

R. Conceſſa maj. diſt. min. relapſis nullus aditus erat ad pœnitentiam *publicam*, concedo: ad pęnitentiam *occultam*, nego min. & conſeq. equidem quamdiu rigor pęnitentiæ publicæ viguit, in pluribus ſaltem locis, diſciplina Eccleſiaſtica cautum erat, ut ſemel tantum concederetur; quia grave ſcandalum prævidebatur futurum, ſi quis emenſo publicæ pęnitentiæ curſu, rediret ad vomitum, eaque de cauſa iterum pęnitentiæ ſtationes decurreret: ſed numquam clauſa cuiquam eſt privatæ pœnitentiæ janua: immo ſemper a patribus peccatores quantumvis ſępe relapſi, ad arripiendam ſecundam poſt naufragium tabulam invitati: quem in ſenſum S. Ambroſius, „ merito, *ait*, (c) reprehendun- „ tur, qui ſæpius agendam pęnitentiam putant, „ quia luxuriantur in Chriſto: nam ſi vere „ agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non „ putarent: quia ſicut unum baptiſma, ita „ una pœnitentia, quæ tamen publice agi- „ tur: nam quotidiani nos debet pœnitere pec- „ cati: ſed hæc delictorum leviorum, illa „ graviorum.

(c) *lib. 2. de pœnit. cap. 10.*

§. TERTIUS.

Reſolvuntur aliquæ quæſtiones.

Q. 1. Q. 1. Utrum ſtatim atque pęnitens peccata ſua declaraverit, reconciliationis beneficio ſit donandus?

R. Negative: non enim ad obtinendam peccatorum abſolutionem, confeſſio ſufficit; ſed neceſſarium præterea eſt, ut qui confitetur vere doleat, & ſigna veræ contritionis oſtendat: alioquin enim præcipitata abſolutio, pernicioſa magis quam utilis eſt futura: „ ſi pęnitens „ nullam contritionem oſtendat, *inquit S. Carolus* (d) eum minime ſacerdos abſolvat: ſed „ tamen ſalutaribus conſiliis, & bona opera „ præſcribendo juvet .... cavendo ne quemquam „ aſperius tractans, culpa ſua inducat, ut vel „ deſperet, vel a confeſſione abhorreat.

(d) *par. 4. de Sacr. pœnit.*

Itaque non obviis quibuſque abſolutio concedenda; ſed iis omnibus neganda, quorum nulla fictaque converſio eſt: iis differenda, quorum dubia & incerta meminerint qui tremendo aſſident tribunali, divinum ſe miniſterium exercere; non eſſe in hominis poteſtate, Domini leges infringere, non eſſe ſervum Domino ſuo majorem, nec ampliorem legati eſſe poteſtatem, voluntate principis; atqui leges a Chriſto præſcriptæ neceſſario exigunt, ut iis ſolis peccata miſericorditer condonentur, qui ea oderunt, qui malum cogitationum ſuarum auferunt, non ſolum ab oculis hominum, ſed etiam ab oculis Dei, qui omni eliminata occaſione peccandi diſcunt bene facere, qui promptum ad omnia præcepta implenda animum gerunt, qui denique in toto corde ad Deum, a quo averſi fuerant, convertuntur: ergo &c.

Q. 2. Q. 2. Quibus ſpeciatim differenda abſolutio vel neganda?

R. Diverſa hominum genera, hac regula comprehendi, quæ indicaſſe ſufficiet: caſus enim conſcientiæ minutim reſolvere, noſtri inſtituti non eſt.

1. Iis neganda aut differenda, qui myſteria religionis, & prima fidei rudimenta ignorant: quiſquis enim voluntarie in ſtatu mortalis peccati eſt, hoc ipſo indignum ſe abſolutione Sacramentali eſſe demonſtrat: ſed qui præcipua religionis myſteria, & prima fidei rudimenta ignorat, in ſtatu mortalis peccati eſt, nec quidquam aliud niſi vanum Chriſtiani nomen oſtentat: quomodo enim Deum unum in ſubſtantia, trinum in perſonis adorat, qui neque ſi unus in perſonarum trinitate ſit Deus, agnoſcit? quomodo aut credere aut ſperare in eum, aut amare poteſt, de quo ne cogitat quidem? quomodo gratia mediatoris eſt dignus, qui neque Deum verum, neque quem miſit Jeſum Chriſtum cognoſcit? „ „ quicumque, *inquit S. Carolus Borromæus*, (e) ra- „ tionis uſum attigerit, ſub reatu peccati morta- „ lis, omnes Symboli Apoſtolici, cujus in Ec- „ cleſia ſolemnis eſt uſus, articulos ſcire tene- „ tur; ſaltem quoad ſubſtantiam: item Dei & „ Eccleſiæ præcepta, quæ ſub mortali peccato „ obſervanda ſunt, & quæ vulgo doceri ſolent „ in ſcholis doctrinæ Chriſtianæ: ſi confeſſarius „ pęnitentem repererit iſtorum omnium igna- „ rum, nec ad ea quamprimum diſcenda diſ- „ poſitum; non debet eum abſolvere.

(e) *in inſtructionibus confeſſorum.*

Hinc inter propoſitiones ab *Innocentio* XI. Pontifice Maximo damnatas, (f) hæc leguntur:

(f) *die 2. Martii an. 1679.*

64. „ Abſolutionis capax eſt homo, quantum- „ vis laboret ignorantia myſteriorum fidei, & „ etiam ſi per negligentiam, etiam culpabilem, „ neſciat myſteria ſanctiſſimæ Trinitatis, & In- „ carnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

65. Sufficit illa myſteria ſemel credidiſſe.

2. Iis neganda qui voluntario in proxima peccandi occaſione verſantur: nemo enim niſi vere contritus ad reconciliationem admitti poteſt: ſed qui voluntario in peccandi proxima occaſione verſatur, vere contritus non eſt; quia amat peccandi periculum: porro, inquit ſapiens (g) *qui amat periculum peribit in illo:* deinde abſolutionis eſt incapax qui peccandi retinet voluntatem, ſed qui in proxima peccandi occaſione verſatur, peccandi retinet voluntatem; vult enim tentare Deum, quaſi nimirum debitor alicui gratiæ eſſet: ergo &c. *nec ii*, ait S. Carolus, (h) *poſſunt abſolvi, qui ſincerum propoſitum non habent, peccata mortalia, & eorum occaſiones fugiendi .... peccati mortalis occaſiones vocantur, quidquid ad peccandum inducit, aut ex ſua natura, aut ex parte pæ-*

(g) *Eccli. 3. 27.*

(h) *in inſtruct. confeſſ.*

te pœnitentis, qui in ea occaſione poſitus ita peccare conſuevit; ut probabile ſit ex ſuo pravo habitu, illum in eadem peccata lapſurum, ſi in illa occaſione perſeveret.

Hinc ab Innocentio XI. Pontifice Maximo ſequentes propoſitiones confixæ ſunt: (a)

(a) *die 2. Martii an. 167.*

61. „ Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere; quin imo directe, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. „ Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. „ Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam peccandi, pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

Dixi, iis abſolutionem negandam qui *voluntario* in occaſione peccandi morantur: ſi enim talis occaſio ſit, quam pęnitens nec deliberato quæſiverit, nec poſſit ſine ſumma difficultate, ſcandaloque gravi deſerere; ut ſi e. c. paterna ipſa domus filiæ familias peccandi occaſio ſit, nec inde poſſit patre & matre renuentibus ſecedere: tum ſane ſumma ſacerdotis cautione & prudentia opus eſt, ne id exigat quod vix poſſibile eſſe intelligit: ſatiſque ei, judicio ſapientum futurum eſt, ſi abſolutionem differat, donec pęnitens certa converſionis argumenta dederit; eique interim hanc vitæ rationem præſcribat, qua importunam ac præſentem valeat ſuperare tentationem:

3. Iis neganda, qui proximum vel in fama, vel in bonis læſerunt, niſi debita reſtitutio aut ſatisfactio prius intercesſerit: „ peſſimum hominum genus commemoras, *ait S. Auguſtinus*: (b) cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt: ſi enim res aliena propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit non redditur, non agitur pœnitentia ſed fingitur: ſi autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed, ut dixi, cum reſtitui poteſt.

(b) *epiſt. ad Macedonium 153. al. 54.*

„ Caveant confeſſores, *ait Synodus prima Mediolanenſis ſub Sancto Carolo*, ne ante debitam ſatisfactionem illos abſolvant, quibus, cum facultas adſit aliena reſtituendi, vel legata quæ ad pias cauſas facta ſunt, perſolvendi, illiſque ut id facerent, ſuperiori confeſſione præceptum ſit; præſtare tamen neglexerunt.

4. Iis neganda, qui vel apertas vel occultas cum proximo inimicitias gerunt, & renuunt reconciliari: qui enim Dei vult eſſe inimicus, indignus reconciliatione eſt: ſed quamdiu homo contra hominem inimicitiam exercet, Dei inimicum ſe profitetur, cujus caritas, ſcriptura teſte, in eo eſſe non poteſt, qui fratrem non diligit: *deinde* hac ſola conditione ſpes veniæ peccatoribus data eſt, ſi nimirum fuerint erga proximum indulgentes: *dimittite, & dimittemini*, ait Chriſtus in Evangelio: *ſi non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra:* indeque eſt, quod ab ipſo Chriſto edocti, quotidie dicimus: *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*

5. Iis omnibus differenda, qui peccandi conſuetudinem habent, donec emendationem probaverint: nemini namque abſolutio concedenda niſi vere pœnitenti, verumque habenti in poſterum non peccandi propoſitum; atqui propoſitum hoc ſe non habere demonſtrant, qui in eadem ſemper, ſine emendatione, peccata labuntur: donec ergo ſacerdoti conſtet, eos in melius vitam mutaſſe, beneficio abſolutionis carere debent: „ differenda eſt abſolutio, *ait S. Carolus* (c) donec aliqua emendatio appareat, iis pœnitentibus, qui licet ſe peccata dimiſſuros polliceantur, confeſſarius tamen probabiliter judicat ad illud reverſuros: cujuſmodi ſunt .... qui in eadem peccata frequentius relapſi, in iis a multis annis perſeverarunt; nec diligentiam ullam adhibuerunt, ut ſe emendarent.

(c) *in inſtruct. confeſſ.*

Hinc ab *Innocentio* XI. (d) propoſitio ſequens damnata eſt.

(d) *ibid.*

„ 60. Pęnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio: dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

Q. 3. Utrum confeſſarius teneatur pœnitentem interrogare? *Q. 3.*

R. Teneri, quia medicus & judex eſt: „ diligens inquiſitor & ſubtilis inveſtigator, *ait author libri de vera & falſa pœnitentia* (e) ſapienter & quaſi aſtute interroget a peccatore, quod forſitan ignorat, vel verecundia vellet occultare: cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet inveſtigare, & locum & tempus &c.

(e) *cap. 10.*

Cui ſubſcribens S. Thomas: *Sacerdos*, inquit, (f) *debet perſcrutari conſcientiam peccatoris in confeſſione, quaſi medicus vulnus, & judex cauſam: quia frequenter quæ præ confuſione confitens taceret, interrogatus revelat* ... quanta autem prudentia in hujuſmodi inquiſitionibus opus ſit, ibidem explicans: *in iis faciendis*, inquit, *tria ſunt attendenda*: 1. *ut quilibet peccator interrogetur de peccatis, quæ conſueverunt in hominibus illius conditionis abundare: non enim oportet, quod a milite quæratur de peccatis clericorum aut religioſorum, aut a converſo*: 2. *ut non fiat explicita interrogatio de peccatis, niſi de illis quæ omnibus manifeſta ſunt; de aliis autem adinventionibus peccatorum, ita debet a longinquo fieri interrogatio, ut ſi commiſit, dicat; ſi non commiſſit, non addiſcat*: 3. *ut de peccatis præcipue carnalibus, non deſcendat nimis ad particulares circumſtantias; quia hujuſmodi delectabilia, quanto magis in ſpeciali conſiderantur, magis concupiſcentiam nata ſunt movere, & ideo poteſt contingere, ut confeſſor talia quærens, & ſibi, & confitenti noceat: quare ubi ſpeciem peccati, & circumſtantias magis aggravantes detexerit, non amplius pœnitentem interrogare debet.*

(f) *in 4. ſent. diſt. 19.*

Q. 4. Utrum ſtatim atque mortaliter aliquis peccavit, confeſſionis præcepto obligetur? *Q. 4.*

R. Negative: „ eadem ratio eſſe videtur de confeſſione & de baptiſmo differendo, *ait S. Doctor*, (g) quia utrumque eſt Sacramentum neceſſitatis, ad baptiſmum autem percipiendum non tenetur aliquis ſtatim poſtquam habet propoſitum baptiſmi; ita quod peccet mortaliter, niſi ſtatim baptizetur: nec eſt aliquod tempus determinatum, ultra quod ſi baptiſmum differat, peccatum mortale incurrat: ſed poteſt contingere, quod in dilatione baptiſmi mortale erit peccatum, vel non erit: & hoc penſandum eſt ex cauſa dilationis: unde ſi cauſa dilationis baptiſmi mortale peccatum annexum habeat, utpote ſi propter contemptum, vel aliquid hujuſmodi baptiſmum differat, dilatio erit peccatum mortale, alias non: & ideo idem videtur eſſe de confeſſione, quæ non eſt majoris neceſſitatis quam baptiſmus: qui ergo ſtatim oblata opportunitate non confitetur, etiam ſi major opportunitas non expectetur, non peccat mortaliter; ſed quando ex articulo temporis neceſſitas inducitur: quia præcepta affirmativa non obligant ad ſtatim, ſed ad tempus determinatum; non quidem ex hoc quod tunc commode impleri poſſunt... ſed ex hoc quod tempus neceſſitatem urgentem adducit.

(g) *in 4. ſent. diſt. ſent. diſt. 17. qu. 3. art. 1.*

Q. 5. Utrum ad plures annos remitti abſque peccato confeſſio poſſit? *Q. 5.*

R. Negative: præceptum namque Eccleſiæ eſt, unicuique impoſitum, Concilii Lateranenſis IV. decreto, ſemel in anno faciendæ confeſſionis: „ ad confeſſionem dupliciter obligamur; *ait S. Thomas* (h) uno modo ex jure divino, ex hoc quod eſt medicina: & ſecundum hoc non omnes tenentur ad confeſſionem, ſed illi tantum qui peccatum mortale incurrunt poſt baptiſmum; alio modo ex præcepto juris poſitivi: & ſic tenentur omnes ex inſtitutione Eccleſiæ edita in concilio generali ſub *Innocentio* II. tum ut quilibet ſe peccatorem recognoſcat, *quia omnes peccaverunt, & egent gloria Dei*: tum ut cum majori reverentia ad Euchariſtiam accedat: tum ut Eccleſiarum Rectoribus ſui ſubditi innoteſcant.

(b) *ibid.*

Q. Ul-

Q. 6. Q. Ultimo. Utrum præcepto confeſſionis annuæ cooſeſſione ſacrilega ſatisfiat?

R. Negative contra quoſdam, quorum ab Alexandro VIII. Pontifice Maximo damnata falſa doctrina eſt, (a) his verbis concepta: *qui facit confeſſionem voluntarie nullam; ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*, & vero ejuſdem naturæ eſt confeſſio quam Eccleſia præcipit, ac illa quæ in divinis præſcriptionibus continetur: cum præceptum Eccleſiæ, divini mandati, ad certum tempus præfinitio ſit: atqui præcepto divino, confeſſione ſacrilega ſatisfieri non poteſt, cum confeſſio ex divina lege vera non ſit, niſi quam contritio comitatur, quæ eſt Sacramento eſſentialis: ergo &c.

(a) *ann. 1665. die 24. Septembris.*

Non deſunt equidem aliæ ad ſubjectum pœnitentiæ, nec parvi momenti pertinentes quæſtiones: quoniam vero earum reſolutio in optimis Chriſtianæ Ethicæ tractatoribus facile reperitur, jamque limites hujuſce tractationis exceſſimus, præſenti libro canonum Tridentinorum de pœnitentia exſcriptione finem ponemus.

Canones Tridentini de pœnitentiæ Sacramento.

„ Canon I. Si quis dixerit, in Catholica Eccle-
„ ſia, pœnitentiam non eſſe vere & proprie Sa-
„ cramentum, pro fidelibus quoties poſt baptiſ-
„ mum in peccata labuntur, ipſi Deo reconci-
„ liandis, a Chriſto D. noſtro inſtitutum: ana-
„ thema ſit.

„ Canon II. Si quis Sacramenta confundens,
„ ipſum baptiſmum, pœnitentiæ Sacramentum
„ eſſe dixerit; quaſi hæc duo Sacramenta di-
„ ſtincta non ſint: atque ideo pœnitentiam non
„ recte ſecundam poſt naufragium tabulam ap-
„ pellari: anathema ſit.

„ Canon III. Si quis dixerit, verba illa Do-
„ mini Salvatoris: *accipite Spiritum S. quorum*
„ *remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum*
„ *retinueritis, retenta ſunt*: non eſſe intelligen-
„ da de poteſtate remittendi & retinendi pecca-
„ ta in Sacramento pœnitentiæ, ſicut Eccleſia
„ Catholica ab initio ſemper intellexit; detor-
„ ſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacra-
„ menti, ad auctoritatem prædicandi Evange-
„ lium: aoathema ſit.

„ Canon IV. Si quis negaverit, ad integram
„ & perfectam peccatorum remiſſionem requiri
„ tres actus in pœnitente, quaſi materiam Sacra-
„ menti pœnitentiæ, videlicet contritionem,
„ confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres pœ-
„ nitentiæ partes dicuntur; aut dixerit duas tan-
„ tum eſſe pœnitentiæ partes, terrores ſcilicet
„ incuſſos conſcientiæ agnito peccato, & fidem
„ conceptam ex Evangelio, vel abſolutione, qua
„ credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata:
„ anathema ſit.

„ Canon V. Si quis dixerit, eam contritionem,
„ quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem &
„ deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat
„ annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, pon-
„ derando peccatorum ſuorum gravitatem, mul-
„ titudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ
„ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum,
„ cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum
„ & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam,
„ ſed facere hominem hypocritam & magis pec-
„ catorem; demum illam eſſe dolorem coactum,
„ & non liberum ac voluntarium: anathema ſit.

„ Canon VI. Si quis negaverit, confeſſiooem
„ Sacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalu-
„ tem neceſſariam eſſe jure divino; aut dixerit
„ modum ſecrete confiteodi ſoli ſacerdoti, quem
„ Eccleſia ab initio ſemper obſervat, & obſer-
„ vavit, alienum eſſe ab inſtitutione & manda-
„ tu Chriſti, & inventum eſſe humanum: ana-
„ thema ſit.

„ Canon VII. Si quis dixerit, in Sacramentn
„ pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſ-
„ ceſſarium non eſſe jure Divino, confiteri om-
„ nia & ſingula peccata mortalia, quorum me-
„ moria cum debita & diligenti præmeditatio-
„ ne habeatur etiam occulta, & quæ ſunt con-
„ tra duo ultima decalogi præcepta, & circum-
„ ſtantias quæ peccati ſpeciem mutant; ſed eam
„ confeſſionem tantum eſſe utilem ad erudiendum
„ & conſolandum pœnitentem, & olim obſerva-
„ tam fuiſſe tantum ad ſatisfactionem canonicam
„ imponendam; aut dixerit, eos, qui omnia pec-
„ cata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle di-
„ vinæ miſericordiæ ignoſcendum; aut demum
„ non licere confiteri peccata venialia: anathe-
„ ma ſit.

„ Canon VIII. Si quis dixerit, confeſſionem
„ omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat,
„ eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam a
„ piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes
„ & ſingulos utriuſque ſexus Chriſtifideles, jux-
„ ta magni Concilii Lateranenſis conſtitutionem,
„ ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſti-
„ fidelibus; ut non non confiteantur tempore
„ quadrageſimæ: anathema ſit.

„ Canon IX. Si quis dixerit, abſolutionem Sa-
„ cramentalem ſacerdotis non eſſe actum judi-
„ cialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi
„ & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti;
„ modo tantum credat ſe eſſe abſolutum; aut ſa-
„ cerdos ſerio, ſed joco aſolvat; aut dixerit non
„ requiri confeſſionem pœnitentis, ut ſacer-
„ dos eum abſolvere poſſit: anathema ſit.

„ Canon X. Si quis dixerit, ſacerdotes, qui in
„ peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſol-
„ vendi non habere, aut non ſolos ſacerdotes eſſe
„ miniſtros abſolutionis, ſed omnibus & ſingulis
„ Chriſtifidelibus eſſe dictum: *quæcumque ligaveri-*
„ *tis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo; & quæ-*
„ *cumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in*
„ *cœlo*; &: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur*
„ *eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*: quorum
„ verborum virtute quilibet abſolvere poſſit pec-
„ cata; publica quidem, per correptionem dum-
„ taxat, ſi correptus acquieverit; ſecreta vero per
„ ſpontaneam confeſſionem: anathema ſit.

„ Canon XI. Si quis dixerit, Epiſcopos non
„ habere jus reſervandi ſibi caſus, niſi quo-
„ ad externam politiam, atque ideo caſuum
„ reſervationem non prohibere quominus ſa-
„ cerdos a reſervatis vere abſolvat: anathe-
„ ma ſit.

„ Canon XII. Si quis dixerit, totam pœ-
„ nam ſimul cum culpa remitti ſemper a Deo,
„ ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam
„ quam fidem, qua apprehendunt Chriſtum prn
„ eis ſatisfeciſſe: anathema ſit.

„ Canon XIII. Si quis dixerit, pro pecca-
„ tis, quoad pœnam temporalem, minime
„ Deo per Chriſti merita ſatisfieri, pœnis ab
„ eo inflictis & patienter toleratis, vel a Sa-
„ cerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis,
„ ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis
„ etiam pietatis operibus; atque adeo optimam
„ pœnitentiam eſſe tantum novam: anathe-
„ ma ſit.

„ Canon XIV. Si quis dixerit, ſatisfactiones,
„ quibus pœnitentes per Chriſtum Jeſum peccata
„ redimunt, noo eſſe cultus Dei, ſed traditiones
„ hominum, doctrinam de gratia & verum Dei
„ cultum, atque ipſum beneficium mortis Chri-
„ ſti obſcurantes: anathema ſit.

„ Canon XV. Si quis dixerit, claves Eccle-
„ ſiæ eſſe datas tantum ad ſolvendum, non et-
„ iam ad ligandum; & propterea ſacerdotes dum
„ imponunt pœnas confitentibus, agere con-
„ tra finem clavium, & contra inſtitutionem
„ Chriſti; & fictionem eſſe quod virtute cla-
„ vium, ſublata pœna æterna, pœna tempo-
„ ralis plerumque exſolvenda remaneat: ana-
„ thema ſit.

Finis Libri Sexti.

LIBER SEPTIMUS
DE
Sacramento Extremæ Unctionis.

(a) *Seſſ. 14. in proemio doctrinæ de Sacr. extr. unct.*

„ CLementiſſimus Redemptor noſter, ait Concilium Tridentinum (a) qui ſervia ſuia
„ quovis tempore voluit de ſalutaribus remediis adverſus omnia omnium hoſtium te-
„ la eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentia aliis præparavit, qui-
„ bus Chriſtiani conſervare ſe integros dum viverent, ab omni graviore ſpiritus incom-
„ modo poſſent: ita Extremæ Unctionia Sacramento finem vitæ, tamquam firmiſſimo quo-
„ dam præſidio munivit. Nam etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quæ-
„ rat, & captet, ut devorare animas noſtras quoquomodo poſſit: nullum tamen tempus eſt,
„ quo vehementius ille omnes verſutiæ ſuæ nervos intendat, ad perdendos nos penitus, & a
„ fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbaodos, quam cum impendere nobis exi-
„ tum vitæ perſpicit.

Ideo vero pœnitentiam immediate extrema unctio ſequitur, quia, inquiunt ibidem Patres, *pænitentiæ, & non pænitentiæ tantum, ſed & totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pænitentia eſſe debet, conſummativa à Patribus eſt exiſtimata.* Immortales Deo Optimo Maximo gratias, qui, ut baptiſmi Sacramento, aditum nobis ad veram vitam patefecit; ita ut ex hac mortali vita decedentes, expeditiorem ad cœlum viam teneremus, hoc tam ſalutiferum Sacramentum inſtituit. Parique de cauſa *Lutheranis*, *Calviniſtis*, & ſimilibus noviſſimorum temporum peſtibus, ira, odium, indignatio, & bonorum omnium anathema, quibus non ſatis fuerat pœnitentiam ſuſtuliſſe, niſi etiam appendicem ejus ex albo Sacramentorum delere, ſacrilegis conatibus attentarent. Quod quam parum eis feliciter ceſſerit, ſequentium quæſtionum explicatio demonſtrabit.

1. Erit, utrum Extremæ Unctioni ratio veri Sacramenti conveniat?
2. De materia ejus:
3. De forma:
4. De auctore, & miniſtro:
5. De ſubjecto, & neceſſitate.
6. De effectibus.
7. De ritibus in ejus adminiſtratione obſervandis.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum Extremæ Unctioni ratio Sacramenti conveniat?

(b) *lib. 4. inſtit. c. 19. §. 18.*

F*ictitium Sacramentum*, ait impiiſſimus proditor veritatis Calvinus, (b) *eſt extrema unctio; hiſtrionica hypocriſis, qua citra rationem & ſine fructu Apoſtolos referre* (Catholici) *volunt*: nec diſpar Lutheri, quamquam verbis Paulo mitioribus concepta, ſententia: *ungendorum infirmorum ritui*, inquit,

(c) *in lib. de Captiv. Babyl.*

(c) *duas additiones ſe ſe dignas addiderunt Theologi noſtri*, (Catholici:) *unam, quod Sacramentum appellant; alteram, quod extremam faciant.... igitur unctionis extremæ noſtrum Sacramentum non damno; ſed hoc eſſe, quod ab Apoſtolo Jacopo præſcribitur, conſtanter nego .... numerabimus tamen ipſum inter ea Sacramenta, qua nos conſtituimus, ut ſunt ſalis & aquæ conſecratio & aſperſio:* unctionis uſum celebratum a Patribus, antiqua victus auctoritate *Chamierus*, in Gallia, Calviniſtarum quondam miniſter fatetur: *hoc*, inquit,

(d) *lib. 4. de Sacr. cap. 21.*

(d) *non imus inficias; neque enim tam ignota nobis hiſtoria Eccleſiæ, ſed quæſtiones diſtinguimus: & quamvis credamus perperam continuatum uſum, poſt ſublatum donum ſanationum; ſicut perperam continuata lumina medio die, ex primo uſu nocturno, & lingua Latina, ex Latinorum conſuetudine: tamen non tam ſumus faciles, ut perſuaderi poſſimus, omnes ritus uſurpatos in Chriſtianorum uſu, fuiſſe Sacramenta, vel eorum humanum exemplo, quorum neceſſitate manifeſte ſublata, neceſſe fuit allegorias comminiſci.* Ita præfati hæretici, quorum inſaniam, Lutherani omnes, ut prædiximus, & Calviniſtæ ſecuti ſunt.

In illud ergo præſertim diſputatio ſuſcepta incumbet, ut oſtendamus extremam unctionem: nec fictitium eſſe Sacramentum, nec noſtrum, non noſtrum, inquam, id eſt, minime a nobis inventum. Aliunde enim, quippe a Chriſto, hæredirario jure acceptum, non ſecus ac cætera divina myſteria, noſtrum eſt. Jam ſit

CAPUT PRIMUM.

Extremam Unctionem verum ac proprie dictum legis novæ Sacramentum eſſe monſtratur.

IN fidei dogmatibus ſententiam hanc continenti, Concilium Œcumenicum Tridentinum ſolemniter definivit.

„ Si quis dixerit, *inquit*, (e) extremam unctionem non eſſe vere & proprie Sacra- (e) *Seſſ. 14. Can. 1.*
„ mentum, a Chriſto Domino Noſtro inſtitu-
„ tum, & a Beato Jacobo Apoſtolo promulga-
„ tum; ſed ritum tantum acceptum a Pa-
„ tribus, aut figmentum humanum: anathe-
„ ma ſit.

„ Si quis dixerit, (f) ſacram infirmorum (f) *ibid. Can. 2.*
„ unctionem non conferre gratiam, nec remit-
„ tere peccata, nec alleviare infirmos; ſed jam
„ ceſſaſſe, quaſi olim tantum fuerit gratia cu-
„ rationum: anathema ſit.

„ Si quis dixerit, (g) extremæ unctionis ri- (g) *ibid. Can. 3.*
„ tum & uſum, quem obſervat Sancta Roma-
„ na Eccleſia, repugnare ſententiæ Beati Ja-
„ cobi Apoſtoli, ideoque eum mutandum, poſ-
„ ſeque a Chriſtianis abſque peccato contemni:
„ anathema ſit.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Hujus veritatis primum teſtimonium petimus ex auctoritate Scripturæ: *infirmatur quis in vobis?* ait ore Beati Jacobi Spiritus Sanctus, (h) *inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Ejuſdem ſacri ritus præmonſtratio aliqua in Evangelio, & forma præceſ-

(h) *Epiſt. canon. c. 5. 14.*

præmonſtratio aliqua in Evangelio, & forma præceſſerat, ubi de Apoſtolis legitur: (a) *euntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent: & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.*

(a) *Mar.* 6. 12. & *ſeq.*

Inde ſic informamus argumentum: Sacramentum novæ legis eſt, res ſenſibus ſubjecta, ex inſtitutione Dei, ſanctitatis & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens; atqui in extremam unctionem ex Scripturæ auctoritate bene conditiones illæ conveniunt.

1. Quidem res eſt ſenſibus ſubjecta, cum externa materia, olei ſcilicet unctione, & adjunctis precibus coaleſcat: *orent*, inquit, *ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

2. Quod divinam habeat inſtitutionem, inde potiſſimum demonſtratur, quod ſit Scripturæ canonicæ auctoritate præſcripta. Quamquam enim non in Evangelio, ſed in Apoſtoli Jacobi Epiſtola, ejus celebratio commendetur; nihil hinc de ejus auctoritate minuitur, quia non minus hæc Epiſtola, quam Evangelium, Spiritu Sancto dictante deſcripta eſt; nec minoris ponderis quam ipſamet Evangelia, Apoſtolorum litteræ ſunt ad divina dogmata adſtruenda; nihil enim proprio illi judicio præſumpſerunt, nec quidquam aliud præter quam præſcriptum cœlitus fuerat, ordinarunt, quippe qui non inventores, ſed diſpenſatores eſſent myſteriorum Dei. Deinde homo quantalibet præditus poteſtate, non poteſt ulli elemento virtutem gratiæ producendæ tribuere: hoc enim donum excellentiſſimum eſt, non aliunde quam ab omnium bonorum fonte deſcendens; cum ergo fidenter affirmet Apoſtolus, per unctionem olei, cum adjuncta fidei oratione, in nomine Domini facta, peccata remitti; *oratio fidei*, inquit, *ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: nefarium & impium eſt, ſacrum hunc ritum humanis inſtitutis annumerare.

3. Hinc probatum manet, tertiam Sacramenti novæ legis conditionem extremæ unctioni competere: ritus enim infirmorum ſaluti, & peccatorum remiſſioni accommodatus, ſanctitatis & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habet; atqui hujuſmodi eſſe ſacram unctionis cæremoniam, ex verbis Scripturæ modo addoctis manifeſto conſtat; nec eſt quod quis inde cavillandi occaſionem arripiat, quod ad ſanitatem corporis procurandam inſtituta eſſe videatur: hunc enim, etſi unctionis effectum eſſe ſecundarium non negamus; principalis tamen eſt animæ ſanitas, quomodo quando Chriſtus a morbis corporeis multos, ut in Evangelio legitur, liberabat, animarum ſalutem, per fidei & gratiæ inſpirationem principaliter intendebat, & omnipotente virtute operabatur. „ Res & effectus hujus „ Sacramenti, *ajunt Tridentini Patres*, (b) illis „ verbis explicatur: *& oratio fidei ſalvabit in-* „ *firmum; & alleviabit eum Dominus: & ſi in* „ *peccatis ſit, dimittentur ei*: res etenim hæc „ gratia eſt Spiritus Sancti, cujus unctio delicta „ ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reli- „ quias abſtergit, & ægroti animam alleviat, & „ confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ „ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus, „ & morbi incommoda ac labores levius fert, „ & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis „ facilius reſiſtit: & ſanitatem corporis inter- „ dum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur. Ergo &c.

(b) *Seſſ.* 14. *cap.* 2.

PROBATIO SECUNDA.

Ex traditione.

Quod etſi unicuique vere fideli, & verbo Dei ſcripto debitam reverentiam exhibenti, ad aſſenſum obtinendum ſatis ſuperque futurum ſit; accedit tamen Scripturæ, ex concentu traditionis, robur invictum. Illud enim pro vero & proprie dictu legis Evangelicæ Sacramento habendum eſt, quod velut ritum ſacrum, effectui ſpirituali producendo divinitus accommodatum, „ antiqui Patres & Concilia omni data occaſione „ commendarunt; atqui extrema unctio eſt hu- „ juſmodi.

1. Quod ad Patres ſpectat: *Origenes* tertii ſæculi ſcriptor inſignis, poſtquam laborioſam, quæ in lacrymis fit, pœnitentiam proprio charactere deſcripſit: *in quo*, ſubjungit, (c) *impletur & illud quod Apoſtolus dicit: ſi quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini*: innuit ſcilicet, id quod Patres Tridentini novo decreto confirmarunt, unctionem hanc ab Apoſtolo commendatam, eſſe Chriſtianæ pœnitentiæ complementum, ac veluti appendicem. Diverſum tamen a pœnitentia eſſe Sacramentum, verbis minime obſcuris ſignificat, propriam illi materiam, oleum ſcilicet, aſſignando, quod nuſquam eſt pro materia Sacramenti pœnitentiæ habitum.

(c) *hom.* 2. *in Levit.*

Sanctus Joannes Chryſoſtomus, qui quarto Eccleſiæ ſæculo floruit: *non ſolum cum nos regenerant Sacerdotes*, inquit, (d) *ſed poſtea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent: infirmatur*, inquit Apoſtolus, *inter vos aliquis? accerſat Presbyteros*: hæc enim de Sacramento pœnitentiæ, uti non a Jacobo, ita nec a Joanne Chryſoſtomo dicta eſſe ultro fatebitur, quiſquis attenderit de homine etiam corporaliter ægrotante hic agi: quæ nuſquam fuit conditio ad Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipiendum neceſſario requiſita.

(d) *lib.* 3. *de Sacerd.*

Sed multo expreſſius *Innocentius I.* deſinente quarto ſæculo, & quinto ineunte Pontifex Maximus: conſultus enim a *Decentio, Eugubino Epiſcopo*, utrum hæc verba: *infirmatur quis in vobis?* deberent de infirmis, oleo a Sacerdotibus inungendis intelligi? utrum etiam publice pœnitentibus, hæc unctio foret concedenda? ita reſpondit: (e) *non eſt dubium*, (verba Jacobi) *de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo Chryſmatis perungi poſſunt: quo, ab Epiſcopo confecto, non ſolum Sacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet, in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo. . . . pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?*

(e) *Epiſt.* 1. *ad Decent.* *c.* 8.

Ita *Innocentius*, ætate a nobis remotiſſima, de unctione extrema, non quaſi de re incerta, aut noviter inſtituta, ſed velut de ritu ſacro nemini non cognito, & per omnes Eccleſias pervulgato, incunctanter pronuntiat: *non eſt dubium*, inquit: ne vero putaret aliquis, humanis inſtitutionibus poſſe cæremoniam illam annumerari; eam cæteris Sacramentis æquiparat, nec alia ratione probat pœnitentibus, quandiu publicæ ſatisfactionis ſtationes decurrunt, concedi non poſſe, quam quia genus eſt Sacramenti: *nam quibus*, inquit, *reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* viderint ergo Lutherani & Calviniſtæ, qua fronte unctionem extremam, aut hypocriſim hiſtrionicam, aut Sacramentum a nobis contra Chriſti inſtitutionem inventum audeant dicere.

Sæculo quinto *S. Cyrillus Alexandrinus* contra Incantatores agens: *tu vero*, inquit, (f) *ſi qua tibi pars corporis dolet, & vere credis hæc verba*: (Dominus Sabaoth) *& alias hujuſmodi appellationes, quas Deo divina Scriptura tribuit, vim habere pellendi malum illud; pro te ipſo preces fundens, hæc verba pronuncia; ſic enim rectius, quam illi facies, neque impuris ſpiritibus, ſed Deo gloriam tribues: commemorabo etiam divinitus inſpiratam Scripturam, quæ ait: infirmatur quis in vobis? adducat Presbyteros Eccleſiæ &c.* Itaque S. Doctor duo genera remediorum contra incantationes proponit; orationem nimirum qua nomen Domini Sabaoth invocetur, & unctionem quam Jacobus Apoſtolus commendavit. Ergo hujus unctionis ſæculo quinto uſus vigebat, & credebatur per illam, prout Scriptura declarat, non modo ſanitatem corporalem reſtitui, ſed etiam peccata remitti.

(f) *lib.* 6. *de orat. in ſpiritu & veritate.*

Sæcu-

Sæculo ſexto deſinente *S. Gregorius Magnus* Pontifex Maximus (a).

(a) *in Sacramentario.*

1. Deſcribit ritum, quo oleum infirmorum unctioni deſtinatum, debet ab Epiſcopo conſecrari: offertur, *inquit*, (b) Pontifici oleum, & „ benedicit illud, tam ipſe, quam omnes Presbyteri, his verbis: *emitte Domine Spiritum Sanctum tuum Paraclitum de cælis in hanc pinguedinem olivæ.... ut tua ſancta benedictione omni hoc ungentum ungenti, ſit tutamentum mentis & corporis, ad evacuandos omnes dolores, omneſque infirmitates, omnem ægritudinem corporis &c.*

(b) *in Sacramentario.*

2. Sacerdoti, antequam infirmum inungat, hanc orationem præſcribit: *operare creatura olei, ut non lateat hic ſpiritus immundus, neque in membris tuis, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum; ſed in te habitat virtus Chriſti altiſſimi, & Spiritus Sancti.*

3. Præcipit, ut in ipſa actione ungendi, quibuſdam Pſalmis antea recitatis, pro infirmo Sacerdos poſtulet mentis & corporis ſanitatem, hancque, inter cæteras, orationem effundat: „ Deus, qui humano generi & ſalutis remedium, & vitæ æternæ munera contuliſti, conſerva famulo tuo tuarum dona virtutum, & concede ut medelam tuam, non ſolum in corpore, ſed etiam in anima ſentiat.

4. Ungendi officium hæc claudit oratio: ut „ mittere digneris ſanctum Angelum tuum, qui famulum tuum in anguſtiis & neceſſitatibus laborantem, conſolationibus tuis attollat, quibus & de præſenti conſequatur auxilia, & æterna remedia comprehendat.

Sæculo ſeptimo, a *Theodoro* Cantuarienſi in Anglia Archiepiſcopo ſic legimus conſtitutum: (c) *ab infirmis in periculo mortis poſitis, pura eſt inquirenda confeſſio peccatorum .... & ſecundum auctoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra unctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta Sanctorum Patrum communione viatici reficiantur*: hic, ut vides, tria infirmis Sacramenta, confeſſionis, pœnitentiæ ſcilicet, unctionis, & communionis viatici, auctoritate canonica, ſecundum ſtatuta Patrum tradi debere præſcribitur.

(c) *in lib. pœnitentiali.*

Octavo ſæculo, in capitularibus *Caroli Magni* Francorum Regis, (d) ſic legitur: *ſi infirmitate quis depreſſus fuerit, vitam ſine communione non finiat, nec unctione ſacrati olei careat*...(e) *omnes Presbyteri oleum infirmorum ab Epiſcopo expetant, ſecumque habeant, & moneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti, gratia Dei ſanentur, quia oratio fidei ſalvabit infirmos.*

(d) *lib.* 6. *cap.* 75.
(e) *ibid. cap.* 76.

Sæculo nono, *Paſchaſius Radbertus* in vita Adelardi Abbatis Corbejenſis, de eo ſic ſcribit: „ interim vero audiens Beatus vir Hildmanus Epiſcopus, Sanctum ægrotare Patrem, advenit illico: interea cum cœpiſſet idem S. Epiſcopus a nobis percontari, utrum benedictionis oleo, ſicut a Beato Apoſtolo ſancitum eſt, deberet perungi: interrogavimus eum, utrum ne vellet?... quod ille audiens, erectis oculis in cœlum, obſecrabat ut fieret.

Sæculo decimo, auctor vitæ S. *Oſwaldi* Eboracenſis, in Britannia majori, Epiſcopi, de Sancto Præſule narrat, quod cum inſtare ultimam vitæ periodum prævideret, ſacram unctionem petierit: *regreſſus in oratorium*, inquit, *convenientis Fratribus, hortatur eos, impendere ſibi miniſterium ſacræ unctionis, cum viatico Dominici corporis.*

Sæculo undecimo, ejuſdem Sacramenti mentionem facit *Wibertus* Archidiaconus in vita *Leonis* IX. Pontificis Maximi, ubi narrat Sanctiſſimum Papam, *cum intelligeret, non diutius retinendum ſe carnis ergaſtulo, decreviſſe, ut quoniam plures Epiſcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium affluxerant turbæ, eis præſentibus inungeretur ſacri olei liquore.*

Sæculo duodecimo, ejuſdem Sacramenti meminit S. Bernardus, in vita S. *Malachiæ* Epiſcopi. (f) Jubet (Malachias,) *inquit*, ſe ſacro „ oleo ungi: exeunte conventu Fratrum ut ſolemniter fieret, non ſuſtinuit ut ad ſe aſcenderent: ipſe deſcendit ad eos: jacebat ſiquidem in domo ſuperiori: ungitur, & ſumpto viatico, Fratrum ſe orationibus, & Fratres commendans Deo, ad lectum revertitur.

(f) *c.* 31.

A ſæculo decimo tertio ad noſtram ætatem, laborioſa teſtium inquiſitione nihil eſt opus; ab eo enim temporis fluxu, extremam unctionem ritibus ſacris annumeratam, Lutherani & Calviniſtæ non diffitentur: id quod dubio procul in ætatibus præcedentibus agnoviſſent, niſi vel obcæcata obſtinatio, vel antiquitatis ignorantia obſtitiſſet.

2. Quantum ad Concilia pertinet, Synodus ſecunda Cabilonenſis (g) Canone 48. ſic ſtatuit: „ ſecundum Beati Jacobi Apoſtoli documentum, cui etiam documenta Patrum conſentiunt, infirmi oleo quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent; ſic enim ait Jacobus: *infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ &c.* Non eſt itaque parvipendenda hujuſmodi medicina, quæ animæ, corporiſque medetur languoribus.

(g) *an.* 813.

Concilium Aquiſgranenſe (h) canone 5. *Si quis autem*, inquit, *infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione Sacerdotali, nec non unctione ſacrati olei, per Presbyteri negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo, cum acceptione ſacræ communionis.*

(h) *an.* 836.

„ Synodus Moguntina (i) capite 26. ab infirmis in mortis periculo poſitis, *ait*, per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio: & ideo ſecundum canonicam auctoritatem, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus, & conſolationibus Eccleſiaſticis, ſacra cum unctione Dei, animati, ſecundum ſtatuta Sanctorum Patrum communione Viatici reficiantur.

(i) *ann.* 847.

„ Concilium Ticinenſe (k) capite 8. illud quoque Sacramentum, *inquit*, quod commendat Jacobus Apoſtolus, dicens; *infirmatur quis in vobis* &c. ſolerti prædicatione populis innoteſcendum eſt: magnum ſane & valde appetendum myſterium, per quod ſi fideliter poſcitur, & remittuntur peccata, & conſequenter corporalis ſanitas reſtituitur; ſed quia frequenter contingit, ut ægrotus aliquis aut Sacramenti vim neſciat, aut minus periculoſam reputans infirmitatem, ſalutem ſuam operari diſſimulet, aut certe morbi violentia obliviſcatur: debet eum Presbyter congruenter admonere, quatenus ad hanc ſpiritualem curam, ſecundum propriæ poſſibilitatis vires, vicinos quoque Presbyteros invitet.

(k) *an.* 850.

Concilium Œcumenicum Conſtantienſe, (l) eamdem doctrinam præclare confirmat. Seſſione enim decima quinta decretum *Martini V.* Pontificis Maximi probatum eſt, conſtituentis, *ut eo qui de hæreſi ſuſpectus fuerit, præter cætera quærendum, an credat quod Chriſtianus contemnens ſuſceptionem Sacramentorum confirmationis, vel extremæ unctionis, peccet mortaliter?*

(l) *ann.* 1414.

Eugenius IV. in decreto pro inſtructione *Armenorum*, poſt Concilium Florentinum lato, (m) inter ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, extremam unctionem quinto loco enumerat, ejuſque uſum & effectum Jacobi Apoſtoli auctoritate confirmat.

(m) *ann.* 1439.

Accedunt denique Canones Concilii Tridentini ſuperius allegati, quibus ſub anathematis pœna credendum decernitur, extremam unctionem Sacramentis Evangelicis accenſeri.

Quæ etſi ad veritatem quam modo defendimus, adſtruendam abunde dicta videri poſſunt; minime tamen putandum, argumentum traditionis his quas attulimus auctoritatibus contineri: eadem enim Sancti Auguſtini in libro *de ſpeculo*, Victoris Antiocheni, *in Evangelium Sancti Marci*: S. Eligii Noviomenſis Epiſcopi: Venerabilis Bedæ *commentario in Evangelium Sancti Marci, & in Epiſtolam Jacobi*: Hincmari Ramenſis Archiepiſcopi, *in capitulis*; & plerorumque aliorum ſententia fuit, quorum verba; ſi ſe dabit occaſio, vel ratio poſtulaverit, in decurſu præſentis libri promemus.

PRO-

PROBATIO TERTIA.

Ex præſcriptione.

Quamquam, ut dicam ingenue, hujuſmodi probationibus non egemus. Nobis enim pro clypeo inexpugnabili eſt, perpetua & nuſquam interrupta poſſeſſio, unde hæreticorum Cavillis & vanis argutis deturbari hactenus Sancta Dei Eccleſia non potuit, nec poterit unquam.

Illud, inquam, eſt verum legis Evangelicæ Sacramentum, quod univerſa Eccleſia ſacris ſymbolis divinitus traditis ab omni retro memoria ſine interruptione accenſuit: cum enim habeat Spiritum Sanctum infallibiliter aſſiſtentem, ejuſque ſupremo nutu regatur; ſicut non poteſt veritates a Chriſto acceptas deſerere, ita nec dogmatibus divinitus revelatis addere aliquid contrarium veritati; atqui extremam unctionem eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum, ſi ſolos Calviniſtas & Lutheranos excipias, quotquot Chriſtiano cenſentur nomine, Latini, Græci, Orientales, ſine diſcrimine profitentur, ſemperque profeſſi ſunt. Ergo dubium nullum eſt, quin in bonis divinitus acceptis habeat locum.

De Latina Eccleſia nemo ambigit, quin extremam unctionem tamquam verum Sacramentum admittat; cum hæc, præter cæteras, ſectariis novis, ſchiſmatis ac rebellionis occaſio fuerit: nec minus certum eſt, eam Græcorum & Orientalium eſſe fidem: cum enim nullum non moverint lapidem Lutherani & Calviniſtæ, & Græcos ſibi conciliarent, & in ſuas partes pertraherent, ſemper ignominioſe repulſi ſunt. Græci namque & alii per Orientem effuſi variarum ſectarum Chriſtiani, ab iis de numero Sacramentorum interrogati, conſtanter reſponderunt, ſe conſentanee cum Latinis ſeptem Sacramenta admittere, eamque doctrinam a Patribus inviolata traditione acceptam. Id quod tum de cæteris, tum nominatim de extrema unctione, certis documentis, probarunt.

Sic *Gregorius Proto-ſyncellus*, (a) ſeptimum Sa-
„ cramentum, *inquit*, unctio puri olei eſt, pro
„ ægrotantibus præparata, per benedictionem &
„ ſanctificationem, ſanitatis ſpiritualis & corpo-
„ ralis conſerendæ vim habens: unum eſt e ſe-
„ ptem Sacramentis, tunc a Chriſto ordinatum
„ cum diſcipulos ſuos miſit, ut Evangelium præ-
„ dicarent, & prout in Sancto Marco habetur,
„ (Mar. 6. 13.) *ungebant oleo multos ægros, &*
„ *ſanabant*. . . . verum porro Sacramentum eſſe,
„ multiplici ratione adſtruitur: quæ enim tria
„ neceſſario quodlibet Sacramentum requirit, in
„ hac unctione occurrunt: 1. externa materia
„ 2. gratiæ divinæ infuſio: 3. inſtitutio Chriſti:
„ habet, inquam, externam materiam, purum
„ olivæ oleum: Dei gratiam confert, quia pec-
„ cata homini confeſſo remittit, ægroti ſanitatem
„ reſtituit, animam hominis moribundi confir-
„ mat, ut aeris poteſtatibus eum ab ingreſſu
„ cœli arcere conantibus, valide poſſit reſiſtere:
„ denique imperatam a Chriſto inde monſtratur,
„ quia eſt ab Apoſtolis obſervata.

(a) *in Epitome dogmatum Eccl. ſeap. de 7. Sacr. ſive extr. unct.*

Eadem *confeſſionis Orthodoxæ*, (ſummi apud Græcos auctoritatis libri) profeſſio eſt: *ſeptimum Sacramentum*, inquit, (b) *eſt extrema unctio, a Chriſto præſcripta. Cum enim cœpiſſet diſcipulos ſuos binos mittere*, (Mar. 6. ver. 7. & 13.)
„ *ungebant oleo multos, & ſanabant: quam deinceps unctionem religioſa conſuetudine Eccleſia obſervavit, prout ex Epiſtola Sancti Jacobi compertum eſt: infirmatur quis in vobis? &c.* . . . . (c) *fructus hujus Sacramenti ſunt, quos velut ei proprios Sanctus Jacobus Apoſtolus explicat, videlicet remiſſio peccatorum, animæ ſalus, corporis denique ſanitas, quam etſi non ſemper importet, ſemper tamen animam per remiſſionem peccatorum in meliorem ſtatum reſtituit.*

(b) *quæſ. 117.*

(c) *quæſ. 119.*

„ *Meletius Syrigus*. (d) Eccleſiæ Græcæ do-
„ ctrinam ſic explicat: certo credimus oleum,
„ Domini & Dei noſtri Jeſu Chriſti invocatio-
„ ne conſecratum, ab ipſo Chriſto præſcriptum:
„ eo ſiquidem Apoſtoli utebantur, prout Sanctus
„ Evangeliſta Marcus teſtatur: *ungebant oleo*
„ *multos ægros & ſanabant*: idemque nobis fa-
„ cere præceperunt: ait enim B. Jacobus Apo-
„ ſtolus; *infirmatur quis in vobis? inducat Pres-*
„ *byteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes*
„ *eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſal-*
„ *vabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, &*
„ *ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: nec enim cre-
„ dibile eſt, paria juſſuros Apoſtolos, niſi in man-
„ datis a Domino habuiſſent, qui eos ad prædi-
„ candum mittens: *euntes*, inquit, (Matt. 28. 19.
„ Mar. 16. 15.) *prædicate Evangelium omni crea-*
„ *turæ: docete omnes gentes, ſervare omnia quæ-*
„ *cumque mandavi vobis*: (Matt. 10. 27.) *quod*
„ *dixi vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod*
„ *in aure audiſtis, prædicate ſuper tecta*. Unde ma-
„ nifeſto ſequitur, nihil quidquam Apoſtolos præ-
„ ter præcepta Domini intimaſſe; nihil a ſe ipſis
„ dixiſſe quod pro humana inſtitutione haberi
„ poſſit; ſed illud tantum quod ab ipſo Deo &
„ Salvatore noſtro Jeſu, eique conſubſtantiali
„ Spiritu Sancto acceperant: per unctionem hu-
„ jus Sancti olei, quod eſt lætitiæ ſymbolum,
„ animam ægrotantem, poſtquam reconciliata
„ Deo fuerit, perfundentis, non ſolum corpora-
„ lis ſanitas ſæpe reſtituebatur; dona nimirum
„ inviſibilia; per res viſibiles Deo atteſtante:
„ verum & remiſſio promittitur peccatorum. Ait
„ enim S. Jacobus: *alleviabit ægrotum Dominus,*
„ *& ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: unde infertur,
„ id quod a nobis εὐχέλαιον, ſive, *oleum cum*
„ *prece*, vocatur, vere ſacrum myſterium, id eſt
„ Sacramentum eſſe.

(d) *in refutatione articulorum Cyrilli Lucar.*

Accedit *Jeremiæ* Patriarchæ Conſtantinopolitani, in reſponſione ad Lutheranos Wittembergenſes; utriuſque Synodi, ſub Cirillo Berrœenſi, & Parthenio ſeniora, contra perfidam *Cyrili Lucaris* fidei confeſſionem; alterius item Synodi, Hieroſolymis a Patriarcha *Doſitheo* anno 1672. congregatæ; & aliorum denique ſæpe, præcedentibus libris, citata auctoritas, uniformiter atteſtantium, extremam unctionem ſeptenario Sacramentorum novæ legis numero comprehendi: itaque de Græcorum cum Latinis confeſſione nulla dubitatio eſſe poteſt.

Quod autem ea ſemper fuerit Eccleſiæ univerſæ confeſſio, manifeſtum fit ex antiquiſſimis Græcorum Euchologiis, & ritualibus Latinorum. Quod ad iſtos quidem ſpectat, Sacramentarium Gregorii Magni Pontificis Maximi, ab undecim & amplius ſæculis deſcriptum, probatione præcedente attulimus, ubi extremæ unctionis ritus omnes & ſacræ ceremoniæ, non velut de novo introductæ, ſed tamquam ab antiquo acceptæ accuratiſſime præſcribuntur, earumque vis & efficacia commendatur.

Quantum vero ad Græcos attinet, non minus perſpicue in eorum Euchologiis doctrina eadem continetur. Fuſe ibi officium notatur olei Sancti, a ſeptem Sacerdotibus tum benedicendi, tum adminiſtrandi: (e) virtuti, operationi, & adventui Spiritus Sancti, ejuſdem benedictio accepta tribuitur, uti ſequens oratio atteſtatur.

(e) *vide apud* Goar, *officium olei Sancti decantatum a 7. Sacerdotibus: a pag. 408. ad pag. 428.*

Oratio, ad Olei Benedictionem.

„ Domine, qui in miſericordia & miſeratio-
„ nibus tuis, animarum corporumque contri-
„ tiones curas, ipſe Domine oleum hoc ſan-
„ ctifica, ut in medelam omnis paſſionis car-
„ nalis, & ſpiritualis inquinamenti, & omnis
„ denique mali depulſionem ex illo unctio
„ fiat: ut in eo glorificetur Sanctiſſimum no-
„ men tuum, Patris & Filii, & Spiritus San-
„ cti.

Sequuntur orationes erga infirmum ungendum faciendæ.

Oratio ſecunda.

„ Precamur te, Domine, ut ſtillet hoc oleum ſuper unctos in tuo nomine, in medelam & curam animæ & corporis, & in munditiem, & liberationem omnis doloris & omnis ægritudinis & infirmitatis, & omnium ſordium animæ & corporis: ut & in hoc glorificetur ſantiſſimum nomen tuum, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, in ſæcula ſæculorum.

Oratio tertia.

„ Reſpice Domine, de ſancto habitaculo tuo, & oleum hoc ſanctifica: & viſita ſervum tuum in miſericordia & miſerationibus, & congruentem ei ſalutem, & integritatem largire: libera eum ab omni ægritudine, & languore animæ & corporis; & fiat ei, Domine, oleum hoc in omnis ægritudinis medelam.

Oratio in laudibus.

„ Domine Omnipotens qui caſtigas .... omnem ægritudinem & languorem ſana, quia tu ægritudines noſtras curas: erige ſervum tuum e doloris lecto, infirmitatis cubili: ſerva eum & integrum Eccleſiæ tuæ reſtitue, ut tibi placeat, & voluntatem tuam omnibus diebus vitæ ſuæ adimpleat.

Oratio a ſingulis ſeptem Sacerdotibus dicenda.

„ Domine Deus noſter, ſolus bonus & humanus, ſolus benignus & manſuetus, ſolus miſerator & miſericors: Deus noſter & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſub Pontio Pilato crucifixi, & tertia die reſurgentis, & in gloriam ſuam & tuam aſcendentis: gratia tua ſuper ſervum tuum veniat .... illumina ejus viſcera & membra tua voluptate, & ab omni peccato illum expurga: mundum & immaculatum ab omni adverſarii moleſtia illum conſerva, & juxta benignitatem tuam Domine, quæ tua ſunt cogitare, ſapere, & mente volvere concede, tuo timore configi, & tibi placita ad uſque ultimum diem, horam extremam, & poſtremum habitum exequi largire. Benedictus es Domine Omnipotens, Pater Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui omnem infirmitatem & languorem curas, fortis & benefactor, qui ab alieno oppreſſos cunctos liberas: ipſe clemens, bonorum amator, animarum amice, potentem manum tuam, & brachium tuum excelſum & ſanctum extende; & animam corpuſque ſervi tui tange, & a doloris ejus lecto, & ab omni eum infirmitate detinente erige: ut inde exurgens cum omni populo tuo, Sanctiſſimum nomen tuum glorificet.

Poſt Orationem, accipit Sacerdos oleum & extremam unctionem adhibet, ſequentem orationem dicens:

„ Pater Sancte, animarum & corporum medice, qui filium tuum Unigenitum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem miſiſti: ſana quoque ſervum tuum N. a detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Chriſti tui gratiam: interceſſionibus, ſuper omnes Sanctæ Dominæ noſtræ Dei-Paræ, & ſemper Virginis Mariæ, protectionibus venerandarum ſupercœleſtium virtutum incorporearum, virtute pretioſæ & vivificæ crucis, honorandi glorioſi prophetæ & præcurſoris Baptiſtæ Joannis, Sanctorum glorioſorum & toto orbe celebrium Apoſtolorum, Sanctorum glorioſorum & victoriis clarorum martyrum & Dei-ferorum Patrum noſtrorum, Sanctorum medicorum mercede non conductorum Coſmæ & Damiani, Cyri & Joannis, Pantaleonis & Hermolai, Samſonis & Diomedis, Photii & Aniceti, Sanctorum, & Juſtorum Dei-Parentum Joachim & Annæ, & omnium Sanctorum, amen: quia tu es fons ſanitatum Deus noſter, & tibi gloriam referimus, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Dubium ergo non eſt, quin Græcorum cum Latinis ſumma ſemper fuerit, in admittendo extremæ unctionis Sacramento conſenſio: eamdemque Orientalium Chriſtianorum fuiſſe fidem facile recogneſcet, qui *officia* eorum, & *libros Rituales* ſcrutabitur. Nam ægrotantium unctionem religioſe hactenus obſervarunt: ritus ac preces, Græcorum ceremoniis & orationibus ſimillimas adhibent: corporis equidem, ſi ita viſum Deo fuerit, & ad ægroti ſalutem conducibila, ſed animæ præſertim ſanitatem, & condonationem peccatorum expoſcunt; in adminiſtrandæ unctionis officio, *caput ſextum Marci & quintum Jacobi*, ubi de unctione infirmorum præſcriptio eſt, legere numquam prætermittunt; quod certiſſimum argumentum eſt ex eorum ſententia cæremoniam hanc in verbo Dei eſſe fundatam: denique in officio ordinationis Presbyterorum, præter cætera Epiſcopus pro ordinandis, a Deo petit, ut eis potentiam largiatur, manus ægrotantibus imponendi; quod ipſiſſimum eſt extremæ unctionis Sacramentum.

Ratum itaque ſit ac conſtitutum, communem totius Eccleſiæ, quam defendimus, ab antiquo eſſe doctrinam. Jam argumentum ſic reſumo: quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur; atqui extremam unctionem eſſe legis Evangelicæ Sacramentum, univerſa tenet Eccleſia: tenet Latina, quod Lutherani & Calviniſtæ non diffitentur; tenet Græca & Orientalis non in Catholica tantum parte, ſed in omnibus ſive Hæreticorum ſive Schiſmaticorum ſectis, quæ ibi plurimæ ſunt, quarumque adeo plena conſenſio, convictio eſt, doctrinam de extrema unctione, omni hæreſi & ſchiſmate longe eſſe antiquiorem, utrimque ritus venerandi, in Scriptura & Patrum traditione fundamenta inconcuſſa ponuntur: utrimque ejus virtus ad delenda peccata, & demonis verſutias deludendas agnoſcitur. Deinde probare hactenus Hæretici nequiverunt, doctrinam hanc aliquo primum Concilio inſtitutam, & ab una Eccleſiæ parte in alteram, cujuſpiam artificio vel auctoritate intruſam. Ergo fatebitur quiſquis animum habuerit ab omni præjudicio liberum, non niſi auctoritate Apoſtolica traditam, & ad nos uſque tranſmiſſam.

CAPUT SECUNDUM.

Eliduntur Hæreticorum Cavilli.

Argumento duplici Catholicum dogma concutere hæretici moliuntur. Primum ex Scriptura, alterum ex traditione intorquent. Expendendum utrumque & exagitandum, pro marito.

I.

Proponitur & reſolvitur objectio prima.

Objiciunt. Præter teſtimonium *Jacobi*, nullum ex Scripturis affertur, quo certo extremæ unctionis veritas & divina inſtitutio adſtruatur; atqui prorſus hoc argumentum infirmum eſt. Primo enim probandum foret Epiſtolam Jacobi eſſe canonicam, & ab eo dictatam, cujus nomine inſignitur; atqui neutrum certo evincitur. Ergo nec inde ſtatui poteſt, extremam unctionem Sacramentis Evangelicis accenſeri. *Objectio.* „ Habent (Catholici) *inquit Lutherus*, (a) quod in os mihi retundant, nimirum quod auctoritate Jacobi Apoſtoli, hic promiſſio & ſignum ſit, quibus ego Sacramentum conſtitui hactenus dixi. Ego autem dico: ſi uſpiam deliratum eſt, hoc loco præcipue deliratum eſt. Omitto enim quod hanc Epiſtolam non eſſe Apoſtoli Jacobi, nec Apoſtolico ſpiritu dignam, multi valde probabiliter aſſe-

(a) *in Lib. de Captiv. Babyl.*

„ aſſerant ; licet conſuetudine auctoritatem , „ (cujuſcumque ſit ,) obtinuerit .

℞. conceſſa maj. nego min. ad cujus probationem , nego iterum minorem . Jacobi enim Epiſtolam eſſe Scripturæ canonicæ partem , diſerte docent Concilia , Laodicenum , Milevitanum , Carthaginenſe tertium , Origenes homilia 7. in Joſue , Sanctus Athanaſius in Synopſi , S. Epiphanius hæreſi 76. S. Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum , S. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana , cap. 8. Innocentius primus in Epiſtola ad Decentium , univerſa denique Græcorum ac Latinorum traditio clamat , cujus Doctrinam novo canone confirmavit Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis . Credemus vero impio Luthero , teſti ſcilicet idoneo atque incorrupto , contra Eccleſiæ univerſalis auctoritatem temerario inſurgenti , & ne Sacramentum Chriſti cogatur admittere , Spiritus Sancti qui per os Jacobi locutus eſt , teſtimonium conculcanti ! abſit . Quod enim a multis aſſertum Lutherus addit Epiſtolam hanc non eſſe Jacobi , etiamſi verum foret , nihil inde de ejus auctoritate minueretur : aliud enim eſt , de auctore unius libri , aliud de auctoritate ambigere : quia , abſolute loquendo , non ab iis qui ſcripſerunt , ſed a Spiritu Sancto , quo dictante ac dirigente ſcripſerunt , divina volumina pondus habent : ſive igitur a Jacobo , (quod certo Eccleſia magiſtra tenemus ,) ſive ab alio quovis Jeſu Chriſti inſigni diſcipulo ſcripta Epiſtola ſit ; ſtat nihilo ſecius firma ejus & inconcuſſa auctoritas , quia Spiritum Sanctum habuiſſe auctorem , Eccleſia Catholica profitetur ; itaque a Luthero , cum alibi ſæpiſſime , tum in hoc loco præcipue delitatum .

Inſt. 1. Inſt. 1. A quocumque ſcripta hæc Epiſtola fuerit , ad Canonicam Scripturam non pertinere , duo , præter cætera , momenta ſuadent . Primum eſt , quod inſcripta ſtatim in ejus limine ſalutatio , nec Jeſum Chriſtum , nec ejus gratiam , nec pacem divinam ſpiret ; id quod videmus in cæteris tum Beati Pauli , tum aliorum litteris vulgo fieri : ſed verbis mere prophanis concepta ſit .
(a) cap. 1. v. 1. *Jacobus* , inquit , (a)... *duodecim tribubus quæ ſunt in diſperſione* , *ſalutem* .

Alterum eſt , quod Doctrinæ Apoſtoli Pauli e diametro contraria ſit : ejus enim præcipuus ſcopus eſt , fidei inſufficientiam ad ſalutem , & bonorum operum , ad juſtificationem , neceſſitatem adſtruere : *quid proderit Fratres mei* , inquit , (cap. 2. v. 14.) *ſi fidem quis dicat ſe habere* , *opera autem non habeat ? numquid poterit fides ſalvare eum ?...* (ibid. v. 17.) *fides* , *ſi non habeat opera* , *mortua eſt in ſemetipſa* .... (ibid. v. 20. & ſeq.) *vis autem ſcire o homo inanis* , *quoniam fides ſine operibus mortua eſt ? Abraham pater noſter* , *nonne ex operibus juſtificatus eſt* , *offerens Iſaac filium ſuper altare ? vides quoniam fides cooperabatur operibus illius : & ex operibus fides conſummata eſt ?* ... *videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo* , *& non ex fide tantum ?* .... *ſicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt ; ita & fides ſine operibus mortua eſt* . E contra Paulus bonorum operum neceſſitatem excludens : *juſtus* , inquit (Rom. 1. 17.) *ex fide vivit* .... (ibid. cap. 3. v. 20.) *quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro* .... (ibid. v. 22.) *juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti* , *in omnes & ſuper omnes qui credunt* .... (ibid. v. 28.) *arbitramur juſtificari hominem per fidem* , *ſine operibus legis* .... (ibid. cap. 4. v. 2.) *ſi Abraham ex operibus juſtificatus eſt ; habet gloriam* , *ſed non apud Deum* . *Quid enim dicit Scriptura ? credidit Abraham Deo & reputatum eſt illi ad juſtitiam : ei autem qui operatur* , *merces non imputatur ſecundum gratiam* , *ſed ſecundum debitum* . *Ei vero qui non operatur* , *credenti autem in eum qui juſtificat impium* , *reputatur fides ejus ad juſtitiam* , *ſecundum propoſitum gratiæ Dei* , &c. Jam ſic contrahitur argumentum :

Spiritus Sanctus Scripturarum auctor ſecum pugnare non poteſt : contradicit Apoſtolo Paulo Epiſtola Jacobo inſcripta . Non habet ergo Spiritum Sanctum auctorem : adeoque nec canonica eſt , nec ad dogmata divina adſtruenda proferri poteſt .

℞. nego antecedens quoad utramque partem : & primum quidem quod opponitur , adeo leve ac puerile eſt ; ut nec reſponſione ſit dignum : quid enim quæſo in hac Jacobi ſalutatione prophanum eſt , præſertim ſi ex integro referatur ? *Jacobus* , inquit , *Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus duodecim tribubus* , *quæ ſunt in diſperſione* , *ſalutem* : Numquid aliam , qui ſe Chriſti ſervum profitetur , quam quæ a Chriſto eſt , augurari ſalutem poteſt ? abeat ergo cum inſanis ſuis ſcrupulis Lutherus , in religioſa ſalutatione , nihil niſi prophanum intelligens : & ſi ideo Scripturis canonicis abjudicandam hanc Epiſtolam autumat , quia non ibi , ſicut in Pauli Epiſtolis legit : *gratia vobis & pax* , *a Deo Patre noſtro & Domino Jeſu Chriſto* : pariter e Scriptura Divina expungat Epiſtolam ad Antiochenos ab Apoſtolis communi conſilio ſcriptam , cujus initium eſt : (b) *Apoſtoli & ſeniores* , *his qui ſunt Antiochiæ* , (b) Act. 15. 23.
& Syriæ , *& Ciliciæ* , *Fratribus ex Gentibus* , *ſalutem* : dicat quoque Epiſtolam Joannis ad Cajum , Apoſtolicum nil ſpirare , adeoque Scripturarum Catalogo extirpandam , quia ſic more Gentilium incipit : (c) *Senior Cajo Cariſſimo* : & (c) Epiſt. 3. Jo. v. 1.
his verbis clauditur : (d) *ſalutant te amici* : *ſaluta amicos nominatim* : quis tam inſulſam oppoſitionem non rideat ? (d) ibid. v. 14.

Secunda pluſculum habet difficultatis , quam etſi reſolvere præſentis inſtituti non eſt , quippe quæ ad tractatum de fide pertineat ; paucis dicam quod ejus repulſioni ſatis ſuperque futurum ſit . Nego itaque ullam Jacobum inter & Paulum eſſe pugnantiam ; ſi quidem uterque fidei & bonorum operum , ad juſtitiam & ſalutem neceſſitatem , pariter adſtruit . Paulus enim non ſecus ac Jacobus fidem vivam & caritate operantem ubique requirit . Sic 1. ad Corinthios cap. 13. v. 2. *ſi habuero* , inquit , *omnem fidem* , *ita ut montes transferam ; caritatem autem non habuero* , *nihil ſum* ; & Epiſtolæ ad Galatas cap. 5. v. 6. *in Chriſto Jeſu* , *neque circumciſio aliquid valet* , *neque præputium : ſed fides quæ per caritatem operatur* : itaque ex Apoſtolo , in hoc Religio tota conſiſtit , ut fides habeatur , non languens & mortua , ſed viva & actuoſa „ per caritatem . Ipſa fides , *inquit S. Auguſtinus* , *ad ejus auctoritatem attendens* , (e) defi- (e) ſerm. 13. al. 14.
„ nita eſt , quæ per dilectionem operatur : tol„ le fidem , perit quod credis : tolle carita„ tem , perit quod agis . Fidei enim pertinet „ ut credas ; caritati , ut agas : ſi enim credis , „ & non amas , non te moves ad bonum o„ pus ... illa ergo fides mundat cor , quæ „ per dilectionem operatur , ... & alibi , explicans hæc verba Joannis : (f) *omnis qui credit* , (f) tract. 10. in Epiſ. S. Joannis.
quod Jeſus ſit Chriſtus , *ex Deo natus eſt* : quis eſt , „ *inquit* , qui non credit , quod Jeſus ſit Chriſtus ? „ qui non ſic vivit , quomodo præcepit Chriſtus : „ multi enim dicunt : *credo* : ſed fides ſine ope„ ribus non ſalvat : opus autem fidei , ipſa dile„ ctio eſt , dicente Paulo Apoſtolo : *& fides quæ* „ *per dilectionem operatur* .... ſine dilectione fides „ inanis eſt : cum dilectione , fides Chriſtiani : „ ſine dilectione , fides dæmonis .... adde huic fi„ dei dilectionem , ut fiat fides qualem dicit Apo„ ſtolus Paulus : *fides quæ per dilectionem operatur* : „ inveniſti Chriſtianum &c. dubium itaque non eſt , quin utriuſque Apoſtoli , eadem Doctrina , eadem ſententia ſit : nec putandum , quod ait Paulus : *credidit Abraham Deo* , *& reputatum eſt illi ad juſtitiam* : ei eſſe contrarium , quod dixit Jacobus : *Abraham pater noſter* , *nonne ex operibus juſtificatus eſt ?* &c. hoc enim dicebat Paulus , ut oſtenderet nemini bona opera , quantumvis oculis hominum excellentia , ante fidem & gratiam , ad ſalutem quidquam prodeſſe ; & Hebræorum temeritatem reprimeret jactitantium ſe legis operibus promeritos eſſe , ut ad Evangelium vocarentur : in contrarium ſtatuit eximius gratiæ prædicator , nemini juſtificationem ex operibus legis contingere ; ſed ex fide in Deum , quæ Abrahæ reputata eſt ad juſtitiam , ante datam ei circumciſionem , quam po-

poſtea accepit, futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur. Jacobo vero, ſicuti & Petro, & Joanni, & Judæ in Epiſtolis canonicis, ut obſervat S. Auguſtinus, (a) in primis erat propoſitum, hanc ſtabilire veritatem: *fide, bonis operibus deſtituta, ſalvari neminem poſſe*; ab ipſi enim Eccleſiæ exordiis, diſcipuli Simonis Magi, & deinceps Nicolaitæ, quorum errorem Lutherani & Calviniſtæ poſtremis temporibus excitarunt, fidem otioſam, omnique bono opere vacuam, ad ſalutem ſufficere prædicabant, iiſdemque ad diſſeminandum errorem, quæ opponunt recentiores hæretici, teſtimoniis Beati Pauli perperam intellectis abutebantur. Jam exiſtimo neminem eſſe qui non videat, bene invicem Beati Pauli, & Jacobi Apoſtoli cohærere ſententias: aliud enim eſt affirmare, *neminem propriis operibus, fidem & gratiam promereri*, quæ Pauli Doctrina eſt: aliud, *neminem ſola fide, ſine caritate & bonis operibus, ſalutem conſequi poſſe*: quod non Jacobus ſolum, ſed tota Scriptura, ipſeque Apoſtolus clamat: verum de his pluſquam ſatis in præſenti. Jam ut illuc, unde paululum digreſſa eſt diſputatio revertatur.

(a) *in lib. de fide & operib. c. 14.*

Inſt. 2. Inſt. 2. Non licuit Apoſtolo, privata auctoritate Sacramentum aliquod inſtituere; hoc enim jus ſummum eſt Chriſti. Cum ergo extremæ unctionis inſtitutio Jacobo attribuatur; tenere veri Sacramenti locum non poteſt: *tamen, ſi etiam eſſet Apoſtoli* (*hæc Epiſtola*,) inquit Lutherus, (b) *dicerem non licere Apoſtolo ſua auctoritate Sacramentum inſtituere: hoc enim ad Chriſtum ſolum pertinebat.*

(b) *in lib. de Captiv. Babyl.*

R. Conceſſo antecedente nego conſeq. & ſuppoſitum argumenti: novo ſe laqueo implicat Lutherus, quando extremæ unctionis mandatum & inſtitutionem in Sanctum Jacobum refundit: quanto verius Catholici ſic concludunt? extremæ unctionis inſtitutionem Jacobus in Epiſtola canonica commendavit; atqui non licuit Apoſtolo privata auctoritate inſtituere Sacramentum: non ergo judicio proprio, ſed Chriſti ſupremi legiſlatoris juſſu, extremæ unctionis legem Apoſtolus promulgavit; hanc enim neceſſariam eſſe illationem fatebitur quiſquis erit mediocriter Chriſtianus, & ſciverit Apoſtolos in divinis myſteriis nihil ſibi præter miniſterium arrogaſſe: quo poſito inconcuſſo principio, neceſſario ſequitur, quidquid in Evangelio, & litteris canonicis legitur præceptum, Deo auctore præceptum: hinc Gregorius Protoſyncellus ſupra citatus (c) *imperatam*, inquit, *a Chriſto extremam unctionem, inde moſtratur, quia eſt ab Apoſtolis obſervata*; & Meletius Syrigus: (d) *certa credimus*, ait, *oleum ... ab ipſo Chriſto præſcriptam: eo ſiquidem Apoſtoli utebantur ... idemque nobis facere præceperunt ... nec enim credibile eſt, paria juſſuros Apoſtolos, niſi in mandatis a Domino habuiſſent .... unde manifeſta ſequitur, nihil quidam Apoſtolos, præter præcepta Domini intimaſſe; nihil a ſe ipſis dixiſſe, quod pro humana inſtitutione haberi poſſit; ſed illud tantum quod ab ipſa Deo & Salvatore noſtro Jeſu, eique conſubſtantiali Spiritu Sancto acceperant.*

(c) *in Epiſt. dogmatum Eccl. c. de 7. Sacr.* (d) *in refutatione Articulorum Cyrilli Lucar.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui non debent verba Jacobi intelligi de Sacramento proprie dicto. Ergo &c. prob. ſubſ. verba quibus ſignificatur gratia curationum, qua primis temporibus fideles divinitus donabantur, quæque gratiis gratis annumerabatur, non debent accipi de Sacramento proprie dicto; atqui, inquiunt hæretici, verba Jacobi gratiam curationum ſignificant, videlicet gratis datam, Apoſtolis, primiſque fidelibus ideo conceſſam, ut fides efficacius perſuaderetur, & ſignis viſibilibus confirmaretur. Ergo &c.

R. nego ſubſ. ad probationem conceſſa majore, nego min. & dico putidum hoc hæreticorum eſſe figmentum, a Patribus Tridentinis anathemate percuſſum: canone enim ſecundo ſupra laudato: ſi quis *dixerit*, inquiunt, *ſacram infirmorum unctionem ... jam ceſſaſſe, quaſi olim fuerit tantum gratia curationum: anathema ſit*. Abſurdum autem, & a Jacobi mente alieniſſimum, hoc hæreticorum eſſe interpretamentum, duo quæ ſequuntur momenta evincent.

1. Eſt: quæcumque præcepta in hac epiſtola tradit Jacobus, ad omnia tempora pertinent: ridiculum ergo eſt, mandatum de infirmis ungendis ad ſolam Apoſtolorum ætatem reſtringere: & vero generale hoc eſſe mandatum, & ad omne legis Evangelicæ tempus ſine limite pertinere; præter Innocentium I. Pontificem Maximum, Gregorium Magnum in Sacramentario, Græcos & Orientales in euchologiis, & alios denique ſuperius numero magno citatos, S. Auguſtinus expreſſe ſignificat, in libro cui titulus eſt: *ſpeculum*: ibi enim varia congerit teſtimonia, quibus Chriſtiano cuilibet, quid agendum, quidve ſit vitandum præſcribitur, atque inter ea, quæ res agendas commendant, Jacobi ſententiam allegat: *infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ &c.* ætate ergo Sancti Auguſtini Sacerdotes vocare ſolemne erat, ut fideles ægrotantes inungerent, eiſque per ſacram unctionem cum oratione conjunctam, peccatorum remiſſionem, impartirentur; atque adeo credidit S. Doctor, unctionem hanc non gratiis gratis datis, ſed veris legis Evangelicæ Sacramentis annumerari.

2. Eſt: Jacobus gratiæ de qua loquitur, ſolos Presbyteros declarat eſſe miniſtros: *inducat*, inquit, *Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum &c.* atqui gratia curationum non Presbyteris tantum, ſed & aliis quibuſcumque Deo viſum erat, prima Eccleſiæ ætate concedebatur: *diviſiones gratiarum ſunt*, inquit Apoſtolus, (e) *... alii quidem per ſpiritum datur ſermo Sapientiæ ... alii gratia ſanitatum, alii operatio virtutum ..., hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus dividens ſingulis prout vult*: non ergo loquitur Apoſtolus de gratia ſanitatum gratis data: alioquin dicere non debuiſſet; *inducat presbyteros Eccleſiæ*; ſed: *indifferenter, eorum aliquos qui fuerint gratia ſanitatum divinitus inſtructi, accerſat*.

(e) *1. Cor. 12. 4. & ſeqq.*

Inſt. 4. De ea gratia debent verba Jacobi intelligi, de qua apud Marcum mentio fit his verbis: (f) *exeuntes* (diſcipuli) *prædicabant ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*; atqui nihil hic præter gratiam corpora ſanandi occurrit: idem ergo de verbis Jacobi dicendum. *Inſt. 4.*

(f) *Marc. 6. 13.*

R. Nego majorem: verba enim Marci, ut ex ipſo contextu patet, ad ſolam corporum curationem pertinent: verbis vero Jacobi ſignificatur, non corporis tantum, ſed & animæ curationem, unctione quam præcipit, obtinendam: *alleviabit*, inquit, *eum Dominus*; &, *ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: dicendum itaque, non hoc præciſe præcipi a Jacobo, quod in Marci Evangelio factum ab Apoſtolis legimus; ſed, quod in miraculo dum Apoſtoli a Chriſto miſſi prædicabant, præceſſerat, figuram Sacramenti fuiſſe, quod poſtea a Chriſto inſtitutum, Jacobus ejus imperio promulgavit: hinc Tridentini patres: *inſtituta eſt*, inquiunt, (g) *ſacra hæc unctio infirmorum, tamquam vere & proprie Sacramentum novi Teſtamenti, a Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum*: aliud porro eſt, Sacramentum inſinuare, & ejus aliquam veluti præſenſionem præmittere, quod etiam in figura fieri poteſt; aliud, commendare & promulgare: nec ab hac ſententia Græci diſcrepant, qui licet ex Marci ſexto capite, præſcriptam a Chriſto unctionem deducant; vim tamen Sacramenti, & gratiæ ſpiritualis producendæ virtutem, quæ ejus propria eſt, ex verbis Jacobi præcipue inferunt: ſic Symeon Theſſalonicenſis, eo fide dignior, quod Lutheri & Calvini ætatem longe præceſſit: „ oleum Sanctum, *inquit*, (h)
„ *traditione nobis eſt commendatum: velut cæremonia Sacra, Typum divinæ miſericordiæ gerens,*
„ *ad liberationem & ſanctificationem eorum qui a*
„ *peccatis convertuntur*; neque ſolum remiſſio-
„ nem peccatorum & ſanctificationem; ſed &
„ morborum curationem producens: dedit hoc
„ Sacramentum Chriſtus, cum diſcipulos bi-

(g) *ſeſſ. 14. c. 1.*

(h) *in lib. de Sacr.*

nos

„ nos & binos ante ſe miſit, ut pœnitentiam prædicarent: unde manifeſtum eſt, Sanctum hoc oleum, pœnitentiæ veluti complementum eſſe: dæmonia multa abegerunt, & egrotos multos oleo ungendo ſanarunt: indeque oſtenditur, oleum conſecratum pœnitentibus concedi, ægrotos ſanare; neque ad corporum tantum, ſed & ad animarum medicamentum conferre, prout teſtatur Jacobus Domini frater; *infirmatur quis in vobis?* &c.

Inſt. 5.

Inſt. 5. Sive Sacramentum olim extrema unctio dicta fuerit, ſeu alio quovis nomine appellata; certum tamen eſt, nullum ejus nunc temporis uſum eſſe: cæremonia enim cujus nullus comparet effectus, otioſa & inutilis eſt exiſtimanda: atqui unctionis, quam extremam vocant, effectus jam nullus eſt: ubinam enim gentium eos reperias, de quibus audeas affirmare, quod unctionis efficacia ad ſanitatem priſtinam convaluerint? fatendum ergo non pro Sacramento in perpetuum duraturo, ſed pro cæremonia temporaria, olei unctionem primis temporibus inſtitutam: „ *ſi unctio iſta*, inquit Lutherus (a) Sacramentum eſt, debet ſine dubio eſſe (ut dicunt) efficax ſignum ejus quod ſignat & promittit: at ſanitatem & reſtitutionem infirmi promittit ..... quis antem non videt, hanc promiſſionem in paucis, imo in nullis impleri? inter mille enim vix unus reſtituitur: idque nemo Sacramento, ſed naturæ, vel medicinæ beneficio fieri putat: *nec minore audacia Calvinus*: (b) evanuit, *ait*, gratia illa curationum, quemadmodum & reliqua miracula, quæ (Chriſtus) ad tempus edi voluit.

(a) *lib. de Captiv. Babyl.*

(b) *lib. 4. inſtit. c. 19.*

R. Nego antecedens: ad probationem conceſſa majore, nego min. conſtans enim & perpetuus unctionis effectus, quem in ſubjectis bene diſpoſitis, non ſecus ac alia Sacramenta, ex opere operato producit, quemque etſi oculis corporalibus non videmus, fidei intuitu cernimus, remiſſio peccatorum eſt, ejus celebrationi ex Chriſti promiſſo infallibiliter annexa: alterum porro effectum, qui eſt corporalis reſtitutio ſanitatis, quoniam ſecundarius eſt, etſi fatemur non ſemper, neque vulgo obtineri, negamus tamen numquam produci; & Lutheri horremus inſaniam, naturæ plus & Galeno, quam unctioni divinæ, ad vires refocillandas attribuentis: quo enim magiſtro homo ſacrilegus didicit, ſi quis accepta unctione ſanetur, non Sacramenti virtute, ſed naturæ, vel medicinæ beneficio fieri? numquid enim vero potentior eſt ad ſanandum natura, quam auctor naturæ? numquid artis medicæ non tam regulis quam conjecturis magis credendum, quam Spiritui Sancto dicenti: *infirmatur quis in vobis*, &c. *at*, inquit, *inter mille vix unus reſtituitur*: quid inde? quandonam enim Eccleſia credidit, unctione olei infallibiliter morbos corporales curari? aut quandonam putavit, poſſe quemquam divino Sacramento opitulante, conſequi in hac vita corporis immortalitatem? cum e contrario hæc ejus ſemper fuerit fides, recreationem a morbo, extremæ unctionis ſecundarium ac conditionatum eſſe effectum, qui non aliter, niſi quatenus ad æternam ægroti ſalutem conducibile fuerit obtinetur: „ res & effectus hujus Sacramenti, *ait Concilium Tridentinum*, (c) illis verbis explicatur: *& oratio fidei ſalvabit infirmum: & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*: res etenim hæc gratia eſt Spiritus Sancti: cujus unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando: qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda ac labores levius fert; & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis, facilius reſiſtit: & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur: ita patres Tridentini, quibus plene Græcorum doctrina conſentit:

(c) *ſeſſ. 14. c. 2.*

ſic *confeſſio Orthodoxa* ſupra laudata, *fructus hujus Sacramenti, ſunt*, inquit, (d) *quos velut ei proprios S. Jacobus Apoſtolus explicat; videlicet remiſſio peccatorum, animæ ſalus, corporis denique ſanitas: quam etſi non ſemper importet, ſemper tamen animam per remiſſionem peccatorum, in meliorem ſtatum reſtituit* .... & Meletius Syrigus: (e) *per unctionem hujus Sancti Olei, quod eſt lætitiæ ſymbolum, animam ægrotantem, poſtquam reconciliata Deo fuerit perfundentis, non ſolum corporalis ſanitas ſæpe reſtituebatur; dona nimirum inviſibilia, per effectus viſibiles Deo atteſtante: verum & remiſſio peccatorum promittitur: ait enim S. Jacobus*: alleviabit ægrotum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei: *unde ſequitur, id quod a nobis* ευχέλαιον, *ſive oleum cum prece vocatur, vere ſacrum myſterium, id eſt Sacramentum eſſe*.

(d) *quæſt. 119.*

(e) *in refutatione articulorum Cyrilli.*

Hincque refutata Calvini præſumptio manet, inde inferentis extremam unctionem abolitam, quia gratia curationum evanuit, quemadmodum & reliqua miracula, quæ Chriſtus edi ad tempus ſub initium naſcentis Eccleſiæ voluit: quaſi nimirum non ad animarum ſanctificationem, ſed ad ſanitatem corporum Sacramenta fuerint principaliter inſtituta; aut quaſi repudiari ideo debeant, quia dudum miracula deſierunt, quæ in eorum adminiſtratione, ad confirmationem Evangelii, & ſplendorem fidei, Deo ſic volente fiebant: quæ ratio ſi aliquod pondus haberet, non modo extremæ unctioni, ſed nec confirmationi, & ne baptiſmo quidem maneret locus: conſtat enim primis temporibus, in baptiſmatis, & manuum impoſitionis adminiſtratione, ſæpe miracula edita: ſic Beatus Paulus dum ab Anania tingeretur, *viſum recepit, & ceciderunt ab oculis ejus tamquam ſquamæ*: (f) ita pariter ad impoſitionem manuum Apoſtolorum Neophyti *loquebantur linguis & prophetabant*: (g) cujuſmodi prodigia fruſtra quis hodie vel requireret vel ſperaret; numquid ideo dicturi ſumus, baptiſmum & confirmationem evanuiſſe? næ putidam, & homine parumper ſapiente prorſus indignam Theologiam? quanto ſolidius catholica Eccleſia, columna & firmamentum veritatis, ſic Apoſtolicis exemplis & documentis inſtituta diſcurrit? etſi primis temporibus, ſacra unctione adhibita plerique a languoribus ſanarentur, non omnes tamen ab infirmitate convaleſcebant, nec erga omnes hoc miraculum Deus fieri concedebat: atqui non ideo putaverunt Apoſtoli unctionem ægrotantium eſſe negligendam: quin nec a proximis eorum diſcipulis abolenda credita eſt, poſtquam ubique gentium fide propagata & confirmata, fieri hæc miracula penitus deſierunt: quorſum vero? niſi quia Sanctis Antiſtitibus erat perſuaſum, ceſſantibus exterioribus ſignis, eamdem in unctione ſacra, ad peccata delenda, eſſe virtutem? ergo temeritatis ſacrilegæ convincuntur recentiores hæretici, primi omnium mortalium, contra divinum canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra mores & inſtituta majorum, vano hoc prætextu quod miracula dudum fieri in unctione deſierint, extirpandam obtendentes.

(f) *Act. 9. 18.*

(g) *Act. 19. 6.*

II.

Diſcutitur objectio ſecunda.

Opponunt 2. ritum hunc, Sacramentum novæ legis eſſe non demonſtratur, cujus nulla in ſcriptoribus quatuor priorum ſæculorum memoria eſt, etiam ubi Sacramenta & ſacras Eccleſiæ cæremonias ex profeſſo expendunt & explicant; atqui quatuor priorum ſæculorum ſcriptores de extrema unctione mentionem nullam faciunt, in iis ipſis libris, in quibus ex profeſſo de re Sacramentaria diſſerunt: ergo &c.

R. 1. Tranſeat major, & nego min. extremæ enim unctionis, tertio & quarto ſæculo, *Origenes*, & *Sanctus Joannes Chriſoſtomus*, ut prædixi-

diximus meminerunt: deinde rationem infirmorum remotiſſimis temporibus fuiſſe notiſſimam, & ubiqoe in Eccleſia obſervatam, quiſquis bonæ fidei erit in Epiſtola *Innocentii* I. Pontificis Maximi recognoſcet: vixit ille quinto ineunte ſæculo: conſultus a *Decentio* Eugubino Epiſcopo, utrum verba Jacobi: *infirmatur quis in vobis?* deberent de infirmis intelligi a ſacerdotibus inungendis? utrum pariter eſſet pœnitentibus hæc unctio concedenda? plena affirmatione reſpondet: *non eſt dubium*, inquit, (a) *de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo chryſmatis perungi poſſunt: quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet, in ſua aut aut ſuorum neceſſitate inungendo .... pœnitentibus infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti; nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* qua enim fronte *non eſſe dubium* diceret; & *genus Sacramenti*, unctionem hanc apellaret, non ſecus ac cætera Sacramenta pœnitentibus denegandum ſi de re nova, & inuſitata majoribus loqueretur; cum nuſquam magis dubio locus ſit, quam ubi de novo more, maxime in rebus ad religionem ſpectantibus agitur? ætate igitur *Innocentii* vulgata res erat, nec recenter uſurpata, ſed omnium Eccleſiarum antiqua conſenſione recepta, extremam unctionem, verum eſſe Sa- Sacramentum.

(a) Epiſt. ad Decent. c. 8.

Nec eſt quod in contrarium dubitatio *Decentii* opponatur: dixerit enim forte aliquis: ſi ita ut volumus, omnibus hoc tempore erat perſuaſum extremam unctionem Sacramentum eſſe; qui fieri potuit, ut *Decentius* Epiſcopus, Romæ adeo vicinus, de re Lippis & Tonſoribus nota ambigeret, & quæſtione tam parvi momenti, auribus *Innocentii* obſtreperet?

Hæc, inqnam, nihili vitilitigatio eſt, & ſi quid probat, ad ſummum probat, vel *Decentium*, quod ſcire ejus maxime intererat, ſupina officii negligentia ignoraſſe: vel ſi ſciverit, obortam forte in ſua provincia quorumdam de veritate certiſſima dubitationem, auctoritate majori, ſupremi videlicet Eccleſiæ paſtoris oraculo compeſcere voluiſſe: innumera id genus exempla, ſummorum Pontificum reſponſa, diverſis data occaſionibus exhibent: unde ſi quis probare vellet, res de quibus conſulebantur, fuiſſe in Eccleſia incertas ac dubias, deridendum ſe præberet.

R. 2. Nego majorem: non anim ex quorumdam ſilentio, aliquod inficiari fas eſt, quando aliunde argumentis affirmativis invicte adſtruitur; atqui extremam unctionem verum eſſe Sacramentum, a primis uſque temporibus, argumentis convincentiſſimis demonſtratur: hanc enim in Evangelio Marci inſinuatam, in Epiſtola canonica promulgat Apoſtolus Chriſti, tertio ſæculo commendat Origenes, quarto & ſequentibus, Patres & numeroſiſſima Concilia, quodque omnium validiſſimum eſt, rituales libri Latinorum, & Græcorum atque Orientalium Euchologia prædicant: ergo extremam unctionem verum eſſe Sacramentum, univerſa tenet, & tenuit ab antiquo Eccleſia, quam in re tanti momenti errare poſſe aut potuiſſe qui dixerit, pariter dicere poterit ac debebit, omnino non eſſe: unum enim idemque foret, a fide Eccleſiam univerſam deficere, ac Ecleſiam ipſam perire.

Inſt. 1. Inſt. 1. Si primitus foret creditum, extremam unctionem eſſe Sacramentum, ſuam de hac re mentem antiqui patres, ſaltem occaſione nata aperuiſſent; atqui etiam cum ſe dedit occaſio, nec minimum de illa fecere verbum.

Sic enim e. c. Sanctus Auguſtinus, *Heracleonitarum* errorem exponens, (b) affirmat, ab iis morientes ſuos, novo modo quaſi redimi, ideſt, per oleum, balſamum, aquam, & invocationes Hebraicis verbis conceptas: hic ſane ſi unquam alibi, opportunitas erat de ſacro infirmos inungendi ritu, divina inſtitutione accepto, loquendi, & ſuperſtitionem diabolicam catholicæ veritatis oppoſitione refutandi: plane tamen ſiluit Sanctus Doctor: non ergo exiſtimavit extremam unctionem eſſe Sacramentum.

(b) Lib. de Hæreſ. c. 16.

Deinde: negari non poteſt commemorandæ extremæ unctionis opportunitatem eſſe, cum piorum hominum vita deſcribitur, & ultima geſta narrantur: incurioſi enim foret hiſtorici, quæ ab amicis Dei, tum in vitæ curſu, tum in ultima periodo acta præclaro exemplo ſunt, poſteris invidere; atqui non meminerunt extremæ unctionis antiqui patres, etiam dum piorum hominum e vita exeuntium ultimos ſenſus & facta poſtrema deſcribunt: non meminit *Euſebius* in vita *Conſtantini* Imperatoris: non *Athanaſius*, in vita Sancti *Antonii*: non *Sanctus Gregorius Nazianzenus*, in vita ſororis ſuæ *Gorgoniæ*, in oratione funebri *Gregorii* patris ſui, & in laude Sancti *Baſilii*: non *S. Gregorius* Nyſſenus, *Gregorii* Neocæſarienſis, *Ephremi*, & *Macrinæ* ſororis ſuæ mortem deſcribens: non *S. Ambroſius* in orationibus quibus fratrem ſuum *Satyrum*, & *Theodoſium* Auguſtum laudavit: non *Severus Sulpitius* in vita Sancti *Martini*: non *Simeon Metaphraſtes* cum *Chryſoſtomi*, non *Paulinus*, cum *Ambroſii*, non *Hieronymus*, cum *Nepotiani*, *Paulæ*, & *Marcellæ*, non *S. Auguſtinus*, cum *Monicæ* matris, non denique *Poſſidius*, cum ipſius *Auguſtini* obitum narrat: ergo &c.

R. Conceſſa majora, nego minor. Sanctos enim patres de extrema unctione, nata occaſione frequenter eſſe locutos, probant adducta ex Origene, Sancto Chryſoſtomo, Innocentio I. S. Auguſtino, Sancto Cyrillo Alexandrino, Gregorio Magno, Bernardo, & multis aliis teſtimonia: quibus unum (inter multos quos laudare in promptu eſſet) quoniam ſummæ auctoritatis eſt, in præſenti addere juvat. *S. Eligium* dico, ſeptimo ſæculo Noviomenſem Epiſcopum, virum plane Apoſtolici ſpiritus, cujus hæc ad populum ſuum frequens exhortatio erat, ut refert in ejus vita *S. Audoenus* Rotomagenſis Epiſcopus: (c) „ quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, non quærantur ...... divini, „ non ſortilegi; nec per fontes aut arbores, vel „ bivios diabolica phylacteria exerceantur: ſed „ qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia confidat, & Euchariſtiam corporis & Sanguinis „ Chriſti, cum fide ac devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum in nomine Chriſti ungat: & ſecundum Apoſtolum *oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*; „ & non ſolum corporis, ſed etiam animæ ſanitatem recipiat.

(c) lib. 1. c. 15. vide Dacherium tom. 5. Spicilegii.

Ad Argumenta in contrarium reſpondeo ſigillatim.

Et 1. Quidem quod Sanctum Auguſtinum ſpectat, fateor loco citato ſuperſtitioſas *Heracleonitarum* invocationes, & prophanas unctiones, quibus morientes ſuos redimere ſatagebant, deſcribi: fateor pariter S. Doctorem, pravitatem hæreticam oppoſitione Catholici dogmatis hoc loco non refutare: ſed nego quidquam inde veritati præjudicari: imo inficior locum hic Auguſtino fuiſſe chriſtianam unctionem ſtabiliendi; id quod ex ejus ſcopo demonſtro: hoc enim unum in libro de hæreſibus ſibi propoſuerat, diverſas hæreſes, in quo quæque poſita eſſet, compendio recenſere, non refutare dogmatice: quid ergo mirum, ſi *Heracleonitarum* prophanas cæremonias memoranti, nullum de Sacramento Chriſti verbum exciderit? & quid tandem ex hujus loci ſilentio elicere hæretici, in ſui erroris gratiam poſſunt; ſi conſtet alio loco a Sancto Doctore, velut ad legem Evangelicam pertinens, eſſe prædicatum? nam, ut prædiximus, in libro cui titulus *ſpeculum*, inter ea

quæ

quæ ad vitam Chriſtiane agendam, ea libris canonicis pertinent, præceptum Jacobi Apoſtoli inculcat: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ* &c. exiſtimavit ergo infirmos ungendi mandatum ad totum generatim novi Teſtamenti tempus extendi; cum de eorum numero ſit, de quibus in præfatione prædixerat: „ de his igitur, quæ ita ſunt poſita in litteris ſacris, vel jubendo, vel vetando, vel ſinendo; ut etiam nunc, id eſt tempore novi Teſtamenti, ad vitam piam exercendam, moreſque pertineant, hoc opus quod in manus ſumpſi, componere aggreſſus ſum; ut quantum me Deus adjuvat, omnia talia de canonicis libris colligam, atque ut facile inſpici poſſint, in unum tamquam ſpeculum congeram.

Ad ſecundum non una & ſimplex reſponſio eſt.

1. Fateor piorum hominum vitam ſcribentibus commodam ſatis offerri occaſionem extremæ unctionis commemorandæ: ſed nego ita hoc eſſe neceſſarium, ut ſi de ea ſiluerint, argumento ſit, unctionem nec ab hiſtoricis, nec a ſanctis heroibus, quorum geſta deſcribunt pro vero Sacramento habitam eſſe: potuit namque hæc vitæ circumſtantia, quippe nihil ſingulare habens, quotidiano omnium experimento & uſu notiſſima, facileque a lectoribus ſupplenda, prætermitti ac negligi: quod ne gratis dictum putetur palmari exemplo demonſtro: ſine dubio credidit S. Bernardus, extremam unctionem verum eſſe legis Evangelicæ Sacramentum, quod ex vita Sancti Malachiæ ab ipſo digeſta evidens eſt: deinde Bernardum antequam vitam clauderet, extrema unctione donatum, imprudens negare fuerit: cum enim inopino caſu præventus non ſit; mortemque ipſe ſuam prævideriț ac prædixerit: certiſſime quo erat pietatis affectu, & ſenſu humilitatis, ſacrum remedium non deſpexit, cujus tantam ad peccatorum abſtergendas reliquias, & ægrotum alleviandum ſciebat eſſe virtutem; atqui extremam unctionem a Sancto Bernardo ſuſceptam, ſcriptum nullibi reperimus; quemadmodum ergo nihil ex ejus hiſtoricorum ſilentio, contra veritatem hujus Sacramenti infertur: ita nec *Athanaſii*, *Gregorii*, *Hieronymi*, *Auguſtini*, in geſtis ſanctorum ſcribendis de eodem Sacramento taciturnitas, contra veritatem aliunde compertiſſimam quidquam probat.

Eſt & alterum hujus rei, nec minus efficax argumentum: quamtocyus morituris, in modum viatici Euchariſtiam eſſe dandam, reveraque datam fuiſſe, antiquiſſima regula eſt ac diſciplina Eccleſiæ: *de his qui ad exitum veniunt*, ait Nicæna œcumenica Synodus, anno trecenteſimo (a) can. 13. vigeſimo quinto coacta, (a) *etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur; ita ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo & neceſſario viatico minime privetur*: jam ſic inſtauro argumentum: atqui neque *S. Gregorius Nazianzenus*, in vitis ſororis Gorgoniæ, Gregorii patris, & Baſilii; nec *Gregorius Nyſſenus* in actis Gregorii Neocæſarienſis, Ephremi, & Macrinæ ſororis; nec *S. Ambroſius* in orationibus de morte Satyri fratris, & Theodoſii Auguſti, nec *Severus Sulpitius* in vita Sancti Martini; nec *Hieronymus* eum illuſtrium virorum ac fœminarum mortes celebrat, meminerunt viatici ſacri ab iis accepti: ergo quemadmodum perperam ex eorum ſilentio inferretur, homines adeo ſanctos viaticum corporis & Sanguinis Domini neglexiſſe; idem de extrema unctione omnino dicendum; non ideo videlicet memoratam non eſſe, quia recepta non fuerat, ſed quia quominus accepta foret, vocare in dubium non licebat.

2. Diſtinguo maj. piorum hominum vitam, & poſtrema geſta narrantibus, opportuna ſe offert extremæ unctionis memorandæ occaſio; *ſi eam veteres receperint*, concedo: *ſecus*, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq.

E. R. Exempla plurima ex antiquis illuſtrium virorum ac fœminarum hiſtoriis, labore ſummo illo quidem, ſummopere tamen inutili Lutherani ac Calviniſtæ quæſiverunt: conſtat enim ideo in eorum actis de extrema unctione tacitum eſſe, quia eam magna pars non receperat.

1. Namque *Clinici* ii nimirum qui baptiſmum ad ultimum uſque vitæ tempus, itemque alii, qui ad provectiorem ætatem, non expectato ultimo morbo differebant, in quo numero Imperator *Conſtantinus* fuit, extremæ unctionis, quippe iis minime neceſſariæ, expertes e vita migrabant.

2. Illam recipere nec poterant, nec debebant, quos inopina mors, nulla ægritudine prævia, e vivis tollebat; conſtat porro *Sanctum Joannem Chriſoſtomum*, *S. Paulum Eremitam*, *Paphnutium*, *Symeonem Stylitem*, & pleroſque alios morte ſubitanea interceptos.

3. Nec ea ſorte donabantur quos conſtabat innocentem egiſſe vitam, neque pœnitentiam, cujus conſummativum extrema unctio eſt, egiſſe: quid enim mirum ſi quos fama erat Angelicam magis, quam humanam duxiſſe vitam, & ab omni peccati contagione liberos in ſanctitate perſeveraſſe; abſque unctione quæ peccati atteſtatio eſt, & pœnitentiæ ſupplementum, ad creatorem remitterentur? hujuſmodi porro multos non ambigimus aureis his ætatibus ſanctitatis opinione, & factis heroicis conſpicuos extitiſſe, præſertim vero Epiſcopos qui officii memores ad perfectionem continuo contendebant, & forma gregis effecti, faſtigium ejus attingerant, a bonis operibus numquam ceſſantes, & perpetuum ſæculi paſſionibus bellum inferentes: quo in numero ſi Gregorium Nazianzeni patrem, Gregorium Neocæſarienſem, Martinum, Ambroſium, Auguſtinum, & alios in objectione laudatos reponimus, non veremur ut mendacii, aut pravæ adulationis redarguamur.

Eſt & tertia ad idem argumentum reſponſio: conceſſa enim majore, minorem diſtinguimus: non meminerunt extremæ unctionis antiqui patres, dum virorum illuſtrium geſta poſtrema deſcribunt; non meminerunt, inquam, *expreſſe*, concedo: *implicite*, nego min. & conſeq.

E. R. Cum extrema unctio, ut ſæpe diximus, pœnitentiæ complementum ſit, ac veluti appendix, quos veteres hiſtorici atteſtantur, in exercitio pœnitentiæ obiiſſe, facile intelligitur percepiſſe Sancti Olei unctionem: porro nihil in vitis ſanctorum occurrit frequentius, quam eos ubi ſentirent inſtare obitus diem, nihil neglexiſſe quod intelligerent ad veram pœnitentiam pertinere: ſic de Sancto Fulgentio, *Ferrandus* ejus Diaconus, *poſtrema ſua*, inquit, *pœnitentiæ conſecravit*: & de Sancto Auguſtino, *Poſſidius*, *ſentiebat*, inquit, *poſt præceptum baptiſmum, etiam laudatos Chriſtianos, & ſacerdotes, abſque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere: quod etiam ipſe fecit, ultima, qua defunctus eſt, ægritudine*; quid ergo obſtat, quominus ſub generico pœnitentiæ nomine, extremam unctionem intelligamus?

Inſt. 2. Auctores qui a quinto ſæculo ad nonum vitas Sanctorum ſcripſerunt, perceptæ ab iis Euchariſtiæ ſæpe meminerunt, numquam vero extremæ unctionis: quod exemplis innumeris demonſtrare in promptu foret: ergo non credebant extremam unctionem eſſe Sacramentum. Inſt. 2.

R. 1. Nego anteced. nam de *Treſano* ſæculi ſexti presbytero, in vita ejus narratur: (b) *quod oleum ſanctæ reconciliationis accepit, & cum cordis intima contritione, & humilitate ſuſcepit.... quo poſtquam explevit, viaticum petiit*: de Beata *Hunegunda*, quæ vixit ſeptimo ſæculo, auctor Anonymus ejuſdem ætatis ſic ſcribit: (c) *at illa converſa ad eos qui illic aſſidebant presbyteros, ſacræ unctionis oleum, & Euchariſtiam ſibi petiit miniſtrari*: unctionem pariter a *Carolo Magno* acceptam, teſtis eſt *Eparchius* in ejus vita: idem de Sancta *Maura*, Prudentius Trecenſis Epiſcopus; de *Adelardo* Corbejenſi Abbate, Paſchaſius Ratbertus; de *Remberto* Bremenſi

(b) *vide Bollandum tom. 2. Februarii.*

(c) *V. Surium in ejus vita cap. 14.*

menſi Epiſcopo, auctor coætaneus, idem denique de pleriſque aliis multi atteſtantur: ergo falſum eſt, a ſæculo quinto ad nonum nullibi memoriam extremæ unctionis occurrere.

Jam ſi cauſa quæratur, cur non adeo communiter hujus Sacramenti mentio fiat: præterquam quod, ut ſuperius diximus, rem notiſſimam peneque quotidianam ſcriptores Eccleſiaſtici commentariis ſuis inſerendam non putaverunt: eſt altera in promptu ratio: cum enim ſacrum Eucharistiæ Viaticum olim poſt extremam unctionem reciperetur; divino oleo uncti debent intelligi, quos legimus corpore & Sanguine Chriſti ante obitum refectos; quomodo Sacramento pœnitentiæ intelligitur expiatus, qui dicitur donatus viatico, etiam ſi præviæ reconciliationis, ſacerdotali miniſterio acceptæ, mentio aperta non fiat.

R. 2. Dato antecedente nego conſeq. nam ex eo equidem quod ſcriptum ab aliquo reperimus, probatur quid ſenſerit: ſed non vice verſa ex ſcriptoris ſilentio ſequitur, eum id non tenuiſſe, quod tacuit: præſertim ſi aliunde argumentis affirmantibus adſtruatur, communem, de qua agitur, fuiſſe veteri ætate doctrinam, & omnium conſenſu receptam: porro fidem extremæ unctionis, ejuſque ſuſcipiendæ diſciplinam, a quinto ſæculo ad nonum ubique viguiſſe, negabit nemo qui vetera, qua par eſt ſinceritate, conſulet monumenta.

1. Enim Lutherani & Calviniſtæ negantes quinto ſæculo in more fuiſſe ſacro oleo infirmos inungere, explicent nobis quid his *Innocentii* I. Pontificis Maximi verbis velint debere intelligi: *non eſt dubium verba Apoſtoli Jacobi, de fidelibus ægrotantibus accipi debere, qui ſancto oleo chryſmatis perungi poſſunt .... pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti; nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?*

2. Si ſexto ſæculo in Romana Eccleſia infirmos inungendi conſuetudo non viguit, qui fieri potuit, ut *Gregorius Magnus*, qui hac labente ætate univerſam regebat Eccleſiam, in Sacramentario ſuo materiam, formam, miniſtrum, ſubjectum, ritum denique hujus Sacramenti præſcripſerit?

3. Qua ſorte contigit ut Græcorum & Orientalium vetuſtiſſima Euchologia *εὐχέλαιον*, ſive *ἔλαιον ἅγιον*, qua ratione eſſet conſecrandum & a presbyteris adminiſtrandum, & preces, ſacræ cæremoniæ comites tanta accuratione deſcripſerint? quæ enim iſthæc dementia foret, rem nullibi neque factam, nec faciendam, in libris uſus quotidiani, & ad communem diſciplinam ſpectantibus imperare?

4. Si cognita ſeptimo ſæculo extrema unctio erat, quis tandem poteſt ſenſus eſſe verborum *Theodori Cantuarienſis* in libro pœnitentiali decernentis, *infirmos, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis eſſe relevandos, ſacra unctione olei, ſecundum ſtatuta Sanctorum Patrum inungendos, & communione viatici reficiendos?* quid eodem ſæculo Sancti Eligii Noviomenſis Epiſcopi verba ſignificabunt? *qui ægrotet, in ſola Dei miſericordia confidat, & Euchariſtiam corporis & Sanguinis Chriſti, cum fide ac devotione accipiat: oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum in nomine Chriſti ungat: & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & non ſolum corporis, ſed etiam animæ ſanitatem recipiet.*

5. Heretici, ſcriptum octavi ſæculi ſilentium adeo magnifice prædicantes capitularia Caroli Magni ſupra laudata evolvant, & quid his verbis ſignificetur ediſſerant; *Si infirmitate quis depreſſus fuerit, vitam ſine communione non finiat, nec unctione ſacrati olei careat ... presbyteri omnes oleum infirmorum ab Epiſcopo expetant, ſecumque habeant, & moneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti, gratia Dei ſanentur: quia oratio fidei ſalvabit infirmos:* hæc enim octavo ſæculo ſcripta ſunt: eodemque tempore *Grodogangus* Metenſis Epiſcopus in regula quam ſuis Canonicis tradidit, hanc veritatem egregie commendavit; nam capitis ſexageſimi primi titulus eſt: *pro infirmis orare, & ungere eos præcipitur:* moxque in contextu capitis, Jacobi Apoſtoli verba laudantur: *infirmatur quis in vobis*, &c.

6. Denique ſi 5. 6. 7. & 8. ſæculo, nec pro Sacramento habita, & ne cognita quidem extrema unctio fuit; qui fieri potuit ut ſuccedente ætate omnium animos ubique gentium opinio illa pervaſerit? quibus artibus, quibus machinamentis in tantam conſenſionem adduci Latini, Græci, Orientales, Catholici, Hæretici, Schiſmatici, & omnium denique mundi partium Chriſtiani nominis ſectæ potuerunt, ut peregrinam recentemque doctrinam, nemine contradicente reciperent? quæ hæc tam ſtupenda fuit, unius ſive oratoria facundia, ſive Antiſtitis auctoritas, ut gentes diverſiſſimas, Schiſmate, Hæreſi, & odiis reciprocis diſſidentes protinus immutarit, ſibique invicem ad novum errorem acceptandum conciliarit? quibus denique præſtigiis & incantamentis, libri rituales, antiquam diſciplinam atteſtantes, e publicis omnium Eccleſiarum tabulariis ſurrepti & furto ſublati ſunt; ut in eorum locum adulterini ſubrogarentur, nova Sacramenta, novos ritus, nominatimque unctionem antehac incognitam, ſub venerando divinæ inſtitutionis nomine obtrudentes? ut enim ſuperius oſtenſum eſt, extremam unctionem verum eſſe Sacramentum omnia Orientis & Occidentis Euchologia clamant; quorum tanta auctoritas eſt, ut non alio efficacius argumento contra Lutheranos & Calviniſtas Græci Latinique pugnarint.

Itaque quinto, ſexto, ſeptimo, & octavo ſæculo, extremam unctionem pro vero Sacramento habitam eſſe, & a fidelibus communiter obſervatam, teſtata res eſt: monſtrum namque fuerit, nulli prodigio comparandum, id quod omnibus præſcribebatur, ab omnibus fuiſſe neglectum; nec vero neglectum tantum, ſed pro hiſtrionica hypocriſi habitum; atque adeo contra veritatem tanta nube teſtium confirmatam, nihil facit eorum ſilentium, qui vitas piorum hominum deſcribendo, de extrema unctione, quæcumque tandem ſilendi cauſa fuerit, tacuerunt.

Inſt. 3. Etſi traditione probetur unctionis infirmorum antiquiſſimum eſſe uſum; at non pari facilitate pro Sacramento agnitam demonſtratur. *Inſt. 3.*

„ Patrum textibus, *ait Chamierus Calviniſtarum*
„ *pſeudo-miniſter*, (a) probatur unctionem fuiſſe
„ in uſu; non probatur vero eam unctionem
„ eſſe Sacramentum: illud non imus inficias:
„ neque enim tam ignota nobis hiſtoria Eccle-
„ ſiæ: ſed quæſtiones diſtinguimus, & quamvis
„ credamus perperam continuatum uſum, poſt
„ ſublatum donum ſanationum, ſicut perperam
„ continuata lumina medio die, ex primo uſu
„ nocturno, & linguæ Latinæ, ex Latinorum
„ conſuetudine: tamen non tam ſumus faciles,
„ ut perſuaderi poſſimus, omnes ritus uſurpatos
„ in chriſtianorum uſu, fuiſſe Sacramenta: vel
„ eorum luminum exemplo, quorum neceſſitate
„ manifeſte ſublata, neceſſe fuit allegorias com-
„ miniſci: ergo &c.

(a) *lib. 4. de Sacr. cap. 21.*

„ Ita *Chamierus*, *Dallæo* ejuſdem hæreſeos pro-
„ feſſori ex hac parte contrarius: iſte enim præ-
„ fracte negat, (b) unctionis infirmorum ullum
„ priſca ætate uſum fuiſſe: 1. enim, *inquit*, nul-
„ la ejus mentio occurrit, in omnibus qui pluri-
„ mi ſuperſunt, ſecundi & tertii ſæculi libris:
„ 2. ne quarti quidem ſæculi patres eam memo-
„ rarunt, dum accurate ſacra Eccleſiæ inſtituta,
„ ritus, Sacramenta explicant: 3. veteres ſex
„ priorum ſæculorum ſcriptores, dum piorum
„ mortes deſcribunt, nullam extremæ unctionis
„ mentionem faciunt: 4. quinti ſæculi & ſequen-
„ tium, ad nonum ſcriptores de mortibus pio-
„ rum, Euchariſtiæ ab iis ſumptæ meminere ſæ-
„ pius, unctionis infirmorum numquam: 5. pœ-
„ nitentibus in exitu nulli veterum ad nonum
„ ſæculum, extremam unctionem vel negaſſe,
„ vel conceſſiſſe leguntur, quibus tamen Eucha-
„ riſtiam alii quidem, ut vetuſtiſſimi negant;
„ alii, ut qui ab anno 325. deinceps vixerunt,
„ concedunt: 6. extrema unctio occurrit quidem

(b) *in lib. de extr. unct.*

ſæcu-

„ ſæculo ſeptimn, ſed ab extrema unctione pontificiorum longe diverſa eſt:7.denique illa vetus unctio, ſæculn duodecimo in eam extremam unctionem tranſiit, quæ nunc eſt in uſu apud Pontificios.

R. Nego anteced. quæ enim momenta probant, extremæ unctionis antiquiſſimum eſſe uſum, pariter pro vero Sacramento habitam fuiſſe evincunt; id quod poterat facile *Chamierus* agnoſcere, ſi non tam moroſus fuiſſet, & ingerenti ſe veritati docilem aurem accommodaſſet: numquid enim, (ut argumenti vim ab ipſo fonte petamus) de ſola curationum corporalium temporaria gratia Apoſtolus loquitur, quando dicit: *& ſi in peccatis ſit remittentur ei?* numquid *Origenes*, quando peccatorum expiatricem pœnitentiam graphice deſcribens: (a) *in quo*, inquit *impletur & illud, quod Apoſtolus dicit: ſi quis autem infirmatur, vocet presbyteros Eccleſiæ*, &c. numquid *S. Joannes Chriſoſtomus*, quando ſacerdotibus e cœlo traditam peccata remittendi facultatem, hoc ipſo teſtimonio Jacobi confirmat: *infirmatur inter vos aliquis? accerſat presbyteros?* (b) numquid *Innocentius I.* extremam unctionem Sacramentum expreſſe appellans, indeque inferens non eſſe dandam publice pœnitentibus, *quia*, inquit, (c) *quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* numquid *Gregorius Magnus* in Sacramentario? numquid Græcorum & Orientalium antiquiſſimæ auctoritatis Euchologia, unctioni ſacræ non corporum tantum, ſed multo magis animarum medicandarum virtutem adſcribentia? numquid denique aliorum prolata teſtimonia, eo efficacius Sacramenti naturam extremæ unctioni aſſerentia, quod dum ſcriberent, gratia miraculorum, & corporalium infirmitatum per unctionem medicatio, communis eſſe ceſſaſſet: ſi itaque tam faciles Calviniſtæ non ſunt, ut perſuaderi poſſint, extremam unctionem infirmorum, pro vero olim Sacramento eſſe reputatam; non hoc lucis defectui, quæ undique, ſacras traditiones evolventibus emicat, ſed voluntariæ cæcitati adſcribant.

(a) *hom. 2. in Levit.*

(b) *lib. 3. de ſacer.*

(c) *in epiſtol. ad Decent.*

Atque ita ad *Chamieri* objectionem reſponſum eſto: nam quæ de linguæ Latinæ, & luminum etiam in plena die, ex veteri conſuetudine, retento uſu, exprobrat Eccleſiæ Catholicæ, quaſi perperam fecerit, linguam Latinam, ad Sacram Liturgiam, & officia publica conſecrando; itemque acceſis luminibus, ſacris operando, & Deo pſallendo: hæc, inquam, cum ad rem nihil faciant, expendere præſentis inſtituti non eſt: tantum moneo, hanc, aliaſque id genus argutias, inniti falſæ hypotheſi, quod nimirum hac ſola de cauſa inſtituta extrema unctio fuerit, ut corpora ſanarentur; cum e contrario certum ſit, præcipuum ejus imperandæ finem, peccatorum fuiſſe remiſſionem: unde etiam ſi luminum uſus foret extirpandus, & lingua vulgaris in divinis officiis admittenda, (quod tamen negamus, & alibi pro merito refutavimus:) minime conſequens foret extremam unctionem eſſe pariter extirpandam, cum ad peccata delenda, fuerit principaliter, & in perpetuum inſtituta.

De *Dallei* oppoſitionibus, quoniam abunde toto diſputationis decurſu eſt dictum, quod addamus nil novum occurrit: oſtenſum enim eſt, quam contemnendum ſit argumentum negativum, quando multorum auctoritas, id quod tacuerunt alii, etiam numero plores, conſtanter atteſtatur: non enim cæterorum ſilentio, ſed inficiatione ſive contradictione argumentum affirmativum everti debet: porro prioribus ſæculis extremam unctionem Sacramentum eſſe multi affirmant: plerique equidem ſilent, ſed nemo contradicit: itaque idem omnes ſenſiſſe putandi, ſive qui locuti, ſive qui tacuiſſe comperiuntur. Jam quod ait, unctionem media ætate uſurpatam, ab unctione Pontificiorum longe eſſe diverſam, nec ante duodecimum ſæculum, pro legis Evangelicæ Sacramento habitam, impudens ejus mendacium eſt, quod facile agnoſcet, qui ſeriem teſtimoniorum, quæ ſingulas percurrendo ætates, mediocriter perſcrutaverit: omnium enim a primo ad ultimum unus eſt ſenſus, una ratio; cum omnia & ſingula, omnes Sacramenti conditiones, proteſtantium ipſorum judicio neceſſarias, ritum videlicet externum, gratiæ promiſſionem, & inſtitutionem divinam extremæ unctioni attribuant.

Jam ut propoſitum perſequamur, ſit,

CAPUT TERTIUM.

Extremæ Unctionis diverſa nomina, & definitio proponuntur.

QUod cęteris Sacramentis commune eſt, ut habito ad eorum materiam, & formam, ſubjectum, & effectus reſpectu, diverſis nominibus appellentur, id ipſum Sacramento, de quo nunc agimus, convenit.

1. Enim habita ratione materię, a Gręcis *ἅγιον ἔλαιον*, *oleum* videlicet *Sanctum*, a Latinis modo *oleum*, modo *Sacri Chriſmatis oleum* appellatur.

2. A materia & forma ſimul ſumptis, Gręci *εὐχέλαιον*, quod idem eſt ac Latine, *oratio olei perfuſioni conjuncta*, dixerunt: quę vox totam Jacobi ſententiam compendio comprehendit: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini.*

3. Quia ſubjectum hujus Sacramenti eſt, homo morbo affectus, ideo dictum eſt a Latinis (nec Gręci diſſentiunt) *Sacramentum Unctionis infirmorum*, ſive, *Sacramentum exeuntium*. Quo ſenſu *Theodorus* Cantuarienſis Archiepiſcopus: (d) *ab infirmis in periculo mortis poſitis*, inquit, *pura eſt inquirenda confeſſio peccatorum ... Et ſecundum auctoritatem Canonicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis, Sacra Unctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta ſanctorum patrum, communione viatici reficiantur* ... & Capitularia Caroli Magni: (e) *Si infirmitate quis depreſſus fuerit, vitam ſine communione non finiat, nec Unctione Sacrati olei careat.*

(d) *in libro pœnit.*

(e) *lib. 8. cap. 75.*

4. Cum multę ex Chriſti vel Eccleſię inſtituto fieri ſoleant Unctiones: (alia enim eſt propria Catechumenorum, altera baptizatorum, altera, manuum impoſitioni, in confirmatione conjuncta, eorum denique altera, qui Sacerdotio aut Epiſcopatu inaugurantur:) ideo extrema, de qua modo agimus, quia omnium ultima eſt, appellatur. „ Primum illud tradendum erit, *ait Concilii Tridentini Catechiſmus*, (f) hoc Sacramentum idcirco extremam unctionem appellatum eſſe, quod hęc omnium Sacrarum Unctionum, quas Dominus Salvator noſter Eccleſię ſuę commendavit, ultima adminiſtranda ſit. Quare hęc ipſa unctio a majoribus, Sacramentum etiam *Unctionis infirmorum*, & *Sacramentum exeuntium* dicta eſt: quibus vocabulis fideles in memoriam noviſſimi illius temporis facile redire poſſunt... Parique ſenſu Græcorum nobilis ſcriptor *Gregorius* Proto-ſyncellus, (g) *Extrema unctio*, *ἐσχάτη χρῖσις vocatur*, inquit, *quia ægrotantibus in mortis diſcrimen adductis confertur.*

(f) *part. 2. tit. de Extrem. Unct. n. 2.*

(g) *In Epitome dogm. Eccleſiæ.*

„ Deridet hanc appellationem Lutherus, cui res ſanctiſſimas ſubſannare ſolemne eſt. Huic infirmorum ungendorum ritui, *inquit*, (h) duas additiones ſeſe dignas addiderunt (Catholici:) unum, quod Sacramentum appellant, alterum quod extremam faciunt. ſitque nunc Sacramentum extremę unctionis, quę niſi in extremo vitę agentibus periculo dari non debeat... forte, ut ſunt arguti dialectici, relativam fecerunt ad Unctionem primam baptiſmi, & ſequentes ſuas confirmationis & ordinis ... Quam autem inſulſe vocem hanc reprehendat, quis non videt? Numquid enim riſu dignum eſt, ſi quod revera eſt ultimum, ſuo nomine appelletur?

(h) *in lib. de Captiv. Babylon.*

5. Propter effectus ad quos divinitus ordinatur, peccatorum ſcilicet expiationem, contra dęmonis inſultationes ſubſidium, ipſiuſque interdum corporalis ſanitatis, quando expediens Deo viſum fuerit, reſtitutionem; *cœleſtem medicinam* dixerunt.

6. Denique quia eſt ad complementum & appendicem pœnitentię inſtituta; ideo, inquiunt Tridentini patres, (i) *non modo pœnitentiæ, ſed & totius Chriſtianæ vitæ quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimata eſt a patribus.*

(i) *in præfat. doctrinæ de Sac. Extrem. Unct.*

Defi-

Definitio Extremæ Unctionis.

Hincque qui ſit definienda aut circumſcribenda Extrema unctio, facile intelligitur. Haud incongrue enim natura ejus exprimitur, ſi dicatur, *Sacramentum novæ legis; homini ægrotanti ad morbi incommoda perferenda ſpecialia auxilia conferens, peccata & peccatorum abſtergens reliquias, ipſamque corporis, ubi animæ ſaluti expediens fuerit, ſanctitatem reſtituens.* Quæ definitio, id omne quod eſt
„ a Jacobo prædictum, complectitur: infirmatur
„ quis in vobis? Inducat presbyteros Eccleſiæ,
„ & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in no-
„ mine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum,
„ & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis
„ ſit, remittentur ei.

Eſt inquam Sacramentum novæ legis, *res nimirum ſenſibus ſubjecta, ex inſtitutione Dei ſanctitatis & juſtitiæ tam ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens.* Importat enim ritum externum, materiam & formam propriam, & peculiari effectu, a reliquis Sacramentis diſtinguitur. De his quia uberius & accuratius eſt dicendum, ſit

QUÆSTIO SECUNDA.

De materia Extremæ Unctionis.

Materiam Sacramenti ſæpe monuimus, alteram remotam, proximam alteram appellari. Remota eſt, elementum ipſum, ad quod in actuali ejus ad ſubjectum applicatione, accedente verbo, fit Sacramentum: quomodo aqua, baptiſmi materia eſt: proxima, ipſiſſima elementi ad ſubjectum applicatio eſt: quomodo aquæ ablutio quæ fit in baptiſmo, proxima ejus materia dicitur. De utraque dicendum, quatenus extremæ Unctioni conveniat.

CAPUT PRIMUM.

De materia remota Extremæ Unctionis.

QUæritur primo utrum oleum olivarum ſit hujus Sacramenti materia neceſſaria? Secundo qua conditione poſſit ad Sacramentum uſurpari?

§. PRIMUS.

Oſtenditur oleum olivarum, neceſſariam eſſe hujus Sacramenti materiam.

Neceſſarium enim in quolibet negotio dicimus, ſine quo vanum invalidumque futurum ſit; atqui ſine oleo olivarum foret irrita ægrotantium unctio, & præter umbram Sacramenti nihil haberet; quippe contra Scripturæ & traditionis auctoritatem temerario uſurpata: id quod Marci, Jacobi, Sanctorum Patrum, & Conciliorum teſtimonia quæſtione ſuperiori allata, adeo aperte declarant, ut de hac re nec minimum dubium eſſe poſſit.

Quod ſi forte alicui de oleo, cujus generis eſſe debeat, ſuboritur ſcrupulus; utrum neceſſario eſſe debeat ex olivis expreſſum, utrum ne vero amygdalarum, aut nucum, aut elicitum aliunde ſufficiat? Difficultas protinus evaneſcet, modo attenderit oleum aliunde quam ab olivis eductum, non ſimpliciter, ſed improprie, & cum addito, ut ajunt, ſic appellari: oleum videlicet, *nucis, amygdalarum* &c. Cum igitur Scriptura ſimpliciter oleum nominet; de oleo olivarum debet intelligi, cui ſoli proprie hæc appellatio convenit. Deinde hoc ipſum probatur ex Eccleſiæ univerſæ & traditionis conſenſu. Nihil enim aliud præter olivæ oleum, in hujus Sacramenti confectione & adminiſtratione uſquam legimus uſurpatum. Hinc in Sacramentario *Gregorii Magni* Pontifex oleum ſolemniter benedicens: *Emitte*, inquit, *Domine, Spiritum Sanctum tuum paracletum de cœlis, in hanc pinguedinem olivæ.* Et Decretum *Eugenii*
(a) Decr. pro inſtr. Armen. IV. Pontificis Maximi, (a) *materia hujus Sacramenti*, ait, *eſt oleum olivæ.*

Jam ſi quærat aliquis, cum quodvis aliud Elementum eligere Deus ad hoc Sacramentum conſtituendum, in poteſtate habuerit, quare oleum duxerit præferendum? Nihil tutius quod reſpondamus occurrit, niſi quia ſic placuit. Nec enim, ut ſæpius in cauſa ſimili dictum eſt, indigentia ulla aut neceſſitate compulſus hoc fecit, quaſi nimirum non poſſet aliter, quam per olei unctionem, morbos animi & corporis medicari, quod vel ſuſpicari foret ſtultiſſimum. Itaque non alia hic cauſa præter ſupremam ejus voluntatem quærenda: hacque ſola compeſci omnis quæſtio debet, & curioſitas reprimi.

Quia tamen aliunde Deus, non propriis ſtudens commodis, ſed conſulens humanæ infirmitati, hæc in ſingulis Sacramentis elementa elegit, quæ aliquam cum ſuis effectibus comparationem haberent: unde dictum a Sancto Auguſtino: *Sacramenta, ſi ſimilitudinem aliquam earum rerum quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent:* non diffitemur poſſe, hujus ſanctionis rationes convenientes afferri. Quales ſane
„ ſunt quas attulit S. Thomas: ſpiritualis, *inquit*,
„ (b) curatio, quæ in fine adhibetur, debet eſ- (b) in 4. ſent. diſt.
„ ſe perfecta; quia poſt eam alia non relinquitur; 23. quæſt.
„ & lenis, ut ſpes quæ exeuntibus maxime ne- 1. art. 3.
„ ceſſaria eſt, non frangatur; ſed foveatur: oleum
„ autem lenitivum eſt, & penetrativum uſque
„ ad intima, & etiam diffuſivum. Et ideo eſt
„ conveniens materia hujus Sacramenti.

Ita præceptor Angelicus. Cui Concilium Tridentinum conſentiens: *Intellexit Eccleſia*, inquit, (c) *materiam* (hujus Sacramenti) *eſſe oleum ab* (c) Seſſ.
Epiſcopo benedictum. Nam unctio aptiſſime Spiritus 14. cap. 1.
Sancti gratiam, qua inviſibiliter anima ægrotantis
„ *inungitur, repræſentat*... Pauloque fuſius Cate-
„ chiſmus ejuſdem Concilii Decreto editus: ex-
„ tremæ unctionis elementum, ſive materia, *ait*,
„ (d) quemadmodum Concilia, ac præcipue Tri- (d) part.
„ dentinum decrevit, eſt oleum ab Epiſcopo con- 2. tit. de
„ ſecratum, liquor ſcilicet, non ex quavis pingui Ext. Unct.
„ & craſſa materia, ſed ex olearum baccis, tan- num. 5.
„ tummodo expreſſus. Aptiſſime autem hæc ma-
„ teria illud ſignificat: quod vi Sacramenti inte-
„ rius in anima efficitur. Nam ut oleum ad mi-
„ tigandos corporis dolores magnopere proficit:
„ ita Sacramenti virtus animæ triſtitiam reſtituit,
„ hilaritatem affert, & lumini tamquam pabu-
„ lum præbet, tum vero ad recreandas defati-
„ gati corporis vires maxime accommodatum eſt;
„ quæ omnia, quid in ægroto, divina virtute;
„ per hujus Sacramenti adminiſtrationem effi-
„ ciatur declarant.

Objectio.

Si oleum, *inquies*, eſſet hujus Sacramenti materia, ad ejus effectum, inſita divinitus virtute, pertingeret. Nam quia acqua e. c. eſt neceſſaria baptiſmi materia, effectum ejus conjunctim cum forma producit; dicente Chriſto: *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Hinc illud ab Auguſtino præclare dictum: *quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat; niſi faciente verbo?* &c. Atqui extremæ Unctionis effectus, qualiſcumque ſit, ab Apoſtolo non tribuitur Unctioni, ſed ſoli Orationi. Non enim dicit, quod oleum, ſed quod *Oratio fidei ſalvabit infirmum.* Ergo oleum materia Sacramenti dici non poteſt. Objectio.

℞. Conceſſa majore, nego min. Ille enim effectum extremæ Unctionis ipſi etiam oleo tribuit, qui ejus unctionem cum oratione conjungendam denuntiat; atqui Jacobus ſimul cum oratione præcipit unctionem olei faciendam, pari ratione qua Chriſtus in baptiſmate cum invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis aquæ ablutionem adunat: ergo &c.

Ad argumentum adjunctum reſpondeo diſtinguendo. Non dicit Apoſtolus, quod unctio olei, ſed quod oratio fidei ſalvabit infirmum, non dicit, inquam, *quia ex præmiſſis facile intelligitur*, concedo: *quia cenſet Unctionis olei nullam efficaciam eſſe*, nego antec. & conſeq. Hanc difficultatem, ſi difficultas tamen eſt, ſola textus Apoſtolici lectio diſſipat. *Infirmatur quis in vobis?* inquit, *inducat*

ducat

Digitized by Google

ducat preſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum. Declarat ergo Apoſtolus aliquam in unctione olei, cum oractione conjuncta, aa divina inſtitutione, procurandæ ſalutis eſſe virtutem. Alioquin enim fruſtra utrumque, eodem verborum tenore præſcriberet. Ideo vero effectum Sacramenti principaliter orationi adſcribit, quia oratio, forma eſt, præcipuas pattes gerens, & oleum ipſum ad eſſe Sacramentale, nt loquitur Schola, adeoqne ad effectum ipſum Sacramenti aaerendum determinans.

Hanc porro Eccleſiæ fidem eſſe, perpetuamque doctrinam, preces & invocationes quas in Sanctum oleum facit, expreſse declarant, niſi aas volumus eſſe mendaces. Quid enim niſi virtutem oleo, ad attingendum Sacramenti effectum, divinitus infiram hæc Gregotii Magni in Sacramentario verba ſignificant? *Emitte Domine Spiritum Sanctum tuum paracletum de cœlis, in*
„ *hanc pinguedinem olivæ.* Quid item iſta Græ-
„ corum? Precamut te, Domine, ut ſtillet hoc
„ oleum ſuper unctos in tuo nomine, in me-
„ delam & curam animæ & corporis, & in
„ munditiem & liberationem omnis doloris,
„ & omnis ægritudinis, & infirmitatis, & o-
„ mninm ſordium animæ & corporis... Reſpi-
„ ce Domina de Sancto habitaculo tuo, & o-
„ leum hoc ſanctifica: & viſita ſervum tu-
„ um.... & fiat ei Domine oleum hoc in
„ omnis ægritudinis medelam... Quid deni-
„ que ille tam præclarus rituum ac præcum
„ apparatus, qnas ad conſecrationem olei u-
„ traque Eccleſia, Latina & Græca præſcri-
„ bit?

§. SECUNDUS.

Qua conditione oleum, extremæ Unctionis materia ſit?

Oleum, prinſquam ad Sacram Unctionem adhibeatur, prece myſtica preparatum ac conſecratum eſſe oportet: quid de hac re conſuetudo Eccleſiæ habeat, quantaque ſit hujus conſecrationis neceſſitas, ſequentium quæſtionum enodatio explicabit. Itaque

Q. 1. Q. 1. Utrum oleum infirmorum unctioni deſtinatum, debeat ſpeciali benedictione conſecrari?

℟. Affirmative. Quoties enim ejus Patres & Concilia meminerunt, conſecrationem præcipiunt faciendam. Sic

(a) *in Sacramentario.* „ *S. Gregorius Magnus*, (a) offertur, *inquit*,
„ Pontifici oleum, & benedicit illud, tam ipſe,
„ quam omnes preſbyteri, &c.

(b) *in Epiſt. ad Decent.* „ *Et Innocentius I.* Pontifex Maximus: (b)
„ non eſt dubium, (verba Jacobi) de fidelibus
„ ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui
„ Sancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt, ab
„ Epiſcopo confecto... Cæterum ſi Epiſcopus
„ aut poteſt, aut dignum ducit aliqnem a ſe
„ viſitandum; & benedicere & tangere Chriſ-
„ mate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum
„ Chriſma conficere.

„ *S. Eligius* Noviomenſis Epiſcopus ſupra lau-
„ datus: qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia
„ confidat, & Euchariſtiam corporis & ſangui-
„ nis Chriſti cum fide ac devotione accipiat;
„ oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia pe-
„ tat, unde corpus ſuum in nomine Chriſti un-
„ gat, &c.

„ *Concilium Cabilonenſe II.* can. 48. ſecundum
„ Beati Jacobi Apoſtoli documentum, cui etiam
„ documenta patrum conſentiunt, infirmi oleo
„ quod ab Epiſcopis benedicitur, a preſbyteria
„ ungi debent.

„ *Eugenius IV.* in Decreto pro armenis: ma-
„ teria hujus Sacramenti eſt, oleum olivæ, per
„ Epiſcopum benedictum.

„ *Concilium Tridentinum*, (c) intellexit Eccle- (c) *Seſſ. 14. cap.*
„ ſia, mareriam (huius Sacramenti) eſſe oleum
„ ab Epiſcopo beoedictum.

Nec aliter Græci ſentinnt, ne quis putet hunc ritum Latinis eſſe peculiarem. Conſtat enim ex eorum Euchologio, magno precum ac rituum apparatu, infirmorum oleum conſecrari; (d) eamdemque Orientalium Eccleſiatum ab antiquo diſciplinam eſſe, fidem faciunt, tum eorum Libri Ritnales, tum Gabriel Patriarcha in Rituali pro *Jacobitis* Aleaandrinis digeſto, tum præter cæteros, *Ebnaſſalus* & *Echmimi*, in collectionibus Canonum. (e) Quo deteſtabilior *Calvini* impudentia eſt, ſupinæ ignorantiæ adjuncta, morem hunc tamquam novum & Latinis ſingularem, impie deridentis. *Jacobus*, inquit, (f) *dum ſimpliciter inungi infirmos jubet, non aliam Unctionem mihi ſignificat, quam vulgaris olei: nec aliud habetur in Marci narratione. Iſti oleum non dignantur, niſi ab Epiſcopo conſecratum, hoc eſt multo halitu calefactum, multo murmure incantatum, & novies flexu ſalutatum.*

(d) *Vide Goarium in Rituali Græcor. pag. 408. & ſeq.*

(e) *Vide perpetuitatem fidei, tom. 5. lib. 9. cap. 2.*

(f) *lib. 4. inſtitut. cap. 19.*

Quæritur 2. An ita neceſſaria ſit benedictio olei, ut ad eſſentiam Sacramenti pertineat? Q. 2.

℟. Negative. Quod enim nullibi præſcriptum legitur, velut ea divino præcepto ad valorem Sacramenti neceſſarium, non poteſt aſſeri ad ejus eſſentiam pertinere. Atqui nullibi nec in Scriptura, nec in traditione præſcribitur olei conſecratio, velut conditio Sacramento eſſentialis: nullibi Patres aut Concilia declarant, invalidum Sacramentum futurum, quod ex oleo non benedicto celebraretur. Quæ vero afferri poſſunt teſtimonia, quibus ſignificatur, oleum ab Epiſcopo, aut a preſbyteris præſanctificatum eſſe debere, commode de præcepto Eccleſiaſtico explicantur. Idem itaque de olei in extrema unctione, ac de fontis baptiſmalis, & Chriſmaris confirmatorii, conſecratione, deque aliis bene multis ab Eccleſia Sancte & Religioſe inſtitutis ritibus debet eſſe judicium, qui non poſſunt equidem ſine crimine violari aut voluntario prætermitti: qui tamen ſi non ſervarentur, ſua Sacramentis divinis conſtaret eſſentialis integritas. (1)

Objectio.

At, inquiet forte aliquis, præſcribit Apoſtolus, ut unctio fiat *in nomine Domini*. *Objectio.*

Waldenſes ab Eccleſia proſcripti ſunt, quod olei benedictionem deriderent, ac rejicerent: Eugenius IV. & Concilium Tridentinum decretis ſuis definiunt, oleum conſecratum eſſe extremæ unctionis materiam: videtur ergo, non præcepto tantum Eccleſiaſtico, ſed etiam jure divino, & neceſſitate Sacramenti hæc benedictio neceſſaria.

℟. Sigillatim ad ſingula.

Ad 1. Diſtinguo anteced. præcipit Apoſtolus unctionem fieri in nomine Domini, ideſt auctoritate Chriſti, cujus merito virtutem & efficaciam habet, & cujus vices gerit miniſter, concedo: & iis verbis ſignificatur, unctionem debere fieri ea oleo conſecrato, nego antecedens. Reſponſio plana eſt.

Ad 2. Conceſſo antecedente, nego conſeq. Waldenſes temeritate nefaria Eccleſiaſticos ritus velnti ſuperſtitioſos, & ad hypocriſim inducentes rejiciebant: merito ergo præſumptio hæc Eccleſiæ auctoritate repreſſa eſt. Sed ad præſentem controverſiam quid hoc facit? Hæc enim duo longe diverſa ſunt: ritus Eccleſiaſticos, velut ſacrilegos ac ſuperſtitioſos traducere, quæ eſt Hæreticorum impietas: & negare eorum aliquos quamquam in ſe bonos, & juſtis de cauſis ab Eccleſia inſtitutos, pertinere ad Sacramenti eſſentiam, quæ eſt Theologorum quotidiana doctrina.

Ad 3.

(1) Hęc Auctoris ſententia limitanda videtur ad benedictionem olei factam ab Epiſcopo: adeo ut hęc quidem neceſſaria omnino non ſit ad valorem Sacramenti, ſed aliqua tamen benedictio, ſive conſecratio materię requiratur. Ita quippe conformior eſt menti Angelici Præceptoris, eſt conſentanea his, quæ ſtatuit Summus Pontifex Benedictus XIV. in libro *de Synodo Diœceſana*, cujus locum infra proferemus. Atque eodem modo accipienda, & explicanda, quæ ſubjecit Author in ſolutione objectionis.

ciores presbytari ſint, nihil intereſt) longo precum apparatu benedictas accendunt: & deinceps ſine mora Extreme unctio miniſtratur. Sic præſcriptum legitur in Rituali *Gabrielis* Jacobitarum Alexandrinorum Patriarchæ, & in Collectionibus Canonum ab *Ebnaſſalo* & *Echmimi* accurate digeſtis. (a)

(a) vide perpet. fid. tom. 2. lib. 5. c. 2.

Q. 5. Quæritur 5. Utrum hæc tanta Græcorum & Orientalium a Latinis diſcrepantia, habeet aliquid fidei, & Extremæ Unctionis naturæ contrarium?

℞. Negative, quidquid plerique effutiant, magis ad frivola, quæ ratio ſuggerit argumenta, & ad Scholæ præjudicia, quam ad auctoritatem Eccleſiæ attendentes.

1. Enim, ut modo probatum eſt, olei benedictio ad eſſentiam Sacramenti non pertinet. Ergo ſive ab Epiſcopo, ſive a ſimplicibus presbyteris conſecretur, infici Sacramentum nequit, aut irritum fieri.

2. Temerarium eſt, ne gravius aliquid dicam, Eccleſiæ judicio contraire; atqui Sacramentum Extremæ Unctionis, ex oleo a ſimplicibus presbyteris conſecrato confectum, ſemper Catholica, nominatimque Latina Eccleſia, pro rato ec valido habuit, Nam in Concilio Florentino, (ubi de Græcis Latinæ Eccleſiæ reconciliandis, quamquam infauſto exitu, præcipue actum eſt,) ritus eorum ed rigoroſum aeamen vocati, diligenter diſcuſſa dogmata, numquid haberent, ab antiqua Latinorum fide diverſum? decleratum ibi e Græcis, ſe extremam infirmorum unctionem in Sacramentorum numero ponere, eoque nomine celebrare; neminem porro petrum letebat, conſecrandi olei miniſterium ſimplicibus presbyteris, prout eorum Euchologie atteſtabantur, eſſe relictum. Atqui nihilominus de hac re in Concilio nec minimum litigium fuit. Judicarunt ergo patres ritum hunc nec fidei adverſari, nec Sacramenti naturæ, ſed rem meræ diſciplinæ eſſe, quæ poteſt, unitata fidei manente, eſſe diverſe, Deinde cum eedem ſub Summis Pontificibus, *Leone X. Clemente VII. Gregorio XIII.* aliiſque, quæſtio ſæpe redierit, utrum unctio Græcorum probanda foret? Semper judicatam nullam de hac re Græcis moleſtiam inferendam, quippe qui morem tenerent antiquum, & veræ fidei neutiquam contrarium.

Quid quod hanc ipſam conſuetudinem *Clemens* Papa VIII. approbavit & confirmavit. Nam in inſtructione directa ad Epiſcopos Latinos in par-
„ tibus Græciæ commorantes, de oleo infirmo-
„ rum ſic ſtatuit: non ſunt cogendi presbyteri
„ Græci, olea Sancta præter Chriſme, (con-
„ firmatorium) ab Epiſcopis Latinis Diœceſanis
„ accipere, cum ejuſmodi olee eb eis in ipſe
„ oleorum & Sacramentorum exhibitione, ex
„ vereri ritu conficientur & benedicantur.

Ita Pontifex Maeimus, cujus verba decretum Concilii Tridentini perſpicue explicant. Inde enim avidens eſt, Sanctam Synodum non eo ſanſu ſanxiſſe, materiam hujus Sacramenti eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum, quaſi eliter, ee inſtitutione divina, conferri non poſſe putarit; ſed quod eam eſſe veram & ſufficientem, atque etiem neceſſariam, ſpectate nimirum Latinæ Eccleſiæ conſuetudine judiceverit.

Denique hoc ipſum (ut pleraque alia taceam) ſcimus Romæ a Sacra Congregatione de *Propaganda fide* eepreſſe ſignificatum. Ejus enim mandeto & impenſis Romæ edita eſt *Synopſis* quædam doctrinæ Græcorum, ubi hæc leguntur: *Materia Sacramenti Extremæ Unctionis eſt, oleum olivæ expreſſum, a Pontifice, vel a Sacerdote benedictum.*

Q. 6. Quæritur 6. Hujus Græcorum & Orientalium diſciplinæ, quæ ſit origo?

℞. De hac re nihil certi ſtatui poſſe. Tantum generaliter obſervandum, in ritibus quos divina lex non præſcripſit, quique ad fidem non pertinent, ſumma majores noſtros libertate eſſe potitos, ut quaſcumqua vellent ſibi leges imponerent, ideque natam eſſe quæ ubique conſpicitur, & ſalvis fidei caritatiſque vinculis, hinc inde ſervatur, cæremoniarum diverſitatem; eique adeo mirum non eſſe, ſi oleum cujus benedictio in Occidente ſolis Epiſcopis reſervatur, in Oriente presbyteri ſimpliees conſecrent. Quod ſi indul-
„ gere licear conjecturis, baud ſaoe diſplicet
„ quem affert *Goarius*. (b) Cum Sacerdotalis ſit
„ miniſterii, *inquit*, ægrotos oleo Sacro linire,
„ uſu conſentiente factum eſt, ut non a Græ-
„ cis Pontificibus, ſed a Sacerdotibus conſecra-
„ tum, & quoties urget neceſſitas, renovetum
„ & recens benedictum, huic Sacramento con-
„ ferendo proferatur.

(b) in notis ad Ritualis Græcorum not. 22.

Equidem ex ritu Græcorum feria V. *in Cœna Domini*, ipſe Epiſcopus Sacrum oleum benedi-
„ cit; ſed eadem die totum conſumitur. Cuncti
„ anim, *ait ibidem Goarius*, acceſſuri ad Sacram
„ Sinaeim, in peccatorum expiationem ſeſe un-
„ gendos offerunt: & Epiſcopus ipſe primus om-
„ nium œconomi manu unctionem ſuſcipit, quem
„ deinde omnes alii ſequuntur, Hac iraque un-
„ ctione, quantumvis tantum cæremoniali, cum
„ oleum totum conſumitur, facultatem illud de-
„ nuo conſecrandi, priveto cuicumque Perocho
„ Pontifices tacite, ex antiquo more videntur
„ remittere,

Q. 7. Quæritur 7. ſi Sacerdos imprudentet oleum non benedictum, ent oleum Catechumenorum, ant Chriſmatis, ad extremam unctionem adhibuerit, quid agendum?

℞. Sacramentum ex integro iterandum. Quamquam enim olei benedictionem ad eſſentiam Sacramenti non pertinere, *ſpeculative*, ut loquimur in Schola, ſit probabilius, tutius in praxi non eſt: imo hoc unum eſt tutum, id omne quod Eccleſia generaliter celebrat, in omnibus Sacramentis inviolete ſervare. Indeque, ut ſæpius dictum aſt, eb *Innocentio XI.* Pontifice Maximo, proſcripta propoſitio, aſſerens, *in Sacramentis licitum eſſe ſequi opinionem probabilem, relicta tutiore.* Atqui more antiquiſſimo Otiens Occidenſque non elivd ad Unctionem extremam oleum adhibet, niſi quod Pontificum, vel Sacerdotum precibus fuerit præſanctifica-
„ tum: ergo &c. Si per errorem, *ait S. Caro-*
„ *lus Borromeus*, (c) *in iſtructionibus de Extre-*
„ *ma Unctione* Sacerdos ellud oleum, quam
„ quod infirmorum eſt, ad ægrotum ungendum
„ unquam adhibuerit, atiam ſi Chriſmatis aut
„ Catechumenorum ſit: ut erretum emendet,
„ olei Sacri quod proprium infirmorum eſt, un-
„ ctionem aidem adhibeat; tumque Sacramen-
„ ti formam iterer.

(c) ast. part. 4.

Q. 8. Quæritur 8. Utrum oleo ad Sacramentum deſtinato, liceat balſamum, aut liquorem quemvis eatraneum admiſcere?

℞. Negative. Vel enim mixtione hac, propter exuberantem eetraneæ materiæ quantitatem natura olai mutaretur; tumque manifeſtum eſt, irritum Sacramentum fore, quod ſine olivarum oleo conſtare non poteſt; quomodo invalidum futurum baptiſma nemo ambigit, quod ſecundum prudantum æſtimationem equæ naturalis elemento caruiſſet: vel non tanta peregrinæ materiæ injectio foret, quin oleum olivarum in propria natura conſiſteret: tumqua non eſt dubium graviſſime peccaturum, miniſtrum, qui de induſtria ſic ageret. Nemini nemque licitum eſt, Chriſti inſtitutionem & diſciplinam Eccleſiæ, vel tantillum violare, in iis præcipue rebus, ubi ſumma rerum agitur, qualia ſunt Sacramenta; atqui ad infirmorum unctionem ſolo utendum aſſe oleo oliverum, Chriſti præſcriptio eſt, in divinis fundata litteris, perpetue treditione firmata, & ex Eccleſiæ diſciplina ubique ſervata, Ergo infringi ſinu peccato non poteſt.

Q. 9. Quæritur Ultimo. Quid ſi oleum benedictum ex uſu frequenti deficeret, nec commode aliunde haberi poſſet?

℞. 1. Quæſtionem hanc de Græcis moveri non poſſe, epud quos conſtat oleum, quoties ungendi infirmum caſus occurrit, a ſimplicibus presbyteris benedici. Quantum vero ad Latinos ſpectat,

℞. 2. In hoc caſu oleum non conſecratum conſecrato admiſcendum, ut eo infirmus ungatur.

Si forte intra annum, ait Rituale Romanum, (a) *aliqua modo oleum ita deficiat, ut ſufficere non poſſe videatur, neque aliud benedictum haberi queat; modico oleo non benedicto in minore quantitate ſuper infuſa reparari poteſt.* Hæcque juris antiqui regula eſt, ita decernentis: (b) *Nec negamus quin oleum non conſecratum, conſecrato poſſit oleo commiſceri.*

(a) de Sacr. Extr. Unct.

(b) cap. quod in dubiis: Extr. de conſecratione Eccleſiæ.

¶ Quæcumque de hac remota hujuſce Sacramenti materia fuſe dicta ſunt, paucis complexus eſt, nitideque expoſuit Summus Pontifex Benedictus XIV. in aureo ſuo libro de Synodo Diœceſana lib. 7. Cap. 16., quem locum placet huc afferre ad majorem doctrinæ traditæ authoritatem, ac lucem affundendam. Hæc itaque ſapientiſſime animadvertit, ac docet: „Sacramenti extremæ unctionis materia remota eſt oleum, liquor videlicet ex baccis olivarum expreſſus, qui ſolum in communi modo loquendi, abſolute, & ſine addito *oleum* nuncupatur, quemadmodum cum communi ponderat Suarez T. 4. in 3. p. diſp. 40. ſect. 1. n. 1. Debet autem ejuſmodi oleum, ſaltem ex Eccleſiæ præcepto, eſſe ſimplex, hoc eſt abſque ulla alterius liquoris admiſtione. Diximus *ſaltem ex Eccleſiæ præcepto*: quoniam Suarez cit. n. 10. defendit, non ſolum non eſſe contra Chriſti Domini inſtitutionem alium liquorem huic oleo admiſcere, ſed inſuper opinatur aliquando fuiſſe illi balſamum admixtum. Siquidem Innocentius I. *Epiſt. ad Decentium* allegata exponens Apoſtoli Jacobi infirmorum oleo Chriſmatis nomen attribuit inquiens: *quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, qui Sancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt*: ac ſub eadem Chriſmatis nomenclatura idem infirmorum oleum a pluribus deſignatur Conciliis, Vuormatienſi præſertim, atque Aquiſgranenſi, ex quibus conjicit Suarez aliquid balſami tunc conſueviſſe illi admiſceri. At melius alii, quos ſequuntur Juenin de Sacram. Diſſert. 7. q. 3. cap. 1., & Tournely cit. quæſt. 2. art. 1., hanc admixtionem ex Chriſmatis nomenclatura nequaquam colligi arbitrantur. Chriſma quippe frequenter appellatum advertunt omne unguentum, ſeu liquorem, quo corpus inungitur. Omnes tamen Suarezio concedunt, nihil detractum iri Sacramenti validitati, ſi, contra communem cæteroquin, & perpetuam Eccleſiæ praxim, infirmorum oleo admiſceatur aliquid balſami, modo admixtio tanta non ſit, ut deſtruat exteriorem olei ſpeciem, ita ut non amplius oleum, ſed potius unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale cenſeatur„.

Pergit ſubinde Pontifex ſummus declarare huiſce olei conditiones, atque ita ſequitur „Debet præterea oleum in extrema unctione adhibendum eſſe Epiſcopi benedictione anteà ſacratum, quod ab antiquiſſima Patrum traditione accepimus. Etenim Innocentius I. in cit. *Epiſtola ad Decentium* ægros inungendos dixit *oleo Chriſmatis ab Epiſcopo confecto*. Beda quoque *in Comment. ad caput 6.* affirmat ab Apoſtolis hunc Sanctæ Eccleſiæ morem traditum, ut *ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione conſecrato*. Et Concilium Cabilonenſe *anni* 813. *cap.* 48. ait: *Secundum Beati Apoſtoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab Epiſcopo benedicitur, a Presbyteris ungi debent.* (Collect. Harduini T. 4. col. 1040.). At denique, ut cætera prætermittamus antiquorum Patrum teſtimonia, ita nos docuerunt Eugenius IV. *in Decreto pro Inſtructione* Armenorum, & Trident. cit. loco. Sed quæſtio eſt, num Epiſcopi benedictio ſit neceſſaria ex Chriſti Domini inſtitutione, an ſolum ex Eccleſiæ præcepto. Diverſæ ſunt hac in re Theologorum ſententiæ. Victoria *in ſumm. de Sacram.* n. 216., Emanuel Sa V. *Extrema Unctio*, Sambovius *tract. de Extrema Unctione*, Juenin de Sacram. diſſert. 7. cap. 1. concl. 3. putant benedictionem fuiſſe oleo ſuperadditam ab Eccleſia non vero inſtitutam a Chriſto Domino, ac proinde illicitum quidem, ſed validum, pronunciant Sacramentum, oleo non conſecrato adminiſtratum: quin immo, urgente neceſſitate, etiam abſque culpa ita adminiſtrari poſſe tradit cit. Victoria. Iſtis e diametro opponuntur Suarez cit. *diſp.* 40. ſect. 1. n. 3. & 4., Æſtius in 4. diſt. 2359., docentes olei conſecrationem non tantum præcepti, ſed etiam Sacramenti neceſſitate requiri; eamque præterea conſecrationem ita a Chriſto Domino Ordini Epiſcopali annexam ajunt, ut ſimul aſſeruarent ne a Summo Pontifice quidem, eam poſſe ſecundi Ordinis Præsbyteria delegari. Inter haſce duas extremas ſententias medii quodammodo incedentes Cajetanus 3. *p. q.* 72. *art.* 3., Sotus *in q. diſt.* 23. *q. p.* 3. §. *de oleo ergò*, aliique, quos citant, & ſequuntur Gregorius Valentia *T.* 4. *diſp.* 8. *q.* 1. *punct.* 2., & Tannerus *T.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 1. *n.* 10., tria ſtatuunt, nimirum primo, aliquam conſecrationem ex Chriſti inſtitutione requiri, ut oleum fiat apta materia Sacramenti extremæ Unctionis; Secundo, nunquam in Eccleſia latina fuiſſe ægrotantes oleo inunctos, ab Epiſcopo antea non conſecrato: Tertio denique ad Sacramenti validitatem ſatis eſſe affirmant, oleum a ſimplici Sacerdote benedictum. Et profecto poſſe, ſaltem ex commiſſione ſive expreſſa, ſive tacita Romani Pontificis, a ſimplici Sacerdote præparari materiam aptam ad conficiendum Sacramentum extremæ unctionis, res videtur exploratiſſima, quàm nemini liceat in quæſtionem adducere: ſiquidem in Eccleſia Orientali mos viget a mille, & amplius annis in ea receptus, ut ipſimet Presbiteri, cum ſe accingunt ad infirmum inungendum, oleum in ea Sacramentali unctione adhibendum benedicant: ut teſtantur Joannes Nanatail *in Epiſt. ad Epiſcopum Anagninum* (apud Arendium), Arcudius *lib.* 5. *cap.* 2., Allatius *de Conſenſu utriuſque Eccleſiæ* cap. 16. & legitur in Græcorum Euchologio a Goario notis illuſtrato q. 436. Eumdemque morem ab Armenis retineri aſſerit Joannes 22., ſive 20. Epiſtola ad Oſſinium Armenorum Regem ſcribens in hæc verba: *Ipſi etiam Sacerdotes oleum, quod infirmorum dicitur, conſecrant, cum tamen apud nos ad Epiſcopos ſoles ſpectet.* Hanc autem Orientalium conſuetudinem Eccleſia latina non improbavit, ſed ratam habuit. Refert quippe cit. Goarius a Sacra Congregatione de Propaganda fide approbatam, ejuſque impenſis Romæ editam *Synopſim Vernaculam* Neophiti Rodini, in qua hæc habentur: *materia Sacramenti extremæ unctionis eſt oleum oliva expreſſum, a Pontifice, vel a Sacerdote, qui præſentes fuerint, juxta Eccleſiæ morem benedictum*: conſulto ait, *a Pontifice, vel a Sacerdote*: quia, uti narrat Arcudius, etiam Epiſcopi Græci, perinde ac latini feria V. majoris hebdomadæ, ſolemni pompa, & apparatu, oleum infirmorum conſecrant, quamvis poſtea ſuis Sacerdotibus non diſtribuant, ſed iiſdem curam relinquant illud conſecrandi, quo mox in Sacramenti adminiſtratione utantur: de qua re jure miratur laudatus Auctor *Theolog. Moralis ad uſum Seminarii Petrocori*; Sed quod adhuc clarius oſtendit ab Eccleſia latina validum haberi Sacramentum extremæ Unctionis a Sacerdotibus Græcis, oleo tunc a ſemetipſis benedicto, adminiſtratum, eſt Decretum Editum a Clemente VIII., in quo permittuntur Italo-Græci in prædicto ritu perſeverare: *Circa oleum Sanctum infirmorum*, (ſunt verba Decreti) *non ſunt cogendi Presbyteri Græci olea Sancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis latinis Diœceſanis accipere: cum ejuſmodi olea ab eis, in ipſa oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, & benedicantur*: quod Clementis Decretum fuit a nobis, totidem fere verbis renovatum, & confirmatum in *noſtra conſtit.* 57. §. 54. *Noſtri Bullarii T.* 1. *q.* 172. Neutiquam autem id tolerandum fuiſſet, ſi oleum ſimplicis ſa-

cer-

„ cerdotis benedictione Sacratum, ne per po-
„ teſtatem quidem a Romano Pontifice, ſiva
„ expreſſe, ſive tacite eidem Sacerdori factam,
„ aſſet materia idonea ad conficiendum Sacra-
„ mentum extremæ Unctionis. Quare Epiſco-
„ pi latini partem populi Græci ritus ſibi ſub-
„ jectam habeutes, & ſi teneantur feria V. Sa-
„ cratioris hæbdomadæ una cum cæteris Sacris
„ oleis, etiam illud infirmorum, latino ritu
„ conſecrare, latiniſque Parochis diſtribuere,
„ cæteraque implere, quæ nos ediximus in *no-
„ ſtra notif.* 81., ubi de infirmorum oleo, ciuſ-
„ que benedictione ax profeſſo agimus; quo ad
„ Sacerdotes Græci ritus nihil innoveni, ſed
„ ea axequantur, quæ a Clemente VIII., ite-
„ rumque a nobis decreta ſunt „. Hæc ille di-
ſertiſſime.

CAPUT SECUNDUM.

De Extrema Unctionis materia proxima.

CUm oleum, hujus Saeramenti materia ſit re-motas, ſequitur ejuſdem ad ſubjectum idoneum, applicationem, proximam eſſe: hac autem applicatio ſine unctione na intelligi quidem poteſt. Cum itaque hoc argumentis adſtruere, quod evidens ac palmare eſt, merito ſuperfluum judicetur; in præſenti de partibus ungendis dicemus: tum quæſtiones, ſi quæ occurrerint, reſolvemus. Sit itaque

§. PRIMUS.

Quæ partes corporis ungi deberent, nec in Scriptura definitum, nec in traditione præſcriptum: indeque magna Rituum oberta diverſitas.

Scriptura namque unctionem aquidem præcipit, *infirmatur quis in vobis?* inquit, *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo, in nomine Domini:* da partibus vero liniendis altum ſiler. Idamque in priſca traditiona agnoſcet, qui antiquitatis monumenta ſæpe citata revolverit. *Origenes* enim, *Chryſoſtomus*, *Innocentius I.* & alii ſuperius memorati, una unctionis præſcriptione contenti, quibus in partibus fieri deberet, ne inſinuant quidem. Quod non leve argumentum eſt, antiquis temporibus, val cujuſque arbitrio eſſe relictum, quamcumque indifferenter vellet corporis partem oleo ſacro inungera, val eam certe, conſuetudine ubique recepta linire quæ doloribus magis afficeretur, quod videri poterat ſententiæ Apoſtolicæ congruentius: *Alleviabit eum Dominus*. Quamquam enim ad animi morbos ſanandos extrema unctio fuerit præcipue inſtituta; quod omnium Sacramentorum proprium eſt; directa tamen etiam fuit, etſi minus principaliter, ad corporis ægritudines medicandas: naturale porro aſt, affecto membro remedium applicare.

Quidquid vero de hac conjectura ſit, (nec enim volumus quidquam, nullo prælucente Scripturæ ac traditionis certo teſtimonio affirmare:) hoc tamen certo aſſerimus, majorum de partibus ungendis ſilentium, præbuiſſe ritum diverſitati occaſionem.

Ad Græcos quidem quod attinet,

1. De Unctionibus, quo numero, quibuſve in corporis partibus fieri debeant, ſummum in eorum Euchologiis ſilentium eſt; unde inferri haud immerito poteſt, eorum olim Sacerdoribus, ut prædiximus, liberum fuiſſe, quas valleot partes, pro vario ægrotantis ſtatu & neceſſitate inungre.

2. Juxta hodiernam, quæ ubique viget apud Orientales, diſciplinam, unctio fit in fronte,
„ mento, genis, pactore, manibus, & pedibus.
„ Græcorum Sacerdotes, *inquit Arcudius*, (a)
„ ungunt ægri frontem, mentum, ambas ge-
„ nas; ita ut fieri videatur unctio in capite ad
„ modum crucis: deinde pectus, tum manus,
„ idque ex utraque parte, poſtremo pedes. Ita
„ Arcudius. Quem morem ſi quis putaverit,

(a) *lib. 5. cap. 7.*

„ per omnes ſui partes, longo ac diuturno ſæculorum uſu in Orientem inductum, contrarium *Symeonem Theſſalonicenſem* habebit, Concilio Florentino paulo antiquiorem. Ille enim *in libro de Sacramentis*, de pectore & pedibus inungen-
„ dis nullam mentionem faciens: ungit, *inquit*,
„ Sacerdos in modum crucis ægri frontem, ob
„ contentas in ea cogitationes; faciem quoque
„ inungit, propter ſenſuum organa: & poſtremo
„ manus, a pravis cogitationibus & operibus
„ eum expians, Sanctoque oleo muniens illum,
„ & perfecte ſanctificans.

Quantum vero ad Latinos,

Certum eſt 1. ex priſcæ ætatis Scriptoribus nec unum teſtimonium afferri poſſe, unde probetur, plures antiquitus corporis partes aſſe inunctas.

Certum eſt ſecundo, currente ſæculo ſexto morem fuiſſe, unam tantum partem, pectus ſcilicet inungendi. Ita teſtatur, vitæ Sancti *Eu-
„ gendi*, ſeu *Augendi*, qui hoc tempore floruit,
„ anonymus ſcriptor. Vocato, *inquit*, uno ad
„ ſe de fratribus, cui, cum libertate peculiari,
„ olim perungendi infirmos oput injunxerat, ſe-
„ cretiſſime quoque ſibi pectuſculum petiit, ut
„ moris eſt, inungi. Moris ergo tum temporis erat, pectuſculum ſolum inungere: quod & in præfatione ad ſæculum primum Ordinis Sancti Benedicti obſervat doctiſſimus Mabillonius.

Certum eſt 3. in pluribus quondam Latinorum Eccleſiis, præter cæteras quæ ungi poterant partes, eam præſertim ubi major eſſet doloris ſenſus eſſe notaiam. *Perungant*, ait codex Tilianus antiquiſſimus, (b) *ſinguli Sacerdotes infirmum de oleo ſanctificato, cruces faciendo in collo, & gutture, & pectore, & inter ſcapulas, ſeu in loco ubi dolor plus imminet.*

(b) *v. apud Hugonem Menardum, pag.* 340.

¶ In Codice mſ. *Foroiulienſi* producto ab Eruditiſſimo P. I. F. Bernardo Maria de Rubeis *in Diſſert. de Vetuſtis Liturgicis* &c. Venetiis edita anno præterito 1754., inungendæ Sacro oleo præſcribuntur partes ſequentes, nimirum primo *caput ſcilicet in vertice:* deinde *frons*, poſtea *oculi*, *nares*, *aures*, *labia*, *guttur*, *pectus*, *cor ſcapulæ*, *manus*, *pedes*. Ac. ibidem pag. 383. obſervat Cl. Author, totidem partes corporis inungendas jubere quamplures Ordines, queis inſigniores Galliarum Eccleſiæ utebantur, typis jam vulgatos apud Martenium *lib. 1. de antiquis Eccleſiæ ritibus* Cap. VII. alioſque inde proſtare ibidem vetuſtos Ordines, quibus evincitur, non eamdem fuiſſe in Occidente, ad partes corporis, inungendas quod attinet, conſuetudinem Eccleſiæ. ¶

Certum eſt 4. ex Sacramentario *Gregorii* Magni, ſæculo ſexto deſinente, aut ſeptimo ineunte, morem in Occidente invaluiſſe, quinque ſenſuum ſedes, ſive organa inungendi.

Certum eſt 5. Eccleſiarum recepta conſuetudine, huic quintiplici unctioni, pedum etiam &
„ renum uncturam adjunctam. Hoc Sacramen-
„ tum, *inquit Eugenius IV.* (c) *morem non no-
„ viter inſtitutum, ſed ab antique receptum Ar-
„ menis commendans*, niſi infirmo, de cujus mor-
„ te timetur, dari non debet: qui in his locis
„ ungendus eſt, in oculis propter viſum, in
„ auribus propter auditum, in naribus propter
„ odoratum, in pedibus propter greſſum, in re-
„ nibus propter delectationem ibidem vigentem.

(c) *in decr. pro inſtr. Armen.*

Certum denique eſt, morem hunc qua late patet, velut Sacramento neceſſarium, in omnibus Latinorum Eccleſiis non eſſe receptum; adeoque generalis diſciplinæ vim non habere: hodiernum enim Romanæ Eccleſiæ Rituale, *Pau-
„ li V.* Pontificis Maximi juſſu editum: quin-
„ que corporis partes, *inquit*, præcipue ungi de-
„ bent, quas veluti ſenſuum inſtrumenta homi-
„ ni natura tribuit, nempe oculi, aures, nares,
„ os & manus. Attamen pedes etiam & renes
„ ungendi ſunt. Sed renum inunctio in mulie-
„ ribus, honeſtatis gratia ſemper omittitur; at-
„ que etiam in viris, quando infirmus commo-
„ da moveri non poteſt. Sed ſive in mulieri-
„ bus, ſive in viris, alia corporis pars pro re-
„ nibus ungi non debet.

Romano Rituali, quod ad quinque ſenſuum

organa ſpectat, Ritualia Eccleſiarum particularium plene quidem intar Latinos conſentiunt: de renibus vero, pedibuſque ungendis non omnium uniformis præſcriptio eſt. Sic *Manuale Cameracenſe* de renibus, & pedibus linieodis nil præcipit: *Mechliuieuſe* ſilet de renibus, quorum loco pectus ungendum præſcribit; ſimulque monet, ad Sacramentum ſufficere unctionem quæ fit in quinque ſenſuum organis; adeoque anxium non debere eſſe presbyterum, ſi partes reliquas præveniente morte, aut alio interveniente caſu non unxerit. *Prioribus partibus inunctis*, inquit, *presbyteri animus quieſcat, quod jam infirmus receperit Sacramentum*.

Græcos itaque & Latinos, tum ab invicem, tum etiam ipſos ioter ſe, quantum in unctione admittenda conſentiunt, tantum io ungendis partibus diſſeotire & præteritis ætatibus diſcrepaſſe notorium eſt, cujus diſcriminis cauſa, præter ſcripturæ & traditionis ſilentium, ut prædiximus, conveniens afferri non poteſt.

§. SECUNDUS,

Quædam dubia reſolvuntur,

Indeque facillimum erit, dubia quæ in Scholis moveri ſolent excutere. Sic enim exempli cauſa,

Q. 1. Quæritur 1. Utrum omnes quæ in Latina Eccleſia ſolent fieri unctiones, ad Sacramentum neceſſariæ ſint exiſtimandæ?

R. Negative. Nam

1. Unctio renum ad Eſſentiam Sacramenti non pertinet. Quod enim Ritualia, & Concilia quædam, certis caſibus erga viros, & ſemper erga mulieres fieri vetaot, pertinere ad Sacrameoti eſſentiam noo cenſetur; atqui Rituale Romanum Pauli V. prohibet ungi virorum renes, *quando infirmus*, inquit, *commode moveri non poteſt*; idemque circa mulieres abſolute vetat, ut earum ſcilicet pudoris ratio habeatur. Cui conſentiens *Concilium Mediolanenſe IV.* ſub Sancto Carolo habitum; *mulieribus miniſtraturus*, inquit, *renes ne inungat*. Ergo renum iounctio non eſt de neceſſitate Sacramenti, imo nec præcepti Eccleſiaſtici, quod ubique in Latina Eccleſiæ obliget.

2. Idem de unctione pedum judicium eſt. Illud enim noo exiſtimat Eccleſia neceſſarium neceſſitate Sacrameoti, quod nec ſemper fuit, nec ubique ſervatum. Atqui unctio pedum nec ſemper, nec ubique viguit, cum neque in Gregorii Magni Sacrameotario, nec in veteribus Latinorum Ritualibus præſcripta comperiatur. Quin & Græcis olim fuiſſe incognitam, ex Symeone Theſſalonicenſi paulo aote laudato colligitur: ergo &c.

3. Unctio quinque ſenſuum in ſpeciali, ad eſſentiam Sacramenti oon pertinet. Ita cenſent noſtræ ætatis eruditi pene omnes, voluntque unicam unctionem cum forma univerſali conjunctam ad eſſeotiam Sacramenti ſufficere. Nec immerito. Scriptura enim præcipit equidem unctionem, ſed in pleriſque partibus iterandam non imperat. Ergo per unicam ſatisfit præcepto *Jacobi*: ſeu verius, Chriſti ipſius, ore Apoſtoli promulgato: *ungentes eum oleo*: quomodo unica ablutione Domini mandatum, impletur: *Baptizantes eos in nomine patris &c.*

Deinde. Non eſt dubium extremæ Unctionis Sacrameotum vere a Græcis & Orientalibus obſervari; quod ſi quis inficias iret, non Græcis tantum, ſed & Summis Pontificibus, & Conciliis, a quibus ritus eorum probati ſunt, injuriam faceret: porro Græci, ut prædiximus, quinque ſenſuum organa noo iounguot.

Præterea. Latini olim extremæ Unctionis Sacrameotum vere habebant; atqui in pleriſque Eccleſiis, una taotum unctio fieri conſueverat. Sic enim vetus rituale *Remenſe*, unam non plures præſcribit: quin totius occidentis, hunc paulo aote Gregorii Magni tempora fuiſſe morem, haud leve ex vita Sancti *Eugendi* argumentum eruitur: vocato, *inquit*, uno ad ſe de „ fratribus... ſecretiſſime ſibi pectuſculum pe„ tiit, ut moris eſt, inungi.

Denique. Si ad Sacramenti eſſentiam unctio quinque ſenſuum pertineret, nulla quantumvis gravi neceſſitate, ſine illa conſiſteret, aut conſiſtere putaretur: atqui in neceſſitatis articulo, una tantum Unctione Sacramentum perfici, communis Eccleſiarum per occidentem doctrina eſt. Sic paſtorale Mechlinienſe, anno 1589. editum, & a ſacra facultate Lovanienſi probatum: " io morbis contagioſis & peſte graſſan„ te, *inquit* (a) ut periculum vitetur, ſufficit (a) *de ext. Unct. c. 9.*
„ inungi ſenſus organum, magis ad Unctionem
„ expoſitum ac detectum dicendo *per iſtam*
„ *Sanctam Unctionem, & piiſſimam ſuam miſe-*
„ *ricordiam indulgeat tibi Deus quidquid deli-*
„ *quiſti per viſum, odoratum, guſtum, & tactum.*

Pari ratione manuale Cameracenſe: *Si tam urgens ſit mortis periculum*, inquit, *ut nec conſuetæ partes ungi, nec illa forma pronuntiari poſſit* (quæ nimirum diſtincte ſingulis Unctionibus correſpondet,) *ungatur organum ſenſus magis ad unctionem expoſitum, dicendo; per iſtam Sanctam Unctionem, & piiſſimam ſuam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per quinque ſenſus tuos.* Eadem paſtoralis Atrebatenſis, & aliorum quæ diverſis Eccleſiis uſui ſunt, præſcriptio eſt.

Q. 2. Quid facto opus ſit erga infirmos, qui caſu vel natura, membro aliquo caruerint, eorum in quibus unctio ex Eccleſiæ præſcripto fieri debet? Q. 2.

℞. Verbis Sancti Thomæ: "mutilati, *inquit*,
„ (b) inungi debent, quanto propinquius fieri (b) *in 4. ſent. diſt. 23. quæſt. 1. art. 3. quæſtiuncula 3.*
„ poteſt ad partes illas, in quibus unctio fieri
„ debuerat: quia quamvis non habeant mem-
„ bra, habent tamen potentias animæ, quæ
„ illis membris debentur: & ſaltem in ra-
„ dice & interius peccare poſſunt, per ea
„ quæ ad illas partes pertinent, quamvis non
„ exterius..., eademque Sancti Caroli præſcriptio eſt; *Si quis ait* (c) *membro aliquo careat, quod inungi præſcriptum eſt, ungat* (ſacerdos) *partem ei propinquiorem.* (c) *in Inſtructionibus de extr. Unct.*

Q. 3. Ubi ejuſdem ſenſus gemina organa aut membra ſunt, utrum ne in ſingulis debeat Unctio fieri, & forma proferri? Q. 3.

℞. Debere ſingula, ſed unica formæ prolatione inungi: ita communiter libri manuales præſcribunt: *dum oculos, aures, & alia corporis membra, quæ paria ſunt ſacerdos ungit*, inquit rituale Romanum, *caveat, ne alteram ipſorum inungendo, Sacramenti formam prius abſolvat, quam ambo hujuſmodi paria membra perunxerit*: ungenda itaque diverſis actionibus membra paria, ſed ſemel ſacra formula enuntienda.

Q. 4. Quid ſi utrimque membrum, ab externa ſcilicet & interna, ſuperiore & inferiore parte obvium Sacerdoti fuerit, utra magis pars ad Unctionem eligenda? Q. 4.

℞. Quandoquidem utrumque eſt ad Sacramenti valorem indifferens, utra magis pars ungatur, ratione habita Sacramenti, nil intereſſe: tantum cavere debet ſacerdos, ne ab Eccleſiæ more & præſcripto recedat. Sic enim rituale Romanum, perſonis ſæcularibus, & clericis Sacerdotio minoribus, manus in interiore parte, Sacerdotibus vero io exteriore ungi præcipit: *manus*, inquit, *quæ reliquis infirmis interius ungi debent, presbyteris exterius ungantur*: cujus cauſa conveniens eſt, quia pars manuum interior io ordinatione presbyterorum uncta fuit & conſecrata; itaque hæc conſuetudo in adminiſtratione hujus Sacramenti religioſe tenenda: quantum vero ad pedes ſpectat, utrum pars ſuperior, aut inferior, ipſa videlicet planta, ſit inungenda, nihil ſpecialiter, quod quidem ſciverim, conſtitutum: utravis ergo pars liniatur, perinde erit; pleroſque tamen videmus in hac, nec improbabiliter, ſententia eſſe, in ipſa planta pedis unctionem eſſe faciendam, quia ejus potiores ad gradiendum & principaliores ſunt partes.

¶ Q. 5. An poſſit aſſignari congrua ratio, cur inungantur partes quædam determinatæ in Eccleſia Latina. Q. 5.

℞. Affir-

℞. Affirmative, eamque aſſignat Præceptor Angelicus q. 32. ſupplem. art. 6., inquiens:
„ principia peccandi in nobis ſunt eadem, quæ
„ & principia agendi: quia peccatum conſiſtit
„ in actu. Principia autem agendi in nobis
„ ſunt tria. Primum eſt *dirigens*, ſcilicet vis
„ cognoſcitiva. Secundum eſt *imperans*, ſcili-
„ cet vis appetitiva. Tertium eſt *exequens*,
„ ſcilicet vis motiva. Omnis autem noſtra co-
„ gnitio a ſenſu ortum habet. Et quia unde
„ eſt in nobis prima origo peccati, illi debet
„ medicina adhiberi; ideo inunguntur loca
„ quinque ſenſuum, ſcilicet oculi propter vi-
„ ſum, aures propter auditum, nares propter
„ odoratum, os proptar guſtum, manus propter
„ tactum, qui in pulpis digitorum præcipue
„ viget: & propter appetitivam inunguntur
„ aliquibus renes. Pedes autem inunguntur
„ propter motivam, qui ſunt principalius ejus
„ inſtrumentum. Et quia primum principium
„ operationis humanæ eſt cognoſcitiva; ideo il-
„ la unctio ab omnibus obſervatur, quæ fit ad
„ quinque ſenſus, quaſi de neceſſitate Sacra-
„ menti. Sed quidam non ſervant alias: qui-
„ dam verò illam ſervant, quæ fit ad pedes,
„ & non quæ ad renes: quia appetitiva, &
„ motiva ſunt ſecundaria principia. Hæc illæ. ¶

Q. 6. Q. 6. Quid in Unctione obſervandum?

℞. Cum impreſſione ſigni Crucis eſſa agendum; cujus ratio triplex eſt; 1. ut inde noſcamus, non aliunde quam a merito crucis Chriſti unctionem hanc, uti & cætera ſacramenta, ſuam habere virtutem; quo ſenſu ab Apoſtolo dictum: *Ungentes oleo in nomine Domini*: 2. ut ſciamus, non aliter quam in hoc ſigno inſidiantis Dæmonis impetus propulſari, ſuperari tantationes, & plenam poſſe in hoc ultimo agone de carnis illecebris victoriam reportari, 3. ut hoc ſigno munitus Chriſti miles ſecurior ad ſupremi judicis tribunal compareat, ſimulque oſtendat, ſe ad mortem uſque, ſub Chriſti vexillo pugnaſſe.

Q. 7. Q. Ultimo. Utrum manus miniſtri immediato contactu debeat Unctio fieri?

℞. Unicuiqua tenendum ſuæ Eccleſiæ diſciplinam; in variis diœceſibus moris eſt, ut etiam extra contagionis periculum, unctio non pollice fiat, ſed virgola ſacro Oleo delibuta; aliarum conſuetudo eſt, ut graſſante peſte, virga longiore miniſter utatur: *in peſtiferis*, ait manuale Cameracanſe, *uti licebit virga oblonga, oleo tincta, quæ deinde comburatur, aut ſervanda purgetur;* eademque plerorumque aliorum Ritualium præſcriptio eſt; itaque poſſunt miniſtri, ubi hoc conceſſum fuerit, in caſu neceſſitatis hac indulgentia uti; tantum meminerint Sacerdotes, eatenus in neceſſitate concedi ſibi propriæ incolumitati conſulere, ut ne debita Sacramentis reverentia violetur; divinorum diſpenſationem myſteriorum, non nudæ caritatis, ſed officii neceſſarii miniſterium eſſe, ad quod exequendum etiam ſuo periculo obligantur: & ſancta denique ſancte & reverenter eſſe tractanda.

QUÆSTIO TERTIA.

De forma extrema Unctionis.

Cum extremam Unctionem e numero Sacramentorum Hæretici recentiores abſtulerint, conſequens fuit, ut materiam ejus & formam de medio tollerent: nam rei quæ omnino eſſe negatur, nec materia nec forma tribui poteſt.

Sic *Lutherus*, Oleum, hujus Sacramenti quod Unctionem vocamus, divinitus inſtitutam inficiatur eſſe materiam: *id quod*, inquit, (a) *caute ac de induſtria Jacobus prævidens, promiſſionem ſanitatis, & remiſſionem peccatorum, non tribuit unctioni, ſed orationi*, (ſuſcipientis videlicet, non miniſtri;) *nam*, ait ibidem, *Sacramentum non exigit orationem aut fidem miniſtri; cum impius etiam baptizet abſque oratione: ſed nititur in ſola promiſſione & inſtitutione Dei, exigentis fidem ſuſcipientis.*

(a) in lib. de Captiv. Babyl.

Ita nefarius homo, tum errorem ſuum manifeſto declarans, quo negat Unctionis extremæ ullam neceſſariam eſſe formam; tum Eccleſiam Catholicam calumnians, quaſi cum Donatiſtis putaret, ſine fide miniſtrantium conſtare Sacramenta non poſſe.

Calvinus vero, *iſti*, inquit, (b) (Catholici) *per Sacram ſuam, id eſt abominabilem Unctionem* (quæ adjunctam orationem habet) *peccata remitti impie mentiuntur.*

(b) Inſtit. l.4. c.19.

Quibus *Kemnitius* conſentiens: *de adhibita illa forma verborum*, inquit, *quam Pontificii præſcribunt, nulla vel littera, vel ſyllaba in Evangelica hiſtoria legitur.*

Jam

OSTENDITUR PRIMO.

Extremam Unctionem non ſecus ac cætera Sacramenta, formam propriam, ex divina inſtitutione habere.

Hoc ipſo enim quod eſt Sacramentum, illud omne importet neceſſe eſt, ſine quo Sacramentum ne intelligitur quidem; atqui ubi forma verborum præſcripta non eſt, dans elemento, ſive materiæ efficaciam, nec eſt, nec intelligitur Sacramentum; *accedit verbum ad elementum*, inquit S. Auguſtinus ſæpe laudatus, *& fit Sacramentum*; ergo propriam formam ex inſtitutione divina extrema unctio habet.

Id quod verba Jacobi luce clarius manifeſtant; *infirmatur quis in vobis?* inquit, (c) *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*; hic enim nec unctio ſola, (quæ materia eſt) nec oratio ſola (quam formam vocamus) præcipitur; ſed utramque jubetur debere connecti: *orent*, inquit, *ſuper eum, ungentes oleo in nomine Domini*: indeque eſt, quod effectus ritus ſacri, non unctioni ſoli, nec orationi Suſcipientis, prout ſomniavit Lutherus divino textui contradicens, ſed orationi Sacerdotali, quatenus adjunctam habet unctionem, tribuitur; *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei;* itaque quin extrema Unctio propriam ex Dei præſcripto habeat formam, iis ſolis dubitare aut inficiari permittitur, qui tantum ſibi ſcelus permittunt, ut ipſam Scripturæ veritatem vel præfracte negent, vel in dubium revocent.

(c) cap.5. 14.

Adſtipulatur antiquiſſima Eccleſiæ univerſalis traditio, qua certum eſt, numquam ſine comite oratione Unctionem infirmorum fuiſſe factam, eidemque orationi, olei unctioni adjunctæ, ſeu ipſi operi ſacro, virtutem producendi effectus ſpiritualis, communi omnium ſententia attributam. Evolvatur quidquid uſpiam repetiri poterit, apud Græcos, Orientales, & Latinos, Euchologiorum & Ritualium librorum; revocentur in memoriam Patrum de extrema Unctione laudata ſuperius teſtimonia: & ſi vel unum occurrat, ubi legatur Unctionem non debere cum Oratione, ut efficax ſit, neceſſario fieri; aut ad ejus virtutem nihil intereſſe, ſive a presbyteris Unctionis adminiſtris, ſive a ſuſcipientibus oratio ſacra fundatur; tum demum per nos licet, Eccleſiam accuſent Hæretici, & inductę contra divinum mandatum novitatis inſimulent: quod ſi, ut revera eſt, probare non poſſunt, pudeat eos tandem aliquando erroris ſui, & excuſſa Lutheri, Calvini, aliorumque pſeudo-Reformatorum tyrannide, ſuavi Eccleſiæ jugo, quod Chriſti ipſius eſt, colla ſubmittere non detrectent: deſinant matri piiſſimæ hæreditatem acceptam divinitus invidere, & ſicuti Baptiſmum ejus, pro vero Sacramento habent; ita in Unctione infirmorum, qualem ab initio obſervavit, veram materiam, veramque formam, & omnes denique veri Sacramenti conditiones, humiliter & utiliter recognoſcant.

Digitized by Google

OSTENDITUR SECUNDO,

Formam extremæ Unctionis qualis ubique hodie obſervatur, verbis deprecativis enuntiari.

Atque ut de Græcis primo dicamus, notorium eſt apud illos meris precaodi formulis totum officium extremæ Unctionis abſolvi, quas inter, *Goario*, *Arcudio*, aliiſque conſentientibus, formæ Sacramentalis locum habet, quæ ſic incipit: πάτερ ἅγιε ἰατὴ τῶν ψυχῶν: *Pater Sancte, animarum & corporum medice, qui filium tuum Unigenitum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem miſiſti: Sana quoque ſervum tuum N. a detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Chriſti tui gratiam: interceſſionibus ſuper omnes, Sanctæ Dominæ noſtræ Dei-paræ, & ſemper Virginis Mariæ &c.* (a)

(a) vide ſup. quæſt. 1. cap. 1. prob. 3. pag. 7.

Nec minus de Latinis eſt certum, eos formam Unctionis verbis deprecativis efferre: *per iſtam Sanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, olfactum, guſtum, & tactum*: cujus formæ veritatem & efficaciam ſi quis ſuſpectam haberet, Summis Pontificibus, Conciliis, & Univerſali Eccleſiæ contradiceret: conſtat enim, ab *Eugenio IV.* in decreto pro inſtructione Armenorum: in Concilio Tridentino, Seſſ. 14. de Extrema unctione cap. 1. & in variis, quæ a 600. & amplius annis ſcripta ſunt, Ritualibus Latinorum, commendari, & a Sacerdotibus inviolabiliter obſervandam præſcribi: conſtat pariter formam hanc Græcis minime improbari: in iis enim tam diverſis litigiis quæ adverſum Latinam Eccleſiam variis temporibus excitarunt, nullibi legimus ullam de hac re intentatam eſſe querelam; atque id per quam merito: non enim a menſura vocum aut numero ſyllabarum pendet vis & efficientia Unctionis, ſed ab oratione fidei quam fieri S. Jacobus Dei auctoritate præcepit: ubicumque ergo fidei oratio eſt, publica auctoritate Eccleſiæ approbata, & ad virtutem Sacramenti ſignificandam accommodata, vera ejus debet forma agnoſci.

¶. S. Thomas præter alia quæ profert ex ſacris litteris, & ritu Eccleſiæ fundamenta, hujuſce formæ deprecatoriæ maximam convenientiam more ſuo manifeſtat, *q. 29. ſupplem.* art. 8. & quidem tripliciter. „ Primo, inquit, quia „ ſuſcipiens Sacramentum hoc eſt viribus pro- „ priis deſtitutus. Unde indiget orationibus „ ſublavari. Secundo: quia datur exeuntibus, „ qui jam deſinunt eſſe de foro Eccleſiæ, & in „ ſolius Dei manu requieſcunt: unde & ei per „ orationem committuntur. Tertio, quia hoc „ Sacramentum non habet aliquem effectum, „ qui ſemper ex oratione Miniſtri conſequatur, „ omnibus, quæ ſunt de eſſentia Sacramenti „ etiam rite peractis, ſicut character in bapti- „ ſmo, & confirmatione, & tranſubſtantiatio „ in Euchariſtia, & remiſſio peccati in Pœni- „ tentia exiſtente contritione, quæ eſt de eſ- „ ſentia Sacramenti Pœnitentiæ, non autem „ de eſſentia hujus Sacramenti. Et ideo in hoc „ Sacramento non poteſt eſſe forma indicativi „ modi, ſicut in prædictis Sacramentis. ¶

OSTENDITUR TERTIO.

Formam extremæ Unctionis in Latina Eccleſia, olim Verbis abſolutis expreſſam.

Minime tamen putandum, formam deprecativam ſic eſſe inſtitutione divina neceſſariam, ut aliter conſiſtere Sacramentum non poſſit; quam enim modo habet Latina Eccleſia Unctionem, antiquitus nec minore efficacia habuit: niſi impia contendimus, pravo majorum judicio Sacramentum Chriſti ſublatum, & ejus loco otioſam cæremoniam, nova ſuperſtitione, inductam: atqui olim per diverſas Latinæ Eccleſiæ partes verbis indicativis forma extremæ Unctionis exprimebatur; nec forte alia per totum late Occidentem obſervabatur.

1. Enim neminem latet tantiſper in antiquitate verſatum, a multis retro ſæculis formam hanc in Mediolanenſi Eccleſia uſurpatam: *ungo te oleo ſanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas poſſis ſuperare poteſtates*: formæ hujus S. Bonaventura, aliique veteres Scholaſtici cum laude meminerunt, & *Ambroſianam* appellant, ut inſinuent vel ab ipſo Sancto Ambroſio præſcriptam, vel ei eſſe coævam.

2. In Sacramentario *Gregorii Magni*, (b) ſub hoc titulo: *Oratio ad infirmum ungendum*: hæc legitur forma, quæ ſane deprecativa non eſt: *inungo te oleo Sancto, ſicut unxit Samuel David in Regem & prophetam: operare creatura olei in nomine Patris omnipotentis, ut non lateat illic ſpiritus immundus, neque in membris illius, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum: ſed in te habitet virtus Chriſti altiſſimi, & Spiritus Sancti, per eumdem &c.* etſi enim in modum precationis hæc formula deſinat, his nimirum verbis: *per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Criſtum &c.* abſolute tamen quæcumque præcedunt enuntiari, nemo non videt: quo fit, ut abſoluta, non deprecatoria dici ſapientum judicio debeat: alioquin enim ne forma quidem Baptiſmi, indicativa futura erit: quid enim obſtabit quominus quæ in illa fit, invocatio Trinitatis, his verbis: *ego baptizo in nomine patris &c.* pro vera habeatur oratione? *olim forma hujus Sacramenti*, ait Hugo Menardus, Gregorianam formam expendens, (c) *fuit indicativa, quamvis hic appelletur oratio, ſed improprie: vere etenim oratio non eſt*.

(b) vide Hugonem Menardum in Sacramentario.

(c) in Sacr. Greg. M.

3. Id ipſum demonſtrant diverſarum Eccleſiarum, tum manuſcripti, tum typis editi, libri veteres Rituales, non aliam, præter indicativam formam habentes; cujuſmodi ſunt Codices, *S. Mariæ Remenſis*, *Tilianus*, ſive *Sagienſis*, *Ratoldi*, *Siculus*, *Venetus*, & plures alii, quos conſtat ad decimum-ſextum uſque ſæculum in Eccleſiis illuſtrioribus obſervatos, nec alia de cauſa, ut quidem crediderim, paulatim in hac parte abrogatos, niſi quia Antiſtitibus ſatius viſum eſt, formam deprecatoriam, quæ in majori Eccleſiæ Latinæ parte obſervabatur, amplecti: conſuli de hac re poſſunt, *Joannes Morinus*, de adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ, lib. 8. cap. 16. *Hugo Menardus* in notis ad Sacramentarium Gregorii Magni: *Joannes Launojus* in libro de Sacramento Unctionis infirmorum.

COROLLARIUM I.

Indeque ſequitur primo, quantum ſpectat ad divinam inſtitutionem, & eſſentiam Sacramenti, ſive forma indicativa, ſive deprecativa adhibeatur, indifferens eſſe: nec unam præ altera neceſſario uſurpandam, niſi quia miniſter quiſque tenetur Eccleſiæ morem gerere, & diſciplinæ a majoribus inſtitutæ obtemperare.

Hoc enim ni conceſſerimus, dicendum erit pleraſque Eccleſias longo ſæculorum decurſu, conſentiente Univerſali Eccleſia, extremæ Unctionis Sacramento caruiſſe, & in ejus locum vanam Sacramenti imaginem ſubrogaſſe: qualem ſane futuram fuiſſe negare non poſſumus, ſi forma deprecativa, quæ ſola ſufficere ad Sacramenti valorem ſupponeretur, fuiſſet in indicativam, paſtorum ignorantia aut negligentia perperam immutata: quis porro illud aſſentietur, *Mediolanenſem*, & pleraſque alias Eccleſias, ne *Romana* quidem excepta, quoad forma indicativa in illis viguit, Sacramentum extremæ Unctionis, conniventibus conſentientibusque reliquis paſtoribus, ita contaminaſſe, ut ejus, præter vani nominis umbram nil ſupereſſet.

Deinde; in hoc Sacramentalis formæ veritas & eſſentia conſiſtit, quod Sacramenti vim & affectiones ſignificet, non ſpeculative quidem, ut loquitur ſchola, ſed practice, hoc ipſum videlicet operando quod verbis exprimitur: atqui in ex-

in extrema Unctione, ſive forma ſit deprecatoria, ſive abſoluta, effectum Sacramenti, & ajus virtntem pariter exprimit: id quod facile aſſentietur, qui Græcorum formam: *pater Sancte, animarum & corporum medice, &c.* Latinorum: *per iſtam Sanctam Unctionem &c.* itemque alia, ſive *Ambroſianam*, ſiva *Gregorianam &c.* quæ verbis abſolutis efferebantur, attente penſitaverit: in ſingulis anim, cauſa principaliter operans, Deus ſcilicet, miniſter, ejuſque intentio, & denique unctionis effectus perſpicue exprimuntur: ergo &c.

COROLLARIUM II.

Sequitur ſecundo, hoc uno extremæ Unctionis exemplo, etiam ſi alia daeſſent, vanam revincedam opinionem, qua plarique de ſchola putant, debere formas Sacramentorum, ut ex opere operato ſint efficaces, verbis abſolutis ſive indicativis, non deprecatoriis exprimi: ecce enim precibus Sacerdotum hoc Sacramentum vere confici, da quo prædixit Apoſtolus: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*: Oriens occidenſque conſentit: argo Sacramentum novæ legis, poſſa deprecatoriis verbis abſolvi, Eccleſiæ Univerſalis ſententia eſt: ergo quas in contrerſum ſchola objicit rationes, vanæ ac futiles ſunt: ut quid enim ſi in ungendis infirmis Oratio cum oleo ſufficit; non ſatis erunt in cœteris Sacramantis formnlæ deprecativæ, cum elementis unicuique divinitus aſſignatia conjunctæ? ad quod ſane argumentum ſi, nti par erat, attendiſſent Scholaſtici, non ſuiſſent in Græcis & Orientalibus accuſandis adeo faciles, quaſi nimirum confirmationis, pœnitentiæ, ordinis, & matrimonii Sacramenta violaſſent, propterca quod in eorum adminiſtratione non alias uſurpent formulas, quam deprecativas: quæ accuſatio ſi quid fundamenti haberet, non in Græcos tantum, ſed in Latinos ipſos recideret, a quibus conſtat ritus Græcorum ſolemnirer ſæpeque probatos: diſcant hinc Theologiæ ſtudioſi, non ex novellis ſcholarum opinionibus debere de antiqua diſciplina ferri judicium; ſed ex diſciplina ipſa quam conſtat antiquitus obſervatam, ſcholarum placita æſtimanda.

OBJECTIO PRIMA.

Volentium, formam extrema Unctionis non poſſe in Oratione conſiſtere.

Forma hujus Sacramenti, *inquiunt*, ſi quæ eſ- Objectio 1.
ſet, foret oretio fidei de qua Apoſtolus loquitur, *Oratio fidei ſalvabit infirmum:* atqui oratio fidei nequit eſſe forma Sacramenti conveniens: forma enim Sacrementalis affectum ſuum exerit ex opere operato: atqui oratio fidai effectum ex opere operantis conſeqnitur: id eſt, effectus omnis quem habet, non verbia ipſis, ſed fidei operantis adſcribitur: ergo &c.

R. Conceſſa majore, nego minorem: nam quælibet forma Sacramentorum vero aliquo ſenſu oratio fidei eſt, & vocatur; ſemper anim eſt efficax in fida Eccleſiæ Deum invocantis, quem eſſe omnipotenrem firmiter credit, & verbo ſuo id omne quod vult, infallibirer operari: cum itaque formæ omnes Sacramentales vice Eccleſiæ proferantur, fidem ſuam & devotionem miniſterio hominum, quantumvis aliunde improborum & infidelium exprimentis; orationes fidei eo ſenſu dici poſſunt ac debent.

Ad argumentum ſubjectum, conceſſa maj. diſtinguo min. Oratio fidei effectum ſuum ex opere operantis conſequitur; *ſit ſit oratio fidei formaliter*, hoc eſt, ſi dapendeat ab actuali miniſtri fide, quantum ad efficaciam, concedo: ſi ſit oratio fidei, *objective tantum*, nego min. & conſeq.

E. D. forma extremę Unctionis eſt oratio fidei objective, in quantum in objecto fidei continetur, & ab Eccleſia cujus vices gerit miniſter quantumlibet infidelis, vera & viva fide profertur: ſed non eſt oratio fidei formaliter & ſnbjective; quia ut ſuum effectum obtineat, non dependet ab actuali fide miniſtri; pari itaque retione intelligitur extremæ Unctionis forma, *oratio fidei* a Sancto Jacobo appellata, qua Sanctus Auguſtinus verbum Sacramentale, *fidei verbum* appellat; *quæ eſt tanta virtus aquæ*, in- (a) Tract. 80. in Joan.
quit, (a) *ut corpus tangat, & cor abluat? niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur*: atqui non ideo S. Doctor verbum Sacramentale dicit eſſe verbum fidei, quod ſentiat formalem fidem eſſentialiter in miniſtris Sacramentorum requiri; ſed quia in objecto fidei continetur; ergo a pari &c.

Inſtant: in collatione Sacramentorum vere Inſt. 1.
operetur miniſter, eoromque effectus attingit: alioquin enim falſo diceret: *ego te baptizo: ego te abſolvo: ſigno te ſigno crucis, confirmo te chryſmate ſalutis &c.* atqui ſi forma extremæ Unctionis deprecatoria foret, nihil miniſter operaretur, nec effectum ejus ulla ratione attingeret; numquid enim delet peccata, qui rogat Deum ut dignetur ea remittere? *per iſtam Sanctam Unctionem*, inquit, *& ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus &c.* ergo &c.

R. 1. Hanc & ſimiles argutiolas iis tantum probari poſſe, qui res divinas, non ſcripturæ & traditionis anctoritate, ſed Sophiſticis cavillationibus metiuntur: quæ ſi qnid ponderis haberent ad adſtruendum, forma deprecatoria extremæ unctionis Sacramentum conſtare non poſſe, pariter demonſtrarent, Græcos nec pœnirentiæ, nec confirmationis, nec ordinis, nec matrimonii Sacramenta habere, quæ conſtat apud illos ſolis orationibus confici.

R. 2. Conceſſa majore, nego min. vere enim operatur, qni formam Sacramentalem, ejuſdem materiæ, & utramque ſubjecto idoneo, poteſtate data ſibi divinitus applicat; ex qua applicatione, niſi ſubjecti previtas obſtet, neceſſarium eſt ſequi effectum, ad quem Dei voluntate ſacra operatio ordinatnr: atqni etiamſi forma extremæ Unctionis deprecatoria ſit, ejus tamen mareriæ, & ſimul utreque ſubjecto capaci, interventu presbyteri applicatur, unde ſequitur neceſſario effectus Dei voluntate intentus: ergo revera miniſter in Sacrementi, etiam per formam deprecatoriam, conſecratione, tantum operetur, quantum in cœteris formam indicativam, ſive abſolotam habentibus.

Ad argumentum adjunctum, diſtinguo antecedens: non delet peccata, qui rogat Deum nt dignetur ea remittere: *non delet*, inquam, *virtute propria, & quaſi de ſuo indulgentiam largiendo*, concedo: non delet *miniſteriali virtute*, precem fundendo, quam voluit Deus eſſe ex opere operato indulgentiæ efficacem, nego antecedens, & conſeq. Plana reſponſio erir, ſi ad cætera Sacrementa attendamus, quorum formæ verbis abſolutis enuntiantur: quando air Sacardos baptizans: *ego te baptizo*: aut quando in pœnitentiæ Tribunali, *ego*, inquit, *te abſolvo*: numquid putas de ſuo aliquid dare, & originale actualiave peccata, propria virtuta remittere? non hoc ſane, ſi verum ſapis, dicturus es: quid ergo facit? nimirum Chriſti miniſter eſt, & Dei diſpenſat myſterium, ad peccati abolitionem ſuprema ejus potentia ordinatum: atqui quomodo formam indicativam baptiſmatis, ita Unctionis deprecativam voluit Deus eſſe gratiæ afficacem, eique conſtitutum eſt in aliquibus Sacramentis Columbæ, Eccleſiæ videlicet, gemitum, verbis deprecativis expreſſum infallibiliter exaudire: non minor ergo in Sacramentis, formam deprecativam, quam indicativam habentibus, miniſtrorum, nec imbecillior operatio eſt.

Inſt. 2. negare ſaltem non poſſumus, debere Inſt. 2.
actionem miniſtri, in forma Sacrementi neceſſario exprimi; alioqoin enim quo pacto ſignificaret, ſe intentionem operis ſacri faciendi habere? atqui in forma deprecatoria, nulla actionis miniſtri axpreſſio eſt; non eſt argo ad Sacramentum ſufficiens.

R. 1. Nego majorem: quæ enim iſthæc nova regula eſt, non audere inficiari quod certo conſtar Eccleſiaſticæ diſciplinæ eſſe contrarium; vel hac ſola ratione, quod Scholaſticis quibuſdam, ſophiſtis magis, quam Theologis, pro axiomare & inconcuſſo principio habeatur? in quorum numero fuit *Catumſyritus*, Græco-Italus, ignobilis, nulliuſque doctrinæ ſcriptor, qui *Arcudium* refutando, eo temeritatis progreſſus eſt, ut novas proponere Sacramentorum, ipſiuſque nominatim extremæ Unctionis, formas præſumpſerit, eo prætextu quod in iis quibus Græci & Latini utuntur, actio miniſtri non exprimatur: quaſi nimitum hac una de cauſa irrita poſſent fieri Sacramenta Chriſti: quod vero ad hujus opinionis probationem affertur, non poſſe aliter ſignificare miniſtrum, ſe intentionem operis ſacri faciendi habere, niſi actionem ſuam in ipſa Sacramenti forma exprimendo, prorſus ridiculum eſt: ipſo enim opere quod ſerio, & in circumſtantiis debitis adimpletur, ſatis ſuperque intentio innoreſcit, nec ulrerius exigitur ut verbis expreſſis declaret miniſter, ſe id velle agere, quod revera agit: quapropter *Catumſyritis* opinio pro paradoxo habita eſt, ipſeque auctor merito ac jure damnatus.

℞. 2. Tranſeat major & nego minorem; ſive enim de Græcorum, ſive de Latinorum forma quæſtio ſit, certiſſimum eſt utraque, miniſtri ungentis actionem ſignificari: *per iſtam Sanctam Unctionem*, ajunt Latini, *indulgeat tibi Deus &c.* ubi cæcum eſſe oportet, qui non videt actum presbyteri clariſſime exprimi: *Græci* vero orationem: *pater Sancte, animarum & corporum medico &c.* hoc ipſo momento, quo infirmum inungunt pronunciant: *poſt orationem*, ait Euchologium, *accipit Sacerdos oleum, & extremam Unctionem adhibet, ſequentem orationem dicens: pater Sancte &c.* opus itaque ipſum quod tum impletur, intentionis miniſtri apertiſſima declaratio eſt, quod qui negare audent, idem mihi videntur ſentire, ac ſi quis contenderet eleemoſynam vere non fieri, niſi qui egeno ſuccurrit, in ipſo exercitio caritatis dixerit: *impertior tibi eleemoſynam:* quod eſſe abſurdiſſimum quis non videt?

OBJECTIO SECUNDA.

Volentium, extremæ Unctionis formam, veram, niſi deprecatoria fuerit, eſſe non poſſe.

Objectio 2. Forma *inquiunt*, vera non eſt, niſi quam Chriſtus Sacramentorum auctor præſcripſit: atqui Chriſtus ſola oratione Unctionem fieri voluit: *infirmatur quis in vobis?* ait ejus Apoſtolus, *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei &c.* ergo niſi deprecatoria fuerit, vera eſſe nequit extremæ Unctionis forma.

Reſp. 1. plerique Theologi totum concedendo argumentum: volunt nimirum formam abſolutam, quando olim in Latina Eccleſia obtinebat, ſemper fuiſſe cum verbis deprecativis conjunctam, quæ ſola ſtricte loquendo rationem formæ haberent: " olim *inquit Natalis Alexan-*
„ *der*; (a) forma, ex abſoluta & deprecato-
„ ria mixta erat: ſed abſoluta & indicativa
„ oratio, potius erat diſpoſitio ad formam,
„ quam ipſa forma, ut docet S. Thomas, in 4.
„ ſent. diſt. 23. quæſt. 1. art. 4. quæſtiuncula 2.
„ ad 3. *verba illa indicativi modi*, inquit, *quæ*
„ *ſecundum morem quorumdam præmittuntur ora-*
„ *tioni, non ſunt forma hujus Sacramenti, ſed*
„ *ſunt quædam diſpoſitio ad formam, inquantum*
„ *intentio miniſtri determinatur ad actum per illa*
„ *verba*. Sic in Sacramentario S. Gregorii abſo-
„ luta ſeu indicativa oratio deprecatoriæ con-
„ jungitur hunc in modum: *inungo te de oleo*
„ *Sancto, ſicut unxit Samuel David in Regem &*
„ *prophetam: operare creatura olei in nomine Pa-*
„ *tris omnipotentis, ut non lateat illic ſpiritus im-*
„ *mundus, neque in membris illius, neque in me-*
„ *dullis, neque in ulla compagine membrorum,*
„ *ſed in te habitet virtus Dei altiſſimi, & Spiri-*
„ *tus Sancti, per eumdem &c.* in codice Arremarenſi,
„ in codice S. Mariæ Remenſis, in codice
„ Ratoldi, in Tiliano ſeu Sagienſi, nec non in
„ codice Siculo indicativa oratio, deprecatoriæ
„ formæ pariter adjungitur. Ambroſiana Un-
„ ctionis extremæ formula his verbis concepta
„ eſt: *ungo hos oculos oleo Sanctificato, in nomine*
„ *Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* & ſic ad
„ omnes ſenſus: ſed verba deprecatoria ſequun-
„ tur: *ut more militis uncti præparatus ad certa-*
„ *men, poſſis aereas poteſtates ſuperare.* Similiter
„ in forma Veneta, verbis illis indicativæ formu-
„ læ adjungitur: *ut quidquid illicito viſu deliquiſti,*
„ *hujus olei unctione expietur, per Chriſtum Dominum*
„ *noſtrum*: quamvis ergo formæ iſtæ indicati-
„ vo modo incipiant, quia tamen precatio-
„ nis modo finiuntur, eædem quoad ſenſum
„ cum noſtra eſſe cenſentur: ita Natalis Ale-
„ xander.

(a) *Theol. dogm. & mor. lib. 2. tr. 12. de extr. Unct. c. 1. art. 3.*

Reſp. 2. alii, quibus, in prædictis formulis, quod veram ſonet precationem nihil apparet, conceſſa majore, diſtinguendo min. Chriſtus ſola oratione Unctionem fieri voluit, *quæ vel formaliter vel virtualiter & implicite talis eſſet*, concedunt: *ſola oratione explicita & formali*, negant minor. & conſeq.

E. R. In prædictis *Ambroſii*, *Gregorii*, & aliorum ritualium formulis, niſi in terminis ludimus, nulla ſtricte loquendo precatio eſt: id quod *Hugo Menardus*, *Morinus*, *Launojus*, & alii prudenter notarunt: virtualem tamen & implicitam orationem ibidem contineri, negare non poſſumus: ubicumque enim invocatio ſupremi numinis eſt, oratio vero quodam ſenſu agnoſcitur: atqui in *Ambroſiana*, *Gregoriana*, & aliis formulis, ſupremæ Dei poteſtatis invocatio eſt; nihil ergo impedit, quominus precationes vera aliqua ratione dicantur, quæ ſatis ſit ad Chriſti præceptum implendum: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum &c.* quod non ideo dictum intelligi volumus, ut cum Sancto Thoma pugnemus, cui contradicere nobis religio eſt: ſed ut oſtendamus, quæcumque tandem ſcholarum præponatur opinio, nihilominus ſuam Sacramento veritatem conſtare, quæ non a ſcholarum placitis, ſed a Chriſti inſtituentis voluntate abſolute dependet; porro Chriſtum in formula, ſive oratione, aut formali & explicita; aut implicita & virtuali Sacramenti Unctionis eſſentiam poſuiſſe, diſciplina Eccleſiæ invicte probat, contra quam pugnare ſtultiſſimum eſt.

Inſt. 1. omnia novæ legis Sacramenta a Chriſto Jeſu Domino noſtro immediate inſtituta, fidei veritas eſt, a Concilio Tridentino denuo contra recentiores Hæreticos confirmata: *ſi quis dixerit*, inquit, (b) *Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta ..... anathema ſit*: quod de extrema Unctione ſpeciatim definiens: *ſi quis dixerit*, ait, (c) *extremam Unctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum.... anathema ſit*: inde porro ſequitur, a Chriſto materias & formas Sacramentorum non in genere tantum, ſed & in ſpecie eſſe determinatas: id quod a nobis ipſis libro 1. de Sacramentis in genere, eſt ſpecialiter demonſtratum: atqui ſi in extrema Unctione forma vel abſoluta, vel deprecatoria indifferenter adhiberetur, argumento foret quod non eſſet a Chriſto determinata: ergo &c. *Inſt. 1.*

(b) *Seſſ. 7. de Sacr. in Gen. can. 1.*

(c) *Seſſ. 14. de Sacr. extr. Unct. can. 1.*

℞. Conceſſa maj. nego minorem, quæ vera dici non poteſt, niſi ſupponatur, formam inter abſolutam & deprecativam eſſentiale diſcrimen eſſe; atqui utriuſque eſſentialis differentia nulla eſt, cum utraque eamdem habeat ſenſum, eumdemque effectum practice & ex opere operato ſignificet: ita reſpondet S. Bonaventura, in 4. diſt. 23. art. 1. quæſt. 4. ubi hanc ſibi proponit objectionem: "omnia Sacramenta quæ habent formam,
„ eamdem debent habere per totam Eccleſiam
„ Catholicam, quia variatio formæ eſt variatio
„ Sacramenti, & Sacramentum debet eſſe uni-
„ forme, ſicut fides & Eccleſia: ſed hoc Sacra-
„ mentum non habet eamdem formam: nam in

„ Ec-

„ Eccleſia Gregoriana eſt hæc forma : *per iſtam* „ *Sanctum Unctionem &c.* in Ambroſiana eſt hæc „ *ungo te oleo Sanctificato, ut more militis uncte* „ *preparatus ad certamen, aereus poſſis ſuperare po-* „ *teſtates :* vel ſimilis huic : ergo non videtur quod aliqua forma ſit ſubſtantialis . Argumentum S. Doctor ſic diluit : *ad illud quod objicitur,* inquit, *quod non eſt eadem forma, dicendum quod ſecundum id quod eſt neceſſarium & eſſentiale Sacramento, eamdem oportet eſſe : ſed forma verbi non eſt neceſſaria ratione vocis exterioris, ſed prout eſt expreſſiva verbi interioris;* jam ſic ſubſumo: atqui formæ extremæ Unctionis, ſive verbis indicativis enuntietur, ſive deprecativis, idem ſenſus, eademque interior ſignificatio eſt: quod ni conceſſerimus, ex conſequenti negandum erit, Græcos pœnitentiæ, ordinis, & matrimonii Sacramenta habere, quos conſtat, more Latinis contrario , in eorum adminiſtratione formulas deprecatorias uſurpare : fatendum ergo extremæ Unctionis formam (quod de pleriſque aliis Sacramentis dici debet) a Chriſto ſic eſſe determinatam ; ut Eccleſiæ liberum fecerit, quas vellet ſive indicativas voces, ſive deprecatorias, (unum enim, idemque eſt,) uſurpare.

Inſt. 3. Inſt. 2. formam deprecativam in extrema Unctione neceſſario adhibendam, Eccleſiæ definitio eſt . Sic enim ab Eugenio IV, Pontifice conſtitutum in decreto *pro inſtructione Armenorum* : & a Tridentino Concilio expreſſe declaratum ; *intellexit Eccleſia*, inquit, (a)... *formam hujus Sacramenti eſſe illa verba: per iſtam Unctionem, &c.* ergo non aliter poteſt quam forma deprecativa valide miniſtrari.

(a) Seſſ. 14. cap. 1. de extr. Unct.

℟. Nego antecedens : hoc enim dumtaxat ex decreto *Eugenii*, & Concilii Tridentini doctrina erui poteſt, extremam Unctionem his verbis : *per iſtam Sanctam Unctionem &c.* valide miniſtrari, & formam hanc ex præſenti Latinæ Eccleſiæ diſciplina, neceſſario unicuique eſſe tenendam ; cæterum minime putari debet, formam deprecativam decreto Eccleſiæ ita eſſe commendatam, ut indicativa velut inſufficiens & ad effectum Sacramenti prorſus invalida, rejecta fuerit: alioquin enim Tridentini patres & Eugenius, violati quondam Sacramenti illuſtriores Eccleſias accuſaſſent, quas luce meridiana clarius eſt, formam indicativam longo ſæculorum decurſu, nec aliam uſurpaſſe : quemadmodum itaque formam Græcorum Tridentini patres non proſcripſerunt , quæ licet deprecatoria ſit , non ejuſdem tamen tenoris ac noſtra eſt : ita nec antiquam Latinorum quam indicativam fuiſſe conſtat, irritam & nullius efficaciæ declararunt : nec aliter debere præfata decreta intelligi, pleraque momenta evincunt.

1. Enim certum eſt , ex quo Tridentinum Concilium celebratum eſt , liberum unicuique fuiſſe, pro validitate formæ indicativæ, quæ olim obſervabatur, publice editis libris pugnare, ſimulque contendere formam deprecatoriam, quæ modo ubique viget, ad ſubſtantiam Sacramenti ex inſtitutione divina non pertinere: ſententiam hanc *Hugo Menardus*, in Sacramentarium Gregorii Magni : *Morinus* de Sacramento pœnitentiæ lib. 8. cap. 19. *Joannes Launojus* libro de hac re ſpecialiter edito: & plerique alii ſolide propugnarunt.

2. Anno 1635. ſacra Theologiæ facultas pariſienſis, publice propoſitionem defendi permiſit, qua aſſerebatur , *etiam unica olei unctione, verbiſque indicative prolatis, Sacramentum extremæ Unctionis in neceſſitate perfici poſſe*.

3. Hoc ipſum probat *Launojus* ex variis manualibus editis poſt Concilium Tridentinum & quidem ab Epiſcopis qui Synodo interfuerant, in quibus exhibetur forma indicativa.

Ergo ſolam formam deprecatoriam Sacramenti eſſentiam conſtituere, pro Eccleſiæ definitione haberi non poteſt.

¶ Accedit ad rem hanc amplius confirmandam animadverſio , & Authoritas Benedicti XIV. Summi Pontificis , qui in ſæpe citato lib. de Synodo *lib. 7. Cap.* 17. utraque ſententia cum ſuis momentis relata ; & propoſita etiam obſervatione Cardinalis Sanctorii (quam etiam adoptat loco ſupra citato laudatus P. J. F. Bernardus Maria de Rubeis) qua diſſidentes inter ſe de hac controverſia Theologos in concordiam revocare ſatagit ; tandem concludit : *utcumque hæc res ſe habeat, cum nihil de ea ab Eccleſia definitum habeamus, non decet in Synodo, ſeu Synodali inſtructione , ejuſmodi quæſtionem commemorare , ſed duntaxat injungendum eſt Parochis, ut formam adhibeant Rituali præſcriptam, quæ certe ſine gravi flagitio non poteſt privata Authoritate , immutari* . Quibus verbis nihil de hoc definitum eſſe , velut ad fidei dogma pertinens , aperte deſignat, ac ſupponit.

Proponuntur & Reſolvuntur quædam quæſtiones.

Q. 1. Harum formarum utra convenientior ſit indicativa an deprecatoria ? Q. 1.

℟. 1. cum utra vis indifferenter ex divina inſtitutione ſufficiat, nec una plus habeat virtutis quam altera ; utramque , ratione habita Sacramenti , convenientiſſimam eſſe , nec ea ex parte cauſam ullam, cur una alteri anteponatur, occurrere: ubi enim plena utrimque æqualitas eſt, delectui & prælationi locus non manet.

℟. 2. Si ad Eccleſiæ diſciplinam (uti revera fieri debet) reſpectus ſit , eam ſine dubio convenientiorem cenſendam, quæ inſtituto Eccleſiæ ac conſuetudine obtinuerit : quo enim aliquid tutius , hoc ipſo convenientius eſt ; atqui privato cuique miniſtro tutius eſt , imo hoc ſolum eſt tutum, diſciplinam ſuæ Eccleſiæ obſervare , unde non poteſt ſine proterviæ ac temeritatis nota recedi : ergo debet forma convenientior judicari , quæ fuerit Eccleſiæ auctoritate recepta : ſic quia olim per totam fere Germaniam forma indicativa obſervabatur, prout teſtatur *B. Albertus Magnus*, affirmans (b) ſe in antiquiſſimis Germaniæ Ritualibus, non aliam præter indicativam formam legiſſe, quam *Gregorianum* vocabant ; nihil hoc tempore harum provinciarum presbyteris convenientius erat, quam ut morem ſuæ Eccleſiæ gererent : idemque de Ritu *Ambroſiano*, *Veneto*, & pleriſque aliis eſt dicendum, qui pariter indicativam formulam præſcribebant ; quia vero decurſu temporum, forma deprecativa per totum late Occidentem recepta eſt, & Conciliorum ac Summorum Pontificum decretis probata , hanc utpote convenientiorem ſequi unuſquiſque tenetur , non quia aliter conſtare veritas Sacramenti non poteſt , quod ſupra oſtendimus eſſe falſum ; ſed quia nemini licitum eſt diſciplinam publica Eccleſiæ auctoritate firmatam infringere.

(b) in 4. diſt. 23. art. 4.

Q. 2. Utrum formam inter Græcorum & Latinorum conſentio ſit ? Q. 2.

℟. Affirmative; etſi enim verbis diſcrepent, eumdem tamen ſenſum habere facile aſſentietur qui attenderit, utrobique divinam omnipotentiam invocari, & ſpiritualem effectum, gratiam nimirum & peccatorum remiſſionem utrimque peti: *per iſtam Sanctam Unctionem*, ajunt Latini, *& ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus &c.* Græci vero: *pater Sancte, animarum & corporum medice, qui filium tuum Unigenitum, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem miſiſti, ſana quoque ſervum tuum N. a detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Chriſti tui gratiam &c.*

Q. 3. Utrum omnes & ſingulæ harum formarum particolæ pertineant ad eſſentiam Sacramenti? Q. 3.

℟. Negative: nam

1. Quod ad Græcos ſpectat , Sanctorum plurima nomina in eorum forma leguntur , quorum , in ægrotantis gratiam, interceſſio invocatur : atqui invocatio Sanctorum non eſt neceſſaria in forma Sacramentorum, quippe quæ Dei

ſolius

ſolius virtute effectus ſuos, & ea opera operato producant: ergo memoria illa Sanctorum, etſi piiſſime fiat, non tamen ad Sacramenti valorem neceſſaria eſt putanda: idemque de petitiona corporalis Sanitatis dicendum, quam ſi diaerimus neceſſariam, aonſequens erit ut Latinos, qui hanc non habent, contaminati Sacramenti redarguamus: & ſane eum corporalis reſtitutio valetudinis effectus ſit ſecundarius Sacramenti, nec neceſſario & infallibiliter, ſed quatenus Deo eapediens viſum fuerit, ab illo dimanans; nulla neceſſaria cauſa eſt, cur in forma Unctionis ejus expreſſio fiat.

a. In forma Latinorum pleraque ſunt quæ ad eſſentiam Sacramenti non pertinent: quale eſt, 1. quod dicitur: *per iſtam Sanctam Unctionem*; a. quod additur, *& ſuam piiſſimam miſericordiam*; 3. quod diſtinctim quinque ſenſus enumerantur; 1. inquam, non eſt neceſſaria unctionis ſignificatio; tum quia ipſo miniſtri ungentis actu ſufficientar innoteſcit; tum quia in formis Sacramentorum non requiri materiæ eorumdam aapreſſionem, pœnitentiæ, ordinis, & matrimonii exemplis compertum eſt; tum denique quia Græci Unctionis in forma ſua eapreſſe non meminerunt; a. voa, *indulgeat tibi Deus*, *miſericordiam ejus abunde ſignificat*: argo quod precedit: *& ſuam piiſſimam miſericordiam* ad eſſentiam Sacramenti ſuperfluit: 3. nec neceſſaria eſt, quinque ſenſuum diſtincta enumaratio; tum quia apud Græcos non fit; tum quia a Latinis ipſis poteſt, in caſu neceſſitatis, ut prediximus reticari.

Dicendum itaque, hæc ſola verba, aut æquivalentia: *indulgeat tibi Deus*: aſſentialem formæ integritatem habere: iis enim ſolis, cauſa principaliter operans, Deus ſcilicet; effectus Sacramenti, qui aſt condonatio delictorum: ſubjectum cui Sacramentum impenditur; & denique ipſe miniſter, verba proferens, ſimulque ægrotum inungens, etiam ſi cætera deſint, aperte ſignificantur. Sequitur

QUÆSTIO QUARTA,

De Auctore, & Miniſtro extrema Unctionis,

Bipartita quæſtio eſt: adeoque diſtinctis capitibus explicanda.

CAPUT PRIMUM,

De extrema Unctionis Auctore.

Hujus Sacramenti, uti & aliorum, Dominum Jeſum Chriſtum eſſe Auctoram, Doctrina Eccleſiæ aſt, in Sripturæ, traditionis, & gentium omnium perpetua conſenſione fundata, & a ſolis recantiorum temporum Hæreticis ſacrilego auſu repudiata: contra quos Concilium Tridentinum, *ſi quis dixerit*, inquit (a) *Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta .... aut etiam aliquod horum ſeptem, non eſſe vere & proprie Sacramentum: anathema ſit.....* (b) *ſi quis dixerit, extremam unctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum, a Chriſto Domino noſtro inſtitutum & a Beato Jacobo Apoſtolo promulgatum; ſed ritum tantum acceptum a patribus, aut figmentum humanum: anathema ſit*: & vero auctorem ſuum eatrema Unctio, ipſa ſua efficacitata prodit ac demonſtrat: effectum enim ſpiritualem, & gratiam ſanctificantem ea opere operato producit: acquis porro vel Homo val Angelus uſquam eſt, tanta virtute præditus, qui valeat alemento ſenſibili hanc efficacitatem tribuere, ut gratiam, Divinum videlicet opus, in animam influat? Igitur eatremam Unctionem, Chriſtum Deum hominem vere habere auctorem negari ab iis ſolis potuit, qui omnem in ea negarunt eſſe gratiæ influendæ virtutam: contra quos iterum Tridentina Synodus, *ſi quis dixerit*, ait, (c) *Sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, ſed jam ceſſaſſe, quaſi olim tantum fuerit gratia curationum: anathema ſit.*

> (a) Seſſ. 7. can. 1.
> (b) Seſſ. 14. can. 1. de extr. Unct.
> (c) Seſſ. 14. can. 2. de extrem. Unct.

Veritatem hanc, quoniam ſæpe alibi, nominatimque lib. 1. de Sacramentis in genera, & hujus libri quæſtione prima tetigimus, operam denuo tractando, abuteremur: ſupereſt de inſtitutione exremæ Unctionis, non cum Hæreticis, ſed cum ſcriptoribus apprime Catholicis, controverſia duplea: 1. an Chriſto immediate aut mediate tantum ſit adſcribenda? a. quo tempore facta fuerit?

§. PRIMUS.

Utrum extrema Unctio immediate a Criſto ſit inſtituta?

Hugonis a Sancto Victore, qui ſæculo duodecimo floruit, ſententia fuit, Unctionem eattemam, non a Chriſto immediate, ſed ab Apoſtolis inſtitutam: *hoc Sacramentum*, inquit, (d) *inſtitutum fuit ab Apoſtolis*: eidem adhæſit opinioni magiſter ſententiarum; ejuſdem ætatis ſcriptor, quem ſæculo ſequenta Aleaander Halenſis, & S. Bonaventura ſecuti ſunt: *Sacramentum unctionis infirmorum*, inquit ille, (e) *ab Apoſtolis inſtitutum legitur.*

> (d) Sem. tract. 6. ca. 15.
> (e) lib. 4. diſt. 24.

De qua priuſquam judicium ferimus, dicendum quid immediata, quid vero mediata inſtitutio ſit? quamquam non eſt ad intelligendum difficile; immediatam enim intelligimus, quæ a Chriſti per ſemetipſum loquentis ore prodierit: qualis, nemine diffitente, de baptiſmi & Euchariſtiæ Sacramentis ſanctio fuit: ait enim ipſe per ſe: *euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. *niſi quis renatus fuerit*, &c. *accipite & manducate, hoc eſt corpus meum* &c. *niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c, mediatam dicimus, quæ ab Apoſtolis, & primis Eccleſiæ Antiſtitibus, auctoritata ab ipſo accepta effluxerit; qualia ſana plurima ſunt, quæ ad Chriſtum mediatum referuntur auctorem, quippa ab Apoſtolis in virtute Chriſti ſancita: in hoc genere ſunt, ritus ſive cæremoniæ quæ in conſecratione Sacramentorum antiquiſſima traditiona ſervantur; nec enim quando hæc Apoſtoli diſponebant, inſtinctu proprio, ſed Chriſti ipſius a quo miſſi fuerant, ſpiritu regebantur: nec quidquam ſibi velut ſummo legiſlatori Apoſtolus arrogabat, quando inquiebat, (f) *cætera cum venero diſponam*, ſed (quæ legati ſunt partes) Chriſti ſupremi imperatoris arbitrio ac conſenſu diſpoſiturum ſignificabat. Jam ut ad propoſitum veniamus,

> (f) 1. Co. 11. 34.

OSTENDITUR PRIMO,

Extremam unctionem immediate a Chriſto ſancitam.

PROBATIO PRIMA.

Ex analogia aliorum Sacramentorum.

Cujos veritatis, etſi eapreſſa in Sacris Litteris non legatur, argumentum noſtro quidem judicio firmiſſimum eſt, quod immediate per ſe ipſum, baptiſmum, Euchariſtiam, pœnitentiam, & ſacerdotium inſtituerit: quod utique de confirmatione, ſuo loco probavimus, & Deo dante de matrimonio quantocyus adſtruemus: quid porro Chriſto cauſæ eſſe poterat, ut alia quidem ipſe per ſe immediate decerneret, Sacramenti vero infirmorum inſtitutionem diſcipulis ſuis permitteret? numquid non omnia pariter Sacramenta, etſi eacellentiæ & neceſſitatis gradu diverſo, Evangelii, & novæ religionis fundamenta futura erant? quod ſi eorum aliqua Chriſtus per ſematipſum poſuit, cur non cætere pariter adſtruxiſſet? numquid forte quia tempus defuit, ut omnia provideret? atqui, inquit S. Lucas (g), *præbuit ſeipſum vivum Apoſtolis poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de Regno Dei*: de Eccleſia ſcilicet, ejuſque adminiſtrandæ ratione: quæ verba expendens S. *Leo* Pontifea Maximus: *hi dies*, inquit, (h) *qui inter reſurrectionem aſcenſionemque fluxerunt, non otioſo*

> (g) Act. 1. 3.
> (h) ſerm. 1. de Aſcenſione.

Digitized by Google

otioſe tranſiere decurſu, ſed magna in eis confirmata ſunt Sacramenta, magna revelata myſteria: numquid denique quia hunc diſcipulis honorem habere voluit, ut quorumdam Sacramentorum immediati inſtitutores eſſent & dicerentur? atqui nihil unquam ſibi tale Apoſtoli arrogarunt, quibus ſatis fuit miniſtrorum Chriſti titulo gloriari: *ſic nos exiſtimet homo*, ait vice omnium B. Paulus, (a) *ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: itaque extremam unctionem, non ſecus ac cætera Sacramenta, vivæ vocis oracula a Chriſto inſtitutam immediata credendum, na videlicet excellentiæ poteſtatem qua eminet, tranſtuliſſe in diſcipulos ulla ratione videretur; atqua ut omnem Schiſmatis occaſionem præcideret, cujus prætextus aliquis naſci poterat, ſi immediatam unius Sacramenti ſanctionem ſibi, præter ipſum, aliquis attribueret,

(a) 1. Cor. 4. 1.

PROBATIO SECUNDA.

Ex antiquitatis conſenſione.

Nec eſt, quod pro contrariæ opinionis defenſione ſcripturæ ſilentium venditetur, quaſi nimirum illud per ſe ipſos Apoſtoli ſtatuiſſe cenſendi ſint, quod non legitur ab ipſo Chriſto immediete ſancitum: nam,

1. Si hanc unuſquiſqua temerario arripit ſilentium ſcripturæ interpretandi licentiam, non de extrema unctione tantum, ſed & de confirmatione, & de matrimonio, poterimus pariter æſtimare, quod non a Chriſto fuerint, ſed ab Apoſtolis inſtituta: quin, & de ipſa pariter ordinatione ſimile dubium orietur; quam legitur quidem in ſacris Litteris, ab Apoſtolis obſervatam; inſtitutam a Chriſto, ut nimirum in hac vel illa forma aut materia fieret, expreſſe nubili legitur: ecquid vero obſtabit, quominus & de Sacramento pœnitentiæ paria dubia ventilentur? id quod exemplo ſuo, poſtremis temporibus Lutherani & Celviniſtæ, quam eſſet fecile demonſtrarunt: hi enim veſano, nihil niſi quod in novo Teſtamento expreſſe a Chriſto determinatum legeretur, admittendi propoſito, pene omnia Sacramenta de medio ſuſtularunt: quod ſi ſemel in ſcholas hæc introducatur licentia, aut ſi aliquorum, nimio contradicendi pruritu inducta, non reprimatur, quis non videt fidem paulatim immodicis altercationibus minuendam, & præcipua fundamenta religionis concutienda?

2. Eoque minus hoc ſibi præmittere debent Theologi, quod traditio, tutiſſima ſcripturatum interpres, nullius unquam Sacramenti, nec ipſius nominatim unctionis inſtitutionem elteri præter Chriſtum adſcripſerit: non noverant videlicet antiqui Doctores, vanas illas mediatæ & immediatæ inſtitutionis ſubtilitates, ſed omnia ſimpliciter Sacramenta dicebant a Chriſto auctore accepta: nemo ante Hugonem inter Latinos occurret, qui extremam unctionem ab Apoſtolis inſtitutam docuerit: hæcque ejus nova & ſine fundamento opinio, etſi aliquibus poſt ipſum, ut in ſimilibus ſæpe contingit, arriſerit; ab aliis tamen præcipuæ auctoritatis magiſtris, a Sancto Thoma præſertim aſt refutata: propoſitæ enim quæſtioni: *utrum Sacramentum extrema unctionis fuerit a Chriſto inſtitutum?* „ dicendum, *inquit*, (b) quod circa hoc eſt duplex opinio: quidam enim dicunt, quod Sacramentum iſtud, & confirmationis, Chriſtus non inſtituit per ſe, ſed Apoſtolis inſtituendum dimiſit: quie hæc duo propter plenitudinem gratiæ quæ in eis confertur, non potuerunt ente Spiritus Sancti miſſionem pleniſſimam inſtitui: unde ſunt ita Sacramenta novæ legis, quod in veteri lege figuram non habuerunt: ſed hæc ratio non multum cogit, quia ſicut Chriſtus ante paſſionem ſuam, promiſit plenem Spiritus Sancti miſſionem; ita potuit inſtituere hæc Sacramenta, & ideo alii dicunt, quod omnia Secramenta Chriſtus inſtituit per ſe ipſum; ſed quædam per ſe ipſum promulgavit, quæ ſunt majoris difficultatis ad credendum: quædam autem Apoſtolis promulganda reſervavit, ſicut extremam unctionem, & confirmationem, & hæc opinio pro tanto videtur probabilior, quia Sacramenta ad fundamentum legis pertinent; & ideo ad legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio, & iterum, quia ex inſtitutione efficaciam habent, quæ in ejs non niſi divinitus ineſt.

(b) *ſuppl. q. 29. art. 3.*

„ Et paulo ſuperius: (c) Sacramenta novæ legis, *ait*, ſunt digniora quam Sacramenta veteris legis. Sed omnia Sacramenta veteris legis ſunt a Deo inſtituta. Ergo multo fortius omnia Sacramenta novæ legis habent inſtitutionem ab ipſo Chriſto. *Præterea*: ejuſdem eſt inſtituere, & ſtatutum removere: ſed Eccleſia quæ in ſucceſſoribus Apoſtolorum habet eamdem auctoritatem, quam Apoſtoli habuerunt, non poſſet auferre Sacramentum extremæ unctionis: ergo Apoſtoli non inſtituerunt, ſed ipſe Chriſtus.

(c) *ibid. 10 art. ſed contra.*

Ita Angelicus præceptor, quem non modo ſchola ejus univerſa, ſed quotquot deinceps doctrinæ celebritate floruerunt, paucis exceptis, ſprete contraria opinione ſecuti ſunt.

Quod antem diximus de Latinis, eo certius de Græcis & Orientalibus affirmamus, quod eorum plerique exiſtimeverint, extremam Unctionem hoc tempore fuiſſe a Chriſto ſencitam, quo, ut legitur apud Marcum, (d) *vocavit duodecim, & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum . . . & exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros & ſanabant.* Quamquam enim hoc minime, ut brevi oſtenſuri ſumus, probabile videatur; certo tamen inde eruitur, ex Græcorum ſententia, immediatam extremæ Unctionis inſtitutionem ſoli Chriſto adſcribi poſſa.

(d) *Mar. 6. v. 7. & ſeqq.*

Sic Victor Antiochenus, hæc Marci verba interpretans; *quod de myſtica unctione, & olei uſu hic ſubjungitur*, inquit, *hoc inter Evangeliſtas ſolus Marcus commemorat: interimque Apoſtolus Jacobus in ſua Canonica narrat, ab his non diſſentiunt: ſcribit enim: infirmatur quis in vobis? &c.*

„ *Theophilactus* in eumdem locum: quod unxerunt oleo Apoſtoli, *ait*, ſolus Marcus narrat, quod & frater Domini Jacobus in Catholica Epiſtola dicit.

„ Et *Oecumenius* eadem verba commentans: hoc etiam, *inquit*, Domino inter homines adhuc converſante, faciebant Apoſtoli, ungentes ægrotos oleo & ſanantes.

„ Multoque expreſſius *Symeon Theſſalonicenſis*, hoc Sacramentum dedit Chriſtus, *inquit* (e) quando miſit diſcipulos ſuos binos ante faciem ſuam, ut pœnitentiem prædicarent. Unde perſpicue demonſtratur, ſanctum hoc oleum eſſe quaſi pœnitentiam complementum: dæmonia multe ejiciebant, ungebent oleo multos ægros & ſanabant: indeque oſtenditur, oleum conſecratum infundi pœnitentibus, morbos ſanere, & non ad corporum tantum, ſed & ad animarum reſtitutionem conferre: idque teſtatur Jacobus Domini frater: *infirmatur quis in vobis? &c.*

(e) *in de Sac*

„ Et *Gregorius Proto-ſyncellus*: (f) ſeptimum Sacramentum, *ait*, unctio puri olei eſt, pro ægrotentibus præparata, per benedictionem & ſanctificationem, ſanitatis ſpiritualis & corporalis conferendæ vim habens: unum eſt e ſeptem Sacramentis, tunc a Chriſto ordinatum, cum diſcipulos ſuos miſit ut Evangelium prædicarent, & prout in Sancto Marco habetur, *ungebant oleo multos ægros & ſanabant.*

(f) *in Epit. dogm. Eccl. cap. de 7. Sac.*

„ *Confeſſio Orthodoxa*, (g) ſeptimum Sacramentum eſt extrema unctio, a Chriſto præſcripta. Cum enim cœpiſſet diſcipulos ſuos binos mittere, ungebant oleo multos & ſanabant: quam deinceps unctionem Religioſa conſuetudine Eccleſia obſervavit, prout ex Epiſtole Sancti Jacobi compertum eſt: *infirmatur quis in vobis?* &c.

(g) *Reſp. ad quæſt. 117.*

„ Denique, (ne plures inutiliter congeram) *Meletius Syrigus*: certo credimus, *inquit*, (h) oleum Domini & Dei noſtri Jeſu Chri-

(h) *in Refutat Articulorum Cyrilli Lucar.*

ſti

„ ſti invocatione conſecratum, ab ipſo Chriſto „ præſcriptum: eo ſiquidem Apoſtoli utebantur, prout Sanctus Evangeliſta Marcus teſtatur: *Ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*. „ Idemque nobis facere præceperunt: ait enim „ B. Jacobus Apoſtolus: *infirmatur quis in vobis?* &c. Nec enim credibile eſt, parie juſſuros Apoſtolos, niſi in mandatis a Domino „ habuiſſent, qui eos ad prædicandum mittens: „ *Euntes*, inquit, *prædicate Evangelium omni creaturæ: docete omnes gentes, ſervare omnia quæcumque mandavi vobis: quod dixi vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in ore audiſtis, prædicate ſuper tecta*. Unde manifeſto „ ſequitur, nihil quidquam Apoſtolos præter „ præcepta Domini intimaſſe; nihil e ſe ipſis „ dixiſſe, quod pro humana inſtitutione haberi poſſit; ſed illud tantum quod ab ipſo Deo „ & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, eique conſubſtantiali Spiritu Sancto acceperant.

Itaque omni auctoritatis præſidio caret opinio aſſerens, extremam unctionem a Chriſto mediata tantum inſtitutam.

PROBATIO TERTIA.

Ex Concilio Tridentino,

Id quod omnino Concilii Tridentini decreta confirmant: ibi enim

1, Omnia & ſingula legis Evangelicæ Sacramenta pari ratione Chriſto auctori attribuuntur. *Si quis dixerit*, inquit, (a) *Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta*, ... *videlicet baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam, pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium* ..., *anathema ſit*. Nulla hic mediatæ & immediatæ inſtitutionis diſtinctio; quod itaque de baptiſmo, Euchariſtia, & cæteris creditur, ex ipſo Chriſti ore prodiiſſe, utique de extrema unctione eſt ſentiendum.

(a) Seſſ. 7. can. 1. de Sacr. in gen.

2. Affirmat Sancta Synodus, extremam unctionem, Marci ſexto capite fuiſſe inſinuatam, id eſt, ſub figura olei, quo juſſi ſunt Apoſtoli ungere infirmos, promiſſam ac præformatam: *inſtituta eſt*, inquit, (b) *Sacra hæc unctio infirmorum, tamquam vere & proprie Sacramentum novi Teſtamenti, a Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatum*, &c. Inde ſic argumentor: Ab eodem fuit extrema unctio inſtituta, a quo eſt inſinuata, ſive promiſſa, ac figurata: ſtare namque promiſſis, ad promiſſorem, neque ad alterum ſpectat, nec poteſt alius figuræ ſubſtituere veritatem, niſi qui figuram præmiſit: alioquin enim majus aliquid præſtaret qui veritatem daret, quam qui figuram; atqui ex mente Concilii Tridentini extrema unctio apud Marcum, a Chriſto, non ab Apoſtolis eſt inſinuata; quod enim ad infirmos ſanandos uſi ſint olei unctione, non propria electione ſed auctoritate Chriſti mittentis fecerunt: *vocavit duodecim*, ait S. Evangeliſta (c) *& cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum* ... *& exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros & ſanabant*: ut igitur oſtenderet Chriſtus, ſe id quod promiſerat potentem eſſe & facere, extremam unctionem ipſe per ſe immediate inſtituere debuit.

(b) Seſſ. 14. cap. 1. de Extr. Unct.

(c) Mar. 6. 7. & ſeqq.

3. Alterum ibidem ejuſdem veritatis eſt argumentum; *inſtituta eſt*, inquit, *Sacra hæc unctio infirmorum, tamquam vere & proprie Sacramentum Novi Teſtamenti, a Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum*. Idemque inferius ſub interminatione anathematis ſtatuens: *ſi quis dixerit*, inquit, (d) *extremam unctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum a Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & a B. Jacobo Apoſtolo promulgatum* ... *anathema ſit*. Hic vides inſtitutionem extremæ unctionis ſoli Chriſto vindicari; & Apoſtolo nihil quidquam præter præconis officium tribui. Ergo cenſuit Sancta Synodus extremam unctionem a Jacobo nulla ratione ſancitam: legis enim lationem non poteſt ſibi arrogare, qui ejus tantum eſt, & vere dicitur proclamator.

(d) de Extr. Unct. can. 1.

4. Si Chriſtus hanc auctoritatem Apoſtolis contuliſſet, ut Sacramentum aliquod pro infirmis, ipſi per ſe & immediate ſtatuerent; nihil obſtaret quominus ejus inſtitutores appellarentur: numquid enim immodica jactatio eſt, ſi alicui id quod revera debet tribuitur? Quod ut demonſtretur exemplo, ſacrarum cæremoniarum quæ Sacramentis ad majorem ſplendorem adjunctæ ſunt, vere Eccleſia eſt, & dicitur inſtitutrix, etſi eas non propria, ſed accepta a Chriſto poteſtate diſpoſuerit; atqui Concilium Tridentinum cæremonias inter & extremam unctionem maximum hoc diſcrimen ponit, ut illas quidem ab Eccleſia inſtitutas, iſtam vero a ſolo Chriſto ſancitam affirmet: *cum natura hominum*, inquit, (e) *ea ſit, ut non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſummiſſa voce, alia vero elatiore, in miſſa pronunciarentur, inſtituit*: e contra vero extremam unctionem, ut monſtratum eſt, promulgatam quidem ab Apoſtolo, ſed a ſolo Chriſto inſtitutam definit: ergo &c.

(e) de Sacrif. Miſſæ ſeſſ. 22. c. 5.

OSTENDITUR SECUNDO.

Hugonis & ſequacium ejus opinionem non eſſe ab Eccleſia expreſſe damnatam: quamquam ſine temeritate & fidei violatæ ſuſpicione, defendi modo non poſſet,

Quæ etſi contra opinionem *Hugonis* validiſſima, penèque ineluctabilia videantur; non auſim tamen aſſerere, expreſſe & formaliter, ut in ſchola loquimur, fuiſſe proſcriptam: obſtat enim Concilii Tridentini hiſtoria, ex qua compertum eſt, ea tantum cauſa patres in Synodum conveniſſe, ut novas Lutheranorum, Calviniſtarum, & ſimilium peſtium hæreſes profligarent; non ut de ſcholaſticorum placitis, quantumvis falſis aut dubiis, judicium ferrent: qua de re ſæpius a legatis Pontificiis in publicis ac privatis congreſſibus monitos conſtat: cujus moderationis cauſa fuit, veterum ſcholæ procerum reverentia, quorum, etiam errantium, cauſam longe ab hæreticorum obſtinata pugnacitate eſſe diverſam, patres bene intellexerunt: illi enim ſuas opiniones ita jactabant, ut Eccleſiæ judicio modeſte ſubjicerent; non enim in animo habebant, antiquis dogmatibus contraire: iſti ex adverſo contra matrem Eccleſiam procaciter dimicabant, nec quidquam magis moliebantur, quam ut ædificium Chriſti, ſublatis ejus fundamentis diruerent: illi etſi extremam unctionem negarent a Chriſto immediate ſancitam; eo tamen permittente, & non permittente tantum, verum etiam jubente inſtitutam ab Apoſtolis affirmabant: unde conſequens erat, ut dicerent juris eſſe divini, & effectus ſpiritualis virtute cœlitus infuſa operatricem: iſti haud aliter quam pro figmento humano, & diabolica ſuperſtitione, majorum decreta ſpernendo, habendam mordicus contendebant: haud æquum itaque erat, utroſque, in cauſa tam diſpari, eadem cenſura venari: indeque eſt, quod uti adverunt Concilii Tridentini hiſtorici, Patres affirmando Chriſtum extremæ unctionis eſſe auctorem, ab immediatæ aut mediatæ inſtitutionis voce prudenter abſtinuerunt; ne videlicet *Hugoni* a Sancto Victore, *Magiſtro ſententiarum*, *Alexandro Halenſi*, & *S. Bonaventura* hæreſeos notam viderentur inurere.

Cavendum itaque ne præſcriptos a Sancta Synodo moderationis limites prætergreſſi, hos tam præclari nominis viros, & præſtantiſſimos ſcholæ coryphæos, tamquam deſertores fidei traducamus: æmulanda magis doctoris Angelici lenitas ac modeſtia, qui cum ſibi magiſtri auctoritatem objeciſſet, his verbis: (f) *Magiſter expreſſe dicit, quod hoc Sacramentum eſt inſtitutum ab Apoſtolis: ergo ipſe Chriſtus per ſe non inſtituit*: totum ejus quam fieri potuit mitius intellexit, & ad communem Eccleſiæ ſenſum reduxit: *ad ſecundum*, inquit, *dicendum, quod*

(f) Suppl. q. 29. art. 3. arg. 2.

magi-

Digitized by Google

magiſtro dicit ab Apoſtolis inſtitutum, quin per doctrinam Apoſtolorum nobis promulgata eſt ejus inſtitutio.

At non minus ſedulo cavendum, ne ſub tantorum nominum umbra, opinionem quam conſtat doctrinæ majorum, & Tridentinæ Synodi menti eſſe contrariam, denuo excitemus: venia ſane *Hugoni* & cæteris dignum fuerit, quod in quæſtione nondum plene diſcuſſa, & naſcentis ſcholæ ſubtilitatis obſcurata, paululum a veritatis tramite deviarint: ſed poſtquam occaſione Lutheranæ hæreſis, quidquid obſcuritatis habebat depulſum eſt, & omnium Sacramentorum inſtitutio, Chriſto ſine diſcrimine vindicata; erroris ac temeritatis notam non affugeret, qui ſacram unctionem non a Chriſto immediate, ſed ab Apoſtolis inſtitutam pugnacitar diſputaret: hinc a Tridentini Concilii temporibus, omnes nemine excepto Theologi, Chriſto ejus inſtitutionem, promulgationem Apoſtolis, nec quidquam amplius, uno ore, unoque ſanſu tribuandam docuerunt.

§. SECUNDUS.

Quo tempore fuerit extrema unctio inſtituta?

Minoris momenti eſt quæſtio iſta: hoc enim ipſo quod conſtat, Chriſtum hujus Sacramenti eſſe auctorem, parvi ſane intereſt, quo tempore fuerit inſtitutum operoſius indagare: eoque minos, quod nullo ſcripturæ aut traditionis certo teſtimonio juvari in hac inquiſitione poſſimus: itaque meris conjecturis acta controverſia eſt, quas varii varie conſectando, in duas opiniones contrarias abierunt.

1. Eorum fuit, qui hoc ipſo tempore latam extremæ unctionis legem dixerunt, quo Chriſtus, ut in Marco legitur, miſit diſcipulos binos, ut dæmonia abigerent, & infirmos ungendo ſanarent: eamque non Græci tantum de quibus prædiximus, ſed noſtrorum plerique ſecuti ſunt: *dicit Apoſtolus Jacobus, infirmatur quis in vobis?* &c. inquit Venerabilis Beda, in hæc varba Sancti Evangeliſtæ Marci; (& exeuntes.... ungebant oleo multos ægros, & ſanabant:) *unde patet ab ipſis Apoſtolis hunc ſanctæ Eccleſiæ morem eſſe traditum, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti, ungantur oleo, pontificali benedictione conſecrato*.... ejuſdemque ſententiæ *Jonas Aurelianenſis*, ab ipſa diſcipulorum prædicatione quam Marcus memorat, extremæ unctionis inſtitutionem repetit: *quod unctio ſanctificanti olei ſit expetenda*, inquit, (a) *Marcus Evangeliſta indicat: & exeuntes* &c.

(a) *lib. 3. de inſtit. laicali c. 14.*

2. Eorum eſt, qui non ante reſurrectionem Domini hoc Sacramentum inſtitutum affirmant: cum quibus

OSTENDITUR,

Opinionem contrariam parum probabilitatis habere.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex Concilio Tridentino.

Equidem, ſi bene advertimus, vix dubitabimus, a Concilio Tridentino hanc opinionem eſſe rejectam: tria enim Sancta Synodus diſtinguit, unctionis præmonſtrationem, inſtitutionem, & promulgationem: præmonſtrationem ſive figurationem ejus aliquam, eo tempore dicit delineatam, quo Apoſtoli, ut Marcus narrat, jubente Domino exierunt ad prædicandum: inſtitutionem Chriſto, promulgationem Apoſtolis tribuit: *inſtituta eſt ſacra hac unctio infirmorum*, inquit, (b) *tamquam vere & proprie Sacramentum Novi Teſtamenti, a Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum.* Jam ſic colligo argumentum: non intelligunt patres extremam unctionem hoc tempore inſtitutam, quo dicunt *inſinuatam*: inſinuare enim non eſt legem condentis, ſed promittentis, & rudi ve-

(b) *ſeſſ. 14. c. 1.*

lut penicillo in poſterum condendam, præfigurantis; quomodo vere dicitur, Sacramentum Euchariſtiæ hoc tempore a Chriſto inſinuatum, quo, ex paucis panibus, plura hominum millia ſatiavit; atqui ax patribus Tridentinis extrema unctio, quando Chriſtus Marci *6.* diſcipulos binos ante ſe miſit, eſt tantum inſinuata: ergo &c.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex eo quod in unctionem quam Marcus memorat, ratio Sacramenti non quadret.

Unctio enim quam dicimus Sacramentum, ejus naturæ eſſe debet, ut gratiam ſanctificantem velut primarium effectum producat; ut non niſi baptizatis, & non niſi a Presbyteris, in complementum pœnitentiæ detur; atqui nullam harum conditionum unctioni conveniebat, cujus in Evangelio Marci mentio eſt.

1. Spiritualem gratiæ effectum non producebat; *ungebant*, inquit S. Evangeliſta, *oleo multos ægros, & ſanabant*: nec quidquam ulterius adjicit: quis porro inducat in animum, ſcriptorem ſacrum tam fuiſſe indiligentem, ut de effectu ſecundario diceret, & de principali prorſus taceret?

2. Unde adverſarii habent, eos omnes fuiſſe baptiſmo ante ablutos, ad quos ungendos Apoſtoli miſſi ſunt? Cum e contrario, ſi quid ſapimus, ideo a Chriſto fuerint delegati, ut Judæos ad fidem & pœnitentiam, atque adeo ad baptiſmum, miraculis divinæ virtute patratis, diſpungerent: erat enim prædicatio pœnitentiæ, præparatio ad baptiſmum, ut ex Petri verbis compertum eſt: *pœnitentiam*, inquit, (c) *agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum*: ergo affirmari non poteſt, iis quos unxerunt Apoſtoli, Sacramentum verum, de quo nunc agimus, fuiſſe collatum, niſi velimus aliquod Sacramentum in nova lege prius fuiſſe baptiſmo, adeoque tempus aliquod fuiſſe, quo Sacramentorum janua baptiſmus non fuerit.

(c) *Act. 2. 38.*

3. Dogma fidei eſt, ut ſtatim erit probandum, extremam unctionem non poſſe adminiſtrari, niſi a ſacerdotibus: atqui quo tempore Apoſtoli ad ungendos infirmos apud Marcum miſſi narrantur, nondum erant ſacerdotes: ad hunc enim gradum honoris, ut ex ſcriptura & traditione certum eſt, non ante evecti ſunt, quam Chriſtus in ultima cœna novum ſacrificium inſtitueret: tunc enim dictum ad illos eſt: *hoc facite in meam commemorationem*: „ Deus & Dominus noſter, *inquit Concilium Tridentinum* (d)... ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in „ æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo „ Patri obtulit; ac ſub eorumdem rerum Symbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti „ Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, „ ergo &c.

(d) *ſeſſ. 22. cap. 1. de ſacrif. Miſſæ.*

Haud me equidem fugit, diverticula quærere adverſarios, qui ſe ab hac difficultate expediant: potuit, *inquiunt*, Chriſtus Apoſtolos, quantum ad hoc præciſe ungendi munus, ante inſtitutionem Euchariſtiæ, presbyteros conſtituere: quid vero hæc contra nos conjectura facit? non enim hic quid potuerit, quem ſcimus eſſe omnipotentem, ſed quid egerit, quærimus: alioquin enim ſi conjecturas ſectamur, dicere pariter poterimus, ut ab iis qui nondum ſacerdotes eſſent, ita volente Chriſto, extremam unctionem eſſe collatam, neque hoc presbyteris aſſignatum officium, antequam Jacobus juſſu Domini diceret: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ* &c.

4. Credibile non eſt, id quod eſt conſummativum Sacramenti pœnitentiæ, prius fuiſſe ipſa pœnitentia inſtitutum: quis enim hoc unquam audivit, appendicem re ipſa cui adjicitur eſſe priorem? atqui Sacramentum pœnitentiæ non niſi poſt Chriſti reſurrectionem eſt inſtitutum: *Sacramentum pœnitentiæ tunc præcipue Dominus inſtituit*,

T ajunt

ſunt Tridentini Patres, (a) *cum a mortuis excitatus, inſufflavit in diſcipulos ſuos, dicens: accipite Spiritum Sanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt:* &c. idem ergo a fortiori da extrema unctiune putandum, quæ *conſummativum pœnitentiæ*, ut eadem Synudus loquitur, (b) *patribus eſt exiſtimata*.

(a) ſeſſ. 14 cap. 1. de pœnit.

(b) ſeſſ. 14. in doct. de extr. unct.

Quæ cum ita ſint, fatendum eos ſentire probabilius, qui extremæ unctiunis inſtitutionem, ad hos dies differunt, quibus Chriſtus diſcipulis frequenter puſt reſurrectionem appatuit, & de Regnu Dei locutus eſt: cum enim Regnum Dei Eccleſia ſit, cujus præcipua fundamenta, Sacramenta ſunt: nun eſt dubio quin ea Chriſtus in his divinis colloquiis, antequam ad Patrem reverteretur, poſuerit.

CAPUT SECUNDUM,

De extremæ unctiouis miniſtro.

DE quo quidem quæritur, 1. an presbyterum eſſe opurteat? 2. an unus ſufficiat, aut plures neceſſario requirantur?

§. PRIMUS,

Utrum extremæ unctionis miniſter, ſacerdos neceſſario eſſe debeat?

Incertum eſt mihi, inquit Lutherus (c) *an ſacerdotes velit (Jacobus) intelligi, cum dicat presbyteros, id eſt ſeniores* .... Calvinus vero: *Jacobus*, inquit, (d) *vult infirmum ungi a ſenioribus Eccleſiæ: iſti unctionem non admittunt, niſi ſacrificorum*. Contra illus,

(c) lib. de Captivit. Babyl.

(d) lib. 4. inſt. c. 19.

OSTENDITUR,

Miniſtrum extremæ unctionis non alium eſſe poſſe quam Sacerdotem.

Fidei dogma hoc eſt, nec ſine crimine hæreſeos violabile: „ quod attinet, *ait Concilium* „ *Tridentinum*, (e) ad præſcriptionem eorum „ qui & ſuſcipere & miniſtrare hoc Sacramen- „ tum debent, haud obſcure fuit illud etiam in „ verbis prædictis (Jacobi) traditum: nam & „ oſtenditur illic, proprios hujus Sacramenti mi- „ niſtros eſſe Eccleſiæ Presbyteros; quo nomi- „ ne eo locu, non ætate ſeniores, aut primo- „ res in populu intelligendi veniunt, ſed aut Epi- „ ſcupi aut ſacerdutes ab ipſis rite ordinati, per „ impoſitionem manuum presbyterii ..... ſi quis „ dixerit, (f) presbyteros Eccleſiæ, quos Bea- „ tus Jacubus adducendos eſſe ad infirmum inun- „ gendum hortatur, nun eſſe ſacerdores ab Epi- „ ſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis „ communitate; ob idque proprium extremæ un- „ ctionis miniſtrum, nun eſſe ſolum ſacerdutem; „ anathema ſit.

(e) ſeſſ. 14 cap. 3. de ext. unct.

(f) ibid. de ext. unct. can. 4.

PROBATIO PRIMA,

Ex Scripturis.

Nec ſane aliter poſſe verba Jacobi intelligi, manifeſto contextus ipſe declarat: *infirmatur quis in vobis?* inquit: *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: &, ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: non enim hic dicuntur ſimpliciter presbyteri advocandi, ſed *Presbyteri Eccleſiæ*, nimirum ad ejus regimen, & curam fidelium ſpecialiter conſecrati; nao ad rem indifferentem accerſendi præcipiuntur, quam debeat indiſcriminatim quilibet ætate provectior uſurpare; ſed ad miniſterium ſacrum, quodque ad publicas ſpectet Eccleſiæ functiones: *orent*, inquit, *ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini*: nec denique pru nuda ac ſimplici cæremonia officium illud haberi poteſt: divinum quippe eſt Sacramentum, ſive, res ſenſibus ſubiecta, ex divina inſtitutiona ſanctitatis & juſtitiæ, tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens, *oratio fidei*, inquit, *ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: quamquam igitur id quod res eſt non negemus, vocem græcam ſeniurem ætate plerumque ſignificare; non is tamen puteſt in præſenti hujus vocabuli ſenſus eſſe ubi de re ſacra & publico Eccleſiæ miniſterio agitur, cujus exercitium non ab annorum numero, ſed a vocatione & conſecratione dependet: alioquin enim foret dicendum, eos qui Apoſtolicis ipſis temporibus, juvenili adhuc ætate, ad Epiſcopatum & ſacerdotium vocabantur, ab adminiſtratione unctionis, Jacobi ſententia fuiſſe excluſos: quo quid abſurdius fingi poteſt? ſic, ut exemplo utamur, Timutheus Pauli diſcipulus, haud dubie ſacerdos & Epiſcopus erat, ut ex his Apoſtoli verbis conſtat: (g) *noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii?* atqui juvenis tamen Timotheus erat, ut ex ejuſdem Apuſtoli verbis cunſtat: *nemo*, inquit, (h) *adoleſcentiam tuam contemnat*: ergo ne ideo putabimus, indignum fuiſſe Timotheum cui officium infirmos ungendi committeretur? poterat ſcilicet Epiſcopos & ſacerdotes conſecrare, quod ejuſdem Apoſtoli ad ipſum directa verba ſignificant: (i) *manus cito nemini impoſueris*: &, ſi Luthero & Calvino credimus, quia ætate junior erat, non poterat ad infirmos adduci, ut oratione ejus ac unctione alleviarentur & ſalvarentur.

(g) 1. Timot. 4. 1.

(h) ibid. 4 v. 12.

(i) ibid. c. 5. v. 22.

PROBATIO SECUNDA,

Ex præſcriptione & perpetua Eccleſiæ diſciplina.

Sed etſi in verbis Apuſtoli difficultas aliqua vel æquivocatio eſſet, auctoritate præſcriptionis & diſciplinæ veteris, quæ ubique obtinuit, continuo evaneſceret; niſi putamus, ubi de ſcripturarum legitimo ſenſu tractatur, magis Eccleſiæ hoſtibus, quam Eccleſiæ ipſi eſſe credendum: ubinam vero gentium, aut quando Eccleſiæ ætate ſenioribus Jacobi ſententiam intellexit? legant Lutherani & Calviniſtæ, quidquid uſpiam eſt Euchulogiorum ac Ritualium: &, ſi vel in unum incidant, ubi officium ungendi infirmos, nun dignitatis ſacerdotalis onus, ſed ætatis provectioris honos ac præmium ſit; tum vero accuſent, per nos licet, Eccleſiam novitatis: Sacramentarium Gregurii Magni, non aliis quam ſacerdutibus, munus ungendi, & infirmis bene precandi imponit: Græcorum & Orientalium Euchologia, a ſeptem ſacerdutibus ungendi officium peragendum, ut cunſtat ex prædictis quæſtione prima, magiſque infra conſtabit, præſcribunt: nulla de hac re uſquam in Eccleſia excitata diſſenſio, nulla populurum querela aut lamentatio fuit, nemini unquam qui nun eſſet ſacerdotio inauguratus in mentem venit, ſub prætextu ſenectutis functionem hanc uſurpare: perſuaſum quippe omnibus erat, unctione infirmorum, non ſecus ac cætera Sacramenta, adminiſtrationem divinam eſſe Chriſti ſacerdutibus reſervatam: in tanro numero hæreſum & ſchiſmatum, quibus vexata Eccleſia eſt, nemo ante ſæculum decimum ſextum occurret, qui ſimilem Eccleſiæ litem moveeit, cujuſve exemplu, Lutheri & Calvini poſſit petulantia aliquantiſper defendi: ergu in hac parte, ut in cæteris, nuvi ſectarii præſcriptione vincuntur, cuntra quam ne hiſcere quidem poſſunt: quod enim univerſa tenet Eccleſia, nec Cunciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtulica traditum rectiſſime creditur.

PROBATIO TERTIA.

Ex ſententiis Sanctorum Patrum.

Jam ſi doctorum veterum de hac re doctrina quæratur, in eorum facile ſcriptis reperietur, qui de extrema unctiune vel obiter, vel ex profeſſe

feſſo dixerunt, quorum magnam partem, quę ſtione prima capite primo attulimus.

Sic enim *Origenes* inter exercitia pœnitentiæ, quæ ſane non laicorum hominum, ſad ſacerdotum ductu atque arbitrio eſt agenda, ipſam quam Jacobus Apoſtolus præſcripſit unctionem commemorat; *in quo*, inquit, (a) *impletur & illud quod Apoſtolus dicit: ſi quis autem infirmatur, vocet presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

(a) *homi. in Levit.*

Pariter *S. Chriſoſtomus*, eodem Jacobi teſtimonio miniſterium clavium ſacerdotibus vindicat *non ſolum*, ait, (b) *cum nos regenerant ſacerdotes ſed poſtea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent: infirmatur*, inquit Apoſtolus, *inter vos aliquis? accerſat presbyteros.*

(b) *lib. 3. de ſacerd.*

Theodorus Cantuarienſis, „ ab infirmis in periculo mortis poſitis, *inquit*, (c) pura eſt inquirenda confeſſio peccarorum.... & ſecundum auctoritatem caonnicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus conſolationibus Eccleſiaſticis, ſacra unctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta ſanctorum patrum, communione viatici reficiantur... eadem Conciliorum Aquiſgranenſis, & Moguntini præſcriptio eſt: iiſdem itaque unctionis, quibus confeſſionis & viatici miniſterium convenire patres intelligebant.

(c) *in lib. ...*

Ab aliis teſtimoniis referendis, ne actum agam, & lectori tædium afferam, ſuperſedeo: relegat qui volet probationes quæſtione prima capite primo, ex antiqua auctoritate petitas: in hoc ergo capite, ut in cæteris a fidei & Eccleſiæ doctrina Lutherani & Calviniſtę turpiſſime receſſerunt.

Diluuntur quadam difficultates.

Objectio. Opponunt auctoritatem *Innocentii* I. Pontificis Maximi in Epiſtola ad *Decentium* ſuperius laudata: *non eſt dubium*, inquit, *verba Jacobi de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto Oleo chryſmatis perungi poſſunt; quo ab Epiſcopo confecto non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus chriſtianis uti licet, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo*: inde ſic petitur argumentum.

Sacerdos ſolus non eſt extremæ unctionis miniſter, ſi poſſit indiſcriminatim a fideli quolibet miniſtrari; atqui *Innocentius* I. declarat extremam unctionem poſſe a quovis fideli, etiam laico indifferenter adminiſtrari: *Sancto oleo Chriſmatis*, ait.... *non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus Chriſtianis uti licet, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo*: ergo &c.

℞. Admitto auctoritatem: ad probationem, omiſſis variis Theologorum reſponſionibus, qui inaniter, ut quidem videtur, in hujus loci explicatione torquentur, conceſſa maj. nego min. hæc enim Pontificis verba, non activa, ſed paſſiva ſignificatione accipi debent; ita ot ſenſus ſit, poſſe omnes indiſcriminatim fideles oleo ſacro ab Epiſcopis confecto, in neceſſitate inungi, non vero poſſe omnes inungere: reſponſionis veritatem confirmant, quæ ſtatim ſequuntur: *cæterum*, inquit, *illud ſuperflue videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium eſt: nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt*: quorſum enim adeo ſollicite Epiſcopis, ungendi infirmos auctoritatem aſſereret, ſi quæ de univerſis fidelibus præmiſerat, non de paſſiva, ſed activa unctione voluiſſet intelligi? ut quid ad probandum poſſe Epiſcopos ungere, a ſolis ſacerdotibus peteret argumentum, non vero a laicis, quod dixiſſet extremæ unctionis eſſe miniſtros? longe enim efficacior ratiocinatio futura erat, ſi his verbis concepta foret: *cæterum illud ſuperflue videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod presbyteris, & non presbyteris modo, ſed & ipſis laicis licere non dubium eſt*. Itaque Innocentii ſententia eſt, poſſe omnes promiſcue in neceſſitate inungi, non vero poſſe omnes inungere.

Hæcque ad ejus teſtimonium exponendum plus ſatis reſponſio eſt, nec diutius in unius voculæ æquivoco inutiliter laborandum: quod e noſtris ii faciunt, qui fatendo *Innocentium* in ſenſu activo loqui, negare ex conſequenti coguntur verba ejus de unctione Sacramentali debere intelligi, qua inficiatione tum eripiunt ſibi & Eccleſiæ Catholicæ præclariſſimum quod ex tota retro antiquitate contra hæreticos habemus, hujus Sacramenti teſtimonium; tum *Innocentii* textui vim faciunt manifeſtam: cum enim de ſola Sacramentali unctione loqui, verba ejus legenti compertiſſimum erit: „ non eſt dubium, *inquit*, (d) verba Jacobi, de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſont: quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti chriſtianis licet, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo: cæterum illud ſuperflue videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatat; quod presbyteris licere non dubium eſt: nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt: cæterum ſi Epiſcopus aut poteſt, ant dignum ducit, aliqoem a ſe viſitandum, & benedicere & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere: pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi ... ita Innocentius: ecquid porro in toto illo contextu eſt, quod poſſit unctioni non Sacramentali aptari? (1)

(d) *Epiſt. ad Decent. c. 8.*

Inſt. 1. Inſt. 1. *Venerabilis Beda* hæc verba interpretans, *inducat presbyteros Eccleſiæ*: „ infirmi, *inquit*, (e) moneri debent, ut ſeniorum adjutorio curari ſe meminerint, neque ad juniores minuſque doctos cauſam ſuæ imbecillitatis referant ... ſentit ergo, nomine presbyterorum non ſacerdotes, ſed ætate maturiores debere intelligi.

(e) *comment. in c. 5. Jacobi.*

℞. Admitto auctoritatem, & oego conſequentiam, quæ ut vere contra nos torqueretur, deberet hoc loco ætatis ſenectus cum excluſione ſacerdotii intelligi, quod a mente Venerabilis Bedæ alieniſſimum eſt: qnos enim hic juniores appellat, eoſdem dignitate ac ſacerdotio ſupponit eſſe presbyteros: quod ut intelligas, adverte presbyteros alios eſſe officio & conſecratione, alios numero & computatione annorum: cum itaque idem qui dignitate, ætate etiam plerumque ſit presbyter, merito ille a Beda affirmatur juniori ad ſacrum miniſterium præferendus: convenientius namque eſt, ut ætate ſeniores ad infirmos inſtruendos, conſolandos, & ſpiritnaliter nutriendos vocentur, quia auctoritate, doctrina, & experientia junioribus vulgo præcellunt: cæterum poſſe omnes indiſcriminatim ſacerdotes vocari probat ibidem prædictus author, ſuamque ſententiam ex uſo Eccleſiæ, & Innocentii I. authoritate confirmat, & vero quomodo ſæpe contingit, ut e pluribus medicis doctior ille ſit, qui fuerit ætate inferior; ita quotidiano uſu videmus, moribus, doctrina & ſanctitate, provectiores ætate a junioribus presbyteris ſuperari: *ſenectus enim venerabilis eſt*, inquit ſapiens, (f) *non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem ſenſus hominis, & ætas ſenectutis, vita immaculata.*

(f) *Sap. c. 4. & ſeq.*

Inſt. 2. Inſt. 2. Legitur in hiſtoria Eccleſiaſtica, viros quoſdam ſanctitate præcipuos, oleum ad infirmos qui ſe ipſos inungerent, tranſmiſiſſe, & ex hac unctione ſecutum effectum, qoem Apoſtolus Jacobus in Epiſtola ſua deſcribit: narratur pariter ab auctoribus in Eccleſia Romana probatis, Sanctam *Genovefam* oleo infirmos linire ſolitam fuiſſe: ergo extremam unctionem a quolibet etiam laico, ſive viro ſive fœmina poſſe adminiſtrari, tum temporis putabatur.

℞. Conceſſo antecedente, nego conſeq. nam,

T 2 in-

(1) Hanc textus Innocentii expoſitionem tamquam veriſimiliorem ac Sancti Pontificis contextui conformiorem amplectuntur graviſſimi viri, Maldonatus *in caput 6 Marci*, Janſenius Pandavenſis in eumdem locum, Bellarminus lib. 1. Cap. 9. Baronius *ad annum* 63. n. 14. Suarez T. 4. *diſp.* 463. *ſect.* 1. n. 6. Petrus Couſtant *in notis ad epiſt. innocen.*, ac præter alios noviſſime Benedictus XI p. M. V. *lib.* 7. *de Sinod Diœceſ.* Cap. 19.

(a) *ſuppl. q. 31. art. 1. ad 2.*

inqnit S. Thomas (a) *illæ unctiones non erant Sacramentales, ſed ex quadam devotione recipientium talem unctionem, & ex meritis ungentium, vel oleum mittentium, conſequebatur effectus ſanitatis corporalis, per gratiam ſanitatum, non autem per gratiam Sacramentalem .....* ita præceptor Angelicus: & vero quod olim fiebat, etiam hodie in Orienta & Occidente ubique fit: naminem namque latet Græcos inter & Latinos, ſive ex ſacræ lampadis oleo, ſeu ex alio in honorem alicujus Sancti Benedicto, varias fieri unctiones, quarum ſibi laici ipſi miniſtri ſunt: quemadmodum itaque inde non ſequitur, unctionem, quæ pro Sacramento habetur, a laicis miniſtrari, ita nac ſimile quidquam ex antiquo more inſerri poteſt.

Inſt. 3.

Inſt. 3. Saltem diaconi poſſunt hujus Sacramenti aſſe miniſtri: quibus enim diſpenſatio baptiſmi eommittitur, nulla cauſa eſt cur extramæ unctionis negetur; eoque minus quod baptiſma ſit excellentius unctiona; atqui diaconis poſſe commiti miſterium baptixandi, tum ax actibus Apoſtolorum, tum ex Eccleſiæ hiſtoria notum eſt: ergo &c.

R. Nego anteced. ad probationam nego maj. nec enim quidquam Eccleſiæ licet, præterquam a Chriſti ſupremo legislatore præſcriptum eſt; atqui a ſolis presbyteris voluit Chriſtus Sacramentaliter infirmos inungi: *infirmatas quis in vobis?* ait Jacobus ejus præceptum promulgans, *inducat presbyteros Eccleſiæ:* ſtultum itaque eſt, contra voluntatem Domini diſputare, quæ ſola ad hujuſmodi cavillos retundendos opponi dabet, nec alia cauſa quærenda, cur unius Sacramenti confectionem diaconis committi voluerit, aliorum noluerit: quamquam nae deeſt hujus diſcriminis ratio conveniens: *dicendum*, inquit, S. Thomas (b) *quod hoc Sacramentum non eſt neceſſitatis Sacramentum, ſicut baptiſmus: unde non ita committitar diſpenſatio ejus omaibus in articalo neceſſitatis, ſed ſolum illis quibus ea officio competit: diaconis autem etiam baptizare non competit ex officio,*

(b) *ſuppl. q. 32. art. 3. ad 2.*

§. SECUNDUS.

Utrum ad extremæ unctionis miniſterium ſacerdos unus ſufficiat, aut plures neceſſario requirantur.

Quod ad hujus Sacramenti miniſterium unus, pluresve ſacerdotes vocentur, meræ diſciplinæ res eſt, quæ ut ſæpius obſervavimus, poteſt fide eadem manente, & ſalva ſubſtantia Sacramenti, eſſe diverſa: quod ut palam lectoribus fiat,

OSTENDITUR,

Et ab uno tantum, & a pluribus Sacerdotibus valide extremam unctionem conferri poſſe.

Hoc autem priuſquam adſtruimus, juvat contra ſentientium erronea placita recenſere.

1. Obſervandum *Vualdenſes* olim Latinam Eccleſiam accuſaſſe, eo quod non ab uno, ut cætera Sacramenta, ſed a multis una coactis Presbyteris infirmorum unctio fieret. „ Sacramen-„ tum extremæ unctionis, *ait Raynerus eorum* „ *opiniones recenſens*, (c) dicunt eſſe ultimam „ ſuperbiam .... & hoc facit pluralitas ſacerdo-„ tum .... Sacramentum unctionis reprobant, „ quia tantum divitibus datur, proptar plures „ ſacerdotes ibi neceſſarios.

(c) *in lib. de Vualdenſibus.*

2. Quis non rideat *Lutheranorum & Calviniſtarum* ſcrupuloſam ſollicitudinem, inde quidem præfracte negantium unctionem, naturam veri Sacramenti habere; illinc vero Romanam Eccleſiam vellicantium, propterea quod more hodierno, non plures ſacerdotes, ſed unus vocetur, qui oret ſuper infirmum & ungat? *neque hoc ſervant iſti* (Catholici,) (inquit Lutherus) (d), *quod Apoſtolus jubet, presbyteros Eccleſiæ induci, & ſuper infirmum orari: vix unus ſacerdotulus mittitur; cum Apoſtolus velit multos adeſſe, non propter unctionem, ſed propter orationem. Quamquam incertum eſt mihi, an ſacerdotes velit intelligi, eum dicat Presbyteros, id eſt, ſeniores ....* Calvinus vero: *Jacobus vult*, inquit, (e) *infirmum ungi a ſenioribus Eccleſiæ: iſti unctionem non admittunt, niſi ſacrificorum .... quod apud Jacobum Presbyteros interpretantur ſacerdotes, & pluralem numerum ad decorem poſitum augantur, nimis frivolum eſt: quaſi vere Eccleſia eo tempore ſacrificorum examinibus abundarint; at in longa pompa procedere potuerint, ad ferendum ſacri olei ferculum.*

(d) *in lib. de Captiv. Babyl.*

(e) *inſtit. lib. 4. c. 19.*

3. *Simeon Theſſalonicenſis*, Græcorum mediæ ætatis non infimus, in ea fuit opinione ſine plurium ſacerdotum concurſu conſtare hoc Sacramentum non poſſe. „ Non eſt, *inquit*, (f) cu-„ rioſius inquirendum de numero Sacerdotum, „ quando neque numerus ſcriptus eſt; niſi quod „ quamvis non ſit ſcriptus, neceſſarium tamen „ eſt, antiquam obſervare traditionem: ſint qui-„ dem ſeptem, ut veteris moris aſt. Si vero „ neceſſitas fuerit, tres ſint ad minus, eaque „ omnia recitant, quæcumque per traditionem, „ dicenda eſſe acceperunt: quoniam quæ a Pa-„ tribus ſunt, ea quoquc ſpiritus eſſe fatendum „ eſt.

(f) *in tractatu de Sacr.*

PROBATIO I. PARTIS.

Jam ad rem venio.

Et 1. Quidem ab uno tantum ſacerdote valide unctionis Sacramentum confici, teſtis idoneus eſt *Innocentius* I. in Epiſtola ad Decentium ſæpe laudata: *cæterum*, inquit, *ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit, aliquem a ſe viſitandum & benedicere, & tangere Chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum Chriſma conficere:* Epiſcopus in unaquaqua Eccleſia unus eſt. Cum ergo ab eo ſolo, judice *Innocentio*, (nec enim ullum ei, ſacri operis collegam adjungit,) poſſit extrema unctio fieri, conſequens eſt ad illam unius miniſterium ſacerdotis ſufficere.

Deinde certum eſt ex antiquis monumentis hoc Sacramentum ab uno ſolum ſacerdote ſæpe collatum: ſic enim in vita *Sancti Aegendi*, qui ſexto ſæculo floruit, legitur: *vocato uno ad ſe de fratribus, cui, cum libertate peculiari, olim perungendi infirmos onus injunxerat, ſecretiſſimo quoque ſibi pectuſculum petiit, ut moris eſt inungi ....* Beatam Mauram a ſolo Prudentio Tricaſſino inunctam, taſtatur ipſe in ejus vita ... collectio Canonum a Sanctis Patribus, octavo ſæculo, excerptorum, unius tantum ſacerdotis ad hoc miniſterium meminit: *ſecundum definitiones Sanctorum Patrum*, inquit (g) *ſi quis infirmatus, a ſacerdote, oleo ſanctificato, cum orationibus diligenter ungatur ....* unius pariter mentio eſt in canonibus ad *Vvulfinum* Epiſcopum, ab *Affrico* collectis: *habebis etiam Presbyter*, inquit, *conſecratum oleum duplex: hoc, infantibus, id ægrotis præparatum: & ægrotos ſemper unget jacentes ...* hoc ipſum, *Aquiſgranenſe* concilium nono ſæculo habitum, non obſcure inſinuat: *ſi quis*, inquit, (h) *infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione, atque oratione ſacerdotali, nec non unctione ſacrati olei, per ejus* (Presbyteri) *negligentiam careat: denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo, more ſacerdotali, cum acceptione ſacra communionis ....* idem innuunt decreta pro ordine Sancti Benedicti a Lanfranco Cantuarienſi, ſæculo undecimo digaſta: *ſi infirmatus*, inquit, (i) *magis ad mortem, quam ad ſalutem tendere videatur, & ſe petat inungi &c. .... interim dicantur alia collecta uſque ad unctionem: facta unctione lavet Sacerdos manus .... quo facto vadat ſacerdos ..... quibus revertentibus, flexis genibus adorent omnes Corpus Domini, quod a ſacerdote affertus.*

(g) *Excerptione 21.*

(h) *Can. 5.*

(i) *ca. 24.*

Præterea. Hoc ipſum Alexander III. Pontifex Maximus expreſſe definivit: *ſacerdos*, inquit, (k) *uno præſente clerico, & etiam ſolus poteſt infirmum ungere:* & merito quidem, *quamquam enim*, ait S. Thomas, (l) *congruum ſit, hoc Sacramentum a pluribus miniſtrari; ſi tamen unus ſolus Presbyter adſit, intelligitur hoc Sacramentum perficere, in virtute totius Eccleſiæ, cujus miniſter exiſtit, & cujus perſonam gerit.*

(k) *de verborum ſignificatione: cap.* quæſivit.

(l) *lib. 4. cont. Gent. cap. 73.*

De-

Denique ejuſdem aſſertionis convincens eſt argumentum, Latinæ Eccleſiæ diſciplina hodierna: per omnes enim ejus partes unus ſacerdos, ad infirmorum unctionem, ut ex Ritualibus & manualibus libris conſtat, vocari ſolet: quem morem non modo Latinorum quiſquam, præter hæreticos, ſed ne Græci quidem reprehendunt. Simeonis enim Theſſalonicenſis opinio volentis plures abſolute ad ſacram functionem ſacerdotes eſſe neceſſarios, nullos quod equidem ſciam, aut paucos ſane habuit ſectatores. Ergo extremam unctionem valide ab uno confici poſse, res eſt extra omnem controverſiam poſita.

PROBATIO II. PARTIS.

Quod vero a multis ſimul ſacerdotibus poſſit valide conſecrari, probant

1. Uſus Orientalis & Græcæ Eccleſiæ, in qua olim accerſebantur, & etiam num accerſuntur ſeptem ſacerdotes, ut ex euchologiis conſtat: „ Septem numero Presbyteros Grecorum Eccleſia exigit, *inquit Arcudius*, (a) ſive propter ſeptem peccata mortalia, ſive quia ſeptenarius numerus in Scriptura valde commendatur, & non caret myſterio, Jubilæum enim complectitur; ſiva propter ſeptem corporis partes quas ungunt .... ſeptem ſacerdotes eſſe vocandos, *ait Symeon Theſſalonicenſis*, (b) conſuetudine traditum eſt. Quod fieri arbitror propter ſeptem dona ſpiritus, quæ apud Iſaiam enumerantur: vel propter illos ſeptem antiquæ legis ſacerdotes, qui divino juſſu circumeuntes urbem Jericho, ſeptiea tubis cecinerunt, atque mœnia diruerunt: (Joſ. 6. 4. & ſeqq.) ut etiam hic ſeptem ſacerdotes urbem, duraque mœnia altitudinum peccati demoliantur: vel etiam tamquam mortua exiſtente anima, ut ſupra puerum illius Sunamitidis ad imitationem Prophetæ, ſepties orent ſacerdotes, & eam ſuſcitent, prout ſane excitavit puerum Elizeus ſepties reverſus, ſepties item precatus: (4.Reg. 4.35.) vel quemadmodum Elias ſepties orans, cœlum quod peccantibus clauſerat, rurſus aperuit, atque deduxit pluviam: (3. Reg. 18. 44. & ſeq.) ſic iſti ſepties deprecati, ſolvunt quidem ſquallorem peccati, accepta vero gratiæ clave, non ſecus atque Petrus aperiunt cœlum, atque miſericordiam remiſſionis a Deo, velut imbrem deducunt.

(a) *lib. 5. cap. 3.*

(b) *in lib. de Sacr.*

2. Antiquus Latinæ Eccleſiæ mos: ſic enim S. Gregorius Magnus in Sacramentario: *multi ſacerdotes*, inquit, *infirmos perungunt in quinque ſenſus corporis* .... Eparchius in vita Caroli Magni: *oleo*, inquit, *ſancto inunctus eſt ab Epiſcopis* ..... Concilium Ticinenſe, anno 850. habitum: „ illud quoque Sacramentum, *ait*, (c) quod commendat Jacobus Apoſtolus, dicens: *infirmatur quis in vobis? &c.* ſolerti prædicatione populis innoteſcendum eſt: magnum ſane & appetendum myſterium ...... ſed quia frequenter contingit, ut ægrotus aliquis aut Sacramenti vim neſciat, aut minus periculoſam reputans infirmitatem, ſalutem ſuam opetari diſſimulet, aut certe morbi violentia obliviſcatur, debet eum Presbyter congruenter admonere quatenus ad hanc ſpiritualem curam, ſecundum propriæ poſſibilitatis vires, vicinos quoque Presbyteros inviter ..... quid denique pluribus opus eſt, cum Vvaldenſium contra Eccleſiam Romanam querela, diſciplinam hanc in Occidente viguiſſe invicte demonſtret? extremam enim unctionem, ut ex *Raynero* obſervavimus, ultimam ſuperbiam appellabant, propterea quod accitis pluribus ſacerdotibus, cum pompa celebraretur. Indeque inferebant, non pauperum, ſed divitum eſſe Sacramentum: nec prætereunda Sancti Thomæ auctoritas, qua certo conficitur, morem hunc adulto ipſo decimo tertio ſæculo communiter obſervatum: ille enim etſi doceat, ab uno tantum ſacerdote vere pefici Sacramentum, convenientius tamen eſſe affirmat, ut a pluribus celebretur: *quia hoc Sacramentum*, inquit, (d) *perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ; ideo competit, quod multi ſacerdotes inter ſint, & quod oratio totius Eccleſiæ effectum hujus Sacramenti condjuvet.*

(c) *cap. 8.*

(d) *lib. 4. contr. Gent. cap. 73.*

¶ Audiendus de hac re Benedictus XIV. in toties laudato libro de Synodo cap. 19. ubi ſic erudite ſcribit, & quæſtionem reſolvit: „ Quamquam unus certe ſufficiat (ad Sacramentum hocce valide conſerendum); plures nihilhominus ſacerdotes fuiſſe olim in Eccleſia latina adhibitos, ex pluribus antiquis Ritualibus colligit Menardus *Nota 909. ad Sacramentarium S. Gregorii*, quibus alia ejuſdem generis, præcipue Cadurcenſe, Rutenenſe, & Tutelenſe addidit Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. lib. 1. cap. 7. art. 3. §. 3.*, eumdemque morem nobis exhibent Conſtitutiones Angliæ collectæ a Quillelmo Lingevuode, in quibus ad *tit. de Extrema Unct. pag. 27.* legimus: *tum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, & ipſos inungant Sacerdotes tum magna devotione, & orationum celebritate, quæ ad hoc ſunt ordinatæ*: ubi adnotavit Gloſſator *V. Orationum*, a ſingulis ſacerdotibus pronunciatam fuiſſe formam deprecativam cuilibet unctioni accomodatam: eumque eamdem Conſtitutionem totidem prorſus verbis repetitam inveniamus inter Conſtitutiones Odonis Epiſcopi Pariſienſis (Collect. *Hard. t. 6. p. 2. col. 194.*), inde conjicimus eam diſciplinam in Galliis adhuc perduraſſe Sæculo XII., quo illæ ſunt editæ. Recte tamen obſervat laudatus Martene ibid. 55. §. 5. hanc ipſam Eccleſiæ latinæ conſuetudinem non fuiſſe firmam, conſtantem, atque univerſalem, cum ex aliis æque antiquis monumentis ab eodem productis conſtet ſæpius infirmos ab unico ſacerdote inunctos:... Hic vero ritus Sacræ Unctionis ab unico recipiendæ ſacerdote, a paucis tunc, nec fortaſſe extra caſum neceſſitatis uſurpatus, adeo poſtea in Eccleſia latina invaluit, ut Theologi ſcholaſtici cum Suarez *cit. diſp. 43. ſect. 2. in fin.*, & Cardinalis de Lauræa *in 4. ſent. tom 3. diſp. 11. art. 9. n. 114.*, illicitum nunc reputent, ſecluſa neceſſitate, ejuſmodi Sacramentum a pluribus ſimul adminiſtrari: quoniam nemini integrum eſt in Sacramentis adminiſtrandis a norma recedere in Rituali præſcripta. Si autem plures ſimul ſacerdotes reipſa Sacramentum hoc conficiant; nemo ambigit illud eſſe ratum, modo ſinguli diverſos inungant infirmi ſenſus, & quilibet congruentem inuncto ſenſui formam pronuncier, quemadmodum iidem Authores ſcite animadvertunt. Præterea, etiam ſpectata hodierna Eccleſiæ diſciplina, nedum licitum, ſed etiam laudabile eſt, ut uni Sacramentum adminiſtranti, alii plures aſſiſtant ſacerdotes, ob rationem, quam adducit S. Thomas *cap. 73. lib. 4. con. Gentes*, ubi ait: *quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia* gratiæ, competit huic Sacramento, ut multi ſacerdotes interſint „.

„ Quæ autem dicimus de extrema unctione per unicum ſacerdotem adminiſtranda, locum tantum habeat in Eccleſia latina, non vero in Græca, in qua antiqua retinetur conſuetudo ſeptem adhibendi ſacerdotes in hujuſce Sacramenti collatione, uti legitur in eorumdem Euchologiis, teſtanturque Simeon Theſſalonicenſis apud Saintebeuve *tract. de Sacram. Unction. Extremæ*, & Arcudius *Concord. lib. 5. cap. 3.*, qui inſuper ejus numeri rationes, & cauſſas adducunt. Quod ſi ſeptem ſacerdotes præſto non ſint; tres ſaltem ad Sacramentum conficiendum ab ipſis adhiberi, iidem Arcudius, & Theſſalonicenſis enarrant, neque Eccleſia latina hanc Græcorum diſciplinam, quam & ipſa pluribus ſæculis religioſe ſervavit, unquam improbavit, modo Græci nobiſcum credant, & fateantur valide poſſe idem Sacramentum ab unico Sacerdote adminiſtrari, quemadmodum adnotarunt Goarius *in Comment. ad Græcorum Euchologium*,

„ Leo Allatius *de conſenſ. Eccleſiæ Occid. & Orient.* lib. 4. c. 16., Arcudius *cit. cap.* 3., & Auctor Theologiæ *Moralis ad uſum Sem. Petroc. t. 4. lib. 2. tract. 2. cap.* 2. Quamobrem ſi Epiſcopus latinus Diœceſi Præpoſitus, quam Catholici græci ritus inhabitant, velit aliquid de hac re in ſua Synodo delibare, veſtigia ſectetur ſuperius citatæ Synodi Provincialis Ruthenorum habitæ Zamoſciæ anno 1720., atque a Benedicto XIII. anno 1724. confirmatæ, in qua hæc habentur; *Quamquam in Græca Eccleſia receptum fuerit, prout aliquando etiam in latina, ut ſeptem ſacerdotes, hiſce deficientibus, tres ſaltem advocarentur ad miniſtrandum hoc Sacramentum, hique omnes & materiam ſubminiſtrarent, & formam proferrent; ſciant autem Paſtores, plures ea de cauſa adhiberi ſolitos ſacerdotes tum ob reverentiam ejuſdem, ac gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium ſacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent. Qua de cauſa Sancta Synodus ſtatuendum cenſet, ut ſi ſeptem, aut tres ſacerdotes haberi commode non poſſint, unus, qui totius Eccleſiæ perſonam gerit, & cujus virtute hoc Sacramentum perficit, illud conferat, ac infirmo miniſtret.* Poterit etiam Synodo interea §. 5. cit. noſtræ Conſtitutionis 57., ubi hæc ad rem ediximus: *nec refert utrum eadem extrema unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi viget ejuſmodi conſuetudo, dummodo credant, & aſſerant illud Sacramentum, ſervata debita materia & forma, ab uno Presbytero valide, & licite confici. Idem ſacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare reſpective debet, ac præterea qui ungit, idem dicat formam reſpondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet.* ¶

Objectio.

Objectio. Unum quod contra opponatur teſtimonium Jacobi occurrit: ille enim non unum in ſingulari, ſed plures ſacerdotes ad orandum & ungendum dicit eſſe vocandos. Ergo etiamſi foret verum unctio Sacramentum, inquiunt hæretici, eo ipſo a Romana Eccleſia violatum demonſtraretur, quod ab uno tantum ſacerdote unctio fiat.

℟. diſtinguo antecedens. Apoſtolus plures ſacerdotes ad ungendum vocandos præſcribit, *ex neceſſitate*, nego; *ex convenientia*, ſubdiſtinguo; *quæ ſubjaceat arbitrio Eccleſiæ*, concedo: *ſecus*, nego antecedens, & conſeq.

E. ℟. Quæ ex Apoſtolo difficultas obtenditur, Eccleſiaſticæ diſciplinæ intuitu evaneſcit: ab uno enim ſacerdote per totum late occidentem extrema unctio celebratur. Non ſunt hujus noſtræ conſuetudinis neſcii Græci & Orientales: nec tamen nos Sacramenti contaminati accuſant: quodque notabilius eſt, nullo unquam Eccleſiæ, ſive Orientalis, ſive Occidentalis decreto ſancitum, unctionem fore invalidam, quæ non a pluribus ſimul Presbyteris fieret: intellexit ergo Eccleſia, penes quam interpretandi Scripturas, ſumma auctoritas eſt, ſacerdotum numerum non divino jure, nec ad Sacramenti eſſentiam, ex Apoſtolica auctoritate requiri, ſed meræ diſciplinæ rem eſſe, quam etſi convenientem, poſſit Eccleſia, aliis ducta rationibus immutare; jam quod in Apoſtoli verbis inſiſtunt: *inducat Presbyteros* &c. puerilis nugacitas eſt: non enim, ut ſcite obſervat S. Auguſtinus, ſacris Scripturis eſt inſolens, ut quod uni convenit, plurali numero exprimatur; ſic enim quod de uno latrone *Lucas* dixit: (a) *unus de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum dicens: ſi tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum & nos*: Matthæus & Marcus plurali numero expreſſerunt; *latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei; qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei*: (b) Quam apparentem antilogiam concilians S. Doctor, advertit, Matthæum & Marcum breviter hunc locum perſtringendo, pluralem numerum pro ſingulari poſuiſſe. „ Sicut, *inquit*, (c) & in Epiſtola ad „ Hæbreos legimus pluraliter dictum: *clauſerunt ora leonum*: cum ſolus Daniel ſignificari intelligatur; & pluraliter dictum: *ſecti ſunt*: cum de ſolo Eſaia tradatur. In pſalmis etiam quod dictum eſt: *aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum*: pluralem numerum pro ſingulari poſitum in actibus Apoſtolorum exponitur: nam Reges, propter Hærodem; Principes, propter Pilatum intellexerunt, qui teſtimonium ejuſdem Pſalmi adhibuerunt: ſed quia Pagani ſolent calumniari Evangelio; videant quemadmodum locuti ſunt auctores eorum, *Phædras, Medeas*, & *Clytemneſtras*, cum ſingulæ fuerint: quid autem uſitatius v. gr. quam ut dicat aliquis: *& ruſtici mihi inſultant*: etiamſi unus inſultet? tunc enim eſſet contrarium quod Lucas de uno manifeſtavit, ſi illi (Matthæus & Marcus) dixiſſent, ambos latrones conviciatos Domino: ita enim non poſſet ſub numero plurali unus intelligi: cum vero dictum eſt, *Latrones*, vel, *qui cum eo crucifixi erant*, nec additum eſt; *ambo*: non ſolum ſi ambo feciſſent, poſſet hoc dici; ſed etiam quia unus hoc fecit, potuit uſitato locutionis modo per pluralem numerum ſingularis ſignificari .... ita S. Auguſtinus, cujus principio inſiſtendo dicimus, Apoſtolum quando præſcripſit: *infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ &c.* nomine Presbyterorum, vel plurium conventum in unum, vel unum e pluribus ſignificare voluiſſe: eoque eſt hæc explicatio certior, quod diſciplinæ & ſenſui Eccleſiæ plene conſentanea reperitur.

(a) *Luc.* 23. 39.
(b) *Matt.* 27. 44. *Mar.* 15. 32.
(c) *Lib.* 3. *de conſenſu Evangeliſt. c.* 16.

§. TERTIUS.

Solvuntur quædam quæſtiones.

Q. 1. Utrum Epiſcopis, uti & ſimplicibus ſacerdotibus conveniat extremæ unctionis eſſe miniſtros? Q. 1.

R. affirmative. Mirum namque fuerit, ſi quod poſſunt in regimine animarum ſimplices ſacerdotes, idem non poſſent Epiſcopi, qui, in ſua quiſque diœceſi, dignitate, juriſdictione, ordinatione, & pleno rerum ſacrarum miniſterio, primi Presbyteri ſunt: *ſeniores* Græce πρεσβυτέρους, *qui in vobis ſunt, obſecro conſenior*, Græce, συμπρεσβύτερος, ait caput collegii Apoſtolici Sanctus Petrus, (d) nec nomen Presbyteri, nec officium dedignatus. Si ergo extremæ unctionis miniſter jure divino eſt ſimplex ſacerdos, a fortiori debet eſſe Epiſcopus: & ſane cum infirmorum unctio ſit appendix & conſummatio pœnitentiæ, ejus conferendæ poteſtas penes eos omnes eſt, ad quos pertinet virtute clavium a peccatis abſolvere; atqui jus illud ad Epiſcopos primario ſpectat, ad quos in perſona Apoſtolorum dictum eſt: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*: idem ergo de unctione dicendum: hinc *Innocentius I.* in Epiſtola ad Decentium ſæpe laudata: illud, „ *inquit*, ſuperflue videtur eſſe adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur quod Presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus aut poteſt aut dignum ducit, aliquem a ſe viſitandum, & benedicere & tangere Chriſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum Chriſma conficere .... quod itaque ab *Eugenio IV.* in decreto pro inſtructione Armenorum, & a Concilio Tridentino (e) eſt declaratum, ſolum ſacerdotem hujus Sacramenti eſſe miniſtrum, Epiſcopos neceſſario includit, nedum ab hoc officio arceat; prout eadem Sancta Synodus docet, *in doctrina de extrema unctione, cap.* 3. affirmans, nomine Presbyterorum de quibus Apoſtolus loquitur, *non ætate ſeniores aut primores in populo intelligendos venire, ſed aut Epiſcopos, aut ſacerdotes, ab ipſis rite ordinatos, per impoſitionem manuum Presbyterii.*

(d) *Epiſt.* 1. *c.* 5.
(e) *Seſſ.* 14. *de ext. unct. can.* 4.

Nec exempla deſunt: quamquam etſi deeſſent, ex jure nihilominus res ipſa conſtaret; ſic enim

Bea-

Beatam *Mauram* ipſa per ſe *Prudentius* Epiſcopus Tricaſſinus, ut de ſe ipſo in ejus vita teſtatur, inunxit: *ſtatim*, inquit, (a) *ad me converſa ſubjunxit: hoc etiam munus a te peto, Prudenti Pater Epiſcope, ut in eorum præſentia de manu tua Eucharistia, & extremæ unctionis recipiam Sacramenta: quod & factum eſt*: de Carolo Magno idem ab Eparchio, ut prædiximus, in ejus vita narratur: *oleo ſancto*, inquit, *inunctus eſt ab Epiſcopis, & Viatico ſumpto, & omnibus ſuis diſpoſitis, commendans Deo Spiritum ſuum, obiit in pace*.

(a) *Prudentius in vita S. Mauræ.*

Q. 2.

Q. 2. Utrum a quolibet indifferenter ſacerdote liceat extremam unctionem adminiſtrari?

R. negative. Hujus enim Sacramenti & aliorum miniſtrandorum facultas ad eos tantum pertinet, qui ordinariam, vel delegatam poteſtatem habent; „ quis extremæ unctionis miniſter ſit, *ait Catechiſmus Tridentinus*, (b) ab „ Apoſtolo qui legem Domini promulgavit, „ didicimus: inquit enim: *inducat Presbyteros* „ ... ſacerdoti igitur hujus Sacramenti admi„ niſtratio commiſſa eſt; neque tamen ex San„ ctæ Eccleſiæ decreto, cuivis ſacerdoti, ſed „ proprio Paſtori, qui juriſdictionem habeat, „ ſive alteri, cui ille ejus muneris fungendi „ poteſtatem fecerit, hoc Sacramentum adminiſtrare licet: parique ſenſu S. Carolus: (c) *ne alius ſacerdos*, ait, *niſi Parochus, hoc Sacramentum miniſtret*. Nemini itaque ſive ſæculari ſive regulari, extraneo ſacerdoti licitum eſt, etiam titulo caritatis, hoc officium inſciis Paſtoribus, & non obtenta licentia uſurpare. Quod ſi quis præſumeret, tum mortali peccato conſcientiam oneraret, tum ipſo facto in ſententiam excommunicationis incurreret, ut conſtat ex *Clementina* 1. de privilegiis; & *Clementina* dudum; titulo *de Sepulturis*.

(b) *part. 2. tit. de extr. unct. n. 13.*

(c) *in Concil. 5. Mediol.*

Q. 3.

Q. 3. Quid ſi caſus neceſſitatis occurrat?

R. Tum ſane ejus adminiſtrandæ jus quemlibet ſacerdotem habere: cum enim extrema unctio ſit pœnitentiæ complementum, idem de illa, ac de pœnitentia debet eſſe judicium; atqui urgente neceſſitate quivis ſacerdos, etiam non approbatus, poteſt ab omni peccato, etiam ſpecialiter reſervato, Sacramentaliter abſolvere: quid ni ergo pariter poſſet ægroto in extremis poſito, tumque maxime Sacramentorum ſubſidio indigenti per extremam unctionem ſuccurrere? hic S. Carolus modo laudatus, poſtquam in Synodo V. Mediolanenſi præſcripſit, non ab alio ſacerdote, quam a Parocho debere hoc Sacramentum miniſtrari: *ſi porro*, addit, *is aut impeditus, aut alias in mora eſt, mortiſque periculum inſtat, ſacerdos alius adminiſtret*.

Nec eſt, quod *Clementinarum* auctoritas opponatur, ſine exceptione vetantium ne a Regularibus extrema unctio conferatur: quamquam enim exceptio expreſſa non ſit, neceſſario tamen ſubintelligenda videtur: quod ni conceſſerimus dicendum erit, *Clementinas* dum jura Paſtorum in tuto ponunt ac vindicant maximum fidelibus detrimentum inſerre: quæ enim poteſt major injuria eſſe, aut gravius damnum, quam ſi iis in extremo periculo, Chriſti Sacramenta negentur, ne nimirum Paſtorum vel negligentium, vel alio occupatorum juriſdictio violetur? deinde *Clementinas* hanc interpretationem non modo pati, ſed & neceſſario poſtulare, ſcopus earum manifeſto probat: editæ namque ſunt ad reprimendam regularium quorumdam audaciam, qui jura Paſtorum nulla urgente neceſſitate, ſibi temerario arrogando, extremam unctionem & cætera Sacramenta, inſciis, immo & invitis Parochis, omni oblata occaſione, prætextu privilegiorum adminiſtrabant; atque ita pacem Eccleſiæ & ordinem perturbabant. Porro nihil tale in præſenti caſu occurrit: eorum quippe juribus ſalvis, qui curam animarum habent, & ſartis tectiſque manentibus, id quod per abſentiam non poſſunt, movente caritate ſuppletur, ne videlicet dum nimium Paſtoris honoratur auctoritas, aliqua de ovibus ejus pereat, & ſubſidiis a Summo Paſtore Chriſto proviſis, in ultimo agone privetur.

Q. 4.

Q. 4. Ita ne debeat præſens Latinæ Eccleſiæ diſciplina intelligi, ut vetitum ſit plures ſacerdotes ad unctionem vocare?

R. negative. Haud ita ſane *S. Carolus* diſciplinam hodiernam intelligebat, Parochum graviter admonens, (d) *ut id extremæ unctionis Sacramentum miniſtraturus, quot commode poteſt Presbyteros & clericos adhibere ſtudeat, ſuperpelliceo indutos, qui ipſum & miniſtrantem & precantem, pietatis, orationiſque ſtudio in eo miniſterio adjuvent*: & vero negare non poſſumus inſtitutioni Sacramenti fore convenientius ut ejus adminiſtrationi plures præſentes adeſſent; tum quia Apoſtolus plurali vocabulo utitur: *inducat Presbyteros Eccleſiæ*; tum quia præter unctionem in oratione conſiſtit, quæ hoc gratior Deo & efficacior eſt, quo plures ad orandum convenerint: quamquam enim ſuos Sacramenta ex opere operato edant affectus; dubium tamen non eſt, quin pietas & fides miniſtrantium & adſtantium ad uberiores obtinendos effectus plurimum conferant. Nullum porro tempus eſt, quo magis fideles ſubſidio orationis indigeant, quam ubi ad extremam vitæ adducti periodum, & cum morte imminente, & cum dæmone verſutiæ ſuæ nervos vehementius intendente luctantur: non ſic igitur præſens diſciplina accipi debet, quaſi plures ſacerdotes advocare ſit vetitum; ſed quia abſolute unius miniſterium ſufficit,

(d) *in conc. IV. Mediol. par. 2. cap. 4.*

QUESTIO QUINTA.

De ſubjecto, & neceſſitate extremæ unctionis.

Hujus pariter quæſtionis duplex eſſe futurum caput, ipſe titulus indicat. Quapropter ſit

CAPUT PRIMUM.

De extremæ unctionis ſubjecto.

Ponimus tamquam certum,

1. Solis baptizatis hoc Sacramentum impendi poſſe; quia baptiſmus cæterorum Sacramentorum janua eſt.

2. Solos adultos ejus ſuſcipiendi eſſe capaces: iis quippe ſolis, non autem infantibus poteſt vere applicari forma Sacramenti: *indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum, &c.* infantes enim cum rationis uſum non habeant, actualis peccati expertes ſunt, adeoque peccare per iſta non poſſunt: deinde non debet iis extrema unctio miniſtrari, qui primarium & principalem ejus effectum conſequi nequeunt; atqui non poſſunt infantes effectum extremæ unctionis primarium obtinere; auxilia ſcilicet ſpecialia ad ſuperandam debilitatem ex peccato originali contractam, & reſiſtendum inſultibus dæmonis: quo enim, propter rationis & propriæ voluntatis inertiam, ſunt debiliores, eo tutiores contra omne peccatum ſunt; quia non niſi voluntate peccatur; & in ipſa ſua imbecillitate, contra inſultationes & inſidias dæmonis certiſſimum præſidium habent: neminem enim diabolus tentat, niſi qui poſſit pravis ejus impulſionibus conſentire. Ergo &c.

3. Nec ante rationis uſum amentibus dari poſſe: extrema enim unctio contra peccata actualia, eorumque infauſtas reliquias ordinatur; atqui a nativitate amentes, propter rationis & voluntatis defectum, nec actualiter unquam peccarunt, nec proinde quidquam ex peccato reliqui habent: quantumvis ergo annis provecti, ſicut pœnitentiæ, ita extremæ unctionis quæ eſt pœnitentiæ complementum ſunt incapaces.

Difficultas itaque hic una eſt de infirmis, de quibus quæritur primo an iis ſolis debeat extrema unctio miniſtrari? ſecundo quæ & qualis debeat infirmitas eſſe, cui jus poſtulandæ unctionis annexum ſit?

§. PRI-

§. PRIMUS.

Oſtenditur ſolos infirmos ſuſcipiendæ extremæ unctionis eſſe capaces.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Iis enim ſolis conferri debet, quibus ſolis eſt divinitus deſtinata; atqui ſolis infirmis voluit Chriſtus unctionem, divinum nempe remedium adhiberi: *infirmatur quis in vobis?* ait ſæpe laudatus Apoſtolus, *inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum: ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum: & alleviabit eum Dominus &c.* deinde id quod legitur Marci 6. v. 13. *ungebant* (Apoſtoli) *oleo multos ægros, & ſanabant.* Græci, ut prædiximus, pene omnes, & noſtrorum plerique de extrema unctione interpretantur; quorum ſententiæ Concilium Tridentinum aliquatenus ſuffragatur, declarando, (a) *unctionem Sacramentalem infirmorum a Chriſto Domino noſtro apud Marcum fuiſſe inſinuatam.* Ergo &c.

(a) *Seſſ. 14. cap. 1. de extr. unct.*

PROBATIO SECUNDA.

Ex præſcriptione.

Nec vero aliter unquam ab Eccleſia præceptum divinum & Apoſtolicum intellectum, probat vetuſtiſſima, omnique memoria antiquior Latinorum & Græcorum, ritualibus & euchologiis ſignificata conſuetudo.

Quod quidem pertinet ad Latinos: „ offertur
„ Pontifici oleum, *ait Gregorius Magnus in Sacra-*
„ *mentario*, & benedicit illud, tam ipſe, quam
„ omnes Presbyteri, his verbis: *Emitte Domine*
„ *Spiritum Sanctum tuum Paracletum de cælis, in*
„ *hanc pinguedinem olivæ, ... ut tua ſancta benedi-*
„ *ctione, omni hoc unguentum tangenti, ſit tutamen-*
„ *tum mentis & corporis, ad evacuandum omnes do-*
„ *lores omneſque infirmitates, omnem ægritudinem*
„ *corporis ... operare creatura olei, ut non lateat hic*
„ *ſpiritus immundus, neque in membris tuis, uſque*
„ *in medullis, neque in ulla compagine membrorum;*
„ *ſed in te habitet virtus Chriſti Altiſſimi, & Spi-*
„ *ritus Sancti ... Deus qui humano generi, & ſalutis*
„ *remedium, & vitæ æternæ munera contuliſti, con-*
„ *ſerva famulo tuo tuorum dona virtutum, & con-*
„ *cede ut medelam tuam, non ſolum in corpore, ſed*
„ *etiam in anima ſentiat ... mittere digneris Sanctum*
„ *Angelum tuum, qui famulum tuum in anguſtiis*
„ *& neceſſitatibus laborantem, conſolationibus tuis*
„ *attollat, quibus & de præſenti conſequatur auxi-*
„ *lia, & æterna remedia comprehendat.* Ita Sacramentarium Gregorianum, cujus ſumma ſemper inter Latinos auctoritas fuit.

„ Latinis Græci plene conſentiunt: ſic enim
„ in eorum euchologiis legitur: Domine qui in
„ miſericordia & miſerationibus tuis, animarum
„ corporumque contritiones curas: ipſe Domine
„ oleum hoc ſanctifica, ut in medelam omnis paſ-
„ ſionis carnalis, & ſpiritualis inquinamenti, &
„ omnis denique mali depulſionem, ex illo un-
„ ctio fiat ... precamur te, Domine, ut ſtillet hoc
„ oleum ſuper unctos in tuo nomine, in medelam
„ & curam animæ & corporis, in ... liberationem
„ omnis doloris, & omnis ægritudinis, & infir-
„ mitatis, & omnium ſordium animæ & corpo-
„ ris ... viſita ſervum tuum in miſericordia &
„ miſerationibus, & congruentem ei ſalutem &
„ integritatem largire: libera eum ab omni æ-
„ gritudine & languore animæ & corporis: & fiet
„ ei Domine oleum hoc in omnis ægritudinis me-
„ delam ... erige ſervum tuum e doloris lecto, &
„ infirmitatis cubili: ſerva eum, & integrum Ec-
„ cleſiæ tuæ reſtitue .... ipſe clemens, bonorum
„ amator, animarum amice, potentem manum
„ tuam, & brachium tuum excelſum & ſanctum
„ extende, & animam corpuſque ſervi tui tange,
„ & a doloris ejus lecto, & ab omni eum infirmita-
„ te detinente erige: ut inde exurgens cum omni
„ populo tuo, ſanctiſſimum nomen tuum glorifi-
„ cet ... Pater Sancte animarum & corporum me-
„ dice, qui filium tuum Unigenitum Dominum
„ noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum cu-
„ rantem, & ex morte nos liberantem miſiſti: ſa-
„ na quoque ſervum tuum N. a detinente illum
„ corporis infirmitate, & vivifica illum per Chri-
„ ſti tui gratiam ... quia tu es fons ſanitatum
„ Deus noſter; & tibi gloriam referimus Pa-
„ tri & Filio, & Spiritui Sancto: nunc & ſem-
„ per, & in ſæcula ſæculorum.

PROBATIO TERTIA.

Ex Eccleſiæ Decretis.

Quod ſi cui non ſat convincens videtur, ſæpe memorata Eccleſiæ decreta revolvat: *non eſt dubium*, inquit Innocentius I. duobus ſæculis Gregorio Magno antiquior, (b) *verba Jacobi de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt: quo ab Epiſcopo confecto non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo.*

(b) *in Epiſt. ad Decent. cap. 8.*

Ab infirmis in periculo mortis poſitis, ait Theodorus Cantuarienſis (c) *pura eſt inquirenda confeſſio peccatorum ... & ſecundum auctoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis, ſacra unctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum communione viatici reficiantur.*

(c) *in lib. pænitentiali.*

Capitularia Caroli Magni: (d) *ſi infirmitate quis depreſſus fuerit, vitam ſine communione non finiat, nec unctione ſacrati olei careat ...* (e) *moneant* (*Presbyteri*) *fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti, gratia Dei ſanentur, quia oratio fidei ſalvabit infirmos.*

(d) *lib. 6. cap. 75.*
(e) *ibid. cap. 76.*

Concilium Cabilonenſe ſecundum, anno 813. (f) *ſecundum Beati Jacobi Apoſtoli documentum, cui etiam documenta Patrum conſentiunt, infirmi oleo quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent: ſic enim ait Jacobus:* infirmatur quis in vobis? &c. *non eſt itaque parvi pendenda hujuſmodi medicina, quæ animæ corporiſque medetur languoribus.*

(f) Can. 48.

Concilium Aquiſgranenſe, anno 836. (g) *ſi quis infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione Sacerdotali, nec non unctione ſacrati olei, per Presbyteri negligentiam careat.*

(g) Can. 5.

Concilii Moguntini anno 847. cap. 26. eadem ac Theodori Cantuarienſis, iiſdemque concepta verbis ſententia eſt.

Concilium Ticinenſe, anno 850. (h) *illud quoque Sacramentum quod commendat Jacobus Apoſtolus dicens:* infirmatur quis in vobis? &c. *ſolerti prædicatione populis innoteſcendum eſt .... ſed quia frequenter contingit ut ægrotus aliquis aut Sacramenti vim neſciat, aut minus periculoſam reputans infirmitatem, ſalutem ſuam operari diſſimulet, aut certe morbi violentia obliviſcitur; debet eum Presbyter congruenter admonere, quatenus ad hanc ſpiritualem curam, ſecundum propria poſſibilitatis vires, vicinos quoque Presbyteros invitet.*

(h) cap. 8.

Eugenius IV. Pontifex Maximus: (i) *hoc Sacramentum niſi infirmo de cujus morte timetur dari non debet.*

(i) *in decr. pro inſtr. Armenorum.*

Denique Concilium Tridentinum: (k) *clementiſſimus Redemptor noſter ... quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum vivorent, ab omni graviore ſpiritus incommodo poſſint; ita, extremæ unctionis Sacramento finem vitæ tamquam firmiſſimo quodam præſidio, munivit. Nam etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſit: nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat, ad perdendos nos penitus, & a fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit ...* (l) *declaratur etiam, eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præſertim qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.*

(k) *Seſſ. 14 in doctrina de extr. unct.*
(l) *ibid. cap. 3.*

PRO-

PROBATIO QUARTA.

Ex Hyſtoria Eccleſiaſtica.

Idem denique juſtorum exempla probant, qui non niſi graviter decumbentes, peneque ad exitum vitæ perducti, Sacramentum hoc ſuſcepiſſe, in hiſtoria Eccleſiæ memorantur: ſic Beata *Maura*, de qua non ſemel prædictum, non niſi inſtante morte, unctionem a *Prudentio* Epiſcopo petiit: *Carolus Magnus*, oleo ſan-
„ cto inunctus eſt ab Epiſcopis, inquit *Epar-*
„ *chius*, (a) & viatico ſumpto, & omnibus
„ ſuis diſpoſitis, commendans Deo Spiritum
„ ſuum, obiit in pace... de Adelardo Abbate
„ Corbejenſi narrat Paſchaſius in ejus vita: *interim vero audiens Beatus vir Hildemanus Epiſcopus, ſanctum ægrotare Patrem, advenit illico. Interea cum cœpiſſet idem S. Epiſcopus a nobis percontari, utrum benedictionis oleo, ſicut a Beato Apoſtolo ſancitum eſt, deberet perungi: interrogavimus eum, utrum ne vellet? ... quod ille audiens, erectis oculis in cœlum, obſecrabat ut fieret:*... S. Oſvvaldus Eboracenſis Epiſcopus, unctionem non ante petiit, quam prævidiſſet horam fatalem inſtare, ut in ejus actis habetur...de Leone IX. Pontifice Maximo, *cum intelligeret*, inquit Wibertus Archidiaconus, *non diutius retinendum ſe carnis ergaſtulo, decrevit ut quoniam plures Epiſcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium confluxerant turba, eis præſentibus inungeretur ſacri olei liquore* .... de Sancto Malachia Epiſcopo, ait S. Bernardus in ejus vita, cap. 31. *ungitur, & ſumpto Viatico, fratrum ſe orationibus, & Fratres commendans Deo, ad lectum revertitur*: certum igitur ratumque ſit, non aliis niſi infirmis hoc Sacramentum, ex divina inſtitutione conferri poſſe.

(a) *in vita Caroli Magni.*

Solvitur quædam gravis momenti objectio.

Objectio. Et hæc quidem quamquam alibi dicta, revocari, conjunctimque ob oculos poni oportuit, quo facilius dilueretur ab exemplo Græcorum petita objectio, quam magni eſſe momenti Theologi quamplures exiſtimant.

Græci, inquiunt, non modo graviter decumbentes, ſed etiam eos de quorum morte minime timetur, immo omnes indiſcriminatim pœnitentes, ſive infirmos, ſive viribus valentes inungunt. Cujus rei teſtes plurimi occurrunt fide digniſſimi: *Arcudius*, libro 5. cap.4. de extrema unctione: *Goarius*, in Rituali Græcorum: *Leo Allatius*, libro 3. de Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis perpetua conſenſione; ut interim taceam turbam ſcholaſticorum, Græcos ea de cauſa traditionis infractæ accuſantium: & recentiorum hæreticorum clamores, inde inſerentium, unctionem a Græcis, pro vero Sacramento legis Evangelicæ non haberi. Ergo non adeo, ut volumus, certum eſt, ſolos infirmos debere hoc Sacramento donari.

℞. diſtinguo antecedens; Græci, pœnitentes etiam corpore ſanos inungunt, *unctione quæ mera cæremonia ſit*, concedo: *unctione Sacramentali*, nego anteced. & conſeq.

E. ℞. Non id omne pro vero Sacramento haberi debet, quod aliqua ejus imitatio eſt: alioquin mirum in modum Sacramentorum numerus augeretur; conſtat enim pleraſque cæremonias introductas, quæ primo aſpectu, & exteriori facie cum Sacramentis magnam videntur habere affinitatem, etſi ab ipſis, natura & efficacitate plurimum differant. Hujuſmodi porro eſſe unctionem quæ corpore valentibus in Græca Eccleſia adhibetur, momentis efficaciſſimis demonſtratur.

1. Unctionem quæ vere Sacramentum ſit, ſolis infirmis eſſe divinitus deſtinatam, Græcorum uniformis doctrina eſt. Euchologii verba paulo ante recitata, planiſſima ſunt, nec ambiguitatem ullam relinquunt; conſentiunt Græci omnes qui de Sacramentis ſcripſerunt: nec aliunde hujus Sacramenti, quam ex *Marci* cap. 6. & Epiſtolæ *Jacobi* cap. 5. ubi de ſolis infirmis mentio eſt, divinam repetunt inſtitutionem.

„ Sic *Symeon Theſſalonicenſis*: (b) oleum ſa-
„ crum, *inquit*, traditione accepimus, velut
„ cæremoniam ſacram, quæ divinæ miſericor-
„ diæ typus eſt, ad eorum liberationem & ſan-
„ ctificationem qui a peccatis convertuntur:
„ nec remiſſionem tantum peccatorum opera-
„ tur, ſed etiam morbos curat, & ſanctificat.
„ ... tunc Sacramentum hoc Chriſtus dedit,
„ cum binos ante ſe diſcipulos miſit, ut pœni-
„ tentiam prædicarent: unde oſtenditur ſan-
„ ctum hoc oleum, eſſe velut pœnitentiæ com-
„ plementum. Dæmonia multa abegerunt, &
„ infirmos plurimos, oleo ungendo ſanarunt.
„ Indeque manifeſtum eſt, oleum conſecratum
„ infundi pœnitentibus, morbos curare, neque
„ ad corporum tantum, ſed etiam ad animarum
„ reſtitutionem conferre: ita docuit Jacobus
„ Domini Frater: *infirmatur*, inquiens, *quis*
„ *in vobis?* &c.

(b) *in lib. de Sacr.*

„ Ita pariter *Gregorius Proto-ſyncellus*, (c) ſe-
„ ptimum Sacramentum, ſive extrema unctio,
„ *inquit*, puri olei unctio eſt, pro infirmis præ-
„ parati, per benedictionem & ſanctificationem,
„ ſanitatis ſpiritualis & corporalis conferendæ
„ virtutem habens: unum eſt e ſeptem Sacra-
„ mentis, tum temporis a Chriſto præſcriptum,
„ quando diſcipulos ſuos ad Evangelium prædi-
„ candum ante ſe miſit: *ungebant enim oleo infirmos,*
„ *& ſanabant*, ut in Evangelio Marci habetur...
„ extrema unctio dicitur, quia cum vitæ pericu-
„ lo ægrotantibus adhibetur: ejus adminiſtratio-
„ nem debet confeſſio peccatorum præcedere:
„ moxque olei cum prece, (εὐχέλαιον) & de-
„ inceps communio ſequitur.

(c) *in Epitome doctr. Eccleſ.*

„ Eodem ſenſu *Confeſſio orthodoxa*: (d) ſeptimum
„ Sacramentum, *ait*, eſt extrema unctio a Chri-
„ ſto præſcripta: cum enim cœpiſſet diſcipulos
„ ſuos binos mittere, ungebant oleo multos &
„ ſanabant. Quam deinceps unctionem religioſa
„ conſuetudine Eccleſia obſervavit, prout ex E-
„ piſtola Sancti Jacobi compertum eſt: *infirma-*
„ *tur quis in vobis?* &c. fructus hujus Sacramen-
„ ti ſunt, quos velut ejus genuinos Sanctus Ja-
„ cobus Apoſtolus explicat, videlicet remiſſio pec-
„ catorum, animæ ſalus, corporis denique ſani-
„ tas, quam etſi non ſemper importet; ſemper
„ tamen animam per remiſſionem peccatorum
„ in meliorem ſtatum reſtituit.

(d) *quæſt. 117.*

Poteram, ſi res poſtularet, & plures alios addere: *Meletium Syrigum*, in refutatione articulorum Cyrilli Lucar: *Monachum Jobium*: profeſſionem fidei a *Joanne Paleologo* Conſtantinopoleos Imperatore editam: *Gabrielem Philadelphienſem*: *Synodum Cypriam* ſub Germano Amathuntis Epiſcopo habitam: Jeremiam Conſtantinopolitanum Patriarcham in reſponſionibus ad Theologos Vvittembergenſes &c. dubium itaque non eſt, quin Græcorum communis ſententia ſit unctionem quæ vere eſt Sacramentum, ad ſolos infirmos eſſe divinitus inſtitutam.

2. Sacramentum quod vere hujus nominis eſt, non materiam tantum habet, ſed præcipue formam importat, per quam materia ipſa ad eſſe Sacramentale, ut loquitur ſchola, determinatur. Porro forma unctionis Sacramentalis in ea oratione conſiſtit, quam ſacerdos ungendo profert: *Pater ſancte animarum & corporum medice*, &c. quam pleræque aliæ preces a diverſis ſacerdotibus dicendæ præcedunt; atqui hæ omnes orationes ad infirmum ungendum, non ad eos qui bene valent, reſpiciunt: numquid enim non foret abſurdiſſimum, pro iis petere ſanitatem qui ægritudine nulla premuntur? quis enim vero non videt, jocum hunc magis eſſe futurum, quam ritum ſacrum, & deriſionem potius quam orationem? cum itaque unctio quæ ſanis impenditur, propriam nullam habeat formam, Sacramentum dici non poteſt.

3. Ritum hunc pro vero Sacramento Græci non habent, quem non exiſtimant ullius effectus virtute propria, ſive ex opere operato, efficacem; atqui nulla Græcorum, de unctione qua ſanos liniunt, talis opinio eſt: effectus enim quem ſperarent ab unctione infallibiliter ſecuturum, vel eſſet ſanitas corporalis; vel ſpiritualis, peccatorum videlicet remiſſio, & animæ in priſtinum innocentiæ ſtatum redintegratio; atqui neu-

trum

trum ſibi Græci proponunt: non primum quidem: ſpes enim, non præſenti ſed abſentis boni obtinendi fiducia eſt: porro in præſenti hypotheſi, ſanus corpore eſt, qui linitur, ſed neque ſecundum: qui enim certo credunt, unctioni, etiam quæ ægrotis impenditur, confeſſionem Sacramentalem, pœnitentiam canonicam, & abſolutionem ſacerdotalem neceſſario præmitti debere; ſane non exiſtimant ejuſdem unctionis, quando ſanis conceditur, ad delenda peccata, internam aliquam, & ex opere operato eſſe virtutem: alioquin enim conſequens eſſet ut dicerent, tali unctione ab hominibus ſanis ſuſcepta, onus pœnitentiæ Sacramentalis eſſe ſublatum, nec jam neceſſarium eſſe ſacerdotis abſolventis miniſterium, quod nemini unquam Græcorum in mentem venit; atqui Græcorum omnium & Orientalium uniformis ſententia eſt, in eorum euchologiis, & officii extremæ unctionis præſcripta, nemini infirmo εὐχέλαιον concedendum, quin prius peccata ſacerdoti rite confeſſus, & ab eodem fuerit abſolutus. Ergo &c.

Quæ cum ita ſint, dicendum hanc unctionem a Grecis, non ut Sacramentum, ſed ut meram cæremoniam obſervari, quæ ſi quid poſſit, non virtute propria & ex opere operato, ſed vel ex dantium, vel ex recipientium pietate ac fide poſ-
„ ſit. Infirmum ſpiritualem (hominem ſcilicet
„ pœnitentem) *inquit Goarius* (a) præ oculis
„ Græci habentes, precibus quidem his, velut
„ Pharmaco ſalubri ſanandum ſuſcipiunt, vul-
„ nera ejus oleo ſancto curare, tum votis &
„ benedictionibus alligare ſtudent: non ita ta-
„ men ut unctio precibus adjuncta, ex opere
„ operato, animæ deleat infirmitates: ſed ſi quid
„ poſſit, ex pœnitentis tantum devotione, aut
„ ſacerdotis deprecantis caritate, ideſt, ex ope-
„ re operantis illud valeat producere: addo &
„ hac eadem mente unumquemque oleo ſancto
„ ab Epiſcopis benedicto ſe ſe in Eccleſia Orien-
„ tali ungendum offerre feria v. in cœna Do-
„ mini: unctionemque ejuſmodi, ut peccatorum
„ antidotum, & ſanctitatis largitricem, ſacræ
„ communioni præviam, de Epiſcoporum ma-
„ nu ſuſcipere; ſed nec ille pœnitens, corpore
„ vegetus, nec illi myſteriorum Dei diſpenſa-
„ tores, veri, Germanique Sacramenti ſuſcipien-
„ di vel concedendi mentem animumque di-
„ cendi ſunt habere.

(a) *in Euchologio Græcorum: nota 3. in offic. S. Olei.*

Ita *Goarius*, cui *Arcudius*, (b) Doctiſſimus *Euſebius Renaudotius*, (c) & alii plerique conſentiunt. Jam ſi quærat aliquis, unde conſuetudo hæc initium ſumpſerit?

(b) *lib. 5. de extr. unction. c. 4.*
(c) *de perpetuitate fidei tom. 5. lib. 5. cap. 3.*

℞. Ex felici quadam anticipatione fidei, Chriſtianorum mentibus inſita, eſſe petendam, qua creditum eſt, nec immerito, materias ad adminiſtrationem Sacramentorum, ſacerdotum precibus conſecratas, etiam extra Sacramentum, ſive ad ſubſidia temporalia, ſive ad ſpirituales gratias obtinendas, poſſe aliquod adjumentum afferre; ſic enim e. c. aqua baptiſmatis, quamquam ad ſolum baptiſma primo & principaliter conſecrata; quamplures olim in diverſis ſive corporis, ſive animæ neceſſitatibus ſpeciali devotione utebantur, indeque aquæ benedictæ origo ſumpta: idem pariter Chriſmatis ſive olei ad uſum Sacramentorum ab Epiſcopis, aut Presbyteris benedicti, uſus fuit. Quin & aquam ipſam qua ſacri calices, poſt myſteriorum celebrationem abſtergebantur, pari reverentia fideles ad uſus ſuos ex devotione impendebant, ſperantes ſibi futuram ablutionem proficuam ex eo liquore factam, qui emundandis ſacris calicibus inſerviſſet: infinitus ſim, ſi omnia memorem, quæ non in Oriente tantum, ſed & in Occidente, haud ſane ſpernenda, (ſi modum tamen non excedit) fidei ſimplicitas introduxit: quis enim neſcit a pleriſque Latinæ Eccleſiæ ſanctis viris ac fœminis, unctiones ſæpe erga ægrotos, energumenos, alioſque variis oppreſſos neceſſitatibus, etiam ex oleo nec ab Epiſcopis, nec a ſacerdotibus benedicto, olim fieri conſuetas, unde plerumque miracula ſequebantur? quem latet, etiam num pleroſque oleo quod juxta aras Beatiſſimæ Virginis & ſanctorum, in lucernis appenditur ſpeciali devotione, quam ſæpe Deus exaudit, liniri? numquid porro ideo noſtros ſuperſtitionis accuſamus, quaſi unctiones hujuſmodi pro veris Sacramentis haberent? ut quid ergo Græcis iniquiores futuri ſumus, unctiones ſimiles ex oleo ad extremam unctionem benedicto, etiam erga eos qui ſunt corpore vegeti obſervantibus?

At, inquis, a noſtratibus Theologis Græcos eam ob rem legimus reprehenſos, quaſi qui traditionis limites prætergreſſi fuerint, non ægrotos tantum, verum etiam eos ungendo, qui robuſta valetudine perfruuntur. Perperam ergo eos nitimur excuſare. *Inſt. 1.*

℞. dato antecedente, nego conſeq. Quis enim neſcit noſtrorum ſæpe adverſum Græcos & Orientales in qua eſſe & acerbitatis plena judicia? revera equidem reprehenſibiles eſſent, ſi Sacramentum ſolis ægris alleviandis divinitus deſtinatum, etiam ſanitate valentibus, contra Chriſti ſupremi legiſlatoris decretum profunderent; atqui ut modo oſtenſum eſt, hæc unctio adhibita ſanis, etſi Sacramenti externam quandam ſpeciem habet; mera tamen cæremonia eſt, quam pietas & fides ſenſim induxit: nedum ergo ad Græcos accuſandos præcipiti quorumdam e noſtris cenſura commoveamur; debemus e contrario, re maturius expenſa, ſeveriorem revocare ſententiam; atque ita, quod æquum omnino ac neceſſarium eſt, imitabimur ſanctæ Matris Eccleſiæ moderationem, quæ hujuſmodi ritum in Græcis numquam damnavit: in his enim tam frequentibus contra eos habitis controverſiis ac congreſſibus, nihil uſquam eſt vel in Conciliis, vel a Summis Pontificibus ea de re definitum: vetuit equidem aliquando *Innocentius* IV. Pontifex Maximus, ne Græci presbyteri Romano Pontifici immediate ſubjecti, pœnas canonicas in tribuali pœnitentiæ imponendas, ſolius unctionis ſuſcipiendæ onere commutarent: verum ipſam in ſe pœnitentiam, etiam ſanitate fruentium unctionem non proſcripſit: *probibemus* inquit, (d) *ne ſacerdotes Græcorum, aut confeſſores pro ſatisfactione pœnitentiæ, unctionem aliquam ſolummodo injungant?*

(d) *in Epiſt. ad Epiſc. Tuſculanum.*

Inſt. 2.

Verum, inquis iterum, in hoc ipſo Græcorum ritu Lutherani, & Calviniſtæ triumphant, obtendentes, longe aliter a Latinis, Græcos de unctione ſentire, nec eam pro Sacramento habere.

℞. Hæreticos ubi manifeſto vincuntur, jactatione thraſonica triumphare: nam præter quam quod Extremam Unctionem ab Oriente toto, annumerari Evangelicis Sacramentis, res eſt meridie clarior, in omnibus Euchologiis & Theologicis libris teſtata, noviſque contra Lutheranos & Calviniſtas definitionibus, in diverſis Græcorum Synodis confirmata: quid quæſo in hoc ritu eſt, unde vel minimam cauſam habeant gloriandi? volunt recentiores Hæretici Unctionem quam Apoſtolus Jacobus præſcribit, temporariam fuiſſe, nec Eccleſiæ naſcentis primordia, ubi gratia miraculorum concedebatur communiter, prætergreſſam. Hoc porro negant & pernegant Græci, etiamnum, quamquam deſierit gratia ſanitatum communis eſſe, ungendo. Lutherani & Calviniſtæ, unctionem omnem tamquam ſuperſtitionem diabolicam ſubſannant & inſectantur: quo fit ut non modo ſanos, ſed ne ægros quidem, prout eſt ab Apoſtolo imperatum, ungi patiantur. Græci e contrario, in verbis Evangelii, (Marci 6.) & Jacobi Apoſtoli, veri agnoſcendo Sacramenti præſcriptionem, ſumma diligentia, & rituum ſplendidiſſimo apparatu ægros inungunt; quod pro iis Latina Eccleſia, id ipſum & illi petunt; formam & orationes, ſimillimas noſtris pronunciant: quoque magis præconceptam de Sacro oleo præclaram exiſtimationem demonſtrent, beneficium Unctionis etiam corpore valentibus motu pietatis impartiuntur, ſentiendo nimirum unctionem hanc, etſi quando ſanis impenditur, Sacramentum non ſit, religioſam tamen cæremoniam eſſe, cum fide ſuſcipientibus, haud mediocriter profuturam: qua in re, ſi reprehenſionem aliquam mererentur, non ideo quod

non

noo crederent id quod credit Latina Eccleſia, ſed quod plus aliquid crederent, merentur: quando ergo de hac tantule Græcorum a nobis diſſenſione Hæretici gloriantur, de eorum oumero ſunt, de quibus Apoſtolus, gloria eorum, ioquit (e) *in confuſione ipſorum.*

(a) *Philipp. 3. 19.*

§. SECUNDUS.

Quæ, & qualis debeat infirmitas eſſe, cujus poſtulandæ extremæ Unctionis unnexum ſit?

Q. 1. Quæritur 1. Utrum debeat graviter ægrotare, cui beneficium Unctionis inpenditur?

℟. 1. Juxta Latinæ Eccleſiæ diſciplinam, affirmative. *Hoc Sacramentum*, ei: Eugenius IV. Pontifex Maximus, (b) *aonniſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*: & Concilium Tridentinum: *declaratur*, inquit, (c) *eſſe hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis vero præſertim, qui tam periculoſe decumbunt; ut in exitu conſtituti videantur: unde Sacramentum exeuntium nuncupatur*: conſentinot Ritualia: *debet hoc Sacramentum infirmis præberi*, ait Rituale Romaoum, *qui cum ad uſum rationis pervenerint, tam graviter laborant; ut mortis periculum imminere videatur* . . . . idem Peſtorale Mechlinienſe, & alii communiter libri Rituales præſcribunt: præceſſerat Angelicus Doctor ſic ſcribens: (d) *dicendum quod hoc Sacramentum eſt ultimum remedium quod Eccleſia poteſt conferre, quaſi immediate diſponens ad gloriam: & ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi qui ſunt in ſtatu exeuntium, propter hoc, quod ægritudo natu eſt inducere mortem, & de periculo timetur*: quid quod & hoc ipſum videtur in Latina Eccleſia eotiquitus communiter obſervetum: " ab infirmis in periculo mortis poſitis,
„ *inquiebat ſeptimo ſæculo Theodorus Cantuarien-*
„ *ſis ſæpe citatus*, pura eſt inquirenda confeſſio
„ peccatorum, & ſecundum euctoritatem cano-
„ nicam, ne illis janua pietatis claoſa videa-
„ tur . . . . ſacra unctione olei inuncti . . . .
„ communione vietici reficiantur . . . . &
„ *capitularia Caroli Magni*: ſi infirmitete
„ quis depreſſus fuerit, vitam ſine commu-
„ oione non finiat, nec unctione ſacrati olei
„ careat.

(b) *in decr. pro inſtruct. Armen.*
(c) *Seſſ. 14. cap. 3. de extr. Unct.*
(d) *in ſupp. quæſt. 32. art. 2. in corp.*

℟. 2. More antiquo Græcorum, nmuibus indifferenter ægrotia, etiam ſi mortis periculum non immineat, hoc Sacrameorum conferri: nullibi namque legimus apud illos præſcriptum eo uſque unctionem differendam, donec inſtet fatalis hora: indeque eſt quod omnes indiſcriminatim pro quavis, etiam levi ægritudine ad Uoctionem edmittunt: εὐχέλαιον, ait Gabriel Philadelphienſis, (e) *eſt unctio ex puro oleo conſtans, pro iis qui morbo decumbunt*: ubi diſcrimen ægritudiois, ſive levis, ſive periculoſa ſit, nullum facit: eodem pertinet quod *Goarius* in notis ad Rituale Græcorum obſervat, apud Græcos conſuetudinem obtinere, ut ægri plurimi Sacram Unctionem accepturi, *aliorum ope & manibus ad Eccleſiam ſe deferri faciant, ibique plurium nonnumquam dierum ſpatia in Catechumeneis jaceant, pernoctent, morentur, & Sacra tandem Unctione ſibi remedium expoſcant*: hoc enim haud ita facile fieret, ſi extrema planeque deſperata infirmitas foret.

(e) *in tract. de Sacram.*

Q. 2. Q. 2. De hac diſciplina quod debeat eſſe judicium?

℟. Tum oihil habere Scripturæ ſacræ contrarium, tum ab Eccleſia huc uſque probatam: adeoque non poſſe ſine temeritate redargui: quod quidem ſcripturæ ſacræ non adverſetor, ex verbis *Marci* & *Jacobi* eſt manifeſtum: *ungebaat*, inquit ille, (c. 6. 13.) *oleo multos ægros, & ſanabant*: iſte vero: *infirmatur quis in vobis? iaducat presbyteros Eccleſiæ &c.* hæc enim verba, ſi ſenſum obvium ſequamur, ad omne morbi genus videntur extendi: quod vero hactenus Eccleſiæ Romanæ probate ſit, inde certo conficitur quod nulle uoquam de hac re fuerit contra Græcos a Latinis concitata querela: econtra ſæpius a ſummis Pontificibus ſit declaratum, ſuis Græcos moribus permittendos, nec illis propter rituum diverſitatem moleſtiam infarendam.

Q. 3. Quæritur 3. Gravis ægrotationis nomine, juxta diſciplinam Latinæ Eccleſiæ, quid iotelligendum?

℟. Eam accipiendam, quæ, ut loquitur S. Thomas modo citatus, *nata eſt inducere mortem & de cujus periculo timetur*: quæ tanta nimirum eſt, ut ex illa videatur mortis periculum imminere: non eo tamen eſt infirmiratis gravitas extendenda, nec tamdiu Sacramenti adminiſtratio differenda; ut nec convaleſcendi ſpes ulla ſuperſit, nec uſu ullo ſenſuum & rationis fruatur infirmus.

Objectio.

Objectio. Ritui Latinorum, inquiet aliquis, qui ubique hodie, & a pleriſque ſæculis in toto Occidente ſervatur, reſponſio illa repugnet: conſtet eoim fere nemini, niſi ultimum agenti ſpiritum, & quid erga ſe, & in ſuo corpore fiet prorſus neſcienti, Sacramentum hoc miniſtrari; adeo ut quotidie pene continget, prius animam evolare, quam Unctio abſolvi potuerit: indeque Lutherenis & Calvioiſtis oblata occaſio, Romanam Eccleſiam, (nec ſane immerito,) increpandi.

„ Apparet, *inquit Lutherus*, (f) eos (Ca-
„ tholicos) non auctoritate ulla, ſed ſuo
„ arbitrio, ex verbis Apoſtoli male intel-
„ lectis, Sacramentum & extremam Unctio-
„ nem feciſſe, cum injuria cæterorum infirmo-
„ rum, quibus vi propria abſtulerunt ungendi
„ beneficiom ab Apoſtolo ſtatutum . . . . Apo-
„ ſtolos in hoc ungi & orari præcipit, ut infir-
„ mus ſaoetur & allevietur, hoc eſt, non mo-
„ riatur, nec ſit extrema Unctio; quod & uſ-
„ que hodie probant preces inter ungendum di-
„ ctæ, quæ infirmum reſtitui petunt: illi con-
„ tra dicunt, non eſſe dandam Unctionem, ni-
„ ſi diſceſſuris: hoc eſt, ot non ſalventur &
„ allevientur . . . . ideo & extremam volunt
„ unctionem, ut non ſit verum, per eam ſa-
„ nari infirmom, quod ille (Jacobus) ſtatuit:
„ ſi hoc non eſt inſanire, rogo quid eſt inſa-
„ nire?

(f) *lib. de captivit. Babyl.*

Calvinus vero. " (g) Jecobus omnes iofirmos
„ vult inungi: iſti non infirmos, ſed ſemimor-
„ tua cadavera ſua pinguedine inficiunt, cum
„ jam jam anima in primoribus labris laborat,
„ vel, ut ipſi loquuntur, in extremis: ſi præ-
„ ſentem babent medicinam in ſuo Sacramen-
„ to, quo vel morborum acerbiratem lenient,
„ vel ſaltem aliquod eoimæ ſolatium eſſerant;
„ crudeles ſunt, qui numquam in tempore me-
„ deotur.

(g) *lib. 4. inſt. caput. 19.*

Nec Græcos ipſos accuſatio iſte præteriit: dudum enim eſt, quod *Symeon Theſſalonicenſis*, uontra Latinos invectus: " hic, *in-*
„ *quit*, (h) quædam alia quoque Latinorum,
„ res novas moliantium deſtruitur ſententia: hi
„ enim aſſerunt, Santum oleom, non ſpem
„ vitæ habentibus, ſed moribundis tribuen-
„ dum eſſe . . . . contre fidem Apoſtolicorum
„ verborum, ut in omnibus aliis, ita etiam
„ hac in re & ſentientes & facieores: cum
„ enim Dei frater (Jecobus Apoſtolus) cla-
„ met: *eriget eum Dominus:* iſti ajunt, iis qui
„ non eriguntur, eſſe præbendum . . . . . .
„ (i) quia oumia immutant Latini, hanc et-
„ iam cæremoniam corruperunt, atque non eſ-
„ ſe exhibendum (*Sacramentum Unctionis*) æ-
„ grotantibus, ſed moribundis ajunt: quando-
„ quidem enim hoc Sacramentom dimittit pec-
„ cata; propterea (*a Latinis*,) moribuodis
„ eahibetur, ne, ſi qois ſupervixerit, rurſus
„ peccet: o dementiam! frater Domini enun-
„ ciat: *& oratio fidei ſalvabit infirmum, & eri-*
„ *get eum Dominus*: hi vero ajunt, ideo dari
„ Unctionem, ot moriatur . . . & Sacrum qui-
„ dem Evangelium ait: *Ungebant oleo multos*
„ *ægros, & ſanabant*: hi vero cenſent dandam
„ eſſe

(h) *in lib. de 7. Sacram.*
(i) *ibid. in fine operis.*

„ eſſe unctionem, non ut curentur; ſed ut ſint „ inſanabiles, & moriantur.

Falſo ergo dictum a nobis „ ex Latinæ Eccleſiæ diſciplina, non eo uſque Unctionem procraſtinandam, ut jam ſanitatis recuperandæ ſpes omnis extincta ſit.

Reſpond. Nego antecedens, nego, inquam, id quod opponitur, & pene quotidiano uſu fieri affirmatur, juxta diſciplinam Romanæ Eccleſiæ fieri: putida namque hæc hæreticorum calumnia fuit, qui cum in Catholicis ritibus, quod jure reprehenderent, nihil reperirent ut poſſent calumniari, ad mendacia confugerunt: neque hac in parte, *Symeon Theſſalonicenſis*, & Græci plerique, qui erant contra Latinos odio exſtimulati, moderatiores ſe præbuerunt; contra nos enim plurima falſitatis plena commenti ſunt; atque, ut ingenue fateat, a noſtris ſæpe cum injuria & contra veritatem laceſſiti, par pari referre omni conatu ſtuduerunt.

Hujuſmodi porro eſſe contendimus, quod in præſenti tanta confidentia adverſum Latinos jactatur; quod ut perſpicue oſtendamus, rogamus ſtudioſum Lectorem, ut diligenter advertat, non debere id quod ex abuſu & prævaricatione fit, in Eccleſiam Sanctam refundi; nec poſſe eam diſciplinæ vocari, quæ ejuſdem manifeſta infractio eſt: quod quidem attinet ad tempus conferendæ extremæ Unctionis, fatemur, ſive populorum, ſive paſtorum incuria abuſus graviſſimos, nec ſine flebili animarum detrimento, præteritis ſæculis irrepſiſſe; hos vero nedum probarit Eccleſia, & in legitimos uſus converterit, ſemper deteſtata eſt, & Sanctiſſimis ſtatutis proſcripſit.

1. Falſum eſt, Catholicam unquam ſanxiſſe Eccleſiam, non eſſe dandam extremam unctionem, niſi continuo diſceſſuris, ut ſcilicet nec ſalventur, nec allevientur: aliud enim eſt, ſtatuere non eſſe niſi periculoſe ægrotantibus conferendam; aliud, dicere non eſſe dandam, niſi ſtatim diſceſſuris: primum ſæpe ab Eccleſia declaratum; de altero ne cogitatum quidem. Cum enim inter infirmos, de quorum morte timetur, alii quantocyus morituri prævideantur, aliorum exitus non ita immineat; de utriſque inungendis præceptum eſt: *declaratur*, inquit Tridentinum Concilium, (a) *eſſe hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis vero præſertim, qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur*: ita Sancta Synodus, cui concinens Catechiſmus juſſu ejus editus: “ docendi ſunt fideles, inquit, „ (b) quamvis hoc Sacramentum ad omnes „ pertineat; quædam tamen hominum genere „ excipi, quibus adminiſtrandum non ſit: ac „ primum excipiuntur, qui ſano & firmo cor„ pore ſunt: iis enim extremam unctionem „ tribuendam non eſſe, & Apoſtolos docet, „ cum inquit: *infirmatur quis in vobis?* & ra„ tio oſtendit: ſi quidem ob eam rem inſtitu„ ta eſt, non modo ut animæ, ſed etiam ut „ corpori medicinam afferat: cum igitur illi „ tantum qui morbo laborant, curatione in„ digeant: idcirco iis etiam qui adeo peri„ culoſe ægrotare videntur, ut, ne ſupremus „ illis vitæ dies inſtet, metuendum ſit, hoc „ Sacramentum præberi debet: in quo tamen „ graviſſime peccant, qui illud tempus ægroti „ ungendi obſervare ſolent, cum jam omni „ ſalutis ſpe amiſſa, vita & ſenſibus carere in„ cipiat; conſtat enim, ad uberiorem Sacra„ menti gratiam percipiendam plurimum va„ lere, ſi ægrotus, cum in eo adhuc integra „ mens & ratio viget, fidemque & religioſam „ animi voluntatem afferre poteſt, ſacro oleo „ liniatur: quare Parochis animadvertendum „ eſt, ut eo potiſſimum tempore cœleſtem me„ dicinam adhibeant: illam quidem ſemper vi „ ſua admodum ſalutarem; cum eorum etiam „ pietate & religione qui curandi ſunt magis „ profuturam intelligitur.

(a) Seſſ. 14. cap. 3. de extr. Unct.

(b) 2. part. tit. de extr. Unct. n. 9.

2. Falſum eſt, ideo Catholicos Unctionem de qua agitur, extremam vocare; quia non datur niſi quantocyus diſceſſuris; quaſi poſt illam, nullum debeat amplius ſubſidium expectari: extrema enim dicitur, ut limine tractatos præmonuimus, comparate ad alias unctiones quæ iſtam tempore præceſſerunt, catechumenorum ſcilicet, baptizatorum, confirmatorum &c. “ primum illud tradendum erit, „ *ait idem Catechiſmus*; (c) hoc Sacramen„ tum idcirco extremam Unctionem appellatum „ eſſe, quod hæc omnium Sacrarum Unctio„ num, quas Dominus Salvator noſter Eccle„ ſiæ ſuæ commendavit, ultima adminiſtranda „ ſit: quare hæc ipſa Unctio a majoribus, Sa„ cramentum etiam Unctionis infirmorum, & „ Sacramentum exeuntium dicta eſt: quibus „ vocabulis fideles in memoriam noviſſimi il„ lius temporis facile redire poſſunt.

(c) ibid. n. ...

Abeant igitur cum ſuis cachinnis Lutherani, Calviniſtæ, & Græci malevoli; leges Romanæ Eccleſiæ vel culpantes, quas neſciunt; vel hoc inexcuſabiliores, ſi ſciverint.

Inſt. At, inquis, negare ſaltem non poſſumus, id quod Lutherani oblatrant, ad ultimum pene vitæ inſtans, quo nec ſcintillam rationis habet ægrotus, nec ulla reſidua ſpes eſt recuperandæ ſalutis, extremam Unctionem vulgo differri.

Reſpond. Hoc ab adverſariis mendaciter, & cum calumnia manifeſta imponi: quot enim & quanto numero quotidie, integris ſenſibus, & pleno rationis uſu, fide viva, & eximiæ pietatis exemplo, ſacro oleo liniuntur? quod ſi non vident Hæretici, ideo quia a nobis exierunt, non vident: ſed eſto ſane multorum tanta negligentia ſit, (quod eheu! nimium frequens eſſe Sancta Mater Eccleſia ingemiſcit;) quid inde tandem in quo culpare Eccleſiam poſſint, extundent? numquid enim ideo legiſlator accuſandus, quia ſancitæ ab illo leges Sanctiſſimæ, a ſubditis temerario infringuntur? aut numquid exempla prava legis abolitæ argumenta ſunt, ſi lege ipſa reprehenduntur? ſic porro ſe res in præſenti habet: exempla ſi quærimus unctionis, vividis ſenſibus & integra mente ſuſceptæ, turmatim ex remotiſſima antiquitate occurrunt, in *Treſano* presbytero, *qui oleum Sancta reconciliationis, cum cordis intima contritione & humilitate ſuſcepit*: in beata *Maura* quæ gratiam hanc a *Prudentio Epiſcopo*, anxie jacens in lectulo petiit: in Sancta *Hunegunde*, quæ converſa ad eos qui aſſidebant presbyteros, *ſacra Unctionis oleum, & Euchariſtiam ſibi petiit miniſtrari*: in *Adelardo* Abbate Corbejenſi, qui interrogatus utrum ne vellet benedictionis oleo, ſicut eſt a beato Apoſtolo ſancitum, inungi? *erectis oculis in cœlum, obſecrabat ut fieret*: in *S. Oſwaldo* Eboracenſi epiſcopo, qui cum inſtare vitæ finem præſentiret, *regreſſus in Oratorium, convocatos fratres hortatus eſt, ut ſibi miniſterium ſacræ unctionis impenderent, cum Viatico Dominici Corporis*: in *Leone IX.* Pontifice Maximo, *qui cum intelligeret, non diutius retinendum ſe carnis ergaſtulo, decrevit, ut quoniam plures Epiſcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium affluxerant turmæ, eis præſentibus inungeretur ſacri olei liquore*: in *S. Malachia* Epiſcopo, *qui Sancto ſe oleo juſſit ungi, & ſumpto deinceps Viatico, fratrum ſe orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum reverſus eſt*: & denique in ſexcentis aliis, quorum eſt in ſacris annalibus mentio.

Quod ſi leges poſtulamus, vigent etiamnum veneranda patrum decreta, qui cum extremam Unctionem, pro parte aliqua pœnitentiæ & complemento haberent; eam ex conſequenti non ſecus ac pœnitentiæ Sacramentum, mente libera & integris ſenſibus, ſolo caſu neceſſitatis excepto, debere ſuſcipi procul dubio ſentiebant: indeque eſt quod priſca ætate, Viatico Dominici corporis vulgo Unctio ipſa præmitteretur: ut ex Conciliis *Aquiſgranenſi*, & *Moguntino*, nono ſæculo habitis, aliiſque longeque pluribus certiſſimo conſtat.

Qui porro fuit olim, hodieque perdurat diſciplinæ vigor ac ſpiritus: renovata identidem occaſione

caſione obrepentis laxitatis decreta majorum depulſa in Concilio Tridentino, & ſequentibus diverſarum provinciarum ſynodis, Lutheranorum & Calviniſtarum calumnia: in *Burdegalenſi*, anno 1582. in *Remenſi*, anno 1583. in *Bituricenſi* anno 1584. in *Mediolanenſibus* ſub Sancto Carolo habitis: & aliis bene multis, novo decreto ſancitum, curare debere Parochos, *ut ægroto, dum integris eſt ſenſibus, extremæ unctionis Sacramentum adhibeatur: cauteque providendum, ne vel mors unctionem præveniat, vel morbo invaleſcente ſemimortuus non ſanetur.*

Q. 4. Quæritur 4. Quæ tanta diſciplinæ veteris negligendæ cauſa eſſe potuerit?

℞. Præter generalem cauſam in nativa malignitate hominum poſitam, qua fit ut moribus in pejus ruentibus, contemnantur leges ſanctiſſime conſtitutæ; peculiarem hujus rationem peti debere, hinc quidem ea naturali mortis horrore, cujus certa prænuncia, extrema unctio vulgo putatur; illinc vero ea ſtultis, non tam opinionibus, quam deliramentis, quæ ſeculo circiter decimo-tertio ſpargi in vulgus cœperunt: volitabant enim per ora populorum, rumores ridiculi, extrema ſemel unctione ſuſcepta, nec convaleſcendi ſpem ullam eſſe reſiduam, nec facultate condendi teſtamenti manere, nec matrimonii, nec carnium uſum licitum eſſe: indeque ſecutum eſt, ut ab ejus petitione populi abhorruerint, & ad ultimum uſque inſtans diſtulerint. *Veriſimile eſt*, inquit doctiſſimus Mabilonius, (a) *ob ea vulgi deliramenta unctionem infirmorum in mortis articulum reſervari cœpiſſe, ac ſenſim hunc uſum in omnes Eccleſias fuiſſe propagatum. Indeque forte contigit, ut ſæculo decimo tertio contra obſervatam hactenus diſciplinam, Sacræ Unctioni Viaticum præmiſſum fuerit.*

(a) *in annalibus Benedictinis præfat. ad 1. ſæculum.*

Novitati equidem, quod fieri potuit obſtitit zelus paſtorum. Sic enim *Richardus* Epiſcopus Sariſberienſis, in conſtitutionibus editis anno 1217. cap. 68. *Dicant etiam*, inquit, *ac denuncient confidenter Sacerdotes, quod poſt ſuſceptum hoc Sacramentum, licitum eſt reverti ad opus conjugale* .... & Synodus Vigornienſis, an. 1240.
„ cap. 19. Sunt autem, *ait*, quidam, ut audi-
„ mus, qui poſt perceptionem hujus Sacramen-
„ ti, ſanitati priſtinæ reſtituti, nefas reputant,
„ vel uxores ſuas cognoſcere, vel carnes co-
„ medere ..... Horum autem errorem,
„ utpote doctrinæ Sacræ contrarium execra-
„ mur, & eos excommunicationibus & mo-
„ tionibus duximus eſſe corrigendos ......
„ idemque iterum in Synodo *Exonienſi*, an.
„ 1287. & *Wintonienſi* an. 1307. pari aucto-
„ ritate ſancitum. Verum, ut ingenue fatear,
„ votis paſtorum, exitus non plene reſpondit:
„ quantalibet enim eorum vigilantia fuerit,
natæ in Britannia majori ſtultæ opiniones, ſenſim de gente in gentem, & de Regno in populum alterum proruperunt: (adeo difficile eſt populares ſuperſtitiones evellere:) hocque magis, errore prævalente, difficultas crevit, fideles ad priſcam & ſanctiorem diſciplinam revocandi.

¶ Hac noſtra ætate, ſubdit appoſitiſſime Be-
„ nedictus XIV. P. M. *lib. laudato* Cap. 22.,
„ liberi profecto ſunt fideles ab enarratis pre-
„ judiciis: & nihilominus humani generis ho-
„ ſtis hanc pleriſque rudibus, & ignaris mentem
„ injecit, ut credunt, actum eſſe de vita il-
„ lius, qui Sancto Oleo eſt inunctus, & ſolum
„ ei ſupereſſe ſepulchrum, ex quo fit, ut a
„ Sacra unctione, perinde ac ab ipſa morte
„ abhorreant. Opportunum idcirco, & perutile
„ erit, ut Epiſcopos in ſua ſynodo, aut ſyno-
„ dali inſtructione hunc deteſtandum errorem
„ e rudium hominum mentibus evellere ſata-
„ gat, quod nos pro noſtro Paſtorali munere præ-
„ ſtare curavimus *in noſtra notif.* 22. Quo ve-
„ ro facilius propoſitum ſibi finem aſſequa-
„ tur, ſuæ Synodali inſtructioni rationes inſe-
„ rat, propter quas non decet ejuſmodi Sacra-
„ mentum ad tempus differri, quo *jam jam a-*
„ *nima in primoribus labiis laborat*, ſicut nobis
„ exprobrabat impius Calvinus *lib. 4. inſtit.*
„ *Cap.* 19., occaſionem inde arripiens nobis
„ illudendi, *quia non infirmos*, ut ipſe calumnia-
„ batur, *ſed ſemimortua cadavera pinguedine in-*
„ *ficimus*. Prima autem ratio illa eſt, quam
„ ad rem, de qua agimus, fidelibus inſinua-
„ ri voluit ſynodus Burdigalenſis anni 1583.
„ Parochis præcipiens: *curet etiam crebris moni-*
„ *tionibus imperitum vulgus ab illa inani, &*
„ *impia opinione abducere, qua plerique ſiniſtre*
„ *de hujus Sacramenti virtute ſentiunt, perinde*
„ *ac ſi mortem ægris acceleret; cum certum ſit*
„ *ex Apoſtoli doctrina Deum, non animæ tan-*
„ *tum, verum etiam corpori, ſi expedierit, virtu-*
„ *te hujus Sacramenti ſalutem conferre &c.*
Quod ſubinde comprobat etiam verbis *Ritualis Argentinenſis*: additque „ Enimvero eum inter
„ cœteros, quos extrema unctio producit effe-
„ ctus, cauſet etiam corporis valetudinem, ſi hæc
„ conferat ad animæ ſalutem, quod non ſolum
„ eruitur ex ſæpius allegatis verbis Apoſtoli
„ Jacobi, ſed liquido conſtat ex Sacramenta-
„ rio S. Gregorii Magni ..... Idcirco ad
„ inungendum infirmum expectanda non eſt ul-
„ tima ejus vitæ periodus, qua extremum agat
„ ſpiritum: hunc enim effectum non operatur
„ Sacramentum per modum miraculi, quod
„ in illis circumſtantiis eſſet neceſſarium, ſed
„ virtute quadam, ſupernaturali quidem, ſed
„ quodamodo ordinaria, quæ cauſas naturales
„ adjuvat &c.

„ Altera ratio, qua efficacius alliciendi ſunt fide-
„ les ad extremam Unctionem celeriter peten-
„ dam, & recipiendam, priuſquam ſenſibus & men-
„ te deſtituantur, deſumenda eſt ex aliis nobiliori-
„ bus effectibus, quos eadem in decumbentium ani-
„ ma operatur &c. Concilium Tridentinum *loco*
„ *citato* extremæ Unctionis Sacramento non ſo-
„ lum attribuit virtutem cauſandi corporis ſa-
„ nitatem: ſed ceteros ejuſdem effectus ſingu-
„ latim enumerans hæc habet: " *Res porro, & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei &c.* Et poſteaquam conſtituit hæc peccata, quæ per Sacramentum dimittuntur, eſſe tum venialia, tum etiam lethalia ignorata &c. ſubjungit: „ Jam vero neutrum effectum poteſt
„ extrema unctio operari ſine aliquo pio ipſius
„ ſuſcipientis actu: nec enim peccata venialia
„ remittit abſque aliqua eorumdem diſplicantia,
„ nec lethalia delere valet, ſine eorumdem de-
„ teſtatione, eaque ſaltem imperfecta contritio-
„ ne, quæ eſt neceſſaria ad veniam, & juſtifica-
„ tionem aſſequendam in Sacramento Pœniten-
„ tiæ &c. Ejuſmodi autem actus, cum certe e-
„ licere nequeat, qui eſt ſenſibus deſtitutus &c.
„ utroque ſane Sacramenti effectu fraudatur. „

Quæritur 5. Utrum quodlibet urgens mortis periculum, cauſa ſufficiens ſit extremæ unctionis petendæ ac concedendæ? Q. 5.

℞. Negative. Tale namque debet eſſe, ut ex morbo præſenti naſcatur: prout ex tenore legis compertum eſt: *infirmatur quis in vobis?* Alioquin enim ſi propter varios caſus quibus rotatur humana vita, diverſaque ejus amittendæ diſcrimina, unctionem petere liceret, nullum tempus eſſet, quo non æqua ejus poſtulatio foret; quia cuivis homini quantumvis robuſto ac vegeto, poteſt dies quævis eſſe ſuprema: ſtandum itaque legis præſcripto, nec aliis conferenda, quam actuali morbo affectis. *Nemini igitur*, ait Concilii Tridentini Catechiſmus, (b) *qui graviori morbo affectus non ſit, Sacramentum unctionis dare licet; tametſi vitæ periculum adeat, vel quia periculoſam navigationem paret, vel quia prælium initurus ſit, a quo illi certa mors impendeat, vel etiamſi capitis damnatus, ad ſupplicium raperetur.* Eamdem regulam ſtatuit Concilium Mediolanenſe 4. S. Carolus, in inſtructionibus de Extrema Unctione: & diverſarum provinciarum Concilia. Quod autem de cæteris dictum eſt, de mulieribus ipſis in parte laborantibus accipi debet, niſi ſit mortis periculum evidens.

(b) *part. 2. de Extr. Unct. num. 9.*

¶ His opponi poſſunt exempla quædam ex proba-

tis hiſtorici a Martene prolata *loco ſupra citato*, nempe *Odiliæ* filiæ Comitis Herimenni, & Mathildis, quę a Ricardo Abbate Monaſterii S. Vitoni de futura ſequenti die ejus morte pręmonita, licet corpore ſana *nullam gravedinem* peteretur, ettamen *liquore Sancti Olei inuncta … inter verba orationis lęta ſpiritum efflavit*, uti netret Hugo Flavimacenſis in Chronico Virdunenſi: cujuſdam Monachi, qui, ut legitur epud Mabillonium *ſæculo 6. Bened. pag.* 2. legitur, poſt Nocturnos feſti S. Martini divinitus edmonitus de proxima ſua Morte, revelationem Abbati petefecit, a quo ſecro oleo inunctus, *& divinis munitus myſteriis, ſanus, & incolumis cum cęteris in Conventu verſatus* ſequenti die obiit: cujuſdem *Cinguriani* frettis laici, qui pariter corpore ſanus, *oleo ſancto unctus*, ut rogaverat, mox e vita deceſſit, ut refert Mabillonius Idem ſęculo 1. in vita S. Gildaſii: quibus adjungi poteſt esemplum S. Heduigis quæ, ut in ejus vite narratur Cap. 8. priuſque ęgrotare cępiſſet, extremæ unctionis Secremento muniri voluit. Ex his ergo colligitur etiam in Eccleſia latine estra infirmitatis caſum hoc ſacramentum fuiſſe collatum, riteque ac recte poſſe eliquendo conſerri.

℞. Hæc esempla communi Eccleſiæ doctrinæ, ac praxi non poſſe edverſari. Extraotdinaria quippe ſont, & profecta vel ab ignorantia illius doctrinæ, vel ab aliquo peculiari efflatu Spiritus Sancti homines interdum a legibus Providentiæ ordinariæ ſolventis, prout opportune ednotat Author citatus vitæ S. Heduvigis, inquiens *hoc tamen, quod hic diximus, admirandum potius eſt quam imitandum, cui Spiritus Domini per revelationem tribuit efficaciam, & in quo, ut pie creditur ſancta devotio diſpenſavit*. Poſſumus etiem dicere in prædictis rerum circumſtantiis, eos, qui de proxime ſequutura motte divinitus admoniti fuere, jam tum cœpiſſe lethali morbo interius laborare, qoo cito ed interitum properarent, quamquam exterius ſani, & incolumes eppeterent. Quocitca potuit his Sacramentum extremæ unctionis adminiſtrari eodem titulo, ee ratione quo a Concilio Mediolanenſi 4. infra eitando ſtatutum eſt, aſſentientibus etiam Theologis, ut diſpenſetur ſenibus, qui præ decrepita ætate, quamquam nulla alia ſpeciali afficiantur ægritudine, in dies morituri creduntur: ipſa quippe longæve ſenectus, infirmites quædam eſt interiota vitæ organe labefactans, & ad interi-

Q. 6. tum proxime diſponens. ¶

Quæritur 6. De ſenibus quid dicendum?

℞. Extrema unctione donandos, qui ſenio ſunt confecti, etiam ſi ſani videantur: ipſa enim de ſe ſenectus, periculoſus eſt morbus, eo grevior quo inſanabilior, & mortem propediem elleturus: *Parochus*, ait Concilium Mediolanen-

(a) *Tit. 6. de extr. Unct.* ſe IV. ſub S. Carolo: (e) *extremæ unctionis Sacramentum ſicut his miniſtrare debet, adultis ſcilicet periculoſe ægrotantibus, propeque moribundis; ſenio confectis etiam non ęgrotis, in diem morituris: ita iſtis ne miniſtret, nempe pueris, rationis uſu carentibus, mulieribus in partu laborantibus, ad bellum proficiſcentibus, navigantibus peregrinantibus, & iis qui mox ultimo ſupplicio mulctandi ſunt.*

Q. 7. Q. 7. Utrum phreneticis, furioſis, & poſt nativitatem ementibus debeet miniſtrati?

℞. Cum diſtinctione: vel enim hujuſmodi lucida habent intervalla, quibus retione utuntor, vel non: ſi primum; non eſt dubium, quin beneficio Unctionis donari poſſint ac debeant; ſi ſecundum, iterum diſtinguo: vel enim iis unctio fieri commode, & ſine periculo irreverentiæ poteſt, vel non: ſi nullum tale periculum ſit, & aliunde de fide eorum ec religione bene præſumitur; omnino ungendi videntur: nulla namque eſt cauſa cur eis gretia denegetur, quam ſi ſui ipſorum compotes eſſent enxie peterent: quod ſi periculum irreverentiæ imminet, dimittendus divinæ miſericordiæ ægrotus, juvandus Eccleſiæ precibus; ſed ab adminiſtratione Sactamenti eſt abſtinendum: „ ad effe-

(b) *in Supp. quæſt. 32. art. 3.* „ ctum hujus Sacramenti percipiendum, *ait* „ *S. Thomas*, (b) plurimum valet devotio ſuſcipientis, & perſonale meritum conſerentium, „ & generale totius Eccleſiæ: quod patet ex „ hoc quod per modum deprecationis forme hu„ jus Sacramenti conſertur: & ideo illis qui „ non poſſunt recognoſcere, & cum devotione „ ſuſcipere hoc Secramentum, dari non debet, „ & præcipue furioſis & amentibus, qui poſſent „ irreverentiam Sacramento per eliquam im„ munditiem ſecere: niſi heberent lucida in„ tervalla, quibus Sacramentum cognoſcerent, „ & ſic eis conſerri in ſtetu illo poſſet … (c) *in inſtructionibus.* „ *parique ſenſu Sanctus Carolus*: (c) infirmis, „ *ait*, qui ſana mente dum erant, illud petie„ runt, aut veriſimile eſt, quod petiſſent; e„ tiem ſi poſtea in amentiem inciderint, vel „ ratione ſermoneve uti deſierint, miniſtrabi„ tur: ſi vero dum infirmus amentia phreneſive leborat, veriſimile ſit quod indecore, aut „ ſpurce, impureve aliquid egat, quo irreverentia Sacramento huic fiat; non ungetur, niſi eli„ cujus complexu ite teneatur, ut firmus, ſtabiliſque hæreat …. eadem Ritualis Romani reſponſio eſt.

¶ Q. 8. An pueris conſerri debeat hoc Sacramentum. Q. 8.

℞. Quæſtionem hanc negative reſolvit S. Thomas in ſupplem. q. 32. ert. 4. duplici fundamento nixus; primo ſcilicet, quod nulli adminiſtreri debeet hoc Sacramentum, cui non competit ſorme Sacramenti. Potro Sacramenti forma pueris eompetere nequit, utpote qui non deliqueront per viſum, & euditum, ut in forme exprimitur. Altero quod hoc Sacramentum exigat in ſuſcipiente devotionem actualem, ſicut & Euchariſtia, cujus pueri capaces minime ſunt. *Unde*, concludit, *ſicut Euchariſtia non debet dari pueris; ita nec hoc Sacramentum.* Ut nemo non videt, loquitur S. Doctor de pueris qui nondum ad uſum rationis pervenere: de iiſdemque locutus eſt, idemque ſtetuit communem ſententiem ſequutus S. Carolus Borromæus in ſuis inſtructionibus (*p. 4. Act. Eccl. Mediol.*) dicens: *miniſtratur hoc Sacramentum* (extremæ unctionis) *adultis periculoſè ęgrotantibus …. At non infantibus, pueriſque qui nullum adhuc rationis uſum habent, neque peccata admittunt.* Neque aliam unquam fuiſſe prexim Eccleſiæ Martene oſtendit *cit. lib. 1. de Antiq. Rit.* Quare eudiendi non ſunt, ſi de unctione Sacramenteli loquantur, Nicolaus Cuſanus, & Meldonatus, qui olim etiem infentes *infirmorum oleo* inungi conſuevifſe pronunciant.

Verum quænam ætas expectanda in pueris eſt, ut hoc Sacramento donentur? Quæſtionem erudite diſcutit, ac ſapienter reſolvit Benedictus XIV. *Cap. 21 lib. 7. de Synodo Dioceſ.* Ex quo nonnulla huc corrivare lubet. Docet itaque in primis expectandam non eſſe ætatem quatuordecim annorum, quam exigere videntur plures Synodales Conſtitutiones relate eb eodem Martenne, ec Provinciale Anglicum editom a Lindevvode *lib. 1. de Sacra Unct.* quamquam revere haud ebſolute exigant talem ætetem, ſed eos *maxime* inungendos ſtatuunt, qui ed eem pervenerunt. Multoque expectanda ætas eſt annorom octodecim, quam omnino requirunt Codex entiquus S. Martini Turonenſis, a Mattene productus, & Fridericus Nauſea Epiſcopus Viennenſis in ſuo *Catechiſmo lib. 3. c.* 107.

Hinc docet ſecundo pueros poſſe ſacra unctione liniri ſtatim ac compotes rationis dolique ac meli capaces judicantur, ſi gravem morbum incurrant. Quod confirmat ſtatutis ſynodalibus Eccleſiarum *Cadurcenſis*, *Ruthenenſis*, *& Tutelenſis* leodatis *Tomo 4. Anecdt. Martene*, *& Durandi*, & Eccleſiæ Argentinenſis rituali edito nuperrime ab Emin. Cardinali de Rohan, in quo *tit. de extrem.* Unct. §. 2. dicitur: *Non denegetur etiam* (hoc Sacramentum) *pueris, ſi ſeptimum attigerint annum, nec iis, in quibus malitia ſupplet ætatem, etiamſi ſeptenarii non ſint.* Quare minime epprobandam cenſet ſynodalem Conſtitutionem a Germano Valente Quellio Epiſcopo Aurelianenſi anno 1587. promulgatam, in qua decernitur: *non detur hoc Sacramentum pueris, qui nondum communicaverent.*

runt. Etenim quandocumque capaces exiſtimantur Sacramenti Pœnitentiæ, idonei pariter reputandi ſunt ad extremam recipiendam unctionem, quæ illius complementum eſt; tametſi non ea polleant adhuc maturitate judicii, quæ ad participationem Sacramenti Euchariſtiæ creditur neceſſaria. Hinc laudat, & approbat Paſtorale Mechlinienſe a Vaneſpenio relatum *par.* 1. *tit.* 8. *cap.* 2. *n.* 9., in quo, poſt prolata Romani Ritualis verba: *non miniſtretur pueris uſum rationis non habentibus*, appoſite ſubditur: *Secus de pueris periculoſe ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac confeſſionis capaces ſunt, licet ſint ſolum octo, aut novem annorum, & quamvis nunquam communicaverint.*

Q. 8. Q. Ultimo: quid ſi aliquis morbo ſive caſu aliquo ſic oppreſſus ſit, ut quamvis adhuc vivat, petere tamen ſibi extremam Unctionem non poſſit?

℟. Concedi debere, ſi dum unctionis uſum haberet, pietatis ſigna dederit, ut inde judicium ſit, eum ſi ſuiſſet compos eſſet, unctionem petiturum. " Concilio primo decretum " *eſt*, *ait Sanctus Carolus*, (a) ut dum æger " integris eſt ſenſibus, extremæ Unctionis Sacramentum ei miniſtretur: ſi tamen vel curantium negligentia, vel morbi vi, vel repentino aliquo caſu ſenſum omnem amiſerit, " ut nihil plane intelligat; illius decreti ſententia veritum non eſſe declaramus, quin " hoc extremæ Unctionis Sacramentum ei miniſtrare liceat; ſi modo adhuc vivus, & dum " uſum rationis haberet, pii animi ſignificationem dederit, ut inde judicari poſſit, eum " hoc Sacramentum petiturum, ſi adhuc integra mente eſſet.

(a) *in Conc. Medial.* 3.

Eaque communis Theologorum opinio eſt, a Sancti Auguſtini doctrina paululum differens: ſentiebat enim S. Doctor, baptiſmum & pœnitentiam, iis qui præ morbi ſubitanei violentia penitus obmuteſcerent, concedi debere, quantumvis flagitioſam vitam egiſſent, nec ulla converſionis aut pœnitentiæ ſigna dediſſent: unde veroſimillimum eſt, ſi pari, de extrema unctione, interrogatione pulſatus eſſet, haud aliter ac de baptiſmo & Sacramento penitentiæ reſponſurum; " ego, *inquit*, (b) non ſolum alios Catechumenos, verum & ipſos qui " viventium conjugiis copulati retinent adulterina conſortia, cum ſalvos corpore in his " permanentes, non admittamus ad baptiſmum; " tamen ſi deſperati, & intra ſe pœnitentes " jacuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc " peccatum cum cæteris lavacro regenerationis " abluatur: quis enim novit, utrum fortaſſis " adulterinæ carnis illecebra, uſque ad baptiſmum ſtatuerant detineri? ſi autem ab illa " deſperatione recreati potuerint vivere, aut " facient quod ſtatuerant; aut edocti obtemperabunt; aut de contemptoribus fiet, quod " fieri etiam de baptizatis talibus debet: quæ " autem baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt " cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit: nec ipſos enim ex " hac vita, ſine arrha ſuæ pacis exire, velle " debet mater Eccleſia.... *pauloque altius* (c) " *objectionem refellens petitam ex debita Sacramentis reverentia*: ſunt *inquit*, qui vel in his, vel etiam in aliis obſervandum putant, quod dixiſſe Dominum legimus: *nolite Sanctum dare canibus, neque projeceritis margaritas veſtras ante porcos*. Et iſta Salvatoris verba referentes, " baptizare non audent eos qui pro ſe reſpondere nequiverint, ne forte contrarium gerant voluntatis arbitrium... ſed non ſolum " incredibile eſt, nec in fine vitæ hujus baptizari catechumenum velle: verum etiam ſi " voluntas ejus incerta eſt; multo ſatius eſt " nolenti dare, quam volenti negare; ubi velit an nolit, ſic non apparet, ut tamen credibilius ſit, eum, ſi poſſet, velle ſe potius " fuiſſe dicturum ea Sacramenta percipere, ſine quibus jam credidit, non ſe oportere de " corpore exire: ſi autem Dominus ubi ait; " *nolite dare Sanctum Canibus*; hoc quod iſti caven" dum putant velle intelligi, non ipſe ſuo traditori dediſſet, quod in ſuam ille perniciem ſine " culpa dantis, cum dignis indignus accepit.

(b) *lib.* 1. *de Adulterinis conjugiis cap.* 28.

(c) *ibid. c.* 26. *& ſeqq.*

Hæc autem Sancti Doctoris verba, cum præjudicio contrariæ opinionis intelligi nolumus, quod nec Auguſtinus ipſe volebat: " non tamen, *inquit*, (d) propterea damnare debemus eos qui " timidius agunt, quam nobis videtur agi oportere; ne de pecunia conſervo credita improbius, quam cautius judicare voluiſſe judicemur: ſatis quippe in talibus reſpiciendum " eſt illud Apoſtoli ubi dicit: *unuſquiſque noſtrum pro ſe* rationem reddet Deo.

(d) *ibid. ca* 26.

CAPUT SECUNDUM.

De neceſſitate extremæ Unctionis.

Quorumdam reſolutione dubiorum hæc ultera quæſtionis pars abſolvetur.

Q. 1. Q. 1. Utrum extremæ Unctionis ſuſcipiendæ præceptum aliquod ſit?

℟. Et divinum & Eccleſiaſticum eſſe: divinum quidem manifeſto his verbis expreſſum: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ &c.* cum enim quidquid ibidem de materia, forma, & miniſtro Unctionis præſcribitur, divinum mandatum importet, quod ſine Sacramenti irritatione mutari nequeat, vel infringi: ideo de his verbis putandum: *inducat presbyteros Eccleſiæ*: atque adeo pertinent ad divinum præceptum, nec ad merum conſilium poteſt vera eorum interpretatio intorqueri; quod ſi cui non ſat demonſtratum videtur, attendat ad rei promiſſæ gravitatem ac magnificentiam: *oratio*, inquit, *fidei ſalvabit infirmum & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*: numquid enim pro ſimplici Dei conſilio haberi poteſt, ut remedium ejus indulgentia adverſus peccata paratum quæramus?

Jam de præcepto Eccleſiaſtico non eſt dubium: plana namque ſunt ſæpe allegata patrum & conciliorum decreta, quibus infirmos debere inungi mandatur; quæque proinde nequeunt ſine ſalutis diſpendio violari: hinc merito Concilium Colonienſe decrevit, (e) *privandos eſſe Eccleſiaſtica ſepultura, qui hoc Sacramentum contempſerint*: peccati ergo lethalis rei fierent, qui a paſtoribus moniti, vel renuerent, vel temerario differrent illud ſuſcipere; quia remedium Dei auctoritate, ad abſtergendas peccati reliquias inſtitutum negligerent, & imperium ejus nihili facere convincerentur.

(e) *an.* 1549.

Q. 2. Q, 2. Utrum extrema Unctio ſit neceſſitate medii neceſſaria?

℟. Negative: hac enim ratione neceſſarium dicitur, ſine quo finis obtineri nequit: atqui ſine extrema Unctione finis, ſalus nimirum æterna obtineri poteſt: qui enim juſtus eſt, & Dei amicus, procul dubio ſalutem conſequi poteſt, & revera conſequitur, ſi in hoc juſtitiæ ſtatu moriatur: atqui ſine extrema Unctione homo poteſt eſſe juſtus & Dei amicus: nam juxta communem curſum extrema Unctio in ægroto amicitiam cum Deo, gratiam ſcilicet ſanctificantem ſupponit. Ergo &c.

Q. 3. Q. 3. Utrum extrema unctio poſſit iterari?

℟. Affirmative: omne enim Sacramentum characterem non imprimens, ſæpius poteſt in eodem ſubjecto repeti: atqui extrema Unctio characterem non imprimit: ergo ſæpius iterati in eodem ſubjecto nil vetat.

Objectio.

Objectio. Quæſtio hæc pleroſque graves magiſtros, & præcellenti ingenio viros duodecimo ſæculo ſecum invicem commiſit, aliis, uti revera eſt, propugnantibus, bis uni & eidem, atque etiam ſæpius, occurrente caſu, unctionem conferri poſſe aliis contendentibus, nec amplius dari debere: *non mediocriter errant*, inquiebat Goffridus Vindocinenſis, (f) *qui unctionem infirmorum iterandam putant*: ejuſdemque ſententiæ Yvo Carnutenſis: *Unctionem infirmorum*, ajebat, (g) *non æſtimo repetendam*: momentum vero quo præcipue nitebantur hoc erat: aliæ quæ ex divino & Eccleſiaſtico ritu fiunt unctiones initerabiles ſunt: ergo nec unctio infirmorum re-

(f) *lib.* 2. *Epiſt.* 14. *ad Yvonem Carnutenſem.*

(g) *ibid. Epiſt.* 10.

peti poteſt: ,, enm Unctio baptiſmatis, *inquie-* ,, *bant adverſarii, apud Petrum Abbatem Clu-* (a) lib. 5. Epiſt. 7. ,, *niacenſem*, (a) cum Unctio confirmationis, ,, cum unctio Sacerdotalis, eum unctio Ponti- ,, ficalis, cnm unctio Eccleſiarum, cum unctiu ,, Eccleſieſticorum vaſorum ſimplex ſit; cum ,, nullo deinceps tempore iteretur; que ratione ,, ſola infirmorum Unctio non ſolum epud quoſ- ,, dem geminatur, ſed inſuper quibuſdem infir- ,, mis, frequenter per diverſa tempore in mor- ,, bum recidentibus, nullo ſervato numeto datur?

℟. Concedo anteced. & nego conſeq. & paritatem: eliæ namque Unctiones non iterantur, quia per modum conſecrationis fiunt, vel quia earum aliquæ effectum perennem habent, ut in baptiſmo & confirmatione; porro quod ſemel Deo eſt conſecratum, tale in æternum manet, & cujus effectus perpetuus eſt, itetatione non indiget: et vero unctio infirmorum, non ad conſecrandum, ſed ad medicandum fit: deinde non habet effectum perpetuo permanentem: itetari ergo ſæpius, ceſu occurrente poteſt: rem ſic explicat Petrus Cluniecenſis ad prædictam objectionem reſpondens: ,, qui hoc cogi- (b) ibid. ,, tat, *inquit*, (b) vel qui hoc objicit, etteu- ,, dat non ſolum unctionem illarum ſimplici- ,, tatem: ſed, quod mejus eſt, ſimplicitatis ,, ſerutetur & intelligat rationem: ut quid ,, enim jam baptizatus inungitur, niſi ut jem ,, colleta, non conferenda baptixeto, per ſpi- ,, ritum Dei, peccatorum remiſſio demonſtre- ,, tur? hoc quia ſemel factum ſufficit, quia ſe- ,, mel remiſſa peccata ſimplex ſecri Chriſma- ,, tis unctio oſtendit, itetandam eſſe nulla ra- ,, tio perſuadet: ſed cur & illa quæ ab Epi- ,, ſcopis fit confirmationis unctio non iteratur? ,, non iteratur plene hac ratione, quia ſemel ,, Chriſtienus poſt baptiſmum, armis ſpiritus ,, Dei, per illam onctionem advocati, contta ,, ſetanæ mundique bella munitus, alio ſurſus ,, ſpiritu, vel aliis armis, illa ſimplici unctio- ,, ne muniri non poſſe monſtratur: ſed cur ,, non itetatur & illa que Sacerdoti cœleſtie ,, ſacrificie ſactaturo & tractetnro manus inun- ,, guntur: illaque qua Pontificis caput, dum ,, ordinatur, lergiore Chriſmatis inundatione ,, perfunditur? Sed nulla eſt cauſa, hoc rur- ,, ſum egendi: Sacramentum enim quod ſemel ,, e ſpiritn Dei accipiunt, etiem judicio Ec- ,, cleſiæ ab officio ſuſpenſi vel depoſiti, nollo ,, pecto perdere poſſunt: eedem fere & de ipſa ,, rerum inſenſibilium unctione ratio redditur, ,, quie nee corporalis Eccleſiarum fabrica, nec ,, ſacrorum vaſorum præparatio, bine vel terna ,, nnctione indiget.... his de canſis in Dei ,, Eccleſie, nulle jam dictatum nnctio iteta- ,, tur: at de infirmo alia lex, alia de infirmo- ,, rum frequenti unctione tatio demonſtratur: ,, iterari enim neceſſe eſt infirmorum unctionem, ,, quia itereri neceſſarium eſt peccatorum, ,, propter quem ille fit unctio, remiſſionem.

Q. 4. Q. 4. Utrum etiam pro eadem infirmitats poſſit iterari?

℟. 1. Juxta præſentem Latinæ Eccleſiæ diſciplinem, in eedem infirmitere repeti poſſe, ſi convaluerit ægrotus, & in idem poſtea periculum relepſus fuerit: quamdiu vero idem ægritudinis ſtatus eſt, ſat eſſe ſemel inungi: *ſi in-* (c) Seſſ. 14. cap. 3. de extr. Unct. *firmi*, inquit, Concilium Tridentinum, (c) *poſt ſuſceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, cum in aliud ſimile vita diſcrimen inciderint* ......Catechiſmus Concilii: (d) illud ob- (d) par. 2. de ext. Unctio. n. 11. ,, ſervere oportet, in una eademque ægrota- ,, tione, cum æger in eodem vitæ periculo po- ,, ſitus eſt, ſemel tantum ungendum eſſe: quod ,, ſi poſt ſuſceptam hanc Unctionem æger con- ,, valuerit, quoties poſtea in id vitæ diſcri- ,, men inciderit, toties ejuſdem Sacramenti ſub- ,, ſidium ei poterit adhiberi.,...eedem Sancti (e) Supp. 3. part. quæſt. 33. art. 2. in corp. ,, Thomæ doctrina eſt, quam ſic explicat: (e) ,, hoc Sacramentum non reſpicit tantum infir- ,, mitatem, ſed etiem infirmitatis ſtatum; quis ,, non debet dari, niſi infirmis qui ſecundum ,, humanam æſtimationem videntur morti ap- ,, propinquare: quædam ergo infirmitates non ,, ſunt diuturnæ: unde ſi in eis datur hoc Se- ,, ctamentum, tunc cum homo ad illum ſta- ,, tum perveniat, ut ſit in perieulo mortis, ,, non recedit a ſtatu illo, niſi infirmitate cu- ,, rata: & ita iterum non debet inongi; ſed ſi ,, recidivum patiatur, erit alia infirmitas; & ,, poterit fieri alie inunctio: quædem vero ,, ſunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, & ,, hydropiſis, & hojuſmodi: & in talibus non ,, debet fieri inunctio, niſi quando videntur ,, perdocere ed periculum mortis: &, ſi homo ,, illum erticulum evedat eadem infirmitete ,, durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per ,, illam infirmitatem reducatur; iterum poteſt ,, inungi, quis jam eſt quaſi elius infirmitatis ,, ſtatus, quamvis non ſit alie infirmitas ſim- ,, pliciter.

℟. 2. De hac re nihil entiqua Eccleſiæ diſciplina ſancitum: imo liberum unicuique fuiſſe, eodem infirmitatis ſtatu manente, pluries ungi, haud leve ex Sancti Gregorii Magni Sacramentario petitur argomentum: ubi unctione memorata, *deinde*, inquit, *Sacerdos communicet eum* (infirmum videlicet:) *& ſic faciat illi per ſeptem dies, tam de communione, quam de alio officio: & ſuſcitabit eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei*: ſeptem ergo diebus continuis pro una eademque infirmitate, unctio Gregorii ætate fiebat: adeoque pluries Sacramentum repetebatur: & veru ratione habite ipſius in ſe Sacramenti, quod pœnitentiæ complementum & quaſi eppendix eſt, tam videtor poſſe ſæpius repeti, quam pænitentia ipſe: nec quidquam obſtet quominus & peccatorum remiſſio, & reſtitutio corporalis ſanitatis, qui duo ejus effectus ſunt, ſæpe a Deo iteratis unctionibus & myſticis precibus poſtulentur: quod ergo ſemel tantum, uno menente ſtetu infirmitatis, unctio fiet, diſciplinæ res eſt, ad nutum Eccleſiæ mutetioni obnoxis.

Q. Ultimo, quæ diſpoſitiones ad ejus ſuſceptionem neceſſariæ ſint? Q. 5.

℟. Alias eſſe remotas, alias proximes.

De remotis, initio quæſtionis prædictum eſt, obi obſervavimus hoc Sacramentom non poſſe niſi baptizatis, edultis, & qui ente rationis uſum amentes non fuerint miniſtrari.

Proximæ, tres potiſſimum numetantur.

1. Eſt, ut vere ſit pœnitens qui hoc Sacramentum depoſcit: eſt enim extrema unctio pœnitentiæ, & totius chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentie eſſe debet, conſummativum a patribus appellata: fruſtra ergo, & magis ad condemnetionem quam ed ſelutem recipitur, ſi non e vero pœnitente recipitur: itaque præcedere, quoad fieri poteſt, peccatorum omnium, quorum conſcientia & memoria eſt, confeſſio, & abſolutio Sacerdotis: *quoniam*, inquit Sanctus Carolus, (f) *nihil Sacramenti gra-* (f) act. part. 4. in inſtruct. de extrem. Unct. *tiam magis impedit, quam mortiferi alicujus peccati conſcientia; idcirco in eo miniſtrando, uſum conſuetudinemque hanc tenebit* (Sacerdos) *ut, ſi fieri poteſt, infirmum non ante ungat, quam peccata confeſſus ſit*: quod ſi tanta morbi vis & ecerbitas fuerit, ot non poſſit ægrotus injuſtitias ſuas Sacerdoti Domini confiteri: tunc ſatis ſututum eſt, quod ab eo ad interuum peccati dolorem, & deteſtetionem vehementiſſimam excitetur, atque ita ſupremi ſententia judicis, Sacerdotis ejus viſibili miniſterio, mereatur ebſolvi. Si vero edeo extremus ſit morbus, nt nec verbo, nec ſigno ullo poſſit ægrotus internum cordis dolorem exprimere: tum Dei qui ſcrutator eſt cordium, miſericordiæ eſt dimittendus; ſed non ideo ſtuſtandus eſt Sacramento: *multo namque ſatius eſt*, nt ex Sancto Auguſtino prædiximus, *nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit, au nolit, non apparet; attamen credibilius eſt, eum, ſi poſſet, velle ſe potius dicturum fuiſſe*.

De his vero qui aut notorie excommunicati, eot in ipſo gravis peccati actu, morte intercipiuntur, certum eſt quod omnino ungi non debeant: *impœnitentibus*, ait rituale Romanum, *& qui in*

mani-

manifeſto peccato mortali moriuntur, & excommunicatis, & nondum baptizatis penitus denegetur.

2. Eſt, fides viva divinæ miſericordiæ, & obtinendæ ſalutis ſumma fiducia, in Chriſti promiſſionibus fundamentum habens: *oratio fidei ſalvabit infirmum: alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei:* „ ea fide, „ *ait S. Carolus*, ſe ungendum præbeat, qua olim qui a Sanctis Apoſtolis ſanandi erant: (a)

(a) *act. part. 4.*

3. Eſt, ardens cœleſtis patriæ deſiderium, quo anima æternitati vicina, cupit quidem, ſi ita Deo viſum fuerit, corporalis ſanitatis reſtitutionem; ſed multo magis cupit diſſolvi & eſſe cum Chriſto, jamque in rerum contemplatione abſorpta, *quam dilecta*, ait cum propheta, *tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſco & deficio in atria Domini: Lætata ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in Domum Domini ibimus: ſtantes erant pedes noſtri, in atriis tuis Jeruſalem*: & cum Sancto Proto-Martire Stephano: *ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem a dextris Dei.*

QUÆSTIO SEXTA.

De extremæ Unctionis effectibus.

Cum de hujus Sacramenti effectibus toto paſſim libro dixerimus, hoc brevior quæſtio præſens futura eſt. Sit igitur

ASSERTIO UNICA.

Effectus Extremæ Unctionis his ſcripturæ verbis exprimuntur: Oratio fidei ſalvabit infirmum: alleviabit eum Dominus: &, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.

Ita Concilium Tridentinum: " res porro, „ *inquit*, (b) & effectus hujus Sacramenti, il- „ lis verbis explicatur: *& oratio fidei ſalvabit* „ *infirmum &c.* res etenim hæc gratia eſt Spi- „ ritus Sancti, cujus unctio delicta, ſi quæ ſunt „ adhuc expianda, ac peccati reliquias abſter- „ git, & ægroti animam alleviat & confirmat, „ magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam „ excitando, qua infirmus ſublevatus, & mor- „ bi incommoda ac labores levius fert, & ten- „ tationibus Dæmonis, calcaneo inſidiantis fa- „ cilius reſiſtit, & ſanitatem corporis inter- „ dum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur. Ita Concilium Tridentinum: cujus doctrinam, ſimul & effectus extremæ Unctionis ut paulo uberius explicemus, ſit

(b) *Seſſ. 14. cap. 2. de extr. Unct.*

COROLLARIUM PRIMUM.

Fidei eſt, per Extremam Unctionem, quando digne ſuſcipitur, peccata remitti.

Si quis dixerit, ait eadem Sancta Synodus, (c) *Sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos... anathema ſit:* quo quidem decreto veſanus Lutheri & Calvini error damnatus eſt, negantium Unctionis ad peccata abolenda nullam eſſe virtutem: " non negamus, *ajebat Lu-* „ *therus* (d) per extremam Unctionem dari re- „ miſſionem & pacem: non quia Sacramentum „ ſit divinitus inſtitutum, ſed quia ſuſcipiens „ ita credit ſibi fieri ... *Calvinus vero*: (e) Ja- „ cobus dicit: ubi oleo unctus fuerit infir- „ mus, & precatio concepta fuerit ſuper eum, „ ſi in peccatis fuerit, remiſſum iri ... non „ intelligens pinguedine deleri peccata, ſed fi- „ delium orationes, quibus affectos frater Deo „ commendatus fuerit, non fore irritas... iſti „ per ſacram ſuam, id eſt abominabilem un- „ ctionem peccata remitti, impie mentiuntur. Patet porro corollarii veritas:

(c) *ibid. can. 2.*

(d) *lib. de captivit. Babyl.*

(e) *lib. 4. inſtit. cap. 19.*

1. Ex verbis Jacobi: *ſi in peccatis ſit remittentur ei.*

2. Ex præſcriptione qua certum eſt, Eccleſiam ab omni retro ætate, peccatorum remiſſionem ungendo infirmos, pro iis præcipue poſtulaſſe.

3. Ex Teſtimoniis patrum quæ ſæpe attulimus, quæque denuo exſcribere ſuperfluum foret.

4. Ex Græcorum cum Latinis conſenſione.

COROLLARIUM SECUNDUM.

Extrema Unctio per ſe primo, ſive ex primaria Chriſti inſtituentis intentione, peccata mortalia non remittit; ſed ſecundario tantum.

Ut recte corollarium iſtud intelligatur, attendendum duplici ratione peccata per Sacramenta remitti; ſcilicet, per ſe primario, & per ſe ſecundario: Sacramentum per ſe primo peccata mortalia remittit, quod principali Chriſti intentione ad peccatorum expiationem directum eſt: cujuſmodi ſunt, baptiſmus & pœnitentia: illud vero per ſe ſecundario peccata remittit, quod ad eorum expiationem primo ordinatum non eſt, ſed ad ſpecialem quemdam gratiæ modum ac gradum: cujuſmodi e. c. Euchariſtia eſt: cum enim gratiam ſpiritualis nutritionis producat, quæ ſimul cum peccato conſtare nequit: conſequens eſt, ut peccata deleat, ſi quæ ſint latentia in homine aliunde bene præparato, quorum conſcientiam non habeat: hoc prænotato, probamus Corollarii veritatem.

1. Communis & conſtans Eccleſiæ doctrina eſt, duo tantum eſſe Sacramenta mortuorum, baptiſmum ſcilicet & pœnitentiam. Ergo extrema unctio per ſe primo, ſive ex primaria Chriſti intentione peccata mortalia non remittit: alioquin foret ex ſe Sacramentum mortuorum, quod repugnat Eccleſiæ ſenſui.

2. Concilii Tridentini definitio eſt, lapſis poſt baptiſmum neceſſarium eſſe neceſſitate medii pœnitentiæ Sacramentum; atqui hoc dogma non videretur poſſe conſiſtere, ſi extrema unctio peccatis mortalibus remittendis, per ſe primo & ex principali Chriſti intentione ſufficeret. In hac enim hypoteſi poſſent peccata mortalia ſola unctione, ſecluſo Sacramento pœnitentiæ, expiari: ergo &c.

„ 3. Sacramentum, *inquit S. Thomas*, (f) in- „ ſtitutum per modum medicinæ, non eſt per ſe „ primo comparatum ad illum tollendum defe- „ ctum, quo ſpiritualis vita tollitur. Quemad- „ modum enim medicina corporalem vitam ſup- „ ponit; ita & ſpiritualis, ſpiritualem. Atqui ex- „ trema unctio eſt quædam ſpiritualis ſanatio vel „ medicatio, ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritua- „ lis regeneratio, & pœnitentia, quædam ſpiri- „ tualis ſuſcitatio: cum igitur per peccatum mor- „ tale vita ſpiritualis extinguatur, fatendum ad „ ejus remiſſionem per ſe primo extremam un- „ ctionem non ordinari.

(f) *ſupp. quæſt. 30. art. 1. in c.*

COROLLARIUM III.

Extrema unctio per ſe peccata venialia remittit: an autem per ſe primo, aut ſecundario tantum? lis eſt inter Theologos.

Conſtat prima pars Corollarii, 1. ex ipſis Jacobi verbis: *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*: quæ ut minimum debent de venialibus accipi, ſine quibus hæc vita non ducitur, quorumque remiſſione tunc maxime opus habet homo Chriſtianus, cum ex hac vita jam jam diſceſſurus, ſiſti debet ante Tribunal ſummi judicis, ſecundum ea quæ in corpore geſſerit, judicandus. 2. ex ipſa forma in hoc Sacramento adhiberi ſolita: *indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per viſum* &c. præſertim cum delinquendi vocabulo plerumque in ſcripturis minora peccata ſignificentur; qualia ſunt, infirmitatis, ignorantiæ obreptionis &c.

An autem extrema unctio per ſe primo venialia peccata remittat? lis eſt, ut prædixi, Theologorum, ab Eccleſia nondum judicata.

S. Thomas negativam partem tuetur, his potiſſimum rationibus.

Prima eſt: Sacramenta novæ legis eatenus primarios ſuos ac principales effectus attingunt, quatenus gratiam juſtificantem ſpeciali modo producunt. Ergo ad illum effectum qui ſine gratia juſtificante haberi poteſt, nullo opus eſt Sacramento. Atqui ad remiſſionem peccatorum venialium non requiritur ſpecialis gratiæ infuſio: ergo &c.

Secunda eſt: effectus alicujus Sacramenti proprius, non poteſt dici primario & per ſe ab altero Sacramento produci: ita enim ſingula miſericors, ſummeque ſapiens Deus diſpoſuit, ut pro-

Digitized by Google

prii unicuique effectus correſponderent; atqui remiſſio peccatorum venialium proprie Sacramento pœnitentiæ convenit. Licet enim pœnitentia ad remittenda peccata mortalia principalius ordinetur: venialia tamen ſufficiens ejus materia ſunt: ergo &c.

Affirmativam partem S. Bonaventura, Scotus, & alii plerique defendunt. Nam, inquiunt, effectum hunc per ſe primo producit extrema unctio, ad quem ex primaria Chriſti intentione inſtituta eſſe videtur; atqui ad peccatorum venialium remiſſionem videtur principali Chriſti intentione directa, ut conſtat ex verbis Jacobi: *Si in peccatis ſit, remittentur ei*: itemque ex forma Sacramenti: *indulgeat tibi Deus &c*, ergo &c.

Cum autem utrimque in eo quod ad fidem ſpectat Theologorum ſumma conſenſio ſit; parum intereſt, quævis opinio defendatur.

COROLLARIUM IV.

Proprius extremæ Unctionis effectus eſt, per gratiam ſanare & abſtergere peccatorum reliquias, veſtigia, cicatrices, ſcilicet pronitatem ad malum, ineptitudinem, languorem, & debilitatem ad bonum; atque adeo animam alleviare, & hilaritate ſpirituali perfundere.

Is enim eſt proprius extremæ unctionis effectus, ad quem ex præcipuo ſuæ inſtitutionis fine ordinatur. Atqui ad peccatorum abſtergendas reliquias, ſcilicet inclinationem ad malum, & torporem ad bonum, ex præcipuo ſuæ inſtitutionis fine ordinatur. Ad ea enim tollenda proxime dirigitur, quibus potiſſimum homo a rerum cœleſtium meditatione avocatur; & retardatur ab aſſecutione ultimi finis; atqui hujuſmodi ſunt infauſtæ illæ peccatorum reliquiæ, ex peccato originali & actuali ſuperſtites. *Quæ cauſa eſt*, inquit S. Auguſtinus, (a) *cur acie tua lucem illam incommutabilem videre non poſſis, niſi infirmitas? Et quid eam tibi fecit, niſi iniquitas?* ergo &c.

(a) *lib. ult. de Trin. c.* 27.

Ex eo autem quod deleat reliquias peccatorum, conſequens eſt ut animum alleviet, & ſpirituali hilaritate perfundat, magnam in ægroto divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua, ut loquuntur patres Tridentini, (b) *& incommoda morbi levius ferat, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtat.*

(b) *Seſſ.* 14. *de Extrem. Unct. c.* 2.

„ Quæ hactenus dicta ſunt, ſic explicat S. Thomas: (c) dicendum, *inquit*, quod quodlibet Sacramentum eſt inſtitutum principaliter ad unum effectum; quamvis etiam alios ex conſequenti inducere poſſit, & quia Sacramentum efficit quod figurat; ideo ex ipſa ſignificatione Sacramenti debet accipi ejus principalis effectus: adhibetur autem hoc Sacramentum, ſecundum modum cujuſdam medicinæ, ſicut baptiſmus per modum ablutionis. Medicina autem eſt, ad pellendam infirmitatem: unde principaliter hoc Sacramentum eſt inſtitutum ad ſanandum infirmitatem peccati. Unde ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio; & pœnitentia quædam ſpiritualis ſuſcitatio; ita & extrema unctio eſt quædam ſpiritualis ſanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præſupponit corporalem vitam in medicato; ita ſpiritualis, ſpiritualem: & ideo hoc Sacramentum non datur contra defectus, quibus ſpiritualis vita tollitur, ſcilicet contra peccatum originale vel mortale; ſed contra illos defectus quibus homo ſpiritualiter infirmatur, ut non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil aliud eſt, quam quædam debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali: & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc Sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecum non compatitur peccatum; ideo ex conſequenti ſi invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipſum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, ſicut etiam de Euchariſtia & confirmatione ſupra dictum eſt: & ideo etiam Jacobus de remiſſione peccati conditionaliter loquitur dicens: *ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*, ſcilicet quoad culpam: non enim ſemper delet peccatum, quia non ſemper invenit; ſed ſemper remittit, quoad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Quidam vero dicunt, quod principaliter eſt inſtitutum contra venialia, quod quidem non poteſt, dum hæc vita agitur, perfecte curari, & ideo Sacramentum exeuntium ſpecialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pœnitentia etiam in hac vita delet venialia peccata quoad culpam. Quod autem non poſſunt evitari poſt peractam pœnitentiam, non aufert præcedenti pœnitentiæ ſuum effectum: & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Unde dicendum quod principalis effectus hujus Sacramenti eſt remiſſio peccatorum quoad reliquias peccati: & ex conſequenti etiam quoad culpam, ſi eam inveniat.

(c) *Supp. quæſt.* 30. *art.* 1. *in C.*

COROLLARIUM ULTIMUM.

Extrema Unctio ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, operatur: unde hujus Sacramenti effectus ſecundarius dici poteſt.

Cujus veritatis primum argumentum præbent verba Jacobi: *Oratio fidei ſalvabit infirmum*: cum enim verba præcedentia, *infirmatur quis in vobis?* De ægritudine corporali intelligantur; de ea pariter exponi debent ſequentia: *Oratio fidei ſalvabit infirmum.*

Deinde, hunc effectum extrema unctione produci Eccleſia intelligit, pro quo obtinendo Deum ſolemniter in ipſa Sacramenti adminiſtratione precatur; atqui non pro animi tantum, ſed & pro corporis ſanitate impetranda, Deus ab Eccleſia per ſuos miniſtros oratur. *Pater Sancte, animarum & corporum medice*, inquiunt Græci, *qui filium tuum Unigenitum, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum curantem, & e morte nos liberantem miſiſti: ſana quoque ſervum tuum N. a detinente illum corporis infirmitate &c.* Eodemque ſenſu apud Latinos, in Sacramentario Gregorii Magni ſic legitur: *Emitte Spiritum Sanctum tuum paracletum de cœlis in hanc pinguedinem olivæ ... ut tua Sancta benedictione omni hoc unguentum tangenti, ſit tutamentum mentis & corporis, ad evacuandum omnes dolores, omneſque infirmitates, omnem ægritudinem corporis &c.* ergo &c.

Quod autem effectus ille ſit tantum ſecundarius, (quæ eſt altera Corollarii pars,) hinc manifeſto probatur, quod Sacramenta novæ legis, primario non ordinentur niſi ad ſpirituale animæ bonum, ut ex eorum definitione conſtat. Hinc *Eugenius IV.* Pontifex Maximus: *Effectus extremæ unctionis*, inquit, (d) *eſt mentis ſanatio; in quantum autem expedit, etiam corporis*. Et Concilium Tridentinum: (e) *Sanitatem*, inquit, *corporis interdum ubi ſaluti animæ expedierit, infirmus conſequitur.* Hanc enim conditionem etſi Jacobus Apoſtolus non expreſſerit, abſolute dicens: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*: neceſſario tamen ſuppleri ac ſubintelligi debet. Sacramenta enim ad noſtrum commodum & utilitatem inſtituta omnia ſunt; atque adeo ſuos non exerunt effectus, niſi quatenus ad bonum noſtrum conducunt; atqui non ſemper, imo rariſſimo contingit, ut ad æternam hominis vitam utile ſit, ſanitatem ejus corporalem reſtitui. Nihil ergo mirum ſi tam pauci poſt ejus ſuſceptionem recreantur a morbo. Indeque confutata manet Lutheri non tam objectio, quam ineptia, & inſulſa illatio. *Si unctio iſta*, inquit, (f) *Sacramentum eſt, debet ſine dubio eſſe, ut dicunt, efficax ſignum ejus quod ſignat & promittit: at ſanitatem & reſtitutionem infirmi promittit ... Quis autem non videt, hanc promiſſionem in paucis, imo in nullis impleri? inter mille enim vix unus reſtituitur: id quod nemo Sacramento, ſed naturæ vel medicinæ beneficio fieri putat.* Unde enim profligatæ fidei, nulliuſque frontis homo habuit, ſi quis ſuſcepta Unctione ſanetur, non hoc ipſi Unctioni & orationibus Eccleſiæ ab Apoſtolo præſcribit, ſed ſoli naturæ aut medicorum induſtriæ tribui? Etſi enim ita carnales homines plerumque

(d) *in Decr. pro inſtr. Armen.*

(e) *Seſſ.* 14. *c.* 2. *de Extr. Unct.*

(f) *lib de Captivit. Babylon.*

que loquantur, non ita ſane Eccleſia ſentit, cui perſuaſiſſimum eſt, inutilem omnem medicationem morborum & curam eſſe, quæ ab arte & natura petitur, niſi remediis efficaciam ille dederit, qui *mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit*: quique nutu ſuo ac ſupremo imperio, & vitæ & mortis eſt arbiter: quod ſi hæc generatim Eccleſiæ fides eſt, etiam quando ſacramentum pro ægrotis a Chriſto ſpecialiter inſtitutum non adhibetur: quanto hoc magis credat oportet, ubi Sacramentum ipſum fit, de quo dictum eſt: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*: ſi modo ſaluti ejus expediens fuerit?

Jam ſi quæratur, utrum effectum hunc extrema unctio ex opere operato producat?

℟. De hac re nihil ab Eccleſia definitum; adeoque liberum unicuique eſſe, cui maluerit adhærere ſententiæ. De gratia equidem, quæ Sacramentorum novæ legis principalis effectus eſt, in Concilio Tridentino pronunciatum: (a) *ſi quis dixerit, per ipſa novæ legis Sacramenta, ex opere operato non conferri gratiam ... anathema ſit*; idemque de charactere inſinuatum: (b) *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, baptiſmo ſcilicet, confirmatione, & ordine, non imprimi characterem in anima... unde iterari non poſſunt: anathema ſit*. De corporali autem ſanitate, quæ extremæ unctionis effectus ſecundarius eſt, nihil tale legimus conſtitutum: quidquid porro plerique in contrarium diſputent, non video qua ratione negari poſſit, in iis qui ſuſcepta, qua par fuerat pietate ac fide, extrema unctione ſanantur, ſanitatem ab ipſa unctione ſacris orationibus conjuncta, ex opere operato produci; Deo nimirum virtutem hanc; quando expediens judicat, Sacramento tribuente; quando non vult, quia ad æternam ſalutem non expedit, denegante.

(a) *Seſſ. 7. de Sacr. in gen. can. 8.*

(b) *ibid. can. 9.*

QUÆSTIO SEPTIMA ET ULTIMA.

De Ritibus, in Extremæ Unctionis adminiſtratione ſervandis.

I. Extremæ Unctionis adminiſtrationem, materiæ ejus, olei nimirum conſecratio præcedit: quæ in utraque, Orientali & Occidentali Eccleſia, magno ſplendore & apparatu fieri ſolet. Non eadem utrobique ratio ac forma hujus Benedictionis tenetur: inter Latinos enim, Epiſcopi, inter Græcos & Orientales, ſimplices presbyteri, oleum conſecrant. Deinde in Latina Eccleſia, ſemel in anno, feria V. in cœna Domini: in Græca vero & Orientali quoties adminiſtrandum eſt Sacramentum, in ipſo procinctu officii, hæc benedictio fit.

II. In Latina Eccleſia, etſi plures Sacerdotes ad infirmi unctionem vocari conveniens ſit; unus tamen ſufficit: Græci a pluribus, & ſaltem a tribus Sacramentum debere adminiſtrari contendunt; ut nimirum ad litteram præceptum Apoſtolicum impleatur: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*. Eamdemque aliquando diſciplinam, ſaltem in aliquibus Latinæ Eccleſiæ partibus viguiſſe, exemplis ſuo loco adductis oſtenſum eſt.

III. Apud Latinos ſecundum præſentem diſciplinam, in privatis ubi decumbunt domibus, infirmi unguntur, ut ex Ritualibus & more quotidiano notiſſimum eſt: non deſunt tamen ex antiquitate exempla virorum illuſtrium, qui in oratoriis ungi voluerunt; quale eſt quod de S. Malachia, in vita ejus narrat S. Bernardus: *jubet* inquit, *ſe ſacro oleo ungi: exeunte conventu fratrum ut ſolemniter fieret, non ſuſtinuit ut ad ſe aſcenderent: ipſe deſcendit ad eos*; in templum videlicet. Nec dubium quin eadem Græcorum communis diſciplina ſit: *graviter afflictos ægritudine*, ait Goarius, (c) *officio præſenti ſuper eos recitato, unanimi cum Latinis conſenſu in domibus Græci ungunt*. Multorum tamen erga Sacramentum tanta pietas ac reverentia eſt, ut ibidem idem Scriptor obſervat, *ut aliorum ope & manibus ad Eccleſiam ſe deferri faciant, ibique plurium nonnumquam dierum ſpatio in Catechumenis jaceant, pernoctent, morentur, & ſacra tandem unctione ſibi remedium expoſcant*. Hocque facilius Græci poſſunt ſuæ huic Religioni ac reverentiæ ſatisfacere, quod, ut prædiximus, etiamſi pericoloſe non ægrotent, ungi ſoleant.

(c) *in notis ad S. olei officium.*

IV. Unctionem infirmi, Sacri Viatici adminiſtratione priorem olim in Eccleſia Latina fuiſſe, ex Sacramentario Gregorii Magni, ex libro pœnitentiali Theodori Cantuarienſis, ex vita Caroli Magni ab Eparchio ſcripta, aliiſque antiquis monumentis certiſſimum eſt. Sæculo decimo-tertio hæc diſciplina mutari cœpit, & Euchariſtia extremam unctionem præcedere: quem deinceps morem communiter presbyteri ſecuti ſunt, & Ritualia probaverunt: *Illud in primis ex generali Eccleſiæ conſuetudine obſervandum eſt*, ait Rituale Romanum, *ut ſi tempus & infirmi conditio permittat, ante extremam unctionem, pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta infirmis præbeantur*. Non ita tamen novam hanc conſuetudinem Latina Eccleſia recepit, ut vim neceſſariæ legis habere voluerit. In ordine namque Ciſtercienſi, etiamnum antiqua regula obtinet Sacram Euchariſtiam ægrotis, nonniſi ſuſcepta extrema unctione adminiſtrandi: eumdemque morem, nonnulli Galliarum Epiſcopi renovarunt; rati ſcilicet connaturalius ac decentius eſſe, ut extrema unctio quæ, ut loquitur Concilium Tridentinum, *conſummativum pœnitentiæ eſt, delicta, ſi aliqua ſuperſunt, & peccatorum Reliquias abſtergens*, ſumptionem Sacratiſſimi Corporis & Sanguinis Chriſti præcedat, quæ munditiem ac puritatem animæ, quam maxima eſſe poteſt, requirit. Hoc ipſum Græci olim obſervarunt, & etiamnum obſervant.

V. Quod ſpectat ad cæremonias in actuali unctionis adminiſtratione ſervandas: Sacerdos hoc
„ Sacramentum miniſtraturus, *ait Rituale Romanum*, quatenus fieri poterit, parari curet apud
„ infirmum menſam mappa candida coopertam,
„ itemque vas in quo ſit bombacium, ſeu quid
„ ſimile in ſeptem globulos diſtinctum, ad ab-
„ ſtergendas partes inunctas; medullam panis ad
„ detergendos digitos, & aquam ad abluendas
„ Sacerdotis manus: ceream item candelam,
„ quæ deinde accenſa, ipſi ungenti lumen præ-
„ beat: denique operam dabit, ut quanta poterit
„ munditia ac nitore hoc Sacramentum mini-
„ ſtretur: deinde convocatis Clericis, ſeu mini-
„ ſtris, vel ſaltem uno Clerico, qui Crucem ſi-
„ ne haſta, aquam benedictam cum aſperſorio
„ & Librum ritualem deferat: ipſe Parochus
„ decenter accipiat vas Sacri olei infirmorum,
„ ſacculo ſerico violacei coloris incluſum, illud-
„ que caute deferat, ne effundi poſſit. Quod ſi
„ longius iter peragendum, aut etiam equitandum
„ ſit, vel alias adſit periculum effuſionis, vas olei,
„ ſacculo aut burſa incluſum, ut dictum eſt, ad
„ collum appendat, ut commodius ac ſecurius præ-
„ ferat: procedat autem ſine ſonitu campanulæ &c.

VI. In his, aliiſque ritibus qui diverſi in diverſis Eccleſiis vel ſunt, vel eſſe poſſunt, quippe ad ſubſtantiam Sacramenti non pertinentes: tenetur unuſquiſque morem ſuæ Eccleſiæ ſequi. Cavendum autem ne quod diverſum alibi eſſe ſciverit, temerario condemnet, & contra Catholicæ Eccleſiæ ſenſum ac mentem redarguat: una namque, ut ſæpe diximus, manente fide, diſciplina varia eſt. Hinc Concilium Tridentinum, Romanæ Eccleſiæ ritus contra Lutheranorum & Calviniſtarum calumnias ita vindicavit; ut tamen Græcorum contrarios non præſcripſerit. *Si quis dixerit*, inquit, (d) *extremæ Unctionis ritum & uſum, quem obſervat Sancta Romana Eccleſia, repugnare ſententiæ Beati Jacobi Apoſtoli; ideoque eum mutandum, poſſeque a Chriſtianis abſque peccato contemni: anathema ſit*.

(d) *Seſſ. 14. can. 3. de Extr. Unct.*

De extrema Unctione hactenus.

Finis Libri Septimi.

LIBER OCTAVUS
DE
Sacramento Ordinis.

DE Sacris ordinationibus deinceps, Deo juvante, dicturi, præcipuam aggredimur rei Sacramentariæ controverſiam. Divinæ namque, quam profitemur, Religionis ſolidiſſimum fundamentorum eſt ordo, ſine quo nec verum corporis & ſanguinis Chriſti ſacrificium, nec poteſtatem peccata dimittendi, nec confirmationis, nec unctionis extremæ, nec nuptialis Benedictionis legitimum exercitium, & ne baptiſmi quidem ipſius ordinarium miniſterium Eccleſia habitura eſſet. Ex quo enim illam Deus, homo factus acquiſivit ſanguine ſuo; ſemper & ubique creditum eſt, nonniſi ab hominibus Divino cultui, & procurandæ aliorum ſaluti ſpecialiter conſecratis, poſſe tam ſublimia myſteria veraciter diſpenſari: adeoque ordinem ſacrum diruere, idem eſſe ac ipſam funditus Eccleſiam demoliri. Itaque præſentis libri meta una eſt, unus ſcopus, conſtituta Sacrorum ordinum veritate, omnia Jeſu Chriſti Sacramenta ſtabilire, aſſerere, & ab adverſariorum inſultibus vindicare. Quoniam vero patet quæſtio ita latiſſime, & pleraque tum de ipſo ordine generatim, tum de ſingulis in ſpeciali ordinationibus diſcutienda occurrunt; ut via procedamus ac methodo, dicemus,

1. De Sacramento Ordininis in Communi;
2. De ſingulis in ſpecie ordinibus.

Sit igitur

LIBRI OCTAVI
PARS PRIMA.
De Sacramento ordinis in communi,

Erunt hujus primæ partis quæſtiones quæ ſequuntur:

1. Utrum ordo varum ſit ac proprie dictum Sacramentum?
2. De numero ordinum:
3. De materia eorumdem;
4. De forma:
5. De Auctore;
6. De Miniſtro:
7. De effectibus;
8. De ſubjecto;
9. De diſpoſitionibus ordinationi premittendis.

QUÆSTIO PRIMA.
Utrum ordo verum & proprie dictum ſit Sacramentum?

ORdinationem Sacram Legis Evangelicæ Sacramentis annumerari, Orientis & Occidentis perpetua conſenſio fuit. Primi omnium Lutherus, ejuſque ſequaces, Sacramentum Ordinis Eccleſiæ Chriſti incognitum, inventumque Papiſticæ Synagogæ eſſe, impudentiſſime more ſuo calumniando, commenti ſunt. Nec mirum: cum enim ſeditioſæ poſtremorum temporum hæreſes maxime ab odio Clericalis ordinis, & turpi adverſum Laicos, quorum favorem ambiebant, aſſentatione prodierint; temperare ſibi novi, ſi ſuperis placet, prophetæ non potuerunt, quin Sacram Hierarchiam ſubvertentes, Laicos cum legitimis miniſtris confunderent, quaſi utrorumque diſcrimen aut nullum eſſet; aut ab hominum nutu & arbitrio totum penderet.

Calvinus quamquam ordinationes in Eccleſia fieri ſolitas ſæpe deriſerit, & expunxerit ex albo Sacramentorum, duo tantum cum Lutheranis ſymbola Sacra admittens, baptiſmum & Euchariſtiam; veritate tamen ipſa cogente, Sacerdotium verum eſſe novæ legis Sacramentum aliquando confeſſus eſt. Quantum, *inquit*, (a)
(a) lib. 4. inſtit. c. 19. n. 28.
„ ad verum presbyterii munus attinet, quod „ ore Chriſti nobis eſt commendatum; libenter eo loco habeo, (*Sacramenti nimirum.*) „ Illic enim cæremonia eſt, primum ex Scripturis ſumpta; deinde quam non eſſe inanem „ nec ſupervacuam ſed fidele ſpiritualis gratiæ „ ſymbolum, teſtatur Paulus. Quod autem tertium in numero non poſui, (*poſt baptiſmum & Euchariſtiam*) eo factum eſt, quod non „ ordinarium nec commune eſt apud omnes „ fideles, ſed ad certam functionem ſpecialis „ ritus.

Lutherani & Calviniſtæ, etſi parum ſibi in hac controverſia conſtent, modo aſſerendo, modo negando, ordinem Sacramentum eſſe; communius tamen Lutheri impietati & errori conſentiunt: qui ne ii quidem ipſi qui Sacramentum eſſe affirmant, quod ore confitentur revera tenent. Nam nec materiam nec formam ordinationis obſervant, ſine quibus ordo conſiſtere, ex divina inſtitutione non poteſt. Cumque Epiſcopos aut omnino nullos, aut ſine ſucceſione & legitima origine, adumbratos & adulterinos habeant; miniſtros Sacros ex conſequenti habere non poſſunt, quos a ſolis poſſe Epiſcopis ordinari, divina pariter ſanctio eſt. Itaque eorum presbyteri ac miniſtri, non aliam niſi quam a Magiſtratu & populo, eamque temporariam auctoritatem exercent: quo fit, ut hodie inter illos plerumque Laicus ſit, qui heri presbyter vocabatur, & qui heri Laicus, hodie munus Evangelii explicandi uſurpet, plebis infimæ ipſaſumque mulierculararum ſuffragio miniſter Sacer renuntiatus. Non magis itaque verum Sacerdotium, quam ſacrificium & Euchariſtiam arrogare ſibi poſſunt.

Sacræ Ordinationis varia nomina, & definitio explicantur.

Hicque eorum palmaris eſt error in præſenti confutandus, ſi prius diverſa nomina recenſuerimus, quibus ſolet hoc Sacramentum exprimi a Græcis & a Latinis, & veram ejus attulerimus definitionem, ne quem deinceps vocum ambiguitas, aut rei ipſius de qua tractatur, ignorantia remoretur.

Ad Latinos quod attinet, duobus jam inde ab initio, nominibus inſignitur: aliquando enim *Ordo*, aliquando *manuum impoſitio* appellatur.

Ordo, inquam, dicitur: cujus vocis triplex in primis ex uſu linguæ ſignificatio commendatur.

1. Ordo eſt, debita & conveniens diſpoſitio, qua fit, ut ſuis quæque locis aptentur.

2. Eſt,

2. Eſt, fixa & ſtabilis multorum conditio: quomodo in republica tres vulgo ordines diſtinguuntur, Eccleſiaſticus, nobilis & plebejus.

3. Actio eſt, & Sacra cæremonia, qua quis ad Sacrum miniſterium promovetur, & rebus divinis agendis conſecratione myſtica deputatur.

Quæ quidem ſignificationes in illud quod vindicare proponimus Sacramentum, aptiſſime quadrant.

1. Enim per Sacram ordinationem ſuis fideles ſinguli locis collocantur. Illa enim fit, ut ſubditi ſuperioribus, oves paſtoribus, fideles doctoribus parcant: ejuſque hoc proprium eſt, ut longam miniſtrorum ſeriem complectatur, quorum alii templum luſtrent purgentque, fores occludant aut reſerent, indignos arceant, dignos admittant; alii ſcripturam divinam publice legant; alii cereos accendant; alii Sacram menſam inſternant, panem & vinum offerenda adornent; alii Sacerdotem, ad quem unum Sacrificii offerendi pertinet auctoritas, comitentur & juvent, eidem proxime hæreant & obſequantur: alii denique venerabili miniſtrorum corona cincti, terram inter & cœlum velut medii, incruento ſacrificio Deum tutius majeſtatis glorificent, ſibique & populo fideli placabilem reddant.

2. Eſt etiam ordinis Sacramentum, fixa & ſtabilis multorum conditio, qui a populo peculiari vocatione ſegregati, & deſtinati ad Sanctum miniſterium, legum Sacrarum fœdere inviolabili connectuntur, nec poſſunt ſine facinore deſerere ſuſceptum munus; præſertim cum ordinatio Sacra unctos Domini indelebili charactere inſigniat, & in æternum conſecret Deo.

3. Denique ordinem eſſe cæremoniam Sacram, qua quis ad divinum miniſterium deputatur, ex ipſa ejus definitione inferius afferenda evidens erit.

Apud eoſdem Latinos ordinatio, ut prædiximus, appellatur, *impoſitio manuum*: cujus quidem vocis origo non aliunde quam ab ipſa hujus Sacramenti materia, manuum ſcilicet impoſitione repeti debet.

Quem Latini, *ordinem*, Græci ἱερωσύνην dicunt, duoque illi propria nomina ſolent aſſignare modo χειροτονίαν, modo χειροθεσίαν appellando: quæ voces nihil habent difficultatis, ſi modo quis audiverit, (1) χειροτονίας & χειροθεσίαν, idem ac Latine eſſe, manuum impoſitionem & extenſionem: habent & ſinguli in ſpecie ordines propria quibus notantur Epitheta, quæ ſuis quæque locis explicabuntur.

Jam Sacræ generatim ordinationi definitio eſt, *Sacramentum, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, ac de ea qua tum divini cultus ſunt, tum ad animarum ſalutem pertinent, exequenda.*

Sacramentum dicitur, *res nimirum ſenſibus ſubjecta, ex divina inſtitutione, ſanctitatis & juſtitiæ, tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens.* Cæteris particulis virtus per Sacram ordinationem collata ſignificatur, poteſtas nimirum incruentum Miſſæ Sacrificium offerendi, prædicandi Evangelium, dimittendi peccata, & plures alias functiones exercendi. Unde evidens eſt, definitionem hanc ad Sacerdotium præcipue pertinere; qua autem ratione inferiores presbyteratu ordines complectatur, in poſterum oſtendere noſtrum erit. Hoc porro in præſenti agitur, ut prædicta definitio vindicetur. Quapropter ſit

§. PRIMUS.

Sacram Ordinationem verum eſſe & proprie dictum legis Evangelicæ Sacramentum, argumentis certiſſimis demonſtratur.

Doctrina hæc fidei eſt, in Concilio Tridentino contra novam Lutheri hæreſim definita: cum

„ Scripturæ teſtimonio *inquit*, (a) Apoſtolica (a) *Seſſ.*
„ traditione, & patrum unanimi conſenſu per- 23. *c.* 3.
„ ſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ
„ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gra-
„ tiam conferri: dubitare nemo debet, ordinem
„ eſſe vere & proprie unum ex ſeptem San-
„ ctæ Eccleſiæ Sacramentis: inquit enim Apo-
„ ſtolus: admoneo te, ut reſuſcites gratiam
„ Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem ma-
„ nuum mearum. Non enim dedit nobis Deus
„ Spiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis
„ & ſobrietatis ... (b) Si quis dixerit, ordi- (b) *ibid.*
„ nem, ſive Sacram ordinationem, non eſſe *can.* 3.
„ vere & proprie Sacramentum, a Chriſto
„ Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum
„ quoddam humanum, excogitatum a viris
„ rerum Eccleſiaſticarum imperitis: aut eſſe
„ tantum ritum quemdam eligendi mini-
„ ſtros verbi Dei & Sacramentorum: anathe-
„ ma ſit.

Tridentinis patribus præluſerat *Eugenius IV.* Pontifex Maximus, in ſuo poſt Concilium Florentinum, pro Armenorum inſtructione decreto, ordinationem Sacramentis novæ legis annumerando.

Confecta res erit, ſi ex Scriptura Sacra & traditione oſtenderimus, ordinem tres conditiones habere, quibus Sacramentum proprie dictum neceſſario conſtare, nec ipſi diffitentur Hæretici, ſcilicet ritum externum & ſenſibilem eſſe, gratiæ importare promiſſionem, divino denique mandato ac inſtitutione inniti.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

De Sacris miniſtris in Novo Teſtamento multiplex, ſæpeque repetita mentio eſt.

Lucæ 22. 29. poſt Euchariſtiam inſtitutam: *hoc facite*, ait Dominus Jeſus, *in meam commemorationem.*

1. Cor. 11. 24. & ſeq. *hoc facite in meam commemorationem ... Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.*

Act. 6. 6. de ſeptem primis Diaconis author Sacer ſic loquitur: *hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus.*

Ibidem, cap. 13. v. 2. & ſeq. de Saulo & Barnaba ſic habetur: *miniſtrantibus autem illis* (Apoſtolis) *Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: ſegregate mihi ſaulum & Barnabam, in opus ad quod aſſumpſi eos. Tunc jejunantes & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.*

Ibid. cap. 14. v. 22. *cum conſtituiſſent* (Paulus & Barnabas) *per ſingulas Eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino in quem crediderunt.*

Ibid. cap. 20. 28. Paulus vocatis ad ſe majoribus natu Eccleſiæ: *attendite vobis*, inquit, *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Epheſ. 4. 11. *ipſe* (Chriſtus) *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores: ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti.*

1. ad Timoth. 4. 14. *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.*

Ibid. cap. 5. v. 22. *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.*

2. Ad Timoth. 1. 6. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.*

Epiſt. ad Titum cap. 1. v. 5. *hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.*

Inde

(1) Vox *Chirotonia* in duobus novi Teſtamenti locis occurrit, & in omnibus adhibetur Græcorum Euchologiis ſcriptiſque Patrum, ſi Pſeudodioniſium excipias, qui alias voces adoptat.

Digitized by Google

Inde ſic informatur argumentum:

Ad verum lagis novæ Sacramentum tria requiruntur, abundequa ſufficiunt. 1. ut ſit cæremonia ſenſibilis: 2. ut in ipſius uſu & exercitio gratia non ponentibus obicem infallibilitar conferatur: 3. ut ſit divinitus & permanenter inſtitutum; atqui ex Scripturarum auctoritate ordinatio Sacra tres illas conditiones importat.

1. Cæremonia ſenſibilis eſt, Nam quod manus alicui imponatur, & publice ſuper eum effundatur oratio, opus ſenſibile eſt, cum ſub oculis tranſigatur; atqui Sacra ordinatio in impoſitione manuum & oratione conſiſtit: *hos ſtatuerunt*, inquit, *ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus... Tunc orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos ... manus cito nemini impoſueris, &c.* ergo &c.

2. Per Sacram ordinationem, gratiam non ponentibus obicem infallibiliter conferri, aperte clamant Apoſtoli verba modo laudata: *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi cum impoſitione manuum presbyterii .... admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum*. Harum enim ſententiarum aut nullus ſenſus futurus eſſet, aut ſi quem haberent, falſum haberent; niſi manuum impoſitio, gratiæ influendæ, inſita divinitus virtute polleret.

3. Sacram ordinationem eſſe divinitus, perpetua lege ſancitam, ex iiſdem Scripturis planum eſt. Numquid enim iſta humanum quid ſapiunt: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei?* Numquid hominum conſtitutio iſta eſt: *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti?* Numquid nun ab ipſo Chriſto dictum: *hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem?* Quod denuo confirmans Apoſtolus: (a) ego, *inquit, accepi a Domino quod & tradidi* vobis: quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebator, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit: accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquam cœnavit, dicens: hic calix Novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem... Ne vero quid deeſſet ad Sacerdotii plenitudinem, quibus pridie mortis ſuæ offerendi in corpore & ſanguine ſuo Sacrificii ſecarat poteſtatem, iiſdem poſt reſurrectionem peccata remittendi miniſterium in perpetuum contulit. *Accipite*, inquir, (b) *Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt*.

(a) 1. Cor. 11. 23. & ſeq.

(b) Joan. 20. 22.

Inde ſic inſtauratur argumentum:

Iis verbis ex Evangelio & Apoſtolo recitatis, Chriſtus Apoſtolos inſtituit Sacerdotes: rurſum quibus Sacerdotium contulit, ejuſdem in poſtaros propagandi plenam dedit auctoritatem. Nec enim ad eos ſolos hæc dicta putanda ſunt, quaſi ad eorum ſucceſſores non pertinerent: cum in Apoſtolorum perſona, Eccleſiæ per eos fundandæ atque ædificandæ, in perpetuum proviſum eſſe voluarit; atqui Apoſtoli Eccleſiæ miniſtros inſtituendo & ordinando, manuum impoſitionem tamquam externum ſignum adhibebant, quo ſpiritualis gratia miniſterii ſignificaretur. Ergo ritum hunc eis fuiſſe divinitus imperatum, niſi infideles volumus eſſa, credendum eſt,

PROBATIO SECUNDA.

Ex eo quod verum in nova Lege ſacrificium ſit.

„ Sacrificium & Sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta ſunt, *inquit Concilium Tridentinum*, (c) ut utrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in Novo Teſtamento Sanctum Euchariſtiæ Sacrificium viſibile ex Domini inſtitutiona Catholica Eccleſia acceperit; fateri etiam oportet, in ea novum eſſe viſibile & externum Sacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore noſtro inſtitutum eſſe; atque Apoſtolis eorumqun ſucceſſoribus in Sacerdotio, poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus & ſanguinem ejus, nec non & peccata dimittendi & retinendi, Sacræ litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

(c) Seſſ. 23. c. 1.

Ita Sancta Synodus, ad cujus mentem ſic informo argumentum: in Eccleſia Chriſtiana verum eſt, axternum, ac viſibile Sacrificium. In ea quippe quod a Prophera fuerat prædictum, impletur: (d) *ab ortu Solis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*: ergo in eadem ordinem miniſtrorum eſſe oportet, a quibus hoc ſacrificium offeratur: hæc anim duo ſic eſſe conjuncta, ut uno poſito, neceſſario aliud ſit ponendum, unoque ſublato alterum auferri neceſſe ſit, naturæ ipſius anticipatio eſt: nulla namque fuit unquam, ſive vera, ſive falſa Religio, quæ legi ſacrificandi, ſacrificiorum ordinem non conjunxerit, quos ritu ſolemni ad Divinam, ſive quæ talis putabatur, rem peragendam inaugurabant: habuerunt cultores idolorum Pontifices, ſuos Sacerdotes, & victimarum immolandarum miniſtros, quibus, ceu numine divino afflatis, honores quos poterant maximos deferebant: habuit veteris Teſtamenti, Deo Authore, a Moyſe fundata religio, ut ex Levitico, cæteriſque ſacris libris notiſſimum eſt. Jam ſic ſubiumo:

(d) Malac. 1. 11.

Atqui in falſis quæ tertam antiquitus contaminaverunt Religionibus, Sacerdotium pro vero Sacramento habitum eſt, quo perverſi homines, non tam rebus ſacris, quam ſacrilegiis Diabolo ſuadente dedicabantur; in antiqua vero lege, quæ ſola verum Deum colebat, revera Sacramentum fuit, magno rituum apparatu conſecratum, & gratiam, ſi non ex opere operato, ſaltem ex fide & meritis dantium & ſuſcipientium influens: ergo ut in nova lege veritas figuram impleret, quemadmodum Typicis ſacrificiis, ſucceſſit ſacrificium corporis & Sanguinis Chriſti; ita Ordini & Sacramento Aaronico, debuit Ordo miniſtrorum ſuccedere, qui Chriſti, ſummi ſecundum Ordinem Melchiſedech Sacerdotis, vices viſibiliter implerent, & rebus divinis agendis præficerentur: indeque eſt, quod Lutherani & Calviniſtæ conculcato Sacerdotio, ſacrificium ipſum, poteſtatem ligandi atque ſolvendi, & cæteras ſacri miniſterii functiones, errore neceſſario abſtulerunt.

PROBATIO TERTIA.

Ex traditione.

Deinde. Veritatem conſtanti traditione acceptam conculcare, ſumma perfidia eſt: *quod enim univerſa tenet Eccleſia*, ait ſæpe laudatus, S. Auguſtinus, (e) *nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur*. Porro non tradiderunt Apoſtoli, niſi quod a Chriſto acceperant: atqui ſacram ordinationem tota retro antiquitas velut Sacramentum a Chriſto inſtitutum ſuſpexit. Nam

(e) lib. 4. cont. Donat. c. 24.

1. Patres ordinem divina eſſa auctoritate diſpoſitum crediderunt; ſic S. Ignarius Martyr, *omnes*, inquit, (f) *Epiſcopum ſequimini, ut Chriſtus Patrem; & Presbyterorum colegium, ut Apoſtolos: Diaconos reveremini, ut ex Dei præcepto miniſtrantes* ..... ſimiliter S. Chryſoſtomus: „ Sacerdotium ipſum, *ait*, (g) in terra quidem peragitur; ſed in rerum cœleſtium claſſem, ordinemque referendum eſt: atque id per quam merito: quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis creata potentia; ſed ipſe Paracletus ordinem hujuſmodi diſpoſuit.

(f) in Epiſt. ad Smyrnenſes.

(g) lib. 3. de Sacrd.

2. Or-

2. Ordinem titu quodam externo perfici non ſecus ac alia Sacramenta, Sanctis Doctoribus ſemper fuit perſuaſum: ab antiquo enim ſolemne fuit, ordinationem, χειροτονίαν, ſeu, manuum impoſitionem vocare; ſic Sanctus Hieronymus in caput quartum Iſaiæ, χειροτονίας, *manuum impoſitionem* interpretatur. Sanctus Ambroſius, ſive quiſquis eſt author libri *de dignitate ſacerdotali*, cap. 5. *quis*, inquit, *dat frater, Epiſcopalem gratiam? Deus, an homo? Reſpondes ſine dubio: Deus; ſed tamen per hominem dat Deus: homo imponit manus, Deus largitur gratiam: ſacerdos imponit ſupplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera*. Pariter auctor commentarii in Epiſtolas Sancti Pauli ſub Am-

(a) in c. 4. 1. ad Tim. „ broſii nomine, gratiam, *inquit*, (a) dari ſignificat per prophetiam, & manuum impoſitionem. Prophetia eſt, que eligitur, quaſi Doctor futurus idoneus: manus vero impoſitionis verba ſunt myſtica quibus confirmatur ad hoc opus electus accipiens auctoritatem, ut audeat vice Dei, Domini ſacrificium Deo offerre.

3. Per ſacram ordinationem gratiam conferri, ad unum omnes tenuerunt; ſic inter cæteros S. Gregorius Nyſſenus, ejus efficaciam ex-

(b) orat. in baptiſm. Chriſti. „ pendens: verbi Chriſti vis, *inquit*, (b) ſacerdotem auguſtum & honorandum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi ſegregatum: cum enim heri ac tempore ſuperiori, unus e multitudine ac plebe eſſet; repeote redditur præceptor, præſes .... eaque contingunt ei, cum nihil vel corpore, vel forma mutatus ſit, ſed qood ad ſpeciem externam attinet, ille ſit qui erat, inviſibili quadam vi ac gratia inviſibilem animam in melius transformatam gerens .... pari ſenſu

(c) hiſt. lib. 8. c. 10. „ apud Sozomenum, (c) legitur hæc *Martyrii* cujuſdam ad Nectatium ſententia: *tu a Beute, recens baptizatus ac purificatus, & mox inſuper ſacerdotia auctus es: utraque autem hæc peccatorum expiatoria eſſe Deus conſtituit* ... nec minus expreſſa hujus veritatis declaratio in Concilio Œcumenico Chalcedonenſi, anno 450. „ Si quis

(d) Can. 2. „ Epiſcopus, *inquiunt Patres*, (d) per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redegerit Spiritus Sancti gratiam quæ vendi non poteſt, ordinaveritque pet pecuniam Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in clero promoverit, ... qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit, &c.

Unum juvat e pluribus addere Sanctum Augnſtinum, qui multis locis ordinationem baptiſmo æquiparat, & Sacramentum appellat, & effectum ei ſpiritualem attribuit: ſic contra Donatiſtas diſputans qui baptiſma per hæreſim non deleri confitebantur, ſed dandi baptiſmi poteſtatem ſacerdotio anoexam penitus auferri

(e) lib. 2. cont. Parmen. c. 13. exiſtimabant: *nulla*, inquit, (e) *oſtenditur cauſa, cur qui baptiſmum amittere non poteſt, jus dandi amittere poſſit; utrumque enim Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, iſtud cum ordinatur .... ipſi explicent, quomodo Sacramentum baptizati non poſſit amitti, & Sacramentum ordinati poſſit amitti: ſi enim utrumque Sacramentum eſt, quod nemo dubitat; cur illud non amittitur, & iſtud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda eſt* .... quorum ſimilia alibi repetens:

(f) lib. 1. cont. Donatiſtas cap. 1. „ (f) Sacramentum baptiſmi eſt, *inquit*, quod habet qui baptizatur: & Sacramentum dandi baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur; ſicut autem baptizatus, ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum baptiſmi non amittit, ſic etiam ordinatus ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum dandi baptiſmi non amittit: nulli enim Sacramento injuria facienda eſt: ſi diſcedit a malis, utrumque diſcedit: ſi permanet in malis, utrumque permanet. Sicut ergo acceptatur baptiſmus, quem non potuit amittere qui ab unitate diſceſſerat; ſic acceptandus eſt baptiſmus, quem dedit ille qui Sacramentum dandi, cum diſcederet non amiſerat. Nam ſicut redeuntes, qui priuſquam recederent baptizati ſunt, non rebaptizantur; ita redeuntes qoi priuſquam recederent ordinati ſunt, non utique rurſus ordinantur: ſed aut adminiſtrant quod adminiſtrabant, ſi hoc Eccleſiæ utilitas poſtulat: aut ſi oon adminiſtrant, Sacramentum ordinationis ſuæ tamen geruot: & ideo eis manus inter laicos non imponitur.

¶ Haoc etiam ævo ſuo fuiſſe Eccleſiæ fidem pro certo habet S. Leo Magnus Epiſt. 1. alias 87. ad Epiſcopos Mauritaniæ Cap. 3. dum de Sacra Ordinatione loquens ait: *quis diſſimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam?* Et Epiſt. 11. alias 81. ad Dioſcorum: *cum Apoſtoli Paulum, & Barnabum ex præcepto Spiritus Sancti ad evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes impoſuerunt eis manus, ut intelligamus quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum*. Porro Sanctum Pontificem loqui de Sacramento Ordinis, ex iis, quæ Dioſcoro ſubjicit ſatis liquet: inquit eoim: *& ideo pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Eccleſias, quibus Dominus preeſſe te voluit, etiam ipſe ſervaveris*.

Certum itaque ex traditione eſt, ordinationem veram eſſe Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum.

PROBATIO QUARTA.

Ex præſcriptione.

Cui argumento, ex præſcriptione invictum robur accedit: illud enim pro vero Sacramento habendum eſt, quod eſſe ſacrum conferendæ ſpecialis gratiæ ſignum, tota per Orientem & Occidentem Chriſtiana Eccleſia profitetur, ſemperque profeſſa eſt; atqui quotqoot hodie in Oriente & in Occidente, (demptis Lutheranis & Calviniſtis) Chriſtiano nomine cenſentur, ſacram ordinationem in Sacramentorum numero collocant; eademque præcedentium ætatum fides fuit, ita ut ejus exordium noo poſſit niſi ab Apoſtolicis temporibus repeti.

De Occidentalibus ſive Latinis hodiernis non neceſſe eſt dicere, quorum, ſi novis hæreticis credimus, crimen & prævaricatio eſt, quod ordinem, contra Chriſti inſtitutionem fecerint Sacramentum. Quod ſi oſtenderimus in eadem Græcos omnes & Orientales damnatione eſſe? eos enim ſine exceptione, pari ac Latinos reverentia, ordinationem Sacramentis Evangelicis accenſere, argumeotum convincentiſſimum eſt, forma Hierarchica quæ ubique in his tam diverſis regionibus ſine diſcrimine viget: habent Coſtantinopolitani, Antiocheni, Alexandrioi, Hieroſolymitaoi, Patriarchas, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos ſuos, & inferiores miniſtros, nec putant quemquam poſſe epiſcopatu, presbyteratu, aut diaconatu defungi, qui non fuerit ſecundum canonicam diſciplinam rite promotus, & per Epiſcopalem manuum impoſitionem cum adjuncta oratione ordinatus: ne vero putet aliquis, ab iis ſolis diſciplinam hanc obſervari, qui ſedi Apoſtolicæ fidei & unitatis commuoione junguntur: eadem Neſtorianorum, Jacobitarum, Coptorum, Armenorum, Æthyopum norma ac regula eſt. In tam diverſis ſectis ac factionibus plena concordia repetitur; quæ ſane convictio eſt, fidem hanc ab ea unitate deſcendere, in qua omnes primitus Eccleſiæ jungebantur, & unde hæreſes omnes ac ſchiſmata, pravis opinionibus ſciſſa ſunt: edant, ſi potis eſt, Proteſtantes exemplum aliquod aut teſtimonium unde cooſtet aliquem in Oriente officia Eccleſiaſtica, Euchariſtiam conſecrandi, ligandi peccatores atque ſolvendi, aliaſque functiones ſacras ſine prævia per manum Epiſcopi, ordinatione, probante Eeclaſia, uſurpare. Quin e contra ſi quid ſapiunt, & ſi qua eos propriæ

ſalu-

ſalutis cura premit, ubique gentium errorem ſuum eſſe profligatum vere & humiliter recognoſcant: ex quo enim Lutheranorum Auguſtana confeſſio, in Orientem pervenit, Græcorum omnium & Orientalium authenticis teſtimoniis declaratum eſt, ſeptem eſſe legis Evangelieæ Sacramenta, a Chtiſto ſummo Legislatore ſancita; & in eo numero ſacrum ordinem contineri: extant etiam num de hac re, nulla unquam oblivione delenda, Jeremiæ Patriarchæ Conſtantinopolitani, *in reſponſionibus ad Theologos VVittembergenſes*, Gabrielis Philadelphiæ Metropolitani, *in tractatu de Sacramentis*, Meletii Piga Patriarchæ Alexandrini, Georgii Coreſſii, Gregorii Proto-ſyncelli, *in Synopſi Sacramentorum*, confeſſionis orthodoxæ, Meletii Syrigi, *in refutatione confeſſionis Cyrilli*, omnium Orientis Patriarcharum, & diverſarum denique Synodorum decreta ac documenta: contra hæc tanti ponderis teſtimonia fidem Græcorum in dubium mittere, ſummæ dementiæ, & profligatæ impudentiæ fuerit.

Quod autem hæc Græcorum ac Latinorum, non de novo ſuſcepta, ſed ab antiquo accepta profeſſio ſit, prætet auctoritates adductas, & alias quæ numeto majore afferri poſſent, luce clarius demonſtratur ex omnibus qui ubique in Oriente & in Occidente extant Ritualibus & Pontificalibus libris: ibi enim ſacri ritus in ordinatione ſervandi accuratiſſime præſcribuntur, manuum impoſitio ab Epiſcopo ſacienda, & preces fundendæ notantur, quarum ſenſus unus eſt, una vox, ordinationem verum eſſe Sacramentum, quippe quæ gratiam miniſterii, offerendi ſacrificii poteſtatem, ligandi auctoritatem atque ſolvendi, verbi Dei annunciandi jus, diſpenſandi Sacramenta facultatem, & characterem indelebilem conſerat: nec eſt quod de horum librorum auctoritate, quaſi recentius ſcripti fuerint, dubium ullum excitetur. Nam præterquam quod eorum propalare novitatem, Lutheranorum & Calviniſtarum intereſt, quod hactenus non potuerunt: extant in diverſis Eccleſiarum archivis primitivi antiquiſſimi codices, quibus detrahere fidem, idem eſt ac meridie diem eſſe negare. Ergo ordinem divinis Sacramentis annumerari negari non poteſt: *quod enim apud multos unum invenitur*, ait ſæpe laudatus Tertullianus, *non eſt erratum, ſed traditum*.

§. SECUNDUS.

Solvuntur quædam objectiones.

Quæ contra opponi poſſunt argumenta pene univerſa præoccupavimus libro 1. de Sacramentis in genere, quæſtione 2. & 5. ubi ne numero, & miniſtris Sacramentorum fuſe eſt diſputatum. Quod e re ſua erit, inde Theologus ſtudioſus exquitat: unum hic quod facere contra certitudinem præſcriptionis videtur, juvat expendere.

Objectio. Græcos, inquiunt, Sacramentis Evangelicis ordinationem non computare, *Cyrillus Lucar* Patriarcha Conſtantinopolitanus, proxime elapſo ſæculo, non ſuo tantum, ſed Græcorum omnium nomine publice conteſtatus eſt: ſic enim loquitur in confeſſione fidei, anno 1629. & anno 1633. cura Genevenſium promulgata: *credimus*, inquit, (a) *Evangelica Sacramenta ea eſſe, quæ in Evangelio Chriſtus nos docuit: eaque duo eſſe*, (Baptiſmum & Euchariſtiam:) *totidem enim accepimus, nec plura divinus legislator præſcripſit*. Ergo ordinem eſſe Sacramentum conſenſione omnium non probatur.

(a) c. 15.

℟. conceſſo antecedente, nego conſeq. hominem inſigniter nefarium *Nectarium* fuiſſe, nullius fidei, Sycophantam vaſerrimum, Eccleſiæ Græcæ Apoſtatam, nec Calvinianæ factionis cui in ſpeciem gratificabatur, tenaciorem, alibi diximus. Hoc unum in præſenti reponimus, in hoc ſuæ confeſſionis capite, ut & in cæteris mentitum impudentiſſime eſſe, & neque ſibi, neque Græcis anterioribus, nec coætaneis conſenſiſſe.

Sibi, inquam, ipſi in illa confeſſione contrarius eſt repertus: ſi enim ordinis Sacramentum vere putabat humanum eſſe commentum, Evangelicæ veritati repugnans, debebat Patriarchatum Conſtantinopolitanum quem ſubdole & malis artibus invaſerat, abdicare, ut facta fidei reſponderent: quid enim deteſtabilius eſt, quam Epiſcopatum exercere, eumdemque hoc ipſo tempore ordinem divinitus inſtitutum negare? atqui Nectarius eodem tempore quo perfidam fidei confeſſionem clanculum Calvinianis Pſeudo miniſtris, ſuis ut commodis faveret, ſubminiſtravit, publice volebat videri Epiſcopus, Patriarchica munia adimplebat, ordinationes præſcriptis temporibus faciebat: & ne quid impietati deeſſet, Epiſcopatus, & Metropoles nundinatione ſacrilega negotiabatur: duplicis prævaricationis convictus; tum quod volens & ſciens auctoritatem exerceret, quam contra verbum divinum uſurpatam contendebat; tum quod eamdem numerata pecunia venderet. Ille vero homo eſt, cujus teſtimonio Calviniſtæ gloriantur.

Jam quod a Græcis prædeceſſoribus ſuis receſſerit, notius eſt quam ut probatione nova indigeat. Ordinem enim vere eſſe Sacramentum, paulo antea *Jeremias* Patriarcha confeſſionem Auguſtanam refellendo, totius Græcæ Eccleſiæ nomine, & probante clero univerſo propugnaverat: eadem *Symeonis Theſſalonicenſis*, ante Concilium Florentinum, ſententia fuerat: *ſeptem ſunt*, inquiebat, *dona Spiritus Sancti, ſicut Iſaias dicit: ſeptem pariter Sacramenta Eccleſiæ, quæ Sanctus Spiritus operatus: videlicet baptiſma, unctio Chriſmatis, ſancta communio, ordinatio, matrimonium, pœnitentia, & oleum ſanctum* (b). Idem, *Joannes Paleologus* Conſtantinopoleos Imperator, Andronici ſecundi filius publice profeſſus fuerat: *Credo*, inquiebat, (c) *id quod Sancta Romana Eccleſia tenet & docet, ſeptem eſſe Eccleſiæ Sacramenta, baptiſmum, unctionem Chriſmatis, pœnitentiam, Euchariſtiam, ordinationem, matrimonium, & extremam unctionem*.

(b) *in tract. de Sacram.*
(c) *in profeſſ. fid.*

Denique a coætaneis ſuis, & ab iis qui deinceps ſecuti ſunt, Cyrillus diſſenſit; & ab omnibus una voce damnatus eſt. *Anathema Cyrillo*, ait Synodus Conſtantinopolitana anno 1638. a Cyrillo Berrœenſi coacta, *nova dogmata fabricanti, ſeptem Eccleſiæ Sacramenta eſſe neganti, duoque tantum a Chriſto inſtituta in Evangelio mentienti, baptiſmum & Euchariſtiam*: par alterius Synodi, anno 1642. celebratæ ſententia fuit: Quodque notatu digniſſimum, *Cyrillus* tantæ, ſi Calvinianis credimus, auctoritatis præceptor, nemini Græcorum, neque dum viveret, neque poſt mortem, ſuam ſententiam perſuaſit, niſi miſero cuidam laico, *Joanni Caryophillo*, perditiſſimo, nulliuſque religionis homini, quem *Callinicus* Patriarcha, anno 1691. ſolemni decreto damnavit, & *Doſitheus* Patriarcha Hieroſolymitanus data opera confutavit: *ſi quis dixerit*, inquit, (d) *ſeptem novi Teſtamenti Sacramenta, non fuiſſe a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, & eſſe plura aut pauciora quam ſeptem: anathema ſit. Si quis dixerit, hæc ſeptem non eſſe vere & proprie Sacramenta: anathema ſit.*

(d) *in tract. contr. Joannis Caryophilli hæreſes an. 1694. edito.*

Nihil itaque contra argumentum præſcriptionis, *Cyrilli, & Caryophilli*, aberratio facit; quomodo nec vim ejus Lutheranorum, & Calviniſtarum error infringit.

Inſt. Græcos, & Orientales ordinationem pro vero Sacramento non habere, non Lutherani tantum & Calviniſtæ, ſed & noſtrorum plerique ſcripto mandarunt: quam ſæpe enim violati ordinis accuſati ſunt, tum ab iis qui de diverſis Orientalium ſectis & Religionibus ſcripſerunt, tum a Miſſionariis, tum a ſcholaſticis Theologis qui Græcos, ordinationum nec materiam nec formam legitimam obſervare, ſerio & graviter diſputarunt? quid quod hujus rei tanta perſuaſio fuit, ut ſæpe contigerit Presbyteros, & Epiſcopos Orientales, quando in Eccleſiæ Romanæ ſinum redibant, a noſtris Epiſcopis iterum ordinari. Ergo Græcorum cum Latinis in hoc capite conſenſio nulla eſt.

℟. Dato per omnes partes antecedente, nego conſeq. de Græcorum enim & Orientalium fide, non ex præjudicatis quorumdam opinionibus, neque

que ex privatis, quibuſdam factis, ſed ex publicis & authenticis inſtrumentis judicium eſſe debet: quod ſæpe ante monuimus. Porro ordinationem Evangelicis Sacramentis eos accenſere, certiſſima teſtimonia ſunt in diſciplina Orientali, in Euchologiis & Pontificalibus libris, & in dogmaticis eorum ſcriptis, ubi ordinatio cæteris Sacramentis æquiparatur: quidquid itaque in contrarium hiſtorici, Miſſionarii, & ſcholaſtici dixerint, tamquam a vero alienum contemni debet ac rejici, prout revera ab Eccleſia Catholica & Romana contemptum eſt: conſtar enim,

1. Nullam unquam Græcis & Orientalibus de hac re litem ab Eccleſia intentatam.

2. In Concilio Florentino, Græcorum ordinationes pro veris ac legitimis agnitas: ibi enim eorum Patriarchis, Epiſcopis, & Presbiteris bonos, non ſecus ac noſtris eſt habitus: nec ulla de ſacris gradibus, an vere in Oriente reciperentur, contentio fuir.

3. Pontifices Maximos, nominatim vero *Leonem X.* & *Clementem* VII. decretis ſolemnibus Græcorum ritus approbaſſe, & expreſſe prohibuiſſe, ne in regionibus ubi Latinis ſubditi ſunr, ulla eis, occaſione hac, moleſtia inferretur.

4. *Urbani* VIII. Pontificis Maximi temporibus, cum Theologi plerique contenderent, ordinationes Græcorum & Orientalium irritas eſſe, eoſque iterum ordinandos, qui reverterentur in unitatis Eccleſiæ gremium, quæſtionem hanc, ejuſdem Pontificis juſſu, maturo examine fuiſſe diſcuſſam, & Græcorum ordinationes pro veris ac legitimis habitas.

Contra hanc tanti ponderis auctoritatem, quid poſſunt hiſtorici, de iis quæ neſciebant, & falſo rumore acceperant, plerumque locuti? quid Miſſionarii, pii illi quidem, & Dei æmulationem habentes, ſed non ſecundum ſcientiam; quippe in antiqua diſciplina, aut nihil, aut parum verſati? quid denique ſcholaſtici, non ex regula antiqua, ſed ex ſcholarum opinionibus ac novellis placitis, de Sacramentis eorumque veritate ſententiam metientes; quibus ſi mordicus acquieſcere propoſitum fuerit, Conciliis & ſummis Pontificibus contrarii erimus? jam quod aliquando repetita Græcorum ordinatio fuerit; dolendum hoc quidem, quia contra regulam factum; ſed non pro argumento ſumendum. Inde enim non poteſt jus ſtatui, ubi juris manifeſta infractio fuit.

De prima quæſtione ſat dictum. Erit quæ ſequitur paulo gravior.

QUÆSTIO SECUNDA.

De numero Ordinum.

In Eccleſia præter ſacerdotium alios ordines eſſe, dogma fidei eſt, confirmatum a Concilio Tridentino, *ſi quis dixerit*, inquit, (a) *præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & majores & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur: anathema ſit.* (a) *ſeſſ.* 23. *can.* 6.

Et vero illud eſt neceſſario admittendum, quod ab ipſis legis Evangelicæ primordiis, numquam interrupta traditione retentum eſt. Porro ordinum numerum ac diverſitatem, a primis ipſis temporibus admiſerunt majores noſtri. Quod ut manifeſtum fiat, dicemus, 1. de Latinæ, 2. de Græcæ & Orientalis Eccleſiæ ordinibus: deinde de iis inquiremus, utrum omnes & ſinguli veri Sacramenti naturam habeant? Sit igitur

CAPUT PRIMUM.

De Latinorum Ordinibus.

SÆculo decimo-ſexto conſtans Eccleſiæ Latinæ ſententia erat, ſeptem qui inibi celebrantur ordines diſciplina antiquiſſima conſtitutos. Doctrinam hanc primi impugnare cœperunt Lutherani & Calviniſtæ. Contra eos ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur, in Latina Eccleſia, ſeptem ab antiquo ordines celebrari, oſtiariatum, lectoratum, exorciſtatum, acolythatum, ſubdiaconatum, diaconatum, & presbyteratum.

In iis quippe admittendis ſumma Patrum veterum conſenſio eſt, quod argumenta ſequentia demonſtrabunt.

1. Medio tertio ſæculo *Cornelius* Pontifex Maximus, in Epiſtola ad *Fabium* Antiochenum, quam refert *Euſebius*: (b) ille Evangelii vindex, *inquit de Antipapa Novatiano loquens*, ignorabat „ unum Epiſcopum eſſe oportere in Eccleſia Catholica, in qua tamen ſciebat, presbyteros quidem eſſe quatuor & quadraginta; ſeptem autem „ diaconos, totidemque ſubdiaconos; acolythos „ duos & quadraginta; exorciſtas, & lectores „ cum oſtiariis, quinquaginta duos. (b) *Hiſt. lib.* 6. *c.* 43.

Hinc ſic inſtruitur argumentum: anno Chriſti circiter 250. Summus Pontifex ſeptem ordines recenſet, quales etiamnum Romana Eccleſia celebrat: recens inſtitutos, aut ad majorem ſacri miniſterii ſplendorem inventos non dicit: eos e contra velut ſua ætate notiſſimos, & in Occidente per ora omnium pervulgatos enumerat: ſupponit ergo illam ordinum diſtinctionem primitus in Latina Eccleſia viguiſſe.

2. Concilium Carthaginenſe IV. anno trecenteſimo nonageſimo octavo coactum, de Presbyteris Canone 3. de diaconis, canone 4. can. 5. de ſubdiaconis: 6. de acolythis: 7. de exorciſtis: 8. de lectoribus: & 9. denique de oſtiariis diſerte pronuntiat; horumque graduum conferendorum ritum & formam præſcribit.

„ Presbyter cum ordinatur, *inquit*, (c) Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus „ tenente, etiam omnes Presbyteri qui præſentes „ ſunt, manum ſuam juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. (c) *Can.* 3.

„ Diaconus (d) cum ordinatur, ſolus Epiſcopus „ qui eum benedicit, manum ſuper caput illius „ ponat, quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur. (d) *Can.* 4.

„ Subdiaconus (e) cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de „ Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem „ vacuum: de manu vero archidiaconi, urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium. (e) *Can.* 5.

„ Acolythus (f) cum ordinatur, ab Epiſcopo „ quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere „ debeat; ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari; accipiat & urceolum vacuum, ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti. (f) *Can.* 6.

„ Exorciſta, (g) cum ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: accipe & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum. (g) *Can.* 7.

„ Lector, (h) cum ordinatur, faciat de illo „ verbum Epiſcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium: poſt hæc ſpectante plebe, tradat ei codicem de quo lecturus „ eſt, dicens ad eum: accipe, & eſto Lector verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui verbum „ Dei miniſtraverunt. (h) *Can.* 8.

„ Oſtiarius, (i) cum ordinatur, poſtquam ab „ Archidiacono inſtructus fuerit qualiter in domo „ Dei debeat converſari; ad ſuggeſtionem Archidiaconi, tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ de „ altario, dicens: ſic age, quaſi redditurus Deo „ rationem, pro his quæ his clavibus recluduntur. (i) *Can.* 9.

3. Verſus finem ſæculi ſexti *S. Gregorius Magnus* in Sacramentario, explicat qua ratione debeant, oſtiarius, lector, exorciſta, acolythus, ſubdiaconus, diaconus, & presbyter ordinari.

4. *Ordo Romanus*, quem antiquiſſimum nemo dubitat, eoſdem enumerat ordines.

5. *Iſidorus Hiſpalenſis*, ineuntis ſeptimi ſæculi Scriptor: *generaliter clerici nuncupantur*, inquit, (k) (k) *lib.* 7. *Originum cap.* 12.

omnes qui in Eccleſia Dei deſerviunt, quorum gradus & nomina hæc ſunt: oſtiarius, pſalmiſta, lector, exorciſta, acolythus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, & epiſcopus.

6. *Alcuinus*, qui octavo deſinente ſæculo & nono ineunte floruit: *ex ipſis*, inquit (a) *erant oſtiarii: & hi erant in primo & inferiori gradu: in ſecundo lectores: in tertio exorciſtæ: in quarto acolythi: in quinto ſubdiaconi: in ſexto diaconi: in ſeptimo presbyteri: in ſupremo & excellentiori gradu Epiſcopi.*

(a) *de divinis offi. c. 32.*

7. *Iſidorus Mercator*, quem eadem ætate vixiſſe communis opinio eſt, in ſua canonum collectione Concilium quoddam Romanum inſeruit, ſub Sylveſtro Romano Pontifice, ut quidem fertur, temporibus Nicæni primi Concilii, quarto ſæculo celebratum, cujus canone tertio hæc legebat: „ poſtea Sylveſter Summus Pontifex fecit gradus in medio Synodi, ut non Presbyter adverſus Epiſcopum, non Diaconus adverſus Presbyterum, non ſubdiaconus adverſus Diaconum, non acolythus adverſus ſubdiaconum, non exorciſta adverſus acolythum, non lector adverſus exorciſtam, non oſtiarius adverſus lectorem det accuſationem aliquam.

Hujus vero Synodi canones, quamquam merito pro ſuppoſititiis habeantur; inde tamen certo infertur, Iſidori ætate de ſeptenario ordinum numero dubium nullum fuiſſe.

8. Ejuſdem numeri meminerunt, nono ſæculo *Amalarius Fortunatus*, libro ſecundo de divinis officiis: *Rhabanus Maurus*, libro 1. de inſtitutione clericorum: *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in vita Caji Papæ, & in vita *Sylveſtri* ſummi pariter Pontificis.

9. *Ivo Carnotenſis* ſæculi duodecimi Scriptor in ſermone *de excellentia ſacrorum ordinum*: „ clericorum officia, *inquit*, ſeptem gradibus ſunt diſtincta. Primus gradus eſt oſtiariorum, inde promoventur ad officium lectorum: tertio ſequitur ordo exorciſtarum, quarto loco accedunt acolythi: quinto loco ordinantur Subdiaconi: Diaconorum ordo eſt in ſexto loco: presbyterorum ſeptimus eſt.

10. Eodem ſæculo eamdem doctrinam tenuerunt, *Stephani Eduenſis*, tractatu de Sacramento Altaris, capite 1. *Hugo Victorinus*, lib. 2. de Sacramentis, 3. parte, cap. 5. *Petrus Lombardus*, lib. 4. ſententiarum, diſtinctione 24.

11. Sæculo decimo tertio eidem veritati ſuffragantur: *Innocentius* IV. Pontifex Maximus, in Epiſtola ad *Othonem* Epiſcopum Tuſculanum.

12. Ejuſdem ætatis *S. Thomas*: dicendum, *inquit*, „ (b) quod ordinis Sacramentum ad Sacramentum Euchariſtiæ ordinatur, quod eſt Sacramentum Sacramentorum, ut Dionyſius dicit: ſicut enim templum, & altare, & vaſa, & veſtes ita & miniſtri qui ad Euchariſtiam ordinantur, conſecratione indigent; & hæc conſecratio eſt ordinis Sacramentum: & ideo diſtinctio ordinum eſt accipienda ſecundum relationem ad Euchariſtiam, quia poteſtas ordinis, aut eſt ad conſecrationem ipſius Euchariſtiæ, aut ad aliquod miniſterium ordinatum ad hoc Sacramentum Euchariſtiæ. Si primo modo: ſic eſt ordo Sacerdotum: & ideo cum ordinantur, accipiunt calicem cum vino, & patenam cum pane, accipientes poteſtatem conſecrandi Corpus & Sanguinem Chriſti: cooperatio autem miniſtrorum eſt, vel in ordine ad ipſum Sacramentum, vel in ordine ad ſuſcipientes: ſi primo modo: ſic eſt tripliciter. Primo enim eſt miniſterium, quo miniſter cooperatur ſacerdoti in ipſo Sacramento, quantum ad diſpenſationem, ſed non quantum ad conſecrationem, quam ſolus Sacerdos facit: & hoc pertinet ad Diaconum: unde in littera, (*in textu ſcilicet Magiſtri ſententiarum*(dicitur, quod ad Diaconum pertinet miniſtrare ſacerdotibus, in omnibus quæ aguntur in Sacramentis Chriſti; unde & ipſe Chriſti Sanguinem diſpenſat. Secundo eſt miniſterium ordinatum, ad materiam Sacramenti ordinandam in ſacris vaſis ipſius Sacramenti: & hoc pertinet ad Subdiaconum, unde dicitur in littera, quod vaſa Corporis & Sanguinis Domini portant, & oblationem in altari ponunt: & ideo accipiunt Calicem de manu Epiſcopi, ſed vacuum, cum ordinantur: tertio eſt miniſterium ordinatum, ad præſentandum materiam Sacramenti: & hoc competit acolytho: ipſe enim, ut in littera dicitur, Urceolum cum vino & aqua præparat: unde accipit urceolum vacuum: ſed miniſterium ad præparationem recipientium ordinatum, non poteſt eſſe, niſi ſuper immundos; quia qui mundi ſunt, jam ſunt ad Sacramenta percipienda idonei. Triplex autem eſt genus immundorum, ſecundum Dionyſium: quidam enim ſunt omnino infideles, credere nolentes: & hi totaliter, etiam a viſione divinorum, & a cœtu fidelium arcendi ſunt: & hoc pertinet ad oſtiarios: quidam autem ſunt, volentes credere, ſed nondum inſtructi, ſcilicet Catechumeni: & ad horum inſtructionem ordinantur ordo lectorum: & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei, ſcilicet vetus teſtamentum eis legendum committitur: quidam vero ſunt fideles & inſtructi, ſed impedimentum habentes ex dæmonis poteſtate, ſcilicet energumeni: & ad hoc miniſterium eſt ordo exorciſtarum: & ſic patet ratio, & numeri, & gradus ordinum.

(b) *in ſup. pl. quæſt. 37. art. 2. in corp.*

13. Hujus rei argumentum eſt, omnium ſine exceptione Theologorum conſenſio.

14. Denique hoc ipſum adſtruit omnium Occidentis Eccleſiarum diſciplina, Pontificalibus libris & ritualibus atteſtata.

Merito igitur Concilium Tridentinum antiquam Latinæ Eccleſiæ de ſeptenario ordinum numero doctrinam & praxim confirmans: „ cum divina res ſit ſancti ſacerdotii miniſterium, *inquit*, (c) conſentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione, plures & diverſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſervirent: ita diſtributi, ut qui jam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores adſcenderent: nam non ſolum de ſacerdotibus, ſed & de Diaconis ſacræ litteræ apertam mentionem faciunt; & quæ maxime in illorum ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis verbis docent: & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet, acolythi, exorciſtæ, lectoris, & oſtiarii, in uſu fuiſſe cognoſcuntur, quamvis non pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad majores ordines a Patribus & ſacris Conciliis refertur: in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſime legimus.

(c) *Seſſ. 23. cap. 2.*

§. SECUNDUS.

Diluuntur Objectiones.

Objectio. Opponunt hæretici. Ut ſeptenarius ordinum numerus auctoritate traditionis defendi poſſit; tria neceſſario probanda ſunt:

1. Sanctos Patres & Scriptores Eccleſiaſticos non plures admiſiſſe, quam ſeptem:

2. Pauciores non admiſiſſe:

3. Eos ipſos qui ſeptenario numero ordines concluſerunt, nullum eorum prætermiſiſſe, qui modo in Latina Eccleſia recenſentur:

Atqui nec primum, nec ſecundum, nec tertium poteſt ex Patribus Latinis & ſcriptoribus Eccleſiaſticis adſtrui. Ergo ſeptenarius ordinum numerus auctoritate traditionis defendi nequit.

℞. 1. nego majorem propoſitionem quantum ad primam partem: ut enim ſeptenarium ordinum numerum adſtruamus, neceſſe non habemus probare, plures ab antiquis non eſſe recenſitos quam ſeptem: aliud quippe eſt dicere, ſeptem eſſe ordines: aliud, affirmare quod plures non ſint; ſeptem eſſe negant hæretici recentiores, eaque de cauſa Eccleſiam Romanam accuſant, quaſi novam & antiquis incognitam diſciplinam invexerit; quamobrem a Concilio Tridentino pro merito ſunt confixi, & auctoritate majorum, mendacii & temeritatis convicti: an autem ſeptem tantum, vel plures debeant ordines numerari; nihil ab Eccleſia definitum, eaque Theologis relicta diſputatio: unde etiam ſi probes Epiſcopatum, cantoratum,

ratum, primam tonſuram, & alia quædam Eccleſiaſtica officia veros ordines eſſe; contra nos nihil profeceris, quo cauſa Hereticorum juvari poſſit: ſi enim octo, vel novem, vel etiam plures ſunt; a fortiori ſunt ſeptem: quod præfracte hæretici negant.

℞. 2. negando minorem.

Inſt. 1. Inſt. 1. probando minorem quantum ad primam partem, ſcilicet oſtendi non poſſe, ab antiquis Scriptoribus ſeptem tantum ordines numeratos: eamque in rem plurima congerunt argumenta.

1. Sancti Patres Epiſcopatum verum ordinem eſſe tradiderunt; ſic *Cornelius* Pontifex Maximus, in Epiſtola ad Fabium Antiochenum ſuperius laudata Eccleſiaſticos ordines recenſendo, primo loco ponit Epiſcopatum, qui primus in Eccleſia gradus eſt: eadem eſt Concilii IV. Charthaginenſis, Gregorii Magni, Iſidori Hiſpalenſis, Alcuini, Iſidori Mercatoris, Rhabani Mauri, & aliorum doctrina: & merito quidem: cui enim poteſt illa arridere opinio, qua ordinibus accenſentur, oſtiariatus, lectoratus, exorciſtatus, acolythatus; dum interim Epiſcopatus, nobiliſſimum videlicet Eccleſiæ miniſterium ſacro numero expungitur?

2. Clericorum ordini cantores ab antiquis annumerantur, de illis enim *S. Hieronymus* Epiſtola ſecunda, ordo Romanus, *Rhabanus Maurus*, & alii quos recenſere longum eſſet, honorificentiſſime loquuntur. Porro cantoris officium ab iis quos numeravimus ſeptem ordinibus longe diverſum eſt.

3. Foſſarii, ii ſcilicet qui *Tobiæ* exemplo ſepeliendis mortuis operam impendunt, clericorum ordini ab antiquis Scriptoribus aggregantur: ut videre eſt apud Sanctum Auguſtinum, Epiſtola 62. & libro 3. contra Creſconium cap. 29. & apud S. Hieronymum Epiſtola 49. eidemque opinioni edicta imperatoria ſuffragantur: quid porro cum cæteris ordinibus commune, munus foſſarii habet?

4. Si juris canonici Doctores audimus, novem omnino fatebimur ordines admittendos: quodque ludicrum ſatis, qui in numero conveniunt, in rebus numeratis plerumque diſſidant; alii, enim ſeptem pervulgatis ordinibus, Epiſcopos & cantores adjiciunt: alii, alterutro repudiato, ut numerus conſtet, primam tonſuram ordinem faciunt.

5. Quæ enim vero cauſa eſt, cur prima tonſura ab ordinibus arceatur; cum in illa definitio ordinis ſuperius tradita bene quadret? eſt enim ut inquiebamus, ordo, Sacramentum, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, ad functiones Eccleſiaſticas obeundas; atqui per primam tonſuram poteſtas illa confertur. Ergo verus ordo eſt: adeoque ſunt plures quam ſeptem.

℞. 1. Generatim, contra nos hæc argumenta tanto ſtudio conquiſita nil facere: ut enim prædiximus, hoc unum nobis eſt in præſenti propoſitum, ſeptem ordines vindicare, quos Calviniſtæ contemnunt, & antiquitus Latinæ Eccleſiæ incognitos impudenter aſſeverent: negant Calviniani, oſtiariatum, lectoratum, exorciſtatum, acolythatum, ſubdiaconatum, veros ordines eſſe: ſacras inquam, eſſe actiones inficiantur, per quas, ritu ſolemni ſpiritualis poteſtas confertur; ſacras functiones in ordine ad divinam Euchariſtiam exercendi: ad hunc autem errorem ruendum nihil proficit, plures quam ſeptem ordines propugnare: immo hac diſputandi ratione id ipſum quod negatur, eo melius ſtabilitur.

2. Majoris perſpicuitatis gratia ad argumenta oppoſita reſpondeo ſigillatim.

Ad 1. Quod ſpectat de Epiſcopis, ex profeſſo ſecunda hujus libri parte dicturi ſumus. Interim

℞. 1. conceſſo antecedente, nego conſeq. Hic enim agimus tantum de ordinibus Epiſcopatui ſubjectis, quos ſeptem, nec plures in Latina Eccleſia eſſe contra recentiores hæreticos propugnamus: aliunde vero Epiſcopatum verum ordinem verumque Sacramentum eſſe contendimus, quippe qui plenitudinem ſacerdotii habeat, & primum locum teneat in Eccleſiaſtica Hierarchia, de qua a Concilio Tridentino ſic conſtitutum: (a) *ſi quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris: anathema ſit.*

(a) Seſſ. 23. Can. 6.

R. 2. ad eorum mentem, qui in ſcholis negant Epiſcopatum eſſe ordinem diſtinctum a Sacerdotio, hoc ideo eſſe, quia, *inquiunt*, diverſitas ordinum æſtimari debet, ex diverſa ad Euchariſtiam habitudine; atqui quantum ad Euchariſtiæ conſecrationem, eadem Epiſcoporum & presbyterorum ſimplicium eſt poteſtas. Ergo ordine proprie ac ſtricte ſumpto non differunt; quamquam aliunde Epiſcopi gradu ſuo, eminentia, & juriſdictione ſint Presbyteris jure divino ſuperiores: de hac vero quantum ad gradum & juriſdictionem præcellentia cenſent vulgo ſcholaſtici intelligendos eſſe Sanctos Doctores in objectione laudatos: quid de hac opinione ſit judicādum, tum reſponſione prima ſubnotavimus, tum ſuo loco plenius expendemus.

Ad 2. diſtinguo antecedens: clericorum ordini cantores ab antiquis Scriptoribus aggregantur, *ratione officii & ordinis improprie dicti*, concedo: quia ex eorum mente a cæteris *ordine proprio* diſcernuntur, nego antec. & conſeq.

E. R. Aliud, ordo proprie dictus, aliud, Eccleſiaſticum officium eſt: ordo, ex ordinatione, ſive actione ſacra Epiſcopi; officium ab arbitrio ſuperioris dependet, qui ſive ſit Epiſcopus ſive Presbyter, nihil intereſt in præſenti. Porro hujuſmodi functionem eſſe cātandi, multa momēta evincunt.

1. Ex Concilio IV. Carthaginenſi petimus, (b) Canone 10. ſic ſtatuente: *Pſalmiſta, id eſt, cantor, poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi; dicente ſibi Presbytero: vide, ut quod ore cantas, corde credas & quod ore credis, operibus comprobes.*

(b) Ann. 398.

2. Ex *Rhabano Mauro*, lib. 1. de inſtitutione clericorum affirmante, cantandi officium vulgo lectoribus demandari.

„ 3. Ex *Amalario Fortunato*, libro 3. de divi-
„ nis officiis ſic loquente: ſeptem gradus ſunt or-
„ dinatorum: octavus cantorum: nonus & deci-
„ mus auditorum utriuſque ſexus: cantores ergo
ex ejus mente ab ordinibus diſtinguuntur.

4. Ex *Gilliberto*, Lunicenſi in Hybernia Epi-
ſcopo, de uſu Eccleſiaſtico ad Epiſcopos Hyber-
„ niæ ſic loquente: quia quilibet de clero, ſola
„ juſſione Presbyteri, poteſt officio Pſalmiſtæ
„ fungi . . . . . in numero graduum Eccleſiæ non
„ ponimus.

5. Ex *Durando*, libro ſecundo rationalis, cap. 1. & 3. docente Pſalmiſtatum non eſſe ordinem, ſed merum officium, primæ tonſuræ certis in locis annexum. *Prima Tonſura*, inquit, *quæ apud nos vocatur Pſalmiſtatus, non eſt ordo, ſed tantum diſpoſitio ad ordines.*

6. Ex eo quod antiqui varios ordines recenſendo, quibus veluti gradibus ad Epiſcopatum pertingitur, cantoratus mentionem nullibi, vel levem, injecerint.

7. Denique ex ritualium omnium, & Pontificalium librorum ſilentio: ſi enim pro vero ordine cantoratus habitus eſſet, ejus conferendi ritus, non ſecus ac aliorum præſcriberetur.

Ad 3. diſtinguo majorem. Foſſarii a Patribus in clericorum ordine reponuntur, qui clericis vulgo committebantur hoc caritatis officium, *concedo*: quia ad illud per veram ordinationem promovebantur, *nego*: diſtinguo pariter minorem. Munus foſſariorum cum cæteris ordinibus nil commune habet, propter ordinationem aliquam, quam propriam vindicet, *nego*: ſi ſpectetur præciſe ratione officii, *concedo*.

E. ℞. Foſſariorum munus numquam pro ordine peculiari habitum eſſe, multis modis ſuadetur.

1. Enim ſi propria quædam eorum ordinatio fuiſſet, ejus alicubi aut in ritualibus, aut in hiſtoricis monumentis memoria eſſet; atqui altiſſimum de hac re tum in antiquis ritualibus, tum in hiſtoria Eccleſiaſtica ſilentium eſt. Ergo &c.

2. Nullibi recenſetur foſſariorum officium, inter ordines Epiſcopatui præmittendos, aut Sacerdotio.

3. Si hoc loco poſitum aliquando foret, non in pœnam, ſed ad honorem, non ſecus ac alii ordines impoſitum eſſet; atqui Concilii IV. Carthaginenſis decreto ſancitum eſt, curam ſepeliendi mortuos, partem pœnitentiæ publice eſſe debere: *pœnitentes*, inquit (c) *mortuos Eccleſiæ afferant,*

(c) Can. 81.

ferant, & ſepeliant; itaque foſſarii, vel clerici omnino non erant; vel ſi clerici erant, peculiarem ea officio ordinem non conſtituebant.

Ad 4. Reſpondemus, fruſtra canoniſtarum opponi judicium: tum quia in ordinibus recenſendis ipſi inter ſe non conſentiunt: tum quia augendi ſacri numeri, nec rationem afferunt ſolidam, nec auctoritatem.

Ad 5, negamus, primæ tonſuræ definitionem propriam ordinis convenire: conceſſa itaque majore, negamus min. Poteſtas enim quam prima tonſura affert, mere paſſiva eſt, in eo conſiſtens, ut reddat clericum habilem ad ordines ſuſcipiendos, & beneficia Eccleſiaſtica obeunda. Porro potentiam, quam vera ordinatio tribuit, activam eſſe debere, manifeſtum eſt, diverſos ſigillatim ordines expendenti.

Inſt. 2. Inſt. 2. probando minorem propoſitionem argumenti principalis, quantum ad ſecundam partem, ſcilicet Sanctos Patres non tot ordines admiſiſſe, quot modo in Latina Eccleſia celebrantur.

(a) comment. in c. 19. Iſai. 1. S. *Hieronymus* (a) clericorum ordines tres tantum diſtinguit, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum: quibus fidelium & Catechumenorum duas aggregat claſſes: atque ita in quinque ordinibus totam includit Eccleſiam.

2. Author commentarii in Epiſtolas Sancti Pauli, ſub *Sancti Ambroſii* nomine, quinque duntaxat numerat: (b) Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Lectorum, & Exorciſtarum: de ſubdiaconis, acolythis, & oſtiariis, nec verbum facit.

(b) comment. in c. 4. Epiſt. ad Epheſ.

3. *Optatus Milevitanus*, trium tantum meminit: *extendiſtis*, inquit, (c) *manum, & ſuper omne caput mortifera velamina prætendiſtis: & cum ſint, ſicut ſupra dixi, quatuor genera capitum in Eccleſia, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium; nec uni parcere voluiſtis*. Ergo &c.

(c) lib. 2. cont. Donat.

R. ad 1. diſtinguo anteced. S. Hieronymus tres tantum diſtinguit ordines clericorum, *nomen hoc improprie ſumens*, quatenus certum vitæ Chriſtianæ ſtatum præciſe ſignificat, concedo: *ſtricte hoc nomen accipiens*, quomodo intelligitur, in præſenti, nego anteced. & conſeq.

E. ℞. Præter Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, fidelium & Catechumenorum duos ibidem ordines Sanctus Doctor diſtinguit: quis porro ſapiens dixerit, Catechumenatum, & ſtatum hominis baptizati, in veris ordinibus a Sancto Hieronymo comprehenſos? pariter ergo dicendum, Epiſcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum, pro certo quodam vitæ Chriſtianæ ſtatu hic accipi: quod ne gratis dictum putes, attende quæ fuerit Sancto Doctori ſic loquendi occaſio: nimirum hoc loco Prophetiam Iſaiæ interpretatur: *in* *(d) Iſa. c. 19. 18.* *die illa*, inquit, (d) *erunt quinque civitates in terra Egypti, loquentes lingua Chanaan, & jurantes per Dominum exercituum*. Quas quidem civitates de iis interpretatur, qui veri Dei cultum in Chriſtiana Religione profitentur: quorum proinde, ut adæquetur numerus numero, quinque ordines diſtinguit, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, fidelium, & Catechumenorum: nomine videlicet Diaconorum, miniſtros omnes inferiores intelligendo. Nam quod aliunde Subdiaconatum, & minores ordines S. Doctor in Eccleſia eſſe agnoverit, clariſſimis ejus teſtimoniis demonſtratur; ſic Epiſtola 91. aperte meminit ſubdiaconorum: Epiſtola 2. acolythorum: exorciſtarum vero, lectorum, & oſtiariorum, commentario in cap. 2. Epiſtolæ ad Titum; ubi, *non ſolum Epiſcopi*, inquit, *Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum converſatione præcedant; verum & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, & omnes omnino qui domui Dei deſerviunt*.

Ad 2. diſtinguo anteced. Author commentarii in Epiſtolas Sancti Pauli, quinque duntaxat numerat ordines, quia de iis tantum hoc loco ſe præbet loquendi occaſio, *concedo*: quia ſubdiaconos, acolythos, & oſtiarios a vera ordinatione excludit, *nego* anteced.

E. ℞. De ordinibus Eccleſiaſticis ex inſtituto non tractat prædictus auctor, ſed ex occaſione, & veluti aliud agendo, mentionem eorum aliquam facit: interpretatur nimirum hæc verba Apoſtoli: (e) *ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos,* *(e) Epheſ. 4. 11.* *quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas; alios autem paſtores & Doctores*: quæ quidem a S. Paulo memorata officia, quinque ordinibus ſic accomodat; ut Apoſtolorum nomine, Epiſcopos; Prophetarum, Presbyteros; Evangeliſtarum, Diaconos; Paſtorum, Lectores; Doctorum, Exorciſtas interpretetur. Nihil ergo contra nos argumentum facit.

Ad 3. reſpondeo diſtinguendo: *Optatus Milevitanus* trium tantum ordinum meminit, quia ſub nomine Diaconorum, alios inferiores miniſtros generatim complectitur, *concedo*, quia exiſtimat præter Diaconos, in gradu inferiori nullos eſſe, *nego* anteced. & conſeq.

E. ℞. Vox Græca διάκονος, idem quo Latina, miniſter, ſignificat: eoque ſæpe nomine ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus appellantur non ſolum quos ſpecialiter Diaconos dicimus, ſed ii omnes generatim, qui ſacerdoti ſacrum facienti, in quovis tandem gradu miniſtrant: dicimus itaque eo loci Sanctum Doctorem, miniſtros omnes generali Diaconorum nomine comprehendere: ille enim ſubdiaconos, Acolythos, &c. ab ordinum numero non excludit, qui præter Diaconos, alios quamplures agnoſcit inferiores miniſtros; atqui *Optatus Milevitanus* præter diaconos, eſſe alios inferiores miniſtros agnoſcit: *quid commemorem laicos*, ait in eodem contra Donatiſtas tractatu, (f) *qui in Ec-* *(f) lib. 1.* *cleſia, nulla fuerunt dignitate ſuffulti? quid miniſtros plurimos? quid diaconos, in tertio, quid presbyteros, in ſecundo ſacerdotio conſtitutos?*

Inſt. 3. Inſt. 3. Probando minorem primi argumenti, quantum ad tertiam partem, ſcilicet inter eos qui ſeptenarium ordinum numerum adſtruunt, de rebus ipſis in hoc numero concludendis non convenire: quidam enim, ne *Epiſcopatus* & *Cantoratus* ordinum titulo excidant, excludunt ſacro Catalogo *Acolythos* & *Exorciſtas*: idemque alii, pro ſuo quiſque arbitrio, de cæteris vel admittendis, vel propellendis decernunt: in hac porro opinionum varietate, quid ſequi, quidve reſpuere convenit? aut quomodo poteſt certum aliquid ſtatui, ubi tanta diſcrepantia eſt? falſum igitur eſt, ſeptenarium ordinum numerum ex antiqua doctrina conſtare: nec immerito a Calvino Romanæ Eccleſiæ ritus ridente dictum videri poteſt: (g) „ quæcumque de minutulis ſuis ordi-
(g) inſtit. l. 4. c. 19. §. 24.
„ nibus balbutiunt, (*Catholici*) conflata ſunt
„ ex inſcitis inſulſiſque mendaciis.. nobis hic
„ propoſitum eſt, pugnare contra novitium il-
„ lud inventum de ſeptemplici Sacramento in
„ ordinibus Eccleſiaſticis, de quo nuſquam ali-
„ bi, quam apud ineptos iſtos Rabulas Sorbo-
„ niſtas, & Canoniſtas legitur.

R. Nego, quod in aſſignando ordinum numero varie ſenſerint antiqui doctores: id quod ſi non ex adductis teſtimoniis eſt apertum, nihil deinceps certum evidenſque futurum eſt: ſi autem aliqui, iique in aliorum comparatione pauciſſimi, de ſeptem memoratis ordinibus ſubobſcure locuti ſunt, vel etiam eorum aliquem ex albo ordinum expunxerunt; nihil hinc contra communem latinæ Eccleſiæ ſenſum, & obſervatam ab antiquiſſimo tempore diſciplinam inferri poteſt: non enim quærimus, quæ unius aut alterius opinio ſit, ſed quid fuerit ab omni retro memoria in Occidente ſervatum: neque in paucorum aberratione, ſed in omnium, aut ſaltem pene omnium conſenſione veritatem inquirimus: quocirca Calvinus non imperitiam modo ſuam, ſed & ſupinam ignorantiam propalavit, ſeptenarium ordinum numerum ad recentiores ſcholaſticos & Canoniſtas, contra apertiſſimam antiquitatis doctrinam referendo.

CAPUT SECUNDUM.

De numero ordinum, in Eccleſia Græca & Orientali.

SEquitur altera de Græcis & Orientalibus controverſia, quæ non inter Catholicos tantum & hæreticos agitatur; ſed & ipſos ab invicem

Catholicos diſtrahit, aliis volentibus, negantibus aliis, in Eccleſia Græca & Orientali ordines, æque ac in Latina, ſeptenario numero definiri: ut autem certa ab incertis diſtinguamus.

Notandum 1. de Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu, & Lectoratu, neminem ambigere quin vere in Græcorum Eccleſia vigeant: in his enim celebrandis plenam eorum nobiſcum eſſe conſenſionem, ex modo dicendis manifeſto conſtabit: in hoc ergo tota eſt difficultas, utrum Acolythatum, Exorciſtatum, & Oſtiariatum in ordinum numero collocent.

Notandum ſecundo, eadem miniſteria, quibus in Eccleſia Latina funguntur Oſtiarii, Exorciſtæ, & Acolythi, Græcos olim habuiſſe, & etiam num exercere: illud quoniam ex hiſtoria Eccleſiaſtica compertiſſimum eſt, & ipſa Sacræ Liturgiæ ratio exigit, nemo in dubium vocat: verum, cum ut ſuperius præmonuimus, hæc duo longe diverſa ſint, ordo, & officium, ad probandum in Eccleſia Græca ſeptenarium ordinum numerum obſervari, parum eſt oſtendere, inibi eſſe Oſtiarios, Exorciſtas, & Acolythos; niſi legitima auctoritate probetur, ad hæc ipſa officia, per actionem aliquam ſacram miniſtros promoveri, ſine qua nequit verus ordo conſiſtere. Jam ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur, a ſeptem memoratis ordinibus, quatuor tantum a Græcis & Orientalibus obſervari; presbyteratum, Diaconatum, Subdiaconatum, & Lectoratum.

Quod quidem demonſtratur,

1. Ex conſenſu omnium Euchologiorum, quæ ab annis ad minus octingentis deſcripta ſunt: in iis enim lectoris quidem, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri gradus exprimuntur; & ſigillatim ritus notantur in eorum conſecratione obſervandi: Oſtiarii vero, Exorciſtæ, & Acolythi, ne verbo quidem deſignantur: inde ſic argumentum conficitur:

Eos ſolum ordines Græci olim agnoverunt, & etiam num admittunt, quorum conferendorum inſtituta, & cæremonias præſcriptas habent; atqui in Græcorum Euchologiis, de Presbyteris quidem, Diaconis, Subdiaconis, & Lectoribus, qua ratione debeant ordinari fuſe tractatur: de cæteris vero nec obiter mentio eſt: ergo &c.

Major certa eſt: qui enim accidere potuit, ut ſi tres illos ordines pari cum cæteris loco habuerint, in ſuis ritualibus tanta negligentia prætermiſerint? caſu uero contigit, aut meditato conſilio? primum, ſana ratio reſpuit: quod enim caſu & præter inſtitutum contingit, raro contingit; ſed nec ſecundum ſuſpicari licet, a Græcis nimirum conſulto hos ordines occultatos; cum nihil inde emolumenti, detrimenti plurimum accepturi eſſent, & ordinem pacemque Eccleſiæ, in levioris momenti materia graviter perturbari.

2. Ex Canonibus & conſtitutionibus Apoſtolicis: qui duo libri, etſi Apoſtolis, & Sancto Clementi Romano ex criticorum ſententia immerito adſcribantur; antiquiſſimam tamen habent auctoritatem.

Porro canon Apoſtolicus 42. & 43. ubi de ſingulis ordinibus mentio eſt, ſolum presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, & Lectorem memorat: *Epiſcopus*, inquit, *aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ atque ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certe communione privetur: ſubdiaconus, aut lector, aut cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur: ſimiliter etiam laicus.*

Author vero conſtitutionum Apoſtolicarum lib. 8. cap. 16. & ſeqq. de miniſtris ſacris fuſe differit, formam præſcribit, & ritum quo debent ordinari Presbyteri, Diaconi, hypo-diaconi, & Lectores: de Oſtiariis & Acolythis altum ſilet: meminit quidem Exorciſtarum; ſed ut moneat, ordinibus non annumerari: *Exorciſta*, inquit, *nuſquam ordinatur; hoc enim munus, ſpontanea eſt divinæ benevolentiæ & gratiæ erga homines conceſſio.*

Cum igitur canonum & Conſtitutionum Apoſtolicarum magna olim fuerit apud Græcos auctoritas; merito inde infertur tres illos ordines, Eccleſiæ Græcæ fuiſſe incognitos, ſexto ineunte ſæculo, quo primum tempore ab orientalibus Canones Apoſtolici approbari & legi cœperunt.

3. Hoc ipſum probatur ex veteri Liturgia *Sancto Marco* attributa, in qua pro univerſis cleri ordinibus preces funduntur, his verbis: *memento etiam Domine ubique degentium Orthodoxorum Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, Lectorum, Cantorum, Monachorum, viduarum, Laicorum:* quorſum vero Acolythi, Exorciſtæ, Oſtiarii in tanta obliviona jacerent, ſi numero clericorum adſcriberentur?

4. Ex *Juſtiniani*, ſexto ſæculo, Imperatoris edictis: novella enim tertia omnes & ſingulos clericorum ordines enumerans, quos in majore Eccleſia Conſtantinopolitana ſacro miniſterio fungi debere decernit: „ ſancimus, *inquit*, non ultra ſexaginta Presbyteros in ſanctiſſima majore Eccleſia eſſe: diaconos autem maſculos centum, & quadraginta fœminas: Subdiaconos autem nonaginta: Lectores autem centum & decem: Cantores viginti quinque; ita ut ſit omnis numerus Reverendiſſimorum Clericorum Sanctiſſimæ majoris Eccleſiæ, in quadringentis viginti quinque: & inſuper centum exiſtentibus his, qui vocantur Oſtiarii: ita Imperator: hic vides de Acolythis & Exorciſtis mentionem nullam fieri: equidem de Oſtiariis, quo debeant numero eſſe decernitur: ſed extra Reverendiſſimorum Clericorum ordinem collocantur.

Novella centeſima vigeſima tertia: „ Presbyteros, *ait*, & Diaconos, & Subdiaconos, cantores & Lectores, quos omnes Clericos appellamus, res quolibet modo ad eorum dominium venientes, habere ſub ſua poteſtate præcipimus.

Ideo Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Lectoribus, res quomodolibet partas poſſidere permittitur, quia Clerici ſunt & appellantur: non ergo in clero reputantur Acolythi, Exorciſtæ, & Oſtiarii, quorum Imperator in lege non meminit.

Nec minus in ejuſdem *Juſtiniani* codice lex altera evidens eſt, his verbis concepta: (a) „ ſacris canonibus, neque Deo amantiſſimis Presbyteris, neque Reverendiſſimis Diaconis, aut Subdiaconis, nuptias contrahere poſt hujuſmodi ordinationem permittentibus, ſed ſolis Reverendiſſimis Pſaltis & Lectoribus, id concedentibus &c..... hinc ſic enaſcitur argumentum:

(a) *lib.* 1. *tit.* 3. *lex* 45.

Imperator a lege Cœlibatus per ſacros Canones ſancita, ſolos Lectores & Cantores dicit eſſe immunes: cenſet ergo in Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Cantoribus, & Lectoribus clerum univerſum contineri.

5. *S. Joannes Damaſcenus*, octavi ſæculi ſcriptor in dialogo contra *Manicheos* explicans varios ſenſus quibus vox illa (*principium*) poteſt accipi: *principium*, inquit, *inſuper de ordine quoque dicitur; prima dignitas, Lector eſt; deinde Subdiaconus; poſt Diaconus; poſt Presbyter: atque ita demum Epiſcopus dicitur*: ſane qui ponit in Lectoratu Eccleſiaſtici miniſterii principium, & ab illo immediate ad Subdiaconatum, deinde ad Diaconatum, Presbyteratum, & Epiſcopatum aſcendi affirmat; alium quemvis ordinem non agnoſcit.

6. Accedit Conciliorum auctoritas.

Concilii *Sardicenſis*, (b) canone 13. legitur: „ Oſius Epiſcopus dixit: & hoc neceſſarium arbitror, ut diligentiſſime tractetis, ſi forte aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non prius ordinetur, niſi ante & Lectoris munere, & officio Subdiaconi, Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus: poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide ſit, quave modeſtia,

(b) *Anno* 347.

,, qua gravitate, & verecundia: & ſi dignus fue-
,, rit probatus, divino ſacerdotio illuſtretur...
univerſi dixerunt placere ſibi hæc.... plane hic ut vides *Oſius* ordinum principium in lectorato, faſtigium in Epiſcopatu reponit: medium nullum præter Sobdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum admittit.

Synodus 8. generalis, quæ eſt Conſtantinopo-
(a) ann. 869. litana IV. (a) contra Photium coacta, ſeſſ. 10.
Can. 5. ſtatuit: ,, quod ſi quis nulla ſuſpicione
,, ambitionis; vel nulla honoris ſpectatus, ſed
,, recta honeſtaque Chriſti diſciplina inductus,
,, in clericum & monachum attonſus eſt; per-
,, que omnes gradus Eccleſiaſticos definitis tem-
,, poribus, vitam agendo inculpatam, tranſiiſſe
,, reperiatur: ita ut in Lectoris munere, annum;
,, in Subdiaconi, duos; in Diaconi, tres, in ſa-
,, cerdotii, quatuor annos expleverit: ad Epiſco-
,, patus honorem evehatur.

Ad ejuſdem concilii mentem *Nicetas* in vita Sancti Ignatii Conſtantinopolitani ſic ſcribit:
,, primum quidem lector (Ignatius) ſacrarum
,, litterarum præco Sanctus, deinde Hypodiaco-
,, nus, tum Diaconus, ac deinceps ſacerdos, or-
,, dine ac lege Eccleſiaſticorum ordinum conſe-
,, cratur.... *de Photii vero ordinatione in ejuſdem*
,, *Ignatii vita ſic habet:* erat vero cernere, ut fer-
,, tur adagio, extemporalem, fictitiumque, ſeu
,, perſonatum ſanctum; nam primo die mona-
,, chus ex laico, altero lector, tum Hypodia-
,, conus, ac Diaconus, deinde presbyter: ſexto
,, denique qui fuit Chriſti natalis, ſacerdotalem
,, conſcendens thronum, pacem populo, nihil
,, vera pace dignum cogitans nunciavit.

Jam ex his hiſtoricis monumentis argumentum effloreſcit, quo via aliud in præſenti controverſia poteſt efficacius reperiri: Octava enim Synodus præcipue contra Photium habita eſt, qui Ignatio per vim Conſtantinopolitana ſede depulſo, ejus locum fraudulenter invaſerat: exauctoratus patrum ſententia eſt Photius, non quod aliquem ex ordinibus Eccleſiaſticis prætermiſiſſet; ſed quod raptim & præcipiti curſu, e Laico Epiſcopus ſexta die creatus, novus ſubito homo in throno Conſtantinopoleos comparuiſſet: totis viginti annis quibus cauſa ejus agitata eſt, nec a Synodo, nec a ſummis Pontificibus *Nicolno* I. & *Adriano* II. nec ab Orientalibus aut Occidentalibus patribus, exprobatum ei eſt, quod numerum ordinum violaſſet: (quæ tamen graviſſima & æquiſſima accuſatio futura erat, ſi in hac re ſanctos canones infregiſſet:) in hoc uno graviſſime reprehenſus, quod in unoquoque ordine tempus ab Eccleſia conſtitutum non compleviſſet, quo velocius ambitionem qua æſtuabat impleret, in dignitatem Patriarchicam, deturbato Ignatio prorumpendo: Synodus ipſa octava canone 5. laudato, non alios recenſuit ordines, præter eos qui a Photio ſuſcepti fuerant: hocque unum de his decrevit, quantum temporis in unoquoque conſiſtendum foret, & Eccleſiaſtici miniſterii tyrocinium ponendum: denique Nicetas, Photium cum Ignatio conferendo, hoc unum utrinſque (quod ad præſentem materiam ſpectat,) diſcrimen ponit; quod alter ſtatuta in ſingulis ordinibus interſtitia tranſegiſſet; alter nulla mora facta, confeſtim Epiſcopus viſus eſſet, qui paucis ante diebus laicus vixerat: ergo &c.

§. SECUNDUS.

Solvuntur objectiones.

Objectio. Opponitur: non eſt numerus adæquatus, qui non complectitur omnes ordines, ex antiqua diſciplina, a Græcis ſolitos celebrari; atqui numerus quaternarius quem aſſignavimus, eos omnes non complectitur quos Græci uſu antiquo admittunt: cujus rei multiplex probatio eſt.

1. *S. Ignatius* Martyr Apoſtolici temporis & meriti Epiſcopus, in Epiſtola ad *Antiochenos* eoſdem pene ordines numerat, quos Latinam Eccleſiam primitus obſervaſſe, præcedenti capite demonſtravimus: *ſaluto*, inquit, *ſanctum presbyterium*, ... *diaconos* .... *ſubdiaconos* .... *lectores cantores*, *oſtiarios*, *laborantes*, *exorciſtas*, *confeſſores* .... *janitrices* ... *virgines* ... *viduas*.

2. *S. Epiphanius* quarti ſæculi ſcriptor, in *expoſitione fidei* cap. 21. poſtquam Epiſcopos, presbyteros, diaconos, & diaconiſſas enumeravit:
,, poſt illos deinceps, *inquit*, exorciſtæ ſequun-
,, tur, & linguarum interpretes, tam in lectioni-
,, bus, quam in concionibus ſequuntur laboran-
,, tes, qui mortuorum corpora curant: tum ja-
,, nitores, & reliqui diſciplinæ cauſa ordines
,, conſtituti.

3. Concilium *Laodicenum*, quarto pariter ſæculo celebratum, non presbyteros tantum, & diaconos, ſed & miniſtros, lectores, cantores, exorciſtas, & oſtiarios ponit in numero clericorum, *non oportet*, inquit, (b) *clericos ſervientes, a presbyteris uſque* (b) can. 24.
ad Diaconos, & deinceps ordinis Eccleſiaſtici omnes, uſque ad miniſtros, aut Lectores, aut pſalmiſtas, aut exorciſtas, aut oſtiarios, aut etiam eos qui in propoſito continentiæ ſunt, tabernas intrare.

4. *Joannes* VIII. Pontifex Maximus, *Adriani* II. ſæculo nono ſucceſſor in Epiſtola ad Græcorum imperatores meminit acolythatus: ,, volu-
,, mus, *inquit*, ut talis promoveatur, per ſin-
,, gulos gradus Eccleſiaſticos probatus, ut ſit
,, primum lector, deinde acolythus, poſtea dia-
,, conus, tum presbyter, poſthæc Epiſcopus...
,, hoc modo decet veſtros patriarchas promove-
,, ri; non repente percipere ſingulos gradus: ut
,, in domo Dei nihil inveniatur incompoſitum,
,, aut inordinatum.

5. *Gabriel Philadelphienſis*, in libro de Sacramento ordinis, ſeptem in Eccleſia Græca ordines eſſe teſtatur: *ſeptem*, inquit, *ſunt ordines ſacerdotii: primus eſt janitorum & acolythorum: ſecundus, exorciſtarum: tertius, lectorum: quartus, ſubdiaconorum: quintus, ſacrorum diaconorum: ſextus, presbyterorum: ſeptimus, Epiſcoporum.*

Ergo ordines longe plures, quam quatuor Græci habent.

℞. Conceſſa maj. nego minorem; ad probationem,

℞. 1. Generatim admiſſis auctoritatibus, diſtinguo conſeq. numerus ordinum quem aſſignavimus, omnes Græcorum ordines non complectitur: ordines, inquam, ſive proprie, ſive improprie dictos, concedo; proprie dictos, nego.

E. R. Fatemur, jam inde ab initio, præter ſacerdotes, diaconos, ſubdiaconos, & lectores, fuiſſe plures alios in Eccleſia Græca miniſtros, janitores videlicet, exorciſtas &c. ſed negamus, ordinibus proprie dictis annumeratos: ordo proprie dicitur, ut ſupra monuimus, qui ab Epiſcopo per actionem ſacram, cum habitudine ad divinam Euchariſtiam confertur: ordo improprie appellatur, officium quodlibet, ſive miniſterium Eccleſiaſticum, juſſu Epiſcopi aut presbyteri, a clerico quolibet, quin & interdum a laico ſuſceptum: jam vero diſtinctionem hanc inter Græcos olim uſu communi receptam, multis modis demonſtrator.

Sic enim *S. Baſilius* in Epiſtola canonica ad
Amphilochium, (c), tria diſtinguit genera clerico- (c) can. 51
rum; primum, eorum qui ſunt in gradu: deinde, duo eorum qui ſunt in miniſterio, eo quod duplex miniſterium ſit; alterum, quod datur per manuum impoſitionem; alterum, quod ſine manuum impoſitione confertur: *quod adverſus clericos ſtatutum eſt*, inquit, *canones indefinite ediderunt: unum in iis qui lapſi ſunt, ſupplicium decerni jubentes, motionem ſcilicet a miniſterio, ſive ſint in gradu, ſive etiam in miniſterio, quod non impoſitis manibus datur.*

,, Paris ſenſus eſt, Concilii Œcumenici *Chal-*
,, *cedonenſis* (d) canon ſecundus: ſi quis Epiſco- (d) ann. 450.
,, pus, *inquit*, propter pecunias ordinaverit Epi-
,, ſcopum, vel chorepiſcopum, vel presbyterum,
,, vel diaconum, vel aliquem eorum qui in cle-
,, ro annumerantur: vel propter pecunias pro-
,, moverit œconomum, vel defenſorem..... vel
,, omnino aliquem ex canone, turpis lucri gra-
,, tia: qui hoc tentaſſe convinctus fuerit, de pro-
,, prio gradu in periculum veniat; & qui eſt or-
,, dinatus, ex ordinatione, vel promotione, quæ
,, inſtar mercatorum venundatur, nihil juvetur:
,, ſed

Digitized by Google

„ ſed ſit ab officio, & dignitate, vel curatio„ne alienus, quam pecuniis adeptus eſt... ita patres Chalcedonenſes, ordinatiooem a promotione, & dignitatem Eccleſiaſticam a ſimplici officio accurate diſtinguentes.

Eademque Græcorum poſteriorum ſententia fuit: ſic enim e. c. *Balzamon* in ſupplemeoto: (a) *officia Eccleſiaſtica*, inquit, *abuſive gradus vocantur: eſt enim proprie gradus ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, & lectorum: officia autem ſunt, honores, & victus ſubminiſtrationes*.

(a) *vide apud Goar. pag.* 370.

His jactis fundamentis, nulla ſupereſt difficultas in conciliandis patrum teſtimoniis, quæ videntur nobis eſſe contraria. Ignatius enim, Epiphanius, & Patres Laodiceni, omnes ſine diſcrimine recenſent miniſtros, qui canoni Eccleſiaſtico quavis ratione inſcripti erant, ſive propter veram ordinationem, ſive propter officium, ad tempus ſuſceptum; atque hoc ipſum confirmat ſeries ordinum qui in his teſtimoniis recenſentur: nam præter exorciſtas, & oſtiarios, alios pleroſque interſerunt, quos ne Latini quidem pro veris ordinibus habent, laborantes nimirum, confeſſores, linguarum interpretes, diaconiſſas, virgines, viduas, monachos &c. imo S. Epiphanius, quaſi non omnes enumeraſſet, alios longe plures debere ſubintelligi, in hoc ipſo teſtimonio ſignificat: *& reliqui*, inquit, *diſciplinæ cauſa ordines conſtituti*.

Fatemur igitur, his auctoritatibus probari, in Græca quondam Eccleſia, præter memoratos quatuor ordines, diverſa officia viguiſſe; quod negare nemo poteſt, niſi hiſtoriæ Eccleſiaſticæ rudis & imperitus: ſed per veram ordinationem data fuiſſe inficiamur: hæcque ad teſtimonia patrum generalis eſto reſponſio, quæ ſufficare potemt, niſi ſingula viderentur ſpeciales difficultates habere: quas ut expediamus,

R. 2. Speciatim ad ſingula.

Ad primum ex S. Ignatio, 1. dato, & non conceſſo Epiſtolam ad *Anticohenos* genuinam illius eſſe, nego conſeq. hinc enim hoc unum ſequitur quod ultro fatemur, in Eccleſia Orientali fuiſſe olim miniſtros, ſicuti & hodie ſunt, qui Oſtiariorum & exoreiſtarum officio fungerentur: quod vero ad hæc officia obeunda, vera ordinatione promoverentur, ſi quis hoc teſtimonio probare vellet, idem ageret, ac ſi propter Sancti Ignatii verba contenderet, janitrices, viduas, laborantes, & confeſſores, per veram ordinationem olim eſſe conſecratos: iis enim omnibus ſalutem ſine diſcrimine impartitur.

2. Nego Epiſtolam ad *Antiochenos* verum S. Ignatii fœtum eſſe: hoc enim jure merito inficiantur peritiſſimi noſtræ ætatis critici quos conſulere poterit ſtudioſus Theologus: nos enim hujuſmodi controverſias proſequi pro inſtituto non poſſumus: ſatis fuerit in præſenti, cur Epiſtola hæc *Ignatio* denegetur, duas breviter afferre cauſas: 1. ex veterum ſcriptorum ſilentio petitur, qui etſi cæteras ſanctiſſimi Martyris Epiſtolas ſumma cum laude citaverint; de hac prorſus tacuerunt: (b) *Euſebius*, & *S. Hieronymus*, ſeptem, nec plures numerant: ad *Epheſios* ſcilicet, ad *Magneſianos*, ad *Trallenſes*, ad *Romanos*, ad *Philadelphienſes*, ad *Smyrnenſes*, & unam ad *S. Polycarpum*: de iiſdem paſſim loquuntur, *S. Irenæus*, *Origenes*, *S. Athanaſius*, de Epiſtola ad *Antiochenos*, altum ſilent: 2. eſt, quod in hac Epiſtola, de pace Eccleſiæ Antiochenæ reſtituta, nec minima mentio ſit: unde certo conſtare videtur, Ignatium ejus non eſſe authorem; nam in cæteris, ad *Epheſios*, *Magneſianos &c.* de ſedata tempeſtate ſæpe loquens, *Epheſios*, alioſque enixe rogat, ut nomine ſuo Antiochenis felicitatem hanc gratulentur: quis porro crediderit, non idem facturum Ignatium, ſi hoc ipſo tempore, eam quæ nomine ejus circumfertur Epiſtolam ad *Antiochenos* ſcripſiſſet? itaque cum incerta auctoritas ſit, de ordinibus Græcorum nequit fidem certam facere.

(b) *Euſ. hiſt. Eccl. lib.* 3. *cap.* 36. *S. Hier. cal. de ſcript. Eccl.*

Ad ſecundum, ex S. Epiphanio, quoniam eamdem præfert difficultatem, admiſſa authoritate, nego conſeq. hic enim omnes paſſim ordines eoumerat S. Doctor, ſive qui proprie, ſive qui improprie hoc nomine appellantur; atqoe adeo quemadmodum inferri ex verbis ejus non poteſt, diaconiſſas, linguarum interpretes, & laborantes, veram ordinationem habere, ita nec poteſt inferri de oſtiariis & exorciſtis.

Tertium, ex Concilio Laodiceno quatenus reſolvi debeat, ex dictis eſt manifeſtum.

Ad quartum, ex *Joanne* VIII. diſtinguo anteced. meminit ille acolythatus in Epiſtola ad Græcorum Imperatores, hoc nomine ſubdiaconatum intelligens, concedo: intelligens ordinem proprium Latinorum, a ſubdiaconatu diverſum, nego: ſubdiaconatum enim in hac Epiſtola non nominat ſummus Pontifex, & in ejus locum ſubſtituit acolythi nomen: unde facile eſt judicare, uonm pro altero appellatum: quis enim crediderit a *Joanne* VIII. ordinem ſacrum, in Græca Eccleſia omnium ſæculorum diſciplina notiſſimum, fuiſſe velut inutilem prætermiſſum, ut in ejus locum ſubrogaretur acolythatus quem Græci non noverant, cujuſve conferendi ritum in ſuis Euchologiis non habebant? eaque reſponſio ad ſcopum ſummi Pontifiois attendenti debet eſſe certiſſima: hanc enim ad Imperatores Epiſtolam ſcripſit, pari ſenſu quo ab octavo generali concilio paucis ante annis contra Photii præſumptionem ſancitum fuerat, neminem debere ad honorem Epiſcopatus aſſurgere, niſi prius per omnes gradus Eccleſiaſticos, definitis temporibus tranſiiſſe reperiretur: cum igitur in ſupra memorato concilii Canone nulla acolythatus mentio ſit, ſubdiaconatus vero ſecundo loco ponatur: ratio & æquitas poſtulat, ut a Pontifice Maximo acolythum pro ſubdiacono nominatum intelligamus: cum eoim Græci, ut bene obſervat *Morinus*, (c) omnia pene officia quæ noſtris Acolythis committuntur, ſuis ſubdiacoois artribuerent; nihil mirum ſi nomine acolythatus ſubdiaconos indicaverit.

(c) *de Sacris ordinat. exercit.* 14. *c.* 1. *n.* 6.

Ad quintum, ex *Gabriele Philadelphienſi*, conceſſo antecedente, nego conſequent. junior enim hic ſcriptor eſt, ut poſſit auctoritate ſua infringere, quæ ex Euchologiis Græcorum, conſtitutionibus & canonibus Apoſtolicis, Liturgia Sancti Marci, Juſtiniano Imperatore, S. Joanne Damaſceno, & octava Synodo adduximus argumenta: quæ ſane niſi illud quod erat propoſitum evicerunt; nihil in Theologia erit, quod ex antiqua diſciplina & majorom præſcriptionibus certa ratione probari poſſit: igitur dicendum, vel *Gabrielem* ordiues proprie & improprie dictos eodem uumero concluſiſſe; vel receſſiſſe a communi Græcotum doctrina, ut Orientalem diſciplinam cum Occidentali conciliaret: quod parum feliciter auctori ſuo ceſſiſſe, facile judicabit quiſquis attendet.

1. *Gabrielem*, Oſtiariatum cum Acolythatu confundere: ait enim, in primo gradu eſſe janitores & acolythos: 2. exorciſtas, ſupra acolythos: 3. lectores ſupra exorciſtas collocare: qua ſane ordioum perturbatione, nec bene de Græcis meritus eſt, quibus hi gradus hactenus incogniti ſunt, nec de Latinis, qui oſtiarios in infimo loco, in ſecundo lectores, in tertio exorciſtas, in quarto acolythos pouunt.

Inſt. 1. Saltem acolythatus in numero ordinum Eccleſiæ Græcæ admitti debet: ergo &c. *Inſt.* 1.

R. Nego ant. nam, 1. in antiquis Græcorum moouments non magis de acolythatu, quam de exorciſtatu & oſtiariatu fit mentio: 2. de acolythatu altius ſilentium eſt, quam de cæteris: oſtiarios enim & exorciſtas aperte nominant, auctor Epiſtolæ ad Antiochenum, S. Epiphanius, & Concilium Laodicenum, ut ex eorum teſtimoniis eſt evidens; acolythos vero ne nomine quidem appellant.

Inſt. 2. Ordo ab Epiſcopo ſolo, per manuum impoſitionem collatus, eſt ordo proprie dictus; *Inſt.* 2.

atqui

atqui acolythatus apud Græcos a ſolo Epiſcopo per manuum impoſitionem confertur : ideo enim acolythi in latina Eccleſia ordinantur, ut ſacerdoti ſacrum facienti, & diacono ad Sancti Evangelii lectionem cereos præferant; atqui ad hoc ipſum officium inferiores aliquos miniſtros olim fuiſſe in Eccleſia Græca ab Epiſcopis conſecratos, Enchologia Græcorum teſtantur: ſic apud *Morinum* (a) in veteri quodam rituali, ab annis ſeptingentis, & amplius ſcripto, legitur: *oratio ſuper ceroferario & deputato* : item in altero codice, ſed manus recentioris, legitur: (b) *ordo obſervandus in promotione cerophori & deputati* : eodem *Morino* teſte, (c) Symeon Theſſalonicenſis in tractatu de Sacramentis hæc habet: *duæ ſunt extra ſanctuarium manuum impoſitiones, lectoris, & hypodiaconi; ſunt & aliæ, officiorum videlicet, & deputati, ſive, ut ita dicam, ceroferi; quæ ante lectorem celebratur*: ne vero quis dubitet ordinationem hanc pro vera & proprie dicta reputari, χειροτονία id quodam apud Goarium (d) Euchologio appellatur, quod nomen Sacramenti proprium eſſe, ſupra notavimus: ergo &c.

(a) *de ſacris ordinat. part. 2. pag. 82.*
(b) *ibid. pag. 117.*
(c) *ibid. pag. 129.*
(d) *pag. 237.*

R. Conceſſa maj. nego min. ad probationem conceſſa iterum maj. diſtinguo min. hujuſmodi miniſtri in Eccleſia Græca olim ordinabantur, ordinatione improprie dicta, concedo: proprie dicta, nego min. & conſeq.

E. R. Ea ceroferariorum & deputatorum ordinatio apud Græcos nuda & ſimplex benedictio fuit: nec in contrarium adduci aliquid poteſt, quo ab hac ſententia dimoveamur: nam,

1. Si quid Ritualium auctoritas probet, ubi habetur: *Ordo obſervandus in promotione cerophori ac deputati* : oratio ſuper ceroferario & deputato, &c. mirum in modum creſcet numerus ordinum: in iiſdem enim Ritualibus legitur: *Ordo in promotione magni œconomi: ordo obſervandus, ut aliquis fiat Archidiaconus: ordo obſervandus, in ordinatione χειροτονία, œconomi monaſterii, vel cellari: ordo obſervandus in promotione abbatis* &c. quemadmodum igitur hi & alii quamplures miniſtri ſimplici cæremonia & precatione ad ſua, apud Græcos, officia promoventur; idem dicendum de ceroferariis, quos aliunde conſtat ordinibus ex diſciplina veteri, numquam fuiſſe annumeratos.

2. Lectoratum, in ordinum numero apud Græcos primum eſſe conſtat ex patribus ſupra citatis, quorum magna auctoritas eſt: *prima dignitas*, ait S. Joannes Damaſcenus, *eſt Lector*: idemque alii aperte declarant: igitur in ſerie ordinum ceroferarii locum habere non poſſunt, quos Græci in infimum locum detrudunt, & intra lectores reponunt: ait enim *Symeon Theſſalonicenſis*, ceroferarii ſive deputati ordinationem, ante lectorem celebrari.

3. *Symeon* ipſe deputatos & ceroferarios ab ordinibus aperte hoc ipſo loco diſtinguit, & inter ſimplicia officia numerat: imo hujus miniſterii nullum apud ſuos uſum manere teſtatur.

4. *Joannes*, Cithri, prope Theſſalonicam Epiſcopus, ne in officiorum quidem numerum, deputatos & ceroferarios referri permittit: ſic enim loquitur libro 5. *juris Orientalis*: (e) „ vigiles, deputati, & camiſati (*ceroſerarii*) „ non ſunt officia, ſed miniſteria circa ſa„ crum altare, ipſis convenienter tributa: er„ go &c.

(e) *apud Morinum pag. 225.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui apud Græcos acolythi olim ordinabantur ordinatione proprie dicta: ergo &c. probat. ſubſ. proprie dicta ordinatio eſt quæ fit per manuum impoſitionem; atqui acolythorum ordinatio olim apud Græcos manuum impoſitionem fiebat; ſic enim teſtatur *Symeon Theſſalonicenſis*, paulo ante citatus: & ejuſdem rei fidem facit *Goarius*: (f) ergo &c.

(f) *in Rituali Græc. pag. 237.*

R. Nego ſubſ. ad probationem

R. 1. *Morinus* conceſſa maj. negat min. negat, inquam, in acolythorum promotione manuum impoſitionem vulgo fuiſſe adhibitam: huicque ſententiæ egregie favent Ritualia Græcorum pene omnia, in quibus de manuum impoſitione prorſus ſiletur: quod vero ceroferariorum promotionem *Symeon Theſſalonicenſis* manuum extenſione, ſive χειροθεσία fieri dicat; nihil hinc ſententiæ noſtræ præjudicatur; quandoquidem ſe ipſum in eodem loco interpretatur, deputatos ſive ceroferarios a veris ordinibus ſecernendo: ſed nec movere non debet Euchologii a *Goario* tranſcripti auctoritas, in quo legitur: *Oratio in deputati* & ceroferarii χειροτονία, ſive ordinatione habenda: ut enim advertit ipſe *Goarius* Græcorum rituum diligentiſſimus obſervator, hoc unum e multis Euchologiis reperire potuit, in quo de ceroferariorum ordinatione mentio fieret: *Græcorum*, inquit, (g) *tam antiqua, quam recentiora Euchologia, ſatis ſuperque declarant, ut χειροτονίας & legitimos ordines, ſolos lectoris, ſubdiaconi, diaconi, & presbyteri gradus, eos agnoviſſe; quorum proinde promovendorum ritum, cæremonias, inſtituta, & orationes præfixas exhibent: aliorum, excepta ceroferarii, ex uno ſolo Euchologio ſuperius tranſcripta benedictione, ne verbo quidem attingunt.*

(g) *pag. 238.*

R. 2. Diſtinguo maj. proprie dicta ordinatio eſt, quæ fit per manuum impoſitionem, *conſecratoriam*, concedo: per manuum impoſitionem, *quæ mera benedictio ſit*, nego maj. & eadem diſtinctione ad min. data, nego conſeq. ſolutio ex dictis patet, magiſque infra patebit.

Inſt. 4. Inſt. 4. *Dionyſius* vulgo Areopagita, lib. *de Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. 3. tacite videtur oſtiarios, exorciſtas, & acolythos ordinibus aggregare: *miniſtrorum*, inquit, *alii quidem ad januas templi conſiſtunt: alii vero aliud quid proprii muneris exequuntur*: ergo &c.

R. Dionyſium eo loci varios miniſtros perturbatim & confuſe citare; aperte nullum: *quis autem miniſtrorum appellatione*, inquit Goarius, (h) *lectorem, ſubdiaconum, diaconum, aut cuilibet officio extra veram ordinationem præpoſitum, non queat intelligere?*

(h) *ibid. pag. 239.*

Inſt. 5. Inſt. 5. *Euſebius Cæſarienſis* hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 6. cap. 43. ſeptenarium ordinum numerum, prolatis ſingulorum nominibus diſerte recenſet, Latinis in hac parte plene conſentiens.

R. *Euſebium* legenti luce clarius apparere, eum non ex propria, neque ex Græcorum mente loqui, ſed de ſolius Romanæ Eccleſiæ conſuetudine agere: hic enim Epiſtolam recitat *Cornelii* Pontificis Maximi *ad Fabium* Antiochenum, de qua dictum eſt capite præcedenti.

Inſt. 6. Inſt. 6. *Innocentius* IV. ſæculo 13. Pontifex Maximus, in Epiſtola ad *Othonem* Epiſcopum Tuſculanum, ſedis Apoſtolicæ in Regno Cypri legatum. *volumus*, inquit, *& expreſſe præcipimus, ut Epiſcopi Græci ſeptem ordines, ſecundum morem Eccleſiæ Romanæ de cætero conferant; cum hucuſque tres de minoribus circa ordinandos neglexiſſe & prætermiſiſſe dicantur.*

R. 1. *Goarius* his verbis: (i) *eos ſolummodo hoc præcepto devincit ſummus Pontifex, quos Latinorum ditioni, & ſuo legato ſciebat eſſe ſubjectos.*

(i) *ibid. pag. 238.*

R. 2. Hoc argumento noſtram concluſionem firmari potius quam everti: nam illo decreto *Innocentius* declarat, 1. oſtiariatum, exorciſtatum, & acolythatum a Græcis antehac fuiſſe neglectos ac prætermiſſos: 2. præcipit ut Græci, ſeptem in poſterum ordines conferant, non ſecundum antiquam Orientis diſciplinam, ſed ſecundum morem Romanæ Eccleſiæ.

Inſt. 7. Inſt. 7. Concilium *Laodicenum* can. 26. ſtatuit, *non debere exorcizandi onus aſſumere, ab Epiſcopis non provectos*: ſupponit ergo exorciſtarum verum eſſe, & diverſum ab aliis ordinem.

R. Conceſſo antecedente, nego conſeq. *exorciſtæ enim*, inquit Goarius, (k) *apud Græcos, ex antiqua traditione ſunt ſacerdotes ſoli: atque adeo ex hoc canone ſolum colligitur, eum qui ſacerdos eſt, etiam exorciſtæ munere poſſe fungi.*

(k) *ibid. pag. 239.*

Ratum itaque ſit & conſtitutum, ſeptem quos memoravimus ordines, in Latina, & ex

iis

jis quatuor tantum, ab antiquo in Græca Eccleſia viguiſſe: Græcorum vero nomine non eos tantum intelligimus, qui Græci vere ſunt & appellantur; ſed & alias chriſtianæ profeſſionis ſectas, quæ Syriam & remotiſſimas Aſiæ partes, aut Ægyptum latiſſime occupant: quæque ſub generali Orientalis Eccleſiæ nomine continentur: earum enim omnium in quaternario ordinum numero retinendo, cum Græcis plena conſenſio eſt. (1)

Excipiendos forte putaverit aliquis *Syros Maronitas*, qui in ſuo quodam Rituali ſic ſtatuunt: novem ordines Angelorum in cœlis fe„ cit Deus: novem ordines ſacerdotii in me„ dio Eccleſiæ, ut laudent eum: hi porro or„ dines ſunt, pſaltæ, lectores, ſubdiaconi, „ diaconi, archidiaconi, presbyteri, archipres„ byteri, chorepiſcopi, & Epiſcopi.

Verum propius inſpicienti parebit, eos vocetenus ab aliis orientalibus Eccleſiis diſſentire; nam 1. exorciſtas, oſtiarios, & acolythos una cum Græcis excludunt: 2. cum pſalmiſtæ, archidiaconi, archipresbyteri, & chorepiſcopi, numquam apud Græcos pro veris ordinibus habiti ſint, a lectoratu, diaconatu, presbyteratu, & Epiſcopatu diverſi: facile Maronitæ conciliantur cum cæteris, dicendo (quod verum eſt) eos uno numero ordines tum proprie, tum improprie dictos concludere.

Sequitur

CAPUT TERTIUM.

Utrum omnibus ordinibus ratio Sacramenti ex æquo conveniat?

POnimus tamquam certum, presbyteratui & diaconatui rationem Sacramenti vere & proprie convenire: hoc enim ſuo loco, ſecunda hujus libri parte, de ordinibus in ſpeciali, ratione & auctoritate demonſtratum lector reperiet. Itaque in præſenti de ſolo ſubdiaconatu, & quatuor ei ſubjectis ordinibus quæritur, an & quomodo Sacramentis debeant accenſeri? Qua de re cum nihil ab Eccleſia definitum ſit; in varias Theologi opiniones diſtracti ſunt; aliis contendentibus, rationem Sacramenti proprie non habere, ſed eſſe Sacramentalia quædam, ad ſacerdotium diſponentia eique ſubſervientia: aliis e contra volentibus, naturam Sacramenti, non ſecus ac diaconatum & presbyteratum habere.

Quam quæſtionem priuſquam pro modulo reſolvamus, rogamus lectorem ut diligenter advertat, ſubdiaconatum eoque inferiores ordines, poſſe ſpectari vel in radice, ſcilicet in diaconatu, qui ſons & origo eſt totius miniſterii ſacerdotibus exhibendi; vel formaliter, quatenus actione aliqua ſacra ſinguli, diviſim a diaconatu traduntur. Quo poſito ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur ſubdiaconatum & minores ordines, ſi in origine ſpectentur, divinæ inſtitutionis eſſe, eaque ratione vera Sacramenta dici poſſe: ſecus, ſi ſpectentur formaliter & diviſim.

Bipartita aſſertio eſt: adeoque diſtinctis probationibus adſtruenda.

PROBATIO I. PARTIS.

Ad primam quidem quod attinet: illi ordines in origine ſumpti, divinæ inſtitutionis ſunt, qui in diaconatu tamquam in radice continentur, & ab illo velut rivuli a fonte manant: cum enim diaconatus divina, quod nemo ambigit, inſtitutio fuerit; ejuſdem excellentiæ aliquatenus participes eſſe oportet ordines, ab illa præciſos; atqui ſubdiaconatus & quatuor minores ordines, in diaconatu tamquam in radice continentur, & ab illo velut rivi a fonte manant: in illo enim reſidet plenitudo ſacri miniſterii ſacerdotibus exhibendi: hinc Apoſtoli ſolos diaconos, non ſubdiaconos, eiſque inferiores clericos ordinaſſe leguntur; hinc etiam primis temporibus, quando miniſtrorum copia propter fidelium paucitatem haberi facile non poterat, qui diaconus ordinabatur ex laico, ſimul cenſebatur ordinatus ad officia omnia quæ miniſtris inferioribus decurſu ætatis ſunt attributa: creſcente enim vero fidelium multitudine, diaconorum munera in plures ac diverſos miniſtros diſtribui oportuit: merito itaque Concilium Tridentinum divinæ Hierarchiç dignitatem commendans, miniſtrorum, nomine utitur: *Si quis dixerit*, inquit, (a) *in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam* (a) *ſeſſ.*
divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex E- *23. can. 6.*
piſcopis, presbyteris, & miniſtris: anathma ſit: inſinuare quippe hac voce voluit, ſubdiaconatum & inferiores ordines, qui ex diaconatu decerpti, ejus ſunt velut propagines, divinæ Hierarchiæ poſſe accenſeri, quatenus cum illo in unum veluti Sacramentum coadunantur: ergo ſubdiaconatus eoque minores ordines in origine ſpectati, divinæ inſtitutionis dici poſſunt ac debent: eademque ratione nihil obſtat quominus Sacramenta, analogice nimirum & connotative dicantur; quia radix unde exciſi ſunt, Sacramenti naturam vere ac proprie continet: ſi enim radix Sancta, & rami.

PROBATIO II. PARTIS.

Quod autem diviſim in ſe & formaliter conſiderati, quatenus diverſis actionibus conferuntur, & per illos ad Diaconatum progreſſus fit, Sacramenta dici non poſſint: argumentis validiſſimis demonſtratur.

Sacramentum enim quod vere hujus nominis eſt, divinam debet inſtitutionem habere: hæcque regula generalis eſt, nullam admittens exceptionem: unde quemadmodum non potuerunt ab Eccleſia, ullave humana poteſtate, alia Sacramenta ſanciri; ita nec potuerunt, niſi a Deo, ordines præſcribi, quibus vera & propria ratio Sacramenti conveniret; atqui ſubdiaconatus & quatuor minores ordines formaliter in ſe & quantum ad diſtinctionem ſumpti, non divinæ ſed Eccleſiaſticæ inſtitutionis ſunt: nam

1. Altum de illis in ſcriptura ſilentium eſt, ubi tam frequens de Epiſcopis, presbyteris, & diaconis mentio occurrit, eorumque ordinandorum ritus, verbis tam expreſſis deſcribitur: lege actus Apoſtolicos, Beati Pauli & aliorum Epiſtolas omnes revolve: Epiſcopos inter, presbyteros, & Diaconos ſacrum miniſterium diviſum ubique reperies: de ſubdiaconis, acolythis, cæteriſque, nec minimum verbum fieri deprehendes: conſtat ergo non poſſe hos ordines, ſcripturæ auctoritate Sacramenta monſtrari; quorum ne exiſtentia quidem probatur.

2. Cum divinum verbum, aliud ſit ſcriptum, aliud traditum, paremque habeat, ut ſæpe dictum eſt, utrumque auctoritatem; deberet, ſcriptura tacente, ex divina & Apoſtolica traditione ſententia illa defendi; atqui non magis ex traditione, quam ex ſcriptura ſubdiaconatui & quatuor minoribus ordinibus divina aſſeritur inſtitutio; nam cum illud cenſeatur

ex

(1) Aliæ Eccleſiæ Chriſtianæ, quæ per Orientem diſperſæ ſunt, ad haſce tres ferme revocantur, *Coptitarum* nempe, ſive ut alii vocant, *Jacobitarum Ægyptiorum*, quod in Ægypto maxime vigeant; *Neſtorianorum*, & *Syro Maronitarum*. Quoad *Coptitas* attinet, hos Lectorum, Subdiaconorum, Diaconorum, ac Sacerdotum non autem cæteros minores Ordines agnoſcere, probant Morinus & Martenius ex eorumdem Rituali ab Athanaſio Kirkero in latinum verſo, in quo de illorum duntaxat ordinationibus ſermo fit. Idem oſtendunt laudati Morinus, & Martenius de *Syro Neſtorianis* ex horum pariter Rituali deſumpto argumento. An vero idem judicandum ſit de aliis Syris, qui aut *Jacobitæ* nominantur, aut Græcæ Eccleſiæ adhærent, incerta res eſt: alii quippe tres, alii plures ordines enumerant; Nec ſatis liquet, an omnibus vere Sacramenti rationem adjudicent, De *Syro Maronitis* ſatis diſſerit N. A.

ex divina & Apoſtolica traditione deſcendere, quod ſemper & ubique ſumma conſenſione retentum eſt, ut docet S. Auguſtinus: (a) illud e contra non debet pro divina & Apoſtolica traditione haberi, quod non fuit ſemper & ubiqoe retentum; atqui ſubdiaconatus & quatuor minores ordines non fuerunt ſemper & ubiqoe inviolabili religione ſervati: nam

(a) lib. 4. cont. Donat. c. 24.

Primo: de oſtiariato, exorciſtato, & acolythatu conſtat, quod eos Græci nec olim habuerint, nec modo habeant in numero ordinum.

Secunda: ſubdiaconatum & minores ordines fuiſſe ab Eccleſia decurſu temporum inſtitutos, teſtantur ſcriptores multi, quorum ſumma in præſenti materia auctoritas eſt.

Sic author commentarii in Epiſtolas Sancti Pauli ſub Ambroſii nomine, ab *Amalario* citatus: (b) „ non convenit demirari, *inquit*, ſi „ neque ſubdiaconorum, neque lectorum me„ moriam Apoſtolus feciſſe videatur: illis enim „ gradibus functionum, qui in Eccleſia neceſ„ ſario habentur, iſti poſtea ſunt adjecti pro„ pter utilitatem miniſterii, quod propter mul„ titudinem credentium, per alteros poſtea im„ pleri debere, neceſſitas flagitavit: unde nec „ ordinationem ante altare aſſequuntur, ao „ quod nec myſteriis miniſtrare ſtatuuntur.

(b) lib. 2. de offic. Eccleſ. c. 6.

Similiter *Amalarius* ipſe noni ſæculi ſcriptor: „ tres, *inquit*, (c) ſuperiores ordines, Epiſco„ patus, presbyteratus, & diaconatus ab Apo„ ſtolo recenſentur.... cæteri ordines his adje„ cti ſuot: creſcente Eccleſia crevit officium „ Eccleſiaſticum: ut multitudini Eccleſiæ ſub„ veniri poſſet, adjiciuntur inferiores in adju„ torio præpoſitorum.

(c) ibid. cap. 13.

Celebre de hac re eſt *Urbani* II. Pontificis Maximi, in concilio *Beneventano* (d) effatum: *nullus*, inquit, *in Epiſcopum eligatur, niſi in ſacris ordinibus Religioſe vivens fuerit inventus: ſacros autem ordines dicimus diaconatum & presbyteratum: hos ſiquidem ſolos primitiva, legitur habuiſſe Eccleſia: ſuper his ſolis præceptum Apoſtolicum habemus.*

(d) ann. 1091.

Par *Gratiani* in *Decreto* ſententia eſt: *Levitas*, inquit, (e) *ab Apoſtolis ordinatos legimus: ſubdiaconos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.*

(e) diſt. 21.

Idem tradit *Magiſter ſententiarum*: „ cum „ omnes ordines, *inquit*, (f) ſpirituales ſint „ & ſacri: excellenter tamen canones, duos „ tantom ſacros ordines appellari cenſent, dia„ conatus ſcilicet & presbyteratus, quia hos „ ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe.... „ levitas enim ab Apoſtolis ordinatos legimus „ ...ſubdiaconos vero & acolythos procedente „ tempore Eccleſia ſibi conſtituit.

(f) lib. 4. diſt. 24.

Petrus Bleſenſis: „ notandum occurrit, *in„ quit*, (g) quia productior eſt aſcenſus ad „ Sacerdotii gradum nunc, quam in primitiva „ Eccleſia, in qua qui tantom fidelis erat, „ Diaconus fiebat, vel Sacerdos. Introducti „ poſtea ſunt quidam minoris ordinis gradus, „ per quos aſcenditur ad Sacerdotium.

(g) Serm. 47.

Idem denique affirmant, *Ivo Carnotenſis* (h) *Hugo Victorinus*, (i) & alii quos recenſere longius eſſet. Ergo ſobdiaconatus & 4. minores ordines non fuerunt ſemper & ubique obſervati: adeoque divinam inſtitutionem non habent.

(h) par. 5. Decreti cap. 72.
(i) lib. 2. de Sacrament. 3. par. c. 13.

Tertio, ſi patres exiſtimaſſent, inferiores Diaconatu ordines divinam inſtitutionem habere, per eos conferri gratiam Spiritus Sancti, alicubi docuiſſent; atqui nullus ex tota antiquitate laudari poteſt, qui dixerit per ſubdiaconatum, & minores eo ordines dari gratiam ſanctificantem. Hinc Latina Eccleſia in ſubdiaconatus & minorum ordinum celebratione numquam manuum impoſitionem adhiboit, quam Sacramenti Ordinis materiam eſſe, Scripturæ & patrum doctrina eſt. Hinc etiam Concilium Tridentinum probat Sacram ordinationem eſſe Sacramentum; quia in ea dicitur: „ *Accipe Spiritum Sanctum*. Si qois dixerit, *in„ quit*, (k) per Sacram ordinationem non da„ ri Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epi„ ſcopos dicere: accipe Spiritum Sanctum..., anathema ſit.... Porro in ſubdiaconorum & miniſtrorum inferiorum ordiuatione non dicitur: *Accipe Spiritum Sanctum*: ergo &c.

(k) Seſſ. 23. can. 4.

Quarto, ſi ſubdiaconatus & minores ordines divinæ inſtitutionis eſſent, numquam paſſa eſſet Eccleſia Diaconatum & presbyteratum, cæteris prætermiſſis conferri, nec abrogari permiſiſſet inferiorum ordinum exercitium. Atqui ex hiſtoria Eccleſiaſtica certum eſt.

1. Multos fuiſſe Diaconos & presbyteros conſecratos, qui minoribus ordinibus initiati non fuerant. Sic *Georgius* Patriarcha Alexandrinus, *Metaphraſtes*, *Caſſiodorus*, & alii qui Sancti *Joannis Chryſoſtomi* vitam ſcripſerunt, eom lectorem primum a *Zenone* Tyri Epiſcopo, tum Diaconum a *Meletio* Aotiocheno, tandem presbyterum a *Flaviano* Meletii ſucceſſore creatum docent; nulla ſubdiaconatus aut aliorum facta mentione. Sic Sanctum *Epiphanium* primo Diaconum ordinatum, invitum licet ac reluctantem, deinde presbyterum & Epiſcopum, eum ad ordinationem effugiendam, ſumma vocis contentione clamaret, ſeque Clericum non eſſe proteſtaretur, refert ejus vitæ ſcriptor apud *Surium* (l). Sic *Epiphanius* ipſe, *Paulinianum* Monachum, Sancti Hieronymi fratrem, comprehenſum & ore compreſſo, ne repugnaret, omiſſis cæteris ordinibus, Diaconum & presbyterum ordinavit, ut teſtatur ipſe apud S. Hieronymum. (m)

(l) die 12. Maji.
(m) Epiſt. 60.

2. Certum eſt, ut prædiximus, Eccleſiam Græcam & Orientalem, ſolo excepto lectoratu, minores ordines non habere: quod convincens eſt argumentum, eorum inſtitutionem non putari eſſe divinam.

3. Nec minus, quotidiano experimento certum eſt, in Latina Eccleſia, quatuor minores ordines ab omnibus quidem Clericis ſuſcipi, ſed a pauciſſimis exerceri. Quis enim hodie Oſtiarii officio communiter fungitur, præter conductitios quoſdam de plebe miniſtros? Nulla Lectorum, nulla Exorciſtarum functio viget; eorum ſcilicet qui ſint ad hæc officia ſpecialiter ordinati. Nam Exorciſmos presbyteri faciunt. Onus autem & honor legendi, Diaconis indifferenter & ſubdiaconis, quin & ipſis Laicis demandatur. Communior quidem Acolythatus functio eſt, ſed pleromqoe a perſonis ſæcularibus, aut ſimplicibus abſque ordinatione Clericis exercetur. Denique & ipſius ſubdiaconi quædam officia iis interdum committuntor, qui nullatenus in Clericorum ordine ſunt: ergo &c.

Quinto denique, ſi ſubdiaconatum & quatuor minores ordines formaliter in ſe ſumptos credidiſſet Eccleſia divinam inſtitutionem habere, vereque eſſe Sacramenta; numquam permiſiſſet ut ab aliis quam ab Epiſcopis conferrentur. Habent enim Sacramenta miniſtros proprios a Chriſto determinatos, quos mutare non eſt in Eccleſiæ poteſtate. Porro Epiſcopos conferendæ ordinationis ſolos miniſtros eſſe legitimos, conſtans eſt & perpetua doctrina Eccleſiæ; quam Concilium Tridentinum novo decreto confirmans: ſi quis dixerit, *inquit*, (n) „ Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, „ vel non habere poteſtatem confirmandi & „ ordinandi, vel eam quam habent, illis eſſe „ cum presbyteris communem... anathema ſit. „ Jam ſic ſubſumo:

(n) Seſſ. 23. can. 7.

Atqui ſubdiaconatum & minores ordines conferendi facultas olim conceſſa eſt ſimplicibus Chorepiſcopis & presbyteris: id quod multis in poſterum exemplis oſtendetur. Ergo non exiſtimavit Eccleſia ſubdiaconatum & quatuor minores ordines, formaliter in ſe ſumptos, divinam inſtitutionem & veri Sacramenti rationem habere.

§. SECUNDUS.
Solvuntur contrariæ objectiones.

Quæ quidem ſententia, quamquam validiſſimis ſepta munimentis; pleroſque, ut verum ſa-

ſatear adverſarios habet, quibus pene pro fidei doctrina eſt, ſubdiaconatum, & minores ordines, non ſecus ac presbyteratum ac Diaconatum, formaliter & diviſim eſſe Sacramenta: quo fit ut contrarium ſentientes, velut novatores paſſim traducant, & inclementius exagitent. Quod judicium quam præceps ac temerarium ſit, tom ex adductis probationibus ſatis, ni vehementer fallimur, manifeſtum eſt; tum ex argumentorum quæ opponuntur, reſutatione magis patebit.

Objectio prima.

Object. 1. Ac primo qnidem, inquiunt, plurimum temeritatis habet noſtra ſententia. Ergo non eſt admittenda.

℞. Nego anteced. nt enim jure merito temeritatis argueretur, deberent vel ex ſcriptura vel ex traditione momenta proferri, quibus aperte aut ſaltem racite monſtraretur, ſubdiaconatum & quatuor minores ordines Sacramentis novæ legis, diviſim & formaliter in ſe ſumptos annumerari. Atqui nullum hujuſmodi argumentum Scriptura ant traditio ſuggerit: imo contrarium perſuadet, hinc quidem Sacrarum Litterarum ſilentium, illinc vero numerus auctoritatum quas ex antiquis Scriptoribus in probationem adduximus: ergo &c.

Inſt. 1. Inſt. 1. Prob. anteced. remerarium eſt, a communi Eccleſiæ & Theologorum doctrina recedere. Atqui ſententia affirmans ſubdiaconatum & minores ordines, diviſim & formaliter ſumptos, vere eſſe Sacramenta, communis Eccleſiæ & Theologorum doctrina eſt. Ergo temeritatis notam non effugit, qui ab hac doctrina recedit.

℞. Conceſſa majore, nego min. quantum ad ntramque partem.

Commonem eoim Eccleſiæ doctrinam dicimus, quæ de ſcripturæ & traditionis fonte ſuſcepta eſt, quam Concilia & Pontifices Maximi, vel expreſſe vel ſaltem implicite definierunt, quam Sancti patres commendarunt, quæ denique Theologorum conſenſione pene unanimi roboratur; atqui opinio affirmans ſubdiaconatum & minores ordines formaliter & diviſim eſſe Sacramenta, de Scripturæ & traditionis fonte non venit, nullius Concilii, nullius Summi Pontificis decreto defenditur: immo in contrarium quædam Summorum Pontificum & Con-
„ ciliorum ſanctiones aperte facere videntur:
„ qualis *eſt Urbani* II. in Concilio Beneventa-
„ no ſic ſtatuentis: „ Nullus in Epiſcopum
„ eligatur, niſi in Sacris ordinibus Religioſe
„ vivens fuerit inventus, Sacros autem ordi-
„ nes dicimus Diaconatum & presbyteratum:
„ hos ſiquidem ſolos primitiva legitur habuiſ-
„ ſe Eccleſia. Subdiaconos vero, quia & ipſi
„ Altaribus miniſtrant, opportunitate exigen-
„ te concedimus; ſi tamen ſpectatæ ſint Reli-
„ gionis & ſcientiæ... Ita *Urbanus* II. cui concinens *Innocentius* III. (a) declarat, *ſubdiaconatum in Eccleſia primitiva, non fuiſſe Sacrum ordinem reputatum, & non annumerari inter Sacros gradus, niſi ſecundum moderna tempora.* Ergo &c. jam quod ad patres attinet, non puto quemquam afferri poſſe, qui ſubdiaconatui & inferioribus gradibus rationem Sacramenti tribuerit. Ex eorum quidem auctoritata probabitur, præter presbyteratum & Diaconatum, alios in Eccleſia ab antiquo ordines eſſe, prout contra Calvinianos capite primo probatum eſt. Sed non ideo conſequens erit, quod debeant, pro veris, diviſive ac formaliter, Sacramentis haberi. Denique doctrina quam impugnamus, non poteſt dici Theologorum communis eſſe: nam præter eos quorum auctoritates attulimus, alii ſcholarum omnium, numero magno laudari poſſent, qui hoc ipſum verbis apertiſſimis, paucis contradicentibus, & abſque temeritatis accuſatione ſenſerunt: haud me equidem fugit Scholaſticis Theologis, iis nimirum qui auctoritate nihil, ſoliſque ratiunculis omnia metiuntur, doctrinam illam non arridere: verum illis malumus diſplicere, quam a veritate recedere.

(a) cap. miramur de ſervis non ordinandis.

Inſt. 2. „ Inſt. 2. Probando min. Concilium Triden-
„ tinum ſeſſ. 23. cap. 2. ſeptem ordioes ex-
„ preſſe recenſet: ibidem canone 2. ſic ſtatuit:
„ ſi quis dixerit, præter Sacerdotium non eſ-
„ ſe in Eccleſia Catholica alios ordines, &
„ majores & minores, per quos velut per gra-
„ dus quoſdam in Sacerdotium tendatur: ana-
„ thema ſit.... Denique ibidem canone 3. ſic definit: *Si quis dixerit, ordinem ſive Sacram ordinationem, non eſſe vere & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum,... anathema ſit.*

Inde ſic aſſumitur argumentum: Concilium definit ordinem eſſe vere & proprie Sacramentum: ſeptem porro ordines numerat, nullo inter eos, quaotum ad Sacramenti rationem, diſcrimine facto: igitur ſeptem ordines diviſim & formaliter vere eſſe Sacramenta, communis doctrina Eccleſiæ eſt, Concilii Tridentini decreto roborata.

℞. Auctoritatem admitto, & conceſſo antecedente, nego conſeq. his enim decretis Sancta Synodus ea tantum voluit ſtabilire quæ proterve negabant hæretici, quæſtiones inter Catholicos innocue controverſas in medio relinquendo. Porro Hæretici hæc duo negabant, ordioem eſſe Sacramentum, & plures ordines eſſe. Utrumque dogma Concilium vindicavit, anathema iis dicendo, qui ordinem Sacramentum non eſſe, nec plures ordines eſſe contenderent. Nec vero ita ſunt hi duo canones conjungendi, quaſi ex eo quod ſeptem ordines ſint, ex mente patrum Tridentinorum, ſeptem eſſe ordinis Sacramenta conſequens ſit: etiamſi enim e ſeptem ordinibus, ſolum Sacerdotium Sacramentum foret: verum nihilominus eſſet, ordinem eſſe Sacramentum, & ſeptem ordines eſſe: quia alia eſt Sacramenti, alia ordinis ratio: ordines, multiplicato populo fideli, augere Eccleſia potuit: condere Sacramenta, quod eſt ſoli Chriſto homini Deo eximium, temporis ſucceſſu non potuit.

Inſt. 3. Ordo generatim eſt Sacramentum. Ergo Concilium Trideutinum ſeptem eſſe ordines ſtatuendo, ſingulis Sacramenti rationem adſcripſit. Inſt. 3.

℞. Diſtinguo anteced. ordo generatim eſt Sacramentum, ordo, inquam, a Chriſto præſcriptus, *Concedo*: ordo ab Eccleſia inſtitutus, *ſubdiſtinguo*: Sacramentum eſt, ſi in origine ſpectetur, *concedo*: ſi formaliter & diviſim, *nego*: ſolutio ex prædictis plana eſt.

Inſt. 4. S. Thomas in 4. ſententiarum diſt. 24. ſubdiaconatum & minores ordioes Sacramenta eſſe affirmat. Ergo præceptori Angelico contradicimus. Inſt. 4.

Reſpondet Dominicus Soto celeberrimus Sancti Thomæ diſcipulus, his verbis. *Profecto*, inquit, (b) *non arbitror, quod ſi Sanctus Thomas ad hunc locum in ſumma perveniſſes, in hac perſtitiſſet opinione, quam in 4. libro ſententiarum vulgus ſecutus tenuit.* Ita prædictus ſcriptor, cujus eo notabilior reſponſio eſt, quod Concilio Tridentino interfuerit. Intelligebat ergo controverſiam hanc de Ordinibus, utrum ſinguli rationem Sacramenti vere importent, non eſſe a Sancta Synodo definitam. Alioquin enim non deſeruiſſet doctrinam affirmantem ſingulos ordines Sacramenta eſſe, nec imperiti vulgi opinionem eſſa dixiſſet. Jam quod ad Sanctum Thomam ſpectat, quam merito ſuſpicetur *Dominicus Soto*, eum, ſi ſummam Theologicam abſolviſſet, id quod junior ſenſerat retractaturum, inde patet, quod alibi S. Doctor, nimirum opuſculo 34. diſerte pronunciat, ſubdiaconatum & minores ordines, ab Eccleſia eſſe inſtitutos: adeoque Sacramenta non eſſe: ſcripſit hoc opuſculum S. Thomas contra *Guillelmum a ſancto amore*, Sancti Dominici ordinis infenſiſſimum adverſarium. Contendebat iniquus homo non potuiſſe ab Eccleſia novum erigi ordinem, cui ſpecialiter officium prædicandi committeretur. Hunc, præter cætera, exemplo ſubdiaconatus & quatuor minorum ordi-

(b) in 4. ſent. diſt. 24. quæſt. 1. art. 4.

num,

num, quos Eccleſia de novo inſtituit, Doctor Angelicus refutat. *In primitiva Eccleſia*, inquit, *fuerunt ſoli duo ordines Sacri, ſcilicet presbyteri, Diaconi. Et tamen poſtea Eccleſia minores ſibi ordines inſtituit, at Magiſter ſententiarum dicit*. Itaque nec S. Thomæ contrarii ſumus, nec ei injuriam facimus, ſi id quod obiter, nondum plene diſcuſſa quæſtione, in libros ſententiarum, *vulgus ſequendo* dixerat, non amplectimur.

Inſt. 5. Inſt. 5. Atqui ſubdiaconatum & minores ordines eſſe Sacramenta, non opinio ſed certa res eſt: ergo &c.

Prob. ſubſ. ubicumque eſt ritus externus, materiam & formam propriam habens, & effectum ſpiritualem ex opere operato producens, verum eſt & proprium novæ legis Sacramentum; atqui ſubdiaconatus & quatuor minores ordines, diviſim & formaliter ſumpti, materiam & formam propriam habent, ac præterea effectum ſpiritualem ex opere operato producunt. Ergo certum eſt eſſe Sacramenta.

℟. Nego ſubſ. ad probationem,

1. Nego primam partem majoris. Nego, inquam, ubicumque reperitur ritus externus, materiam & formam propriam habens, neceſſario eſſe Sacramentum. Nam in Eccleſiaſticis inſtitutis, ut in benedictione Abbatis, vel in receptione Canonici, res & verba occurrunt, quæ materiæ ac formæ rationem aliquam exterius habent. Numquid ideo dicturi ſumus hujuſmodi, & quamplures alias cæremonias, quas Græci & Latini obſervant, vere eſſe Sacramenta? Ut ergo aliquid vere gaudeat titulo Sacramenti, requiritur ut materiam & formam habeat, ex divina inſtitutione præſcriptas, quod ſane minoribus ordinibus, & ſubdiaconatui non convenit.

2. Conceſſa, ad ſenſum primæ reſponſionis, majore, nego ſecundam partem minoris: ut enim ſæpe dictum eſt, vim ſpiritualis effectus producendi elemento ſenſibili ſolus Deus dare poteſt, nec valet ulla creata poteſtas hoc ſibi jus arrogare: cum ergo ſubdiaconatus & minores ordines diviſive ſumpti, fuerint ab Eccleſia inſtituti, virtutem illam non habent; adeoque quidquid ſpiritualis gratiæ ex eorum ſuſceptione percipitur, ex opere operantis, non ex opera operato, habetur.

Inſt. 6. Inſt. 6. Probando min. character eſt effectus ſpiritualis, proprius Sacræ ordinationis; atqui ſubdiaconatus & quatuor minores ordines imprimunt characterem: indeque eſt, quod iterari non poſſunt. Dixerunt aliqui, *ait S. Thomas*, (a) quod in Sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil eſt, quia per quemlibet ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis, ordinatæ ad Sacramentorum diſpenſationem. Unde cum character ſit ſignum diſtinctivum ab aliis, oportet quod in omnibus character imprimatur: eujus etiam ſignum eſt, quod perpetuo manent, & numquam iterantur: & hæc eſt... opinio communior: ergo &c.

(a) Suppl. quæſt. 35. ar. 2. in c.

℟. Conceſſa maj. nego min. ad probationem nego, ex eo quod minores ordines & ſubdiaconatus iterari non poſſint, inde ſequi quod imprimant characterem: hoc enim argumentum ſi valeret, idem de prima tonſura dicendum foret, quæ juxta Eccleſiæ diſciplinam, ſemel ſuſcepta, non iteratur: ideo itaque ab Eccleſia conſtitutum, non debere ſubdiaconatum & minores ordines repeti; non quod per illos crediderit imprimi characterem: ſed quia per quandam conſecrationem conferuntur. Porro hæc natura eſt conſecrationis, ut tamdiu maneat, quamdiu res conſecrata non perit: quia quod Deo ſemel eſt conſecratum, ſemper eſt conſecratum.

Ad auctoritatem Divi Thomæ, idem quod ad præcedentem objectionem Reſponſum eſto, hoc ſcilicet dictum a Sancto Doctore, dum junior commentaria in Magiſtrum ſententiarum dictaret; eamque haud dubie opinionem revocaturum, ſi ſummam Theologicam, quæ poſtremum ejus opus fuit, ad finem perduxiſſet.

Inſt. 7. faltem ſubdiaconatus veris Sacramentis debet adſcribi: ordo enim Sacer & major, ſi non habet rationem Sacramenti, nulla cauſa eſt cur in Sacramentorum numero ordo ponatur; atqui ſubdiaconatus in ſacris & majoribus ordinibus locum habet. *Subdiaconatus*, ait Concilium Tridentinum, (b) *ad majores ordines a patribus & Sacris Conciliis reſervatur*: ergo &c. Inſt. 7.

(b) Seſſ. 23. cap. 2.

℟. Nego anteced, ad probationem diſtinguo maj. ordo *Ex divina inſtitutione major & Sacer*, veris Sacramentis debet adſcribi, concedo: ordo Sacer, *ex ſola Eccleſiaſtica lege*, nego maj. & eadem diſtinctione ad minorem data, nego conſeq.

E. ℟. Equidem in Latina Eccleſia a quingentis circiter annis, ſubdiaconatus in majorum & ſacrorum ordinum ſerie collocatur. Verum unde probatur majorem eſſe, Sacramentum non eſſe oſtenditur. Nam ſi ex divina inſtitutione Sacris & majoribus ordinibus annumeraretur, par eſſet ejus in tota Eccleſia honoris & excellentiæ gradus; atqui in Eccleſia Orientali, neque olim fuit computatus, nec modo in Sacro Catalogo locum habet. Ergo divino jure prerogativam illam non poſſidet.

Deinde, quod conſtat ab Eccleſia conſtitutum, Deo velut immediato authori acceptum referri nequit; atqui certum eſt, ſubdiaconatum Sacri ordinis titulo ab Eccleſia eſſe donatum: ut ex *Urbano* II. & *Innocentio* III. dictum eſt: ergo &c.

Quæ autem cauſa Latinæ Eccleſiæ fuerit, ſubdiaconatum majoribus ordinibus accenſendi, dicetur parte ſecunda commodius, ubi de ſubdiaconatu in ſpeciali agemus.

Objectio ſecunda.

2. Sic arguunt: præter cæteras, ad contrariam ſententiam adſtruendam, rationem iſtam attulimus, quia, *inquiebamus*, ex hiſtoria Eccleſiaſtica certum eſt, fuiſſe quoſdam Diaconos & presbyteros conſecratos, qui ſubdiaconatu & minoribus ordinibus initiati non fuerant; atqui non valet hæc ratio. Conſtat enim ex hiſtoria Eccleſiaſtica, fuiſſe aliquos presbyteros conſecratos, qui antea Diaconi ordinati non fuerant: quin etiam certum eſt, aliquos ad Epiſcopatum evectos; licet Sacerdotes antea non fuiſſent; atqui inde non ſequitur, diaconatum & presbyteratum non eſſe vera & proprie dicta legis Evangelicæ Sacramenta: pariter ergo ex eo quod neglecti aliquando fuerint ſubdiaconatus & minores ordines, minime ſequitur non habere veram & propriam Sacramenti rationem. Object. 2.

℟. Conceſſa maj. nego min. ad cujus probationem nego maj. certum enim eſt, nec in Orientali, nec in Occidentali Eccleſia, majores unquam ordines fuiſſe prætermiſſos: in Eccleſia quidem Orientali, Concilii Sardicenſis canone „ 13. ſancitum eſt, ut non prius ordinetur „ Epiſcopus, niſi antea lectoris munere, & of„ ficio diaconi & presbyteri fuerit perſunctus; „ & ita per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, „ aſcendat ad culmen Epiſcopatus... In eadem Eccleſia damnatus eſt *Iſchiras* Sancti Athanaſii calumniator & impius accuſator, qui ementita ordinatione Epiſcopus creatus fuerat, cum antea presbyter non fuiſſet.

In

(1) Dubium hac in re fuiſſe Sanctum Præceptorem colligit Benedictus XIV. lib. 7. de Synodo &c. cap. 24. n. 19. poſtquam enim ſententiam retulit Magiſtri Sententiarum ajentis: *Canones duos tantum ſacros Ordines appellari cenſent, Diaconatus ſcilicet, & Presbiteratus.... Subdiaconos verò, & Acolytos, procedente tempore, Eccleſia ſibi conſtituit*, ſubdit: „ Et, quod magis eſt, Sanctus Thomas, qui aliis in locis ſingulis Ordinibus veri „ Sacramenti a Chriſto Domino inſtituti excellentiam aſſerit, in *caput* 3. *Epiſ.* 1. *ad Thimot. lect.* 2. Magiſtrum „ ſequutus: *in primitiva Eccleſia ſolum erant tres Ordines, Epiſcoporum, Presbiterorum, & Miniſtrorum: & non „ dividebantur per diverſos gradus: ſed omnes erant in uno Ordine propter paucitatem Miniſtrorum. & propter „ novitatem Eccleſiæ*. Ex quo colligitur dubiam ſaltem fuiſſe hac in re Angelici Præceptoris mentem „.

In Eccleſia vero Latina, conſtat ex variis Summorum Pontificum, *Sirici*, *Innocentii*, *Zoſimi*, *Cœleſtini*, *Gelaſii*, & aliorum decretis, eos quidem minorum ordinum, & ipſius Diaconatus, omiſſionem interdum permiſiſſe, expreſſe tamen prohibuiſſe, ne quis fieret Sacerdos vel Epiſcopus, qui Diaconatum ante non accepiſſet.

Inſt. 1.

(a) in hiſtor. Religioſ. cap. 13.

Inſt. 1. Probando majorem variis exemplis. Narrat *Theodoretus*, (a) *Macedonium* Monachum ſanctitatis fama celebrem, a *Flaviano* Patriarcha Antiocheno accerſitum, cum Miſſæ ſolemniis intereſſet, ab Epiſcopo non antea monitum, reique neſcium, presbyterum ordinatum. Quod cum audiſſet aſtantes omnes ipſumque *Flavianum* injuriis multis affecit, & præceps in ſolitudinem remigravit... Narrat idem ſcriptor, (b) quemdam ſolitarium, cum inſtare mortis ſuæ diem prædixiſſet, ab Epiſcopo ſuo presbyterum ordinatum; proteſtatumque eſſe, ſe ideo impoſitioni manuum conſentire, quod prævideret vitæ & Sacerdotii onere quantocyus ſe eſſe ſolvendum: cujus vaticinii veritatem probavit eventus. Sed multo mirabilior eſt *Salamanis* cujuſdam ibidem relata hiſtoria: (c) ſanctam ille degebat vitam in cellula ſic occluſa, ut nec feneſtriculam nec portam ullam haberet novitate prodigii commotus finitimæ civitatis Epiſcopus, accurrit, ut ejus non tam hoſpitiolum, quam tumulum viſitaret. Murum malleo diſrumpit ac dividit, extenſas per fixuram manus imponit *Salamani*, eumque presbyterum conſecrat: cumque adduci nulla prece, nulla arte potuiſſet *Solitarius* ad loquendum; hoc magis obſtupefactus Epiſcopus, clauſo muro, in Eccleſiam ſuam reverſus eſt. Ergo ex hiſtoria certum eſt, aliquos, Diaconatu prætermiſſo, presbyteros ordinatos.

(b) ibid. cap. 15.

(c) ibid. cap. 19.

℞. 1. Multa in hoc volumine contineri, quæ fidem omnem ſuperant, & merito a viris doctis vocantur in dubium: adeoque certum inde argumentum peti non poſſe.

℞. 2. Admiſſis exemplis, nego conſeq. quæ ut vera foret, conſtare ex hiſtoria deberet, prædictos Sanctos, non ante recepto Diaconatu, presbyteros ordinatos. Non hoc porro Theodoretus affirmat: tantumque meminit presbyteratus eis collati, nulla Diaconatus mentione facta. Admodum itaque credibile eſt, eos in ejuſdem cæremoniæ decurſu, Diaconos primum, dein presbyteros conſecratos: quod ne fruſtra dictum videatur, affero ejuſdem rei exempla duo.

Primum eſt Sancti *Epiphanii*, qui cum ſæpius Epiſcopo ſuo conteſtatus eſſet, ſe nondum eſſe Clericum, in ejuſdem Miſſæ ſolemniis, Diaconus primum, dein presbyter, & poſtea Epiſcopus ordinatus eſt. *Eum itaque*, inquit author vitæ ejus, (d) *ordinat Diaconum: & rurſus dat ei pacem, & ipſum ordinat presbyterum: rurſum fit Miſſæ continuatio, & eum ordinat Epiſcopum.*

(d) apud Surium die 12. Maji.

Alterum eſt, *Pauliniani*, Sancti Hieronymi fratris, de quo ſic loquitur *Epiphanius*: (e) *ignorantem eum, & nullam penitus habentem ſuſpicionem, per multos Diaconos apprehendi juſſimus, & teneri os ejus.... & primum Diaconum ordinavimus.... & cum miniſtraret in Sanctis Sacrificiis, rurſus cum ingenti difficultate tento ore ejus, ordinavimus presbyterum.*

(e) Epiſt. 60. inter Epiſt. S. Hieron.

Conſtat igitur, aliquando in ejuſdem Miſſæ ſolemniis Diaconatum & presbyteratum eſſe collatos: adeoque in iis Diaconatus præceſſiſſe debet intelligi, de quibus narratur quod fuerint presbyteri conſecrati. Veritati enim certo cognitæ, non poteſt quorumdam nocere ſilentium; atqui ex antiqua Eccleſiæ diſciplina certiſſimum conſtat, Diaconatum & presbyteratum ſic neceſſarios fuiſſe exiſtimatos; ut ſemper prohibitum fuerit, ne quis fieret presbyter, qui ante Diaconus fuiſſet; ne quis ad Epiſcopatum ſine prævio presbyteratu promoveretur. Aliundeque non minus eſt certum, plerique, ſubdiaconatu & minoribus ordinibus prætermiſſis, majores ordines fuiſſe collatos. Quod ſane non leve eſt argumentum, ordines Diaconatu minores pro veris Sacramentis habitos non fuiſſe.

Inſt. 2.

Inſt. 2. In actibus Apoſtolicis, & in Epiſtolis Sancti Pauli quorumdam Epiſcoporum mentio eſt, *Timothei*, ſcilicet, *Titi*, *Barnabæ* &c. atqui videntur illi confeſtim, ſine presbyteratu aut Diaconatu prævio, Epiſcopi conſecrati: ergo &c.

℞. 1. Data, & non conceſſa minore, nego conſequentiam. Si quid enim in his Eccleſiæ primordiis, ſpeciali diſpenſatione, & ſuggerente Spiritu Sancto, præter legem communem Apoſtoli fecerint; trahi in exemplum non debet.

℞. 2. Nego minorem: debemus enim Scripturæ ſilentium ex perpetuo Eccleſiæ uſu interpretari, quo conſtat numquam hujuſmodi ordinationes licitas fuiſſe exiſtimatas: credendum itaque Apoſtolos Diaconatum & presbyteratum, in his quos Epiſcopos ordinabant, non omiſiſſe.

QUÆSTIO TERTIA,

De ordinationis materia.

De materia ſingulorum in ſpecie ordinum, parte ſecunda plene dicetur: interim ut conſueta methodus teneatur.

GENERATIM OSTENDITUR.

Nullum eſſe ordinem, cui propria non ſit addicta materia.

Ordo enim, quiſquis ille ſit, vel eſt a Chriſto immediate inſtitutus, adeoque verum in ſe & formaliter Sacramentum eſt: vel auctricem Eccleſiam ab ipſis primis temporibus habet, & ex Diaconatu totius miniſterii fonte decerptus eſt: & ideo debet inſtar Sacramenti conferri: cum itaque Sacramento cuilibet ſit eſſentiale materiam aptatam habere, nec aliter Sacramentum intelligatur, aut ſit, niſi quatenus verbum ad elementum accedit: neceſſario confitendum, ſine propria materia conſtare ordinationem non poſſe.

De presbyteratu quidem ac Diaconatu dubitatio nulla eſt: quin manuum impoſitione tradantur; quæ ſenſibilis materiæ loco eſt: perſpicua enim de hac re, locis ſupra memoratis ſcripturæ ſcriptio eſt. (f) Deinde quod ſemper & ubique fuit ſummo omnium conſenſu ſervatum, non humanum inventum, ſed dogma divinitus traditum eſt exiſtimandum: atqui ſacram presbyterorum & Diaconorum ordinationem, ſemper & ubique per manuum impoſitionem conferre, ſolemne fuit, ut ex antiquiſſimis Eccleſiæ canonibus, Sacramentariis, Euchologiis, & Pontificalibus manifeſtum eſt, quæ apud Græcos & Latinos olim in uſu fuerunt & etiamnum obſervantur. Ergo &c. nec eſt quod pueriliter aliquis cavilletur, impoſitionem manuum, materiam non eſſe obtendens: ut enim libro primo, & alibi ſæpe monſtratum eſt, ubi de Sacramentis agitur, materiæ nomen non ita debet intelligi, quaſi neceſſario ſubſtantiam phyſicam & elementarem ſignificet, ſed ſufficit ut aliquid externum, & ſenſibile ſignificet, quod adjuncta verborum forma, ad ſpiritualem effectum, Chriſti inſtitutione ſit comparatum: quod quidem manuum impoſitioni bene convenit.

(f) v. ſupra quæſt. 1. §. 1. Prob. 1. pag. 3.

Quod vero ſpectat ad ordines Diaconatui ſubjectos, & ab eodem, ut prædiximus, derivatos, cum præſcripta materia tradi ſolitos, evincunt antiquiſſimi Canones.

In ſubdiaconatu tradendo, non eadem a Græcis atque Latinis materia uſurpatur: quod argumentum non leve eſt, verum in ſe & formaliter Sacramentum non eſſe; omnia enim legis Evangelicæ Sacramenta, materiam ex inſtitutione Chriſti immutabilem & inviolabilem habent. Græci porro & Orientales ſola manuum impoſitione ſubdiaconos, non ſecus ac Diaconos & presbyteros conſecrant: apud Latinos e contra ordinandis ſubdiaconis manum imponi vetitum eſt. unde vice materiæ, patenæ vacuæ & calicis vacui, ab Epiſcopo, ab Archidiacono vero Urceolorum cum vino & aqua, & linteolo quo manus abſterguntur, traditio fit. *Subdiaconus cum ordinatur*, ait Concilium IV. Carthaginenſe (g) *quia manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero*

(g) can. 5.

Archidiaconi, Urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.

Acolythatum, ut prædiximus, Græci nec hodie habent, nec antiquitus habuerunt. Hujus ordinis, in Latina Eccleſia, materia duplex; ceroferarii nimirum cum cereo, & Urceoli vacui traditio: quæ quidem olim ab Archidiacono fieri conſueverat, hodie vero ab Epiſcopo ordinante fieri debet. *Acolythus cum ordinatur*, ait Concilium Carthaginenſe IV. (a) *ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat; ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari. Accipiat & Urceolum vacuum, ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti.*

(a) can. 6.

Exorciſtatum pariter, pro ordine peculiari Græci non admittunt: apud Latinos materia ejus eſt, porrectio libri Exorciſmorum: ſive, ex hodierna diſciplina, Miſſalis traditio. *Exorciſta cum ordinatur*, inquit eadem Carthaginenſis Synodus, (b) *accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi.*

(b) can. 7.

Lectoratum Græci cum Latinis communem habent, ſed materia diſcrepant: Græcis enim ſola manuum impoſitio, ut in cœteris ordinibus; Latinis, ſacri codicis porrectio, materiæ locum tenet. „ Nullus efficiatur Lector, inquit Synodus Œcumenica VII. (c) abſque Epiſcopi manus impoſitione: hoc ipſum etiam in Monacho ſervetur. Lectoris autem manuum impoſitionem, licet in proprio Monaſterio, etiam ſoli Monaſterii præfecto facere, ſi ipſi præfecto, ab Epiſcopo manus eſt impoſita. Similiter & ex antiqua conſuetudine Chorepiſcopum, Epiſcopi permiſſu, oportet per manuum impoſitionem Lectores creare ... Orientalis Eccleſiæ diſciplinam laudatus Canon exhibet: Occidentalis vero, præſcribit Concilium Carthaginenſe IV. *Lector cum ordinatur*, ait, (d) *faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam; atque ingenium: poſt hæc ſpectante plebe, tradat ei codicem de quo lecturus eſt.*

(c) canon. 14.

(d) can. 8.

Poſtremus omnium eſt, Oſtiariatus, Græcis pariter incognitus, non aliam in Latina Eccleſia, præter porrectionem clavium Eccleſiæ, materiam habens. *Oſtiarius cum ordinatur*, ait ſæpe memorata Carthaginenſis Synodus (e) *poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi, tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ, de Altario.*

(e) can. 9.

Nullus ergo ordo eſt, cui propria materia non reſpondeat.

QUÆSTIO QUARTA.

De forma ordinationis.

Idemque de forma dicendum, quæ eſt pars Sacramenti præcipua, materiæ dans vigorem, quæque niſi ad elementum accederet, fruſtra elementum ipſum adhiberetur. Itaque quo argumento probatur, nullam ſine propria materia ordinationem eſſe; eodem evincitur, formis peculiaribus ſingulas ordinationes debere conſtitui: in hoc ſumma Græcorum & Latinorum conſenſio eſt; quamquam in ordinibus Diaconatu inferioribus, ut materia differunt, ſic diſcrepent forma. Jam ut de ſingulis paulisper diſcamus:

„ In Latina Eccleſia Epiſcopus presbyteros ordinans: Oremus, *inquit*, dilectiſſimi, Deum Patrem omnipotentem, ut ſuper hos famulos ſuos, quos ad presbyterii munus elegit, cœleſtia dona multiplicet ... Exaudi nos, quæſumus, Domine Deus noſter: & ſuper hos famulos tuos benedictionem Sancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis effunde virtutem: ut quos tuæ pietatis aſpectibus offerimus conſecrandos, perpetua muneris tui largitate proſequaris ... Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus ... Da quæſumus in hos famulos tuos presbyterii dignitatem, innova in viſceribus eorum Spiritum ſanctitatis ... Sint probi cooperatores ordinis noſtri, & luceat in eis totius forma juſtitiæ, ut bonam rationem diſpenſationis ſibi creditæ redditi, æternæ beatitudinis præmia conſequantur &c.

„ *In ordinatione Diaconorum*: Oremus, dilectiſſimi, Deum patrem omnipotentem, ut ſuper hos famulos ſuos quos in Sacrum ordinem dignatur aſſumere, benedictionis ſuæ gratiam clementer effundat ... Exaudi Domine preces noſtras, & ſuper hos famulos tuos Spiritum tuæ benedictionis emitte, ut cœleſti munere ditati, & tuæ gratiam poſſint majeſtatis acquirere, & bene vivendi aliis exemplum præbere ... Adeſto quæſumus omnipotens Deus, honorum dator, ordinum diſtributor, officiorum diſpoſitor ... Emitte in eos, Domine, quæſumus, Spiritum Sanctum, quo in opus miniſterii tui fideliter exequendi, ſeptiformis gratiæ tuæ munere roborentur &c.

In ordinatione ſubdiaconi: exhibeatur, (inquit Sacramentarium Gregorii Magni) *in conſpectu Epiſcopi patena & calix vacuus; & dicat Epiſcopus*: „ vide cujus miniſterium tibi traditur: & ideo ſi uſque nunc fuiſti tardus ad Eccleſiam, amodo debes eſſe aſſiduus: ſi uſque nunc ſomnolentus, amodo vigil: ſi uſque nunc ebrioſus amodo ſobrius: ſi uſque nunc inhoneſtus, amodo caſtus ... ideo te admoneo, tu talem te exhibe, ut Deo placere poſſis ... Oremus Deum ac Dominum Deum noſtrum, ut ſuper ſervos ſuos ... quos ad ſubdiaconatus officium vocare dignatus eſt, infundat benedictionem & gratiam ſuam ... Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris famulos tuos hos, quos ad ſubdiaconatus officium eligere dignatus es: uti eos ſacrario tuo ſancto ſtrenuos ſollicitoſque cœleſti militia inſtituas, & ſanctis Altaribus fideliter ſubminiſtrent: & requieſcat ſuper eos ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis: repleas eos ſpiritu timoris tui, & eos miniſterio divino confirmes, ut obedientes facto, atque dicto parentes, tuam gratiam conſequantur &c.

„ *In ordinatione Acolythorum*: “ Omnipotens ſempiterne Deus, fons lucis, & origo bonitatis, qui per Jeſum Chriſtum filium tuum, lumen verum, mundum illuminaſti, & ejuſdem paſſionis myſterio redemiſti; benedicere dignare hos famulos tuos, quos in Acolythi officium conſecramus, poſcentes tuam clementiam, ut eorum mentem & lumine ſcientiæ illuſtres, & pietatis tuæ rore irriges; ut ita perceptum miniſterium peragant, qualiter ad æternam remunerationem pervenire mereantur, &c.

„ *In ordinatione Exorciſtæ*: Epiſcopus tradens ordinando Exorciſmorum libellum: accipe, *inquit*, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manum ſuper Energumenum, ſive baptizatum, ſive Catechumenum .. Deum Patrem Omnipotentem ſupplices deprecamur, ut hos famulos ſuos ... benedicere dignetur in officium Exorciſtæ ... Domine Sancte, Pater Omnipotens, æterne Deus, benedicere dignaris hos famulos tuos ... in officium Exorciſtæ, & ad impoſitionem manuum, & oris officium eos eligere digneris, ut imperium habeant Spirituum immundorum coercendorum, & probabiles ſint medici Eccleſiæ, curationum virtute confirmati &c.

In *ordinatione Lectoris*, Epiſcopus tradens ordinando codicem de quo lecturus eſt, dicit: „ accipe, & eſto verbi Dei relator, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum his qui verbum Dei miniſtraverunt ... Domine Sancte, Pater Omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris famulos tuos hos, in officium Lectoris, ut aſſiduitate Lectionum ... & agenda dicant, & dicta opere compleant, & in utroque Sanctæ Eccleſiæ conſulant, &c.

„ *In ordinatione Oſtiarii*, Epiſcopus tradens ordinando Eccleſiæ claves: ſic age, *inquit*, quaſi redditurus Deo rationem, pro his rebus quæ his clavibus recluduntur ... Deum Patrem omnipotentem ſuppliciter deprecamur, ut hos famulos ſuos ... benedicere dignetur, quos in officium oſtiarii eligere dignatus eſt ... Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne

Deus,

„ Deus, benedicere digneris hos famulos tuos „ .... oſtiarios &c.

Ex Sacramentario Gregorii Magni excerpta ſunt quæcumque hic deſcripſimus: hodiernam Latinæ Eccleſiæ diſciplinam, 2. parte commodius ex Romano Pontificali exponemus, de ſingulis in ſpecie ordinibus diſſerendo.

„ In Græca vero Eccleſia Epiſcopus presbyterum ordinans, clara voce enunciat: divina gratia quæ ſemper infirma curat, & quæ deſunt ſupplet, promovet N. venerabilem Diaconum in presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat ſuper ipſum gratia Sanctiſſimi Spiritus... Deus qui es ſine principio, & ſine fine, qui omnem creaturam ſenio ſuperas, qui appellatione presbyteri eos ornaſti, qui in hoc gradu digni facti ſunt, qui verbum tuæ veritatis adminiſtrent: tu Domine omnium, ſecundum beneplacitum tuum velis, ut iſte quem tibi placuit a me promoveri, ſuſcipiat in irreprehenſibili converſatione & firma fide, magnam hanc gratiam Spiritus Sancti tui: & perfectum oſtende ſervum tuum, in omnibus tibi acceptabilem, & digne converſantem, ut dignitas hujus Sacerdotalis honoris, a tua præcognitiva potentia ipſi donati requirit: quoniam tuum eſt imperium, & tuum eſt Regnum, & potentia, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum... Deus qui magnus es in potentia, & inſcrutabilis in prudentia, qui mirabilis es in conſiliis præ filiis hominum: tu Domine, & hunc quem voluiſti ut ſubiret gradum presbyteri, imple dono Sancti tui Spiritus, ut fiat dignus qui aſſiſtat ſine querela Sanctuario tuo, prædicet Evangelium tui Regni, adminiſtret verbum tuæ veritatis, offerat tibi dona & ſacrificia ſpiritualia, renovet populum tuum per Lavacrum regenerationis: ut & ipſe occurrens in ſecundo adventu magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, unigeniti filii tui, recipiat mercedem bonæ adminiſtrationis proprii gradus in multitudine bonitatis tuæ, quoniam benedictum & glorificatum eſt honorabile ac magnificum nomen tuum, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti &c.

In ordinatione Diaconi: " Pontifex impoſita manu ſic precatur; Domine Deus noſter qui præcognitione tua iis præbes auxilium tui Sancti ſpiritus, qui a tua inveſtigabili potentia ſunt deſtinati, ut fiant miniſtri, & inſervire debeant immaculatis tuis myſteriis: tu Domine, & hunc quem voluiſti, ut a me promoveretur in miniſterium Diaconatus, in omni honeſtate conſerva, habentem myſterium fidei in pura conſcientia: dona ei gratiam, quam largitus es Stephano Proto-Martyri tuo, quem etiam primum vocaſti ad opus miniſterii tui: & dignum fac eum ſecundum beneplacitum tuum, qui curam habeat gradus a tua bonitate illi donati: qui enim bene inſervierint, bonum gradum ſibi ipſi acquirunt: & perfectum ſervum tuum oſtende: quoniam tuum eſt regnum, & potentia, & gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum... Deus Salvator noſter, qui incorrupta tua voce Apoſtolis tuis legem ſanxiſti, & primum eum prædicaſti, qui opus miniſtri exequitur, ſicut ſcriptum eſt in ſancto tuo Evangelio: *qui vult inter vos eſſe primus, ſit miniſter veſter*: tu Domine omnium, & hunc ſervum tuum, quem dignum feciſti, ut munus ſubiret Diaconi, imple omni fide, & caritate, ac poteſtate, & ſanctificatione, adventu Sancti & vivifici tui Spiritus: non enim in impoſitione manuum mearum, ſed in præſtatione copioſarum miſerationum tuarum datur gratia iis, qui te ſunt digni: & fac ut ab omni peccato liber, in tremendo die tui judicii ſine reprehenſione tibi ſe ſiſtat, & mercedem infallibilem tuæ promiſſionis recipiat. Tu enim es Deus noſter, Deus qui miſereris & ſalvas; tibique gloriam offerimus Patri, & Filio, ac Spiritui Sancto, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

„ *In ordinatione Subdiaconi*, Pontifex ter obſignans ejus caput, & imponens manum.... Hanc recitat orationem: Domine Deus noſter, qui per unum atque eumdem Spiritum dividis Chariſmata unicuique eorum quos elegiſti, qui Eccleſiæ tuæ varios ordines largitus es, in ea quoque gradus miniſterii conſtituiſti, in adminiſtrationem Sanctorum & immaculatorum tuorum myſteriorum: qui & ineffabili tua precognitione determinaſti hunc ſervum tuum, ut eſſet dignus qui famularetur Eccleſiæ tuæ Sanctæ: tu Domine irreprehenſibilem eum in omnibus conſerva: da ei ut amet decorem domus tuæ, ut aſſiſtat foribus templi Sancti tui, accendat lampadem Tabernaculi gloriæ tuæ: & planta eum in Eccleſia Sancta tua, velut olivam fructiferam, afferentem fructum juſtitiæ: & eum oſtende perfectum ſervum tuum tempore adventus tui, qui retributione eorum, qui tibi placuerunt, fruiturus ſit. Quoniam tuum eſt regnum & potentia, & gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

„ *In ordinatione Lectoris*, Pontifex ejus caput ter ſignat, impoſitaque manu, ſic precatur: Domine Deus omnipotens, elige ſervum tuum hunc, & eum ſanctifica: da ei cum omni ſapientia & prudentia, ut divina eloquia tua exerceat ac legat, conſervans eum in irreprehenſibili converſatione, miſericordia, & miſerationibus, ac benignitati Unigeniti Filii tui, cum quo es benedictus, una cum Sancto, bono, ac vivifico tuo Spiritu, nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum.

Itaque ordinatio quælibet, ut materiam, ita formam præſcriptam habet.

Solvuntur quædam difficultates.

Objectio. Chriſtus Dominus, dicet aliquis, in ultima cœna Apoſtolos novæ legis Sacerdotes conſtituit; atqui ſola ſuprema voluntate hoc fecit, materiam nullam, nullam adhibendo formam: de utraque enim Scriptura & traditio altum ſilent: ergo nec materiam nec formam propriam Sacra ordinatio habet.

℟. Diſtinguo majorem. Chriſtus Apoſtolos Sacerdotes conſtituit, per ordinationem quæ eorum reſpectu Sacramentum non fuerit, *concedo*; per ordinationem Sacramentalem, *nego majorem*: & conceſſa min. nego conſeq.

E. ℟. Non qui ſibi legem imponeret, Chriſtus Sacramenta inſtituit: ut enim in iis ſanciendis habuit excellentiæ poteſtatem: ita, ſine illis potuit ipſe, quoſcumque voluit ſanctificare, & effectu Sacramentali donare: potuit ergo Apoſtolos ſolo imperio voluntatis, omnique exteriori ritu neglecto, ad Sacerdotii novæ legis dignitatem evehere. Cum itaque alia legiſlatoris, alia ſubditorum poteſtas ſit; contra ordinationes Sacramentales ab initio in Eccleſia fieri ſolitas, præpoſtera eſt, ab exemplo Chriſti petita illatio: eoque magis, quod Apoſtoli ab ipſo Chriſto, hujus Sacramenti mandatum acceperint: accepiſſe enim, inde evincitur, quia in ipſo ſuæ prædicationis exordio obſervarunt. Nec enim fas eſt credere, eos in tanti momenti negotio, proprio aliquid arbitrio præſumpſiſſe, & aliter quam a ſummo Magiſtro audiverant, attentaſſe.

Quod ne gratis dictum videatur, exemplo aliorum Sacramentorum adſtruitur. Sic enim confirmatio verum novæ legis eſt Sacramentum, ſpeciali materia, & forma propria definitum; atqui, inquit S. Thomas (a) *Chriſtus poteſtate excellentiæ quam habet in Sacramentis, contulit Apoſtolis die Sacra Pentecoſtes, rem ſeu effectum hujus Sacramenti, ideſt plenitudinem Spiritus Sancti, ſine Sacramento: in quantum Apoſtoli primitias Spiritus Sancti acceperunt*. Pœnitentia pariter, & extrema unctio vera Sacramenta ſunt, ritus proprios & effectus habentia. Porro ut hos largiretur effectus, Chriſtus nulla ritus externi obſervatione egebat, qui peccatores multos expiavit, multoſque ſolo imperio ſanavit ægrotos: pariter ergo potuit Apoſtolis rem ſive effectum Sacræ ordinationis, ſine Sacra-

(a) 3. par. quæſt. 72. ar. 2. ad 1.

mento conſerre, cujus divina virtus a nullo creato inſtrumento dependet.

Inſt. Quibuſdam Hiſtoricis factis probatur, fuiſſe aliquos Sacerdotes conſecratos, licet abſentes, & non parum a ſuis Ordinatoribus diſſitos. Sic Sanctus *Gregorius Niſſenus* in vita Sancti *Gregorii Thaumaturgi* narrat, eum licet trium dierum itinere diſtantem, a *Phædimo* Amaſeenſium Epiſcopo, Epiſcopum ordinatum. Memoriæ pariter proditum a *Metaphraſte* in vita *Danielis Stilitæ*, eum, licet abſentem, a *Gennadio* Patriarcha Conſtantinopolitano presbyterum conſecratum: ita ut, fundente preces Archidiacono, & populo per publicam acclamationem gratulante, Deus ei, licet abſenti, manus per Gennadium impoſuerit: ergo &c.

℞. 1. Miraculoſas hujuſmodi, ſi quæ fuerint, ordinationes, in exemplum trahi non debere, & legem de manibus imponendis utruque externo, in præſentia ordinandi ſervando, firmare potius quam infringere: qui enim mandatum edidit Deus, non ideo putandus eſt revocare, quia ad ſuam omnipotentiam exhibendam, præter modum præſcriptum quandoque agit.

℞. 2. Ad primum exemplum, cum diſtinctione: *Gregorius* Thaumaturgus, licet trium dierum itinere diſtans, a *Phædimo* Epiſcopus ordinatus eſt, id eſt, ad Epiſcopatum electus, *concedo*: id eſt abſens licet, eſt conſecratus, *nego*: reſponſionem ibidem *S. Gregorius Niſſenus* inſinuat, addens Thaumaturgum noluiſſe Epiſcopatum obire; *priuſquam quæ fieri ſolent legitima, ſolemniter in eo peracta forent*: unde manifeſtum eſt, primam ejus ordinationem, meram electionem fuiſſe.

Ad ſecundum exemplum dico: vel in facto: erraſſe *Metaphraſten*, quo non ſemel vitio laboravit: vel debere ejus verba de electione intelligi, quæ ſummo omnium plauſu, tum a *Gennadio*, tum a Conſtantinopolitana plebe facta fuerit, *imponente Deo per Gennadium manus*, id eſt electionem approbante.

QUÆSTIO QUINTA.

De Sacræ Ordinationis Authore.

Presbyteratum & Diaconatum, a Subdiaconatu & cæteris inferioris gradus ordinibus, magno intervallo diſtingui, ex prædictis facile intelligitur: quæritur utrum omnes inſtitutione æquales ſint? quæ difficultas ut reſolvatur,

OSTENDITUR PRIMO.

Diaconatum & presbyteratum, a Chriſto immediate eſſe inſtitutos.

PROBATIO PRIMA.

Ex comparatione antiquæ & novæ Legis.

Quanto enim fœdus novum antiquo excellentius eſt, tanto majorem debuit Deus ejus habere curam, quam veteris: atqui in antiquo Iſraelitici populi fœdere Deus Sacerdotes, & levitas, quibus noſtri presbyteri & Diaconi ſucceſſerunt, immediate per ſe inſtituerat: cujus rei teſtimonia ubique in ſcripturis occurrunt. “ Locurus eſt Do-
„ minus ad Moyſen, *ait in Levitico Spiritus San-*
„ *ctus*, (a) dicens: tolle Aaron cum Filiis ſuis,
(a) *Levit.* 8. 1. & *ſeqq.*
„ veſtes eorum, & unctionis oleum... & con-
„ gregabis omnem cœtum ad oſtium tabernacu-
„ li: fecit Moyſes, ut Dominus imperaverat:
„ congregataque omni turba ante fores taberna-
„ culi, ait: iſte eſt ſermo, quem juſſit Domi-
„ nus fieri: ſtatimque obtulit Aaron & Filios
„ ejus: cumque laviſſet eos, veſtivit Pontificem...
„ tulit & unctionis oleum... quod fundens ſuper
„ caput Aaron, unxit eum & conſecravit. Filios
„ quoque ejus oblatos veſtivit tunicis lineis, &
„ cinxit balteis, impoſuitque mitras, ut juſſerat
„ Dominns.... Obtulit & filios Aaron.... aſſu-
„ menſque unguentum & Sanguinem qui erat in
„ altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta ejus,
„ & ſuper filios illius ac veſtes eorum: cumque
„ ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis di-
„ cens...: die ac nocte manebitis in tabernacu-
„ lo, obſervantes cuſtodias Domini, ne moria-
„ mini: ſic enim mihi præceptum eſt: fecerunt-
„ que Aaron & Filii ejus, cuncta quæ locutus eſt
„ Dominus per manuum Moyſi.

De Levitis vero ſic legimus conſtitutum: (b)
(b) *Nu.* 1. 48. & *ſeqq.*
„ locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Tri-
„ bum Levi noli numerare, neque pones ſum-
„ mam eorum cum Filiis Iſrael: ſed conſtitue eos
„ ſuper Tabernaculum teſtimonii, & cuncta va-
„ ſa ejus, & quidquid ad cæremonias pertinet:
„ ipſi portabunt Tabernaculum, & omnia uten-
„ ſilia ejus: & erunt in miniſterio, ac per gyrum
„ Tabernaculi metabuntur: cumque proficiſcen-
„ dum fuerit, deponent Levitæ Tabernaculum:
„ cum caſtrametandum, erigent: quiſquis exter-
„ norum acceſſerit, occidetur.... Levitæ per gy-
„ rum Tabernaculi figent tentoria, ne fiat indi-
„ gnatio ſuper multitudinem Filiorum Iſrael: &
„ excubabunt in cuſtodiis Tabernaculi teſtimo-
„ nii.

Pariter itaque confitendum in nova lege Sacerdotium, & Leviticum ordinem, Deum immediatum habere Authorem.

PROBATIO SECUNDA.

Ex eo quod ſacrificium novæ Legis, fuerit a Chriſto immediate ſancitum.

Deinde: cujus eſt ſacrificium inſtituere, ad eumdem pertinet, de miniſtris a quibus offerri debeat legem ferre: hæc enim duo ſic natura conjuncta ſunt; ut uno poſito, alterum poni neceſſe ſit, unoque translato, debeat & alterum transferri, ut teſtatur Apoſtolus: (c) indeque eſt, quod in lege naturæ, & in lege ſcripta, ſicut propria Deus ſacrificia habuit; ſic eorum offerendorum, poteſtas, certis hominibus, qui res Sacras curarent, divina auctoritate tributa eſt: atqui Chriſtus in nova lege immediatus fuit ſui ſacrificii inſtitutor: ergo quæ ad ejus miniſtros ac miniſterium pertinerent, debuit ipſe per ſe immediate diſponere.

(c) *Hebr.* 7. 11. & *ſeq.*

„ Deus & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, *ait*
„ *Sancta Synodus Tridentina*, (d) etſi ſemel ſe ip-
(d) *Seſſ.* 22. *cap.* 1.
„ ſum in ara Crucis, morte intercedente, Deo
„ patri oblaturus erat, ut æternam illic redem-
„ ptionem operaretur: quia tamen per mortem
„ ſacerdotium ejus extinguendum non erat: in
„ cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut di-
„ lectæ Sponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut ho-
„ minum natura exigit, relinqueret ſacrificium,
„ quo cruentum illud, ſemel in Cruce peragen-
„ dum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem
„ uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris
„ virtus in remiſſionem eorum, quæ a nobis quo-
„ tidie committuntur, peccatorum applicaretur,
„ Sacerdotem ſecundum Ordinem Melchiſedech
„ ſe in æternum conſtitutum declarans. Corpus
„ & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vi
„ ni Deo Patri obtulit; ac ſub earumdem rerum
„ ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi teſtamen-
„ ti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradi-
„ dit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio ſuc-
„ ceſſoribus, ut offerrent præcepit, per hæc ver-
„ ba: *hoc facite in meam commemorationem*: uti
„ ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit.

PROBATIO TERTIA.

Ex ipſa Sacerdotii & miniſterii Sacri natura.

Tertium argumentum inde petitur, quod Sacerdotium divina res ſit; ſive ipſius ſacrificii, & eorum quæ ad ejus oblationem pertinet; ſive populi fidelis qui miniſtrorum curæ committitur, ratio habeatur: Ordinis enim poteſtas non ſolum conſecrandæ Euchariſtiæ poteſtatem continet; ſed ad eam accipiendam hominum animos præparat, & idoneos reddit: cæteraque omnia complectitur, quæ ad Euchariſtiam quovis modo referri poſſunt: debuit ergo poteſtas illa a Chriſto immediate inſtitui: quod ni Deus ipſe faceret, nullibi poteſtas ipſa reperiretur: *omnis Pontifex ex ho-*

mi-

(a) Hebr. 5. 1. & ſeqq. *minibus aſſumptus*, inquit Apoſtolus, (a) *pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis ... nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron: ſic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: filius meus es tu, ego hodie genui te: quemadmodum & in alio loco dicit: tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*: ſicut ergo Chriſtus a Deo Patre Sacerdos immediate eſt conſtitutus; ita oportuit, ab eo immediate Sacerdotium viſibile, & omne miniſterium ei adjunctum institui: cujus rei ex ſacris Litteris teſtimonia præclara & graviſſima ſunt: inquit enim Dominus: *ſicut miſit me pater, & ego mitto vos: accipite ſpiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt ... amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*

PROBATIO QUARTA.
Ex Scripturæ auctoritate.

Idem denique evincunt novi Teſtamenti auctoritates, quibus conſtat ſeptem Diaconos ad opus miniſterii, Saulum & Barnabam, Timotheum, Titum, & pleroſque alios ab Apoſtolis ad Sacerdotium conſecratos: inde enim evidens eſt, presbyteratum & diaconatum e Chriſto immediate inſtitutos; niſi, (quod ſæpe refutatum eſt) malit aliquis contra rationem & auctoritatem contendens dicere, in iis quæ tanti momenti erant, quidquam ſibi Apoſtolos proprio judicio, & contra quam e Chriſto adiuverant, arrogaſſe.

OSTENDITUR SECUNDO.

Ordines Diaconatu inferiores, ſi in radice ſpectentur, unde præciſi ſunt, immediate a Chriſto ſancitos: mediate vero, ſi formaliter in ſe, & diviſive ſumantur.

Qua enim ratione Sacramenta ſunt, divinam Inſtitutionem habent: atqui, ut dictum eſt ſecundæ quæſtionis capite tertio, minorem Diaconatu ordines in radice ſunt Sacramenta, ſive, ut clarius loquamur, Sacramentum eſt Diaconatus unde decerpti ſunt: eo itaque ſenſu divinam & immediatam vindicant inſtitutionem.

Non idem tamen de iiſdem ſeparatim ſumptis poſſumus affirmare: gradus enim quos conſtat ab Eccleſia, ſucceſſione temporis fuiſſe diſtinctos, immediate e Chriſto non ſunt inſtituti: atqui ſubdiaconatus & minorum Ordinum gradus formaliter in ſe ſumptos Eccleſia procedente ætate disjunxit, & a Diaconatu decerpſit, quo melius ac facilius neceſſitatibus diverſis, & divini Officii decori conſuleret: in Evangelicæ enim prædicationis exordio parvulá adhuc & latitans, paucis indigebat miniſtris: creſcente autem fidelium multitudine, & amplificato Eccleſiæ Patrimonio, cum ſoli Diaconi miniſteria omnia implere non poſſent; diverſa officia diverſis ſunt diſtributa: contigit nimirum Eccleſiæ quod hominibus ſolet, qui dum tenues habent facultates, uno ſervo contenti ſunt: ſi vero redditus augeantur; ſervorum etiam creſcit numerus, eoque magis, quo locupletiores evadunt: ordinum itaque Diaconatu minorum inſtitutio, tum antiquiſſima eſt, ut prædiximus, tum ſuggerente Spiritu Sancto facta: in Chriſtum tamen ceu immediatum auctorem, niſi in radice, refundi non poteſt.

QUÆSTIO SEXTA.
De ſacra Ordinationis miniſtro.

Miniſter Sacramentorum, ut ſæpe diximus, alius ordinarius, alius extraordinarius: rurſum, vel legitimus eſt, vel illegitimus: legitimum intelligimus, qui non valide tantum, ſed etiam licite Sacramenta conficit: illegitimum, qui valide licet, illicite tamen & contra voluntatem Eccleſiæ Sacrum miniſterium uſurpat.

Quatuor itaque in præſenti diſcutienda:
1. Quis ſit ſacræ ordinationis miniſter ordinarius:
2. Quis extraordinarius:
3. Quis legitimus:
4. Quis illegitimus:
Quapropter ſit

CAPUT PRIMUM.
De Miniſtro ordinario ſacræ Ordinationis.

INter varios quos recentiores Hæretici diſſeminarunt errores, pernicioſiſſimus ille fuit, quo Epiſcopatum conculcantes, jus non eligendi tantum, ſed & inſtituendi atque ordinandi quoſcumque Eccleſiæ miniſtros penes politicum magiſtratum eſſe, aſſerere non erubuerunt: contra quos ſit

§. PRIMUS.
Oſtenditur, ſolos Epiſcopos ordinarios eſſe Sacræ ordinationis miniſtros.

Dogma fidei eſt, e Concilio Tridentino aſſertum & vindicatum: *ſi quis dixerit*, inquit, (b) *Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent illis eſſe cum presbyteris communem .... anathema ſit*.... (c) *declarat ſacroſancta Synodus, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei: eoſque presbyteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum confirmationis conferre; miniſtros Eccleſiæ ordinare: atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent* .... idem fuerat ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo, in decreto pro inſtructione Armenorum ante declaratum.

(b) Seſſ. 23. can. 7.

(c) Ibid. in Doctrina de Sacr. ord. c. 4.

PROBATIO PRIMA.
Ex Scripturis.

1. Argumentum ſcriptura Divina ſuppeditat, *Actuum* 6. v. 6. Electi e multitudine Diaconi, ſtatuuntur ante conſpectum Apoſtolorum, & ab iis ordinantur.

Ibidem cap. 13. v. 3. Saulus & Barnabas, ab iis qui præerant Antiochenæ Eccleſiæ, jubente Spiritu Sancto, ad ſacrum miniſterium ſegregantur, & manuum impoſitionem accipiunt.

Ibidem cap. 14. v. 22. Paulus & Barnabas presbyteros per ſingulas Eccleſias conſtituiſſe leguntur.

1. Ad Timotheum 4. v. 14. & 2. ad eumdem, cap. 1. v. 6. monet Diſcipulum ſuum Apoſtolus, ut non negligat, ſed reſuſcitet gratiam Dei, quam per impoſitionem manuum ſuarum acceperat.

Quam vero a Chriſto habuerant Apoſtoli poteſtatem, deinceps non niſi Epiſcopis e ſe conſtitutis communicarunt: *manus cito nemini impoſueris*, ait Paulus ad Timotheum (d) *neque communicaveris peccatis alienis*; & ad Titum: (e) *hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.*

(d) 1. Timoth. 5. 22.

(e) cap. 1. v. 5.

Hinc ſic formatur argumentum: ille eſt ordinarius ſacræ ordinationis miniſter, cui ſoli in ſcriptura tribuitur conferendæ ordinationis poteſtas: atqui ſoli Epiſcopo ſcriptura poteſtatem hanc aſſerit: ergo &c.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Traditione.

3. Sententiam hanc niti divina & Apoſtolica traditione, multis argumentis evincitur.

Primum petitur ex omnium ætatum & Eccleſiarum conſenſione, Ritualibus Latinorum & Græcorum Euchologiis atteſtata, ubi Sacræ ordinationis officium, ſolis Epiſcopis commendatur. Si

Secundum hinc ducitur, quod in hæreticorum & ſchiſmaticorum numero habiti ſempes fuerint, qui doctrinam contsariam tenuerunt: exempla plurima ſunt.

(a) 4. Sæculo.

1. Ex Alexandrino Concilio, ſub Sancto *Athanaſio* habito (a) celeberrimum eſt, ubi factæ contra Sanctum Patriarcham expoſtulationes diſcuſſæ ſunt: accuſabatur *Athanaſius* quod eo inſtigante *Macarius*, Iſchyram quemdam, presbyterum, ut ajebant, dum ſacrum perageret, diriſſime mulctaſſet, & calicem confregiſſet, pes vim de manibus ejus ereptum: porro in hac Synodo, quam generalem S. Athanaſius appellat, quippe ex Ægypto, Thebaide, Lybia, & Pentapoli coactam, poſt maturum inſtrumentorum examen: 1. factum ipſum quod Athanaſio opponebatur, negatum eſt: 2. declaratum, *Iſchyram* nec eſſe, nec fuiſſe unquam presbyterum, quippe qui a *Collutho*, non vero, ſed impoſitionem accepiſſer. “ Hic eſt ille toties ru-
„ moribus jactarus Iſchyras, *inquiunt Patres*, (b)
„ qui neque ab Eccleſia ordinatus eſt presbyter;
„ neque cum a *Meletio* conſtitutos presbyteros
„ *Alexander* in Eccleſiam secepiſſet, in eorum nu-
„ mero unquam habitus fuit... unde ergo pres-
„ byter eſt Iſchyras? aut a quonam eſt ordina-
„ tus? urrum a Collutho? hoc enim reſtat: at-
„ qui Colluthum in presbyteratu mortuum eſſe,
„ & omnem ab illo factam manuum impoſitio-
„ nem irritam, omneſque quos in ſchiſmate or-
„ dinaverat ille, ad Laicorum gradum redactos,
„ & inter Laicos in Eccleſia congregari notum
„ eſt, nec ulli omnino dubium.

(b) in Epiſt. Synodica ad omnes Epiſcopos.

2. Eſt in *Aerio*, quem ſæculo quarto, tacito conſenſu Eccleſia univerſa velut hæreticum damnavit; eo quod ſimplicibus presbyteris, tum alia quæ Epiſcopalis officii ſunt; tum præſertim jus ordinandi tribueret: quem errorem *S. Epiphanius* inde potiſſimum reſutar, quod ad Epiſcopos pertineat patres Eccleſiæ, per ſacram ordinationem ſpiritualiter genetate, cum ſimplices presbyteri nequeant procreare niſi filios per Baptiſmum.
„ Ordo Epiſcoporum, *inquit*, (c) ad gigneodos
„ patres præcipue pertinet: hujus enim eſt pa-
„ trum in Æcelesia propagatio; alter, cum parres
„ non poſſit, filios Eccleſiæ, lotionis regenera-
„ tione producit; non tamen patres, aut magi-
„ ſtros: quinam eoim fieri poteſt, ut is presby-
„ terum conſtituat, ad quem creandum, ma-
„ nuum imponendarum jus nullum habet?

(c) Hær. 75.

3. Eſt in *Wiclefo*, quem ſæculo decimo-quinto Concilium Conſtantienſe, (d) ſeſſione 8. velut hæreticum damnavit, rum propter alios multos errores, tum ſpeciatim quia clericorum ordinationem ad ſolos Epiſcopos non ſpectare docuerat: hic enim, præter cæteras, proſcripta hæc ejus propoſitio eſt: *confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, Eccleſiarum conſecratio, reſervantur Papa & Epiſcopis propter lucrum.*

(d) ann. 1414.

4. Eſt *Lutheri*, cujus impudentiam ſæculo decimo ſexto, boni omnes, & fidei aliquem ſenſum habentes exhorruerunt: ille enim eo inſaniæ & temeritatis progreſſus eſt, ut, cum ſimplex presbyter eſſet, Epiſcopum ſacrilegis manibus attentaverit ordinare.

His præmiſſis, ſic contraho argumentum: ſi præter Epiſcopum alius eſſet ordinarius ſacrarum ordinationum miniſter, neque damnari poſſent ut hæretici, qui jus illud ſimplicibus presbyteris arrogareot, nec negari poſſet aliquem eſſe presbyterum, eo præciſe quod non ſoret a vero Epiſcopo ordinatus: atqui Eccleſia, Aerium, Wiclefum, Lutherum annumeravit hæreticis, eo quod vellent ſimplicibus presbyteris jus ordinandi cum Epiſcopis eſſe commune: judicavit pariter Iſchyram non eſſe presbyterum, quia a Collutho, non vero, ſed imaginario Epiſcopo manuum impoſitionem acceperat: ergo ſolum Epiſcopum ſacræ Ordinationis eſſe ordinarium miniſtrum, Dogma eſt in traditione fundatum.

Tertium ex eadem traditionis doctrina argumentum ſic propono: niſi olim in Eccleſia creditum fuiſſet, nullius eſſe roboris ordinationes ab alio quam ab Epiſcopo factas; qui extra Eccleſiam Catholicam ſupremos gradus ambiebant, ſive ſimplices presbyteros, ſive Epiſcopos, (idem namque foret) ad extorqueudam ordinatiouem indifferentes ſubornaſſent: atqui e contrario qui dignitates Eccleſiæ, ſchiſmate ſacto prenſabant, hoc maxime attendebant ut ſibi ab Epiſcopis ordinatio conferretur: cujus fraudis famoſum habemus in Antipapa *Novatiano* exemplum: (e) “ Novæ ſectæ inventor, *inquit Cornelius Pon-*
„ *tifex Maximus in Epiſtola ſæpe laudata ad Fa-*
„ *bium Antiochenum*.... quando Epiſcopatum,
„ a Deo certe minime donatum, vi arripere ni-
„ tebatur, duos ſibi ſocios de ſua ipſorum ſalute
„ prope deſperatos adjunxit, ut eos in exiguam
„ aliquam partem, & minimum quaſi Italiæ an-
„ gulum mitteret; indeque Epiſcopos tres, ho-
„ mines agreſtes, rudes ac ſimplicas, in frau-
„ dem inductos abduceret... Epiſcopi igitur Ro-
„ mam adventant: iſte cum circites horam deci-
„ mam ebrios & crapula oppreſſos cerneret, vi
„ coegit, imaginaria quadam & vana manuum
„ impoſitione Epiſcopatum ſibi tribuere: ergo &c.

(e) 3. Sæculo.

Quartum denique petitur ex ſelectis Sanctorum patrum auctoritatibus.

1. Se offert teſtimonium Canonum Apoſtolicorum: *Epiſcopus*, inquiunt, (f) *a duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur*...(g) *presbyter ab uno Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui clerici.*

(f) can. 1.
(g) can. 2.

Eodem ſenſu conſtitutionum Apoſtolicarum ſcriptos: *poteſtatem non damus presbyteris*, ait, (h) *ordinandi Diaconos*....*vel lectores, vel miniſtros, ſed ſolis Epiſcopis.*

(h) lib. 3. cap. 11.

Sancti Hiaronymi decantatum effatum eſt: (i) *quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod presbyter non faciat?*

(i) Epiſt. 85. ad Evagrium.

S. Epiphanius de Aetio loquens qui presbyteros, ut prædiximus, Epiſcopis adæquabat: *eſt*, ait, (k) *illius dogma ſupra homini captum, furioſum & immane: quanam, inquit, in re presbytero Epiſcopus antecellit? nullum inter utrumque diſcrimen eſt: eſt enim amborum unus ordo, par & idem honor ac dignitas: manus imponit Epiſcopus, imponit & presbyter: baptizat Epiſcopus, idem facit & presbyter: Divinum omnem cultum adminiſtrat Epiſcopus, non minus id facit & presbyter: Epiſcopus in Throno ſedet, ſedet & presbyter*: hic, inquam, error eſt, quem S. Doctor furioſum & immanem appellat.

(k) Hær. 75.

S. Joannes Chryſoſtomus: *ſola ordinatione*, inquit, (l) *Epiſcopi ſuperiores ſunt, atque hoc tantum plus quam presbyteri habere videntur.*

(l) Hom. 11. in 1. Epiſt. ad Tim.

Inde ſic efformatur argumentum: illi cenſent Epiſcopum eſſe ordinarium ſacræ ordinationis miniſtrum, qui ſtatuunt ordinationes non niſi ab Epiſcopo fieri debere, qui hoc uno pene officio Epiſcopum a ſimplici presbytero differre affirmant; qui denique dogma contrarium, furioſis & immanibus commentis accenſent: atqui hæc eſt doctrina patrum quos laudavimus, & aliorum quos poteramus aſſerre: ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Et vero ſententiam hanc apprime eſſe conſentaneam ratiooi ultro ſatebitur qui adverterit Eccleſiam a Divino legiſlatore Chriſto, inſtar bene moratæ Reipublicæ fuiſſe fundatam: porro ni Republica ſapienter conſtitura, quæ ad regimen pertinent, majoris momenti negotia, non omnibus promiſcue committuntur, nec paſſim geruntur ab omnibus, ſed ab iis ſolum qui in ejus adminiſtratione præcipuum locum occupant: par ergo fuit, ut ordinationis conferendæ auctoritas, ſolis Epiſcopis, præcipuis videlicet magiſtratibus deſerretur: *& ideo*, inquit S. Thomas, (m) *ad Epiſcopum pertinet in omnibus divinis myſteriis alios collocare: unde ipſe ſolus....in miniſteriis ordinum ordinandos: conſecrat, & vaſa quibus uti debent, eis determinat ſua conſecratione: ſicut & officia ſæcularia in civitatibus diſtribuuntur ab illo qui habet excellentiorem poteſtatem, ſicut a Rege.*

(m) Suppl. quæſt. 38. art. 1. in C.

§. SE-

§. SECUNDUS.

Diluuntur objectiones.

Opponunt auctoritatem Apoſtoli: *noli negli-*
Objectio; (a) 1. Timot. 4. 14. *gere*, ait Timotheo, (a) *gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii:* ergo ex teſtimonio ſcripturæ poſſunt presbyteri manus in ordinatione imponere: atque adeo ordinem ipſum conferre, qui more loquendi ſcripturæ manuum impoſitionis voce ſignificatur.

℟. Admitto auctoritatem, & diſtinguo conſeq. poſſunt presbyteri manus in ordinatione imponere: & vox illa (presbyterii) eo loci debet de ipſis Epiſcopis intelligi, *concedo*: presbyteros ſimplices ſignificat, *nego*.

E. R. Presbyterii nomen quo eo loci Apoſtolus utitur, cœtum, ſive ſenatum presbyterorum ſignificat: porro per præsbyterorum collegium Epiſcopos ipſos debere intelligi, Sanctus *Chryſoſtomus* in hunc locum, *Theophilactus*, *Oecumenius*, & probatiſſimi quique interpretes obſervant: & merito quidem:

1. Enim *presbyteri*, ſive *ſenioris* nomen, primis Eccleſiæ temporibus, Epiſcopis, & Apoſtolis ipſis commune erat: *ſeniores qui in vobis ſunt*
(b) Epiſt. 1. 5. 1. ait S. Petrus (b) *obſecro conſenior .... paſcite qui in vobis eſt Gregem Dei*.

2. In his Eccleſiæ primordiis, qui presbyteri ordinabantur, continuo propter fidelium paucitatem, & diverſarum diœceſeon limites nondum prefiaos, conſecrabantur, Epiſcopi: indiſcriminatim itaque utroque nomine communiter vocabantur.

3. Hic agitur de Timotheo quem Apoſtolus antequam Epheſo in Macedoniam emigraret, Epiſcopum ordinaverat, ut in abſentia ſua Eccleſiam Epheſinam moderaretur, *ſicut rogavi te*
(c) c. 1, 3. inquit in hac ipſa epiſtola, (c) *ut remaneres Epheſi, cum irem in Macedoniam, ut denun-*
(d) Ibid. cap. 3. 14. & ſeq. *ciares quibuſdam, nec aliter docerent:* (d) *hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire cito: ſi autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari &c.* porro ex traditione conſtat, in ordinatione Epiſcoporum, plures Epiſcopos debere manus imponere: *Epiſcopus*, ait Canon primus Apoſtolicus, *a duobus vel tribus Epiſcopis ordinetur*: ergo per hæc verba: *noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi, cum impoſitione manuum presbyterii:* non ſimplices Presbyteri, ſed Epiſcopi intelligi debent.

Inſt. 1. Inſt. 1. intelligit Eccleſia Apoſtolum eo loci de ſimplicibus presbyteris loqui: indeque eſt, quod juxta antiquiſſimam conſuetudinem, presbytero ordinando Sacerdotes circumſtantes una cum Epiſcopo manus imponunt: “ presbyter cum ordinantur, *inquit Concilium Carthagi-*
(e) can. 3. *nenſe IV.* (e) Epiſcopo enim benedicente, manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant .... ritum porro hunc pro indifferenti non haberi, inde patet, quod in Diaconorum conſecratione obſervari ibidem pro-
(f) Ibid. can. 5. hibeatur. “ Diaconus cum ordinatur, *ait*, (f) ſolus Epiſcopus qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat, quia non ad Sacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur ... ergo de ſimplicibus presbyteris Apoſtoli verba accipi debent.

Reſpondeo nego ant. ad probat. diſtinguo: antiqua conſuetudine, presbyteri circumſtantes ordinando manus imponunt; & mera hæc cæremonia eſt, minime ad Sacramenti eſſentiam pertinens, *concedo:* eſt ritus eſſentialis, *nego*: reſponſionis veritas inde patet, 1. quod ſimplices presbyteri manum imponentes, ordinationis formam non proferant, in qua maxime efficacia Sacramenti conſiſtit: 2. quod ritus ille ſit Latinorum peculiaris, nec a Græcis cæteriſque Orientalibus obſervetur, qui veros ſine controverſia presbyteros habent.

Inſt. 2. Inſt. 2. atqui antiquo Eccleſiæ more ſimplices presbytari poterant presbyteros ordinare: ergo &c. probat. ſubſ. ex veteri diſciplina presbyteris rure degentibus præficiebantur alii ſimplices presbyteri chorepiſcopi dicti: atqui iis committebatur officium presbyteros ordinandi: cujus rei fidem facit Concilium *Ancyranum*, (g) (g) an 314.
canone decimo-tertio ſic ſtatuens: “ Vicariis Epiſcoporum, ſive chorepiſcopis, non licet vel presbyteros, vel Diaconos ordinare .... ſine præcepto Epiſcopi vel litteris in unaquaque Parochia ..... ejuſdemque ſenſus videtur eſſe Concilii Antiocheni (h) canon (h) Sec. 4.
decimus de chorepiſcopis ſic decernens: nec presbyterum, nec Diaconum ordinare audeat chorepiſcopus, abſque urbis Epiſcopo cui ſubjicitur ipſe & regio .... ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. diſtinguo majorem, ex veteri diſciplina presbyteris rure degentibus, præficiebantur chorepiſcopi qui ſimplices presbyteri erant, *communiter*, concedo: *neceſſario*, ita nimirum ut ipſi etiam Epiſcopi, chorepiſcopi aliquando non eſſent; nego maj. diſtinguo pariter minorem: iis committebatur officium, presbyteros ordinandi, quando erant Epiſcopi, concedo: ſecus, nego min. & conſeq.

E. R. Fatemur, ſimplices vulgo fuiſſe presbyteros, qui chorepiſcopatum obibant: quando vero contingebat, Epiſcopos ſuis ſedibus, ſive perſecutione ſæviente, ſive quavis alia cauſa eſſe depulſos; in alienis diœceſibus poterant chorepiſcopatum exercere, reveraque ad hoc officium aliquando aſſumebantur: de ſecundi generis chorepiſcopis contendimus debere intelligi, quod in antiquis Canonibus legitur, presbyteros ordinandi facultatem iis fuiſſe relictam: hunc ſane *Antiocheni* Canonis ſenſum eſſe, ex ipſo tenore verborum quibus contexitur, manifeſtum eſt: “ qui in vicis, vel poſſeſſionibus chorepiſcopi nominantur, *inquit*, quamvis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & ut Epiſcopi conſecrati ſint; tamen Sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium cognoſcant, id eſt ut miniſterii ſui modum non excedant, neque ordinent Diaconos & presbyteros abſque licentia Epiſcopi civitatis ...... *quorum ſimilia ibidem canone* 18. *leguntur*: “ ſi quis Epiſcopus ordinatus, *inquit*, non abierit in Parochiam cui ordinatus eſt, non ſuo vitio, ſed plebis forſitan contradictione: hic honorem ſuſceptum retinere debebit; ita ut nihil moleſtiæ afferat Eccleſiæ illi in qua eſt conſtitutus ...... *ſimiliter Concilium Ancyranum* canone 17. ſi qui Epiſcopi ordinati ſunt, *inquit*, nec recepti ab illa Parochia, in qua fuerant denominati; voluerintque alias occupare Parochias, & vim præſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando: hos abjici placuit: quod ſi voluerint in presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut presbyteri reſidere, non abjiciantur propria dignitate: ſi autem ſeditiones commovent ibidem conſtitutis Epiſcopis; presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles.

His auctoritatibus accedat Concilii Nicæni primi (i) canon 8. qui *Novatianis* in Eccleſiam (i) 325.
redeuntibus gratiam facit dignitatis Epiſcopalis retinendæ, ſi orthodoxo Epiſcopo ita viſum fuerit; vel ſaltem chorepiſcopatus gerendi. “ Ubicumque, *inquit*, ſive in vicis, ſive in civitatibus ſoli Novatiani reperti fuerint ordinati; qui inveniontur in clero, in eodem habitu perſeverent: ubi autem catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo vel presbytero conſtituto, quidam ex illis adveniunt, certum eſt, quod Epiſcopus Eccleſiæ, habebit Epiſcopi dignitatem: is autem qui nominatur apud eos Epiſcopus, honorem presbyterii poſſidebit; niſi forte placuerit Epiſcopo, nominis eum honore cenſeri. Si vero hoc ei minime placuerit, providebit ei aut chorepiſcopatus, aut presbyterii locum, ut in clero prorſus eſſe videatur: ne in una civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.

Cer-

Certum itaque eſt, chorepiſcopos quibus olim committebatur officium presbyteros ordinandi, non fuiſſe presbyteros ſimplices, ſed veros Epiſcopos.

Inſt. 3. Inſt. 3. atqui olim probata fuit ordinatio ab iis presbyteris facta, qui Epiſcopi omnino non erant: ergo &c. prob. ſubſ. Auctoritate. Sancti *Leonis* Magni, Pontificis Maximi: *nulla ratio ſinit*, inquit ille, (a) *ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Epiſcopis, cum metropolitani judicio conſecrati: unde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur; quis ambigat, nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Si qui autem Clerici ab iſtis pſeudo-Epiſcopis in iis Eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu & judicio præſidentium facta eſt: poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent: aliter autem vana habenda eſt creatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.*

(a) Epiſt. 92. ad Ruſticum Narbonenſem cap. 1.

Hinc ſic ducitur argumentum:

Ille exiſtimat, ſimplices presbyteros poſſe valide ordinare, qui ſtatuit probari poſſe ordinationem ab iis factam, quos nulla ratio ſinit pro Epiſcopis haberi; atqui ita S. *Leo* in Epiſtola laudata decernit: ergo exiſtimat ſimplices presbyteros poſſe valide ordinare.

℞. Nego ſubſ. ad probat. admitto teſtimonium, & diſtinguo maj. ille exiſtimat ſimplices presbyteros poſſe valide ordinare, qui ſtatuit probari poſſe ordinationem ab iis factam, quos nulla ratio ſinit haberi pro Epiſcopis *veris*, concedo: haberi pro Epiſcopis *legitimis*, nego maj. diſtinguo pariter minorem; docet *S. Leo* probari poſſe ordinationem ab iis factam, quos nulla ratio ſinit haberi pro Epiſcopis *legitimis*, concedo: pro Epiſcopis *veris*, nego minor. & conſeq.

E. R. Duobus modis poteſt quis pſeudo-Epiſcopus appellari: 1. quia fingit ſe eſſe Epiſcopum; cum nuſquam fuerit ordinatus: 2. quia licet manuum impoſitionem vere receperit; contra canones tamen & auctoritatem Eccleſiæ Epiſcopatum arripuit: de ſecundi generis pſeudo-Epiſcopis loqui Pontificem Maximum, ex ipſo loci citati contextu eſt manifeſtum: " nulla ratio ſinit, *inquit*, ut inter E-
" piſcopos habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Epiſcopis cum metropolitani judicio
" conſecrati .... unde ſic ſubſumo: atqui Clericorum electio, plebis expetitio, conſecratio a provincialibus Epiſcopis cum metropolitani judicio facta, regulæ Eccleſiaſticæ ſunt, quarum infractio non impedit quominus valide aliquis, quamquam illicite, conſecretur: ergo de ſecundi tantum generis Epiſcopis loquitur Sanctus Antiſtes.

Præter quam quod, eodem ſenſu pſeudo-Epiſcopos appellat, de quibus agit, quo vanam affirmat ordinationem futuram, quæ non fieret cum conſenſu & judicio præſidentium: atqui ordinatio hujuſmodi, dummodo cætera ſervarentur ad Sacramenti perfectionem neceſſaria; vana quidem foret, quantum ad ordinis executionem, ſed non quantum ad valorem & efficaciam: ergo a pari pſeudo-Epiſcopi ex ejus mente ii debent intelligi, qui contra canonicam diſciplinam ordinarentur: cujuſmodi pleroſque Sancti Leonis ætate fuiſſe, ex hiſtoria Eccleſiaſtica notum eſt.

Inſt. 4. Inſt. 4. Narrat *Nicephorus*, (b) in Concilio Nicæno ſancitum, non debere iterari ordinationes factas a *Meletio*, vel ab iis qui ejus hæreſi & ſchiſmati hæſerant: atqui iiſdem patribus Nicænis judicibus, injuſte ac temerario Epiſcopatum *Meletius* uſurpaverat: cenſebant ergo veras poſſe fieri a ſimplicibus presbyteris ordinationes.

(b) Hiſt. lib. 8. cap. 19. & 24.

℞. Conceſſa maj. diſtinguo minorem: patribus Nicænis judicibus, *Meletius* temerario & injuſte, ſibi munus Epiſcopale arrogaverat; id eſt furtim & illegitime ordinatus, poteſtate Epiſcopali contra Sanctum *Petrum* Alexandrinum Patriarcham abuſus erat, *concedo*: vere non erat Epiſcopus, *nego min.* & conſeq.

E. R. Revera *Meletius* Epiſcopus fuit, & ſedem Lycopolitanam in Ægypto, quarto ineunte ſæculo tenuit: nec multo poſt contra *Petrum* Patriarcham Alexandrinum, Schiſma nefarium excitavit, & ordinationes ei debitas uſurpavit: ſciſſionis porro ei cauſa fuit, præconceptum contra Sanctiſſimum Antiſtitem odium; propterea quod ab eo, ob idololatriæ crimen, aliaque ſcelera, fuiſſet in Concilio Epiſcoporum depoſitus: nihil itaque contra nos argumentum facit.

Inſt. 5. In eodem Nicæno Concilio ſimplicibus præsbyteris, modo fuerint ab omni Schiſmatis & hæreſeos labe immunes, facultas conceditur, miniſtros Eccleſiæ ordinandi: ergo &c. Inſt. 5.

Prob. antecedens ex Epiſtola Synodica, quam referunt, *Theodoretus*, lib. 1. cap. 9. & *Socrates*, lib. 1. cap. 19. in qua poſtquam *Meletianis* presbyteris in Schiſmatis pœnam vetitum eſt, ne miniſtros Eccleſiæ deſignarent, aut quidvis aliud abſque Catholicorum Epiſcoporum conſenſu ac judicio molirentur, de presbyteris Catholicis ſubditur: *Hi autem qui Dei gratia .... ad nullum ſchiſma deſciſſe comperti ſunt, & ſe intra Catholicam Eccleſiam impollutos continuerunt, jus habeant ordinandi* προχειρίζεσθαι, *& eos qui Clero digni fuerint, nominandi*: ergo &c.

℞. Nego anteced. ad probationem nego iterum anteced. hoc, inquam, inficior, jus ordinandi a Nicœnis patribus, Catholicis presbyteris datum eſſe: vox enim Græca προχειρίζεσθαι, & ὀνόματι ὑποβάλλειν, nihil aliud ſignificat, quam deſignare aliquem, ſive eligere, ut poſſit ab Epiſcopo ad Sanctum miniſterium promoveri: quod quidem ſuffragii jus *Meletianis* presbyteris in ſchiſmatis ultionem eripitur, Catholicis vero propter ſuam in fide & unitate conſtantiam, novo canone confirmatur.

Dices: qui poteſt majus, poteſt & minus; atqui ſimplex presbyter poteſt aliquid longe excellentius ordinatione: conſecrat enim corpus & ſanguinem Chriſti; quod opus creatam omnem virtutem, & omnem admirationem excedit: ergo a fortiori poteſt Sacræ Ordinationis eſſe miniſter. Inſt. 6.

℞. Diſtinguo major. qui poteſt majus, poteſt & minus, in iis quæ ſunt ejuſdem ordinis, *tranſeat*: in iis quæ diverſi ordinis ſunt, *nego major.* & conceſſa minor. nego conſeq. fallax hæc regula eſt univerſim intellecta, nec axiomatis loco haberi debet: ſic enim homo e. c. poteſt aliquid multo melius quam bellua: nam & judicio præſtat & ratione; nec tamen poteſt, quidquid valet infimi ordinis bellua: ſimiliter licet conſecrandi Corporis & Sanguinis Chriſti poteſtas, ſit aliquid longe excellentius, quam quidquid Angeli poſſunt; non poteſt tamen Sacerdos id omne quod Angelus: dicendum itaque perperam colligi, poſſe presbyterum presbyteros ordinare, quod minus eſt; quia poteſt Euchariſtiam conſecrare, quod majus: nihil enim poteſt, niſi cujus virtutem a Deo accepit: porro utriuſque parem ordinatione ſua, ita volente ac diſponente Deo facultatem non habet.

Sequitur

CAPUT SECUNDUM,

De Extraordinario ſacræ Ordinationis miniſtro.

SOlum Epiſcopum, ut prædiximus, ordinarium Sacræ ordinationis eſſe miniſtrum, dogma Catholicum eſt, unde non poteſt ſine hæreſis labe deflecti: porro de extraordinario in Scholis Catholicis controvertitur: Subdiaconatum equidem, eoque minores ordines, communis doctrina eſt, a ſimplici presbytero ex Eccleſiæ conceſſione, & Pontificis Maximi delegatione conferri poſſe: quantum vero ſpectat

ad

ad præſbyteratum & diaconatum: ſunt qui volunt eorum miniſtrandorum jus, ita ad ſolos Epiſcopos pertinere; ut ad ſimplices presbyteros, nullo caſu, nulla diſpenſatione devolvi queat: ſunt e contrario qui contendant, poſſe abſolure quemlibet clericum, quidquid habet ipſe cæteris impartiri: atque adeo a ſimplici præsbytero poſſe presbyterum & diaconum, ſaltem eatra communem regulam, concedente Eccleſia ordinari: eaque eſt, quam in præſenti verſamus difficultarem: in cujus explicationa, ut conſuſio vitemur, quæremus,

1. De presbyreratu:
2. De diaconaru.
3. De ſubdiaconatu, & ei ſubjectis ordinibus.

Quapropter ſit

ARTICULUS PRIMUS.

De presbyteratu, utrum ab alio quam ab Epiſcopo, exsra ordinem conferri poſſit?

Hanc quæſtionem Græci & Orientales non noſunt, quibus perſuaſum eſt, jus majores Clericos ordinandi, ſic Epiſcopatui eſſe annexum, ut ad præsbyteros ſimplices, nulla poſſit ratione extendi: nec forte Latini ipſi noviſſent, ſi non ultra modum, opinandi, & pleraque aliunde certiſſima mittenoi in dubium libertas creviſſet.

§. PRIMUS.

Oſtenditur, presbyterum ſimplicem non poſſe presbyteratus extraordinarium eſſe miniſtrum.

Quam ſententiam etſi non dicamus fidei eſſe, nemini injuriam faeimus, dogmaribus Theologiæ certiſſimis accenſendo: " conſtat enim, " *ait Catechiſmus Tridentini Concilii*, (a) ad E- " piſcopum eam adminiſtrationem pertinere: " quod etiam Sanctarum litterarum auctorita- " te, certiſſima traditione, omnium patrum " teſtimonio, conciliorum Decretis, Sanctæ Ec- " cleſiæ uſu & conſuetudine facile erit com- " probare.

(a) *part. 2. tit. de Sacr. ord. n. 25.*

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex Scriptura & traditionis ſilentio.

Et vero ſi penes Eccleſiam eſſet, Sacerdotum ordinarionem ſimplicibus presbyteris valut extraordinariis miniſtris committere; privilegii hujus præſcriptio in ſcripturis, aut ſaltem exemplum aliquod in hiſtoria Eccleſiaſtica extare deberet: canones Conciliorum exceprionem hanc alicubi obſervarunr: denique patres Eccleſiæ, qui copioſe de Epiſcopatu & presbyteratu ſcripſerunt, variaſque gradus utriuſque functiones clariſſime diſtinxerunt, ejuſdem aliquando, occaſione oblata mentionem inſinuarent: atqui,

I. De hoc privilegio ſeriptura penitus ſilet.

2. Nullibi in hiſtoria Eccleſiaſtica legitur, facultatem presbyteratus adminiſtrandi ſimplicibus Sacerdotibus fuiſſe conceſſam, ne urgente quidem neceſſitate, quæ tum ſane magna erat, eum ſæviente tyrannorum perſecutione, Epiſcopi ſuis ſedibus ejecti, vel erudeliter mactabantur, vel in exilia & carceres detrudebantur.

3. Conciliorum de hac re Canones fruſtra quæras, quorum una vox, una præſcriptio eſt, non poſſe ab alio quam ab Epiſcopo præsbyteros conſecrari: quid quod in Concilio Tridentino, ubi tanta eircumſpectione actum eſt, ne ſcholarum opiniones vel tantillum offenderentur, ſi modo forent aliquatenus tolerabiles, nulla miniſtri ordinarii & extraordinarii facta diſtinctione, ſancitum eſt jus ordinandi ad ſolos Epiſcopos pertinere: *ſi quis dixerit*, inquit (b) *Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores; vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent illis eſſe cum presbyteris communem . . . . anathema ſit*: quod ſi quis exemplo confirmationis, (quam conſtat in Eccleſia Latina a ſimplieibus presbyteris extraordinario dari poſſe,) contendar, debere id quod de ordinatione ſancitum eſt, ad legem communem reſtringi: ſi quis, inquam, ſic diſputare aggreſſus fuerit; altero ejuſdem Concilii canone ſacile revineetur, ubi inſinuatum eſt, ſimplicem Sacerdotem poſſe aliquando ſpeciali conceſſione confirmationam adminiſtrare: *ſi quis dixerit*, inquit, (c) *Sancta confirmationis ordinarium miniſtrum, non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem: anathema ſit.*

(b) *ſeſſ. 23. can. 7.*

(c) *Seſſ. 7. can. 3. de confirm.*

4. Denique nullo doctorum veterum teſtimonio, præſidium contrariæ opinioni affertur: ergo ad ejus refutarionem, vel hoc unum antiquitatis ſilentium ſuffieit: in ſaera namque doctrina, quæ ab auctoritate tota dependet, hoc ipſo opinio quælibet falſitatis convincitur, quo nova eſſe monſtratur: *mentis noſtræ partus*, ait Sanctus Baſilius, (d) *non audemus* (nec debemus) *tradere; nec verba pietatis cenſeantur humana: ſed quæ a Sanctis Patribus edocti ſumus, ea nos interrogantibus annunciamus.*

(d) *Epiſtol. 60.*

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex affirmantibus & expreſſis Sanctorum ſententiis.

Deinde hæe veritas iis ipſis adſtruitur Sanctorum Patrum teſtimoniis, quibus, capite præcedente probatum eſt, ſolum Epiſcopum eſſe ſacræ ordinationis miniſtrum: miniſter enim extraordinarius eſt, ad quem jus Sacramenta conſerendi, ſpeciali legislaroris diſpenſatione & conceſſione Eccleſiæ interdum devolvitur: atqui Sancti Patres conferendi presbyteratus poreſtatem, ita Epiſcopis attribuunt; nullum ut caſum agnoſcant, in quo jus illud ad ſimplices presbyteros transferri queat: qui enim principii loco ponunt, non poſſe a ſimplicibus presbyteris, presbiteros ordinari, nullum ſane cauſum agnoſcunt, quo ſacultas hæe ad eos devolvi poſſit; atqui majorum couſtans & perpetua doctrina hæc eſt: ſie S. Epiphanius: *quinam*, inquit, (e) *fieri poteſt, ut is presbyterum conſtituat, ad quem cr ... dum, manuum imponendarum jus nullum habet?* ibidem S. Doctor affirmat, *ſolum ordinem Epiſcoporum, ad gignendos pasres pertinere: presbyteros vero, cum patres non poſſint, filios Eccleſiæ, lotionis regeneratione producere*: nec alium ſenſum habent, ſanctorum Joannis Chryſoſtomi, & Hieronymi verba: quod facila, quiſquis adverterit, recognoſcet: ergo &c.

(e) *hær. 75.*

Neque eſt quod reponatur, Sanctos Doctores quando pronuntiant, presbyterorum ordinationem ſolis Epiſcopis convenire, debere intelligi de jure ordinario, non de extraordinario.

Nullum, inquam, huie effugio locum relinquunt reſtimonia allegata: vel enim fatendum eos ſentire jus conſecrandi presbyteros ſolis Epiſcopis, cum excluſione cujuſvis miniſterii extraordinarii, divinitus attributum; vel dieendum patres diſpurarionis æſtu abreptos aliquid affirmaſſe vetitati conrrarium; atqui ſecundum ut dicamus non patitur debita rantis magiſtris reverenria: reſtat ergo ut primum confiteamur.

Prob. major. ponamus Sanctum Hieronymum dum affirmat, *nihil facere excepta ordinatione Epiſcopum, quod non faciat presbyter*, de jure ordinario loqui; eamdemque Sanctorum Epiphanii, & Chryſoſtomi mentem eſſa; quando dicunr, *Epiſcopos ſola ordinatione presbyseris eſſe ſuperiores, & ſimplices presbyteros manuum imponendarum jus nullum habere*: hac facta hypotheſi, dico Sanctos Doctotes proprio deceptos eſſe judicio: ut enim ſalſo dicatur, unam eſſe ordinarionem, quæ jure ordinario ſolis Epiſcopis eonvenit, ſuffieit ut prater ordinationem ali-

aliqua ſint, quæ jure ordinario iis ſolis attribuuntur: ſic c. c. ſolus Epiſcopus, ſaltem in Latina Eccleſia, ordinarius confirmationis miniſter eſt: in hac ergo hypotheſi Sancti Patres immerito aſſererent, ſolius ordinationis, Epiſcopos jure ordinario eſſe miniſtros: illud vero quoniam irreverenter de doctoribus adeo eximiis diceretur; fatendum, eos ſimpliciter & abſque ulla exceptione contendere, jus presbyteros ordinandi ſolis Epiſcopis attributum.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Pro Græcis & Orientalibus ſpeciale.

Nec contemnenda Græcorum & Orientalium pleniſſima cum Latinis conſenſio, quod ſane argumentum eſt doctrinam hanc ab Apoſtolicis inſtitutis eſſe acceptam: ſolum enim Epiſcopum, quocumque caſu, presbyteratus eſſe miniſtrum, non Græcorum tantum Euchologia, ſed & ſectarum omnium, quæ per totum late Orientem propagatæ, aliæ ab aliis ſciſſæ ſunt, diſciplina & ritus invicte probant: ita Neſtoriani, Jacobitæ, Syri, Ægyptii, Alexandrini ſine diſcrimine ſentiunt: uno omnes ore profitentur, presbyteratum in Eccleſia gradum eſſe ac dignitatis, quem ſoli Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores; per manuum impoſitionem conferre poſſunt: ab illa lege ne extremæ quidem neceſſitatis caſum excipiunt; id quod multis exemplis probari poſſet: ſic, ut aliqua proferam, *ex Patriarchatus Alexandrini* hiſtoria notum eſt, ejus gentis chriſtianos Ortodoxos, Coptis ſive Jacobitis inſtigantibus, a Maumetanis diriſſime diutiſſimeque vexatos, centum pene annorum ſpatio nec Patriarchas, nec proprios Epiſcopos habuiſſe, tantamque apud eos ſacerdotum fuiſſe raritatem; ut jam nec divinis officiis, nec adminiſtrationi Sacramentorum locus ſupereſſet: caſus, ſi alias unquam, erat urgentiſſimus, divino privilegio utendi, & ſacerdotum numerum, paucorum qui ſupererant, manuum impoſitione propagandi; atqui hoc tale privilegium nemini eorum in mentem venit; nihilque in his anguſtiis ſatius habuerunt, quam ut *Tyrum*, *Conſtantinopolim*, aut alio, magnis expenſis mitterent, quos ad presbyteratum deſignabant, ab Orthodoxis Epiſcopis ordinandos.

Idemque Æthiopibus contigit: Jacobitæ illi ſunt: ab octigentis & amplius annis, ejuſdem ſectæ Patriarchis Alexandrinis ſubjacent, qui inaudita Tyrannide jus ſibi arrogarunt, eorum metropolitanum ordinandi: porro accidit aliquando ut Æthyopia, Patriarchæ Alexandrini vel negligentia, vel malitia, vel alia quavis cauſa impediente, nec metropolitam, nec proprios haberet Epiſcopos, presbyteros vero adeo paucos, ut in tanta penuria, ſacrificia non fierent, templa ſilerent, & Sacramenta negligerentur, ipſumque videretur nomen religionis quantocyus extinguendum: qua commotus neceſſitate Æthyopum rex, ſimplicem quemdam presbyterum compulit, ut munia Epiſcopalia exerceret, novoſque manuum impoſitione crearet presbyteros: horum ſane ordinatio, ſi vera ſententia contraria foret, probari in hoc caſu debuerat: hinc enim extrema neceſſitas, inde regis imperium, excuſatio & cauſa legitima videri ſine dubio poterat; atqui nihilominus Patriarchæ Alexandrini, has ordinationes irritas, ſacrilegas, & contra divinum jus attentatas decretis ſeveriſſimis declararunt: ergo &c.

Qui plura voluerit, conſulat doctiſſimum *Euſebium Renaudotium*, (a) e cujus libris hæc pauca decerpſimus.

(a) *perpetuitate fidei tom. 5 lib. 5. c. 5.*

ARGUMENTUM QUARTUM.

Ex ſacræ ordinationis effectibus.

Denique, ſi ſimplex presbyter eſſet extraordinarius presbyteratus miniſter, valeret ſaltem quantum ad characterem; ordinatio ab illo facta: hujuſmodi namque miniſter, quamquam extraordinarius, veram poteſtatem haberet; adeoque ejus manuum impoſitio effectum conſequeretur, qui ex ritu Sacramentali infallibiliter & neceſſario ſequitur; atqui ordinatione ſic attentata characterem non imprimi antiqua doctrina eſt, juxta quam patres Alexandrini in cauſa Sancti Athanaſii judicarunt, protſus irritas & nullas eſſe ordinationes, a *Collutho* ſimplici presbytero factas: poſtquam enim tres presbyterorum claſſes diſtinxerunt; primam, eorum qui in Eccleſia Catholica fuerant ordinati; ſecundam, eorum quos *Meletius* in ſchiſmate ordinaverat; tertiam denique, eorum qui a *Collutho*, non vero, ſed imaginario Epiſcopo manuum impoſitionem acceperant; primos veros ſacerdotes eſſe agnoſcunt: ſecundos affirmant ab *Alexandro* in Eccleſiam receptos fuiſſe, adeoque ordinationem eorum quantum ad characterem valuiſſe: tertios vero dicunt in laicorum gradum redactos, & inter laicos in Eccleſia congregari; quia *Colluthus* in presbyteratu mortuus, omnem quam fecerat manuum impoſitionem, inutiliter & invalide fecerat: ergo ex patribus Alexandrinis, presbyteros conſecrandi jus ex inſtitutione Chriſti, ſolis Epiſcopis ita convenit, ut nullo caſu poſſit ſimplicibus presbyteris arrogari.

§. SECUNDUS.

Solvuntur objectiones.

Eugenius IV. Pontifex Maximus in decreto pro inſtructione Armenorum docet, ordinarium Sacramenti ordinis miniſtrum eſſe Epiſcopum: ſignificat igitur, aliis præter Epiſcopos poſſe hoc miniſterium extraordinarie committi: cumque de ordine generatim, nulla facta diſtinctione loquatur: conſequens eſt, ex ejus mente poſſe ſimplicem presbyterum presbyteros conſecrare. *Objectio.*

R. 1. Conceſſo ant. nego conſeq. & dico decretum illud neutri parti favere, neutri præjudicare; ideoque ſummum Pontificem declaraſſe, Epiſcopum eſſe ordinarium ordinis miniſtrum; quia de extraordinario inter Theologos controverſia eſt, quam in medio relinquendam duxit, ut id quod omnium ſenſu ac judicio certum erat, Armenos doceret.

R. 2. Diſtinguo conſeq. ſignificat ergo, aliis præter Epiſcopos poſſe hoc miniſterium extraordinarie committi, quantum ad aliquos ordines ſubdiaconatum nimirum & quatuor minores, concedo: quantum ad omnes indiſcriminatim, ipſumque presbyteratum, nego.

E. R. Eſto his decreti verbis ſignificetur, alteri quam Epiſcopo poſſe miniſterium ordinandi, extra ordinem committi; non inde neceſſario ſequitur, poſſe ſimplicem presbyterum ad omnes & ſingulos conferendos ordines delegati: ſufficit enim quod ad unum aut alterum deputari valeat: quod non inficiamur de minoribus diaconatu ordinibus, ut brevi oſtenſuri ſumus. *Inſt. 1.*

Inſt. 1. Atqui poſſe ſimplicem presbyterum eſſe extraordinarium presbyteratus miniſtrum, conſtans eſt: ergo &c.

Prob. ſubſ. tam poteſt officium hoc ſimplicibus presbyteris committi, quam officium confirmandi; atqui poſſe ſimplicem ſacerdotem confirmandi miniſterium exequi, communis, & noſtra doctrina eſt, libro tertio ſtabilita, & validiſque argumentis defenſa: ergo a pari &c.

R. Nego ſubſ. ad probationem nego maj. & paritatem: ut enim poſſet ſimplex presbyter extra ordinem confirmare, voluit Chriſtus, ſupremus regendæ Eccleſiæ arbiter: ut vero non poſſet presbyteratum conferre, eadem ſuprema voluntate conſtituit: quod autem unum voluerit, alterum noluerit, traditione docemur, quæ confirmationis a ſimplicibus presbyteris, aliquando in Latina Eccleſia, uſu vero quotidiano in Oriente collatæ exempla plu-

rima ſuggerit : & ne unum quidem de presbyreratu a ſimplici presbytero valide miniſtrato ſuppeditat.

Inſt. 2. Inſt. 2. Credibile non eſt, Deum Eccleſiam ſuam in necaſſariis deſerere; atqui niſi ſimplex presbyter urgente neceſſitate poſſet presbyteros ordinare, deſereret Deus Eccleſiam ſuam : ponamus enim ampliſſimam aliquam ejus portionem, vel Barbarorum incurſione, vel diriſſima peſtilentia, vel alia quavis cauſa Epiſcopis ſpoliatam : ponamus inſupar a finitimarum regionum Epiſcopis laboranti provinciæ ſuccurri non poſſe : certe cum presbyteri ad tegimen Eccleſiæ abſolute neceſſarii ſint ; vel in hoc caſu dicendum erit ; coram ejus non habere Deum : vel ſatendum, in his anguſtiis jus presbyteros ordinandi, ad ſimplices presbyteros eſſe devolutum ; atqui primum nec ſuſpicari quidem ſas eſt, Chriſtum audientibus in Evangelio ſic loquentem : *ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi* : ergo alterum eſt dicendum.

R. Conceſſa majora, nego min. ad probationem dico argumentum hoc unum ex illis eſſe, quæ cum nimis probent, nihil probant : cum enim non minus, imo multo magis Epiſcopi Eccleſiæ neceſſarii ſint, quam presbyteri : eadem ratione probaretur, poſſe Epiſcopos a ſimplicibus presbyteris conſecrari : quid quod ſi liceat hujuſmodi hypotheſibos indulgere, quando quidem fingendi nullus eſt finis ; qua ratione infertur, poſſe a ſimplicibus presbyteris, eadem ſuadebitur, poſſe a diaconis, poſſe a ſobdiaconis, ab acolythis, ab ipſis etiam laicis presbyteros compellente neceſſitate conſecrari : atque ita in hæreticorum inſaniam incidemus, qui miniſtrorum ordinationes in manu populi ponunt ; quid enim ſi præcipua quædam Eccleſiæ portio, non Epiſcopis tantum, ſed & ſecundi ordinis ſacerdotibus, graſſante peſtilentia viduetur? quid ſi diaconis? quid ſi ſubdiaconis? quid denique ſi tanta miniſtrorum fuerit ſtrages, ut nec unus de elero ſuperſit? quid tum, inquam, facto opus erit? certe ſi quid argumentum propoſitum valet; non minus efficax eſt ad probandum, poſſe a ſæculari magiſtratu, certis in caſibus ſacerdotes conſacrari ; quam ad ſuadendum ſimplices presbyteros, presbyteratus extraordinarios eſſe miniſtros : eoque urgentior erit objectio, quo magis Eccleſia ob penuriam miniſtrorum periclitabitur.

Quia vero nemo Catholicus eſt, cui iſta arrideant, tam abſorda, tamque contraria Eccleſiæ inſtitutioni : fatendum vanas hujuſmodi cavillationes non poſſe dogma ſcripturæ & traditionis auctoritata roboratum ſubvertere : illudque pro certo tenendum, Chriſtum quomodo ad inſtituendam Eccleſiam, hominum conſilio non induguit ; ita nec ad ſervandam egere : eumqoa qui *potens eſt, etiam de lapidibus ſu-*
(a) Matt. 3. 9. *ſcitare filios Abrahæ* (a) poſſe Eccleſiæ quovis tempore, ſervatis legibus a ſe conſtitutis, miniſtros neceſſarios providere, & revera providiſſe, ex annalibus ſacris compertum eſt : aliquando enim contigit, nonnullas provincias, vel infidelium perſecutione, vel factionibus hæreticorum ſic opptimi; ut undequaque Epiſcopi in exilium pellerentur, aut quærerentur ad necem : lugebant ubique fideles ereptos ſibi paſtores, eoque magis commovebantur, ut advertunt Scriptores Eccleſiaſtici, quod nulli quantocyus futuri viderentur Epiſcopi, qoi presbyteros conſecrarent ; atqui in tantis anguſtiis nemo fuit, qui putaverit poſſe a ſimplicibus presbyteris ſacerdotes creari : nec deſeruit Eccleſiam ſuam Deus : idem ergo ſperandum in poſterum; cavendumque ne de eorum numero ſimus, de quibus ait prophe-
(b) Pſ. 13. 5 ta : (b) *Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.*

Inſt. 3. Inſt. 3. Poſſe ſimplicem presbyterum, ſaltem in caſu neceſſitatis presbyteratus eſſe miniſtrum docent graves aliqui Theologi ; idamque tradit bona pars juris canonici peritorum, quos propriia nominibus appellare, ut longius, ita ſuperfluum fuerit ; atqui non debet facile ſententia rejici, ad cujus diſſenſionem Theologi non contemnendi, & canonum doctoras conſpirant : ergo &c.

R. 1. Conceſſa maj. diſtinguo min. non debet facile rejici opinio, ad cujus defenſionem multi, *cum legitimo fundamento* conſpirant, concedo : *ſecus*, nego min. & conſeq.

R. 2. Diſtinguo majorem : poſſe ſimplicem presbyterum, ſaltem in caſu neceſſitatis, presbyteratus eſſe miniſtrum, plerique contendunt, aliis longe pluribus, & titulo meliore cantradicentibus, concedo : nemine repugnante, nego : & eadem diſtinctione ad minorem applicata, nego conſeq.

E. Utraque R. Equidem non paucos reperire aſt auctores, quibus viſum eſt jure ſuo facturam Eccleſiam, ſi certis in caſibus poteſtatem presbyteros ordinandi ſimplicihus ſacerdotibus largiretur : verum majore contradicentium numero ſuperantur : nam præterquam quod ſententiam noſtram pro aris ac focis propugnant, patres laudati ſuperius, & inſerius ubi de Epiſcopatu dicemus fuſius allegandi, eamdem tenuarunt ſcholarum principes, Sanctus *Thomas* in 4. ſent. diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad 3. S. *Bonaventura*, ibidem & alii pene innumerabiles, quorum judicium ſi aliorum conjecturis præponimus, non videmur cuiquam injuriam facere.

Deinde, nbi de dogmate Theologico agitur parum eſt Theologorum recentium, & canoniſtarum numero gloriari ; niſi oſtendantur tramitem ſcripturæ & traditionis ſecuti : alioquin humanæ auctoritatis obtentu totom ſacræ doctrinæ ædificium diruetur : porro longe aliter ſe in præſenti res habet : nam ii qnidem qui negant a ſimplicibus presbyteris poſſe presbyteratum, quacumque urgente neceſſitate adminiſtrari, ſcripturæ & traditionis graviſſima auctoritate nituntur : e contra qui affirmant, ſacrarum litterarum & Sanctorum Patrum præſidio deſtituti, præter humanas conjecturas, & imbecilla, ſanæque Theologiæ gravitate indigoa principia, quo ſe ſe tueantur, nil afferunt : ajunt aliqui ideo presbyterum poſſe a presbytero ordinari ; quia jure divino nulla eſt presbyteri & Epiſcopi differentia : putant alii, a clerico quolibet, poſſe ordinem quem habet ipſe conferri ; atqua adeo ab acolitho acolythum, a ſubdiacono ſubdiaconum, & ſic deineaps ad culmen ſacerdotii aſcendendo, ordinari valide poſſe : nec deſunt, qui na ipſos quidem laicos ab hujus privilegii conſortio excluſos volunt : unde audacter affirmant hominem baptizatum, poſſe Sacramentum confirmationis quod accepit, alteri impartiri : alii denique non presbyteros tantum, ſed & Epiſcopos a ſimplicibus presbyteris creari poſſe non inficiantur; atqui principia hæc jam a nemine defenduntur, & merito rejiciuntur ab omnibus, tum aliis multis de cauſis, tum ideo maxime, quia Epiſcoporum in Eccleſia neceſſitatem, & ſupra ſimplices presbyteros eminentiam, in jure divino fundatam, penitus ſubruunt ; & Hierarchiam Eccleſiaſticam, ipſamque ſacri miniſterii notionem ſubvertunt ; ejuſdem ergo ſortis eſt inde deducta concluſio, nec a quoquam qui paululum ſapiat, admittenda.

Inſt. 4. Atqui poſſe a ſimplicibus presbyteris, presbyteros ordinari, aliquibus ab hiſtoria Eccleſiaſtica petitis exemplis probatur : ergo &c. Inſt. 4.

Prob. ſub. narrat *Caſſianus* (c) a *Paphnutio* (c) collatione 4. cap 1.
presbytero monachorum patre, diſcipulum ejus *Danielem*, diaconum primo, deinde presbyterum ordinatum : „ inter cæteros, *inquit*, chri„ ſtianæ philoſophiæ viros, abbatem quoque „ vidimus Danielem, æqualem quidem in omni „ virtutum genere, his qui in eremo commanebant ; ſed peculiarius gratia homilitatis „ ornatum qui merito puritatis ac manſuetu„ dinis ſuæ, a Beato Paphnutio ſolitudinis e-

„ juſ-

,, juſdem presbytero, & quidem cum multis
,, junior eſſet ætate, ad diaconii eſt prælatus
,, officium; in tantum enim Beatus Paphnu-
,, tius virtutibus ipſius adgaudebat; ut quem
,, vitæ meritis ſibi, & gratia parem noverat,
,, coæquare ſibi etiam ſacerdotii ordine feſti-
,, naret: ſi quidem nequaquam ferens, in in-
,, feriore eum miniſterio diutius immorari,
,, optanſque ſibimet ſucceſſorem digniſſimum
,, providere, eum presbyterii honore provexit.
Ecce tibi ſolitarium virum a ſimplici presbytero, 1. ad diaconii prælatum officium, deinde presbyterii honore provectum: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probationem dico ex his *Caſſiani* verbis hoc unum inſerri quod Daniel a Paphnutio, ad diaconatum & presbyteratum electus fuerit, ſive deſtinatus: non enim dicitur Paphnutius Danielem ordinaſſe; ſed ad diaconii officium prætuliſſe, & ad honorem exinde ſacerdotii provexiſſe, non manus ipſe per ſe imponendo, ſed electionem ſuam Epiſcopo, ut fieri ſolet, ſignificando, eique Danielem offerendo & commendando: pariter etiam num cœnobitæ in monaſteriis, & clerici in ſeminariis domibus, dicuntur uſu loquendi familiari, ad ſacros ordines a ſuis ſupperioribus promoveri; non quod ab ipſis manuum impoſitionem accipiant, ſed quia ab iis probati Epiſcopis exibentur & commendantur.

Inſt. 5. Inſt. 5. Verſus finem ſæculi quarti, cum Ariana hæreſis Orientis & Occidentis provincias infeſtaret, relegatis imperatorum juſſu Orthodoxis Epiſcopis: *Flavianus*, & *Diodorus* presbyteri, gregis cura ſuſcepta, non modo hæreticorum impetum propulſarunt, & magno populis, ad fidem intrepide profitendam, adjumento fuerunt, verum etiam viduatas Eccleſias regendas novis Epiſcopis commiſerunt: im-
(a) hær. 73. mo narrat S. *Epiphanius*, (a) ſimplices ipſos fideles, qui fidem Nicænam ſequebantur, Epiſcopos ſibimet conſtituiſſe ac præfeciſſe: ergo &c.

R. 1. Hoc argumentum, nimis, atque adeo nil probare: inde enim ſequeretur, a ſimplicibus presbyteris, non presbyteros tantum, ſed & Epiſcopos ordinari poſſe: neque presbyteris tantum, ſed & laicis ipſis jus illud aliquando attribui, quod abſurdiſſimum eſt.

R. 2. Diſt. antec. *Flavianus*, & *Diodorus*, ipſique populi viduatas Eccleſias novis Epiſcopis committebant, eos ad ſacrum miniſterium eligendo, deſignando, & conſecrandos Epiſcopis offerendo, concedo: eos ipſi conſecrando, nego; haud aliter fuiſſe a presbyteris aut populis novos promotos Antiſtites, *Euſebii Samoſatenſis* convincit hiſtoria: de illo Theodo-
(b) hiſt. l. 4. c. 13. retus ſic ſcribit: (b) ,, hic namque cum mul-
,, tas Eccleſias paſtoribus viduatas eſſe compe-
,, riſſet, militarem habitum ſumens, Syriam
,, phœnicem, ac Palæſtinam peragravit, pres-
,, byteros ordinans atque diaconos, alioſque
,, Eccleſiæ ordines ſupplens: ac ſi quando Epi-
,, ſcopos eamdem cum ipſo doctrinam fidei
,, profitentes reperiſſet, eos Eccleſiis indigen-
,, tibus Antiſtites præficiebat.... ita prædictus
ſcriptor: porro ſi tempore perſecutionis penes ſimplices presbyteros fuiſſet ordinationum poteſtas; quid neceſſe futurum erat, ut alieno indutus habitu *Euſebius Samoſatenſis*, huc illuc ad ſacras ordinationes faciendas, & cum tanto periculo excurreret? ergo &c.

ARTICULUS SECUNDUS.

De diaconatu; utrum ab alio quam ab Epiſcopo, poſſit extraordinarie conferri?

Proxime cum præcedente difficultas iſta cohæret: eſt enim diaconatus veri nominis Sacramentum, a Chriſto, ut prædiximus, immediate inſtitutum.

§. PRIMUS.

Oſtenditur, ſolum Epiſcopum ita eſſe diaconatus miniſtrum; ut ab alio extra ordinem conferri nequaquam poſſit.

Quam quidem ſententiam ex præjectis fundamentis ſequi evidens eſt.

1. Namque a ſolis Epiſcopis primi diaconi in ſcriptura leguntur ordinati: quid ergo agendum in poſterum foret, Apoſtoli ſuo exemplo monſtrarunt.

2. Nullum ex hiſtoria Eccleſiaſtica exemplum afferri poteſt, quo oſtendatur, aliquando diaconos a ſimplicibus presbyteris eſſe provectos.

3. Nullus de hac re canon Eccleſiæ, nulla patrum definitio occurrit.

4. A nemine præter Epiſcopum diaconos poſſe conſecrari, Latini, Græci, & Orientales libri Rituales affirmant, & ſine exceptione præſcribunt.

5. Ita docent Theologi auctoritate præcipui, quos inter eminet S. Thomas.

6. Denique conſtans eſt, & omnium conſenſione receptum, diaconatum divinitus eſſe inſtitutum, & ad Hierarchiam Eccleſiaſticam pertinere: quemadmodum igitur non poſſunt a ſimplici ſacerdote, cujuſvis privilegii prætextu, Epiſcopatus & presbyteratus conferri; idem de diaconatu dicendum.

§. SECUNDUS.

Diluuntur quædam difficultates.

Opponitur 1. exemplo *Novati*, ſimplicis in Eccleſia Carthaginenſi, tempore S. Cypriani, presbyteri, qui *Feliciſſimum* quemdam, nec ſciente nec probante Cypriano Diaconum con- Objectio 1.
ſtituit, ,, iſte eſt Novatus, *ait S. Doctor*, (c) (c) Epiſt. 49
,, qui apud nos primum diſcordiæ & ſchiſma-
,, tis incendium ſeminavit, qui quoſdam iſt-
,, hic ex fratribus ab Epiſcopo ſegregavit, qui
,, in ipſa perſecutione ad avertendas fratrum
,, mentes, alia quædam perſecutio noſtris fuit:
,, iſte eſt, qui *Feliciſſimum* ſatellitem ſuum,
,, Diaconum, nec permittente me, nec ſciente,
,, ſua factione, & ambitione conſtituit: ergo
,, abſolute poteſt ſimplex presbyter diaconatum
,, conferre.

R. 1. tranſeat anteced. & nego conſeq. eſto enim Novatus *Feliciſſimum* ſatellitem ſuum diaconum ordinare, & ſacrilega manuum impoſitione aggregare Sancto miniſterio attentaſſet: nihil ex ſchiſmatici hominis facto poſſet contra noſtram ſententiam erui: hanc enim ordinationem nedum ratam habuerit S. Cyprianus; contra Eccleſiæ auctoritatem & ab impia factione ambitioſe factam pronunciat.

R. 2. Diſtinguo idem anteced. Novatus *Feliciſſimum* diaconum conſtituit; id eſt ab aliquo ſuæ factionis Epiſcopo, contra Cypriani voluntatem ordinari procuravit, concedo: ordinavit ipſe, nego ant. & conſeq.

E. R. In verbis Sancti Antiſtitis nihil eſt, quo innuatur ab ipſo Novato *Feliciſſimum* diaconatu inauguratum: hoc enim unum dicit, quod factione ſua & ambitione ipſum diaconum conſtituerit, ordinandum nimirum ab aliquo partium ſuarum Epiſcopo: porro ita eſſe intelligendum Sanctum Cyprianum, tum ipſe qui opponitur textus inſinuat; tum inde probatur, quod eodem modo affirmet, a *Novato* fuiſſe *Novatianum* Romæ Epiſcopum conſtitutum, quo, Carthagine *Feliciſſimum* diaconum: (d) ibid.
,, Romam quoque, *inquit*, (d) ad evertendam
,, Eccleſiam navigans, ſimilia illic & paria mo-
,, litus eſt, a clero portionem plebis avellens,
,, fraternitatis bene ſibi cohærentis, & ſe invicem
,, diligentis concordiam ſcindens: plane quo-
,, niam pro magnitudine ſua debeat Carthaginem
,, Roma præcedere, illic majora & graviora com-
,, miſit: qui iſthic adverſus Eccleſiam diaconum
,, fecerat, illic Epiſcopum fecit.

Ita

Ita S. Cyprianus: porro *Novatus* Epiſcopum Romæ non tecit, *Novotiauum* ſuis manibus ordinando, ſed ſchiſmatica ſxctione agendo, ur ab Epiſcopis ex nltimo Italiæ angulo accerſitis, vinoqne madentibus, ſacrilegx manuum impoſitione conſecraretur, & S. *Cornelio* legitimo Ponrifice deturbato cathedram Petri invaderet: pariter ergo intelligendum, ab eodem ſuiſſe *Feliciſſimum* diaconum Carthagine conſtitutum.

Objectio 2. Opponitur 2. anno 1489. *Innocentius* VIII. Pontifex Maximus, diploinxte V. idus Aprilis dato, privilegium conceſſit Abbatibus Ciſtercienſibus, monachos ſuos diaconos conſecrandi: „ ne mo„ nachi dicti ordinis, *inquit*, pro ſuſcipiendis ſub„ diaconatus & diaconatus ordinibus, extra clau„ ſtrum diſcurrere cogantur, tibi & ſucceſſoribus „ tuis, ut quibuſcumque dicti ordinis monxchis, „ aliis vero quatuor Abbatibus præfatis, (*eorum* „ *ſcilicet monaſteriorum quæ Abbati Ciſtercienſi im*„ *mediote ſubjiciuntur*,) ac eorum ſucceſſoribus, ut „ ſuorum monaſteriorum prædictorum religioſis, „ quos ad id idoneos repereritis, ſubdiaconatus & „ dixconatus ordines rite conſerre poſſitis, auctori„ rare Apoſtolica, & ex certa ſcientia, tenore præſe„ tinm, ſpeciali duno gratię indulgemus: ergo &c.

R. Nego antec. nego, inquam, bujuſmodi privilegium unquam ab Apoſtolica ſede manaſſe.

r. Enim neſxs eſt credere, ab *Innocentio* VIII. quidquam contra jus attentatum; arqui Diaconos a ſimplicibus Presbyteris ordinxri, juri divino contrarium eſt, Scripturæ & trxditionis auctoritati repugnans. „ Dicendum, *inquit S. Thomas*, (a) quod „ Papa qui habet plenitudinem poteſtxtis Ponrifi„ cxlis, poteſt committere non Epiſcopo, ex quæ „ ad Epiſcopalem dignitatem pertinent, dummo„ do illa non habeant immediatam relationem ad „ verum Corpus Chriſti, & ideo ex ejus commiſſio„ ne aliquis ſxcerdos ſimplex poteſt conferre mi„ nores ordines, & confirmxre: non xutem ali„ quis non ſacerdos: nec iterum ſacerdos, ma„ jores ordines, qui habent immediatam rela„ rionem xd Corpus Chriſti, ſupra quod conſe„ crandum Pxpa non habet majorem poteſta„ rem, quam ſimplex ſacerdos.

(a) in ſuppl. qu. 38. ar. 1. ad 3.

2. A nemine hactenus authenticum bullæ illius exemplar proferri potuit.

3. Qui eam laudant, ſecum ipſis pugnant, & contrarix xſſerunt: alii enim dicunt de ſolo ſubdiaconatu fieri inibi mentionem; alii volunt, non ſubdiaconxtus tantum, ſed & diaconatus conſerendi, Abbatibus Ciſtercienſibus dari poteſtatem.

4. *S. Pius* V. Rogatus ab Abbatibus Præmonſtratenſibus, ut ſibi gratixm faceret ſubdiaconatus Religioſis ſuis conſerendi, plane & abſolute negavit, & in diplomxte ad eoſdem directo, loquens de privilegio Ciſtercienſibus dato, ſolius ſubdiaconatus meminit.

5. Quidam dicunt, privilegium in eo conſiſtere, ut Abbates Ciſtercienſes denr ſuis Monachis dimiſſorias litteras, ad libere adeundum quemlibet Carholicum Epiſcopum, nulla diœceſum habita rxtione: atque ira declaratum ab Eminentiſſimis Cardinalibus Concilii Tridentini interpretibus, anno 1592. & a Clemente VIII. Pontifice Mxximo, anno 1605. in bulla ad Ciſtercienſes directa.

6. Denique nec noſtra, nec prædeceſſorum memoria, præſumptitio hoc privilegio uti attentarunt Ciſtercienſes: quod ſane argumentum convincens eſt, nuſquam datum.

Object. 3. *Dyces*. Plus diſtat ſacerdos a Diacono, quam Epiſcopus xb Epiſcopo; ſed Epiſcopus poteſt conſecrare Epiſcopum. Ergo & ſacerdos poteſt promovere dixconum.

℟. Verbis S. Thomæ: *dicendum*, inquit, (b) *quod ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur ſolum propinquitas, ſed & complectio poteſtatis: & quia ſacerdos non habet completam poteſtatem in Hierarchicis officiis, ſicut Epiſcopus; ideo non ſequitur quod poſſit Diaconus facere, quomvis ille ordo ſit ſibi propinquus*. Non ideo itaque poteſt quis ordinxtionem conferre, quia vel ordinando præcellit, vel ei proximus eſt; ſed quia ordinandi habet poteſtxtem, quæ ſolis Epiſcopis Chriſto diſponente conceſſx eſt: quæ vel una ratio, omnem in contrarium cavillationem infringit.

(b) ſupp q. 38. ar. 1. ad 5.

Dices iterum: cuicumque committitur principale, committitur & acceſſorium; ſed ordinis Sacramentum ad Euchariſtiam refertur, ſicut acceſſorium xd principale. Cum ergo ſacerdos conſecret Euchariſtiam, ipſe etiam poterit ordinem diaconarus conferre. *Object.* 4.

„ R. Cum Angelico Præceptore. Dicendum, „ *inquit*, (c) quod quamvis Sacramentum Eucha„ riſtiæ ſit maximum Sacramentum in ſe; tamen „ non collocar in aliquo officio, ſicut ordinis „ Sacramentum: & ideo non eſt ſimilis ratio.

(c) ibid. ad 4.

ARTICULUS TERTIUS.

Oſtenditur ſimplicem Præsbyteeum, Eccleſia ſic volente, Subdiaconatus & inferiorum ordinum eſſe miniſtrum.

Nihil habet aſſertio iſta difficultatis. Conſtat enim

1. Subdiaconatum & minores ordines, ſi formaliter ſpectentur, nec immediatam Chriſti inſtitutionem, nec rationem Sacramenti habere: quemxdmodum itaque potuit eos Eccleſia inſtituere, ſic hxbuit poteſtatem eorum adminiſtrationem pro libito committendi.

2. Huc pertinent antiqux Eccleſiæ decreta, quibus jus illud chorepiſcopis attributum eſt: ſic Concilium *Meldenſe* ſæculo decimo celebratum: *neque ordines Eccleſiaſticos*, inquit, *qui per impoſitionem manuum tribuuntur, id eſt, non niſi uſque ad ſubdiaconatum conferant chorepiſcopi*.

3. *Gelaſius* Pontifex Maximus (d) licentixm hanc ſimplicibus presbyteris fieri poſſe ſignificat: *nec ſibi meminerint*, inquit, (e) *ulla ratione concedi, ſine ſummo Pontifice, ſubdiaconum aut acolythum jus habere faciendi*.

(d) ſæc. 5. (e) epiſt. 9. cap. 6.

4. Ita ſancitum in Synodo generali VII. (f) *lectoris manuum impoſitionem*, inquit canone 14. *licentia eſt unicuique Abbati, in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dum conſtet illum eſſe presbyterum*.

(f) ann. 787.

5. Hujus conceſſionis exemplx plurima ſunt.

Primum eſt, Abbatum Benedictinorum, quibus id x ſummis Pontificibus indultum, x multis refertur.

Secundum eſt, abbatis Ciſtercienſis, quem hoc privilegio gaudere *S. Pius V.* Pontiſex Maximus, in ex bulla inſinuat, qua hoc ipſum jus xbbati præmonſtratenſi negavit.

Tertium eſt, xliorum ejuſdem inſtituti abbatum, quos idem juris ex ſummorum Pontificum conceſſione habere, Theologi multi teſtantur.

Longum fuerit omnia recenſere: vix enim regio una, aut provincia eſt, ubi ſimilia privilegia non jactentur.

6. Privilegium hoc ſummorum Pontificum indulgentix latiſſime pervagatum, Concilium Tridentinum expreſſe declarxt his verbis: (g) *Abbatibus & aliis quibuſcumque, quantumvis exemptis, non liceat in poſterum, intra fines alicujus diœceſis conſiſtentibus, etiam ſi nullius diœceſis, vel exempti eſſe dicantur; cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram vel minores ordines conferre?*

(g) ſeſſ. 23. can. 10.

7. Idem infertur ex decreto *Eugenii* IV. pro inſtructione Armenorum, ubi definitur, ordinis miniſtrum ordinarium Epiſcopum eſſe: hinc enim videtur conſequens, præter Epiſcopum, poſſe aliquem cujuſdxm ſaltem ordinis extraordinarium eſſe miniſtrum.

8. Denique communis hæc Theologorum, ipſiuſque Sancti Thomæ doctrina eſt.

Sequitur

CAPUT TERTIUM.

De miniſtro legitimo ſacræ Ordinationis.

Solum Epiſcopum ſacræ ordinationis ordinarium eſſe miniſtrum, ex dictis eſt manifeſtum: quæritur modo an a quolibet Epiſcopo poſſit quilibet legitime juxtx canones ordinari? quam difficultatem ut ſolvamus, ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur, non a quolibet Epiſcopo, licet catholico, ſed a proprio tantum, ordinationem legitime recipi.

Ita in Concilio Tridentino ſancitum; *unuſquiſque*, inquit, (a) *a proprio Epiſcopo ordinetur: ſi ſecus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum; & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

(a) *ſeſſ. 23. de reform. cap. 8.*

Jam ſi quæratur, quinam ſit, olimque fuerit proprius Epiſcopus?

℟. Non unam ſemper fuiſſe de hac re diſciplinam.

1. Enim laicis hominibus quondam licitum fuit, inconſulto diœceſano Epiſcopo, a quovis alio ordinationem recipere, qui cum Eccleſia Catholica communione conjunctus eſſet: ſic *Origenes* Alexandriæ natus, Clericus & presbyter conſecratus fuit in Palæſtina, a *Theoctiſto* & *Alexandro*, Cæſareæ & Hieroſolymorum Epiſcopis: de hac quidem ordinatione *Demetrius* Epiſcopus Alexandrinus conqueſtus eſt; non ea tamen de cauſa quod ſe inconſulto facta fuiſſet; ſed propter irregularitatem, quam *Origenes* ſui ipſius voluntaria mutilatione contraxerat: *nihil namque aliud habebat*, inquit Euſebius (b) *quod ei objiceret*: ſic etiam S. *Hieronymus* Antiochiæ ubi nec natus erat, nec per baptiſmum renatus, ab Epiſcopo *Paulino*, presbyter eſt conſecratus: pariter S. *Martinus* in Pannonia natus, & Ambiani baptizatus, a S. *Hilario* Pictarvienſi Epiſcopo nulla patriæ aut baptiſmi habita ratione ad clericatum provectus eſt: *tentavit Hilarius*, inquit Sulpitius Severus, (c) *impoſito diaconatus officio, Martinum ſibi arctius implicare, & miniſterio vincere divino.*

(b) *hiſt. lib. 6. c. 8.*

(c) *in vita S. Martini.*

Idem aliis, ſi foret neceſſarium, exemplis probare in promptu foret.

2. Clericorum priſcis temporibus alia conditio fuit: illis enim proprius Epiſcopus erat, a quo primum fuerant ordinati: hinc Eccleſiæ canonibus cautum erat, ne quis Epiſcopus alienum ad ſe evocare clericum, & ſancto miniſterio mancipare præſumeret: ſic Concilium Nicænum irritam ordinationem eſſe decernit, qua quis clericum ſibi non ſubditum conſecrat: *Si quis*, inquit, (d) *auſus fuerit aliquem qui ad alterum pertinet, ordinare in ſuam Eccleſiam, cum non habeat conſenſum Epiſcopi ipſius, a quo receſſit clericus: irrita ſit hujuſmodi ordinatio.*

(d) *can. 17.*

Et Concilium Carthaginenſe III. „ ut alienum „ Clericum, ait, (e) niſi accedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita: Clericorum autem nomen etiam lectores, & pſalmiſtæ, & „ oſtiarii retinent.

(e) *can. 21.*

Idem quoque in Concilio Arauſicano 1. (f) verbis expreſſis definitum: *Si quis*, inquit, (g) *alibi conſiſtentem clericum ordinandum putaverit, prius definiat, ut eum ipſo habitet: nec eum ſine conſultatione ejus Epiſcopi, cum quo ante habitavit ordinare præſumat; quia fortaſſe non ſine cauſa, diu ab alio non ordinatus remanſit.*

(f) *ann. 441.*

(g) *can. 7.*

Cui conſonum eſt Sancti *Leonis Magni*, eodem tempore Pontificis Maximi decretum, Epiſtola 84. ſic loquentis: *alienum clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, & nemo ſollicitet; niſi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniat.*

Illud itaque primitus laicorum & clericorum diſcrimen fuit, quod laici pro arbitrio, ſibi Epiſcopum ad ordines ſuſcipiendos eligerent: clericorum vero is ſolus proprius Epiſcopus cenſeretur, a quo ordinem accepiſſent, & officio ſui ordinis exequendo addicti eſſent: unum namque idemque erat, ordinem ſuſcipere, & Eccleſiæ cuidam ad ſanctum miniſterium obeundum adſcribi.

Ea vero quam prædiximus de proprio cujuſvis Epiſcopo diſciplina, ad ſæculum uſque decimum intacta perſeveravit: tribus deinceps quæ annum milleſimum ſecuta ſunt ſæculis, nulla habita ratione Epiſcopi, a quo quis primo foret ordinatus, aut quem ſponte ſibi elegiſſet: proprius Epiſcopus vel ab origine, vel a beneficio dictus eſt; in cujus videlicet diœceſi vel natus aliquis eſſet, aut per baptiſmum renatus, vel Eccleſiaſticum beneficium poſſideret; cujus rei probatio inde petitur, quod canones toto illo annorum decurſu conditi, de proprio Epiſcopo loquentes, vix ullam ejus faciant mentionem, a quo quis per primam tonſuram clero fuerit adſcriptus: „ ne quis Epiſcopus, *inquit* (h) „ *Clemens IV. Pontifex Maximus in ſexto*: clericum ultramontanum ordinare præſumat, niſi „ a nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab „ Epiſcopo de cujus diœceſi traxit originem ordinandus, vel in cujus diœceſi beneficiatus exiſtit.

(h) *anno circiter 1266.*

Sæculo mox labente 13. & ineunte 14. *Bonifacius* Papa VIII. duobus prioribus titulis tertium adjecit, domicilii nimirum quod quis in aliqua diœceſi elegerit, fueritque: cum nullus, *inquit*, „ (i) clericum alienæ parœciæ præter ſuperioris „ ipſius licentiam debeat ordinare: ſuperior intelligitur Epiſcopus, de cujus diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum: ſeu habet, licet „ alibi natus fuerit, domicilium in eadem.

(i) *in ſexto de tempor. ordinat.*

§. SECUNDUS.

Solvuntur variæ quæſtiones.

Itaque juxta hodiernam diſciplinam proprius Epiſcopus, adeoque legitimus ordinationis miniſter eſt, cui quiſque vel originis vel domicilii, vel beneficii titulo ſubjacet: præferunt ſinguli tituli ſpeciales difficultates, quas operæ pretium eſt, priuſquam ultra progredimur expedire.

Q. 1. Cum vel a loco ubi quis temporaliter natus, vel ab eo in quo ſpiritualiter ex aqua & Spiritu Sancto renatus fuerit, *origo* ſoleat æſtimari; an perinde utravis ratio valeat, ut aliquis proprius & legitimus Epiſcopus cenſeatur? Q. 1.

R. Negative: equidem jure veteri, Epiſcopus loci, in quo per baptiſmum regeneratus quis fuerat, *originis* Epiſcopus cenſebatur: id quod videntur verba concilii *Elibertani* adſtruere: *omnes*, inquit, (k) *qui in peregrinatione fuerint baptizati, eo quod eorum minime ſit cognita vita, placuit ad clerum non eſſe promovendos in alienis provinciis*: verum ex hodierna diſciplina, Epiſcopus originis intelligitur Epiſcopus loci, in quo quis carnaliter natus eſt: ita ſane conſtituit *Bonifacius* VIII. canone paulo ante citato, cujus hæc ex integro verba ſunt: „ cum nullus clericum parœciæ alienæ, præter ſuperioris ipſius licentiam, „ debeat ordinare; ſuperior intelligitur in hoc „ caſu Epiſcopus, de cujus diœceſi eſt is, qui „ ad ordines promoveri deſiderat, oriundus; „ ſive in cujus diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum: ſeu habet, licet alibi natus „ fuerit, domicilium in eadem.

(k) *can. 24*

Eademque Gallicanæ Eccleſiæ præſulum, in *Comitiis generalibus* anno 1657. ſententia fuit: *decretum eſt*, inquiebant, *monendos hortandoſque Epiſcopos, ne quem ordinarent, niſi ex ſuis diœceſibus oriundum.*

Q. 2. Utrumne ſemper Epiſcopus loci in quo quis natus eſt, Epiſcopus originis cenſeatur? Q. 2.

R. Negative: quominus enim hic titulus valeat, impedire poteſt, & revera quandoque impedit domicilii defectus: quod ut exemplo declaretur: ſit aliquis a Rege, ad exteros Principes negotiorum cauſa ad tempus legatus, interimque dum in alienis regionibus diverſatur, ab uxore ſecum tranſducta filium ſuſcipiat: in hoc caſu ex paterna civitate, non vero ex loco nativitatis eſſe cenſendum, leges civiles, conſuetudo, ipſeque communis loquendi uſus demonſtrat; nam cum in hoc ipſo loco pater ejus ſit hoſpes & peregrinus, idem putandum de filio: adeoque eadem ejus ac genitoris origo cenſeri debet: idem dicendum de eo, qui quavis cauſa, ad tempus alio commigraverit; ſi forte in itinere, aut alicubi extra patriam diverſando, filio auctus fuerit: non enim inde originem habere putari poteſt, ubi civicum & municipale non habet jus; atqui filius fortuito extra paternam patriam natus, nec civis hu-

jus

jus loci efficitur, nec inibi muoicipale jus habet: ergo &c.

Ita decrerum ab *Innocentio* XII. Pontifice Maximo, in conſtitotione quæ incipit: *ſpeculatores*: anno 1694. pridie nonas Novembris data: „ ſubditus ratione originis, *inquit*, iis tantum „ ſit, ac eſte intelligatur, qoi naturaliter ortus „ eſt io ea diœceſi, in qua ad ordines promo„ veri deſiderat: dummodo tamen ibi natus non „ fuerit, ex accidenti occaſione, nimirum iti„ neris, officii, legationis mercaturæ, vel cu„ juſvis alterius temporalis moræ, ſue perma„ nentiæ eius patris in illo loco: quo caſu nul„ latenus eiuſmodi fortuita nativitas,ſed vera tan„ tum & naturalis patris origo erit attendenda.

Q. 3. Q. 3. Epiſcopus domicilii quis ſit; quidve requiratut, ut quis hoc titulo legitime gaudeat?

℞. Epiſcopum domicilii eſſe, qui in hoc loco præſidet, ubi qui ordinari deſiderat, vere domicilium habet: ut autem valeat hic titulus, duo requiruntur.

1. Eſt, ut ſine fraude in aliqua diœceſi domicilium conſtituatur, & cum animo ibi perpetuo commorandi: non enim aliter verum domicilium eſt, ajunt Imperatoriæ leges (a) *niſi ubi quis larem, rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit; unde rurſus non ſit diſceſſurus, ſi nihil avocet; unde cum profectus eſt, peregrinari videtur: quo ſi redit peregrinari deſtitit.*

(a) *in l. cives, cod. de incolis.*

2. Eſt, ut decem annorum ſpatio jus domicilii acquiratur, nec ante decennalem habitationem haberi poſſit: ita in Concilio *Mediolanenſi* IV. ſub Sancte Carolo: in Synodo provinciali Aquenſi, anno 1585. & pleriſque aliis declaratum: idemque ab Innocentio XII. in prædicta conſtirutione ſancitum: „ ſubditus ratione domicilii, *inquit*, „ ad effectum ſuſcipiendi ordines, is dumtaxat cen„ ſeatur, qui licet alibi natus fuertit; illud tamen „ adeo ſtabiliter conſtituerit in aliquo loco, ut, „ vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel „ majorem rerum ac bonorum ſuorum partem cum „ inſtructis ędibus in locum ejuſmodi transferendo, „ ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus „ commorando, ſatis ſuperque ſuum perpetuo ibi„ dem permanendi animum demonſtraverit; & „ nihilominus ultetius utroque caſu ſe vere & realiter animum hujuſmodi habere, jurejurando, „ affirmet.

Q. 14. Q. 4. Utrum ad domicilii titulum ita decennalis habitatio requiratur, ut brevioti mora, nullo caſu valeat comparari?

℞. Negative: ſi enim aliquis apud Epiſcopum alterius dięceſis habitationem fixerit, jus domicilii trienoio comparabit: ita ſtatutum Tridentino Concililio: *Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum*, inquit, (e) *ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus; & beneficium quacumque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat: conſuetudine quacumque, etiam immemorabili, in contrarium non obſtante.*

(b) *ſeſſ. 23 de refor. cap. 9.*

Objectio.

Obiectio.

Dices: in aliis Sacrameotis petendis ac largiendis, ratio domicilii aut nulla habetur; aut certe commoratio in aliquo loco non ita diuturna requititur: quidni ergo pariter poſſet quilibet, nondum exacta domicilii decem annorum probatione, ordinationem petere?

℞. Conceſſo anteced. nego conſeq. & paritatem: cætera namque Sacramenta ad privatum fidelium bonum ſunt inſtituta, ſoloque matrimonio dempto omnibus & ſingulis ſunt neceſſitate medii aut præcepti neceſſaria: unde a quolibet peregrino, & cive, jure petuntur, aut ſaltem domicilii jus minore temporis tractu paratur: nec ſolent, niſi notorie diffamatis negari; ſed omnibus conceduntur, quos conſtiterit, aut pie creditum fuerit, ad eorum ſuſceptiooem diſpoſitiones neceſſarias attuliſſe: e cōtra vero ordinatio ad bonum commune Eccleſiæ pertinet, cujus ſummopere intereſt ad ſacrum miniſterium, non niſi viros idoneos promovere, qui moribus integris, & rerum divinarum doctrina præditi, ab omuique irregularitate immunes ſint, & denique *ab iis ipſis qui foris ſunt bonum teſtimonium habeant*, ut Beatus Paulus loquitor, (c) *ne in opprobrium incidant, & in laqueum diaboli*: hæc autem quomodo Eccleſiæ certo poſſent eſſe perſpecta, ſi liceret vagos & erraticos, ſine domicilio homines indifferenter ſacris altaribus mancipare? indeque eſt, quod tanta ſollicitudine antiquis canooibus cautum fuit, ut ſingulorum Epiſcoporum auctoritas certis terminis circumſcribererur, nec quiſquam in alienos terminos juriſdictionem extenderet, ſed ſuis quiſque contentus eſſet limitibus: *ſi quis ad alium Epiſcopum pertinentem*, inquiunt Nicæni Patres, (d) *audaciter invadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentaverit, non conſentiente Epiſcopo a quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur: ordinatio hujuſmodi irrita comprobetur*; pari ſententia Coocilium Sardicenſe: (e) *& hoc*, inquit cap. 19. *conſtituimus, ut quicumque ex alia Parochia voluerit alienum miniſtrum, ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ejus ordinatio: quicumque autem hoc uſurpaverit, a Fratribus & Corpiſcopis noſtris & admoneri debet, & corrigi*: intelligebant enim vero Patres ſapientiſſimi, effrænem hujuſmodi licentiam, obvios quoſque nec ſatis cognitos ordinandi, tum incentivum diſcordiarum, tum improbis quibuſque futuram occaſionem in ſacrum miniſterium magno malo Eccleſiæ, & cum graviſſimo fidelium ſcandalo irrependi: vana itaque ſacræ ordinationis cum cæteris Sacramentis in præſenti comparatio eſt.

(c) 1. *Tim.* 3. 7.

(d) Can. 17.

(e) ann. 347.

Q. 5. An ubique vigeat titulus domicilii? Q. 5.

℞. Nagarive. Non enim eſt in hodierno Gallicanæ Eccleſiæ uſu, proot ſtatutum eſt in comitiiis generalibus cleri Gallicani, anni 1657. licet tamen etiamnum in Gallia cuilibet Epiſcopo eum ordinare, qui apud ſe per triennium commoratus fuerit, juxta Concilii Tridentini præſcriptum modo laudatum.

Q. 6. Quæ cauſa Galliarum Epiſcopis ſit, ab admittendo domicilii titolo abſtinendi! Q. 6.

℞. In cauſa eſſe difficultatem diſcernendi veri domicilii, a ficto & ſimulato: fieri namque poteſt, ut quis in aliena dięceſi diu moretur, cum animo io propriam remeandi. *Deinde* haud ita temeraria ſuſpicio eſt, eos qui in aliena Provincia poſtulant ordinari, ideo patria auſugiſſe, quo facilius ordinatoribus fucum facerent, ſuaque crimina & impedimenta canonica occultarent. *Præterea*, ne decem quidem annorum perpetua in aliena dięceſi habitatio veri domicilii certa probatio eſt: cujus rei exempla notoria ſunt, in iis qui ſtudiorum cauſa accademiam aliquam longo annorum curſu frequentant, in humaniorum & ſacrarum litterarum profeſſoribus, in caſtellanis, aliiſque id genus extra natale ſolum varia offici obeuntibus: qui etſi io locis obi officiorum cauſa moraotur, ædes extruant, & prædia acquirant, & nuptiarum jungant ſędera, animum habera poſſunt, reveraque ſæpe habent, lares proprios repetendi: cum itaque otiginis titulus, titulo domicilii longe præcellat: (eſt enim jus originis, naturale: jus domicilii, tantum civile: jus originis, neceſſarium; jus domicilii voluntarium: hoc variabile & temporarium; illud perenne & immutabile:) nihil mirum ſi Epiſcopi Gallicani, incertum relinquendo, & certum tenendo, ad ſolum pene originis titulum, in ordinationibus faciendis reſpiciant; *ab ordinatione clericorum qui alibi nati ſunt*, inquit Franciſcus Hallierius (f) *ſibi temperare ſolent Epiſcopi Galliarum; non quod ut opinor, id ſibi interdictum putent: ſed quod originis probatio facilior ſit & expeditior, ad cujus proinde Epiſcopum remittunt; niſi in externa quie Patria, vel extra paternum domicilium fortuito natus ſit, quo caſu domicilii, quod originis locum quodadmodo obtinet, rationem habent, & ordines eis conferunt qui apud eos domicilium habuerint.*

(f) *de ſacris electionibus & ordinationib. par. 2. ſect. 5. a. 3. art. 1. §. 9.*

Q. 7. Quorſum titulo beneficii proprius Epiſcopus cenſeatur, in cujus dięceſi beneficium poſſidetur? Q. 7.

℞. Hoc ideo eſſe, quia hoc ipſo quo quis in aliqua diœceſi beneficium obtinet, ejuſdem Epiſcopo neceſſario ſubditur: adeoque jus habet, ordinationem ab illo ſuſcipiendi; eſt enim beneficium Eccleſiaſticum, *jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiaſticis provenientes, Eccleſiæ auctoritate conſtitutum, competens clerico propter ſacrum miniſterium, ſeu officium ſpirituale, quod exhi-*

bere debet Eccleſia, cujus ex bonis ſuſtentatur. Porro Epiſcopus iis omnibus præſidet, qui in ſua diœceſi ſacrum aliquod miniſterium obeunt: quemadmodum igitur antiquitus ordinatio, ita hodie beneficium ſubjicit clericum Epiſcopo, ita ut ab illo poſſit ad ſuperiores ordines promoveri.

Q. 5. Q. 8. Quale & quantum beneficium eſſe debeat, ut ejus titulo proprius cenſeatur Epiſcopus in cujus diœceſi beneficium ſitum eſt?

℟. Si ad decretalium tenorem ſpectemus, modo verum beneficium ſit, eoque titulo poſſideatur, nihil intereſſe, quale aut quantum ſit, ſimplex, aut curam animarum importans, reſidentiam requirans, aut non requirens, pingue aut tenue: diſtinctionem enim hujuſmodi, *Clemens IV.* & *Bonifacius VIII.* nullam faciunt, *ut quis Epiſcopus*, inquit ille, *clericum ultramontanum ordinare præſumat, niſi a nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab Epiſcopo, de cujus diœceſi traxit originem ordinandus, vel in cujus diœceſi beneficiatus exiſtit* . . . iſte vero: *ſuperior*, ait, *intelligitur Epiſcopus, de cujus diœceſi eſt is, qui ad ordines promoveri deſiderat, oriundus; ſive in cujus diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum*, &c.

Q. 9. Q. 9. Quid ſi ab aliquo beneficium fraudulenter fuerit impetratum, ut proprii Epiſcopi declinaret auctoritatem, & examen eluderet?

℟. Hoc in caſu proprium dici non poſſe Epiſcopum, in cujus diœceſi beneficium nefariis fuit artibus uſurpatum: *fraus enim & dolus*, ut in jure axiomatis loco eſt, *alicui patrocinari non debent.*

(a) in 2. p. lib. 5. decretal.

„ Clericus primæ tonſuræ, *inquit Fagnanus*, (a)
„ qui beneficium obtinet in alia diœceſi, etſi promoveri poſſit ad minores ordines ab Epiſcopo
„ beneficii, quantumvis tenuis, ad præſcriptum
„ capitis, *cum nullus, tit. de temporibus ordinationum, in ſexto:* tamen ſi illud beneficium in
„ fraudem ſibi conferri curavit, ut eludat examen ac judicium ſui ordinarii; cenſetur
„ male promotus: & remanet ſuſpenſus ab executione ordinum, tamquam ordinatus a non
„ ſuo Epiſcopo, juxta caput 8. Seſſionis 23.
„ Concilii Tridentini, ut ſacra congregatio
„ declaravit.

Revera autem hujuſmodi declarationes e ſacra congregatione Cardinalium Concilii Tridentini interpretum ſæpe manarunt: ſic in reſponſione ad conſultationem Epiſcopi *Cadurcenſis*, data die ſe-
„ ptima Octobris, anno 1662. congregatio con-
„ cilii ſæpius declaravit (*inquiunt Eminentiſſimi*
„ *Cardinales*) tametſi quis poſſit ordinari ab Epi-
„ ſcopo loci beneficii: ſi tamen adeptus ſit bene-
„ ficium in fraudem, eſſe male promotum, ac
„ ſi in ſuſceptis ordinibus miniſtraverit, irregula-
„ ritatem contrahere: cæterum, an ipſa fraus
„ interceſſerit, ex legitimis conjecturis ad præ-
„ ſcriptum juris eſſe dignoſcendum.

Cum pariter Eminentiſſimus Cardinalis *Aquaviva*, Archiepiſcopus Neapolitanus, quorumdam e ſuis clericis fraudes Pontifici Maximo expoſuiſſet his verbis: „ alii ſunt, qui cum Nea-
„ poli primam tonſuram, vel quatuor minores
„ ordines ſuſceperint, deinde ad ſubterfugiendum
„ examen, & probationem patrimonii ſufficien-
„ tis, prout conſtitutiones ſynodales Neapolita-
„ næ requirunt; adeunt aliquem ex vicinis Epi-
„ ſcopis . . . a quo provideri ſibi de aliquo, vel
„ tenuiſſimo, beneficio curant, cujus ratione tam-
„ quam illi Epiſcopo ſubditi, ab eo ad ſubdia-
„ conatus, diaconatus, & presbyteratus ordinem
„ promoventur: ac mox Neapolim reverſi, or-
„ dines per ſupradictam fraudem ſuſceptos in
„ hac diœceſi exercent: *congregatio Concilii cen-*
„ *ſuit, nec item hos ad effectum ordinationis bene-*
„ *ficium adipiſcentes, debere ordinari ab Epiſcopo*
„ *conferente beneficium; ordinatoſque in ſuſpenſio-*
„ *nem incidiſſe, & Epiſcopum a collatione ordinum,*
„ *per annum etiam ſuſpenſum eſſe.*

Q. 10. Q. 10. Utrum in praxi tutum ſit, clericum ratione beneficii in aliena diœceſi obtenti, poſthabito originis Epiſcopo ordinare?

℟. Negative: maxime ſi tale non ſit beneficium, quod ad reſidentiam obliget. Nam præterquam quod gravis ſemper ſuſpicio eſt, beneficia hujuſmodi fraudulenter ad declinandam Epiſcopi originis juriſdictionem, fuiſſe obtenta; graviſſima inde incommoda ſequi evidens eſt.

1. Enim ſecundum præſentem Eccleſiæ non tam diſciplinam, quam tolerantiam, uſu quotidiano compertum eſt, pleraque hujuſmodi ſimplicia beneficia, quæ reſidentiam non requirunt, ab uno eodemque clerico, in diverſis diœceſibus poſſideri. Si ergo beneficii titulus in praxi habeat locum, unus idemque clericus quot beneficia, tot proprios habebit Epiſcopos, a quibus poterit ad libitum ordinari: quæ ſane licentia confuſionem induceret, Regimen Eccleſiaſticum conturbaret, clericorum inobedientiam, & contra paſtores legitimos rebellionem foveret: inde namque contingeret, ut quo plures clericus unus ſuperiores haberet, hoc magis nullum haberet.

2. Sacris canonibus conſentanee ad regulam Evangelii, & præſcriptum Apoſtoli cautum eſt: neminem ad ordines promovendum, de cujus pietate, probitate, & morum caſtimonia non conſtiterit. Porro ſi ab extero Epiſcopo prætextu beneficii, liceret, proprio contempto, ordinationem recipere; his ſanctiſſimis legibus vix locus maneret: quo modo enim probari clericus poteſt, utrum ad ſacrum miniſterium ſit idoneus, ſi in hac ipſa diœceſi ubi poſtulat ordinari, nec unquam moratus eſt, nec ullam Eccleſiaſticam functionem exercuit.

3. Ratio & æquitas poſtulant, ut ille ſolus clericos ad ordinationem promoveat, qui ſolus de eorum moribus, cæteriſque ad ordinationem ſuſcipiendam neceſſariis dotibus reſpondere poteſt; cujuſque ſolius eſt providere, ne eorum qui curæ ſuæ commiſſi ſunt, indignus aliquis ad ſacrum & tremendum angelis miniſterium irrepat: atqui hoc ſoli originis Epiſcopo convenire, notius eſt, quam ut probatione egeat. Ergo &c.

Quibus malis volens, quoad fieri poterat, occurrere *Innocentius* XII. in conſtitutione, *ſpeculatores*, ſæpe laudata; „ Hac generali no-
„ ſtra, *inquit*, & perpetuo valitura conſtitutio-
„ ne decernimus . . . . . clericum, qui legitime
„ jam a proprio Epiſcopo ad clericalem tonſu-
„ ram, ſeu etiam ad minores ordines promotus
„ fuerit, non poſſe ab alio Epiſcopo, ratione
„ ac titulo cujuſcumque beneficii in illius diœ-
„ ceſi obtentis, ad ulteriores ordines promove-
„ ri, niſi ante eorumdem ſuſceptionem teſtimo-
„ niales litteras proprii Epiſcopi tam originis,
„ quam domicilii, ſuper ſuis natalibus, ætate,
„ moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eaſ-
„ que Epiſcopo ordinanti, in actis illius curiæ
„ conſervandas exhibuerit. Licet vero clericus
„ ratione cujuſvis beneficii in aliena diœceſi
„ obtenti, ſubjici dicatur juriſdictioni illius E-
„ piſcopi, in cujus diœceſi beneficium hujuſmo-
„ di ſitum eſt; eam tamen de cætero, hac in
„ re, inconcuſſe ſervari volumus regulam, ut
„ nemo ejuſmodi ſubjectionem ad effectum ſu-
„ ſcipiendi ordines acquirere cenſeatur, niſi be-
„ neficium prædictum ejus ſit redditus, ut ad
„ congruam vitæ ſuſtentationem, ſive juxta ta-
„ xam ſynodalem, ſive ea deficiente, juxta
„ morem regionis, pro promovendis ad ſacros
„ ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat,
„ illudque ab ordinando pacifice poſſideatur: ſu-
„ blata quacumque facultate ſupplendi, quod
„ deficeret fructibus ejuſdem beneficii, cum ad-
„ jectione patrimonii etiam pinguis, quod i-
„ pſe ordinandus in eadem, ſeu alia quavis
„ diœceſi obtineret: ac Epiſcopus ſic ordinans,
„ tam de prædictis teſtimonialibus litteris, quam
„ de reddit u beneficii hujuſmodi, expreſſam in
„ conſueta collatorum ordinum atteſtatione
„ mentionem facere debebit.

„ Pari ratione Epiſcopi Gallicani in conciliis
„ generalibus dudum obſervarunt, (b) vix digno- (b) ann. 1657.
„ ſci poſſe, quantum annorum ad domicilium fi-
„ gendum requiratur, & vix poſſe rationem ha-
„ beri Epiſcopi beneficii, cum non ita jam ut
„ olim, quique clerici Eccleſiæ ſuæ affigantur;
„ cum beneficio renunciare; cum plura poſſidere
„ poſſint in variis diœceſibus: quo clericis eva-

gan-

„ gandi & eluendæ obedientiæ enſa præberetur: decretum Boniſacii Pepæ VIII. de tribus Epiſcopis propriis, vix in Galliæ uſu receptum unquam fuiſſe: porro expeditiſſimum jam eſſe, ut Epiſcopus proprius non eſſet cuique niſi unus, a quo poſſet ordinari. Denique deeretum eſt, monendos hortendoſque Epiſcopos, ne quos ordinarent, niſi ſuis ex diœceſibus oriundos.

Objectio.

Objectio. Quorſum ergo, inquies, a Summis Pontificibus *Clemente* IV. & *Bonifacio* VIII. conſtitutum pro Epiſcopo proprio eum eſſe habendum, in cujus diœceſi beneficium poſſidetur; ſi tantorum radix melorum titulus ille futurus erat?

℟. Si ed tempora attenderimus quibus hæc decreta primum edita ſunt; omnem accuſationem ceſſare: quando, inquam a *Clemente* & *Bonifacio* ſic ſtatutum, nondum arat vetus diſciplina collapſa; vigebat adhuc antiqua coſuetudo, quæ clericos hoc ipſo quod in aliqua Ecleſia beneficio potirentur, eidem Eccleſiæ perpetuo addicebet, & ad reſidentiam obligabat; nondum (communiter ſaltem) abuſus irrepſerat, ut unus idemque clericus pluribus beneficiis, in locis diſſitis, & diverſis diœceſibus, oneraretur magis, quam ornaretur: necdum beneficiorum ſimplicium, ab iis quę animarom curam, aut ſpecialem functionem annexam habent, diſtinctio prævalnerat: uni clerico unum beneficium ſetis erat, quod cum teneretur localiter præſens, perſonaliter & non per ſubſtitutos vicerios exercere, Epiſcopi in cujus diœceſi degebet, ſallere vigilantiam & fugere conſpectum non poterat: adeoque facile, quam eſſet bene vel male moratus cognoſcebatur. Quid ergo mitum ſi hoc tempore, a Pontificibus maximis conſtitutum, Epiſcopum beneficii illum eſſe, in cujus diœceſi clericus beneficium poſſideret?

Verum poſtea quam ſanctioris diſciplinæ rigore laxato, pluralitas beneficiorom invecte eſt, & reſidentiæ pro beneficiis ſimplicibus obligatio deſiit; tum ſane enituit beneficii titulum, de ſe bonum, propter introductos abuſus, moderatione & correctione egere; ne videlicet plurium beneficiorum obtentu, propriorum Epiſcoporum infringeretur auctoritas, & clericorum inferiorum inobedientiæ ac diſſolutioni conniveretur; quodque omnium pejus aſt, ad majores ordines, indigni minoribus, graviſſimo Eccleſiæ damno intruderentur.

Q. 11. Q. 11. Utrum regnlares non ſecus ac cæteri clerici, a proprio Epiſcopo debent ordinari?

„ ℟. affirmative. Unus enim pro utriſque, idemque eſt diſciplinæ tenor: unuſquiſque, *inquit Concilium Tridentinum*, (a) a proprio Epiſcopo ordinetur: quod ſi quis eb alio promoveri petat, nullerenus id ei, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegii prætextu, etiem ſtatutis temporibus, permittatur; niſi ejus probitas ac mores, ordinerii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, & ordinatus a ſuſceprorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.

(a) *Seſ.* 13 *de refor. cap.* 8.

„ *Nec multo poſt:* (b) Abbatibus ac aliis quibuſcumque, quamtumvis exemptis, non liceat in poſterum, intra fines elicujus diœceſis conſiſtentibus, etiamſi nullus diœceſis, vel exempti eſse dicantur, cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram vel minores ordines conferra: nee ipſi Abbates, & alii exempti, aut collegia, vel capitula quæcumque, atiem Eccleſiarum Cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, conoedant: ſed horum omnium ordinatio, ſervatis omnibus quæ in hujus Sanctæ Synodi decretis continentur, ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtunt, pertinaat; non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.

(b) *Ibid. cap.* 10.

Certum itaque eſt, eadem lege omnes tam regulares, quam ſæculares teneri; nec poſſe quemquam cujuſvis privilegii aut reſcripti, ſive gneralis ſive ſpecialis obtentu effugere, quominus a proprio Epiſcopo ordinetur: nec quidquam novi Synodus Tridentina hoc decreto conſtituit. Antiquum enim eſt, Monachos, ſive Religioſos viros, non poſſe niſi a propriis, ſive diœceſanis Epiſcopis ed ordines promoveri: *ſi quis de alterius Monaſterio repertum*, inquiebat ſæculo quinto Concilium Cartheginenſe quintum (c) *vel ad clericatum promovere voluerit, vel in ſuo Monaſterio majorem Monaſterii conſtituere: Epiſcopus qui hoc fecerit, a cæterorum communione ſejunctus, ſua tantum plebis communione contentus ſit; & ille* (ordinatus) *neque clericus, neque præpoſitus perſeverat:*

(c) *Can.* 23.

Eodem ſæculo, in Concilio Arelatenſi 3. exorta Epiſcopum inter *Antipolitanum*, & Moneſterii *Liriuenſis* Monachos controverſia gravis diſcuſſa eſt; illinc Epiſcopus pro jure ſuo, iſtinc Monachi pro libertate pugnabant: contendebat ille, hujus Monaſterii, intra ſuæ diœceſeos limites conſtituti, debere Monachos vel a ſe, vel cui ipſe concederet, ordinari; renuebant iſti, obtendente, a quo ordinari deberent, a proprii Abbatis arbitrio dependere: convocatis in prædicto Concilio provinciæ Arelatenſis Epiſcopis, examioate lis eſt, & Epiſcopo, *Antipolitano* edjudicata; ſancitum enim, *ut clerici, atque altaris miniſtri, niſi ab ipſo, vel cui ipſe injunxerit, ordinentur.*

Q. 12. Regnlarium quis proprius Epiſcopus ſit? Q. 12.

℟. Si de iis agatur, qui Eccleſieſtica beneficie non poſſident, proprium ſingulorum Epiſcopum eſſe, Epiſcopum diœceſis ubi ſitum eſt Moneſterium ſive cœnobium, in quo vere, juſſu ſuperiorum habitant, ſive de cujus familia ſunt: cum enim, ut prædixi, beneficia non babeant, nec aliunde titulo *originis* gaudeant, cui aliquatenus per profeſſionem religioſam renuntiarunt: non alius poteſt proprius eorum Epiſcopus judicari, niſi in cujus diœceſi morantur.

Ita ab Eminentiſſimis Cardinelibus, Concilii Tridentini interpretibus declaratum.

„ De mandeto S. D. N. Clementis, divina providentie Papæ VIII. tenore præſentium mandatur omnibus, & ſingulis quorumcumque regularium ſuperioribus, ut de cætero obſervent & obſervari faciant ea, quæ in decreto ſacræ congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor eſt talis: congregatio concilii cenſuit, ſuperiores Regulares poſſe ſuo ſubdito item Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis ordines ſuſcipere voluerit, litteres dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is regularis poſitus fuerit: &, ſi diœceſanus abfuerit, vel non eſset habiturus ordinationes, ad quemcumque elium Epiſcopum: dum tamen ab eu Epiſcopo qui ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam; & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſenus vel abſuturus, vel nullas bebituros ordinationes eſſet; verum cum a ſuperioribus regularibus, Epiſcopo Diœceſano abſente, val ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in iis utique bujuſmodi cauſam abſentiæ diœceſeni Epiſcopi, val ordinationum ab eo non habendarum exprimendem eſſe: quod ni ſecerint, officii & dignitetis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ & peſſivæ privetionis, ac alias arbitrio ejuſdem S. D. N. Papæ reſervatas pœnas incurrent. Datum Romæ, die xv. Martii, enno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſexto.

Idem in diverſis Synodis deinceps ſancitum: ſic inter cæteras, *Burdigalenſis* anno 1624. „ ſuperioribus Moneſteriorum, *inquit*, (d) in quibus Religioſi fixam & firmam commorendi ſedem habent, prohibemus ne litteras dimiſſorias Religioſis ſuis, ut a quocumque ordinentur,

(d) *tit. de ord. n.* 12.

„ nentur, concedant; ſed a ſuo Pontifice, aut „ ab alio de ejus licentia ordinandos eſſe dumtaxat decernimus: eos vero qui pro inſtituto „ ad varia domicilia, certis temporum intervallis transferuntur, cum litteris Provincialium „ ſnorum, de voto religionis emiſſo fidem facientibus, ab ordinario loci, in quo pro tempore degunt, admitti tantum præcipimus; ab „ aliis numquam, niſi atteſtatione præhabita, „ a Pontifice loci, ſeu vicario generali obtenta, qua cur apud ſe nequiverint ordinari, „ perhibeatur.

Objectio.

Objectio. Contra opponitur Sancti Pii V. Pontificis Maximi conſtitutio, quæ incipit, *etſi mendicantium ordo:* per quam indulſit Fratribus mendicantibus, *ut ſacros ordines a quolibet Epiſcopo, gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habente, ordinarii licentia minime requiſita, in locis ſeu domibus ſuis, ſive alibi recipere poſſent*, Proprios ergo Epiſcopos, a quibus cum aliorum excluſione, debeant ordinari, ſtricte loquendo illi non habent.

℞. Conceſſo antecedente, nego conſeq. & dico conſtitutionem hanc a *Gregorio* XIII. S. Pii V. immediato ſucceſſore abrogatam, & ad Concilii Tridentini, juriſque communis terminos arctatam, per bullam quæ incipit: *in tanta rerum:* ubi declaravit, omnia in eodem ſtatu eſſe debere, in quo futura eſſent, ſi litteræ illæ *Pii V.* non emanaſſent: *ad quam diſpoſitionem & deciſionem*, inquit, *ſuumque integrum ſtatum ac terminum illa omnia reducimus:* inde itaque nihil contra præcedentem reſponſionem erui poteſt.

Q. 13. Q. 13. Utrum ita quilibet a proprio Epiſcopo debet ordinari; ut non poſſit aliquando ab alieno ordines legitime ſuſcipere?

℞. Certiſſime poſſe, ut ex prædictis eſt manifeſtum, ſi proprius Epiſcopus, aut ejus locum tenens conſenſerit, conſenſumque ſuum per litteras dimiſſorias ſignificaverit.

1. De Epiſcopo proprio, quin poſſit hanc gratiam facere, non eſt dubium; ſic enim antiquiſſimis canonibus conſtitutum. „ Univerſi conſti-
(a) Can. 19. „ tuimus, *inquit in Sardicenſi Concilio Oſius*, (a) „ ut quicumque ex alia Parochia voluerit alienum miniſtrum, ſine conſenſu Epiſcopi ipſius „ & ſine voluntate ordinare; non ſit rata ordinatio ejus.... poteſt ergo ex tenore canonis, „ accedente proprii Epiſcopi conſenſu & voluntate hoc fieri.

Suggero ſanctitati veſtræ, ait in Concilio Car-
(b) Can. 5 thaginenſi 1., (b) privatus Epiſcopus *Vegeſelitanus, ut ſtatuatis non licere clericum alienum ab aliquo ſuſcipi, ſine litteris Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum ordinet ſine conſcientia ejus Epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit: hæc obſervantia pacem cuſtodit; nam & memini in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet: ſed ſi forte erit neceſſarius, petat a collega ſuo, & per conſenſum habeat.*

(c) Can. 26. In Concilio Bracarenſi I. (c) *item placuit, nullus Epiſcopus clericum alterius ordinare præſumat ſine licentia alterius Epiſcopi.*

(d) Can. 17. Et in Trullano, (d) *ſtatuimus, ut nullus omnino clericus poſſit ſine proprii Epiſcopi Scriptura dimiſſoria, in aliena Eccleſiæ Catalogum referri; qui ſecus fecerit deponatur.*

Antiquam diſciplinam Concilium Tridentinum inſtauravit, ſeſſ. 7. de reform. cap. 10. ſeſſ. 14. cap. 2. ſeſſ. 23. cap. 10.

2. Poſſunt a Vicariis generalibus concedi litteræ dimiſſoriæ; ſi tamen a ſuis Epiſcopis ſpecialem ſuper hac re facultatem habuerint; alias non poſſunt, niſi abſint Epiſcopi & a diœceſibus longius diſtent, quam ut rebus neceſſariis providere per ſe ipſi valeant.

3. Epiſcopali ſede vacante, poſt expletum vacationis annum, poteſt capitulum laicos ad tonſuram, & clericos ad majores ordines, datis litteris dimittere: intra annum tamen a capitulo dari poſſunt iis, quos arctatos vocant, id eſt, qui titulo beneficii, intra annum ordines ſuſcipere tenentur: ſic in Concilio Tridentino diſpoſitum, Non liceat, *inquit*, (e) capitulis Ec- (e) Seſ. 7. de refor. cap. 10.
„ cleſiarum, ſede vacante, infra annum a die „ vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras „ dimiſſorias, ſeu reverendas, ut aliqui vocant, „ tam ex juris communis diſpoſitione, quam „ etiam cujuſvis privilegii aut conſuetudinis vigore, alicui qui beneficii Eccleſiaſtici recepit, „ ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, „ concedere: ſi ſecus fiat, capitulum contraveniens Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: & ſic „ ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant: in majoribus „ vero, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, ſint ipſo jure ſuſpenſi.

4. Cum ſummus Pontifex ſupremam in Eccleſia habeat auctoritatem: certum eſt, ab illo quemlibet ex quacumque diœceſi, ad quemvis Epiſcopum, ordinum recipiendorum cauſa, poſſe dimitti: verum ſic dimiſſus, ad ordines non debet admitti, niſi de vita & moribus, proprii Epiſcopi teſtimonium, litteris conſignatum attulerit: reveraque decebat hoc exemplum a Pontifice Maximo reliquis Epiſcopis dari, ne videlicet incertis & ſæpe contra proprii Epiſcopi ſcientiam, deluſi rumoribus, ad ſacros ordines, non ſolum non ſatis dignos, verum etiam ſubreptitii privilegii obtentu indignos promoverent: indeque eſt, quod Concilium Tridentinum nulla facta exceptione: *quod ſi quis*, inquit, (f) *ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis reſcripti, vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videtur expedire, ſit ſuſpenſus.* (f) Seſ. 23. de refor. cap. 8.

Q. ultimo: Utrum compelli poſſit Epiſcopus proprius in foro exteriori, ad conferendam laico tonſuram clericalem, aut clerico ſacram ordinationem? Q. 14.

℞. ad 1. quæſtionis partem negative: nulla namque jura ſunt, quæ legem illam imponant: tenentur quidem Epiſcopi, in ſua quique diœceſi procedere, ne deſint miniſtri idonei: atque adeo debent laicos, quos ad ſanctum miniſterium aptiores repererint, ordinare: ſed ut hunc, vel illum, vel unum præ altero aligant, cogi in foro exteriori non poſſunt: eaque Concilii Tridentini præſcriptio eſt: *patrimonium vel penſionem obtinentes*, inquit, (g) *ordinari poſthac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos, pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.* (g) Seſ. 21. de refor. cap. 2.

Ad 2. quæſiti partem reſpondeo verbis ejuſdem „ Concilii. Cum honeſtius, *inquit*, (h) ac tutius „ ſit ſubjecto, debitam præpoſitis obedientiam „ impendendo, in inferiori miniſterio deſervire, „ quam cum præpoſitorum ſcandalo graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui aſcenſus „ ad ſacros ordines a ſuo prælato, ex quacumque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodo libet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui a ſuis ordinibus, ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus, nulla contra ipſius prælati voluntatem „ conceſſa licentia de ſe promoveri faciendo, aut „ ad priores ordines, gradus, & dignitates ſive „ honores reſtitutio ſuffragetur... itaque juxta diſciplinam a Tridentinis Patribus inſtitutam, Epiſcopus proprius in foro exteriori compelli communiter non poteſt, ad conferendam clerico ſacram ordinationem: *communiter*, inquam: gravium enim Donatiſtarum doctrina eſt, quod ſi quæſtio de immerito denegata ordinatione naſcatur, poſſit ſummus Pontifex committere Epiſcopum Metropolitanum aut Epiſcopum viciniorem, ut quærat ab Epiſcopo proprio, cur clericum a ſacris ordinibus arceat, beneficium habentem ad quod ſacer ordo requiritur: quæ quidem cauſa ſi iniqua & illegitima viſa fuerit; eorumdem ſententia eſt, poſſe in hoc caſu Epiſcopum delegatum, clerico injuſte repulſo ordines dare. (h) Seſ. 14. de refor. cap. 1.

Sequitur

CA-

CAPUT QUARTUM.

De illegitimo ſacræ ordinationis miniſtro.

CUM miniſter legitimus ille ſit, qui in Eccleſia Catholica, ſecundum canonum inſtituta, ad Epiſcopatum provectus, juriſdictionis propriæ limites non tranſgreditur; conſequens eſt illegitimum eſſe, qui vel contra præſcripta Canonum Epiſcopatum uſurpaverit, vel ab Eccleſia Catholica, ſchiſmate, vel hæreſi, aut excommunicatione præciſus eſt; vel denique juriſdictionis Eccleſiaſticæ modum non tenet.

Quæritur, utrum ab hujuſmodi miniſtro valide ordinatio conferatur?

Ponimus tamquam certum,

1. Per ſacram ordinationem imprimi characterem: hoc enim, libro primo de Sacramentis in genere, argumentis validiſſimis eſt aſſertum, velut ad fidem Catholicam pertinens.

2. Sacri ordinis characterem eſſe indelebilem quo fit, ut quemadmodum qui ſemel eſt baptizatus & confirmatus, nec baptiſmi nec confirmationis poteſt Sacramentum amittere, licet gratiam in utroque acceptam perdere poſſit; pariter qui Epiſcopalem conſecrationem accepit, inſitum characterem inamiſſibiliter habeat.

3. Poteſtatem miniſtrorum, alteram ordinis, juriſdictionis alteram eſſe: poteſtas ordinis eſt, quæ miniſtris vi ordinationis eſt attributa, ad functiones ſui ordinis obeundas: quale eſt jus Euchariſtiæ conſecrandæ, ordini Presbyteratus annexum: poteſtas juriſdictionis eſt, quam quis ideo habet, quia in aliquos ordinariam, vel ſubdelegatam poteſtatem accepit: talis eſt abſolvendi vel ligandi facultas ſacerdotibus attributa: licet enim ad ſolos ſacerdotes pertineat Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrare, (unde etiam ordinis poteſtas;) ab iis tamen ſolis legitime exercetur, qui ordinariam vel ſubdelegatam in aliquos juriſdictionem acceperunt.

§. PRIMUS.

Oſtenditur, ordinationem a miniſtro illegitimo factam, validam eſſe.

Senſus aſſertionis eſt, nullo crimine quantumvis enormi, qualia ſunt, ſchiſma, hæreſis, apoſtaſia; nec ulla cenſura, quantumlibet gravis, ut eſt excommunicatio, poſſe effici, quominus rata & valida ſit ordinatio a miniſtro illegitimo celebrata, etiam in iis qui ejus juriſdictioni non ſubjacent: modo ritum ordinationi eſſentialem obſervet.

Miniſtri enim improbitatem & infidelitatem quamtamlibet, non nocere virtuti Sacramentorum Eccleſiæ doctrina perpetua eſt, contra Donatiſtas Waldenſes, Wicleſiſtas, & Huſſitas, decretis ſæpe iteratis aſſerta: omnium inſtar ſit Concilium Tridentinum: *ſi quis dixerit*, inquit, (a) *miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit; non conficere aut conferre Sacramentum: anathema ſit.*

(a) *Seſſ. 7. de Sacr. in Gen. Can. 12.*

Id quod diſerte probant ea Scripturæ teſtimonia, quibus ſignificatur ſolum Deum in Sacramentorum conſecratione gratiam operari; homine vero myſteriorum diſpenſatores eſſe, non Dominos: *hic eſt qui baptizat in Spiritu Sancto*, ait de Chriſto Joannes Baptiſta: (b) & Apoſtolus: (c) unuſquiſque veſtrum dicit: *ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti: diviſus eſt Chriſtus? numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* .. (d) *quid igitur eſt Apollo? quid vero Paulus? miniſtri ejus cui credidiſtis.. ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus incrementum dedit; itaque neque qui plantat eſt, aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat Deus*, ex his, aliiſque longe pluribus quæ brevitatis gratia reticemus, manifeſte ſequitur, ſacræ ordinationis quemadmodum aliorum Sacramentorum effectum, a miniſtri ſanctitate prorſus eſſe independentem.

(b) *Joan. 1. 33.*
(c) *1. Cor. 1. 12.*
(d) *ibid. c. 3. v. 5.*

Hoc ipſum Sancti Patres, & ſcholarum proceres uniformiter docuerunt.

E Patribus, unum allegabimus Sanctum Auguſtinum, qui contra Donatiſtas omnium copioſiſſime ac ſolidiſſime diſputavit. „ Sacramenti ſanctitas, *inquit*, (e) pollui non poteſt: „ Sacramento ſuo divina virtus aſſiſtit, ſive ad „ ſalutem bene utentium, ſive ad pœnam male „ utentium: an vero ſolis, vel etiam lucernæ lux, „ cum per cœnoſa diffunditur, nihil „ inde ſordium contrahit; & baptiſmus Chriſti „ poteſt cujuſquam ſceleribus inquinari?... „ (f) ſi fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo „ computatur; ſed non contaminatur donum „ Chriſti: quod per illum fluit, purum „ eſt: quod per illum tranſit, liquidum venit „ ad fertilem terram: per lapideum canalem „ tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil „ generans: ſed tamen hortis plurimum fructum „ affert.

(e) *lib. 3. de bapt. cap. 10.*
(f) *Tract. 5. in Joan.*

Inter ſcholarum magiſtros, unus omnium inſtar ſit S. Thomas, tum alibi paſſim, tum præclariſſime 3. part. quæſt. 64. art. 5. in corp. Eamdem ſententiam explicans: „ dicendum, „ *ait*, quod miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter „ operantur in Sacramentis; eo quod quodammodo „ eadem ratio eſt miniſtri, & inſtrumenti: „ inſtrumentum autem non agit ſecundum „ propriam formam, ſed ſecundum virtutem ejus „ a quo movetur: & ideo accidit inſtrumento, „ in quantum eſt inſtrumentum, qualemcumque „ formam vel virtutem habet, præter „ id quod exigitur ad rationem inſtrumenti. „ Sicut quod corpus medici, quod eſt inſtrumentum „ animæ habentis artem, ſit ſanum „ vel infirmum; & ſicut quod fiſtula per quam „ tranſit aqua, ſit argentea, vel plumbea: unde „ miniſtri Eccleſiæ poſſunt Sacramenta conferre, „ etiamſi ſint boni vel mali.

COROLLARIUM I.

Valida eſt ordinatio, ab Hæreticis facta.

Indeque ſequitur primo, validam eſſe ordinationem ab Hæreticis attentatam: ſi enim eam irritam & invalidam Eccleſia crediddiſſet, ordinatos ab hæreticis, ſine nova ordinatione numquam admiſiſſet ad ſuorum ordinum functiones; atqui e contra Eccleſia veram in hæreticis ordinationem ſemper agnovit, modo conſtaret eos ritu præſcripto divinitus conſecratos: ſic Concilium Nicænum ſæculo quarto, *Novatianos & Arianos*: Toletanum, deſinente eodem ſæculo, *Priſcillianiſtas*: Epheſinum, ſæculo quinto, *Meſſalianos*: Synodus ſexta generalis, ſæculo ſeptimo, *Monothelitas*: Synodus ſeptima generalis, ſæculo octavo, clericos a quacumque hæreſi revertentes: Synodus octava generalis, ſæculo nono, quoslibet hæreticos, & ab hæreticis ordinatos, abſque nova ordinatione recipiendos, & ad ſuorum ordinum exercitium benigne admittendos ſanxerunt: eamdemque ſemper Latina & Orientalis Eccleſia diſciplinam inviolabiliter tenuit. Ergo &c.

Accedit ſummorum Pontificum, Sanctorum Patrum, & veterum Theologorum auctoritas, quorum ſi conſilium eſſet teſtimonia ſigillatim deſcribere, præſentis diſputationis finis non eſſet futurus: itaque ſat erit, pauca ex Sancto Auguſtino depromere, qui, ut prædixi, omnium uberrime doctrinam quam defendimus adſtruit; ſic *Parmeniani* Donatiſtæ Epiſtolam refutando: „ ipſi (Donatiſtæ) explicent, *inquit*, (g) quomodo „ Sacramentum baptizati non poſſit amitti, „ & Sacramentum ordinati poſſit amitti; „ quoniam dicunt, recedens ab Eccleſia, „ baptiſmum non amittit, jus dandi tamen „ amittit: ſi enim utrumque Sacramentum „ eſt, quod nemo dubitat, cur illud non „ amittitur, & iſtud amittitur? neutri Sacramento „ injuria facienda eſt; ſi ſancta malos

(g) *lib. 2. cap. 13.*

„ fu-

„ fugiunt, utrumque fugiat: ſi ſancta in ma-
„ lis inviolabiliter manent; utrumque maneat.
Et alibi eoſdem Donatiſtas alloquens: (a)
„ at enim, *inquit*, dicitis: quare nos adjungi
„ vobis vultis, ſi ſcelerati ſumus? quia vivitis
„ adhuc *reponit S. Doctor*, & corrigi poteſtis,
„ ſi velitis. Vos ergo mutamini ex ea parte
„ qua diſſentiebatis: quamvis Sacramenta quæ
„ habebatis, cum eadem ſint in omnibus, ſan-
„ cta ſint. Nam Sacramenta quæ non mutaſtis,
„ ſicut habetis approbantur a nobis: ne forte
„ cum veſtram pravitatem corrigere volumus,
„ illis myſteriis Chriſti, quæ in veſtra pravi-
„ tate depravata non ſunt, ſacrilegam facia-
„ mus injuriam.

(a) Epiſt. 87.

Itaque ex mente Sancti Auguſtini, ſacrilegam myſteriis Chriſti facit injuriam, qui exiſtimat hæreticorum pravitate Sacramenta depravari: adeoque cenſet, validam eſſe ordinationem, etiam ab hæreticis datam.

Idem inculcat S. Doctor in Epiſtola (b) ad *Vincentium* Donatiſtam. „ Cur ergo, inquis,
„ nos quæritis? cur ſic ſuſcipitis, quos hære-
„ ticos dicitis? *cui S. Auguſtinus:* vide, ait,
„ quam facile breviterque reſpondeam: quæri-
„ mus vos, quia periſtis, ut de inventis gau-
„ deamus, de quibus perditis dolebamus: hæ-
„ reticos autem vos eſſe dicimus; ſed antequam
„ ad pacem Catholicam convertamini; ante-
„ quam errorem quo irretiti eſtis, exuamini.
„ Cum autem tranſitis ad nos, prius utique
„ relinquitis quod eratis, ne ad nos hæretici
„ tranſeatis: baptiza ergo me, inquis: face-
„ rem, ſi baptizatus non eſſes, aut ſi Donati,
„ non Chriſti baptiſmo baptizatus eſſes: non
„ Sacramenta Chriſtiana faciunt te hæreticum
„ ſed prava diſſenſio: non propter malum quod
„ proceſſit ex te, negandum eſt bonum quod
„ remanſit in te: quod malo tuo habes, ſi
„ non ibi habes, unde eſt bonum quod habes?
„ ex Catholica enim Eccleſia ſunt omnia Domi-
„ nica Sacramenta, quæ ſic habetis & datis,
„ quemadmodum habebantur & dabantur, et-
„ iam priuſquam inde exiretis: non tamen i-
„ deo non habetis, quia ibi non eſtis, unde
„ ſunt quæ habetis: non in vobis ea mutamus
„ in quibus nobiſcum eſtis: in multis enim e-
„ ſtis nobiſcum....ſed ea corrigimus, in qui-
„ bus nobiſcum non eſtis: nobiſcum autem eſtis
„ in baptiſmo, in ſymbolo, in cæteris Domini-
„ cis Sacramentis.

(b) 93.

Jam ſic contraho argumentum:

Qui cenſet hæreticos nobiſcum eſſe in Dominicis Sacramentis, validam proinde putat ordinationem factam ab hæreticis; atqui hæc Sancti Auguſtini ſententia eſt. Ergo &c.

COROLLARIUM II.

Valida eſt ordinatio a ſchiſmaticis facta.

Illorum enim validam ordinationem Eccleſia judicavit, quos a ſchiſmate ad unitatem revertentes, ſuis ſine nova conſecratione fungi ordinibus voluit; atqui ab omni retro ætate Eccleſia, eos qui ejurato ſchiſmate ad unitatem redierunt, admiſit ad exercitium ordinum quos in ipſa ſeparatione ſuſceperant; ſic e. c. Presbyteri quos *Meletius* Lycopolitanus, facto contra *Petrum* Alexandrinum Epiſcopum ſchiſmate ordinaverat, a Patribus Nicænis gratiam acceperunt, gradus ſui & ordinis retinendi: *ea conditione*, inquiunt, (c) *in Eccleſiæ communionem admittantur, nimirum ut Eccleſiaſticæ dignitatis & miniſterii gradum habeant illi quidem; ſed tamen omnibus Presbyteris, in ſingulis Provinciis & Eccleſiis verſantibus, qui ſunt ab honoratiſſimo viro, & collega noſtro Alexandro ordinati, ſint omnino inferiores.*

(c) in Epiſt. ad Alexandrinos.

Idemque eodem ſæculo 4. deſinente a Patribus Concilii Africani erga Donatiſtas eſt con-
„ ſtitutum. Placuit, *inquiunt Canons* 35. (d)
„ ut litteræ mittantur ad Fratres & Coepiſco-
„ pos noſtros, & maxime ad Sedem Apoſtoli-
„ cam, in qua præſidet collega noſter Anaſta-
„ ſius, quo noverit habere Africam, magnam
„ neceſſitatem, propter Eccleſiæ pacem & uti-
„ litatem, ut qui ex ipſis Donatiſtis clerici ad
„ Catholicam unitatem tranſire voluerint...
„ in ſuis honoribus ſuſcipiantur; ſicut priori-
„ bus ejuſdem diviſionis temporibus factum eſt:
„ quod multarum & pene omnium Eccleſiarum
„ Africanarum, in quibus talis error exortus eſt,
„ exempla teſtantur.

(d) in codice Africano 68. apud Balzamonem 71. & apud Zonaram, 74.

Eadem denique fuit, in variis illis ſciſſionibus quibus ſæculo 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. vexata Eccleſia, eſt piiſſimæ matris erga eos indulgentia, qui ad unitatem reverſi ſunt; nec contigit unquam ordinationes, etiam a ſeditioſiſſimis Epiſcopis factas, in dubium mitti, modo conſtaret ritu legitimo eſſe factas: hinc quoties de Græcis Catholicæ Eccleſiæ reconciliandis tractatum eſt, cum ſuis honoribus & ordinibus ſine controverſia ſunt ſuſcepti, & de iterandis ordinationiibus nec minima quæſtio fuit.

Cauſa porro hujus diſciplinæ Catholicis Antiſtitibus præcipua fuit, quod in Sacramentis, etiam extra unitatem ſuſceptis, ſignum Regis, Characterem ſcilicet indelebilem recognoſcerent. Magnum aliquid tibi dicere viſus es, *ait*
„ *S. Auguſtinus contra Creſconium diſputans*,
„ (e) nominando eos qui ex veſtris Epiſcopis,
„ etiam apud nos, Epiſcopi fuerunt: quaſi Sa-
„ cramenta & invocatio nominis Dei, quæ fit
„ apud vos, ipſa inimica ſit nobis; cum & in
„ eis qui extra Eccleſiam ſunt, non ſit omni-
„ no niſi Eccleſiæ: quid cauſæ eſt, ut titulus
„ deponatur? Epiſcopus eſt, inquis, Epiſco-
„ pum recipis: presbyter, Presbyterum. Poſſes
„ mihi & hoc dicere: homo eſt, hominem re-
„ cipis: tam quippe in illis Sacramenta Chri-
„ ſtiana, quam membra humana cognoſco.

(e) lib. 2. cap. 10.

Et in Breviculo collationis cum Donatiſtis, cap.
„ 5. recitatæ ſunt litteræ Catholicorum...&
„ in eiſdem litteris ſe obſtrinxerunt, & polli-
„ citi ſunt Catholici, quod ſi in parte Donati
„ veritas eis demonſtraretur Eccleſiæ, non ſe
„ illic Epiſcopalem honorem quæſituros, ſed
„ conſilium eorum ſecuturos pro ſalute Chri-
„ ſtiana: ſi autem in ſua communione potius
„ veritas oſtenderetur Eccleſiæ, honores Epi-
„ ſcopales eis non ſe negaturos; & hoc a ſe
„ fieri bono pacis, ut intelligerent hi quibus
„ hoc præſtaretur, quod in eis Catholici non
„ Chriſtianam conſecrationem, ſed humanum
„ deteſtarentur errorem.

Ex his Sancti Auguſtini teſtimoniis, duo quæ ſequuntur, eruo argumenta.

1. Eſt: qui dicit ſe in ſchiſmaticis tam Sacramenta Chriſtiana, quam membra humana cognoſcere, proculdubio contendit validam eſſe ordinationem a ſchiſmaticis factam; atqui affirmat S. Doctor ſe in Donatiſtis ſchiſmate contaminatis, tam Sacramenta Chriſtiana, quam membra humana cognoſcere. Ergo &c.

2. Si crederet Eccleſia, invalidam eſſe ordinationem a ſchiſmaticis factam, ſacrilegam eorum conſecrationem execraretur, nedum probaret; atqui Eccleſia Catholica in Donatiſtis humanum quidem deteſtabatur errorem, Chriſtianam vero eorum conſecrationem fuiſſe confitebatur; unde Epiſcopales honores ſchiſma ejurantibus non negabat. Ergo &c.

COROLLARIUM III.

A depoſitis & excommunicatis accepta valida eſt.

Cur enim vana & irrita foret, non alia poſſet dari ratio, niſi quia per depoſitionem & excommunicationem character Epiſcopalis amittitur; atqui falſum eſt, quacumque depoſitione aut excommunicatione Characterem ordinis Epiſcopalis deleri: eadem quippe ejus ac baptiſmalis eſt ratio; atqui character baptiſmatis, ejuſque imprimendi poteſtas, nulla depoſitione aut excommunicatione deleri poteſt. Ergo idem dicendum de Ordine: hinc numquam contigit,

ut

ut qui poſt depoſitionem & excommnnicationem cum Eccleſia raconciliabantur, nova conſecratione ſuis fuerint ſedibus & honoribus reſtituti.

(a) *ſuppl. qu. 38. ar. 2. in c.*

„ Circa hoc, *inqait S. Thomas*, (a) ponun„ tur in littera *texta* (*videlicet Magiſtri ſeaten„ tiarum diſt.* 25.) quatuor opiniones: quidam „ enim dixerunt quod hæretici, quamdiu ab Ec„ cleſia tolerantur, habent poteſtatem ordines „ conſerandi; non autem poſtquam fuerint ab „ Eccleſia præciſi: ſimiliter nec degradati, & „ alii hujuſmodi: & hæc eſt prima opinio, ſed „ hoc non poteſt eſſe, quia omnis poteſtas, „ quæ datur cum aliqua conſecratione, nullo „ caſu contingente tolli poteſt re ipſa dorante, „ ſicut nec ipſa conſecratio annullari: quia et„ iam altare vel Chriſma ſemal conſecrata, per„ petuo conſecrata manent: unda cum Epiſco„ palis poteſtas cum quadam conſecratione de„ tur, oportet quod perpetuo maneat, quan„ tumcumque aliquis peccet, vel ab Eccleſia „ præcidatur: & ideo alii dixerunt, quod præ„ ciſi ab Eccleſia, qui in Ecclaſia Epiſcopa„ lem poteſtatem habuerunt, ratinent pote„ ſtatem, alios ordinandi & promovendi: „ ſed promoti ab eis, non habent: & hæc „ eſt quarta opinio; ſed hoc atiam non po„ teſt eſſe, quia ſi illi qui fuerunt in Eccle„ ſia promoti, retinant poteſtatem quam ac„ ceperunt; patet, quod exequendo ſuam po„ teſtatem veram conſecrationem faciunt: & „ ideo vere tribuunt omnem poteſtatem, quæ „ cum conſecratione datur: & ſic ordinati ab „ eis, val promoti, habent eamdem poteſtatem „ quam ipſi: & ideo alii dixerunt, quod et„ iam præciſi ab Eccleſia poſſunt ordinas con„ ferre & alia Sacramenta, dummodo formam „ dabitam & intentionem ſervent; & quantum „ ad primom effectum, qui eſt collatio Sacra„ menti, & quantum ad ultimum, qui eſt col„ latio gratiæ: & bæc eſt ſecunda opinio; ſed „ hoc etiam non poteſt ſtara, quia ex hoc ipſo „ quod aliquis hæretico præciſo ab Eccleſia in „ Sacramentis communicat; peccat, & ita fi„ ctus accedit, & gratiam conſeqni non poteſt, „ niſi forte in baptiſmo, in articulo neceſſita„ tis: & ideo alii dicunt, quod vera Sacra„ menta conſerunt; ſed eum eis gratiam non „ dant, non propter inefficaciam Sacramento„ rum, ſed propter peccata recipiantium ab eis „ Sacramenta contra prohibitionem Eccleſiæ: & „ hæc aſt tertia opinio, quæ vera eſt.

COROLLARIUM IV.

Data ordinatio ab intruſis & invaſoribus valet.

Intruſos dicimus, qui contra canones a Patribus conſtitutos, Eccleſiaſticas dignitates uſurpant: invaſores appellamus, qui per vim depulſis legitimis paſtoribus, iiſque ſuperſtitibus, ſedes ipſorum occupant. Jam ſi ordinationes ab hujuſmodi miniſtris factæ, eſſent invalidæ; id vel ex divino, vel ex humano jure proficiſceretur; atqui neutrum dici poteſt. Non primum, quia divinum jus in Verbo Dei ſcripto vel tradito continetur; atqui neque ex Scriptura, neque ex traditione probari poteſt, ordinationes hujuſmodi irritas eſſe & invalidas: immo ex hiſtoria certum eſt, agnitas probataſque ſæpe fuiſſe; ſed neque ſecundum: nam ut jura humano ordinationes ab intruſis & invaſoribus factæ irritari poſſent; deberent homines in Sacramenta aliquam poteſtatem habere; atqoi in ſacramenta divinitus inſtituta, nihil prorſus homines poſſunt. Ergo &c.

Deinde, ut ordinariones ſuſceptæ ab intruſis & invaſoribus tamquam nullæ rejicerentur, deberat eorum crimen gravius eſſe, quam ſchiſmatis, hæreſiſque peccatum; atqui levius eſt intruſorum & invaſorum ſcelus, quam hæreticorum aut ſchiſmaticorum. Ergo &c.

COROLLARIUM V.

A Simoniacis facta ordinatio vera eſt.

Simonia a *Simone* Mago nomen accepit, de quo in *Actibus* (b) legitur: „cum vidiſſet au„ tem Simon, quia per impoſitionem manus „ Apoſtolorum daratur Spiritus Sanctus, obtu„ lit eis pecuniam dicens: date & mihi hanc „ poteſtatem, ut cuicumqne impoſuero manus, „ accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem di„ xit ad eum: pecunia tua tecum ſit in perdi„ tionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pe„ cunia poſſideri, &c. . . . eſt itaque Simonia, deteſtabile eorum crimen, qui ad exemplum Simonis res ſpirituales venales habent, & ſacrilega nundinatione negotiantur: unde a S. Thoma definitur: (c) *ſtudioſa voluatas emendi aat vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum.*

(b) *Act. 8. 18. & ſeq.*

(c) 2. 2. q. 100. *ar.* 1.

Jam ut ad inſtitutum redeam, validas eſſe ordinationes a Simoniacis factas, non eſt difficile demonſtrare.

Nam ſi exiſtimaſſet Eccleſia, non poſſe a Simoniacis ordinem, & characterem conſerri; hujuſmodi ordinationes non modo prohibuiſſet, (quod revera ſæpiſſime fecit,) verum etiam vanas & irritas declaraſſet; atqui Simoniacas ordinationes equidem ſemper Eccleſia improbavit; numquam tamen pro nullis & irritis habendas eſſe decrevit: id quod multis Conciliorum & Sanctorum Patrum documentis oſtendera in promptu foret: quia vero brevitati, quoad fieri poteſt, conſulimus, unum aſſerimus Concilii *Conſtantienſi* decretum, his verbis conceptum: mul„ tæ contra Simoniacam pravitatem ab olim fa„ ctæ ſunt conſtitutiones, quibus morbus illa „ non potuit competenter extirpari: nos volen„ tes de cætero, ut poſſumus, attentius provi„ dere, ſacro approbante concilio declaramus, „ quod ordinati Simoniace, ab executione ſuo„ rum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi . . . . ita Concilium, cujus verba attentius expendenti manifeſtum eſt, ordinationem a Simoniacis, vel Simoniace factam, pro irrita & invalida non haberi; ſed tantummodo ab Eccleſia ordinum executionem ſuſpendi: *ille*, inquit S. Thomas, (d) *qui Simoniace recipit ordinem, recipit quidem characterem ordinis, propter efficaciam Sacramenti; non tamen recipit gratiam, neque ordinis executionem, eo quod quaſi furtive ſuſcipit characterem, contra principalis Domini voluntatem: & ideo eſt ipſo jure ſuſpenſus, & quoad ſe, ut ſcilicet de executione ſui ordinis ſe non intromittat; & quoad alios, ut ſcilicet nullus ei communicet in ordinis executione.*

(d) 2. 2. q. 100. *ar.* 6 *ad* 5.

Hoc ipſum rationibus Theologicis, plene convincentibus illuſtratur.

1. Petitur ex comparatione ordinis cum baptiſmo: baptizare namque Simoniacus valide poteſt: ergo & valide ordinare.

2. Eſt: deponi Simoniacos Eccleſia jubet: veros ergo in illis ordines agnoſcit: non enim laici ſed clerici deponuntur.

3. Eſt, quod Simoniaci dicuntur vendere Spiritum Sanctum: atqui niſi vera ordinarent, vendere Spiritum Sanctum dici non poſſent. Ergo &c.

COROLLARIUM VI.

Valet ordinatio ab Epiſcopo non proprio facta.

Ideo namque invalida putaretur, quia non poſſet niſi ab Epiſcopo proprio character conferri; atqui poteſt Epiſcopus quantumvis alienus, characteram ſacræ ordinationis inſigera, quia poteſtatem hanc ſua ordinatione habet: hinc Concilium Tridentinum, ſeſſ. 23. cap. 8. *De reformatione*, ſupra laudato, equidem illicitas hujuſmodi ordinationes, ſed tamen validas eſſe declarat: unde ſtatuit, quod ſi quis ab Epiſcopo non proprio ordinetur, ordinans a collatione ordinum per annum, ordinatus vero a

ro a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſuſpenſus ſit. Ergo &c.

§. SECUNDUS.

Variæ diſcutiuntur objectiones.

Fidem & probitatem miniſtri ad Sacramentorum valorem nil facere, contra Donatiſtas, ſimileſque hæreticos, libro 1. de Sacramentis
(a) qu. 5. cap. 5. in genere, (a) copioſe eſt demonſtratum: ibidemque diverſæ quæ huc redeunt, ſolutæ difficultates: alias quæ magno ſuperſunt numero impræſentiarum, ordine diluemus.

OBJECTIO PRIMA.

Nolentium validam eſſe ordinationem, ab Hæreticis factam.

Object. 1. (b) Can. 8. Concilium Nicænum, inquiunt, de *Novatianis* ſic ſtatuit: (b) *de his qui ſe nominant Catharos, id eſt, mundos, ſi aliquando venerint ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſancto, & magno Concilio, ut impoſitionem manus accipientes:* ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ: *ſic in clero permaneant*: inde ſic petitur argumentum:

Si valeret ordinatio facta ab hæreticis, qui in hæreſi ordinati forent, nova manuum impoſitione non indigerent; atqui præcipit Nicænum Concilium, ut *Novatiani* ad Eccleſiam venientes, de novo manuum impoſitionem accipiant. Ejus ergo ſententia ordinatio ab hæreticis facta irrita eſt.

R. admitto auctoritatem: ad argumentum, conceſſa majore, nego min. nego inquam, in Concilio Nicæno ſtatutum, ut *Novatiani* ad Eccleſiam redeuntes, conſecratoriam manuum impoſitionem de novo acciperent. Nam, certum eſt *Arianos* in hoc ipſo Concilio fuiſſe ſine nova ordinatione receptos: *in Synodo Nicæna*, ait S. Hieronymus, (c) *quæ propter Arianam perfidiam congregata eſt, octo Epiſcopos Arianos ſuſceptos ſcimus:* quorſum vero factas a *Novatianis* ordinationes reſpuiſſet ſacra Synodus, eas vero admiſiſſet, quas fecerant *Ariani*, qui præcipuum Religionis caput, Chriſti ſcilicet divinitatem impugnabant? cur cum illis, quorum aliquando repetitas ordinationes nullo exemplo probari poteſt, mitius agendum Patres putaſſent, quam cum iſtis, quorum non erat tam gravis error? fatendum itaque non hunc eſſe verborum Nicæni Concilii ſenſum, qui ipſis in argumento affingitur: quod ne gratis dictum putetur, graviſſimorum auctorum proferre juvat ſententias.

(c) in dialog. cont. Luciferianos.

1. Sunt qui volunt in Græco textu, hæc verba: *placuit ſancto & magno concilio, ut impoſitionem manus accipientes:* ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς: præteriti temporis ſignificationem habere; ita ut ſenſus ſit, *Novatianos* ad Eccleſiam redeuntes, ſi in ſua ſecta manuum impoſitionem acceperint, ſic in clero, id eſt, ſine nova ordinatione eſſe manſuros: quæ quidem ſi legitima interpretatio ſit, manifeſtum eſt, nullam argumenti eſſe vim, quandoquidem citatus canon *Novatianorum* ordinationes admittit, nedum rejiciat. Porro explicationem hanc magna probabilitate fulciri, auctoritas & ratio perſuadet: auctoritas, inquam, eorum qui Nicænos Canones in Latinum verſos ab antiquo ediderunt; ita ſane hunc canonem repreſentat, Synodus ſexta Carthaginenſis: *ſi aliquando*, inquit, *venerint ad Eccleſiam cathari, placuit magna Synodo, eos ordinatos, ſic manere in clero.* Idem & *Ferrandus* ſenſit, in Breviario Canonum: *placuit*, inquit, *Sancto & magno Concilio, ut hi qui nominantur Cathari, accedentes ad Eccleſiam, ſi ordinati ſunt, ſic maneant in clero.* Conſentit antiqua Synopſis canonum apud *Juſtellum:* „ hæretici Cathari, *inquit*, accedentes ad Eccleſiam, ſi qui ordinati reperiantur; ſint in eodem ordine .... idem denique volunt his verbis debere intelligi plerique Græci Latinique ſcriptores.

„ Suffragatur & ratio petita ex verbis, quæ „ immediate ſequuntur: ubicumque, *inquit*, „ ſive in vicis, ſive in civitatibus, ipſi ſoli „ (*Novatiani*) fuerint ordinati, qui inveniun„ tur in clero, in eodem ordine permaneant: „ ſi autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo aut „ Presbytero exiſtente, quidam accedunt; ma„ nifeſtum eſt, quod Epiſcopus Eccleſiæ digni„ tatem Epiſcopi habeat: qui autem apud eos „ nominantur Epiſcopus, habeat honorem pres„ byteri; niſi forte placuerit Epiſcopo, hono„ rem nominis illi concedere. Si autem hoc „ ei minime placuerit; inveniat ei locum Cho„ repiſcopi aut presbyteri, ut in clero omnino „ eſſe videatur: ne in una civitate duo ſint „ Epiſcopi.

Inde ſic argumentum informo: verba canonis proxime laudata: *ubicumque, ſive in vicis, ſive in civitatibus ſoli Novatiani fuerint ordinati; qui inveniuntur in clero, in eodem ordine permaneant*: hæc, inquam, verba, præteriti temporis ſignificationem habent; ita ut ſenſus ſit, *Novatianos* in hæreſi ordinatos, in clero locum habituros: pariter ergo verba præcedentia: (*ut impoſitionem manus accipientes*) eodem ſenſu accipi debent, niſi volumus Patres in uno eodemque canone, pugnantia fuiſſe locutos.

Deinde. Ibidem Catholicis Epiſcopis licentia fit, ut ſi quis e *Novatianorum* grege Epiſcopus ad Eccleſiam revertatur, ei vel presbyteri, vel Chorepiſcopi, vel Epiſcopi locum & honorem, prout expedire viſum fuerit, ſervent. Intelligunt ergo Patres, charactere Epiſcopali, vere in hæreſi inſignitum fuiſſe: fatendum itaque, legitimo fundamento eorum inniti ſententiam, qui volunt verba canonis, præteriti temporis ſignificationem habere.

2. Sunt qui contendunt, non de ordinatione, ſed de confirmationis Sacramento ſermonem hic fieri; quod ideo *Novatianis* ad Eccleſiam redeuntibus conferri præcipitur, quia eo in ſua ſecta caruerant: illi enim Patriarchæ ſui exemplo, qui in lectulo baptizatus, confirmationem deinceps, reſtituta ſanitate neglexerat ut teſtatur *Cornelius* Pontifex Maximus, in Epiſtola ad *Fabium* Antiochenum; de ea recipienda parum curabant: interpretatio ſi admittitur, ruit propoſitum argumentum:

3. Sunt qui ſentiant hæc verba: *placuit ſancto & magno concilio, ut impoſitionem manus accipientes* &c. non de ordinatoria, ſed de reconciliatoria manuum impoſitione eſſe dicta; ſi enim de ordinatoria deberent intelligi, ad ſolos, *inquiunt*, clericos hæc ſententia pertineret, nec poſſet extendi ad laicos; atqui *Siricio* Pontifice Maximo judice, canon Nicænus non clericos ſolos, ſed & ipſos laicos comprehendit: *Arianos*, inquit, (d) *cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo Nicæna conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis ſpiritus, Epiſcopalis manus impoſitione, Catholicorum conventui ſociamus: quod etiam totus oriens occidenſque cuſtodit.* (d) in Epiſt. ad Himerium c. 1.

Deinde, in ſeptima generali Synodo *Tharaſius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, hanc manuum impoſitionem pariter explicat de nuda & ſimplici benedictione, quæ præferret imaginem aliquam pœnitentiæ; per quam ſcilicet hæretici cum Eccleſia reconciliabantur, & ad ordinum in hæreſi ſuſceptorum functiones admittebantur.

Accedit *Innocentii* I. ſummi Pontificis (e) *Petri Damiani*, (f) & aliorum quos *Juſtellus* citat, auctoritas: cum itaque canon Nicænus tot & tam diverſis interpretationibus pateat; nihil ex illo præſidii haberi poteſt, ad probandum ordinationes ab hæreticis factas, Patrum judicio pro nullis & irritis habitas. (e) Epiſ. 12. (f) Opuſc. 6. c. 22.

Inſt. 1. pugnant adductæ interpretationes cum antiquis Græcis & Latinis Scriptoribus. Ergo non ſunt admittendæ. Inſt. 1.

Pr. anteced. Qui Nicæni canoni verbis probant,

bant, debere hæreticos ad Eccleſiam revettentes, iterum ordinari, plane ſentiunt de ſola ordinatione eſſe inrelligenda; atqui Græcorum & Latinorum communis hæc ſententia eſt. Ergo &c.

R. nego anteced. ad probationem diſt. maj. qui verbis Nicæni canonis probant debere hæreticos ad Eccleſiam revertentes iterum otdinari, *ordinatione Sacramentali*, eadem de ſola ordinatione intelligenda exiſtimant, concedo: *ſeeus*, nego majorem: diſtinguo pariter minorem: pleriqoe Græci & Latini inde probant, revertentes ab hæreſi, debere iterum otdinari, *ordinatione reconciliatoria*, *& mere cæremoniali*, concedo: *ordinatione Sacramentali*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Apud Scriptores Eccleſiaſticos ordinationis nomen, de ipſo ordinis Sacramento, quod proprie ſtrićteque ſignificat, communiter dici, negare perſatuum fuerit: ſed idem nomen, ordinatiøni ſive promotioni pletumque attriboi, quæ minime ſit Sacramentalis, facile concedet qui paoliſper fuerit in antiquitare verſatus; ſic enim in Græcorum euchologiis, *Cantorum*, *Abbatum*, *Diaconiſſarum*, aliorumque hujuſmodi miniſtrorum inſtitutio, *ordinatio* appellatur; cum nemini dubium ſit, nec Sacramentalem, nec conſecratotiam eſſe: pari ſenſu *S. Hieronymus* in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis dicit S. Jacobum, Jeroſolymorum Epiſcopum fuiſſe ab Apoſtolis ordinatum: idem de S. Petro, *Gregorius Turonenſis* affirmat, quod nimirum a Coapoſtolis ſuis ordinationem receperit. Porro ordinatio hæc non poteſt Sacramentalis intelligi; Cum a Chriſto immediate Petrus & Jacobus ad Epiſcopatum fuerint conſecrati: qoam in rem poſſenr, ſi neceſſarium foret, pleraque alia exempla afferri. Quod igitur antiqui ſive Græci, ſive Latini Scriptores Nicænum Canonem de ordinatione explicuetint, minime conſequens eſt, de ordinatione Sacramentali eſſe locutos, cum poſſinr, debeantque intelligi vel de ordinatione reconciliatoria, quæ per novam manuum impoſitionem fiebat; vel de deſignatione ad ſacri miniſterii functiones: quo ſenſu S. Gregorius Magnus de quodam Presbytero loquens, qui jam fuerat Sacramentaliter ordinatus, præcipit, *ut in prima quæ vacaverit Eccleſia ordinetur*.

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui ex antiquis canonibus, revertenres ab hæreſi, irerum ordinabantur ordinatione conſecratoria & Sacramentali. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Ex canonibus Apoſtolicis, in quibus declarantur irritæ ordinationes factæ ab hæreticis, & iterari præcipiuntur. Ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. diſtinguo anteced. Canonibus Apoſtolicis præcipirur, ut iterum ordinentur, ordinati ab hæreticis, *qui formam Sacramenti*, *& ritum a Chriſto præſcriptum adulterabant*, concedo: *ordinati*, *etiam ab iis qui ſacrum ritum ſervabant*, nego anteced. & conſeq.

E. R. Canon inter eos quos Apoſtolicos dicunr, ſexageſimus ſeptimus, his verbis conce„ptus eſt: ſi qnis Epiſcopus, aut Presbyter, „ aut Diaconus, ſecundam accepetit ordinatio„nem ab aliquo, deponatur, & ipſe, & qui „ ordinavit; niſi oſtendat ſe ordinationem habe„re ab hæreticis: qoi enim a talibus bapti„zati vel ordinati fuerutn, neque fideles, neque clerici eſſe poſſunt .... quæritur, horum verborum quis ſenſus ſit: ſi argumento propoſito aſſentimur; de omnibus indiſcriminatim hæreticis ſunr accipienda; ita ut ordinatio quævis ab illis, etiam ſecundum ritum legitimum facta, irrita declaretur: longe porro ab hac explicatione probanda diſtamus: contendimus enim non omnes perſtringi hæreticns, ſed eos ſolos qui ordinationis eorumque Sacramentorum formas adulterabant: quales primis temporibus plnrimos extitiſſe, ex hiſtoria notum eſt: hoc enim ipſo canone quemadmodum ordinatio ab hæreticis facta, ſic ab iis celebratum baptiſma rejicitur; atqui in Eccleſia Catholica, de valote baptiſmi in hæreſi ſuſcepti numquam eſt dubitatum, eorumque duntaxat rejectus, qui materiam vel formam motabant, quales erant *Paulianiſtæ* & *Montaniſtæ*, de quibus in Concilio Nicæno, can. 19. & Trullano, can. 95. eſt conſtitutum, baud aliter, quando in Eccleſiam veniunt, quam Gentiles, eſſe ſuſcipiendos: idem ergo de ordinatione dicendum: ita Canonem *Adrianus I.* Pontifex Maximus, *Dionyſius exiguus*, *Creſconius*, & alii plerique interpretantur.

℞. 2. dato antecedente, nego conſ. & dico (qood ante ſæpe notavimus) canonem bunc nec Apoſtolicum eſſe, nec ab Eccleſia Catholica conditum; ſed vero ſimiliter ex decretis quæ Epiſcopi Africani aut Orientales in cauſa baptiſmatis, a *Stephano* Pontifice Maximo, tota Eccleſia diſſidentes ediderant, fuiſſe excerptum: adeoque nedum in quæſtione præſenti quiquam roboris habeat, rejici ab omnibus oportere, tamquam veritati contrarium.

Inſt. 3. Concilium *Cæſarauguſtanum* verſus finem ſexti ſæculi habitum, *Arianos* ab hæreſi Inſt. 3. redeuntes, ad ſuorum ordinum functiones prius non admittendos decernit, quam novam benedictionem accaperint. Ergo &c.

℞. diſtinguo antecedens, & explico mentem concilii: nova benedictio erga *Arianos* facienda præſcribitur, *quæ mere reconciliatoria ſit*, concedo: *quæ ſit ordinatoria & conſecratoria*, nego. Patet ex ante dictis ſenſus diſtinctionis: hanc autem interpretationem eſſe legitimam ex ip„ſo canonis contextu perſpicuum eſt: placuit „ ſanctæ & venerabili Synodo, *inquiunt Patres* „ ut Presbyteri qui ex hæreſi Ariana ad San„ctam Catholicam Eccleſiam converſi ſunt, „ qui ſanctam & puram fidem, atque caſtiſſi„mam tenuerint vitam, poſt acceptam denuo „ benedictionem presbyterii, ſancte & pure „ miniſtrare debeant: cæteti vero qui hanc „ ſupra ſcriptam vitam adimplere vel tenere „ neglexerint, ab officio depoſiti ſint ... duas bic vidas Presbyterorum ab *Ariana* hæreſi venientiam claſſes diſtingui; aliorum quidem, qui poſt ſuum in Eccleſiam reditum, ſanctam tenuerint vitam; aliorum qui pie non vixerint: primi jubentur, accepta per novam benedictionem reconciliatione, ſacro miniſterio operam dare: ſecundi, propter improbitatem decernuntut a ſecerdotio deponendi: patrum ergo judicio, vere utrique ſunt ſacetdotes, tum qui in ſuſcepto otdine confirmantur, tum qui deponuntur: non enim deponitur ab ordine, niſi qui ordinem habet: nobis ergo non adverſatur hic canon.

Inſt. 4. *Innocentius* I. Pontifex Maximus, in Inſt. 4.
Epiſtola ad *Alexandrum* Patriarcham Antiochenum, (a) baptiſmum quidem ab *Arianis*, aliiſ- (a) Ep. 18.
que hæreticis conſecratum, pro valido habet; longe vero aliter de eorum otdinationibus ſentit, „ quas irriras abſolute pronunciat: quoniam, „ *inquit*, cum a Catholica fide eorum autho„res deſciſcetent, perfectionem ſpiritus quam „ acceperant, amiſarunt; nec dare ejus pleni„tudinem poſſunt, quæ maxime in ordinatio„nibus operatur, quam per impietatis ſuæ per„fidiam perdiderunt. Ergo &c.

℞. diſtingo anteced. & explico teſtimonium: *Innocentius I.* acceptam ab hæreticis ordinationem itritam eſſe pronunciat, *quantum ad honorem ſacerdotio annexum*, concedo: *quantum ad Characterem*, *& ordinis poteſtatem*, nego ant. & conſeq.

E.R. ordinationem inter & baptiſmum illud diſcriminis eſt, quod qui in hæreſi baptiſmom ſuſcepit, ſtatim atque Eccleſiæ reconciliatur, omnibus baptiſmi honoribus ſtuitur: e contra vero in hæreſi ordinatus, ex veteris diſciplinæ rigore, etiam poſt reconciliationem, ſacerdotii dignitate & honore dejectus eſt: hoc unum porro contendit *Innocentius*, nt patet ex verbis quæ immediate ſequuntur. Quomodo, *inquit* „ fieri poteſt, nt eorum prophanos ſacerdotes, „ dignos Chriſti honoribus arbitrentur, quotum „ laicos ad Sancti Spiritus percipiendam gra„tiam, cum pœnitentiæ imagine recipimus?

Inſt.

Inſt. 5. Inſt. ultimo. Atqui cenſet *Innocentius I.* ordinationem ab hæreticis factam, etiam quantum ad characterem, & ordinis poteſtatem irritam eſſe: ergo &c.

Prob. ſubſ. In Epiſtola ad Epiſcopos *Macedoniæ* (a) affirmat, *hæreticos manum imponentes, nihil niſi vulnus infigere*: cenſet ergo irritam eſſe ordinationem ab ipſis factam.

(a) Epiſt. 22.

R. nego ſubſ. ad probationem diſtinguo anteced. & explico teſtimonium: affirmat *Innocentius* hæreticos, manum imponentes, nihil niſi vulnus infigere, *de ſuo, iis nimirum qui ſibi hæreſis communione conjuncti ſunt*; concedo: *ratione habita Sacramenti, ita ut nihil niſi vulnus ex eo recipiant*, nego antec. & conſeq.

E. R. diſtiguendum opus miniſtri, ab opere Sacramenti: equidem miniſter hæreticus, manum imponendo, quantum in ſe eſt, ſuæ hæreſi & rebellioni communicantibus, nihil niſi volnus infigit, eo ad mendicandum difficilius, quo quiſque ordinaturis errori ac contumaciæ obſtinatius hæſerit. Verum quiſquis etiam in hæreſi manum imponit, ſi modo nihil eorum, quæ ſunt præſcripta divinitus, prætermittit, opus exequitur Chriſti; adeoque vere ordinat, & poteſtatem quam prius ipſe accepit, transfundit in alterum: id quod in hac ipſa Epiſtola *Innocentius I.* adſtruit, & confirmat exemplo *Novatianorum* qui ex decreto Nicæni Concilii, cum ſuis ordinibus ſunt ſuſcepti: (b) itemque *Bonoſiacorum* Hæreticorum, illibatam Beatæ Mariæ, poſt Partum Virginitatem negantium, quos *Anyſius* Theſſalonicenſis Epiſcopus, ſine ulla dignitatum præhabitarum jactura, & abſque nova ordinatione receperat: utrumque factum laudat ibidem & approbat; quod ſane non faceret, ſi putaret, hæreſi characterem deleri aut impediri, nullamque eſſe ordinationem ab hæreticis attentatam: quando itaque in eadem Epiſtola ſubdit: *hæreticos manum imponentes, ſectatoribus ſuis nihil niſi vulnus infingere*; debent verba illa intelligi de vulnere, erroris contagione impreſſo, quod ſuſcepti ordinis executionem impediat, & ab honore accepto dejiciat: quid vero prolixiore hujus teſtimonii interpretatione opus eſt, cum mentem ipſe ſuam ibidem Sanctiſſimus Pontifex aperuerit? „ ventum eſt, *inquit*, ad tertiam „ quæſtionem, quæ pro ſui difficultate longio„ rem exigit diſputationem. Cum nos dicamus „ ab hæreticis ordinatos, vulneratum per il„ lam manus impoſitionem habere caput; ubi „ vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda: „ atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium „ eſt, illic ordinationis honorem locum habe„ re non poſſe decernimus.

(b) Conc. Nic. can.

OBJECTIO SECUNDA.

Opponentium invalidam eſſe ordinationem a ſchiſmaticis factam.

Object. 2. In Concilio Nicæno ſancitum eſt, presbyteros a *Meletio* Lycopolitano Epiſcopo, eodemque ſchiſmatico ordinatos, ſimul ac ſanctiore manus impoſitione, in acceptis ordinibus confirmati forent, debere in Eccleſiæ communionem & miniſterii functiones admitti; „ illi vero, „ *inquiunt Patres*, (c) quia a Meletio in ſacrum „ ordinem lecti ſunt, ſimulatque ſanctiore or„ dinatione confirmati fuerint, ad communio„ nem poſt hæc admittantur, & permittantur „ illis quidem honoribus frui ſacerdotii & ſa„ cris muneribus fungi . . . hinc naſcitur argu„ mentum, quorumdam judicio validiſſimum. Illorum ordinatio, inquiunt, valida non putatur, quos iterum ordinari præcipitur: atqui Nicæna Synodus præcipit, ut Meletiani denuo ordinentur, antequam ſacris miniſterii functiones implere poſſint: non ergo exiſtimat, validam eorum, in ſchiſmate, ordinationem fuiſſe.

(c) in Epiſ. Synod. ad Alexandrinos

R. admitto auctoritatem, ad probationem diſting. maj. illorum ordinatio valida non putatur, quos iterum ordinari præcipitur, *ordinatione conſecratoria & Sacramentali*, conc. *ordinatione reconciliatoria & cæremoniali*, nego maj. ſimiliter diſtinguo min. Concilium Nicænum præcipit, ut Meletiani Presbyteri denuo ordinentur, *ordinatione reconciliatoria & cæremoniali*, conc. *conſecratoria, & Sacramentali*, nego min. & conſeq.

Reſponſio hæc ſuperius in cauſa ſimili data & explicata, difficultatem non habet: dicimus itaque per hanc vocem, (*ſanctiore ordinatione*,) meram ſignificari cæremoniam reconciliandi, per quam presbyteri Meletiani, antequam ſuorum ordinum functiones implerent, novam inſtitutionem, novam miſſionem, novam juriſdictionem ab Epiſcopis Catholicis obtinerent: quam reſponſionem hæc ipſa ad Alexandrinos Epiſtola ſuggerit: *qui a Meletio*, inquiunt Patres, *in ſacrum ordinem lecti ſunt, ſimul atque ſanctiore ordinatione confirmati fuerint, ad communionem admittantur*: ubi duo notatu digna occurrunt. Primum eſt, ordinem a Meletio ſuſceptum, vocari *ſacrum*: quod de prophana & irrita ordinatione non diceretur. Secundum eſt, præcipi a Patribus, ut præfati Presbyteri, in ſacro ordine per manus Meletii accepto, ab Epiſcopis Catholicis *confirmentur*: porro confirmatio in ordine, ejuſdem ante ſuſceptionem neceſſario præſupponit: & vero quæ cauſa Nicænis Patribus eſſe poterat, ad Epiſcopatum aut Presbyteratum, quos perperam Meletius ordinaverat, promovendi, ſi in eis verum ſacerdotii characterem non agnoviſſent? numquid non ſatis futurum erat, ut qui antehac fictitio Presbyteratus nomine, cum nihil niſi laici eſſent, perperam gloriati fuerant, eumdem in Eccleſia Catholica Laicorum gradum tenerent? numquid ideo ſacris erant augendi honoribus, & beneficiis cumulandi, quia Eccleſiam conturbaverant, & ferali ſchiſmate miſere divexaverant?

Inſt. 1. Atqui Nicæni Patres præcipiunt, ut Meletiani Presbyteri denuo ordinentur, ordinatione conſecratoria & Sacramentali. Ergo &c. Inſt. 1.

Prob. ſubſ. Ordinatio que *ſanctior* appellatur, Sacramentalis eſt & conſecratoria; atqui ordinatio qua confirmari jubentur Meletiani, *ſanctior* a Patribus appellatur: *poſtquam*, inquiunt, *ordinatione ſanctiore confirmati fuerint &c.* Ergo &c.

R. nego ſubſ. ad prob. diſtinguo maj. ordinatio, quæ (*ratione ſui*) ſanctiore appellatur, Sacramentalis eſt & conſecratoria, concedo: quæ ſic vocatur (*ratione diſpoſitionum ſubjecti*,) nego maj. diſtinguo pariter minorem: ordinatio, qua confirmari jubentur Meletiani, *ſanctior* appellatur, *propter meliores diſpoſitiones quas ad illam, ſchiſmate ejurato, afferebant*, concedo: *ratione ſui*, nego min. & conſeq.

E. R. Mera cæremonia non poteſt vero Sacramento æquiparari; nedum præferri debeat: atqui nova hæc Meletianorum præſcripta a Patribus ordinatio, mera cæremonia fuit. Ergo ex ſe ipſa ſpectata non poterat in comparatione primæ ordinationis, quæ Sacramentalis fuerat, *Sanctior* appellari: hanc itaque præcellentiam non habebat, niſi ratione diſpoſitionum quas *Meletiani* depoſito ſchiſmate afferebant: verbo dicam: *Sanctior* erat, non quia melior quam præcedens; ſed quia meliores ii evaſerant, quibus in ſuum gremium revertentibus Eccleſia indulgentia m concedebat: hæc enim reconciliandi cæremonia, poterat gratiam ex opere operantium, ut loqui ſolemus, producere; quam prior ordinatio, propter ſciſſionis impedimentum, nulla ratione contulerat.

Quid quod dici aliquatenus poteſt, in hac ſecunda ordinatione, gratiam ex opere operato productam; non quidem per ipſam in ſe novam manuum impoſitionem: ſed ratione characteris per primam ordinationem impreſſi, & in ordinato indelebiliter manentis, cujus virtute gratia, amoto ſchiſmatis obice, omnique recedente fictione infuſa fuerit: illud enim vero de charactere & Sacramento baptiſ-

matis

ſmatis S. *Auguſtinus* expreſſe affirmat. „ Tunc, *inquit contra Donatiſtas ſcribens*, (a) incipit valere idem baptiſmus ad dimittanda peccata, „ cum ad Eccleſiæ pacem venerint; non ut „ jam dimiſſa non retineantur, neque ut illa „ baptiſmus quaſi alienus improbetur, ut alter „ tradatur; ſed ut ibidem ipſe qui propter diſcordiam foris operabatur mortem, propter „ pacem intus oparaetur ſalutem....(b) Deus „ ipſe ſanctificat Sacramentum ſuum, ut homini, ſive antequam baptizetur, ſiva poſtea „ quandoque ad ſe veraciter converſo id ipſum „ valeat ad ſalutem, quod ad perniciem, niſi „ converteretur, valaret.

(a) *in lib. 3. cap. 13.*

(b) *ibid. Lib. 6. c. 25.*

Ita S. Doctor: hoc ipſum autem Auguſtinum da ſacra ordinationa, in ſchiſmate ſuſcepta ſenſiſſe, manifeſtum eſt ax verbis ejus contra *Creſconium*, ſupra (corollario ſecundo) deſcriptis.„ Magnum aliquid, *inquit*, (c) tibi dicera viſus es, nominando „ eos qui ex veſtris Epiſcopis, etiam apud nos „ Epiſcopi fuerunt: quaſi Sacramenta & invocatio nominis Dei, quæ fit apud vos, ipſa inimica ſit nobis; cum & in eis qui extra Eccleſiam „ ſunt, non ſit omnino niſi Eccleſiæ: quid cauſæ „ eſt, ut titulus deponatur? Epiſcopus eſt, *inquit*, „ Epiſcopum recipis: Presbyter, Presbyterum. „ Poſſes mihi & hoc dicere: homo eſt, hominem „ recipis: tam quippe in illis Sacramenta Chriſtiana quam membra humana cognoſco.

(c) *contr. Creſc. lib. 2. cap. 10.*

Quemadmodum igitur in redeuntibus ad Eccleſiam baptiſma, ex Sancto Auguſtino non debet iterari, quia idem baptiſmus, qui foris propter diſcordiam mortem operabatur, intus, propter pacem, ſalutem operatur; ita nec debet ordinatio repeti, quia etiam in iis qui axtra Eccleſiam ſunt, ipſius Eccleſiæ eſt; Sacramentum vidalicet & invocatio nominis Dei; adeoque nova ordinatio a Nicænis Patribus imperata, non adeo ſanctior debet intelligi, quaſi efficacior foret; ſed quia cum præcedentis erroris deteſtationa fiebat.

Inſt. 2. Inſt. 2. Ex hiſtoria certum eſt, ordinationes ab Antipapis factas, ſummorum Pontificum ſententia irritas ſæpius eſſe judicatas.

Sic cum verſus finem undecimi ſæculi contra *Gregorium* VII. *Guibertus* Ravennas diſſenſionem commoviſſet, eoque contra ſas depoſito, ſedem Apoſtolicam occupaſſet; contra ordinationes ab illo factas *Urbanus II.* in Synodo Placentina, anno 5095. decretum tulit, cap. 8. his verbis: *ordinationes qua a Guiberto Hæreſiarcha facta ſunt, poſtquam ab Apoſtolica memoria Papa Gregorio, & a Romana Eccleſia damnatus eſt, irritas eſſe judicamus.*

Sæculo ſequente, *Petrus* Leonis Romani filius, *Anacletus II.* a ſuis dictus, adverſus *Innocentium II.* legitimum Pontificem vexillum erexit, & excitato diſcordiarum incendio in Apoſtolicam ſedem irrupit: contra quem in concilio generali Lateranenſi II. anno 1139. ab aodem *Innocentio* ſic ſancitum: (d) *ordinationes factae a Petro Leonis, & aliis ſchiſmaticis, & hæreticis evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.*

(d) *Can. 30.*

Eodem ſæculo *Octaviani* Antipapæ, quem *Victorem IV.* factioſi appellitabant, eadem damnatio fuit, ab *Alexandro III.* vero Pontifice in concilio generali Lateranenſi III. (e) his verbis expreſſa: „ quod a prædeceſſore noſtro, felicis „ memoriæ Innocentio factum eſt innovantes, „ ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, nec non & Joanne qui eos ſecutus „ eſt, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe „ cenſemus. Ergo &c.

(e) *ann. 1179.*

℟. diſtinguo anteced. Ordinationes ab Antipapis factæ, a ſummis Pontificibus irritæ ſunt declaratæ, quantum ad aliquid, *gratiam nimirum Sacramentalem, & honores ordini ſacro annexos*, concedo: *quantum ad ordinis poteſtatem, & characterem*, nego.

Reſponſionis veritatem palam faciunt, hæc ipſa quæ opponuntur exempla: *Urbanus* enim II. in eodem Placentino concilio cap. 10. eos qui ab Epiſcopis ſchiſmaticis conſecrati fuerant, cum ad unitatem redirent, ſervatis propriis ordinibus, miſericorditer ſuſcipi juſſit, ſi eſſent vitæ & doctrinæ opinione ſpectabiles.

Innocentius vero II. decreto contra *Petrum* Leonis lato, nihil niſi depoſitionem intelligi voluit; ſic enim in *Chronico Mauriniacenſi* (f) loquens inducitur: „ quia inordinatæ perſonæ inordinata „ ſunt decreta; quodcumque Petrus Leonis ſtatuerat, deſtruimus; quoſcumque exaltaverat, „ degradamus, & quotquot ordinaverat, exordinamus & deponimus... porro depoſitio ſive degradatio ab ordine, vere ſuſcepti ordinis teſtimonium aſt: in eodem *Mauriniacenſi* Chronico, da *Girardo* Engoliſmenſi Epiſcopo, qui *Petri* Leonis perſonæ & ſchiſmati hæſerat, *Innocentius* ſic decernit: „ & quicumqua per Girardum Engoliſmenſem, ad altaris officium acceſſerunt, Apoſtolica auctoitate interdicimus, ne ipſum impleane: & in illo ordinis gradu perenniter „ demorantes, ad ſuperiorem non aſcendant... quibus verbis haud obſcure ſignificatur, ab *Innocentio II. Petri* Antipapæ, & aliorum ſchiſmaticorum ordinationes, non quantum ad ſubſtantiam ſive characterem fuiſſe irritas declaratas; ſed ſolum quoad axecutionem, honorem, & privilegia.

(f) *Tom. 10. Conciliorum.*

Denique *Alexander III.* in Lateranenſi concilio, non paucos Germaniæ Epiſcopos, veniam ſuppliciter, relicto ſchiſmate, poſtulantes, Eccleſiæ reconciliavit, & ſine nova ordinatione ad ſacri miniſterii functiones ultro admiſit: eademque biennio anta in Concilio Venetiis celebrato (g) uſus indulgentia erat: ergo ſuſcepta ordinatio a ſchiſmaticis non quantum ad characterem & ordinis poteſtatem, ſed quoad gratiam Sacramentalem & juriſdictionem, cæteroſque ſacri ordinis honoras irrita declarata aſt.

(g) *ann. 1177.*

OBJECTIO TERTIA.

Contendentium ordinationes a depoſitis & excommunicatis factas, invalidas eſſe.

Obj. 3. Validas, inquiunt, hujuſmodi ordinationes eſſe, non videtur ex hiſtoricis monumentis probari poſſe. Ergo &c.

℟. nego antec. Cujus falſitas ut liquido demonſtretur, pono tamquam certum, id quod ſapiens nemo negaverit, Eccleſiam, ſi putaviſſet, depoſitione aut excommunicatione characterem Epiſcopalem deleri, numquam paſſuram fuiſſe, ut ſemel depoſiti aut axcommunicati, ſedes ſuas ſine nova ordinatione racuperarent; atqui innumera occurrunt in ſacris annalibus eorum exempla, qui poſt depoſitionem & excommunicationem, in priſtinam dignitatem, ſine nova conſecratione ſunt reſtituti: a multis pauca decerpo.

Quarto ſæculo S. *Athanaſius*, Arianorum factione, ab Alexandrina cui præerat Eccleſia ſæpe dejectus, ſæpe Catholicorum Antiſtitum ſententia ſua ſædi eſt raſtitutus; ſic in Concilio Romano, cui præfuit *Julius* Pontifex Maximus, anno 341. communione & Epiſcopatu dignus eſt judicatus: *cum igitur*, inquit Julius, (h) *tot teſtes pro Athanaſio ſtarent, & ipſe iam juſta pro ſe afferret; quid quaſo, oportuit nos facere? an non quod Eccleſiaſtici canonis eſt? hominemque proinde non condemnaremus, ſed potius reciperemus, eumque pro vero Epiſcopo, quemadmodum eſt, haberemus?*

(h) *in Epiſ. Synod.*

Idem ſancitum in Concilio Sardicenſi: (i) ibi enim non modo S. *Athanaſius*, ſed & *Marcellus* Ancyranus, *Aſclepas* Gazenſis, & alii ab Arianis inique damnati, abſoluti ſunt, Ariani vero proſcripti, & a ſedibus quas fraudulenter aut per vim occupaverant, ignominioſe ejecti: ut *Athanaſius* ipſe teſtatur. „ Judicatum eſt, *inquit*, (k) „ non ſemel ſecundum nos, ſed ſæpius. Primum quidem in noſtra Provincia, cum conveniſſent propemodum centum Epiſcopi. Secundo Romæ, nobis cæteriſque adverſariis Euſebii, in judicio comparantibus. Tertio, in „ magno Sardicæ Concilio....in quo judicio „ ita ceciderunt adverſarii; ut habiti pro calumniatoribus, depoſitionem exauctorationemque ordinis ſui retulerint: noſtram vero innocentiam plures quam trecenti Epiſcopi „ ſuo judicio comprobarint.

(i) *ann. 347.*

(k) *in Apologia 2.*

Ineunte ſæculo quinto, erga Sanctum *Joannem*

nem Criſoſtomum idem ab Eccleſia obſervatum: cum enim *Theophili* Alexandrini machinationibus, & illegitimi conciliabuli conſpiratione, ſede Conſtantinopolitana detruſus, in exilium ejectus eſſet; paulo poſt, bonis omnibus plaudentibus revocatus, Tronum Epiſcopalem recuperavit.

Eodem ſæculo qointo, *S. Cyrillus* Alexandrinus cum Epheſino generali Concilio, *Joannem* Antiochenum depoſuit; ipſeque *Cyrillus* a *Joanne* vicem rependente depoſitus eſt: nec multo poſt reconciliatis amborum animis, uterque in priſtinum locum receptus.

Denique, ne plura faciam, eodem ſæculo *Theodoretus* in prædatoria Epheſinæ Synodo (a)
(a) ann. 449. injuſte depoſitus, in Œcumenico Chalcedonenſi
(b) ann. 451. Concilio haud multo poſt celebrato, (b) cum gradu ſuo honorifice eſt ſuſceptus.

Inde ſic argumentum proſequor: atqui nec *Athanaſius*, nec *Aſclepas*, nec *Marcellus*, nec *Chryſoſtomus*, nec *Cyrillus*, nec *Joannes* Antiochenus, nec demum *Theodoretus*, ſuis ſedibus, nova ordinatione, ſunt reſtituti. Ergo validas eſſe ordinationes a depoſitis & eacommunicatis factas ex hiſtoria certum eſt.

Inſt. 1. Inſt. 1. Eſto qui illegitime eacommunicati aut depoſiti fuerant, nova opus non habuerint ordinatione, ut ſuis ſedibus & ordinibus reſtituerentur; quia quod nullum ſummo jure eſt, effectum nullum habere poteſt: non idem] ſane de iia qui merito præciſi erant ac depoſiti, affirmari poſſe videtur. Ergo &c.

℟. nego anteced. Cum enim natura ſua indelebilis, ſacri ordiois ſit character; non magis juſta quam injuſta depoſitione aot excommunitione eatingui poteſt: eamque Patrum eſſe Doctrinam, tum principia ex Sancto Auguſtino ſæpe explicata demonſtrant; tum ano eaemplo, aliis pluribus prætermiſſis, evidenter oſtendo.

Verſus finem quinti ſæculi *Acacius* Patriarcha conſtantinopolitanus, (quem impiiſſimum *Gelaſius* Pontifex Maximus, in Epiſtola ad *Ruſticum* Lugudunenſem vocat,) graviſſimis de cauſis a *Felice* III. Romano Pontifice depoſitus eſt, &
(c) ann. 484. excommnnicatus: (c) nihilque tremendum anathema veritus, Epiſcopalia munia gerere non deſtitit, ordinando, & cętera quę Epiſcoporam propria ſunt, eaequendo; atqui has ordinationes, quamquam Eccleſiaſticæ diſciplinæ contrarias, ratas, & validas habuerunt Catholici præſules: de iis ſic inter cæteris pronunciat *Anaſtaſius* II. Pontifex Maaimus:

(d) in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperat. cap. 7. & 8.
,, (d) ſecundum Eccleſiæ Catholicæ con-
,, ſuetudinem, ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pe-
,, ctus agnoſcat, quod nullum de his quos bapti-
,, zavit Acacius, vel quos ſacerdotes, vel levitas
,, ſecundum cauones ordinavit, nulla ex nomine
,, Acacii portio læſionis attingat, quo per ini-
,, quum tradita Sacramenti gratia, minus firma
,, forſitan videatur. Nam & baptiſma quod procul
,, fit ab Eccleſia, ſive ab adultero, vel a ſure da-
,, tum fuerit; ad percipientem munus perveoit
,, illibatum: quia vox illa quæ ſonuit per colum-
,, bam, omnem maculam humanæ pollutionis ex-
,, cluſit, qua declaratur ac dicitur: (e) *hic eſt qui*
(e) Joan. 1. 33. ,, *baptizat*. Nam ſi viſibilis ſolis iſtius radii, cum
,, per loca fœtidiſſima tranſeunt, nullam conta-
,, ctus inquinatione maculantur: multo magis
,, illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus, nulla
,, miniſtri indignitate conſtringitur; quidquid er-
,, go in hominum profectum quilibet in Eccleſia
,, pro officio ſuo videtur operari, hoc totum com-
,, plet & implet divinitatis effectus. Ita Paulus
(f) 1. Cor. 3. 6. ,, per quem Chriſtus loquitur affirmat: (f) *neque*
,, *qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui*
,, *incrementum dat Deus*.... Ideo ergo & Acacius,
,, cujus nomen dicimus reticendum, male bona
,, miniſtrando, ſibi tantummodo nocuit. Nam in-
,, violabile Sacramentum, quod per illum datum
,, eſt, aliis perfectionem ſuæ virtatis obtinuit, ei
,, autem obfuit: quorumdam aurem in tantum ſe
,, aatendit curioſa ſuſpicio, ut imaginentur pro-
,, lato a Felice judicio, poſtea inefficaciter in Sa-
,, cramentis, quæ *Acacius* uſurpavit, egiſſe; ac
,, proinde oportere eos metuere, qui vel in con-
,, ſecrationibus vel in baptiſmate myſteria tradi-
,, ta ſuſceperunt, ne irrita beneficia videantur:
,, meminerint qui ſic ſuſpicantur, quia virtutem
,, ſuam obtinentibus myſteriis, in hoc quoque
,, aliis rea ſibi perſona non nocuit.

Ita *Anaſtaſius* ejus teſtimonium mille aliis æquippollet, tum propter loquentis auctoritatem; tum quia ſententiæ ſuæ rationes convincentiſſimas affert; tum denique quia Eccleſiæ univerſalis conſuetudine nititur. Ergo etiam eorum ordinationes validæ ſuot, qui jure merito depoſiti & excommunicati fuerunt.

Inſt. 2. probando anteced. nuno ſæculo, mortuo *Inſt.* 2. *Vulfario* Remenſi Archiepiſcopo, *Ludovicus* Pius, *Caroli* Magni filius, Galliarum Rea & Imperator, *Ebbonem* Bibliothecæ Regiæ, cum regnaret in Aquitania *Ludovicus*, aotehac præfectum, pro ſcientiæ capacitate, meritorumque reverentia, Remenſis Eccleſiæ Archipræſulem deſignavit: itaque votis omnium conſpirantibus *Ebbo* eſt conſecratus: nec multo poſt in beneficentiſſimum Principem ingratus & perduellis, Ludovicum gravium quorumdam criminum malitioſe accuſatum, in coo-
ventu apud *Compendium* coacto, (g) publicæ pœ- (g) anno
nitentiæ addixit, & ab imperio deturbatum ad 833.
ſervilem pene ſortem redegit, ut *Lotharium* ejus filium ad regni ſolium ſublimaret: vix elapſo anno *Ludovicus* imperii reſumpſit inſignia: nec ſoa impune *Ebboni* perfidia abiit. Nam in Sy-
nodo apud *Theodonis Villam* (h) congregata de- (h) anno
poſitus, in diverſis deinceps Monaſteriis errabun- 835.
dus vixit, ad annum uſque octingcuteſimum quadrageſimum: quo tempore mortuo *Ludovico* Lotharius ab Italia in Galliam irruir, & *Ebboni* Epiſcopatum reſtituit. Exinde annum integrum ſedem Remenſem tenuit: donec mutara imperii facie, iterum dare ſe in fugam coactus eſt: eo autem tempore quo Remenſem Eccleſiam, a *Lothario* reſtitutus rexit, multos clericos ordinavit: de quibus, ut ad propoſitum revertamur, cum magna eſſet in Galliis contentio excitata, in
Concilio *Sueſſionenſi* (i) decretum eſt, irritam eo- (i) anno
rum ordinationem fuiſſe. 853.

,, Actione enim quarta (prout in actis Syno-
,, di legitur) judices percontati ſunt, quid de
,, iis canonica auctoritate æſtiment vel decer-
,, nant, quos *Ebbo* poſt ſuam depoſitionem, ab-
,, ſque ulla legitima reſtitutione, præſumpſerat
,, ordinare.

Reſpondit omnium nomine *Emmo* Noviodu-
,, nenſis Epiſcopus, quod qui ab ipſo voluerant,
,, & viſi fuerant ordinari in gradus Eccleſiaſticos,
,, ab eodem quod idem non habuit, nemo eorum
,, accipere potuit: damnationem utique quam ha-
,, buit, per pravam manus impoſitionem ei de-
,, dit: quia qui particeps factus eſt damoo, quo-
,, modo debeat honorem accipere, *ut Innocentius*
,, Papa dicit, inveniri non poteſt.

,, Deinceps actione quinta decretum, ut quid-
,, quid in ordinationibus Eccleſiaſticis *Ebbo* poſt
,, damnationem ſuam egerat, ſecnndnm tradi-
,, tionem Apoſtolicæ ſedis, (præter ſacrum ba-
,, ptiſma quod in nomine Sanctæ Trinitatis per-
,, fectum eſt,) irritum & vacuum babeatur:
,, & ordinati ab eo, Eccleſiaſticis gradibus pri-
,, vati perpetuo habeantur.

Inde ſic eruitur argumentum:

Qui decernunt irritas & vacuas eſſe ordinationes ab *Ebbone* factas, cenſent legitime depoſitos & excommunicatos non poſſe valide ordinare; atqui ita ſtatutum a Patribus *Sueſſionenſis* Concilii. Ergo &c.

℟. admitto factum, & diſtinguo maj. qui decernunt ordinationes ab *Ebbone* factas, irritas & vacuas eſſe, *quantum ad characterem & poteſtatem ordinis*, cenſent legitime depoſitos & excommunicatos non poſſe valide ordinare, concedo: ſi irritas & vacuas decernant ſolummodo *quoad ſuſceptorum ordinum executionem, jura, & privilegia*, nego major. eademque diſtinctione ad minoram data, nego conſeq.

E. R. Hæc Patrum *Sueſſionenſium* verba, de ſola ſuſceptorum ab *Ebbone* ordinum executione debere intelligi, multa ſunt quæ ſuadeant:

1. Enim, non ideo *Ebbonem* reprahendunt, quod poſt depoſitionem iterum ordinatus non fuerit,

Digitized by Google

rit, ſed quod canonice non fuerit reſtitutus: quærunt enim quid de ita decernendum, *quos Ebbo poſt ſuam depoſitionem, abſque ulla legitima reſtitutione præſumpſerat ordinare?* ſupponunt ergo & pro certo habent, depoſitione characterem non deleri.

2. *Ebbonem* arguunt, non quod invalide, ſed quod illicite ordinaverit? *claruit*, inquiunt, *Ebbonem Epiſcopale officium illicite repetiiſſe, & miniſterium Epiſcopale quo fuerat ſpoliatus, irreverenter uſurpaſſe.*

3. Clerici ab eo ordinati, tantum pro ſuſpenſis a Concilio *Sueſſionenſi* habiti ſunt: ſic enim patribus ſupplicarunt: *miſericordiam petimus nobis a veſtra paternitate impendi, de miniſtratione ordinum Eccleſiaſticorum, ad quos a domno Ebbone quondam provecti, veſtra autem auctoritate ſuſpenſi ſumus:* porro ab ordinis executione non ſuſpenditur niſi qui vere ordinem habet.

4. Qui ab *Ebbone* depoſito fuerant conſecrati, ad ſuorum ordinum functiones a *Nicolao* I. Pontifice Maximo, ejuſque immediato ſucceſſore *Adriano* II. conſentientibus Galliarum Epiſcopis reſtituti ſunt, iiſque ipſis annuentibus a quibus eorum ordinatio irrita fuerat in *Sueſſionenſi* Synodo declarata: ita ne vero ſummos Pontifices indulgentes futuros putamus, aut ita faciles Epiſcopos a quibus judicium latum erat; ut ab iis uſurpari ſacrum miniſterium paterentur; quos conſtitiſſet ſacro charactere non inſignitos?

5. *Ebbo* e Gallia profugus, Epiſcopatum *Hildeſhemenſem* in Saxonia inferiori vacantem a *Ludovico* Germaniæ rege obtinuit, ubi virtute privilegii ſibi a *Gregorio* IV. Pontifice Maximo, pluribus ante annis conceſſi, miniſterio Epiſcopali, ad obitum uſque, ſine nova ordinatione perfunctus eſt: non ergo putabatur characteris in ordinatione ſuſcepti, depoſitione ſua jacturam paſſus.

Inſt. 3. Atqui ordinationes ab Ebbone factas, abſolute etiam quantum ad characterem irritas fuiſſe Patrum *Sueſſionenſium* ſententia fuit: ergo &c. prob. ſubſ. in eodem concilio, *actione* ſexta, de *Halduino* Altivillarenſium monachorum Abbate quæſitum eſt: hunc *Ebbo* poſt canonicam depoſitionem, diaconum ordinaverat; eidemque poſtea, *Lupus* Catalaunenſis Epiſcopus, vacante ſede Remenſi, ordinem presbyteratus contulerat: „ tunc, *inquit Anaſtaſius actionis ſextæ acta recenſens*, de presbytero quodam & monachorum „ Abbate in Altivillaris monaſterio nomine *Halduino*, qui ab eodem *Ebbone* diaconus fuerat „ ordinatus, & a *Lupo* poſtea Venerabili Epiſcopo Catalaunenſi, presbyter ſine examine „ fuerat conſecratus, commota eſt quæſtio: de „ quo judicatum eſt a Synodo ſecundum ſacros „ canones ... ut qui ſaltu, ſine gradu diaconi „ ad ſacerdotium proſilierat, in degradationem „ debitam reſilire deberet .... inde ſic petitur „ argumentum:

Per ſaltum dicitur ordinari, qui inferiore ordine prætermiſſo, ad ſuperiorem provehitur; ut ſi quis nondum ſubdiaconus, diaconus fiat; atqui a patribus Sueſſionenſibus judicatum eſt, *Halduinum* gradu diaconi nondum habito, ad ſacerdotium per ſaltum proſiliiſſe: iiſdem ergo judicibus, diaconatus ei ab *Ebbone* collatus, etiam quantum ad characterem & poteſtatem ordinis, irritus fuerat.

R. Nego ſubſ. ad probationem admitto factum: & ad argumentum diſtinguo majorem: per ſaltum ordinari dicitur, qui inferiore ordine prætermiſſo; *vel ejus privilegiis & honoribus nondum potitus*, ad ſuperiorem provehitur, concedo: *ideo præciſe quia inferiore ordine caruit:* ſubdiſtinguo: *& hæc vulgaris eſt hujus vocis ſignificatio*, concedo: *& ſola hæc ſignificatio eſt, ita ut aliter intelligi nequeat*, nego majorem: diſtinguo pariter minorem: a patribus judicatum eſt, *Halduinum* gradu diaconi, *quantum ad privilegia & honores*, nondum habito, ad ſacerdotium per ſaltum proſiliiſſe, concedo: nondum habito, *quantum ad ordinem & characterem*, nego min. & conſeq.

E. R. Equidem uſu communi loquendi, ordinari *per ſaltum*, idem eſt, ac inferiori nondum obtento, ſuperiorem ordinem fraudulenter arripere: verum non ſic neceſſaria hæc ſignificatio eſt, quin iis poſſit aliquatenus eadem vox adaptari, qui inferioris ordinis contra canones ſuſcepti, nondum potiti honoribus, & ab ejuſdem privilegiis jure ſuſpenſi, necdumque abſolutione obtenta, gradum ſuperiorem invadunt: hanc porro in præſenti hujus vocis eſſe ſignificationem, ultro, niſi volumus importuni eſſe litigatores, fatebimur: *Halduinus* enim ab *Ebbone* diaconus ordinatus, in ſuſpenſionem incurrerat, omnibuſque ſuſcepti contra canones ordinis, privilegiis & honoribus carebat: uno verbo, pro non diacono habebatur: adeoque haud immerito judicatum a patribus, non magis poſſe ab illo presbyteratus obiri officia, quam ſi *per ſaltum*, ab Epiſcopo Catalaunenſi presbyter eſſet inauguratus.

Inſt. 4. Atqui *Halduini*, aliorumque ordinationes ab *Ebbone* factas, non pro illicitis tantum, ſed etiam pro abſolute irritis, Sueſſionenſe Concilium habuit: ergo &c. Inſt. 4.

Prob. ſubſ. ex Synodi verbis paulo ante relatis: „ decretum eſt, *inquit*, (a) ut quidquid (a) *actione*
„ in ordinationibus Eccleſiaſticis *Ebbo* poſt dam- 5.
„ nationem ſuam egerat ... (præter ſacrum baptiſma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis „ perfectum eſt) irritum & vacuum habeatur: „ & ordinati ab eo, Eccleſiaſticis gradibus privati perpetuo habeantur .... inde ſic eruitur „ argumentum:

Ebboni ſuſpenſo ac depoſito non magis licitum fuerat, baptizandi, quam ordinandi miniſterium uſurpare: & tamen ab illo baptizati, recipiuntur: ergo e contrario ideo ordinatio omnis ab eodem attenta, rejicitur, non ſolum quia illicita, ſed etiam quia irrita fuerat; alioquin enim ſi non magis in ordinatione quam in baptiſmo peccatum erat; utrumque Sacramentum debuit a patribus vel pariter approbari, vel pariter rejici.

R. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & conceſſo antecedente, nego conſeq. baptiſmi ab ordinatione illud, præter cætera, diſcrimen maximum eſt; quod in ordinatione, alia ordinis, alia juriſdictionis poteſtas ſit; quo fit ut intacta illa manente, iſta, auctoritate Eccleſiæ tolli poſſit: poteſtas ordinis, eſt ipſe character, qui, a quocumque Epiſcopo, & ubivis ordinatio, ritu Evangelico, fiat, neceſſario, volente Deo, infigitur: poteſtas juriſdictionis, eſt, ordinis exercendi, & ejuſdem privilegiis ac honoribus potiundi facultas, quam poteſt Eccleſia, ut prædixi, vel penitus adimere, vel ſuſpendere: e contra in baptiſmo, non aliud eſt Sacramentum, aliud honos ſive juriſdictio Sacramenti; cum nullam habeat juriſdictionem annexam: itaque ab iis quos miniſtri, quantumlibet illegitimi, contra canones baptizaverint, nihil prorſus adimi poteſt: non ideo igitur a Patribus Sueſſionenſibus, quas *Ebbo* fecerat ordinationes rejectæ ſunt, quia quantum ad characterem & poteſtatem ordinis; ſed quia quantum ad juriſdictionem, honorem, & privilegia irritæ fuerant, quippe ab Epiſcopo depoſito, contra præſcripta canonum factæ.

Inſt. Ultimo, & afferunt exemplum *Formoſi* deſinente ſæculo nono Pontificis Maximi, cujus omnes ordinationes a *Stephano* VII. ejus ſucceſſore reſciſſæ ſunt: *Portuenſis* primum Epiſcopus *Formoſus* fuit: deinde anno octingenteſimo nonageſimo primo, e vivis ſublato *Stephano* VI. Pontifice Maximo, in defuncti locum ſubſtitutus, & Romanus Epiſcopus, contra Eccleſiaſticæ diſciplinæ leges eſt conſecratus: antiquis enim canonibus ſub pœna anathematis cautum erat, ne quis relicta propria Eccleſia, in aliam commigraret: „ ſi qui timorem Dei ante oculos non
„ habentes, *ait Nicænum* 1. *Concilium*, (b) ne- (b) *can* 16.
„ que Eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab Eccleſia ſua, ſive presbyter, ſive diaconus, vel in quocumque ordine Eccleſiaſtico „ poſiti fuerint; non debent ſuſcipi in alia Eccleſia: ſed cum omni neceſſitate cogantur, ut „ redeant ad Eccleſiam ſuam: quod ſi permanſerint, excommunicare eos oportet .... hæc

vero *Stephano* VII. cauſa fuit ordinationes omnes a *Formoſo* factas, nullas & irritas declarandi, & cum Synodo cui præerat decernendi, quos male ille promoverat debere iterum ordinari: perſuaſum itaque *Stephano*, atque conjunctis Epiſcopis fuit, irritas etiam quantum ad ſubſtantiam fuiſſe ordinationes a *Formoſo* contra tenorem canonum attentatas.

Reſpondent vulgo Theologi, conceſſo antecedente, negando conſequentiam: contendunt enim *Formoſi* ordinationes non fuiſſe a *Stephano* irritas declaratas quantum ad ſubſtantiam, quaſi characterem Sacramentalem non contuliſſent; ſed quoad honores & privilegia ſacræ ordinationi annexa, ipſamque juriſdictionem, quam ſupponebatur *Formoſus*, quippe Eccleſiaſtico jure depoſitus, conferre non potuiſſe: volunt itaque novam ordinationem juſſu *Stephani* celebratam, non Sacramentalem, ſed reconciliatoriam fuiſſe; nec quidquam aliud præter poteſtatem juriſdictionis ea collatum.

Cui reſponſioni acquieſceremus, niſi veritati hiſtoriæ repugnaret: conſtat enim ex *Luitprando*, & *Auxilio*, coætaneorum ſcriptorum certiſſimis teſtimoniis.

1. Ordinationes a *Formoſo* factas, tamquam abſoluta & ex ſubſtantia irritas, juſſu Stephani iteratas: *aſſeris*, inquit Auxilius in Epiſtola ad Leonem Nolanum Epiſcopum, *te violentius pati oppreſſiones, ut Epiſcopale ſacerdotium, quod olim a Papa Formoſo ſuſcepiſti, quaſi nihil ſit, irritum facias*: numquid vero *tamquam nihil* habita fuiſſet ordinatio, quæ *Stephani* judicio, quantum ad characterem & poteſtatem ordinis valuiſſet? deinde *Auxilius* ibidem, doctrinam, *Stephani* decreto contrariam his verbis exponit: *quod ordinatio quam Papa Formoſus fecit, rata & legitima oſtendatur, etiam ſi ipſe Formoſus, ut ajunt, non recte fuerit ordinatus*: porro in hac hypotheſi, non poterant *Formoſi* ordinationes ratæ & legitimæ dici, niſi quantum ad characterem & ordinis poteſtatem: dato enim quod illegitime fuiſſet ordinatus *Formoſus*, dubitare nemo poterat, quin illegitime & contra canones ordinaſſet.

2. Conſtat, *Stephanum*, eo quod ordinatos a *Formoſo* reordinari juſſiſſet, bonorum omnium contra ſe odium concitaſſe: & pleroſque eorum quos *Formoſus* ordinaverat, adduci numquam potuiſſe, ut novæ manuum impoſitioni caput ſummitterent; etiam ſi excommunicationis pœnam *Stephanus* reluctantibus indixiſſet: numquid vero tanta poterat commotio excitari, ſi de mera reconciliandi cæremonia actum foret?

3. Conſtat, Stephani edictum multis Epiſcopis repugnantibus promulgatum: (a) *reclamantibus qui aderant*, ait Luitprandus: inique ergo latum decretum exiſtimabant, quod ſane non putaſſent, ſi de ſola reconciliandi cæremonia actum foret.

(a) *lib.* 1. *hiſt. c.* 2.

Itaque omiſſa hac, reſponſione

R. Cum Cardinali *Baronio*, hoc tyrannice & erronee a *Stephano* factum, quod nec excuſari ulla ratione, nec ad ſententiæ noſtræ expugnationem afferri queat: *furore percitus homo*, inquit Eminentiſſimus Eccleſiaſticorum annalium parens (b) *non quod jure liceret, ſed quod æſtuans rabies ſuaſit, implevit: non enim fuit error in fide, ſed violenta Tyrannis in facto*: & vero contra *Formoſum* Stephanus tam atrociter ſæviit; ut eum jam a pluribus diebus mortuum, teſtante eodem *Luitprando*, (c) juſſerit exhumari, & in Cathedra Pontificia ſacerdotalibus indumentis ornatum collocarit; atque his verbis quaſi adhuc viventem compellarit: *cum Portuenſis eſſe Epiſcopus, cur ambitioſo ſpiritu Romanam univerſalem ſedem uſurpaſti?* quo dicto, *Formoſi* cadaver ſacris veſtibus exutum, tribuſque abſciſſis digitis, quibus benedicere moris eſt, in Tyberim jactari præcepit: *is eſt profecto ille Formoſus*, ait Auxilius ejuſdem temporis ſcriptor (d) *qui in omni vita ſua tantæ gravitatis forma exſtitit, ut vinum non biberet, carnis guſtum neſciret, fœmineæ copulæ expers, octogenarius virgineum corpus ſuum oxuens terræ commendaret: iſte etiam gentes Bulgarorum, vitam prædicatione conſiemans, ut verus Apoſtolicus ad fidem adduxit, & cum tanta probitate prædicans, toto mundo, ut aliter Lucifer illuxiſſet, vim paſſus in ſepulchro: buſta diruta, oſſa fracta, uti quoddam Memphiticum, ejectus eſt extra publicum: cui tanto viro examinato ut aiunt, nihil juvare potuere ſchola clamantes: o parcite ſepulto: eſt nullum cum mortuis certamen: ſed fuit in eo* (Stephano VII.) *licitum quod libitum: neque enim ipſis Apoſtolis datum eſt, demortuis præjudicare*..., ita Auxilius: quid autem mirum ſi nec ordinationibus a *Formoſo* factis pepercerit, qui in perſonam ejus tanta feritate ac barbarie ſæviit? quantum vero Deo ſupremo judici, ejuſque Eccleſiæ hæc tam immoderata atrocitas diſplicuerit, non multo poſt probavit eventus: ſedente enim in Petri ſolio *Joanne* IX. Pontifice Maximo coactum eſt *Ravennæ* 74. Epiſcoporum Concilium, (e) ubi cuncta quæ contra ſanctiſſimum Pontificem *Formoſum* decreta fuerant, bonis omnibus plaudentibus, ſummoque conſenſu reſciſſa ſunt: ibi namque primo auditæ lamentationes eorum qui *Stephani* conciliabulo interfuerant, declarantium vim ſibi factam fuiſſe: *Epiſcopi & presbyteri*, ajunt acta concilii (f), *& reliquus clerus qui eidem Synodo interfuerant, quia ipſi veniam petentes, coactos ſe terroris metu ac formidine interfuiſſe confeſſi ſunt; prece Sanctæ Synodi eis indulſimus*: ſecundo declaratum legitimas *Formoſi* ordinationes fuiſſe: „ Epiſcopos, ſeu presbyteros, atque diaco„ nos, *ajunt ejuſdem Synodi acta*, (g) nec non & „ ſubdiaconos, cæteroſque alterius ordinis ſan„ ctæ ſedis Apoſtolicæ, qui ab eodem venerando Papa Formoſo canonice conſecrati, pro „ quorumdam libitu temere dejecti ſunt, in pro„ prios ordines & gradus, communi Sanctæ Sy„ nodi conſulto reducimus; perpetuoque robora„ ac canonica cenſura ſtabilimus, Deo auctore „ decernimus.

(b) *ad an.* 897.

(c) *lib.* 1. *c.* 8.

(d) *in lib. ſuper cauſa & negotio Formoſi Papæ.*

(e) *anno* 904.

(f) *cap.* 1.

(g) *cap.* 7.

Itaque nec minimum ſententiam noſtram, iniquum *Stephani* decretum infringit.

OBJECTIO QUARTA. 5

Volentium invalidas eſſe ordinationes ab intruſis & invaſoribus factas.

Opponunt: in concilio 8. generali, (h) actione decima, canone 4. lata eſt ſententia contra *Photium*, qui detruſo Sanctiſſimo Patriarcha Ignatio, Conſtantinopolitanam ſedem invaſerat: omneſque ab illo factæ ordinationes reſciſſæ ſunt: „ amorem principatus, *inquiunt patres*, utpote „ quamdam malam radicem exortorum in Ec„ cleſia ſcandalorum, radicitus extirpantes, „ eum qui temere ac prævaricatorie & irregula„ riter, veluti quidam Lupus in Chriſti ovile „ inſiliit, *Photium* ſcilicet, qui mille tumultibus „ & perturbationibus orbem terræ replevit, ju„ ſto decreto damnamus, promulgantes, num„ quam fuiſſe prius, aut nunc eſſe Epiſcopum, „ nec eos qui in aliquo ſacerdotali gradu ab eo „ conſecrati vel promoti ſunt, manere in eo ad „ quod provecti ſunt.. ſed & Eccleſias quas, ut „ putatur, tam Photius, quam ii qui ab ipſo con„ ſecrati ſunt, dedicaverunt, rurſus dedicari de„ cernimus; omnibus maxime quæ in ipſo, & „ ab ipſo ad ſacerdotalis gradus acceptionem vel „ donationem acta ſunt, in interitum ductis.

Objett. 4.

(h) *anno* 869.

Hinc ſic informatur argumentum:

Ab illo qui Epiſcopus nec eſt, nec fuit unquam, validæ ordinationes fieri nequeunt; atqui judicio patrum Photius Conſtantinopolitanæ ſedis invaſor, nec erat Epiſcopus, nec fuerat unquam: ergo ordinationes ab intruſo & invaſore factæ invalidæ ſunt.

R. Admitto auctoritatem, & ad argumentum diſtinguo maj. ab illo validæ ordinationes fieri nequeunt, qui nec eſt, nec fuit unquam Epiſcopus, *quantum ad ordinem*, concedo: qui numquam fuit Epiſcopus, *quantum ad juriſdictionem & Eccleſiaſticam poteſtatem*, nego majorem: ſimiliter diſtinguo min. Photius numquam fuerat Epiſcopus, *quantum ad juriſdictionem, honorem, & poteſtatem*, concedo: *ordinem Epiſcopatus, & characterem numquam habuerat*, nego min. & conſeq.

E. R.

E. R. Argumentum ab exemplo Photii pettitum ſententiam noſtram confirmat; nedum evertat: conſtat enim Sancto *Ignatio* e vivis ſublato, (a) *Photium*, *Baſilii* Imperatoris ſavore, approbante *Joanne* VIII. Pontifice Maximo, conſentientibus Patriarchis Aleaandrino, Antiocheno, Hieroſolymitano, ſedem quam vivente *Ignatio* invaſerat, abſque nova ordinatione recuperaſſe: nec minus eſt certum, clericos omnes ab illo ordinatos, ſine nova manuum impoſitione, ſuis quoſque locis ac gradibus reſtitutos: „ Nunc „ itaque, *ait Joannes VIII. in Epiſtola ad Baſilium Imperatorem*, cum aliis Patriarchis, Aleaandrino videlicet, & Antiocheno, & Hieroſolymitano, atque omnibus Archiepiſcopis, „ Metropolitis, Epiſcopis, & ſacerdotibus, cunctoque clero Conſtantinopolitanæ ſedis, controverſiam aliquam in Eccleſia Dei amplius „ remanere nolentes: hunc ipſum Patriarcham „ cum omnibus ſive Epiſcopis, ſive presbyteris, „ ſeu cæteris clericis, & omnibus laicis, in „ quos judicii fuerat cenſura prolata, ab omni „ Eccleſiaſticæ ſanctionis vinculo abſolvimus; „ ſanctæque Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ judicamus (*debere*) recipere ſedem, dominicique „ gregis eſſe paſtorem.

(a) anno 878.

Eſt & alterum hujus rei palmarium argumentum; quod nimirum mortuo *Baſilio* Imperatore, *Leo Auguſtus* ejus filius *Photium* e ſede Conſtantinopolitana detruſit, in ejuſque locum, *Stephanum* principem fratrem ſuum, a *Photio* paulo ante diaconum ordinatum, deſignavit & inaugurari juſſit, (b) regente tum temporis Eccleſiam *Stephano* VI. Pontifice Maaimo.

(b) anno 886.

Quid quod poſt annum nongenteſimum *Joannes* IX. S. Pontifea, ad *Stylianum* Neocæſareæ Metropolitam ſcribens, non *Ignatium* tantum, ſed & *Photium*, & *Stephanum*, quem, ut prædiaimus, diaconum *Photius* conſecraverat, numero legitimorum patriarcharum adſcripſit. „ quapropter, *inquit*, (c) Ignatium, & Photium, & „ Stephanum, ſicut Sanctiſſimus Papa Nicolaus, „ & Joannes, & Stephanus VI. & univerſa Romana Eccleſia huc uſque tenuit, etiam nos „ eodem ordine illos recipimus & tenemus: & „ illis qui ſuperſunt ex illorum ordine, pacis & „ communionis concedimus unitatem.

(c) epiſt. 1. ad Stylianum.

Jam argumentum ſic proſequor:

Atqui ſi eaiſtimaſſent patres tam Græci quam Latini, *Photium*, ideo quia ſedem Conſtantinopolitanam invaſerat, charactere Epiſcopali per illegitimam ordinationem minime inſignitum fuiſſe; nec auſi eſſent illum, mortuo *Ignatio*, in dignitatem quam ambitioſe uſurpaverat, ſine nova ordinatione reſtituere, nec patienter tuliſſent, ut *Stephanus* princeps quem diaconum conſecraverat, in ejus locum ſubſtitueretur, quin prius ab aliquo legitimo Epiſcopo manuum impoſitionem diaconatus accepiſſet; nec univerſim clerici ab illo ordinati, ad exercendas ſuorum ordinum functiones admiſſi forent: nec denique eum *Joannes* IX. in numero Epiſcoporum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ poſuiſſet: ergo in *Photio* verum characterem oriens occidenſque tum temporis agnoſcebat, atque adeo quod opponitur, patres 8. Synodi pro vero Epiſcopo Photium non habuiſſe, debet intelligi de juriſdictione, & exercitio poteſtatis, quo juſte carebat, quippe qui legitimi Patriarchæ, per vim ſedem occupaſſet, & a *Gregorio* Syracuſano Epiſcopo ordinatus eſſet, quem *Ignatius* aliquot ante annis, ſeditionis, aliorumque criminum convictum, congregata Synodo depoſuerat.

Inſt. 1. Atqui majorum judicio *Photius* nec erat, nec unquam fuerat Epiſcopus, etiam quantum ad characterem: ergo &c.

Prob. ſubſ. ex *Adriano* II. Pontifice Maaimo ſic loquente, in Epiſtola ad *Ignatium* Patriarcham, quæ lecta eſt, actione 3. Synodi octavæ: „ præ omnibus, *inquit*, & ſuper omnia „ *Gregorium* Syracuſanum, & *Photium* Tyrannum, & quos idem *Photius* in gradu quolibet „ ordinaſſe putatus eſt, ab Epiſcoporum numero, „ & dignitate quam uſurpative ac ficte dedit, „ merito ſequeſtramus.... quia *Photius* vir ſo„ renſis, eurialis, neophytus, invaſor, atque „ adulter, nec non & anathemate condemnatus exiſtens, nihil habuit, nihil dedit, niſi „ ſorte damnationem habuit, quam ſe ſequentibus propinaverit.

Hinc argumentum ſic effloreſcit:

Qui præter damnationem nihil habet quod valeat ſequacibus ſuis communicare, omnino non eſt Epiſcopus, id eſt, ne characterem quidem infixum habet; atqui ex *Adriani* II. ſententia, *Photius* quod ſequentibus ſe daret, præter damnationem nihil habuit: ergo quantum ad characterem non erat Epiſcopus.

R. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & diſtinguo majorem: qui præter damnationem nihil habet, *defectu ordinis*, quod poſſit ſequentibus ſe dare, non eſt quantum ad characterem Epiſcopus, concedo: qui nihil habet, *defectu juriſdictionis*, nego maj. diſtinguo pariter minorem: ea *Adriano* II. præter damnationem *Photius* nihil habuit, id eſt, *juriſdictione & legitima poteſtate non fruebatur*, concedo: *nec ipſo quidem ordine & charactere præditus erat*, nego min. & conſeq.

Facilis, ex prædictis, reſponſio eſt: ea mente namque *Adriani*, nihil legitimæ ordinationis *Photius* dedit, quia ejus nihil habuit; nihil ſacerdotalis honoris, quia honore legitime parto minime gaudebat; nihil gratiæ, quia erat ſacrilegus: at characterem ſacerdotalem, quo fuerat inſignitus, aliis infigere potuit, reveraque infixit.

Illuſtratur reſponſio exemplo *Gregorii* Syracuſani qui *Photium* ordinavit: de illo ſic loquitur *Nicolaus* I. Pontifex Maximus: (d) „ quomodo „ quemquam ædificare poterat *Gregorius*, qui „ multipliciter jam noſcebatur eliſus? quomodo „ quemquam in ordine Eccleſiaſtico poterat ſtabilire, qui Eccleſiæ unitatem ſcindens, ipſe „ jam videbatur omnino dejectus? ſicut enim „ ligatus ligare, & dejectus dejicere non potuit; „ ſic deſtructus conſtruere, & eliſus quemquam „ ordinare nequivit: *Gregorius* ergo qui canonice „ ac Synodice depoſitus & anathematizatus erat, „ quemadmodum poſſet quemquam provehere „ vel benedicere, ratio nulla docet: igitur nihil *Photius* a *Gregorio* percepit, niſi quantum „ *Gregorius* habuit: nihil autem habuit, nihil „ dedit.

(d) epiſt. 5. ad Michaelem Imperat.

Ita *Nicolaus* I. atqui certum eſt, *Gregorium* Syracuſanum, quando ab *Ignatio* depoſitus eſt, non characterem Epiſcopalem amiſiſſe, ſed honorem ſacerdotii, & poteſtatis juriſdictionis legitimum eaercitium; unde ſecutum erat, ut ſpiritum Sanctum ſive gratiam ſanctificantem dare non poſſet: „ per illorum quippe manus, *ait ibidem laudatus Pontifex*, per illorum manus impoſitionem dabatur Spiritus Sanctus, qui noverat mundas ad Dominum manus lavare: „ cæterum *Gregorius*, qui tranſgreſſor factus eſt „ legis, ad iracundiam ſui, magis quam ad conſecrationem alicujus, Spiritum Sanctum per impoſitionem ſuæ manus, ſine dubio provocavit; „ etiam ſi is qui ordinandus erat, nullas alias „ haberet ſibi regulas obviantes: hinc enim „ ſcriptum eſt: *qui obturat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*: ſi eaecrabilis; utique & non audibilis: ſi non audibilis; „ ergo inefficax: ſi inefficaa; profecto *Photio* nihil præſtans, qui vulneratum caput per illam „ manus impoſitionem potius habere dignoſcitur.

Quemadmodum ergo hæc de *Gregorio* Syracuſano dicta intelliguntur, non propter ordinem quo careret, ſed propter defectum juriſdictionis, quam poſt depoſitionem ſuam dare *Photio* non potuerat: ita de ipſo *Photio* eſt dicendum.

Inſt. 2. Atqui *Photius* præter damnationem nihil penitus habuit, quod ſequentibus ſe daret, etiam defectu ordinis: ergo &c.

Inſt. 2.

Prob. ſubſ. ſi *Photius* ordinem aliquem habuiſſet, quem vere poſſet ſuis ſectatoribus impartiri; clerici ab illo ordinati, non dicerentur fictitiam & putativam ordinationem habuiſſe; atqui hoc *Adrianus* II. affirmat, in Epiſtola ad Ignatium paulo ante laudata: „ quos idem Photius, *inquit*,

„ *quii*, in gradu qnolibet ordinaſſe putatns eſt, „ ab Epiſcoporum numero vel dignitate, quam „ uſurpative ac ficte dedit, merito ſequeſtra- „ mus : ergo Photius ideo quia ordine ipſo „ carebat, nihil habuit quod aſſeclis ſuis com- „ municaret.

R. 1. Retorqueo argumentum: ſi clerici a Photio ordinati, putativam tantum & fictitiam ordinationem habuiſſe ideo credereotur, quia nullum in eo characterem, nullam poteſtatem ordinis Eccleſia agnoſcebat; numquam in gradum ſuum ſine ordinatione nova ſuiſſet ab Epiſcopis catholicis reſtitutus; neque ordinationes ab illo factæ, tolerari ulla ratione potuiſſent; atqui ut modo ex hiſtoria certa referebamus, mortuo *Ignatio*, in ſedem Coſtantinopoleos *Photius* ſine nova ordinatione eſt reſtitutus; & clerici ab illo conſecrati, ad ſuorum pariter ordinum functiones, abſque conſecrationis repetitione admiſſi: ergo non ideo fictitiam credebantur & putativam ordinationem adepti, quod *Photius* nullum ordinem habuiſſet.

R. 2. Nego maj. & dico putativam hanc & fictitiam ordinationem idcirco dictam, qood *Photius* neque gradus honorem, neqne Eccleſiaſticam juriſdictionem, nec gratiam Spiritus Sancti, ſchiſmaticis ordinationibus contuliſſet.

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui ideo clerici a *Photio* ordinati putativam & fictitiam ordinationem accepiſſe dicuntur, quod *Photius* ordinem nullum haberet: ergo &c.

Prob. ſubſ. *Adrianus* II. in eadem Epiſtola ad *Ignatium* depoſitionem *Ignatii* a *Photio* injuſte factam, *putativam* appellat: pariter Synodus 8. actione 9. qoorundam laicorum ſacrilegam temeritatem redargnens, qui veſtibus ſacris induti, & Epiſcopali ornatu procedentes, quæ ab Epiſcopis ipſoque Patriarcha in divinis officiis fieri ſæpe viderant, prava imitatione vertere in riſum præſumpſerant: *auſi ſunt*, inquit, *ſacerdotio fungi, & agere putative*; atqui tum *Ignatii* depoſitio, injuſte a *Photio* attentata, tum prophana ſacrorum rituum imitatio a laicis ſimulata, omni effectu caruerat: ergo a pari ideo clerici a *Photio* ordinati, putativam & fictitiam mannum impoſitionem accepiſſe dicuntur, quod ordinatio hæc nullum penitus effectum ſortita eſſet.

R. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa maj. & min. nego conſeq. & paritatem: diſparitas ab ipſa rerum natura repeti debet, ad quas ſignificandas, voces ſnnt ab hominibus inſtitutæ: quando enim unius nominis, moltiplex ſignificatio eſt, ratio & æquitas poſtulant, ut non alius ei ſenſus adhæreat, niſi quem rei de qua ſermo eſt, conditio exigit: itaque dicente *Adriano* II. depoſitionem *Ignatii* violenter a *Photio* factam, mere *putativam* fuiſſe; nemo eſt, ſi modo conſulat rationem, qui non intelligat, omni effectu caruiſſe, qoia legi divinæ, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ omnibus modis contraria fuerat: ſimiliter dicentibus octavæ Synodi patribus, laicos rerum ſacrarum illnſores, qui ſacerdotalibus indumentis aſſumptis, in urbe Conſtantinopolitana obambulare, per ſummam impietatem præſumpſerant, *putative* ſacerdotio functos eſſe: continuo admonemur, irritum invalidumqoe fuiſſe, quidquid prophana myſteriorum imitatione peregerant; quia nulla in hominibus laicis eſt, rerum ſacrarum conficiendarum poteſtas, e contra vero dicente eodem *Adriano*, ordinationes a *Photio* factas, *fictitias fuiſſe & putativas*; voces illæ cum hac reſtrictione accipi debent, quod nimirum ſacrilega maouum impoſitione, neque honorem ſacerdotii, nec Ecclaſiaſticam juriſdictionem, nec gratiam Sancti Spiritus contuliſſet, etſi conferre putatus eſſet: non vero generatim eſt inferendum, nec characterem quidem a Photio manum imponente infixum.

Inſt. 4. Inſt. 4. *Stylianus* Neocæſareæ Metropolita, aliique Orientales Epiſcopi, in Epiſtola ad *Stephanum* VI. Pontificem Maximum affirmant, *ſe nullum Photio ſacerdotii veſtigium agnoviſſe*: ergo ex eorum ſententia nec ipſum characterem habebat, qui eſt Chriſtiani ſacerdoti fundamentum.

R. Cum diſtinctione: nullum in Photio ſacerdotii veſtigium agnoſcebatur, *habita ratione juris Eccleſiaſtici, & canonicæ diſciplinæ*, concedo: *habita ratione juris divini*: nego anteced. & conſeq.

E. R. Equidem ſi ad canonicam diſciplinam ſpectes, facile aſſentiere merito dictum a Græcis, *ſe nullum in Photio ſacerdotii veſtigium agnoviſſe*: Photius enim impotenti ambitione abreptus, ad quodvis audendum nefas inſtructus, per fraodes, per calumnias, per illegitimam Ignatii e ſolio Patriarchico deturbationem, viam ſibi ad Eccleſiæ dignitates aperuit; ſexque dierum breviſſimo ſpatio, qui ante fuerat vir forenſis curialis, neophytus, nullo interſtitio obſervato ſacerdotalem thronum conſcendens, *pacem populo, nihil vera pace dignum cogitans nuntiavit*, ut loquitur *Nicetas* in vita *S. Ignatii*: porro in hac tam diſſoluta tamque abnormi agendi ratione, ne umbra quidem ſacerdotii aut legitimæ vocationis apparet: quod ſi ad jus divioum attendas; quando quidem ſacræ ordinationis character gratiis gratis datis annumeratur, & improbitate quantalibet nec deleri poteſt, nec impediri; ſatendum, in ipſo *Photio* a patribus agnitum: nec alia eſſe poteſt explicatio teſtimonii allegati; præſertim cum *Stylianus* hujus Epiſtolæ ſcriptor, validas quantum ad ſubſtantiam *Photii* ordinationes agnoverit: ſcripſit enim ſuo, & *Leonis Auguſti* nomine ad *Stephanum* VI. Pontificem Maximum, & veniam ab eo precatus eſt infractorum canonum in ordinatione *Stephani* Patriarchæ, quem *Photius* ut prædiximus, Diaconum conſecraverat: ergo &c.

Inſt. denique: in illo nullum Sacerdoti veſtigium, etiam characteris & juris divioi habita ratione, patres agnoſcebant, quem in ſimplicium laicorum numero computandum ſanxerunt: atqoi patres octavæ Synodi, *Photium* in ſimplicium laicorum numero collocarunt: *per nullam occaſionem rationabilem*, inquiunt Apoſtolicæ ſedis legati, (a) *demonſtrare Photius valet, quod receptus aliquando fuerit a Romana Sede; ſed ſemper inter Laicos computatus eſt*: ergo &c. Inſt. 5. (a) 8. Synodi act. 4.

R. Nego maj. ideo enim Photium in Laicorum claſſem detrudendum cenſebant Patres, quod Eccleſiaſticis honoribus ambitioſe uſurpatis indignus eſſet; non vero quia nullus in illo character agnoſcebatur: nam, quæſo, numquid ille creditur nullo inſignitus ſacri Ordinis charactere, cui poſt *Ignatii* mortem conceditur, ſine nova conſecratione Conſtantinopolitanam Eccleſiam regere, & Dominici gregis eſſe paſtorem? numquid audeas dicere, ſtricto jura laicum ſemper fuiſſe, a qno celebratas Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationes Eccleſia, per canonicæ ſeveritatis relaxationem admittit? numquid denique Laicorum numero locandum putas, quem Romani Pontifices Conſtantinopolitanorum Patriarcharum catalogo una cum Sancto *Ignatio* inferunt?

Monitum.

Simili ratione ſolvenda argumenta ex aliorum exemplis petita, quorum ordinationes auctoritate Eccleſiæ diverſis temporibus ſciſſæ ſunt, eo quod poteſtate Epiſcopali quam per fraudem invaſerant, illegitime functi eſſent: quale eſt,

1. *Maximi* cujuſdam de *Cynicorum* Grege Philoſophi: ille a Sancto *Gregorio* Nazianzeno Patriarcha Conſtantinopolitano ſumma benignitate exceptus & Clero adſcriptus, ejuſdem deinceps Eccleſiæ Thronum malis artibus conſcendere eſt aggreſſus: quamobrem in Coocilio Conſtantinopolitano 1. quod 2. œcumenicum fuit, (b) damnatus eſt, ejuſque ordinatio, & aliorum ab ipſo factæ, irritæ declaratæ. (b) anno 381.

„ De Maximo Cynico, *inquiunt patres* (c) „ & ejus inordinata conſtitutione, quæ Con- „ ſtantinopoli facta eſt, placuit neque Maxi- (c) can. 6.

mum

,, mum Epiſcopum eſſe vel fuiſſe, nec eos qui ,, ab ipſo in quolibet gradu Clerici ſunr ordi- ,, nati; cum omnia quæ ab eodem perpetrata ,, ſunt, infirmata ſini, & in irritum deducta.

Cui argumenro diluendo ſat erit, diſtinctionem ſæpius axpoſitam uſurpare, dicendo nimirum, ordinationes a *Maximo* attentatas pro nullis habitas, quantum ad uſum & exarcitium Eccleſiaſticæ poteſtatis, non quantum ad eharacterem & poteſtatem ordinis ai neceſſario conjunctam.

2. Alierum exemplum eſt *Conſtantini*, qui anno ſeptingenteſimo-ſexageſimo-ſeptimo. Sacerdos ſubito ex Laico factus, Tyrannice Papatum invaſit: nec multo poſt conſpirantibus bonorum omnium votis depoſitus, quaſcumqua fecerat ordinationes, in concilio Romæ habito, in irritum miſſas vidit: rem ita narrat *Sigebertus* Hiſtoricus: *Conſtantino*, inquit, *Pſeudo-Papa, per zelam fideliam de Eccleſia deturbato, oculiſque privato, Stephanus IV. Eccleſiæ præſidet: hic tam a Gallia, quam ab Italia, Epiſcoporum Synodum Romæ congregat, in qua omnia a Conſtantino ordinata reordinat, præter Baptiſmum & Chriſma: decernente Synodo, ut Epiſcopi ab illo conſecrati, ad gradum quem ante hanc conſecrationem habebant, redirent; & ſi digni judicarentur, iterum electi, iterum conſecrarentur: presbyteri vero ac Diaconi ab illa conſecrati, ſimiliter ad priorem gradum redirent; & ipſi, ſi digni eſſent, iterum quidem conſecrarentur, ſed ad altiorem gradum, vel ordinem numquam aſcenderent.*

Reſpondet Eminentiſſimus Cardinalis *Baronius*, (a) hujus Synodi decretum debere intelligi, non de ordinatione iteranda, ſed de ritu quodam ſacro, quo depoſiti & gradu dejecti, Pontificiæ reconciliationis beneficio, ad priſtinos honores iterum promovebantur, & ſuis gradibus reſtituebantur; eademque *Natalis Alexandri* reſponſio aſt, hiſtoriæ Ecclaſiaſticæ Octavi Sæculi, cap. 1. art. 8.

(a) *ad an. anm.* 769.

OBJECTIO QUINTA.

Dicentium, invalidas eſſe ordinationes a Simoniacis factas.

Obj. 5. Simoniacos, *inquiunt*, invalide ordinare & odinari, Sanctorum patrum doctrina eſt: ergo ſenrentia conrraria non eſt udmittenda.

Prob. anteced. auctoritare Sancti *Gregorii* Magni, Pontificis Maximi: *quicumque*, inquit, (b) *Sacerdotium, pretii ſtudet donatione mercari, dum non officiam, ſed nomen attendit, Sacerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit.*

(b) *Epiſt. lib.* 7. *Epiſt.* 110.

Hinc ſic anaſcitur argumentum:

Qui Sacerdos non eſt, licer Sacerdorii nomen inaniter gerat, characterem non habet: atqoi ex *Gregorii* Magni ſententia quicumque Sacerdotium pretii ſtudet donatione mercari, Sacerdos non eſt, & nomen illud inaniter gerit. Ergo &c.

℟. Nego ant. ad probationem admitto auctoritatem & diſtinguo maj. qui Sacerdos non eſt, *defecta poteſtatis ordinis*, characterem non habet, concedo: qui Sacerdos non eſt, *defectu legitima vocationis*, characterem non habet, nego maj. & eadem diſtinctione ad minorem data, nego conſeq.

E. R. non de Ordinis poteſtate, ſed de legitima ad ſacrum Miniſterium vocationa ſermonem hic habet *Gregorius*: porro vere non eſſe a Deo vocatum evidens eſt, qui Sacerdotium pretii ſtudet donatione mercari: qui enim dignitatem Eccleſiaſticam numerata pecunia comparat, nec finem reſpicit Sacerdotii, nec officium proponit implere: adeoque venerandum nomen inaniter concupiſcit: quid vero interpretatione opus eſt, cum mentam ipſe ſuam alibi S. Doctor aperiat? libro enim 3. Epiſtola 13. de quodam presbytero agens, qui fuerat in locum alterius ſubſtitutus: " & ſiquidem ,, *inquit*, ſine datione aliqua ad eumdem ordinem pervenerit, ut in Simoniacam hæreſim ,, non potuerit incidere; in alia quacumqua ,, vacante Eccleſia eum volumus ordinari: ſin ,, autem in eo quidpiam, quod avertat Deus, ,, fuerit tala repertum, ipſo etiam presbyteratus privetur ordina, quem non cauſa re- ,, plendæ neceſſitatis Eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe. Ita S. Pon- ,, tifex: porro ordine non privatur, niſi qui ,, ordinem habet: fatendum ergo ax ejus mente, Simonia characteris impreſſionem non impediri.

Monitum.

Hæc una ſatis arit reſponſio moltis Sanctorum patrum ſententiis exponendis, quas magno numero *Gratianus* in decreto congeſſit.

Qualis eſt iſta Sancti *Leonis*: " gratia, ſi ,, non gratis datur, vel accipitur, gratia non ,, eſt: ſimoniaci autem gratis non accipiunt: ,, igitur gratiam quæ maxime in Eccleſiaſticis ,, ordinibus operatur, non accipiunt: ſi autem non accipiunt, non habent; ſi autem ,, non habent; nec gratis, nec non gratis cuiquam dara poſſunt: quid ergo dant? profecto quod habent: quid autem habent? Spiritum utique mendacii.

Itemque altera Sancti *Gregorii* Nazianzeni ſic loquentis: " qui ſtudat donum Dei pretio ,, mercari, in Sacro ordine nulla ratione da ,, cætero permanete, aut revocari poſſe dubium ,, non eſt: quia nemo retinare poſſet, quod ,, vendidit.

Nam præterquam quod hæc & ſimilia in patrum operibus non leguntur, unde excerpta dicuntur: dato, quod vere eorum ſint, nihil contra nos faciunt; cum planum ſit, de gratia Sacramentali & honore Sacerdotii, non autem de charactere debere intelligi.

Inſt. 1. Narrat *Petrus Damiani*, (c) *Leonem* IX. medio circiter undecimo ſæculo Pontificem Maximum, pleroſque ſimoniacos & male promotos *tamquam noviter ordinaſſe*: exiſtimabat ergo ſummus ille Pontifex, characterem cum Simonia non poſſe conſiſtere.

Inſt. 1. (c) *opuſc.* 6.

R. Nego conſeq. novam enim hanc ordinanationem, non conſecratoriam & Sacramentalem, ſed mera reconciliatoriam fuiſſe, ex ipſis *Petri Damiani* verbis perſpicuum eſt: non anim dicit ſimoniacos iterum ordinatos, ſed, *tamquam noviter ordinatos*: deinde difficultatam omnem ex hoc ejus textu obortam, alibi idem ſcriptor tollit & explicat, ubi narrat *Leonem* IX. quas primo improbaveras ſimoniacorum ordinationas poſtea ex indulgentia admiſiſſe: ,, cum omnes, *inquit*, (d) ſimoniacorum ordinationes Synodalis vigoris auctoritate caſſaſ- ,, ſet, protinus a Romanorum multitudina ſa- ,, cerdotum, magnus ſeditionis tumultus axor- ,, tus eſt; ita ut non ſolum ab ipſis, ſed a ,, pleriſque diceretur Epiſcopis, omnes pena ,, baſilicas ſacerdotalibus officiis deſtituendas, ,, & præcipue miſſarum ſolemnia, ad ſubver- ,, ſionem chriſtianæ religionis, & deſperatio- ,, nem omniom circumquaque fidelium, fun- ,, ditus omittenda: quid plura? poſt longa ſa- ,, ne diſputationum hinc & inde volumina, ,, tandem ſuggeſtum eſt, reverendæ memoriæ ,, nuper ajuſdem ſedis Epiſcopum *Clementem* ,, II. decreviſſe, ot quicumque a ſimoniaco ,, conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ ,, tempore non ignorans ſimoniacum eſſe, cui ,, ſe obtulerat promovendum, quadraginta die- ,, rum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ,, ordinis officio miniſtraret: quam nimirum ,, ſententiam protinus venerabilis *Leo* ratam ,, percenſuit, & ſub hujuſmodi pœnitentia om- ,, nes in acceptis officiis de cætero perſeverare ,, mandavit.

(d) *opuſc.* 6.

Inſt. 2. Atqui ſummorum Pontificum auctoritate ſancitum eſt, ot a ſimoniacis ordinati, novam ordinationem, etiam Sacramentalem, ,, reciperent: ergo &c.

Inſt. 2.

Prob. ſubſ. fertur *Urbanum* II. deſinente unde-

deci-

deeimo ſæculo Romanum Pontificem, Dalbertum quemdam a *Nezeloae* Archiepiſcopo Moguntino, ut putatur, eodemque Simoniaco, diacooum ordinatum, nova manuum impoſitione, ad eumdem ordinem promoviſſe: quod cum a *Petro* Epiſcopo Piſtorienſi, & a *Ruſtico* Abbate *Vallis-umbroſæ*, ęgre ferri audiviſſet; ſcripſit ad eos Epiſtolam, quam *Gratianus* tranſcripſit, (a) his verbis conceptam: „ *Daibertum* a *Nezeloae*, licet Simoniace, non Simoniace, ejuſdem „ confeſſione reperimus in diaconum ordinatum, & Beati *Innocentii* Papæ ſententia „ conſtat declaratum, quod *Nezelon* (quem „ conſtat ab hæreticis ordinatum) quia nihil „ habuit, nihil dare potuit ei cui manus impoſuit: nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & *Damaſi* Papæ teſtimonio roborati, qui ait reiterari oportere, quod male actum eſt; *Daibertum* ab hæreticis corpore „ & ſpiritu digreſſum, atque utilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro, „ Eccleſiæ neceſſitate ingruente, diaconum conſtituimus: quod non reiterationem exiſtimari „ cenſemus, ſed integram diaconii dationem: „ quoniam, ut prædiximus, qui nihil habuit, „ nihil dare potuit.

(a) 2. par. decr. cauſa 1. q. 7.

Hinc ſic informatur argumentum:

Qui novam ordinationem conceſſam clerico, antehac ab Antiſtite Simoniaco ad diaconatum provecto, non reiterationem, ſed integram diaconii dationem exiſtimari vult, cenſet a Simoniacis ordinatos, non debere ſine nova ordinatione, etiam Sacramentali, admitti; atqui ſic docuit *Urbanus* II. & ita eſſe agendum ſuo exemplo monſtravit. Ergo &c.

R. Nego ſubſeq. ad probationem dico, argumentum hoc, omnium quæ hactenus propoſita ſunt difficillimum, non uno eodemque modo reſolvi.

1. Sunt qui ſuſpicantur, Epiſtolam hanc *Urbano* II. falſo eſſe ſuppoſitam: unde inferunt argumentum ab illa ductum parvam auctoritatem habere: quæ reſponſio ſi certo aliquo teſtimonio, aut plauſibili ſaltem adſtrui poſſet, nulla difficultas maneret.

2. Reſpondent alii, Epiſtolam debere intelligi de hæreticis, ritum a Chriſto præſcriptum non ſervantibus: quomodo ſuperius diximus canonem ſexageſimum ſeptimum Apoſtolicum exponendum: & hi quidem *Urbani* textui manifeſto vim faciunt: nec enim hic de altera, præter Simoniam, hæreſi mentio fit, quam ſolam irritatæ ordinationis cauſam Pontifex affert: nec de ritu Evangelico violato, vel minimum verbulum eſt: unde non tam reſponſio hæc eſt, quam evaſio.

3. Alii, quibuſcum ſtamus, admiſſa auctoritate, diſtingunt majorem: qui novam ordinationem conceſſam clerico, non reiterationem, ſed integram diaconii dationem exiſtimari vult, cenſet a Simoniacis ordinatos, non debere ſine nova ordinatione Sacramentali admitti; *ſi ita loquatur de diaconatu in ſe, & quantum ad ſubſtantiam ſumpto*, concedunt: *ſi loquatur de diaconatu, quantum ad officium, & exteriorem perfectionem ſpectato*, negant majorem: ſimiliter alteram propoſitionem diſtingunt: ſic docuit *Urbanus* II. & ita eſſe agendum ſuo exemplo monſtravit; *addendo diaconatui jam accepto, complementum quod deerat, & ad legitimam ejus executionem promovendo*, concedunt: *Sacramentum ipſum diaconatus conferendo*, negant min. & conſeq.

E. R. Nullam & irritam ordinationem a *Nezelone* celebratam, non pronuntiavit *Urbanus* II. niſi quantum ad ſacri miniſterii executionem, honorem, & privilegia, quæ *Daiberto*, non per iterationem, ſed per integram dationem contuliſſe ſe, nec immerito, profitetur: nec enim iteratum putari debet, quod antehac nondum habitam de novo conceditur: porro *Daibertus* contra canones & a miniſtro illegitimo conſecratus, etſi ab illo charactere fuerat inſignitus, honores tamen & privilegia ordinis non receperat: hanc vero *Urbani* II. nec aliam eſſe mentem, duo in primis argumenta evincunt.

2. Eſt, quod in concilio *Romano* anno 1099. habito, cui *Urbanus* ipſe præfuit, ſtatutum ſit, eos qui a Simoniacis abſque Simoniæ labe, & Simoniacos eſſe neſcientes, ordinati erant, miſericorditer eſſe tolerandos: idemque in Synodo *Placentina* aliquot ante annis (b) ſub eodem Pontifice celebrata decretum: ergo ab *Urbano* II. eique conſentientibus Epiſcopis agnitum, characterem ordinis etiam ab ordinatoribus Simoniacis vere fuiſſe impreſſum: alioquin enim tolerantia hæc, non miſericordia, ſed impietas & ſacrilega prævaricatio futura erat.

(b) anno 1094.

2. Eſt, quod *Urbanus* II. ordinationes ab hæreticis & ſchiſmaticis factas, validas quoad ſubſtantiam eſſe expreſſe docuerit: *ceterum*, inquit Epiſtola 17. ad Lucium præpoſitum Sancti Juventii, (c) *ſchiſmaticorum & hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta ſanctorum Patrum Auguſtini, Hieronymi, & aliorum traditiones, formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi eam ipſi, vel eorum Sacramentis initiati, per manus impoſitionem ad catholicam redierint unitatem:* cur autem in iis qui a ſchiſmate & hæreſi redeunt, poſtquam Eccleſiæ fuerint reconciliati, Sacramenta extra unitatem ſuſcepta, virtutis effectum habeant, non alia cauſa eſt, niſi quia vere Sacramenta fuerunt: idem ergo ex *Urbani* mente cenſendum de ordinatione a miniſtris ſimoniacis accepta: niſi volumus, quod ſane perabſurdum foret, hæreſi & ſchiſmate Sacramenta divina non pollui, eademque ſimoniæ labe quantum ad ſubſtantiam infici ac corrumpi.

(c) apud Ticinum.

§. TERTIUS.

Qui & quatenus certum ſit, valere quantum ad ſubſtantiam, ordinationes a miniſtris illegitimis attentatas?

Negari quidem non poteſt, *inquiet aliquis*, validas eſſe quantum ad ſubſtantiam ordinationes a miniſtris quomodolibet illegitimi factas: ſed quæſtio eſt, qua certitudine id conſtet? Utrum certitudine fidei, contra quam ſine hæreſis crimine pugnari non poſſit? an certitudine mere Theologica, unde deflectere, error quidem, non tamen formalis hæreſis, ut loquuntur, dici debeat? primum ſi dixerimus, *Magiſtrum ſententiarum*, & *Gratianum* offendimus, quorum alter in eam ſententiam propendebat, ab hæreticis & præciſis, ſacros ordines nulla poſſe ratione valide miniſtrari: (d) alter expreſſe aſſeruit, *degradatum Epiſcopum, etſi facultatem baptizandi non amittat, poteſtatem largiendi ſacros ordines non habere:* (d) ſi ſecundum, videmur argumenta ex traditionis & patrum fonte ad noſtræ ſententiæ defenſionem derivata infringere.

(d) lib. 4. ſent. diſt. 25.

(e) in 1. qu. 1. poſt can. 7.

Nobis certe propoſitum eſt, nec quemquam (quoad quidem licet) offendere, nec contaminare Theologici dogmatis veritatem: dicimus itaque ſententiam de validitate ordinationis a miniſtro illegitimo, ritu tamen legitimo, miniſtratæ, certam nobis eſſe ea certitudine, qua vix major in re Theologica eſſe poſſit: innititur enim,

1. Generalibus ſcripturarum ſententiis, quibus ſignificatur virtutem Sacramentorum, quæ vere talia ſint, a meritis miniſtrantium prorſus eſſe independentem, & a ſolo Deo debere repeti: earum quippe non minor efficacia eſt, ad probandum valere ordinationem a miniſtro quantumvis malo acceptam, quam validum eſſe baptiſma.

2. Decretis Eccleſiæ contra Donatiſtas, Wicleſiſtas, alioſque id genus hæreticos qui volebant a ſanctitate & fide miniſtrantium, divina Sacramenta pendere.

3. Documentis Sanctorum Patrum, a quibus diſerte probatum eſt, quemadmodum baptiſma,

ſic

ſic & jus dandi baptiſmi, ordinationis ſcilicet Sacramentum, hæreſi aut ſchiſmate, aut alio quovis crimine deleri non poſſe: *ſicut baptizatus ſemel, iterum baptizari non debet*, inquit S. Gregorius Magnus (a) *ita conſecratus ſemel, in eodem ordine iterum non valet conſecrari*.

(a) *in epiſtol. ad Joannem Ravenne Epiſc.*

4. Conciliorum tum generalium, tum provincialium definitionibus, quas in decurſu diſputationis deſcripſimus.

5. Perpetua Eccleſiæ praxi: conſtat enim exemplis prope innumeris, ordinatos ab hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis &c. ad ſuorum ordinum functiones ſine nova conſecratione admiſſos: ſic in cauſa *Donatiſtarum* Epiſcopi Africani, *damnato*, inquit S. Auguſtinus, (b) *uno Donato, qui author ſchiſmatis fuiſſe manifeſtatus eſt, cæteros correctos, etiam ſi extra Eccleſiam ordinati eſſent, in ſuis ordinibus ſuſcipiendos eſſe cenſuerunt*: idem a *Melchiade* Pontifice Maximo, in eadem *Donatiſtarum* cauſa, nec minori indulgentia obſervatum: ille enim, inquit Sanctus Auguſtinus, (c) „ Donato ſolo, „ quem totius mali principem invenerat, maxime „ culpato, ſanitatis recuperandæ optionem liberam cæteris fecit, paratus communicatorias „ litteras mittere, etiam iis, quos a Majorino „ ordinatos eſſe conſtaret: ita ut quibuſcumque „ locis duo eſſent Epiſcopi quos diſſenſio geminaſſet; eum confirmari vellet, qui fuiſſet ordinatus prior, alteri autem eorum, plebs alia „ regenda provideretur.

(b) *epiſt.* 50.

(c) *epiſt.* 162.

6. Unanimi conſenſu doctorum catholicorum, qui abhinc quingentis & amplius annis, docuerunt & etiamnum docent, nec hæreſis crimen, etiam publicum, nec depoſitionem, nec excommunicationem impedire, quominus valeant Sacramenta, in conferrentibus juriſdictionem non requirentia: modo ritus externus a Chriſto præſcriptus, fuerit cum debita miniſtri intentione ſervatus.

Quæ quidem argumenta, & alia tum libro 1. de Sacramentis in genere, tum præſentis capitis §. primo adducta, omnino probant, certam adeo eſſe ſententiam quam tuemur; ut nequeat, ſaltem ſine nota temeritatis, vel rejici, vel in dubium revocari: immo non deſunt Theologi qui velint fide catholica certam eſſe: adeoque futurum hæreticum qui contra ſentiret: ad quod affirmandum moventur, tum argumentis quæ modo afferebamus: tum auctoritate canonis noni, ſeſſionis ſeptimæ Concilii Tridentini his verbis concepti: „ ſi quis „ dixerit, in tribus Sacramentis, baptiſmo „ ſcilicet, confirmatione, & ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile; unde iterari non poſſunt: anathema ſit. . . . . cujus quidem canonis perſpicua videtur ad hoc probandum eſſe ſententia; maxime ſi cum duodecimo ejuſdem ſeſſionis decreto conferatur: „ ſi quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ „ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere aut conferre Sacramentum: anathema ſit.

Contendunt tamen alii, iique apprime catholici, aſperiorem hanc eſſe cenſuram: tum propter reverentiam antiquis Theologis debitam, qui opinionem contrariam libere, nec improbante Eccleſia, a ſeculo decimo ad duodecimum ſatis communiter tenuerunt: tum quia, *inquiunt*, verba ex canone 9. ſeſſionis 7. Concilii Trid. allegata, non debent in rigore intelligi, niſi de ordinationibus quæ in Eccleſia catholica fiunt: unde inferunt controverſiam hanc a Tridentinis patribus in medio eſſe relictam, & diſputationibus Theologorum permiſſam: *hoc videntur innuiſſe patres*, ait Joannes Morinus oratorii Gallicani doctiſſimus ſcriptor, (d) *cum ſeſſione* 23. *canone* 4. *dicunt*: ſi quis dixerit per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum: anathema ſit: *iis enim verbis conjicere eſt, Concilium decretum ſuum, ad ordinationes ſacras, id eſt, catholicas, quæ ſole Spiritum Sanctum infundunt, reſtringi voluiſſe*: quæ quidem interpretatio & conciliatio canonum, etſi, ut obiter dicam, a mente Concilii alieniſſima videatur, admodumque coacta: (aliud enim eſt dicere, ex mente patrum Tridentinorum, ordinatione non conferri gratiam, niſi in Eccleſia catholica, quod nemo negat; aliud, affirmare, ex eorumdem ſententia non poſſe ordinationis characterem extra catholicam Eccleſiam obtineri, de quo ne cogitarunt quidem; cum e contrario, uno eodemque canone ordinationem cum baptiſmo & confirmatione contulerint, quibus duobus Sacramentis conſtat, etiam extra catholicam Eccleſiam imprimi characterem:) ſatis tamen *Morino* & quibuſdam aliis viſa eſt, ad negandum fide catholica certum eſſe, quod ordinationes a miniſtris illegitimis factæ, quantum ad ſubſtantiam valeant.

(d) *de ſacris ordinat. p.* 3. *exercit.* 5.

Quidquid ſane ſit; nemini videmur facturi injuriam, ſi cum *Hallierio* dixerimus, (e) *poſt Theologorum de propoſita quæſtione conſenſum, erroneum eſſe negare, validum eſſe Sacramentum ordinis, quod ab hæretico vel ſchiſmatico, quantumvis ab Eccleſia præciſo, fuerit collatum*: id quod *Morinus* ipſe agnovit, ac confeſſus eſt: *hactenus*, inquit, (f) *nullo Eccleſiæ decreto quæſtio tam perplexa & obſcura deciſa eſt: ſed tam multorum doctorum concors, & tam diuturnus conſenſus nobis eſt inſtar legis, quam diſſenſu noſtro temerare, nec volumus, nec debemus*.

(e) *in tract. de ſacris electionibus & ordinationibus.*

(f) *ibid.*

Proponitur quæſtio quædam.

Q. Utrum olim Eccleſia potuerit, hodieque poſſit, ſacras ordinationes ea conditione coercere, ut niſi a miniſtris legitimis datæ, quantum ad ſubſtantiam non valerent, aut valeant;

R. Negative: nec enim poteſt canonibus ſuis Eccleſia divinum opus infringere, & effectum ex ſacra ordinatione, ita volente Chriſto neceſſario conſequentem in irritum mittere; atqui ordinatio ritu Evangelico celebrata, divinum eſt opus, Chriſti ſupremi legiſlatoris auctoritate, characterem neceſſario imprimens ordinato: ergo contra nihil poteſt Eccleſia aut potuit unquam: adeoque ubicumque & a quocumque, modo vere Epiſcopus ſit, ordinatio ſecundum ritum a Chriſto præſcriptum fiat, neceſſario character divinus eſt agnoſcendus, ſemperque agnoſci debuit.

Deinde: idem de ſacra ordinatione, ac de baptiſmo & confirmatione debet eſſe judicium: hæc enim tria Sacramenta, quantum ad characteris impreſſionem paria ſunt; atqui numquam Eccleſia credidit datam ſibi poteſtatem, baptiſma & confirmationem ea lege coercendi, ut data a miniſtris illegitimis, quantum ad ſubſtantiam non valerent: quin e contra ſæpe ſancitum, baptiſmum ſive intra Eccleſiam, ſive foris a quocumque conſecratum, validum, & opus divinum eſſe, nec ſine grandi ſacrilegio iterabile: idemque declaratum de confirmatione: pariter ergo de ſacra ordinatione eſt judicatum.

Præterea: ſi hanc habuiſſet Eccleſia facultatem, aut ea aliquando ſua foret, aut ſaltem ſe uti poſſe ſignificaſſet; atqui

1. Poteſtatem hujuſmodi numquam Eccleſia exercuit: quæ enim ex antiquitate *Morinus* congeſſit exempla ad probandum ſæpe iteratas fuiſſe ordinationes, vana & commentitia ſunt, ut ex prædictis in ſolutione objectionum liquido conſtat.

2. Nullibi in tota retro traditione, aut ullius Synodi canon, aut alicujus patris occurrit ſententia, poteſtatem hanc vel leviter inſinuans: immo omni data occaſione expreſſiſſime declaratum, reordinationes non ſecus ac rebaptizationes, non licere fieri: ergo &c.

Objectio.

Objectio. (g) *de ſacris ordinat. part.* 3. *exercitat.* 5.

At, inquit *Morinus*, (g) idem jus Eccleſiæ eſt, reſpectu ordinationis, ac reſpectu matrimonii; atqui poteſt Eccleſia variis impedimentis matri-

monium coercere, & irritum reddara: poteſt ergo pariter conditiones præſcribere, quæ ſi defuerint, ſacra ordinatio quantum ad ſubſtantiam nulla ſit!

R. Nego majorem & paritatem: ordiuationis non eadem eſt, ac matrimonii ratio: matrimonium ſimul eſt contractus & Sacramentum: nec poteſt Sacramentum nuptiarum validum aſſe, niſi bonus ipſe, legitimuſque contractus ſit, quia contractus eſt materia Sacramenti: porro contractus matrimonii cum humanus civiliſque ſit, poteſt principum ſæcularium, ipſiuſque Eccleſiæ conditionibus circumſcribi, quæ ſi defuerint, irritus eo ipſo ſit & invalidus: at vero ſacra ordinatio prætar rationem Sacramenti nihil habet: divina porro res eſt Sacramentum, id omne ad quod ab ipſo Deo eſt iuſtitutum, neceſſario operans, nec ab hominum, ipſiuſque Eccleſiæ arbitrio pendens: poreſt ergo legibus ſuis Eccleſia impadire, na ordinatio legitima ac licita ſit; quominus vero ſit valida, ſi modo materia & forma ſervetur, nec impedivit unquam, nec impediat.

Sequitur

§. QUARTUS.

Utrum, & qua conditione a miniſtris illegitimis ordinati, ad ſuorum ordinum functiones olim admitterentur, & etiamnum admittantur?

Non una ſemper & ubique fuit Eccleſiæ diſciplina, circa eos qui bonam quidem in ſe ordinationem, male tamen, a miniſtris videlicet illegitimis, accepiſſent.

1. Namque tribus prioribus ſæculis clericos ab hæreticis ordinatos, poſt ſuum in Eccleſiam Catholicam raditum, ab omni ſuſceptorum foris ordinum executione, omnique ſpe reſtitutionis ſublata, amovere, & ad ſolam laicam communionem admittere ſolemne fuit: nullo enim exemplo probari poteſt, eo fluxu temporum ejuſmodi clericos receptis in hæreſi ordinibus perfunctos fuiſſe: nec mirum: qui enim ſanctiore illa ætate, ejurata hæreſi veram fidem amplectebantur, aa lege cum Eccleſia redibant in gratiam, ut pœnitentiam publicam agere compellerentur: porro hoc genus pœnitentiæ, canonicum erat impadimentum, tum ſuſcepti ordinis exercendi, tum altioris cujuſcumque gradus obtinendi: cujus rei, præter cætera quæ adduci poſſent argumenta, fidem facit *Innocentius* I. ineunte quinto ſæculo ſummus Pontifex, idemque diſciplinæ veteris tenaciſſimus obſervator: *ventum eſt*, inquit in Epiſtola ad Epiſcopos Macedoniæ ſuperius citata, (a) *ad tertiam quaſtionem, qua pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem: cum nos dicamus, ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput: ubi vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda: atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere non poſſe decernimus*: ita Innocentius, cujus verba hunc omnino ſenſum habent: ordinatio ab hæreticis ſuſcepta vulnus infixit: ubi vulnus eſt, debet aptari remedium: remedium hoc, publica pœnitentia eſt; atqui pœnitentia quæ ſolemniter fit, repellit a ſacris ordinibus: ergo non debent ad ordinum executionem admitti, qui fuerint a miniſtris hæreticis conſecrati:

(a) epiſt. 22.

2. Poſterioribus ſæculis, erga ordinatos a miniſtris illegitimis mitius actum eſſe, eoſque ad ſuorum ordinum exercitium communiter admiſſos fuiſſe conſtat, exemplis Novatianorum, Donatiſtarum, Pelagianorum, Neſtorianorum, Monothelitarum, aliiſque longe pluribus, quæ paſſim in hiſtoria & decretis conciliorum occurrunt, quæque operoſe enumerara ſuperfluum fuerit.

Priſtinæ porro relaxandæ ſeveritatis cauſa piiſſimæ matri Eccleſiæ fuir bonum pacis, & procurandæ multorum ſalutis zelus: legendus de hac re Sanctus Auguſtinus, tum aliis multis locis, tum nominatim Epiſtola quinquageſima ad *Bonifacium*, ubi Donatiſtas ita loquentes inducit:
„ ſi argo oporter ut nos extra Eccleſiam, & ad-
„ adverſus Eccleſiam fuiſſe pœniteat, ut ſalvi
„ eſſe poſſimus; quomodo poſt iſtam pœ-
„ tentiam, apud vos clerici, vel etiam Epi-
„ ſcopi permanemus? *reponit S. Doctor:* hoc non
„ fierat, quoniam revera, quod ſatendum eſt,
„ fieri non deberet; niſi pacis ipſius compen-
„ ſarione ſanaretur... cogunt multas invenire me-
„ dicinas, multorum experimenta morborum..
„ in hujuſmodi cauſis, ubi per graves diſſenſio-
„ num ſciſſuras, non hujus aut illius hominis eſt
„ periculum, ſed populorum ſtrages jacent; de-
„ trahendum aſt aliquid ſeveritati, ut majori-
„ bus malis ſanandis caritas ſincera ſubveniat:
„ habeant ergo iſti de præterito deteſtabili erro-
„ ra ſicut Patrus habuit da mendaci timore ama-
„ rum dolorem: & veniant ad Eccleſiam Chri-
„ ſti veram, hoc eſt, matrem catholicam: ſint
„ in illa clerici, ſint Epiſcopi utiliter, qui
„ contra illam fuerunt hoſtiliter: non invide-
„ mus: immo amplectimur, optamus, hortamur; & quos in viis aut ſepibus invenimus,
„ intrare cogimus, quia non tes aorum, ſed
„ ipſos quærimus.

3. Quando olim in priſtinos gradus, quos revertentes Eccleſia ſuſceperat, reſtituebantur, eorum reconciliatio ſpecie tenus veræ ordinationi ſimillima erat; eædem enim uſurpabantur cæremoniæ, quas in Sacramentali ordinatione obſervare ſolemne erat: manus videlicet impanebantur, invocabatur Spiritus Sanctus, ordinum denique ſingulorum inſignia, coram altari, ab Epiſcopo, redeuntibus in gratiam reddebantur: non eſt ergo mirum, quod hæc reconciliandi cæremonia, modo *ordinatio nova*, modo *nova benedictio*, modo *ſanctior ordinatio*, modo *conſecratio* a patribus appelletur: licet enim natura, virtute & efficacia, a priori ordinatione tantum diſcreparet, quantum a vero Sacramento ſimplex cæremonia differt; propter externam tamen ſimilitudinem, eodem utramque donati nomine poſſe intelligebant.

Quod ne cui dubium ſit, affero exemplum concilii 4. Toletani (b) canone 27. ſic ſtatuentis:
„ Epiſcopus, presbyter, aut diaconus a gradu
„ ſuo injuſte dejectus (*quod a fortiori de juſte depo-*
„ *ſitis eſt intelligendum*,) ſi in ſecunda Synodo in-
„ nocens reperiatur; non poteſt eſſe quod fuerat,
„ niſi gradus amiſſos recipiat coram altario de ma-
„ nu Epiſcopi: ſi Epiſcopus eſt; orarium, annulum
„ & baculum: ſi presbyter; orarium & planetam:
„ ſi diaconus; orarium & albam: ſi ſubdiaco-
„ nus; patenam & calicem; ſic & reliqui gradus
„ ea in reparationem ſui ſuſcipiant, quæ cum
„ ordinarentur, ſuſceperunt.

(b) anno 633.

Quem quidem canonem legenti, prima fronte videri poteſt, novam hic & Sacramentalem præcipi ordinationem; eoque magis quod expreſſe dicantur per depoſitionem amiſſi ordinum gradus.

Sed dubium omne tollit antiqua auctoritas, de mera cæremonia reordinationem illam exponens: ſic præter cæteros *Fulbertus*, ſæculo undecimo Epiſcopus Carnotenſis, de clerico depoſito loquens, & rationem qua reſtitui deberet demonſtrans:
„ rebaptizationes, *inquit*, (c) & reodinationes fieri
„ canones vetant: propterea depoſitum non reor-
„ dinabitis, ſed reddetis ei ſuos gradus, per in-
„ ſtrumenta & veſtimenta, quæ ad ipſos gradus
„ pertinent, ita dicendo: *reddo tibi gradum ſacer-*
„ *dotii, in nomine Patris, & Filii, & ſpiritus*
„ *Sancti*: noviſſime autem benedictione lætifica-
„ bitis eum, ſic dicendo: *benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, deſcendat ſuper te, ut ſis confirmatus in ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hoſtias omnipotenti Deo, cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum, Amen*. Ita Fulbertus cujus verba, canonis Toletani veram & legitimam interpretationem ſumminiſtrant: dicendum itaque cæremoniam, quæ olim in clericorum reconciliatione uſurpabatur, etſi magnam haberet exterius cum ordinatione Sacramentali ſimilitudinem; numquam tamen a patribus, veræ ordinationis aut Sacramenti loco habitam eſſe: & in ea quam a Sanctis Doctoribus & ſummis Pontificibus accepimus ſententia permanendum, non magis ha-

(c) epiſt. 25.

re-

Digitized by Google

reticorum ordinationas, quam baptiſma iterationi obnoxias eſſe; quam in rem præclara Sancti Gregorii Magni ſententia eſt: „ illud „ autem quod dicitis, *inquit*, (a) ut is qui ordinatus eſt, iterum ordinetur, valde ridiculum eſt, & ab ingenii veſtri conſiderationa axtraneum . . . . abſit a fraternitate veſtra ſic ſapere: ſicut anim baptizatus ſemel, iterum baptizari non debet; ita aonſacratus ſemel, in aodem ordine iterum non valet „ conſecrari.

(a) in epiſtol. ad Joannem Epiſc. Ravennatem,

4. Nec minor ultimis ſæculis fuit, arga ordinatos a miniſtris illegitimis indulgentia: ad ſuorum enim ordinum functiones, (ſi aliunde digni haberentur,) ab axcommunicationis vinculo, aliiſque cenſuris abſolnti, ſumma benignitate admiſſi ſunt, & etiamnum admittuntur, ut conſtat exemplo Græcorum, quibus ab hæreſi aut ſebiſmate redeuntibus, ſacerdotii, & Epiſcopatus honoribus libere frui parmittitur: hanc vero antiquæ ſeveritatis remiſſionem ſi quis penes Eccleſiam aſſe negaret, verbis ipſis Evangelicis, judice Sancto Auguſtino, fidem detraheret: *ut enim*, inquit in Epiſtola ad Bonifacium ſæpe laudata, *conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pænitentiam clericaeum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat; non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ: alioquin contra claves Eccleſiæ diſputabitur, de quibus dictum eſt:* quæ ſolveritis in terra, ſoluta arunt & in cœlo.

A P P E N D I X

De Ordinationibus Anglicanis an nempe rata, ac valida hodiedum ſit apud Anglos Epiſcopos Ordinatio.

¶ Calebris avaſit hac noſtra ætata hujuſmodi controvetverſia ob concertationes plurium inſignium virorum ex utraque parte dimicantium, quorum alii, ut D. Maſonus Archidiaconus Norfolciæ; God trinus Epiſcopus Landavenſis, & P. Courayer ratas, validaſqua Præſulum Anglicanorum ordinationes propugnarunt; alii contra ut Renaudotius, Harduinus, Lequienius, allique plurimi nullas eſſe, ae invalidas omni argumentorum genere defenderunt. Pauca quædam de eadem huc corrivare lubet ex hiſca poſtremis ſcriptoribus, quorum Sentantiæ omnino adhærendum aſt, eaqua in ejus præſidium momenta ſeligeta, quæ certiora, & graviora videbuntur.

In primis itaque illud advartendum non eo ex capite irritas aenſeri Anglorum Præſulum ordinationas, quod ab hæreticis, ſive ſchiſmaticis peragantur. Certa quippe & conſtans Eccleſiæ fides eſt nec hæreſim, nec ſchiſma obeſſa Sacramentorum valoti, ſi legitime conferantur. Solum ergo invalidæ decarnuntur ob interruptam Epiſcoporum apud Anglos ſucceſſionem, & ob defectum formæ, quam in Epiſcoporum conſecrationibus nunc temporis adhibent.

Quapropter illud atiam ſecundo loco obſervandum plures veluti Status Anglicanæ Reformationis diſtingui, primum ſub deplorandi ſchiſmatis Authore Henrico VIII. rege, qui rapudiata contra ſummi Pontificis voluntatem lagitima uxore Catharina Aragoniæ ob inſanum arga Annam Bolenam amorem excuſſo catholicæ Religionis jugo, ſeipſum anno 1534. ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ caput temere conſtituit, pluribuſque naſariis dogmatibus in regnum ſuum viam aperuit: miſſæ tamen Sacrificium non ſuſtulit ant ordinis Sacramentum: nec quidpiam contra ſacras ordinationes, aarumqua titus, ac cæremonias molitus aſt. Alterum ſub Eduardo VI. Henrici filio; quo regnante advocatis undiqne novarum ſectarum fautoribus, ingens facta aſt in Religione mutatio, rerumque ſacrarum omnium invecta confuſio; adeo ut in aomitiis Londinenſibus anno 1547. celebratis, ſancitum fuerit, ut cum Epiſcopi, ac Presbiteri ad illud uſque tampus ritu ferma in omnibus catholico, ordinati fuiſſant, alia impoſterum forma peragerentur ordinationes, deque re hae novum rituale ederetur Comitiorum eorumdem authoritate confirmandum,

Tertius, quem diſtinguere oportet, Anglicanæ Religionis ſtatus fuit ſub Maria Regina, quæ Religionem catholicam ad priorem formam revocare conata eſt, ejectis hæreticis, accitis Præſulibus Catholicis, & in proprias, quas antea ocaupaverant, ſedes reſtitutis, reſciſſis Decreto Parlamenti anno 1553., quæ ab Eduardo VI, Statuta fuerant, ac priore lyturgia, ac ordinationum forma, danuo introducta.

Quartus demum Anglicæ Religionis Status fuit ſub Regina Eliſabetta, quæ regnum adepta, Catholicamfidem, quam ſimulaverat, palam abjecit, fidai formulas pro ſuo hominumqua laicorum arbitratu immutavit, miſſam, ritumque adminiſtrandi Sacramenta abolevit, in exilium Epiſcopos ablegavit, novumqua Clerum juxta Eduardi ritualia inſtituit, cujus caput, aliorumque Præſulum ordinator extitit Matthæus Parchærus hæretico illo ritu Archiapiſcopus Cantuarienſis conſecratus.

His igitur animadverſis, cum laudatis Authoribus aſſerimus nullas aſſe, & invalidas Epiſcoporum Angliæ ordinationes, quæ ad formam, & legem Ritualis Eduardi VI. perattæ ſunt, quales procul dubio ſunt omnes, quæ a tempore Parchæi, ajuſque ſucceſſoribus factæ fuerunt.

Primum argumantum ad hoc comprobandum ſuppeditat Romanæ Eccleſiæ uſus, ac praxis, quæ Anglicanos omnes ſiva Epiſcopos, ſive Præsbiteros ad ſinum ſuum redeuntes ordinandos iterum jubet juxta formam in Romano Rituali præſcriptam: quod factum nec ab ipſo *Courayero* in dubium vartitur, ſed ultro conceditur. Communis igitur Ecclaſiæ ſenſus eſt aas ordinationes irritas omnino aſſe, nulliuſque valoris. Quis potro dubitat magni faciendam eſſe hac in re ſapientiſſimæ Eaclaſiæ omnium matris, ac magiſtræ authoritatem?

Alterum argumentum nititur hoc decreto, ſiva doctrina Concilii Tridantini, quod *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. hæc ſtatuit: *docet Sacroſancta Synodus in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum & caterorum ordinum, nec populi, nec cujaſvis ſacularis poteſtatis, magiſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive authoritatem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potius decernis eos, qui tantummodo a populo, aut ſaculari poteſtate, ac Magiſtratu vocati & inſtitui, ad hac miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumuni omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures, & latrones per oſtium non ingreſſos habendos eſſe.* Ex quibus ſic arguere licet: ordinationes valuti nullæ, & invalidæ habendæ ſunt quæ non fiuni a miniſtro legitima ordinandi poteſtata gaudente, juxta legem a Chriſto Domino præſcriptam: atqui Ordinationes Epiſcoporum Angliæ ſub Eduardo VI., & ſub Eliſabetta, & ſequiori tempore ſactæ non ſunt a Miniſtro legitima ordinandi poteſtate gaudente juxta legem a Chriſto Domino præſctiptam; Quod ſic evincitur: ex doctrina tradita Concilii, & ax decreto Chriſti Domini, qui Apoſtolos eorumque ſucceſſores delegit tanquam aapita Ecclaſiaſticæ Hyerarchiæ, & *diſpenſatores miſteriorum Dei*, conſtat ſolos Epiſcopos rite ordinatos, & Eccleſiæ Miniſtros, non autem ſæculares Principes, aut Magiſtratus, legitima gaudere ordinandi Epiſcopos, & Sacerdotes facultate. Sed ordinationes, de quibus ſarmo eſt, factæ fuere non ab Epiſcopis rite ordinatis, aut Ecaleſiæ Miniſtris, ſed a ſæculari Magiſtratu, aut ſola Principis daſignatione, & arbitrio, ut ex hiſtoria & ſtatutis Anglicani regni poſt novam inductam Reformationem, ſiva potius deformationem, clariſſima aonſtat.

Primo namque vel ſub Henrico VIII. Parlamentum Angliæ anno 1553. decretum edidit, quo declaravit Ragem ſolum *Supremum eſſe caput*

put

put Eccleſiæ Anglicanæ, eamque prærogativam ad omnes ejus poſteros Reges extendendam eſſe, qua poterunt identidem luſtrare, emendare, reformare, corrigere, reprimere omnes errores, hæreſes, abuſus, vitia, exceſſus, quicumque illi ſint, qui per Spiritualem juriſdictionem corrigi, & emendari deberet. Quo effectum eſt, ut ſapienter adnotat Illuſtriſſimus Boſſuetus *lib. 7. hiſtor. Variat.*, ut Henricus VIII. Epiſcopis poteſtatem conceſſerit proprias Eccleſias perluſtrandi tanquam meris ſui Vicariis, adeo ut agnoſcere deberent juriſdictionem omnem eſſe in Principe tanquam in fonto, & origine, & ab *ipſo* omnem profluere vim & Authoritatem Eccleſiaſtica munia obeundi, & ab ejus nutu ac arbitrio pendere.

2. Eduardus VI., qui Enrico ſocceſſit, omnem, qua late patet, ſibi aſſumpſit, ſupremi Anglicanæ Eccleſiæ capitis prærogativam, & authoritatem, Parlamento ipſo aſſentiente: Novum Saerarum Ordinationum Rituale condidit, earum materias, ac formas fixit, ac determinavit, Epiſcoporum electiones ſibi unice arrogavit, declaravitque in litteris, quibus facultatem Epiſcopis largitus eſt miniſteria, & officia ipſorum propria exercendi, ſpiritualem omnem poteſtatem a ſe *ipſo*, velut a ſupremo capite in ipſos primitus emanare. Quare in electione cujuſdem Epiſcopi iis verbis uſus eſt: *nominamus, facimus, ordinamus, creamus, & conſtituimus per præſentes* &c.: & Parlamentum ipſum eligendos ad hanc juramenti formulam emittendam adegit: *Ego N. palam teſtor, & ex conſcientia mea declaro, quod Majeſtas Regia unicus eſt ſupremus Gubernator hujus regni, tam in omnibus ſpiritualibus, ſive Eccleſiaſticis rebus, aut cauſis, quam temporalibus: & quod nullus extraneus Princeps, perſona, Prælatus habere debet illam juriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, præeminentiam, vel Authoritatem Eccleſiaſticam, ſive ſpiritualem intra hoc regnum &c.* Quæ omnia ſedulo animadvertens Laudatus Boſſuetus ita ſcribit *lib. 10. Hiſt. Variat. num.* 14. juxta latinam hujus loci verſionem Honorati Tournelii: „ Non hic agitur, utrum Angli „ verbi, & Sacramentorum adminiſtrationem „ regiæ Majeſtati deferant. Quis tam abſurdi „ conſilii eos unquam accuſavit? Sed quæſtio „ in eo eſt, an Princeps hujuſmodi res Eccle„ ſiaſticas duntaxat dirigat, & executioni ex„ terius mandari curet; an vero ſua ipſa An„ thoritate illas ratas, & validas efficiat. Pri„ mum quidem exterius duntaxat apparet: at „ uſus, & praxis adverſatur. Namque licentia „ verbi Dei annunciandi per litteras patentes „ magno ſigillo munitas concedebatur. Regina „ (Eliſabet) eadem prorſus Anthoritate, qua „ Pater, & Frater ejus, Epiſcopos eligebat, „ & promovebat, & quidem ad tempus, ſi pla„ cuiſſet: qui eos conſecraturi erant, ab una „ regia delegabantur authoritate: Cenſuræ, & „ excomunicationes ab eadem authoritate de„ cernebantur: Regina edictis ſuis non tantum „ cultum exteriorem ſed, etiam fidem ipſam, „ & dogma ſtatuebat, ac determinabat: atque „ ut a Parlamento determinaretur, conceſſa ipſi „ authoritate imperabat. Nihil unquam in Ec„ cleſia tam portentoſum auditum fuerat. Par„ lamentum directe de rebus fidei pronuncia„ vit, fixis, ac determinatis conditionibus, „ quibus dogma quoddam pro hæretico habeu„ dum foret, & damnandum quidem, ſi illæ „ adeſſent, abſolvendum vero, ſi non adeſ„ ſent: cujus quidem rei judicium ſibi uni Ju„ dex laicus reſervavit. Quæſtio hic non eſt, „ an regula, quam ſibi præſcripſit Parlamen„ tum, bona ſit, vel mala: ſed utrum laica „ ſocietas, cujus omnis juriſdictio a Principe „ defluit, res fidei definire, earumque cogni„ tionem, ac judicium, quod ſolis Epiſcopis „ Chriſtus conceſſit, trahere ad ſe poſſit. Il„ ludebat procul dubio Parlamentum, quando „ proteſtabatur ſe ex conſilio, ac conſenſu E„ piſcoporum agere velle: ſupremam etenim „ Authoritatem in ſpiritualia eo ipſo tempore „ retinebat, quo Epiſcopos audiebat, non qui„ dem ut Judices fidei, ſed ut conſultores dun„ taxat, & in hiſce rebus doctos, & expertos. „ An vero poſſunt aures Chriſtianæ tale por„ tentum adverſus Paſtorum, & Sanctuarii di„ vinam, & legitimam authoritatem patien„ ter audire, ac ferre? „ Hæc ille.

3. Non hæc duntaxat ſibi laica poteſtas uſurpavit; ſed etiam ab ipſis Angliæ Epiſcopis approbata ſunt, ut patet ex ſynodo Londinenſi anno 1562. celebrata, quæ art. 36. declaravit aſſenſum ſuum hiſce verbis: *libellus de conſecratione Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, & de ordinatione Presbiterorum editus nuper temporibus Eduardi VI., & Authoritate Parlamenti illis ipſis temporibus confirmatus, omnia ad ejuſmodi conſecrationem, & ordinationem continet .... Itaque quicumque juxta ritus illius libri conſecrati, aut ordinati ſunt ab anno ſecundo prædicti Regis Eduardi, eiſque ad hoc tempus, aut impoſterum juxta eoſdem ritus conſecrabuntur, aut ordinabuntur, rite, atque ordine, atque legitime ſtatuimus eſſe, & fore conſecratos & ordinatos*. Ex quibus conſtat tum regem propria ſua Authoritate ea decreviſſe, quæ ad ſacras Epiſcoporum, ac Presbiterorum ordinationes pertinent, tum eoſdem Epiſcopos in hanc uſurpationem Parlamenti ſtatuto confirmatam ritumque conſecrandi, & ordinandi ab ipſo præſcriptum, aſſenſos eſſe, & laicalem poteſtatem in hiſce rebus ſpiritualibus agnoviſſe.

P. Courayeris lubens admittit principium a nobis conſtitutum, ſæcularem nempe poteſtatem nihil Authoritatis conferre poſſe rebus ab *ipſa* præſcriptis ſi ſpirituales ſint, aut materiam ſpiritualem ſpectent: adeoque nullas habendas eſſe ordinationes omnes, quæ ab hoc fonte proficiſcuntur. At contendit omnem, quæ in Rituali Anglicano facta eſt, mutationem, nonniſi ab authoritate Eccleſiaſtica profectam eſſe: & hoc pacto vim argumenti producti effugere ſe poſſe arbitratur.

Verum irrito plane conatu. Ea namque, quæ propoſuimus ſatis luculenter oſtendunt, non Eccleſiaſticam, ſed ſæcularem poteſtatem ea omnia decreviſſe, probaviſſe, ac ſua Authoritate firmaſſe, quæ in Anglicano rituali proſtant, factiſque omnibus quæ tunc contigere, Courayeri pretenſa mutatio a Clero inducta falſitatis apertæ convincitur. Quis eſt, inquit appoſite P. Michael Lequienius p. p. cap. 3. „ operis ſui *de nullitate &c.*, qui mutandam „ præſcripſit Ordinationum formam? Quis ipſi „ vim legis adjunxit? Procul dubio Rex, ac „ Parlamentum. Quis executionem eorum quæ „ præſcripta fuerant, mandavit? Num Epiſco„ pi? Num Clerus in Comitiis generalibus na„ tionis congregatus definivit, præſcripſitque, „ quod ad reformandam Religionem neceſſe e„ rat? Nihil minus. Ex eo duntaxat corpore „ Epiſcopi quidam, ac Theologi delecti ſunt „ ad Regis beneplacitum nominati, qui ea pe„ ragerent, quæ a ſuis veris miniſtris Calvini„ ſtis inſtituta erat juxta ipſius ac Parlamenti „ voluntatem „. Id vero probat ille duobus teſtibus, quos repudiare *Courayerus* nullatenus poteſt, *Heylino*, nempe & *Burneto*. Prior ſiquidem loquens de Parlamento habito anno 1540. ſcribit: *Duo edicta gravis momenti facta ſunt, atque conſtitutum, ut nulla interpoſita mora opera navaretur pro reformanda forma conſecrationis, a ſex Prælatis, totidemque ſapientibus Regni Theologis a Rege nominatis, aut majori eorum parti, injungeretur hujuſmodi correctio, quæ ſubinde magno ſigillo muniretur, ut ante primam ſequentis Aprilis diem executioni demandaretur.* Juxta ergo hunc Authorem, primo Parlamentum eſt, quod præcipit Reformationem formularii in Ordinationibus, qua in ordinatione nihil habet ſibi peculiare Clerus Anglicanus: neque concilium aliquod eſt, aut Synodus Generalis ex membris primi, ac ſecundi Ordinis coaleſcens, quæ hanc reformationem neceſſariam cenſeat, virtute ſolius prophani actus Parlamenti in hoc opus incumbitur. Ulterius Rex ſex nominat Epiſcopos, totidemque Theologos,

gos, ut huic Operi vacent: qui plane agunt veluti Regis, ac Parlamenti commiſſarii, adeoque eorum nomine, non proprio, itaur mutationes ab ipſis inductæ robur omne recipiant a regia antboritate. *Burnetus* clarius id explicat, omnemque amolitur, ſi qua ſupereſſet, difficultatem. Inquit enim: *cum jam mandatum eſſet, ut profectui Reformationis vacaretur, injunctum fuit a Parlamento quibuſdam Epiſcopis, ac Theologis, ut operam impenderent in reformando libro Ordinationum, qui hactenus fuerat intactus*. Juſſu igitur, juxta Burnetum, ac ordinatione Parlamenti, ſoloque ejus nomine aliqui Epiſcopi ac Theologi hac in re operantur, hique potius, quam laici ſeliguntur; quoniam id res ipſa expoſcit, & peritiores exiſtimantur; ita tamen, ut nihil firmum ratumque habeatur, niſi aſſentiente, vimque tribuente Parlamento. Hinc laudatus *Helinus* diſerte notat, non Clerum, ſed Parlamenrum præſcrtpſiſſe Ordinationum formas. Plura alia ibidem obſervat clariſſimus Lequienius, quæ pleno in lumine conſtituunt propoſitum argumentum, & Courayeri aberrationes.

Alterum, illudque validiſſimum argumentum ſumitur ex ipſa ordinationis forma, qua modo utitur Anglicana Eccleſia. Plura eruditiſſima diſſerit in hoc argumeotum laudatus Lequienius *pars. 2. cap.* t. Nos brevitati ſtudentes illud hoc pacto proponimus. Caſſæ, & invalidæ cenſendæ ſunt Angliæ ordinationes, ſi forma in iis peragendis adhibita ſit eſſentialiter corrupta, nec quoad ſubſtantiam ipſam reſpondeat formæ in Eccleſia Chriſtiana ex Chriſti & Apoſtolorum traditione ſemper uſurpatæ, ac jam ſuperius expoſitæ. Porro hujuſmodi eſt forma poſt Eduardi Rituale in Anglicanis ordinationibus adhibita: quod facile evincimus iis in medium productis, quæ ad Eduardi Ritualis normam in Anglorum ordinationibus peragi ſolent, ipſo P. Courayero aſſentiente.

Primum: Conſecrator Epiſcopus mandatum Regium de conſecratione Epiſcopi electi publice recitari jubet: quod mandatum loco Bullarum Sedis Apoſtolicæ ſubſtituirur. Deinde juramentum ab electo Epiſcopo exigitur de ſuprema Regis poteſtate agnoſcenda: hiſque verbis effertur ut ſupra monuimus: *teſtor, & ex conſcientia mea declaro, quod Majeſtas Regia unicus eſt ſupremus Gubernator hujus Regni in omnibus ſpiritualibus, ſive Eccleſiaſticis rebus, aut cauſis: & quod nullus extraneus Princeps, Perſona, Prælatus, Status, aut Potentatus habet, aut habere debet ullam juriſdictionem, Poteſtatem, præminentiam, vel authoritatem Eccleſiaſticam, ſive ſpiritualem infra hoc regnum, & proinde renuntio penitus, & rejicio omnes extraneas juriſdictiones, poteſtates, ſuperioritates, & Authoritates &c.* Ex quibus manifeſtum eſt hic omnino rejici authoritatem ſummi Pontificis, Conciliorum, & Eccleſiæ veluti in Epiſcoporum conſecratione extraneam.

Tertio: Conſecrator electum Epiſcopum interrogat, an *ad adminiſtrationem vocatus ſit juxta Chriſti voluntatem, & conſtitutionem illius Regni*, Conſtitutionem ſcilicet authoritate Parlamenti firmatam, in qua excuſſa obedientia, quæ Romano Pontifici debetur, ii omnes errores adſtruuntur, qui in profeſſione fidei recentis Anglicanæ Eccleſiæ continentur.

Poſt alias id genus interrogationes hanc conſecrans Epiſcopus ſuper conſecrandum manus ſuper ejus caput extendens orationem pronunciat: *Deus omnipotens, qui hanc tibi voluntatem conceſſit, concedat inſuper vires, ac facultatem ad hæc efficacites præſtanda, ut opus iſtud ſuum, quod incapit in te, abſolvat, teque integrum, ac inculpabilem inveniat in illo ſupremo die per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Amen* Hæc eſt forma, qua ipſo Courayero fatente, utitur modo Anglicana Eccleſia in Epiſcoporum conſecratione. Eſtne hic veſtigium aliquod veræ illius formæ quam tota tum Occidentalis, tam Oriantalis Eccleſia ſemper adhibuit, ac prorſus neceſſariam exiſtimavit? Quænam in allatis verbis poteſtas ſignificatur, atque confertur? niſi ea efficaciter præſtandi, de quibus in interrogationibus mentio in anteceſſum facta fuerat, ſuſtinendi nempe errores ab Anglicana Eccleſia ſucceptos, & Authoritate Regis, ac Parlamenti firmatos, impugnandi Eccleſiaſticam Hyerarchiam, & primarum Regis in ipſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis rebus defendendis. Nonne evidens eſt, (ut illud etiam adverſariis concedamus, ſignificari prædicta locutione *miniſterium Verbi*, ad quod aſſumantur Epiſcopi) formam eſſe ſubſtantialiter corruptam, atque adeo nec veram, ac legitimam ordinationem eadem præſtari?

Idem argumentum hoc pacto proponit Doctiſſimus P. Laurentius Berti in ſuis *Theologicis Diſciplinis* lib. 36. Cap. 15. „ Evidentiſſimum,
„ inquit, eſt Eduardi formam, ſi non expreſ-
„ ſe hæreticum, ambiguum tamen ſenſum ha-
„ bere: non enim exprimit, cur electo Con-
„ ſecrator ſupernas vires, facultatemque appre-
„ cetur. Immo, ſi attendantur premiſſæ cere-
„ moniæ, juramentum, quo Rex Angliæ decla-
„ ratur ſupremum Eccleſiæ caput, profeſſio hæ-
„ reticorum dogmatum, ac promiſſio in his po-
„ pulum inſtruendi; verba illa: *Deus omnipo-*
„ *tens, qui hanc tibi voluntatem conceſſit, con-*
„ *cedat inſuper vires, ac facultatem ad hæc effi-*
„ *cacites præſtanda*, idem ſonant, ac ſi dicere-
„ tur: adſit tibi Deus, ut defendas primatum
„ Regis, ut conculces Apoſtolicæ Sedis autho-
„ ritatem, ut propugnes Novantium blaſphe-
„ mias, ut commiſſam tibi plebem ſeducas.
„ Hæc ne forma Sacramentalis? Altera ejuſ-
„ dem eſt generis, immo & deterior: idem
„ enim paucioribus verbis exprimit, ac ulte-
„ rius ſignificat Epiſcopos, & Sacerdotes ordi-
„ nari tantum *ad miniſterium verbi*, ut conten-
„ dunt hæretici. Jam vero ſtatutum a nobis
„ eſt *lib. 30. cap. 12. in formis* Sacramentorum,
„ quæ ſenſum patiuntur ambiguum, & quæ
„ verborum vi neque effectum Sacramenti, ne-
„ que communem Eccleſiæ intelligentiam ſi-
„ gnificant, attendendum eſſe propoſitum, ani-
„ mumque proferentium: quod maxime dicen-
„ dum eſt de *forma* ab hæreticis Angliæ inſti-
„ tnta adverſus ritum Romanæ Eccleſiæ, at-
„ que ad commoſtrandum conferri in ordina-
„ tione miniſtrorum poteſtatem ſolius verbi.
„ Conſtat enim hanc *formem* ita, atque hac
„ de cauſa inductam, ac permutatam, non
„ Chriſtum Dominum Auctorem habere, ſed
„ homines iniquiſſimos. Illud ptæterea a no-
„ bis demonſtratum eſt, non tantum *formam*
„ tali nequitia, ac tanta pravitate animi fa-
„ bricatam, verum etiam *formam* alioqui legi-
„ timam, ſi verbis conſtat æquivocis, non eſſe
„ *formam Sacramentalem*, ſi a circumſtantiis,
„ ab intentione miniſtrorum, a præcedentibus,
„ vel ſubſequentibus ceremoniis ad effectum a-
„ lium determinetur, itaut nec etiam illa for-
„ mula Confirmationis, *ſignaculum doni Spiritus*
„ *Sancti*, qua utitur Eccleſia Græcorum in re-
„ conciliandis venientibus ab hæreſi, ſatis ſit
„ ad Sacramentum conſtituendum. Atque id
„ multo magis eſt affirmandum de *forma* du-
„ bia adverſus Catholicæ Eccleſiæ praxim, ri-
„ tumque introducta, & procuſa in officinis
„ hæreticorum. Quæ cum ita ſint, abſque ul-
„ la hæſitatione pronuncio *formam* Ritualis E-
„ duardi non ſufficere ad ſacram ordinatio-
„ nem, tum quia ambiguitate verborum, ani-
„ moque conferendi ſolius verbi miniſterium
„ conflata eſt; tum etiam quia attentis jure
„ jurando, & profeſſione Electi determina-
„ tur ad ſignificandam collationem ſupernorum
„ auxiliorum, quæ ſibi adſutura peroptant hæ-
„ rerodoxi ad Sacramenta & fidei dogmata con-
„ culcanda, id quod Satanæ, non divini Spi-
„ ritus opus eſt. Hoc itaque argumentum,
„ quod utique nulla Adverſariorum machina-
„ tione ſubruitur, movet me ad nullas, infir-
„ maſque judicandas Anglorum conſecrationes „.

Plura alia de hac materia dicenda ſuppeterent, ac præſertim de Ordinatione Archiepi-

piſcopi Parkeri, quam cum nullam invalidamque fuiſſe facto ipſo Theologi noſtrates oſtendant, reliquis, quæ ſubſecutæ inde ſunt, valor omnis ademptus eſt. Verum hæc pauca ſufficiant.
Sequitur

QUÆSTIO SEPTIMA.

De effectibus ſacræ ordinationis.

Cum Sacramenta novæ legis, duos generatim effectus exerant, gratiam, quæ communis omnium eſt, & characterem, qui eſt aliquorum peculiaris; de utroque quæſtio eſt, an ſacræ ordinationi conveniat? pro cujus reſolutione ſit,

CPUT PRIMUM.

Utrum per ſacram ordinationem gratia conferatur?

HÆretici qui ordinem, verum novæ legis eſſe Sacramentum inficiantur, negant ex conſequenti, nullam gratiæ conferendæ habere virtutem: contra quos eſt,

§. PRIMUS.

Oſtenditur, per ſacram ordinationem, gratiam ſanctificantem conferri.

In fidei dogmatibus hæc ſententia contine-
,, tur: ſi quis dixerit, *inquit Concilium Tridentinum* (a) Sacramenta novæ legis . . . eſſe (a) *ſeſſ. 7. de Sacr. in gener. can. 1.*
,, plura, vel pauciora quam ſeptem, videlicet,
,, baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam,
,, pœnitentiam, extremam unctionem, ordi-
,, nem, & matrimonium . . . anathema ſit . . .
,, (b) ſi quis dicerit Sacramenta novæ legis non (b) *ibid. can. 6.*
,, continere gratiam quam ſignificant, aut gra-
,, tiam ipſam non ponentibus obicem non con-
,, ferre . . . anatheme ſit: (c) ſi quis dixerit, (c) *ibid. can. 7.*
,, non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta,
,, ſemper, & omnibus, quantum eſt ex parte
,, Dei, etiam ſi rite ea ſuſcipiant, ſed aliquan-
,, do & aliquibus: anathema ſit . . . . (d) ſi (d) *ibid. can. 8.*
,, quis dixerit, per ipſa novæ legis Sacramen-
,, ta ex opere operato non conferri gratiam;
,, ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gra-
,, tiam conſequendam ſuffieere: anathema ſit
,, ... (e) ſi quis dixerit, per ſacram ordi-
,, nationem non dari Spiritum Sanctum; ac (e) *ſeſſ. 23. can. 4.*
,, proinde fruſtra Epiſcopos dicere: accipe
,, Spiritum Sanctum . . . anathema ſit.

PROBATIO PRIMA.

Ex Sacramenti conditionibus.

Ac 1. huc momenta omnia redeunt, quæ prima quæſtione attulimus ad oſtendendum ordinem habere omnes veri Sacramenti conditiones; adeoque gratiam ex opere operato producere.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Eccleſiæ precibus.

2. Veritatem hanc invincibiliter adſtruunt preces ſacræ quas Epiſcopus, ordinando manus imponens, ſolemniter fundit: ſic in ordinatione presbyteri, ex Græcorum Euchologio, Pontifex manum impoſitam tanens, precatur hoc
,, modo: Deus in virtute magnus, intellectu
,, inveſtigabilis, & mirabilis in conſiliis ſuper
,, filios hominum; ipſe Domine, etiam & iſtum,
,, quem tibi presbyteri gradum ſubire compla-
,, cuit, dono Sancti tui Spiritus adimple, ut
,, inculpate Sancto tuo altari aſſiſtere dignus
,, ſiat, Regni tui Evangelium annunciare, ve-
,, ritatis tuæ verbum ſanctificare, dona & Ho-
,, ſtias ſpirituales tibi offerre, populumque
,, tuum per lavacrum regenerationis innovare:
,, ut & ipſe in ſecundo magni Dei & Salvato-
,, ris noſtri Jeſu Chriſti, filii tui Unigeniti ad-
,, ventu occurrens, rectæ adminiſtrationis, pro-
,, prii nimirum ſibi ordinis, in multitudine
,, bonitatis tuæ mercedem accipiat.

Eodem ſenſu in Latina Eccleſia, juxta Pontificale Romanum, Pontifex manum extenſam tenens: ,, Oremus, *inquit*, fratres cariſſi-
,, mi, Deum Patrem omnipotentem, ut ſuper
,, hos famulos ſuos, quos ad presbyterii munus
,, elegit, cœleſtia dona multiplicet; & quod
,, ejus donatione ſuſcipiunt, ipſius exequantur
,, auxilio . . . Exaudi nos quæſumus Domine
,, Deus noſter, & ſuper hos famulos tuos, be-
,, nedictionem Sancti Spiritus, & gratiæ Sacer-
,, dotalis infunde virtutem; ut quos tuæ pie-
,, tatis aſpectibus offerimus conſecrandos, per-
,, petua muneris tui largitate proſequaris: per
,, Dominum noſtrum &c.

Inde ſic conficitur argumentum:

Sacra ordinatio effectum illum ex divina inſtitutione producit, quem Eccleſia a Spiritu Sancto edocta, impetrare votis ardentiſſimis fatagit; atqui Eccleſia a primis uſque temporibus gratiam aliquam ſacri Ordinis propriam impetrare a Deo, & ordinandis conciliare ſuis precibus numquam deſtitit: eumque precandi morem ab Apoſtolorum traditione accepit, qui nemini, ſine oratione conjuncta, manus ad ſacrum Miniſterium imponebant; quibuſque perſuaſum erat, orationem gratiæ conferendæ habere virtutem: ergo &c.

Deinde: formæ Sacramentorum effectum quem ſignificant, ex opere operato producunt: ſunt enim ſigna practica; atqui in his precibus, ut quæſtione quarta prædictum eſt, forma ſacræ Ordinationis conſiſtit: cum ergo gratiam Sacerdotalem ſignificent, eam efficaciter & ex opere operato, ex divina inſtitutione producunt.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Accedit ratio quam ſic proponit S. Thomas:
(f) ,, Dei, *inquit*, perfecta ſunt opera: & ideo (f) *in Suppl. quæſt. 35. art. 1. in C.*
,, cuicumque datur potentia aliqua divinitus,
,, dantur ea per quæ executio illius potentiæ
,, poteſt congrue fieri: ſicut autem gratia gra-
,, tum faciens eſt neceſſaria ad hoc quod ho-
,, mo digne recipiat Sacramenta; ita etiam ad
,, hoc quod homo digne diſpenſet: & ideo ſi-
,, cut in baptiſmo, per quem fit homo ſuſce-
,, ptivus aliorum Sacramentorum, datur gratia
,, gratum faciens; ita in Sacramento ordinis,
,, quod homo ordinatur ad aliorum Sacramen-
,, torum diſpenſationem.

Et paulo poſt: (g) ,, ad Idoneam, *inquit*, e- (g) *in Reſp. ad 3.*
,, xecutionem ordinum, non ſufficit bonitas
,, qualiſcumque; ſed requiritur bonitas excel-
,, lens: ut ſicut illi qui ordinem ſuſcipiunt, ſu-
,, per plebem conſtituuntur gradu ordinis; ita
,, & ſuperiores ſint merito ſanctitatis: & ideo
,, præexigitur gratia, quæ ſufficiebat ad hoc
,, quod digne connumerarentur in plebe Chri-
,, ſti: ſed confertur in ipſa ſuſceptione ordinis
,, amplius gratiæ munus, per quod ad majora
,, reddantur idonei.

Ita Angelicus præceptor, gratiam per ordinis Sacramentum neceſſario produci, duplici titulo demonſtrans; tunc ut homo in ſe Sanctus ſit, quod commune habet cum cæteris Sacramentis; tum ut aliorum Sanctitatem, ſacro Miniſterio incumbendo procuret, quod eſt huic Sacramento peculiare: itaque qua fide credimus, cætera Chriſti myſteria, propriam ſuſcipientibus gratiam impartiri; eadem credere debemus, excellentem quamdam gratiæ & Sanctitatis gradum Sacræ ordinationi correſpondere, per quem homo dignus Chriſti miniſter, & diſpenſator myſteriorum Dei efficiatur: hinc illa adeo gravis Apoſtoli ad Timotheum admonitio: (h) *noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii* . . . . . (h) *1. Tim. 4. 14.*
(i) *admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* (i) *2. Timot. 1. 6.*

§. SECUNDUS.

Diluuntur quædam Objectiones.

Sacra ordinatio, *inquiunt*, effectum hunc non producit, qui ei neceſſario præmitti debet: atqui

gra-

gratiam ſanctificantem habere debet, qui ad ordines ſuſcipiendos accedit: ergo &c.

℞. Conceſſa maj. diſtinguo min. qui ad ordines ſuſcipiendos accedit, habere debet gratiam ſanctificantem, *primam*, concedo: *ſecundam*, nego min. & conſeq.

E. R. *primam* gratiam in præſenti dicimus, qua primum homo, antehac peccator, juſtificatur: eamque duo tantum Sacramenta conferunt, baptiſmus nimirum & pœnitentia: unde Sacramenta mortuorum vocantur: *Secundam* intelligimus, per quam, homo ad altiorem ſanctitatis gradum promovetur, & in juſtitia jam accepta perficitur: eam vero reliqua Sacramenta, ſuo quæque modo, quantum in ipſis eſt, præſtant: ideoque Sacramenta vivorum appellantur: itaque in Sacris ordinibus datur gratia ſanctificans, non prima equidem, ſed ſecunda, ſive jam acceptæ juſtitiæ incrementum, quo homo ſacro miniſterio fiat idoneus: *addit*

(a) 3. part. quæſt. 62. art. 2. *enim*, inquit S. Thomas, (a) *gratia Sacramentalis ſuper gratiam communiter dictam, & ſuper virtutes & dona, quoddam divinum auxilium ad conſequendum Sacramenti finem*: quemadmodum igitur confirmatio, (idemque de cæteris cum proportione dicendum) auxilia peculiaria confert, quibus roboratus Chriſtianus fidem data occaſione intrepide profiteri, & conſtanter tenere poſſit: ſic ordinis Sacramentum gratiam ſingularem infundit, per quam miniſtri ſacri divinas functiones rite & Religioſe obeant: „ conſtat enim, *ait Catechiſmus Concilii Tridentini*, (b) quamvis ordinis Sacramentum, ma-

(b) part. 2. tit. de Sacr. ordinis n. 34. „ xime ad Eccleſiæ utilitatem & pulchritudinem „ ſpectet; tamen in ejus quoque anima, qui ſacris initiatur, ſanctificationis gratiam efficere, „ qua idoneus habiliſque ad recte munere ſuo „ fungendum, Sacramentaque adminiſtranda red„ ditur: quemadmodum etiam Baptiſmi gratia quilibet ad alia Sacramenta percipienda aptus efficitur.

Inſt. 1. Inſt. 1. ordo non ad ſuſcipientium, ſed ad aliorum ſanctificationem per ſe refertur: ergo gratiam ſanctificantem non confert.

℞. Diſtinguo antecedens, ordo ad ſuſcipientium ſanctificationem non dirigitur per ſe *primo*, concedo: per ſe *ſecundo*, nego antecedens. & conſeq.

E. R. cum ordo in hunc præcipue finem ſit inſtitutus, ut ſpiritualem Sacramenta conficiendi & miniſtrandi conferat poteſtatem; manifeſtum eſt, per ſe *primo* dirigi ad procurandam aliorum ſanctitatem: ſed cum etiam fuerit inſtitutus, ut per illum ſancta ſancte tractentur, & digne divina myſteria peragantur: non minus certum eſt, etiam ad ſuſcipientium ſanctificationem per ſe referri, quæ eo excellentior in ſacris miniſtris requiritur, quo ad altiorem gradum præ cæteris evehuntur: hæcque ipſa gratia eſt, quam ſedulo conſervandam & Apoſtolus diſcipulum ſuum Timotheum admonet: *noli negligere*, ait, *gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii*: „ hoc eſt, „ *inquit Sanctus Joannes Chryſoſtomus*, hæc ver-

(c) hom. 1. in Tim. „ ba interpretans, (c) *gratiam quam accepiſti* „ *ad Eccleſiæ inſtitutionem, & ad omne religio*„ *nis obſequium*: quippe hanc vel excitare, vel „ extinguere in nobis eſt.

Inſt. 2. Inſt. 2. Ordo gratiis gratis datis annumeratur: ergo gratiam ſanctificantem conjunctam non habet.

R. Diſtinguo ant. gratiis gratis datis annumeratur, quantum ad aliquid, characterem videlicet, & ordinis poteſtatem, concedo: quantum ad omnia, nego. equidem character ſacræ ordinationis, eique adjuncta poteſtas, pertinet ad gratias gratis datas: quo fit, ut ab homine quantumvis infideli & improbo, modo ritus neceſſarius ſervatus fuerit, ordinatio vere ſuſcipiatur, ut conſtat ex ſupra dictis: ſed alterum habet effectum, quem ex divina inſtitutione rite accedentibus infallibiliter confert, gratiam nimirum ſanctificantem, ſive Dei caritatem, quæ ſpeciali ratione diffunditur in cordibus noſtris: hæcque gratia eſt, de qua poſt-

(d) 2. Timot. 1. 6. quam dixit Apoſtolus: (d) *admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum: non enim*, ſubjungit, (e) *de-* (e) ibid. v. 7. *dit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, dilectionis, & ſobrietatis*.

CAPUT SECUNDUM.

Characterem, genuinum eſſe ordinationis effectum demonſtratur.

NEc minus ad fidem hæc ſententia pertinet, quam præcedens: „ ſiquis dixerit, *ajunt* „ *Tridentini Patres*, (f) in tribus Sacramentis, (f) ſeſſ. 7. de Sacr. in gener. can. 9. „ baptiſmo ſcilicet, confirmatione, & ordine, „ non imprimi characterem in anima, hoc eſt, „ ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde „ iterari non poſſunt: anathema ſit ... *& ſeſ*„ *ſione* 23. *cap.* 4. quoniam vero, *inquiunt*, in „ Sacramento ordinis, ſicut & in baptiſmo, „ & confirmatione character imprimitur, qui „ nec deleri, nec auferri poteſt; merito Sancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui „ aſſerunt novi Teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodo poteſtatem habere; & „ ſemel rite ordinatos, iterum laicos effici „ poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant, *cui doctrinæ reſpondet ejuſdem ſeſſionis* „ *canon quartus*: ſiquis dixerit, per ſacram or„ dinationem .... non imprimi characterem, „ vel eum qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rur„ ſus fieri poſſe: anathema ſit.

Hanc porro perpetuam majorum fuiſſe doctrinam, non eſt difficile demonſtrare: illi enim characterem, velut proprium ſacræ ordinationis effectum agnoſcunt, qui docent per ordinationem imprimi in anima ſigniculum ſpirituale & indelebile, poteſtatem annexam habens, aliis quæ ſunt divini cultus tradendi: hæc enim propria eſt definitio characteris, *libro* 1. *de Sacramentis in genere* data & explicata; atqui ita Sancti Patres docent ac ſentiunt.

Ac 1. quidem conſtans eorum doctrina eſt, ordinem ſemel rite datum, iterari nec debere nec poſſe: id quod quæſtione præcedente, multiplici auctoritate probatum eſt: atqui hujus præſcriptionis non alia cauſa fuit, niſi quia ordo ritu Evangelico datus, infigit in anima characterem: ideo enim repeti ordinationem, nefas eſt exiſtimarunt, quia credebatur ſemper in aliquo ſuo effectu manere; atqui effectus ille non poteſt eſſe alius quam character: nam in ordinatione, tria tantum diſtingui poſſunt: ritus externus, quo fit: gratia, & character; atqui de ritu externo dici nequit, quod ſemel celebratus inamiſſibiliter perſeveret, cum ſtatim atque perfectus eſt, evaneſcat, nec alibi quam in memoria hominum maneat: deinde ſi hæc una cauſa foret, cur aliqua Sacramenta repeti non deberent, idem de omnibus ſine exceptione foret dicendum; quia ritu externo celebrari, omnibus eſſentialiter convenit: neque pariter de gratia dici poteſt, quod inamiſſibilis ſit: tum quia ordinatio in hæreſi aut ſchiſmate facta, gratiam non producit: tum quia ne in Eccleſia quidem catholica hunc effectum influit, niſi in eos qui bene præparati accedunt: tum denique quia gratia ordinis, ſæpe ordinationem negligentia perditur: *eam quippe*, ait ſupra laudatus Chryſoſtomus, *extinguere vel excitari in nobis eſt*: de ſolo igitur charactere dici poteſt, quod ſemel acceptus, ſemper maneat: atque adeo ad characterem reſpiciebant decreta Patrum, quando iterari ordinationes diſtricte prohibuerunt: „ baptiſmum repeti, *ait auctor libri* „ *de operibus Chriſti Cardinalibus Sancto Cypriano* „ *falſo adſcripti*, Eccleſiaſticæ prohibent regulæ: „ & ſemel ſanctificatis nulla deinceps manus ite„ rum conſecrans præſumit accedere: nemo ſacros „ ordines ſemel datos iterum renovat ... quia contumelia eſſet Spiritui Sancto, ſi evacuari poſ„ ſe quod ille ſanctificat; vel aliena ſanctificatio „ emendaret, quod ille ſemel ſtatuit & confirmat.

2. Per ſacram ordinationem imprimi in anima ſignaculum ſpirituale, præter cæteros, Sanctus Auguſtinus contra Donatiſtas doctrinam catholicam vindicans egregie propugnavit: ſic er-

rorem refutans quo volebant, ab Eccleſia profugos, baptiſmum quidem non amittere, jure tamen dandi baptiſmi, ſcilicet ordinatione excidere illud, *inquit* (a) „ multis modis apparet fruſtra & inaniter dici: primo, quia nulla oſtenditur cauſa, eur ille qui ipſum baptiſmum amittere non poteſt, jus dandi amittere poſſit: utrumque enim Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur; illud, cum baptizatur; iſtud, cum ordinatur: ideoque in catholica Eccleſia utrumque non licet iterari; nam ſi quando ex ipſa parte (*Donatiſtarum*) venientes, etiam præpoſiti, pro bono pacis, correcto ſchiſmatis errore, ſuſcepti ſunt; &, ſi viſum eſt opus eſſe, ut eadem officia gererent quæ gerebant; non ſunt rurſus ordinati: ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra... & cum expedire hoc judicatur Eccleſiæ, ut præpoſiti eorum venientes ad Eccleſiam, honores ſuos ibi non adminiſtrent; non eis tamen ipſa ordinationis Sacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos: ideoque non eis in populo manus imponitur, ne, non homini, ſed ipſi Sacramento fiat injuria.... ſicut autem habent in baptiſmo quod per eos dari poſſit; ſic in ordinatione, jus dandi utrumque quidem ad perniciem ſuam, quamdiu caritatem non habent unitatis; ſed tamen aliud eſt, non habere; aliud, pernicioſe habere; aliud ſalubriter habere ... quod ſi non correxerint, manebit ad pœnam quod datum eſt; non tamen ullo modo pro non dato habebitur; neque ullo modo ſignum regale violabitur .... aut ſi quiſquam ſive deſertor, ſive qui numquam omnino militavit, nota militari privatum aliquem ſignet: nonne ubi deprehenſus fuerit ille ſignatus, pro deſertore punitur, & eo gravius quo probari potuerit, numquam omnino militaſſe, ſimul ſecum punito, ſi eum prodiderit, audaciſſimo ſignatore? aut ſi forte illum militiæ characterem in corpore ſuo, non militans, pavidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa & impetrata jam venia militare cœperit; numquid homine liberato atque correcto character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? an forte minus hærent Sacramenta Chriſti, quam corporalis hæc nota? cum videamus nec Apoſtatas carere baptiſmate, quibus utique per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur: & ideo amitti non poſſe judicatur.

(a) *lib. 2. cont. epiſt. Parmeniani cap.* 13.

Et alibi: (b) „ non, *inquit*, ſic illos (hæreticos) ſuſcipimus, ut ſunt: abſit a nobis: nam hæretici ſunt, ſuſcipimus autem catholicos: mutantur; ſuſcipiuntur: ſed propter malum quod habent, non in iis poſſumus perſequi bonum quod agnoſcimus: malum enim diſſenſionis, ſchiſmatis, hæreſis, malum ſuum habent: bona vero quæ in illis agnoſcimus, non ſunt ſua; Domini noſtri habent bona, Eccleſiæ habent bona: baptiſmus non eſt ipſorum, ſed Chriſti: invocatio nominis Dei ſuper caput ipſorum, quando ordinantur Epiſcopi, invocatio Dei eſt, non Donati: in errante & deſerente milite crimen eſt deſertoris; character autem non eſt deſertoris, ſed imperatoris... Jeſus Chriſtus quærit deſertorem, delet erroris crimen; ſed non exterminat ſuum characterem.

(b) *ſerm. de geſtis cum emerito Donatiſtarum Epiſcopo.*

Ex his ſancti Doctoris teſtimoniis ſic inſtruitur argumentum:

Ille ſentit per ſacram ordinationem imprimi in anima ſpirituale ſignaculum, qui ordinem confert cum baptiſmo, & utrumque conſecratione quadam homini dari contendit, qui ordinationem in hæreſi aut ſchiſmate ſuſceptam, integram manere affirmat; qui hanc ſignum regale appellat, & comparat cum nota militari olim corporibus eorum injuſta quos militiæ adſcribebant; qui deniqua notam hanc characterem Chriſti expreſſe appellat, & dicit ideo non repeti, quia Chriſtus in milite deſertore non exterminat ſuum characterem; atqui ita S. Auguſtinus, ſeu verius ore Auguſtini Eccleſia loquitur, veram fidem contra perfidiam Donatiſtarum defendens: ergo &c.

3. Denique quod ſpirituale ſignaculum, per ordinationem ſacram in anima impreſſum, juxta ſanctos Patres conjunctam habeat poteſtatem, aliis tradendi quæ pertinent ad divinum cultum, ex perpetua conſuetudine Eccleſiæ manifeſtum eſt: ideo namque ordinationes a miniſtris hæreticis aut ſchiſmaticis rite factas, numquam voluit iterari, quia etiam in malis miniſtris poteſtatem ordinis integram manere exiſtimavit, quam in ipſa ſua ordinatione, una cum charactere acceperant: hinc S. Auguſtinus ordinationem jus dandorum Sacramentorum appellat: „ Sacramentum baptiſmi, *inquit*, (c) eſt, quod habet qui baptizatur: & Sacramentum dandi baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur: ſicut autem baptizatus, ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum baptiſmi non amittit; ſic etiam ordinatus, ſi ab unitate receſſerit, Sacramentum dandi baptiſmi non amittit: nulli enim Sacramento injuria facienda eſt: ſi diſcedit a malis, utrumque diſcedit: ſi permanet in malis, utrumque permanet: ſicut ergo acceptatur baptiſmus, quem non potuit amittere, qui ab unitate diſceſſerat; ſic acceptandus eſt baptiſmus, quem dedit ille, qui Sacramentum dandi, cum diſcederet, non amiſerat: nam ſicut redeuntes, qui priuſquam recederent, baptizati ſunt, non baptizantur; ita redeuntes, qui priuſquam recederent, ordinati ſunt, non utique rurſus ordinantur: ſed aut adminiſtrant quæ adminiſtrabant, ſi hoc utilitas Eccleſiæ poſtulet: aut ſi non adminiſtrant, Sacramentum tamen ordinationis ſuæ gerunt.

(c) *lib. 1. de bapt. cap. 1.*

Igitur a primo ad ultimum conſequens eſt, Sanctos patres characterem, velut proprium ſacræ ordinationis effectum agnoviſſe.

Qui plura volet, relegat quæſtionem præcedentem capite quarto: & librum 1. de Sacramentis in genere, quæſtione quarta; ubi fuſe materia iſta tractata eſt.

QUÆSTIO OCTAVA.

De ſubjecto ſacræ ordinationis.

Hoc unum in præſenti diſputandum occurrit, utrum mulieres ſint ordinis ſuſcipiendi ac gerendi capaces? nam de viris nemo dubitat, quin ad ſacrum miniſterium aſſumi poſſint.

Cum nullum adeo abſurdum commentum ſit, quod humana fragilitas deſerto lumine veritatis non approbet; mirandi locus non eſt, quod olim quidam hæretici fuerint, adeo fatui fœminarum adulatores, ut ad ordines promoveri poſſe effutierint, & revera, quantum in ipſis erat, promoverint: quaſi vero penes homines eſſet divinum mandatum prætergredi, & donum Spiritus Sancti contra ejus voluntatem alicui impartiri.

In eo numero fuerunt:

1. *Marcus* quidam, de Valentinianorum & Gnoſticorum Grege, Magicis artibus famoſus, qui illuſis a ſe mulieribus conſecrandæ Euchariſtiæ, & ſacrificii offerendi poteſtatem faciebat.

2. *Montaniſtæ*, qui proprias habebant diaconiſſas, ſacerdotiſſas, & Epiſcopas.

3. *Collyridiani*, quarto ſæculo in Arabia nati, qui Beatiſſimam Virginem, ut Deum colebant; & in ejus nomen panis collyridem, (unde Collyridiani dicti) mulierum miniſterio offerebant: huic enim ſexui Sacerdotalia munia committebant: immo ſolæ fere mulieres, fanaticam ſectam profitebantur.

Hos, alioſque ejuſdem furfuris hæreticos *S. Irenæus*, libro 1. contra hæreſes cap. 9. *Tertullianus* libro de præſcriptionibus adverſus hæreticos, cap. 41. & libro de velandis virginibus, cap. 8. *S. Epiphanius* hæreſi 49. & 79. *S. Auguſtinus* libro de hæreſibus cap. 27. & alii plerique exagitarunt: contra quos ſit,

§. PRI-

Digitized by Google

§. PRIMUS.

Oſtenditur, mulieres valide ordinari nulla ratione poſſe.

PROBATIO PRIMA.

Ex comparatione veteris & novæ legis.

Quod enim nec in lege naturæ, nec in lege ſcripta, muliaribus commiſſum officium eſt, multo minus poteſt in Evangelica demandari, in qua eo excellentius eſt ſacerdotium, quo Sanctius Deo ſacrificium immolatur; atqui nec in lege naturæ, neque in ſcripta putatum eſt, poſſe mulieres ſacro miniſterio mancipari: in lege quidam naturæ Abel, Henoch, Noe, Melchiſedech, Abraham, Iſaac, & Jacob, Deo ſacrificia obtulerunt: de mulieribus, quamquam ea ætate pleræque præcellentis ſanctitatis opinione floruerint; nuſquam legitur quod ſanctum miniſterium uſurpariot: pariter in lege ſcripta, in qua jure velut hæreditario in Aaronis familiam ſacerdotium devolutum erat, nuſquam ſibi hoc jus fœmineus ſexus arripuit: idem argo, & quidem titulo meliori in lege Evangelica ſentiendum: quocirca *Collyridiani* & alii quos prædiximus, quo ſe qualitercumque tuari poſſent, nullum niſi in cœca gentilitate exemplum habebant.

PROBATIO SECUNDA.

Ex auctoritate ſcripturæ.

Hoc ipſum Chriſtus aperta ſignificavit, quando in ultima cæna ſacerdotes inſtituit; iiſdemque poſt reſurrectionem remittendi & retinendi peccata contulit poteſtatem: ſolis enim Apoſtolis dictum: (a) *hoc facite in meam commemorationem:* &, (b) *accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

(a) *Luca* 22. 19.
(b) *Joan.* 20. 22.

Idemque Apoſtoli confirmarunt exemplo ſuo: ſolis enim viris manus impoſuiſſe leguntur: tantoque ſtudio mulieres amotas a ſancto miniſterio voluerunt; ut ne Beatiſſimam quidem Virginem, divinitati, neceſſitudine tanta, conjunctam, ea dignitata donaverint.

Deinde dominatum omnem in Eccleſia, paſſim libri ſacri mulieribus interdicunt; *mulieres in Eccleſiis tacæant*, inquit Apoſtolus, (c) *non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit; ſi qui autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent: turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia* .... (d) *mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione: docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio* .... (e) *mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ.*

(c) 1. *Cor.* 14. 34.
(d) *Tim.* 2. 11.
(e) *Epheſ.* 5. 22.

Ex his, ſimilibuſque locis ſic inſtruitur argumentum:

Illæ a ſacris ordinibus axcluduntur, quibus in Eccleſia nec loqui quidem conceditur, nec docere fas eſt, nec dominari in virum. Nam ſi admitterentur ad ordines, tum loqui in Eccleſia poſſent, verbum vitæ & pacis Evangelium nunciando; tum ratione ſuſceptæ dignitatis in viros dominarentur; atqui mulieribus nec loqui in Ecclaſia, nec munus docendi publice uſurpare, nec dominari in viros Scripturæ auctoritate permittitur. Ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex traditione.

Conſentit traditio Patrum.

Sic Author conſtitutionum Apoſtolicarum: an
„ autem, *inquit*, (f) baptizare, (*ex officio videlicet*) ad mulieres pertinet? notum vobis facimus, non mediocri in periculo verſari eas,
„ quæ hoc præſumunt: periculoſa quippe res
„ eſt immo vero illicita & impia. Nam ſi vir
„ eſt caput mulieris, & iſte fuit electus ad
„ ſacerdotium; nefas aſt concilium Creatoris
„ intervertere, & relicto principatu ad extre-
„ mum corpus venire: quod ſi in præcedenti-
„ bus, non permiſimus fœminis docere; quo
„ pacto quiſpiam præter naturam eis fungi?
„ ſacerdotio concedet? Sacerdotiſſas creare
„ Gentilium impietatis erratum eſt, non au-
„ tem Chriſti inſtitutum; quod ſi oportuiſſet,
„ a mulieribus baptiſmum adminiſtrari, profe-
„ cto Deus a Matre ſua fuiſſet baptizatus, &
„ non a Joanne: aut quando nos ad baptizan-
„ dum miſit, una quoque miſiſſet & mulieres
„ ad idem miniſterium. Jam vero nihil tale
„ uſquam injunxit, neqe ſcripto tradidit, quip-
„ pe qui & naturæ ordinem, & rei decentiam
„ probe noſſet, ut & naturæ conditor, & con-
„ ſtitutionis legislator.

(f) *lib.* 3. *cap.* 9.

„ *Tertullianus:* (g) non permittitur mulieri
„ in Eccleſia loqui; ſed nec docere, nec tin-
„ gere, nec offerre, nec ullius virilis muneris
„ nedum ſacerdotalis officii ſortem ſibi vindi-
„ care: quæramus an aliquid hotum virgini
„ liceat: ſi virgini non licet, ſed in omnibus
„ ſubjicitur, & neceſſitas humilitatis cum mu-
„ liere cenſetur, unde illi hoc unum licebit,
„ quod omni fœminæ non licet?

(g) *lib. de Velandis virg. c.* 8.

„ Et alibi: (h) ipſæ mulieres hæreticæ, *in-*
„ *quit*, quam procaces, quæ audeant docere,
„ exorciſmos agere, curationes repromittere,
„ forſitan & tingere?

(h) *de præſcript. cap.* 41.

„ *S. Epiphanius*: (i) ſi ſacerdotium mulie-
„ ribus mandatum foret, aut canonicum quid-
„ quam præſtare eis in Eccleſia liceret; nulli
„ potius quam Mariæ illud in novo Teſtamen-
„ to committi ſacerdotis officium debuit; cui
„ tantus honor eſt habitus, ut Gremio ſinuque
„ ſuo Regem omnium, ac cœleſtam Deum,
„ Deique filium exciperet, cujus uterus velut
„ templum ac domicilium ad divini verbi In-
„ carnationem, ſingulari eſt benignitate Dei,
„ magno ac ſtupendo myſterio præparatus: ve-
„ rum longe Deo aliter eſt viſum; ac ne bapti-
„ zandi quidem poteſtas eſt illi facta: cum a-
„ lioqui ab illa Chriſtus potius tingi, quam a
„ Joanne potuiſſet:

(i) *hær.* 75.

„ S. Joannes Chryſoſtomus: (k) quando,
„ *inquit*, de Eccleſiæ præfectura agitur, uni-
„ verſa quidem muliebris natura, functionis
„ iſtius moli ac magnitudini cedat oportet.

(k) *lib.* 2. *de Sacerd.*

Inde ſic formatur argumentum: illud mulieribus nulla ratione concedi poſſe credendum aſt, quod Eccleſia ſemper vetuit, velut impium, & divino mandato, ipſique mulierum naturali conditioni contrarium; quod denique in hæreticis velut nefarium dogma damnavit. Porro hunc ſemper fuiſſe Eccleſiæ ſenſum, teſtimonia adducta demonſtrant. Ergo &c.

PROBATIO QUARTA.

Ex auctoritate & ratiocinio Sancti Thomæ.

Nec putandum, futuram quidem illicitam mulieris ordinationem, non tamen invalidam: ax divino namque inſtituto tam repugnat mulierem valide ordinari, quam virum non baptizatum vere presbyterum fieri: „ dicendum
„ *ait Sanctus Thomas*, (l) quod quædam re-
„ quiruntur in recipiente Sacramentum, quaſi
„ de neceſſitate Sacramenti, quæ ſi deſint, non
„ poteſt aliquis ſuſcipere neque Sacramentum,
„ neque rem Sacramenti: quædam vero requi-
„ runtur, nun de neceſſitate Sacramenti, ſed
„ de neceſſitate præcepti, propter congruita-
„ tem ad Sacramentum: & ſine talibus aliquis
„ ſuſcipit Sacramentum, ſed non rem Sacra-
„ menti: dicendum ergo quod ſexus virilis re-
„ quiritur ad ſuſceptionem ordinum, non ſo-
„ lum ſecundo modo, ſed etiam primo: unde
„ atſi mulieri exhibeantur omnia, quæ in or-
„ dinibus fiunt; ordinem tamen non ſuſcipit:
„ quia cum Sacramentum ſit ſignum eorum,
„ quæ in Sacramento aguntur; requiritur non
„ ſolum res, ſed ſignificatio rei: ſicut dictum

(l) *ſuppl. q.* 39. *art.* 1. *in corp.*

„ eſt in extrema unctione requiri, quod ſit in„ firmus, ut ſignificetur curatione indigens. „ Cum igitur in ſexu fœmineo non poſſit ſigni„ ficari aliquis eminentiæ gradus, quia mulier „ ſtatum ſubjectionis habet; ideo non poteſt or„ dinis Sacramentum ſuſcipere.

§. SECUNDUS.

Diluuntur objectiones.

Objectio. Opponitur, Diaconatus eſt verus ordo, poſt Presbyteratum in Eccleſiaſtica Hierarchia præcipuus; atqui ab ipſis Apoſtolicis temporibus Diaconatum legimus mulieribus eſſe collatum: id quod verba Apoſtoli perſuadent, in Epiſtola *(a) Rom. 16. 1.* ad Romanos ſic loquentis: (a) *commendo autem vobis Phæben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris, ut eam ſuſcipiatis in Domino digne ſanctis, & aſſiſtatis ei, in quocumque negotio veſtri indiguerit.* *(b) 1. Timot. 9.* Itemque ejuſdem alia ad Timotheum: (b) *vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens*: bis enim locis loquitur S. Paulus de mulieribus Eccleſiaſtico miniſterio deputatis aut deputandis; atqui hujuſmodi miniſterium de Diaconatu interpretatur Sanctorum Patrum traditio. Ergo &c.

℞. Conceſſa maj. nego min. ad probationem admitto auctoritatem, & data majore, diſtinguo min. hoc miniſterium, de Diaconatu Patrum traditio explicat, de diaconatu, inquam, improprie, & per accomodationem dicto, concedo: de Diaconatu proprie dicto, qui pro vero ordine habeatur, nego min. & conſeq.

E. ℞. Fateor a primis temporibus, pias quaſdam mulieres religioſis caritatis officiis auctoritate Eccleſiæ deputatas, quas, *Diaconiſſas* vocabant, & de iis Apoſtolum loqui locis citatis; ſed nego hanc vocem debere de ordine proprie dicto intelligi: non enim ideo conſecrabantur, ut altari deſervirent, (quæ eſt propria functio Diaconatus) ſed ut erga cæteras mulieres Religioſa caritatis officia exercerent: quod facile concedet, quiſquis diverſa earum munera computabit.

1. Priſcis illis temporibus, quando Sacramentum baptiſmi immerſione conferebatur, nudumque baptizandi corpus ſalutaribus undis proluebatur, diaconiſſæ adultas fœmineas ad lavacrum continuo deducendas veſtibus exuebant, eiſque poſt baptiſmum ad eaſdem reſumendas, prout honeſtatis ratio poſtulabat, operam dabant, ne videlicet miniſtrorum Eccleſiæ objicerentur aſpectibus: hujus ritus meminit Auctor conſtitutionum Apoſtolicarum. „ Virum quidem, „ *inquit*, (c) ſuſcipiat Diaconus; mulierem *(c) lib. 5. cap. 18.* „ vero Diaconiſſa; ut non violandi ſigni baptiſmalis communicatio honeſte peragatur: „ *meminit & S. Epiphanius*: quamquam, *ait*, *(d) hær. 79.* „ (d) Diaconiſſatum in Eccleſia ordo ſit; non „ tamen ad ſacerdotii functionem, aut ullam „ hujuſmodi adminiſtrationem inſtitutus eſt; „ ſed ut muliebris ſexus honeſtati conſulatur, „ ſive ut baptiſmi tempore adſit, ſive ut cum „ nudandum eſt mulieris corpus, interveniat: „ ne virorum qui ſacris operantur, aſpectui „ ſit expoſita, ſed a ſola Diaconiſſa videa„ tur, quæ ſacerdotis mandato mulieris curam „ agit.

2. Ejuſdem decori ſervandi cauſa, cum ſacræ baptiſmatis cæremoniæ agebantur; ungebat quidem miniſter Sancto Chriſmate caput & frontem mulieris baptizandæ: ejuſdem vero Chriſmatis per totum corpus expandendi officium Diaconiſſæ implebant: *cum mulieres baptizantur*, ait Author conſtitutionum Apoſtolicarum *(e) lib. 3. cap. 15.* (e) *unget quidem eis Diaconus frontem tantum oleo ſancto: poſtea vero illinet eas Diaconiſſa: non enim mulieres a viris conſpici oportet.*

3. Ex decreto Concilii IV. Carthaginenſis Diaconiſſæ imperitas rudeſque fœminas, quæ ad Catechumenatum admittebantur, primis fidei rudimentis, baptiſmi rituum notitia, & Chriſtianæ vitæ regulis imbuebant. „ Viduæ vel „ ſanctimoniales, *inquiunt Patres*, (f) quæ ad *(f) Can. 12.* „ miniſterium mulierum baptizandarum eligun„ tur, tam inſtructæ ſint ad officium, ut poſſint „ apto & ſano ſermone docere imperitas, & ruſti„ cas mulieres, tempore quo ſunt baptizandæ, „ qualiter baptizatori, interrogatæ reſpondeant; „ & qualiter baptizatæ vivant.

4. Quamdiu conſuetudo viguit, ut non permixtim, ſed ſeperatim, diſtinctiſque locis viri & mulieres, divinis myſteriis intereſſent; portam qua in templum fœminæ ingrediebantur, cuſtodiæ ſuæ commiſſam Diaconiſſæ habebant, introeuntes admittebant, propriam cuique ſedem, ad præcavendum confuſionis periculum aſſignabant: hinc ſcriptor Epiſtolæ *ad Antiochenos*, quem Sanctum *Ignatium* vulgo dicunt: *ſaluto*, inquit, *ſanctarum portarum cuſtodes Diaconiſſas*: & auctor conſtitutionum Apoſtolicarum: *Diaconiſſa*, inquit, (g) *non benedi-* *(g) lib. 8. cap. 28.* *cit, neque facit aliquid eorum, quæ Presbyteri aut Diaconi faciunt; niſi quod januas cuſtodit, & Presbyteris miniſtrat, cum mulieres baptizantur, ad decus & honeſtatem ſervandam.*

5. Prima hac ætate motis erat, ut ſi fœmina quæpiam Epiſcopum vel Diaconum, quacumque exigente cauſa adire vellet, a Diaconiſſa caſtimoniæ teſte ſimulque cuſtode, ad ſpirituale colloquium duceretur: *ad Diaconum aut Epiſcopum*, ajunt conſtitutiones Apoſtolicæ *(h) lib. 2. cap. 26.* (h) *nulla mulier ſine Diaconiſſa accedat.*

6. Ad præſocanda Gentilium ſcandala, & obſtruenda ora inique loquentium, aliquando vice Diaconorum Diaconiſſæ ad domos fidelium mittebantur, ſive ut juſſa Epiſcoporum deferrent, ſive ut ſpiritualem aut temporalem mulieribus opem commodarent: quam in rem ſæpius laudatus conſtitutionum Apoſtolicarum au„ ctor: ordina, *inquit*, (i) Epiſcope, Diaco- *(i) lib. 3. cap. 15.* „ niſſam fidelem & ſanctam, ad miniſtrandum „ mulieribus: evenire enim ſolet aliquando in „ quibuſdam domibus, ut non poſſis, propter „ infideles, mittere Diaconum ad mulieres; mit„ tere vero poſſis Diaconiſſam propter cogita„ tiones improborum.

7. Denique omnia Diaconiſſarum officia S. Paulus ſummario recenſet, in hoc ipſo loco, unde petita objectio eſt: *vidua eligatur*, inquit, (k) *non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit* *(k) 1. Timot. 5. 9. & ſeq.* *unius viri uxor in operibus bonis teſtimonium habens: ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.*

Jam qui hæc munia propius inſpexerit; facile intelliget potuiſſe abſqua vera & Sacramentali ordinatione impleri; cum ad ſacrificium, reſpectum nullum haberent, unde pendet ordinarionis Sacramentalis eſſentia: ſed ad ſolum Chriſtianæ caritatis obſequium referrentur. Quod vel inde confirmatur, quia ſi mulierum Diaconatum, verum ordinem eſſe intellexiſſet Eccleſia, abrogari numquam tuliſſet, maxime cum in ſacris litteris ejus inſtitutio commendetur; atqui a ſexcentis & amplius annis, in Oriente & Occidente abolita Diaconiſſarum ordinatio eſt: de illis enim neque Græcorum euchologia, neque ritualia Latinorum ab eo tempore conſcripta faciunt mentionem. Ergo non pro vero Sacramento, ſed pro officio temporario, quod Eccleſia poſſet ad libitum abrogare, ordinatio Diaconiſſarum habita eſt.

Inſt. 1. Atqui Diaconiſſarum conſecratio, ve- *Inſt. 1.* ra & proprie dicta, ſive Sacramentalis ordinatio, antiquis temporibus fuit. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Ex comparatione ordinationis Diaconiſſarum, cum ordinatione Diaconorum: tantum enim una alteri, quantum ovum ovo ſimilis erat: utraque manuum impoſitione, & ad miniſterium rite obeundum, Sancti Spiritus invocatione fiebat: in utraque, collo ordinati imponebatur *Orarium*, ſive *Stola*: in utraque communio Corporis & Sanguinis Chriſti ad altare porrigebatur: utrique calix benedictus,

&Chri-

& Chriſti Sanguine plenus, in manus tradebatur: utrimque æquale meritum, & par virtutis ac ſanctitatis requirebatur opinio: quemadmodum enim de Diaconis dictum: (a) *conſiderate, fratres, viros ex vobis, boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto & Sapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus:* ita de muliere ad Diaconatum promovenda præſcripſit Apoſtolus: (b) *vidua eligatur, ... in operibus bonis teſtimonium habens ..... ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.*

(a) *Act.* 6. 3.
(b) 1. *Timot.* 5. 9. *& ſeq.*

Jam ſic argumentum inſtruitur:

Ubi ritus duo occurrunt, per omnia æquales ac ſimiles, de utroque idem ferendum judicium; unde vel de utroque negandum, quod vere Sacramentum ſit: vel ſi alterutri titulus ille tribuitur, iniquum fuerit alteri detrahere; atqui conſecratio Diaconorum veris & proprie dictis legis Evangelicæ Sacramentis annumeratur: idem ergo de Diaconiſſis dicendum.

R. nego ſubſ. ad probationem fateor, ſi ritum externum ſpectes, tantam ordinationis Diaconiſſarum cum Diaconorum conſecratione fuiſſe ſimilitudinem, quanta major eſſe non poteſt: ad argumentum inde ductum, conceſſa majore & minore, nego conſeq. & paritatem. Ratio eſt, quia non ab externo tantum ritu, veri & proprie dicti Sacramenti natura pendet; ſed debet præterea ex effectu, ſubjecto, & officio æſtimari: quorum aliquod ſi cum genuina Sacramenti Evangelici notione conſtare non poſſit; a ritu exteriori petita argumentatio, fruſtra erit: quemadmodum igitur ſuperius obſervatum eſt, reconciliatoriam conſecrationem, qua olim redeuntes ab hæreſi aut ſchiſmate, in gradus ſuos reſtituebantur, non fuiſſe veri nominis Sacramentum: tum quia ordinationis, indelebilis eſt character; tum quia reconciliatio hæc, licet facie tenus ordinationi prius acceptæ ſimillima, effectum Sacramentalem ex ſe non habebat: ſic dicimus in præſenti, ordinationem Diaconiſſarum, exteriori licet apparatu, Diaconorum conſecrationi æqualem, efficacia longe diverſam fuiſſe; tum propter impedimentum ſubjecti, mulieris ſcilicet, quæ ubi de Eccleſia agitur, *hujus functionis magnitudini cedat oportet*, ut loquitur S. Joannes Chryſoſtomus ſupra citatus: tum propter defectum virtutis, quam ritus externus non habet, niſi quatenus ſubjecto idoneo applicatur: tum denique ratione officii quod Diaconiſſis longe diverſum ab officio Diaconorum imponebatur: Diaconi enim ordinatione ſua in partem ſacerdotii veniunt, & promoventur ad Hierarchicas functiones: Diaconiſſis nihil, præter miniſterium caritatis committebatur.

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui Diaconiſſarum ordinatio, non ſolam externo ritu, ſed etiam virtute & efficacia ordinationi Diaconorum ſimilis erat. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Teſtimoniis Patrum.

Tertullianus Diaconatum mulierum cum presbyteratu, ipſoque Epiſcopatu conferens: *quantum*, inquit, (c) *fidei detrahant, quantum obſtrepant ſanctitati nuptiæ ſecundæ, diſciplina Eccleſiæ, & præſcriptio Apoſtoli declarat, cum digamos non ſinit præſidere*, (1. Tim. 3. 2.) *cum viduam adlegi in ordinationem, niſi univiram, non concedit*: (ibidem 5. 9.)

(c) *lib.* 1. *ad uxor. cap.* 7.

Concilium *Nicænum* I. poſtquam ſtatuit clericos *Paulianiſtas*, repetito baptiſmate Eccleſiæ reconciliatos, poſſe denuo ab Epiſcopo Catholico ordinari; de Diaconiſſis ſic præſcribit: (d) *ſimiliter autem & de Diaconiſſis, & univerſe de iis qui in clero recenſentur, eadem forma ſervabitur.*

(d) Can. 19.

„ Concilium *Chalcedonenſe* (e) Diaconiſſam, „ *inquit*, (f) ante annos quadraginta, non debere ordinari ſtatuimus, nec ſine ſummo libramine: ſi vero ordinatione ſuſcepta, poſtquam aliquantum temporis in miniſterio permanſerit, ſe ipſam tradiderit nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens: anathematizetur hujuſmodi, cum eo qui ejuſdem fuerit copulatus.

(e) *ann.* 451.
(f) Can. 14.

Hinc ſic conficitur argumentum:

Earum ordinatio, non ritu tantum externo, ſed etiam virtute & efficacia, Diaconorum ordinationi ſimilis erat, quæ clero non ſecus ac reliqui miniſtri accenſebantur; atqui Diaconiſſas clero fuiſſe adſcriptas, ex locis citatis eſt evidens. Ergo &c.

R. nego ſubſ. ad probationem recipio auctoritatem, & nego majorem. Quod enim clero Diaconiſſæ accenſerentur, cauſa erat non Sacramentalis ordinatio, quam in illis numquam agnovit Eccleſia; ſed deputatio ad aliquam miniſterii Eccleſiaſtici partem, ſpeciali benedictione accepta: quemadmodum enim clerici generatim dicuntur, qui prima tonſura inſigniti, Deum ſolum voluerunt eſſe hæreditatis ſuæ partem: ita nihil obſtabat, quominus in clero cenſerentur piæ mulieres, quæ temporalibus curis relictis, & ſæculi vanitate contempta, totas ſe juvandis paſtoribus, & exercitio caritatis devoverant: hinc Sanctus Epiphanius ſupra laudatus, licet Diaconiſſas de clero eſſe contendat; negat tamen ordinationem Sacramentalem habere: *quamquam*, inquit, *Diaconiſſarum in Eccleſia ordo ſit; non tamen ad ſacerdotii functionem, aut ullam ejuſmodi adminiſtrationem inſtitutus eſt; ſed ut muliebris ſexus honeſtati conſulatur &c.*

Inſt. 3. Ex Patribus Chalcedonenſibus, Diaconiſſæ quæ manuum impoſitione accepta, & aliquantum temporis in miniſterio commoratæ, ſe ipſas tradebant nuptiis, gratiæ Dei Injuriam faciebant, & debebant in tanti ultionem facinoris excommunicari. Ergo ex eorum mente hæc manuum impoſitio gratiam conferebat: atque adeo erat Sacramentalis, & Diaconorum ordinationi æqualis. *Inſt.* 3.

R. conceſſo antecedente, nego conſeq. Quæ enim ad Diaconatum promovebantur, ſive matrimonium expertæ forent, ſive in virginitate manſiſſent, ſe ipſas voto perpetuæ continentiæ obligabant: merito ergo dicuntur a Patribus gratiam Dei in ludibrium vertere, quæ propoſiti ſui, & ſtatus immemores, ad quem, Deo miſerante, vocatæ erant, nuptias contrahebant. Jam ſi quis verba Chalcedonenſis canonis de gratia intelligi velit, in ipſa ordinatione, accepta: ita, per nos licet, contendat, modo gratiam hanc non operi *operato*, ſed operi *operantis* adſcribat.

Quorſum ergo, *inquies*, ſi Sacramentum non erat, ordinatio Diaconiſſarum, cum omnibus Sacramentalis ordinationis cæremoniis ex Eccleſiæ præſcripto conferebatur?

R. Si quem difficultas hæc moveat ad credendum Diaconarum mulierum pro vero ordine habitum; pari ratione tenebitur, benedictionem abbatis, œconomi, Archidiaconi, & pleraque id genus officia, veris ordinibus computare, quæ conſtat, ritu vere ordinationi ſimillimo, ab antiquo collata eſſet. Quod cum fidei & ſanæ doctrinæ repugnet, dicendum, ideo ordinationem Diaconiſſarum Sacramentali pompa celebratam, non quod revera haberetur pro Sacramento; ſed ut a cæteris fœminis ſpeciali benedictione diſtinguerentur, atque externo hoc apparatu admonerentur, non debere ſe in poſterum negligere ſuſcepti officii partes, nec animum ad nuptias & ſæcularia negotia revocare.

Inſt. 4. Virgines Sanctimoniales, præſertim vero Abbatiſſæ, videntur conſecrari vera & Sacramentali ordinatione. Nam, *Inſt.* 4.

1. Per eam quam accipiunt benedictionem deputantur, ut publico cantu, inter miſſarum ſolemnia modulato, ſacerdoti ſacrum facienti reſpondeant: quæ pars eſt ſacri miniſterii haud equidem infima.

2. Abbatiſſæ in ſubditos ſibi clericos juriſdictionem exercent; eoſque officii & beneficii ſuſpenſione molеſtare poſſunt: quod non obſcure innuit *Honorius III.* ſæculo decimo tertio ſummus Pontifex, ad quemdam Abbatem, (*a*

San-

Digitized by Google

geſimo quinto, die 17. Julii, vita functo, ſtatim & immediate *Benedictus III.* ſubrogatum; ſic enim memoriæ prodiderunt, *Lupus* Abbas Ferrarienſis, Epiſtola 103. ad *Benedictum III.* data: *Addo* Viennenſis in Chronico: (a) *Anaſtaſius* Bibliothecarius in vita *Benedicti III.* *Hincmarus* Archiepiſcopos Remenſis Epiſt. 26. *Flodoardus* in libro metrico de Romanis Pontificibus, & alii multi.

(a) *ad an.* 855.

2. Eſt, quod *Photius* Conſtantinopolitanæ ſedis invaſor, idemque Romanæ Eccleſiæ hoſtis infenſiſſimus, & *Metrophanes* Smyrnæus, implacabili in Latinos odio incitatus, qui ſæculo nono vixerunt, *Benedictum*, immediatum *Leonis* ſucceſſorem agnoſcant, de Papiſſa nec verbum habeant: hoc tantum Sedis Romanæ dedecus minime prætermiſſuri, ſi revera Thronum Pontificium conſcendiſſet.

3. Eſt, quod *Joannæ* Papiſſæ hiſtoria, nullo coævorum aut ſupparium Scriptorum teſtimonio roborata, pene ducenteſimo poſt Leonis IV. obitum anno vulgari cœperit, multiſque deinceps ornata circumſtantiis fuerit a recentioris ævi Scriptoribus qui *Marianum* ſecuti ſunt: quod argumentum certiſſimum eſt, anilem & inconditam eſſe fabellam.

4. Eſt, quia *Mariano Scoto*, *Martino* Polono, *Sigeberto*, aliiſque in objectione memoratis Scriptoribus, falſo hiſtoriam hanc eſſe attributam, momentis haud ſane contemnendis probatur. Nam præterquam quod emunctæ naris hiſtoricis, commentum tam putidum arridere potuiſſe, inſtar prodigii eſſet; res modo notiſſima eſt, & a criticis accuratiſſimis atteſtata, in ſinceris *Mariani Scoti*, & aliorum manuſcriptis & antiquioribus codicibus, nihil tale reperiri: qua de re conſuli poſſunt, *Leo Allatius* in confutatione fabulæ de Joanna Papiſſa: *Natalis Alexander*, diſſertatione 3. in hiſtoriam Eccleſiaſticam ſæculi 9. & 10. & alii longe plures.

Nec quemqoam movere debet, quod de ſtatua templi Senenſis, revera Papam fœminam exhibentis opponitur. Sculptoris enim imperitiæ, aut licentiæ erratum hoc tribuendum; illudque poetæ revocandum memoria.

..... pictoribus atque poetis,
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Jam ſi quæratur, male confutæ fabellæ, quæ origo, vel occaſio fuerit?

R. Præ cæteris arridere conjecturam Baronii, ejus originem repetentis a nimia facilitate *Joannis* VIII. Pontificis Maximi, peneque feminea imbecillitate, qua, poſthabitis Concilii Œcumenici Conſtantinopolitani decretis, *Photium* invaſorem in Patriarchicum Thronum reſtituit.

(b) *ad an.* 879.

„ Hinc puto factum, *inquit*, (b) (ſi quæ tamen veritatis vel ſaltem ſpecies, in mendacio apertiſſimo eſſe potuit,) quod ob nimiam animi facilitatem & mollitudinem, abjecta penitus omni virilitate, fractus animo, ſacerdotalis conſtantiæ expers, atque robore enervatus (Joannes VIII.) non Papa, ut *Nicolaus I.* & *Adrianus II.* ſed Papiſſa fuerit contumeliæ loco dictus ...... & ſic nomen contumeliæ tranſierit, (poſteris rerum inſciis) in veritatis opinionem: atqoe ita a pluribus decantatum fuerit, *Joannem VIII.* Papam fuiſſe fœminam: ſicque jactata vulgo eo modo locum invenerit fabula.

Inſt. 6.

Inſt. 6. Romæ in Baſilica Lateranenſi aſſervatur etiamnum ſella perforata, quam *ſtercorariam* vocant, in qua recens electus Pontifex ſedet, ejuſque ſexus exploratur, antequam conſecretur; atqui hujus ritus non alia cauſa eſſe potuit, niſi quia olim mulier quædam ementito ſexu & habitu, Pontificatum arripuit. Ergo &c.

R. Præterquam quod argumentum, etiamſi aliquid veritatis haberet, nihil contra nos faceret, quippe qui de ſolo jure, non de factis contra divinam legem agimus, (quale ſane foret, ſi quæ aliquando mulier eſſet per errorem ad Pontificatum evecta:) Reſpondeo, inqoam, fœtoris ac mendacii plenam eſſe objectionem: falſiſſimum enim eſt, ad turpiſſimum, qui fingitur uſum, fuiſſe ſellam hanc deſtinatam. Nam nec perforata quidem eſt, ut obſervavit Doctiſſimus *Mabillonius*, (c) qui propriis eam inſpexit oculis; itaque *ſtercoraria* dicta eſt, propter cauſam longe ſanctiorem, alludendo nimirum ad verſum ſeptimum Pſalmi centeſimi duodecimi, qoi Pontifice recens electo in ea ſella ſedente, canebatur in choro: *ſuſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem*: ut inde ſe intelligeret ex humili loco ad ſupremum gloriæ ac poteſtatis faſtigium ſola Dei miſeratione, non meritis ſuis evectum.

(c) *in Muſæo Italico Tom. 1. par. 1.*

Cæterum advertat lector, ritum hunc quamquam de ſe ſanctum & inſinuandæ humilitati admodum opportunum, a ducentis circiter annis, ut ſuſpicatur *Mabillonius*, (d) abrogatum; ne nimirum fabulæ de *Joanna Papiſſa*, quæ per ora omnium hoc tempore volitabat, fidem aliquam & auctoritatem addere, ejus continuata obſervatio videretur.

(d) *ibid.*

Inſt. 7. Mulier Regno politico poteſt præfici: pariter ergo poteſt veri nominis ordinem ſuſcipere, & præfecturam ſpiritualem habere. *Inſt.* 7.

R. conceſſo anteced. nego conſeq. & paritatem: tum quia nemo ad præfecturam Eccleſiæ debet admitti, niſi quem Chriſtus ſupremus legiſlator voluerit; noluit autem fœminas in miniſterii ſacri partem venire: tum quia regnum Chriſti longe perfectius eſt, terreno quolibet principatu: unde conveniens fuit ab ejus adminiſtratione ſexum muliebrem excludi.

Inſt. ultimo. Officium Prophetæ majus eſt officio ſacerdotis: Propheta enim medius eſt, Deum inter & ſacerdotes, ſicut ſacerdos inter Deum & populum; ſed Prophetæ officiom aliquando mulieribus eſt conceſſum, ut patet 4. Reg. 22. v. 14. & ſeqq. Ergo & ſacerdotii officium eis competere poteſt. *Inſt.* 8.

„ R. Verbis Sancti Thomæ. Dicendum, *inquit*, (e) quod Prophetia non eſt Sacramentum ſed Dei donum: unde ibi non exigitur ſignificatio, ſed ſolum res: & quia ſecundum rem, in his quæ ſunt animæ, mulier non differt a viro; cum quandoque mulier inveniatur melior quantum ad animam, multis viris: ideo donum Prophetiæ, & alia hujuſmodi poteſt recipere, ſed non ordinis Sacramentum .... Ita Angelicus Doctor: addiderim, in hoc maxime Prophetiam ab ordinatione ſacra differre; qood iſta, non illa veram conferat juriſdictionem & ſpiritualem erga cæteros poteſtatem, quam Chriſtus noluit muliebri ſexui ulla ratione deferri.

(e) *ſuppl. qu.* 3. *art.* 1. *ad* 1.

Verum de hac quæſtione pluſquam ſatis. Sequitur

QUÆSTIO NONA.

De diſpoſitionibus ordinationi præmittendis.

QUO ſanctius eſt ſacri ordinis miniſterium, eo ſanctiorem eſſe oportet, qui tanti honoris ſit particeps; itaqoe præcipuam hanc quæſtionem prætermittere non debemus: quam ut perſpicue explicemus, 1. erit dicendum de ordinationis impedimentis: 2. de dotibus & conditionibus ad eam neceſſario afferendis. Quapropter ſit

CAPUT PRIMUM.

De ordinationis impedimentis.

AB ordinum ſuſceptione vel executione generatim arcentur omnes, qui extra regulam ſunt, ſive qui qualitates regula præſcriptas non habent; unde irregulares dicuntur: eſt enim irregularitas, *impedimentum canonicum, acceptionem ordinum Eccleſiaſticorum, aut eorum uſum directe impediens, etiam acta pœnitentia.*

Dicitur 1. *Impedimentum canonicum*, jure nimirum naturali, aut poſitivo, ſive divino, ſive Eccleſiaſtico conſtitutum; quo quiſque ligatus fuerit, ab ordinibus ſuſcipiendis, aut exequendis eſt repellendus: horum obſtaculorum in unoquoque genere non deſunt exempla.

Di-

Dicitur 2. acceptionem aut uſum ordinum *directe impediens:* qua ratione diſtinguitur ab Eccleſiaſtica cenſura, quæ non niſi *indirecte & ex conſequenti* ordinum ſuſceptioni aut executioni obicem ponit. Non enim *directe ac primario* ideo excommunicatio, interdictum, aut ſuſpenſio alicui infligitur, ut ordines non recipiat, aut eorum non impleat functiones: ſed ideo quia excommunicatus eſt, ſuſpenſus, vel interdictus, conſequens eſt, ut ad ordines admitti non debeat, eorumque executione privetur.

Dicitur 3. impediens, *etiam acta pœnitentia*: quod antiquiſſima diſciplina eſt præfinitum: licet enim foret Patribus perſuaſum, crimina etiam graviſſima per pœnitentiam expiari; qui tamen eorum aliquando rei fuiſſent, ab omni ſpe ſuſcipiendi aut exequendi ordinis decidebant, eo quod irreprehenſibiles dici non poſſent, ad ſenſum Apoſtoli præſcribentis, *oportere Epiſcopum irreprehenſibilem & ſine crimine eſſe, & teſtimonium habere bonum, etiam ab iis qui foris ſunt*. (a) Quid autem fuerit in hac parte mutatum aut emollitum dicetur inferius.

(a) 1. Tim. 3. 2. & 7. Tit. 1. 7.

Et hæc quidem definitio quamquam bona, non omnem tamen irregularitatem comprehendit; altera enim ejus eſt ſpecies, in quam non propter crimen, ſed propter quoſdam animi corporiſve defectus incurritur, qui licet ab omni culpa vacui ſint; ſubjectum tamen in quo reperiuntur, ita deformant, ut vel repugnet, vel non deceat ab eo ordines exerceri.

Duplex itaque irregularitas eſt, altera ex defectu, altera ex crimine ortum habens: de utraque, quid ſit, & quam late pateat, diſtincte dicemus: deinde dubia quæ ſupererunt, diluemus.

§. PRIMUS.

De irregularitate ex crimine.

Hoc impedimentum eſt ab ipſis Apoſtolis conſtitutum: *oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem*, ait S. Paulus ſupra laudatus, (b).... *oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*: (c) idemque præſcribens de Diaconis: *hi autem*, inquit, (d) *probentur primum, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes*. „ Eaque lex, „ *ait S. Hieronymus in hunc locum*, ſic intelli„ genda eſt, ut, non eo tempore quo quis „ ordinandus eſt, ſine ullo crimine ſit, & „ præteritas maculas nova converſatione di„ luerit; ſed ex eo tempore quo in Chriſto re„ natus eſt, nulla peccati conſcientia mordea„ tur.... itaque beatis Eccleſiæ naſcentis temporibus, quando agebatur de miniſtris ordinandis, non quærebatur qualis quiſque ante baptiſmum in Idololatria, vel in Synagoga fuiſſet; ſed qualem poſt baptiſma ſuſceptum vitam duxiſſet: quam ſi crimine aliquo temeraſſet, non poterat ad gradus ordinis, etiam acta pœnitentia promoveri; tum quod peccatum ejus, quamquam lacrymis & pœnitentiæ laboribus expiatum, adhuc tamen in hominum memoria permaneret; tum quod, etiamſi popularibus ſparſum non eſſet rumoribus, ſemel a diabolo victus, præſumeretur in crimen facile oblata occaſione relapſurus.

(b) Tit. 1. 7.
(c) 1. Tim. 3. 2.
(d) Ibid. v. 10.

Acceptam ab Apoſtolis diſciplinam, antiqui canones confirmarunt.

„ Ex pœnitentibus, *ait Concilium Carthaginenſe quartum*. (e) *can. 68.* (quamvis ſit bo„ nus) clericus non ordinetur: ſi per ignoran„ tiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a „ clero, quia ſe ordinationis tempore non pro„ didit fuiſſe pœnitentem: ſi autem ſciens E„ piſcopus ordinandi duntaxat, poteſtate privetur.

(e) ann. 398.

Eodem circiter tempore *Siricius* Pontifex Maximus, de iis loquens qui peracta pœnitentia publica, reconciliatione donati erant: „ illud quoque, *inquit*, (f) nos par fuit pro„ videre, ut ſicut pœnitentiam agere, cuiquam „ non conceditur clericorum; ita & poſt pœ„ nitudinem ac reconciliationem, nulli un„ quam laico liceat, honorem clericatus adi„ piſci: qui quamvis ſint omnium peccatorum „ contagione mundati; nulla tamen debent „ gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſ„ cipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.

(f) Epiſt. 1. cap. 14.

Cui conſentiens *Innocentius I.* Siricii, uno intermedio *Anaſtaſio*, ineunte ſæculo quinto ſucceſſor: *ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt*, inquiebat, (g) *ordinationis honorem locum habere non poſſe decernimus*.

(g) Epiſt. 22. ad Epiſcopos Macedoniæ.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis antiquior *Origenes* tertii ſæculi Scriptor, in libris contra *Celſum* affirmat, Chriſtianos poſt baptiſmum lapſos, rurſumque reſipiſcentes, haud aliter tandem in gratiam recipi, poſt longiorem vitæ probationem, quam cum primum ad religionem diſcendam admitterentur: *ea tamen conditione*, inquit, *ut quoniam lapſi ſunt, excludantur in poſterum ab omnibus dignitatibus, & magiſtratibus Eccleſiaſticis*. Quod non ita accipi debet, quaſi publicam pœnitentiam agere, malum aliquod putaretur: ſed quod pœnitentia ipſa, mali perpetrati indicium, & teſtificatio, adeoque ab ordinibus excluſio foret.

Hoc porro impedimentum non tantum ab ordinibus ſuſcipiendis, ſed & ab eorum qui jam ſoſcepti forent executione arcebat. „ Per„ venit ad nos, *ait Sanctus Gregorius Pontifex* „ *Maximus* (h) quoſdam de ſacris ordinibus, „ lapſos, vel poſt penitentiam, vel ante, ad „ officii ſui miniſterium revocari: quod om„ nino prohibemus, & in hac re ſanctiſſimi „ canones contradicunt: qui igitur poſt acce„ ptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum „ carnis fuerit, ſacro ordine ita careat, ut ad „ miniſterium ulterius non accedat.

(h) Epiſt. l. 3. Epiſtol. 26. ad Januar. Calarit.

Pari ſenſu *Sanctus Martinus* ſæculo ſæptimo Summus Pontifex: „ qui ſemel poſt ſuam ordi„ nationem in lapſum ceciderit, *inquit*, (i) de„ inceps jam depoſitus erit, nullumque gra„ dum ſacerdotii poterit adipiſci: ſed ſufficiat „ lamentationibus, & fletibus aſſiduis, quouſ„ que advixerit, in eadem penitentia perdo„ rare, ut commiſſum delictum divina gratia „ extinguere valeat.

(i) in Epiſt. ad Amandum Epiſcopum Trajectenſem.

Jam vero cum crimen aliud ſit occultum, aliud publicum; quæri poteſt an per utrumque indifferenter irregularitas contrahatur? quam quæſtionem dico varie pro varietate temporum reſolvendam.

Primis enim temporibus, quando agebatur de ſacris eligendis miniſtris, diſtinctio hæc non fiebat; ſed una regula erat, a ſancto miniſterio propellendos, qui in grave quodvis peccatum, ſive clancolum, ſive publice incidiſſent: non enim qualis quiſque publica opinione putatus eſſet, ſed qualis revera fuiſſet, expendebatur: porro non minus in ſe malus eſt, qui occulte, quam qui publice peccat: nec minus in ſe grave eſt adulterium, e. c. cujus duo tantum ejus authores conſcii ſunt, quam ſi in multorum notitiam, cum ſcandalo venerit: antiqui rigoris extant certiſſima documenta: *ſi qui Presbyteri ſine examine ſunt promoti*, ait Concilium Œcumenicum Nicænum I. (k) *vel cum examinarentur, peccata ſua confeſſi ſunt, & confeſſis contra regulam venientibus, aliqui manus imponere tentaverunt: tales regula non admittit, quia quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia*.... (l) *quicumque de lapſis ad clericatum, per ignorantiam, vel per diſſimulationem ordinantium ſunt promoti: hoc Eccleſiaſtica non præjudicat regulæ: cum enim compertum fuerit, deponantur* .... Pari ſenſu Canon Apoſtolicus ſexageſimus: *ſi*, inquit, *accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut de adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in clerum ne admittatur* .... & Concilium Eliberitanum, canone trigeſimo ſtatuit, *ſubdiaconum ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua mœchatus, eo quod poſtmodum per ſubreptionem, ad altiorem gradum non ſit promovendus: ſi autem aliqui ſunt in præteritum ordinati, amoveantur* ..... nec alium ſenſum habent ſupra memora-

(k) Can. 9.
(l) Can. 10.

tâ

(a) *epiſt. 1. c. 14.*

moratа *Siricii* verba: (a) *poſt pænitudinem ac reconciliationem nulli unquam laica liceat, honorem clericatus adipiſci, quia .... nulla debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum*: vaſa enim eſſe vitiorum omnibus ſine diſcrimine convenit, qui ſive ſecreto, ſive publice peccant.

Et hæc quidem diſciplina ad undecimum uſque ſæculum intacta permanſit: ante hanc enim ætatem publicorum criminum ab occultis diſtinctionem, ubi de ſacris ordinationibus ageretur, nullibi factam reperies: poſt annum vero milleſimum cœpit quorumdam mitioribus ſententiis priſca ſeveritas emolliri, & ad ſolum delictum publicum irregularitas *ex crimine* coarctari: quorumdam *inquam* ſententiis: hanc enim diſtinctionem nondum hoc tempore, univerſali conſenſione receptam, invicte probat *Urbani* II. Pontificis Maximi reſponſum, his verbis conceptum: " de presbyteris, diaconis, & ſubdiaconis, qui poſt acceptum ordi- „ nem, in aliquod crimen lapſi fuerunt, ſive „ palam, ſive clam, conſtat quidem ſecun- „ dum canonum cenſum, ab Eccleſiaſticis eos „ officiis inhiberi: tuæ tamen prudentiæ, di- „ ſcretionique committimus, utrum eorum ali- „ qui, qui tamen infamiæ nota non fuerint „ aſperſi, neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſo- „ rum Sancta converſatione promerente, in „ ſuis gradibus recuperari debeant: hoc autem „ ſecundum indulgentiam dicu, non ſecundum „ imperium.

Alterum hujus rei, nec minus efficax ſuggerit argumentum *Petrus Damiani* ejuſdem undecimi Sæculi ſcriptor, in opuſculo, cui *Gomorrhiano* titulum fecit: toto enim hoc libro contra Eccleſiarum præſules animoſe invehitur, qui lapſos in occultiſſimum pollutionis voluntariæ crimen, poſt actam pœnitentiam, promoveri ad ordines, aut ante ſuſceptos poſſe exequi affirmabant: " ut nobis videtur, *inquit*,

(b) *cap. 3.*

„ (b) valde præpoſterum eſt, ut conſuetudi- „ naliter hac purulenta contagione fœdati, „ vel ad ordinem provehi, vel in gradu per- „ ſiſtere audeant jam promoti: quia & ratio- „ ni contrarium, & canonicis Patrum ſanctio- „ nibus probatur adverſum ...... patet profe- „ cto, quia quem dignum morte crimen abjecerat, quælibet Religioſa vita ſubſequens ad „ ſuſcipiendum Eccleſiaſticum gradus ordinem „ non reformat: nec valet ad obtinendum ho- „ noris culmen aſſurgere, qui in mortalis cul- „ pæ barathrum non ambigitur cecidiſſe.

At proximo ſecuto ſæculo duodecimo, contraria doctrina prævaluit, communique Eccleſiæ conſenſu probata eſt, affirmans ſolo peccato publico, ad ſacram ordinationem, aut ejus executionem iter præcludi: *nec enim*, inquit S. Anſelmus qui hoc ineunte ſæculo floruit,

(c) *lib. 1. epiſt. 50.*

(c) *apud Deum reprobatur officium alienius, propter culpam quam ipſe ignoſcit; nec apud homines dedecoratur ſacri ordinis dignitas, propter perſonam cujus ipſi peccatum non cognoſcunt*: ejuſdemque ſententiæ *Yvo Carnotenſis*, conſultus de presbytero quodam, qui, ut confeſſus ipſe fuerat, gradum ſacerdotii fraudibus & mendaciis obtinuerat, *ſi* inquit,

(d) *epiſt. 225.*

(d) *in eo rigor canonum ſervaretur, omni tempore ab inordinate accepto officio ſuſpenderetur: ſed cum ſponte ſua admiſſum a ſe ſcelus confeſſus fuerit, ex indulgentia condonandum.*

Nemo vero huic doctrinæ majorem *Gratiano* auctoritatem conciliavit; ille enim in *decreto* poſtquam antiquos canones & patrum effata exſcripſit, quibus lapſi in crimen quodlibet, ab ordinum receptione & exercitio in perpetuum excluduntur; hæc teſtimonia de peccatis publicis poſſe explicari contendit: „ poſſunt *inquit*, „ ſic diſtingui præmiſſæ authoritates: quorum „ enim crimina manifeſta ſunt, ante vel poſt „ ordinationem a ſacris ordinibus dejiciendi „ ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & „ ſatisfactione ſecreta, ſecundum Sacerdotis „ edictum purgata, in propriis ordinibus „ remanere poſſunt.

Quæ quidem exceptio & interpretatio patrum, etſi a mente eorum penitus aliena, tantum a *Gratiano* authoritatis accepit, ut communi conſenſu probata ſit, & generali Eccleſiæ indulgentia acceptata: de quo ſi quis dubitet, legat Concilium *Tridentinum*, ſeſſione 24. in decreto de reformatione cap. 6. ubi: " liceat „ Epiſcopis, *inquiunt Patres*, in irregularitati- „ tibus omnibus & ſuſpenſionibus, ex delicto „ occulto provenientibus, excepta ea quæ o- „ ritur ex homicidio voluntario, & exceptis „ aliis deductis ad forum contentioſum, di- „ ſpenſare; & in quibuſcumque caſibus occul- „ tis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis, delin- „ quentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi „ ſua per ſe ipſos, aut Vicarium, ad id ſpe- „ cialiter deputandum, in foro conſcientiæ gra- „ tis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari: „ idem & in hæreſis crimine, in eodem foro „ conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis, „ ſit permiſſum.

Itaque juxta hodiernam diſciplinam, (excepto homicidio voluntario, etiam occulto) ſola crimina publica antiquo rigori obnoxia ſunt, & irregularitatem, ſtricte loquendo, inducunt: quæ autem & cujus ſpeciei delicta hæc ſint, pauliſper dicendum.

I.

Impedimentum ex infamia.

Infamiam, quamquam crimen ipſa non ſit, ſed dedecus & opprobrium ſecutum ex crimine, collocari mos eſt, inter delictorum irregularitates: latiſſime iſtud impedimentum extenditur, ad omne videlicet crimen, quod ſiniſtri rumoris cauſa & occaſio fuit: habet in ipſa natura fundamentum hæc interdictio ab ordinibus ſuſcipiendis vel exequendis; & vero ſi in civili republica, infames ab exercendis officiis ac negotiis politicis repelluntur: quanto magis debet in ſacro, omniumque ſanctiſſimo Eccleſiæ miniſterio, lex illa admitti? hinc ab Apoſtolo tam graviter ac ſtricte præſcriptum, *oportere Epiſcopum, teſtimonium habere bonum, etiam ab iis qui foris ſunt*: hinc antiquis canonibus, ut prædiximus, conſtitutum, neminem qui publice pœnitentiam egiſſet, debere ad ordines eligi, propterea quod quantumlibet vita ſequens innocens foret, pœnitentiæ anteactæ memoria, criminis pariter teſtificatio eſſet: hinc denique, ut alia multa prætaream, a Concilio Tridentino ſic ſtatutum: (e) " ad „ minores ordines promovendi, bonum a Pa- „ rocho & a magiſtro ſcholæ in qua educan- „ tur, teſtimoniam habeant: hi vero qui ad „ ſingulos majores erunt aſſumendi, per men- „ ſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, „ qui Parocho aut alteri cui magis expedire „ videbitur committat, ut nominibus ac de- „ ſiderio eorum qui volent promoveri, publice „ in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinan- „ dorum natalibus, ætate, moribus, & vita, a „ fide dignis diligenter inquirat; & litteras „ teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam „ continentes, ad ipſum Epiſcopum quam pri- „ mum tranſmittat.

(e) *ſeſſ. 23. in decr. de reform. c. 5.*

Eſt autem infamia duplex: juris, & facti.

Infamia juris, jure ipſo inducitur, conſequenter ad ſententiam judicis, qua quis reus eſt denunciatus.

Infamia facti eſt, quam gravia crimina ſuis authoribus inferunt, ubi primum nota ſunt & pervulgata: etiamſi judex ſententiam nondum tulerit.

Utramque irregularitas comitatur, ut conſtat ex canone, *infames*; (f) & ex Regula juris 87. *in ſexto: infamibus portæ non pateant dignitatum.*

(f) *cauſ. 3. q. 6.*

Delicto, vero aut præſumpto infamia peræque contrahitur: ideoque innocens, qui præſumptionibus, falſis teſtimoniis, aut confictis inſtrumentis oppreſſus, capitali pœna, exilio, carcere, aut ad triremes in foro ſæculari damnatus eſt;

aut

aut Eccleſiaſtica ſententia reus judicatus, ab omni ordine vel ſuſcipiendo vel exercendo propellitur, ut ex canonibus conſtat, qui *cauſa* 2. quæſt. 5. leguntur, & toto titulo de *purgatione canonica*.

Infamia *facti*, notoria morum emendatione, infamia *juris*, purgatione canonica, aut Summi Pontificis diſpenſatione abſtergitur: quantùmvis igitur aliquis ſit teſtimonio propriæ conſcientiæ innocens, ſi juridice ſit damnatus; tenetur in foro exteriori, pro irregulari ſe gerere, donec cauſa retractata, ejuſdem, vel ſuperioris judicis ſententia ſuerit abſolutus; vel diſpenſationem a ſede Apoſtolica obtinuerit.

II.

Impedimentum ex mutilatione, & illicito homicidio.

Quamquam vero grave quodcumque peccatum, auctori ſuo infamiam inurat ac dedecus; regula tamen invaluit, non quocumque crimine, ſed ſolis caſibus a jure expreſſis in irregularitatem incurri: hi autem præcipue ſunt, *mutilatio, & illicitum homicidium, hæreſis, & Apoſtaſia a fide: indebita ſuſceptio aut executio ordinis*: & denique *iteratio baptiſmi*: de quibus pauliſper dicendum.

Atque ut ab homicidio auſpicemur, nemineni latet ſemper ſuiſſe inter graviſſima crimina reputatum: *ſi quis*, inquit Deus in Exodo,
(a) exod. 21. 14.
(a) *per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur*: & vero cum homicidium de horum peccatorum numero ſit, pro quibus expiandis, publica olim plurium annorum pęnitentia imponebatur; conſaquens fuit, ut qui eo ſędati eſſent, perpetuo irregulares manerent, & a ſacris functionibus, ſine ſpe reditus arcerentur: „
„ minor, *inquiebat 9. ſæculo Joannes VIII. Pon-*
„ *tifex Maximus, ad Epiſcopum quæmdam reſcri-*
„ *bens*: (b) minus doctam ſcientiam tuam, ſa-
(b) apud Gratian. diſt. 50. can. 4.
„ cerdotem putare poſt perpetratum homici-
„ dium poſſe in ſacerdotio miniſtrare: imo
„ (quod eſt ineptius,) nobis ſuadere velle,
„ ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſen-
„ ſum: quis enim tam demens, tamque per-
„ verſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt
„ quantamcumque pœnitentiam concedendum;
„ cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contra-
„ rium? debet ergo ſacerdotio privatus, lacry-
„ marum ſonte flagitium tam immane dilue-
„ re, ut talibus ſaltem remediis curatus, ſa-
„ lutis poſſit invenire ſuffragium.

Irregulares itaque ſunt, quicumque ſacto, præcepto, conſilio, adhortatione, auxilio, aut defenſione, ad necem hominis, vel mutilationem concurrunt: cujus diſciplinæ cauſam axplicans S. Thomas: „ dicendum, *inquit*, (c)
(c) ſupp. quæſt. 39. art. 4. in C.
„ quod omnes ordines referuntur ad Euchari-
„ ſtiæ Sacramentum, quod eſt Sacramentum
„ pacis nobis factæ per effuſionem Sanguinis
„ Chriſti: & quia homicidium maxime contra-
„ riatur paci; & homicidæ magis conſorman-
„ tur occidentibus Chriſtum, quam *ipſi* Chri-
„ ſto occiſo, cui omnes prædicti miniſtri Sacra-
„ menti debent conſormari: ideo de neceſſita-
„ te præcepti eſt, quod non ſit homicida qui
„ ad ordines promovetur; quamvis non ſit de
„ neceſſitate Sacramenti.

Igitur eſt illud generaliter certum, irregularitati, quiſquis alterum occidit, obnoxium fieri: ſed variæ hic occurrunt difficultates, de homicidio aut ex neceſſitate, aut caſu ac fortuito perpetrato, quæ majorem explicationem raquirunt.

Q. 1.
Q. Enim 1. utrum qui alterum ob propriæ vitæ deſenſionem, hac velut neceſſitate compulſus occiderit, debeat pro irregulari haberi?

℟. 1. antiquitus irregulares fuiſſe, non ſolum qui meditato conſilio, & malis artibus, verum & qui aliquem propriæ cauſa deſenſionis necaſſent; „ qui ſe Latronibus adverſos obji-
(d) epiſt. canon. ad Amphiloc. can. 55.
„ ciunt, *inquiebat 4. Sæculo S. Baſilius*, (d) ſi
„ ſint quidem extra Eccleſiam, (*laici*) ab om-
„ ni communione arcentur: ſi ſint autem cle-
„ rici, a gradu deponuntur.

Extat de hac re Nicolai I. Pontificis Maximi ſolemne decretum, a *Gratiano* relatum: (e) de
(e) diſt. 50. can. 6.
„ his clericis, *ait*, pro quibus conſuluiſti, ſci-
„ licet, qui ſe deſcndendo, Paganum occide-
„ runt, ſi poſtea per pęnitentiam emendati poſ-
„ ſint ad gradum priſtinum redire, aut ad al-
„ tiorem conſcendere: ſcito nos nullam occa-
„ ſionem dare, nec ullam tribuere eis licen-
„ tiam, quemlibet hominem quolibet modo oc-
„ cidendi: verum ſi contigerit ut clericus Sa-
„ cerdotalis ordinis Paganum occiderit; mulrum
„ ſibi conſulit, ſi ab officio Sacerdotali receſſe-
„ rit: ſatiuſqne eſt illi, in hac vita Domino ſub
„ inferiori habitu irreprehenſibiliter ſamulari,
„ quam alta indebite appetendo, damnabiliter
„ in profundum demergi .... Clericus ergo
„ homicida non reſtituebatur nequidem ſi in
„ propriæ vitæ defenſione Paganum quaſi ne-
„ ceſſario & involuntarie occidiſſer.

℞. 2. Juxta hodiernam diſciplinam, qui alterum ad propriæ vitæ defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit, irregularem non fieri: quandonam autem cęperit priſtinus rigor emolliri, certo ſtatui non poteſt: undecimo equidem ſæculo adhuc antiqua diſciplina vigebat: jam tamen, ut quidem videtur, in dubium mittebatur, num irregnlaritas eſſet, adverſarium pro vitæ defenſione occidere: conſultus enim hoc tempore *Hilbertus* Metenſis Epiſcopus ab *Yvone* carnotenſi, de quodam presbytero qui nefarium aggreſſorem propriam vitam tuendo necaverat: „
„ non videtur Sacerdotem reum Sanguinis, *in-*
„ *quit*, (f) oportere deinceps miniſtrare, quam-
(f) epiſt. 60.
„ vis tuendæ ſalutis neceſſitate homicidium in-
„ currerit: *additque*: quod ſi ſimilis caſus in ſua
„ dięceſi contigiſſet, ipſe reum ad Apoſtolicam
„ miſiſſet audientiam .... quæ ſane verba, titu-
„ bantis magis ſunt, quam definite reſpondentis.

Idemqne apparet apertins, in *pęnitentiali Ro-*
„ *mano*, caſnm ſimilem ita reſolvente: (g) „
(g) cap. 2. §. de homicidio.
„ ſi ſine odii meditatione, te tuaque liberando,
„ hujuſmodi Diaboli membra, furem, aut latro-
„ nem interſeciſti; ſecundum indulgentiam di-
„ co .... ſi aliquid jejunare volueris, bonum eſt
„ tibi: & eleemoſynam fac largiter: ſi presby-
„ ter eadem fecerit, non deponatur: tamen quam-
„ diu vivit pęnitentiam agat .... jam itaque quo
tempore hoc pęnitentiale editum eſt, aliqnid erat de priſca ſeveritate *ſecundum indulgentiam* relaxatum, cum presbyter in neceſſitate homicida, perpetuæ quidem addicatur pęnitentiæ; ſed a gradu Sacerdotii non deponatur.

Quidquid ſane ſit, eertum aſt *Clementem* V. ineunte ſæculo decimo quarto Pontificem Maximum conceptis terminis declaraſſe, per homicidium ad vitæ propriæ defenſionem perpetratum, minime irregularitatem incurri; eamque deinceps diſciplinam invalniſſe: *ſi furioſus, aut infans*, inquit, (h) *ſive dormiens, hominem mutilet, vel occidat; nullam ex hoc irregularitatem incurrit: & idem de illa cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat invaſorem.*
(h) Clementina: ſi furioſus: de homicidio.

Q. 2. quid neceſſarium ſit, ut quis aggreſſorem ad propriæ vitæ defenſionem interimens, irregularis non cenſeatur?

R. Neceſſarium eſſe, ut moderamen inculpatæ tutelæ ſervetur, id eſt, nt quantum in ipſo eſt, & ſuam & proximi vitam ſervara procuret, nec niſi ad extremas redactus anguſtias, mortem ſibi ab adverſario imminentem, ejuſdem lethali percuſſione effugiat: unde ſi quis ſugere cum poſſit, eaque ratione in tuto vitam ponere, animoſe adverſario honoris cauſa reſiſtit; aut ſi eum ferira mellius poſſit, eaque moderatione, impetum ejus infringere, mortale ei vulnus infligit: non eſt dubium in irregularitatem incidere: quia moderamen inculparæ tutelæ non ſervat: ita reſpondet *Innocentius III.* Pontifex Maximus: (i) „ ſi
(i) extra: de homicidio: cap. ſignificaſti.
„ vero, *inquit*, ſacerdos iſte prius ab illo percuſ-
„ ſus ſacrilego, mox eum cum ligone in capite
„ repercuſſit: quamvis vim vi repellere, omnes
„ leges & omnia jura permittat; quia tamen id
de-

Digitized by Google

„ debet fieti cum moderamine inculpatæ tute-
„ læ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad in-
„ juriam propulſandam: non videtur idem ſa-
„ cerdos a pœna homicidii penitus excuſari,
„ tum ratione inſtrumenti eum quo ipſe pet-
„ cuſſit, quod cum grave ſit, non ſolet levem
„ plagam inferre, tum ratione partis in qua
„ fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu
„ quis lethaliter ſolet lædi.

Ejuſdem ſenſus extat *Honorii III.* Summi utique Pontificis reſcriptum: (a) „ petitio tua
(a) *extra, de homicidio cap.* 24.
„ nobis exhibita continebat, *inquit*, quod cum
„ inimici Dominicæ Crucis, ac blaſphemi no-
„ miois Chriſtiani, caſtrum quoddam in quo
„ morabaris, graviter invaſiſſent; exeuntibus
„ inde habitatoribus, tam clericis, quam laicis
„ contra eos, ac per vicem confligentibus,
„ hinc inde occiſi quamplurimi extiterunt:
„ unde eum pro eo quod aliquos peteuſſiſti,
„ itregularitatem metuas incurriſſe: manda-
„ mus, quatenus ſi de interfectione cujuſquam
„ in illo conflictu tua conſcientia te remot-
„ det; a miniſtetio altaris abſtineas reveren-
„ ter: cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio
„ abſtinere, quam temere eelebrare.

Ita *Honorius*, manifeſto inſinuans hunc presbyrerum, eo quod non inevitabili vitæ tuendæ neceſſitate, neqoe ſervato moderamina inculpatæ turelæ, aliquem occidiſſet, in itregularitarem eſſe prolapſum.

Q. 3. Q. 3. Utrum qui ad honoris, famæ, aut temporalis ſupellectilis tutelam, aliquem occiderit, ſit ab irregularitate immunis?

R. Negative: nec enim in noſtro arbitrio eſt, diſciplinam & Eccleſiaſtica jura laxare: atqui ex diſciplina Eccleſiæ, eo tantum caſu quis ab irregularitate immunis eſt, quo aggreſſorem, ad propriæ vitæ defenſionem, cum modetamine ineulpatæ tutelæ occiderit: „ ſi furioſus, *ait Clemens*
„ *V. ſupra laudatus*, aut infans, ſive dormiens,
„ hominem mutilet vel occidat, nullam ex hoc
„ irregularitatem incurrit: & idem de illo eenſe-
„ mus, qui mortem aliter vitare non valeus,
„ ſuum occidit, vel mutilat invaſorem... ergo
ulterius immunitas extendi non debet ad homicidium pro defenſione famæ, honotis, aut ſupellectilis perpetratum: idem anra declaratum fuerat, (b) ab *Alexandro III.* adverſus Monachum quemdam, qui Latrones in Monaſterium intempeſta nocte, furandi cauſa ingreſſos, & funibus ſtricte ligatos, dum illi vincula tumpere nitebantur, inclementer occiderat: illum, inquam, Pontifex Maximos, incidiſſe in irregularitatem reſpondit: *quoniam*, inquit, (c) *expediebat potius poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere jacturam, quam pro conſervandis vilibus rebus & tranſitoriis, tam acriter in alios exardeſcere.*

(b) *fac.* 12.

(c) *extra: de homicidio cap.* ſuſcepimus.

Q. 4. Quæritur 4. quid ſi aliquis Parris, Filii, conjugis, aut alrerius conſanguinei aggreſſorem, dum eos aliter juvare non poteſt Interimat?

℞. Ne hos quidem caſus ab irregularitate immunes eſſe: tantum enim valent conſtitutiones Eccleſiæ quantum ſonant: porro *Clemens V.* eum tantum ab irregulariratis pœna excipit, qui propriam vitam defeodit: non enim ait: *idem de illo cenſemus, qui Patris, aut Filii, aut conjugis, accidit, vel mutilat invaſorem*: ſed; *idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat invaſorem*: quem in locum *gloſſographus*: " hæc lirrera, *inquit*, innuit, ſecus
„ in illo qoi occiderit volentem occidere Patrem,
„ Filium, conjugem, vel perſonam conjunctam,
„ quam aliter jovare non poterar: quod verum
„ puto: quaſi caſus ille non includatur ſub ne-
„ ceſſitate inevitabili, ſed evitabili... hæc *gloſſographus*, cujus interpretationi paſſim omnes conſentiunt, uti ex *Navarro* refert *Fagnanus*: (d)

(d) *ad c.* 24, *extra de homic. n.* 3.

Q. 5. Q. 5. Utrum ex fortuito homicidio irregularitas contrahatur?

℞. Diſtinctione utendum: vel enim tem illicitam faciebat, eujus actum mors alieoa ſecuta eſt; vel tei licitæ dabat operam.

Si primum: non eſt dubium quin in irregularitatem iociderit: qui enim homicidium indirecte ſaltem, &, ut loquuntur, *in cauſa* voluit, in irregularitatem incurrit: ſed qui rem illicitam committendo, cœco & improviſo caſu hominem occidit, homicidium ſalrem indirecte voloiſſe cenſetur, in cauſa nimirum, ſive actione prohibita, a qua debuerat & potuerat ex officio abſtinere: nullo ergo prætextu valet irregularitatem effugere.

Hoc principio poſito, facile eſt varias quæ in hoc genere moveti poſſunt quæſtiones reſolvere.

Sic ſi qnis vino captus quemquam occiderit; aut ſi volens inimici equum occidere, hominem juxta equum laiitantem vibrato telo necavit: uterque irregularis efficitur; quia vino inebriari, & inimici eqnum occidere, divina lege vetitum eſt.

Pariter Clericus, ſi clamoſæ venationi incumbens, dum feram obtruncare proponit, hominem improviſo obvium mactet, quantamlibet attulerit diligentiam, irregularitate ligatur: quia clamoſa & inquieta venatio, quæ nimirum cum armis, avibus, & canibus exgreetur, clericis omnino eſt interdicta.

Eadem de cauſa Clericus exercens chirurgiam, eam ſeilicet medicinæ partem, quæ manu curat; quamlibet ſir arris peritus, & quantalibet induſtria uſus ſit: ſi ex ejus operatione, mors ægroti ſecuta ſit, irregularis evadir; quia artem chirurgicam exercere, ſubdiaconis, diaconis, & ſacerdotibus vetaot Canones.

Propter eamdem rationem, qui alterum, quamquam ſine animo occidendi, percuſſit, eſt irregularis, ſi mors ictum ſecuta eſt; etiamſi medicorum vel ipſius infirmi negligentiæ, aut morbo qui occaſione vulneris ſupervenerir, aliquatenus attribui poſſit: irregularis, inquam, eſt, quia rem illicitam perpetravit.

Idem de eo dicendum, coi cum altero rixanti, amici forre adveoientes ita ſubſidium attuletunt; nt illius intuitu adverſarium ejus, eo etiam nolente, occiderint: quia rixari cum proximo & proterve contendere neſas eſt, ae contrarium caritati.

Item qui abſque conſilio medici potionem dedit infirmo, qua hauſta mortuus eſt, quamvis bono animo fecerit, eſt irregularis: quia cum non eſſet petitus artis, officium prætergreſſus eſt.

Si ſecundum: hoc eſt, ſi rem liaitam faciebat, qui proximum inopinato mutilavat, vel occidit, iterum diſtinctio adhibenda: vel enim quanta potuit diligenria procuravit, ne quemquam offenderet; vel fuit indiligens: ſi omnem dum operi vacaret, artulit diligentiam, nulla eſt eauſa cur irregularis dicatur; ſecus, ſi negligens in præcavendis funeſtis caſibus fuerit: " hi qni arbores incidere videntur, *in-*
„ *quit canon Nicolao I. Pontifici Maximo attri-*
„ *butus*, (e) ſi eontigerir ut cadens arbor occi- (e) *d. ſ.* 50.
„ derit hominem, inculpabiles ſunt atque in-
„ noxii: quia nec voluntate eorum nec deſi-
„ derio homicidium perpetratum eſt: ſi vero
„ aliqua culpa eorum vel neglectu, morientis
„ hominis interitus cognoſcitur adveniſſe; abji-
„ eiendi ſunt a gradu, & in ſacro ordine nul-
„ latenus ſuſcipiendi.

Idem confirmatur ex capite *presbyterum*: (f) quo Alexaoder III. ab altaris miniſterio presbyterum perpetuo amovendum decernit, *qui puerum intuitu diſciplinæ percuſſerat in capite; ſi ex ipſa percuſſione interiit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua neſcitur expiraſſe.*

(f) *extra: de homicidio.*

Q. 6. qualis mutilatio eſſe debeat, ut in itregularitatem inducat. Q. 6.

℞. Diverſas Theologorum ac canoniſtarum eſſe ſententias: ſunt qui velint talem mutilationem eſſa debere, ut detruncatum fuerit membrum aliquod principale, quod nimitum completum ac diſtinctum in corpore officium habeat: cujuſmodi ſunt, brachium, manus, pes &c. negant vero, membri minus principalis, puta auris, digiti, narium amputatione, in irregularitatem incurri: alii, meo judicio ſanius, diſtinctionem hanc non admittunt, cenſentque in irregularitatem incidere, quiſquis parte ad corporis organi-

ei integritatem pertinente proximum mutilarit: tum quia ſi rectum ſapimus & ſequimur rationem, nulla corporis pars eſt, quæ completum ac diſtinctum ab aliis officium non exerceat; numquid enim ab omni vacant officio digiti, aures, & nares, & ſuperflue, aut ad ſolum ornatum in humano corpore a Deo conditore locatæ ſunt? tum quia æquum non eſt, ab irregularitate immunem eſſe, qui alterum improba ferocitate irregularem effecit: porro cui aures, vel naſus, vel digiti amputati ſunt, etſi non ſua culpa, irregularis effectus eſt: ergo &c.

Q. Ultimo: in dubio utrum homicidium aut mutilatio voluntaria aliquatenus fuerint, quid agendum?

R. In his caſibus ab exercendis aut ſuſcipiendis ordinibus abſtinendum, donec ad Sanctam Apoſtolicam ſedem recurſum fuerit, & a Pontifice Maximo, aut Epiſcopo cui fuerit cauſæ cognitio delegata, dubium reſolutum ſit: in dubiis enim debemus ſemitam eligere tutiorem: atqui longe tutius eſt, imo hoc ſolum eſt tutum, in hujus generis caſibus a ſacro miniſterio abſtinere, & pro irregulari ſe gerere: ita a Summis Pontificibus ſæpe declaratum.

Clementis III. temporibus contigit, ut preſbyter quidam domeſticum ſuum corrigere volens, cingulo verberarit: porro gladio e vagina cingulo appenſa, caſu elapſo, aliquantulum in dorſo ſervus eſt vulneratus: brevi ex accepto vulnere, (leviſſimum namque erat) homo convaluit: ſed paulo poſt graviore correptus infirmitate, e vivis abreptus eſt: conſultus de hac re Pontifex ſic reſpondit: (a) *cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem; vos convenit injungere presbytero memorato, ut in ſacris ordinibus non miniſtret: injuncta tamen pœnitentia congruenti, poteritis illi concedere, ut minoribus ſit contentus.*

(a) extra. de homicidio: cap. ad audientiam.

Similis caſus legitur, cap. *ſignificaſti:* extra: *de homicidio*: maleficus quidam templum ingreſſus, Euchariſtiam, Vaſa ſacra, & altarium ornamenta, furtim diripuerat: ſacrilegum furem inſequens presbyter, arrepto ferreo inſtrumento percuſſit: eumdemque Parochiani gladiis & ſuſtibus occiderunt: delatæ ſibi ſuper hac re conſultationi *Innocentius III.* ſic reſpondit: „ ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu percuſſus interiit; in hoc dubio tamquam homicida debet haberi ſacerdos: & ſi forte homicida non ſit, a ſacerdotali officio abſtinere debet; cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare, eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.

Ita Pontifices Maximi, quorum decretis quiſquis vere Theologus eſſe voluerit, magis inſiſtet, quam pernicioſiſſimis novellæ probabilitatis commentis.

Confirmavit hanc regulam Sancta Synodus Tridentina, decernens ad Summum Pontificem eſſe confugiendum, etiam quando aliquis invaſorem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, caſu & nolens occiderit; ſimulque inſinuans, non poſſe etiam in hoc caſu, ſine diſpenſatione ſacros ordines exerceri aut recipi: ſi vero, „ *inquit*, (b) homicidium non ex propoſito, „ ſed caſu, vel vim vi repellendo, ut quis ſe „ a morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur; quam ob cauſam etiam ad ſacrorum „ ordinum, & altaris miniſterium, & beneficia quæcumque ac dignitates, jure quodammodo diſpenſatio debeatur; committatur loci ordinario, aut, ex cauſa, metropolitano, „ ſeu viciniori Epiſcopo, qui non niſi cauſa „ cognita, & probatis precibus ac narratis, „ nec aliter diſpenſare poſſit.

(b) ſeſſ. 14. in decr. de reform. c. 7.

III.

Impedimentum ex Hæreſi.

Non hæreſim tantum, ſed ſchiſma, & apoſtaſiam, iſte titulus comprehendit: quia enim hæreticos omnes, ſchiſmaticos, & apoſtatas, pœnitentiæ publicæ priſca ſeveritas addicebat; conſequens fuit, ut a ſuſcipiendis aut ſuſceptis ordinibus pellerentur: *ex omni hæreſi, qui ad nos fidelis venerit*, ait Concilium Eliberitanum, (c) *minime eſt ad clerum promovendus: vel ſi qui ſunt in præteritum ordinati, ſine dubio deponantur*: cui concinens *Innocentius I.* Pontifex Maximus: noſtræ lex eſt Eccleſiæ, *inquit*, (d) „ venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem, laicam tantum tribuere communionem; nec ex „ his aliquem in Clericatus honorem vel exiguum ſubrogare . . . ſi quis vero de Catholica ad hæreſim tranſiens, aut fidelis ad apoſtaſiam reverſus, reſipiſcens redire voluit: „ numquid eadem ratione poterit ad clerum „ permitti, cujus commiſſum nonniſi longa pœnitentia poterit aboleri, nec poſt pœnitentiam clericum fieri, ipſimet canones ſua auctoritate permittunt.

(c) can. 51. 51.

(d) Epiſt. 22. cap. 4.

Nec eos tantum qui hæreſim aut ſchiſma profeſſi fuerint; ſed & eorum filios, velut hæreditario infamiæ titulo, ex juris novi præſcripto, hæc irregularitas afficit: notandum tamen, non ubique hanc diſciplinam vigere: in Germania enim, Gallia, & pleriſque aliis provinciis, pro irregularibus non habentur, quorum parentes Lutheri aut Calvini errores ſectati fuerint; nec illis crimen parentum claudit ad ſacros ordines aditum.

IV.

Impedimentum ex indebita ſuſceptione vel executione ordinis.

Irregulares ex delicto ſunt, qui ordines furtim, nec vocati, nec approbati ſubripiunt; ut conſtat ex cap. *veniens ad nos:* extra: *de exceſſibus prælatorum.* Item qui excommunicatione, aliiſque Eccleſiaſticis cenſuris ligati, ordines ſuſcipiunt; ut declaratur ex cap. *Clerici:* cap. *latores*: cap. *illud*: & cap. *fraternitati*: extra: *de clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante:* & ex cap. *cum illorum*: extra *de ſententia excommunicationis:* item qui miniſteria tamquam ex officio, & ſolemniter, obeunt ordinum quos minime ſuſceperunt: ex officio, inquam, minores enim clerici, ipſique laici, quibus hodierna Eccleſiæ indulgentia, pleriſque in locis committitur, ut ſubdiaconorum & acolythorum vice fungantur, irregularitatem non contrahunt: itaque ii ſoli hoc impedimento ligantur, qui pro veris acolythis, ſubdiaconis, Diaconis, &c. audacter ſe gerunt, cum ad hos ordines promoti non fuerint; ut conſtat ex cap. *ſi quis:* extra: *de Clerico non ordinato, miniſtrante.*

V.

Impedimentum ex iteratione Baptiſmi.

Pari impedimento ligandos, qui ſacrum baptiſma iteraverint, aut ejus iterationi quomodocumque contulerint, juris canonici antiqua præſcriptio eſt, in decretis Conciliorum & patrum ſtatutis fundata: ſic S. *Auguſtinus*, libro de unico baptiſmate contra Petilianum, (e) expreſſe docet, non debere ad clericatum promoveri qui ab Hæreticis ſunt rebaptizati: & S. *Leo* Pontifex Maximus, (f) Clericis ab hæreſi redeuntibus, ordinum foris ſuſceptorum exercitium & honorem concedit: *ſi tamen*, inquit, *iterata tinctione non fuerint maculati*: & Synodus Toletana IV. (g) can. 18. *non promoveantur ad ſacerdotium*, inquit, *qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur*: & *Innocentius III.* Pontifex Maximus, Græcos redarguens qui Latinos iterum tingere præſumebant: *ſi quis tale quid præſumpſerit*, inquit (h) *excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio & beneficio Eccleſiaſtico deponatur:* quin & ad eos ipſos, ut prædixi, impedimentum illud extenditur, qui baptiſmi iterandi fuerint aliquatenus adju-

(e) c. 12.

(f) in Decretis capit. 14.

(g) ann. 633.

(h) extra: de bapt. cap. ultimo.

adjutores: ſic *Alexander* Papa III. interrogatus de acolytho, qui in iterando cujuſdam ægroti baptiſmate miniſtraverat: *ad ſuperiores*, inquit, (a) *ordines promoveri, ſi publicum eſt quod proponitur, non valebit; niſi ad religionem tranſire voluerit, ut favore religionis ipſius, circa eum valeat diſpenſari*.

(a) *extra: de iterantibus bapt. c. 2.*

Jam ſi quæratur, utrum eidem irregularitati, iteratio confirmationis, vel ordinationis ſubjaceat? Reſpondeo negative: non enim debent contra præſcripta Canonum pœnæ ampliari: atqui iis ſolis qui baptiſma, non vero qui confirmationem vel ordinationem repetierint, irregularitatis pœna, canonum auctoritare infligitur: ergo &c.

Quod ſi rurſum tanti diſcriminis cauſam quæras: dico non ideo qui confirmationem vel ordinem iterarint, ab irregularitate eſſe immunes, quod leve peccatum putatum ſit; cum confirmatio & ordinatio, ſicut & baptiſmus, propter characterem quem imprimunt, iterari ſine ſacrilegio nequeant: ſed quia ita majores ſuo arbitrio uſi ſunt, ut ſolos rebaptizantes irregularitatis pœna plectendos cenſuerint: quamquam nec defuit hujus diſcriminis plauſibilis ratio, inde petita quod gravius offendere videantur Eccleſiam, qui denuo ringunt, quam qui Chriſma vel ordinem repetunt; ſolus enim baptiſmus eſt Eccleſiæ jaoua, ad reliqua Sacramenta aditom reſerans: ergo iteratione baptiſmi major Eccleſiæ injuria irrogatur, qui enim rebaptizatur, ſic ſe gerit quaſi hactenus ſubditus Eccleſiæ non fuiſſet.

§. SECUNDUS,

De irregularitate ex defectu.

Irregularitas ex defectu ſeptem ſpecies habet. 1. Eſt ex defectu animi: 2. ex defectu corporis: 3. ex defecta natalium: 4. ex defectu ætatis: 5. ex defectu libertatis: 6. ex defectu Sacramenti: 7. ex defectu perfectæ lenitatis.

I.

Impedimentum ex defecta animi,

Amentes, fatuos, illitteratos, energumenos, lunaticos, epilepticos, & eos denique omnes qui rationis uſum notabiliter intercisum habent, a ſacro miniſterio repellendos, poſtular ratio: quibus enim domeſtica, civilive negotia, ne quidem minima committuntur; quanto minus divinorum myſteriorum celebratio committenda? atqui nemo homo eſt adeo rerum ſuarum incurius, qui diſpenſationem earum inſenſato miniſtro demandet: ergo longe minus cenſeri debet, ad Sacramentorum, & divini ſacrificii celebratiooem idoneus: adeoque hoc impedimentum non tam Religio quam natura ipſa conſtitnit: „ bene majorum regulis definitum „ eſt, *ait Concilium XI. Toletanum provecto ſæculo ſeptimo, Vitaliani Papæ temporibus celebratum*, (b) ut Dæmoniis aliiſque ſimilibus „ paſſionibus irretitis, myſteria ſacra tractare „ non liceat: cui præcepto, conſenſu rationis „ adhibito, id communiter definivimus, ut nullus de his qui in terram, arrepti a Dæmonibus, eliduntur, aut quolibet modo vexarinnis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſſi ſe „ divinis ingerant Sacramentis... in capirularibus *Caroli Magni*, (c) iiſdem concepta verbis conſtitutio legitur: quod autem hic de irretitis a Dæmonio, & ſimilia patientibus eſt præſcriptum, quod non debeant *myſteria ſacra tractare*, debet a fortiori de amentibus & fatuis intelligi, qui ſui compotes cum nec ſint, nec fuerint unquam; ab altaris miniſterio, natura ipſa præcipiente, arceantur.

(b) *can. 13.*

(c) *lib. 7. cap. 51.*

Quantum vero temporis hoc impedimentum perduret, regula una, propter morborum diverſitatem, præſcribi nequit: hoc tamen geoeratim, pe certo pronunciamus, quamdiu mala affectio; aut evidens cjus periculum durat, irregularitatem maoere: ſic qui natura dementes ac fatui ſunt, aut ingenio ita ſtupido, nt ne communiſſimas quidem & univerſales habeant notiones; in perpetuum ab ordioibus repellendi: idem de energumenis, lunaticis, & epilepticis dicimus, ſi eorum deſperata curatio aut liberatio videatur: qua in re hac cautiooe agendum, ut ſemper tutior pars eligatur.

Si quis Dæmonem habeat, ait Canon Apoſtolicus 78. *Clericus non efficiatur, ſed nec cum fidelibus preces fundat: mundatus vero, recipiatur, & , ſi dignus fuerit, Clericus efficiatur*.

De epilepſia ſpeciatim quæritur, utrum qui ea ſemel laboravarit, irregularitate perpetna ſit innexus?

R. Diſtinguendo: vel enim qnis epilepticos affectus in prima infantia, & ante pubertatis annos paſſus eſt; vel adultiore ætate, poſt annum videlicet decimum quartum: ſi primum, communi conſuetudine recepta, & conſultationibus medicorum probata opinio eſt, hujuſmodi epilepſia, ſi poſt annos pubertatis ceſſaverit, irregularitatem non contrahi: cum enim puerilis morbus fuerit, nec ad provectiorem ætatem progreſſus, impedimentam ad Eccleſiæ gradus eſſe oon debet: *alioquin*, inquit Cabaſſutius, (d) *magna Clericorum & ſacerdotum pars eſſet irregularis: in teneris enim annis hos affectus permultis contingere, qui deinde provectiores, ad ſacros ordines indiſcriminatim accedunt, docet experientia: atque Hyppocrates* (Aphoriſmo 7. ſect. 5.) *epilepſia ante pubertatem, amotionem recipit; poſt vigeſimum vero quintum annum fere comitatur ad mortem uſque*: ſi ſecundum, iter ad ordines in perpetuum intercludit, hujuſmodi epilepſiam vulgo inſaoabilem eſſe rum experimento quotidiano obſervatur, rum periti in arte conſentiunt: *plurimi pueriles morbi*, ait Hippocrates, (e) *alii intra dies quadraginta ſalvantur, nonnulli intra ſeptem menſes, quidam intra annos ſeptem, alii, ipſis etiam ad pubertatem accedentibus: qui vera permanſerint, neque circa ubertatem... ſaluti fuerint, inveteraſcere conſueverunt*.

(d) *Juris Canonici Theoria & praxis lib. 5. cap. 19.*

(e) *Aphor. 28. ſect. 3.*

Quæritur inſuper, ſi eai poſt ſuſceptos ordines ægritudo epileptica ſupervenerit, utrum pro irregulari in perpetuum ſit habendus?

R. Juxta communem ſententiam poſſe hujuſmodi ad ordinum fuoctiones admitti, modo duæ quæ ſequuntur cautiones adhibeantur: 1. eſt, ut anni ſolidi ſpatio ſymptoma epilepticum non recurrerit: (idemque de amentia & infeſtatione dæmoniaca eſt dicendum:) ſecunda, ut poſt unius anni accaratam probationem, altare ſine adjutore ſacerdote non adeat, qui vices ejus ſupplere poſſit, ſi forte morbo antiquo contigerit corripi.

Utramque regulam Concilium Toletanum XI. modo laudatum præſcribit: tamdiu, inquit, (f) *erunt officii ſui, & ordine & loco ſuſpenſi, quo uſque unius anni ſpatio, per diſcretionem Epiſcopi inveniantur ab incurſu dæmonum*, (aut aliis paſſionibus) *alieni*: (g) *ſummopere cavendum eſt, ne horis illic atque temporibus, quibus Domino pſallitur vel ſacrificatur, unicuique divinis ſingulariter officiis inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis quælibet valetudo accurrat, quæ aut corpus ſubita ſubrui faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat: ab hoc ergo inſtituimus, ut ubi temporis, vel loci, vel cleri copia ſuffragatur, habeat ille caneat Deo atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adjutorem, ut ſi aliqua caſu ille qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, a tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus*.

(f) *can. 13.*

(g) *can. 14*

II.

Impedimentum ex defectu corporis.

Primis temporibus hujuſmodi defectus nulla ratio habebatur, modo talis non eſſet, ut functiones Eccleſiaſticas impediret: „ ſi quis, *ajunt* „ *Apoſtolici canones*, (h) oculo orbatus vel femore oblæſus, Epiſcopatu dignus ſit; fiat: „ non enim corporis damnum quemquam pol-

(h) *76. & 77.*

„ polluit, ſed animæ inquinatio. . . . qui autem ſurdus eſt & cœcus, ne ſit Epiſcopus; „ non quaſi pollutus, ſed ne impediantur Eccleſiaſtica.

Quos Canones *Balſamon*, & *Zanaras* interpretando, veteris & novæ legis hanc eſſe differentiam obſervarunt, „ quod illa exigeret „ miniſtros, integros corpore eſſe debere, notamque nullam habentes; ſac nemo aliqua „ parte corporis deformatus aut mutilatus, admitteretur ad ſacerdotium: ſed etiam poſt „ ſacerdotium, ſi cui, membri vel particulæ cujuſquam mutilatio contigiſſet, ſacerdotio mulctabatur: ſic enim Dominus in *Levitico* (a) „ Moyſi loquitur, & Aaroni ſignificandum præſcribit: *homo de ſemine tua per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedat ad miniſlerium ejus; ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torta naſo; ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in acula, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel herniaſus: omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſua . . . quia maculam habet, & contaminare non debet ſanctuarium meum:* „ at iis qui conſecrandi ſunt apud nos, inquit, *Zonaras*, mutilatio corporis impedimento non annumeratur: „ animam nempe requiritur & ſufficit habere „ puram, ſine vitio & ſorde: *vel, ut in eumdem locum Balſaman loquitur:* animam puram & integram volunt (*canones Apoſtolici*) omnes habere, non autem corpus.

(a) Levit. 21. 16. & ſeqq.

Idem Author *conſtitutionum* vulgo *Apoſtolicarum* ante notaverat: *pro una tribu ſacerdotali*, inquit, *juſſit* (Deus) *ex unaquaque gente optimos quoſque ad ſacerdotium eligere; neque corporum vitia contemplari, ſed Religionem & vitam*.

Memorabilis in hanc rem *Ammonii* anachoretæ hiſtoria eſt, quam referunt Sozomenus (b) & *Palladius* (c): Ejus ſanctitate permoti finitimæ civitatis incolæ, Epiſcopum habere eum voluerunt: dumque precibus, & vi adhibita ab eremo eripere, & ad ſe trahere moliuntur, abſcidit ipſe ſibi auriculam: quo facto; *abite*, inquit, *poſthac enim nequidem ſi vellem, ſacerdotalis lex me ordinari ſinit: integri enim corporis ſacerdotem conſtitui oportet: illi digreſſi*, ait Sozomenus, *poſtquam intellexerunt, Judæis quidem hæc obſervanda eſſe; Eccleſiam vero de corpore non curare, dummodo ſacerdos integer ſit moribus, denuo redierunt, eum comprehenſuri: tum ille juravit, ſe linguam quoque ſibi præciſurum, ſi vim facere tentaſſent*: addit vero Palladius, *fuiſſe Epiſcopum, qui viris illis dixerat, Eccleſiam legi veteri in hoc puncto non eſſe ſubjectam; ſeque paratum ordinare virum bona vita, etiam naſo amputato: hæc lex*, inquiebat, *in uſu ſit apud Judæos: mihi autem ſi vel truncatis naribus adduxeritis, qui ſit bonis moribus; ego eum ordinabo*.

(b) Hiſt. lib. 6. c. 30.
(c) in Hiſtor. Lauſiaca cap. 12.

Certum itaque eſt ex veteri diſciplina, defectus corporales impedimentum ordinationi, etiam Epiſcopali non attuliſſe, niſi tales eſſent ut impotentiam exequendi ordinis importarent; ſecutis vero ætatibus omnes, ſine diſcrimine, inſigniter vitiati ab altari repulſi ſunt: „ nonnulla parte corporis imminutos, „ *inquit Gelaſius quinta ſæcula Summus Pontifex* (d) ſine ullo reſpectu ad Eccleſiaſticum „ didicimus venire ſervitium: quod ſimul antiqua traditio, & Apoſtolicæ ſedis vetus forma non recipit: quia vitioſum nihil prorſus „ Deo offerre legalia præcepta ſanxerunt: ita „ Gelaſius, cujus verba, (*antiqua traditio, &* „ *Apoſtolicæ ſedis vetus forma*) non ideo dicta accipi debent, quaſi irregularitas hæc fuerit ab ipſis Apoſtolicis temporibus inſtituta, ſed quia jam conſuetudo illa in Latina Eccleſia invaluerat, & vim legis habere cœperat, ex decreto *Hilarii* aliquanto ante *Gelaſium* Pontificis Maximi, his verbis concepto: *aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros ordines aſpirare non audeant: quiſquis autem talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſolvet*.

(d) Epiſt. 9.

Eamdem legem ſummi Pontificis, & Concilia confirmarunt, quorum decreta in Gratiano fuſe citata reperies: (e) hujus impedimenti rationem Angelicus Doctor ſic explicat: „ aliquis, *inquit*, (f) efficitur ineptus ad ſuſceptionem ordinis, vel propter impedimentum „ actus, vel propter impedimentum claritatis „ perſonæ, & ideo patientes defectum in membris impediuntur a ſuſceptione ordinis, ſi ſit „ talis defectus qui maculam notabilem inferat, per quem obſcuretur perſonæ claritas, „ ut abſciſſio naſi; vel periculum in executione facere poſſit: alias non impediuntur: hæc „ autem integritas exigitur de neceſſitate præcepti, ſed non de neceſſitate Sacramenti.

(e) 1. part. decr. diſt. 55.
(f) in 4. ſent. diſt. 25. quaſt. 2. art. 2.

Jam ſi quæratur, quænam in ſpeciali vitia corporis a ſacris ordinibus arceant?

R. Quædam natura ipſa obicem ſacris ordinibus ponere; ut, ſi cui manus abſciſſa, vel effoſſi oculi fuerint; quædam jure canonico determinata; ut ſi quis careat ſiniſtro oculo, quem vulgo oculum canonis vocant: quædam denique relicta judicio Epiſcoporum, a quibus eſt decernendum, utrum hic aut ille defectus ſit talis, ut ex eo irreverentiæ aut ſcandali periculum oriatur.

III.

Impedimentum ex defectu Natalium.

Ex illegitimo concubitu natus, in irregularitatem incurrit: hujus ponendi impedimenti cauſa multiplex majoribus fuit.

Prima petitur ex ordinis dignitate, quam non leviter origo vitioſa deturpat. Quantumlibet enim (ut ſæpe contingit) ſpurius filius, continentiæ ac ſanctitatis laude præcellat; paterni tamen memoriam criminis, velut impreſſam in fronte gerit. „ Ordinati, *ait S. Thomas*, (g) in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur. Ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis claritas quædam, non de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; ut ſcilicet ſint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes: & „ quia obſcuratur nominis claritas ex vitioſa „ origine; ideo etiam de illegitimo Thoro nati, a ſuſceptione ordinum repelluntur, niſi „ cum eis diſpenſetur: & tanto eſt difficilior „ diſpenſatio, quanto origo eſt turpior.

(g) in 4. ſent. diſt. 25. quaſt. 2. art. 2. quaſtiuncula 3.

Secunda fuit, periculum incontinentiæ, in quam ſpurium filium patris exemplo proclivem futurum haud levis eſt metus: ut enim vulgari jactatur proverbio, *ſæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri*.

Tertia fuit, quorumdam presbyterorum incontinentiam reprimendi neceſſitas. Conſtat enim, antiquitus, ſæculo præſertim undecimo, nefando impudicitiæ vitio Clericos enormiter fuiſſe infectos. Ut ergo hoc tantum malum, quoad fieri poterat, extirparetur, præter cætera conſtitutum, presbyterorum illegitimos filios, „ in perpetuum a Sacro miniſterio repellendos: „ quidam Romani Pontifices, *ait Ivo Carnotenſis*, (h) decreverunt, ne filii presbyterorum „ aſſumerentur ad presbyteratum, non quod „ perſonarum acceptio apud Deum alicujus ſit „ momenti; vel natura quæ omnium par eſt „ genitrix, ab aliquo poſſit reprehendi, vel „ filius pro iniquitate patris condemnari . . . . „ ſed ad reprimendam quorumdam presbyterorum incontinentiam, vel tutius muniendam „ aliorum continentiam.

(h) in præfat.

Quarta huic proxima fuit, periculum ſucceſſionis quaſi hæreditariæ in miniſteria Eccleſiaſtica. Quo enim tempore, ut prædiximus, in Clero lues impudicitiæ graſſabatur, omnique effracto repagulo Sacerdotes non jam clanculum, ſed publice & cum ſcandalo illicita matrimonia contrahebant; amore deinceps paterno, quos ſuſceperant filios, novo crimine ſanctuarium intrudebant, ſibique ſæpius, abdicato dum viverent beneficio, ſubrogabant: quo fiebat, ut jure quaſi hæreditario beneficia Eccleſiaſtica, non ſecus ac patrimonium, a parentibus ad filios commearent. Cui malo opportunum

vi-

viſum eſt fore remedium, ſi ad ordinem ſuſcipiendum inhabiles redderentur.

Jam ſi hujus irregularitatis quætatur antiquitas:

R. 1. Prioribus ſæculis fuiſſe incognitam, nullamque ejus in veterum Conciliorum Canonibus, & Summorum Pontificum reſcriptis mentionem occurrere. Quando enim de eligendis miniſtris Eccleſiæ agebatur, non quætebatur quo quiſque patre genitus, ſed quibus eſſet ornatus virtutibus: ut collectis patrum pluribus teſtimoniis adſtruit *Gratianus*. (a)

(a) Decr. 1. part. diſt. 56.

R. 2. Nullam, quod quidem ſciam, de hoc impedimento ante ſæculum ſeptimum conſtitutionem eſſe latam. Hoc enim tempore in Concilio Toletano IX. (b) Canone X. da Clericorum filiis ſic decretum: „ cum multæ ſuper incontinentia ordinis Clericorum hactenus emanaverint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformati quiverit correctio „ morum: ideo quilibet, ab Epiſcopo uſque „ ad ſubdiaconum deinceps, qoi vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ deteſtando connubio, „ in honore conſtituti filios procrearint, illi „ quidem ex quibus genini probantur, canonica cenſura damnentur, proles autem ex tali pollutione nata, non ſolum hæreditatem „ parentum nunquam accipiet, ſed etiam in „ ſarvitutem ejus Eccleſiæ, de cujus Sacerdotis vel miniſtri ignominia nati ſunt, jure perenni manebunt . . . ſane quos bonis paternis ſpoliandos, & ſervituti perpetuæ addicendos Toletani partes ſanxerunt, multo magis excluſos a Sacro miniſterio voluerunt: id quod canonis undecimi immediate ſequentis lectio aperta declarat. *Servi Eccleſiarum*, inquit, *ordinari non debent, niſi prius libertatem ab Epiſcopis conſequantur. Et, ſi honeſte in Clericatu vixerint, poterunt ad officia majora promoveri*.

(b) ann. 655.

Seprimo itaque ſæculo ex Eccleſiarum Hiſpaniæ diſciplina receptum fuit, illegitimo concubitu natos pro irregularibus computandos.

R. 3. In cæteras Eccleſiæ latinæ provincias ſerius regulam hanc introductam. In Galliis ſæculo 9. (c) Concilii *Meldenſis* auctoritate decretum eſt, nonniſi in extrema neceſſitate debere, hac notatos infamia, ad ordines promoveri. Raptores virginum & viduarum, „ *ait Canon 64.* Qui etiam poſtea voluntate „ patentum, eas, quaſi deſponſantes, ſub dotalitii nomine in conjugium duxerunt &c... „ Filii ex hujuſmodi vituperabili conjunctione „ anta conjugium procreati, ad Eccleſiaſticam „ dignitatem nullo modo provehantur: nec de „ tali conjugio generati Eccleſiaſticis ordinibus applicentur; niſi forte eos vel maxima „ Eccleſiæ utilitas, vel neceſſitas poſtulet, vel „ evidens meritorum prætogativa commendet .... „ Eodem ſæculo *Arnulphus* Lotarii Francorum Regis frater ab Epiſcopatu Remenſi dejectus eſt, quod ax concubina gentibus eſſet. Judicatum namqua a parribus, *natum ex concubina, non debere eſſe Epiſcopum*.

(c) ann. 845.

Sæculo demum 11. Summorum Pontificum & Conciliorum auctoritate, de ſpuriis ad Sacram ordinationem non admittendis, lex in tota Eccleſia Latina prævaluit: de presbyterorum filiis, *ait Innocentius III. ſæculo 13. Pontifex Maximus*, (d) tam ex decreto Urbani „ II. quam ex Concilio colligitur Pictavienſi, quod ad Sacros non ſunt ordines promovendi, niſi aut in cœnobiis, aut in canonica Regulari Religione fuerint converſati ... „ Vixit porro Urbanus II. ſæculo undecimo „ deſinente, eodemque tempore Synodus Pictavianſis habita eſt. Eodem deinceps impedimento, non Clericorum tantum, ſed & Laicorum ſpurios filios fuiſſe ligatos non dubitabir, qui decreta Pontificum, & Canones Conciliorum legerit, io decretales *Gregorius* IX. relatos, ubi præter cætera ſic conſtitutum habetur: *Filii presbyterorum, & cateri ex fornicatione nati, ad Sacros ordines non promoveantur* . . . . . (e) *nimis in tua provincia Eccleſia deformatur honeſtas, ex eo quod filii Sacerdotum*,

(d) lib. 4. Epiſt. 118.

(e) in Reſcripto ad Archiep. Turonenſ.

& alii non legitime nati, ad dignitates, & perſonatus, & alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ promoventur.

IV.

Impedimentum ex defectu ætatis.

Irregulares defectu ætatis cenſentur, 1. pueri, 2. ii, qui licet ætate provecti, juniores in fide ſunt, quia recenter ex infidelitate converſi.

1. Ab ordinum ſuſceptione infantes jure Canonico excluduntur, & merito quidem. Nulla namque ordinatio eſt, cui functio aliqua non reſpondeat, cujus implendæ capaces non ſunt, qui ratione nondum utuntur. Perperam itaque infantibus ordinatio conferretur: quamquam vero hoc illegitime fieret, validam tamen conſecrationem futuram, communis Theologorum, uno excepto *Durando*, Doctrina eſt. Uſus ſiquidem rationis, licet ex præcepto ad ordines ſuſcipiendos prærequiratur, non tamen ad valorem Sacramenti exigitur. Illud enim non eſt neceſſitate Sacramenti neceſſarium, cujus prætermiſſio ejus effectum non impedit; atqui infractio hujus regulæ non obſtaret quominus ordinatio effectum ſuum conſequeretur, videlicet characterem, qui in ſubjecto rationis uſum neceſſario non requirit, ut baptiſmi & confirmationis exemplo notiſſimum eſt. Vere ergo, quamquam inutiliter, Diaconus aut presbyter eſſet, cui adhuc puero per Epiſcopalem manuum impoſitionem Sacra ordinatio conferretur. *Omnia Sacramenta*, inquit S. Thomas, (f) *in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſſitate Sacramenti, ſed poteſtas aliqua ſpiritualis divinitus datur, poſſunt pueri ſuſcipere, & alii qui uſu rationis carent .... Quidam dicunt, quod ad omnes ordines requiritur uſus rationis de neceſſitate Sacramenti: ſed eorum dictum ratione vel auctoritate non confirmatur.*

(f) Supp. quæſt. 39. art. 2. in C.

Quæ autem ſingulis ſuſcipiendis ordinibus ætas ſit per Sacros Canones præſtituta, dicetur inferius.

2. Neophytos, a fidei ſcilicet & baptiſmi ſuſceptione recentes, quamlibet ætate adulti ſint, ad Sacros ordines non admittere, in Eccleſia antiquiſſimum eſt. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe . . . Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli*, inquit S. Paulus: (g) cui Apoſtolicæ Doctrinæ Concilium decreta conſentiunt. *Non oportet Neophytum promoveri ad ordinem Sacerdotalem*, ajunt Laodicenæ Synodi patres. (h) Et in Concilio Sardicenſis: (i) *Oſius Epiſcopus dixit... Conveniens non eſt, nec ratio vel diſciplina patitur, ut temere & leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt: maxime cum & magiſter gentium Beatus Apoſtolus, ne hoc fieret denunciaſſe & prohibuiſſe videatur: ſed hi quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint com„ probata: univerſi dixerunt, placere ſibi hæc.* „ Pari ſenſu *Innocentius* I. Pontifex Maximus: „ Laici, *inquit*, (k) qui habentes uxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut Clericis juncti ſint, aut Monaſteriis, ex quo baptixati ſunt, hæſerint; &, ſi non concubinam, non pellicem noverint; ſi in bonis „ operibus vigilaverint: non prohibentur hujuſmodi ad Clericatus ſortem aſſumi. Ita ſane ut erga aos, a majoribos rempora conſtituta ſerventur: nec cito quilibet Lector, „ cito Acolythus, cito Diaconus, cito Sacerdos fiat.

(g) 1. Timot. 3. 6.

(h) can. 3.

(i) 13. canon. 13.

(k) Ep. 4.

V.

Impedimentum ex defectu libertatis.

Qui juris ſui non ſunt, ad ordines aſſumi canones vetant: cujus cauſam afferens Sanctus „ Thomas, (l) dicendum, *inquit*, quod „ in ſuſceptione ordinis mancipatur homo di-

(l) Supp. quæſt. 39. art. 3. in C.

„ divinis officiis, & quia nullus poteſt alteri dare quod ſuum non eſt; ideo ſervus qui non habet poteſtatem ſui, non poteſt ad ordines promoveri. Si tamen promovetur, ordinem ſuſcipit; quia libertas non eſt de Sacramenti neceſſitate, licet ſit de neceſſitate præcepti, cum non impediat poteſtatem, ſed actum tantum: & ſimilis ratio eſt de omnibus, qui ſunt aliis obligati, ut ratiociniis detenti, & hujuſmodi perſonæ.

Itaque non ii ſolum quos proprie ſervos dicimus, hoc detinentur impedimento, ſed & illi qui ſunt ad ratiocinia obligati, vel negotiis temporalibus, ſive in militia ſæculari, ſive in publicis adminiſtrationibus implicantur. Hos enim omnes antiqua decreta generaliter comprehendunt.

„ Servos in Clerum provehi, *ait Canon Apoſtolicus* 81. ſine voluntate dominorum non permittimus, ad eorum, qui poſſident, moleſtiam. Horum enim everſionem talia efficiunt. Si quando autem etiam ſervus dignus viſus ſit, qui ad gradum eligatur, (qualis noſter quoque *Oneſimus* viſus eſt, & Domini conſenſerint, ac liberaverint, & ædibus emiſerint, fiat.

„ Si quis poſt baptiſmum militaverit, *inquit Concilium Toletanum I.* (a) & chlamidem ſumpſerit, aut cingulum ad necandos fideles, etiamſi gravia non admiſerit, ſi ad Clerum admiſſus fuerit, Diaconii non accipiat dignitatem...(b) Clericos, ſi quidem obligati ſint vel pro æquatione, vel de genere alicujus domus, non ordinandos decernitur, niſi probatæ vitæ fuerint, & patroni conſenſus acceſſerit.

(a) *can.* 8.

(b) *ibid. can.* 10.

„ Concilium *Toletanum* IV. (c) quicumque libertatem a Dominis ſuis ita recipiunt, ut ſibi in eis nullum obſequium patronus retentet; ſi iſti ſine crimine ſunt, ad Clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur, quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt, pro eo quod adhuc patroni ſervituti tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad Clericatus ordinem promovendi; ne, quando voluerint Domini, fiant ex Clericis ſervi.

(c) *can.* 67.

„ *Gelaſius* I. Pontifex Maximus: (d) generalis querelæ vitanda præſumptio eſt, qua propemodum cauſantur univerſi, paſſim ſervos & originarios Dominorum jura fugientes, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum admitti: quæ modis omnibus eſt amovenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti; præcipue cum nec ipſam miniſterii Clericalis hac obligatione fuſcari conveniat dignitatem . . . quibus ſollicita interdictione prohibitis, quiſquis Epiſcopus, presbyter, aut Diaconus, vel eorum qui Monaſteriis præeſſe noſcuntur, hujuſmodi perſonas deinceps vel Eccleſiaſticæ ſervituti, vel religioſis congregationibus putaverint applicandos, niſi voluntate forſitan dominorum, ſub ſcripturæ teſtimonio, primitus abſolutas, vel legitima tranſactione conceſſas: periculum ſe honoris proprii non ambigant, communioniſque ſubituros, ſi ſuper hac re cujuſquam verax nos querela pulſaverit: magnis quippe ſtudiis, ſecundum beatum Apoſtolum præcavendum eſt, ne fides & diſciplina Domini blaſphemetur.

(d) *Epiſt.* 9. *ad Epiſcopos Lucaniæ.*

Et *S. Leo* Magnus: (e) *debet*, inquit, *immunis eſſe ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus; ut a caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.*

(e) *Ep.* 3.

Idem longe ante a *Siricio* Pontifice Maximo de militibus conſtitutum his verbis: (f) *Si quis poſt remiſſionem cingulum militiæ ſæcularis habuerit; ad Clericatum admitti omnino non debet.*

(f) *Ep.* 4.

„ Quantum vero ad eos qui publicis ratiociniis obligantur, *S. Gregorius Magnus*: Dominorum, (imperatorum) pietas ſanxit, *inquit*, (g) ut quiſquis publicis adminiſtrationibus fuerit implicatus, ei ad Eccleſiaſticum officium venire non liceat. Quod valde laudavi, evidentiſſime ſciens, quia qui ſæcularem habitum deſerens, ad Eccleſiaſtica officia venire feſtinat, mutare vult ſæculum, non relinquere.

(g) *lib.* 2. *Epiſt.* 62.

Nihil porro in hac parte de antiquo jure mutatum, evincunt Recentiorum Pontificum decretales.

VI.

Impedimentum ex defectu Sacramenti.

Latiſſime irregularitas iſta effunditur ad defectus baptiſmi, confirmationis, ordinis & Matrimonii: de quibus ſigillatim dicendum.

1. Vel aliquis nondum eſt baptizatus; vel in Lecto dum graviter decumberet, & ad ultimam vitæ periodum putaretur perveniſſe, Sanctum Lavacrum accepit.

Si nondum eſt baptizatus, a Sacro miniſterio, jure divino arcetur; &, ſi erga eum attentata ordinatio fuerit, nullam & irritam eſſe, a Conciliis & Summis Pontificibus ſæpe declaratum. „ Nihil poteſt aliquis recipere, *ait S. Thomas*, (h) cujus receptivam potentiam non habet. Per characterem autem baptiſmalem efficitur homo receptivus aliorum Sacramentorum. Unde qui characterem baptiſmalem non habet, nullum alterum Sacramentum ſuſcipere poteſt: & ſic character ordinis, baptiſmalem characterem præſupponit.

(h) *in* 4. *ſent. diſt.* 24. *quæſt.* 1. *art.* 2. *quæſtiuncula* 3.

Si vero *Clinus* eſt, ideſt, ſi in lecto propter imminens mortis periculum baptizatus, jure Eccleſiaſtico, admodum antiquo, indignus ordinatione cenſetur; propterea quod non voluntario, ſed compellente morbi neceſſitate Chriſto nomen dediſſe deprehendatur. Cujus rei famoſum in *Novatiano* ſæculo 3. Antipapa, ſæpeque memoratum exemplum eſt. Hunc enim, præter cætera, *Cornelius* Pontifex Maximus redarguebat, quod cum baptiſmum ſuſcepiſſet in lectulo, in quo æger jacebat, poſtmodum ad Sacros ordines involaſſet. *Non enim licebat*, inquit Euſebius Cæſarienſis, (i) *quemquam ex iis qui urgente vi morbi in lectulo perfuſi eſſent, in Clerum aſſumi.*

(i) *hiſtor. lib.* 6. *cap.* 43.

Hoc quidem impedimentum rariſſime impræſentiarum occurrit, quando quidem omnes in prima infantia baptizentur; poteſt tamen inter barbaras & infideles gentes occurrere, ubi quotidie Evangelium veritatis annunciatur. Erat vero priſcis temporibus frequentiſſimum; tunc enim plerique qui Catechumenos ſe profitebantur, baptiſmum ad extremam vitæ periodum, ut alibi obſervavimus, differebant. Ad eos Synodus *Neocæſarienſis*, paulo ante Concilium Nicænum (k) celebrata, reſpiciens: ſi quis, *inquit*, (l) in ægritudine conſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet; non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate eſt: niſi forte poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas cogat . . . idemque ſæculo nono, (quo tempore procurantibus Pontificibus Maximis, & Francorum imperatoribus, pleræque Germanorum & Gentium finitimarum provinciæ, fidei lumine illuſtratæ ſunt,) in „ Concilio Pariſienſi (m) can. 8. ſancitum eſt. Sicut in pleriſque, *inquiunt patres*, ita & in eo authoritas a nonnullis ſæpe violatur canonica, quando ſcilicet hi qui in ægritudine, baptiſmatis ſuſcipiunt Sacramentum, ad gradus Eccleſiaſticos contra fas provehuntur. Is uſus quia auctoritati Canonicæ repugnat, oportet ut corrigatur, quoniam hujuſcemodi baptizatos, quos vulgaris ſermo grabatarios vocat, Canonica authoritas a gradibus Eccleſiaſticis patenter repellit.

(k) *ann.* 314.

(l) *cap.* 12.

(m) *ann.* 829.

2. Impedimentum ex defectu confirmationis, jure pariter Eccleſiaſtico conſtitutum. Merito namque judicatum, neminem ad Clericatus ordinem admittendum, niſi qui perfecte Chriſtianus foret. Porro confirmatio, ut ſuo oſtenſum eſt loco, perfectionis vitæ Chriſtianæ eſt Sacra-

cramentum. Hinc Concilium Tridentinum, legem antiquam renovans, *prima tonſura*, inquit, (a) *non initientur, qui confirmationis Sacramentum non ſuſceperint*. Validam tamen & ratam hominis non confirmati ordinationem futuram, certa & conſtans ſententia eſt. Character baptiſmalis, *inquit S. Thomas*, (b) „ præſupponitur de neceſſitate Sacramenti, ita quod ſine eo Sacramentum ordinis conferri non poteſt: ſed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad executionem ordinis; & unum de iſtis eſt, ut ſit confirmatus. Et ideo de congruitate character ordinis characterem confirmationis præſupponit, & non de neceſſitate.

(a) Seſſ. 23. in Decr. de Ref. c. 4.

(b) in 4. diſt. 24. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 4.

3. Cum inferiores ordines auctoritate Eccleſiæ, progreſſu temporis fuerint, ut prædiximus inſtituti; eadem auctoritate ſancitum, neminem ad ſuperiorem ordinem admittendum, quin minores antea ſuſcepiſſet. Eorum itaque defectus, jura Eccleſiaſtico irregularitatem inducit. Non eſt de idoneitate (*ſive neceſſitate*) „ *ait præceptor Angelicus*, (c) ſuperiorum ordinum, quod aliquis minores ordines prius habeat; quia poteſtates ſunt diſtinctæ, & una quantum eſt de ſui ratione, non requirit aliam in eodem ſubjecto: & ideo etiam in primitiva Eccleſia aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines non ſuſceperant: & tamen poterant omnia quæ inferiores ordines poſſunt, quia inferior poteſtas virtute comprehenditur in ſuperiore, ſicut ſenſus in intellectu, & Ducatus in Regno. Sed poſtea per conſtitutiones Eccleſiæ determinatum eſt, quod ad majores ſe non ingerat, qui prius in minoribus officiis ſe non humiliaverit. Et inde eſt, quod qui ordinantur per ſaltum, ſecundum canones non reordinantur; ſed id quod omiſſum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

(c) ibid. quæſtiuncula 5.

Extant de hoc impedimento plurima Summorum Pontificum ſtatuta, in jus Canonicum relata. Sic *Alexander* II. de quodam Clerico loquens, qui prætermiſſo ſubdiaconatu, ad Diaconatum & presbyteratum aſcenderat: *mandamus*, inquit, (d) *ut ab officio Sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio, ſubdiaconatus miniſterium ei rite imponas, & ſic deinceps ad majora eum officia redire concedas*. Eodem pertinent Concilii Tridentini decreta, quibus ſancitum eſt, ordines minores eſſe veluti gradus ad Sacerdotium, nec niſi per temporum interſtitia debere conferri. (e)

(d) Canone: Sollicitudo.

(e) Vide Conc. Trident. Seſſ. 23. paſſim.

4. Irregularis ex defectu matrimonii quiſque evadit, non ideo quia nuptias non contraxit, (quod dictu ac cogitatu abſonum eſſet:) ſed quia ſæpe repetitis nuptiis, in aliquam incontinentiæ ſuſpicionem incurrit, & quia iterato matrimonio, a matrimonii Chriſti cum Eccleſia, quod fuit unius cum una perfecta ſignificatione deflexit. Jam illud impedimentum in quo conſiſtat, & quantum pateat, breviter explico.

Monogamus eſt, qui cum una, polygamus qui cum pluribus nuptiarum fœdera ſociavit: bigamus quidem, ſi cum duabus, trigamus, ſi cum tribus, & ſic deinceps. Illud autem quia vel uno eodemque tempore, vel ſucceſſive interveniente prioris uxoris morte, fieri potuit; ideo polygamia, altera ſimultanea, ſucceſſiva altera eſt.

De Polygamia ſimultanea, quæ ſcrimen horrendum eſt, ipſique naturæ & primævæ matrimonii inſtitutioni contraria, certum eſt quod non poſſit annumerari irregularitatibus ex ſolo defectu provenientibus. De ſola itaque ſucceſſiva hic agitur, in quam quiſquis inciderit, certum eſt a Sacris ordinibus, Apoſtolico decreto arceri.

Oportet, inquit, (f) *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum ... Diaconi ſint unius uxoris viri, qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus*. (g) *hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut .... conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir &c.*

(f) 1. Timoth. 3. 2. 12.

(g) Tit. 1. 5.

„ Conſentiunt Canones Apoſtolici. Si quis poſt baptiſma, *inquiunt*, (h) ſecundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non presbyter, aut Diaconus, aut prorſus ex numero eorum qui miniſterio Sacro deſerviunt.

(h) can. 17.

„ Pari ſenſu *Innocentius* I. Pontifex Maximus, *qui ſecundam*, inquit, (i) *duxit uxorem, ne Clericus fiat*.

(i) Epiſt. 2. c. 6.

„ Et Concilium Toletanum I. ſubdiaconus autem, *ait*, (k) defuncta uxore, ſi uxorem aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter Oſtiarios vel Lectores, ita ut Evangelium & Epiſtolam non legat ... Qui vero tertiam, (quod nec dicendum eſt) acceperit, abſtentus biennio, poſtea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.

(k) can. 4.

Plura addere ſupervacaneum fuerit, quandoquidem nemo de irregularitate hac dubitet, quin ab ipſa apoſtolica ætate inducta fuerit, & etiamnum perſeveret, ut Concilii Tridentini declarat auctoritas. *Si miniſteriis quatuor minorum ordinum exercendis*, inquit, (l) *clerici cœlibes præſto non erunt; ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ probatæ, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum clericale in Eccleſia geſtent*.

(l) Seſſ. 23. decr. de reform. cap. 17.

Hujus apponendi impedimenti duplex, ut prædiximus, cauſa fuit: 1. proclivioris ad libidinem naturæ haud levis ſuſpicio: 2. ex defectu ſignificationis petita; iteratæ namque nuptiæ, ſpirituale Chriſti cum Eccleſia Matrimonium, quod unius cum una fuit, nequeunt perfecte ſignificare.

Ad primam quidem manifeſto videtur Apoſtolus reſpexiſſe, quando vitia enumerans a quibus immunem volebat eſſe Dei miniſtrum, virtuteſque recenſens quibus ornatum eſſe oporteret: *oportet*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, ornatum, pudicum ..., filios habentem ſubditos cum omni caſtitate .... Diaconos ſimiliter pudicos .... unius uxoris viros, qui filiis ſuis bene præſint & ſuis domibus .... hujus rei gratia reliqui te Cretæ ... ut conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi: ſi quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ .... oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe .... ſobrium ... continentem*: quem in locum Sanctus Joannes Chryſoſtomus: *caſtigat hoc ipſo*, inquit, (m) *etiam impudicos, dum non eos permittit poſt ſecundas, nuptias ad Eccleſiæ regimen, dignitatemque paſtoris aſſumi*.

(m) Hom. 2. in Epiſtol. ad Tit.

Et vero ſi laicos ipſos propter nuptias iteratas, plectendos canonica pœnitentia olim judicatum a patribus, quanto convenientius fuit ut a ſacris ordinibus eamdem ob cauſam repulſio eſſet? atqui quantumvis iis perſuaſum eſſet, ſine crimine nuptias iterari, nihilominus propter ſuſpicionem luxuriæ caſtigandos canonica pœnitentia cenſuerunt „ de his qui frequenter uxores ducunt, & de his quæ ſæpius nubunt, *ait Concilium Neocæſarienſe*, (n) tempus quidem pœnitentiæ his conſtitutum, manifeſtum eſt: ſed converſatio & fides eorum, tempus abbreviat .... *ibidemque* (o) *decretum*, presbyteros convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, maxime cum præcipiatur ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere: quis ergo erit presbyter, *inquit*, qui propter convivium, illis conſentiat nuptiis.

(n) can. 3.

(o) can. 7.

Secundam ſic explicat *S. Auguſtinus* „ propter Sacramenti ſanctitatem, *inquit*, (p) ſicuti fœmina etiamſi catechumena fuerit vitiata, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari; ita non abſurde viſum eſt, eum qui exceſſit uxorum numerum ſingularem, non peccatum aliquod commiſiſſe,

(p) lib. de bono Conjug. c. 18.

ſed

Digitized by Google

,, ſed normam quamdam Sacramenti amiſiſſe, ,, non ad vitæ bonæ meritum, ſed ad ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam, ,, ſicut plures uxores antiquorum patrum, ſignificavarunt ſuturas noſtras ex omnibus ,, gentibus Eccleſias uni viro ſubditas Chriſto; ,, ita noſter antiſtes (*Chriſtus*) unius uxoris ,, vir, ſignificabat ex omnibus gentibus ,unitatem, uni viro ſubditam Chriſto... ſicut ergo Sacramentum plurium nuptiarum illius ,, temporis, ſignificavit multitudinem futuram ,, Deo ſubjectam in terrenis omnibus gentibus; ſic Sacramentum nuptiarum ſingularum ,, noſtri temporis, ſignificat unitatem omnium ,, noſtrum, ſubjectam Deo futuram in una cœleſti civitate.

(a) in 4. diſt. 27. quæſt. 3. art. 1.

Cui concinens S. Thomas ,, per Sacramentum ordinis, *inquit*, (a) homo miniſter ſacramentorum conſtituitur: ille vero qui aliis ,, ſacramenta miniſtrare debet, nullum in Sacramentis defectum pati debet, defectus autem ,, in Sacramenta eſt, quando Sacramenti ſignificatio integra non invenitur, Sacramentum autem ,, Matrimonii ſignificat conjunctionem Chriſti ,, ad Eccleſiam, quæ eſt unius ad unam: & ,, ideo requiritur ad perfectam ſignificationem ,, Saeramenti, ut vir ſit tantum unius vir, & ,, uxor tantum unius nxor; & ideo bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem inducit.

Ita præceptor Angelicus, ibidem alteram quam prædiximus hujus irregularitatis cauſam, ſcilicet incontinentiæ ſuſpicionem adjungens ,, In illis, *inquit*, qui accipiunt Sacramentum ,, ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere, tum quia ſpiritualia miniſtrant, ſcilicet ,, Saeramenta, tum quia ſpiritualia doeent, & ,, in ſpiritualibus occupari debent, unde cum ,, concupiſcentia, per quam totus homo caro ,, efficitur, maxime ſpiritualitati repugnet; ,, non debet aliquod ſignum concnpiſcentiæ ,, permanentis in eis apparere: quod quidem ,, in bigamis apparet, qui una uxore contenti ,, eſſe nolunt.

Q. 1. Jam quæritur, utrum hoc impedimento omnes generatim detineantur, qui nuptias duplicarunt, ſive ante baptiſmum, ſive ſuſcepto baptiſmo bigami fuerint?

R. Diverſas de hac re majorum fuiſſe ſententias.

Græcorum enim, quibus adhæſit S. Hieronymus, doctrina fuit, Apoſtoli verba, *unius uxoris virum:* ſic eſſe intelligenda, ut ad ſacrum miniſterium eligendus, ſemel tantum nuptias poſt baptiſmum contraxerit; etiam ſi alteram ante baptiſmum aut forte plures habuiſſet uxores: veteri namque homine, per Sacramentum regenerationis in novum mutato macularum omnium quæ præceſſerant, nullam volebant debere haberi rationem: expreſſa canonis Apoſtolici jam citati, (b) verba ſunt: *ſi quis*, inquit, *poſt baptiſma, ſecundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non presbyter, aut diaconus aut prorſus ex numero eorum, qui miniſterio Sacro deſerviunt*; quem in locum *Balſamon antiquus interpres: eum*, inquit, *qui poſt ſanctum Baptiſmum digamus fuerit, vel fornicatus ſit, prohibet Canon fieri Epiſcopum, vel Sacerdotale quidpiam exercere: quæ enim ante Baptiſmum admiſſa ſunt omnis generis peccata prætermittit; cum factus ſit novum opus, gratia Sancti Spiritus*. Eadem *Zonaræ* canoniſtæ Græcorum celeberrimi obſervatio eſt: *divinum lavacrum Sancti Baptiſmatis*, ait, *omnes credimus abluere ſordes ipſis Baptizatis illitas ante Baptiſmum; nullumque peccatum quod ante Baptiſmum ab aliquo fuerit patratum, prohibet ad Sacerdotium promoveri Baptizatum: quod ſi poſt Baptiſmum ſcortatus fuerit, aut nuptiis duplicibus adhæſerit, indignus quolicumque ſacerdotio judicatur*.

(b) can. 17.

(c) comment. in epiſt. ad Tit.

S. vero Hieronymus: (c) ,, multi, *inquit*, ,, ſuperſtitioſius magis quam verius, etiam eos ,, qui cum gentiles fuerint, & unam uxorem ,, habuerint, qua amiſſa, poſt Baptiſmum Chriſti alteram duxerint putant in Sacerdotium ,, non legendos; cum utique ſi hoc obſervandum ſit, illi magis ab Epiſcopatu arceri debeant, qui vagam per meretrices anta exercentes libidinem, unam regenarati uxorem ,, acceperint; & multo deteſtabilius ſit, fornicatum eſſe cum pluribus, quam digamum reperiri; quia in alio infelicitas Matrimonii ,, eſt, in alio ad peccandum prona laſcivia: ,, *& alibi*: (d) ſi Baptiſmus novum hominem facit, & ex toto novum creat, nihilque in eo veteris hominis reſervatur; non ,, poteſt novo imputari, quod in veteri quondam fuit.

(d) Epiſt. 83. ad Oceanum

At Latinorum, uno dempto *Hieronymo*, concors opinio fuit, quam recentiores canoniſtæ amplexi ſunt, hoc ipſo, quod aliquis bigamus eſt, a ſacra ordinatione arceri, ſive utramque uxorem, ſive altaram ante baptiſmum habuerit.

Sic *Innocentius* I. poſtquam in Epiſtola ad Victricium Rothomagenſem (e) *qui*, inquit, *ſecundam duxit uxorem, ne clericus fiat:* ita ſubjungit: *ac ne ab aliquibus exiſtimetur, ante Baptiſmum ſi forte quis accepit uxorem, & ea de ſaculo recedente alteram duxerit, in Baptiſmo eſſe dimiſſam; ſatis errat a regula: quia in Baptiſmo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur*.

(e) Epiſt. 2. cap. 5.

(f) de bono conjugali, cap. 18.

Et *S. Auguſtinus* ,, propterea, *inquit*, (f) ,, Sacramentum nuptiarum temporis noſtri ſic ad ,, unum maritum & unam uxorem redactum eſt; ,, ut diſpenſatorem Eccleſiæ non liceat ordinari niſi unius uxoris virum: quod acutius intellexerunt, qui nec eum qui catechumenus, ,, vel paganus habuerit altaram, ordinandum ,, eſſe cenſuerunt: de Sacramento enim agitur ,, non de peccato: nam in baptiſmo peccata ,, omnia dimittuntur: ſed qui dixit: *Si acceperis uxorem non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit, & quod vult faciat, non peccat ſi nubat:* (g) ſatis declaravit, nuptias ,, nullum eſſe peccatum propter Sacramenti ,, Sanctitatem; ſicut fœmina, etiamſi catechumena fuerit vitiata, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei Virgines conſecrari; ita non ,, abſurde viſum eſt, eum qui exceſſit uxorum ,, numerum ſingularem, non peccatum aliquod ,, commiſiſſe, ſed normam quamdam Sacramenti amiſiſſe, non ad vitæ bonæ meritum, ſed ,, ad ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam.

(g) 1. Cor. 7. 28.

Quæritur iterum, utrum eos ſolum qui proprie propter duplicatum Matrimonium, bigami fuerint, hoc impedimentum aſtringat? Q. 2.

R. Negative. Bigamia triplex vulgo cenſetur, vera, interpretativa, & ſimilitudinaria: vera eſt, quando quis cum duabus ſucceſſive uxoribus nupſit: interpretativa, quæ repetendi Matrimoni tacitam innuit voluntatem, ut ſi quis unicam quidem, ſed viduam duxerit; uxoris enim bigamia, in maritum etiam monogamum quadam ratione transfunditur, quia quod in uxore ſua non reprobat, præſumitur ipſe data occaſione facturus, nec cenſetur ab incontinentiæ ſuſpicione alienum animum gerere, qui uxorem primo marito non contemptam in Thorum admittit: item ſi quis cum corrupta & non bonæ notæ muliere nuptias inierit: quamquam enim ipſe ſit impollutus & innoceps, ejuſdem dedecoris fit aliquatenus particeps: item, cujus mulier poſt Matrimonium adulterii rea fuit eamdem notam incurrit: *ſimilitudinariam* canoniſtæ vocant, quæ iterati Matrimonii quandam imaginem præfert, quæque tum contingit, cum aliquis poſt ſolemne Religioni, aut ſacri ordinis votum, Matrimonium, ſive valide, obtenta diſpenſatione, ſive invalida contraxit & conſummavit ... Carnalibus namque nuptiis, ſpirituales quæ præceſſerant, violavit: hoc poſito.

Dico, per bigamiam veram, interpretativam, & ſimilitudinariam impedimentum irregularitatis æqualiter contrahi.

De *vera* jam dictum eſt.

De *interpretativa*, dudum canonibus Apoſtolicis definitum: ſi quis, *inquiunt*, (a) viduam, „ aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut „ ancillam: vel aliquam de iis quæ publicis „ ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe „ Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus; aut ex eorum numero qui miniſterio ſacro deſerviunt .... quem locum *Balſamon* interpretans: *nota* inquit, *preſentem canonem*: *vult enim non ſolum eum qui eſt ſacratus, modeſtum eſſe & continentem, ſed etiam ejus conjugem*: *& ideo mulieres quæ hic comprehenduntur, prohibuit eum ſacratis hominibus Matrimonio jungi, utpote quod eas continenter vivere non credatur, propter earum ſordes & improbitatem.*

(a) can. 18.

Concinit Concilium Toletanum I. canone 3. ſtatuens, *ut lector fidelis, ſi viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil ſit, ſed ſemper lector habeatur, aut forte ſubdiaconus.*

De iis vero quorum uxores fuerint in adulterio deprehenſæ, Concilium *Neocæſarienſe* „ ſi „ cujus uxorem, *inquit*, (b) adulterium commiſiſſe, cum eſſet laicus, fuerit comprobatum, hic ad miniſterium Eccleſiaſticum admitti „ non poteſt: quod ſi in clericatu jam conſtituto eo, adulteravit; dato repudio, dimittere eam debet: ſi vero retinere ejus „ conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

(b) can 8.

Quod ſi cui durior hæc regula videatur, qua nimirum propter uxoris bigamiam, vel impudicitiam, cujus reus ipſe non fuit, repellendus a ſacro miniſterio maritus decernitur, attendat hoc ideo conſtitutum, tum quod maritus ab hoc vitio non multum alienus præſumi jure quodam poſſit, quod in uxore non reprehendit; tum quod mulieris dedecus in virum redundet. Et vero ſi Apoſtolus hanc in eligendis Epiſcopis adhiberi voluit cautionem, ut indignos ea dignitate cenſuerit, qui filios incontinentes haberent; quanto magis idem judicaſſe putandus eſt, de iis quorum uxores nomen integrum pudicitiæ non haberent? porro B. Paulus explicans quibus conditionibus poſſit quiſque in Epiſcopum eligi: *oportet*, inquit, (c) *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe... ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate* ... (d) *ſi quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos?* quem in locum S. Hieronymus „ tam ſanctum, *inquit*, nomen Sacerdotii eſt, ut nobis etiam ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur: non quod propter vitia noſtra Epiſcopi non fiamus, ſed quod propter filiorum incontinentiam, ab hoc gradu arcendi „ ſimus: qua enim libertate poſſumus alienos „ filios corripere, & docere quæ recta ſunt, „ cum nobis ſtatim poſſit qui fuerit correptus „ ingerere: ante doce filios tuos?

(c) 1. Tim. 3. 2. & 4.
(d) Tit. 1.

Quemadmodum igitur Apoſtolus liberorum incontinentiam redundare in patrem exiſtimavit, quanto magis de uxore erga maritum idem ſanxiſſe putari debet? longe enim ſanctiore vinculo vir cum muliere, cum qua factus eſt una caro, quam pater cum filiis jungitur.

De *ſimilitudinaria* denique, quamquam primis temporibus incognita foret; conſtat novo jure irregularitatibus annumeratum. *Sacerdotes illi*, inquit Alexander Papa III. (e) *qui nuptias contrahunt, poſt longam pœnitentiam officio ſuo reſtitui poterunt, & ex indulgentia ſui Epiſcopi, ejus executionem habere* .... & *Innocentius* III. „ ille autem, *ait* (f) qui in ſubdiaconatus ordine conſtitutus, de facto tantum (quia „ de jure non potuit) duxit viduam in uxorem, profecto bigamus non exiſtit, ſed nec „ viduæ poteſt in veritate dici maritus; cum „ iter ipſum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apoſtoli, tamquam cum marito viduæ „ diſpenſare non licet; non propter Sacramenti „ defectum, ſed propter affectum intentionis cum „ opere ſubſecuto... affectum enim ad duplex „ Matrimonium carnali copula probat; ac de „ facto, quantum in ipſo eſt, contraxit, quamvis jure nullum & irritum propter voti præcedentis impedimentum.

(e) Extra: de cler. conjug. cap. 4.
(f) Extra de Bigamis non ordinandis: c. a nobis.

Q. 3. Q. Inſuper, utrum bigami ab omnibus ordinibus, tam minoribus quam majoribus arceantur?

R. 1. Apoſtolum locis citatis, ſolos Epiſcopos, presbyteros, & diaconos ſub hoc impedimento concludere; nec mirum: hi enim ſoli ordines prima Eccleſiæ ætate vigebant; necdumque iis fuerant ſubdiaconi & Clerici minores in ſupplementum adjuncti: nihil ergo cauſæ Apoſtolo erat, quidquam de miniſtris nondum exiſtentibus præſcribendi.

R. 2. A ſæculis Apoſtolica tempora ſubſecutis ad provectam uſque Eccleſiæ ætatem, ſanctionem Beati Pauli de bigamis a diaconatu, presbyteratu, & Epiſcopatu excludendis ubique uniformiter obſervatam: quantum vero ad ſubdiaconos, iiſque ſubjectos miniſtros variam pro diverſitate locorum & temporum diſciplinam fuiſſe.

Sic enim canones Apoſtolici, bigamos abſolute vetant ad clerum admitti: *ſi quis poſt baptiſma*, ait canon 17. *ſecundis fuerit nuptiis copulatus... non poteſt eſſe Epiſcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorſus ex numero eorum qui miniſterio ſacro deſerviunt*: & canon 18. *ſi quis viduam, aut ejectam acceperit, aut ancillam, vel aliquam de iis quæ publicis ſpectaculis mancipantur; non poteſt eſſe Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſerviunt*: pariter *Innocentius* I. in Epiſtola jam citata: (g) *qui ſecundam*, inquit, *duxit uxorem, ne clericus fiat*: & Concilium *Neocæſarienſe* can. 8. „ ſi cujus uxorem adulterium commiſiſſe, cum eſſet laicus, fuerit com„ probatum; hic ad miniſterium Eccleſiaſti„ cum admitti non poteſt: quod ſi in cleri„ catu jam conſtituto eo, adulteravit; dato re„ pudio dimittere eam debet: ſi vero retinere „ ejus conſortium velit, non poteſt ſuſcepto „ miniſterio perfrui.

(g) Epiſt. 2. cap. 6.

In contrarium Synodus Toletana I. bigamos a minoribus ordinibus non repellit, quamquam ad ſuperius promoveri prohibeat: *conſtituit ſancta ſynodus*, inquit, (h) *ut lector fidelis, ſi viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil ſit, ſed ſemper lector habeatur, aut forte ſubdiaconus* ... (i) *ſubdiaconus autem defuncta uxore, ſi uxorem aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter oſtiarios, vel lectores*: eodem pertinet decretum *S. Leonis* Magni Pontificis Maximi, quo bigamos a ſolis majoribus ordinibus ſuſcipiendis excludit: *quamlibet quis*, inquit, (k) *bonis moribus præditus, & ſanctis operibus inveniatur ornatus; nequaquam tamen vel ad diaconii gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad Epiſcopatus culmen aſcendat, ſi aut ipſum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuiſſe claruerit.*

(h) can. 3.
(i) can. 4.
(k) Epiſt. 84. cap. 1.

R. 3. In ſecundo generali *Lugdunenſi* concilio, verſus finem ſæculi decimi-tertii, (l) celebrato, ab omnibus indiſcriminatim ordinibus, ipſaque prima tonſura bigamos lege perpetua fuiſſe repulſos: verba ejus ſunt: (m) *Bigamos omni privilegio clericali declaramus eſſe nudatos, & coercitioni fori ſecularis addictos, conſuetudine contraria non obſtante: ipſis quoque ſub anathemate prohibemus, deferre tonſuram vel habitum clericalem*: idemque in Concilio Tridentino ſancitum: quod ſi, *inquit*, (n) miniſteriis „ quatuor minorum ordinum exercendis clericis cœlibes præſto non erunt; ſuffici poſſint „ etiam conjugati vitæ probatæ, dummodo „ non bigami, ad ea munia obeunda idonei, „ & qui tonſuram & habitum clericalem in „ Eccleſia geſtent.

(l) anno 1274.
(m) can. 16.
(n) Seſſ. 23. de ref. c. 17.

Q. Ultimo, utrum quiſquis nuptias duplicat, vel cum vidua Matrimonium contrahit, abſolute & ſine reſtrictione pro bigamo & irregulari habendus ſit?

R. Negative, non enim in irregularitatem inciditur, niſi primum viri, aut viduæ Matrimonium fuerit conſummatum. Ita ab *Innocen-*

tio

Digitized by Google

tio III. Pontifice maximo definitum: conſultus ille ab Epiſcopo *Metenſi*, an qui mulierem ab alio ductam ſed non cognitam matrimonialiter ſibi copulavit, poſſit ad ſacerdotium promoveri? affirmanter reſpondit „ Cum duo ſint in conjugio, „ *inquit*, (a) videlicet conſenſus animorum, & „ commixtio corporum; quorum alterum ſignificat „ caritatem, quæ conſiſtit in ſpiritu, inter Deum „ & juſtam animam, ad quod pertinet illud quod „ dicit Apoſtolus: *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*: reliquum vero deſignat con„ formitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chri„ ſtum & Eccleſiam, ad quod pertinet illud „ quod Evangeliſta teſtatur: *verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: profecto con„ jugium illud, quod non eſt commixtione „ corporea conſummatum, non pertinet ad il„ lud conjugium deſignandum, quod inter „ Chriſtum & Eccleſiam, per incarnationis „ myſterium eſt contractum: juxta quod Pau„ lus explicans illud quod dixerat proto-pla„ ſtus: *hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; & propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: ſtatim ſubjungit: *hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto & Eccleſia*: cum ergo propter Sacramenti „ defectum inhibitum ſit, ne digamus aut Ma„ ritus viduæ præſumat ad ſacros ordines pro„ moveri, quoniam nec illa eſt unica unici, „ nec iſte unus unius: profecto ubi deficit in„ ter hujuſmodi conjuges commixtio corporum „ non deeſt iſtiuſmodi ſignaculum Sacramenti: „ unde is qui mulierem ab alio viro ductam, „ ſed minime cognitam, duxit uxorem, quia „ nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures, „ propter hoc impediri non debet, quin poſſit „ ad ſacerdotium promoveri.

(a) Extra d. bigamis non ordinandis c. debitum.

VII.

Impedimentum ex defectu perfectæ lenitatis.

Rerum ſacrarum miniſtros manſuetos eſſe debere, ad humani ſanguinis effuſione, omnique crudelitatis ſpecie alienos, naturæ videtur eſſe præſcriptio, interdum ab ipſis gentilibus obſervata: ſic enim referente *Aulo Gellio* (b) flamini diali, Sacerdoti ſcilicet, qui jovis miniſterio a *Numa Pompilio* aſſignatus fuerat, religio erat exercitum armatum videre: *idcirco*, inquit, *raranter flamen dialis creatus conſul eſt, cum bella conſulibus mandabantur*: item, *vinctum, ſi ædes ejus introiret, ſolvi neceſſum erat, & vincula ejus foras in viam demitti: item, ſi quis ad verberandum ductus, ad pedes ejus ſupplex procumberet, eo die verberari piaculum erat.*

(b) noctium atticarum lib. 10. c. 15.

Memoria dignum, quod de *Tito* Imperatore, *Titi Flavii Veſpaſiani* filio, narrat *Suetonius*, (c) non alia conditione ſummum Pontificatum ab eo eſſe ſuſceptum, niſi ut liceret ſibi, neminem morte damnare, & ab omni effuſione ſanguinis abſtinere „ Pontificatum Maximum, *inquit*, ideo ſe profeſſus accipere, ut „ puras ſervaret manus; fidem præſtit: nec au„ thor poſthac cujuſquam necis, nec conſcius, „ quamvis interdum ulciſcendi cauſa non deeſ„ ſet: ſed periturum ſe potius, quam perdi„ turum adjurans.

(c) de 12. cæſaribus lib. 8.

Quod ſi manſuetudinis exercendæ officium nec ipſos gentiles ſacrificos latuit, quibus pars veluti quædam Religionis crudelitas erat; quanto magis a veri Dei miniſtris decuit in Chriſti Eccleſia obſervari, quibus ab ipſo Salvatore eſt dictum: *diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde*: *nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat* „ Quomodo enim, ait „ *Ivo Carnotenſis* (d) Eccleſia judicare debet, „ fundendum ſanguinem alienum, quæ a pri„ mo orta juſſa eſt fundere ſanguinem pro„ prium?

(d) Epiſt. 246.

Merito ergo a majoribus conſtitutum, capitale judicium quale in ſæculari foro profertur omnemque mortis aut mutilationis quantumvis juſtæ ac neceſſariæ non perpetrationem tantum, ſed etiam procurationem, qualis fit a judicibus, notariis, & aliis quomodolibet officio ſuo juſte fungentibus; item ab accuſatoribus, denunciatoribus, & teſtibus; item a militibus in bello juſto pugnantibus, irregularitatem ex defectu perfectæ lenitatis inferre: cujus rationem explicans S. Thomas: (e) „ irregularitas, *inquit*, non incurritur propter „ peccatum tantum, ſed principaliter propter „ ineptitudinem perſonæ, ad Sacramentum „ Euchariſtiæ miniſtrandum: & ideo judex & „ omnes qui in cauſa ſanguinis ei participant, „ ſunt irregulares, propter hoc quod effuſio „ ſanguinis non decet miniſtros tanti Sacra„ menti.

(e) in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2.

Quam porro antiqua hæc ſanctio ſit, teſti„ moniis ſequentibus palam fiet „ ſi quis poſt „ baptiſmum militaverit, *ait Concilium Toletanum* I. (f) & chlamydem ſumpſerit, aut „ cingulum ad necandos fideles; etiamſi gra„ via non admiſerit; ſi ad clerum admiſſus fue„ rit, diaconii non accipiet dignitatem.

(f) can. 8.

Innocentius I. „ deſignata ſunt genera, *inquit*, „ (g) de quibus ad clericatum pervenire non „ poſſunt: id eſt, ſi quis fidelis militaverit ſi „ quis cauſas egerit, (*criminales nimirum*) „ &c... (h) quantos ex eis qui poſt acceptam „ baptiſmi gratiam, in forenſi exercitatione „ verſati ſunt ... accitos ad ſacerdotium eſſe „ comperimus? quantos ex militia, qui cum „ poteſtatibus obedierunt, ſevera neceſſario „ præcepta ſunt executi? quantos ex curiali„ bus, qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi „ ſunt imperata fecerunt?.... quorum omnium „ neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis „ clericorum, oportuerat perveniſſe? ... qui„ cumque tales ordinati fuerint, cum ordini„ bus ſuis deponantur.

(g) epiſt. 4. c. 3.

(h) epiſt. 23. c. 2.

„ Concilium Toletanum 11. (i) Can. 6. His „ quibus Domini Sacramenta tractanda ſunt, „ judicium ſanguinis agitare non licet; & i„ deo magnopere talibus exceſſibus prohiben„ dum eſt: ne indiſcretæ præſumptionis moti„ bus agitati, aut quod morte plectendum eſt, „ ſententia propria judicare præſumant, aut trun„ cationes quibuslibet perſonis inferant per ſe, „ aut inferendas præcipiant: quod ſi quis imme„ mor horum præceptorum, aut in Eccleſiæ ſuæ „ familia, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid „ fecerit, conceſſi ordinis honore privetur & loco, „ ſub perpetuo quoque damnationis teneatur er„ gaſtulo religatus: cui tamen communio ex „ hac vita exeunti non eſt neganda, propter „ Domini miſericordiam, qui non vult pecca„ toris mortem, ſed ut convertatur & vivat.

(i) anno 675.

Eadem repetens, ſuaque auctoritate confirmans *Alexander III.* Pontifex Maximus: *clericis in ſacris ordinibus conſtitutis*, inquit, (k) *ex Concilio Toletano judicium ſanguinis agitare non licet: unde prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas: quod ſi quis tale quid fecerit, honore privetur & loco.*

(k) extra ne clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſceant; cap. 5.

Quod ſi clericus quiſpiam ad hujuſmodi exercenda judicia fuerit a ſæculari Principe ſpecialiter delegatus; non ideo irregularitatem effugiet: ita *Alexander III.* Archiepiſcopo Panormitano reſpondit, quando de quibuſdam Saracenis malefactoribus ab eo conſultus, author ei fuit, ut ſi Rex Siciliæ hos ſibi aliiſve Epiſcopis puniendos committeret; *poſſet eos pecuniaria pœna mulctare, & etiam flagellis afficere, ea*, inquit, (l) *moderatione adhibita, quod flagella in vindictam ſanguinis tranſire minime videantur: ſi vero ita gravis fuerit exceſſus, quod mortem vel detruncationem membrorum debeant ſuſtinere; vindictam reſerves Regiæ poteſtati.*

(l) extra de Raptoribus c. 4.

Quin nec ipſi accuſatores antiquo jure ab hac irregularitate immunes ſunt; ſi talis accuſatio ſit, quam probabiliter capitalis ſententia ſequi debeat: notum ex hiſtoria Eccleſiaſtica, quantam in ſe bonorum omnium indignationem concitarint Epiſcopi duo *Idacius* & *Ithacius*, propterea quod *Priſcillianum* impuriſſi-

mum

mum hæreſiarcham accuſaſſent apud *Maximum* Imperatorem, a quo ſententia capitali damnatus eſt: ob hanc enim immanitatem, ab Eccleſiæ miſericordia adeo alienam, communi conſenſione proſcripti ſunt; nec flecti unquam S. *Ambroſius* potuit, ut cum eis communionem haberet; diuque referente *Sulpitio Severo*, (a) flevit *Sanctus Martinus* Turonenſis Epiſcopus, quod ad horam cum *Ithacianis* communicaſſet, cum aliter non poſſet *Priſcillianiſtis* conſulere, quorum ſalutem exoraturus, ad Imperatorem confugerat: *ſatius æſtimans*, ait laudatus Scriptor, *ad horam cedere, quam his* (Priſcillianiſtis) *non conſulere, quorum cervicibus gladius imminebat*.

(a) hiſt. lib. 2.

Objectio.

Objectio.

Non diſſimulandum contra irregularitatem hanc quædam argumenta haud ſane contemnenda pugnare. Irregularem enim ideo aliquem fieri, quia in cauſa criminali, mortis ſententiam tulit, aut ferendæ conſiliarius fuit, quid aliud eſt quam culpas, etiam graviſſimas, approbare, & ſcelera impunita velle? hoc porro jure divino ac naturali vetamur, quo conſtituta reis ſupplicia ſunt: perperam ergo ſub immiſericordiæ obtentu judices, & eorum quomodo libet adjutores a ſacra ordinatione arcentur.

℟. Verbis Sancti *Auguſtini*, in Epiſtola ad *Macedonium* (b) a quo ſimili fuerit quæſtione pulſatus: „ quæris a me, *inquit*, cur officii ſacerdotii noſtri eſſe dicamus, intervenire pro reis, & niſi obtineamus offendi, quaſi quod erat officii noſtri minime reportemus: ubi vehementer te dicis ambigere, utrum iſtud a Religione deſcendat ..... adhuc gravius urges, & dicis nos probare quod volumus impunitum. .... & culpæ ſocietate vinciri, quoties eum impunitum eſſe volumus, qui culpę tenetur obnoxius .... *cui Sanctus Doctor* nullo modo, *inquit*, culpas quas corrigi volumus, approbamus, nec quod perperam committitur, ideo volumus impunitum eſſe, quia placet: ſed hominem miſerantes, facinus autem deteſtantes, quanto magis nobis diſplicet vitium, tanto minus volumus inemendatum interire vitioſum: facile enim eſt atque proclive, malos odiſſe quia mali ſunt; rarum autem & pium, eoſdem ipſos diligere, quia homines ſunt ut in uno ſimul & culpam improbes, & naturam approbes: ac propterea culpam juſtius oderis, quod ea fœdatur natura quam diligis: non eſt igitur iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate devinctus, qui propterea eſt eriminis perſecutor, ut ſit hominis liberator. Morum porto corrigendorum nullus alius quam in hac vita eſt locus. Nam poſt hanc quiſque id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit: ideo compellimur humani generis caritate intervenire pro reis; ne iſti vitam ſic finiant per ſupplicium, ut ea finita non poſſit finire ſupplicium: noli ergo dubitare hoc officium noſtrum ex Religione deſcendere: cum Deus apud quem nulla eo iniquitas, cujus ſumma poteſtas eſt, qui non tantum qualis quiſque ſit videt, verum etiam qualis futurus ſit prævidet, qui ſolus poteſt judicando non labi, quia cognoſcendo non poteſt falli, facit tamen, ſicut Evangelium loquitur, ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos & pluit ſuper juſtos & injuſtos.

(b) Epiſt. 54. aut 153.

Inſt. 1.

Inſt. Quomodo ſcelera non velle impunita Eccleſia dici poteſt, quæ intercedit ne puniantur, ſuoſque miniſtros ab altaribus amovet, ſi pœne corporalis malefactoribus infligendæ vel auctores vel adjutores aliquatenus fuerint?

(c) Ibid.

Reſpondet S. Auguſtinus: (c) „ ad pœnitentiam volumus adduci, pro quibus intervenimus, non eorum peccatis vel parcimur, vel favemus. Nam quoſdam quorom erimina manifeſta ſunt, a veſtra ſeveritate liberatos, a ſocietate tamen removemus altaris ut pœnitendo placare poſſint, quem peccando contempſerant, ſeque ipſos puniendo .... deinde *Macedonium* exemplo proprio, quaſi argumento ad hominem refutans: ſcio ego te ipſum, *inquit*, cum aliis amicis tuis in Eccleſia Carthaginenſi interceſſiſſe pro clerico, cui merito ſuccenſebat Epiſcopus: & utique nullum ibi diſcrimen ſanguinis, ſed incruenta diſciplina timebatur: nec cum id quod etiam vobis diſplicebat, inultum eſſe velletis, tamquam delicti approbatores vos judicabamus, ſed tamquam humaniſſimos interceſſores audiebamus. Si ergo vobis fas eſt, Eccleſiaſticam correptionem intercedendo mitigare; quomodo Epiſcopus veſtro gladio non debet intercedere: cum illa exeratur, ut in quem exeritur bene vivat, iſte ne vivat? poſtremo ipſe Dominus apud homines interceſſit, ne lapidaretur adultera, & eo modo nobis interceſſionis commendavit officium, &c.

Inſt. 2.

Inſt. inſuper. Saltem diffiteri non poſſumus quam in miniſteris ſuis Eccleſia requirit miſericordiam, humanis diviniſque legibus, ad ultionem ſcelerum conſtitutis, contrariam eſſe.

(d) ibid.

Reſpondet S. Auguſtinus: (d) „ non ſane fruſtra inſtituta ſunt, poteſtas Regis, vis gladii, ungulæ carnificis, arma militis, diſciplina dominantis, ſeveritas etiam boni Patris: habent iſta omnia modos ſuos, cauſas, rationes, utilitates: hæc cum timentur, & coercentur mali, & quietius inter malos vivunt boni: non quia poni pronuntiandi ſunt, qui talia metuendo non peccant: (non enim bonus eſt quiſpiam timore pœnæ ſed amore juſtitiæ:) verum tamen non inutiliter etiam metu legum, humana coercetur audacia, & ut tuta ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis, dum formidato ſupplicio frenatur facultas, invocato Deo, ſanetur voluntas; ſed huic ordinationi rerum humanarum, contrariæ non ſunt interceſſiones Epiſcoporum: immo vero nec cauſa, nec locus intercedendi ullus eſſet, ſi iſta non eſſent: tanto enim ſunt intercedentium & parcentium beneficia gratiora, quanto peccantium juſtiora ſupplicia.

Inſt. 3.

Inſt. ultimo. Quis non videat hac Eccleſiæ indulgentia & interceſſione Epiſcoporum omni ſcelerum generi fræna laxari? eo enim quiſque ad peccandum audacior erit, quo certius in miniſtris ſacris patrocinium reperturus.

(e) Ibid.

Reſpondet S. D. (e) „ cum intercedimus pro peccatore damnando, ſequuntur aliquando quæ nolumus, ſive in ipſo qui noſtra interceſſione liberatur, ut vel immanius impunita graſſetur audacia, ſubdita cupiditati, ingrata lenitati, atque unus morti ereptus plurimos necet; vel ipſo beneficium noſtrum in melius commutato, moribuſque correpto, alius male vivendo pereat, ſibique hujus impunitate propoſita, talia, vel graviora committat. Non, ut opinor, hæc mala imputanda ſunt nobis, cum interdicimus vobis; ſed potius illa bona, quæ cum id facimus, intuemur & volumus: ideſt, commendatio manſuetudinis, ad conciliandam dilectionem verbo veritatis, &, ut qui liberantur a temporali morte, ſic vivant, ne in æternam unde numquam liberentur, incurrant. Prodeſt ergo & ſeveritas veſtra, cujus miniſterio quies adjuvatur noſtra: prodeſt & interceſſio noſtra, cujus miniſterio ſeveritas temperatur & veſtra: non vobis diſpliceat, quod rogamini a bonis, qoia nec bonis diſplicet, quod timemini a malis.... nihil nocendi cupiditate fiat, ſed omnia conſulendi caritate; nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter: ita formidetur ultio cognitoris, ut nec interceſſoris Religio contemnatur: quia & plectendo & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, ut vita hominum corrigatur.

Pro-

Proponitur & reſolvitur quæſtio quædam.

Q. Utrum omnes generatim, ac ſine exceptione fiant irregulares, qui mortis alteri inferendæ cauſa vel occaſio ſunt?

℞. negative. Pleraſque enim hoc impedimentum exceptiones admittit. Sic

I. Irregulares non funr, Epiſcopi & Abbates temporalem juriſdictionem habentes, quando *Ballivis* ſuis, ſive delegatis judicibus, cauſas criminales committunt: ita definitum a *Bonifacio* VIII. Pontifice Maximo. „ Epiſcopus, „ *inquit*, (a) ſeu quicumque alius prælatus, „ vel clericus juriſdictionem obrinens temporalem: ſi homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in juriſdictione ſua commiſſo, *Ballivo* ſuo, aut alii cuicumque injungat, ut ſuper hoc veritatem inquirens, juſtitiæ debitum exequatur, irregularis, cenſeri non debet: quamvis ille *Ballivus*, vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit juſtitia mediante. Nam licet clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat; eas tamen cum juriſdictione obrinenr temporalem, debent & poſſunt, metu irregularitatis ceſſante aliis „ delegare.

(a) *titulo:* ne clerici vel monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant, in 6. c. Epiſcopus.

2. Ab irregularitate immunes ſunt Epiſcopi, clericos pro enormi crimine degradaros, brachio ſæculari tradendo; tametſi morte plectendos curto ſcianr: modo exterius intercedant, quamvis noverint inrerceſſionem inefficacem futuram: ita idem Pontifex: tit. de homicidio: cap. 2. in 6.

3. Ab ea pariter eximuntur clerici qui de injuriis damniſque ſibi illatis, contra malefactores ſuos, querelas ad judicem deferunt; etiamſi judex, ſic exigente juſtitia contra illos mortis ſententiam ferat: modo proteſtentur expreſſe, quod pœnam ſanguinis non intendunt. Ita idem *Bonifacius*. „ Prælatis vel clericis quibuſcumque, *inquit*, (b) qui de laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſæcularem judicem depuneutes, petunt emendam ſibi fieri „ & provideri, ne contra eos talia de cætero „ præſumantur, proteſtando expreſſe quod ad „ vindictam ſeu pœnam ſanguinis non intendunt; imputari non debet, quamvis alias in „ tali caſu de jure debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi judex mortem illis inferat juſtitia „ exigente: alioquin ſi prælati aut clerici propter metum hujuſmodi, quia judex ad pœnam ſanguinis poſſet procedere, de ſuis malefactoribus taliter conqueri non auderent, „ daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, „ & ipſorum bona libere deprædandi.

(b) *Tit. de homicidio in 6. cap. Prælatis.*

4. Idem de iis dici deber, qui contra laicos contumaciter recuſanres ſolvere decimas, Regiam poteſtatem implorant; licet ad earum ſolutionem ſine ſanguinis effuſione compelli vix poſſint: *quia*, inquit Innocentius III. de hac re ab Epiſcopo quodam conſultus, (c) *ſi te hujuſmodi querimoniam ſimpliciter deponente, Rex in eoſdem rebelles traditam ſibi exercuerit poteſtatem; eorum erit duritiæ aut malitiæ imputandum.*

(c) extra: *de homicidio, cap.* 21.

5. Unicuique ſine irregularitatis incurrendæ periculo licitum eſt, pro innocente a calumnia vindicando teſtem adeſſe; etiamſi inde ſecuturum prævideat, ut contra calumniatorem capitalis ſententia decernarur: in hoc enim caſu veritatem quam calumniator in injuſtitia detinet, manifeſtans, non pravi accuſatoris pœnam, ſed innocentis liberationem inrendit: unde ſi reus pro merito puniatur, hoc propter ejus accidit volunrarem.

6. Secundum juriſprudentiam Gallicanam, teſtes a judice compulſi non cenſenrur irregulares, quando in cauſa criminali teſtimonium ferunt: idemque de Notariis & ſcribis judicium eſt; non enim proxime ſed remota tantum, cauſa mortis inferrendæ, Gallorum judicio eſtimantur: nec quemquam moveat hæc illorum a cæteris Eccleſiis in hac parte diverſitas. Irregularitas enim ex defectu perfectæ lenitaris, diſciplinæ res eſt, non divino ſed humano jure ſancita. Porro non una omnium eademque diſciplina eſt, itaque nec cæteris gentibus diverſa Gallorum, nec Gallis contraria aliorum conſuetudo præjudicat.

7. Ab omni irregularitatis metu tutus eſt ſacerdos, magiſtratus adhortans & admonens, ut in improbos pro officii debiro ſæviant, etiamſi alicujus mortem inde ſecuturam prævideat, remotior enim hic concurſus eſt, quam ut auctor mortis cenſeri queat: idem dicendum de ſacerdote qui inrendens flagitia reprimi, principi ſuadet ut legem ferar, qua certorum criminum rei morte plectantur: eadem ratione non eſt irregularis confeſſarius, qui negat abſolutionem judici ſuum officium deſerenti, & ſceleratos ex legum præſcripto non caſtiganti; modo generatim loquatur, nec pœnam mortis directe ſignificet inferendam: ab omni pariter irregularitatis periculo liber eſt ſacerdos, reo reſtricte præcipiens, ut juridice inrerrogatus a legitimo judice, crimen ſuum confirearur: rem enim bonam ſuadet ac neceſſariam: idem putandum de capellanis caſtra ſequentibus, quando milites adhortantur in bello juſto, ut pro Rege vindicando, & patriæ liberatione ſtrenue pugnenr. Hæc enim adhortatio non ad homicidium, ſed ad officii executionem directe tendit.

§. TERTIUS.

Quædam dubia reſolvuntur.

Superſunt quædam difficultates priuſquam progrediamur ulterius, explicandæ.

Q. 1. Utrum ab ipſa criminis gravitate, irregularitas *ex delicto* petenda ſit? Q. 1.

℞. Negative. Equidem antiquitus per plura ſæcula conſuetndo obtinuit, ut crimine quolibet, aut vehementi ejus ſuſpicione incurreretur irregularitas; cum nemo ad ſacros ordines eorumve functiones admitteretur, niſi ex præſcripto Apoſtolico irreprehenſibilis eſſar; ſed cum labentibs ſæculis vetus diſciplina collapſa eſſet, paſſimque perſuaſum foret, per Sacramentalem penitenriam, impedimenrum quodlibet non ſecus ac crimen deleri, ut huic licentiæ modum Eccleſia poneret, ſtatuit quorumdam criminum reos, etiam poſt exactam pœnitentiam & reconciliationem obtentam, nihilominus a ſacris ordinibus, eorumque executione arcendos: hic autem criminum delectus magis voluntate & arbitrio factus eſt, quam ex ipſa ſcelerum gravitate libratus: unde contigit non ab ipſo in ſe crimine, ſed a juris expreſſione irregularitatem ex delicto eſſe petendam: nec ab uno ad alterum, æqualis licet, & forte majoris enormitatis illationem valere: conſentance ad hanc regulam a Boniſacio VIII. Pontifice Maximo reſponſum eſt: (d) *quod is qui in Eccleſia ſanguinis aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus, majori excommunicatione nodatis, ſcienter celebrare præſumpſit; licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen laqueum non incurrit, cum in non ſit expreſſum in jure.*

(d) cap. 18. de ſent. excommunicat. in 4.

Q. 2. utrum ad irregularitatem ex crimine contrahendam, ejus admittendi voluntas ſufficiat? Q. 2.

℞. negative. Irregularitas enim cadit in factum, non in voluntatem, quæ licet peſſima fuerit in eo qui ſcelus perpetraſe propoſuit; ſi tamen ab opere malo abſtinuit, vel quia defuit occaſio, vel quia in melius volunras mutata eſt, pro irregulari non eſt habendus.

Q. 3. utrum irregulariras ſive ex *delicto* ſive ex *defectu* contracta, non tantum ab ordinibus ſuſcepris aut ſuſcipiendis, ſed etiam a beneficiis amotionem importet? Q. 3.

℞. Negative. Nam juxta hodiernam diſciplinam, ordo & beneficium disjunctæ res ſunt; cum pleroſque videamus ſine beneficio ordinari, aut ſine ordine, ſola initiatos tonſura, beneficia poſſidere: quod itaque aliquis a ſuſcipiendis ordinibus, aut ab eorum jam ſuſceptorum exercitio repellatur, minime ſequirur a beneficio amoveri, niſi expreſſum in jure fuerit: quomodo de homicidio,

Google

Concilio Tridentino, juxta Canones antiquos decretum eſt: qui ſua voluntate, *inquit*, (a) ho„ micidium perpetraverit; etiamſi crimen id „ nec ordine judiciario probatum, nec alia ra„ tione publicum, ſed occultum fuerit: nullo „ tempore ad ſacros ordines promoveri poſſit; „ nec illi aliqua Eccleſiaſtica beneficia, etiamſi „ curam non habeant animarum, conferri li„ ceat: ſed omni ordine ac beneficio Eccleſia„ ſtico perpetuo careat,

(a) *Seſſ. 14: de ref. cap. 7.*

Dixi: *juxta hodiernam diſciplinam:* antiquitus enim cum ordines & beneficia ſimul conferrentur, nec quiſquam fructus ex bonis Eccleſiaſticis provenientes perciperet, niſi qui ſuis in Eccleſia ordinibus fungeretur; eadem irregularitas ad ordines ſimul & beneficia aditum præcludebat: poſtquam vero hæc duo disjuncta ſunt, & proviſio beneficiorum ab ordinum collatione avelli cœpit; ipſa quoque irregularitas ad ordines ſolos, eorumque executionem reſtricta eſt, eo quod antiqui canones de ſolis ordinibus loquerentur; atque ita paulatim contra priſtinam diſciplinam receptum fuit, ut irregularitas, a beneficiis eorumque functionibus, niſi expreſſa juris foret declaratio, non arceret.

Q. 4. Q. 4. utrum irregularitas quælibet, ſive ex crimine, ſive ex defectu, humana diſpenſatione tollatur?

R. negative. Quiſquis enim quæ percenſuimus impedimenta diligenter inſpexerit, pro comperto habebit, quædam cum jure divino nitantur, nulla poſſe hominum diſpenſatione laxari: cujuſmodi eſt, impedimentum ſexus, itemque alterum ex defectu baptiſmi proveniens: quædam, propterea quod cum ordinum executione conciliari non poſſunt, cauſam diſpenſationis legitimæ non admittere; qualia ſunt, pueritiæ, amentiæ, obſeſſionis, ſervitutis, cœcitatis, inſignis mutilationis, aliaque id genus: quædam, licet executionem ordinum non impediant, quia tamen ab Eccleſia ſunt gravibus de cauſis inducta, nullaque utilitate eorum remiſſio compenſatur, locum diſpenſationi legitimæ non relinquere: quale eſt impedimentum ex defectu confirmationis: quædam, quia talia ſunt, ut nec ad jus divinum pertineant, nec ordinum executioni obicem ponant, tantumque perſonæ ſplendore obſcurent, vel a perfecta Sacramenti ſignificatione deficiant, indulgentiæ locum faciliorem præbere, qualia ſunt impedimenta bigamiæ, natalium, corporeæ diſformitatis, præſertim quando iis obſtrictos, aut neceſſitas Eccleſiæ poſtulat, aut meritorum prærogativa commendat: quædam denique quia a delicto proveniunt, non debere niſi expiatis criminibus condonari.

Q. 5. Q. 5. utriſnam facilius diſpenſatio concedenda, ex delicto aut ex defectu irregularibus?

R. abſolute loquendo difficiliorem videri eſſe debere indulgentiam irregularitatis ex delicto, quam ex defectu contractæ: quo enim aliquis ſacri ordinis honore indignior eſt, eo minus ei diſpenſationem ſperare licet: porro ſacri ordinis gradu indignior eſt qui voluntate peccavit, quam qui patitur defectum non voluntate, ſed naturæ neceſſitate contractum: aliunde vero irregularitas ex defectu difficilius plerumque remittitur, quam irregularitas ex crimine: ratio eſt, quia crimen pœnitentia aboletur, defectus nulla poteſt ratione reſarciri, aut corrigi. Sic enim poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum *Criminoſis*, prout ab *Innocentio III.* expreſſe eſt declaratum: (b) quibus tamen non licet diſpenſare cum bigamis: cujus diſcriminis cauſam hanc canoniſtæ cum Gloſſographo afferunt: *criminoſus*, inquiunt, *poſt peractam pœnitentiam reſtitutus videtur in priſtinum ſtatum, & incipit eſſe quod non fuit: & ideo cum talibus diſpenſatur: ſed bigamus non prohibetur promoveri propter crimen, ſed propter Sacramenti defectum, quia carnem ſuam diviſit in plures, ab unitate recedendo: & hoc Sacramentum amplius reſtitui non poteſt per aliquam ſatisfactionem, cum non ſit crimen.*

(b) *extra de bigamis non ordinandis c. 6.*

Q. 6. Q. 6. Utrum per ſolam diſpenſationem quælibet irregularitas auferatur?

R. negative: Etſi enim ordinarie non niſi per diſpenſationem tollatur; aliquando tamen etiam ſine diſpenſatione evaneſcit; ſi nimirum defectus propter quem fuerat contracta ceſſaverit: ſi quis exempli cauſa a ſervitute in libertatem, ab amentia ad uſum rationis redierit: pariter tollendi impedimenti ex defectu *natalium*, non una ratio eſt. Nam præter quam quod diſpenſatione, etiam profeſſione religioſa, aut ſubſequenti parentum matrimonio ſolvitur, prout eſt antiquis decretis ſancitum: de Monaſtica quidem profeſſione extat celebris *Pictavienſis* Concilii canon, relatus, *extra: de filiis Presbyterorum, cap.* 1. ubi poſtquam declaratum eſt, filios Presbyterorum, & alios concubitu illegitimo natos, non debere ad ſacros ordines promoveri: *niſi*, addit canon, *aut Monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter vivant*. Idem conſtat ex *Concilio Nanuetenſi*, anno 1127. ex *Lateranenſi II.* anno 1139. ſub Innocentio II. canone 21. ex Innocentio III. lib. 4. Epiſt. 118. ex *Ivone Carnotenſi*, in præfatione ad decretum: & ex communi Eccleſiæ praxi: notandum tamen, excipi Epiſcopalem dignitatem, & Regulares prælaturas, ad quas ſine ſpeciali diſpenſatione promoveri non poſſunt; etiam ſi monaſticam, & Religioſam vitam profeſſi ſolemniter fuerint: *prælationes vero nullatenus habeant*, ait canon Pictavienſis modo laudatus, cui pleraque Eccleſiæ & ſummorum pontificum decreta conſentiunt.

De ſubſequente vero parentum matrimonio, quin per illud natalium defectus purgetur, nulla dubitatio eſt: *tanta eſt vis matrimonii*, ait Alexander III. (c) *ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur:* unde ſequitur quod non ad ordines tantum Epiſcopatui ſubjectos, ſed & ad Epiſcopatum ipſum, & ad prælaturas, ſine diſpenſatione valeant promoveri: ii tamen excipiuntur, qui ex inceſtu, aut adulterio nati ſunt, omneſque generatim quorum parentes conjunctionis illegitimæ tempore, Matrimonium contrahere propter dirimens aliquod impedimentum non poterant, *ſi autem* ait Ibidem Alexander III. *vir vivente uxore ſua, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit; licet poſt mortem uxoris eamdem duxerit; nihilominus ſpurius erit filius.*

(c) extra: *qui filii ſint legitimi: cap. tanta.*

Q. 7. Penes quos auctoritas ſit, ſuper Irregularitatibus diſpenſandi? Q. 7.

R. In aliquibus diſpenſare Epiſcopos, cæterarum autem relaxationem ſummo Pontifici, propter ſedis Apoſtolicæ eminentiam, conſentiente Eccleſia, reſervatam. Sic e. c. illegitimo concubitu natus, diſpenſante Epiſcopo poteſt ad ordines minores, & ſimplicia beneficia promoveri; ad majores vero ordines, & beneficia curam animarum habentia, aut præcipuam quandam inferentia dignitatem, non poteſt ſine conceſſione Pontificis Maximi evehi „ Is qui de„ fectum patitur natalium, *inquit Bonifacius VIII.* „ (d) ex diſpenſatione Epiſcopi licite poteſt, „ ſi ei aliud canonicum non obſiſtat, ad ordi„ nes promoveri minores, & obtinere bene„ ficium cui animarum cura non imminet; dum„ modo ſit tale, ſuper quo per ipſum Epiſcopum „ valeat diſpenſari: ad ordines quoque majores, „ vel, beneficia curam animarum habentia, ſu„ per quibus nequit Epiſcopus diſpenſare, ſine „ diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ promoveri non „ poteſt.

(d) Extra: *de filiis preſbyterorum c. 1. in 6.*

Pariter impedimentum ex defectu corporis ſolo Pontificis Maximi indulgentia tolli Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat: quod quidem ita obſervatur, ut locorum Epiſcopis reſervetur auctoritas judicandi, an corporis defectus ſit talis, ut poſſit ſine ſcandalo ad ordines, qui eo afficitur, promoveri: hæc enim Romanæ cancellariæ præcipua clauſula eſt „ Committatur ordinario, qui „ inſpecto per ſe ipſum; & conſiderato diligen„ ter dicto defectu, ſi tali non ſit, nec ex eo „ proveniat tanta deformitas, quæ ſcandalum „ generet populo, aut divinis impedimentum „ præſtet, (ſuper quo ejuſdem ordinarii con„ ſcientia oneretur,) cum eodem oratore, dum„ modo ad id reperiatur idoneus, vitæque ac

„ morum probitas, & virtutum merita ſibi ſuffragentur; nec aliunde ei obſtet impedimenrum, diſpenſet.

De impedimento ex defectu lenitatis oborto eadem diſciplina eſt, ut a ſolo ſummo Pontifice relaaetur, data proprio Epiſcopo facoltate „ ut cum oratore diſpenſet, ſi preces veritate niti compererit, & dummodo orator reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, aliaque merita ſibi ſuffragentur; nec aliud obſter canonicum impedimenrum, & quod de cætero a ſimilibus abſtineat.

Quaotum ad impedimentum bigamiæ, olim conſuetudo invaluerat, ut ab Epiſcopis, ſaltem quoad minores ordines tolli poſſet. Papa poteſt diſpenſare totaliter, inquit S. Thomas (a) *Sed Epiſcopus qaantum ad minores ordines:* verum contrario deinceps more inductum, ut diſpenſatio a bigamia, ita ſoli Pontifici maximo reſervaretur, ut ne ad primam quidem tonſuram, poſſit eo inſcio bigamus quiſquam aſſumi: cujus rei evidens argumentum Concilii Tridentini auctoritas ſuggerit „ quod ſi, *inquit*, (b) miniſteriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici cœlibes præſto non erunt; ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ probatæ, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum clericalem io Eccleſia geſtent: cenſuit ergo Sancta Synodus, bigamum ad minores ordines non poſſe Epiſcoporum diſpenſatione admitti: alioquin enim nihil cauſæ erat dceernendi minorum ordinum functiones non poſſe a laicis bigamis eaerceri: eadem ſacræ congregationis concilii Tridentini interpretis, nec ſemel, declaratio fuit: refert *Fagnanus* (c) „ quod cum quidam Epiſcopus cum ſibi ſubdito vera bigamo diſpenſaſſet ſuper bigamia, eique primam tonſuram, & beneficium ſimplex contuliſſet, contra ſeotentiam ſacræ congregationis concilii Tridentioi interpretis, quæ declaravit Epiſcopo hanc facultatem non competere: quamvis congregatio niteretur eum eacuſare, tum quia pœna ſuſpenſioois a jure impoſita, non videtur latæ ſententiæ, ſed ferendæ, tum quia ſuper hoc articulo inter primarios doctores maaime diſſidetur: tamen *Sixtus V.* in conſiſtorio reſpondit, ſignificandum Epiſcopo ipſum eſſe ſuſpenſum a collatione ordinum; item promotum incidiſſe in pœnas, juata declarationem congregationis: licet adjecerit ſe benigoe actorum cum utroque, ubi abſolutionem diſpenſationem peterent.

Circa irregularitates ea delicto provenientes major Epiſcoporum poteſtas eſt: ſolo namque eacepto homicidio voluntario, impedimentum omoe ex delicto occulto contractum, inconſulto Pontifice Maaimo, remittere poſſunt „ liceat Epiſcopis, *ait Concilium Tridentinum* (d) in irregularitatibus omnibus, & ſuſpeoſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ea homieidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare; & in quibuſcumque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut Vicarium, ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ, gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari: idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eia tantum non eorum vicariia ſit permiſſum.

Cur autem impedimenta quædam Epiſcoporum nutu, alia ſolius Pontificis Maximi auctoritate rollantur, non aliunde quam ab inſtituto Eccleſiæ cauſa petenda, quæ ſicuti potuit eertis notatos defectibus, aut quorumdam eriminum reos ab altaris miniſterio amovere; decernere pariter potuit, ut quarumdam irregularitatum diſpeoſatio a ſolo ſummo Pontifice, aliarum etiam a ſimplicibus Epiſcopis fieret: hæc enim, nemine diſſitente, legiſlatoris poteſtas eſt, tum ut leges condat, tum ut earum relaxationem quibus voluerit conditionibus circumſcribat.

(a) in 4. ſent. diſt. 26, quæſt. 3. art. 3.

(b) Seſſ. 23. de Reſor. c. 17.

(c) in 1. partem libre 1. decr.

(d) Seſſ. de Reſ. cap. 6.

Objectio.

Objectio. Bene eſt, inquiet aliqois, qui eondit legem, ejuſdem pro libito laaandæ jus habet: porro bigamos a ſacris ordinibus repellendos, non Eccleſiæ, ſed Apoſtolorum ſanctio eſt, in ſacris litteria conſignata: *oportet*, ait Apoſtolus, *Epiſcopum ſine crimine eſſe, unius uxoris virum*: ergo impedimentum hoc nec Pontificis Maximi, nec Eccleſiæ arbitrio tolli poteſt.

℞. conceſſa majore, diſtinguo min. Bigamos a ſacris ordinibua repellendos Apoſtolorum ſanctio eſt, *ad jus humanum pertinens*, concedo: *conſtituta jure divino*, nego min. & eonſeq.

E. R. Non omnia quæ in ſacris litteris legimus ab Apoſtolis inſtituta, ad jus divinum pertinere putaoda ſunt: pleraque enim tamquam Rectores Eccleſiæ, aſſiſtente quidem Spiritu Sancto, ſed proprio tamen arbitrio decernebant ad diſciplinam ſpectantia, quæ ſicoti inſtituere, ita poterant pro diverſo ſtatu, locorum ac temporum immutare. Porro non minor hodie Eccleſiæ auctoritas eſt, quam Apoſtolicis temporibus fuit. „ Non poteſt, *inquit S. Thomas*, (e) ab hominibus diſpenſari, qoantum ad ea quæ ſunt de jure natorali, & quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate Sacramentorum & fidei; ſed in aliis quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cum Eccleſia habeat nunc eamdem poteſtatem ſtatuendi & deſtruendi, quam ab initio habuit, poteſt per eum qui primatum in Eccleſia tenet diſpenſari.

Et Quodlibeto 4. quæſt. 8. art. 2. in corp. „ quæcumque ſunt ioſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ prælatos, ſunt diſpenſabilia a Papa: hæc enim dicuntur eſſe joris humani vel juris poſitivi: circa ea vero quæ ſunt juris divini, vel juris naturalis diſpenſare non poteſt, quia iſta habent efficaciam ea inſtitutione divioa..... quamobrem in his ſolis quæ ſunt de lege naturæ, & in articulis fidei, & Saeramentis novæ legis, diſpenſare non poteſt: hoc enim non eſſet pro veritate, ſed eontra veritatem: manifeſtum eſt autem, quod bigamum non promoveri, neque eſt de lege naturæ, neque pertinet ad articulos fidei, neque eſt de neceſſitate Sacramenti: quod patet ea hoc quod ſi bigamus ordinetur, recipit ordinis Sacramentum: ſed hoc pertinet ad quamdam determinationem divini cultus: unde circa hoc poteſt Papa diſpenſare, licet diſpenſare non debeat niſi ax magna & evidenti cauſa.

Et ibid. in reſp. ad 2. „ Apoſtolus dupliciter in doctrina ſua aliqua propoſuit; quædam quidem ſicut promulgans jus divinum: ſicut illud quod habetur ad Galatas 5. v. 2. *ſi circumcidamini, Chriſtus nihil vobis proderit*: & multa alia hujuſmodi & in hoc Papa non poteſt diſpenſare: quædam vero, ſicut propria auctoritate aliquid ſtatuens. Nam ipſe dicit 1. ad Corinthios 11. v. ultimo; *cætera cum venero diſponam*: & infra, cap. 16. v. 2. mandat, ot eollectæ quæ fiunt in ſanctos, per unam Sabbati fiant: qood non pertinet ad jus divinum: & ſimiliter etiam quod dicitur de bigamo non promovendo, non eſt juris divini, ſed inſtitutio auctoritatis humanæ, divinitus homini conceſſæ.

Q. 8. Q. Ultimo, utrum occulti criminis reum, talis nimirum ut juridice probari non poſſit, & ordinari volentem, Epiſcopus ad ſacrum miniſterium admittere teneatur?

℞. negative. Immo tenentur Epiſcopi, ſuo ut muoeri ſatisfaciant, ab altaris miniſterio criminoſos omnes arcere, qui ſive publice, ſive in occulto peccaverint, nihilominus divinum infregere mandatum: *eſtote ſancti, quoniam ego ſanctus ſum*; eoque ſæpe periculoſius, quo ſecretius, deliquerunt, qnia quanto cautiores ad effugienda judicia hominum facti ſunt, eo evaſerunt ad peccandum procliviores: *hujus rei gratia reliqui te Creta*, ait Apoſtolus Paulus, (f) *ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi: ſi quis ſine crimine eſt &c.* ubi occultum crimen non diſtinguit a manifeſto: nedum ergo nimii rigoris aceuſandi ſint Epiſcopi, quando lai-

(e) in 4. ſent. diſt. 27. quæſt. 3. art. 3.

(f) Tit. 1. 5.

Digitized by Google

do laicos aut minores clericos propter crimen occultum ab altaribus amoveot; hoc majorem laudem coram Deo & hominibus conſequuntur. „ Cum proptie Epiſcoporum munus ſit, *oit Concilium Tridentinum*, (a) ſubditorum omnium „ vitia redatguere; hoc illis præcipue cavendum „ erit, ne clerici, præſertim ad animarum curam conſtituti, criminoſi ſint, neve inhoneſtam vitam, ipſis conniventibus ducant. Nam „ ſi eos pravis & corrupris moribus eſſe permittant: quo pacto laicos de ipſorum vitiis redarguent, qui uno ab eis ſermone convinci „ poſſent, quod clericos ipſis patiantur eſſe deteriores? qua etiam libertate laicos corripere poterunt ſacerdores, cum tacite ſibi ipſi reſpondeant, eadem ſe admiſiſſe quæ corripiuor? „ monebunt propterea Epiſcopi ſuos clericos, in „ quocumque ordine fuerint, ut converſatione, „ ſermone, & ſcientia, commiſſo ſibi Dei populo præeant, memores ejus qnod ſcriptum eſt: „ *ſancti eſtate, quia & ego ſanctus ſum*: & juxta „ Apoſtoli vocem: *nemini dens ullam offenſionem* „ *ut non vituperetur miniſterium eorum: ſed in omnibus exhibeant ſe ſicut miniſtros Dei*, ne illud Propbetæ dictum impleatur in eis: *ſacerdotes Dei contaminant ſancta, & reprobant legem* .... (b) cum honeſtius ac tutius ſit ſubjecto, „ debiram præpoſitis obedientiam impendendo, „ in inferiori miniſterio deſervire, quam cum „ præpoſitorum ſcandalo, graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui aſcenſus ad ſacros „ ordines a ſuo prælato, ex quacumque cauſa, „ etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus; aut „ qui a ſuis ordinibus ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus, nolla contra ipſius prælati voluntatem conceſſa licenria, de ſe promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, & dignitates, ſive honores, reſtitutio ſuffragetut.

(a) *Seſſ. 14. de ref. in proœmio.*

(b) *ibid. cap. 1.*

Objectio.

Objectio.

Contra opponitur *Alexandri III.* Pontificis Maximi decretum, ad cujnſdam Epiſcopi conſultatiooem ſic reſpondentis: (c) *quoniam peccatum ipſius occultum dixiſti, mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & ſuadens ut parte pœnitentia peracta, ordine ſuſcepto utatur: quo contentus exiſtens, ad ſuperiores amplius non aſcendat. Verum tamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.* Ergo &c.

(c) *cap. ex tenore: extra*: de temporibus ordinationum.

℞. nego conſeq. & dico decretalem hanc a Coocilio Tridentino in hac parte eſſe correctam. Sanctæ Synodi judicio præiverat decretum *Lucii III.* qui *Alexandro III.* ſub finem duodecimi ſæculi immediate ſucceſſit. „ Ad aures ooſtras „ pervenit, *inquit in reſcripto ad Archiepiſcopum* „ *Turonenſem*: (d) quod Religioſi quidam, ad „ ſuperiores deſiderant ordioes promoveri, ſed „ prælati eorum deſideriis contradicunt: tuæ igitur quæſtioni reſpoodemus, quod honeſtius & „ tutius eſt ſubjectis, debitam præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio „ deſervire, quam cum præpoſitorum ſcandalo „ graduum appetere dignitatem: nec eſt in hac „ parte ſubjectorum deſiderium confovendum; „ quoniam eſſe poteſt, quod prælati eorum commiſſa ſecreta noveriot, ex quibus conſtat eis, „ quod ſalva conſcientia nequeunt ſublimari; „ quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine caritatis acquiritur regnum Dei.

(d) *ſub eodem titulo cap.* ad aures.

Contendunt plerique verba *Lucii Alexandri* conſtitutioni nihil habere contrarium: duplici ratione conciliari affirmat S. Raymundus, *in ſumma*: (e) 1. ſi dixerimus, caput: *ex tenore*: de clerico ſæculari; caput; *ad aures*: de Regulari debere intelligi. *Regulares enim*, inquit, *ſunt fortius addicti ſuis prælatis, quam ſæculares*, 2. ſi decretum *Alexandri* de clerico beneficium habente, *Lucii* vero, de clerico beneficium non poſſidente interpreremur: *ſi habet*, inquit, *clericus, jus petendi ordinem, forte ratione beneficii cui eſt ordo annexus; non poteſt Epiſcopus eum prohibere, quamvis ſciat illum commiſiſſe peccatum occultum: & ita poteſt intelligi decretalis*: ex tenore. *Si vero non habet jus petendi, non tenetur eum Epiſcopus ordinare: & ita intelligas illam*: ad aures.

(e) *lib. 3. tit. de ætate ordinandorum. §. 17.*

S. Raymundo, Hoſtienſis, Barboſa, Fagnanus, alique vulgo adhærent: verum, *inquit* „ *Fagnanus*, (f) ex ſententia Sanctæ Congregationis Concilii, eo decreto, ſeſſ. 14. de Ref. „ cap. 1.) corrigitur diſpoſitio textus (Alexandri III.) in ea parte in qoa determinar, criminoſum occultum eſſe taotummodo commonendum, ſed non prohibendum aſcendere „ ad ſuperiores ordines: & diſpoſitio capitis „ proximi, *ad aures*, quod de Regularibus loquitur, extenditur etiam ad clericos ſæculares; ac præterea ampliatur in eo, quia Epiſcopus non ſolum poteſt ob crimen occultum „ prohibere aſcenſum ad ordines, ſicut poterant „ prælati in vim dicti capitis proximi, ſed etiam eos ſuſpendere ab ordinibus, gradibus, & dignitatibus jam ſuſceptis: quod nec Epiſcopo, nec „ prælatis Regularibus, ante Concilium licebar.

(f) *in 2. partem libri 1. decret.*

Magnum inde, inquies, incommodum ſequi poteſt: ſub occulti namque criminis obtentu Epiſcopus, privato ut ſatisfaciat odio, ab altari optimum quemque reppellet.

R. In hoc caſu ad Sedem Apoſtolicam patere recurſum (g) cum olim de hoc ipſo dubitatum eſſet quoad Epiſcopos, *inquit Fagnanus* „ *ibid.*, ſacra congregatio re ad *Gregorium XIII.* „ delata, edidit deciſionem, quæ poſtea perpetuo obtinnit in dataria, videlicet: quotieſcumque ordinarius recuſaverit quemquam ordinare, committendum eſſe Metropolitano, „ vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem ordinario prius requirat, cur recuſaverit: quo cauſam legitimam non allegante, liceat illi eumdem recuſatum ordinare.

(g) *cap.* ex litteris *extra: de in integrum reſtitutione.*

CAPUT SECUNDUM.

De dotibus & conditionibus ad ordinationem neceſſario afferendis.

PArum eſſet ad ordinationem accedentibus, omni irregulatitate carere, niſi ad illam dotes & conditiones afferent ſacris miniſtris ex præſcripto divinæ legis neceſſitatia. Tres porro præcipuæ numerantur: vocatio doctrina, morum probitas: de quibus ſigillatim dicendum.

§. PRIMUS.

De neceſſitate divinæ vocationis.

Neminem niſi a Deo vocatum, debere in clerum adſcribi, Chriſtus ipſe verbo & exemplo nos docuit. „ Non vos me elegiſtis, *inquit*, (h) „ ſed ego elegi vos, & poſui ut eatis & fructum „ afferatis, & fructus veſter maneat ... (i) amen, „ amen dico vobis, qui non intrat per oſtium „ in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur „ eſt & latro: qui autem intrat per oſtium, paſtor „ eſt ovium: huic oſtiarius aperit, & oves vocem „ ejus audiunt: *quia nimirum vocem Chriſti ipſe audivit, & vocanti obediens fuit.* Chriſtus enim ovilis eſt oſtium: *Ego*, inquit, (k) *ſum oſtium: per me ſi quis introierit ſalvabitur: & ingreditur, & egredietur, & paſcua inveniet*: idem exemplo a Chriſti humanitate petito confirmans Apoſtolus: *nec quiſquam*, inquit, (l) *ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: ſic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech.* Hinc Apoſtoli in locum Judæ proditoris aliquem ſuffecturi, qui ſacrum numerum adimpleret, Deum ſic precati leguntur: (m) *tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ... accipere locum miniſterii hujus & Apoſtolatus, de qua prævaricatus eſt Judas, ut abiret in locum ſuum.*

(h) *Joan* 15. 16.

(i) *Ibid.* 10. 1.

(k) *Ibid.* ca. 10. v. 9.

(l) *Hebr.* 5. 4.

(m) *Act.* 1. 24.

Itaque nihil a Deo efflagitandum ardentius,

quam ut ejus noverimus voluntatem], eaque Prophetæ verba frequenter ad auctorem & fontem totius luminis dirigenda (a) *notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam: eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum Domine vivificabis me in æquitate tua.*

(a) *Pſal.* 142. 8.

Quod ſi olim ab Aſſuero Perſarum Rege conſtitutum, (b) ut qui ſive mulier, ſive vir, non vocatus atrium Regis introiret, abſque mora & indulgentiæ ſpe interficeretur: quantis putamus plectendum pœnis, qui ſine cœleſti vocatione in Eccleſiaſticam profeſſionem irrumpit, & ordinationis honorem furatur? ſi nemo terreni cujuſquam principis, eo non præcipiente, non eligente, occupare miniſteria, præripere beneficia, negotia tractare audet; quantæ & quam gravis inſolentiæ eſt, ſine ſupremi numinis vocatione ingerere ſe rebus divinis, & miniſterium angelis tremendum arripere? *non mittebam Prophetas*, ait Deus, (c) *& ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant* .... (d) *ipſi regnaverunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognovi.*

(b) *Eſt.* 4. 11.
(c) Jer. 23. 21.
(d) *Oſ.* 8. 4.

Atqui multos eſſe hujuſmodi, qui Deo non „ vocante, in ſacrum miniſterium ſe ipſos frau„ dulenter intrudunt, dolet lugetque Eccleſia: „ alii enim, *inquit Concilii Tridentini Catechiſ*„ *mus*, (e) eo conſilio ad hanc vivendi ratio„ nem ſe convertunt, ut quæ ad victum veſti„ rumque neceſſaria ſunt, parent; ita ut præter „ quæſtum nihil aliud in ſacerdotio, quemadmo„ dum vulgo cæteri omnes in quovis ſordidi ar„ tificii genere, ſpectare videantur: quamvis enim „ ex Apoſtoli ſententia, natura & divina lex ju„ beat, ut qui altari ſervit, ex altari vivat: tamen „ quæſtus & lucri cauſa ad altare accedere, ma„ ximum ſacrilegium eſt: alios honorum cupi„ ditas & ambitio ad ſacerdotalem ordinem du„ cit: alii vero ut divitiis affluant, initiati vo„ lunt: cujus quidem rei illud argumentum eſt, „ quod niſi opulentum iis beneficium Eccleſiaſti„ cum deferatur: nullam ſacri ordinis cogitationem „ habent: hi vero ſunt, quos Salvator noſter *Joan.* „ 10. v. 12. Mercenarios appellat; & quos Eze„ chiel cap. 3. v. 2. dicebat, ſemetipſos & non „ oves paſcere: quorum turpitudo & improbi„ tas, non ſolum ſacerdotali ordini magnas tene„ bras offundit; ..... verum etiam efficit, ut „ ipſi nihil amplius ex ſacerdotio conſequantur, „ quam Judas ex Apoſtolatus munere, quod il„ li ſempiternum exitium attulit.

(e) *par.* 2. *tit. de Sacram. ord. n.* 4.

Itaque ii ſoli in ſacrum altaris officium, per oſtium introire putari debent, qui legitime vocati Eccleſiaſtica munera hoc fine ſuſcipiunt, ut Dei honori inſerviant.

At, magnus inde, inquies, ſcrupulis & anxietatibus campus aperitur: quis enim certo ſcire poteſt, utrum a Deo vocatus ſit, aut repulſus?

℞. Etſi divinæ vocationis tanta certitudo eſſe non poſſit, quanta eorum quæ ſenſibus experimur, aut ex principiis naturaliter notis eruimus; ejus tamen non deeſſe tum externa, tum interna indicia, quæ ſedandis ſcrupulis ſatis ſint.

Et 1. tribus præſertim argumentis interna Spiritus Sancti vocatio innoteſcit.

Primum eſt, conſcientiæ puritas & innocentia morum, vel a baptiſmo uſque ſervata, vel per pœnitentiæ labores recuperata, *quiſquis ergo*, ait S. Gregorius Magnus, (f) *quolibet horum vitio ſubigitur*, (id eſt, ſi cœcus claudusve fuerit, aliiſve defectibus laboraverit, qui a ſacerdotio arcebant Judæos, quoſque ſpiritualiter explicat S. Doctor) *panes Domino offerre prohibetur; ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devaſtant.*

(f) *in libro paſtorali c.* 10.

Secundum eſt, laboris amor, Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium, mens a ſæculi moribus ac vanitatibus aliena: magna enim & gravia ſacris miniſtris opera incumbunt: nam

1. Cœlibatus lege in Eccleſia Latina tenentur.

2 Pietatis, omniumque virtutum exercitatione debent fideli populo prælucere, juxta præceptum Apoſtoli (g) *nemo adoleſcentiam tuam contemnat; ſed exemplum eſto fidelium, in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, & caſtitate*... (h) *in omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum ſanum, irreprehenſibile; ut is qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.*

(g) 1. *Timot.* 4. 12.
(h) Tit. 2. 7.

3. Neceſſe eſt, ut parati ſint ad animarum curam, & paſtorale officium, ubi expedire Epiſcopus judicaverit, obeundum; qui enim clericatui dant nomen, ut in otio vitam inutilem ducant, de eorum numero ſunt, de quibus propheta: *in labore*, inquit, (i) *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos ſuperbia; operti ſunt iniquitate & impietate ſua.*

(i) *Pſ.* 72. 6. *& ſeq.*

Tertium eſt, recta intentio, ſeu bonitas finis propter quem aliquis clericatui nomen dat: ſi enim liber ab omni terreno affectu, expers ambitionis & avaritiæ, ad clerum, Deo deſerviendi & ſalutis proximi procurandæ cauſa, ſe conferat, *digitus Dei eſt hic, dextera Domini fecit virtutem; dextera Domini ipſum exaltat*: ſed ſi rapit ambitio, ſi exſtimulat avaritia, ſi otioſitas allicit, ſi domeſticæ curæ impatientia induxit: certa hæc argumenta ſunt, divinam deeſſe vocationem: hanc porro intentionis rectitudinem Chriſtus commendans: *lucerna corporis tui*, inquit, (k) *eſt oculus tuus: ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit*: nam oculus hoc loco, intentio intelligitur: oculus no„ ſter, *inquit S. Auguſtinus*, (l) intentio eſt, quæ „ ſi recta fuerit, & ſimplex, opera noſtra mun„ da facit, Deoque placentia: ſi vero appetitu „ rerum temporalium inquinatur; ipſum quoque „ opus ea intentione ſuſceptum ſordeſcit.

(k) *Matt.* 6. 22.
(l) *tract. de ſermonibus Domini.*

2. Externum vocationis indicium eſt, ſi quis a proprio Epiſcopo ad clericatum, & ad curam paſtoralem vocetur: cui quidem vocationi poteſt homo chriſtianus ſuæ tenuitatis intuitu, & ex humilitate aliquantum reſiſtere; debet vero ſi in propoſito perſiſtat Epiſcopus, eadem humilitate parere; niſi perſuaſum certis argumentis habuerit, ſe ad ſacrum miniſterium inhabilem eſſe: regulam hanc ſecutus eſt S. Auguſtinus doctorum humillimus, humiliumque doctiſſimus: etſi enim, ut narrat *Poſſidius* in ejus vita, ſtudioſiſſime eas omnes civitates declinaret, quorum vacare ſedes rumor erat; ceſſit tamen populi & Epiſcopi Hyponenſis, vim ſibi inferentium votis, conſenſumque tandem adjecit ſuum, ut presbyter primum, deinde Epiſcopus crearetur: *compulſus*, inquit hiſtoricus, *atque coactus ſuccubuit, & Epiſcopatus ac majoris loci ordinationem ſuſcepit*: pari exemplo S. Ambroſius, cum nihil intentatum reliquiſſet, ut ordinationi ſemetipſum ſubtraheret, ceſſit tandem populi, imperatoris, & totius Eccleſiæ votis, ut refert Sanctus Paulinus.

Debent pari ratione ſe gerere, quos voluntas Epiſcopi ad miniſterium vocat: renuant ſane quantum poſſunt propriæ tenuitatis intuitu, ſed obediant imperanti, ſi non volunt ſuperbe humiles eſſe: „ contra juſtitiam faciunt „ *inquit Julianus Pomerius*, hi qui merito ſuæ „ converſationis vel conditionis electi, otioſum „ ſtudium fructuoſæ utilitati regendæ multitudi„ nis anteponunt; & cum poſſint laboranti Ec„ cleſiæ ſubvenire, operoſæ adminiſtrationis la„ borem refugiunt.

§. SECUNDUS.

De neceſſitate doctrinæ.

Sacræ ordinationi ſcientiam prærequiri, vel ipſum divini miniſterii nomen ſignificat; nam veritatum cœleſtium diſpenſationem, expoſitionem, defenſionem clericis a Deo creditam eſſe ſcriptura ſæpius conteſtatur.

Deuteronomii 17. v. 8. „ ſi difficile & ambiguum „ apud te judicium eſſe perſpexeris ... ſurge & „ aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus „ tuus: venieſque ad ſacerdotes levitici generis..,

„ quæ-

„ quæreſque ab eis; qui indicabunt tibi judi- „ cii veritatem.

„ *Oſee* 4. 6. quia tu, *ait Deus*, ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. *Malachiæ* 2. 7. „ labia ſacerdotis cuſtodient „ ſcientiam, & legem requirant ex ore ejus, „ quia Angelus Domini exercituum eſt.

„ *Matth.* 15. 14. Cœcus ſi cœco ducatum „ præſtet, ambo in foveam cadunt.

„ *Ibidem* 23. 16. Væ vobis duces cœci.

„ Ad Titum 1. 7. Oportet Epiſcopum ſine „ crimine eſſe, ... amplectentem eum qui ſecun- „ dum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut po- „ tens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui „ contradicunt arguere.

Ex his, aliiſque quampluribus ejuſdem ſenſus teſtimoniis manifeſto patet, clericum ſacræ doctrinæ rudem & imperitum, poſſe equidem dici ſacerdotem, ſed venerandum nomen ad ſui aliorumque perniciem ignominioſa jactare: *ſi ſacerdos eſt*, inquit S. Hieronymus, (a) *ſciat legem Domini, ſi ignorat legem, ipſe ſe arguit non eſſe Domini ſacerdotem: ſacerdotis enim eſt, ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege....* (b) *ideirco in ſacerdotis pectore rationale eſt*, (vide Exodi 28. 30. Levit. 8. 8.) *& in rationali doctrina & veritas ponitur, ut diſcamus ſacerdotem doctum eſſe debere, & præconem dominicæ veritatis.*

(a) *comment. in c. 2. Aggæi.*

(b) *in c. 2. Malach.*

Non ſolum autem ſacerdotes, verum & inferioris ordinis clericos debere ſtudio ſacrarum litterarum incumbere, idem S. Doctor affirmat: „ qualis, *inquit* (c) erit ædificatio diſcipuli, ſi „ ſe intelligat magiſtro majorem? unde non „ ſolum Epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent „ magnopere providere, ut cunctum populum „ cui præſident, converſatione, ſermone, & „ ſcientia præcedant; verum etiam & inferior „ gradus, exorciſtæ, lectores, æditui, & omes „ qui domui Dei deſerviunt; quia vehementer „ Eccleſiam Dei deſtruit, meliores eſſe laicos „ quam clericos.

(c) *in c. 1. epiſtol. ad Tit.*

Hinc *Gelaſius* Pontifex Maximus, *nemo*, inquit (d) *illitteratos ad clericatus ordinem promovere præſumat, quia litteris carens, ſacris non poteſt aptus eſſe officiis:* & S. Leo (e) *ſi vix in laicis tolerabilis videtur inſcitia, quanto magis in iis qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?* & Concilium Toletanum 8. can. 8. *nullus ad ſacra veniat indoctus, nullus ignorantia tenebris cæcutiens; ſed quem morum innocentia, & litterarum ſplendor reddunt illuſtrem.*

(d) *Epiſt.* 1

(e) *epiſtol.* 12.

Ad hæc ſcripturarum oracula & patrum documenta attendant, qui Sacrum miniſterium amplecti ſe velle profitentur, dum interim a divinarum ſtudio litterarum penitus abhorrent; ipſique ſecum ſedulo reputent, num velle finem potandus ſit, qui non vult media ad finem conducentia: multos vero hujuſmodi eſſe, quotidiano comprobatur experimento: vulgo equidem ſcholas Theologicas adeunt ſacrorum ordinum candidati: verum quam parvus eorum numerus eſt, qui munus propoſitum impleant? alii enim poſtquam Theologiæ nomen dederunt, divinam ſapientiam dedignantur, nugis puerilibus ac ſtudiis inutilibus ſerviunt; quodque omnium peſſimum eſt, in inertiam convertuntur, totius malitiæ magiſtram; dictatas a præceptoribus diſſertationes ne legunt quidem, aut oſcitanter ac perfunctorie legunt; tumque officio ſuo ſatisfeciſſe ſe putant, cum voces aliquas & ſententias interrogati recitaverint, ante ſolis occaſum memoria elapſuras: ac tandem evoluto duorum triumve annorum curriculo, cum nihilo doctiores ſint, quam ſi de divino dogmate numquam cogitaſſent; amant nihilominus Theologi appellari, venditant emendicata ſtudii teſtimonia, præter quæ unde ſe probent Theologos nihil habent; irrepunt in gratiam Epiſcoporum, ordinibus ſacris furtim & dolo initiantur: quodque deplorandum magis, promoventur ad beneficia, & cura animarum onerantur, aliorum ut ſaluti invigilent, qui nec ſe ipſos regere prudenter ſciunt; ut ſint magiſtri in Iſrael, qui diſcipuli numquam fuerunt.

Quiſquis ergo tam exitioſum a ſe malum avertare voluerit, expendat ſerio quæ ſequitur, & pro virili adimpleat.

1. Numquam intermittat ſtudium doctrinæ ſacræ, illudque ſibi dictum putet: *age quod agis:* dictata a magiſtris legat attentis oculis, relegatque, donec medullitus in mente defixerit, & quaſi propria fecerit: difficultates, quæcumque occurrerint omni qua poterit mentis intentione, donec enodaverit, introſpiciat, ad ſcholas numquam niſi vel ad aggrediendum, vel ad propugnandum paratus accedat: “ non reſpiciat, *in*- „ *quit Sanctus Thomas* (f) a quo audiat, ſed „ quidquid boni dictum fuerit, memoriæ recom- „ mendet: nemini ſe multum familiarem oſten- „ dat, quia nimia familiaritas parit contem- „ ptum, & ſubſtractionis a ſtudio materiam „ ſubminiſtrat: cellam frequentare diligat, col- „ loquia inutilia fugiat, non immiſceat ſe ne- „ gotiis alienis: quidquid denique boni pote- „ rit, in armariolo mentis recludat: ita e- „ nim fiet, ut vere Theologus dici poſſit, & ad „ ſacrum miniſterium aliquando provectus, det „ uberes doctrinæ fructus in tempore opportuno.

(f) *Opuſc.* 65.

2. Quia fidei Catholicæ dogmata majori ex parte continentur in ſacrarum ſcripturarum Theſauro, aſſueſcat quantocyus divinorum voluminum lectioni, *in quibus*, inquit S. Ambroſius, *eſt ſubſtantia Sacerdotii noſtri*; omnemque diem perdidiſſe ſe putet, qua ſive ex veteri ſive ex novo teſtamento, ſententias aliquas non collegerit: præcæteris vero legendi hi libri ſunt, quorum uſus in Eccleſia frequentior & magis neceſſarius eſt: quales ſunt ex teſtamento veteri, liber pſalmorum, & ex novo Evangelium cum Epiſtolis Sancti Pauli: *Sanctum Evangelium, & Epiſtolas Beati Pauli Apoſtoli*, ait Concilium tertium Turonenſe, canone 2. *non ſolum crebro lectitent Clerici, ſed etiam quantum poſſunt, memoriæ ſtudeant commendare:* idemque de Pſalmis Davidicis ſæpiſſima a Sanctis Patribus & Conciliis præſcriptum: idque per quam merito: dictu namque pudendum eſt, viros Eccleſiaſticos toto vitæ decurſu Hymnos ſacros concinere, perpetua Eccleſiæ conſuetudine conſecratos, quorum ne litteralem quidem ſenſum plerique intelligunt, nedum valeant ſciſcitantibus aperire.

Nec eorum excuſatio admittenda, qui ideo a ſcripturis legendis ſe abſtinere poſſe credunt, quod provectam nondum ætatem attigerint: eſt enim divini Teſtamenti lectio omni ætati accommodata, ut docet Apoſtolus: “ tu vero, o Timothee, „ *inquit*, (g) permane in iis quæ didiciſti, & „ credita ſunt tibi; ſciens a quo didiceris: & „ quia ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te „ poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ „ eſt in Chriſto Jeſu: omnis ſcriptura divini- „ tus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad ar- „ guendum, ad corripiendum, ad erudiendum „ in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad o- „ mne opus bonum inſtructus.

(g) 2. *Ti- mot.*

Quemadmodum igitur Timotheus ab infantia Sacras litteras noverat, ita pro divinæ illuſtrationis menſura eaſdem noſſe poſſunt, qui ejuſdem vocationis ſunt: adeoque turpe eſt ſub frivolo ætatis junioris prætextu, ab eo tam neceſſarium ſtudium prætermitti, qui ad Eccleſiaſticas functiones aſpirat: “ tanta eſt, *inquit S.* „ *Auguſtinus* (h) chriſtianorum profunditas lit- „ terarum; ut in eis quotidie proficerem; ſi „ eas ſolas ab ineunte pueritia, uſque ad de- „ crepitam ſenectutem, maximo otio, ſummo „ ſtudio, meliora ingenio conarer addiſcere.... „ latet in ſcripturis altitudo ſapientiæ, ut an- „ noſiſſimis, acutiſſimis, flagrantiſſimis cupi- „ ditate addiſcendi hoc contingat, quod eadem „ ſcriptura quodam loco habet: Eccli. 18. 6. „ *cum conſummaverit homo, tunc incipit.*

(h) *Epiſt.* 137. (*al.* 3.) *ad Volu- ſianum.*

Et alibi: (i) “ quiſquis, *ait*, novit natum ſe „ eſſe ex Spiritu Sancto, avide inhiet uberibus „ matris ſuæ, & cito creſcit: eſt autem mater, „ Eccleſia; & ubera ejus, duo teſtamenta ſcri- „ pturarum divinarum: hinc ſugatur lac omnium „ Sacramentorum, temporaliter pro æterna no- „ ſtra ſalute geſtorum: ut nutritus & roboratus

(i) *Tract.* 3. *in Joan.*

„ perveniat ad manducandum cibum, qui eſt: „ *in principio erat verbum*.

Quod conſulit S. Auguſtinus omnibus de Spiritu S. renatis, a fortiori debent ſibi præſcriptum intelligere, qui ad clericatum contendunt:

3. Quia Catholica veritas non in ſcripturis tantum, ſed & in divinis Apoſtolicisque traditionibus continetur, quas ad nos uſque Sancti Patres & concilia, quaſi de manu in manum inviolatas tranſmiſerunt; optandum foret ut juniores Clerici, ſelecta quædam patrum opuſcula, brevemque Canonum collectionem, quam mature poſſet fieri, legerent: ita enim veluti cum patribus colloquendo, ad veritatis notitiam facilius pervenirent.

Nec eſt quod opponatur exercitationem hanc plurimum difficultatis habere: ſunt enim, ut prædixi, quædam patrum opera; mole quidem voluminis parva, ſed principiis doctrinæ ſanæ refertiſſima: qualia ſunt e. c. Tertulliani liber *de præſcriptionibus contra Hæreticos*: Vincentii Lirinenſis *commonitorium*, contra prophanas hæreſum novitates: Concilii Tridentini *decreta* & *canones*, in quibus præcedentium Conciliorum præclariſſimam epitomen demiramur: Catechiſmus, ejuſdem Concilii decreto, & Summorum Pontificum auctoritate editus: aliaque hujus generis, quæ brevi horarum ſpatio, cum ſumma utilitate legi poſſunt.

4. Quo propius ad ſacri ordinis culmen accedunt, ac profundiorem divinorum myſteriorum, quorum voluit Deus eos eſſe diſpenſatores, tenentur habere notitiam: hinc præcipit Concilium Tridentinum, (a) " ut illi tantum „ ad presbyteratus ordinem aſſumantur, qui di- „ ligente examine præcedente, idonei com- „ probati fuerint ad populum docendum ea, „ quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalu- „ tem, & ad Sacramenta adminiſtranda.

(a) Seſſ. 23. de Ref. c. 14.

5. Denique quia proprios habet fontes doctrina Sacra, ſcripturam videlicet & traditionem: caveant Clerici ab omni novitatis amore; & a recentioribus opinionibus, contra ſcripturam & traditionem inventis, tamquam a cruentiſſima peſte abhorreant: caſuum conſcientiæ reſolutionem, non ex probabiliſmo verſatili, ſed ex antiquis Canonibus, decretis ſummorum Pontificum, & Sanctorum Patrum definitionibus hauriant: ut enim præclare monet doctiſſimus Cardinalis Bellarminus, in opuſculo ad Epiſcopum *Theanenſem* nepotem ſuum: „ ſi quis velit tuto ſalutem ſuam collocare, is „ omnino debet certam veritatem inquirere, „ & non reſpicere quid multi hoc tempore di- „ cant, aut faciant: &, ſi rei certitudo non „ poſſit ad liquidum apparere; debet omnino „ tutiorem partem ſequi, & nulla ratione, „ nullius imperio, nulla utilitate temporali „ propoſita, ad minus tutam partem declina- „ re, agitur enim de ſumma rei, cum de ſa- „ lute æterna tractatur, & facillimum eſt, „ conſcientiam erroneam exemplo aliorum in- „ duere; & eo modo conſcientia non remor- „ dente, ad eum locum deſcendere, ubi vermis „ non moritur, & ignis non exſtinguitur.

Meminerint itaque clerici, ſe non aliter errorem vitare poſſe, quam antiquitatem ſectando: ut enim dudum a patribus obſervatum, omnium hæreſum origo fuit vana curioſitas, & nova comminiſcendi libido: „ o Timothee, „ *inquit Apoſtolus*, (b) depoſitum cuſtodi, „ devitans prophanas vocum novitates, & „ oppoſitionem falſi nominis ſcientiæ, quam „ quidam promittentes, circa fidem exci- „ derunt .... quem in locum *Vincentius Lirinenſis*, (c) quis eſt hodie Timotheus, *in- „ quit*, niſi vel univerſa Eccleſia, vel ſpecia- „ liter totum corpus præpoſitorum, qui inte- „ gram divini cultus ſcientiam, vel habere ipſi „ debent, vel aliis infundere? quid eſt, de- „ poſitum cuſtodi? cuſtodi, *inquit*, propter fu- „ res, propter inimicos, ne dormientibus ho- „ minibus ſuperſeminent zizania, ſuper illud „ tritici bonum ſemen, quod ſeminaverat fi- „ lius hominis in agro ſuo: depoſitum, *inquit*, „ cuſtodi: quid eſt depoſitum? id eſt, quod ti- „ bi creditum eſt, non quod a te inventum, „ quod accepiſti, non quod excogitaſti; rem „ non ingenii, ſed doctrinæ, non uſurpationis „ privatæ, ſed publicæ traditionis; rem ad te „ perductam, non a te prolatam, in qua non „ author debes eſſe, ſed cuſtos, non inſtitutor, „ ſed ſectator, non docens, ſed ſequens: de- „ poſitum, *inquit*, cuſtodi; catholicæ fidei ta- „ lentum inviolatum illibatumque conſerva.... „ aurum accepiſti, aurum redde.... nolo pro „ auro, aut impudenter plumbum, aut frau- „ dulenter æramenta ſupponas: nolo auri ſpe- „ ciem, ſed naturam.

(b) 1. Timot. 6. 20.

(c) commonitorii cap. 27.

§. TERTIUS.

De probitate morum ad ſacros ordines efferenda.

Morum probitatem & ſanctitatem vitæ ad ordines ſuſcipiendos neceſſario prærequiri, abunde probant, tum quæ de irregularitatibus ex delicto prædicta ſunt, tum aliæ ab ipſa ſacri miniſterii profeſſione petitæ rationes: nam

1. A eam dignitatem clerici evehuntur, qua major eſſe non poteſt; cum fiant miniſtri & diſpenſatores myſteriorum Dei: *quod itaque ſunt profeſſione*, ait S. Ambroſius, (d) *actione potius demonſtrent quam nomine; ut nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini: ne ſit honor ſublimis, & vita deformis; ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio*,

(d) lib. de dignitate ſacerd. c. 3.

2. Clerici debent laicis verbo & opere prælucere: unde lux mundi, & ſal terræ a Chriſto dicuntur: quomodo vero trumque eſſe poterunt, ſi peccatorum fœdati contagio, & ſæculi corruptione fuerint maculati? „ ſi is qui „ in Epiſcopatu mortale aliquod peccatum ad- „ miſerit, *inquit S. Iſidorus Hiſpalenſis*, (e) „ non debet offerre panes Domino; quanto ma- „ gis ante ordinationem peccator inventus, re- „ pudiari debet ut non ordinetur? quapropter „ quia lex peccatores a ſacerdotio removet, „ conſideret ſe unuſquiſque, ſciens quia poten- „ tes potenter tormenta patientur; retrahat ſe „ ab hoc non tam honore, quam onere, & „ aliorum locum qui digni ſunt, non ambiat „ occupare: qui enim in erudiendis atque in- „ ſtituendis ad virtutem populis præerit, ne- „ ceſſe eſt ut in omnibus ſanctus ſit & irre- „ prehenſibilis; qui alium de peccatis arguit, „ ipſe a peccato debet eſſe alienus; nam qua „ fronte ſubjectos arguere poterit; cum illi „ ſtatim correptus poſſit ingerere; *ante doce te* „ *ipſum, quæ recta ſunt*?

(e) lib. 2. de Eccl. offic. c. 5.

3. Sacerdotum munus eſt, orare pro populo: *quomodo autem*, inquit S. Gregorius (f) *aliis veniam poſtulat, qui utrum ſibi Deus ſit placatus ignorat? quæ in re formidandum eſt, ne qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex propria reatu mereatur.*

(f) in lib. paſtoralis c. 11.

His, aliiſque de cauſis, quas parte ſequenti de ſacris in ſpeciali ordinibus agendo, enucleatius explicabimus, antiquis canonibus ſæpe declaratum, neminem debere ad ordines promoveri, niſi qui vel innocenter vixerit, vel occultas prioris vitæ maculas diuturna pœnitentia expiarit: *hic enim*, inquit S. Gregorius Nazianzenus (g) *naturalis rerum ordo eſt, purgari prius, deinde purgare; ſapientia inſtrui, atque ita demum ſapientia alios inſtruere; lux fieri, & alios illuminare; ad Deum appropinquare, & deinde alios ad Deum deducere: ſanctificari, & poſtea ſanctificare.*

(g) orat. 1.

LIBRI OCTAVI

SECUNDA PARS

De ſingulis in ſpecie ordinibus.

SEeundam hanc de ſecris ordinationibus diſputatinnem ſeptem ſectionibus complectemur,

Prime erit, da tonſura claricali:
Secunda, de quatuor minoribus ordinibus,
Tertia, de Subdiaconatu.
Quarta, de Diaconatu:
Quinta, de Presbyteretu:
Sexte, de Epiſcopatu:
Septima, de Chorepiſcopetu.

SECTIO PRIMA.

De Tonſura Clericali.

PRima tonſura, non nrdo, ſed mera ad ordioes accipiendos præparatio eſt, ſimplexque deputario ed cultum divioum: quemadmodum enim homo ad baptiſmum, exorciſmis, ad matrimonium, ſponſalibus præparatur; ſic qui tonſo cepillo, Deo conſecratur, aditum ſibi ed ordinem aperit.

I.

Definitio prime tonſura.

Deſcribi prime tonſura poteſt, *caremonia ſacra, ab Eccleſia, juxta Chriſti ſpiritum inſtituta qua quiſquis inſignitur, a ſaculo & ſaculari vita ſejungitur, & ad ejuſdem Chriſti ſacrificium, ſuo tempore offerendum deſtinatur.*

Dicitur 1. *caremonia*, ritus ſcilicet in eapillorum detonſiooe, & orationibus edjunctis conſiſtens.

Dicitur 2. *caremonia ſacra*: ſacrum namque eſt, quidquid ed Dei gloriam, ejuſque cnltum promovendum ſolemniter in Eccleſia celebratur; porro primam tonſuram hujuſmodi eſse, perſpicuum eſt.

Dicitur 3. *ab Eccleſia, juxta Chriſti ſpiritum, inſtituta*: quod quidem Chriſtum immediatum auctorem noo habeat, inde probatur, quod de ee ſcriptura, & priſca traditio ſileet; quod entiquitus plerique legantur, lectores, exorciſtæ, dieconi &c. ſine tonſura prævie ordinati; & denique quod noo fuerit eb omnibus Ecoleſiis uniformiter obſervara: nec ideo temen velut inutilis contemnende, vel accuſendæ ſuperſtitionis, (quæ hæreticorum tetra calumnia eſt:) eam enim Eccleſia, poteſtete e Chriſto accepia, & ſpiritu ejus regente, non ſecus ac pleroſque alios ſaoros ritus inſtituit,

Additur 4. *qua quiſquis inſignitur, a ſaculo & ſaculari vita ſejungitur*: ut nimirum totum ſe Deo & cultui ejus, a negotiis mundenis alienus devoveat, ſolique militet Chriſto: unde manifeſtom eſt, enormis criminis & ſacrilegii reos eſse, qui non ideo ut ſæculo abrenuntient, clero acceoſeri volunt, ſed ut ſæculum in Eccleſia quærant, ſub obtentu pietatis, ambitioni, evaritiæ, otio, & mundanis cupiditatibus ſerviendo.

Dicitur 5. *& ad ejuſdem Chriſti ſacrificium ſuo tempore offerendum deſtineatur*; ideo enim inſtituta tonſura eſt, ut ordinis ſacri, cujus præcipua ſuoctio eſt ſactificium, in ee tyrocinium poneretur: quemadmodum itaque nemo monaſticum habitum induit, & ad novitiatum admittitur, niſi de quo probabilis conjectura eſt, quod velit vitam religioſam amplecti, & emiſſis votis ſolemniter profiteri; ite ed tonſurem nemo recipiendus, niſi vitæ ſacerdotalis ſectandæ voluntatem ſignificaverit.

II.

Diſpoſitiones ad tonſuram afferenda;

Quales eſſe debeeot, qoibus clericalis tonſura confertur, docet Coocilium Trideotinum, his verbis: (e) „ prime tonſura noo initientur, qui confirmetionis Secramentum non „ ſuſceperint, & fidei rudimente edocti non „ fueriot; quique legere & ſcribere neſcient; „ & de quibus probabilis conjectura non ſit, „ eos non ſæcularis judicii ſugiendi fraude, ſed „ ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ „ genus elegiſſe .... ex quo Sanctæ Synodi „ decreto, ſequitur, inquit *Navarrus*, (b) magna laude dignos eſſe Epiſcopos, qui primam „ tonſuram & quatuor minores non cooferunt, „ niſi ei qui per ſe, ſi fuerit adultus, aut per „ pareotes, ſi puer, juraverit, ſe velle ad majores legitimo tempore aſcendere .... ſequitur inſupet, quampluribus qui prima tonſura, aut quatuor minoribus ioitientur, ſatius fore ipſo ordinatioois die frangere crure, quam eos prima tonſura, aot quatuor „ minoribus initieri: tum propter proxime dicta, tum quod non ſe ordinant ad finem „ debitum, nimirum ut ſerviaot Deo in officiis Eccleſieſticis; quando quidem non intenduot initiari ſacris; aut munera ſacra ut tales ſubire.

(a) *ſeſſ.* 23. *de ref. c.* 5.

(b) *de or. &c. hor. canonic.* 2. *c.* 7.

III.

Prima Tonſura quis miniſter.

Ordinarius primæ tonſuræ miniſter, ſolus Epiſcopus: quamquam enim ordo ipſe non ſit, quia tamen commuoi ordinationis nomine vulgo eomprehenditur, ad ſolum Epiſcopum ejus conſerendæ poteſtes ordioerie pertinet: *unuſquiſque*, ait Concilium Tridentioum (c) *a proprio Epiſcopo ordinetur.*

Ejuſdem vero miniſtros eetraordinarios, abbates & ſimplices presbyteros, olim fuiſſe, & etiemnum ex privilegio eſſe, idem Concilium Tridentinum pro certo & explorato hebet: „ ebbatibus, *inquit*, (d) ac aliis quibuſcumque, quantumvis exemptis, non liceet in „ poſterum, intra fines alicujus diœceſis con„ ſiſtentibus, etiam ſi nullius diœceſis, vel „ exempti eſſe dicantur, cuiquam qui regula„ ris ſubditus, ſibi non ſit, tonſurem vel mi„ nores ordines conſerre ... ſed horum omoium „ ordinatio, ſervatis omnibus, quæ in hujus Saoctæ Synodi decretis continentur, ad Epiſco„ pos intra quorum diœceſis fines exiſtunt, „ pertineat; non obſtaotibus qnibuſvis privi„ legiis, præſcriptiooibus, aot conſuetudinibus, „ etiam immemorabilibus.

(c) *ſeſſ.* 23. *de ref. c.* 8.

(d) *ibid. cap.* 10.

Vide quæ de extraordinario ſubdiacooatus & minorum ordinum miniſtro prædicta ſunt, 1, perte hujus libri, quæſtione ſexta, capite ſecundo, articulo tertio.

IV.

IV.

Primæ Tonſuræ ritus.

Sacrem primæ tonſuræ cæremoniam, juxta Pontificale Romanum, hac oratione Pontifex
„ inchoat. Oremus, fretres cariſſimi Domi-
„ num noſtrum Jeſum Chriſtum, pro his fa-
„ mulis ſuls, qui ad deponendum comas capi-
„ tum ſuorum, pro ejus amore feſtinant, ut
„ donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum
„ Religionis in eis in perpetuum conſervet.

Deinde recitatur Pſalmus 15. *Conſerva me Domine, quaniam ſperavi in te &c.* Interimque Epiſcopus unicuique initiando, in quatuor locis, extremitates reſecat capillorum, in fronte ſcilicet, in occipitio, juxta utramque aurem, & tandem in medio capitis.

Hæc dum aguntur, ſinguli initiandi propheticum verſum pronunciat: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* Deinde adprecatur illis Epiſcopus Sancti deſiderii proſperum exi-
„ tum. Præſta quæſumus, *inquit*, omnipotens
„ Deus, ut hi famuli tui, quorum hodie co-
„ mas capitum depoſuimus, in tua dilectione
„ perpetuo maneant, & eos ſine macula in per-
„ petuum cuſtodias.

Sequitur ſuperpellicei ſingulis impoſitio, quam comitantur hæc verba. *Induat te Dominus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.*

Totam denique cæremoniam claudit Antiſtes, ſic Deum exorans: *Ut ſicut ſimilitudinem coronæ tuæ, eos geſtare facimus in capitibus; ſic tua virtute hæreditatem conſequi mereantur &c.*

V.

Clericorum nomen.

Tum primum Clerici appellari incipiunt, quod nomen cum Sacris miniſtris commune habent. Dicuntur vero *Clerici* a voce Græca κλῆρος, quæ ut alibi dictum eſt, ſortem, ſive hæreditatem ſignificat; ut nimirum intelligant, contemptis rebus omnibus temporalibus, nullam ſibi præter Deum ambiendam hæreditatem.
„ Clericus qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, inter-
„ pretetur primo vocabulum ſuum, *ait S. Hie-*
„ *ronymus*, (a) & nominis definitione prolata,
„ nitatur eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος
„ Græce, ſors Latine appellatur; propterea vo-
„ cantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Do-
„ mini, vel quia Dominus ſors, ideſt, pars
„ Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars
„ Domini eſt, vel Dominum partem habet, ta-
„ lem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat
„ Dominum, & a Domino poſſideatur. Qui
„ Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit:
„ *Pars mea Dominus:* nihil extra Dominum
„ habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habue-
„ rit præter Dominum, pars ejus non erit Do-
„ minus, v. g. ſi aurum, ſi argentum, ſi poſ-
„ ſeſſiones, ſi variam ſupellectilem: cum iſtis
„ partibus Dominus pars ejus fieri non digna-
„ bitur. Si autem ego pars Domini ſum, &
„ funiculus hæreditatis ejus; nec accipio par-
„ tem inter cæteras tribus, ſed quaſi Levite
„ & Sacerdos, vivo de decimis, & Altari ſer-
„ viens, Altaris oblatione ſuſtentor: habens
„ victum & veſtitum; his contentus ero, &
„ nudam crucem nudus ſequar.

(a) *Epiſt. 2. ad Nepotianum.*

VI.

Clerici ad dimittendum patrimonium non obligantur.

Quæ a Sancto Doctore non eo dicta animo ſunt, ut interdictam Clericis temporalium rerum poſſeſſionem ſignificaret: (qui Joannis Wieleffi error fuit, in Concilio Conſtantienſi damnatus:) ſed ut oſtenderet eos ab omni ſtudio avaritiæ alienos, ab omnique mundana ſollicitudine & curis ſæcularibus liberos, iis quæ ad victum & veſtitum ſufficiunt contentos eſſe debere: *Obſecro itaque te*, inquit, (b) *& repetens iterum iterumque monebo, ne officium Clericatus, genus antiquæ militiæ putes; ideſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia; ne plus habeas quam quando Clericus eſſe cœpiſti... Nonnulli enim ſunt Clerici, qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace Diabolo non habuerant: ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos mundus tenuit ante mendicos.*

(b) *ibid.*

Itaque quod Clerici profitentur, cum tonſura initantur, *Dominus pars hæreditatis meæ:* non ita debet intelligi, quaſi revera teneantur omni terrenæ poſſeſſioni renuntiare: ſatis namque ipſis eſt, ſi bona hujus mundi habentes, tamquam non habentes ſint, in ſolo Deo cujus ſe miniſterio conſecrarunt ſpem omnem ponendo & amorem deſigendo. Nam more loquendi ſcripturæ, pars alicujus dicitur eſſe, id qood ſummo in pretio habet, & quod cæteris quibuſque rebus amore vehementiſſimo anteponit. Quo ſenſu homines carnalibus deditii, voluptatibus, quorum Deus venter eſt, *hæc eſt pars*, inquiunt, *& ſors noſtra*. (c) Longeque meliori ratione Propheta: *Portio mea*, inquit (d) *Domine, dixi cuſtodire legem tuam.* Hoc ſenſu partem ſi Clericus habuerit extra Deum, pars ejus Deus non erit, quia nemo poteſt duobus Dominis ſervire.

(c) *Sap. 2. 9.*
(d) *Pſal. 118. 57.*

Cætetum poſſe a Clericis, ipſiſque Sanctis temporalem pecuniam reſervari, vel ſuis, vel pauperum uſibus ſuggerendam, tum ratio adſtruit, tum auctoritas. Sicut enim David qui dixerat: *Dominus pars hæreditatis meæ:* & Sancti Patriarchæ qoi hoc ipſum vere dicere potuerunt, bonis terreſtribus abundarunt. Ita Clericus & vere dicere poteſt: *Dominus pars hæreditatis meæ:* & nihilominus temporalium facultatum dominus eſſe: tantumque ei cavendum, ne qui dominus eſſe debuerat, vile mancipium fiat. *Divitiæ ſi affluant*, ait idem S. Propheta, (e) *nolite cor apponere.*

(e) *Pſal. 61. 11.*

Quid quod Dominum pro parte habere, omnibus qui nomine Chriſtiano cenſentur commune eſt, quamquam ſpeciali retione ſit proprium Clericorum, qui Sacris officiis ac miniſteriis deputantur; atqui Laici fideles, non ideo quia eorum hæreditas Deus eſt, tenentur temporalia bona abjicere. Idem ergo de Clericis
„ eſt dicendum. Clerici, *inquit S. Thomas* (f)
„ in hoc quod coronam accipiunt, non renun-
„ ciant patrimonio, neque aliis rebus tempo-
„ ralibus, quia terrenorum poſſeſſio non con-
„ trariatur divino cultui, ad quem Clerici de-
„ putantur, ſed nimia eorum ſollicitudo, *quia*,
„ ut ait S. Gregorius, (g) *non ſenſus in cri-*
„ *mine, ſed affectus.*

(f) *in 4. diſt. 24. quæſt. 1. art. 1. quæſtiuncula 3.*
(g) *lib. 10. moral. cap. 17.*

Præterea, in præſcriptionibus Evangelicis conſilium a præcepto diſtingui debet; atqui terrenis poſſeſſionibus revere & effective nuntium mittere, conſilii res eſt, non præcepti. Ergo eas Clerici abſolute relinquere non tenentur.

Nec deſunt exempla ea veteri lege ad propoſitum pertinentia. Nam Levitæ qui Clericorum novæ legis typus & forma fuerunt, bona temporelia poſſidebant: ipſis ſiquidem civitates ad habitandum fuerant attributæ, & ſuburbana ad pecorum alimentum (h) *Jeremias* ſacerdos a patruele ſuo agrum emit, (i) & hæreditatem ſe habniſſe teſtatur: (k) *Judas Machabæus*, & fretres ejns levitæ, cum bellorum ductores eſſent, & populi principes, temporales dubio procul Domini erant: de *Barnaba* levire in actis Apoſtolicis legitur, (l) quod agrum poſſederit, cujus pretium ad pedes Apoſtolotum depoſuit: quod ergo in ſcriptura *Levitis* legimus vetitum quidquam poſſidere (m) ſcriptura ipſa interprete, intelligi debet de portiona terræ promiſſæ, diſtincta ac diviſa a cæteris: neceſſarium namque erat, *Levitas* omnibus tribubus permiſceri, quotum opera verus Dei cultus apud omnes ſervandus erat ac promoven-

(h) *N. 35. 2.*
(i) *Jer. 32. 7.*
(k) *ibid. c. 12. 7.*
(l) *Act. 4. 36.*
(m) *n. 18.*

Digitized by Google

movendus: unde conſequens fuit, nt quibus nulla peculiaris portio terræ obtigerat, de omnibus viverent, & Deo factis oblationibus alerentur: rem ita explicat, præter cæteros, quos laudare in promptu foret, S. Martyr *Cyprianus*: „ ſcriptum eſt, ait, (a) nemo militans Deo, obligat ſe moleſtiis ſæcularibus, ut poſſit placere ei, cui ſe probavit: quod cum „ de omnibus dictum ſit; quanto magis clerici moleſtiis & laqueis ſæcularibus obligari non debent, qui ſpiritualibus occupati, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſæculares actus vacare non poſſunt? cujus ordinationis & religionis formam levitæ prius in lege tenuerunt; ut cum terram dividerent, & poſſeſſiones partirentur undecim tribus, levitica tribus quæ templo, & altari, & miniſteriis divinis vacabat, nihil de illa diviſionis portione perciperet; ſed aliis terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & ad victum atque alimentum, ab undecim tribubus, de fructibus qui naſcebantur, decimas perciperet: quod totum fiebat de auctoritate & diſpoſitione divina; ut qui operationibus divinis inſiſtebant, in nulla re avocarentur, nec cogitare aut agere ſæcularia cogerentur: quæ nunc ratio & forma in clero tenetur, ut qui in Eccleſia Domini ordinatione clerica promoventur, in nullo ab adminiſtratione divina avocentur, nec moleſtiis & negotiis ſæcularibus alligentur; ſed in bonore ſportulantium fratrum, tamquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificio non recedant; ſed die ac nocte cœleſtibus rebus & ſpiritualibus inſerviant.

(a) *epiſt.* 66.

VII.

Tonſura clericalis cur in modum coronæ diſpoſita.

Hujus ritus cauſæ plurimæ a Theologis afferuntur.

1. Eſt, memoria ſpineæ coronæ, qua adorandum Chriſti caput in paſſione fuit redimitum.

2. Regia dignitas, quæ licet fidelium omnium vera ratione communis ſit, dicente Petro de omnibus, (b) *vos autem genus electum, regale ſacerdotium*: & Joanne in Apocalypſi: (c) *fecit nos* (Chriſtus) *regnum Deo & patri ſuo*: iis tamen longe excellentius convenit, qui in ſortem Domini ſunt vocati.

(b) *1. Pet.* 2. 9.
(c) *Apoc.* 1. 6.

3. Eſt, rerum externarum & temporalium facultatum contemptus: quando enim capilli reſecantur, ſignificatur terreſtrium omnium deſideriorum ac vitiorum exciſio, veteriſque expoliatio hominis: *quam renovationem*, inquit S. Iſidorus Hiſpalenſis, (d) *in mente oportet fieri, ſed in capite demonſtrari, ubi mens noſcitur habitare*: indeque eſt quod Epiſcopus Deum pro initiandis exorans: „ ut donet eis, *inquit*, Spiritum Sanctum, qui habitum religionis in eis perpetuum conſervet, & a mundi impedimento ac ſæculari deſiderio corda eorum defendat; ut ſicut immutantur in vultibus, ita dextera manus ejus, virtutis tribuat eis incrementa, & ab omni cæcitate ſpirituali & humana oculos eorum eripiat, & lumen eis æternæ gratiæ concedat.

(d) *de off. Eccl. lib.* 2. *c.* 4.

4. Eſt, vitæ pœnitentis ſignificatio, quam clerici pro officio amplectuntur, tum ut ſibi, tum ut cæteris Deum placatum efficiant: pœnitentes enim antiquitus tonderi ſolebant.

5. Eſt, ſignificatio clericalis perfectionis inde petita, quod circulus figurarum omnium abſolutiſſima ſit: *rotunditas quæ remanet crinium*, inquit author libri, cui titulus *gemma animæ*, cap. 195. *eſt ornatus virtutum: capilli vero in circulum coæquantur, quia omnes virtutes in caritatis concordia conſummantur.*

Has rationes pene omnes compendio Angelicus præceptor complexus eſt: „ eis, *inquit*, (e) qui ad divina miniſteria applicantur, competit tonſura & raſura in modum coronæ, & ratione figuræ, quia corona eſt ſignum regni; & ratione perfectionis, cum ſit circularis; illi autem qui divinis miniſteriis applicantur, adipiſcuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute eſſe debent: competit etiam eis ratione ſubtractionis capillorum, & ex parte ſuperiori per raſuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus a contemplatione divinorum retardetur; & ex parte inferiori per tonſuram, ne eorum ſenſus temporalibus obvolvantur.

(e) *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 3. *art.* 1. *quæſtiuncula* 1.

VIII.

Tonſuræ antiquitas.

Addunt alii ſextam rationem, ab exemplo Sancti Petri petitam, quem hujus ritus inſtitutorem exiſtimant: *Petrus Apoſtolus*, inquit Gregorius Turonenſis, (f) *ad humilitatem docendam, caput deſuper tonderi inſtituit .... neque vero*, inquit Geofridus Abbas, apud Bedam Venerabilem, (g) *ob id tantum in coronam attondemur, quia Petrus ita attonſus eſt; ſed quia Petrus in memoriam Dominicæ paſſionis ita attonſus eſt, idcirco & nos, qui per eamdem paſpaſſionem ſalvari deſideramus, ipſius paſſionis ſignum cum illo in vertice, ſumma videlicet corporis noſtri parte geſtamus.*

(f) *de gloria martyrum lib.* 1. *c.* 27.
(g) *hiſt. gentis Anglorum lib.* 5. *c.* 12.

Eadem *Amalarii*, *Alcuini*, *Rabani*, *Ratramni*, *ordinis Romani*, & plerorumque ſcriptorum opinio fuit.

Non ita tamen ſolidis innixa viſa eſt fundamentis, quin a pleriſque recentioribus velut omni probabilitate carens rejecta ſit: nam, inquiunt, primis Eccleſiæ temporibus, quantum ad externum corporis cultum, clericorum a laicis nulla diſtinctio erat: & vero imprudentiæ potuiſſent haud immerito accuſari, ſi ſæviente, præſertim contra ſacerdotalem ordinem, tyrannorum perſecutione, ſe ipſos ſine cauſa, nullaque neceſſitate compulſi, exteriori quodam indicio prodidiſſent.

Deinde priſcæ ætatis canonibus, præſcribitur quidem clericis in comæ & barbæ cultu modeſtia, ut videre eſt in concilii quarti Carthaginenſis decretis: de tonſura orbiculari & coronæ inſtar conformanda nihil legitur.

Quid quod contrarium morem *Optatus Milevitanus* videtur innuere, idcirco contra *Donatiſtas* invectus, quod ſacerdotum capita per ſummam injuriam radere auſi fuiſſent: *dicite*, inquit, (h) *ubi vobis mandatum ſit, radere capita ſacerdotibus; cum e contrario tot ſint exempla propoſita, fieri non debere.*

(h) *lib.* 2.

Quidquid ſane de hac diſputatione ſit, fatendum tamen tonſuræ clericalis tum in Occidente, tum in Oriente antiquiſſimum eſſe morem.

1. Enim *Gregorius* Duronenſis, qui ſexto ſæculo floruit, ejus originem ab Apoſtolo Petro, ut prædiximus, repetendam duxit: ergo jam tum tanta antiquitate uſus ille firmatus erat, ut viros etiam doctos ejus lateret initium.

2. Narrat idem *Gregorius*, ſæculo quinto deſinente, Sanctum *Nicetium*, qui poſtea *Trevirenſis* Archiepiſcopus fuit, ex utero matris, tonſura inſignitum, miraculo prodiiſſe: quod præſagium futuram ejus ſanctitatem & profeſſionem prænunciavit: quinto itaque ſæculo tonſura in uſu erat.

3. Hujus rei argumentum aliqui petunt, ex quadam Sancti *Aniceti* verſus ſecundi ſæculi finem Pontificis maximi, Epiſtola decretali, ubi de tonſura clericali expreſſa eſt ſanctio: ſed ut ingenue dicam futilis hæc, nulliuſque momenti probatio eſt: conſtat enim decretalem hanc, uti & cæteras quæ ad *Siricium* uſque, ſummorum Pontificum nominibus ementitis circumferuntur, ſuppoſititias eſſe: idemque de *Pontificali* vulgo Papæ *Damaſi* dicto, ubi pariter tonſura facienda præſcribitur, eruditorum, nemine contraeunte judicium eſt: itaque his omiſſis, nullius fidei teſtimoniis.

4. *Ama-*

4. *Amalarius* VIII. ſæculi ſcriptor: „ interro-
„ gatur ab aliquibus, *inquit*, (a) quis primus
„ tonſus ſit more noſtro? legi in Epiſtola cu-
„ juſdam viri: *Petrus*: ſed quia non tantæ au-
„ ctoritatis eſt, maluimus eam ſilentio præte-
„ rire: non tamen abs re eſt, ſi dixerimus il-
„ lum, vel aliquem ejus ſucceſſorem, primo
„ fuiſſe tonſum more noſtro; quoniam ab illa
„ Eccleſia ſumptus eſt ille uſus, in qua illi
„ ſederunt.

(a) *de divinis offic. c. 15.*

5. In Concilio *Aquiſgranenſi* nono ineunte ſæ-
culo habito, (b) referuntur verba Sancti *Iſido-
ri*, lib. 2. de Eccleſiaſticis officiis, quarto capi-
te ſic loquentis: „ tonſuræ Eccleſiaſticæ uſus a
„ Naaræis, ni fallor, exortus eſt, qui prius
„ crine ſervato, denuo poſt magnam vitæ con-
„ tinentiam devotione completa, caput rade-
„ bant, & capillos in igne ſacrificii ponere ju-
„ bebantur, ſcilicet ut perfectionem devotionis
„ ſuæ Domino conſecrarent: hujus ergo exem-
„ pli uſus ab Apoſtolis introductus eſt, ut hi
„ qui in divinis cultibus mancipati, Domino
„ conſecrantur, quaſi Naaræi, id eſt, Sancti
„ Dei, crine præciſo innoventur: hoc quippe
„ & Ezechieli Prophetæ jubetur... hoc & Na-
„ aræos illos, Priſcillam & Aquilam in acti-
„ bus Apoſtolorum primum feciſſe legimus:
„ Paulum quoque Apoſtolum, & quoſdam di-
„ ſcipulorum Chriſti, qui in hujuſmodi cultu
„ mirandi extiterunt, &c.

(b) *ann. 816.*

6. Quod ad Orientalem ſpectat Eccleſiam,
Nicæna II. Synodus, œcumenica VII. (c) cano-
ne 14. vetat eos, qui tonſuram clericalem in
pueritia acceperunt, & lectores ab Epiſcopo
non ſunt ordinati, in miſſa & ſacris officiis
legere ad ambonem, etiam in monaſteriis: er-
go apud Græcos ſolemne ab antiquo fuit, ton-
ſura clericali, abſque ullo ordine, pueros ipſos
initiari.

(c) *ann. 787.*

Idem Euchologia antiqua confirmant, in qui-
bus ritus tonſuræ adminiſtrandæ præſcribitur:
„ deinde, ajunt, tondetur coma, & dicit Pon-
„ tifex: *tondetur ſervus Dei N. in nomine Patris,
& Filii, & Spiritus Sancti*: ſequitur ibidem ora-
tio ad faciendum e laico clericum, his verbis
concepta: „ dominator Domine Jeſu Chriſte,
„ te rogamus, & te precamur, reſpice in nos
„ & in præſentem ſervum tuum, & benedictione
„ tua ſpirituali, qua Melchiſedech ſacerdotem,
„ crines ſuos, juxta præceptum tuum detonſum
„ benedixiſti, ipſum benedic: & in reverentia
„ & tremore, in ſanctitate & juſtitia tibi ob-
„ ſequentem, mandata tua cuſtodire concede: om-
„ ni Eccleſiaſtico ordine miniſterium ejus adim-
„ ple: ut tibi beneplacens omnibus diebus vi-
„ tæ ſuæ perſeveret.

Ea vero capitis detonſio, ait *Goarius* Græco-
rum rituum peritiſſimus, (d) *confundi non de-
bet cum ordinatione lectoris: licet enim vulgo
utraque conjungi ſoleat; in detonſione tamen ſta-
re clerici dignitatem, canoniſtæ Græci non obſcu-
re profitentur*: „ ſimul ac aliquis accepit tonſu-
„ ræ ſignum manu Antiſtitis, *inquit Balſamon*
„ *in notis ad canones Synodi Trullanæ*, eum pro
„ clerico canon habet: *idemque Græci alii ſcri-
ptores communiter docent*.

(d) *in rituale Græc.*

I X.

Superpelliceo quid ſignificetur?

Superpelliceum ab Epiſcopo novi clerici in-
duuntur, ut intelligant ſe a ſæculo ad ſan-
ctuarii miniſterium eſſe translatos; adeoque mun-
dani veſtimenti ſervitute depoſita, & ſacræ re-
ligionis habitu ſumpto, novos homines eſſe
debere? id quod candor ipſe ſuperpellicei in-
nuit: morum enim innocentiam, vitæque in-
tegritatem ſignificat: unde ipſos induens Epi-
ſcopus ſic precatur: *induat te Dominus novum
hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in ju-
ſtitia, & ſanctitate veritatis.*

X.

Clericorum quæ veſtis propria?

Primis Eccleſiæ temporibus nulla, quantum
ad civilem & domeſticum uſum, fuit clerico-
rum propria ſpecies indumenti: nam præterquam
quod veteres canones & decretales Epiſtolæ,
vel de eorum veſte omnino ſilent, vel ſolam
paupertatem modeſtiamque præſcribunt; hujus
rei præclarum eſt argumentum in Epiſtola *Cœ-
leſtini*, quinto ſæculo Pontificis Maximi, ad Epi-
ſcopos Viennenſis & Narbonienſis Provinciæ,
anno quadringenteſimo vigeſimo octavo directa,
ubi clericorum quorumdam morem præpoſterum
arguit, qui diſtinctionem in veſtibus affectabant:
„ didicimus, *inquit*, quoſdam Domini ſacerdo-
„ tes, ſuperſtitioſo potius cultui *inſervire*, quam
„ mentis vel fidei puritati: amicti pallio, &
„ lumbis præcincti, credunt ſe ſcripturæ fi-
„ dem, non per ſpiritum, ſed per litteram
„ completuros... diſcernendi a plebe vel cæ-
„ teris ſumus, doctrina, non veſte; mentis pu-
„ ritate, non corporis cultu.

Sed nec panni color proprius prioribus ſæcu-
lis, clericis ad quotidianum & uſuale indu-
mentum, uſpiam legitur aſſignatus: refert *Theo-
dorus lector*, *Acacium* Epiſcopum Conſtantinopo-
litanum, ut conceptum ex tyrannica perſecutio-
ne dolorem exterius demonſtraret, *ſe ipſum, &
Epiſcopalem thronum, & altare nigris operuiſſe*:
Palladius in dialogo de vita Sancti *Joannis Chry-
ſoſtomi*, narrat Sanctum præſulem paulo ante
quam e vivis excederet, album induiſſe veſti-
mentum: *vita ſua*, inquit, *convenientia, can-
dida veſtimenta quæſivit; exutiſque prioribus, ea
ſibi induit*.

Itaque clericorum cum laicis, quoad exterio-
rem habitum, ſumma primitus uniformitas
fuit; cujus cauſa ſi quæritur, duplex occurrit:
prima inde petitur, quod beata illa ætate, æqua-
lis fidelium omnium modeſtia, & in corporis
cultu parcitas foret: omnium enim animis radi-
citus infixa Apoſtoli ſententia erat: *glorificate &
portate Deum in corpore veſtro: modeſtia veſtra no-
ta ſit omnibus hominibus*: nihil ergo cauſæ erat,
cur diverſum a laicis habitum clerici geſtarent:
altera erat, quotidie imminentis aut ſævientis
perſecutionis neceſſitas: cum enim præſertim
in clericos tyrannorum immanitas efferveſceret;
imprudenter ſe ſe geſſiſſent, ſi ſemetipſos, ſin-
gularem geſtando habitum prodidiſſent; itaque
quod hodie in Anglia, Batavia, cæteriſque ubi
hæreſis regnat provinciis, & inter barbaras gen-
tes, a miſſionariis & ſacerdotibus inculpate ob-
ſervatur, ut communem induant veſtem, ne
nimirum Evangelii proventum habitus ſingula-
ritate impediant; id ipſum antiquis tempori-
bus facto opus fuit.

Poſtquam vero moribus laicorum in pejus
ruentibus, & devaſtato barbarorum incurſio-
nibus Romano imperio, luxuriæ via aperta
eſt, & in ipſis veſtibus ambitioſiſſime pa-
tuit: tum ſane neceſſe fuit, ut Eccleſia cle-
ricis veſtimenti modum ac rationem præſcribe-
ret: qua in re, ne quis fallatur, nihil no-
vi commenta eſt: tantum enim vetéri Ro-
manorum uſu retento, ſancivit ut talari ve-
ſte, uti antehac in more fuerat, induti pro-
cederent: nedum ergo inductæ novitatis eam-
obrem redargui Eccleſia poſſit; dicendum e
contra ideo uſum veſtis talaris eſſe perenni le-
ge præſcriptum, ut novitas omnis ac ſingula-
ritas vitaretur.

X I.

Conferendæ tonſuræ locus, & tempus.

Jam ſi quæratur, quo in loco, quove tem-
pore debeat tonſura conferri?

R. Ad 1. cum majores ordines ex præſcripto
canonum debeant in loco ſacro adminiſtrari;
conveniens eſſe, ut idem erga primam tonſu-
ram

ram obſervetur : poſſe tamen extra locom ſacrum, ſi aliqua adſit neceſſitas, hanc cœremoniam fieri, tum uſu compertum eſt, tum in Romano Pontificali notatur, ubi dicitur tonſuram & minores ordines, ubicumque poſſe, in propria tamen diæceſi, adminiſtrari.

℟. Ad 2. quolibet anni die, & qua hora Epiſcopo viſum fuerit, poſſe conferri; ut eodem Pontificali Romano præſcribitur; cui Eccleſiæ uſus, & decreta Synodorum conſentiunt.

XII.

Qua ætate prima tonſura conferri poſſit?

Ætatem omnem, nec poerili excepta, primæ tonſuræ ſuſcipiendæ abſolute eſſe capacem, non inficiabitur qui attendet poſſe infantes ad ipſos ordines ſacros valide promoveri : verum hic non quid abſolute poſſit, ſed quid fieri deceat quærimus: de hac re nihil in Concilio Tridentino, & antiquioribus Synodis præſcriptum legimus : tantummodo Tridentini ſtatutum, (a) „ ut prima tonſura non initientur, qui Sacramentum confirmationis non ſuſceperint, & fidei „ rudimenta edocti non fuerint; quique legere „ & ſcribere neſciant, & de quibus probabilis „ conjectura non ſit, eos non ſæcularis judicii „ fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum „ præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.

(a) *ſeſſ. 23. de ref. c. 4.*

Ita Tridentini Patres, quorum verbis ſi litteraliter hæreamus, prima pueritia tonſuræ ſuſcipiendæ idonea judicabitur : majoris tamen Epiſcoporum partis more receptum, nemini honorem hunc deferendum, qui decimum quartum ad minus ætatis annum nondum attigerit : *quid enim indecorum magis*, ait Concilium Colonienſe, anno 1536. habitum, (b) *quam admoveri infantes, qui non intelligant quid agatur, imo ne capiant quidem, quid clerici nomen ſignificet? qui enim in clerum alleguntur, rem profitentur minime ridiculam; nempe ſe particulariter in ſortem Domini adſcitos, quibus poſt hæc omnia ſordeant, ac ſolus Dominus ſors & pars hereditatis futurus ſit*: merito itaque in diverſis provincialibus Synodis conſtitutum, tonſuram ante annos diſcretionis non conferendam : *circa primam tonſuram*, ait Eminentiſſimus Cardinalis Hieronymus Grimaldi Archiepiſcopus Aquenſis, (c) *e qua velut e radice totius Eccleſiaſtici ordinis integritas pendet, ſtatuimus neminem illa fore initiandum, qui natus non ſit ad minus annorum quatuordecim.*

(b) *par. 1. c. 27.*

(c) *in ſtatutis Synodalib. de ſacr. ordinat.*

Objectio.

Objectio. Numquid enim vero, inquies, res bona non eſt, ab ipſa infantia paeros Domino conſecrare; cum *Anna* in veteri lege *Samuelem* infantulum *Heli* ſacerdoti præſentaverit, (d) *ut Domino miniſtraret*: & Chriſtus in Evangelio dixerit : *ſinite parvulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum?*

(d) *1. Reg. 1.*

℟. Optimum hoc quidem futurum, ſi eodem quo *Anna* ſpiritu, parentes filios ſuos Domino commodarent, eumdemque ſibi proponerent finem: ſi, quomodo *Samuel* Heli ſacerdoti ſtatim a ſua oblatione traditus eſt, in loco ſancto ſub ejus oculis educandus, ita clerici ſtatum atque initiati ſunt, Epiſcoporum curæ committerentur, pietatis & doctrinæ principiis imbuendi; ſi denique in Epiſcoporum arbitrio ſtoret, ab Eccleſiaſticis beneficiis arcere indignos: verum longe aliter accidere, quotidiano experimento compertum eſt : 1. enim parentes ambitione, ut plurimum, & avaritia æſtuantes, filios ſuos ideo tonderi procurant, non ut Domino, ſed ut divitiis conſecrentur ac ſerviant : 2. juniores clerici, non in ſeminariis, pietate, ſed in paternis domibus, ſæculi moribus imbuuntur: 3. quod peſſimum eſt, ſimul ac novi clerici tonſura ſunt inſigniti, ad beneficia ſimplicia inconſultis, immo renuentibus, nec impedire valentibus Epiſcopis, plerumque promoventur : nedum itaque debeant nimiæ ſeveritatis redargui, laude ſumma digni Antiſtites ſunt, qui neminem niſi probatum ad primam tonſuram admittunt, eaque ætate qua veræ vocationis argumenta edere queat.

XIII.

Tonſuræ clericalis effectus.

Primæ tonſuræ effectus quadruplex.

1. Eſt præparatio ad ordines, & ſacri miniſterii veluti tyrocinium : quo fit, ut quemadmodum nemo ad vitæ religioſæ profeſſionem admittitor, niſi qui novitiatum compleverit; ita nemo debeat ad ordines promoveri, niſi in vita clericali probatus.

2. Qui tonſura ſunt inſigniti, ordini Eccleſiaſtico accenſentur : unde

3. Conſequens eſt, ut de foro Eccleſiæ ſint, & omnibus cleri privilegiis gaudeant : id quod Epiſcopus in ipſo ordinationis acto declarat, eos ex Romani Pontificalis præſcripto ſic alloquens : *hodie de foro Eccleſiæ facti eſtis, & privilegia clericalia ſortiti eſtis : cavete igitur, ne propter culpas veſtras illa perdatis* : iis tamen non eo ipſo fruuntur, quo prima tonſura ſunt initiati, niſi poſitis conditionibus a Concilio Tridentino præfixis : „ nullus, *inquit*, (e) prima tonſura initiatus, aut etiam in mino„ ribus ordinibus conſtitutus, ante decimum „ quartum annum, beneficium poſſit obtine„ re : is etiam fori privilegio non gaudeat, „ niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat; aut „ clericalem habitum & tonſuram deferens, „ alicui Eccleſiæ ea mandato Epiſcopi inſerviat; vel in ſeminario clericorum, aut in „ aliqua ſchola vel univerſitate, de licentia „ Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines „ ſuſcipiendos verſetur.

(e) *ſeſſ. 23. de ref. c. 6.*

Non putandum tamen, ita clericos per primam tonſuram de foro Eccleſiæ fieri, ut ſint a legum civilium obſervatione immunes : non enim ideo Chriſtus Eccleſiam inſtituit, ſuoque ſanguine acquiſivit, ut temporale dominiom conturbaret; ſed ut ſummo Deo, etiam Dominis temporalibus obſequendo, ſerviret : non ideo venit redimere quod perierat, ut terreſtria regna, cœleſtia promittendo, eriperet; ſed, ut quæ Dei ſunt, Deo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, a ſuis cultoribus fideli obſequio redderentur : porro nemo non videt, temporales reſpublicas conturbandas, & penitus ſubruendas, ſi Eccleſiaſticæ juriſdictionis prætexru, clerici ab obſervatione legum civilium immones evaderent : „ clerici, *inquit Dominicus Soto*, (f) non obſtante cleri„ catu, ſunt cives reipublicæ, & ejus membra : „ ſed reſpublica civilis non gubernatur niſi le„ gibus principum : ergo quatenus prædictæ le„ ges ad pacem & tranquillitatem reipublicæ „ ſpectant, clerici tenentur eis parere : alio„ quin, *inquit ibidem*, clerici Hiſpani non ma„ gis tenerentur legibus Hiſpanis obtemperare, „ quam Gallicis: quod eſt falſum.

(f) *in 4. ſent. diſt. 25. q. 2. artic. 2. concl. 4.*

4. Clerici hoc ipſo quod prima tonſura donati ſunt, ad beneficia Eccleſiaſtica capeſſenda jus habent : eſt enim prima tonſura, ut prædiximus, gradus quidam & præparatio, ordinibus ea inſtituto Eccleſiæ neceſſario præmittenda : indeque eſt, quod nemo niſi qui tonſus fuerit, debeat ad ordines promoveri; atqui ſi ad originem attendamus, unum idemque eſt, promoveri ad ordinem, & beneficium conſequi : cum ergo clerici, ſi nomini mores reſpondeant, ad ordines ſuſcipiendos jus habeant, idem de Eccleſiaſticis beneficiis eſt dicendum : quod ut planius explicetur:

XIV.

Quid beneficium Eccleſiaſticum, quaque ejus origo ſit?

Beneficium Eccleſiaſticum eſt, *jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ provenientes, ipſius Eccleſiæ auctoritate firmatum, competens clerico propter ſacrum miniſterium, ſeu officium ſpirituale quod exhibere debet Eccleſiæ, cujus bonis alitur ac ſuſtentatur.*

Dicitur 1. *Jus perpetuum* : qua prærogativa a pen-

penſionibus, dignitatibuſque, aut adminiſtrationibus temporariis omnino differt; nec enim ſi cui pars aliqua Eccleſiaſtici redditus, eleemoſinæ aut quovis alio titulo ad tempus conceſſa ſit, vel ſi Epiſcopi vicarius fuerit, ideo beneficiarius dici poteſt; cum nec proventum ſtabilem, nec dignitatem perpetuam habeat.

Dicitur 2. *jus percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ provenientes:* ex iis videlicet bonis quæ Eccleſiæ, vel populorum vel principum liberalitate ad ſacrorum miniſtrorum ſuſtentationem legata ſunt.

Dicitur 3. *ipſius Eccleſiæ auctoritate firmatum:* quamquam enim bonis temporalibus dotare Eccleſiam in principum & ſæcularium perſonarum poteſtate atque arbitrio fuerit; ut tamen in perpetuum beneficii titulum erigerentur, & clericis propter præſtitum Eccleſiæ officium immobiliter attribuerentur, in ſolius Eccleſiæ poteſtate erat, modoque eſt: quapropter *capellaniæ*, ſive redditus ob miſſarum celebrationem fundati, quamquam perpetuitatem habeant, niſi ab Eccleſia in beneficii titulum erigantur, non beneficiis, ſed nudis miniſteriis, quotidianum ſtipendium annexum habentibus accenſentur.

Dicitur 4. *competens clerico propter ſacrum miniſterium, ſeu officium ſpirituale, quod exhibere debet Eccleſiæ, cujus bonis alitur ac ſuſtentatur:* communi namque doctrina & pro axiomate certo receptum eſt, *beneficium propter officium dari*: quemadmodum enim prædia quæ profanis olim militibus, tum ad belli onera ſuſtinenda, tum propter collatam reipublicæ operam concedebantur, *beneficia* dicta ſunt; ſic eodem nomine appellantur ſanctuarii redditus, clericis ſacra munia obeuntibus attributi: unde intelligere pronum eſt, beneficia & largitiones Eccleſiæ, non deſidiæ eſſe præmia, ſed laboris; & quemadmodum jure naturali ac divino præſcribitur, ut qui altari ſerviunt, de altari vivant; ita iniquiſſimum, monſtrique ſimillimum eſſe, quod is de altari vivat, qui traducens vitam in otio, altari ſervire detrectat: *ſicut ſtipendium non debetur niſi militanti*, ajunt
(a) an. 1536. patres Concilii Colonienſis (a) tit. 9. cap. 3. *ita nec bona jure is, qui non ſervit altari, de altari vivit.*

Quale autem impendi Eccleſiæ officium debeat, ut jure quis beneficio potiatur; ex ipſa qualitate ac fine beneficii æſtimandum: tantum generatim monemus, officium non ſola breviarii recitatione, ut plerique ſiniſtre putant, arctari; ſed omnia officia comprehendere, quæ ſacro miniſterio connectuntur, quibuſque diviſim ſumptis diverſa beneficia, intentione Eccleſiæ correſpondent: qualia ſunt, præter debitum divinas laudes cantandi, Sacramentorum adminiſtratio, prædicatio Evangelii, ſacrificii incruenti oblatio, & generaliter omnia quæ Chriſtus & Apoſtoli clericis præſcripſerunt.

Jam ſi beneficiorum origo quæratur, facilis reſponſio eſt, tam antiqua beneficia, quam ipſos ordines & Eccleſiaſtica officia eſſe: ſtatim enim ac ſacra miniſtrorum inſtitura hierarchia fuit, æquum ac neceſſarium viſum eſt, ut qui omni ſæculari cura neglecta, ſoli Deo ſervire propoſuerant, de altari viverent, & unicuilibet pro gradu diverſo rerum temporalium utenda portio attribueretur: itaque vero quodam ſenſu Eccleſiaſtica beneficia ordinibus ipſis coæva ſunt: non eadem tamen ſemper eorum forma ac ratio fuit: primitus enim, quando ſub Apoſtolicis & proxime ſecutis temporibus, nemo dicebat aliquid proprium, ſed erant fidelibus omnia quæ habebantur, communia, facultatum temporalium quantum cuique opus erat dietim tribuebatur: quæ vero ſupererant, in opera pietatis, ſub Epiſcoporum moderamine a ſacris œconomis diaconis, ſancta prodigalitate impendebantur: nec enim beata illa ætate dies craſtinus, ſed ſola cogitabatur æternitas: itaque primis temporibus clerico cuilibet quotidianus victus & veſtitus beneficii loco erat.

Poſtmodum vero quando creſcente fidelium multitudine Eccleſiæ facultates adauctæ ſunt, in remedium gliſcentis avaritiæ conſtitutum, ut bona temporalia in quatuor veluti portiones tribuerentur, quarum prima Epiſcopo, ſecunda Clero, tertia pauperibus, quarta in reparationem ædificiorum & ſacræ ſuppellectilis cederet: nec ibi unde cœperat, diu ſubſtitit diſciplina nova: ut enim ingruentibus ambitionis & avaritiæ malis, quoad poterat fieri, obviam iretur, majorum judicio conſtitutum, non clero generatim, ſed unicuique diviſim clerico portionem quamdam propriam, in perpetuum de fundis, ac proventibus Eccleſiæ aſſignandam, quæ beneficium, quomodo hodie intelligitur, dicta eſt, indeque tanta beneficiorum diſcrepantia, inæqualitaſque emerſit, quorum aliis liberalitate fidelium inſigniter locupletatis, alia vel in priſtino ſtatu manſerunt, vel in proventus viliſſimos iniquitate temporum ſunt redacta, ita ut vix poſſeſſoribus ſuis alendis ſufficiant: inda etiam repetenda videtur ſive occaſio ſive cauſa, cur minorum ſacerdotio ordinum, vel extinctum penitus, vel neglectum enormiter exercitium fuerit: cum enim de augendis ac locupletandis ſacerdotiis, a pleriſque cogitaretur, ad lectores, oſtiarios, &c. cæteroſque alendos gradus inferioris miniſtros, qui attenderent pauciſſimi ſane reperti ſunt: unde conſequens fuit ut officia omni beneficio deſtituta negligerentur, & tandem penitus evaneſcerent: quam pauci enim hodie reperiuntur (ſi reperiuntur tamen) qui ordinis ac beneficii titulo in exorciſtatu, lectoratu, acolythatu, ſubdiaconatu conſiſtant? cum e contrario pro gradibus furtim ac præcipitanter ſine exercitio proprio decurrendis vulgari opinione repotentur.

X V.

Beneficiorum diviſio multiplex.

Beneficiorum varias ſpecies, mutatio diſciplinæ diverſis temporibus introducta, invexit: cum enim primitus cuilibet clerico pro aliqua Eccleſia ordinato, executio miniſterii in quo fuerat conſtitutus, eſſet proprii beneficii titulus; ſimpliciſſima beneficiorum idea ac notio erat: nec aliunde quam a majore vel minore ſacri miniſterii, portione repeti eorum diviſio poterat: poſtmodum vero mutata, ut prædiximus, diſciplina, diviſio multiplex beneficiorum emerſit: diſtingui namque cœperunt,

1. Beneficia curam animarum habentia, & non habentia: animarum curam annexam habent, Epiſcopatus, cura parochialis, decanatus, Abbatia, prioratus regularis &c. ab hoc vero onere eximuntur, canonicatus, prioratus ſimplices, præbendæ, capellaniæ &c.

2. Beneficia quibus cura animarum annexa eſt, alia ſæcularia, alia regularia dicta ſunt; ſæcularia clericis tantum ſæcularibus; regularia ſolis regularibus conferenda, clericis nimirum qui in ordine aliquo religioſo beneficiorum capaces, ſolemnem profeſſionem emiſerint, vel intra annum ſint emiſſuri: *regularia beneficia*, inquit Concilium Tridentinum, (b) *in* (b) ſeſſ. 14. *titulum regularibus profeſſis provideri conſueta,* de ref. c. 10. *cum per obitum, aut reſignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religioſis tantum illius ordinis, vel iis qui habitum omnino ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur, & non aliis . . . conferantur.*

3. Beneficia curam animarum non habentia, præter quam quod alia pariter ſæcularia, alia regularia ſunt; rurſum diſtinguuntur in ea quibus annexa dignitas eſt, & præeminentia ſingularis, (cujus generis in Eccleſiis cathedralibus & collegiatis pleraque ſunt:) & ea quæ dignitate carent, qualis ſimplex præbenda aut capellania eſt.

4. Beneficia diſtinguuntur in ea quæ ad reſidendum in loco ubi habentur non obligant, propterea quod ab onere curandi animas exi-

man-

mantur, nullumque propriom munus annexum habere videantur; & ea quæ obligant, eo quod portionem aliquam ſacri miniſterii Eccleſiæ exhibendi conjunctam ex ſua inſtitutione importent: hujuſmodi porro ſimplicia beneficia, ut obiter dicam, naturam veri beneficii non habere, ipſa ejus definitio paulo ante explicata demonſtrat: cum enim beneficium Eccleſiaſticum non alirer clerico competat, niſi propter ſacrum miniſterium ſeu officium ſpirituale, quod debet Eccleſiæ exhibere, quomodo beneficiarius dici poteſt, qui ejus Eccleſiæ bonis ſuſtentatur & alitur, cui nedum inſerviat, ne præſens quidem eſſe dignatur? non hæc ſane ſanctiſſimo Mediolanenſium Archiepiſcopo. *Carolo* beneficii ſimplicis, ab omni officio vacui, appellatio arridebat, cui præter cætera ad veteris diſciplinæ reparationem neceſſaria, in votis maxime erat, ut cuilibet ſine diſcrimine beneficio, proprium officium attribueretur, perſonaliter exequendum: ſi, inquir Concilium Mediolanenſe primum, eo præſide habitum, (a) *aliqua dignitas, perſonatus, aut officium in Eccleſia fuerit, cui neque ab inſtitutione, neque a jure communi, neque a propriis conſtitutionibus quæ probata ſint, neque his decretis, proprium munus in divinis officiis ſit attributum, aut quod ſit, non ſatis conſtet: Epiſcopi duobus adhibitis de capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter a capitulo deligatur, aſſignent ſingulis dignitatibus & officiis proprium munus, quemadmodum cum ſententia ſacrorum canonum, & cum propria Eccleſia probatis conſtitutionibus, & cum his ſanctionibus, pro ratione loci magis congruere judicabunt: cæteris etiam beneficiis, quæcumque jam ab Eccleſiaſticis officiis immunia reperiuntur, ſive canonicatus, ſive clericatus, ſive etiam ſimplicium nomine appellantur, iis Epiſcopus propria munera reſtituat: ac ſi non conſtat ſatis qualia eſſent, pro fructuum ratione munera imponat, aut miſſas divinaque officia celebrandi: aut ſi clericatus, ſimpliciave beneficia ſint, minorum etiam ordinum functiones obeundi, ad divini cultus propagationem.*

(a) *conſt. part. 2. tit. 26.*

5. Beneficia, alia in commendam, alia in titulum conferuntur: beneficia commendata vocant, quæ cum regularia ſint, clericis ſæcularibus, eadem eorum natura manente, velut adminiſtratoribus commendantur: horum inde origo venit, quod olim cum beneficia morte interveniente, legitimis paſtoribus viduata, novis ſubrogatis ſtatim impleri non poſſent, ſive bellorum, ſive contagii, ſiva alia quavis cauſa impediretur electio, viciniori cuidam, bonique nominis clerico ad tempus adminiſtranda committerentur: beneficia in titulum ea ſunt, quæ electionis aut nominationis virtute, ſummo jure, & non quaſi precario adminiſtrantur atque reguntur.

XVI.

Beneficia utrum & quatenus plura ab uno & eodem haberi poſſint.

Generatim loquendo, plurima ab uno clerico beneficia retineri turpiſſimum eſt: beneficium enim propter officium datur: porro debere Eccleſiaſtica officia in plurimos dividi, quo melius & decentios impleantur, tum res ipſa clamat, tum antiquis canonibus ſæpe conſtitutum: „ ſingula Eccleſiaſtici juris officia, *ait S. Gregorius Magnus, referente Joanne Diacono*, (b) ſingulis quibuſqoe perſonis ſingulatim committi jubemus: ſicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita in Eccleſiæ corpore, ſecondum veridicam Pauli ſententiam, uni eidemque ſpirituali conferendum eſt hoc officium; alii committendum eſt illud: neque uni quantumlibet exercitatæ perſonæ, uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? ſicut enim varietas membrorum per diverſa officia, & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat; ita varietas perſonarum, per diverſa nihilominus officia diſtributa, & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtar: & ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

(b) *in ejus vita lib. 2.*

Quantæ autem diſſormitatis ſit, beneficiorum in unum collecta pluralitas, ita S. Thomas demonſtrat. Quædam ſunt actiones, *inquit*, (c) quæ de ſe indifferentes ſunt ad bonum & malum, inter quarum numerum quidam computant habere plures præbendas .... Sed hoc non videtur eſſe verum; cum hoc quod eſt habere plures præbendas, plurimas in ſe inordinationes contineat: utpote, quia non eſt poſſibile, aliquem in pluribus Eccleſiis deſervire, in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ videantur eſſe ordinatæ, quaſi quædam ſtipendia, Deo ibidem miniſtrantium. Sequitur etiam diminutio cultus divini, dum unus loco pluriom inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona Eccleſiis contulerunt, ut certus numerus Deo deſervientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abundat, & alius nec unum habere poteſt. Et multa alia (ſequuntur) hujuſmodi, quæ de facili patent: unde non poteſt contineri inter indifferentes actiones, & multo minus inter eas quæ ſunt ſecundum ſe bonæ, ut date elemoſynam & hujuſmodi .... Unde qui non unus, ſed plures eſt in beneficiis, non unus ſed plures erit in ſuppliciis, ut dicit S. Bernardus.

(c) *Quod lib. 10. quæſt. 7. art. 2.*

Plures itaque deſſotmitates beneficiorum pluralitas continet.

Non ita tamen generalis hæc regula cenſeri debet, quin exceptiones aliquas patiatur. Quas ut breviter explicemus:

Dico 1. plura incompatibilia beneficia, ab uno & eodem legitime haberi nulla ratione poſſe, qualia Theologorum omnium & Canoniſtarum judicio ſunt, plures Epiſcopatus, plures curæ Parochiales, plores in eadem Eccleſia dignitates, plures ſub eodem tecto uniformes præbendæ. Ita Sacris Canonibus ſæpe ſancitum.

„ Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, *ait Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. celebratum* (d) *can.* 13. dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra ſactorum canonum inſtituta nituntur acquirere; ita ut cum unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictius inhibemus. Cum igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſe ipſam valeat exercere. Quod ſi alirer ſuerit factum, & qoi receperit, quod contra canones accepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.

(d) *an.* 1179.

Pati ſententia Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. (e) can. 29. Præſenti decreto ſtatuimus, *inquit*, ut quicumque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, ſi prius tale obtinebat, eo ſit jure ipſo privatus. Er ſi forte illud retinere contenderit, alio etlam ſpolietur: is quoque ad quem prioris ſpectat collatio, illud poſt receptionem alterius libere conſerat, cui merito viderir confetendum: etſi ultra ſex menſes conſerre diſtulerit, non ſolom ad alium, ſecundum ſtatutum Lateranenſis Concilii ejus collatio devolvatur, verum etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud beneficium aſſignare, quantum a tempore vacationis ipſius conſtiterit ea eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus obſervandum, addentes ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animatum.

(e) *ann.* 1215.

Ita

Ita Innncentius III. cujus decretum Sancta Synodus Tridentina cnnfirmans: *qnicumqne*, inquit, (a) *de cætero plura cnrata ant alia incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, ant alio quocumqne nomine & titulo, contra formam Sacrorum Canonum, & præſertim conſtitutionis Innocentii III. quæ incipit:* de multa: *recipere ac ſimul retinere præſumpſerint, beneficiis ipſis, juxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem, ipſo jure, etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat.*

(a) Seſſ. 7. de Ref. cap. 4.

„ *Et alibi*: (b) ... illi, *inqnit*, qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuſcumque diſpenſationibus ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantum Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: alioquin tam Parochiales, quam beneficia omnia quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſeantur, ac tamquam vacantia libere aliis idoneis conferantur; nec ipſi antea illa obtinentes, tuta conſcientia fructum, poſt dictum tempus retineant.

(b) Seſſ. 24. de Refor. c. 17.

Dico 2. plura beneficia reſidentiam poſtulantia, etiam ſi diverſi generis ſint, in diverſis Eccleſiis nefas eſſe ab uno & eodem baberi.

Hoc enim ipſo quod poſſeſſorum præſentiam poſtulant, tam non poſſunt ab uno eodemque retineri, quam impoſſibile eſt unum hominem ſimul eſſe in pluribus locis: & ſane cum beneficia non ideo conferantur, ut quis in otio vivens redditibus Eccleſiæ gaudeat, ſed ut fructum temporalem percipiat, propter ſpirituale officium ei Eccleſiæ præſtitum, cui beneficium eſt annexum; iniquum prorſus eſt, & a ratione alieniſſimum, quod velit aliquis de eo altari vivere, cui propter abſentiam ſervire non poteſt: qui non laborat, non manducet, ait alicubi Scriptura. Porro gradus Eccleſiaſticus, ex Chriſti intentione, labor aſſiduus & perpetuus eſſe debet. *Meſſis quidem multa*, ait in Evangelio Salvator, (c) *Operarii antem pauci: rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam* ... Et Apoſtolus: (d) *Fidelis ſermo, ſi quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat ... Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?* ... (e) *tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple, &c.* Accedit altera ejuſdem aſſertionis probatio, inde petita, quod ratione beneficii & ſacri miniſterii Clericus cum Eccleſia ubi beneficium ſitum eſt ſpirituale Matrimonium contrahat, eique ſuam in perpetuum fidem obſtringat: ſpiritualis ergo polygamiæ reus eſt, & fidei violatæ convincitur, qui pluribus ſimul beneficiis vult potiri ... Præterea licitum putari nequit, cujus malum principium eſt, quodque plurium radix eſt & origo malorum; atqui multorum captatio beneficiorum, ſi bene attendimus, tum ex peſſimo ambitionis & avaritiæ principio profluit; tum innumerabilium origo malorum eſt. Inde enim fit, ait Joannes XXII. Pontifex Maximus (f) quod „ interdum unus, qui unicum, quamvis modicum, vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vindicet ſtipendia, quæ multis litteratis viris, vitæ puritate, ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abunde ſufficere, æqua diſtributione collata. *Deinde*: habentibus ipſa, paratur vagandi materia; divinus cultus minuitur; hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſervantur: & dum non ſunt ſui in unaquaque regione rectores, Eccleſiarum detrahitur commodis & honori, quæ carentes defenſorum auxilio, in juribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur: & ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: (quod amarius eſt dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum ſentibus fomentum periculoſe præbetur.

(c) Luc. 10. 2.
(d) 1. Timoth. 3. 1, 5.
(e) 2. Timot. 4. 5.
(f) Extrav. Execrabilis: de præbendis.

His tantis & tam gravibus malis Sacra Synodus Tridentina, volens efficax afferre remedium, præter cætera, iſtud decretum emiſit: „ (g) cum Eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum; ſancte ſacris Canonibus cautum fuit, neminem opportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu ſe ipſos, non Deum, decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt: Sancta Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti decreto, quod in quibuſcumque perſonis, quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari; ſtatuit ut in poſterum unum tantum beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam ejus cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia beneficia tam ſæcularia, quam Regularia quæcumque, etiam commendata, pertineant cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant.

(g) Seſſ. 24. de Ref. c. 17.

Dico 3. plura, cujuſcumque generis beneficia etiam ſimplicia & ex conſuetudine reſidentiam non poſtulantia, niſi acceſſerit Summi Pontificis diſpenſatio, ex juſta & rationabili cauſa obtenta, ab uno & eodem illegitime poſſideri.

Generatim inquam, loquendo, plurium ſimul beneficiorum, cujuſvis naturæ ſint, poſſeſſio illicita eſt; quia, ut ſæpe dictum eſt, beneficium propter officium ſive propter Sacrum miniſterium datur, quod debet in ea Eccleſia, ubi ſitum beneficium eſt, adimpleri. Vera hæc & ab antiquo accepta notio beneficii eſt; noſtris enim majoribus incognita erat beneficiorum compatibilium & incompatibilium, ſimplicium & non ſimplicium, reſidentiam poſtulantium & non poſtulantium, de novo inducta diſtinctio. *Si quis objecerit nobis*, inquit Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus (h) *ex Eccleſiis in quibus non compellitur fieri reſidentia: dicimus quia non eſt libertas ex conſtitutione vel fundatione; ſed magis ex longa conſuetudine & Clericorum malitia uſurpata.*

(h) lib. de collatione beneſic. cap. 2.

Hinc inter cæteros Reformationis articulos ad Concilium Tridentinum ab oratoribus *Caroli IX.* Galliarum Regis delatos iſti leguntur: Unum „ tantum beneficium uni conferatur, ſublata, quod attinet ad pluralitatem, compatibilium & incompatibilium differentia: quæ diſtinctio, ut eſt nova, & antiquis decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit: dentur autem Regularia Regularibus, ſæcularia ſæcularibus. Qui vero duo vel plura poſſident; aut illud tantum retineant, quod intra breve tempus elegerint, aut in pœnas antiquorum canonum incidant.

Cui quidem Regis Chriſtianiſſimi poſtulationi Sancta Synodus acquieſcens, decreto modo laudato conſtituit, unum tantum beneficium Eccleſiaſticum ſingulis eſſe conferendum: hancque ſanctionem ad omnia beneficia tam ſæcularia quam Regularia voluit pertinere, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant.

„ Accedit Synodorum provincialium Concilio Tridentino poſteriorum conſenſus. Beneficium etiam ſimplex obtinenti, quod ad vitæ ſuſtentationem ſatis eſt, *inquit Concilium Mediolanenſe IV.* (i) ſi alterum ſimplex, aut Eccleſia etiam Parochialis, aliudve beneficium cujuſvis generis conferatur; ubi is alterius beneficii, cujuſcumque generis illud ſit, poſſeſſionem pacificam adeptus eſt, aut ſi per eum ſteterit, quominus duobus menſibus, quos a die quo alterum collatum eſt, præſtituimus, illam adipiſcatur; primum ipſo jure vacare cenſeatur: cum ex Tridentini Concilii ſententia unum & alterum item ab illo ſimul retineri nullo modo liceat ... Beneficii quacumque auctoritate deinceps collati, unde ſatis ad victum ſomitur, poſſeſſionem pacificam qui adeptus, ſi nulla ſibi facultate, diſpenſationeve legitime conceſſa, beneficii prioris quod obtinebat, cenſum exegerit ... Illius duplum ad Eccleſiæ uſum reſtituat: tum alia ratione etiam mulctetur, plectaturve Epiſcopi arbitratu.

(i) part. 3. tit. de Benef. collatione.

Pluralitas beneficiorum, ait Synodus Mechlinienſis (k) Tit. 19. cap. 5. & *certum continet anima-*

(k) an. 1607.

marum periculum, & totius ordinis Eccleſiaſtici perverſio eſt: idtoque mandat hæc Synodus exacte ſervari, quidquid de ea .... Sacris canonibus, & præſertim in Sacro Concilio Tridentino ſtatutum & decretum eſt.

Poſſe vero certis de cauſis, accedente diſpenſatione legitima, plura ſimul beneficia ſimplicia, aut quorum unum ſit ſimplex, aliud curam animatum habens, interdum poſſideri, vera & certa dnctrina eſt: puta, ſi propter miniſtrorum penuriam, neceſſitas Eccleſiæ ſic requirat; aut ſi adeo tenue beneficium ſit, (qualia ſane plurima ſunt) ut ad vitam honeſte ſuſtentandam non ſufficiat; vel ſi quis propter excellentiam meritorum plus Eccleſiæ profuturus prævideatur, puam plures alii quibus diviſim beneficia conferrentur. His inquam, ſimilibuſque de cauſis, rum legitima diſpenſatio, tum licita plurium beneficiorum poſſeſſio eſt. „ Sunt quædam actiones, *inquit S. Thomas ſupra laudatus*, (a) quæ abſolute conſideratæ deformitatem vel inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus bonæ efficiuntur: ſicut occidere hominem vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat: ſed ſi addatur, occidere malefactorem propter juſtitiam; vel percutere delinquentem, cauſa diſciplinæ; non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe, habere plures præbendas. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat; tamen aliæ circumſtantiæ poſſunr ſupetvenite, ita honeſtantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter evacuentur: ut puta ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis ejus nbſequin, & poſſit plus ſervire Eccleſiæ vel tantumdem, abſens, quam alius præſens: &, ſi qua alia ſunt hujuſmodi. Et tunc iſtis conditionibus ſupervenientibus eum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione ſuperveniente, ſi conſideretur tantum jus naturale, quia diſpenſatin ad jus naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitivum. Si vern aliquis hac intentione plura beneficia habeat, ut ſit ditior, ut lautius vivat, & ut facilius ad Epiſcopatum perveniat, in aliqua Eccleſiarum ubi eſt præbendatus: non tnlluntur prædictæ deformitates, ſed augentur; quia cum tali intentione & nnum beneficium habere, (quod nullam inordinationem importat) eſſet illicitum. Et ſic qnidem eſſet dicendum ſecundum jus naturale, etiam nullo jure poſitivo ſuperveniente. Nunc autem certum eſt, per antiqua jura hoc eſſe prohibitum ... Si ergo antiqua jura quæ boc prohibent, in ſuo robore maneant, contraria conſuetudine non obſtante, certum eſt, non poſſe aliquem plnres ptæbendas habere xbſque diſpenſatione; etiam illis circumſtantiis ſupervenientibus, quæ ſecundum conſiderationem juris nataralis actum poterant honcſtare.

(a) Quod lib. 10.

Proponitur & reſolvitur quæſtio quædam.

Quæritur ſi aliquis nalla urgente cauſx rationabili, diſpenſationem ſuper beneficiorum pluralitate obtinuerit, numquid ea poſſit tuta conſcientia retinere?

℞. Negative. Diſpenſatio enim falſo prætextu, contra jus divinum obtenta, conſcientiam in tuto non ponit; niſi dicamus inde aliquem liberari a erimine, unde magis gravatur & novo ſe crimine onerat: ſed plura ab uno eodemque Clerico, ſine cauſa rationabili, beneficia poſſideri, juri divino repugnat, quod nulla poteſt diſpenſatione infringi. *Quod ſi objecerit nobis* (aliquis), ait Guillelmus Pariſienſis, (b) *de diſpenſationibus Apoſtolicis: Reſpondemus, quod illæ ſupra nos ſunt, & quod diligentius conſiderata irrita ſunt: & de omni diſpenſatione* (contra jus divinum) *ſacta, idem ſentimus, nec interpretari præſumimus. E contrario indubitanter ſciendum eſt, quod Romanus Pontifex, quantumcumque largam diſpenſationis gratiam videatur facere in beneficiis cum aliquibus perſonis; tamen non diſpenſat cum avaritia, cupiditate, vel ambitione earum: non enim intendit paſcere vel nutsire peſtes vitiorum de bonis temporalibus Eccleſiaſticis, quæ plene novit ad ſuſtentationem ſervorum Dei in ejus ſervitio, eſſe Domino oblata.*

(b) de collatione beneſic. c. 6.

Pari ratione quorumdam ſimilem oppoſitionem retundens S. Bernardus: (c) „ Apoſtolicam, *ait*, inquiunt illi, licentiam quæſivimus & impetravimus. Utinam non licentiam quæſiſſetis, ſed conſilium; ideſt, non ut liceret, ſed an liceret? Unde tamen quærebatis licentiam? Ut liceret quod non licebat? facere itaque volebatis quod non licebat: ſed quod non licebat, malum erat: mala igitur erat intentio, quæ in malum tendebat... Hujus patrandi mali quærendam putaſtis eſſe licentiam. Sed ad quid? an, nt quanto liceotius, tanto ſecurius, & quo ſecurius, eo & periculoſius peccaretis? mira cautela, & ſtupenda providentia! malum quod jam crde conceperant, opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi cum licentia: conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, dnnec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Quo lucro? quove ſaltem compendin mali? Numquid ideo aur malum eſſe deſiit, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit? Quis vern malum eſſe neget, xſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam credidetim, niſi xut circumventum mendacio, aut importunitate victum.

(c) Epiſt. 7. ad Adam Monachum.

Sancti Thomæ & optimorum quorumcumque Theolognrum ac Canoniſtarum auctoritas ſuffragatur; quos ſi ordine lubeat allegare, integrum erit volumen deſctibendum. *Sine his circumſtantiis*, ait S. Thomas in quodlibeto ſæpe laudato, *licitum non eſt, plures præbendas habere, quantumcumque diſpenſatio interveniat; eo quod diſpenſatio humana non auſert ligamen juris naturalis, ſed ſolum ligamen juris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.*

„ Non excuſatut peccatum mortale, *ait Cardinalis Caſetanus*, (d) propter diſpenſationem Papæ, ſine rationabili cauſa; quoniam diſpenſatio Papæ cadit ſupra jus poſitivum, & non ſuper jus divinum aut morale: pluralitas autem beneficiorum, ſine rationabili cauſa, eſt eontra jus divinum & morale, qun communia Eccleſiæ bona diſtribui juſte debent partibus Eccleſiæ.

(d) in Summa verbo: Beneficium, num. 9.

Et *Cardinalis Bellarminus*, in monitis ad Epiſcopum *Theanenſem* nepotem ſuum: quia multi, „ *ait*, multa beneficia ea diſpenſatione Pontificta poſſident; ſciendum eſt, Pontificiam diſpenſationem, quando non adeſt juſta cauſa diſpenſandi, valere in foro fori, *exteriori nimirum & coram hominibus*, ſed non in foro poli, *conſcientiæ nimirum, & coram Deo*, ut aperte docet S. Thomas.

Id quod verbis diverſis, eodem tamen ſenſu explicans *Panormitanus* ibidem a Bellarmino citatus: *diſpenſatus etiam per Papam*, inquit, *circa pluralitatem iſtorum beneficiorum, ſine cauſa, etiamſi ſit intus quoad Eccleſiam militantem; non tamen quoad triumphantem: & ſic non videtur diſpenſatio quoad Deum.*

Nec eſt quod ex intentione bona beneficiorum pluralitas excuſetur, ſi nimirum ideo quis plura velit habere, quo plures pauperibus & largiores eleemoſynas eroget. Hoc enim quid aliud eſt, quam excuſare excuſationes in peccatis? Porro plura beneficia, ſine rationabili cauſa habere peccatum eſt. Cum itaque nemini liceat facere mala, nt inde eveniant bona, nec copioſioris eleemoſynæ largiendæ prætextu, poteſt beneficiorum pluralitas excuſari. Quocirca qui hoc prætextu ſuam nituntur ambitionem xut avaritiam occultare; idem mihi videntut agere, ac ſi quis furtum licitum inde probare vellet, qnod aliquis ad ſublevandos pauperes bonum alienum ſurripuiſſet. Bonum enim alienum invadit, qui beneficio fruitur, cujus officium nec implet, nec alin „ occupatus implere poteſt. Quam ridiculoſum ſit, *ait Guillelmus Pariſienſis*, (e) quod quidam dicunt, quod poteſt habere quælibet, & quantumcumque pinguia temporaliter beneficia quivis, dum ea bene expendat, ex his apparet,

(e) de collat. beneficior. c. 6.

,, Licet enim medicus ſalarium in quantum-
,, cumque pios uſus expendat, quod ab ægro
,, pro eo medicando raecepit; non omnino pro-
,, pter hoc ſatisfacit ægro, qui (*ejus negligen-*
,, *tia*) nec minus ægrotat. Idem dicimus & de
bellatore, quantumcumque large & magnifice
,, axpendat ſtipendium... Similiter & de vini-
,, tore, & de advocato eis objici poteſt. Non
,, enim ſolam diſpenſationem temporalium ſu-
,, ſcipiunt proventum Clarici inſtitutione, vel
,, vocatione ſua, ſed officium medicandi ſau-
,, ciatum, de quo loquitur Chriſtus (Lucæ
,, 10.) & officium agendi bellum Dei: ſimili-
,, ter & officium allegandi cauſam animarum,
,, & officium operandi in vinea Domini.

Ita prædictus ſcriptor, cui *Dionyſius Carthu-ſianus* ſubſcsibeus, ſic loquitur: (a) hoſpita-
,, litatem ſervare, & eleemoſynas erogare, non
,, eſt ſufficiens cauſa, habendi hujuſmodi bene-
,, ficia plura, cum ax hoc aliunde proveniant
,, multa inconvenientia graviora. Deus quo-
,, que non exigit ab aliquo hoſpitalitatem, &
,, eleemoſynarum largitionem, ultra vires ip-
,, ſius, ſeu ultra id quod ſibi de uno competen-
,, ti beneficio ſupereſt.

(a) *in tractat. contra pluralitatem benef. art.* 12.

At, inquis, plurium beneficiorum poſſeſſionem licitam eſſe, Theologi plerique congeſtis hinc inde argumentis, longeque plures Clerici exemplo ſuo oſtendunt.

℞. Nec vanis novellæ probabilitatis commentis, nec pravis multorum exemplis, poſſe rem malam fieri bonam. Non enim ex hominum judiciis vel exemplis, ſed ex legis divinæ ſententiis, quæſtio de beneficiorum pluralitare, licita an illicita ſit, ſolvi debet. Nec ideo quis ſe tutum putare debet, quia vel probabi-
,, litatis ſubſidio, vel exemplis contra jus militantibus gloriatur. Immo eo in periculo majori verſatur, quo audacius dubium ſuum, non ex legis decretis, ſed ex hominum æſtimatione teſolvit; quia hoc ipſo convincitur hominem Deo, & cupiditatem officio anteponere. Porro Clericum uno beneficio contentum eſſe debera, nec, plura habendo, aliter excuſari poſſe, quam ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, veritas eſt in natura beneficii, & in
,, verbo divino fundata. Scitis quia diligo vos,
,, *ajebat S. Bernardus*, (b) *Theobaldo Principi*
,, *Campaniæ comiti, a quo rogatus fuerat, ut pro*
,, *filio ſuo, jam unum beneficium poſſidente, al-*
,, *terum impetraret*. Scitis quia diligo vos: ſed
,, quantum novit Deus, melius quam vos? me
,, quoque diligi a vobis non dubito, ſed pro-
,, pter Deum. Quem ſi offendero, non erit
,, quod me diligere debeatis, com jam non
,, fuerit in cauſa Deus. Qui enim ego ſum, ut
,, de me tantillo tantus Princeps curetis, niſi
,, quamdiu Deum in me eſſe creditis? Ergo ut
,, offendam eum, fortaſſis nec vobis expedit:
,, offendo autem procul dubio; ſi facio quod
,, requiritis. Nam honores & dignitates Ec-
,, cleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas
,, digne ſecundum Deum adminiſtrare & velint
,, & poſſint. Porro eas acquiri parvulo filio
,, veſtro precibus meis, vel veſtris, nec vobis
,, juſtum, nec mihi tutum eſſe noveritis, Nam
,, nec cuiquam vel adulto, plures in pluribus
,, Eccleſiis habere licet; niſi diſpenſatorie qui-
,, dem ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem,
,, vel perſonæ utilitatem. Quamobrem ſi vobis
,, videtur hic durus ſermo, & placet quod co-
,, gitaſtis implere; parcite mihi in hoc. Nam
,, vos ſatis, ni fallor, pes vos & per alios a-
,, micos iſtud obtinere poteſtis. Ita nec vos
,, minus quod vultis efficitis: nec ego pecca-
,, vi. Sane Willelmulo noſtro cupio bene per
,, omnia; ſed ante omnia Deum. Hinc eſt
,, quod contra Deum nolo aliquid habeat, ne
,, non habeat Deum. Quod ſi alius ſecus vo-
,, luerit: nolo per me habeat; ne perdam &
,, ego Deum. Sequitur

(b) *Epiſt.* 271.

SECTIO SECUNDA.

De ordinibus minoribus.

De prima tonſura, & beneficiis ad quæ obtinenda jus rribuit, pro inſtituto noſtro ſat dictum. Jam ut propoſitum perſequamur, minoses ordines & conjuncta iis officia explicabimus.

I.

Minorum ordinum nomen.

Minorum ordinum, non ludibrii aut contemptus, ſed officii inferioris eſt nomen. Ideo namque ſic dicti, quod Subdiaconis, Diaconis, Presbyteriſque ſubjaceant, nec adeo prope ad ſacrum Altare accedant. Aliunde vero ſi comparate ad miniſtros ſoperiores, minores ſunt, ſeſpectu Laicorum, magno & præcellenti pretio æſtimandi, quia Altari deſervire, & divinum miniſteriom exequi, non poteſt non honorificentiſſimum eſſe, tanto ſane olim in honore erant, ut Sanctis Confeſſoribus proptes fidei veritatem coram Tyrannis libere ac intrepide prædicatam, & ſummi meriti viris ad pietatis & ſcientiæ commendationem tribuerentus. Cujus rei inſigne in Epiſtolis Sancti Cypriani, de *Aurelio* & *Celerino* Confeſſoribus, ad Lectoratus gradum provatis teſtimonium extat.

,, De *Aurelio* quidem ſic loquitus: (c) in or-
,, dinandis Clericis, fratres cariſſimi, ſolemus vos
,, anta conſulere, & mores ac merita ſingulorum
,, communi conſilio ponderare. Sed axpectanda
,, non ſunt teſtimonia humana, cum præcedunt
,, divina ſuffragia. *Aurelius* ſrater noſter, illu-
,, ſtris adoleſcens, a Domino jam probatus & a
,, Deo vocatus eſt, in annis novellus, ſed in vis-
,, tute ac fidei laude provectus; minor in ætatis
,, ſuæ indole, ſed majos in honore gemino hic
,, agone certavit, bis confeſſus, & bis confeſſio-
,, nis ſuæ victoria gloſioſus.... Ita & dignitate
,, excelſus aſt, & humilitate ſoblimis, ut appa-
,, seat illum divinitus reſervatum, qui ad Eccle-
,, ſiaſticam diſciplinam cæteris eſſet exemplo,
,, quomodo ſervi [illegible] in confeſſione virtutibus
,, vincerent, & poſt confeſſionem moribus emi-
,, nerent. Merebatur talis, Clesicæ ordinationis
,, ulteriores gradus, incrementa majora, non de
,, annis ſuis, ſed de meritis eſtimandus. Sed in-
,, terim placuit, ut ab officio lectoris incipiat:
,, quia & nihil magis congruit voci, quæ Do-
,, minum glorioſa prædicatione confeſſa eſt, quam
,, celebraodis divinis lectionibus perſonare; poſt
,, verba ſublimia, quæ Chriſti martyrium pro-
,, lecuta ſunt, Evangelium Chriſti legere, un-
,, de martyres fiunt, ad pulpitum poſt cataſtam
,, venite; illic fuiſſe conſpicuum gentium multi-
,, tudini, hic a fratribus conſpici; illic auditum
,, eſſe cum miraculo circumſtantis populi, hic
,, cum gaudio fraternitatis audiri. Hunc igitus
,, fratses dilectiſſimi, a me & collegis qui præ-
,, ſentes aderant, ordinatum ſciatis &c.

(c) *Epiſt.* 33.

,, De *Celerino* varo, hunc, *inquit*, (d) ad
,, nos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini
,, dignatione venientem, teſtimonio & mira-
,, culo ejus ipſius qui ſa perſecutus fuerat, il-
,, luſtrem, quid aliud quam ſuper pulpitum,
,, ideſt, ſuper tribunal Eccleſiæ oportebat im-
,, poni? ut loci altioris celſitate ſubnixus, &
,, plebi univerſæ pro honoris ſui claritate con-
,, ſpicuus, legat præcepta & Evangelium Domi-
,, ni, quæ fortiter ac fidelites ſequitur: vox
,, Dominum confeſſa, in his quotidia quæ
,, Dominus locutus eſt, audiatur... Nihil
,, eſt, in quo magis confeſſor fratribus pro
,, ſit, quam ut dum Evangelica lectio de ore
,, ejus auditur, lectoris fidem quiſquis audierit,
,, imitetur. Jungendus io lectione *Aurelio* ſoe-
,, rat cum quo & divini honoris ſocietate con-
,, junctus eſt.

(d) *Ep.* 34.

Notum omnibus Sancti *Martini* exemplum, quem S. *Hilarius* Pictavienſis cum Diaconum osdinare fruſtra tentaſſet, (tanta ejus humilitas erat)

ad or-

ad ordinem exorciſtatus, non renuentem promovit. *Tentavit Hilarius*, ait S. Severus Sulpitius, (a) *impoſito Diaconii officio, ſibi eum arctius implicare. Sed cum ſæpiſſime reſtitiſſet, indignum ſe eſſe vociferans, intellexit vir Dei, hoc eum modo poſſe conſtringi, ſi id ei officium imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque exorciſtam eum eſſe præcepit: quam ille ordinationem non repudiavit*... Ubi quod Sulpitius dicit: (*in quo quidam locus injuriæ videretur*) non de ipſo in ſe exorciſtatu, ſed de Martino intelligi debet, cujus præcellentia merita ordo exorciſtatus non adæquabat.

(a) *in Vita S. Martini.*

II.

Minorum ordinum in Latina Eccleſia numerus & antiquitas.

Subdiaconatui ſubjectos ordines quatuor latina Eccleſia habet, Oſtiariatum, Lectoratum, Exorciſtatum, Acolvthatum: quem numerum antiquiſſimum eſſe, & a proximis ſaltem Apoſtolorum ſucceſſoribus inſtitutum, conſtat ex dictis hujus libri prima parte, quæſtione ſecunda, cap. 1. „Dicendum, *inquit S. Thomas*, (b) quod in primitiva Eccleſia propter paucitatem miniſtrorum omnia inferiora miniſteria Diaconis committebantur... Nibilominus erant omnes prædictæ poteſtates, ſed implicite in una Diaconi poteſtate. Sed poſtea ampliatus eſt cultus divinus & Eccleſia quod implicite habebat in uno ordine, explicite tradidit in diverſis.. Ita Angelicus Doctor. Eadem enim Eccleſiæ, quæ ſolet hominum eſſe, cautin fuit, quorum dum tenuis fortuna eſt, eſt etiam ad domeſticos uſus familia modica; ſi vero redditus augeantur, ſervorum pariter creſcit numerus, eoque magis, quo locupletiores ac ſpectabiliores evadunt. Sic in primordiis Evangelii, parvula adhuc & paupercula Eccleſia, paucos habebat functionum Sacrarum miniſtros, & quidquid ad Dei cultum, oblationem ſacrificii, prædicationem Evangelii, & alia hujus generis pertinet, intar Epiſcopos presbyteros, & diaconos dividebat. Creſcente autem fidelium multitudine, & auctis facultatibus, cum ſoli Diaconi omnia exequi miniſteria pari qua ante hac facilitate non poſſent; diverſa officia diſtinctis miniſtris ſunt diſtributa: quo factum eſt ut ſplendidiore apparatu Sacri ritus celebrarentur.

(b) *in 4. diſt. 24. quæſt. 1. art. 1. quæſtiuncula 3. ad 2.*

III.

Græcorum & Orientalium diſciplina diverſa, reprehenſibile nihil habet.

Porro cum ordinum minorum numerus, non ex divina inſtitutione immediate deſcendat, ſed ad meram diſciplinam pertineat; ſi quis ideo Græcos reprehenſione dignos putaret, quod e minoribus ordinibus ſolum lectoratum olim habuerint, hodieque habeant; næ ille ridiculum ſe præberet: in iis enim quæ ad fidem aut diſciplinæ eſſentiam ubique receptam non pertinent, ſumma ſemper Eccleſiarum libertas fuit: & ſicuti Græcis mores Latinorum peculiares reprehendere numquam licuit, ita nec Latinis fas eſt, contra Græcos, propterea quod oſtiariis, exorciſtis, & acolythis careant, importunam movere litem: qua in re, ut in cæteris, Romanorum Pontificum erga Græcos ſumma ſemper æquitas ac moderatio fuit; ſæpe enim ab illis Græcotum conſuetudo probata, ſæpe decretum debere cum ſuis ordinibus ſuſcipi, nec quemquam cogendum, ut ſub obtentu alicujus inferioris ordinis prætermiſſi de nuvo ordinaretur.

Quamquam vero minores ordines, ſolis demptis lecturibus non admittant: non ideo tamen iis annexa miniſteria neglexerunt, ſed ea inter Lectores, ſubdiaconos, & Diaconos diviſerunt, ut ex eorum euchologiis, & Libris Pontificalibus conſtat. Immo, ut dicam ingenue, majori quam Latini ſcrupulo procurarunt, ne officia ad ſacrum miniſterium pertinentia, a laicis & trivialibus hominibus exercerentur.

IV.

Minores ordines qui & quatenus Sacramenta dici poſſint.

Minores ordines ſi in fonte ſpectentur unde manarunt, nimirum in Diaconatu qui plenitudo eſt miniſterii ſacerdotibus exhibendi; non eſt dubium eſſe Sacramenta. Si vero diviſim ſpectentur, quatenus propria ſinguli actione, & ſeorſim a diaconatu traduntur, Sacramenta niſi improprie dici nequeunt: veri enim nominis Sacramentum eſt, *res ſenſibus ſubjecta, ex divina inſtitutione, ſanctitatis & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens*: ex divina, inquam, inſtitutione immediata. Nam Sacramenta immediate inſtituere ſolus ille poteſt, qui ſolus poteſt elementis ſenſibilibus gratiæ conferendæ virtutem communicare; atqui quatuor minores ordines diviſim ac formaliter ſumpti, non ſunt a Deo immediate, ſed ab Eccleſia progreſſu temporis inſtituti. Ea ergo ratione Sacramento dici non poſſunt, & quidquid gratiæ ſuſcipientibus conferunt, non ex opere operato, ſed ex opere operantis conſequantur, quod ſi cui ſcholarum præjudiciis occupato diſpliceat; ſentiat, per nos licet, contrarium; caveat tamen, ne Chriſto injuriam irroget, ritus, non ab illo, ſed ab Eccleſia inſtitutos: pro veris Satramentis habendo.

Vide quæ ad hujus aſſertionis probationem dicta ſunt, hujus libri parte prima, quæſt. 2. cap. 3.

V.

Oſtiariatus quid ſit, & quæ ejus officia.

Minorum ordinum primus eſt oſtiariatus, per quem poteſtas confertur, Eccleſiæ fores dignis aperiendi, & indignis occludendi: remota ejus materia ſunt, claves Eccleſiæ; proxima, earumdem traditio ab Epiſcopo facta: forma, ordinantis Epiſcopi verba: *ſic age, quaſi redditurus Dea rationem, pro his rebus quæ his clavibus includuntur.* Ita Concilio Carthaginenſi IV. can. 9, & Pontificali Romano præſcriptum.

Præcipua oſtiariorum officio ſunt,

1. Templi claves & januam cuſtodire, arcere ab ejus aditu infideles, hæreticos, excommunicatos, interdictos, fideles & dignos admittere.

2. Oſtiarios oportet pulſare campanam: quamobrem eos ſtatim poſt ordinationem Archidiaconus ad oſtium Eccleſiæ ducit, aperire jubet & claudere, ſunemque campanæ tradit: quæ poteſtatis acceptæ executio, & veluti in ejus poſſeſſionem miſſio eſt.

3. Dum ſacrum perageretur, olim juxta altare oſtiarius aſſiſtebat, curaturus ne quis laicus proprius quam par eſſet, ſanctuario propinquaret, & ſacerdoti divinis myſteriis operam danti importune obſtreperet.

4. Ad illum pertinet fideles in Eccleſia congregatos in officio continere, ut reverenter, modeſte, ſitu, habituque decenti in loco ſancto conſiſtant.

5. Epiſcopo verbum Dei annuncianti, librum ſacrum quondam oſtiarius aperiebat.

6. Oſtiariorum curæ, altaria, vaſa ſacra, ornamenta, totaque miniſtrorum ſacra ſuppellex committebatur, ut nimium nihil indecens ant immundum in divinis functionibus compareret.

7. Invigilare debent oſtiarii, ut ſicut materialibus clavibus Eccleſiam viſibilem claudunt & aperiunt; ſic inviſibilem Dei domum, corda ſcilicet fidelium dictis & exemplis ſuis claudant diabolo, reſerent Deo; ut divina verba quæ audierint, corde retineant, & opere compleant, qua de re eos admonet Epiſcopus ex Romani Pontificalis præſcripto; ut zelo domus Dei ardeant,

vereque cum Propheta dicere poſſint : *Domine dilexi decorem domus ſuæ , & locum habitationis gloriæ tuæ ,*

VI.

Lectoratus , & ejus officia .

Sequitur geadus Lectoris , ordinatio ſcilicet per quam traditue poteſtas, veteris & novi Teſtamenti libros clara & diſtincta voce legendi : ejus materia apud Græcos, impoſitio manuum ; forma , oeatio quam ſundit Epiſcopus manus imponendo; apud Latinos materia remota, ſaerorum librorum eodex ; prima , ejuſdem traditio ab Epiſcopo ad manum dexteram ordinandi facta : forma , verba ab Epiſcopo codieem dante prolata : *aeeipe , & eſto verbi Dei relator , habiturus , ſi fideliter & utiliter impleveris officium , partem cum iis qui verbum Dei beue adminiſtraveeunt ab initio .*

Quando olim cleeici in lectoratu notabili temporis ſpatio conſiſtebant, diverſa eorum officia erant .

1. Epiſcopo concionaturo præibant , & partem Evangelii, ſive alterius cujuſvis libri ſacri , quam explicandam aſſumpſerat , populo prælegebant .

2. Eorum intereeat Catechumenos ac Neophytos elementis fidei informare , Dei & Eeeleſiæ præceptis imbuere, modum orandi docere, iiſdemque orationem Dominicam, & Apoſtolicum ſymbolum, quomodo a Catechiſtis ſit, explicare .

3. Panem & fructus novos benedicebant : cujus officii meminit Pontificale Romanum, quamquam a ſolis Presbyteris modo peragatur .

VII.

Exorciſtatus & ejus officia .

Tertius gradus eſt exorciſtarum , ordo ſcilieet per quem invocato Dei vivi & veri nomine, dæmones ex energumenorum corpoeibus ejiciendi faculras eonfeetur : ejus materia eſt , teaditio libri exorciſmorum , ut Concilio *Carthaginenſi IV.* Canone 7. *ordine Romano* , & aliis Ritualibus libris præſcribitur : qui libee ſi defuerit, loco ejus miſſarum eodicis porrectionem Romanum Pontificale permittit : forma , veeba ſunt ibidem notata : *accipe, & eommenda memoriæ , & habe poteſtatem imponendi manus ſuper eneegumenos, ſive baptizatos, ſive Catechumenos* . Unde intelligere eſt, exorciſmos huic ordini aſſignatos , eos eſſe qui in eneegumenos fiunt , non qui ad baptiſmi cæeemonias pertinent : ii enim ad ſacerdotes ſolos , aot diaconos baptiſmi miniſtros, ex veteri inſtitnto ſpectant . Epiſcopus exorciſtas initiaturus Deum „ rogat, ur ſamulos ſuos in officium exorciſta„ rum benedicere dignetur : ut per impoſitio„ nem manuum & oris officium , poteſtatem „ & imperium habeant , ſpiritus immundos „ coercendi ; ut probabiles ſint medici Eccle„ ſiæ , gratia curationum , virtuteque cœleſti „ confirmati .

Exorciſtarum officia ſunt ,

1. Exorciſmos agere , & dæmones a corporibus baptizatorum ac Catechumenorum abigere.

2. Salem & aquam, & cætera præparaee neceſſaria ad aquæ luſtralis conſeceationem , qua Eccleſia ad pellendos dæmones uti ſolet .

3. Epiſcopo vel ſacerdoti exorciſmos agenti aſſiſtere .

4. In aquæ benedictæ aſperſione ſaeerdotem comirari , eidemque vas aqua ſancta plenum præferre .

Quales porro debeant eſſe exorciſtæ, & quibus moribus informati, declarant verba quibus eos Epiſcopus ex Romani Pontificalis præſcripto hortatur : *ſtudete* , inquit , *ut ſicut a corporibus aliorum dæmones expellitis , ita a mentibus veſtris omnem immunditiam & nequitiam ejiciatis , ne illis ſuccumbatis , quos ab aliis veſtro miniſterio effugatis : diſcite per officium veſtrum vitiis imperare, ne in moribus veſtris aliquid ſui juris inimicus valeat vindicare : tunc enim recte, in aliis, dæmonibus imperabitis , cum primum in vobis multimodam eorum nequitiam ſuperabitis .*

Quod ſpectat ritus in exorciſmis obſervandos, conſulendi libei Ritoales, & Concilia Mediolanenſia peimum & quartum ſub Sancto Carolo celebrara .

VIII.

Acolythatus & ejus officia .

Quartus denique gradus eſt acolythorum, ordo nimirum pee quem traditur poteſtas deferendi accenſos eereos in Miſſæ ſacrificio, præſertim vero cum ſacrum Evangelium legitur ; & peæterea paeandi in urceolis vinum & aquam , ad incruentum ſacrificium neceſſaria . Quapropter hujus ordinis materia duplex : candelabri cum cereo, & urceoli vacui porrectio : ſic enim Concilium *Carthaginenſe IV.* veteres officiorum Eccleſiaſticorum Scriptores, librique omnes Rituales , rum antiqui tum recentiores præſcribunt : forma utrique materiæ accommodata , ex edicto Romani Pontificalis, hoc ipſo tempore ab Epiſcopo pronuntiatur , quo ſigillatim tangunt ordinandi inſtrumenta ſui ordinis propria : tangentibus quidem candelabrum manu dextera : *accipite* , inqoit , *ceeoferarium cum cereo , & ſciatis vos ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari in nomine Domini : amen .* Tangentibus ſimilitee urceolum vacuum : *accipite* , inquit , *urceolum, ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti , in nomine Domini : amen .*

Acolythos ordinaturus antiſtes Deum orat, ut eos benedicere dignetur ; *quatenus lumen viſibile manibus præferentes , lumen quoque ſpirituale moribus præbeant ; ut quo eorum mentes & lumine ſcientiæ illuſtret , & pietatis rore irriget :* eos inſuper ante ordinationem moner , *ne lucem Dei manibus præferentes , operibus tenebrarum inſerviant , & per hoc aliis exempla perfidiæ præbeant , ſed impleant quod veritas jubet : luceat lux veſtra coram hominibus , ut videant opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt :* & quod Apoſtolus Paulus ait : *in medio nationis pravæ & perverſæ lucete ſicut luminaria in mundo , verbum vitæ continentes : ut ſint filii lucis , ut abjiciant opera tenebrarum , & arma lucis induantur , ut fructus lucis afferant in omni bonitate, & juſtitia , & veritate : ut ſe ipſos , & alios , & Dei Eccleſiam illuminent : tunc enim in Dei ſacrificium ſuggeſturos vinum & aquam ſi ipſi Deo ſacrificium , per caſtam vitam , & bona opera oblati fuerint .*

Acolythorum officia ſunt ,

1. Ceeeos accendere, eoſque ſolemniter inter miſſarum ſolemnia , & in Religioſis proceſſionibus deferre .

2. Vinum & aquam ad incruentum ſacrificium peæparare :

3. Deferre thueibulum , & thura certis occaſionibus adolere .

4. Subdiacono , Diacono , & Presbytero in ſacris functionibus miniſtrare .

5. Acolythis quondam dum ordinabantur , ſacculus ab Epiſcopo poreigebatur , quem in Miſſa Pontificia geſtare ſolebant , ad excipiendas oblationes conſecratas , tum quæ ad fidelium communionem , ipſo ſacrificii tempore feangebantur , tum quæ ſub myſtico *Fermenti* nomine , ad *Titulos* ſive Paeochias urbis Romæ , in ſignum earitatis , unitatis , & concordiæ diebus Dominicis diſtribuebantur : habemus hujus eonſuetudinis graviſſimum teſtem *Innocentium I.* Pontificem Maximum , Epiſtola 29. ad *Decentium* ſic loquentem : „ de fer„ mento quod die Dominica per titulos mit„ timus, ſuperflue nos conſulere voluiſti ; cum „ omnes Eeeleſiæ noſtræ intra civitatem ſint „ conſtitutæ : quarum Presbyteri quia die ipſa, „ propter plebem ſibi creditam nobiſcum conveni-

„ venire non poſſunt, ideirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut ſe „ a noſtra communione, maxime illa die, non „ judicent ſeparatos.

De horum acolythorum numero erat *Tharſitius* Martyr, de quo Scriptores Eccleſiaſtici (a) in Martyrologio ſic loquuntur: „ Romæ „ via Appia in cæmeterio Callixti, Natale „ Sancti Tharſitii Acolythi & Martyris, quem „ Sacramenta Corporis Domini deferentem Pagani cum repeririſſent, cœperunt diſquirere „ quid gereret. Is indignum ratus margaritas „ porcis prodere, ab eis tamdiu fuſtibus & „ lapidibus mactatus eſt, donec ſpiritum exhalavit: evoluto ejus corpore ſacrilegi, nihil Sacramentorum Domini in ejus manibus „ aut veſtibus invenientes, eo relicto fugerunt „ cum terrore.

(a) *Beda, Ado, & Uſuardus ad 18. Kal. Septembr*

IX.

Acolythi nomen quid ſignificet?

Supereſt ut nomen ipſum explicemus, ordini de quo agimus attributum: quos *Acolythos* communiter appellamus, alii malunt *Acoluthos* dicere. Græcum utrumque vocabulum eſt: utrumque rei ſignificatæ bene convenit; *ἀκώλυτος* namque Græce idem eſt, quod Latine *non prohibitus:* id eſt, ab altaris miniſterio non ſemotus. Nam olim inferioribus clericis ad ſanctuarium propius accedere, & ſacrificanti miniſtrare non permittebatur; ſoliſque *Acolythis* hoc conceſſum erat, qui propter ſui ordinis neceſſarias functiones arceri a ſacra menſa non poterant: *ἀκόλουθος* vero idem eſt ac Latine aſſecla, ſive comes, ac famulus: quod ſane nomen in hunc de quo agimus ordinem optime quadrat. Acolythi enim ideo dicti, quia miniſtros majores Subdiaconos & Diaconos in ſacro miniſterio comitantur, eorum lateri indivulſe hærent, iiſque operam dare tenentur, ampullas cum vino & aqua ad ſacrificium admovendo, Thuribulum, & accenſos cereos deferendo, & cætera denique officii exequendo.

X.

Minorum ordinum conferendorum miniſter, locus, & tempus.

De miniſtro tum ordinario, tum extraordinario minorum ordinum dictum eſt 1. parte hujus libri, quæſtione 4. capp. 1. & 2.

Locus pariter in quo conferri debent aut poſſunt, ex Romano Pontificali eſt deſignatus, ſectione præcedente, num. 11.

Quod ad tempus ſpectat, dicimus ſingulis diebus Dominicis & feſtis duplicibus, tempore matutino conferri poſſe, ſi ordinatio generalis non ſit: ſi vero ſit generalis, extra jejunia quatuor temporum non debere, ex lege communi adminiſtrari: nititur hæc reſponſio Romani Pontificalis auctoritate, & Alexandri III. decretali, (b) cujus hæc ſunt verba: „ de eo autem „ quod quæſiviſti, an liceat extra jejunia qua- „ tuor temporum aliquos in oſtiarios, lecto- „ res, exorciſtas, vel acolythos, aut etiam ſub- „ diaconos promovere; taliter reſpondemus, „ quod licitum eſt Epiſcopis, Dominicis & a- „ liis feſtivis diebus, unum aut duos ad minores ordines promovere. Ita Pontifex Maximus: an autem plures quam duo poſſint ordinari die Dominico aut feſtivo, dubium eſt. *Gloſſa* plurium promotionem non prohiberi inſinuat, modo non ſit ordinatio generalis: eadem Sancti Antonini, Innocentii IV. Sylveſtri, & aliorum ſententia eſt: in contrarium alii textui ſcrupuloſe hærentes, affirmant non licere pluribus quam duobus minores ordines iis diebus conferri; aut certe tutius eſſe hunc numerum non exeedere, quia *Alexandri* verba, non ultra duos poteſtatem illam extendunt, *& quia in dubiu*, inquit Ulpianus, *melius eſt verbis edicti ſervire*: ita ſentiunt *Angelus de Claveſio*: *Hoſtienſis*, aliique non pauci.

(b) *extra: de temporibus ordinat. c. de eo.*

XI.

Utrum & quanti temporis interſtitia inter minores ordines obſervanda?

Lex antiqua Eccleſiæ eſt, non debere quemquam una die ad diverſos ordines promoveri, ſed in unoquoque certis ac definitis temporibus immorandum, nec ad majores ante progreſſum debere permitti, quam in minoribus fuerit unuſquiſque notabili intervallo exercitatus. Ita ſancitum in Concilio Sardicenſi (c) can. 10. ubi præſcriptum legimus, *ſic decurrendo eſſe ſingulos gradus, ut uniuſcujuſque miniſterium ordine peragatur, & in unoquoque clerici probentur, antequam ad ſuperiores promoveantur.*

(c) *ann. 347.*

Idem conſtitutum a Summis Pontificibus, *Siricio* Epiſtola 1. *Zozimo* Epiſt. 4. *Gelaſio* Epiſt. 9. *Innocentius I.* Epiſt. 4. cap. 5. ſic loquente: *tempora a majoribus conſtituta ſerventur; nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito ſacerdos fiat: quia in minoribus officiis ſi diu perdurent, & vita eorum pariter & obſequia comprobantur.*

Accedit veterum Conciliorum auctoritas, *Toletani* IV. can. 19. VIII. Generalis can. 5. Aurelianenſis III. can. 6. Arelatenſis IV. can. 1. & aliorum longe plurium. Tantus vero fuit in hac parte antiquæ diſciplinæ rigor, ut qui aliter forent ordinati, tum graviter a patribus redarguerentur, tum e gradibus per fraudem ſuſceptis dejiciendi decernerentur, prout ab *Adriano I.* in Epiſtola ad Græcorum Imperatores: a *Nicolao I.* Epiſt. 1. & a Sanctis Antiſtibus ſæpe legimus conſtitutum.

Cauſa vero interſtitia præſcribendi multiplex, valdeque neceſſaria fuit.

Idea ipſa ac notio ordinis ſuggerit, quæ ſtabilitatem quamdam importat: eſt enim ordo ſtatus peculiaris hominum, qui benedictione propria conſecrati, ſacerdotio, aut miniſterio aliquo ſacro ad ſacrificium quomodolibet pertinente funguntur: unde generatim definitur: *Sacramentum, quo poteſtas ſpiritualis traditur ordinato, ſive ad Sacroſanctum Chriſti Corpus conſecrandum, ſive ad alias functiones, & miniſteria Eccleſiaſtica obeunda:* indeque Eccleſiaſtica Hierarchia exurgit, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris: miniſtris, inquam, qui gradu diſpari, altari & Eccleſiæ ſerviant: quomodo porro ordini ſua hæc conſtaret ſtabilitas, ſi nullo intervallo temporum obſervato, non gradu, ſed præcipiti curſu, una eademque die unuſquiſque oſtiarius, lector, exorciſta, acolythus, ſubdiaconus fieret? quomodo a diverſis miniſtris diverſa officia implerentur, ſi par omnium & æqualis in ſacro miniſterio exequendo poteſtas eſſet? igitur merito conſtitutum ut in quolibet ordine competens ſtatio fieret, adeoque interſtitia ſervarentur.

2. Interſtitia inſtituta ſunt, ad probationem ordinandorum, ut in inferioribus gradibus, tamquam in novitiatu ac tyrocinio ſacerdotii, qualis unuſquiſque in ordine ſuperiori futurus ſit, conjectura probabili prænoſcatur: *longa enim*, inquit Hormiſdas Pontifex Maximus, (d) *debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur Eccleſiæ*: & Sanctus Gregorius Magnus: *cum ſcriptum ſit*, ait, (e) *ut prius qui probetur, & ſic miniſtret; multo ante probandus eſt, qui populi interceſſor aſſumitur, ne fiant cauſa ruinæ populi, ſacerdotes mali*. Conſentit *Joannes VIII.* neminem ad ſacerdotium promoveri debere decernens, (f) *niſi qui in minoribus officiis ſic diu perdurent, ut vota eorum pariter & obſequium comprobentur, ut per tempora a majoribus inſtituta, comprobatis prius moribus; & bona vitæ meritis reſulgentibus, ad ſummum ſacerdotium poſtmodum veniant.*

(d) *Epiſ. 4.*

(e) *Epiſ. lib. 7. Epiſt. 110.*

(f) *Epiſt. 117.*

3. Ideo inſtituta ſunt, ut clerici quæ ſui officii ſunt, mature diſcerent, antequam alios edocendi curam ſuſciperent: non enim ſola fidei & dogmatum doctrina ſunt imbuendi, qui ad ſacerdotium deſtinantur; ſed inſuper praxim ſacri mini-

niſterii & Eccleſiæ, diſciplinam callere debent: quæ ſcientia diuturnum ac frequentem uſum requirit. „ Neceſſe eſt, *inquit S. Gregorius Magnus*, „ (a) ut quamvis inculpati quiſque ſit meriti, ante tamen per diſtinctos ordines Eccleſiaſticis exerceatur officiis, videat quod imitetur, diſcat quod doceat, informetur quod teneat; ut poſtea non debeat errare, qui eligitur viam erranti demonſtrare: diu ergo religioſa meditatione poliatur, ut placeat, & ſic lucerna poſita ſuper candelabrum luceat, ut adverſa ventorum vis irruens conceptam eruditionis flammam, non extinguat, ſed augeat.

(a) *Epiſt.* 11c. *lib.* 7.

Jam vero quod ad interſtitia minorum ordinum attinet, quamquam ex antiqua & nova diſciplina ſit certum, debere ab non ſuſcepto ad alterum, aliquod intervallum temporis intercedere; nullibi tamen regula univerſali legimus conſtitutum, quanto dierum ſpatio in unoquoque morandum foret. Unde merito colligitur, Epiſcoporum prudentiæ, & propriis uniuſcujuſque Eccleſiæ conſtitutionibus id eſſe relictum: tantum ex decretis Concilii Tridentini eruitur, mentem ejus ac votum fuiſſe, ut in minoribus ordinibus conferendis, quatuor anni temporum intervalla obſervantur; ita ut tertio quoque menſe ab oſtiariatu ad acolythatum conſenſus fieret: atque ita a primo ad ultimum unius ſaltem anni ſpatium impleretur. „ Minores ordines, *inquit*, (b) iis, qui ſaltem Latinam linguam intelligant, per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videatur, conferantur; ut eo accuratius, quantum ſit hujus diſciplinæ pondus poſſint edoceri, ac in unoquoque munere, juxta præſcriptum Epiſcopi ſe exerceant, idque in ea cui adſcripti erunt Eccleſia, (niſi forte ex cauſa ſtudiorum abſint) atque ita de gradu in gradum adſcendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accreſcat: quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduum in Eccleſia miniſterium atque major erga Presbyteros & ſuperiores ordines reverentia, & crebrior quam antea Corporis Chriſti communio maxime comprobabunt: cumque hinc ad altiores gradus & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus ordinibus dignum oſtendat: hi vero non niſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum, ad ſacros ordines promoveantur: niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi aliud expoſcat.

(b) *Seſſ.* 23. *de ref. cap.* 11.

X I I.

Interſtitia ab Epiſcopis, aut eorum vices gerentibus, juſtis de cauſis remitti poſſunt.

In iis enim quæ ad diſciplinam pertinent, ut generalis mutatio, ſic peculiaris diſpenſatio pro temporum exigentia eſſe poteſt; atqui interſtitia in collatione minorum ordinum obſervanda, non ſecus ac ordines ipſi, per diſciplinam Eccleſiæ conſtituta ſunt. Ergo interſtitia rationabili cauſa exigente remitti poſſunt: ita ſane fieri poſſe pro certo ac rato habuit *S. Carolus*, in Concilio Mediolanenſi IV. ſic ſtatuens: (c) ſtata illa temporum intervalla, ordinibus tum minoribus, tum „ majoribus ſuſcipiendis, Concilii Tridentini decreto præſcripta, ne facile ac paſſim ſine ullo delectu prætermittantur, omittanturve: quod ſi de iis aliquid ab Epiſcopo remitti, diſpenſative contigerit, in litteris dimiſſoriis, teſtimonialibusve ordinum, adſcripta etiam diſpenſationis cauſa, teſtatum plane fiat.

(c) *Tit. de his quæ pertinent ad Sacramentum ordinis.*

Hujus autem conceſſionis cauſa rationabilis eſt, 1. Eccleſiæ cujuſdam particularis neceſſitas, ſi deſint miniſtri: 2. utilitas, in magno numero miniſtrorum pauci reperiantur idonei; tunc enim in gratiam bonorum relaxatio diſciplinæ, & ſplendorem conciliabit Eccleſiæ, & Chriſtianam æmulationem poterit excitare: 3. ordinandorum ætas provectior, qui boni futuri judicantur miniſtri, nunquam ſat cito ad gradus altiores vocari poſſunt: 4. ſtudii in aliqua univerſitate peragendi circumſtantia, ne nimirum proventui clericorum obex ponatur: 5. ad curam animarum, aut Eccleſiaſticam dignitatem, cui ordo ſuperior neceſſario ſit annexus, provectio. Hujuſmodi enim ab onere interſtitiorum liberandos, ne plebs Chriſtiana Paſtore diu viduata langueſcat, neve Eccleſia miniſterio careat & æquitas poſtulant.

Indeque eſt quod Concilium Tridentinum antiqua ſummorum Pontificum & Conciliorum decreta renovans ſtatuit, (d) „ ut ii qui dignitates, perſonatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia obtinent, aut in poſterum obtinebunt, quibus onera varia ſunt annexa, videlicet, ut alii Miſſas, alii Evangelium, alii Epiſtolas dicant ſeu cantent; quocumque privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, juſto impedimento ceſſante, infra annum ordines ſuſcipere requiſitos: alioquin pœnas incurrant, juxta conſtitutionem Concilii Viennenſis, quæ incipit: *ut ii qui*: quam præſenti decreto innovat: cognatque Epiſcopi eos diebus ſtatutis, dictos ordines per ſe ipſos exercere, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu divino præſtare, ſub eiſdem, & aliis etiam gravioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis: nec aliis in poſterum fiat proviſio, niſi iis qui jam ætatem, & cæteras habilitates integre habere dignoſcantur: aliter irrita ſit proviſio.

(d) *Seſſ.* 22. *de ref. c.* 4.

„ Et alibi: (e) neminem, *inquit*, deinceps „ ad dignitatem, canonicatum, aut portionem recipiant (Epiſcopi,) niſi qui eo ordine ſacro aut ſit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit; aut in tali ætate, ut infra tempus a jure, & ab hac Sancta Synodo ſtatutum, initiari valeat.

(e) *Seſſ.* 24. *de ref. c.* 12.

X I I I.

Quatuor minorum ordinum exercitium, uſumque reſtitui, Eccleſia in votis maxime habet.

Ut quid, *inquiet aliquis*, minorum ordinum excellentia tanta emphaſi prædicatur, eorumque officia tanta diligentia expenduntur, & interponenda ſingulis interſtitia præſcribuntur; cum eorum jam nullus pene uſus, nulla exercitatio ſit? ecquæ enim modo reperietur Eccleſia, ubi oſtiariorum, lectorum, exorciſtarum, acolythorum officia, a miniſtris inferioribus, in hunc finem, ex præſcripto veteri, ſpecialiter ordinatis adimpleantur? cum e contrario ea quotidie videamus a laicis, conductitiiſque perſonis, non ſine ſacrorum myſteriorum diſpendio & irreverentia exerceri: quæ cum ita ſint, vel deberent ordines penitus aboleri, quorum ſolum, ſine officio, nomen retentum eſt; vel nulla ſaltem cauſa eſt, cur præſcripta antiquis canonibus in iis ſuſcipiendis temporum intervalla ſerventur: ſed multo magis haberi debent pro gradibus, quos cum recipere & negligere idem ſit, liberum unicuique eſt uno die recipere.

R. Equidem, ut fert argumentum, minorum ordinum exercitium, jam inde a pluribus annis, magno ſacri miniſterii detrimento eſſe neglectum, indeque hæreticis, implacabilibus Eccleſiæ inimicis, cachinnandi occaſionem oblatam; ſed nego in Eccleſiam accuſationem illam jure refundi: nihil enim magis in votis habet, quam ut ordines ad officii divini ſplendorem laudabiliter inſtituti juxta priſcam diſciplinam exerceantur: & vero piiſſima mater, id omne vehementer exoptat, quod optimum de ſe eſt; atqui hujuſmodi foret antiquæ diſciplinæ circa minorum ordinum obſervantiam reſtitutio, quæ ſi fieret, tum Deus majori ſplendore ac reverentia coleretur; tum in populos exemplum, & ædificatio efficacior redundaret; tum in unoquoque gradu clerici, ſtatus proprii ſpiritum plenius, exercitatione aſſidua compararent; tum denique Epiſcoporum

cer-

Digitized by Google

certius in eligendis miniſtris ſuperioribus judicium eſſet; quin ergo hoc Eccleſia enixe deſideret, nemini dubium eſſe debet: quod ne falſis conjecturis innixum putatur, referam Tridentini Concilli de hac reſtitutione decretum.

(a) Seſ.23. de ref.c.17.

„ Ut Sanctorum ordinum, *inquit*, (a) a dia-
„ conatu ad oſtiariatum function, ab Apoſto-
„ lorum temporibus in Eccleſia laudabiliter re-
„ ceptæ, & pluribus in locis aliquamdiu inter-
„ miſſæ, in uſum juxta ſacros canones revocen-
„ tur; nec ab hæreticis tamquam otioſæ tradu-
„ cantur: illius priſtini moris reſtituendi daſi-
„ derio flagrans Sancta Synodus decernit, ut in
„ poſterum hujuſcemodi miniſteria non niſi per
„ conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur;
„ omneſque & ſingulos prælatos Eccleſiarum in
„ Domino hortatur, & illis præcipit, ut quan-
„ tum fieri commode poterit, in Eccleſiis ca-
„ thedralibus collegiatis, & parochialibus ſuæ
„ diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſiæ
„ proventus id ferre queant, hujuſmodi fun-
„ ctiones curent reſtituendas, & ex aliqua par-
„ te reddituum, aliquorum ſimplicium benefi-
„ ciorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi proventus
„ ſuppetant, aut utriuſque illorum, eas fun-
„ ctiones exercentibus ſtipendia aſſignent: qui-
„ bus, ſi negligentes fuerint, ordinarii judicio,
„ aut ex parta mulctari, aut in totum privari
„ poſſint: quod ſi miniſteriis quatuor minorum
„ ordinum exercendis clerici cœlibes præſto non
„ erunt, ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ
„ probatæ, dummodo non bigami, ad ea mu-
„ nia obeunda idonei, & qui Tonſuram & ha-
„ bitum clericalem in Eccleſia geſtent.

Ita Tridentini patres, ad quorum mentem Sanctus Carolus Magnus ille antiquæ diſciplinæ zelator ac reſtituor in quarto Provinciali Concilio ſic decrevit: „ ut minorum ordinum
„ functiones ad uſum revocantur, & per eos
„ tantum præſtentur, exerceanturve, qui in il-
„ lis conſtituti adſcriptiva ſunt; ad Tridentinæ
„ conſtitutionis præſcriptum hæc decernimus:
„ ubi fabricæ Eccleſiæ: capitula, monaſteria,
„ univerſitates, confratriæ, collegiave item
„ cujuſvis generis, ac alii præterea quivis ho-
„ mines, laicum, cuſtodis, aut monachi, vel
„ alio nomine, certis etiam huic muneri attri-
„ butis bonis, fructibus, redditibus, aut alio
„ quovis modo nomineve, atiam pro libito ſuo
„ conſtituta mercede, habere adhibereve ſo-
„ lent, qui Eccleſiam cuſtodiat, claudat, ape-
„ riat, campanas pulſet, aliaſve hujuſmodi Ec-
„ cleſiaſticas functiones obeat, aut alius cen-
„ ſus eſt quavis ratione huic ſuſtentationi at-
„ tributus: ejus Laici hominis loco clericus de-
„ ligatur qui pro ratione ordinum minorum
„ quos ſuſceperit, earum functionum munus
„ præſtet; atque is conſtitotam illi mercedem,
„ aut attributos fructus redditusve capiat: qui
„ ſi ſatis non ſint, illa vel capitula, vel mona-
„ ſteria, vel collegia, vel alii ut ſupra, ad quos
„ ullo modo pertinet, quod deeſt ſuppleant.

Itaque functiones ad unumquemque ordinem pertinentas, a clericis in hunc finem promotis eſſe exercendas, Eccleſiaſtica conſtitutio eſt.

SECTIO TERTIA.

De ſubdiaconatu.

Subdiaconus, Græce *ὑποδιάκονος*, ut ipſum indicat nomen, idem eſt ac ſubminiſter, ſeu miniſter ſecundarius ſub altero conſtitutus: hine ſubdiaconatus intelligitur, *ordo, per quem datur poteſtas, ut quis diacono ad altare ſolenniter miniſtranti, proxime inſerviat.*

I.

Qua apud Græcos Materia ſubdiaconatus, & forma?

Ejus materiam apud Græcos ſolam eſſe manuum impoſitionem, formam vero, orationem adjunctam Euchologiis declaratur, ordinationis ritum ſic præſcribentibus:

Pontifici in ſpecioſa porta ſedenti, ante miſſæ principium Ordinandus in ſubdiaconum affertur, moxque ter caput ejus cruce ſignans, manumque imponens hanc orationem dicit „ Domine Deus
„ noſter, qui per unum & eumdem Spiritum
„ Sanctum, ſingulis eorum quos elegiſti gra-
„ tias diſtribuis, qui diverſos ordines Eccleſiæ
„ tuæ largitus es, & in ea miniſterii gradus dif-
„ ferentes, ad Sanctis & illibatis myſteriis tuis
„ famulandum conſtituiſti: qui præſentia tua
„ ineffabili hunc quoque ſervum tuum, dignum
„ qui Sanctæ Eccleſiæ tuæ miniſtret, eſſe de-
„ finiviſti: ipſe Domine, inculpatum illum in
„ omnibus conſerva, & domus tuæ decorem
„ diligere, ſancti templi tui foribus aſtare, &
„ tabernaculi gloriæ tuæ lucernam accendere
„ concede, & velut olivam fructiferam juſti-
„ tiæ fruges referentem, in Eccleſia tua ſancta
„ illum inſere: perfectumque ſervum tuum in
„ adventus tui tempore, eorum qui tibi pla-
„ cuerint, mercede perfruiturum renuncia:
„ quia tuum eſt regnum, & virtus & gloria,
„ Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, nunc &
„ ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Et dicta: Amen: accipiens Pontifex Mantile, (manipulum) *impouit ſiniſtro humero ejus qui ordinatur: ſimiliter præbet illi vas ad infundendum aquam pro latione manuum; ille vera vas accipiens, deoſculatur manum ipſius, & aquam infundit ad manus Pontificis qui eas lavat: tandem accepta benedictione diſcedit, ſtatque pro foribus ſanctuarii . . . . ſic fit ordinatio ſubdiaconi: & ſi multi ſunt qui ordinantur, oratio ad multos accommodatur.*

Itaque ſubdiaconorum apud Græcos ordinatio, manuum impoſitione & oratione ipſam comitante, tamquam materia & forma perficitur: mantila enim & vas, quod porrigere deinceps ſubdiaconus debet, lavandis Pontificis vel Sacerdotis manibus, quia completa ordinatione, ei a Pontifice exhibentur, materiæ loco eſſe non poſſunt.

II.

Qua ſubdiaconatus materia & forma apud Latinos?

In hoc conſerendo ordina, Latini a Græcis plurimom diſcrepant: quod, præter cætera, argumentum convinces eſt, divinam immediate inſtitntionem non habere, nec Sacramentum formaliter dici poſſe, ſi diviſim a diaconatu ſpectetur: quod enim veri eſt nominis Sacramentum, eamdem ubique materiam & formam importat: porro ſubdiaconus in Latina Eccleſia, ut Concilio IV. Carthaginenſi, canone 5. eſt declaratum, *manus impoſitionem non accipit*: ejus itaque materia eſt, inſtrumentorum ſibi propriorum porrectio, patenæ ſcilicet vacuæ & Calicis vacui, ab Epiſcopo ordinante facta; item, Urceolorum, cum vino & aqua, & linteolo quo manus abſterguntur, ab Archidiacono receptio: forma vero reſpondens materiæ, verba quæ profert Epiſcopus ex Romani Pontificalis præſcripto, dum ordinandi patenam & Calicem ſucceſſive tangunt: quod ut planius intalligatur, exhibeo verba ex Sacramentario S. Gregorii Magni deſumpta.

Ordinatio ſubdiaconi.

„ Subdiaconus cum ordinatur, quia manus
„ impoſitionem non accipit, patenam de ma-
„ nu Epiſcopi accipiat vacuam, & Calicem
„ vacuum: de manu Archidiaconi accipiat ur-
„ ceolum cum aqua manili, ac manutergium.
„ Exhibeatur in conſpectu Epiſcopi patena &
„ Calix vacuus, & dicat Epiſcopus: *Vide cujus miniſterium tibi traditur: & ideo ſi uſque nunc fuiſti tardus ad Eccleſiam, amodo debes eſſe aſſiduus; ſi uſque nunc ſomnolentus, amodo vigil; ſi uſque nunc ebrioſus, amodo ſobrius; ſi uſque nunc inhoneſtus, amodo caſtus . . . . ideo te admoneo; tu talem te exhibeas, ut Deo placere poſſis.*

Ora-

Oratio.

Oremus Deum ac dominum noſtrum, ut ſuper illos ſervos ſuos, quos ad ſubdiaconatus officium vocare dignatus eſt, infundat benedictionem & gratiam ſuam &c.

Benedictio ſubdiaconi.

„ Domine ſancte, pater omnipotens, æterne „ Deus, benedicere digneris famulos tuos hos, „ quos ad ſubdiaconatus officium eligere dignatus es, uti eos ſacrario tuo Sancto ſtrenuos „ ſollicitoſque cœleſti militiæ inſtituas, & Sanctis altaribus fideliter ſubminiſtrent, & requieſcat ſuper eos ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis: repleas eos ſpiritu „ timoris tui, & eos miniſterio divino confirmes, ut obedientes factu, atque dicto parentes, tuam gratiam conſequantur: per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum &c.

III.

Traditio Libri Epiſtolarum in ordinatione ſubdiaconi, non de antiquo more ſuſcepta.

Hujus enim nec mentionem Ingerunt Græcorum Euchologia, ſive antiqua, ſive recentiora; nec veteres Latinorum libri rituales, anta quadringentos ab hinc annos deſcripti: indeque facile ſcholaſticorum opinio reſutatur, obtendeotium materiam ſubdiaconatus in codicis Epiſtolarum porrecthione eſſe ponendam. Enim vero, *inquiunt*, materia ſnbdieconatus in eu conſiſtit, quod à conſecratore Epiſcopo traditur ordinandis, coique prupria quædam forma adhæret: atqoi Epiſcopus ordinans tradit ordinandis librum Epiſtolarum: huicque traditioni propria forma conjuncta eſt, his verbis concepta: *accipite librum Epiſtolarum, & habete poteſtatem legendi eas, in Ecleſia Sancta Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Amen: ergo &c.*

℞. Nego antecedens: hæc enim non eſt ſubdiaconatus propria materia, qoæ perpetuitatem non habet, ſed non ita pridem ritui primitivo accrevit; atqui traditio libri Epiſtolarum non fuit in Latina Eccleſia perpetuo obſervata: ejus enim nec Cuncilium *Carthaginenſe* IV. nec antiqui libri rituales: nec Sanctus *Iſidorus* Hiſpalenſis, in libris de ufficiis Eccleſiaſticis: nec *Rabanus Maurus* in libro de inſtitutione clericorum: nec denique priſcæ ætatis probati ſcriptores alicubi meminerunt, licet omnes accurate ordinationes, & ritus in iis ubſervandos diligentiſſime explicuerit.

Deinde, cæremoniam hanc a quadringentia circiter annis, ritui primitivo, lege ſulemni adjnnctam probat, veterum Sacramentariorum, *Ivonis* Carnotenſis, *Hugonis* a Sancto Victore, *Magiſtri ſententiarum*, ipſiuſque *Sancti Thomæ* ſilentinm:

Præterea, hoc ipſum evincitur ex *Amalario Fortunato*, ita loquente: (a) „ minor qua de re „ ſumptus uſus in Eccleſia noſtra, ut ſubdiaconus frequentiſſime legat lectionem ad miſſam; cum hoc non reperiatut ex miniſtariu „ ſibi dato in conſecratione commiſſum, neqoe „ ex litteris canonicis, neque ex nomine ſuu „ ... Ira ſæculo 9. *Amalarius*.

(a) lib. 2. de divinis offic. cap. 11.

tt. Vero Author operis de Eccleſiaſticis obſervationibus, cui *Micrologi* nomen inditum: *ſolis ſubdiaconis*, inquit, (b) *inter inferiores gradus, Romana auctoritas conedit, ut ſacris veſtibus induti Epiſtolam legant ad miſſam: quod tamen non ex ſua conſecratione, ſed potius ex Eccleſiaſtica conſenſione meruerunt obtinere.*

(b) c. 8.

Ad Argumentum ſubjectum diſtinguendo major. illud eſt materia ſubdiaconatus, quod ab Epiſcopo traditur ordinandis, & propriam formam hærentem habet; *materia*, inquam, *integralis, ad ornatum ordinis adjuncta*, concedu: *materia ſtricte dicta*, nago majorem: & conceſſa minore, nego conſeq.

Hoc unum probat argumentum quod ultro fatemur, ritui nimirum antiquo, ad majorem ornatum, adjunctam nuva diſciplina libri Epiſtolarum cum forma convenienti porrectionem, non vero eſſe hujus ordinis propriam & ſtricte dictam materiam: quamquam, ut verum fatear, totum argumentum concedi poteſt: ſobdiaconatus enim, ut ſæpius diximus, divinam, formaliter & diviſim inſtitutionem non habet, nec aliter quam in ſua origine pro vero Sacramento haberi puteſt: quemadmodum itaque ab Eccleſia inſtitui potuit, ſic & potuit eadem auctoritate materia ejus pru temporum diverſitate varia, modoque ſimplicior, modo compoſitior eſſe: indeque contigit, ut Græci ſola manuum impoſitione contenti fuerint, Latini vero, manuum impoſitione relicta, inſtrumentorum porrectionem materiam ejus eſſe maluerint: nihil ergo mirum, ſi poſtqoam ſubdiaconis munus Epiſtolam legendi commiſſum eſt, ipſa libri Epiſtolarum porrectio, hujus urdinis materia, ſaltem partialis putata eſt.

IV.

Quæ veſtes ſacræ ſubdiaconorum propriæ?

Qui ad ſubdiaconatum promoventur, amictum, dein manipulum, poſtremo tunicam accipiunt ab Epiſcopo dicente: *accipe amictum &c.* prout in puntificali præſcribuntur: contandunt aliqui ſacrum hunc ornatum in urdinatione ſubdiaconorum tenere locum materiæ: perperam illud quidem: in hoc enim ritu ſubdiaconatus materia non conſiſtit, ſine quo olim conferebatnr: atqui nulla olim ſubdiaconurum erat propria veſtis ſacra: teſtatur namque Sanctus *Gregorius* Magnus (c) primis temporibus ſubdiaconos in Romana Eccleſia *Spoliatos*, ideſt ſine ſacra veſte proceſſiſſe, donec cuidam Romano Pontifici placuit, ut *veſtiti* procederent: eumque deinceps morem in Græciam introductum. *Unde habent Græci*, inquit, *ut ſubdiaconi in tunicis procedant, niſi quia hoc a matre ſua Romana Ecleſia perceperunt?*

(c) in Epiſt. ad Joannem Epiſc. Siracuſ.

Vide Goarium in rituali Græcorum, editionis Pariſ. pag. 247. Col. 1.

De amictu & tunica nihil in præſenti diſcutiandum occurrit.

Quod ad manipulum ſpectat ſciendum, origine ſua partem indumenti ſacri non fuiſſe, ſed Sudarium, ſive mappulam, brachio ſiniſtro alligatam, qua faciei ſudor, & narium pituita abſtergebatur. *Mappula*, inquit Alcuinus, (d) *quæ in ſiniſtra parte geſtatur, qua pituitam oculorum & narium detergimus, præſentem vitam deſignat, in qua ſuperfluos humores patimur*: eadem *Amalarii* lib. 2. cap. 24. doctrina eſt: Scribit *Rabanus Maurus* lib. 1. cap. 18. mappulam illam vulgo *Phanonem* vocari, olimque tergendis manibus inſerviſſe. Author *Gemmæ Animæ*, lib. 1. cap. 208. *ſacerdos*, inquit, *Phanonem in ſiniſtrum brachium ponit, qui & mappula & ſudarium vocatur, per quod olim ſudor, & narium ſordes extergebantur*: hujus mappulæ ſive manipulæ uſum eumdem ſuo adhuc tempore viguiſſe innuit *Hugo a Sancto Victore* (e) ſæculi duodecimi ſcriptor.

(d) de divinis offic.

(e) de ſacr. lib. 2. part. 4. c. 12.

Itaque olim manipulus ad ordinationem ſubdiaconi, tamquam proprius aliquis ejus ornatus non pertinebat: indeque factum, ut de eo in antiquis ritualibus ſileretur.

V.

Subdiaconorum officia.

Præcipua ſubdiaconurum munia ſunt, apud Græcos:

1. Tempore tremendi ſacrificii portas ſanctuarii cuſtodire, ne quis prophanus introeat.

2. Edictum prolatum a diacono, de Catechumenis aliiſve immundis a templu arcendis, executioni mandare.

3. In

Digitized by Google

3. In menſa propoſitionis ad ſacrificii celebrationem vaſa ſacra diſponere, quæ poſtea a diacono ad altare deferuntur, quæque deinceps tangere, præſertim quando Corpus & Sanguinem Chriſti continent, ſubdiacono non (a) ſæc. 4. licet: hinc in Concilio *Laodiceno* (a) canone 21. ſancitum, *quod non oportet ſubdiaconos locum habere in diaconis, & ſacra vaſa contingere*.

Apud Latinos vero ad ſubdiaconos ſpectat.

1. Ad miniſterium altaris, Calicem, patenam, aliaque præparare:

2. Ipſam ſacrificii aptare materiam, panem ſcilicet, vinum, & aquam:

3. Calicem & patenam in uſum ſacrificii diacono offerre:

4. Oblationes quæ ad altare a fidelibus deferuntur, recipere:

5. Epiſtolam inter miſſarum ſolemnia decantare:

6. Diacono in functionibus miniſterii ſubſervire:

7. Librum Evangelii dum a diacono legitur ante conſpectum ejus tenere; eumdemque deinceps Epiſcopo, aut Sacerdoti, & clero deoſculandum præbere:

8. In proceſſione crucem præferre: quæ non omnium ad Eccleſiarum conſuetudo; in multis enim locis, hoc officium eſt acolythis attributum.

9. Purificatoria, corporaliaque, & ſacra alia linteamina prius levi manu abſtergere, quam laicis purganda tradantur.

V I.

Subdiaconatus antiquitas.

Antiquiſſimam ſubdiaconatus inſtitutionem eſſe, ex Eccleſiaſticis monumentis notiſſimum eſt: tertio ſæculo, ſeptem Romæ diaconos totidemque fuiſſe ſubdiaconos, luculentum teſtimonium eſt in Epiſtola Sancti *Cornelii*, Pontificis Maximi & martyris, ad *Fabium* Epiſcopum Antiochenum, quam refert *Euſebius* in hiſto-(b) lib. 6. c. 43. ria Eccleſiaſtica (b). Eodem tempore *Optatum* quemdam ſubdiaconum a ſe ordinatum, ſcribit *S. Cyprianus* Epiſt. 24. ſubdiaconorum pariter meminerunt, Epiſtola ad *Antiochenos*, ſub Sancti Ignatii nomine: conſtitutiones Apoſtolicæ lib. 8. Concilium *Laodicenum* can. 21. aliique numero longe majore ſcriptores.

VII.

Majores & Sacri ordines a minoribus & non ſacris qui differant?

Quandoquidem in ordines Acolythatu majores diſputatio incidit; haud abs re erit exponere, quodnam majorum & ſacrorum, a minoribus & non ſacris diſcrimen ſit: quam quæſtionem ut explicem, primum omnium adverto quemlibet Eccleſiaſticum gradum, abſolute in ſe ſpectatum & magnum, & ſacrum eſſe: *Magnum*, inquam, quia ſacris altaribus deſervire, & in divino Sacrificio miniſterium aliquod exercere, non poteſt parvum putari: *ſacrum* vero tum ratione officii, eo ipſo quod Deo impenditur, Sancti: tum ratione conſecrationis, quia quiſquis ad Eccleſiæ miniſterium antiquitus vocabatur, Deo in perpetuum & irrevocabiliter conſecratus manebat, etiam ſi in infimo gradu miniſterii collocatus foret; ita ut a ſtatu clericali ad ſæculum non poſſe ſine ſacrilegio regredi putaretur: quem in ſen-(c) an. 451. ſum in Concilio Chalcedonenſi, can. 7. (c) clericis omnibus militiæ ſæcularis ſuſceptio, omniſque mundanæ dignitatis ambitus prohibetur; & hujus regulæ tranſgreſſores, niſi ad ſtatum redeant, quem propter Deum primitus elegerunt, anathemate percellontur.

Synodi Hiſpalenſis II. Sancto *Iſidoro* præſi-(d) an. 619. de, can. 3. (d) par ſanctio fuit in clericos Eccleſiarum pro quibus ordinati ſunt deſertores: *eo quod*, inquiunt patres, *ſicut legibus principum cautum eſt ut agrorum coloni maneant in locis, ubi commorari cœperunt; ita canonibus ſancitum ſit, ut Clerici qui in agro Eccleſiæ operantur, in iis locis permaneant, pro quibus ſunt ordinati*.

Nec quemquam movere debet, quod eo canone, aliiſque ſimilibus, Clericis tantum prohibeatur ab una Eccleſia in alteram tranſmigratio: quibus enim vetitum erat, in diverſis alternatim parochiis, priore deſerta ſuſceptum officium exercere, quanto magis interdictum putari debet, ſtatum abſolute deſerere, & ecclericatui nuntio remiſſo, ad vitam ſæcularem redire?

Et hoc quidem ad veterem diſciplinam ſpectat, quam Græci hodieque retinent, diſtinctionem ordinum ſacrorum non facientes, ab iis qui hoc nomine non cenſentur: poſtmodum vero ſacros & majores ordines, a minoribus & non ſacris diſtinguendi, Latinæ Eccleſiæ triplex potiſſimum, eaque admodum rationabilis cauſa fuit.

1. Majores & ſacri ordines dicti ſunt, eorum qui ad altare propius accedunt, & præcipuas divini miniſterii functiones implent: quemadmodum enim in civili Republica, eo major eſt magiſtratus, quo majorem habet in legum latione, & populo regendo auctoritatem; ita in divina Republica majores ordines eſſe quibus poteſtas major, & nobilior functio annexa eſt, facile intelligitur.

2. Eo nomine ſunt donati ordines, qui divino cultui irrevocabiliter, & ſine poteſtate reſiliendi addicunt: quales ſine controverſia ſunt, presbyteratus & diaconatus.

3. Hujus diſcriminis faciendi a cœlibatu occaſio ſumpta eſt, ad quem lege Eccleſiæ Latinæ Sanctiſſima aliqui adigontur; cum aliis & contrahere Matrimonium, & contracto uti liberum ſit.

Jam patet, minores ordines a majoribus differre,

1. Quia minora officia implent: quis enim audeat functiones oſtiariorum, lectorum, Exorciſtarum, acolythorum, presbyteri & Diaconi miniſterio comparare?

2. Quia juxta diſciplinam a ſæculo decimo tertio in Latina Eccleſia receptam, acolythis & inferioribus clericis, gradum revocandi & ad ſæculum redeundi, plena libertas conceſſa eſt.

3. Quia in iis ordinibus poſiti, inire Matrimonium & eo libere, conſentiente Romana Eccleſia, uti poſſunt: quem in ſenſum a Tridentino Concilio ſuperius laudato ſtatutum, (e) *ut ubi miniſteriis quatuor minorum ordinum* (e) Seſſ. 23. *exercendis clerici cœlibes præſto non erunt, ſuffici* cap. 17. *poſſint etiam conjugati vita probatæ, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei*.

VIII.

Subdiaconatus in Latina Eccleſia nunc eſt ordo ſacer, non ſemper fuit.

Ab initio & per aliquot deinceps ſæcula ſubdiaconatus minoribus ordinibus annumerabatur, (quomodo etiam nunc apud Græcos) nec ei annexa erat lex cœlibatus: magnum quippe ſubdiaconatum inter & diaconatum diſcrimen antiquitus ponebatur.

1. Tres tantum ordines, Epiſcopatus, presbyteratus, diaconatus, quaſi nulli alii ſtricte loquendo, hoc nomine digni forent, vulgo cenſebantur.

2. Majores noſtri diaconatum in tertio & infimo gradu Sacerdotii collocabant.

3. Diaconorum ordinationem a ſolis Epiſcopis fieri debere, exemplo ab ipſis Apoſtolis accepto decretum erat; cum interim promotio ſubdiaconorum ſimplicibus chorepiſcopis permitteretur.

4. Intra Sanctuarium, Epiſcopatus, presbyteratus, & Diaconatus conferebantur: Subdiaconatus vero extra ſanctuarium.

5. Dia-

5. Diaconis, non ſubdiaconis, plebes regendæ committebantur.

6. Ex ordine presbyterorum ac diaconorum, non vero ex ſubdiaconatu aſſumi Epiſcopi poterant.

7. Epiſcopatus, presbyteratus, & diaconatus in Latina Eccleſia, ſemper uſu Matrimonii interdicti ſunt: non item ſubdiaconatus.

Quorſum vero tam latum, tamque multiplex diaconos inter ac ſubdiaconos diſcrimen interceſſiſſet; ſi utroſque ſacris & majoribus ordinibus, pari conditione annumerandos creditum foret?

Ætate progrediente lex cœlibatus ad ipſos ſubdiaconos pertigit: vix ulla elapſo ſexto ſæculo ſubdiaconorum occurit memoria, qui continentiæ voto adſtricti non fuerint. Romæ jam ab iis tempore *Pelagii* II. hac ætate deſinente (a) Pontificis Maximi ſervabatur: ſubdiaconis enim Siciliæ præcepit, ut more Sanctæ Romanæ Eccleſiæ matrimonio nullatenus uterentur: prout teſtatur S. *Gregorius Magnus*, proximus ejus in Sancta Sede Succeſſor, Epiſt. 42. libri 1. & 34. libri 3.

(a) *ab an. 577. ad an. 590.*

A Romana ad alias occidentis Eccleſias propagata ſanctior diſciplina fuit, qua occaſione factum putamus, ut ſubdiaconatus a minoribus ordinibus paulatim diſtingui cœperit, & inter majores ac ſacros locari: cum enim prius extra altare & Sanctuarium conferretur, ut conſtat ex *Amalario*, libro 2. de divinis officiis, cap. 6. (quod etiam num a Græcis & Orientalibus obſervatur: quorum jam poſtea Epiſcoporum conſuctudo invaluit, ſubdiaconos intra miſſarum ſolemnia conſecrandi; atque ita majoribus ordinibus ſenſim eſt æquiparatus; ſenſim, inquam longum enim tempus interceſſit, antequam honorem hunc fixa & generali lege conſequeretur: cujus rei teſtis eſt *Petrus Cantor*, ſæculi duodecimi ſcriptor, de ſubdiaconatu ſic loquens, apud *Hugonem Menardum* in notis ad Sacramentarium S. Gregorii Magni: *de novo inſtitutum eſt, ſubdiaconatum eſſe ſacrum ordinem.*

Conſulantor *Joannes Morinus* de ſacris ordinationibus parte 3. Exercitatione 12. & *Cardinalis Bona*, Rerum liturgicarum lib. 1. cap. 25.

Jam ſi quis roget quo primum tempore ad ordines majores & ſacros evectus fuerit ſubdiaconatus, lege univerſali ubique recepta? Reſpondemus ſæculo duodecimo contigiſſe: ab eo enim tempore neminem forte reperies a quo in gradum ordinum minorum contentioſe detruſus ſit.

Pro majore itaque & ſacro ſine controverſia eſt habendus, tum quia ſtabilitatem, ſine ſpe retroeundi importat; tum quia perpetuam caſtitatem aonexam habet; tum quia miniſterium ejus ſpeciali quadam ratione eſt ſacrum „ ordo, *in-*
„ *quit S. Thomas.* (b) dicitor ſacer dupliciter:
„ uno modo ſecundum ſe, & ſic quilibet ordo
„ eſt ſacer.... alio modo ratione materiæ cir-
„ ca quam habet aliquem actum: & ſic ordo
„ ſacer dicitur, qui habet aliquem actum cir-
„ ca rem aliquam conſecratam: & ſic ſunt
„ tantum tres ordines ſacri: ſcilicet Sacer-
„ dos, & Diaconus qui habent actum circa
„ Corpus Chriſti & Sanguinem Conſecratum:
„ & ſubdiaconus qui habet actum eirca vaſa
„ conſecrata: & ideo eis continentia indici-
„ tur, ut Sancti & Mundi ſint, qui Sancta
„ tractant.

(b) *in 4. diſt. 24. quaſt. 2. art. 1.*

IX.

Subdiaconorum obligationes.

Tres obligatiooes contrahunt, qui ad ſubdiaconatum promoventur.

1. Eſt, obligatio tituli, ſive in Beneficio, ſive in patrimonio, ſive in Evangelicæ paupertatis communi vita fundati; ne videlicet eura ſollicirudine rerum temporalium a ſacro miniſterio diſtrahantur.

2. Eſt, caſtitatis, huic ordini, Latinæ Eccleſiæ inviolabili lege annexæ.

3. Eſt, obligatio officii Eccleſiaſtici ſive breviarii recitandi.

De his pro rei gravitate accuratius eſt dicendum.

X.

Obligatio tituli.

Antiqua, ut ſæpe diximus, præſcriptio fuit, neminem abſolute ordinandum, quin peculiari adſcriberetur Eccleſiæ, in qua ſacrum miniſterium exerceret, cujuſqoe proventibus vel obventionibus aleretur: beneficii hic *titulus* erat, præter quem non alium Eccleſia longo ſæculorum decurſu admiſit: conſtat enim ex priſcis canonibus,

1. Quemlibet elericum ordinatione ſua, Epiſcopi a quo cooſecratus foret, poteſtati ac jorisdictioni ſic vindicatum; ut eo vel invito vel inſcio, nihil eorum quæ ad divinum miniſterium ſpectant, ſive intra ſive extra diœceſim ſibimet arrogare proprio judieio poſſet.

2. Ordinatione ſua clericos particulari euidam Eccleſiæ perpetuo addictos aſſignatoſque fuiſſe, ut inibi reſidere, & officia ſuſceptis ordinibus convenientia exequi tenerentur.

3. Ex reſidentia, & proprii miniſterii executione, clerico jus comparatum ad cam bonorum Eccleſiæ portionem, quæ ſuſtentationi congrueret: jus autem illud proprie id ipſum fuiſſe, quod modo beneficium appellamus.

Anno 1179. in Concilio *Lateranenſi* 3. ſub *Alexandro* III. Pontifice Maximo, cœpit titulus patrimonii ex diſpenſatione permitti: conceſſum videlicet, ut ſine Eccleſiaſtico beneficio ordinari poſſent, quibus paterna bona ad victum & veſtitum ſuppeterent: ſic enim canone 5. ſancitum: *Epiſcopus, ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in diaconum, vel presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia, communia et ſtipendia vitæ clericalis aſſignet, niſi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel de paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

Quam deinceps conceſſionem Sancta Tridentina ſynodus confirmavit, & pro regula certa haberi voluit „ Cum non deceat, *inquit*, (c)
„ eos qui divino miniſterio adſcripti ſunt, eum
„ ordinis dedecore mendicare, aut ſordidnm a-
„ liquem quæſtum exercere; comperrumque ſit,
„ complures pleriſque in locis, ad ſacros ordi-
„ nes nullo fere delectu admitti, qui variis artibus
„ ac ſallaciis confingunt ſe beneficium Eccleſia-
„ ſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere:
„ ſtatuit Sancta ſynodus, ne quis deinceps cleri-
„ cus ſæcularis, quamvis alias ſit idoneus mori-
„ bus, ſcientia, & ætate, ad ſacros ordines pro-
„ moveatur, niſi prius legitime conſtet, eum be-
„ neficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum
„ honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere: id vero be-
„ neficium reſignare non poſſit, niſi facta men-
„ tione, quod ad illius beneficii tirulum ſit
„ promptus: neque ea reſignatio admittatur, ni-
„ ſi conſtito quod aliunde vivere commode poſ-
„ ſit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patri-
„ monium vero vel penſionem obtinentes, ordi-
„ nari poſthac non poſſiut, niſi illi quos Epi-
„ ſcopus judicaverit aſſumendos, pro neceſſitate
„ vel commoditate Eccleſiarum ſuarum: eoque
„ prius perſpecto, patrimonium illud vel penſio-
„ nem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ
„ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint: atque il-
„ la deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut
„ extingui, vel remitti nullatenus poſſint, do-
„ nec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint
„ adepti, vel aliunde habeant unde vivere poſ-
„ ſint: antiquorum canonum pœnas ſuper his
„ innovando.

(c) *Seſſ. 21. de Ref. 6.*

Ita Concilium Tridentinum: pœnarum autem nomine, quas contra ordinationes ſine titulo antiquitus latas innovat, debent intelligi.

1. Pœna ſuſpenſionis iis inflicta, qui abſque titulo ad majores ordines per fraudem promoti forent.

1. Mul-

2. Mulcta, ut ſic dixerim, pecuniaria, ea *Gregorianis* decretalibus impoſita Epiſcopis qui clericum abſque titulo ad ordines ſacros promoveraint: tenentur enim ad alimenta eidem ſubminiſtranda, donec beneficium Eccleſiaſticum competens, vel ab ipſo ordinatore, vel ab alio fuerit aſſecutus: ita reſte *Fagnano* declaravit ſacra congtegatio Concilii Tridentini interpres: quin, ſi plures Epiſcopi claricum, ratione originis aut domicilii ſibi ſubditum, ad diverſos ordines, ſine titulo, promoverint, quilibet tenetur in ſolidum alimenta præbere ſic ordinato: idemque onus ad eorum ſueceſſores & hæredes, canoniſtarum judicio tranſit.

Iraque ſecundum hodiernam diſciplinam ſacri ordines, duobus, beneficii, & patrimonii titulis conſeruntur: quibus rertium adjici ſtatus Religioſi ac cœnobitici conditio poſtulavit: cum enim Monachi & viri Religioſi, (hujus ſtatus præciſe habita ratione) a cura animarum liberi ſint, adeoque beneficiorum ſint incapaces; aliunda vero omnem terrenam poſſaſſionem, ut Deo liberius ſervirent abjecerint; Eccleſiæ indulgentia dignum fuit, ut poſſent ſub paupertatis ritulo ordinari, id aſt, ex fidelium Eleemoſynis, dietim, omni in craſtinum anxietate depoſita, ſoloque divinarum laudum cantu, & celebratione incruenti ſacrificii indeſinenter occupati, menta hilari victitarent.

In hujus porro tituli acceptatione obſervandum, quod a Sancto *Carolo*, ex mente *S. Pii V.* Pontificis Maximi, in ſecundo provinciali Mediolanenſi Concilio conſtiturum eſt " Ut, *inquit*, (a) quod ſummus Pontiſex Pius V. in axplicariona decreti Concilii Tridantini, quod aſt ſeſſione at. cap. a. conſtituit, axecurionem habeat; Epiſcopus nec Clericum ullum regularem, neque ſæcularem, qui Regularium more, in communi vitæ diſciplina ſit, beneficiumque Eccleſiaſticum non habeat, ordinibus ſaeris adſcribat, niſi a ſuperiore fidem ille attulerit, ſe Religionis cui adſcriptus aſt, profeſſionam confeciſse: juratuſqua affirmet ſcripto manu ſua ſubſignato coram Epiſcopo, ſa id ſponte feciſse, aut ratum habuiſsa: illud autem ſcriptum in Archivio aſservandum Epiſcopus curet.

(a) decr. 23.

Jam ſi quæratur, utrum & quale peccatum ſit, ordines ſacros ſub confictis & fraudulantis titulis, non tam ſuſcipere, quam ſubripera?

R. Eſse ſine dubitationa graviſsimum. Nam 1. In re tanti momenri, nolle Eccleſiæ imperanti obtemperare, non poteſt leve eſſa peccatum.

2. Menriri in gravi materia, Eccleſiam decipere, & Epiſcopum malis artibus circumveniendo, ſternere ſibi ad ſacrum miniſterium iter, non modo peccatum, ſed multorum criminum complexio aſt: ſed qui ſuppoſito beneficii, aut patrimonii falſo titulo, ad altare irrepunt, mentiuntur in gravi materia, deludunt Eccleſiam, & iniquo artificio Epiſcoporum vigilantiam fallunr: ergo &c.

3. Inſpicienti mala ex ſuppoſititiis titulis emergentia facti iniquitas manifeſto patet: cum enim neceſſitas ad turpia cogat, hoc ipſo quod aliquis nec ex paterna domo, nec ex beneficio habens unde vivat, in ſacros ordines involavit, neceſſario ſequitur, ut cum dedecore ordinis ſuſcepti mendicet, ut ſordidum quæſtum exerceat; ut ſacrificii oblationem in vilem mercaturam convertat; ut ſtatus immemor in quo ſoli Deo militare oportet, implicet ſe negotiis ſæcularibus, & tempus in omne ſuum vila mancipium fiat.

Merito ergo antiquis canonibus, quos Sancta ſynodus Tridentina novo decreto probavit, conſtitutum fraudulentos hujuſmodi clericos in ultionem tanti ſceleris, ſuſpenſione ſuſceptorum ordinum ipſo facto eſſe plectendos, eoſdemque, ſi ſine diſpenſatione ordines exercuerint, irregulares futuros.

XI.

Obligatio Caſtitatis.

Quoniam continentiæ, & cœlibis vitæ ducendæ, ad majores omnes clericos conſtitutio pertinet; quæ de hac re antiquitus tum Latinæ tum Græcæ Eccleſiæ diſciplina fuerit, expendendum.

Ad Latinos quod attinet,

Dico 1. Eorum Epiſcopos, presbyteros, & diaconos ſemper abſtinere juſſos fuiſse, etiam ab uxoribus quas ante ordinationem duxiſſent: cujus rei fidem faciunr Conciliorum & Sanctorum patrum innumera teſtimonia.

S. Hieronymus „ Apoſtoli, *inquit*, (b) vel Virgines, vel poſt nuprias continentes. Epiſcopi, presbyteri, diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui, aut certe poſt Sacerdotium in æternum pudici.

(b) Epiſt. 50.

Et alibi: (c) " ſi laicus, & quicumque fidelis orare non poteſt, niſi careat officio conjugali: Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt: ſi ſemper orandum eſt: ergo ſemper carendum Matrimonio ... (d) Ecce perſpicue nuptias dicimus concedi in Evangelio: ſed tamen eaſdem in officio ſuo permanentes, præmia caſtitatis capere non poſse: quod ſi indigne accipiunt mariti, non mibi iraſcantur, ſed ſcripturis Sanctis; imo Epiſcopis, presbyteris, & diaconis, & univerſo choro Sacerdotali & levitico, qui ſe noverunt hoſtias offerre non poſse, ſi operi ſarviant conjugali.

(c) cont. Jovin. Lib. 1. cap. 19.

(d) in Apol. ad Pammachium.

Siricius Pontiſex Maximus, in Epiſtola ad *Himerium* Tarraconenſem cap. 7. „ plurimos, *inquit*, Sacerdotes Chriſti atque levitas, poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de conjugibus ſuis propriis, quam etiam de turpi coitu, ſobolem didicimas procreaſse, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in veteri reſtamento ſacerdotibus ac miniſtris genarandi facultas legitur attributa: dicat mihi nunc, quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptorque vitiorum, ſi æſtimet quod in lege Moſis, paſſim ſacris ordinibus a Domino laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet dicens: *Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum Dominus Deus veſter?* cur etiam procul a ſuis domibus anno vicis ſuæ habitare juſſi ſunt Sacerdotes? hac videlicer ratione, ne vel cum uxoribus poſſent carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent: quibus etiam expleto deſervitionis ſuæ tempore, uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſa fuerat relaxatus, quia non ex alia niſi ex tribu levi, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti .... & quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua Sanctitas retulit, ignoratione lapſos ſe eſſe deflent: his, hac conditione miſericordiam dicimus non eſſe negandam, ut ſina ullo honoris augmento, in hoc, in quo reperti ſunt, quamdiu vixerint, officio perſeverent; ſi tamen poſt hæc continentes ſe ſtuduerint exhibere: hi vero qui illiciti privilegii excuſatione nituntur, ut ſibi aſſerant veteri hoc lege conceſſum, noverint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indigne uſi ſunr, Apoſtolicæ ſedis auctoritate dejectos; nec unquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt: & quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futurum, ſi quilibet Epiſcopus, presbyter, atque diaconus, deinceps talis fuerit inventus, jam ſibi omnem indulgentiæ per nos aditum intelligat obſerarum: quia ferro neceſſe eſt excidantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerit medicinam.

Concilium *Arauſicanam* I. (e) canone 22. „ deinceps, *inquit*, non ordinentur diaconi conjugati, niſi qui prius converſionis propoſito profeſſi fuerint caſtitatem.... *&* *can.* 23.

(e) an. 441.

„ ſi quis autem poſt acceptam benedictionem „ leviticam cum uxore ſua incontinens inveni„ tur, ab officio abjiciatur .... & can. 24. de „ his autem qui prius ordinati, in hoc ipſum „ inciderunt, Taurinenſis ſynodi ſequendam eſ„ ſe ſententiam, qua jubentur non ulterius promoveri ..... porro Concilii *Taurinenſis* aliquot ante annis habiti (a) canon octavus his ver-
(a) an. 397. bis conceptus erat: *hi autem qui contra interdictum ſunt ordinati, vel in miniſterio filios genuerunt, ut ad majores gradus ordinum permittantur, ſynodi decrevit auctoritas.*

Idem denique Latini patres, & Conciliorum innumeri canones, quos referre longius eſſet, verbis expreſſis & conſenſu unanimi atteſtantur.

Dico 2. in eadem Latina Eccleſia primis ſæculis ſubdiacono ab uſu Matrimonii ante ordinationem contracti abſtinere juſtos non fuiſſe, lege ſaltem generali, quæ nimirum ubique, in omnibus ejus provinciis obtineret; ſed diverſam fuiſſe diverſarum Eccleſiarum conſuetudinem: donec ſubdiaconatu ſacris & majoribus ordinibus annumerato, perpetuæ continentiæ lex ſubdiaconis, haud ſecus ac aliis majoribus clericis fuit univerſim impoſita.

Quam quidem aſſertionem adſtruunt, 1. majorum decreta, quibus continentia ab uxoribus, Epiſcopis, presbyteris, ac diaconis, nulla facta ſubdiaconorum mentione præſcribitur: unde manifeſto ſequitur, ab illa lege plerisque ſaltem in locis, fuiſſe immunes: quorſum enim patres tanto ſtudio Epiſcopos, presbyteros, & diaconos, prætermiſſis ſubdiaconis, nominarent, ſi par eorum putarent cum diaconis, aliiſque majoribus clericis vinculum eſſe, æqualemque conditionem?

2. Huc pertinent diverſarum Eccleſiarum decreta contraria, quorum alia Matrimonii ante initi uſum penitus, aliis permittentibus, ſubdiaconis interdicunt.

(b) an. 398. Sic e. c. Concilium *Carthaginenſe* V. (b) canone 3. *præterea*, inquit, *cum de quorumdam clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur; placuit Epiſcopos, & presbyteros, & diaconos, ſecundum priora ſtatuta, etiam ab uxoribus* (propriis) *abſtinere: quod ni fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; ſed ſecundum uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.* Sane ſubdiaconi in eo Clericorum numero ſunt, quos receoſitis diaconis, presbyteris, & Epiſcopis, *cæteros clericos* vocat decretum Carthaginenſe: quoſque declarat ad continentiam non cogendos, niſi ubi illa conſuetudo viguerit: generatim ergo & ubique hæc diſciplina non ſervabatur.

(c) an. 397. Paulo ante præceſſerat Concilium *Carthaginenſe* II. (c) in quo *Epigonius* Epiſcopus ſic loquens inducitur, Can. 2. *cum in præterito Concilio, de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur .... Epiſcopos, & presbyteros, & diaconos placuit .... continentes eſſe in omnibus .... ab univerſis Epiſcopis dictum eſt; omnibus placet, ut Epiſcopi, presbyteri, & Diaconi, vel qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus ſe abſtineant: ab omnibus dictum eſt; placet, ut in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altari deſerviunt.*

(d) an. 506. Pari ſenſu Concilium *Agathenſe* (d) canone 9. ſic ſtatuit: *placuit etiam ut ſi diacones presbyteri conjugati, ad Thorum uxorum ſuarum redire voluerint, Papæ Innocentii Ordinatio, & Siricii Epiſcopi auctoritas, quæ eſt his canonibus inſerta conſervetur.*

Porro *Siricii* Pontificis Maximi decretum ſic
(e) Epiſt. 4. ad Africanos cap. 9. erat: (e) “ præterea, quod dignum, & pudicum, & honeſtum eſt, ſuademus ut Sacerdotes & levitæ cum uxoribus ſuis non coeant, „ quia in miniſterio divino quotidianis neceſſitatibus occupantur: ad Corinthios namque ſic „ Paulus ſcribit, dicens: (cor. 1. 7. 5.) *abſtinete* „ *vos, ut vacetis orationi*: ſi ergo laicis abſtinentia imperatur, ut poſſint deprecantes exaudiri: „ quanto magis ſacerdos utique omni momento „ paratus eſſe debet, munditiæ puritate ſecu„ rus, ne aut ſacrificium offerat, aut baptizare cogatur? quod ſi contaminatus eſt carna„ li concupiſcentia, quid faciet? ... qua conſcientia, quo merito exaudiri ſe credit, cum „ dictum ſit: *omnia munda mundis, coinquinatis autem infidelibus nihil mundum?*

Siricii ſanctionem iiſdem pene verbis repetit & confirmat *Innocentius* I. tum in Epiſtola 2. ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum cap. 9. tum in Epiſtola 3. ad *Exuperium* Epiſcopum Toloſanum cap. 1. Sacerdotibus itaque ac Diaconis continentiæ perpetuæ legem hi duo Pontifices impoſuerant, qua ſubdiaconos adſtringendos, cum nulla hic eorum mentio ſit, dubio procul non intendebant: quod enim *levitarum* nomine ipſos etiam ſubdiaconos ſignificatos quidam opponunt, puerile ac nugatorium eſt, cum eo nomine nuſquam appellati in veteribus monumentis comperiantur.

In contrarium occurrunt alii canones, in quibuſdam Latinæ Eccleſiæ partibus, priſcis temporibus editi: ſic integro pene ſæculo ante Siricii Pontificatum ſynodus *Eliberitana* (f) (f) Ineunte ſæc. 4. non Epiſcopis tantum, presbyteris, & diaconis, ſed ipſis etiam ſubdiaconis, legem perpetuæ continentiæ impoſuerat: *placuit*, loquebat can. 33. *in totum prohiberi Epiſcopis, presbyteris, diaconibus, & ſubdiaconibus poſitis in miniſterio, abſtinere ſe a conjugibus ſuis, & non generare filios: quicumque vero fecerit, ab honore clericatus exterminetur*: eadem itaque eo tempore, in quibuſdam ſaltem Hiſpaniæ provinciis, ſubdiaconorum cum majoribus clericis, in hac parte, conditio erat.

Romanæ Eccleſiæ diſciplinam eamdem quinto ſæculo fuiſſe, conſuetudine roboratam, & ex pietate obſervatam, teſtis idoneus eſt *S. Leo* Pontifex Maximus, in epiſtola 84. ad *Anaſtaſium* Epiſcopum Theſſalonicenſem, capite 4. ſic loquens: „ cum extra clericorum ordinem conſtitutis, nu„ ptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtu„ dere ſit liberum: ad exhibendam tamen per„ fectæ continentiæ puritatem, nec ſubdiaconis „ quidem connubium carnale conceditur; ut & „ qui habent, ſint tamquam non habentes, & „ qui non habent, permaneant ſingulares: quod „ ſi in ordine qui quartus a capite eſt, di„ gnum eſt cuſtodiri: quanto magis in primo, „ aut ſecundo, vel tertio ſervandum eſt; ne „ aut levitico miniſterio, aut presbyterali ho„ nore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam „ idoneus exiſtimetur, qui ſe a voluptate uxo„ ria necdum frænaſſe detegitur?

Itaque non unam eamdemque fuiſſe, erga ſubdiaconos, Latinæ & Occidentalis Eccleſiæ diſciplinam, diſcrepantia antiquorum canonum manifeſto probat.

Sed poſt annum milleſimum, auctis ſubdiaconorum honoribus, eoque ordine majoribus & ſacris annumerato, quæ nunc viget praxis, ubique obtinuit, ſubdiaconos ad perpetuam continentiam adigendi: in Concilio namque *Melfitano*, Urbani II. temporibus celebrato (g) canone 2. ſic con- (g) ann. 1090.
ſtitutum: “ ſacrorum canonum inſtituta renovan„ tes, præcipimus ut a tempore ſubdiaconatus „ nulli liceat carnale commercium exercere; „ quod ſi deprehenſus aliquis fuerit, ordinis ſui periculum ſuſtinebit ... *& canone* 12. “ porro eos „ qui in ſubdiaconatu uxoribus vacare volue„ rint, ab omni ſacro ordine removemus, of„ ficio atque beneficio Eccleſiæ carere decer„ nimus: quod ſi ab Epiſcopo commoniti non „ ſe correxerint, principibus licentiam indulga„ mus, ut eorum fœminas mancipent ſervitu„ ti: ſi vero Epiſcopi conſenſerint eorum pravi„ tatibus, ipſi officii interdictione mulctentur.

In Concilio *Londinenſi*, quod *Paſchali* II. Pontifice Maximo, a Sancto *Anſelmo Cantuarienſi* Archiepiſcopo celebratum eſt, (h) canone (h) ann. 1102.
4. ſancitum, *ut nullus Archidiaconus, presbyter, canonicus, uxorem ducat, aut ductam retineat: Subdiaconus vero quilibet qui canonicus non eſt, ſi poſt profeſſionem caſtitatis uxorem duxerit, eadem regula conſtringatur* .... & canone 6. ibidem ſtatutum, *ut nullus ad ſubdiaconatum aut ſupra ordinetur ſine profeſſione caſtitatis.*

Con-

Concilum *Lateranenſe I.* ſub *Callixto* II. Pon-
(a) an. 1122. tifice Maximo, (a) canone 3. presbyteris, *in-*
„ *quit*, diaconibus, vel ſubdiaconibus concubi-
„ narum & uxorum contubernia penitus inter-
„ dicimus, & aliarum mulierum cohabitatio-
„ nem, præter quas ſynodus Nicæna, per ſolas
„ neceſſitudinum cauſas habitare permiſit; vi-
„ delicet matrem, ſororem, amitam, aut alias
„ hujuſmodi, de quibus nulla valeat juſte ſu-
„ ſpicio oriri.
(b) an. 1139. *Lateronenſe II.* ſub *Innocentio II.* (b) canone
„ 6. decernimus etiam, ut ii qui in ordine ſub-
„ diaconatus, & ſupra, uxores duxerint, aut
„ concubinas habuerint, officio atque Eccle-
„ ſiaſtico beneficio careant: cum enim ipſi tem-
„ plum Dei vaſa Domini, ſacrarium ſpiritus
„ ſancti debeant eſſe & dici: indignum eſt,
„ eos cubilibus & immunditiis deſervire.

Idem ejuſdem Concilii canone 7. & in Con-
(c) an. 1179. cilio *Lateranenſi III.* ſub *Alexandro III.* (c) conſtitutum.

Idem denique, ne plura referam, in Concilio *Tridentino*, ſeſſione 24. canone 9. confirmatum his verbis: ſi quis dixerit, clericos in ſacris or-
„ dinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem
„ ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium con-
„ trahere, contractumque validum eſſe, non ob-
„ ſtante lege Eccleſiaſtica vel voto; & oppoſi-
„ tum nihil aliud eſſe quam damnare matrimo-
„ nium, poſſeque omnes contrahere matrimo-
„ nium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiam ſi
„ eam voverint, habere donum: anathema ſit:
„ cum Deus id recte petentibus non deneget, nec
„ patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari.

XII.

Græcorum & Orientalium de hac re diſciplina exponitur.

Sequitur ut de Græca & Orientali Eccleſia, quæ olim ejus fuerit, hodieque ſit diſciplina quæramus: quod ut perpiſcue fiat,

Dicimus 1. in Orientali Eccleſia numquam licuiſſe Epiſcopis, nec etiamnum licere, uti matrimonio ante ordinationem contracto.

1. Enim nullum hujuſmodi conceſſionis exemplum afferre hactenus potuerunt Hæretici, licet ſæpius provocati: immo in contrarium allegari a nobis, ſi res poſtularet, plurima poſſent: ſic in *Alexandrinorum* Patriarcharum hiſtoria legitur, murmur & ſcandalum inter fideles obortum, eo quod *Demetrius*, quam conſtabant uxorem habere, ad Patriarchicam dignitatem evectus eſſet: unde ejus electionem, quippe contra canones factam, irritam publice dictitabant: quod cum *Demetrius* audiviſſet, ſcandalum repente ſedavit, Sancte ac Religioſe conteſtans, ſe cum uxore ſua haud aliter hactenus, ac cum ſorore vixiſſe: quam ejus declarationem Deus miraculo confirmavit: quæ vero Hæretici, magno verborum ſtrepitu, exempla exaggerant, contra nos nihil faciunt; conſtat enim eos qui in Epiſcopatu matrimonium contraxerunt, vel antea contracto uſi ſunt, in Græca & Orientali Eccleſia damnatos ſuper fuiſſe, & pœnis Canonicis, ipſaque excommunicatione punitos: quamobrem hujuſmodi exempla, opponere, idem eſt ac ſi quis *Simoniam* inde excuſare vellet, quia conſtat multos fuiſſe in Eccleſia Simoniacos.

Accedit Concilii quini-ſexti, *Trullani* dicti
(d) an. 692. auctoritas, (d) canone 12. ſic definientis: " por-
„ ro hoc quoque ad noſtram cognitionem per-
„ venit, quod in Africa & Libia, & aliis locis,
„ quidam ex iis qui illic ſunt Religioſiſſimi præ-
„ ſules cum propriis uxoribus, etiam poſtquam
„ ad eos procedit ordinatio, una habitare non
„ recuſant, ex eo populis offendiculum & ſcan-
„ dalum afferentes... nobis viſum eſt, ut nihil
hujuſmodi deinceps ullo modo fiat.

Idem denique hodierna Græcæ & Orientalis Eccleſiæ diſciplina invicte probat; juxta quam certum eſt, neminem ordinari Epiſcopum, niſi vel virgo, vel viduus ſit, vel ſi uxoratus, perpetuam continentiam promittat: indeque eſt, quod in toto late Oriente vulgo Epiſcopi e ſtatu Monaſtico aſſumuntur: nec eſt quod reponatur diſciplinam hanc a Latinis eſſe invectam, & ſub eorum dominatu ſuſceptam: nemo enim ab eo quem ſumme odit, recipit normam & præcepta vivendi: atqui certum eſt Græcos & Orientales jam inde a multis ſæculis, hæreſi & ſchiſmate a Latinis avulſos, eos odio proſequi: ridiculum ergo eſt fingere, ad Latinorum exemplum, Græcis Epiſcopis continentiæ legem impoſitam: quo circa dicendum, regulam hanc priſcis Canonibus, hæreſi ac ſchiſmate Græcorum antiquioribus conſtitutam.

Dicimus 2. erga presbyteros ac Diaconos eamdem diſciplinam in Ordinem, ſex prioribus ſæculis obſervatam: cujus aſſertionis argumenta plurima ſunt.

1. Enim ſi presbyteris & Diaconis in Oriente per ſex priora ſæcula licuiſſet, uti uxoribus ante ordinationem ductis, Græci quorum maxime intereſt, canone aliquo, vel legitimo exemplo ab antiqua ætate petito, hodiernam ſuæ Eccleſiæ praxim vindicare & adſtruere non refugerent: atqui nihil hactenus proferre hujuſmodi potuerunt, licet a noſtris ſæpius laceſſiti: ergo &c.

2. Adſtipulatur Concilii *Niceni* I. auctoritas, (e) canone 3. ita decernentis: " interdicit per om-
„ nia magna Synodus, non Epiſcopo, non pres- (e) an. 325.
„ bytero, non Diacono, nec alicui omnino qui
„ in clero eſt, licere ſubintroductam habere mu-
„ lierem, niſi forte aut matrem, aut ſororem,
„ aut amitam, vel eas tantum perſonas, quæ
omnem ſuſpicionem effugiunt.. ſi enim presbyteris & Diaconis quarto ſæculo licitum fuiſſet, uti matrimonio ante ordinationem contracto; Nicæni patres inter mulieres quas apud ſe retinere poſſent presbyteri & Diaconi, legitimas eorum uxores præcipue nominaſſent: cum itaque de iis omnino ſiluerint, argumento eſt a maritorum ante eorum ordinationem habitorum contubernio prorſus fuiſſe excluſas.

3. Suffragatur *S. Hieronymus*, contra *Vigilantium* hæreticum ita ſcribens: " proh nefas! E-
„ piſcopos ſui ſceleris dicitur habere conſortes:
„ ſi tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non
„ ordinant Diaconos, niſi prius uxores duxe-
„ rint... quid facient Orientis Eccleſiæ? quid
„ Ægypti, & ſedis Apoſtolicæ? quæ aut Virgi-
„ nes clericos accipiunt, aut continentes; aut
ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt.

Ita ne vero S. Doctor Orientalem Eccleſiam contra Vigilantium allegaret, niſi ex canonica huius temporis diſciplina clerici omnes tenerentur a re uxoria abſtinere?

4. Accedit Sancti *Epiphonii* teſtimonium, hæreſi 59. ubi poſtquam Eccleſiam bigamos a Sacerdotio merito arcere præmiſit, de ſacrorum hominum continentia ſic proſequitur: " quin eum qui adhuc in matrimonin degit, & liberis
„ dat operam; tametſi unius ſit uxoris vir, ne-
„ quaquam tamen ad Diaconi, presbyteri, E-
„ piſcopi, aut hypodiaconi ordinem admittit;
„ ſed eum duntaxat qui ab unius uxoris con-
„ ſuetudine ſe ſe continuerit, aut ea ſit orba-
„ tus: quod in iis locis præcipue fit, ubi Ec-
„ cleſiaſtici canones accurate ſervantur.

Igitur ex Sancto *Epiphonio* non in rebus indifferentibus presbyterorum ac diaconorum continentia ponebatur; ſed Eccleſiæ canonibus hæc diſciplina firmata erat: unde cum eodem loco objectionem ſibimet Sanctus Doctor propoſuiſſet, ab eorum exemplo petitam, qui ad diaconatum ac presbyteratum promoti, ab uxoribus ſuis non abſtinebant: reponit, " Non illud ex canonis au-
„ ctoritate fieri, ſed propter hominum ignavi-
„ am.. nam quod ad ipſam Eccleſiam attinet,
„ ea utpote a Spiritu Sancto bene ordinata at-
„ que conſtitute, quod decentius eſt omnibus in
„ rebus conſiderans, ei rei ſtudere potiſſimum
„ inſtituit, ut quæ divino numini miniſteria
„ præſtantur, nulla re, quoad fieri poteſt, diſtra-
„ hantur; utque ſpiritualia omnia officia quam
„ optima conſcientia gerantur: nam ſi illis etiam
„ qui e populo ſunt, id ipſum Apoſtolus præci-
„ pit, ut ad tempus vacent orationi; quanto id

„ magis Sacerdoti præſcribit ? nimirum nullis „ ut impedimentis a ſacro negotio avocetor ? Idem denique docent, idem *S. Epiphanius*, in Expoſitione fidei catholicæ, cap. 21. *Euſebius Cæſarienſis*, lib. 1. demonſtrationis Evangelicæ cap. 9. Sanctus *Cyrillus Hieroſolimitanus*, catecheſi 12. *S. Gregorius Niſſenus*, lib. de Virginitate, cap. ultimo : iiſque antiquior *Origenes* homilia 23. in librum Numerorum : ergo &c.

Dicimus 3. toto illo temporum intervallo, quod ab Eccleſiæ primordiis ad ſeptimum ſæculum fluxit, ipſis etiam ſubdiaconis in Eccleſia Orientali, non modo licitum non fuiſſe, poſt ſuſceptam ordinationem inire matrimonium, ſed ne eo quidem uti permiſſum quod foret ante ordinationem contractum.

Primam partem adſtruit, tum canon 27. Apoſtolicus, quo nuptias ineundi facultas, ſolis cantoribus & lectoribus indulgetur : tum *Juſtiniani* ſexto ſæculo Imperatoris edictum his verbis conceptum : (a) " ſacris canonibus, neque Deo amantiſſimis presbyteris, neque Reverendiſſimis „ Diaconis aut Subdiaconis nuptias contrahere „ poſt hujuſmodi ordinationem permittentibus ; „ ſed ſolis Reverendiſſimis Pſaltis & Lectoribus „ id concedentibus : animadvertimus quoſdam „ deſpicientes ſacros canones &c. . . . tum denique „ canon ſextus *Trullanæ Synodi*, (b) ſic decernens : *quoniam in Apoſtolicis canonibus dictum eſt, eorum qui non ducta uxore in Clerum promoventur, ſolos lectores & cantores uxorem poſſe ducere ; & nos hoc ſervantes decernimus, ut deinceps nulli penitus hypodiacono, vel diacono, vel presbytero, poſt ſui ordinationem contrahere liceat : ſi autem fuerit hoc auſus facere, deponatur* : eo igitur curſu temporum ipſis ſubdiaconis vetitum erat conjugia celebrare.

(a) *Cod. l. lib. 1. tit. 3. de Epiſcopis & clericis. lege 45.*

(b) *an. 692.*

Secundam vero partem inde probamus, tum quod nullo antiquo canone oſtendatur, ſubdiaconis in Eccleſia Græca, per ſex priora ſæcula indultum fuiſſe, ut ante ordinationem contracto Matrimonio uterentur ; tum quod expreſſe contrarium *Sanctus Epiphanius* modo laudatus affirmat : " eum, *inquit*, (c) qui adhuc in matrimo- „ nio degit, & liberis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Dia- „ coni, presbyteri, Epiſcopi, aut hypodiaconi „ ordinem admittit Eccleſia ; ſed eum duntaxat qui ab unius uxoris conſuetudine ſe ſe „ continuerit, aut ea ſit orbatus : quod in iis „ locis præcipue fit, ubi Eccleſiaſtici canones „ accurate ſervantur.

(c) *hær. 59.*

Dicimus 4. Græcos & Orientales, ſexto elapſo ſæculo antiquam diſciplinam emolliiſſe, tumque cœpiſſe clericos omnes, ſolis exceptis Epiſcopis, eximi lege cœlibatus.

In Concilio enim Conſtantinopoli, de quo ſæpe diximus, anno 692. habito, quod *quini-ſextum* eſt dictum, eo quod velut ad ſupplementum Synodorum quintæ & ſextæ convocatum foret : in eo, inquam, Concilio ſic a Græcis conſtitutum : (d) " nos antiquum canonem Apoſtolicæ „ perfectionis, ordiniſque ſervantes, hominum „ qui ſunt in ſacris legitima conjugia, deinceps „ quoque firma & ſtabilia eſſe volumus ; nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem diſ- „ ſolventes, vel eos mutua, tempore convenienti, conſuetudine privantes : quamobrem ſi quis „ dignus inventus fuerit, qui hypodiaconus, „ vel Diaconus, vel presbyter ordinetur, is ad „ talem gradum aſſumi nequaquam prohibeatur, ſi cum legitima uxore cohabitet : ſed „ neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur, ut profiteatur ſe a legitima cum uxore „ conſuetudine abſtenturum : ne a Deo conſtitutas, & ſua præſentia benedictas nuptias „ injuria afficere cogamur . . . . . . ſi quis ergo „ fuerit auſus, præter Apoſtolicos canones incitatus, aliquem eorum : qui ſunt in ſacris „ presbyterorum, vel Diaconorum, vel hypodiaconorum, conjunctione cum legitima „ uxore, & conſuetudine privare : deponatur.

(d) *can. 13.*

Canonem hunc quo lex Eccleſiaſtici cœlibatus concutitur, & diſciplina caſtiſſima reprehenditur, ſacris miniſtris uſum conjugii interdicens, nunquam Romana recepit aut uſu probavit Eccleſia : quia tamen intellexit rei uxoriæ abſtinentiam clericis divino jure non eſſe præceptam, Græcos ab uſu matrimonii non abſtinentes, non ideo anathemate feriit, ſed patientiſſime toleravit, & etiamnum tolerat, immo ad communionem ſuam admittit.

Dicimus 5. Matrimonii ante contracti uſum, Græcis & Orientalibus presbyteris, cæteriſque ſacris miniſtris, ſic eſſe conceſſum ; ut ſi in viduitatem inciderint, ad ſecunda vota tranſire nullatenus permittantur.

Hoc enim Epiſcoporum a presbyteris & inferioribus miniſtris diſcrimen, vetus novaque diſciplina conſtituit ; ut illi quidem ſtatim ac ad Epiſcopatum eſſent promoti, tenerentur ab uxoribus, etiam legitimis, abſtinere ; iſtis vero uſus matrimonii ea conditione concederetur, ut ſimul ac ab uxore prius conducta ſoluti forent, novam non quærerent, ſed vitam cœlibem perpetuo ducerent : de nuptiis in ſacerdotio iterandis, quin prohibitio fuerit, hodieque ſit, nemo dubitabit qui ſciverit polygamiam ſucceſſivam ſacri ordinis ſuſcipiendi & exercendi, impedimentum apud Græcos non ſecus ac apud Latinos eſse, ſemperque fuiſse, juxta præſcriptionem Apoſtoli præcipientis miniſtros altaris unius debere eſse uxoris viros, id eſt, vel non omnino nupſiſse, vel connubium unum non exceſſiſse.

Quod vero ad illos ſpectat, qui ante ordinationem matrimonium non contraxerint, non minus eſt certum, iis ad nuptias, poſtquam ordinati fuerint, aditum omnem præcludi : nam præter quam quod mirabile, indignumque foret, ut quos Virgines ad ſacrum miniſterium excepit Eccleſia, pateretur poſt conſecrationem ſuam, continentiæ abdicato propoſitu, ad nuptias involare ; hujus rei, abſque eo quod argumento egeamus, fidem certiſsimam facit quæ ubique in Oriente viget diſciplina Græcorum : cui authenticum teſtimonium perhibens *Jeremias* Patriarcha Conſtantinopolitanus, Reſponſione 1. ad Lutheranos *Auguſtanæ confeſſionis* propugnatores : " *dicitis*, inquit, *melius eſſe nubere quam uri ; vereque dicitis : hac enim de cauſa, iis qui Virginitatem ſervare non poſſunt, antequam ordinentur permittimus, ut fœdera matrimonii jungant : matrimonium enim a Deo inſtitutum non ignoramus : at, regeritis, Clerici quibus ineundi matrimonii licentia denegatur, turpia multa committunt : neque hoc nos latet : verum qui continentiam Deo promiſit, ſtare promiſſis omnino debet ; indeque eſt, quod ei nulla nubendi poteſtas relinquitur : nemo enim mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei* (e) : *quod ſi aliqua humana infirmitate vincatur, pœnitentia, confeſſione, macerationibus, & mali amotione protinus caſtigatur, ut divinæ miſericordiæ non ſit expers.*

(e) *Luc. 9. 62.*

Hæcque circa Græcorum & Latinorum diſciplinam generatim obſervaſse in præſenti ſufficiat : nam de cœlibatu clericorum, ad finem hujus ſectionis redibit iterum ſermo, ubi recentiorum Hæreticorum impietatem & inverecundiam data opera refutabimus : interim quæ ad ſubdiaconatum pertinent ordine proſequemur, ne ſeries doctrinæ interrumpatur.

XIII.

Obligatio divini Officii recitandi.

Publicæ preces, quas divinum officium dicimus, ab ipſa ineunte Eccleſia, traditione Apoſtolica inſtitutæ : ad illas, ſive in publico Conventu fidelium, quoad fieri commode poteſt, ſive privatim fundendas, clerici omnes in ſacris ordinibus conſtituti, iique etiam qui in ordinibus minoribus beneficia poſſident, ſub pœna peccati mortalis tenentur : eaque Eccleſiæ lex, ſive generalis conſuetudo vim legis habens, in jure divino fundatur : clerici enim conditione ac ſtatu ſuo, divino ſunt cultui conſecrati, cujus major pars in orandi & Deum laudandi exercitatione conſiſtit : æquum ergo eſt, ut quorum omnis cogitatio in Deum & de Deo eſse debet, aliquot ſaltem diei ho-

horas in hujus officii perſolntione impendant:
(a) quod-lib.6. quæſt.5.art.2. ,, clericus, *inquit S. Thomas*, (a) ex hoc ipſo
,, quod eſt clericus, & præcipue in ſacris ordi-
,, nibus conſtitutus, tenetur dicere horas cano-
,, nicas: videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſ-
,, ſumpti ad laudem divinam, ſecundum illud I-
,, ſaiæ 43. v. 7. *omnem qui invocat nomen meum*,
,, *in laudem meam creavi illum*.

Ita Sanctus Doctor. Lethalis ergo peccati reus
eſt, qui ſine cauſa legitima, vel urgentiſſima
neceſſitate officium Canonicum, aut ejus partem
notabilem prætermittit: " non exiſtiment, *ait*
(b) an. 1596. ,, *Concilium Aquilejenſe* (b) cap. 11. qui ad ſub
,, diaconatus ordinem & ſuperiores provecti ſunt,
,, ſi beneficio Eccleſiaſtico careant, horis Cano-
,, nicis recitandis obſtrictos non eſſe: omnino ve-
,, ro intelligant, quemadmodum qui beneficium
,, habent Eccleſiaſticum, horas Canonicas non
,, recitantes, ultra peccati mortalis reatum,
,, amiſſiona ſructuum plectuntur; ita illos o-
,, mittendo horas Canonicas mortaliter pecca-
,, re, nec ſe prætextu beneficii non adepti ex-
,, cuſare poſſe.

Et vero ſi Monachi & Religioſi profeſſi, ad
chorum deſtinati, ipſæque ſanctimoniales, ad
divini officii recitationem, etiam cum abſunt a
choro ſub pœna mortalis peccati tenentur; quan-
to magis clericos beneficiatos, aut ſine beneficio
in ſacris & majoribus ordinibus conſtitutos, ea-
dem lege teneri eſt confitendum? atqui non eſt
dubium Monachos, & Religioſos viros, ipſaſque
choro deputatas ſanctimoniales ad recitationem
divini officii profeſſione ſua adſtringi: " tenentur
,, ad horas Religioſi profeſſi, *inquit Sanctus Anto-*
(c) 3. parte tit. 13. cap. 4. §. 1. ,, *ninus*, (c) quorum Raligio ad actus vitæ con-
,, templativæ eſt inſtituta, & per Eccleſiam con-
,, firmata: & hoc ratione ſuæ profeſſionis, quia
,, non ſolum ſunt inſtitutæ hujuſmodi Religiones
,, ad orandum particulariter pro ſe, ſed etiam ad
,, orandum pro univerſali utilitate fidelium: ad
,, hujuſmodi autem orationem faciandam in per-
,, ſona totius populi Chriſtiani, pro utilitare o-
,, mnium ſunt inſtitutæ ſpecialiter horæ Cano-
,, nicæ: Religio autem inſtituta ad opara vitæ
,, contemplativæ, eſt ſtatus Monachalis: Religio
,, vero Mendicantium utramque complectitur,
,, ſcilicet activam & contemplativam .... igitur
,, ad horarum Canonicarum perſolutionem Mo-
,, nachi, Religioſi, & Moniales profeſſæ tenen-
,, tur: cujus rei præter cætera, argumentum con-
vincentiſſimum eſt, in diverſis eorum Regulis,
ab Eccleſia approbatis, quæque nihil magis quam
officii recitationem commendant: quanto ergo
magis clericos hæc obligatio afficit, quippe qui
ſingulari quadam & præcipua ratione Deo con-
ſecrati, Deum inter & populum velut ſeque-
ſtri & mediatores exiſtunt?

Nec putandum ab hoc ſolvendo debito cleri-
cum quemquam propter tenuitatem beneficii ex-
cuſari: non enim ideo ad recitationem officii ob-
ligatur, quia præciſe beneficium habet, ſed
quia miniſter eſt Chriſti: porro miniſterium ſa-
crum ex conſecratione ipſa, non ex temporalibus
proventibus æſtimandum: " ad horas Canonicas,
(d) Ibid. ,, *inquit Sanctus Antoninus*, (d) tenentur, 1. or-
,, dinati in ſacris, ſcilicet in ſubdiaconatu &
,, ſupra: & hoc tam ſecundum omnes Theolo-
,, gos, quam canoniſtas .... tenentur 2. ex præ-
,, cepto quilibet clerici beneficiati, & non exi-
,, ſtentes in ſacris: nec excuſare ſe poſſunt ratio-
,, ne exiguitatis benaficii, ſi ax eo non perci-
,, piant neceſſaria; ſed imputent ſibi, ex quo
,, ſe ſeceruot ad illud intitulari.

Neque etiam fingendum, divinum officium,
cum ex primaria inſtitutione publicum ſit, & in
conventu publico recitandum, eos tantum obli-
gare qui choro interſunt, adeoque ab hoc ſolven-
do penſo liberos eſſe, qui communibus precibus,
quavis cauſa impediente non adſunt: quamquam
enim id quod res eſt fateamur, preces quæ in
templis publice fiunt, primariæ divini officii in-
ſtitutioni congruentius pleniuſque reſpondere;
quæ tamen privatim funduntur, ad totam pariter
Eccleſiam pertinent, & ad totius fidelium ſocieta-
tis bonorum ordinantur: adeoque vero quodam
ſenſu publicæ ſunt & appellantur: pront egregie
demonſtravit *Petrus Damiani*, in libro cui titu-
lus: *Dominus vobiſcum*: ubi erudite oſtendit,
preces quæ plurali numero enunciantur; ut *Domi-*
nus vobiſcum: *venite exultemus Domino: benedica-*
mus Domino: aliaſque id genus plurimas, etiam
ab iis qui privatim officium recitant, mutari non
debere, aut prætermitti: *deinde*, non ita ad com-
munitatem horarum canonicarum recitatio ſpe-
ctat, quin etiam penſum ſit clericis ſingulis viri-
tim impoſitum: ſive ergo choro interſint, ſive
abeſſe, quacumque de cauſa cogantur, ab hoc
debito perſolvendo immunes eſſe non poſſunt:
præterea difficultatem omnem, ſi qua ſit, antiqua
diſciplina præcludit, quæ generaliter ab omni-
bus Eccleſiis acceptata, dudum pro inviolabili le-
ge habita eſt: conſtat enim hoc munus clericis ſi-
ve præſentibus, ſive abſentibus a choro, ſine di-
ſcrimine ullo impoſitum: id quod exempla San-
ctorum, & antiqua decreta demonſtrant.

Sic *S. Gregorius Nyſſenus* de ſuo in Arabiam
itinere loquens *Vehiculum*, inquit, *nobis pro Ec-*
cleſia & Monaſterio erat, *omnibus per totam viam*
pſallentibus.

De Sancto *Germano* Pariſienſi Epiſcopo nar-
rat *Venantius Fortunatus* in ejus vita, (e) *quod*
equitans in itinere ſemper de Deo aliquid, *aut* (e) cap. 76.
verbo contulerit, *aut cantaverit .... nudo capite*
dicens, *etſi nix aut imber urgeret*.

Palladius in vita ſancti *Joannis Chryſoſtomi*,
de quadraginta Epiſcopis loquens, propter fidei
defenſionem in exilium relegatis: *reverſi*, in-
quit, *Epiſcopi*, *vigilias intra ſua diverſoria ce-*
lebrarunt.

S. Baſilius in Regula (f) " unuſquiſque, *in-* (f) cap. 107.
,, *quit*, tota menta & devotione complere de-
,, bet id quod ſcriptum eſt: *Cantantes & Pſal-*
,, *lentes in cordibus veſtris Domino*: ſi enim cor-
,, poraliter non occurrat adeſſe cum cæteris ad
,, orationis locum, in quocumque loco inven-
,, tus fuerit, quod devotionis eſt expleat.

S. Benedictus in Regula: (g) fratres qui omni- (g) cap. 50.
,, no longe ſunt in labore, & non poſſunt hora
,, compatenti occurrere ad oratorium, ... agant
,, ibidem opus Dei ubi operantur, cum timore
,, divino flectentes genua: ſimiliter qui in iti-
,, nere directi ſunt, non eos prætereant horæ
,, conſtitutæ .... & ſervitutis penſum non ne-
,, gligant reddere.

Regularum, Sancti *Pachomii*, cap. 142. San-
ctorum *Pauli & Stephani Abbatum*, cap. 12. San-
cti *Ferreoli* cap. 11. eadem præſcriptio eſt.

Nec prætermittendum quod de Sancto Patriar-
cha *Dominico*, in ejus vita legitur apud *Surium*:
,, quando extra Monaſterium erat, audito primo
,, ſigno nocturnarum precum, ſurgebat; & fra-
,, tres excitans, cum multa devotione totum di-
,, vinum officium abſolvebat horis & tempori-
,, bus, ſuis tum nocturnis, tum diurnis, nihil
,, penitus omittens: perſoluto completorio, et-
,, iam in itinere poſitus cum ſociis, ſilentium non
,, minus ſervabat, quam ſi eſſet in monaſterio.

Accedunt Eccleſiaſtici canones, diverſis tem-
poribus editi.

Concilium *Toletanum IV.* can. 10. omnibus ge-
neratim clericis ſtricte præcipit, *ut Dominicam*
orationem quotidie, *aut in publico aut in privato*
officio recitent: ergo ante ſeptimum ſæculum le-
ge Eccleſiæ clerici Hiſpani ad privatam divi-
ni officii recitationem tenebantur.

Concilium *Nannetenſe* can. 19. " presbyter,
,, *inquit*, mane matutinali officio expleto, pen-
,, ſum ſervitutis ſuæ canendo, primam, tertiam,
,, ſextam, nonamque perſolvat; ita tamen ut po-
,, ſtea horis competentibus, juxta poſſibilitatem
.... publice compleantur ... viden ut officium
publicum a privato hic diſtinguatur? vocem e-
nim *canere*, non de publico & ſolemni cantu, ſed
de privata horarum racitatione, quæ etiam ſum-
miſſa voce ſit, debere iotelligi, quæ ſequuntur
in canone aperte ſignificant: *ita tamen ut po-*
ſtea horis competentibus publice compleantur.

,, Si longe ab Eccleſia aliquis fuerit, *ait Cro-*
,, *degandus Metenſis Epiſcopus in regula pro Cano-*
,, *nicis ſcripta*, (h) ut ad opus Dei par horas Ca- (h) cap. 27.

„ nonicas occurrere non poſſit, agat opus Dei
„ cum tremore divino, ubi tunc fuerit ... qui-
cumque ex clero in itinere cum Epiſcopo, vel cum alio proficiſcuntur, ordinem ſuum in quantum ratio vel iter permiſerit, non negligant.

Concilium *Baſileenſe*, ſeſſione 21. can. 5. "
„ quoſcumque beneficiatos, *inquit*, ſeu in ſa-
„ cris ordinibus conſtitutos, cum ad horas ca-
„ nonicas teneantur, admonet hæc Synodus,
„ ut ſive ſoli, ſive aſſociati, diurnum noctur-
„ numque officium reverenter, verbiſque di-
„ ſtinctis peragant.

Dubium itaque non eſt, quin clerici ſive in ſacris ordinibus conſtituti; ſive beneficium poſſidentes ad recitationem divini officii obligentur; cum hoc tamen diſcrimine, quod beneficium habentes; præter quam quod quoties divinum opus facere negligunt, peccato ſemetipſos mortali contaminant, ad fructum temporalium reſtitutionem, ſervata proportione, irremiſſibiliter teneantur: ita a *Leone X.* Pontifice Maximo conſtitutum in *Lateranenſi V.* Concilio ſeſſione 9. " quilibet, *inquit*: habens
„ beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt
„ ſex menſes ab obtento beneficio divinum of-
„ ficium non dixerit, legitimo impedimento
„ ceſſante, beneficiorum ſuorum fructus ſuos
„ non faciat, pro rata omiſſionis recitationis
„ officii, ſed eos tamquam injuſte perceptos
„ in fabricas hujuſmodi beneficiorum, vel in
„ pauperum eleemoſynas erogare teneatur: ſi
„ vero ultra dictum tempus in ſimili negli-
„ gentia contumaciter permanſerit, legitima
„ monitione præcedente, beneficio ipſo pri-
„ vetur, cum propter officium detur benefi-
„ cium.

(a) an. 1581.

Concilium *Rothomagenſe* (a) capite: *de cultu divino in genere:* " ab omnibus, *inquit*, ad ſa-
„ cros ordines promovendis, libri ad divinum
„ officium neceſſarii habeantur: promoti vero
„ ſciant ſe ad breviarium obligari ..... ſciant
„ inſuper beneficiati, qui breviarium recitare
„ neglexerint, abſque legitima excuſatione,
„ graviter peccare, & ſuorum beneficiorum fru-
„ ctus pro rata omiſſi officii & temporis, ſuos
„ non facere, ſed eos tamquam injuſte perce-
„ ptos, in fabricas hujuſmodi beneficiorum,
„ vel pauperum eleemoſynas erogare teneri,
„ ex proximi Lateranenſis Concilii decreto,
„ per ſanctæ memoriæ *Pium V.* declarato.

(b) an. 1585.

Concilium *Aquenſe*, (b) " qui horas Cano-
„ nicas, *inquit*, legitimo ceſſante impedimen-
„ to intermiſerint, quicumque eas recitare te-
„ nentur, ſciant ex Bulla Pii V. non ſolum
„ gravi ſe peccato obſtrictos; ſed omnes et-
„ iam beneficiorum ſuorum fructus, qui in ſin-
„ gulos dies eis obtingerent, ſi quotidie in ſin-
„ gulas horas dividerentur, amittere, neque a
„ confeſſario ulla ratione abſolvi poſſe, etiam
„ jubilæi cujuſcumque gratia ſuffragante; niſi
„ fructuum quos indebite perceperint, facta
„ prius ad dictæ bullæ præſcriptum reſtitutio-
„ ne.

(c) an. 1596.

Concilium *Aquilejenſe* (c) cap. 11. " non
„ tamen exiſtiment qui ad ſubdiaconatus ordi-
„ nem, & ſuperiores provecti ſunt, ſi benefi-
„ cio Eccleſiaſtico careant, horis Canonicis....
„ recitandis obſtrictos non eſſe; omnino vero
„ intelligant, quemadmodum qui beneficium
„ habent Eccleſiaſticum, horas Canonicas non
„ recitantes, ultra peccati mortalis reatum,
„ amiſſione fructuum plectuntur: ita illos o-
„ mittendo horas Canonicas mortaliter pecca-
„ re, nec ſe prætextu beneficii non adepti ex-
„ cuſare poſſe.

Idemque diverſis Provincialium Synodorum decretis, quæ exſcribere longum eſſet, ſæpe præſcriptum.

Jam ſi quæratur, quis in recitatione divini officii ritus ſervari, quæve debeat forma teneri?

R. De hac re, uti & de cæteris ad diſciplinam ſpectantibus, regulam generalem præſcribi non poſſe: habent enim ſingulæ Eccleſiæ mores ſuos: alius Græcorum, alius Latinorum eſt ritus; nec Græcorum aut Latinorum in diverſis reſpective Provinciis plena conſenſio reperitur: quin nec duas forte diœceſes reperias, in pſalmorum & aliarum divini officii partium diſtributione plene uniformes: itaque unicuique clerico Eccleſiæ in qua conſtitutus fuerit, diſciplina & conſuetudo ſequenda: *clericus*, ait Sanctus Thomas, (d) *ex hoc ipſo quod eſt clericus, & præcipue in ſacris ordinibus conſtitutus, tenetur dicere horas Canonicas... ſed in quantum eſt clericus beneficiatus in hac Eccleſia, tenetur dicere officium ſecundum modum illius Eccleſiæ*. Quod porro de clericis univerſim eſt dictum, debet pariter de Monachis, & diverſis virorum Religioſorum ordinibus intelligi: tenentur, inquam, omnes & ſinguli, ad Breviarium, prout probante Eccleſia in ſuis Monaſteriis ac Religionibus diſpoſitum eſt, recitare.

(d) quod. lib. 6. quæſtio 5. art. 2.

XIV.

Quantum temporis intervallum inter poſtremum gradum ordinum minorum, & ſubdiaconatus ſuſceptionem debeat intercedere?

Ab acolythatu ad ſubdiaconatum ſolidi anni interſtitium eſſe ſervandum, Concilii Tridentini præſcriptio eſt, ſeſſione 23. in decreto de Reformatione, cap. 11. ubi poſtquam de clericis ad minores ordines promovendis decretum tulit, *hi vero*, inquit, *nonniſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum, ad ſacros ordines promoveantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi aliud expoſcat*.

XV.

Quæ ætas ad ſubdiaconatum, & alios majores ordines requiſita?

„ Nullus in poſterum, *inquit Concilium Tri-*
„ *dentinum*, (e) ad ſubdiaconatus ordinem, an-
„ te vigeſimum ſecundum, ad diaconatus, an-
„ te vigeſimum tertium, ad presbyteratus, an-
„ te vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum pro-
„ moveatur, ſciant tamen Epiſcopi, non ſin-
„ gulos in ea ætate conſtitutos, debere ad hos
„ ordines aſſumi, ſed dignos duntaxat, & quo-
„ rum probata vita ſenectus ſit: regulares quo-
„ que nec in minori ætate, nec ſine diligenti
„ Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis qui-
„ buſcumque, quoad hoc, penitus excluſis.

(e) ibid. cap. 12.

XVI.

Quo tempore ſubdiaconorum ordinatio celebranda?

Subdiaconatus olim non ſecus ac minores ordines quibus annumerabatur, qualibet anni die, modo Dominica eſſet aut ſolemnis, conferri poterat; ex quo vero ſacri & majoris ordinis titulo & honore donatus eſt, cœperunt ſubdiaconi, non ſecus ac alii majores clerici, quatuor anni temporibus ordinari, ut ex antiquis Pontificalibus certum eſt: eaque conſuetudo variis conciliorum & ſummorum Pontificum decretis firmata, vim legis obtinuit: " prohibemus,
„ *inquit Synodus Dalmatica* (f) *canone* 2. ne a-
„ liquis Epiſcopus, niſi quatuor temporibus ...
„ aliquem ad ſacros ordines promovere præſu-
„ mat: ſolus enim Romanus Pontifex Domi-
„ nicis diebus ſubdiaconos ordinare poteſt....
„ unde manifeſtum eſt, quæ olim ſingulis inerat Epiſcopis, facultatem, ſubdiaconos die qualibet ſolemni ac Dominico conſecrandi, ſoli deinceps Romano Pontifici ſervatam: ita ab *Alexandro III.* declaratum, lib. 1. decretalium, titulo 21. cap. 1. *ſubdiaconos*, inquit, *nulli niſi Romano Pontifici liceat diebus Dominicis ordinare*.

(f) an. 1199.

XVII.

Quo in loco Subdiaconatus conferendus?

Græcæ quondam Eccleſiæ diſciplina fuit, & viget etiamnum, ut majores quidem ordines, id eſt, Epiſcopatus, presbyteratus, & diaconatus intra Sanctuarium; cæteri vero extra Sanctuarium conſerentur: eamdem fuiſſe Latinæ Eccleſiæ diſciplinam, teſtatur *Amalarius Fortunatus*, libro 2. de divinis officiis cap. 6. ubi adducto quodam ſub Sancti Ambroſii nomine teſtimonio: *juxta verba Ambroſii*, inquit, *intelligimus ſubjectos ordines diacono & presbytero, non debere ordinationem accipere circa altaria:* poſtquam vero in ſacrorum ordinum numerum ſubdiaconatus in Eccleſia Latina relatus eſt, pari conditione ac revarentia intra Sanctuarium debere adminiſtrari decretum eſt: cujus rei Pontificalia fidem faciunt.

XVIII.

Ad præcedentem ſectionem, contra recentiores Hæreticos de Cœlibatu Clericorum, appendix.

Sub ſpecioſo Reformationis obtentu, nova Lutheri Calvinique hæreſis morum corruptelæ, totinſque diſciplinæ exterminio latiſſimam viam aperuit: parum enim perditiſſimis hominibus viſum foret, fideles omnes quamlibet peccatores, ab onere pœnitentiæ, jejunii, abſtinentiæ, & ſatisfaciendi debito liberare, ac cætera quæque ad normam Evangelii a majoribus conſtituta diruere, niſi clericorum incontinentiæ patrocinium afferendo, ſacrum ordinem pudendo dedecore deturpaſſent: audita eſt tum temporis per univerſas Germaniæ, finitimaſque provincias prædicatio nova, tantum ab Evangelio Chriſti diverſa, quantum novelli præcones ab Apoſtolis differebant.

„ Clericos in majoribus ordinibus conſtitutos,
„ ipſoſque cœnobitas ſolemni voto obſtrictos,
„ poſſe impune contrahere nuptias contractaſ-
„ que, nihil impediente contrario voto, nec ob-
„ ſtanta lege Eccleſiæ, eſſe validas: doctrinam
„ contrariam prædicare, nihil aliud eſſe quam
„ nuptiis inferre injuriam, & Dei ipſius man-
„ datum infringere: *creſcite & multiplicamini:*
„ poſſe proinde omnes uxoribus copulari, etiam
„ ſi continentiam voverint, qui non ſentiunt
„ ſe caſtiratis habere donum . . . . . Ne vero
„ doctrinæ novæ nova & portentoſa exempla
deeſſent, ſectator libidinum præcaptorque vitiorum Lutherus, ſtupente orbe Chriſtiano, maximo omnium ſcandalo, nec Religioſæ profeſſionis, nec Sacerdotii memor, quo jam inde a pluribus annis homo ſceleſtiſſimus fungebatur, nec tactus verecundia provectioris ætatis, ereptam e clauſtro Sanctimonialem Virginem publice uxorem conduxit: parum videlicet ratus, Sanctiſſimam legem violare, niſi quam thori nefandi ſociam habere meditabatur, ſacrilegii complicem ac conſortem haberet.

Ut vero non ibi unde cœperunt, prava exempla conſiſtunt; quos ſuæ hæreſis ac rebellionis, eoſdem intamperantiæ deteſtabilis ſectatores homo nefandiſſimus nactus eſt: ſtatim enim quaſi ſigno dato, cœlibatus undique cum indignatione ejectus: *Evangelicum* eſſe, (hoc enim ſibi nomen impudentiſſime arrogabant) idem fuit ac eſſe ſacrilegum: a novellis ubique prædicatoribus ad inceſtuoſas nuptias palam ac publice involatum: novus quiſque Apoſtolus coapoſtolam ſuam habere gloriabatur: inauditis hactenus Epithalamiorum cantibus tota Germania perſtrepebat: utque verbo dicam, nec Sacerdotio, nec Religioſæ profeſſioni, nec ſanctiſſimis Virginum receſſibus parcitum, quin ſub prætextu Religionis fœdiſſime contaminarentur: his videlicet artibus Lutherus ejuſque ſocii, dum nihil ſe præter Chriſti Gloriam, & decorem Eccleſiæ quærere jactitabant, laxatis impudicitiæ habenis, puritatem Evangelii & morum caſtimoniam, (ſi Deo placet) poſtliminio revocabant: “ quis non jure admiretur, *ajebat Eraſmus* (a) oviculas mactatio-
„ ni deſtinatas, nihil in hoc mundo quærentes
„ præter Chriſti gloriam, tot curis diſtrictos,
„ tot afflictionibus obnoxios, quibus accedit &
„ paupertas, onus tum miſerum, tum grave,
„ non poſſe vivere ſine uxoribus, quas tam mul-
„ ti ob leviores cauſas aut non ducunt, aut du-
„ ctas nollent? at iſtis omnis tragœdia exit in ca-
„ taſtrophem comicam: ubi contigit uxor, occi-
„ nitur: *valete & plaudite:* quæ (malum) eſt
„ iſta tanta ſalacitas, quam tot mala non poſſunt
„ excutere? unde tanta carnis rebellio, in his
„ qui ſe jactant agi Spiritu Chriſti?

(a) *Epiſt. ad fratres inferioris Germaniæ.*

Reſtabat, ut Doctrinæ novæ quæ bonorum ubique omnium offenſionem, & ingens ſcandalum excitaverat, aliqua auctoritas, vel ſaltem, ad fucum ſimplicibus faciendum, auctoritatis ſpecies conciliaretur: hanc ſane Romana non præbebat Eccleſia, quam conſtabat, diſciplina antiquiſſima cœlibatum clericis majoribus injunxiſſe. Pluſculum videbatur afferre præſidii Græca & Orientalis, ubi presbyteri, iiſque inferiores clerici, etſi matrimonium poſt conſecrationem inire non poſſint, eo tamen ante ordinationem contracto vetuſta conſuetudine uti permittuntur: itaque pſeudo Reformatorum in hoc cura, totaque induſtria fuit, ut hinc quidem Latinos, tamquam legis divinæ, propter interdictas clericis nuptias, contemptores, maligno dente diſcerperent, ac conviciis onerarent; illinc vero indulgentiam Græcorum exaggerando Epiſcoporum, presbyterorum, omnium denique clericorum matrimonio, nihil in Oriente eſſe communius mentirentur.

Noſtrum eſt, Latinam & Græcam Eccleſiam a calumnia vindicare, ſimulque oſtendere ab utriuſque Eccleſiæ more recentiores Hæreticos immenſum exorbitaſſe: id quod ſequentibus capitibus exequemur.

CAPUT PRIMUM.

Latina Eccleſia ab Hæreticorum calumniis vindicatur:

Oſtenditur nimirum,

Sacri Ordinis cœlibatum, etſi juris divini non ſit; habere tamen in Sacris litteris, Apoſtolorum exemplis, ipſaque ratione certiſſimum fundamentum.

PROBATIO I. PARTIS.

AC primum quidem difficultatem non habet: quidquid enim hæreſis mentiatur, numquam is fuit Latinæ Eccleſiæ ſenſus, a re uxoria continentiem ſacris & majoribus clericis jure divino eſſe injunctam.

Quod enim nec ſcriptura nec traditio præſcribit veluti abſolute neceſſarium, ad jus divinum pertinet: atqui abſtinentiam ab uxoribus, nullibi legimus majoribus clericis, veluti rem abſoluta neceſſariam, divina ordinatione eſse præſcriptam: de tali præcepto ſcriptura ſilet, traditio nihil habet: nuſquam ergo in hac ſententia Latina Eccleſia fuit.

Deinde: ideo dici poſset cœlibatus majoribus Clericis divina lege præſcriptus, quia inter uſum Matrimonii & Sacrum miniſterium aliqua pugnantia foret: atqui duo hæc invicem non pugnant, quod aliquis utatur matrimonio, & ſacro altari deſerviat: res enim ſancta & bona cum altera ſancta utique & bona non pugnat: atqui ſanctum equidem altaris officium eſt; propter quod ſacris miniſtris eſt dictum: *eſtote Sancti quoniam ego Sanctus ſum*: at nihilominus matrimonium ſuapte natura & divina inſtitutione eſt Sanctum; unde *honorabile connubium* dicitur, *& thorus immaculatus:* ergo altaris functionibus, abſolute loquendo, nec repugnat, nec officit.

Præterea ſi credidiſset Latina Eccleſia cœlibatum clericorum, divini juris, & Apoſtolici præcepti rem eſse, Græcos & Orientales diſciplinæ contrariæ ſectatores ſua communione privaſset,

nec

nec errorem eorum, non reſiſtendo, probaſſet: ubi enim da præſcriptione divina tractatur, neque indulgentia neque œconomia habet locum: atqui Græcos & Orientales clericos matrimonio utentes, jam inde a pluribus ſæculis Latina Eccleſia toleravit, nec toleravit tantum, ſed in ſuam communionem ultro citroque recepit: cujus rei fidem faciunt quæcumque ſuperſunt Eccleſiaſtica monumenta: in iis enim tam obſtinatis Græcorum contra Latinos diſſidiis, nuſquam legimus Græcos clericos propter nuptiarum uſum accuſatos divinæ legis infractæ: quoties in Conciliis de pace concilianda tractatum eſt, nullibi declaratum debere Græcos presbyteros ab uxoribus legitimis abſtinere: ſemper e contrario cum ſuis moribus ſunt ſuſcepti: indeque eſt, quod *Innocentius III.* Pontifex Maximus, interrogatus de filio cujuſdam Græci presbyteri, utrum legitime poſſet Epiſcopus ordinari? affirmanter reſpondit: “ nos igitur, *inquit*, (a) attendentes, „ quod Orientalis Eccleſia votum continentiæ „ non admiſit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in ſuperioribus utuntur matrimonio jaui contracto: „ mandamus, quatenus, niſi pro eo quod „ Græci hujuſmodi inter Latinos converſantur, „ regionis conſuetudo repugnet, & ſi aliud canonicum non obſiſtat, ad confirmationem & „ conſecrationem ſine dubitatione procedas. „ Ergo &c.

(a) *cap.* cum olim: *de clericis conjugatis.*

Inſuper, hæc veritas confirmatur auctoritate *Ancyriani* Concilii, canone nono ſic præſcribentis: „ Diaconi quicumque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt velle ſe conjugio copulari, quia ſic (*in cœlibatu*) „ manere non poſſunt: hi ſi poſtmodum uxores duxerint, in miniſterio maneant, propterea quod eis Epiſcopus licentiam dederit: quicumque ſane tacuerint, & ſuſceperint manus „ impoſitionem, profeſſi continentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, a miniſterio ceſſare debebunt.... Synodus *Ancyrana* hoc tempore habita eſt, (b) quo clerici majores opinione continentiæ præcellebant, non in Latina tantum, ſed & in Orientali Eccleſia permittunt tamen Patres, ut ſi quis ante ordinationem proteſtatus fuerit, non poſſe ſe in cœlibatu manere, libere deinceps matrimonium poſſit inire. Ergo legem cœlibatus non eſſe majoribus clericis divina auctoritate præſcriptam, quarto ineunte ſæculo communis & ubique recepta doctrina erat.

(b) *anno* 314.

Denique, diſciplina quæ canonibus Eccleſiaſticis accenſetur, quæque mutationi obnoxia creditur, dici non poteſt in divino & immutabili præcepto fundari; atqui diſciplina cœlibatus antiquiorum Patrum judicio, canonibus mere Eccleſiaſticis, iiſque mutabilibus accenſetur: ſic *Sanctus Epiphanius* (c) clericorum ab uxoribus abſtinentiam, in illis præcipue locis vigere affirmat, *ubi Eccleſiaſtici canones accurate ſervantur*. Pariter *Socrates* (d) quod clericus cum uxore ante ordinationem ducta non dormiat, rem *conſuetudinis* eſſe dicit, quam non ubique eſſe receptam affirmat: *Presbyteri*, inquit, *& Epiſcopi etiam, nulla lege coactè ab uxoribus abſtinent. Nam non pauci illorum, dum Epiſcopatum gerunt, etiam liberos ex uxore legitima procreant*..... eodemque ſenſu *Trullana* Synodus (e) *canon* 13. „ Quoniam Romanæ Eccleſiæ, *inquit*, pro canone traditum eſſe cognovimus, ut promovendi ad Diaconatum vel Presbyteratum, „ profiteantur ſe non amplius ſuis uxoribus conjungendos: nos antiquum canonem Apoſtolicæ perfectionis ordiniſque ſervantes, hominum „ qui ſunt in ſacris, legitima conjugia deinceps „ quoque firma & ſtabilia eſſe volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem „ diſſolventes, vel eos mutua, tempore convenienti, conſuetudine privantes &c..... adſtipulatur Sancti *Baſilii* Magni auctoritas, innuentis cœlibatus profeſſionem, non ordini clericorum, ſed ſoli monaſticæ vitæ eſſe adjunctam. „ Virorum profeſſiones, *inquit*, (f) non novimus, præter quam ſi quis ſe ipſos Monachorum ordini addixerint: qui tacite videntur „ cœlibatum admittere .... ſane ſi perpetuæ continentiæ lex clericis majoribus jure divino foret impoſita, nemo unquam ad ordines ſacros eſſet promotus, niſi qui caſtitatem profeſſus eſſet. Cum itaque votum illud proprium Monachorum eſſe affirmet S. Baſilius; argumento eſt clericorum continentiam nuſquam in divinis legibus computatam.

(c) *hær.* 59.

(d) *hiſt. Eccl. lib.* 5. *cap.* 21.

(e) *ann.* 692.

(f) *Epiſt.* 2. *Canon. can.* 19.

PROBATIO II. PARTIS.

Nec inde tamen ſequitur, ſacri ordinis cœlibatum aut contemni impune poſſe, aut tamquam juri divino contrarium profligari: diſciplina namque in divinis litteris, Apoſtolorum & virorum Apoſtolicorum exemplis, ipſaque ratione fundata, non poteſt ſine ſumma temeritate damnari; atqui hujuſmodi Latinæ Eccleſiæ diſciplina eſt, abſtinentiam ab uxoribus a primæva antiquitate præſcribens. Quod ſic probamus per partes.

Ac primum quidem de auctoritate verbi divini non dubitabit, qui Chriſti & Apoſtolorum ſententias legerit: de matrimonio interrogatus a Phariſæis Salvator, (g) *utrum ne liceret homini dimittere uxorem ſuam quacunque ex cauſa?*.. *dico vobis*, inquit (h) *quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit mœchatur*.... quo ejus reſponſo commoti diſcipuli: *ſi ita eſt*, inquiunt, (i) *cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere*: quibus continuo magiſter excellentiſſimus: *non omnes*, inquit, *capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt: ſunt enim Eunuchi, qui de Matris utero nati ſunt; & ſunt Eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt Eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum: qui poteſt capere capiat*.

(g) *Matt.* 19. 3.

(h) *ibid. v.* 9.

(i) *ibid. v.* 10.

Itaque Chriſto auctore & judice, caſtrare ſe ipſum propter Regnum cælorum; id eſt, ad ſalutem facilius capeſſendam, renuntiare nuptiis, bonum eſt: adeoque habet cœlibatus in documentis cœleſtibus fundamentum. Jam quæro, quibus magis conveniat vitam cœlibem ducere, quam iis qui ab omni ſæculari cura abſtracti, totos ſe altaris miniſterio devovent, quod eſt omni angelica functione nobilius ac perfectius? fatendum ergo abſtinentiam ab uxoribus, majoribus clericis in Eccleſia Latina impoſitam, in vorbo divino fundari.

Eſt & alterum in eodem Matthæi capite ejuſdem rei validiſſimum argumentum, ubi dicenti Petro: (k) *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? amen dico vobis*, reponit Jeſus, *quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael: & omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Quomodo, inquiet aliquis, ſecum ipſo Chriſtus non pugnat? paulo enim ante prædixerat: (l) *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.... quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit mœchatur*. Modo vero prioram velut ſententiam revocans: *amen dico vobis*, ait, *omnis qui reliquerit uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Quomodo non licet dimittere, ſi licet relinquere? verum hæc duo accuratius introſpicienti, apprime cohærere compertum erit. Quod enim primo loco eſt pronunciatum, ad oſtendendum nuptialis fœderis vinculum inviolabile dictum eſt, quod non licet ulla interveniente cauſa abrumpi. Sequenti vero oraculo perfectionis Evangelicæ conſilium continetur, quæ in hoc in primis conſiſtit, ut quis prædominante Dei amore incitatus, vel uxorem omnino non ducat, vel poſtquam duxerit, uſui matrimonii, conſortis accedente conſenſu, renuntiet. Chriſto itaque judice cœlibatus matrimonio perfectior eſt, cui nimirum in æterna vita promittitur ad centuplum felicitatis au-

(k) *ib. v.* 27.

(l) *ibid. v.* 6. & 9.

Digitized by Google

augmentum. Jam ſic ſubſumo: atqui potuit & etiam num poteſt Eccleſia id quod melius ac perfectius eſt, miniſtris ſuis præſcribere: nec quiſquam eamobrem de illata ſibi injuria queri poteſt: ſtatus enim Eccleſiaſticus, res eſt, non neceſſitatis ſed voluntatis, electionis non coactionis: verbo dicam, nemo ad miniſterium altaris violenter abripitur: quiſquis ergo non putat a re uxoria poſſe abſtinere, nubat ille, (per Eccleſiam licet, quæ nuptias nedum damnet, laudat & approbat;) ſed ad ſacrum miniſterium non aſpiret; cui conditio cœlibatus, conſentanee ad Evangelicam perfectionem, ſapientiſſimo decreto adjuncta eſt.

Magiſtro veritatis Diſcipulus veritatis conſentit, ad *Corinthios* ita loquens: (a) *volo omnes vos eſſe ſicut me ipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius vero ſic: dico autem non nuptis & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego .... de virginibus præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis: exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.... ſolutus eſt ab uxore? noli quærere uxorem... hoc itaque dico, fratres, tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores tamquam non habentes ſint .... volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe: qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori: & diviſus eſt .... porro hoc ad utilitatem veſtram dico: non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat, ſine impedimento Dominum obſecrandi .... beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium: puto autem quod & ego ſpiritum Dei habeam.*

(a) 1. Cor. 7. v. 7. & ſeqq.

Quam multa in hoc teſtimonio occurrunt, e diametro inſanis *Lutheri* & *Calvini* paradoxis contraria! volunt illi omnibus indiſcriminatim nubendi præceptum impoſitum; unde conſequens eſt, neminem debere a matrimonio deterreri; e contra Apoſtolus in cœlibatu vitam ducens, adeoque, ſi novis reformatoribus credimus, divini mandati infractor, omnes ſui ſimiles eſſe deſiderat, *volo*, inquit, *omnes eſſe ſicut me ipſum*. Illi Latinam Eccleſiam ſæviſſimæ Tyrannidis accuſare non deſinunt, propterea quod ſtatuerit majoribus clericis a re uxoria abſtinendum: longe vero aliter Beatus Paulus, ipſis etiam laicis, viris indiſcriminatim ac fœminis, continentiam perſuadet: *mulier innupta*, inquit, (b) *& virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu: quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro ... mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantum in domino: beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium*: illi continentiam impoſſibilem eſſe affirmant, & ea propter majores ſuos redarguunt, quaſi jugum importabile clericis impoſuerint: unde, ſi iis credimus, ſequitur Apoſtolum delirare, qui det impoſſibilis rei conſilium: in iis enim ſolis conſilium locum habet, quæ fieri non repugnat: alioquin ſtultus fuerit, qui conſilium homini dederit, non eſſe ex anima concretum & corpore, aut non deſiderare eſſe beatum: quia homo nequit intelligi ſine animæ & corporis mixtione; nec poteſt a beatitudine appetenda ceſſare: illis adeo ſancta matrimonii munia ſunt, ut religionis officia nullatenus interrumpant: ex adverſo Beatus Paulus: *qui cum uxore eſt*, inquit, *ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt .... tempus breve eſt; reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint*: illi denique dum impotenti Clericorum, Religioſorum, Monachorum, & ſanctimonialium ſalacitati ac luxuriæ fræna laxabant, Spiritu Sancto aſſlante loqui ſe impudentiſſime jactitabant: Apoſtolus e contrario ſanctioris ſuaſor auctorque propoſiti: *puto*, inquit, *quod & ego ſpiritum Dei habeam* (c).

(b) ibid. v. 34. 39. eq.

(b) ibid. v. 40.

Quamquam igitur, (ut quod res eſt fateamur) cœlibatus majoribus clericis jure divino injunctus non fuerit; in divinis tamen conſiliis locum habet, & ad majorem perfectionem, Deo ipſo atteſtante, conducit: quis itaque audeat Latinam Eccleſiam ideo redarguere, quia clericis præſcripſit genus vitæ perfectius, divinisque myſteriis dignius, quibus conſecrandis incumbunt?

Jam ſi exempla quæruntur, non erit ab antiquiſſimis temporibus ea derivare difficile: ut enim de Chriſto taceam, qui virgo natus ex Virgine virginitatem perpetuo coluit, ejuſque abſolutiſſimam formam, quippe Sanctus Sanctorum dedit; Apoſtolorum nemo, præter Sanctum Petrum, fuiſſe legitur conjugatus: *Apoſtoli*, inquit Sanctus Hieronymus, (d) *vel virgines, vel poſt nuptias continentes* ..... & alibi: (e) *excepto Apoſtolo Petro, non eſt manifeſte relatum de aliis Apoſtolis, quod uxores habuerint: & cum de uno ſcriptum ſit, ac de cæteris tacitum; intelligere debemus ſine uxoribus eos fuiſſe, de quibus nihil tale Scriptura ſignificet*: ſed etſi daremus, quoſdam præter Petrum Apoſtolos matrimonium iniviſſe; nihilominus omnes ex quo a Chriſto vocati ſunt, ab uſu matrimonii abſtinuiſſe certiſſimum foret ex verbis Sancti Petri ad Chriſtum directis: *ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*: & ex Chriſti ad eumdem reſponſione: *omnis qui reliquerit uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*: quæ verba Sanctus Hieronymus explicans: *aſſumpti in Apoſtolatum*, inquit, *relinquunt officium conjugale*.

(d) Epiſt. 50.

(e) lib. 1. adv. Jovin.

Apoſtolorum exempla, qui ſtatim, & deinceps rexerunt Eccleſiam viri Apoſtolici, tum in cæteris, tum in ſervando cœlibatu ſecuti ſunt; edant enim, ſi potis eſt, Lutherani, & Calviniſtæ, quaſnam Sanctus Ignatius Martyr, Sanctus Polycarpus, Sanctus Irenæus, Sanctus Athanaſius, Sanctus Baſilius, aliique numero propemodum infinito, quorum memoriam Annales Eccleſiaſtici conſecrarunt, uxores habuerint: quod ſi præſtare non valent, neque hactenus potuerunt, fateantur tandem veritate victi atque compulſi, non eſſe in Eccleſia novam, nec antiquæ diſciplinæ contrariam cœlibatus præſcriptionem.

Adſtipulatur denique ratio, multis modis perſuadens a re uxoria continentiam ſacris miniſtris eſſe ſervandam.

Quo enim ſtatus aliquis ſublimior ac ſanctior eſt, eo ſanctius vitæ genus requirit: atqui ſtatus clericorum, omnium quos obire homo mortalis poteſt, ſanctiſſimus & excellentiſſimus eſt: genus ergo optimum vitæ requirit: porro talem eſſe cœlibatus conditionem ſolus animalis homo negabit, ea quæ ſunt ſpiritus non percipiens: non ita ſane Apoſtolus ſentiebat, qui etſi nuptias laudaret pro merito, longe tamen melius eſſe contendebat non nubere: & vero matrimonii officia expendenti compertum erit, ea etſi abſolute non officiant ſanctitati, impedimentum tamen ei aliquod & tarditatem afferre: indeque eſt quod idem Beatus Paulus conjugatis conſilium dabat, ut vacaturi orationi, ab invicem ad tempus diſcederent: quod ſi laicis uſu matrimonii auctore Apoſtolo, abſtinendum, ut liberius ac perfectius Deo laudis ſacrificium offerant; quid iis agendum dicemus, qui quotidie Deo offerre tenentur, vel offerenti aſſiſtere, & pro populo puras ad cœlum levare manus? „ ſi oratio juſti, *inquit antiquiſ-*
„ *ſimus Scriptor Origenes* (f) ſicut incenſum of-
„ fertur in conſpectu Domini, & elevatio ma-
nuum ejus ſacrificium eſt veſpertinum; dicit
„ autem Apoſtolus iis qui in conjugiis ſunt:
„ *nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad*
„ *tempus, ut vacetis orationi, & iterum in idipſum*
„ *ſitis*: certum eſt, quia impeditur ſacrificium
„ indeſinens, iis qui conjugalibus neceſſitatibus
„ ſerviunt: unde videtur mihi, quod illius
„ eſt ſolius offerre ſacrificium indeſidens, qui
„ indeſidenti & perpetuæ ſe devoverit caſti-
„ tati.

(f) hom. 2. in lib. Numer.

„ Pa-

„ Pari ſenſu Sanctus *Epiphanius* : Eccleſia, (a) hær. 59. inquit, (a) utpote a Spiritu Sancto bene ordinata atque conſtituta, quod decentius eſt omnibus in rebus conſiderans, ei rei ſtudere potiſſimum inſtituit, ut quæ divino numini miniſteria præſtantur, nulla re, quoad fieri poteſt, diſtrahantur; utque ſpiritualia omnia officia quam optima lætiſſimaque conſcientia gerantur. Hoc igitur dico propter ſunctiones atque officia convenire, ut Presbyter, ac Diaconus, & Epiſcopus Deo penitus vacet. Nam ſi illis etiam qui a populo ſunt, id ipſum Apoſtolus præcipit, ut, inquit, ad tempus vacent orationi; quanto id magis ſacerdoti præſcribit? nimirum nullis ut impedimentis avocetur; quod in ſpiritualibus ſecundum Deum negotiis, in ipſo uſu ſacerdotii, adminiſtrationeque ſerietur.

„ Et Sanctus *Hieronimus*: ſi laicus, *inquit*, (b) lib. 1. adv. Jovin. c. 19. (b) & quicumque fidelis orare non poteſt, niſi careat officio conjugali; ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemel orandum eſt: ergo ſemper carendum matrimonio. Nam & in veteri lege qui pro populo hoſtias offerebant, non ſolum in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur ad tempus, ab uxoribus ſeparati, & vinum & ſiceram non bibebant, quæ ſolent libidinem provocare.

„ Et *Siricius* Pontifex Maximus: (c) Epiſt. 4. ad Af. Epiſcopos, cap. 9. (c) præterea, *inquit*, quod dignum, & pudicum, & honeſtum eſt, ſuademus ut Sacerdotes & Levitæ cum uaoribus ſuis non coeant, quia in miniſterio divino quotidianis neceſſitatibus occupantur: ad Corinthios namque ſi Paulus ſcribit dicens, *abſtinete vos, ut vacetis orationi*. Si ergo laicis abſtinentia imperatur, ut poſſint deprecantes videri: quanto magis ſacerdos utique omni momento paratus eſſe debet, munditiæ puritate ſecurus, ne aut ſacrificium offerat, aut baptizare cogatur? qui ſi contaminatus eſt carnali concupiſcentia quid faciet? .... qua conſcientia, quo merito hic exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: *omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?*

Ergo Clericis majoribus a matrimonio abſtinendum, ſanctitas ipſa ſacri miniſterii perſuadet.

Accedit altera ratio ex multiplicitate & gravitate ſpiritualium negotiorum petita, quæ Epiſcopis, Presbyteris, & generatim majoribus clericis tractanda incumbunt, quæ ſane totum hominem, animumque ab omni extranea occupatione liberum poſtulant: quo ſenſu ab Apoſtolo dictum: *nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*; atqui inter temporales curas ad ſollicitudines quæ turbare hominem anxiumque tenere ſolent, ſine dubitatione maxima eſt quam matrimonii nexus importat: id quod quotidiano eaperimento Patres-familias probant atque teſtantur: quo ergo liberius ac facilius clerici ſuſcepta officia adimplent, convenientiſſimum fuit eos ab onere matrimonii liberari, & ad continentiam adigi: *his autem ipſis*, (Epiſcopis nimirum & Presbyteris) inquit Euſebius (d) Demon. Ev. l. 1. c. 9. Cæſarienſis (d) *ut melioribus ſtudiis vocent liberius, ſejunctus a re uxoria victus adamatur, veluti iis, qui divina & incorporea ſobole propaganda occupati tenentur; & non unius, neque duorum liberorum, ſed acervatim innumerabilis multitudinis educationem, ſanctamque diſciplinam, ac reliquæ inſtituendæ vitæ curam ſuſceperint*.

Solvuntur Hæreticorum objectiones.

Audiamus modo & refellamus quæ in ſui gratiam argumenta congerunt, libidinis & intemperantiæ audaciſſimi defenſores.

Objectio. Continentiæ ſervandæ lex, *inquiunt*, nullibi in ſacris litteris legitur ordini clericorum præſcripta. Ergo tantum illis onus imponi non debuit.

℞. conceſſo antec. nego conſ. Nullibi equidem in ſcriptura clericis legitur temperantia ab uaoribus imperata: ſed pariter nullibi vetita legitur. Immo ea teſtimoniis Scripturæ ſuperius adductis liquido conſtat, melius ac decentius eſſe, ut clerici a matrimonio ineundo, & ab ejus ante ordinationem contracti uſu prorſus abſtineant: ita inſinuatum a Chriſto: ita ab ejus Apoſtolo confirmatum: ita ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus obſervatum, quos conſtat vel fuiſſe virgines, vel poſt nuptias, continentes. Jure ergo ſuo Eccleſia, cui condendarum legum & diſciplinæ ſtabiliendæ facultas a Chriſto conceſſa eſt, id quod perfectius ac convenientius eſſe noverat clericis imperavit.

Inſt. 1. Atqui a matrimonio continentia omnibus & ſingulis hominibus divino mandato vetita eſt. Ergo &c. Inſt. 1.

Prob. ſubſ. Ex verbis quæ Geneſeos 1. v. 27. & ſeq. leguntur: *creavit*, inquit, *Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum: maſculum & fœminam creavit eos: benedixitque illis Deus, & ait: creſcite, & multiplicamini, & replete terram*. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & nego conſeq. Simulque ſuppoſitum argumenti. Si pro abſoluto præcepto hæc ad primos homines a Deo directa verba haberi debent, & ad omnes & ſingulos eorum poſteros ex æquo pertinere exiſtimantur; pariter brutis ipſis animantibus idem præceptum divinitus intimatum: in hoc enim ipſo capite v. 21. & ſequente legitur: *creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aqua in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundum genus ſuum .... benedixitque eis, dicens: creſcite & multiplicamini*; atqui animantibus quippe rationis eapertibus præceptum fieri nequit: dicendum ergo his verbis: *creſcite & multiplicamini*: non mandatum nubendi ſignificari, ſed benedictionem ac fœcunditatem quam humanæ naturæ Deus ab initio impartivit, ut nuſquam intermittenda ſobole poſſet in perpetuum propagari.

Quod ſi pro formali mandato accipi debere pugnaciter aliquis contendat, non repugnabimus modo fateatur, non ad ſingulos in individuo homines, ſed ad totam univerſim ſpeciem pertinere: alioquin enim facimus Chriſtum Deo Creatori contrarinm, quippe qui eos in Evangelio laudat, qui ſe ipſos propter regnum cœlorum caſtraverint, ideſt voluntario a nuptiis continuerint: & facimus Apoſtolum ejus ſacrilegum, qui videlicet omnibus indicente Deo: *creſcite, & multiplicamini*: dare virginitatis conſilium auſus fuerit, & præferre nuptiis continentiam, *qui matrimonio*, inquit, (e) *jungit virginem ſuam, benefacit: & qui non jungit, melius facit .... beatior erit, ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium*: quin (e) 1. Cor. 7. 38. & Apoſtolos omnes, & Apoſtolicos viros facimus refractarios, quos conſtat vel a nuptiis contrahendi, vel a contractarum uſu abſtinuiſſe, adeoque divinum imperium, in hac hypotheſi, infregiſſe: *creſcite & multiplicamini*.

Inſt. 2. Atqui ne ipſos quidem clericos a nubendi officio poſſe eximi, Scripturæ ſententia eſt. Ergo &c. Inſt. 2.

Prob. ſubſ. Ex verbis Apoſtoli: *oportet*, inquit (f) *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum .... hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ... conſtituas per civitates Presbyteros .... ſi quis ſine crimine, eſt unius uxoris vir*. Inde ſic eruunt argumentum: (f) 1. Tim. 3. 2. Tit. 1. 6.

A nubendi debito non eaimitur, quem unius uxoris virum eſſe oportet: atqui tales præſcribit Apoſtolus, Epiſcopos ac Presbyteros ordinandos, qui unius uxoris ſint viri. Ergo &c.

R. 1. Si hæc Apoſtoli ſententia, neceſſariam nubendi conditionem ſignificat, ſine qua nemo poſſit Presbyter aut Epiſcopus ordinari: nec Paulum, nec cæteros Apoſtolos vere fuiſſe Epiſcopos. Nam Beatus Paulus ſe cœlibem profitetur, *omneſque deſiderat eſſe ſicut ſeipſum*: (g) reliqui vero Apoſtoli, ut ea Sancto Hieronymo ſæpe prædictum eſt, *vel virgines fuere, vel poſt nuptias continentes*: quin & eadem in ſanctiſſimos priſcæ & ſequentium ætatum Antiſtites accuſa- (g) Cor. 1. c. 7.

Digitized by Google

cuſatio recidet, qui cum innupti perpetuo manſerint, hac de cauſa fuerant ab Epiſcopatu arcendi: quod niſi vident Lutherani & Calviniſtæ abſurdiſſime blaterari, nil prorius videut.

℞. 2. Si ex Apoſtolico dicto Presbyter aut Epiſcopus ordinari nequit, niſi quem virum unius uxoris eſſe conſtiterit; dicendum pariter a ſacro miniſterio debere repelli, qui ex carnali matrimonio filios non genuerit: par enim utriuſque in Epiſtolis Sancti Pauli præſcriptio eſt: *oportet*, inquit, (a) *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum . . . . . ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate:* in Epiſtola vero ad *Titum* (b) uno tenore ſic legitur: *ſi quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos*: quis porro niſi inſipiens hoc conceſſerit, filiorum orbitatem, aut ſterilitatem, repulſione a ſacro miniſterio caſtigandam? itaque

(a) 1. Tim. 3. 2. & 4. (b) Tit. 1. 6.

℞. 3. nego ſubſ. ad probationem admitto Apoſtoli teſtimonium, & conceſſa majore, nego min. Non enim Scripturæ verborum eſt ſenſus debere neceſſario uni uxori eſſe conjunctum, qui ad Epiſcopatum eligitur, ſed non poſſe eligi qui plures ſucceſſive uxores habuerit: reſponſionis veritatem antiqua Græcorum, Orientalium, & Latinorum diſciplina invincibiliter adſtruit: conſtat enim priſcis canonibus, per univerſam Eccleſiam cautum eſſe, non ut uxorem unam haberet, qui ad Epiſcopatum aut Presbyteratum promoveretur; ſed ut nemo myſteriis ſacris præficeretur, qui nuptias duplicaſſet; idemque hodie mos in oriente & Occidente ſervatur: legantur omnes qui ubivis extant canones conciliorum, ſummorum Pontificum ſanctiones: ac Patrum ſententiæ: & ſi vel una reperta fuerit, ubi verba Apoſtoli aliter quam de μονογαμω, eó videlicet qui ſemel tantum nupſerit, intellecta comperiantur, tum ſane, per nos licet Lutherani ac Calviniſtæ triumphum canant. At, audacter dicimus, quantum infeliciter hactenus, tantum hoc in poſterum fruſtra tentabunt: hujus porro Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ cauſas, quoniam alibi explicuimus, attingere de novo non convenit, ne actum agamus. (c)

(c) vide ſup. 1. p. de impedimentis ordinat.

Inſt. 3. Præpoſtera hæc Apoſtolici textus interpretatio eſt. Ergo non eſt admittenda.

Inſt. 3.

Prob. anteced. Duo in hac ejus ſententia debent attendi. Primum eſt, Epiſcopum oportere eſſe *virum*, maritum videlicet: ſecundum, oportere eſſe *unius uxoris virum*, id eſt non debere plures ſimul uxores habere; unde ſic enaſcitur argumentum:

Præceptum Apoſtoli eſt, non poſſe ſimultanee polygamum, ad Epiſcopatum aſſumi. Ergo pariter pro ejus præcepto haberi debet, quod monogamus ſit, qui Eccleſiæ regendæ præficitur.

℞. nego anteced. ad probationem nego hunc præſcriptionis Apoſtolicæ eſſe ſenſum, quem ei temerario Heterodoxi affingunt. Dici enim nequit Apoſtolum ab Epiſcopatu eos ſolum excludere voluiſſe, qui plures ſimul uxores haberent quin pro re certa atque comperta ponatur, polygamiam ſimultaneam fuiſſe in Eccleſia toleratam atque communem: ut quid enim plurium ſimul uxorum maritos a ſacro miniſterio Beatus Paulus repelleret, ſi nemo hujuſmodi inter fideles reperiretur; atqui conſtans & indubitata res eſt, polygamos ſimultaneos, nedum fuerint aliquando in Eccleſia tolerati ab ejus communione & a cœtu fidelium ſemper ignominioſe rejectos, donec atrox facinus ſeveriſſimis pœnitentiis expiaſſent: neceſſe ergo non erat ut Apoſtolus Titum & Timotheum admoneret, non eſſe ad Epiſcopatum aſſumendos, quos ne ad commune quidem fidelium conſortium Eccleſia admittebat; quapropter rejecta pro merito ſiniſtra hæreticorum interpretatione, conſenta[illegible] univerſam Græcorum ac Latinorum Ec[illegible] dicimus, Apoſtolum verbis ſuis non præcipere, ut unam uxorem habeat, qui Epiſcopus conſecratur; ſed ne ad divinum miniſterium aſſumatur, qui etiam ſucceſſive nuptiarum unitatem exceſſerit. Non quod ſæpius nupſiſſe crederetur eſſe peccatum, ſed quod repetitæ nuptiæ ſuſpicionem effrenis concupiſcentiæ præ ſe ferrent, & a perfecta Sacramenti ſignificatione deficerent. Quam rationem Sanctus Auguſtinus expendens: „ Sacramentum nuptiarum temporis noſtri, *inquit*, (d) ſic ad unum „ maritum, & unam uxorem redactum eſt, „ ut diſpenſatorem Eccleſiæ non liceat ordinari, niſi unius uxoris virum: quod acutius intellexerunt, qui nec eum, qui Catechumenus vel Paganus habuerit alteram, ordinandum eſſe cenſuerunt. De Sacramento enim „ agitur, non de peccato: nam in baptiſmo „ peccata omnia dimittuntur; ſed qui dixit: „ *ſi acceperis uxorem non peccaſti*: &, *ſi nupſerit non peccavit*: &, *quod vult faciat, non peccat, ſi nubat*: ſatis declaravit nuptias non „ eſſe peccatum. Propter Sacramenti autem „ ſanctitatem, ſicuti fœmina, etiamſi Catechumena fuerit vitiata, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari; ita „ non abſurde viſum eſt eum qui exceſſit uxorum numerum ſingularem, non peccatum „ aliquod commiſiſſe; ſed normam quandam „ Sacramenti amiſiſſe, non ad vitæ bonæ meritum, ſed ad ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Ita Sanctus Doctor, non eos qui ſimultanee polygami fuerint, (hos enim ne inter fideles quidem habere locum Religio patitur) ſed eos qui ſucceſſive ſingularem numerum nuptiarum exceſſerint, conſentanee ad canones ubique obſervatos excludens. Porro quod Apoſtoli verba *unius uxoris virum*, de præcepto unam uxorem habendi, hæretici accipienda contendunt, quam abſurdum ac ridiculum ſit, ipſique Apoſtolo injurioſum, ſoli illi non capiunt, quibus juvat incontinentiæ fautores ac patronos eſſe.

(d) de bono conjug. c. 18.

Inſt. 4. Atqui nequit majoribus clericis continentia ab exercendo aut ineundo matrimonio interdici, quin præceptum Domini violetur. Ergo &c.

Inſt. 4.

Prob. ſubſ. Ex verbis Chriſti: *non legiſtis*, inquit, (e) *quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? & dixit: propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una; itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Inde ſic inferunt argumentum:

(e) Mat. 19. & ſeqq.

Præceptum Domini eſt, nexum ab ipſo Deo connubii fœdus, nulla debere humana auctoritate abrumpi; atqui clerici nequeunt ab uſu aut contractu matrimonii interdici, quin tyrannica uſurpatione ſacrum nuptiarum fœdus frangatur. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. ad probationem, recipio teſtimonium, & conceſſa majore nego min. nihil ad quæſtionem præſentem facit hæc tanta oſtentatione jactata auctoritas: vel enim qui ad ordines ſacros & majores provehitur, ante ordinationem cœlebs repertus eſt vel maritus. Si primum: ab uxore non ſeparatur: nam quomodo ſeparatio eſt ab uxore, quæ nuſquam fuit; cum ſeparatio conjunctionem neceſſario præſupponat? ſi ſecundum: ne tum quidem dici poteſt nexus connubii rumpi; etiamſi ab uſu matrimonii deinceps, qui ad majores ordines & aſſumptus, prohibeatur: vinculum enim non frangitur, quamdiu integrum & inviolabile perſeverat; atqui etiamſi ad continentiam ab uxore propria (ejus conſenſu ante ordinationem præmiſſo,) clericus adigatur, vinculum tamen matrimonii integrum & inviolabile manet; ita ut ex Chriſti & Apoſtoli ſententia, *mulier alligata ſit legi, quanto tempore vir ejus vivit; nec in primam libertatem reſtituatur, donec vir ejus dormierit*. (f) Ergo nulla ibi vinculi nuptialis fractio eſt: quam inſulſe autem ex hac Chriſti ſententia hæretici argutiolas inferant, vel inde patet, quod eo loci, non de matrimonio contrahendo, ſed de contracto agatur: *acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi*, inquit Sanctus Evangeliſta (g) *tentantes eum, & dicentes: ſi licet*

(f) 1. Cor. 7. 39. (g) ib. v. 3.

cet homini dimittere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa? qui reſpondens ait eis: non legiſtis quia qui fecit hominem ab initio &c. Nam quod attinet ad matrimonium contrahendum, nedum ejus ineundæ legem omnibus poſitam Chriſtus doceat; aperte e contra ibidem inſinuat, melius ac perfectius eſſe non nubere: dicentibus enim diſcipulis: (a) *ſi ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere*: non reſpondet, nubere neceſſarium eſſe, ſed: *non omnes*, inquit, *capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt: ſunt enim eunuchi qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum: qui poteſt capere capiat*, Non jam ergo hæretici Eccleſiam, ſed Chriſtum ipſum accuſent, quippe qui, (ſi qua cavillationis eorum vis eſt,) contra Dei legem omnibus matrimonium imperantis, continentiæ doctor fuerit & ſuaſor.

(a) *ibid. v. 10. & ſeqq.*

Inſt. 5. Inſt. 5. Atqui ne a Thoro quidem & nuptiarum uſu poterat Eccleſia majoribus clericis interdicere. Ergo &c.

Prob. ſubſeq. Ex verbis Apoſtoli: *honorabile*, inquit, (b) *connubium in omnibus, & Thorus immaculatus*, Unde ſic diſputant: legitima ſanctio non eſt, quæ ſanctitati matrimonii gravem infert injuriam; atqui prohibitio nuptiarum clericis majoribus facta, ſanctitati matrimonii gravem injuriam infert, & Apoſtolo contradicit, connubium in omnibus perſonis eſſe immaculatum & honorabile affirmanti: qui enim dixit, *in omnibus*, neminem, & ne ipſos quidem Epiſcopos ac ſacerdotes a contractu & uſu nuptiarum excluſit. Ergo &c.

(b) *Hebr. 13. 4.*

R. nego ſubſeq. ad probationem, admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego minorem falſumque ſuppoſitum. Miſere hic, ut in cæteris, Apoſtoli textum hæretici torquent, ut eum patronum incontinentiæ faciant: nam quod *τὸ in omnibus*, de perſonis ipſis accipiunt, quaſi dicere voluerit Beatus Paulus, *quivis nubat, & cum quovis nubat, ſuum nihilominus matrimonio integrum honorem conſtare*, tum abſurdiſſimum, tum impietatis pleniſſimum eſt: quid enim ſi mater cum filio, pater cum filia, cum ſorore frater nefando concubitu miſceatur; *numquid honorabile connubium erit, & thorus immaculatus?* Apage ſententiam, non minus naturæ, quam legi divinæ contrariam: itaque ſic debent verba Apoſtoli accipi, ut *τὸ in omnibus* non ad nubentes, ſed ad connubium ipſum pertineat, quod revera ſe ipſo honorabile eſt, & immaculatum, ſive prolis ratio habeatur, ſive fidei ſive Sacramenti. Unde ſequitur a nemine debere matrimonium infamari, quippe quod modo præſcriptos limites non excedat, & legitime contrahatur, honore laudeque digniſſimum ſit: hac poſita quam ſenſus ipſe communis ſuggerit explicatione, quid inde tandem eruere ad ſui defenſionem hæreſis poteſt? *honorabile*, inquit Paulus, *connubium in omnibus, & Thorus immaculatus*: quaſi diceret: *moneo vos, quotquot jugum matrimonii ſubiiſtis, ut ſtatus veſtri memores, ſancte & juſte ejuſdem in omnibus officia impleatis, ad prolem ſive ſuſcipiendam, ſive educandam; nec fidem mutuo præſtitam ullatenus violetis*: unde continuo ſubdit: *fornicatores enim & adulteros judicabit Deus*; ſed quid inde, inquam, ad cauſæ deploratæ præſidium Lutherani extundent? numquid quia in iis qui legitime juncti ſunt, matrimonium honorabile eſt, pariter in ſacerdotibus, & in iis generaliter qui ſemetipſos voto continentiæ perpetuæ Deo voverint, immaculatum & honorabile reputabitur? numquid facit injuriam nuptiis, qui eis honorem debitum exhibens, non ex contempto, ſed ut liberius ac ſanctius Deo ſerviat, a nuptiis abſtinet? numquid reprehendit quod bonum eſt, qui quod eſt melius anteponit? numquid denique nuptiarum injuria eſt, implere votum continentiæ Deo factum? longe aliter Sancti Patres: quos inter Sanctus Joannes Chryſoſtomus in Epiſtola ad *Theodorum* lapſum: „ legitima, „ *inquit* & juſta res eſt conjugium, & ipſe con„ fiteor, *honorabile connubium*, inquit Apoſto„ lus, *& cubile immaculatum*; ſed tibi jam „ non eſt integrum connubii jura ſervare: cœ„ leſti enim ſponſo ſemel junctum, illum re„ linquere, & uxoris laqueis implicari, adul„ terii crimen incurrere eſt. Quamvis millies „ hoc ipſum nuptias voces; ego tamen & a„ dulterio illud tanto pejus affirmo, quanto „ melior mortalibus Deus.

Inſt. 6. Inſt. 6. Non debuit clericis majoribus illud interdici, cujus exemplum dederunt Apoſtoli; atqui Apoſtoli cum prædicatione Evangelii, cæteriſque ſacerdotii muniis uſum matrimonii conjunxerunt: quod a Sancto Paulo aperte videtur inſinuatum: *numquid*, inquit, (c) *non habemus poteſtatem, mulierem ſororem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas? aut ego ſolus & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?* Ergo &c.

(c) *1. Cor. 9. 5.*

R. conceſſa majore, nego minor. Nova hic hæreticorum ſcripturam fœde adulterantium calumnia eſt. Si enim ideo quia leguntur Apoſtoli mulieres ſorores circumduxiſſe, quod mariti fuerint, & matrimonio uſi ſint, poteſt affirmari; nihil obſtat quominus idem (quod cogitatu horrendum eſt) de Chriſto ipſo dicatur: de illo namque pariter legitur, quod non unam, ſed plures mulieres, Regnum Dei annuncians, circumduxerit: *factum eſt*, inquit Scriptor Sacer, (d) *& ipſe iter faciebat per civitates, & caſtella, prædicans & evangelizans Regnum Dei: & duodecim cum illo: & mulieres aliquæ ..., Maria quæ vocabatur Magdalena, ... & Joanna uxor Chuſa .... & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis*: dicendum itaque cum Patribus, Apoſtolos, non pravi exempli authores, ſed bonum Chriſti exemplum ſecutos, mulieres aliquas velut ſorores, prout textus ipſe aperte declarat, circumduxiſſe; tum ut ab iis neceſſaria ad victum & veſtitutum reciperent; tum præcipue, ut iis velut adjutricibus, iis in locis quorum aditus fœminis ſolis permittebatur, ad propagationem Evangelii uterentur.

(d) *Luc. 8. 1. & ſequ. vide Mat. 27. 55. Mar. 15. 40. & 41.*

„ Qui virginitatem ſuadebant, *ait S. Iſidorus* „ *Peluſiota*, (e) & caſtitatem prædicabant, ac „ virginum choros moderabantur, cum mulie„ ribus conſuetudinem non habebant; quis e„ nim eos virginitatem ſuadentes tuliſſet, ſi „ in voluptatum cœno ſemetipſos voluntates „ deprehenſi eſſent? *& S. Clemens Alexandri*„ *nus*: (f) Apoſtoli, *inquit*, prædicationi at„ tendentes, non ut uxores, ſed ut ſorores cir„ cumducebant mulieres, quæ una miniſtratu„ ræ eſſent apud mulieres, quæ domos cuſto„ diebant, per quas etiam in Gynæceum abſ„ que ulla reprehenſione, malave ſuſpicione „ ingredi poſſet doctrina Domini.

(e) *lib. 3. Epiſ. 179.*

(f) *lib. 3. Strom.*

Inſt. 7. Inſt. ultimo. Rei impoſſibilis præceptum eſſe non poteſt; atqui ſervare continentiam homini impoſſibile eſt: Cujus veritatis etiamſi alia deſorent argumenta, vel hoc unum convincentiſſimum eſſet, quod ſuggerit diſſolutio cleri ex nuptiarum prohibitione ſecuta: quot enim & quantorum malorum origo fuit, tyrannica matrimonii interdictio? quot inde, & quam horribili ſcandalo, adulteria, inceſtus, fornicationes manarunt, & quotidie conſequuntur; natura videlicet, cui, aptatum ab ipſo Deo, connubii remedium denegatur, in illicitas libidines erumpente? ergo ſancire hujuſmodi legem Eccleſia Latina non potuit.

R. conceſſa majore, nego min: & dico hanc Hæreticorum præſumptionem verbo divino, naturæ rationali, ipſique experimento e diametro contrariam eſſe; repugnat, inquam, verbo divino. Numquid enim de re impoſſibili Chriſtus loquebatur, quando dicebat: (g) *ſunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum?* numquid rei impoſſibili coronam repromittebat, quando interroganti Petro: (h) *ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? amen*, inquit, *dico vobis, ... omnis qui reliquerit ... uxorem ... propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æter-*

(g) *Matt. 19. 12.*

(h) *ibid. 27. & ſeq.*

nam

Digitized by Google

num poſſidebit? numquid rem impoſſibilem Apoſtolus, ludens illudenſque ſuadebat, quando omnes ſui volebat ſimiles eſſe, videlicet cultores virginitatis? (a) numquid rem impoſſibilem idem Apoſtolus poſtulabat, quando propriam infirmitatem deplorans: *ne magnitudo*, inquiebat, (b) *revelationem extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me?* quod enim rem juſtam & poſſibilem peteret, reſponſum a Domino datum demonſtrat: (c) *ſufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*; itaque recentiores hæretici dum impoſſibilem eſſe continentiam dictitant, verbo divino contradicere convincuntur.

(a) *vide* 1. *Cor.* 7. 7. *& ſeqq.*
(b) 2. *Cor.* 12. 7. *& ſeq.*
(c) *ibid. v.* 9.

Quid quod, & ipſi naturæ rationali inſultant, continentiam impoſſibilem auſu ſacrilego prædicantes: numquid enim homini ratione utenti ſummam non facit injuriam, qui eum negat poſſe a re uxoria abſtinere? potuerunt ſcilicet Gentiles plerique Philoſophi, quo liberius vacarent prophanæ ſtudio ſapientiæ; potuerunt hodieque poſſunt infinito numero laici, ut totos ſe ſe aut mercaturæ dedant, aut negotiis ſæcularibus, matrimonii oneri nuncium mittere: & non poterit homo Chriſtianus, ne diviſum cor habeat, utque cœleſtem coronam majori facilitate capeſſat, carnis concupiſcentiam refrænare? vah! imprudentes, impudenteſque magiſtros: grege Cynicorum quam ſocietate fidelium digniores, qui dum nubendi neceſſitatem exaggerant, humanæ naturæ dignitatem ad pecudum conditionem ignominioſe detrudunt! quantum autem ab ipſo ſenſu communi perverſa Lutheri, ejuſque ſimilium doctrina abhorreat, præterquam quod ex prædictis eſt manifeſtum, duplici argumento confirmo.

1. Petitur ex ſtatu viduitatis, in quo plerique, alterutrius conjugum morte incidente, quidquid reliquum vitæ eſt laudabiliter degunt: viduitatem ſane locis innumeris, utriuſque Teſtamenti Scripturæ commendat: laudatur in veteri, fœmina ſancta *Judith*, quæ florente ætate, & *eleganti aſpectu nimis*, (d) *vidua a marito relicta, in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur, habens ſuper lumbos ſuos cilicium, & jejunans omnibus diebus vitæ ſuæ:* laudatur in novo, (e) *Anna Propheti*ſ*ſa filia Phanuel, quæ proceſſerat in diebus multis & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua: & hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die:* longum fuerit omnes quarum encomium in ſacris extat litteris, recenſere: neque ſolum inter veros Dei cultores, ſed & in falſis quibuſque religionibus viduitati honorem habitum conſtat. Porro ſi, ut adverſarii deblaterant, continentia impoſſibilis eſt; nedum laudari viduitas debeat, execratione & odio digna erit; falſo dictum fuerit ab Apoſtolo: (f) *viduas honora, quæ vere viduæ ſunt*: hoc enim ipſo quod aliquis in viduitate contra imperium naturæ perſiſtet, libidinis & incontinentiæ convincetur; eoque magis, quo difficilius vulgo putatur, iis qui nuptias ſemel experti fuerint, a maritali commercio abſtinere.

(d) *Judit.* 8. 4. *& ſeq.*
(e) *Luc.* 2. 36. *& ſeq.*
(f) 1. *Tim.* 5. 3.

2. Lex ipſa matrimonii ſuggerit, cujus tanta ſeveritas ac ſanctitas eſt, ut conjugibus quamdiu uterque in vivis agit, nullo prætextu liceat, cum altero, vel cum altera commiſceri, ponamus ergo id quod non raro contingit, ſtatim poſt celebrationem nuptiarum, maritum aut fœminam gravi morbo corripi, qui toto vitæ decurſu perduret, ac talis ſit, ut matrimonii uſum abſolute impediat; quid tum conſorti ejus florentis adhuc ætatis ac vegetæ hæretica factio conſulet? numquid novum matrimonium, priore diſſoluto permittet? atqui divina reſiſtit auctoritas: *quod Deus*, inquit, (g) *conjunxit, homo non ſeparet:* cui conſimile eſt, quod ait Apoſtolus: (h) *quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi. Si autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri: igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro &c.* numquid continentiam imperabit, ac conſulet, ut ſolo retento mariti aut conjugis otioſo vocabulo, totum vitæ tempus ſine uſu matrimonii miſerabiliter tranſigat; atqui contra male ſuadam hæreſim, conjux infœlix inſurget, & eadem quibus Lutherani ac Calviniſtæ utuntur, contra ipſus regerens argumenta, rem ſibi impoſſibilem demandari cauſſabitur; reponetque conſilium continentiæ dare, idem eſſe, ac adulteriis, fornicationibus, omniſque generis impudicitiæ iter pandere. Quid ergo ſupereſt, niſi ut hæretici, vel ſecum ipſis, vel cum lege divina, quæ ſuprema ratio eſt, pugnare, invincibiliter convincantur. Fateantur itaque obſervationem continentiæ impoſſibile nihil habere, neque injuſtitiæ redargui poſſe Eccleſiam, id quod ipſis laicis aliquando neceſſario faciendum eſt, majoribus clericis lege perpetua imperantem.

(g) *Matt.* 19. 6.
(h) *Rom.* 7. 2. *& ſeq.*

Jam ſi continentiæ exempla quærantur, innumerabilia omni ætate occurrunt: ecquis enim recenſere valeat tot Monachorum & virorum Religioſorum myriades, qui a ſæculo tertio ex quo Monaſticus ordo in Oriente eſt inſtitutus, nec multo poſt in totum late Occidentem propagatus, vitam cœlibem, angelis quam hominibus ſimiliores duxerunt? quis dinumerare ſacrarum virginum choros, quæ uni ſponſo Chriſto dicatæ, in ſacris receſſibus virgines perpetuo permanſerunt, hodieque manent? quis Epiſcoporum, Presbyterorum, & cæterorum inferioris ordinis miniſtrorum ſeriem perluſtrare, quibus nihil fuit antiquius, quam ut ab omni carnali commercio, prout erat propoſitum, abſtinerent? quis laicorum numerum computare, qui inter medias illecebras ſæculi, vel a matrimonio temperarunt, vel in ipſis nuptiis incorruptam virginitatem ſervarunt? qualis Sanctus Imperator *Henricus* fuit, de quo in ejus vita legitur, quod virginitatem, raro exemplo, matrimonio junxerit, ſanctamque *Cunegundam* conjugem ſuam, propinquis ejus, morti proximus, illibatam reſtituerit: igitur ad hæreticorum iniqua loquentium ora obſtruenda, ſufficit Eccleſiæ diuturnum experimentum, quo conſtat infinitos propemodum utriuſque ſexus fideles, virginitatis voto obſtrictos reddidiſſe Domino votum ſuum, hodieque reddere; & in ſe ipſis probaſſe, quod promittente Deo, Beato Paulo feliciter obtigit: *ſufficit tibi gratia mea: virtus in infirmitate perficitur.*

Neque eſt quod exempla impudicitiæ & infidelitatis exaggerent, quæ non ſine graviſſimo ſcandalo, Eccleſiam ſæpe afflixerunt ſæpeque affligunt: nam ſubditorum perverſitas, equidem humanæ fragilitatis ac corruptionis eſt argumentum: ſed non inde ſequitur, impoſſibilem eſſe legem: ſi enim ideo debet lex ipſa culpari, & impoſſibilitatis redargui, quia a pleriſque infringitur; jam nulla lex neque divina, neque humana conſiſtet, quia conſtat nullam eſſe, quæ a pleriſque non violetur: quemadmodum itaque perperam ille argueret, qui injuſte vetitam ſimoniam, aut adulterium prohibitum blaſphemaret, propterea quod multi in Eccleſia ſimoniaci, multique adulteri fuerint, ita lex cœlibatus clericis majoribus impoſita, non poteſt inde concuti, quia eam multi profeſſionis ac voti immemores infregerunt: nam legem hanc ſanctam eſſe, nec impoſſibilem obſervatu, contraria aliorum exempla demonſtrant.

Quis porro patienter audiat Lutheranos de ſcandalo conquerentes, cum ipſi offenſionem omnium graviſſimam, & hactenus inauditam in Eccleſia excitarint? numquid enim, per Deum immortalem! boni exempli res fuit, videre Lutherum, duplici, profeſſionis religioſæ, & ſacri presbyteratus ordinis voto ad perpetuam continentiam obſtrictum, matura jam ætate non cum ſæculari muliere, ſed cum virgine Deo dicata infames nuptias contrahentem? numquid immune a ſcandalo fuit, *Carloſtadii*, & aliorum *Lutheri* ſequacium, ſimile non tam matrimonium, quam fœdiſſimum impudicitiæ enormis commercium? qua fronte videri volebant ſpurciſſimi homines, Eccleſiæ & priſcorum morum reformatores, qui-

Digitized by Google

bus pro fundamento religionis erat, vota ſanctiſſima, & leges caſtiſſimas conculcare? quis non rideat, (verius dixerim) quis amare Lutherum non lugeat, infrunitæ libidini excuſationem hanc obtendenti; ſe nimirum ita feciſſe, *ut ægre faceret mundo & diabolo, parenti quoque hoc ſuadenti gratificaretur?* (a)

(a) *Melch. Adam in vita Lutheri.*

Ratum itaque ſit ac conſtitutum, ſacri ordinis cœlibatum, etſi juris divini non ſit, habere tamen in ſacris litreris, Apoſtolorum & virorum Apoſtolicorum exemplis, ipſaque ratione certiſſimum fundamentum.

CAPUT SECUNDUM.

Oſtenditur Hæreticos clericorum continentiæ ſubverſores, Græcorum & Orientalium conſenſione immerito gloriari.

Venio nunc ad Græcos & Orientales quorum auctoritatem, in cæteris quæſtionibus Lutherani & Calviniſtæ arroganti ſupercilio contemnunt ac deprimunt, in præſenti vero controverſia miris laudibus extollunt ac prædicant, quaſi nimirum clericis omnibus nuptias indifferenter, antiquiſſima diſciplina permitterent: quod quam immerito & calumnioſe effutiant, non erit difficile demonſtrare: ad hoc enim ſatis erit, Græcorum mores cum hæreticorum nova corruptela conſerre, ut quam immenſum ab Eccleſiaſtica regula exorbitaverint, certum poſſit eſſe judicium.

1. Lutherani, aliique proteſtaotes omnibus indiſcriminatim miniſtris, ne iis quidem exceptis, quos Epiſcopos alicubi nominant, uſum matrimonii ante contracti permittunt: Græci e contrario, omneſque generatim Orientales, Epiſcopos ſuos ad perpetuam continentiam adiguot: nemo apud illos Antiſtes eligitur, niſi virgo, vel viduus, vel ab uxore vivente ſine ſpe ad contubernium redeundi abſtractus: indeque eſt, quod apud illos Epiſcopi vulgo ex ordine monaſtico aſſumuntur, cui cœlibatus voti irrevocabilis obligatione annexus eſt: facti hic res agitur, in qua facile poſſumus, ſi aberramus a vero, mendacii argui; edant ergo ſi potis eſt, exemplum aliquod vel unius Epiſcopi, non dico de eorum numero, qui Romanæ Eccleſiæ & ſedi Apoſtolicæ conjuncti ſunr, vel quondam fuerunt; ſed de hæreticorum aut ſchiſmaticorum diverſis factionibus, qui ad Epiſcopatum promotus, exercuerit officium maritale: percurrant omnes Græcorum, Syriorum, Ægyptiorum, Armenorum, Æthyopum, cæteraſque latiſſime diffuſas provincias: ſectas omnes Eutychianorum, Jacobitarum, Neſtorianorum, cæteraſque ſine exceptione perluſtrent, quæ gentem miſeram diſtrahunr: &, ſi vel unum Epiſcopum poſſint allegare, qui probaote Eccleſia, matrimonio uſus ſit; tum ſane ſævæ tyrannidis Romanam Eccleſiam fidenter accuſent: unum eſt, fateor, quod afferre poſſunt, *Barſomæ* cujuſdam *Niſibis* in Meſopotamia Metropolitani: vixit ille regnante Imperatore *Juſtino*. In tanrum porro, ut in Neſtorianæ Eccleſiæ hiſtoria legitur, (b) incontinentiæ ac libidinis exceſſum erupit, ut Deo dicatam virginem, cui *Mamovia*, aut *Babovia* nomen erat, publice uxorem conduxerit; ſimulque decretum emiſerit, quo Eccleſiaſticos omnes, ipſaſque ſanctimoniales ad ineundum matrimonium hortabatur; quod ejus ſive præceptum, ſive conſilium, nedum Neſtorianis arriſerit, ſomma omnium indignatione atque execratione exceptum eſt: vibrata contra ipſum, & ſæpius iterata anathematis fulmina, ſimulque, ut perpetua nomini ejus inureretur infamia ſolemni decreto ſtatutum, ut nemo *Niſibis* Epiſcopus, in *Catholicum* ſive Patriarcham aſſumi poſſet: quæ ſanctio pluribus ſæculis perduravit.

(b) *Euthych. tom. 2.*

Quantum ergo ad Epiſcopos ſpectat, nequeunt hærerici ſemetipſos Græcorum & Orientalium exemplo defendere.

2. Lutherani & Calviniſtæ, presbyteris ac miniſtris ſuis ſive quocumqua eos alio nomine vocitent, non modo uſum matrimonii ante ordinationem contracti permittunt; ſed & in ipſo miniſterii exercitio, celebrationem nuptiarum unicuique liberam faciunt: quid porro cum hac intemperantia Græci & Orientales commune habent, apud quos presbyteris equidem cæteriſque miniſtris inferioribus, uſus matrimonii, antequam ordinarentur, initi, *nova diſciplina* permittitur; ſed ad ſecunda, poſt ordinationem, vota tranſire, ſtrictiſſime prohibetur: ita ut ſi ſacerdos aliquis, diaconus, aut hypodiaconus, vel ipſo inaugurationis die in viduitatem, quamlibet vegeta ac florenti ætate inciderit, ad continentiam perpetuam antiquis canonibus adigatur? *in nuptiis*, ait canon 27. eorum qui Apoſtolici inſcribuntur, *qui ad clerum provecti ſunt, præcipimus, ut ſi voluerint, uxores accipiant: ſed lectores cantoreſque tantummodo* .... & Imperator Juſtinianus: (c) *ſacris canonibus*, inquit, *neque Deo amantiſſimis presbyteris, neque Reverendiſſimis Diaconis aut ſubdiaconis nuptias contrahere, poſt hujuſmodi ordinationem permittentibus: ſed ſolis reverendiſſimis pſaltis & lectoribus id concedentibus:* &c. idemque novellæ 22. *ſi quis inter Reverendiſſimos conſtitutus clericos (ultra cantorem & lectorem dicimus) omnino contraxerit nuptias, hunc ex noſtra conſtitutione cadere ſacerdotio conſtituimus atque volumus:* accedit Trullanæ Synodi caoon ſextus ſupra citatus: “ quoniam in Apoſtolicis canouibus dictum eſt, eorum qui non ducta uxore in clerum promoventur, ſolos lectores & cantores uxorem poſſe ducere; & nos hoc ſervantes decernimus, ut deinceps nulli penitus hypodiacono, vel diacono, vel presbytero, poſt ſui ordinationem contrahere liceat: ſi autem fuerit hoc auſus facere, deponatur: perperam itaque Hæretici Græcorum conſenſione ac patrocinio gloriantur.

(c) *Lib. 1. tit. 3. de Epiſcopis & Clericis: lege 45.*

Dixi, in Orientali & Græca Eccleſia, majoribus clericis uſum matrimonii ante ordinationem contracti, *nova diſciplina* indulgeri: mos enim non ante adultum ſeptimum ſæculum introductus, merito pro novo ac recenti habetur: arqui ut ſuperius demonſtratum eſt, uſus matrimonii ſex prioribus ſæculis, clericis majoribus, ipſiſque ſubdiaconis interdictus, in Concilio *Trullano* anno *692.* tum primum concedi cœpit: (d) ergo nova hæc & ab antiqua regula abnormis eſt diſciplina: atque adeo illam *Lutherani & Calviniſtæ* Latioprum legibus obligati, eo magis reſpuere & ablegare debuerant, quod conſtaret Græcos hac in parte a majorum veſtigiis, & priſca ſanctimonia receſſiſſe.

(d) *vide ſup. n. 12. pag. 155. & ſeqq.*

3. Novi Reformatores miniſtris ſuis polygamiam ſucceſſivam ſine ſcrupulo ullo permittunt. immo, qua Religione ſunr, niſi ſtatim a viduitate ad novas nuptias properarent, violati divini mandati ſcrupulo angerentur: *creſcite & multiplicamini:* itemque alterius: *oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*: itaque non modo polygamos ab Evangelii miniſterio non repellunt; ſed in ipſo miniſterii exercitio, ſi uxoribus viduari contigerit, de novo maritos fieri volunt; quo fit, ut polygamiæ apud illos frequentiſſima, pene que quotidiana exempla ſint; adeo ut eorum quidam miniſtri ad ſeptimum uſque Thorum proceſſiſſe comperti ſint: arqui in hoc capite, non ſecus ac in cæteris, a Græcorum & Orientalium diſciplina longiſſime receſſerunt: iſti enim juxta antiquos canones, nedum Sacerdotibus, cæteriſque miniſtris nuptias ſecundas permittant; etiam eos qui in ſæculo fuere polygami, ab ordinatione repellunt: ergo &c.

4. Denique eo Lutheranorum & Calvinianorum proceſſit impietas, ut non modo clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, ſed regulares ipſos caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere effutierint, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto perpetuæ continentiæ: cujus novæ conſtitutionis exemplum, ſummo, ut prædiximus, bonorum omnium ſcandalo *Lutherus* dedit, quando monaſtico depoſito habitu, inverecunde cum ſeducta ſanctimoniali matrimonium iniit: numquid vero hic audebunt Proteſtantes Græcorum & Orientalium venditare auctoritatem; cum nemini notum non ſit, votum continentiæ Deo factum, æternum &

irre-

irrevocabile, totius Orientis ſenſu ac judicio eſſe? fatendum ergo, contra univerſam Orientis & Occidentis Eccleſiam novos Reformatores æque pugnaſſe: adeoque merito ab omnibus ex æquo proſcriptos.

Solvuntur Objectiones.

(Objectio.) Quæ cum ita ſint, riſu potius quam ſeria refutatione pſeudo-Reformatorum mendacia magis quam argumenta dilui debent.

Apud Eccleſias Orientales (inquit Ludolfius (a) clericorum incontinentiæ cauſam peroeans) *plus valuit ratio honeſtarum nuptiarum, quam cœlibatus infidus, & perpetuæ concupiſcentiæ obnoxius: quamobrem Græci, Armeni, Rutheni, & ſpeciatim noſtri Æthiopes, presbyteris ſuis uxores non modo permittunt; ſed & iſti maritos præferunt, ut qui presbyter fieri velit, matrimonium contrahere teneatur: nam Apoſtoli verba*, unius uxoris virum, *pro præcepto, & quidem ita accipiunt, ut toto vitæ tempore, una tantum illi concedatur: ideo ad ſecunda vota non tranſeunt.*

(a) Hiſt. Æthiop. lib. 3. c. 7.

℞. Quibus quidem verbis *Ludolfius* tum cauſam ipſam prodit, quam defendere velle videtur, tum veritati apertiſſime contradicit.

1. Enim ſi Æthiopes, cæterique Orientales, Apoſtoli verba, *unius uxoris virum*, pro præcepto ita accipiunt, ut tamen unam tantum miniſtris ſuis, toto vitæ tempore uxorem concedant; conſequens eſt, ut eoſdem ſi vidui, etiam vegeta ætate fuerint, ad perpetuam continentiam adigant: unde iterum ſequitur Lutheranos & Calviniſtas matrimonium in ipſo miniſterio duplicantes, & quoties obtigerit viduitas, repetentes, *Æthiopibus*, cæteriſque Orientalibus Eccleſiis contraire.

2. Hæc ipſa *Æthiopibus*, cæteriſque attributa diſciplina demonſtrat, judicio *Orientalium*, cœlibatum aliquem eſſe, qui nec infidus ſit, nec perpetuæ concupiſcentiæ triumphis obnoxius: perperam ergo eorum auctoritatem aſciſcunt Lutherani & Calviniſtæ, quibus principii loco eſt, continentiam, rem impoſſibilem eſſe.

3. Unde habet audaciſſimus ſcriptor, *Orientales presbyteris ſuis non modo uxores permittere, ſed & maritos præferre, ut qui presbyter fieri velit, matrimonium contrahere teneatur?* cui unquam Græcorum aut Orientalium talia effutire in mentem venit? aut cui putabat *Ludolfius* poſſe iſta perſuaderi, quorum nec exemplum nec teſtimonium allegaret?

4. Omnem vincit ineptiam quod addit, *Orientales* verba Apoſtoli, *unius uxoris virum*, pro præcepto accipere: quaſi nimirum ad Epiſcopatum aut ſacerdotium obeundum, conditio neceſſaria ſit, uxorem habere: quam textus Apoſtolici ſiniſtram interpretationem quoniam ſuperius ratione & auctoritate exploſimus, non eſt neceſſe denuo refutare.

5. Vere equidem hoc dictum eſt, apud Orientales ſocietates, uti & in Occidentali Eccleſia, plus valere rationem honeſtarum nuptiarum, quam cœlibatum infidum & perpetuæ concupiſcentiæ obnoxium: plurimum, inquam, in omni Chriſtiana ſocietate nuptiæ valent, tantoque habentur in pretio, ut, (quod præfacte novelli Hæretici negant,) etiam Sacramentis divinis annumerentur: ſed numquid ideo dicturi ſumus judicio Orientalium contractas ab Epiſcopis, cæteriſque miniſtris, ipſiſque Monachis ſacrilegas nuptias, plus valere quam cœlibatum; cum conſtet, ea eorum antiquiſſima diſciplina hujuſmodi non tam matrimonia, quam nefanda commercia pœnis Canonicis ipſaque excommunicatione puniri? nec obſtat, quod aliquorum, imo multorum ſi velint Hæretici ſemper ad calumniandum parati, cœlibatus infidus ſit, & perpetuæ concupiſcentiæ obnoxius: non enim iis qui ſemel continentiam Deo voverint, licitum unquam eſſe poteſt, concupiſcentiæ remedium in matrimonio quærere, neque iis dictum eſt: *melius eſt nubere, quam uri:* (b) ſed tenentur reddere Domino Deo ſuo votum ſuum, & rebellem concupiſcentiam vigiliis, jejuniis, orationibus, macerationibus domitare, in eo fiduciam omnem ponendo qui Apoſtolo *Paulo* reſpondit: *ſufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur:* cui enim vero aliquando in toto paſſim Oriente, elapſis ſeculis, Epiſcopo, presbytero, Diacono, aut Monacho dictum eſt: *frater, ſi non te contines, nube, quantum jure naturæ potes, utere divino remedio adverſus concupiſcentiam in nuptiis præparato:* reſervabantur Luthero atque Calvino hæc nefandæ doctrinæ monſtra, cujus in tota retro hiſtoria nec exemplum unum comparet.

(b) 1. Cor. 7. 9.

(Inſt. 1.) Inſt. 1. Prioribus Eccleſiæ ſæculis, ante *Siricii* Romani Pontificis & *Innocentii* primi ætatem, communiſſimum in Oriente, quotidianumque erat, videre Epiſcopos, presbyteros, ac Diaconos fœdera matrimonii ineuntes: ergo &c.

R. Nego anteced. ut quid enim ſi credi ſibi volunt hæretici, rei quam communiſſimam prædicant, exempla non afferunt? quin Patriarcharum, Epiſcoporum, aliorumque miniſtrorum deſcribunt catalogos, quibus impune licuerit ad nuptias convolare? quod ſi præſtare nequiunt, uti revera neque hactenus, contradicente hiſtoria, nequiverunt; ſuæ eos ſycophantiæ ac audaciæ tandem pudeat: quæ enim iſta temeritas eſt, quod ſcriptum nullibi legitur affirmare, id vero negare quod tota retro antiquitas conteſtatur, Epiſcopis ſcilicet in Oriente numquam licuiſſe uti matrimonio ante ordinationem contracto, presbyteris vero, diaconis, & ſubdiaconis non ante Trullanum concilium, (in pejus diſciplina ruente) hanc facultatem eſſe conceſſam? jam quod Græcorum & Orientalium cœlibatum, novis *Siricii*, & *Innocentii* I. decretis adſcribunt, ſupinæ ignorantiæ argumentum eſt, non ſemel a nobis, Origenis, Euſebii Cæſarienſis, ſanctorum Epiphanii, Chryſoſtomi, & Hieronymi auctoritate confoſſum: ab eoque intorquendo hæretici forte temperaſſent, ſi attendiſſent, ex Concilio *Carthaginenſi* II. cœlibatus diſciplinam, non ad novam aliquam ſanctionem, ſed ad traditionem Apoſtolicam, & antiquiſſimam conſuetudinem revocari: *omnibus placet*, ajunt Patres canone 2. *ut Epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiam ab uxoribus abſtineant, ut quod Apoſtoli docuerunt, & obſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus:* quid quod & hoc ipſum *Siricii* Pontificis maximi conſtitutio ſignificat, ubi ea præſertim de cauſa ſacerdotes omnes atque levitæ lege continentiæ aſtringuntur, *quia voluit Chriſtus ut Eccleſia ſua caſtitatis ſplendore radiaret:* non ergo legem novam Siricius condidit, ſed antiquam vindicavit.

(Inſt. 2.) Inſt. 2. Probando anteced. ex percelebri quodam facto quod in Nicæno I. concilio contigit:
„ viſum erat Epiſcopis (Nicænis,) *ait Socra-*
„ *tes, hiſt. lib.* 1. *cap.* 18. legem novam in
„ Eccleſiam iotroducere, ut qui eſſent ſacris
„ initiati, ſicut Epiſcopi, presbyteri, & dia-
„ coni, cum uaoribus quas cum erant laici,
„ in matrimonium duxiſsent, minime dormi-
„ rent: & quoniam illis erat propoſitum, de
„ hac re conſilium inire, in medio eorum
„ conſeſſu ſurrexit Paphnutius, ac vehemen-
„ ter vociferatus eſt, non grave jugum cer-
„ vicibus illorum imponendum eſse, qui erant
„ ſacris initiati: honorabile eſse conjugium in-
„ ter omnes, & Thorum immaculatum: vi-
„ dendum, ne nimis exquiſita præſcriptione
„ Eccleſiam gravi incommodo afficerent: om-
„ nes enim non poſse ferre tam auſteram di-
„ ſciplinam, tamque ab omni animi perturba-
„ tione vacuam: neque a ſingulorum uxoribus for-
„ taſse eam caſtimoniæ normam poſse ſervari: vi-
„ ri autem cum uaore legitima concubitum,
„ caſtimoniam appellavit; illudque ſatis eſse, ut
„ qui in clerum ante aſcripti erant, quam du-
„ xiſsent uaorem, ii ſecundum veterem Eccle-
„ ſiæ traditionem deinceps a nuptiis ſe abſtine-
„ rent; non tamen quemquam ab illa, quam
„ jam pridem cum laicus erat uxorem duxiſset,
„ ſejungi debere: iſtam in Epiſcoporum conven-
„ tu orationem habuit Paphnutius, cum ipſe nu-
„ ptias non modo expertus non eſset, ſed etiam

„ (vere diaerim) mulierem numquam attigiſſet;
„ nam a puero in monaſterio ſe ipſom ſevero
„ vitæ, diſciplinæque generi totum dediderat:
„ qui quidem propter ſingularem caſtimoniam,
„ præ cæteris plane in magna fama celebritatis
„ vixit: itaque cum totus Epiſcoporum, preſ-
„ byterorum, & diaconorum conventus verbis
„ Paphnutii aſſenſiſſer, controverſia de hoc
„ exorta, penitus ſedata eſt, ꝑoteſtaſque per-
„ miſſa cuique, pro arbitratu ab uaorum con-
„ ſuetudine abſtinendi.

Socrati, *Sozomenus* lib. 1. cap. 22. *Nicephorus* lib. 8. cap. 19. *Caſſiodorus* hiſtoriæ tripartitæ lib. 2. cap. 14. & alii pleriqne conſentiunt: inde ſie argumentum infertur: legem ab uaorum commercio abſtinendi, quam condere Nicæni patres meditabantur, *novam* prædicti ſcriptores appellant: quarto ergo ſæculo, nec multo ante *Siricii* & Innocentii I. ætatem, matrimonio clerici majores, ipſique Epiſcopi communiter utebantur.

R. 1. Hoc argumentum iis ipſis a quibus tanta oſtentatione jactatur, eſſe contrarium: non ſolum enim volunt Lutherani & Calviniſtæ, licitum cuique eſse, uti matrimonio quod ante ordinationem contraxerit; verum etiam miniſtris jam ordinatis poteſtatem faciunt contrahendi, ne nimirum reperiantur in Dei, (ut garriunt) mandatum rebelles: *creſcite & multiplicamini .... oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*: e contra Socrates abſtinentiam a nuptiis obeundis, iis qui in clerum antequam duxerint uaorem adſcripti fuerint, ex veteri Eccleſiæ traditione injunctam agnoſcit.

R. 2. cum doctiſſimis Cardinalibus *Baronio* & *Bellarmino*, aliiſque oprimæ notæ Theologis, ſuppoſititiam confictamque eſſe hanc quæ de *Paphnutio* Socrates & alii narrant hiſtoriam: cujus rei plurima gravis ponderis argumenta ſunt.

1. Enim de hoc facto tam digno quod memoriæ mandaretur, acta Nicæni concilii genuina, Euſebius Cæſarienſis, & alii *Socrate* antiquiores ſcriptores altum ſilent; merito ergo Socratis in hoc loco, ut in aliis multis ſuſpecta fides: nec movera quemquam debet Soaomeni, Nicephori, & aliorum qui Socratem eaſcripſerunt auctoritas: ubi enim neceſsaria momenta deſunt, ad veritatem facti hiſtorici adſtruendam, numerus aſsertorum nil facit.

2. Factum illud Nicæno concilio adverſatur, canone tertio ſic ſtatuenti: *interdicit per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem; niſi forte aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantum perſonas, quæ ſuſpicionem effugiunt*: hic nulla uaorum mentio fit, inter mulieres quæ omnem ſuſpicionem effugiunt, quas tamen nominare tum facile erat, tum neceſsarium, ſi revera *Paphnutius*, uti narrat Socrates, decreto novo quod patres meditabantur, de repellendis a thoro clericorum uxoribus, tanto ſtrepitu obſtitiſset: ergo Nicæni Concilii tempore uxorum ante ductarum uſus clericis majoribus interdictus erat.

3. Primi ſubſelii patribus, Concilio Nicæno vel coævis vel ſupparibus contrarium eſt: ſic *Euſebius Cæſarienſis*, “ eos, *inquit*, (a) qui ſa-
„ crati ſint, atque in Dei miniſterio, cultu-
„ que occupati, continere deinceps ſe ipſos a
„ commercio uxoris decet.

(a) *lib. 1. demonſt. Evangel. cap. 9.*

Et S. *Hieronymus* contra *Vigilantium*: “ quid
„ facient Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti, &
„ ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos
„ accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores ha-
„ buerint, mariti eſse deſiſtunt?

Et S. *Epiphanius*: (b) “ qui adhuc in matrimo-
„ nio degit, ac liberis dat operam, tametſi ſit unius
„ uxoris vir, nequaquam tamen ad diaconi,
„ presbyteri, Epiſcopi, aut hypodiaconi ordinem
„ Eccleſia ſuſcipit; ſed eum dumtaxat, qui ab
„ unius uxoris conſuetudine ſe ſe continuerit, aut
„ ea ſit orbatus: quod in illis locis pracipue fit,
„ ubi Eccleſiaſtici canones accurate ſervantur.

(b) *hær. 59.*

Ita laudati ſcriptores, quibus facile foret alios addere, niſi ex prædictis ſatis conſtaret, ab uxoribus, etiam legitimis, abſtinentiam, priſcis ſæculis majoribus elericis in Oriente præſcriptam, nec ante ſæculum ſeptimum ſanctioris diſciplinæ rigorem ſuiſse emollitum.

Reſpondent 3. aliqui, factum, ex parte ſaltem, admittendo, hoc unum inde erui poſse, patres ſcilicet Nicænos decreviſse malum tolerandum, quod extirpare penitus & impedire non poſsent: „ di-
„ cam, *inquit Thomaſſinus*, (c) Socratis & Soao-
„ meni, quibus authoribus hæc circumferuntur,
„ non tantum eſſe authoritatis pondus ut in re
„ tanta, ſi quid ſoli dixerint, fidem ea torquean:;
„ vera res fortaſſe fuerit quæ refertur, & in eo
„ tantum aberraverit Socrates quod adjecit de
„ ſuo: potuit enim in Eccleſia Orientali ea fuiſ-
„ ſe tempore Concilii Nicæni incontinentium
„ presbyterorum, diaconouumque multitudo, ut
„ ſapientiſſimis præſulibus ſatius viſum fuerit,
„ diſſimulare immedicabile malum, quam reſe-
„ cando aſperare: idem de Conciliis Ancyrano
„ Neocæſarienſi, Gangrenſi dixeris, nihil ad-
„ verſus peſtem hanc ſtatuiſſe, quod curationis
„ ſpem abjeciſſent omnem; ubi vero Socrates
„ dicit, antiqua Eccleſiæ traditione ſuperioribus
„ clericis ſolum prohiberi ne matrimonium in-
„ eant. non autem initi uſum interdici; jam ad
„ Euſ‹eb›ium, ad Epiphanium, ad Hieronymum
„ appello, viros veterum Eccleſiæ conſuetudinum
„ Socrate longe peritiores: hoc igitur Socrates
„ loquentem inducit Paphnutium, quod in ore
„ numquam Paphnutius habuit: potuit tum cum
„ Concilio Paphnutius, & ſequentibus ſæculis po-
„ tuit cum eo Eccleſia Græca tota, judicare to-
„ lerandum id malum potius, quam aut Eccle-
„ ſiam ſchiſmatis, aot ejuſmodi clericos periculo
„ objicere incontinentiæ gravioris: illud tamen
„ ignorari non potuit, pravam hanc fuiſſe & de-
„ generem conſuetudinem, qua priſci violaren-
„ tur canones, & Eccleſiæ purior atque ſanci-
„ ta ab Apoſtolis diſciplina turparetur.

(c) *de beneficiis p. 1. lib. 11. cap. 60.*

Inſt. 3. Patres Concilii *Ancyrani* paulo ante Nicænam Synodum habiti (d) diaconis qui continere ſe nolle proteſtati fuerint, non modo uſum concedunt matrimonii ante ordinationem contracti, ſed & ſecunda poſt ordinationem vota permittunt: „ diaconi, *inquiunt*, (e) quicumque
„ ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati
„ ſunt, & diaerunt velle ſe coojugio copula-
„ ri, quia ſic manere non poſſunt: hi ſi poſt-
„ modum uxores duaeriot, in miniſterio ma-
„ neant, propterea quod eis Epiſcopus licentiam
„ dederit: quicumque ſane tacuerint, & ſuſce-
„ perint manus impoſitionem, profeſſi conti-
„ nentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, a
„ miniſterio ceſſare debebunt: ergo &c.

Inſt. 3. (d) *ann. 314.*
(e) *can. 9.*

℟. Admiſſa auctoritate nego conſeq. validiſſimum quidem ex hoc decreto argumentum eruitur, ad prdbandum continentiam majoribus clericis non eſſe jure aut præcepto divino præſcriptam; Eccleſia enim in iis quæ ſancita divinitus ſunt, diſpenſandi auctoritatem non habet: ſed minime inde ſequitur, uſum aut contractum matrimonii, quarto ineunte ſæculo, rem communem in clero fuiſſe: quin morem contrarium viguiſſe, diſpenſatio aliquibus conceſſa demonſtrat: exemptio enim a lege, legis certiſſimum indicium eſt: hujus aotem œconomiæ cauſa fuit miniſtrorum raritas ac penuria, quos cum non poſſet Eccleſia perfecte bonos ubique habere, ſatagebat ut ſaltem minus malos haberet, de ſanctioris diſciplinæ rigore aliquid, indulgentia temporaria remittendo: itaque nihil ex Ancyrano canone, aliiſque ſimilibus, ſi qui ſint, contra Eccleſiæ doctrinam ac diſciplinam univerſalem eruitur.

Diluuntur quædam quæſtiones.

Quæritur 1. Validum ne foret matrimonium a clerico majore contractum? *Q. 1.*

R. Pro varietate Eccleſiarom ac temporum diverſimode quæſtionem hanc reſolvendam: non enim eadem Græcorum ac Latinorum, ea de re diſciplina eſt, nec fuit ſemper eadem Latinorum.

Ad Latinos quidem quod ſpectat, dieo matrimo-

monium a majoribus clericis contrectom, diſciplina a multis ſæculis introducta nullum & irritum eſſe: ſi quis *dixerit*, ait Concilium Tridentinum, (a) *clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimauium iontrahere, contractumque validum eſſe, uon obſtaute lege Ecclefiaſtica, vel voto .... anathema ſit* .... præiverat quatnor & amplius ſæculis concilii generalis Lateranenſis I. decretum, (b) his verbis conceptum, can. 21. *presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & monachis, concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimur, contractaque matrimonia ab hujuſmodi perſonis, disjungi pracipimus* .... itamque alterum *Eugenii* III. Pontificis Meximi in Concilio Remenſi, (c) can. 7. & *Alexandri* III. in concilio generali Lateraneuſi III. (d) can. 6.

(a) *ſeſſ. 24. can. 9.*
(b) *ann. 1122.*
(c) *ann. 1148.*
(d) *ann. 1179.*

Itaque indubiteta res eſt, a ſæculo duodecimo ordinem ſacrum, impedimentum matrimonii dirimens in Latina Eccleſia eſſe: a ſæculo, *inquam*, duodecimo: præcedeutibus namque ætatibus nullus hujuſmodi canon, nullum decretum emiſſum, quo clericorum matrimonia irrita declarata ſuerint, & concubinetui nefando æquiperata: priſcis quidem temporibus elerici nuptias contrahentes, a ſacro miniſterio, quippe in Eccleſiam rebelles amovebantur; ſed matrimonia iutacta manebant.

Ad Græcos vero quod attinet, reſpondeo eos clericorum a monachis diſcrimen hoc antiquitus feciſſe, hodieque ſacere, quod matrimonia monachorum, quippe jori divino, & perpetuæ caſtitatis voto coutrarie, pro nullis & irritis hebeant; tantique criminis reos diuturna ac ſæviſſima pęnitentia plectant; clericos vero poſt ordinationem nuptias contraheures, ab altaris miniſterio, matrimonio integro manente, repellant.

Q. 2. Q. 2. Erge *clericorum* mulieres, poſtquem ad ordines majores promoti ſunt, quid obſervandum?

R. 1. Si de presbyteris, & diaconis, ac ſubdiaconis Græcæ & Orientalis Eccleſiæ, juxta præſentem eorum diſciplinam agatur, nullam quæſtionis eſſe difficultatem: cum enim iis uſus matrimonii ante ordinationem contracti ex decreto Synodi Trullanæ permiſſus ſit; conſequens eſt, ut libere cum uxoribus ſuis, non ſecus ac laici habiteut.

R. 2. Si de uxoribus Epiſcoporum quæſtio ſit, quibus conſtet fuiſſe ſemper in utraque Eccleſia uſum matrimonii interdictum; item, ſi de presbyteris cæteriſque majoribus clericis, Græcorum quidem ante Trullanum concilium Latinorum vero ab omni retro ætate; diverſam fuiſſe diverſis locis ac temporibus diſciplinam: aliquando enim injunctum claricis, cęlibatum licet colentibus, ut uxores proprias, loco ſororum in ſuis ſecum domibus retinerent: aliquando a convictu & contubernio pellendes decratum: ſic enim canon ſextus eorum qui Apoſtolici inſcribuntur, prohibet ne Epiſcopus aut presbytar uxorem propriam prætextus religiouis abjiciat: *Epiſcopus aut presbyter*, inquit, *uuorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abjiciat, ſi vero rejecerit, excommunicetur: ſed ſi perſeveraverit dejiciatur:* parique ſenſu S. Leo Pontifex Maximus, de clericis majoribus loquens: (e) *cum ad prædictos, ais, pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit: unde ut de caruali fiat ſpirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quaſi non habeant, ſic habere; quo & ſalva ſit caritas conjugiorum, & ceſſent opera nuptiarum.*

(e) *Epiſt. 92. ad Ruſticum Narbon.*

E contra concilium quini-ſextum: porro, *inquit*, (f) hoc quoque ad noſtram cognitionem
„ pervenit, quod in Africa, & Lybia, & aliis
„ locis, quidam ex illis qui illic ſunt religioſiſ-
„ ſimi præſules, cum propriis uxoribus, etiam
„ poſtquam ad eos proceſſit ordinatio, una ha-
„ bitare non recuſant, ex eo populis offendicu-
„ lum & ſcandalum afferentes .... nobis viſum
„ eſt, ut nihil ejuſmodi deinceps fiat.

(f) *can. 12.*

Contrariis decretis præbuit occaſionem, hinc quidem caritas conjugelis quæ violeri viderl poterat, ſi a viris uxores abſtraherentur; illinc vero periculi fugiendi, & melæ ſuſpicionis avertendæ neceſſitas: haud facile enim putabatur continentiæ ſervere propoſitum, ſi ſub eodem tecto, ut antehac, meritus uxorque conviverent: hæcque tandem ratio vicit, ut cogerentur uxores, ſina abruptione vinculi coniugalis, a viris recedere, & in monaſterium velut tutiſſimum caſtitatis azilum introire: ita equidem more hodierno in Latina Eccleſia fit, quando vir uxore viveate & conſentieute ad majores ordines promovetur: eemdemque in Græca & Latina Eccleſia olim diſciplinam obtinuiſſe teſtatur *Ratramnus* monachus Corbejeuſis, in *Reſponſionibus* ad oppoſitiones Græcorum.

SECTIO QUARTA.

De Diaconatu.

Jam huc unde digreſſe eſt diſputatio redeundum, & reliqui ordines vindicandi, in quibus primus diaconatus ocaurrit: Διάκονος græce, idem eſt ac Latine miniſter, quod enim in lege veteri levitæ erant reſpectu ſacerdotum, quibus ſacrificantibus ſerviebant, id ipſum in nova lege ſunt diaconi comparate ad presbyteros: miniſtrorum porro ſive diaconorum nomen antonomaſtice habent, quia tenent ſacri miniſterii principatum; ſive quia, ut dictum ſuperius eſt, quia quidquid ſubdiaconis & minoribus clericis officii attribuitur, in diaconetu tamquam in fonte ac principio continetur.

I.
Diaconorum afficia.

Diaconorum officie olim latiſſime patuiſſe, actuum Apoſtolicorum hiſtoria, & quidquid ſupereſt veterum monumentorum demonſtrat: „diaconus, *inquit conſlitutionum Apoſtolicarum ſcriptor*, (g) de re omni ad Epiſcopum referat,
„ ut Chriſtus ad patrem: quæcumque poteſt,
„ facta ab Epiſcopo poteſtata moderetur per ſe,
„ ſicut Chriſtus poteſtatem creendi & providen-
„ di a patte accepit: quæ vero mejora ſunt
„ Epiſcopus judicet: cæterum ſit diaconus Epi-
„ ſcopi auris & occulus, item, os, cor, & ani-
„ me; ne Epiſcopus ſollicitudine multarum re-
„ rum, ſed graviorum teutum urgeatur .... eoſ-
„ dem *S. Ignatius* Martyr Epiſcopis & ſacerdotibus ita comparat, (h) ut Epiſcopos Chriſti typum affirmet in Eccleſia gerera; ſacerdotes, tamquam conſiliarios, unum corpus & ſenatum cum Epiſcopo conſtituere, cujus præſes ipſe & caput ſit: diaconos vero, miniſtrantes angelos imitari, quos dicit Apoſtolus, (i) *in omne miniſterium mitti, propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*: de iiſdem Yvonis Carnotenſis magnificentiſſimum encomium eſt: *Apoſtoli & eorum ſucceſſores* inquit, (k) *decreverunt, ut in omni matrice Eccleſia ſeptem diaconi circa aram Chriſti ſublimiori gradu, tamquam columnæ altari aſſiſterent .... hi ſunt ſeptem angeli quos legimus in Apocalypſi tuba canentes .... hi ſunt ſeptem candelabra aurea, lucem Evangelii in manibus, id eſt, in operibus praferentia .... hi quoque ſunt tonitrua ſeptem, beſtiales mentes terribili comminatione, velut tonitru commoventia.*

(g) *lib. 2. cap. 44.*
(h) *in epiſtol. ad Trallianos.*
(i) *Hebr. 1. 14.*
(k) *ſerm. de excellentia ſacrorum ord.*

Quæ porro eorum diverſa munia fuerint, hodieque ſint, diſtinctim aperiendum.

1. Aquam & vinum offerunt, non quidem conſecrando ipſi per ſe, ſed utrumque ad manum Epiſcopi aut ſacerdotis conſecraturi admovendo: indeque eſt, quod in libro Pontificali, *comminiſtri & cooperatores corporis & Sanguinis Domini appellantur:* hujus officii, libri omnes rituales, & Græcorum Euchologia meminerunt.

2. Euchariſtiæ communionem olim fidelibus diſpenſabant: *deinde*, inquit Sanctus Juſtinus Martyr, (l) *diſtributio, communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt acta, cuique præſenti: abſentibus autem per diaconos mittitur ... ſolemnibus impletis*, ait Sanctus Cyprienus, (m) *diaconus calicem præſentibus offerre cœpit:* & S. Ambro-

(l) *in Apologia 2.*
(m) *ſerm. de lapſis.*

ſius in actibus paſſionis Sancti Laurentii, hæc divi Martyris ad Sanctum Xiſtum Pontificem Maximum verba refert: (a) *experire, utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem*: in tantum mos ille antiquitus inoleverat, ut quibuſdam in locis diaconi Euchariſtiam porrigere presbyteris ipſis præſumerent: quem abuſum Nicæna Synodus gravi cenſura repreſſit: „ pervenit ad „ ſanctum magnumque concilium, *inquit*, (b) „ quod in quibuſdam locis & civitatibus, pres„ byteris gratiam ſacræ communionis diaconi „ porrigant: quod nec regula, nec conſuetudo „ tradidit, ut ab his qui poteſtatem non ha„ bent offerendi, illi qui offerunt, Chriſti cor„ pus accipiant.... hæc igitur omnia reſecen„ tur, & in ſua diaconi menſura permaneant, „ ſcientes quod Epiſcoporum quidem mini„ ſtri ſunt, inferiores autem presbyteris ha„ bentur.

(a) lib. 1. de offic. c. 41.

(b) can. 18.

3. Sacrificii tempore, fidelium animos ſæpius excitabant, ut ad ſacra attenderent; quod & nunc præſtant apud Græcos: quando conſiſtendum pedibus, quando flectenda genua, quando diſcedendum ab oratione, quando perſeverandum in templo, nutu voceque monebant: quorum rituum magna pars etiam num obſervatur.

4. Inſtante ſacrificii incruenti, oblatione, ejiciendis e templo pœnitentibus, excommunicatis, aliiſque prophanis edictum publice denuntiabant, his verbis: *recedant pœnitentes: Sancta Sanctis*: &c. quæ, uti Sanctus Joannes Chryſoſtomus obſervavit, quamdam extremi judicii ſpeciem præferebant, ubi Angelorum miniſterio hœdorum ab ovibus diſcretio fiet.

5. Epiſcopum perpetuo ſequebantur, ut ei ſacrum facienti, Sacramenta miniſtranti, aliaque ſui muneris exequenti operam darent: indeque, ut prediximus, miniſtri ſeu diaconi dicti ſunt, quia ex inſtitutione ſua lateri Epiſcopi hærere tenentur: ut quæ ad clericorum & plebis regimen præſcribenda duxerit, prompte ac ſedulo exequantur: conſonat canonici juris præſcriptio: *Diaconi Eccleſiæ*, inquit, (c) *tamquam oculi ſint Epiſcopi, oberrantes & circumluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius*.

(c) c. Diaconi. d. 93.

6. Epiſcoporum in diaconis tanta fiducia erat; ut ſi pergere ipſi ad Synodos, infirmitate, aut alia quavis cauſa impediri non poſſent, eo diaconos velut vicarios delegarent, per quos fidem ac traditionem ſuæ Eccleſiæ teſtatam patribus facerent: cujus rei in antiquis conciliorum ſubſcriptionibus certiſſima, nec pauca ſunt argumenta: quin & aliquando diaconos comites fuiſſe Epiſcoporum ad Synodos convenientium, celebre in Sancto Athanaſio exemplum habemus, qui una cum Sancto Alexandro, Alexandrino Epiſcopo, Concilio Niceno interfuit; ibidemque licet judex non ſederit cum Epiſcopis, fidem catholicam contra Arianos argumentis invictiſſimis vindicavit.

7. Ad diaconos pertinebat curam gerere martyrum, & confeſſorum, qui in carceribus propter Chriſti fidem detinebantur; neceſſaria eis, tum in ſpiritualibus, tum in temporalibus, quoad fieri poterat, providere, eorumque pro lapſis vota & preces excipere, quibus ſupplicabant Epiſcopis, ut in ſui gratiam pœnitentiæ canonicæ tempus & rigorem moderarentur: qua de re legatur S. Cyprianus *Epiſtola* 10.

8. Diaconis aliquando conceſſum, in abſentia Epiſcoporum & presbyterorum pœnitentes reconciliare, &, non ſacramentaliter quidem (quod ad ſolos presbyteros pertinet), ſed deprecatorie, a pœnis canonicis, ipſaque excommunicatione abſolvere: „ Occurendum puto „ fratribus noſtris, *ait Sanctus Cyprianus*, (d) „ ut qui libellos a martyribus exceperunt, „ & prærogativa eorum apud Deum adjuvari „ poſſunt, ſi incommodo aliquo & infirmita„ tis periculo occupati fuerint, non expecta„ ta præſentia noſtra, apud presbyterum quem„ cumque præſentem; vel ſi presbyter reper„ tus non fuerit, & urgere exitus cœperit, „ apud diaconum quoque exomologeſis facere „ delicti ſui poſſint: ut manu eis impoſita, „ veniant ad Dominum cum pace, quam dari „ martyres, litteris ad nos factis deſideraverunt „ .... ejuſdem indulgentiæ meminit *Alcuinus* octavi ſæculi ſcriptor, ſuaque etiam ætate adhuc viguiſſe inſinuat: *Epiſcopi & presbyteri ſunt*, inquit, (e) *quibus claves regni cœleſtis tradita ſunt; nec judicia iſta alius uſurpare debet: ſi autem neceſſitas evenerit, & presbyter non fuerit præſens, diaconus ſuſcipiat pœnitentem, ac det ſanctam communionem*.

(d) ep. 13.

(e) lib. de div. offic.

9. Diaconos ordinatione ſua jus habere baptiſmi ſolemniter, (ſaltem extraordinarie) miniſtrandi, & verbum Dei, ubi & quando Epiſcopo viſum fuerit, prædicandi, Stephani & Philippi exempla probant, quorum actus Apoſtolici meminerunt.

10. Quando, ſive propter ſævientem perſecutionem, ſive alia quavis de cauſa, ſacerdotum penuria Eccleſiæ laborabant, nonnumquam parœciæ diaconorum curæ ac regimini tradebantur: *Si quis diaconus regens plebem*, ait Concilium Eliberitanum: (f) *ſine Epiſcopo vel presbytero aliquos baptizaverit; eos per benedictionem* (confirmationem) *Epiſcopus perficere debebit*.

(f) can. 77.

11. Iiſdem temporalium Eccleſiæ facultatum diſpenſatio ab ipſa ſtatim diaconatus inſtitutione commiſſa fuit, ut nimirum eleemoſynas diſtribuerent, & unicuique ad victum neceſſaria providerent: *non eſt æquum*, aiunt Apoſtoli, (g) *nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis: conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus*, &c.

(g) Act. 6.

12. Longum tempus eſt, ex quo ad diaconos pertinet, in miſſæ ſolemniis publice Evangelium decantare.

II.

Diaconatus veri Sacramenti naturam habet.

His, ſimilibuſque officiis, ornata auctaque eſt diaconatus dignitas, quam ſi quis titulo ac natura veri Sacramenti frui negaverit, a veritate alienus deprehenderur: diaconos enim ſacerdotio ordinatione ſua proximos eſſe ſacræ litteræ conteſtantur: „ non ſolum de ſacerdo„ ribus, *inquit Concilium Tridentinum* (h) ſed „ & de diaconis ſacræ litteræ apertam men„ tionem faciunt; & quæ maxime in illorum „ ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis ver„ bis docent ..... indeque eſt quod Sanctus Paulus, ſacris miniſtris neceſſarias virtutes deſcribens, eum Epiſcopis & presbyteris Diaconos ſemper conjungit; ut nimirum eos oſtendat divino ſervitio, non ſecus ac ſuperiores miniſtros, conſecratione myſtica mancipatos: & vero negare non poſſumus diaconos ad ſacram Hierarchiam neceſſario pertinere: *Si quis dixerit*, ait Concilium Tridentinum, (i) *in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, qua conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: anathema ſit*: miniſtrorum porro nomine, diaconos præſertim debere intelligi, res eſt nimium manifeſta, quam ut in controverſiam mitti poſſit: cum itaque Epiſcopatui & presbyteratui ratio Sacramenti conveniat; de diaconatu negari nequit, quin eadem prærogativa fruatur: præſertim cum omnes conditiones importet, quas ſexcenties diximus Sacramentum Evangelicum conſtituere, divinam, licet inſtitutionem, ritum externum, & gratiæ promiſſionem: ergo &c.

(h) ſeſſ. 23. cap. 2.

(i) ſeſſ. 23. can. 6.

¶ Probatur ulterius, ſive magis exponitur, & confirmatur prędicta ratio. Tria neceſſaria ſunt ad veri Sacramenti rationem, ſcilicet, quid ſit ſignum ſenſibile: quod ad noſtram juſtificationem ordinetur: & quod a Chriſto Domino

mino fuerit inſtitutum. Hæc autem Diaconatui conveniunt: quod ſic evinco. Et primo quidem Diaconi ordinatio eſt ſignum ſenſibile. Nam Actorum cap. 6. ubi agitur de ordinatione ſeptem Diaconorum facta ab Apoſtolis, eom. 6. legitur: *hos* (ſeptem nempe viros, quos elegerant) *ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus*. Quibus verbis indicatur ſenſibile ſignum impoſitionis tanquam materia, & orationis tanquam forma. Deinde effectus gratiæ ex ipſa manuum impoſitione colligitur. Non enim Apoſtoli imponebant manus, & orabant, niſi ut ſuper ſeptem illos viros coram ipſis conſtitutos deſcenderet Spiritus Sancti gratia. Unde Latina Eccleſia in Diaconi ordinatione hac utitur formula: *accipe Spiritum Sanctum ad robur* &c. Quod Demum ex Chriſti inſtitutione profluat, ex facto Apoſtolorum ſatis eruitur; quos a Chriſto Domino ritum hunc accepiſſe dubitare neutiquam debemus: quorum proinde praxim ſecuta ſemper Eccleſia eſt, quæ numquam Diaconis, & Diaconorum miniſterio caruit.

I I I.

Quædam objectiones diluuntur.

Objectio. Objiciunt: diaconatus conferri ab initio conſuetus, Apoſtolis diaconorum primis ordinatoribus acceptus refertur; atqui diaconatus ab Apoſtolis primo datus, verum Sacramentum non erat: credibile namque non eſt, voluiſſe Apoſtolos *Stephano*, aliiſque a ſe conſtitutis miniſtris, per Sacramentum proprie dictum, miniſterium mere civile, & communia chriſtianæ caritatis officia non excedens committere: porro miniſterium primis diaconis creditum, mere civile fuit, & communibus caritatis chriſtianæ officiis comprehenſum: ergo &c.

R. conceſſa maj. nego min. ad probationem nego iterum minorem: illud enim miniſterium mere civile non fuit, quod non in victus tantum temporalis, ſed præcipue in verbi Dei prædicatione, & ſacrorum myſteriorum diſpenſatione poſitum erat; atqui tale fuit miniſterium diaconis in prima eorum ordinatione commiſſum: quod quidem præconium Evangelii primis diaconis fuerit aſſignatum, memorabile in actibus Apoſtolicis habemus exemplum: “ Ste-
(a) *Act. 6. 8. & ſeqq.* „ phanus, *inquiunt*, (a) plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in „ populo: ſurrexerunt autem quidam de Synagoga... diſputantes cum Stephano, & non „ poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui qui loquebatur, &c. de prædicatione vero & baptiſmi adminiſtratione ibidem ſic legitur: (b)
(b) *ibid. 8. 35. & ſeqq.* „ aperiens Philippus os ſuum, & incipiens a „ ſcriptura iſta, Evangelizavit illi Jeſum: & „ dum irent per viam, venerunt ad quadam „ aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid „ prohibet me baptizari? dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet; & reſpondens ait: credo filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum, & juſſit ſtare currum; & deſcenderunt „ uterque in aquam, Philippus & Eunuchus, „ & baptizavit eum ..... ejuſdem veritatis ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio locupletiſſimi teſtes occurrunt: ſic *Sanctus Ignatius* in Epiſtola ad *Trallianos*: „ quid ſunt, inquit, diaconi, niſi imitatores Chriſti, miniſtrantes Epiſcopo, ſicut Chriſtus Patri, & operantes „ illi operationem mundanam & immaculatam? „ .... diaconi miniſtri exiſtentes myſteriorum Jeſu Chriſti, ſecundum omnem modum debent „ omnibus placere: non enim ciborum & potuum ſunt miniſtri, ſed Eccleſiæ Dei ...... Sancto Martyri accedunt, Auctor conſtitutionum Apoſtolicarum, lib. 8. cap. 28. Origenes, multis locis: aliique paſſim, quorum ſigillatim teſtimonia recenſere longius eſſet; ergo &c.

Inſt. 1. Inſt. 1. Probando minorem de miniſterio primis diaconis conceſſo, ex verbis ſcripturæ ferendum judicium: ſic vero loquitur Sanctus
(c) *Act. 6. 5. & ſeqq.* Lucas: (c) „ in diebus illis creſcente numero „ diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum „ adverſus Hebræos, eo quod deſpicerentur in „ miniſterio quotidiano viduæ eorum: convocantes autem duodecim, multitudinem diſcipulorum, dixerunt: non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis: conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu „ Sancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper „ hoc opus: nos vero orationi & miniſterio „ verbi inſtantes erimus: & placuit ſermo coram omni multitudine: & elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu Sancto, „ & Philippum ..... hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt „ eis manus.

Inde ſic argumentum enaſcitur: ideo electi ſunt diaconi & conſecrati, ut miniſtrarent menſis, & eleemoſynas diſpenſarent; atqui fuit hoc miniſterium mere civile, nec chriſtianæ, communiſque caritatis metas excedens: ergo &c.

R. Admitto auctoritatem: ad argumentum diſtinguo majorem: ideo electi ſunt diaconi & conſecrati, ut miniſtrarent menſis; ideo, inquam, *occaſionaliter*, ſunt electi, concedo: ideo, *principaliter*, nego: & conceſſa min. nego conſeq.

E. R. Diaconos inſtituendi & conſecrandi occaſionem proximam fuiſſe murmur Græcorum adverſus Hebræos, inficiari non poſſumus, cum tam aperta in ſcripturis hujus rei declaratio ſit: ſed negamus menſarum adminiſtrationem eorum ordinandorum cauſam fuiſſe præcipuam: illorum enim conſecratio ad finem nobiliorem providentia divina referebatur, qui ſtatim atque promoti ſunt, prædicandi & baptizandi facultatem ab Apoſtolis acceperunt; atqui Apoſtoli diaconis a ſe inſtitutis prædicandi & baptizandi officium demandarunt: prædicavit Stephanus, ut prædiximus: baptizavit Philippus Eunuchum, & Samaritanos: (Act. 8. v. 12. & 38.) quando itaque legimus ordinatos diaconos ut menſis miniſtrarent, occaſionem, non finem præcipuum eorum inſtitutionis æquum eſt intelligere: & vero ſi diaconi temporali tantum menſæ & eleemoſynarum diſtributioni erant præficiendi, nihil cauſæ Apoſtolis erat, in iis eligendis tantam cautionem afferendi, & Spiritus Sancti plenitudinem ad hoc opus requirendi, cui ut par erat implendo probitas vulgaris ſufficeret: *conſiderate*, inquiunt, *viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus*: fatendum ergo Apoſtolos quando murmuris in Eccleſia concitati arrepta occaſione diaconos ordinarunt, ad finem nobiliorem, prædicationem nimirum, & Sacramentorum miniſterium reſpexiſſe: quod etſi ſcriptura aperte non dicat, docet optima ſcripturarum interpres traditio: ſic *Sanctus Juſtinus Martyr*: abſentibus, *inquit*, (d) per dia- (d) *Apol. 2.* „ conos Euchariſtia mittitur ..... & Sanctus „ Auguſtinus: (e) quam multos Epiſcopos, optimos viros, ſanctiſſimoſque cognovi? quam (e) *de morib. Eccl. l. 1. c. 32.* „ multos presbyteros? quam multos diaconos, „ & hujuſmodi miniſtros divinorum Sacramentorum?

Inſt. 2. Quorſum ſi ad altius miniſterium ordinati ſunt diaconi, eorum inſtitutionem ſoli *Inſt. 2.* menſarum adminiſtrationi, velut occaſioni tribuit S. Lucas?

R. Quia hæc, minus licet præcipua, urgentior creandi diaconos cauſa fuit, qua nimirum moti ſunt Apoſtoli, ut ante meditatam, & divina voluntate ſancitam ordinationem accelerarent: neque hoc mirum videri debet: ſæpiſſime namque contingit, id quod minus in aliquo officio aut negotio eſt, ipſius officii inſtituendi, aut aggrediendi negotii, proximam eſſe & urgentiorem occaſionem.

Inſt. 3. Atqui ideo principaliter inſtituti *Inſt. 3.* ſunt diaconi; ut menſis deſervirent: ergo &c. probat ſubſeq. teſtimonio Sancti Hieronymi, qui ut quorumdam diaconorum ſuperbiam reprimat: „ quis patiatur, *inquit*, (f) ut men- (f) *epiſt. 85. ad Evagrium.* „ ſarum & viduarum miniſter, ſupra eos ſe tu-

„ mi-

„ midus efferat, ad quorum preces Chriſti cor- „ pus, ſanguiſque conficitur?

Inde ſic informatur argumentum: ille cenſet diaconos ideo principaliter inſtitutos, ut menſis miniſtrarent, qui eorum functionibus, ſacerdotum auctoritatem opponens, unam eis tribuit menſarum curam & viduarum; atqui ita Sanctus Hieronymus: ergo &c.

R. Nego ſubſeq. ad probationem admitto auctoritatem, & conceſſa majore, diſtinguo min. Sanctus Hieronymus diaconis præter menſarum & viduarum curam nil tribuit, *ratione habita occaſionis quo ſunt inſtituti*, concedo: *quaſi velit hoc officio totum eorum miniſterium comprehendi*, nego minorem & conſequent.

E. R. Eo loci Sanctus Doctor immoderatam quorumdam diaconorum ſuperbiam vellicat, qua adverſum praſbyteros inſurgebant: cujus quidem faſtus & arrogantiæ multiplices cauſæ erant.

1. Paucitas diaconorum comparare ad preſbyteros, quorum ſummopere excreverat in Romana Eccleſia numerus: *nam*, inquit ibidem, *omne quod rarum eſt, plus appetitur: diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit*.

2. Favor Epiſcoporum & gratia qua plurimum valebant Diaconi; inde enim ſequebatur ut ad illos, neglectis presbyteris, plebs recurreret.

3. Bonorum temporalium diſpenſatio, quam diaconi antiqua conſuetudine exercebant: quo enim quiſque majorem in rerum terreſtrium diſtributione ſupra cæteros auctoritatem nanciſcitur; eo proclivius aſt, ut in ſuperbiam incidat; & in laqueum diaboli.

Hanc porro quorumdam ſui temporis arrogantiam ut coerceat Sanctus Hieronymus, merito diaconos ad primam ſuæ inſtitutionis cauſam & occaſionem proximam revocat, ut presbyteris longe ſe eſſe inferiores intelligant: tanto enim excellentiori loco habenda ſacerdotum eſt dignitas, quanto ſublimiorem gradum ab ipſa ſua origine acceperunt: atqui ſacerdotibus, cum primum creati ſunt, nulla alia expectata occaſione, officium conſecrandi Corporis & Sanguinis Chriſti, divinaque myſteria peragendi commiſſum eſt; diaconorum vero inſtituendorum proxima, temporale miniſterium cauſa fuit: aliunde vero quidquid in illos ſpiritualis poteſtatis tranſmiſſum eſt, ſacerdotalis miniſterii deceptio & derivatio quædam erat: ergo presbyteri diaconos dignitate longe præcedunt.

Genuinus hic, niſi plurimum fallimur, oppoſitæ auctoritatis eſt ſenſus, unde ſequitur, nihil hinc diaconorum ipſiuſque diaconatus excellentiæ derogatum voluiſſe Sanctum Doctorem; præſertim cum aliis multis locis mentem de hac re ſuam præclare aperiat: ſic in ea ipſa ad Evagrium Epiſtola: *quod Aaron*, inquit, *& filii ejus atque levitæ fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & presbyteri, & diaconii vindicent in Eccleſia*: quod vere non diceret, ſi non aliud ſibi in Eccleſia, præter menſarum & viduarum miniſterium, diaconi arrogare jure poſſent: & in Apologia adverſus Jovinianum: *non mihi iraſcantur*, inquit, *ſed ſcripturis Sanctis, immo Epiſcopis, presbyteris, diaconi, & univerſo choro ſacerdotali & Levitico, qui ſe noverunt hoſtias offerre non poſſe, ſi operi ſerviant conjugali*. Contendit igitur Sanctus Hieronymus, diaconos primitus ad divini ſacrificii miniſterium inſtitutos, cum eam ob rem, legem continentiæ ipſis impoſitam doceat: idemque alibi ſæpe reperit: quocirca nihil eſt, quod ea ejus ad Evagrium verbis in contrarium inferatur.

Inſt. 4. Inſt. 4. Atqui ad hoc tantum primi diaconi ordinati ſunt, ut menſis uſualibus deſervirent: ergo &c.

Probat. ſubſequens auctoritate Concilii quini ſexti, ſive Trullani (a) canone decimo ſexto definientis, diaconos ab Apoſtolis inſtitutos, da quibus Actuum cap. 6. mentio fit, non ad myſteriorum, ſed ad menſarum miniſterium fuiſſe electos: ergo &c.

(a) *anno 692.*

R. Nego ſubſeq. ad probationem conceſſo anteced. nego conſeq.

1. Enim qui huic concilio defuere Epiſcopi, ſchiſmatici pene omnes erant, & pleraque eorum decreta, quippe a veritatis tramite aliena, Eccleſiæ Catholicæ auctoritate reſciſſa ſunt: nullius itaque ponderis eſt, petitum ab hoc canone argumentum.

2. Non negant abſolute, quoſdam diaconos ad ſacrum miniſterium inſtitutos; ſed hoc tantum inficiantur de diaconis, qui Actuum ſexto electi narrantur: duplicis namque generis diaconos errore facti diſtinguunt; alios uſibus civilibus & communi menſæ inſtruendæ deſtinatos, de quibus volunt Sanctum Lucam in Apoſtolica hiſtoria loqui; alios ad divinum miniſterium conſecratos, de quibus in Beati Pauli ad Timotheum & Titum Epiſtolis præſcriptio eſt *propterea nos quoque prædicamus*, inquiunt in hoc ipſo canone, *ut prædicti ſeptem diaconi* (menſarum videlicet adminiſtri,) *non de iis accipiantur, qui myſteriis ſerviunt*: hoc autem in capite, uti & in multis aliis Trullanos Patres pravo judicio eſſe deceptos, tum lectio Actuum Apoſtolicorum demonſtrat, ubi narratur Stephanum & Philippum, verbum Dei annuntiaſſe, & baptiſma conſecraſſe; tum Auctoritas concilii Neocæſarienſis evincit, eo ſana major, quo proximius ad ætatem Apoſtolicam, & fontem traditionis accedit: ſic enim canone 14. decretum: *Diaconi ſeptem debent eſſe juxta regulam, licet magna ſit civitas: hoc ipſum enim Apoſtolorum liber inſinuat*. Itaque ex mente Patrum Neocæſarienſium, diaconi de quibus loquitur Sanctus Lucas, divinorum myſteriorum erant adminiſtri, nec ab iis diſtinguendi, de quibus Apoſtolus ad Titum & Timotheum ſcribendo præſcribit.

Inſt. 5. Atqui prima diaconorum ordinatio, quæ regula fuit & norma ſequentium, ſacra & Sacramentalis non fuit: ergo &c. *Inſt. 5.*

Probat. ſubſequens: verum legis Evangelicæ Sacramentum, divinam inſtitutionem habere oportet: porro diaconatus caret illa conditione; non enim divino mandato, ſed nutu Apoſtolorum ac voluntate, ab Eccleſia ſunt electi: conſiderate, inquiunt; (b) *viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, quos conſtituamus ſuper hoc opus*: ergo &c.

(b) *Act. 6. 3.*

R. Nego ſubſequens; ad probationem, conceſſa majore, nego minorem: Apoſtoli enim diaconos ordinando, divinæ voluntati obtemperarunt, & Spiritus Sancti, a quo regebantur, inſtinctu, iiſdem portionem aliquam concrediti ſibi miniſterii contulerunt: hinc *Sanctus Ignatius* ſupra laudatus, (c) inde probat deberi diaconis reverentia, *quia* inquit, *ex Dei præcepto miniſtrant*: eaque conſtans ac perpetua doctrina Eccleſiæ eſt: nec quidquam adducta ex actibus Apoſtolicis verba in contrarium probant: inde enim hoc unum erui poteſt, diaconos ab Apoſtolis ordinatos, quod non negamus: ſed diaconatum ipſum ab Apoſtolis, contra aut præter Dei imperium inſtitutum, ne leviter quidem innuitur.

(c) *in epiſt. ad Trallian.*

Inſt. 6: probando minorem ex auctoritate Sancti Cypriani, ad Rogatianum Epiſcopum ſic loquentis: (d) *meminiſſe autem diaconi debent quoniam Apoſtolos, id eſt Epiſcopos & præpoſitos Dominus elegit, diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos, Apoſtoli ſibi conſtituerunt, Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ miniſtros*: ergo &c. *Inſt. 6.*

(d) *epiſt. 65.*

R. Admitto auctoritatem, & nego conſeq. ex verbis enim Sancti Cypriani hoc unum inferri poteſt, presbyterorum a diaconis id eſſe diſcrimen, quod non ſolum ſacerdotium a Chriſto fuerit inſtitutum, ſed etiam immediate ab illo primi presbyteri conſecrati ſint; e contra vero diaconatum, ipſe equidem per ſe Chriſtus inſtituerit; diaconos tamen Apoſtolis reliquerit conſecrandos: quod vero Chriſtus nullos immediate per ſe diaconos ordinaverit; non magis

gis

gis hinc ſequitur diaconatum divina inſtitutione deſtitui, quam ſi quis effutiret confirmationem, aut extremam unctionem vera ideo Sacramenta non eſſe, quia ea per ſe Chriſtus non legitur contuliſſe.

Inſt. 7. Inſt. 7. Si res ita ſe habeat, nulla Sancto Cypriano cauſa fuit, tanta verborum pompa presbyteros diaconis præponendi; cum utrorumque ordinatio ex eodem fonte, Chriſti nimirum inſtitutoris voluntate deſcendat: vult ergo Sanctus Doctor, mere humanam eſſe diaconorum inſtitutionem.

R. Nego anteced. nam in hac Epiſtola Sanctus Cyprianus cujuſdam diaconi retundit audaciam, qui auſus fuerat contra Epiſcopum ſuum *Rogatianum* petulanter inſurgere: merito ergo advertit, Dominum quando diaconos ab Epiſcopis voluit conſecrari, legem ipſis humilitatis & obedientiæ præſcripſiſſe: *nam*, inquit, ibidem, *ſi nos aliquid audere contra Deum non poſſumus, qui Epiſcopos facit: poſſunt hi contra nos audere, a quibus diaconi fiunt? & ideo oportet diaconum de quo ſcribis, agere audacia ſua pœnitentiam, ut honorem ſacerdotis agnoſcat, & Epiſcopo præpoſito ſuo ſatisfacere.*

Addam alteram rationem propter quam dici a Sancto Cypriano merito potuit, *Diacones ab Apoſtolis conſtitutos*, etſi pro rato fixoque haberet, Levitici ordinis inſtitutionem divinam eſſe. Apoſtoli enim in ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio, non ſuperius tantum, ſed & omne inferius miniſterium exercebant, adeoque Diaconatu ipſo defungebantur, quem plenitudo Sacerdotii comprehendit. Deinceps vero *creſcente numero diſcipulorum*, ut in Actis habetur, (a) Act. 6. 2. (a) cum omnia Sacris ordinis munia implere non poſſent, aliquam ejus portionem in electos a ſe Levitas, prout erat ſancitum divinitus tranſtulerunt; tumque primum Levitici miniſterii, non inſtitutio, ſed ſeparatio facta eſt. Id quod Sacer textus manifeſto ſignificat. *Non eſt æquum*, inquiunt, (b) *nos derelinquere verbum Dei*, (b) ibid. v. 2. & 3. *&* (quod ante faeimus) *miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos vero orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.* A Deo ergo & ab Apoſtolis, primi Diaconi facti ſunt: a Deo, inquam, cujus ſolius erat ordinem Leviticum primitus inſtituere; ab Apoſtolis vero, quando partem aliquam Sacri miniſterii in electos Diaconos transfuderunt, hoc ſibi quod erat præcipuum reſervando. Unde neceſſario ſequitur Diaconos Epiſcopis debere eſſe ſubjectos, a quibus Sacri ordinis honore & dignitate donati ſunt.

Inſt. 8. Inſtab. 8. Durandi, Cajetani, & quorumdam aliorum opinio fuit, nullum ordinem presbyteratu inferiorem, eſſe vere ac proprie Sacramentum. Ergo ſententia quam defendimus, pro certa & conſtanti Eccleſiæ doctrina haberi non poteſt.

℞. Dato antecedent, nego conſeq. quamquam enim quorumdam Scholaſticorum ea audacia libertaſque prodierit, ut Diaconatum numero Sacramentorum expungerent; nihil tamen inde veritati detractum, cui Scriptura & traditio apertiſſime ſuffragantur. Nec dubium modo eſt, poſtquam definivit Concilium Tridentinum, Diaconos ad Sacram hyerarchiam pertinere, & presbyteris ordinatione ſua proximos eſſe, opinionem quæ negat Diaconatum eſſe Sacramentum, ſine erroris ac temeritatis nota defendi non poſſe. Itaque Durandus, Cajetanus, & ſi qui alii ſimiliter ſenſerint, quamquam aliunde ſpectabiles, in hac quæſtione ſunt deſerendi, ne veritas deſeratur.

Inſt. 9. Inſt. Ultimo. Saltem diffiteri non poſſumus, Hæreticos Diaconatum verum Sacramentum eſſe præfracte negantes, Scripturæ auctoritate revinci nun poſſe. Ideo enim, ut prædiximus, inſtituti leguntur, ut menſarum civile ac prophanum miniſterium exercerent: quæ ſane iis demandata provincia, conſecratione Sacramenti Evangelici non egebat: ergo &c.

℞. Nego ant.

1. Enim iī ipſi qui leguntur ad menſarum miniſterium, ordinati, in iiſdem actibus baptizandi & prædicandi miniſterium exercuiſſe narrantur: porro prædicatio & conſecratio baptiſmi, divinæ res ſunt.

2. Hoc ipſum, niſi quis aures obturaverit, aperte ſonant verba quæ ibidem leguntur: *conſiderate viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, & plenos Spiritu Sancto.* Quaſi vero plenitudo Spiritus Sancti ad rem mere prophanam requireretur.

3. Apoſtolus a Diaconis eaſdem ac ab Epiſcopis & presbyteris virtutes requirit. Quos ergo ipſis Eccleſiæ Antiſtitibus ſanctitate vult eſſe æquales, Sacri miniſterii participes, diſpenſatoreſque eſſe ſignificat.

4. Ideo S. Lucas ſolius curæ pauperum & Viduarum ſubſidii expreſſe meminit, quia de hac una re tum temporis agebatur, eaque ſola inſtituendi Diaconos occaſio fuerat. *In diebus illis*, inquiunt, (c) *creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adverſus Hebræos*, (c) Act. 6. 1. *eo quod deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum*, &c.

5. Falſum eſt, quod præfidenter jactant Hæretici, *menſas* quarum miniſterio Diaconi præpoſiti ſunt, ad mentem Sancti Lucæ, mere prophanas ac uſuales fuiſſe: utramque enim menſam, & myſticam & communem uno ſermonis contextu S. Evangeliſta conjunxit. Unde non ait ſingulari numero (*menſa:* ſed *non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.*) Eoque certior illa reſponſio eſt, quod primis temporibus fideles utramque ſimul, ad exemplum Chriſti cœnam celebrarent, quotidianam nimirum ad corpus reficiendum, & myſticam, in qua corpore & ſanguine Chriſti, ad nutrimentum animæ veſcebantur. Quod ne gratis confictum aliquis putet, legat caput undecimum primæ Epiſtolæ ad Corinthios; inſuperque advertat, more loquendi Scripturæ, *menſæ* nomine Sacrum plerumque altare intelligi, in quo Sacrificia offeruntur. Quo ſenſu idem Apoſtolus, *non poteſtis*, (d) *menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum.* Ubi quod (d) 1. Cor. 10. 21. Altare paulo ante prædixerat, nunc menſam appellat. *Nonne*, inquiebat, (e) *qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris?* Quando itaque S. Lucas (e) ibid. v. 18. primos Diaconos ad menſarum miniſterium memorat ordinatos, duplex eorum officium una voce complexus eſt.

6. Denique Diaconatum pro vero Sacramento ex Scriptura habendum eſſe, inde eruitur quod primi Diaconi oratione & manuum impoſitione, ritu nimirum ordinationi presbyterorum & Epiſcoporum per omnia ſimili fuerint conſecrari. Qua de re in præſenti operoſius inquirendum.

IV.

Diaconatus tradendi Ritus.

Quo ritu conſecrandi ſint Diaconi, ita Romanum Pontificale præſcribit: accedunt qui ordinandi ſunt, & Pontifici offeruntur ab Archi„ diacono his verbis: Reverendiſſime Pater, „ poſtulat Sancta mater Eccleſia Catholica, ut „ hos præſentes ſubdiaconos ad onus Diaconii ordinetis. *Scis illos dignos eſſe?* inquit Pontifex. Cui Archidiaconus *quantum humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcio & teſtificor ipſos dignos eſſe ad hujus onus officii.*

Tum Pontifex dicto *Deo gratias*, ad ordinationem procedit. Quam priuſquam inchoet, primum electionem ordinandorum Clero & populo annunciat dicens: Auxiliante Domino „ Deo, & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, eligimus hos præſentes ſubdiaconos in ordi„ nem Diaconii. Si quis habet aliquid contra „ illos, pro Deo & propter Deum cum fidu„ cia exeat, & dicat; verumtamen memor ſit conditionis ſuæ.

Deinceps facta aliqua mora, ad ordinandos ſermonem convertit, dicens:

„ Pro-

„ Provehendi, filii dilectiſſimi, ad Leviticum ordinem, cogitate magnopere, ad quantum gradum Eccleſiæ aſcenditis: Diaconum enim oportet miniſtrare ad Altare, baptizare, & prædicare. Sane in veteri lege, ex duodecim una tribus levi electa eſt, quæ ſpeciali devotione Tabernaculo Dei, ejuſque ſacrificiis, ritu perpetuo deſerviret. Tantaque dignitas ipſi conceſſa eſt, quod nullus, niſi ex ejus ſtirpe, ad divinum illum cultum atque officium miniſtraturus aſſurgeret; adeo ut grandi quodam privilegio hæreditatis, & tribus Domini eſſe mereretur, & dici: quorum hodie, filii dilectiſſimi, & nomen & officium tenetis, quia in miniſterium tabernaculi teſtimonii, ideſt, Eccleſiæ Dei, eligimini in Levitico officio, quæ ſemper in procinctu poſita, inceſſabili pugna contra inimicos dimicat, unde ait Apoſtolus: *non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes & poteſtates, adverſus mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*. Quam Eccleſiam Dei, velut tabernaculum, portare & munire debetis, ornatu ſancto, prædicatu divino, exemplo perfecto. *Levi* quippe interpretatur, *additus*, ſive *aſſumptus*: & vos, filii dilectiſſimi, qui ab hæreditate paterna nomen accipitis, eſtote aſſumpti a cardinalibus deſideriis, a terrenis concupiſcentiis, quæ militant adverſus animam; eſtote nitidi, mundi, puri, caſti, ſicut decet miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei; ut digne addamini ad numerum Eccleſiaſtici gradus; ut hæreditas & tribus amabilis Domini eſſe mereamini: & quia comminiſtri & cooperatores eſtis corporis & Sanguinis Domini, eſtote ab omni illecebra carnis alieni, ſicut ait Scriptura: *mundamini, qui fertis vaſa Domini*. Cogitate Beatum Stephanum merito præcipuæ caſtitatis ab Apoſtolis ad officium iſtud electum. Curate, ut quibus Evangelium ore annunciatis, vivis operibus exponatis, ut de vobis dicatur: *Beati pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona*. Habete pedes veſtros calceatos Sanctorum exemplis, in præparatione Evangelii pacis. Quod vobis Dominus concedat per gratiam ſuam. Amen.

Sequitur invitatio ad orandum pro electis Diaconis. *Commune votum*, ait Pontifex, *communis oratio proſequatur* &c.

„ Oremus, fratres cariſſimi, Deum patrem omnipotentem, ut ſuper hos famulos ſuos, quos ad officium Diaconatus dignatur aſſumere, benedictionis ſuæ gratiam clementer effundat, eiſque conſecrationis indultæ propitius dona conſervet, & preces noſtras clementer exaudiat; ut quæ noſtro gerenda ſunt miniſterio, ſuo benignus proſequatur auxilio, & quos Sacris myſteriis exequendis, pro noſtra intelligentia credimus offerendos, ſua benedictione ſanctificet, confirmet, &c.

Deinde Pontifex manum dexteram extendens, & capiti cujuslibet ordinandi imponens: *Accipe*, inquit, *Spiritum Sanctum ad Robur, & ad reſiſtendum Diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini*.

„ Quo erga omnes ſigillatim facto ſic proſequitur: Emitte in eos quæſumus Domine Spiritum Sanctum, quo in opus miniſterii tui fideliter exequendi, ſeptiformis gratiæ tuæ munere roborentur. Abundet in eis totius forma virtutis, auctoritas modeſta, pudor conſtans, innocentiæ puritas, & ſpiritualis obſervantia diſciplinæ. In moribus eorum præcepta tua fulgeant; ut ſuæ caſtitatis exemplo imitationem ſanctam plebs acquirat; & bonum conſcientiæ teſtimonium præferentes, in Chriſto firmi & ſtabiles perſeverent, dignisque ſucceſſibus, de inferiori gradu, per gratiam tuam, capere potiora mereantur. Per eumdem Dominum noſtrum &c.

Poſt hæc Pontifex ſedens cum mitra, cuilibet ordinando ante ſe genuflexo, ſtolam quam ſinguli in manu habent, imponit ſucceſſive ſuper humerum ſiniſtrum, dicens ſingulis: *Accipe ſtolam candidam de manu Dei, adimple miniſterium tuum: potens enim eſt Deus, ut augeat tibi gratiam ſuam. Qui vivit & regnat &c.*

Poſt hæc Pontifex accipiens Dalmaticam, induit ea quemlibet ſucceſſive, uſque ad humeros, dicens cuilibet: *induat te Dominus indumento ſalutis, & veſtimento lætitiæ, & Dalmatica juſtitiæ circumdet te ſemper. In nomine Domini. Amen.*

Poſtremo Pontifex accipit, & tradit omnibus librum Evangeliorum, quem manu dextra tangunt, dicens: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis. In nomine Domini. Amen.*

V.

Sola manus impoſitio orationi conjuncta eſſentiam Diaconatus conſtituit.

Evidens eſt ex prædictis in ordinatione Diaconorum, ritus plurimos obſervari, qui materiæ loco haberi poſſunt, quibuſque ſingulatim diſtinctæ preces, quaſi totidem formæ reſpondent. 1. enim manus impoſitio fit. 2. ſtolæ. 3. Dalmaticæ admotio. 4. porrectio libri Evangeliorum. Quæritur utrum omnes ad eſſentiam ordinationis pertineant? Cui quæſtioni ut ſatisfiat,

Dicimus 1. Ritum ſtolæ ac Dalmaticæ imponendæ, & utrique adjuncta verba ad eſſentiam Sacramenti nil facere.

Cum enim Scriptura de Diaconorum, non inſtitutione tantum, ſed & ordinatione apertam faciat mentionem; non aliud affirmari debet ad hujus Sacramenti eſſentiam pertinere, præter illud quod Apoſtoli in ejus conſecratione uſurpaverunt. Atqui in prima Diaconorum inauguratione ab Apoſtolis facta, nec Dalmaticæ, nec ſtolæ mentio eſt: *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum*, ait textus Sacer, (a) *& orantes impoſuerunt eis manus*: ergo &c. (a) Act. 6. 6.

Deinde. Ritus, Diaconatus materiam & formam conſtituens, utrique, Græcæ & Latinæ Eccleſiæ debet eſſe communis; cum utrobique verus ſit Diaconatus; atqui,

1. Ritus Dalmaticæ imponendæ, Græcæ Eccleſiæ hactenus incognitus fuit; nec in Latina olim obtinuit, ut conſtat ex ſilentio Sacramentarii Gregorii Magni, ad cujus præſcriptum antiquitus ordines in Occidente conferebantur.

2. Quod ad ſtolam pertinet, in antiquis Latinis Ritualibus non paucis omittitur: apud Græcos vero imponitur, poſtquam perfecta ordinatio eſt, nullaque verba conjuncta habet hæc impoſitio, quæ pro forma Sacramentali haberi poſſint: ergo &c.

Inſuper. In illo Ritu non conſiſtit eſſentialis Diaconatus materia, qui nec effectum hujus Sacramenti, nec poteſtatem Diacono attributam ſignificat. Atqui ſtolæ & Dalmaticæ impoſitio, nec effectum Diaconatus, nec poteſtatem Diacono datam ſignificat; nec alia de cauſa, ut conſentiunt Theologi, ritui antiquo adjuncta eſt, quam ut majori ſolemnitate ordinatio Sacra peragеretur, majorve Sanctiſſimo ordini reverentia conciliaretur, ipſique, per hæc inſignia, Diaconi, ſui admonerentur officii, & ad illud ſtrenue adimplendum incitarentur: ergo &c.

Dicimus 2. Diaconatus eſſentialem ritum in traditione libri Evangeliorum, & verbis eam comitantibus non conſiſtere.

Cum enim non potuerit Eccleſia pro arbitrio quidditatem ſive naturam Sacramentorum inſtituere aut mutare, quippe quæ tota pendeat ex immutabili Dei voluntate; manifeſtum eſt in eo ritu non conſiſtere Diaconatum, qui eſt Sacrorum miniſtrorum inſtitutione recentior. Porro traditio libri Evangeliorum, recentior eſt Diaconorum inſtitutione. Quando enim Diaconi ab Apoſtolis ordinati ſunt, nondum ſcriptum erat Evangelium, quod ipſis in manus porrigi poſſet. Quod ultro fatebitur, quiſquis attendet, non multis poſt deſcenſum Spiritus Sancti diebus, primos Diaconos conſtitutos; Matthæum vero primum, ordine temporis, Evangelii ſcriptorem, non ante

an-

annum trigeſimum nonum Æræ communis, ſexto ſcilicet poſt Chriſti aſcenſionem anno, Evangelium exaraſſe.

Deinde ritus ille ad diaconatus eſſentiam non pertinet, qui ſemper in Eccleſia univerſali non viguit, etiam ex quo Evangelium eſt deſcriptum; atqui traditio libri Evangeliorum, etiam ex quo Evangelium ſcriptum eſt, perpetuo in Eccleſia univerſali non viguit; nam

1. Illam Græci nec antiquitus obſervarunt, nec hodie obſervant, ut ex omnibus eorum Euchologiis manifeſto apparet: iniquiſſimum porro fuerit affirmare Græcos & Orientales vero diaconatu carere; quin & Eccleſiæ Latinæ injurioſum, quæ Græcos diaconos ſine nova ordinatione quotidie recipit, id prorſus non commiſſura, ſi crederet, ſine porrectione Evangelii diaconatum ſtare non poſſe.

2. Quod ad Latinos ſpectat, communis eruditorum ſententia eſt, legem de Evangeliorum libro porrigendo, ſexcentis aut ſeptingentis ad ſummum annis antiquiorem non eſſe: & ſane antiqui libri rituales quotquot ad ſæculum uſque undecimum prodieruot de hoc ritu penitus ſilent: quin eum ab ordinatione diaconorum expreſſe videtur excludere *Amalarius Fortunatus* ineuntis noni ſæculi ſcriptor: „ primævo tempore, *inquit* (a) diaconus non legebat E„vangelium, quod nondum erat ſcriptum: ſed „ poſtquam ſtatutum eſt a patribus noſtris, ut „ diaconus legeret Evangelium; ſtatutum ut & „ ſubdiaconus legeret Epiſtolam.

(a) *lib.* 2. *de offic. c.* 12.

Teſtatur inſuper *Durandus* (b) qui floruit ſæculo 14. juxta antiquiſſimum Sacramentarium, diacono cum ordinaretur, non fuiſſe traditum librum Evangeliorum, hujuſque ſervandæ cæremoniæ formulam ſe ipſum manu propria addidiſſe Pontificali, Eccleſiæ cui præerat, ut ſe ad aliorum exemplum componeret: ergo &c.

(b) *in* 4. *diſt.* 2. 4. *q.* 3.

Dicimus 3. eſſentialem ritu diaconatus, impoſitione manus & oratione ei correſpondente, plene abſoluteque contineri.

Cujus aſſertionis argumentum eſt multiplex.

1. In hoc ritu diaconatus natura ponenda eſt, quem ſolum ſcriptura, concilia, & Sancti Patres præſcribunt; atqui ſolam manuum impoſitionem cum adjuncta oratione ſcripturæ & traditionis ſacra monumenta aſſignant: *hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum*, ait S. Lucas, (c) *& orantes impoſuerunt eis manus*: „ Diaco„nus cum ordinatur, *inquit Concilium Carthaginenſe IV. can.* 4. ſolus Epiſcopus qui eum „ benedicit, manum ſuper caput illius ponat, „ quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium „ conſecratur .... diaconum efficies o Epiſco„pe, *ait Author conſtitutionum Apoſtolicarum*, „ (d) imponens ei manus .... *& Dionyſius, vulgo Areopagita*, (e) dexteram manum Pontifi„cis qui eum conſecrat, ſuper caput habet; ab „ eoque conſecratur iis precationibus, quibus „ miniſtri conſecrari ſolent: idemque confir„mat veterum ritualium & Euchologiorum au„ctoritas, hoc unum præſcribentium, ut ma„nus impoſitio & oratio fiat.

(c) *Act.* 6. 6.

(d) *lib.* 8. *cap.* 17.

(e) *Eccl. Hier. c.* 5.

2. Niſi in ſola manuum impoſitione conſiſteret eſſentialis diaconatus materia, conſequens foret diaconos in Græca & Orientali Eccleſia nullos eſſe: inibi enim, ut prædiximus, cum diaconus ordinatur, nulla libri Evangeliorum, cum forma conveniente porrectio fit, ſed ſola manuum impoſitio, his verbis conjuncta: „ di„vina gratia quæ ſemper infirma curat, & im„perfecta perficit, promovet N. Reverendum „ ſubdiaconum, in diaconum: oremus igitur „ pro ipſo, ut veniat ſuper ipſum gratia Spiritus „ Sancti .... Domine Deus noſter, qui in præ„ſcientia tua, ſuper deſtinatos ab imperſcruta„bili tua virtute, ut miniſtri fiant, & illiba„tis myſteriis tuis deſerviant, ſancti tui ſpiritus „ copiam effundis: ipſe Domine, & hunc quem „ tibi a me promoveri complacuit, in Diaconi „ miniſterium, in omni honeſtate conſerva, ha„bentem Sacramentum fidei in pura conſcien„tia: gratiam Stephano Proto-martyri tuo, in „ opus miniſterii hujus a te primum vocato con„ceſſam largire, & gradum a bonitate tua ſi„bi præſtitum, ſecundum beneplacitum tuum „ adminiſtrare præbe ... non enim in manuum „ mearum impoſitione, ſed in abundantium mi„ſerationum tuarum viſitatione, gratia datur „ iis qui te digni ſunt, &c.

Porro ſine temeritate dici non poteſt, in toto Oriente non uſurpari materiam, diaconorum ordinationi eſſentialem: idque multis de cauſis.

1. Quia eo ritu celebratur, non ſolum a ſchiſmaticis, ſed etiam ab iis qui Romanæ Eccleſiæ communione conjuncti ſunt; immo & in ipſa urbe Roma, ſciente & probante Pontifice Maximo.

2. Quia ſemel in Græca Eccleſia ordinatis, & a ſchiſmate redeuntibus, nova ordinatio non confertur.

3. Quia cum in Concilio Florentino, ea utraque Orientis & Occidentis parte coacto, multæ hinc inde contentiones efferbuiſſent; de hac re nec verbum habitum eſt, ſed Græcorum ordinatio agnita & probata.

4. Durum nimis & aſperum eſt, ne quid gravius dicam, inficiari Orientem totum, & Græciæ omnes provincias, olim caruiſſe & etiamnum carere vero diaconatu: ad quam tamen opinionem neceſſario adiguntur, qui diaconatus eſſentiam ita in libri Evangeliorum porrectione reponunt; ut manuum impoſitionem pro mera & accidentali cæremonia reputent.

3. Niſi manuum impoſitio ſit eſſentia ordinationis diaconorum, nullo ſcripturæ & patrum teſtimonio probari contra hæreticos poterit, ordinationem hanc eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum: in tantum enim verbo Dei ſcripto & tradito veritas hæc demonſtratur, in quantum manuum impoſitione & adjunctis precibus diaconatum conferri, eadem auctoritate monſtratur; cum præter hæc duo, nihil aliud in ſcripturæ & patrum monumentis reperiatur, quo ſignificata diaconorum ordinatio fuerit: ergo ſi negetur in hoc ritu eſſentiam diaconatus conſiſtere, probari non poterit quod ſit Sacramentum.

4. Denique quando in alicujus Sacramenti adminiſtratione, duo ritus uſurpantur, quorum alter omnium ætatum, omniumque Eccleſiarum conſenſione eſt celebratus, alter vero nec perpetuo uſu receptus, nec etiam num ab omnibus obſervatur, ille ſane pro vero eſt agnoſcendus, qui univerſalitatem, perpetuitatem, & omnium Eccleſiarum uniformitatem oſtentat; præſertim ſi ejus origo de ſcripturarum fonte deſcendat; atqui traditione codicis Evangelici nec omnis ætas admiſit, nec modo Græci admittunt: e contra, manuum impoſitio ubique gentium, quavis ætate recepta eſt, ejuſque obſervandæ legem ſcriptura ipſa divina præſcripſit: ergo merito dicitur in ſola manus impoſitione eſſentia diaconatus, tamquam in proprio elemento conſiſtere: unde iterum ſequitur, formam ejus non aliam eſſe quærendam, præter verba manuum impoſitioni adjuncta: hæc enim vera & eſſentialis diaconatus eſt forma, quæ intimum cum ejuſdem materia nexum habet, & practice effectum Sacramentalem ſignificat: porro hujuſmodi verba ſunt, quæ Pontifex manum imponendo pronunciat: *accipe Spiritum Sanctum ad robur* &c. *Adeſto quæſumus omnipotens Deus*, &c. ergo &c.

V I.

Stola quid ſignificetur.

Stola, ſive *Orarium*, diaconorum inſigne eſt, & proprium ornamentum: ςολὴ Græco ſermone, idem quod Latine veſtimentum ſonat: unde vero *Orarium* dictum ſit, inter Eccleſiaſticos ſcriptores non convenit: ſunt qui velint, ab ore primitus dictum *Orarium*, quia putant diaconorum ſtolam, quomodo de ſubdiaconorum manipulo dictum eſt, olim nihil fuiſſe quam faſciam lineam, ſive linteum oblongum ori detergendo accommodum: eoque ſenſu, inquiunt, legitur in

actis

actis martyrii Sancti Cypriani, ejus demortui ſanguini excipiendo *Oraria* a fratribos fuiſſe appoſita: quæ certe alia eſſe non poterant, quam linteamina.

Magis arridet concilii *Toletani* IV. ſententia, ab orando, diaconici *Orarii* etymon repetentis: cui conſentiens Venerabilis Beda: *bene*, inquit

(a) cap. de 7. ordin. (a) *orarioaibas convenit orariam, tamquam congruens officio iaſtrumentam*: eademque Græcorum doctrina eſt, apud quos diaconus arrepta digitis ſtolæ extremitate, invitat populum ad orandom, cantores ad pſallendum, Pontificem ad ſacrum faciendum, & qoo qoidque tempore ſit agendum denunciat: *Orarium geſtare*, inquit Balzamon, *ad ſolos diaconos ſpectat: hi enim ſacerdotibus aſſiſtentes, & ſanctaram orationum myſteria obſervantes, eis qui ſunt in Ambone diaconis, per orarium ſignificaat, quando debeat fieri prononciatio, ſive oratio pro catechamenis, reliquiſque aliis*: indeque eſt quod Symeon Theſſalonicenſis ſtolas Diaconorum alis angelicis comparat: „ ſtola diaconica, *inquit*, quaſi alas angelici ordinis ſubindicat: quare & „ cherubim facies ſuas obvelantia diaconus imitaturus, & ipſe cum Sacramentum percepturus eſt, ſtola ad corpus ſuſcingitur: „ ſed & in ea hymnum angelicum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ſcriptum oſtentat, quo miniſtratorius angelorum ordo exprimitur.

VII.

Diaconi quo aumero ordinandi?

Diaconi ſeptenario numero primitus ab Ec-

(b) Act. 6. & ſeqq. cleſia electi, & ab Apoſtolis ordinati: „ conſiderate, *inquiunt* (b) viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto & „ ſapientia quos conſtituamus ſuper hoc opus „ .... & placuit ſermo coram multitudine: „ & elegerunt Stephanum virum plenum fide „ & Spiritu Sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Simonem, & Parmenam, & Nicolaum adveoam Antiochenum: hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus.

Ad Apoſtolorum exemplum primis temporibus conſtitutum erat, non debere in unaquaque Eccleſia plures diaconos eſse quam ſeptem: morem honc ab Evariſto Pontifice Maximo, in Romanam Eccleſiam inductum, multorum opinio eſt: ejuſdem rei, medio 3. ſæculo in Epiſtola *Cornelii* ſummi Pontificis, ad *Fabium* Antioche-

(c) vide Euſeb. lib. 6. cap. 43. num, (c) præclarum teſtimonium extat: *ille Evangelii vindex*, ait de Antipapa Novatiano, *ignorabat unum Epiſcopum eſſe oportere in Eccleſia Catholica, in qua tamen ſciebat presbyteros quidem eſſe quatuor & qaadraginta: ſeptem autem diaconos, totidemque ſubdiaconos*, &c. eodem

(d) anno 314. pertinet concilii *Neocæſarienſis* (d) canon decimus-quintus: *diaconi*, inqoit, *ſeptem eſſe debent ex canone, etiam ſi magna ſit civitas: ejus autem fidem facit liber Actorum*.

At vero cum meræ diſciplinæ hæc conſtitutio fuerit, potuit, ut pleraque alia, immutari, reveraque mutata eſt: ſic enim ſæculo ſexto *Juſtinianus* Imperator clericos recenſens quos in majore Eccleſia Conſtantinopolitana miniſtraturos

(e) Nov. 3. decernit: „ Sancimus, *inquit*, (e) non ultra ſexaginta presbyteros, in ſanctiſsima majore „ Eccleſia eſſe: diaconos autem maſculos centum &c..... itaque qnoto numero debeant „ diaconi ordinari Epiſcoporum arbitrio, tum „ in Oriente tum in Occidente relictum eſt.

VIII.

Archidiaconus a diacono quid differat?

Ἀρχιδιάκονος, non ordinationis novæ, ſed Eccleſiaſticæ dignitatis eſt nomen, qua cæteris diaconis, ſic volente Eccleſia, archidiaconus eminet: primum hujus præcellentiæ fundamentum in Stephano occurrit, qui cæteris ubi de electione diaconorum ageretur, prælatus eſt, de quo proinde haud incongrue dicitur, quod primus archidiaconus fuerit: *vide*, inquit Sanctus Joannes Chryſoſtomus huno locum interpretans, *quomodo etiam in illis ſeptem, unus cæteris præferebatur, & primatum habebat*.

Pleraque Archidiaconis attributa munia, pleraque diverſis temporibus, diſciplinæ viciſſitudine, vel addita vel detracta: apud Græcos quidem & Orientales præcipua ejus privilegia ſunt, quod Evangelium in Eccleſia publice legat, & erga cæteros diaconos juriſdictionem exerceat: indeque eſt quod in inauguratione Archidiaconi, Evangelium pectori ejus imponitur, eique ad manum traditur baculus paſtoralis, auctoritatis inſigne: apud Latinos vero Archidiaconi officium eſt, clericorum per totam late diœceſim moribus, honeſtati, & decentiæ in habitu & tonſura proſpicere, cultui Eccleſiarum earumque refectioni invigilare, ordinandos Epiſcopo præſentare, viſitare diœceſim &c. indeque eſt, quod Archidiaconus, oculus Epiſcopi, ſacris canonibus vocitatur, ut ſcilicet vice ejus inſpiciat omnia, & quæ corrigenda ſunt, ejus auctoritate emendet.

SECTIO QUINTA.

De presbyteratu.

Πρεσβύτερ ex etymo nomen eſt ætatis, ſeniorem ſignificans: uſu vero Eccleſiæ, officii nomen eſt, iis attributum qui præfecturam Eccleſiæ gerunt.

Presbyteratus bene definitur, *ordo ſacer per quem datur poteſtas conſecrandi Corpus & Sanguinem Chriſti, ipſius ſacrificium offerendi, & peccata dimittendi aut retinendi*.

1. Quod presbyteratus, verus ſit ordo, prima hojus libri parte probatum eſt.

2. Quod poteſtas Euchariſtiæ conſecrandæ, & ſacrificii offerendi ejus propria ſit, tum verba Chriſti manifeſto probant: *hoc facite in meam commemorationem*: tum fuſe libro quinto oſtendimus.

3. Huic ordini adjunctam eſſe facoltatem dimittendi aut retinendi peccata, conſtat ex Chriſti verbis: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*: qua de re libro ſexto, de pœnitentia, dictum eſt.

Hinc liquet quam merito qui tantis deputantur officiis, presbyteri ac ſacerdotes dicti fuerint: presbyteri quidem ſive ſeniores, tum quia maturam ætatem attigiſſe debent; tum propter morum gravitatem, doctrina & prudentia decoratam, ut illud impleant ſapientis monitum: (f) *ſenectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis, vita immaculata*. Sacerdotum vero appellatio inde petita, tum qnia Deo ſpecialiter ſacri & devoti ſunt, tum quia ex officio res ſacras & divinas pertractant. (f) Sap. 4. 8.

I.

Presbyteratus conferendi ritus.

Primum omnium Pontifex poſt recitatas litanias, nullo cantu, nullaque oratione præmiſſa, imponit ſimul utramque manum capiti cujuslibet ordinandi, ſucceſſive, & nihil dicens: idemque faciunt omnes ſacerdotes qui adſunt.

2. Sequitur immediate altera manuum impoſitio, qua tam Pontifex, quam ſacerdotes tenent manus dexteras extenſas ſuper ordinandos, eamque manuum impoſitionem Epiſcopalis benedictio, ſive oratio comitatur: de hac Concilium Carthaginenſe IV. ita præſcribit: (g) *presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus extenſam tenente, etiam omnes Presbyteri qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant*. Eamdem mannum impoſitionem, adjunctaſ- (g) Can. 3.

ctaſque orationes Sacramenrarium Gregorii Magni ſic exhibet: primo manuum impoſitio a Pontifice & aſſiſtentibus Presbyteris facienda præcipitur. Deinde ſequitur.

Oratio ad Presbyteros ordinandos.

„ Oremus, dilectiſſimi, Deum Patrem omnipotentem, ut ſuper hos famulos ſuos, quos „ in Presbyterii munus elegit, cœleſtia dona „ multiplicet, & ſuper eoidem Sancti Spiritus, & gratiæ ſacerdotalis infundat virtutem.

„ Oremus. Exaudi nos quæſumus Domine „ Deus noſter, & ſuper hos famulos tuos benedictionem Sancti Spiritus, & gratiæ ſacerdotalis infunde virtutem: ut quos tuæ pietatis „ aſpectibus offerimus conſecrandos, perpetua „ tui muneris largitate proſequaris. Per Dominum noſtrum &c.

Poſtea fit

Conſecratio.

„ Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus ..... da quæſumus in hos famulos „ tuos Presbyterii dignitatem: innova in viſceribus eorum ſpiritum ſanctitatis .... ſint „ probi cooperatores ordinis noſtri, & luceat „ in eis totius forma juſtitiæ, ut bonam rationem diſpenſationis ſibi creditæ reddituri, „ æternæ beatitudinis præmia conſequantur. „ Per eumdem D. N. J. C. &c.

3. Epiſcopus ſtolam humeris ordinandorum adaptans, & ſingulis ad pectus in formam crucis apponens, *accipe*, inquit, *jugum Domini, jugum enim ejus ſuave eſt, & onus ejus leve.*

4. Imponit Pontifex cuilibet ordinando caſulam uſque ad ſcapulas, quam tenet quilibet ſuper humeros complicatam, & a parte anteriori deorſum dependentem, dicens ſingulis: *accipe veſtem ſacerdotalem, per quam caritas intelligitur: potens eſt enim Deus, ut augeat tibi caritatem, & opus perfectum.*

5. Manus ordinandorum ſacro oleo inungit, „ in hunc modum orans: conſecrare & ſanctificare digneris Domine manus iſtas, per iſtam unctionem & noſtram benedictionem, „ ut quæcumque benedixerint, benedicta ſint, „ & quæcumque ſanctificaverint, ſanctificentur .... unguntur autem manus in formam crucis, quia Spiritus Sanctus fons eſt benedictionum omnium, quas paſſione & morte ſua Chriſtus nobis promeruit.

Interim canitur Hymnus: *Veni Creator Spiritus* &c.

6. Omnium & ſingulorum unctis manibus & conſecratis, Epiſcopus tradit cuilibet ſucceſſive calicem cum vino & aqua, & patenam ſuperpoſitam cum hoſtia, ſingulis dicens: *accipe poteſtatem offerre ſacrificium Deo, miſſaſque celebrare, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini.*

7. Tandem in fine ordinationis, & omnibus communicatis, tertia & ultima manuum impoſitio fit ab Epiſcopo, utramque manum ſuper capita ſingulorum tenente, ac dicente: *accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta ſunt*: hæc ultima manuum impoſitio poſt ſacrum expletum, & poſt communionem fit: cætera quæ præcedunt, intra miſſarum ſolemnia, poſt Epiſtolam quidem & tractum, ſed ante cantum Evangelii peraguntur.

II.

Non omnes Presbyteratus conferendi ritus ex æquo ad ejus eſſentiam pertinent.

Horum ſi quid prætermiſſum fuerit, neceſſario (in Latina Eccleſia,) eſſe ſupplendum, nemo ambigit: nulli enim miniſtro licitum eſt, ritum Eccleſiæ in qua degit, aut aliquam ejus partem, eo prætextu quod non ſit eſſentialis, negligere: ſed tenetur quilibet tutiorem in praxi partem amplecti. Porro tutius eſt, immo hoc ſolum eſt tutum, in adminiſtratione Sacramentorum, ea omnia exequi quæ more & inſtituto Eccleſiæ præſcribuntur. Ergo quæcumque ejus pars, quantumvis tenuis, omiſſa comperiatur, neceſſario, prout a Pontificibus Maximis ſæpe eſt declaratum, ſuppleri debet.

Verum ſcholaſticorum, rerum naturas intimius perſcrutantium more quæritur, utrum omnia quæ in præsbyteratus adminiſtratione ſervantur, ad ejus eſſentiam ex æquo pertineant? pro cujus enodatione.

Dicimus 1. Materiam & formam presbyteratus, in ſtolæ & caſulæ impoſitione, cum adjunctis orationibus non conſiſtere.

Quæ ſententia omnium pene Theologorum communis eſt, & quidem merito: nam ille ritus ſacerdotii materiam & formam non continet, a quo minime dependent effectus ejus, character nimirum & gratia; quoque duntaxat ſignificatur, quænam ſint ordinis ſacerdotalis inſignia, quave ratione debeant mores ſuos componere, qui ad hunc tam ſublimem gradum promoti ſunt. Porro ſtolæ & caſulæ impoſitio non aliud quidquam ſignificant. Ergo &c.

Dicimus 2. Manuum unctionem cum oratione conjuncta, materiæ & formæ Præsbyteratus rationem non importare.

In eo namque ritu non conſiſtit Presbyteratus eſſentia, qui numquam in Græca & Orientali, nec ſemper in Latina Eccleſia viguit: alioquin enim dicendum foret, Græcos hactenus, Latinos per multa ſæcula vero ſacerdotio caruiſſe; quod nemo capitis ſani admittet, quippe a veritate, & ab omni ſenſu Religionis prorſus abhorrens: atqui ritum unctionis manuum cum oratione adjuncta, hactenus Græcos non admiſiſſe in confeſſo eſt apud omnes: Latinis vero hunc eumdem ritum, longo ſæculorum decurſu fuiſſe incognitum certo probat tum antiquiſſimorum ritualium, & Scriptorum veterum de hac cæremonia ſilentium, tum expreſſa *Nicolai I.* ſæculo nono Pontificis Maximi auctoritas, ad *Rodulphum* Bituricenſem in Gallia Epiſcopum ſic ſcribentis: „ (a) præterea ſciſcitaris, utrum ſolis Presbyteris, an & Diaconibus debeant, cum ordinantur, manus Chriſmatis liquore perungi? quod „ in ſancta hac Romana, cui Deo auctore, deſervimus Eccleſia, neutris agitur; ſed quia ſit „ a novæ legis miniſtris actum, nuſquam, niſi „ nos fallat oblivio, legimus. Ergo &c. (a) *Epiſt.* 39.

Dicimus 3. Porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia; quæque interim ab Epiſcopo proferuntur verba: *accipe poteſtatem &c.* ad eſſentiam Presbyteratus non pertinere.

In eo enim Presbyterorum ordinatio, tamquam in ritu eſſentiali non eſt ponenda, ſine quo verum olim ſacerdotium datum eſt, & etiam num confertur. Nam quia res quælibet non poteſt eſſe ſine ſua eſſentia, (alioquin enim poſſet eſſe ſine ſe ipſa, quod abſurdiſſimum eſt:) merito negatur ad rei eſſentiam pertinere, ſine quo res ipſa conſiſtit: atqui ſine porrectione inſtrumentorum & verbis eidem correſpondentibus, verum olim in Eccleſia Latina ſacerdotium datum eſt, & etiamnum in Græca & Orientali adminiſtratur.

Quantum quidem ad Latinos ſpectat,

1. Totis mille prioribus annis, hunc ritum adhibuiſſe nemo legitur: de illo in Sacramentario Gregorii Magni, Iſidoro Hiſpalenſi, Alcuino, Amalario, Rabano, Ritualibus omnibus Romanis, Gallicis, Anglicanis, & aliis altiſſimum ſilentium eſt; atqui hæc tam conſtans, tam perpetua, in re tam gravi taciturnitas aperte clamat, inſtrumentorum porrectionem priſcis temporibus fuiſſe incognitam: cui enim perſuaderi poterit, ritum Presbyteratui eſſentialem, decem ſæculorum curriculo, ab iis ſcriptoribus prætermiſſum, qui omnium Sacramentorum cæremonias adamuſſim & ſumma diligentia deſcripſerunt; quorum proinde tantopere intererat, ea non negligere, quibus ſacerdotalis ordinatio eſſentialiter conſtat? Ergo &c.

2. Porrectionem inſtrumentorum a Presbyterorum ordinatione vetera monumenta excludunt. Cujus rei in canone quinto Concilii IV. Carthaginenſis non leve eſt argumentum: *ſubdiaconus*, inquit, *cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero Archidiaconi, urceolum cum aqua, & manutergium.*

Inde ſic efflorescit argumentum. Ex Patrum Carthaginenſium decreto, ideo in ordinatione Subdiaconorum porrectio inſtrumentorum facienda præſcribitur, quia non accipiunt manuum impoſitionem. Ergo ad eorum mentem e contra io inferendum, inſtrumentorum porrectionem, in Presbyterorum conſecratione neceſſario fieri non debere, quia manuum impoſitionem accipiunt.

Idipſum evincit canon 27. Concilii IV. Toletani, ſic ſtatuens: „ Epiſcopus, Presbyter, „ aut Diaconus, ſi a gradu ſuo injuſte dejectus, „ in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non „ poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos „ recipiat coram altario, de manu Epiſcopi: ſi „ Epiſcopus, orarium, annulum, & baculum: ſi „ Presbyter, orarium, & planetam: ſi Diaconus, „ orarium & albam: ſi Subdiaconus, patenam & „ calicem: ſic & reliqui gradus ea in reparationem „ ſui ſuſcipiat, quæ cum ordinarentur ſuſceperunt.

Hinc proclive eſt argumentum deducere pro noſtra ſententia validiſſimum: præcipit Synodus, ut Presbytero cum in gradum ſuum reſtituitur, ea reddantur quæ de manu Epiſcopi in ordinatione ſua ſuſceperat; atqui præter orarium & planetam nil reddi jubetur. Ergo hoc unum in ordiuatione ſua de manu Epiſcopi ſuſceperat: atque adeo porrectionem inſtrumentorum a Presbyterorum ordinatione Toletani Patres excludunt.

3. Qui de hac inſtrumentorum porrectione primi ſcripſerunt, minime eſſentialem eſſe obſervant, hacque una de cauſa dicuor ab Eccleſia inſtitutam, ut ſignum eſſet poteſtatis in ordinatione acceptæ. Accipiunt, *inquit Hugo a Sancto* „ *Victore*, (a) Presbyteri calicem cum vino, & „ patenam cum hoſtiis de manu Epiſcopi qua- „ tenus his inſtrumentis poteſtatem ſe accepiſſe „ agnoſcant, placabiles Deo hoſtias offerendi .... „ parique ſenſu, & iiſdem pene verbis Magi- „ ſter ſententiarum: *accipiunt*, inquit, (b) *calicem &c. ut per hoc ſciant ſe accepiſſe poteſtatem, placabiles Deo hoſtias offerendi*: non ait Magiſter, *accipere*, ſed, *accepiſſe*: intelligit ergo poteſtatem hanc per manuum impoſitionem, ante fuiſſe acceptam; adeoque ad eſſentiam Presbyteratus porrectionem inſtrumentorum nil facere.

(a) *lib. 2. de Sacram. par. 3. cap. 12.*

(b) *lib. 4. diſt. 24.*

Jam de Græcis & Orientalibus nulla difficultas eſt, quando conſtat porrectionem inſtrumentorum illis hactenus fuiſſe incognitam: de ea enim penitus ſilent Scriptores quos omni ætate habuerunt; ſilent euchologia tum priſcæ, tum recentioris ætatis: & tamen datus ab illis Presbyteratus ab Eccleſia Latina agnoſcitur & probatur, nec ulla unquam de ejus veritate in Occidente quæſtio fuit.

Dicimus 4. Nec primam, nec tertiam manuum impoſitionem, cui oratio Epiſcopi correſpondet: *accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata &c.* ad Presbyteratus eſſentiam pertinere.

1. Pars hoc ſimplici argumento adſtruitur: in illa manuum impoſitione non conſiſtit eſſentialis Presbyteratus materia, quæ nec in uſu fuit decem prioribus ſæculis, nec formam ullam annexam habet; atqui primam manuum impoſitionem nec priſca ætas ad milleſimum uſque annum admiſit, ut ex ſcriptorum omnium ſilentio conſtat, nec ulla verborum formula comitatur. Ergo &c.

2. Pars ſic probatur: ritus ille Presbyteratus materiam & formam non conficit, qui nec olim fuit in Eccleſia celebratus, nec modo ſervatur ab omnibus; atqui tertia manuum impoſitio cum oratione conjuncta, nec olim ſolemnis in Eccleſia fuit, cum de ea antiqua Latinæ Eccleſiæ Ritualia, ante duodecimum ſæculum ſcripta, altum ſileant; nec etiam num ab omnibus obſervatur, cum in Græcia & Oriente prætermittatur. Ergo &c.

Dicimus 5. Ritum eſſentialem Presbyteratus in ſecunda manuum impoſitione conſiſtere, quæ adjunctam habet orationem Epiſcopi.

In hoc enim ritu poni debet materia eſſentialis Presbyteratus ac forma, quem Scripturæ divinæ auctoritate præſcriptum, Sancti Patres perpetua conſuetudine & conſenſione univerſali ad nos tranſmiſerunt; atqui hujuſmodi eſt ſecunda manuum impoſitio, Epiſcopi orationem adjunctam habens.

1. Scripturarum auctoritate præſcribi, aperte declarant ejus teſtimonia in decurſu hujus libri ſæpe laudata.

2. Antiqui, Græci & Latini Scriptores, ſolius meminerunt impoſitionis manuum & orationis; traditionem inſtrumentorum nec verbo quidem inſinuant: hinc communi vocabulo, ſacrorum miniſtrorum conſecratio χειροτονία dicta eſt: hinc Sanctus Epiphanius errorem *Aerii* refutans, qui Presbyterorum ordinandorum jus Presbyteris ſimplicibus tribuebat: *quinam vero*, inquit (c) *fieri poteſt, ut is Presbyterum conſtituat, ad quem creandum, manuum imponendarum jus nullum habet?* hinc Synodus Carthaginenſis IV. ſacræ ordinationis ritum ex profeſſo deſcribens: *Presbyter cum ordinatur*, inquit, (d) *Epiſcopo eum benedicente, & manus ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Hinc Dionyſius, vulgo Areopagita, *Sacerdos* inquit, (e) *flexis ante aram genibus, capiti ſuo admotam Pontificis manum dexteram habet, atque a Pontifice qui eum conſecrat, ſanctis precationibus ſanctificatur.* Hinc denique, ut multa alia prætercam, Concilium Tridentinum antiquam doctrinam confirmans, poſtquam docuit, (f) extremæ unctionis miniſtros eſſe presbyteros: *quo nomine*, inquit, *non ætate ſeniores intelligendi veniunt; ſed aut Epiſcopi, aut Sacerdotes ab ipſis rite ordinati, per impoſitionem manuum presbyterii.*

(c) *hær. 75.*

(d) *Can. 3.*

(e) *de Eccleſ. Hier. cap. 5.*

(f) *Seſſ. 14. c. 3.*

3. In hac adſtruenda presbyteratus materia & forma omnium Eccleſiarum plena conſenſio eſt. Cujus rei certiſſimum argumentum præbent libri omnes Rituales, Syrorum, Ægyptiorum, Græcorum, Orientalium denique omnium & Latinorum: quorum etſi in cæteris haud modica diſſenſio ſit; una tamen eſt vox, presbyteratum manuum impoſitione & oratione conferri. Nulli ergo dubitare licet, quin ritus ille ad eſſentiam presbyteratus pertineat. Cum enim idem ſit apud omnes Sacramentum, eamdem quoque apud omnes materiam & formam eſſe oportet, quam a Chriſto acceptam Apoſtoli, Eccleſiæ lege immutabili tradiderunt: niſi velimus Sacramentorum materias & formas, arbitrariæ diſciplinæ res eſſe, poſſeque viciſſitudine perpetua variari; ita ut quod heri neceſſarium fuerat elementum, poſſit hodie novo ſubſtituto, mere accidentarium reputari: quod ſane quam parum tutum fuerit, quamque a bona Theologia alienum, nemo non videt: ergo &c.

III.

Scholaſticorum oppoſitiones diluuntur.

Et hæc quidem ſententia, alias, niſi fallimur quæ circumferuntur Scholaſticorum opiniones ratione & auctoritate vincit. Ne tamen videamur ab iis qui contra ſentiunt temerario diſſentire; argumenta proferemus quibus ſtatoere aggrediuntur, presbyteratus materiam & formam, vel in ſola porrectione inſtrumentorum, cum verbis adjunctis, vel ſaltem in utroque ſimul ritu conſiſtere, impoſitionis manuum, & porrectionis inſtrumentorum.

Opponunt itaque. In ſtatuendo Theologico dogmate caute cavendum, ne a communi Theologorum judicio recedamus, ne ſcilicet temeritatis, errorisve incurramus notam, privatas opiniones communibus magiſtrorum effatis anteponendo; atqui materiam & formam presbyteratus in porrectio- *Objectio.*

ctione inſtrumentorum, & in verbis adjunctis poſitam eſse: *Accipe poteſtatem* &c. Theologorum communis doctrina eſt: ergo &c.

℞. 1. Nego min. quam enim doctrinam defendimus, antiquiſſimi & Scholarum celeberrimi Theologi tenuerunt: ſcilicet, S. Thomas 3. part. quæſt. 84. art. 4. S. Bonaventura: Guillelmus Altiſſiodorenſis: Durandus: Paludanus: Hoſius Cardinalis: Petrus Soto: Bellarminus: & alii longe plures, quos inter ſic loquitur Maldonatus, So-
„ cietatis Jeſu inſignis Theologus: impoſitio ma-
„ nuum, *inquit*, (a) non eſt habenda tamquam
(a) *de ord. part. 2. quæſt. 3.* „ cæremonia non neceſſaria, ſed tamquam pars
„ eſſentialis Sacramenti: idque videtur tenendum
„ fide Catholica: primum quia in ſcripturis ubi-
„ cumque fit mentio de Sacra ordinatione decla-
„ ratur per impoſitionem manuum; & videtur
„ mihi eſſe temerarium, ſcripturam deſerere, &
„ conſectari chymæras, ideſt, rationes naturales.
„ 2. quia veterem Eccleſiam numquam ordinaſ-
„ ſe ſine impoſitione manuum, ex omnibus au-
„ ctoribus antiquis perſpicuum eſt: de traditione
„ autem Calicis & hoſtiæ, nulla eſt mentio apud
„ illos. 3. Quia videtur durum nimis eſſe, cæ-
„ remoniam quam nobis perſpicue tradunt Apo-
„ ſtoli, excludere a natura Sacramenti, & indu-
„ cere illam de qua nulla mentio fit in Scri-
„ ptura.

Deinde ab iis qui Theologorum adverſum nos conſenſionem tanta emphaſi jactitant, quærimus, numquid putent patres antiquos Theologorum nomine ſat dignos non eſſe? Nam ſi in eo præcipue veri Theologi nomen officiumque verſatur, quod de rebus divinis accurate ediſſerat, earumque veritatem contra refractarios argumentis convincentibus tueatur; quibus magis laus illa debetur, quam Eccleſiæ patribus, ſummiſque magiſtris, qui in hoc curam omnem & ſtudium poſuerunt, ut divina dogmata apte, concinne, robuſtiſſima ſcripturæ & traditionis auctoritate illuſtrarent ac vindicarent? Porro in tanto numero patrum qui a primis temporibus ad ortum uſque Scholaſticæ Theologiæ floruerunt, nec unum reperias qui porrectionem inſtrumentorum & adjunctam formulam, pro eſſentia etiam partiali Sacræ presbyterorum ordinationis habuerit: falſo ergo & immerito Theologorum contra nos numerus & concordia venditatur.

Quod vero dictum de patribus, hoc ipſum de veteribus Latinorum Ritualibus, & Græcorum antiquiſſimis Euchologiis dictum puta. In his namque libris tanta diverſarum ætatum reverentia conſecratis, ſola ut prædiximus, manuum impoſitio, & ſupplex Pontificis precatio in ordinatione presbyteri facienda præſcribitur: de porrectione inſtrumentorum nec verbum occurrit: ergo in ſola manuum impoſitione & ſupplicatione adjuncta eſſentiam presbyteratus conſiſtere, antiquæ Theologiæ axioma & anticipatio eſt.

Quoniam vero Scholaſticis aliquid, imo plurimum honoris eſt tribuendum, quos negare non poſſumus Sacræ Doctrinæ induſtria ſua ac methodo, lucem magnam, nec minorem attuliſſe ſtudioſis utilitatem.

℞. 2. Diſtinguo maj. in ſtatuendo Theologico dogmate cavendum, ne a communi Theologorum judicio recedamus, *quatenus ipſi Scripturam & Sanctorum patrum auctoritate doctrinam ſuam communiunt*, concedo: *ſecus*, nego maj. & conceſſa in hunc ſenſum minore, nego conſeq. Reſponſionem hanc quia ſæpius in cauſa ſimili uſurpavimus, non vacat denuo explicare.

Inſt. 1. Atqui Scholaſtici Theologi antiqua
Inſt. 1. auctoritate moventur, ut aſſerant in inſtrumentorum porrectione & verbis conjunctis, materiam & formam presbyteratus conſiſtere: ergo &c.

Prob. ſubſ. ex veteri ordine Romano, *Titulo, de Ordine*: ex Stephano Æduenſi, *de Sacramento Altaris*, *cap.* 7. Hugone a Sancto Victore, *lib.* 2. *de Sacramentis*, *part.* 3. *cap.* 12. & Magiſtro Sententiarum, *lib.* 4. *diſt.* 24. inſinuantibus per porrectionem inſtrumentorum conferri poteſtatem Sacerdotalem: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem.

1. Dato anteced. nego conſeq. quando enim quæſtio eſt de ritu neceſſario alicujus Sacramenti, diligenter introſpiciendum, quæ omnium Eccleſiarum fuerit unanimis & invariata conſenſio. Atqui porrectionem inſtrumentorum ad presbyteratus eſſentiam pertinere, negat univerſa Orientis Eccleſia, quam Sacerdotio Chriſtiano carere, ſine ſumma ſtultitia dici non poſſet, negat antiqua Latina Eccleſia, quæ ritum hunc per mille priores annos neutiquam admiſit. Ergo etiamſi in objectione laudati auctores revera quod eis tribuitur cenſuiſſent, ſententiam noſtram privato ſuo judicio non everterent.

2. Nego anteced. nego, inquam, hanc eſſe veteris *Romani Ordinis*, & aliorum qui opponuntur, doctrinam. Nam

1. *In Romano Ordine* porrectio inſtrumentorum, non in ordinatione presbyterorum, ſed in conſecratione Epiſcoporum facienda præſcribitur. Igitur non bona fide hujus Ritualis auctoritate adverſarii abutuntur.

2. Hugo a S. Victore, & Magiſter ſententiarum hoc unum affirmant quod non negamus, porrectionem inſtrumentorum, ex quo introducta eſt in Latinam Eccleſiam, eſſe ſignum acceptæ per impoſitionem manuum poteſtatis. *Accipiunt* (inquit uterque) *calicem cum hoſtiis*, *ut per hoc ſciant*, *ſe accepiſſe poteſtatem*, *placabiles Deo hoſtias offerendi*. Ea eorum itaque mente prius eſt *accepiſſe* poteſtatem, placabiles Deo hoſtias offerendi, quam *accipere* calicem cum hoſtiis. Ubinam vero, quæſo, & quandonam poteſtas illa, niſi in manuum impoſitione accepta eſt? Et quid enim vero, aliud per illam poteſtatem, niſi Sacerdotium ipſum acceptum intelligi poteſt? Ad eumdem ſenſum facile revocantur, *Stephanus* Æduenſis, *Ivo* Carnotenſis, & alii qui poterant argumento ſimili allegari. Immo ex eorum ſententiis colligendum non alia ratione debere exponi verba, quæ in hodierno Pontificali leguntur: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia* &c.

Inſt. 2. Ex auctoritate *Eugenii IV.* in Decre- Inſt. 2.
to *pro inſtructione Armenorum* ſic ſtatuentis: Or-
„ dinis materia eſt, illud per cujus traditio-
„ nem confertur ordo: ſicut presbyteratus tra-
„ ditur per calicis cum vino, & pateræ cum
„ pane porrectionem.....Hic ſponte ſequitur
„ argumentum:

Decernit eo loci Pontifex Maximus, quæ materia ſit, per cujus traditionem presbyteratus confertur; atqui non aliam eſſe vult, præter Calicis cum vino, & pateræ cum pane porrectionem; nihil enim ultra requirit: ergo &c.

℞. Admiſſa auctoritate, diſtinguo maj. decernit Summus Pontifex, quæ ſit presbyteratus materia *integralis & acceſſoria*, concedo: *eſſentialis*, nego majorem; & conceſſa min. nego conſeq.

E. ℞. Senſus *Eugenii IV.* ex ejus ſcopo accipiendus. Intendit hoc ſuo Decreto, peculiares Latinæ Eccleſiæ ritus, Armenos (prout ipſi poſtulaverant) edocere: minime ergo neceſſe erat, ut de manuum impoſitione verbum ullum faceret, quam Armeni in ſuis ordinationibus, ſecundum Univerſæ Eccleſiæ morem hactenus uſurpaverant, quamque fieri omnino debere non poterant ignorare: quantum autem a mente Pontificis Maximi, quæ ei affingitur ſententia aliena ſit, invincibiliter hoc uno argumento conficitur. Decretum *Eugenii IV.* ſtatim poſt celebrationem Concilii Florentini editum eſt. Porro in Florentina Synodo cui *Eugenius* ſupremæ Romanæ ſedis jure ac dignitate præfuit, de ordinatione presbyterorum, quin ſine porrectione inſtrumentorum ac plena conſiſteret, nulla dubitatio fuit: Græcorum ibidem rata probataque ordinatio eſt, quos conſtabat ſola impoſitione manuum & precandi adjuncta formula conſecratos. Non ergo exiſtimabat Eugenius, Ritum inſtrumenta porrigendi, Romanæ Eccleſiæ proprium, aliter ad presbyterorum ordinationem, quam velut cæremoniam acceſſoriam pertinere.

Inſt. 3. aſſerit Summus Pontifex, per hanc inſtrumentorum porrectionem, presbyteratum

conferri. Definit ergo in eo ritu conſiſtere materiam ejus eſſentialem.

℞. Dato anteced. nego conſeq. quamquam enim ſtricte loquendo per ſolam manuum impoſitionem, conjunctamque orationem presbyteratus adminiſtretur, ex vulgari tamen loquendi more, Sacramenti vis & efficacia ritibus omnibus attribui ſolet, qui in conſecratione presbyterorum, Eccleſiæ recepta & approbata conſuetudine celebrantur. Unde non incongrue, licet minus proprie dicitur aliquis fieri presbyter, per primam, per ſecundam, & tertiam manuum impoſitionem, per ſtolæ ac caſulæ coaptationem, per porrectionem patenæ & calicis, panis & vini, & denique per manuum unctionem: quia hi omnes ritus vel ad presbyteratum præparatorii ſunt, vel poteſtatis jam collatæ explicationem important. Quod aliorum Sacramentorum exemplo illuſtrari facile poſſet, niſi planum ac facile foret. Jam vero laodatum decretum de acceſſoria tantum & accidentali materia debere intelligi, inde conficitur, tum quia novus eſt ille ritus, & verum ſine eo olim in Latina Eccleſia conſtitit Sacerdotium, hodieque inter Græcos & Orientales conſiſtit; tum quia ſi in locum impoſitionis manuum, inſtrumentorum porrectio, velut ritus eſſentialis ſubſtituatur; probari contra Hæreticos ex ſcriptura & traditione non poterit, presbyteratum verum eſſe Sacramentum: quod obſervatione digniſsimum eſt.

Inſt. 4. „ Inſt. 4. ex auctoritate Concilii Tridentini,
„ ſeſſ. 22. cap. 1. affirmantis, Apoſtolos Novi
„ Teſtamenti Sacerdotes tunc fuiſſe a Chriſto
„ conſtitutos, cum corpus & ſanguinem ſuum,
„ ut ſumerent, eis tradidit; & eiſdem, eorum-
„ que in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent
„ præcepit, per hæc verba: *hoc facite in meam*
„ *commemorationem*: uti ſemper Catholica Eccle-
„ ſia intellexit & docuit. Ita Sancta Synodus;
„ atqui, *inquit Gonetus*, horum verborum loco
„ in Sacerdotis ordinatione ponuntur hæc verba:
„ *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium* &c. Er-
„ go per iſta verba, & per calicis cum vino,
„ & patenæ cum pane porrectionem, Diaconi
„ conſtituuntur Sacerdotes: ſubindeque manuum
„ impoſitio non eſt de eſſentia ordinationis Sa-
„ cerdotalis, ſed ſola inſtrumentorum traditio
„ cum forma verborum ipſi correſpondente,
„ totam illius eſſentiam conſtituit.

℞. Conceſsa maj. & accepta auctoritate, nego min. nego, inquam, loco verborum quæ protulit Chriſtus, quando ſuprema poteſtate Apoſtolos Sacerdotes conſtituit, neceſsario ſubſtitui debere verba: *Accipe poteſtatem &c.* ipſamque Sacrificii inſtrumentorum porrectionem. Si enim ita ſe res haberet, conſequens foret Eccleſiam toto mille annorum curriculo, in errore, & ſumma ſui officii oblivione jacuiſse, quæ ſolido illo temporis ſpatio Sacerdotes ſine his verbis & ſine inſtrumentorum traditione conſecravit. Quod cum a veritate penitus abhorreat, diceodum, id quod Chriſtus ſumma qua præſtabat virtute fecit, trahi in exemplum non debere; nec alia ratione Sacerdotes eſse ordinandos, præter quam præſcripſit ipſe Apoſtolis, & ſuis ſucceſsoribus Apoſtoli tradiderunt. Atqui ab ipſo Chriſto edocti Apoſtoli, ſola manuum impoſitione & oratione presbyteros ordinabant, eamque conſecrandi formam ſois ſucceſſoribus reliquerunt, quæ hactenus in Oriente & Occidente inviolabilis perſeverat. Ergo in eo ſolo ritu conſiſtit ordinationis eſſeotia: nec bonam Theologiam ſapit, id quod vulgo Scholaſtici aſſerunt, ritum ab Apoſtolis obſervatum, mere fuiſſe accidentarium; illum e contra pro eſſentiali habendum, qui poſt Apoſtolos invectus, nec ſemper, nec ubique in Eccleſia viguit. Hoc enim quid aliud eſt, quam Apoſtolos peſſumdati Sacerdotii accuſare, quippe qui neglecto ritu eſſentiali, cæremoniis inutilibus hæſerint?

Inſt. 5. Inſt. 5. hæc eſt eſſentialis presbyteratus materia, e qua tamquam ex cauſa dependet Sacramentalis effectus; atqui effectus ordinationis Sacerdotalis, character nimirum, tum producitur, cum porriguntur ordinando inſtrumenta, ſimulque Sacra verba funduntur: *Accipe poteſtatem offerendi &c.* Hæc enim expreſſa Angelici Doctoris ſententia eſt, ſic loquentis: (a) *quia principalis actus Sacerdotis eſt, conſecrare Corpus & Sanguinem Chriſti; ideo in ipſa datione Calicis, ſub forma verborum determinata, character Sacerdotalis imprimitur:* ergo &c. (a) *Suppl. quæſt. 37. ar. 5. io C.*

℞. Conceſſa maj. nego min. ad auctoritatem ℞. cum diſtinctione, ſimul & explico mentem Sancti Thomæ. In ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata character ſacerdotalis imprimitur, id eſt, *declaratur, quod impreſſus fuerit*, concedo: id eſt, *revera hoc temporis puncto infigitur; nec ante receptus fuerat*, nego antec. & conſeq.

E ℞. Præceptoris Angelici verba hoc modo debent iotelligi, quo ſuperius diximus exponendo Magiſtrum ſententiarum, Hugonem a Sancto Victore, & Eugenium IV. maxime cum eodem loci Sanctus Doctor diſerte pronunciet, manuum impoſitione dari gratiæ plenitudinem. „ Per be-
„ nedictionem, *inquit*, (clericus) divinis obſe-
„ quiis mancipatur, & ideo benedictio omni-
„ bus datur; ſed per manus impoſitionem da-
„ tur plenitudo gratiæ, per quam ad magna
„ officia ſint idonei: & ideo ſolis Diaconis &
„ ſacerdotibus fit manus impoſitio, quia eis
„ competit diſpenſatio Sacramentorum.

Inſt. 6. Eſto in porrectione inſtrumentorum & conjuncta formula non conſiſtat ritus eſsentialis Presbyteratus; non idem ſane dici poteſt de tertia manuum impoſitione, & verbis ab Epiſcopo prolatis: *accipe Spiritum Sanctum &c.* Ergo &c. Inſt. 6.

Prob. ant. Ex Concilii Tridentini definitione: " Si quis dixerit, *inquit*, (b) per ſacram (b) *Seſ. 23. can. 4.*
„ ordinationem non dari Spirirum Sanctum.
„ ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: accipe
„ Spiritum Sanctum:... anathema ſit.

Inde ſic argumentum efformant: declarat Concilium Tridentinum, per ſacram ordinationem dari Spiritum Sanctum, adeoque non fruſtra Epiſcopos dicere: *accipe Spiritum Sanctum*. Ergo ex Patribus Tridentinis hæc verba, una cum tertia manuum impoſitione, pertinent ad ritum eſsentialem Presbyteratus.

℞. nego ant. ad probationem admitto auctoritatem, & conceſso antecedente, nego conſeq. aliud enim eſt, non fruſtra dici hæc verba: *accipe Spiritum Sanctum &c.* aliud, ex iis conſtare rirum eſsentialem Presbyteratus. Primum aſserunt Tridentini Patres contra Hæreticos, negantes ſacerdotium eſse Sacramenrum, omnem ſacræ ordinarioni efficaciam detrahentes, adeoque blaſphemantes, ab Epiſcopis fruſtra dici: *accipe Spirirum Sanctum &c.* ſecundum nec dicunt, nec leviter inſinuant, ut ex ipſo tenore canonis manifeſto patet.

Inſt. 7. Chriſtus hæc verba ad Apoſtolos dirigens, *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.* veram illis in corpus ſuum myſticum contulit poteſtatem; quomodo in ultima cœna dicendo: *hoc facite in meam commemorationem*, dederat eis poteſtatem in corpus ſuum naturale: eumdem ergo hæc ipſa verba ſeoſum habent, quando ab Epiſcopis ad novos Presbyteros diriguntur: adeoque pertinent ad ordinationis eſsentiam, cum conferant poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, quam ſi Presbyteri non haberent, media ſacerdotii parte defraudarentur. Inſt. 7.

℞. conceſso antec. nego conſeq. Quemadmodum enim ſine his verbis: *hoc facite in meam commemorationem*, verum ſacerdotium conſtat, veraque ſacris miniſtris ad oblationem myſticam corporis naturalis Chriſti confertur poteſtas; ita in corpus ejus myſticum vera juriſdictio tribuitur ſine iſtis: *accipite Spiritum Sanctum &c.* nam ut ſæpe dictum eſt, de ritu ſacræ ordinationis eſsentiali ex Scriptura & traditione debet eſse judicium; atqui ſine tertia manuum impoſitione & verbis adjunctis *accipite Spiritum Sanctum &c.* ſacram ordinationem ab Apoſtolis, & ab eorum ad adultam uſque Eccleſiæ ætatem ſucceſsoribus factam eſse, certa traditione didicimus, nec minus conſtans eſt ſine hoc ritu etiamnum in Oriente & Græcia fieri. Ergo &c.

Inſt.

Digitized by Google

Inſt. 2. Inſt. ultimo. Atqui in antiqua doctrina fundamentum habet opinio eſſetentium, tertiam manuum impoſitionem cum adjuncta prece ad presbyteratus eſſentiam pertinere. Ergo &c.

Probant ſubſ. ex Authore quæſtionum *Veteris & Novi Teſtamenti*, quæ habentur inter opera Sancti Auguſtini, ubi ſic loquitur ille, ſive Auguſtinus, ſive quivis alius. „ Per illud autem, „ *inquit*, (a) *quod inſufflaſſe in diſcipules* Domi„ nus legitur .... & dixiſſe: *accipite Spiritum* „ *Sanctum*, Eccleſieſtica poteſtas intelligitur: quie „ enim omnia ... per Spiritum Sanctum aguntur, „ idcirco cum Regula eis & forme traditur hu„ jus diſciplinæ dicitur eis: *accipite Spiritum* „ *Sanctum* .... inſpiratio ergo hæc gratia quædam „ eſt, quæ per traditionem infundiur ordinetis.

(a) *quaſt.* 93.

Hinc ſic ergumentum informant: ex Sancto Auguſtino, ſive alio, quiſquis tendem ſit, antiquo Doctore, quod fecit Chriſtus, quando in Apoſtolos inſufflando: *accipite*, inquit, *Spiritum Sanctum*: ab Eccleſie erga eos qui ordinantur pariter fit. Ergo habet in antique doctrine fundamentum opinio aſſcrentium tertiem menuum impoſitionem, cum his verbis, *accipite Spiritum S.* ad presbyteratus eſſentiam pertinere.

℟. nego ſubſ. ed probationem edmitto auctoritatem, & diſtinguo ent. quod fecit Chriſtus erge Apoſtolos, idem fit ab Eccleſia, erga eos qui ordinantur, *quautum ad rem ſive effectum*, concedo: *quantum ad ritum*, nego ant. & conſeq.

E. ℟. Duo hic accurate ſunt diſtinguenda, effectus & ritus: effectum equidem ſive poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, ſua ætate novis presbyteris attributam affirmat leudatus Scriptor, quod nemo negat omni tempore factum eſſe; cum verba ſemel a Chriſto dicta: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* ad finem uſque ſæculi vim eamdem & effectum ſint habitura; ſed poteſtatem hanc eodem ritu, quo ſemel a Chriſto Apoſtolis eſt communicara, ſuo tempore presbyteris dari conſuetam, negat ibidem prædictus auctor nedum effirmet: ſic enim proſequitur: „ ſemel „ ergo hoc fieri oportuit, ut de cætero traditio „ iſta non ſine dono Spiritus Sancti eſſe creda„ tur; ſicut enim in Salvatore forma data eſt „ viſibiliter, ut poſt baptiſmum, Spiritum San„ ctum, credentibus de cætero inviſibiliter dari „ non embigeretur; ita & in ſupre dicta cauſa „ forma dete eſt in principio, ut ex eo Spiritus „ Sanctus infuſus credatur .... quorum verborum, quantum quidem intelligimus, ſenſus eſt: *ſemel fieri oportuit; hoc eſt, ſemel oportuit Chriſtum in Apoſtolos inſufflare, dicendo:* accipite Spiritom Sanctum: *ut iu Eccleſiam Spiritus Sancti largiendi poteſtas transfunderetur*: quemadmodum ergo Spiritum Sanctum dari credentibus nemo ambigit, eſi corporeli ſpecie, quomodo in baptiſmo Chriſti cootigit, non deſcendat; ita poteſtatem in corpus ejus myſticum ordinatis conferri non dubitamus, licet non eodem ritu conferatur, qno a Chriſto Apoſtolis eſt communiceta.

Ne eutem ullum de hac re dubium ſuperſit, audi verum Auguſtinum expreſſe negentem Apoſtolos, eorumque ſucceſſores his verbis eliquando uſos fuiſſe. Quomodo, *inquit*, (b) Deus non „ eſt, qui dat Spiritum Sanctum? immo quan„ tus Deus eſt, qui dat Deum? neque enim ali„ quis diſcipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum. „ Orabant quippe ut veniret in eos, quibus ma„ nus imponebant, non ipſi eum dabant: quem „ morem in ſuis præpoſitis etiam nunc ſervat Ec„ cleſia .... Itaque juxta S. Auguſtinum in ordinibus antiquitus conferendis Eccleſia non dicebat: *accipe Spiritum Sanctum*: ſed tantum orabat, ut in ordinandos veniret.

(b) *lib.* 15. *de Trinit. c.* 26.

IV.

In quaſtione de materia & forma Sacramentorum, que Criterio utendum?

Cæterum ſi cui in præſenti controverſia, uti & in reliquis ad Sacramentorum matcrias & formas ſpectantibus, vitilitigare (quod ſcholaſtici ad raucedinem uſque ſæpe faciunt,) propoſitum ſit; facile erit cavillationes omnes & ſophiſmata, unius quam ſæpe attulimus regulæ obſervatione diluere: quærendum nimirum quid ubique, quid ſemper, quid ab omnibus fuerit in Presbyteratos adminiſtratione ſervatum, nec dubitendum eo ritu ſecerdotii eſſentiam contineri, qui univerſitate, entiquitete, conſenſione roboratus reperietur: unde conſequens eſt ſolem quæ ſecundo loco fit manuum impoſitionem, cui oratio invocaos Spiritom Sanctum adjuncta eſt, presbyteratus eſſentiem conſtituere; qui hoc ſolum ſemper, & ubique, & ab omnibus eſt retentum. Equidem habent diverſæ Eccleſiæ ritus proprios quos in presbyterorum conſecratione obſervant; ſic enim, præter Latinos de quibus prædictum eſt, peculiere hoc hebent Græci, quod Epiſcopos panem, qualis io alteri ad conſecrandum proponitur, manui ordinandi presbyteri admovet, quæ cæremonie poteſtatem ſignificet ſecrificii offerendi. *Copita* vero communionis tempore, particulem conſecratam novo ſacerdoti ad manum tradunt: his ſimilibuſque modis Eccleſiæ Græcorum ab invicem in ſacris presbyteratus cæremoniis differunt; de quibus ſi coutroverſia orietur, utrum ad ſecri ordinis eſſentiam pertinere putandæ ſint, hac una regula ſopietur: pleraque Latini in ordinatione obſervant, quæ Græi & Orientales non faciunt: habent & Græci ritus proprios Latinis incognitos: utrobique ramen verum ſacerdotium eſſe Catholice Eccleſia credit, nec fallitur judicio ſuo, quia in hac cæremoniarum varietete, ritus eliquis eſt ſemper, & ubique, & ſumma conſenſione ſervatus, ſine quo ſacerdotium nec eſſe, nec eſſe poſſe, traditione majorum, in ipſis Scriptutis fundata edocta eſt: hujuſmodi porro eſſe manuum impoſitionem, quæ Spiritus Sencti invocationem adjunctam hebet euchologiorum nmnium & Ritualium librorum conſenſus demonſtrat.

At, inquis, ſi in ſole quæ ſecundo loco fit manuum impoſitione & oratione eidem correſpondente, presbyteratus ſubſtantia tote conſiſtat, quorſum ergo tam ſtricte Eccleſia præcipit, cæteros ritus eſſe ſupplendos, qui caſu prætermiſſi fuerint, entequam novus ſacerdos ſacris dare operam permittatur.

℟. Hoc ideo conſtitutum: tum quia nemini licet receptos Eccleſiæ ſuæ mores infringere: tum quia in Sacramentis conficiendis ant conferendis, ſemper quod eſt in praxi tutius, eſt ſequendum, quamquam alinnde minus ſit *ſpeculative*, ut loquimur in ſcholis, probabile. Porro licet probabilius ſit, immo etſi hoc ſolum verum videatur, in ſecunda manuum impoſitione & oratione conjuncte toram presbyteratus eſſentiam contineri; in praxi tamen tutius eſt omnia exequi quæ Ritualibus præſcribuutur; hac enim adhibita diligentia errendi periculum nullum reſtat. Merito ergo Eccleſia præcipit, ut ſi ſolemnis aliqnis ritus, de quo utrum & quomodo ed Sacramenti integritetem pertineat, controvertitur, oblivione ordioatoris vel iucurie fuerit prætermiſſus, ſuppleri omnino dcbeat & impleri, antequam ordinato ad ſacrum altare aditus permittatur: ita a Pontificibus Maximis ſæpe ſancitum.

Cæterum perperam inde quis inferat, ritus omnes qui in presbyterorum ordinetione celebrentur, Eccleſiæ judicio abſolute neceſſarios eſſe ac eſſentiales: quod quam falſum ſit, hoc uno, ni ſellor, ergumento conficitur: Latina Eccleſie presbyteros ſuos non patitur ſacro miniſterio defungi, niſi conſtiterit ritus omnes in ordinetione ſerveri ſolitos, in eorum conſecratione edamuſſim fuiſſe impletos: eadem tamen Eccleſia, presbyteros Grecos & Orienteles gremio ſuo lubens excipit, & ſine nove ordinatione ſecerdotio fungi ſinit, quos tamen ſine unctione manuum, & inſtrumentorum porrectione ordinatos eſſe apud ſuos compertum habet. Non putat ergo Latina Eccleſia ritus illos ad ſacræ ordinationis eſſentiam pertinere:

quod autem de Latinis dictum erga Græcos, de Græcis erga Latinos intellige. Si enim Latinus quis presbyter miſere & damno ſuo ad Græcos & Orientales defecerit; ut eorum hæreſi aut ſchiſmati hæreat, pro vero ſacerdote habetur, quamquam fuerit ſina propriis Græcorum aut Orientalium cæremoniis ordinatus.

V.

Presbyteratus verum eſt legis Evangelicæ Sacramentum.

Conſtat hæc veritas ex ipſis Sacramenti conditionibus, quas novæ legis ſacerdotio, ſæpius in hujus libri decurſu oſtenſum eſt convenire: illud enim verum eſt legis Evangelicæ Sacramentum, quod habet divinum mandatum, quod ritu externo, materia nimirum & forma perficitur, quod denique gratiæ & characteris ex opere operato eſt efficax; atqui ex Scripturæ & traditionis teſtimoniis ſæpe adductis manifeſtum fit; ſacerdotium ritu externo conferri, divinam in perpetuum inſtitutionem habere, & gratiam ac characterem ex opere operato producere.

Hinc Concilium Tridentinum antiquam de ſacerdotio doctrinam confirmans: „ ſi quis di-

(a) Seſſ. 23. c. 1. „ xerit, *inquit*, (a) non eſſe in Novo Teſtamento ſacerdotium viſibile & externum.... „ anathema ſit .... *& Can.* 2. ſi quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia „ alios ordines, & majores & minores: anathema ſit .... *Can.* 3. ſi quis dixerit, ordinem ſive ſacram ordinationem, non eſſe vere & proprie Sacramentum, a Chriſto Domino inſtitutum: anathema ſit.... *& denique Canone* 4. Si quis dixerit, per ſacram „ ordinationem non dari Spiritum Sanctum, „ ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: *accipe* „ *Spiritum Sanctum*: aut per eam non imprimi characterem; vel eum qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus poſſe fieri: anathema ſit.

Quæ contra a Lutheranis & Calviniſtis opponi ſolent, diſcuſſa alibi ſunt, videlicet lib. 1. de Sacramentis in genere, quæſtione de miniſtro Sacramentorum: & hujus libri prima parte: indeque a ſtudioſis repeti poſſunt.

VI.

Presbyterorum excellentia & officia.

Sacerdotalis ordinis dignitas & excellentia ex ejus officio intelligitur, quod totum circa Corpus Chriſti verſatur: eſt autem Corpus Chriſti duplex, naturale, & myſticum: naturale offert ſacerdos Æterno Patri, conſecrat, manducat, & ſumere volentibus diſtribuit: quæ ei munera ex inſtitutione Chriſti tributa ſunt; ille enim verus ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec, poſtquam abrogatis veteribus ſacrificiis, & impleto Moſaico paſchate, ſacrificium & Sacramentum novum in Corpore & Sanguine ſuo ſanxiſſet, & ad ejus participationem diſcipulos admiſiſſet; iiſdem ut hoc ipſum in perpetuum facerent commendavit: *hoc facite*, inquiens, *in meam commemorationem*.

Corpus Chriſti myſticum Eccleſia eſt, de

(b) 1. Cor. 10. 17. qua Apoſtolus: *unus panis*, inquit, (b) *unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane par-*

(c) 1. Cor. 6. 15. *ticipamus*... & alibi: (c) *neſcitis quoniam corpora veſtra ſunt membra Chriſti?*...... & alio

(d) Ibid. 12. 12. & ſeq. in loco: (d) *ſicut corpus unum eſt, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus: etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive gentiles, ſive ſervi, ſive liberi ...... vos eſtis Corpus Chriſti, & membra de membro...* nec minus expreſſe in Epiſtola ad Epheſios:

(e) Eph. 4. 15. & ſeq. (e) *veritatem autem facientes in caritate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in caritate.*

In illud corpus exercent presbyteri poteſtatem, per baptiſmi, pœnitentiæ, & aliorum (ſola dempta confirmatione & ordinatione) Sacramentorum diſpenſationem; per prædicationem Evangelii, per regimen animarum, per fidelium, & rerum ad eorum uſum ſpectantium benedictionem: ſunt enim miniſtri Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei: pro Chriſto legatione funguntur, tamquam Deo exhortante per ipſos: “ omnia ex Deo,

„ *inquit Apoſtolus*, (f) qui nos reconciliavit ſi- (f) 2. Cor. 5. 18.

„ bi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium „ reconciliationis: quoniam quidem Deus erat „ in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, non „ reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in „ nobis verbum reconciliationis: pro Chriſto „ ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos; obſecramus pro Chriſto: „ reconciliamini Deo.

Indeque facile eſt intelligere, quanta ſit dignitas Sacerdotum, quibus tam ſublimia munera ſunt commiſſa. “ Sacerdotium ipſum, *ait S.*

„ *Joannes Chryſoſtomus*, (g) in terra quidem (g) Lib. 2. de Sac.

„ peragitur ſed in rerum cœleſtium claſſem ordinemque referendum eſt; quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis creata potentia, ſed ipſe „ Paracletus ordinem hujuſmodi diſpoſuit; qui „ mortalibus hominibus etiamnum in carne manentibus auctor fuit, ut Angelorum miniſterium animo conciperent: idcirco neceſſe eſt „ Sacerdotem ſic eſſe purum, ut ſi in cœlis ipſis collocatus inter cœleſtes illas virtutes medius ſtaret..... adeſt Sacerdos non ignem „ geſtans, ſed Spiritum Sanctum, preces diuturnas fundit, non quo flamma cœlitus delapſa, ſacra appoſita abſumet; ſed ut gratia in „ ſacrificium influens, per illud ipſum omnium „ animos inflammet, & puriores reddat argento igne purgato..... iis qui terram incolunt, commiſſum eſt, ut ea quæ in Cœlis „ ſunt diſpenſent: iis datum eſt, ut poteſtatem „ habeant, quam Deus optimus neque Angelis „ neque Archangelis datam eſſe voluit: neque „ enim ad illos dictum eſt: *quæcumque alligaveritis in terra, erunt alligata & in cœlo; &* „ *quæcumque ſolveritis in terra, erunt ſoluta &* „ *in cœlo*: habent quidem terreſtres principes „ vinculi poteſtatem, ſed corporum ſolum: id „ autem quod dico Sacerdotum vinculum, ipſam etiam animam contingit, atque ad cœlos „ uſque pervadit, uſque adeo ut quæcumque in „ terra Sacerdotes conſecerint, illa Deus in cœlo rata habeat, & ſervorum ſententiam Dominus confirmet: etenim quidnam hoc eſſe „ dicas, niſi omnem rerum cœleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam? *quorumcumque*, „ inquit, *peccata remiſeritis, remittuntur eis*; & „ *quorumcumque retinueritis, retenta ſunt*: quænam, obſecro, poteſtas, hac una major eſſe „ poſſit?

VII.

Virtutes presbyterorum propriæ.

Jam ſi quæritur quæ ſint virtutes propriæ Sacerdotis? Reſpondeo nullam eſſe qua non debeat gradu quodam eminenti eſſe inſtructus; homo namque Dei Sacerdos eſt: debet ergo Sanctus eſſe, ſicut Deus Sanctus eſt; nec ullam ei permittitur virtutem negligere, cum ſit ejus miniſter effectus, qui eſt *Dominus virtutum*: deinde ideo eſt a Populo ſegregatus, ut populo præſit: debet ergo forma Gregis fieri, præbens ei omnium exempla virtutum: oportet itaque presbyterum totum eſſe lucem, quia ideo electus eſt ut eſſet lux mundi: totum eſſe vocem, nonniſi de Deo & cum Deo loquentem; totum eſſe viam, cui inſiſtant qui hæreditatam

que-

quætunt ſalutis: atque ut vetbo dicam, debet Sacerdos Sanctitatis Evangelii teſtimonium omni actu ſuo præbere, ad Dei eultum ſua præſentia revocare, & a rebus mundanis avertere: quæ ſi quis putat rigore nimio & cum exaggeratione dicta; Næ! ille nequidem Sacerdotii nomen intelligit: longe ſane alitet ſentiebant, Gregorius Nazianzenus *Oratione* 1. S. Joannes Chryſoſtomus, *in libris de Sacerdotio*, unde pauca paulo ante decerpſimus: S. Hieronymus in Epiſtola *ad Nepotianum*: Sanctus Auguſtinus in ſermone *de Paſtoribus*: Sanctus Gregorius *in Paſtorali*: Sanctus Bernardus in libris *de Conſideratione*, ad Papam Eugenium: & alii paſſim Sancti Doctores, qui ut excellentiam Sacerdotii verbis magnificentiſſimis prædicarunt; ita nihil antiquius habuerunt, quam ut oſtenderent, dignitatis & virtutum ei correſpondentium eamdem eſſe menſuram: quod, niſi aſſiduæ & qua erant præditii eloquentia inculcaſſent, ab Evangelio, & ab Apoſtolo deflexiſſent: quanta enim debeat eſſe presbyterorum Sanctitas, ubique in Evangelio Chriſtus, in Epiſtolis ſuis, præſertim ad Timotheum & Titum, Chriſti Apoſtolus, ſæpe repetitis documentis explicare non deſinunt.

Ex his ſacris Fontibus hauriant Sacerdotes monita ſalutis, & diſcant quales eſſe debeant, ſi vete volunt eſſe quod dicuntur: nobis interim brevitati ſtudentibus ſatis in præſenti erit, verba Epiſcopi ordinantis exſcribere, quæ juxta Pontificale Romanum ad ordinandos dirigere conſuevit.

„ Conſecrandi, filii dilectiſſimi, *inquit*, in
„ presbyteratus officium, illud digne ſuſcipe-
„ re, ac ſuſceptum laudabiliter exequi ſtudca-
„ tis: Sacerdotem enim oportet offerre, bene-
„ dicere, præeſſe, prædicare, & baptizare:
„ cum magno quippe timore ad tantum gra-
„ dum aſcendendum eſt, ac providendum, ut
„ cœleſtis ſapientia, probi mores, & diutur-
„ na juſtitiæ obſervantia, ad id electos com-
„ mendent: unde Dominus præcipiens Moyſi,
„ ut ſeptuaginta viros de univerſo Iſrael, in
„ adjutorium ſuum eligeret, quibus Spiritus
„ Sancti dona divideret, ſuggeſſit: *quos tu no-*
„ *ſti quod ſenes populi ſunt*: vos ſiquidem in
„ ſeptuaginta viris & ſenibus ſignati eſtis; ſi
„ per ſpiritum ſeptiformem, decalogum legis
„ cuſtodientes, probi & maturi in ſcientia ſi-
„ militer & opeta eritis: ſub eodem quoque
„ myſterio & eadem figura in novo teſtamen-
„ to Dominus ſeptuagintaduos elegit, ac bi-
„ nos ante ſe in prædicationem miſit, ut do-
„ ceret verbo ſimul & facto, miniſtros Eccle-
„ ſiæ ſuæ, fide & opere dcbere eſſe perfectos;
„ ſeu geminæ dilectionis, Dei ſcilicet & pro-
„ ximi virtute ſundatos: tales itaque eſſe ſtu-
„ deatis, ut in adjutorum Moyſi & duodecim
„ Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet Catho-
„ licorum, qui pet Moyſen & Apoſtolos figu-
„ rantur, digne, per gratiam Dei, eligi va-
„ leatis: haccette mira varietate Eccleſia San-
„ cta circumdatur, ornatur, & regitur; cum
„ alii in ea Pontifices, alii minoris ordinis
„ Sacerdotes, Diaconi, & ſubdiaconi, diverſo-
„ rum ordinum viri conſecrantur; & ax mul-
„ tis, & alternæ dignitatis membtis unum
„ Corpus Chriſti efficitur: itaque, filii dile-
„ ctiſſimi, quos ad noſtum adjutorium, fra-
„ trum noſtrorum arbitrium conſecrandos ele-
„ git, ſervate in moribus veſtris, caſtæ & San-
„ ctæ vitæ integritatem: agnoſcite quod agi-
„ tis, imitamini quod tractatis; quatenus mor-
„ tis Dominicæ myſterium celebrantes, mor-
„ tificare membra veſtra a vitiis & concupi-
„ ſcentiis omnibus procuretis: ſit doctrina ve-
„ ſtra ſpiritualis medicina populo Dei: ſit o-
„ dor vitæ veſtræ dclectamentum Eccleſiæ Chri-
„ ſti; ut prædicatione atque exemplo ædifice-
„ tis domum, id eſt, familiam Dei; quatenus
„ nec nos de veſtra provectione, nec vos de
„ tanti officii ſuſceptione damnari a Domino,
„ ſed remunerati potius mereamur: quod ipſe
„ nobis concedat per ſuam gratiam. Amen.

VIII.

Quæ Veſtis propria Sacerdotum?

Caſulam ſive Planetam, proprium Sacetdotolis ordinis indumentum eſſe, verba ipſa innuunt, quæ juxta Pontificale Romanum Epiſcopus profert, novis Sacetdotibus caſulam ſucceſſive adaptans: *accipe*, inquit, *veſtem Sacerdotalem, per quam Caritas intelligitur; potens eſt enim Deus, ut augeat tibi caritatem, & opus perfectum.*

Porro *caſula* per quamdam diminutionem, nomen a *caſa* ſortia eſt. *Iſidoro Hiſpalenſi* interprete, (a) eo quod totum hominem tegat, (a) lib. 19. Orig. cap. 24
& brevi velut caſa involvat; planetæ vero nomen inde petitum, quia oris errantibus evagatur, &, prout *in gemma animæ* legitur, (b) *Limbus ejus errabundus, utrimque in brachia ſublevatur*: cur autem caſula olim ad brachia attolli deberat, cauſa erat, quia alioquin presbytet operi ſacro vacare non potuiſſet, nec uſum manuum liberum habuiſſet: primitus enim caſulæ rotundæ prorſus erant, a collo uſque ad pedes totum hominem ambientes, & unico in ſummitate apertæ foramine, per quod caput liberum exiliret: ut ex antiquis picturis, & ex veteribus, quæ in nonnullis Eccleſiis aſſervantur, ſacris indumentis conſtat: cum itaque hoc velut ergaſtulo concluſæ Sacerdotis manus detinerentur, neceſſarium prorſus erat, ut eo ſactificante, ex utroque latere ad ſummitatem brachiorum attolleretur: quod cum valde incommodum eſſet paulatim in Latina Eccleſia, nullo præeunte ſummorum Pontificum aut Synodorum decteto, ſcindi ex utroque latere, caſulæ, & decurtari cœperunt; & ad eam denique formam redactæ, quæ in toto Occidente hodie obtinet: *in Latina*, inquam, *Eccleſia*: veterem namque caſulæ formam hactenus Græci & Orientales retinuerunt.

(b) lib. 1. cap. 207.

Pleræque, quod ad caſulam attinet, moveri quæſtiones a multis ſolent, curioſæ magis quam neceſſariæ: quale eſt, utrum caſula ab origine veſtis ſacra ſemper fuerit, aut e contra ex uſu prophano & civili a ſacris miniſtris retenta? utrum ex quo conſecrari uſu Eccleſiaſtico cœpit, ita fuerit propria Sacerdotum, ut eam deferre miniſtris inferioribus non licuerit? numquid ejus uſum veteres Monachi, etiam ſine ordinibus ſacris habuerint?

Nobis cum non vacet in hujuſmodi diſquiſitionibus occupari, ſat fuerit majorum teſtimonio affirmare, caſulam, velut veſtitum proprium, pesbyteris antiquitus attributam: de ea enim in antiquo ordine Romano, in libris Alcuini, Amalarii, Rabani Mauri, & aliorum qui de titibus ſacris ſcripſerunt mentio eſt: celebre de hac re Concilii Toletani IV. decretum, his verbis conceptum: (c) *presbytero in ſua ordinatione planeta datur, quæ idem eſt ac caſula.* (c) can. 27.

Nec deſunt ſacri indumenti cauſæ morales ac myſticæ: 1. enim per caſulam, quæ totum ambit corpus, aut ſaltem antiquitus ambiebat, caritas, ut ex Pontificali Romano prædiximus, intelligitur, quæ ad omnes omnino ſine exceptione porrigitur: 2. per eam duplex, in utrumque Chriſti Corpus naturale ac myſticum, poteſtas a Sacerdote accepta ſignificatur: indeque eſt quod caſula quam novus Sacerdos in ipſo ordinationis exordio, ab Epiſcopo ſuper humeros complicatam receperat, non ante explicatur, quam Pontifex in fine ordinationis manus ei de novo imponens, dixerit: *accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata, remittuntur eis; & quorum retinueris, retenta ſunt.*

IX.

Presbyterorum diverſi gradus.

Ordinationis habita ratione, presbyterorum nulla diverſitas eſt; eamdem namque omnes &

ſinguli, niſi obicem ponant, gratiam, per manuum impoſitionem accipiunt; eodemque omnes charactere inſigniuntur: itaque quidquid inter illos diſcriminis intercedit, introductum eſt diſciplina Eccleſiæ, quæ aliis majorem, minorem aliis, & poſtremo aliis nullam juriſdictionem attribuit.

In infimo ordine ſunt, presbyteri ſimplices ſive ſæculares, ſive regulares, quibus, cum animarum curam beneficii titulo nullam habeant, hoc unum relictum eſt, ut incruentum miſſæ ſacrificium offerant, &, ad nutum Epiſcoporum, pœnitentiæ Sacramentum, & quædam alia ſpeciali ac temporaria delegatione valeant miniſtrare.

Archipresbyterorum, Vicariorum generalium, officialium, pœnitentiariorum, Theologorum, Parochorum, & chorepiſcoporum dignitas, major ac præeminentia eſt: de chorepiſcopis ſectione ſeptima & ultima hujus libri dicturi ſumus: de cæteris, quid auctoritatis habeant, quave ratione a cæteris diſtinguantur, breviter in præſenti explicandum.

Quod erga Diaconos Archidiaconus, idem eſt erga presbyteros Arehipresbyter: ad eum namque pertinet, certo presbyterorum numero invigilare, eos in officio ſive ruri, ſive in eivitatibus continere; quæ deſunt, ſive per ſe ipſum, ſeu, ubi res gravior agitur, Epiſcopi imperio expectato corrigere: indeque *Archipresbyter*, ſive *caput presbyterorum*, ſive *proto-presbyter* eſt appellatus.

Alio nomine, ſed ſenſu prorſus eodem Archipresbyteri a Græcis, *περιοδευταὶ*, ſive *viſitatores* ſunt appellati, propterea quod ex officio jus habeant certum Parochiarum numerum viſitandi, ibidemque diſciplinam reſtituendi.

Quomodo presbyteris ſæcularibus, ita & cœnobitis ſui ab antiquo Archipresbyteri aſſignati, quos Græce *Ηγύμενοι*, ſive Archimandritas vocabant, eandem in Monachos, ac cæteris in ſæculares auctoritatem habentes.

Vicarius Generalis quid ſit, nomen ipſum aperte declarat: ad eum namque pertinet, Epiſcopum adjuvare, vices ejus, maxime in cauſis ad juriſdictionem voluntariam ac gratioſam ſpectantibus, & in moderamine diœceſis ſupplere: atque, ut verbo dicam, alterum veluti Epiſcopum eſſe: Vicarius Generalis qualis eſſe debeat, dudum Sanctus *Baſilius* præmonſtravit, qui ab *Euſebio Cæſarienſi* Epiſcopo accitus, ut vices ejus impleret, teſtante Sancto *Gregorio Nazianzeno*, (a) " perpetuo illi aderat, ,, docebat, dicto audiens erat, monebat, quidvis denique illi erat, conſultor bonus, opitulator optimus, divinorum oraculorum explicator, rerum agendarum præmonſtrator, ſenectutis ſubſidium, fidei adminiculum, domeſticorum fideliſſimus, externorum ad res agendas aptiſſimus: &, ut uno verbo dicam, tantam ejus benevolentiam obtinens, quanto prius apud eum (Epiſcopum Euſebium) odio flagrare videbatur: ex quo hoc aſſecutus eſt, ut etiamſi illi, Cathedræ honore, ſecundus eſſet; Eccleſiæ tamen imperio potiretur.

(a) *Orat. 2. in laud. Baſilii.*

Vicariorum Generalium ad decimum tertium uſque ſæculum, rariſſima exempla, vixque veſtigia nonnulla occurruntur; ſive quia Epiſcopi per ſe ipſos omnia ad regimen Eccleſiarum ſpectantia, nullo accito adjutore obibant; ſive quia occurrente caſu unumquemlibet ſine vicarii titulo delegabant, ad breve tempus: ſive, (quod puto verius) quia Archidiaconi, quorum ſumma, ut prædiximus, in Clero auctoritas erat, omnibus Vicariorum Generalium officiis fungebantur; indeque eſt quod nec in antiquis Canonibus, nec in *Gratiani* decreto, nec in *Gregorii IX.* decretalibus, de Vicario Generali præſcriptum quidquam legatur; ubi tamen da Archidiaconis & archipresbyteris, ſanctiones pleræque extant: verum decimotertio ineunte ſæculo Vicariorum Generalium communi Epiſcoporum in occidente conſenſu, & quaſi communicato conſilio, cœpit frequentiſſimus eſſe uſus: quod ideo præcipue conſtitutum arbitror, ut Arehidiaconi, quorum ſupra modum faſtus & auctoritas creverat, redigerentur ad ordinem, eoque certius Epiſcopi ſuam recuperarent auctoritatem, quod Vicariis Generalibus, non perpetua, ut Archidiaconis, ſed temporaria & a nutu Epiſcoporum dependens poteſtas committeretur; quod ſi quis contendat Vicariorum Generalium inſtitutionem antiquiorem, & patrum veterum uſu fuiſſe ſolemnem, advertat primam eorum aperte mentionem fieri, in Concilio *Lateranenſi* IV. ſub Innocentio III. Pontifice Maximo, (b) ubi patrum ad Epiſcopos adhortatio legitur, ut ſi omnia quæ ſui muneris ſunt implere non poſſunt, presbyteros eligant, qui eorum in regimine Eccleſiæ vice fungantur.

(b) *an.* 1215.

Officiales a Vicariis Generalibus in hoc differunt, quod iſtis voluntaria & gratioſa juriſdictio, illis contentioſa ſit attributa; indeque eſt quod *Officialis* auctoritas, diœceſis, immo proprii auditorii limitibus coarctetur, extra quod juris dicundi facultatem non habet; Vicarii e contra, extra diœceſim, latiſſime effundatur; nullus namque locus eſt, quo non poſſit teſtimoniales litteras, diſpenſationes, & gratioſas conceſſiones ad Epiſcopi ſubditos mittere; in hoc vero conveniunt, quod uterque ſuam ab Epiſcopo, aliove ſuperiore habeat poteſtatem: unde conſequens ut eo mortuo, vel depoſito, vel excommunicato, utriuſque ceſſet poteſtas: prætérea hoc Vicarius Generalis, & Officialis commune habent, quod cum uterque Epiſcopi juriſdictionem exerceat, una eademque cum Epiſcopo cenſeatur eſſe perſona? quo fit ut ab eorum ſententiis ad Epiſcopos quorum vices gerunt, appellatio nulla fit; hujuſmodi namque recurſus ad judicem ſuperiorem fieri debent; porro Epiſcopus, cujus præceſſit, vices ejus gerente Vicario vel Officiali, ſententia, ſe ipſo nequit eſſe ſuperior.

De Vicariis Generalibus & Officialibus pleræque moveri ſolent quæſtiones, quæ quia ad Jus Canonicum pertinent, inſtituti noſtri non ſunt.

Ævo pariter recentiori presbyter *pœnitentiarius*, & *Theologus* inſtituti: de iis namque in Concilio *Lateranenſi* IV. primo ſancitum, cujus decreta ſacra Synodus Tridentina ſæculo ſexto renovavit.

Presbyteri *pœnitentiarii* munus eſt, in caſibus reſervatis fidelium confeſſiones excipere, & Epiſcopi in hac parte ſupplere vices: olim enim hujuſmodi confeſſiones per ſe ipſos Epiſcopi audiebant: de pœnitentiario in Tridentino Concilio ſic decretum: (c) " in omnibus Cathedralibus Eccleſiis, ubi id commode fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proxime vacaturæ, ab Epiſcopo inſtituatur, qui magiſter ſit, vel doctor, aut licentiatus in Theologia vel jure Canonico, & annorum quadraginta, ſeu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur: qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim præſens in choro cenſeatur.

(c) *ſeſſ. 24. de Ref. c.* 8.

Presbyteri *Theologi* officium eſt, divinas litteras & ſcripturam ſacram, in iis præſertim quæ ad morum conformationem, & animarum regimen pertinent, junioribus clericis explicare; ne nimirum miniſtri deſint, qui potentes ſint exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere: de *Theologis* inſtituendis, in Concilio Lateranenſi IV. (d) ut prædiximus eſt ſancitum; idemque mox in Synodo *Baſileenſi*, (e) multoque gravius in Concilio Tridentino firmatum, cujus verba referre juvat: " ſacroſancta Synodus, *inquit*, (f) Pius ,, Summorum Pontificum, & probatorum Conciliorum Conſtitutionibus inhærens, eaſque amplectens, & illis adjiciens; ne cœleſtis ille ſacrorum librorum Theſaurus, quem Spiritus Sanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat; ſtatuit & decernit, quod in illis Eccleſiis, in quibus præbenda aut præſtimonium, ſeu aliud quovis nomine nuncupatum ſtipendium pro lectoribus

(d) *can.* 2.
(e) *ſeſ.* 15.
(f) *ſeſſ.* 5. *de Ref. cap.* 1.

,, la-

„ ſacræ Theologiæ deputatum reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alii locorum ordinarii, eos qui præbendam, aut præſtimonium ſeu ſtipendium hujuſmodi obtinent, ad ipſius ſacræ Scripturæ expoſitionem, & interpretationem per ſe ipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneum ſubſtitutum, ab ipſis Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per ſubtractionem fructuum, cogant & compellant: de cætero vero præbenda, præſtimonium, aut ſtipendium hujuſmodi, nonniſi perſonis idoneis, & quæ per ſe ipſos id munus explicare poſſint, conferantur; & aliter facto proviſio nulla ſit, & invalida: in Eccleſiis autem Metropolitanis, vel Cathedralibus, ſi civitas inſignis vel populoſa, ac etiam in collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido, etiam nullius Diœceſis, ſi ibi clerus numeroſus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujuſmodi deputatum reperitur præbenda quomodocumque, præter quam ex cauſa reſignationis primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, ad eum uſum ipſo facto perpetuo conſtituta, & deputata intelligatur: & quatenus in ipſis Eccleſiis nulla, vel non ſufficiens præbenda foret, Metropolitanus vel Epiſcopus ipſe per aſſignationem fructuum alicujus ſimplicis beneficii, ejuſdem tamen debitis ſupportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum ſuæ civitatis & diœceſis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de Capituli conſilio ita provideat; ut ipſa ſacræ ſcripturæ lectio habeatur: ita tamen ut quæcumque aliæ lectiones, vel conſuetudine vel quavis alia ratione inſtitutæ, propter id minime prætermittantur.

Reſtat ut dicamus de *Parochis*, quorum longe antiquior, quippe divina ipſique Evangelio coæva inſtitutio eſt: conſtat enim eos a Chriſto tum temporis præformatos, quando (a) ut apud S. Lucam legitur, *deſignavit & alios ſeptuaginta duos: & miſit illos binos ante faciem ſuam, in omnem civitatem & locum quo erat ipſe venturus: & dicebat illis: meſſis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam; ite, ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos:* in eorum ſane locum Parochos, ſive ordinis inferioris Prælatos, eſſe ſubſtitutos, Angelici præceptoris doctrina eſt: Baptizare, inquit, (b) *pertinet ad minores principes Eccleſiæ, id eſt, ad presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti, ut dicit gloſſa Luc.* 10. quam ſententiam non a ſeipſo finxerat: ſed aliunde acceperat S. Doctor, traditionis ſectator acerrimus: “ ſcitote, *inquit Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, qui verſus finem octavi ſæculi floruit*: ſcitote (c) veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe: ſicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum presbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum ſummi Pontificis Aaron, iſti vero filiorum ejus: unde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis; & memores veſtræ conſecrationis.

(a) Luc. 10. 1. & *ſeqq.*

(b) 3. *part. q.* 67. *art.* 2. *ad* 2.

(c) *Theodulph. in capitularibus.*

Concinit ejuſdem ſæculi ſcriptor Venerabilis Beda: “ ſicut, *inquit*, (d) duodecim Apoſtolos, formam Epiſcoporum exhibere ſimul & præmonſtrare, nemo eſt qui dubitet; ſic & hos ſeptuaginta duos, figuram presbyterorum, id eſt ſecundi ordinis Sacerdotum geſſiſſe ſciendum eſt: tametſi primis Eccleſiæ temporibus, ut Apoſtolica ſcriptura teſtis eſt, utrique presbyteri, utrique vocabantur Epiſcopi, quorum unum ſapientiæ maturitatem, alterum curam induſtriæ Paſtoralis ſignificat.

(d) *comment. in cap.* 10. *Lucæ.*

Quod ſi quis opponat, his Evangelii verbis: *deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos &c.* non aliquos tantum de presbyterorum numero, ſed chorum univerſum Sacerdotalem a Chriſto eſſe figuratum ac præmonſtratum: adeoque nihil inde poſſe Parochis aſſeri, quo cæteris emineant ac præcellant: attendat ille quiſquis eſt cavillator, equidem per hanc Chriſti electionem Sacerdotes eſſe ſignificatos, ſed eos tamen qui ſub Epiſcopis, in plebem Chriſtianam, pro ſua quiſque portione, ordinariam juriſdictionem exercent, quales ſoli Parochi ſunt; non vero eos qui, prout recentiore diſciplina invectum eſt, cum animarum curæ, beneficii titulo non applicentur, precariam tantum, & temporariam, longeque minorem quam Parochi poteſtatem habent.

Equidem ab Evangelii primordiis hujus presbyterorum diſtinctionis vix exempla afferri poſſunt, quorum alii Epiſcoporum in hierarchicis, functionibus coadjutores ordinaria poteſtate forent; alii jacentes in otio, præter oblationem ſacrificii nihil quidquam ſibi arrogare præſumerent: quia, ut prædixi ſæpeque præmonui, nemo primitus ad ordinem Sacerdotii conſcendebat, quin ipſo ſuæ ordinationis tempore, alicujus Eccleſiæ procurationi addiceretur: verum hinc eo magis noſtra probatur aſſertio, Parochorum inſtitutionem eſſe divinam, etſi ſingulorum electio, quippe ab hominum ſuffragio pendens, humana ſit: adeoque quomodo Epiſcoporum, ac Diaconorum poteſtas Deo immediato authori adſcribitur, pariter & Sacerdotum, Gregem Chriſti, ſub Epiſcoporum juriſdictione poſcentium, debere Deo utique vindicari: ut vere ex illo triplici ordine Hierarchia Eccleſiaſtica, & numeris omnibus abſoluta conſtetur de qua a Concilio Tridentino ſic definitum: (e) *ſi quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: anathema ſit*: cæteri enim, præter Parochos Sacerdotes, etſi abſolute loquendo vi ordinationis ſuæ, quæ eadem in omnibus eſt, poteſtatem eamdem accipiant; quia tamen defectu Gregis ſibi commiſſi ligata eſt, omnique ordinaria juriſdictione privata; inde ſequitur, eos ſi ſtricte, & ad juris apicem loqui volumus, ad Hierarchiam Eccleſiaſticam, niſi admodum imperfecte, non pertinere.

(e) *ſeſ.* 23. *can.* 6.

Itaque non dubitandum auctoritatem, ſub Epiſcopis animas regendi, attributam Sacerdotibus quos *Parochos* vocant, etſi quoad exercitium ab ipſis Epiſcopis pendeat, inſtitutione tamen eſſe divinam: & vero credibile non eſt Chriſtum, optimum ſapientiſſimumque legiſlatorem, aliquid eorum prætermiſiſſe, quæ Eccleſiæ Regimini opportuna ac neceſſaria viderentur: atqui neceſſarium erat ad Eccleſiæ Regimen, ut præter Epiſcopos quibus ſumma in unaquaque diœceſi poteſtas collata foret, crearentur eorum adjutores presbyteri, qui ſub immediata eorum juriſdictione, ipſorum partes ſupplerent, eorumque eſſent in animabus paſcendis coadjutores: ergo Chriſtus hanc inſtitutionem non prætermiſit.

Huoque facere haud obſcure videntur ſcripturæ teſtimonia: quale eſt quod in Actibus Apoſtolicis legitur: (f) *a Mileto autem* (Paulus) *mittens Epheſum, vocavit majores natu Eccleſiæ: qui cum veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis ..... attendite vobis & univerſo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit Sanguine ſuo* hac enim voce (*majores natu*) non ſolum Epiſcopos, ſed & ſecundi ordinis presbyteros debere intelligi, quos vero ſimillimum eſt Epheſi nonnullos fuiſſe, *S. Irenæus*, & alii plerique contendunt: accedit auctoritas Sancti Pauli, de presbyteris non ſemel ſermonem habens: ſic in Epiſtola ad Titum: (g) *hujus rei gratia*, inquit, *reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi* ..... & ad Timotheum. (h) *qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina ..... adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus; peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant*: inde namque evidens eſt, ſecundi ordinis prælatos in ipſis Eccleſiæ exordiis, ſub Epiſcoporum juriſdictione rexiſſe Eccleſias, & eorum correctioni fuiſſe ſubjectos: hanc ſane diſtinctionem luculenter

(f) *Act.* 17. *& 20. ſeqq.*

(g) *Tit.* 1. 5.

(h) 1. *Tim.* 5. 17. 12.

S. Mar-

S. Martyr Ignatius in ſuis Epiſtolis explicat, presbyteros ſecundo poſt Epiſcopos loco appellaos: ſic in Epiſtula ad Epheſios: *feſtinate, dilectiſſimi*, inquit, *ſubditi eſſe Epiſcopo, & presbyteris, & diaconis; qui enim iſtis ſubditus fuerit, Chriſto obedit, qui eis hoc conceſſit.*

X.

Solvuntur quædam difficultates.

Objectio. In contrarium opponitur: Parochi ſive Curati, Parochiis ipſis quas adminiſtrant, antiquiorem inſtitutionem non habent: a Parochia enim Parochus dictus: atqui Parochiales Eccleſiæ, quippe ævi recentiores, nec ante ſæculum tertium erectæ, divinam inſtitutionem non habent: ergo nec Parochi.

℟. 1. oego min. nego, inquam, id quod pro certo adverſarii habent, non ante ſæculum tertium Parochias inſtitutas: Parochialis namque Eccleſiæ haud leve in Apoſtolicis litteris veſtigium eſt; *commendo*, inquit, *vobis*, ad Romanos ſcribens, (a) *Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris.* Cenchris itaque jam tum Eccleſia erat, quo nimirum fideles ad Synaxim conveniebaot: porro ſedes Epiſcopalis hic numquam fuit: erat enim *Cenchris*, ut obſervat Theodoretus in hunc locum, pagus Eccleſiæ Corinthiorum: a ſimplici ergo presbytero, ſub juriſdictione Epiſcopi regebatur: deinde majores natu Eccleſiæ, quos Epheſo Apoſtolus evocavit, non omnes Epiſcopi erant, aliquos enim eorum ſimplices fuiſſe presbyteros, cum Sancto Ireneo ſuperius obſervavimus: atqui ad omnes ſine exceptione Apoſtolus ait: *attendite vobis & univerſo Gregi, in quo vos poſuit Spiritus Sanctus regere Eccleſiam Dei:* jam tum ergo Eccleſias regebant ſecundi ordinis Sacerdotes.

(a) *Rom.* 16. 1.

℟. 2. nego majorem quæ in mera æquivocatione verſatur: quamquam enim ultro concederemus, ante ſæculum tertium parœciarum in diverſis locis erectionem ac diſtributionem non eſſe factam; non inde conſequens foret, ante illud tempus Parochos non fuiſſe: eo namque nomine intelligimus ſecundi ordinis Sacerdotes, quibus ſub Epiſcoporum juriſdictione, prædicare Evangelium, & Sacramenta adminiſtrare ex officio convenit: atqui in ipſis Eccleſiæ primordiis, & ipſa Apoſtolorum ætate, aliqui ejuſmodi presbyteri erant, de quibus beatus Paulus: *qui bene præſunt presbyteri*, inquit (b) *duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina.*

(b) 1. *Timot.* 5. 17.

Sed etſi daremus *Parochos* ſerius poſt ætatem Apoſtolicam ordinatos, inde non ſequeretur, poteſtatem juriſdictionis qua fruuntur, non eſſe immediate a Deo: hoc enim unum inferri poſſet; eo tantum tempore fuiſſe parochias diſtributas, & Eccleſiarum, in unaquaque Diœceſi, diverſis titulis, presbyteros Parochos aſſignatos, qui eas ſub Epiſcoporum dominio regerent: ſic enim, ut rem exemplo probemus, diaconatum divinæ inſtitutionis eſſe, Catholicus nemo negat: certum tamen eſt, non ab ipſo Chriſto immediate, ſed poſt ejus in cælum receptionem, ab Apoſtolis primos Diaconos ordinatos; quando nimirum creſcente numero diſcipulorum, neceſſe fuit creſcere numerum miniſtrorum, qui in Eccleſiaſticis muniis obeundis Apoſtolos adjuvarent: ita pariter quamquam juriſdictio Parochorum accepta divinitus ſit; non tamen neceſſe fuit, ab initio inſtitui Parochos, quia propter fidelium in civitatibus, agris, & oppidis paucitatem, verbo Dei annuntiando, & Sacramentis adminiſtrandis unus ſufficiebat Epiſcopus: indeque eſt, quod in veteribus monumentis primi, & ſecundi ſæculi, ruralium, aut civicarum, præter cathedrales Eccleſiarum rariſſima peneque nulla exempla occurrunt: omnes namque unius diœceſis fideles, unius exigui templi ambitus continebat: quibus proinde unus miniſter ſat erat: *ſolis die* (Dominica) inquit S. Juſtinus Martyr, (c) *omnium qui in urbibus, vel in agris degunt, in eumdem locum conventus fit.*

(c) *Ap.* *pol.* 2.

Verum poſtquam fide Chriſtiana latiſſime propagata, non in civitatibus tantum, ſed & io agris, & vicis, & locis remotiſſimis, io immenſum Chriſti familia crevit; tum ſane neceſſe fuit, ut quod ſciebat Eccleſia divinitus inſtitutum, tempore ſic exigente, in uſum vocaret: tumque cœperunt uon in urbibus taotum, ſed & in vicis & agris, diverſarum Eccleſiarum tituli erigi, quibus adminiſtrandis præfecti presbyteri ſunt: ſic certum eſt Romæ, ineunte quarto ſæculo, ſorteque citius, plures fuiſſe Parochias: in civitate Alexandrina ſub ejuſdem ſæculi quarti initium, teſte Sancto Epiphanio, plures Eccleſiæ arant, quas diverſi presbyteri ſub Epiſcoporum juriſdictione regebant: *otenim* inquit, (d) *quotquot Alexandriæ communionis Eccleſiæ ſunt, uni Archiepiſcopo ſubjectæ, ſum quæque præpoſitum presbyterum habent, qui Eccleſiaſtica munera adminiſtret . . . . . harum unam Colluthus adminiſtrabat, aliam Corponas, aliam Sarmatas; ſed & Arius unam ex commemoratis illis Eccleſiis regebat, &c.* de Eccleſiis vero ruralibus clariſſimum Sancti Athanaſii eodem ævo teſtimonium eſt; *Mareotes*, inquit, (e) *ager eſt Alexandriæ, quo in loco Epiſcopus numquam fuit, immo nec chorepiſcopus quidem; ſed univerſæ ejus loci Eccleſiæ Epiſcopo Alexandrino ſubjacent; ita tamen ut ſinguli pagi ſuos presbyteros habeant;* nec minus expreſſa Concilii Neocæſarienſis declaratio, qua ruralibus presbyteris prohibetur, ne in civitate, propriis Sacerdotibus præſentibus, ſacrificium offerre præſumant: *presbyteri ruris*, inquit (f) *in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente; vel presbyteris urbis ipſius, offerre non poſſunt . . . . . ſi vero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt.*

(d) *Hæ-* *reſ.*

(e) *Apol.* 2.

(f) *Can.* 13.

Sive itaque Parochorum inſtitutio prædicationi Evangelii coæva ſit, ſive ſerius tertio ſæculo cœperit, ita exigente fidelis Populi incremento; nihilominus certum eſt, poteſtatem juriſdictionis quam exercent, non ab Epiſcopis arbitrario & quaſi precario, ſed ab ipſo Chriſto immediate acceptam: id quod præter cætera quæ hactenus attulimus argumenta, verba Pontificalis Romani adſtruunt, quando Pontifex novos Sacerdotes conſecraturus, & Deo de eorum electione gratias agens: " vere dignum
„ & juſtum eſt, *inquit*, æquum & ſalutare,
„ nos tibi ſemper & ubique gratias agere, Do-
„ mine Sancte, Pater omnipotens, æterne
„ Deus, honorum auctor, & diſtributor omnium
„ dignitatum; per quem proficiunt univerſa;
„ per quem cuncta firmantur, amplificatis ſem-
„ per in melius naturæ rationalis incrementis,
„ per ordinem congrua ratione diſpoſitum: un-
„ de & Sacerdotales gradus atque officia levi-
„ tarum, Sacramentis myſticis inſtituta creve-
„ runt: ut cum Pontifices Summos regendis
„ Populis præfeciſſes, ad eorum ſocietatis &
„ operis adjumentum, ſequentis ordinis viros,
„ & ſecundæ dignitatis eligeres: ſic in ere-
„ mo per ſeptuaginta virorum prudentium men-
„ tes, Moyſi ſpiritum propagaſti, quibus ille
„ adjutoribus uſus, in Populo innumerabiles
„ multitudines facile gubernavit: ſic & in E-
„ leazarum, & Ithamarum filios Aaron, pa-
„ ternæ plenitudinis abundantiam transfudiſti;
„ ut ad Hoſtias ſalutares, & frequentioris of-
„ ficii Sacramenta miniſterium ſufficeret Sa-
„ cerdotum: hanc providentia, Domine, A-
„ poſtolis filii tui Doctores fidei comites ad-
„ didiſti, quibus illi orbem totum ſecundis
„ prædicationibus impleverunt: quapropter infir-
„ mitati quoque noſtræ, domine, quæſumus
„ hæc adjumenta largire qui quanto fragiliores ſu-
„ mus, tanto his pluribus indigemus: da quæſumus,
„ omnipotens pater, in hos famulos tuos
„ presbyterii dignitatem; innova in viſceri-
„ bus eorum Spiritum Sanctitatis; ut acce-
„ ptum a te, Deus, ſecundi meriti munus ob-
„ tineant; cenſuramque morum exemplo ſuæ
„ converſationis inſinuent; ſint providi coopera-
„ tores

„ tores ordinis noſtri; eluceat in eis totius forma
„ juſtitiæ, ut bonam rationem diſpenſationis ſi-
„ bi creditæ reddituri, æternæ beatitudinis præ-
mia conſequantur...... hæc enim verba, licet ratione habita poteſtatis ordinis, quæ æqualis in omnibus eſt, ad omnes indiſcriminatim Sacerdotes reſpiciant; quod ad juriſdictionem ſpectat, negare non poſſumus ad Parochos præcipoe pertinere: atqui hæc ipſa juriſdictionis poteſtas, Deo distributori dignitatum, in Romano Pontificali, accepta refertur: dicuntur ibidem ſecundi ordinis & dignitatis Sacerdotes a Deo ipſo electi; providentia ejus affirmantur Apoſtolis Chriſti, velut Doctores fidei comites additi: dicuntur pariter acceptum ab ipſo Deo ſecundi meriti munus obtinere: argo &c.

Inſt. 1. ſi poteſtas juriſdictionis qualem Parochi exercent, a Chriſto immediate accepta eſſet, foret ab Epiſcopis independens: atqui falſum conſequens, & antiquæ diſciplinæ repugnans, qua conſtat presbyteris, ſive ante, ſive poſt parœcias inſtitutas diſtricte prohibitum, ne quidquam ſine auctoritate Epiſcopi attentarent: " presbyteri & diaconi, *inquiunt Apoſtolici canones*,
(a) *can.* 40. „ *lici canones*, (a) præter Epiſcopum nihil a-
„ gete præſumant: nam pro Domini populo,
„ qui ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eo-
„ rum hic redditurus eſt rationem... *pari ſen-*
„ *ſu Tertullianus*: dandi quidem baptiſmi, *ait*
(b) *lib. de Bapt. c.* 17. „ (b) habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt E-
„ piſcopus: dehinc presbyteri & diaconi; non
„ tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Ec-
„ cleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt:
„ *idemque longe ante S. Ignatius Martyr ipredi-*
(c) *in Epiſt. ad Trallianos.* „ *xerat*: " reverimini, *inquiens*, (c) Epiſco-
„ pum veſtrum ſicut Chriſtum, quemadmo-
„ dum beati præceperunt Apoſtoli: quid enim
„ aliud eſt Epiſcopus, quam is, qui omni
„ principatu, & poteſtate ſuperior eſt, quoad
„ homini licet, pro viribus imitator Chriſti
„ Dei factus? quid vero Sacerdotium aliud eſt,
„ quam ſacer cœtus, conſiliarii, & aſſeſſores
„ Epiſcopi?

Quid quod? & hoc ipſum Doctrina Apoſtolica verbis minime ambiguis adſtruit: ſi enim presbyterorum arga ſibi ſubditam plebem auctoritas primaria foret, & ab Epiſcopis independens, fruſtra curam ejus Epiſcopis Apoſtolus commendaret; nihil quippe in hac hypotheſi Epiſcopis reliquum foret, niſi ut presbyteris, cæteriſqua ſacris miniſtris invigilarent: atqui longe aliter beatus Paulus, diſcipulos ſuos, utique Epiſcopos, Titum & Timotheum ſui officii admonens, utrique graviter præcipit, ut non modo presbyterorum ac diaconorum, ſed & viduarum, & ſenum, & juvenum, & ſervorum & liberorum curam habeant, & omnia generatim quæ ad plebis regimen ſpectant, diligentia ſumma provideant: ſic in Epiſtola ad Timo-
(d) 1 *Tim.* 5.1. *& ſeqq.* theum: (d) " ſeniorem, *ait*, ne increpaveris
„ ſed obſecra ut Patrem; juvenes, ut Fratres:
„ anus, ut Matres; juvenculas, ut Sorores, in
„ omni caſtitate: viduas honora, quæ vere vi-
„ duæ ſunt...& hoc præcipe, ut irreprehenſi-
„ biles ſint &c. .... *item in Epiſtola ad*
(e) *Tit.* 2.1. *& ſeqq.* „ *Titum*: (e) tu autem loquere quæ decent ſa-
„ nam doctrinam: ſenes, ut ſobrii ſint, pudi-
„ ci, prudentes, ſani in fide, in dilectione,
„ in patientia: anus ſimilitar in habitu Sancto,
„ non criminatrices, non multo vino ſervientes,
„ bene docentes, ut prudentiam doceant adole-
„ ſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos di-
„ ligant...juvenes ſimiliter hortare, ut ſobrii
„ ſint &c. ergo &c.

℞. Diſtinguo majorem: ſi poteſtas juriſdictionis qualem Parochi exercent, a Chriſto immediate accepta eſſet, forat ab Epiſcopis independens; *quantum ad inſtitutionem & collationem primariam*, concedo: *quantum ad exercitium, limitationem, & diſpenſationem miniſterialem*, nego majorem, ſimiliter diſtinguo minorem: poteſtas Parochorum ab Epiſcopis dependet, *quantum ad exercitium, limites, & miniſterialem diſpenſationem*, concedo: *quantum ad inſtitutionem & collationem primariam*, nego min. & conſeq.

E. D. qua ſemel bene intellecta, difficultas propoſita evaneſcit: in præsbyteris curam animarum habentibus caute attendendum, quid a Deo, quid ab hominibus ex Eccleſiæ diſciplina acceperint: poteſtatem ſane ſacrificii offerendi, verbi Dei annuntiandi, & Sacramenta diſpenſandi, verbo dixerim, poteſtatem ordinis, Deo ſupremo authori acceptam referre debent: quod ni facerent, ſacrilegi & ſummo benefactori ingrati eſſent: non enim quando Epiſcopi presbyteros ordinant, de ſuo eis aliquid tribuunt, ſed in eos effundunt gratiam miniſterii, & characterem Sacramentalem, cui poteſtas Sacerdotalis primaria inſtitutione annexa eſt: quomodo quando Epiſcopi, & Diaconi conſecrantur, nihil de bonis ſuis Epiſcopi ordinatores decerpunt, quod in ordinatos transfundant; ſed quam iis tribuunt poteſtatem, hauriunt de Theſauro Sacramentorum, quorum diſpenſatores exiſtunt: hæc autem ipſa poteſtas, quatenus exercenda ſit, quibus limitibus coercenda, quibus continenda conditionibus: hoc totum non nagamus ab Epiſcoporum cura & arbitrio dependere: quin e contrario merito contendimus, ni ita fieret, Chriſtianam Rempublicam ſubvertendam, cujus in hoc præcipue ordo conſiſtit, ut ſuo quique loco conſiſtant, & inferiores ſuperioribus pareant: porro in unaquaque diœceſi potiorem ac ſupremum eſſe locum Epiſcopi, ejuſque curæ totam plebem immediata eſſe ſubjectam, ſolus ille negabit qui *Aerei* ſtultitiam amplexabitur, volentis Epiſcopos non eſſe ſimplicibus presbyteris, jure divino ſuperiores: jam puto, in adductis teſtimoniis, quatenus accipi debeant, nihil ſcrupuli remanere: quod enim ex canonibus Apoſtolicis, & patribus, ipſoque Sancto Paulo opponebatur, hoc unum probat, Parochorum poteſtatem, quantum ad limitationem & exercitium, ab Epiſcopis quorum ſuprema in plebem & Parochos, & immediata juriſdictio eſt, dependere: at eamdem poteſtatem, quoad inſtitutionem & collationem primariam, non Deo, ſed Epiſcopis immediate debera attribui, ne leviter quidem probat: quemadmodum anim Epiſcopi Apoſtolis, ita presbyteri ſeptuaginta duobus diſcipulis ſucceſſerunt; adeoque eamdem ac illi poteſtatem ac juriſdictionem acceperunt: alioquin anim ſucceſſores eorum dici non poſſent: atqui poteſtatem omnem ac juriſdictionem ſuam ſeptuaginta duo diſcipuli, collatione & inſtitutione primaria a Chriſto accepetant: argo a pari &c.

Inſt. 2. quomodo ſeptuaginta duorum diſcipu- Inſt
lorum, *inquies*, ſucceſſores presbyteri dici poſſunt, ſi ne presbyteri quidem fuerunt ſeptuaginta duo diſcipuli, quando a Chriſto electi ſunt, & ante faciem ejus miſſi? porro conſtat diſcipulos hoc tempore presbyteros non fuiſſe, necdum enim inſtitutum fuerat ſacerdotium novum, ad ultimam uſque cœnam a Chriſto Domino prorogatum: ergo &c.

℞. 1. Si qua in hoc argumento vis eſt, pari rationa probandum, Epiſcopos ſucceſſores Apoſtolorum dici non poſſe: nemo namqua ſine prævio presbyteratu Epiſcopus eſt: porro Petrus, Andreas, & alii, eo ipſo tempore quo ad Apoſtolatum vocati ſunt, presbyteri non fuerunt: longe enim ante exercuerunt Apoſtolatum, quam illis a Chriſto Sacerdotii poteſtas collata ſit: de
Matthia legimus, (f) quod *locum miniſterii, &* (f) *Act.* 1.25.
Apoſtolatum, de quo prævaricatus erat Judas, acceperit: quod presbyter hoc ipſo tempore fuerit conſecratus, non legimus: Sanctus Paulus pariter, multo ante Apoſtolus fuerat, quam
manuum impoſitione & oratione (g) presbyter ac (g) *Act.* 3. 13.
Epiſcopus fieret.

℞. 2. ut presbyteri Parochi ſeptuaginta duorum diſcipulorum ſuceeſſores dicantur, ſatis eſſe quod eamdem juriſdictionem obtineant, quam a Chriſto ſeptuaginta duos diſcipulos accepiſſe certiſſimum eſt: porro eamdem modo presbyteri ſua ordinatione juriſdictionem obtinent, quam 72. diſcipuli adepti ſunt Chriſti ſuprema voluntate, quan-

do di-

(a) *Luc.* 10. 3. do dixit illis: (a) *ite: ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*: indeque eſt quod Apoſtoli ipſi quoque ab antiquis doctoribus acceenſentur: (b) *in* 1. *cap.* 16. *Epiſt. ad Rom.* *ſeptuaginta*, ait Origenes, (b) *& ipſi Apoſtoli nominati ſunt* ... & S. Joannes Chryſoſtomus: (c) *in* 1. *Epiſt. ad corinth.* (c) *erant & alii Apoſtoli, ut ſeptuaginta*: quamquam itaque presbyteri, ipſo ſuæ electionis tempore, a Chriſto facti non ſint; hoc non impedit quominus eorum ſucceſſores presbyteri Parochi appellentur, quia in eorum locum ſubrogantur, ut eamdem ac illi juriſdictionem exerceant.

Inſt. 3. ſententia hæc quietis & ordinis videtur eſſe perturbativa, perpetuiſque diſſidiis ac ſciſſionibus viam aperire: poterunt enim Parochi ſub obtentu juriſdictionis immediate ac primario a Chriſto obtentæ, contra Epiſcopos perpetuo rebellare: indeque eſt, quod hæc opinio communi Theologorum conſenſu a ſcholis exploſa eſt, & male ubique audit.

R. Nego omnes argumenti propoſitiones: numquid enim amabo, veritas quietem turbare poteſt; cum e contra ſine veritate pax, tranquillitaſque eſſe non poſſit? numquid ordinem divinitus conſtitutum tenere, ordinem evertere eſt; cum ex adverſo ibi confuſio ſit, ubi ordo a Deo præſcriptus turbatur? Porro idem qui Apoſtolos, & in eorum perſona Epiſcopos (d) *Joanne* 20. 21. miſit, dicendo: (d) *ſicut miſit me pater, & ego mitto vos*: idem, inquam, ſeptuaginta duos diſcipulos, quibus presbyteri ſucceſſerunt, ad ſa- (e) *Luc.* 10. 3. crum miniſterium delegavit: *ite*, inquiens, (e) *ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos*. Ab eodem itaque fonte Epiſcoporum & presbyterorum juriſdictio, propriis limitibus arctata, deſcendit: id quod Concilium Tridentinum agnovit, & novo canone confirmavit, in eos anathema pronuncians, qui negarent eſſe in Eccleſia Hierarchiam divinitus conſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: nec eſt, quod ſibi aliquid Epiſcopi metuant, juriſdictionis, qualem parochis aſſerimus, inſtitutionem & collationem primariam Chriſto auctori attribuendo: verendum potius, ne, ſi ſecundi ordinis Sacerdoribus prerogativam hanc denegent, ipſi in propriæ & principalis juriſdictionis periculum veniant: neque eſt pariter quod dicatur, doctrinam hanc ſchiſmati, ac rebellioni ſavere: ſcire namque debent parochi, hac lege atque conditione juriſdictionem ſibi a Chriſto, primario & immediate conceſſam; ut tamen in Epiſcopis erga totam late diœceſim generaliter præcipueque reſideat. Scire debent, parochorum officium, in Epiſcopo incluſum a Chriſto eſſe, ut in fonte ac plenitudine Eccleſiaſticæ & Hierarchicæ poteſtatis; ita ut parochialis poteſtas, ſit deciſiva pars ab Epiſcopo in parochum, ut a fonte in rivum, ſine detrimento tamen aut ulla imminutione transfuſa: ſcire denique debent, id quod dudum Sanctus Cyprianus ad- (f) *Epiſt.* 65. monuit, (f) *Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo; & ſi qui cum Epiſcopo non ſunt, in Eccleſia non eſſe: cum Eccleſia quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa; ſed ſit utique connexa, & cohærentium ſibi invicem ſacerdotum glutino copulata.*

Jam quod additur, ſententiam hanc ceu periculi plenam, communi doctorum & ſcholarum conſenſione rejectam, quia falſum manifeſto eſt, refutare piget: nam præter Theodulphum, venerabilem Bedam, Sanctum Thomam, alioſque longe antiquiores citatos ſuperius pro hac doctrina, primi ſubſelii Theologi, & ſacra facultas Pariſienſis ſcholarum nobiliſſima, ſtrenue acriterque certarunt " ſtatus curatorum, *inquit Gerſonius Pariſienſis accade-* (g) *de curatorum ſtatu, conſideratione* 1. „ *miæ cancellarius*, (g) ſuccedit ſtatui ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti, quoad „ legem novam, & figuratus eſt in antiqua „ lege per levitas: ac proinde ſtatus curatorum „ eſt de inſtitutione Chriſti & Apoſtolorum, „ a principio fundationis Eccleſiæ: quæ inſtitutio per declarationes ſummorum Pontifi- „ cum, & ſynodorum tam generalium, quam „ ſpecialium magis ac magis innotuit .... (h) (h) *idem tom.* 1. *pag.* 137. „ prælati ſecundi ordinis, dignitatis, & honoris, ſunt curati, quibus ex ſtatu & ordina- „ rio jure conveniunt tres actus Hierarchici, „ primario, eſſentialiter, & immediate a Chriſto, qui ſunt, purgare per correctionem, il- „ luminare per doctrinam & prædicationem, „ perficere per Sacramentorum miniſtrationem.

Joannes Major „ (i) Majorum & minorum (i) *diſt.* 21. *quaſt.* 3. „ ſacerdotum diſcretio, *inquit*, in novo Teſta- „ mento, ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, „ qui duodecim Apoſtolos, tamquam majores „ Sacerdotes, 72. diſcipulos, quaſi minores Sa- „ cerdores inſtituit.....tam Epiſcopi, quam „ curati ſunt de jure divino, quemadmodum „ Romanus Pontifex, nec aliquis purus homo „ poteſt illud jus & illas poteſtates tollere ab „ Eccleſia, pluſquam Summum Pontificem.

Sacræ facultatis Pariſienſis de hac re decreta plurima extant, quæ commemorare longum foret: ſic præter cætera, anno 1429. ſententiam ſuam ſequentibus propoſitionibus declaravit.

„ 1. Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ „ aliæ a Papali poteſtate, ſunt ab ipſo Chri- „ ſto, quantum ad inſtitutionem & collatio- „ nem primariam; a Papa autem & ab Eccle- „ ſia, quantum ad limitationem & diſpenſa- „ tionem miniſterialem.

„ 2. Hujuſmodi poteſtates ſunt de jure di- „ vino, & immediate inſtitutæ a Chriſto:

„ 3. Ex textu Evangelii & doctrina Apoſto- „ lorum habetur expreſſe, Apoſtolis, & diſci- „ pulis a Chriſto miſſis auctoritatem juriſdi- „ ctionis fuiſſe collatam.

„ 4. Dicere inferiorum prælatorum poteſta- „ tem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive „ curati, eſſe immediate a Deo, Evangelicæ „ & Apoſtolicæ conſonat veritati: ergo &c.

SECTIO SEXTA.

De Epiſcopatu.

Epiſcopatus, apex eſt & conſummatio Sacerdotii, ſive, ſummum perfectumque Sacerdotium, totam in ſe complectens hierarchicam poteſtatem: id quod verba ipſa teſtantur, quæ in conſecratione Epiſcopi, Pontifex conſecrator effundit, *Epiſcopum*, inquiens, *oportet judicare, interpretari, conſecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare*: quem Græce ἐπίσκοπον Latine *inſpectorem*, ac *ſuperintendentem*, haud incongrue dicimus: quod nomen omnibus generaliter convenit, qui aliis invigilant, & rebus gerundis præficiuntur: hinc gentiles, Deos ſuos, quibus putabant rerum humanarum adminiſtrationem incumbere, Epiſcopos nominabant: hinc etiam apud Athenienſes publici magiſtratus, qui in urbes & provincias, rerum ſtatum inſpecturi & ordinaturi dirigebantur, Epiſcoporum nomen habebant: quo ſenſu Cicero ad Atticum ſcribens: (k) *Ego*, inquit, *ne-* (k) *lib.* 7. *Epiſt.* 11. *gotio præſum non turbulento: vult enim me Pompejus eſſe, quem tota Campania, & maritima ora habeat Epiſcopum, ad quem ſumma negotii referatur*: merito ergo eadem appellatione donati ſunt, quibus ductum eſt: *attendite vobis, & Univerſo Gregi, in quo poſuit vos Spiritus Sanctus Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei*.

Quid porro Epiſcopus in Eccleſia ſit, & in quo ejus ordo dignitaſque conſiſtat, ut plenius explicemus, primo Ritus ipſe eſt deſcribendus, quo ſolent tum in Oriente, tum in Occidente Epiſcopi conſecrari.

I.

Ritus conferendi Epiſcopatus,

Apud Græcos quidem,

1. Pontifex legit alta voce chartam his verbis conceptam " ſuffragio & conſenſu, Deo „ amabiliſſimorum Epiſcoporum, & Sanctorum „ presbyterorum, divina gratia quæ ſemper in- „ firma curat, promovet N. Deo amabilem preſ-

by-

Digitized by Google

„ byterum Epiſcopum, a Deo ſervatæ civitatis
„ N. Oremus pro eo, ut veniat ſuper ipſum
„ gratie Sanctiſſimi Spiritus.

2. Epiſcopus conſecrans imponit capiti conſe-
crandi librum Evangeliorum, ſimulque manum
eidem admovent Epiſcopi aſſiſtentes.

3. Capiti ordinandi manum imponit, & ſa-
cras fundit orationes, quibus in ipſum gratiam
Sancti Spiritus invocat, ut ſancte obeat munus
ſuum.

4. Pontifex conſecrans ordinatum deoſcula-
tur, eique baculum paſtoralem ad manum præ-
bet.

In hoc obſervando ritu, non Græci ſolum,
ſed & omnes paſſim Orientales, Jacobitæ, Ne-
ſtoriani, cæterique conſentiunt, tantumque ab
invicem propriis quibuſdam & acceſſoriis cære-
moniis diſcrepant.

Apud Latinos vero,

1. Imponitur Evangeliorum codex ſuper cer-
vicem & ſcapulas ordinandi, ſilentibus interim
Epiſcopis.

2. Conſecrator & aſſiſtentes Epiſcopi amba-
bus manibus caput conſecrandi tangunt, dicen-
tes; *accipe Spiritum Sanctum*: moxque conſecra-
tor ſic orat „ propitiare Domine ſupplicatio-
„ nibus noſtris, & inclinato ſuper hunc famulum
„ tuum Cornu gratiæ Sacerdotalis, benedictio-
„ nis tuæ in eum effunde virtutem: per Do-
„ minum noſtrum &c.

3. Pontifex extenſis manibus ante pectus,
ſic orationem proſequitur „ per omnia ſæcula
„ ſæculorum: Amen. Dominus vobiſcum &c.
„ ſurſum corda &c. gratias agamus Domino
„ Deo noſtro &c. Vere dignum & juſtum eſt,
„ æquum & ſalutare, nos tibi ſemper & ubi-
„ que gratias agere, Domine Sancte, pater
„ omnipotens, æterne Deus, honor omnium
„ dignitatum, quæ gloriæ tuæ ſacris famulan-
„ tur ordinibus: Deus qui per Moyſen famu-
„ lum tuum, ſecreti familiaris afflatu, inter
„ cætera cœleſtis documenta culturæ, de habi-
„ tu quoque indumenti Sacerdotalis conſtituens,
„ electum Aaron myſtico amictu veſtiri inter
„ ſacra juſſiſti, ut intelligentiæ ſenſum de e-
„ xemplis priorum caperet ſecutura poſteritas,
„ ne eruditio doctrinæ tuæ ulli deeſſet ætati;
„ cum & apud veteres reverentiam ipſa ſigni-
„ ficationum ſpecies obtineret, & apud nos
„ certiora eſſent experimenta rerum, quam æ-
„ nygmata figurarum: illius namque Sacerdo-
„ tii anterioris habitus, noſtræ mentis ornatus
„ eſt, & Pontificalem gloriam non jam nobis
„ honor commendat veſtium, ſed ſplendor a-
„ nimarum: quia & illa quæ tunc carnalibus
„ blandiebantur obtutibus, ea potius quæ in
„ ipſis erant, intelligenda poſcebant: & id-
„ circo huic famulo tuo, quem ad ſummi Sa-
„ cerdotii miniſterium elegiſti, hanc, quæſu-
„ mus Domine, gratiam largiaris, ut quid-
„ quid illa velamina in fulgore auri, in nito-
„ re gemmarum, & in multimodi operis varie-
„ tate ſignabant, hoc in ejus moribus, actibuſ-
„ que clareſcat: comple in Sacerdote tuo mi-
„ niſterii tui ſummam, & ornamentis totius
„ glorificationis inſtructum, cœleſtis unguenti
„ rore ſanctifica.

4. Pollicem ſuum dexterum intingit in San-
ctum Chriſma, & caput electi, coram ſe ge-
nuflexi inungit, formans primo ſignum Crucis
per totam coronam, deinde reliquum coronæ li-
niendo, interim dicens: *ungatur, & conſecretur
caput tuum, cœleſti benedictione, in ordine Pontifi-
cali: in nomine Patris &c.*

5. Expleta unctione proſequitur, dicens: „
„ hoc, Domine, copioſe in caput ejus influat;
„ hoc in oris ſubjecta decurrat; hoc in toties
„ corporis extrema deſcendat: ut tui ſpiritus vir-
„ tus & interiora ejus repleat, & exteriora cir-
„ cumtegat, abundet in eo conſtantia fidei, pu-
„ ritas dilectionis, ſinceritas pacis: ſint ſpecio-
„ ſi, munere tuo, pedes ejus, ad evangelizan-
dum pacem, ad evangelizandum bona tua: da
„ ei, Domine, miniſterium reconciliationis in
„ verbo, & in factis, in virtute ſignorum &
„ prodigiorum: ſit ſermo ejus & prædicatio,
„ non in perſuabilibus humanæ ſapientiæ ver-
„ bis, ſed in oſtenſione Spiritus & virtutis:
„ da ei, Domine, claves regni cœlorum, ut
„ utatur, non glorietur poteſtate, quam tri-
„ buis in ædificationem, non in deſtructio-
„ nem: quodcumque ligaverit ſuper terram,
„ ſit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſol-
„ verit ſuper terram, ſit ſolutum & in cœlis:
„ quorum retinuerit peccata, retenta ſint, &
„ quorum remiſerit, tu remittes: qui maledi-
„ xerit illi, ſit ille maledictus; & qui bene-
„ dixerit ei, benedictionibus repleatur: ſit fi-
„ delis ſervus, & prudens, quem conſtituas tu,
„ Domine, ſuper familiam tuam, ut det illis
„ cibum in tempore opportuno, & exhibeat
„ omnem hominem perfectum: ſit ſollicitudine
„ impiger, ſit ſpiritu fervens, oderit ſuper-
„ biam, humilitatem ac veritatem diligat, ne-
„ que eam unquam deſerat, aut laudibus aut
„ timore ſuperatus: non ponat lucem tenebras
„ nec tenebras lucem; non dicat malum bo-
„ num, nec bonum malum: ſit ſapientibus &
„ inſipientibus debitor, ut fructum de proven-
„ tu omnium conſequatur: tribuas ei, Domi-
„ ne, cathedram Epiſcopalem, ad regendum
„ Eccleſiam tuam, & plebem ſibi commiſſam:
„ ſis ei auctoritas, ſis ei poteſtas, ſis ei firmi-
„ tas. Multiplica ſuper eum benedictionem &
„ gratiam tuam, ut ad exorandam ſemper mi-
„ ſericordiam tuam, tuo munere idoneus, &
„ tua gratia poſſit eſſe devotus: per Dominum
„ noſtrum Jeſum &c.

6. Epiſcopus conſecrator, electo ante ipſum
genuflexo inungit ambas manus cum Chriſma-
te in modum Crucis dicens: *Ungantur manus
iſtæ de oleo Sanctificato, & Chriſmate Sanctifi-
cationis, ſicut unxit Samuel David Regem &
Prophetam, ita ungantur & conſecrentur: in no-
mine Patris &c.* „ .... Deus & Pater Domi-
„ ni noſtri Jeſu Chriſti, qui te ad Pontifica-
„ tus ſublimari voluit dignitatem, ipſe te
„ Chriſmate, & myſticæ delibutionis liquore
„ perfundat, & ſpiritualis benedictionis uber-
„ tate fœcundet: quidquid benedixeris, bene-
„ dicatur, & quidquid Sanctificaveris, Sancti-
„ ficetur; & Conſecratæ manus iſtius, vel pol-
„ licis impoſitio cunctis proficiat ad ſalutem:
„ Amen.

7. Epiſcopus conſecrans tradit conſecrato Ba-
culum, annulum, & librum Evangeliorum di-
cendo „ Accipe baculum paſtoralis officii, &
„ ſis in corrigendis vitiis pie ſæviens, judicium
„ ſine ira tenens, in fovendis virtutibus audi-
„ torum animos demulcens, in tranquillitate,
„ ſeveritatis cenſuram non deſerens: Amen....
„ Accipe annulum, fidei ſcilicet ſignaculum:
„ quatenus ſponſam Dei, videlicet Sanctam Ec-
„ cleſiam, intemerata fide ornatus, illibata cu-
„ ſtodias: Amen ... Accipe Evangelium, &
„ vade, prædica populo tibi commiſſo: potens
„ eſt enim Deus augere tibi gratiam ſuam.

8. Denique finita Miſſæ & Ordinatione, Epi-
ſcopus imponit Mitram capiti Conſecrati; ejuſ-
demque manibus chirothecas adaptat dicens „
„ imponimus, Domine, capiti hujus Antiſtitis
„ & agoniſtæ tui, galeam munitionis & ſalutis,
„ quatenus decorata facie, & armato capite,
„ cornibus utriuſque teſtamenti terribilis appa-
„ reat adverſariis veritatis, &, te ei largiente
„ gratiam, impugnator eorum robuſtus exiſtat,
„ qui Moyſi famuli tui faciem, ex tui ſermo-
„ nis conſortio decoratam, lucidiſſimis tuæ cla-
„ ritatis ac veritatis cornibus inſigniſti, & ca-
„ piti Aaron Pontificis tui Tiaram imponi juſſi-
„ ſti: Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen..
„ circumda, Domine, manus hujus miniſtri tui
„ munditia novi hominis, qui de cœlo deſcen-
„ dit, ut quemadmodum Jacob dilectus tuus,
„ pelliculis hœdorum opertis manibus paternam
„ benedictionem, oblato patri cibo potuque gra-
„ tiſſimo impetravit; ſic & iſte oblata per ma-
„ nus ſuas Hoſtia ſalutari, gratiæ tuæ benedi-
„ ctionem impetrare mereatur: per Dominum
„ noſtrum &c.

His ex Romano Pontificali tranſcriptis, duo præcertim inquirenda aggredimur: primum, utrum & qua ratione Epiſcopi, ſimplicibus preſbyteris anrecellant? alterum, urrum Epiſcopatui vere & proprie conveniat eſſe ordinem diſtinctum a cæteris, & legis Evangelicæ Sacramentum?

II.

An, & quo jure Epiſcopi ſimplicibus presbyteris ſint ſuperiores?

Aerius quarto ſæculo, cum Epiſcopatum quem ambiebat, adipiſci non potuiſſet, ſurore percitus fidem Catholicam abnegavit, & Arianorum partes amplexus, eorum erroribus hunc ſibi proprium addidit; quo effutiebat Epiſcoporum a presbyteris abſolote nullum eſſe diſcrimen, aut ætate Apoſtolorum fuiſſe „ Eſt illius dogma, *ait Aerio coætaneus S. Epiphanius* (a) ſupra hominum captum furioſum & immane: quanam, inquit, in re presbytero Epiſcopos aotecellit? nullum inter utrumqoe diſcrimen eſt, par & idem honor ae dignitas .... *de eodem S. Auguſtinus:* Aeriani, *inquit*, (b) ab Aerio quodam ſunt, qui cum eſſet presbyter doluiſſe fertur, quod Epiſcopus non potuerit ordinari, & in Arianorum hæreſim lapſus propria quoque dogmata addidiſse, dicens, presbyterum ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni.

(a) *hær.* 75.

(b) *lib. de hæreſib. c.* 53.

Joannes VVicleffus ſæculo decimo-quinto pari ambitione exæſtuans, cum Epiſcopatum Wigorniensem cui inhiaverat, occupare non potuiſſet, in idem lutum deſperatione incidit, ut ſcribit Thomas Waldenſis: ſic porro errorem nefarinm exprimebat: *tempore Pauli*, ajebat, *ſufficiebant Eccleſia dno ordines clericorum, ſacerdos videlicet & diaconus; quia certum videtur, quod ſuperbia cæſarea alios gradus adinvenit.*

Sæculo decimo ſexto audaciſſimus hominum *Calvinus*, eumdem errorem amplexus eſt, & pertinaciſſime propugnavit „ qoibus docendi munus injunctum erat, *inquit*, (c) eos omnes nominabant presbyreros: illi ex ſuo numero in ſingulis civitatibus unum eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi, ne ex æqualitate, ut fieri ſolet, diſſidia naſcerentur: neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, ut dominium in collegas haberet: ſed quas habet partes conſul in ſenatu, ut referat de negotiis, conſulendo, monendo, hortando, aliis præeat, auctoritate ſua totam actionem regat, & quod decretum communi conſilio fuerit, exequatur; id muneris ſuſtinebat Epiſcopus in presbyterorum cœtu: atque id ipſum, pro temporum neceſſitate fuiſſe humano conſenſu inductum, fatentur ipſi veteres.

(c) *Inſt. lib.* 4. *c.* 4. §. 2.

Lutheri, generatimque Lutheranorum & Calviniſtarum par ſuit impietas, cui, duodecimo ſæculo præiviſſe Waldenſes & Albigenſes multorum opinio eſt: quamquam de hoc errore ſileant antiqui ſcriptores, qui diverſas harum ſectarom hæreſes primi obſervarunt, earumque cathalogum texuerunt: hoc tamen de iis apud Guidonem Carmelitam legitur, unde haud immerito inſerri poſſe videtur, Waldenſes, Epiſcoporum ſupra presbyteros eminentiam abſolute negaſſe, totamque ſacram Hierarchiam ſubvertiſſe. *Dicunt*, inquit, *tres ordines tantum in Eccleſia eſſe, videlicet Diaconatum, presbyteratum, & Epiſcopatum, quos aſſerunt ab ipſis dependere, non autem a Deo, neque a Romana Eccleſia:* nam ſi Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum inauguratio ab hominum arbitrio unice dependeret, nihil ſane foret quod ſibi Epiſcopi ſupra cæteros jure divino arrogarent.

III.

Oſtenditur, Epiſcopos jure divino dignitate & poteſtate ſimplicibus presbyteris eſſe ſuperiores.

Primum omnium referre juvat de hac re ſacræ ſynodi Tridentinæ decreta, quæ etſi expreſſe non definiant, poteſtate ac juriſdictione Epiſcopos, jure divino, ſimplicibus presbyteris eminere; huic tamen ſententiæ ſic aperte ſavent, ut contraria ſine inſigni temeritate, & graviſſima fidei violatæ ſuſpicione nequeat propugnari.

1. Namque ſeſſione 23. capite 3. ſtatuit, ſacram ordinationem verum eſſe legis Evangelicæ Sacramentum. *Dubitare nemo debet*, inquit, *ordinem eſſe vere & proprie unum ex ſeptem Sanctæ Eccleſiæ Sacramentis.*

2. Ibidem capite 4. ſub hoc ſacræ ordinationis genere varios docet ordines contineri, ex quibus hierarchia Eccleſiaſtica coaleſcit.

3. Ibidem affirmat; ad Hierarchicum ordinem præcipue Epiſcopos pertinere; tum quia Apoſtolis ſucceſſeront; tum qoia a Spiriru Sancto poſiti ſunt regere Eccleſiam Dei; tum quia poteſtatem habent confirmandi & ordinandi, quæ ſimplicibus presbyteris denegatur. „ Proinde, *inquit*, ſacroſancta ſynodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordioem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto, regere Eccleſiam Dei; eoſque presbyteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarom functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.

4. Ejuſdem ſeſſionis canone 6. ſic decerait „ ſi quis dixerit, in Eccleſia catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyreris, & miniſtris: anathema ſit ..... *& canone* 7. ſi quis dixerit Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem: anathema ſit.

Hæc, inquam, Tridentinorum patrum effata qui diligenter expenderit, ultro aſſentietur, ex eorum mente Epiſcopos, non humano, ſed divino jure presbyteris antecellere: qui enim eos decernunt ad hierarchiam principaliter pertinere, quam Deus in Eccleſia ſua inſtituit, cenſent proinde eadem divina auctoritate, miniſtris ſibi ſubordinatis eſſe ſuperiores: eſt enim hierarchia ordo ſerieſque rerum diverſarum, quarum una alteri ſubjacet: unde ſequitur, ſubordinationem in jure humano fundari, ſi ordo ipſe eſt ab hominibus inſtitutus; e contra jure divino inniti, ſi ordo Deum habet auctorem: cum ergo ex patribus Tridentinis Epiſcopi præcipuum gradum teneant in hierarchia quam Deus inſtituit, fatendum ad jus Divinum eorum ſupra presbyteros juriſdictionem & eminentiam pertinere.

Deinde, ideo dicuntur Epiſcopi habere aliquam ſibi propriam poteſtatem, quam miniſtri inferiores non habent, quia Apoſtolis ſucceſſerunt, & a Spiritu Sancto poſiti ſunt regere Eccleſiam Dei: quemadmodum igitur, quod ſint ſucceſſores Apoſtolorum, & habeant Eccleſiæ regimen, arrogant ſibi jure divino: eodem partrer jure, ſimplicibus presbyteri præſunt.

Quamquam igitur expreſſe patres & conceptis terminis non definiant, presbyteris Epiſcopos jure divino præcellere, ex eorum tamen ſententiis haud obſcure colligitur, ſententiam hanc ad fidem catholicam pertinere: quæ ut ſuis fundamentis ſuperſtruatur, ſit

PRO-

PROBATIO PRIMA.

Ex Auctoritate Scripturæ.

Sane ſi presbyterorum & Epiſcoporum jure divino par gradus in Eccl ſia eſſet; nihil plus iſtis ſcriptura, quam illis rribueret: atqui magnum ſcriptura utrorumque diſcrimen facit.

1. Enim Epiſcopis, torius Gregis curam & (a) Act. 20. 28. adminiſtrationem demandar: *attendite vobis*, inquit, (a) *& univerſo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo*. Porro Eccleſia Dei, non Laicos tantum & minores clericos, ſed ipſos etiam presbyteros comprehendir.

2. Epiſcopos judices presbyterorum eſſe declarat. *Adverſus presbyterum*, air Apoſtolus, (b) 1. Tim. 5. 19. (b) *accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*: Quis vero magis alrerius ſuperior eſſe monſtratur, quam qui judicii erga eum exercendi auctoritate præditus eſt? quod ſi quis poteſtatem hanc Epiſcopis non voluntate Dei, ſed Apoſtoli arbirrio datam contendat: tum magnam facturus eſt Apoſtolis ipſis injuriam, qui nihil in rebus ad Eccleſiæ ſtabilimentum ſpectantibus, auctoritate propria præſumebant; rum ſacramenta pene omnia, demptia baptiſmo & Euchariſtia, Apoſtolis ipſis velur immediatis auctoribus, pari facilitate adſcribet: quod enim fuerint a Chriſto commendata & inſtituta, expreſſe non legitur: quemadmodum igitur de iis divinum præceptum habuiſſe intelliguntur Apoſtoli, iis præſertim diebus qui a reſurrectione Chriſti ad ejus aſcenſionem fluxerunt, de quibus S. Lu- (c) Act. 1. 3. cas: *præbuit*, inquit, (c) *ſeipſum vivum, poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei*: credendum pariter, non voluntate hominum: ſed Chriſti imperio Epiſcopos presbyterorum judices conſtitutos.

3. Epiſcopis curam committit miniſtros Eccleſiæ per manus impoſitionem ordinandi. *Manus cito nemini impoſueris*, inquit ad Timothe- (d) 1. Tim. 5. 22. um Beatus Paulus, (d) *neque communicaveris, peccatis alienis*, & in Epiſtola ad Titum: (e) (e) Tit. 1. 5. *hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi*.

Jam ſic inſtruitur argumentum.

Illi ſunt jure divino, dignitate & poteſtate ſimplicibus presbyteris ſuperiores, quos Spiritus Sanctus poſuir regere Eccleſiam Dei, qui ſunt divinitus presbyterorum judices conſtituti; quibus denique eſt officium demandatum, ſacerdotium aliaque miniſteria ſacra, per manuum impoſitionem & invocationem Spiritus Sancti, in poſteros rranſmittendi: atqui tria hæc Epiſcopis ſcriptura divina attribuit: ergo &c.

PROBATIO ALTERA.

Ex Traditione.

Ejuſdem veritatis argumenta certiſſima traditio præbet. Nam

1. Conſtat ab ipſis Eccleſiæ primordiis habuiſſe privata, quaſque Eccleſias præfectos Epiſcopos, penes quos fidelium, ipſiuſque cleri ſupremum regimen erat: ſic Beatus Jacobus Hieroſolymorum Epiſcopus, Beatus Marcus Alexandrinorum eſt conſtitutus: ſic Joannes in A- (f) Apoc. 2. & 3. pocalypſi, (f) ſeptem Angelos nominat, quos Epiſcopos conſenſu unanimi Sancti Doctores interpretantur. *Angelo*, inquit, *Epheſi Eccleſiæ ſcribe... Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe* &c. eaque adeo conſtans & indubitata veritas erat, ut nullæ de novo fundari Eccleſiæ permitterentur, quin propriis aſſignarentur Epiſcopis: in ipſis itaque Eccleſiæ incunabulis nemo dubirabat, Epiſcopos jure divino ſimplicibus presbyteris antecellere: quis enim inducat in animum, facile paſſuros presbyteros, ut auctoritatem ſibi arrogarent Epiſcopi, quam non divinitus accepiſſent; &, nec uno excepto, adeo excordes futuros, ut eorum jugum ultro ſubirent, quibus ſe auctoritate ac juriſdictione, jure Divino, æquales eſſe certo cognoſcerent?

¶ 2. Idem manifeſto conſtat ex veterum Eccleſiarum originum hiſtoria, quam texit Euſebius lib. 3. Primo ſiquidem de Eccleſiæ Hyeroſolimitanæ exordio ſermonem habens Cap. 11. ſcribit: *poſt martyrium Jacobi* (Apoſtoli, qui primus fuit Eccleſiæ illius Epiſcopus) *fama eſt Apoſtolos, cæteroſque Domini diſcipulos, qui adhuc ſuperſtites agebant, ex variis locis, in unum conveniſſe, & una cum his, qui Dominum ſecundum carnem propinquitate generis contingebant, in commune conſuluiſſe, quis in Jacobi locum ſuccedere mereretur. Omnes itaque uno conſenſu Simeonem, filium Cleophæ illius, cujus in Evangelio fit mentio, Epiſcopali ſede dignum judicaverunt*. Hæc plane agendi ratio pugnat profectu eum eo, quod contendir Blondellus, Epiſcopatus dignitatem fuiſſe prærogativæ temporis conjunctam. Quorſum enim ex variis locis Apoſtoli, & Domini diſcipuli ad Simeonem in ſedem Hyeroſolimitanam ſubſtituendum de eaque re deliberandum conveniſſent, ſi major ordinationis antiquitas hujuſmodi dignitatis gradum contuliſſet?

De Antiochena autem Eccleſia hæc refert Euſebius ibidem Cap. 22.: *apud Antiochiam, defuncto Evodio, qui primus ejus loci conſtitutus erat Epiſcopus, ſecundus tum maxime florebat Ignatius*: de quo tum Chryſoſt. orat. 42. tum Theodoretus Dial. 1 aſſerunt ab ipſis Apoſtolis in Epiſcopum deſignatum fuiſſe, & manuum impoſitione conſecratum.

Gemina tradit Euſebius Cap. 2. 13. & 15. de Epiſcopis Eccleſiæ Romanæ Lino, Cleto, & Clemente &c. & Cap. 14. & 2. de Epiſcopis Alexandrinæ Eccleſiæ poſt S. Marcum, Anniano, Avilio, Cerdone &c.

His adde, que profert Euſebius ipſe eodem lib. 3 Cap. 23. ex Clemente Alexandrino dicente: *cum ex inſula Pathmo Epheſum rediiſſet Joannes, ad finitimas quoque Provincias rogatus ſe contulit, partim ut Epiſcopos conſtitueret, partim ut Eccleſias formaret, partim ut homines ſibi a Spiritu indicatos in Clerum ſeponeret*. ¶

3. Hoc ipſum hiſtoria Aerii adſtruit, quem Græci pariter ac Latini diris velut hæreticum devoverunt, eo quod Epiſcopis presbyteros æquales in omnibus effutiret: nam ſi qua in presbyteros pollent auctoritatem, ſolo poſſent Epiſcopi humano jure defendere, hæreticus, ſtricte loquendo, dici non poſſet, qui contenderet tantum poſſe ordine ſuo presbyteros, quantum Epiſcopus ipſe: utrique enim in hac hypotheſi forent jure divino æquales: cum ergo Aerium velut hæreticum Eccleſia univerſa damnarit eamdemque judicii formam noviſſime ſacra ſynodus Tridentina tenuerit, iis anathema denuncians, qui ejus ſtultitiæ hæſerint; conſequens eſt juxta Eccleſiæ mentem Epiſcopos ſimplicibus presbyteris eſſe jure divino ſuperiores.

4. In Græcorum & Orientalium Euchologiis, ac ritualibus Latinorum ejuſdem rei haud ſane contemnenda probatio eſt: cum enim libri rituales communem Eccleſiæ doctrinam exhibeant, graviſſimum ſane maximique ponderis eſt, quod ab ipſis, ad cujuſvis ſacri dogmatis confirmationem ducitur argumentum: porro in antiquiſſimis omnium gentium ritualibus, non modo diſtinctio fit inter Epiſcopos & presbyteros, verum etiam illorum præ iſtis prærogativa dignitaſque præcellens, Chriſti Eccleſiæ fundatoris ſupremæ voluntati tribuitur: ergo intelligit Eccleſia univerſa diſtinctionem Epiſcoporum a presbyteris ab ipſo Chriſto ſancitam, ac proinde eſſe juris divini.

5. Argumentum petitur ab utriuſque Græcæ

& Latinæ Eccleſiæ confeſſione: quod enim univerſa tenet Eccleſia, nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate divina & Apoſtolica traditum rectiſſime creditur: quod Sancti Auguſtini effatum nulla poſſe tergiverſatione eludi ſæpius obſervavimus: atqui Epiſcopos ſimplicibus presbyteris eſſe ſuperiores, eamque prærogativam jure divino habere, univerſa orientis & occidentis Eccleſia tenet: de occidente quidem, quæ ejus de hac re ſententia ſit, aperte ſatis in Tridentino Concilio declaratum; de oriente vero nec ipſis Calviniſtis dubitare in præſenti permittitur: cum enim proxime elapſo ſæculo de reali Chriſti in Euchariſtiæ ſacramento præſentia, & de aliis fidei capitibus, nominatim vero de Epiſcoporum ſupra presbyteros eminentia, cum catholicis graviter & obſtinate contenderent; omnemque moverent lapidem, ut in ſuas partes, Græcos & Orientales pertraherent, ſpe ſua dejecti ſunt, & quos fautores ambiverant, adverſarios ſunt experti. Græci namque ſuam rogati ſententiam, præter cætera doctrinæ capita, in quibus ſe cum Romanis conſentire profeſſi ſunt; quod ad Epiſcopos pertinet, eorum a presbyteris, jure divino, diſtinctionem, ac ſupra Sacerdotes ſimplices eminentiam, in verbo Dei tradito & ſcripto fundatam, verbis minime ambiguis agnoverunt, fidemque ſuam authenticis inſtrumentis ſignificarunt. Jam ſic reſumo argumentum:

Atqui hujus adeo concordis doctrinæ origo non poteſt niſi ab Apoſtolicis ipſis temporibus repeti, fruſtraque Calviniſtæ hactenus recentiorem hujus diſcretionis Epocham quæſiverunt. Ergo Epiſcoporum ſupra presbyteros eminentia in jure ipſo divino habet immobile fundamentum.

5. Ducitur ab expreſſis Sanctorum patrum teſtimoniis, quibus deſcribendis volumen vix unum ſufficeret; nos tria aut quatuor brevitatis gratia proferemus.

S. *Ignatius* Martyr, Apoſtolicæ ætati ac diſciplinæ coævus, totus eſt in catholico dogmate adſtruendo: ſic in Epiſtola *ad Epheſios*. „ Quanto quis, *inquit*, taciturniorem viderit „ Epiſcopum, tanto magis eum revereatur: „ quemcumque enim pater ſamilias mittit ad „ gubernandum familiam ſuam, hunc ita accipere debemus, ut illum ipſum qui mittit: „ manifeſtum ergo eſt, quod Epiſcopum reſpicere oporteat, ut ipſum dominum.

In Epiſtola ad *Magneſianos*: “ Hortor vos „ in Dei concordia omnia agere, Epiſcopo „ præſidente Dei loco, & presbyteris loco ſenatus Apoſtolici.

In Epiſtola *ad Philadelphienſes*: Operam da„ te, ut una Euchariſtia utamini: una eſt enim „ caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus Ca„ lix in unitatem Sanguinis ipſius: unum al„ tare, ſicut unus Epiſcopus cum presbytero, „ & diaconis.

Et in Epiſtola ad *Smyrnenſes*: Epiſcopum, „ *ait*, ſequimini, ut Chriſtus patrem, & Pres„ byterorum collegium, ut Apoſtolos: ſine „ Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum quæ „ ad Eccleſiam ſpectant: honora Deum, ut „ omnium auctorem, & Dominum: Epiſco„ pum vero ut Principem ſacerdotum, imagi„ nem Dei referentem: Dei, inquam, propter „ principatum, Chriſti vero propter ſacerdo„ tium.

Inde ſic argumentum effloreſcit, paradoxo Calviniſtarum haud ſane congruens: qui affirmat Epiſcopum a Deo patre ſamilias eſſe miſſum ad gubernandum ſamiliam ſuam, loco Dei præſidere, debere ut ipſum Dominum reſpici, ita eſſe ſequendum, ut Chriſtus ſequitur patrem, principatu ſuo imaginem Dei referre, & denique ita Eccleſiæ unitatem ex uno Epiſcopo & presbyteris ac diaconis ſubjectis conſurgere, ſicut ex una Domini noſtri Jeſu Chriſti carne & uno ejus Sanguine Euchariſtia coaleſcit: qui, inquam, ſic ſentit prorſus putat Epiſcopum jure divino ſimplicibus presbyteris eſſe ſuperiorem: atqui ita de Epiſcopis S. Ignatius loquitur, quodque urgentiſſimum eſt, inde probat unum Epiſcopum in unaquaque Eccleſia eſſe debere, quia una eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus calix, ergo &c.

Tertullianus in libro de baptiſmo, (a) „ dan„ di baptiſmi, *inquit*, jus habet ſummus ſa„ cerdos, qui eſt Epiſcopus: deinc presbyteri „ & diaconi, non tamen ſine Epiſcopi aucto„ ritate, propter Eccleſiæ honorem, quo ſal„ vo, ſalva pax eſt . . . in jure ergo dandi baptiſmi ſummo Sacerdoti presbyteri ac diaconi ex Tertulliano ſummittuntur, nec ſine ejus auctoritate debent ſancti lavacri adminiſtrationem ſuſcipere: cujus diſciplinæ cauſam affert honorem ac pacem Eccleſiæ: quis porro dixerit honori ac paci Eccleſiæ, non a Chriſto ejus fundatore, ſed mere humanis & arbitrariis conſtitutionibus fuiſſe proviſum? (a) c. 7.

Author conſtitutionum Apoſtolicarum: „ qui „ Epiſcopus eſt, *inquit*, (b) hic princeps, & „ dux, & rex veſter: hic vobis poſt Deum „ terrenus Deus . . . . ergo Epiſcopus vobis „ præſideat, tamquam Dei dignitate condecora„ tus, ob quam clero præeſt, & plebi univer„ ſæ imperat. Diaconus autem Epiſcopo aſſi„ ſtat ut Chriſtus patri . . . presbyteri vero Apoſtolos repræſentare videantur vobis . . . Ita prædictus ſcriptor, cujus verba niſi ſignificant, Epiſcopos ſimplicibus presbyteris jure divino eſſe ſuperiores, nullum prorſus ſenſum habent. (b) lib. 2, cap. 26.

S. Epiphanius hæc Pauli ad Timotheum monita expendens: (c) *ſeniorem ne increpaveris* . . . . . *adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*: „ qui atti„ nebat, *inquit*, (d) Epiſcopo vetare ne pres„ byterum objurgaret, niſi majorem ipſo pote„ ſtatem obtineret? quare deinceps admonet: „ adverſus presbyterum cito accuſationem ne „ admiſeris, niſi ſub duobus tribuſve teſtibus? „ non alicui ex presbyteris præcepit, ut accu„ ſationem contra Epiſcopum non admitteret, „ aut Epiſcopum non objurgaret? . . . . itaque „ ex Sancto Doctore Epiſcoporum ſupra pres„ byteros auctoritas, non in legibus hominum, „ ſed in ipſo Evangelio fundamentum habet, „ adeoque eſt divina. (c) 1. Tim, 5. v. 1. (d) Ibid. 19.

In hoc denique dogmate adſtruendo conſentiunt Sancti Cyprianus, Hilarius, Athanaſius, Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Optatus Milevitanus, Hieronymus, Auguſtinus, Innocentius I., Chryſoſtomus, & alii paſſim, locis propemodum infinitis: ergo &c.

IV.

Solvuntur Hæreticorum Objectiones.

Non diſſimulandum, doctrinam Catholicam difficultatibus, ſpecie ſaltem, graviſſimis impetiri, quas Proteſtantes miniſtri pene omnes, ſolis Anglicanis exceptis, (illi enim hactenus nomen, & formam aliquam Epiſcopatus, etſi non veram, retinuerunt:) & præter cæteros Salmaſius & Blondellus Calvini ſectatores, omni qua valebant induſtria exaggerarunt. Primum itaque

Objiciunt auctoritatem actuum Apoſtolicorum: *a Mileto*, inquit Sanctus Lucas, (e) mittens (Paulus) *Epheſum, vocavit majores natu Eccleſiæ*, τυς πρεσβυτέρυς τῆς ἐκκλησίας: *qui cum veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis* . . . . *attendite vobis & univerſo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei*: inde ſic inferunt argumentum. (e) Act. 20. 17. & 28.

Quos primo *Presbyteros*, eoſdem uno ſermonis tenore *Epiſcopos* Apoſtolus vocat: ergo prima hac ætate nulla utrorumque diſtinctio erat; adeoque Epiſcopos ſimplicibus presbyteris ſuperiores aſſerere, verbo Dei contrarium eſt.

R. Admitto auctoritatem, & conceſſo antecedente nego conſeq. non enim ideo utroque donati ſunt nomine, ut inſinuaretur presbyteratus ſimplicis & Epiſcopatus differentiam nullam eſſe;

ſe; ſed quia quos Epheſo Paulus accetſiverat, maxima ex parte presbyteri ſimul & Epiſcopi erant; adeoque indifferenter poterant uttovis nomine appellari: neque eſt quod opponatur majores natu, de quibus hic mentio eſt, abuna civitate Epheſo evocatos, ubi plures, quomodo nunc intelliguntur, Epiſcopi eſſe non poterant: nam quod legitur: *mittens Epheſum*, non de una numero civitate, ſed & de cæteris viciniæ eivitatibus, quæ a propriis ſingulæ regebantur Epiſcopis, debere intelligi facile admittet, qoi ad Pauli ſermonem in hoc ipſo capite deſcriptum attenderit „ a Mileto, *inquit*, „ (v. 17.) mittens Epheſum, vocavit majo- „ res natu Eccleſiæ qui cum veniſſent ad eum „ & ſimul eſſent, dixit eis: vos ſcitis a pri- „ ma die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qua- „ liter vobiſcum per omne tempus fuerim.... „ (v. 25.) & nunc ecce ego ſcio, quia am- „ plius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei ... (v. 28.) attendite vobis & univerſo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei quam acquiſivit ſanguine ſuo...(v. 31.) propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium die ac nocta non ceſſavi, cum lacrymis moneus unumquemque veſtrum .... Ad eos itaque exhortatio Pauli dirigitur, per qoos tranſierat prædicans verbum Dei, quibus cum a prima die qua ingreſſus erat in Aſiam, converſatus erat, quoſque ſolido triennio, die ac nocte non ceſſaverat admonere; atqui toto hoc temporis intervallo non in una civitate Epheſo Apoſtolus prædicaverat regnum Dei, ſed totam pene Aſiam peragravetat, ut ex capite decimo-nono præcedente compertum eſt: (a) ergo non de una, ſed de pluribus civitatibus in vicinia Epheſi poſitis, æquum eſt accipi verba; *mittens Paulus Epheſum, vocavit majores natu Eccleſiæ*: jam ſic ſubſumo; atqui pro numero civitatum Epiſcopi plures erant: nihil ergo mirum, ſi quos paulo ante *presbyteros*, aos deinceps *Epiſcopos* uti revera erant, vocaverit.

(a) *v. Act.* 19. v. 9. 10. 22. 26.

Eoqoe plauſibilior illa reſponſio eſt, quod non nupet inventa, nec ad eludendos Calviniſtarum ictus excogitata, ſed a Sancto Ireneo primævæ ætatis ſcriptore accepra ſit: *in Mileto*, inquit, (b) *convocatis Epiſcopis presbyteris, qui erant ab Epheſo, & a reliquis proximis civitatibus*: nihil ergo cauſæ hæreticis eſt, da hoc teſtimonio gloriandi.

(b) *l. 3. cont. har. c.* 14.

Inſt. 1. Inſt. 1. atqui presbytetotum eamdem ac Epiſcoporum dignitarem atque excellentiam eſſe, ſcripturæ evincit auctoritas: ergo &c.

Probant ſubſ. accitis ejuſdem Sancti Pauli variis teſtimoniis.

Primum eſt ex Epiſtola ad *Philippenſes* (c) Paulus, *inquis*, & Timotheus ſervi Jeſu Chriſti „ omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu qui ſunt Phi- „ lippis, cum Epiſcopis, & diaconibus.

(c) *Ph.* 1. 1.

Alterum, ex priore Epiſtola ad Timotheum ubi „ fidelis ſermo, *inquit*, (d) ſi quis Epiſco- „ patum deſiderat, bonum opus deſiderat: opor- „ tet ergo Epiſcopum irreprahenſibilem eſſe „ unius uxoris virum &c..... diaconos ſimiliter „ pudicos, non bilingues &c.

(d) *T.* 3. *v.* 1. 2. 8.

Tertium, ex Epiſtola ad Titum, ubi presbyteros Epiſcopis plane æquat, utrorumque nomen indifferenter uſurpans. „ Hojus rei graria, „ *ait*, (e) reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt „ corrigas, & conſtiruas per eivitates presbyte- „ ros, ſicut & ego diſpoſui tibi: ſi quis ſine cri- „ mine eſt, unius uxoris vir, filios habens fi- „ deles, non in accuſatione luxuriæ, aut non „ ſubditos: oportet enim Epiſcopum ſine crimi- „ ne eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuper- „ bum, non iracundum &c.

(e) *Tit.* 1. 5. *& ſeqq.*

Inde ſic exaſcitur argumentom,

Apoſtolos in his locis aut presbyteros omnino non nominat, deſcriptis Epiſcoporum officiis ac titulis ſtatim ac diaconos tranſeundo; aut ſi presbyterorum aliquam injicit mentionem, continuo eoſdem Epiſcopos eſſe ſignificat, ut ex Epiſtola ad Titum compertum eſt: ergo ex Apoſtolo par utrorumque in miniſterio Sacerdotali, & functionibus Apoſtolicis dignitas & excellentia eſt.

℟. Nego ſubſ. ad probationem, auctoritates recipio: & ad argumentum inde petitum,

R. 1. Cum S. Joanne Chryſoſtomo & pleriſqoe aliis, conceſſo antecedente; nego conſeq. non enim ideo quia officiis & dignitate non diſtinguuntur, Apoſtolus aut ſolos Epiſcopos prætermiſſis presbyteris nominat, aut quos prius presbyteros vocaverat, eoſdem Epiſcopos dicit; ſed quia primitus primi & ſecundi ordinis Sacerdotibus Epiſcopi nomen commune erat, quod progreſſu temporum ſolis eſt præcipuis antiſtitibus reſervatum: *quid hoc ſibi vult*, ait S. Doctor, (f) *itane unius civitatis plures erant Epiſcopi? nequaquam: ſed hoc titulo deſignat presbyteros; tunc enim temporis adhuc vocabulum erat commune... & alibi ejuſdem* ad Timotheum verba interpretans: *oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe* &c. *diaconos ſimiliter pudicos*, &c. „ inter Epiſcopum atque pres- „ byterum, *inquit*, (g) intereſt ferme nihil; „ quippe & presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa „ eſt; & quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam pres- „ byteris congruunt.

(f) *hom.* 1. *in Ep. ad Ph.*

(g) *hom.* 11. *in* 1. *Ep. ad Tim.*

R. 2. Dato eodem antecedenta, nego pariter conſeq. ratio eſt quia in Eccleſiæ exordiis, nondum fidelium adaucta familia, in unaquaque communiter civitare idem qui presbyter, pariter Epiſcopus conſtituebatur: quippe obeundis Apoſtolicis muniis, & Sacramentorum adminiſtrationi, unus ſacerdos ſat erat: quid ergo mitum ſi Beatus Paulus, ubi nondum erat perſonarum ac dignitatum diſcretio, aur de presbyteratu tacuerit, neceſſario in Epiſcopatu, concluſo, aut quos presbyteros appellabat, eoſdem Epiſcopos nominarit? hac reſponſione uſus eſt S. Epiphanius, Aerium refutans, ſimulque oſtendens in his Eccleſiæ incunabulis privatas Eccleſias aut ſolum ſine presbyteris Epiſcopum, aut ſolum ſine Epiſcopo presbyterum habuiſſe. „ „ Non novit ille, (Aerius,) *inquit*, (h) qui „ conſequentiæ veritatis ignarus eſt, & hiſtorias profundiſſimas non legit, quod cum re- „ cens eſſet prædicatio, Sanctus Apoſtolus pro „ re nata, velut habebat ſcripſit: ubi enim „ Epiſcopi erant jam conſtituti, ſcripſit Epiſco- „ pis & Diaconis: non enim omnia ſtatim po- „ tuerunt Epiſcopi conſtituere: presbyteris enim „ opus erat, & diaconis; per hos enim duos „ Eccleſiaſtica compleri poſſunt: ubi vero non „ inventus eſt quis dignus Epiſcopatu, permanſit locus ſine Epiſcopo: ubi autem opus fuit, „ & digni erant Epiſcopatu, conſtituti ſunt E- „ piſcopi: cum aotem multitudo oon eſſet, „ non inventi ſunt inter ipſos qui presbyteri „ conſtituerentur, & contenti fuerunt ſolo E- „ piſcopo, in loco conſtituto: verum ſine dia- „ cono impoſſibile eſt eſſe Epiſcopom, & cu- „ ram adhibuit S. Apoſtolus, ut diaconi adeſſent „ Epiſcopis propter miniſterium. Sic Eccleſia ac- „ cepit complementa diſpenſationis.... Ita S. Epi- „ phanius, cujus ſententiæ lux major ex dicen- „ dis inferius affulgebit.

(h) *hær.* ..

Inſt. 2. Non ante annum a Chriſto nato circiter centeſimum quadrageſimum cœperunt Epiſcopi ſimplicibus presbyteris anteponi: ergo quod illis præeant, ex jure divino non habent.

℟. Nego antecedens. Nam ex indubitatis primorum temporum monumentis luce clarius demonſtratur, ipſa Apoſtolorum ætate, in ſingulis ſaltem matricibus, præcipuiſque Eccleſiis Epiſcopos ordinatos, a presbyteris diſtinctos, iiſque ſuperiores. Sic Hieroſolymitana primum Epiſcopum habuit Sanctum Jacobum ab Apoſtolis conſtitutum. Eo autem martyrii ſalſe ſublato, in ejus locum Symeon filius Cleophæ eſt ſuffectus. „ Poſt martyrium Jacobi, *inquit Euſebius*, (i) „ fama eſt, Apoſtolos, cæteroſque Domini di- „ ſcipolos qui adhuc ſuperſtites agebant, ex va- „ riis locis in unum conveniſſe, & una cum his „ qui Dominum ſecundum carnem propinquitate „ generis contingebant, (plerique enim illorum „ adhuc in vivis ſupererant) in commune contu- „ liſſe, quis in Jacobi locum ſuccedere mereretur. Omnes itaque uno conſenſu Symeonem filium

(i) *h. l.* 3. *c.* 11.

„ lium Cleophæ illins, cujus in Evangelio ſit
„ mentio, Epiſcopali ſede dignum judicaverunt.

Idem in Antiochena Eccleſia factum præfatus ſcriptor teſtatur. *Apud Antiochiam*, inquit, (a) *defuncto Evodio, qui primus ejus loci conſtitutus erat Epiſcopus, ſecundus tum maxime florebat Ignatius.*

(a) *ibid. cap.* 22.

De Romana & Alexandrina, quos ſuos ab exordio Evangelii, & deinceps ſucceſſione continua Epiſcopos habuerint, ſuis quoſque cleris ac plebibus principali auctoritate præfectos, eos ſolos latere poteſt, qui hiſtoriam Eccleſiaſticam nec a limine ſalutantur, perperam ergo ac mendaciter Calviniſtæ deblaterant, non ante ſecundum ſæculum jam provectum, Epiſcopos a presbyteris diſtingui cœpiſſe.

Inſt. 3. Inſt. 3. probando anteced. auctoritate Sancti Hieronymi, quem totum ſuum eſſe gloriantur. Sanctus Doctor Apoſtoli ad Titum verba interpretans: *& conſtituas per civitates presbyteros... oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, &c.* Idem
„ eſt ergo presbyter, *inquit*, (b) qui & Epiſco-
„ pus: & antequam diaboli inſtinctu ſtudia in
„ religione fierent, & diceretur in populis: *ego*
„ *ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, com-
„ muni presbyterorum conſilio Eccleſiæ guber-
„ nabantur. Poſtquam vero unuſquiſque eos quos
„ baptizaverat, ſuos eſſe putabat, non Chriſti,
„ in toto orbe decretum eſt, ut unus de pres-
„ byteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem
„ omnis Eccleſiæ cura pertineret, ut ſchiſmatis
„ ſemina tollerentur: putet aliquis non Scriptu-
„ rarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, epiſcopum
„ & presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis; a-
„ liud eſſe nomen officii: relegat Apoſtoli ad
„ Philippenſes verba dicentis: *Paulus & Timo-*
„ *theus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus Sanctis in*
„ *Chriſto Jeſu qui ſunt Philippis, cum Epiſco-*
„ *pis & Diaconibus, gratia vobis & pax.* Phi-
„ lippi una eſt urbs Macedoniæ: & certe in una
„ civitate plures, ut nuncupantur, Epiſcopi eſſe
„ non poterant; ſed quia eoſdem Epiſcopos illo
„ tempore, quos & presbyteros appellabant, pro-
„ pterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de
„ presbyteris eſt locutus... hæc propterea (di-
„ ximus) ut oſtenderemus, apud veteres, eoſ-
„ dem fuiſſe presbyteros, quos & epiſcopos: pau-
„ latim vero ut diſſenſionum plantaria evelle-
„ rentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe
„ delatam. Sicut ergo presbyteri ſciunt, ſe ex
„ Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus
„ fuerit, eſſe ſubjectus; ita Epiſcopi noverint,
„ ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Do-
„ minicæ veritate presbyteris eſſe majores & in
„ commune debere Eccleſiam regere, imitantes
„ Moyſen, qui cum haberet in poteſtate ſolus
„ præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit, cum
„ quibus populum judicaret.

(b) *comment. in cap.* 1. *Epiſt. ad Tit.*

Inde ſic argumentum informant:

Ille cenſet presbyteros jure divino, & ordinatione ſua Epiſcopis inferiores non eſſe, qui aperte pronunciat, ab initio eoſdem fuiſſe presbyteros & epiſcopos, nec alia de cauſa inter utroſque diſcrimen factum, niſi ut ſemina ſchiſmatis tollerentur; atqui ita S. Hieronimus. Ergo &c.

Quorumdam Theologorum, S. Hieronymum proditæ veritatis accuſantium, temeritas & imprudentia redarguitur.

Et in hoc quidem teſtimonio, quaſi pro ſe decretorium foret, hæreticos triumphare, minime miramur: neminem namque latet hominum verſipellium indoles, qui ubicumque Patres ſibi reperiunt eſſe contrarios, quod in omni adverſum nos controverſia accidit, eorum ſententias elato ſupercilio deſpicantur, & pro anilibus fabulis habere ſolent; ſicubi vero ſibi, ſpecie tenus, favere compararint; tum ſane verba eorum magnificentiſſime predicant, indeque anſam Eccleſiæ inſultandi arripiunt: qua in re non ita pridem *Blondellus* Calvinianus Miniſter excellnit, qui ſpiſſum contra ſuperioritatem Epiſcoporum volumen, *Hieronymi Apologiam* inſcripſit; quaſi nimirum pro re certa atque comperta Sanctus Doctor habuiſſet, inſpecto jure divino, nullam eſſe cauſam epiſcopos presbyteris proferendi.

Verum ideo quod difficultatem aliquam & obſcuritatem S. Hieronymi verba præferunt, ejus auctoritatem continuo rejici, ſanctumque ipſum Doctorem proditæ aut ignoratæ veritatis redargui, quod e Catholicis non pauci fecerunt, ſane non putamus temeritatis & imprudentiæ excuſari a quoquam poſſe: eoque minus, quod non in Hieronymum tantum, ſed in pleroſque alios Latinæ Eccleſiæ doctiſſimos Scriptores eadem accuſatio recidit: ſententiam enim Hieronymi adoptarunt, verbiſque pene totidem exſcripſerunt, *Sedulius*, ſive quiſquis auctor eſt commentarii, ſub *Sedulii* nomine: *Venerabilis Beda*, in cap. 20. Actuum: *Alcuinus* in libro de divinis officiis: Concilium *Aquiſgranenſe* anno 819. ex Epiſcopis Italiæ, Germaniæ, & Galliæ congregatum: *Amalarius Fortunatus*, libro 2. de off. eccleſ. S. *Anſelmus*, ſive quivis alius author commentarii, qui ejus nomine circumfertur: *Rabanus Maurus*, Archiepiſcopus Moguntinus: & *Remigius* Lugdunenſis Archipræſul.

Ejuſdem videtur eſſe ſententiæ author Commentarii *Ambroſiani*, qui eadem ac S. Hierony-
„ mus ætate vixit. Poſt Epiſcopum, *inquit* 1.
„ *ad Corinthios, tertium caput interpretans*, poſt
„ Epiſcopum, diaconatus ordinationem ſubje-
„ cit: quare? niſi quia Epiſcopi & presbyte-
„ ri una ordinatio eſt? uterque enim ſacerdos
„ eſt, ſed Epiſcopus primus eſt; ita ut omnis e-
„ piſcopus presbyter ſit, non tamen omnis pres-
„ byter epiſcopus ſit: hic enim Epiſcopus eſt, qui
„ inter presbyteros primus eſt: denique Timo-
„ theum, presbyterum ordinatum ſignificat: ſed
„ quia ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus
„ erat: unde & quemadmodum Epiſcopum ordi-
„ net, oſtendit; neque enim fas erat, aut lice-
„ bat, ut inferior ordinaret majorem... *& com-*
„ *mentario in c.* 4. *Epiſtolæ ad Epheſios:* Timo-
„ theum, *inquit*, presbyterum a ſe creatum E-
„ piſcopum vocat Apoſtolus, quia primi presby-
„ teri, epiſcopi appellabantur, ut decedente eo,
„ ſequens ei ſuccederet... ſed quia cœperunt ſe-
„ quentes presbyteri indigni inveniri ad prima-
„ tus tenendos, mutata eſt ratio, proſpiciente
„ Concilio, ut non ordo, ſed meritum crearet
„ Epiſcopum, multorum ſacerdotum judicio con-
„ ſtitutum, ne indignus temere uſurparet, & eſ-
„ ſet multis ſcandalum.

Auctor quæſtionum Veteris & Novi Teſtamenti, inter opera Sancti Auguſtini, quæſtione 101. Ambroſiano Commentario concinit: *quid eſt Epiſcopus*, inquit, *niſi primus presbyter, hoc eſt ſummus ſacerdos?*

Accedit auctor commenterii in Epiſtolas Sancti Pauli, (inter opera Sancti Hieronymi,) quod opus Pelagii plerique, nec ſine fundamento credunt: *quæritur*, inquit, (c) *cur de presbyteris nullam Apoſtolus fecerit mentionem? eos in Epiſcoporum numero comprehendit, quia ſecundus, imo pene unus eſt gradus, ſicut ad Philippenſes Epiſcopis & Diaconis ſcribit.*

(c) *in* 1. *ad Tim. c.* 3. *v.* 17.

Idem ſentit auctor Opuſculi, *de ſeptem gradibus Eccleſiæ ad Ruſticum Narbonenſem*, pariter inter opera Sancti Hieronymi: *ipſi presbyteri*, inquit, *Epiſcopi nuncupabantur ... intelligea in presbytero ſummam ſacerdotii collocari.*

Nec diſſentit S. Auguſtinus ad Hieronymum ſcribens: (d) *quamquam*, ait, *ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus presbyterio major ſit; tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.*

(d) *vet. Edit. Ep.* 19.

Denique, ut multos interim prætercam, conſentit *Hincmarus Rhemenſis* Archiepiſcopus: (e)
„ Epiſcopi & presbyteri, *inquit*, (f) in primor-
„ dio naſcentis Eccleſiæ, & uſque ad non par-
„ vum temporis progreſſum, uno nomine in ſin-
„ gulis officiis vocabantur, ſicut in Epiſtolis
„ Petri, Joannis & Pauli manifeſtatur, & ſicut
„ Hieronymus ad Evagrium oſtendit.

(e) *ſer.* 9.
(f) *Opuſc.* 55. *capitum, c.* 10.

Hæc ex antiquis Eccleſiæ Latinæ Scriptoribus ſummatim afferre, ac velut indicare oportuit, ut oſtenderetur ſententiam hanc tum Sancto Hieronymo non fuiſſe peculiarem: tum non poſſe

eamo-

eamobrem S. Doctorem redargui, quin eadem in Auguſtinum, & pleroſque celeberrimos priſcæ ætatis Scriptores conſletur invidia.

Sancti Hieronymi mens indagatur, ſimulque argumentum ex illius auctoritate petitum refellitur.

Quod quid aliud eſſet, quam contaminare traditionem, & hereticis in Epiſcopos ſacrilege debacchantibus palmam deferre? itaque noſtrum & Sanctum Hieronymum ab impacta calumnia vindicare; quod tum ſane aſſecuti fuerimus, cum duo hæc ex Sancto Doctore demonſtrata erunt: 1. ex ejus mente Epiſcopos ſimplicibus presbyteris jure divino præcellere: 2. verba ejus quæ opponuntur Catholicæ Doctrinæ nihil habere contrarium.

I.

Oſtenditur, juxta Sanctum Hieronymum Epiſcopos ſimplicibus presbyteris jure divino præcellere.

Quod ut manifeſtum fiat, tria hæc capita ex Sancto Doctore adſtruenda aſſumo.

1. Eſt, inter Epiſcopos & presbyteros diſtinctionem aliquam eſſe.

2. Diſtinctionem hanc in ſuperioritate fundari, qua Epiſcopi presbyteris antecellunt.

3. Superioritatem hanc divino præſertim jure Epiſcopis attributam.

Ad primum quod ſpectat, non eſt dubium quin diſtinctionem Epiſcoporum a presbyteris diſerte admittat, & ſæpius explicet.

(a) Epiſt. 27. Sic in Epiſtola ad Euſtochium, (a) de obitu & funere Paulæ: „ Aderant, *inquit*, Hieroſolymorum, & aliorum urbium Epiſcopi, & „ ſacerdotum inferioris gradus, & Levitarum „ innumerabilis multitudo.

Libro primo adverſus Jovinianum: „ Epiſcopus, „ *ait*, & presbyter, & diaconus, non ſunt meritorum nomina, ſed officiorum; nec dicitur; „ ſi quis Epiſcopatum deſiderat, bonum gradum „ deſiderat; ſed, *bonum opus deſiderat*; quod in „ majori ordine conſtitutus, poſſit, ſi velit, occaſionem exercendarum habere virtutum.... „ Epiſcopus, presbyter, & diaconus, non ideo „ ſunt beati, quia Epiſcopi, vel presbyteri ſunt, „ aut diaconi; ſed ſi virtutes habuerint nominum „ ſuorum ... alioquin ſi diaconus ſanctior Epiſcopo fuerit; non ex eo quod inferior gradu „ eſt, apud Chriſtum deterior erit.

„ *Et in Dialogo contra Luciferianos*; Arca Noe „ Eccleſiæ typus fuit.....quæ multis gradibus „ conſiſtens, ad extremum diaconis, presbyteris, Epiſcopiſque finitur.

Quomodo itaque diaconatum a ſuperioribus gradibus, ita Epiſcopatum a presbyteratu diſtinguit.

2. Epiſcopos ita a presbyteris diſtingui, ut ipſis ſuperiores ſint, præter quam ex ejus teſtimoniis modo allegatis evidens eſt, aperte alibi docet, & ſæpe inculcat.

Sic in Epiſtola 2. ad Nepotianum presbyterum: „ eſto, *inquit*, ſubjectus Pontifici tuo, „ & quaſi animæ parentem ſuſcipe... quod Aaron & filios ejus, hoc Epiſcopum & presbyteros eſſe noverimus.

Et in prima Apologia adverſus Rufinum: inter „ homines, *inquit*, ordo dignitatum ex laboris varietate diverſus eſt; cum epiſcopus, & „ presbyter, & omnis Eccleſiaſticus gradus habeat ordinem ſuum.

Ita S. Doctor: quis porro ſanæ mentis negare audeat, digniorem eſſe gradum parentis quam filii; aut Aaron in antiqua lege filiis ſuis auctoritate majorem fuiſſe? Deinde quo quiſque in Eccleſia opus magis arduum exercet ac ſuſtinet, eo potiori cenſetur loco; atqui juxta Sanctum Hieronymum, Epiſcopus in Eccleſiæ adminiſtratione, opus magis arduum exercet, quam presbyter: ergo ex ejus mente presbytero ſuperior eſt.

3. Tandem hanc præeminentiam ad ſenſum Sancti Doctoris, in jure divino fundari, quod in præſenti controverſia præcipuum eſt, ſic oſtendo.

In Dialogo contra Luciferianos: „ Eccleſiæ ſalus, *inquit*, in ſummi Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exſors quædam, & ab hominibus eminens detur poteſtas, tot erunt in Eccleſia ſchiſmata, quot ſacerdotes: inde venit, „ ut ſine chriſmate & epiſcopi juſſione, neque „ presbyter, neque diaconus, jus habeant baptizandi...Si quæramus, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus epiſcopi non accipiat „ Spiritum Sanctum: diſce hanc obſervantiam „ ex ea auctoritate deſcendere, quod Spiritus „ Sanctus ad Apoſtolos deſcendit.

Inde duo enaſcuntur plane convincentia argumenta.

Primum eſt: Spiritus Sanctus ab initio Eccleſiæ contulit, quod natura ſua exigit, undeque ſalus ejus omnino pendet; atqui ex Sancto Hieronymo, Eccleſia ut ſalva conſiſtat, natura ſua exigit regi ab epiſcopis ſupra ſimplices presbyteros, gradu, poteſtate ac juriſdictione provectis, ne videlicet tot oriantur ſchiſmata, quot fuerint ſacerdotes: ergo hoc tam neceſſarium bonum Spiritus Sanctus Eccleſiæ ſtatim ab initio contulit, adeoque in jure divino fundatur.

Alterum eſt: Spiritum Sanctum non niſi per manuum Epiſcoporum impoſitionem dari, Sanctus Hieronymus agnoſcit; atqui jus illud inde repetit, quod Scriptura teſtatur, Spiritum Sanctum in Apoſtolos deſcendiſſe: ergo confirmationis conferendæ poteſtatem, epiſcopis, non presbyteris, velut ordinariis miniſtris, divinitus conceſſam Sanctus Hieronymus credidit; eaque ſaltem ex parte epiſcopos ſimplicibus presbyteris jure divino eſſe majores.

Idemque, nec minus expreſſe, ſæpe Sanctus Doctor repetit & inculcat; ſic in epiſt. 14. ad Marcellam, Catholicos inter & Montaniſtas diſcrimen hoc ponit: *apud nos*, inquit, *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent: apud eos Epiſcopus tertius eſt.*

Et Epiſtola 85. ad Evagrium: „ ubicumque „ fuerit epiſcopus.... potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel inferiorem epiſcopum non facit: omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.... quid facit excepta ordinatione epiſcopus, quod presbyter non faciat?...in epiſcopo & presbyter continetur: „ qui provehitur, de minori ad majus provehitur..... & ut ſciamus traditiones Apoſtolicas ſumptas de Veteri Teſtamento, quod Aaron, & filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi epiſcopi, & presbyteri, & diaconi vindicent in Eccleſia.

Inde eruo argumenta quæ ſequuntur.

1. *Eſt*: ex S. Hieronymo aliquid facit epiſcopus, quod non poteſt facere presbyter: eamque poteſtatem non ſuæ tantum ætatis presbyteris, quaſi de novo conceſſam arrogat, ſed univerſim ad omnes extendit, ne iis quidem exceptis, qui Apoſtolicis temporibus floruerunt; ut ex ipſo Epiſtolæ contextu compertum eſt: ergo epiſcopus presbyteris jure divino præcellit, quippe qui talem prærogativam habeat jure hæreditario ab Apoſtolis ipſis acceptam. Nam ſi Eccleſiæ ſolius auctoritate hæc eſſet diſtinctio introducta, falſum abſolute foret, facere aliquid epiſcopum, quod nequeat presbyter: ſi quidem jure divino æquales eſſent.

2. *Eſt*: qui cum antea presbyter eſſet, epiſcopus fit, de minori ad majus, ex S. Doctore provehitur; atqui promotio illa ex traditione & auctoritate Apoſtolica venit; cum ex ejus ſententia Epiſcopi Apoſtolorum ſint ſucceſſores: ergo jure divino fundatur, in traditionibus Apoſtolicis comprehenſo.

3. Quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi merito vindicant in Eccleſia Chriſti; atqui Aaron ſacerdotibus antiquæ legis præcellebat jure divino. Ergo S. Hieronymus idem ſentit de Epiſcopis novæ legis.

Tria igitur admittit S. Doctor, quibus a Blondello, Salmaſio, aliiſque Calviniſtis magno diſcre-

ſcrepat intervallo: nimirum diſtingui Epiſcopos a presbyteris, iis eſſe ſuperiores, & jure quidem divino.

II.

Reſpondetur ad Argumentum ex S. Hieronymo petitum.

His jactis fundamentis ſine magno labore diluetur quidquid in teſtimonio allegato difficultatis apparet.

℞. Igitur admitto auctoritatem: ad argumentum diſtinguo primam partem majoris: ille cenſet presbyteros jure divioo & ordinatione ſua Epiſcopis inferiores non eſſe, qui aperte pronunciat, ab initio eoſdem fuiſſe presbyteros & Epiſcopos, *quoad dignitatem*, conc. *quoad nomen tantum*, nego majorem, diſtinguo pariter minorem. S. Hieronymus affirmat, ab initio eoſdem fuiſſe presbyteros & Epiſcopos, *quantum ad nomen*, concedo: fuiſſe eoſdem *dignitate*, nego min. & conſeq.

E. D. Primis temporibus ſacerdotes primi & ſecundi ordinis, presbyteri vel Epiſcopi indiſcriminatim appellabantur: nondum enim adoptata, &, ut ſic dixerim, conſecrata erant honoris vocabula, quibus diverſi ab invicem ordines diſcernerentur; ſed omnium indifferenter commune vocabulum erat, ut ex Sancto Chryſoſtomo & aliis eſt prædictum. Potuit ergo eo ſenſu dicere Sanctus Hieronymus, ab initio eoſdem fuiſſe presbyteros & Epiſcopos; quamquam aliunde utrorumque magnum diſcrimen faceret, ratione habita dignitatis & ordinis; nec quidquam aliud ſibi volunt verba S. Doctoris in objectione relata: *ſed quia eoſdem Epiſcopos illo tempore, quos & presbyteros appellabant; propterea indifferenter de Epiſcopis quaſi de presbyteris (Apoſtolus) eſt locutus.*

Ad alteram argumenti partem, conceſſa majore, diſtinguo minorem. S. Hieronymus docet ea tantum de cauſa diſcrimen Epiſcopos inter & presbyteros eſſe factum, ut ſchiſmatis ſemina tollerentur; *diſcrimen*, inquam, *aliquod*, concedo: *diſcrimen omne quodmodo presbyteros & Epiſcopos intercedit*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Duplici poteſtate Epiſcopus ſimplici ſacerdote præeminet; altera interior eſt, & ordini ipſi ſive characteri Epiſcopali eſſentialiter adhærens, qua presbyteros & Epiſcopos ordinare poteſt, ſive Patres Eccleſiæ gignere, ut loquitur S. Epiphanius ſæpe laudatus: altera exterior, ad Eccleſiæ, ſeu myſtici Corporis Chriſti regimen pertinens, ratione cujus ſubditos in officio continere, leges ſancire, diſciplinam aſſerere, vindicare fidem, conciliis intereſſe, & pleraque alia præſtare poteſt.

1. Poteſtas jure divino Epiſcopo convenit, ipſo Sancto Hieronymo judice: *quid facit*, inquit, *excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat presbyter.*

2. Licet in radice ſpectata, jure etiam divino, Epiſcopo conveniat, oon tamen quantum ad ejus exercendæ modum. Nam io ipſis Eccleſiæ primordiis communi presbyterorum concilio Eccleſiæ regebantur, nihilque decernebatur, niſi communibus Epiſcopi & Senatus ſacerdotalis ſuffragiis. Cum itaque poteſtas ordinandi Epiſcopis jure divino conveniat; rurſum cum eodem jure Epiſcopi primas ſibi in Eccleſiæ gubernatione vindicent partes; non potuit in his rebus decurſu temporis mutatio ulla contingere, neque eo pertinent verba Sancti Doctoris, quando affirmat, diſtinctionem inter Epiſcopos & presbyteros eſſe factam, ut ſchiſmatum ſemina tollerentur; atque adeo mutatio omnis quæ decurſu temporis eſt inducta, de ſecunda tantum poteſtate debet intelligi, quantum ad ejus exercendæ modum: eumque ejus eſſe ſenſum non obſcure indicant verba ipſius: *in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret .... ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnis ſollicitudo delata eſt:* loquitor ergo de cura & ſollicitudine, quæ cum inter plures ante diviſa eſſet, uni poſtmodum attributa eſt; non vero de ipſa ſuperioritate quam ſibi ab initio Epiſcopi vindicarent.

Inſ. 4. Inſt. 4. Atqui ex Sancto Hieronymo diſcrimen omne quod Epiſcopum & Presbyterum intereſt, jure humano nititur.

Prob. ſubſ. qui affirmat Epiſcopos Eccleſiarum magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris eſſe majores, credit haud dubie, quidquid diſcriminis Epiſcopos & presbyteros intereſt, in jure mere humano fundari; atqui ita loquitur Sanctus Hieronymus loco citato: (a) *Epiſcopi*, inquit, *noverint, ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate, presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere*; ergo &c. (a) *com. in c. 1. Ep. ad Tit.*

℞. nego ſubſ. ad probationem,

1. nego majorem. His enim ipſis verbis quæ contra nos heterodoxi intorquent, firmatur doctrina Catholica, nedum evertatur: *Epiſcopi noverint*, ait Sanctus Doctor, *ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris eſſe majores*: ea ejus itaque mente quod Epiſcopi presbyteris ſint majores, tum ex conſuetudine, tum ex diſpoſitione Dominicæ veritatis deſcendit: alioquin comparativa propoſitione non uteretur, eo maxime in loco ubi presbyterorum dignitatem verbis quantum poteſt magnificentiſſimis prædicat: falſum itaque eſt, Epiſcoporum ſupra presbyteros eminentiam, juris divini ex Sancto Doctore non eſſe: id quod facile admittet, qui ex dialectica noverit, hujuſmodi comparativis propoſitionibus tres propoſitiones ſimplices contineri: ut ſi de mercator e merces ſuas metu naufragii in mare projiciente dixerim: *voluntario magis quam involuntario hic homo mercium ſuarum jacturam facit*: tria uno verborum tenore affirmo: 1. quod merces timore imminentis naufragii, quia vitam amat, ſpontanee libereque projiciat: 2 quod in voluntario aliquatenus agat, quia etſi vitam amat, amat nihilominus etiam temporalia bona: 3. quod voluntario magis quam involuntario faciat; quia plus amat vitam, quam merces. Pariter S. Hieronymus tria dicit: 1. Epiſcopos diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris eſſe majores: 2. hanc utique præcellentiam ea conſuetudine obtinere: 3. magis ea conſuetudine, quam ex inſtitutione Dominica hoc habere.

℞. 2. diſtinguo majorem: qui affirmat Epiſcopos magis conſuetudine quam diſpoſitionis Dominicæ veritate, presbyteris eſſe majores, credit ille ſane, quidquid diſcriminis Epiſcopos & presbyteros intereſt, in jure humano fundari; *ſi hoc dicat de conſuetudine recenter & præter divinum mandatum invecta*, conſedo: *ſi conſuetudinis nomine intelligat, traditionem Apoſtolicam, a Chriſto vivæ vocis oraculo acceptam, & ab ipſis Apoſtolis promulgatam*, nego majorem: & eadem diſtinctione ad minorem data, nego conſeq.

E. R. Non id omne quod conſuetudo dicitur in iis quæ ad regimen Eccleſiæ pertinent, putari debet ab huminibus inſtitutum; quidquid enim jure divino, non ſcripto, ſed tradito, Eccleſiis ab ipſa ſua origine ſcimus eſſe præſcriptum, & ab Apoſtolis commendatum, conſuetudo divina utique appellatur, paremque habet cum jure ipſo ſcripto certitudinem & auctoritatem: porro talem eſſe conſuetudinem qua Epiſcopi Presbyteris ſunt majores, ea Sancto Hieronymo, in hoc ipſo quod opponitur teſtimonio manifeſto patet.

1. Enim conſuetudinem hanc affirmat S. Doctor totum pervaſiſſe terrarum orbem: *in toto* inquit, *orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cæteris &c.* atqui quo primum tempore, poſt Apoſtolotum ætatem latum hujuſmodi decretum fuerit, nec in Conciliis, nec in Pontificum ſanctionibus invenitur: certiſſime ergo ad traditionem Apoſtolicam pertinet: quod enim univerſa tenet Eccleſia, *inquit millies laudatus S. Auguſtinus*, nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum, rectiſſime creditur. Quid vero ra-

ro ratioeiniis & longe petitis illationibus opus eſt, quando Sanctus Hieronymus, id quod probare intendimus, apertiſſimis verbis ibidem affirmat, hanc ſcilicet de qua agimus conſuetudinem ab ipſis Apoſtolicis temporibus, adeoque Chriſto ipſo jubente inductam? antequam, *inquit*, „ diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: *ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha*, communi „ presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur: poſtquam vero unuſquiſque eos quos „ baptizaverat, ſuos eſſe putabat non Chriſti, „ in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad „ quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, ut „ ſchiſmatis ſemina tollerentur: porro ſchiſma cujus meminit Hieronymus, Apoſtolica ætate, & in ipſis Evangelii primordiis, funeſto exemplo, exarſit, quando ſcilicet, ut Apoſtolus ad Corinthios ſcribit, (a) unuſquiſque eorum dicebat: *ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cepha, ego autem Chriſti*: Cum ergo hoc ipſo tempore eodem Hieronymo atteſtante, in toto orbe decretum ſit, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cæteris; conſequens eſt, conſuetudinem hanc ab ipſis Apoſtolis inſtitutam, & de earum numero eſſe, quas Chriſtus viva voce præceperat, data occaſione & opportuno tempore promulgandas: quomodo inſtitutio diaconorum divina eſt, licet dilatata ad tempus eorum ordinatio fuerit: quocirca quod *diſpoſitionis Dominicæ veritatem* Sanctus Doctor appellat, jus divinum ſcriptum debemus intelligere; quod autem *conſuetudinem* dicit, pro jure divino tradito eſt accipiendum: adeoque eo iniquius *Bloudellus*, & alii hoc teſtimonio abutuntur, ad probandum non ante adultum ſecundum ſæculum Epiſcopos presbyteris fuiſſe prælatos, quod ibidem *Hieronymus* hanc ſuperioriritatem ab ipſis Apoſtolis aſſerat inſtitutam, adeoque eſſe divinam.

(a) 1. Cor. 1. 12.

℞. 3. Tranſeat major, & diſtinguo minorem: ex Sancto Hieronymo Epiſcopi magis Eccleſiarum conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris ſunt majores, *quantum ad aliqua*, concedo: *in omnibus*, nego min. & conſeq.

E. R. Ut de Sancti Doctoris mente & ſenſu genuino difficultas nulla ſuperſit, tria debemus in Epiſcopo diſtinguere: *poteſtatem ordinis*, per quam Patres Eccleſiæ poteſt gignere: *poteſtatem juriſdictionis*, per quam Eccleſiam regit: *ejuſdem denique exercendæ modum*.

Poteſtatem ordinis ex S. Hieronymo a ſolo Deo acceptam habet: quo ſenſu dictum ab illo: (b) *quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod presbyter non faciat?*

(b) Epiſt. 85. ad Evagr.

Poteſtatem juriſdictionis in radice ſpectatam, quatenus ad illum præcipue pertinet regere Eccleſiam Dei, a ſolo utique Deo habet, nec illo in capite mutatio ulla contingere potuit: hoc enim Epiſcopi in Eccleſia ſunt, quod Aaron in veteri Templo fuit; atqui Aaron jure divino in Synagogæ regimine filiis ſuis atque Levitis auctoritate præcipua præſidebat: idem ergo ex Hieronymo Epiſcopi habent. „ Ut ſciamus, inquit, (c) traditiones Apoſtolicas ſumptas de veteri Teſtamento, quod Aaron, & „ filii ejus atque Levitæ in Templo fuerunt, „ hoc ſibi Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi „ vindicent in Eccleſia.

(c) Ibid.

Quod tandem pertinet ad juriſdictionis exercendæ modum, ſimplices presbyteros ad commune conſilium vel admittendo vel excludendo; cum pertineat ad Eccleſiaſticam diſciplinam, mutationem aliquam ſubire potuit, reveraque ſubiit. Porro de hoc ultimo capite S. Hieronymus loquitur: nihil itaque mirum, ſi dicat, Epiſcopos Eccleſiæ magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris eſſe majores: quovis ergo ſenſu Sanctum Doctorem Calviniſtæ locutum intelligant, ſibi experientur eſſe contrarium.

Inſt. 5. Inſt. 5. Qui communi conſilio Eccleſiam adminiſtrant, pari fruuntur auctoritate; atqui juxta S. Hieronymum ibidem, Apoſtolicis temporibus communi conſilio adminiſtrabant Eccleſiam presbyteri cum Epiſcopis. Ergo &c.

R. nego maj. Falſum enim eſt, eos qui communi conſilio aliquod negotium gerunt, parem ſemper auctoritatem habere, præſertim quando inter illos is ordo eſt, ut alius jure præſit, alii ut Senatores aſſideant: atqui primis temporibus licet communi Epiſcoporum ac Presbyterorum conſilio, de rebus Eccleſiaſticis decreta ferrentur; principem tamen locum tenebant Epiſcopi, & ſecundo tantum ſedebant Presbyteri, velut Senatores. Nam juxta Sancti Hieronymi Doctrinam Epiſcopi in Eccleſia ſunt, quod fuerunt, Moyſes in populo Dei, Aaron in antiqua lege, ipſique Apoſtoli in Eccleſiæ naſcentis regimine; atqui Moyſes jure divino præerat ſeptuaginta ſenioribus, quos ſibi ad populi gubernationem adjunxerat: pari jure Aaron ſupra Levitas & filios ſuos, ſummo Sacerdotio eminebat: eadem denique fuit Apoſtolorum erga ſeptuaginta diſcipulos, & alios miniſtros a ſe conſtitutos poteſtas. Pariter ergo Epiſcopi, licet communi cum Presbyteris conſilio Eccleſiam ab initio adminiſtrarent, iis nihilominus ex Sancto Hieronymo erant ſuperiores.

Inſt. 6. Atqui ex Sancto Hieronymo ita communi utrorumque conſilio Eccleſiæ regebantur, ut ex jure divino nihil plus haberent poteſtatis Epiſcopi, quam Presbyteri. Ergo &c. Inſt. 6.

Prob. ſubſ. ex altero ejuſdem teſtimonio: audio, *inquit*, (d) quemdam in tantam erupiſſe „ vecordiam, ut diaconos presbyteris, ideſt, Epiſcopis anteferret. Nam enim Apoſtolus perſpicue doceat, eoſdem eſſe presbyteros, quos & „ Epiſcopos, quis patiatur, ut menſarum & viduarum miniſter, ſupra eos ſe tumidus efferat, „ ad quorum preces Corpus Chriſti, Sanguiſque „ conficitur? quæris auctoritatem? audi teſtimonium: *Paulus & Timotheus omnibus Sanctis in* „ *Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis* „ *& Diaconis*: vis & aliud exemplum? ad unius „ Eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur: *in* „ *quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos*: & ne „ quis contentioſe in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat, audi & aliud teſtimonium, „ in quo manifeſtiſſime comprobatur, eumdem „ eſſe Epiſcopum atque presbyterum: *propter hoc* „ *reliqui te in Cretæ, ut conſtitueres presbyteros per* „ *civitates .... ſi quis eſt ſine crimine .... oportet* „ *enim Epiſcopum ſine crimine eſſe* ... quod autem „ poſtea unus electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt „ ....nam & Alexandriæ a Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant; quomodo ſi exercitus „ Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant ex „ ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent.

(d) Epiſt. 85. ad Evagr.

Inde, præter cæteras ex teſtibus Scripturæ difficultates, quibus jam reſponſum eſt, eruunt argumentum, ut quidem putant, Achilleum. Qui aſſerit, *inquiunt*, eadem ratione factos fuiſſe Alexandriæ Epiſcopos, qua Imperator ab exercitu olim eligebatur, nihil in Epiſcopis agnoſcit, quo presbyteris jure divino præcellant; atqui ita S. Hieronymus: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem: & ad argumentum,

1. Nego majorem: Quin e contra hac ipſa comparatione ſignificatur Epiſcopos, quamquam a presbyteris electos, iis tamen eſſe jure divino poſitivo ſuperiores. Idem enim de Epiſcopis ac de imperatoribus judicium, teſte Hieronymo, eſſe debat. Atqui Romanorum Imperatores, plerumque electi a militibus, quamquam ab Electoribus electio ipſa penderet, hoc ipſo tamen quod Imperatores erant, vice Dei imperium adminiſtrabant, acceptam non ab hominibus, ſed ab ipſo Deo immediate poteſtatem erga ſubditos exercebant; de iis verum erat dicere, quod Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos præſcribit:

(e) om-

(a) Rom. 13. 1. & ſeq.

(a) *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non eſt enim poteſtas, niſi a Deo, quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* Ergo a pari Alexandrinus Epiſcopus, & cæteri qui poſſunt exemplis diverſis allegari, quamquam a presbyteris electi, & in gradu excelſiori collocati, divino tamen jure in ipſos ſuos electores principatum tenebant.

2. Majoris perſpicuitatis gratia diſtinguo majorem. Qui aſſerit eadem ratione factos fuiſſe Alexandriæ Epiſcopos, qua Imperator ab Exercitu, ac Archidiaconus a Diaconis inaugurari aliquis poteſt; nihil in Epiſcoporum inſtitutione agnoſcit, quo a Presbyteris jure divino diſtinguantur; *Si utraque plene & in omnibus comparet*, concedo: *ſi inadæquate tantum, & quantum ad aliquid*, nego maj. min. ſimiliter diſtinguo: comparationem hanc facit S. Hieronymus, *quoad aliquid, electionem nimirum*, concedo: *quoad omnia*, nego minor. & conſeq.

E. D. Tria eo loci obſervat S. Doctor, quæ ſpeciali, ut quidem ſupponit, conſuetudine, in Alexandrina Eccleſia obtinebant.

Primum eſt, Alexandrinum Epiſcopum, ad Heraclæ uſque & Dionyſii tempora, ex ſolo presbyterorum hujus Eccleſiæ gremio fuiſſe aſſumptum; cum in aliis Eccleſiis non de Choro tantum Sacerdotali, ſed & de numero inferiorum miniſtrorum, Diaconorum ſaltem, indiſcriminatim Epiſcopi eligi poſſent.

Secundum eſt, ſolos presbyteros in hac electione jus ſuffragii, hoc intervallo temporis habuiſſe; cum in aliis provinciis ac civitatibus, plebs & Clerus Univerſus eligendi Epiſcopos auctoritate gauderent.

Tertium eſt, quod qui ad Epiſcopatum Alexandrinum electi forent, ſtatim a deſignatione ſua, ab Electoribus ſuis in loco ſublimiori collocati, Epiſcopi dicerentur, etiam antequam manuum impoſitione & myſticis precibus eſſent conſecrati: quem morem cæteræ Eccleſiæ non tenebant.

Comparat itaque S. Hieronymus electionem cum electione, nec ultra progreditur: indeque eſt, quod Alexandrini Epiſcopi, ad Dionyſii uſque ætatem, factam inaugurationem dicat, quomodo Imperatoris Ab Exercitu, aut Archidiaconi a Diaconis electio fieret. Cum ergo cætera ſileat, in Epiſcoporum conſecratione neceſſario obſervanda; dici non poteſt quod utrorumque comparationem omnimodam inſtituerit. Nam Epiſcopos poſt electionem ſuam, ritu myſtico ordinatos, conſecratoſque fuiſſe, Eccleſiæ Univerſalis traditione certiſſimum eſt, quam ab Alexandrina Eccleſia temeratam, nullo, nequidem indicio, nedum argumento certo probari poteſt: quin immo ex hiſtoricis monumentis certiſſimo conſtat, Alexandriæ non ſecus ac in aliis Eccleſiæ partibus, Epiſcoporum ordinationes a ſolis Epiſcopis factas.

1. Enim teſtatur Author *conſtitutionum Apoſtolicarum*, (b) Anianum, qui primus a Sancto Marco Alexandrinam Eccleſiam rexit, ab eodem Sancto Marco, Abilium vero Aniani ſucceſſorem a Sancto Luca conſecratum.

(b) lib. 7. c. 46.

2. Concilium Alexandrinum quarto ſæculo habitum, hinc probat Iſchyram presbyterum non fuiſſe, quia a Colutho ſimplici presbytero non veram, ſed imaginariam manuum impoſitionem acceperat. Ita ne vero Iſchiræ ordinationem irritam patres declaraſſent, propterea quod fuiſſet a ſimplici presbytero attentata, ſi in ipſa Alexandrina Eccleſia non ita pridem in more fuiſſet, ut presbyteri ipſos etiam Epiſcopos ordinarent?

3. S. Epiphanius qui non longe ab Urbe Alexandrina degebat, contra Aerium diſputans, confidenter negat id quod aſſerebat Aerius, a presbyteris aliquando Epiſcopos conſecratos. Igitur Alexandrina Eccleſia communem totius orbis morem ac diſciplinam ſemper tenuit, nec quidquam in contrarium facit Sancti Hieronymi in teſtimonio allegato de Alexandrini Patriarchæ, per Epiſcopos conſecratione ſilentium.

Cæterum ſi quis ſit cui hæc ad Sancti Doctoris auctoritatem reſponſa plene non ſatisfaciant; advertat, in his quæ opponuntur locis Hieronymum totum eſſe ut dignitatem presbyterorum verbis quam poteſt ampliſſimis prædicet: adeoque ſi quid aſperius, aut per exaggerationem dictum occurrat, aliis ejuſdem locis corrigendum eſſe ac mitigandum, ubi certo certius Epiſcoporum ſupra presbyteros eminentiam, & eorum in jure divino fundatam præcellentiam adſtruit. Quin & in hoc ipſo Epiſtolæ ad Evagrium loco, unde probari exiſtimant Proteſtantes Epiſcopos a Presbyteris nil, attento divino jure, differre, aperte contrarium aſſerit, jus ordinandi ſolis Epiſcopis vindicans. *Quid facit*, inquit, *excepta ordinatione Epiſcopus, quod presbyter non faciat?* Ex ejus itaque mente ordinatio ad ſolos Epiſcopos pertinet; adeoque Alexandrini presbyteri, licet Patriarcham ſuum eligerent, eumdem tamen non ordinabant. Quis enim exiſtimet, eum ordinari potuiſſe a presbyteris, quibus ne inferioris quidem ordinis Clericum ordinare fas eſſet.

Inſt. 7. atqui debet intelligi S. Hieronymus, non de electione tantum, ſed etiam de conſecratione Epiſcopi, ab Alexandrinis presbyteris facta: ergo &c. Inſt. 7.

Prob. ſubſ. duobus modis.

1. Inquiunt, quidquid ad inaugurationem Alexandrini Epiſcopi ſpectare poterat, ſolis presbyteris attribuit S. Doctor: de conſecratione ulteriori ab Epiſcopis facta, prorſus ſilet. Alexandriæ, *inquit*, a Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, (*id eſt ad medium uſque ad ſæculum tertium*) presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant &c. ergo &c.

2. De conſecratione Patriarchæ Alexandrini, ab ipſis presbyteris, ex mente Hieronymi facta ſi dubium remanet, auctoritate *Eutychii* facile diluitur. Fuit ille Patriarcha Alexandrinus, adeoque quin Eccleſiæ ſuæ ritus antiquos calleret ſuſpicio eſſe nequit. Sic porro ſcribit in vita Marci Evangeliſtæ. Conſtituit Marcus Evangeliſta duodecim presbyteros cum Anania, qui nempe manerent cum Patriarcha; adeo ut cum vacaret Patriarchatus, eligerent unum ex duodecim presbyteris, cujus capiti reliqui undecim manus imponerent, eumque benedicerent, & Patriarcham eum crearent... neque Alexandriæ deſtitit inſtitutum hoc de presbyteris, ut ſcilicet Patriarchas crearent ex presbyteris duodecim, uſque ad tempora Alexandri Patriarchæ Alexandrini, qui fuit ex numero illo trecentorum decem & octo (Patrum Nicænorum,) is autem vetuit, ne deinceps Patriarcham presbyteri crearent.

Sane ad mentem Hieronymi explicandam nihil luculentius dici poterat: conſecratio enim & creatio Epiſcoporum non aliter quam manuum impoſitione ac benedictione fit: atqui juxta Eutychium presbyteri Alexandrini electo a ſe Patriarchæ manus imponebant ac benedicebant, quibus duobus, abſque eo quod aliud requiratur ordinationis eſſentia conſtat: æquum itaque eſt, eodem ſenſu Hieronymum intelligere.

℞. nego ſubſ. & adjunctas probationes refello ſigillatim.

Ad 1. quidem nego, id omne quod ad conſecrationem Alexandrini Epiſcopi pertinebat, a S. Hieronymo ſolis presbyteris attributum: hoc enim unum dicit, vita functo Alexandrino Patriarcha, presbyteros unum ex ſe elegiſſe, quem in locum defuncti ſubrogabant, & in gradu excelſiori collocatum Epiſcopum nominabant. Quid porro in hac narratione eſt, quod oleat conſecrationem a ſolis presbyteris factam? numquid enim aliquem nominare ſive eligere ad Epiſcopatum, idem eſt ac conſecrare? numquid non poteſt ad Epiſcopatum electus, etiam antequam manuum impoſitionem receperit, honoris ergo in gradu excelſiori collocari? at, inquis, de ulteriori, quæ ab Epiſcopis fieret, conſecratione S. Hieronymus prorſus ſilet, bene eſt; ſed quod hoc loci ſilet S. D,

tota

tota, non cæterarum tantum Eccleſiarum, ſed ipſius ſpeciatim Aleaandrinæ Eccleſiæ traditio clamar, neminem unquam niſi ab Epiſcopis Epiſcopum ordinatum. Puerile ergo eſt, ex S. Doctoris ſilentio rem aliunde tot tantiſque argumentis conſtantem infringere: quamquam, ut non ſemel prædixi, falſum eſt Hierooymum de jure ordinationis ſolis Epiſcopis divinitus reſervato, eo loci penitus ſiluiſſe; quandoquidem ſtatim poſt verba in objectione allegata ita proſequatur: *quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat presbyter?*

Ad 2. nego antecedens, nego inquam, id quod Hieronymus obſcurius diait, *Eutychii* auctoritate idonee eaplicari. Nullius namque auctoritatis homo *Eutychius* eſt, diſciplinæ quam Alexandrinis affingit, ne unum qnidem eaemplum proferens, immo antiquæ diſciplinæ neſcius, & hiſtoriæ Alexandrinorum eontaminator apertus: conſtat enim ex vetuſtiſſimis canonibus quos Alexandrini in ſuis collectionibus habent, quoſque ab illis ſuiſſe ſumma Religione ſervatos ex eorum hiſtoria demonſtratur; conſtat, inquam, Epiſcopos non aliter poſſe quam ab Epiſcopis ordinari: conſtat inſuper ex Orientalibus Alexandrinæ Eccleſiæ hiſtoricis, Patriarcham Alexandrinum non a ſolis presbyteris, ſed ab Epiſcopis, clero univerſo, & populo ſuiſſe electum: *ſic Severus Aſchmoniuenſis* in hiſtoria, loquens de electione *Cerdonis* qui tertius a Marco Patriarcha numeratur, ſcribit, *ad eam convenisse plebem orthodoxam, Sacerdotes, & Epiſcopos, & ab illis electum Cerdonem.* Idemque in ſequentium Patriarcharum electione factum teſtatur. Nec minus certo ex eadem Alexandrinæ Eccleſiæ hiſtoria conſtat, hoc temporis curſu, quo Patriarchas ex duodecim presbyterorum eollegio electos contendit, duos reperiri, *Agrippinum* videlicet & *Demetrium*, qui ea eorum numero non erant. Nam *Agrippinus* dicitur ea *plebe Chriſtiana*, hoc eſt ex laicorum ſtatu aſſumptus. *Demetrium* vero laicom pariter fuiſſe certiſſimum eſt, cum tempore electionis ſuæ uaorem haberet: quæ gravis ſcandali, & offenſionis occaſio fuit; cauſantibus pleriſqoe eum a Throno Patriarchali pellendum, qoia nullus, inquiebant, a Sancto Marco ad hæc uſque tempora, niſi virgo ad Epiſcopatum Aleaandrinum promotus erat: non eſt itaque tantæ auctoritatis, nec tanti meriti Scriptor Eutychius, ut ejus debeamus teſtimonio acquieſcere, eumque pro idoneo teſte, contra hiſtoriæ antiquæ & diſciplinæ veritatem habere, maxime cum ſæculo decimo, in fæce barbariæ natus, pleraque ſcripturierit quorum ne veſtigium quidem in antiquis monumentis apparet.

Inſt. 8. Si Patres eaiſtimaſſent, Epiſcopos ſimplicibus presbyteris eſſe ſuperiores, ordinem presbyterorum ab Epiſcoporum ordine diſtinaiſſent: atqui clerum oniverſum in duos tantum ordines antiqui Doctores diſtribuunt, præpoſitorum ſcilicet, ſeu presbyterorum, & diaconorum. Ergo &c.

℞. 1. concessa maj. nego min. Conſtat enim ex innumeris teſtimoniis, qnorum magnam partem in decurſo tractatus attulimus, Sanctos Patres ordinem Epiſcoporum ab ordine presbyterorum diſerte diſtinguere.

℞. 2. diſtinguo eamdem propoſitionem. Sancti Patres clerum univerſum diſtribuunt in duos tantum ordines *genericos, qui nimirum varias ſpecies complectantur*, concedo: in duos ordines *ſpecificos, quoque ſubdividi nequeant*, nego min. & conſeq.

E ℞. Unaquæque res prout diverſos habet reſpectus, varie dividi poteſt; ſic quando hominem cum aliis animantium ſpeciebus conſerimus; unam humanæ naturæ ſpeciem dicimus. Si vero ipſos ſecum invieem homines comparemus, quatenus moribus, Religione, legibus, uſibus, &c. diſcrepant; ſic ſane infinitas propemodum eorum ſpecies diſtinguemus: porro ſic ſe res in præſenti habet. Ordines enim Eccleſiaſtici vel ſecum invicem, vel cum plebe conferri poſſunt; ſi cum plebe, eo reſpectu ordo eſt unus; quia elerici omnes in uoum veluti corpus coaleſcunt, a laicis ſegregatum: quo ſenſu Tertullianus, *differentiam*, inquit, (a) *inter ordinem & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas*: ſi vero diverſos ordines intuemur ac circumſpicimus, jam tum ſpecies eorum augemus: vel enim ſpectatur ordo comparate ad Euchariſtiam: ſicque duplex numeratur, eorum videlicet qui Euchariſtiam conficiunt, & eorum qui conficientibus ac conſecrantibus miniſtrant: eoque ſenſu Epiſcopatus & presbyteratus unus eſt ordo: nec enim majus jus presbyteris Epiſcopi habent, ad Euchariſtiam conſecrandam: quod ſi ſacerdotes ſecum ipſis conferimus, manifeſtum fiet, duos eorum ordines diſtinguendos, quorum alii primum, alii ſecundum in Eccleſia locum tenent; alii, Patres ſpirituales gignunt, alii, cum Patres non poſſint, filios Eccleſiæ lotionis regeneratione producunt. Pariter ſi ad miniſtros ſacerdotum propius attenderimus, tum eerte varias inſeriorum ordinum ſpecies numerabimus, Diaconos ſcilicet, Subdiaconos &c. eoque ſenſu Patres debere intelligi, inde aperte colligitur, quod ubicumque ſe dedit occaſio, Epiſcopos a presbyteris diſerte diſtinaerint.

(a) lib. de exhortat. caſtitatis cap. 7.

Inſt. 9. Qui Apoſtolis in regimine Eccleſiæ ſoccesſerunt, Epiſcopi vere nominantur & ſunt; atqui iidem ab antiquis Scriptoribus presbyteri appellantur. Sic inter eæteros Sanctus Irenæus, *ad eam*, inquit, (b) *traditionem quæ eſt ab Apoſtolis quæ per ſucceſſionem presbyterorum in Eccleſia cuſtoditur, provocamus*. Ergo hoc tempore Epiſcoporum a presbyteris diſtinctio nulla erat. Inſt. 9.

(b) cont. hær. lib. 3. cap. 2.

℞. Concesſa maj. diſt. min. qui Apoſtolis succeſſerunt, presbyteri appellantur, *nomine communi, quod aliud eorum proprium non excludat*, concedo: *nomine*, ut ſic diaerim, *characteriſtico, quo videlicet eorum in Apoſtolorum loeum ſubſtitutio & præcipua dignitas deſignetur*, nego min. & conſ.

E. ℞. cum Πρεσβύτερος Græce, idem quod Latine *ſenior* ſit, quid mirum ſi Epiſcopi ſæpe fuerint appellati *ſeniores*? Quem enim vero magis decet ſenectus quam Epiſcopum, non illa, inquam, quæ annorum numero computatur, ſed quam morum gravitas, prudentia, & vita immacolata commendant? *Deinde*, hic ipſe qui Epiſcopus eſt, etiam in presbyterorum numero vere continetur, quia etſi ſuperior ſecundi ordinis Sacerdotibus; gradum tamen quem prius habuerat, non amittit. Poteſt ergo hoc nomine appellari, modo nomine proprio non fraudetur, quo gradus & dignitas ſignificatur, ſimplici presbyteratu præſtantior.

Inſt. ultimo. Atqui ideo presbyterorum nomen ab antiquo Epiſcopis datum eſt, quod putarentur nihil magis ſimplicibus Sacerdotibus jure divino habere: ergo &c. Inſt. 10.

Prob. ſubſ. ſi eaiſtimaſſent patres, Epiſcopatum ſimplici presbyteratu eſſe majorem,

1. Non diaiſſent presbyteratum eſſe honorem omnium maximum:

2. Simplices presbyteri Epiſcopos collegas ſuos appellare non præſumpſiſſent: quos enim collegas dicimus, intelligimus ejuſdem gradus ac dignitatis in ſolidum eſſe participes:

3. Presbyteri Apoſtolorom ſucceſſores dici non debuiſſent.

Atqui presbyteratum, honorem omniom maximum appellat Euſebius: (c) Epiſcopos, collegas ſuos vocant Eccleſiæ Romanæ presbyteri in cauſa hæretici Marcionis, prout Eccleſiaſtica hiſtoria atteſtatur: denique ab antiquis Scriptoribus ſimplices presbyteri, Apoſtolorum ſucceſſores dicuntur: ergo &c.

(c) hiſtor. lib. 6. cap. 14.

℞. Nego ſubſ. ad probationem nego majorem quantum ad omnes partes. Nam

1. In presbyteratu duo ſunt attendenda, dignitas & auctoritas. Dignitas equidem Sacerdotii omnium maxima eſt, quia in eorporis Chriſti naturalis conſecratione & oblatione conſiſtit, quo nihil poteſt eacellentius, non in humanis tantum rebus, ſed ne in Angelica quidem natura excogitari. Auctoritas vero reſpicit Corpus Chriſti myſticum, & in ſimplici presbytero longe quam

in

in Epiſcopo minor eſt; tum propter alias rationes; tum quia ad Epiſcopos pertinet, patres ſpirituales in Eccleſia, manuum impoſitione, & prece myſtica propagare; Sacerdotibus vero, cum patres non poſſint, hoc ununi relictum eſt, filios Eccleſiæ lotionis regeneratione producere: rum denique quia ipſa juriſdictio quam exercent presbyteri ſimplices, etſi immediate a Deo, ut ſuperius eſt probatum, accepta ſit; tamen quoad exercitium ab Epiſcopis eſt dependens. Jam manifeſtum eſt, qua ratione presbyteratus vere ſit & dicatur honor omnium maximus; quo vero ſenſu cedere Epiſcopatui debeat, eique ſubmitti.

2. Ideo in facto *Marcionis* Romanæ Eccleſiæ presbyteri, Epiſcopos ad quos de hoc hæreſiarcha ſcribebant, collegas ſuos appellarunt, quia tum temporis vacabat Romana ſedes, Pontifice Maximo viduata; eoſque interſlirio Eccleſiam adminiſtrabant. Deinde quando plures in aliquo onete ſuſtinendo ſunt pares, aliunde licet plurimum differant; nihil obſtat quominus vero aliquo ſenſu collegæ dicantur. Atqui Epiſcopi & presbyteri quantum ad poreſtarem conſecrandi corporis & Sanguinis Chriſti, ordinatione ſunt pares: & præterea ad ſimplices presbyteros pertinet, pro modo ſuo, corpus Chriſti myſticum, hoc eſt Eccleſiam regere. Ergo quaotumlibet aliunde inſeriores Epiſcopis, eorum tamen collegæ & compresbyteri jore quodam ſuo dicuntur.

3. Qni Apoſtolorom locum tenent, eorum ſucceſſores nibil impedit appellari. Atqui non ſolum Epiſcopi, ſed etiam presbyteri, immo & Diaconi Apoſtolorum in ſacris functionibus tenent locum. Eorum ergo ſucceſſores dici poſſunt: quia vero aliunde presbyteri non id omne agunt quod Apoſtoli in Eccleſiæ adminiſtratione faciebant; neque etiam id omne Diaconi præſtant, quod eſt presbyteris attriburum, hinc ſua quique menſura Apoſtolorum ſucceſſores ita dicuntur; ut alii aliis ſint jure divino majores. Itaque ſuam quantum volent ſimplices presbyteri dignitatem oſtentent, quæ revera habita ratione poteſtatis, corporis & ſanguinis Dominici conſecrandi, maxima omnium eſt: dicant ſe collegas Epiſcoporum, quo nomine
(a) Sac. 9. etiam in Conciliis appellati ſunt, nominatimque in Concilio Carthaginenſi IV. (a) canone 35. ſic ſtatuente: *Epiſcopus collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat*: titulo ſucceſſionis Apoſtolicæ, ſancte in Domino glorientur: vere hæc omnia prædicabunt. Sed ſuum tamen modum agnoſcant, ſciantque ſe in Hierarchia Eccleſiæ divinitus conſtituta, ſecnndas tantum habere partes, & primum honoris, dignitatis, ac juriſdictionis locum Epiſcopis aſſignatum; qui niſi ſalvus integerque conſiſtat, ne Eccleſia quidem conſiſtere valeat. *Epiſcopus*, inquiunt patres Carthaginenſes Canone modo laudato, *in Eccleſia & in Conventu presbyterorum ſublimior ſedeat; intra domum vero, collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat.*

V.

Sit ne Epiſcopatus verum novæ legis Sacramentum?

Sequitur altera quæſtio, utrum non modo Epiſcopi ſint jure divino presbyteris ſuperiores; verum etiam Sacramentali & proprie dicta ordinatione conſecrentur? Quæſtionem hanc, quoniam non eſt expreſſe ab Eccleſia definita, ſed ſcholarum relicta diſputationibus, non uno omnes modo reſolvunt. Quidam enim plane negant, Epiſcopatum eſſe verum Sacramentum a Sacerdotio diſtinctum; voluntque nihil quidquam importare, præter characteris Sacerdotalis extenſiooem, vel novam quandam, ut ajunt, deſtinationem ad quædam officia exercenda, presbyterorum functionibus excellentiora: quæ nova depntatio in jure divino fundetur. Alii e contra quibuſcum ſtamus, ſentiunt Epiſcopatum, verum in ſe, non ſecus ac alios majores ordines eſſe Sacramentum.

VI.

Epiſcopatus vere eſt ac proprie Sacramentum, a Sacerdotio, nova conſecratione, diſtinctum.

Cujus aſſertionis pleraque argumenta ſont, e Scriptura, traditione, ipſaqne ratione petita.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

1. Enim, Ritos externus ad gratiam producendam divinitus inſtitutus, titulo Sacramenti jure donatur; cum hæc propria Sacramenti natura ac definitio ſit. Atqui Epiſcopatui hæc omnes conditiones ex auctoritate Scripturæ conveniunt.

1. Ritu externo debet Epiſcopus conſecrari, manuum videlicet impoſitione, ut conſtat ex verbis Apoſtoli toties memoratis: *Noli negligere gratiam Dei quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum presbyteri: .... admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum ... Manus cito nemini impoſueris: ... hujus rei gratia reliqui te Cretæ .... ut conſtituas per civitates presbyteros.* Timotheum enim & Titum, non ſimplices, ſed ſummos Saderdotes, hoc eſt Epiſtopos ab Apoſtolo Paulo creatos eſſe, patrum communis & certa doctrina eſt.

2. Habet Epiſcopatus annexam gratiæ promiſſionem: quod eadem teſtimonia aperte declamnr.

3. In divina inſtitutione fundatur: tum quia Apoſtoli a Chriſto immediate, non presbyteri tantum, ſed & Epiſcopi conſecrati ſunt: tum quia erroneum fuerit affirmare, eos præter aut contra divinum mandatum, alios Epiſcopos conſecraſſe, dicente Apoſtolo: (b) *attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Ergo Epi- (b) Act. 20. 28.
ſcopatui omnes conditiones ad verum legis Evangelicæ Sacramentum neceſſarias ſcriptura aſſignat. Cum enim ejus teſtimonia ad Epiſcopos præcipue ſpectent; ſi non probant Epiſcopatnm veri ordinis & Sacramenti titulo frui; multo minus hoc ipſum de presbyteratu evincent; adeoque ruet vis argumenti ex verbi divini auctoritate petiti, nec revinci verbo Dei ſcripto poteruut Hæretici, ordinem eſſe Sacramentum proterve negantes. Quandn enim eos ſcripturæ teſtimonio urgeri continger, occurret continoo quod reponant: *in iis locis quæ adverſum nos a Catholicis ex Pauli Epiſtolis intorquentur, de ordinatione Epiſcoporum præcipue ſermo eſt; quod nec ii ipſi cum quibns confictamur negare audent; atqui ſcholæ judicio Epiſcopatus verum Sacramentum non eſt. Ordinem ergo eſſe Sacramentum, nec leviter Scriptura inſinuat.*

PROBATIO SECUNDA.

Ex Græcorum ac Latinorum Ritualibus.

Nec minus efficax eſt, quod ducitor argumentum ex Græcorum & Orientalium Euchologiis, ac Ritualibus Latinorum. Cum enim communem Eccleſiæ, de Sacramentis doctrinam contineant; qnomodo eorum auctoritate evincitur, diaconatum & presbyteratum eſſe vere ac proprie Sacramenta, idem de Epiſcopatu debet neceſſario judicium eſſe, niſi oſtendatur, nihil in Ritualibus de Epiſcoporum ordinatione præſcribi quod Sacramenti naturam oleat; atqui ex adverſo iiſdem conditionibus Epiſcoporum ordinationem fieri debere mandatur, quibus diaconi & presbyteri conſecrantur.

1. Manuum impoſitio in ordinatione Epiſcopi facienda ubique præſcribitur.

2. Non meram hanc & otioſam cæremoniam eſſe, ſed annexam certo habere ſanctificationem & gratiæ infuſionem, oratio manuum impoſitio-

ni

ni adjuncta evincit, per quam invocatur in or-
„ dinandum gratia ſanctiſſimi ſpiritus. Mox,
„ *inquiunt Euchologia*, Pontifex manum ordinan-
„ do Epiſcopo impoſitam tenens, precatur hoc
„ modo: Dominator Domine, Deus noſter...
„ Ipſe omnium Domine, hunc etiam ſuffragiis
„ electum, & Evangelicum jugum, dignitatem-
„ que Pontificalem ſubire dignum habitum...
„ Adventu & virtute, & gratia Sancti tui Spi-
„ ritus corrobora, ſicut Sanctos Apoſtolos &
„ Prophetas corroboraſti &c. idemque in Lati-
„ na Eccleſia obſervari, Ritualia omnia nec uno
„ excepto teſtantur.

3. Sacram hanc cæremoniam ex divino mandato peragi non minus evidens eſt. In Græco-
„ rum quidem Euchologiis ſic habetur: Domi-
„ nator Domine, qui per celeberrimum Apo-
„ ſtolum Paulum, graduum & ordinum ſeriem
„ ad ſubſerviendum & miniſtrandum venerandis
„ & illibatis myſteriis tuis, in Sancto Altari
„ tuo conſtitutis, primo Apoſtolis, ſecundo Pro-
„ phetis, tertio Doctoribus ſanxiſti... Domine
„ Deus noſter... Qui tua diſpenſatione Docto-
„ res... Thronum tuum obtinentes, hoſtiam &
„ oblationem pro cuncto populo tuo Sacrificatu-
„ ros conſtituiſti: &c. (a).... Nec diverſum
eſſe Latinæ Eccleſiæ ſenſum ultro fatebitur, qui libros Rituales ac Pontificales vel leviter attigerit.

(a) *Vide Goar. pag. 302. & ſeq.*

Intelligit ergo Eccleſia Univerſa, habere Epiſcopatum omnes veri Sacramenti conditiones, Ritum ſcilicet externum, gratiæ productionem, & mandatum divinum. Adeoque vel fatendum, verum eſſe legis Evangelicæ Sacramentum, vel dicendum nullam ritualium eſſe vim, ad probandum, Diaconatum & presbyteratum vera eſſe Sacramenta, quia nihil amplius pro eorum adminiſtratione, quam pro Epiſcoporum conſecratione præſcribunt.

PROBATIO TERTIA.

Ex Sanctis Patribus.

Hoc ipſum evincunt teſtimonia ſanctorum patrum, Epiſcopatum ordinibus ſacris aperte annumerantium. Nomen quidem Sacramenti uſurpant, Tertullianus, in Libro *de præſcriptionibus adverſus Hæreticos*, capite 40. S. Auguſtinus, multis locis: S. Leo Epiſtola 11. ordinationem Pauli & Barnabæ, *benedictionis Sacramentum* appellans: & alii paſſim.

Deinde, rem nomine Sacramenti ſignificatam de Epiſcopatu intelligunt.

1. Epiſcopatus divinum eſſe mandatum & inſtitutionem, eorum teſtimonia probant adducta ſuperius ad oſtendendum Epiſcopos ſimplicibus presbyteris eſſe jure divino ſuperiores.

2. Ritu externo & ſenſibili adminiſtrari, & ex eorum mente adminiſtrandum, vel inde evincitur, quod Epiſcoporum conſecrationem, communi aliis ordinibus vocabulo, χειροτονίας, & invocationem Sancti Spiritus appellaverint.

3. De gratia Epiſcopatui propria magnifice dicunt antiqui Doctores, Gregorius Nyſſenus, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius Magnus, & alii.

4. Characterem Epiſcopali ordinatione inſigi declarant Patres, & vetuſtiſſimi Canones, quibus cautum eſt, ne Epiſcopatus ſemel rite collatus iteraretur; ergo &c.

PROBATIO QUARTA.

Ex Theologica ratione.

Suffragatur & ratio. Per Epiſcopatum enim vera quædam, non ſolum juriſdictionis, ſed etiam ordinis poteſtas tribuitur, ad ſpiritualia officia exercenda humanam omnem virtutem excedentia: qualis eſt e. c. facultas, patres Eccleſiæ propagandi. Ergo Epiſcopatus verus eſt ordo, verumque Eccleſiæ Sacramentum, Sacramento Diaconatus & presbyteratus præcellens.

Deinde. Si presbytero & Diacono neceſſaria eſt gratia peculiaris, ad exercendas ſuorum ordinum proprias functiones; multo magis ea opus habet Epiſcopus, propter majorem ſui officii excellentiam & difficultatem. Cum ergo ex Scripturæ & traditionis teſtimonio certum ſit, gratiam in Diaconatu & presbyteratu ex opere operato conferri; nulla ratio eſt, ut hoc ipſum de Epiſcopatu negetur, de quo non aliter quam de Diaconatu & presbyteratu loquuntur.

Præterea. Conſtat ex auctoritate traditionis, poteſtatem ordinis in Epiſcopali conſecratione acceptam, indelebilem eſſe, adeo ut nec depoſitione, nec degradatione, nec hæreſi, aut Schiſmate, nec ulla denique juriſdictionis ſuſpenſione auferri poſſit: unde non magis poteſt repeti conſecratio Epiſcopi, quam presbyteri, aut Diaconi. Porro hujus diſciplinæ non alia cauſa fuit, niſi quia ſemper creditum eſt per Epiſcopatum characterem Sacramentalem inſigi: ergo &c.

VII.

Diluuntur ſcholaſticorum objectiones.

Opponunt: ſi Epiſcopatus haberet proprie ac diviſim veri ordinis & Sacramenti naturam, plures quam ſeptem ordines eſſent; atqui ſeptem tantum ordines Eccleſia novit, ut ex Concilio Tridentino notiſſimum eſt: (b) ergo &c. *Objectio.*

(b) *ſeſſ. 23. cap. 2.*

R. 1. Retorqueo argumentum: ſi presbyteratus & diaconatus, veri nominis, ſc ipſis ac diviſim Sacramenta forent, plura eſſent Sacramenta quam ſeptem: atqui Eccleſia ſeptem tantum Sacramenta admittit: „ ſi quis dixe-
„ rit, *ait Sancta Synodus Tridentina*, (c) Sa-
„ cramenta novæ legis.... eſſe plura, vel pau-
„ ciora, quam ſeptem, videlicet baptiſmum,
„ confirmationem &c..... anathema ſit: er-
„ go ne Sacramentorum numerus contra regu-
„ lam fidei augeatur, de diaconatu & pres-
„ byteratu dici non debet, quod diviſim &
formaliter Sacramenta ſint: manifeſtum itaque eſt, hoc argumento, ſi quid probet, premi adverſarios ipſos, eoque magis, quod communiter docent, non presbyteratum tantum & diaconatum, ſed etiam ſubdiaconatum & quatuor minores ordines, totidem diviſive eſſe Sacramenta: quæ ſententia eo adigit, ut legis Evangelicæ tredecim Sacramenta recenſeantur.

(c) *ſeſſ. 7. de Sacr. in gener. can. 1.*

R. 2. Diſtinguo majorem: ſi Epiſcopatus diviſim ac formaliter eſſet Sacramentum, plures eſſent quam ſeptem ordines, *ſpecifici & partiales*, concedo: *adæquati & generici*, nego majorem: & conceſſa eodem ſenſu minore, nego conſequent.

E. R. Tametſi ſeptem tantum eſſe Sacramenta, Eccleſia definierit; cum eo tamen ſtat, diaconatum & presbyteratum diviſim ac formaliter eſſe Sacramenta; quia ſub uno ordinis genere continentur: quidni pariter etiam ſi Epiſcopatus ſit ordo, conſtare affirmabitur ſeptenarius ordinum numerus? ex Epiſcopatu enim & presbyteratu, unum ſacerdotii genus, tamquam ex multiplici ſpecie coaleſcit; ita ut presbyteratus, ſecundi ordinis ſacerdotium ſit, in Epiſcopatu vero, primus ſacerdotii gradus, ejuſdemque culmen ac perfectio reperiatur.

R. 3. Conceſſa maj. nego min. ut enim hujus libri parte 1. quæſt. 2. cap. 1, obſervavimus, Concilium Tridentinum decreto ſuo ſeptem ordines vindicavit, quos ab antiquo in Latina Eccleſia celebrari ſolitos, hæretici impugnabant & deridebant: an autem ſeptem tantum, pluresve ſint numerandi? quæſtionem hanc intactam reliquit, nec moleſte tulit theologorum diſputationibus, diverſiſque ſententiis ventilari: immo Epiſcopatum diviſim ac formaliter, verum Sacramentum, verumque ordinem eſſe, non obſcure inſinuavit, definiens (d) „ in Sacramento ordi-
„ nis, ſicut & in baptiſmo, & confirmatio-
„ ne, characterem imprimi, qui nec deleri, nec
„ auferri poteſt; adeoque eos qui ſemel rite or-
„ dinati ſunt, iterum laicos effici non poſſe: eam-
„ que ordinationem fundamentum eſſe Hierar-

(d) *ſeſſ. 23. cap. 4.*

„ chiæ Eccleſiaſticæ, ad quam præcipue pertinent Epiſcopi, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt.

Inde enim ſic argumentum inſtauratur:

Qui Hierarchiam Eccleſiaſticam ab illa ordinatione, velut a fonte ac radice repetunt, quam eſſe Sacramentum pronunciant, ſentiant oportet, eos vero Sacramento donari, qui ordinatione ſua præcipuum in ſacra Hierarchia locum tenent; atqui Patres Tridentini Hierarchiam velut a radice repetunt, ad ordinatione, quam verum eſſe Sacramentum affirmant: qui ergo poſſet intelligi, eos veri Sacramenti naturam Epiſcopatui denegare, cui in Hierarchia præcipuum locum aſſignant?

Inſt. 1. Inſt. 1. Atqui Epiſcopatus non eſt ordo, neque Sacramentum ſpecifice differens a presbyteratu: ergo &c.

Prob. ſubſ. diviſio & diſtinctio ordinum, ex diverſo ad Euchariſtiam reſpectu eſt æſtimanda; atqui Epiſcopatus ad Euchariſtiam peculiari relatione non ordinatur: eodem quippe modo ad Epiſcopum & presbyterum ejus conſecratio pertinet: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa majore, nego min. ut enim Epiſcopatus ad Euchariſtiam peculiariter referatur, ſatis eſt ut erga eam aliquid Epiſcopus poſſit, quod excedat facultatem presbyteri; atqui erga divinam Euchariſtiam, poteſtatem aliquam habet Epiſcopus, quam ſimplex presbyter non habet: ad illum namque pertinet, conſecrare ſacerdotes, eiſque ad ſacrificium offerendum & conficiendam Euchariſtiam, characterem & poteſtatem ordinis conferre, quod non poſſunt presbyteri ſimplices: ergo &c.

Inſt. 2. Inſt. 2. Si Epiſcopatus verus in ſe ordo, & proprium Sacramentum eſt, ſimplici ergo presbyteratu, interna quadam perfectione præcellit; atqui abſurdum eſt fingere, aliquem eſſe ordinem presbyteratu nobiliorem: quid enim majus aut præclarius valet excogitari facultate quam habet ſacerdos Corpus Chriſti & Sanguinem conſecrandi? ergo &c.

℟. Diſtinguo majorem: ſi Epiſcopatus eſt verus ordo, debet ſimplici presbyteratu interna quadam affectione præcellere, *qua ex parte ſacerdotio ipſo ſuperior eſt jure divino*, concedo *qua ex parte cum ſacerdotio convenit, eique æquatur*, nego maj. ſimiliter diſtinguo min. abſurdum eſt fingere aliquem eſſe ordinem presbyteratu excellentiorem, *quantum ad poteſtatem conſecrandi corporis & Sanguinis Chriſti*, concedo: *quantum ad poteſtatem miniſtros Eccleſiæ, ipſoſque presbyteros ordinandi*, nego min. & conſeq.

E. R. Quidquid habet presbyter, ſine controverſia Epiſcopus habet: quod vero presbyter excellentiſſimum poſſidet, poteſtas haud dubie eſt, offerendi Corporis & Sanguinis Chriſti: cum ergo ex hac parte æquiparetur Epiſcopatui ſacerdotium; eo utique ſenſu verum eſt dicere, Epiſcopatum non eſſe presbyteratu excellentiorem: ſed non vice verſa ordinatione ſua presbyter habet, quidquid Epiſcopus habet: caret enim facultate patres Eccleſiæ propagandi, & alia quædam munia exercendi, quæ ſoli Epiſcopo jure divino conveniunt: ea ergo ex parte Epiſcopatus presbyteratu præcellit.

Inſt. 3. Inſt. 3. Si Epiſcopatus eſſet ordo diverſus a presbyteratu, poſſet ſine illo conſiſtere; atqui nemo poteſt eſſe Epiſcopus, qui non ante presbyter ſit: ergo &c.

℟. Nego maj. quando enim unum neceſſario alterum includit, aut præſupponit, non poteſt ſine ipſo conſiſtere, quantumlibet aliunde intelligatur diſcrepare ab altero; ſic homo ab animali plurimum differt, & tamen homo eſſe non poteſt, quin ſimul ſit animal; atqui Epiſcopatus, Deo ita volente, ſacerdotium neceſſario includit & præſupponit: eſt enim culmen & plenitudo ſacerdotii: porro quomodo plenitudo ſacerdotii erit, ſi non ſit ſacerdotium: quemadmodum igitur non poteſt eſſe faſtigium domus ſine fundamento; licet aliunde faſtigium & fundamentum domus realiter differant: ita nequit Epiſcopatus, quantumvis a presbyteratu diverſus, ſine ipſo ex Dei præſcripto conſiſtere.

Inſt. 4. Probando maj. quando duo a ſe invicem diſtinguuntur, poſſunt ſeorſim conſiſtere: ergo ſi Epiſcopatus eſſet ordo a presbyteratu diverſus, ita poſſet eſſe ſine presbyteratu Epiſcopus, quomodo ſine Epiſcopatu eſt presbyter. Inſt. 4.

℟. Diſt. ant. quando duo invicem diſtinguuntur, *nullamque habens ſubordinationem, ita ut unum neceſſario alterum non includat*, poſſunt ſine ſe invicem eſſe, concedo: *ſecus*, nego ant. & conſeq.

E. D. Sic inter ſe differunt Epiſcopatus & presbyteratus, quomodo numerus binarius & ternarius; atqui licet ternarius numerus eſſentialiter a binario diſtinguatur; non poteſt tamen ſine illo conſiſtere, quia neceſſario illum includit & præſupponit: ergo a pari licet Epiſcopatus a presbyteratu, natura diverſum ſit, ſine illo tamen eſſe non poteſt.

Inſt. 5. Ubicumque verus ordo eſt, diſtinctus ab aliis, debet novus eſſe character, maxime ſi veri Sacramenti rationem habere dicatur; atqui Epiſcopatus non importat proprium characterem. ergo &c. Inſt. 5.

R. Conceſſa maj. nego min. hoc enim ritu credit Eccleſia verum characterem infigi, quem non ſecus ac presbyterorum ac diaconorum ordinationem prohibet iterari; atqui ordinationem Epiſcopi ſemel rite factam, ſtricte prohibet Eccleſia iterari; cujus ſanctionis ex ſacris canonibus ſexcenta poſſent, ſi res poſtularet, argumenta proferri: credit ergo Eccleſia Epiſcopatui annecti proprium characterem, diverſum a quolibet alio.

Inſt. 6. Probando min. per Epiſcopatum nihil aliud tribuitur, præter extenſionem characteris ſacerdotalis: ergo proprium characterem non habet. Inſt. 6.

R. 1. Nego ant. ſi enim in re tam gravi ac ſeria cavillari pueriliter liceat; dicturi pariter ſumus, nihil quidquam ordinatione ſua conferri presbytero, præter characteris diaconatus extenſionem, qua nimirum fiat, ut qui ante hac panem & vinum ſacerdoti conſecraturo offerre tantum poterat, valeat deinceps Deo ipſi per veram conſecrationem & myſticam immolationem offerre: adeoque veri Sacramenti rationem ſoli diaconatui convenire, & ab illa presbyteratum excludi: quid ſi in ea ſententia fuerimus, quam vulgo tuentur ſcholaſtici, ſubdiaconatui ſcilicet, ipſiſque minoribus ordinibus diviſive & formaliter naturam Sacramenti convenire; pari argumento ea opinio corruet: dicere namque aliquis poterit, characterem Sacramentalem in ſolo Oſtiariatu infigi, eique ſoli rationem Sacramenti proprie convenire: nam, inquiet, quando ab Oſtiaratu, ad lectoratum, & alios deinceps gradus Eccleſiaſticos promotio fit, non novo charactere eſt opus, ſed ſola characteris in oſtiario præexiſtentis extenſione: adeoque fatendum erit, quod nobiliſſimum in ordine eſt, Sacramenti videlicet Evangelici dignitatem, in ſolo infimo gradu, non in majoribus, proprie reperiri: quod abſurdiſſimum quidem eſt, ſed ſequitur tamen ex argumento propoſito.

R. 2. Diſtinguo anteced. per Epiſcopatum nihil aliud tribuitur, præter extenſionem characteris ſacerdotalis, *& extenſio illa novus ipſa character eſt, a ſacerdotii charactere diverſus*, concedo: *ſecus*, nego ant. & conſeq.

E. D. Quemadmodum Epiſcopatus presbyteratum neceſſario includit & præſupponit; pari neceſſitate characterem ſacerdotalem præexigit, adeoque poteſt vero quodam ſenſu character Epiſcopi characteris presbyteri extenſio dici, verum extenſio hæc cum ſpecialem Epiſcopo afferat poteſtatem, qua a presbytero revera diſtinguitur, eoque, jure divino, ſuperior eſt; ſine novi characteris incremento fieri nequit: nam Epiſcopus ordine ſuo & charactere aliquid poteſt, quod non poteſt presbyter: character ergo unus differt ab altero.

Inſt. Ultimo: contraria eſt hæc doctrina Sancto Thomæ: ergo non debet admitti. Inſt. 7.

R. Cum doctiſſimo juxtaque piiſſimo *Contenſonio*.

ſonis, nego ant. „ quamvis enim, *inquit*, Sanctus Thomas in 4. ſententiarum docuerit, Epiſcopatum non eſſe ordinem; ſenior tamen factus ſententiam mutavit; nam in opuſculo de perfectione vitæ ſpiritualis, capite 24. ſic loquitur: quod vero 4. proponitur, quod Epiſcopatus non eſt ordo, hoc manifeſte continet falſitatem, ſi abſolute intelligatur: expreſſe enim dicit Dionyſius, eſſe tres ordines Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, ſcilicet Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum... habet enim ordinem Epiſcopus per comparationem ad corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia, ſuper quam, principalem accipit curam, & quaſi regalem: ſed quantum ad Corpus Chriſti verum, quod in Sacramento continetur, non habet ordinem ſupra presbyterum: quod autem habeat aliquem ordinem, & non juriſdictionem ſolam, ſicut Archidiaconus, vel curatus presbyter; patet ex hoc quod Epiſcopus poteſt multa facere, quæ non poteſt committere presbytero: ſicut confirmare, ordinare, & conſecrare baſilicas, & hujuſmodi: quæ vero juriſdictionis ſunt, poteſt aliis committere: idem etiam patet ex hoc quod ſi Epiſcopus depoſitus reſtituatur, non iterum conſecratur, propter poteſtatem ordinis remanentem, ſicut & in aliis contingit ordinibus.... Ita S. Thomas, cujus verba ponderanti manifeſto apparebit, doctorem Angelicum eo loci, quam prius, commentando libros ſententiarum, opinionem tenuerat revocare, & Epiſcopatum pro vero ordine ac Sacramento habere. (1)

VIII.

Materia Epiſcopatus in ſola manuum impoſitione conſiſtit.

In eo namque ritu materia Epiſcopatus poſita eſt, quem ſolum præſcribit ſcripturæ & traditionis auctoritas; atqui ſola manuum impoſitio in Epiſcopi ordinatione ſcripturæ & traditionis auctoritate præſcribitur.

1. Enim ejus dumtaxat meminit S. Paulus in locis ſæpe laudatis.

2. Non aliter a Græcis & Latinis olim Epiſcoporum conſecratio, quam χειροτονία, ſive manuum impoſitio vocabatur: in hoc ergo ritu totam ordinationis materiam contineri, communis doctrina erat.

3. Patres qui ad octavum uſque ſæculum floruerunt, ordinis Epiſcopalis collationem ſola manuum impoſitione fieri debere ſupponunt: ſic præter cæteros Cornelius ſæculo tertio Pontifex Maximus, in Epiſtola ad Fabium Antiochenum ſæpe laudata, loquens de Antipapa Novatiano, qui a nonnullis Epiſcopis ordinationem fraudulenter extorſerat: *eos*, inquit, *adumbrata quadam & inani manuum impoſitione, Epiſcopatum ſibi tradere vi coegit:* ergo &c.

4. Niſi manuum impoſitio eſſentialis Epiſcopatus materia ſit; ſupereſt, ut vel in impoſitione libri Evangeliorum ſuper caput ordinandi; vel in manuum & capitis unctione conſiſtere affirmetur; atqui neutrum dici poteſt.

Non primum: antequam enim ſcriptus foret Evangeliorum liber, veros Epiſcopos Apoſtoli ordinarunt: *deinde*, etiam poſtquam ſcriptum fuit Evangelium, longum tempus effluxit, priuſquam hic ritus in ordinatione Epiſcoporum obſervaretur: de eo enim primis ſæculis in Eccleſiaſticis monumentis, nec verbum occurrit: de eo pariter ſeptimo ipſo ſæculo, in Iſidoro Hiſpalenſi altum ſilentium eſt; licet ordinationis Epiſcopalis ritus omnes minutim, ſummaque diligentia explicet, libro 2. de divinis officiis, capite 5. ejus equidem meminit Alcuinus in libro de divinis officiis, ſed novam eſſe & antiquis incognitam cæremoniam admonet: „ illud vero, *inquit*, quod duo Epiſcopi tenent codicem Evangeliorum ſuper caput, & uno fundente ſuper eum benedictionem, reliqui qui adſunt Epiſcopi, manibus ejus ſuper caput ejus tangunt, non reperitur in auctoritate veteri, neque nova; ſed neque in Romana traditione.

Nec ſecundum dici poteſt: nam quod eſt Epiſcopatui conferendo eſſentiale, ubicumque verus eſt Epiſcopatus ſervari debet; atqui verus ſine capitis & manuum unctione Epiſcopatus conſiſtit.

1. Enim Græci ritum hunc numquam uſurparunt, cum nullum ejus vel in Græcis ſcriptoribus, vel in Euchologiis veſtigium ſit. Tantum porro abeſt, ut Apoſtolica ſedes hujuſmodi ordinationes abſque unctione peractas veluti nullas irritaſque repudiaverit; quin potius Romani Pontifices juſſerunt, ut hac in re a conſueto ordinandi more Græci non deſciſſerent, & noviſſime Benedictus XIV. in ſua Conſtitutione *Etſi Paſtoralis* §. VII. decernit, ut *Epiſcopi Græci in Ordinibus conferendis ritum, proprium Græcum in Euchologio deſcriptum ſervent.*

2. Apud Latinos equidem antiquiſſima Epiſcoporum unctio eſt; cum ejus meminerint Sanctus Leo, & Sanctus Gregorius Magnus, Pontifices Maximi: ubique tamen primitus non obtinuiſſe certum videtur, tum ex Concilio IV. Carthaginenſi, de ea penitus ſilente, tum ex conciliis, ante ſæculum ſeptimum in Hiſpania celebratis, in quibus ſimiliter nulla occurrit hujus cæremoniæ mentio: ergo materia eſſentialis Epiſcopatus, neque in impoſitione libri Evangeliorum, nec in unctione reponi debet: unde ſupereſt ut in manuum impoſitione collocetur, cæteræque memoratæ cæremoniæ ſint ritus ab Eccleſia ſucceſſive inducti ad eſſentiam minime pertinentes, ad ampliorem officii, ac debiti Paſtoralis explicationem. Nam impoſitio libri Evangeliorum ſuper caput, collumque ordinati deſignat Evangelicum jugum ab Epiſcopo ſpeciali quadam ratione in ſui aliorumque profectum deferendum, ejuſque obſervantiam promovendam, ut ex Græcorum Euchologiis conſtat. Unctio capitis ſignificat tum nitorem conſcientiæ quoad Deum, tum odorem bonæ famæ quoad proximum. Vel, quemadmodum animadvertit Innocentius III. *Extra, de Sacra unctione Cap.* 1.: hoc unguento caput, & manus Epiſcopi conſecrantur: quia per caput mens intelligitur, quæ charitate fervida ſit, oportet: per manus autem Opera bona, quibus abundare præceteris debet. *Manus*, inquit, *inunguntur oleo pietatis, ut Epiſcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei: caput autem ungitur balſamo charitatis, ut Epiſcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſe ipſum. Caput inungitur propter Authoritatem, & dignitatem, & manus propter miniſterium, & officium: caput enim ungitur, ut oſtendatur illius repræſentare perſonam, de qua dicitur per Prophetam*: Sicut unguentum in capite ejus... Caput enim viri Chriſtus... *Manus Epiſcopi inunguntur, ut oſtendatur accipere poteſtatem benedicendi, & conſecrandi.* Hæc Summus Pontifex. Denique per traditionem baculi Paſtoralis explicatur poteſtas regendi, corrigendi &c.; & traditione Annuli fides, quam Eccleſiæ oppignorat, cui velut ſponſus datus eſt.

Ex eodem tamen Innocentio III. adverſus poſitionem noſtram objicies. Eodem quippe loco ſcribit: *cum veniſſet ad Apoſtolicam ſedem Bracarenſis Epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſanctam non acceperat unctionem, quoniam apud vos non conſueverunt Pontifices, cum conſecrantur, inungi; nos, quod illi defuerat, mandavimus in ipſo ſuppleri, facientes caput ejus, & manus per Albanum Epiſcopum, aſſiſtentibus & duobus Epiſcopis ſecundum morem Eccleſiaſticum ſacro Chriſmate deliniri.* Ex quibus videtur Innocentium in ea ſententia fuiſſe, quod Sacra-

(1) Hac de re legendum omnino eſt *Caput 4. Diſſertat.* 26. V. Cl. P. Bernardi Mariæ de Rubeis, ubi Sancti Thomæ mentem clariſſime exponit, ac ejus Sententiam erudıtiſſime vindicat.

unctio ad conſecrationis ſubſtantiam pertineret.

℟. Ex laudato textu nihil colligi poſſe, quod propoſitioni noſtræ adverſetur. Siquidem Innocentius non mandavit Bracarenſem Epiſcopum denuo ordinari: quod plane feciſſet, ſi Sacram Unctionem materiam eſſentialem exiſtimaſſet: ſed dunraxat in eo ſuppleri voluit, quod defuerat: atque adeo cenſuit ordinationem Epiſcopi validam quidem fuiſſe, quamquam abſque Sacra Unctione peractam ſola manuum impoſitione: Eam tamen ſupplendam credidit ad conſecrationis integritatem. Id vel ex eo maxime conſtat, quod Pontifex non ſolum ſupplendam mandaverit unctionem capitis, ſed etiam manuum: quam tamen meram accidentariam, non eſſentialem cæremoniam eſſe, ultro adverſarii fatentur.

IX.

Forma Epiſcopatus oratia eſt, per quam ab Epiſcopo conſecrante, dum ordinando manus imponit, gratia Sancti Spiritus invocatur.

1. Enim ſolam orationem ſcriptura divina præſcribit: quemadmodum enim de primis
(a) Act. 6. 6. diaconis dictum eſt: (a) *hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus*: ſic de ordinatione Pauli & Barnabæ
(b) ibid. 13. 3. legimus: (b) *tunc orantes & jejunantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.*

2. Hæc vera eſt & eſſentialis conferendi Epiſcopatus forma, quæ omnium Eccleſiarum conſenſione ſemper fuit celebrata in Epiſcoporum ordinationibus; atqui manuum impoſitioni orationem adjungere, per quam invocatur in Epiſcopum ordinandum gratia Spiritus Sancti, ſemper & ubique ſolemne fuit, ut conſtat ex omnibus Græcorum Euchologiis, & Ritualibus Latinorum: ergo &c.

¶ Huic aſſertioni favet Tridentina Synodus ſeſſ. 2. Can. 4. ubi ſub anathemate damnat, qui dixerit: *per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere:* accipe Spiritum Sanctum. Decernit itaque Concilium, dum ea verba proferuntur, vere communicari Spiritum Sanctum. Proferuntur autem manus imponente Epiſcopo. Igitur ea verba in manuum impoſitione prolata, forma dicenda ſunt.

Favet etiam S. Auguſtinus lib. 5. de bapt. cont. Donat. Cap. 20., ubi Donatiſtas redarguens, qui per malos Miniſtros gratiam conferri poſſe abnuebant, ait: *ſi ergo ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio: Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur.* Quod etiam confirmat loquens *de geſtis cum Emerito*, inquiens: *invocatio nominis Dei ſuper caput ipſorum, quando ordinantur Epiſcopi, invocatio illa Dei eſt, non Donati.* Porro alia non eſt invocatio Dei ſuper caput ordinandi præter illam, *accipe Spiritum Sanctum*: quæ in manuum impoſitione profertur: in ea ſiquidem gratia confertur. ¶

X.

Quis Epiſcopatus miniſter?

Ponitur tamquam certum, Epiſcopatus conferendi poteſtatem ita ſolis Epiſcopis convenire; ut ad ſimplices presbyteros transferri nulla diſpenſatione poſſit: nam ſi non poteſt ſimplex ſacerdos, etiam extra ordinem, diaconatum & presbyteratum conferre, quod eſt alibi demonſtratum; idem multo magis de Epiſcopatu dici debet, in quo culmen eſt, & ſupremus ſacerdotii gradus: hoc unum itaque quærimus in præſenti, utrum ab uno aut a pluribus neceſſario Epiſcopis debeat ordinatio fieri.

Equidem antiquiſſimo Eccleſiæ decreto cautum eſt, ad Epiſcopi conſecrationem tres ad minus Epiſcopos aſciſcendos: maxime conve„niens eſt, *ajunt Niceni primi Concilii Patres*,
„ (c) ut Epiſcopus ab omnibus qui ſunt in (c) can. 4.
„ provincia Epiſcopis ordinetur: ſi autem hoc „ difficile fuerit, vel propter inſtantem neceſ„ſitatem, vel propter itineris longitudinem; „ tribus tamen id idipſum convenientibus, & ab„ſentibus per ſcripta conſentientibus, tunc ordi„natio celebretur.... " idem canone primo „ Apoſtolico ſancitum his verbis: *Epiſcopus a duobus vel tribus Epiſcopis ordinetur* .... & in *Concilio* Arelatenſi primo: (d) canone ſecun-
do: „ de his qui uſurpant ſibi, quod ſoli de- (d) anno 314.
„ beant Epiſcopum ordinare, placuit ut nullus „ hoc ſibi præſumat, niſi aſſumptis ſe cum „ aliis ſeptem Epiſcopis: ſi tamen non potue„rint ſeptem, ſine tribus fratribus non au„deant ordinare. Plura adderem ſi res poſtularet, & aliquid dubietatis haberet: verum in cauſa notiſſima argumenta congerere, & inutile & tædioſum putamus: verbo dicam, conſuetudinem hanc tam altis medio tertio ſæculo fuiſſe radicibus ſolidatam, ut ab illa recedere ne ipſi quidem auderent hæretici & ſchiſmatici, ut ex Novariani exemplo compertum eſt, qui tres Romam accerſiit Epiſcopos, a quibus crapula oppreſſis fictitiam manuum impoſitionem accepit: ſæculo deinceps quarto eo magis hæc diſciplina invaluit, quo robuſtiore Nicænorum Patrum auctoritate fundata, pro inviolabili lege habita eſt: „ vetus ſtatutum
„ obtinuit, *inquit Theodoretus*, (e) ſanctorum- (e) Hiſt. Eccl. lib. 5. c. 9.
„ que patrum in Nicæno Concilio definitio, „ ut in unaquaque provincia, illius provinciæ „ Epiſcopi, una cum finitimis, ſi ipſis ita vi-
„ ſum fuerit, ordinationes faciant .... (f) ca- (f) Ib. c. 23.
„ nones, cunctos provinciæ jubent convocari „ Epiſcopos, ordinarique vetant ullum, niſi „ tribus præſentibus Epiſcopis.

Sed non inde conſequens eſt, hunc Epiſcoporum aſſiſtentium numerum, in ordinatione Epiſcopi, neceſſitate Sacramenti requiri; ita ut ordinatio ab uno ſolo facta, non illicita tantum, ſed & invalida dicenda foret: quæ enim velut ad ſubſtantiam Sacramenti pertinentia, in ſcripturis divinis præſcripta non legimus, nec aliter quam velut ad diſciplinam ſpectantia ſcimus a majoribus conſtituta, tanti pretii, tantæque neceſſitati non ſunt, ut eorum infractione Sacramentum ipſum irritandum & pro nullo habendum putare debeamus; atqui quod ad unius ordinationem Epiſcopi, plures debeant Epiſcopi convenire, non divina ſanctio eſt, in ſcripturis diſerte expreſſa, nec a majoribus eſt ſtatutum velut ad Sacramenti ſubſtantiam pertinens, ſed tamquam regula diſciplinæ, ne nimirum fraudulenter & abſque conſenſu Eccleſiæ, aliqui in Epiſcopatum irreperent: ergo &c.

Deinde: ſi tres Epiſcopi ad unum conſecrandum, forent neceſſitate Sacramenti neceſſarii, ordinatio a paucioribus facta, rata haberi non poſſet; atqui in contrarium afferuntur exempla eorum, quos conſtat a paucioribus Epiſcopis, probante Eccleſia ordinatos.

1. enim veriſimile non eſt, Apoſtolos qui ubicumque verbum Dei diſſeminabant, Epiſcopos conſueverant ordinare, ſemper duos ſibi Epiſcopos ad ſacram cæremoniam adjunxiſſe: pauci namque in his Eccleſiæ naſcentis primordiis miniſtri erant, nec facile in unum locum tres convenire ad manus imponendas potuiſſent.

2. Refertur in hiſtoria Eccleſiaſtica, *Clementem* a Sancto Petro, *Anianum* a Sancto Marco, illum quidem Romæ, iſtum Alexandriæ Epiſcopos conſecratos.

3. Theodoretus hoc ipſo in loco ubi laudat canones, quibus vetatur ne ordinatio Epiſco-
pi, niſi tribus præſentibus Epiſcopis fiat, (g) (g) Hiſt. lib. 5. cap. 23.
obſervat Evagrium quarto ſæculo, fuiſſe a ſolo Paulino Antiochenum Epiſcopum conſecratum.

4. S.

4. S. Gtegorins Magnus Auguſtino Anglorum Apoſtolo licentiam fecit, ut ſolus ipſe Epiſcopos in Anglia ordinaret: ab eo enim interrogatus, quot neceſſarii eſſent Epiſeopi in unius conſecratione? his verbis teſpondit: *ut quidem in Anglorum Eccleſia adhuc ſolus tu Epiſcopus inveniris, ordinarr Epiſcopum, non aliter niſi ſine Epiſcopis potes.*

5. Hoc ipſum inſinuant canones Apoſtolici, qui non adeo trium Epiſcoporum miniſterium in unius ordinatione reqnitunt, quin a paucioribus fieri poſſe ſignificent: *Epiſcopus*, inquiunt, *a duobus, vel teibus Epiſcopis ordinetur.*

6. Etſi tres pluresve Epiſcopi ad Epiſeopum conſecrandum canonibus requirantur; in antiquis tamen ritualibus, e tribus unus dicitur *conſecrator*, reliqui, *aſſiſtentes* vocantur: intelligit ergo Eccleſia ad ordinationis ſubſtantiam ſufficere unum.

7. Denique huc facit comparatio Epiſcopatus, cum cæteris Hierarchicis ordinibus, aliiſque Sacramentis: nam ad diaconum, ipſumque presbyterum conſecrandum unus Epiſcopus ſofficit ſimiliter Sacramentum quodlibet, valide ab uno miniſtro confertur: quidni ergo de Epiſcopatu pariter ſentiremus?

XI.

Epiſcopus a quibus, & quatenus eligendus?

De electione Epiſcoporum a quibus & qna ratione fieri debeat, graviſſima ſummique momenti quæſtio eſt, quæ quoniam ad juris canoniei peritos, magis quam ad Theologos pertinet, non aliter a nobis eſt attingenda, niſi quantum neceſſarium fuerit, ad recentiorum hæreticorum malitiam ae temeritatem redarguendam: illi anim non cleri tantum, ſed & plebis ipſius ſuffragia, jure divino ad Epiſeoporum aliorumque miniſtrorum electionem ſic prærequiri finxerunt; ut aliter facta ordinatio nulla & irrita foret: in quam quidem opinionem non vera perſuaſione, ſed prava adulatione adducti ſunt, qno facilius in pattes ſuam plebem ineruditam, & in perniciem perttaherent:
„ hunc ritum, inquit Lutherus, (a) per multas
„ Epiſtolas Cyprianus commemorat, ſemper
„ ſuffragium populi, & judicium propinquo-
„ rum Epiſcoporum ita allegans; ut hanc ex
„ Deo ordinationem eſſe, cum fiducia pronun-
„ eiet .... nec referre eſt neceſſe, quanto fe-
„ licius hodie is ritus divinus ſervaretur, præ-
„ ſertim tot ſacerdotibus malis regnantibus,
„ & invito populo impoſitis .... *cui Calvinus*
„ *conſentiens*: habemus, *inquit*, (b) eſſe hanc
„ legitimam, ex verbo Dei, miniſtri vocatio-
„ nem, ubi ex populi conſenſu & approba-
„ tione creantur, qui viſi fuerint idonei: præ-
„ eſſe autem electioni debere alios paſtores:
„ ne quid vel per levitatem, vel per mala
„ ſtudia, vel per tumultam a mnltitudine pec-
„ cetur.

(a) *in lib. de poteſtate Papa.*

(b) *inſtit. lib. 4. c. 3.*

Equidem in miniſtrorum, maxima vero Epiſcoporum electione, cleri ipſiuſque populi ſuffragium poſtulandum & expectandum, antiqua diſeiplina ſancitum erat: æquum enim majoribus videbatur, ut ab omnibus eligeretur, qui omnibus erat præponendus: fatentur catholici illius moris qui ad dnodecimnm uſque ſæculum viguit, ab Apoſtolis ipſis exemplum datum: nam ut actuum primo capite legitur, (c) exurgens Petrus in medio fratrum, (numero fere eentum viginti) unum, in locum Judæ ptoditoris votis communibus eligendum edixir, qui Epiſcopatum ejus acciperet, & Chriſti reſurrectionis teſtis fieret: eumqne duos ſtatuiſſent, Joſeph & Matthiam, uter alteri eſſet præponendus, ductis ſortibus voluntati Domini dimiſerunt: pariter actuum ſexto, non niſi communibus ſuffragiis, Stephanus & cæteri diaconi ſunt electi: convocantes duode-
„ eim, *ait textus ſacer*, (d) multitudinem di-
„ ſcipulorum dixerunt: non eſt æqnum nos de-
„ relinquete verbum Dei, & miniſtrate men-
„ ſis: conſiderate ergo, fratres, viros ea vo-
„ bis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu San-
„ cto, & ſapientia, quos conſtituamus ſupet
„ hoc opus .... & placuit ſermo coram mul-
„ titudine, & elegerunt Stephanum &c....
„ hos ſtatuetunt ante conſpectum Apoſtolorum
„ & orantes impoſuerunt eis manus .... quod
ab Apoſtolis factum, ad annum, ut prædixi, ducenteſimum ſupra milleſimum, imitandum Eccleſia cenſuit, ſæpeque ſaneitis decretis firmavit.

(c) *Act. 1. 15. & ſeqq.*

(d) *Act. 6. 2. & ſeqq.*

„ Plebs obſequens præceptis Dominicis, &
„ Deum metuens, *ait S. Cyprianus*, (e) a peeea-
„ tore præpoſito ſepatare ſe debet ... cum ipſa
„ maxime habeat poteſtatem, vel eligendi di-
„ gnos ſacerdotes, vel indignos recuſandi quod
„ & ipſum videmus de divina auctoritate de-
„ ſcendere, ut ſacerdos plebe præſente, ſub
„ omnium oculis deligatur, & dignus atque ido-
„ neus pnblico judicio ac teſtimonio comprobe-
„ tur.... ptopter quod diligenter de traditione
„ divina, & Apoſtolica obſervatione, ſervan-
„ dum eſt & tenendum: quod apud nos quo-
„ que, & fere univarſas provincias tenetur, nt
„ ad ordinationes rite celebrandas, ad eam ple-
„ bem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſ-
„ dem provinciæ, proximi quippe, conveniant,
„ & Epiſcopus deligatur plebe præſente.

(e) *epiſt. 68.*

Pari ſenſu S. Leo Pontifex Maximus, „ cnm
„ *inquit*, (f) de ſummi ſacerdotis electione tra-
„ ctabitur, ille omnibus præponatur, quem ele-
„ ri plebiſque conſenſus concorditer poſtulave-
„ rit .... Metropolitano defuncto, cum in lo-
„ eum ejus alius fuerit ſubrogandus, Provincia-
„ les Epiſcopi ad civitatem Metropolitanam con-
„ venire debebunt, ut omnium clericorum at-
„ que omnium civium voluntate diſcuſſa, ex
„ presbyteris ejuſdem Eceleſiæ, vel ea diaco-
„ nibus optimus eligatur.

(f) *epiſt. 84. cap. 5.*

Concilium Aurelianenſe III. ean. 3. „ Metro-
„ politanus, *inquit*, a comprovincialibus Epi-
„ ſcopis, ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ conti-
„ nent, cum eonſenſu cleri, vel (&) civinm
„ eligatur; quia æqnum eſt, ſicut ipſa ſedes
„ Apoſtolica dixit, ur qui præponendus eſt
„ omnibus, ab omnibus eligatur: de compro-
„ vincialibus vero ordinandis, eum conſenſu
„ metropolitani, cleri, & civinm, juxta prio-
„ rum canonum ſtatuta, electio & voluntas re-
„ quiratnr.

Concilium IV. Toletanum can. 18. „ nee ille dein-
„ eeps ſacerdos erir, *inquit*, quem nec clerus, nec
„ populus propriæ eivitatis elegerit, vel aucto-
„ titas metropolitani, vel comprovincialium ſa-
„ cerdotum aſſenſio exquiſivit.

Sexcenti in hanc rem canones, & exempla inoumera, ſi res poſtularet, aſſerri poſſent, quin & antiqui moris in hodiernis Pontificalibus haud leve eſt veſtigium, nbi, non ante ordinandos miniſtros præſcribitnt, quam fuerint ab Archidiacono, nomine Eccleſiæ, conſecratori Epiſcopo præſentati. *Reverendiſſime Pater*, inquit, *poſtulat Sancta Matre Eccleſia, ut hos præſentes ſubdiaconos ad onus diaconii ordineris*: idemque erga presbyteros & Epiſcopos ordinandos ſervatur: hæc enim poſtulatio nomine Eccleſiæ facta, præhabitæ conſultationis atque electionis velut teſtificatio eſt.

Verum cum aliud diſciplina, aliud jus divinum ſit; aliud exemplum, & aliud regula, ex eo quod fuerit aliquid ab Apoſtolis factitatum, & communi plurium ætatum obſervatione retentum, non propterea ſequitur, ad divinam legem ſic pertinere, ut aliter facta ordinatio, pro irrita & nulla habenda ſit: eujus veritatis plurima, eaque convincentia argumenta ſunt.

1. Enim, ſi jnre divino, in Epiſcoporum, cæterorumque miniſtrorum electionibus, plebs ipſa deberet ferre ſuffragium; ejus alicubi ſcriptura ſacra meminiſſet; atqui legis hujuſmodi nec minima in toto Chriſti teſtamento, aut Epiſtolis Apoſtolicis memoria reperitur: edant enim, ſi potis eſt, Lnthetani & Calviniſtæ, aliquem ex Evangelio locum, unde conſtet, quoties mini-

ſtri alicujus ſacri erit electio facienda, neceſſaria, ſub nullitatis pœna eſſe, civium & infimæ plebeculæ vota: evolvant revolvantque integros novi Teſtamenti libros, homines ſuo judicio ſapientes, qui pro commenro humano habent, quidquid ſacris litteris expreſſe commendatam non fuerit; legemque proferant auctore Spiritu Sancto dictatam, qua cautum ſit, neminem Epiſcopum, Presbyterum, Diaconum niſi populi votis eligi valida poſſe.

2. At, inquiunt, Apoſtoli quando de miniſtris eligendis quæſtio fuit, Eccleſiam univerſam ad deliberationem, & delectum faciendum vocarunt: bene eſt. Sed numquid pro ſanctione & jure divino habandum putant, quidqoid eſt ab Apoſtolis obſervatum? hoc ſi ita eſt, dicant pariter, abſtinentiam ab immolatis ſimulacrorum, ſuffocato, & ſanguine, divino jure eſſe præſcriptam, quia ita Apoſtolico decre- (a) *Act.* 15. 28. to ſancitum eſt: (a) alia irem molra zelo quo exæſtuant Apoſtolico revoceot, quæ conſtat ab Apoſtolis ſub initium Eccleſiæ ſacta, deinceps in deſuetudinem abiiſſe: quod ſi non audent, utpote abſurdiſſimum, affirmare, diſcant in iis quæ ad diſciplinam ſpectant, non dabere jus cum exemplis confundi, neque id omne pro lege immutabili & ætarna habendum, quod aliquando legitur ſactum.

3. Quid quod ne id quidem quod aliquando feciſſe leguotnr Apoſtoli, in miniſtrorum electionibus ſemper obſervarunt. Nam præterquam quod Matthiæ in locum Judæ ſubrogatio, proprie loquendo, non Eccleſiæ ſed Dei (b) *Act.* 1. 24. ſolius electio fuir, prout legitur in Actis: (b) numquid Paulus & Barnabas a plebe electi ſunt, (c) *Act.* 13. 2. de quibus in eodem libro habetur: (c) *ſegregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod aſſumpſi eos?* numquid quando Apoſtolus diſci- (d) *Tit.* 1. 5. pulo ſuo his verbis ſcripſit: (d) *hujus rei gratia reliqui te Creta, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi*: cooſilium ei aut præceptum dedit, non ante ad Epiſcopi conſecrationem progrediendi, quam populi electio præceſſiſſet? numquid Saoctus Perrus *Evodium* Antiochenum Epiſcopum, & Sanctus Marcus *Anianum* Parriarcham Alexandrinum, accito prius populi & Magiſtratos conſilio conſtituiſſe leguntur; eum e contrario ex antiquis monumentis cerrum ſit, eos, ſicut & Jacobum Hieroſolymis ſuprema Apoſtolorum poteſtate, neque eapectato plebis ſuffragio conſecratos? numquid euim varo Apoſtuli orbem univerſum peragraodo, & ubique gentium Epiſcopos ſui vicarios ſtatuendo, poterant aut debebant in ſacris electionibus Gentilium vota requirere? quod iraque aliquando populum ad commune conſilium advoearint, axemplum qoidem diſciplinæ fuit; regula neceſſitatis & mandati divini non fuit. Id quod Sanctus Joannes Chryſoſtomus luculentiſſimis verbis declarat, quando hæc Actuum verba explicans: *conſiderate, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, quos conſtituamus ſu-* (e) *hom.* 3. *in Act.* *per hoc opus*: „ inquit, (e) an non licebat ipſi „ Petro eligere? licebat, & quidem maxime: „ verum id non fecit, ne cui videretur gratificari.

4. Si a majoribus noſtris creditum eſſet, clericorum inferiorum, ipſiuſque plebis ſuffragia, ad Epiſcoporom aliorumque miniſtrorum electionem jure divino requiri, numquam ab hac regula receſſiſſent; nemini namque impune licet jus divinum infringere; atqui regula hæc primis ſæculis nec ſemper, nec ubique ſervata. Nam

1. Sanctus ipſe Cyprianus, quem totum ſuum jactitant Lutherani, morem quem prædicar, plebem ad faciendas electiones vocandi, non dicit ubique, ſed fere ubique ſervari. „ (f) *Epiſt.* 68. „ Apud nos, *inquit*, (f) & fere Provincias „ uoiverſas tenetur .... ut Epiſcopus deli„ gatur plebe præſaore .... ergo in aliquibus ſaltem Provinciis Epiſcopi ineapectato plebis ſuffragio creabantur.

2. Ex hiſtoria Eccleſiaſtica conſtat pleroſque fuiſſa inaudito populo conſecratos. Sic Sanctus Athanaſius, ut Rufinus narrat, (g) *Frumentium* (g) *hiſt. lib.* 10. *cap.* 9. Indorum Epiſcopum, inſciis, & ne per ſomnium quidem Indis cogitantibus conſecravir: refert Euſebius, aliquando a Viciniorihus Epiſcopis, novos viduatis Eccleſiis Epiſcopos inconſulta plebe præfectos; ſic de *Narciſſo* quodam ſermonem habens, qui fugam elanculom arripuerar: „ poſt Narciſſi fugam, *inquit*, (h) (h) *hiſt. lib.* 6. *c.* 10. „ ignaris omnibus ubinam gentium ageret, viſum eſt finitimarum gentium Epiſcopis, „ alium ejus loco Epiſcopum ordinare, *Dium* nomine. Sanctus Gregorius Magnus, ut prædiximus, Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, ipſeque Auguſtinus pleroſque per hanc inſulam, plebium ineapectato judicio, Epiſcopos ordinavit.

3. Qood obſervatu digniſſimum eſt, ab electionibus plebs aliquando repellebatur, nedum ejus expeterentur ſuffragia; ſic Concilium Laodicenum Canone 13. *non eſt permittendum turbis*, inquit, *electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promovendi* .... & Concilium Romanum Sancto Martino Pontifice Maximo habitum, canone 1. „ Non licet populo, *inquit*, „ electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium „ promoventur; ſed in judicio Epiſcoporum „ ſit, ut ipſi eum probent.....non ergo hoc tempore putabatur, jure divino electionem irritam fore cui populus non interſuiſſet.

4. Ideo antiquitus populorum præſentia in electionibus requirebatur, non ut ipſi judicarent, utri eſſent eligendi ac cæteris præponendi, ſed ut de eorum probitate ac morum ſanctitate teſtimonium ferrent. „ Coram omni „ Synagoga, *inquit*, (i) jubet Deus conſtitui (i) *Epiſt.* 68. „ Sacerdotem, id eſt, inſtruit & oſtendit or„ dinationes ſacerdotales, non niſi ſub populi „ aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut ple„ be præſente, vel detegantur malorum cri„ mina, vel boɔorum merita prædicentur; & „ ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium „ ſuffragio & judicio fuerit examinata .... „ Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſin„ gulorum vitam pleniſſime novit, & uniuſ„ cujuſque actum de ejus converſatione proſpe„ ait. Non ergo ita putabatur populi præſeo„ ria neceſſaria, quin aliter poſſet Epiſcopus eligi; puta, quando ſic erat alicujus ſanctitas manifeſta, & longo eaperimento probata, ut novo teſtimonio non egeret; vel quando populum ſanctitas ipſa eligendi, quantumvis aliunde certa, latebat; vel quando commotiones, & plebium turbulentæ factiones excitandæ prævidebantur.

6. Denique, non eſt ea ſententia admittenda, quæ plebem infimam, omneſque ſine diſcrimine laicos ad ſupremum Eccleſiæ regimen erigit; quodque pernicioſius eſt, jus ipſum divinum ad ſui defenſionem proterve obtendit; atqui hujuſmodi opinio eſt, hæreticorum obgannienrium, ſine præeunte ſuffragio populi, miniſtrorum ſacrorum electionem, jure divino irritam eſſe. Quid enim hoc aliud eſt, quam præcipuam regiminis Eccleſiæ partem, quæ in paſtorum ac miniſtrorum electione conſiſtit, ovibus ipſis committere? quod ergo aliquando Eccleſiæ diſciplina indultum fuit, in jus divinum velle transferre, tum iniquiſſimum, tum ineptiſſimum eſt.

Atque adeo a primo ad ultimum ſequitur, nedum ad fidem pertioeat, in miniſtrorum electionibus populorum ſuffragia jure divino requiri; fidei e contrariu eſſe, non requiri: ita Concilium Tridenrinum. „ Docet ſacroſancta ſyno„ dus, *inquit*, (k) in ordinatione Epiſcoporum, (k) *ſeſſ.* 23. *c.* 4. „ ſacerdotum, & cæterorum ordinum, nec po„ puli, nec cujuſvis ſæcularis poteſtatis, & ma„ giſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive au„ ctoritatem ita requiri; ut ſine ea irrita ſit or„ dinatio: quin potius decernit, eos qui tan„ tummodo a populo, aut ſæculari poteſtate ac „ magiſtratu vocati, & inſtituti, ad hæc miniſte„ ria exercenda adſcendunt, & qui ea propria te„ meritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ mini„ ſtros,

Digitized by Google

„ ſtros, ſed ſures & Latrones, per oſtium non in-
(a) Ibid. can. 7. „ greſſos habendos eſſe...(a) ſi quis dixerit, ...
„ ordines, ab ipſis (Epiſcopis) eollatos, ſine
„ populi vel poteſtatis ſæcularis eonſenſu aut vo-
„ catione, ireitos eſſe.... anathema ſit.... (b)
(b) Ibid. can. 8. „ ſi quis dixerit, Epiſcopos, qui auctorirate
„ Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe le-
„ gitimos & veros Epiſcopos, ſed figmentum
„ humanum: anathema ſit.

Nec minore æquitate in concilio Conſtantienſi (c) damnati ſunt, Wicleſſus, & Joannes Hus, qui errore contrario contendebant, nullatenus eſſe neceſſarium fieri ab hominibus miniſtrorum electionem: hoc falſo principio nixi, neminem niſi prædeſtinatum poſſe in Eccleſia eſſe paſtorem: atqui, inquiebant, qui ſint de prædeſtinatorum numero, ſoli Deo cognitum eſt: ergo ad Deum ſolum omnis miniſtrorum electio pertinet: ita perverſi homines, non advertentes ſe inſano hoc paradoxo, tum Chriſtum ipſum damnare, qui Judam quem ſciebat eſſe reprobum, & futurum Apoſtatam, ad Apoſtolatum vocavit, tum omnem Eccleſiæ diſciplinam ac traditionem ſubvertere, qua docemur neminem unquam ſine vocatione, etiam externa, ad ſacrum miniſterium fuiſſe aſſumptum: tum denique cum ratione pugnare, & ipſam funditus extirpare Eccleſiam: cum enim fidelium cœtus ex ovibus & paſtoribus neceſſario coaleſcat, ruere & extirpari neceſſum eſt, ſi paſtoribus carere contigerit: porro neſcire quis paſtor ſit, idem eſt ac paſtore carere: quemadmodum enim debet paſtor oves ſuas, ita debent oves paſtorem agnoſcere: atqui ſi ad ſolum Deum paſtorum electio pertinetet, nulloque deberet ſigno exterius declarari, jam nemo ab ovibus pro vero paſtore haberi poſſet, quemadmodum enim nemo ſcire poſſet, hunc aut illum eſſe prædeſtinatum, ita ſcire poſſet eſſe paſtorem: atque adeo totum Eccleſiæ ædificium rueret, cui tam impoſſibile eſt ſine paſtoribus ſtare, quam domum ſine fundamento ſubſiſtere. Merito ergo a patribus Conſtantienſibus ſeſsione octava, hæ duæ Wicleſſi propoſitiones confixæ ſunt: I. *Si Papa ſit praſcitus, & malus; non habet poteſtatem ſuper fideles*. 2. *Electio Papæ a Cardinalibus per diabolum eſt introducta*: & ſeſsione decima quinta *Joannis Hus* aliæ duæ: 1. (n. 22.) *Papa, vel prælatus malus & præſcitus, eſt æquivoce paſtor*: 2. (n. 26.) *non eo ipſo quo electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo perſona eſt legitime electa*.

(c) ſeſ. 15.

Hæc duo itaque pari certitudine ſunt tenenda. *Primum*: neceſſariam eſſe jure divino miniſtrorum vocationem externam, quæ quoniam miraculo communiter ſaltem, non fit, electione, inter homines & ab hominibus ipſis fieri debet. *Secundum*: in miniſtrorum electione, jure divino plebis ſuffragia non requiri: ſed quibus committi, & qua ratione fieri electio debeat, utrum communibus cleri populique ſuffragiis, utrum a clero ſolo? utrum a Pontifice Maximo? utrum a regibus ac principibus? an per inſpirationem? an per ſcrutinium? an per compromiſſum? quo ſcilicet eligendi ſupremum arbitrium, in unum aut in plures communi omnium conſenſu transfertur, non ad fidem pertinere, ſed ad diſciplinam, quæ pro temporum; locorum, circumſtantiarum diverſitate, immobili fide manente, varia eſt.

Has vero tam diverſas eligendi formas quoniam expendere præſentis non eſt inſtituti, reliqua quæ officii noſtri ſunt proſequemur.

XII.

Epiſcoporum officia ac virtutes.

Epiſcoporum officia tam lata patent, quam exercitium ipſum Chriſtianæ Religionis, cujus omnis pars vera aliqua ratione, ab illis pendet: *Epiſcopum*, ait liber Pontificalis, *oportet judicare, interpretari, conſecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare*.

1. Oportet Epiſcopum *judicare*: quod officium latiſsime patet; in rebus enim ad Religionem ſpectantibus, judex ordinarius & immediatus, in unaquaque reſpective diœceſi Epiſcopus eſt: ad illum pertinet, emergentes de fide, Ethica Chriſtiana, & diſciplina quæſtiones decidere: in cauſis matrimonialibus, ordinum interſtitiis, & aliis hujuſmodi, quantum quidem permittunt canones ipſi, de ſeveritate canonum aliquid, attentis circumſtantiis, relaxare; deinde judex Epiſcopus eſt, tum in interiori pœnitentiæ foro, eorum qui voluntario ſe ipſos accuſant; tum in foro exteriori, peccatores publicos arguendo, increpando: & niſi pœnitentiæ jugo colla ſummiſerint, excommunicatione plectendo: quod ſi erga laicos poteſt, quanto magis erga clericos, quorum vita debet ſanctior eſſe quam laicorum, quique Epiſcopis ſuis longe ſtrictius laicis ſubditi ſunt?

2. Oportet Epiſcopum *interpretari*, hoc eſt verbum divinum, qua voce, qua ſcriptis, ſi ad conſultationem reſpondendum fuerit, aſsiduo explicare: hæc verbi Dei ſcripti & traditi explicatio, prædicatio dicitur, quam ſacri Epiſcoporum miniſterii potiſsimam eſſe partem, exemplo ſuo Apoſtoli declararunt, quando de eligendis diaconis cogitantes, ſic fidelem populum ſunt affati: *non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis*: itaque prædicandi officium, quod ipſi exercuerant, in ſucceſſores ſuos Epiſcopos lege inviolabili, niſi obſit neceſsitas, tranſmiſerunt: prout catholica ſemper intellexit Eccleſia, & decretis ſæpe iteratis præcepit: „
„ quia Chriſtianæ Reipublicæ, *ait Concilium*
„ *Tridentinum*, (d) non minus neceſſaria eſt (d) ſeſſ. 5. de Ref. cap. 2.
„ prædicatio Evangelii, quam lectio; & hoc eſt
„ præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & de-
„ cernit Sancta ſynodus, omnes Epiſcopos, Ar-
„ chiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccle-
„ ſiarum prælatos, teneri per ſe ipſos, ſi legiti-
„ me impediti non fuerint, ad prædicandum San-
„ ctum Jeſu Chriſti Evangelium: ſi vero conti-
„ gerit, Epiſcopos & alios prædictos, legitimo
„ detineri impedimento, juxta formam generalis
„ Concilii, (e) viros idoneos aſſumere tenean- (e) Lateran. 4. c. 10.
„ tur, ad hujuſmodi prædicationis officium ſalu-
„ briter exequendum: ſi quis autem hoc adim-
„ plere contempſerit, diſtrictæ ſubjaceat ultio-
„ ni ... *& alibi*: (f) prædicationis munus, (f) ſeſſ. 24. de Ref. c. 4.
„ quod Epiſcoporum præcipuum eſt, cupiens San-
„ cta ſynodus, quo frequentius poſſit ad ſalu-
„ tem fidelium exerceri; canones alias ſuper hoc
„ editos ſub felicis recordationis Paulo III. aptius
„ præſentium temporum uſui accomodando,
„ mandat ut in Eccleſia ſua ipſi per ſe, aut ſi
„ legitime impediti fuerint, per eos quos ad
„ prædicationis munus aſſument; in aliis au-
„ tem Eccleſiis, per parochos, ſive iis impe-
„ ditis, per alios ... ſacras ſcripturas, divi-
„ namque legem annuncient.

3. Oportet Epiſcopum *Conſecrare*: quædam enim conſecrationes ſunt ordini Epiſcopali annexæ: videlicet Abbatum & Abbatiſſarum benedictio; conſecratio Regum ac Reginarum; Eccleſiarum dedicatio, altarium, calicis & patenæ conſecratio; benedictio Sancti Olei &c. quædam vero, etſi earum præcipuam & ordinariam Epiſcopi habeant poteſtatem, a ſimplicibus presbyteris eorum conceſſione fieri poſſunt: quales ſunt, corporalium, mapparum, veſtium Sacerdotalium, imaginum, campanarum, &c. benedictiones.

4. Oportet Epiſcopum *Ordinare*: quæ ejus præcipua, & ſecundi ordinis Sacerdotibus incommunicabilis ut ſupra oſtenſum fuit, functio eſt: inde enim potiſſimum demonſtratur, Epiſcopos presbyteris ſimplicibus jure divino præeſſe: quemadmodum porro ad Epiſcopum pertinet ordinare; ita ad eum præcipue ſpectat, dignos ſacro miniſterio Sacerdotes & clericos inferiores eligere, indignos, nulla habita perſonarum acceptione arcere, viduatis parochiis paſtores, quoad fieri poteſt, optimos ac vigilantiſſimos providere; procurare ut per totam late diœceſim Regularis diſciplina ſervetur, ut denique in ordine quique ſuo contineantur.

5. Epiſcopum oportet offerre: quæ vox non
incruentum tantum corporis & Sanguinis Domi-
ni ſacrificium, quod pro ſe & pro fideli populo
indeſinenter offerre tenetur, cœlum inter &
terram velut medius & ſequeſter; ſed omnia ge-
naraliter ſacrificia comprehendit, quæcumque in-
terius poſſunt ſupremo numini exhiberi, præſer-
tim vero orationis, & profuſæ in pauperes elee-
moſynæ hoſtias: quantum quidem ad ſacrifi-
cium miſſæ, frequenti ejus celebrationi teneri
Epiſcopos, non dubitabit qui adverterit ad eos
præcipue, in perſona Apoſtolorum, verba Chri-
ſti eſſe directa: *hoc facite in meam commemora-
tionem*: quid quod & hoc ipſum Pontificis no-
men aperte declarat. „ Omnis namque Pon-
„ tifex ex hominibus aſſumptus, *inquit Apoſto-*
(a) *hebr.* „ *lus* (a) pro hominibus conſtituitur in iis quæ
5. 1. „ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia
„ pro peccatis . . . quantum vero ad orandi of-
„ ficium, Epiſcopatui neceſſario eſſe annexum,
„ exemplo ſuo Apoſtoli demonſtrarunt, quando
primos diaconos ordinando, precandi & prædi-
candi ſibimet exercitium reſervarunt. „ Conſi-
(b) *Act. 6. 3. & ſeq.* „ derate, *inquiunt*, (b) viros ex vobis boni te-
„ ſtimonii ſeptem . . . quos conſtituamus ſuper
„ hoc opus: nos vero orationi & miniſterio ver-
„ bi inſtantes erimus . . . indeque eſt quod Bea-
„ tus Paulus diſcipulo ſuo Timotheo, utique
„ Epiſcopo, multiplicis generis orationes in pri-
„ mis commendat: „ obſecro primum omnium,
(c) *1. Tim. 2. 1.* „ *inquit*, (c) fieri obſecrationes, orationes.
„ poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus
„ hominibus, pro regibus, & omnibus qui in
„ ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam
„ vitam agamus, in omni pietate & caſtita-
„ te . . . de Eleemoſyna porro dicere ſuper-
„ fluum fuerit, quando quidem intelligant om-
„ nes Epiſcopum, Dei œconomum eſſe, quem
„ conſtituit ſuper familiam ſuam; adeoque ei
„ pauperum omnium curam ſollicitudinemque
„ incumbere.

6. Oportet Epiſcopum *Baptizare*: etſi enim
tingendi functio ſecundi ordinis ſacerdoribus,
ipſiſque diaconis attributa fuerit, ſuprema ta-
men auctoritate Epiſcopis convenit: quo ſenſu
(d) *lib. de bapt. c. 17.* Tertullianus ſæpe laudatus „ dandi, *inquit*, (d)
„ baptiſmi jus habet ſummus ſacerdos, qui eſt
„ Epiſcopus: dehinc presbyteri, & diaconi:
„ non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, pro-
„ pter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo ſalva pax
„ eſt . . . quando antiquitus bis in anno, pa-
ſchatis ſcilicet & pentecoſtes diebus, ſolemniter
baptiſma conferebatur, ſolus ejus erat miniſter
Epiſcopus: adeoque omnium ſuæ curæ com-
miſſorum, vera plenaque ratione pater erat,
quia omnes in Chriſto per Sanctum lavacrum
genuerat.

7. Tandem oportet Epiſcopum *Confirmare*:
qua de re nihil in præſenti, quod dicamus oc-
currit, poſtquam libro 3. de Sacramento con-
firmationis, ex ſcriptura, traditione, & Eccle-
ſiæ decretis prubatum eſt, ordinarium hujus Sa-
cramenti miniſtrum ſolum Epiſcopum eſſe: tan-
tum hic Tridentinum canonem juvat revoca-
(e) *ſeſſ. 7. can. 1. de confirm.* re: „ ſi quis dixerit, *inquit*, (e) Sanctæ con-
„ firmationis ordinarium miniſtrum non eſſe
„ ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem
„ Sacerdotem: anathema ſit.

Jam hæc Epiſcoporum officia qui diligenter
expenderit, facile intelliget quot & quantis virtu-
tibus debeant eſſe ornati: cum enim Epiſcopa-
tus ſacerdotii apex atque perfectio ſit, virtutum
omnium complexionem importat, ſine quibus
perfectio ne intelligitur quidem. „ Oportet Epi-
(f) *1. Tim. 3. 2. & ſeqq.* „ ſcopum, *inquit Apoſtolus*, (f) irreprehenſibi-
„ lem eſſe;... ſobrium, prudentem, ornatum,
„ pudicum, hoſpitalem, Doctorem, non vino-
„ lentum nec percuſſorem, ſed modeſtum: non
„ litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui be-
„ ne præpoſitum, filios habentem ſubditos cum
„ omni caſtitate: ſi quis autem domui ſuæ præ-
„ eſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligen-
„ tiam habebit? non neophytum, ne in ſuper-
„ biam elatus, in judicium incidat diaboli: o-
„ portet autem illum & teſtimonium habere bo-
„ num ab iis qui foris ſunt... (g) amplecten- (g) *Tit. 1. 9.*
„ tem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fide-
„ lem ſermonem, ut potens ſit exhortari in do-
„ ctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.

XIII.

Epiſcoporum veſtes, & inſignia.

Epiſcopi quædam cum ſecundi ordinis Sacer-
dotibus indumenta communia habent: habent
& propria quibus ornantur, quando ſolemniter
celebrant: præcipua ſunt ſandalia & caligæ,
crux pectoralis, tunicella, dalmatica, chiro-
thecæ, annulus, mitra, & baculus: de quibus,
deque eorum uſu, ſignificatione, & antiquitate
dicere, inſtituti noſtri non eſt: conſulat, qui vo-
luerit iſta doceri piſſimum juxtaque doctiſſimum
Cardinalem *Bona*, rerum liturgicarum libro pri-
mo cap. 24. ubi de ſacris indumentis ſacerdo-
tum, Pontificum, & miniſtrorum accuratiſſime
diſſerit: nobis ſat fuerit, ex Romano Pontifica-
li ritum exſcribere, quo paſtoralis baculus, an-
nulus, mitra, & chirothecæ novis Epiſcopis
ab eorum conſecratoribus tradi ſolent; ut inde
eorum myſtica ſignificatio innoteſcat.

Baculum quidem conſecrato tradens Pontifex:
„ Accipe, *inquit*, baculum paſtoralis officii;
„ ut ſis in corrigendis vitiis pie ſæviens, judi-
„ cium ſine ira tenens, in fovendis virtutibus
„ auditorum animos demulcens, in tranquilli-
„ tate ſeveritatis cenſuram non deſerens....
„ quod ergo regibus ſceptrum, baculus eſt Epiſ-
„ copis, inſigne ſcilicet auctoritatis, ſollicitu-
„ dinis, & correctionis.

Annulum vero in digitum annularem dexteræ
manus conſecrati immittens Pontifex conſecra-
tor: „ Accipe, *inquit*, annulum, fidei ſcilicet ſi-
„ gnaculum, quatenus ſponſam Dei, Sanctam
„ videlicet Eccleſiam, intemerata fide orna-
„ tus, illibate cuſtodias.

„ Deinceps mitram capiti conſecrati impo-
„ nens: imponimus, Domine, *inquit*, capiti hu-
„ jus Antiſtitis & Agoniſtæ tui galeam munitio-
„ nis & ſalutis, quatenus decorata facie, & ar-
„ mato capite, cornibus utriuſque teſtamenti
„ terribilis appareat adverſariis veritatis; & , te
„ ei largiente gratiam, impugnator eorum ro-
„ buſtus exiſtat, qui Moyſi famuli tui faciem
„ ex tui ſermonis conſortio decoratam, luci-
„ diſsimis tuæ claritatis ac veritatis cornibus
„ inſigniſti; & capiti Aaron Pontificis tui
„ Tiaram imponi juſsiſti. Per Chriſtum &c.

„ Chirothecas denique manibus ejuſdem ada-
„ ptans: Circumda, Domine, *inquit*, manus
„ hujus miniſtri tui, munditia novi hominis,
„ qui de cœlo deſcendit; ut quemadmodum Ja-
„ cob dilectus tuus, pelliculis hœdorum opertis
„ manibus, paternam benedictionem, oblato pa-
„ tri cibo potuque gratiſsimo, impetravit, ſic &
„ iſte, oblata per manus ſuas hoſtia ſalutari, gra-
„ tiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.
„ Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium
„ tuum, qui in ſimilitudinem carnis peccati
„ tibi pro nobis obtulit ſemetipſum. Amen.

XIV.

Epiſcoporum gradus diverſi.

Epiſcopatus, ordinationis habita ratione, in
omnibus unus eſt, quia omnes auctoritate Apoſto-
lica a Chriſto immediate accepta in ſolidum & in-
„ diviſim fruuntur. Epiſcopatus, *inquit preclariſ-*
„ *ſime Sanctus Cyprianus*, (h) unus eſt, cujus pars a (h) *lib. de Unitat. Eccl.*
„ ſingulis in ſolidum tenetur... Longeque excel-
„ lentius Symmachus, quinto deſinente, ſextoque
„ ineunte ſæculo Summus Pontifex: ad Trinitatis
„ inſtar, *inquit*, (i) cujus una eſt; atque individua (i) *Epiſt. 1. ad Æonium.*
„ poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites Sacer-
„ dotium... Eodemque ſenſu S. Hieronymus:
„ Ubicumque fuerit Epiſcopus, *ait*, (k) ſive Romæ, (k) *Epiſt. 85. ad Evagr.*
„ ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhe-
„ gii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis; ejuſdem me-

„ riti,

„ tiit, ejuſdem eſt & Sacerdotii, potentia di- „ vitiarum & paupertatis humilitas, vel ſubli- „ miorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. „ Cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.

Nedum vero diverſis Epiſcoporum gradibus unitas Epiſcopatus obicem ponat; ut e contra neceſſarium fuerit, gradibus diſtingui Epiſcopos, ut Epiſcopatus ipſius; atque Eccleſiæ unitas intacta maneret. Si enim ſibimet quiſque Epiſcopus independentem a cæteris principalitatem tribueret; non jam una, per univerſum orbem diſperſa, ſed tot pene Eccleſiæ forent, quot Diœceſes, nec partes domus Dei, quæ ipſa Eccleſia eſt, communis Regiminis vinculis nectentur; ſed ſciſſionibus innumeris undequaque disjunctæ diffluerent. „ Connexio totius corporis, *ait S. Leo Pontifex Maximus*, (a) unam „ ſanitatem, unam pulchritudinem facit: & „ hæc connexio totius quidem corporis unani- „ mitatem requirit: ſed præcipue exigit con- „ cordiam Sacerdotum. Quibus etſi dignitas ſit „ communis; non eſt tamen ordo generalis. „ Quoniam & inter beatiſſimos Apoſtolos in „ ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio „ poteſtatis: & cum omnium par eſſet electio, „ uni tamen datum eſt, ut cæteris præemine- „ ret, de qua forma, Epiſcoporum quoque eſt „ orta diſtinctio, & magna ordinatione provi- „ ſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent, „ ſed eſſent in ſingulis Provinciis ſinguli, quo- „ rum inter fratres haberetur prima ſenten- „ tia: & rurſus quidam in majoribus urbibus „ conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent amplio- „ rem, per quos ad unam Petri ſedem Uni- „ verſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil uſ- „ quam a ſuo capite diſſideret.

(a) Epiſt. 84. vel 12.

Itaque non ad deſtruendam, ſed ad tuendam unitatem diverſi Epiſcoporum gradus ſunt inſtituti.

In primo & infimo gradu ſunt, *Epiſcopi* ſimplices, ſingulis ſinguli Diœceſibus immediate præpoſiti, ut Cleri & fidelis populi curam habeant, ibidemque omnia quæ ſui officii ſunt, accepta divinitus auctoritate adimpleant: his dictum ab Apoſtolo: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit* „ *ſanguine ſuo*. Et ab Apoſtolorum Principe „ Sancto Petro: (b) Seniores qui in Chriſto ſunt „ obſecro conſenior.... Paſcite qui in vobis eſt, „ gregem Dei, providentes, non coacte, ſed „ ſpontanee ſecundum Deum, neque turpis lucri „ gratia, ſed voluntaria; neque ut dominantes „ in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo: „ & cum apparuerit Princeps paſtorum, perci- „ pietis immarceſcibilem gloriæ coronam.

(b) 1. Pet. 5. 1. & ſeqq.

In ſecundo & ſublimiori gradu ſunt *Metropolitani*, ſive Archiepiſcopi, qui non propriis tantum Diœceſibus, ſed diverſis ejuſdem provinciæ Epiſcopis ac Diœceſibus præponuntur. Ad illos ſpectat, Provinciales Synodos convocare, totam viſitare, Provinciam, obortas in Diœceſibus ſibi ſubditis, necdumque ſopitas lites, præmiſſis Canonicis appellationibus, ſalviſque Epiſcoporum comprovincialium juribus recognoſcere; pacique procurandæ, & Canonum obſervationi invigilare.

In tertio & excelſiori gradu *Primates* ſunt, quibus non propriæ tantum Diœceſis, nec unius ſolum Provinciæ, ſed diverſarum in una late ditione Provinciarum cura, antiquis decretis commiſſa eſt. Nam ſicut Metropolitanis Epiſcopi, ſic Primatibus Metropolitani ſubjiciuntur: & ſicut ab Epiſcopo ad Metropolitanum, ita a Metropolitano ad Primatem, juridice in cauſis Eccleſiaſticis appellatur.

Quartum longeque eminentiorem tenent gradum *Patriarchæ*, ſummi nimirum ſupremique patres, ſive patrum Principes, quorum non in unam tantum, ſed & in diverſiſſimas ditiones poteſtas diffunditur. Sic in toto qua late patet Occidente Patriarcha unus eſt Romanus Epiſcopus, ampliſſimam auctoritatem ac juriſdictionem exercens. Patriarchas duos Oriens primitus habuit, Alexandrinum & Antiochenum: quibus totidem ſæculo quarto adjuncti ſunt, Hieroſolymitanus, & Conſtantinopolitanus. Itaque Patriarchæ numero quinario concluduntur: hoc enim nomen etſi pleriſque aliis Epiſcopis attributum honoris cauſa legatur; acquiſito tamen nomine, nihil plus auctoritatis ſunt conſecuti: cum e contrario Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus, & Conſtantinopolitanus, præter cæteros vero Romanus, juribus ſummis potiti ſint.

In quinto denique, eodemque ſupremo ac eminentiſſimo gradu Romanus & Summus Pontifex collocatur, in Univerſa Eccleſia, non ab hominibus, ſed jure divino primatum habens: illi enim in perſona Petri cujus cathedram tenet, a Chriſto Domino dictum eſt: (c) *tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; illi pariter prælatorum ubique omnium, ac ſubditorum, ab eodem Salvatore, generaliter eſt cura commiſſa. (d) *Paſce*, inquit, *agnos meos, paſce oves meas*: *ovium* ſcilicet nomine paſtores ipſos, & ſubditos *agnorum* appellatione ſignificans: his ſolidiſſimis, quippe divinis fundamentis Romani Pontificis primatus innititur, quem convellere ac labefactare fruſtra hæretici atque ſchiſmatici moliuntur, magno ſuo malo non advertentes, niſi prima hæc & ſuprema auctoritas ſarta tectaque conſiſtat, univerſam Eccleſiam ſubruendam, cujus unitatem voluit Chriſtus ab uno ſummo ac viſibili capite dependere. Ut unita- „ tem manifeſtaret, *ait S. Cyprianus* (e) u- „ nam cathedram conſtituit, & unitatis ejuſ- „ dem originem ab uno incipientem, ſua au- „ ctoritate diſpoſuit: hoc erant utique & cæte- „ ri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio „ prædiri & honoris & poteſtatis: ſed exordium „ ab unitate proficiſcitur, & primatus Petro da- „ tur, ut una Chriſti Eccleſia, & cathedra una „ monſtretur: hanc Eccleſiæ unitatem qui non „ tenet, tenere ſe fidem credit? qui cathedram „ Petri ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit?.. parique ſenſu S. Hieronymus: „ dicis, *inquit*, (f) ſuper Pe- „ trum fundatur Eccleſia, licet id ipſum alio „ in loco ſuper Apoſtolos fiat, & cuncti cla- „ ves cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper il- „ los Eccleſiæ fortitudo ſolidetur: tamen pro- „ pterea inter duodecim unus eligitur, ut capite „ conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.

(c) Matt. 16. 18.

(d) Joann. 21. 16. & ſeq.

(e) Lib. de unit. Eccl.

(f) Lib. 1. adv. Jovinian.

De primatu ſummi Pontificis, ejuſdemque juribus ac privilegiis dicere, præſentis inſtituti non eſt; harum enim proſecutio & explanatio quæſtionum ad tractatum de Hierarchia Eccleſiaſtica pertinet. Itaque ut præſenti libro finem ponamus, ſit

SECTIO SEPTIMA ET ULTIMA.

De chorepiſcopatus.

Χώρα Græce idem ac Latine *pagus*, aut *villula* eſt: itaque *χωρεπίσκοπος* eſt, ruralis Epiſcopus, in pago ſcilicet aliquo Epiſcopalia quædam munia, ſub Epiſcopi auctoritate exercens.

I.

Chorepiſcopatus antiquitas.

Chorepiſcopatus officium dudum in Eccleſia inſtitutum, canones antiqui demonſtrant. „ Chorepiſcopis, *inquit Concilium Ancyranum* (g) *canone* 13. non licet presbyteros, vel diaconos ordinare.

Ejuſdem ætatis Neocæſarienſe Concilium, (h) canone utique 13. Epiſcopi vel presbyteri ru- „ ris, *inquit*, non poſſunt in Eccleſia civitatis „ offerre præſente Epiſcopo, vel presbyter ur- „ bis, neque panem dare precationis, neque „ Calicem.... chorepiſcopi autem ſunt qui- „ dem in figura ſeptuaginta: ut autem com- „ miniſtri, propter ſtudium in pauperes of- „ ferunt honorati.

(g) an. 314.

(h) an. 314.

Nec multo poſt Nicænum concilium (i) canone 8. „ de his, *inquit*, qui ſe Catharos, id „ eſt, puros nominant, ſi aliquando ad catho- „ licam & Apoſtolicam Eccleſiam redierint...

(i) an. 325.

„ qui

„ qui apud eos nominatur Epiſcopus, habeat honorem presbyteri, niſi forte placuerit Epiſcopo, nominis honorem illi concedere: ſi hoc autem ei minime placuerit, in veniat ei locum chorepiſcopi aut presbyteri, ut in clero omnino eſſe videatur, ne in civitate duo ſint Epiſcopi.

(a) an. 341. Concilium Antiochenum (a) canone 10. „ ii, *inquit*, qui ſunt in vicis & regionibus, vel qui chorepiſcopi nominantur, etiamſi impoſitionem manuum Epiſcoporum acceperint placuit Sanctæ Synodo ut ſuum modum ſciant, & ſibi ſubjectas Eccleſias adminiſtrent, earumque cura & moderamine contenti ſint: conſtituant autem Lectores, & ſubdiaconos, & Exorciſtas; ... presbyterum autem & diaconum ordinare non audeant ſine Epiſcopo civitatis, cui *chorepiſcopus* ipſe, & regio ſubjicitur: ſi quis autem ea quæ definita ſunt, transgredi audeat, ipſe quoque honore quem habet privetur. Chorepiſcopus autem fiat ab Epiſcopo civitatis, cui ſubjicitur.

Quarto itaque ineunte ſæculo, jam tum in oriente receptum erat, ut chorepiſcopi vicis ac regionibus, Epiſcoporum nutu & auctoritate præficerentur, adeoque paulo altius, ab ipſo nimirum tertio ſæculo, haud incongrue inſtitutio eorum & origo repetitur: ne vero putet aliquis, ſolos orientales, more proprio, chorepiſcopos habuiſſe; contraria eſt Concilii Regienſis in Gallia
(b) an. 439. quinto ſæculo (b) celebrati auctoritas: ibi enim Armentarius contra canones ordinatus, ab Epiſcopatu dejectus eſt; tantumque ei permiſſum, ut chorepiſcopatus titulum retineret, ejuſque officio fungeretur. Diverſa ſecutis deinceps ad nonum uſque ſæculum temporibus, chorepiſcoporum, in utraque orientis & occidentis parte exempla occurunt.

II.

Chorepiſcopatus numquam pro vero ordine aut Sacramento habitus eſt.

Nec propterea exiſtimandum, chorepiſcopatum, ſe ipſo ac nude ſumptum pro vero ordine, inter presbyteratum & Epiſcoparum veluti medio, uſquam a majoribus eſſe reputatum.

1. Enim quantalibet ei antiquitas vindicetur; non ea tamen eſt, quæ Sacramenti aut ordinis titulum oſtentare queat, nam veri ordinis aut Sacramenti ratio, non ex iis decretis æſtimari debet, quæ ad diſciplinam ſtabiliendam ſuccedente ætate edita ſunt; ſed ex ſcripturis ipſis & primæva traditione eſt judicanda: atqui chorepiſcoporum nec ſcriptura nec priſca traditio meminit: de iis Apoſtoli in canonicis litteris penitus ſilent: nulla eorum mentio, nec in Epiſtolis Ignatii Martyris, nec in Concilio Eliberitano, nec in Clementis conſtitutionibus, nec in Canonibus Apoſtolicis, nec denique in cæteris primævæ antiquitatis monumentis: quodque convincens magis, Cornelius medio circiter ſæculo Pontifex Maximus in Epiſtola ad Fabium Antiochenum ſæpe laudata, ubi omnes catholicæ Eccleſiæ ordines diſerte enumerat, de chorepiſcopis nec minimum verbum facit: atque ut verbo dicam, quantamlibet Critici ac Theologi, in perſcrutanda chorepiſcopatus antiquitate diligentiam attulerint; non altius Ancyrano & Neocæſarienſi Concilio pertingere hactenus potuerunt; ergo &c.

2. Veri nominis ordines, qui nimirum Sacramentali dignitate præfulgeant, Eccleſia tam non poteſt abrogare, quam inſtituendi auctoritatem non habet: divina namque dona ſunt Sacramenta, ex edicto ſummi legislatoris Chriſti prorſus immutabilia: atqui dudum eſt quod Eccleſia tum orientalis tum occidentalis communi conſenſione chorepiſcopatus nomen, & dignitatem extinxit: ſeptingenti enim & amplius anni ſunt, ex quo nec unum ſive Græcum ſive Latinum ſcriptorem reperias, qui chorepiſcopatus velut ſua ætate vigentis, vel minimam mentionem injecerit: quin e contra conſtat ea decretis infra referendis dignitatem hanc juſtis de cauſis a majoribus abrogatam: non divinam ergo, ſed humanam chorepiſcopatus inſtitutionem habebat: adeoque pro vero Sacramento & ordine propria dicto numquam eſt habitus.

Objectio.

Objectio. (c) an. 554. Contra opponi poteſt Concilii Calcedonenſis (e) auctoritas canone 2. ſic decernentis. „ Si quis Epiſcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & inæſtimabilem gratiam ſub pretio redegerit, & propter pecunias ordinaverit Epiſcopum, vel chorepiſcopum, vel presbyteros, vel diaconos, vel aliquem eorum qui in clero annumerantur: vel propter pecunias promoverit œconomum, vel defenſorem, vel manſionarium, vel omnino aliquem ex canone turpis quæſtus gratia: qui hoc tentaſſe convictus fuerit, ſui gradus periculum ſubeat: & qui eſt ordinatus, nihil ex ordinatione vel promotione, per quæſtum, vel mercaturam facta juvetur, ſed ſit alienus a dignitate & ſollicitudine, quam pecuniis adeptus eſt.

In hoc canone, *inquit aliquis*, ordinatio a promotione diſtinguitur, item diſcretio fit eorum qui in clero annumerantur, ab iis qui ſunt ex canone, id eſt, qui juxta canonicam diſciplinam bonorum temporalium Eccleſiæ adminiſtrationi ac defenſioni præficiuntur: atqui inter eos qui per ordinationem clero adſcribuntur, chorepiſcopi recenſentur, & medium inter Epiſcopos ac presbyteros locum recipiunt: ergo chorepiſcopatum pro vero ordine ac Sacramento gratiam inæſtimabilem conferente patres Concilii œcumenici Chalcedonenſis habebant.

℟. Admitto canonem; ad probationem conceſſa majore diſtinguo min. inter eos qui per veram ordinationem clero adſcribuntur, chorepiſcopi recenſentur, *eo quod qui chorepiſcopatum gerebant, neceſſario Epiſcopi aut presbyteri forent*: concedo: *eo quod propria quadam, & Sacramentali ordinatione conſecrarentur*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Chorepiſcopi in vicis ac Regionibus conſtituti ſacerdotalia munia, quin & Epiſcopalia quædam obibant: tota ſpiritualis eorum auctoritas erat: nam & presbyteris ruralibus præficiebantur, & diverſas parochias ſibi ſubditas diſciplinæ inſtaurandæ cauſa perluſtrabant, & minores diaconatu ordines delegatione ordinaria conferebant; imo aliquando, ſi vere Epiſcopi forent, ipſos presbyteros ac diaconos, annuente diœceſano Epiſcopo conſecrabant: nihil ergo mirum ſi chorepiſcopi a patribus Chalcedonenſibus clero adſcribantur: ſed aliud eſt propter Epiſcopatum aut presbyteratum, aliud propter ordinationem ab Epiſcopatu & presbyteratu diverſam in clero eſſe: primum ultro concedimus: ſecundum negamus, quod ex canone Chalcedonenſi nulla ratione extundi poteſt: niſi quis in voce *Ordinandi* pueriliter luſerit, quaſi nimirum ex mente patrum, ordinatio chorepiſcopi diverſa neceſſario eſſe debuerit ab Epiſcopi & presbyteri ordinatione: nam vel ordinabatur aliquis presbyter, ut in vicis gereret chorepiſcopatum; jamque ordinatio ejus ipſiſſima presbyteratus conſecratio erat; vel cum antea Epiſcopus alibi fuiſſet, chorepiſcopus in aliena diœceſi fiebat; jamque ordinatio ejus, nihil aliud niſi miſſio & delegatio erat: hoc ut manifeſtius demonſtretur,

III.

Oſtenditur Chorepiſcopos aliquando quidem ac velut per accidens, veros Epiſcopos, communiter vero ſimplices presbyteros fuiſſe.

Quod quidem veri aliquando Epiſcopi fuerint, ex canonibus ſupra laudatis compertum eſt: ſic Concilium Nicænum canone 8. de Novatianis aut Catharis ad Eccleſiam redeuntibus ſtatuens: „ qui apud eos, *inquit*, nominatur Epiſcopus, habeat honorem presbyteri, niſi forte placuerit Epiſcopo nominis honorem il-

„ li

„ li concedere: ſi autem hoc ei minime placuerit, inveniat ei locum chorepiſcopi aut „ presbyteri, ut in clero omnino eſſe videatur „ ne in civitata duo ſint Epiſcopi.

Hoc ipſum omnino ſupponit canon I. Antiochenus „ ii, *inquit*, qui ſunt in vicis & Re„ gionibus, vel qui chorepiſcopi nominantur, „ etiam ſi impoſitionem manuum Epiſcoporum „ acceperint, placuit Sanctæ Synodo ut ſuum „ modum ſciant, & ſibi ſubjectas Eccleſias „ adminiſtrent, earumque cura & moderamine „ contenti ſint, &c.

Aliqui ergo eranr chorepiſcopi, qui impoſitionem manuum Epiſcoporum acceperant.

Da Armentario, ax hiſtoria Eccleſiaſtica notum eſt, quod cum Ebrodunenſis Epiſcopus foret contra canones illegitime, valide licet ordinatus, ab Epiſcopatu dejectus eſt; tantumque ei, in Concilio Regianſi permiſſum, ut in pagis quibuſdam ac minoribus urbibus gereret chorepiſcopatum.

Dubium itaque non eſt quin aliquando veris aliunde Epiſcopis, chorepiſcopatus provincia fuerit demandata, vel in pœnam, vel in ſolatium: in pœnam quidem, ut ſi quis Epiſcopatum cootta canones uſurpaſſet; in ſolatium vero eorum qui vel ab hæreticis vel ab infidelibus, ſuis ſedibus deturbati, ab alienis Epiſcopis recipiebantur.

Porro quod communiter chorepiſcopi nihil niſi presbyteri ſimplices forent, plurima argumenta evincunt.

1. Enim qui diaconos & presbyteros ordinare non poterant, veri non erant Epiſcopi: atqui chorepiſcopis equidem concedebatur, ſubdiaconos conſtituera, & miniſtros ſubdiaconatu inferiores, quod utique ſimplicibus presbyteris tribui poſſe, non ſemel eſt demooſtratum, ſtricte tamen vetitum erat, ne diaconos & presbyteros ordinare præſumerent; quod ſolis Epiſcopis eſt divinitus reſervatum: ergo &c.

2. Si chorepiſcopi veri fuiſſent Epiſcopi, Apoſtolorum ſucceſſores dici debuiſſent, vereque fuiſſent; atqui non Apoſtolorum, ſed ſeptuaginta duorum diſcipulorum ſucceſſores antiquis decretis vocantur, *Chorepiſcopi*, ait Concilium Neocæſarienſe can. 13. *ſunt in figura ſeptuaginta*: ergo &c.

3. Antiquia canonibus cautum erat, ne Epiſcopi in minoribus urbibus, pagiſva conſtituerentur. Sic in Concilio Laodiceno (a) canone 57. declaratum, *non oportere in vicis & Regionibus Epiſcopos conſtituere, ſed viſitatores*. Pariter in Concilio Sardicenſi (b) canone 6. ſancitum, *licentiam dandam non eſſe, ordinandi Epiſcopum, aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit unus presbyter: quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne viteſcat nomen Epiſcopi, & authoritas*. Atqui non alibi quam in pagis aut villulis chorepiſcopi reperiebantur: *ſi qui ſunt in vicis & Regionibus*, ait Concilium Antiochenum, canone 10. vel *qui chorepiſcopi nominantur*, &c. & Concilinm Neocæſariente Can. 13. *Epiſcopi vel prebyteri ruris: non poſſunt in Eccleſia civitatis offerre, præſente Epiſcopo, vel presbyteris urbis*, &c. Nihil ergo aliud quam presbyteri ſimplices chorepiſcopi erant, nec aliter a cæteris Sacerdotibus diſcrepabant, niſi quia partem aliquam juriſdictionis Epiſcopalis, ipſis Epiſcopis concedentibus exercebant.

(a) an. 364.

(b) an. 347.

4. Chorepiſcopum ab uno Epiſcopo fieri debere, antiquitus conſtitutum erat: *chorepiſcopus*, ait Concilium Antiochenum can. 10. *fiat ad Epiſcopo civitatis cui ſubjicitur*: atqui ad Epiſcopum conſecrandum tres ut prædiximus, ad minus Epiſcopi requiruntur ergo &c.

Objectio.

Objectio. At, inquis, quoad chorepiſcoporum inſtitutio viguit, vera ordinarione conſecrabantur: porro presbyteri non fiebant, quos presbyteros eſſe ante oportebat, quam ad chorepiſcopatum eligerentur: nec ordinem aliquem ſuſcipiebant, inter presbyteratum & Epiſcopatum, veluti medium: ergo conſecrabantur Epiſcopi.

℞. 1. nego maj. quod enim per veram ordinationem conſecrarentur chorepiſcopi, nullo antiquitatis monumento evinci poteſt: de eorum inauguratione quod ritu quodam ſacro, manuum videlicet impoſitione & oratione conjuncta perfici deberet, nec in Græcorum euchologiis, nec in Ritualibus Latinorum verbum ullum reperies: equidem in Antiocheno Concilio ſolis Epiſcopis chorepiſcoporum inſtitutio reſervatur: verum conſecrandi voce canon ille non utitur, tantumque declarat, *faciendum chorepiſcopum ab Epiſcopo civitatis cui ſubjicitur. χωρεπισκοποι δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως ᾗ ὑπόκειται.* Porro *facere*, non neceſſario idem eſt, ac conſecrara: ſed eſto ſane ritu aliquo peculiari chorepiſcopatus dignitas conſerri ſoleret, quod uti affirmare, ita nec obſtinate negare, audemus.

℞. 2. nego eamdem majorem: ordinatio enim hæc, ſi aliqua fuit, non vara & Sacramentalis, ſed mera cæremonia fuit, voluntate Eccleſiæ, tum ad gratiam aliquam, ex opere operantis, ut ſchola loquitur, impetrandam, tum ad conciliandam chorepiſcopis reverentiam inſtituta: & vero de chorepiſcoporum inauguratione, idem ac de Abbatum, Diaconiſſarum, & plerorumque aliorum miniſtrorum promotione debet eſſe judicium, quos conſtat numquam pro veris ordinibus habitos, etiam ſi ritu quodam ſacro ac myſtico, nec quoad externam formam ab ordinatione Sacramentali diſſimili inaugurarentur, & etiamnum, apud Græcos potiſſimum, ex veteri diſciplina promoveantur: præ oculis enim ſemper habendum, ut aliquid verum Sacramentum ſit, ritum externum non ſufficere, ſed præterea divinam inſtitutionem, & gratiæ producendæ virtutem internam requiri: quorum ſi aliquid defuerit, concidit & ratio Sacramenti.

IV.

Chorepiſcoporum quæ officia propria forent?

Cum in ſubſidium Epiſcoporum fuerint chorepiſcopi inſtituti, par erat ut aliquam eis ſacri Antiſtites ſuæ juriſdictionis partem committerent, nutu ſuo & arbitrio exercendam.

1. In vicis & regionibus quibus præſidebant, inviſendi Parochias, & non plebem ſolum, ſed & ipſos Parochos, & Clericos inferiores in officio continendi, diſciplinæ & decretorum ſynodalium obſervationi invigilandi jure ac poteſtare gaudebant; unde *viſitatores*, ſeu curatores, Græce περιοδευταὶ ſunt dicti: ea porro ex parte eorum officium, hodiernis Vicariorum Generalium, decanorum ruralium, aut Archidiaconorum functiooibus reſpondebat.

2. Iis indultum erat, ut ordines Diaconatu minores conſerre poſſent: *chorepiſcopis*, ait Concilium Ancyranum canone 13. *non licet presbyteros, vel Diaconos ordinare*: eis ergo ex mente patrum licebat, ſubdiaconos & inferiores miniſtros promovere: alioquin enim nulla patribus cauſa foret, ſolos presbyteros ac Diaconos nominandi: apertiſſimum ejuſdem rei in canone decimo Antiocheno teſtimonium eſt: *chorepiſcopi*, inquit, *conſtituant lectores, & ſubdiaconos, & exorciſtas ... presbyterum autem & Diaconum ordinare non audeant, etiamſi manuum impoſitionem Epiſcoporum acceperint*; pari ſenſu capitulare Aquiſgranenſe, *chorepiſcopi*, inquit, *ideſt Vicarii Epiſcoporum, nec presbyteros, nec Diaconos ordinent, niſi tantum ſubdiaconos*.

3. Quo tempore ruralibus presbyteris in majori Eccleſia, Epiſcopo aut civitatis presbyteris præſentibus, ſacrificium offerre vetitum erat; chorepiſcopis interdum hic honor deferebatur: „ Epiſcopi vel presbyteri ruris; *ait Concilium* „ *Neocæſarienſe can.* 13. non poſſunt in Eccleſia „ civi-

Digitized by Google

„ civitatis offerre; præſente Epiſcopo, vel presbyteris urbis .... chorapiſcopi autem, ... offerunt honorati.

4. Chorepiſcopos Synodis aliquando interfuiſſe, ibidemque ſediſſe cum patribus, antiquæ ſubſcriptiones demonſtrant: ſic enim Nicænæ magnæ Synodo, quæ fuit œcumenica prima, quindecim, Neocæſarienſi, duo chorepiſcopi ſubſcripſerunt: idemque non eſſet difficile exemplis variis demonſtrare: hanc vero prærogativam, non jure chorepiſcopatui annexo, ſed ex mero Epiſcoporum quibus ſuberant, quorumque forte locum tenebant, nutu ac placito habuiſſe crediderim.

Hæc, aliaque hujus generis officia chorepiſcopi exercebant, quæ etiamnum, chorepiſcopatu ſublato, a ſimplicibus presbyteris, vel implentur, vel certe, ſi ſic Eccleſiæ videretur, impleri poſſent.

V.

Quæ cauſa fuerit chorepiſcopos abrogandi?

Octingenti & amplius anni ſunt, ex quo chorepiſcopatus officium & nomen in Occidente extinctum eſt: ex toto vero Oriente a ſeptingentis, plus minus annis nec unus ſcriptor occurrit, qui chorapiſcopatus velut ſua ætate vigentis meminerit: quod argumentum convincens eſt, paris utriſque Eccleſiæ conſenſione eſſe ſublatum: hujus porro abolitionis cauſas qui diligenter inveſtigaverit, tres reperiat.

1. Fuit chorepiſcoporum audacia, qui ſive manuum Epiſcoporum impoſitionem, ut ſæpe fiebat, recepiſſent; ſive ſimplicem Epiſcoporum delegationem haberent, ad exercendam partem aliquam juriſdictionis; omnia ſibi Epiſcopalia munia, renitentibus plerumque Epiſcopis arrogabant, atque ita in una eademque diœceſi altare contra altare erigentes, ſchiſmata feralia concitabant: nam presbyteros & Diaconos ordinabant, Virgines & Eccleſias conſecrabant, Sanctum Chriſma conficiebant, confirmationem ipſam conferebant, altaria dedicabant: omnia denique quæ Epiſcoporum propria ſunt indiſcriminatim obibant: qua de re extat *Leonis III.* verſus octavi ſæculi finem Pontificis Maximi, ſolemne decretum, cui conſentiens Concilium ex Gallia & Germania eodem tempore convocatum: “hi, *inquit*, „ qui a chorepiſcopis, presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi, ſunt ordinati, nullatenus in presbyteratus, aut diaconatus, aut ſubdiaconatus officio miniſtrare præſumant: ſimiliter homines qui imperitis videntur ab eis eſſe confirmati, vel Virgines, ſeu Eccleſiæ ſacratæ, aut Chriſma confectum, ſeu altaria dedicata, pro confirmatis ſeu ſacratis, vel dedicatis haud habeantur: quia quæ illi non habuerunt, dare non potuerunt; quoniam ex his quidquam iis agere non licet, quæ omnia ſummis Pontificibus debentur, & non chorepiſcopis, qui nec ſummi Pontifices, vel Epiſcopi fuerunt, nec deinceps uſquam fiari poſſunt”.

Secunda fuit Epiſcoporum in diverſis locis negligentia ac deſidia: plerique namque erant, qui vitam in otio tranſigendo, & Epiſcopalis dignitatis ſolo nomine ac faſtu retento, quidquid ſui officii erat, in chorepiſcopos, quos Epiſcopos ordinabant, quibuſque ceu Vicariis utebantur, rejiciebant: de his *Hincmarus* nono ſæculo remenſis Archiepiſcopus: “quidam Epiſcopi, *inquit* (a) „ etiam a longe procedentibus temporibus, ſcandalum pro ſua quiete & voluptatibus intromiſerunt, ordinantes Chorepiſcopos, & eis, quæ ſummis Pontificibus conveniunt, agere permittentes: quos Apoſtolica ſedes ſæpius reprobavit, & Apoſtolico mucrone recidit, ſicut in decretalibus eorum qui voluerit recenſere inveniet.

(a) *vide Tom. 2. Conciliorum Galliæ.*

3. Fuit, ſummum dedecus Epiſcopatui per chorepiſcoporum præſumptionem, & ignaviam Epiſcoporum illatum: quid enim probroſius eſſe poterat, quam videre Epiſcopos, jacentes in otio, dignitatis ſuæ nihil quidquam præter nomen inane gerantes, & quidquid ſui officii erat, chorepiſcopis non tam committentes, quam ſacrilega prævaricatione prodentes? quia ſacri Canones vetant *inquit Nicolaus I. nono ſæculo ſummus Pontifex*, (b) ne omnes ſibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas Epiſcoporum, ad chorepiſcopos ſuos videatur transferri, fiatque vilior honor Epiſcopi: decernimus nihil in hoc præter regulas ulterius fieri.

(b) *Epiſt. 59.*

Hæ ſummi ſane ponderis rationes Epiſcopos compulerunt, ut de abrogando chorepiſcopatu, & amovendo ſcandalo ſerio cogitarent: id quod ineunte nono ſæculo contigit: “placuit, *inquiunt capitularia hoc tempora edita*, (c) ne chorepiſcopi a quibuſdam deinceps fiant, quoniam hactenus a neſcientibus Sanctorum Patrum, & maxime Apoſtolicorum decreta, ſuiſque quietibus ac delectationibus inhærentibus facti ſunt: idcireo & olim perſæpe, & noſtro a Sancta Apoſtolica ſede, tempore ſunt prohibiti .... quod quidem decretum, etſi non ab omnibus ſtatim receptum fuerit, ubique tamen verſus noni ſæculi ſæculi obtinuit: mirus atque ita dignitas diſciplinæ tuendæ cauſa primum inſtituta, ad ejuſdem diſciplinæ inſtaurationem votis conſpirantibus abolita eſt.

(c) *Lib. 6. cap. 119.*

De ordinibus tum in genere tum in ſpecia dictum ſatis: tantum ſupereſt, ut Tridentinos canones paſſim in hoc libro vindicatos, ex ſacræ Synodi ſeſſione 23. una ſerie exſcribamus.

CANONES TRIDENTINI.

De Sacramento ordinis.

„ Canon I. Si quis dixerit, non eſſe in novo Teſtamento Sacerdotium viſibile & externum: vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini, & peccata remittandi & retinendi; ſed officium tantum & nudum miniſterium prædicandi Evangelium; vel eos qui non prædicant, prorſus non eſſe Sacerdotes: anathema ſit.

„ Canon II. Si quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines, & majores & minores, per quos velut per gradus quoſdam, in Sacerdotium tendatur: anathema ſit.

„ Canon III. Si quis dixerit, ordinem, ſive ſacram ordinationem, non eſſe vere & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum; vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis; aut eſſe tantum ritum quemdam eligendi miniſtros verbi Dei, & Sacramentorum: anathema ſit.

„ Canon IV. Si quis dixerit, per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: *accipe Spiritum Sanctum*: aut per eam non imprimi characterem, vel eum qui Sacerdos ſemel fuit, Laicum rurſus fieri poſſe: anathema ſit.

„ Canon V. Si quis dixerit ſacram Unctionem, qua Eccleſia in Sancta ordinatione utitur, non tantum non requiri, ſed contemnendam & perniciosam eſſe; ſimiliter & alias ordinis cæremonias: anathema ſit.

„ Canon VI. Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: anathema ſit.

„ Canon VII. Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem; vel ordines ab ipſis collatos ſine populi, vel poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe; aut eos qui nec ab Eccleſiaſtica & canonica poteſtate rite ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi & Sacramentorum miniſtros: anathema ſit.

„ Canon VIII. Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum: anathema ſit.

Finis Libri Octavi.

LIBER NONUS
DE
Contractu Matrimonii.

PRÆFATIO.

SAcramentum Ordinis, gignendis ſecundum Spiritum Dei filiia, a Chriſto Salvatore in Evangeliea Lege, matrimonium, propagando ſecundum naturam humano generi, ſtatim ab orbe eondito, a Deo auctore naturæ ſaneitum. Eſt enim, inquit Magiſter ſententiarum, (a) non qualecumque inventum, aut jure gentium, aut civili conſtitutione inductum, ſed vinculum natura magiſtra, ejuſque parente Deo præcipiente, ante peccatum quidem, in officium, poſtea vero etiam in remedium eoncupiſcentiæ rebellia firmatum. Legitur quippe in Geneſi, qund Adæ priua de terra formato, Evam de latere ejus eductam, in adjutorium ejus Deua adjunxerit, „ Dixir quoque Dominus Deus, „ *inquit Moyſes*, (b) non eſt bonum, eſſe hominem ſolum: faciamus ei adjutorium ſi„ mile ſibi ..... Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cumque obdor„ miſſet, tulit unam de coſtis ejus & replevit carnem pro ea: & ædificavit Dominus „ Deua coſtam quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam; di„ xitque Adam: hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur „ Virago, quoniam de viro ſumpta eſt: quamobrem relinquet homo patrem ſuum & „ matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una ..... Itaque habet ma„ trimonium in ipſa naturæ conditione firmiſſimum ſundamentum. *Creavit enim Deus hominem*, ait Auctnr ſacer, (e) *ad imaginem ſuam ..... maſculum & fæminam creavit eos: benedixitque illis, & ait: ereſcite & multiplicamini, & replrte terram.*

(a) *Lib.* 4. *diſt.* 26. *cap.* 1.
(b) Gen. 2. 18. & *ſeqq.*
(c) Gen. 1. 27. & *ſeq.*

Hoc autem conjugii ſœdus, quod humanos inter contractus ſuerat tum in lege naturæ, tum in lege ſcripta ſanctiſſimum, maximo quo poterat Chriſtus honore amplificavit: matrimonium namque fidelium, novæ Legia ſacramentis adſcripſit, & voluit habere vim gratiæ ſanctificantis, divina virtute ſuperaddita, producendæ. Hinc Concilium Tridentinum, *ſi quis dixerit*, inquit, (d) *matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis Evangelica Sacramentis, a Chriſta Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum: neque gratiam conferre: anathema ſit.*

(d) *Seſſ.* 24. *can.* 1.

Cum igitur omnis de matrimonio controverſia ad illud pertineat, vel quatenus naturale officium, vel prout eſt legis Evangelicæ Sacramentum, ut ſuia quæque locis, ſine confuſione tractentur, duos qui ſuperſunt libros huic explicandæ materiæ impendemus, quorum primus de contractu, alter de Sacramento matrimonii erit: prius namque eſt, matrimonium eſſe contractum, quam Sacramentum; cum niſi contractus præcederet, Sacramentum nec eſſet, & ne intelligi quidem poſſet: graviſſimas porro quæſtiones primus liber objicit ac complectitur. Expendendum enim,

1. Quid ſit matrimonium, ſive in quo ejus natura conſiſtat?
2. An matrimonium ſit res bona & licita?
3. Dicendum de Unitate matrimonii:
4. De ejuſdem indiſſolobilitate:
5. De ſolemnitatibus ad contractum ejus requiſitis.
6. Tandem de matrimonii impedimentia.

Sit igitur

QUÆSTIO PRIMA.

De eſſentia Matrimonii.

AFferemus primo varia nomina, quibus ſolet contractus de qoo agitur ſignificari: ſecundo ejus natura, in quo poſita ſit, inquiremus.

I.

Recenſentur varia nomina, quibus contractus Matrimonii ſolet inter homines ſignificari.

1. *Motrimonium*, habita ratione officii materni, vocatur: quaſi diceres *Matris munium*: quemadmodum enim hæreditaria portio quæ obtingit ſingulis in unaquaque familia, *Patrimonium*, appellatur, quippe magis patri accepta ſerenda, quam matri; tum propter majorem facultatum copiam, quaa vir ad connubii ſocietatem aſſerre ſolet; tum propter ſolertiorem induſtriam viri, qua rem familiarem plerumque non conſervat tantum, ſed etiam amplificat; tum denique quia in regimine domus & bonorum diſpenſatione, potiores partes viro natura tribuit: ſimiliter prolis procreatio propter quam inſtitutæ ſunt nuptiæ, *Matrimonium* dicitur, quia mater in prole ſuſcipienda & educanda, majorem operam impendit, quam pater: *Matri enim*, inquit *Gregorius IX.* Pontifex Maximos, (e) *inſons ante partum oneroſus, doloroſus in partu, poſt partum laborioſus eſſe cognoſcitur.*

(a) *cap.* ex Litteris: extra: converſione infidelium.

2. *Conjugium* dictum a communi jugo eui ultro colla ſubmittunt, qui nuptias ineunt: graviſsimos namque labores, curas, moleſtias, ſollicitudines importat Matrimonii vinculum; quod quotidiano experimento mariti & fœminæ comprobant, merito ut ab Apoſtolo dictum ſit: (f) *tribulationem carnis hobebunt hujuſmodi*: hæc porro incommoda cum partiri inter ſe debeant vir & mulier; individua utriuſque ſocietaa *conjugii* haud incongrue nomen habet.

(b) 1. *cor.* 7. 28.

3. *Connubium*, & *nuptias* antiqui dixerunt: quæ nomina a *nubendo*, hoc eſt, *velando*, deducta ſunt: apud veteres enim ſponſæ quando viris tradebantur, velo caput, quaſi nube operire, & eapite velato debebant procedere, in ſignum nimirum verecundiæ, ſubjectionis, & obedientiæ viro debitæ: “ ſœminæ dum mari„ tantur, inquit S. Iſidorus, (g) ideo velan„ tur, ut noverint, ſe ſemper maritis ſuis ſub„ ditas, & humiles eſſe debere ..... hinc re„ fertur in *Geneſi*, Rebeccam Iſaaco deſpon„ ſatam, ſtatim atque eum venientem procul

(c) *lib.* 2. *de offic.* *cap.* 19.

„ conſpexit, pallio ſe cooperuiſſe: “ Rebecca
(a) Gen. 24. 64. & ſeq.
„ conſpecto Iſaac, *inquit Auctor ſacer*, (a) de-
„ ſcendit de Camelo: & ait ad puerum: quis
„ eſt ille homo, qui venit per agrum in oc-
„ curſum nobis? dixitque ei: ipſe eſt Dominus
„ meus: at illa tollens cito pallium, operuit
„ ſe . . . . quem locum Sanctus Ambroſius ex-
(b) lib. 1. de Abraham c. 9.
„ plicans: nec illud otioſum eſt, *inquit*, (b)
„ quod cum veniret Rebecca, vidit Iſaac deam-
„ bulantem, & cum interrogaſſet quis eſſet,
„ cognito quod ipſe eſſet cui duceretur uxor,
„ deſcendit, & caput ſuum obnubere cœpit;
„ docens verecundiam nuptiis præire debere:
„ inde enim & nuptiæ dictæ, quod pudoris
„ gratia puellæ ſe obnuberent.

4. Interdum a juris doctoribus *conſortium* appellatur: ut lege: *ſi donationum*: cap. *de nuptiis*: cujus appellationis cauſa in promptu eſt; intima nimirum ſocietas, & arctiſſima corporum, animorum, facultatumque communio, qua vir & mulier connectuntur.

5. Denique a Græcis σιφάνωμα, ſive στεφανωμὸς vocatur, quod idem eſt ac Latine, *Coronæ impoſitio*: eo quod apud illos in ipſa nuptiarum celebratione, viri & uxoris capitibus coronæ a Sacerdote imponantur: hinc in Euchologio ſive rituali Græcorum ſic legitur: “ Sacerdos
„ acceptis coronis, primo coronat ſponſum,
„ dicens: coronatur ſervus Dei N. propter An-
„ cillam Dei N. in nomine Patris, & Filii,
„ & Spiritus Sancti: deinde coronat ſponſam,
„ dicens: coronatur Ancilla Dei N. propter
„ ſervum Dei N. in nomine Patris, & Filii,
„ & Spiritus Sancti.

Hunc porro coronandorum ſponſorum morem certum eſt,

1. Apud antiquos gentiles, in ipſoque populo Hebraico viguiſſe: id quod multis exemplis, ſi res poſtularet, probari poſſet.

2. In ipſa Catholica Eccleſia primis temporibus obſervatum: nam *Tertullianus* ſecundi, & tertii ineuntis ſæculi ſcriptor, libro *de corona militis* capite 13. *Coronant*, inquit, *& nuptiæ ſponſos*: quis autem hujus ornatus ac cæremoniæ finis eſſet, explicat Sanctus Joannes
(c) Hom. 2. in 1. Epiſt. ad Timoth.
Chryſoſtomus: “ coronis, *inquit*, (c) ſponſorum
„ capita redimuntur, in ſignum victoriæ; quia
„ libidini inſuperabiles redditi, ſic ad Thala-
„ mum accedunt, ut voluptate vinci non de-
„ beant: ſi vero voluptatis captivus ſponſus ſe
„ ipſum impudicitiæ tradiderit; de reliquo co-
„ ronam geſtare non poteſt, prava libidine
„ turpiſſime ſuperatus.

Cum itaque jure quodam proprio coronas ſibi nuptiæ vindicarent; nihil mirum ſi coronarum nomine Matrimonium notatum, ſignificatumque ſine ullo addito epitheto, a ſacris prophaniſque auctoribus fuerit: ſic in antiquis canonibus ſecundarum nuptiarum benedictionem prohibentibus, ſimpliciter legimus: *bigamus non coronatur*: δίγαμος οὐ στεφανοῦται. In aliis pariter ubi vetantur matrimonia clandeſtina: *nemo clanculum nuptiale fœdus jungat*: μηδεὶς μυστικῶς στεφανούσθω.

Neque hoc Græcis peculiare, ſed Orientalibus omnibus, Melchitis, Neſtorianis, Jacobitis, Catholicis, Hæreticis, ac Schiſmaticis ab antiquo commune fuit, nuptias *coronamenti* nomine inſignire: quod argumentum convincens eſt cæremoniam hanc & appellationem, omni ſchiſmate & hæreſi in Oriente eſſe antiquiorem, & in ipſa Catholica Eccleſia exordium habuiſſe.

II.

Natura ac definitio Matrimonii explicatur.

Et hæ quidem quas attulimus diverſas voces, equidem officia & proprietates Matrimonii aliquatenus indicant: at ejus naturam nec explicant nec attingunt, quam in ipſo tractatus limine cognoſcere ac perſpectam habere operæ pretium eſt; ut omnis æquivocatio præcludatur, tum Matrimonii definitio, in variis quæ occurrent difficultatibus, poſſit loco principii ſtatui, unde earum enodatio pendeat.

Inter cæteras vero quæ circumferuntur nuptiarum, ſive definitiones, ſive deſcriptiones, magis arridet, quam Tridentini Concilii Catechiſmus, ex communi Theologorum ſententia aſſert: *Matrimonium*, inquit, (d) *eſt viri & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens*.

(d) part. 2. cr. de Sacr. Matrim. n. 3.

1. Dicitur *conjunctio*: quæ particula propriam Matrimonii naturam, quidditatem, ac differentiam explicat: cum enim in legitimis nuptiis multa concurrant, nimirum viri & fœminæ conſenſus internus; pactio exterior, verbis aut ſignis expreſſa; obligatio & vinculum, quod ex mutua conventione exurgit; & denique copulatio conjugum, qua Matrimonium conſummatur: nihil horum tamen Matrimonii vim & rationem proprie habet, niſi obligatio illa, nexus, & vinculum, quod vocabulo *conjunctionis* ſignificatur.

2. Dicitur, *conjunctio maritalis*, ideſt, pertinens ad finem proprium nuptiarum: alia namque pactionum genera, quibus viri & mulieres obligantur, vel obligari poſſunt, ut pretii, vel alterius rei cauſa mutuam ſibi operam præſtent, aliena ſunt a matrimonii ratione.

3. Dicitur, *viri & mulieris*, ad oſtendendam matrimonii unitatem, & polygamiam excludendam, quam in Hebræis quidem lux Moſaica toleravit; ſed in Evangelio Chriſtus penitus ſuſtulit, primævum matrimonii inſtitutum, quod ſtatim a mundi initio larum divinitus fuerat, revocando; ut ſuo loco erit fuſius demonſtrandum.

4. Dicitur, *inter perſonas legitimas*, eas nimirum quibus inire matrimonii fœdera, legibus Divinis, humaniſque conceditur: nam qui a nuptiarum conjunctione excluſi ſunt, lege, ſive naturali, ut pueri, Eunuchi, frigidi &c. ſive poſitiva, ut qui intra ſecundum, tertium, vel quartum gradum propinquitate conjuncti ſunt; aliudve impedimentum habent, divina, Eccleſiaſtica, aut civili lege conſtitutum; ad matrimonii fœdera ineunda idonei eſſe non poſſunt: nec eſt quod regeratur, matrimonium, cum contractus naturæ ſit, ea ut prædiximus, magiſtra inductus, ſolis poſſe naturalibus legibus impediri aut coarctari: nam præterquam quod conditiones matrimonio ponere, ad naturam ſpectat; ad Rempublicam etiam pertinet, cujus eſt naturam perficere, verius dixerim, impedire, ne vir & fœmina a limitibus natura præſcriptis exorbitantes, inordinate ſibi mutuo corpora tradant, & pecudum more commiſceantur: quocirca non tantum naturalis, ſed & civilis contractus matrimonium eſt, Eccleſiæ principumque legibus, nemine, qui ſane recte ſentiat, contradicente, ut quæſtione ſexta omni genere argumentorum, Deo dante, monſtrabitur.

5. Dicitur, *individuam vitæ ſocietatem retinens*, ad amorem nimirum & vitam ſocialem retinendam divinitus inſtituta; prout eſt a Proto-parente in Geneſi declaratum: “ hoc nunc os ex
„ oſſibus meis, *inquit*, (e) & caro de carne
(e) Gen. 2. 23. & ſeq.
„ mea . . . quamobrem relinquet homo patrem
„ ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: &
„ erunt duo in carne una . . . in hoc, ut præ-
„ diximus, indiſſolubili vinculo eſſentia matri-
„ monii & ratio formalis conſiſtit.

Jam ne aliquid eorum prætermittamus quæ ad naturam matrimonii indagandum quovis modo conferre poſſunt; juvat more philoſophorum cauſas omnes e quibus dependet, breviter explicare, efficientem nimirum, formalem, materialem, & finalem: quibus ſemel perſpectis ac cognitis, ſperamus nullam de hac re difficultatem manſuram. Sit igitur

§. PRIMUS.

Quæ ſit cauſa efficiens Matrimonii?

Cauſam efficientem matrimonii intelligimus, cujus influxu ipſum vinculum, quod matrimoni-

um

um appellatur, connectitur & exurgit; quomodo caloris cauſam efficientem phyſici dicunt, quæ calori eſſe & exiſtere tribuit.

Concluſio. Mutous contrahentium conſenſus, verbis, aut nutibus, aut alio quovis ſigno, de præſenti, eapreſſus, eſt cauſa efficiens matrimonii.

Tres concluſio habet partes.

Prima eſt, mutuum contrahentium conſenſum eſſe Matrimonii cauſam effectricem.

Secunda, conſenſum hunc, ut Matrimonium efficiat, debere verbis aut ſignis eaterioribus exprimi.

Tertia, conſenſum debere eſſe de præſenti, ut loquuntur; quo nimirum conjux utarque conſentiat, ad Matrimonium, non in futurum, aut incertum tempus procraſtinandum, ſed in præſenti tempore contrahendum.

PROBATIO PRIMÆ PARTIS.

Primæ parti ſcripruræ & decretorum Eccleſiaſticorum anctoritas, ipſaque naturalis ratio ſuffragatur.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex ſcriptura.

Atque ut e Sacris litteris probationis ſumamus exordium: pactio hæc a muruo contraheutium conſenſu, tamquam a cauſa efficiente omnino pendet, quæ ut valeat & ſtabilis ſit, liberum aſſenſum neceſſario exigit: atqui ſcriptura Judice, matrimonium ut validum ac ſtabile ſit, liberum voluntatis aſſenſum neceſſario prærequirit: ſic in *Geneſi*, petenti ſervo Abraham, ut liceret ſibi reverti ad Dominum ſuum, unaque ſecum Rebeccam abducere, Iſaac herili filio deſponſatam, re-
(a) *Gen. 24. 57. & ſeq.* ſpondent puellæ parentes, (a) " vocemus puel-
" lam, & quæramus ipſius voluntatem: cumque
" vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: vis ire cum
" homine iſto? quæ ait, vadam.

Similiter in libro *Numerum*, " ſuper filiabus
(b) *Num. 36. 6.* Salphaad, *ait Scriptor ſacer*, (b) hæc lex a Domino promulgata eſt: nubant quibus volunt; tantum ut ſuæ tribus hominibus.

Pari ſenſu Sanctus Paulus, " mulier, *inquit*,
(c) *1. cor. 7. 39.* " (c) alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus
" vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt:
" cui vult nubat: tantum in Domino... ergo ſcriptura ſacra niſi contrahentium voluntas conſenſuſque præceſſerit, umbra quidam poterit eſſe nuptiarum, matrimonium certe non erit, quia effectus ſine caoſa eſſe non poteſt.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex decretis Eccleſiaſticis.

Accedit ad ejuſdem veritatis confirmationem ſummorum Pontificum auctoritas.

Nicolaus primus nono ſæculo, de quorumdam matrimonio conſultus, validum ne foret, nec ne, ſic reſpondet: " ſufficiat, *inquit*, ſolus, ſecundum
" leges, conſenſus eorum, de quorum quarum-
" que conſenſu & conjunctionibus agitur: qui
" ſolus ſi defuerit, cætera, etiam cum ipſo
" coitu, celebrata fruſtrantur: cum igitur in-
" ter iſtos conſenſus interceſſerit, qui ſolus
" matrimonium facit; patet hos conjuges fuiſſe... porro *Nicolai* verba repetit & confirmat *Innocentius III.* capite: *Tuas*: de ſponſa duorum: & cap. *cum apud*: de ſponſalibus: & cap. *cum locum*: ſob eodem titulo *de ſponſalibus*.

Accedit *Eugenius IV.* in decreto pro inſtructione Armenorum, poſt Concilium Florentinum edito: *cauſa efficiens Matrimonii*, inquit, *regulariter eſt mutuus conſenſus, per verba de præſenti expreſſus*.

Ex his Summorum Pontificum decretis ſic efformatur argumentum: hæc eſt cauſa efficiens matrimonii, quæ ſola nuptiarum vinculum nectit, quæque ſola ſi defuerit, quantumvis cætera præceſserint, quæ ad nuptias pertinent, matrimonium nullum & irritum eſt: atqui a lan-

datis Pontificibus ſic decretum: ergo &c.

ARGUMENTUM TERTIUM.

Ex ratione.

Idem denique evincit ratio ex jure naturali petita: bona enim unius non poſsunt in alterius venire poteſtatem, niſi vel cogente lege, vel accedente ipſius Domini voluntate: quod legis naturalis effatum, tum in cæteris humanis contractibus, tum præcipue in maritali conjunctione viri & mulieris locum habet, quæ ſemel inita indiſsolubilis eſt: atqui per Matrimonium mulier ſui ipſius poteſtatem in virum tranſmittit, & viciſſim vir poteſtatem ſui transfert in mulierem:
" mulier, *inquit Apoſtolus*, (d) ſui curporis po- (d) 1. *Cor.* 7. 4.
" teſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem
" & vir, ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier....aliunde vero certum eſt, nulla lege cogente poteſtatem mutuam corporum transferri poſſe in conjuges: conſequens ergo eſt, haud aliter quam mutuo contrahentium conſenſu, poſse hanc poteſlatem acquiri.

Deinde, vel fatendum, matrimonium a ſolo contrahentium conſenſu, velut a cauſa efficiente pendere; vel dicendum, poſse aliquem per vim adigi ad jugum Matrimonii ſubeundum: atqui ſecundum affirmara abſurdiſsimum fuerit; tum quia matrimonii perpetuitati, tum quia illius fini repugnat.

Primo, inquam, ad nuptias aliquem vi compellere, perpetuitari Matrimonii repugnaret: nihil enim violentum perpetuum eſt, ut vulgari axiomate decantatur: ut ergo Matrimonii vinculum contrahentes perpetuo obliget, non per vim aut coactionem, ſed plena eorum libertate, & conſenſu reciproco necti debet: *quod enim quis non optat nec eligit*, ait Nicolaus I. Pontifex Maximus, (e) *profecto non diligit: quod* (e) *cap. graſe 1.*
autem non diligit, facile contemnit.

Secundo, nec minus eſſet Matrimonii ſcopo contrarium: finis enim ejus eſt, educatio & inſtitutio ſuſcaptæ prolis: atqui ſi ad ſtatum Matrimonii ſubeundum, vel ad certas determinate perſonas pro conjugibus habendas, inviti aliqui cogerentur; profecto male conſultum foret, inſtitutioni & educationi liberorum, ex hujuſmodi nuptiis ſuſceptorum: quis enim putet, facile propenſuros parentes ad alendam & educandam prolem, quam non nutu & voluntate, ſed inviti, & compellente lege tyrannica procreaſsent? cum igitur violentia hæc nec cum vinculo, nec cum fine matrimonii, nec cum ipſo Reipublicæ bono conſtare poſsit, quod in eo maxime ſiſtit, ut familiarum, & prolium incolumitati provideatur: fatendum Matrimonium, ut vere hujus nominis ſit, a mutuo contrahentium conſenſu pendere.

PROBATIO II. PARTIS.

Venio nunc ad alteram partem, qua diaimus, conſenſu Matrimonium conditione hac fieri, ſi verbis aut ſignis exterioribus exprimatur: quæ veritas adeo perſpicua eſt, ut argumentatione vix egear: eatenus enim conſenſus matrimonium efficit, quatenus utrique contrahenti voluntas alterius innoteſcit: nam quomodo ſcirent conjuges, ſe ſibi mutuo obligatos, niſi reciprocam ſecum ipſis voluntatem communicarent? porro communicatio hæc haud aliter, quam verbis, aut ſignis exterioribus fit; quia non alia homini via data eſt, qua poſſit alteri ſenſus ſuos ſignificare: ergo præter conſenſum internum neceſsaria eſt eaterna locutio, qualis hominum natura congruit, qua videlicet, quod clauſum mente gerunt, exterius prodant, & reciproca declaratione aperiant: quod dum in nuptiarum negotio fit, vinculum nectitur, quod matrimonium appellatur.

Deinde. Si ad conciliandum Matrimonium, internus duorum conſenſus, nullo exteriori ſigno declaratus ſufficeret; conſequens foret, fœminas inter & mares locis remotiſſimos, mutuumque

conſenſum prorſus ignorantes poſſe vera matrimonia intercedere : unde iterum ſequeretur, Matrimonia omnia confuſa fore, nullamque certitudinem habitura : atqui primum abſurdiſſimum eſt, ipſique ſenſui communi contrarium : quis enim inducat in animum, vere Matrimonium contrahi, ab iis qui neſciunt? alterum vero nemo eſt qui non videat, Reipublicæ, ipſique Eccleſiæ perniciosiſſimum futurum eſſe: ergo &c.

Solvitur quædam difficultas.

Objectio. (a) *tom. 2. de Sacr. cap. 22. & ſeq.*

Opponit in contrarium Joannes Wicleffus, referente Thoma Waldenſi: (a) Deus, inquit, cum ſit cordium ſcrutator, internos hominum conſenſus, abſque ullo verborum aut ſignorum interventu plene cognoſcit : atqui poteſt hos ipſos conſenſus approbare : ergo eo ſaltem caſu verum conglutinabitur ſine verbo, aut exteriori nutu matrimonium.

℟. Conceſſa majore, diſtinguo min. poteſt Deus hos ipſos conſenſus approbare, concedo, *in ratione conſenſus præciſe*, concedo : *ita ut nullo interveniente verbo, aut ſigno vocis Vicaria, Matrimonium faciant*, nego min. & conſeq.

E. ℟. quamvis Deus, quem latere nihil poteſt, & corda intime norit, & mutuum duorum conſenſum probare poſſit, reveraque approbet ſi ſit bonus; non tamen ſic approbat, ut inde Matrimonium oriatur : conſtituit enim Deus Matrimonium haud aliter iniri ab hominibus poſſe, quam modo iis conveniente, mutua videlicet voluntatum communicatione, quam repugnat aliter fieri quam exterioribus ſignis : eſt enim Matrimonium, contractus ſpecies quædam : porro contractus generatim definitur, *plurium ad id conventio*. Idem ergo de Matrimonio, ac de alia quavis conventione judicium eſſe debet : atqui plurium ad idem conventionem ſine mutua voluntatum ſignificatione conſtare non poſſe, vox ipſa conventionis oſtendit : idem ergo de Matrimonio eſt dicendum : atque adeo hæc Wicleffi objectiuncula, non tam probabilis utcumque opinionis, quam abſurdiſſimi deliramenti inepta defenſio erat.

PROBATIO III. PARTIS.

Sequitur ut ejuſdem concluſionis partem tertiam adſtruamus, qua aſſertum eſt, conſenſum quem dicimus cauſam Matrimonii effectricem, debere eſſe de præſenti : Matrimonii enim a ſponſalibus differentia eſt, quod nemo negabit, niſi qui voluerit in terminis pueriliter ludere, reſque natura diverſiſſimas commiſcere : atqui ſponſalia conſenſum important ad nuptias in poſterum contrahendas: ſunt enim, ut conſtat ex legibus & canonibus, *futurarum nuptiarum promiſſio*, ſive, *mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum* : ergo ut ab iis Matrimonium differat, debet pro præſenti conſenſum habere: indeque eſt, quod, ut notat *Cujacius*, (b) *tantum ſponſalia a Matrimonio diſcrepant, quantum ſpes a re ipſa ſperata diſtat.*

(b) *ad tit. codic.* de ſponſalibus.

Solvuntur Objectiones.

Objectio.

Contra primam concluſionis partem quædam militant argumenta, quæ una ſerie proponemus ac diluemus.

Eugenius IV. *inquies*, in decreto pro inſtructione Armenorum, ſuperius allegato, *cauſa efficiens Matrimonii*, ait, *regulariter eſt, mutuus conſenſus, per verba de præſenti expreſſus* : qui ſane textus nobis videtur eſſe contrarius : qui enim affirmat cauſam Matrimonii efficientem, *regulariter*, hoc eſt, juxta communem regulam, eſſe mutuum conſenſum, ſupponit haud dubie, aliquando extra communem regulam, ſine mutuo conſenſu contrahi poſſe : atqui ita Pontifex Maximus: ergo mutuus conſenſus neceſſario non eſt cauſa efficiens matrimonii.

℟. Nego nobis decretum hoc adverſari, adeoque minorem adjuncti argumenti inficior. Non enim Eugenii ſenſus eſt, aliam præter conſenſum mutuum, matrimonii eſſe poſſe cauſam effectricem, ſed neceſſe non eſſe quod conſenſus ſemper verbis ſignificetur, cum defectum verborum ſigna & nutus ſupplere poſſint ; atque ideo vox, *Regulariter*, non ad *mutuum conſenſum*, ſed ad conſenſum *per verba expreſſum* refertur. Idque per quam merito, eadem enim matrimonii, quæ aliarum conventionum conditio eſt, quæ ſive vocibus ſive nutibus fiant, ſtabiles firmæque conſiſtunt. Atque ita jure Canonico ſæpe definitum. Sic *extra* : de Sponſalibus, capite 23. declaratum : a ſurdo & muto poſſe matrimonium contrahi ; *cum quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare*. Nulla ergo in Eugenii decreto eſt difficultas, ſi ejus verba, uti par eſt, intelligantur hoc modo : *cauſa efficiens matrimonii eſt, mutuus conſenſus, regulariter per verba expreſſus*.

Inſt. 1.

Inſt. 1. Atqui poteſt ſina conſenſu mutuo verum iniri matrimonium: ergo &c.

Prob. ſubſ. Adami & Evæ verum matrimonium fuit, & nuptiarum qualiter in poſterum contrahi deberent, exemplar abſolutiſſimum ; atqui non mutuo eorum conſenſu, ſed ſolius Dei ſic volentis imperio nexum eſt : ergo &c.

„ Prob. Min. ex verbis Scripturæ : (c) Di-
„ xit quoque Dominus Deus: non eſt bonum,
„ hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium
„ ſimili ſibi....Immiſit ergo Dominus Deus
„ ſoporem in Adam .... Et ædificavit coſtam
„ quam tulerat de Adam, in mulierem, &
„ adduxit eam ad Adam. Atqui in his ver-
„ bis ſolum apparet Dei præcipientis impe-
„ rium ; de mutuo Proto-parentum conſenſu
prorſus ſiletur: ergo &c.

(c) *Gen. 2. 18. & ſeq.*

℟. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa maj. nego min. cum enim prout in argumento vere obſervatum eſt, Adami & Evæ matrimonium, futurarum nuptiarum norma exemplarque fuerit ; nemini dubium eſſe debet, quin eorum voluntates Deus in mutuum conſenſum inflexerit, ſine quo veras nuptias eſſe non poſſe, auctoritate & ratione monſtratum eſt. Ecquis enim vero inducat in animum, aut permiſſurum Deum, ut ſine animorum conjunctione fœdus Sanctiſsimum ſanciretur, aut non valiturum Adami & Evæ, tam ſibi ſubditas voluntates, ad mutuum conſenſum movere, qui habet cordium, quando, & ubi & quomodolibet vult inclinandorum omnipotentiſsimam poteſtatem?

Ad probationem, admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego minorem. Quamquam enim de mutuo Adami & Evæ conſenſu, expreſſam ſcriptura mentionem non faciat; aperte tamen innuit, non ſine reciproca voluntate fuiſſe conjunctos. De Eva namque dicitur, v. 22. quod eam Deus ad Adam adduxerit. Adduxit porro non invitam, aut reluctantem,
„ ſed volentem ac conſentientem. Idemque in
„ Adamo manifeſtius apparet, qui ſimul ac
„ Evam conſpexit : hoc nunc os, *inquit*, (d)
„ ex oſsibus meis, & caro de carne mea ....v.23.
„ Quamobrem relinquet homo patrem ſuum
„ & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, &
„ erunt duo in carne una .... Quod profe-
„ cto non diceret, niſi matrimonio conſen-
„ tiret.

(d) *ibid.*

Inſt. 2.

Inſt. 2. atqui mutuum conſenſum eſſe matrimonii cauſam efficientem, certo ex Scriptura probari nequit: ergo &c.

Prob. ſubſ. inter cætera quæ attulimus ſcripturæ teſtimonia, ad oſtendendum ſine contrahentium conſenſu reciproco, nuptias iniri non poſſe, præcipuum iſtud erat ex Geneſi cap. 24. v. 57. *vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem &c.* Atqui nihil pro nobis hoc teſtimonium facit. Inde enim minime probatur, conſenſum eſſe matrimonii cauſam efficientem, ſi conſenſus Rebeccæ ad profectionem, non ad nuptias referatur. Atqui interprete Sancto Ambroſio, (e) non nuptiis, ſed profectioni puella dedit aſſenſum : id quod textus ipſe Scripturæ haud obſcure inſinuat. Ajunt enim ad Rebeccam parentes & fratres ejus, (ibid. v. 58.) *vis ire cum homine iſto? quæ ait: vadam.*

(e) *lib. 1. de Abraham, cap. ult.*

dam. Hinc ergo nequaquam evincitur, conſanſum eſſe matrimonii cauſam efficientem.

℞. Nego ſubſeq. ad probationem conceſſa major. nego minor. & ad ultimum argumentum, data pariter majore, diſtinguo minor. aſfirmat S. Ambroſius conſenſum Rebeccæ, non ad nuptias, ſed ad perfectionem teſerri, *immediate*, concedo: *exclusive*, nego minor. & conſeq.

E. ℞. Equidem conſenſus Rebeccæ reſpondentis, *vadam*: immediate ejus ex Meſopotamia profectionem reſpiciebat. Voluntas tamen paterna domo exeundi, & in terram Chanaan, quam Abraham incolebat, arripiendi itineris, conſenſum in conjugium principaliter includebat; cum non alia ei foret cauſa proficiſcendi, quam ut votis Abrahæ ſatisfaceret, qui ſervum ſuum ideo in Meſopotamiam miſerat, ut de cognatione ſua uxorem unigenito ſuo Iſaac procuraret: nec alium Sancto Ambroſio ſenſum aſfingere poſſumus. Ex ipſa enim Geneſis lectione adeo manifeſtum eſt, Rebeccam nuptiis dediſſe conſenſum, ut Sanctum Doctorem latere hæc veritas non potuerit.

1. Enim ſervus Abrahæ in maternam Rebeccæ domum introductus, ſtatim cauſam itineris aperit, declaratque ſe ideo veniſſe, ut uxorem pro herili filio de cognatione Abrahæ poſtula-
„ rat: tum adjicit Rebeccam huic matrimonio
„ divinitus deſtinatam. Ipſa eſt mulier, *inquit*,
„ (a) quam præparavit Dominus filio Domini
„ mei.... Pronuſque adoravi Dominum, be-
„ nedicens Domino Deo Domini mei Abra-
„ ham, qui perduxit me recto itinere, ut ſu-
„ merem filiam fratris Domini mei filio ejus.
„ Quamobrem ſi facitis miſericordiam & veri-
„ tatem cum Domino meo, indicate mihi: ſi
„ autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut
„ vadam ad dexteram ſive ad ſiniſtram.

(a) Gen. 24. 44. 48. & ſeq.

2. Parentum ac fratris Rebeccæ continuo conſenſus accedit. Sic enim Scriptor Sacer pro-
„ ſequitur: (b) Reſponderuntque Laban & Ba-
„ thuel: a Domino egreſſus eſt ſermo: non poſ-
„ ſumus extra placitum ejus quidquam aliud
„ loqui tecum. En Rebecca coram te eſt,
„ tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor fi-
„ lii Domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

(b) ibid. v. 50. & ſeq.

3. Nec putet aliquis hac puella inſcia contigiſſe: ibidem enim ſtatim legitur, Rebeccam a ſervo Abrahæ munera, in pignus futuri matrimonii accepiſſe: quod ſane conſenſus ejus con-
„ vincens eſt argumentum. Quod cum audiſſet
„ puer Abraham, *inquit textus Sacer* (c) pro-
„ cidens adoravit in terram Dominum. Pro-
„ latiſque vaſis argenteis & aureis, ac veſti-
„ bus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratri-
„ bus quoque ejus & matri dona obtulit.

(c) ibid. v. 52. & ſeq.

4. Denique hoc ipſum manifeſtum fit ex verbis, quæ Rebeccæ fauſta omnia precando, ma-
„ ter ejus & fratres pronunciant. Dimiſerunt
„ ergo eam, *ait Scriptura* (d).... Imprecan-
„ tes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: ſo-
„ ror noſtra es, creſcas in mille milia, & poſ-
„ ſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuo-
„ rum.

(d) ibid. v. 59. & ſeq.

Inſt. 3. Inſt. 3. ſaltem ex ſcriptura probari nequit, ex utraque viri & uxoris parte conſenſum requiri ad matrimonium efficiendum: ergo &c.

℞. Nego ant. nam cum ſcriptura doceat, ſolo conſenſu matrimonium fieri; mutuum eſſe debere conſequens eſt. Matrimonium enim pariter a viro & uxore contrahitur: corporum poteſtas mutua eſt: ad individuam vitæ conſuetudinem obligatio mutua: uſus matrimonii mutuus. Pari ergo utrimque libertate, pari utrimque conſenſu Sacra pactio ineunda.

Inſt. 4. Inſt. 4. Probando anteced. adducta ſuperius teſtimonia ſcripturarum, ex *Geneſi*, capit. 24. Libro *Numerorum* capit. 36. & 1. ad Corinthios 7. tantum mulierum meminerunt. Ergo ex Scriptura probari non poteſt, mutuum viri & mulieris conſenſum requiri.

℞. Conceſſo antecedente nego conſeq. quando enim duo intime ſunt conjuncta, hoc ipſo quod de uno aliquid affirmatur, de altero affirmari neceſſum eſt; maxime ſi reciproca utriuſque ac mutua relatio ſit; atqui ad matrimonium contrahendum, oportet viri & mulieris reciprocum conſenſum intervenire, & unum intime eſſe conjunctum cum altero. Matrimonium ſiquidem non eſt ſimplex donatio, ſed contractus mutuus, *do ut des*; ideſt: *conſentio, ſi conſentis*. Cum igitur ex Scriptura locis allegatis, neceſſarius ſit conſenſus mulieris; idem de viro putandum, eoque magis quod ſexus virilis, quippe muliebri præſtantior, liberior eſſe debeat.

Inſtr. Inſtab. Ultimo. Saltem abſolute poteſt Deus matrimonia jungere, abſque contrahentium conſenſu. Cujus rei ex *Oſee* Propheta exemplum adducunt, cui Deus nullo poſtulato aut expectato conſenſu: *vade*, inquit, (e) *ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum.... & abiit, & accepit Gomer, filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium*: &c. Nec enim credibile eſt, Sanctum Prophetam in hoc opprobrium conſenſiſſe, ut cum proſtituta muliere nuptiale fœdus iniret: perperam ergo diximus conſenſum mutuum neceſſario eſſe Matrimonii cauſam efficientem.

(e) Oſee 1. v. 2. & ſeq.

℞. Dato antecedente, nego conſeq. non enim hic quærimus, quid Deus abſolute, & præter conſuetum ordinem poſſit: ſed ex Scriptura, & auctoritate majorum, ipſaque naturali ratione, quam legem in contrahendis matrimoniis obſervari præceperit, indagamus. Equidem poſſe Deum per ſe, omnique contrahentium ſecluſo conſenſu, matrimonia fœderare, communis Theologorum doctrina eſt, cui contradicere non præſumimus, ne videamur divinæ potentiæ metas velle præſcribere. Sed cum iiſdem Theologis affirmamus, hunc a Deo ordinem conſtitutum, & in ipſa naturæ lege fundatum, ut non aliter quam mutuo contrahentium conſenſu matrimonia fierent, aut fieri poſſent: nec in contrarium quidquam afferri poſſe putamus. Oſee namque exemplum, ſi bene advertimus, nobis nullatenus adverſatur. Quis enim negare, ſine teſtimonio, audeat, Sanctum Prophetam, imperatis ſibi divinitus nuptiis adhibuiſſe conſenſum? Numquid qui præcipiebat has nuptias ſat potens non erat, ut Prophetæ ac meretricis ambas voluntates, in reciprocam conſenſionem inflecteret? Aut numquid turpe & ignominioſum viro Dei videri poterat matrimonium, quo, revelante Deo, ſciebat, ſecretiora divinæ ultionis ac miſericordiæ myſteria figurari? Nec eſt quod opponatur, filios ex hac Oſee cum meretrice copula genitos, *fornicationum filios* appellari. Nam ſi eo ſenſu *fornicationum filii* dicti ſunt, quod Propheta cum *Gomer* fornicatus fuerit; non ergo inter utrumque verum matrimonium interceſſit: adeoque exemplum illud afferri non poterat, ad probandum poſſe abſoluta ſine mutuo conſenſu, in matrimonium conveniri. Dicendum itaque non ideo filios fornicationis eſſe dictos, quaſi ſpurii ac illegitimi fuerint; ſed habita ratione turpitudinis præteritæ, quam uxor ejus ſuimet proſtitutione contraxerat.

Proponitur & reſolvitur gravis quædam quæſtio.

De conſenſu ac libertate ad verum efficiendum matrimonium neceſſaria, quæſtione ſexta ſermo redibit, ubi de Nuptiarum impedimentis dicturi ſumus. Interim gravis hic controverſia oritur, de conſenſu ipſo qualis eſſe debeat? Utrum neceſſarie oporteat eſſe internum: an e contra ſufficiant verba conſenſum ſignificantia, etiamſi qui aſſentiri ſe ſimulat, interius reluctetur, illudque quod ſe velle mentitur, revera nolit? res fiet exemplo clarior. Ducit aut ducere videtur Petrus Catharinam in matrimonium. Exterius omnia tranſiguntur, quæ ad firmandum conjugii contractum, communi opinione pu-

tantur:-mutuus hinc inde conſenſus verbis perſpicuus ſignificatur. Ait Petrus Catharinæ; *Accipio te in meam*: cui viciſſim puella, *te*, inquit, *in meum accipio*. Diſſentit tamen in corde Petrus, contrariamque intus voluntatem gerens, quem ore præſtat aſſenſum, retrahit voluntata, & cohibet intus dicendo: *non accipio te in meam*.

Quæritur quid de tali matrimonio ſentiendum? Qua in re, diverſa Theologorum judicia ac placita ſunt: volunt alii contractum hunc, modo adſint aliæ conditiones, ratum firmumque manere, nec poſſe Petri renitentis interius malitia irritari. Sunt e contrario, iique numero plures, qui inibi quidem eſſe fatentur externam veri matrimonii ſpeciem; eſſe tamen defectu intarioris conſenſus, irritum prorſus atque invalidum. Habat utraque ſententia nodos ſuos; habet & plauſibilia in ſui defenſionem argumenta, quæ haud ita facile ab adverſariis extricantur. Quod ut manifeſtum fiat, juvat ſigillatim aſſerre momenta, quibus utraqua opinio nititur.

Aſſeruntur argumenta volentium matrimonium de quo quæſtio eſt, eſſe validum.

1. Doctrinam ſuam adſtruunt auctoritate Magiſtri ſententiarum, lib. 4. diſtinctione 27. ſic loquentis: „ Si verbis explicant (*ſponſi*) quod tamen corde non volunt; ſi non ſit coactio „ ibi, vel dolus, obligatio illa verborum quibus „ conſentiunt, dicentes: *Accipio te in virum*: „ *& ego te in uxorem*: matrimonium facit. Ita Magiſter, cui plerique de ſchola magiſtri ſubſcribunt; atqua inter cæteros *Contenſonius* magni nominis Thomiſta.

2. Nituntur principio apud juris civilis & Canonici peritos receptiſſimo: *fraus & dolus nemini debent patrocinari*. Atqui ſi Petrus libere proferendo hæc verba; *Accipio te in meam*: hoc ipſo quod intus non conſentiret, vere non contraheret matrimonium; fraus & dolus illi patrocinatentur. Poſſet nimirum in foro externo impune ſe gerere, quaſi revera Catharinam duxiſſet; aaque poſtmodum derelicta, in externam regionem confugere, ubi cum altera ſine culpa contrahetat. Cumque penes illum aſſet, in ſequentibus nuptiis pati ſimulatione uti; tantum in nequitia & fraude ſua haberet præſidii, ut diverſas peragrando provincias, poſſet pro hoſpitiorum ac civitatum, ad quas divertatet, numero, nefanda connubia iterare, infrunitam libidinem obtentu conſenſus interius denegati præcedentibus nuptiis, excuſando.

Idem dicendum de iis qui ad nuptias cum conſtupratis a ſe virginibus contrahendas judicis ſententia, ſub pœna capitis condemnantur: poſtquam enim ſimulato fidem dediſſent, poſſent alio fugere, novumque tuta conſcientia matrimonium obire: adeoque violatarum puellarum honori, & bono familiarum, male per leges civiles eſſet conſultum: fatendum ergo matrimonio, ut validum ſit, verba conſenſum exprimentia abunde ſufficere, quamquam fallaciter, & voluntate interius reluctante pronuncientur.

3. Si ut nuptiæ validæ forent, requireretur internus conſenſus, dubia & incerta & omnia matrimonia tedderentur; ut enim ait Tullius, *frons, oculi, vultus, perſæpe mentiuntur: oratio vero ſæpiſſime*: quod axioma quotidiano experimento compertum eſt, tum in cæteris humanis negotiis, tum principalitat in matrimonio habere locum: quot enim viros reperire eſt, qui inſanæ libidinis æſtu abrepti, verbis ad fallaciam compoſitis, miſeras puellas ſeducunt, conſenſumque exterius ſimulant, quem intus in corde negant? quis vero valeat puellas enumerara, quæ vel innato pudore, vel metu parentum, vel reverentia, nuptiis conſentire adſimulant, quas maxime deteſtantur? ſi igitur conſenſus amborum requiritur, tutus ac ſacurus da matrimonio nemo erit; quia neuter habet conſenſum alterius plena certitudine exploratum; atque adeo toto vitæ ſuæ tempore conjuges de nuptiis ſuis, validæ an invalidæ ſint, animo fluctuabunt: incetti erunt de prole ſuſcepta, ſit ne legitima, aut nefario concubitu genita: incerti de officio conjugali, reddere ne illud licite poſſint, ac petere: ſicque ſcrupulorum & anxietatum nullus futurus eſt finis; quæ cum nemo non videat inconvenientiſſima eſſe: tutius eſt affirmare, ad matrimonii veritatem ſufficere conſeoſum liberum in pronunciatione verborum, etiamſi non adſit in rem ſignificatam conſenſus.

Proponuntur eorum Argumenta, qui ſentiunt matrimonium de quo quæſtio eſt, invalidum eſſe.

His ſimilibuſque momentis Theologi quos prædiximus, opinionem ſuam defendunt.

In contrarium alii hoc ipſum matrimonium invalidum eſſe contendunt; & præter vanam contractus imaginem nihil eſſe: ſic vero doctrinam ſuam ſtabiliunt.

1. Aſſerunt auctoritates ſummorum Pontificum, ſuperius ad probationem concluſionis adductas: „ ſolus conſenſus, *ait Nicolaus I.* facit „ matrimonium..... ſolus ſi deſuerit, cætera „ etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur... „ quæcumque verba intervenerint, *inquit*, *Innocentius III.* (a) ſi propoſitum & conſenſus (a) *cap. tua nos extra*: de ſponſ. & matr.
„ matrimonii non ſit in animo; nihil fit: quia „ ut dictum aſt, voluntas eſt, quæ matrimo- „ nium facit.... *& Eugenius IV.* (b) cauſa efficiens matrimonii eſt, mutuus conſenſus, per (b) *in decr. pro Arm.*
„ verba de præſenti expreſſus .... *quibus conſentiens Ulpianus*, *celebris legum* interpres: „ ſtipulatio, *inquit*, quæ verbis fit, niſi habeat „ conſenſum, nulla eſt.... atqui hæc verba non poſſunt niſi abſurde de ſola conſenſus axpreſſione, cum excluſione conſenſus interni intelligi: qui enim affirmant, ſola voluntate matrimonium fieri, & ſolius conſenſus defectu, cætera quæ ad matrimonium pertinent, nullius valoris ac pretii eſſe, profecto non in externa conſenſus ſignificatione, ſed in actu voluntatis matrimonium collocant; atqui hæc ſummorum Pontificum, & aliorum ſententia eſt: ergo &c.

2. Nituntur celeberrimorum quos ſchola habuit magiſtrorum auctoritate: omnium inſtar ſit Sanctus Thomas, in 4. ſantent. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 2. quæſtiuncula 4. ſic loquens: *expreſſio verborum ſine interiori conſenſu, matrimonium non facit*.... & ibidem in reſp. ad 2. *ſi deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt matrimonium*.

3. Sententiam ſuam ex ipſa conſenſus notione propugnant: eſt enim eſſentialitar actus interior, qui non poteſt niſi a voluntate proficiſci; *conſenſus*, inquit Gratianus, *eſt duorum ſenſus in idem: id eſt, ſimul cum alio ſenſus, ſive voluntas*: conſulatur quidquid uſpiam eſt Philoſophorum, & de conſenſu, in quo ejus natura ponenda ſit, interrogetur; nemo opinor erit, qui conſenſum propriam voluntatis operatiooem eſſe non dicat: atqui actus voluntatis neceſſario internus eſt: cum ergo certum ſit, matrimonium ſine conſenſu non fieri, pariter fatendum, axtarnam conſenſus ſignificationem ad nuptiarum veritatem non ſufficere.

4. Reſolvunt advarſariorum argumenta: nam

1. Quod ajunt, fraudem & dolum nemini debere patrocinari, quia naturæ ipſius effatum eſt, ultro admittunt: ſed minorem inde aſſumptam inficiantur, fraudem ſcilicet Petro patrocinaturam, ſi proferendo hæc verba: *accipio te in meam*: hoc ipſo quod intus non conſentitat, contractum nullum & irritum redderet: nam, inquiunt, fraus illa ſpectari poteſt, vel in foro conſcientiæ, vel in foro externo tum Eccleſiaſtico, tum civili; atqui quovis attendatur modo, Petro patrocinium nullum affert: non in foro quidem conſcientiæ: quiſquis enim peccat, profecto actu ſuo apud Deum totius ſanctitatis fontem nihil juvatur: porro Petrum hac perfida ſimulatione graviſſime Deum offendere certum eſt: ſed nec in foro externo,

ſive

Digitized by Google

ſive Eccleſiaſtico, ſive civili: quem enim leges omnes judicant vere matrimonium iniviſſe, ex fraude ſua nequit lucrum aliquod vel præſidium comparare; atqui hoc ipſo quod Petrus, verba conſenſum ſignificantia, ſerio & in debitis circumſtantiis pronunciavit, quod matrimonium vere contraxerit, legum omnium tum canonicarum tum civilium definitio eſt; nec, ſi ab inita pactione reſiliat, ad novas nuptias convolando, poterit prætextu denegati conſenſus, pœnas contra Polygamos decretas effugere: omni ergo ex parte falſum eſt, Petro fraudem ſuam patrocinati.

2. Argumentum a matrimonii incertitudine ductum ſic diluunt: ſi neceſſarius eſſet conſenſus interior, nemo poſſet eſſe certus de ſuo matrimonio, *certitudine phyſica*, concedunt: *certitudine morali*, negant. E. D. certitudo phyſica eſt, quæ in ipſa evidentia fundamentum habet: quomodo certum eſt, bis bina eſſe quatuor: certitudo moralis, quantum ad præſens ſpectat, ea eſt, quæ cum evidentia careat, ſumit ab humano teſtimonio firmitatem: jam vero non habet quidem matrimonium ſemel contractum, phyſicam certitudinem, quia neutri conjugum poteſt conſenſus alterius evidens eſſe: moralem tamen importat, quæ ſicut in aliis contractibus, ita in matrimonio ſufficit; atque adeo falſo ab adverſariis dicitur, incertas fore nuptias omnes, ſi præter externam conſenſus expreſſionem, conſenſus ipſe interior abſolute requireretur. Cum igitur indignum ſit, in re adeo ſeria homini quidpiam affirmanti, & voluntatis ſigna indubia exhibenti non credere: dicendum poſitis cæteris veri matrimonii conditionibus, certas eſſe nuptias, certam prolem ex iis ſuſceptam, certum denique conjugis utriuſque officium, ea nimirum certitudine quæ rebus moralibus convenit, quaque majorem in humanis conventionibus quærere, eſt rem impoſſibilem poſtulare.

3. Auctoritatem magiſtri ſententiarum, in præſenti cauſa non multum curant; tum quia cur ita ſentiret, probabilem cauſam non attulit; tum quia a communiori aliorum judicio recedendo, ne ſibi crederetur effecit; tum quia ejus deciſioni Nicolai I. Innocentii III. Eugenii IV. aliorumque decreta longe præponderant.

Fertur de utraque opinione judicium.

Jam ſi quæratur, ex his duabus ſententiis, quæ ſit alteri præponenda? ſalvo meliore judicio reſpondebimus, tutiorem nobis videri, quæ affirmat ad matrimonii veritatem, requiri conſenſum internum, nec externam ejus, repugnante voluntate, ſignificationem ſufficere: habet opinio hæc fundamentum,

1. In auctoritatibus ſupra adductis, quæ niſi conſenſum interiorem neceſſarium eſſe affirmant, nihil prorſus ſignificant: „ ſolus con-
„ ſenſus, *ait Nicolaus* I. facit matrimonium: *&*
„ *Innocentius* III. ſi propoſitum & conſenſus ma-
„ trimonii, non ſit in animo, nihil fit: *nec*
„ *minus perſpicue Sanctus Thomas*, ſi deſit con-
„ ſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra
„ parte eſt matrimonium ..... porro a tanta, tantique ponderis auctoritate recedere, nobis nec tutum videtur, nec a nota temeritatis immune.

2. In natura ipſa ac notione contractus conjugalis, qui cum actus humanus ſit, ſola poteſt fieri voluntate, eoque magis, quod nuptiæ potiſſimum in fide mutua, & animorum conjunctione conſiſtant, quam ſibi mutuo conjuges ſpondent: qua autem ratione intelligi animorum conjunctio poteſt, ubi alter conjugum animum habet a voluntate contrahendi alienum, intuſque in corde aſſenſum denegat, quem ore mendaci præſtare ſe fingit?

3. In opinionis contrariæ plauſibili confutatione: quod enim ajebant adverſarii,

1. Niſi valeret matrimonium, conſenſu externo interveniente contractum, licet voluntas intus contraria ſit; dolum auctori ſuo patrocinaturum;

2. Incertas omnes nuptias fore, abunde, ni fallimur a nobis eſt confutatum: merito ergo communiori doctrinæ ſtandum cenſemus.

Diluuntur duæ objectiones.

Aſt contra militant oppoſitiones duæ, quæ *Object.* 1.
haud parvam difficultatem obtendunt.

1. *Eſt:* niſi ſola externa conſenſus expreſſione vere matrimonium fieret, ſequeretur perfidioſum mendacemque conjugem, ad fatalem, quidquid in poſterum ſit acturus, peccandi neceſſitatem compelli: ſive enim officium maritale exerceat, ſive, poſtulatus, exercere detrectet; in grande ſcelus incurrit: peccat ſi exerceat; quia cum conjux non ſit, indebitum jus uſurpat, adeoque fornicatur: peccat ſi deneget, tum quia fidem ſolemniter datam infringit; tum quia conſorti ſuæ, aut quæ conſors eſſe putatur, præbet peccandi occaſionem; atqui rigoris nimii eſt, affirmare quemquam ad inevitabilem peccati neceſſitatem adſtringi: dicendum ergo ſola externa conſenſus declaratione etiam animo renitente expreſſa, matrimonium vere fieri.

R. Fateor ſceleratum conjugem, quamdiu in prava voluntate perſiſtet, quidquid in matrimonii cauſa acturus ſit, peccaturum: ſed nego fatalem hanc eſſe peccandi neceſſitatem: inevitabile namque non eſt, quod avertere in tua habeas poteſtate; atqui non peccare homo perfidus in ſua habet poteſtate: tantum mutet perverſam voluntatem, & quem ante cohibuerat voluntatis conſenſum, admoveat; tumque vere conjux erit, qui erat ante fictitius, & jure ſuo mariti officium exercebit: neceſſitatis hujuſmodi, quam tollere quiſque in ſuo arbitrio habet, innumera ſunt exempla: ſic, ut e multis unum afferam: ſit aliquis eo impietatis provectus, ut incruentum Domini ſacrificium pro ſuperſtitione diabolica habeat: ille ſane quamdiu in infidelitate perſeverabit, ſive diebus Dominicis non interſit miſſæ ſacrificio, ſive interſit, ſceleris convincetur: peccabit, ſi non interfuerit, quia infringet Dei & Eccleſiæ mandatum, a cujus obſervatione, perfidia ſua non liberatur: peccabit, ſi adfuerit, quia quam exterius profiteri videbitur, ſacrificii Dominici veritatem, intus negabit ac blaſphemabit: numquid ideo dicturi ſumus, ad fatalem adigi peccandi neceſſitatem? abſit: quam enim facile neceſſitas illa tollatur, felici experimento probabit, ſi modo (quod in ſua maxime habet poteſtate) voluntatem mutet, & ad ſe reverſus, quam antea blaſphemabat divinam victimam, animo vere fideli ac pœnitente adoret: porro objectio propoſita, cum ejuſdem ſpeciei ſit, pari, ut prædiximus, ratione diluitur.

2. *Eſt*. Libro 1. qui fuit de Sacramentis in *Object.* 2.
genere, quæſt. 5. multiplici argumento probavimus, in miniſtris Sacramentorum, non requiri internam ut vocant, faciendi operis ſacri intentionem; ſed externam ſufficere, dummodo ſerio & in circumſtantiis debitis peragatur; atqui doctrinam hanc tot munimentis, tum ex auctoritate tum ex ratione inſtructam, præſens de matrimonio ſententia funditus ſubvertit ac diruit.

Nam Sacramenti matrimonii, ipſi contrahentes miniſtri ſunt; atqui nobis ipſis judicibus, matrimonium, quantumlibet conſenſus externus adſit, & ſerio, omnique adhibita diligentia exprimatur, ſine interno conſenſu ac intentione non fit: fateamur ergo neceſſe eſt in miniſtris Sacramentorum requiri internam intentionem, ut Sacramenta vere fiant & dicantur.

R. Conceſſa maj. nego min. ad probationem, duplex eſto reſponſio.

1. Nego maj. Sacramenti enim matrimonii, non ſecus ac aliorum conſecratio, ad ſolos miniſtros ſacros, presbyteros pertinet; nec quidquam ad illud vir & fœmina nubentes, præter ip-

Digitized by Google

tur ipſum contractum, qui Sacramenti materia eſt, conferunt: quomodo Sacramenti pœnitentiæ, licer ejus materiam pœnitens ipſe actibus ſuis, dolendo, confitendo, & voto ſatisfaciendi contribuat, non alius præter ſacerdotem miniſter eſt, ad quem pertinet actus pœnitentis, ad naturam & efficaciam Sacramenti, adbibita forma, provehere: erit forte cui ſtomachum hæc reſponſio moveat: tantum enim auctoritatis contraria opinio inter ſcholaſticos acquiſivit, ut negate contrahentes ipſos, Sacramenti eſſe miniſtros, multorum judicio pene pro hæreſi habeatur: quod ſi quis de numero auditorum in hac ſententia ſit; rogamus, ut judicium aliquantiſper cohibeat, donec ad librum ultimum, qui de Sacramento matrimonii futurus eſt, ventum ſit; hic eoim ſperamus demonſtrare, non ſine cauſa hujus Sacramenti, uti & aliorum miniſtarium, ſolis presbyteris vindicare; indignumque eſſe, & antiquæ doctrinæ contrarium, ejus conſecrationem viris laicis, ipſiſque mulieribus, tamquam ordinariis ac neceſſariis miniſtris, noo tam dare, quam prodere: interim data & non conceſſa majore,

2. Diſtinguo roin. nobis judicibus matrimonium ſine interno conſenſu ac intentione non fit, *quatenus contractus eſt*, concedo: *quatenus eſt Sacramentum*, nego min. & conſeq.

E. R. Gravis hæc adverſariorum hallucinatio eſt, quod in matrimonio, res diverſiſſimas confundant, contractus ſcilicet & Sacramenti rationem: contractum nuptiarum haud aliter quam interno paciſcentium conſenſu effici firmarique contendimus, tum propter alias ſupra adductas rationes; tum ſpeciatim quia fides mutua, animorumque conjunctio, quam ſibi mutuo conjuges ſpondent, ſine conſenſu interno nec eſſe nec concipi poteſt: longe vero aliter de matrimonii Sacramento ſentimus, quod cum Dei opus ſit, ad quod homines nudum minifierium afferunt formam materiæ applicando, eo ipſo quod ſerio & in circumſtantiis debitis, hæc applicatio fit, quantalibet intus miniſtri intentionem revocantis, perverſitas ac repugnantia ſit; tam neceſſarium eſt produci Sacramentum, quam ſtupam admoto igna comburi: habet autem hæc ratio locum, tum in reliquis Sacramentis, tum in matrimonio ipſo, etiam in hypotheſi quod ejus miniſtri ſint contrahentes: eorum enim intentio interior, non ideo reqoiritur ut matrimonium Sacramentum ſit, ſed ut pro vero ac legitimo contractu haberi poſſit: unde ſi conjuges mutuam ſibi fidem his verbis eaterius eahibendo, *accipio te in meam: accipio te in meum:* vera contrahendi voluntate caruerint, non ideo erit irritum Sacrameotum, quia ejus conficiendi intentio abfuit; ſed quia defuir contractus ipſe, qui Sacramenti materia neceſſaria eſt: jam ſi quis mordicus contendat, contractus rationem ab ipſo Sacramento in matrimonio inſeparabilem eſſe; atque adeo de utroque idem debere eſſe judicium: attendat, poſſe aliquos vere & adhibito interno conſenſu, nuptiarum ſancire fœdus, etiamſi nolint fieri Sacramentum: ſic anim Lutherani & Calviniſtæ matrimonium eſſa Sacramentum præfracte neganres, volunt tamen quando nubunr, ejus inire contractum: poteſt pariter aliquorum in catholica Eccleſia tanta perverſitas eſſe, ut non credant in fœdere nuptiarum gratiam dari; atque adeo nihil quidquam velint dum nuptias obeunt, præter contractum civilem ſancire, de Sacramento non cogitantes, quin etiam irridentes: qui ſi, ut in objectione ſupponitur, miniſtri Sacramenti forent, hoc ipſo quod ſario, aliiſque adhibitis neceſſariis conditionibus, interoo conſeoſu contraherent, verum Sacramentum, non obſtanta infidelitate ac malitia ſua, quamquam gratia vacuum, facerent: verum hoc per meram conceſſionem dictum intelligi volumus: matrimonii namque, ut Sacramentum eſt, miniſterium, ſolis putamus ſacerdotibus vindicandum: qua de re infra dicetur.

§. SECUNDUS.

Quæ ſit cauſa formalis matrimonii.

Cauſam matrimonii formalem intelligimus, ipſam ejus eſſentiam, ſive attributum ſine quo nec aſſe nec concipi poteſt: hoc poſito, ſir

Concluſio. Cauſa formalis matrimonii eſt, obligatio; vinculum, & neaus mutuus, ex conſenſu interno & pactione externa inter virum & mulierem reſultans.

Cum enim matrimoninm ea natura ſua perpetunm ac indiſſolubile ſit; ajus eſſentia non in aliquo tranſeunte, ſed in re permanente ponenda eſt; atqui quod intelligitur io matrimonio permanens, hæc ipſa obligatio eſt, vinculum & neaus, ea mutuo viri mulieriſque conſenſu eaterius ſignificato reſultans: qui nexus niſi alterutrius intervenienta roorte abrumpi non poteſt: „ quæ ſub viro eſt mulier, *ait Apoſtolus*, (a) (a) *Rom. 7. 2. & ſeq.*
„ vivente viro alligata eſt legi: ſi antem mortus fuerit vir ajus, ſoluta eſt a lege viri: „ igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerir cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit „ vir ejus, liberara eſt a lege viri: ut non ſir „ adoltera, ſi fuarir cum alio viro .... in hoc itaque vinculo matrimonii forma conſiſtit.

Deinde: vel fatendum in hac obligatione matrimonii naturam reponi, vel dicendum in eo actu conſiſtere, quo primum vir & mulier mutuo conſanſu verbis expreſſo conveniunt: porro ſecundum dici non potaſt: nam actus tranſiens, peneque momentaneus, non poteſt rem permanentem conſtituere; alioquin enim res, etiam poſtquam deſiiſſet eſſe, perduraret: quæ manifeſta contradictio eſt; atqui actus ille quo primum vir & mulier, conſenſu mutuo ſignificato conveniunt, tranſitorius ac momentaneus eſt: matrimonium vero tamdin durat, quamdin ambo conjuges ſuperſunt: ergo dicendum eſt primum.

Solvitur quædam objectio.

Antiqui Theologi, *inquies*, ex mutua viri & conjugis obligatione matrimonii definitionem non repetunt: ſic Hugo a Sancto Victore, *matrimonium*, air, *eſt duarum perſonarum idonearum legitimus de conjunctione conſenſus:* alii vero: *matrimonium*, inquiunr, *eſt conſortium communis vitæ, & communicatio divini & humani juris:* ergo non putabant primi ſubſellii magiſtri, cauſam formalem ſive eſſentiam matrimonii in mutua obligatiooe conſiſtere. *Objectio.*

R. Conceſſo antecedenta nego conſeq. quæ enim afferuntur Hugonis & aliorum definitiones, non eſſentiales, ſed deſcriptivæ ſunt: adeoque nihil contra nos facinnt: „ dicendum, *inquit S. Thomas* (b) quod in matrimonio tria (b) *ſuppl. q. 44. art. 3. in corp.*
„ conſiderantur, ſcilicet cauſa ipſius, & eſſentia ejus, & effectus: & ſecundum hoc tres „ definitiones inveniuntur de matrimonio datæ: „ nam definitio Hugonis tangit cauſam, ſcilicet „ conſenſum, & eſt per ſe nota: definitio antem magiſtri ſententiarum, qua dicitur matrimonium eſſe viri & mulietis maritalem conjunctionem, inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinentem; tangit „ eſſentiam matrimonii, ſcilicet conjunctionem... „ ſed alia definitio tangir effectum, ad quem „ ordinatur matrimonium, ſcilicet vitam communem in rebus domaſticis: & quia omnis „ communicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur jus divinum & humanum, quo mutua „ viri & muliaris communicatio nititur.

§. TERTIUS.

Quæ ſit matrimonii cauſa materialis?

Cauſam matrimonii materialem dicimus, materiam ipſam, ſive ſubjectum cui forma ineſt.

Concluſio. Cauſa matrimonii materialis ſunt, legitimæ ipſæ perſonæ, mutuam obligationem conſenſu reciproco contrahentes.

Nihil

Nihil habet hæc aſſertio difficultatis: materialis enim rei cujuslibet cauſa, illud eſt in quo forma ejus recipitur; atqui mutua obligatio quam diximus matrimonii eſſe cauſam formalem, afficit perſonas ipſas matrimouium contrahentes: ergo &c.

§. QUARTUS.

Quæ ſit matrimonii cauſa finalis.

Cum finis generatim ſit, cujus gratia aliquid ſit; ſive ad quod opus ordinatur: manifeſtum eſt, cauſam matrimonii finalem eſſe,

1. Suſceptionem & educationem prolis:

2. Virum inter & mulierem individuam vitæ conſuetudinem, ſocietatem domeſticam, & bonorum communicationem.

3. Concupiſcentiæ refrænationem.

Ideo enim inter homines nuptiarum fœdera ſanciuntur, ur prolem ſuſcipiant & educent, ut curas & officia domeſtica, conjunctione individua & indiſſolubili partiantur; & denique in ipſo conjugio habeant ſalutiferum contra rebelles concupiſcentiæ motus remedium. Hæc quia facilia ſunt, diſcuſſione non egent.

Verum hic grave naſcitur de carnali copula dubium, utrum ita neceſſario ad matrimonium ſpectet, ut non poſſit ſine ea, aut ſaltem ſine ejus voluntate conſiſtere? quod ut perſpicue reſolvamus,

Notandum 1. matrimonium tribus modis intelligi: aliud enim dicitur legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum.

Legitimum eſt, quod jure gentium, & legum civilium decretis firmatur; quales ſunt infidelium & Judæorum maritales conjunctiones: licet enim extra Eccleſiam non habeant rationem Sacramenti; civilis tamen contractus & naturalis officii titulo gaudent.

Ratum appellant, quod ſecundum leges non civiles tantum, aut natura magiſtra dictatas, ſed & juxta decreta Eccleſiæ, Rectore Spiritu Sancto lata, inter Chriſti fideles contrahitur. Unde *ratum* dicitur, ideſt ab Eccleſia approbatum.

Conſummatum denique dicitur, quod interveniente copula naturali perfectum eſt, quodque eſt eo deductum, *ut eſſent duo in carne una*, & *jam non eſſent duo, ſed una caro*, prout legitur in Scriptura. (a)

(a) *gen.* 2. 24. *Matth.* 19. 6. 8

Notandum 2. matrimonium conſummatum, duplici cauſa dici perfectum.

1. Ex ipſo ejus fine petitur, qui prolis ſuſceptio eſt. Porro juxta conſuetas naturæ leges, non aliter proles quam ea copula carnali, & ſeuum commiatione haberi poteſt. Per illam ergo aliquid matrimonio perfectionis accedit.

2. Eſt, quia matrimonium conſummatum unionem Chriſti cum Eccleſia perfectiori modo ſi-
„ gnificat. Cum duo ſint in conjugio, *inquit*
„ *Innocentius III. Pontifex Maximus*, (b) vide
„ licet conſenſus animorum, & commiatio cor-
„ porum... Profecto conjugium illud quod non
„ eſt commixtione corporum conſummatum,
„ non pertinet ad illud conjugium deſignandum,
„ quod inter Chriſtum & Eccleſiam, per incar-
„ nationis myſterium eſt contractum. Juxta quod
„ Paulus exponens illud quod dixerat Proto-Pla-
„ ſtus, (Gen. 2. 23. & ſeq.) *hoc nunc os ex oſſi-*
„ *bus meis, & caro de carne mea*: &, *propter*
„ *hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhæ-*
„ *rebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*, ſta-
„ tim ſubjungit: (c) *Sacramentum hoc ma-*
„ *gnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Ec-*
„ *cleſia.*

(b) *cap.* Debitum: *Extra*: de Bigamis non ordinandis.

(c) *Epheſ.* 5. 32.

Jam ut ad difficultatem propoſitam revertamur, quæritur utrum conſummatio matrimonii ſic ad perfectionem ejus pertineat, nt, ſine illa matrimonium verum eſſe non poſſit? Pro ejus reſolutione ſit

Concluſio. Conſummatio matrimonii non eſt de ejus eſſentia. Senſus aſſertionis eſt, quod licet matrimonii eſſentia videatur in ea poteſtate conſiſtere, quam uterque conjugum habet in corpus alterius, & mutua illa poteſtas videatur ad carnalem copulam eſſentialiter ordinari; non illam tamen, quin nec ad illam conſenſum expreſſum, ad matrimonii eſſentiam ulla ratione pertinere putandum ſit. Id quod auctorirate & ratione probare aggredimur.

PROBATIO PRIMA.

Ab exemplo Virginis Dei-paræ, Et Beati Patriarchæ Joſeph.

1. Sic informatur argumentum. Inter Beatiſſimam Virginem & Sanctum Joſeph, verum matrimonium interceſſiſſe, veritas eſt ex litteris Novi Teſtamenti notiſſima, frequentiſſime atteſtantibus Joſeph virum fuiſſe Mariæ, viciſſimque Mariam, uxorem & conjugem Joſephi vocantibus. *Jacob*, inquit S. Matthæus, (d) *genuit Joſeph virum Mariæ*... Et paulo poſt: (e) *Joſeph autem vir ejus cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam... Exurgens autem Joſeph a ſomno... accepit conjugem ſuam... aſcendit autem & Joſeph*, (ait S. Lucas) (f) ... *ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante*... (g) *filii quid feciſti nobis ſic? Ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te*. Non enim Maria Joſephum patrem Chriſti nominaret, niſi auguſtum hunc titulum, inito cum Maria matrimonio meruiſſet. Cui ſimile eſt, quod in Matthæo legitur, (h) quando Judæi divinam Jeſu Chriſti doctrinam mirantes: *Unde*, inquiebant, *huic ſapientia hæc, & virtutes? Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria?* Itaque Mariam inter & Joſeph verum fuiſſe matrimonium, res erat extra omne dubium poſita. Jam ſic ſubſumo:

(d) *Matt.* 1. 16.
(e) *ibid.* v. 19.
(f) *Luc.* 2. 5.
(g) *ibid.* v. 48.
(h) *Mat.* 13. 54. & *ſeq.*

Atqui fidei dogma eſt, Beatam Virginem numquam virum cognoviſſe, & illibatam Virginitatem perpetuo conſervaſſe: ergo conſummatio matrimonii non eſt de ejus eſſentia.

Hoc argumento ſæpe patres uſi ſunt, ad probandum eſſentiam matrimonii non in commixtione carnali, ſed in animorum conjunctione conſiſtere.

„ Sic S. Auguſtinus libro 1. *de Nuptiis &*
„ *concupiſcentia* cap. 11. Quibus vero placuerit,
„ *inquit*, ex conſenſu, ab uſu carnalis concu-
„ piſcentiæ, in perpetuum abſtinere, abſit ut in-
„ ter illos vinculum conjugale rumpatur. Immo
„ eo firmius erit, quo magis ea pacta ſecum
„ inierint, quæ carius concordiuſque ſervanda
„ ſunt, non voluptariis nexibus corporum, ſed
„ voluntariis affectibus animorum. Neque enim
„ fallaciter ab Angelo dictum eſt ad Joſeph:
„ *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*.
„ Conjux vocatur ex prima fide deſponſatio-
„ nis, quam concubitu nec cognoverat, nec
„ fuerat cogniturus. Nec perierat, nec men-
„ dax manſerat conjugis appellatio, ubi non
„ fuerat, nec futura erat carnis ulla commix-
„ tio. Erat quippe illa virgo, ideo & ſanctius
„ & mirabilius jucunda viro ſuo, quia etiam
„ fecunda ſine viro. Propter quod fidele conju-
„ gium, parentes Chriſti vocari ambo merue-
„ runt, & non ſolum illa mater, verum et-
„ iam ille pater ejus, ſicut conjux matris ejus:
„ utrumque mente, non carne... Sed eum il-
„ lo non ſeminante illa peperiſſet, profecto
„ nec ambo parentes eſſent (Chriſti), niſi in-
„ ter ſe, etiam ſine carnis commixtione con-
„ juges eſſent.

„ Et cap. 12. omne nuptiarum bonum, *inquit*,
„ impletum eſt in illis parentibus Chriſti, pro-
„ les, fides Sacramentum. Prolem cognoſci-
„ mus, ipſum Dominum Jeſum: fidem, quia
„ nullum adulterium: Sacramentum, quia nul-
„ lum divortium. Solus ibi nuptialis concubitus
„ non fuit, quia in carne peccati fieri non po-
„ terat ſine illa carnis pudenda concupiſcentia,
„ quæ accidit ex peccato, ſine qua concipi vo-
„ luit qui futurus erat ſine peccato, non in car-

„ ne

„ ne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati. „ Non eſt igitur hæc libido, nuptiarum bonum, „ ſed obſcœnitas peccantium, neceſſitas generantium, laſciviarum ardor, nuptiarum pu„dor. Cur ergo non conjuges maneant, qui „ ex conſenſu concumbere deſinunt; ſi manſe„runt conjuges Joſeph & Maria, qui concum„bere non cœperunt?

S. Auguſtino conſentit S. Ambroſius, in libro *de inſtitutione Virginis* cap. 6. ubi refellens objectionem cauſantium, ideo Mariam inter & Joſeph verum non fuiſſe conjugium, quia nulla eorum carnalis copula fuit: „ Nec illud mo„veat, *inquit*, quod ait (Evangeliſta) quia „ Joſeph accepit conjugem ſuam.... non enim „ defloratio virginitatis facit conjugium, ſed „ pactio conjugalis: denique cum jungitur „ puella, conjugium eſt; non cum virili ad„mixtione cognoſcitur.

PROBATIO SECUNDA.

Ab exemplo Adami & Evæ Innocentium.

2. Petimus ab Adamo & Eva, quorum quamdiu in beatiſſimo ſtatu innocentiæ perſtiterunt, verum matrimonium fuit: nondum enim a Serpente deluſus proto-parens fuerat, quando adductam ad ſe Evam intuens, in hæc verba erupit: *hoc nunc ex oſſibus meis, & caro de carne mea*: nondum naturam peccatum infecerat, quando Eva, uxor ejus eſt appellata: *relinquet*, inquit, *homo Patrem ſuum & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una:* & con-
(a) Gen. 2. 25. tinuo: (a) *erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet, & uxor ejus, & non erubeſcebant*. Nondum denique de fructu vetito, divini mandati infractores, comederant, quando dictum eſt eis a
(b) Gen. 1. 28. Domino: (b) *creſcite & multiplicamini*. Certum itaque eſt Adamum & Evam ante lapſum vero matrimonio fuiſſe conjunctos.

Jam ſic proſequor argumentum; atqui nullus eis quamdiu innocentes vixerunt, matrimonii uſus fuit; non enim leguntur filios procreaſſe, niſi poſtquam in ſceleris pœnam, paradiſo voluptatis ejecti ſunt: *ejecit itaque Deus Adam*,
(c) Gen. 3. 24. ibid. 4. v. 1. ait Moyſes; (c) ... *Adam vero cognovit uxorem ſuam Evam; quæ concepit, & peperit Cain*. Ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex matrimonii definitione.

3. Ipſa matrimonii definitio ſuggerit; eſt enim, ut ſuperius dicebamus, *viri & mulieris maritalis conjunctio, inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens*; atqui omni ex parte deſcriptio illa conſtaret, etiam nulla conjugum carnali copula interveniente: conjunctio enim in qua prædiximus conſiſtere nuptias, obligatio ipſa eſt, nexus, & vinculum ex mutua conjugum conſenſione reſultans. Porro obligatio hæc animorum eſt ac voluntatum. *Ma-*
(d) Hom. 32. in Matt. *trimonium*, ait S. Joannes Chryſoſtomus, (d) *non facit coitus, ſed voluntas*.... & S. Auguſti-
(e) Ser. 51. de div. c. 17 nus: (e) *non itaque propterea non fuit Pater Joſeph, quia cum Matre Domini non concubuit; quaſi uxorem libido faciat, & non caritas conjugalis*. Cum itaque mutua conjugum obligatio, ſine carnali copula, plena integraque conſiſtat, ipſamque non natura tantum præcedat, ſed etiam tempore: conſequens eſt, conſummationem matrimonii ad eſſentiam ejus non pertinere.

PROBATIO QUARTA.

Ex diſcrimine quod dominium, & uſum dominii intercedit.

Dixerit forte aliquis: matrimonii natura in mutuo viri & mulieris jure conſiſtit, ſive in mutua poteſtate, quam propter corporis traditionem reciprocam, uterque conjux in corpus alterius habet: *mulier* namque, ait Apoſtolus,
(f) 1. Cor. 7. 4. (f) *ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*; atqui mutua illa poteſtas, ſine copula carnali intelligi nequit. Ergo conſummatio matrimonii ad ejus eſſentiam pertinet.

Hoc ego principium ultro lubenſque admitto, matrimonium in mutuo viri mulieriſque jure reponens: minorem vero inde deductam inficior, quod nimirum non poſſit reciproca illa poteſtas ſine copula carnali intelligi: quin immo ex eodem principio ad noſtræ ſententiæ confirmationem quartum argumentum ſic eruo:

Matrimonium, conjugis utriuſque in corpus alterius, reciproca eſt poteſtas, ſive dominium quod uterque in carnem alterius habet, quo fit, ut jam non ſint duo, ſed una caro; atqui ſic inter ſe differunt dominium & uſus dominii, ut poſſit eſſe unum ſine altero: axioma namque juris Canonici eſt, poſſe uſum a dominio ſeparari: immo ex juris civilis præſcripto, fundi Dominus ſive proprietarius, non raro ejuſdem uſu privatur. Ergo ſine carnali copula, utriuſque conjugis in corpus alterius integra manet poteſtas: atque adeo conſummatio matrimonii non eſt de ejus eſſentia: quid enim ſi antequam de nuptiis paciſcantur, aut inito fœdere, mutuo conſenſu ab uſu conjugii proponant in perpetuum abſtinere: numquid propterea conjugale vinculum diſſolvetur? *immo*, inquit S. Auguſtinus ſupra laudatus, (g) *eo firmius erit, quo magis ea* (g) lib. 1. de Nupt. & concup. cap. 11.
pacta ſecum inierint, quæ carius concordiuſque ſervanda ſunt, non voluptuariis nexibus corpum, ſed voluntariis affectibus animorum:.... & alio in loco, obſervans merito a Sancto Evangeliſta, Joſeph virum Mariæ nominatum: „ neque enim
„ fas erat, *inquit*, (h) ut ob hoc eum a conjugio (h) lib. 2. de Conſ. Evang. cap. 1.
„ Mariæ ſeparandum putaret, quod virgo pepe„rit Chriſtum: hoc enim exemplo magnifice in„ſinuatur fidelibus conjugatis, etiam ſervata „ pari conſenſu continentia, poſſe permanere „ vocarique conjugium, non permixto corporis „ ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu.

COROLLARIA

Præcedentis Doctrinæ.

Ex dictis ſequitur,

1. Puellam quæ perpetuam Deo voverit caſtitatem, poſſe abſolute loquendo, & ſolius juris naturalis habita ratione, nuptiale fœdus contrahere, ſi Deo revelante cognoſcat, a viro quem ducit debitum maritale numquam petendum: hæc enim duo non pugnant, videlicet Deo corpus ſuum ad virginitatem perpetuam conſecrare, & ejuſdem corporis poteſtatem dare viro, quem certo ſcias ea poteſtate numquam uſurum: cujus veritatis, etiamſi aliæ probationes deeſſent, certiſſimum in exemplo Beatiſſimæ Virginis argumentum foret: hæc enim, uti Theologorum pars ſanior docet, priuſquam Joſepho nuberet, divinitus monita, Sanctum Patriarcham matrimonii jure numquam uſurum, ſive quod ipſe votum ſimile caſtitatis emiſſurus eſſet, ſive quod ab uſu matrimonii, & juris petendi voluntate, divino afflatu eſſet avertendus; eo ſecurius matrimonium iniit, quod ſciret Joſephum virginitatis ſuæ cuſtodem, non violatorem futurum.

Simile quid de Beata Cæcilia Virgine, & Martyre, Eccleſiaſticis monumentis proditum eſt: hæc enim licet prima ætate virginitatem ſuam Deo voviſſet, Angeli Cuſtodis ſui protectione munita, Valeriano poſtmodum, etſi contra voluntatem, tamen ſine periculo nupſit: quem, uti in Romano Breviario eſt, ipſa nuptiarum nocte ſic eſt affata: „ Ego, Valeriane, in Angeli „ tutela ſum, qui virginitatem meam cuſtodit: „ quare ne quid in me committas quo ira Dei „ in te concitetur: quibus verbis commotus „ Valerianus, illam attingere non eſt auſus.

Dixi: *ſolius juris naturalis habita ratione:* jure enim ſcripto Eccleſiaſtico, voto perpetuæ caſtitatis obſtrictis nedum liceat nuptiale fœdus inire, ſtrictiſſime prohibetur, propter imminens frangendi voti, & fidei Deo datæ violandæ periculum. Indeque eſt, quod iis ipſis qui

poſt

poſt matrimonium contractum, conſenſu mutuo vovent abſtinentiam a conjugio, cohabitatio omnis ac contubernium interdicitur. Nec puto Eccleſiam facile credituram, ſi qua Deo dicata virgo, ideo velle ſe maritum ducere cauſaretur, quod divina revelatione cognoſceret, eum matrimonii jure ſponte ceſſurum.

Sequitur 2. poſſe duos conjuges, ſtatim atque matrimonium contraxerunt, conſenſu mutuo, perpetuæ continentiæ voto ſemetipſos obligare: cum enim, ut ſuperius dictum eſt, uſus rei ſit a rei dominio ſeparabilis: poterit uterque conjux poteſtatem in corpus alterius retinere, & ejus uſui, votum emittendo, renunciare: quomodo a quibuſdam ſanctis viris ac fœminis factum in hiſtoria Eccleſiaſtica legimus. Sic de Sancto *Henrico* Imperatore memoriæ proditum eſt, quod virginitatem matrimonio, raro exemplo conjunxerit; mortique proximus, Sanctam *Cunegundam* conjugem ſuam, propinquis ejus, virginem, & illibatam, prout receperat, reſtituerit: celebratur pariter in Græcorum hiſtoria matrimonium *Marciani* Imperatoris, & Imperatricis *Pulcheriæ*, initum poſt datam utrimque mutuæ continentiæ fidem: nec alia exempla deeſſent, ſi in iis exquirendis operam quis vellet ponere.

Sequitur 3. Sanctum Joſeph, Domini Jeſu Chriſti patrem vera quadam ratione appellari potuiſſe. Proles enim in eo matrimonio ſuſcepta, ſcilicet Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius Dei, non ad Matrem tantum, verum etiam ad Joſephum ejuſdem Deiparæ conjugem jure matrimonii pertinebat, quippe in ejus fundo ſata & procreata: quod ne cui dubium ſit, audiat Sanctum Lucam loquentem. *erant autem*, inquit, (a) *Pater ejus & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo:* ipſamque Virginem, Jeſum in medio Doctorum repertum ſic compellantem: (b) *fili quid feciſti nobis ſic? ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te.* His, ſimilibuſque teſtimoniis S. Auguſtinus ad adſtruendam Beati Joſeph paternitatem, elegantiſſime utitur. „ Neque enim, *inquit*, (c) propterea non erat appellandus Joſeph Pater
„ Chriſti, quia non eum concumbendo genuerat; quando quidem recte Pater eſſet etiam
„ ejus, quem non ex ſua conjuge procreatum
„ aliunde adoptaſſet: putabatur quidem Chri-
„ ſtus etiam aliter filius Joſeph, tamquam ejus
„ omnino carne progenitus: ſed ab eis hoc pu-
„ tabatur, quos Mariæ latebat virginitas. Nam
„ Lucas ait: (d) *& ipſe Jeſus erat incipiens*
„ *quaſi triginta annorum, ut putabatur, filius*
„ *Joſeph*: qui tamen Lucas non ejus parentem
„ ſolam Mariam, ſed ambos parentes ejus ap-
„ pellare minime dubitavit, ubi ait: (e) *puer*
„ *autem creſcebat & confortabatur plenus Sapien-*
„ *tia, & gratia Dei erat in illo: & ibant pa-*
„ *rentes ejus per omnes annos in Jeruſalem in die*
„ *ſolemni Paſcha*. Sed ne quis hic parentes,
„ conſanguineos potius Mariæ cum ipſa Matre
„ ejus intelligendos putet: quid ad illud reſ-
„ pondebit, quod ipſe etiam Lucas ſuperius di-
„ xit: *& erant pater ejus & mater mirantes ſu-*
„ *per iis quæ dicebantur de illo?* cum igitur ipſa
„ narret, non ex concubitu Joſeph, ſed ex
„ Maria Virgine natum Chriſtum; unde eum
„ Patrem ejus appellat, niſi quia & virum
„ Mariæ recte intelligimus ſine commixtione
„ carnis, ipſa copulatione conjugii; & ob hoc
„ etiam Chriſti Patrem multo conjunctius, qui
„ ex ejus conjuge natus eſt, quam ſi ei eſſet
„ aliunde adoptatus?

(a) *Luc.* 2. 33.
(b) *Ibid.* v. 48.
(c) *Lib.* 2. *de Conſ. Evangel. cap.* 1.
(d) *Luc.* 3. 23.
(e) *Luc.* 2. 40. & *ſeq.*

Solvitur Objectio prima volentium ſine carnali copula, Matrimonii eſſentiam conſtare non poſſe.

Objectio 1. Opponitur 1. Gratianus in opere cui titulus: *Decretum*: pleraque Sanctorum Patrum teſtimonia congerit, quibus ſignificatur conſummationem matrimonii ad ejus eſſentiam pertinere. Ergo Patribus noſtra concluſio adverſatur.

℞. Diſtinguo antecedens: allegat *falſo*, concedo: *vere*, nego antecedens, & conſeq.

E. D. Singulari ſibi, penituſque incognita Patribus opinione putavit *Gratianus*, non poſſe ſine carnali commixtione matrimonii naturam conſiſtere: ad hujus vero commenti probationem, congeſſit diverſas ſententias falſo Patribus attributas, quæque in genuinis eorum libris nuſquam leguntur: quo factum eſt, ut ab omnibus qui deinceps ſecuti ſunt Theologis deſertus fuerit, & pro merito refutatus, neminemque præter Joannem Wicleffum, & quoſdam alios obſcuri nominis hæreticos ſectatorem repererit: quod ut manifeſto appareat, aſſeremus quas immerito ſibi arrogat Patrum auctoritates. Itaque

Inſt. 1. Inſt. 1. Apud Gratianum ſic loquitur Sanctus Auguſtinus: *non eſt dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe commixtionem ſexus:* unde ſic efformatur argumentum:

Ad matrimonium non pertinere, idem eſt ac nuptias vere non contraxiſſe; atqui ex Sancto Auguſtino dubium non eſt, non pertinere ad matrimonium mulierem, cum qua docetur, ſexuum non fuiſſe commixtionem. Sentit ergo S. Doctor, ſine conſummatione matrimonium conſtare non poſſe.

℞. nego ſuppoſitum. Nego, inquam, genuinam hanc Sancti Auguſtini eſſe auctoritatem: hæc equidem verba Sancto Doctori affingit Gratianus, ſed neque librum citat aut locum unde deprompta ſunt, nec a viris Sancti Auguſtini ſtudioſiſſimis, & in ejus lectione verſatiſſimis reperiri hactenus potuerunt: unde ſequitur Sancto Doctori ſuppoſititia eſſe: eoque magis quod in genuinis ſuis libris, non ſemel, nec per tranſennam, ſed ſæpe & ex profeſſo doceat, non in nexibus corporum, ſed involuntariis affectibus animorum matrimonii naturam conſiſtere.

Sed etiamſi concederetur, Sancti Auguſtini, aut cujuſvis alterius Patris hoc eſſe effatum, nihil hinc ſententiæ quam defendimus, incommodi afferretur: facilis enim exitus foret, minorem ſic diſtinguendo: dubium non eſt, mulierem cum qua docetur non fuiſſe commixtionem ſexus, non pertinere ad matrimonium, *ſpectatum quantum ad perfectionem quandam accidentalem*, concedo: *ſpectatum quoad eſſentiam*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Superius admonuimus, matrimonium conſummatum, perfectum dici, non quidem quantum ad eſſentiam, quæ integra ſine copula carnali conſtaret; ſed quantum ad finis aſſecutionem, prolis ſcilicet ſuſceptionem, quæ ſine matrimonii conſummatione, ſecundum naturæ leges eſſe non poteſt: eo itaque ſenſu vel Auguſtinus, vel alius quivis dicere potuit, non pertinere ad matrimonium mulierem, cum qua docetur non fuiſſe commixtionem ſexus.

Inſt. 2. Inſt. 2. S. Leo Pontifex Maximus Epiſtola 92. ad Ruſticum Narbonenſem: „ cum ſocietas nu-
„ ptiarum, *inquit*, ita ab initio conſtituta ſit,
„ ut præter ſexuum commixtionem, non habeat
„ in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum; du-
„ bium non eſt, eam mulierem non pertinere
„ ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non
„ fuiſſe myſterium.... hinc ſic concluditur ar-
„ gumentum:

Societas nuptiarum ex Leone Magno, niſi ſexuum commixtio fiat, non habet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum; id eſt unionem Chriſti cum Eccleſia ſignificare non poteſt. Ergo conſummatio matrimonii ad ejus eſſentiam pertinet.

℞. Nego genuinam hanc Sancti Antiſtitis eſſe lectionem: non enim ait, *Societatem nuptiarum præter ſexuum commixtionem, non habere in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum*; ſed e contra affirmat, *ſocietatem nuptiarum, præter ſexuum commixtionem, habere in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum*: id eſt, indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia conjunctionem ſignificare: quæ duo tantum inter ſe differunt, quantum ab affirmatione negatio diſcrepat. Itaque ab hoc teſtimonio tollenda particula (non) quæ in Germanis Sancti Leonis codicibus non apparet. Jam ut mens

San-

Sancti Doctoris aperiatur, ejus ſcopus, & cau-
ſa loquendi attendi debet: conſultus à *Ruſtica*
Narbonenſi Epiſcopo fuerat, utrum qui filiam
ſuam homini, concubinam ante habenti, nu-
ptui dederat, conjugaro dediſſe putandus foret?
„ Reſpondet negative: aliud enim, *inquit*,
„ eſt uxor, aliud concubioa .... igitur ſi quis fi-
„ liam ſuam viro habenti concubinam in ma-
„ trimonium dederit, non ita accipiendum eſt,
„ quaſi eam conjugato dederit: cum enim ſo-
„ cietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit,
„ ut præter ſexuum commixtionem habeat in
„ ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramenrum; dubium
„ non eſt, eam mulierem non pertinere ad
„ matrimonium, in qua docetur nuptiale non
„ fuiſſe myſterium.... quaſi diceret: concubi-
na non eſt vera uaor, quia in ejus cum viro
conjunctione non reperitur myſterium unionis
Chriſti cum Eccleſia, quæ indiſſolubilis eſt:
cum e contrario concubina debeat ab homine
fornicario ſeparari: nihil ergo contra nos facit
argumentum ex Sancto Leone adductnm.

Solvitur objectio ſecunda negantium Beatiſſimæ Virginis & Sancti Joſeph, verum matrimonium fuiſſe.

Object. 2. Opponitur 2. ad probandum conſummatio-
nem matrimonii non eſſe de ejus eſſentia, pri-
mum ac præcipuum argumentum ab exemplo
Beatæ Virginis & Joſephi adductum eſt; arqui
falſum eſt, vero matrimonio fuiſſe conjunctos.
Ergo &c.
„ Prob. min. ex Evangelio. Cum eſſet de-
„ ſponſata Mater ejus (Jeſu) Maria Joſeph,
(a) *Matt.* 1. 18. „ *ait S. Matthæus*, (a) antequam convenirent,
„ inventa eſt in utero habens de Spiritu San-
(b) *Luc.* 1. 26. & *ſeq.* „ cto .... *& S. Lucas:* (b) miſſus eſt Angelus
„ Gabriel a Deo....ad Virginem deſponſatam
„ viro, cui nomen erat Joſeph.
Inde ſic informant argumentum: quæ deſ-
ponſata rantummodo dicitur, vere uaor vocari
non poteſt; arqui locis citatis Beara Virgo non
dicitur niſi deſponſata. Joſepho ergo nopta non
erat: adeoque utriuſque verum matrimonium
non fuit.
R. conceſſa majore nego minorem, cujus fal-
ſitatem probatio ſuperius adducta demonſtrat:
ad argumentum adjunctum, dico utramque pro-
poſitionem, quippe falſam, eſſe negandam.
Itaque.
1. Nego majorem. More namque Scriptura-
rum indiſcriminatim ſive uxor, ſive deſponſata
vocatur mulier, hoc ipſo quod fœdus matrimo-
nii iniit; ut videre eſt Deuteronomii cap. 22.
v. 23. & ſeq. Eodemque ſenſu Eccleſia in ſo-
lemni nuptiarum celebratione, virum & uxo-
rem jam matrimonii fœdere junctos, ſponſum
& ſponſam appellat. Immo Larini paſſim Scri-
ptores, viri & ſponſi, uxoris & ſponſæ vo-
ces ad unum idemque ſignificandum indiffe-
renter uſurpant: itaque etiamſi Beatiſſima Vir-
go nihil aliud niſi deſponſata Joſeph dicere-
tur, neceſſario inde non ſequererur quod uxor
ejus non fuerit: quando enim vox aliqua æqui-
voca eſt, multiplicem habens ſenſum, non po-
teſt niſi ex adjunctis, in unum potius quam in
alterum ſenſum inflecti. Porro vox *deſponſandi*
hujuſmodi eſt: aliquando enim futurarum nu-
ptiarum promiſſionem ſignificat. Aliquando ma-
trimonium ipſum quatenus hic & nunc contra-
hitur: igirur quo ſenſu Virgo Sanctiſſima, deſ-
ponſata Joſeph, io Evangelio dicta fuerit, non
temere decernendum, ſed ex adjunctis in Evan-
gelio circumſtantiis exquirendum. Porro ſacros
libros legenti, tam aperium eſt, Mariam ideo
dictam Joſeph deſponſaram, quia vere uxor ejus
erat, ut nullus cavillationi locus relictus ſit.
Quocirca
2. nego min. cujus falſitatem, abſque eo quod
ratiocinio opus ſit, ſimplex Evangelii lectio
aperit: uno namque verborum tenore S. Lucas,
Bearam Virginem Joſeph & deſponſatam &
uxorem vocat; mirari ut ſubeat, in re tam
aperta aliquos temerario cavillari. „ Aſcendit
„ autem & Joſeph, *inquit*, (e) in Judæam ... ut (e) *Luc.* 2. 5.
„ profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxo-
„ re prægnante .... numquid enim prægnans
„ uxor dici potuiſſet, ſi verbis tantummodo de
futuro, & non verbis de præſenti deſponſata Jo-
ſeph fuiſſet? nam quæ eſt ſimpliciter deſponſa-
ta, uxor prægnans ſine injuria dici nequit: ac-
cedit ex Matthæi teſtimonio hujus rei argu-
„ mentum plane convincens. Joſeph autem vir
„ ejus cum eſſet juſtus, *inquit*, (d) & nollet (d) *Matt.* 1. 19.
„ eam traducere, voluit occulte dimittere
„ eam .... 1. enim Joſeph Mariæ vir dicitur,
quæ non futuri in poſterum, ſed actu viri exi-
ſtentis, communi loquendi more, appellatio
eſt: 2. non dimittitur niſi quæ jam uxorem
accepta eſt; atqui per mera ſponſalia de futu-
ro, licet nuptiarum in poſterum promiſſio fiat,
nondum tamen puella in uxorem accepta eſt.
ergo jam Mariam uxorem Joſeph acceperat,
quando eam humanis ſuſpicionibus agitatus, &
myſterii neſcius dimittere cogitabat; hæc enim
repudii meditatio, non promiſſi revocatio,
ſed jam habitæ uxoris repudiatio futura erat,
niſi male natos ſcrupulos Angelus e cœlo de-
miſſus ſedaſſet his verbis: „ (e) Joſeph fili (e) *Ibid.* v. 20.
„ David, noli timere accipere Mariam conju-
„ gem tuam: quod enim in ea natum eſt, de
„ Spiritu Sancto eſt, &c. ubi *τὸ: noli timere
accipere Mariam conjugem tuam*, phraſis Hebraica
eſt, non rei in poſterum faciendæ, præceptum,
aut conſilium habens, ſed rei jam factæ conti-
nuationem imperans: quaſi diceret: *ne dubita
quam jam accepiſti conjugem retinere, nedum quid-
quam de repudio cogites: quod enim in ea conce-
ptum eſt, de Spiritu Sancto eſt, &c.*
Inſt. 1. Atqui ita Virgo Maria deſponſata Jo- *Inſt.* 1.
ſeph dicitur, ut uxor ejus omnino non fuerit.
Ergo &c. prob. ſubſ. in hoc ipſo Matthæi loco
„ legitur: Cum eſſet deſponſata mater ejus Ma-
„ ria Joſeph, antequam convenirent, inventa
„ eſt in utero habens de Spiritu Sancto. Jo-
„ ſeph autem vir ejus cum eſſet juſtus, & nol-
„ let eam traducere, voluit occulte dimittere
„ eam....inde ſic eruunt argumentum.
Si verum fuiſſet Joſeph & Mariæ Matrimo-
nium, non licuiſſet marito occulte eam dimit-
tere: cautum namque lege erat, ut dato publi-
ce libello repudii, certis in caſibus, nuptialis
conventio frangeretur. „ Si acceperit homo uxo-
„ rem, *inquit Moyſes*, (f) & habuerit eam, & (f) *Deut.* 24. 1.
„ non invenerit gratiam ante oculos ejus pro-
„ pter aliquam fœditatem; ſcribet libellum re-
„ pudii, & dabit in manu illius, & dimittet
„ eam de domo ſua.... Ergo &c.
R. nego ſubſ. ad probationem admitto aucto-
ritatem, & nego anteced. quæ enim allegatur
Deuteronomii ſanctio, in hoc tantum repudio lo-
cum habebat, per quod uxori relictæ poteſtas
fiebat, novum cum altero matrimonium obeun-
di: propterea namque dabatur libellus repudii,
ut mulier hoc velut inſtrumento munita, impu-
ne ad ſecunda vota tranſiret. Patet veritas reſ-
ponſionis ex iis quæ ibidem immediate ſequun-
tur. „ dimittet, *inquit*, eam de domo ſua:
„ eumque egreſſa alterum maritum duxerit
&c..... itaque lex illa ad Beatum Joſeph non
ſpectabat, qui hoc unum meditabatur, ſecreto
amovere de domo ſua Sanctiſſimam Virginem,
nec ipſe aliam ducturus, nec ejuſmodi poteſta-
tem Mariæ facturus.
Inſt. 2. Atqui ex eo quod Maria uxor Joſeph
dicta fuerit, minime ſequitur matrimonio vere
conjunctos fuiſſe. Ergo &c.
Prob. ſubſ. Licet Chriſtus in Evangelio Jo-
ſeph filius appellerur, impium tamen & fidei
contrarium fuerit putare Chriſtum revera ex Jo-
ſepho eſſe progenitum. Ergo a pari licet Maria
ejuſdem uxor dicatur, non ſequitur matrimonio
revera junctos fuiſſe.
R. nego ſubſ. ad probationem conceſſo ante-
cedente, nego conſeq. & paritatem. Nam
1. Si quid obſcuritatis habent loca Evangelii,
ubi Chriſtus filius Joſeph appellatur, aliis teſti-
moniis explicatur, hoc ipſum aperte negantibus:
quale eſt quod ex Matthæo non ſemel attuli-
mus:

(a) *Matt.* 1. 20. mus: (a) *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Itemque alterum Lucæ affirmantis, non vere, ſed vulgi opinione Jeſum Joſephi filium eſſe dictum: *ipſe Jeſus*, inquit, (b) *Luc.* 3. 23. (b) *erat incipiens quaſi triginta annorum, ut putabatur, filius Joſeph*. Nuſquam autem in toto Evangelio quidquam reperies, quo inſinuetur Mariam, Joſeph conjugem, atſi revera non eſſet, fuiſſe, falſo populi rumore, exiſtimatam.

2. Quod maritus aliquis ſit, publica res eſt, inſtrumentis ſolemnibus atteſtata: quo fit, ut nullus poſſit hic error obrepere: quod maxime inter Judæos locum habebat; hi enim nuptias ſuas quanta fieri poterat ſolemnitata fœderabant: quod vero filius aliquis ſit, a re occulta dependet, carnali videlicet copula: adeoque licet, ut juriſperitorum axiomata decantatur, filius ſit quem nuptiæ demonſtrant, proclive tamen eſt, nec adeo inſolens, ut filius ejus putetur aliquis, quem patrem re ipſa non habet. Poterat ergo Chriſtus atiam in patria & cognatione ſua a Judæis myſterii neſciis, contra veritatem filius Joſeph æſtimari; ſed non pariter credi potuiſſet, Joſephum Mariæ virum, viciſſimque Mariam Juſephi conjugam eſſa, niſi opinionem hanc teſtimonia publica, & ſolemnia inſtrumenta firmaſſent.

3. Non vulgi tantum opinione, ſed ipſo Spiritus Sancti par Angelum loquentis oraculo, utrumque eſt eertum, & Jeſum Joſeph filium non fuiſſe, & fuiſſe Joſeph Mariæ verum maritum: *noli timere*, inquit, *accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt*. Ergo pari fide utrumque tenendum,
„ Hoc putemus, *inquit S. Auguſtinus, ſimilem Juliani Pelagiani argutiolam refutans:* (c) hoc pu-
„ temus, Evangeliſtam facere potuiſſe, cum vel
„ ſua, vel cujuſvis alterius hominis verba nar-
„ raret, ut ſecundum opinionem vulgi loquere-
„ tur. Numquid & Angelus loquens unus ad
„ unum, eontra conſcientiam ſuam, & ipſius
„ cui loquebatur, ſecundum opinionem potius
„ quam ſecundum veritatem facturus fuerat;
„ cui & dixit: *noli timere accipere Mariam conjugem tuam?*

(c) *lib.* 5. *cont. Jul. cap.* 12.

Inſt. 3. Inſt. 3. Repugnat hæc ſententia Sanctis Patribus. Ergo &c.

Prob. ateced Paſſim affirmant ſacri Doctores, Beatiſſimam Virginem innuptam ſemper manſiſſe, viroque conjunctam negant.

(d) *her.* 78. Sie S. Epiphanius: *deſponſata*, inquit, (d) *fuit Maria; & non nupta*.

(e) *hom.* 26. *in Evang.* S. Gregorius Magnus: (e) *Joſeph Mariæ ſponſus vocatur, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit*.

(f) *ſerm.* 27. *de temp.* S. Auguſtinus: (f) *concepit Virgo antequam ſponſum haberet, & peperit antequam nuberet*.

Atque ut paucis multa complectar: S. Gregorius Nyſſenus, *orat. de Natali Chriſti*. „ Joſe-
„ phum vere & proprie Mariæ virum nuncu-
„ patum negat.... eademque Sancti Bernardi
„ ſententia aſt, hom. a. de laudibus Beatæ
„ Virginis. S. Petrus Chryſologus, *ſerm.* 175
„ ſolo nomine, ſolaque opinione, Joſephum
„ Mariæ fuiſſe maritum dicit.... eademque aliorum quos longa ſerie laudare in promptu foret, ſententia fuit. Ergo &c.

℟. nego anteced. ad probat. diſtinguo anteced. Paſſim affirmant Sancti Doctores, Beatiſſimam Virginem innuptam ſemper manſiſſe, viroqua conjunctam negant, *quantum ad matrimonii conſummationem*, quam prædiximus ad matrimonii perfectionem aceidentariam pertinere, concedo: *quantum ad fœdus & conjunctionem animorum*, quæ matrimonii aſſentia eſt, nego anteced. & conſeq.

E. D. Matrimonium etſi ſolo utriuſque conjugis conſenſu fiat, & in obligatione reciproca, ex illo conſenſu reſultante eſſentialiter conſiſtat; acquirit tamen, ut diximus, aliquam ex conſummatione perfectionem: poteſt igitur vero quodam ſenſu negari matrimonium ibi eſſe, ubi perfectio illa defuerit; atque hæc ſatis ſuperque reſponſio eſt, ad omnia quæ opponuntur Patrum teſtimonia explicanda. Dicendum namque his ſuis ſententiis, nuptiarum nomine, earum intellagere conſummationem ex copula carnali facutam; quæ cum nulla Mariam inter & Joſeph unquam fuerit; hoc ſane ſenſu merito negant, Mariam nuptam fuiſſe, aut ad nuptias perveniſſe. Hanc vero ſolidam eſſe reſponſionem fateri non renuet, qui teſtimonium ex Sancto Auguſtino in objectione adductum contulerit cum aliis ejuſdem Sancti Doctoris ſententiis, ubi præclariſſime affirmat, Mariam inter & Joſeph verum matrimonium extitiſſe.

Inſt. 4. Atqui Beatiſſima Virgo Sancto Joſeph nulla prorſus ratione jungi per matrimonium potuit. Ergo &c. *Inſt.* 4.

Prob. ſubſ. conjugii veritas ſtare cum Virginitatis perpetuæ voto non poteſt; atqui Mariam Deo perpetuam Virginitatem, antequam Deum-hominem conciperet, voviſſe conſtat; tum ex verbis ejus ad Angelum Gabrielem: (g) *quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? quod profecto non diceret*, inquit S. Auguſtinus, libro de Sancta Virginitate cap. 4. *niſi Deo Virginem ſe ante voviſſet:* tum ex unanimi Patrum & Theologorum conſenſione. Ergo Sancto Juſeph matrimonio jungi non poterat. (g) *Luc.* 1. 34.

Prob. maj. Matrimonii contractus in eo ſiſtit, quod vir & mulier ſibi mutuo tradant ad conjugale officium, ſui corporis poteſtatem; atque adeo ſaltem implicite in actum conjugalem conſentiant; atqui hoc ipſo quod aliquis Deo Virginitatem perpetuam nuncupavit, in actum conjugalem nec explicite, nec implicita conſentire licite poteſt. Ergo conjugii veritas cum voto perpetuæ Virginitatis ſtara non poteſt.

Afferuntur & refutantur duæ Theologorum quorumdam Reſponſiones.

Hæc difficultas quædam ingenia, aliunde licet excellentiſſima, ita torſit ac cruciavit; ut ab illa expedire ſa, niſi deſerta veritata, nequiverint.

1. Enim aliqui cum votum præcedens matrimonium cum nuptiis ſequentibus conciliari non poſſe putarent; Mariam nonniſi poſt initum cum Joſepho contractum, ejuſque aſſenſu præhabito, voviſſe commenti ſunt: rati nimirum hac ſola ratione voti & matrimonii, in una eademqua virgine veritatem defendi poſſe.

2. Alii in quibus magiſter ſententiarum præcipuum locum tenet, eadem difficultata daterriti, finxerunt votum virginitatis a Maria emiſſum, antequam Joſepho nuptui tradaretur, non abſolutum, ſed conditionatum fuiſſe, hac nimirum conditione arctatum, niſi Deus prohiberet, vel oppoſitum revelaret; tumque tantum a conditionato in abſolutum eſſa mutatum, quando da divina voluntate certior facta eſt. Eorum itaque judicio difficultas oppoſita hac diſtinctione diluitur ac penitus evaneſcit. Conjugii veritas, *inquiunt*, ſtare nequit cum voto *abſoluto* virginitatis perpetuæ, concedimus: cum voto *conditionato*, negamus. Et pariter ad minorem: Maria antequam Deum-hominem conciperet, perpetuam Deo virginitatem devoverat, *conditionate*, concedunt: *abſolute*, negant. Nimirum, *ajunt*, cum hac reſtrictione virginitatem promiſerat, niſi Deus aliter juberet, vel inſpiraret, vel revelaret: cum itaque revelante & imperante Deo matrimonium cum Sancto Joſeph iniverit, ſtetit verum cum perpetuæ continentiæ voluntate conjugium. Doctrinam hanc adſtruit magiſter ſententiarum, aliquibus Sancto Auguſtino adſcriptis teſtimoniis. Sic enim Sanctum Doctorem loquentem inducit:
„ (h) propoſuerat Maria in virginitate mane- (h) *lib.* 4. *ſent. diſt.* 28.
„ re, niſi Deus aliter facere juberet... (i) Bea-
„ ta Maria propoſuit in corde, ſe ſervaturam (i) *ibid. diſt.* 30.
„ votum virginitatis, ſed ipſum votum non
„ expreſſit in ore: ſubjecit enim ſe divinæ di-
„ ſpoſitioni, & propoſuit ſe perſeveraturam vir-
„ ginem, niſi Deus aliter ei revelaret.

Reſponſio prima refellitur.

Et hæc quidem ingenioſe licet excogitata, lucere vanitate poſſunt, ſed veritate franguntur. Atque ut primo loco de prima reſponſione dicamus, præter quam quod mere arbitraria eſt, nullumque niſi in audacia aſſerentium fundamentum habens; cum nec ſcriptura, nec traditione nitatur: argumentis poſitivis ex utroque Sacro fonte petitis inviĉtiſſime refutatur.

1. Inquam, Sacro textui eſt manifeſto contraria. Certum namque eſt ipſo initi cum Joſeph matrimonii tempore, Angelum ad Mariam cęlitus eſſe delegatum, qui ei incarnationis myſterium nunciaret; ut nimirum pariendi tempus nuptiali „ fœderi reſponderet. Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo, *ait S. Evangeliſta*, (a) in civitatem Galileæ cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro cui nomen erat Joſeph ... & ingreſſus Angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus ... Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum &c.... Jam vero quam fixum, quam antiquum, quamque a prævio Joſephi aſſenſu independens fuerit in Maria ſervandæ virginitatis propoſitum, ex ejus reſponſione eſt manifeſtum. Quæ cum audiſſet, *inquit S. Lucas*, (b) turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio ... Dixit autem ad Angelum, quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? .. Quaſi diceret: *Quid mihi partum & maternitatem narras, quæ dudum in viri cognoſcendi impotentiam per voti vinculum incidi?* Jam vero qui votum illud ab expectato Joſephi aſſenſu, ſuſpenſum aliquantulum poſt nuptias fingunt; næ illi injuriam puriſſimæ Virgini atrociſſimam irrogant. Dicendum enim in hac hypotheſi, Mariam matrimonium cum Joſepho iniiſſe, animo cognoſcendi virum, & dandi operam liberis; atque adeo in futuram copulam, quantum in ipſa fuerat, conſenſiſſe. Non enim alia cauſa ab hac voluntate retrahi poterat, quam obice voti antehac nuncopati. Porro ut fingitur, votum virginitatis matrimonium non præceſſit, ſed poſterius eo fuit. Quid ergo reſtat, niſi ut dicatur Mariam quando nupſit, in maritalem copulam aliquatenus conceſſiſſe? Quod quantum ſummæ ejus puritati repugnet, nemo opinor eſt qui non videat. Dicendum ergo votum virginitatis prius ab ea emiſſum, quam de nuptiis cogitaret.

(a) *Luc* 1. 26. *& ſeqq.*

(b) *ibid. v.* 29. *& ſeqq.*

Nec aliter a ſanctis patribus votum virginis intellectum. Sic Sanctus Auguſtinus: (c) Ipſa „ quoque virginitas Mariæ, *inquit*, ideo gratior & acceptior, quia ... jam Deo dicatam Chriſtus de qua naſceretur. Elegit. Hoc indicant verba, quæ ſibi fœtum annuncianti Angelo Maria reddidit. Quomodo, *inquit*, fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? Quod profecto non diceret, niſi virginem ſe ante voviſſet. Sed quia hoc Iſraelitarum mores adhuc recuſabant, deſponſata eſt viro juſto, non violenter ablaturo, ſed potius contra violentos cuſtodituro, quod illa jam voverat ... Poterat & juberi virgo permanere. In qua Dei filius formam ſervi congruenti miraculo acciperet. Sed exemplo ſanctis futura virginibus, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quid eſſet conceptura neſciret; ut in terreno mortalique corpore cœleſtis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto, amore eligendo, non neceſſitate ſerviendo ... vide'n ex Sancto Doctore Mariam, Virginem ſe ante voviſſe, quam nuptiis præberet aſſenſum? nec alia de cauſa in matrimonium Joſepho datam, quam quia Iſraelitarum mores hactenus votum hujuſmodi non ferebant? Nec ideo nupcui traditam, ut poſtmodum, ſi vir conſentiret, votum virginitatis emitteret, ſed ut contra violentos a Joſepho cuſtodiretur, quod illa jam voverat?

(c) *lib. de Sancta Virginitate c.* 4.

„ Concinit S. Gregorius Nyſſenus, (d) virginem ita loquentem inducens: interdixi mihi conſuetudinem viri, quomodo iſtud erit mihi, quoniam virum non cognoſco? quia carnem Deo conſecratam, tamquam Sanctum aliquod oblatum munus, oportebat intatam integramque præſtare: idcirco licet, inquit, Angelus ſis, licet e cœlo venias, licet id quod oſtenditur, naturam ſuperet humanam; tamen me virum cognoſcere nefas eſt ... Ita S. Doctor. Quomodo vero caro virginis, ſanctum Deoque conſecratum munus, ſtricte loquendo appellaretur, ſi Maria Virginitatis nuncupationem poſt initi matrimonii tempora diſtuliſſet, donec mariti conſenſus accederet; non oblatura nimirum carnem ſuam Deo tamquam placentem hoſtiam, ſi Joſeph aſſenſum negaſſet? aut quomodo vere dicere potuiſſet, ſibi virum cognoſcere nefas eſſe, ſi a conjugali officio abſtinentiam in mariti conſenſu & arbitrio poſuiſſet?

(d) *orat. in Nat. Chr.*

„ Eamdem veritatem brevi ſententia Rupertus Abbas præclariſſime explicat. Quia, *inquit Mariam alloquens*, (e) votum egregium Deo prima voviſti, votum virginitatis; attamen ſponſi nomen admiſiſti, deſponſari viro non renuiſti ... Prius ergo ex ejus mente votum virginitatis Maria emiſerat, quam ſponſi nomen admitteret.

(e) *lib.* 3. *in Cant.*

Huc pertinent Sanctorum patrum pleraque teſtimonia, affirmantium Mariam mortalium primam ſervandæ virginitatis exemplar abſolutiſſimum præbuiſſe.

„ Sic *Origenes*: Arbitror, *inquit*, (f) rationi conſentaneum eſſe, virilis quidem puritatis in caſtitate primitias fuiſſe Jeſum, muliebris vero, Mariam. Non enim plauſibile eſt, alii præter hanc virginitatis primitias adſcribere.

(f) *comm. in Matth.*

„ *S. Ambroſius*: (g) Egregia igitur Maria, quæ ſignum Sacræ virginitatis extulit, & intemeratæ integritatis pium Chriſto vexillum levavit.

(g) *lib. de inſtit. Virgin. cap.* 5.

„ *S. Hieronymus*: (h) habeant nuptæ ſuum tempus ac titulum: mihi Viginitas in Maria dedicatur & Chriſto.

(h) *Ep.* 22.

„ *Venerabilis Beda*: (i) quæ prima fœminarum tantæ ſe virtuti mancipare curavit, jure ſingulari præ cæteris fœminis beatitate meruit excellere.

(i) *in c.* 1. *Luc.*

„ *S. Bernardus*: (k) O virgo prudens, o virgo devota, quis te docuit, Deo placere virginitatem? quæ lex, quæ juſtitia, quæ pagina veteris teſtamenti, vel præcipit, vel conſulit, vel hortatur, in carne non carnaliter vivere, & in terris Angelicam ducere vitam? ... Et Apoſtolus quidem, de virginibus, *inquit*, præceptum non habeo, conſilium autem do: tu vero non dicam præceptum, ſed nec conſilium, nec exemplum habuiſti, niſi quod unctio docebat te de omnibus, & ſermo Dei vivus & efficax ante tibi factus eſt magiſter, quam filius; prius inſtruxit mentem, quam induerit carnem.

(k) *Hom.* 1. *ſup.* miſſus eſt.

Atqui ſi Maria votum ſuum poſt nuptiarum fœdus procraſtinaſſet, ejuſque nuncupationem ab aſſenſu mariti voluiſſet eſſe ſuſpenſum; non dediſſet virginitatis exemplar excellens, nec cæteras virgines merito ac dignitate præcederet: quot enim quantoque numero Maria præcellerent, quæ nimirum nullius hominis expectato conſenſu, omnique abjecta nuptialis commercii voluntate, Deo ſemetipſas voto præmaturo & irrevocabili conſecrarunt? ante ergo Sanctiſſima Dei-para nuncupaverat votum, quam nuberet viro.

Secunda reſponſio refutatur.

Nec plus ſoliditatis habet magiſtri ſententiarum & aliorum reſponſio.

1. Enim Beatiſſima virgo votum emiſit quam poterat perfectiſſimum. Nam quis facile putet, aliqua caruiſſe perfectione votum virginis, cui munere divino collatum eſt, ut prima inter fœminas glorioſiſſimum Deo & exquiſitiſſimum virginitatis donum offerret? atqui votum abſolutum perfectius eſt, quam ſi conditione aliqua vel exceptione reſtrictum ſit: ergo abſolutum Maria votum emiſit:

2. Hoc certum apparet ex verbis ejus ad Angelum: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Quaſi diceret: *quis erit modus hujus conceptus & partus, quem tu mihi annuncias, cum mihi jam liberum non ſit viro commiſceri, poſtquam vota irrevocabili memetipſam Deo virginem in perpetuum conſecravi?* Non

ita-

itaque conditionate Beatiſſima Virgo ante nuptias voverat, quaſi dubitans num Deo tale placiturum eſſet propoſitum: ſed abſolute ſui ipſius ſacrificium fecerat, haud ignara futurum gratiſſimum. Non quærit, *ait S. Bernardus, eadem verba appoſito ad noſtram ſententiam explicans:* (a) non quærit, an fiet iſtud, ſed quomodo? quaſi dicat: dum ſciat Dominus meus, teſtis conſcientiæ meæ, votum aſſe Ancillæ ſuæ, non cognoſcere virum; qua lege, quo otdine placebit ei, ut ne fiat iſtud? Si oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium, gaudeo de filio, & doleo de propoſito.

(a) Hom. 4. ſup. miſſus eſt.

Nec eſt quod regeratur non potuiſſe Mariam niſi ſub conditione vovere, propterea quod in antiqua lege tenetentur omnes, divino præcepto, liberis procreandis operam dare: prout in Geneſ. legitur: (b) *creſcite & multiplicamini, & replete terram ... benedixitque Deus Noe, & filiis ejus, & dixit ad eos: creſcite, & multiplicamini, & repleta terram.* Hæc, inquam, & alia, ſi quæ ſunt hujus generis teſtimonia, nihil contra nos faciunt.

(b) Gen. 1. 28. 9. 2.

1. Quia, ut alibi dictum eſt, non imperium, ſed benedictionem, ſive fœcunditatem ſignificant, quam Deus humanæ naturæ ab initio impartivit, ut perpetua ſobole ad finem mundi durare atque ſubſiſtere poſſet: cujus rei argumentum convincens eſt, quod eadem verba brutis animantibus, præcepti ſuſcipiendi incapacibus dicta fuerint. Creavit Deus, *inquit ſcriptura*, Cete (c) grandia, & omnem animam viventem atque motabilem... & omne volatile ſecundum genus ſuum ... benedixitque eis dicens: creſcite & multiplicamini, & replete aquas maris: aveſque multiplicentur ſuper terram.

(c) Gen. 1. 21. & ſeq.

2. Quia etiamſi in his verbis præceptum intelligamus, non neceſſe habemus credere quod omnibus in individuo fuerit intimatum: ſatis quippe eſt, quod ad ſpeciem, ſive ad genus ſingulorum reſpexerit, non ad ſingula generis, ut receptis ſcholæ verbis utamur. Et ſane ſi putatum in antiqua lege fuiſſet, Dei ſanctionem non ad Rempublicam tantum, ſed ad ſingulos de Republica pertinere; nemo unquam ſibi inter Hebræos ſiva vir, ſive fœmina abſtinentiam a nuptiali commercio permiſiſſet; atqui certum eſt, pleroſque cœlibes in veteri teſtamento vixiſſe. Ut enim de *Eſſenis* taceam, quos peculiaris ſectæ homines, abſque fœminis, abdicato penitus matrimonio, ſumma pietatis ac Religionis laude inter Hebræos floruiſſe, *Joſephus* narrat: (d) communis patrum ac Theologorum conſenſio eſt, Joſue, Eliam, Elizeum, Jeremiam, Danielem, Miſach, Sidrach, & Abdenago, in cœlibatus ac caſtitatis perpetua profeſſione vixiſſe: ergo &c.

(d) antiq. lib. 18. c. 2. de Bello Judaico lib. 2. c. 7.

3. Sed etſi hoc ultro daremus, ad omnes & ſingulos Dei ſanctionem fuiſſe directam; parum cavillatione hac urgeremur: facilis namque ad exitum via foret, dicendo non perpetuum, ſed temporarium fuiſſe mandatum, hac nimirum duratione arctatum, qua neceſſarium erat, ut ad humani generis & populi fidelis propagationem quiſque incumberet: quæ ſane cauſa Beatiſſimæ Virginis ætate, tam prodigioſe genere humano, ipſoque Hebræo populo multiplicato, deſierat: poterat ergo abſque violandæ legis periculo ſuam Deo in perpetuum vovere virginitatem. Reſponſionem hanc præceptor Angelicus ſuggerit. Non eſt inconveniens, *inquit*, (e) aliquid eſſe illicitum uno tempore, quod eſt licitum vel virtuoſum, ſi alio tempore fiat: & ideo ſi in tempore, quo Deus ad multiplicationem generis humani, vel cultus divini, homines operi conjugali inſiſtere volebat, aliquis proprio motu incorruptionem, ſeu caſtitatem ſervaſſet, omnino peccaſſet. Sed poſtea facta multiplicatione ſufficienti generis humani, vel colentium Deum, non peccabat virginitatem ſervans etiam in lege Moyſis, nec faciebat contra præceptum; quia & tunc qualiſcuque multiplicatio per alios fieri poterat.

(e) in 4. ſent. diſt. 37. quæſt. 3. art. 2. ad. 2.

3. Tandem voti duplicis, conditionati & abſoluti, quantum ad Mariam attinet, diſtinctioni, patrum doctrina repugnat: in tanto enim ſcriptorum veterum numero, qui Dei-paræ de ſervanda perpetua virginitate propoſitum, meritis laudibus extulerunt, nec unum reperias, qui votum tam præcellens ulla conditione, vel ad inſtans ſuſpenſum hæſiſſe affirmet. Relegantur quæ ſuperius in refutatione primæ reſponſionis, ex Auguſtino, Gregorio Nyſſeno, Origene, Ambroſio, Hieronymo, Venerabili Beda, Bernardo, Ruperto, attulimus: & ſi vel una vox inibi eſt, quæ votum conditionatum tantiſper oleat; tum certe adverſariis manus ultro citroque daturi ſumus.

Nam quæ Magiſter ſententiarum, eoque paulo antiquior Gratianus, ad hanc adſtruendam opinionem, ex Auguſtino teſtimonia allegant, nullius momenti ſunt; quando quidem Auguſtino ſuppoſititia eſſe, nec ex genuinis ejus, ſed ex corruptis codicibus eruta, nemini erudito dubium ſit: quæ vel una obſervatio ſatis erit, ad diluendam, quæ ex auctoritate Sancti Thomæ afferri poteſt objectionem: ille enim commentario in libros ſententiarum, & in ſumma Theologica conditionatum fuiſſe Mariæ votum, ea Sancti Auguſtini teſtimonio admittere viſus eſt: quæ difficultas quatenus viro Thomiſtæ ſit reſolvenda, celeberrimus Thomiſta Jacobus Hiacyntus Serty non ita pridem in Accademia Patavina dictavit. „ Si liceat ingenue loqui quod res eſt, *inquit*, (f) ſcrupulus reſtat, qui memet aliquandiu male torſit: Doctoris ſciſcet Angelici pronunciatum in 4. ſent. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. & 3. part. quæſt. 28. art. 4. ubi aperte, diſtincteque docet, Beatam Virginem primum quidem ſub conditione voviſſe, *ſi Deo ita placeret*, aut *niſi Deus aliter ordinaret*: tum poſtea Dei agnita voluntate, *abſolute voviſſe*; ſed hunc mihi ſcrupulum evulſi ex animo, ut obſervavi, non certam ac fixam illam eſſe D. Thomæ ſententiam, ſed præſumptam potius D. Auguſtini opinationem, in quam idcirco pro ſua in Sanctiſſimum Doctorem veneratione adductus eſt: ſeu, ut planius dixerim, in eam ſententiam inclinavit D. Thomas, falſo ac plane ſuppoſito D. Auguſtini teſtimonio deluſus, ex Gratiano & Magiſtro ſententiarum bona fide tranſcripto; cujus ſuppoſitionem & apocryphiam pro ætate ſua, & in ea qua laborabat probatorum codicum penuria, deprehendere omnino non potuit; ſic enim Auguſtinum loquentem inducunt, Magiſter ſententiarum lib. 4. diſtinctione 30. & Gratianus, Canone *ſufficiat*, cauſa 27. quæſt. 2. *Beata Virgo propoſuit, ſe ſervaturam votum virginitatis, in corde; ſed ipſum votum non expreſſit in ore: ſubjecit ſe divinæ diſpoſitioni; propoſuit ſe perſeveraturam virginem, niſi Deus aliter ei revelaret. Committens ergo virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam, illam non appetendo, ſed divinæ inſpirationi in utroque obediendo. Poſtea vero ſimul cum viro labiis expreſſit, & uterque in virginitate permanſit*: quo Auguſtini teſtimonio bona fide admiſſo, ſententiam firmat ac munit Doctor Angelicus, in 4. ſent. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. nil tamen hujuſmodi habet Auguſtinus, tum libro *de nuptiis & concupiſcentia*, qui apud Magiſtrum ſententiarum citatur ad marginem: tum lib. *de ſancta virginitate*, qui apud Gratianum eſt adnotatus: immo non pauca ex directo contraria habet verus Auguſtinus, quippe qui capite 4. laudati libri *de ſancta virginitate*, Dei-param ante deſponſationem voviſſe docet; non itaque cum Joſepho: capite vero 12. libri 5. contra Julianum expreſſe ait, Joſephum diu poſt deſponſationem, ac etiam poſt Angeli monitum voviſſe; ac tum demum *commiſcendæ carnis ſpem abjeciſſe*, dum virginem divina fœcunditate donatam vidit.

(f) in exercitationibus de Chriſto, ejuſque Virgine Matre: exerc. 21. n. 8.

Affertur vera ad argumentum reſponſio.

Rejectis falſis opinionibus, ſupereſt ut difficultatem oppoſitam diluamus: quod non erit ex præjactis fundamentis difficile. Itaque

R. nego ſubſ. ad probationem nego maj. Quando enim duo abſolute non pugnant, ſimul eſſe in eodem

dem ſubjecto poſſunt: atqui, ut ante diximus, non ſunt hæc duo ſibi contraria, ſcilicet vovere Deo corpus ſuum ad perpetuam virginitatem, & ejuſdem corporis poteſtatem dare viro, quem, Deo revelante certo ſciveris ea numquam uſurum. Ergo conjugii veritas cum voto Virginitatis perpetuæ ſtare poteſt.

Ad probationem diſtinguo: matrimonii contractus in eo ſiſtit, quod vir & mulier ſibi mutuo tradant, ad conjugale officium, ſuorum corporum poteſtatem, *ab uſu*, *per conſenſum mutuum ſeparabilem*, concedo: *ab uſu inſaparabilem*, nego.

E. ℞. Quidquid oppoſitio hæc videtur difficultatis habere, protinus evaneſcit dicendo, Beatam Virginem, antequam in matrimonium conſentiret, ex divina revelatione, vel ſaltem inſpiratione atque inſtinctu, de ſervanda virginitate certam fuiſſe, adeoque pro re comperta habuiſſe, numquam eventurum ut Joſeph, accepta in corpus ſuum poteſtate uti attentaret: potuit ergo in nuptias, & traditionem poteſtatis in corpus ſuum conſentire, in actum conjugalem neutiquam conſentiendo; quem certo ſciebat numquam ſecuturum aut exigendum.

Inſt. 5. Inſt. 5. Obſtrepit humana ratio, noviſque cavillis instructa ſic urget: atqui qui ſemel virginitatis voto obſtrictus eſt, nulla ratione poteſt ſui corporis poteſtatem alteri dare: adeoque nec nubere valet. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Nemo niſi quod ſuum eſt dare poteſt: quia nemo dat quod non habet: porro quod quis ſemel alteri dedit, nequit amplius pro ſuo jactare; atqui ſemel ac aliquis Deo nuncupavit virginitatem, abdicato corporis ſui dominio, quidquid ejus in poteſtate ſua habebat, Deo conſecravit ac tradidit. Ergo copiam ejus ac facultatem nemini per contractum nuptiarum facere poteſt.

℞. nego ſubſ. ad probationem admitto axioma quod dicitur, neminem niſi quod ſuum eſt dare poſſe: & adjunctam propoſitionem diſtinguo: quod quis ſemel alteri dedit, nequit amplius pro ſuo jactare, *modo & ſenſu quo dedit*, concedo: *aliter*, nego maj. diſtinguo pariter min. qui ſemel Deo vovit virginitatem, quidquid ſui corporis in poteſtate habebat Deo tradidit, *quantum ad ejus actum, & uſum conjugii, quo ſe libere abdicavit*, concedo: *quantum ad jus eo utendi*, ſubdiſtinguo: *quantum ad jus morale*, concedo: *quantum ad jus phyſicum & naturale*, nego min. & conſeq.

E. R. Non in hoc ſane virginitatis votum conſiſtit, quod quis ita Deo corpus ſuum conſecret, ut jus naturale & phyſicum in illud amittat, ſive ut incidat in phyſicam utendi matrimonio impotentiam: eſt enim votum, ejuſque obſervatio, res ſumme libera, magnique principium meriti: porro ubi naturalis & phyſica impotentia eſt, meritum, niſi ad ſummum in præparatione animi, eſſe nequit; in quo ergo voti natura conſiſtit? nimirum, ut quis retenta phyſica nubendi potentia, quam non magis perdere poteſt, quam poteſt a ſe ipſo avelli, ſemetipſum Deo offerat tamquam hoſtiam caſtitatis, uſumque omnem matrimonii abdicet, & non uſum tantum, ſed & poteſtatem ipſam moralem, quippe qui votum frangere ſine enormi peccato non poſſit: poterat ergo virgo Beatiſſima, quod etiam nuncupato voto, ſuum habebat, Joſepho dare, jus ſcilicet in corpus ſuum, ab omni uſu & actu conjugali ſejonctum.

Inſt. 6. Inſt. 6. Vera poteſtas non eſt quæ ad uſum reduci nequit; ſed ab eo qui ſemel voto ligatus eſt, poteſtas actus conjugalis in actum reduci nequit: idem enim de illo, ac de Eunucho debet eſſe judicium: nec comparatio illa contemni debet, quam ipſe Chriſtus in Evangelio uſurpavit, eos qui virginitatem voverint Eunu-

(a) Matt. 19. 12. chos appellans (a).

℞. conceſſa maj. diſt. min. *in actum reduci nequit*, *morali ſenſu*, hoc eſt *reduci nequit*, *ſine peccato*, conc. *phyſice & abſoluta*, nego min. & conſeq. nova reſponſio hæc explicatione non indiget: tantum ejus veritatem exemplo, ab ipſo matrimonio petito demonſtro: ſint duo novi ſponſi, qui die ipſa nuptialis fœderis virginitatem Deo conſenſu mutuo voveant: ſuorum invicem corporum retinent ſine dubio poteſtatem; conjuges enim eſſe non deſierunt: immo habita matrimonii ratione, abſolute poteſtate hac uti poſſunt, ita ut ſecundum conjugii leges, nec ipſi adulteri, nec adulterini futuri filii ex tali concubitu naſcituri: moralem tamen, jure voti, coeundi poteſtatem non retinent, quia cum uſui matrimonii nuncium miſerint, ſacrilegi & irreligioſi futuri ſunt, ſi utantur: manifeſtum ergo eſt, in iis, qui virginitatem voverunt, poteſtatem actus conjugalis vero aliquo ſenſu manere.

Indeque patet reſponſio ad exemplum ab Eunuchis petitum: illorum enim ad uſum matrimonii naturalis & phyſica impotentia eſt: qui vero caſtitatis voto devinctus eſt, non in hujuſmodi impotentiam incidit, quamquam ei voti ratione nefas ſit, liberis procreandis operam dare.

Sed de his ad noſtrum propoſitum pluſquam ſatis.

Reſpondetur cuidam quæſtioni.

Quæritur, quæ cauſa nubendi virgini fuerit, virum numquam experturæ?

℞. Sanctiſſimis hujus fœderandi conjugii varias Deo cauſas fuiſſe, quas paſſim Sancti Eccleſiæ Patres expendunt & explicant.

1. Fuit, ut haberet Jeſus infans toto pueritiæ tempore in Beato Joſeph curatorem & nutritium; Maria cuſtodem & protectorem virginitatis.

2. Ut mariti teſtimonio certius Chriſti Nativitas ex Virgine probaretur.

3. Ut Sanctiſſimæ Virginis honori conſuleretur, ne ſi extra matrimonium pareret, fornicationis infamia laboraret.

4. Ut ex mariti genealogia origo Virginis & filii ejus agnoſceretur: oportebat enim ſecundum legem, Mariam ſuo contribuli nubere: & præterea erat ab Hebræorum moribus alienum, generis ſeriem per matris avos, atavoſque deſcribere.

5. Ut hoc caſtiſſimo matrimonio exprimeretur imago conjunctionis mirabilis, qua Eccleſia, fœcunda ſimul & virgo, Sponſo Chriſto uncta eſt: quia in re beata mater & intacta virgo Maria, præclariſſima Eccleſiæ Chriſti figura fuit.

6. Denique, ut partus Virgineus diabolo celaretur, qui nuptiarum occaſione putavit, Dominum Jeſum ex viri cum muliere commixtione progenitum: non quod diabolus retegere non potuiſſet, ſi attendiſſet, Mariæ unigenitum non ex virili ſemine eſſe natum; ſed quia ab attentione & curioſa facti inveſtigatione, ſolo inſpecto matrimonio, ut bene Angelicus (b) 3. p. q. 20. ar. 1. ad 3.

Præceptor obſervat (b) averſus eſt.

Sequitur

QUÆSTIO SECUNDA.

An matrimonium ſit res bona & licita?

Matrimonium hic ſumimus, quatenus carnali interveniente copula conſummator, ad eum videlicet finem obtinendum, quem prædiximus nuptiis eſſe propoſitum, prolis nimirum ſuſceptionem & educationem: quærimus utrum connubium hoc ſenſu acceptum, bonum ſit, licitum, ac laudabile?

Quo quidem in capite tribus modis ſcimus erratum.

1. Error Manichæorum fuit, Marcionitarum, aliorumque ejuſdem furfuris tenebrionum, qui nuptias non Deo vero & bono, ſed tenebrarum principi, ceu authori adſcribentes, eas proinde velut ex natura malas damnabant.

2. Huic contrarius Pelagianorum fuit, qui cum negarent originale peccatum, adeoque nollent per Adami rebellionem naturam in deterius commutatam; nuptias ita prædicabant, ut concupiſcentiam ipſam, ſine qua earum officium non impletur, bonam ac laudabilem affirmarent.

3. Joviniani fuit, qui ſacræ virginitati fidelium nuptias, ſanctitate ac merito adæquabat. „ An-

„ te paucos annos, *inquit S. Auguſtinus*, (c) Ro- (c) lib. 3. de pecc. mer. & remiſſ. cap. 7.

„ mæ quidam extitit Jovinianus, qui ſanctimo-

„ nialibus, etiam ætate jam provectioribus, nu-

„ ptias

„ ptias perſuaſiſſe dicitur, non illiciendo, qun „ earum aliquam ducere vellet uxorem; ſed „ diſputando virgines ſanctimonio dicatas, nihil amplius fidelibus conjugatis apud Deum „ habere meritorum.... errorem hunc amplexi ſunt, & exemplo peſſimo approbarunt Lutherani & Calviniſtæ. Quin & Lutherus Joviniaoi impietatem longe devicit, quippe qui non diſputando tantum, ſed & illiciendo, dicataa Deo virgines, in apoſtaſiam pernieiemque pertraxit.

In contiarium Catholica Eccleſia docet,

1. Nuptias Deum habere auctorem, adeoque booas de ſe eſſe, liciras, & laudabiles.

2. Sic diſtinguit malom pudendæ eoneupiſcentiæ a bonitate nuptiarum; ut neque Manichæis ſimilis, unde naſcimur culpet; neque ſectatrix Pelagii, unde confundimur laudet: bonas itaque affirmat nuptias eſſe, ſed malam coucupiſcentiem.

3. Sic laudat, probatque connubium; ot Virginitatem ac continentiam pro Deo ſuſceptam, ſine comparatione meliorem eſte propugnet.

Tria hæc doctrinæ Catholicæ dogmata, totidem eapitibus adſtruemus,

Sit igitur

CAPUT PRIMUM.

Nuptiarum bonitas ac ſanctitas contra Manichæos aſſeritur.

MAnichæorum impietas Scripturæ, Traditioni, ipſique rationi eontraria eſt: quod ſperamus argumentis conviocentiſſimis demonſtrandum.

PROBATIO PRIMA.

Ex eo quod nuptia auctorem, & inſtitutorem Deum habeant.

Ac 1. contractus ille bonus eſt, quem Deus ab ipſa mundi origine, ante Adami lapſum inſtituit, quem eoofirmavit in lege Moſaica, ae denique in lege gratiæ novis honoribus auctum ſplendidiſſime approbavit; atqui tale eſt nuptiale fœdus, quod ſic demonſtro per partes.

OSTENDITUR PRIMO.

Ab ipſo mundi ortu nuptias divinitus inſtitutas.

Deus enim auctor naturæ eſt: atque adeo qoidquid ſana natura dictat, Deo inſtitutori eſt adſcribendum; atqui natura ſana & integra, etiam entequam peccatum in mundum iotraſſet, hominem ad matrimonium inclinabat, nimirum ad prolis generationem, nutritionem, & educationem, quæ ſine parentibus vinculo indiſſolubili juoctis, adeoque ſine matrimonio unde vinculom illud obortum nexumque eſt, obtineri nequaquam poterant. Ergo &c.

Deinde. Deus primos parentes ſexu diverſos creavit: *maſculum & fœminam creavit eos*, ait textus Sacer; atqui ſexuum differentiæ finis alter eſſe non poterat, quam generatio prolis: *benedixitque eis*, ioquit ibidem, *& ait: creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Ergo &c.

Præterea: Deus Adamom & Evam ſtatim poſt creationem arctiſſimo fœdere ſociavit, ad quod Adamus attendens: „ boe nunc os, *inquit*, ex „ oſſibus meis, & earo de earne mea: quam„ obrem relioquet homo patrem ſuum, & ma„ trem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo „ in earne una... atqui hæc tam ſancta ſocie„ tas, conventio ipſa matrimonii fuit, ut maniſeſtum eſt ex verbis Adami: *quamobrem relinquet homo, &c.* Ergo &c.

Inſuper: hoc ipſum declarat primæ fœminæ ex Adami coſta formatio: ut enim oſtenderet Deus longe firmius, ſanctiuſque eſſe debere inter homines conjugii vinculum, quam belluarum, procreationis cauſa, ſocietatem; cum in his ſeorſim mares & fœminas condidiſſet, in hominum genere non ambos ex diverſa materia, ſed alterum ex altero, fœminam ſcilicet ex viro formavit, „ Non eſt bonum, *inquit*, (a) ho- (a) Gen. 2. 18. & ſeq.
„ minem eſſe ſolum: faciamus ei adiutoriom „ ſimile ſibi... immiſit ergo ſoporem in Adam... „ tulit unam de coſtis ejus... & ædificavit eam „ in mulierem, & adduxit eam ad Adam.... ergo vel ipſo formationis modo ſignificare voluit Deus, utriuſque ſexus in humano genere, ad prolem ſuſcipiendam, intimam ex matrimonio debere eſſe ſocietetem.

Denique: eadem veritas confirmatur Chriſti, qui veritas ipſa eſt, teſtimonio: cum enim interrogaretur a Phariſæis, utrum liceret homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex eauſa? „ Non legiſtis, *inquit*, (b) quia qui fecit homi (b) Matt. 19. 4. & ſeq.
„ nem ab initio, maſculum & fœminam fecit „ eos? & dixit: propter hoc dimittet homo pa„ trem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & „ erunt duo in carne una; itaque iam non ſunt „ duo, ſed una caro. Quod ergo Deus coniun„ xit, homo oon ſeparet... ipſo igitur docente Chriſto, matrimonium ſtatim a mundi creatione, in natura innocente eſt inſtitutum.

OSTENDITUR SECUNDO.

Nuptias fuiſſe a Deo in lege Moſaica confirmatas.

1. Enim de matrimonio, qnatenus iniri deberet, quibus legibus, quibus impedimentis, quibus denique conditionibus coercendum, multa Deo auctore legimus in antiquo teſtamento ſancita; de quibus ſuo loco redibit ſæpus ſermo: ſic exempli eauſa, *Deuteronomi* eap. 25. injungitur fratri ſuperſtiti, ut uxorem ducat a fratre ſine liberis derelictam.

2. Conſtat, Iſraelitis omnibus, cum Dei populus exiguo numero foret, matrimooium divinitus imperatum.

3. Chriſtus Dominus quando captioſam Phariſæorum quæſtionem excutiendo, *quod Deus*, inquit, *conjunxit homo non ſeparet*, profecto de matrimonio loqoitur, quod tempore ſuo inter Hebræos inire ſolemne erat. Significat ergo nuptias a Deo in lege veteri confirmatas.

OSTENDITUR TERTIO.

Fuiſſe matrimonium in lege gratia decreta novo ſancitum.

3. Denique pars multis modis adſtruitur. Nam 1. Joannis cap. 2. ſtatim ab initio hæc leguntur: *nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat Mater Jeſu ibi: vocatus eſt autem Jeſus, & Diſcipuli ejus ad nuptias.* Itaque Chriſtus nuptias præſentia ſua honorare oon renuit: quodque obſervatione digniſſimum, primum ibi divinæ ſuæ poteſtatis, aquam in vinum vertendo, ſpecimen dedit: *hoc*, inquit Sanctus Evangeliſta, (c) *fecit initium ſignorum Jeſus in Cana* (c) Joan. 2. 11.
Galileæ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum Diſcipuli ejus: quomodo vero interfuiſſet, niſi probaſſet? aut quomodo qui ſanctitas ipſa eſt, io ſe ſumpſiſſet, commercium non a bono Deo, ſed a tenebrarum principe inſtitutum, miraculo illuſtrare?

2. Id ipſum confirmat Apoſtolus multis locis; ſic ad Corinthios ſcribens: „ uxori, *inquit*, (d) (d) 1. Cor. 7. 3. & ſeqq.
„ vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor „ viro: mulier ſui corporis poteſtatem non ha„ bet, ſed vir; ſimiliter autem & vir ſui cor„ poris poteſtatem non habet, ſed mulier... iis qui „ matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, „ ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; „ quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut vi„ ro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimit„ tat.... ſi acceperis uxorem, noo peccaſti; &, „ ſi nupſerit virgo, non peccavit.

Et in Epiſtola ad Epheſios: (e) „ Mulieres vi- (e) Epheſ. 5. 22. & ſeqq.
„ ris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino; quoniam „ vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt „ Eccleſiæ.... viri diligite uxores veſtras, ſicut

„ & Chriſtus dilexit Eccleſiam .... viri debenr „ diligere uaores ſuas, ut corpora ſua, qui ſuam „ uxorem diligit, ſe ipſum diligit... propter „ hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, „ & adhærebit uxori ſuæ, & eruot duo in carne una. Sacramentom hoc magnum eſt; ego „ autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

Deaique, ne pluſquam par eſt probatio provehatur, futuram Apoſtolus prævidens Maoichæorum impietatem diſcipulum ſuum Timotheum ira

(a) 1. Tim. 4. & ſeq.

„ præmonet: (a) ſpiritus autem manifeſte dicit, „ quia in noviſſimis remporibus diſcedent qui„ dam a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & „ doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquen„ tium mendacium.... prohibentium nubere.

Ex his tam præclaris Beati Pauli ſententiis haud difficile eſt, contra inſaniam quam refellimus, argumenta validiſſima intorquere: niſi enim Chriſtus in nova lege matrimonium approbaſſet, Sanctus Paulus legis gratiæ Apoſtolus, non præciperet conjugibus debitum ſibi mutuo reddere; non prohiberet uxori a viro, aut viri ab uxore diſceſſionem; non diceret non peccare qui nubunt; matrimonium non appellaret, magnum Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum; non præciperet, Dei amorem amoris conjugalis regulam eſſe debere; & denique opinionem eorum quos prædicebat nuptias prohibituros, non appellaret doctrinam dæmoniorum; atqui hæc omnia aperte prædicat S. Paulus, & iteratis documenris ſæpe inculcat. Eo ergo teſte matrimonium eſt a Deo confirmatum in nova lege: atque etiamſi, prout delirabant Manichæi, antiqui & novi Teſtamenti conditores, in cæretis reperirentur eſſe contrarii, certiſſime in approbando matrimonio conſentirent.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Patrum traditione.

Manichæorum errorem egregie confutarunt, *Tertullianus* in libris contra Marcionem: *S. Clemens* Alexandrinus: *S. Epiphanius*, *S. Auguſtinus*, & plerique alii: quoniam vero longum eſſet, omnium reſtimonia recenſere, *Tertulliano* præcipue inſiſtemus, quo nemo nervoſius ac felicius infauſtam hæreſim profligavit.

1. *Marcionitæ* ſpurcitiæ infamiam matrimonio inurebanr, nihilque volebant eſſe diſcriminis nuptias inrer & impudicitiam: calumniam hanc ſic depellit Tertullianus: „ Inimice, *inquit*, (b) con-

(b) cont. Marcionem lib. 1. cap. 29.

„ jugium ſpurcitiæ nomine accuſatur, in de„ ſtructionem creatoris, qui conjugum pro rei „ honeſtate benedixit, ad incrementum gene„ ris humani .... in integros & bonos uſus: „ non ideo autem & cibi damnabuntur, quia „ operoſius exquiſiti, in gulam committunt: „ ut nec veſtitus ideo accuſabuntur, quia pre„ rioſius comparati, in ambirionem tumeſcunt; „ ſic nec matrimonii res ideo reſpuentur, quia „ interpretantius diffuſæ, in luxuriam inarde„ ſcunt. Multum differt inter cauſam, & cul„ pam, inrer ſtatum & exceſſum: ita hujuſ„ modi non inſtitutio, ſed exorbitatio repro„ banda eſt, ſecundum cenſuram inſtitutoris „ ipſius, cujus eſt, tam, *creſcite & multiplicamini*, quam &, *non adulterabis*; &, *uxorem proximi tui non concupiſces*, & morte punien„ tis libidinum inſaniam.

Inde eruo quæ ſequuntur argumenta.

1. Debet illa doctrina ramquam impia rejici, quæ Crearoris ipſius deſtructionem, quantum in ipſa eſt, machinatur; atqui hujuſmodi eſt Manichæorum & Marcionitarum ſententia, nuptias ſputcitiæ accuſantium. Nam cum certum ſit, a crearore eſſe ſancitas, ſi rem natura malam creaſſet, ſumme bonus non eſſet, quippe rei malæ auctor: Deus ergo non eſſet, quo nomine ens ſumme bonum intelligitur.

2. Ideo deberent tamquam malæ nuptiæ reſpui, quia his homines ad impudicitiam plerumque abutuntur; atqui abſurda hæc ratio eſt. Nam ſi deberet res ipſa rejici propter abuſum, nec cibis, nec veſtitu utendum foret, quia homines cibis & veſtibus plerumque immoderate indulgent, ut ventri & ambitioni inſerviant: cum igitur is ipſe qui dixit: *creſcite & multiplicamini*: modum præſcripſerit nuptiis, adjiciendo: *non adulterabis*: *uxorem proximi tui non concupiſces*: & libidinum petulantiam morte caſtigando; ſic debet in matrimonio exceſſus omnis damnari, ut ipſum tamen in ſe matrimonium approbetur.

2. Ideo nuptias *Marcionitæ* damnabant, quia ſanctitati putabant eſſe contrarias: contendir ex adverſo Tertullianus, quaodo ſanctitatis prætextu noptiæ impugnantur, nullum ſanctitati locum relinqui. „ Jam dicam, *inquit*, (c)

(c) *Ibid.*

„ Deum Marcionis, cum matrimonium ut ma„ lum, & impudentiæ negorium reprobat, ad„ verſus ipſam facere ſanctiratem, cui videtur „ ſtudere: materiam enim ejus eradit: quia ſi „ nuptiæ non erunt, ſanctitas nulla eſt? vacat „ enim abſtinenriæ reſtimonium, cum licentia „ eripitur; quoniam ita quædam in diverſis „ probantur: ſicut & virtus in infirmitare per„ ficitur; ſic & abſtinentia nubendi, in faculta„ te dignoſcitur: quis denique abſtinens dicetur, „ ſublato eo a quo abſtinendum eſt? quæ tem„ perantia gulæ in fame? quæ ambitionis re„ pudiatio in egeſtate? quæ libidinis infrænatio in caſtratione?

Ita Tertulliaous, cujus ſententiam totidem pene verbis exſcripſit Sanctus Hieronymus libro 1. adverſus Jovinianum. Inde ſic infero argumeotum:

Illud non eſt habendum ut malum, & impudicitiæ negotium, quod ſi tollatur, materia ſanctitatis, & occaſio virrutis eraditur; quod e contra ſi admittatur, ſanctitatis perficiendæ, exercendæque virtutis præbetur materia; atqui ſi nuptiæ auferanrur, ſanctitatis occaſio tollitur, nullum abſtinentiæ ab iiſdem futurum eſt meritum: quis enim abſtinens erit, eo ſublato quod materia abſtinentiæ eſſe poterat? e contra vero ſi nuptiarum bonum prædicetur, præſens in illis parandæ ſanctitatis & excolendæ virtutis materia eſt: melius enim & profectius eſt, ad virginitatem ſectandam abſtinere a nuptiis, quas contrahere in tua habeas poteſtate. Ergo &c.

3. Inde putabaot *Marcionitæ* nuptias malas oſtendi, quia contendebant a Deo bono permitti non poſſe: quod nedum fateatur Tertullianus, ex adverſo aſſerit, Deum bonum non futurum, ſi nuptias prohiberet. „ Jam vero, *in„ quit*, (d) ſementem generis humani compe-

(d) *Ibid.*

„ ſcere totum, neſcio an hoc quoque optimo „ Deo congruat: quomodo enim ſalvum homi„ nem volet, quem vetat naſci, de quo naſci„ tur, auferendu? quomodo habebit in quo bo„ nitatem ſuam ſignet, quem eſſe non patitur? „ quomodo diligit, cujus originem non amat? „ timet furſitan redundantium ſobolis, ne labo„ rer plures liberando, ne multos faciat hæreti„ cos, ne generoſiores habeat Marcionitas ex „ Marcionitis: non erit immanior duritia Pha„ raonis naſcentium enecatrix. Nam ille ani„ mas adimit: hic non dat: ille aufert a vi„ ta: hic non admittit ad vitam: nihil apud „ ambos de homicidio differt: ſub utroque ho„ mo interficitor, ſub altero jam aditus, ſub „ altero edendus.

Ita Tertullianus, cujus verba in argomenti formam ſic contraho: Deo Optimo Maximo congruit, ut ſalvum hominem velit, ut multos creet, quibus ſe præbeat bonum, quoſque ſuæ faciat liberalitatis participes; atqui ſi damnaret nuptias, & generis humani propaginem aboleret, nemo foret quem ſalvum vellet, nemo in quem ſuam bonitatem effunderet: quomodo enim vellet ſalvare, quem ne naſci quidem vellet? quomodo faceret ſuæ liberalitatis participem, quem eſſe non pateretur, nuptias auferendo? cum ergo duritia hæc Pharaonis crudelitatem naſcentium enecatricem adæquet, ab idea ſummi boni procul eſt amovenda, & ideo bonas eſſe nuptias confitendum, quia Deus bonus eſt.

Deinde: inſana hæc *Marcionitarum* doctrina, Deum tum impotentiæ arguit; forte enim timet, inquit præclare Tertullianus, redundantiam ſo-

bolis,

bolis, ne plures liberaodo laboret ac defatigetur: tum invidiæ & mali livoris accuſat; veretur enim, ut pulchre ridet acutiſſimus Africanus, ne ex *Marcionitis* naſcantur filii generoſiores: *Marcion*, inquit ibidem, ex nupiiis natus erat. Ergo &c.

4. Effutiebant *Marcionitæ* nuptias miſeriæ, damnationis, ac impietatis eſſe plenas: contendit ex oppoſito Tertullianus, magnam eſſe nuptiarum quæ in Eccleſia celebrantur, felicitatem, & ſanctimoniam, verique Sacramenti habere rationem, nedum poſſint impietatis jure redargui:
(a) *lib. 2. ad uxor. cap. 9.* „ unde ſufficiam, *inquit*, (a) ad enarrandam fe-
„ licitatem hujus matrimonii, quod Eccleſia
„ conciliat, confirmat oblatio, obſignatum An-
„ geli renunciant.... quale jugum fidelium duo-
„ rum, unius ſpei, unius voti, unius diſciplinæ,
„ ejuſdem ſervitutis? ambo fratres, ambo conſer-
„ vi, nulla ſpiritus, carniſve diſcretio ... ſimul o-
„ rant, ſimul jejunia tranſigunt ... in Eccleſia Dei
„ pariter, in conubio Dei pariter ... ſonant inter
„ duos Pſalmi & Hymni, & mutuo provocant,
„ quis melius Deo ſuo canat: talia Chriſtus vi-
„ dens & audiens, gaudet: his pacem ſuam mit-
„ tit: ubi duo, ibi & ipſe, ibi & malus non eſt.
(b) *lib. 5. cont. Marcion. c. 18.* „ *Ex alibi*: (b) laborabo ego nunc, *inquit*,
„ eumdem Deum probare maſculi & Chriſti,
„ mulieris & Eccleſiæ, carnis & Spiritus; ipſo
„ Apoſtolo ſententiam Creatoris adhibente: *pro-*
„ *pter hoc relinquet homo patrem & matrem, &*
„ *erunt duo in carne una: Sacramentum hoc ma-*
„ *gnum eſt?* ſufficit inter iſta, ſi Creatoris ma-
„ gna ſunt apud Apoſtolum Sacramenta, mini-
„ ma apud hæreticos; ſed, *ego autem dico*, in-
„ quit, *in Chriſto, & in Eccleſia*: habet inter-
„ pretationem, non ſeparationem Sacramenti:
„ oſtendit figuram Sacramenti ab eo præmini-
„ ſtratam, cujus erat utique Sacramentum.

Hinc argumentum ſic effloreſcit:

Status ille bonus eſt, quo myſtice ſignificatur conjunctio Chriſti cum Eccleſia; cujus author eſt verus Deus, quemadmodum eſt Chriſti hominis & Eccleſiæ conditor; quem denique in veris fidelibus, ſpei, fidei, caritatis, & virtutum omnium ſplendidus apparatus exornat: atqui talis eſt ſtatus nuptiarum quæ in Eccleſia celebrantur. Ergo &c.

Legat, qui voluerit veritatem hanc profundius meditari, & plenius auctoritate Patrum defendere, Sanctum *Clementem* Alexandrinum, lib. 3. ſtromatum: *S. Hieronymum*, in libris contra Jovinianum: *S. Joannem Chryſoſtomum*, homilia 20. in Epiſtolam, ad Epheſios: *Sanctum Auguſtinum* libro de bono conjugali, libris de nuptiis & concupiſcentia, aliiſque contra Pelagianos & Manichæos editis: *S. Bernardum* ſermone 66. in Cantica: alioſque paſſim Sanctos Doctores: nobis enim brevitatem ſectantibus pauca delibaſſe, & fontes indicaſſe ſat eſt.

PROBATIO TERTIA.

Ex univerſalis Eccleſiæ contra Marcionitas & Manichæos conſenſione.

Accedit totius Eccleſiæ ad profligandos Marcionitas, & Manichæos conſenſio.

1. Enim ſtatim atque ſecundo ſæculo Marcionitæ, & tertio Manichæi nefandam ſuam hæreſim excitarunt, bonorum omnium indignationem incurrerunt, ea propter quod execrabili dogmate, Deo ſimul & homini immane bellum indicerent: Deo quidem, quia duo admittentes rerum omnium principia, numen omne tollebant de medio; cum pluralitas deorum, ut inquit Tertullianus, nullitas deorum ſit: homini vero, cujus ſobolem penitus extirpare, nuptias prohibendo machinabantur: hinc ab Epiſcopis toto orbe diffuſis, a choro ſacerdotali, ab Imperatoribus, ipſaque Chriſtiana plebe, pro merito laceſſiti & expugnati: æquum enim erat, ut qui contra omnes pugnabant, omnium inimicitias odiumque experirentur.

2. Quarto Eccleſiæ ſæculo *Euſtathius* Sebaſtæ in Armenia Arianarum Partium Epiſcopus, multigenique erroris Architectus, inter cætera quæ diſſeminavit pernicioſa dogmata, nuptias cum Manichæis damnare, omnemque conjugatis æternæ beatitudinis ſpem adimere auſus eſt: unde contigit, ut mulieres primæ viris derelictis, virique pariter viduatis ante mortem uxoribus, ſacrum connubii vinculum, ſpretis naturæ & religionis ſanctiſſimis edictis abrumperent: contra gliſcentem errorem, Synodus *Gaugrenſis* in minore Aſia convocata, (c) canones plurimos (c) *ann. 325.*
edidit, quos in præſenti referre juvat.

„ *Canon* 1. Si quis nuptias accuſet, & dor-
„ mientem cum viro ſuo, fidelem piamque ac
„ religioſam fœminam deteſtetur ac vituperet,
„ quaſi non poſſit in Regnum Dei introire:
„ anathema ſit.

„ *Canon* 4. Si quis diſcernit Presbyterum con-
„ jugatum, quaſi non oporteat, eo miniſtran-
„ te, ejus oblationi communicare: anathema ſit.

„ *Canon* 9. Si quis virginitatem cuſtodiens,
„ aut continentiæ ſtudens, velut abhorrens nu-
„ ptias, ſecedat, non ideo quia ſancta ſit vir-
„ ginitas, neque propter ipſum virginitatis
„ bonum: anathema ſit.

„ *Can.* 10. Si quis virginitatem ſervans pro-
„ pter Dominum, ſe ſupra conjugatos extol-
„ lat: anathema ſit.

„ *Canon* 14. Si qua mulier a marito ſuo di-
„ vertat, & ſecedere velit nuptias abhorrens:
„ anathema ſit.

3. Idem ſequentibus ætatibus, tum a Patribus, tum a ſacris Conciliis ſæpe confirmatum; ſic in Concilio *Toletano I.* (d) Can. 21. *ſi quis*, in- (d) *ann. 401.*
quiunt Patres, *crediderit conjugia hominum, quæ ſecundum Dei legem fiunt, eſſe execrabilia: anathema ſit*: & in Concilio Bracharenſi (e) Can. I. (e) *ann. 563.*
ſi quis vituperat nuptias: anathema ſit. Accedit Concilii Lateranenſis IV. anno 1215. Conſtantienſis, anno 1418. Florentini, 1439. & denique Tridentini ſæculo 16. auctoritas: hic enim communi Patrum ſententia definitum eſt, matrimonium eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum: „ ſi quis dixerit, *ajunt Patres Tridentini*,
„ (f) matrimonium non eſſe vere & proprie, (f) *Seſſ. 24. can. 1.*
„ unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramen-
„ tis, a Chriſto Domino inſtitutum: ſed ab
„ hominibus in Eccleſia inventum, neque gra-
„ tiam conferre: anathema ſit .... niſi enim nuptiæ bonæ eſſent, ad dignitatem Sacramenti non fuerant evehendæ. Ergo &c.

PROBATIO QUARTA.

Ex nequitia Manichæorum, ſibi ipſi mentiente.

Quartum denique petimus argumentum ex moribus Manichæorum, qui vitæ caſtæ & memorabilis continentiæ imaginem præferentes, omni ſe ſpurcitiæ genere inquinabant, & rejecto nuptiarum bono, matrimonium natura Sanctum, in libidinem convertebant, adeoque bonum nuptiarum damnabant, & malum probabant: audiendus de hac re Sanctus Augu-
„ ſtinus, ſic eos inſectans. (g) Non concubi- (g) *lib. de moribus Manich. cap. 17. & ſeq.*
„ tum, *inquit*, ſed ut longe ante ab Apoſto-
„ lo dictum eſt, vere nuptias prohibetis, quæ
„ talis operis una eſt honeſta defenſio... non-
„ ne vos eſtis, qui filios gignere, eo quod
„ animæ ligentur in carne, gravius putatis
„ eſſe peccatum, quam ipſum concubitum?
„ nonne vos eſtis qui nos ſolebatis monere,
„ ut, quantum fieri poſſet, obſervaremus tem-
„ pus, quo ad conceptum mulier, poſt geni-
„ talium viſcerum purgationem apta eſſet, eo-
„ que tempore a concubitu temperaremus, ne
„ carni anima implicaretur? ex quo illud ſe-
„ quitur, ut, non liberorum procreandorum,
„ ſed cauſa ſatiandæ libidinis haberi conjugem
„ cenſeatis? nuptiæ autem, ut ipſæ nuptiales
„ tabulæ clamant, liberorum procreandorum
„ cauſa marem fœminamque conjungunt: quiſ-
„ quis ergo procreare liberos, quam concumbe-
„ re gravius dicit eſſe peccatum, prohibet uti-
„ que nuptias, & non jam uxorem, ſed mere-
„ tricem fœminam facit, quæ donatis ſibi cer-

„ tis

„ tis rrbus, viro ad explendam ejus libidinem
„ jungitur: ſi enim uxor eſt, matrimonium eſt.
„ Non autem matrimonium eſt, ubi datur o-
„ pera, ne ſit mater: non igitur uxor: quo-
„ circa nuptias prohibetis, nec ab hoc crimine,
„ quod olim a Spiritu Sancto de vobis prædi-
„ ctum eſt, ulla vos ratione deſcenditis.... hi
„ ſunt veſtri mores, hic finis admirabilium
„ præceptorum, ubi nihil certum, nihil con-
„ ſtans, nihil rationabile, nihil inculpabile;
„ ſed omnia dubia, immo vero ſine dubitatio-
„ ne falſiſſima; omnia repugnantia, abomina-
„ bilia, abſurda.... vidi ego, non ſolus, ſed
„ cum iis qui partim jam illa ſuperſtitione li-
„ berati ſunt, partim adhuc opto ut liberen-
„ tur: vidimus ergo in quadrivia Carthaginis,
„ in platea celeberrima, non unum, ſed plu-
„ res quam tres electos ſimul, (*electos Mani-*
„ *chæi vocabant, eos qui aliquandiu ab ipſis pro-*
„ *bati, Manichæiſmum profitebantur*) poſt tran-
„ ſeuntes neſcio quas fœminas, tam petulan-
„ ti geſtu adhinnire; ut omnium trivialium
„ impudicitiam impudentiamque ſuperarent:
„ quod de magna venire conſuetudine, atque
„ illos inter ſe ita vivere ſatis eminebat: quan-
„ do quidem nullus ſocii præſentiam veritus,
„ omnes aut certe pene omnes eadem teneri
„ pſte indicabat: non enim erant hi ex una
„ domo; ſed diverſe prorſus habitantes, ex eo
„ loco ubi conventus omnium factus erat, pa-
„ riter forte deſcenderant: nos autem graviter
„ commoti, graviter etiam querſti ſumus... id etiam
„ nobis reſponſum eſt, cum ad ipſos primates detu-
„ liſſemus, conqueſtam eſſe mulierem, quod
„ in conclavi, ubi cum aliis fœminis erat, de
„ illatum ſcilicet ſanctitate ſecura, ingreſſis
„ electis pluribus, & ab uno lucerna extincta,
„ incertum cujus eorum in tenebris appetita
„ eſſet ampleau, & coacta in flagitium, niſi
„ ſubſidio clamoris evaſiſſet: hoc vobis quoque
„ notiſſimum neſas, de quanta conſuetudine
„ veniſſe arbitrandum eſt? & hoc factum eſt ea
„ nocte, qua feſtæ apud vos vigiliæ celebra-
„ bantur.... omnes idem crimen involutos te-
„ nebat, qui ſemel ingreſſi erant. Nam omni-
„ bus petulanter clamantibus lucerna extincta
„ placuerat.

Ita Sanctus Auguſtinus, pleraque alia ſcelera Manichæis ibidem exprobrans, quæ legere quiſque in ſonte poteſt. Unde manifeſtum eſt, Manichæos ſubverſo penitus judicio, hoc unum quod in nuptiis bonum eſt, quoque ſolo nuptiæ vere appellantur damnaſſe, illud vero quod malum eſt, turpes ſcilicet & infructuoſus coitus, approbaſſe; & dum continentiæ profeſſores haberi volebant, fuiſſe hominum perditiſſimos: ut inde intelligendum omnibus darent, quam ſit facile ſimulare, quam difficile habere virtutem.

Diluuntur objectiones.

Objectio. Opponitur in gratiam Manichæorum: Apoſtolus 1. Cor. 7. poſtquam conjugatis dixit verſ.
„ 5. Nolite fraudare invicem, niſi forte ex
„ conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: &
„ revertimini in idipſum, ne tentet vos ſa-
„ tanas propter incontinentiam veſtram: *ſic*
„ *pergit v. 6.* hoc autem dico ſecundum indul-
„ gentiam, non ſecundum imperium: volo e-
„ nim omnes vos eſſe ſicut me ipſum: *videlicet*
„ *ſine matrimonio.*

Hinc ſic inſtruitur argumentum;

Quod ſecundum indulgentiam conceditur, non ſecundum imperium, bonum non eſt; indulgentia enim conceditur rei non bonæ; ſed matrimonium concedit Apoſtolus ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium. Ergo bonum ea ejus mente dici non debet.

℞. admitto authoritatem, & conceſſa majore, diſtinguo min. matrimonium ex indulgentia permittit Apoſtolus, *quantum ad exceſſum qui in ejus uſu eſſe poteſt*, concedo: *quantum ad rem ipſam, id eſt, habita ſolius in ſe matrimonii ratione*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Matrimonium quantum in ipſo eſt, ad ſuſcipiendam & educandam prolem refertur: matrimonii exceſſus eſt, inquit S. Auguſtinus, (a) *quando conjuges debitum ab alterutro carnis expoſcunt, non voluntate propaginis, ſed libidinis voluptate*: dicimus ergo ab Apoſtolo concedi ſecundum indulgentiam, id eſt condonari, non matrimonium ipſum, quod nedum veniam poſtulet, laudem habet; ſed exceſſum qui in ejus uſu eſſe poteſt: eodem enim capite v. 28. *ſi acceperis uxorem*, inquit, *non peccaſti, &c., ſi nupſerit virgo non peccavit*: & v. 36. *quod vult*, inquit, *faciat, non peccat ſi nubat*: quæ verba S. Auguſtinus expendens: „Nunc autem, *ait*,

(a) *lib. 1. de nupt. & concup. c. 14.*

„ (b) quid dicturi ſumus adverſus evidentiſſi-
„ mam vocem Apoſtoli dicentis: *quod vult fa-*
„ *ciat, non peccat ſi nubat?* hinc certe jam dubi-
„ tare fas non eſt, nuptias non eſſe peccatum:
„ non itaque nuptias ſecundum veniam concedit
„ Apoſtolus: nam quis ambigat abſurdiſſime di-
„ ci, non eos peccaſſe quibus venia datur? ſed
„ illum concubitum ſecundum veniam concedit,
„ qui fit per incontinentiam, non ſola cauſa pro-
„ creandi, & aliquando nulla cauſa procreandi,
„ quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci im-
„ petrant.

(b) *lib. de bono conjug. c. 10.*

„ *Idemque alibi repetens*: (c) ubi ergo venia
„ danda eſt, *inquit*, aliquid eſſe culpæ nulla
„ ratione negabitur: cum igitur culpabilis non
„ ſit, generandi intentione concubitus, qui pro-
„ prie nuptiis imputandus eſt; quid ſecundum ve-
„ niam concedit Apoſtolus, niſi quod conjuges dum
„ ſe non continent, debitum ab alterutro carnis
„ expoſcunt, non voluntate propaginis, ſed libi-
„ dinis voluptate? quæ tamen voluptas non pro-
„ pter nuptias cadit in culpam, ſed propter nu-
„ ptias accipit veniam.

(c) *lib. 1. de nupt. & concup. c. 14.*

Inſt. 1. Atqui matrimonium etiam in ſe ſumptum peccatum eſt. Ergo &c. *Inſt. 1.*

Prob. ſubſ. Quod ſine libidine eſſe non poteſt, peccatum eſt; atqui nuptiarum commercium ſine libidine eſſe nequit. Ergo in ſe ſpectatum peccatum eſt.

℞. nego ſubſ. ad probat. Cnm S. Augnſtino diſtinguo maj. Quod non poteſt eſſe abſque libidine *dominante*, peccatum eſt, concedo: quod non poteſt eſſe abſque libidine *ſerviente*, peccatum eſt, nego maj. diſtinguo pariter min. nuptiale commercium non poteſt eſſe ſine libidine *dominante*, nego: ſine libidine *ſerviente*, ſubdiſtinguo: *in ſtatu naturæ lapſæ*, concedo: *abſolute*, nego min. & conſeq.

E. D. Libido dominans eſt, quæ ſola propter ſe in nuptiis quæritur: libido ſerviens eſt, quæ ſequitur ex matrimonio ſuſcipiendæ prolis cauſa ſuſcepto: equidem carnalis commixtio peccatum eſt, cum ſolius libidinis explendæ cauſa quæritur. Sed matrimonium generationis cauſa contractum, etiamſi ſequentem ac ſervientem libidinem habeat, negat S. Auguſtinus eſſe peccatum; „ quia *inquit*, (d)

„ bona voluntas animi ſequentem ducit, non
„ ducentem ſequitur corporis voluptatem: nec
„ humanum arbitrium trahitur ſubjugante pec-
„ cato, cum juſte redigitur in uſum generan-
„ di plaga peccati: hujus plagæ effectus, *libi-*
„ *do ſcilicet*, in adulteriorum & fornicationum,
„ & quorumlibet ſtuprorum, atque immunditia-
„ rum fœditatibus regnat: in connubiorum ve-
„ ro neceſſitudinibus ſervit: ibi de Domino
„ tali turpitudo damnatur: hic de pediſſequo
„ tali honeſtas verecundatur: non eſt igi-
„ tur hæc libido, nuptiarum bonum; ſed ob-
„ ſcœnitas peccantium, neceſſitas generantium
„ laſciviarum ardor, nuptiarum pudor.... i-
„ taque ex S. Auguſtino licet non poſſit in
præſenti naturæ ſtatu ſine ſerviente libidine eſſe commercium nuptiale; non debent tamen nuptiæ ipſæ damnari, quia bona voluntas animi ſequentem habet, non ducentem ſequitur corporis voluptatem: „ unde, *inquit ibidem*,
„ (e) carnis concupiſcentia non eſt nuptiis
„ imputanda, ſed in nuptiis toleranda: non
„ eſt enim ea naturali connubio veniens bo-
„ num, ſed ex antiquo peccato accidens malum.

(d) *lib. 1. de nupt. & concup. c. 12.*

(e) *ca. 17*

Inſt. 2.

Inſt. 2. Inſt. 2. Qnod eſt proxima peccandi nccaſio, debet teſpni, quippe hoc ipſo, quod ſit malum evincitur; atqui nuptiæ ſe ipſis, proxima peccandi occaſio ſunt: quando nam enim contigit, ur libido dominans non teperiatur in conjugatis? Ergo &c.

R. conceſſa majore, nego min. Nam ſi nuptiæ ex ſe ipſis proximam afferrent peccandi occaſionem, mendacii & impietatis convinceretur Apoſtolus, loco paulo ante citato ſic loquens: (a) *revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas, propter incontinentiam veſtram*: malum enim, bonum vocaret, & contra quam ipſe præſcripſit, (Rom. 1. 32.) non ſolum malum facientibus conſentiret, ſed ejus perpetrandi ſuaſor eſſet: quod cum ſuſpicari nefas ſit, dicendum potins nuptias a peccandi occaſione retrahere, nedum in illam inducant.

(a) 1. Cor. 7. 5.

Ad probationem, reſpondeo cum Sancto Auguſtino, diſtinguo antecedens: raro contingit, ut libido dominans non teperiatur in conjugatis, *vitio conjugum*, concedo: *vitio nuptiarum*, „ nego. Nam, *inquit Sanctus Doctor*, (b) quid „ ſit nuptiarum conſiderandum eſt, non quid „ nubentium, & immoderatius nuptiis uten„ tium: neque enim ſi agris inique ac perpe„ ram invaſis ita quiſque utatur, ut ex eorum „ fructibus largas eleemoſynas faciat, ideo ra„ pinam juſtificat. Neqne ſi alins ruri pa„ terno, vel juſte quæſito avarus incumbat; „ ideo culpanda eſt joris eivilis regula, qua „ poſſeſſor legitimus ſactus eſt: nec tyranni„ cæ ſactionis peryerſitas laudabilis erit, ſi „ Regia clementia tyrannus ſubditos tractet; „ nec vituperabilis ordo Regiæ poteſtatis, ſi „ Res crudelitate tyrannica ſæviat; aliud eſt „ namque, injuſta poteſtate juſte velle uti; „ & alind eſt, juſta poteſtate injuſte vella uti: „ ita nec concubinæ ad tempus adhibitæ, ſi „ filiorum cauſa concumbant, jnſtum faciunt „ eoncubinatum ſuum; nec conjugatæ, ſi eum maritis laſciviant, nuptiali ordini crimen imponunt.

(b) lib. de bono conjug. c. 14.

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui non vitio conjugum, ſed vitio nuptiarum adſcribi debet, quod connubii fœdus ſit malum: ergo &c.

Prob. ſubſ. ſons originalis peccati ſe ipſo eſt malus; atqui nuptialis concubitus originalis peccati ſons eſt; ergo quod nupriale commercium malum ſit, non conjugibus, ſed nuptiis adſcribendum.

R. Nego ſubſ. ad probationem, cum Sancto Auguſtino conceſſa maj. nego min. ſons enim originalis peccati eſt, unde ſequitur, nt teos diabolus parvulos teneat; atqui quod diabolus reos, ſibique ſubjectos parvulos teneat, non hoc ex nuptiis, ſed ex malo concupiſcentiæ naſcitur: „ natos non ex bono, quo bonæ ſunt „ nuptiæ, ſed ex malo concupiſcentiæ, inquit „ S. D. (c) quo bene quidem uruntur nnptiæ, „ de qno tamen erubeſcunt & nuptiæ, reos „ diabolus parvulos renet .... Itaque juxta S. Auguſtinum, quod naſcantur inſantes peccato originali obnoxii, non in nuptias de ſe bonas, ſed in malum concupiſeentiæ refundi debet; „ ita enim nuptiarum bonum, malo origina„ li quod inde trahitur, non poteſt accuſari, „ *inquit*, (d) ſicut adnltariorum & fornicatio„ num malum, bono naturali quod inde na„ ſcitur, non poteſt excuſari: nam ſicut pec„ catum ſive hine, ſive inde a parvulis tra„ hatur, opus eſt diaboli; ſic homo ſive hinc, „ ſive inde naſcatur, opus eſt Dei: igitur car„ nalis concupiſcentiæ malum, propter quod „ homo qui per illam naſcitur, trahit origi„ nale peccatum, diſcerni debet a bonitate „ nuptiarum: hæc enim pndenda concupiſcen„ tia nulla eſſet, niſi homo ante peccaſſet; „ nuptiæ vero eſſent, etiamſi nemo peccaſſet.

(c) lib. 1. de nupt. & concup. cap. 24.

(d) ibid. cap. 1.

Inſt. 4. Inſt. 4. Atqui nuptiæ ſe ipſis, & ex natura ſunt malæ: ergo &c.

Prob. ſubſ. Lucæ 14. parabola eſt de iis qui eum a patre ſamilias ad cœnam invitati eſſent, (quæ Regni Cœleſtis figura eſt) intereſſe tam ſplendido convivio variis prætextibus renuerunt: *alius dixit, uxorem duxi, & ideo non poſſum venire*: alii, prout quiſque erat terrenis negotiis implicatus, excuſationem ſimilem attulerunt: contra omnes vero lata a Domino ſententia eſt: *dico vobis*, inquit, (e) *quod nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam*.

(e) Luc. 14. 24.

Hinc ſic enaſcitur argumentum:

Pro malo haberi id omne debet, quo homines ab æterno convivio excluduntur; atqui hæc nuptiarum infelicitas eſt, ut textus laudatus inſinuat: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & conceſſa majore, nego min. non enim nuptos ad cœnam vocaret patetſamilias, ſi connubium ab ejus participatione neceſſario quemquam repelleret; itaque quod conjugati a Regno Cœleſti repelli poſſint aut debeant, non in nuptias, quæ ſe ipſis ſunt ſanctæ, & a Chriſto in Evangelio approbatæ, ſed in conjugatos teſundi debet, qui rem natura bonam & ſanctam in malum eulpa ſua, pravis libidinibus indulgendo convertunt: „ in hac parabo„ la exemplum eſt, *inquit S. Clemens Alexandrinus*, (f) ad eos arguendos, qui ut volu„ ptatibus ſerviant], abſtinent a divino man„ dato: non autem ad ipſas in ſe nuptias ar„ guendas.... veritas reſponſionis ex aliis excuſationibus, quas ibidem afferunt invitati, manifeſto abſtruitur: *primus dixit*, inquit, (g) *villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excuſatum: & alter dixit juga bovum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum*: quod non ideo dictum eſt, quaſi villas & boves emere, malum ſit æterna morte plectendum; ſed ut oſtenderetur eos, qni angendis opibus ſic inhiant, ut bona temporalia æternis ac cœleſtibus anteponant, indignos eſſe qui ad cœnam patris familias admittantur: pariter ergo dicendum, non nuptias, ſed pravam conjugum voluntatem divino judicio condemnari.

(f) lib. 3. Strom.

(g) Luc. 14. 18.

Inſt. 5. Apoſtolus Corinthiis bona cuncta ſuadens, *dico autem non nuptis & viduis*, inquit, (h) *bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego: quod ſi non ſe continent, nubant: melius eſt enim nubere, quam uri*: quod Apoſtoli eſſatum Tertullianus interpretans: „ ſic accipen„ dum eſt, *inquit*, (i) quomodo melius eſt „ uno oculo, quam duobus carere: ſi tamen a „ comparatione diſcedas, non erit melius u„ num oculum habere, quia nec bonum.... „ hine ſic infertur argumentum:

Inſt. 5.

(h) 1. Cor. 7. 8.

(i) lib. de Exhort. caſtit. c. 4.

Eodem ſenſu, Tertulliano interprete, dixit Apoſtolus melius eſſe nubere quam uri, quo dicitur melius eſſe carere uno oculo, quam duobus; atqui ita melius eſt, orbum uno oculo eſſe, ut tamen malum in ſe ſit: ergo a pari ita melus eſt nubete quam uri; ut tamen malum ſit nubere, licet minus ſit malum, quam uri.

R. Admitto auctoritatem, & nego maj qui enim diſertis verbis affirmat, non peccaſſe qui accepit uxorem, virginem ſi nupſerit, non peccaſſe, non peccare qui nubunt, & bene facete qui matrimonio conjungit virginem ſuam; profecto non hoc ſenſu dicit, melius eſſe nubere quam uri, quo dicitur melius eſſe carete uno oculo, quam duobus; atqui in hoc ipſo capite 7. primæ Epiſt. ad Corintbios, ſæpius Apoſto- repetit, non peccare qui nubunt, & bene facere qui nuptui tradit virginem ſuam: idemque in Epiſtola prima ad Timotheum confirmans: *mulier*, inquit, (k) *ſi permanſerit in fide, ſalvabitue pee filiorum generationem*: & in Epiſtola ad Hebræos: (l) *honorabile*, ait, *connubium in omnibus, & Thorus immaculatus*: denique in Epiſtola ad Epheſios cap. 5. in tantum extollit nuptias, ut in iis agnoſcat magnum Sacramentum, quod eſt in Chriſto & in Eccleſia: non ergo eo ſenſu voluit intelligi id quod dixit, *melius eſſe nubere quam uri*, quaſi malum nubere ſit, licat ſit minus malum quam uri.

(k) cap. 2. 15.

(l) cap. 13. 4.

Sic reſpondet S. Auguſtinus in libro de bono conjugali, cap. 8. „ Honorabiles nuptiæ in om-

„ nibus,

„ nibus, *inquit*, & thorus immaculatus: quod
„ non ſic dicimus bonum, ut in fornicationis
„ comparatione ſit bonum: alioquin duo mala
„ erunt, quorum alterum pejus: aut bonum erit
„ & fornicatio, quia eſt pejus adulterium: pe-
„ jus eſt enim, alienum matrimonium viola-
„ re, quam meretriei adhærere; & bonum adul-
„ terium, quia eſt pejor inceſtus: pejus eſt e-
„ nim cum matre, quam cum aliena uxore
„ concumbere: & donec ad ea perveniatur,
(a) *Epheſ.* „ quæ ſicut Apoſtolus ait, (a) turpe eſt & di-
5. 3. „ cere, omnia bona erunt in comparatione pe-
„ jorum: hoc autem falſum eſſe quis dubitet?
„ non ergo duo mala ſunt, connubium & for-
„ nicatio, quorum alterum eſt pejus: ſed duo
„ bona ſunt, connubium & continentia, quo-
„ rum alterum eſt melius: ſicut iſta tempora-
„ ralis ſanitas & immortalitas non ſunt duo
„ mala quorum alterum pejus; ſed iſta ſanitas
„ & immortalitas duo bona ſunt, quorum al-
„ terum melius... ſicut autem jejuniis ſacrile-
„ gorum meliora ſunt prandia juſtorum; ita
„ nuptiæ fidelium virginitati antepoountur im-
„ piorum: verumtamen neque ibi prandium
„ jejunio, ſed juſtitia ſacrilegio; neque hic
„ nuptiæ virginitati, ſed fides impietati præ-
„ fertur: ad hoc enim juſti cum opus eſt, pran-
„ dent, ut tamquam boni Domini quod juſtum
„ & æquum eſt ſervis corporibus præbeant: ad
„ hoc autem ſacrilegi jejunant, ut dæmonibus
„ ſerviant: ſic ad hoc nubunt fideles, ut ma-
„ ritis pudice copulentur; ad hoc autem ſunt
„ virgines impiæ, ut a vero Deo fornicentur,
„ &c.

Jam quod ad Tertullianum ſpectat, dicimus ineptam & a vero alienam eſſe quam attulit teſtimonii Apoſtolici explicationem, nulliuſque pretii eſſe auctoritatem ex libro ejus de exhortatione caſtitatis addoctam: hic enim liber, ut alibi admonuimus, de eorum numero eſt, quos contra doctrinam catholicam ſcripſit, cum ad partes Montaniſtarum deſertor Eccleſiæ deflexiſſet: itaque impugoandus Tertullianus hæreticus, iiſdem armis quibus Tertullianus catholicus Marcionem glorioſiſſime, ut prædiximos, debellavit.

Inſt. 6. Inſt. Ultimo: quidam ex antiquis patribus, *Adami* innocentis cum *Eva* matrimonium nullum fuiſſe dicerunt, neque deinceps futurum, ſi in innocentia perſtitiſſent: quam opinionem aliquando S. Auguſtinus defendit; atqui hujus amplectendæ ſententiæ non alia Sanctis Doctoribus cauſa fuit, niſi quod crederent nuptias eſſe intrinſece malas: ergo &c.

℞. Diſtinguo maj. quidam ex antiquis putaverunt, Adami innocentis cum Eva matrimonium non fuiſſe; hoc inquam, *ſine fundamento, & contra communem doctrinam dixerunt*, concedo: *cum fundamento, & conſentanee ad doctrinam Eccleſiæ*, nego majorem; & conceſſa min. nego conſeq.

E. R. Peculiaris hæc paucorum opinio rejici debet, tum quia ſcripturæ teſtimoniis manifeſto contraria, tum quia omni ratioois præſidio deſtituta, tum quia aliorum patrum majori numero contradicit, conſenſu pene unanimi affirmantium nuptias a proto-parentibus ante omne peccatum eſſe contractas: hinc S. Auguſtinus quod primum putaverat, benedictionem Dei qua dictum eſt: *creſcite & multiplicamini*: in carnalem fœcunditatem poſt peccatum fuiſſe converſam, poſtmodum ætate maturior, & in ſacra doctrioa provectior improbavit.

(b) *lib. 1. cap. 10.* „ In Africa conſtitutus, *inquit in libris retractationum*, (b) conſcripſi duos libros de
„ Geneſi contra Manichæos.... quod vero ibi
„ legitur de benedictione Dei, qua dictum eſt:
„ *creſcite & multiplicamini*: in carnalem fœcun-
„ ditatem, poſt peccatum, converſam eſſe cre-
„ dendom; ſi non poteſt alio modo dictum in-
„ veniri, niſi ut putentur illi homines non
„ habituri fuiſſe filios homines niſi peccaſſent,
„ omnino non approbo.

Longeque præclarius in libris *de Civitate Dei*:
(c) „ nullo modo dubitamus, *inquit*, ſecundum (c) *lib. 14. c. 22.*
„ benedictionem Dei creſcere, & multiplica-
„ ri, & implere terram, donum eſſe nuptia-
„ rum, quas Deus ante peccatum hominis ab
„ initio coostituit, creando maſcolum & fœ-
„ minam: qui ſexus evidens utique in carne
„ eſt: huic quippe operi Dei etiam benedictio
„ ſubjuncta eſt: nam cum ſcriptura dixiſſet:
„ *maſculum & fœminam fecit eos*: continuo
„ ſubdidit: *& benedixit eis Deus dicens: cre-*
„ *ſcite, & multiplicamini, & implete terram,*
„ *& dominamini ejus*, &c.... cui ſententiæ tam
„ evidenti magnæ abſurditatis eſt reluctari...
„ aperte enim de vinculo conjugali, quo in-
„ vicem ſibi uterque ſexus obſtringitur, Do-
„ minus interrogatus, utrum liceret quacum-
„ que ex cauſa dimittere uxorem.... reſpondit
„ atque ait: *non legiſtis, quia qui fecit homi-*
„ *nem ab initio, maſculum & fœminam fecit*
„ *eos, & dixit: propter hoc dimittet homo pa-*
„ *trem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, &*
„ *erunt duo in carne una? itaque jam non ſunt*
„ *duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit,*
„ *homo non ſeparet*: certum eſt igitur, maſcu-
„ lum & fœminam ita primitus inſtitutos, ut
„ nunc homines duos diverſi ſexus videmus
„ & novimus.... (d) quiſquis autem dicit, (d) *ibid. cap. 23.*
„ non fuiſſe coituros, nec generaturos niſi
„ peccaſſeor, quid dicit, niſi propter numero-
„ ſitatem ſanctorum, neceſſarium homini fuiſ-
„ ſe peccatum? ſi enim non peccando ſoli re-
„ manerent; quia ſicut putant, niſi peccaſſent,
„ geoerare non poſſent: profecto ut non ſoli
„ duo juſti homines poſſent eſſe, ſed multi,
„ neceſſarium peccatum fuit: quod ſi credere
„ abſurdum eſt, illud potios eſt credendum,
„ quod ſanctorum numerus, quaotos complen-
„ dæ illi ſufficit beatiſſimæ civitati, tantus
„ exiſteret, etſi nemo peccaſſet, quantus nunc
„ per Dei Gratiam de multitudine colligitur
„ peccatorum, quoſque filii hujus ſæculi gene-
„ rant & generantur: & ideo illæ nuptiæ,
„ dignæ felicitate paradiſi, ſi peccatum non
„ fuiſſet, & diligendam prolem gignerent, &
„ pudendam libidinem non haberent.

Ita S. Doctor: ad ejus itaque mentem quæ prius ejus fuerat, quæque quorumdam aliorum contraria ſententia fuit, de nuptiis in ſtatu innocentiæ non futuris, quippe catholicæ doctrinæ „ adverſaria, expungi ac corrigi debet.

Sequitur

CAPUT SECUNDUM.

Contra Pelagianos oſtenditur, ſic nuptias eſſe bonas, ut tamen concupiſcentia mala ſit.

PElagiani volebant, primum hominum par, morti obnoxium a Deo creatum, & cum ipſa lege peccati quæ in nobis eſt, id eſt cum concupiſcentia, quam Dei opus eſſe, & naturæ bonæ bonam conditionem mordicus contendebant: tantumque hoc delectabantur errore, ut non aliter vitari poſſe Manichæorum Charybdim audacter aſſererent; eaque de cauſa catholicos Manichæiſmi inſimularent, qui dicunt concupiſcentiam, corruptæ naturæ morbum, & pravam eſſe affectionem ex peccato originali ſecutam, non a Deo creatore prognatam.

In contrarium S. Auguſtinos, doctrinæ catholicæ contra Pelagianos, totis viginti annis defenſor, docet utroſque, Manichæos nimirum & Pelagianos longiſſime a veritate recedere:
„ Manichæi, *inquit*, (e) carnis concupiſcentiam (e) *lib. 2. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 2.*
„ non tamquam accidens vitium, ſed tamquam
„ naturam ab æternitate malam vituperant: Pe-
„ lagiani eam, tamquam nullum vitium, ſed na-
„ turale ſit bonum, inſuper laudant: Catholica
„ Eccleſia utroſque redarguit, Manichæis di-
„ cens: *non natura, ſed vitium eſt*: Pelagianis
„ dicens: *non a patre, ſed ex mundo eſt*: ut eam
„ velut malam valetudinem ſanari utrique per-
„ mittant, definendo illi tamquam inſanabilem
„ credere, iſti tamquam laodabilem prædicare....
„ his morbis inter ſe contrariis Manichæi Pelagia-
„ nique

„ nique confligunt, diſſimili voluntate, ſimili
„ vanitate, ſeparati opinione diverſa, ſed pro-
„ pinqui mente perverſa ... deſinant itaque Pe-
„ lagiani catholicis objectare quod non ſunt,
„ ſed ipſi potius feſtinent emendare quod ſunt
„ nec ideo ſe velint haberi amabiles, quia o-
„ dioſo Manichæorum adverſantur errori; ſed
„ merito ſe agnoſcant odibiles, quia ſuum non
„ averſantur errorem: poſſunt enim duo erro-
„ res inter ſe eſſe contrarii, ſed ambo ſunt de-
„ teſtandi, qui ſunt ambo contrarii veritati:
„ nam, ſi propterea ſunt diligendi Pelagiani,
„ quia oderunt Manichæos; diligendi & ſunt
„ Manichæi, qui oderunt Pelagianos: ſed ab-
„ ſit ut catholica mater propter alterorum o-
„ dium, alteros eligat amare; cum volente at-
„ que adjuvante Domino debeat utroſque vita-
„ re, & cupiat utraſque ſanare.

Itaque poſtquam contra Manichæos ſtatutum, nuptias non eſſe malas, & malum non habere auctorem; contra Pelagianos probandum, concupiſcentiam eſſe malam, & conditori Deo adſcribi minime poſſe.

PROBATIO PRIMA.

Ex auctoritate ſcripturæ.

Cujus veritatis primum argumentum ſcriptura præbet, Pelagianos multis locis redarguens.

(a) *Rom. 7. 21. & ſeqq.*

„ Invenio legem, *inquit S. Paulus*, (a) vo-
„ lenti mihi facere bonum, quoniam mihi ma-
„ lum adjacet: condelector enim legi Dei ſe-
„ cundum interiorem hominem: video autem
„ aliam legem in membris meis repugnantem
„ legi mentis meæ, & captivantem me in lege
„ peccati, quæ eſt in membris meis: infelix
„ ego homo! quis me liberabit de corpore mor-
„ tis hujus? gratia Dei per Jeſum Chriſtum
„ Dominum noſtrum.

(b) *Gal. 5. 16. & ſeqq.*

Et in Epiſtola ad Galatas: (b) „ dico autem,
„ ſpiritu ambulante, & deſideria carnis non
„ perficietis: caro enim concupiſcit adverſus
„ Spiritum: ſpiritus autem adverſus carnem:
„ hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non
„ quæcumque vultis, illa faciatis.

(c) *Jac. 1. 13. & ſeq.*

Beatus Jacobus, „ nemo, *inquit*, (c) cum
„ tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur:
„ Deus enim .... neminem tentat: unuſqui-
„ ſque vero tentatur a concupiſcentia ſua ab-
„ ſtractos & illectus: deinde concupiſcentia
„ cum conceperit, parit peccatum: peccatum
„ vero cum conſummatum fuerit, generat
„ mortem.

(d) *Joann. epiſt. 1. c. 2. 15. & ſeq.*

S. Joannes: (d) „ nolite diligere mundum,
„ neque ea quæ in mundo ſunt: ſi quis diligit
„ mundum, non eſt caritas patris in eo: quo-
„ niam omne quod eſt in mundo, concupiſcen-
„ tia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum,
„ & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex patre, ſed
„ ex mundo eſt.

Ex his ſcripturæ teſtimoniis eruo argumenta quæ ſequuntur.

1. Si lex carnis ſive concupiſcentia Deum haberet auctorem, non repugnaret legi mentis: non enim poteſt opus Dei operi Dei eſſe contrarium, & cum illo inimice conflictari, quia Deus non vult opus bonum opere bono evertere; atqui teſte Apoſtolo lex carnis, ſive concupiſcentia, repugnat legi mentis, & quantum in ipſa eſt, captivare ſatagit hominem in lege peccati: ergo mala eſt, adeoque Deum auctorem non habet.

2. Si concupiſcentia, bona & a Deo eſſet, non debuerat Apoſtolus ideo ſe infelicem lamentari, quod concupiſcentia premeretur, nec pariter debuerat liberationem ab ejus imperio petere: ingratus enim Deo eſt, qui bonum ab eo acceptum averſatur ac reſpuit; indeque ſe miſerum putat, unde ditior & ornatior factus eſt; atqui ideo ſe miſerum Apoſtolus prædicat, quod videat aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, enixeque petit ab illo mortis corpore liberari: ſentit ergo concupiſcentiam eſſe malam, nec auctori Deo, ſed naturæ peccato vitiatæ imputandam.

3. Si concupiſcentia a Deo eſſet, quiſquis tentaretur a concupiſcentia ſua, a Deo utique tentaretur: effectus enim jure merito ei adſcribitur, qui cauſam ipſam produxit, unde effectus manavit: quod eſt cauſa cauſæ, ajunt Philoſophi, eſt cauſa cauſati; atqui illationem hanc rejicit Apoſtolus Jacobus, velut impiam & divinæ ſanctitati contrariam: *nemo*, inquit, *cum tentatur, dicat quia a Deo tentatur; Deus enim neminem tentat, ſed unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua illectus & abſtractus*: ergo &c.

4. Concupiſcentia ex eodem Apoſtolo mater eſt peccati & mortis: *concupiſcentia*, inquit, *cum conceperit, parit peccatum, & peccatum generat mortem*: ergo impie deſipit, quiſquis concupiſcentiam Deo auctori adſcribit, & jactitat eſſe bonam: nam, quæſo, quomodo poteſt in Deum auctorem refundi, & pro re bona haberi, infelix mater, unde peccatum, & mors, adeo horrenda mala originem ducunt?

5. Aperte prædicat Joannes Apoſtolus, concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ, quæ tria ſub generali malæ appetentiæ nomine continentur, non ex Deo, ſed ex mundo eſſe, mundum nimirum intelligens genus humanum, proto-parentum labe primigenia vitiatum: ergo manifeſto contradicunt ſcripturæ Pelagiani affirmantes concupiſcentiam bonam eſſe, & a Deo procedere.

PROBATIO SECUNDA.

Ex fide peccati originalis.

Ideo volebant Pelagiani, nuptias ſic eſſe bonas, ut nec mala foret concupiſcentia, nec pudenda libido; quia peccatum originale negabant: quo ſublato reliquum erat, ut vel conſentirent Manichæis, nuptias in malum Deum refundentibus: vel, ut errore contrario, non nuptias tantum, ſed & ipſam concupiſcentiam bono & vero Deo tribuerent, atque adeo bonam eſſe jactarent. Jam argumentum ſic proſequor:

Atqui fidei eſt, peccatum originale ab Adamo in ejus poſteros, non tantum imitatione, verum etiam naturæ propagatione tranſmitti: nec minus certum eſt, enormi illo peccato naturam humanam non ſolum fuiſſe ſpoliatam donis gratuitis, ſed etiam in naturalibus vulneratam. „ ſi quis non confitetur, *inquit Concilium Tridentinum*, (e) primum hominem

(e) *Seſſ. 5. can. 1.*

„ Adam, cum mandatum Dei in paradiſo fuiſ-
„ ſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & juſti-
„ tiam in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, in-
„ curriſſeque per offenſam prævaricationis hu-
„ juſmodi, iram & indignationem Dei, atque
„ adeo mortem quam illi comminatus fuerat
„ Deus, & cum morte captivitatem ſub e-
„ jus poteſtate, qui mortis deinde habuit
„ imperium, hoc eſt diaboli; totumque
„ Adam per illam prævaricationis offenſam,
„ ſecundum corpus & animam, in deterius
„ commutatum fuiſſe: anathema ſit.

Cum ergo habeat carnalis concupiſcentia & omnis prava libido apertam ac neceſſariam in peccato originali cauſam, falſo & impie in Deum refunditur.

Deſcriptio brevis ſtatus innocentiæ, & ſtatus peccati.

Quod ut evidentius explicetur, juvat breviter hic deſcribere felicitatem ſtatus innocentiæ, & miſeriam in quam primus homo per peccatum collapſus eſt, quamque univerſæ propagini infauſta hæreditate reliquit: ubi enim viro Theologo ex doctrina Catholicæ Eccleſiæ innotuerit, quanto Adamus innocens ab Adamo

mo peccatore diſtet intarvallo, non poterit non iraſci Pelagianis, in Deum concupiſcentiam referentibus.

Fortunatiſſimum fuiſſe innocentiæ ſtatum, in quo Adam ereatus eſt, nemo fidelis negaverit: nam non ſolum inſontem & ſina vitio, a Deo naturam accepit, a quo rapugnat eorruptum aliquid & vitiatum prodire; ſed ornatum inſuper donis omnibus gratiæ ae naturæ excellentiſſimis: bona, a Deo conditore, voluntate donatus eſt, dicente ſcriptura: (a) *hoc inveni quod fecerit Deus hominem rectum*: intellectum ſortitus eſt, plenitudine ſcientiæ illuſtratum, eadem ſcriptura atteſtante: (b) *diſciplina intellectus replevit illos, creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu implevit cor illorum, & bona & mala oſtendit illis.*

(a) *Eccleſ.* 7. 30.
(b) *Eccli.* 17. 5.

Habuit inſuper plenam ad omne bonum opus libertatem: poterat legem facile cuſtodire, ſi vellet; poterat & non peccare, ſi nollat: in illo voluntas rationi, appetitus voluntati ad nutum obtemperabat: de corpore ejus quid aloquar, animæ impario tantum obſequente, quantum Deo homo ipſa ſubditus erat? nulla ibi diſcordia carnis & ſpiritus, nulla cum vitiis colluctatio, nullus concupiſcentiæ prementis inſultus, quem ſi anta peccatum expertus eſſet, præceſſiſſet miſeria ipſa peccatum: nullus ibi ægritudinis, doloris, triſtitiæ ſenſus: mortis nullus pavor: mors enim, & ægritudo mortis prænuncia, dolor ac triſtitia, peccati ſunt appendices. Per unum hominem, *inquit Apoſtolus*, „ (c) peccatum in hunc mundum „ intravit, & per peccatum mors: & ita in „ omnes homines mors pertranſiit, in quo „ omnes peccaverunt... quod autem ad corporales miſerias attinet, divinitus in vindictam prævaricationis eſſe inflictos, ſcriptura teſtatur apertius, quam ut de hac re ulla dubitatio eſſe poſſit: vix enim mandatum primus homo infregerat, eum Dei decretum auditum eſt: „ (d) maledicta terra in opere tuo, in labo„ ribus comedes ex ea omnibus diebus vitæ „ tuæ: ſpinas & tribulos germinabit tibi ... „ in ſudore vultus tui veſceris pane... *mulieri* „ *quoque dixit*: (e) multiplicabo ærumnas tuas... „ in dolore paries filios.

(c) *Rom.* 5. 12.
(d) *Gen.* 3. 17. *& ſeq.*
(e) *ibid.* 6.

Itaque Adamus immortalia ereatus eſt, non quidem conditione naturæ, ſed benificio conditoris: poterat non mori, ſi peccare nollet, ſine defectu annoſus futurus, ad ætatem longiſſimam ſine ſenectutis incommodis provehendus, & tempore quo vellet Deus, ab hac vita ad cœleſtem, ſine morte media tranſiturus; atque ut verbo dicam, ſtabat humana natura ante peccatum in ſublimi digniratis loco conſtituta, juſtitia originali & omnibus naturæ ac gratiæ donis pleniſſime cumulata, dominatrix omnium, ſolique Deo ſubjecta.

Sed poſtquam merito peccati originalis genus humanum ludibrium factum eſt dæmonum, univerſa in deterius mutata natura eſt: ex hoc enim impuriſſimo fonta manarunt.

1. Originalis juſtitiæ, gratiæ ſanctificantis, & amicitiæ Dei privatio:

2. Naufragium ſpiritualium bonorum: & omnium ſive curporis, ſive animi facultatum deſolatio:

3. Inclinationis naturalis in bonum diminutio, langor liberalitatis, & ſumma boni agendi difficultas:

4. Ignorantia mentis,

5. Malitia voluntatis:

6. Effrænata ſenſibilis voluptatis libido, pugna carnis adverſus ſpiritum, & paſſionum turbulentiſſima conflictatio;

7. Mors, & aliæ vitæ præſentis ærumnæ.

8. Tandem peccatorum ex ſe invicem pullulantium deploranda culluvies, quæ humanum genus jam inde ab initio infeſtavit, &, ut ex ſacris litteris notiſſimum eſt, Dei iram ſæpe provocavit.

Cum itaque miſeriæ omnes quibus natura hominis obnoxia eſt, habeant in Adami prævaricatione originem; quis hoc negare de concupiſcentia audeat, quæ plaga omnium graviſſima fuit, & peſtis iniquiſſima? de qua dictum in ſcriptura, (f) quod contra legem Dei, *quaſi ignis exardeſcit* .... & (g) *poſt concupiſcentias tuas non eas..... ſi præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.*

(f) *Eccli.* 9. 9.
(g) *ibid.* 18. 30.

PROBATIO TERTIA.

Ex concupiſcentia definitione.

Malam enim, quin & malorum omnium lernam concupiſcentiam eſſe, genuina ejus notio ſaris declarat, ſecundum quam definitur, *prava hominis lapſi ad omne peccati genus propenſio*: ſive, ut loquitur Sanctus Thomas, (h) *inordinata converſio ad bonum commutabile: quæ inordinatio communi nomine concupiſcentia dici poteſt*: latiſſime argo ad omne vitiorum genus effunditur, quæ hominem in ſtatu præſenti allicere & inficere poſſunt: hinc Sanctus Auguſtinus „ concupiſcentia, *inquit*, (i) „ eſt generale vocabulum omnis cupiditatis... „ eſt igitur libido ulciſcendi, quæ ira dici„ tur: eſt libido habendi pecuniam, quæ ava„ ritia: eſt libido quomodocumque vincendi, „ quæ pervicacia: eſt libido gloriandi, quæ „ jactantia nuncupatur: ſunt multæ, variæ„ que libidines, quarum nonnullæ habent „ etiam vocabula propria, quædam vero non „ habent.

(h) 1. 2. q. 82. art. 3. in corp.
(i) de civ. Dei. lib. 14. c. 15.

In his ergo omnibus eoncupiſcentia exercetur, quæ ab homine male, & inordinate appeti poſſunt: unde ab Apoſtolo dicuntur ſecundum carnem vivere, & non ſecundum ſpiritum, qui naturæ corruptæ deſideria conſectantur, ſive ad carnales voluptates, ſive ad vitia animi pertineant: „ ſpiritu ambulate, *in*„ *quit*, (k) & deſideria carnis non perficie„ tis: caro enim concupiſcit adverſus Spiri„ tum, ſpiritus autem adverſus carnem..... „ manifeſta autem ſunt opera carnis: quæ ſunt, „ fornicatio, immunditia, impudicitia, luxu„ ria, idolorum ſervitus, veneficia, inimi„ citiæ, homicidia, ebrietates, & his ſimi„ lia: quæ prædico vobis ſicut prædixi, quo„ niam qui talia agunt, regnum Dei non con„ ſequentur.

(k) *Gal.* 5. 16. *& ſeq.*

Licet vero generali eoncupiſeentiæ nomine appelletur propenſio quævis mala ad virium; ſpecialiter tamen per illud ſignificatur prava libido corporeæ voluptatis, qua nimirum inordinate, & contra rationem caro movetur: „ cum igitur, *inquit Sanctus Auguſtinus*, (l) „ ſint multarum libidines rerum; tamen cum „ libido dicitur, nec cujus rei libido ſit, ad„ ditur; non fere ſolet animo occurrere niſi „ illa, qua ad carnales voluptates corpus ex„ citatur; quæque ſibi non ſolum totum cor„ pus vindicat..... verum etiam totum com„ movet hominem, animi ſimul affectu, cum „ carnis appetitu conjuncto atque permixto: „ ut ea voluptas ſequatur, qua.... pene om„ nis acies & quaſi vigilia cogitationis obrui„ tur.

(l) *de civ. lib.* 14. *c.* 1.

Hac ſemel poſita & explicata concupiſcentiæ notione, facile eſt Pelagianorum paradoxum revincere, Deum concupiſcentiæ auctorem eſſe volentium: rei enim malæ conditor Deus eſſe non poteſt; atqui concupiſcentia, mala eſt & vitioſa ad omne peccati genus propenſio: ergo &c.

PROBATIO QUARTA.

Ex ratione.

Quod etſi ad profligandam Pelagianorum impietatem poſſet abunde ſufficere; non abs re tamen erit, quædam ab ipſa ratione advehere argumenta, quæ contra illos feliciter Sanctus Auguſtinus intorſit.

1. Argumentum: illud non eſt opus Dei,

de quo

de quo homo erubeſcit; atqui de concupiſcentia homo erubeſcit: ergo mala eſt, & opus Dei dici non poteſt: „ hoc pudoris genus hæc erubeſcendi neceſſitas, *inquit S. Doctor*, (a) certe cum omni homine naſcitur, & ipſis quodammodo naturæ legibus imperatur; ut in hoc verecundentur etiam pudica conjugia....itaque ſua culpa ſibi accidens malum natura humana permittatur agnoſcere; ne cogatur, aut (quod eſt impudentiſſimum) de his ſuis motibus non erubeſcere; aut quod eſt ingratiſſimum, de ſui creatoris operibus erobeſcere.

(a) lib. 1. ad Bonif. cap. 16.

2. Si concupiſcentia carnis bonum eſt; profecto modica concupiſcentia bonum eſt modicum, & magna concupiſcentia, magnum bonum: ſicut enim malum malo additum, majus malum facit; ſic bonum bono adveniens in majus bonum accreſcit; atqui eo majus bonum eſſe concupiſcentiam, quo petulantior eſt, quoque magis in luxuriam inardeſcit, aſſeri ſine ſumma impietate parique abſurditate non poteſt: alioquin enim quo quiſque ſalacior & intemperantior eſſet, eo foret viri boni titulo dignior æſtimandus: atque adeo primam in hoc virtutis genere laudem *Cynici* obtinerent, canum more laſcivientes: ergo &c. *vide S. Auguſtinum, operis imperfecti contra Julianum Pelagianum lib. 4. n. 21.*

3. Concupiſcentia, carnis lex eſt, legi mentis, ut teſtatur B. Paulus repugnans: unde fit, ut carnis & ſpiritus conflictatio perpetua ſit: vel ergo dicendum malam eſſe legem mentis, quæ pugnat contra legem carnis; vel malam legem carnis, quæ legem mentis impugnat; atqui primum ſine temeritate dici non poteſt: ergo neceſſarium eſt alteri aſſentiri, atque adeo negandum concupiſcentiam eſſe opus Dei: ita diſputat contra Julianum S. Auguſtinus: „ rogo te, *inquit*, (b) oculos aperi, & cerne quæ aperta ſunt: nulla pugna eſt ſine malo: quando enim pugnatur, aut bonum pugnat & malum; aut malum, & malum: aut ſi duo bona inter ſe pugnant, ipſa pugna eſt magnum malum.

(b) cont. Jul. lib. 5. cap. 7.

4. Illud ſine dubitatione malum eſt, cui non conſentire bonum eſt: in quo enim foret arguendus, qui rei bonæ conſentiret, & impetum bonæ apperentiæ ſequeretur? atqui non conſentire concupiſcentiæ bonum eſt: ergo ipſa in ſe concupiſcentia mala eſt: hac ratione Julianum urget validiſſime S. Doctor: fatebatur Julianus concupiſcentiam eſſe frænandam, malam tamen eſſe negabat: cui Auguſtinus: „ cur non potius, *inquit*, (c) malum vocetur, quod fateris eſſe frænandum? cur quæſo frænandum, niſi ne noceat? niſi ne ad illicita quæ deſiderat relaxetur, donec eo veniamus, ubi nec habeatur? nono igitur quid boni de concupiſcentia carnis fiat, ſed ipſa quid mali faciat cogitandum eſt: nam pudicitia conjugalis inhiantem concupiſcentiam, ſive de illicito, ſive de licito percipere voluptatem, frænat ab illicito, permittit ad licitum: hoc eſt bonum: non tamen ejus, ſed bene utentis bonum eſt: quod autem ipſa concupiſcentia facit, ſive ad licitum, ſive ad illicitum indifferenter ardeſcere, utique malum eſt.

(c) cont. Jul. lib. 4. cap. 2.

5. Malum eſt, cui remedium applicatur; ut enim medico, ſic & medicina opus non habet, qui bene valet; atqui Apoſtolus his verbis: *ſi non ſe continent, nubant*: (d) ſignificavit nuptias contra morbum concupiſcentiæ remedium eſſe: „ Apoſtolus, *inquit Sanctus Auguſtinus* (e) ea ſententia ubi ait: *ſi non ſe continent, nubant*: remedium voluit eſſe nuptias.... hoc autem remedium eſt, non ut ſit concupiſcentia, ſi non eſt, ſed ut non rapiat ad illicita, cujus motus infrænis eſt: pertinet enim ad hoc quoque petitionis genus, quod in oratione dominica dicitur: *ne nos inferas in tentationem*: quoniam unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua, ſicut ait Apoſtolus Jacobus: convenit huic & quod dicimus: *libera nos a malo*: dicunt enim hoc de hac re conjuges, ut interim mente liberi a malo, bene utantur malo quod habent in carne, &c. ergo &c.

(d) 1. Cor. 7. 9.

(e) lib. 4. cont. Jul. cap. 2.

6. Illud ſine dubio malum eſt, quod ſancti accuſant ſuis gemitibus, & contra quod virtute pugnandum eſt; atqui ſancti gemitibus ſuis accuſant concupiſcentiam; & contra illam virtute pugnandum eſſe, doctrina Evangelica eſt: ita S. Doctor contra Julianum agens: „ Hoc quod omnes ſobrii malum ſentiunt, *inquit*, (f) & malum judicant, ebrius Pelagiano dogmate aſſeris bonum: mirabili enim facundia pores, eam quam ſancti accuſant gemitibus, tu laudibus ornare libidinem.... *& lib. 5. contra eumdem, cap. 7.* adhuc non evigilas, *inquit*, ut intelligas noſtram naturam non eſſe, ſed vitium, contra quod virtute pugnamus? neque enim bono bonum, ſed bono utique malum vincimus: conſidera cum quo vincat, & cum quo vincatur: quando enim libido vincit, vincit & diabolus: quando libido vincitur, vincitur & diabolus.... author ergo atque defenſor concupiſcentiæ diabolus eſt: atque adeo ſic debent nuptiæ prædicari tamquam bonæ, ut malam concupiſcentiam fateamur.

(f) oper. imperf. cont. Jul. lib. 3. n. 50.

Solvuntur Pelagianorum objectiones.

Opponebant Pelagiani: malam eſſe concupiſcentiam Manicheorum inſania eſt: ut ergo ab illa recedatur, nobiſcum fatendum eſt eſſe bonam.

R. Cum S. Auguſtino diſtinguo anteced. concupiſcentiam eſſe *ſubſtantiam* malam, Manichæorum inſania eſt, concedo: concupiſcentiam eſſe *vitium naturæ* quam Deus bonam creavit; vitium, inquam, non a Deo, ſed a primi hominis peccato exortum, Manichæorum inſania eſt, nego ant. & conſeq.

E. R. Dico igitur, ut veritas catholica defendatur, a Manichæis & Pelagianis æqualiter recedendum, quia utrique veritatem contaminarunt; illi quidem volendo concupiſcentiam eſſe ſubſtantiam medullitus malam a malo auctore creatam: iſti, naturæ bonæ bonam conditionem, a bono utique creatore, naturæ congenitam prædicando; atque adeo dicendum contra Pelagianos, concupiſcentiam eſſe malam; & contra Manichæos, non eſſe naturam, ſive ſubſtantiam, ſed vitium naturæ a peccato primi parentis exortum: injuſte ergo Manichæiſmi a Pelagianis arguimur, quando dicimus concupiſcentiam carnis, qua caro concupiſcit adverſus ſpiritum, eſſe malam: „ cum enim quæritur unde hoc ſit malum, *inquit Sanctus Auguſtinus*, (g) a Manichæis diverſiſſimi reperimur, nos enim dicimus, hanc fœdam diſcordiam carnis & ſpiritus, per prævaricationem primi hominis in noſtram veniſſe naturam: illi autem dicunt ut invicem adverſentur caro & ſpiritus, alienam nobis, quæ ſemper mala fuit, adhæſiſſe naturam: unde nos poſcimus Salvatorem, ut hoc vitium noſtrum ſanetur; illi vero, ut a nobis aliena natura, quæ ſanari omnino non poteſt, auferatur.

(g) operis imperf. cont. Jul. lib. 5. n. 30.

Inſt. 1.

Inſt. 1. Atqui concupiſcentia non in peccato primi parentis, ſed in ipſa hominis natura habet originem: ergo &c.

Prob. ſubſ. concupiſcentia eſt repugnantia carnis adverſus ſpiritum; atqui repugnantia hæc habet in ipſa hominis natura originem: ergo &c.

R. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa maj. nego min. illud enim non habet in natura, qualem condidit Deus, originem, quod eſt naturæ contrarium; atqui carnem contra ſpiritum reſultare, contrarium naturæ eſt, quam Deus condidit bonam: naturalis quippe ordo eſt, inquit ſexcenties Sanctus Auguſtinus, ut caro ſpiritui ſit ſubjecta: ſpiritus enim dominus eſt, & caro ſervus: tam itaque contra naturam eſt, carnem adverſus ſpiritum concupiſcere, quam ſervum contra dominum rebellare.

Inſt. 2.

Inſt. 2. Prob. min. hominis natura eſt, ut

ex carne & ſpiritu coaleſcat: hæ enim ambæ ſunt partes eſſeutiam ejus conſtituentes: atqui ex illa conjunctione neceſſario concupiſcentia profluit, carnis videlicet coutra ſpiritum repugnantia: ergo &c.

Prob. min. ex eo quod homo ſpiritualis ſit, quod ſpiritualia concupiſcat, in fundu naturæ habet: pariter ergo cum ſit corporalis, naturam ſequitur corporalia appetendo: ex carne ergo & ſpiritu neceſſario concupiſcentia profluit, carnis videlicet coutra Spiritum conflictatio.

R. Conceſſa maj. nego min. ad probat. coucedo anteced. & diſtinguo couſeq. homo naturam ſequitur, corporalia appetendo, *ſecundum ordinem rationis, & cum ſubjectione ad ſpiritum*, concedo: *contra ordinem rationis, & cum repugnantia adverſus ſpiritum*, nego conſeq.

E. R. Equidem homini quia corporalis eſt, naturale eſt, per appetitum ſenſitivum corporalia concupiſcere; ſed in appetitu rerum ſenſibilium hic ordo ſervandus, ne quid contra rationem & ſpiritum attentetur: hæc enim rebellio ordiuem omnem perturbat, & morbus graviſſimus eſt, ex peccato originali contractus, ut perpetuo docet Sanctus Auguſtinus, cui conſeutiens Sanctus Thomas: „ dicendum, *inquit*,
„ (a) quod quia io homine concupiſcibilis na-
„ turaliter regitur ratione, in tantum concu-
„ piſcere eſt homini naturale, in quantum eſt
„ ſecundum rationis ordinem: concupiſcentia
„ autem quæ tranſcendit limites rationis, in-
„ eſt homini cootra naturam: & talis eſt con-
„ cupiſcentia originalis peccati.

(a) 1. 2. *q.* 82. *art.* 3. *ad* 1.

Inſt. 3.

Inſt. 3. Atqui ex eo quod homo corporalis ſit, in ipſa natura habet corporalia concupiſcere, etiam cum repugnautia adverſus ſpiritum: ergo &c.

Prob. ſubſ. naturale homini eſt, quod Adam in paradiſo terreſtri, ante omne peccatum expertus eſt; atqui concupiſcentiam carnis, legi mentis repugnaotem, Adamus in paradiſo ante peccatum expertus eſt: ergo &c.

R. Nego ſubſeq. ad probatiooem conceſſa maj. uego min. cum S. Auguſtino: nam ſi Adamus innocens concupiſceutiam habuiſſet, legi mentis repugnantem, nec rectum, nec beatum poſſemus ſtatum innocentiæ dicere, nec plena atque perfecta libertate donatum.

1. *Inquam*, quomodo rectus poſſet ſtatus ille appellari, in quo tanta foret ordinis naturalis ſubverſio, ut ſamulus coutra Dominum audaciter rebellaret?

2. Quæ vera hic felicitas foret, ubi carne ſpiritui repugnante, pax & tranquillitas conflictu perpetuo turbaretur? porro effectus concupiſcentiæ neceſſarius eſt, quietem animi perturbare, adeoque miſerum hominem facere, prout teſtatur Apoſtolus, *infelix*, inquiens, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

3. Quomodo poteſt plena atque perfecta ibi eſſe libertas, ubi homo lege peccati captivus tenetur, ut, non quod vult boonm, ſed quod non vult malum faciat? atqui magna hæc calamitas eſt, homini per concupiſcentiam importata, ut docet idem Apoſtolus locis ſuperius allegatis: ergo in innocentiæ ſtatu prorſus eſſe non potuit: eaque Sancti Auguſtini contra Julianum aperta doctrina eſt: „ tu, iuquit, (b) tam di-
„ ſertus deſenſor libidinis, qui velut patronus
„ egregius, pro ſuſcepta tua tantum audes, ut
„ concupiſceotiam carnis qua caro concupiſcit
„ adverſus ſpiritum, etiam in paradiſo non du-
„ bites fuiſſe ante peccatum: non vides ad hoc
„ te compelli, ut dicas nec tunc fuiſſe in illis
„ primis hominibus efficacem liberam volunta-
„ tem: ſi enim & tunc caro concupiſcebat ad-
„ verſus ſpiritum; non ea quæ volebant, uti-
„ que faciebant: ſed quoniam per liberum ar-
„ bitrium, quod tunc integerrimas vires habuit,
„ ea faciebant proculdubio quæ volebant, id
„ eſt divinæ legi non ſolum nulla impoſſibili-
„ tate, verum etiam nulla difficultate ſervie-
„ baut; tua ibi ſuſcepta uon fuit, qua caro
„ concupiſcit adverſus ſpiritum, per quam ſit,
„ ut homines, jam etiam per fidem converſi
„ ad Deum, jam baptizari, ſanctificati, in li-
„ bertatem vocati, non faciant in extinguen-
„ da vitioſa delectatione quæ volunt.

(b) *op. imperf. lib.* 6. *n.* 8.

Inſt. 4. Probando min. peccavit in paradiſo Adamus, fructum ſibi a Deo vetitum concupiſcendo: ergo concupiſcentiam carnis, legi mentis repugnantem in paradiſo ante peccatum expertus eſt: ita diſputat Julianus apud S. Auguſtinum, lib. 1. operis imperfecti, num. 71. *Inſt.* 4.
„ Naturalem, *inquit*, eſſe omnium ſenſuum vo-
„ luptatem, teſtimonio univerſitatis docemus:
„ hanc autem voluptatem & concupiſcentiam
„ anto peccatum in paradiſo fuiſſe, res illa
„ declarat, quia ad delictum via per concupi-
„ ſcentiam fuit, quæ cum pomi decore oculos
„ incitaſſet, ſpem etiam jucundi irritavit ſa-
„ poris.

R. Cum S. Auguſtino diſtinguo anteced. peccavit in paradiſo Adamus fructum vetitum concupiſcendo, *per concupiſcentiam, tum a diabolo peccatum ſuggerente, tum ab Adamo ſe ipſum ſponte depravante profectam*, concedo: *per concupiſcentiam quæ peccatum ejus præceſſerit, & Deum auctorem habuerit*, nego anteced. & conſequent.

E. R. Adamum in paradiſo ideo peccaſſe, quia in Deum rebellis lignom vetitum coucupivit, res eſt, heu! notiſſima: ſed quæſtio eſt, quæ fuerit pravæ hujus libidinis origo & cauſa? Eccleſiæ Catholicæ doctrina eſt, tum a diabolo peccatum ſuggerente, tum ab Adamo, ſponte ſe ipſum depravante eſſe profectam: volebat e contra Julianus, hanc ipſam concupiſcentiam peccatum præceſſiſſe, & Adamo ab auctore Deo ingenitam: quem Sanctus Auguſtinus loco proxime citato ſic refellit: „ vi-
„ deant, *inquit*, qui legunt, utrum reſponden-
„ dum ſit homini, qui io tantam progreditur in-
„ ſaniam, ot cum fateatur malum eſſe pecca-
„ tum, bonam eſſe dicat concupiſcentiam pec-
„ catorum? ... ergo ne & in paradiſo ante ma-
„ leſuadi venena ſerpentis, ante corruptam ſer-
„ mone ſacrilego volontatem, illiciti cibi libi-
„ do jam fuit? & quod intolerabilius dicitur,
„ ad malum provocabat, & mala non fuit? &
„ videbaot illi homines fructum ligni prohibi-
„ ti, & concupiſcebat, (concupiſcentia car-
„ nis:) ſed ut non manducarent, concupiſcen-
„ tia ſpiritus carnis concupiſcentiæ reſiſtebat:
„ & vivebant in loco illo tantæ beatitudinis,
„ non habentes in ſe pacem meutis & corporis?
„ uſque adeo dementes eſtis, ut iſta credatis?
„ uſque adeo impudentes, ut iſta dicatis? ....
„ Itaque ex Sancto Doctore, ſive potius ex
„ mente Eccleſiæ, cojus cauſam Auguſtinus a-
„ git, ſine dementia & impudentia dici ne-
„ qoit, ante maleſuadi venena ſerpentis, ante
„ corruptam ſermone ſacrilego voluntatem, in
„ paradiſo cibi illiciti libidinem non fuiſſe.

Inſt. 5. Atqui peccavit in paradiſo Adamus, per concupiſcentiam, naturæ ſuæ ab ipſo auctore naturæ, ante peccatum impreſſam: ergo &c.

Prob. ſubſ. concupiſcentia nihil aliud eſt, quam vis ipſa ſentiendi: atqui facultatem ſentiendi Adamus a Deo conditore naturæ acceperat: ergo peccavit per concupiſcentiam, non ex peccato obortam, ſed ipſi naturæ ingenitam.

R. Nego ſubſ. ad probat. cum S. Auguſtino majorem nego: vis enim ſentiendi eſt bona, & Deum habet auctorem, qui ſenſum videndi, audiendi, guſtandi, olfaciendi, atque tangendi condidit, inſtruendo diverſis organis humanum corpus: concupiſcentia vero Diabolum parentem habet, qui illam ſeminavit perſuadendo peccatum:
„ conſequens exiſtimas, *ait S. Doctor*, (c) ut ſen-
„ ſum videndi, audiendi, guſtandi, olfaciendi,
„ atque tangendi, non a Deo, ſed a Diabolo,
„ nobis fateamur eſſe collatum, ſi conceſſerimus
„ eam concupiſcentiam carnis, cui per continen-
„ tiam repugnamus, non fuiſſe in Paradiſo ante
„ peccatum, & ex illo accidiſſe: peccato, quod

(c) *lib.* 4. *cont. Jul. cap.* 14.

pec-

,, primum primo homini Diabolus perſuaſit:
,, ſic ignoras, vel ignorare te fingis, ...aliud
,, eſſe ſentiendi vivacitatem, vel utilitatem,
,, vel neceſſitatem, aliud ſentiendi libidinem
,, ... libido ſentiendi de qua nunc agimus,
,, eſt, quæ nos ad ſentiendum, ſive conſen-
,, tientes mente, ſive repugnantes, appetitu
,, carnalis voluptatis impellit: hæc eſt contra-
,, ria delectationi ſapientiæ, hæc virtutibus ini-
,, mica...hanc ſi voluiſſes, vel valuiſſes a ſentien-
,, di vivacitate & utilitate diſcernere, videres
,, quam ſuperfluo tam multa dixiſſes: non
(a) Matt. 5. 28. ,, enim ait Dominus: (a) *qui viderit mulie-*
,, *rem*; ſed: *qui viderit ad concupiſcendum, jam*
,, *mœchatus eſt eam in corde ſuo*: ecce ſenſum
,, videndi a libidine ſentiendi, ſi pervicax non
,, ſis, breviter aperteque diſcrevit Chriſtus:
,, illud Deus condidit, inſtruendo corpus hu-
,, manum: illud Diabolus ſeminavit, perſua-
,, dendo peccatum.

Inſt. 6. Inſt. 6. motus concupiſcentiæ, quales bruta animantia experiuntur, boni ſunt, & bonum habent auctorem Deum: idem ergo de concupiſcentia eſt dicendum, quam in homine eſſe, neminem latet: atque adeo in Deum refundi debet: ita contra S. Auguſtinum diſputat Julianus. ,, Omnia, *inquit*, (b) animantium ge-
(b) op. imp. lib. 4. n. 38. ,, nera, quæ ſuſpendit volatus, quæ demerſit
,, natatus, quæ ſparſi vagatos, per aera, per
,, freta, per nemora, nec tamen aut ſublima-
,, vit ratio, aut culpa depreſſit, commiſcen-
,, dorum corporum voluptate inflammantur:
,, illum ergo ſenſum quem patiuntur ardorem,
,, Dei an Diaboli opere ſuſceperunt? clamabis
,, ſine dubio: Dei. Deus ergo ſexum naturali
,, voluptate ſuccendit... non eſt ergo Dei operibus indigna illa affectio, quæ in ipſis belluis auctore Deo invenitur etiam ferventior quam in hominibus.

℞. Cum S. Auguſtino conceſſo ant. nego conſeq. indigniſſimum namque eſt, hominem pecori æquiparare, & ab unius exemplo, in altero concupiſcentiam laudare ac prædicare.

1. Enim belluæ cum ſint rationis & voluntatis expertes, nec virtutem mente complecti, nec ejus allici honeſtate ullo modo queunt; neque poſſunt ad ſummi & incommutabilis boni poſſeſſionem ſuis actibus tendere.

2. Non habent belluæ concupiſcentiam, quæ contra ſpiritum concupiſcat, quia ſpirituales non ſunt: hoc ipſo ergo concupiſcentia, mala in illis non eſſe probatur: *hæc libido*, ait S. Doctor, (c) *ideo malum non eſt in belluis, quoniam non repugnat rationi qua carent*.

(c) lib. 4. cont. Jul. cap. 5.

3. Quæ natura eſt pecoris, per peccatum pœna hominis facta eſt, & morbus, & miſeria: " et-
(d) lib. de pecc. orig. cap. 40. ,, ſi homo, *inquit S. D.* (d) in honore poſitus, &
,, non intelligens, comparatur pecoribus, eiſque
,, ſimilis fit; non tamen uſque adeo ſimilis fit,
,, ut pecus fit: comparatur namque per vitium,
,, non per naturam, non pecoris vitio, ſed natu-
,, ræ: tantæ namque excellentiæ eſt in compara-
,, tione pecoris homo, ut vitium hominis natura
,, ſit pecoris.

Inſt. 7. Inſt. ultimo: non debet quidquam in præſenti materia afferi, quod rationi repugnet; ne nimirum dum veritatem peccati originalis, & ſecutam ex culpa primigenia naturæ corruptionem vindicare velle videmur, naturam ipſam offendamus, & cachinnos infideliom provocemus: atqui in Paradiſo Terreſtri, Adamum inter & Evam innocentes, ſine ullo concupiſcentiæ ac libidinis ſenſu, matrimonii uſum fuiſſe futurum, Paradoxum videtur rationi plane repugnans: ergo fatendum concupiſcentiam, non peccati appendicem, ſed naturæ etiam innocentis propriam conditionem fuiſſe.

℞. Conceſſa maj. diſtinguo minor. in Paradiſo Terreſtri, ſine ullo concupiſcentiæ ſenſu matrimonii uſum futurum, repugnat rationi *corrupta* concedo: rationi *ſana*, *per fidei veritatem correcta atque illuſtrata*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Si in rebus ad Religionem ſpectantibus diviniſque myſteriis judex ratio audiatur, nullum pene dogma in tuto futurum eſt, quia nullum fere eſt, quod non habeat aliquam cum ratione apparentem pugnantiam: cui enim e. c. prophana philoſophia enutrito, & perverſis gentilium documentis prævento facile perſuadeatur, aut tres eſſe in uno Deo perſonas, aut Dei filium patri ab æterno conſubſtantialem in tempore hominem factum, & ad mortem uſque Crucis exinanitum? quis, inquam, ad hæc & pleraque hujus generis admittenda, niſi fidei lumen accedat, induci poterit? atque ut in præſenti materia ſiſtamus, numquid non videtur res penitus incredibilis, Adamo peccante totam naturam fuiſſe vitiatam, ejuſque unius culpam univerſam generis humani propaginem pervaſiſſe? atqui tamen hoc, & pleraque alia, illuſtrati fidei lumine credimus, in quibus Religionis ſumma conſiſtit; & rationem repugnantem ſub imperio fidei, uti par eſt, captivamus: quid ni pariter crederemus, Adamum & Evam innocentes: in ipſo uſu matrimonii, ab impotentis libidinis æſtibus, & petulantis concupiſcentiæ motibus immunes fuiſſe futuros; cum naturalis ratio dictet talam concupiſcentiam, qoippe ſpiritui repugnantem, non naturam, ſed morbum hominis eſſe? porro ſtatui innocantiæ morbum aliquem attribuere, naturam adeo turpiter deformantem, ſtatum ipſum innocentiæ evertere eſt, & Deo naturæ conditori ſummam injuriam irrogare: a quibus exceſſibus ut quam fieri poteſt longiſſime recedamus, neve in Pelagianorum errorem & ſuperbiam incidamus: humana hic, ut in cæteris, ratio compeſcenda, & credendum in innocentiæ ſtatu, ſine libidine ac concupiſcentiæ motibus, uſum matrimonii fuiſſe futurum: quod ſi ſenſui ipſique rationi contrarium vidaatur, meminerimus divina a nobis myſteria eſſe credenda, quamquam corruptam mentem offendant, neque lumine rationis cœleſtes veritates dimetiendas, ſed rationem fidei lumine corrigendam.

Quod etſi ad diluendum difficultatem abunde ſufficiat; addam ex Sanct. Auguſtino, aliquo vero ſenſu admitti poſſe concupiſcentiam in Paradiſo ante peccatum fuiſſe, & in ipſo uſu matrimonii, durante fortunatiſſimo innocentiæ ſtatu fuiſſe futuram; modo concupiſcentiæ nomine intelligatur appetitus ſenſitivus, non procaciter contra rationem inſurgens, ſed rationali voluntati plene ſubjectus: " nulla
,, ratione, *ait Sanctus Doctor* (e) *crediderim*, (e) cont. Jul. lib. 4. cap. 14.
,, in illo tantæ felicitatis loco, aut carnem con-
,, cupiviſſe adverſus ſpiritum, & ſpiritum ad-
,, verſus carnem, atque in iſta conflictatio-
,, ne ſine interna pace vixiſſe; aut ſpiritum
,, deſideriis non repugnaſſe carnalibus, ſed
,, quidquid undecumque libido ſuggeſſerat, tur-
,, pi ſervitio peregiſſe: remanet igitur, ut aut
,, nulla ibi fuerit carnalis concupiſcentia, ſed
,, ille fuerit vivendi modus, ut omnia neceſ-
,, ſaria congruis membrorum officiis, ſine ul-
,, lius motu libidinis implerentur . . . . aut,
,, ne nimium videamur offendere homines,
,, ita ibi credatur carnalium ſenſuum fuiſſe li-
,, bidinem, ut omni modo rationali ſubdita
,, voluntati, non alias adeſſet, niſi cum per
,, illam . . . . ſtirpis eſſet propagini conſulen-
,, dum: & tanta adeſſet, ut nulla ex parte
,, mentem de ſupernarum cogitationum dele-
,, ctatione deponeret, nullus ſupervacuus ſive
,, importunus motus eſſet ex illa, nihil niſi
,, quod prodeſſet fieret per illam, nihil om-
,, nino fieret propter illam.

Et alibi: (f) " ille nuptiæ dignæ felicitate (f) de civit. Dei, lib. 14. cap. 23.
,, Paradiſi, ſi peccatum non fuiſſet, & dili-
,, gendam prolem gignerent, & pudendam libi-
,, dinem non haberent: ſed quomodo id fieri
,, poſſet, nunc non eſt quo demonſtretur ex-
,, emplo: nec ideo tamen incredibile debet vi-
,, deri, etiam illud unum ſine iſta libidine
,, voluntati potuiſſe ſervire, cui tot membra
,, nunc ſerviunt: an vero manus & pedes mo-
,, vemus cum volumus, ad ea quæ his mem-

„ bris agenda ſunt, ſine ullo reniſu, tanta fa-
„ cilitate, quantam & in nobis, & in aliis
„ videmus .... & non credimus, ad opus ge-
„ nerationis filiorum, ſi libido non fuiſſet,
„ quæ peccato inobedientiæ retributa eſt, obe-
„ dienter hominibus, ad voluntatis nutum, ſi-
„ militer ut cætera, potuiſſe illa membra ſer-
„ vire? . . . hunc reniſum, hanc repugnan-
„ tiam, hanc voluntatis, & libidinis riaam,
„ vel certe ad voluntatis ſufficientiam, libidi-
„ nis indigentiam, procul dubio niſi culpa-
„ bilis inobedientia pœnali inobedientia ple-
„ cteretur, in Paradiſo nuptiæ non haberent,
„ ſed voluntati membra illa ut cætera cuncta
(a) *Ibid. cap. 24.*
„ ſervirent ..... (a) ſeminaret igitur prolem
„ vir, ſuſciperet fœmina genitalibus mem-
„ bris, quando id opus eſſet, & quantum
„ opus eſſet, voluntate motis, non libidine
„ concitatis.

Ita S. D. non tam ſuam, quam Eccleſiæ Doctrinam contra Pelagianos defendens. Dicendum itaque in Paradiſo Terreſtri ante peccatum libidinem ac concupiſcentiam, nec fuiſſe, nec durante innocentiæ ſtatu, fuiſſe futuram: aut ſi pro hac prima conditione libidinem aliquam concedamus, talem eſſe intelligendam, quæ omnino rationali voluntati ſubdita foret: cujus rei convincens ſcriptura ſuggerit argumentum, quando obſervat Adamum & Evam nonniſi poſt peccatum de ſua nuditate erubuiſſe: de iis enim innocentibus dicitur: (b) *erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet & uxor ejus; & non erubeſcebant*: de iiſdem vero poſtquam lignum vetitum comederant, additur: (c) *& aperti ſunt oculi amborum: cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.*

(b) Gen. 2. 25.
(c) Ibid. 3. 7.

(d) *de civit. Dei lib. 14. cap. 17.*

Quæ verba S. Auguſtinus eapendens: “ ſcri-
„ ptum eſt, *ait*, (d) nudi erant, & non con-
„ fundebantur: non quod eis ſua nuditas eſſet
„ incognita; ſed turpis nnditas nondum erat,
„ quia nondum libido membra illa præter ar-
„ bitrium commovebat; nondum ad hominis
„ inobedientiam redarguendam, ſua inobe-
„ dientia caro quodammodo teſtimonium
„ perhibebat: neque enim cœci creati eranr,
„ ut imperitum vulgus opinatur, quandoqui-
„ dem & ille vidit animalia quibus nomina
„ impoſuit, & de illa legitur: vidit mulier,
„ quia bonum eſt lignum in eſcam, & quia
„ placet oculis ad videndum: patebant ergo
„ oculi eorum, ſed adhuc non erant aperti,
„ hoc eſt, non attenti, ut cognoſcerent quid
„ eis indumento gratiæ præſtaretur, quoniam
„ membra eorum volnntati repugnare neſcie-
„ bant: qua gratia remota, ut pœna reciproca
„ inobedientia plecteretur, eatitit in motu
„ corporis quædam impudens novitas, unde
„ eſſet indecens nuditas, & fecit attentos, red-
„ diditque confuſos: hinc eſt, quod poſtea,
„ quam mandatum Dei aperta tranſgreſſione
„ violarunt, ſcriptum eſt de illis: *& aperti*
„ *ſunt oculi amborum, & cognoverunt quia nudi*
„ *erant, & conſuerunt folia fici, & fecerunt ſi-*
„ *bi campeſtria*: aperti ſunt, inquit, oculi am-
„ borum, non ad videndum: nam & antea vi-
„ debant, ſed ad diſcernendum inter bonum
„ quod amiſerant, & malum in quod cecide-
„ rant.... cognoverunt ergo quia nudi erant,
„ nudati ſcilicet ea gratia qua fiebat, ut nu-
„ ditas corporis, nulla eos lege peccati, men-
„ ti eorum repugnante, confunderet: hoc itaque
„ cognoverunt quod felicius ignorarent, ſi Deo
„ credentes & obedientes non committerent,
„ quod eos cogeret eaperiri, infidelitas & ino-
„ bedientia quid nocerent: proinde confuſi ino-
„ bedientia carnis ſuæ, tamquam teſte pœna
„ inobedientiæ ſuæ, conſuerunt folia fici, &
„ fecerunt ſibi campeſtria, ideſt, ſuccinctoria
„ genitalium, &c.

Sequitur

CAPUT TERTIUM.

Contra Jovinianum demonſtratur, meliorem nuptiis eſſe Virginitatem, aut continentiam pro Deo ſuſceptam.

SUpereſt, ut adverſus Jovinianum, ejuſque ſæculo decimo-ſeato ſequaces Lutherum & Calvinum, veritas Catholica defendatur: illi enim, ut prædictum eſt, nuptias ita laudarunt, ut Virginitati & continentiæ vel anteponerent, vel æquarent.

PROBATIO I.

Ex Sacris Scripturis.

Teſtimonia potiſſimum ea novo teſtamento producimus: quamquam enim, ut ſuperius obſervatum eſt, Virgines ac cœlibes ſuos Moſaicum fœdus habuerit; multo ramen præclarius in lege gratiæ, quam in veteri, Sancta Virginitas commendatur.

(e) *Matth. 13. 8.*

Primum ex Matthæi Evangelio petimus, (e) ubi poſtquam parabolam ſeminantis Chriſtus propoſuiſſet, ſic pergit: “ alia autem grana,
„ ceciderunt in terram bonam: & dabant fru-
„ ctum, aliud centeſimum, aliud ſeaageſimum,
„ aliud trigeſimum......quæ verba ſic patres interpretantur, ut per trigeſimum, nuptias, per ſexageſimum, viduitatem, & denique per centeſimum, Virginitatis coronam doceant debere intelligi.

(f) *adv. Jovin. lib. 1. c. 1.*

„ Centeſimus, & ſexageſimus, & trigeſimus
„ fructus, *inquit S. Hieronymus*: (f) quamquam
„ de una terra, & de una ſemente naſcatur,
„ tamen multum differt in numero; triginta,
„ reſeruntur ad nuptias . . . . ſexaginta ad vi-
„ duas.... porro centeſimus numerus .... exprimit Virginitatis coronam ..... qua poſita interpretatione ſic argumentor.

Eo ſtatus aliquis melior & ſanctior judicari debet, quo copioſiorem habet proventum Sanctitatis ac meriti; atqui hujuſmodi eſt ſtatus Virginitatis & continentiæ pro Deo ſuſceptus: ergo &c.

(g) *Ibid. 19. 9.*
(h) *Ibid. v. 10.*
(i) *Ibid. v. 11. & ſeq.*

Secundum, ea eodem Matthæi Evangelio ducitur: (g) ubi cum Chriſtus diaiſſet: “ quicum-
„ que dimiſerit uaorem ſuam, niſi ob fornica-
„ tionem & aliam duxerit, mœchatur: &
„ qui dimiſſam duxerit, mœchatur: *& repo-*
„ *ſuiſſent diſcipuli*: (h) ſi ita eſt cauſa hominis
„ cum uxore, non expedit nubere: *de novo in-*
„ *culcans ſententiam, replicat Salvator*: (i) non
„ omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus da-
„ tum eſt: ſunr enim Eunuchi, qui de matris
„ utero ſic nati ſunt: & ſunt Eunuchi qui fa-
„ cti ſunr ab hominibus: & ſunt Eunuchi, qui
„ ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cœlo-
„ rum: qui poteſt capere, capiat.

Inde ſic informo argumentum:

Status ille melior eſt & perſectior, quem qui amplectuntur, regnum cœlorum facilius obtinent, & altiorem gradum felicitatis acquirunt: atqui Chriſto Judice, qui ſpretis corporeis voluptatibus, renunciant nuptiis, & pro Dei amore Virginitatem aut continentiam amplectuntur, regnum cœlorum facilius obtinenr, & in eo gradum altiorem felicitatis acquirunt: ergo ea ſcriptura ſic bonæ nuptiæ ſunt, ut præſtantior Virginitas ac continentia ſit.

(k) *cont. Jovin. lib. 1. c. 7.*

Nec aliter hunc ſcripturæ locum Sancti Doctorea intelleaerunt: omnium inſtar ſit Sanctus Hieronymus ita loquens. (k) “ Plus a-
„ mat Virgines Chriſtus, quia ſponte tribu-
„ unt, quod ſibi non fuerat imperatum: ma-
„ joris gratiæ eſt, offerre quod non debeas,
„ quam reddere quod eaigaris. Apoſtoli uxo-
„ ris onera contemplati, ſi talis eſt, *inqui-*
„ *unt*, cauſa hominis cum uxore, non cape-
„ dit nnbere: quorum Dominus ſententiam
„ probans: recte quidem ſentitis, *ait*, quod
„ non eapediat homini ad cœlorum regna ten-
„ denti, accipere uxorem: ſed difficilis res eſt,

„ &

„ & non omnes capiunt verbum iſtud; verum
„ quibus datum eſt: alios Eunuchos natura fa-
„ cir, alios vis hominum: mihi illi Eunuchi
„ placent, quos fecit, non neceſſitas, ſed vo-
„ luntas: libenter illos in meos ſinus recipio,
„ qui a nupriis abſtinnerunt propter regnum
„ cœlorum, & ob mei cultum noluerunt eſſe,
„ quod nati ſunt.... grandis ſidei eſt, gran-
„ diſque virtutis, Dei templum] eſſe puriſſi-
„ mum, totum ſe holocauſtum offerre Domi-
„ no,; & juxta Apoſtolum eſſe Sanctum &
„ corpore, & ſpiritu.

Tertium habetur priore Epiſtola ad Corin-
(a) 1. Cor. 7. 25. & ſeqq.
thios: (a) " de Virginibus, *ait Apoſtolus* præ-
„ ceptum Domini non habeo: conſilium au-
„ tem do, tamquam miſericordiam conſecutus
„ a Domino, ut ſim fidelis: exiſtimo ergo hoc
„ bonum eſſe, propter inſtantem neceſſitatem;
„ quoniam bonum eſt homini ſic eſſe: alliga-
„ tus es uxori? noli quærere ſolutionem: ſo-
„ lutus es ab uxore? noli quærere uxorem.....
„ igitur & qui Matrimonio jungit Virginem
„ ſuam, bene facit: & qui non jungit, me-
„ lius facit.

Inde facile eſt, ad noſtræ doctrinæ defenſionem argumenta inſtruere.

1. Enim conſilium dat S. Paulus ſervandæ Virginitatis, & de ſe ipſo hujus tenendi propoſiti præbes exemplum: *volo*, inquit, (b) *omnes vos eſſe, ſicut me ipſum:* ſentit ergo Virginitatem connubio eſſe meliorem: alias imprudens futurus, ſi id conſuleret, quod non putaret eſſe præſtantius.

(b) Ibid. v. 7.

2. Expreſſe declarat, qui Virginem ſuam nuptui dar, bene facere, ſed melius, qui non dat: maniſeſto ergo Jovinianus Apoſtolo contrarius eſt, quando Matrimonium Virginitati adæquat, audacter pronuncians, non eſſe majoris apud Deum meriti Virgines ni dicatas, fidelibus conjugatis: „ in conjugio, *inquit Sanctus*
(c) cont. Jovin. lib. 1. cap. 7.
„ *Hieronymus*, (c) initium eſt, in Virginitate
„ perfectio: niſi illaturus eſſet Apoſtolus: *me-*
„ *lius facit*: numquam præmiſiſſet: *bene facit:*
„ ubi autem bonum & melius eſt, ibi boni &
„ melioris non unum eſt præmium: & ubi non
„ unum præmium, ibi utique dona diverſa:
„ tantum eſt igitur inter nuptias & Virgini-
„ tatem, quantum inter non peccare & bene
„ facere; immo, ut levius dicam, quantum
„ inter bonum & melius.

Quartum legitur ibidem: (d) " qui ſine uxo-
(d) Ibid. v. 32. & ſeqq.
„ re eſt, *inquit*, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt,
„ quomodo placeat Deo: qui autem cum uxo-
„ re eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quo-
„ modo placeat uxori, & diviſus eſt: & mu-
„ lier innupta & virgo cogitat quæ Domini
„ ſunt ut ſit Sancta corpore & ſpiritu: quæ
„ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi,
„ quomodo placeat viro.

Hinc ſic effloreſcit argumentum:

Melius id putandum eſt, quo homo fit melior: atqui Virginitate aut continentia homo fit melior, quam connubio: hoc enim quiſque melior eſt, majorique laude donandus, quo ſollicitior eſt placere Deo, quam mundo: atqui reſte Apoſtolo, qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo: contra vero qui nuptiis eſt ligatus, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt: ergo &c.

PROBATIO II.

Ex Sanctis Patribus.

Sanctæ Virginitatis ſupra Matrimonium excellentiam miris laudibus exornarunt Sacri Doctores, iidem nimirum Virginitatis præcones, qui & cuſtodes: quorum ſi teſtimonia recenſere animus eſſet, exitum præſens diſquiſitio non haberet: tantum aliqua decerpemus, ne aut plura quam opus erat, dixiſſe; aut in re neceſſaria ſiluiſſe penitus videamur.

Tertullianus, Virgines dicit, (e) *de familia Angelica deputari.*

(e) lib. 1. ad Uxor.

Sanctus Cyprianus, Virgines appellat, (f) *florem Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratiæ Spiritualis, illuſtriorem portionem Gregis Chriſti, Angelis Dei in terris æquales.*

(f) lib. de habitu Virginum.

Deſinente ſæculo 4. *Siricius* Pontifex Maximus, congregato Romæ Concilio (g) Joviniani, ſectatorumque ejus ſolemni decreto profligat errorem, ut conſtat ex ejuſdem Siricii Epiſtola 11. ad Mediolanenſem Eccleſiam data. " A fideliſſimis Chriſtianis, *inquit*, viris

(g) an. 390.

„ genere optimis, Religione præclaris, ad me-
„ am humilitatem ſubito ſcriptura horrifica vi-
„ detur eſſe delata, ut Sacerdotali judicio de-
„ tecta, & Divinæ legi contraria, ſpirituali
„ ſententia deleretur: nos ſane nuptias non aſ-
„ pernanter accipimus, quibus velamine inter-
„ ſumus: ſed Virgines quas nuptiæ creant, Deo
„ devotas, majore honorificentia veneramur:
„ facto ergo presbyterio, conſtitit doctrinæ no-
„ ſtræ, ideſt, Chriſtianæ legi eſſe (dogmata
„ Joviniani) contraria: unde Apoſtolicum ſe-
„ cuti præceptum, quia aliter quam quod ac-
„ cepimus, annuntiabant, omnium noſtrum tam
„ presbyterorum & Diaconorum, quam etiam
„ totius cleri, una ſuſcitata fuit ſententia, ut
„ Jovinianus & alii, divina ſententia, & no-
„ ſtro judicio in perpetuum damnati extra Ec-
„ cleſiam remanerent.

Accepta Siricii Epiſtola Sanctus Ambroſius Mediolani Concilium coogregavir, in quo ſecundum Pontificis Romani decretum, Joviniano ejuſque ſequacibus anathema dictum: cujus rei fidem facit ejuſdem Concilii Epiſtola Synodica, quæ inter Sancti Ambroſii Epiſtolas legitur.

Idem *S. Ambroſius* Apoſtoli verba expendens: *qui Matrimonio jungit Virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit melius facit.* " Illa *inquit*, (h)
(h) lib. 1. de Virginib.
„ non peccat, ſi nubat; hæc ſi non nubat, æ-
„ terna eſt: ibi remedium infirmitatis, hic
„ gloria caſtitatis: illa non reprehenditur, iſta
„ laudatur.

S. Auguſtinus libris *de Sancta Virginitate*, & *de bono conjugali*, & *Sanctus Hieronymus* libris duobus, Joviniani hæreſim data opera refutarunt.

S. Fulgentius: " tantum dicimus, *inquit*,
„ (i) a Sanctis nuptiis Sanctam virginitatem di-
„ ſtare, quantum diſtant a bonis meliora, ab
„ humilibus celſa, a terrenis cœleſtia, a bea-
„ tis beatiora, a Sanctis Sanctiora, a mortali
„ connubio immortale connubium, a carne ſpi-
„ ritus, ab infirmitate virtus..... (k) nec du-
„ bitamus dicere, tantum a Sancta Virginita-
„ te carnis & ſpiritus, fidelium conjugatorum,
„ licet a Deo conceſſum diſtare concubitum,
„ quantum ſimilitudo pecorum ab imitatione
„ diſcernitur Angelorum.

(i) Epiſt. 3. ad Probam c. 9.

(k) Ibid. cap. 10.

Eidem veritati teſtimonium perhibent,

Theodoretus, libro 5. Hæreticarom ſabularum, cap. 24.

Sanct. Joannes Chryſoſtomus, lib. de Virginitate.

S. Athanaſius, libro pariter de Virginitate inſcripro.

Sanct. Ephrem Syrus, ſermone de Virginibus.

Atque ut verbo dicam, Virginitatem Matrimonio eſſe excellentiorem, patrum omnium & præſtantiſſimorum quos tulit quævis ætas ſcriptorum, una vox, una ſententia eſt, quam ſynodus Tridentina novo conrra Lutherum decreto confirmans: " ſi quis dixerit, *inquit*, (l)
(l) ſeſſ. 24. can. 10.
„ ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui
„ Virginitatis, vel cœlibatus, & non eſſe me-
„ lius ac beatius manere in Virginitate aut
„ cœlibatu; quam jungi Matrimonio: anathe-
„ ma ſit.

PROBATIO III.

Ex Ratione.

Nec deſunt ejuſdem veritatis ducta ex principiis Theologicis, rationis argumenta.

1. Eſt: Chriſtus Dominus Virginem matrem elegit, ipſeque Virginitatem perpetuo coluit;

exemplo itaque ſuo nuptiali concubitu meliorem eſſe monſtravit.

2. Bonum animæ bono corporis præferendum, naturæ ipſius eſt documentum: porro Virginitas ad ornamentum animæ pertinet; quam ad dignitatem angelicam pene evehit, Matrimonium vero in bonis corporis computatur: ergo &c.

3. Bonum contemplativæ vitæ bono vitæ activæ eſt præferendum: atqui, inquit Sanctus Thomas, (a) " Virginitas ordinatut ad bonum animæ ſeeuodum vitam contemplativam, quod eſt cogitare ea quæ ſunt Dei: conjugium autem ordinatur ad bonum corporis, quod eſt corporalis multiplieatio Generis humani, & pertinet ad vitam activam, quia vir & mulier in Matrimonio viventes, ueceſſe habent cogitare quæ ſunt mundi, ut patet per Apoſtolum 1. Cor. 7. 32.; ergo indubitanter Virginitas præferenda eſt continentiæ Conjugali.

(a) 2. 2. qu. 152. art. 4. in c.

4. Bonum divinum humano melius eſt: atqui Matrimonium, cum naturæ congruat, humanum eſt bonum: e contra Virginitas, cum naturæ corruptæ vires excedat, ſpeciali ratione Dei eſt bonum; hominem ad Angelorum Deique ipſius ſocietatem ac conſortium evehens. " Virginitatem, *inquit Sanctus Ambroſius*, (b) quis humano poſſit ingenio comprehendere, quam nec natura ſuis incluſit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod ſupra uſum naturæ ſit? e cœlo accerſivit, quod imitaretur in terris: nec immerito vivendi ſibi uſum quæſivit e cęlo, quæ ſponſum ſibi invenit in cœlo...... quis neget hanc vitam fluxiſſe de cœlo, quam non facile invenimus in terris, niſi poſtquam Deus in hæc terreni corporis membra deſcendit? ergo &c.

(b) lib. 1. de Virginib.

Joviniani oppoſitiones refutantur.

Opponebat Jovinianus: nuptiæ bonæ ſunt, Deumque habent auctorem: ergo facit Deo injuriam, & favet aliquatenus Manichæis, qui putat Virginitatem Matrimonio eſſe præferendam, & majoris apud Deum meriti eſſe.

℞. Cum Sancto Hieronymo, conceſſo antecedente, nego conſeq. aliud enim eſt, cum Manichæis dicere, nuptias eſſe malas; aliud, contra Jovinianum, nuptiis Virginitatem præferre: " quando minora majoribus coæquantur, *ait Sanctus Doctor*, (c) inferioris comparatio, ſuperioris injuria eſt: neque vero nos Marcionis & Manichæi dogma ſectantes, nuptiis detrahimus..... ſcimus in domo magna non ſolum vaſa eſſe aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia... non ignoramus honorabiles nuptias & thorum immaculatum: legimus primam Dei ſententiam: *creſcite, & multiplicamini, & replete terram*: ſed ita nuptias recipimus, ut Virginitatem quæ de nuptiis naſcitur, præferamus: numquid argentum non erit argentum, ſi aurum argento pretioſius eſt? aut arboris & ſegetis contumelia eſt, ſi radici & foliis, culmo & ariſtis, poma præferantur & fructus? ut poma ex arbore, frumentum e ſtipula, ita Virginitas e nuptiis..... Hactenus Sanctus Doctor: quemadmodum igitur non facit Deo injuriam, nec accuſat creatorem, qui dicit pomum arbore, frumentum ſtipula, & aurum argento eſſe meliora: ita nec Deum accuſat, qui virginitatem nuptiis præfert: & quemadmodum argentum malum non dicit, qui aurum pluris facit argento; ſic non detrahit nuptiis, qui Virginitatem majore habet in pretio: quia, inquit ibidem S. D. cap. 4. *inter donum & donum magna diverſitas eſt*.

(c) lib. 1. cont. Jovin. c. 1.

Inſt. 1. Inſtabat 1. hinc probari exiſtimatur, Matrimonio præſtare Virginitatem, quia in cœlis æqualis non eſt futura conjugatorum & Virginum merces: atqui par præmium utrorumque futurum eſt: ergo &c.

Probabat minorem ex parabola operariorum in vineam conductorum, quæ Matthæi capite 20. legitur, a v. 1. ad 16. qui licet æqualiter laboraſſent, pari unius ſingulatim denarii mercede donati ſunt: unde ſic cavillandi arripiebat occaſionem:

Denarius in parabola deſignatus, vitam æternam ſignificat; atqui conjugati pariter ac Virgines, ſi Sancte vixerint, vitam æternam perinde habebunt: ergo præmium utrorumque par in cœlo futurum eſt.

℞. Conceſſa majore nego minorem: quo enim meritum majus eſt, eo uberior futura eſt merces: atqui Virginum quam conjugatorum majus eſt meritum: ergo majus futurum eſt præmium: " Pergite itaque, *inquit S. Auguſtinus*, (d) pergite Sancti Dei, pueri ac puellæ, mares ac fœminæ, cœlibes & innuptæ, pergite perſeveranter in finem..... ſequimini agnum quocumque ierit.... quo ire putamus hunc agnum? quo nemo eum ſequi vel audeat, vel valeat niſi vos: quo putamus eum ire? in quos ſaltus & prata? ubi, credo, ſunt grandia gaudia, non gaudia ſæculi hujus vana, inſaniæ mendaces, nec gaudia qualia in ipſo regno Dei cæteris non Virginibus erunt; ſed a cæterorum omnium gaudiorum ſorte diſtincta: gaudium Virginum Chriſti; de Chriſto, in Chriſto, cum Chriſto, poſt Chriſtum, per Chriſtum, propter Chriſtum: gaudia propria Virginum Chriſti, non ſunt eadem non Virginum, quamvis Chriſti: nam ſunt aliis alia, ſed nullis talia: ite in hæc, ſequimini agnum, quia & agni caro, utique virgo, &c.

(d) lib. de S. Virginit. c. 27.

Ad probationem admitto auctoritatem, & conceſſa maj. diſtinguo min. cum Sancto Doctore, conjugati pariter ac Virgines, vitam æternam perinde habebunt, *quantum ad rem*, concedo: *quantum ad gradum & perfectionem*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Ipſis Auguſtini verbis: " Quid ſibi vult ille denarius, *inquit*, (e) qui opere vineæ terminato, æqualiter omnibus redditur, ſive iis qui a prima hora, ſive iis qui una hora operati ſunt? quid utique niſi aliquid ſignificat, quod omnes communiter habebunt, ſicuti eſt ipſa vita æterna, ipſum regnum cœlorum, ubi erunt omnes quos Deus prædeſtinavit, vocavit, juſtificavit, glorificavit? oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: hic eſt ille denarius, merces omnium: *ſtella tamen a ſtella differt in gloria: ſic & reſurrectio mortuorum:* (f) hæc ſunt merita diverſa Sanctorum: ſi enim cœlum ſignificaretur illo denario, nonne in cęlo eſſe, omnibus eſt commune ſyderibus? & tamen *alia eſt gloria ſolis*, (g) *alia lunæ*, *alia ſtellarum*: ſi denarius ille pro ſanitate corporis poneretur, nonne cum recte valemus, omnibus membris communis eſt ſanitas, & ipſa ſi uſque in mortem permaneat, pariter & æqualiter omnibus ineſt? & tamen poſuit Deus membra, ſingulum quodque eorum in corpore prout voluit; ut nec totum ſit oculus, nec totum auditus, nec totum odoratus: & quidquid eſt aliud, habet ſuam proprietatem, quamvis æqualiter habeat cum omnibus ſanitatem: ita quia ipſa vita æterna pariter erit omnibus Sanctis, æqualis denarius omnibus attributus eſt: quia vero in ipſa vita æterna diſtincte fulgebunt lumina meritorum, multæ ſunt manſiones apud patrem: ac per hoc in denario quidem non impari, non vivet alius prolixius: in multis autem manſionibus honoratur alius alio clarius.

(e) Ibid. cap. 26.

(f) 1. cor. 15. 41. & ſeqq.

(g) Ibid.

Inſt. 2. Inſtabat 2. Jovinianus, aut ejus ſaltem cauſam agentes ſic diſputabant: atqui conjugatorum pariter ac Virginum eadem vita æterna futura eſt, etiam quoad gradum & perfectionem: ergo &c.

Pro-

Probo ſubſ. auctoritate Apoſtoli: “ de Virginibus, *inquit*, (h) præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis: exiſtimo ergo hoc bonum eſſe (*abſtinere a re uxoria*,) proptee inſtantem (*vitæ præſentis*) neceſſitatem: quoniam bonum eſt homini ſic eſſe: (*ideſt vitam cœlibem ducere.*)

(a) 1. cor. 7. 25. & ſeq.

Inde ſic vitilitigandi anſam homines odioſi arripiebant:

Quod bonum ſolummodo eſt, propter præſentem neceſſitatem, non propter futuram æternitatem, tale non eſt, ut poſſis in cœleſti vita majorem quemdam gradum gloriæ procurare: atqui ex Apoſtolo, a re uxoria abſtinere, ſolummodo bonum eſt, propter vitæ præſentis anguſtias & neceſſitates, a quibus liberi ſunt, qui continentem ac cœliben vitam agunt: ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem, auctoritatem recipio, & conceſſa majore nego minorem cum Sanct. Auguſtino: “ mirabiliter deſipiunt, *inquit*, (a) qui putant continentiæ bonum non eſſe neceſſarium propter regnum cœlorum, ſed propter præſens ſæculum: quia ſcilicet conjugia terrenis curis pluribus atque arctioribus diſtenduntur; qua moleſtia Virgines & continentes carent, quaſi ob hoc tantum melius ſit non conjugari, ut hujus temporis relaxentur anguſtiæ; non quod in futurum ſæculum aliquid proſit: hanc vanam ſententiam ne cordis propria vanitate protuliſſe videantur; adhibent ex Apoſtolo teſtimonium, ubi ait: *de Virginibus autem præceptum Domini non habeo; conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Deo ut fidelis eſſem: exiſtimo itaque hoc bonum eſſe, propter præſentem neceſſitatem, quia bonum eſt homini ſic eſſe:* ecce, inquiunt, ubi maniſeſtat Apoſtolus, hoc propter præſentem neceſſitatem bonum eſſe, non propter futuram æternitatem: quaſi præſentis neceſſitatis rationem haberet Apoſtolus, non providens & conſulens in futurum; cum omnis ejus diſpenſatio nonniſi ad vitam æternam vocet: præſens ergo eſt vitanda neceſſitas, ſed tamen quæ aliquid bonorum impedit futurorum: qua neceſſitate vita cogitur conjugalis, cogitare quæ mundi ſunt, quomodo placeat vir uxori, vel uxor viro; non quod ea ſeparent a regno cœlorum, ſicut ſunt peccata, quæ ideo præcepto, non conſilio prohibentur, quia Domino præcipienti non obedire damnabile eſt: ſed illud quod in ipſo Dei regno amplius haberi poſſit, ſi amplius cogitaretur, quomodo placendum eſſet Deo, minus erit utique, cum hoc ipſum, minus, conjugii neceſſitate cogitatur: ideo *de Virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo:* præcepto enim quiſquis non obtemperat, reus eſt & debitor pœnæ: proinde quia uxorem ducere, vel nubere peccatum non eſt: ſi autem peccatum eſſet, præcepto vetaretur; propterea præceprum Domini de Virginibus nullum eſt: ſed quoniam devitatis remiſſiſve peccatis, adeunda eſt vita æterna, in qua eſt quædam egregia gloria, non omnibus in æternum victuris, ſed quibuſdam ibi tribuenda: cui conſequendæ patum eſt liberatum eſſe a peccatis, niſi aliquid ipſi liberatori voveatur, quod non ſit criminis non voviſſe, ſed voviſſe ac reddidiſſe ſit laudis: *conſilium*, inquit, *do, tamquam miſericordiam conſecutus a Deo, ut fidelis eſſem:* neque enim invidere debeo fidele conſilium, qui non meis meritis, ſed Dei miſericordia ſum fidelis: *exiſtimo ergo hoc bonum eſſe, propter præſentem neceſſitatem:* hoc eſt, inquit, unde præceptum Domini non habeo, ſed conſilium do: hoc eſt, de Virginibus exiſtimo bonum eſſe propter præſentem neceſſitatem: novi enim quid præſentis temporis, cui conjugia ſerviunt, neceſſitas cogat, ut ea quæ Dei ſunt, minus cogitentur, quam ſufficit adipiſcendæ illi gloriæ, quæ non erit omnium, quamvis in æterna vita ac ſalute manentium: *Stella enim a ſtella differt in gloria: ſic & reſurrectio mortuorum.*

(b) lib. de S. Virginit. c. 13. & ſeq.

Inſt. 3. atqui nuptiæ vel Virginitate ſunt excellentiores, vel ſaltem bonum aliquod habent, quo Virginitas æquari poſſint: ergo &c. *Inſt.* 3.

Prob. ſubſ. ſtatus ille Virginitatis excellentiam vel ſuperat, vel attingit, qui laude ſibi propria, & cultores Deo parit, & fœcunditate ſua Virginum chorum adauget: atqui nuptiarum laus ea eſt, quod Deo cultores procreent, & Virgines ipſas pariant; ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probationem,

℞. 1. Si quid hoc argumentum probaret, inde pariter ſecuturum, non nuptias tantum, ſed & ſtupra, & adulteria, & fornicationes, Virginitate præcellece; cum non tantum nuptiarum uſu legitimo, ſed & illicitis ac nefandis quibuslibet maris ac fœminæ mixtionibus, & Virgines procreentur, & cultorem Dei numerus augeatur: hoc autem quam ſit abſurdum & abſonum, nemo eſt qui non videat.

℞. 2. Conceſſa maj. nego min. veri namque Dei cultores, non temporalis nativitas, ſed ſola Religio facit: natura enim, quiſquis naſcitur, eſt filius iræ, nedum poſſit in Dei filiorum numero computari: pariter licet carnali concubitu Virgines procreentur, nulla tamen ſacra virgo eſt, niſi quæ de ſponſa Chriſti Eccleſia naſcitur: nihil ergo cauſæ eſt cur propter carnalem fœcunditatem, putentur nuptiæ Virginitatis meritum vel ſuperare, vel qualitercumque attingere: qua de re ſummum veritatis magiſtrum Auguſtinum denuo audire juvat: “ non ergo, *inquit*, (b) illarum fœcunditas carnis, quæ hoc tempore nihil aliud in conjugio, quam prolem requirunt, quam mancipent Chriſto, pro amiſſa virginitate compenſari poſſe credenda eſt: prioribus quippe temporibus venturo ſecundum carnem Chriſto, ipſum genus carnis in ampla quadam & prophetica gente neceſſarium fuit: nunc autem cum ex omni hominum genere, atque omnibus gentibus, ad populum Dei, & civitatem regni cœlorum, membra Chriſti colligi poſſint; ſacram Virginitatem qui poteſt capere capiat, & ea tantum quæ ſe non continet, nubat: quid enim ſi aliqua mulier dives, multam pecuniam huic bono operi impendat, ut emat ex diverſis gentibus ſervos, quod faciat Chriſtianos: nonne uberius atque numeroſius, quam uteri quantalibet feracitate, Chriſti membra gignenda curabit? nec ideo tamen pecuniam ſuam comparare muneri ſacræ Virginitatis audebit: at ſi propter faciendos, qui nati fuerint, Chriſtianos, fœcunditas carnis pro amiſſa Virginitate merito compenſabitur: fructuoſius erit hoc negotium, ſi magno pecuniario pretio Virginitas amittatur, quo pueri faciendi Chriſtiani multo plures emantur, quam unius utero quamlibet fertili naſcerentur: quod ſi ſtultiſſime dicitur, habeant fideles nuptæ bonum ſuum ... & honorent .... in ſacris Virginibus melius earum: nam ne illo quid debent continentium meritis ſe conferre conjugia, quod ex eis Virgines procreantur: hoc enim non conjugii bonum eſt, ſed naturæ, quæ ſic divinitus inſtituta eſt, ut ex quolibet humano utrinſque ſexus concubitu, ſive ordinato, & honeſto, ſive turpi & illicito, nulla fœmina, niſi virgo naſcatur: nulla tamen ſacra virgo naſcitur: ita fit, ut virgo naſcatur, etiam de ſtupro; ſacra autem virgo, nec de conjugio: nec nos hoc in Virginibus prædicamus, quod Virgines ſunt: ſed, quod Deo dicatæ pia continentia Virgines ..... hoc genus Virginum nulla corporalis fœcunditas protulit: non eſt hæc proles Carnis & Sanguinis: ſi harum quæritur mater, Eccleſia eſt: non parit Virgines ſacras, niſi virgo ſacra, virgo illa quæ deſponſata eſt uni viro caſta exhiberi Chriſto: ex illa, non tota corpore, ſed tota Virgine ſpiritu, naſcuntur ſacræ Virgines & cor-

(c) lib. de S. Virginit. capp. 9. & ſeqq.

, ,pore

„ pore & ſpiritu: habeant conjugia bonum ſu-
„ um, non quia filios procreant, ſed quia hone-
„ ſte, quia licite, quia pudice, quia ſocialiter
„ procreant, & procreatos pariter, ſalubriter,
„ inſtanter educant; quia thori fidem invicem
„ ſervant, quia Sacramentum connubii non vio-
„ lant: hæc tamen omnia humani officii ſunt
„ munera. Virginalis autem integritas, & per
„ piam continentiam ab omni concubitu immu-
„ nitas, angelica portio eſt & in carne corrupti-
„ bili, incorruptionis perpetuæ meditatio: ce-
„ dat huic omnis fœcunditas carnis, omnis pu-
„ dicitia conjugalis . . . . . . protecto habebunt
„ magnum aliquid præter cæteros, in illa com-
„ muni immortalitate, qui habent aliquid jam,
„ non carnis in carne.

Inſt. 4. ſi Virginitas majus haberet Matrimonio meritum, quælibet virgo qualibet conjugata laudabilior eſſet, utpote majoris apud Deum meriti: atqui falſum conſequens: ergo & antecedens.

℞. Cum Sanctis Auguſtino & Thoma, nego maj. dicendum, *inquit præceptor Angelicus*, (a)
„ quod licet Virginitas ſit melior quam conti-
„ nentia conjugalis; poteſt tamen conjugatus
„ melior eſſe quam virgo, duplici ratione 1.
„ quidem ex parte ipſius caſtitatis, ſi ſcilicet
„ ille qui eſt conjugatus, habet animum magis
„ paratum ad Virginitatem ſervandam, ſi o-
„ porteret, quam ille qui eſt actu virgo: unde
„ S. Auguſtinus Virginem inſtituens, libro de
„ bono conjugali, cap. 22. jubet ut dicat: *Ego*
„ *quidem non ſum melior, quam Abraham, ſed*
„ *melior eſt caſtitas cœlibum, quam caſtitas nu-*
„ *ptiarum: quod enim ego nunc ago, melius A-*
„ *braham, & alii antiqui ſancti egiſſent, ſi tunc*
„ *agendum eſſet: quod autem illi egerunt, ſic e-*
„ *go non egerem, etſi nunc agendum eſſet*: 2. quia
„ forte ille qui non eſt virgo, habet excellen-
„ tiorem virtutem: unde idem S. Auguſtinus
„ in libro de S. Virginitate, cap. 44. *unde*,
„ inquit, *ſcit virgo, quamvis ſollicita quæ ſunt*
„ *Domini, quomodo placeat Domino: ne forte pro-*
„ *pter aliquam ſibi incognitam mentis infirmita-*
„ *tem nondum ſit matura martyrio, illa vero mu-*
„ *lier cui ſe præferre geſtiebat, jam poſſit bibere ca-*
„ *licem Dominicæ humilitatis?*

(a) 2. 2. quæſt. 152. art. 4. ad 2.

Inſt. ultimo: quando duo concurrunt, quorum alterum Deus imperat, alterum in conſiliis locum habet, ſine dubio debet præferri, quod eſt mandatum; Dei namque lex nihil, niſi quod eſt optimum præcipit: atqui lex matrimonii obeundi lata pro omnibus eſt, quando in ipſis mundi primordiis dixit Deus: *creſcite & multiplicamini*, (b) Virginitatis e contra merum conſilium fuit: *de Virginibus*, ait Apoſtolus, (c) *præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino* &c. ergo nuptiæ Virginitate præcellunt.

(b) Gen. 1. 28.
(c) 1. Cor. 7. 25.

℞. Multiplex in hoc argumento vitium eſſe.

1. In eo quod dicitur, de Matrimonio divinum eſſe mandatum, ad omnes reſpiciens; Virginitatis vero merum eſſe conſilium, manifeſta pugnantia ac contradictio eſt: nam ſi nubendi neceſſitatem Deus omnibus poſuit, quomodo poterat Virginitatis ſervandæ eſſe ſuaſor? hoc enim quid aliud foret, quam legis ſuæ infractionem conſulere? ipſa itaque adverſariorum confeſſio, concedentium tenendæ Virginitatis conſilium eſſe, Matrimonium non eſſe omnibus imperatum, plena convictio eſt.

2. Quod generatim velut pro certo principio ponitur, præcepta conſiliis eſſe meliora, ineptiſſimum abſurdiſſimumque eſt; totamque Evangelii perfectionem ſubvertit: præcepta namque, majori ſaltem ex parte, qualia nimirum omnia ſunt quæ in Decalogo continentur, in iis verſantur rebus, quæ ratio ipſa imperat, lubenſque natura ſana, quippe convenientiſſima ſibi amplectitur: conſilia vero prætergreſſa naturæ vires, ad hæroicam perfectionem aſpirant. Sic e c. modeſte ac moderate matrimonio eſſe utendum, prolem ex eo progenitam pie ac diligenter educandam naſcituros ex nuptiis filios non præfocandos, uxorem alienam non concupiſcendam, præcepta naturæ ſunt, quæ quisquis in belluam non degeneravit, naturæ vires non ſuperare intelligit: verum propter regnum cœlorum, non ab illicito tantum concubitu, ſed a legitimo thalamo abſtinere, caſtigare corpus ſuum, ſeque ipſum Chriſto caſtam virginem exhibere: conſilium hoc eſt, ad angelicæ naturæ conſortium hominem evehens, tantæque excellentiæ ac difficultatis, merito ut a Chriſto de illo dictum fuerit: *qui poteſt capere, capiat*: perperam ergo conſiliis præcepta æquiparantur, nedum dici poſſint excellentiora.

3. Conceſſa maj. nego min. iis namque verbis: *creſcite & multiplicamini*: (quod alibi nec ſemel eſt obſervatum) non tam præceptum, quam fœcunditas ipſa benedictioque ſignificatur, humanæ naturæ ad ſobolis procreationem conceſſa: cujus rei præter cætera, invictiſſimum argumentum eſt: quod brutis animantibus, non ſecus ac hominibus dictum ſit: *creſcite & multiplicami*. deinde etiam ſi verum in his verbis præceptum intelligeretur, nihil inde contra nos erui poſſet: ad hæc enim tempora mandatum reſpiceret, quibus humani generis, & Iſraelitici populi propagationi conſulendum erat: Adami namque familia per orbem univerſum propagata, deſiit mandatum omnes & ſingulos obligare, ut conſtat exemplo Joſue, Eliæ, Elizæi, Jeremiæ, Joannis Baptiſtæ, & aliorum qui cœlibem vitam duxerunt: quod cum negari non poſſit in lege veteri contigiſſe, quanto flagitioſius diceretur, in lege Evangelica, omnibus matrimonium imperari: cum in contrarium certiſſime conſtet, Chriſtum & Apoſtolos exemplo ſuo atque doctrina virginitatem ſummopere commendaſſe?

Sequitur

QUÆSTIO TERTIA.

De Matrimonii Unitate.

Matrimonium unum a viri & mulieris ſingularitate vocatur, quatenus nimirum vir unus, una uxore, & una viciſſim uxor uno marito contenti vivunt: quæritur utrum hæc ſingularitas ita matrimonii naturæ conveniat, ut ſine illa veras nuptias eſſe repugnet? ſive, ut conſuetis verbis utamur, ut polygamia evertat contractus nuptialis eſſentiam?

Eſt autem polygamia duplex: ſimultanea & ſucceſſiva: ſimultaneam dicunt, ſi vir unus cum multis ſimul uxoribus, vel e contra uxor una cum multis ſimul maritis pactum ineat conjugale: ſucceſſivam vocant, quando altero conjugum mortuo, qui ſupereſt ad novas nuptias tranſit.

De utraque ſigillatim inveſtigandum, an, & quomodo contractui matrimonii adverſetur?

Sit igitur.

CAPUT PRIMUM.

Utrum cum vero Matrimonio Polygamia ſimultanea ſtare poſſit?

Quæſtio explicatur.

1. DIvini juris naturalis, & poſitivi, habenda hic ratio eſt.

Jus divinum naturale eſt, quod natura ipſa verius dixerim, Deus auctor naturæ præſcribit: ſic, *ab alieno abſtinendum, nemini inferendam injuriam, quod tibi fieri non vis, alteri non faciendum*, generalia naturæ ipſius edicta ſunt, quæ omnium mentibus conditor naturæ Deus inſculpſit, quæque deleri ab humano corde, niſi natura ipſa aboleatur, non poſſunt.

Jus divinum poſitivum eſt, quod etſi natura non dictet, divina tamen auctoritate indictum eſt: illudque lege nova & veteri, utroque videli-

Digitized by Google

delicet teſtamento ampliſſime continetur: ſic in lege Moyſi circumciſio, ad legem poſitivam divinam ſpectabat: in Evangelica pariter baptiſma jure poſitivo dicitur abſolute neceſſarium ad ſalutem.

2. Jus divinum naturale, aliud variabile, aliud invariabile eſt: invariabile dicimus, quod primario naturæ fini conſentaneum eſt, nec aliter niſi peccaodo infriogi poteſt: qualia ſunt generalia effata: *Deus eſt coleudus: quod tibi fieri non vis, alteri ue feceris*, &c. hæc enim & ſimilia quocumque in caſu locum habent, nec ullam diſpenſationem admittunt, propterea quod in contrarium agere ſit peccatum: variabile eſt, quod etſi in ſe præciſe, nullaque circumſtantiarum habita ratione, quid ſit agendum præſcribat; attentis tameo locorum, temporum, aliiſque conditionibus, aliquam diſpenſatiooem admittit, propterea quod non ad primarium naturæ finem, ſed ad ſecundarium ordinetur. Sic, (ne aliunde quam ex præſenti materia exempla quæramus,) quod frater cum ſorore nubat, eſt equidem legi naturali (univerſim loquendo) contrarium; hujuſmodi namque nuptias honeſtati repugnare, communis gentium omnium, oiſi barbaræ & incultæ fuerint, conſenſio eſt: fuit tamen tempus, quo propter hominum paucitatem, maſculiſque ac fœminis ex eodem patre prognatis, na defraudaretur natura fine ſuo præcipuo, neceſſarium fuit fratrem cum ſorore Deo diſpenſante, conjungi: quid enim acturi erant Adami filii, ſi cum propriis ſororibus commiſceri ad propagationem generis humani non potuiſſent?

3. Jus divinum poſitivum aliud ad antiquam, aliud ad legem Evangelii, ut prediximus, pertinet: habuit enim lex Moyſi, habet & ſua Evangelium peculiaria præcepta: unde etiamſi polygamia ſimultanea in veteri lege conceſſa attendi poſſit; non inde ſequitur ſtatus Evangelici parem eſſe conditionem.

4. In hac de ſimultanea polygamia quæſtione, non putandum, abſolute, & per omnia mulieris virique æqualem eſſe conditionem: quamquam enim poſſet vir unus plures ſimul legitime uxores habere, non inde neceſſario ſequeretur, par mulierum privilegium eſſe, niſi oſtenderetur, utrumque pariter primario naturæ ac matrimonii fini noo adverſari.

Origo Polygamia & progreſſus.

Matrimonium primitus in unitate, individua ſcilicet uoius cum una conjunctione divina ſanctione fundatum, nemo vocabit in dubium, oiſi cui Pentateuchus fabula erit: in ipſo enim libri Geneſis limine, (a) *creavit Deus*, inquit author ſacer, *hominem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creavit illum, maſculum & fœminam creavit eos*: quod & capite ſequeote confirmans, *dixit quoque Dominus Deus*, ait, (b) *non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adjutorium ſimile ſibi . . . . immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cumque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea, & ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam: dixitque Adam: hoc nunc os de oſſibus meis & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro ſumpta eſt: quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

(a) Gen. 1. 27.

(b) Ibid. 2. 15. & ſeqq.

Primus omnium Lamech de ſtirpe Cain, uxorum pluralitatem invexit: quod deinceps pravum exemplum gentilea libidine impellente ſecuti ſunt. *Mathuſael genuit Lamech*, ait ſcriptura, (c) *qui accepit duas uxores: nomen unè Ada, & nomen alteri Sella.*

(c) Gen. 4. 19.

S. Patriarcha Abraham veri Dei cultoribus polygamiæ viam, Deo ita diſponente, aperuit: ii nimirum non æſtu libidinis, ut Gentiles, ſed multiplicandi fidelis populi cauſa, & legis novæ arcana præfigurantes, pleraſque ſimul uxores duxerunt.

Moyſes polygamiam velut Iſraelitarum communi more receptam in Deuteronomio memorat; *ſi habuerit homo duas uxores*, inquit, (d) *unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus, volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ*, &c.... & paulo poſt: (e) *quando habitaverint fratres ſimul, & unus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui: & primogenitum ex ea, filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Iſrael*, &c.

(d) Deuter. 21. 15. & ſeqq.

(e) Ibid. c. 25. v. 5.

Dominus Jeſus Chriſtus, novi Teſtamenti auctor, veræque ſapieotiæ promulgator, conceſſionem veteri populo in cauſa polygamiæ factam penitus revocavit, & matrimonium ad primævam inſtitutionem reduxit, ut conſtabit ex diceodis inferius.

§. PRIMUS.

Diverſis concluſionibus veritas ſtabilitur.

Jam quæritur an & quatenus ſimultanea polygamia legi naturali ac poſitivæ repugnet? quam difficultatem, quia varia & multiplex eſt, diverſis aſſertionibus explicabo.

Concluſio I. polygamia ſimultanea unius uxoris cum multis viris juri naturali, & fini nuptialis contractus plane repugnat.

Communis hæc gentilium ipſorum ſententia fuit, in lumine naturæ fundata: indeque invicte probatur; tum quia prolis generationi, quæ primarius matrimonii finis eſt, penitus advertatur; cum experientia notum ſit, perditas mulieres quæ multis ſemetipſas viris proſtituunt, infœcundas eſſe: tum quia reddit incertum patrem, adeoque liberorum educationi, qui nuptiarum ſecundus eſt finis, maxime nocet: atque hinc patet, quam fuerit inſanum commentum Platonis Ethnicorum ſapientiſſimi, in ſua non tam Republica, quam Rerum publicarum everſione, bonorum omnium inter cives communitatem, ne ipſis quidem exceptis uxoribus permittentis: ut enim bene Ariſtoteles obſervavit (f) hanc ſententiam expendens ac reſutans, ſi non in cæteris tantum rebus, ſed & in uſu mulierum communio locum haberet, ſuſdeque omnia miſcerentur, oec jam poſſet quiſquam aut propriam ſobolem, aut cognationem agnoſcere: atque adeo in tanta confuſione, cum nemo patrem, fratres, ſorores ſecerneret, inceſtibus, parricidiis, omni denique crimioum generi fræna laxarentur: unde evidens eſt pernicioſiſſimum Platonis fuiſſe conſilium. Itaque in hujus concluſionis uberiori probatione non immorabimur, ut ad alias quæ ſunt majoris momenti pergamus.

(f) Lib. 2. polit.

Concluſio 2. polygamia ſimultanea unius viri cum multis uxoribus, jure naturali & divino illicita eſt.

PROBATIO I. PARTIS.

Prima pars, quæ eſt de jure naturali, multis momentis adſtruitur.

1. Matrimonium mutuam utriuſque conjugis in corpus alterius poteſtatem neceſſario importat, *Mulier*, inquit Apoſtolus, (g) *ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*; atqui non poteſt jus illud ſalvum integrumque conſiſtere, niſi vir totum ſe uni uxori tradat, quomodo uxor uni ſe viro totam committit: nam propter hanc recipocram poteſtatem tenetur maritus uxori debitum reddere, quoties loco & tempore debitis petierit: *uxori vir debitum reddat*, ait Apoſtolus, (h) *& uxor viro.* Porro officium illud implere nequit, qui multas ſimul uxores duxit: ergo uxorum pluralitas tum æquaitati quam virum inter & mulierem natura ipſa conſtituit, tum fidei ac juſtitiæ conjugali contraria eſt.

(g) 1. Cor. 7. 4.

(h) Ibid. v. 3.

2. Quam-

2. Quamquam mulierem viro ſubjectam eſſe oporteat, prout & natura dictat, & Apoſtolus præcipit, *mulieres*, inquiens, (a) *viris ſuis ſubdita ſiat ſicut Domino, quoniam vir caput eſt mulieris*: non tamen viro deſpoticum in mulierem, ſed politicum duntaxat imperium convenit, nec illam debet famulæ loco habera, ſed tamquam ſociam honorare: non enim mulier ax pedibus aut capita, ſed ax latere viri educta eſt, ut neque primatum ſibi arrogaret: nac ancillis annumeraretur: itaque viri & muliaris, quamquam diverſis officiis, in familiæ regimine, perfecta communio eſt; & ad eam procreandam atque augendam, uterque in alterum exercet, ut prædiximus, principatum. Hoc poſito principio ſic proſequor argumentum.

(a) Eph. 5. 22.

Ubi principatus eſt, ſingularitatam eſſe oportet; ubi enim diviſio imperii eſt, vix, ac ne vix quidem intelligitur principatus: hinc a Lucano poeta dictum:

omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

atqui, ut prædictum eſt, in his quæ ad Thorum conjugii pertinent, par viri & muliaris eſt poteſtas: ergo in utroque principatus omne conſortium reſpuit; ita ut nec unius mulieris plures mariti, nec unius viri plures eſſe uxores poſſint: hinc illa conjugibus, quodam velut naturæ impetu inſita xelotipia, qua vir adverſus virum, & muliar adverſus mulierem in conſortium Thori admiſſam rabioſa indignatione concitatur.

3. Non ad Thalami tantum, ſed & ad familiæ regendæ conſortium uxor aſſumitur: atqui curas domeſticas, & familiæ adminiſtrationem conturbaret uxorum pluralitas: polygamia enim ex ſa diſcordias & bella domeſtica concitat, cum uxor quælibet præferri ſe ambiat & filios ſuos, & ne familiaritar quidam eos eum æmulæ filiis vivere facile patiatur, id quod præter cætera quæ afferri poſſent, vel unum *Saræ*, Abrahæ uxoris, axemplum demonſtrat, da qua in Geneſi ſic narratur, (b) *cum vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham, ejice ancillam hanc, & filium ejus* &c. ergo polygamia ſimultanea juri naturali contraria eſt.

(b) Gen. 21. 9. & ſeq.

4. Gentilium ad quos fidei lumen non pertigerat, accedit conſenſus: hanc enim veritatem Ariſtoteles, aliique Philoſophi, natura duce cognoverant, & polygamiam velut Reipublicæ pernicioſam diſſuadebant: hinc etiam jure civili ab Ethnicis principibus conſtituto cautum fuerat, ut qui plures ſimul uxores duxiſſet, infamia notaretur, neve tantum flagitium judex competens inultum eſſe permitteret, ſane qui inter Ethnicos fuerunt naturalis juſtitiæ obſervantiores (quæ laus Romanorum propria fuit) monogamiam teſte Sancto Auguſtino, (c) ſic coluerunt; ut numquam ſibi uxorum pluralitatem parmiſerint. Notum *Papyrii Prætextati* ingenioſum mendacium, unde continentiæ Romanorum a multis uxoribus certiſſimum eruitur argumentum. Rem ſic narrat *Aulus Gellius*. „ (d) Mos antea Senatoribus
„ Romæ fuit, in curiam cum prætextatis filiis
„ introire cum in ſenatu res major quæpiam
„ conſultata, eaque in diem poſterum prolata
„ foret; placuit ut eam rem ſuper qua tracta-
„ viſſent, na quis anuntiaret, prius quam de-
„ creta eſſet: mater Papyrii pueri, qui cum
„ parente ſuo in curia fuerat, percontata eſt
„ filium, quidnam in ſenatu patres egiſſent,
„ puer reſpondit tacendum eſſe, neque id dici
„ licere; mulier fit audiendi cupidior ſecretum
„ rei, & ſilentium pueri animum ajus ad in-
„ quirendum everberat: quærit igitur compreſ-
„ ſius violentiuſque: tum puer matre urgente,
„ lepidi atque feſtivi mendacii conſilium capit:
„ actum in ſenatu dixit, utrum videretur uti-
„ lius exqua Republica eſſe, unus ne ut duas
„ uxores haberet, an ut una apud duos nupta
„ eſſet: hoc illa ut audivit, animus compave-
„ ſcit: domo trepidans agreditur; ad cæteras
„ matronas pervenit, ad Senatum poſtridie
„ matrum familias caterva lacrymantes atque
„ obſacrantes orant, una potius ut duobus nu-
„ pta fieret, quam ut uni duæ. Senatores in-
„ gredientes curiam, quæ illa mulierum in-
„ temperies, & quid ſibi poſtulatio illa vellet,
„ mirabantur: puer Papyrius in medium curiæ
„ progreſſus, quid matar audire inſtitiſſet, quid
„ ipſe matri dixiſſet, rem ſicuti fuerat, denar-
„ rat: Senatus fidem atque ingenium pueri
„ axoſculatur: conſultum facit uti poſt hac
„ pueri cum patribus in curiam non introeant,
„ niſi ille unus Papyrius: atque puero poſtea
„ cognomentum, honoris gratia, decreto in-
„ ditum, *Prætextatus*, ob tacendi loquendique
„ in ætate prætextata prudentiam.

(c) lib. de bono conjug. c. 7.

(d) noctium Atticarum lib. 1. c. 23.

Ita Gellius da Papyrio, cujus factum tanta cum lauda mamoriæ proditum plane convincit, uti uxoribus, maritorum, ſic maritis pluralitatem conjugum fuiſſe priſcis Romanorum legibus interdictam.

PROBATIO II. PARTIS.

Quod vero jure pariter divino polygamia ſimultanea viris illicita ſit, quæ pars concluſionis altera eſt, probant non ſemel adducta ex Ganeſi verba (e) *Maſculum & fœmiaam creavit eos*: ad quæ alludens in Evangelio Dominus Jeſus: *non legiſtis*, inquit, (f) *quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: itaque jam non ſunt duo, ſed una caro*: inde enim certo inferunt Sancti Doctores, atque inter cæteros SS. Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Theophilactus, Venerabilis Beda, & Innocentius III. matrimonium hac lege a Deo fundatum, ut in duorum, nec plurium, individua conjunctione conſiſtat: non enim ait Scriptura: *Maſculum & fœminas fecit eos*; ſed; *maſculum & fœminam*: non dicit: *adhærebit uxoribus ſuis*; ſed: *uxori ſuæ*: non ait: *erunt tres vel plures in carne una*; ſed: *erunt duo in carne una*.

(e) Gen. 1. 27. 5. 2.
(f) Matt. 19. 4.

Nec aſt, quod hæc veritas ſcripturæ teſtimonio impugnetur, ubi de Lamech dicitur (g) *quod accepit duas uxores*: hæc enim facti narratio, non approbatio eſt; atque idipſum axemplo malo, ab homine malo commiſſum, probatiſſimi Scripturarum interpretes atteſtantur.

(g) Gen. 3. 19.

Sic *Tertullianus*: *vim*, inquit, (h) *paſſa eſt inſtitutio Dei per Lamech*, & alibi: (i) *numerus matrimonii a maledicto viro cœpit, primus Lamech duabus maritatus, tres in unam carnem effecit.*

(h) lib. de monog. c. 4.
(i) lib. de Exhort. caſtit. c. 5

Et S. *Hieronymus*, (k) una coſta, *inquit*, a
„ principio in unam uxorem verſa eſt, & arunt
„ duo in carne una, non tres, neque quatuor,
„ alioquin non jam duo, ſed plures. Primus
„ ſanguinarius & homicida, unam carnem in
„ duas diviſit uxores, homicidium & bigamiam
„ eadem cataclyſmi delavit pœna.

(k) adv. Jovinian. lib. 1. c.

Concluſio Tertia, non ita uxorum pluralitas lege naturali aut poſitiva vetatur, quin aliquando licitum Deo diſpenſante fuerit, plures habere.

Probatur 1. concluſio auctoritate & ratiocinio Sancti Thomæ: „ dicendum, *inquit*, (l) quod
„ ſicut ex dictis patet, pluralitas uxorum eſſe
„ dicitur contra legem naturæ, non quantum ad
„ prima præcepta ejus, ſed quantum ad ſecun-
„ da, quæ quaſi concluſiones a primis præceptis
„ derivantur: ſed quia actus humanos variari
„ oportet, ſecundum diverſas conditiones perſo-
„ narum & temporum, & aliarum circumſtan-
„ tiarum; ideo concluſiones prædictæ a primis
„ legis naturæ Præceptis non procedunt, ut ſem-
„ per efficaciam habentes, ſed in majori par-
„ te: talis eſt enim tota materia moralis, ut patet
„ per Philoſophum in libris Ethicorum. Et ideo
„ ubi eorum afficacia deficit, licite ea præter-
„ mitti poſſunt: ſad quia non aſt facila determi-
„ nare hujuſmodi varietates, ideo illi, ex cujus
„ autho-

(l) ſuppl. quæſt. 65. art. 2. in corp.

„ anthoritate lex efficaciam habet, reſerva-
„ tur, ut licentiam præbeat legem prætermit-
„ tendi in illis caſibus, ad quos legis effica-
„ cia non extendere ſe debet: & talis licentia
„ diſpenſatio dicitur: lex autem de unitate
„ uxoris non eſt humanitus, ſed divinitus in-
„ ſtituta; nec unquam verbo aut litteris tra
„ dita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia quæ
„ ad legem naturæ qualitercumque pertinent,
„ & ideo in hoc a ſolo Deo diſpenſatio fieri
„ potuit per inſpirationem internam, quæ qui-
„ dem principaliter patribus Sanctis facta eſt,
„ & per eorum exemplum ad alios derivata
„ eo tempore, quo oportebat prædictum na-
„ turæ præceptum prætermitti, ut major eſ-
„ ſet multiplicatio prolis ad cultum Dei edu-
„ candæ: ſemper enim principalior finis ma-
„ gis obſervandus eſt, quam ſecundarius: un-
„ de cum bonum prolis ſit principalis matri-
„ monii finis, ubi prolis multiplicatio neceſ-
„ ſaria erat, debuit negligi ad tempus impe-
„ dimentum, quod poſſet in ſecundariis fini-
„ bus evenire, ad quod removendum, præ-
„ ceptum prohibens pluralitatem uxorum or-
„ dinatur.

Probatur 2. veterum patriarcharum exemplo: ex ſacra hiſtoria notum eſt, Abraham, Jacob, Davidem, & alios, uxores plurimas habuiſſe: quo poſito ſic argumentor.

Vel dicendum cum Calvino, aliiſque ſectariis, Abrahamum & alios in antiqua lege plurium ſimul uxorum ductores, graviſſimi eamobrem peccati reos fuiſſe; vel fatendum polygamiam iis, divina diſpenſatione permiſſam: atqui primum dici nequit: ergo alterum concedendum.

Minoris propoſitionis veritatem non eſt difficile multis momentis oſtendere.

1. Eſt, reverentia debita ſacræ ſcripturæ, quæ Abrahæ, aliiſque Patriarchis ſingularis Sanctitatis teſtimonium perhibet: hinc apud
(a) *Matt.* 8. 11. Matthæum electis promittitur, (a) forent recumbant cum Abraham & Jacob in Regno cœ-
(b) *Luc.* 16. 22. lorum: & in Evangelio Lucæ, (b) dicitur Lazarus portatus ab Angelis in ſinum Abrahæ tamquam in locum felicitatis; cum tamen ex verbo Dei certum ſit, adulteros regnum Dei non poſſeſſuros.

2. Eſt, ſi quiſquis in antiquo Teſtamento repertus polygamus, adulterii hoc ipſo convinceretur, Deus Davidem in ea hypotheſi toties adulterum, impunitum non reliquiſſet, quem propter adulterium cum Bethſabee uxore Uriæ commiſſum (2. Reg. 11.) graviter adeo caſtigavit: atqui cum de hoc concubitu tanta ultio ſumpta ſit, de aliis quas duxit uxoribus prorſus in ſcriptura ſiletur: nullibi namque legitur quod propter pluralitatem mulierum fuerit reprehenſus: ergo &c.

3. Jojada ſummus ſacerdos Joaſo Regi Juda duas uxores nuptui dedit: fecit (*Joas*) inquit
(c) *Paralip.* 2. 24. v. 2. ſcriptor ſacer (c) *quod bonum eſt coram Domino, cunctis diebus Jojadæ Sacerdotis: accepit autem ei Jojada uxores duas e quibus genuit filios & filias*: atqui ei, rei tam malæ author princeps ſacerdotum non fuiſſet, ſi nimirum uxorem alteram ſine adulterio, & violatæ legis crimine ducturus non erat: ergo &c.

4. De Sara in Scriptura legitur, quod ejus hortatu Abrabam cum Agar Aocilla ſua fœdus nuptiarum iniverit. „ Igitur, *ait Auctor ſacer*,
(d) *Gen.* 16. 1. & *ſeqq.* „ (d) Sarai uxor Abrabam non genuerat libe-
„ ros: ſed habens Ancillam ægyptiam nomi-
„ ne Agar, dixit marito ſuo: ecce coocluſit
„ me Dominus, ne parerem: ingredere ad
„ Ancillam meam, ſi forte ſaltem ex illa ſuſ-
„ ſcipiam filios: cumque ille acquieſceret de-
„ precaoti, tulit Agar ægyptiam Ancillam
„ ſuam, poſt annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan; & dedit eam viro ſuo uxorem . . . . . . porro niſi concedamus polygamiam Abrahamo Deo revelante permiſſam, non eum ſolum, ſed & uxorem ejus flagitii accuſamus, quippe quæ omni pudore depoſito, fideque nuptiarum contempta, maritum ſuum ad pellicatum induxerit: ergo &c.

5. Mulieres antiquis patribus, plurali licet numero, junctæ, uxores indiſcriminatim vocantur, nullibi vero innuitur eas fuiſſe adulteras: dicendum ergo ideo ab adulterio fuiſſe immunes, quia hoc ſibi erat divina revelatione conceſſum.

Quod ſi alicui temerario & abſque fundamento dictum videtur, ſciat hanc Sanctorum patrum eſſe ſententiam. Sic *S. Ambroſius*: „ (e) *lib.* 1. *de Abraham c.* 5.
„ fortaſſe *inquit*, (e) dicat aliquis: quomodo
„ Abraham nobis imitandum proponis, cum
„ de Ancilla ſuſceperit filium? aut quid ſibi
„ vult hoc eſſe, ut tantus vir huic errori fue-
„ rit obnoxius, cujus tanta opera miramur?
„ & ideo ne quodam more navigantium lo-
„ cum hunc, quem plerique vadoſum putant,
„ declinaſſe videamur, rationem ejus expla-
„ nare cordi eſt . . . . (ſecunda) (*Abraha*
„ *defenſio*) illa eſt, quod non ardore aliquo
„ vagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis
„ formæ captus decore, Ancillæ contubernio
„ conjugalem poſthabuit Thorum, ſed ſtudio
„ quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobo-
„ lis: adhuc poſt diluvium raritas erat gene-
„ ris humani: erat etiam Religionis, ne quis
„ non reddidiſſe debitum videretur naturæ . .
„ . . nec otioſum eſt, quod uxor auctor facti
„ inducitur, ut excuſetur maritus, ne vago
„ raptus errore credatur . . . . Tertia quoque
„ (defenſio) eſt, quam nobis Apoſtoli Pau-
„ li tribuit auctoritas, qui ait: illa quæ geſ-
„ ſit Abrabam ut de Ancilla ſuſciperet ſobo-
„ lem, in figuram facta ſunt, & ſecundum
„ allegoriam dicta: allegoria eſt, cum aliud
„ geritur, & aliud figuratur; ſicut etiam i-
„ pſe Apoſtolus docet, dicens: (f) *ſub lege* (f) *Gal.* 4. 21. & *ſeq.*
„ *volentes eſſe, legem non legiſtis? ſcriptum eſt*
„ *enim quoniam Abraham duos filios habuerit*,
„ *unum de Ancilla, & unum de libera: ſed is*
„ *qui de Ancilla, ſecundum carnem natus eſt*,
„ *qui autem de libera, per repromiſſionem: quæ*
„ *ſunt per allegoriam dicta: nam hæc ſunt duo*
„ *Teſtamenta: unum quidem a monte Sina in*
„ *ſervitutem generans, quod eſt Agar*, duos
„ populos oſtendens de Abrahæ generatione
„ manare: unum Judæorum qui legis ſyllabis
„ ſerviat; eo quod de Ancilla in ſervitutem
„ videatur eſſe generatus: alterum Chriſtia-
„ num, qui ad remiſſionem peccatorum cœ-
„ leſtis gratiæ libertatem acceperit: quod
„ ergo putas eſſe peccatum, advertis eſſe my-
„ ſterium, quo ea quæ poſterioribus erant
„ futura temporibus, revelabantur . . . .
„ agnoſcamus ergo quoniam hæc quæ in figu-
„ ram contingebant, illis crimini non e-
„ rant.

Concinit *S. Joannes Chryſoſtomus* commentario in Geneſim (g) ubi de Jacob Patriarcha Ser- (g) *hom.* 56. *in Gen.*
monem habens, eumque ab omni peccato ex polygamia contracto excuſans: „ Neque juxta
„ ſtatum qui nunc eſt, *inquit*, opera quæ tum
„ facta ſunt judices: tunc enim quia principia
„ erant, permiſſum fuit cum duobus vel tri-
„ bus, vel pluribus miſceri, ut humanum ge-
„ nus propagaretur.

Et *S. Auguſtinus* de antiquis Patriarchis: „
„ tunc, *inquit*, (h) ipſius pietatis erat opera- (h) *lib. de bono conjug. c.* 17.
„ tio, etiam carnaliter filios propagare, quia il-
„ lius populi generatio nuncia futurorum erat,
„ & ad diſpenſationem propheticam pertinebat:
„ ideoque non ſicut uni viro etiam plures habe-
„ re licebat uxores, ita uni fœminæ plures vi-
„ ros, nec prolis ipſius cauſa, ſi forte illa pa-
„ rere poſſet, ille generare non poſſet, . . . (i) (i) *Ibid. c.* 16.
„ de ſuis nuptiis filios propter Chriſtum quære-
„ bant ad genus ejus ſecundum carnem diſtin-
„ guendum ab omnibus gentibus ſicut Deo diſ-
„ ponere placuit: ut hoc præ cæteris ad eum
„ prophetandum valeret, quod prænuntiabatur,
„ ex quo etiam genere, & ex qua gente eſſet
„ in carne venturus.

Acce-

Accedit auctoritas *Innocentii III.* Pontificis Maximi. *Nec ulli*, inquit, (a) *unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum .... per quam ſicut Jacob a mendacio, Iſraelitæ a furto, Sarnſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ, & alii viri juſti qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores ab Adulterio excuſantur*: ergo &c.

(a) cap. gaudemus: extra: de divortiis.

Concluſio quarta. Chriſtus in Evangelica lege, omni abrogata diſpenſatione, & priſca Dei conditoris lege poſtliminio revocata, matrimonium in viri & mulieris unitate conſtituit.

Fidei hoc dogma eſt, a patribus Tridentinis contra Lutheti neqoitiam novo decreto aſſartum. „ Si quis dixerit, *inquiunt*, (b) licere Chriſtianix plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum; anathema ſit .... *Et in doctrina de matrimonii Sacramento:* (c) Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum, *ajunt*, primus humani generis parens divini Spiritus inſtinctu pronunciavit, eum dixit: *hoc nunc as ex oſſibus meis, & caro de carne mea*, &c. hoc autem vinculo duos tantummodo copulati & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba, tamquam a Deo prolata referens dixit: *itaque jam non ſunt duo, ſed una caro:* ſtatimque ejuſdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronunciatam, his verbis confirmavit: *quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*.

(b) ſeſſ. 24. can. 2.

(c) Ibid.

PROBATIO I.

Ex Evangelio.

Apertiora hujus veritatis in Evangelio teſtimonia ſunt, quam ut poſſint ulla ſophiſmatum caligine obſcurari.

Licet homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa? inquiunt Chriſto Phariſæi tentantes eum: (d) „ qui reſpondens ait eis: non legiſtis, quia qui fecit hominem, ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet .... Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

(d) Matt. 19.3. & ſeq.

Inde ſic enaſeitur argumentum: niſi in Evangelica lege omnis circa polygamiam ſimultaneam ſublata diſpenſatio foret, qui dimiſſa uxore ſua aliam duceret, mœchari dici non poſſet: quomodo enim juſte accuſaretur de adulterio, qui prima uxore repudiata alteram quæreret, ſi nec utraque ſimul retenta in infamiam illam incurreret? porro ubi divina diſpenſatione licitum foret, duas ſimul uxores habere, neutrius poſſet maritus dici adulter, cum utriuſque vir eſſet legitimus: atqui diſerte veritas ipſa pronunciat, omnem qui dimittit uxorem ſuam, & aliam ducit, mœchari, & qui dimiſſam ducit, mœchari: ergo nullum diſpenſationi dat locum.

Deinde: tale vult Chriſtus eſſe ſui ſequacium matrimonium, quale ab initio a Deo firmatum eſt: *non legiſtis*, inquit, *quia qui fecit hominem ab initio* &c. atqui ab initio unius cum una matrimonium fœderatum eſt, & non fuit caro una, niſi duorum: iiſdem ergo limitibus in nova lege matrimonium coercetur.

Erit forte qui obſtrepat, ex ipſo Chriſti oraculo ſequi, polygamiam ſimultaneam aliquando ſalrem permitti, ſi nimirum prima uxor adulterium perpetrarit: *qui dimiſerit*, inquit, *uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur:* nam cum rejecta adultera aliam ducere liceat; evidens eſt, duas, in hoc caſu, ejuſdem uxores eſſe, quæ nimirum propter fornicationem dimiſſa eſt, & quæ novis nuptiis in repudiatæ locum eſt ſubſtituta.

Verum puerilem hanc eſſe argutiam, duo quæ ſequuntur argumenta invicte probant.

1. Enim dato & non conceſſo; (id quod erit inferius expendendum) hunc textus Evangelici eſſe ſenſum, quod adultera uxore repudiata aliam ducere viro liberum relinquatur; quis non videt in tali caſu non futurum polygamum? hoc enim nomine ſolus ille cenſeri poteſt, qui duas ſimul uxores habet: porro in præſenti hypotheſi, non duas, ſed unam maritus uxorem haberet, quia matrimonium cum priore contractum, ſcripto libello repudii, irritum nullumque jam foret, nec ulla poſſet ratione ullove prætextu redintegrari. „ Si acceperit homo uxorem, *inquit Moyſes* (e) & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua: cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino: ergo &c.

(e) Deut. 24.1 & ſeq.

Quid quod, ſi in tali caſu, qui uxorem repudiavit adulteram, ejus non ceſſavit eſſe maritus, non deſtitit pariter illius uxor eſſe, mulier repudiata; cum hæc duo reciproca ſint: cumque aliunde, propter adulterium dimiſſæ liberum ſit, ad nova tranſire vota, conſequens erit unius uxoris poſſe plures ſimul eſſe maritos: atque adeo Chriſtum multo fuiſſe in concedendis diſpenſationibus largiorem, quam Deus in antiqua lege fuerit: nullibi namque in primi teſtamenti ſcripturis habetur, ſicut viris plures ſimul uxores ducere, ita mulieribus plures habere maritos conceſſum eſſe: fatendum ergo, ne in hoc quidem caſu, polygamiam a Chriſto permiſſam.

2. Nego abſolute textus Evangelici hunc eſſe ſenſum, ut dimiſſa uxore adultera, eaque vivente liberum marito ſit novam duxere: ſi quid enim apud Matthæum ſententia Chriſti obſcurum habet, Marci & Lucæ lectio explicat, ubi nulla facta reſtrictione affirmant, omnem eſſe adulterum, qui priore uxore rejecta aliam ducit: *quicumque*, ait apud Marcum Salvator (f) *dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam:* & in Evangelio Lucæ: (g) *omnis qui demittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur*

(f) Mar. 10. 11.

(g) Luc. 16. 18.

Quæ verba ponderans S. Auguſtinus: (h) „ Quod minus intelligitur apud Matthæum, *inquit*, apud alios Evangeliſtas intelligi poteſt: quapropter eum legerimus in Evangelio ſecundum Matthæum: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*: non debemus continuo putare illum non mœchari, qui propter cauſam fornicationis dimiſerit, & aliam duxerit; ſed adhuc ambigere, donec Evangelium ſecundum alios Evangeliſtas, a quibus hoc narratum eſt, conſulamus: quid ſi enim ſecundum Matthæum non quidem quod ad hanc rem pertinet dictum eſt totum, ſed ita pars dicta eſt, ut intelligeretur a parte totum, quod tamquam explanantes Marcus & Lucas, ut clareret plena ſententia, totum dicere maluerunt? cum itaque primum non dubitantes verum eſſe quod apud Matthæum legitur: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam præter cauſam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur:* quæſierimus utrum tantum iſte mœchetur ducendo alteram uxorem, qui præter cauſam fornicationis priorem dimiſerit; an omnis qui dimiſſa uxore alteram duxerit; ut ibi ſit etiam ille qui fornicantem dimiſerit? nonne ſecundum Marcum reſpon- „ debi-

(h) de adulter. conjug. lib. 1. c. 1.

debitur nobis, quid quæritis utrum ille ſit mœchus, & ille non ſit? *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit*: nonne etiam ſecundum Lucam dicetur nobis: quid ambigitis utrum ille qui propter cauſam fornicationis uxorem dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchetur? *omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur*: ac per hoc quoniam fas non eſt, ut Evangeliſtas, quamvis diverſis verbis de una re loquentes, ab uno ſenſu eademque ſententia diſſentire dicamus; reſtat ut Matthæum intelligamus a parte totum ſignificare voluiſſe: eamdem tamen tenuiſſe ſententiam, ut dimittens uxorem, & & alteram ducens, quidam mœchetur, id eſt qui præter fornicationem dimiſerit; quidam vero non mœchetur, id eſt qui præter fornicationem dimiſerit: ſed omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchari minime dubitetur: nam & illud quod etiam ſecundum Lucam ſequitur, *qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur*, quomodo eſt verum? quomodo mœchatur, niſi quia illa quam duxit, eo vivente a quo dimiſſa eſt, adhuc uxor aliena eſt? ſi enim jam ſuæ non alienæ miſcetur uxori, utique non mœchatur: mœchatur autem: aliena eſt ergo cui miſcetur. Porro ſi aliena eſt, hoc eſt, ejus a quo dimiſſa eſt, etiam ſi propter fornicationis cauſam dimiſſa eſt, nondum dimittentis uxor eſſe ceſſavit: ſi autem illius eſſe ceſſavit, jam hujus eſt cui nupſit: &, ſi hujus eſt, non mœchus judicandus eſt, ſed maritus: ſed quia non eum maritum dicit ſcriptura, ſed mœchum; adhuc illa illius eſt, a quo etiam cauſa fornicationis abjecta eſt: & ideo quamcumque etiam ipſe, illa dimiſſa ducit uxorem, quia cum alieno marito concumbit, adultera eſt; unde autem fieri poteſt, ut adulter etiam ipſe non ſit, cum conſtet adulterare quam duxit? ... *Hactenus S. Auguſtinus*.

PROBATIO II.

Ex Apoſtolo.

Nec a magiſtro veritatis Paulus ejuſdem præco diſſentit, quoties de matrimonio diſſerit, illud ſicut viri unius, ita & mulieris ſingularitate coarctans. “ Propter fornicationem, *inquit*, (a) unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat: uxori vir debitum reddat, ſimiliter autem & uxor viro: mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier: nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram ....: iis qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere ..... & vir uxorem non dimittat ...... alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem: ſolutus es ab uxore? noli quærere uxorem &c. .... His enim ſimilibuſque ſententiis quid apertius, quid luculentius ad probandum omnem in nova lege polygamiæ conceſſionem eſſe ſublatam? nam

(a) 1. Cor. c. 7. & ſeqq.

1. Ne in fornicationis quidem periculo permittit Apoſtolus, ut uxoris unitas excedatur; *propter fornicationem*, ait, *unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquæque virum ſuum habeat*: ergo plures unius uxoris viri, viciſſimque plures unius viri mulieres ſine fornicatione eſſe non poſſunt: porro ubi fornicatio, ibi peccatum: ubi peccatum, legis divinæ tranſgreſſio eſt: adeoque polygamiam divina Evangelii lege debemus vetitam confiteri: alioquin enim ſi in pluribus ſimul uxoribus a fornicatione cautio legitima foret, potuerat, quin & debuerat Paulus dicere: *propter fornicationem unuſquiſque ſuas uxores habeat*: ne nimirum gratiam ſupremi legiſlatoris invidere aut reſtringere videretur.

2. Declarat Apoſtolus, in matrimonio præſens contra incontinentiam remedium eſſe: *nolite fraudare invicem*, inquit, *niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram*: atqui ſi viro liceret plures ſimul habere mulieres, nuptiæ uxoribus contra incontinentiam remedium non præberent: quid enim *Berthæ*, exempli cauſa, juvaret uxorem eſſe, ſi concumbendi vexante libidine, vir ejus hoc ipſo tempore cum altera uxore utique ſua mariti officium exerceret? ergo &c.

3. Doctrina Apoſtoli eſt, a Chriſto ſine dubitatione accepta, mulierem ſui corporis non habere poteſtatem, ſed virum; virum pariter ſui corporis poteſtatem non habere, ſed mulierem: adeoque pari utrumque in uſu matrimonii jure frui: atqui ſi in lege Evangelica uni viro ex diſpenſatione concederetur multas ſimul uxores habere, jam mulieris nulla eſſet in viri corpus poteſtas, quippe quæ millies in iis quæ ſpectant ad nuptiarum commercium, repulſam ſine injuria pateretur, dum maritus erga alias uxores huic vacaret officio: ergo &c. “ ſi par eſt forma (matrimonii) in utroque, *inquit S. Auguſtinus*, (b) uterque mœchatur, ſi ſe alteri junxerit, etiam cum ſe a fornicante disjunxerit: parem eſſe formam in hac cauſa viri atque mulieris, ibi oſtendit Apoſtolus, quod ſæpe commemorandum eſt, ubi cum dixiſſet: *uxor non habet poteſtatem corporis ſui, ſed vir*: adjecit, atque ait: *ſimiliter & vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier*.

(b) de adulter. conjug. l. 1. c. 8.

PROBATIO III.

Ex perpetuo Eccleſiarum & patrum conſenſu.

Addo ad coronidem ex Eccleſiarum & patrum invariata conceſſione validiſſimum argumentum: illud enim ad fidem Catholicam pertinere ambigi nequit, quod ab Apoſtolicis uſque temporibus Eccleſia tenuit, obſervavitque tamquam a Chriſto præſcriptum: atqui matrimonium in perfecta unitate conſiſtere nec poſſe ſine adulterii crimine duplicari, Eccleſia ab ipſo ſui exordio docuit, tenuit, obſervavit, velut acceptum a Domino documentum: nullus in contrarium canon, nulla cujuſvis particularis Eccleſiæ repugnans ſive diſciplina, ſive conſuetudo laudari poteſt: nullus hic perſonarum, nullus Regum aut principum reſpectus eſt habitus, erga quos, quantum quidem licet, Eccleſia, nec immerito indulgentior eſſe ſolet: quin eo gravius in ipſis principibus ejuſmodi adulterini concubitus reprehenſi, quo majus in populis ſcandalum commovebant: ſic enim ſæculo nono *Nicolaus* I. Pontifex Maximus *Lotharium* Regem, duarum ſimul uxorum ſponſum, palam reprehendere non eſt veritus, & quod *Lamechi* adulterium turpiter imitatus eſſet, publice accuſare, nulla legum imperialium, ſi quæ contrariæ fuerint, reverentia præſules potuit a conſtitutis Evangelii dimovere: intelligebant quippe ſacri cuſtodes depoſiti, aliud Cæſaris, aliud Chriſti leges eſſe, neque fas eſſe illis iſtas cedere; ſed in omnibus Dei edicta debere præponi: in tanto patrum, ſcriptorumve numero, qui per mille quingentos & amplius annos difficillimas quæſtiones de matrimonio tractaverunt, nec unus occurrit, qui vel leviter a communi doctrina receſſerit: ſed, una omnium vox, unus ſenſus fuit, cum veritate Evangelii polygamiam conſtare non poſſe, & ne repudiata quidem propter fornicationem uxore, quamdiu illa vixerit, licere aliam ducere: qua de re præter cæteros conſuli poſſunt, *Siricius* Pontifex Maximus, Epiſtola 2. *Innocentius* I. Epiſtola 9. & S. *Auguſtinus* totis libris duobus de adulterinis conjugiis, ubi præter cætera hactenus memorata, aut quæ referri prolixius poſſent ſic loquitur:

(a) lib. 2. cap. 9. (a) „ Mulier alligata eſt, quamdiu vir ejus vivit: ergo conſequenter & vir alligatus eſt, quamdiu mulier ejus vivit: hæc alligatio facit, ut alii conjungi ſine adulterina copulatione non poſſint: unde neceſſe eſt, ex duobus conjugibus quatuor adulteros fieri, ſi & illa alteri nupſerit, & ille alteram duxerit; quamvis enim ſceleratius mœchetur, qui non cauſa fornicationis uxore dimiſſa alteram duxerit: quod genus adulterii commemoravit Matthæus: tamen non ſolum ipſe mœchatur, ſed ſicuti eſt apud Marcum, *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam, & ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur*; & ſicut eſt apud Lucam: *omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur; & qui dimiſſam a viro duxerit, mœchatur*: de quibus teſtimoniis jam ſatis in libro ſuperiore diſſerui.

Merito ergo nefandum *Lutheri* conſilium orbis Chriſtianus exhorruit, quo, accitis ad deliberandum *Melanchtone*, & aliis ſuæ perfidiæ ſociis, *Philippo* Landgravio Haſſiæ author fuit ut propria uxore ſuperſtite, infirmitatis ejus prætextu, uxorem alteram duceret. (*) Ita nimirum ſceleſtiſſimi homines qui toti cœleſtes videri volebant, ſub obtentu reformationis, Evangelium deformabant, conculcabantque! decebat enim vero novum vatem Lutherum, ſpretis ſcripturæ & traditionis oraculis, carmina non prius audita populis principibuſque cantare!

(*) Vide Hiſtor. Variationum lib. 6.

§. SECUNDUS.

Diluuntur aliquot objectiones, quæ fieri poſſent.

Audienda nunc & confutanda ſunt quæ contra has veritates torqueri poſſunt argumenta.

Objectio. Obiiciunt. Polygamia qua vir unus plures ſimul uxores in Thori conſortium recipit, nihil habet quod legi naturali repugnare dici poſſit: ergo &c.

Probatur antecedens verbis Sancti Auguſtini, „ libro vigeſimo ſecundo contra *Fauſtum* capite quadrageſimo ſeptimo. Quando mos erat, *inquit*, crimen non erat: & nunc propterea crimen eſt, quia mos non eſt. Alia enim ſunt peccata contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta: quæ cum ita ſint, quid tandem criminis eſt, quod de pluribus ſimul habitis uxoribus obiicitur ſancto viro Jacob? Si naturam conſulas, non laſciviendi, ſed gignendi cauſa illis mulieribus utebantur. Si morem: illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur. Si præceptum: nulla lege prohibebatur. Nunc vero cur crimen eſt, ſi quis hoc faciat, niſi quia & moribus & legibus hoc non licet?

Conſentit *Theodoretus* quæſt. ſexageſima ſeptima in Geneſim, ubi commixtionem Abrahæ cum Agar Ancilla ſua, ea ratione excuſat, *quod neque natura, nec ulla lex tum ſcripta plures ducere uxores prohiberet.*

Inde ſic eruitur argumentum;

Quod neque contra naturam ſit, neque contra mores, neque contra præcepta, nihil habet legi naturali contrarium. Atqui Auguſtino & Theodoreto judicibus, Abrahæ, Jacob, aliorumque patrum polygamia neque contra naturam fuit, nec contra mores, nec contra præcepta: ergo &c.

Reſpondeo, nego antecedens; ad cujus probationem admitto auctoritates, & conceſſa majore, diverſas minoris partes diverſimode explico.

1. Veterum juſtorum polygamia contra naturam non fuit, *habita ratione finis primarii nuptiarum*, concedo: *finis ſecundarii*, ſubdiſtinguo: contra naturam non fuit, *propter divinæ diſpenſationis interventum*, concedo: *abſolute*, nego.

2. Patrum polygamia non pugnabat contra mores, *conſequenter ad divinam revelationem, in Abrahami ſtirpe receptos*, concedo: non pugnabat contra mores, *in omnes ubique gentes, ipſa natura magiſtra inductos*, nego.

3. Denique, antiquorum polygamia contraria præceptis non erat, *præceptis*, inquam, *lege aliqua poſitiva denunciatis*, concedo minorem: ab ipſa *natura indictis*, nego minorem & conſeq.

Jam ut de ſingulis reſponſionibus aliquid dicamus, ne nimirum confictæ arbitrariæque videantur:

1. Negat Sanctus Auguſtinus Jacobi polygamiam contrariam naturæ fuiſſe, & merito quidem; habito namque primarii nuptiarum finis reſpectu, qui multiplicatio prolis eſt, ad illum plurimum polygamia conferebat, nedum ab ejus aſſecutione averteret.

Quod autem ad finem ſpectat matrimonii ſecundarium, cui non diffitemur contraire uxorum pluralitatem, attentis temporum circumſtantiis, & præcipue fidelis populi augendi neceſſitate, conditore ipſo naturæ diſpenſante, conqueri de ſui violatione natura non poterat. Quod enim pietatis opus eſt, naturæ non adverſatur. Atqui, ait Sanctus Doctor ſupra laudatus, (b) *tunc ipſius pietatis erat operatio, etiam carnaliter filios propagare, quia illius populi generatio, nuntia futurorum erat, & ad diſpenſationem Propheticam pertinebat* ..... (c) *de ſuis namque nuptiis filios propter Chriſtum quærebant, ad genus ejus ſecundum carnem diſtinguendum ab omnibus gentibus.*

(b) de bono conjug. c. 17.

(c) ibid. c. 19.

2. Quod ait moribus polygamiam Patriarcharum non repugnaſſe, ad amuſſim pariter verum eſt, ſi attenderimus Sanctum Doctorem de iis tantum moribus loqui, qui in gentem Iſraeliticam, divina diſpenſatione introducti erant. *Si morem*, inquit, *conſulas, illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur*. Non ait Sanctus Doctor omnium temporum, omniumque locorum hunc morem fuiſſe: ſed, *illo tempore*, inquit, *atque in illis terris*, quo nimirum inſinuet præter illud tempus, & extra illas terras ubi in populo Dei Meſſias expectabatur, polygamiam a peccato & graviſſimo ſcandalo excuſari non potuiſſe, propterea quod nec omne tempus, nec terras diſpenſatio divina complecteretur.

3. Demum quod adiicit, polygamiam præceptis contrariam non fuiſſe, manifeſtum eſt non de præceptis naturæ, ſed de præceptis poſitiva aliqua lege ſancitis, & ſcripto mandatis debere intelligi.

Quo ſenſu Theodoretus in objectione laudatus expreſſe dicit, ideo Abraham ab omni criminis ſuſpicione immunem, *quia nulla lex ſcripta plures ducere uxores prohibebat*. Revera namque non ſicut modo Chriſtianis, ita ſub lege naturæ aut ſcripta viventibus, expreſſo quodam mandato indictum erat, ut ſe a pluribus uxoribus continerent.

Inſtabis primo. De hujuſmodi diſpenſatione, quod alicui conceſſa divinitus fuerit, ne leviſſimum quidem in toto veteri teſtamento veſtigium eſt: gratis ergo fingitur; atque adeo vel *Calvino* conſentiendum Abraham cæteroſque antiquæ legis polygamos admiſſa uxorum pluralitate peccaſſe: vel ne impactæ Sanctis tanti meriti calumniæ arguantur, omnino fatendum cum lege naturæ polygamiam non pugnare. Inſt. 1.

R. Diſtinguo antecedens: hujuſmodi diſpenſationis nec minimum in veteri teſtamento veſtigium reperitur, *ex ipſo tamen facto certo eruitur quod conceſſa ſit, aliundeque patrum traditione confirmatur*, concedo; *ſecus*, nego antecedens & conſeq.

E. Reſpondeo: Equidem nullibi expreſſe in antiquis Scripturis legimus, Deum diſpenſatione peculiari polygamiam Abrahæ, ejuſque filiis ac nepotibus conceſſiſſe. Verum revera eſſe conceſſam inde certo eruitur, tum quod conſtet Abrahamum & pleroſque alios ſanctitate præcellentiſſimos Patriarchas plures ſimul uxores

uxotes habuiſſe; tum quod certum ſit eos eamobrem tamquam de admiſſo facinore nullibi reprehenſos; tum denique quia quod ſcriptura tacuit, traditione docemur hujus porro ſcripturarum ſilentii cauſam convenientem afferens S. Thomas: *qualis eſt lex*, inquit, (a) *talis debet eſſe diſpenſatio legis: & quia lex naturæ non eſt litteris ſcripta, ſed cordibus impreſſa; propter hoc non oportuit diſpenſationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent, lege ſcripta dari, ſed per internam inſpirationem fieri.*

(a) *Supp. quæſt. 65. art. 2. ad 3.*

Inſtab. 2. lex naturalis nullam patitur diſpenſationem: ſic enim quia mulieri plures ſimul habere maritos jure naturali vetatur, nnlla poteſt conceſſione vinculum illud laxari. Vel ergo dicendum peccaſſe antiquos Patriarchas polygamiam admittendo, vel negandum uxorum pluralitatem juri naturali eſſe contrariam.

℟. Diſtinguo anteced. jus naturale nullam patitur diſpenſationem, *quantum ad præcepta primaria*, concedo: *quantum ad ſecundaria*, nego anteced. & conſeq.

E. D. Legis naturalis præcepta, ut prædiximus, alia primaria, alia ſecundaria ſunt, quæ nimirum ab illis velut concluſiones a principiis derivantur. Primi equidem generis præcepta rectitudinis regulam ita neceſſatio continent; nullus ut poſſit caſus occurrere, quo prætermitti ea conveniat vel oporteat; atque adeo nec infractionem nec diſpenſationem admittunt, qualia ſunt præcepta, de diligendo Deo, de non concupiſcendo, &c. quæ vero ſecundi generis ſunt, habent illa equidem rectitudinis honeſtique regulam; ſed ita tamen ut mutatis rerum perſonarumque circumſtantiis, atque exigente fine naturæ primario, moderationem patiantur ac diſpenſationem, ejus nimirum a quo condita ſunt interveniente auctoritate. Quamquam igitur polygamia in ſe ſpectata, jure naturali prohibita ſit, quia paci domeſticæ adverſatur, & juri quod habet mulier in mariti corpus: deſinit tamen contra jus pugnare, cum ſpeciali Dei diſpenſatione permittitur ad fidelem populum propagandum. Eo namque caſu poſtulat jus naturale, ut propter bonum publicum, & numerum Dei cultorum augendum, jus uxoris in viri corpus imminuatur.

Inſt. 2. Atque hinc patet ad exemplum e mulieribus adductum reſponſio. Quod enim fœmina quælibet, debeat eſſe univira, non dubitamus in præceptis naturæ primariis contineri; cum nihil magis fini matrimonii neceſſario, prolis nimirum ſuſceptioni contrarium ſit, quam fœdiſſima illa unius cum multis maritis com-
„ mixtio. Non ſicut uni viro plures habere
„ licebat uxores, *inquit S. Auguſtinus*, (b) ita
„ uni fœminæ plures viros, nec prolis ip-
„ ſius cauſa, ſi forte illa parere poſſet, il-
„ la generare non poſſet. Occulta enim le-
„ ge naturæ amant ſingularitatem quæ prin-
„ cipantur: ſubjecta vero non ſolum ſingu-
„ lę ſingulis, ſed ſi ratio naturalis vel ſo-
„ cialis admittit, etiam plura uni non ſine
„ decore ſubduntur. Neque enim ſic habet
„ unus ſervus plures Dominos, quomodo plu-
„ res ſervi unum Dominum. Ita duobus ſeu
„ pluribus maritis vivis nullam legimus ſerviſ-
„ ſe ſanctarum, plures autem fœminas uni
„ viro legimus conjunctas, cum gentis illius
„ ſocietas ſinebat, & temporis ratio ſuade-
„ bat: neque enim contra naturam nuptia-
„ rum eſt. Plures enim fœminæ ab uno vi-
„ ro fœtati poſſunt, una vero a pluribus non
„ poteſt.

(b) *lib. de bono conjug. c. 17.*

Inſt. 3. Inſtab. 3. atqui ſi polygamia legi naturali quomodo libet adverſetur, prolis multiplicatio non potuit eſſe cauſa ſufficiens diſpenſationis: ergo &c.

Probat. ſubſeq. ſi quando fuit humani generis propagationi per conceſſionem polygamiæ providendum, maxime ſub mundi initium, & poſt diluvium generale; atqui nec in mundi naſcentis primordio, nec ſtatim a diluvio locum hujuſmodi diſpenſatio habuit. Adam enim, Noe, & filii ejus, ſinguli ſingulis uxoribus juncti erant. Ergo vel non pugnat contra legem naturalem polygamia, vel ſi pugnat, diſpenſationem numquam admittit; atque adeo nequeunt a peccato Abraham & alii excuſari.

℟. Nego ſubſeq. ad probationem diſtinguo major. ſi aliquando prolis multitudini conceſſione polygamiæ providendum fuit, maxima in mundi naſcentis exordiis, & ſtatim poſt generale diluvium; *aliundeque expediens aut facile erat*, nego; *ſecus*, concedo: & conceſſa minor. nego conſeq.

E. ℟. Deus Adamum uni conjunxit uxori, quia in eo voluit præſcribere formam matrimonii perpetuam, qualem poſtulabat natura. Conveniens ergo non erat, eximi a lege Proto-parentem, ne videlicet poſteri ejus putarent, polygamiam ab ipſa naturæ inſtitutione profectam, cum multarum uxorum virum, primum hominem eſſe viderent. Quod vero de Adamo dictum, de proximis ejus filiis ac nepotibus dictum puta, tum propter rationem modo adductam, tum quia cum pari fere numero filii & filiæ naſcerentur, vix poterant ſinguli præter quam ſingulas habere uxores. Iam quod de Noe, & filiis ejus adjectum eſt, nec ſpeciem habet difficultatis. Cum enim inundatione generali tota foret exterminata Adami proſapia, *paucæque, ideſt octo animæ ſalvæ factæ eſſent*: (c) evidens eſt, non (c) *1. Pet. 3. 20.*
alias potuiſſe habere uxores, præter eas quas ſecum arca communi naufragio eripuerat.

Inſtab. 4. convenientem ideo diximus a Monogamia diſpenſationem, ut fidelis populi propagationi conſuleretur. Atqui falſum eſt uxorum pluralitatem ad incrementum fidelium quidquam contuliſſe. Quos enim Abraham ex Agar Ancilla & ex Cethura genuit filios, ad fidelem populum non pertinebant, juxta hæc ſcripturæ verba: (d) *in Iſaac vocabitur tibi ſemen*: ergo &c. Inſt. 4.

(d) Gen. 21. 12.

℟. 1. Conceſſa major. nego minor. nam Jacob Patriarcha e. c. ex Lia & Rachel duabus uxoribus ſuis; item, ex duabus Ancillis Bala & Zelpha plures filios habuit, ut in Geneſi, capitibus 29. & 30. narratur; atqui hi omnes in fideli populo numerati, variarumque tribuum Principes fuerunt. Merito ergo aſſertum, diſpenſandi cauſam communem fuiſſe fidelis populi propagationem. Quod enim de Jacob ſcriptura diſerte dicit, quid obſtat quominus de cæteris dictum putemus? quantum ad Abraham pertinet, de quo idem non poſſumus affirmare,

℟. 2. Diſtinguo major. convenientem a Monogamia diſpenſandi cauſam inde petiimus, quod foret propagationi fidelis populi conſulendum, *& hæc indulgentiæ partialis cauſa fuit*, concedo: *ſola & adæquata*, nego major. dataque eodem ſenſu minore, nego conſeq.

E. ℟. Diſpenſandi duplicem cauſam paſſim Sancti Doctores inſinuant, alteram quidem apertiorem, nimirum fidelis populi incrementum; alteram latentiorem, quod videlicet novæ legis myſteria uxorum numero præfigurarentur. Omnia namque veteri populo in figura & ænygmate contingebant, adeoque non verbis tantum, ſed & factis ipſis Sancti Patriarchæ futura prænunciabant. Eſto itaque in Abrahamo locum prima diſpenſandi ratio non habuerit; at habuit certe ſecunda, occulti nimirum cujuſdam myſterii prænuncia figuratio. Unde Apoſtolus ſupra laudatus, *ſcriptum eſt*, inquit, (e) *quoniam Abraham duos filios habuit, unum de Ancilla, & unum de libera . . . . quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta, unum quidem in monte ſina in ſervitutem generans, quæ eſt Agar . . . Illa autem quæ ſurſum eſt Jeruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra &c.*

(e) Gal. 4. 22.

Inſtab. 5. Cum certum ſit polygamiam ſi- Inſt. 5.

multaneam juri tum divino tum naturali repugnare; ii videntur propius ad veritatem accedere, qui peccaſſe antiquos patres affirmant, adolterique reos fuiſſe, ſibimet polygamiam permittendo ergo &c.

℞. Nego antecedens: cujus falſitatem quoniam ſupra multis modis in probatione tertiæ concluſionis oſtendimus, non vacat eadem in præſenti argumenta recudere. Tantum hic obſervo, terram hanc contra Abrahamum aliosque antiquos juſtos Calvini calumniam, neminem eſſe Catholicum qui non deteſtetur; tamquam verbo Dei, & magnificis quæ ubique leguntur Abrahæ & aliorum encomiis, ipſique pietati contrariam. Quod autem Calvinus addit, accuſationis atrocitatem veluti emolliens, Abrahæ & cæteris Patriarchis, quamquam adulteri fuerint, & legis naturalis violatores, hoc crimen eo quod eſſent prædeſtinati, non fuiſſe divinitus imputatum: quid, inquam, hoc eſt, quam errori putido, per novum errorem præſidium quærere? Quaſi nimirum poſſit aliquis in cœlum admitti qui non ſit juſtus! & quaſi poſſit adulter ſola externa non imputatione peccati, pro juſto haberi! verum de hoc alias, alterius enim tractatus hæc quæſtio eſt.

Inſt. 6. Inſtab. 6. Probando antecedens ſcripturæ & patrum auctoritate. Et quod ad ſcripturam quidem ſpectat, ancillas ex quibus Patriarchæ filios procrearunt, concubinas paſſim appellat. Significat ergo hujuſmodi concubitus adulterinos, illegitimoſque fuiſſe.

Patrum vero de hac re teſtimonia multa occurunt.

Sic *S. Leo* Pontifex Maximus ſcribens ad *Ruſticum* Epiſcopum Narbonenſem (a) poſtquam uxorem a concubina diſtinxit, & utriuſque differentiam exemplo Saræ & Agar confirmavit; negat concubinam veram eſſe uxorem: unde infert eum non duplicare conjugium, qui concubinam habens, cum altera matrimonium contrahit. Pro certo itaque principio ponit, Agar non fuiſſe veram Abrahæ conjugem, atque adeo Sanctum Patriarcham quando ei ſe commiſcuit, ſine dubitatione peccaſſe.

(a) Epiſt. 92.

Concinit *Sanctus Ambroſius* multis locis, præſertim vero libro 1. de Abrabam capit. 4.
,, ubi fortaſſe, *inquit*, dicar aliquis: quomo-
,, do Abraham nobis imitandum proponis, cum
,, de Ancilla ſuſceperit filium? aut quid ſibi
,, vult hoc eſſe, ut tantus vir huic errori fue-
,, rit obnoxius, cujus tanta opera miramur?..
,, Non abnuo quod Abraham de Ancilla ſu-
,, ſceperit filium; ut cognoſcas quoniam non
,, ſuperioris cujuſdam naturæ ac ſubſtantiæ
,, fuit Abraham, ſed unus e numero & fragi-
,, litate univerſorum hominum .... Pro-
,, poſitus eſt ad imitandum tibi, ut & tu ad-
,, vertas, quod ſi peccatis renunties, poſſis eme-
,, reri Domini miſericordiam...., Ergo Abra-
,, ham & unus de populo erat gentili, &
,, cauſa poſteritatis introjerat ad Ancillam;
,, quia uxor ejus ſterilitatem ſuam obumbra-
,, re cupiens, auctor ejus facti fuerat viro:
,, & tamen non otioſum eſt quod poſt hoc Deus
,, ſtatim, quia alia ejus opera probaret, vel
,, hujus facti pœnitentiam: dixit illi: *Ego ſum*
,, *Deus tuus, emerere in conſpectu meo, & eſto*
,, *ſine querela*. Quaſi adhuc plene non eme-
,, ruiſſet, qui deſperaret ſterilis partum uxoris,
,, & de Ancilla poſteritatem quæreret. *Eſto*,
,, inquit, *ſine querela*, hoc eſt, irreprehenſibi-
,, lis, ut de te non queratur uxor, nec quiſ-
,, quam tua facta reprehendat. Mutat enim no-
,, men, littera addita, ut de Abram vocaretur
,, Abraham, hoc eſt, de patre vano, ſicut ha-
,, bet Latina interpretatio, vocaretur pater ſu-
,, blimis, pater electus: vel de patre fieret &
,, pater filii. Vanus erat, cum Deum neſciret:
,, electus factus eſt, poſtquam cognovit Deum.
,, Pater erat cum de Ancilla prolem haberet:
,, ſed pater filii non erat, quia non erat ei
,, filius, qui non erat legitimo ſuſceptus con-
,, jugio. Peperit Sara, & factus eſt pater
,, filii.

Ita S. Ambroſius. In hac porro ejus ſententia pleraque veniunt obſervanda:

1. Quod Abrahæ cum Ancilla concubitum, *errorem*, hoc eſt, peccatum fuiſſe dicit.

2. Quod inde infert Abraham non ſuperioris cujuſdam naturæ ſubſtantiæve fuiſſe, quippe qui cæterorum hominum fragilitatem expertus ſit.

3. Ideo nobis Abraham in exemplum eſſe propoſitum, ut peccatis, ejus imitatione renuntiemus, & Domini poſſimus miſericordiam promereri.

4. Quod de hoc facto pœnitentiam egerit Abrahamus.

5. Quod prole de Ancilla ſuſcepta, filii pater non fuerit, quia non erat ei filius, qui non erat legitimo ſuſceptus conjugio, quodque tunc ſolum pater filii eſſe cœperit, quando Iſaac de Saræ partu ſuſcepit. Quod quid aliud eſt, quam rotunde dicare Iſmael filium adolterinum, adeoque reum adulterii Abraham ipſum fuiſſe?

Addi ad argumenti robur poterat alterum ejuſdem Sancti Doctoris in libro *De Paradiſo* effatum, (b) obi verba ſcripturæ: *aſſuerunt folia ficus & fecerunt ſibi ſuccinctoria*, (*perizomata*) (c) in ſenſum moralem inflectens: Qui-
,, cumque prævaricatur mandatum Dei, *inquit*,
,, ſpoliatur atque nudatur, & fit ipſe ſibi tur-
,, pis: vult ſe operire quibuſdam ficus foliis,
,, fortaſſe quibuſdam inanibus vel umbratili-
,, bus ſermonibus, quos compoſitis mendaciis
,, aſſuens, & verbum de verbo ſtruens, ad o-
,, periendam conſcientiam ſuæ mentis, facti-
,, que velamen intexit, ut pudenda ſua con-
,, tegat...... Et de ſcripturis divinis frequen-
,, ter promit exempla, quibus juſtos in culpam
,, perhibet incidiſſe, dicens ſi forte in ſtupris
,, fuerit deprehenſus: & Abraham cum Ancil-
,, la concubuit, & David alienam adamavit,
,, & ſibi adſcivit uxorem.

(b) cap. 13.
(c) Gen. 3. 7.

Idem denique ſentit *S. Auguſtinus* in libris contra Manicheos, ubi crimen adulterii Abrahæ a Manichæis afflictum excuſare eo prætextu nititur, quod non impetu libidinis, ſed cauſa gignendæ prolis, ipſaque incitante uxore hoc fecerit, Ergo veroſimilior eorum opinio eſt, qui peccaſſe antiquos patres, reoſque adulterii fuiſſe affirmant, polygamiam admittendo.

℞. Sigillatim ad ſingula,

Ad 1. ex ſcriptura petitum, conceſſo anteced. nego conſeq. & dico ineptum cavillandi hoc genus eſſe, quod ab unius vocis æquivocatione obtenditur: concubina enim aliter in ſanctis ſcripturis, aliter intelligitur ea uſu vulgari: equidem ad noſtrum loquendi morem *concubina* vocatur perdita mulier, quæ extra matrimonium turpem ſui viro copiam facit: in ſacris autem litteris, quæ concubinæ, eædem uxores vulgo dicuntur: ſic Geneſis cap. 16. *Sarai uxor Abraham*, inquit aothor Sacer, (d)... tulit *Agar Ægyptiam ancillam ſuam ...... & dedit eam viro ſuo uxorem:* ibidem cap. 25. Cetura Abrahami uxor, uti revera erat, vocatur, & ſequente verſu concubinis ejus anoumeratur: *Abraham*, inquit, (e) *aliam duxit uxorem nomine Ceturam ...... dediſque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac: filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo*; ibid. cap. 30. verſ. 3. Bala ancilla, dicitur Patriarchæ Jacob a Rachele in conjugium data: eadem ergo erat conjux, quæ concubina: ibidem enim cap. 35. verſ. 22. ſic legitur: *abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris ſui*: eodemque ſenſu in libro Judicum cap. 19. cujuſdam Levitæ conjux unica, nunc uxor v. 1. nunc concubina verſ. 10. & ſeqq appellatur: immo in textu Hebraico, ſtatim ab initio capitis vox utraque jungitur: *fuit quidam vir levitee*, inquit, ... *qui accepit ſibi uxorem concubinam ad Bethleem Juda*.

(d) Gen. 16. 1. 3.
(e) Gen. 25. 1. 6.

Ad 2.

Ad 2. ex Sancto *Leone* adductum, conceſſo antecedente, diſtinguo conſeq. pro certo habet Sanctus Doctor, Agar non fuiſſe veram Abrahæ conjugem, *quantum ad plenam juris uxorii poſſeſſionem*, concedo: *abſolute* nego conſeq.

E. D. Apud Hebræos duo olim genera uxorum fuiſſe, compertum eſt: quædam enim ducebantur non ſolum ad liberos procreandos, ſed etiam ut in bonorum ſocietatem venirent, & ad rei familiaris curam, regimenque admitterentur: quædam non alia conditione nubebant, niſi ut filios parerent: cæterum a bonorum conſortio & domus adminiſtratione excluſæ manebant: quæ primi generis erant, jura uxorio plene fruebantur, nam & liberæ erant, & matres familias, honoris ergo appellabantur, eorumque filii fundi paterni in ſolidum hæredes deſignabantur: quæ vero ſecundi erant, onus illæ portabant nuptiarum, quarum minime fruebantur honoribus: nam in ſervili plerumque conditione jacebant, nec matres-familias dicebantur, nec earum filii hæredes deſcribebantur: hujus porro Agar fuiſſe ſortem ex ſcriptura notum eſt, cum nec eſſe ancilla deſierit, nec Iſmael ejus filius Abrahæ hæres fuerit.

Jam ut ad Sanctum Leonem redeamus, quando ſupponit Agar veram Abrahæ non fuiſſe uxorem, hoc unum intendit, jure uxorio plene non eſſe potitam: ſic enim ibidem loquitur: (a) „ non omnis mulier juncta viro uxor eſt viri, quia nec omnis filius hæres eſt patris . . . . itaque aliud eſt uxor, aliud concubina: ſicut aliud ancilla, aliud libera: propter quod etiam Apoſtolus ad manifeſtandam harum perſonarum diſcretionem „ teſtimonium ponit ex Geneſi, (cap. 21. verſ. 10.) *ejice ancillam hanc & filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac* . . . . Itaque Sanctus Doctor non alia cauſa affirmat Agar veram uxorem Abrahæ non fuiſſe, quam quia aliunde licet Abrahæ vero matrimonio juncta, ejus non fruebatur honoribus.

(a) Ep. 8. 92. ad Ruſt.

At, *inquis*, ibidem Sanctus Leo, Agar exemplo propoſito, negat ſervam concubinam pro vera uxore habendam; indeque veluti rem certam ſtatuit, poſſe ab eo nuptias contrahi, qui tali in præteritum concubina potitus ſit: *aliud eſt uxor*, ait, *aliud concubina; ſicut aliud ancilla, aliud libera:* abſolute ergo titulo matrimonii concubinam excludit.

R. Conceſſo antecedente nego conſeq. hoc enim Sanctus Doctor dicit, habita ratione diſciplinæ quæ jam ſuo tempore invaluerat, qua a nuptiis valide contrahendis arcentur quæ juris ſui non ſunt, ſtricte dicto ſervitio mancipatæ: haud ergo immerito ſtatuit, qui hujuſmodi ſervam concubinam habet, quando quidem verum cum illa matrimonium numquam fuit, legitimas cum altera nuptias inire poſſe, *niſi forte*, inquit ibidem, *ſerva illa mulier, ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honeſtata eſſe videatur*; in hoc enim caſu dubium de tali matrimonio, quin ratum eſſet ac legitimum, nullum foret.

Ad 3. ex *S. Ambroſio* R. cum diſtinctione: commixtionem Abrahæ cum Agar adulterium vocat, *per conceſſionem, & quaſi aliorum non improbando ſententiam*, concedo: *affirmando, & ex propria mente loquens*, nego anteced. & conſeq.

E. R. In hoc ipſo capite, ut prædiximus, S. Ambroſius omnem ab Abrahamo adulterii ſuſpicionem duabus potiſſimum de cauſis repellit.

1. Quia ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis cum ancilla conjunctus eſt: *adhuc enim poſt diluvium*, inquit, *raritas erat generis humani: erat etiam religionis, ne quis non reddidiſſe debitum videretur naturæ*.

2. Quia in duplicato Abrahami conjugio utriuſque teſtamenti myſtica præfiguratio erat, nedum aliqua ſpurcitiæ labe aſpergeretur: *quod ergo putas eſſe peccatum*, ait, *adverte eſſe myſterium, quæ ea quæ poſterioribus erant futura temporibus, revelabantur . . . . . . agnoſcamus ergo quoniam hæc quæ in figuram contingebant, illis crimini non erant*.

Quando itaque orationis decurſu videtur accuſationi adulterii aliquatenus conſentire, illudque, ſi aliquod fuerit, dicit pœnitentia expiatum; non ex propria, ſed ex aliorum mente per conceſſionem dictum putari debet: quæ reſpondendi ratio Theologis ipſiſque patribus haud inſolens eſt, quando difficultas aliqua ad propoſitum nihil facit: eoque minus mirandum, fuiſſe Sanctum Doctorem in vindicando ab adulterio Abraham negligentiorem, quod ad catechumenos verba faceret, quos operæ pretium erat a pellicatu vehementiſſime deterrere, quibuſque exemplum Abrahæ poterat prætextum offerre libidinis, ſi ab omni crimine purus dictus fuiſſet; itaque Ambroſiani ratiocinii hæc vis eſt: eſto etiam ac peccato obnoxius Abraham fuerit, cum ancilla concumbendo; at eum certe facti pœnituit, nec aliter poterat Deum promereri: quanto magis vobis catechumenis, in nova lege ab omni ſpecie adulterii eſt cavendum, ne Dominum irritetis?

Quod porro ejuſdem Sancti Doctoris ex libro *de Paradiſo* affertur, præter quam quod pari ratione poteſt de ſimplici conceſſione intelligi; manifeſtum eſt, non ex propria mente ab illo dictum, ſed ex eorum ſententia qui, ut propheta loquitur, excuſant excuſationes in peccatis: hic enim loquens peccator inducitur, qui *ut pudenda ſua contegat, de ſcripturis divinis promit exempla, dicens, ſi forte in ſtupro fuerit deprehenſus: Abraham cum ancilla concubuit, & David alienam adamavit*, &c.

Ad 4. ex S. Auguſtino, concedo anteced. concedo, inquam, quod adulterii crimen ab Abraham hac ratione depellat, quia non impulſu libidinis, ſed cauſa gignendæ prolis, ipſaque volente Sara ad Agar acceſſit: ſed nego conſeq. inde videlicet ex mente Sancti Auguſtini conſequens, quod Agar Abrahæ vera uxor non fuerit: nam quod Sanctus Patriarcha ab omni adulterii ſuſpicione immunis ſit, duplex potiſſimum ex Auguſtino eſt cauſa:

1. Eaque præcipua, quia Agar revera ejus uxor fuit: 2. quia ad duplicandum conjugium, non libidinis impetu, ſed Sancto gignendæ prolis ardore, ipſaque ſuadente Sara inductus eſt: primam cauſam ſæpe affert Sanctus Doctor, nominatim vero lib. 22. contra *Fauſtum Manichæum*, cap. 47. ſupra laudato: & lib. 16. *de civitate Dei* cap. 38. ubi ex profeſſo docet Sanctos Patriarchas, plures ſimul veras uxores habuiſſe: ſecundam vero contra Manichæos intorquet, qui Abraham, alioſque veteres juſtos impotentis libidinis accuſabant: ſic in hoc ipſo libro contra *Fauſtum*: (b) „ quia homines, *inquit*, aliter ſe habentibus jam moribus, non poſſunt delectari uxorum multitudine, niſi libidinis magnitudine: ideo errant, & putant haberi omnino non potuiſſe uxores multas, niſi flagrantia concupiſcentiæ carnalis, & ſordidæ voluptatis: comparantes enim, quod alios quorum animi virtutem prorſus noſſe non poſſunt, ſed ſicut ait Apoſtolus (c) ſemetipſos ſibimet ipſis, non intelligunt: & quia ipſi etiam ſi unam habuerint, ad eamdem non ſolum generandi officio ducti viriliter accedunt, ſed ſæpe coeundi ſtimulo victi, enerviter pertrahuntur: quaſi veraciter ſibi videntur conjicere, quam majore hujuſmodi morbo per multas alii captiventur, quando ſe vident in unam temperantiam non poſſe ſervare: verum nos eis qui hanc virtutem non habent, ita de ſanctorum virorum moribus judicium committere non debemus, ſicut de ciborum ſuavitate ac ſalubritate judicare febricitantes non ſinimus . . . . . . proinde iſti ſi volunt, non „ fal-

(b) lib. 22. cap. 47. & ſeq.

(c) 2. Cor. 10. 12.

„ falſæ atque adumbratæ, ſed veræ ac ſolidæ
„ pudicitiæ capere ſanitatem; divinæ ſcriptu-
„ ræ tamquam libris medicinalibus eredant,
„ non ſruſtra tam magoum honorem ſanctita-
„ tis tributum quibuſdam viris, etiam plures
„ uxores habentibus, niſi quia fieri poteſt, ut
„ imperator carnis animus tanta temperantiæ
„ poteſtate præpolleat, ut genitalis delectatio-
„ nis motum inſitum naturæ mortalium, leges
„ impoſitas non permittat excedere.

Inſt. 7. Inſt. 7. Eſto ſane, *inquiet aliquis*, inexcuſabilis *Calvini* ſycophantia ſit, qui Manichæos ſecutus, Abrahæ aliiſque antiquis ſanctis affingere crimen adulterii non erubuit; non ita facile videtur contrariam *Lutheri* opinionem refellere, qui ab omni ſpurcitiæ ſuſpicione Abraham & cæteros ita vindicavit, ut quod illis antiquitus licuit, etiam in nova lege, raro equidam, ſed aliquando tamen, juſte atque inculpate permitti poſſe contenderit, reveraque *Philippo* Landgravio Haſſiæ permiſerit: hoc enim niſi concedimus, tum rigoris nimii Evangelium accuſamus, tum homines qui continere non poterunt, in inevitabilem damnationem pertrahimus: quid enim ſi quis primam uxorem propter adulterium e Thoro dimiſerit, vel ei propter lepram, aut aliam quamvis cauſam cohabitare non debeat, aliunde vero matrimonio carere non poſſit; numquid adeo barbari erimus, ut ei alterius uxoris conſortium denegemus, quod permittendum natura dictat, quodque interventu contractus nuptialis futurum legitimum religio perſuadet? cum itaque jugum Chriſti ſuave ſit, nec minus in nova lege, quam in veteri hominum incontinentiæ ſit proviſum: ſatendum certis ſaltem caſibus, poſſe ſecundas nuptias, primis nondum ſolutis, indulgenter condonari.

R. Contra veritatem Evangelii humana ratiocinia nihil poſſe, Chriſti ſententia eſt: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur*: quiſquis ergo prima uxore vivente, dicit poſſe duci alteram, Evangelio contradicit: nec cuiquam adverſa Lutheri doctrina probabitur, niſi cui nefarii hominis pſeudodogmata, magis quam Chriſti oracula arridebunt: porro qui opponitur prætextus incontinentiæ vaniſſimus eſt, ab Auguſtino verbis præclariſſimis refutatus.

(a) de Adult. conj. l. 2. c. 10. „ Reſpondes mihi, *inquit*, (a) continen-
„ ter vivere paucorum eſt: & ideo qui for-
„ nicantes conjuges dimiſerunt, quoniam non
„ poſſunt reconciliari, tantum ſe vident peri-
„ clitari, ut legem Chriſti non humanam,
„ ſed feralem pronuncient. O frater, quan-
„ tum ad incontinentes pertinet, multas que-
„ relas habere poſſunt, quibus, ut dicis, le-
„ gem Chriſti feralem pronuncient, non hu-
„ manam: & tamen non propter illos Evan-
„ gelium Chriſti pervertere vel mutare debe-
„ mus: te quippe ſola eorum querela permo-
„ vet, qui conjuges cauſa fornicationis inter-
„ cedente dimittunt, ſi alias ducere non ſi-
„ nantur: quoniam continere paucorum eſt,
„ atque ad id debent laude exhortari, non
„ lege compelli; itaque ſi dimiſſa adultera,
„ non ducitur altera, juſtam querelam, ſi-
„ cut putas, habebit hominum incontinentia:
„ ſed attende quam plura ſunt, ubi ſi quere-
„ las incontinentium velimus admittere, ne-
„ ceſſe nobis erit adulteria facienda permit-
„ tere: quid ſi enim aliquo diuturno & in-
„ ſanabili morbo corporis teneatur conjux,
„ quo concubitus impediatur? quid ſi capti-
„ vitas vel vis aliqua ſeparet, ita ut ſciat vi-
„ vere maritus uxorem cujus ſibi copia dene-
„ gatur; cenſeſne admittenda incontinentium
„ murmura, & permittenda adulteria? ....,
„ nonne lex Chriſti incontinentibus diſplicet,
„ qui uxores litigioſas, injurioſas, imperioſas,
„ faſtidioſas, & ad reddendum debitum conju-
„ gale difficillimas, repudio interpoſito abjice-
„ re volunt, & alteras ducere? jam ergo quia
„ iſtorum incontinentia legem Chriſti horruit,
„ ad eorum lex Chriſti arbitrium commutan-
„ da eſt? jam porro ſi maritum relinquat u-
„ xor, vel maritus uxorem, non cauſa forni-
„ cationis, ſed potius continentiæ, ſitque in-
„ continens cui repudium propter hoc datur,
„ quæro utrum non erit adulter vel adultera,
„ ſi alteri copulatur? ſi, non erit, dicitur,
„ Domino contradicitur, cujus hæc verba
„ ſunt..... *omnis qui dimiſerit uxorem ſuam,*
„ *excepta cauſa fornicationis, facit eam mœ-*
„ *chari, & qui dimiſſam duxerit, adulterat* ...
„ numquid hic legem Chriſti dicimus inhu-
„ manam, qua conſtituitur rea tanti crimi-
„ nis, atque punitur, quam vir nulla ejus
„ præcedente fornicatione dimiſit, & quia pau-
„ corum eſt continere, dimittendo compulit
„ nubere? cur non hic dicimus habendum eſſe
„ pro mortuo, qui male dimittendo, prior con-
„ jugale vinculum rupit? .... quid enim vi-
„ detur juſtius hujus mulieris querela, quæ di-
„ cit, dimiſſa ſum, non dimiſi, & quoniam
„ continere paucorum eſt, non me continui,
„ ne fornicarer nupſi, & dicor mœchata quia
„ nupſi? numquid propter hujus quaſi juſtam
„ querelam, legem cenſebimus immutandam
„ eſſe divinam, ut iſtam non judicemus adul-
„ teram? abſit: ſed reſpondebis non eam de-
„ buiſſe dimitti, quia fornicationis nulla cauſa
„ præceſſerat: verum dicis: nam peccatum
„ mariti ejus Dominus expreſſit, ubi ait: *qui*
„ *dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornica-*
„ *tionis, facit eam mœchari*; ſed numquid iſta
„ ideo nubendo poſtea non peccavit, quia prius
„ dimittendo ille peccavit? quid ergo ei pro-
„ deſt, quod de lege Chriſti mulier inconti-
„ nens queritur, niſi ut murmurans puniatur?

Ita S. Auguſtinus, multis ante ſæculis impia *Lutheri* commenta refellens, oſtendenſque legem Chriſti nullis interpretamentis, nulla tergiverſatione eludi poſſe, omnemque eſſe adulterum, qui vivente legitimo conjuge ad nova vota tranſire præſumit.

Inſt. 8. Imperator Valentinianus referente Socrate (b) legem tulit, *ut cuicumque volenti liceret duas uxores habere legitimas, eamque in ſingulis civitatibus divulgavit*: quin & exemplo ſuo novæ ſanctioni auctoritatem adjecit: nam prima uxore ſua Severa adhuc in vivis agente, alterum cum Juſtina matrimonium iniit: ergo tunc non putabatur Polygamiam ſimultaneam Evangelio repugnare. Inſt. 8. (b) hiſt. lib. 4. c. 26.

R. 1. Socratem in hoc capite, ut in aliis non paucis, quæ contra hiſtoriæ veritatem, nullo allegato teſte, nullo fultus inſtrumento effutiit, omni auctoritate carere: de hac ſane lege nec Sanctus Hieronymus, nec Oroſius, nec alii ſcriptores Latini qui Valentiniani ætate vixerunt, mentionem ullam facere, cum hujus memorandæ cauſam ſæpe habuerint, iis præſertim in locis ubi de Polygamia tractaverunt: de ea pariter ſilent, Sozomenus, Theodoretus, Ammianus, Zozimus, & denique omnes ſive Ethnici, ſive Chriſtiani ſcriptores coætanei, vel ſuppares Valentiniano: indignus ergo eſt Socrates cui credatur, pluſque valet cæterorum ſilentium ad inficiandum, quam unius affirmatio ad conſentiendum.

R. 2. Dato antecedente nego conſeq. nequit enim humana lex divinas ſanctiones infringere: ſi quid ergo ad tolerantiam Polygamiæ a principe ſæculari legitur alicubi divulgatum, non ideo titubat lex divina a ſummo Imperatore Chriſto pro omnibus lata; *nemo*, inquit Sanctus Ambroſius (c) *ſibi blandiatur de legibus hominum: omne ſtuprum adulterium eſt, nec viro licet, quod mulieri non licet: eadem a viro, quæ ab uxore debetur caſtimonia: quidquid cum ea quæ non ſit legitima uxor, commiſſum fuerit, adulterii damnatur crimine*....(d) *nulli licet ſcire mulierem, præter uxorem: ideoque conjugii tibi datum eſt jus, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas: vinctus es uxori? noli quærere ſolu-* (c) de Abraham lib. 2. c. 4. (d) ibid. cap. 7.

Digitized by Google

ſolutionem, quia non licet tibi, uxore vivente, uxorem ducere: nam & aliam quærere cum habeas tuam, crimen eſt adulterii, hoc gravius, quod putas peccato tuo auctoritatem lege quærendam.

Inſt. 9. Inſt. Ultimo. *Gregorius* II. Pontifex Maximus, de quodam marito conſultus, cujus mulier propter infirmitatem vacare operi conjugali non poterat, novas ei nuptias etiam prima uaore vivente conceſſit: *propoſuiſti*, inquit epiſt. 14. ad Bonifacium, *ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret: ſed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit:* exiſtimabat ergo ſummus Pontifex poſſe inculpate matrimonium duplicari.

R. 1. Admiſſa auctoritate, diſtinguo conſeq. exiſtimabat poſſe nuptias duplicari, *propter prioris matrimonii nullitatem*, concedo: *ſecus*, nego conſeq. coeundi impotentiam, quæ hujus nominis vera ſit, naturalis nimirum, non adventitia aut morbo ſuperveniente contracta, impedimentum apponere matrimonio ineundo, initumque dirimere, conſtans eſt & in ipſo jure naturæ fundara ſententia: nihil porro obſtat quominus *Gregorii* II. reſcriptum de hujuſmodi infirmitare accipiamus, quæ matrimoninm præceſſiſſet, quæque mulierem ad nuptiale officium abſolute inhabilem redderet: atque adeo non ſtupendum ſi novas viro ejus nuptias indulſerit, hoc ei tantum impoſito onere, ut priori uxori putatæ, quamvis non eſſet, opem ſubſidii, non ſtricto debito, ſed caritatis officio non ſubtraheret: nihil ergo in illo decreto eſt, quo Lutheri cauſa juvetur; quod ſi quis contendat pugnaciter, Pontificem non de impotentia naturali, ſed de accidente infirmitate conſultum, propter quam mulier reddere debitum viro non amplius poſſet.

R. 2. Admitto totum argumentum, & dico reſcriptum hoc de eorum numero eſſe, quæ ſummis interdum Pontificibus, ut privatis doctoribus, exciderunt, quæque adeo vim legis aut robur aliquod habere nequaquam poſſunt: ſane ab octavo ſæculo quo vixit *Gregorio*, nemini unquam in mentem venit Polygamiam ejus auctoritate defendere; ſed judicatum ab omnibus decretum illud vel debere ad ſenſum catholicum emolliri; vel ſi non poſſet aliter quam de infirmitate accidentaria accipi, debere ab omnibus rejici, quia ſacris canonibus, & Evangelicæ conſtitutioni contrarium.

§. TERTIUS.

Nonnulla dubia explicantur.

Q. 1. Quo primum tempore antiquis Patriarchis conceſſum, inculpate plures ſimul uxores habere?

R. Primam hujus diſpenſationis epocham diluvio eſſe poſteriorem: unus enim qui ante hæc tempora legitur fuiſſe Polygamus, Lamechus nimirum, doctorum ſententia, ut prædictum eſt, adulterii reus fuit: itaque primæ in hac re diſpenſationis origo ab Abraham repetenda, nec aliud hujus dilationis cauſam peteuri quod reſpondeatur occurrit, niſi divina voluntas, cui non ante lubuit myſteria novæ legis, binis Patriarcharum nuptiis præfigurari; vel longævitas hominum qui hoc tempore poterant prolis multiplicationi, annoſo ævo degentes, ſine uxorum pluralitate proſpicere.

Q. 2. Utrum indulgentia hæc ad omnes promiſcue homines, etiam qui de Abrahami proſapia non eſſent, extenderetur?

R. De hac re Theologos diverſe ſentire: ſunt qui affirmant, generalem fuiſſe conceſſionem, non Hebræis tantum, ſed & Gentilibus indifferenter indultam: ſunt e contra quibuſcum ſtamus, qui negant ad alios quam ad Patriarchas, eorumque poſteros reſpexiſſe.

Et vero ut ex *Innocentio* III. prædictum eſt, nemini unquam licuit plures ſimul habere uaores, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum: porro improbabile eſt revelationem hanc omnibus indiſcrimioatim gentibus ſactam.

Deinde, hujus diſpenſationis duplex, ut prænotavimus, cauſa fuit, fidelis nimirum populi incrementum, & occulti cujuſdam myſterii præfigurata ſignificatio; atqui neutra in populis infidelibus, veræque religionis expertibus locum habuit: ergo &c.

Præterea, hoc ipſum oſtendit diſcrimen quo diſpenſatio a lege ab ejuſdem abrogatione ſecernitur: abrogare legem, idem eſt ac reſcindere, & in irritum mittere: diſpenſare a lege eſt, ab ejus obſervatione facere aliquem ſpeciali favore immunem: hæc vero gratia confirmat legem, non deſtruit, quia ut in juris axiomate eſt *exceptio firmat legem*: igitur ſi diſpenſatio a Monogamia ad omnes univerſim populos reſpexiſſet, magis abrogatio quam diſpenſatio a lege fuiſſet.

¶ *Denique*, lex Evangelica in Gentilium matrimonio nihil mutavit: igitur ſi ante Evangelii prædicationem, legitimæ fuiſſent eorum cum multis ſimul uxoribus nuptiæ, tales etiamnum forent, atque adeo immerito ab Eccleſia poſt ſuſceptionem baptiſmi diſſolverentur.

Haud abnuo quidem hujuſmodi argumenta a N. A. prolata magnam habere vim ad ejus ſententiam adſtruendam. Non & tamen ſunt, niſi me fallant omnia, quæ e ſua probabilitate dejiciant contrariam opinionem, quam defendit Bellarminus *lib.* 1. *de matrim. cap* 11. cum aliis. Hæc porro opinio nititur authoritate ſcripturæ, quæ narrat, nedum Abrahæ poſteros, ſed etiam Eſau ſucceſſores, qui extra Dei populum erant, plures accepiſſe uaores, quin eos unquam redarguat. Nititur etiam facto Eſtheris, quæ cum Aſſuero *Rege* infideli, & uxorato matrimonio copulata eſt, tota plaudente, ac exultante Hebræorum natione. Profecto non ita exultaſſet ob hoc matrimonium Judæorum natio, ſi vetitum Aſſuero fuiſſet plures ſimul habere uaores: immo nec Eſther ipſa, quæ ſumma pietate pollebat, & Mardochæus vir timens Deum in tale connubium conſenſiſſent. ¶

Q. 3. Si quis ab infidelitate ad Chriſtum plures habens uxores converſus fuerit, qua ratione cum illo agendum?

℞. Ex Eccleſiaſticis canonibus compellendum, ut dimiſſis cæteris, eam ſolam retineat quæ reliquas in matrimonio obeundo præceſſit: nec enim permitti ei poteſt ullam niſi veram habere uaorem; atqui ea ipſo jure naturali certum eſt, hanc ſolam veram eſſe uxorem, cum qua primo contractum eſt; cæteras vero fuiſſe & etiam num eſſe adulteras: hac ergo conditione ad Catechumenarum & ad baptiſmum admitti debet, ut rejectis cæteris, ei uni, affectu maritali adhæreat: quia Pagani, *inquit Innocentius III.* (a) " circa plures inſimul fœminas aſ-
„ ſectam dividunt conjugalem, utrum poſt con-
„ verſionem omnes, vel aliquam ex omnibus
„ retinere valeant, non immerito dubitaſti,
„ verum abſonum videtur hoc, & inimicum fi-
„ dei Chriſtianæ; cum ab initio una coſta in
„ unam fœminam ſit converſa, & Scriptura di-
„ vina teſtetur, quod propter hoc relinquet ho-
„ mo patrem & matrem, & adhærebit uxori
„ ſuæ, & erunt duo in carne una: non dixit
„ tres, vel plures, ſed duo: nec dixit adhære-
„ bit uaoribus, ſed uxori: veridica hæc ſenten-
„ tia probatur etiam teſtimonio veritatis te-
„ ſtantis in Evangelio: quicumque dimiſerit
„ uaorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam
„ duxerit, mœchatur. Si ergo uaore dimiſſa
„ duci alia de jure non poteſt, fortius & ipſa
„ retenta, &c.

(a) *extra de divortiis cap.* Gaudemus.

Sequitur

CAPUT SECUNDUM.

De Polygamia ſucceſſiva, utrum ſit matrimonii naturæ contraria?

POlygamiam ſucceſſivam, id eſt, iteratas a morte prioria conjugis nuptias damnarunt, 1. Hæretici *Montaniſtæ*, ut refert S. Auguſtinus in libro de hæreſibus, hær. 26.

2. *Tertullianus* qui deſerta veritate Catbolica, magno fidelium ſcandalo Montaniſtarum partes amplexus eſt: ſcripſit enim de Monogamia librum, ubi in ipſo limine contra Catholicos invectus, „ Hætetici (Marcionitæ) *inquit*, nuptias auferunt: Pſychici, (*carnales ſive animales; ita enim Catholicos per contemptum vocat*,) ingerunt: illi nec ſemel, iſti non ſemel nubunt.... verum neque continentia ejuſmodi laudanda, quia hæretica eſt; neque licentia defendenda, quia pſychica eſt: illa blaſphemat, iſta luxuriat? illa deſtruit nuptiarum Deum, iſta confundit.

3. *Novatiani* hæretici, qui ut narrat Theodoretus lib. 3. hæreticarum fabularum cap. 5. ſecundas nuptias obeuntes a ſacris myſteriis repellebant. Adverſus illos ſit

§. PRIMUS.

Demonſtratur polygamiam ſucceſſivam bis, ter, quater, & amplius repetitam, nihil habere jure divino, aut matrimonii naturæ contrarium.

PROBATIO PRIMA.

Ex novo Teſtamento.

De veteri nemo dubitat, quin polygamiam ſucceſſivam conceſſerit: quibus enim a Deo permiſſum erat plures ſimul habere uxores, multo magis liberum erat defunctis primis conjugibus ad ſecunda vota tranſire: hinc in Geneſi

(a) Gen. 25. 1. legitur, (a) quod Abraham mortua Sara *Ceturam* duxit: nec alia deſunt exempla quæ proferre in promptu foret, niſi confeſſa apud omnes hæc veritas eſſet.

Itaque ſolis Novi Teſtamenti ſententiis inſiſtemus quas monogamiæ defenſores hæretiei, aut obaudire nolebant, aut fœdiſſime corrumpebant.

Et 1. Quidem huc pertinent oracula Chriſti

(b) Matt. 19. 3. & ſeqq. Marc. 10. 11. Luc. 16. 18. in Evangelio, (b) ubi eos tantum de adulterio arguit, qui dimiſſis, adhucque viventibus conjugibus ſuis, alias ducunt: ſupponit ergo abrupto per alterutrius mortem ſacro vineulo, liberum ſuperſtiti eſſe novas nuptias fœderare: alioquin enim & illos & iſtos eadem damnationis ſententia, quod erat facillimum, concluſiſſet.

2. Quod ex verbis Chriſti ſponte infertur, Apoſtolus præclariſſime proponit & explicat.

„ Quæ ſub viro eſt mulier, *inquit*, (c) vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri: igitur vivente viro vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.

(c) Rom. 7. 2.

„ *Et alibi*, (d) Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt; cui vult nubat, tantum in Domino: beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium....

(d) 1. Cor. 7. 39.

(e) Ibid. v. 8. & ſeq. „ (e) dico autem non nuptis & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego, Quod ſi non ſe continent, nubaat: melius eſt enim nubere quam uri.

„ *Et alio in loco*: (f) Volo ergo juniores (viduas) nubere, filios procreare, matres familias *eſſe*, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

(f) 1. Tim. 5. 14.

Inde ſic argumentum inſtauro:

1. Si polygamia ſucceſtiva illicita foret, fornicationis & adulterii rea eſſet mulier, quæ defuncto marito, matrimonium novum iniret; atqui expreſſe declarat Apoſtolus, liberatam eſſe a lege viri, ita ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro. Ergo &c.

2. Nullum flagitium *in Domino*, hoc eſt, religioſe committi poteſt: quis enim ſapiens dixerit, poſſe aliquem in Domino eſſe furem, aut homicidam; atqui Apoſtolo judice poteſt mulier defuncto viro, cui voluerit inculpate nubere, modo in Domino nubat. Ergo &c.

3. Continere ſe a re intrinſece & neceſſario mala, non eſt conſilium, ſed præceptum; atqui ex Apoſtolo a ſecundis nuptiis abſtinere conſilii eſt, non præcepti: *Beatior*, inquit, *erit*, *ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium*.

4. Si nuptiæ ſæpius repetitæ legi divinæ adverſarentur, non diceret Apoſtolus velle ſe juniores viduas nubere, filios procreare, Matres-familias eſſe: qualis enim videretur ille tibi eſſe diſcipulus, qui id quod a Magiſtro & Domino vetitum ſcirat, concedere & apprebare præſumeret? atqui *volo*, inquit, id eſt, *conſulo junioribus viduis nubere, ut ullam occaſionem dent adverſario maledicti gratia*. Ergo &c.

5. Matrimonium ex Apoſtolo remedium eſt contra incontinentiam, viduis ipſis divinitus præparatum. Ergo repetere nuptias non eſt infringere jus divinum.

PROBATIO SECUNDA.

Specialius oſtenditur polygamiam ſucceſſivam nihil habere juri divino contrarium.

Jus divinum vel in lege naturali, vel in Moſaica, vel in Evangelica continetur; atqui polygamia ſucceſſiva non adverſatur,

1. Legi naturali. Quod enim fini matrimonii contrarium non eſt, neque naturæ ejus adverſum, contra naturalem legem non pugnat: atqui polygamia ſuceeſtiva, non eſt matrimonii naturæ contraria, definitio enim conjugii ſuperius data, tam ſecundis nuptiis convenit quam primis: non pugnat pariter cum matrimonii fine, prolis ſcilicet ſuſceptione & educatione. Ergo &c.

2. Non contradicit legi Moſaicæ, in qua ſecundas nuptias approbatas, tum conſuetudo veterum Patrum demonſtrat, nullibi in primi Teſtamenti libris reprehenſa; tum ea loca evincunt, ubi Judæo civis præcipitur, ſive virgo ſit, ſive viduus, ſive conjugatus, in matrimonium ducere mulierem, quam frater abſque liberis, moriendo reliquerit.

3. Denique polygamiam ſucceſſivam Evangelio conſentaneam eſſe, nedum repugnet, ex Apoſtolica auctoritate modo citata apertius eſt, quam ut poſſit in dubium mitti. Ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex traditione & perpetuo Eccleſiæ uſu.

Accedit doctrina & praxis Eccleſiæ quam ipſe *Tertullianus* agnovit, antequam ad Montani hæreſim defeciſſet: ad uxorem enim ſic loquitur:

„ (g) Apoſtolus de viduis quidem & innuptis ut ita permaneant ſuadet, cum dicit: cupio autem omnes meo exemplo perſeverare: de nubendo vero in Domino cum dicit: *tantum in Domino*: jam non ſuadet, ſed jubet.... (g) lib. 2. ad uxor. cap. 1.

itaque juxta Tertullianum Catholicum, quod viduæ novas non ineant nuptias, Apoſtoli conſilium eſt: quod vero ſi nubant, in Domino nubant, connubia videlicet cum infidelibus non miſcendo, præceptum eſt.

S. Clemens Alexandrinus tertii pariter ſæculi Scriptor: *ſi cui Apoſtolus*, inquit, (h) *propter intemperantiam & uſtionem ex venia ſecundum concedit matrimonium; hic quidem non peccat ex Teſtamento, non eſt enim lege prohibitus: non implet autem ſummam illam perfectionem, quæ agitur ex Evangelio*. (h) lib. 3. ſtromat.

Scriptor longe antiquior libri cui titulus *Paſtor*, ab ipſo Tertulliano ſæpe laudatus: *ſi vir vel mulier deceſſerit*, inquit, *& qui ſupereſt nupſerit, numquid peccat? qui nubit non peccat*.

Concilium *Nicænum* I. can. 8. „ eos, *inquit*, qui ſe Catharos, id eſt puros nominant, ſi ali-

„ quan-

„ quando ad Catholicam & Apoſtolicam Ec-
„ cleſiam redierint, . . . præ omnibus ſcripto
„ profiteri oportet, quod conſentient & ſe-
„ quentur dogmata Eccleſiæ Catholicæ & A-
„ poſtolicæ, id eſt, quod & cum digamis com-
„ municabunt, & his qui in perſecutione lapſi
„ ſunt, &c.

„ Concilium *Laodicenum* can. I. ſecundum
„ Eccleſiaſticum canonem, *inquit*, iis qui li-
„ bere & legitime binis nuptiis juncti ſunt,
„ neque clandeſtinum matrimonium inierunt,
„ exiguo tempore elapſo, poſtquam precibus
„ & jejuniis vacaverint, ſecundum indulgen-
„ tiam communionem reddi definimus.

(a) *lib. de Viduis*.

S. Ambroſius: non prohibemus, *ait*, (a) ſe-
„ cundas nuptias, ſed non probamus ſæpe re-
„ petitas: neque enim quidquid licet, hoc ipſo
„ decet: omnia mihi licent, dicit Apoſtolus,
„ ſed non omnia ſunt utilia.

(b) *Epiſt. ad Amphil. can. 51.*

„ *S. Baſilius*: quæ in viduitate, *inquit*, (b)
„ poteſtatem ſui habet, ita ut viro cohabitet,
„ ab omni culpa libera eſt, cum Apoſtolus
„ dixerit: „ ſi mortuus fuerit vir ejus, libera
„ eſt, cui vult nubat, tantum in Domino.

(c) *lib. de bono Viduit. c. 12.*

„ *S. Auguſtinus*: ne arbitreris, *inquit*, (c)
„ vel ſecundas nuptias crimen eſſe, vel qua-
„ leſcumque nuptias, cum ſint nuptiæ, malum
„ eſſe: non itaque illas te damnatas velim eſ-
„ ſe, ſed ſpretas.

(d) *de Civit. Dei lib. 16. c. 34.*

Et in libris *de Civitate Dei* explicans cur Abraham centenario major, *Ceturam* defuncta Sara uxor acceperit: *quid ſi hoc*, inquit, (d) *proviſum eſt contra hæreticos, futuros ſecundarum adverſarios nuptiarum; ut in ipſo Patre multarum gentium, poſt mortem conjugis iterum conjugari demonſtraretur non eſſe peccatum?*

S. Hieronymus Epiſt. 50. ad Pammachium, quæ apologia eſt pro libris contra Jovinianum a Sancto Doctore editis: " aperiant, *inquit*,
„ aures obtrectatores mei, & videant me ſe-
„ cundas & tertias nuptias conceſſiſſe in Do-
„ mino: qui ſecundas & tertias nuptias non
„ damnavi, primum potui damnare matrimo-
„ nium? . . . . ergo etiam nunc libera voce
„ proclamo: non damnavi in Eccleſia diga-
„ miam, immo nec trigamiam: & ita licere
„ quinto & ſexto & ultra, quomodo & ſecun-
„ da marito nubere; ſed quomodo non damnan-
„ tur iſtæ nuptiæ, ita nec prædicantur . . . . ,
„ non damno digamos, immo nec trigamos,
„ &, ſi dici poteſt, octogamos: habeat cui
„ libet octavum maritum, & eſſe deſinat pro-
„ ſtituta.

(e) *Epiſt. 11. c. 3.*

Et Epiſtola ad *Ageruchiam* viduam: (e) quid
„ igitur? damnamus ſecunda matrimonia? mi-
„ nime, ſed prima laudamus: abjicimus de
„ Eccleſia digamos? abſit: ſed monogamos ad
„ continentiam provocamus . . . . rem dicturus
„ ſum incredibilem, ſed multorum teſtimo-
„ niis approbatam: ante annos plurimos cum
„ in chartis Eccleſiaſticis juvarem *Damaſum*
„ Romæ urbis Epiſcopum, & Orientis atque
„ Occidentis Synodicis conſultationibus reſpon-
„ derem; vidi duo inter ſe paria viliſſimo-
„ rum e plebe hominum comparata, unum
„ qui viginti ſepeliſſet uxores, alteram, quæ
„ vigeſimum ſecundum habuiſſet maritum, ex-
„ tremo ſibi, ut ipſi putabant, matrimonio
„ copulatos; ſumma omnium expectatio viro-
„ rum pariter ac fœminarum, ... quis quem
„ prius efferret: vicit maritus, & totius urbis
„ populo confluente, coronatus & palmam te-
„ nens . . . uxoris multinubæ feretrum præcede-
„ bat.

Mitto *S. Joannem Chryſoſtomum* hom. 19. & 20. in Epiſtolam ad Epheſios: *S. Epiphanium* hær. 48. & 59. *Theodoretum*, hæreticarum fabularum lib. 5. cap. 26. & alios longe plures, qui ſecundas & ulteriores nuptias approbant, licet continentiam & ſanctam viduitatem merito aſſerant præferendam.

Unum addo ad Coronidem *Eugenium* IV. Pontificem Maximum in decreto pro inſtructione Armenorum, ubi, *quoniam*, inquit, *nonnullos aſſerimus quartas nuptias tamquam condemnatas reſpuere, ne peccatum ubi non eſt, eſſe putetur . . . . declaremus non ſolum ſecundas, ſed etiam tertias, & quartas, atque ulteriores, ſi aliquod impedimentum non obſtat, licite contrahi poſſe: commendatiores tamen dicimus, ſi ulterius a conjugiis abſtinentes, in caſtitate permanſerint; quia ſicut viduitati virginitatem, ita nuptiis caſtam viduitatem laude ac merito præferendam eſſe cenſemus.* Ergo &c.

§. SECUNDUS.

Refelluntur objectiones.

Objicitur: Polygamiam ſucceſſivam divinæ legi eſſe contrariam, antiquis videtur canonibus declaratum. *Objectio.*

Sic enim Concilium *Neoceſarea* in Cappadocia Aſiæ minoris Provincia anno 314. habitum, canone 3. eos qui pluries nupſerint pænitentiæ publicæ ſubjicit: *de his*, inquit, *qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem* (pœnitentiæ) *præfinitum manifeſtum eſt: ſed converſatio eorum & fides tempus abbreviat.*

Et canone 7. probibet Presbyteris ne bigamorum nuptiali convivio præſentes adſint, eo quod bigami pœnitentia egeant: *Presbyter*, inquit, *in nuptiis ejus qui digamus efficitur, ne conviveiur: cum enim requirat pænitentiam digamus, quis erit presbyter, qui eo quod ſit convivio acceptus, nuptiis aſſentiatur?*

Inde ſic eruitur argumentum:

Illi credunt polygamiam ſucceſſivam eſſe divinæ legi contrariam, qui digamos pœnitentia plectendos decernunt; non enim pœnitentia niſi propter peccatum infligitur; atqui digamos eſſe pœnitentia caſtigandos Neocæſarienſium Patrum ſententia eſt. Ergo &c.

℞. nego ant. ad probationem admitto canones & diſtinguo maj. illi cenſent polygamiam eſſe divinæ legi contrariam, qui digamos pœnitentia plectendos decernunt, *propter ipſas in ſe nuptias, quaſi eas repetere malum ſit*, concedo: *propter incontinentiam, repetendi matrimonii plerumque inſtigatricem*, nego major. diſtinguo pariter min. Patres Neocæſarienſes decernunt digamos pœnitentia caſtigandos, *propter incontinentiam, ad novas nuptias impellentem*, concedo: *propter ipſas in ſe nuptias*, nego min. & conſeq.

E. D. Aliud eſt, denuo nubentem addicere pœnitentiæ, aliud, ſecundas nuptias quaſi flagitioſas damnare. Primum quidem ſancitum a Patribus Neocæſarienſibus, diſciplinæ ſeveritate quæ prioribus ſæculis, quibuſdam in locis vigebat; cum enim iteratæ nuptiæ ſuſpicionem incontinentiæ præferant, eoque graviorem, quo ſæpius repetuntur; haud immerito viſum Sanctis Antiſtitibus, ignem intemperantis libidinis, laboribus pœnitentiæ aut mitigandum aut reſtinguendum: quod autem ipſas in ſe ſpectatas nuptias nec accuſaverint, nec ut malas culpaverint, pleraque ſummi ponderis argumenta evincunt.

1. Quidem ſi exiſtimaſſent ſe ipſis atque intrinſece malas eſſe nuptias iteratas, eas prohibere lato canone debuiſſent, nec vetare tantum, ſed & irritas nullaſque ſummo jure decernere: quis enim dixerit ſanctos præſules adulterina conjugia & divinæ legi contraria patienter toleraturos? quæ quæſo iſthæc ſpecies pœnitentiæ foret, caſtigare adulteros, iiſdemque hoc ipſo tempore adulterii continuationem permittere? numquid putares pœnitentiam reprimendis uſuris opportunum eſſe remedium, ſi iis ipſis qui de uſura commiſſa ſemetipſos affligerent, interim condonaretur, injuſtis, uti antehac, fœnoribus rem familiarem augere? atqui Patres Neocæſarienſes canonibus ſuis, imponunt quidem de novo nubentibus pœnitentiam, eamdemque volunt habita ratione fidei & converſationis nubentium breviari; nuptias vero ipſas intactas relinquunt. Non ergo eas, quaſi ſe ipſis flagitioſas condemnant.

2. Concilium *Laodicenum*, non multo poſt Synodum Neocæſarienſem in Phrygia minoris pariter Aſiæ Provincia habitum, Canone 1. ſu-

pra

pra laudato, bigamos equidem propter incontinentiam jubet purgari orationibus & jejuniis; at ipſas tamen in ſe nuptias ſecundas, legitimas nec ab Eccleſiaſtica regula alienas, ibidem pro certo ponit. “ Secundum Eccleſiaſti-„ cum canonem, *inquit*, iis qui libere & le-„ gitime binis nuptiis juncti ſunt, neque clan-„ deſtinum matrimonium inierunt, exiguo tem-„ pore elapſo, poſtquam precibus & jejuniis „ vacaverint, ſecundum indulgentiam commu-„ nionem reddi definimus.....ita Laodicæni „ Patres, quos ſi quis Neocæſarienſium interpretes audire renuerit, næ ille moroſior, & ſupra modum contentioſus futurus eſt.

3. Reſponſionem noſtram roborat illuſtratque Nicæni Concilii contra *Novatianos* memorata ſan-

(a) *Can.* 8. ctio, (a) ubi non alia conditione eos in gratiam recipiendos decernitur, niſi ante promiſerint ſe cum bigamis communicaturos: quis porro non videt iniquiſſimam hanc futuram eſſe conditionem, qua iis ad reconciliationem aditus intercluderetur, qui nollent rem malam laudare, & cum malis ſocietatem inire refugerent?

4. Denique Latina Eccleſia ſecundas ulterioreſque nuptias numquam irritas vel illicitas declaravit; fruſtra de hac re decretum aliquod, vel in Conciliis Latinorum, vel in reſponſis ſummorum Pontificum quæreretur, cum nullum ſit:

(b) *lib.* 4. *decret.* quin e contra in decretalibus, (b) de ſecundis nuptiis, earumque obeundarum conditionibus titulus integer extat, ubi nedum reprehendantur, licitæ ac legitimæ, conceptis terminis, ſupponuntur. Pariter ergo quando Patres Orientales nuptias repetentibus pœnitentiam imponendam diſciplinæ ſeveritate decernunt, non magis ipſas in ſe nuptias culpare putandi ſunt, quam eaſdem arguere ii dicuntur, qui contra Pelagianos propugnant, malam concupiſcentiam eſſe, ſine qua conjugale officium non impletur.

Inſt. 1. Inſt. 1. Atqui ideo Patres digamos pœnitentia expiandos decernunt, quia cenſent ſecundas in ſe nuptias eſſe malas. Ergo &c.

Prob. ſubſ. auctoritate Sancti *Baſilii* Epiſt. 1. ad Amphilochium ſic loquentis: (c) „ trigamo-

(c) *Can.* 4. „ rum & polygamorum eumdem canonem de-„ finimus, quem in digamis pro proportione: an-„ num enim in digamis præſcribimus: alii vero „ duos annos: trigamos autem ſæpe tribus & „ quatuor annis ſegregant: id autem non am-„ plius conjugium, ſed polygamiam appellant, „ vel potius caſtigatam fornicationem.

Baſilium longe ante præceſſerat *Athenagoras*, ſecundas nuptias, *fucatum ſpecioſumque adulte-*

(d) *in apol. pro Chriſtianis.* *rium* appellans. (d)

Inde ſic informatur argumentum:

Illi ſecundas & ulteriores nuptias ſe ipſis malas eſſe pronunciant, qui ne conjugium quidem debere appellari affirmant, ſed potius polygamiam fornicationem, & adulterium palliatum; atqui hæc Athenagoræ, Baſilii, & aliorum ſententia fuit. Ergo &c.

R. nego ſubſ. ad probationem recipio teſtimonia, & conceſſa maj. diſtinguo min. Patres nuptias ſæpe iteratas, adulterium potius & fornicationem quam conjugium debere appellari dicunt, *per hyperbolem & ſenſu improprio*, concedo: *ſenſu proprio*, nego min. & conſeq.

E.D. Fornicatio proprie dicitur, illicitus omnis concubitus, vel conjugati cum ſoluta, vel ſoluti cum conjugata, vel conjugati cum conjugata: quia vero ad nefarias id genus commixtiones libido immoderata propellit, earumque cauſa eſt; hinc improprio quodam & hyperbolico ſenſu fornicationis nomine nuptiæ ſæpius repetitæ notari poſſunt; quia licet ſe ipſis bonæ, effrænis libidinis argumenta ſunt, & quandam indecori ſpeciem præ ſe ferunt: nec vero Patribus tantum, ſed & ipſis Gentilibus familiaris hæc exaggeratio fuit; ſic *Ariſtoteles* in libris moralium ardentiorem uxoris propriæ amatorem, *adulteram* vocat, non in re quidem & quoad effectum, ſed propter effectum inordinatum: hanc porro legitimam eſſe Sancti Baſilii, aliorumque interpretationem, duobus argumentis oſtendo.

1. Eſt, quia iteratas nuptias abſolute fornicationem & adulterium non appellant, quod durius eſſet, ſed palliatum adulterium, & caſtigatam fornicationem, id eſt, matrimonii velamine opertam libidinem, in una muliere, non in multis laſcivientem.

2. Eſt, quia bis ſæpiuſque repetitas nuptias non dirimunt, nec irritas invalidaſve declarant; ſed polygamos congrua pœnitentia expiatos ad communionem & ſacrorum participationem admittunt: non ergo putant iterata conjugia intrinſece & ex ſubſtantia mala eſſe. Quid enim, ut prædiai, pœnitenti prodeſſe, propter peccatum admiſſum jejuniis ac fletibus macerari, ſi malum ipſum de quo pœnitentiam ageret de novo perpetrare ſecure impuneque poſſet; cum vera pœnitentia ſit, ante acta peccata flere, & flenda non committere? dicendum ergo non ipſas in ſe nuptias decretis aſperioribus damnare, ſed nubentibus, ad reprimendam libidinem, ſalutare voluiſſe aptare remedium: nec ideo repetitum conjugium adulterium appellaſſe, quod illud revera tale putarent, ſed ut fideles intemperantis libidinis exprobratione, ab hujuſmodi nuptiis deterrerent, & ad ſectandam continentiam (quod in votis ſemper Eccleſia habuit) hortarentur.

Inſt. 2. *S. Baſilius* ibidem affirmat, tertium *Inſt.* 2. maritum ſimilem eſſe ſexto quem mulier Samaritana habebat; atqui non verus erat ille maritus, ſed adulter, prout Chriſtus, veritas ipſa, aſſeruit: cum enim mulieri dixiſſet, (e) *vade*, (e) *Joan.* 4. 16. *& ſeq.* *voca virum tuum, & veni huc*, illaque reſpondiſſet, *non habeo virum*; repoſuit Jeſus: *bene dixiſti, non habeo virum: quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir.* Ergo a pari tertius conjux, nomine quidem maritus, reipſa tamen adulter eſt.

℞. diſtinguo maj. affirmat S. Doctor tertium maritum ſimilem eſſe ſexto quem Samaritana habebat, ſimilem, inquam, *habita ratione pravi affectus nubentium*, concedo: *ipſarum in ſe nuptiarum*, nego maj. & conceſſa min. nego conſequent.

E.D. Non tertias in ſe ipſis nuptias *Baſilius* reprehendit, quod ex ante dictis compertum eſt, ſed inordinatam effrænemque libidinem, cujus gravem ſuſpicionem toties nubentes incurrunt, quoque ſane reſpectu maritus tertius haud incongrue ſexto quem Samaritana habuit ſimilis eſſe pronuntiatur: quemadmodum enim hæc mulier quinques a viro ſoluta, nedumque ſatiata maritis, temperare ſibi ab adulterino concubitu non potuerat; ita ſemetipſos videntur incontinentiæ redarguere, qui ad tertia vota proſiliunt, quaſi non ſatis eſſet ſemel & bis maritos, uxoreſve fuiſſe.

Inſt. 3. Atqui Sancti Patres nuptias ſæpius *Inſt.* 3. iteratas ſentiunt veram eſſe fornicationem. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Ex S. *Joanne Chryſoſtomo*, operis imperfecti in Matthæum, homilia 32. ſic loquente: “ Apoſtoli præceperunt ſecundas adire nu-„ ptias propter incontinentiam hominum: nam „ ſecundam quidem accipere præceptum Apo-„ ſtoli eſt: ſecundum veritatis autem rationem, „ vere fornicatio eſt; ſed dum permittente „ Deo publice & licenter committitur, fit ho-„ neſta fornicatio. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. ad probationem duplex reſponſio eſt.

1. Opus illud in Matthæum Sancti Joannis Chryſoſtomi genium eſſe inficior. Merito namque Bellarminus & Baronius, Sixtus Senenſis, & pene eruditi omnes librum hunc ſuſpicantur ab aliquo hæretico exaratum, vel ſi Catholicum incogniti nominis auctorem habuerit, ab hæreticis adulteratum: tum quia multis ſcatet erroribus: tum quia, quantum ad præſens attinet, S. Joanni Chryſoſtomo manifeſte contrarius eſt; ille enim homilia 19. in Epiſtolam ad Epheſios: „ ſecundum matrimonium, *inquit*, concedit A-„ poſtolus, tantum dicens: in Domino. Quid „ eſt autem in Domino? cum temperantia, cum „ honeſtate.... ut ergo digni cenſeamur Deum „ videre, ſive ſimus in virginitate, ſive in pri-

„ mis,

Digitized by Google

„ mis, ſive io ſecundis nuptiis, ſanctitatem ſe-
„ ctemur, ſine qua nemo videbit Deum ... &
„ *homilia* 20. quid ad hæc, *inquit*, qui ſecundis
„ copulantur nuptiis? non id dicocondemnans,
„ abſit: quippe Apoſtolus permiſit.

2. Dato & non conceſſo ſcriptum illud Chryſoſtomi eſſe, Reſp. cum Sancto Thoma (a) diſtinguo aoteced. Iteratum matrimonium ſecundum veritatis ratiooem vere fornicatio eſt, *in cauſa ſua, ſcilicet in libidine, ſicut ad fornicationem, ita ad ſecundas nuptias impellens*, tranſeat: *in ſe*, nego ant. & conſeq. ipſe ſe ipſum quiſquis Scriptor ille eſt, ibidem ioterpratatur: ait enim, 1. ſecundum matrimonium ab Apoſtolo eſſe præceptum. 2. Addit iteraras nuptias permittente Deo honaſtas licitaſque fieri: eas igitur ſe ipſis & abſolute ſpectatas fornicationem eſſe non putat. Nam quomodo, quæſo, rem neceſſario & intrinſece malam imperaret Apoſtolus? aut quomodo permittente Deo honeſtum ac licitum fieret, cui repugnaret ſpeciem honeſtatis induere? quod ergo affirmat ſecundas nuptias veram eſſe fornicationem, de libidine eſt intelligendum, quæ fornicandi eſt cauſa.

(a) *in 4. diſt. 42. qu. 2. art. 1.*

Inſt. 4.

Inſt. 4. Atqui SS. Doctores repetitas nuptias non in ſua rantum cauſa, ſed in ſe ipſis flagitioſas eſſe contendunt. Ergo &c. prob. ſubſ. ea *S. Hieronymo*, l. 1. contra Jovioianum 8. c. ſic loqueote:
„ quomodo virginibus ob fornicationis periculum
„ concedit nuptias Apoſtolus, & excuſabile fa-
„ cit quod per ſe non appetitur; ita ob eandem
„ fornicationem vitandam, concedit viduis ſe-
„ cunda matrimonia: melius eſt enim, licet al-
„ terum & tertium, unum virum noſſe quam
„ plurimos: id eſt, tolerabilius eſt, uni homi-
„ ni proſtitutam eſſe, quam multis.

Inde ſic argumentum effloreſcit: qui mulierem ſecundo aut tertio matrimonio copulatam, proſtitutam vocat, cenſet dubio procul repetitas nuptias radicitus eſſe malas; atqui hæc S. Hieronymi ſententia eſt. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & diſtinguo maj. Qui mulierem ſecundo aut tertio matrimonio copulatam, proſtitutam vocat, *abſolute & in rigore*, ceoſet repetitas nuptias radicitus eſſe malas, concedo: *ſi ſic loquatur per exaggerationem Rhetoricam*, nego maj. & eadem diſtinctione ad minorem facta, nego conſeq.

E. D. Idem S. Hieronymo in præſenti materia contigit, quod aliis ſæpe Patribus accidiſſe *Theodoretus* advertit, qui cum adverſus errores aliquos acrius diſputareot, in errores oppoſitos, eos licet pari zelo deteſtarentur, aliquantiſper deflectere viſi ſunt. „ Vehemens cum adverſariis conteo-
„ tio, *inquit*, (b) fecit ot modum excederent:
„ hoc & iis qui arbores colunt evenire ſolet:
„ cum enim incurvam plantam viderint, non ſo-
„ lum ad rectam normam eriguot, ſed in alte-
„ ram quoque partem ultra directum inflectunt,
„ ut per nimiam in contrarium inclinationem ad
„ rectum ſtatum perducatur... ita prædictus Scriptor. Nihil itaque mirum qood S. Hierooymus Jovinianum refellens qui matrimonium virginitati æquabat, diſputatiooıs æſto ſic abreptus ſit, ut virginitatis meritum prædicando, damnare nuptias quadantenus viſus fuerit: cæterom quæ ab illo aſperius dicta ſunt, ea aliis ejus teſtimoniis facile ad ſenſum Catholicum revocantur.

(b) *Dial. 3. cui titulus impaſſibilis.*

1. Enim tantum abfuit S. Doctor a ſecundarum nuptiarum damnatione; ut hunc Montaniſtarum & Tertulliani errorem fuiſſe notaverit, Catholicæ veritati contrarium: *nos*, inquit, (e) *ſecundas nuptias non tam appetimus, quam concedimus, Paulo jubente ut viduæ adoleſcentulæ nubant. Illi* (Montaniſtæ) *in tantum putant ſcelerata conjugia iterata, ut quicumque hoc fecerit, adulter habeatur*. Hæreticum ergo ea Sancto Doctore eſt, dicere eos eſſe adulteros qui matrimonia duplicant.

(c) *Ep. 54. ad Marcellam.*

2. Idem evincunt ejus teſtimonia ex Apologia ad Pammachinm, & ex Epiſtola ad Agernchiam recitata. *Non damnavi*, inquit, *in Eccleſia digamiam, imo nec trigamiam ... Etiam. num libera voce proclamo, ita licere quinta, & ſexto, & ultra, quomodo & ſecundo marito nubere ... Non damno digamos, imo nec trigamos, &, ſi dici poteſt, Octogamos. Habeat cui libet octavum maritum, & eſſe deſinat proſtituta*. Quorum ſimilia ſæpe repetit & ioculcat. Quaudo ergo audis Sanctum Doctorem libera voce clamantem, licere cuilibet ad proſtitutionem vitandam, eſſe digamum, trigamum, & octogamum; agnoſce virum Theologum dogma fidei accurate ea mente Eccleſiæ explicantem. Quando ex adverſo eumdem audis, repetitas nuptias arguentem, & mulierem multioubam, non ſecus ac ſi foret proſtituta & adultera increpantem, ea propriis ejus priocipiis corrige cauſidicum, exaggeratione Rhetorica modum eacedentem, & laudes virginitatis ac vidualis continentiæ cum aliqoa nuptiarum injuria decantantem.

3. Reſpooſionem confirmat hoc idem teſtimonium quod opponitur: ait enim: *quomodo virginibus ob fornicationis periculum concedit nuptias Apoſtolus ... ita ob eamdem fornicationem vitandam concedit viduis ſecunda matrimonia*. Judice itaque Sancto Hieronymo matrimonium repetitum, eſt contra fornicationem antidotum; atque adeo quod ſtatim ſubdit, *tolerabilius eſſe uni homini proſtitutam eſſe quam multis*, dictum per exaggerationem accipi debet.

His jactis fundamentis facillimum erit reliqua diluera quæ ea eodem opponi poſſunt.

Inſt. 5. quale eſt qood legitur eodem c. 8. libri 1. contra Jovinianum: conſidera quod quæ *Inſt. 5.*
„ duos habuit viros, etiamſi anus eſt, & decre-
„ pita, & egens, Eccleſiæ ſtipes non meretur
„ accipere. Si autem panis illi tollitur eleemo-
„ ſynæ, quanto magis ille panis qui de cœlo
„ deſcendit, quem qoi indigne comederit, reus
„ erit violati corporis & ſanguinis Chriſti? ...
Inde enim hoc petitur argumentum:

A malo eximi nequit id omne quo indignus homo fit communione corporis Chriſti; atqui ex S. Hiaronymo nuptiæ reddunt hominem indignum communione corporis Chriſti: ergo &c.

℞. Accepta auctoritate, & conceſſa maj. diſtinguo min. ſecundæ nuptiæ redduot hominem indignum communione corporis Chriſti, *propter concupiſcentiam & pravam libidinem qua harum incentivum eſſe videtur*, concedo: *ex ſe ipſis*, nego min. & conſ. nova elucidatione reſponſio, cum fuerit ſæpius explicata, non indiget.

Inſt. 6. in Epiſt. ad Ageruchiam cap. 2. ſic *Inſt. 6.*
„ loquitur S. D. Ab officio Sacerdotii digamus
„ excluditur .... lege Sacerdotali tenetur &
„ Laicus, qui talem præbera ſe debet, ut poſ-
„ ſit eligi in Sacerdotium. Non autem eligi-
„ tur, ſi digamus fuerit. Porro eliguntur ea
„ Laicis Sacerdotes: ergo & Laicus tenetur
„ mandato, per quod ad Sacerdotium parveni-
„ tur ... Inde ſic informatur argumentum:

Ad mentem Sancti Hieronymi, in iis quæ ſpectant ad nuptias, eadem lex Laicos, quæ Sacerdotes adſtringit. Sed Sacerdotes lege Monogamiæ ſic teneniur, ut ad Sacros ordines provehi digami nequeant: ergo pariter Laicis ſecundæ nuptiæ prohibentor.

℞. Admitto auctoritatem. Ad argumeotum diſtinguo maj. eadem lea Laicos quæ Sacerdotes adſtringit, *ex quadam honeſtate & decentia, ne videlicet ſibi præcludant ad Sacros ordines aditum*, concedo: *abſolute, ita ut etiam Laici manendo, tum debeant eſſe Monogami, quum ipſi Sacerdotes*, nego maj. & cooceſſa min. nego conſeq. plana & facilis ſolutio eſt. Qua aotem ratione digami ab ordinibus arceantur, diaimus libro præcedente.

Inſt. 7. S. Gregorius Nazianzenus de matrimooio differens, (d) *primum*, inquit, *lex eſt*, *Inſt. 7.*
ſecundum venia & indulgentia, tertium iniquitas. Qui autem hunc numerum excedit, porcinus plane eſt. Quis porro dicere audeat, quod porcinum eſt, divina lege conceſſum eſſe?

(d) *Orat. 37.*

℞. Admitto auctoritatem, & diſtingno antaced. tertium matrimonium iniquitas eſt, quartumque porcinom, *ratione cauſæ ad hujuſmodi nuptias pertrahentis, impotentis ſcilicet incontinentiæ ac libidinis*, concedo: *ratione ſui*, nego: ſolutio

patet

Digitized by Google

patet ex dictis. Cæterum quod S. Gregorius nuptias repetitas probaverit, conſtat ex ejus *Oratione* 39. ubi contra Novatianum ſic invehitur: quorſum juvenibus viduis ineundi Matri-
„ monii poteſtatem non facis? atqui Paulus
„ hoc facere minime dubitavit, cujus ſcilicet
„ te Magiſtrum profiteris, quaſi ad quartum
„ cœlum aliumque Paradiſum perveneris ...
„ At, inquis, hoc minime poſt baptiſmum li-
„ cet. Quo argumento id confirmas? aut rem
„ ita ſe habere proba: aut ſi id non potes, ne
„ condemnes.

Inſt. 8. Inſt. 8. *Origenes* ad præſens propoſitum duo
(a) *Hom.* 17. *in Luc.* dicit, obſervatu digniſſima. (a) *Primum eſt*, digamum non habiturum partem in Regno Dei. *Secundum*, non eſſe de Eccleſia, licet bonam habeat converſationem, & virtutibus aliunde prælucaat: cenſet ergo ſecundas nuptias abſolute eſſe malas.

℞. Admitto auctoritatem, & diſtinguo anteced. ſententia Origenis digamus de Eccleſia non eſt, nec partem habebit in Regno Dei, *quantum ad gradum quemdam ſublimiorem*, concedo, *abſolute*, nego ant. & conſeq.

E. ℞. Diſtinguit eo loci Origenes, parum licet accurate, vitam æternam a Regno Dei. Vitam æternam, ſalutem ipſam intelligit, digamis in Chriſti nomine concedendam. Regnum vero Dei dicit, Eccleſiam triumphantem & glorioſam, quæ cœtum primitivorum appellat, eorum ſcilicet qui propter heroicas virtutes ſublimiorem gloriæ gradum ſunt adepturi. Hoc ergo unum contendit, polygamos iis qui virginitatem ſervaverint, vel uno matrimonio contenti fuerint, gradu felicitatis pares futuros non eſſe. Qua autem ratione negat digamos futuros de regno Dei, pariter de Eccleſia eſſe negat, nimirum propter defectum perfectionis, quo fit ut pari cum virginibus & monogamis honore non fulgeant. Nam quod abſolute eos eſſe in Eccleſia recognoſcat, inde patet tum quod iis fateatur vitam æternam in Chriſti nomine concedendam; tum quod ex veteri Eccleſiæ diſciplina, quæ ſane Origenem non latebat, nemo ab ejus communione, propter polygamiam abſolute præciſus ſit. *Eccleſia*, inquit S. Epipha-
(b) *Hær.* 48. *&* 49. nius, (b) *ad Monogamiam fideles hortatur, ſæpeque hortata eſt. Si qui vero ex infirmitate ſæpius nuptias iterarint, non propterea ab ejus ſocietate præciſi ſunt.*

Inſt. 9. Inſt. 9. atqui Origenis & aliorum quæ attulimus contra polygamos teſtimonia ita debent intelligi, ut polygamia radicitus & ſe ipſa peccatum ſit: ergo &c.

Prob. ſubſ. ut a peccato eximeretur, deberet deciſio illa palmari aliquo ſcripturarum teſtimonio adſtrui, unde conſtaret poſſe quemlibet ad ſecunda, & tertia, atque amplius, vota inculpate in Eccleſia Chriſti procedere; atqui nullum hujuſmodi in ſcripturis decretum eſt.

(c) 1. *Corint.* 7. 1. *Tim.* 5. Nam quæ ex Apoſtolo afferuntur, (c) ad rem nihil facere, duobus modis oſtenditur.

1. Dicendo textus Apoſtolicos debere intelligi de iis qui ante ſuſceptum baptiſmum in viduitatem inciderint, quibus deinceps ad fidem converſis & baptiſmo initiatis, uxorem ducere permittitur ab Apoſtolo, *quia*, inquit
(d) *lib. de monog. c.* 11. Tertullianus, (d) *ante fidem ſoluto ab uxore, non numerabitur poſt fidem ſecunda uxor, quæ poſt fidem prima eſt: a fide enim etiam ipſa vita noſtra* ...

2. Reponendo polygamiam ab Apoſtolo, non tamquam rem bonam, ſed tamquam rem minus malam permitti: hæcque Hieronymi videtur
(e) *Epiſt.* ... *Ad Salviam*. „ fuiſſe ſententia: hoc, *inquit*, (e) non vult
„ Apoſtolus, ſed cogitur velle, & labentibus per
„ incontinentiam in barathrum ſtupri, digamiæ
„ manum porrigere ... Conceſſit digamiæ præ-
„ cepta non bona, & juſtificationes peſſimas,
„ &c. ergo &c.

℞. Nego ſubſ. ad probat. conceſſa maj. nego min. & dico duas quæ afferuntur textuum Apoſtoli explicationes ſolidi nihil habere, & ab ejus menta alieniſſimas eſſe.

1. Enim unde habetur, id quod dicit Beatus Paulus: (f) *quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt; cui vult nubat, tantum in Domino* ... *Volo juniores viduas nubere, filios procreare, matres-familias eſſe*: de iis tantum debere intelligi, quæ ante baptiſmum, & non etiam de iis quæ poſt ſuſceptum baptiſmum, orbatæ maritis fuerint? Cum e contrario manifeſtum ſit, generales ejus eſſe ſententias, nec ulla baptiſmi accepti, aut non accepti conditione reſtringi. Quid quod cum hanc Epiſtolam, quæ ad Corinthios prima eſt, ſciebat Apoſtolus ad Dei Eccleſiam, prout ſtatim ab initio legitur: (g) *Paulus vocatus Apoſtolus* ..... *Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Jeſu* ... *gratia vobis, & pax &c.* ineptum ac nugatorium eſt, ejus de matrimonio iterando præſcripta, de iis ſolis accipere qui in infidelitate, & non etiam de iis qui baptiſmate accepto inciderant in mariti aut conjugis orbitatem. Siniſtra ergo hæc interpretatio eſt, textui ſacro vim faciens, eoque certius reſpuenda, quod ſæculorum omnium, omniumque Catholicorum ſenſui adverſetur. (f) 1. *Cor.* 7. 39. 1. *Tim.* 5. 14. (g) 1. *Cor.* 1. 1. *& ſeq.*

Neque eſt quod Tertulliani auctoritas obtendatur, quæ in præſenti controverſia nulla eſt. Hunc enim, ut prædiximus, *de monogamia* librum, deſertor Eccleſiæ, & Montani ſectator infeliciſſime factus compoſuit; & in eo multa dictavit, tum abſurditatis, tum impietatis pleniſſima: quale eſt quod ibidem delirat & effutit, (h) ſæpius nubendi licentiam a Paulo nimia facilitate conceſſam, *Montani*, paracleti nimirum, judicio ſaniore ſublatam. *Si enim*, inquit, *Chriſtus abſtulit quod Moyſes præcepit, quia ab initio non fuit ſic; cur non & paracletus abſtulerit, quod Paulus induxit, quia & ſecundum matrimonium ab initio non fuit ſic?* (h) *de monogam. c.* 14.

2. Quod additur Apoſtolum majoris mali vitandi cauſa, rei de ſe malæ faciendæ, auctoram ſuaſoremque fuiſſe, tum textui Sacro contrarium, tum præconi ac diſcipulo veritatis tam egregio contumelioſiſſimum eſt. Numquid enim ſi denuo nubere malum foret, poſſet de novo matrimonium *in Domino* contrahi? ait enim: *cui vult nubat, tantum in Domino*. Numquid in Domino fit, quod contra Dominum fit? aut poteſt forſan Domino gratum eſſe, quod legem ejus evertit? quid porro profuiſſet Apoſtolo virginitatem & omnimodam continentiam profiteri, ſi peccandi contra continentiam conſiliarius authorque fuiſſet? ait enim ipſe (i) *dignos eſſe morte, non ſolum qui mala faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*. Jam quo titulo auſus eſſet de veritatis præconio gloriari, qui junioribus viduis nuptias imperando, de prædicato mendacio convinci tam facile potuiſſet? Nam quæſo, in adverſariorum hypotheſi, quid eſt illud, *volo juniores viduas nubere*, niſi, volo eas ſub obtentu nuptiarum, quas lex divina proſcripſit, inſanis libidinibus indulgere, & in ſpurcitia volutari? Dicendum ergo Apoſtolum digamiam, non ut rem malam, ſed ut rem minus bonam permittere, quod longe diverſum eſt, ab uxore penitus abſtinere, vel ſervata viduitate, vel cuſtodita virginitate, majus bonum eſt, ad quod, ſuo exemplo omnes invitat Apoſtolus. *Volo*, inquit, (k) *omnes vos eſſe ſicut me ipſum* ..... *dico non nuptis & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.* At nihilominus, iis qui ſe non continent, nubere in Domino bonum eſt, etſi paris excellentiæ non ſit bonum. *Volo*, ait, *omnes vos eſſe ſicut me ipſum; ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius vero ſic* ... *Si non ſe continent, nubant, melius eſt enim nubere quam uri.* (i) *Rom.* 1. 32. (k) 1. *Cor.* 7. 7.

Nec aliter ſenſiſſe Sanctum Hieronymum ex eo ipſo quod opponitur teſtimonio certum eſt. *Hoc non vult Apoſtolus*, inquit, *ſed cogitur velle, & labentibus per incontinentiam in barathrum ſtupri, digamiæ manum porrigere*. Quænam enim iſthæc contra incontinentiam manus porrectio foret, ſi ipſa digamia ſtuprum foret, & incontinentiæ perpetuum incentivum? Pergit S. Doctor: *ideo adoleſcentula vidua, quæ non ſe poteſt continere, vel*

nea

Digitized by Google

non vult, maritum potius accipiat, quam diabolum. Porro ſi peccatum digamia foret, adoleſcentula vidua denuo nubendo, tam diabolum acciperet, quam maritum. Pergit iterum: *ita*, inquit, *ſecundum* (Apoſtolus) *indulget maritum, & tertium, etſi libeat, etiam viceſimum, ut ſciant* (v ix) *non ſibi viros datos, ſed adulteros amputatos*. Atqui ſi polygamia peccatum eſſet, non adulterorum amputatio, ſed verius multiplicatio dici deberet. Quid enim eſt illegitimum eſſe virum, niſi eſſe adulterum? nihil ergo S. Hieronymus ibi diait a ſenſu Catholico alienum, quæque ei quo æſtuabat aelo virginitatis, verba aſperiora & byperbolica exciderunt, ex aliis locis corrigi debent, ubi polygamiam bonam eſſe rotunde pronunciavit.

Inſt. 10. Inſt. Ultimo. Negare ſaltem non poſſumus, Græcos & Orientales juxta antiquam diſciplinam, quæ etiamnum, vel ea intagro, vel magna ſaltem ex parte ab illis rigoroſe ſervatur, digamiam multoque magis trigamiam, & ulterius repetitas nuptias condemnare. Nam

I. Græci, ut ex omnibus eorum veteribus Euchologiis certum eſt, ſecundas nuptias non coronant, ideſt denuo nubentibus benedictionem, in qua conſiſtit Sacramentum matrimonii, non impendunt: *δίγαμος μὴ στεφοῦται, digamus non coronetur*: ajunt libri omnes rituales. Hanc equidem diſciplinam Græci tecentiores mitigarunt erga digamos, quorum nuptias, non ſecus ac monogamorum ritu ſolemni conſecrant. Verum trigamis, multoque magis quadrigamis, & ultra nubentibus, benedictionem hanc conſtanter hactenus denegarunt: idemque omnes Orientales, etiam erga digamos inviolate obſervant. Repetitas ergo nuptias tanquam malas execrantur.

2. Quod pro re mala digamiam habeant avidentiſſimum aſt ex precibus quas pro digamis ubique tum in Oriente tum in Græcia fundunt. Tu Domine, *inquiunt*, qui omnium
„ miſereris .... Dimitta ſervis tuis iniquitates
„ eorum ... Concede illis publicam converſio-
„ nem, fœminæ peccatricis lacrymas, latronis
„ confeſſionem, ut per ſinceram cordis pœni-
„ tentiam tua mandata implendo, cum pace
„ & concordia ad cœleſte tuum Regnum va-
„ leat pervenire ... Ignoſce, Domine, iniqui
„ tati ſervorum tuorum, qui carnis ſtimulis
„ reſiſtere non valentes, ſecundo matrimonio
„ copulantur ..., Domine Deus ne ſtatuas illis
„ hoc peccatum &c. ergo &c.

R. Nego anteced. aliud enim eſt, nuptias iteratas propter gravem quam præferunt ſuſpicionem incontinentiæ non probare; aliud, illas uti malas & flagitioſas damnare. Secunda & ſæpe repetita conjugia Græci & Orientales, diſciplina ab aotiquo accepta non approbant, quia ea putant a ſanctitate Chriſtianæ profeſſionis ac caſtimoniæ aliena: qua in re reprehendi non poſſunt, quin in antiquos Doctores eadem accuſatio recidat: at hujuſmodi nihilominus nuptiis notam flagitii non inurunt: canonem enim octavum Nicænum obſervant, ſuiſque canonum collectionibus inſertum habent, quo cautum eſt, Novatianos in Eccleſiam Catholicam non recipiendos, niſi promiſerint ſe cum digamis communicaturos: longiſſime ergo abſunt a Novatianorum & Montaniſtarum errore.

Nec quidquam in contrarium probant, duo quæ in probationem adjuncta ſuot argumenta. Non primum de benedictione denuo nubentibus deorgata: ſi enim in eorum ſententia ſis, qui volunt Sacramenti matrimonii ſolos contrahentes eſſe miniſtros, & ſacerdotis benedictionem nihil quidquam eſſe, niſi nudam & ſimplicem cæremoniam, ad eſſentiam Sacramenti nihil conferentem: in hac, inquam, hypotheſi manifeſtum eſt, per denegationem benedictionis, non impediri quominus ſecundæ, ſæpiuſque conjunctæ nuptiæ Sacramenta ſint, quando quidem mutuo conſenſu nubentium, verbis aut ſignis expreſſo contrahuntur, quod ad Sacramentum ſat eſt: quod ſi eorum opinionem ſecteris, qui multo probabilius ſentiunt, Sacramenti matrimonii ſolos ſacerdotes eſſe miniſtros, adeoque presbyteri benedictiooem ad ejus eſſentiam pertinere; nihil hinc tamen erui poterit quo probetur iterarum matrimonium ea Græcorum ſentantia flagitium eſſe; hoc enim unum ſequetur Græcos & Orientales, iteratis nuptiis Sacramenti benedictionem non impendere, ne videantur tanti largitione beneficii, nubentium incontinentiæ ſuffragari: at eas tamen uti contractum naturalem ac legitimum tolerare; quomodo in Latina Ecclaſia ante Coocilium Tridentinum clandeſtina matrimonia, quamquam carentia Sacramenti dignitate, tolerabantur.

Nec plus habet difficultatis ſecundum. Peccatum enim pro cujus condonatione Græci & Orientales Deum exorant, non nuptiarum, ſed nubentium eſt peccatum: neque hac præciſe ratione peccatum dicitur, quia nubunt; ſed quia impotens & effrænis incontinentia, cujus impulſu nubere præſumuntur, peccatum eſt; cujus rei in iis ipſis quæ opponuntur precibus aperta probatio eſt: ajunt enim: "Tu, Domine, qui ſervos tuos N. & N. conjungis,
„ per caritatem reciprocam junge eos .... ut
„ per ſinceram cordis pœnitentiam tua man-
„ data implendo, cum pace & concordia ad
„ cœleſte tuum regnum valeant pervenire ...
„ ignoſce iniquitati ſervorum tuorum, qui car-
„ nis ſtimulis reſiſtere non valentes, ſecundo
„ matrimonio copulantur, ſicut per Paulum
„ vas electionis, Apoſtolum tuum præcepiſti:
„ ille enim pro nobis infirmis abjectiſque di-
„ xit, *melius eſſe nubere quam uri* .... Jam quæro, qua fronte caritatem reciprocam, pacis & concordiæ ſpiritum, ipſumque Regnum celeſte pro iis Eccleſia pereret, quos ſciret in perpetuo concubinatu victuros? quæ iſthæc audacia foret, nefandum concubitum, Apoſtoli, Deique ipſius mandatum vocare? quæ denique non tam precatio, quam deriſio foret, pro his ſpiritum penitentiæ petere, quibus nefario contractu conjunctis, ad extremum uſque halitum adulteros & impenitentes eſſe permittaretur? fatendum ergo a Græcis & Orientalibus etſi repetitæ nuptiæ non probentur, non tamen ut malas damnari.

Sequitur

QUÆSTIO QUARTA.

De indiſſolubilitate Matrimonii.

Ut ſtatus quæſtionis aperiatur,

Nota 1. Duplicem poſſe matrimonii ſolutionem intelligi; propriam, & impropriam.

Propria eſt, quando alter conjugum non ſolum a matrimonii uſu & officio conjugali, ſed & ab ipſo vinculo liberatur, in quo ſuperius dictum eſt contractus nuptialis naturam poſitam eſſe, ita ut priſtinæ redditus libertati, ſui plene juris ſit, poſſitque ſi velit, ad vota nova tranſire: eaque matrimonii tum quoad vinculum, tum quoad Thorum & cohabitationem plena reſolutio eſt.

Impropria dicitur, quando conjugi, ſui licet juris non ſit, neque poſſit matrimonium novum inire, propter præcedentis vinculi firmitatem, liberum tamen eſt non habitare cum conjuge, & a nuptiali officio abſtinere: eaque appellatur matrimonii reſolutio quoad Thorum & cohabitationem.

Nota 2. Matrimonium, ut alibi dictum eſt, aliud eſſe *ratum*, ſervatis ſcilicet ſervandis, mutuo conjugum conſenſu initum, & ab Eccleſia approbatum; aliud *conſummatum*, carnalis nimirum copulæ interventu completum. Primo ſenſu, *ratum non conſummatum*, ſecundo, *ratum & conſummatum* vocatur.

Jam planum eſt, triplicem poſſe difficultatem moveri.

1. Eſt, de matrimonio *rato & conſummato*, utrum quantum ad vinculum indiſſolubile ſit?

2. Utrum ne quoad Thorum quidem reſolvi queat?

3. De matrimonio *rato*, *non conſummato*, utrum ſive quoad vinculum, ſive quoad thorum, irritari frangique poſſit?

Quæ dubia ut explicemus, ſit

CAPUT PRIMUM.

Utrum matrimonii rati & conſummati vinculum indiſſolubile ſit?

Obſcuriſſimam hanc & ad extricandum difficillimam eſſe quæſtionem Doctorum perſpicaciſſimus S. Auguſtinus confeſſus eſt. " In divinis
„ ſententiis, *inquit*, (a) ita obſcurum eſt, ut- (a) lib. de fide & operib. cap. 19.
„ rum & iſte, cui quidem ſine dubio adulte-
„ ram licet dimittere; adulter tamen habea-
„ tur, ſi alteram duxerit: ut, quantum exi-
„ ſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur.

Difficultatem auxit non mediocriter ſilentium Eccleſiæ, quæ primis temporibus controverſiam hanc nec expendit, nec ullo, ſaltem univerſali, decreto compoſuit: unde contigit ut in diverſas diſtrahi opiniones antiqui Patres viſi fuerint. Nam ex una quidem parte Sancti Hieronymus, Auguſtinus, aliique longe plures inferius allegandi, conſtanter tenuerunt, matrimonii ſemel contracti vinculum, niſi mors alterutrius conjugum intervenerit, penitus indiſſolubile eſſe: in contrarium quidam alii non ita firmum nuptiarum nexum diaere, quin cauſa adulterii rumperetur.

Nec major poſteriore ætate Scriptorum concordia fuit. Nam

1. Neminem latet Græcos matrimonium propter fornicationem diſſolvere, eamque ob rem ſæpe a Latina Eccleſia reprehenſos.

2. Inter Latinos, Cardinalis Cajetani, Ambroſii Catharini, Eraſmi, & quorumdam aliorum ſententia fuit, ex ſacris litteris & traditione certo non confici, fornicatione nuptias penitus non diſſolvi.

3. Lutherus longe audacior, non propter adulterium tantum, ſed & aliis multis de cauſis matrimonium conſummatum, etiam quantum ad vinculum dirjungi poſſe aſſeruit: eademque, ſalutem in caſu fornicationis, Calvini & Melanchtonis doctrina fuit. His præmiſſis ſit

§. PRIMUS.

Ne adulterii quidem cauſa, conjugii rati & conſummati vinculum abrumpi poſſe monſtratur.

PROBATIO PRIMA.

Ex Scripturis.

Cujus aſſertionis primum ſuggerunt divina oracula argumentum.

Lucæ 16. 18. *omnis*, inquit Chriſtus, *qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & omnis qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur.*

„ Matthæi 5. 31. & ſeq. dictum eſt, quicum-
„ que dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum
„ repudii. Ego autem dico vobis, quia omnis
„ qui dimittit uxorem ſuam, excepta forni-
„ cationis cauſa, facit eam mœchari: & qui
„ dimiſſam duxerit, adulterat.

„ Marci 10. 11. & ſeq. quicumque dimiſerit
„ uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium
„ committit ſuper eam: &, ſi uxor dimiſerit
„ virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.

„ Apoſtolus Rom. 7. 2. Quæ ſub viro eſt mu-
„ lier, vivente viro alligata eſt legi: ſi autem
„ mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri:
„ igitur vivente viro vocabitur adultera, ſi fue-
„ rit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir
„ ejus, liberata eſt a lege viri, ut non ſit adul-
„ tera, ſi fuerit cum alio viro.

Inde ſic argomentamur:

1. Ille ſanxit ne adulterii quidem cauſa matrimonii vinculum ſolvi poſſe, qui legem renovans de nuptiali fœdere non frangendo, nullam fecit exceptionem; atqui Chriſtus legem renovans ac confirmans de ſacro fœdere non violando, nullam fecit exceptionem: " Qui ergo nos ſumus, *ait Sanctus Auguſtinus*, (b) ut dicamur, eſt qui (b) De adult. conj. lib. 2. c. 8.
„ mœchatur, uxore ſua dimiſſa alteram ducens;
„ & eſt qui hoc faciens non mœchatur, cum
„ Evangelium dicat omnem mœchari qui hoc
„ facit? proinde ſi quicumque id fecerit; ....
„ ut uxore dimiſſa alteram ducat, mœchatur,
„ ſine dubitatione ibi ſunt ambo, & qui præ-
„ ter cauſam fornicationis, & qui propter cau-
„ ſam fornicationis dimittit uxorem.

2. Qui inculcat ac repetit ſola naturali morte rumpi matrimonii vinculum, nuptias dubio procul propter adulterium non reſolvit, atqui ita præſcribit divina auctoritate Apoſtolus: " hæc
„ verba Apoſtoli, *ait S. Auguſtinus*, (c) toties (c) De adult. conj. lib. 2. c. 8.
„ inculcata, vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, pla-
„ na ſunt: nullius viri poſterioris mulier uxor
„ eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſiverit: eſſe au-
„ tem deſinit uxor prioris, ſi moriatur vir ejus,
„ non ſi fornicetur: licite itaque dimittitur con-
„ jux ob cauſam fornicationis: ſed nec carebit illo
„ vinculo, etiamſi numquam reconcilietur viro;
„ carebit autem, ſi mortuus fuerit vir ejus.

PROBATIO III.

Ex traditione.

Eamdem adſtruit veritatem traditio accepta a Patribus: e multis pauca teſtimonia ſeligemus.

Concilium Eliberitanum, deſinente tertio, aut ineunte ſaltem quarto ſæculo celebratum: " fi-
„ delis femina, *inquit*, (d) quæ maritum reli- (d) Can. 9.
„ querit fidelem, & alterum duxerit, ...
„ non prius communionem accipiat, quam is
„ quem reliquit, de ſæculo exierit; niſi ne-
„ ceſſitas infirmitatis (*id eſt ex morbo mortis pe-*
„ *riculum imminens*) dare compulerit.

Concilium Milevitanum, cui Sanctus Auguſtinus interfuit, anno 416. habitum, " placuit,
„ *inquit*, (e) ut ſecundum Evangelicam & A- (e) can. 17.
„ poſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab
„ uxore, neque dimiſſa a marito alteri con-
„ jungatur: ſed ita maneant, aut ſibi recon-
„ cilientur: quod ſi contempſerint, ad peni-
„ tentiam redigantur.

Innocentius I. ineunte 5. ſæculo Pontifex Maximus: " de his, *inquit in Epiſtola ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum, cap. 6* requiſivit
„ dilectio tua, qui interveniente repudio, alio
„ ſe matrimonio copularunt: quos in utraque
„ parte adulteros eſſe manifeſtum eſt: qui er-
„ go vel quæ viro vel uxore vivente, quam-
„ vis diſſociatum videatur eſſe conjugium, ad
„ aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt a-
„ dulteri non videri, ſecundum illud quod le-
„ gimus in Evangelio: *qui dimiſerit uxorem*
„ *ſuam, & aliam duxerit, mœchatur; ſimiliter*
„ *& qui dimiſſam duxerit, mœchatur:* ideo ta-
„ les a communione fidelium volumus abſti-
„ nandos.

Sanctus Hieronymus qui ſub finem quarti, & ad initium quinti ſæculi vixit, Epiſtola 30. ad Oceanum laudat Fabiolam nobilem Romanam, quæ cum viro propter adulterium ejecto contra fas nupſiſſet cum altero, ſuum deinceps errorem agnovit, & tantum ſcelus publica penitentia expiavit: " igitur, *inquit*, & Fabiola quia per-
„ ſuaſerat ſibi, & putabat a ſe virum jure di-
„ miſſum, nec Evaogelii vigorem noverat, in
„ quo nubendi univerſa cauſatio, viventibus
„ viris, fœminis amputatur, dum multa diaboli
„ vitat vulnera, unam incauta vulnus accepit;
„ ſed quid ego .... moror quærens excuſare cul-
„ pam, cujus pœnitentiam ipſa confeſſa eſt?
„ quis hoc crederet, ut poſt mortem ſecundi vi-
„ ri in ſemetipſam reverſa, quo tempore ſolent
„ viduæ negligentes jugo ſervitutis excuſſo, age-
„ re ſe liberius, ... ſaccum indueret, errorem
„ publice fateretur, & tota urbe ſpectante Ro-
„ manæ, ante diem Paſchæ ... ſteret in ordine
„ pœnitentium, Epiſcopo, Presbyteris, & om-
„ ni

Digitized by Google

,, ni populo collachrymantibus, &c. ... itaque judice Sancto Hieronymo matrimonii vinculum ſolvere, eſt Evangelico vigori contrarium: hinc pariter intelligimus, eo tempore publici criminis reum Romæ habitum, qui vivente conjuge tranſiret ad alias nuptias, etiam cauſa fornicationis.

S. Joannes Chryſoſtomus 4. ſæculo, de eo qui cauſa adulterii uxorem repudiavit, " illa, *in-* ,, *quit*, (a) etſi alteram non duxerit, hoc ipſo ſo ,, conſtituit criminis reum, quod adulteram fe- ,, cit ex conjuge, (*quæ nimirum alteri nupſit:*) ,, hic vero accipiendo alienam, adulter effectus ,, eſt: nequaquam enim mihi referas, quia il- ,, lam alter ejecit: nam expulſa quoque uxor, ,, eſſe ejus qui eam expulit, perſeverat. Sane tamdiu conſtat matrimonii vinculum, quamdiu vere uxor aliqua mariti eſt, & viciſſim; atqui ex S. Joanne Chryſoſtomo uxor propter adulterium ejecta, nihilominus uxor ejus qui eam expulit eſſe perſeverat. Ergo ad mentem Sancti Doctoris, ne adulterii quidem cauſa fœdus matrimonii frangitur.

(a) hom. 17. in Matth.

Præiverat tertio ſæculo ex eadem Græcorum Eccleſia Sanctus *Clemens Alexandrinus*, (ne quis regerat Latinorum peculiarem eſſe ſententiam quam defendimus:) libro enim 2. ,, *ſtromatum* ita ſcribit: legem (Chriſtus) a- ,, perte conſtituit: *non dimittes uxorem, præ-* ,, *ter quam propter fornicationem*. Adulterium ,, autem exiſtimat conjungi matrimonio, vivo ,, altero ex ſeparatis .... qui autem dimiſſam ,, accipit uxorem, mœchatur eam, hoc eſt, ,, cogit eam mœchari: non ſolum autem qui ,, dimiſit, eſt ejus cauſa, ſed etiam qui eam ,, ſuſcipit, præbens mulieri peccandi occaſio- ,, nem: ſi enim non ſuſcepiſſet eam, reverte- ,, retur ad virum ... quæ verba vinculi indiſ- ,, ſolubilitatem luculentiſſime adſtruunt: ſi ,, enim propter adulterium fœdus matrimonii ,, rumperetur, nec redire poſſet adultera ad ,, eum a quo propter violatam fidem ejecta ,, foret, nec adulterii reus fieret, cui poſt re- ,, pudiationem nupſiſſet: porro ex Clemente ,, Alexandrino tum poteſt ad dimittentem di- ,, miſſa redire, tum non poteſt alteri ſine ad- ,, ulterii crimine nubere. Ergo &c.

De *S. Auguſtino* conſtat ex ejus teſtimoniis ſupra laudatis, aliiſque longe pluribus, quod eamdem doctrinam tenuerit.

Idemque ſenſerunt, ſæculo ſexto, *Primaſius*, Adrumetinæ Eccleſiæ in Africa Epiſcopus, commentario in Epiſtolas Sancti Pauli: ſæculo ſeptimo, *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, lib. 2. de divinis officiis c. 19. & Synodus *Nannetenſis*, (ſi tamen hujus temporis eſt, quod non liquet) canone 12. ſic decernens: " ſi cujus uxor adulterium perpe- ,, travit, & hoc a viro deprehenſum fuerit & pu- ,, blicatum, dimittat uxorem, ſi voluerit, pro- ,, pter fornicationem ..... vir vero ejus, illa ,, vivente, nullatenus accipiat aliam uxorem.

Sæculo 8. conſentit *Venerabilis Beda* commentario in caput decimum Marci. Nec prætermittendum ea ætate Concilii *Forojulienſis*, in ditione Venetorum, anno 791. celebrati præclarum teſtimonium: *Item placuit*, inquit canone 10. *ut reſoluto fornicationis cauſa jugali vinculo*, (quoad Thorum ſcilicet, ut ex verbis ſequentibus clarum eſt) *non liceat viro quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere*.

Sæculis 9. 10. 11. & 12. eamdem veritatem ſuo teſtimonio approbarunt, *Paſchaſius* Abbas Corbejenſis, commentario in Matthæum: *Ivo Carnotenſis*, Epiſt. 125. ad Daimbertum Archiepiſcopum Senonenſem: *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus Epiſt. 10. ad *Thomam* Eboracenſem in Anglia Epiſcopum: Sanctus *Anſelmus* in cap. 9. & 19. Matthæi: *Alexander* III. Pontifex Maximus, cap. *ex parte*: tit. *de ſponſalibus & matrimoniis*: & alii quamplures.

Sæculo 13. præter Sanctum Thomam, (b) & alios ſcholarum Magiſtros, *Innocentius* III. Pontifex Maximus, lib. IV. decretal. tit. 19. *de Divortiis*, cap. *gaudemus*: " ſane, *inquit*, veridi- ,, ca hæc ſententia probatur etiam de teſtimo- ,, nio veritatis, teſtantis in Evangelio: *quicum-* ,, *que dimiſerit uxorem ſuam ob fornicationem*, & ,, aliam duxerit, mœchatur. Si ergo uxore di- ,, miſſa duci alia de jure non poteſt, fortius ,, & ipſa retenta.

(b) ſuppl. quæſt. 62. art. 5.

Sæculo 14. Scholaſticorum innumerabilis caterva conſentit.

Sæculo 15. in Concilio Florentino, (c) *Eugenius IV.* Summus Pontifex, Græcos ſic legitur compellaſſe: *primo dico omnes conqueri de ſeparatione matrimonii, idque correctione indiget* ... Idemque in decreto pro inſtructione Armenorum, poſt concilium edito: " quamvis autem, ,, *inquit*, ex cauſa fornicationis liceat Thori ,, ſeparationem facere; non tamen aliud ma- ,, trimonium contrahere fas eſt; cum matri- ,, monii legitime contracti vinculum perpe- ,, tuum ſit.

(c) ſeſſ. 25.

Denique ſæculo 16. Concilium Tridentinum ſeſſione 24. ſtatim ab initio: ,, matrimonii, ,, *inquit*, perpetuum indiſſolubilemque nexum ,, primus humani generis parens divini ſpiri- ,, tus inſtinctu pronunciavit, cum dixit: *hoc* ,, *nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea:* ,, *quamobrem relinquet homo patrem ſuum &* ,, *matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo* ,, *in carne una*... ejuſdemque nexus firmitatem ,, ab Adamo tanto ante pronunciatam, his ,, verbis (Chriſtus) confirmavit: *quod ergo* ,, *Deus conjunxit, homo non ſeparet*.

Ibidem Canone 5. *Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum: anathema ſit*.

,, *Et canone* 7. Si quis dixerit Eccleſiam er- ,, rare, cum docuit aut docet, juxta Evange- ,, licam & Apoſtolicam doctrinam, propter ,, adulterium alterius conjugum, matrimonii ,, vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, ,, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio ,, non dedit, non poſſe altero conjuge viven- ,, re, aliud matrimonium contrahere; mœcha- ,, rique eum quid dimiſſa adultera, alim du- ,, xerit, & eam quæ dimiſſo adultero, alii ,, nupſerit: anathema ſit.

Ex his Conciliorum, ſummorum Pontificum, & Sanctorum teſtimoniis ſic informatur argumentum:

Illud dogma certo eſt indubitato tenendum eſt, quod Synodi, Pontifices, & Sancti Patres propugnaverunt, tamquam ab Evangelica & Apoſtolica Doctrina deſcendens; atqui hujuſmodi eſt doctrina affirmans, ne adulterii quidem cauſa, matrimonii rati & conſummati vinculum ſolvi poſſe. Ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex ratione.

Juvat & ex ipſa naturali ratione ad hujus doctrinæ confirmationem argumenta exquirere.

1. Eſt: volunt Lutherani & Calviniſtæ, idemque Græci contendunt, matrimonii vinculum ſaltem adulterii cauſa diſſolvi: quod ſi vere dicunt & ſentiunt, explicent ergo quo tempore ſacri fœderis abruptio fiat: an ſtatim ac alteruter conjugum fidem matrimonii adulterio violavit? numquid ab eo inſtanti quo divortium factum fuerit? numquid denique ubi novum ab alterutro fuerit fœdus contractum? atqui nihil horum vere dicitur.

Non primum: nam ſi ſtatim ab adulterio perpetrato vinculum rumpitur, deſinunt ergo conjuges eſſe, quorum alter fidem violavit; adeoque ſine novo contractu non poterunt conjugale officium exercere: illud porro quam a vero alienum ſit, vel inde evincitur, quod ſine novo contractu conjux cui illata injuria eſt, poteſt adulterum pœnitentem retinere, & in gratiam recipere.

Neque pariter ſecundum: nam etiam facto ſecundum leges canonicas & civiles divortio, poteſt conjux innocens adulteram a ſe dimiſſam,

ſi ad bonam frugem redierit, ſine novo contractu, etiam invitam revocare; quod in ejus ſane poteſtate non eſſet, niſi ſarta tecta conjugii jura manerent: hinc Apoſtolus uxorem a viro digreſſam dicit debere aut innuptam manere, aut viro ſuo reconciliari, quod ſine novo matrimonio fit: *Iis*, inquit, (a) *qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.*

(a) 1. Cor. 7. 10. & ſeq.

Non denique tertium: nam ex conceſſis qui facto divortio dimittit uxorem, non propterea maritus eſſe deſiſtit, aut ſolvit conjugium. Ergo multo minus poteſt illud ſolvere, qui uxori dimiſſæ nubit: quis enim dixerit rem alieni juris poſſe ſola voluntate raptoris in ejus poteſtatem venire? atqui mulier a viro dimiſſa, alieni juris eſt, ad eum nimirum pertinet a quo eſt dimiſſa. Ergo ſi dimittens mulierem, non poteſt fœdus conjugii frangere, multo minus poteſt, qui dimiſſam præſumit facere ſuam.

2. Eſt: ponamus *Lucretiam* innocentem injuſte a viro dimitti: ponamus inſuper *Tulliam* convictam adulterii pariter a marito ſuo repudiari: hac facta hypotheſi ſic argumentor: *Lucretia* inique dimiſſa alteri nubere non poteſt, nec poteſt qui dimiſit, aliam ducere, quia connubii vinculo eos connecti in confeſſo eſt apud omnes. Ergo multo minus poteſt *Tullia* juſte repudiata tranſire ad novum matrimonium: idemque de viro dimittente dicendum: alioquin melior erit adulteræ quam innocentis conditio: nam iſta tenebitur quidquid vitæ supereſt, aut ſine ſpe conjugii ducere, aut marito improbo reconciliari; illa vero ſui juris facta impune duplicabit conjugium; ſimiliter melior erit conditio viri, cui illata per adulterium injuria fuerit, quam ejus qui uxori innoxiæ injuriam iniqua dimiſſione intulerit: quæ cum abſurde dicantur, fatendum ne adulterii quidem cauſa rumpi matrimonii fœdera.

3. Eſt: ſi adulterii cauſa ſolvi matrimonii vinculum affirmemus, innumerabilibus repudiis viam ſternimus, quodque indignum magis, intemperantiæ ac libidini habenas laxamus. Nam cum conjuges animis plerumque diſſideant, ſæpeque contingat aut viro uxorem, aut uxori virum, quacumque tandem cauſa exoſum eſſe; quos ſacri fœderis pœniteret, (& revera id genus plurimos eſſe, quotidiano experimento compertum eſt) facile ſibi adulterium mutuo permitterent, quo ſolo ſcirent fatale vinculum abrumpendum: aut certe veri criminis defectu, alter alteri de perpetrato adulterio poſſet quoquo modo calumniam ſtruere; atqui tantum hoc malum nemo eſt qui non videat vergere tum in dedecus parentum, qui nuptiis iteratis propriam infamiam publicarent; tum in detrimentum liberorum ex præcedente matrimonio ſuſceptorum, quibus pro Patre vitricus, pro matre noverca ſubrogaretur. Ergo &c. hoc argumento utitur Sanctus Hieronymus commentario in caput 19. Matthæi. Quia,
„ *inquit*, accidere poterat, ut aliquis calum-
„ niam faceret innocenti, & ob ſecundam co-
„ pulam nuptiarum, veteri crimen impingeret;
„ ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſe-
„ cundam prima vivente non habeat.

§. SECUNDUS.

Solvuntur objectiones.

DILUITUR I. ARGUMENTUM

Ex Scripturæ auctoritate petitum.

Object. 1. Opponunt Græci & Hæretici verba Christi, Matth. 19. v. 9.
„ Dico autem vobis, quia quicumque dimi-
„ ſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem,
„ & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſ-
„ ſam duxerit, mœchatur ..... *quorum ſimilia*
„ *ſunt, quæ ibidem cap. 5. v. 32. leguntur*: dico
„ vobis, quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam,
„ excepta fornicationis cauſa, facit eam mœ-
„ chari; & qui dimiſſam duxerit, adulte-
rat.

Inde ſic colligunt argumentum: ille declarat matrimonii vinculum adulterii cauſa diſſolvi, qui expreſſe pronunciat, propter fornicationem poſſe uxorem dimitti, & alteram ducei; atqui hæc Salvatoris ſententia eſt locis citatis. Ergo &c.

R. admitto auctoritatem, & conceſſa majore nego min. totum argumenti robur in his Chriſti verbis conſiſtit: *niſi ob fornicationem*: quæ prout varie cum reliquis teſtimonii partibus connectuntur, diverſiſſimos ſenſus habent.

1. Quidem ſi Græcis & hæreticis fides eſt, ita phraſis eſt conſtruenda: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam & aliam duxerit, niſi ob fornicationem, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur*: ita ut a lege non dimittendæ uxoris & cum altera non nubendi, una adulterii exceptio ſit, & eo tantum caſu marito liceat, repudiata adultera novum matrimonii fœdus inire: quæ ſane ſi vera oraculi Evangelici intelligentia foret, litem Græci & noſtrates Hæretici vincerent.

2. Ex Eccleſiæ Catholicæ mente clauſula (*niſi ob fornicationem*) non ad verba ſequentia (*& aliam duxerit*) ſed ad præcedentia (*quicumque dimiſerit uxorem ſuam*) neceſſario refertur, iiſque intime nectitur; ita ut ſenſus ſit: *quicumque, ſolo excepto fornicationis caſu, uxorem ſuam repudiaverit, eaque ſuperſtite, ſive fornicata fuerit, ſive non, aliam duxerit, mœchatur*: hoc eſt non veri conſors matrimonii, ſed nefarii concubinatus ſit reus: hunc autem eſſe legitimum divini decreti ſenſum, adeoque adverſarios nihil juvare, ſequentibus argumentis oſtendo.

Primo Chriſtus nulla facta exceptione mœchari omnem affirmat, qui duxerit repulſam uxorem: *qui dimiſſam duxerit*, inquit, *mœchatur*: pariter ergo verba præcedentia, *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur*, ſunt univerſim ſine exceptione accipienda.

Prob. anteced. Vel in his Chriſti verbis, *qui dimiſſam duxerit, mœchatur*, nulla reſtrictio eſt, vel ſi qua ſit, ad eam ſolum uxorem ſpectat, quæ juſte propter adulterium eſt dimiſſa; ita ut ſenſus ſit, *mœchari, qui uxorem innocentem, & injuſte dimiſſam ducit, non mœchari vero, qui duxit adulteram & juſte repudiatam*; atqui ſecundum niſi abſurdiſſime dici nequit: inde enim ſequeretur uxorem juſte dimiſſam melioris eſſe conditionis, quam quæ injuſte ejiceretur: illa enim fatentibus adverſariis poſſet alteri nubere, iſta non poſſet: illa a viro inique ejecta, adigeretur ad perpetuam a matrimonio abſtinentiam; iſta ad impudicitiæ præmium, novum Thalamum quærere impune tutoque poſſet: reſtat ergo ut ingenue fateamur Chriſti verba, *qui dimiſſam duxerit, mœchatur*, nulla debere limitatione reſtringi.

Secundo ſubobſcurum Matthæi textum cæteri Evangeliſtæ clariſſime explicant. Marcus enim & Lucas abſolute affirmant, mœchari omnem qui ducit uxorem a viro adhuc vivente rejectam, & qui dimiſſa priore cum altera jungitur. “ Quicumque, *ait Chriſtus apud Marcum*,
„ (b) dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit,
„ adulterium committit ſuper eam: &, ſi uxor
„ dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœ-
„ chatur .... *apud Lucam vero*: (c) omnis qui
„ dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœ-
„ chatur, & qui dimiſſam a viro duxit, mœ-
chatur.... quis vero exiſtimet hanc tanti momenti tamque neceſſariam exceptionem Sanctos Evangeliſtas prætermiſſuros, ſi revera facta a Chriſto fuiſſet? “ Quoniam igitur, *ait S. Augu-*
„ *ſtinus*, (d) fas non eſt, ut Evangeliſtas de una
„ re loquentes, ab uno ſenſu eademque ſenten-
„ tia diſſentire dicamus, reſtat ut Matthæum
„ intelligamus eamdem tenuiſſe ſententiam; ut

(b) Marci 10. 11.

(c) Luc. 16. 18.

(d) De adult. conj. lib. 1. c. 8.

omnis

„ omnis qui dimittit uxorem ſuam & ducit „ alteram, mœchari minime dubitetur. Nam „ & illud quod etiam ſecundum Lucam ſequi„ tur; *qui dimiſſam duxerit, mœchatur*, quo„ modo eſt verum? quomodo mœchatur, niſi „ illa quam duxit ao vivente a quo dimiſſa „ eſt, adhuc uaor aliena eſt? ſi enim jam ſuæ „ non alienæ miſcatur uxori, utique non mœ„ chatur: mœchatur autem: aliena eſt ergo „ cui miſcetur. Porro ſi aliena eſt, hoc eſt, „ ejus a quo dimiſſa eſt; etiamſi propter ſor„ nicationis cauſam dimiſſa eſt, nondum di„ mittentis uxor eſſe ceſſavit.

Tertio, cum in iis quæ in libris ſacris dicta videntur obſcurius, privato nemini liceat interpretandi officium uſurpare; ſed debeat unuſquiſque antiquitati, univerſitati, conſenſioni fideliter adhærere, atque ut verbo dicam, Ecleſiam audire magiſtram & ſequi; cum laudatis ſuperius Patribus & Synodis, maxime vero cum Concilio Tridentino in quo quæſtio hæc apertiſſima dafinita eſt, ſine dubitationa tenandum, ſecundum Evangelicam & Apoſtolicam Doctrinam, adulterio alterius conjugum matrimonium non reſolvi, hocque unum per verba Matthæi concedi marito adulteræ, aut uxori adulteri, ut vinculo illæſo manente, fidei conjugalis violatorem, a convictu & Thoro excludat.

Inſt. 1. Iuſt. 1. Atqui verbis Chriſti ſignificatur reſolutio matrimonii uon modo quantum ad Thorum & cohabitationem, ſed & quantum ad vinculum. Ergo &c. prob. ſubſ. Præter fornicationem multæ aliæ cauſæ ſunt, ob quas uxor a Thoro & cohabitatione excludi poteſt: quando ergo ait Chriſtus, niſi propter fornicationem dimitti non poſſe, loquitur de vinculi ipſius ſolutione.

R. nego ſubſ. ad probationem diſtinguo anteced. præter fornicationem multæ aliæ cauſæ ſunt, ob quas uxor a Thoro & cohabitatione excludi poteſt, *ad tempus*, concedo: *in perpetuum*, nego ant. & conſeq.

E. R. Equidem multæ aliæ cauſæ ſunt, propter quas uaor ad tempna dimitti poteſt, da quibus capite ſequente dicturi ſumus: ſed præter fornicationem nulla occurrit, propter quam licitum ſit eam a Thori conſortio in perpetuum ſegregare: cum enim propter alias cauſas dimittitur, non abſolute rapndiatur, nec ſine ſpe reditus, ſed ad tempus, donec reſipuerit; ita ut ad maritum ſit reverſura, ſi ipſa ad meutem officiumque redierit: verum propter fornicatiouem abſolute poteſt & in perpetuum repudiari, ita ut etiamſi inſanos amores correxerit, eam maritus da novo recipere minime teneatur: non enim dimittitur ne pergat facere, ſed quia fecit injuriam; nec ea tautum de cauſa ejicitur, ut culpam emendet, ſed ut quoad vixerit pœnam luat criminis, quo fidem conjugalem, in qua matrimonii baſis eſt, violavit.

Inſt. 2. Inſt. 2. Chriſtus his verbis: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, reſpondet ad quæſtionem ſibi a Phariſæis propoſitam, *numquid ex quacumque cauſa liceret uxorem dimittere?* atqui niſi verba ejus de dimiſſione etiam quantum ad vinculum accipiantur, non diluit quæſtionem: Phariſæi enim Chriſtum de ea dimiſſione interrogabant, qualis moribus Judæorum fieri conſueverat; atqui dimiſſio hæc importabat ipſius vinculi fractionem. Ut ergo quæſito reſponſum conveniat, de vinculi ſolutiona accipi debet.

R. conceſſa major. nego miuor. ad probationem conceſſa iterum majore, diſtinguo minor. dimiſſio hæc importabat ipſius vinculi fractionem, *ex patientia ſive tolerantia legis*, concedo: *ex lege ipſa*, nego minor. & conſeq.

E. R. Tametſi Chriſtus de dimiſſione a Thoro tantum, non vero da viuculi ipſius ſolutione de qua fuerat interrogatus raſponderit; ad propoſitum tamen, appoſiteque reſpondit: inſinuare quippe & inculcare voluit, quid in Judaicis divortiis licite, quid illicite, fieret: cum enim libellus repudii duo importaret, perpetuam videlicat conjugis a Thoro expulſionem, & cum altera nubendi licentiam; hæc duo Salvator ita diſtinxit, ut dimiſſionem quidem a Thoro propter adulterii cauſam conceſſerit, poteſtatem vero nubendi cum altera, quam antiqua lex in Judæis, ad majus malum vitandum patienter tolerabat, omnino abſtulerit.

Inſt. 3. Inſt. 3. Ex conceſſis quidquid licite in antiqua lege fiebat, Chriſtus in nova probavit confirmavitque; atqui Judæis olim ſolemne erat, dato libello repudii non modo repudiatam conjugem a Thoro repellere, ſed & alteram in ejus locum, ſoluto præcedente vinculo ſubrogare. Ergo hoc ipſum in Evangelio Chriſtus permiſit.

R. Tranſeat major, cujus veritatem expendere præſentis non eſt inſtituti, & nego minor. nego, inquam, matrimonii vinculum apud Judæos, vero legis decreto ſolutum. Nam

1. Deuteronomii cap. 24. mulier quæ accepto libello repudii alteri nupſerit, polluta dicitur & abominabilis coram Domino: *non poterit*, inquir Moyſes verſ. 4. *prior maritus ſuſcipere eam in uxorem, quia polluta & abominabilis facta eſt coram Domino*. Non ergo divina conſtitutione matrimonii vinculum tum temporis ſolvebatur.

2. Quæro diſpenſationis hujuſmodi quæ Deo cauſa conveuiens eſſe potuiſſet? numquid fidelis populi augmentatio? atqui Iſraelitarum incremento, polygamiæ conceſſione conſultum ſat erat: numquid duritia cordis Judæorum? quis porro dixerit, ideo debuiſſe Deum in malo permittendo facilem eſſe, quia difficiles obſtinatique Judæi erant, & nolebant intelligere ut bene agerent?

Inſt. 4. probando min. *Deuteronomii* 24. ſtatim ab initio ſic habetur: " ſi acceperit ho„ mo uxorem, & habuerit eam, & non in„ venerit gratiam aute oculos ejus propter ali„ quam fœditatem; ſcribet libellum repudii, „ & dabit in manum illius, & dimittet eam „ de domo ſua: cumque egreſſa alterum ma„ ritum duxerit, & ille quoque oderit eam, „ dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit „ de domo ſua, vel certe mortuus fuerit; „ non poterit prior maritus recipare eam in „ uxorem ...... Inde ſic colligitur argumen„ tum: Inſt. 4.

Moyſes divina auctoritate Judæis permiſit, 1. ut uxores quavis de cauſa exoſas dimitterent: 2. ut ſcripto libello repudii facultatem eis facerent libere ad novas nuptias tranſeundi. Ergo Judæorum matrimonia non quoad thorum tantum, ſed & quoad vinculum libellus repudii dirimebat.

R. admitto auctoritatem, & nego ſecundam partem antecedentis: duo enim in hoc decreto neceſſario diſtinguenda, uxoris nimirum expulſio, & libellus repudii facultatem derelictæ faciens denuo nubendi. Primum præcipit Moyſes in hypotheſi quod virum inter & uxorem rixæ ac perpetuæ inimicitiæ ſint: ſecundum non præcipit, ſed permittit, non quia bonum, ſed quia minus malum uxoricidio, a quo ſibi forte Judæi pro innata feritate non temperaſſent, quo promptius ſe a moleſtiis infauſti matrimonii liberarent: hinc Chriſtus apud Matthæum (a) opponentibus Phariſæis: *quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere? Moyſes*, inquit, *ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic*: quibus verbis ſignificat Moyſen, ipſumque proinde Deum indulgentia uſum eſſe, libellum repudii permittando, ne videlicet per uxoricidium, veneficia, & apoſtaſiam a cultu Dei, in mala graviora incurrerent: *ab initio autem*, inquit, *non fuit ſic*: id eſt, Adæ aut proximis ejus poſteris neutiquam conceſſum eſt uxores dimittere; ſed ſtabat tum temporis conjugium inſtitutiona ſua & ordinatione divina prorſus irrevocabila. (a) 19. 7.

Inſt. 5. Inſt. 5. Niſi hæc uxorum, etiam cum fractione vinculi conjugalis, repudiatio, lege veteri approbata fuiſſet, Prophetæ, ſacerdotes, ipſaque lex Judæos hoc tantum malum ſibi permittentes acriter reprehendiſſent; atqui eos hac de cauſa culpatos nullibi legimus. Ergo &c.

℟. conceſſa maj. nego min.

1. Enim, ut prædictum eſt, mulier novo poſt libellum repudii marito juncta, in Scripturis polluta dicitur, & abominabilis coram Domino (a).

(a) *Deut.* 24. 2. Jeremias cap. 3. ſtatim ab initio, Iſraelitas veri Dei, per idololatriam deſertores, mulieri comparat quæ viro vivente, necdumque reſoluto prioris matrimonii vinculo, ad ſecundas nuptias tranſit. " Vulgo dicitur, *inquit*, ſi dimiſerit vir uxorem ſuam, & recedens ab eo „ duxerit virum alterum; numquid revertetur „ ad eam ultra? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem (*Domus* „ *Iſrael*) fornicata es cum amatoribus multis: „ tamen revertere ad me, dicit Dominus, & „ ego ſuſcipiam te. "

Falſo ergo aſſeritur Judæos de diremptione matrimonii nomquam reprehenſos: quod autem non ita frequentes hujuſmodi objurgationes eſſent, in cauſa fuit obſtinatio Judæorum, quam prævidebant prophetæ ſuis adhortationibus & exprobrationibus non frangendam: tacere namque ſatius eſſe putabant, quam ſurdis, aut audire nolentibus canere.

Expanditur & reſolvitur objectio altera ex antiquorum auctoritate petita.

Object. 2. Opponunt 2. Veterum Imperatorum etiam Chriſtianorum legibus licitum erat, matrimonia quantum ad vinculum ſolvere: eumque morem in Galliis olim fuiſſe receptum conſtat ex *Formulis* Marculphi, ſeptimo ſæculo Monachi, *Formula* 30. cui titulus eſt; *libellus repudii*. Ergo ſine crimine olim matrimonia rumpebantur, & poſſunt hodie dirimi.

℟. conceſſo antecedente nego conſeq. Quod enim exemplo malo committitur, & pravis hominum decretis probatur, non propterea vim divinæ conſtitutionis infringit; nec debet divina lex humanis ſanctionibus cedere, ſed e contrario debent hominum præſcripta damnari ac rejici, hoc ipſo quod divinis contraria eſſe comperiuntur; atqui conſtat ex prædictis, matrimonii vinculum, ſummo Imperatore Chriſto ita volente, ne in caſu quidem adulterii ſolvi poſſe. Fruſtra ergo in contrarium, Conſtantini, Juſtiniani, & aliorum leges jactantur: *aliæ ſunt leges Cæſarum*, ait Sanctus Hieronymus, (b) *aliæ*

(b) *Epiſt.* 30. *Chriſti; aliud Papinianus, aliud Paulus noſter*

(c) *in cap.* 7. *Epiſt. ad Rom.* *præcipit* .... & S. Joanne Chryſoſtomus, (c) *nec mihi*, inquit, *recites leges externas atque prophanos, quæ libellum repudii dare, ac divortium facere præcipiunt; non enim profecto ſecundum has leges judicaturus eſt Deus, ſed juxta eas quas ipſe poſuit* .... parique ſenſu Sanctus Auguſtinus, hom. 46. inter 50. (d) *hoc* ait, *non licet*

(d) *novæ edit. ſerm.* 392. *jure poli, etſi liceat jure fori*: conſentiunt ad unum Sancti Doctores, concordi judicio affirmantes, civiles Romanorum leges cum iniquæ recognoſcuntur, merito damnari ac rejici.

Inſt. 1. Inſt. 1. Non civilibus tantum, ſed & Eccleſiaſticis legibus olim licentia illa conceſſa eſt. Ergo &c.

Prob. ſubſ. Origenes terti ſæculi Scriptor tractat. 7. in Matthæum aſſerit, non ſine cauſa Epiſcopos aliquibus mulieribus permiſiſſe, ut nuberent cum viris, quorum adhuc vivebant priores uxores. Ergo &c.

℟. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & nego conſeq. ibidem obſervat Origenes, perperam hoc & contra Scripturæ auctoritatem eſſe conceſſum. " Scio, *inquit*, „ quoſdam qui præſunt Eccleſiis, extra Scri„ pturam permiſiſſe aliquam nubere, viro prio„ re vivente: & contra Scripturam quidem fe„ cerunt dicentem: *mulier ligata eſt, quanto* „ *tempore vivit vir ejus*. Item: *vivente viro* „ *vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro*: „ non tamen omnino ſine cauſa hoc permiſe„ runt: forſitan enim propter infirmitatem & „ incontinentiam hominum, pejorum compara„ tione, quæ mala ſunt permiſerunt, adverſus „ ea quæ ab initio fuerant ſcripta: *dico autem* „ *vobis, quoniam quicumque dimiſerit uxorem* „ *ſuam, niſi ob cauſam fornicationis, & aliam* „ *duxerit, mœchatur*. Ita Origenes, cujus au„ ctoritas qua ratione queat contra indiſſolubilitatem matrimonii venditari prorſus non apparet.

Inſt. 2. Atqui antiquorum opinio erat, repetitas poſt repudium nuptias, nihil habere Evangelicæ legi contrarium. Ergo &c. *Inſt.* 3.

Probant ſubſeq. Ex *Arelatenſi* I. Concilio (e) Canone 10. ſic ſtatuente: " de his qui con- (e) *an.* 314.
„ juges ſuas in adulterio deprehendunt, & „ iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit ut quantum poſſit, con„ ſilium eis detur, ne viventibus uxoribus „ ſuis, licet adulteris, alias accipiant.... in„ de ſic inſtruunt argumentum:

Si exiſtimarent Patres Arelatenſes, ſecundum, dimiſſa priore conjuge, matrimonium Evangelio repugnare, non dicerent junioribus fidelibus qui uxores dimittunt adulteras, dandum eſſe conſilium, iis viventibus, a novo matrimonio abſtinere; ſed longe conſultius hunc tantum abuſum anathematis comminatione reprimerent; atqui multo agunt mitius, hocque unum definiunt, debere hujuſmodi ab iterandis nuptiis, paterno monito, & amicabili conſilio deterreri. Judicant ergo eſſe quidem melius & perfectius, in tali caſu de novo non nubere, non tamen nubere malum eſſe, aut legi Dei contrarium.

℟. nego ſubſ. ad probationem duplex reſponſio eſt.

1. Eſto hæc Arelatenſis Synodi ſententia fuerit, nego hinc inferri legitime, hujuſmodi matrimonium legi divinæ non adverſari: tantum enim ſequitur, privatos quoſdam Doctores, aut etiam particulares Synodos, in hac obſcuriſſima quæſtione a veritatis tramite deflexiſſe, quod facile poſſe contingere, ſua, ut prædixi, ætate Sanctus Auguſtinus agnovit. " Quiſquis,
„ *inquit*, (f) uxorem in adulterio deprehenſam (f) *de fide & operib. cap.* 19.
„ dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æ„ quandus eis, qui excepta cauſa adulterii di„ mittunt & ducunt.... in ipſis divinis ſen„ tentiis ita obſcurum eſt, utrum & iſte cui „ quidem ſine dubio adulteram licet dimitte„ re, adulter tamen habeatur, ſi alteram du„ xerit; ut quantum exiſtimo, venialiter ibi „ quiſque fallatur: itaque ad ſenſum Sancti Doctoris, ſi qua in decreto Arelatenſi deceptio fuit; nondum eliquatis controverſiæ hujus ambagibus, venialis fuit.

℟. 2. admitto auctoritatem, & conceſſa maj. diſtinguo minorem. Declarant Patres junioribus fidelibus dandum eſſe conſilium, viventibus uxoribus licet adulteris, cum aliis non nubendi: *conſilium ſcilicet intelligendo, rei neceſſariæ perſuaſionem*, concedo: *ſecus, quaſi licet melius eſſet non nubere, non tamen eſſet nubere malum*, nego min. & conſeq.

E. ℟. non omnis qui conſilium dat, hoc ipſo ſupponit poſſe impune prætermitti quod conſulit; ſic enim quod ait Apoſtolus ad Titum, (g) (g) *Tit.* 2. 6.
juvenes hortare ut ſobrii ſint, numquid ita dictum accipi poteſt, quaſi indifferens æqualeque ſit ad ſalutem, ſobrios vel intemperantes eſſe? aliud ergo conſilium eſt, rei non neceſſariæ, quale eſt conſilium ſervandæ virginitatis; aliud, rei abſolute neceſſariæ & divinitus imperatæ; qualis eſt exhortatio omnis impudicitiæ & fornicationis vitandæ: hoc porro ſecundo ſenſu debere decretum Arelatenſe intelligi, canonis ipſe contextus inſinuat: *de his*, inquit, *qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt .... & prohibentur nubere, placuit, ut quantum poſſit, conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant*: agnoſcunt itaque patres,

Digitized by Google

tres, ſecundum matrimonium, quoad primæ uxores ſuperſont, lege, utique Evangelica, prohibitum eſſe: atque adeo vox, *concilium*, non de rei melioris, ſed de rei neceſſariæ denunciatione accipi debet.

Jam ſi quæratur cur non imperandi, ſed conſulendi vox expreſſa in canone fuerit?

R. Ex œconomia ita factum, ne nimius in præcipiendo rigor rebelles magis faceret quam dociles & obſequentes: ad adoleſcentes enim canon ille reſpiciebat, quos tum ebullientis libidinis ardor, tum civilium legum auctoritas, tom diverſarum provinciarum conſuetudo, ad ſecundas, viventibus adulteris uxoribus, nuptias vehementer incitabat: caute itaque loco imperii, nomen conſilii a patribus uſurpatum, quo eos facilius in officio continerent.

Inſt. 3. Inſt. 3. S. Ambroſius qui eodem 4. ſæculo floruit, commentario in cap. 7. primæ ad Corinthios: *viro*, inquit, *licet ducere aliam uxorem, ſi dimiſerit uxorem peccantem; quia non ita lege conſtringitur vir ſicut mulier: caput enim mulieris vir eſt*: cenſet ergo S. Doctor licere viro, facto cum conjuge adultera divortio, novum inire matrimonium, licet eamdem dimiſſæ mulieri deneget facultatem; atque adeo putat, ſaltem ex parte viri, frangi in hoc caſu matrimonii vinculum.

R. Nego ſuppoſitum: quod enim venditatur ſub Ambroſii nomine in Pauli Epiſtolas commentarium, genuinum Sancti Doctoris opus non eſſe, ſed vel a Pelagio hæretico, vel ab Hilario Romanæ Eccleſiæ diacono Luciferianorum fautore & ſectatore confectum, probant noſtræ ætatis critici pene omnes, tum ex ſtyli diverſitate, tum ex doctrinæ diſſonantia, tum multis aliis argumentis, quæ proſequi noſtri non eſt inſtituti: cæterum verus Ambroſius in hac cauſa, quod mulieri non licet, viro pariter eſſe vetitum conceptis verbis affirmat: „ nemo, *inquit*, „ (a) ſibi blandiatur de legibus hominum: omne ſtuprum adulterium eſt, nec viro licet, „ qood mulieri non licet: eadem a viro quæ „ ab uxore debetur caſtimonia ... (b) vinctus „ es uxori? noli quærere ſolutionem; quia non „ licet tibi uxore vivente, uxorem ducere: nam „ & aliam quærere, cum habeas tuam, crimen „ eſt adulterii, hoc gravius, quod putas peccato tuo auctoritatem lege quærendam.

(a) *lib. 1. de Abraham c. 4.*

(b) *ibid. c. 7.*

Inſt. 4. Inſt. 4. Et varia teſtimonia congerunt, quæ quia eamdem difficultatem important, pariter reſolvi debent aut explicari.

1. Inquiunt, *Lactantius Firmianus*, 4. ſæculo ſcriptor inſignis, cui propter ſermonis facundiam, & eloquentiæ nervos, chriſtiani Ciceronis nomen inditum eſt, divinarum inſtitutionum libro ſexto, cap. 23. ait, *eſſe adulterum, qui a marito dimiſſam duxerit, &, eum qui, præter crimen adulterii, uxorem dimiſerit, ut alteram ducat*: cenſet ergo ab omni criminatione liberum eſſe, qui propter adolterium uxore dimiſſa alteram ducit.

2. Concilium *Veneticum* (c) canone 2. „ eos „ quoque, *inquit*, qui relictis uxoribus ſuis, „ ſicut in Evangelio dicitur, excepta fornicationis cauſa, ſine adulterii probatione alias duxerint, ſtatuimus a communione ſtatim arcendos ... itaque judicio Synodi, adulterii facta „ probatione licitum eſt, aliam uxorem, priore ſuperſtite ducere.

(c) *anno circiter 465.*

3. Vetus pœnitentiale Romanum decernit, ut „ uxor quæ juridice probaverit, invitam ſe, & „ marito cogente adulterium perpetraſſe, ſi ſe „ continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantum in Domino: maritus vero ſine uxoris ſpe „ in perpetuum maneat.

4. Capitularium *Caroli Magni* libro 5. cap. 19. ſic legitur: „ ſi quis homo habens mulierem legitimam, ſi frater ejus adulteravit cum ea; „ ille frater, vel illa fœmina, qui adulterium „ perpetrarunt, interim quod vivunt, numquam „ amplius habeant conjugium: ille vero cujus „ uxor fuit, ſi vult, poteſtatem habet, uxorem accipere aliam .... ergo ſæculo 9. quo prædicta capitularia ſcripta ſunt, in Galliis & in univerſo Caroli Magni imperio, viro Innocenti licebat, dimiſſa uxore adultera, cum altera nubere: atque adeo cauſa adulterii vinculum matrimonii ſolvebatur.

5. Longe antiquior *S. Baſilius*, Epiſtolæ 1 canonicæ ad Amphilochium cap. 9. docet, „ virum ab uxore dimiſſum, venia dignum eſſe „ ſi nubat cum altera; neque mulieri quam ducit, tale connubium crimini eſſe vertendum: ergo &c.

R. Fateor laudata teſtimonia, & ejuſdem ſenſus alia quæ afferri poterant, contrariæ ſententiæ magis favere quam noſtræ: me haud equidem latet, quoſdam eſſe Theologos, in conciliandis & explicandis patribus tam miræ ſagacitatis, ut putent Lactantium, Baſilium, & cæteros, ad communem Eccleſiæ doctrinam abſque ullo negotio revocari, ponendo nimirum eos eſſe locutos, non de licentia quam Evangelium faciat, ſed quam leges civiles conceſſerint: verum, ut libere dicam quod ſentio, hoc mihi non operoſum tantum, ſed & impoſſibile prorſus videtur: quod ultro conceſſurum confido, quiſquis verba Lactantii & aliorum attentius penſitaverit.

Dico itaque cum Cardinali *Bellarmino*, (d) *Natali Alexandro*, & aliis magni nominis Theologis, in obſcuriſſima quæſtione quæ tum temporis non erat liquido diſceptata, nec ab aliquo generali concilio explicata, veteres qui opponuntur ſcriptores cum aliqua excuſatione erraſſe.

(d) *lib. 1. de matr. c. 7.*

Nec eſt quod reponatur, cauſam Græcorum, Lutheranorum, & Calviniſtarum hac confeſſione juvari: contendimus namque multis modis vinci adverſarios, nec quidquam ex quorumdam quos priſca tulit ætas, aberratione, habere præſidii: vincuntur, inquam.

1. Auctoritate ſcripturæ, quæ indiſſolubile eſſe nuptiarum vinculum ſine ulla exceptione pronunciat.

2. Conciliorum, ſummorum Pontificum, & patrum decretis, quibus aperte declaratur, matrimonia propter adulterium ſolvere, Evangelico vigori eſſe contrarium, & fruſtra contra doctrinam hanc leges civiles opponi, quæ, ut Tertullianus loquitur, (e) *cum iniquæ recognoſcuntur, merito damnantur*: iniquas porro eſſe dubium non eſt, hoc ipſo quod cum Evangelio pugnant.

(e) *Apolog. cap. 4.*

3. Quæ temporum præcedentium nubes & caligo fuit, ſequentibus, bene favente Deo, depulſa eſt: nam quæſtio de indiſſolubilitate matrimonii in concilio Florentino agitari cœpta eſt, ubi Eugenius IV. Pontifex Maximus paterna ſollicitudine Græcos commonens: *propono*, inquit, *vobis aliqua ut fratribus, ut Eccleſiarum ductoribus, & primo dico omnes conqueri de ſeparatione matrimoniorum, idque correctione indiget*: deinceps vero in Concilio Tridentino finita, ubi anathemate percuſſus eſt, quiſquis diceret, *errare Eccleſiam cum docet aut docuit, juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi*.

Inſt. 5. Inſt. 5. Si hæc de matrimonio controverſia conciliorum œcumenicorum auctoritate finita eſt, dicendum Græcos ea de cauſa eſſe hæreticos, quippe qui matrimonia propter adulterium uſu antiquiſſimo dirimont, nec ex quo Tridentina Synodus celebrata eſt, diſſolvere deſtiterunt.

R. Nego conſeq. quamquam enim Græci & Orientales culpabiles ſint, reveraque a Latinis ſæpe fuerint reprehenſi; non ideo tamen hæretici ſunt dicendi, quia non eos Concilium Tridentinum anathemate feriit, ſed Lutheranos & Calviniſtas Romanæ Eccleſiæ calumniatores: rem ita narrat Cardinalis *Palavicinus* in hiſtoria Concilii Tridentini, (f) „ canon, *inquit*, „ paratus fuerat cum anathemate in eum qui „ diceret, matrimonia conſummata ob adulterium diſſolvi: ſed oratores Veneti expoſuerunt patribus, ſeptimo canone, niſi moderatione aliqua reformaretur, inferri poſſe non „ modicam offenſionem Orientis Eccleſiæ, præſertim vero Græcis, in ſubjectis Reipublicæ

(f) *lib. 22. cap. 4.*

Vene-

„ Venetorum locis degentibus, ſcilicet in in-
„ ſulis Cretæ, Cypri, Corcyræ &c. non ſolum
„ cum publicæ quietis, ſed etiam cum Catho-
„ licæ Eccleſiæ detrimento: rametſi enim Græ-
„ ca Eccleſia a Romana ex parte diſſentiret,
„ non eo tamen deſperationis deventum eſſe,
„ ut meliora ſperari non poſſint, præſertim
„ cum Græci in ſubjectis Reipublicæ locis de-
„ gentes, quamvis ritu ſuo viverent, tamen
„ præſulibus a Romano Pontifice aſſumptis ob-
„ temperarent: eapropter tum rerum conve-
„ nientia, tum oratorum munere ſa compel-
„ li, ne ipſi eos populos percuti ſinerent ejuſ-
„ modi anathemate, quo ad tumultum & in-
„ tegram a ſede Apoſtolica defectionem pro-
„ vocarentur: ſatis conſtare in more poſitum
„ apud Græcos ut uxorem adulteram deſerant,
„ & aliam ducant, veterrimam majorum con-
„ ſuatudinem, ut ipſi dicunt, ſecuti: nec id-
„ eireo illos damnatos aut anathemate percul-
„ ſos ſuiſſa ab ulla Synodo œcumenica, etiam-
„ ſi Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ hujuſmo-
„ di mos liquido innotuiſſet: exiſtimare igitur
„ oratores ſui eſſe muneris, quam efficaciſſi-
„ me poſſent poſtulare, nt voces canonis a-
„ deo moderate lenirentur, ne Græcis detri-
„ mentum inſerrent . . . poſſe, quantum ipſi
„ putabant, & obtineri quod Synodus inten-
„ debat, & Reipublicæ ſatisfieri, eanone ejuſ-
„ modi verbis conflato: *anathema ſit, ſi quis*
„ *dixerit, ſacroſanctam Romanam, Catholicam,*
„ *& Apoſtolicam Eccleſiam, quæ mater & ma-*
„ *giſtra aliarum eſt, erraſſe aut arrare cum do-*
„ *cuit & docet, propter adulterium alterius con-*
„ *jugum matrimonium non poſſe diſſolvi*, &c.

Cum itaque patres Tridentini Venetorum poſtulationi acquieverint, & ad eorum ſententiam canonem ſeptimum reſormarint; manifeſtum eſt hoc decreto non Græcos, ſed Lutheranos & Calviniſtas, qui Romanam Eccleſiam erroris & ſævæ Tyrannidis accuſabant, anathemata eſſe perculſos: qua de re ſi quis adhuc dubitat, attendar ad morem a Concilii Tridentini temporibus ad hanc uſque diem inviolabiliter obſervatum: in his enim provinciis ac diœceſibus ubi Græci Latinis permixti proprias Eccleſias habent, a Latinis Epiſcopis quibus ſubiiciunrur, contra antiquam quam hactenus retinuerunt matrimonia propter adulterium dirimendi conſuatudinem, nihil legimus ordinatum; tantumqoe Synodicis conſtitutionibus cautum aſt, ne mariti auctoritata propria nullaque præmiſſa forma judicii nxores adulterii prætextu dimitterent, & novis deinceps uxoribus jungerentur: *tam facile dirimi inter conjuges Græcos matrimonia*, inquiebat Cardinalis Montaltius, Montis-Regalis in Sicilia Archiepiſcopus, in Synodo provinciali anno 1652. habita, *approbari nullo modo debemus: ideoque huc uſque factas ſeparationes quoad vinculum, extrajudicialiter & auctoritate propria, nullas fuiſſe atque irritas declaramus.*

§. TERTIUS.

Utrum matrimonii vinculum nullo caſu, quoad vivunt conjuges, rumpi poſſit?

Ur quæſtio explicetur, revoca in memoriam quod ſuperius dictum eſt, magnam eſſe matrimonii *rati*, & matrimoni *legitimi* differentiam: *ratum* dieitur, quod inter fideles juxta canonum præſcripta initur, & ab Eccleſia approbatur: *legitimum* appellatur, quod ab ipſis etiam infidelibus contrahitur, quatanus naturæ officium eſt, & ſeeundum leges quidem civiles ae naturales, ſed eontra Eccleſiaſticam regulam: hoc poſito.

Dico 1. matrimonii *rati* & eonſummati vinculum ita firmum & inviolabile eſſe; ut nulla penitus cauſa, niſi mortis naturalis interventu diſſolvi queat: hocque quoniam toto §. 1. probatum eſt, nova argumentatione non eget.

Dieo 2. matrimonium *legitimum* & conſummatum, etiam quantum ad vineulum ſolvi poſſe, ſi alterutro ad fidem converſo nolit alter ei cohabitare, aut commorari renuar ſine injuria creatoris, veræque religionis blaſphemia.

Hæcque manifeſta doctrina Apoſtoli eſt, ad Corinthios ſic loquentis: (a) „ iis qui matri- (a) 1. Cor. 7. 10. & ſeqq.
„ monio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Do-
„ minus uxorem a viro non diſcedere: quod ſi
„ diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo
„ raconciliari: & vir uxorem non dimittat:
„ nam cæteris ego dico non Dominus: ſi quis
„ frater uxorem haber infidelem, & hæc con-
„ ſentit habitare cum illo, non dimittat illam:
„ & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem,
„ & hic conſentit habitare cum illa, non di-
„ mittat virum: ſanctificatus eſt enim vir infi-
„ delis per mulierem fidelem, & ſanctificata aſt
„ mulier infidelis per virum fidelem . . . quod
„ ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſer-
„ vituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſ-
„ modi.

Inde ſic effloreſcit argumentum: Apoſtolus matrimonium inter fidelium & infidelium diſcrimen aliquod facit, nec pari utrumque ratione poſſe diſſociari inſinuat: alioquin enim fruſtra de utroque diverſis ſententiis loqueretur; cum utrique potius eadem eſſet regula præſcribenda; atqui fideles conjuges ea conditione avelli permittit, ut omnino a novo matrimonio, quoad uterque vixerit, obeundo abſtineant: *præcipio*, inquit, *non ego ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari:* quod ergo ſubiicit de iis qui in infidelitate contraxerant: *ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in caſu hujuſmodi*: debet de vinculi ipſius ſolutione intelligi, ita ut ſenſus ſit: „ ſi infidelis conjux diſcedit, vel
„ revera & corporaliter divortium faciens, vel
„ affectu & moribus abalienatus, & in Chriſtum
„ ejuſque religionem blaſphemus, ſponſumque
„ vel ſponſam pertentans ad Idololatriam aut
„ judaiſmum retrahere: eo caſu diſcedat etiam
„ fidelis, plenumque divortium faciat, ita ut
„ poſſit ſi velit, ad nova vota tranſire: alio-
„ quin enim nimiæ ſervituti ſubjectus eſſet fi-
„ delis, ſi fœdus matrimonii in tali caſu in-
„ violabile permaneret.

Hæcque non noſtra, ſed Eccleſiæ interpretatio eſt: *ſi alter infidelium conjugum*, inquit Innocentius III. Pontifex Maximus, Doctrinam & praxim Eecleſiæ explicans, (b) *ad fidem catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia divini numinis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad ſecunda ſi veluerit, vota tranſibit: & in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus:* ſi infidelis diſcedit, diſcedat; frater enim vel ſoror non eſt ſervituti ſubjectus in hujuſmodi: *& canonem etiam in quo dicitur:* contumelia creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur.

(b) *cit.* de divortiis: *cap.* quanto.

Addo verba Angelici præceptoris: „ dicen-
„ dum, *inquit*, (c) quod quando alter conjugum (c) *ſupp. q. 59. art. 5. in corp.*
„ ad fidem convertitur, altero in infidelitate ma-
„ nente, diſtinguendum eſt; quia ſi infidelis vult
„ cohabitare ſine contumelia creatoris, id eſt,
„ ſina hoc, quod ad infidelitatem inducat, pot-
„ eſt fidelis libere diſcedere: ſed diſcedens non
„ poteſt alteri nubere: ſi autem infidelis non
„ vult cohabitare ſine contumelia creatoris, in
„ verba blaſphemiæ prorumpens, & nomen Chri-
„ ſti audire nolens; tunc ſi ad infidelitatem
„ pertrahere nitatur, vir fidelis diſcedens pot-
„ eſt alteri per matrimonium copulari . . . vir
„ enim, *inquit paulo ſupra*, (d) non debet coha- (d) *ibid. in arg. ſed contra.*
„ bitare nxori infideli, nolenti cohabitare ſine
„ contumelia creatoris: ſi ergo non liceret ei
„ aliam ducere, cogeretur continentiam ſerva-
„ re, quod videtur inconveniens, quia ſic ex
„ converſione ſua incommodum reportaret.

Diluun-

Digitized by Google

Diluuntur quædam objectiones.

Opponunt : pugnat hæc doctrina cum Chriſti verbis: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ergo &c.

R. Nego anteced. non enim homo in hoc caſu, ſed Deus in gratiam nomen ſuum confitentis id ſeparat, quod ipſe ante conjunxerat: atque adeo non inconſtantia ac volubilitate humana, ſed providentia & largitione divina, conjux fidelis a jugo eximitur, cui collum in infidelitate ſobmiſerat : contumelia namque creatoris circa eum qui relinquitur, matrimonii jura ſolvit, nec ei ſervanda fides conjugii, qui Deo fidelis eſſe recuſat.

Inſt. 1. Inſt. 1. Verba Chriſti : *qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſa, & aliam duxeris, mœchatur*: nullam, ut ſuperius dicebamus, patiuntur exceptionem: nulla ergo ratione poteſt conjux fidelis ab infideli, fractione vinculi abſtrahi.

R. Diſtinguo anteced. nullam patiuntur exceptionem, *ſi ſermo ſit de matrimonio in Eccleſia fœderata*, concedo : *ſi de matrimonio in infidelitate contracto*, nego ant. & conſeq.

E. R. Verba Chriſti ſpectant ad fideles, quorum matrimonium ratum & conſummatom, penitus, omniqua facta hypotheſi indiſſolobile eſt ; non vero ad eos qui in infidelitate conjuncti ſunt, quorum altero ad fidem converſo, ſi alter in infidelitate obſtinato, & cum injuria creatoris permaneat, æquum eſt abſoluta nuptiarum diſruptiooe Dei contumeliam vindicari.

Deinde, „ matrimonium, *inquit S. Thomas*,
(a) *ibid. in arg. ſed contra.* „ (a) non eſt ratum ſine Sacramento baptiſmi : „ ſed quod non eſt ratum poteſt diſſolvi : ergo „ matrimonium in infidelitate contractum poteſt diſſolvi : & ita ſoloto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in uxorem.

Inſt. 2. Inſt. 2. Ut poſſet conjux fidelis ab infideli diſcedens ad nova vota tranſire, deberet prius matrimonium irritum fieri ac diſſolvi : atqui matrimonium jure naturæ indiſſolubile eſt : ergo fideli conjugi poſt ſuam diſceſſionem nullo prætextu licet noptias ſecundas contrahere.

R. Coneeſſa maj. diſtingoo min. matrimonium *perfectum* indiſſolubile eſt, concedo : *imperfectum*, nego min. & conſeq.

E. R. verbis Angelici præceptoris : „ dicen-
(b) *ibid. ad* 1. „ dum, *inquit*, (b) quod matrimonium infidelium eſt imperfectum ; ſed matrimonium fidelium eſt perfectum, & ita eſt firmius : ſemper „ autem firmius vinculum ſolvit minus firmum, „ ſi ſit ei contrarium : & ideo matrimonium „ quod poſt in fide Chriſti contrahitur, ſolvit „ matrimonium quod prius in infidelitate contractom ſuerat : unde matrimonium infidelium non eſt omnino firmum & ratum, ſed „ ratificatur poſtmodum per fidem Chriſti.

Inſt. 3. Inſt. 3. Conjugi in infidelitate manenti, non licet quoad vivit ejus conſors ad fidem converſus novum inire matrimonium : ergo multo minus fideli licet.

R. Diſt. ant. *antequam conjux fidelis contraxerit*, concedo : *poſtquam ille novum obierit matrimonium*, nego ant. & conſeq.

E. R. Equidem priuſquam conjux ad fidem converſus, infideli derelicto novum matrimonii fœdus inierit, a nuptiis duplicandis, qui in infidelitate remanſit, jure naturæ prohibetur : ſed,
(c) *ibid. ad* 3. *inquit Sanctus Thomas*, (c) „ poſtquam fidelis contraxit, ſolutum eſt vinculum matrimonii ex „ utraqoe parte, quia matrimonium non claudicat quantum ad vinculum, ſed quandoque „ claudicat quantum ad effectum : unde in pœnam uxoris infidelis, magis quam ex virtute „ matrimonii præcedentis, ei indicitur quod „ non poſſit cum alio contrahera : ſed ſi poſtea convertatur, poteſt ei concedi diſpenſative ut alteri nubat, ſi vir ejus aliam in „ uxorem duxit.

Inſt. 4. Inſt. 4. Adulterium cum matrimonio magis pugnat, quam infidelitas contra Deum : manifeſtum namque eſt poſſe Thalami nuptialis officia etiam ab eo qui Deo non eredit impleri ; atqui quantumlibet alter conjugum de adulterio ſit convictus, conſorti non licet eo vivente nuptias novas inire : idem ergo in cauſa infidelitatis dicendum.

R. Diſtinguo majorem cum Sancto Thoma : adulterium magis eum matrimonio pugnat, quam infidelitas contra Deum ; ſi ſpectetur matrimonium *quatenus naturæ officium eſt*, concedo : ſi ſpectetur *quatenus eſt Eccleſiæ Sacramentum*, nego majorem, & conceſſa minore nego conſeq. „ dicendum, inquit Sanctus Doctor, (d) quod quamvis adulterium magis (d) *ſupp. q.* 59. *art.* 6. *ad* 1. „ directe opponatur matrimonio, in quantum „ eſt in officium naturæ, quam infidelitas ; „ tamen e contrario eſt, in quantum matrimonium eſt Sacramentum Eccleſiæ ex quo „ habet perfectam firmitatem, in quantum ſignificat indiviſibilem conjunctionem Chriſti „ & Eccleſiæ : & ideo matrimonium quod non „ eſt ratum ; magis poteſt ſolvi quantum ad „ vinculum per infidelitatem, quam per adulterium.

Inſt. 5. Præcipuum & ſere unicum noſtræ ſen- *Inſt.* 5. tentiæ fundamentum eſt, neceſſitas ulciſcandæ injuriæ Deo illatæ a conjuge infideli ; atqui debile prorſus ac ruinoſum ſundamentum illud eſt ; eoque minus probandum, quod innumerabilibus divortils prætextum parat, & viam latiſſimam aperit : quem enim latet, poſt matrimonium in vera fide contractum, poſſe alterutrum conjugem in infidelitatem incidere, tantoque contra Chriſtum & ejus Eccleſiam odio æſtuare, ut eum conſorte in fine perſeverante, nolit ſine creatoris blaſphemia habitare ? quis neſcit poſſe virum vel fœminam, etiam ſi publice & cum ſcandalo Chriſtum non neget, perverſiſſimos mores induere, & in tantam nequitiam provehi, ut quem lecti nuptialis conſortem habet, ſcelerum complicem omni induſtria & pravis exemplis facere tentet ? vel ergo in tali caſu conjux fidelis matrimonii vinculo liberatus, poterit ad ſecunda vota tranſire, ut numini illatam injuriam vindicet ; vel ſi hoc in poteſtate non habet, nec pariter conjugi ad fidem converſo concedi poteſt.

R. Conceſſa maj. nego min. ad cujus probationem admiſſo antecedente, nego conſeq. & dico hoc argumentum a præſenti controverſia toto oſtio aberrare : hic enim agimus de matrimonio *legitimo*, non da matrimonio *rato*, cujus vinculum nulla ratione nulloque caſu abrumpi poſſe, ſuperius auctoritate & ratione probatum eſt : quamtumvis itaque poſt nuptias in Eccleſia contractas conjugum alter contra Chriſtum perjurus fiat, & fidei Chriſtianæ deſertor ad idololatriam vel ad judaiſmum deficiat, aut Chriſtiani nomen retinens, perditiſſimis moribus vivat ; non ideo conſors ejus dicendus eſt a vinculo nuptiali ſolutus, quia hoc privilegium iis divinitus eſt conceſſum, qui in infidelitate contraxerint : longe namque ut prædiximus firmius eſt matrimonium in fide Chriſti contractum, quam matrimonium infidelium ; nec quia iſtud aliquando diſſolvitur, conſequens eſt, illud pariter poſſe dirimi : „ intelligen- „ dum eſt, *inquit Sanctus Thomas*, (e) quod (e) *ſupp. q.* 59. *art.* 6. *in corp.* „ matrimonium dupliciter ſolvitur : uno modo „ quantum ad vinculum : & ſic non poteſt ſolvi, poſtquam matrimoniom eſt ratificatum, „ neque per infidelitatem, neque per adulterium : ſed ſi non eſt ratificatum, ſolvitur „ vinculum, permanente infidelitate in alterutro conjugum, ſi alter converſus ad fidem „ ad aliud conjugium tranſeat : non autem ſolvitur vinculum prædictum per adulterium : „ alias infidelis libera poſſet dare libellum repudii uxori adulteræ, & aa dimiſſa aliam „ ducere, quod ſalſum eſt : alio modo ſolvitur „ vinculum quantom ad actum : & ſic ſolvi „ poteſt, tam per infidelitatem, quam per fornicationem corporalem &c.

Ita Sanctus Doctor : itaque cujus maritus vel uxor poſt nuptias in Eccleſia Chriſti initas in

infidelitatem, & impietatem quantumvis enormem inciderit, quærat in Thori ſeparatione contra periculum ſubverſionis remedium; ſed ſibimet de recuperata priſtina libertate non blandiatur: nexum divina auctoritate firmatum revereatur, nec ſub obtentu ulciſcendæ injuriæ, qua Chriſtum improbus conſors affecit, maximam ipſe Chriſto contumeliam facit, quod conjunxit ille impie ſeparando, & reprobando quod ille probavit.

§. QUARTUS.

Quædam dubia explicantur.

Quæritur 1. Utrum hoc ipſo matrimonii vinculum dirimatur, quo conjugum alter fidem amplectitur, altero in infidelitate relicto?

R. Negative: aliud enim poteſtas matrimonii dirimendi, aliud, actualis ejus ſolutio eſt: equidem conjux ad fidem converſus, in priſtinam libertatem ſic vindicatur, ut pro libito poſſit ad nova vota tranſire; ſed non ante prius conjugium ſolvitur, quam revera ad novas nuptias conſenſum præbuerit: cujus rei peremptorium argumentum eſt, quod ſi ante novum conjugium, conſors infidelis baptiſmum ſuſceperit, & Chriſto dederit nomen, ad illum recipiendum jure canonico compellatur: „ dicen-

(a) ſupp. q. 59. art. 1. ad 2.

„ dum, *inquit præceptor Angelicus*, (a) quod
„ crimen uxoris nolentis cohabitare ſine con-
„ tumelia creatoris, abſolvit virum a ſervitu-
„ te qua tenebatur uxori, ut non poſſet ea vi-
„ vente aliam ducere; ſed nondum ſolvit ma-
„ trimonium, quia ſi a blaſphemia illa con-
„ verteretur, antequam ille aliud matrimo-
„ nium contraheret, redderetur ei vir ſuus:
„ ſed ſolvitur per matrimonium ſequens, ad
„ quod pervenire non poſſet vir fidelis, niſi
„ ſolutus a ſervitute uxoris ſuæ per culpam
„ ejuſdem.

Q. 2. Utrum ſecunda conjuge mortua poſſit vir fidelis priorem a qui propter infidelitatem receſſerat, ſine novo contractu reſumere?

R. Negative: ut enim ad priorem ſine novo contractu redire poſſet, deberet vinculum matrimonii in infidelitate contracti, etiam poſt ſecundas nuptias permanere; atqui, ut prædiximus, prioris matrimonii vinculum, ſecundo ſuperveniente reſciſſum eſt: quod niſi conceſſerimus, fateri compellimur talem virum eſſe Polygamum, duas ſimul uxores habentem: habet, inquam, illam cum qua poſt converſionem ſuam contraxit; habet & alteram a qua propter infidelitatem receſſit: uxorem enim facit contractus; atqui in præſenti hypotheſi matrimonium novum non impedit, quominus præcedentium nuptiarum integra conventio maneat: duas ergo ſimul habet uxores: quod cum inepte dicatur, fatendum ſecundo matrimonio ita prius eſſe ſolutum, ut ad primam conjugem reverti maritus ſine nova pactione non poſſit.

Q. 3. Utrum conjux ad fidem converſus teneatur cum infideli conſorte manere, ſi conſentiat cohabitare pacifice, & ſine injuria creatoris?

R. 1. Generatim negative, ad illud enim non tenetur, de quo merum conſilium eſt; atqui de non dimittendo conjuge infideli equidem Apoſtoli eſt conſilium, ſed Domini præceptum

(b) 1. Cor. 7. 12. & ſeqq.

non extat: „ ego, *inquit*, (b) dico, non Do-
„ minus, ſi quis frater uxorem habet infide-
„ lem, & hæc conſentit habitare cum illo,
„ non dimittat illam: & ſi qua mulier fide-
„ lis habet virum infidelem, & hic conſentit
„ habitare cum illa, non dimittat virum: er-
„ go &c.

Ita ſentit Sanctus Thomas: „ dicendum, *ait*,

(c) ſupp. q. 59. art. 3. in corp.

„ (c) quod fides ejus qui eſt in matrimonio,
„ non polluit, ſed perficit matrimonium: unde
„ cum inter infideles ſit verum matrimonium,
„ per hoc quod alter eorum convertitur ad fi-
„ dem, non ex hoc ipſo vinculum matrimonii
„ ſolvitur; ſed aliquando vinculo matrimonii
„ manente, ſolvitur matrimonium quantum ad
„ cohabitationem & debiti ſolutionem; in quo,
„ pari gradu currunt infidelitas & adulterium,
„ quia utrumque eſt contra bonum prolis: un-
„ de ſicut ſe habet in poteſtate dimittendi a-
„ dulteram, vel commanendi cum ea; ita ſe
„ habet in poteſtate dimittendi infidelem, vel
„ commanendi cum ea: poteſt enim vir inno-
„ cens libere manere cum adultera ſpe corre-
„ ctionis, non autem ſi in adulterii peccato
„ fuerit obſtinata, ne videatur patronus tur-
„ pitudinis; quamvis etiam cum ſpe correctio-
„ nis poſſit eam libere dimittere: ſimiliter fi-
„ delis converſus poteſt cum infideli comma-
„ nere cum ſpe converſionis, ſi eam in infi-
„ delitate obſtinatam non viderit: & bene fa-
„ cit commanendo, tamen non tenetur: & de
„ hoc eſt conſilium Apoſtoli.

R. 2. Habita ratione circumſtantiarum loci & temporis, nedum teneatur conjux fidelis infideli cohabitare, teneri e contra ad dimittendum, quamtumlibet pacificam converſationem promittat: illud enim Apoſtoli ſive præceptum ſive conſilium, non divinum eſt, ut prædiximus, ſed humanum: eſt igitur pro diverſa locorum ac temporum conditione mutabile: tunc nimirum ceſſare ejus obſervatio debet, quando plus de conjugum cohabitatione, quam de ſeparatione timendum eſt: quod tunc ſane contingit, quando conjugi fideli ſubverſionis periculum imminet; vel quando permitti non poteſt ſine gravi fidelium offenſione hujuſmodi cohabitatio: quis porro negare audeat, in locis ubi Chriſtiana religio dominatur, graviſſimum ſcandalum excitandum, peſſimique exempli rem eſſe futuram, ſi publice cerneretur maritus recens ad fidem converſus, cum uxore judaiſmum aut mahumetiſmum profitente cohabitare? merito ergo attentis hujuſmodi circumſtantiis, ab Eccleſia decretum eſt conjuges eſſe ſeparandos: *Judæi qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent*, ait Concilium Toletanum IV. cap. 62. (d) *admoneantur ab Epiſcopo, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur: quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur; quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjunctione, quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem.*

(d) ann. 633.

„ Dicendum, *inquit Sanctus Thomas* (e) quod

(e) ſuppl. q. 59. art. 3. ad 2.

„ in primitiva Eccleſia tempore Apoſtolorum
„ paſſim convertebantur ad fidem, & Judæi
„ & Gentiles, & ideo tunc fidelis vir poterat
„ habere probabilem ſpem de uxoris conver-
„ ſione, etiam ſi converſionem non promitte-
„ ret: poſtmodum autem tempore procedente,
„ Judæi ſunt magis obſtinati quam Gentiles,
„ quia Gentiles adhuc intrabant ad fidem, ſi-
„ cut tempore martyrum, & temporibus Con-
„ ſtantini Imperatoris, & circa tempora illa:
„ & ideo tunc non erat tutum fideli cum uxo-
„ re infideli Judæa cohabitare, nec erat ſpes
„ de converſione ejus, ſicut erat de converſione
„ uxoris Gentilis: & ideo tunc fidelis conver-
„ ſus poterat cohabitare cum Gentili, ſed non
„ cum Judæa, niſi converſionem promitte-
„ ret...... ſed nunc pari paſſu ambulant utri-
„ que, ſcilicet Gentiles & Judæi, quia utrique
„ obſtinati ſunt: & ideo niſi uxor infidelis
„ converti vellt, non permittetur ei cohabita-
„ re, ſive ſit Gentilis, ſive Judæa.

R. 3. Noſtra hac ætate, in regionibus infidelium ubi verbum Dei a ſacris præconibus ſeminatur licere quidem fideli conjugi ab infideli diſcedere, etiam cohabitationem pacificam promittente; ſed tamen non expedire.

Quod quidem liceat jam probatum eſt: quod non expediat ſic oſtendo: illud non eſt conveniens fieri, unde prævidetur grave offendiculum oborturum, nec minus grave obſtaculum progreſſui Evangelii inferendum; atqui in his regionibus ubi idololatria ſectatorum numero longe prævalet, apud Sinenſes e. c. ſi prætextu fidei chriſtianæ paſſim permitterentur divortia inter conjuges amice & pacifice conviventes; tum gravis inde in Gentilium animis offenſio naſce-

retur,

retur, tum veniret in odium Chriſtiana religio, adeoque ejus progreſſui opponeretur obſtaculum invincibile: ergo convenientius eſt Apoſtolo obſequi, & conjugi infideli cohabitare, quam ab illo diſcedere.

Præclara de hac re Sancti Auguſtini ſententia eſt, lib. 1. *de adulterinis conjugiis*, cap. 17. & ſequentibus: „ ut igitur, *inquit*, ſi poſſumus, enitamur, inter id quod licet & non „ expedit, & id quod non licet atque ideo „ non expedit, aliquo certo fine diſtinguere: „ ea mihi videntur licere & non expedire, „ quæ per juſtitiam quidem, quæ coram Deo „ eſt, permittuntur, ſed propter offenſionem „ hominum, ne ob hoc impediantur a ſalute, „ vitanda ſunt: ea vero non licere, & ideo „ nec expedire, quæ ſic ipſa juſtitia vetantur, „ ut facienda non ſint, etiam ſi ab eis quibus „ in notitiam fuerint perlata, laudentur: quod „ ſi ita eſt, ideo non niſi illicita prohibentur „ a Domino, ut ea quæ licita ſunt, & non „ expediunt, non legis vinculo, ſed libera diſ„ cretionis beneficentia caveantur: quo circa „ ſi dimittere infidelem conjugem non liceret, „ hoc fieri Dominus probiberet, neque id Apo„ ſtolus probibens diceret, *ego dico non Dominus*: nam ſi propter cauſam fornicationis „ permittitur homo a conjuge ſeparari; quan„ to magis in conjuge mentis fornicatio dete„ ſtanda eſt, id eſt infidelitas, de qua ſcriptum „ eſt: *quoniam ecce qui longe ſe faciunt a te, „ peribunt, perdidiſti omnes qui fornicantur abs „ te?* ſed quia ita licitum eſt, ut non expe„ diat, ne propter conjugum ſeparationes of„ fenſi homines, ipſam doctrinam ſalutis, qua „ illicita prohibentur exhorreant: ac ſi pejo„ res atque perituri in eadem infidelitate re„ maneant; intercedit Apoſtolus, & monendo „ fieri vetat, quod ita licitum eſt, ut non ex„ pediat: ſic enim recedere ab infidelibus uxo„ ribus vel maritis fideles viri vel fœminæ „ non prohibentur a Domino, ut neque ju„ beantur: nam ſi dimittere tales conjuges ju„ berentur, nullus eſſet locus conſilio monen„ tis Apoſtoli ne hoc fieret: nullo modo enim „ quod Dominus jubet, ſervus bonus fieri prohi„ beret . . . Ideo autem nec juberi debuerunt „ fideles ab infidelibus ſeparari, quia non con„ tra juſſionem Domini gentiles fuerant am„ bo conjuncti: quoniam ergo ab infideli fi„ delem diſcedere nec prohibet nec jubet Do„ minus, ideo ut non diſcedat, Apoſtolus di„ cit, non Dominus, habens utique Spiritum „ Sanctum, in quo dare poſſit utile & fidele „ conſilium . . . . aliud eſt Domini jubentis „ imperium, aliud conſervi ſecundum miſeri„ cordiam caritatis, quæ eſt illi a Domino „ inſpirata atque donata fidele conſilium: ibi „ aliud facere non licet, hic autem licet: ita „ ſane ut ipſum licitum partim quidem expe„ diat, partim vero non expediat: expedit „ tunc, quando non ſolum per juſtitiam quæ „ coram Domino eſt, permittitur; ſed etiam „ hominibus nullum ex hoc impedimentum „ ſalutis infertur ..... tunc autem non expe„ dit id quod licitum eſt, quando permittitur „ quidem, ſed uſus ipſius poteſtatis aliis affert „ impedimentum ſalutis: ſicut eſt .... diſceſ„ ſio fidelis conjugis ab infideli, quam non „ prohibet Dominus præcepto legis, quia co„ ram illo injuſta non eſt, ſed prohibet Apo„ ſtolus conſilio caritatis, quia infidelibus af„ fert impedimentum ſalutis: non ſolum quia „ perniciosiſſime ſcandalizantur offenſi; verum „ etiam quia in alia conjugia cum ceciderint, „ viventibus eis a quibus dimittuntur, adul„ terinis nexibus colligati, difficillime reſol„ vuntur.

Sequitur

CAPUT SECUNDUM.

De ſolutione matrimonii rati & conſummati quantum ad Thorum & cohabitationem.

Divortium eſt, *legitima conjugum ſeparatio*, quæ tribus modis fieri poteſt: 1. quoad vinculum, ſi nimirum ipſa nuptialis conventio diſſolvatur, ita ut pro non nuptis de cætero habeantur, qui hac ratione disjuncti ſunt: 2. quoad Thorum, ita ut vinculo illæſo manente, a debito conjugali liberi ſint: 3. quoad Thorum ſimul & cohabitationem; quando nimirum conjuges non ſolum a nuptiali thalamo abſtrahuntur, verum & contubernales eſſe deſiſtunt; ita ut retento conjugum inviolabili nomine, ſub eodem tecto non maneant.

De divortio primi generis præcedenti capita actum eſt, ſolideque ut putamus, probatum, matrimonii rati & conſummati indiſſolubilem nexum eſſe: reſtat ut de ſecundo dicamus & tertio: qua in re, ut in cæteris, Lutherani veritati catholicæ infenſiſſimos ſe eſſe declarant: ubi enim de vinculo matrimonii agitur, non propter adulterium tantum, ſed & ob alias cauſas abrumpi poſſe, acriter contra Romanam, hoc eſt, Catholicam Eccleſiam diſputant: ubi vero ad alteram de Thoro & cohabitatione quæſtionem perventum eſt, mordicus contendunt, manente conjugii vinculo, cauſam nullam eſſe conjuges a contubernio ſeparandi: hæc enim ſic volunt eſſe conjuncta, ut quamdiu ſubſiſtit vinculum, ſubſiſtat & obligatio commanendi.

Contra illos ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur matrimonium ratum & conſummatum quantum ad Thorum & cohabitationem dirimi poſſe.

Ac primum quidem verba Chriſti, (a) *omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit, adulterat*, ſignificat aliquam in caſu adulterii dimiſſionem licitam eſſe: porro, ut capite præcedente monſtratum eſt, non divortium illud ſignificant, quod vinculi ſciſſionem vel inferat vel ſequatur: ergo ſaltem debent intelligi de ſolutione quantum ad Thorum & cohabitationem.

(a) *Matt.* 5. 32. 19. 9.

2. Id ipſum confirmant verba Apoſtoli: *iis*, inquit, (b) *qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*; ſi enim offenſa mulier jure ſuo non diſcederet, Apoſtolus abſolute præciperet, ut quantocyus ad virum rediret, eique ſine mora reconciliaretur; nec daret ei optionem, aut ſeorſim ab illo innuptam manendi, aut in ejus gratiam redeundi.

(b) 1. *Cor.* 7. 10. & *ſeq.*

3. Revincendæ hæreticorum audaciæ pleniſſime ſufficit perpetua & univerſalis Eccleſiæ praxis, qua conſtat matrimonia multis de cauſis quoad Thorum & cohabitationem dirimi poſſe, ſæpeque eſſe ſoluta: quam diſciplinam Tridentina Synodus renovans & confirmans, *ſi quis dixerit*, inquit, (c) *Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges, quoad Thorum, ſeu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit.*

(c) *ſeſſ.* 24. can. 8.

Jam ſi hujuſmodi ſeparationis cauſa quæratur, reſpondeo non unam, ſed multas eſſe.

1. Eſt, adulterium ab alterutro conjuge perpetratum, de quo Chriſti locis citatis expreſſa ſententia eſt.

2. Eſt, mutuus conjugum conſenſus vitam perfectiorem, & meliora chariſmata æmulantium: ut ſi uterque matrimonio conſummato continentiam voveat, & in eremum, monaſteriumve ſecedat; aut ſi alter in ſæculo manens, alteri licentiam faciat abeundi; cujus rei multa in Eccleſia-

Digitized by Google

eleſiaſticis annalibus exempla occurrunt : ſic enim Sancti *Lupus* Trecenſis, *Paulinus*, *Germanus*, Altiſſiodorenſis, & plerique alii vitæ ſtudio ſanctioris, uxorum conſenſu præhabito, vel vitam monaſticam ſunt profeſſi, vel ſacris initiati ordinibus : hueque pertinet oraculum
(a) *Matt.* 19. 29.
Chriſti, (a) *omnis qui reliquerit Domum, vel fratres, aut ſorores ... aut uxorem, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.*

3. Eſt, alterius conjugum a Catholica fide defectio : quando enim inſtat neceſſitatis articulus, ut vel uxor ſit relinquenda, vel cultus veri Dei per apoſtaſiam deſerendus, nullus cunctationi aut deliberationi ſupereſt locus, ſed faciendum ſine mora divortium: *ſi quis venit ad*
(b) *Luc.* 14. 26.
me, ait Chriſtus, (b) *& non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios ... adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus :* meminiſſe debet homo chriſtianus Deo animam ſuam prius longeque arctius quam mulieri eſſe deſponſatam, adeoque longe tutius, imo hoc ſolum tutum ſibi eſſe, ne daſerendi Dei periculum ineat, uxorem deſerere: *hæ-*
(c) *Tit.* 3. 10.
reticum hominem, inquit Apoſtolus, (c) *poſt unam & ſecundam correctionem devita* : hæcque non humana, ſed divina præſcriptio eſt, quæ ad omnes, ne ipſis quidem conjugibus exceptis, ex-
(d) *Gen.* 3. 24.
tenditur : qui enim de matrimonio dixit, (d) *quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ*, ut oſtenderet vinculum illud in humanis conventionibus futurum eſſe ſanctiſſimum; non dixit, *relinquet homo Deum, & adhærebit uxori ſuæ :* ne videlicet primum maximumque mandatum infringeret, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

4. Eſt, ſi alter conjugum impellat alterum ad peccandum, ita ut ei cohabitare ſine manifeſto Deum offendendi periculo nequeat : *ſi*
(e) *Matt.* 18. 9.
oculus tuus ſcandalizat te, ait Chriſtus, (e) *erue eum, & projice abs te: bonum tibi eſt, cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*: quem locum Sanctus Hieronymus explicans, ſententiam Domini eſſe affirmat, ut ſi ii qui nobis conjuncti ſunt, & eati iſtar oculorum, parentes videlicet, filii, uxor, cauſa nobis ruinæ, & perditionis occaſio fuerint, protinus deſerantur.

§. SECUNDUS.

Hæreticorum oppoſitiones excutiuntur.

Objectio.
Chriſtus, inquiunt hæretici, dimiſſionem conjugis, ſolo fornicationis caſu excepto, illicitam illegitimamque pronunciat : ergo contra ejus auctoritatem Romana præſumit Eccleſia, non propter adulterium tantum, ſed aliis multis de cauſis ſeparationem conjugum faciens aut permittens.

R. Diſtinguo anteced. Chriſtus dimiſſionem conjugis *perpetuam*, ſolo fornicationis caſu excepto, illegitimam eſſe pronunciat, concedo : dimiſſionem *quæ fit ad tempus*, nego anteced. & conſeq.

E. R. In his Evangelii locis Salvator de perpetuo divortio loquitur, de quo a Phariſæis quæſitus erat: ejus porro faciendi nulla præter fornicationem eſt cauſa: ubi enim in hoc tantum facinus conjux infidelis proruperit, etiamſi in poſterum reſipiſcat, a reddendo ei debito innocens per omne vitæ tempus ſine dubio liberatur, quia adulterii perpetrator peccato ſuo jus poteſtatis conjugalis amiſit: verum de aliis cauſis propter quas conjugis dimiſſio fit, aut fieri poteſt, diverſum debet eſſe judicium : non enim aximunt innocentem a debito per omne vitæ tempus reddendo, ſed pro eo tantum tempore quo durant crimina quæ ſeparationis cauſa fuerunt: nam ſi qui conſortem ad peccandum illiciebat, ad frugem redierit, & vitam mutarit in melius, eum tenetur conjux recipere, eique affectu maritali cohabitare : hæc enim peccata, in hoc (quod ad præſens ſpectat) a fornicatione diverſa ſunt, quod non per ſe ſicut fornicatio, ſed per accidens matrimonio opponantur.

R. 2. Diſtinguo idem anteced. Chriſtus dimiſſionem conjugis, ſolo fornicationis caſu excepto, illicitam eſſe pronunciat, *quia ſola fornicatio propria ratio eſt matrimonii dirimendi*, concedo: *ita ut alias cauſas excluſerit, quæ matrimonio cum cæteris confœderationibus ſunt communes*, nego ant. & conſeq.

E. D. Sola fornicatio cauſa propria eſt matrimonii reſolvendi, quia ea ſola fidei conjugali & ſubſtantiæ matrimonii directe opponitur: cæteræ autem tum nuptiis, tum aliis hominum fœderationibus ſunt communes : nam propter Apoſtaſiam, hæreſim, vel ad peccandum impulſionem, non ſolum conjux a conjuge, ſed filius a patre, frater a fratre, ſervus debet avelli a domino: omnis denique ſocietas diſſolvenda, ne cum Deo ſocietas amittatur; ut vere cum Apoſtolo ab homine fideli dicatur: (f) „ cer- (f) *Rom.* 8. 38. *& ſeq.*
„ tus ſum quia neque mors, neque vita, neque „ Angeli, neque principatus, neque virtutes ... „ neque creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino „ noſtro .... Chriſtus ergo dicendo conjugem „ non debere niſi propter fornicationem dimitti, cauſam reſolvendi matrimonii quam peculiarem habet, ſignificavit ; cæteras propter „ quas quælibet ſocietas dirimi poteſt ac debet, „ nec attulit (quod non erat eo loci neceſſarium) nec excluſit.

Inſt. S. Hieronymus commentario in cap. 19. Matthæi, hæc Evangelii verba expendens: (g) (g) *Matt.* 19. 10.
ſi ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere : „ grave pondus uxorum eſt, *inquit*, „ ſi excepta cauſa fornicationis, eas dimittare non licet : quid enim ſi temulenta fuerit, ſi iracunda, ſi malis moribus, ſi luxurioſa, ſi guloſa, ſi vaga, ſi jurgatrix, ſi maledica ; tenenda erit iſtiuſmodi ? volumus, „ nolumus, ſuſtinenda eſt: cum enim eſſemus liberi, voluntarie nos ſubjecimus ſervituti : exiſtimat ergo S. Doctor, matrimonium quantum ad Thorum & cohabitationem, ſolius cauſa fornicationis dirimi poſſe.

℟. Admitto auctoritatem, & diſtinguo conſeq. ita cenſet Hieronymus *quando ex cohabitatione nullum peccati atque ruinæ periculum imminet*, concedo : *ſecus*, nego min. & conſeq.

E. R. vel tales ſcelesti conjugis mores ſunt, ut ſibi ſoli ſit malus, nec quidquam conſorti ejus de corporis aut ſpirituali morte timendum ſit; vel in tantam impietatem proceſſit, ut quem lecti & tecti ſocium habet, omni arte atque imperio molliatur, ſuæ hæreſis, aut facinorum reddere complicem. Si primum : ſententia Sancti Hieronymi locum habet, *volumus, nolumus, ſuſtinenda eſt* : ſi ſecundum, id eſt, ſi conjugi vel familiæ, ruinæ ſive corporalis ſive ſpiritualis diſcrimen immineat, juſteque timeatur conſortis ac liberorum ſubverſio vel occiſio ; tum ſane dimitti debere, Sanctus Doctor nedum inficietur, affirmat : in eodem enim ſuper Matthæi Evangelium commentario, ubi ad hæc verba pervenit, (h) *ſi ocu-* (h) *Matt.* 18. 9.
lus tuus ſcandalizat te, erue eum & projice abs te &c. „ Melius eſt enim, *inquit*, vitam ſolitariam ducere, quam ob vitæ præſentis neceſſaria, æternam vitam perdere.

§. TERTIUS.

Quædam dubia diluuntur.

Q. 1. Ita ne certum ſit in cauſa fornicationis matrimonium dirimi, ut nullam regula hæc patiatur exceptionem?

℟. Excipi caſus aliquos jure divino ac naturali.

1. Eſt, ſi conjux, uterque ejuſdem criminis reus fuerit: ut enim in jure habetur, *paria crimina mutua compenſatione delentur*: ita definitum ab Ale-

ab Alexandro III. Extra: *de divortiis*, cap. *ſignificaſti*: & Innocentio III. extra: *de Adulteriis*, cap. *tua fraternitas*. Idemque longe ante docuerat S. Auguſtinus lib. 1. *de ſermone Domini in monte*, cap. 28. affirmans, *nihil eſſe iniquius, quam cauſa fornicationis dimittere uxorem, ſi & ipſe maritus convincitur fornicari*: & lib. 2. *de Adulterinis conjugiis* cap. 8. ubi commemorat legem ab Antonino Imperatore Ethnico latam, qua cautum erat, ne maritus adulter uxorem adulterii accuſaret. „ Iſti, *inquit*, „ quibus diſplicet, ut inter virum & mulie„ rem par pudicitiæ forma ſervetur, potius „ eligunt.... mundi legibus ſubditi eſſe quam „ Chriſti, quoniam jura forenſia non eiſdem „ quibus fœminas pudicitiæ nexibus viros vi„ dentur obſtringere: legant quid Imperator „ Antoninus, non utique Chriſtianus, de hac „ re conſtituerit, ubi maritus uxorem de adul„ terii crimine accuſare non ſinitur, cui mo„ ribus ſuis non præbuit caſtitatis exemplum; „ ita ut ambo damnentur, ſi ambos pariter „ impudicos conflictus ipſe convicerit: nam „ ſupradicti Imperatoris hæc verba ſunt, quæ „ apud Gregorianum leguntur. *Sane*, inquit, „ *mea litteræ nulla parte cauſæ præjudicabunt*: „ *neque enim ſi penes te culpa fuit, ut matri*„ *monium ſolveretur, & ſecundum legem Juliam* „ *Eupaſia uxor tua nuberet; propter hoc reſcri*„ *ptum meum, adulterii damnata erit, niſi con*„ *ſtet eſſe commiſſum: habebunt autem ante ocu*„ *los inquirere, an tu cum pudice viveres, illi* „ *quoque bonos mores colendi author fuiſti; per*„ *iniquum enim mihi videtur eſſe, ut pudicitiam* „ *vir ab uxore exigat, quam ipſe non exhibet*... „ ſi hæc obſervanda ſunt propter decus ter„ renæ civitatis, quanto caſtiores, quærit cœ„ leſtis patria, & ſocietas Angelorum.

2. Eſt, ſi Vir uxorem ipſe ſuam proſtituerit, eique auctor fuerit fornicandi: hoc enim adulterium, magis, aut ſaltem non minus viro debere imputari, quam fœminæ, tum ratio ipſa clamat, tum ex jura canonico conſtat.

3. Eſt, ſi conjux conjugem poſt ejus cognitum adulterium ad Thorum receperit: hæc enim agendi ratio reconciliationis vim habet.

4. Eſt, ſi fornicatio fuerit ſine crimine: ut ſi vim paſſa ſit mulier, aut involuntario errore decepta.

5. Eſt, ſi uxor virum ſuum probabiliter mortuum credens propter longam ejus abſentiam, alteri nupſerit.

6. Eſt, ſi matrimonio in utriuſque infidelitate contracto, vir dederit uxori libellum repudii, & uxor alteri nupſerit: tunc enim ſi uterque convertatur, tenetur eam vir recipare.

De His ſimilibuſque exceptionibus legatur S. Thomas, ſuppl. quæſt. 62. art. 1. conſulantur & caſuum conſcientiæ tractatores: nobis enim dogmati explicando intentis, non vacat ſingula minutim dubia explicare.

Q. 2. Utrum teneatur vir uxorem adulteram, & viciſſim uxor adulterum virum dimittere?

℟. cum diſtinctione vel enim conjux adulter reſipiſcentiæ certa aut veroſimilia ſigna præbet; vel perſeverat in voluntate peccandi.

Si primum: qui læſus eſt, ad divortium non tenetur, imo interdum lege caritatis tenetur adulterum retinere.

Pr. 1. pars: nulla lex eſt quæ hominem adigat ad injuriam ulciſcendam: immo humanitati & miſericordiæ valde eſt conſentaneum, ut qui læditur, adverſum lædentem jure ſummo non dimicet, & aliquid de legum ſeveritate remittat: ergo conjux Innocens recedere ab adultero non tenetur: hinc Chriſtus interrogatus, an liceat homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa? Reſpondit non licere, niſi cauſa fornicationis; ubi tam interrogatio quam reſponſio rem licitam ſignificant, non præceptam.

Prob. 2. pars, quod nimirum aliquando ex debito caritatis teneatur conjux innocens pœnitentem adulterum retinere: debet enim maritus uxoris ſaluti, quoad fieri poteſt, conſulere; idemque de uxore dicendum erga maritum. Si ergo periculum ſit, ne ejecta mulier in deſperationem propter contractum dedecus incidat, vel egeſtate, aut alia qualibet impellente cauſa ſemetipſam proſtituat, illam tenetur maritus caritatis officio retinere: „ quod tibi durum videtur, *ait S. Auguſtinus*, „ (a) ut poſt adulterium reconcilietur conjugi (a) *de adulter. conjug. lib.* 2. *c.* 6. „ conjux, ſi fides adſit, non erit durum: cur „ enim adhuc deputamus adulteros, quos vel „ baptiſmate ablutos, vel pœnitentia credi„ mus eſſe ſanatos? hæc crimina in vetere „ Dei lege nullis ſacrificiis mundabantur, quæ „ in novo teſtamento in Sanguine Chriſti ſine „ dubitatione mundantur: & ideo tunc om„ nino prohibitum eſt, ab alio contaminatam „ viro recipere uxorem....nunc autem poſt„ quam Chriſtus ait adulteræ, (b) *nec ego te* (b) Joan. 8. 10. 11. „ *condemnabo, vade, deinceps noli peccare*: quis „ non intelligat debere ignoſcere maritum, „ quod videt ignoviſſe Dominum amborum, „ nec jam ſe debere adulteram dicere, cujus „ pœnitentis crimen divina credit miſeratione „ deletum?

Si vero uxor in adulterio perſeverare elegarit; iterum diſtinctione opus eſt: vel enim crimen ita eſt certum ac manifeſtum, ut juridica ejus fieri probatio poſſit: vel ita occultum, ut de eo coram judice convinci non poſſit.

Si primum, tenetur eam maritus ſervato ordine juris dimittere; alioquin, ut monent canones, patronus turpitudinis, & lenocinii reus habebitur: *qui expellit mulierem bonam*, ait ſapiens, (c) *expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius*: quæ verba S. Hie- (c) *prov.* 18. 22. ronymus explicans commentario in cap. 19. Matthæi: „ cum uxor, *inquit*, unam carnem „ in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſepa„ raverit a marito; non debet teneri, ne vi„ rum quoque ſub maledicto faciat eſſe, dicen„ te ſcriptura: *qui adulteram tenet, ſtultus eſt* „ *& impius*.

Si ſecundum: tenetur maritus ſaltem a Thoro eam reppellere, tum quia, ut ex canonico jure prædiximus, crimen lenocinii contrahunt, qui deprehenſam in adulterio uxorem in matrimonio detinent: tum quia ad hanc ſeparationem ſententia judicis non requiritur, quomodo ad adulteram de domo & cohabitatione pellendam. „ Dicendum, *inquit S. Thomas*, (d) (d) *ſuppl. quæſt.* 62. *art.* 3. *in corp.* „ quod vir poteſt uxorem dimittere dupliciter: uno modo quantum ad Thorum tan„ tum, & ſic poteſt eam dimittere, quam ci„ to ſibi conſtat de fornicatione uxoris, pro„ prio arbitrio, nec tenetur reddere debitum „ exigenti, niſi per Eccleſiam compellatur „ ....alio modo quantum ad Thorum & co„ habitationem, & hoc modo non poteſt di„ mitti, niſi judicio Eccleſiæ; & ſi alias di„ miſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum ni„ ſi poſſet ei vir incontinenti fornicationem „ probare, &c.

Quæritur 3. Utrum conjux innocens ad adulteram recipiendam adigi poſſit, ſaltem quando reſipiſcit & pœnitentiæ ſigna dat?

℟. Negative: nam etiam poſt pœnitentiam, poteſt eam maritus de adulterio accuſare: ergo ad eam recipiendam compelli non poteſt: cujus inſuper cauſa eſt, ut alibi diximus, quia admiſſo ab uno conjugum adulterio facta eſt innocenti poteſtas eum a Thoro in perpetuum repellendi: unde abſolute liberatur a debito conjugali, poteſtque ſine ejus conſenſu vitam religioſam amplecti, vel ad ſacros ordines promoveri, ut eſt canonibus conſtitutum.

Q. 4. Utrum jus divortii pariter ad conjugem utrumque pertineat?

℟. Pariter pertinere, non parem taman in utroque eſſe divortii cauſam.

Quod quidem par uterque jus habeat, inde probatur quod conjuges in his quæ ad matrimonium pertinent, ſint æquales: *mulier*, inquit A-

(a) 1. Cor. 7. 4. poſtolus, (a) *ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier:* quemadmodum igitur liberum marito eſt, adulteram uxorem repellere; ita mulieri licet ſecedere a marito adultero ad ulciſcendam injuriam poteſtate quam habet in corpus ejus illatam: hinc quod a Chriſto de
(b) Matt. 5. 32. viro erga mulierem dictum eſt: (b) *omnis qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari*, de muliere erga virum pariter debera intelligi, diſcipulus Chriſti inſinuat. Iis, inquit, (c) *qui matrimonio juncti ſunt,*
(c) 1. Cor. 7. 10. *præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.*

Quod vero cauſa divortii utrimque non ſit æqualis, inde adſtruitur quod longe gravius ſit crimen mulieris fornicantis quam viri: uxor enim adultera præter quam quod fidem conjugii violat, quod commune cum marito adultero habet, magnam tum marito, tum proli naſcituræ facit injuriam: marito quidem cui falſum hæredem ſupponit, proli vero, cujus reddit incertum patrem: rem ſic explicat S. Thomas. (d) „ Dicendum, *inquit*, quod
(d) ſuppl. quæſt. 62. art. 4. in c. „ in cauſam divortii vir & uxor ad paria judicantur, ut idem ſit licitum & illicitum uni „ quod alteri: non tamen pariter judicantur ad „ illa, quia cauſa divortii eſt major in uno „ quam in alio; cum tamen in utroque ſit ſufficiens cauſa ad divortium: divortium enim „ eſt pœna adulterii, in quantum eſt contra „ matrimonii bona, quantum ad bonum fidei, „ ad quam conjuges æqualiter ſibi invicem tenentur: tantum enim peccat contra matrimonium adulterium unius, ſicut adulterium alterius: & hæc cauſa in utroqua ſufficit ad „ divortium: ſed quantum ad bonum prolis, „ plus peccat adulterium uxoris quam viri: & „ ideo major eſt cauſa divortii in uxore, quam „ in viro. Et ſic ad æqualia, non ex æquali „ cauſa obligantur, nec tamen injuſte, quia in „ utroque eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnam: „ ſicut aſt etiam de duobus qui damnantur ad „ ejuſdem mortis pœnam, quamvis alius altero gravius peccaverit.

Quæritur 5. Utrum ſeparatio quoad cohabitationem privata conjugum auctoritate fieri queat?

℞. Negative: quia enim contingere poterat ut ſæpa conjuges levibus de cauſis cum publico ſcandalo matrimonia ſolverent; ſapienter legibus cautum aſt, non eſſe divortia niſi ex ſententia judicum facienda: hinc ſanctionibus Eccleſiaſticis, civilibuſque damnantur, qui dimittere uxares præſumpſerint, priuſquam diſſidii cauſis juridice prolatis atque probatis condemnationis ſententiam obtinuerint.

Q. 6. Et ultimo, utrum propter animi corporiſque defectus ſit conjugum ſeparatio permittenda.

℞. Iis de cauſis non facile concedendam: divortium enim nullus finis futurus eſſet, ſi propter animi corporiſque vitia, quæ vel præceſſerint matrimonium vel ſecuta ſint, disjunctio conjugum fieret. „ Si uxorem quis habeat, „ *inquit alicubi S. Auguſtinus*, ſterilem vel diſ„ formem corpora, ſive debilem membris, „ vel ſurdam, vel cœcam, vel claudam, vel „ ſi quid aliud; ſive morbis & doloribus, lan„ guoribuſque confectam, & quidquid cogitari „ poteſt vehementer horribile, pro fide & ſo„ cietate ſuſtineat. Hinc in *Gratiani* decreto le-
(e) cauſa 32. quæſt. 1. „ gitur, (e) nec propter ſupervenientem le„ pram liberum eſſe conjugem dimittire.

Dixi ſeparationem non facile concedendam, ut innuerem poſſe imo & debere aliquando concedi: ſi enim maritus e. c. adeo ſit ferox & ſævus, & in furorem ita vehementem proclivis, ut cum eo uxor nequeat ſine evidenti periculo habitare, quis dubitet ſententia judicis a marito improbo avellendam, ne videlicet dum jura matrimonii ſcrupuloſius defenduntur, naturalis æquitas violetur?

CAPUT TERTIUM.

Utrum matrimonium ratum non conſummatum quantum ad vinculum ſolvi poſſit?

Pono tamquam certum, interveniente conſenſu mutuo, quantum ad cohabitationem & Thorum dirimi poſſe: ſuperius enim probatum eſt,

1. Matrimonii veritatem ex carnali copula non pendere.

2. Poſſe conjuges ſtatim ab inito matrimonii fœdere perfectius vitæ genus amplecti, virginitatem vovendo aut perpetuam continentiam; nec rumpi inter illos vinculum conjugale, quibus ex conſenſu placuerit, ab uſu carnalis concupiſcentiæ abſtinere.

3. Matrimonium ratum & conſummatum poſſe quantum ad Thorum, utroque conſentiente, aut etiam certis in caſibus alterutro repugnante diſſolvi: idem ergo a fortiori dicendum de matrimonio rato non conſummato: difficilius namque eſt poſt nuptiarum conſummationem a Thoro & cohabitatione recedere, quam priuſquam nuptiis perfectio per earum uſum acceſſerit.

De ſolo itaque vinculo difficultas in præſenti movetur.

§. PRIMUS.

Oſtenditur matrimonii rati, non conſummati, alterutrius monaſtica profeſſione, etiam altero repugnante, vinculum ſolvi.

Ita a patribus Tridentinis definitum contra Lutheranos qui prætextu Evangelii, libertatem carnis introducentes, inſanis ſcriptis effutiebant, matrimonium etiam non conſummatum, haudquaquam poſſe Religioſa profeſſione diſſolvi. „ Si quis dixerit, *inquiunt*, (f) matri- (f) ſeſſ. 23. can. 6.
„ monium ratum, non conſummatum, per ſo„ lemnem Religionis profeſſionem alterius con„ jugum non dirimi: anathema ſit.

PROBATIO I.

Ab Exemplis Sanctorum.

Ac primo quod a Sanctis plurimis legimus etiam cum laude factum, velut juri divino contrarium improbare ſumma temeritas eſt: atqui de pleriſque Sanctis narratur, quod a nuptiis contractis, ante earum conſummationem, ſanctioris vitæ propoſito reſilierint.

Sic Sanctam *Theclam* Virginem Pauli Apoſtoli exhortatione, a nuptiis ante concubitum revocatam, teſtantur SS. Epiphanius *Hær.* 76. & Ambroſius *lib. 2. de Virginibus.*

S. Cæcilia prima nuptiarum nocte Valeriani ſponſi ſui amplexus recuſavit, quia Chriſto ſponſo virginitatem devoverat, ut legitur apud Metaphraſten, & in Romano breviario.

S. Alexius ipſo nuptiarum die ſponſam intactam relinquens, peregrinam & cœlibem vitam amplexus eſt, ut apud eumdem Metaphraſten, & in breviario Romano habetur.

S. Macarius inter Chriſti Eremitas præcipuus, celebrato convivio nuptiali, cum veſpere thalamum aditurus eſſet, ex urbe furtim egrediens, tranſmarina petiit, & ſolitudinem eremi ſibi elegit, ut refert S. Hieronymus a Gratiano citatus: ergo &c.

PROBATIO II.

Ex decretis ſummorum Pontificum.

Accedit ſummorum Pontificum veneranda auctoritas, qua præſens quæſtio ſæpius eſt definita.

Sic inter cæteros *Alexander III.* cap. *verum:* Tit. *de converſione* conjugatorum: verum, *in„ quit*, poſt conſenſum legitimum de præſenti, „ licitum eſt alteri, altero etiam repugnante,

„ eli-

,, eligere monaſterium, ſicut Sancti quidam de
,, nuptii vocati fuerunt, dummodo carnalis
,, commixtio non intervenerit inter eos: &
,, alteri remanenti, ſi commonitus contioen-
,, tiam ſervare noluerit, licitum eſt ad ſecun-
,, da vota tranſira; quia cum non fuiſſent una
,, caro ſimul effecti, poteſt unus ad Deum
,, tranſire & alter iu ſæculo remanere.

(a) *Ibid.* Et cap. *Ex publico:* (a) ,, cæterum, *inquit*,
,, quia licet a præſato viro deſpooſata fuerit;
,, adhuc tamen, ſicut aſſerit, a viro eſt inco-
,, gnita: mandamus quatenus ſi prædictus vir
,, ipſam carnaliter non cognoverit, & eadem
,, ad Religionem tranſire voluerit....ipſam a
,, ſententia qua tenetur abſolvas; ita quod ſi
,, ad Religionem tranſierit, uterque reſtituat
,, alteri quod ab eo noſcitur accepiſſe.

Tum objectionem refutans quæ poterat ex
(b) *Ibid.* Evangelii auctoritate opponi: ,, ſane, *ait*, (b)
,, quod Dominus in Evangelio dicit, non li-
,, cere viro niſi ob cauſam fornieationis uxorem
,, ſuam dimittere, intelligendum eſt, ſecundum
,, interpretationem ſacri eloquii, de his quo-
,, rum matrimonium carnali copula eſt con-
,, ſumatum, & ſine qua conſumari non poteſt.

(c) *Eodem tit. de converſ. conjugat.* Concluit *Innocentius III.* cap. *ex parte*: (c)
ubi ,, nos, *inquit*, oolentes a prædeceſſorum
,, noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere
,, conſulti, atequam matrimonium ſit per car-
,, nalem copulam conſummatum, lieere alteri
,, conjugum, reliquo inconſulto, ad Religio-
,, nem tranſire; ita quod reliquus ex tunc legi-
,, time poterit alteri copulari: hoc ipſum ri-
,, bi conſulimos obſervandum.

PROBATIO III.

Ex antiquo Eccleſiæ more.

Ex his Sanctorum exemplis & ſummorum Pontificum ſanctionibus effloreſcit tertium argumentum, quod ſic in forma propono: eſt illud dogma certo tenendum, quod antiquiſſima Catholicæ Eccleſiæ conſuetudine roboratur: atqui hujuſmodi ſententia eſt aſſerens matrimonium ratum non conſummatum, quantum ad vinculum, virginitatis propoſito, & monaſtica profeſſione reſolvi: nam vel fatendum doctrinam hanc longæva antiquitate vigere; vel dicendum Pontifices Maximos qui hoc fieri poſſe ſanxerunt, novam diſciplioam præteritis ætatibus incognitam invexiſſe; & præterea exorbitaſſe a Regula Evangelii viros Sanctos, qui ſpreto thalamo nuptiali maluerunt Chriſtum virginem virgines ſequi, quam liberis procreandis operam dare; atqui ſecundum cum aliqua veri ſpecie dici nequit: nam ſi ii quos prædiximus viri Sancti, aliique longe plures, & ſummi Pontifices in ſuis decretis a veritatis regula receſſiſſent, aliquo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumento oſtendi poſſet, eos vel a majoribus reprehenſos, vel correptos a ſynodis, vel ab inimicis Eccleſiæ accuſatos velut falſæ pietatis ſectatores, & novæ doctrinæ authores: quis enim crediderit in quæſtione tanti momenti neminem interceſſurum, neminem contra opinionem novellam pro antiquo dogmate pugnaturuio? atqui nullibi doctrina hæc legitur aut ab hæreticis reprehenſa, aut patrum ſententiis, ſynodorumque decreris correcta: hoc ergo dogma fatendum eſt eſſe in Eccleſia antiquiſſimum.

PROBATIO IV.

Ex Theologica ratione.

Nec deeſt ab ipſa ratione petita defeoſio.

1. Enim liberum ſemper homini fuit, relicto ſtatu minus perfecto perfectiorem amplecti, modo unus cum alrero poſſet ſine cujuſquam detrimento aut injuria commutari: atqui vita mona-
(d) 1. *Cor.* 7. 32. & *ſeqq.* ſtica nuptiarum conditione nemine diffitente ſanctior eſt: *qui ſine uxore eſt*, inquit Apoſtolus, (d) *ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt: & mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit Sancta & corpore & ſpiritu: quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro*: aliuode vero nullam conjugi facit injuriam, qui matrimonio nondum conſummato vitam monaſticam eligit: ſua namque diſceſſione conjugi quem vel quam relinquit, priſtinam libertatem reſtituit, qua fit ut poſſit ad novas, ſi voluerit, nuptias pervenire: ergo &c.

2. In matrimonio vinculum duplex ſpectari poteſt: ſpirituale unum, mutuo conjugum conſenſu firmatum: carnale alterum officio conjugali, ſive matrimonii conſummatione contractum: porro vinculum carnale morte corporali diſſolvitur: de nupta namque muliere Apoſto-
lus dicit, (e) *quæ ſub viro eſt mulier, vivente* (e) *Rom.* 7. 2.
viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir 1. *Cor.* 7.
ejus, ſoluta eſt a lege viri: igitur vivente viro 39.
vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri, ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro: pariter ergo morte civili ac ſpirituali vinculum ſpirituale rumpendum eſt: atqui monaſtica profeſſione homo ſpiritualiter moritur, abdicato enim liberi arbitrii uſu, totum ſe Deo maneipat, & unice ex ejus nutu dependet, in nulla re ſequens aut conſulens motum propriæ voluntatis: ergo &c.

3. Negari non poteſt conjugalis vinculi firmitatem a carnali præcipue copula dpendere, per quam inita inter conjuges conventio coofirmatur; *erunt duo in carne una*, ait Scriptura, *jam non ſunt duo, ſed una caro*: donec ergo ad copulam ventum fuerit, deeſt aliquid matrimonii firmitati, atque adeo poteſt aliqua ratione infringi: quæ autem hujus reſciſſionis cauſa validior eſſe poteſt, conjugis vitam perfectiorem propter Deum amplectentis propoſito? hic enim, ſi bene attendimus, agitur cauſa Dei, eui iniquum eſt humanas conventiones, needumque plene firmatas non cedere; poterunt ſcilicet terreſtres principes ac legiſlatores contractus ſubditorum certis conditionibus coarctare: & non poterit Deus, ut ſervos ſuos totos ſibi vindicet, contractum matrimonii, defectu copulæ adhuc incertum ac pendulum ſuprema auctoritate reſcindere?

§. SECUNDUS.

Solvuntur Hæreticorum objectiones.

Objic. Opponunt. Matrimonium, ut ſuperius dictum eſt, maritalis eſt conjunctio, viri & mulieris conſenſione firmata, indiſſolubili copulata vinculo, quod ex mutua conjugum obligatione reſultat: inde ſic inferunt argumentum

Definitio hæc matrimonio ſive conſummato ſive non conſummato pariter convenit: non enim unum ab altero eſſentialiter diſcrepat: quemadmodum ergo matrimonium conſummatum ſola morte reſolvitur, de non conſummato idem judicium eſſe deber.

℞. Conceſſo antec. diſtinguo conſeq. matrimonium non conſummatum reſolvitur ſola morte, *vel civili*, *vel naturali*, concedo: ſola morte *naturali*, nego.

E. D. Duplex attendi debet in matrimonio unitas, civilis una ſive domeſtica, in convictu & converſatione conſiſtens; altera carnalis ex corporum admixtione reſultans, de qua dictum a Deo eſt: *jam non ſunt duo, ſed una caro*: prima unitas matrimonio convenit hac præciſe ratione qua ratum eſt: ſecundam niſi ſit conſummatum, non habet: jam fateor carnalem unitatem ſola morte naturali diſſolvi poſſe, quam ſolam habet contrariam: quod vero ſpectat ad civilem ſive domeſticam, non naturali tantum morte abrumpi contendo, ſed & civili, quam infert ſolemnis in Religione approbata profeſſio: ille enim merito affirmatur civiliter ſive ſpiritualiter mortuus, qui nec ſui corporis nec pro-

ptiæ libertatis eſt compos, ſed totus ac perpetuo in jus alienum translatus: talis porro eſt qui in approbata religione votum ſolemne emiſir: hinc legibus civilibus conſtirutum, pet ſolemnem voti nuncupationem, non ſecus ac per mortem naturalem, teſtamentum ante editum confirmari; ita ut illius retractandi aut reformandi teſtator amplius poteſtatem non habeat: etgo &c.

Inſt. 1. Inſt. 1. Ut matrimonium ratum non conſummatum morte civili dirimeretur, juris ſui eſſe deberet qui talem ſibi mortem inferret; ſive, ut planius dicam, penes illum eſſe deberet, per profeſſionem monaſticam ſpitimaliter mori: atqui nuptiis ſemel contractis, neuter conjugum ſui juris eſt, ſecit enim uterque alteri reciprocam ſui corporis poteſtatem: hinc ab
(a) 1. *Cor.* 7. 4. Apoſtolo dictum: (a) *mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*: ergo &c.

℟. Conceſſa maj. nego min. ut enim prædiximus, liberum cuique eſt a minus perfecto ſtatu ad perfectiorem traoſire, modo migratio hæc ſine proximi injuria fiat: atqui conjugi non facit injuriam, nec quidquam ei affert detrimenti, qui ſæcalo valedicens, ante matrimonii conſummationem ad ſtatum monaſticum confugit; ſiquidem priſtinam ei reſtituit libertatem, vel cęlibem vitam ducendi, vel nubendi cui voluerit: ergo &c.

Ad probationem diſtinguo anteced. fecit uterque conjox alteri ſui corporis poteſtatem, *conditionatam*, in hypotheſi nimirum quod matrimonii conſummatio, morte civili pet ſolemnem in approbata Religione profeſſionem interveniente non prævertatur, concedo: *abſolutam*, nego anteced. & conſeq. antequam enim matrimonio ultima perfectio per ejuſdem conſummationem acceſſerit, in utriuſqoe conjugis arbitrio eſt, ſanctius vitæ genus amplecti, in quo ſpreta corporali fęcunditate, & contemptis caducæ hujus vitæ deliciis, Deo liberius vacet: adeoqoe reciproca quam alter in alrerum transfert ſui corporis poteſtatem, donec mattimonium conſummetur, implicita conditione reſtringitur, niſi mirum meliori propoſiro vita monaſtica eligatut: hanc autem conditionem ponendi aut non ponendi, cum parem habeat poteſtatem uterque conjux, injuſtitiæ accuſari nequir, qui matrimonio ante ejus conſumniationem nuncium mittens, totum ſe Deo per monaſticæ vitæ profeſſionem mancipat: nec quidquam in conrratium erui ex Apoſtolo poteſt: ejus eoim vetba de matrimonio conſummato debere intelligi, tum *Alexander III.* cum aliis Sanctis Doctoribus atteſtatur; tum ipſe verborum contextus inſinuat: „ Propter fotni-
(b) *Ibid.* v. 2. & *ſeq.* „ cationem, *inquit*, (b) onuſquiſque ſuam uxo-
„ rem habeat, & onaquæque ſuum virum ha-
„ beat: uxori vir debitum reddar: ſimilitet
„ antem & uxot viro: muliet ſui corporis po-
„ teſtateia non habet &c.

Inſt. 2. Inſt. 2. Atqui matrimonium tatum non conſummatum, nequit profeſſione vitæ monaſticæ irritari: ergo &c.

Prob. ſubſ. quod juris divini eſt, nnn poteſt per inſtituti humani profeſſionem infringi: atqui indiſſolubilitas matrimonii juris divini eſt, & monaſtica vita juris humani: ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem conceſſa maj.

1. Diſtinguo primam partem minoris: indiſſolubilitas matrimonii *rati & conſummati*, juris divini eſt, concedo: *rati non conſummati* nego: reſponſio nihil habet difficultatis, quod explicatum ante non fuerit.

2. Diſtinguo alteram ejuſdem minoris partem: monaſtica profeſſio eſt juris humani, *quoad veri ſolemnitatem*, quæ juris Eccleſiaſtici eſt, concedo: *quantum ad rem ipſam*, nego min. & conſeq. profeſſio enim monaſtica in ſe ſpectata Spiritnale connubium eſt, quo homo Deo conſecratur, ut inſiſtendo conſiliis Evangelicis, poſſit facilius divinam Legem implere, & conſequi æternam hæreditatem: atqui Conſiliorum Evangelicorum profeſſio divini juris eſt non humani: falſo etgo in argumenio ſupponirur, matrimonium per alterutrius conjugum ſolemnem profeſſionem humana auctoritate teſolvi. *In tranſitu ad Religionem*, ait Nicolaus I. Pontifex Maximus, (c) *conjuges non homo, ſed* (c) *can. ſcripſit: cauſ. 27. quæſt. 2.*
Deus ipſe interna inſpiratione ſeparat divino jure, quo Religio tamquam ſpirituale connubium inſtituta eſt.

Inſt. 3. Nequit jus divinum juri naturali *Inſt.* 3.
eſſe contrarium; alioquin Deus legis naturalis conditot ſecum ipſo pugnaret: atqui mattimonium tatum non conſummatum, eſt jure naturæ indiſſolubile: ergo profeſſione Religioſa, etiamſi concedatut juris eſſe divini, dirimi nequit.

℟. Conceſſa maj. diſtinguo min. matrimonium ratum nonn conſummatum, jure naturæ indiſſolubile eſt, *quamdiu conjux uterque vivit*, concedo: *ſecus*, nego min. & conſeq. porro ut prædiximus, monaſtica profeſſio, Spiritualis quædam mors, & adeoque quam contractus matrimonii nexuerat civilem & domeſticam unitatem abrumpit: „ Dicendum, *inquit S.*
„ *Thomas*, (d) quod ante carnalem copulam (d) *ſupp. quæſt. 61. art. 2. in corp.*
„ eſt intet conjuges tantum vinculum Spiri-
„ rnale; ſed poſtea etiam eſt intet eos vin-
„ culum carnale & ideo ſicut poſt carnalem
„ copulam matrimonium ſolvitur per mor-
„ tem carnalem; ita per ingreſſum Religio-
„ nis vinculum quod eſt ante carnalem co-
„ pulam ſolvitur, quia Religio eſt quædam
„ mors ſpiritualis, qua aliquis ſæculo motiens,
„ vivit Deo.

Inſt. 4. Ex conceſſis non poteſt homo a ſta- *Inſt.* 4.
tu minus perfecto, ad perfectiorem cum alterius detrimenio tranſire: atqui nequit conjux ſine gravi damno conſortis amplecti vitam monaſticam: ergo nec poteſt dirimere matrimonium.

Probatut minor vatiis modis.

1. Enim derelictæ conjugis fama periclitabitur; nam, ut homines natura maligni ſunt, & proni ad ſuſpicandum, exiſtimate poterunt ideo a profugo nuptias fuiſſe teſciſſas, quia in conjuge notabilem aliquam ſive corporis ſive animi deprehendit deformitatem: indeque ſequetur, ut muliet ſiniſtris diffamara rumoribus, ſine ſua culpa innupta perpetuo manear.

2. Unde conſtabit marrimonium conſummatum a profugo non fuiſſe? illud vero quamdiu in dubio erit, quis erit adeo imprudens tamque nullins cooſilii homo, qui velit primi mariti in monaſterio relegati ſubire locum, & prolis forte non ſuæ vocati pater?

3. Pnnamus heri cum *Catharina* nupſiſſe *Petrum*, & mutato derepente cnnſilio in monaſterium aufugiſſe: nulla probata Religiu eſt, quæ ante ſolemnem profeſſionem, annum ad minus probationis integrum non requirat: quomodo vero hoc tempore decurrente Catharinæ conſultum erit? novas nuptias toto hoc anno, primis nondum reſolutis inire con poterit: neque etiam poterit debitum conjugale exigere, quem ſupponimus in clauſtro recluſum, & de hoc uno ſollicitum, quomodo placeat Deo: atqui procraſtinatio hæc ſine ſumma coojogis contumelia eſſe nequit: ergo &c.

4. Quid ſi *Petro* lubitum ſuerit, per mulros annos ſuum in Religionem ingreſſum differre, ſicque tractu dierum longiſſimo ſuſpendere jus quod mulier in ipſius cotpus habet? in hac enim hypotheſi non potetit ad debitum conjugale maritum adigere ſanctiora conſilia meditantem.

5. Denique profeſſio Religioſa a debito pecuniario neminem eximit: ergo multo minus a debito conjugali, quod longe ſanctius & inviolabilius eſt: adeoque quemadmodum ſumma injuſtitia foret, prætextu Religionis credi tori non ſatisfacere, ita iniquum injuſtumque eſt, eodem religionis obtentu debitum conjugale non ſolvere.

R. Conceſſa majore nego min. cui enim quæſo in tali caſu injuria fieret? an fini matrimo-

nii

nii qui eſt procreatio prolis? atqui nullus præceſſit maritalis congreſſus: atque adeo nihil proli timendum quæ nulla erit: numquid ſponſæ derelictæ? neque vero id magis: eum enim integra manſerit, nihil floris, nihil decoris, aut honoris amiſit, quominus novas poſſit expetere & conſequi nuptias, in priſtinam libertatem reddita digreſſu primi mariti.

Venio nunc ad argumenta adjuncta.

Ad 1. Dico periclitationes hujuſmodi in quas uxor derelicta incurrit, non eſſe natura conjonctas cum matrimonii ſciſsione propter profeſsionem monaſticam, ſed oriri ex hominum malevolorum ſuſpicionibus, quas compeſcere nec tenetur, nec poteſt, cui propoſitum eſt vitam monaſticam profiteri.

Ad 2. Dico 1. Solemnem profeſſionem non emitti niſi anno probationis expleto; atque adeo de priore matrimonio dubium non relinqui, fuerit ne aut non fuerit conſummatum. 2. Si ſuſpiciones hujuſmodi deberent a nuptiis contrahendis animum avocare, nulla inter homines matrimonia inirentur, aut firma conſiſterent quod quam abſurdum ſit, nemo opinior eſt qui non ſentiat.

Ad 3. Sunt equidem qui reſpondent, tempus probationis abbreviandum, ne qui manet in ſæculo, tamdiu anceps hæreat & incertus, maxime ſi eo reluctante conſors ejus in monaſterium ſe receperit: *verum*, inquit Dominicus Soto, (a) *multo certior, immo certiſſima eſt Durandi, Paludani, aliorumque opinio exiſtimantium, quod etiamſi alter altero invito monaſterium ingrediatur, non eſt compellendus renunci ſe ... ſuo quo ſibi annus probationis conceditur: nam ſi ei licet habitum Religionis induere, illum cum privilegiis juris induit; præſertim cum annus probationis etiam in favorem monaſterii ſit conceſſus: quare qui manet in ſæculo, totum annum expectare tenetur, quia ante alterius profeſſionem ad alias nuptias migrare non poteſt*. Ita Dominicus Soto: quæ vero hinc *Catharinæ* querendi cauſa ſit non apparet: numquid enim ſi ſtatim poſt contractas nuptias vel in gravem morbum conjux ejus incideret, vel longum teneretur iter arripere, vel alio quovis impedimento detineretur, patienter & ſine querela, donec amotus eſſet obex, non expectaret? pariter ergo dolendi anſam non habet, ſi conjux in monaſterio menſes aliquot propter Deum detentus, (cui, nondum plene probatus, nondum ſcit utrum vel in cœnobio, vel in ſæculo totam vitam ſit ſervitarus) tempus conſummandi matrimonii differat.

(a) *in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 4.*

Ad 4. Negamus Petro licere per multos annos ingreſſum in approbatam Religionem differre. Duo enim, nec amplius, menſes ad deliberandum ſponſis jure canonico conceduntur, quibus exactis neutri liberum eſt, debitum petenti negare. „ Cæterum, *inquit*, *Alexander* „ *III*. (b) quia licet a præfato viro deſponſata fuerit, adhuc tamen ſicut aſſerit, ab ipſo „ eſt incognita: mandamus quatenus ſi prædi„ctus vir ipſam carnaliter non cognoverit, „ recepta ab ea ſufficienti cautione, quod vel „ ad Religionem tranſire, vel ad virum ſu„um redire intra duorum menſium ſpatium „ debeat, ipſam a ſententia qua tenetur ab„ſolvas.

(b) *cap.* ex publico.

Ad 5. Nego anteced. profeſſio enim monaſtica, quæ eſt mors civilis, non minus liberat a debito pecuniario, quam mors naturalis: ſed quemadmodum poſt mortem naturalem tenentur hæredes defuncti nomine ſolvere; ita poſt mortem civilem vel ad eos hæc obligatio tranſit, quibus legata in ſæculo hæreditas fuerit, vel ad Monaſterium ipſum, ne prætextu Religionis offendatur proximus, & fides labefactetur: hinc a Religionis candidatis antequam vota emittant, diligenter præter cætera quæritur, ſint ne liberi ab ære alieno? nec tamen par ratio eſt debiti conjugalis, quod ſimpliciter per mortem ſive naturalem ſive civilem extinguitur, quia obligatio ejus ſive vinculum ipſum matrimoniale vitæ limites non exeedit.

Inſt. 5. Licet poſteriorum Pontificum decretis hæc noſtra ſententia adſtruatur: non poteſt certe antiqua auctoritate probari: imo majorum doctrina plane videtur contraria, ſic inter cæteros *S. Gregorius Magnus* diſciplinam hanc tamquam Evangelio adverſariam reſpuit. „ Et „ ſi, *inquis*, (c) dicunt aliqui, Religionis cau„ſa conjugia debere diſſolvi; ſciendum eſt quia „ etſi hoc lex humana conceſſit, lex divina „ tamen prohibuit: per ſe enim veritas di„cit; *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: „ quæ etiam ait: *non licet dimittere uxorem, ex„cepta fornicationis cauſa*: quis ergo huic cœ„leſti legislatori contradicat? ſcimus quia „ ſcriptum eſt: *erunt duo in carne una*: ſi er„go vir & uxor una caro ſint, & Religionis „ cauſa vir dimittit uxorem, & mulier virum „ in hoc mundo remanentem, vel etiam for„taſſe ad illicita vota migrantem; quæ eſt „ iſta migratio vel converſio, in qua una ea„demque caro & ex parte tranſit ad conti„nentiam, & ex parte remanet in corruptio„ne? ergo &c. Inſt. 5.

(c) *lib. 9. Epiſt. Epiſt. 39.*

℞. Nego anteced. ad Sancti Gregorii teſtimonium dico debere de matrimonio conſummato intelligi, quod ex divina lege certum eſt nulla ratione poſſe diſſolvi: quod autem vera hæc interpretatio ſit, inde patet quia Sanctus Doctor ſententiam ſuam adſtruit his Scripturæ verbis: *erunt duo in carne una*: quibus matrimonium conſummatum ſignificatur: additque, ſi per Religionis ingreſſum Sancta hæc unitas ſolveretur, rem abſurdam ſecuturam, nimirum unam eamdemque carnem ex parte tranſire ad continentiam, & ex parte in corruptione manere: non ſunt ergo accuſandi poſterioris ætatis Pontifices, quaſi novam opinionem invexerint; cum nemo præter hæreticos reperiatur, qui eos hoc nomine accuſaverit.

Inſt. 6. Quid argo, *inquiunt*, hæc ſibi Sancti Gregorii varba volunt: *quia etſi hoc lex humana conceſſit, lex divina tamen prohibuit?* Inſt. 6.

℞. Imperatorum Chriſtianorum leges his verbis ſignificari, quibus non modo matrimonium ratum, ſed etiam conſummatum per Religioſam profeſſionem diſſolvebatur: hunc enim *Juſtiniani* ſæculo ſexto imperatoris errorem fuiſſe conſtat, ex ejus *Novella* 23. cap. 40. & ex ejuſdem codice, tit. *de Epiſcopis & clericis*: de his vero legibus merito affirmat Gregorius Magnus loco citato, legi divinæ eſſe contrarias: idemque alibi repetens: (d) *Etſi*, inquit, *mundana lex præcipit, converſionis gratia, utrolibet invito poſſe ſolvi conjugium: divina hoc tamen lex fieri non permittit*: quam ejus aliorumque patrum doctrinam amplexa Eccleſia, ſentit matrimonium ratum & conſummatum profeſſione Religioſa non dirimi; quin & vinculum inter conjuges manere contendit, etiam ſi mutuo conſenſu utarque vota monaſtica ſolemniter nuncuparit.

(d) *lib. 9. Epiſt. 44.*

Inſt. 7. Atqui poſteriorum Pontificum & Concilii Tridentini in præſenti quæſtione decretis nulla antiqua auctoritas ſuffragatur: vel enim illa in Scripturis divinis, vel in traditione reperiretur: porro neutrum probabiliter dici poteſt. Inſt. 7.

Non primum: in toto enim novo teſtamento nec ſyllaba quidem eſt, qua vel leviter innuatur, matrimonium ratum non conſummatum, monaſtica profeſsione reſcindi: cum e contrario, ſi quid ſapimus, generale Chriſti effatum: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: omne verum matrimonium comprehendat; quo ſane in genere nuptiæ ſunt, antequam carnali copula compleantur.

Nec ſecundum: totis enim decem prioribus ſæculis hujus diſciplinæ nec leviſsimum veſtigium, nec ullum exemplum occurrit: quæ enim Sanctorum Alexii, Macarii, Theclæ, Ceciliæ, & aliorum facta laudantur, tum incerta pene omnia ſunt, tum nihil ad propoſitum facere, multis modis demonſtratur.

1. More hodierno matrimonium ratum non dirimitur niſi per ſolemnem in approbata Religio-

ne voti nuncupationem: porro primis temporibus nulla erat, quomodo nunc intelligitur, approbata Religio; cum ſtatus Monachorum ad certam diſciplinam redactus, Evangelii prædicatione longe recentior ſit.

2. Sed eſto jam tum viguiſſet approbata quædam cœnobitarum Religio, quis audeat contra hiſtoriæ veritatem affirmare, virgines, Sanctoſque viros in objectione laudatos, talem profeſſionem amplexos? numquid ſub regulari aliquo inſtituto Monachus vixit *Alexius*, de quo hoc unum hiſtoria prodit, quod prima nocte nuptiarum intacta uxore relicta, illuſtriorum per orbem Eccleſiarum peregrinationem totis ſeptemdecim annis ſuſceperit, tandemque in paterna domo tamquam pauper alienus exceptus hoſpitio, diem ibi ultimum clauſerit? namquid ſolemniter poſt matrimonium initum profeſſa Cæcilia, quæ non ideo ut voveret, prima nuptiarum nocte Valeriano nuncium miſit, ſed ideo potius ejus recuſavit amplexus, quia virginitatem jam ante voverat Deo?

3. Secundum præſentem doctrinam, voti *ſimplicis* a voto, ut ajunt *ſolemni*, magnum faciendum diſcrimen eſt; ita ut per *ſolemne* quidem, matrimonium dirimatur, reſcindi vero per *ſimplex* non poſſit: atqui hujus diſtinctionis, nulla apud veteres memoria eſt; nihilque antiquius caſtitatis profeſſio in ipſis monaſteriis fuiſſe videtur, quam nudum a re uxoria abſtinendi propoſitum, tamdiu duraturum quamdiu perſeveraret voluntas, in monaſterio commorandi. Si quis enim virgines & Monachos primæ ætatis ex hodiernis moribus æſtimaret, tota ille erraret via: quo vero primum tempore hæc differentia voti ſolemnis a ſimplici facta fuerit, dubium admodum obſcurumque eſt: ſi ergo aliquid Sanctorum exempla probareot, pariter inde conficeretur, voto ipſo ſimplici vinculum nuptiarum abrumpi.

4. Denique unde habent qui hujuſmodi exemplis nituntur, Theclæ, Cæciliæ, aliorumque matrimonium non tantum quoad Thorum & cohabitationem, ſed etiam quantum ad vinculum ſciſſum eſſe? hoc enim ipſum eſt de quo dubitatur: cum ergo ex facto incerto non poſſit erui concluſio certa, fatendum infirma prorſus hujuſmodi argumenta eſſe, nihilque ad præſentem diſciplinam vindicandam proficere.

℞. Nego ſubſumptum: ad probatiooem conceſſa maj. nego min & ſubjuncta argumenta ſic diluo.

Ad primum ex ſcriptura adductum dico, ut ſententia quam defendimus pro certiſſima habeatur, neceſſarium non eſſe ut expreſſo aliquo ſacrarum litterarum teſtimonio comprobetur; ſed ſatis ſuperque eſſe, 1. quod nihil habeat verbo Dei ſcripto contrarium: 2. quod conſentanea ſit legi naturali: 3. quod ſcripturæ ſilentium antiqua traditio ſuppleat. Atqui

1. Licet de Matrimonio rato non conſummato, per ſolemnem caſtitatis profeſſionem, etiam quantum ad vinculum abrumpendo, nulla in ſcripturis divinis ſanctio ſit; nihil tamen hæc ſententia habet verbo Dei ſcripto contrarium: quod enim unum affertur, *quod Deus conjunxit homo non ſeparet*: jam oſtenſum eſt contra nos immerito intorqueri, quia quando maritus nondum conjugali officio functus, ab uxore Religionis ergo ſecedit, non ab homine ſed a Deo ad perfectiorem vitam vocante ſeparatio illa fit.

2. Quod naturalis lex dictat, non poteſt verbo Dei ſcripto eſſe contrarium: alioquin enim ſecum ipſo pugnaret Deus, aliud conſignans litteris, aliud cordibus hominum per æternæ legis impreſſionem inſculpens: atqui uxorem, matrimonio nondum conſummato, relinqui poſſe, ut Deo liberius ac ſanctius ſerviatur, juris naturalis præſcriptio eſt, niſi velimus lege naturæ, debere divino cultui humanum officium neceſſario anteponi: nec eſt quod reponatur, ſub obtentu Deo exhibendæ ſervitutis, juſtitiam proximo debitam violari: nam, ut prædiximus, qui ita recedit, nec proli, quæ nulla naſcitura eſt, nec conjugi facit injuriam, quam intactam & priſtinæ redditam libertati relinquit.

3. Scripturæ ſilentium antiqua traditione ſuppleri, ſuperius in probatione aſſertionis, tum exemplis Sanctorum virorum ac fœminarum, qui ſpretis nuptiarum illecebris, caſtitatis profeſſione totos ſe Deo dicarunt, tum Pontificum Maximorum decretis monſtratum eſt: *poſt conſenſum legitimum de præſenti*, ait Alexander III. *licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere Monaſterium, ſicut ſancti quidam de nuptiis vocati fuerunt &c.* & Innocentius III. *nos nolentes a prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti.....licere alteri conjugum, reliqua inconſulto, ad Religionem tranſire...hoc ipſum tibi conſulimus obſervandum*: in his enim & ſimilibus Pontificum reſcriptis antiquam regulam agnitam, inde patet quod nemine reclamante, ſummaque omnium conſenſione accepta ſint.

Supereſt ut reliqua diluamus, quæ magna quidem ab adverſariis oſtentatione jactantur, ſed nihil tamen, aut parum certe roboris habent.

1. Inquiunt, *antiquitus nulla erat, quomodo nunc intelligitur, approbata Religio*: quam difficultatem ſic explico: nulla, inquam, *quantum ad modum*, concedo: *quantum ad rem ipſam*, nego.

Approbata, prout hodie intelligitur, Religio eſt, quam ſpeciali diplomate ſedes Apoſtolica confirmavit: approbata quantum ad rem eſt, monaſticæ vitæ, Eccleſia applaudente, nedum improbante, profeſſio: fateor priſca ætate nullam, prout hodie dicitur, probatam Religionem fuiſſe: ut enim bene obſervat, Cardinalis Bellarminus, (a) ante Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. anno 1215. celebratum, nulla ordinis ſeu Religionis inſtitutio, approbatione ſive confirmatione ſedis Apoſtolicæ indigebat, quam in poſterum fore neceſſariam merito a Lateranenſibus patribus, præſidente Innocentio conſtitutum; tum ne novorum ordinum adinventione antiqui vileſcerent; tum quia periculum erat, ne ſub obtentu novæ Religionis ſuperſtitio introduceretur, & ſolida ac catholica pietas rueret: ſed numquid ideo dicturi ſumus, ante ſæculum decimumtertium, nullam in ſe, probatam Religionem fuiſſe; cum monumentis tam antiquis, tam inconcuſſis conſtet, Monachatum a primis uſque temporibus, in omnibus Eccleſiæ partibus floruiſſe? porro primaria vitæ monaſticæ regula, cœlibatus ſive abſtinentia a matrimonio ſemper fuit; ita ut cœlibatum tollere idem ſemper putatum ſit, ac Monachatum ipſum auferre: quo ſenſu in Concilio Chalcedonenſi œcumenico (b) canone 16. decretum eſt, *Virginem quæ ſe Deo Domino dedicavit, ſimiliter & Monachos non licere matrimonio conjungi*: *ſi vero*, ajunt Patres, *hoc feciſſe inventi fuerint, excommunicentur*... parique ſenſu S. Hieronymus apud Gratianum (c) *ſi*, inquit, *nupſerit virgo non peccat, non illa virgo quæ ſemel Dei cultui dedicavit: harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit*: quin & hoc ipſum Chriſtianorum principum edictis variis conſtitutum: *ſi quis*, ait Juſtinianus Imperator in codice, (d) *non dicam rapere, ſed attentare tantum jungendi matrimonii cauſa ſacratiſſimas Virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.*

(a) *lib. 2. de Monachis c. 4.*

(b) *an. 451.*

(c) *diſt. 27. can. 5.*

(d) *lege 5. de Epiſc. & Cler.*

Nihil ergo eſt argumentum quo noſtram ſententiam inde concurere oſtebantur, quod nulla olim fuerit, quomodo hodie intelligitur, Religio approbata.

2. Ajunt, quis audeat affirmare, Alexium, Cæciliam, & cæteros in probatione adductos, profeſſionem monaſticam obſervaſſe? imo, inquio ego, quis audeat hoc negare, ſi modo monachi nomen, non ex habitu, aut cellula, ſed ex officio æſtimarit? monachus enim vere eſt, vereque vocatur quiſquis ſpretis carnis illecebris, rerum omnium temporalium ſollicitudine abdicata, ſoli Deo a tumultu ſæculi alienus vivit & ſervit: talem porro fuiſſe Alexium, talem Ma-

ca-

catium, tales Theclam, Cæciliam, & pleroſque alios, quorum S. Gregorius Magnus, *lib.* 2. *dialogorum* cap. 13. Gregorius Turonenſis lib. *de vitis Sanctorum Patrum*, cap. 20. Venerabilis Beda lib. 4. *hiſtoriæ Anglorum* cap. 19. Surius, & alii meminerunt, ex eorum hiſtoria certum eſt.

3. Quod dicunt differentiam voti ſolemnis a ſimplici, priſcis temporibus incognitam, poſteriore ætate inductam, ultro fatemur: ante duodecimum enim ſæculum, quo Gratianus *decretum* ſcripſit, vix ulla hujus diverſitatis occurrit alicubi mentio: primuſque omnium *Bonifacius VIII.* deſinente ſæculo 13. & 14. ineunte Pontifex Maximus, expreſſe definit, *illud ſolum debere votum ſolemne dici, quod ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem:* ſed nego inde colligi poſſe, vel prioribus ſæculis voto continentiæ ante matrimonii conſummationem emiſſo reſciſſas nuptias non fuiſſe, vel noſtra etiam ætate ſola voti ſimplicis nuncupatione abrumpi: in voto namque duo neceſſario diſtinguenda ſunt, quorum alterum divini, alterum juris eſt humani: quod votum, ſive promiſſio de bono meliore, ab homine libero & in debitis circumſtantiis Deo facta, impleri neceſſario debeat, juris hoc nimirum divini eſt, quod nulla valet creata poteſtas infringere: quod autem votum, ut ad abrumpendas nuptias validum ſit, certis debeat reſtringi conditionibus, quod ſolemne eſſe debeat, & in approbata aliqua, ubi nunc loquimur, Religione emiſſum, hoc juris humani Eccleſiaſtici eſt, quod, non ſecus ac cætera ad diſciplinam ſpectantia poteſt pro ætatum diverſitate varium eſſe: porro in poteſtate Eccleſiæ eſſe, votum, non ſecus ac pleroſque alios humanos actus, certis conditionibus coercere, quarum defectu, vel abſolute, vel reſpectu quorumdam effectuum, pro irritis habeantur: hoc, inquam, penes Eccleſiam eſſe nemo ſapiens dubitat: hoc poſito tota evaneſcit difficultas: juxta mores hodiernos, ſequente voto matrimonium ratum non conſummatum ea lege dirimitur, quod votum ſolemne ſit, & in approbata Religione emiſſum, quia Eccleſiæ juſtis de cauſis ſic viſum eſt, quæ cum priſcis temporibus pariter non urgerent, alia invaluerat diſciplina.

4. Inquiunt, unde habemus Theclæ, & aliorum matrimonium, non tantum quoad thorum & cohabitationem, ſed & quantum ad vinculum ſciſſum fuiſſe? ſed tute ipſe quiſquis hujuſmodi cavillationibus delectaris, quod ſciſſum non fuerit unde habes? non enim magis veterum de hac re ſilentium cauſam promovet tuam quam meam: ſed audi modo unde hoc habeam: habeo ex jure ipſo naturali: æquitas namque poſtulat, ut altero conjugum propter Dei amorem, ante conſummationem matrimonii recedente, alteri libertas nubendi quam ante gaudebat reſtituatur: habeo ex decretis Pontificum, qui hæc non ſeparant, ſed ita alteri conjugum, antequam ad carnalem copulam ventum fuerit, Deo caſtitatem vovere permittunt, ut alteri liberum eſſe affirment ad ſecunda vota tranſire: & utramque ſententiam veterum exemplis confirmant.

Sequitur

§. TERTIUS.

Quæſtiones variæ reſolvuntur.

Q. 1. Utrum voto ſimplici amplectendæ Religionis obſtrictus, ſi poſtea contraxerit matrimonium, ante ejus conſummationem, profiteri vitam monaſticam teneatur?

R. Affirmative: ut enim a voti ſolvendi debito liber diceretur, deberet matrimonio ſubſequente, poni ejus ſolutioni obſtaculum: atqui quominus voto quo prius erat obſtrictus ſe liberet, matrimonium ſequens, ratum illud quidem ſed nondum conſummatum, non impedit: nam etiam ſi nullum ante emiſiſſet votum, adhuc tamen in poteſtate haberet, in monaſterium ante copulam carnalem ſecedere: a fortiori ergo, cum ſupponatur voto præcedente devinctus, poteſtatem hanc non amiſit: quomodo autem eſt certum quod poſſit; ita non eſt minus certum quod debeat: jure enim Canonicn & decretis Pontificiis ſæpe declaratum, votum caſtitatis in approbata Religione ſervandæ, neceſſario a vovente implendum, nec poſſe in aliud commutari.

Q. 2. Quid ſi ſimpliciter caſtitatem voviſſet, de amplectenda Religione non cogitans?

R. In hac quæſtione diverſos diverſa ſentire.

Multorum opinio eſt, in tali caſu, teneri qui continentiam voverat, ad ingreſſum Religionis: omne namque votum, inquiunt, oblata opportunitate ſolvendum eſt; eaque præſcriptio eſt juris divini. *Si quis virorum Domino voverit,* inquit Deus ipſe (a) .... *non faciet irritum* (a) *Num.*
verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit 30. 3.
... (b) *cum votum voveris Domino Deo tuo,* (b) *Deuter.* 23.
non tardabis reddere, quia requiret illud Domi- 21. 23.
nus Deus tuus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum .... *quod ſemel egreſſum eſt de labiis tuis obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.* Tenetur igitur quiſquis voti reus eſt, ut fidem libere Deo datam, medium opportunum amplecti: porro in præſenti hypotheſi, ei qui priuſquam contraheret matrimonium, caſtitatis voto devinctus erat, ut promiſſum adimpleat, non alibi quam in monaſterio perfugium reſtat: ſi enim in ſæculo permaneret, ad matrimonium conſummandum ſummo jure adigi poſſet: quamquam ergo dum virginitatem promitteret, de ingreſſu in monaſterium nec cogitarit quidem, in his quibus modo premitur anguſtiis, tenetur ad monaſterium tamquam ad portum ſalutis confugere, ſi votum ſuum reputari ſibi non vult in peccatum.

Alii, longeque numero plures in contrarium ſentiunt non teneri: obligatio enim promiſſum non debet excedere, ideſt, nemo tenetur plus ſolvere quam promiſit: atqui talis homo Virginitatem quidem voverat, ſed monachus fieri minime propoſuerat; ergo ad ingreſſum monaſterii, debito conſcientiæ non tenetur: cumque aliunde, in ſæculo manens, ad implendum mariti munus compelli poſſit, & exactis duobus menſibus teneatur; conſequens eſt, a voto ſolvendo abſolute liberum eſſe.

Doctrinam hanc *Joannis XXII.* Pontificis Maximi auctoritate confirmant, Extra: *antiquæ:* ubi uxoratum ante matrimonii conſummationem, ſine conſenſu uxoris ſuſcipientem ſacros ordines, dicit *inducendum eſſe ut Religionem ingrediatur; quod ſi nolit, cogendum eſſe matrimonium conſummare, petente uxore:* atqui, inquiunt, hæc ipſa coactio ad conſummandum, eſſet prorſus illicita, ſi uxoratus ille qui in ſacri ordinis ſuſceptione caſtitatem ſolemniter vovit, non poſſet licite conſummare! ergo Pontificia reſponſio demonſtrat quod poſſit: quod ſi de eo qui eſt ad ordines promotus concedimus, quid ni pariter de eo, cujus nuptias continentiæ votum præceſſerat, admittamus?

Utriuſque ſententiæ præcipua fundamenta hæc ſunt: quæ magis arriſerit, eligatur: tantum advertat ſtudioſus theologus, primam, cum legi Dei & voti ſanctitati magis faveat, eſſe tutiorem; alteram, quippe quæ humanæ magis libertati, quam Dei cultui conſulat, paululum hac ipſa ratione eſſe ſuſceptam: nec deeſſe valida ad ejus confutationem momenta: quod enim ajunt neminem teneri plus ſolvere quam promiſit, ultro citroque concedimus: at fatendum pariter teneri hominem Deo ſolvere quod promiſit, adeoque debere amplecti media ad perſolutionem debiti opportuna, quæ ſi uſurpare renuerit, faciet irritum verbum ſuum, eritque votifragus: porro qui antequam nuptias iniret, voto ſe ſimplici caſtitatis, de monaſterio nnn cogitans, obligaverat, habebat vel in ſæculo, vel in monaſtica

ſtica

ſtica vita implendi voti medium opportunum, adeoque erat ei liberum, vel commorari in ſæculo, vel quærere Religionis ſeceſſum: poſtquam vero promiſſi immemor ad nuptias temerario evolavit, ipſe ſibi e duobus quæ ante habebat ad votum ſolvendum mediis, unum præcidit: adeoque unus ei ad monaſterium ſeceſſus reliquus eſt, quo ſi perfugere renuit, reatum voti infracti incurrit.

Jam quæ in contrarium *Joannis XXII.* affertur auctoritas, nihil videtur ad propoſitum facere: longe namque diverſa quæſtio eſt, de illo qui poſt contractum matrimonium vovet, & de illo qui ante matrimonium voverat: illius, quia ſui compos non erat, quippe matrimonii obligatione devinctus, votum ſolemne caſtitatis in ordinatione emiſſum irritum fuit, adeoque merito compellitur ad nuptias conſummandas; iſtius vero, quem præcedens nulla obligatio conſtringebat, votum ſimplex caſtitatis validum fuit: adeoque inter monaſterii, quod unum apertum eſt, votum ſolvendum tenetur arripere.

Q. 3. Cur voto ſimplici continentiæ matrimonium ratum, non conſummatum, non dirimatur?

℞. Hoc ideo eſſe quia qui votum continentiæ vel in ſæculo, vel in Religione non approbata emiſit, cum propria ſemetipſum voluntate abſque ſpe regreſſus non abdicaverit; mundo penitus mortuus non cenſetur: porro matrimonium etiam non conſummatum, ſola, ut prædiximus, morte naturali, aut civili ſive ſpirituali diſſolvitur: „ indiſſolubilitas, *inquit S. Bonaventura*, (a) conſequitur matrimonium non tantum conſummatum, ſed etiam ratum, & propter hoc etiam ratum eſt, quia quandam indiſſolubilitatem, licet minorem quam matrimonium conſummatum habet: habet tamen ſibi competentem: ſicut enim vinculum matrimonii conſummati eſt inſolubile viventibus extremis vita corporali, nec ſolvitur niſi morte corporali: ſic nec matrimonium, in quo eſt conjunctio mentium & animorum, poteſt ſolvi niſi homo moriatur ſpiritualiter huic mundo, ſive operi carnis: & hoc fit, intrando Religionem, & emittendo votum caſtitatis ſolemne.

(a) *In 4. diſt. 27. art. 3. quæſt. 2.*

Q. 4. Utrum ſtatim a ſuſceptione monaſtici habitus matrimonium non conſummatum ſolvatur?

℞. Negative: non enim ſolvitur niſi morte ſpirituali: porro qui monaſticum habitum induit, donec votum ſolemne emiſerit, ſpiritualiter aut civiliter mortuus nec eſt nec cenſetur, cum plenam habeat libertatem retrocundi, & cuculla depoſita ad ſæculum redeundi: ergo &c.

Q. 5. Numquid ſaltem ordinis ſacri ſuſceptione matrimonium non conſummatum dirimi queat?

R. Negative. “ De fratrum noſtrorum conſilio, *ait Joannes XXII. Pontifex Maximus*, (b) præſenti declaramus edicto, quod licet votum ſolemnizatum per ſacri ſuſceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, ſi poſt contractum fuerit, ſecundum ſtatuta canonum ſit efficax reputandum; ad diſſolvendum tamen prius contractum, etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum, cum nec jure divino, nec per ſacros reperiamus canones hoc ſtatutum, invalidum eſt cenſendum.

(b) *extra:* antiquæ: *Tit.* 6. de voto.

Q. 6. Utrum propter aliam quamlibet gravem cauſam, matrimonium ratum non conſummatum, ſaltem auctoritate Pontificia ſolvi poſſit?

℞. Negative, quidquid in contrarium ſentiant, *Panormitanus*, *Hoſtienſis*, & plerique alii juris conſulti, quibus Cadinalis Cajetanus, Sanchez, & quidam alii Theologi adhæſerunt: in iis enim quæ juris divini ſunt Summus Pontifex diſpenſandi auctoritatem non habet, ſed in iis ſolum, quæ ſunt juris Eccleſiaſtici, idque quando juſta neceſſitas poſtulat: atqui matrimonium ratum, necdumque carnali copula conſummatum, cum ſit verum Chriſti Sacramentum, jure divino indiſſolubile eſt: nulla ergo humana, etiam Pontificia, poteſtate reſcindi poteſt: ſtandum itaque antiquæ doctrinæ qua traditum accepimus, matrimonium *legitimum*, &, non *ratum*, in ſola fidei cauſa, quando ſcilicet altero conjugum ad Chriſtum converſo, alter ei pacifice, ſine injuria creatoris cohabitare non vult; *ratum* vero, & non *conſummatum*, per ſolam in approbata Religione profeſſionem reſolvi: eamque non ab homine ſciſſionem fieri, ſed a Deo, ſuos ſibi ſervos ut Chriſtiane vivant, vel ut perfectius vitæ genus amplectantur, poteſtate primaria vindicante.

Haud me equidem latet a Juris Conſultis & Theologis contrarium ſentientibus pleraque exempla proferri diſpenſationum, quas volunt a ſummis Pontificibus, non ſolo Religioſæ profeſſionis intuitu, ſed aliis de cauſis conceſſas: ita ſane ſua ætate ſæpius factitatum Cajetanus Cardinalis affirmat, *opuſculorum* tom. 1. cap. 28. quæſt. unica de Matrimonio: eoque antiquior S. Antoninus affirmat, (c) vidiſſe ſe Bullas Martini V. & Eugenii IV. idem concedentium: idem de Paulo III. & Pio IV. Navarrus in *Enchiridio* cap. 22. n. 21. de Clemente VIII. & Urbano VIII. Pyrrhus Corradus, *in praxi* lib. 8. cap. 6. multis adductis exemplis graviter atteſtantur: imo ſi quam Henriquez fidem meretur, hujuſmodi gratiarum ſæculo duodecimo tanta tamque facilis copia fuit, ut die una Gregorius VIII. cum undecim diſpenſaverit.

(c) *3. parte tit.* 1. *c.* 21. §. 3.

Aſt neminem qui vere Theologus fuerit a doctrina Eccleſiæ exempla talia dimovebunt; tum quod incerta penitus ſint; tum quod diſciplina divinitus conſtituta factis contrariis convelli non poſſit, “ Auctoritas Martini, *inquit Dominicus Soto*, (d) auctoritas Martini & Eugenii, ſi ita verum eſt, quod ſimilem diſpenſationem fecerunt, nullatenus tamquam Eccleſiæ determinatio movet; quia factum Pontificum non facit fidei articulum; ſed opinionem Canoniſtarum ſunt ſecuti: & tamen alii Pontifices non leguntur talem feciſſe diſpenſationem, cum tamen credibile ſit, creberrime oblatus fuiſſe diſpenſandi caſus: imo Adrianus VI. vir tum utriuſque juris peritiſſimus, tum & rei Theologicæ non infime doctus, cum ab illo hujuſmodi diſpenſatio fuiſſet poſtulata, oblataque fautrix ſententia Cajetani, demiratus eſt virum Theologum hoc ſibi in animum inducere potuiſſe: & ideo improbis precibus ſuccumbens reſpondit, ſe dare quod poſſet, ſed tamen credere nihil poſſe.

(d) *in 4. diſt. 27. q.* 1. *art.* 4.

Ita Dominicus Soto, cui S. Antoninus præiverat, loco citato ſic ſcribens: “ Pontifices non ſunt contemnandi; ſed nec conſulendum eſt alicui, ut procuret talem diſſolutionem ſive diſpenſationem; cum Theologi videantur tenere quod non poſſit diſſolvi Matrimonium, niſi per ingreſſum Religionis.

Sequitur

QUÆSTIO QUINTA.

De ſolemnitatibus ad contractum Matrimonii requiſitis.

Contractus matrimonii ut ſolemnis ſit, & in foro tum civili tum Eccleſiaſtico admittatur, multa requirit.

1. Namque præcedere debent ſponſalia:

2. Proclamationes, ſive futuri matrimonii publicæ denunciationes, quæ *Banna* vulgo vocantur.

3. Neceſſaria eſt præſentia Parochi, teſtium, & contrahentium ſive per ſe, ſive per procuratores.

4. Oportet parentum conſenſum accedere.

De Parochi, teſtiumque & contrahentium præſentia, & de parentum conſenſu, quæſtio-

ne

ne ſequente dicturi ſumus: de ſolis itaque ſponſalibus & proclamationibus, quid ſint, & quatenus præmitti matrimonio debeant, quærendum in præſenti occurrit. Quaptopter ſit.

CAPUT PRIMUM.

De ſponſalibus.

QUæritur 1. quid ſint ſponſalia?

℞. Spouſaliorum ſive ſponſalium nomen diverſimode a juriſconſultis intelligi.

1. Pro ſponſalibus de præſenti accipiuntur, ſive pro matrimonio ipſo, quatenus hic & nunc contrahitur, & eſt ratum non conſummatum: hinc vir & uxor nuptiis celebratis, etiam antequam ad carnalem copulam ventum fuerit, ſponſus & ſponſa dicuntur: quas voces alibi oſtendimus haud infrequenter in ſacris litteris uſurpari.

2. Magis proprie longeque frequentius a Canonum legumque peritis, pro ſponſalibus de futuro ſumuntur: eoque ſenſu non incongrue deſcribuntur, *futurarum nuptiarum promiſſio*: ſive, *mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum*: itaque a ſponſalibus fundamentum jaci incipit nuptiarum, tantumque matrimonio differunt, quantum ſpes diſtat a re quæ ſperatur: ſecundo hoc ſenſu, nec aliter, ſponſalia accipimus in præſenti.

Q. 2. Utrum mos ab antiquo acceptus ſit, ſponſalia matrimonio præmittendi?

℞. Antiquiſſimum eſſe: a Romanis priſca ætate obſervatum teſtatur juriſconſultus *l. 2. ff. de ſponſalibus*: " ſponſalia, *ait*, dicta ſunt a ,, ſpondendo: nam moris fuit veteribus ſtipulari, & ſpondere ſibi uxores futuras.... earum in Aulo Gellio ex Servii Sulpitii au- ,, ctoritate mentio eſt: (a) ſponſalia, *inquit*, in ,, ea parte Italiæ quæ Latium appellatur, hoc ,, more atque jure ſolita fieri ſcripſit Servius ,, Sulpitius, in libro quem ſcripſit de dotibus: ,, qui uxorem, *inquit*, ducturus erat, ab eo ,, unde ducenda erat, ſtipulabatur eam in ,, matrimonium ductum iri: qui daturus erat, ,, itidem ſpondebat: is contractus ſtipulationum ſponſionumque, dicebatur *ſponſalia*: ,, tunc quæ promiſſa erat, *ſponſa* appellabatur: qui ſpoponderat ducturum, *ſponſus*: ,, ſed ſi poſt eas ſtipulationes uxor non dabatur, aut non ducebatur ... judices cognoſcebant: judex quamobrem data acceptave ,, non eſſet uxor, quærebat: ſi nihil juſtæ cauſæ videbatur, litem pecunia æſtimabat: quantique interfuerat eam uxorem accipi aut dari, eum qui ſpoponderat, aut qui ſtipulatus ,, erat, condemnabat: hoc jus ſponſaliorum ,, obſervatum dicit Servius, ad id tempus quo ,, civitas univerſo Latio lege Julia data eſt: ,, hæc eadem Neratius ſcripſit in libro quem de nuptiis compoſuit.

(a) *Noct. Attic. lib. 4. cap. 4.*

Nec tantum apud Romanos gentilitate detentos, ſed & apud Chriſtianos conſuetudo hæc viguit: hinc in antiquo jure Canonico ſponſalia matrimonio præmitti ubique videmus: quæ Latinorum, eadem Græcorum & Orientalium diſciplina fuit, ut conſtat tum ex Imperatorum edictis, quorum meminit Photius in nomocanone, tit. 13. cap. 2. tum ex euchologiis in quibus legitur: *ordo ſervari ſolitus in ſponſalibus celebrandis*: (vido Goar in euchologio Græcorum.)

Q. 3. quæ cauſæ ſint ſponſalia matrimonio præmittendi?

℞. Hujus inducendæ conſuetudinis diverſas cauſas fuiſſe.

1. Fuit, ut matrimonii decori conſuleretur, publiceque conſtare poſſet, non turpibus, ſed honeſtis conditionibus, non illata vi, ſed ſumma libertate, plenoque contrahentium conſenſu nuptias fœderatas.

2. Fuit, ut ſolemnitate ſponſalium clandeſtinis & temerariis futuri matrimonii pactionibus, quæ plurium fons & origo malorum eſſe ſolent, occureretur.

3. Sanctus Auguſtinus inſinuat lib. 8. *confeſſionum* cap. 3. *inſtitutum eſt*, inquit, *ut jam pacta ſponſa non tradantur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiraverit ſponſus dilatam.*

4. Fuit, ut matrimonium inire volentes, aliquanto ante contractum Eccleſiæ innoteſcerent, & de iis probatio fieret, quod eſſent ab omni nuptiarum impedimento immunes: quemadmodum enim olim Catechumeni pro baptiſmo, pœnitentes pro reconciliatione, & clerici pro ordinibus obtinendis, ſua dare nomina tenebantur, & etiam num tenentur qui aſpirant ad ordines; ita ſapienter conſtitutum, idem erga conjugandos eſſe ſervandum, ut intervallo aliquo inter ſponſalia & nuptias interpoſito, de eorum moribus, ſtatu, conditione, poſſet diligens inquiſitio fieri.

5. Ad Sacramenti Sanctimoniam pertinens, fuit, ut ab illa die qua mutuam ſibi connubendi voluntatem ſponſus & ſponſa ſignificaſſent, ad contractus celebrationem tempus aliquod intercederet, quo futuri ſtatus ſanctitatem ſerio, ut Chriſtianos decet, meditarentur; ſeſeque ad gratiam Sacramenti obtinendam, per pœnitentiam, & Divinæ Euchariſtiæ perceptionem diſponerent.

,, Sancta Synodus conjuges hortatur, *inquiunt patres Tridentini*, (b) ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante matrimonii ,, conſummationem, ſua peccata diligenter ,, confiteantur, & ad Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum pie accedant.

(b) *ſeſſ. 24. in decr. de Ref. matr.*

Et *S. Carolus*: " Parochus, *inquit*, (c) aget omni cohortatione cum ſponſis, ut ad ,, matrimonii celebrationem ne accedant priuſquam peccata diligenter confeſſi, ſacram ,, communionem ſumpſerint, ſaltem triduo ante matrimonii conſummationem.

(c) *in inſtruct. de Matr.*

Q. 4. Utrum ſponſalia nuptiis abſoluta neceſſitate ſint præmittenda?

℞. Negative: vel enim ideo abſolute neceſſaria dicerentur, quia contractus matrimonii ex natura irritus eſſet, niſi ejus in poſterum ineundi ſolemnis promiſſio præceſſiſſet; vel quia de iis mandatum divinum, aut generalis Eccleſiæ præſcriptio eſſet: atqui neutrum dici poteſt: non primum, quia res qualibet in præſenti valide datur, tametſi in anteceſſum promiſſa non fuerit: *non eſt neceſſarium*, inquit S. Antoninus, (d) *quod ſponſalia præcedant, quia abſque promiſſione facta de futuro, poteſt quis ſubdito contrahere per verba de præſenti*: neque pariter ſecundum, quia nullibi, nec in ſcripturis, nec in traditione, de hac re mandatum Dei comparet: nec denique tertium: aliud enim eſt conſuetudo ab antiquo fere ubique recepta, aliud neceſſitas generali ſanctione impoſita: conſtat equidem more vetuſtiſſimo tum Græcorum tum Latinorum, ab ipſis, ante Evangelium, Gentilibus obſervato, præmitti ſponſalia matrimonio: quod autem præcedere neceſſario debeant, ita ut aliter irritum matrimonium ſit futurum, nec antiquis nec novis canonibus legimus conſtiturum: hinc Concilium Tridentinum in decreto de Reformatione matrimonii, (e) ubi omnia minutim explicat ad ejus ſolemnitatem pertinentia, de ſponſalibus nihil dicit; tantumque generatim inſinuat, retinendas cuilibet locorum & provinciarum in quibus degit conſuetudines: *ſi quæ provinciæ*, inquit, (f) *aliis, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus & cæremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat*: de ſponſalibus publice ac ſolemniter celebrandis, nihil Romanum Rituale præſcribit: ſi qui ergo ritum hunc prætermitterent, non ideo rei agerentur, quia ejus defectu contractum matrimonium irritum nullumque foret, ſed quia a laudabili Eccleſiæ conſuetudine temerario receſſiſſent."

(d) *3. part. tit. 1. c. 18.*

(e) *ſeſſ. 24.*

(f) *Ibid. c. 1. ad fin.*

Q. 5.

Q. 5. In contrahendis ſponſalibus quæ forma tenenda?

℞. Cum ſponſalia contineantur in genere conventionum de quibus inter ſe paciſci homines ſolent, diverſis modis, non ſecus ac cæteri contractus, initi poſſe: “ conſenſus in coningalem copulam per verba de futuro, *inquit S. Thomas*, (a) non facit matrimonium, ſed matrimonii promiſſionem ... fit autem iſta promiſſio dupliciter, ſcilicet abſolute, & ſub conditione: abſolute, quatuor modis 1. nuda promiſſione, ut cum dicitur *accipiam te in meam*, & e converſo: 2. datis arrhis ſponſalitiis, ut pecunia vel aliquo hujuſmodi: 3. annuli ſubarrhatione: 4. interveniente juramento: ſi autem fiat dicta promiſſio ſub conditione, diſtinguendum eſt, quia aut eſt conditio honeſta, ut cum dicitur, *accipiam te, ſi parentibus placeat*; & tunc ſtante conditione, ſtat promiſſio, & non ſtante non ſtat: aut eſt inhoneſta, & hoc dupliciter: quia aut eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam, *accipia te, ſi venena ſterilitatis procures*, & tunc non contrahuntur ſponſalia: aut non eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam, *accipiam te ſi furtis meis conſentias*, & tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio ... ita Angelicus doctor: contrahuntur itaque ſponſalia vel re, ut per ſubarrhationem, vel annuli traditionem hoc fine factam; vel verbis, vel nutu, vel ſcripto, etiam inter abſentes; vel per internuncium aut procuratorem.

(a) *ſuppl. quæſt. 43. art. 1. in C.*

Q. 6. Ad ſponſaliorum ſolemnitatem quid obſervandum?

℞. Requiri 1. præſentiam teſtium, maxime vero conſanguineorum: 2. præſentiam Parochi: cum enim ſponſalia propter connexionem quam habeot cum matrimonio proxime ſecuturo, res veloti ſacra cenſeantur, merito conſtitutum; non aliter quam præſente Parocho contrahenda: hinc in omnibus pene Ritualibus veluti certum ſupponitur, ſponſaliorum miniſtrum Parochum eſſe, vel Vicarium ejus, vel quemvis alterum Sacerdotem, cui hæc vel ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario conceſſa facultas fuerit.

Ad Parochum potro pertinet,

1. Procurare, ut ſponſalia contracturi, bene, ut Chriſtianos decet, diſpoſiti, non ab immodica, ut ſæpe fit, compotatione recentes, ſed ſobrii ac modeſti, loco & tempore congruis conveniant: non enim ubique indifferenter, ſed in ſacro, vel ſaltem honeſto loco ſponſalia ineunda: “ ſponſalia, *ait Synodus Provincialis 1. Cameracenſis*, (b) loco ac tempore fiaot commodo: ideſt, non in œnopolis, aut tabernis Potatoriis, ſed in loco ſacro, non poſt diſſolutas compotatiooes: cureturque, ut & ſponſus & ſponſa ſobrii, non ebrii, neque alias mente capti ſponſalia ineant ... *ejuſdem Cameracenſis Eccleſiæ manuale*: non aliter, *ait*, quam publice, aut alibi quam in Eccleſia, vel Sacra Capella, vel Cæmeterio, ſponſalia fiant ... *manuale Mechlinienſe*: “ fiant, *inquit*, in Eccleſia, vel ſacra Capella, vel Cæmeterio, aut alio publico ſeu honeſto loco, minime vero in cauponis.

(b) *Tit. de matrim. cap. 6.*

2. Ad eumdem ſpectat, contracturos de fidei rudimentis interrogare, quæ ſi neſciverint, nec ad ſponſalia, nec ad matrimonium ex Eccleſiæ præſcripto admitti debent: tum ab iiſdem inquirere, utrum ab omni Canonico impedimento ſint liberi: moxque eos de ſanctitate matrimonii, & de iis quæ ad ſtatum conjugii pertinent graviter admonere, ne videlicet Sacramentum divinum profanent, & Chriſti benedictionem io maledictum, ſua culpa, convertant.

3. Ejuſdem officiom eſt, ſeduloa deſponſandis inquirere, utrum maturo conſilio, nemioe cogente, nullo præcedentium ſponſaliorum aut nuptiarum vinculo impediti, ad fidem ſibi mutuo promittendam acceſſerint, his aut ſimilibus verbis utendo: *veniſti huc tua libera voluntate, a nulla coactus, nec ulli alii alligatus, ut promittas te ducturum in legitimam uxorem N. quam hic manu tenes?* eademque deinceps formula ſponſam interrogando,

4. Poſtquam ſponſus & ſponſa fidem ſibi mutuo promiſerint, his aut ſimilibus verbis: *ego in præſentia aſtantium promitto me daturum fidem meam tibi N. quam hic manu teneo, & te ducturum in legitimam uxorem meam, ſi non obſtiterit aliquod Canonicum impedimentum*: ego &c..... promitto me *daturam fidem meam tibi N. quem hic manu teneo*, &c. tum ſacerdos Eccleſiæ nomine, reciprocam promiſſionem acceptans & appeobans: *& ego*, inquit, *tamquam miniſter Eccleſiæ Dei, ejus nomine hanc veſtram mutuam promiſſionem accepto & approbo*.

Q. 7. qua ætate iniri ſpoosalia poſſint?

℞. Juris communis habita ratione ſponſalia atiam impuberum acceptanda, & ad eorum validitatem ſeptennii ætatem ſufficare, imo & minorem, ſi uſus rationis hos annos præverterit: ita a Pontificibus Maximis ſæpe declaratum: ſic *Alexander* III. ab Eboraecenſi Archiepiſcopo conſultus de Matrimonio quod quidam iniverat cum fœmina, cujus filiæ ante fuerat deſponſatus: “ ſi tibi conſtiterit, *inquit*, (c) quod puella præſata non eſſet ſeptennis, quando præmemorato Wilhelmo deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit; matrimonium inter eumdem Wilhelmum & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter obſervari, & eorumdem proles denuncies eſſe legitimas: quia deſponſationes ante ſeptimum annum fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſtea non intervenit.

(c) *cap. acceſſit: ext. de de ſponſatione impuberum*:

Idemque in reſcripto ad Epiſcopum Erphordienſem: (d) “ quidam perfectæ ætatis, *inquit*, quandam puellam in incunabulis deſponſavit: procedente vero tempore matrem puellæ cognovit, & eam in uxorem accepit, ſi præfatus vir matrem puellæ antequam ſeptimum annum compleret, in uxorem accepit, matrimonium non diſſolvas, cum deſponſationes hujuſmodi nullæ ſint, quæ in iocunabulis fiunt: verum ſi poſtquam puella ſeptimum annum complevit, prædictus vir matrem ejus accepit uxorem, cum ſponſalia ex tunc placere conſueverint; inter eos ſententiam divortii non differas promulgare, nec ipſum filiam, ſeu matrem habere permittas.

(d) *Ibid.*

Et Innocentius III. (e) *inter juvenem & puellam*, inquit, *ſponſalia non fuiſſe contracta pronunciavimus; cum conſtet puellam nondum ad ſeptennium perveniſſe*.

(e) *cap.* ad diſſolvendum: *ext. de deſponſ. impuber.*

Dubium ergo non eſt, jure communi impuberum ſponſalia pro ratis & veris babenda: cæterum hodierno qui pene ubique obtinet, more, impuberes ad ſponſalia contrahenda, non facile, nec ſine ſpeciali ſuperiorum licentia admittuntur, idque perquam merito: ſi enim ſeptennis ætas, aut etiam paulo provectior, nondum judicatur cæteriſque inter homines fieri ſolent pactionibus ineuodis idonea, propter conſilii & maturitatis defectum; quanto magis a contrahendis ſponſalibus impediri convenit, quod genus pactionis in humanis rebus præcipuum eſt?

Quæritur 8. Valida ne ſint ſponſalia impuberum, non propria ipſorum, ſed aliena parentum aut tutorum voluntate facta?

R. Negative: eatenus enim contractus ſponſalium validus eſt, quatenus propria eorum voluntate initur, qui mutuo ſibi futuri matrimonii fidem ſpondent; quomodo contractus ipſe nuptiarum niſi proprio nubentium conſenſu non valet: “ dicendum, *inquit Sanctus Thomas*, (f) quod ſi ante aooos pubertatis fiunt contractus ſponſalium per alium, ſcilicet per parentes vel tutores, ambo, vel alter reclamare poſſunt: unde nihil tunc actum eſt, adeo ut nec affinitas ulla ex hoc contrahatur: & ideo ſponſalia quæ inter aliquos per alias perſonas cootrahuntur, robur habeot in

(f) *ſupp. quæſt. 43. art. 2. ad 1.*

„ quan-

„ quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant, ex „ quo intelliguntur conſentire his quæ per alios facta ſunt.

Q. 9. Utrum ſponſalia pariant obligationem matrimonii contrahendi?

℞. Affirmative: idem enim de ſponſalibus, ac de alio quovis contractu judicium eſſe debet: atqui hæc contractuum omnium natura & conditio eſt, ut ſtatim atque inita ſunt obligationem pariant, & contrahentes ad ſui adimpletionem adſtringant: pariter ergo ſponſalia mox ubi conſenſu mutuo pacta fuerint, non eſt dubium quin liberandæ fidei obligationem importent. “ Dicendum, *inquit Sanctus Thomas*, (a) „ quod ex tali promiſſione obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat „ mortaliter non ſolvens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interveniat: & ſecundum hoc Eccleſia cogit, injungendo pœnitentiam pro peccato: tamen in foro contentioſo non compellitur, quia matrimonia coacta conſueverunt malos exitus habere; niſi „ forte juramenta intervenerint, quia tunc „ cogendus eſt qui promiſit, ut quidam dicunt, quamvis aliis non videatur propter cauſam prædictam, præcipue ſi de uxoricidio timeatur.

(a) ſupp. quæſt. 45. art. 1. ad 2.

Quæritur 1. Utrum expediens ſit eos qui celebratis ſponſalibus inire matrimonium renuunt, ad illud compelli cenſuris Eccleſiaſticis?

℞. Ad mentem Sancti Thomæ modo laudati, non eſſe expediens, eamque doctrinam Canonicis inſtitutis eſſe conformem.

„ Præterea, *inquit Alexander III.* (b) hi qui „ de matrimonio contrahendo pure & ſine omni „ conditione fidem dederunt, commonendi ſunt „ & omnibus modis inducendi, ut fidem præſtitam obſervent; ſi tamen ſe ad invicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem ſcilicet ducat quam odio habet; videtur quod ad inſtar eorum qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſtea eamdem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari.

(b) extra de ſponſalibus cap. 2.

Ibidemque (c) interrogatus qua cenſura mulier compelli debeat, quæ jurisjurandi Religione neglecta, nubere renuit, cui ſe nuptarom interpoſito juramento firmavit: reſpondet Pontifex Maximus, *quod cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius quam cogenda; cum coactiones ſoleant difficiles exitus frequenter habere*.

(c) c. 11.

Q. 11. quæ cauſæ poſſint eſſe legitimæ ſponſalium ſolvendorum?

℞. Cum Sanctis Raymundo & Antonino, in novem præſertim caſibus ſponſalia ſummo jure & ſine peccato reſolvi.

1. Eſt, mutuus ſponſorum conſenſus, quo ſe invicem ab implendæ fidei debito liberant.

2. Eſt, quando ſponſorum alter vitam Religioſam amplectitur.

3. Eſt, ſi celebratis ſponſalibus alteruter deſerta patria in exteram regionem aufugerit: quanti autem temporis abſentia requiratur, ut hoc titulo prima libertas recuperetur, nullibi legimus definitum, ſed arbitrio judicis eſt relictum; niſi certum tempus ipſo ſponſalium tempore præſcriptum conventione mutua fuerit, intra quod nuptiæ fieri deberent: eo enim elapſo certum eſt ſponſalia dirimi.

4. Eſt, ſi ſponſorum alter in paralyſim, lepram, vel notabilem quandam deformitatem inciderit; idemque de infamia eſt intelligendum, in quam ſemel ac ſponſus inciderit, jure excidit nuptiarum.

5. Eſt, ſuperveniens inter ſponſos affinitas; ſi nimirum ſponſus carnale cum conſanguinea ſponſæ commercium habuerit, vel ſponſa cum conſanguineo ſponſi.

6. Eſt, ſi ſponſorum alter vel carnaliter fornicetur, vel ſpiritualiter, in hæreſim aut Apoſtaſiam incidendo.

7. Eſt, quando ſponſus vel ſponſa contrahit cum altero matrimonium: nam vinculum nuptiarum fortius eſt vinculo ſponſalium, ut habetur extra: *de ſponſalibus*: cap. 32.

8. Eſt, ſi ſponſus & ſponſa ante annos pubertatis ſponſalia contraxerint: ubi enim ad adultam ætatem pervenerint, poſſunt petere a vinculo liberationem, & facultatem nubendi cum aliis impetrare.

9. Eſt, ſi rumore publico habeatur, quoddam eſſe inter ſponſos impedimentum, quo nuptiis repromiſſis ponatur obex.

Q. 12. Utrum ita generaliter verum ſit, ſponſalia mutuo conſenſu reſolvi, ut hujus regulæ nulla exceptio ſit.

℞. Nullam eſſe *jure naturæ*; quid enim magis naturæ congruit, quam ut pacta inter homines plena libertate inita, pari libertate ſolvantur? eſſe tamen aliquam *jure poſitivo* inductam: qui enim impuberes contrahunt, donec ad annos pubertatis attigerint, nequeunt, etiam mutuo conſenſu, a vinculo ſponſalium eximi: idque prudenter ſtatutum, propter puerilis ætatis levitatem & inconſtantiam, ne videlicet pueri diebus ſingulis nova ſponſalia contrahendo, pactionem natura Sanctam & inviolabilem in ludum converterent.

Q. 13. Utrum ad diſſolutionem ſponſalium ſatis ſit, ſupervenire aut detegi circumſtantiam aliquam, quæ ſi præſcripta fuiſſet, fides futurarum nuptiarum data non eſſet?

℞. Circumſtantiarum & perſonarum faciendum eſſe diſcrimen, ſpectandumque quale ſponſalitii tempore, & quam firmum animi propoſitum fuerit: aliquando enim cauſa ſive circumſtantia ſuperveniens, aut de novo detecta ſic levis eſt; ut etiam ſi ejus intuitu ſponſalia iniri non debuiſſent, aut iniri conveniens non fuiſſet, contracta tamen ſubſiſtant firmiter, nec reſolvi queant: cujus cauſa in promptu eſt: priuſquam *Berthæ* futuras nuptias repromitteres, plena tibi nubendi aut non nubendi libertas erat; poteraſque quocumque, quantumvis levi prætextu, matrimonii ineundi fidem non dare: contractis vero ſponſalibus, hanc tu tibimet libertatem præripuiſti: omnis ergo cauſa quæ ſufficere tibi poterat ad fidem non dandam, ad reſiliendum non ſufficit: ſic, ut doctrina exemplo firmetur, *Berthæ* nuptias promiſiſti, cujus tibi vehementer forma placebat, quam placidiſſimæ indolis eſſe putabas, quam ſperabas decem millibus nummum dotandam: in febrim *Berthe* ante nuptias incidit, quæ venuſtatem ejus aliquantum infuſcavit; paululum eſſe rixoſam, aut tutemet obſervaſti, aut relatum ab aliis accepiſti: dotem paulo quam ſperaveras minorem ei aſſignandam reſciviſti: leviores ſane hæ cauſæ ſunt, quam ut earum prætextu licite valeas fidem datam infringere, & cum altera deſponſari.

Rurſum ita gravis eſſe poteſt cauſa quæ de novo ſupervenit, aut detegitur; ut ejus intuitu dirimi poſſe ſponſalia natura ipſa præſcribat: ſic enim ſi in paralyſim aut lepram *Berthe* inciderit; ſi ei brachium, aut naſum præ morbi gravitate neceſſe fuerit amputari; ſi quam putabas pinguiſſimam tibi dotem laturam, ne obolo quidem donanda ſit: in his certe circumſtantiis, ſi nubendi propoſitum non mutaris, magnum equidem dabis fidei & caritatis exemplum; ſed facturum te ultra debitum, affirmare non dubito.

Præterea, perſonarum, ut prædixi habenda ratio eſt: aliquando enim quod alicujus reſpectu parvi aut nullius videtur eſſe momenti, comparate ad alios magnum eſt: quo fit ut diverſis modis pro perſonarum diverſitate ſolvenda quæſtio ſit: ſic vir tu plebejus cum ſis, cum Bertha quam nobilem ajunt, ſponſalia contrahis: hanc ſi deinceps deteneris jactata nobilitate carere, non hæc tibi cauſa ſufficiet ad nuptias diſturbandas: nulla namque tibi injuria fit, ſi paris tecum conditionis uxorem, data fide, ducere compellaris: at eadem tamen cauſa nobili viro ad reſiliendum ſufficeret, magnum ſibi detrimentum ac dedecus talibus nuptiis allaturo.

Deni-

Denique, caute ſpectandum dixi quale quantumque fuerit, ſponſalium tempore, matrimonii perficiendi propoſitum: ſi enim his verbis ſponſus & ſponſa uſi ſint, unde merito præſumatur, ſe nullam superventuri cujuſvis caſus exceptionem facere voluiſſe; ſi mutuam promiſſionem interpoſito juramento firmaverint: tum ſane evidens eſt, ſponſalia, quantumlibet gravis cauſa emerſerit, longa difficilius abrumpenda, quia humanis contractibus quo ſanctiores firmioreſque ſunt, eo majorem deberi reverentiam in confeſſo eſt.

In his porro & ejuſmodi caſibus legum divinarum & humanarum habenda ratio eſt, quid liceat, quidve non liceat, prudenti conſilio expendendum, non ſuo, ſed ſapientum acquieſcendum judicio, cauteque providendum, ne dum nimium ſervitur temporalibus commodis, ſalus æterna perdatur.

Q. 14. Utrum hoc ipſo quod ex parte unius ſolvuntur ſponſalia, dirimi ex parte alterius neceſſarium ſit?

R. Negative: fieri enim poteſt, ut unus liberator a fide ſolvenda, altero non liberato: ſic e. c. fornicatio ſponſi tollit obligationem nubendi ex parte ſponſæ, non tollit ex parte ſponſi: matrimonium enim inire tenetur, ſi ipſa velit: idemque in multis aliis caſibus eſt dicendum.

Q. 15. Utrum voto ſimplici caſtitatis ſponſalia dirimantur.

R. Cum Sancto Antonino facta diſtinctione: „ vel enim, *inquit*, (a) votum ſimplex caſtitatis præcedit ſponſalia, vel ſequitur: ſi præcedit, impedit & dirimit ſponſalia de futuro, etiam jurata, quia hoc caſu juramentum eſt illicitum, cum juret facere contra „ id quod voverat: ſi ſequitur, non impedit, „ nec dirimit ſponſalia, ſed eo caſu cogi debet, vel votum ſolemnizare, ſcilicet profitendo in religione, & ſic eſſent ſoluta ſponſalia; vel ſponſalia profiteri, & contrahere „ matrimonium.

(a) 3. par. tit. 1. cap. 15. §. 2.

Q. 16. Cum in præſenti materia, ubi agitur de conflictu voti caſtitatis, & contractus ſponſalium, poſſint diverſi caſus occurrere, quibus regulis debeant reſolvi?

R. Cum S. Antonino, (b) duas potiſſimum regulas in hujuſmodi difficultatibus obſervandas.

(b) Ibid.

1. Eſt, quoties contrahuntur duo vincula æqualis potentiæ, & incompoſſibilia, primum præjudicat ſecundo, illudque irritum facit: unde quia ſponſalia & vota ſimplicia æqualis putantur eſſe potentiæ; qui hodie ſponſalia contrahit, cras votum caſtitatis emittet inaniter: & vice verſa qui promittit hodie caſtitatem, cras matrimonium nequicquam ſpondebit.

2. Eſt, ſi duo vincula diſparis potentiæ, & incompoſſibilia contrahantur, fortius ſive præceſſerit ſive non, quod minus forte eſt, ſuperat ac repellit: ſic quia voti ſolemnis in approbata religione obligatio major eſt obligatione ſponſalium; licet ſponſalia præceſſerint, debet nihilominus votum impleri.

Quæritur 17. Utrum ſponſalia nequeant, niſi ſententia judicis interveniente reſolvi?

R. Inſpecto jure communi judicis ſententiam non requiri, ſolumque partium conſenſum ſufficere: contractus enim ſola contrahentium voluntate firmatus, ſola pariter utriuſque libera retroceſſione dirimitur: atqui ſponſalia nihil aliud ſunt quam mutua repromiſſio nuptiarum: ut ergo hæc conventio dirimatur, ſatis ſuperque, abſolute loquendo eſt, ſeceſſio libera ac reciproca contrahentium.

Dixi, *inſpecto jure communi*: diverſarum enim Eccleſiarum conſuetudo, privatis legibus fundata obtinuit, ut ſponſalia coram Eccleſiæ miniſtro, ritu ſolemni contracta, non ſola deſponſaturum libera retroceſſione, ſed etiam prælatorum auctoritate dirimerentur: cujus ferendæ legis ratio fuit, tum reverentia Eccleſiæ debita, quæ ubi pactionem aliquam ſua auctoritate firmavit, ſine judicio ejus reſcindi non convenit; tum ut ſponſorum levitati occurreretur, qui, niſi tale frænum obſtaret, nimium plerumque ad ſponſalia diſſolvenda faciles eſſent, noviſque in dies nuptiarum promiſſionibus, priores non ſine ſcandalo irritarent: *in duobus caſibus*, inquit Sanctus Thomas, (c) *ſcilicet cum quis ad religionem confugit, & cum alter conjugum cum altera per verba de præſenti contrahit, ipſo jure ſponſalia dirimuntur: ſed in aliis caſibus dirimi debent ſecundum judicium Eccleſiæ.*

(c) ſuppl. q. 43. art. 3. in corp.

Q. 18. Poſſint ne ante matrimonii celebrationem ſponſus & ſponſa in eadem domo cohabitare?

R. Ad hunc reprimendum abuſum teneri paſtores vigilantiam omnem afferre: numquam enim magis ab hujuſmodi conſortio & familiari converſatione cavendum, quam eo tempore quod ſponſalium & matrimonii celebrationem interfluit: quam ingentium malorum hæc commorandi facilitas cauſa ſit, experimento eheu! nimium frequenti compertum eſt: ſub ſpe ſecuturi quantocyus Sacramenti, in anteceſſum ſanctitas ejuſdem Sacramenti contaminatur; dum inardeſcit carnalis amor, caritas Dei extinguitur; jura matrimonii dum præveruntur, violantur; quam ſibi futurarum nuptiarum dedere fidem ſponſus & ſponſa, jam frangunt, ſibique ipſis adulterandi in poſterum ſunt magiſtri; nam quibus fornicandi velamen deſponſatio eſt, eiſdem ad adulteria quotidiana in matrimonio latibulum offeretur: atque itaquæ debuerant ſanctiſſimi fœderis nexus eſſe, ſponſalia, rixarum, diſcordiarum, divortiorum, ſuſpicionum origo fiunt: quomodo enim uxori fidem præſtiturus eſt maritus, quam Deo expertus eſt infidelem? itaque nihil inſtantius novis ſponſis eſt conſulendum, quam ut brevi poſt ſponſalia tempore, ad matrimonium ineundum procedant, interimque, ut veros chriſtianos decet, ab omni familiaritate abſtineant; „ hortatur Sancta Synodus, „ *inquiunt Patres Tridentini* (d) ut conjuges „ ante benedictionem ſacerdotalem in templo „ ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent. „ ... *& Concilium VI. Mediolanenſe ſub Sancto* „ *Carolo habitum*: (e) Epiſcopi cura ſit, *in-* „ *quit*, pœnis & cenſuris quas arbitratu ſuo „ conſtituerit, ſancire ne ſponſi priuſquam „ matrimonium in Eccleſia per verba de præ- „ ſenti celebraverint, non modo ſimul non ha- „ bitent; ſed ne ullo quidem modo mutua „ conſuetudine, commerciove utantur.

(d) ſeſſ. 24. in decr. de reform. matrim. c. 1.

(e) tit. de his quæ ad matr. pertinent.

CAPUT SECUNDUM.

De Bannis, ſive proclamationibus matrimonii.

Quæritur 1. Bannorum nomine quid ſignificetur?

R. Quantum ad præſens ſpectat, hac voce intelligi publicas denunciationes ſive edicta, quibus futurum matrimonium auctoritate Eccleſiæ proclamatur.

Quæritur 2. Quid antiquitatis diſciplina hæc habeat?

Reſpondeo bannorum uſum pridem in Gallicana Eccleſia receptiſſimum, ineunte ſæculo 13. in Concilio *Lateranenſi* IV. ſub *Innocentio* III. ad omnes generatim Eccleſias extenſum fuiſſe, & ſæculo 16. a Concilio Tridentino confirmatum: ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem, *aiunt patres Lateranenſes*, (f) ad „ alia generaliter prorogando ſtatuimus, ut „ cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ec- „ cleſiis per presbyteros proponantur, competen- „ ti termino præfinito, ut intra illum qui vo- „ luerit & valuerit, legitimum impedimentum „ opponat.

(f) c. 5 1.

„ *Tridentina vero Synodus*: cum ab Eccleſia, „ *inquit*, (g) quæ de occultis non judicat, ma-

(g) Seſſ. 24. cap. 1.

„ lo

,, lo (ex clandeſtinis coujugiis emergenti) ſuccurri non poſſit, uiſi efficacius aliquod temedium adhibeatur; idcirco Sacri Lateranenſis Concilii, ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo præcipit, nt in poſterum antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter miſſarum ſolemuia publice deuuncietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum: quibus denunciationibus factis, ſi uullum legitimum opponatut impedimeutum, ad aelebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.

Quæritur 3. Bannorum, ſive proclamationum quis ſcopus ſit?

Reſpondeo Proclamationes ideo inſtitutas, ut ſi quæ futuro matrimonio obſtarent impedimenta detegi facilius poſſent. Unde conſequens eſt,

1. Non in alterutrius tantum, ſed in utriuſque ſponſi Ecclaſiis, ſi ad diverſas Parochias pertinent, proclamationes eſſe faciendas.

2. Debere fieri feſtivis aut Dominicis diebus, quibus major eſſe ſolet populi concurſus. Si enim profeſtis diebus, aut iis qui nulla ſunt celebritate notabiles, foturæ nuptiæ adicerentur, uon jam publica ſed privata earum denunciatio fotet; atqna adeo fine ſuo facile Eccleſia fraudaretur.

3. Si quis ſpouſorum iu diverſia Parochiis domicilium habeat, ant recens iu aliqua Parochia ſit, in iis præſertim locis debere fieri proclamationes, iu quibus prævidetur veritatem facilius ac certius detegendam.

Quæritur 4. Quid ſi vagi homines matrimonio jungi petant?

,, ℟. Verbis Concilii Ttidentini. Multi ſant, *inquit*, (a) qui vagantur, & incertas habent ſedes, &, ut improbi ſunt ingeuli, prima uxora ralicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, diverſis iu locia ducunt. Cui morbo cupieos Sancta Synodus occurrere, omoes ad quos ſpectat paterne monet, ne hoc geuus homiuum vagantium ad matrimonium facila recipiant; magiſtratus etiam ſæculares hortatur, ut eos ſevere eoerceant: Parochis autem præcipit, ua eorum matrimoniia inteſint, niſi prius diligentem inquiſitionem ſeeeriut, & te ad ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuetint.

(a) *Seſſ.* 14. *de Ref. matr. c.* 7.

Qoæritur 5. Quid erga eos Parochus agera debeat, qui matrimonio jungi volunt, & eamobrem petunt fieri proclamatioues?

℟. Ejus officii eſſe, ſponſos ſerio ac graviter admonere, ut ipſi ſe ipſos, antequam publica dauuociatio fiat, coram Deo examinent, ntrum ab omni contrahendi impedimento ſiut liberi, procurantque na quid in tanti momenti negotio, unda præſeutis vitæ tranquillitas & æterna vita dependat, contra divinas humanaſ,, ve leges admirtant. Matrimonium futurum Parochus antequam in Eccleſia denunciet, *ait Concilium Mediolanenſe VI. ſub S. Carolo habitum*, (b) ſponſos ſeorſum moneat, ut videaut na matrimonio quod inter ſe contrabere voluat, aliquod impedimentum obſtet. Videtint igitur, en alteri fidem adſtrinxerint, aot jurejurando ſpoponderint? an caſtitatis Religioniſva votum ediderint? an aliquod impedimeutum iuter eos intercedat cognatiouia, atiam ſpiritualis, aut affiuitatis uſque ad gtadum jure, Trideutinoque Concilio prohibitum? Si vero filii familias ſint, hos Parochus valde cohortetur, ut parentibus iu quorum poteſtaie ſunt, eum honorem tribuant, ut illis ne inſciis quidem, nedum invitis, rem tanti momeuti ineant: id præterea ſtudioſe, paterneque etiam utrumque hortetur, ut ſingulari quadam animi pietate, & oratione imptimis frequentiora in re tam gravi ad Deum confugiat: quo iu genere Tobiæ adoleſceutis, cum uaorem doait, commemorabile eaemplum, imitationeque dignum proponat.

(b) *Tit. de his quæ ad matrimon. pertinent.*

Quæritut 6. Utrum qui impedimentum aliquod matrimonio ſubeſſe cognoveriut, ad ejus revelationem teneantut?

℟. Affirmative. Tenentur enim fideles præcipienti Eccleſiæ moram gerere, eoque magis, quo da re gravioti mandatum fuerit; atqui propalanda eſſe uuptiarum impedimenta, quibus ſponſi vel ſcienter vel ignorautet tenentur, mandatum Eccleſiæ eſt, unicuique a Parocho, quando publice nuptias meditatas denunciat, intimatum: ergo &c.

Deinde laboranti proximo eſſe ſuccurrendum, juris ipſius naturalis præſcriptio eſt, quæ ſine graviſſimo peccato infringi nequit. Sed qui impedimento ligati nuptias nihilominus appetunt, in evidens æternæ damnationis diſcrimen iucurrunt. Ergo iis nolle opitulati, cum poſſis, ſumma crudelitas, adeoque peccatum eſt.

Præterea, non ſolum ii peccant, qui male agunt, *ſed etiam qui conſentiunt facientibus*. (c) Sed qui impedimento ligati uubera volunt, peccaium ſiue dubitatione commirtunt. Peccant ergo pariter qui iis conſeutiunt. Porro nolle impedimeutum cognitum revelare, idem eſt ac iniquitati prave uubeutium conſentite. Ergo intempeſtive contra Eccleſiæ mandatum ſilentibus, coram Deo quem nihil latet, imputabitur ſacrilegium quo ſanctitas Sacramenti fuerit violata, imputabitur concubiuatus, in quo contra Dei & Eccleſiæ decreta oubeutes victuri perpetuo ſunt, imputabuutur denique peccata omnia ex nuptiis illicitis ſecutura.

(c) *Rom.* 1. 32.

Quæritur 7. Quid ſi ſubeſſe impedimentum, juridice probari non poſſit, uumquid ao caſu eſt revelandum?

℟. Eſſe nihilominus tevelandum: tum qnia declaratio hæc Parocho occaſio atit diligentius inquirendi, qua inveſtigatione forte contiuget, ut impedimentum cum omni certitudiue propaletur, & ſecundum ejus formam probari poſſit: tum quod vel unius teſtimonium ad matrimonium impediendum ex juris diſpoſitiona ,, ſufficiat. Super illa quæſtione, *inquit Alexander III. Pontifex Maximus*, (d) an mulier eonjungenda nou ſit viro, pto eo quod ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur: Reſpoudemus, quod ſi non eſt firmatum mattimonium inter eos, matre aſſaverante ipſos eſſe conſanguineos, non debent conjungi, quia præſumptio eſt non modica, quod ſe linea conſanguiuitatis attingant.

(d) *cap. ſuper eo: Extr.* de Teſtibus & atteſtationibus.

Nec eſt quod ſcrupnlia aliquis ea tatione angatur, quod impedimenti tevelatio, quædam ptoximi accuſatio ſit, quæ tum maxime injuſta eſſe videtur, quando id de qno aecuſatur, ex præſcripto jnris probari nequit. Impedimeuti enim propalatio uon ad ſcelus plectendum, ſed ad illud impediendum ordinatur: ideſt, non ideo quia declaratur aliquo impedimento ligatus, nt de admiſſo ſcelere caſtigetur, cum poſſit ſine crimine multiplex impedimentum incurri; ſed ne ſit iu poſterum ioito contra diviuas humanaſque leges mattimonio caſtigandus.

Q. 8. Quid ſi ex oculti impedimenti ravelatione, boni nihil ſperandum, gtaviſſima mala timenda ſint?

R. In his circumſtantüs revelationem fieri nou debera: ideo enim propalatio illa exigitor, ut flagitioſa, diviuiſque aut humanis legibus contraria matrimonia impediantur: ubi ergo eerto prævidetur, bouum illud ex revelatione uon ſecuturum, magnumque e contrario, aut ravelanti ipſi, aut aliis quibuſvis perſonis detrimeutum accerſeudum; tum ſaue tevelandi nolla eſt cauſa.

Q. 9. Quid ſi per confeſſionem ſacramentalem impedimentum cognitum fuerit?

R. Nedum teneatur ſacerdos ad ravelandum, graviſſime peccaturum ſi propalaret: majot namque eſt ſigilli coufeſſionis ſervandi neceſſitas, quam impedimenti cujuſlibet declarandi: *de illis*, inquit S. Thomas (e) *quæ homini ſunt commiſſa ſecreto per confeſſionem, nullo modo debet teſtimo-*

(e) 2. 2. q. 70. *art.* 1. *ad* 2.

nium ſunt: circa vero ea, quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur, diſtinguendum eſt: quandoque enim ſunt talia, quæ ſtatim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur; ut ſi ſint in grave damnum alicujus perſonæ, vel ſi quid aliud eſt hujuſmodi, quod quis propalare tenetur, vel teſtificando, vel denunciando, &c.

Itaque ſi Parochus, alterutrius ſponſorum, aut utriuſque Sacramentali confeſſione cognoverit, aliquod inter ipſos eſſe nuptiarum impedimentum; tenetur quidem illos a tali matrimonio, divini comminatione judicii dehortari, aut ſaltem monitis ſalutaribus obtinere, ut matrimonium ſine prævia diſpenſatione non ineant: tenetur inſuper, ſi in perverſa contra Dei & Eccleſiæ leges nubendi voluntate perſtiterint, eis Sacramentalem abſolutionem penitus denegare: verum poſtquam ea omnia, quæ ſunt ex præſcripto Eccleſiæ nuptiis præmittenda, obſervata fuerint, ſi inſtanter ſponſi petierint matrimonio copulari, tenetur ſuum illis miniſterium commodare, ne nimirum de revelata confeſſione ſuſpicionem incurrat: „ quidquid „ videtur, *inquit Sanctus Antoninus* (a) confeſſo„ ri faciendum vel omittendum pro bono ipſius „ confitentis, vel bono communi, poteſt fa„ cere vel omittere, dummodo per hoc non „ reveletur confeſſio, ad quod ſolum obliga„ tur.

(a) 2. par. tit. 23, c. 1.

Q. 10. Utrum proclamationum defectu irritum ſit matrimonium?

R. Negative: quamquam enim vehementer Tridentinum Concilium exoptaverit, ſine præviis proclamationibus matrimonia non iniri; noluit tamen ab iis validitatem nuptiarum neceſſario dependere, neque earum omiſſione contractum matrimonium dirimi, ut declaravit ſacra congregatio Concilii Tridentini interpres, & conſenſu unanimi canoniſtæ ac Theologi docent: cujus rei argumentum convincens eſt, *in decreto de reformatione matrimonii*, (b) ubi a ſancta Synodo ſic ſtatutum: „ qui aliter „ quam præſente parocho, vel alio ſacerdote, „ de ipſius parochi, ſeu ordinarii licentia, „ & duobus vel tribus teſtibus, matrimonium „ contrahere attentabunt; eos ſancta Syno„ dus ad ſic contrahendum omnino inhabiles „ reddit: & hujuſmodi contractus irritos & „ nullos eſſe decernit, &c. . . . . cum itaque de proclamationibus matrimonio præmittandis nihil tale ſancitum a patribus fuerit, ex eorum mente futuri denunciatio matrimonii, non ita neceſſaria eſt putanda, ut ejus defectu nuptiarum contractus irritus ſit: atque adeo peccarent quidem qui ſine præmiſſis proclamationibus nuberent, ſed non propterea nupſiſſe invalide dici poſſent.

(b) ſeſſ. 24. c. 1.

Deinde, ut cum aliqua veriſimilitudine diceretur, defectu proclamationum matrimonium irritari, affirmari quoque deberet denunciationes ad ſubſtantiam contractus matrimonii pertinere; atqui ſecundum dici non poteſt: tum quia ex concilii Tridentini decreto ſina præviis proclamationibus, ex diſpenſationa Epiſcopi, poſſunt nuptiæ celebrari: tum quia ad ſubſtantiam rei pertinere immetito creditur, quod re poſterius eſt; eique jam conſtitutæ adventitium; atqui ex ejuſdem Synodi decreto liberum Epiſcopis eſt, matrimonii proclamationes poſt matrimonium ipſum juſtis de cauſis differre: „ quod ſi aliquando, *inquit*, (c) „ probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium ma„ litioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint de„ nunciationes; tunc vel una tantum denun„ ciatio fiat: vel ſaltem parocho, & duobus „ vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium „ celebretur: deinde ante illius conſummatio„ nem denunciationes in Eccleſia fiant; ut ſi „ aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegan„ tur: niſi ordinarius ipſe expedira judicave„ rit, ut prædictæ denunciationes remittantur, „ quod illius prudentiæ & judicio Sancta Sy„ nodus relinquit . . . . Itaque certum quidem eſt peccaturos, qui prætermiſſis proprio arbitratu proclamationibus nuberent, ſed non propterea matrimonium nullum eſſet.

(c) in decr. de ref. matrim. c. 1.

Q. 11. Utrum factis proclamationibus liberum ſit, matrimonium in plures menſes differre?

R. Liberum quidem eſſe, ſed ea conditione ut ſi nuptiarum procraſtinatio duos menſes acceſſerit, denunciationes de novo pro Epiſcopi arbitrio fiant: *ſi infra duos menſes*, ait rituale Romanum, *poſt factas denunciationes matrimonium non contrahatur denunciationes repelantur, niſi aliter Epiſcopo videatur* . . . . . concinit Concilium Mediolanenſe V. ſub Sancto Carolo, (d) ubi præter cætera conſtitutum, ut ſi denunciationibus factis, matrimonium ultra duos menſes differatur, *ne idem antea parochus celebret, quam iterum denunciationes ex Concilii Tridentini præſcripto fecerit, edixeritve, ſi modo aliud Epiſcopus non conceſſerit*: illud porro ſapientiſſimum eſſe decretum nemo negabit, qui attenderit ideo proclamationes debere fieri, ut impedimenta ſi quæ obſtent matrimonio propalentur; atqui contingere poteſt, ut qui factis denuntiationibus notabili temporis intervallo nuptias ſuſpendunt, in aliquod impedimentum incurrant: igitur proclamationes de novo fieri conveniens eſt.

(d) tit. de his quæ ad matr. pertinent.

Q. 12. Ad quem pertineat ſuper proclamationibus diſpenſare?

R. Concilii Tridentini decreto ſolis Epiſcopis, aut eorum Vicariis generalibus, aut ſede vacante, Vicariis a capitulo deſignatis, facultatem hanc attributam: quod enim ajunt patres, (e) *Niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædicta denunciationes remittantur, quod illius prudentia & judicio Sancta Synodus relinquit*: de ſolis Epiſcopis, non de prælatis inferioribus, juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus accipi debere, ſacra congregatio Concilii Tridentini interpres, probante Gregorio XIII. Pontifice Maximo declaravit; eademque *Fagnani*, in librum 4. decretalium, tit. *de clandeſtina deſponſatione*: cap. *cum inhibitio*: & aliorum canoniſtarum communis doctrina eſt.

(e) decr. de ref. matrim. c. 1.

Q. 13. Utrum in Epiſcoporum arbitrio ſit, a matrimonii denunciationibus indifferenter, & ſine cauſa legitima diſpenſare?

Reſpond. Negative. Sicuti enim graviſſimis rationibus Eccleſia mota eſt ad denunciationes præcipiendas; ita nec in cujuſquam gratiam ſine cauſis urgentiſſimis debet legis relaxatio fieri. Porro cauſis graviſſimis inductam eſſe Eccleſiam ad legem de nuptiis proclamandis ferendam, manifeſtum eſt ex malis innumerabilibus quæ ex matrimoniis illegitimis oriri ſolent; quæque vix aliter quam per proclamationes præcaveri poſſunt. Quiſquis ergo aut nulla aut levi de cauſa proclamationum obligationem remitti, non diſpenſat, ſed diſſipat. Poſſunt ipſi Præ„ lati, *ait S. Antoninus*, (f) diſpenſare, & de„ bent cauſa rationabili, puta alicujus neceſſi„ tatis, vel majoris utilitatis. Quod ſi Præla„ ti abſque rationabili cauſa, vel ſaltem dubia, „ pro ſola voluntate licentiam tribuant veniren„ di contra leges, ſecundum Bernardum non „ erunt diſpenſatores, ſed diſſipatores; & peo„ bunt ipſi diſpenſantes cum diſpenſatis, ſi „ eis utuntur.

(f) 1. par. Tit. 17. c. unic. §. 20.

Quocirca Epiſcopi in his & ſimilibus gratiis largiendis debent maturum judicium, ſummamque prudentiam, prout a Concilio Tridentino præſcriptum eſt, adhibere. Sicuti publice ex„ pedit, *ait Sancta Synodus*, (g) legis vinculum „ quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus „ caſibus & neceſſitatibus, pro communi uti„ litate ſatisfiat: ſic frequentius legem ſolve„ re, exemploque potius quam certo perſona„ rum rerumque delectu, petentibus indulgere, „ nil aliud eſt, quam unicuique ad leges tranſ„ grediendas aditum aperire. Quapropter ſciant „ univerſi, Sacratiſſimos Canones exacte ab „ omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indi„ ſtincte obſervandos. Quod ſi urgens juſta„ que ratio, & major quandoque utilitas po-

(g) Seſſ. 25. de Refor. c. 18.

„ ſtula-

„ ſtulaverit, cum aliquibus diſpenſandum eſ-
„ ſe: id cauſa cognita ac ſamma maturitate;
„ atque gratis a quibuſcumque, ad quos diſ-
„ penſatio pertinebit, erit præſtandum; ali-
„ terque facta diſpenſatio, ſurreptitia cenſea-
„ tur.

Quæritur 14. quæ diſpenſandi cauſæ legitimæ ſint?

℟. Unam dumtaxat a Concilio Tridentino expreſſam, in Decreto de Reformatione matrimonii, ſæpe laudato, quando nimirum *probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes &c.*

Quamquam vero hanc unam expreſſerit, dubium tamen non eſt, quin exiſtimaverit, poſſe alias graves cauſas occurrere, quæ neceſſario hanc relaxationem requirant. Totum enim illud negotium reliquit Epiſcoporum judicio ac prudentiæ. Atqui plerique caſus occurrunt, quibus denunciationea vel ex integro vel ex parte remitti, prudentia & æquitas poſtulant.

Quinam autem hi caſus ſint, ex Sancto Antonino, (a) & aliis lagum interpretibus enarrabo.

(a) 3. par. Tit.1.c.16.

1. Eſt, quando certo prævidetur ex proclamationibus infamia contrahentium ſecutura: puta, ſi hactanus in concubinatu vixerint, & habiti fuerint pro veris conjugibus.

2. Eſt, quando ſine gravi animæ aut rerum temporalium datrimento nuptiæ differri non poſſunt: ut ſi vir periculoſe decumbat, aut extemplo teneatur longum iter arripera, neceſſeque ſit accelerare connubium, ut ingenuæ puellæ honori conſulatur, & proles jam concepta, fortequa adita, legitima fiat.

3. Eſt, quando ad vitandum peccatum, vel ſcandalum, vel infamiam, vel odia, & litigia, quamprimum nubere expedit, & periculum in mora eſt, na alterius voluntas ex levitate, infidelitate, aut pravis æmulorum ſuaſionibus invertatur; atqua adeo matrimonium diſturbetur.

4. Eſt, quando nupturientium alter eſt ſub poteſtate tutoris, curatoris, vitrici, novercæ, aliorumve affinium aut aognatorum, qui obſtare matrimonio omni artificio moliuntur, ſpe capeſſendæ, ſibique vindicandæ hæreditatis.

5. Eſt, ſi inter nubere volentes magna ætatis, aonditionis, aut poſſeſſionum diſparitas ſit, propter quam gravia prævidenter matrimonio obſtacula opponenda.

6. Eſt, quando da Summorum Principum, magnatumve futuris nuptiis agitur; tum quia hujus generis hominibus honor peculiaris habendus eſt; tum quia quo in altiori gradu verſantur, eo illorum affinitatis & facta omnibus certius innoteſcunt; atque adeo minus de occultis impedimentis timendum eſt.

7. Eſt, quando tempus inſtat, quo celebrari nuptias ab Eccleſia interdictum eſt, nec tamen ſine periculo animæ, proptar alterutrius incontinentiam, aut alio quovis gravi incommodo differri poſſunt.

Hæ, inquam, communiores cauſæ ſunt, propter quas Canoniſtæ & caſuiſtæ affirmant, non modo poſſe, ſed etiam teneri ordinarium, ad partium petitionem a denuntiationibus diſpenſare; niſi aliunde malæ fraudis ſuſpicio ſit, propter quam gratia non concedenda putetur.

Fatendum tamen non omnes omnibus probari æqualiter. Sic enim S. Carolus antiquæ diſciplinæ acerrimus vindex, non putavit haa rationa promulgationes remitti poſſe, quod inſtet adventus aut quadrageſimæ tempus. Ma-
„ trimonii denunciationes, *inquit*, (b) quaa
„ aliquando ab Epiſcopo remitti, conſtitutio-
„ ne Tridentina permiſſum aſt, is videat, ne
„ ob aliam cauſam, quam ea ipſa conſtitutio-
„ ne cavetur, remittat; cum ſcilicet ordinarii
„ judicio veriſimilis ſuſpicio aſt, matrimonium
„ malitioſe impediri poſſe; at vero ſi hæc cau-
„ ſa non ſubeſt quamobrem illas remittat, ea
„ certe ſola, quod inſtat Saeri Adventus, qua-
„ dragaſimæva tempus, nequa neceſſaria eſt,
„ nec varo cum ratione conſentians; cum præ-
„ ſertim eo Saaro tempore qui jam matrimo-
„ nio juncti ſunt, ab illius uſu abſtinere po-
„ tius conveniens ſit, nedum ſponſos una con-
„ jungi.

(b) *Concil. Mediolan.* 5. *part.* 3. *tit.* quæ ad matrimon. pertinent.

Quæritur 15. & ultimo, utrum, nullo caſu poſſit matrimonium ſine præviis proclamationibus contrahi, non obtenta ab Epiſcopo diſpenſatione?

℟. Gravi urgente neceſſitate, ſi propter anguſtias temporis non poſſit Epiſcopus conveniri, quia metus eſt ne occaſio fugiat; aut ſi poſtulatus Epiſcopus renuat obſtinate remiſſionem hanc facere; poſſe ſine denunciationibus præviis matrimonium contrahi: quia in hoc caſu neceſſitas, ut vulgari proverbio dicitur, legem non habet, nec cenſebitur rebellis Eccleſiæ, qui ut majoris momenti legem impleret, a proclamationibus præmittendis abſtinuit. Si quis enim e. a. in extrema periodo poſitus, concubinam vult ducere, tum ut ejus infamiam aboleat, tum ut proles ex illegitimo concubitu ſuſcepta, vi ſecuti matrimonii pro legitima habeatur; bonum ſane illud impediri eo prætextu non debet, ſiva quia recurri ad Epiſcopum, propter temporis brevitatam non poteſt; ſive quia rogatus Prælatus, ſupplicanti repulſam inique dedit: majus enim graviuſque præceptum eſt, caritatis & juſtitiæ erga proximum axercendæ, quam ſine præmiſſis promulgationibus non nubendi.

In his porro & ſimilibus ſumma cautela & cum matura deliberatione agendum, ne ſub ſpecioſæ neceſſitatis obtentu, auctoritas Eccleſiæ contemnatur.

Sequitur

QUÆSTIO SEXTA ET ULTIMA.

De matrimonii impedimentis.

Impedimenti nomina intelligimus in præſenti, quidquid nuptiis vel contractis vel contrahendis obicem ponit, eaſque jure vel irritas, vel illicitas: unde duplicis generis impedimenta cenſentur: quædam enim ita cum matrimonio pugnant; ut illud non modo illicitum, verum & invalidum nullumque reddaut: unde *dirimentia* appellantur: quædam vero ſic reſiſtunt matrimonio contrahendo, ut contractum non irritent: eaque impedimenta *impedientia* vocitantur.

Impedimenta *dirimentia* quatuordecim recenſentur, & ſolant hia verſibus exprimi:

„ Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
„ Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
„ Affinis, raptor, ſi clandeſtinus, & impos:
„ Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Impedimenta *impedientia*, juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam numero quinario continentur, hiſque varſibus ſignificantur:

„ Eccleſiæ vetitum, necnon tempus feriatum.
„ Atque catechiſmus, ſponſalia, jungito votum,
„ Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

De his omnibus & ſingulis præſens quæſtio inſtituitur, quam ut more ſolito ad certa capita revocemus:

1. Quæremus in ponendis impedimentia quid natura, quid lex civilis, quid denique Eccleſia valeat?

2. De impedimentis *dirimentibus*:

3. Da *impedientibus* dicturi ſumus:

4. Erit axpendendum, utrum, & a quo, & quatenus poſſint nuptiarum impedimenta laxari?

Quas difficultates ſic attingemus, non quidem ut omnia explicemus quæ jure ſibi vindicant canonum & civilium legum interpretes; ſed ita tamen, ut quæ virum Theologum ſcire oporteat, perfunctorie non dicamus. Jam ſit.

CAPUT PRIMUM.

In ponendis impedimentis quid natura, quid lex civilis, quid Eccleſia valeat.

MAtrimonium natura dictat, cohoneſtat reſpublica, religio perficit: „ in quantum
(a) lib. 4. cont. gentes c. 78. „ igitur, *inquit Sanctus Thomas*, (a) ordinatur „ ab bonum naturæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei, dirigitur in finem, a natura inclinante in hunc finem; & ſic dicitur eſſe naturæ officium: in quantum vero ordinatur ad bonum politicum, ſubjacet ordinationi legis civilis: in quantum igitur ad bonum Eccleſiæ ordinatur, oportet quod ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico ... ita Sanctus Doctor: cum itaque ex natura, Republica, & Eccleſia nuptiæ pendeant, conſequens eſt, naturæ, Reipublicæ, Eccleſiæ legibus, certis limitibus circumſcribi, a quibus non poſſunt ſine ſui ipſarum violatione exorbitare: hi autem limites, impedimenta ipſa ſunt de quibus eſt controverſia: nec putandum contractus nuptialis ſimplicitati quidquam detrahi, eo quod in legum tam diverſarum poteſtate reponatur: „ conſiderandum enim „ eſt, *ait ibidem præceptor Angelicus*, quod quando aliquid ad diverſos fines ordinatur, indiget habere diverſa dirigentia in finem, quia finis eſt proportionatus agenti: generatio autem humana ad multa ordinatur, etiam ad perpetuitatem Eccleſiæ, quæ in fidelium collectione conſiſtit: unde oportet quod hujuſmodi generatio a diverſis dirigatur.

Nihil ergo iſthæc quæſtio difficultatis haberet; (cum cuilibet mediocriter attendenti evidens ſit, impedimenta, alia quidem ab ipſa natura, qualia ſunt e. e. erroris, & impotentiæ; quædam civilibus ſanctionibus; alia denique decretis Eccleſiaſticis conſtituta:) niſi oportaret Lutheri ejuſque ſequacium temerarium abſurdumque dogma refellere, aſſerentium, nullis hominum, quævis tandem illæ ſint, legibus, poſſe matrimonia irritari, eaque ſolum veri nominis eſſe impedimenta, quæ nuptiis contrahendis jus naturale, vel poſitivum divinum oppoſuit. Adverſus illos ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur, olim Eccleſiam potuiſſe, & poſſe etiam nunc conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia.

Dogma fidei eſt, in concilio Tridentino nova definitiooe cootra Lutheri temeritatem aſ-
(b) ſeſſ. 24. can. 3. ſertum: „ ſi quis dixerit, *inquit*, (b) eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus, „ qui in Levitico exprimuntur (Levit. 18.) „ poſſe impedire matrimonium contrahendum, „ & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis diſpenſare, aut conſtituere ut plures impediant & dirimant: anathe-
(c) ibid. can. 4. „ ma ſit .... (c) ſi quis dixerit Eccleſiam „ non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis „ erraſſe: anathema ſit.

PROBATIO PRIMA.

Ex præſcriptione.

Et hic locum habet argumentum præſcriptionis toties contra hæreticos, tamque feliciter inculcatum.

Quo tempore Lutherus contra Eccleſiam vexillum rebellionis erexit, jus ſibi Eccleſia arrogabat, matrimonium impedimentis tum dirimentibus, tum impedientibus coercendi; eodemque jure (quod nemo negabit, niſi qui publice mentiri non erubuerit,) quatuor ante Concilium Tridentinum ſæculis, pacifice & nemine repugnante poſita erat: nam

1. Quæ modo numerantur nuptiarum impedimenta, vel in decreto *Gratiani*, vel in *Gregorii* IX. Pontificis Maximi decretalibus ſæculo 13. editis fere omnia continentur.

2. Quatuor integris quæ Tridentinum concilium præceſſere ætatibus, undique gentium ad Eccleſiam cauſæ matrimoniales deferebantur, non a plebe iis tantum & obſcuris hominibus, ſed & a viris principibus, regibus, imperatoribus, qui authoritati Eccleſiæ, uti par erat, reverentiam exhibentes, gratiam ſibi fieri poſtulabant, intra prohibitos aliquos gradus nubendi.

Atqui quam Lutheri temporibus, & quatuor ante ſæculis vindicabat ſibi Eccleſia poteſtatem, ab omni retro ætate habuerat; ita ut nullum poſſit aſſignari tempus, quo jus illud, ante incognitum, uſurpare primo incœperit. Igitur tam antiqua ejus, quam Eccleſiæ ipſius origo eſt.

Minorem propoſitionem demonſtramus, vanas Hæreticorum cavillationes convellendo.

Primo, *inquiunt*, paulatim furtivoque gradu, Tyrannidem hanc Eccleſia uſurpavit: proindeque fieri non potuit, ut principes quorum intererat, intercederent, & contra novitatem, uti debuerant, reclamarent.

Verum qui ita non tam diſputant, quam nugantur, ſi fidem ſibi haberi vellent, deberent proferre, ſuiſque appellare nominibus illegitimæ invaſionis authores, arteſque & machinationes retegere, quibus ambitioſum conſilium ad optatum exitum Eccleſia molita ſit perducere. Non enim in re adeo gravi frivolis conjecturis, ſed ratione & auctoritate pugnandum. Illud porro cum ne tentare quidem audeant, nedum aſſequantur; pro merito mendacii arguuntur, & cauſa cadunt: & vero qui fieri potuiſſet, ut in communi omnium offenſione, ne unus quidem reperiretur, qui de violato jure gentium, & nuptiarum oppreſſa libertate conquereretur: ſimulque omnes orbis Chriſtiani præſules, Principes, Imperatores, Regnorum & Rerumpublicarum moderatores, nemine contradicente, tam iniquæ Tyrannidi conſentirent; cum interim multis aliis de cauſis quæ longe minoris momenti erant, contra poteſtatem Eccleſiaſticam querelæ tam frequentes a Principibus moverentur?

Secundo, *ajunt*, jus illud cœpit arrogare ſibi Eccleſia nono ſæculo, quo tempore prodierunt Epiſtolæ decretales priorum temporum Pontificibus falſo attributæ, ſpuriiſque & ſuppoſititiis reſcriptis refertæ. Subinde vero huic uſurpationi auctoritatem, undecimo & ſequentibus ſæculis *Ivo Carnotenſis*, *Gratianus*, & alii ſummæ exiſtimationis ſcriptores conciliarunt.

Sed nec veri ſpeciem exceptio iſta habet. Nam

1. Canones de matrimoniis prohibendis aut dirimendis non in falſis tantum decretalibus, ſed in antiquis conciliis, & indubitatis Pontificum Maximorum reſcriptis leguntur, quæ ſæculum nonum longo intervallo temporum præceſſerunt, ut ſtatim dicturi ſumus.

2. Ubi primum lucem viderunt ſuppoſititiæ decretales, earum illico falſitas tum Hinchmaro Rhemenſi Archiepiſcopo, tum aliis hujus ætatis eruditis innotuit, a quibus publice & cum indignatione eſt propalata; atqui nec Hincmarus nec alii ut ſpuriis decretalibus detraherent fidem, eo uſi ſunt argumento, quod contra morem antiquum & receptam ubique diſciplinam, darent Eccleſiæ poteſtatem impedimenta matrimoniis vel prohibentia, vel dirimentia opponendi: quod argumentum omnium validiſſimum futurum erat: ergo &c.

PRO-

PROBATIO II.

Ex Traditione.

Deinde, poteſtatem hanc Eccleſia non illegitima uſurpatione, ſed jure hæreditario ab ipſo Chriſto acceptam habet, quam ei provinciarum omnium & ætatum traditio vindicat; atqui hujuſmodi eſt poteſtas ponendi matrimonio impedimenta tum ſimpliciter prohibentia, tum drimentia.

Sic enim ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio Apoſtolus nuptias propter diſparitatem cultus abrumpi ſancivit. *Si quis frater*, inquit, (a) *uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam; & ſi qua mulier fidelis virum habet infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.... quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi.* Quod enim ab ipſo Apoſtolo edita hæc conſtitutiu fuerit, præcedentia verba demonſtrant: *cæteris*, inquit, *ego dico, non Dominus:* quaſi diceret: *non hanc Dominus legem expreſſo tulit, ſed ego Domini ſpiritu ductus, & fretus auctoritate ſic ſtatuo.*

(a) 1. Cor. 7. 12. & ſeqq.

Jam ætates antiquiſſimas revolventi manifeſtum erit Sacros Antiſtites in inſtituendis nuptiarum impedimentis Beati Pauli exemplum eſſe ſecutos.

Sic ſecundo deſinente & ineunte tertio ſæculo *Tertullianus* idem ex cultus diſparitate impedimentum agnovit. *Coronant*, inquit, (b) *nuptia ſponſas, & ideo non nubimus Ethnicis, ne nos ad idololatriam uſque ſeducant, a qua apud illos nuptiæ incipiunt.*

(b) lib. de cor. mil. cap. 13.

Sæculo 4. (c) Concilium *Neocæſarienſe* canone 2. per affinitatem matrimonium abrumpi denunciat. „ Mulier, *inquit*, ſi duobus fratribus nupſerit, abiiciatur uſque ad mortem. Verum tamen in morte ſi promiſerit, quod ubi convaluerit, ſolvet matrimonium, propter humanitatem, pœnitentiam habebit. Sed ſi mortua fuerit mulier in hujuſmodi conjugio exiſtens, vel ejus maritus, difficilis erit pænitentia remanenti.

(c) ann. 314.

Eodem ſæculo (d) Concilium Ancyranum canone 11. impedimentum raptus conſtituit. „ Deſponſatas puellas, *inquit*, & ab aliis poſtea raptas, placuit iis reddi quibus deſponſatæ fuerant; etiamſi vim paſſæ ſunt.

(d) ann. 314.

Eadem ætate *S. Baſilius*, Epiſtola 1. canonica ad Amphilochium expreſſe meminit impedimentorum ordinis, voti, raptus, & affinitatis. Canone namque ſexto: *Canonicorum fornicatio*, inquit, *pro matrimonio non reputetur, ſed eorum conjunctio divellatur.* Ubi, *Balſamone* interprete, Canonicos generatim dicit omnes qui in Canone Eccleſiæ recenſentur; omnes nimirum tum in Clero, tum in Monachatu virginitatem profeſſos. Et Canone decimo octavo: *Virgo* (quæ ſui corporis copiam fecerit,) *adulteræ judicio ſubiicitur.*

„ Canone porro vigeſimo ſecundo: Eos, *ait*, qui ex raptu habent mulieres, ſi ab aliis quidem deſponſas habuerint, non oportet prius admittere, quam ab eis ablatæ, ſint in eorum poteſtate, quibus deſponſæ fuerant, an eas velint accipere, an deſiſtere. Si quis vero vacantem acceperit, auferre quidem oportet, & ſuis reſtituere; illorum autem ſententiæ permittere, ſive ſint parentes, ſive fratres, ſive quicumque alii virgini præſint.

Et denique Canone vigeſimo tertio, Epiſtolam memorans a ſe ſcriptam *ad Diodorum*, (e) propter impedimentum affinitatis dirimi matrimonium aſſeverat, ejus qui viduam fratris ſui uxorem duxit; *item* ejus qui duas ſorores ducit; *item* ejus qui cum duobus fratribus contrahit. Verba porro Epiſtolæ ad *Diodorum* hæc ſunt: „ principio, *inquit*, (quod in ejuſmodi rebus maximi momenti eſt) morem qui apud nos eſt obiicere poſſumus, quod is legis vim habeat; propterea quod ſanctiones iſtæ a Sanctis nobis ſunt viris traditæ. Eſt autem hic mos talis: ſi quis affectu immundo correptus, ad illicitam duarum ſororum communicationem exorbitaverit, id neque conjugium eſſe cenſendum, neque talem ad Eccleſiaſticum cœtum admittendum, priuſquam ſe invicem dirimantur.

(e) Epiſt. 197.

Canones Apoſtolici nuptias majoribus clericis interdicunt, adeoque ordinis impedimentum conſtituunt: *innuptis qui ad clerum provecti ſunt*, ait canon 27. *præcipimus, ut ſi voluerint uxores accipiant: ſed lectores cantoreſque tantummodo.*

De voti impedimento præclara Concilii Chalcedonenſis IV. Œcumenici (f) definitio eſt. „ Sancimus, *inquit*, virginem quæ ſe Deo Domino dedicavit, ſimiliter & monachos, non licere matrimonio conjungi: ſi vero hoc feciſſe inventi fuerint, excommunicentur: ſtatuimus vero auctoritatem habere loci Epiſcopum, iis humanitatem largiri.

(f) anni 451.

Trullana Synodus (g) quam quini-ſextam dixerunt, eo quod veluti in ſupplementum quinti & ſexti Œcumenici Concilii celebrata ſit, canone 53. de impedimento ſpirituali affinitatis ſic ſtatuit: „ Quoniam ſpiritualis neceſſitudo ſeu affinitas, corporum conjunctione major eſt; in nonnullis autem locis cognovimus quoſdam, qui ex ſancto & ſalutari baptiſmate infantes ſuſcipiunt, poſtea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere: ſtatuimus ut in poſterum nihil fiat hujuſmodi: ſi qui autem poſt præſentem canonem hoc facere deprehenſi fuerint, ii quidem primo ab hoc illicito matrimonio deſiſtant: deinde & fornicatorum pœnis ſubiiciantur.

(g) ann. 692.

Canone vero 54. cognatorum & affinium nuptias prohibet, decernens, nec cum patrui filia ſive conſobrina, nec cum duabus ſororibus, nec patris & filii cum matre & filia, nec matris & filiæ cum duobus fratribus, nec duorum fratrum cum duabus ſororibus conjunctiones licitas eſſe.

Et demum Canone 98. honeſtatis impedimentum edicit, adulterii damnans eum, qui alteri deſponſatam mulierem, eo adhuc vivente cui deſponſata eſt, in matrimonium ducit.

Quos hactenus laudavimus Patres, Græci & Orientales, uno excepto Tertulliano fuerunt: unde facile colliget ſtudioſus Lector calumniari hæreticos quando ajunt a Latina præcipue Eccleſia cœpiſſe uſurpari auctoritatem, impedimentis diverſis matrimonia coercendi.

Redeo nunc ad Latinos, ut utriuſque Eccleſiæ magis ac magis conſenſio pateat.

Siricius ſæculo 4. Pontifex Maximus in Epiſtola 1. ad *Himerium* Epiſcopum Tarraconenſem, cap. 4. non licere cum deſponſa alterius contrahere matrimonium aperte definit. De conjugalium violatione requiſiſti, *inquit*, ſi deſponſatam alii puellam alter in matrimonium poſſit accipere? hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio quam nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.

Et cap. 6. impedimentum voti confirmans: „ præterea, *inquit*, monachorum quoſdam atque monacharum, abjecto propoſito ſanctitatis, in tantam proteſtatis demerſos eſſe laſciviam; ut prius clanculo, velut ſub monaſteriorum prætextu, inlicita ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint: poſtea vero in abruptum, conſcientiæ deſperatione, perducti, de inlicitis complexibus libere filios procrearint: quod & publicæ leges & Eccleſiaſtica jura condemnant: has igitur impudicas deteſtabileſque perſonas a monaſteriorum cœtu, Eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere; ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiæ intuitu per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

Ne interrupta probatio ſit, una ſerie, ſsquentium pontificum non omnia quidem (nimis enim longum foret) ſed aliqua decreta, obices matrimonii edscentia enarrabo.

Innocentius I. tneunte quinto ſæculo Pentiſex Maximus in Epiſtula ad *Victricium* Rhotomagenſem Epiſcopum, c. 11. prædeceſſoris ſui de voti impedimeoto edictum, nova ſanctione corroborat. „ Item, *inquit*, quæ Chriſto ſpiritualiter
„ nupſerunt, & a ſacerdote velantur, ſi poſtea
„ vel publice nupſerint, vel ſe clanculo corru-
„ perint; non eas admittendas eſſe ad agendam
„ pœnitentiam, niſi is cui ſe junxerant, de
„ mundo receſſerit: ſi enim de hominibus hæc
„ tatio cuſtoditur, ut quæcumque vivente viro
„ alteri nupſerit, habsatur adultera, nec ei a-
„ gendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi
„ unus ex his fuerit deſunctns: quanto magis
„ da illa tenenda eſt, quæ ante immortali ſe
„ ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas
„ nuptias tranſmigravit?

Idem in Epiſtola 9. *ad Probum* impedimentum ligaminis ſua auctoritata confirmat, pronuntians mattimonium *Fortunii*, cujus uxor *Urſa* nomioe a barbaris rapta fuerat, ea adhuc vivente contractum, nulla ratione eſſe legitimum, nec debere ſubſiſtere.

Eodem ſæculo pleraque in hanc tem decreta edidit *S. Leo Magnus*; ſic in Epiſtola 84. (vel 12.) ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem: „ nec
„ ſubdiaconis, *inqait*, carnala connubium con-
„ ceditur, ut & qui habent ſint tamquam non
„ habentes, & qui non habent maneant ſingu-
„ lares .... quibus ſane verbis impedimentum
„ ordinis continetur.

Et in Epiſtola 79. (vel 129.) ad *Nicetam* Aquilejenſem, conſultus circa fœminas quaſdam, quæ viris ſuis in captivitatem abductis, nupſerant aliis: „ Quia novimus ſctiptum, *inquit*,
„ quod a Deo jungitur mulier viro, & iterum
„ præceptum agnovimus, ut quod Deus junxit,
„ homo non ſeparet; neceſſe eſt, ut legitima-
„ rum fœdera nuptiarum redintegranda creda-
„ mus, & remotis malis quæ hoſtilitas intulit,
„ unicuique id quod legitime habuit, reforme-
„ tur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut reci-
„ piat unuſquiſque quod proprium eſt ... Et ideo
„ ſi viri poſt longam captivitatem revarſi, ita
„ in dilectione ſuarum conjugum perſeverent,
„ ut eas cupiant in ſoum redire conſortium;
„ omittendum eſt & inculpabile judicandum,
„ quod neceſſitas intulit, & reſtituendum eſt
„ quod fides poſcit: ſi autem aliquæ mulieres
„ ita poſteriorum virorum amore ſunt captæ,
„ ut malint his cohærere, quam ad legitimum
„ redire conſortium; merito ſunt notandæ, ita
„ ut etiam Eccleſiaſtica communione priven-
„ tur, quæ de re excuſabili contaminationem
„ criminis elegerunt, oſtendentes ſibimet pro
„ ſua incontinentia placuiſſe, quod juſta re-
„ miſſio poterat axcuſare .... impedimentum
ligaminis quis hic non videt?

Et in Epiſtola 92. (vel 2.) ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem, cap. 4. „ Nom omnis
„ mulier viro juncta, *inquit*, uxor aſt viri;
„ quia nec omnis filius hæres aſt patris: nu-
„ ptiarum autem fœdera intar ingenuos ſunt le-
„ gitima, & inter æquales, & multo prius hoc
„ ipſum Domino conſtituente, quam initium
„ Romani juris exiſteret ... (cap. 6.) ancillam
„ a Thoro abjicere, & uxorem certæ ingenui-
„ tatis accipere, non duplicatio conjugii, ſed
„ profectus eſt honeſtatis .... ecce tibi impe-
dimentum conditionis.

Sexto definente & ineunte ſeptimo ſæculo *S. Gregorius Magnus*, ad *Auguſtinum* Anglorum Apoſtolum ſcribens, de impedimentis conſanguinitatis & affinitatis diſerta pronunciat. „ Quæ-
„ dam, *inquit*, (a) terrena lex in Romana Re-
„ publica permittit, ſi ſive fratris, ſive ſororis,
„ ſeu duorum fratrum Germanorum, vel dua-
„ rum ſororum filius & filia miſceantur. Sed ex-
„ perimento didicimus, ex tali conjugio ſobolem
„ non poſſe ſuccreſcere: & ſacra lex prohibet
„ cognationis turpitudinem revelare: unde ne-
„ neſſe eſt, ut jam tertia vel quarta generatio
„ fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam
„ ſcunda, qnam diximus, a ſe omnino debet
„ abſtinere: cum noverca autem miſceri, gra-
„ ve eſt facinus .... cum cognata quoqoe mi-
„ ſceri prohibitum eſt, quæ per conjunctionem
„ priorem caro fratris effecta eſt.

(a) *lib. 11. Epiſt. Epiſt. 31.*

Ita Summus Pontifex, aperte declarans, eſſe in poteſtate Eccleſiæ, aliqua nuptiis impedimenta ponera vel laxare: ibidem enim Anglis recens converſis condonat matrimonia in gradibus prohibitis, dum adhuc infideles eſſent, contracta.
„ Qoia varo, *inquit*, multi ſunt in Anglorum
„ gente, qui dum adhuc in infidelitate eſſent,
„ huic neſando conjugio dicuntur admixti; ad
„ fidem venientes admonendi ſunt, ut ſe abſti-
„ neant, & grave hoc peccatum eſſe cognoſ-
„ cant, tremendum Dei judirium pertimeſcant,
„ ne pro carnali delectatione tormenta æter-
„ ni cruciatus incurrant: non taman pro hac
„ re Cotporis & Sanguinis Domini communio-
„ ne privandi ſunt, ne in eis illa ulciſci vi-
„ daamur, in quibus ſe per ignorantiam anta
„ lavacrum baptiſmatis adſtrinxerunt: in hoc
„ enim tempore Sancta Eccleſia quædam per
„ favorem corrigit, quædam per manſuetudi-
„ nem tolerat, quædam per conſiderationem
„ diſſimulat atque portat, ut ſæpe malum quod
„ adverſatur, portando & diſſimulando com-
„ peſcat: omnes autem qui ad fidem veniunt
„ admonendi ſunt, ne aliquid tale audeant
„ parpetrare.

Idem alibi, (b) voti atque violentiæ impadimenta declarans, *Virgilium* & *Syagrium* Galliarum Epiſcopos graviter reprehendit, quod *Syagriam* ſanctimonialem violenter abripi, & tradi in mattimonium permiſiſſent, eiqne ſuum, uti bonos decebat paſtores, patrocinium denegaſſent: qnid enim dicturi, *inquit*, quamvis
„ rationem futuro eſtis judici raddituri, quos
„ ſtupri ſcortatio non commovit, quos ad de-
„ fendendum ſavor nequaquam Religioſi habi-
„ tus excitavit, quos ad turandam pudicitiæ
„ integritatem ſacerdotalis conſideratio non ere-
„ xit? val nunc ergo neglectus ad memoriam
„ redeat, hujus recordatio culpæ ſollicitet, &
„ officii veſtri conſideratio ad prædictæ mulie-
„ ris vos adhortationem impellat: & ne forte
„ per tempus tranſiſſet in voluptatem neceſſi-
„ tas, lingua illi veſtra, medela ſit, atque ad-
„ monentibos vobis, orationibus operam det,
„ de memoria lamenia pœnitentiæ non reca-
„ dant, Redemptori noſtro cor pœnitens exhi-
„ beat, & caſtitatis damna, quam ei corpore
„ ſervare non licuit, fletu reſarciat.

(b) *lib. 7. Epiſt. 119.*

Pleraque alia tum ejuſdem Gregorii, tum ſequentium quavis ætate Pontificum de hac re edicta, na lectori tedro ſim, lubens taceo: non præteribo tamen famoſum *Gregorii V.* decretum, deſinente decimo ſeculo in Romana Synodo latum, quo *Roberti* Francorum Regis cum *Berta* conſanguinea matrimonium irritum fuiſſe, & modis omnibus diſſolvendum, ſub anathematis interminatione pronunciavit: ſimulque *Erchembaldum* Archiepiſcopom Turonenſem, cæteroſque Epiſcopos qui talibus nuptiis, contra Eccleſiaſticam regulam, interſuerant, donec ab iis foret Sedi Apoſtolicæ ſatisfactum, communione privavit; canone namque primo decretum: „ Ut Rex Robertus conſangui-
„ neam ſuam Bertam, qnam contra leges in uxo-
„ rem duxerat, derelinquat, & ſeptem annorum
„ pœnitentiam agat, ut ſecundum præfixos Ec-
„ cleſiaſticos gradus judicatum eſt: quod ſi non
„ fecerit, anathema ſit: idemque de eadem Ber-
„ ta præceptum eſt .. *Canone vero ſecundo:* Erchem-
„ baldum Turonenſem Archiepiſcopum talis con-
„ jugii conſecratoram, cum omnibus Epiſcopis, qui
„ conſentientes interfuerunt his inceſtis nuptiis
„ Regis & Bastæ conſanguineæ ſuæ, a ſacroſancta
„ communione ſuſpendimus, donec ad hanc ſan-
„ ctam ſedem Apoſtolicam vaniant ſatisfacturi.

Ne qna ſui parte probatio defraudetur, addam Synodos non omnes quidem, ſed paucas e multis, in quibus pariter eſt de nuptiarum obicibus conſtitutum.

De impedimento quidem *conditionis* in Conci-
(a) an. 545. lio Aurelianenſi IV. (a) canone 21. ita ſancitum:
„ quæcumque mancipia ſub ſpecie conjugii ad
„ Eccleſiæ ſepta confugerint, ut per hoc credant
„ poſſe fieri conjugium; minime eis licentia tri-
„ buatur, nec talis conjunctio a clericis defenſe-
„ tur: quia probatum eſt, ut ſine legitima tra-
„ ditione conjuncti, pro religionis ordine, ſta-
„ tuto tempore ab Eccleſiæ communione ſu-
„ ſpendantur, ne in ſacris locis, turpi concu-
„ bitu miſceantur: de qua re decernimus, ut
„ parentibus aut propriis Dominis, prout ra-
„ tio poſcit perſonarum .... ſub ſeparationis
„ promiſſione reddantur.
(b) an. 895. Pari ſenſu Concilium Triburienſe; (b) can. 38.
„ Paternam, *inquit*, ſequentes auctoritatem,
„ ſtatuimus & libere judicamus, ut quiſquis li-
„ ber libertam, hoc eſt, ex ancilla per ma-
„ numiſſionem & regalem largitionem liberam
„ factam, legitime in matrimonium duxerit,
„ ulterius habere debeat ..... & quamdiu illa
„ vivat, nullam aliam accipiat.

De impedimento voti edictum in Conciliis, *Carthaginenſi* IV. anno 398. canone 104. *Aurelianenſi* II. anno 536. canone 17. *Pariſienſi* V. Eccleſiæ Gallicanæ plenario, anno 615. canone 13. *Romano* I. ſub Gregorio II. ann. 721. expreſſa canonum verba ſtudioſus Theologus in fonte exquirat. Ego cauſa brevitatis tantum
„ hic refero Concilii Pariſienſis ſententiam.
„ De viduabus & puellis, *inquit*, quæ ſibi ve-
„ ſtes in habitu Religionis in domibus propriis,
„ tam a parentibus, quam per ſe ipſas muta-
„ verint, & ſe poſtea contra ſtatuta Patrum,
„ vel præcepta canonum, conjugio crediderint
„ copulandas; tamdiu utrique habeantur a com-
„ munione ſuſpenſi, quo uſque quod illicite
„ perpetraverunt, emendent: aut ſi emendare
„ neglexerint, a communione Eccleſiaſtica, vel
„ omnium Chriſtianorum convivio in perpe-
„ tuum ſint ſequeſtrati.

Porro de impedimentis conſanguinitatis, & affinitatis quoties in ſacris Synodis conſtitutum? extant de iis decreta ſolemnia, in Concilio *Agathenſi*, an. 506. canone 61. in *Lugdunenſi* I. an. 517. *Aurelianenſi* III. an. 540. can. 10. *Aurelianenſi* IV. an. 545. can. 27. *Pariſienſi* V. an. 615. can. 14. *Remenſi* an. 625. can. 8. *Romano* I. ſub Gregorio II. an. 721. item *Romano* altero ſub *Zacharia* Pontifice Maximo, ubi *Clementi* hæretico anathema dictum, *qui Sanctorum Patrum reſcripta reſpuens, & omnia Synodalia acta parvipendens, judaiſmum Chriſtianis inferebat, prædicando fratrem, uxorem fratris ſui defuncti ſibi matrimonio jungere poſſe*: & denique (ne plura referam) in Moguntino an. 813. cujus canones hic inſerere opus eſt, quia omnes conſanguinitatis & affinitatis obices comprehendunt: canon 54. ſic eſt: *contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem poſt interdictum, factum inventum fuerit, ſeparetur*: canon 55. *nullus proprium filium vel filiam de fonte baptiſmatis ſuſcipiat; nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem; nec illam cujus filium, aut filiam ad confirmationem duxerit: ubi autem factum fuerit, ſeparentur*: can. 56. *ſi quis uxorem viduam duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit; aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio: tales copulationes anathematizari & disjungi præcipimus, nec unquam amplius conjugio copulari*.

Circa impedimentum *criminis*, unum allegabo Concilium *Triburienſe*, anno 895. can. 40. ſic definiens; *non licet, nec Chriſtianæ Religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus eſt adulterio*.

De matrimonio propter *cultus diſparitatem* ſolvendo, in IV. Concilio Toletano, an. 633. can. 62. ſancitum his verbis: “Judæi qui Chri-
„ ſtianas mulieres in conjugio habent, admo-
„ neantur ab Epiſcopo, ut ſi cum eis permane-
„ re cupiunt, Chriſtiani efficiantur: quod ſi
„ admoniti noluerint, ſeparentur: quia non
„ poteſt infidelis in ejus permanere conjunctio-
„ ne, quæ jam in Chriſtianam relata eſt fidem.

De impedimento *ordinis* libro præcedente abunde dictum: tantum hic exſcribam Concilii *Carthaginenſis* II. ann. 390. canonem ſecundum, ſtatuentem *ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus ſe abſtineant*.

A primo igitur ad ultimum conſtat Eccleſiam ab ipſis ſuæ inſtitutionis exordiis habuiſſe in ponendis matrimonio obicibus facultatem, eamque non a principibus ſæcularibus precario eſſe acceptam, nec tyrannice, ut hæretici garriunt, uſurpatam, ſed ſibi a ſponſo Chriſto commiſſam.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Quidni vero haberet Eccleſia in moderandis nuptiis facultatem, quæ omnibus univerſim humanis actibus & officiis ſummo jure modum præſcribit, ut ad honeſtatis regulas exigantur? ſcilicet, poterit Eccleſia in cæteris pene omnibus, de quibus paciſci homines poſſunt, quod æquitati ac veritati conſentaneum fuerit, pro Chriſtianæ Reipublicæ bono decernere: ſoluſque nuptiarum contractus, quo nullus ſanctior, quo nullus diligentiorem circumſpectionem requirit, ejus fuerit juriſdictioni ſubtractus?

Deinde, matrimonium, quatenus ejus ſubſidio quotidie ſpiritualis Dei civitas creſcit, in bonis Eccleſiæ continetur: niſi enim ope nuptiarum carnales filii naſcerentur, ſpirituales undis ſalutaribus in Eccleſiæ gremio non renaſcerentur. Ergo ut bonum matrimonii intactum ſanctumque ſervet Eccleſia, habere debet in poteſtate ſua, e nuptiis quidquid non eſt bonum & honeſtati conveniens amovere. “Matrimo-
„ nium, *ait Sanctus Thomas ſupra laudatus*, (c) (c) lib. 4. cont. gent. cap. 78.
„ inquantum ordinatur ad bonum politicum,
„ ſubjacet ordinationi legis civilis: in quan-
„ tum igitur ordinatur ad bonum Eccleſiæ,
„ oportet quod ſubjaceat regimini Eccleſia-
„ ſtico.

Præterea, matrimonium Sacramentum eſt, cujus materia eſt contractus ipſe, ſive mutua viri ac mulieris in nuptias obeundas conſenſio. Porro contractus ille in civili ac naturali ordine humanis & civilibus legibus ſubjacet: pariter ergo in ordine ſpirituali, quatenus officium eſt religioſum, per leges Eccleſiæ dirigi debet. “*Matrimonium*, ait Præceptor Ange-
„ licus, (d) non tantum eſt Sacramentum, ſed (d) in 4. ſent. diſt. 40. qu. 1. ar. 3. ad 3.
„ etiam eſt in officium: & ideo magis ſubja-
„ cet ordinationi miniſtrorum Eccleſiæ, quam
„ baptiſmus qui eſt Sacramentum tantum: quia
„ ſicut contractus & officia humana determi-
„ nantur legibus humanis, ita contractus &
„ officia ſpiritualia lege Eccleſiæ.

Adverſariorum effugia præcluduntur.

Opponunt. Si hanc Deus Eccleſiæ facultatem feciſſet, nuptias impedimentis dirimenti- Objectio.
bus coercendi, Scripturarum auctoritate adſtrueretur; atqui poteſtatis hujuſmodi quam in Eccleſiam Deus tranſtulerit, nec leve in Scripturis veſtigium eſt. Ergo &c.

R. 1. nego maj. Cum enim duæ ſint regulæ præſcriptæ divinitus ad mores componendos, & fidem ſtabiliendam, Scriptura & traditio; modo altera dogma quodlibet vindicetur, certo immobiliterque conſiſtit; atqui ex traditione liquido conſtat, Eccleſiam a primis temporibus conſtituiſſe impedimenta matrimonium dirimentia. Ergo jure ſibi divinitus conceſſo hoc potuit: atque adeo ad ſilentium Scripturæ immerito hæretici provocant.

R. 2. nego min. hanc enim poteſtatem Eccleſiæ traditam, ab Apoſtolo docti ſumus (1. Cor. 7.) ubi conjugi ad fidem converſa, cum qua vir infi-
delis

del is paeifiee & ſine ereatoris injuria habirare ranuit, permittit ab eo diſcedere, & ad nova vota tranſire: adeoque infidelitatem ſive cultus diſparitatem dirimens eſſe impedimentum, dara ſibi & Ecleſiæ auctoritate decernit: *cateris*, inquit, *ego dico, non Dominas .... ſi infidelis diſcedir, diſcedat; non enim ſervituti ſabjectas eſt frater aut ſoror in hujuſmodi.*

Deinde, quod Matthæi 16. v. 19, legitur: *quodcamque ligaveris ſuper teram, erit ligatum & in cœlis: & quodcamque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*: quidam antiqui interpretes, non ſolum de poteſtate remittendi peccata, & excommunicatione plectendi; verum inſuper de matrimonio ipſo intellexerunt, quod poteſt Eccesia certis eonditionibus circumſctibere, quas ultra citraqua conſiſtere nequeat: eoque forte ſenſu a Tertulliano dictum, (a) *Deus pater matrimonium ratum habet in cęlis, ubi a ſacerdotibas conſecratum fuerit in terris.*

(a) *lib. 2. ad uxor.*

Inſt. 1. Inſt. 1. Ut poteſtate illa Ecelesia frueretur, deberet in ipſum matrimonium jus habere; atqui tale jus nullum Ecclaſia habat. Ergo &c.

℞. conceſſa maj. nego min. cum enim Ecleſia, ſacra Reſpublica ſit, cui a Chriſto data eſt ampliſſima legum condendarum poteſtas; conſequens eſt, ut ſicut Reſpublicæ temporales, jure ſuo contractibus civilibus dirimentia impedimenta opponunt, pariter Eccleſia contracti matrimonii, ad ſpiritualem ordinem, ſcilicet ad Sacramenti dignitatem evecto, & ad forum ſuum pertinenti, poſſit fines præſcribere, quos prætergredi nequeat; quemadmodum enim Daus in lege veteri varia per ſe ipſum nuptiarum impedimenta conſtituendo, non prohibuerat ne Synagoga pro loco & rempore alia ſtatueret; ita, multoque magis, eadem poteſtate Eccleſiam a Chriſto doratam credendum eſt.

Inſt. 2. Inſt. 2. probando min. Eccleſia in res mere politicas ac aiviles jus nullum habet; ejus enim regnum non aſt de hoc mundo: atqui matrimonium contractus mete politicus eſt, ac civilis. Ergo &c.

℞. conceſſa maj. nego min.

1. Enim mattimonium qua contractus naturalis eſt, conditionem ſpiritualem habet, tum in ratione ſigni, ſignificat enim ineffabilem Chriſti & Eccleſiæ unionem; tum in ſuo effectu, quia nectit vinculum nulla humana poteſtate ſolvendum.

2. Licet inter gentes quæ Deum ignorant, matrimonium in contractibus mere civilibus numeretur; non ramen in Eccleſia Dei, in qua contractus ipſe divini Sacramenti materia eſt, ad gratiæ productionem accommodati: ea itaque ratione de matrimonio judicare, eique modum neceſſarium ponere ad Eccleſiam pertinet.

Inſt. 3. Inſt. 3. Si ita res habeat, dicendum erit Sacramentorum immutabilem non eſſe ſubſtantiam, ſed ab Eccleſiæ nutu totam pendeta: quod ſie conantur abſtruere: contractus marrimonii, *inquiunt*, juxta doctrinam Romanæ Eccleſiæ eſt pars ſaltem dimidia Sacramenti; ejus anim ut minimum materia eſt: ut minimum, *inquam*, non enim deſunt Theologi, qui in contractu ipſo, ſive conſenſu mutuo contrahentium, Sacramenti formam reponunt; atqui ſi Eccleſia poſſit impedimenria a ſe præſcriptis matrimonium ſolvere, poteſt conſequenter naturam contractus mutare: ipſam itaque ſubſtantiam Sacramenti illa poteſtate utendo invertet: quod ne gratis dictum putetur: ante Concilium Tridentinum conſenſus etiam clandeſtinus ad matrimonii contractum ſufficiabat: jam veto ex decreto ejuſdem concilii, ita ad mattimonii veritatem conſenſus ſolemnis requiritur, ut ejus defectu mattimonium irritum quantum ad ſubſtanriam declaretur. Ergo ſubſtantia Sacramenti mutata fuit: adeoque contra quam docent Catholici, erit negandum Sacramentorum ſubſtantiam immutabilem eſſe inſtitutione divina.

℞. nego inde ſequi Sacramentorum ſubſtantiam immutabilem non eſſe: ad probationem conceſſa maj. nego min. nam ante Concilium Tridentinum materia Sacramenri erat conſenſus legitimus contrahentium. Porro in hac re nulla mutatio obtigit: hoc enim unum concilii decreto præfixum eſt, conſenſum non futurum deinceps legitimum, qui non eſſet publice ac ſolemniter datus. Reſponſio ut intelligatur,

Notandum, matrimonium natura ſua contractum prius eſſe quam Sacramentum: contractus enim Sacramento præcurrit, ſicut debet virtus pęnitentiæ, ipſum pœnitentiæ Saeramentum præcedere: hinc fit, ut quidquid contractum impedit, conſequenter Saciamentum impediat: ſublatò namque priori, poſterius auſerri neceſſe eſt, ſicut concuſſo fundamento corruit ædificium, & amota natura, gratia tollitur quæ naturam perficit: quidquid igitur matrimonio mutationis accidere poteſt, ſive civili, ſive Eccleſiaſtica auctoritata hoc fiat; matrimonium afficit non quatenus Sacramentum, ſed prout civilis & naturalis contractus eſt: unde ſequitur Sacramenti ſubſtantiam intactam eſſe relictam, quando eſt ab Eccleſia conſtitutum, matrimonii contractum, niſi ſolemniter fieret, legitimum de cætero non futurum.

Ita reſpondit in Concilio Tridentino *Camillus Campegius* Ordinis Prædicatorum Theologus inſignis, cui a Patribus pro merito eſt applauſum.
„ Cum ibi, *inquit Cardinalis Palavicinus*, (b) va-
„ riæ a variis doctoribus quærerentur rationes,
„ quibus, immutata Sacramenti natura, clan-
„ deſtinum matrimonium poſſe irritum fieri de-
„ clararetur; ecce *Camillus Campegius* Domini-
„ canus eam invenit & propoſuit, quæ pluribus
„ atriſit, non mutari videlicet Sacramentum,
„ etiamſi quis efficiat, ut quod Sacramenti ma-
„ teria eſt, deſinat Sacramenti materia eſſe: qui
„ autem civilem matrimonii contractum ſuſtu-
„ lerit, perſonas ad contrahendum reddens in-
„ habiles, continuo effecturum dixit, ut matri-
„ monii contractus non poſſit amplius Sacramenti
„ eſſe materia .... Camillo Campegio cui diffi-
„ cultates omnes facile ſolventi applaudebatur a
„ quamplurimis, *Antonius Soliſius* Hiſpanus re-
„ clamavit... ſed quid inde factum eſt? inven-
„ tus a Campegio reſcindendi clandeſtini conju-
„ gii modus Tridentinis Patribus omnino pla-
„ cuit, inſuper habitis quæ *Soliſius* contra Cam-
„ pegianæ ſpeculationis uſum diſſeruerat.

(b) *hiſt. Concil. Trid. lib. 22.*

Inſt. 4. Inſt. 4. Quando Chriſtus connubium ad honorem Sacramenti Evangelici extulit, nihil aliud fecit, niſi quod naturali contractui, quatenus a Deo ab ipſo mundi primordio fuerat inſtitutus, vim gratiæ producendæ adjunxit: atqui contractus ille erat, modoque eſt ab humanis legibus independens: vel ergo fatendum ab Eccleſia ſubſtantiam contractus eſſe mutatam, adeoque in Sacramentum ipſum mutationem hanc incidiſſe; vel omnino inficiandum potuiſſe aut poſſe Eccleſiam nuptiis obices interponere.

℞. conceſ. maj. nego min. ut enim ſolidiſſime diſputat Angelicus Doctor ſupra laudatus, voluit Deus conjugium quatenus diverſa officia continat, & ad fines diverſos dirigitur, tum a natura, tum a civili lege, tum denique ab ipſis Eccleſiæ canonibus dependera. “ Quando
„ aliquid, *inquit*, (c) ad diverſos fines ordi-
„ natur, indiget habere diverſa dirigentia in
„ finem, quia finis eſt proportionatus agenti:
„ generatio autem humana ad multa ordinatur
„ etiam ad perpetuitatem Eccleſiæ, quæ in
„ fidelium collectione conſiſtit: unde oportet
„ quod hujuſmodi generatio a diverſis dirigatur
„ rut: in quantum igitur ordinatur ad bonum
„ naturæ quod eſt perpetuiras ſpeciei, dirigi-
„ tur in finem a natura inclinante in hunc fi-
„ nem: & ſic dicitur eſſe naturæ officium: in
„ quantum vero ordinatur ad bonum politi-
„ cum, ſubjacet ordinationi legis civilis: in
„ quantum igitur ordinatur ad bonum Eccle-
„ ſiæ, oportet quod ſubjaceat regimini Eccle-
„ ſiaſtico..... Ita S. Doctor; quemadmodum itaque æquum fuit, ut humanæ omnes ſive pactiones ſive tranſactiones non ſolius naturæ dictamine, ſed civilibus etiam legibus dirigerentur, quo nimirum obviam iretur fraudibus,

ſal-

ſallaciis, & ſubreptionibus, quibus poterant conventiones hujuſmodi vitiari; ita a fortiori putandum eſt, non ita contractum matrimonii primitus inſtitutum a Deo, quin illum Reipublicæ, & Eccleſiæ ipſius decretis ſummiſerit.

Inſt. 5. Inſt. 5. Si exiſtimaſſet Eccleſia penes ſe eſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, non poſtulaſſet, immo nec permiſiſſet ſuos de hac re canones a principibus ſæcularibus confirmari; atqui hoc nedum paſſa Eccleſia fuerit, fieri ſuppliciter poſtulavit; ſic enim, ut exemplis plurimis ſuperſedeam, Concilium *Mogantinum* ſupra laudatum, poſtquam diverſa conſanguinitatis, cognationis, & ſpiritualis affinitatis impedimenta diſtinxit, a *Carolo Magno*, in Occidente tum temporis imperante, eorum ſupplex petiit confirmationem: cenſabant ergo Patres Moguntini nihil a ſe niſi permittente & approbante ſæculari principe, in matrimonii cauſa poſſe decerni.

℟. conceſſa maj. diſtinguo min. petiit ſæpe Eccleſia ſuos de matrimonio canones a principibus ſæcularibus confirmari, id eſt, *rogavit ut eorum executio a principibus imperaretur*, concedo: *ut eis auctoritatem, quam aliter non haberent, tribuerent*, nego min. & conſeq.

E. ℟. Si ideo quia petiit ſæpe Eccleſia a principibus confirmari canones ſuos ad matrimonii diſciplinam ſpectantes, debemus dicere regum duntaxat conceſſione poſſe illam matrimonii impedimenta ſtatuere; dicendum pariter erit canones ad fidei dogmata pertinentes, ſine conceſſione & approbatione principum non valere; quia certum eſt Sanctas Synodos ſuorum generaliter canonum, ne iis quidem exceptis, in quibus de cauſa fidei agebatur, approbationem aliquando a principibus poſtulaſſe: quod cum ſit abſonum & a veritate alieniſſimum, dicendum reſtat nihil quidquam Eccleſiam a principibus poſtulaſſe, niſi ut canonum executionem procurarent, & auctoritatem Eccleſiaſticam pro mora tuendo, ſubditos in officio continerent: nec alio ſenſu a Moguntinis Patribus Caroli Magni imploratam eſſe auctoritatem, eo certius eſt, quod ex *præfatione* concilii conſtet, cauſas ad matrimonium pertinentes non a laicis Magiſtratibus, qui Synodo magno numero aderant, ſed ab Epiſcopis *ſacra dogmata diligenti ſtudio perquirentibus* fuiſſe diſcuſſas.

§. SECUNDUS.

Expenditur quid ſæcularis auctoritas valeat, in impedimentis matrimonii ſtatuendis?

„ Cum matrimonium, *inquit S. Thomas ſupra laudatus*, in quantum ordinatur ad bo-
„ num politicum, ſubjaceat ordinationi legis
„ civilis; conſequens eſt, poſſe per civilem le-
„ gem ſeu magiſtratum ſtatui quædam impe-
„ dimenta, quæ nimirum neceſſaria, aut con-
„ venientia viſa fuerint, ut matrimonium fi-
„ nem ſuum certius aſſequatur. Unde le-
„ gibus non modo naturæ & Eccleſiæ, ſed etiam
„ civilibus poteſt perſona effici ad matrimo-
„ nium illegitima: quapropter

Dico 1. Principes infideles olim potuiſſe, & poſſe etiamnum ſtatuere impedimenta non tantum impedientia, ſed etiam dirimentia inter ſubditos ſuos infideles. Cum enim matrimonium civilis contractus ſit, & ad bonum temporale Reipublicæ dirigatur, oportet legibus Principum etiam infidelium ſubjici: non enim ideo quia princeps aliquis Ethniciſmum profitetur, excidit poteſtate quam jure divino in ſubditos habet. Indeque eſt, quod impedimenta nuptiarum non inter Chriſtianos tantum, ſed & inter gentiles ab antiquo ſtatuta ſunt, dictante nimirum lumine naturali, debere conjugium certis limitibus circumſcribi, ne ultra modum a natura præſcriptum exorbitaret: cujus rei experimentum faciet quiſquis Romanorum Principum vetera edicta avolvet, quæ in corpore juris hodieque extant, quibuſque ætas, qualitas, & pleraque alia ad matrimonium ſpectantia præſcribuntur.

Dico 2. Principes Catholicos poſſe pariter matrimoniorum impedimenta indicere, quibus non illicita tantum, verum & invalida in ſuis reſpective ditionibus efficiantur. Cum enim poteſtas Regia ad tranquillitatem & bonum Reipublicæ ſit potiſſimum ordinata, ad Regum proinde ac Principum curam pertinet, de iis rebus leges ſancire, e quibus Rerum publicarum tranquillitas pendet; atqui Rerum publicarum non modo perpetuitas, verum & tranquillitas a matrimonio maxime pendet: ergo eadem auctoritate qua Principes regunt ſubditos ſibi populos, poſſunt de ineundis matrimoniis leges ferre, eaque neceſſariis conditionibus, & diverſis obicibus coercere. *Nec debent*, ait Petrus Soto, (a) *ægre ferre Prælati Eccleſiæ, ſi ſæculares Principes ſtatuant, quæ temporali paci neceſſaria judicaverint. Nec eſt cur ſe illis opponant: ſed permittant potius matrimonium humanis legibus ordinari, cum officium humanum ſit: & addant poſtea ipſi, ſi videbitur, quod ad bonum Religionis pertinet.* (a) lect. 4. de matrimon.

Dixerit forte aliquis: matrimonium eſt Sacramentum. Atqui Sacramenta humanis legibus non ſubjiciuntur. Ergo nec matrimonium; atque adeo penes Principes ſæculares non eſt, apponere matrimonio impedimenta, ſive prohibentia, ſive dirimentia.

Reſpondeo, diſtinguo majorem: matrimonium eſt Sacramentum, *ſimul & contractus civilis*, concedo: *eſt Sacramentum tantum*, nego majorem, & conceſſa minore, diſtinguo pariter conſeq. matrimonium humanis legibus non ſubjicitur, *quatenus eſt Sacramentum*, concedo: *quatenus eſt civilis & naturalis contractus*, nego conſequentiam.

E. ℟. Quod matrimonium civilis naturaliſque contractus ſit, a natura ipſa, & a prima mundi origine habet: quod vero divinis annumeretur myſteriis, Chriſto Evangelicæ legis latori acceptum refert. Poterat itaque aliter providente Deo, Sacramentum non eſſe; contractus civilis & naturalis non eſſe non poterat. Jam ſic ſubſumo; atqui contractus civiles & naturales, cum ad Rerum publicarum bonum, tranquillitatemque pertineant, ſæcularium Principum edictis ſubjiciuntur. Poſſunt ergo ex juſta cauſa matrimonium irritare, perinde ac ſi Sacramentum non eſſet, reddendo ſcilicet perſonas ad contrahendum inhabiles, & invalidum contractum efficiendo.

Dico 3. Longum tempus eſſe, ex quo pietate Chriſtianorum Principum, eorumque adverſum Eccleſiam reverentia, exercitium ponendi impedimenta dirimentia ſoli Eccleſiæ eſt relictum; ita ut etiamſi quantum ad effectus civiles poſſit matrimonium edictis Principum irritari; in ratione tamen vinculi & Sacramenti, niſi aliter Eccleſia judicaverit, firmum integrumque conſiſtat. *Civiles leges*, ait modo laudatus Petrus Soto, (b) *in his omnibus ex pietate certa & voluntate Principum facile ceſſerunt Eccleſiæ; ut jam nullum cenſeatur matrimonium illegitimum, quod Eccleſia tale non judicat.* (b) ibid. Itaque ſecundum hodiernam diſciplinam, quæ jam a multis ſæculis robur habet, ſæculares Principes nihil amplius circa vinculum matrimonii ſua auctoritate decernunt; ſed integrum ejus uſum ita in manu Eccleſiæ eſſe volunt, ut quidquid illa ſtatuerit, ipſi ultro amplectantur atque ſuſcipiant. *Non tamen*, ait Petrus Soto, (c) *propterea vel legi, vel conſuetudini Reipublicæ hoc auferendum eſt, ut illegitimos aliquos reddere, ſi velint, poſſint; ſed potius, ſi opus foret, confirmandum eſſet ab Eccleſia.* (c) ibid. Legi de hac re poteſt *Gerbeſii* Doctoris Sorbonici Tractatus, *de poteſtate Eccleſiæ & Principum ſuper impedimentis matrimonii*, in quo Patri Soto ſententiam tum exemplo tum ratione nervoſa defendit & explicat.

Dico 4. Non Eccleſiæ tantum ac Principum edictis, ſed & conſuetudine ipſa poſſe matrimo-

nii

nii impedimenta induci. Vim enim legis habet inveterata conſuetudo, unius aut plurium gentium conſenſione accepta. Ubi ergo mos antiquus eſſet, matrimonia certis de cauſis prohibendi aut diſſolvendi, unicuique haud dubie mos ſuæ regionis eſſet tenendus: quorſum enim id quod conſentiunt juris periti ac Theologi, in cæteria ad diſciplinam ſpectantibus, neceſſario a quolibet obſervandum, impune poſſet in ſola cauſa matrimonii violari? hujus aſſertionis probatio haud obſcura ex Reſcripto Pontificio petitur (a) ubi interrogatus Pontifex, poſſintne ſimul conjungi filii & filiæ, ante vel poſt compaternitatem geniti? Affirmative reſpondet: *niſi*, inquit, *conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur*.

(a) *Ex. de Cognatione ſpirit. cap.* 1.

CAPUT SECUNDUM.

De impedimentis dirimentibus.

HAbenda præ oculis quæ in limine quæſtionis racenſuimus quatuordecim impedimenta: in his enim qui & quatenus matrimonium dirimant, explicandis præſens diſſertatio quam perſpicue & breviter fieri poterit, impendetur.

Sit igitur

§. PRIMUS.

De Impedimento erroris.

Circa matrimonium poteſt quadruplex error obrepere: *perſonæ* nimirum, *qualitatis*, *fortunæ*, & *conditionis*.

Error *perſonæ* eſt, quando circa perſonam erratur: ut ſi putetur Petrus eſſe, qui Paulus eſt, vel vice verſa: non quidem ut ſit error in nomine, ſed in perſona ipſa quæ ſic vocatur, aut vocari creditur. Tali errore Jacob Patriarcha deceptus eſt, quando *Liam* uxorem duxit in locum *Rachelis* fraudulenter ſuppoſitam. (b)

(b) Gen. 29.

Error *qualitatis* reſpicit animi vel corporis dotes: ut ſi quis ſobriam exiſtimans ducere, ducat vinolentam.

Error *fortunæ* verſatur in bonis temporalibus: ut ſi exiſtimetur abundare divitiis, qui ad nuptias quæritur, cum revera ſit pauper ac tenuis.

De Errore *conditionis* quia conſtituit ſecundum impedimentum, ſecundo loco dicetur.

His poſitis,

Dico 1. Errorem *perſonæ* eſſe impedimentum matrimonium dirimens.

Error enim ille non jure tantum Canonico & civili, ſed etiam naturali matrimonium reddit irritum, qui contractus nuptialis ſubſtantiæ penitus adverſatur. Porro error hujuſmodi pactioni matrimonii e diametro contrarius eſt: contractum enim nuptialem intelligimus, quo duo ſibimet conſenſu mutuo faciunt reciprocam ſui corporis poteſtatem: ſive, viri & mulieris maritalem conjunctionem, individuam vitæ conſuetudinem retinentem; atqui ubi error *perſonæ* eſt, duo intelligi nequeunt qui conſenſu mutuo faciant ſibi ſuorum corporum poteſtatem, velintque individuam vitæ conſuetudinem retinere: ponamus enim e. c. *Petrum* velle cum *Catharina* nubere, & in ejus locum *Agnetem* eſſe ſubſtitutam. Iam ſic argumentor:

Petrus illi conſenſum ad nuptias non accommodat, quam ducere nedum velit, ne cogitat quidem; atqui *Agnetem* falſo Catharinæ ſuppoſitam non vult ducere: ergo ſuum ei non præbet conſenſum; atque adeo quantumlibet velit ei Agnes connubio copulari, non propterea verum matrimonium fit, quod ex reciproco duorum conſenſu neceſſario dependet: vere itaque dictum, errorem hujuſmodi non tam lege poſitiva, quam jure ipſo naturali matrimonium irritum reddere: quemadmodum enim nulla & invalida foret auri emptio, ſi ejus loco aurichalcum ſupponeretur; ita nullum cenſeri debet matrimonium, quando uni perſonæ altera ſubſtituitur.

Dico 2. errorem qualitatis ſive fortunæ dirimens impedimentum non eſſe, niſi error in perſonam ipſam redundet.

Probatur 1. pars. Illud non dirimit matrimonium, quo veritas conſenſus non tollitur; atqui errore fortunæ aut qualitatis veritas conſenſus non tollitur; quod enim aliquis certa vel corporis vel animi dote præfulgeat, aut fortunæ bonis abundet, ratio quidem hæc eſt, ad conſentiendum alliciens, ſed non eſt objectum ipſum conſenſus ad nuptias; cum hujuſmodi accidentia non ſint abſolute neceſſaria ad contractum, nec ejus naturam conſtituant. Ergo error ille matrimonii veritatem non tollit, adeoque nec contractum dirimit.

Probatur altera pars, errore ſcilicet qualitatis aut fortunæ dirimi nuptias, quando error in perſonam ipſam redundat. Nam, ut modo dicebamus, tunc matrimonium irritum eſt, quando circa perſonam erratur; atqui error qualitatis aut fortunæ in perſonam ipſam redundans, eſt error perſonæ. Ponamus e. c. offerri cuidam principi puellam in matrimonium, quam affirmant filiam eſſe Regis primogenitam, Regnique hæredem, quæ vere talis non ſit: tum ſane error qui qualitatis primo aſpectum videtur, error tamen perſonæ eſt, ideo namque conſentit princeps in matrimonium, quia nuptui ſibi datam puellam, filiam eſſe Regis pro certo habet, alias non conſenſurus. Error ergo ille perſonæ eſt: atque adeo matrimonium nullum eſt, propter defectum conſenſus.

Quando autem occurrunt hujuſmodi quæſtiones, hac una regula facile poſſunt reſolvi: inquirendum diligenter, quodnam fuerit conſenſus objectum, utrum in hanc directe perſonam reſpexerit, nullo talis aut talis qualitatis intuitu; vel in eamdem perſonam cui talis putabatur qualitas adjacere, ita ut errore detecto conſenſus datus non eſſet: ſi primum, ſolius qualitatis error fuit, matrimonium non dirimens. Si ſecundum, error perſonæ fuit, matrimonium irritum faciens.

Diluuntur objectiones.

Objectio. Contra primam aſſertionem opponitur: Patriarchæ Jacob cum Lia verum conjugium fuit; atqui erravit Jacob errore perſonæ, putabat enim Rachel ſibi in conjugem datam. „ Servivit Jacob pro Rachel (obtinenda,) ſeptem „ annis, *inquit textus Sacer*, (c) .... dixitque „ ad Laban, da mihi uxorem meam, quia jam „ tempus impletum eſt, ut ingrediar ad illam: qui vocatis multis amicorum turbis ad „ convivium, fecit nuptias: & veſpere Liam „ filiam ſuam introduxit ad eum... Ergo error „ perſonæ non dirimit matrimonium.

(c) *Gen.* 29. 20. *& ſeqq.*

R. diſtinguo maj. Patriarchæ Jacob cum Lia verum matrimonium fuit, *ex conſenſu ſequente*, concedo: *ex conſenſu prævio*, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq.

E. ℞. Jacob & Liam ipſa nuptiarum nocte qua convenerunt, propter errorem perſonæ veros conjuges non fuiſſe, ex principiis jam conſtitutis affirmo: non enim *Liæ* Patriarcha conſenſum præbuerat, ſed *Racheli* ſorori ejus pro qua ſeptem annis ſervierat: poſtmodum vero Jacobi adveniente conſenſu conjuges factos, ibidem Scriptura declarat. „ Facto mane, *inquit*, (d) Jacob vidit Liam, & dixit ad ſo„ cerum ſuum: quid eſt quod facere voluiſti? „ nonne pro Rachel ſervivi tibi? quare im„ poſuiſti mihi? Reſpondit Laban, non eſt in „ loco noſtro conſuetudinis, ut minores ante „ tradamus ad nuptias: imple hebdomadam „ dierum, & hanc quoque dabo tibi pro tem„ pore quo ſerviturus es mihi ſeptem annis „ aliis: acquievit (Jacob) placito, & hebdo„ mada tranſacta Rachel duxit uxorem.

(d) *Ibid. v.* 25. *& ſeqq.*

Inſt. 1.

Inſt. 1. Inſt. 1. Si quis volens baptizare Petrum, baptizaret Joannem, verum nihilominus Sacramentum conſerret; vereque baptizatus eſſet Joannes: pariter ergo ſi quis volens cum Catharina nubere, Agnetem duxerit, matrimonium vere contraxit: atque adeo error perſonæ matrimonii veritati nil officit.

℞. conceſſo anteced. nego conſeq. & paritatem: diſparitas eſt, quia cum baptiſmus aliaque Sacramenta habeant a Deo auctore efficaciam; hoc ipſo quod accedit verbum ad elementum, & utrumque a miniſtro Chriſti vices gerente ſubjecto idoneo applicatur, fit Sacramentum, ad cujus valorem nihil intereſt, ſive Petrus, ſive Joannis, ſive quivis alius homo ſit, cui beneficium Sacramenti impenditur: cum nemo ab ejus participatione excludatur: at vero matrimonium eſt contractus inter duas perſonas cum aliarum excluſione initus: atque adeo ubi error perſonæ contingit, inutiliter fit, quidquid fit. Quid quod matrimonium non tantum inter perſonas contrahitur, ſed etiam de perſonis ipſis, ſive perſonæ ſunt res ipſa & materia contractus: quo ſenſu ab Apoſtolo dictum: *mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir &c.* quemadmodum igitur in cæteris contractibus, ut habeant firmitatem, debet res ipſa tradi de qua conventum eſt inter contrahentes; neque fas eſt unam pro altera ſubſtituere: idem a fortiori de matrimonio eſt dicendum, quod viri mulieriſque intima conjunctio eſt, individuam vitæ conſuetudinem retinens: vanum ergo eſt argumentum a baptiſmi aliorumque Sacramentorum comparatione petitum.

Inſt. 2. Inſt. 2. S. Patriarcha Iſaac vere Jacob benedixit, licet in perſona erraverit; putabat enim Eſau eſſe cui benedictionem impendebat, ut narratur in Geneſi, cap. 27. Ergo a pari poteſt verum matrimonium, etiam cum errore perſonæ conſiſtere.

℞. diſtinguo antec. Iſaac licet in perſona erraverit, vere Jacob benedixit, *ex Dei intentione*, concedo: *ex intentione ſua*, ſubdiſtinguo: *ex intentione ſequente*, concedo: *ex intentione primaria*, nego ant.

E. R. In facto Iſaac prophetia attendi debet, cujus eventus ex ſola Dei voluntate pendebat: ſicut enim per Balaam nolentem, ita per Iſaac errantem, potuit Deus Jacob ejuſque poſteritati, quamcumque voluit impartiri benedictionem: deinde Iſaac etſi primo non intenderat alteri quam Eſau fauſte precari; cognito tamen errore, datam Jacob benedictionem probavit confirmavitque: *benedixi ei*, inquit (a) *& erit benedictus:* quod ergo primo non intenderat, voluntate ſequente implevit: qua reſponſione pariter uti poſſumus ad argumenti illationem: poteſt nimirum verum matrimonium cum errore perſonæ conſiſtere, ſi cognito errore conſenſus in perſonam accedat, concedo: ſecus, nego conſeq. ſolutio patet ex dictis.

(a) *Gen. 27. 34.*

Inſt. 3. Inſt. 3. illud nequit ponere matrimonii obicem, quod non eſt ejus bonis contrarium: atqui error perſonæ abſolute loquendo non eſt matrimonii bonis contrarius: ergo &c.

℞. Conceſſa maj. diſtinguo min. error perſonæ non eſt matrimonii bonis contrarius, *ſi effectuum ejus præciſe ratio habeatur*, tranſeat: *ſi matrimonium in cauſis ſuis ſpectetur*, nego min. & conſeq.

E. ℞. Cauſa matrimonii efficiens, ut quæſtione prima prædictum eſt, in mutuo contrahentium conſenſu conſiſtit: cauſa formalis ejuſdem eſt, vinculum ex mutuo conſenſu reſultans: cauſa vero materialis ſunt ipſæ perſonæ obligationem conſenſu reciproco contrahentes: porro effectus matrimonii in prolis ſuſceptione & educatione, in bonorum communicatione, & individua virum inter & muliere vitæ conſuetudine ponimus: eſto cum his effectibus error perſonæ abſolute non pugnet, quod tamen non puto facile admiſſurum quiſquis attenderit ad rixas & diſcordias ex hujuſmodi conjunctionibus ſecuturas: at negari certe non poteſt, cauſas matrimonii cum errore perſonæ nulla poſſe ratione ſubſiſtere: ubi enim conſenſus non eſt, nec cauſa matrimonii effectrix, nec materia ejuſdem, nec forma comparet.

§. SEPTIMUS.

De impedimento conditionis.

Error conditionis, ut paulo ante diximus, conſtituit ſecundum impedimentum, matrimonium dirimens: conditionem porro intelligimus in præſenti, ſtatum libertatis, aut ſervitutis.

Eſt autem ſervitus duplex: prima eſt, qua quis ſic ſubeſt Domini poteſtati, ut ejus propria poſſeſſio ſit, & ab eo jure vendi poſſit, quomodo venditur ager, frumentum, pecus, &c. ſecunda eſt, qua quis ſub juriſdictione alterius continetur, ut filius ſub parente aut ſub regimine; œconomico, tamquam famulus: quales ſervi ſunt, quos mercede conducimus, ad infima familiarum officia obeunda.

Quæſtio eſt, utrum ſervilitas primo modo intellecta, ſit impedimentum matrimonium dirimens? nam de ſecunda quam diximus propriam famulorum, nulla difficultas eſt, cum ſervi hujuſmodi abſolute liberi ſint, ſuique juris: de filiis vero familias, an poſſint ſine parentum conſenſu contrahere nuptias, inferius expendetur.

Nota ſervitutem vel eſſe utrique ſponſo communem, vel unum tantum afficere: ſi ambo conjuges ſervi ſint, conditio hæc etiam ignorata matrimonium non ſolvit, quia neuter alteri facit injuriam.

Si vero ſponſorum unus ſervus ſit, alter liber: vel ſervitus fuit ante matrimonium cognita, vel non fuit: ſi primum, non eſt impedimentum dirimens, ut conſtat ex canone, *ſi quis liber:* cauſa 29. quæſt. 2. & ex Alexandro III. tit. *de conjugio ſervorum:* cap. 1. idemque Sanctus Thomas confirmans: " Dicendum, „ *inquit* (b) quod ſervitus contrariatur matri- (b) *Suppl. quæſt. 52. art. 1. ad 1.* „ monio quantum ad actum ad quem quis „ per matrimonium alteri obligatur, quem „ non poteſt libere exequi .... ſed quia quilibet poteſt in eo quod ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire; ideo ſi alter conjugum ſcit alterius ſervitutem, nihilominus tenet matrimonium.

Quod ſi fuerit incognita ſervitus, tum ſane hic error fuit impedimentum nuptias dirimens: „ Duo enim, *inquit S. Doctor*, (c) includit (c) *Suppl. quæſt. 51. art. 2. in corp.* „ ipſum matrimonium, ſcilicet perſonas duas „ quæ conjunguntur, & mutuam poteſtatem „ in invicem, in qua matrimonium conſiſtit; „ primum autem tollitur per errorem perſo- „ næ: ſecundum per errorem conditionis, quia „ ſervus non poteſt poteſtatem ſui corporis „ libere alteri tradere, ſine conſenſu ſui Do- „ mini.

Idem ab *Innocentio* III. Pontifice Maximo declaratum, cap. *ad noſtram:* extra; *de conjugio ſervorum*. " Mandamus, *inquit*, quatenus „ ſi conſtiterit, quod miles ignoranter contra- „ xit cum ancilla, ita quod poſtquam intel- „ lexit conditionem ipſius, nec facto, nec ver- „ bo conſenſerit in eamdem .... contrahendi cum alia liberam ipſi concedas auctoritate Apoſtolica facultatem.

Diluuntur quæſita quædam.

Q. 1. Utrum ſervus poſſit neſciente vel invito Domino inire matrimonium?

℞. Cum S. Thoma affirmative. " Dicen- „ dum, *inquit*, (d) quod jus poſitivum progre- (d) *Suppl. quæſt. 52. art. 2. in corp.* „ ditur a jure naturali; & ideo ſervitus quæ „ eſt de jure poſitivo, non poteſt præjudicare „ his quæ ſunt de jure naturali: ſicut autem „ appetitus naturæ eſt ad conſervationem in- „ dividui, ita eſt ad conſervationem ſpeciei „ per generationem: unde ſicut ſervus non

ita

,, ita ſubditur Domino, quin libere poſſit co-
,, medere & dormire, & alia hujuſmodi face-
,, re, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent,
,, ſine quibus natura conſervari non poteſt:
,, ita non ſubditur ei quantum ad hoc quod
,, non poſſit libere matrimonium contrahere,
,, etiam Domino neſciente aut contradicente.

Nec eſt quod opponatur, neminem poſſe alicui dare quod eſt alterius, ſine conſenſu ipſius: adeoque ſervum, cum ſit res ſive poſſeſſio Domini, non poſſe, niſi illo annuente, dare uxori per matrimonium ſui corporis poteſtatem: *ſervus enim*, ait ibidem Angelicus Doctor, (a) *eſt res Domini*, *quantum ad ea*, *quæ naturalibus ſuperadduntur*; *ſed quantum ad naturalia*, *omnes ſunt pares: unde in his quæ ad actus naturales pertinent*, *ſervus poteſt alteri*, *invito Domino*, *ſui corporis poteſtatem per matrimonium præbere*.

(a) *in Reſp. ad 1.*

At, inquis, tenetur ſervus præcipienti Domino obedire: nubere ergo Domino prohibente non poteſt.

℟. Diſtinguo antecedens tenetur obedire *juſte* præcipienti, concedo: *etiam contra jus imperanti*, nego anteced. & conſequ. " Dicendum, *ait*
,, *ibidem S. Præceptor* (b) quod ſervus Domino ſuo
,, tenetur obedire, in his quæ Dominus licite
,, poteſt præcipere: ſicut autem licite non po-
,, teſt Dominus præcipere ſervo quod non co-
,, medat, vel dormiat; ita etiam nec quod a
,, matrimonio contrahendo abſtineat.

(b) *in Reſp. ad 2.*

Q. 2. Fuerit ne ſemper licitum ſervis, etiam invitis Dominis inire matrimonia?

℟. Negative: olim enim apud Romanos ſervilis conditio contractum inſciis aut invitis Dominis matrimonium dirimebat, ut habetur l. 14. ff. *de Ritu nuptiarum*: cui quidem ſuam antiquitus diſciplinam accommodavit Eccleſia, ne videlicet lex Evangelica videretur turbare Rempublicam: hinc longo annorum tractu ſervorum conjugia pro irritis habuit, & dirimi paſſa eſt, ſi conſenſus Dominorum non acceſſiſſet. Ita teſtatur S. Baſilius. " Quæ præter Do-
,, mini ſententiam ſe viro tradidit, *inquit*,
,, (c) fornicata eſt: quæ vero poſtea (Domino
,, permittente) libero matrimonio uſa eſt,
,, nupſit: quare illud quidem fornicatio, hoc
,, vero matrimonium fuit: eorum enim, qui
,, ſunt in alterius poteſtate, pactiones & con-
,, ventiones, firmi nihil habent... (d) quæ ſine
,, iis qui habent poteſtatem fiunt matrimonia,
,, ſunt fornicationes: vivente ergo patre vel
,, Domino, ii qui conveniunt, non ſunt ab
,, accuſatione liberi, donec conjugio Domini
,, annuerint: tunc enim firmitatem conjugium
,, accipit.

(c) *Epiſt. 1. canon. ad Amphiloch. canon. 40.*

(d) *Ibid. can. 41.*

Idem in Concilio Cabilonenſi II. anno 813. aperte inſinuatum: " nobis viſum eſt, *inquiunt*
,, *patres*, ut conjugia ſervorum non dirimantur,
,, etiamſi diverſos Dominos habeant; ſed in uno
,, conjugio permanentes Dominis ſerviant ſuis:
,, & hoc in illis obſervandum eſt, ubi legalis con-
,, junctio fuit, & per voluntatem Dominorum...
,, ita Synodus Cabilonenſis a Gratiano citata.

(e) Porro ſi ea conditione ſervorum matrimonia non rumpebantur, quod forent conſentientibus Dominis ſociata; conſequens erat ut rumperentur, ſi præter Dominorum conſenſum inita eſſent.

(e) *cauſ. 29. quæſt. 2. can. 8.*

Q. 3. quanto tempore lex illa viguerit?

℟. Quantum licet conjicere ad duodecimum uſque ſæculum perduraſſe: hoc enim primum tempore legitur *Adrianus IV.* Pontifex Maximus approbaſſe ſervorum nuptias, etiam invitis & contradicentibus Dominis celebratas: conſultus namque ſuper hujuſmodi matrimoniis ab *Eberardo* Salisburgenſi Archiepiſcopo, reſpondit in hunc modum: " ſane juxta verbum Apoſtoli, ſicut in
,, Chriſto Jeſu, neque liber, neque ſervus eſt a
,, Sacramentis Eccleſiæ removendus; ita nec in-
,, ter ſervos matrimonia debent ullatenus pro-
,, hiberi: etſi contradicentibus Dominis & in-
,, vitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt
,, propter hoc diſſolvenda: debita tamen & con-
,, ſueta ſervitia non minus debent propriis Do
,, minis exhibere... Ita *Adrianus* cujus Reſcriptum legitur libro 4. decretalium, tit. *de conjugio ſervorum* cap. 1. indeque manifeſtum eſt, eo quidem tempore nondum indubitatum fuiſſe, valere ſervorum matrimonia invitis Dominis copulata; cœpiſſe nihilominus jam tum hoc impedimentum ab Eccleſia abrogari: quantum vero ad præſens ſpectat, indubitata res eſt conjugia illa valere, cum ea tamen moderatione quam *Adrianus* præſcripſit, ut nimirum debita & conſueta ſervitia ſervi teneantur poſt matrimonium, propriis Dominis exhibere.

Jam ut ad impedimentum ſervitutis pertinentia compendio colligam: matrimonium ſervi cum ſerva, vel ſervi cum libera, & vice verſa, inſciis aut repugnantibus Dominis contractum, olim non valuit, modo valet; quia abrogata lex eſt, qua ita ſervi erant in poteſtate Dominorum, ut ſine illorum conſenſu ne nubere quidem poſſent: quam autem merito talis conſtitutio abolita ſit, inde patet, quod foret naturæ ipſi injurioſa: matrimonium vero ſervi cum libera & viciſſim, neſciente altero alterius ſervitutem, fuit ſemper & etiamnum eſt, legibus Eccleſiaſticis & civilibus irritum: adeoque ei qui deluſus eſt, poſtquam errorem agnovit, liberum eſt ad ſecunda vota tranſire.

Notandum tamen huic impedimento in Italia, Gallia, Belgio, multiſque aliis provinciis ac regionibus, locum non eſſe, quia hanc in uſu non habent ſervitutem, quæ a juriſconſultis definitur, *Conſtitutio juris gentium*, *qua quis dominio alieno contra naturam ſubjicitur*. Imo ſi quis in America ſervus e. c., ab hero in Galliam ductus fuerit, ſimul ac ad aliquem Galliarum portum appulerit, beneficio regionis fit liber: quod in pleriſque aliis provinciis obſervari notant juris interpretes.

§. TERTIUS.

De impedimento voti.

Quo facilius intelligatur in quo impedimentum iſtud conſiſtat, ſciendum quid & quotuplex votum ſit. Itaque

Q. 1. quid ſit votum?

R. Eſſe promiſſionem deliberatam Deo factam, de bono meliore: dicitur 1. *promiſſio*, qua nimirum ſe homo ad aliquid præſtandum adſtringit; ut diſtinguatur a ſimplici propoſito, quo aliquid ſe facturum conſtituit: dicitur 2. *deliberata*, ideſt cum pleno uſu rationis & libertatis: dicitur 3. *Deo facta*, unde differt a promiſſione quæ homini fit; quæque voti rationem proprie loquendo non habet: votum enim actus eſt Religionis, & ad genus latriæ pertinet, quæ ſoli debet ſupremo numini exhiberi: dicitur 4. *de bono meliore*: illud enim Deo vovemus, quod melius eſt facere, quam non facere: ſic nubere bonum eſt; melius vero, quo Deo liberius ſerviatur, a nuptiis abſtinere: adeoque promiſſio continentiæ in votis merito numeratur.

Q. 2. quotuplex ſit votum?

R. Duo in voto ſpectari poſſe, materiam ejus, & formam: materia voti res ipſa eſt, quæ promittitur: eoque ſenſu tot vota ſunt, quot ſunt bona meliora, quæ Deo promitti poſſunt, Virginitas ſcilicet, paupertas Evangelica &c. forma voti eſt, modus ipſe quo fit aut emittitur: ſicque gemina ejus diviſio eſt.

1. Aliud eſt votum *publicum*, aliud *privatum*.

2. Aliud eſt *ſimplex*, aliud ſolemne.

Publicum eſt, quod fit coram teſtibus, per quos probari & manifeſtari poſſit: *privatum* ſecreto, omnique amoto teſte emittitur.

Votum *ſimplex* eſt, promiſſio Deo facta abſque ſui traditione: *ſolemne* eſt, promiſſio Deo facta cum ſui ipſius traditione ad ea quæ promittuntur implenda; quando nimirum homo ſe ipſum

Deo

Deo dat ad obedientiam, paupertatem, & continentiam: hæc autem ſolemnis ſui ipſius traditio non fit, niſi ſuſceptione ordinis ſacri, vel Religionis approbatæ profeſſione, prout a *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo definitum eſt, libro 6. Decretalium, cap. unico *de voto & voti redemptione*, ubi declarat, *illud ſolum debere dici votum ſolemne, quod ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem.*

Q. 3. quomodo inter ſe comparentur votum ſimplex, & votum ſolemne?

℟. Sic inter ſe conferri, quomodo ſponſalia de futuro, & ſponſalia de præſenti, ſive matrimonium: quemadmodum enim in ſponſalibus, futurarum nuptiarum equidem promiſſio fit, nondum tamen faciunt ſibimet ſponſi mutuam ſuorum corporum poteſtatem; in matrimonio vero, per verba de præſenti, actualis corporum tranſigitur hinc inde donatio: ita qui votum ſimplex emittit, ſpondet quidem Deo; ſed nondum dat; e contra vero ſolemniter voventis promiſſio cum ſui ipſius traditione conjuncta eſt.

Q. 4. an votum quodlibet, ſive ſit privatum aut publicum, ſimplex aut ſolemne matrimonium dirimat?

℟. Negative, & dico ſoli hoc convenire voto ſolemni, quod ſacri ordinis ſuſceptioni annexum eſt, vel in aliqua approbata Religione emittitur: ſic definitum a *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo, cap. unico *de voto & voti Redemptione*, ubi decernit, " illud ſolum votum
,, debere dici ſolemne quantum ad poſt con-
,, tractum matrimonium dirimendum, quod
,, ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri or-
,, dinis, aut per profeſſionem ... *idemque a Con-*
,, *cilio Tridentino ſancitum his verbis*: (a) ſi quis
,, dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitu-
,, tos, vel regulares caſtitatem ſolemniter pro-
,, feſſos, poſſe matrimonium contrahere, con-
,, tractumque validum eſſe, non obſtante lege
,, Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nihil
,, aliud eſſe quam damnare matrimonium, poſ-
,, ſeque omnes contrahere matrimonium, qui
,, non ſentiunt caſtitatis, etiamſi eam vove-
,, rint, ſe habere donum, anathema ſit: eum
,, Deus id recte petentibus non deneget, nec
,, patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari.

(e) *ſeſſ. 24. can. 9.*

§. QUARTUS.

De impedimento cognationis.

Quartum impedimentum naſcitur ex cognatione: eſt autem cognatio triplex, naturalis, legalis, & ſpiritualis: de quibus ſigillatim dicendum. Unde ſit

SECTIO I.

De cognatione naturali.

Cognatio naturalis, ſive conſanguinitas eſt, *Vinculum perſonarum ab eodem ſtipite propinquo deſcendentium, vel quarum una deſcendit ab alia, carnali propagatione contractum.*

E. Definitio: dicitur 1. *vinculum perſonarum*, ex ſanguinis ſcilicet communione proveniens: dicitur 2. *ab eodem ſtipite propinquo deſcendentium*: ut intelligas conſanguineos dici non debere, quorum remotus eſt truncus; alioquin enim omnes homines forent conſanguinei, quia omnes ab Adamo comuni parente deſcendunt: dicitur 3. *vel quarum una deſcendit ab alia*: ne patris, & filii, aliorumque, progreſſu generationis, ſibimet recta linea ſuccedentium conjunctio videatur excludi.

In conſanguinitate tria attendenda ſunt: ſtipes, linea, & gradus.

Stipes eſt, perſona ipſa unde aliæ originem ducunt, quarum conjunctio quæritur.

Linea eſt collectio ſeu ſeries perſonarum, quæ ab eodem ſtipite deſcendunt, ejuſdemque ſanguinis participes ſunt.

Gradus eſt, generationis progreſſus, vel diſtantia conſanguineorum inter ſe, per unum generationis progreſſum: gradus porro in conſanguinitate dicuntur, ad ſimilitudinem graduum ſcalæ, quos ita decurrimus ut a proximo ad proximum aſcendatur.

Eſt autem linea duplex; recta una, collateralis ſive tranſverſalis altera.

Recta dicitur, juxta quam plures perſonæ ita ab uno ſtipite, carnali propagatione deſcendunt; ut una ſit ab altera genita, veluti filius a patre, nepos a filio, a nepote pronepos &c.

Eaque iterum duplex; deſcendentium ſcilicet & aſcendentium: licet enim reipſa una eademque ſint, ratione tamen ſic diſtinguntur, ut aſcendentium linea eſſe dicatur, quando a genitis ad genitores progreſſus fit, donec perveniatur ad ſtipitem; deſcendentium vero nominetur, quando a genitoribus ad genitos fit deſcenſus, puta a patre ad filium, a filio ad nepotem, & ſic una ſerie ad ultimum pervenitur: ſic in iſtis Matthæi verbis, (b) " Abra-
,, ham genuit Iſaac: Iſaac autem genuit Ja-
,, cob: Jacob autem genuit Judam: Judas au-
,, tem genuit Phares &c. *linea eſt deſcenden-*
,, *tium: in illis vero Sancti Lucæ*, (c) Jeſus e-
,, rat incipiens quaſi triginta annorum, ut pu-
,, tabatur, filius Joſeph: qui fuit Heli, qui fuit
,, Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi &c.
linea eſt aſcendentium.

(b) *Matt. 1. v. 2. & ſeqq.*

(c) *Luc. 3. 23. & ſeqq.*

Linea collateralis ſive tranſverſalis eſt: ſecundum quam variæ perſonæ ab uno ſtipite mediate, vel immediate deſcendunt, ipſæ tamen a ſe invicem non deſcendunt: ſic duo Iſaac filii, Jacob & Eſau, lineam inter ſe collateralem conſtituunt: uterque enim immediate ab Iſaac, mediate deſcendit ab Abraham, neuter vero ab altero.

Linea collateralis duplex, æqualis & inæqualis: æqualis eſt, quando gradus illorum quorum conſanguinitas quæritur, æquali, a communi ſtipite diſtant intervallo: ſic duorum fratrum par conſanguinitas eſt, uno namque gradu uterque diſtat a patre: inæqualis eſt, quando perſonarum a communi ſtipite diverſa diſtantia eſt: ſic frater & fratris filius ſunt in linea inæquali: frater enim a patre, in quo ſtipitem ponimus, diſtat uno gradu; filius vero fratris, ſecundo.

Jam ut cognoſcatur quo gradu conſanguinei ſe contingant, aut diſtent ab invicem, triplex regula dari ſolet, una quidem pro linea recta, pro collaterali duæ,

REGULA PRIMA.

Pro linea recta.

In linea recta aſcendentium & deſcendentium tot ſunt gradus, quot perſonæ, una deducta, ſtipite nimirum e quo copulatio incipit, exemplum ſit in genealogia Chriſti: Abraham genuit Iſaac: Iſaac genuit Jacob: Jacob genuit Judam: Judas genuit Phares: ecce tibi rectam lineam, quæ, ut prædiximus, vel aſcendentium eſt, ſi a *Phares* incipiendo ad *Abraham* uſque progrediare; vel deſcendentium, ſi ab Abraham ad Phares devenias: jam ſi quæris quanta graduum Abraham inter Phares diſtantia ſit, numera perſonas, quinque reperies, Abraham, Iſaac, Jacob, Judam, & Phares: dempto ſtipite, ſcilicet Abraham, ſuperſunt quatuor: igitur Abraham & Phares in quarto gradu conjuncti ſunt; Abraham & Judas in tertio; Abraham & Jacob in ſecundo; Abraham & Iſaac in primo: ſicque filius primum gradum conſtituit, nepos ſecundum, pronepos tertium, abnepos quartum.

REGULA SECUNDA.

Pro linea collaterali æquali.

In linea collaterali æquali eodem gradu perſonæ diſtant ab invicem, quo a communi ſtipite:

te: ſic ergo fratrum filii ſecundo ſe gradu contingunt, quia duobus gradibus ab avo communi ſtipite diſtant: & ſic deinceps; exemplum in Adamo ſit: Adam genuit Cain & Seth: Cain genuit Henoc: Henoch genuit Irad: Irad genuit Maviael, &c. porro Seth gennit Enos: Enos geuuit Cainam: Cainam genuit Malaleel, &c. ex regula præſcripta manifeſtum eſt, Cain & Seth in primo gradu; Henoc & Enos, in ſecundo; Irad & Cainam in tertio; Maviael & Malaleel in quarto conſanguineos eſſe; quia totidem gradibus a communi ſtipite Adamo recedunt.

REGULA TERTIA.

Pro linea collaterali inæquali.

In linea collaterali inæquali eo gradu ab invicem perſonæ diſtant, quo remotior recedit a communi ſtipite: id quod facile intelliges in eodem Adami exemplo ſiſtendo: Maviael & Malaleel quarto, ut prædictum eſt, conſanguinitatis gradu junguntur, quia ab Adamo communi ſtipite totidem gradibus ſeparantur, creſcat ex uno latere linea deſcendentium; Maviael Adæ abnepoti, Mathuſael adjungatur, de quo ſcriptura, *Maviael*, inquit, (a) *genuit Mathuſael*: quæritur quotus ſit inter Mathuſael & Malaleel gradus conſanguinitatis? reſpondeo quintum eſſe: Malaleel anim ex modo dictis, diſtat ab Adamo quarto gradu, Mathuſael vero in gradu quinto ponendus eſt: ergo Maleleel & Mathuſaal in quinto gradu conjunguntur.

(a) *Gen.* 4. 18.

Monitum.

Poſtremæ duæ de lineis collateralibus regulæ in ſolo jure Canonico locum habent: jus namque civile in linea collaterali ſiva æquali ſive inæquali eamdem regulem tenet, quæ pro recta linee juxta canones obſervatur; ut nimirum tot gradus ſint, quot perſonæ, donee ad communem ſtipitem ventum fuerit; adeoque ubi ſecundum jus Canonicum duo ſtatres aut ſorores in primo conſanguinitatis gradu locantur, quia uno gradu a ſtipite diſtant, juxta leges civiles in ſecundo gradu, pro perſonarum numero collocantut: Iſeac enim e. c. Jacob & Eſau tres perſonæ ſunt: ſubducto Iſaac in quo ſtipes eſt, remanent duæ perſonæ Jacob & Eſau: ſequitur ergo ut in ſecundo gradu jungantur: quod dictum de filiis, idem de nepotibus, pronepotibus &c. eſt intelligendum: ita ut graduum numerus ex lege civili, gradibus jure Eccleſiaſtieo conſtitutis, ſemper duplo major ſit, niſi ubi linearum eſt inæqualitas, ſi nimirum ex une parte reperiatur pronepos, qui non extat ax altera; tunc enim conſanguinitati pro unitate perſonæ, unus tantum gredus accedet.

Quod ſi quis hujus legum civilium a canonicis diſcrepantiæ cauſam quærat: Reſpondeo inde eſſe petendam, quod jus Canonicum ad numerum generationum, jus vero eivile ad numerum perſonerum in gradibus computandis reſpexerit: jure Canonico quæſitum in qua generationum hinc inde diſtantia, eſſent matrimonia permittenda eut prohibenda: jure civili non generationum, ſed perſonarum quæſitus eſt numerus, quibus paterna hæreditas obveniret. „ In legibus ſiquidem, *ait Alexander II. undecimo ſæculo Pontifex Maximus*, (b) ob nihil „ aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, ni„ ſi ut hæreditas vel ſucceſſio ab una ad alte„ ram perſonam inter conſanguineos defera„ tur: in canonibus vero ob hoc progenies „ computatur, ut aperte monſtretur, uſqoe ad „ quotam generationem a conſanguineorum ſit „ nuptiis ebſtinendum: ibi præſeribitut ut hæ„ reditas propinquis modu legitimo conſeta„ tur: hic vero ut recte & canonice intet fi„ deles nuptiæ celebrentur: in legibus diſtincte „ non numerantut gradus, niſi uſque ad ſex„ tam: in canonibus autem uſque ad ſeptimam „ diſtinguuntur generationem: hac igitur de cau„ ſa, quia hæreditates nequeunt deferri, niſi „ de una ad alteram perſonam, idcirco cura„ vit ſæcularis Imperator in ſingulis perſonis „ ſingulos præfigere gradus: quia vero nuptiæ „ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo „ ſacri canones duas in uno gradu conſtituete „ perſonas.

(b) *conſ. 35. cau.* ad Sedem Apoſtolicam: *quæſt.* 4.

His poſitis,

Dico 1. conſanguinitatem in quolibet gradu lineæ rectæ aſcendentium & deſcendentium eſſe jure naturali impedimentum matrimonium dirimens.

Conſtat hæc aſſertio ex intimo reverentiæ ſenſu, qui filiis erga parentes, ipſa natuta magiſtre inſitus eſt; quo factum eſt ut hujuſmodi concubitus aut patris cum filie, aut matris eum filio, netura rationalis ſemper exhorruetit: unde quovis tempore, ne ea quidem excepta ætate, in quo ſumma hominum raritas erat, ejuſmodi copula turpis & neſenda habita eſt: " inter eas „ perſonas, *inquit Nicolaus I. 9. ſæculo S. Pontifex*, (c) quæ parentum liberorumque locum „ inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſ„ ſunt, velut inter patrem & filiam, & avum „ & neptem, metrem & filium, aviam & ne„ potem: & uſque ad infinitum.

(c) *in reſp. ad conſulta Bulgarorum.*

Dico 2. conſanguinitatem in ptimo gradu lineæ collateralis ſimiliter jure naturæ eſſe impedimentum matrimonium dirimens.

Veritatem hanc natura ipſa ſuggerit, quæ hojuſmodi connubia averſatur, & conjunctionibus neſandis accenſet: indeque eſt, quod nullum, aut ſaltem rariſſimum, etiam inter barbaras Gentes tale reperiatur eaemplum: " cum igitur, *inquit Sanctus Auguſtinus*, (d) genus „ humanum poſt primam copulam viri facti „ ex pulvere, & conjugis ejus ex viri letere, „ marium fœminarumque conjunctione opus ha„ beret, ot gignendo multiplicaretur, nec eſ„ ſent ulli homines, niſi qui ex illis duobus „ nati fuiſſent; viri ſorores ſuas eonjuges ac„ ceperunt: quod profecto quanto eſt entiqu„ ius compellente neceſſitate, tanto poſtea fa„ ctum eſt damnabilius, Religione prohibente „ ... quod humano genere creſcente & multi„ plicato, etiam ioter impios Deorum multo„ rum ſalſorumque cultores ſic obſervari eer„ nimus; ut etiam ſi perverſis legibus permit„ tantur fraterna conjugie, melior tamen con„ ſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam: & „ cum ſorores accipere in matrimonium primis „ humani generis temporibus omnioo licuerit, „ ſic averſetur quaſi numquam licere potuerit.

(d) *lib. 15. de civit. cap.* 16.

Dico 3. conſanguinitatem in ſecundo & ulteriori gradu lioeæ collateralis, jure tantum Eccleſiaſtico matrimonium dirimere.

Idque evidenter ſupponit *Innocentius III.* extra: de divortiis cap. 8. teſpondens, infideles qui in ſecundo aut tertio conſanguinitatis gradu contraxerunt, ſi ad fidem convertantur, non eſſe ſeparandos; *ro quod in præmiſſis gradibus a Paganis, quoad eos, matrimonium licite ſit contractum, qui conſtitutionibus Canonicis non arctantur: quid enim ad nos*, inquit, *ſecundum Apoſtolum, de iis qui foris ſunt judicare*... quid quod antiquitus hujuſmodi matrimonia non ſolum jure Romanorum civili, verum & Canonico in Eccleſia permittebantur: ſic enim *Conſtantini* Magni ambæ filiæ *Conſtantina* & *Helena* nuptui datæ ſunt, *Conſtantina* quidem primum *Annibaliano* filio *Dalmatii* fratris *Conſtantini*, deinceps *Gallo* filio *Conſtantii*, fratris alterius ejoſdem *Conſtantini*: *Helena* vero *Juliano* alteri *Conſtantii* filio: adeoque tria hæc matrimonia inter patrueles, fratres ec ſorores, Eccleſia probante inita ſunt; unde ſequitur Eccleſiam primis ſæculis, conſanguinitatis impedimentum ultra gradus a lege civili præfixos non extendiſſe. " Experti ſumus, *ait ad propoſitum Sanctus Auguſtinus*, (e) in con„ nubiis conſobrinarum, etiam noſtris tempo„ ribus, propter gradum propinquitatis frater„ no gradui proximum, quam raro per mores fia-

(e) *de civit. lib. 15. cap.* 16

„ bat,

„ bat, quod fieri per leges licebat, quia id
„ nec divina prohibuit, & nondum prohibue-
„ rat lex humana.... quibus verbis videtur S.
„ Doctor alludere ad legem latam a *Theodoſio* Seniore, ne inter patrueles ac conſobrinos connubia jungerentur: *nam Theodoſius Imperator*, ait S. Ambroſius, (a) *etiam patrueles fratres & conſobrinos vetuit inter ſe conjugii convenire nomine, & ſeveriſſimam pœnam ſtatuit, ſi quis temerare auſus eſſet fratrum pignora.*

(a) Epiſt. lib. 8. Epiſt. 65.

Dico 4. conſanguinitatis impedimentum in linea collaterali, olim ad 7. uſque gradum protenſum fuiſſe.

Id conſtat ex Epiſtola Sancti *Gregorii* Magni ad *Felicem* Meſſanæ Epiſcopum: ex teſtimonio Sancti *Iſidori*: ex canone *de conſanguinitate*, qui *Nicolao II.* tribuitur: ex reſcripto *Alexandri II.* Pontificis Maximi, aliiſque multis canonibus, quorum magnam partem *Gratianus* decreto inſeruit. (b)

(b) cauſ. 35. quæſt. 5.

Dico 5. juxta præſentem Latinæ Eccleſiæ diſciplinam invalidum eſſe matrimonium inter perſonas io linea collaterali conſanguineas, uſque ad quartum incluſive geadum.

Ita ſancitum in Concilio *Lateranenſi IV.* ſub *Innocentio III.* Pontifice Maximo: " prohibitio
„ copulæ conjugalis, *ait canon quinquageſimus*,
„ quartom conſanguinitatis & affinitatis gra-
„ dum de cætero non exeedat; quoniam in
„ ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque
„ gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio gene-
„ raliter obſervari.... eum ergo jam uſque ad
„ quartum gradum prohibitio conjugalis copu-
„ læ ſit reſtricta; eam ita eſſe volumos per-
„ petuam oon obſtantibus conſtitutionibus ſu-
„ per hoc dudum editis, vel ab aliis, vel a
„ nobis, ut ſi qui contra prohibitionem hujuſ-
„ modi præſumpſerint copulari, nulla lon-
„ ginquitate defendantur annorum, cum diu-
„ turnitas temporum non minuat peccatum,
„ ſed augeat, tantoque graviora ſint crimina,
„ quanto diutius infelicem animam detinent
„ alligatam.

Ita patres Lateranenſes, quorum decretum intactum hactenus, infractumque permanſit, & ubique inviolabiliter in Latina Eccleſia obſervatur; ita ut niſi præceſſerit diſpenſatio, connubia inter conſanguineos ad quartum uſque gradum contracta, irrita atque invalida ipſo facto ſint.

Reſpondendum modo quæſtioni quæ ultro enaſcitur, quorſum Eccleſia impedimentum conſanguinitatis præfixerit? hujus conſtitutionis cauſam triplicem fuiſſe affirmo: prima petitur ex reverentia quam parentibus cæteriſque conſanguineis exhibendam, natura ipſa præſcribit: ſecunda ex caritate, quæ multiplicatis neceſſitudinum nexibus creſcit, latiuſque diffunditur: tertia ex neceſſitate reſrænandæ concupiſcentiæ, cui laxari habenæ viderentur, ſi illis indiſcrete permitterentur connubia, quos peopter conſanguinitatem cohabitare & converſari pletumque neceſſe eſt: " in uſu con-
„ ſanguineorum vel affinium, *inquit S. Thomas* (c) invenitur aliquid incongruum com-
„ mixtioni venereæ triplici ratione; primo
„ quidem quia naturaliter homo debet quan-
„ dam honorificentiam parentibus, & per con-
„ ſequens aliis conſanguineis, qui ex eiſdem
„ parentibus, de propinquo originem trahunt;
„ in tantum quod apud antiquos, ut *Valerius*
„ *Maximus* refert, noo erat fas filium ſimul
„ cum patre balneari, ne ſcilicet ſe invicem
„ nudos conſpicerent: manifeſtum eſt autem
„ ſecundum prædicta, quod in actibus ve-
„ nereis maxime conſiſtit quædam turpitudo
„ honorificentiæ contraria, unde de his ho-
„ mines verecundantur: & ideo incongruum
„ eſt, quod talis commixtio venerea fiat ta-
„ lium perſonarum ad invicem: & hæc cauſa
„ videtur exprimi *Levitici cap.* 18. ubi dici-
„ tur: *mater tua eſt, non revelabis turpitudinem*
„ *ejus*; & idem poſtea dicitur in aliis: ſecunda
„ ratio eſt, quia perſonas ſanguine conjunctas ne-
„ ceſſe eſt ad invicem ſimul converſari: unde ſi
„ non arcerentur a commixtione venerea, ni-
„ mia opportunitas daretur hominibus vene-
„ reæ commixtionis: & ſic animi hominum ni-
„ mis emolleſcerent per luxuriam: & ideo in
„ veteri lege illæ perſonæ ſpecialiter videntur
„ prohibitæ eſſe, quas neceſſe eſt ſimul com-
„ morari: tertia ratio eſt, quia per hoc im-
„ pediretur multiplicatio amicorum: dum enim
„ homo uxorem extraneam accipit, junguntur
„ ei ſpeciali quadam amicitia omnes conſan-
„ guinei uxoris, ac ſi eſſent conſanguinei ſui:
„ unde Auguſtinus dicit, 15. *de civitate Dei*,
„ cap. 16. *habita eſt ratio rectiſſima caritatis,*
„ *ut homines quibus eſſet utilis atque honeſta*
„ *concordia, diverſarum neceſſitudinum vinculis*
„ *necterentur, nec unus in uno multas haberet,*
„ *ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos.*

(c) 2. 2. quæſt. 154. art. 9. in corp.

Lege in ſonte totum illud Sancti Auguſtini caput, ubi multa in hanc rem præclariſſime dicta reperies: lege pariter S. Ambroſium in Epiſtola ad *Paternum* paulo ante citata.

SECTIO II.

De cognatione legali.

Cognatio legalis eſt, *propinquitas perſonarum, ex adoptione conſurgens*: eſt autem adoptio, *perſonæ extraneæ in filium & hæredem gratuita aſſumptio.*

Legalis cognatio contrahitur 1. ioter adoptantem & adoptatum, atque adoptati poſteros uſqoe ad quartum gradum: 2. inter uxorem adoptantis & adoptatum, & inter uxorem adoptati & adoptantem; 3. inter filios naturales adoptantis, & adoptatum.

Cum autem legibus ideo inducta probataqoe eſſet adoptio, ut is qui natura filius non erat, per gratuitam aſſumptionem, in filii locum reciperetur, ſive, ut verius dixerim, poteſtate legum naturæ defectui aliquatenus ſuccurrente, filius fingeretur; conſequens fuit ut nec inter eos poſſet vinculum matrimonii intercedere.

Itaque jam pridem civilis illa cognatio, etiam ſoluta per emancipationem adoptione, matrimonii impedimentum fuit inter adoptantem & adoptatum, & generaliter inter omnes perſonas, quæ propter adoptionem, liberorum parentumque loco ſunt, nititur hoc principio *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, in reſponſis ad conſulta Bulgarorum, *cap.* 2. ad probandum cognatione ſpirituali dirimi matrimonium.

„ Unde, *inquit*, inter eos non arbitramur
„ eſſe quodlibet poſſe conjugale connubium;
„ quandoquidem nec inter eos qui natura, &
„ eos qui adoptione filii ſunt, venerandæ Ro-
„ manæ leges matrimonium contrahi permit-
„ tunt .... *legibus porro Romanis quas citat*
„ *Pontifex ſic ſancitum*. (d) Adoptivus filius ſi
„ emancipetur, eam quæ patris adoptivi uxor
„ fuit, ducere non poteſt, quia novercæ lo-
„ cum habet: item, ſi quis filium adoptave-
„ rit, uxorem ejuſdem quæ nurus loco eſt, ne-
„ quidem poſt emancipationem filii, ducere
„ poterit, quoniam aliquando ei nurus fuit.

(d) Digeſtor. lib. 23. tit. 2. de Ritu nuptiarum.

Hoc ipſum impedimentum leges extendunt ad adoptatum, & filias naturales adoptantis, quaſi jure fraternitatis quod inter adoptatum, tanquam filium legalem adoptantis, & filias ejus naturales intercedit: cum hoc tamen diſcrimine, quod ſoluta vel per mortem patris legalis, vel per emancipationem adoptione, nuptiarum obſtaculum ceſſat, quia, inquiunt leges, poſt emancipationem adoptatus extraneus efficitur: *Si qua per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit*, ait Nicolaus I. Ibid. *quamdiu durat adoptio, inter me & ipſam nuptiæ conſiſtere non poſſunt* .... " per adoptionem quæ-
„ ſita fraternitas, *inquiunt civiles leges* (e) eo
„ uſque impedit nuptias, donec manet ado-
„ ptio: ideoque eam quam pater meus ado-
„ ptavit & emancipavit, potero uxorem du-
„ cere: æque, etſi me emancipato, illam in po-

(e) in digeſt. Ibid.

„ teſtate retinuerit, poterimus jungi matrimo-
„ nio.

Si cauſa hujus diſcriminis quæritur, cur nimirum adoptatus poſt emancipationem poſſit nubera cum filia adoptantis, nequeat vero poſt mortem ejus, cum illius uxore vidua contrahere matrimonium? Reſpondeo non aliunde eſſe petendam quam ex publica honeſtate, & revarentia quæ major ſane eſſa debet erga eos qui nobis patris matriſve loco fuere; qoam arga aos qui fratrum aut ſororum nomen, propter adoptionem aliquando habuerant.

Circa hoc impedimentum quod legibus civilibus conſtitutum, quondam Eccleſia acceptavit, ſuæque diſciplinæ accomodavit, nihil hactenus neque a ſummis Pontificibus, nec a Synodis, nec nominatim a Concilio Tridentino mutatum: itaque vigere etiamnum iiſdemqua limitibus contineri, quos ei *Nicolaus I.* ſæculo IX. præſcripſerat, communis Theologorum & juriſperitorum ſententia eſt.

SECTIO III.

De cognatione Spirituali.

Ad normam legalis cognationis, ſpiritualis eſt inſtituta; eamdemque debere eſſe matrimonii contracti & contrahendi impedimentum, decretum eſt: de ea ſic loquitur *Nicolaus I.* in reſponſis ad conſulta Bulgarorum ſæpe laudatis, capit. 2. " Ita diligere debet ho-
„ mo eum, qui ſa ſoſcipit ex ſacro Fonte, ſi-
„ cut patrem: quin imo quanto præſtantior
„ eſt ſpiritus carne, ... tanto magis ſpiritua-
„ lis pater in omnibus eſt a ſpirituali filio di-
„ ligendus.....: nulla vero inter eos & filios
„ eorum conſanguinitas eſt, quoniam ſpiritus
„ ea quæ ſanguinis ſunt, neſcit: caro enim
„ ſecundum Apoſtolum concupiſcit adverſus
„ ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem; hæc
„ enim invicem adverſantur: eſt tamen alia
„ inter eos gratuita & Sancta commonio, quæ
„ non eſt dicenda conſanguinitas, ſed potius
„ habenda ſpiritualis proximitas: unde inter
„ eos non arbitramur eſſe quodlibet poſſe con-
„ jugale connubium; quando quidem nec inter
„ eos qui natura, & eos qui adoptione filii
„ ſuot, venerandæ Romanæ leges matrimo-
„ nium contrahi permittunt.

Eſt autem cognatio ſpiritualis, ut ex modo dictis facile poteſt colligi, *conjunctio, ſeu propinquitas perſonarum, orta ex quodam ſpirituali officio, quod quis alteri exhibuerit.*

De ea quæri poteſt,

1. Quænam ſpiritualia officia talem cognationem importent?

2. A quibus perſonis & inter quas contrahatur?

3. Quo jure matrimonii ſit impedimentum? Quæ ut breviter diluam,

Dico 1. Spiritualia officia e quibus ſequitur cognatio; duo eſſe, baptiſmum & confirmationem: eorum enim duntaxat canones meminerunt, nec immerito: quid enim baptiſmum & confirmationem adminiſtrant, vel qui baptizandorum & confirmandorum ſuſceptores ſunt, aut patrini, ſpiritualem eis cenſentur generationem conſarre: quemadmodum igitur carnalis cognatio oritur ex generatione carnali, ita ſpiritualis ex ſpirituali reſultat: " ſi ergo, *inquit Nicolaus I. ibidem*, inter eos non contra-
„ hitur mattimonium quos adoptio jungit;
„ quanto potius a carnali oportet inter ſe con-
„ tubernio ceſſare, quos per cœleſte Sacramen-
„ tum regeneratio Sancti Spiritus vincit? lon-
„ ge igitur congruentius filius patris mei, vel
„ frater meus appellatur is, quem gratia di-
„ vina, quam quem humana voluntas, ut fi-
„ lius ejus, vel frater meus eſſet elegit; pru-
„ dentiuſque ab alterna corporis commixtione
„ ſecernimur, quoniam Spiritus Sanctus ſua
„ nos caritate coadunavit, quam ſi vel carna-
„ nalis neceſſitudo, vel invicem nos mutabile
„ cujuſdam corruptibilis hominis arbitrium co.
„ pulaſſet.

Idem longe anta in Synodo quini-ſexta (a) legimus conſtitutum: " in nonnullis autem lo- (a) *anno* 692.
„ cis, *inquiunt patres can.* 53. cognovimus,
„ quoſdam qui ex Sancto & ſalutari baptiſma-
„ ta infantes ſuſcipiunt, poſtea quoque cum
„ matribus eorum viduis matrimonium con-
„ trahere: ſtatuimus ut in poſterum nihil fiat
„ hujuſmodi: ſi qui autem poſt præſentem
„ canonem hoc facera deprehenſi fuerint, ii
„ quidem ab illicito matrimonio deſiſtant:
„ deinde & fornicatorum pœnis ſubjiciantur.

Quin & civilibus principum ſanctionibus huoc obicem nuptiis fuiſſa oppoſitum, ex legibus *Juſtiniani* Imperatoris eſt manifeſtum, (b) ubi *ea perſona omnino ad nuptias venire prohibenda decernitur, quam aliquis, ſive alumna ſit, ſive non, a ſacro ſuſcepit baptiſmate: cum nihil aliud ſic inducere poſſit paternam affectionem, & juſtam nuptiarum prohibitionem, quam hujuſmodi nexus, per quem Deo mediante animæ eorum copulatæ ſunt.* (b) *l.* 26. *cod.* de nuptiis.

Nec cuiquam ſcrupulum moveat, quod in antiquis canonibus ubi de ſpirituali cognatione tractatur, ſolius fere baptiſmi, non confirmationis mentio fiat: eadem enim in utroque Sacramento vis ſpiritualiter regenerandi a majoribus agnoſcebatur, ita ut in *baptiſmo* ſpiritualis nativitatis exordium, in *confirmatione*, ejuſdem conſummatio atque perfectio eſſet: quo ſenſu dictum a patribus Laodiceni concilii, can. 48. *oportet eos qui illuminantur poſt baptiſma inungi ſuper cæleſti chriſmate, & eſſe regni Chriſti participes*.....& a Sancto Cypriano: (c) patum eſt eis (neophytis) manum im- (c) *Epiſt.* 72.
„ ponere ad accipiendum Spiritum Sanctum,
„ niſi accipiant & Eccleſiæ baptiſmum: tunc
„ enim plene Sanctificari, & eſſe filii Dei
„ poſſunt, ſi Sacramento utroque naſcantur....
qua itaque ratione ex baptiſmo, pariter ex confirmationis officio oriri ſpiritualis cognatio putabatur.

Dico 2. Utroque hoc officio ab iis tantum contrahi cognationem ſpiritualem, qui Eccleſiæ legibus ſubditi ſunt: cognatio enim ſpiritualis eſt impedimentum Eccleſiaſtico jure inductum: ergo ad eos tantum pertingit, qui Eccleſiæ legibus ſubjacent: unde ſequitur,

1. Infideles & catechumenos, qui in caſu neceſſitatis baptizant, cognationem hanc non contrahere, quia de Eccleſia non ſuot.

2. Hæreticos qui Baptiſmum & confirmationem adminiſtrant, aut in alterutro ſunt ſponſores ſive patrini, cognationem hanc, & ex illa ſequens impedimentum contrahere: quamquam enim extorres ab Eccleſia ſint, & propter ſuam perfidiam excommunicati, non ideo quia rebelles ſuot, putari debent ab ejus juriſdictione immunes; ſed ei ſemper ſubditi manent, propter Characterem baptiſmi, quem in hæreſi indelebiliter gerunt.

3. Catholicos cognationem hanc & impedimentum ex illa reſultans ſine dubitatione contrahere, etiam ſi in caſu neceſſitatis baptizaverint: cum enim canones talem exceptionem non faciant, ſequitur ſpiritualem cognationem caſu neceſſitatis non impediri: excipiendus tamen eſt caſus, quo quis proprium filium impellenta neceſſitate baptizaret: nullam enim ab illo cum uxore ſua cognationem iniri, a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo definitum: " ſi ſupra dictus genitor, *inquit*,
„ *apud Gratianum in decreto*, (d) filium ſu- (d) *cauſ.* 30. *quæſt.* 1.
„ um corpore morientem aſpiciens, ne ani-
„ mam perpetua morte pareuntem dimitte-
„ ret, ſacri unda baptiſmatis lavit; ....bene
„ feciſſe laudatur; & idcirco ſuæ uxori ſibi jam
„ legitime ſociatæ, impune, quamdiu vixerit,
„ judicamus manere conjunctum, nec ob hoc
„ aliquatenus ſeparari debere. Ita Pontifex. Attende, lector, ad verba: *ſuæ uxori ſibi jam legi-*

time

ſimæ ſocietas: unde facile colliges eum qui prolem illegitimo concubitu ſuſceptam in neceſſitate baptizaret, cognationem ſpiritualem cum matre fornicatia contracturum, adeoque invalide cum illa nuptias initurum.

4. Infidelem qui fidem amplectitur, poſſe validas & licitas nuptias obire cum perſona quam baptizarit, cum adhuc in infidelitate eſſet: idemque de Catechumeno ſentiendum, qui nondum ſacro fonte expiatus, Sacramentum baptiſmi alteri contulerit.

5. Hæreticum quando redit ad unitatem, ſeparari debere a conjuge quam baptizarit, vel cujus ſponſor fuerit in baptiſmo.

Caſus hic occurrit, multorum judicio difficilis: ſæpe contingit, inter magnates præſertim ac principes, ut quis a parentibus ad prolem de ſacro fonte ſuſcipiendam electus, non per ſe ipſum, ſed per procuratorem hoc munere defungatur: quæritur a quo ſpiritualis cognatio contrahatur, an ab eo quem parentum voluntas elegit, an ab illo quem ipſe delegavit, ut tale officium ſuo nomine adimpleret?

Quidquid aliqui in contrarium ſentiant; Reſpondeo non a procuratore ſive delegato contrahi cognationem, ſed ab eo cujus nomine agit: ita declaratum a ſacra Cardinalium congregatione, teſtatur *Navarre*: (a) & merito quidem. Procurator enim non ſuo, ſed mittentis nomine agit: item procurator cauſa mere inſtrumentalis, mittens vero eſt principalis. *Deinde*, ad hoc officium non procurator, ſed qui eum miſit, electus eſt: quidquid ergo cognationis ſpiritualis ex tali officio ſequitur, non in procuratorem, ſed in mittentem redundat.

(a) *lib. 5. conſiliorum.*

At, *inquis*, ad contrahendam ſpiritualem cognationem, contactus baptizati requiritur. Porro infantem baptizatum non tangit niſi procurator, ejus a quo eſt delegatus, nomine agens: ergo &c.

℟. Diſtinguo maj. contactus requiritur, vel *immediatus* vel *mediatus*, concedo: *immediatus*, nego maj. jam planum eſt, electum a parentibus ſuſceptorem, quamquam per ſe ipſum (quippe abſens) immediate infantem non tangat; mediante tamen procuratoris manu vicaria tangere: quidquid enim procurator in hoc negotio agit, ex mittentis voluntate facit atque imperio.

Rurſum diſputas: ſi quis parochus, ais, alterum Sacerdotem ad baptizandum vice ſua ſubſtituat; ſpiritualem cognationem, non parochus contrahit, ſed ab eo delegatus ſacerdos. ergo a pari non in mittentem ſuſceptorem, ſed in eum qui miſſus eſt, ſpiritualis cognatio recidit.

℟. Nego conſeq. & parit. qui enim parochi vice baptizat, non baptizat parochi nomine, ſed ſolius Chriſti cujus eſt immediatus miniſter, cujuſque perſonam gerit: adeoque ad illum, non ad parochum ſpiritualis cognatio pervenit; e contra vero qui infantem de fonte levat: non ſuo, ſed mittentis nomine agit, unde non illum ſed mittentem cognatio afficit.

Dico 3. Juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam ſpiritualem cognationem intervenire, 1. Inter patrinum & matrinam cum baptizato, ſimulque cum baptizati patre & matre: 2. inter baptizantem & baptizatum: 3. inter baptizantem, & Patrem ac Matrem baptizati: in confirmatione vero inter patrinum ac matrinam cum confirmato, & patre ac matre confirmati: cæteras vero antiqui juris ſpirituales cognationes a Concilio Tridentino eſſe abolitas. " Docet ex-
„ perientia, *ajunt Patres*, (b) propter multitudi-
„ nem prohibitionum multoties in caſibus pro-
„ hibitis ignoranter contrahi matrimonia, in qui-
„ bus vel non ſine magno peccato perſeveratur,
„ vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur:
„ volens itaque Sancta Synodus huic incommo-
„ do providere, & a cognationis ſpiritualis im-
„ pedimento incipiens, ſtatuit ut unus tantum ſi-
„ ve vir, ſive mulier juxta ſacrorum canonum
„ inſtituta, vel ad ſummum unus & una bapti-
„ zatum de baptiſmo ſuſcipiant; inter quos ac
„ baptizatum ipſum, & illius patrem & ma-
„ trem, nec non inter baptizantem & bapti-
„ zatum, baptizatique patrem ac matrem tan-
„ tum ſpiritualis cognatio contrahatur .... ea
„ quoque cognatio quæ ex confirmatione con-
„ trahitur, confirmantem & confirmatum, il-
„ liuſque patrem & matrem, ac tenentem non
„ egrediatur: omnibus inter alias perſonas hu-
„ jus ſpiritualis cognationis impedimentis om-
„ nino ſublatis.

(b) *ſeſſ. 24. de Reform. matr. c. 2.*

Dico 4. nec naturali nec divino jure, ſed humano tantum Eccleſiaſtico ac civili, cognationis ſpiritualis impedimentum eſſe invectum; quod enim per hujuſmodi cognationem matrimonium vel impediatur vel irritetur, nec ſcriptura, nec traditio, nec denique lex naturalis inſinuat: ergo juris tantum humani hoc impedimentum eſt, legibus Eccleſiaſticis & civilibus inſtitutum: unde ſequitur quod auctoritate Eccleſiæ tolli poſſit.

Contra opponitur decretum quoddam ſummis Pontificibus *Deuſdedit*, & *Zachariæ* a Gratiano attributum, (c) ubi legitur, *quod non oporteat filiam quemquis de Sacro fonte ſuſceperit, filio ſuo in matrimonium tradere, quia in divina ſententia Germani eſſe inveniuntur*: ergo in jure divino impedimentum hoc continetur.

(c) *cauſ. 30. quæſt. 3. can. 3.*

℟. Dato antecedente nego conſeq. & dico a ſummis Pontificibus non eo ſenſu *divinam* hanc dici ſententiam, quaſi vel in ſcriptura vel in traditione reperiatur, cum in ſacris his fontibus nullibi extare certiſſimum ſit; ſed eo tantum ſenſu quo Eccleſiæ decreta ad Sanctitatem & ſeveritatem diſciplinæ ſpectantia, propter ſpiritum Sanctum a quo diriguntur, *divina* dicuntur: ſi enim decretum illud in rigore *Divinum* foret, quomodo *divinas* vocamus Evangelii ſanctiones; numquam illud mutare aut invertere Eccleſia præſumpſiſſet: atqui auctoritate Eccleſiæ impedimentum illud in Concilio Tridentino ſublatum eſt; ita ut libere modo poſſit ſuſceptoris filius, cum ejus ſuſcepta contrahere matrimonium: ergo &c.

§. QUINTUS.

De impedimento criminis.

5. Dirimens impedimentum eſt, *crimen*, quantum ad præſens attinet, genere duplex, homicidium ſcilicet & adulterium: ita tamen ut ſecundum canones non ſemper matrimonium reſolvant, ſed certis tantum in caſibus, quos juvat breviter explicare.

1. Eſt, quando conjux conjugis mortem efficaciter eſt machinatus, poſt adulterium cum ejus conſorte commiſſum. ſtare enim non poſſe hujuſmodi matrimonium, ab Alexandro III. Pontifice Maximo definitum, cap. *ſuper hoc*: extra: *de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*. " Tibi reſpondemus, *inquit*, quod
„ ſi adulter eſt in mortem uxoris aliquid machina-
„ tus, ſive fidem dedit, ſive non, quod ea de-
„ functa hanc eſſet ducturus, ſecundum canones
„ ab ejus conſortio prohibetur: & hæc prohibi-
„ tio perpetuo eſt ſervanda.

2. Eſt, cum ea amborum conſenſu, etiam non interveniente adulterio, alter conjugum occiditur. Regulam hanc tradit *Cæleſtinus III.* S. Pontifex, cap. *laudabilem*: extra: *de converſione infidelium*. " Interrogaſti, *inquit*, de Sara-
„ cenis, qui dum in captivitate eſſent, qua-
„ rumdam Chriſtianarum viros, earum inſidiis
„ & machinationibus occiderunt; utrum quia
„ poſtea per ipſas ad fidem Chriſtianam con-
„ verſi ſunt, eas de jure poſſint accipere in
„ uxores; vel, ſi duxerint, conjugium teneat
„ eorumdem? hic Triburienſis Concilii regula
„ contenti ſumus, aſſerentis quod ſi in mortem
„ ipſorum malitioſe fuerint machinatæ, licet
„ earum ſtudio ad fidem acceſſerint; tamen
„ nec eis adhærere debent, nec ſunt, ſi adhæ-
„ ſerint, tolerandi.

3. Eſt, quando committitur adulterium cum promiſſione reciproca matrimonii poſt conjugis obitum ineundi: ita definitum a patribus Concilii Triburienſis, (a) canone 40. " Audivimus, *inquiunt*, rem execrabilem, quemdam nefario fornicationis opere, alicujus uxorem, vivente eo commaculaſſe, & in augmentum iniquitatis juramento confirmaſſe, ſi legitimum ſupervixiſſent ambo maritum, ut ille fornicator, illa adulteram adulterio pollutam ſibi aſſociaret Thoro & legitimo matrimonio .... tale connubium anathematizamus: non licet ergo, nec Chriſtianæ Religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua pollutus eſt adulterio.

(a) *anno* 895.

4. Eſt, cum quis vivente legitima conjuge, init & conſummat cum altera matrimonium: hanc enim mortua uxore ducere nequit. Ita Alexander III. cap. *ex Litterarum*: Extra: *de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*. Patitur tamen hæc Regula exceptionem, ſi nimirum bona fide putaverit mulier, virum cui nubebat, ab omni præcedente conjugio eſſe liberum, aut ſi poſtquam fraudem præreſcivit, ab adulteri cohabitatione ceſſaverit: ita ab eodem Pontifice definitum ibidem. cap. *Propoſitum*. „ Propoſitum eſt nobis, *inquit*, quod vir quidam uxorem habens, ſibi aliam hujuſmodi rei inſciam copulavit: ſed prima mortua oitityr diſcedere a ſecunda ..... licet autem in canonibus habeatur, ut nullus (ſibi) copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime cui fidem dederat, uxore ſua vivente, vel quæ machinata eſt in mortem uxoris: quia tamen præfata mulier erat inſcia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum eſt, ut prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi mulier divortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.

Idem ſancitum ab *Innocentio* III. cap. *veniens*: (b) ubi „ veniens, *inquit*, ad præſentiam noſtram N. laicus, humili inſinuatione monſtravit, quod cum in civitate Lemovicenſi quamdam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens Meſſanam advenit, ubi M. mulierem inſciam, quod aliam haberet uxorem, ſibi ſolemniter copulavit: verum cum eidem pœnitentia fuiſſet injuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriam rediiſſet, uxorem ſuam inveniens carnis debita perſolviſſe, ad Meſſanam rediit civitatem, & ſupradictæ M. tamquam legitimæ cohabitavit uxori .... licet autem vivente uxore legitima, prædictam M. ſibi copulare nequiverit in uxorem: quia tamen uxore defuncta, utpote a lege ipſius ſolutus, in eamdem M. de novo potuit matrimonialiter conſentire, dummodo non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris: mandamus quatenus ſi eſt ita, eidem N. ut ſupradictæ M. affectu adhæreat conjugali, licentiam concedatis.

(b) *Ext.* de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adulterium.

Quæritur quo jure criminis impedimentum nitatur?

℞. Juris poſitivi, civilis & Eccleſiaſtici eſſe: quod enim divini non ſit, ex matrimonio Davidis cum Bethſabee certo colligitur: merito autem legibus principum & canonibus Eccleſiæ inſtitutum, ut hoc ſaltem fræno adulteria, & iniquæ contra legitimos conjuges machinationes cohiberentur, dum ſciret homines his criminibus non poſſe ad matrimonium perveniri.

§. SEXTUS.

De Impedimento diſparitatis cultus.

Cultus diſparitas non debet in præſenti intelligi de quavis Religionis diverſitate, ſed de ea tantum quam baptiſmus, & carentia ejuſdem inducit: quando nimirum alter conjugum eſt baptizatus, alter vel Judaiſmum, vel Idololatriam, vel quamvis alteram falſam profitetur Religionem nomini Chriſtiano contrariam: atque hoc impedimentum eſt, de quo modo agimus, pro cujus explicatione

Dico 1. Neque naturali, neque poſitivo divino, ſed ſolo Eccleſiaſtico jure eſſe inductum. Nam

1. Cultus diſparitas nihil habet matrimonii naturæ contrarium: tam enim definitio matrimonii connubio convenit gentilem inter & Chriſtianum contracto, quam nuptiis quas ineunt, Chriſtianam utrimque profitentes Religionem.

2. Hujuſmodi matrimonia in ſcripturis nullibi irrita declarantur: quin e contra in ſacris Litteris legitur, Salomonem duxiſſe in matrimonium filiam Pharaonis, a veri Dei cultu alienam, & Sanctam fœminam Eſther Aſſuero Gentili nupſiſſe. In ipſis Eccleſiæ primordiis præcipit Apoſtolus, ne conjux fidelis diſcedat ab infideli, niſi prior ipſe diſceſſerit. (c) Idemque multis exemplis oſtendi poteſt: nam Sancta Monica Auguſtini mater cum Patricio viro Ethnico matrimonium contraxit, ut reſtatur ipſe S. Auguſtinus, lib. 9. confeſſionum cap. 9. Sancta Clotildis Chriſtiana, Clodovæo Francorum Regi idololatriæ nexibus adhuc implicato; Sancta Anaſtaſia Publio falſorum numinum cultori; Sancta Cæcilia Valeriano nondum Chriſtiano; & alii denique multi, viris aut fœminis a vera Religione remotiſſimis connubio juncti ſunt.

(c) 1. *Cor.* 7.

Quod igitur hujuſmodi matrimonia pro irritis jam pridem habita ſint, hodieque habeantur, in cauſa fuit, non jus divinum aut naturale, ſed Eccleſiaſticum, non tam canone aliquo, quam more populi Chriſtiani, & priſca conſuetudine, vim legis habente, inductum: cujus quidem moris tam antiqua origo eſt, ut jam ante Gratiani & Magiſtri ſententiarum tempora baptizatorum cum non baptizatis connubia pro irritis per univerſam Eccleſiam haberentur: quo factum eſt, ut S. Thomas, omneſque deinceps Theologi, & canonici juris interpretes ſecundum majorum doctrinam & populi Dei conſuetudinem aſſeruerint, diſparitatem cultus eſſe impedimentum matrimonium dirimens.

Dico 2. cauſis juſtiſſimis nubendi libertatem hoc obice fuiſſe arctatam; tum quod indignum videretur, miſceri membra Chriſti, cum membris Diaboli; tum quod matrimonium a Chriſtianis non aliter ſuſcipi debeat, quam ut eſt legis Evangelicæ Sacramentum, cujus capaces non ſunt, quos nondum baptiſmus regeneravit; tum ut fidelium connubia, & quæ de iis oboriri poterant quæſtiones, ad Eccleſiaſticum tribunal omnino revocarentur, quod quomodo fieret, ſi conjugum alter Infidelis eſſe permitteretur. Eccleſia enim de iis qui foris ſunt, & intus numquam fuerunt, non habet ferendi judicii poteſtatem, ut docet Apoſtolus: tum ad vitandum ſubverſionis periculum, quod tum fideli conjugi, tum proli naſcituræ præſentiſſimum immineret: *qui tetigerit picem*, ait ſcriptura, (d) *inquinabitur ab ea*: decebat ergo ut locum haberet in Eccleſia Chriſtiana Dei edictum, quo Iſraelitis olim prohibuerat, ne cum gentilibus in contrahendis nuptiis miſcerentur. (e) *Ne ineas pactum*, inquiebat, *cum hominibus illarum regionum ...... nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos, in Deos ſuos*. Hinc ab Apoſtolo dictum, 1. ad Corinthios 7. *cui vult nubat, tantum in* Do-

(d) *Eccli.* 13. 1.

(e) *Exod.* 34.

Domino. Et 2. ad Corinthios 6. v. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus: quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate* &c. ergo &c.

Q. De Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis quid ſit ſentiendum?

℟. Vel de Græcorum vel de Latinorum diſciplina quæſtio iſta movetur.

Ad Græcos quod attinet, videntur apud illos hujuſmodi matrimonia, non illicita tantum, ſed & invalida pridem fuiſſe: in ſynodo
(a) *anno 692.* enim quini ſexta (a) canona 72. conſtitutum, „ non licere virum orthodoxum cum muliere „ hæretica conjungi, neque orthodoxam cum „ viro hæretico copulari; & ſi quid ejuſmodi „ a quoquam factum apparuerit, irritas nu„ ptias exiſtimari, & nefarium conjugium de„ bere diſſolvi: nec enim (*addunt*) ea quæ „ non ſunt miſcenda, miſceri, nec ovem cum „ lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti „ parte conjungi oportet....

Quo canone hæreticorum cum Catholicis matrimonia non modo prohiberi, ſed & irrita fieri, juris orientalis interpretes obſervarunt. „ Qui enim ſimul ita vivunt, *ait Zonaras in* „ *hunc locum*, ut eorum animi in iis quæ ad „ fidem pertinent contrario modo affecti ſint, „ quo pacto in aliis rebus convenire poſſe „ quiſpiam arbitretur? & quorum ſenſus in „ iis quæ ſunt fidei, quorum prima eſt atque „ præcipua ratio, minime congruunt, quo pa„ cto inter ſe æquis animis, in reliqua vitæ „ ſocietate communicabunt?

Ad Latinos vero quod ſpectat, equidem illicita ſunt hæreticorum cum catholicis matrimonia, nec niſi gravibus de cauſis permittenda; irrita tamen nec olim fuerunt, nec modo ſunt: quod quidem invalida non ſint, Concilii Tridentini canon demonſtrat. „ Si quis di-
(b) *Seſſ. 24. can. 5.* „ xerit, *inquit*, (b) propter hæreſim..... diſ„ ſolvi poſſe matrimonii vinculum; anathema ſit..... idemque adſtruit præſens quæ obſervatur diſciplina, in iis locis ubi catholici permixtim cum hæreticis vivunt: hic enim hujuſmodi matrimonia, quia plerumque ſine Reipublicæ, & civilis commodi perturbatione impediri non poſſent, ab Eccleſia tolerantur ac conceduntur. *Prohibemus* (ajebat non ita pridem Caſtorienſis Epiſcopus, per conſœderatas Bataviæ provincias Vicarius Apoſtolicus, in decreto de hac relato) *prohibemus ſub pœna ſuſpenſionis ab officio miſſionis, omnibus miſſionariis, ne quis perſonas quarum altera eſt Acatholica, nobis inconſultis, & ſine ſpeciali noſtro conſenſu præſumat conjungere*.

Cæterum generatim hujuſmodi nuptias, nullo prævio Eccleſiæ conſenſu fœderatas, illicitas eſſe, antiqui canones probant quibus Latina Eccleſia inviolabiliter hæſit: & vero ſi hæreticus Eccleſiam non audiens haberi debet ſicut Ethnicus & publicanus, ut præcipit Chriſtus in Evangelio: ſi ab ejus conſortio fugiendum juxta Apoſtoli ſententiam: *Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita*: (c) ſi jugum cum infidelibus ducere, eo-
(c) *ad Tit. 1. 10.* dem monente Apoſtolo nefas eſt: manifeſto ſequitur catholicorum cum Hæreticis matrimonia illicita eſſe, nec poſſe ſine gravi peccato iniri: quocirca in iis locis ubi catholici cum hæreticis permiſcentur, nihil magis paſtoribus cordi eſſe debet, quam ut fideles ab hujuſmodi nuptiis contrahendis deterreant.

§. SEPTIMUS.

De Impedimento Violentiæ.

Quia vis metum generat, metus vero non poteſt cum voluntario conſenſu conſiſtere, quem abſolute matrimonii contractus requirit; ideo impedimentis matrimonium dirimentibus violentia accenſetur. Sciendum porro metum, quem violentia incutit, vel eſſe gravem, vel levem.

Gravis eſt, *trepidatio mentis, propter imminens malum arduum*: ut ſi quis timore mortis, mutilationis, ſervitutis, carceris, aliorumque id genus, quæ averti aliter non poſſint malorum, cogatur matrimonio cum illa quam ſummopere averſatur, præbere conſenſum: metus hic dicitur, *cadens in conſtantem virum*.

Levis eſt, *hominis ſe ipſum male torquentis trepidatio, propter leve quodvis malum*: ut ſi quis malit matrimonio conſentire, quam nummorum aliquot, vel pallii facere jacturam: illeque dicitur *cadere in virum imbecillem & inconſtantem*.

Matrimonium metus levis non dirimit, quia non impedit conſenſum; gravis, jure naturæ diſſolvit. Nam ſi in cæteris de quibus paciſci homines ſolent, plena libertas requiritur; quanto id magis neceſſarium eſt putandum in nuptiis, ubi corporum animorumque conjunctio fit, quæque ſemel initæ indiſſolubiles ſunt, nec ad inſtar aliorum contractuum reſcindi facile poſſunt? ita a ſummis Pontificibus, *Alexandro III.* cap. *cum locum*: Extra: *de ſponſalibus & matrimonio*: & cap. *veniens*: & cap. *ſignificavit*: extra: *de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*: & ab *Innocentio III.* cap. *conſultationi*: extra: *de ſponſalibus & matrimonio*: non conſtitutione arbitraria, ſed ex ipſius naturæ præſcriptione decretum.

Notandum tamen & debere metum certis conditionibus circumſcribi, ut vere cenſeatur reſcindere matrimonium.

1. Eſt, ut a cauſa extrinſeca inferatur: hinc ſi quis ſanitati ſuæ metuens, de conſilio medici inierit matrimonium; ſtat vinculum nuptiarum, quia metus ille cauſam naturalem & intrinſecam habuit.

2. Eſt, ut injuſte metus inferatur: cui enim juſte incutitur, ut ab eo conſenſus obtineatur, nulla injuria fit: hinc valide nubit, quem judex damnavit laqueo, niſi malit conſtupratam puellam ducere; quod facile intelliget qui advertet tales nuptias, etſi actu involuntariæ ſint, voluntarias tamen in cauſa fuiſſe, quia libere vitiavit virginem, eoque crimine meruit ad eam ducendam compelli.

3. Eſt, ut metus inferatur ad obtinendum conſenſum in matrimonium, ſive eo fine, ut nuptiæ fiant: quamobrem ſi parentes vel conſanguinei puellæ, cum illa in ſtupro deprehenſum pudicitiæ invaſorem trucidare velint; ipſe vero ut eorum mitiget animos, ſponte ſe ad matrimonium offerat, nuptiæ valent, quia mortem inferre ei volebant exacerbati parentes, in ultionem dedecoris puellæ illati, non ad extorquendum conſenſum in matrimonium, cujus exigendi penes judices eſt poteſtas.

Quia vero haud infrequentes moveri ſolent de illata violentia, & metu ex illa ſecuto quæſtiones, eoque prætextu plerique petunt nuptiarum reſciſſionem; cavendum judicibus ad quos harum litium diſcuſſio, ac deciſio pertinet, ne nimium feſtinanter ſententiam ferant, ſed ſerio ac mature quæ vis facta fuerit, quis metus inde ſecutus expendant: deinde conditionum, perſonarum, ac ſexuum habeant rationem: poteſt enim metus aliquis in viro levis cenſeri, qui in muliere propter minorem animi vigorem atque conſtantiam gravis haud immerito putaretur: pariter in triviali ac plebejo homine, poteſt timor levis judicari, qui in nobili gravis eſſet, & viceverſa. Itaque a judicibus, quando occurrunt hujus generis quæſtiones, accurate circumſtantiæ omnes penſandæ ſunt, nec facile nuptiarum ſolutionem hac de cauſa petentibus eſt credendum: alioquin enim diſſolvendorum matrimoniorum numquam finis futurus eſſet.

Digitized by Google

§. OCTAVUS.

De impedimento ordinis.

Ordinem ſacrum eſſe impedimentum matrimonium dirimens ex antiquis Eccleſiæ legibus certum eſt, ad quarum mentem ſacra Tridentina Synodus, *ſi quis dixerit*, inquit, (a) *clericos in Sacris ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto; & oppoſitum nil aliud eſſe quam damnare matrimonium ..... anathema ſit.*

(a) *ſeſſ. 24. can. 5.*

De Clericorum cœlibatu relegat ſtudioſus Theologus, quæ libro præcedente de Sacramento ordinis dicta ſunt.

Si quis vero cauſam quæreat cur Eccleſia clericis nuptias interdixerit? Reſpondemus ita ſtatutum, ne rerum temporalium ſollicitudine, & carnalibus deſideriis implicati, a Dei cultu, & Eccleſiaſticis miniſteriis retraherentur: ad Clericos enim Apoſtolica ſententia præcipue pertinet: *volo vos ſine ſollicitudine eſſe: qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.*

§. NONUS.

De Impedimento Ligaminis.

Ligamen eſt, indiſſolubile matrimonii vinculum, quo ita ſibi conjuges ſunt conjuncti; ut utroque ſuperſtite, neuter cum altero valide contrahere valeat: eo namque vinculo quodvis aliud matrimonium jure naturali & divino reſcindi, conſtat ex prædictis de unitate & indiſſolubilitate matrimonii, quæſtionibus 3. & 4.

§. DECIMUS.

De Impedimento Honeſtatis.

Publicæ honeſtatis nomine intelligitur, propinquitas ex ſponſalibus, vel ex matrimonio rato non conſummato contracta ex inſtituto Eccleſiæ robur habens, ideoque ejus auctoritate inducta, ut honeſtati conſuleretur, & decorum in nuptiis ſervaretur: quemadmodum enim ſacris canonibus cautum eſt, ne inter filium adoptatum, & uxorem adoptantis, etiam ſoluta adoptione, nuptiæ fierent, quia turpe viſum eſt, inter perſonas quæ aliquando ſibi parentum & filiorum loco fuiſſent, matrimonia intercedere: ita res inhoneſta putata eſt, ſi filius mulierem per verba de futuro a patre ſuo deſponſatam, uxorem duceret; aut ſi vir de facto contraheret, cum ſorore conjugis ſuæ, quæ nondum conſummato matrimonio obiiſſet: licet enim carnalis copula intervenerit, atque adeo nulla orta fuerit veri nominis conſanguinitas, tamen quia per matrimonium mulier facta eſt vera mariti uxor, & per ſponſalia vir & mulier imperfecte ſaltem conjuncti ſunt; cum in ſponſalibus nuptiarum præambulum ac veluti inchoatio ſit: hinc aliquatenus contrarium reverentiæ atque pudori putatum eſt, ſi maritus cum conſanguineis ſuæ uxoris, nondum licet carnaliter cognitæ, aut ſponſus cum conſanguineis ſponſæ ſuæ nuptias fœderaret: quam quidem opinionem ab ipſa inſinuatam eſſe natura, inde patet, quod non ſolis conciliorum canonibus, aut decretis Pontificum, ſed & civilibus legibus hoc impedimentum indutum ſit. In Digeſtis enim ſic legitur: (b) " inter me & ſponſam patris mei
„ nuptiæ contrahi non poſſunt, quamquam no-
„ verca mea non proprie dicatur: ſed & per
„ contrarium ſponſa mea patri meo nubere,
„ non poterit, quamvis Nurus non proprie di-
„ catur.

(b) *digeſt. lib.* 23. *Tit.* 2. de Ritu nuptiar.

Q. Ad quem gradum publicæ honeſtatis impedimentum extendatur?

Reſpondeo, ante Concilii Lateranenſis IV. tempora tantum patuiſſe, quantum conſanguinitatis ipſius impedimentum, atque adeo ad ſeptimum uſque gradum productum eſſe: ab anno vero 1215. quo ſynodus Lateranenſis coacta eſt, publicæ honeſtatis ſicuti & conſanguinitatis impedimentum, ad quartum incluſive gradum arctatum fuit: verum a Concilii Tridentini temporibus ad quæſtionis ſolutionem diſtinctione utendum.

Si enim ex ſponſalibus matrimonii impedimentum obortum ſit; primum gradum non excedit: ita a Sancta ſynodo conſtitutum. (c)
„ Publicæ honeſtatis impedimentum, *inquit*,
„ ubi ſponſalia, quacumque ratione, valida non
„ fuerint, Sancta ſynodus prorſus tollit: ubi
„ autem valida fuerint, primum gradum non
„ excedat; quoniam in ulterioribus gradibus jam
„ non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpen-
„ dio obſervari.

(c) *In decr. de Ref. matrim. c.* 3.

Si vero ex matrimonio rato, non conſummato enatum ſit, ſecundum præſentem diſciplinam tantum extenditur, quantum ante Concilii Tridentini celebrationem patebat: nihil enim a Sancta ſynodo in hac parte mutatum eſt. Atque adeo conſentanee juri antiquo ad quartum uſque gradum porrigitur; ita ut qui nuptias inierit cum Catharina e. c. ſi ea ante matrimonii conſummationem obierit, non poſſit ſine diſpenſatione valide contrahere cum altera, quæ Catharinam in quarto conſanguinitatis gradu contingat: ita Reſponſum a *S. Pio V.* Pontifice Maximo, in conſtitutione quæ incipit: *ad Romanum*, anno 1568. Publicata, ad quorumdam dubium compeſcendum, qui putabant verba Concilii Tridentini: *ſponſalia primum gradum non excedant*: debere etiam de matrimonio rato, non conſummato intelligi. „ Ad aures
„ noſtras pervenit, *inquit*, multos eſſe qui du-
„ bitent, an decretum œcumenici Concilii Tri-
„ dentini, ſeſſione 24., de Reformatione ma-
„ trimonii, cap. 3. quo cavetur, impedimen-
„ tum publicæ honeſtatis, ubi ſponſalia vali-
„ da non fuerint, prorſus tolli; ubi vero vali-
„ da fuerint, non excedere primum gradum,
„ cum in ulterioribus non poſſit hujuſmodi
„ prohibitio ſervari; de ſponſalibus per verba
„ (ut ajunt) de futuro tantum conceptis in-
„ telligatur: vel etiam matrimonia, per ver-
„ ba de præſenti contracta, non tamen con-
„ ſummata, quæ interdum ſponſalia appellan-
„ tur, comprehendat; ita ut etiam in eo ca-
„ ſu impedimentum inde proveniens ſublatum
„ fuerit: nos itaque ut omnis difficultas dubi-
„ tatioque tollatur, attendentes quod ſponſalio-
„ rum appellatione, qua dictum concilium uti-
„ tur, non niſi improprie matrimonium, ver-
„ bis de præſenti conceptis contractum conti-
„ netur, quodque agitur de correctione juris
„ veteris, quo caſu ſecundum proprietatem ver-
„ borum duntaxat procedendum eſt, præſer-
„ tim cum longe majorem rationem prohibi-
„ tionis in matrimonio per verba de præſen-
„ ti contracto, quam in ſponſalibus de futu-
„ ro vigere a nemine dubitetur: idcirco motu
„ proprio, auctoritate Apoſtolica, tenore præ-
„ ſentium declaramus & definimus, decretum
„ concilii hujuſmodi omnino intelligendum eſ-
„ ſe, & procedere in ſponſalibus de futuro
„ duntaxat, non autem in matrimonio ſic (ut
„ præfertur) contracto; ſed in eo durare ad-
„ huc impedimentum in omnibus illis caſibus
„ & gradibus, quibus de jure veteri ante præ-
„ dictum concilii decretum introductum e-
„ rat .... Ita S. Pontifex: nihil ergo quantum ad matrimonium, impedimento publicæ honeſtatis detractum eſt in Concilio Tridentino, ſolaque ſponſalia de futuro decretum ejus reſpexit: atque adeo cum ante ſynodi tempora impedimentum publicæ honeſtatis, ex matrimonio rato oborium, ad quartum uſque gradum porrigeretur, eadem hodie conſtitutio perſeveret.

Q. 2. Utrum diſſolutis mutuo conſenſu contrahentium ſponſalibus, quæ valida ab initio fuerant, *honeſtatis* impedimentum eeſſet & evaneſcat?

℟. Negative: cum enim ſponſalia, ut ſupponitur, ab initio valida fuerint, impedimentum publicæ honeſtatis, ex decreto Eccleſiæ neceſſario intulerunt: quamvis ergo deſponſi poſſint conſenſu mutuo ſponſalia ſolvere, quod in ſua habent poteſtate, non propterea impedimentum *honeſtatis* auferre queunt quod eſt in Eccleſiæ ſolius arbitrio: ita ab Eminentiſſimis Cardinalibus Concilii Tridentini interpretibus ſæpe reſponſum, idemque ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo declaratum.

Quæritur 3. Numquid ſaltem hoc impedimentum morte tollatur?

℟. Negative. Mors enim interveniens quod factum eſt, infectum non reddit. Manet ergo ex ſponſalibus de futuro, vel ex matrimonio rato, contracta propinquitas: adeoque morte interveniente impedimentum juſtitiæ publicæ boneſtatis non tollitur. Quocirca ſi hodie frater mens Catharinæ per verba de futuro fuerit deſponſatus, & ante promiſſi matrimonii tempus obierit, non potero ego cum Catharina contrahere nuptias, propter publicæ honeſtatis impedimentum. Ira definitum canone, *ſi quis deſponſaverit*: cauſ. 27. quæſt. 2.

§. UNDECIMUS.

De Impedimento affinitatis.

Affinitas eſt, *vinculum ſive propinquitas, ex carnali copula proveniens, omni carens parentela.*

Explicatur definitio. Dicitur 1. *propinquitas ex carnali copula proveniens*: quia ad affinitatem contrahendam, quæcumqoe carnalis copula ſufficit, ſive licita per actum legitimum matrimonii; ſive illicita per adulterium. Dicitur 2. *omni carens parentela ſive conſanguinitate*; quia conſanguinitas per ſe affinitati non convenit, licet aliunde qui affines ſunt, conſanguinei eſſe poſſint.

Dicitur porro *affinitas*, propter diverſarum familiarum conjunctionem, licito aut illicito concubitu glutinatam: quemadmodum enim agri affines dicuntur, qui limitibus ſe contingunt, ita affines perſonæ aut familiæ dici debent, quarum una per, aut propter carnalem copulam ad alteram proxime accedit, & in ejus veluti confinio eſt.

Affinitas proprie gradus non habet: gradus anim ex generationum ſerie computantur; atqui affinium nullæ ſunt generationes, quæ ſolis conſanguineis competunt. Proprie ergo loquendo affinitatis nulli ſunt gradus, nec aliter quam juxta conſanguinitatis gradum cenſeri ſolent. Unde fit ut uxoris conſanguinei eodem gradu marito affines ſint, quo uxori conſanguinitate junguntur.

Affinitatis tria olim genera diſtinguebantur, matrimonio obicem ex æquo ponentia. Horum antem generum origo in triplicato matrimonio erat; uti exemplum ſequens aperiet: fratri meo, nuptui *Catharina* datur: hoc matrimonio *Catharina* mihi & conſanguineis meis, primo genera affinitatis adjungitur. Mortuo fratre meo, ad ſecunda vota *Catharina* tranſit: erit ergo novus ejus maritus mihi & conſanguineis meis in genere ſecundo affinis. Quod ſi *Catharina* objerit, & ſuperſtes ſecundus ejus maritus, aliam in uxorem acceperit, erit illa mihi, meiſque conſanguineis in tertio genere affinis.

Tribus, inquam, his generibus olim continebat affinitas, & impedimentum matrimonii contrahendi, quod cum amplitudine ſua difficultates innumeras pareret, & multis peccandi occaſio eſſet, a patribus *Lateranenſis* IV. Concilii ad primum genus arctatum eſt, liberumque factum fidelibus in ſecundo & tertio affinitatis genera, ſine obice matrimonia copulare. Conſtitutiones ſuper hoc editas, „ *ajunt cap.* 8. ſacri approbatione Concilii renovantes, præſenti conſtitutione decernimus, ut ſic contrahentes de cætero copulentur.

Secundum præſentem diſciplinam contrahitur affinitas inter maritum & conſanguineos uxoria, ſimiliter inter uxorem & conſanguineos mariti; non vero inter conſanguineos utriuſque: ducit e. c. Petrus Mariam conjugem: conſanguinei Mariæ Petro affines fiunt, & viciſſim: ſed conſanguineos inter Petri, & conſanguineos Mariæ nulla ex ipſorum matrimonio affinitas naſcitur. Ita ab *Innocentio* III. Pontifice Maximo definitum. Super eo igitur, „ *inquit*, (a) quod pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, Avunculus & nepos cum duabus ſororibus contrahunt matrimonia: taliter tibi duximus reſpondendum, quod licet omnes conſanguinei uxoris ſint viri affines; inter conſanguineos tamen uxoris & viri, ex eorumdem, ſcilicet viri & uxoris conjugio nulla prorſus affinitas eſt contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

(a) *cap.* quod ſuper his: *Extr.* de conſanguinitate & affinitate.

Affinitas non ſecus ac conſanguinitas matrimonium inter aſcendentes & deſcendentes, in quocumque gradu lineæ rectæ impedit, dirimitque: quod ipſo videtur jure naturæ ſtatutum: Unde bene moratæ gentes inceſtas id genus conjunctiones, velut immania ſcelera execratæ ſunt. *Auditur inter vos fornicatio*, ait Apoſtolus ad Corinthios ſcribens, (b) *& talis fornicatio, qualis nec inter gentes; ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.*

(b) 1 *Corint.* 5. 1.

Affinitas ex copula licita proveniens, in linea collaterali matrimonium impedit ac dirimit, uſque ad quartum gradum incluſive. Ita ſtatutum canone, *non debet*: Extra: *de conſanguinitate & affinitate*. Hinc vir defunctæ uxoris conſanguineam in quarto aut proximiori gradu uxorem ducere ſine diſpenſatione non poteſt, Idem de uxore viciſſim dicendum erga viri mortui conſanguineos.

Affinitas ex illicita copula nuptias non dirimit, niſi ad ſecundum incluſive gradum. Ita ſancitum a Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. in decreto *de Reformatione matrimonii*, cap. 4. „ Præterea, *inquiunt Patres*, eiſdem & aliis graviſſimis de cauſis adducta Sancta Synodus, impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus vero gradibus ſtatuit hujuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.

Quia vero ubi de affinitate dubia oriuntur, an matrimonium dirimat nec ne? in ejus aſſignandis gradibus poteſt difficultas exurgere: monendi ſunt Theologiæ candidati, ex gradibus conſanguinitatis affinitatem eſſe judicandam: ita ut quo gradu mihi vir conſanguineus eſt e. c. eodem gradu uxor ejus mecum affinitatem certiſſimo habeat. Regulam hanc *Decreto* Gratianus intexuit, Papæ *Gregorii* nomine, „ Canone, porro. (c) Porro, *ait Pontifex*, de affinitate quam dicitis parentelam eſſe, quæ ad virum ex parte uxoria, ſeu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet, manifeſtiſſima ratio eſt, quia ſi ſecundum divinam ſententiam, ego & uxor mea ſumus una caro, profecto mihi & illi mea ſuaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & ſoror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus: filius vero ejus in ſecundo gradu erit a me, neptis vero in tertio: idque utrimque in cæteris agendum eſt ſucceſſionibus. Uxorem vero propinqui mei, cujuſcumque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua fœmina

(c) *cauſ.* 35. *quæſt.* 5.

„ pro-

„ propriæ propinquitatis ſit. Quod nimirum uxori de propinquitate viri ſui in cunctis cognationis gradibus convenit obſervari. Qui vero aliorſum ſentiunt, Antichriſti ſunt, a quibus tanto fortius vos oportet cavere, quod apertius deprehenditis illos divinis legibus repugnare.

§. DUODECIMUS.

De impedimento Raptus,

Duplicem *Raptus* ſpeciem, utrumque jus, canonicum & civile admittit: Raptum ſcilicet commiſſum in fœminam, cui vis infertur, & raptum in parentes puellæ, quibus invitis conſentiens ipſa abducitur. “ Violentia, *inquit S. Thomas* (a) quandoque infertur tam ipſi virgini, quam patri: quandoque autem infertur patri, ſed non virgini, puta cum ipſa conſentit, ut per violentiam de domo patris abſtrahatur.... qualitercumque violentia adſit, ſalvatur ratio raptus.

(a) 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 6.

Pari ſenſu Concilium *Aurelianenſe* I. (b) can. 2. „ de Raptoribus autem, *inquit*, id conſtituendum eſſe cenſuimus, ut ſi ad Eccleſiam Raptor cum Rapta confugerit, & fœminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate Raptoris, & Raptor mortis vel pœnarum impunitate conceſſa, aut ad ſerviendum ſubjectus ſit, aut redimendi ſe liberam habeat facultatem: ſi vero quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella Raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur, & Raptor patri ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.

(b) an. 508.

Impedimentum de quo agimus in præſenti ad primam raptus ſpeciem principaliter pertinet: quamquam enim antiqui canones, & leges civiles utramque confundere, & utrique par nuptiarum impedimentum opponere videantur; certum tamen eſt, plus obſtare nuptis puellæ diſſenſum, quam genitorum renixum, cum earum veritas & eſſentia non a parentum, ſed a contrahentium voluntate principaliter, prout jure ſancitum eſt, pendeat. *Sufficiat ſecundum leges*, ait canon alibi citatus, *ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur*: indeque eſt, quod multi cum *gloſſa* contendunt, abſolute non eſſe Raptum, ubi puella conſentit.

De parentum conſenſu aut diſſenſu qui & quatenus in matrimonium influat, §. ſequente dicetur: interim ut ad primam Raptus ſpeciem ſermo convertatur,

Raptus eſt, *abductio puellæ invitæ aut ſeductæ, matrimonii contrahendi cauſa*: quæ definitio nihil habet difficultatis: eſt vero Raptus impedimentum matrimonium dirimens, tamdiu perdurans, quamdiu puella in poteſtate Raptoris eſt. Sic olim definitum in Concilio Romano, ſub *Gregorio II.* Pontifice Maximo, (c) & in ſynodo Meldenſi, (d) can. 66. Quicumque, „ *inquit*, deinceps rapere virgines vel viduas præſumpſerint, ſecundum ſynodalem Beati Gregorii definitionem, ipſi & complices eorum Anathematizentur: & Raptores ſine conjugii ſpe perpetuo maneant.

(c) an. 721.
(d) an. 845.

Quin & legum civilium tanta olim videtur fuiſſe ſeveritas; ut Raptam inter & raptorem matrimonium admitti nullatenus poſſet, etiam ejus quæ rapta foret accedente conſenſu: nam in codice Juſtiniani Imperatoris, (e) lex ab illo lata ſic legitur: „ nec ſit facultas Raptæ virgini vel viduæ, vel cuilibet mulieri, Raptorem in ſuum ſibi maritum expoſcere, ſed cui parentes voluerint, excepto raptore, eam legitimo copulent matrimonio: quoniam nullo modo, nulloque tempore datur a noſtra ſeveritate licentia eis conſentire, qui more hoſtili in Republica matrimonia ſtudent ſibi conjungere: oportet etenim ut quicumque uxorem ducere voluerit, ſive ingenuam, ſive libertinam, ſecundum noſtras leges & antiquam conſuetudinem, parentes vel alios quos decet, petat, ut cum eorum voluntate fiat legitimum conjugium.

(e) *Tit. de Raptu virginum vel viduarum.*

Idem antiquis Regum Galliæ decretis declaratum: nam Capitularia *Caroli* Magni ſic ſtatuunt: (f) „ ſi quis altarius virginem aut viduam necdum deſponſatam rapuerit, vel furatus fuerit, placuit ut ſive eam poſtea ſponſaverit, ſive dotaverit, ſive cum parentum ejus voluntate, quocumque commento ipſam accipere vel tenere potuerit, numquam illam ut uxorem habeat: ſed raptori aut furi auferatur, & proximis ſuis, alii viro, tempore congruo, ſi ipſa in hoc malum non conſenſerit, nuptura, eumque legibus acceptora reddatur.

(f) *lib.* 6. *cap.* 69.

Eumdem in ſenſum antiqui quidam canones allegantur, quibus cautum fuerat ne puellæ, eorum a quibus raptæ forent, legitimæ uxores ulatenus eſſe poſſent,

Quidquid ſane de antiqua ætate ſit, certum eſt, undecimo & poſterioribus ſæculis diſciplinam hanc relaxatam, & Raptorum cum Raptis puellis matrimonium acceptatum, modo earum conſenſus accederet. „ Rapta puella, *ait Innocentius III. Pontifex Maximus*, (g) legitime contrahet cum Raptore, ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum, & quod ante diſplicuit, tandem incipiat complacere.

(g) *Ext.* de Raptoribus c. 7.

Accidit huic impedimento nova ex Concilii Tridentini decreto mutatio: attendens namque Sancta Synodus, incertum admodum eſſe, dubiumque conſenſum quem puella quamdiu a Raptore velut captiva tenetur, ineundo matrimonio adhibet, aut adhibere videtur; ſtatuit „ (h) inter Raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate Raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium: quod ſi rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam Raptor in uxorem habeat: & nihilominus Raptor ipſe, & omnes illi conſilium, auxilium, & favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; &, ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant: teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

(h) *ſeſſ.* 24. *in decr. de Ref. mat.* c. 6.

§. DECIMUS-TERTIUS.

De impedimento matrimonii clandeſtini.

Matrimonium *Clandeſtinum* eſt, quod clanculum & ſecreto contrahitur, ſemotis arbitris, ſive teſtibus; quo fit ut in foro Eccleſiæ probari non valeat: vel quod præſentibus quidem teſtibus initur, ſed prætermiſſis ſolemnitatibus, quæ jure, vel conſuetudine Eccleſiæ obſervari debent; cujuſmodi ſunt denunciationes contractui præmittendæ, & ſacerdotis benedicentis præſentia.

Hujuſmodi matrimonia ſemper Eccleſia deteſtata eſt, atque prohibuit: id quod multis modis probari poteſt.

„ Sic *Tertullianus*: penes nos, *inquit*, (i) occultæ quoque conjunctiones, ideſt, non prius apud Eccleſiam profeſſæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.

(i) *lib. de pudic. c.* 4.

S. Ambroſius Epiſtola ad Vigilium Epiſcopum (k) *conjugium*, inquit, *velamine Sacerdotali, & benedictione ſanctificari oportet*.

(k) *Epiſt.* 19.

Concilium *Forojulienſe* (l) ſub Adriano I. Pontifice Maximo, canone 8. idem præſcripſit.

(l) an. 791.

„ Concilium *Lateranenſe* IV. can. 51. prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigiis, *inquit*, clandeſtina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter protogando ſtatuimus, ut cum matrimo-

„ nia,

„ nia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per preſ-
„ byteros publice proponantur, competenti ter-
„ mino præfinito, ut infra illum qui voluerit
„ & valuerit, legitimum impedimentum oppo-
„ nat .... Si qui vero hujuſmodi clande-
„ ſtina vel interdicta conjugia inira præſumpſe-
„ rint in gradu prohibito, etiam ignoranter,
„ ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta, prorſus
„ illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia
„ nullum habitura ſubſidium, cum illi taliter
„ contrahendo, non eapertes ſcientiæ, aut ſal-
„ tem affectatores ignorantiæ videantur. .. Sa-
„ ne ſi Parochialis Sacerdos tales conjunctiones
„ prohibere contempſerit, aut quilibet etiam Re-
„ gularis qui eis præſumpſerit intereſſe, per trien-
„ nium ab officio ſuſpendatur, gravius punien-
„ dus ſi culpæ qualitas poſtulaverit: ſed & iis
„ qui taliter copulari præſumpſerint, etiam in
„ gradu concaſſo, condigna pœnitentia injun-
„ gatur.

Idem reperies in pleriſque aliis Synodis conſtitutum, ipſiſque Principum ſæcularium conſtitutionibus approbatum. Hujus autem ferendæ legis multæ eæque graviſſimæ cauſæ fuerunt.

1. Namque ad Eccleſiam pertinebat, uti & nunc pertinet, polygamiam ſimultaneam, quæ crimen horrendum eſt, radicitus extirpara; atqui huic malo aliter occurri non poterat, quam clandeſtinas nuptias diſtricte vetando. Cum enim furtiva matrimonia nec in Eccleſiaſtico, nec in civili foro probari poſſent, ſæpe contingebat ut conjuges leves, inconſtantes, libinoſi, prioris matrimonii rupra fide, divortium facerent, & nova impune inirent conjugia; atque ita in perpetuo adulterio viventes, & reatum damnationis æternæ incurrerent, & filios ſpurios procrearent.

2. Contingebat, aut ſaltem avenire poterat, ut poſt matrimonia clanculum & fraudulenter inita, ad ſacros ordines aliqui, avaritiæ ſtimulis incitati, irreperent, & cum uxoribus Eccleſiaſtica beneficia poſſiderent.

3. Non poterant hujuſmodi matrimonia ſine nefario Sacramenti contemptu conſiſtere: cum enim nuptiæ ad Sacramenti dignitatem a Chriſto evectæ ſint, ille profecto contemnere beneficium divinum convincitur, qui matrimonium clanculum celebrat ſine interventu Sacerdotia, qui ſolus, ut libro ſequente dicetur, Sacramenti miniſter eſt.

4. Non potuiſſent inceſtæ conjunctiones, vel aliis de cauſis illegitimæ impediri, ſi unicuique licuiſſet, ſemotis arbitris matrimonia fœderare: merito itaque clandeſtina conjugia fuerunt antiquis legibus interdicta.

Decet vero, inquiebat ſecundo ineunte ſæculo S. Ignatius Martyr, (a) *ut ducentes uxores & nubentes, cum Epiſcopi arbitrio conjungeatur, ut nuptiæ juxta Domini præceptum ſint, non autem ad concupiſcentiam.*

(a) *in Epiſt. ad Policarpum.*

„ Prius conveniendus eſt Sacerdos, *ajunt an-*
„ *tiqua Regum Francorum capitularia* (b) in cu-
„ jus Parochia nuptiæ fieri debent in Eccleſia
„ coram populo: & ibi inquirare una cum po-
„ pulo ipſe Sacerdos debet, ſi ejus propinqua
„ ſit, an non, aut alterius uxor, vel ſponſa,
„ vel adultera: &, ſi licita & honeſta omnia
„ pariter invenerit, tunc per conſilium & be-
„ nedictionem Sacerdotis, & conſultu aliorum
„ bonorum hominum, eam ſponſare & legiti-
„ me dotara debet.

(b) *lib. 7. cap. 179.*

Porro ut antiquo decreto novum robur accederat, cenſuit Tridentina Synodus, quæ antehac ſimpliciter prohibita fuerant matrimonia clandeſtina, in poſterum pro nullis & ir-
„ ritis habenda fore. Qui aliter, *inquit*, (c)
„ quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote
„ de ipſius Parochi ſeu Ordinarii licentia, &
„ duobus vel tribus teſtibus matrimonium con-
„ trahera attentabunt, eos Sancta Synodus ad
„ ſic contrahendum omnino inhabiles reddit,
„ & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſ-
„ ſe decernit, prout eos præſenti decreto irri-
„ tos facit & annullat.

(c) *ſeſſ. 24. in decr. de Refor. matr. c. 1.*

Itaque ubicumque Concilii Tridentini decretum promulgatum eſt & acceptatum, non illicita tantum, ſed & irrita ſunt clandeſtina conjugia.

Proponitur & reſolvitur quæſtio de parentum conſenſu utram ſit nuptiis neceſſario præmittendus?

Ut perſpicue quæſtio reſolvatur,

Dico 1. Matrimonia a filiis-familias invitis aut inſciis parentibus contracta, communi omnium judicio illicita eſſe: & merito quidem. Quam enim debent filii parantibus reverentiam non in externis tantum officiis & obſequii otioſis ſignificationibus conſiſtit, ſed obedientiam in primis raquirit, quam tenentur illis in omnibus exhibera, in iis præſertim quæ gravioris momenti ſunt, & unde eorum perpetuus ſtatus dependet. Peccant ergo & contra legem naturalem agunt, qui nuptias obeunt inconſultis aut repugnantibus parantibus, quorum maxime interaſt filiorum ſtatui providere.

Deinde, nuptias de quibus agitur Deus ipſe prohibuit, in iis ſcripturæ locis ubi locandi in matrimonium filios curam præcipuam parentibus demandavit. Sic in *Exodo* omnem cum gentilibus ſocietatem Iſraelitis interdicens: *nec uxorem*, inquit, (d) *de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in Deos ſuos* ...., & alibi (e) *filiam tuam non dabis filio ejus* (Chananæi nimirum aut gentilis) *nec filium illius accipies filio tuo* ..... Immo in Geneſi legitur (f) Iſaac eapreſſe filio ſuo Jacob præcepiſſe, ut non acciperet conjugem de genera Chanaam, ſed ex filiabus Laban avunculi ſui: quod & ab illo factum narratur: e contra peccavit Eſau, & parentum ſuorum animos exaſperavit, quod contra eorum voluntatem uxores de infidelium genere ſibi elegiſſet: hinc illi quorum ſcriptura pietatem commendat, penes omnes leguntur de conſilio & conſenſu parantum uxores ſibi elegiſſe, ut de Iſaac, Jacob, Rebecca, Samſone, & aliis certum eſt.

(d) *Exod. 34. 16.*

(e) *Deut. 7. 3.*

(f) *Gen. 28.*

Præterea hoc ipſum patrum auctoritas adſtruit.

Nec in terris, inquit Tertullianus, (g) *filii ſine conſenſu patrum recte & jure nubunt.*

(g) *lib. 2. ad Uxor.*

„ S. Ambroſius de Rebeccæ nuptiis agens;
„ Conſulitur puella, *inquit*, non de ſponſali-
„ bus, nam illa judicium expectat parentum;
„ non eſt enim virginalis pudoris eligere ma-
„ ritum. Unde illud Euripidis, quod miran-
„ tur plerique ... *Sponſalium quidem meo-*
„ *rum pater meus curam ſubibit; hoc enim non*
„ *eſt meum*. Ergo quod & ipſi philoſophi
„ mirati ſunt, ſervate virgines. Sed etiam
„ mulieres, ſi qua amiſſo cito marito adole-
„ ſcentula ... vult nubera, nubat, tantum in
„ Domino, ut electionem mariti parentibus
„ deferat.

S. Leo Pontifex Maximus: (h) *paterno*, inquit, *arbitrio viris junctæ, carent culpa.*

(h) *Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſ.*

„ Antiqua Regum Francorum capitularia:
„ Aliter legitimum non ſit conjugium, *inquiunt*,
„ (i) niſi ab his qui ſuper ipſam fœminam do-
„ minationem habera videntur, & a quibus cu-
„ ſtoditur, uxor petatur, & a parentibus & pro-
„ pinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur ...
„ taliter enim & Domino placebunt, & filios
„ non ſpurios, ſed legitimos atque hæreditabi-
„ les generabunt.

(i) *lib. 7. cap. 463.*

Plura afferre ſuperfluum fuerit. Conſulat qui volet *Natalem Alexandrum*, in Theologia dogmatica & morali, ubi longam, Conciliorum & Summorum Pontificum idem atteſtantium ſeriem laudatam reperiet. Merito ergo Concilium Tridentinum de clandeſtinis matrimoniis affirmat, (k) *quod Sancta Dei Eccleſia, ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

(k) *Seſſ. 24. in Decr. de Reform. matr. c. 1.*

Naſcitur hic nova controverſia pluſculum habens difficultatis, utrum non illicita tantum, verum etiam irrita hæc matrimonia ſint, &

quo

Digitized by Google

quo jure naturali an divino, civili aut Eccleſiaſtico?

Putavit *Calvinus* jure divino irritas eſſe nuptias ſine conſenſu parentum contractas. Libro enim 4. *inſtitutionum* cap. 19. Romanorum Pontificum leges enumerans, quas in Deum impias, vel iniquas erga homines ſacrilego ore deblaterat, primo loco ponit matrimonia de quibus quæſtio eſt: *quales ſunt*, inquit, *ut conjugia inter adoleſcentulos parentum injuſſu contracta, firma rataque maneant*.

(a) *in Serm. de matrimonio*.

Lutherus diſtinctione uſus eſt, (a) matrimonia invitis parentibus contracta, jure divino irritari poſſe affirmans, ſi proles ex iis ſuſcepta non fuerit; ſi vero filii ſint nati, non poſſe.

Eraſmus in colloquio de matrimonio Calvino & Luthero præiverat. Definiunt quidam, „ *inquiebat*, matrimonium eſſe ratum, quod inſciis aut etiam invitis parentibus, inter puerum & puellam per verba de præſenti contractum eſt; atqui illud dogma nec naturæ ſenſus approbat, nec veterum leges, nec Moyſes ipſe, nec Evangelica aut Apoſtolica doctrina.

Contra illos

Dico 2. Nec jure naturali, nec lege Dei poſitiva irrita eſſe matrimonia, quæ filii-familias invitis aut inconſultis parentibus ineunt.

(b) *de Reform. matrim. c. 1.*

„ Ita Concilium Tridentinum. Eos, *inquit*, „ (b) anathemate damnat Sancta Synodus, qui falſo affirmant, matrimonia a filiis-familias, ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe.

De jure quidem naturali facilis probatio eſt. Si enim hujuſmodi matrimonia naturæ lex irritaret, contractus nuptialis ſubſtantia ſive natura a parentum conſenſu penderet; atqui natura matrimonii a conſenſu parentum, prorſus eſt independens: ut enim ſuis partibus conſtet, tria requiruntur & abunde ſufficiunt. 1. Mutuus contrahentium conſenſus: 2. ejuſdem externa ſignificatio. 3. Dominium reciprocum in corpora contrahentium; atqui ſive interveniat, ſive non, parentum conſenſus, tria hæc vere abſoluteque ſubſiſtunt. Quod enim opponi poſſet, filios familias quamdiu ſub parentum tutela ſunt, corporum ſuorum Dominium non habere, adeoque nec poſſe illud in alteram perſonam transferre: hoc, inquam, tum abſurde diceretur, tum legi naturali prorſus contrarium eſſe convincitur. Nam, *inquit S. Thomas*, (c) in his quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, ſed ſolum Deo, quia omnes homines natura ſunt pares: puta, in his quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem, unde non tenentur, nec ſervi Dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate ſervanda, aut in aliquo alio hujuſmodi.

(c) 2. 2. *quæſt.* 104. *ar.* 5. *in C.*

Ita S. Doctor. Cujus quidem doctrinæ baſis in eo eſt, quod in iis diſponendis & eligendis, e quibus dependet vitæ curſus ac ſeries cujuſmodi ſunt, matrimonium, cœlibatus, & vita monaſtica, liberum unumquemque eſſe convenit, ſolique Deo ſubjectum: quæ ſane libertas tolleretur, aut ſaltem plurimum imminueretur, ſi ex conſenſu parentum ita matrimonium dependeret, ut ejus defectu non illicitum tantum, ſed & irritum redderetur. Hinc „ *S. Ambroſius*, ſi hominem, *inquit*, (d) vellent amare filiæ veſtræ, per leges poſſent eligere quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet? ... *Et alibi*, (e) an indignum, *ait*, videtur, ut Sacratæ Virgines a Sacroſanctis altaribus non abducantur ad nuptias? & quibus licet ſponſum eligere, non licet Deum præferre?

(d) *lib.* 1. *de Virginib. c.* 10.

(e) *lib. de Virginit. cap.* 5.

Hinc etiam ſcriptura nuptiarum validitatem non ex parentum conſenſu, ſed ex libera voluntate contrahentium repetit. *Vocemus puellam* inquiunt Rebeccæ parentes, (f) *& quæramus ipſius voluntatem... Nubant quibus volunt*, inquit Moyſes de filiabus Salphaad, (g) *tantum ut ſuæ tribus hominibus* ... & Apoſtolus: (h) *cui vult nubat, tantum in Domino*. Certum itaque ſit, lege naturali irritari matrimonia non poſſe, quæ filii familias invitis aut inconſultis parentibus inierint.

(f) *Gen.* 24.

(g) *Num. ult.*

(h) 1. *Corin.* 7.

De Lege autem Dei poſitiva, quod nulla contra has nuptias lata fuerit, tum inde patet quod nullibi in ſcripturis irritæ declarentur, tum multis exemplis probatur. Sic enim *Geneſis* 26. Eſau inconſultis parentibus duas dicitur duxiſſe uxores, quæ ambæ offenderant animum Iſaac & Rebeccæ. Jacob Patriarcha unam quidem parentum conſilio uxorem duxit (Gen. 28.) tres tamen alias iis ignorantibus habuit. Tobias junior inſciis ſimiliter parentibus matrimonium contraxiſſe, haud obſcure innuitur, (i) Judas Patriarcha cum muliere chananæa nupſiſſe narratur, (k) quod parentum petierit expectaveritque conſenſum, non dicitur; atqui nihilominus uxorum nomine in divinis litteris appellantur, quas Eſau, Jacob, Judas, & Tobias ſibi matrimonio junxerant; quamquam igitur hæc antiquorum exempla imitari non deceat, ne a debita parentibus reverentia recedatur; iis tamen oſtenditur, vera eſſe, adeoque non ſolvenda connubia, quæ inſciis aut invitis parentibus contracta fuerint, neque hoc poſſe prætextu irritari, quaſi divinis legibus contradicant.

(i) *Tob.* 9.

(k) *Gen.* 38.

Dico 3. poſſe, olimque potuiſſe Eccleſiam canonem condere, quo irrita fierent matrimonia filiorum familias inconſultis vel invitis parentibus copulata.

Etſi enim matrimonium ſit contractus civilis & naturalis, quia tamen dignitatem Sacramenti adjunctam habet; dubium non eſt, hac ratione ſubjici Eccleſiæ legibus: unde fide certum eſt, ut capite primo prædiximus, potuiſſe olim Eccleſiam, & poſſe etiamnum conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia: quod ſi in cæteris hanc habuerit, & habeat facultatem, cur non valuerit pariter irritare nuptias de quibus modo agitur, non apparet.

Deinde, nemo dubitat quin Eccleſia potuerit matrimonia clandeſtina irrita declarare; alioquin enim hanc auctoritatem in Concilio Tridentino temerario uſurpaſſet: potuit ergo pariter in irritum mittere matrimonia contra voluntatem parentum contracta.

Præterea, hac poteſtate olim uſam eſſe Orientalem Eccleſiam, multorum judicio certum eſt. Sanctus enim Baſilius in Epiſtola ad Amphilochium ſæpe laudata ſic loquitur: „ quæ ſine iis „ qui habent poteſtatem fiunt matrimonia, ſunt „ fornicationes: nec ergo vivente patre nec Domino ii qui conveniunt, ſunt ab accuſatione „ liberi, donec conjugio annuerint Domini: tunc „ enim accipit firmitatem conjugium .... eamdemque diſciplinam in Oriente labente ſæculo 12. & ineunte 13. viguiſſe, teſtatur ejus ætatis Scriptor *Balſamon*, in ſuis ad *Photii* nomocanonem commentariis.

Inſuper, non deſunt qui eamdem antiquitus Latinæ Eccleſiæ legem fuiſſe, argumentis non contemnendis adſtruere enitantur.

1. Enim, *inquiunt*, Evariſtus Papa, ſive quiſquis alius in Epiſtola prima ad Epiſcopos Africanos: „ ſimiliter, *inquit*, cuſtoditum & traditum habemus, ut uxor viro legitime jungatur: aliter enim legitimum non fit conjugium, „ niſi ab iis qui ſuper ipſam fœminam dominationem videntur habere, & a quibus cuſtoditur, uxor petatur, & a parentibus aut „ propinquioribus ſponſetur .... aliter vero „ præſumpta non conjugia, ſed aut adulteria, „ aut contubernia, aut ſtupra vel fornicationes „ potius quam legitima conjugia eſſe non dubitatur.

Quamquam vero ea Epiſtola *Evariſto* Pontifici Maximo, falſo ſuppoſita ſit, de quo nemo tantiſper eruditus nunc dubitat; nonoque ſæculo vel fabricata fuerit, vel ab obſcuris ſcriniis eruta: diſciplinam tamen repræſentat

quæ

2. Huc facit canon: *videtur nobis*: ſub Cœleſtini Romani Pontificis nomine, a Gratiano laudatus, (a) quo præcipitur, ut cum de matrimonii confirmatione aut reſciſſione tractatur, præter cætera exploretur, utrum intervenerit parentium conſenſus. " Qui enim, *inquit*,
„ melius recipi debent, quam illi qui melius
„ ſciunt, & quorum eſt intereſſe, ita ut ſi
„ non interfuerint, & conſenſum non adhi-
„ buerint, ſecundum leges nullum fiat matri-
„ monium?

(a) *cauſ.* 31. *qu.* 6.

3. Nicolaus I. in reſponſis ad conſulta Bulgarorum, inter matrimonii ſanciendi leges, contrahentium & parentum conſenſum ex æquo requirit: *matrimonia*, inquit, *conſenſu eorum qui hæc contrahunt, & eorum in, quorum poteſtate ſunt celebrentur.*

4. Concilium Aurelianenſe IV. (b) can. 22. matrimonium contra parentum voluntatem impie contrahi aſſerit: " Nullus, *inquit*, per im-
„ perium poteſtatis filiam petere audeat alie-
„ nam: ne conjugium quod contra parentum
„ voluntatem impie copulatur, velut captivi-
„ tas judicetur: ſed ſicut eſt prohibitum, non
„ admittatur, & his qui perpetravarit, excom-
„ municationis ſeveritas, pro modo piaculi
„ imponatur.

(b) *ann.* 541.

Dico 4. hujuſmodi canonem condandum non jodicaſſe Concilium Tridentinum: atqne adeo matrimonium quantum ad ſubſtantiam validum eſſe, in iis ſaltem Provinciis ubi decreta Sanctæ Synodi ad diſciplinam ſpectantia promulgata ſunt.

Primæ partis fidem facit Cardinalis Palavicinus in hiſtoria Concilii Tridentini, (c) ubi narrat,

(c) *lib.* 22. *cap.* 1.

1. Oratores Gallos petiiſſe ut conjugia hujuſmodi irrita declararentur. " Idcirco, *inquit*,
„ oratores Galli a Concilio, Regis nomine ſo-
„ lemniter petierunt, ut redderentur irrita ma-
„ trimonia, contracta a filiis abſque parentum
„ conſenſu, qoia plerumque noxia ſunt, & fa-
„ miliis indecora, & odiorum potius quam
„ amoris fomes inter conjuges.

2. Narrat, privatim a ſelectis Patribus, ut petitioni Regis Chriſtianiſſimi ſatisfieret, formatum de hac re fuiſſe decretum, hoc verborum tenore: " præterea eadem Synodus irrita
„ facit ea matrimonia, quæ contrahuntur a fi-
„ liis familias, ante annum decimum octavum
„ completum, & a filiabus ante annum deci-
„ mum ſextum completum, abſque genitorum
„ conſenſu.

3. Addit decretum ab aliis, ſelectis utique, Patribus, revocatum ad incudem, correctum in aliquibus, mutatumque fuiſſe. " De filiis fa-
„ milias, *inquit*, ita variatum, ut marium
„ conjugium abſque conſenſu parentum eſſet ir-
„ ritum ante annum vigeſimum, fœminarum
„ vero ante decimum octavum completum, ni-
„ ſi ubi parentes rogati conſenſum ad nuptias
„ honeſte expetitas a filiis, iniquo judicio diſ-
„ ſentirent; filii vero obtenta a præſule facul-
„ tate matrimonium contraherent.

4. Denique refert Concilium ab hac ſententia penitus receſſiſſe, & decretum, ut nunc jacet, tuliſſe, his verbis conceptum: (d) " Ta-
„ metſi dubitandum non ſit, clandeſtina ma-
„ trimonia libero contrahentium conſenſu fa-
„ cta, rata & vera eſſe matrimonia, quamdiu
„ Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure
„ damnandi ſint illi, ut eos Sancta Synodus
„ anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſ-
„ ſe negant; quique falſo affirmant, matrimo-
„ nia a filiis familias ſine conſenſu parentum
„ contracta irrita eſſe, & parentes ea rata vel
„ irrita facare poſſe: nihilominus Sancta Dei
„ Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper de-
„ teſtata eſt, atque prohibuit.

(d) *in decr. de ref. matrim. cap.* 1.

Conſtat ergo nullum in Concilio Tridentino conditum canonem, quo declaratum fuerit, matrimonia filiorum familias parentum non interveniente conſenſu inita, reſcindenda eſſe; cum e contrario rata veraque matrimonia dicta ſint: unde probata manet altata pars aſſertionis qua diximus valere quantum ad ſubſtantiam matrimonia invitis aut inſciis parentibus copulata, in iis ſaltem provinciis, in quibus decreta Tridentini Concilii ad diſciplinam pertinentia, promulgata & acceptata ſunt.

Q. 1. Quæ cauſa Tridentinis Patribus fuerit, petitioni Regis Chriſtianiſſimi non acquiaſcendi?

℟. Non unam, ſed plures graveſque fuiſſe.

1. Libertatem nuptiarum, ſine qua earum ſubſiſtere nequit natura, magis reſpexerunt Patres, quam conditionem conſenſus a parentibus expectandi, quæ, ut prædiximus, quamquam propter debitam genitoribus reverentiam obſervanda ſit, ne peccetur, matrimonio tamen extrinſeca & acceſſoria eſt.

2. Etſi communiter parentes propter majorem experientiam, judiciumque maturius, filiis ſint prudentiores; contingit tamen, nec admodum raro, ut ab iis prudentia & maturitate judicii ſuperentur, adeoque tutius ſibi ipſis de uxoris delectu proviſuri ſint, quam ſi in manu parentum cura illa relinqueretur: æquum ergo non arat, ut inita inſciis parentibus matrimonia irrita fierent.

3. Æquum quidem foret, immo neceſſarium, propter parentum diſſenſum matrimonia irritari, ſi tales ſe omnes, quales jubente natura debent eſſe, præſtarent; ſi nimirum filios ſuos vere amarent, iiſque in nuptiarum conventionibus bene vellent eſſe proviſum; atqui in contrarium ſæpe contingit, ut parentes vel odio in filios, vel pravæ avaritiæ ſtimulis concitati locare aos in matrimonio renuant, nuptias prætextibus falſis procraſtinent, uxores filiis ſuis quærant temporalibus bonis, quam virtuta ditiores, aut denique imparibus conjugiis, unde innumerabilia mala naſcuntur, velint filios ſuos & filias copulare. Ergo haud immarito a tali ferendo decreto ſibi temperandum duxere Patres.

4. Quid ſi aut falſæ religionis vinculis irretiti, aut ſuſpectæ fidei parentes fuerint; numquid æquum erit talium arbitrio, filiorum nuptias ita committi, ut niſi conſenſerint, irritæ ipſo facto futuræ ſint? cum a contrario eo magis videantur parentum arbitrio ſubtrahendi, ne videlicet filiis ſuis & filiabus maritos uxoraſve quærant, per quos a vera Religione abduci poſſent.

5. In his quæ ad ſtatus vitæ delectum pertinent, homo ubi ad uſum rationis pertigit, ita ſui juris eſt, ut a ſolo Deo pendeat: non ergo decuit in voluntate parentum matrimonii validitatem reponi.

His, ſimilibuſque rationibus moveri Concilium Tridentinum potuit, ut Gallorum votis non reſponderet.

Q. 2. Utrum in Gallia irrita ſint matrimonia neſciis aut repugnantibus parentibus copulata?

℟. Irrita eſſe quoad effectus civiles, non quoad rationem Sacramenti, neque quantum ad contractus naturalis ſubſtantiam, quæ proxima Sacramenti materia eſt: equidem Regum Chriſtianiſſimorum edictis, invalida ſæpe declarata ſunt matrimonia a filiis familias invitis parentibus fœderata: verum invaliditas hæc effectus civiles non eſt prætergreſſa; nec ad Sacramentum uſque, aut naturalem contractum pertigit, quæ duo intacta illibataque Reges æquiſſimi voluerunt.

Sic *Henricus* II. Galliarum Rex edicto ſuo, anno 1556. publicato, articulo 1. decrevit: quod
„ filii familias qui contraxerint, aut contrahent
„ in poſterum matrimonia clandeſtina, invitis
„ aut inſciis patre & matre, poterunt propter
„ commiſſam hanc ingratitudinem, vituperium,
„ & contemptum ſuorum dictorum parentum,
„ tranſgreſſionem legis divinæ, & læſam hone-
„ ſtatem publicam a ſuis reſpective parentibus
„ exhæredari, & excludi ab eorum ſucceſſione,
„ abſque ſpe alicujus querelæ adverſus hujuſmo-

„ di exhæredationem recipiendæ: quin & li-
„ berum ſit parentibus, revocare omnes & ſin-
„ gulas donationes liberis ſuis ſactas: inſuper
„ liberi ſic juncti matrimonio in caſu hujuſ-
„ modi exhæredationis declarantur incapaces
„ omnium jurium & emolumentorum, vi ma-
„ trimonialium contractuum & teſtamentorum,
„ legumve aut conſuetudinum municipalium
„ beneficio, illis alias quærendorum.

„ *Statuis inſuper*, ut liberi inſciis aut invitis
„ parentibus juncti, & quicumque operam aut
„ conſilium hujoſmodi matrimoniis perficien-
„ dis præſtiterint, ſubjiciantur pœnis arbitra-
„ riis, ſtatuendis pro caſus exigentia, per ju-
„ dices Regios, ad quos horum cognitionem
„ pertinere vult, & quorum conſcientiam o-
„ nerat.

Nihil hic, ut vides, eſt quod Sacramenti, contractuſque ſubſtantiam tantillum attingat.

Aſſero ejuſdem rei convincens argumentum: anno 1629. cum Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus* XIII. conſtitutionem *Henrici* II. de qua prædictum eſt, itemque alteram *Henrici* III. Bleſis ann. 1579. editam, nova ſanctione firmaſſet; clerus Gallicanus tum temporis Lutetiæ Pariſiorum ad comitia congregatus, Regi juſtiſſimo ſuper hac re libellum ſupplicem obtulit, his verbis conceptum: “ Rex, humillime ſup-
„ plicatur, ut conſiderare non pigeat, quan-
„ tum ſit momentum in hoc articulo, qui e-
„ get expoſitione ad duarum difficultatum elu-
„ cidarionem. Prima eſt, ut non aliter intel-
„ ligantur hæ voces, *valide* aut *invalide* con-
„ tracti matrimonii, quam per relationem ad
„ contractum civilem, & nullatenus ad con-
„ tractum ſpiritualem Sacramenti. Secunda,
„ ut non adſtringantur Eccleſiaſtici, ad judi-
„ candum ſecundum hujus edicti, ſimulque
„ *Bleſenſis* articulos, ſed juxta ſacros canones
„ & Eccleſiaſtica decreta, quæ ſunt unica Re-
„ gula & norma judicii Eccleſiaſticorum: hi
„ enim non poſſunt aut debent juriſdictionem
„ quam a ſolo Deo collatam habent, circa
„ res ſpirituales ab ipſis laicis mutuari: qua-
„ propter neceſſe eſt, ex iſto articulo hæc ver-
„ ba reſecare: *& obligabuntur Eccleſiaſtici ju-*
„ *dices in cauſis iſtiuſmodi matrimoniorum judi-*
„ *care ad hujus articuli normam.*

Ad ſupplicem Cleri libellum, a magno Regni Cancellario, aliiſque ſanctioris conſilii officialibus, Regia auctoritate ſic ſcripto reſponſum eſt: *commonitia cleri, quod ſpectat ad priorem difficultatem, ſic reſaluta fuit: verba iſta*, valide aut invalide contracta matrimonia, *non eſſe aliter explicanda, quam per ſolam relationem ad contractum civilem, per laicos judices; altera pariter difficultas juſta & rationi congrua viſa fuit.*

Conſtat ergo Regiis Galliarum edictis matrimonia filiorum familias invitis parentibus contracta, non in ratione contractus naturalis & Sacramenti, ſed ſola ratione contractus civilis, & effectuum ejus irrita fieri.

§. DECIMUS-QUARTUS.

De impedimento impotentiæ.

Impotentiam quæ concubitum & matrimonii officium impedit, ſi vera ſit & perpetua, nuptiaſque præceſſerit, jure ipſo naturæ eſſe impedimentum matrimonium dirimens, tum ratio convincit, tum jure civili & canonico conſtitutum: quod enim ſubſtantiæ matrimonii penitus adverſatur, illud ſine dubio deſtruit; atqui impotentia vera, perpetua, & contractum nuptialem præcedens, ſubſtantiæ matrimonii penitus contraria eſt: non enim poſſunt fieri una caro, & duo in carne una, quorum alter ad officium conjugale abſolute eſt impotens. Ergo &c.

Sequitur

CAPUT TERTIUM.

De impedimentis impedientibus.

IMpedimenta matrimonium prohibentia, etſi non dirimentia contractum, magno olim numero erant: omnia namque crimina publicæ pœnitentiæ ſubjecta, interdictum matrimonii inſerebant pro eo ſaltem tempore quo pœnitentia agebatur: nec enim putabat Eccleſia, iis permittendas nuptiales delicias, quos fletibus & macerationibus in ultionem ſcelerum addicebat: hodie impedimenta ex criminibus oborta pene nulla ſuperſunt, eaque tantummodo vigent, quæ hujus quæſtionis initio recenſuimus.

I.

Eccleſiæ vetitum.

Hoc nomine intelligitur, nubendi prohibitio a legitimo judice, ſervato juris ordine intimata: locum imprimis hæc prohibitio habet, quando de nupturientibus ſuſpicio eſt, ne aliqood inter illos contrahendi matrimonii ſit impedimentum: tunc enim ad Epiſcopum, Parochum, aliumve judicem pertinet, nuptiarum dilationem decernere, donec excuſſa dubitatio fuerit: quod ſi ſuperioris mandato poſthabito, nuptias accelerare præſumpſerint; graviter quidem peccabunt, ſed non ideo matrimonium diſſolvetur, niſi reperti fuerint aliquo impedimento dirimente obſtricti: ita ab *Alexandro* III. Pontifice Maximo declaratum, lib. 4. decretalium, titulo 16. *de matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*: “ licet enim,
„ (inquit, de quadam puella ſcribens, quæ
„ deſponſata uni viro, nupſerat alteri poſt pro-
„ hibitionem Archiepiſcopi Cantuarienſis) li-
„ cet contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda
„ vota tranſire non debuerit; non eſt tamen
„ conveniens, ut ob id ſolum, Sacramentum
„ conjugii diſſolvatur: alia tamen pœnitentia
„ eis debebit imponi, quia contra prohibitio-
„ nem Eccleſiæ hoc fecerunt.

II.

Tempus feriatum.

Tempus *feriatum* ſive *clauſum* dies comprehendit pœnitentiæ & luctui conſecratos: quemadmodum enim olim pœnitentes contrahere nuptias non permittebantur; ita nec licebat dies pœnitentiæ ab omnibus generaliter fidelibus obſervandos, nuptialium gaudiorum feſtivitatibus perturbare.

Quam antiquum illud impedimentum ſit, Concilii Laodiceni (a) demonſtrat auctoritas: *non oportet*, inquit can. 52. *in quadrageſima nuptias vel natalitia celebrare*: porro in hac re uti in cæteris, pro locorum temporumque diverſitate, varia diſciplina fuit: canon Laodicenus modo citatus nuptiarum celebrationem in ſola quadrageſima interdicit: e contra Concilium *Ilerdenſe* a Gratiano laudatum (b) “ non opor-
„ tet, *inquit*, a ſeptuageſima uſque in octa-
„ vas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante fe-
„ ſtivitatem Sancti Joannis Baptiſtæ, & ab Ad-
„ ventu Domini uſque ad Epiphaniam nuptias
„ celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparen-
„ tur... ideo autem ibi tres ante Sancti Joannis Baptiſtæ feſtivitatem hebdomades, *feriato* ſive *clauſo* tempori accenſentur, quia conſuetudine apud Hiſpanos antiqua ætate recepta, Natalem Præcurſoris diem quædam quadrageſimæ ſpecies & jejuniorum obſervatio prævertebat.

Una eademque hodie in omnibus Latinæ Eccleſiæ partibus, circa hoc impedimentum diſciplina ſervatur, ex quo a Concilio Tridentino ſic conſtitutum: (c) “ ab Adventu Domini noſtri
„ Jeſu Chriſti uſque ad diem Epiphaniæ, & a
„ ſe-

(a) *ſancta* 5.

(b) *cauſ.* 33. *qu.* 4. *can.* 8.

(c) *Seſ.* 24. *in decr. de ref. matr. cap.* 10.

„ ſeria quarta Cinerum, uſque in octavam Paſchatis incluſive, antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari, Sancta Synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias ſolemniter elebrari permittit, quas Epiſcopi ut ea qua decet modeſtia & honeſtate fiant curabunt: ſancta enim res eſt matrimonium, & ſancte tractandum.

Rident hoc impedimentum hæretici, eamque ob rem Romanam Eccleſiam ſuperſtitionis accuſant: verum hoc maledicendi pruritu, quid alind niſi craſſam antiquitatis inſcitiam & ſanctioris diſciplinæ contemptum produnt? ab ipſo enim quarto ſæculo impedimentum hoc non in Occidente ſolo, ſed & in Oriente nuptiis fuiſſe oppoſitum, canon Laodicenus demonſtrat. Non ergo ſolam Romanam, ſed univerſam Eccleſiam talis accuſatio impedit. *Deinde* numquid pietati veræque Religioni diſſentaneum videri poteſt, iis temporibus nuptias interdicere, quibus tenentur fideles ad Chriſti myſteria contemplanda totam aciem mentis & cordis intendere? “ Quando novæ ſponſæ tra-
(a) *in 4. ſent. diſt. 32. quæſt. 1. art. 5.* „ ducuntur, *ait Sanctus Thomas*, (a) animus conjugum magis ex ipſa novitate ad curam carnalium occupatur: & ideo in nuptiis conſueverunt ſigna multa lætitiæ diſſolutæ oſtendi: & propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipue debent ſe ad ſpiritualia elevare, prohibitum eſt nuptias celebrati.

Merito ergo in Concilio Tridentino Lutheranorum damnata impietas: *ſi quis dixerit*, in-
(b) *ſeſ. 24. can. 11.* quit, (b) *prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus, ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab ethnicorum ſuperſtitione profectam, ... anathema ſit.*

III.

Catechiſmus.

Varias inter cæremonias quæ baptiſmo ſolemniter conferendo præmittuntur, enumeratur *Catechiſmus*, ſive inſtructio baptizandi, quæ præ foribus Eccleſiæ fit, antequam ad baptiſmum procedatur: quod ſi contigerit, infantem domi, propter imminens mortis periculum, baptizatum, deinceps ad Eccleſiam deferri ut baptiſmi ſolemnes cæremoniæ ſuppleantur; inter infantem ipſum, & eum a quo in catechiſmo ſuſcipitur, ſpiritualis cognatio naſcitur: affinitas hæc antiquo Eccleſiæ more impediebat matrimonium, contrahendum, contractum non ditimebat: ſunt qui velint impedimentum hoc etiam num perdnrare: alii probabilius ſentiunt, a Concilio Tridentino eſſe ſublatum: poſtquam enim ſeſſione 24. in decreto de Reformatione matrimonii, cap. 2. declaravit, ſpiritualem cognationem contrahi tantum inter eos, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiunt, & baptizatum ipſum, illiuſque patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem, ſtatim ſubjicit: *omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis*; atque ita a ſacra Congregatione Concilii interprete reſponſum eſſe, graves Scriptores affirmant.

IV.

Sponſalia.

Sponſalia cum aliquo contracta, niſi ipſo jure, aut Eccleſiaſtici judicis ſententia reſoluta ſint; impedimentum afferunt matrimonio contrahendo, contractum tamen non dirimunt; quia, ut alibi dictum eſt, fortius eſt nuptiarum, quam ſponſalium vinculum.

V.

Votum.

Ultimum hoc impedimentum de voto ſimplici Religionis & caſtitatis intelligi debet, quod nimirum in approbata Religione profeſſio, vel ſacri ordinis ſuſceptio, per voluntariam ſui ipſius traditionem a vovente factam ſolemne non reddidit: illud, inquam, votum impedit matrimonium contrahi, contractum non dirimit, ut ſæpe eſt a Summis Pontificibus declaratum.

Sequitur

CAPUT QUARTUM.

Utrum, & a quo, & quatenus poſſint nuptiarum impedimenta laxari?

QUæritur 1. quid ſit diſpenſatio ſuper matrimonii impedimentis?

R. Eſſe relaxationem juris, ab eo factam penes quem poteſtas eſt, qua aliqui, non obſtante impedimento, ex cauſa legitima, nubere permittuntur. Sic e. c. Petrus & Joanna, in quarto gradu conſanguinei, a nuptiis contrahendis jure arcentur: at iidem tamen obtenta diſpentatione legitime contrahunt.

Q. 2. Utrum omnia quæ recenſuimus matrimonii impedimenta poſſint ſine diſcrimine relaxari?

R. negative. Matrimonii enim impedimenta, alia jure ipſo naturæ, alia jure divino poſitivo, alia jure Eccleſiaſtico, ut prædiximus, conſtituta ſunt: porro Eccleſia in jus naturale & divinum poteſtatem non habet. Ergo nec poteſt ea impedimenta laxare, quæ jure naturali & divino præfixa ſunt; ſic quia *impotentia*, naturale impedimentum eſt nuptiarum, tam non poteſt Eccleſia Eunucho nubendi facultatem concedere, quam non poteſt ei virtutem generandi largiri: pariter quia ſimultaneæ polygamiæ indulgentia, jure divino in Evangelica lege ſublata eſt, ſuper hac diſpenſandi auctoritatem nullam Eccleſia habet: reſtat ergo ut ea tantum impedimenta laxara queat, quæ matrimonio ipſa oppoſuit.

Q. 3. Unde probetur poſſe Eccleſiam impedimenta a ſe conſtituta laxare?

R. Hoc inde probari, quia qui legem tulit, poteſt illam vel penitus abrogare, ſi expediens judicaverit, vel, circumſtantiarum habita ratione, in quarundam perſonarum gratiam juſtis de cauſis ſuſpendere: quemadmodum ergo auctoritatem habet Eccleſia matrimonii impedimenta conſtituendi; ita diſpenſandi poteſtatem habere, dubium nullum eſt: “ Si quis
„ dixerit, *ajunt Patres Tridentini*, (c) eos tan- (c) *Seſ. 24. can. 3.*
„ tum conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimunt, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant & dirimant: anathema ſit.

„ Diſpenſationis modus, *ait Paſchalis II. in-*
„ *eunte 12. ſæculo Pontifex Maximus*, (d) ſicut (d) *Epiſt. 42. ad S. Anſelmum Cantuarienſem.*
„ B. Cyrillus in Epiſtola Epheſinæ Synodi loquitur, nulli unquam ſapientum diſplicuit: novimus Sanctos Patres noſtros, & ipſos Apoſtolos pro temporum articulis, & qualitatibus perſonarum diſpenſationibus uſos.

Q. 4. Utrum quacumque de cauſa poſſint hæ diſpenſationes concedi?

R. negative. Non enim diſpenſatio, ſed deciſio & diſſipatio legis futura eſſet, ſi quocumque, quantumvis levi prætextu concederetur; itaque licitæ & inculpabilis diſpenſationis duæ duntaxat cauſæ cenſentur, neceſſitas, & notabilis utilitas: *ubi neceſſitas urget*, ait S. Ber-

(c) *In con. ſider. l. b. 3. cap. 10.*

uatdus (c) *excuſabilis diſpenſatio eſt : ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt : utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.*

(b) *Seſ. 25. in decr. de ref. c. 18.*

„ Sicuti publice expedit, *inquit Synodus Tridentina* (b) legis vinculum quandoque relaxa-
„ re, ut plenius, evenientibus caſibus, & ne-
„ ceſſitatibus, pro communi utilitate ſatisfiat:
„ ſic frequentius legem ſolvere, exemploque
„ potius quam certo perſonarum rerumque dele-
„ ctu petentibus indulgere, nihil aliud eſt, quam
„ unicuiſque ad leges tranſgrediendas aditum a-
„ perire: quapropter ſciant univerſi, ſacratiſſi-
„ mos canones exacte ab omnibus, & quoad
„ ejus fieri poterit, indiſtincte obſervandos:
„ quod ſi urgens juſtaque ratio, & major quan-
„ doque utilitas poſtulaverit, cum aliquibus
„ diſpenſandum eſſe; id cauſa cognita, ac ſum-
„ ma maturitate atque gratis a quibuſcumque,
„ ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtan-
„ dum, aliterque facta diſpenſatio, ſurreptitia
„ cenſeatur: ... *& alibi*, (e) *de matrimonio*
„ *ſpecialiter agens* : in contrahendis matrimo-
„ niis, *ait*, vel nulla omnino detur diſpenſatio,
„ vel raro: idque ex cauſa, & gratis concedatur.

(e) *Seſ. 24. de refor. matrim. cap. 5.*

Q. 5. Quandonam neceſſitas aut utilitas notabilis exigat diſpenſandi facilitatem?

R. A Theologis & Canoniſtis hos caſus legitimæ diſpenſationis cenſeri.

1. Eſt, incompetentia dotis: 2. magnæ litis extinctio: 3. anguſtia loci, ſi nimirum incolæ pene omnes affinitate aut conſanguinitate conjuncti ſint: 4. ſedatio diſcordiarum, ſive præſentium, ſive quæ prævidentur in poſterum inter affines & conſanguineos excitandæ, niſi iis per matrimonium occurratur: 5. conſervatio pinguis patrimonii in eadem familia: 6. matrimonii male contracti diuturnitas: 7. copula cum conſanguinea vel affine, modo non eo fine inita ſit, ut facilius diſpenſatio obtineretur: 8. indotatæ puellæ conditio, vel ad pudicitiæ periculum, vel ad ſummæ egeſtatis diſcrimen adducens: 9. ſcandalum grave aut peccatum præcavendum: 10. excellentia meritorum.

In his, inquam, & ſimilibus caſibus conceditur diſpenſatio, nubendi intra prohibitos affinitatis aut conſanguinitatis gradus.

Q. 6. Utrum diſpenſationum in cauſa matrimonii antiqua exempla ſint?

R. Vel quæſtio eſt de diſpenſatione ſuper matrimonio jam contracto, vel ſuper matrimonio contrahendo. Hoc poſito,

Dico, Eccleſiam ab antiquo faciliorem fuiſſe in relaxandis impedimentis matrimonii jam contracti, quam matrimonii contrahendi: idque perquam merito: cum enim malum infracti canonis, præſertim in materia matrimonii, vix poſſit ſine gravi ſcandalo ſanari aut reſarciri; hujuſmodi infractores ſatius putavit Eccleſia indulgenter tolerare, quam inita perperam matrimonia rumpere, ne videlicet pax ipſa familiarum aut Rerum publicarum, quæ maximum bonum eſt, diſciplinæ rigore ſervato abrumperetur.

Verum circa matrimonia contrahenda, rariſſima hujuſmodi diſpenſationum, præſertim in gradibus affinitatis aut conſanguininitatis, exempla occurrunt. In hac enim materia, uti & in cæteris, canones ſemel conſtitutos volebant majores noſtri inviolabiliter obſervari, nec ab iis facile recedi patiebantur. Hinc pro ſumma & inſolita gratia habita eſt diſpenſatio quam *Othoni* Imperatori conceſſit *Innocentius* III. cum *Philippi* deceſſoris ſui filia, quarto conſanguinitatis gradu ſibi conjuncta nuptias ineundi.
„ Othonis IV. & Philippi pro Germanico Im-
„ perio horrenda bella quis ignoret? *ait Arnol-*
„ *dus Abbas in Chronico Sclavorum*. Poſt Phi-
„ lippi cædem lucidum erat Othonis jus: ve-
„ rum Philippi filia obviabat: hinc omnibus
„ pacificandis, Othonis cum iſta filia conju-
„ gium convenire cenſuerunt imperii proceres
„ ac Epiſcopi, quin & ipſi Apoſtolicæ ſedis
„ Cardinales Legati: ſed obſtabat quartus con-
„ ſanguinitatis gradus. Hinc tandem ad to-
„ tius imperialis Cleri & populi preces diſpen-
„ ſavit laudatus Pontifex, (*Innocentius III.*)
„ ea tamen lege, ut duo ampliſſima mona-
„ ſteria Otho fundaret, omneque imperium
„ largis eleemoſynis & ferventibus orationi-
„ bus iſtud Eccleſiæ diſciplinæ vulnus com-
„ penſaret.

Quæritur 7. Cui competat auctoritas ſuper impedimentis matrimonii diſpenſandi?

℟. 1. Si de impedimentis dirimentibus agatur, *Regulariter* loquendo, poteſtatem hanc ſoli Summo Pontifici convenire. Quamquam enim hoc nullibi legatur antiquis canonibus conſtitutum; uſus tamen invaluit, & generali diſciplina receptum, ut pro hujuſmodi gratiis obtinendis ſolus Pontifex Maximus adiri communiter deberet ac poſſet: & merito quidem, tum propter debitam Sedi Apoſtolicæ reverentiam, cui potiſſimum Canonum obſervatio & diſpenſatio divinitus eſt commiſſa; tum quia cum impedimenta matrimonium dirimentia, vel a Conciliis generalibus, vel a Summis Pontificibus fuerint inſtituta: in quorum decreta poteſtatem non habent Epiſcopi; conſequens fuit ut ſolis Summis Pontificibus deberet eorum relaxatio Regulariter reſervari.

℟. 2. Ex ſpeciali locorum conſuetudine, aut indulto Apoſtolico nonnullos Epiſcopos ſibi auctoritatem vindicare, ſuper aliquibus impedimentis dirimentibus diſpenſandi; eaque auctoritate, non inſcio, nec improbante Pontifice Maximo perſæpe uti.

℟. 3. Quandoque contingere ut Epiſcopi, etiam ſpeciale privilegium non habentes diſpenſare legitime poſſint in impedimentis jure Canonico conſtitutis. Quando enim matrimonium cum aliquo impedimento dirimente, bona fide, ex juris aut facti ignorantia contractum eſt, ſi occultum impedimentum ſit, nec facilis ſit ad Sedem Apoſtolicam aditus, propter conjugum paupertatem, locorum diſtantiam, aliaſve ſimiles cauſas; nec poſſent ſine ſcandalo conjuges avelli, aut urget periculum Dei offendendi: tum ſana poſſe ordinarium quoad forum conſcientiæ diſpenſare, Theologorum communi ſententia eſt. Reſervatio enim diſpenſationum, ad ordinem caritatis & bonum Eccleſiæ Regimen pertinet. Porro violaretur ordo caritatis, ſi in tali caſu quo non poſſunt conjuges ad Summum Pontificem recurrere, ſine opportuno remedio relinquerentur. Credibile ergo non eſt, velle Summum Pontificem impedimentorum relaxationem ſibi ſoli in his anguſtiis, cum tanto animarum periculo reſervari. Teſtatur *Zerola* (d) ſibi in pari caſu ab urbe Roma reſponſum, illius diſpenſationis poteſtatem eſſe penes ordinarium, quando ſex circumſtantiæ ſequentes concurrunt. 1. Ut jam fuerit contractum matrimonium. 2. Ut ignoratum a contrahentibus fuerit, ſibi aliquod impedimentum obſtare. 3. ut matrimonium conſummatum ſit. 4. ut impedimentum ſit occultum. 5. ut partes ſint adeo inopes, ut non poſſint ire aut mittere ad Papam aut legatum. 6. ut ſi fieret ſeparatio ſcandalum veroſimiliter oriretur.

(d) *1. par verbo:* diſpenſatio.

R. 4. In impedimentis jam contracto matrimonio ſupervenientibus, qualis eſt e. c. affinitas ex inceſtu, aut ſpiritualis cognatio ex baptiſmo vel confirmatione proveniens, jure ſuo Epiſcopos, inconſulto Pontifice Maximo diſpenſare: ita docent communiter Canoniſtæ.

R. 5. Poſſe pariter Epiſcopos in impedimentis non dirimentibus diſpenſare; ſolo voto caſtitatis perpetuæ, aut Religionis excepto. Hæc enim duo Summo Pontifici tam ſtricte ſunt reſervata, ut nec in Jubilæis univerſalibus ab illis diſpenſandi facultatem alicui faciat.

Quæritur 8. Utrum cuicumque petenti debeant diſpenſationes ſuper matrimonio contrahendo indiſcriminatim concedi?

R. Ne-

R. Negative: Concedi namque non debent, ut prædictum eſt, niſi vel propter urgentem neceſſitatem, vel propter ſummam utilitatem; atqui privatis quibuslibet talem gratiam fieri, plerumque oee urgeos neceſſitas eſt, nec ſumma inde poteſt utilitas expectari. Habenda ergo perſonarum eſt ratio. Hinc Concilium Tridentinum (a) *in ſecundo gradu*, inquit, *nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

(a) *Seſſ. 24. in Decr. de Reform. c. 5.*

Quæritur ultimo. Utrum valida diſpenſatio ſit, falſo prætextu extorta?

R. Ad hoc tantum valere, ut ſupplicantium animas oneret, & peccati graviſſimi reas faciat. *Mendax enim precator*, ait *Innocentius III.* Pontifex Maximus, (b) *carere debet penitus impetratis*. „ Diſpenſationes quacumque auctoritate concedendæ, *ait Concilium Tridentinum, ſeſſ. 22. de Reform.* cap. 5. ſi extra Romanam „ curiam committendæ erunt, committantur „ ordinariis illorum, qui eas impetraverint; „ eæ vero quæ gratioſe concedentur, ſuum „ non ſortiantur effectum, niſi prius ab eiſdem „ tamquam delegatis Apoſtolicis, ſummarie „ tantum & extrajudicialiter cognoſcatur, ex- „ preſſas preces ſubreptionis vel obreptionis „ vitio non ſubjacere.

(b) *cap. ſuper litteris Extra. de Reſcriptis.*

„ Quam impudenter, *ait Colonienſe Concilium*, (c) plerique diplomatis ac diſpenſatio- „ nibus apud Sedem Apoſtolicam extortis, „ præter Summi Pontificis meotem ... abutan- „ tur, nullus eſt qui ignoret ... nemo ſibi de „ diſpenſatione Apoſtolica blandiatur, cujus „ conſcientiam divina ſententia tenet alliga- „ tam. Sed quia pauci ſunt, in quorum con- „ ſpectu eſt Deus, plerique vero qui Sacra au- „ ctoritate, pro ſua libidine paſſim abutuntur: „ fit ut Lugdunenſis Concilii ſub Gregorio X. „ celebrati non inſalubre Decretum adverſus „ inſolentiam ejuſcemodi hominum in uſum „ revocare cogamur: quo ſubnixi, cunctis qui „ talibus diplomatis ſibi blandiuntur, neceſſi- „ tatem imponimus, litteras ſuas nobis exhi- „ bendi, viſuris num vere impetraverint, aut „ recte impetratis utantur.

(c) *ann. 1536.*

De contractu matrimonii dictum ſatis.

Finis Libri Noni.

LIBER DECIMUS

DE

Sacramento Matrimonii.

REſtat ad coronidem ut dicamus de matrimonii Sacramento, quod uti & cætera divinæ gratiæ ſymbola novi hæretici deſpiciunt, atrociterque conculcant; ſupra (a) lib. 4. cap. 19. §. 34. cæteros vero Calvinus in *inſtitutionibus* (a) affirmans, non magis nuptiis rationem Sacramenti, quam agriculturæ, vel arti ſutoriæ convenire: ita enim ſolet ritus Eccleſiæ ſanctiſſimos ſine pudore & reverentia deridere.

Igitur in præſenti demonſtrandum, non modo in humanis civilibuſque contractibus præcipuum nuptias habere locum; non tantum a Deo eſſe inſtitutas, adeoque bonas; quod nobiſcum contra Marcionitas & Manichæos Lutherani & Calviniſtæ admittunt: verum etiam Sacramenti novæ legis honore a Chriſto eſſe donatas: quod ut exequamur, quærimus

1. Poſſit ne Matrimonio Sacramenti veritas vindicari?
2. Quis ſit ejus miniſter neceſſarius & legitimus?
3. Quæ materia ejus & forma?
4. Quos ſortiatur effectus?
5. Et ultimo, quibus debeat ritibus conſecrari?

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum poſſit matrimonio Sacramenti veritas aſſeri?

SAcramentum novæ legis eſt, *res ſenſibus ſubjecta, ex inſtitutione Dei ſanctitatis & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habens:* unde ſequitur tribus potiſſimum debere conditionibus affici ac circumſcribi; debere videlicet eſſe ſenſibus ſubjectum, divinitus inſtitutum, & gratiæ efficax: de prima & ſecunda conditione controverſia nulla eſt: ultro namque fatentur hæretici divinam de nuptiis eſſe ſanctionem: concedunt pariter contractum matrimonii rem eſſe ſenſibilem: ſed negant eſſe ſignum gratiæ, quod eſt in Sacramento præcipuum, quodque unum ſi deſit, penitus corruit ratio Sacramenti.

Contra illos ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur matrimonium in Evangelica lege, gratiam ex opere operato producere: adeoque omnes veri Sacramenti conditiones habere.

Divinum illud eſt dogma, quod quiſquis audet inficiari, hæreticus eſt: " ſi quis dixerit,
(b) ſeſſ. 24. can. 1. " *ajunt Patres Tridentini* (b) matrimonium non
" eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis
" Evangelicæ Sacramentis a Chriſto Domino
" inſtitutum; ſed ab hominibus in Eccleſia in-
" ventum; neque gratiam conferre: anathe-
" ma ſit:

PROBATIO PRIMA.

Ex præſcriptione.

Primum ex præſcriptione petitur argumentum, quod eſt probationis genus contra hæreticos validiſſimum.

Longe antequam Lutherus & Calvinus adverſum Eccleſiam rebellarent, pervulgatum erat atque teſtatum per omnes Orientis & Occidentis Eccleſias dogma quod modo defendimus: communis Græcorum paſſim & Latinorum confeſſio erat, nuptiarum ritu in Eccleſia conſecrato gratiam dari; atqui quo primum tempore nata hæc doctrina ſit, qua ætate inoleverit, qua ratione omnium animos occuparit, ab hæreticis præſcribi non poteſt: ergo matrimonium in Evangelica lege eſſe ſignum efficax gratiæ, ſemper & ubique creditum eſt; ac proinde non poteſt hoc dogma non eſſe verum: niſi univerſam velimus erraſſe Eccleſiam, quod ſine impietate dici non poſſet; cum inſimulare erroris totam Eccleſiam, idem ſit ac Eccleſiam tollere, ipſumque Deum mendacii accuſare.

Singulas argumenti partes ſigillatim demonſtrare, operæ pretium eſt: prima propoſitio eſt bipartita: aſſirmat enim multo ante Lutheri ætatem dogma quod defendimus, tum in Occidente tum in Oriente, communi conſenſione receptum.

De Occidentali Eccleſia certa res eſt: nam

1. Concilium Tridentinum, præter canonem modo citatum, in decreto de Sacramento matrimonii, ſeſſione 24. ſic ſtatuit: " cum matri-
" monium in lege Evangelica, veteribus con-
" nubiis per Chriſtum gratia præſtet; merito
" inter novæ legis Sacramenta annumerandum,
" Sancti Patres noſtri, Concilia, & univerſa-
" lis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt.]

2. Ne vero putetur Patres Tridenti congregatos dogma novitium temerario approbaſſe, ut calumniantur hæretici: hoc ipſum concilii Florentini temporibus, (c) ab *Eugenio* IV. Pontifice Maximo definitum fuerat: decretum enim *pro inſtructione Armenorum*, matrimonium veteris novæ legis Sacramentis accenſet, de quibus ibidem pronunciatur, quod gratiam continent, & digne ſuſcipientibus conferunt. (c) anno 1439.

3. Concilium Conſtantienſe ab anno 1414. ad annum 1418. habitum, pro certo & explorato principio poſuit, ſeptem eſſe Sacramenta, iiſque proinde matrimonium accenſeri: quando nimirum octavum *Joannis Hus* articulum ſeſſione decimaquinta proſcripſit, quo aſſerebat, *ſacerdotes quomodolibet criminoſe viventes, ſacerdotii polluere poteſtatem, & ſicut filios infideles ſentire infideliter de Sacramentis Eccleſiæ.*

4. Idem confirmat conſtitutio *Martini* V. Pontificis Maximi, quæ ad calcem Concilii Conſtantienſis habetur: hac enim præcipitur, ut ſi quis hæreſis ſuſpicionem incurrerit, interrogetur: " an credat quod Chriſtianus contemnens
" ſuſceptionem Sacramentorum confirmationis,
" vel extremæ unctionis, vel ſolemnizationis
" matrimonii peccet mortaliter?

5. Idem evincit *Lucii* Papæ III. auctoritas: vixit ille verſus finem ſæculi duodecimi: decretum edidit, his verbis conceptum: (d) " univerſos qui (d) extra: de hæreticis: cap. ad abolendam.
" de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti,
" vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſ-
" ſione, matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis

Sa-

„ Sacramentis, aliter ſentire vel docere non „ metuunt, quam Romana Eccleſia prædicat „ & obſervat, vinculo perpetui anathematis „ innodamus.

Ex his igitur momentis, aliiſque quampluribus quæ brevitatis gratia reticemus, evidentiſſimum eſt, multo ante quam naſcerentur Lutherus & Calvinus, fidem de Sacramento matrimonii in Latina Eccleſia viguiſſe.

Nec minus de Orientali Eccleſia certum eſt: nam,

1. *Simeon* Theſſalonicenſis, qui paulo ante Concilium Florentinum vixit, libro *de initiatis* cap. 33. *ſeptem ſunt*, inquit, *dona Spiritus Sancti, ut dicit Iſaias; ſeptem quoque ſunt Eccleſiæ Sacramenta, quæ per ſpiritum operantur, videlicet baptiſmus, chriſma, communio, ordinatio, nuptiæ, pœnitentia, & ſanctum oleum*: ecce tibi teſtem veritatis, doctrinæ opinione & publica exiſtimatione, nulli ſuæ ætatis ſecundum: quis vero credat Simeonem Sacramentis quæ per ſpiritum operantur nuptias annumeraturum, niſi communis hæc fuiſſet Orientalis Eccleſiæ fides? quis in animum inducat, errorem diſſimulaturos cæteros qui eodem tempore in Oriente degebant, ſive Epiſcopos, ſive ſacerdotes, ſi putaviſſent matrimonium per Spiritum Sanctum gratiam non operari?

2. Via reſoluto Florentino Concilio, cui *Joannes Paleologus* Orientis Imperator, & *Joſephus* Patriarcha Conſtantinopolitanus cum numeroſo Græcorum Epiſcoporum comitatu interfuerant, publicavit *Eugenius* IV. decretum pro inſtructione Armenorum, in quo, ut prædiximus, matrimonium inter vera legis Evangelicæ Sacramenta recenſuit: porro nemo Græcorum qui hoc tempore adhuc in urbe Florentia aderant, intercellit, nemo oblocutus eſt: licet vero paulo poſt in ſuas quique reverſi Eccleſias, concordiæ fœdus Florentiæ initum reſciderint, multaque contra Concilium Florentinum & Romanam Eccleſiam ſcripſerint, acerbitatis plena volumina, præſens tamen de quo agitur caput, non attigerunt; quorſum vero? niſi quia in admittendo ſeptenario Sacramentorum numero Latinis conſentiebant, & Eccleſiæ fidem in decreto Eugenii agnoſcebant?

3. Sed eſto quæſtionem de Sacramentis, eorumque numero, aliis diſtenti difficultatibus eo tempore prætermiſerint: at certe debuerant ſuam ab Eccleſia Romana in hac parte diſſenſionem tunc publice ſignificare, quando ab iis quæſitum eſt, quoto numero crederent divina Sacramenta cenſeri: atqui de hac re Græci & Orientales interrogati, ſeptem eſſe novæ legis Sacramenta, nominatimque nuptias ſacro catalogo contineri, aperte & ſine tergiverſatione confeſſi ſunt: nam verſus finem ſæculi decimiſexti, Wittembergenſes Theologi, Lutherani ſcilicet, ut Orientalem Eccleſiam in ſuas partes pertraherent, Auguſtanam confeſſionem ad *Jeremiam* Patriarcham Conſtantinopolitanum miſerunt, omnique induſtria apud illum egerunt, ut doctrinæ novæ ſuum calculum adderet: male ceſſit Wittembergenſibus aſtutum pernicioſumque conſilium: confeſſionem enim Lutheranam nedum probaverit; gravi cenſura confixit Conſtantinopolitanus Antiſtes: „ Orthodoxi in Catholica Eccleſia Chriſtiani, *inquit*
a) reſp. Jerem. c. 7. „ (a) Sacramenta ſeu cæremonias ſacras „ numero ſeptem admittunt, baptiſmum ſcilicet, unctionem divini chriſmatis, divinam „ communionem, ordinationem, matrimonium, „ pœnitentiam, & oleum ſanctum: quemadmodum ſeptem ſunt dona Spiritus Sancti, „ ut dicit Iſaias; ita ſeptem Sacramenta a Spiritu Sancto conſtituta ..... Sacramenta „ ideo dicuntur, quia ſub externis ſenſibilibuſque ſymbolis arcanum & ſpiritualem effectum continent.

Ita Jeremias, cujus magna in præſenti controverſia auctoritas eſt; tum quia diligentiſſime doctrinam Lutheranorum expenderat; tum quia cum eſſet Patriarcha & caput Græcorum, cenſuram hanc niſi prius communicato cum ſacerdotibus ſuis conſilio non emiſit.

4. A Jeremiæ temporibus ad noſtram uſque ætatem, eamdem doctrinam Græci & Orientales, data occaſione qualibet confirmarunt: ita cenſuit *Gabriel* Philadelphiæ metropolita, in tractatu de Sacramentis Venetiis edito, anno 1600. Ita *Meletius Piga* Patriarcha Alexandrinus: ita *Coreſſius*, & *Gregorius* Protoſyncellus, *Coreſſii* diſcipulus, in epitome divinorum myſteriorum, quam anno 1635. in lucem dedit: ita Synodus Conſtantinopolitana anno 1638. ad profligandos *Cyrilli Lucaris* errores coacta: fuit ille Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ poſt Jeremiam, de quo paulo ante dictum eſt, Patriarcha, ejuſdem ſedis, non ejuſdem doctrinæ Antiſtes: veritatem enim quam Jeremias contra Novitios Lutheranorum errores animoſe graviterque defenderat, turpiter prodidit, inito cum Lutheranorum pſeudo-miniſtris ſecreto commercio: in hac, inquam, Synodo præter cæteros contra Cyrillum editos canones, de numero Sacramentorum ſic legimus conſtitutum: „ anathema Cyrillo nova dogmata fabricanti, & credenti non eſſe ex inſtitutione Jeſu Chriſti, Apoſtolorum traditione, „ praxique perpetua, ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, baptiſma videlicet, chriſma, pœnitentiam, „ Euchariſtiam, ſacerdotium, extremam unctionem, & matrimonium: ſed falſo aſſerenti „ duo tantum a Chriſto in Evangelio data eſſe „ aut inſtituta, baptiſmum & Euchariſtiam.

Nec putandum hujus Græcorum concilii levem aut parvi ponderis auctoritatem fuiſſe: ei ſiquidem *Cyrillus Beroenſis Cyrillis* hæretici in patriarchatu Conſtantinopolitano ſucceſſor, *Metrophanes* Patriarcha Alexandrinus, *Theophanes* Hieroſolymitanus pariter Patriarcha, unus & viginti diverſarum provinciarum Epiſcopi, & plerique alii ſacerdotes ſecundi gradus interfuerunt, unaque omnes ſententia *Cyrilli* nefaria dogmata confixerunt.

Nec multo poſt, anno videlicet 1640. notetur altera Synodus *Jaſſi* in Moldavia congregata, ubi denuo proſcripta Cyrilli confeſſio eſt, eo quod articulo 15. ſacerdotium, ſanctum chriſma, extremam unctionem, confeſſionem, & honorabile conjugium rejeciſſet, quæ antiqua traditio, velut ſacra Symbola, gratiam divinam in nobis efficientia commendavit.

Eidem doctrinæ ſuffragatus eſt *Meletius Syrigus* inſignis ea ætate inter ſuos Theologus, qui Cyrilli pſeudo-dogmata egregie confutavit.

Idem ſancitum in altera Synodo Hieroſolymis congregata verſus finem ſæculi decimi ſeptimi, noſtra nimirum ætate, præſide *Doſitheo* ejuſdem Eccleſiæ Patriarcha: *credimus*, inquit, *ſeptem in Eccleſia eſſe Evangelica Sacramenta, nec plura, nec pauciora: huncque numerum additione vel imminutione mutare, inſanum hæreticæ pravitatis commentum eſſe aſſerimus.*

5. Denique eamdem eſſe Coptorum, Jacobitarum, Syrorum, aliorumque Orientalium fidem, certo inde conficitur, quod ex omnium quæ ubivis aſſervantur eorum Euchologiis, ſacerdos nubentibus aſſiſtens, eiſque precum ſacrarum fuſione benedicens, identidem repetat, gratiam nubentibus, per hanc benedictionem infundi.

Certum itaque, omnique ex parte confectum eſt, quod primo loco ſuſcepimus demonſtrandum, multo antequam Lntherus & Calvinus eaorti eſſent, dogma de matrimonii Sacramento, tum in Occidente tum in Oriente fuiſſe univerſali conſenſione receptum.

Venio nunc ad alteram primi argumenti propoſitionem his verbis conceptam; atqui quo primum tempore hoc dogma inventum fuerit, qua ætate inoleverit, quo ſive caſu ſive artificio omnium animos occupaverit, præſcribi ab hæreticis non poteſt: quam propoſitionem etſi in libris præcedentibus, cætera vindicando Sacramenta, ſæpe demonſtravimus, probare denuo opus eſt.

E duobus unum eligant adverſarii: vel ſibi credi volunt, contra communem gentium omnium opinionem, ſine teſte, ſine judicio aliquid affirmantibus; vel hoc ipſum quod affirmant, poſſunt voluntque, uti par eſt, ratione

& an-

& auctoritate adſtruere: primum ſi poſtulant, hominum inſulſiſſimos ſe ſe produnt, quod nemo præſumpſit unquam ſibi temerario arrogantes: ecquis enim adeo ſatuus vel aliquando fuit, vel aliquando futurus eſt, qui in quæſtionibus ſive dogmaticis ſive hiſtoricis diſſolvendis, ſibi ſoli contra fidem omnium, ſine inſtrumento, ſine teſtimonio obloquenti credi voluerit? reſtat ergo ut alterum eligant, rei quam adeo præfidenter affirmant, argumenta proferendo.

Quam modo verſamus quæſtionem, tota hiſtorica eſt: nos Catholici dicimus matrimonium pro vero Sacramento ubique hodie (ſolis exceptis Lutheranis & Calviniſtis) in Oriente & Occidente haberi, ſemperque habitum eſſe: in contrarium hæretici fatentur quidem opinionem hanc hodie inter Græcos & Latinos communem eſſe; ſed volunt novellam eſſe: fuit enim tempus, *ajunt*, quo matrimonium verum eſſe Sacramentum, in Eccleſia Chriſti nemo credebat; & etiam dum antiqua fides ſubſiſteret, niſi curioſorum ac ſuperſtitioſorum hominum adinventionibus foret dogma Catholicum abdicatum: ita equidem Lutherani; ſed niſi quod affirmant probaverint, nihil conſequentur: age ergo, edant, ſi poſſunt, qui tandem illi fuerint perverſæ, ut clamitant, doctrinæ authores? quo nomine appellati? quibus terris oriundi? cujus inſtituti profeſſores? qua demum auctoritate valentes, ut veram religionem exſtirpare ubique & abolere in Oriente & Occidente potuerint? aperiant qui contigerit, ut tot inter qui ætate qualibet vixerunt verbi Divini præcones, & ſanctorum dogmatum defenſores, nec unus repertus fuerit, qui auſus ſit errori gliſcenti reſiſtere? dicant qua incantatione contigerit, ut gentes tam diſſitas, tam moribus diſcrepantes, tantis contra ſe invicem odiis exaſperatas, novitius error tanta facilitate pervaſerit? ipſi explicent qua via, quibus machinis aut præſtigiis ſubverſio illa tam generalis in omnibus catholicorum, ſchiſmaticorum, & hæreticorum ſectis, nemine reclamante contigerit? numquid impetu ſubitaneo? numquid paulatim lentoque progreſſu? ediſſerant denique quo pacto potuerit populis ſuperſtitio nova perſuaderi, ut crederent matrimonium eſſe Sacramentum, quod antea non credebant? eſt enim res communiſſima, matrimonium: ſi igitur putatum olim fuerit, nuptias nihil eſſe præter civilem & naturalem contractum; debuit perſuaſio hæc communis omnium eſſe, ne ipſis quidem exceptis de plebe infima mulierculis.

Atqui ad hæc nihil habent adverſarii quod reponant: certum ergo conſtitutumque maneat, ſententiam quam defendimus niti divina traditione, & matrimonium eſſe ſignum gratiæ efficax ex opere operato: *quod enim univerſa tenet Eccleſia, nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt*, ait Sanctus Auguſtinus ſæpe laudatus, *non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur*: & pari ſenſu Tertullianus: *quod apud multos unum invenitur, non eſt erratum, ſed traditum*.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Græcorum Euchologiis & Ritualibus Latinorum.

Quid vero opus eſt hujus veritatis argumenta operoſius quærere, præſertim cum ritualium omnium Græcorum, Orientalium & Latinorum conſenſio, ad obſtruenda hæreticorum ora, & mendacium refellendum ſatis ſuperque ſufficiat?

1. Enim apud Græcos ſacerdos ſacro fungens miniſterio, ſic Deum precatur: ,, Benedic, Domine, præſentia tua inviſibili, iſtud ſervorum tuorum matrimonium, da illis pacificam converſationem, vitæ diuturnitatem, temperantiam, caritatem mutuam &c. . . . Benedictus es Domine Deus noſter, qui matrimonium myſticum & immaculatum ordinaſti, quemadmodum matrimonii corporei ſanxiſti legem, qui cuſtos es incorruptibilitatis, bonorumque hujuſmodi diſpenſator munificus ..... mitte ergo nunc, Domine, gratiam tuam cœleſtem ſuper ſervos tuos: & da huic quidem puellæ, ut viro ſuo in omnibus ſubdita ſit; & huic ſervo tuo, ut caput ſit uxoris ſuæ, ut vitam ducant voluntati tuæ conformem: benedic eos, quomodo benedixiſti Abraham & Sara .. emitte Domine manum tuam de loco ſancto tuo, & conjunge N. ſervum tuum, & N. ſervam tuam, quia per te uxor viro copulatur.

His, aliiſque finitis precibus, ſacerdos utrique conjugi coronam imponens, ſacram cæremoniam his verbis concludit: *coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. &c.*, quod idem eſt: *ſervus Dei N. ancillam Dei N. ducit in matrimonium*.

2. Idem præſcribunt Ritualia Orientalium, in quibus hæc & ſimilia leguntur: ,, Domine, tu creaſti Adam patrem noſtrum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum: dediſti ei mulierem adjutorium ſimile ſibi: benedixiſti eis, & dixiſti: *creſcite & multiplicamini* ... dixiſti in Evangelio tuo: *propter hoc relinquit homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; & : *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: rogamus te, Domine, ut ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ benedicas ſervis tuis N. N. qui veniunt in templum ſanctum tuum, ut in caritate ſpirituali uniantur, & auxilio gratiæ tuæ noſtrique ope miniſterii corona nuptiali donentur: effunde ſuper illos bona in omni vita ſua, ut glorificent nomen Sanctum tuum &c.

Deinde *ad ſponſos ſermonem dirigens ſacerdos*: ,, Impleat vos Deus, *inquit*, benedictionibus ſuis: det in cordibus veſtris fidei firmitatem.... Dies veſtros in felicitate & concordia tranſigatis. Deſcendant ſuper vos benedictiones cœleſtes . . . det vobis Deus filios benedictionis & puritatis; ita ut ex eorum numero Sacerdotes, & miniſtri Sancti Altaris eligantur . . . benedic illis Domine . . . Confirma illos in ſpe, caritate, & fide, & in operibus juſtitiæ & filios benedictionis . . . Vare ſponſe animarum ſanctarum, concede famulis tuis matrimonium obeuntibus, ut bonos mores virtuteſque ſectando, odorem ſuavitatis emittant: ſit inter ipſos vera caritas, pax, concordia, tranquillitas, quam impetus paſſionum turbare non poſſint: corrobora illos, ut ſimul perfectam animæ & corporis cuſtodiant caſtitatem.

3. Plane ſimiles in Latinis Ritualibus precum formulæ præſcribuntur. Sic antiquum miſſale ſub *Gelaſii* Pontificis Maximi nomine: *benedic*, inquit, *eis Domine, ut quod te auctore jungitur, te auxiliante ſervetur: ut quod generatio ad mundi ediderit ornatum, Regeneratio ad Eccleſiæ perducat augmentum: videant filios filiorum ſuorum, uſque in tertiam & quartam progeniem; & te benedicant omnibus diebus vitæ ſuæ*.

,, Eodemque ſenſu in alio antiquiſſimæ ætatis Sacramentario: Benedicat & cuſtodiat vos Deus Pater, oſtendatque Dominus faciem ſuam vobis, & miſereatur veſtri. Convertat Dominus vultum ſuum ad vos, & det vobis pacem, impleatque vos Chriſtus omni benedictione ſpirituali, in remiſſionem peccatorum, ut habeatis vitam æternam. Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, ipſe vos conjungat, impleatque benedictionem ſuam in vobis.

Hinc ſic informatur argumentum. Ritus ille novum eſt Legis Evangelicæ Sacramentum, cui gratiæ producendæ virtus eſt divinitus attributa; atqui ad ſeorſum ritualium omnium gratiæ producendæ vis, Ritui matrimonii quod Eccleſia conciliat, creditur attributa. Eſt itaque legis novæ Sacramentum.

PRO-

PROBATIO TERTIA.

Ex Traditione.

Accedit perpetua Eccleſiæ traditio, quam patres luculentiſſimis teſtimoniis atteſtantur.

(a) *l. 2. ad Uxor.* „ *Tertullianus* (a) Unde ſufficiamus, *inquit*, ad enarrandam felicitatem hujus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, confirmat oblatio, obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater rato habet? ... Fruſtra porro felicitatem matrimonii ex Eccleſiæ benedictione repeteret, niſi Sacramentum eſſe putaret.

Siricius Pontifex Maximus, matrimonium rebus Sacris, ſive ſignis gratiæ efficacibus aonumerat, declarando ſacrilegii reum eſſe, qui priore uxore relicta novum matrimonium contrahit.

(b) *Epiſt. 1. cap. 4.* *Hoc*, inquit, (b) *ne fiat, omnibus modis inhibemus, quia illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.*

(c) *Ep. 9.* „ *Innocentius I.* ſtatuimus, *inquit*, (c) fide Catholica ſuffragante, illud eſſe conjugium, quod primitus erat divina gratia fundatum; conventumque ſecundæ mulieris priore ſuperſtite, nec divortio ejecta, nullo pacto poſſe eſſe legitimum. Quid vero aliud eſt matrimonium gratia divina fundatum, niſi ſignum gratiæ efficax?

(d) *l. 2. in Joan. c. 22.* *S. Cyrillus* Alexandrinus, (d) docet Chriſtum cum adſuit nuptiis in cana celebratis, ſanctificaſſe conjugium, & gratiam nuptiis præparaſſe, ut aditus hominum in hanc vitam benediceretur.

(e) *Hær. 67.* „ *S. Epiphanius*. Quomodo, *inquit*, (e) non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes Regnum cœlorum; cum vocatus ſit Salvator ipſe ad nuptias, ut nuptiis benediceret?

(f) *de fide & oper. c. 7.* „ *S. Auguſtinus*, (f) in civitate Dei noſtri, *ait*, in monte Sancto ejus, hoc eſt Eccleſia, nuptiarum non ſolum vinculum, verum etiam Sacramentum ita commendatur; ut non liceat viro uxorem ſuam alteri tradere.

(g) *de bono conjug. c. 18. & 24.* „ *Et alibi:* (g) in noſtrorum nuptiis, *inquit*, plus valet ſanctitas matrimonii, quam fœcunditas uteri .... Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis. Quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate Sacramenti, per quam nefas eſt, etiam repudio diſcedentem alteri nubere, dum vir ejus vivit.

(h) *Ep. 92. ad Ruſtic. Narbonenſem.* „ *S. Leo*: (h) Cum ſocietas nuptiarum, *ait*, ab initio conſtituta ſit, ut præter ſexuum conjunctionem, habeat in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum; dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium.

Sæculo 13. ad annum 1274. celebratum eſt II. Concilium Lugdunenſe, Præſide *Gregorio X.* Pontifice Maximo. Ad magnam Synodum convenerunt, præter Patriarchas Conſtantinopolitanum & Antiochenum, Epiſcopi quingenti, Abbates & inferiores Prælati magno numero. Seſſione IV. Lectæ ſunt, *Michaelis Palæologi* Græcorum Imperatoris Litteræ, in quibus præter cæteros fidei articulos, de Sacramentis ſic legebatur: Tenet etiam & docet eadem Sancta Romana Eccleſia, ſeptem eſſe Eccleſiaſtica Sacramenta. Unum eſt baptiſma ... Aliud eſt matrimonium &c. in ſupra ſcripta fidei veritate, veram, Sanctam, Catholicam & Orthodoxam fidem cognoſcimus & acceptamus, & ore ac corde confitemur, quod vere tenet, & fideliter docet & prædicat Sancta Romana Eccleſia.

Huc redeunt omnia quæ in prima ac ſecunda probatione attulimus tum Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ, tum ritualium omnium Græcorum ac Latinorum teſtimonia.

Jam ſic contraho argumentum: illud eſt fide tenendum, quod a primis temporibus ad noſtram uſque ætatem Eccleſia docuit, velut ab Apoſtolis, ipſoque Chriſto acceptum; atqui matrimonium eſſe Sacramentum proprie dictum, ſive ſignum gratiæ efficax, a primis temporibus Eccleſia docuit, velut dogma a Chriſto præſcriptum, & ab Apoſtolis promulgatum: ergo &c.

§. SECUNDUS.

Diluuntur Hæreticorum objectiones.

Opponunt: dogma illud ad fidem non pertinet, quod ſcripturarum auctoritate defendi nequit; atqui matrimonium eſſe verum & proprie dictum legis novæ Sacramentum, nullo poteſt Scripturarum teſtimonio adſtrui: ergo &c. *Objectio.*

Refutatur quorumdam ad hoc argumentum Reſponſio.

Sunt qui contendunt, de qua agitur veritatem expreſſe in Sacris litteris contineri: unde negant minorem propoſitionem ſyllogiſmi, in ſui defenſionem afferendo teſtimonia quæ ſequuntur.

1. Eſt, ad Epheſios quinto capite, v. 32. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.*

2. Matthæi 19. 6. *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet:*

3. 1. Timothæi 2. 15. *Salvabitur* (mulier) *per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.*

4. 1. Cor. 7. 7. *volo vos omnes eſſe ſicut me ipſum* (a mulieribus continentes:) *ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo; alius quidem ſic, alius vero ſic.*

Verum, ut ingenue fatear, hæc & ſimilia teſtimonia, quæ vulgo afferri ſolent, fidem quidem juvare poſſunt, & rem de qua agitur aliquatenus ſuadere, perſuadere non poſſunt, neque præſtare hanc firmitatem quæ neceſſaria eſt ad dogma fidei adſtruendum: quod ut ſigillatim oſtendam:

Primum, ex Epiſtola ad Epheſios: *Sacramentum hoc magnum eſt &c.* hoc unum docet, matrimonium, ex quo inſtitutum eſt, fuiſſe Sacramentum, ſive myſterium, unionem Chriſti cum Eccleſia ſpeculative, ut loquuntur, ſignificans: hoc enim Apoſtoli effatum, tum ad ſtatum innocentiæ pertinet, tum ad ſtatum naturæ lapſæ, etiam ante Chriſti adventum; atqui nec in ſtatu innocentiæ, nec in ſtatu naturæ lapſæ, antequam Chriſtus veniſſet, matrimonium fuit ſignum practicum gratiæ. Ergo hoc Teſtimonio uti efficaciter in præſenti diſputatione non poſſumus.

Secundum vero: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: in Adamo innocente, & in homine lapſo, ante Meſſiæ adventum certiſſime locum habuit; cum matrimonium inſtitutione ſua indiſſolubile ſit. Ergo per illud minime ſignificatur, gratiæ efficaciam matrimonio eſſe conjunctam.

Tertium pariter inſufficiens eſt: quod enim dicitur, *ſalvandam mulierem per filiorum generationem*, generale eſt, & de quolibet hominis officio dici poteſt. Nam & agricola ſalvatur per opus ſuum bene & pie factum; & Doctor per doctrinam ſuam; & dives per eleemoſynam; & judex per æquitatem &c. quod igitur Apoſtolus mulieri fidem, ſobrietatem, & caritatem ſectanti æternam ſalutem promittat; hinc minime ſequitur matrimonium eſſe Sacramentum & gratiæ efficax.

Quartum denique qua ratione ſignificet matrimonium eſſe legis Evangelicæ Sacramentum, prorſus non apparet: ſi enim ex eo quod Apoſtolus caſtitatem conjugalem, donum Dei eſſe dicat, matrimonium eſſe Sacramentum infertur; quid obſtat quominus id ipſum de virginitate dicatur, quam pariter eodem loci, donum Dei eſſe affirmat? immo eo magis virginitas eo titulo digna erit, quo in comparatione caſtitatis conjugalis excellentius Dei donum eſt.

Igitur ex iis aliiſque ſimilibus Scripturæ ſententiis confici certo non poteſt, matrimonium Sacramentorum numero comprehendi: quam-

quam

Digitized by Google

quam enim Apoſtolus forte ad gratiam Sacramenti reſpexerit; fatendum tamen hanc veritatem ex ejus verbis erui certo non poſſe: unde nec Concilium Tridentinum in doctrina de Sacramento matrimonii, nec catechiſmus *ad Parochos* ad mentem ejuſdem Concilii editus, ejuſmodi probatione utendum putarunt.

Aſſertur vera ad Argumentum reſponſio.

℞. Itaque negando majorem: ut enim aliquod dogma ad fidem pertinear, ſatis eſt quod in verbo Dei contineatur; atqui matrimonium eſſe Sacramentum nove legis, veritas eſt in verbo Dei expreſſa: verbum enim Dei, ut ſæpius diximus, aliud eſt ſcriptum, alιud traditum: utriuſque par & indefectibilis veritas; atqui licet in verbo Dei ſcripto conceptis terminis non legatur matrimonium eſſe Sacramentum, verbo ejus tradito affirmatur. Ergo &c.

Inſt. 1. Inſt. 1. Atqui non magis ex traditione quam ex Scriptura probari poteſt matrimonium eſſe Sacramentum. Ergo &c. prob. ſubſ. Teſtes traditionis vel ex Græca & Orientali, vel ex Latina Eccleſia allegantur: atqui nulla ex parte occurrit aliquod teſtimonium, quo matrimonium, Sacramentum legis Evangelicæ affirmetur. Ergo &c.

℞. nego ſubſ. ab probat. conceſſa maj. nego min. Qui enim affirmant per matrimonium, non ſecus ac per baptiſmum, chriſma, & alia ſacra ſymbola gratiam digne ſuſcipientibus conferri, ii ſane ſentiunt matrimonium ex traditione divina eſſe Sacramentum; atqui ita Græci omnes atque Latini teſtantur, idemque tenuerunt longe ante quam Lutherus & Calvinus in perniciem Eccleſiæ nati eſſent. Ergo &c.

Inſt. 2. Inſt. 2. probando minor. Quantum ad primam partem: ideo affirmamus matrimonium eſſe ſignum gratiæ efficax, ſive Sacramentum proprie dictum; quia Græci dicunt nuptias divinum eſſe myſterium; atqui hæc ratio nulla eſt: vox enim Græca μυστήριον, non idem ſignificat quod Latini nomine Sacramenti intelligunt, ſed illud omne quod arcanum & ſacrum quacumque de cauſa eſt: porro matrimonium etſi nullam gratiam conferat; rem tamen arcanam & ſacram ſignificat, Chriſti videlicet cum Eccleſia unionem: ergo ad probandum matrimonium eſſe Sacramentum proprie dictum, fruſtra Græcorum teſtimonia congeruntur.

℞. diſtinguo maj. ideo affirmamus matrimonium eſſe Sacramentum, quia a Græcis annumeratur divinis myſteriis, *gratiam efficaciter operantibus*, concedo: præciſe quia dicitur *divinum myſterium* eſſe, nego maj. diſtinguo pariter min. quod aliquid *generalè ſignificatione* myſterium appelletur, non ſequitur quod ſit Sacramentum, concedo: ſi dicatur myſterium *gratiæ efficax*, nego min. & conſeq.

E. D. Si Græci hoc unum affirmarent, matrimonium eſſe myſterium, nec plus aliquid dicerent, equidem certo inde non probaretur eſſe Sacramentum proprie dictum, quia vox μυστήριον, ut bene in objectione notatum eſt, latiſſimam ſignificationem habet: verum ita dicunt divinum eſſe myſterium; ut etiam ſignum eſſe affirment, gratiæ efficax, divinitus impreſſa virtute: uno verbo, quemadmodum Græci baptiſmum, Euchariſtiam &c. myſteria divina appellant; ita dicunt matrimonium myſterium eſſe: *ſeptem ſunt*, inquit Simeon Theſſalonicenſis ſupra laudatus, *Eccleſiæ myſteria, quæ per Spiritum operantur: myſteria ideo dicuntur*, ait Jeremias Patriarcha Conſtantinopolitanus, *quia ſub externis ſenſibilibuſque ſymbolis, arcanum & ſpiritualem effectum continent*. Idemque paſſim Græci alii atteſtantur.

At, inquiunt, vox Græca μυστήριον, latiſſimam ſignificationem habet; cum de re qualibet arcana & ſacra dicatur: ita ſane; ſed quid inde? eadem enim vocis latinæ (Sacramentum) conditio eſt, quæ res omnino diſſimiles comprehendit, ut multis ſcripturæ exemplis oſtendi poteſt: ſic Tobiæ 12. 7. *Sacramentum regis abſcondere bonum eſt*: Sapientiæ 2. 22. *neſcierunt Sacramenta Dei*: Danielis 2. 30. *Sacramentum hoc revelatum eſt*: ad Epheſios 1. 9. *ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ*; Apocalypſis 1. 20. *Sacramentum ſeptem ſtellarum*: ibidem 17. 7. *ego dicam tibi Sacramentum mulieris*: quemadmodum igitur ridiculum ſe præberet qui probare vellet matrimonium in Latina Eccleſia non eſſe proprie Sacramentum, quia vox Latina non ſolum ſigna gratiæ efficacia, ſed & rem quamlibet arcanam ex uſu ſignificat; in idem pariter vitium Lutherani incurrunt, quorum ineptas cavillationes puderet refellere, niſi eas ſumma oſtentatione jactarent.

Inſt. 3. Atqui etſi myſteriis ſive Sacramentis proprie dictis matrimonium a Græcis videatur annumerari, hinc minime ſequitur quod ſit ſignum gratiæ efficax: ergo &c. Inſt. 3.

Prob. ſubſ. profeſſio monaſtica a viris inter Græcos præcellentiſſimis in myſteriorum numero ponitur; ſic inter cæteros magnus ille *Dionyſius* Areopagita, poſtquam quatuor myſteria numeravit (a) baptiſmum, confirmationem, (a) *lib. de Eccl. Hierarch.*
Euchariſtiam, & ordinem, iis accenſet *monaſticam conſecrationem, & ea quæ erga defunctos peragi ſolent*: eaque duo non ſecus ac quatuor præcedentia, *myſteria* nominat.

Hancque revera Dionyſii mentem fuiſſe, colligitur ex *Theodori Studitæ* Epiſtola ad *Gregorium* „ filium, ubi, Monachorum habitus, *inquit*, „ virginitatis eſt profeſſio, myſteriumque mona„ ſticæ perfectionis, ſecundum vocem divini & „ doctiſſimi Dionyſii. Quod vero nonnulli di„ cunt: undenam traditum eſt, abrenunciare ſæ„ culo, & fieri monachum? nihil aliud eſt, „ quam: undenam traditum eſt, fieri aliquem „ Chriſtianum? qui enim primum inſtituit, tra„ didit & ſecundum; ſex Sacramenta exponens; „ primum illuminationis, ſecundum communio„ nis, tertium conſecrationis unguenti, quartum „ Sacrorum ordinum, quintum monaſticæ pro„ feſſionis, ſextum eorum qui Sancte obierunt; „ quid igitur dicendum eſt? Eum nimirum qui „ de uno dubitat, de aliis quoque dubitare, „ utrum divinitus tradita ſint; & unius oblite„ ratione neceſſario reliqua obliterari: & ſic „ neque illuminationem, neque communionem, „ neque divinum unguentum, neque Sacerdota„ lem conſecrationem conſtare poſſe, ſi non „ adſit Monaſtica profeſſio.

Inde ſic eruunt argumentum:

Non magis matrimonium Sacramentum dici poteſt, ſive ſignum gratiæ efficax, tametſi a Græcis in myſteriorum numero reponatur, quam monaſtica profeſſio, in eadem ſerie collocata: atqui ad monaſticam profeſſionem Sacramenti titulo decorandam nemo Dionyſii, Theodori, & aliorum ejuſdem opinionis auctoritate movebitur. Ergo idem de matrimonio eſt dicendum.

℞. Nego ſubſ. ad probationem

1. Nego ſuppoſitum, nego, inquam, id quod in argumento quaſi certum ponitur, librum *de Eccleſiaſtica Hierarchia* verum eſſe Dionyſii Areopagitæ fœtum. Quam opinionem multis poſſemus momentis refellere, ſi hujus loci hæc quæſtio foret: legi de hac re poterunt ætatis noſtræ critici, qui libros Dionyſio Areopagitæ attributos, eo authore, & primorum Eccleſiæ temporum ſimplicitate indignos multis modis demonſtrarunt. Ruit ergo vis argumenti, quod Dionyſii auctoritate potiſſimum nitebatur.

2. Nego maj. matrimonium enim credimus eſſe ſignum gratiæ efficax, quia dogma illud ab antiquis patribus, a Conciliis Œcumenicis, & omnium Eccleſiarum conſenſione accepimus; quia in hanc confeſſionem nobiſcum Græci omnes & Orientales conſpirant, quam unanimem cum Eccleſia Latina conſenſionem, non vis aliqua, cum extra imperium noſtrum ſint; non Reverentia Romanæ Eccleſiæ, quam ſummopere oderunt atque deſpiciunt, ſed ſolum

veri-

veritatis robur extorſit. Profeſſionem vero monaſticam, atſi aliqui ita ſenſerint, negamus ſignum eſſe gratiæ efficax; quia peculiaris quorumdam opinio, vocem & ſenſum Eccleſiæ repræſentate non poteſt. In adſtruendis fidei dogmatibus, ut bene ſapienterque admonet *Vincentius Lirinenſis*, (a) ſequi debemus univerſitatem, antiquitatem, conſenſionem. Iis inniai regulis monaſticam profeſſionem numero Sacramentorum excludimus; quia huic opinioni nec univerſitas, nec antiquitas, nec conſenſio ſuffragatur. Quod autem dictum de Monaſtico habitu, de cæremoniis erga mortuos obſervari ſolitis pariter intelligi volumus.

(a) *commonit. c. 3.*

Inſt. 4. Inſt. 4. Librum *de Eccleſiaſtica Hierarchia*, genuinum Sancti Dionyſii Areopagitæ fœtum eſſe, mordicus Græci & Orientales contendunt; adeoque volunt Apoſtolica ipſa ætate deſcriptum eſſe. Sed eſto Dionyſio falſo ſuppoſitus ſit; negari certe non poteſt, magna antiquitate vigere. Conſtat enim, anno 533. opus illud in ſolemni quadam collatione, Catholicos inter & Hæreticos Conſtantinopoli habita, velut publicæ traditionis monumentum fuiſſe citatum. Inde ſic inferunt argumentum:

Non poteſt illa ſententia antiquitate defendi, quæ nondum ſexto ſæculo obtinebat; atqui ſententia aſſerens matrimonium eſſe ſignum gratiæ efficax, ſexto ſæculo incognita erat; cum de illa nec verbum faciat liber de Eccleſiaſtica Hierarchia, illa ætate omnium applauſu receptus: ergo &c.

℟. 1. Fateor librum de Eccleſiaſtica Hierarchia magnam antiquitatem habere, & ſexto ad minus ſæculo exaratum. Sed nego ea antiquitate gaudere, quæ Apoſtolicis temporibus adæquetur. Nam ſi revera Dionyſii opus eſſet, a patribus primi, ſecundi, tertii, quarti, & quinti ſæculi, alicubi laudatum reperiretur. Atqui de illo ad ſextum uſque ſæculum penitus ſilent Scriptores Eccleſiaſtici; ergo &c.

2. Ad argumentum conceſſa maj. nego minor. quæ enim hæc eſt ſpecies argumenti? liber de Eccleſiaſtica Hierarchia, ſæculo 6. laudatus, matrimonium Sacramentis Eccleſiæ non accenſet. Ergo ſæculo 6. nondum erat hoc dogma receptum. Nam ſi legitima hæc illatio ſit, hoc erit omne negandum, quod tacuit Eccleſiaſticæ Hierarchiæ liber; atque adeo mirum in modum ſymbolum fidei noſtræ arctatur.

At, *inquiunt*, nemo Dionyſio contradixit, nemo illum imperitiæ accuſavit, quod Eccleſiæ Sacramenta recenſendo, matrimonium prætermiſerit: bona verba! nemo contradixit, quia nemini in mentem venit, quia de Sacramentorum numero lis nulla hoc tempore fuit; quia nemo judicavit privati hominis ſententiam, Univerſalis Eccleſiæ fidei detrimentum aliquod illaturam; & quia denique Græci facile intellexerunt, ſcriptorem libri *de Eccleſiaſtica Hierarchia*, non omnia Sacramenta, ſed ea quæ ad functiones Hierarchicas præcipue pertinent, tractatu ſuo complexum eſſe: uno verbo nihili eſt argumentum petitum ex alicujus ſcriptoris ſilentio, præſertim ſi univerſalis Eccleſiæ voce dogma aliquod defendatur; atqui matrimonium eſſe Sacramentum, palam & aperte prædicat Eccleſiæ vox, in Euchologiis omnibus & Ritualibus reſonans, quorum eo authoritas major eſt, quod librum de Eccleſiaſtica Hierarchia antiquitate præcedant: prædicant Græci omnes & Orientales ætatis recentioris, qui e priſtina ſententia nedum abduci potuerint artificio Lutheranorum, publice e contra teſtati ſunt, ſeptem ſe Sacramenta ab ipſis Eccleſiæ-primordiis cuſtodire, & in hoc numero nuptias collocari. Cujus argumenti vim niſi Lutherani & Calviniſtæ evertant, poterunt quidem plebem imperitam deludere; at ſapientes & cordatos veritatis ſectatores ſibi conciliare non poterunt.

Inſt. 5. Inſtab. 5. atqui conjecturis graviſſimis expugnari poteſt argumentum a Catholicis ex præſcriptione petitum: ergo &c.

Prob. ſubſ. multis modis.

1. *Inquiunt*, ſæculo 13. Quando Conſtantinopoli Latini dominabantur, magnam ſuorum rituum partem, in Græcorum Eccleſiam invexerunt. Fieri ergo potuit, ut Græci antiqua fide abdicata, matrimonium cœperint Sacramentis Eccleſiæ accenſere.

2. Conjecturæ vim auget, quod Græci hodierni, demptis baptiſmo & Euchariſtia, negant Sacramenta divinam inſtitutionem habere: quam ſententiam *Jeremias* ipſe Conſtantinopolitanus tenuit. Cenſent igitur matrimonii Sacramentum canone tantum Eccleſiaſtico inſtitutum, atque adeo non eſſe verum legis Evangelicæ Sacramentum.

3. Communis fuit non ita pridem ſcholaſticorum in Latina Eccleſia perſuaſio, Græcos matrimonium Sacramenti loco non habere.

4. Demum Ritus quo apud Græcos matrimonium celebratur, cum meris precationibus & Benedictionibus impleatur, neque formam habeat, ut in ſcholis loqui ſolent, abſolutam ſeu indicativam; hoc unum videtur ſufficere ad probandum, nuptias in Oriente, albo Sacramentorum excludi: ergo conjecturis minime levibus expugnatur argumentum præſcriptionis quod tanto verborum ſtrepitu venditant.

℟. Nego ſubſumptum, & adjuncta argumenta ſigillatim diluo.

Ad 1. nego anteced. nego, inquam, Latinos quo tempore Conſtantinopoli tenebant imperium, ritus ſuos in Græcorum Eccleſiam invexiſſe: numquam enim majoribus odiis Latinos ſunt inſectati: qui vero fieri potuiſſet, ut ab iis novam Religionem, & hactenus incognita ſibi Sacramenta ſuſciperent, quos velut hæreticos & Dei hoſtes execrabantur?

Deinde, ſi hæc tum temporis mutatio contigiſſet, factum adeo memorabile minime prætermiſiſſent illius ætatis hiſtorici: atqui ne unum quidem Lutherani & Calviniſtæ ſcriptorem laudare hactenus potuerunt, qui ſic ſuſpicandi occaſionem ſcriptis ſuis dederit.

Præterea, ſi Latini Ritus ſuos in Græcam Eccleſiam introduxiſſent, ſumma foret orientis & occidentis in ritibus ſacris conſenſio & æqualitas: atqui Græci in adminiſtrandis Sacramentis ritus obſervant noſtris diſſimillimos: quo factum eſt, ut Latini Theologi orientalis diſciplinæ plerumque rudes & imperiti, Græcos violatæ fidei ſæpe accuſaverint, quaſi Evangelica Sacramenta contaminaſſent.

Denique, non Conſtantinopoli ſolum, ſed quam late patet oriens, & in diſſitiſſimis Regionibus, omnes ubivis ſint ſectæ Chriſtianorum, nuptias pro vero Sacramento habent, ut ex omnibus generatim Euchologiis manifeſtum eſt: numquid vero aſſerere audebunt adverſarii, opinionem hanc in his gentibus Tyrannide Latinorum eſſe acceptam? ergo orientalium omnium tam plena nobiſcum conſenſio, non, ut gratis fingunt, a ſæculo decimo-tertio, ſed ab ipſis Apoſtolicis temporibus originem habet.

Ad 2. nego anteced. cujus falſitatem evincunt prolata ſuperius Græcorum teſtimonia: docet quidem Jeremias Patriarcha baptiſmum & divinam communionem reliquis Sacramentis præcellere, cætera vero Eccleſiam tradidiſſe: verum traditionem hanc non humanam, ſed divinam eſſe contendit: qui enim affirmat ſeptem novæ legis Sacramenta Spiritum Sanctum habere authorem, & ſpiritualem in ſe continere effectum, procul dubio matrimonii inſtitutionem non hominibus, ſed Chriſto acceptam refert: atqui ita ſentit & aſſerit Jeremias: ergo &c.

Quam vero conſtans firmaque fuerit hæc Græcorum perſuaſio, vel hinc facile probatur quod *Simeon* Theſſalonicenſis libro *de initiatis*, cap. 43. ut oſtendat Chriſtum omnia Sacramenta inſtituiſſe, multis modis adſtruere nititur, ſalvatorem omnia in ſe ſuſcepiſſe Sacramenta, id eſt tinctum fuiſſe aqua baptiſmali, confirmatum &c. quo vitio laborat aliquatenus *Gabriel* Philadelphienſis, eadem a

Simeo-

Simeone mutuatus: quæ quidem etſi falſa opinio ſit, convincit tamen, ex Græcorum ſententia, Chriſtum omnium Sacramentorum eſſe authorem.

Ad 3. diſtinguo anteced. communis non ita pridem fuit Theologorum in Latina Eccleſia opinio, Græcos matrimonium pro vero Sacramento non habere, communis, inquam, & *falſa*, concedo: communis & *vera*, nego ant. & conſeq.

E. R. Scholaſticorum magna pars, eum antiquam perſcrutari diſciplinam negligerent, varias ſacramentorum definitionas pro arbitrio confinxerunt, primitivis ritibus minime conſentiens: quo factum eſt, ut cum arbitrarias hujuſmodi definitiones, non poſſent cum Ritu Græcorum conciliare, audactar pronuntiaverint, Græcos veris Sacramentis, nominatimque nuptiarum carere myſterio: longe vero aliter melioribus Theologis viſum eſt, qui merito judicarunt, non ex definitionibus recens excogitatis, Sacramenta; ſed ex antiquis ritibus novellas definitiones, bonæ an malæ forent, dijudicandas: ad quam Regulam ſi, uti par erat, attendiſſent ſaholarum Theologi, non adeo fuiſſent ad Græcos accuſandos præcipites, neque eos temere in multis reprehendiſſent, quæ penitus culpa vacant.

Ad 4. dato antec., quod ſcilicat apud Græcos Ritus matrimonii benedictionibus & piis precationibus abſolvatat, nego hinc ſequi Sacramentum omnino non eſſe: ſi enim tali judicio acquieſcimus, dicendum pariter erit, nuptias in Latina olim Eccleſia locum inter Sacramenta non reperiſſe: antiqua enim Ritualia io matrimonii officin celebrando, præter preces nihil exhibent, quæ ſub his ſere titulis continentur: *Benedictio nuptialis, ordo ad ſponſum & ſponſam benedicendam: benedictio ſuper ſponſum & ſponſam: benedictio nubentium: officium in benedictione ſponſi & ſponſæ*: hinc a Siricio Pontifice Maximo dictum, loco ſuperius citato: *Benedictio, quam nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*. Itaque quod Sacramentum matrimonii juxta hodiernam occidentalis Eccleſiæ diſciplinam, verbis, ut loquuntur, abſolutis adminiſtretur, minime hinc ſequitur Græcos matrimonium in Evangelicis Sacramentis non numcrare: de hac re recurret inferius ſermo, ubi de matrimonii forma dicetur.

Inſt. 6. Inſt. 6. Probando minor. ſuperioris argumenti, ſcilicet ex occidentali Eccleſia. teſtimonia proferri non poſſe, unde conſtet doctrinam, quam defendimus, ad Traditionem pertinete.

Si Traditionis dogma ſit, ioquiuot, matrimonium eſſe Sacrameotum, qui fieri potuit, ut ab antiqua fide in re adeo facili deflexerint multi inter Latinos magni nominis doctores? Nam

1. *Magiſter ſententiarum* vim gratiæ producendæ videtur matrimonio denegaſſe: libro enim quarto ſtatim ab initio Sacramenta ita diſtinguit, ut quædam velit remedium contra peccatum, ſimulque gratiam adjutricem conferre, quædam vero præbere gratiam & virtutem, quædam denique remedium contra peccatum afferre: in primo ordine, baptiſmum; in ſecundo, Euchariſtiam; in tertio, matrimonium collocat: adimit ergo matrimonio vim gratiæ producendæ.

2. *Durandus* a Sancto Porciano, magnæ vir exiſtimationis, ſtatuit (a) de matrimonio duo eſſe fide tenenda; primum eſt, matrimonium rem eſſe bonam & licitam: *unde*, inquit, *qui nuptiis detrahunt, cenſentur Hæretici*. Secundum eſt, matrimonium eſſe Sacramentum, eo modo quo rei ſacræ ſignum dicitur Sacramentum; *unde*, ait, *oppoſitum dicere, ſimiliter eſt hæreticum*. „ Verum, „ *ſubdit*, præter duo prædicta, ſunt alia „ duo circa quæ ſine periculo hæreſis, licitum „ eſt contraria opinari: quorum unum eſt Theo- „ logicum, ſcilicet utrum in matrimonio con- „ feratur gratia ex opere operato, ſicut in aliis „ Sacramentis novæ legis? ſecundum eſt logi- „ eum, videlicet utrum matrimonium habeat „ plenam invocationem cum aliis Sacramen- „ tis? . . . . . qua ſemel facta diſtinctione, ultro eorum opinionem amplectitur, qui volunt matrimonium largo tantum modo eſſe Sacramentum, ſeu ſignum rei ſacræ, non autem ſtricte & proprie.

(a) in 4. diſt. 26. quæſt. 3.

3. Juris canonici doctores quorum non eſt ſpernenda auctoritas, volunt quidem matrimonium naturalem & civilem eſſe contractum, divina auctoritate fundatum: de efficientia vero gratiæ vel altum ſilent, vel contra communem Romanæ Eccleſiæ doctrinam ſentiunt.

4. Sed eſto in quæſtione quæ Theologorum propria eſt, venialiter cæſpitaverint canoniſtæ; non idem dicere poſſumus de Sancto Bonaventura, Scotu, ipſoque Sancto Thoma Theologorum facile principe: illi vero equidem catholicum dogma defendunt: ſed quibus tandem argumentis? nimirum, probabilibus, ex ratione magis, quam ex auctoritate deductis: nam nec ad univerſalis Eccleſiæ ſenſum, neque ad traditionis, neque ad Ritualium auctoritatem recurrunt, ſed ſolam philoſophiam ad ſui præſidium invocant, hocque ſolo numimine ſuam ſententiam vallant, ut credere videantur, quæſtionem hanc de earum numero eſſe, quæ poſſunt in utramque partem ſalva fidei integritate reſolvi t indeque eſt, quod S. Thomas probabilius eos ſentire dicit, (b) qui putant per matrimonii Sacramentum gratiam dari: igitur a primo ad ultimum conſequens eſt, ex Occidentalis Eccleſiæ traditione erui argumenta non poſſe, quibus matrimonio Sacramenti proprie dicti virtus & dignitas aſſeratur.

(b) ſupl. q. 42. art. 3.

R. Generatim ad argumentum, variis fluctuantium Theologorum opinionibus incertum fieri non poſſe quod certum eſt: cum igitur matrimonium eſſe ſignum gratiæ efficax, apertiſſime traditio, & omnium ætatum geutiumque conſenſio doceat; paucorum dubiratio veritati nequaquam nocet: non enim propter Theologos Eccleſiam, ſed Theologos propter Eccleſiæ auctoritatem audimus: quod autem de matrimonio perperam aliqui ſenſerint, in cauſa fuit, (bona pace dixerim) multorum negligentia, qui graviſſimas quæſtiones non ex ſenſu Eccleſiæ, non patrum & conciliorum definitionibus, ſed ſrivolis ratiunculis abſolventes, obſcurarunt aliquatenus antiquam traditionem, & peſſimam in ſcholas conſuetudinem invexerunt, de rebus certiſſimis probabiliter diſputaudi.

Ab hoc ſane numero exceptum volumus Angelicum præceptorem S. Thomam, qui de Deo rebuſque divinis, apte, prudenter, ſolide, ſacris litteris & majorum documentis inſtructus ſemper pronunciat; quemque, ſi commentaria quæ in libros ſententiarum junior ſcripſerat, maturiore ætate recogooviſſet, priorem de matrimonio opinionem correcturum non dubitamus.

Jam vero Lutheranis & Calviniſtis importune quærenribus qui fieri potuerit, ut multi in hac quæſrione Theologi ancipites hæſeriot? reſpondemus ideo factum, quia errare & dubitare humanum eſt: neque putandum fluctuationibus hujuſmodi cauſam hæreticorum juvari: hoc enim ipſo tempore quo Theologi de Sacramento matrimonii vel perperam ſentiebant, vel probabiliter diſputabant; fidem ſuam Latina Eccleſia palam aperteque prædicabat, in libris ritualibus, in decretis ſummnrum Pontificum, in conciliis œcumenicis, quorum agmen clauſit Tridentina generalis Synodus, & iniqua loquentium hæreticorum ora obſtruxit, ſub pœua anathematis decernendo matrimonium eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutis.

Inſt. 7. Unum Sacramentum non pugnat eum alte- *Inſt. 7.*

altero; atqui matrimonium cum Sacramento ordinis pugnat: indeque eſt, quod a nuptiis arceantur, qui ad ſacros ordines ſunt promoti: ergo &c.

R. Conceſſa maj. diſtinguo min. matrimonium cum Sacramento ordinis pugnat, *abſolute* nego min. nam in Græca Eccleſia ſacerdotes, ante ductas uxores ſervant, & conjugati in presbyteros ordinantur: pugnat *ſecundum quid*, ratione ſtatus, qui non bene cum ſacris ordinibus convenit, propter varias ei adjunctas ſollicitudines, a quibus æquum eſt miniſtros rerum divinarum liberos eſſe, concedo min. ſolutio ex dictis alibi certa eſt.

Inſt. 2. Inſt. Denique: ſi matrimonium eſſet Sacramentum, virginitate præſtaret, quæ quantumlibet ſancta in ſe & laudabilis, non eo tamen dignitatis provecta eſt, ut Sacramentis accenſeretur; atqui abſurdum conſequens dicente Apoſtolo: *qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit, & qui non jungit, melius facit*: ergo &c.

R. 1. Nego maj. non enim ex rei excellentia petitur dignitas Sacramenti, ſed ex inſtitutione Dei, qui in arbitrio ſuo habet, quæ voluerit, & in quibus elementis voluerit ſua Sacramenta ſancire: unde non minus eſt ineptum hoc argumentum, quam ſi quis ita cavillaretur: ſi extrema unctio Sacramentum eſſet, martyrio foret melior; atqui abſurdum conſequens: ergo & antecedens.

R. 2. Diſtinguo majorem: ſi matrimonium eſſet Sacramentum, virginitate præcellaret, *quantum ad rationem divini myſterii & gratiæ conferendæ virtutem*, concedo: *habita ratione ſtatus in quo hominem collocat*, nego maj. pariterque intellecta minore, nego conſeq.

E. R. Si ſtatus virginitatis cum ſtatu matrimonii conferatur, ultro fatemur, imo contendimus meliorem eſſe virginitatem: *& certa ratione*, inquit Sanctus Auguſtinus, (a) *& ſanctarum ſcripturarum auctoritate, nec peccatum eſſe nuptias invenimus, nec eas bono vel virginalis continentiæ, vel etiam vidualis æquamus*: at ſi in matrimonio dignitas Sacramenti ſpectetur, quam in Evangelica lege a Chriſto accepit, ut gratiam conjugatorum ſtatui congruam conferat, qua onera & difficultates conjugii facilius perferant, & contra rebellem concupiſcentiam muniantur: hoc ſane ſenſu contendimus matrimonium virginitate præſtare.

(a) *lib. de virginit. cap.* 39.

Sequitur

QUÆSTIO SECUNDA.

Quis ſit Sacramenti matrimonii miniſter neceſſarius & legitimus?

Inter Catholicos quæſtio iſta movetur, nec ad Lutheranos & Calviniſtas ullatenus reſpicit: illi enim cum matrimonium eſſe Sacramentum negent, ſequitur ut nullum ejus miniſtrum agnoſcant: porro in præſenti controverſia Theologi, uti in cæteris quas hactenus Eccleſia expreſſe dirimendas non cenſuit, diverſis opinionibus abſtrahuntur: alii volunt hujus Sacramenti ſolos contrahentes eſſe miniſtros; & pro hac ſententia tanto animorum æſtu decertant, ut doctrinam contrariam pene pro hæreſi habeant: plerique in contrarium ſentiunt non alium hic quærendum miniſtrum, quam qui Chriſti & Eccleſiæ ſit miniſter, ſacerdotem ſcilicet: cum quibus ſit

§. PRIMUS.

Oſtenditur ſolum ſacerdotem Sacramenti matrimonii legitimum eſſe miniſtrum.

Rogamus æquum candidumque lectorem, ut mente ab omni præjudicio libera, doctrinæ quam defendimus momenta expendat: rogamus pariter ſacerdotes, ut ne iraſcantur nobis, ſi cauſam eorum defendimus, nec moleſte ferant ſibi auctoritatem conſecrandi matrimonii vindicari, quam in laicos nova, ut putamus, opinio transferre conatu inutili nititur.

PROBATIO PRIMA.

Ex conſenſu omnium ætatum & Eccleſiarum.

Solus ille legitimus Sacramenti matrimonii eſt miniſter, cujus ſolius eſt eam nubentibus benedictionem impendere, unde neceſſario gratia Sacramenti pendet; atqui ex omnium ætatum & Eccleſiarum conſenſione ad ſolum ſacerdotem pertinet, eam nubentibus benedictionem impedere, quæ eſt ſignum gratiæ efficax: cujus quidem conſenſus fidem faciunt ritualia omnia Orientis & Occidentia quæſtione præcedente laudata, a quibus de novo citandis, ne actum agamus, in præſenti abſtinemus: ex iis vero manifeſtum eſt,

1. Solos ſacerdotes a prima Eccleſiæ ætate ſacris benedictionibus nuptias Græcos inter atque Latinos conſecraſſe.

2. In his benedictionibus vim fuiſſe recognitam ejus gratiæ producendæ, quæ neceſſaria eſt conjugatis, ad vitam caſte agendam, prolem pie edocandam, & matrimonii moleſtias ac ſollicitudines perferendas: non enim aliter orationes illæ efficaces putatæ ſunt, quam quæ in confirmationis, pœnitentiæ, ordinationis & aliorum Sacramentorum adminiſtratione effundebantur: hinc a *Tertulliano* dictum lib. 2. ad uxorem: *unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem hujus matrimonii quod Eccleſia conciliat, confirmat oblatio, obſignat benedictio?* hinc etiam illud *Siricii* quarto ſæculo Pontificis Maximi præclarum effatum: *illa benedictio quam nupturæ ſacerdos imponit, cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*: hinc denique communis exorta ſententia, *matrimonium non poſſe confici niſi precibus ſacerdotum: actum conjugalem non fieri licitum, niſi præmiſſa ſacerdotis benedictione: eoſque fornicariis annumerandos, qui preces ſacerdotum contemnerent & prætermitterent.*

Ad hujus argumenti vim quiſquis libera mente attenderit, facile perſuaſum habebit, communem olim fuiſſe doctrinam, non poſſe niſi a ſacerdote Sacramentum matrimonii miniſtrari; atque utinam attenderent illi contra quos agimus qui dum mordicus diſputant, matrimonii miniſtros non alios eſſe quam contrahentes, faciunt incauti ut hujus Sacramenti veritas contra Lutheranos & Calviniſtas antiquitate defendi vix poſſit: ſic enim hæreticis diſputandi anſam præbent.

Si aliquomodo probari queat, matrimonium eſſe Sacramentum gratiæ efficax, maxime ex antiquis Euchologiis & ritualibus, preces & benedictiones ad nuptiarum conſecrationem neceſſarias exhibentibus; atqui ex hujuſmodi benedictionibus fruſtra probare tentatis, matrimonium eſſe ſignum gratiæ efficax: has enim benedictiones & preces fundunt ſoli ſacerdotes, qui vobis ipſis judicibus Sacramenti nuptiarum non ſunt miniſtri: nullam ergo habent gratiæ ex opere operato producendæ vim: verba enim quæ Sacramentalem effectum efficaciter exerunt, ſolus ille proferre debet & poteſt, qui eſt Sacramenti miniſter: unde vero ex traditione habetis, quod a ſacerdote non poteſt fieri, a contrahentibus effici, prophanis videlicet hominibus de gratia nequidem cogitantibus dum mutuum ſibi præbent conſenſum? quæ iſta opinio eſt, ſacerdotis nuptias conſecrantis preces, nihil ad gratiæ productionem conducere; ad eam vero infundendam ſolum efficaciter operari conſenſum contrahentium, qui nuptias ineundo, nihil aliud plerumque agunt vel intendunt, quam quod ab ipſis Gentilibus intendi ſolet?

Ab hoc argumento aliiſque ſimilibus viderint quomodo ſe expediant illi, qui non modo confidenter pronunciant, contrahentes eſſe Sacramenti miniſtros; ſed & contrarium dogma novitatis ac temeritatis inſimulare non dubitant.

PROBATIO SECUNDA.

Ex Eccleſiæ & Patrum decretis.

Ut autem plenius veritas demonſtretur, juvat decreta Eccleſiæ & Patrum proferre, quibus aperto ſignificatur, non alios quam ſacerdotes hujus Sacramenoti eſſe miniſtros.

Concilium *Carthaginenſe* IV, verſus finem ſæculi 4. canone 13. præſcribit, ſponſum & ſponſam a ſacerdote eſſe benedicendos, & propter reveтentiam huic benedictioni exhibendam debere ſponſos prima nuptiarum nocte in virginitate permanere.

Epiſtola decretalis *Evariſto* Papæ adſcripta, affirmat, “ hunc eſſe morem, ut uxor a parentibus dotetur, & cum precibus & oblationibus a ſacerdote benedicatur.

S. *Ambroſius* Epiſtola 70, ait, *debere ſanctificari conjugium benedictione ſacerdotali.*

Concilium *Lateranenſe* IV. ſub Innocentio III. canone qui refertur in decretalibus, tit. *de ſimonia:* cap. *cum in Eccleſia:* definit, “ horribile eſſe, quod pro ſepulturis & exequiis morruorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis aliquid requiratur.... ne igitur, *inquit*, hæc de cætero fiant, vel pro perſonis Eccleſiaſticis introducendis in ſedem, vel pro ſacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis mortuis, ſeu benedicendis nubentibus, ſeu aliis Sacramentis conferendis aut collatis aliquid exigatur, ſtrictius prohibemus...., manifeſtum porro eſt, eo decreto benedictionem nubentium quæ a miniſtris Eccleſiæ fit, aliis Sacramentis æquiparari: unde gloſſa ejuſdem decreti: *pro benedictionibus nubentium*, inquit, *aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur.*

(a) *anno* 1311. Concilium Viennenſe, (a) canone qui refertur in *Clementinis* cap. *Religioſi:* in eodem ordine ponit extremæ unctionis, Euchariſtiæ, & matrimonii adminiſtrationem: cum igitur ſacerdos ſit Euchariſtiæ & extremæ unctionis miniſter legitimus; idem de matrimonio eſt dicendum.

Martinus V. quæſtione ſuperiore laudatus ſolemnizationem matrimonii quæ a ſacerdote fit, vocat *Sacramentum.*

Eugenius IV. in decreto pro inſtructione Armenorum definit omoia Sacramenta tribus perfici, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentiona faciendi quod facit Eccleſia: miniſtrum autem Eccleſiæ ſive ſacerdotem certiſſime his verbis ſignificat: cum enim Sacramentorum adminiſtratio ſit a Chriſto Eccleſiæ demandata; agat vero Eccleſia per ſuos mioiſtros (excepto caſu neceſſiratis in baptiſmate) manifeſtum eſt Sacramentum matrimonii ita eſſe inſtitutum, ut ab Eccleſiæ miniſtro conferri debeat.

(b) *anno* 1536. Concilium *Colonienſe* (b) docet, in matrimonio, *accedente ſacerdotali precatione, dari donum Spiritus Sancti quo vir diligat uxorem amore caſto* ..... & in Enchiridio quod ejuſdem concilii mandato promulgatum eſt, cap. penultimo, de matrimonio hæc leguntur: *quanto magis putandum eſt, in nova lege ſacerdotes, qui legatione pro Chriſto funguntur, legitimos hujus Sacramenti miniſtros eſſe?*

(c) *ſeſſ.* 24, *de ref. c.* 2. Concilium Tridentinum: (c) “ Parochus, *inquit*, viro & muliare interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat; *ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris* &c. vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum.

Inde ſic effloreſcit argumentum: ſacerdos verbis ſuis id efficit, quod ſe facere teſtatur, alioquin enim falſum aſſeveraret: atqui affirmat ſe virum & mulierem conjungere in matrimonium, quatenus videlicet Sacramentum eſt: nam in quantum eſt naturalis & civilis contractus mutuo contrahentium conſenſu firmatur: ergo a ſacerdote in ratione Sacramenti perficitur.

Concilium *Cameracenſe* (d) cap. 1. de matrimonio, “ cum conſtet, *ait*, in matrimonio habendam eſſe rationem, non ſolum divinæ inſtitutionis, ſed etiam Sacramenti & gratiæ, quam in illo conſequuntur fideles, ideo duximus admonendos eſſe Parochos hujus Sacramenti miniſtros &c..... notandum vero hujus Synodi Patres pene omnes Concilio Tridentino paucis ante annis celebrato interfuiſſe; atque adeo ex ejuſdem concilii mente eſſe locutos. (d) *anno* 1567.

Sanctus *Carolus* in actis Eccleſiæ Mediolanenſis (e) ejuſdem ſententiæ eſt: “ cum vero, *inquit*, Sacramenta quinque tantum, nempe baptiſmum, Euchariſtiam, pœnitentiam, matrimonium, & extremam unctionem, Parochus ex officio adminiſtrare poſſit; eorum cæremoniæ quas recte ſervet, locis propriis præſcriptæ ſunt. (e) *part.* 4. §. 1.

Idem probant diverſarum Eccleſiarum antiqua & nova ritualia.

Sacerdotale Romanum ab Alberto Caſtellano Ordinis Prædicatorum profeſſore, anno 1494. collectum, ſic præſcribit; “ ſacerdos pronuntiet verba, quæ ſunt forma Sacramenti, cum conſenſu utriuſque; de quo conſenſu ſpecialiter eos moneat, qui ſi deſit, nihil omnino agitur: & dicat ſponſo; *Domine Petre, vel N. placet vobis accipere Dominam Catharinam, vel N, in veſtram legitimam ſponſam, per verba de præſenti, ſicut præcipit Sancta Romana & Apoſtolica Eccleſia?* quo dicente: *placet Domine:* ſacerdos dicit ſponſæ: *Domina Catharina, vel N. placet vobis accipere Dominum Petrum, vel N. in veſtrum legitimum ſponſum, per verba de præſenti, ſicut præcipit ſacroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia?* & illa dicente: *Domine placet mihi:* ſacerdos dicat: *& ego auctoritate qua fungor, conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris* &c.

Manuale Yprenſe paulo poſt celebrationem Tridentini Concilii promulgatum: (f) præſcribit pariter ut ſacerdos utriuſque ſponſi explorato conſenſu dicat: *& ego tamquam Eccleſiæ miniſter vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris* &c. (f) *anno* 1576.

Manuale Mechlinienſe ſub iiſdem temporibus editum; (g) “ ſtante viro, *inquit*, ad dexteram, muliere vero ad ſiniſtram, ſacerdos hujus Sacramenti miniſter ſponſum ac ſponſam aſpergat aqua benedicta... Sacramenti miniſter interroget de conſenſu..., data ſic utriumque fide, dicat ſacerdos: *& ego tamquam Dei miniſter, vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris* &c. (g) *anno* 1589.

Rituale Romanum juſſu *Pauli* V. Pontificis Maximi, ineunte ſæculo decimo ſeptimo editum, matrimonium Sacramentis annumerat, quorum adminiſtratio ad Parochos pertinet: in ipſa enim præfatione ſic legitur: “ cæterum illorum tantum Sacramentorum, quorum adminiſtratio ad Parochos pertinet, ritus in hoc opere præſcribuntur: cojuſmodi ſunt, baptiſmus, pœnitentia, Euchariſtia, extrema unctio, & matrimonium.

Accedit denique auctoritas Sancti Thomæ: matrimonium, *inquit*, (h) in quantum ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quod ſubjaceat regimini Eccleſiæ: ea autem quæ populo per miniſtros Eccleſiæ diſpenſantur, Sacramenta dicuntur...... unde & quædam benedictio nubentibus per miniſtros Eccleſiæ adhibetur...... *& alibi:* (i) docet, *matrimonium ſicut & pœnitentiam, quatenus utrumque eſt Sacramentum in diſpenſatione miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens, habere aliqua verba quibus perficiatur:* & alio in loco: (k) “ affirmat, dare pro matrimonio pecuniam, in quantum eſt Eccleſiæ Sacramentum, illicitum eſſe: & ideo, *inquit*, jura prohibent, ne pro benedictione nuptiarum aliquid exigatur.

(h) *lib.* 4. *cont. gent. cap.* 78.
(i) *in* 4. *ſent. diſt.* 1. *art.* 3. *ad* 5.
(k) 2. 2. *q.* 100. *art.* 3.

Ex his, aliiſque longe pluribus quæ brevitatis gratia reticemus, ſic infertur argumentum: is eſt Sacramenti matrimonii miniſter legiti-

gitimus, cui ſoli Eccleſia tribuit jus nuptias conſecrandi, in quantum ſunt aliquid ſanctum, gratiam ſpiritualem importans; atqui jus illud ſoli ſacerdoti vindicant patres, Concilia, ritualia: ergo &c.

PROBATIO TERTIA.

Ex Theologica ratione.

Occurrit & ratio multiplex ex Theologiæ principiis deducta.

1. Petitur ex novitate doctrinæ quam impugnamus: matrimonium aſſe varum legis novæ Sacramentum, ab antiquo Eccleſia docuit, ut tota quæſtione prima probatum eſt; atqui in tanto vaterum doctorum numero nec unus allegari poteſt, qui diaerit hujus Sacramenti miniſtros, ipſos eſſe contrahentes: e contra vero quotquot de matrimonii Sacramento diaerunt, ejus adminiſtrandi poteſtatem ſolis ſacerdotibus vindicarunt: ergo doctrina illa tenenda eſt, quia antiqua; & rejicienda contraria, quia nova.

2. Ducitur ab eaemplo aliorum Sacramentorum, quorum conſecratio ad ſolos ſacerdotes, lege ordinaria pertinet; quia illi ſoli ſunt diſpenſatores myſteriorum *Dei*; & pro Chriſto legatione funguntur; atqui nulla eſſe cauſa potuit, cur unum matrimonii Sacramentum, contra communem legem, hominum laicorum diſpenſationi & arbitrio, ſaclusis ſacardotibus traderetur: imo abſurdum prorſus videtur dicere ſacerdotem qui in Sacramantis conferendis, Chriſti & Eccleſiæ eſt miniſter, neceſſario a matrimonii conſectationa repelli; ita ut invalidum ſit fururum, ſi ab Epiſcopo, aut presbytero conſeratur: validum vero, ſanctum, & gratiæ efficax, in quantum a viro Laico conſertur, & a ſimplici muliere, cui Apoſtolus loqui in Eccleſia non permittit: cum itaque ſacerdotes, miniſtri Chriſti & diſpenſatores divinorum myſteriorom, in ſcipturis ſine eaceptione dicantur; fatendum tam ad illos matrimonii, quam aliorum Sacramentorum miniſterinm pertinere.

3. Huic proaima eſt, Ubi de Sacramentis agitur, ridiculum eſt, quod eorom adminiſtratio præcipuum haber, laicis vindicate, ſacerdotibus vero hoc unum relinquere, quod ſecundarium eſt, minimeque eſſentiala; atqui juata doctrinam quam impugnamus, ſacerdos in ſolemni Sacramenti matrimonii conſecratione, vel nudus teſtis, vel ad ſummum meræ cæremoniæ eſt miniſter, benedictionis ſcilicet ſine qua plene Sacramentum conſiſteret: laicus vero, id quod eſt principalius operatur, Sacramentum videlicet, bocque non clanculum, aut in caſu neceſſitatis, ſed velut ordinarius ſoluſque miniſter, & in Eccleſiæ facie: ergo &c.

4. Ad Sacramenti cujuslibet adminiſtrationem unus ſufficit, omnium conſenſu, miniſter; atqui in adverſariorum ſententia ad matrimonium duo requirontur, & ſunt abſolute neceſſarii, ſponſus nimirum & ſponſa; ergo &c.

5. Perſonæ contrahentes, matrimonii Sacramentum recipiunt: argo ejus conſerendi non ſunt miniſtri: nemo enim poteſt ſibimet conferre aliquod Sacramentum, eorum ſcilicet quæ in actione tranſeunti conſiſtunt, qualia omnia ſunt, ſi ſolam Euchariſtiam demas, quæ in re permanente poſita eſt: ſic nemo poteſt ſe ipſum baptizare, confirmare, abſolvere &c.

At, *inquiunt*, non ſibimet ſponſi, ſed alter alteri Sacramentum matrimonii conferunt.

Futilis reſponſio: nam in ſententia adverſariorum, ita ambo contrahentes conſenſu ſuo Sacramenti miniſtri ſunt; ut ambo ſimul non niſi unum miniſtrum toralem, ut loquuntur, conſtituant: ergo uterque ſibimet Sacramentum, ſaltem partialiter adminiſtrat: ponamus enim ſolum Petrum Catharina diſſentiente, habere contrahendi matrimonii voluntatem, ac dicere: *accipio te in meam*: in hac hypotheſi quæro utrum Petrus Catharinæ conſerat Sacramentum? negabunt prorſus adverſarii, & merito quidem: ubi enim ne matrimonii quidem contractus eſt, nec eſſe poteſt, nec intelligi Sacramentum: eatenus ergo Catharina a Petro recipit matrimonii Sacramentum, quatenus conſentit in nuptias; atqui conſenſum facit ipſa & elicit: dat ergo ſibi ipſi, ſaltem partialiter Sacramentum.

Ajunt inſuper, equidem lege communi neminem poſſe ſibi eſſe miniſtrum Sacramenti; varum ab hac lege matrimonium excipi a Chriſto potuiſſa, reveraque fuiſſe eaceptum.

R. Quin Chriſtus potuerit a lege generali matrimonium excludete; ita ut hujus Sacramenti miniſter idem eſſet, qui & ſubjectum, dubitatio nulla eſt: mirum namque foret, ſi id quod poterat in omnibus univerſim Sacramentis præſcribere, in ſolo matrimonio ſancire non poruiſſet: ſed adverſariis incumbit probandum, Chriſtum id quod poterat, revera feciſſe, conſtituendo ur Sacramenti nuptiarum ii ipſi eſſent miniſtri qui nuberent: porro probatio hæc non ex humanæ rationis penuria, ſed ex penu ſcripturarum aut verbi Dei traditi eſt petanda: age vero edant, ſi potis eſt, adverſarii, locum aliquem ſcripturarum, patrum, Synodorum, Pontificum ſententiam aliquam qua declaratum fuerit, nubentibus tale privilegium a Chriſto conceſſum, ut ſacerdotum miniſterio non egerent, ſibique mutoq Sacramentum & gratiam, ejus effectum, conferrent.

At, importune regerunt, hoc tametſi revelatum expreſſe non fuerit; revera tamen ita debuiſſe aut potoiſſe conſtirui, ipſa matrimonii natura inſinuat, quæ cum a contrahentium conſanſu dependeat; conveniens erat, ut ii ipſi Sacramentum facerent, qui & contractum, nec præter ſe ipſos, ullius miniſterio indigerent.

Verum multis aliis prætermiſſis quæ ad hujus oppoſitionis refutationem afferri poſſent, hoc unum obſervo: ſi ideo quia nubentes matrimonii contractum efficiunt, conveniens fuit, ut ab iis ipſis Sacramentum mottimonii fieret; idem erit de Sacramento pœnitentiæ affirmandum: quemadmodum enim contractus nuptiarum in conſenſu contrahentium; ita pœnitentia ſive quatenus virtus aſt, ſiva quatenus præbet Sacramento materiam, in actibus pœnitentis tota conſiſtit: qua ergo ratione probatur contrahentes eſſe Sacramenti miniſtros, eadem adſtruitur, Sacramentum pœnitentiæ in ſolis pœnitentis actibus reponendum.

6. Eſt, ſi miniſtri matrimonii ſint ipſi contrahentes, cum aliquando contingar nuptias a mutis initi ac celebrari; dicendum erit poſſe ſine ullo apparatu verborum, verum novæ legis Sacramentum conſiſtere; atqui hæc opinio communi Eccleſiæ ſenſui contraria eſt: *accedit verbum ad elementum*, ait ſæpe laudatus S. Auguſtinus, *& fit Sacramentum*.

7. Eſt, Sacramentum eſt opus religionis: in Sacramentis enim profiremur nos quærere ſalutem a Deo ſalutari noſtro: hæc vero profeſſio, fidei interioris exrerna teſtatio eſt, ad eam virtutem pertinens, qua cultum Deo debirum exhibemus: unde peccata quæ in Sacramentorum abuſu committuntur, virtuti religionis adverſantur. Jam ſic ſubſumo:

Atqui matrimonium ſolis verbis viri & fœminæ prophane civiliterque contractum, opus religionis dici non poteſt: quod enim fidelibus infidelibuſque commune eſt, quatenus in religione ſacrum queat intelligi, non apparet; atqui matrimonium præciſe ſumptum, quatenus ſolis verbis viri & fœminæ, ſine ſacris cæremoniis, & ſine Eccleſiæ miniſtro contrahitur, fidelibus infidelibuſque commune eſſe, nemo eſt qui non videat: ergo &c.

Nec aſt quod reponatur, fideles quando nubunt, in Domino nubere, qua de re infideles nec cogitanr quidem: adeoque fidelium matrimonium opus religionis bene intelligi, quamquam da infidelium nuptiis hoc dici non poſſit.

Hæc, inquam, nihili exceptio eſt: hæc enim

fidelium nubentium recta intentio nuptiis extrinſeca eſt; cum ſive adſit, ſive non, matrimonium vere in ſe, formaliterque conſiſtat: ergo ex eo quod debeant fideles in Domino nubere, non magis ſequitur matrimonium fidelium opus eſſe religionis, quam ſi quis inde deduceret, manducare & bibere religionis opera eſſe, quia hæc debent fideles, ex præſcripto Apoſtoli, in nomine Domini facere.

8. Eſt, cum Sacramentum ſit ſignum ſupernaturale, gratiæ efficax per virtutem divinitus inſitam; forma ejus debet ſpiritualem effectum ſignificare, cujus cauſa eſt ipſum Sacramentum: Sacramenta enim illud facere quod ſignificant, ab omnibus confeſſa res eſt: aliunde vero vis ſignificandi formæ magis quam materiæ convenit; atqui hæc verba: *accipo te in meam: accipio te in meum*: nullius ſpiritualis gratiæ ſigna ſunt. Ergo &c.

9. Et ultima, fideles non ſe exiſtimabant eſſe ſacrilegos, quando in ſtatu peccati mortalis, ante tempora Tridentini Concilii privatim & clanculum matrimonia fœderabant: eorum ergo animis inſcriptum erat, contractum ejuſmodi non eſſe Eccleſiæ Sacramentum.

§. SECUNDUS.

Diluuntur Objectiones.

Objectio. Refellenda modo, quæ partim ex auctoritate, partim ex ratione congerunt adverſarii argumenta: quo autem facilius reſolvantur, habenda præ oculis diſtinctio, quam ſuperius diximus matrimonium inter quatenus contractum, & matrimonium quatenus Sacramentum intercedere: in quantum contractus eſt, ſuis conditionibus coercetur, divinam habet auctoritatem, bonum eſt, unum eſt, indiſſolubile eſt: in quantum vero eſt Sacramentum gratiæ efficax, Eccleſiæ juriſdictioni ſubjicitur, debetque a Sacerdote miniſtro Eccleſiæ conſecrari: unde liquet poſſe aliquem in nova lege vere paciſci de matrimonio, illudque contrahere, licet non ſuſcipiat matrimonii Sacramentum: quomodo poteſt virtus pœnitentiæ ſine Sacramento ſubſiſtere. Jam ut ad adverſariorum argumenta veniamus.

Objiciunt auctoritatem Concilii *Neocæſarienſis*
(a) ann. 314. (a) can. 7. ſic decernentis: presbyteris in nu-
„ ptiis bigami prandere non convenit: quia
„ cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit
„ presbyter qui propter convivium talibus nu-
„ ptiis poſſit præbere conſenſum?

Inde ſic concludunt argumentum:

Negari, *inquiunt*, non poteſt, ſecundas nuptias eſſe verum ac proprium Sacramentum; atqui hæc illis conditio convenit, etiam ſine benedictione & præſentia ſacerdotis; cum illis benedicere Presbyteri Neocæſarienſi decreto prohibeantur: falſo ergo dicitur ſacerdotem eſſe neceſſarium hujus Sacramenti miniſtrum.

℞. admitto auctoritatem, & diſtinguo major. negari non poteſt nuptias eſſe verum Sacramentum, *quando a ſacerdote conſecrantur*, concedo: *ſecus*, nego maj, unde nego abſolute min. & conſeq.

E. ℞. Videndum quæ cauſa Neocæſarienſibus Patribus fuerit prohibendi ne ſacerdotes ſecundis nuptiis intereſſent: exiſtimabant nimirum non poſſe matrimonium ſine gravi impotentis libidinis ſuſpicione iterari: hinc bigamos pœnitentia plectendos duxerunt: unde rurſus conſequens fuit, ut ſtatuerent duplicatis nuptiis intervenire presbyteros non debere, ne videlicet approbare hoc ipſum viderentur, quod intemperantiæ arguebant: ex illo itaque canone noſtra ſententia robur accipit, nedum infringatur. Cenſebant enim Patres Neocæſarienſes, oportere primas nuptias a presbyteris benedici. Ergo neceſſarium exiſtimabant eorum miniſterium ad matrimonii Sacramentum, quod ideo bigamis denegabant, tum quia eos propter ipſorum incontinentiam tanto beneficio indignos putabant; tum quia cum bigami ad pœnitentiam damnarentur, donari ullo Sacramento, ex recepta hoc tempore diſciplina, non poterant: illud itaque argumentum inde perperam infert fuiſſe ſecundas nuptias Sacramentum, unde neceſſario eruitur, non fuiſſe.

Inſt. 1. Inſt. 1. Ex auctoritate *Eugenii* IV. in decreto pro inſtructione Armenorum ſic loquentis: *cauſa efficiens matrimonii regulariter, eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti*,

Inde ſic diſputant.

Ille eſt miniſter matrimonii, qui eſt ejuſdem cauſa efficiens; atqui contrahentes ſunt matrimonii cauſæ efficientes: matrimonium enim ex Pontifice Maximo facit ille ipſe qui conſentit; atqui conſentire non ad ſacerdotem, ſed ad contrahentes ſpectat, quorum res agitur. Ergo &c.

℞. admitto auctoritatem: & conceſſa maj. diſtinguo min. contrahentes ſunt matrimonii cauſæ efficientes, *quatenus ad legem naturalem pertinet, & eſt civilis contractus*, concedo: *quatenus pertinet ad legem Chriſti, & eſt Sacramentum*, nego min. & conſeq.

E. R. Eadem ſemper æquivocatione aut ludunt adverſarii, aut illuduntur: matrimonium quatenus naturæ officium, & civilis contractus eſt, ab iis effici qui contrahunt, ultro aſſentimur. Sed quatenus Sacramentum eſt, ab eo tantum fieri, qui Chriſti & Eccleſiæ eſt miniſter, illud vero eſt quod, niſi fallimur, momentis validiſſimis demonſtramus, quæ ab adverſariis non ſolvenda confidimus.

At, *inquis*, quæſtio hic eſt de mente Eugenii. Bene eſt: ſed quid tandem dixit Eugenius, unde probari certo queat, ſacerdotem non eſſe miniſtrum Sacramenti matrimonii, cum voce æquivoca uſus ſit, quæ non Sacramentum tantum, ſed præcipue contractum ipſum naturalem ſignificat? quam autem immerito Pontificii decreti auctoritate opinionem ſuam adſtruere adverſarii moliantur, vel hinc manifeſtum fit, quod in laudato decreto quæſtionem de miniſtro Sacramenti matrimonii conſulto Eugenius prætererit, quam ſciebat ſcholarum libertati eſſe relictam: de aliis equidem Sacramentis agendo, eorum ſigillatim miniſtros notavit. Sic: *primum*, inquit, *omnium Sacramentorum locum tenet baptiſmus .... miniſter hujus Sacramenti eſt Sacerdos, &c.* poſtquam vero ad matrimonium ventum eſt: *ſeptimum*, ait, *eſt Sacramentum matrimonii .... cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt, mutuus conſenſus*: non dicit: *cauſa efficiens hujus Sacramenti*: quod in præcedentibus dixerat; ſed: *cauſa efficiens matrimonii*: quæ vox Sacramentum & contractum perinde ſignificat: nihil ergo ex hoc decreto erui poteſt, quo nobis probetur Eugenius eſſe contrarius: huc etiam facit adducta ſuperius dum concluſionem exponeremus, ex eodem decreto auctoritas.

Inſt. 2. „ Inſt. 2. Concilium Tridentinum, tametſi,
(b) Seſ. 24. in decr. de ref. matr. cap. 1. „ *inquit*, (b) dubitandum non eſt, clandeſtina
„ matrimonia, libero contrahentium conſenſu
„ facta, rata & vera eſſe matrimonia, quandiu
„ Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure
„ damnandi ſint illi, ut eos Sancta Synodus
„ anathemate damnat, qui vera ac rata eſſe ne-
„ gant .... nihilominus Sancta Dei Eccleſia ex
„ juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt at-
„ que prohibuit.

Hinc ſic conficiunt argumentum: matrimonia clandeſtina quæ ſine ſacerdote contrahebantur, valida fuerunt, quamdiu Eccleſia irrita illa non fecit; ſed valida eſſe non potuiſſent, ſi ſacerdos ſit neceſſario matrimonii miniſter. Ergo &c.

℞. admitto auctoritatem, & diſtinguo majorem: matrimonia clandeſtina valida fuerunt, quamdiu Eccleſia irrita illa non fecit, valida, inquam, *in ratione contractus*, concedo: *quantum ad rationem Sacramenti*, nego maj. eademque diſtinctione ad minorem facta, nego conſeq.

E. R. Matrimonium quatenus naturæ officium eſt, tunc eſt validum cum habet conditiones ab ipſa natura præſcriptas. Porro ſtultum foret dicere, eam matrimonii ineundi conditionem a natura poſitam eſſe, ut adſit præſens ſacerdos,

&

& verbis ſuis nuptias conſecret. Merito itaque dictum a Patribus Tridentinis, matrimonia clandeſtina libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera fuiſſe, etiam in Eccleſia Dei quamdiu ejus ſententia irrita dicta non ſunt: ratum enim bonumque eſt, quod ſuis legibus continetur; atqui hæc matrimonia juris naturalis habita ratione, ad legis præſcriptum fiebant. Rata ergo erant & valida.

Quod autem hæc fuerit Tridentinæ Synodi mens, teſtatur Cardinalis Palavicinus, hiſtoriæ ejuſdem Synodi, lib. 23. cap. 9. affirmans, numquam declaraſſe concilium matrimonia clandeſtina olim fuiſſe Sacramenta.

Inſt. 3. Inſt. 3. Atqui ex Concilio Tridentino matrimonia clandeſtina valida olim fuerunt, etiam quantum ad rationem Sacramenti. Ergo &c. prob. ſubſ. ex canone 11. ejuſdem ſeſſionis, ubi ſic decernitur: *Si quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus, ſuperſtitionem eſſe tyrannicam ab ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones & alias cæremonias, quibus Eccleſia in illis utitur damnaverit: anathema ſit*. Hinc ſic informant argumentum.

Non poteſt defecto cæremoniæ alicujus Sacramentum irritum fieri; cæremoniæ enim ad ſubſtantiam Sacramenti non pertinent: atqui ex Concilio Tridentino benedictio quam ſacerdos impendit nubentibus, mera cæremonia eſt. Ergo ea prætermiſſa matrimonii Sacramentum ſubſiſtit: atque adeo ad mentem Patrum, matrimonia clandeſtina valida olim fuerunt, etiam quantum ad Sacramenti rationem.

℟. nego ſubſ. ad prob. admitto auctoritatem & diſtinguo maj. non poteſt defectu cæremoniæ *accidentalis, & ex ſola Eccleſia inſtitutione pendentis*, Sacramentum irritum fieri, concedo: defectu cæremoniæ *eſſentialis, & a Chriſto ad gratiam producendam inſtituta*, nego maj. diſtinguo pariter minorem, & nego conſeq.

E. ℟. Nomen cæremoniæ latiſſimam habet ſignificationem: tribui namque ſolet omnibus indifferenter ſacris ritibus, ſive eſſentiam Sacramentorum conſtituant, ſive mere accidentarii ſint: nihil ergo vetuit quominus Concilium Tridentinum benedictionem ſacerdotalem, & ritum omnem matrimonii conferendi communi cæremoniarum nomine appellaret: nec ſatis graviter in re ſeria adverſarii diſputant.

Inſt. 4. Inſt. 4. Atqui ex Concilio Tridentino matrimonium vere Sacramentum eſt, etiam cui nulla acceſſerit benedictio ſacerdotis. Ergo &c. prob. ſubſ. ex canone 1. ejuſdem ſeſſionis: *ſi quis dixerit*, inquit, *matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis, a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum: anathema ſit*.

Inde ſic argumentum intorquent: in hoc canone loquitur Sancta Synodus de quolibet fidelium matrimonio, nullum enim excipit; atqui matrimonium ſine præſentia & benedictione ſacerdotis contractum, verum matrimonium eſt. Ergo & verum ex mente Concilii Sacramentum.

℟. nego ſubſ. ad probationem admitto auctoritatem, & diſtinguo maj. loquitur Sancta Synodus de quolibet fidelium matrimonio, *quod Eccleſia conciliat, & obſignat benedictio*, concedo: de omni matrimonio *quod ritu civili, & ſecundum naturam initur*, nego maj. & conceſſa min. & conſeq.

E. ℟. Aliud eſt matrimonium, aliud, matrimonii Sacramentum; ſicut alia res eſt pœnitentia, alia, Sacramentum pœnitentiæ: quemadmodum igitur ex eo quod Concilium Tridentinum ſeſſione 14. canone 1. Anathema dixerit negantibus pœnitentiam in Eccleſia Catholica eſſe vere & proprie Sacramentum, inferri non poteſt, ad mentem Concilii pœnitentiam quamlibet, etiam excluſo ſacerdotis miniſterio eſſe Sacramentum; ita nec dici poteſt ex laudato canone ſequi, quodlibet matrimonium eſſe Sacramentum.

Inſt. 5. Inſt. 5. Atqui ex Concilio Tridentino matrimonium quodlibet a fidelibus, etiam ſine ſacerdotis miniſterio celebratum, verum eſt novæ legis Sacramentum. Ergo &c.

Prob. ſubſ. ex canone 12. ejuſdem ſeſſionis: *ſi quis dixerit*, inquiunt Patres, *cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, anathema ſit*. Unde ſic vitilitigant:

Ante Concilium Tridentinum quando matrimonia clanculum & ſine præſentia ſacerdotis communiter contrahebantur, ad Eccleſiaſticos judices cauſæ matrimoniales deferebantur, quomodo hodie deferuntur, etiam in iis locis ubi promulgatum non fuit Concilium: atqui hæ cauſæ ad Eccleſiam pertinere non poterant, niſi quia in matrimonio clandeſtino agnoſcebantur & modo agnoſcitur vera ratio Sacramenti. Ergo &c.

℟. Nego ſubſ. ad probationem recipio canonem, & conceſſa majore, nego min. Multis de cauſis.

1. Enim judicat Eccleſia de ſponſalibus, vera ne ac legitima fuerint: quis porro inde inferat ſponſalibus, veri Sacramenti naturam ineſſe? pariter ergo licet Eccleſia de quolibet fidelium matrimonio ſummo jure judicet ac pronunciat, minime hinc ſequitur quodlibet matrimonium eſſe Sacramentum.

2. Poteſt Eccleſia fidelium nuptias impedimentis dirimentibus coercere, ut ſuperius contra hæreticos demonſtratum eſt. Igitur ſi de iis impedimentis quæſtio nata fuerit, judicium ad Eccleſiam neceſſario pertinebit: ubi enim de legibus controvertitur, ad quem magis quam ad legiſlatorem recurri debet?

3. Matrimonium in quantum civilis eſt & naturalis contractus, Sacramento nuptiarum materiam præbet: quemadmodum igitur ad Eccleſiam pertinet, de materia aliorum Sacramentorum ferre judicium, utrum propria ac legitima ſit; de matrimonio idem eſt dicendum.

Falſum itaque eſt, ideo cauſas matrimoniales judicio Eccleſiæ ſubjici, quia in quolibet matrimonio verum Sacramentum agnoſcit: idipſum confirmant adducti canonis verba: non enim dicere Patres judicium de Sacramento matrimonii ad Eccleſiam pertinere, quaſi contractus ipſe nuptiarum ab ejus tribunali foret independens; ſed generatim pronuntiarunt cauſas matrimoniales ad judices Eccleſiaſticos pertinere.

Inſt. 6. Chriſtus hoc Sacramentum inſtituens, nihil aliud fecit, niſi quod contractui matrimonii, qui mere civilis ante fuerat, virtutem gratiæ producendæ adjunxit: voluit ergo eoſdem Sacramenti eſſe miniſtros, qui ſunt cauſæ effectrices contractus: adeoque presbyteros ab ejus miniſterio eſſe excluſos. Inſt. 6.

℟. conceſſo ant. nego conſeq. & dico non minus hoc argumentum eſſe abſurdum, quam ſi quis diceret: Chriſtus Sacramentum baptiſmatis inſtituendo nihil aliud fecit, niſi quod ablutionem qua ſordes corporis eluuntur, eo dignitatis extulit, ut etiam animæ ſordes purgaret; atqui ablutionis quatenus corporis ſordes eluit, homo quilibet quantumvis prophanus, miniſter eſt. Ergo a pari ejuſdem ablutionis in quantum peccatum originale expiat, quilibet homo jure ſuo ordinarius eſt miniſter. Dicendum itaque matrimonium hoc ipſo quod eſt Sacramentum, ſacro & Religioſo ritu debere, ſicut alia Sacramenta, conſecrari: quemadmodum igitur aliorum Sacramentorum celebratio ut Sacra & Religioſa cenſeatur, debet a miniſtris Chriſti & Eccleſiæ fieri, idem de matrimonio affirmandum.

Inſt. 7. & ultimo. Nova eſt opinio quam tuemur, ipſaque ſua novitate ſuſpecta: hanc enim primus omnium ſæculo decimo-ſexto *Melchior Canus*, eruditus quidem homo; ſed, ut norunt omnes, paulo audacior, contra ſcholarum auctoritatem invexit: quamobrem a viris doctiſſimis graviter eſt pro merito reprehenſus, a Bellarmino præſertim, qui præter cætera obſervavit, (a) *Canum* dum totis viribus probare conatur, matrimonium ſine forma verborum a miniſtro Eccleſiæ prolata celebratum, non eſſe Sacramentum, Inſt. 7.

(a) *Vide Bellarm. lib. 1. de matr. c. 6. & ſeq.*

illud etiam evincere quantum in ſe eſt, nullum revera eſſe in Eccleſia matrimonii Sacramentum: Cardinali doctiſſimo tantus ſcholarum conſenſus acceſſit; ut pene nullus repertus ſit, qui ſingularem *Melchioris Cani* opinionem amplecteretur: hærendum ergo antiquæ ſententiæ, & fatendum Sacramenti matrimonii miniſterium laicis ipſis nubentibus Criſti auctoritate conceſſum.

R. Hoc argumentum quod tanto ambitu verborum exaggeratur, hoc habere eximium eſt ſingulare quod nulla ſui parte ſit verum.

1. Falſum eſt, quam tuemur ſententiam eſſe novam, & a *Melchiore Cano* inventam: hoc enim ut probaretur, aliqua ſaltem adducenda forent ex antiquis Patribus teſtimonia, quibus nuptiarum Sacramenti miniſterium contrahentibus ipſis aſſereretur: atqui hoc nedum valeant aſſequi adverſarii, certum e contrario eſt, Sanctos Doctores in iis ipſis locis ubi de matrimonii Sacramento loquuntur, ſacerdotum miniſterium velut neceſſarium abſolute requirere; quod ultro fatebitur quiſquis ad probationes ſuperius adductas attendet.

2. Ut de Patribus ſileamus, falſum eſt *Melchioris Cani* ſententiam, fuiſſe anterioribus ſcholaſticis inauditam: „ Hanc opinionem novam
„ profecto non dicet, *ait doctiſſimus Jacobus Hiacynthus Sery, in Melchioris Cani vindiciis, Patavinæ ejus operum editioni præfixis*, (a) quiſquis
(a) cap. n. „ eam a *Guillelmo* Pariſienſi traditam noverit,
„ lib. de Sacramentis, cap. 9. q. 1. & cap. 1. de
„ baptiſmo: a *Petro Paludano*, in 4. ſentent. diſt.
„ 5. q. 2. a *Simone Vigorio* Theologo Pariſienſi,
„ in ſuffragio Tridenti dato, cujus meminit Car-
„ dinalis Palavicinus lib. 22. hiſtoriæ cap. 9. nu.
„ 5. Addam etiam a D. Thoma (etſi illum
„ ſuas in partes vel invitum cæteri trahunt) in
„ 4. ſent. diſt. 1. q. 2. art. 3. ad 5. ubi inquit,
„ matrimonium ſecundum quod eſt in offi-
„ cium, & pœnitentia ſecundum quod eſt virtus,
„ non habent aliquam formam verborum; ſed
„ ſecundum quod utrumque eſt Sacramentum,
„ in diſpenſatione miniſtrorum Eccleſiæ conſi-
„ ſtens, utrumque habet aliqua verba: ſicut in
„ matrimonio ſunt verba exprimentia conſen-
„ ſum, & iterum benedictiones ab Eccleſia inſti-
„ turæ: in pœnitentia autem eſt abſolutio ſa-
„ cerdotis verbo tenus facta.... ac tandem a Synodi Colonienſis anno 1536. celebratæ Patribus in enchiridio Chriſtianæ inſtitutionis. „ Vide-
„ mus, *inquiunt*, & in veteri lege quoſdam fuiſ-
„ ſe qui Dei vice conjuges jungerent: quanto er-
„ go magis putandum eſt, in nova lege ſacerdo-
„ tes, qui legatione pro Deo funguntur, legiti-
„ mos hujus Sacramenti miniſtros eſſe? in lege
„ quidem veteri pater, aut defuncto patre, pro-
„ ximus puellæ agnatus, ſeu tutor Dei loco con-
„ juges jungebat: ad eumdem modum ab Apo-
„ ſtolorum temporibus matrimonii Sacramen-
„ tum in facie Eccleſiæ celebrandum eſt, mini-
„ ſtris ſacerdotibus Chriſti.

3. Falſum eſt, *Melchioris Cani* ſententiam communi deinceps Theologorum ſuffragio fuiſſe deſertam & a ſcholis ablegatam. „ Qui patronos
„ præeuntes habuit, *ait ibidem clariſſimus Scriptor*,
„ ſequaces, eoſque magni nominis adſtipulatores
„ invenit, Dominicum Bannez in 1. part. D.
„ Thomæ q. 1. art. 8. ubi contrariam magiſtro ſuo
„ Melchiori Cano ſententiam a multis impro-
„ bari ait, illiuſque opinionem a multis jam
„ abſque ulla temeritate defendi: *Franciſcum*
„ *Cardinalem Toletum*, lib. 7. inſt. diſerte ſta-
„ tuentem, efficientem cauſam matrimonii eſſe
„ ipſos contrahentes, in quantum eſt contractus
„ quidam; at vero ut Sacramentum, Deum eſſe
„ cauſam principalem, & miniſtrorum eſſe cau-
„ ſam inſtrumentalem, ſicut in aliis Sacramentis:
„ *Guillelmum Eſtium* in 4. ſentent. diſt. 26. §. 10.
„ & ſeqq. *Franciſcum Sylvium* in ſuppl. q. 42. ar. 1.
„ *Joannem Marium Scribonium*, diſp. 9. de matrim.
„ *Vincentium Contenſonium*, lib. 11. Theologiæ
„ mentis & cordis: *Combefiſium* ad orationem
„ Damaſceni in Conſtantinum Caballinum, nu.
„ 8. *Gaſparem Jueninum* in commentario Hiſtori-
„ dogmatico de Sacramentis: *Claudium Fraſſenum*
„ in Scoto Academico: *Natalem Alexandrum* in
„ Theologia dogmatica & morali: apud quos
„ quidem magni nominis Theologos, quiſquis
„ Melchioris Cani quam tuentur ſententiæ, fun-
„ damenta ex Patribus atque Conciliis petita le-
„ gere voluerit, nimiam profecto in ea vellican-
„ da Bellarmini aliorumque licentiam deprehen-
„ det .... illud etiam notiſſimum ſententiam
„ hanc frequentius in Academia Pariſienſi defendi,
„ nec ab ea abhorrere Romanos publicarum illic
„ concluſionum cenſores, quibus probantibus Ca-
„ ni ſententiam defendi quandoque publice, &
„ vidi ipſe Romæ dum degerem, & ab aliis,
„ ex quo diſceſſi, non ſemel accepi.

Falſum denique eſt quod *Bellarminus*, contendit *Canum* dum totis viribus probare conatur, matrimonium ſine forma verborum a miniſtro Eccleſiæ prolata celebratum, non eſſe Sacramentum, illud etiam evincere quantum in ſe eſt, nullum revera eſſe in Eccleſia matrimonii Sacramentum: e contra enim hæc duo in documentis, ſerieque traditionis ſic indivulſe conjuncta ſunt, quod matrimonium Sacramentum ſit, quodque non poſſit niſi a Sacerdote miniſtro Eccleſiæ conſecrari; ut ſi ſecundum negetur, primum inficiari proclive ſit: fere namque omnes quorum teſtimonio nitimur ad dogma Catholicum de veritate Sacramenti matrimonii adſtruendum, iiſdem in locis conſtanter affirmant precibus & benedictionibus ſacerdotum; ita ſane prædicant Græcorum euchologia, & ritualia Latinorum, ita Tertullianus, Ambroſius, Baſilius, Siricius, aliique ſupra laudati; mirum ut ſit & prodigio ſimile, laicos contrahentes velle pro miniſtris Sacramenti habere, quod in tota retro antiquitate nec unus repertus qui dixerit; illos vero a ſacro miniſterio excluſos contendere, a quibus ſolis poſſe ac debere nuptias benedici, rituales libri, Sancti Doctores, & concilia conſenſu unanimi affirmarunt: hoc porro, uti non ſemel obſervavimus, quid aliud eſt, niſi dogma Catholicum de veritate Sacramenti infringere? nam ſi non credimus Patribus, quando affirmant debere a ſolis ſacerdotibus nuptias benedici; quæ erit iiſdem credendi cauſa, nuptias in numero Sacramentorum novæ legis ponentibus? (1) Sequitur

QUÆSTIO TERTIA.

De materia & forma Sacramenti Matrimonii.

Hoc jacto fundamento,

Dico 1. Materiam Sacramenti matrimonii eſſe matrimonium ipſum, quatenus contractus civilis eſt & legitimus.

Illud enim Sacramenti materia eſt, quod forma accedente ſit Sacramentum: ſic ideo aqua natu-

(1) Ne quiſpiam hanc N. A. ſententiam, quam plures alii doctiſſimi viri propugnant, cenſura aliqua notare audeat; paucis referam, quæ de hac controverſia animadvertit, ac ſtatuit Sapientiſſimus Pontifex Benedictus XIV. in Opere ſæpius laudato *de Synodo Diœceſana* C. 12. Narrat ille in primis ex Pallavicino hujuſmodi ſententiam, dum de Matrimoniis clandeſtinis inter Tridentinos Patres ferveret diſſenſio, in medium fuiſſe productam a Simone Vigorio ex Guillelmo Pariſienſi, veluti ad componenda diſſidia admodum idoneam, Sic enim aiebat Vigorius: " Miniſter Sacramenti Matrimonii eſt Sacerdos, qui ſolus poteſt contractum conjugii de ſe mere „ civilem, & prophanum, ſua benedictione conſecrare, & efficere, ut per eam tanquam formam elevetur ad cau„ ſandam gratiam ex opere operato eo pacto quo aqua elementaris, quæ eſt materia Sacramenti Baptiſmi, per„ verba a Miniſtro prolata, quæ ſunt ejuſdem ſacramenti forma, virtutem acquirit abluendi interiores animæ ſor„ des, producendique gratiam.

Pergit porro Summus Pontifex, neque probat, quod Sotus dictitavit in 4. diſt. 26. q. 2. art. 3., hanc ſententiam paucos habuiſſe ſectatores, *Siquidem*, inquit, *præter Guillelmum, eamdem tradiderat Paludanus* in 4. diſt. 5. q. 2. *eidemque adſtipulati fuerant Patres Concilii Provincialis Colonenſis anni* 1536. q. 7. C. 40., *ubi non obſcure inſinuarunt contractum matrimonii nonniſi per Sacerdotis benedictionem ſacramentum effici ..... Et clarius id ipſum expreſſit, qui eidem Concilio præfuit ..... Præterea paulo ante quam Vigorius Guillelmi opinionem Tridentinis Patribus exponeret, anno nimirum* 1562, *publici juris factum fuerat, etſi forſan nondum omnibus innotuiſſet, celeberrimum opus Melchioris Cani* de locis Theologicis, *ubi lib.* 8. *doctiſſimus Author Guillelmi ſententiam inſtaurat, & validiſſimis fulcimentis argumentis.* Quibus fuſe ſermone commemoratis, ſubdit n. 3. *Melchioris Cani argumenta, etſi totis viribus convellere ſtuduerit Bellarminus* cit. lib. 1. C. 7., *non ideo tamen a Cani opinione omnes retraxit.* Siquidem eamdem ſunt poſtea ſectati *Silvius* in 3. p. D. Th. T. 4. diſt. 42. art. 1. q. 1., *Eſtius* in 4. ſent. diſt. 26. §. 10., *Juenin* de Sacram. Diſſert. 11. q. 3. *Serry* cit. Præf. ad Opera Melchioris Cani C. 7., *Duhamel* Theol. T. 7.

naturalis eſt baptiſmi materia, quia accedente verbo: *ego te baptizo, in nomine Patris &c.* ſpiritualem effectum ex opere operato producit; atqui matrimonium quatenus contractus civilis eſt & legitimus, adveniente ſacerdotis myſtica benedictione fit Sacramentum, & ſpiritualem effectum exerit, ad quem divina inſtitutione aſt ordinatum: quemadmodum enim in Sacramento pœnitentiæ, materia, aut quaſi materia ſunt, actus pœnitentis, qui per verba ſacramenti dignitatem provehuntur; ita veriſſime dicitur, conſenſum mutuum contrahentium, verbis ſive ſignis externis declaratum, eſſe hujus Sacramenti materiam vel quaſi materiam, quæ deinde ad gratiæ productionem ſacerdotis verba myſtica proferentis miniſterio fœcundatur.

(a) *in 4. ſent. diſt. 46.* „ Ita ſentit S. Thomas. Sacramentum matrimonii, *inquit*, (a) perficitur per actum ejus, „ qui Sacramento illo utitur, ſicut & pœnitentia: & ideo ſicut pœnitentia non habet aliam „ materiam, niſi ipſos actus ſenſui ſubjectos, qui „ ſunt loco materialis elementi: ita eſt de matrimonio: *& alio in loco:* (b) " In aliis Sacramentis, *ait*, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi actus humani ſunt loco materiæ, ut accidit in pœnitentia & matrimonio: ergo &c.

(b) *3. p. q. 84. art. 1. ad 1.*

Dico 2. formam hujus Sacramenti eſſe, verba Sacerdotis: *ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris* &a. vel ſimilia, juxta peculiarem cujuſvis Eccleſiæ morem: ad quorum valorem nihil intereſt, ſive abſoluta, ſive deprecativa ſint. Probatur aſſertio

1. Auctoritate librorum Ritualium Orientis & Occidentis, quos ſupra laudavimus, quorum ſumma conſenſio eſt, matrimonium verbis Sacerdotis conſecrari & fieri Sacramentum.

2. Illud Sacramenti forma eſt, quod principalem ejus effectum practice ſignificat: atqui hujuſmodi ſunt verba Sacerdotis: *ego vos in matrimonium conjungo*; vel ſimilia: non enim ſignificant matrimonii effectum, quatenus civilis contractus eſt; eum hujuſmodi vinculum nectere ad ſolos nubentes ſpectet: ſignificant ergo Sacramentalem effectum, ita ut ſenſus ſit: *ego miniſter Chriſti Sacramentum conjunctionis vobis impartior, & poteſtate mihi conceſſa, non corpore ſolum, ſed & animo vos conjungo, ut Sanctam in matrimonio vitam ducatis.*

Hinc Concilium *Colonienſe* ſupra laudatum: „ hoc Sacramentum, *inquit*, ſi quis ſicut decet, „ acceperit, accedente Sacerdotali precatione, „ confert donum ſpiritus quo vir diligat uxorem „ amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam: „ mulierque viciſſim propter Chriſtum, amet re„ vereaturque virum ſuum, uti Dominum: & u„ terque liberos, ſi dentur, ſumma cura inſti„ tuant ad Chriſtianam pietatem: ergo &c.

3. Niſi verba Sacerdotis formam Sacramenti conſtituerent, fruſtra miniſterium ejus ad matrimonium benedicendum requireretur: cenſetur enim miniſter Sacramenti, qui formam materiæ applicat, & verbum myſticum profert, quo ad elementum accedente fit Sacramentum, ut loquitur S. Auguſtinus: atqui Sacerdotem eſſe neceſſarium Sacramenti matrimonii miniſtrum, ea prædictis probatum manet: ergo hæc verba: *ego vos in matrimonium conjungo &c.* aut æquivalentia, formam Sacramenti conſtituunt.

Nec vero ad efficaciam formæ neceſſum eſt, ut myſtica oratio verbis, ut ajunt, indicativis, ſive imperativis concipiatur, quæ communis ſcholarum opinio eſt: ſi enim hoc verum foret, nec in Latina, nec in Orientali Eccleſia ſeptenarius numerus Sacramentorum ſubſiſteret; nam Græci & Orientales, ut ſæpe in hujus tractatus decurſu notatum eſt, pleraque Sacramenta meris precibus conſecrant atque conficiunt: nec minorem in his orationibus, quam Latini in indicativis formulis virtutem agnoſcunt: idemque in Latina olim Eccleſia obſervatum, ex antiquis Ritualibus notum eſt: unde antiquo loquendi more, *orare ſuper aquam baptiſmatis, orare ſuper panem, ſuper oleum, ſuper pœnitentes*, idem erat ac baptiſma, Euchariſtiam, confirmationem, pœnitentiam conſecrare: quantumvis ergo in matrimonii adminiſtratione, diverſa pro Eccleſiarum diverſitate formæ Sacramentalis, quantum ad enuntiationis modum, & numerum ſyllabarum teatura ſit; dubium tamen non eſt, eumdem ubique ſenſum, eamdemque virtutem eſſe: de forma Latinorum Latini non dubitamus: de Græcis cæteriſque Orientalibus, cum nec Romana Eccleſia, aliarum judex & arbitra unquam dubitaverit; neque nos profecto æquum fuerit ambigere: nec eorum de ſchola probari agendi ratio poteſt, qui Eccleſiæ dogmata, non ea antiquis definitionibus, nec ex veteri diſciplina dijudicantes, quidquid propriis præjudiciis contrarium repererint, illico velut fidei adverſũ vellicant ac rejiciũt.

QUÆSTIO QUARTA.

De effectibus Sacramenti matrimonii.

Quibus momentis ſuperius demonſtravimus, matrimonium eſſe Sacramentum, iiſdem probatum eſt, ſpecialis gratiæ producendæ, ex divina inſtitutione habere virtutem: quæritur in quo gratia illa conſiſtat, quoſve effectus obtineat in iis qui bene diſpoſiti honorabile conjugium ineunt: pro cujus quæſtionis reſolutione,

Dico, gratiam quam matrimonii Sacramentum ea opere operato producit, iis malis afferre remedium, quibus, protoparentum peccato, vitiatæ nuptiæ erant.

1. Enim ex Adami & Evæ peccato nata concupiſcentia eſt, quæ nuptias enormiter deturpavit, quaque fit, ut conjugati re bona male utantur: atqui peſſimo huic malo medetur gratia Sacramenti, per quam conjugibus virtus datur, caſte & moderate conjugale officium exercendi, fidem conjugii inviolate ſervandi, omnemque immunditiam fugiendi: hinc Sacerdos nuptiis benedicens Deum precatur. " Ut det ſponſis temperan„ tiam, ... ut benedicat in illis matrimonium my„ ſticum & immaculatum, ... ut cuſtodiat in illis „ incorruptibilitatam, ... ut confirmet illos in „ ſpe, caritate, & in operibus juſtitiæ & æquita„ tis, ut corroboret illos, ut ſimul perfectam a„ nimæ & corporis cuſtodiant caſtitatem &c.

2. Ex quo primi parentes rebelles in Deum fuerunt, nuptias perturbavit diſcordia: ea illa enim rebellione ſecutum eſt, ut vir poteſtate ſua abutendo uxorem non ut adjutorium ſimile ſibi reſpiceret, ſed famulæ loco haberet; uxorque vice ſua maritum contemneret, eique ſubjici recuſaret: Hinc riæ innumerabiles & querelæ domeſticæ natæ ſunt, quæ non familiis modo, ſed & imperiis fatale exitium importarunt: atqui malo huic occurrit matrimonii Sacramentum, pacem conciliando & caritatem, qua vir uxorem diligat, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & uxor viro ſubdita ſit, ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto: hinc Sacerdos ſic Deum precatur: " Benedic, Domine, „ præſentia tua inviſibili iſtud ſervorum tuorum „ matrimonium... da illis pacificam converſa„ tionem, caritatem mutuam... ſit inter ipſos vera „ caritas, pax, concordia, tranquillitas, quam „ impetus paſſionum turbare non poſſint &c.

3. Graves ærumnæ matrimonium comitantur, quæ nonniſi juvante Deo poſſunt patienter perferri:

Tract. de Matri: *Tournelii* de Sac. Mat. q. 120. & ſeq. Edit. Paris; *l'Herminier* tract. de Sac. T. 3. Cap. 5., *Pierre* part. 6. quæſt. Theol. q. 13., *Gibertus* conſult. Can. de Matrim. T. 1. Conſ. 45., *& alii*. Hanc Subinde Pontifex Summus *Melchioris Cani Sententiam tot Doctorum ſuffragiis communitam* vocat *valde probabilem*, additque *cuique liberum eſſe abſque ulla erroris nota eam amplecti*, *uti fatentur Habert* in Theol. Dogm. Mor. tract. de Matrim. Cap. 4., *Natalis Alexander* Tholog. Dogm. Mor. de Sacram. Matrim. art. 5., *& Genn*e* Theolog. Mor. T. 5. Tract. 9. Cap. 4. Lubens quidem illud concedit, *communiorem eſſe contrariam aliorum opinionem, qui conſtanter defendunt Solos contrahentes eſſe miniſtros Sacramenti matrimonii*, cujus etiam argumenta profert, urgetque. Non inde tamen inferendum putat gravi probabilitate deſtitui, quam N. A. tuetur, Sententiam. Quamobrem N. 9. concludit: *utriuſque opinionis ſolidiora fundamenta innuimus, non animo quemquam inducendi ad unam, aut alteram amplectendam: Sed ut Epiſcopis ſit perſuaſum, utramque eſſe probabilem, ſuoſque habere magnæ auctoritatis Patronos, atque inde non debere diſcant, ut ipſi judicis partes aſſumant, quæſtionemque definiant, de qua Eccleſia nihil hactenus pronunciavit, ſed Teologorum diſputationi permiſit. Quare acturi in Synodis de Matrimonio, proponant quidem, explicentque doctrinam a Conciliis Florentino, & Tridentino de ejuſmodi Sacramento diſerte traditam: ſed caveant, ne aut Parrochum, aut ipſos contrahentes ejuſdem miniſtros appellent.* Hæc ille. Quis autem poſt hæc auſus fuerit notam aliquam inurere ſententiæ ab A. N. propugnatæ?

ri: hæque ſunt infauſtæ primi peccati appendices, in cujus ultionem dictum Adamo a Deo eſt; *in ſudore vultus tui veſceris pane:* & mulieri: *in dolore paries*: hucque Apoſtoli ſententia pertinet, (a) *tribulationem carnis habebunt hujuſmodi:* atqui contra has ærumnas præſens eſt in matrimonii Sacramento remedium, quo fit ut patienter tolerentur, & levius grave nuptiarum jugum feratur: hinc Sacerdos matrimonium adminiſtrans: effunde, *inquit*, Domine ſuper „ illos bona in vita ſua, ut glorificent nomen „ Sanctum tuum ... ut dies ſuos in felicitate „ tranſigant ... deſcendant ſuper illos benedi„ ctiones cœleſtes &c.

(a) 1. Cor. 7.

4. Demum peccatum primorum parentum, non in eos tantum qui ex fornicatione, ſed & in eos qui naſcuntur ex legitimis nuptiis, generatione traducitur: “ ſicut per unum homi„ nem, *inquit Apoſtolus* (b) peccatum in hunc „ mundum intravit, & per peccatum mors; „ & ita in omnes homines mors pertranſiit, „ in quo omnes peccaverunt ... (c) igitur ſi„ cut per unius delictum in omnes homines in „ condemnationem; ſic & per unius juſtitiam „ in omnes homines in juſtificationem.

(b) Rom. 5. 12.

(c) Ibid. v. 18.

Atqui gratia quæ matrimonii Sacramento confertur, huic malo adhibet medicinam: facit enim ut conjuges veræ Religionis cultores pro liberis a ſe carnaliter genitis, Spiritualem baptiſmi regenerationem ab Eccleſia ſollicite flagitent, eoſque verbo & exemplo Dei legem edoceant, & ab Eccleſiæ miniſtris doceri procurant: hinc ſacerdos nuptias conſecrans: „ det „ vobis, *inquit*, Deus filios benedictionis & „ Sanctitatis, ut ex eorum numero Sacerdotes „ & miniſtri Sancti altaris eligantur ... Be„ nedic eis Domine, ut quod te auctore jungi„ tur, te auxiliante ſervetur: ut quod genera„ tio ad mundi ediderit ornatum, regeneratio „ ad Eccleſiæ perducat augmentum.

Hinc etiam S. Auguſtinus, *in nuptiis*, inquit, (d) *bona nuptialia diligantur, proles, fides, ſacramentum; proles, non ut naſcatur tantum, verum etiam ut renaſcatur* ..... & S. Fulgentius: *Deo dicandam*, loquit, (e) *conjugalis exhibet fœcunditas prolem, ut Redemptoris ope homo jam natus, reformetur baptiſmatis Sacramento .... & illam habeat humana natura beneficio ſecundæ nativitatis patrem, quem in ipſa nativitate ſuæ conditionis agnoſcit auctorem.*

(d) lib. 1. de nupt. & concup.

(e) Epiſt. 1. c. 3.

Quod ſi cujuſpiam animum de his Sacramenti effectibus dubitatio ſubeat, propterea quod experimento pene quotidiano compertum ſit, pleroſque in facie Eccleſiæ conjugatos, omnibus quæ recenſuimus bonis carere, ſæpeque infelicius ac ſceleratius ipſis gentilibus vivere: diſcat ille non Sacramentum conjugii, quod ſe ipſo Sanctum eſt, ſed conjugatos debere accuſari, qui vel impie ad Sacramentum accedunt, vel acceptam in ejus ſuſceptione gratiam nefarie violant. Nam ſi ideo de Sanctitate ac veritate Sacramenti dubitare fas eſt, quia multi eo recepto non ſunt meliores, nullum erit Sacramentum de quo par difficultas moveri non poſſit, nec excepto baptiſmo & Euchariſtia, quorum Sanctitatem quotidie videmus a malis Chriſtianis infringi. Dicendum igitur Sacramentum matrimonii, uti & reliqua novæ legis ſacra myſteria, ſe ipſis quidem ad gratiam ex opere operato producendam efficaciſſima eſſe; ſed gratiam tamen niſi in bene præparatis non producere: nec debere, ſi gratia deſit, ipſa Sacramenta, ſed ſuſceptores redargui.

Sequitur

QUÆSTIO QUINTA.

De Ritibus matrimonii conferendi.

De ſolemnitatibus contractus matrimonialis dictum eſt libro præcedente: ſupereſt ut cæremonias in hujus Sacramenti celebratione obſervari ſolitas breviter perſtringamus.

§. I.

Deſcribuntur Cæremoniæ inter Latinos ſolemnes.

Apud Latinos matrimonium hoc ritu perficitur.

1. Sacerdos ſponſis Benedictionem impartitur, ut ex ſupra dictis conſtat.

2. Matrimonium confirmat oblatio, ut loquitur Tertullianus, miſſæ ſcilicet ſacrificium pro ſponſis oblatum.

3. Velamine ſponſi obnubuntur.

4. Vitta partim candida, partim purpurea conjunguntur.

5. Sponſus ſponſam donat annulo a Sacerdote benedicto.

6. Miniſter Sacramenti recens contractum matrimonium prece multiplici commendat Deo.

7. Sponſum & ſponſam hortatur, ut honeſte & Chriſtiane ſe gerant in uſu matrimonii, aliiſque ſui ſtatus officiis obeundis.

§. II.

De Græcorum Cæremoniis.

Ea, inquam, apud Latinos obſervantur, a quibus non multum diſcrepant Græci.

1. Namque conjugio copulandi præ ſacris templi foribus conſiſtunt, vir quidem a dextris, & mulier a ſiniſtris: ſunt vero repoſiti in dextra ſacræ menſæ parte duo annuli, aureus & argenteus, argenteus quidem dextrorſum reſpiciens, aureus ſiniſtrorſum: tum ſacerdos ſponſorum capita tertio ſignat, traditque illis cereos accenſos, in templum illos adducit, & Thus adolet: ſequuntur variæ preces.

2. Acceptis annulis ſacerdos, primum quidem viro aureum, tum argenteum dat mulieri, & dicit viro: *ſubarrhatur ſervus Dei N. propter Ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen.* Deinde dicit mulieri: *ſubarrhatur Ancilla Dei N. propter ſervum Dei in nomine Patris* &c. quod ubi ter repetiit, Crucem ſuper eorum capita facit annulis, & utrumque dextris eorum digitis immittit: deinde nuptorum annulos commutat paranymphus, ſponſæ nimirum aureum, ſponſo argenteum donat: tum ut intelligat ſponſa, ſe omnium mariti bonorum conſortem deinceps fore; tum ut hac annulorum commutatione agnoſcant ſponſus & ſponſa, ſuorum ſe corporum poſſeſſioni renuntiare, & non propriæ ſed alienæ poteſtatis futuros in poſterum: eſt autem paranymphus, nuptiarum fœderiſque conjugalis mediator. Sequitur oratio quam ſtatim ſacerdos pronunciat.

Et hæc quidem ad celebrationem ſponſalium pertinent.

3. Si eodem tempore voluerint coronari, id eſt, matrimonii Sacramentum accipere; denuo ingrediuntur in templum, cum accenſis cereis, præcedente Sacerdote cum Thuribulo, & canente pſalmum 27. *Beati omnes qui timent Dominum* &c. ſequuntur variæ preces.

4. Sacerdos acceptis coronis, 1. coronat ſponſum dicens: *coronatur ſervus Dei N. propter Ancillam Dei N. in nomine Patris* &c. deinde coronat ſponſam dicens: *coronatur Ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris &c.*

5. Sequuntur variæ preces, aliæque cæremoniæ, de quibus conſulatur *Jacobus Goarius*, in Euchologio ſive Rituali Græcorum, editionis Pariſienſis pag. 390. & ſeqq.

§. III.

§. III.

Immerito matrimonii cæremonias Hæretici reprehendunt.

Rident more ſuo matrimonii cæremonias recentiores Hæretici, & ſuperſtitionis accuſant: quod quam immerito & inique agant, multis momentis evincitur.

1. Enim unde oriri potuit orientalium & occidentalium in hujuſmodi Ritibus admittendis adeo plena conſenſio, niſi quia diſciplina hæc ab antiquiſſimis temporibus, ipſaque Apoſtolica inſtitutione profecta eſt?

2. Accuſatio hæc in ipſos Sanctos patres recidit, a quibus ritus matrimonii expreſſe legimus memoratos. Sic conjunctionis dexterarum meminit *S. Gregorius Nazianzenus* in Epiſtola ad *Anyſium*, (a) ubi poſtquam ſe ſe excuſavit, quod ægritudine detentus ad ejus filiæ nuptias venire non poſſet: *animo*, inquit, *& voluntate adſum, ſimulque feſtum celebro; juveniles dextras inter ſe, & utraſque Dei manui jungo*.

(a) Epiſt. 57

Annuli quem ſponſus ſponſæ dabat meminit *Tertullianus* in libro *de cultu fœminarum*.

Veli purpurei quod in ſignum pudoris ſuper ſponſum & ſponſam expandebatur, præclara apud *S. Ambroſium* memoria eſt. „ Utinam, *inquit* (b) poſſem revocare nupturas! utinam poſſem flammeum nuptiale pio integritatis mutare velamine! *& alibi:* (c) ipſum conjugium, *ait*, velamina ſacerdotali, & benedictione ſanctificari oportet . . . . pari ſenſu *Siricius* Pontifex Maximus: „ nos ſane, *inquit*, (d) nuptiarum vota non aſpernanter accipimus, quibus velamina interſumus; ſed virgines quas nuptiæ creant, Deo devotas, majore honorificentia honoramus.

(b) lib. de virginit. c. 15.
(c) Epiſt. 19
(d) in Epiſt. ad Mediolanenſem Eccleſiam

Denique antiquos Eccleſiæ ritus, in nuptiarum celebratione obſervari ſolitos, ex integro deſcribit & repræſentat *Nicolaus* I. medio circiter nono ſæculo Pontifex Maximus in reſponſis ad conſulta Bulgarorum, capite 3.

Quando igitur Hæretici ſacras vellicare cæremonias, & maligno dente mordere præſumunt, non hodiernam tantum, ſed antiquam & univerſalem Eccleſiam erroris accuſant: eaque de cauſa merito ipſi damnantur a Concilio Tridentino, cujus de matrimonio canones, uti in præcedentibus libris actum eſt, juvat uno tenore deſcribere.

Canones Tridentini de contractu & Sacramento matrimonii.

„ I. (e) Si quis dixerit, matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis, a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, nequa gratiam conferre: anathema ſit.

(e) Seſſ. 24.

„ II. Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum: anathema ſit.

III. Si quis dixerit, eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant & dirimant: anathema ſit.

„ IV. Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia; vel in his conſtituendis erraſſe: anathema ſit.

„ V. Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum: anathema ſit.

„ VI. Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem, alterius conjugum non dirimi: anathema ſit.

„ VII. Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altaro conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alii nupſerit; anathema ſit.

„ VIII. Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges, quoad thorum, ſeu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit: anathema ſit.

„ IX. Si quis dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, & oppoſitum nil aliud eſſe, quam damnare matrimonium; poſſeque omnes contrahera matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere donum: anathema ſit, cum Deus id recte petentibus non deneget; nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus tentari.

„ X. Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cœlibatu, quam jungi matrimonio: anathema ſit.

„ XI. Si quis dixerit prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus, ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab ethnicorum ſuperſtitione profectam; aut benedictiones & alias cæremonias, quibus Eccleſia in illis utitur, damnaverit: anathema ſit.

„ XII. Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos: anathema ſit.

Finis Libri Decimi & totius Operis.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
QUÆ IN HOC OPERE CONTINENTUR.

Prima Nota indicat Tomum, ſecunda Paginam.

A

Abſolvendi poteſtatem Eccleſiæ an Chriſtus contulerit. Tom. 2. Pag. 171

Abſolvendi forma io Latina Eccleſia quæ ſit? t. 2. 173

In *Abſolutione* utrum voces *a peccatis ſuis* neceſſario ſint exprimendæ & quo præcepto, *ibid.* Pronomen *te* an neceſſario deſignandum. *ibid.*

Abſolutionis forma quæ fuit in Eccleſia priſcis temporibus. t. 2. 174. Græcorum & Orientalium forma quæ. *ibid.*

Abſolutionis modus duplex, Sacramentalis & imperatorius; primus ſolis ſacerdotibus. 2. Juſto ſiva in terris degenti, ſive in Cælo regnanti merito vindicatur. t. 2. 178

Abſolutio quibus de cauſis pœnitenti differenda ſit. t. 2. 188

Abſolutionis a Cenſuris, & a paccatis diverſitas. t. 2. 178

Abſolutionem an valeat impertiri ao ipſo quo quis pervenit ad ſacerdotium. t. 1. 179

Abſolutio quibus ſpeciatim differenda vel neganda ſit. t. 2. 187

Abſtemiis numquam antiquitus denegata fuit Euchariſtia ſub unica tantum pania ſpacia. t. 1. 433

Abuſus deplorandus in Eccleſia irreptus reformationa indigens. t. 1. 482

Abbatiſſarum benedictio mera cæremonia eſt. t. 1. 286

Actio qua Sacramentum agitur humana eſt; non caſu & temere exercenda.

Actus quot modis poſſit ab aliqua virtute proficiſci. t. 2. 10

Actus Judicialis abſolutionis quot modis poſſit nonciati. t. 2. 165

Actus charitatis dupliciter dici poteſt. t. 2. 106

Actus contritionis quantus & quam vehemens eſſe debeat. t. 2. 49

Accidentia ſiſica quæ ſint, & quænam ſit eorum natura. t. 1. 422. Quomodo remaneant in Euchariſtia facta conſecratione. *ibid.*

Acolythi nomen quid ſignificet? t. 2. 331

Acolythi munus? t. 1. 480

Acolythorum officia quæ ſint. t. 2. 331

Ado primus omnium baptiſmi a Geneſio in theatro ſuſcepti Fabulam evulgavit. t. 1. 101

Adrianus Summus Pontifex ſuſcipientibus Sacramenta externam intentionem ſufficera docet. t. 1. 122

Adultis ſenſus impeditos habentibus, quatenus conferri poſſint, aut debeant Sacramenta. t. 1. 121.

Adulti quando incerta voluntas eſt, ſatius volenti dare, quam volenti negare cenſet S. Auguſtinus. t. 1. 121

Ætas, ad ſubdiaconatum & alios Majores Ordioes requiſita. t. 2. 343

Æthiopes cæterique Orientales, Apoſtoli verba *unius uxoris virum* accipientes, unam tantum uxorem miniſtris ſuis toto vitæ tempore concedunt. t. 2. 351

Ægiptyorum circumciſionis primam inſtitutionem ſibimet arrogantium ioſulſa vanitas. t. 1. 184

Ægyptii & Æthiopes ab errore vindicantur. t. 1. 188

Æternum non omne quod Scriptura æternum vocat, pro eo accipi debet, quod finem non eſt habiturum. t. 1. 184

Africana Concilia. Vida *Cyprianus*.

Africana Eccleſia morem rebaptiaandi, poſt S. Cypriani ætatem diu tanuit. t. 1. 88

Affinitatis quid ſit? t. 2. 489. Cur ſic vocetur? *ibid.*

In *Affinitate* tria olim genera diſtinguebantur. t. 2. 489

Agni Paſchalis immolandi Miniſter quis eſſet. t. 1. 382

Agrippinus Carthaginenſis errorem rebaptizantium malo exemplo invexit. t. 1. 68. 70. 72. Per Agrippinum verius creditur conſuetudinem non rebaptiaandi corrumpi cœpiſſe, non corrigi. t. 1. 72. 76

Albigenſes Hæretici Sacramentum confirmationis non negabant. t. 1. 286. 287

Alexandri Alenſis da confirmationis inſtitutione opinio refutatur. t. 1. 327

Alexandri III. de baptiſmo conditionate iterando decretum vim legis habet. t. 1. 9

Alexandri VIII. decretum ſantentiæ de intentionis exterioris ſufficientia non adverſatur. t. 1. 117. Proſcripta ab *Alexandro* octavo propoſitiona, longe aliud a Catharini ſiſtemate contineri Conſultores Romani ſemel iterumqua teſtati ſunt. t. 1. 117

Alexander III. S. P. Verba *Ego te baptizo* præcepto divino pertinara ad Sacramenti ſubſtantiam definivit. t. 1. 152

Alexandrini & Æthiopes quod voces *ego te baptizo*: & particulam *Amen*: ter repetant, non proptetea hæreſis ſunt accuſandi. t. 1. 153.

Altaria Deo dicandi Templaque arigendi ſemper viguit conſuetudo in Eccleſia; eſtque mos iſte ab Apoſtolis deſumptus. t. 1. 514. 515

Altaris Conſecratio, præter Eccleſiæ conſecrationem, ad ſacrificium peragendum, eſt neceſſario permittenda. t. 1. 518

Altaria portatilia ſtruera, cur & quando fuit conceſſum. t. 1. 519

Altaris ædificandi materia, quæ olim fuerit, hodieque ſit. *ibid.*

Altaria non conſecrantur ſine reliquiis martyrum, & cur. *ibid.* Sacrorum *Altarium* apparatus qualis eſſe debeat. t. 1. 520

Altaria privilegiata cur ita dicantur. t. 2. 170

S. *Ambroſius* unius Trinitatis Perſonæ invocationem in baptiſmo ſufficere non putavit. t. 1. 145

S. *Ambroſius* lotionem pedum veri Sacramenti loco non habet. t. 1. 29

Ambroſius ſentit: ſi aliquando baptiſma in ſolo filii nomine datus valuit, non ex privilegio, ſed ratione neceſſaria valuit. t. 1. 262

S. *Ambroſius* privilegii voce non eſt uſus. t. 1. 266

S. *Ambroſius* aſſerit Trinitatem fateri, qui ad baptiſmum veniunt. t. 1. 243

Amentibus Sacra communio quando danda ſit. t. 1. 429

Amor erga Deum in Sacramento pœnitentiæ, qualis eſſe debeat. t. 2. 103

Amor amicitiæ quid ſit? t. 2. 103

Amor concupiſcentiæ quid ſit. *ibid.*

Amor initialis. t. 2. 103 A quo petendus. *ibid.*

Amor perfectus, & imperfectus. t. 2. 105

Amor gratuitus qui. t. 2. 107

Anabaptiſtæ unde dicti. t. 1. 190. Baptiſmi in

Infantia ſuſcepti nullam rationem haberi volunt reſſutantur. t. 1. 190

Anabaptiſtæ vicerunt ſi vera eſt calumniatorum doctrina. t. 1. 186

Anabaptiſtæ reſutantur. t. 1. 12. 13

Angeli & Beati poſſunt, Deo ſic volente, eſſe Sacramentorum miniſtri. t. 1. 63

Angelicus Doctor de Trajani Imperatoris ſictitia aſſertione quid ſenſit. t. 1. 239

S. *Anſelmi* Epiſtola de Azimo ad Valteranum Epiſcopum. t. 1. 353

Apoſtoli aliique priorum temporum ſacerdotes an indifferenter pane fermentato, vel Azimo ſint uſi. t. 1. 356 Solis *Apoſtolis* ejuſque ſucceſſoribus Chriſtus facultatem contulit Euchariſticum ſacrificium offerendi. t. 1. 479

Apoſtolos in ſolius Chriſti nomina baptizaſſe improbabiliter dicitur. t. 1. 147. 148

Apoſtolis an licuit aliquando baptizare in nomine Chriſti. t. 1. 281. Cur tunc temporis uſi ſunt nomine Chriſti. *ibid.*

Apoſtoli a Trinitatis prædicatione non fuerunt eaempti. t. 1. 236

Apoſtolis prorſus neceſſarium fuit ut eorum prædicationi forma baptiſmatis reſponderet. t. 1. 236

Apoſtoli in una de Trinitate perſona Spiritu S. ſibi ravelante quid intelligere voluerunt. t. 1. 246

Apoſtoli manum neofitis imponendo verum Sacramentum conferebant. t. 1. 306

Apoſtoli ſola manuum impoſitione non confirmabant. t. 1. 314

Apoſtoli non auctores, ſed diſpenſatores myſteriorum. t. 1. 60. 61

Apoſtoli an peculiares veſtes pro Miſſa celebranda ſecum tenerent. t. 1. 524

Approbatus ad confeſſiones audiendas in una diœceſi, nequit eſſe approbatus pro alia & cur. t. 2. 181

Approbatus in una diœceſi non pro ſemper & quo ad omnea ejuſdem perſonas approbatus cenſendus eſt. *ibid.*

Aqua benedicta & alia id genus plurima, Sacramentalia ſunt, non Sacramenta. t. 1. 31

Aqua non eſt prophana & adultera ſuper quam Dei nomen invocatur, etiamſi a prophanis & adulteris invocetur. t. 1. 80. 84. 93 Sicut non alia ſed eadem aqua & in Arcam poſitos ſalvos fecit, & extra Arcam poſitos interemit, ſic non alio ſed eodem baptiſmo, & boni ſalvi fiunt, & mali pereunt. t. 1. 81

Aqua non a voluntate miniſtri, ſed verbo Dei habet, quod corpus tangendo cor abluat, t. 1. 103

Aquam baptiſmi conſecrari non eſt Sacramento neceſſarium. t. 1. 218

Aquarii qui ſint. t. 1. 357

Aqua non eſt de neceſſitate Sacramenti in conſecratione Calicis. *ibid.* Significat conjunctionem myſticam populi fidelis cum Chriſto. t. 1. 362 Utrum *Aqua* vino miſcendæ convenientes cauſæ fuerunt. *ibid.*

Aqua ſemper infundenda erat ante miſſæ exordium ex vetuſtiſſimo Latinorum Ritu. t. 1. 366

De *Aqua* Euchariſtica prope duodecimi ſæculi finem in Galliis magno animorum æſtu eſt diſputatum. t. 1. 363

Archidiaconus a Diacono quid differat. t. 2. 360

Arauſicanum Concilium I. chriſmationem baptiſmi, a chriſmatione confirmationis diſtinguit. t. 1. 315

Arianorum & Macedonianorum ſumma impietas. t. 1. 270

Ariani divinitatis diviſionem, & triplicem in Trinitate ſubſtantiam, trina immenſiona adſtrui jactitabant. t. 1. 143

Armeni quare in Concilio Trullano damnati fuerunt. t. 1. 360 Solam aquam ſæviente perſecutione conſecrari poſſe contendebant. t. 1. 362

Arnoldus Bonæ vallis in Gallia Abbas, ſcriptor libri de Cardinalibus operibus Chriſti. t. 1. 29

Aſia pleraque ejus non ſecus ac Afrorum Provinciæ rebaptizandi morem tenebant. t. 1. 70

Athanaſius: baptiſmi ab Athanaſio puero, colludentibus pueris, dati hiſtoria, merum commentum. t. 1. 101. De baptiſmo ab *Athanaſio* puero dato antiqui orientis ſcriptores ſilent. t. 1. 101

Athanaſii exemplum, etiam ſi verum foret, Lutheranis & Calviniſtis minime favet. t. 1. 101

S. *Athanaſius* de baptiſmo t. 1. 242. Ejuſdem ſententia ad alla verba *Chriſti nomen*, quæ in Actis Apoſtolicis habentur. t. 1. 248

Atheus ſi baptizet repugnat habere intentionem ritus ſacri, & divini adminiſtrandi. t. 1. 104. 105

Attritionis vox, quando in ſcholis cœpit audiri. t. 2. 51

Attritio ex gehennæ, & pœnarum metu concepta, utilis eſt, & ad juſtificationem diſponens. t. 2. 68

Attritio ea metu gehennæ concepta tria importat. t. 2. 69 Ex turpitudine peccati utrum ſit bona & utilis. t. 2. 71 Ex ſolo gehennæ & pœnarum metu concepta, non ſufficit, & cur. 64

Attritio diverſas ſignificationes habere poteſt. t. 2. 79. Ad veram *attritionem* ſaltem Amor divinus initialis neceſſerio requiritur. t. 2. 79. 82. Ex *Attrito* contritum fieri, an in ſcripturis vel ex traditione habeatur. t. 2. 91 An *Attritio* ſit ſufficieus ad penitentiæ Sacramentum P. P. Tridentini noluerunt decidera. t. 2. 96 Magiſque in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam inclinarunt. *ibid.*

Audientes Catechumeni quinam dicerentur. t. t. 197.

Auguſtana Lutheranorum confeſſio a Græcis & Orientalibus ubique exploſa. t. 1. 12

Auguſtinus de verbis Sacramentalibus longe aliter ſentit ac Calviniſtæ. t. 1. 40. Characteris Sacramentalis aſſertor. t. 1. 50 Dubius hæret quid ſit pernicioſius, utrum omnino non baptizari, an rebaptizari. t. 1. 51 Characterem eſſe corporenm expreſſe negat. t. 1. 54 Ab *Auguſtino* non abſolute ſed hypotetice dictum, quod ſi Donatus in ſuo nomine baptizaret, Donati characterem inſigeret. t. 1. 54

Auguſtini contra rebaptizantes doctrinam velut ſuam probavit Eccleſia. t. 1. 74

Auguſtini de valore Sacramenti mimice & jocculariter dati dubitatio hæreticis neutiquam favet. t. 1. 101. 100

Auguſtini votum, quod divinum judicium de baptiſmo mimice dato implorandum eſſe cenſebat, feliciter in Concilio Tridentino impletum. t. 1. 101

Auguſtinus intentionis exterioris in Sacramentorum adminiſtrationa ſufficientiam aperte propugnat. t. 1. 107 Ex *D. Auguſtino*, quare a jejunis Euchariſtia percipienda ſit. t. 1. 355

S. *Auguſtinus* aſſerens excommunicatos non eſſe membra Chriſti, adeoque nec orandum pro eis, quomodo intelligendus. t. 1. 485

S. *Auguſtinus* de conſuetudinibus loquens, ait quæ ideo in Eccleſia obſervantur, quia earum in ſcripturis præceptum extat. t. 1. 231 Ex eodem quomodo intelligenda illa verba *baptizetur unuſquiſque veſtrum*. t. 1. 244

S. *Auguſtinus* ſi quis baptiſmo Joannis dimiſſa peccata contendat, non agendum cum illo pugnaciter ſentit. t. 1. 170

S. *Auguſtinus* primus omnium cœpit circumciſioni magnam efficaciam vindicare. t. 1. 175

S. *Auguſtino* quæ cauſa fuerit tam præclare de circumciſione ſentiendi. t. 1. 175. 176. 177

S. *Auguſtinum* plerique ſecuti ſunt. t. 1. 176

S. *Auguſtinus* circumciſionem baptiſmati non æquavit. t. 1. 177

S. *Auguſtini* ſententia eſt, catechumenos gravitate morbi obmuteſcentes, etiamſi ad extremum flagitioſam vitam duxerint, baptizandos. t. 1. 197

S. *Auguſtini* baptizatos Apoſtolos affirmantis certior doctrina, quam Tertulliani negantis. t. 1. 210

S. *Auguſtinus* in quæſtione, utrum debeat approbari baptiſmus ab eo, qui non accepit, acceptus, pendulus hæſit: magis tamen in affirmantem ſententiam propendebat. t. 1. 216

S. *Auguſtinus* ad expugnandos Pelagianos argumento uſus eſt exſufflationum, & exorciſmorum, quos Eccleſia toto orbe diffuſa in baptiſmo Infantium facit. t. 1. 200. 225

S. Au-

S. Auguſtinus manuum confirmatoriam impoſitionem iterari poſſe non docuit. t. 1. 326

Auguſtini principia tam probant internam miniſtrorum intentionem non eſſe neceſſariam, quam evincunt, non requiri fidem & ſanctitatem. t. 1. 107

Auguſtinus ab inſigni calumnia vindicatur. t. 1. 108

Auguſtinus in queſtione de neceſſitate intentionis dantium, & recipientium, non facit diſcrimen. t. 1. 122

S. Auguſtini ſententia eſt: baptiſmi & reconciliationis Sacramenta adultis, etiamſi flagitioſe vixerint, nec ſignificaverint eorum ſuſcipiendorum voluntatem, ſi in diſcrimen vitæ venerint, nec pro ſe reſpondere poſſint, debere conferri. t. 1. 121. 122

S. Auguſtinus de Purgatorio quid dicat. t. 1. 487

Azimorum uſum Michael Cerularius, & alii, velut errorem graviſſimum Latinæ Eccleſiæ imputarunt. t. 1. 352 Azimorum uſus in Latina Eccleſia antiquiſſimus. t. 1. 355 Controverſia nulla orta fuit de *Azimo* inter Orientales & Occidentales ante ſæculum undecimum. t. 1. 352

B

B*Alſami*, aliorumve Aromatum cum oleo mixtio, non eſt neceſſitate Sacramenti neceſſaria. t. 1. 319 Qua neceſſitate mixtio illa fieri debet. *ibid.*

Bannorum nomine quid ſignificetur. t. 2. 278

Baptiſmus in lege veteri multis modis adumbratus. t. 1. 133

Baptiſmi varia nomina. t. 1. 130 ejus definitio. t. 1. 131

Baptiſmus ſtricte loquendo unus. t. 1. 131

Baptiſmi remota materia, ſola aqua vera & naturalis. t. 1. 133 Materia dubia uti, quando & quatenus liceat? t. 1. 137

Baptiſmi materia proxima, ablutio; quæ ſive immerſione, ſive infuſione, ſive aſperſione fiat, nihil intereſt. t. 1. 150 Non omnis, quæ formæ accidere poteſt mutatio, Sacramentum inficit. t. 1. 152

Baptiſmi effectus, ab originali actualibuſque peccatis plena liberatio. t. 1. 155 Item pœnarum omnium vita futura debitarum remiſſio. t. 1. 159 Item & earum, quæ in vita præſenti libere per modum ſatisfactionis aſſumi poſſunt: ſecus vero earum quæ neceſſario eſſe vitiatæ naturæ conditione ſecutæ ſunt, a quibus liberatio non ante reſurrectionem, ipſius tamen baptiſmi virtute habebitur. t. 1. 159

Baptiſmi virtute homo fit juſtus, juſtitia in animam infuſa, & intrinſecus inhærente. t. t. 161

Baptiſma acceptam juſtitiam virtutes infuſæ comitantur. t. 1. 164

Baptiſmi effectus alter, character indelebilis. t. t. 164

Baptiſmus omnibus neceſſitate medii neceſſarius. t. 1. 185

Baptiſmum aquæ, ejuſdem ſuſcipiendi votum, multoque magis martyrium, in neceſſitate ſupplet. t. 1. 199

Baptiſmum Chriſtus inſtituit, quando a Joanne eſt baptizatus. t. 1. 208

Baptiſmus ab Apoſtolis ante Chriſti paſſionem datus, Chriſti erat. *ibid.* Tertulliani. S. Chryſoſtomi, & aliorum contra ſentientium opinio refutatur. t. 1. 209. 210

Baptiſmo Chriſti, Apoſtoli baptizati ſunt. *ibid.* Ab ipſo Chriſto *baptizatos* probabile. t. 1. 210

Baptiſmi lex ante ſufficientem Evangelii promulgationem non obligavit. t. 1. 210

Baptiſmi miniſter ordinarius jure divino Epiſcopus, & presbyter. t. 1. 211 Extraordinarius Diaconus. t. 1. 213 Subdiaconus & quivis inferior Clericus. t. 1. 214 Laicus etiam non baptizatus, Judæus, Gentilis, vir aut fœmina. t. 1. 214

Baptiſmi nemo poteſt ſibimet eſſe miniſter. t. 1. 217

Baptiſmi dandi tempus & locus. t. 1. 217

Baptiſmalis fontis benedictio. t. 1. 218

Baptiſmi diſpenſationem a Chriſto habet Eccleſia. t. 1. 234 Qua cauſa in actu *baptiſmatis* Apoſtoli Jeſum Chriſtum ſpecialiter deſignabant. *ibid.* D. Baſilii aſſertio *de Baptiſma*. t. 1. 242 Ex eodem aliquid addere, vel detrahere, idem eſt ac ab æterna vita excidere. t. 1. 248

Baptiſmus qui trina immerſione peragitur quid ſignificat. t. 1. 278 Qoia unicum *baptiſma* in Eccleſia, ita unica debet eſſe forma. t. 1. 281 *Baptiſma* & Euchariſtiæ a P. P. confirmatio comparatur. t. 1. 296

Bptiſma Joannis fuit Joannis baptiſma, non Chriſti. t. 1. 84. 93 *Baptiſma* Chriſti viam præparabat. t. 1. 84

Baptiſmum ficte ſuſceptum, recedente fictione gratiam ſiſice, medio charactere producere, probabilis multorum cum S. Thoma doctrina eſt. t. 1. 44

Baptiſmus manet in improbis ad perniciem. t. 1. 52

Baptiſmo accepto, qui a fide deficit, ovis quidem eſt errans; ovis tamen eſſe non deſinit. t. 1. 52 Si duos ille *baptiſmos* facit (ait Auguſtinus) qui dicit licere hæreticis baptizare, etiam ille duos facit qui dicit vere iniquos baptizare. t. 1. 74

Baptiſmi debent admitti innumerabiles ſi Sacramenta a miniſtrorum qualitate dependeant. t. 1. 93 Non hæreticorum *baptiſma* acceptamus, quando poſt eos non baptizamus: ſed quod Chriſti eſſe cognoſcimos, debita veneratione ſuſcepimus. t. 1. 74 Si haberi foris *baptiſmus* poteſt, foris dare cur non poteſt. t. 1. 73 Poſſunt unum habere *baptiſma* qui ſpem unam, & fidem unam non habent. t. 1. 81 Si *baptiſma* eſſe ſine ſpiritu non poteſt, habent & ſpiritum hæretici, ſed ad perniciem non ad ſalutem. t. 1. 83 poteſt verum eſſe *baptiſma* ubi remiſſio peccatorum non fit. t. 1. 84

Baptiſmus Chriſti non poteſt cujuſquam ſceleribus inquinari. t. 1. 93 Inter *baptiſmum*, qui dabatur per Petrum, & qui dabatur per Judam nihil diſtabat. t. 1. 93 Quemadmodum non eſt melior *baptiſmus* qui per meliorem datur; ita nullo modo eſt malus, qui per malum datur. t. 1. 93

Baptiſmum in parte Calvini datum, nec ſub forma conditionali iterari licitum. t. 1. 97. 98

Baptiſmus adultorum niſi præcederet Pœnitentia ſalvare neminem poſſet. t. 2. 15

Baptiſmus cur non iterandus. t. 2. 175

Baptiſmus Joannis, Baptiſmo Chriſti longe inferius. t. 1. 167 Chriſto venturo viam parabat, gratiæ efficaciam non habebat. t. 1. 168 Largo modo Sacramentum fuit. t. 1. 170 Nec ad veterem, nec ad novam legem proprie pertinuit. t. 1. 170 Non erat Judæis neceſſitate medii neceſſarium: convenienter tamen ab adultis uſurpabatur. t. 1. 170 Statim baptizato Chriſto ceſſare non debuit. t. 1. 170. 171

Baptiſma Joannis ſi quis virtutem ad delenda peccata tribuerit, modo *baptiſmo* Chriſti fateatur inferiorem fuiſſe, fidem Catholicam non offendet. t. 1. 170

Baptiſterium, extructio ejus, ornatus, locus. t. 1. 219

Baptizari pro mortuis ex Apoſtoli mente quid ſit. t. 1. 217 Vide *Cæremoniæ*.

Baronius Card. contra hiſtoriæ fidem affirmat, Africæ & Orientis Epiſcopos vivente Stephano aut Sixto ejus ſucceſſore, reſciſſo de hæreticis rebaptizandis decreto, ad concordiam rediiſſe. t. 1. 88. 89

Baronius Dionyſii Alexandrini teſtimonio male intellecto abutitur. t. 1. 89

D. Baſilii argumentum validiſſimum ad Arianorum, Eunomianorum evincendam perfidiam. t. 1. 260

S. Baſilius, valuiſſe aliquando in ſolius Chriſti nomine datum baptiſma non docuit. t. 1. 150

S. Baſilius Baptiſmum Joannis Chriſti, baptiſmate non æquavit. t. 1. 169

Baſilius Magnus cenſuit, poſt hæreticos baptizandum. t. 1. 71. 89. 91

Baſilius M. in hac cauſa ſecus ac cæteri ejuſdem ſententiæ deſerendus. t. 1. 78

Baſilius M. optabat ut plures ſimul Epiſcopi conve-

convenirent, & circa baptiſmum ſuſceptum in hæreſi canonem conderent. t. 1.91
Baſilica quid ſignificat. t. 1. 169
Bellarmiuus Cardinalis Catharini parum æquus cenſor. t. 1. 113
Benedictus XIII. S. P. ſommam Alexandrinam in qua intentionis exterioris ſufficientia ſtabilitur, publicari juſſit. t. 1.117
Benedictio, quæ Abbatiſſis impenditur, mera Cæremonia eſt. t. 1.285
Beneficii titulum habens in ſua Parœcia, per totam Diœceſim non eſt approbatus. t. 2.178. Et ſolum cenſetur approbatus vi conſuetudinis, & taciti Epiſcoporum conſenſus. *ibid.*
Beneficio communiter olim adnexa erat reſidentia. t. 2. 210. Quando in beneficiis irrepſit abuſus. *ibid.*
Beneficium Eccleſiaſticum quid ſit? ejuſque Origo. t.2. 324
Beneficiorum diviſio multiplex: t. 2. 316. Plura *Beneficia* utrum & quatenus ab uno & eodem haberi poſſint. t. 2. 325. An diſpenſatio Papæ in pluribus *beneficiis* retinendis excuſet a peccato mortali. t.2. 328
S. Bernardus refellitur; excuſatur. t.1.147
S. Bernardus lotionem pedum Sacramentum vocat generalius uſurpato nomine Sacramenti. t. 1. 29. 30
Bigami incurrunt irregularitatem, & cur? t. 2. 308
Bigamia triplex eſt. t. 2. 309
Bigami an ab omnibus Ordinibus tam minoribus, quam majoribus arceantur. t.2. 309
Braccarenſis I. Synodus cur catechumenis, nondum ſuſcepto baptiſmo, ex hac vita migrantibus, Eccleſiæ ſuffragia, & oblationem ſacrificii denegaverit? t. 1. 213
Breviarium: non omnia quæ in Breviario & Miſſali continentur, fidem certam faciunt. t. 1. 118
Bulgari Anno 861. Nomen Chriſto velle ſe dare ſignificant; in eorum converſione, Græcorum & Latinorum mutuæ partes: præcipua tamen Romani Pontificis & Latinorum apud illos Authoritas fuit. t.1.143.144

C

CÆremonia quid ſit. t. 1. 124
Cæremoniarum diviſio multiplex. t. 1. 124. Quid utilitatis habeant. t. 1. 125. Novitatis immerito ab hæreticis accuſantur. *ibid.*
Cæremoniarum Chriſtus ipſe inſtitutor & præformator. t. 1. 126
Cæremonias de ſcholis Gentilium in Eccleſiam irrepſiſſe hæreticorum calumnia. t.1.126. Non poſſunt ad arbitrium miniſtrorum mutari aut negligi. t. 1. 126. 127. Proprias Græci & Latini habent. *ibid.*
Cæremoniæ non ſunt ad Judæorum imitationem inſtitutæ. t.1.126
Cæremoniæ baptiſmi, antiquitate, univerſalitate, ſanctitate præſulgent. t. 1. 224
Cæremoniæ baptiſmi, aliæ præcedunt, aliæ comitantur, aliæ ſubſequuntur ejus ſolemnitatem. t.1.211
Cæremoniæ baptiſmo præviæ. t.1.219
Cæremoniæ baptiſmo conjunctæ. t.1.222
Cæremoniæ baptiſmo poſteriores. t. 1. 222. *& ſeqq.*
Cæremoniæ quædam cur abrogatæ. t. 1. 224. Vide *Ritus*.
Cajetani & quorundam aliorum Argutiæ retunduntur. t.1.147. 152
Cajetani ſingularis contra baptiſmi neceſſitatem opinio refutatur. t. 1. 188
Calicis uſus univerſaliter in Eccleſia Latina abrogatus non eſt. t. 1. 396
Calvinus ſola baptiſmatis recordatione ad quælibet poſt baptiſmum peccata expianda, opus eſſe affirmabat. t.2.24
Calvinus negavit verba Sacramentorum eſſe conſecratoria. t. 1. 371
Calvinus & Calviniſtæ licet presbyteratus nomen ad fucum ſimplici populo faciendum retinuerint, rem tamen ipſam nomine venerando exterminarunt. t. 1. 378
Calvini crimen atrociſſimum. t.1. 395
Calviniſtæ & Lutherani de inducta mutatione non communicandi ſub utraque (juſtis de cauſis) quærentes, ſeptenarium Sacramentorum numerum & religionem de medio ſuſtulerunt. t.1.436
Calvinus: data ab illo Sacramentorum definitio expugnatur. t. 1. 14
Calvinus Deum mendacem facit. t. 1. 15. ſi vera *Calvini* doctrina, vicerunt Anabaptiſtæ. t. 1. 15
Calvinus ſentit parvolos prædeſtinatos ſine baptiſmo ſalvari, & perire reprobos cum baptiſmo. t. 1. 15
Calvinus Lutheri impietati de Sacramenti mimice dati valore conſentit. t. 1. 97. Vide *Hæretici*. V. *Sacramenta*.
Calvinus confirmationem vacuum, & frigidum ſignum, abortivam Sacramenti larvam impudorate appellat: eamdemque inter maxime exitiales Satanæ præſtigias impiiſſime numerat. t. 1.285
Calvini atrox mendacium. t. 1. 294
Calvini contra oleum confirmationis blaſphemia. t.1.305
Calvinus: ante illum nemini, qui Catholicos audierit, in mentem venit verba Chriſti *niſi quis renatus &c.* in ſenſum metaforicum intorquere. t. 1. 134. 135
Calvinus Baptiſmum abſolute neceſſarium negavit. t. 1. 185
Calviniani ſecum ipſis pugnant. t.1.186
Calviniani ineptiſſime Apoſtolum ad ſui erroris defenſionem inflectunt. t. 1. 187
Calvini ridiculus ſcrupulus. t. 1.214
Calvini temeritas. *ibid. Calvinus* Vide *Lutherus*.
Canones Tridentini de Sacramento ordinis. t. 2. 397
Canones penitentiæ antiqui, qui ſint. t.2.148
Canones penitentiales Græcorum & Orientalium. t. 1. 146
Canones Tridentini de Sacramento Matrimonii. t. 2. 516
Canones Tridentini de Miſſæ Sacrificio. t.1.537
Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi vera lectio. t. 1.315
Canones Apoſtolici dicti, falſo Apoſtolis tribuuntur. t. 1. 77
Canones Apoſtoli, Cyprianum, & alios rebaptizantes Epiſcopos latuerunt. t. 1. 77
Canonum Verba pro ut ſonant debent intelligi. t. 1. 110
Canones Apoſtolici baptiſmatis veritatem in ſola trium perſonarum appellatione explicita conſtituunt. t. 1. 248
Canones Apoſtolici, Apoſtolis falſo adſcripti. t. 1. 244
Canones Tridentini de Euchariſtia, qui ſunt. t.1. 442
Cardinalis Pallavicini ſententia in hiſtoria Concilii Tridentini de dilectione Dei habenda in attritione. t.2. 105
Cardinalis Bona rerum liturgicarum, de memoria, quæ in Miſſis habetur ſanctorum, & animarum fidelium defunctorum quid ſentiat. t.1.493
Cardinalis Beſſarion de Sacramento Euchariſtiæ ſcriptor celeberrimus. t. 1. 372
S. Carolus Borromæus antiquiſſimæ diſciplinæ zelantiſſimus cultor. t. 2. 148
S. Carolus Borromæus magnus antiquæ diſciplinæ aſſertor, & vindex. t.1.340
Carteſius: veteres novique Philoſophi aſſerunt, corporis Phyſici natura ſic in extenſione actuali conſiſtere, ut ne divinitus quidem poſſit aliquid eſſe corpus, & non habere in longum, latum, & profundum extenſam ſubſtantiam. t. 1. 421
Carthuſianorum mos in accipiendo parvo cochleari aquam vino calicis admiſcendam. t.1.362
Caſuum reſervatio quid utilitatis habeat? t.2.178. Ejus antiquitas, & fundamentum unde deſumatur? *ibid.*
Catharinus (Ambroſius) ſummæ exiſtimationis Theologus. t. 1. 111

Catharinus Doctrinam de exterioris intentionis ſufficentia Tridentinis patribus non improbantibus, voce, & ſcripto propugnat t. 1. 113. Ab Epiſcopatu *Minoriano* ad Compſenſem Archiepiſcopatum a Julio III. P. M. transfertur, t. 1. 113. Sententiam ejus, doctrinæ Eccleſiæ non eſſe contrariam, Cardinalis Pallavicinus agnoſcit. t. 1. 111.

Catharinum a Calviniſtis diſtare longiſſime, ipſi hæretici confitentur. t. 1. 111 Sententiæ de ſufficientia exterioris intentionis inventor dici non poteſt. t. 1. 113.

Catharini ſententiæ ſavet Concilium Tridentinum, nedum non adverſatur. t. 1. 110

Catharinum inauditum plerique damnant. t. 1. 113. 116.

Catechiſmi Baptiſmo præmittendi, quæ ſit Origo. t. 1. 220.

Catechumenatus quid ſit, t. 1. 197. Competentes *Catechumeni* qui dicerentur; & quatenus probarentur. t. 1. *ibid.* In *Catechumenatu* quot ſtationes fuerunt decurrendæ t. 1. *ib.* Ritus in unaquaque ſtatione ſervandus. *ibid.* *Ad Catechumenatum* non omnes indiſcriminatim admittebantur, t. 1. 198. Erga Catechumenos infirmos quid obſervaretur. t. 1. *ibid.* Stationum *in Catechumenatu* decurrendarum quamdiu diſciplina duraverit. t. 1. *ibid.* Quid hodie agendum erga adultos *Catechumenos*: t. 1. *ibid.* De *Cathecumenis* probandis, & inſtruendis divina lex eſt. t. 1. 199

Cauſa præcipiendi fidelibus ut ſaltem in Paſchate communicarent, quæ fuit. t. 1. 437

Cauſa, *Cauſalitas*. Vide *Efficacia Sacramentorum*.

Cereus accenſus recenti baptizato ad manum datus, quid ſignificet. t. 1. 223

Cerinthiani & Ebionitæ, & alii volebant legales cæremonias cum Chriſtiana profeſſione neceſſario ad ſalutem eſſe ſervandas, t. 1. 279

Charitas: qui *Charitatem* non habet fundere ſanguinem poteſt, accipere coronam non poteſt. t. 1. 84.

Charitatis vis & efficacia, t. 2. 106

Charitas tripliciter poteſt conſiderari. t. 2. 176

Character in gratiis gratis datis continetur. t. 1. 165

Character Sacramentalis quid ſit. t. 1. 47.

Character, cujus generis ſit ens, vel in quo debeat prædicamento locari, qui quærunt importunius, a fidei ſimplicitate recedunt. t. 1. 49. Natura ſua eſt indelebilis, & quare. *ib.*

Character activam & paſſivam dat potentiam. t. 1. 49. 53.

Character in tribus Sacramentis, baptiſmo, confirmatione, & ordine imprimitur. t. 1. 50

Character. Vide *Sacramentum*.

Chriſmatis conſecrandi mos in Eccleſia antiquiſſimus, t. 1. 319

Chriſmatis conſecrandi miniſter jure divino ſolus Epiſcopus. t. 1. 319

Chriſmatis cum aqua admixtio ad eſſentiam baptiſmi non pertinet. t. 1. 137

Chriſmatis conſecratio ſi non præcederet, integrum eſſet ex eſſentia Sacramentum, ſed non rite factum. t. 1. 316

Chriſmatio frontis altera, altera verticis. t. 1. 315

Chriſmatio frontis pro mero baptiſmi ritu a Patribus numquam habita. t. 1. 314

S. *Chryſoſtomus* immerſionem ratione ſui ad eſſentiam baptiſmi pertinere non credit. t. 1. 141.

Chriſtianum ſolius baptiſmi ſuſceptione, niſi confirmatio accederet, propria fieri, Patres non putabant. t. 1. 345. 391

Chriſti gloriæ male conſulunt, qui volunt in ſolo ejus nomine Apoſtolos baptizaſſe. t. 1. 147. 148.

Chriſtus quo ſenſu dictus ab Apoſtolo juſtitia noſtra. t. 1. 163

Chriſtus quo ſenſu circumciſionis miniſter dictus. t. 1. 165

Chriſtus humanitate ſua tamquam phiſico inſtrumento ad gratiam largiendam, & patranda miracula utebatur. t. 1. 42

Chriſtus ut homo præcedentem habuit ad Sacramenta inſtituenda poteſtatem. t. 1. 53. Fidei eſt, *Chriſtum* Deum hominem omnia legis novæ Sacramenta ſaltem mediate inſtituiſſe. t. 1. 59. Quod omnia immediate ſpecifice, ore proprio inſtituerit, proxime ad fidem accedit. t. 1. 59. Inſignis temeritatis notam incurreret, qui ſecus ſentiret. t. 1. 60

Chriſtum omnia immediate Sacramenta inſtituiſſe, non ſic debet accipi, quaſi ſyllabatim verba ipſa præſcripſerit in ſingulis pronuncianda, t. 1. 62

Chriſtus cæremoniarum præformator. t. 1. 77

Chriſtus quidquid auctoritatis habuit, an Apoſtolis contulit, aut conferre potuit. t. 1. 61. Quomodo *Chriſtus* in Jordane ablutus approbari & confirmari voluit. t. 1. 230.

Chriſtus de ablutione quatenus facienda ſiluit; tantum verbis generalibus baptizandum eſſe mandavit. t. 1. 261

Chriſti Corpus in Euchariſtia, quomodo pluribus in locis eſſe poſſit, t. 1. 420

Chriſtus pridie mortis ſuæ uno eodemque tempore Paſcha cum Judæis celebravit. t. 1. 390

Chriſtus præter externam ſui corporis oblationem internum Deo obtulit ſacrificium. t. 1. 454

Chriſtus Euchariſtiam inſtituit ut Sacramentum & ut ſacrificium. t. 1. 480. *Ad Chriſti* ſacrificium Euchariſticum peragendum ſolis Apoſtolis ejuſque ſucceſſoribus commiſſa fuit auctoritas. t. 1. 476

Chriſtiani nomen unde. t. 1. 276

Chorepiſcopatus nomen & antiquitas. t. 2. 299 Numquam pro vero ordine aut Sacramento habitus eſt. *ibid.*

Chorepiſcopatus munus a quibus, & quando exercebatur, t. 2. 259

Chorepiſcopi aliquando quidem veri Epiſcopi, communiter vero ſimplices presbyteri fuerunt. t. 2. 395. Eorum officia quæ. t. 2. 396

Chorepiſcopos abrogandi, quæ cauſa fuit: t. 2. 396

Circumciſio quid ſit. t. 1. 182. Quæ ejus inſtituendæ cauſæ. t. 1. *ibid.* Qua die facienda. *ibid.*

Circumciſio præverti ante octavum diem non potuit, differri potuit. *ibid.*

Circumciſio iterari, quidquid in contrarium tradant Rabbini, non debuit: ab aliquibus tamen conſtat iteratam, t. 1. 182. Quo inſtrumento facienda, t. 1. 183. Quis ejus miniſter. t. 1. *ibid.* Ad eam conferendam quis locus opportunus. t. 1. 183. Quo ritu celebranda. *ibid.* Quid antiquo ritui ſuperſtitio Rabbinorum addiderit. t. 1. *ibid.* *In Circumciſione* puero nomen imponendum. t. 1. *ibid.*

Circumciſio non his ſolis conferenda, qui ad ſtirpem Abrahæ pertinerent. t. 1. 184

Circumciſione nondum ſuſcepta Paſchatis & ſacrificiorum nemo erat particeps. t. 1. 184

Circumciſio fœminarum nec lege imperata, nec inter hebræos uſu recepta, t. 1. *ibid.*

Circumciſionem plerique præter hebræos populi obſervarunt. t. 1. *ibid.* In *Circumciſionis* obſervantia hebræos nemo præceſſit. t. 1. *ibid.*

Circumciſio poſt Chriſtum minime neceſſaria, meritoque abolita. t. 1. 184

De *Circumciſionis* efficacia libere hactenus diſputatum. t. 1. 181

Circumciſioni ad delendum peccatum & gratiam conferendam Doctores ſæculo antiquiores vim penitus denegarunt, nedum baptiſmo æquaverint. t. 1. 171. Hanc Patrum de *Circumciſione* doctrinam adſtruunt pleraque teſtimonia ſcripturarum. t. 1. 172.

Circumciſio pro ſigno fuit, quo familia Abrahæ ab exteris Populis ſecerneretur, & futurum baptiſma præmonſtraretur. t. 1. 171

Circumciſio erat ſignum fidei juſtificantis, nec ullam

lam conſerendæ gratiæ vim habebat. t. 1. 180. 181. Verba Geneſis *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit &c.* ad pactum Dei cum Adamo non pertinent. t. 1. 174 Contraſeoſit S. Auguſtinus, & quara. t. 1. 175. 176. 177 Patrum quorundam & ſcholaſticorum opinio *Circumciſioni* ſpiritualem virtutem tribuentium; baptiſmi ſuper ipſam dignitati oon derogat. t. 1. 175. 8

Circumſtantiarum aperitio an in Conſeſſiooe ſacieoda? t. 2. 127

Circumſtantiæ peccati ſpeciem immotantes, quæ ſint. t. 2. 127 Expreſſa doctrina Concilii Tridentini. *ibid.*

Circumſtantiæ quo caſu in conſeſſiona poſſuot omitti. t. 2. 134

Clandeſtina conjugia cur antiquis legibus fuerunt intardicta. t. 2. 491.

Claves Miniſterii ordinis, & juriſdictionis, quæ ſint. t. 2. 170.

Clemens XI. P. M. moralem Theologiam, in qua ſententia de externa ietentionis ſufficientia expreſſe propugnatur, ſanctiſſimo ſuo nomini nuncupari benigna concaſſit. t. 1. 117

Clericus etſi ad continantiam ab nxore propria ejus conſeoſu, ante ordinationem adigatur, vinculum tamen matrimonii integrum & inviolabile manet. t. 2. 348. Qui *continentiam* Deo ſemel voverit, numquam concupiſcentiæ remedium in Matrimonio licitum eſſe poteſt. t. 2. 351.

Clerici eo ipſo quod in aliqua Eccleſia olim beneficio potirentur, aidem Eccleſiæ perpetuo adicebantur, & ad reſidentiam tenebantur. t. 2. 269 Quaodo irrepſit abuſus. *ibid.*

Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis judicium ſanguiois agitare noo licet. t. 2. 311

Clerici cur ſic vocantur. t. 2. 320

Clericorum veſtis propria quæ. t. 2. 322. Cur ab Epiſcopo ſuperpelliceo induantur. t. 2. 322.

Clerici teoentur ad divinum officium recitandum, & ubi ſundata eſt talis obligatio. t. 2. 341. 342

Clericis majoribus a matrimonio abſtinendum ſanctitas ipſa ſacri miniſterii perſuadet. t. 2. 346

Clerici uxorati poſtquam ad Ordines majores promoti ſunt, quid obſervare teneantur. t. 2. 353

Clericorum inferiorum officia cur paulatim cœperunt negligi. t. 1. 482.

Clerus, hoc nomine quid ſignificatur. t. 1. 66

Cleri nomen vera quadam ratione univerſæ plebi chriſtianæ coovenit. t. 1. 66

Clinicus quid ſignificat. t. 2. 307

Cognatio ſive oaturalis, ſive conſanguinitatis quid ſit. t. 2. 484

Cognatio legalis quæ ſit. t. 2. 485 Spiritualis. 484. 485.

Cognatio ſpiritualis an contrahatur e procuratore, val ab eo, cujus nomine miſſus eſt. t. 2. 485

Competentes Cathecumeni, qui dicerentur, & quatenus probarentur. t. 1. 197

Communio ſub utraque ſpecie ad uſum Sacramenti eſſentialiter oon pertinet. t. 1. 436. Quæ cauſæ fueruot conſuetudiois mutandæ. *ibid.*

Communio ſub utraque ſpecie ex indulgentia conceditur Galliarum regibus die qua inaugurantur; Diacono & ſubdiacono Eccleſiæ Monachorum propa Pariſios; & miniſtris Altaris in monaſterio Cluniacenſi diebus dominicis, & in Feſtis ſolemoibus. t. 1. 437 Quæ carnis impuritas arceat a *communione*. t. 1. 440

Communio ſacerdotis ſub utraqoe ſpecie licet non ſit de eſſentia ſacrificii, ad ejus tamen integritatem pertinet jure divino. t. 1. 479

Communioni Sanctorum nomine, quid intelligatur. t. 2. 154. 490

Cœlibatum ſacri ordinis, atſi juris divini noo ſit, tamen in ſacris litteris Apoſtolorum, virorum Apoſtolicorum exemplis, ipſaque rationa certiſſimum tenet fundamentum. t. 2. 344. 349. 350

Concilium Cæſarauguſtanum ſuper Arianos ab hæreſi redeuntes, oovam benedictionem quæ mere ſit recoociliatoria, non ordinatoria & conſecratoria, præſcripſit. t. 2. 276 Ante *Concilium* Tridentinum oec Epiſcopo nec Prælatis regularibus licebat ſuſpendere ſuos ſubditos ab Ordinibus, gradibus & dignitatibus jam ſuſceptis. t. 2. 316

Concilium Floreotinum, in Azimo, ſive fermentato pane triticeo, veraciter Corpus Chriſti coofici definivit. t. 1. 353

Concilii Toletani, & Concilii Carthagioeoſis decreta. t. 1. 356. 368

Concilium Triburienſe duas ſaltem io Calice dabere eſſe vioi partes, tertiam aquæ, deſinente oono ſæculo, ſtabilivit. t. 1. 362.

Concilii Nicæni canon de non miniſtraoda a diaconis Euchariſtia. t. 1. 476

Concilii Tridentini, & Florentini caoones de Porgatorio. t. 1. 487.

Concilii Burdegalenſis decretum de audiendo ſacro, die Dominico, in propria Parœcia. t. 1. 508

Concilium Toletanum quartum ad vitandum Ariaoorum errorem, unicam in baptiſmo merſionem faciendam præſcripſit. t. 1. 143

Concilium Toletanum, IV. trinam in baptiſmo immerſionem prohibuit: t. 1. 255

Concilii Tridentini aſſertio de baptiſmo in oomine Jeſu. t. 1. 283

Concio præſcripra a Chriſto non eſt velot pars eſſentialis baptiſmi. t. 1. 39

Concionem noo eſſe baptiſmo neceſſariam, inſantes cootra Calviniſtas invicte probaot. t. 1. 39.

Concupiſcentia a Deo non aſt. t. 2. 420

Concupiſcentia ideo dicta peccatum, non quod vera talis ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. t. 1. 157

Concupiſcentia Deum authorem non habet. t. 1 157

Concupiſcentia virtutis exercendæ materia. t. 1. 158 Quod dictum eſt, *non concupiſces*, noo quod hic valeamus, ſed ad quod proficiendo teodamus ſignificat. t. 1. 158.

Confeſſio peccatorum olim baptiſmo in quibuſdam Eccleſiis præmitti ſolita, ſacramentalis noo erat. t. 1. 223

Confoſſionis Sacramentalis neceſſitas. t. 2. 115 Ejus antiquitatis origo ubi ſumenda. t. 2. 121

Confeſſionis uſus prioribus ſæculis rarior fuit, & cur? t. 2. 122. Publicæ *Confeſſionis* diſciplina, quando viguit, & qua occaſione ablata fuit. t. 2. 119. 120

Confeſſionis faciendæ tampus ab Eccleſia præſcriptum ubi innuator. t. 2. 121

Confeſſio Sacramentalis quibus conditionibus coeſtituitur. t. 2. 124

Confeſſionis materia, quæ ſit. *ibid.* Ejus iotegritas debet eſſe formaliter, oon matarialiter. *ib.* Ejus integritas formalis & materialis, quæ ſit. *ib.* Circumſtantiarum aperitio an in *confeſſione* ſacienda. t. 2. 127 Circumſtantiæ peccati ſpeciem immutantes, quæ ſint. *ibid.* Expreſſa Concilii Tridentini doctrina. *ibi.* Circumſtantiæ quo caſu in *confeſſione* poſſunt omitti. t. 2. 134

Confeſſio etiam laicis olim fiebat, & quo caſu. t. 2. 175.

Confeſſio an aliquando facienda ſit proprio Parocho. t. 2. 178

Confeſſionis præcepto an ſtatim teneatur qoi mortalitar peccavit. t. 2. 183

Confeſſionis præcepium unda deſumatur. 183 Annuæ *Confeſſionis* præcepto, an confeſſione ſacrilega quis ſatisfaciat. t. 2. 183

Confeſſarii crudeles qui ſint. t. 2. 158

Confeſſariorum dotes, quæ eſſe debeant. t. 2. 179

Confeſſarius an pœnitentem interrogare teneatur. t. 2. 182

Confeſſio in aliquo caſu dividi poteſt. t. 2. 130

Confeſſio debet eſſe humilis, & quando dignoſcatur an ſit talis. *ibid.*

Confirmatio ſtatim poſt baptiſmum ubique olim ipſis etiam dabatur infantibus ; & etiam num in Eccleſia Græca & Orientali , Latina non improbante, præbetur. t. t. 223

Confirmatio quid ſit . t. 1. 304

Confirmatio in antiqua lege præfigurata . t. t. 297. A baptiſmo plurimum differt . t. t. 303. Baptiſmum neceſſario præſupponit . t. 1. 340. Baptiſmo & Euchariſtiæ comparata . t. 1. 296. Variis nominibus appellata . t. 1. 304

Confirmotio, altera reconciliatoria , altera Sacramentalis . t. 1. 316. 325. Quo tempore conferenda . t. 1. 345

Confirmationis fides omni hæreſi, & ſchiſmate antiquior . t. t. 285. Non eſt a Latinis in Orientalem invecta . r. t. 385

Confirmationis fidem Scholarum diſſidia non evertunt . t. t. 290

Confirmotionem eſſe Sacramentum præſctiptione evincitur . t. 1. 285

Confirmationem Lutherus & Calvinus , Sacramentum eſſe negando, a fide omnium receſſerunt . r. 1. 285

Confirmationi omnes veri Sacramenti conditiones ex Scriptura conveniunt , t. 1. 290. 291

Confirmationem perpetua traditio adſtruit . t. 1. 293. Numquam ſimplex baptiſmi ritus putata . t. t. 294. 302

Confirmationem pro Catechiſmo a Patribus non habitam hinc convincitur , quod infantibus conferretur . t. 1. 294. Sacramentum a Patribus appellata . t. t. 295

Confirmatio a Chriſto immediate inſtituta . t. 1. 327. Quo tempore incertum . t. 1. 328. *Vide confirmationis materia , forma , effectus, miniſter , ſubjectum , neceſſitas.*

Conſanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ aſcendentium & deſcendentium , jure naturali eſt impedimentum matrimonium dirimens . t. 2. 483

Conſanguinitatis impedimentum in linea collaterali olim ad ſeptimum uſque gradum protenſum fuit . t. 2. 483

Conſecratio virtute ſua victimam reddit præſentem . t. t. 480

Conſecrationis forma apud Latinos & Græcos quæ . t. 1. 370. Utrum omnia verba prolata in *Conſecratione* Calicis ſint de eſſentia . t. 1. 375

Conſuetudo antiquiſſima miniſtrandi parvulis poſt baptiſmum Euchariſtiam uſque ad decimum ſæculum viguit . t. 1. 432

Conſuetudo non tebaptizandi ex Apoſtolica traditione venit . t. 1. 68

Conſuetudinem non rebaptizandi, ætata S. Cypriani , Eccleſia tenebat univerſa . t. 1. 72. 75. 76

Conſuetudines diverſæ pro loco & tempore nihil obſunt credentium ſaluti , quando una fides uni Deo nos omnes commendat . t. 1. 353

Contrahentes mattimonium ſibi invicem Sacramenti Miniſtri non ſunt . t. 1. 105

Contritio quid & quotuplex ſit . t. 1. 49. Objectum *Contritionis* quodnam ſit . t. 2. 49

Contritionis actus an pro numero peccatorum ſint multiplicandi . t. 2. 49

Contritio vera quibus conditionibus contineatur . t. 2. 50

Contritionis diviſio, quæ ſit . t. 2. 50

Contritio & attritio an ſpecie differant . t. 2. 51. Ante Concilium Tridentinum opinio de *Contritione* habenda in Sacramento pœnitentiæ quæ fuit . t. 2. 62. 64

Contritio imperfecta an ſit bona & utilis . t. 2. 67. Vera cordis *Contritio* in pœnitentiæ Sacramento quæ eſſe debeat? t. 2. 80

Contritio tria continet , & quæ . t. 2. 89

Controverſia nulla orta fuit de Azimo inter Orientales & Occidentales ante ſæculum undecimum .

Controverſia de Aquæ in Sanguinem Chriſti converſione , ad fidei dogma non pertinet . t. 363

Cor hominis ſine ullo Amore abſolute eſſe non poteſt . t. 2. 75. 81

Cornelius S. P. ordinationem Novatiani Antipapæ ab Epiſcopis temulentis attentatam , inanem & irritam declaravit . r. 1. 98. 99

Cornelius S. P. baptiſma infuſione datum non improbavit . t. 1. 139

Corpora quælibet proptiis locorum ſpatiis continentur, & ſublatis locorum limitibus numquam ſunt . t. 1. 421. Chriſti *Corpus* in Euchariſtia quomodo pluribus in locis eſſe poſſit . t. 1. 420

Corporalis Chtiſti præſentia in Euchariſtia non naturæ effectibus , ſed prodigioſis divinæ omnipotentiæ miraculis accenſenda eſt . t. t. 421.

Crux, in ſigno Crucis mirabilem ad fugandos dæmones & colendum Deum Patres virtutem agnoſcunt . t. 1. 126

Cultus diſparitas quare ſit impedimentum . t. 2. 487. Quo jure inducta ſit . *ibid.*

Cultus non ſolum Sanctorum Martyrum , ſed etiam Confeſſorum fuit in Eccleſia antiquiſſimus . t. 1. 498

Cyprianus liber de Cardinalibus Chriſti operibus Cypriano falſe aſſictus . t. 1. 29

Cyprianus erroris rebaptizantium acerrimus propugnator . t. r. 67. Agrippini anteceſſoris ſui authoritate deceptus , Apoſtolicam deſerit . t. 1. 68. Extra Eccleſiam non poſſe eſſe vera Sacramenta contendit . t. t. 68. Africanorum Antiſtitum Concilia ad hoc ipſum confirmandum Carthagine celebrat . t. r. 68. Ad Stephanum S. P. legationem & Synodicam Epiſtolam mittit , eumque Conciliare ſibi & Africanæ Eccleſiæ nititur . t. 1. 68. Conatus ejus fruſtra eſt . t. 1. 69. Stephanus reſiſtit novitati : Cypriani & Africanorum ſententiam ſolemni decreto proſcribit : legatos ad ſe Epiſcopos durius excepit : Cyprianum Pſeudo-Chriſtum , Pſeudo Apoſtolum , doloſum operarium nominat : eidemque & Collegis ejus excommunicationem niſi reſipuerint comminatur . t. 1. 69. 70

Cyprianus inexpectata ſeveritate turbatur : pleraque contra Stephanum irritatus effundit : vincit in corde ejus pax Chriſti ut inviolate ſervet Eccleſiæ unitatem . t 1. 69. Scribit hac occaſione Librum de bono patientiæ , itemqua alterum de zelo & livore : magna utrumque moderatione . t. 1. 69. 70. Novum Carthagine ſeptem & octoginta Epiſcoporum Concilium celebrat , ubi nec unus reperitur, qui ab anticipato errore recedat . t. t. 69. 70. Scribit ad Firmilianum Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopum ab eoque reciprocas litteras recipit . t. 1. 70. 71

Cypriani aliorumque rebaptizantium error refutatur . t. 1. 71

Cypriani & cum eo ſentientium hallucinatio fuit, quod non diſtinguerent Sacramentum ab effectu Sacramenti . t. t. 72

Cypriani temporibus non erat diligenter illa quæſtio pertractata, ſed tamen ſaluberrimam baptiſmi non iterandi conſuetudinem tenebat Eccleſia . t. t. 72. 75. 76

Cyprianus hoc ipſo, quod Concilium Agrippini commemorat, aperte indicat fuiſſe aliam Eccleſiæ conſuetudinem . t. t. 72. 76. Falſo affirmabat rebaptizandi morem ab Agrippini temporibus ubique in Affrica viguiſſe . t. t. 72. 77

Cyprianus (teſte Auguſtino) cum Concilio Provinciæ ſuæ, univerſi orbis , & plenarii Concilii auctoritati, parefacta veritate, ceſſit . t. 1. 73. 91

Cyprianus de baptiſmo iterando ſententiam ad fidem pertinere cum ſuis Collegis putabat . t. 1. 85

Cyprianus Judex in propria cauſa non audiendus . t. 1. 77

Cypriani contra dogma Catholicum argumenta Cyprianum ipſum illaqueabant . t. 1. 80. Utrum

errorem correaerit; incertum S. Auguſtino: non correaiſſe probabilius eſt. t. 1. 88. Si quid maculæ in hac diſputatione contraxit, charitatis ubertate compenſatum eſt, & paſſionis falce purgatum. t. 1. 91. Tanto *Cyprianum* honore habuit Eccleſia, ut nomen ejus ſacro Caooni inſeruerit, inter Miſſarum ſolemnia recitandum. t. 1. 91

D. Cyprianus contra Stephanum P. M. non de ritu & exteriori forma baptiſmi, ſed de interiori fide contendebat. t. 1. 253

D. Cypriani verba a P. Orſi male intellecta. t. 1. 254

D. Cyprionus ajebat non poſſe eſſe commune baptiſma cum hæreticis, & ſchiſmaticis. t. 1. 250. Ex eodem, quando opus baptiſmi irritum, & invalidum futurum ſit. t. 1. 253

D. Cypriani verba quomodo accipienda. t. 1. 254. Non de forma, ſed de fidei profeſſione intellexit. t. 1. 255

S. Cypriani ætate, de veritate baptiſmi infuſione dati, ab aliquibus in Eccleſia, non ab Eccleſia ipſa dubitatur. t. 1. 139. in *S. Cypriano* mira animi lenitas & modeſtia. t. 1. 139. 140

Cyrillus (Lucar) Patriarcha Conſtantinopolitanus quis bomo fuerit? t. 1. 23. Hunc pene ſibi Lutherani de Græca Eccleſia devinxerunt. t. 1. 23. Duo tantum Sacramenta admitti debere, Baptiſmum, & Euchatiſtiam, edita nuova & præpoſtera fidei confeſſione pugnavit. t. 1. 23. Coſtantinopoli a Georgio Coreſſio refutatus, & in pluribus Græcorum, & Orientalium Synodis anathemate percuſſus. t. 1. 23

Cyrillus (Lucar), Sycophanta vaſerrimus, nullius fidei homo: in edenda fidei Græcorum pſeudo-Confeſſione, tantum a Græcis, quantum Lutberani & Calviniſtæ a Latinls receſſit. t. 1. 287

Cyrilli Apoſtaſia Genevæ citius, quam Coſtantinopoli publicata. t. 1. 288. Lutheranis ipſis & Calviniſtis Cyrilli frans patuit. t. 1. 288

D

Dallæi Calviniani miniſtri cavillatio refutatur. t. 1. 322

Damiani (de Yoez) in moribus Æthyopum recenſendis ſubleſta fides. t. 1. 188. Fabulæ ab illo venditatæ, monumenta harum regionum authentica contradicunt. *ibid.*

Damnati neque actu, neque poteſtate membra Cbriſti dici poſſunt. t. 1. 489

Delegati ab Epiſcopo pro confeſſionibus audiendis, an tempore Paſchatis valeant ſine Patochorum conſenſu fidelium confeſſiones eacipere? t. 2. 173

Deus. Sacramenta principaliter & auctoritate propria inſtituere, ſoli *Deo* eaimium eſt. t. 1. 58

Deus abſolute potuit hominem lapſum ſine Sacramentis ſalvare. t. 1. 20

Deus non ideo mutabilis, quia univerſi ſæculi priore volumine aliud, aliud poſteriore ſibi juſſit offerti: mutatio iſta Sacramentorum, teſtamenti veteris & novi, prædicta fuit propheticis vocibus. t. 1. 22. De *Deo* ſobrie quærendum, cur hoc vel illud, vel hoc potius quam illud voluerit. t. 1. 45. Infirmitatis aut inconſideraniiæ accuſari non poteſt, ſi Sacramentis tamquam phyſicis gratiæ inſtrumentis utatur. t. 1. 42. Aliter *Deus*, aliter natura, & ars inſtrumentis utuntur. t. 1. 45

Deus in lege veteri non adumbravit, niſi quod erat in nova facturus. t. 1. 297. Tam certum eſt, quod ſemel a *Deo* dictum, quam ſi foret ſeacenties repetitum. t. 1. 291

Diabolus, Dei æmulus. t. 1. 20. 126

Diaconi olim Euchariſtiam in Oriente & Occidente adminiſtrabant. t. 1. 380

Diaconi etiam ſacerdotii nomine honorantur. t. 1. 480

Diaconi Dominicum Sanguinem, ipſumque Chriſti Corpus ſub ſpecie panis, olim adſtanti plebi diſtribuebant. t. 1. 480

Diaconii minſterium quando cœpit. t. 1. 480. Sola manus impoſitio orationi conjuncta, eſſentiam *Diaconasus* conſtituit. t. 2. 359. Quando ſtatutum fuit ut *Diaconus* Evangelium, Subdiaconus Epiſtolam legeret. t. 2. 359

Diaconi olim abſolvebant ab excommunicatione aliiſque cenſuris, & quando. t. 2. 178. Illa tamen abſolutio non erat Sacramentalis. *ibid.*

Diaconatus & Presbyteratus a Chriſto Domino immediate inſtituti fuere. t. 2. 257

Diaconi quo numero ordinandi. t. 2. 360. Stola Diaconorum quid innuat. *ibid.*

Diaconi nomen unde. t. 2. 354

Diaconatur veri Sacramenti naturam habet. t. 2. 355. 358

Diaconatus tradendi ritus qui. t. 2. 358

Diaconiſſæ erant in Eccleſia priſcis temporibus, ut erga cæteras mulieres religioſa charitatis officia eaetcerent. t. 2. 295

Diaconiſſarum ordinatio exteriori licet apparatu Diaconorum conſecrationem æquaret, efficacia longe tamen diverſa fuit. t. 2. 296

Diaconorum officia quæ. t. 2. 354. Euchariſtiæ communionem olim fidelibus diſpenſabant. t. 2. 354. Epiſcoporum fiducia olim in *Diaconis* quanta. t. 2. 354. 355

Differentia inter Judæos, & Gentiles doctrina imbuendos ante baptiſmum. t. 2. 262. Quocunque tempore ſemper æqualis. t. 2. 264

Dionyſius Aleaandrinus rebaptizantium ſententiam tenuit. t. 1. 70. Cum Stephano & Sixto Summis Pontificibus, licet iis de baptiſmo hæreticorum non conſentiret, inviolabilem communionem ſervavit. t. 1. 88. Pro Firmiliano ejuſque Collegis apud Stephanum interceſſit. t. 1. 88. 89. Summum Pontificem Stephanum, & Syxtum ejus ſucceſſorem, cum Orientalibus pacem ſervaſſe, fidem facit Dionyſii ad eumdem Xyſtum Epiſtola. t. 1. 86

Diſciplina quia nova, non inde mala, & cur? t. 1. 396. Ad *Diſciplinam* quæ pertinent, novitatem admittunt correctionis. t. 1. 140. 141

Diſciplinæ priſcæ ſeveriſſimus rigor in ſatisfactionibus imponendis. t. 2. 143

Diſpenſatus a Papa ad plura beneficia retinenda, an ſit excuſatus a peccato mortali. t. 2. 328

Diſpenſatio ſuper matrimonii impedimentis, quæ ſit? t. 2. 498. Caſus legitimæ *Diſpenſationis* qui cenſendi ſint. t. 2. 496. Cui competat authoritas ſuper matrimonii impedimentis *diſpenſandi*. t. 2. 497. De divina re ubi agitur, non eſt humanis rationibus indulgendum. t. 1. 147. 188. 189. 136

Divortium quid ſit. t. 2. 455. Quot modis fieri poteſt? *ibid.* Cauſæ ſeparationis facendæ quot ſint? t. 2. 456

Doctor quantumlibet fide divina certum ſit dogma, quod a Catholico *Doctore* defenditur, non hinc ſeqnitur, certa æqualiter eſſa omnia argumenta, quæ congerit ad ejus defenſionem. t. 1. 181

Doctrina neceſſitas in eo qui ad Presbyteratus ordinem vult promoveri. t. 2. 318

Dogma Catholicum quodnam ptoprie dicendum? t. 1. 22. 23. Ubi de ſacro *Dogmate* agitur, in divina revelatione animus continendus. t. 1. 56. Quando fidei *Dogmata* defenduntur, non quæritur quid hic vir illa ſenſerit; ſed ab antiquitate, conſenſione, & univerſitate argumenta petuntur. t. 1. 31. 56. 76

Divina *Dogmata* non eſſe hominum privatis opinioniaus; ſed ea Scriptura & traditione dijudicanda. t. 1. 145. 159. 188. 193

Dogmata veritatis Catbolicæ de Purgatorii eaiſtentia quæ ſint. t. 1. 487

Dolor appretiative ſummus in contritione, qoid? t. 2. 50

Dolor ex peccati turpidine non poteſt haberi

ſine aliquo Amore Dei. t. 2. 71
Domicilii titulus ut valeat, quæ requirantur. t. 2. 267. Titulo *Domicilii*, originis *titulus* valde præcellit. t. 2. 268. An titulus *Domicilii* ubique vigeat? t. 2. 268
Dominicæ vox ubi deſumpta. t. 1. 516
Dominica in Albis cur dicta? t. 2. 223
Dominicæ vacantes, quæ dicebantur. t. 2. 526
De Dominis (Marcus Antonius) Catharinum a Lutheranorum & Calviniſtarum doctrina alienum fatetur. t. 1. 111
Donatiſtæ, ſolam Donati partem Eccleſiam plenariam appellabant. t. 1. 51. Baptiſmum Chriſti, non apud hæreticos tantum, ſed & inter Catholicos datum; non dubitabant iterare. t. 1. 51. 92. Non ſolum laicos, ſed & clericos omnes, quos ad ſe transferre poterant, Catechumenos faciebant. t. 1. 51
Donatiſtæ legibus Imperatorum repreſſi. t. 1. 52
Donatiſtæ recipiebant baptiſmum datum a Maximianiſtis, quos damnaverant. t. 1. 75. 76. 94. Volebant baptizantis conſcientiam attendi debere, quæ abluat accipientis. t. 1. 92. 104. Sententiam hanc aliquando ſic temperabant, ut ab impio latente, non a manifeſto, baptiſmum recte datum dicerent. t. 1. 92. 94
Donatiſtæ volentes a ſanctitate miniſtrantium Sacramenta pendere ad abſurdiſſima quæque compellebantur. t. 1. 93. 94. Non amore veritatis, ſed odio unitatis rebaptizabant Catholicos t. 1. 94. Nihil habebant in calamo, & in ore frequentius, quam S. Cypriani exemplum. t. 1. 94
Donatiſtæ convincebantur, in homine ſpem ſalutis reponere. t. 1. 95
Doſitheus, Patriarcha Hieroſolymitanus, Catholicam de Sacramentorum virtute doctrinam contra novos hæreticos animoſe defendit. t. 1. 12
Dotes, quæ ſint neceſſariæ ut quis ad Presbyteratus ordinem poſſit conſcendere. t. 2. 316
Durandus, ſingularis ejus contra Theologorum omnium ſenſum, de ſacra ordinatione opinatio. t. 1. 121
Durandus refutatur. t. 1. 194.

E

EBionitæ qui ſint? t. 1. 368
Eccleſia an potuit Spiritum ſolum, Patrem vel Filium, indifferenter in forma baptiſmatis appellare. t. 1. 247
Eccleſia ſemper credidit, nemini præter Sacerdotem, poſſe conficiendæ Euchariſtiæ miniſterium, quacumque de cauſa permitti. t. 1. 378
Eccleſiæ auctoritatem & praxim contemneret, ſi quis in Calice plus aquæ quam vini poneret. t. 1. 363.
In Eccleſia Orientali clare & alta voce verba conſecrationis a Sacerdote proferuntur; populuſque reſpondet amen; cujus mos in Eccleſia Latina (teſte Tertulliano) antiquiſſimus fuit. t. 1. 372
Eccleſia orat pro omnibus, nec tamen pro omnibus exauditur. t. 1. 489. In diverſis myſteriorum ſolemnitatibus preces fundere ſolet, quaſi revera adimplendæ eſſent. *ibi.* In primitiva *Eccleſia* propter paucitatem miniſtrorum, omnia inferiora miniſteria Diaconibus committebantur. t. 1. 480.
Eccleſiæ vox a quo dicta. t. 1. 515
Eccleſiæ cur nominibus Sanctorum ſunt adornatæ. t. 1. 516. Et cur conſecrantur. *ibi.*
Eccleſiarum dedicatio unde initium duxerit. t. 1. 516.
Eccleſiam conſecrari utrum ſit ita neceſſarium, ut antequam dedicata fuerit, in illa ſacrificium offerre non liceat? t. 1. 518.
Eccleſia ſemel conſecrata, quibuſdam caſibus, poteſt etiam denuo conſecrari. t. 1. 518
In Eccleſia Catholica Euchariſtiæ cultus antiquiſſimus qualis fuit. t. 1. 348
Eccleſia pleraque in ſcholis tolerat in utramque ventilari partem ſine fidei diſcrimine, & quæ. t. 2. 64. In ſingulis *Eccleſiis* antiquitus erat presbyter pœnitentiarius, & cur ablatus fuit. t. 2. 119
Eccleſiæ ſpiritus idem eſt, quamquam externa diſciplina mutata ſit. t. 2. 146
Eccleſia omni retro ætate indulgentias conceſſit. t. 2. 158 In primitiva *Eccleſia* duo tantum fuerunt ordines ſacri, Presbyteratus & Diaconatus. t. 2. 252. 253
Eccleſia, creſcente numero fidelium, auxit etiam miniſtros, ut divini officii decori conſuleret. t. 2. 258. 365
Eccleſia Græca, & Orientalis, Lectoratu excepto, minores ordines non habuit. t. 2. 251.
Eccleſia an potuerit, hodieque poſſit, ſacras ordinationes, ea conditione coercere, ut niſi a miniſtris legitimis datæ, quantum ad ſubſtantiam non valeret, aut valeant? t. 2. 178
Eccleſiæ diſciplina prioribus ſæculis in clericos ab hæreticis ordinatos, quæ fuit. t. 2. 178 In utraque *Eccleſia* Epiſcopis uſus matrimonii ſemper interdictus fuit. t. 2. 353
Eccleſiæ diverſæ ritus proprios obſervant in presbyterorum conſecratione. t. 2. 366. In ipſis *Eccleſiæ* incunabilis, ſub Epiſcoporum juriſdictione, ſecundi ordinis Prælati regebant Eccleſias. t. 2. 370.
Eccleſia potuit, & poteſt etiamnum impedimenta dirimentia matrimonium conſtituere. t. 2. 473. 495
Eccleſiæ univerſalis auctoritas, veritatis certiſſimum fundamentum. t. 1. 144. 193.
Eccleſiæ longe major, quam privato cuivis Doctori, quantalibet ſcientiæ opinione floreat, reverentia debetur. t. 1. 193 194 195
Eccleſiæ in rebus ad diſciplinam ſpectantibus ſumma poteſtas. t. 1. 224.
Eccleſia, ſcholaſtica de confirmatione diſſidia nondum compoſuit. t. 1. 310
Eccleſiæ univerſalis in aliquo dogmate conſenſio tantam vim habet, quanta major eſſe non poteſt. t. 1. 11
Eccleſia per uterum ſuum parit, qui in unitate Catholica; per uterum Ancillarum, qui foris in hæreſi, vel ſchiſmate baptizantur. t. 1. 79. 80.
Eccleſia Paradiſo comparata indicat nobis poſſe quidem ejus baptiſmum etiam foris accipi; ſed ſalutem extra illam neminem vel percipere vel tenere. t. 1. 80.
Eccleſia ſic eſt fons ſignatus, ut nihilominus in exteras Regiones fons vitalis aquæ decurrat, ſin minus ad ſalutem, ad perniciem certe ſuſcipientium. t. 1. 80 Si quis, cum poſſit *in Eccleſia* Catholica accipere, eligit in ſchiſmate baptizari; tametſi venire ad Catholicam cogitet, procul dubio perverſus & iniquus eſt. t. 1. 80
Eccleſiam de occultis non judicare, quatenus intelligi debeat. t. 1. 105
Eccleſiæ unitatem facit, non unitas diſciplinæ, ſed fidei. t. 1. 125 Si quid tota per orbem frequentat *Eccleſia*, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. t. 1. 128.
Fidem *Eccleſiæ*, non privata quorumdam exiſtimatio, ſed conſenſio, univerſalitas, perennitas demonſtrant. t. 1. 327
Ædium ſacrarum quæ fuerunt antiquitus, & quæ ſint nomina. t. 1. 515
Effectus ubi defuerit, perperam infertur ejus producendi deeſſe virtutem. t. 1. 84. 124
Effectus Sacramentorum & efficacia. V. *Sacramenta.*
Effectus Euchariſtici ſacrificii quinam ſit. t. 1. 494.
Effectus Confirmationis, Gratia, & character. t. 1. 321.
Eliberitanum Concilium explicatur. t. 1. 215.
Epiſcopi & Sacerdotes quomodo dicendi ſunt,

Deum

Deum inter & homines intercedere. t. 1. 476
Epiſcoporum poteſtas in quatuor gradus ac ſtationes pœnitentium quaora. t. 2. 145. Solus *Epiſcopus* eſt Diaconatus miniſter, nec ab alio extra ordinem conferri poteſt. t. 2. 264. 265. Non a quolibet *Epiſcopo* licet Catholico, ſed a proprio tantum, ordinatio legitime recipienda eſt. t. 2. 266. Nomine proprii *Epiſcopi* quis intelligatur. t. 2. 267. 269
Epiſcoporum vigilantia olim ſupra clericos. *ib.* An a proprio *Epiſcopo* Regulares ordinari debeaot. t. 2. 269. Quis ſit proprius Epiſcopus. *ibid.*
Epiſcopali Sede vacante; an poſſit capitulum intra annum Laicos ad tonſuram vel ad *majores* ordines, datis litteris, dimittere. t. 2. 271
Epiſcopus proprius in foro exteriori compelli communiter non poteſt ad conferendam clerico ſacram ordinationem. t. 2. 271
Solis *Epiſcopis* jus conſecrandi Presbyteros ex inſtitutione Chriſti ita convenit, ut nullo caſu poſſit ſimplicibus Presbyteris arrogari. t. 2. 262
Ad *Epiſcopatum* electus non debet neceſſario uni uxori eſſe conjunctus; ſed non poteſt eligi qui plures ſucceſſive uxores habuit. t. 2. 250
Epiſcopis uſus matrimonii in utraque Eccleſia ſemper fuit interdictus. t. 2. 353
Epiſcopus quid ſit. t. 2. 373
Epiſcopi nomen. t. 2. 384. An & quo jure *Epiſcopi* ſimplicibus Presbyteris ſuperiores. t. 2. 374
Epiſcopi habent aliquam ſibi propriam poteſtatem, quam miniſtri inferiores non habent. t. 2. 374. 375
Epiſcopi nomen priſcis temporibus arat commune etiam ſolis Presbyteris. t. 2. 378. Et in unaquaque communiter civitate idem qui Presbyter *Eiſcopus* conſtituebatur. *ibid.*
Epiſcopi ſimplicibus Presbyteris jure divino præcellunt. t. 2. 379. In ipſis duplex poteſtas. t. 2. 380. Quo tempore cœperunt eſſe ſupra Presbyteros. t. 2. 381
In *Epiſcopis* tria ſunt diſtinguenda. t. 2. 381
Epiſcopatus vere eſt ac proprie Sacramentum, a ſacerdotio, nova conſecratione diſtinctum. t. 2. 384. 386. 387.
Epiſcopatus materia in ſola manuum impoſitione conſiſtit. t. 2. 387. Forma vero oratio eſt. 388
Epiſcopatus miniſter quis. t. 2. *ibid.*
Epiſcopus a quibus & quatenus eligendus. t. 2. 389. Quæ erat Eccleſiarum conſuetudo priſcis temporibus. *ibid.*
In *Epiſcoporum* electionibus quomodo antiqnitus popolorum præſentia requirebatur. t. 2. 390. Formæ diverſæ in *Epiſcopis* eligendis non ad fidem, ſed ad diſciplioam pro temporum varietate, immobili fide manente, variæ fuerunt. t. 2. 391
Epiſcoporum officia & virtutes, quæ. t. 2. 391. 392. Veſtes & inſignia. *ibid.*
Epiſcoporum gradus diverſi. t. 2. 393
Epiſtola Jacobi Apoſtoli etiamſi non eſſet ejuſdem, nihil inde de ejus auctoritate minueretur. t. 2. 186. In ipſa *Epiſtola* non proprio judicio, ſed Chriſti ſupremi legiſlatoris juſſu, extremæ unctionis legem promulgavit. t. 2. 187.
Eraſmus in divinis rebus proprio judicio metiendis audacior. t. 1. 193. 194
Erigena Scotus, & Berengarius Sacrameotariorum anteſignani. t. 1. 394
Eſſentia ſacrificii Euchariſtici in ſola conſecratione poſita eſt. t. 1. 479
Evangelium. Quorumdam Evangelii apud Sinas, & Finitimos populos præconom, cæremonias baptiſmi Sanctiſſimas, ipſumque extremæ unctionis Sacramentum, privato judicio prætermittentium, notatur audacia. t. 1. 128
Euchariſtia, quominus Chriſti memoria ſit, latens mioiſtri intentio mala non impedit. t. 1. 114
Euchariſtia habet rationem veri ſacrificii, & eſt proprium ac verum Evangelicæ legis ſacrificium. t. 1. 455
Euchariſtiæ inſtitutio quando a Chriſto facta fuit? t. 1. 458
Euchariſtiæ effectus qui ſint? t. 1. 438. An Eccleſiaſtico annuæ *Euchariſtiæ* recipiendæ præcepto ſatisſaciat quis per ſacrilegam Domini manducationem. t. 1. *ibid.*
Euchariſtia per ſe peccata venialia remittit. t. 1. 439. Et etiam indirecte pœnam peccatis debitam aufert, atque a peccatis futuris præſervat. *ibid.* Quæ animæ diſpoſitiones in Euchariſtia ſumenda ſint neceſſariæ. t. 1. 442
Euchariſtiam eſſe verum ſacrificium ejuſque miniſterium, & celebrationem ſolis ſacerdotibus coovenire, Sancti Patres ſemper & perpetuo tenuerunt. t. 1. 474
Euchariſtia a Græcis & Orientalibus diverſimode eſt appellata. t. 1. 476
Euchariſtia a quo dicta? t. 1. 346. Cur Viaticum vocatur? *ibid.* ejuſdem definitio. t. 1. 254
In *Euchariſtia* tria ſunt diſtinguenda. t. 1. 348. Cultus antiquiſſimus in Eccleſia Catholica qualis fuit. *ibid.* Materia & forma ipſius. *ibid.* Recipiens unam tantum ſpeciem, qua integritate integrum recipiat Sacramentum. *ibid.*
Euchariſtia præcellit cæteris Sacramentis. t. 1. 349. Habet vim aliquam ſignificandi ſibi propriam. *ibid.* Materia Euchariſtiæ *in facto eſſe*, & *in fieri* quæ ſit. *ibid.* Ad Sacramenti ſubſtantiam nihil refert ſi in Azimo, aut fermentato *Euchariſtia* conſecretur. *ibid.*
Ad *Euchariſtiam* conſecrandam quo tempore Eccleſia Latina pane fermentato uſa eſt. t. 1. 396
Euchariſtiæ conficiendæ poteſtas, non ab interna juſtitia, & charitate, ſed a Charactere Sacerdotali abſolute dependet. t. 1. 380
Euchariſtia eſt ſignum rememorativum, demonſtrativum & prognoſticum. t. 1. 406
Euchariſtiæ adoratio in omnes nationes vetuſtiſſima. t. 1. 415. Realis præſentia *in Euchariſtia* nihil habet rationi contrarium. t. 1. 419
Ex *Euchariſtiæ* putreſcentibus ſpeciebus naſci vermes quomodo contingat. t. 1. 427. Tum in Oriente tum in Occidente, una cum baptiſmo, Confirmationem, & *Euchariſtiam* infantibus miniſtratas fuiſſe, dubium non eſt. t. 1. 428. Etiamnum in Græca & Orientali Eccleſia ubique ſervatur. *ibid.* Ea vero conſuetudo in Eccleſia Latina, quingentis pauloque amplius anois, abrogata fuit. t. 1. 429
Euchariſtia, aliquibus locis, reis morte damnatis datur, aliquibus vero locis non; & cur? t. 1. 429. Quomodo gerere ſe debeat miniſter in *Euchariſtia* occultis peccatoribus adminiſtranda. *ibid.*
Euchariſtia eſt Fidelibus adultis præcepto divino, & Eccleſiaſtico neceſſaria. t. 1. 430. Adulti periculoſe ægrotantes ad eam percipiendam præcepto divino tenentur. *ibid.*
Euchariſtia, antiquitus ſæviente, vel imminente perſecutione, ad manus fideliom dabatur, in proprias ædes, & in itineribus pro neceſſitate ſumenda. t. 1. 433
Euchariſtia olim recens baptizati etiam infantes reficiebaotur; & etiamnum apod Græcos & Orientales, Latinis non improbantibus, reficiuntur. t. 1. 223. 224. Si ideo confirmatio, baptiſmi ritus putari debet, quia eodem tempore quo baptiſmus conferebatur; idem de *Euchariſtia*, erit dicendum. t. 1. 294
Euchologiorum & ritualium in aliquo dogmate conſentientium, auctoritas ſumma. t. 1. 24
Eugenius IV. P. M. Lutherum prædamnaverat. t. 1. 98.
Eugenius IV. ſententiam de intentionis exterioris ſufficientia non damnavit. t. 1. 115
Eugenius IV. P. M. confirmationem ab impoſitione manuum, non re, ſed voce diſtinguit. t. 1. 313

Eunomii ſectatores, apud Socratem, ſacrum baptiſma adulterarunt. t. 1. 278
Eunomius primus omnium auſus eſt aſſarere, quod ſacrum baptiſma unica merſione ſit peragendum. *ibid.*
Eunnebus & Saulus quomodo baptizati. t. 1. 137
Euſebius Pontifex M. quæ ejus nomine circumferuntur Epiſtolæ, ſuppoſitæ ſunt. t. 1. 339
Euſebius Samoſatenſis militarem habitum ſumens, & Siriam, Phœnicem, ac Palæſtinam peragrans, multos ordinavit Presbyteros, & Diaconos. t. 2. 264
Euſebius Renaudot Liturgias Orientales, duplici volumine, Pariſiis evulgato, in linguam Latinam tranſtulit. t. 1. 370
Exorciſmorum in baptiſmo agendorum Apoſtolica præſcriptio eſt. t. 1. 220. 221
Exorciſmorum & exſufflationum argumento, Pelagiani feliciter laceſſiti? t. 1. 220. 225
Exorciſtatus & ejus officia. t. 2. 331. t. 1. 480
Exorciſtatus materia quæ ſit. t. 2. 254
Extrema unctionis ratio veri Sacramenti convenit; idque Scripturis, traditione & præſcriptione comprobatur. t. 2. 190. 191. 193. Epiſtola Jacobi Apoſtoli, etiamſi non eſſet ejuſdem, nihil inde de ejus auctoritate minueretur. t. 2. 195. In ipſa Epiſtola non proprio judicio, ſed Chriſti ſupremi legiſlatoris juſſu *extremæ unctionis* legem promulgavit. t. 2. 196
Extremam unctionem eſſe Sacramentum, a primis Eccleſiæ primordiis, convincentiſſimis argumentis comprobatur. t. 2. 199. Cur non adeo communiter hujus Sacramenti in ſcriptoribus Eccleſiaſticis mentio fiat. t. 2. 201. Et cur extrema unctio appellatur. t. 2. 201. Ejus definitio quæ. t. 2. 202. Ejus materia. *ibid.* Quæ partes corporis inungendæ ſint. t. 2. 208. Quid facto opus ſit erga infirmos, qui caſu, vel natura aliquo membro caruerint eorum, in quibus unctio ex Eccleſiæ præſcripto fieri debet. t. 2. 209. In unctione quid obſervandum. *ibid.*
Extremæ unctionis forma, non ſecus ac cæterorum Sacramentorum, ex divina inſtitutione habetur. t. 2. 210. Hodie verbis deprecatoriis enunciatur, olim vero in Latina Eccleſia verbis abſolutis exprimebatur. *ibid.*
Extrema unctio an immediate a Chriſto, vel ab Apoſtolis ſit inſtituta. t. 2. 214. 215. Quo tempore habeatur ejus inſtitutio. t. 2. 217. 218. Ejus miniſter quis eſſe debeat. t. 2. 218. 219. Caſu neceſſitatis a quolibet ſacerdote poteſt miniſtrari. t. 2. 223. Qua de cauſa regularibus adminiſtratio extremæ unctionis fuit interdicta. t. 2. 223
Extrema unctionis ſubjectum quis ſit? t. 2. 223. 224. Ad ipſam recipiendam quæ & qualis infirmitas eſſe debeat. t. 2. 227. Cur appelletur extrema unctio. t. 2. 228. Quo tempore *unctio* infirmorum in Mortis articulo reſervari cœpit. t. 2. 229. Utrum quodlibet urgens mortis periculum, cauſa ſufficiens ſit *extremæ unctionis* petendæ ac concedendæ. t. 2. 229. Quibus *extremæ unctionis* Sacramentum eſt concedendum, & non concedendum. t. 2. 230
De *Extrema unctione* ſuſcipienda duplex præceptum extat. t. 2. 230. 232
Extrema unctio an poſſit iterari. t. 2. 232. Diſpoſitiones in recipientibus quales eſſe debeant. t. 2. 233
Extremæ unctionis effectus. t. 2. 233

F

Facundus Hermianenſis Epiſcopus aſſerit, quod ad diſcretionem aliorum baptiſmatum, ſufficere judicatum eſt, ſolum Domini Jeſu nomen memorare. t. 1. 245
Facundus etſi ſchiſmaticus, Patres & Scriptores poſteri, ejus ſcripta ſæpe laudarunt. t. 1. 276
Ferrandi Concilium: ubi una perſona nominatur, neceſſario alias debere intelligi. t. 1. 273
Fictione ſublata, baptiſmus peccata quæ ejus ſuſceptionem præceſſerunt, penitus delet. t. 1. 165
Fides quia neceſſaria eſt ad ſalutem, perperam infertur, quod ſola ſufficiat. t. 1. 37. Cum *Fide* peccatorum remiſſionem neceſſario eſſe conjunctam, contra veritatem contendunt hæretici. t. 1. *ibid.* Ubi de *Fide* non agitur non eſt contentioſe agendum, nec debent turbæ in Eccleſia excitari. t. t. 41
Fidem non ex Perſonis, ſed ex fide probata Perſonas debemus. t. t. 55
Dum *Fide* res aliqua conſtat, non propterea negari debet, quia difficile cum ratione conciliatur. t. 1. 167
Fides non quantum ad ſe, ſed quantum ad rationem Sacramenti, in lege Veteri efficacior quam in nova. t. 1. 189
Fidei profeſſio in baptiſmo facienda. t. 1. 222
Fidem Eccleſiæ non privata quorumdam exiſtimatio, ſed conſenſio, univerſalitas perennitaſque demonſtrant. t. 1. 327
Ad *Fidem* venientes tria hominum genera ſunt diſtinguenda. t. 2. 79
Firmilianus Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopus, nihil licere hæreticis, atque adeo poſt illos rebaptizandum, cum Sancto Cypriano contendit. t. 1. 70
De *Firmiliano* & aliis ſcripſit litteras Stephanus P. M., ſe ab illorum communione diſceſſurum propterea quod hæreticos rebaptizarent. t. 1. 70. Contra Stephanum invehitur impotentius. t. 1. 70. 71. 91. Charitatis & modeſtiæ metas prætergreſſus, humana infirmitate peccavit. *ibid.*
Firmilianus de ſuæ opinionis antiquitate immerito gloriatur. t. 1. 77. Non putavit, quæſtionem de hæreticorum baptiſmo, ad meram diſciplinam pertinere. t. 1. 86. 87
Firmilianus & Orientales Epiſcopi Stephani S. P. a Xyſti temporibus ſententiam non mutarunt. t. 1. 88
Firmilianus Antiocheno contra Paulum Samoſatenum Concilio præeſt. t. 1. 71. A Patribus ſecundi Antiocheni Concilii, beatæ recordationis vir appellatur. t. 1. 71. 91
Firmilianus magnæ ſanctitatis celebritate vixit, Sanctorumque faſtis in Eccleſia Orientali adſcriptus eſt. t. 1. 91
Firmilianus baptiſmum ab Energumena fœmina datum irritum pronunciat. t. t. 98
Fontis baptiſmalis benedictio. t. 1. 218. 219
Forma conditionalis priſcis ſæculis incognita: paulatim introducta. t. t. 9
Forma conditionali non paſſim, aut leviter utendum monet rituale Romanum. t. 1. 9. Vide *Sacramentorum partes*.
Forma Confirmationis in Oratione manuum impoſitione adjuncta, & verbis Chriſmatis unctioni reſpondentibus, continetur. t. 1. 317
Forma Sacramentorum an ſemper eadem eſſe debeat; ejuſque eſſentia in quo conſiſtat. t. 2. 213. An convenientior ſit indicativa, vel deprecatoria. t. 2. 213. 214. Etſi Græci cum Latinis in *formis* diſcrepent, eundem tamen ſenſum tenent. t. 2. 214. Omnes & ſingulæ *formarum* particulæ in extremæ unctionis Sacramento ad ejuſdem Sacramenti eſſentiam non pertinent. tom. 2. 214. Eſſentialis *forma* integritas quæ ſit. t. 2. *ibid.*
Forma apud Latinos & Græcos in ordinibus conferendis quæ ſit. t. 2. 255
Sola *Fornicatio* non eſt cauſa propria matrimonii diſſolvendi quoad vinculum. t. 2. 456. 457. Caſus qui jure divino, & naturali ſunt excipiendi. t. 2. 457
Foſſariorum munus, numquam in Eccleſia pro ordine habitum fuit. t. 2. 244

Cur

Cur *Fratres* Prædicatores & Carmelitani infundunt vinum, & aquam in Calicem ante Miſſæ exordium. t. 1. 377
D. Fulgentii de baptiſmo doctrina quæ. t. 1. 245
S. Fulgentii explicatio ad illa verba, *excepto nomine Chriſti non eſt aliud nomen*. t. 1. 273

G

GAbriel Philadelfiæ Metropolita catholicam de Sacramentis doctrinam contra Lutheranos & Calviniſtas propugnat. t. 1. 12
Gabriel Philadelfienſis, ejus contra Latinos de forma baptiſmatis accuſatio, non ex veritate, ſed ex malo livore profecta. t. 1. 153
Gehennæ timor non ſufficit ad cordis converſionem. t. 2. 74
Geneſius mimus: baptiſmi ab illo in theatro ſuſcepti narratio, mera fabula eſt. t. 1. 101
Gentiles, inſania Gentilium Sinenſium, ſputum & anhelitum, execrantium. t. 1. 136.
Gentiles honorem ſoli Deo habitum in res creatas ſumma impietate transferebant. t. 1. 446
Genevenſes Cyrillum Lucar ejuſdemque confeſſionem laudantes, cauſæ ſuæ male conſuluerunt. t. 1.
Georgius Correſſius contra Leodegarium Calviniſtam Pſeudo-miniſtrum pro fide orthodoxa Conſtantinopoli pugnat. t. 1. 12
Genuflectentes catechumeni qui dicerentur. t. 1. 197
Gnoſtici, Montaniſtæ, aliique volebant, fœminas poſſe promoveri ad ſacros ordines, & ad Euchariſtiæ celebrationem admitti. t. 1. 378
Gnoſtici qui ſint. t. 1. 481
Gnoſticorum hæreſis gravius Eccleſiæ intulit detrimentum. t. 1. 481
Græci Latinorum baptiſma probant, & ratum habent. t. 1. 138. 139. 141. 153
Græci in forma baptiſmi conveniunt cum Latinis. t. 1. 153
Græci cur perſonam miniſtri in forma baptiſmi non exprimant. t. 1. 153
Græci & Orientales Lutheranorum & Calvinianorum erroribus infenſiſſimi. t. 1. 131
Græcorum cum Latinis in ſubſtantia formarum Sacramentalium, plena concordia. t. 1. 8. 62
Græci de corruptis Sacramentorum formis falſo accuſantur. t. 1. 8 Qui *Græcos* corruptis Sacramentorum formis accuſant, juvant cauſam hæreticorum. t. 1. 9
Græci & Orientales in admittendo confirmationis Sacramento, Latinis plene conſentiunt. t. 1. 285
Græci non ideo Cyrillum Locar ejuſque ſigniferos Calviniſtas impugnarunt, quia Latinis, ſed quia ſibimet contrarios repererunt. t. 1. 288
Græci violatæ confirmationis a Latinis quibuſdam temerario accuſati. t. 1. 192
Græcorum mediæ ultimæque ætatis ſingularis opinio, putantium Chriſtum omnia in ſe ipſo ſuſcepiſſe novæ legis Sacramenta. t. 1. 298
Græci ſine manuum impoſitione non confirmant. t. 1. 313
Græci chriſma confirmatorium non ex oleo ſolum & balſamo, ſed ex diverſorum inſuper aromatum admiſtione componunt. t. 1 319
Græci non frontem tantum, ſed & pleraſque corporis partes in confirmatione inungunt. t. 1. 320. 321
Græcorum cum Latinis in forma confirmationis, plena conſenſio. t. 1. 324.
Græci confirmationis Sacramentum non iterant. t. 1. 327
Græcorum Doctrina non eſt, confirmationem ab Eccleſia decurſu temporis inſtitutam. t. 1. 329
Græci ſimplicibus presbyteris miniſterium confirmandi, antiqua diſciplina committunt. t. 1. 329. Hæc conſuetudo ſchiſmate Photiano antiquior. *ibid.*
Græci diuturna conſuetudine unius diei, infantes chriſmate ſancto inungunt. t. 1. 340 Confirmationem cum magna ſimplicitate adminiſtrant. t. 1. 345. In ritibus eſſentialibus conveniunt cum Latinis. *ibid.*
Græci in admixtione tritici cum fermento, ineffabile incarnationis myſterium contemplantur, & repræſentant. t. 1. 354
Græcis non licet in Azimo, & Latinis in fermentato indifferenter Euchariſtiam conſecrare; & cur. t. 1. 355.
Græci etſi diſtrahantur invicem in tanta diverſitate ſectarum, ritus penes eoſdem ſemper ſumma conſtantia ſervaverunt. *ibid.*
Græcorum mos antiquiſſimus infundendi aquam ferventem in Calice ante communionem. t. 2. 373 Hujus ritus tres potiſſimum afferunt cauſas. *ibid.*
Græci præſertim qui monaſticam vitam agunt, deferendæ in cellulas, privatimque, quando libet, ſumendæ Euchariſtiæ plenam libertatem habent. t. 1. 381
Græci & Orientales etiamnum in civitatibus ubi unum eſt tantum templum, ſacerdotes omnes una cum Epiſcopo conveniunt ad ſacrificium celebrandum, & ab eodem ſub utraque ſpecie ſacram communionem percipiunt. t. 1. 477
Græci & Orientales, dempto lectoratu, minores Ordines numquam habuerunt. t. 1. 481
Græci & Orientales quadrageſimali tempore dominica tantum & ſabbato ſacrificium offerunt. t. 1. 501.
Græci & Orientales altaria portatilia non habuerunt, ſed eorum loco pannis quibuſdam longo cæremoniarum apparatu conſecrationis, uſi ſunt. t. 1. 519.
Græci cum Latinis in miſſa plena concordia eſt. t. 1. 535
Græci & Orientales ſeptem numero accerſuntur, ad Sacramentum extremæ unctionis miniſtrandum, & cur. t. 2. 221
Græci omnes indiſcriminatim pœnitentes ſive infirmos, ſive viribus valentes inungunt; attamen illa inunctio pro Sacramento extremæ unctionis habenda non eſt. t. 2. 225. 227 Hujuſmodi ritum nunquam Eccleſia damnavit. 124
Græci acolythatum nec habent nec habuerunt. t. 2. 254.
Græci & Orientales reprehenſibiles non ſunt, ſi minores ordines lectoratu excepto non habeant. t. 2. 330.
Græcorum & Orientalium diſciplina in promovendis ad Epiſcopatum. t. 2. 339. 350
Ex *Græcis* & Orientalibus clericali militiæ adſcriptis, ſoli lectores & cantores uxorem ducere poſſunt. t. 2. 351. Inter Monachos & Clericos diſcrimen. t. 2. 353.
Græci & Orientales etiam quoad vinculum propter adulterium matrimonia dirimunt: t. 2. 452.
Gratia: non ideo ut gratias gratis datas conferat, confirmatio principaliter inſtituta. t. 1. 293
Gratia prima & gratia ſecunda quæ ſit. t. 2. 291
Gratia, quam dicimus propriam Euchariſtiæ. t. 1. 440.
Gregorius Protoſincellus Sacramentorum virtutem ſtrenue contra hæreticos propugnat. t. 1. 12
S. Gregorii Nazianzeni de procraſtinando baptiſmo infantium ſingularis opinio rejicitur. t. 1. 193
S. Gregorius Nazianzenus ab Anabaptiſtis alieniſſimus. t. 1. 193.
Gregorii M. ſententia, de non iterum ordinandis his qui ab hæreticis ordinati ſunt. t. 2. 287
S. Gregorius Pontifex in ſuis ſcriptis de Trajani liberatione nec verbum quidem reliquit. t. 1. 489
Guillelmus Altiſiodorenſis materiæ & formæ Sacramentalis voces primus invexit. t. 1. 5.

H

HAbituum diverſitas a quo dependeat. t. 2. 10.
Hæreſis, non intellectus ſolius vitium, ſed crimen eſt etiam voluntatis. t. 1. 310
Hæretici recentiores, baptiſmi veritatem abſurdia com-

commentis adulterando, pene ad nihilum redigunt. t. 1. 130. 143

Hæretici multi errarunt, contra baptiſmi materiam & formam. t. 1. 132. 133. 143. Contra ejus inefficaciam, & effectus. t. 1. 154. 155. Contra dignitatem ejus & excellentiam. t. 1. 167. Contra neceſſitatem. t. 1. 185

Hæretici totius veritatis interfectores. t. 1. 1. Sacramenta Dei aut neſcierunt, aut neſcire finxerunt. t. 1. 10. Datæ ab *Hæreticis* Sacramentorum definitiones refutantur. *ibid.* neque Latinæ, neque Græcæ, neque Orientalis Eccleſiæ, poſſunt concordia gloriari. t. 1. 11. Orientalis Eccleſiæ ſtatum nec noverant quidem, quando rebellionis in Occidente incendium excitarunt. t. 1. 12

Hæretici in adſtruendo Sacramentorum numero, neque inter ſe, neque ſinguli ſecum ipſis conſentiunt. t. 1. 22. Contempta traditione unam volunt judicem audire Scripturam. t. 1. 25. Quod una adſtruunt manu, altera demoliuntur. t. 1. 34. Cum nati ſint nudiustertius, fidem non merentur. t. 1. 36. Calumnia ab *Hæreticis* Innocentio III. afficta depellitur. t. 1. 55. Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconſtantes. t. 1. 67

Ab *Hæreticis* data ritu Evangelico Sacramenta valida ſunt. t. 1. 71

Hæreticis non ſuffragantur, qui vera in illis Sacramenta agnoſcunt. t. 1. 82. Licet illegitime habeant Sacramenta, legitime tamen & de bonis Eccleſiæ habent. t. 1. 80

Hæretici Eccleſiæ numerum non implent. t. 1. 23. 82. *Hæreticorum* cæremonias novitatis & ſuperſtitionis inſimulantium, ignorantia vel malitia. t. 1. 126

Hæretici immerito Latinam Eccleſiam accuſant. t. 1. 126

Hæretici recentiores confirmationem Sacramentum eſſe negando, in tota retro antiquitate exemplum ſuæ perfidiæ non reperiunt. t. 1. 285. Etiamſi inter veteres hæreticos, aliquos reperirent ſui erroris Anteſignanos, fruſtra eorum præſidio gloriarentur. t. 1. 286. Vitilitigandi fidem non faciunt. t. 1. 285

Hæretici dicta Patrum in ſenſus alieniſſimos intorquent. t. 1. 301

Hæretici perperam contendunt, non poſſe ſine baptiſmi contumelia, gratiam roboris & perfectionis confirmationi adſcribi. t. 1. 321

Hæreticorum hallucinatio vel calumnia circa indulgentias. t. 2. 64

Hebræi etſi unum Deum colerent, Myſterium Trinitatis, paucis tamen in lege Veteri & ſub ænigmate revelatum, non noverant. t. 1. 255

Hebræis comedere agnum Paſchalem cum azimo, & lactucis agreſtibus, quare imperatum fuit. t. 2. 393. An exeunte, aut ineunte decima quarta die, ab ipſis agnus Paſchalis immolaretur. *ibid.* Quæ cauſa Deo fuit præcipiendi, ut per ſeptem dies continuos, azimos panes comederent. *ibid.*

Henricus quidam S. Bernardi temporibus Anabaptiſtarum hæreſis præformator. t. 1. 190

Herodotus multorum pater mendaciorum. t. 1. 184

S. Hieronymus tres tantum clericorum Ordines diſtinguens, quomodo intelligendus. t. 2. 244

S. Hieronymus docet, quomodo poteſt fieri ut corpus, baptiſmi recipiat Sacramentum. t. 1. 243. Ex eodem, qualis debet eſſe clavis fidei. t. 1. 284

S. Hilarius Pictavienſis affirmat ſemper Trinitatem ſervandam eſſe in baptiſmo. t. 1. 241. 258

S. Hilarius Pictavienſis, Apoſtolos in ſolius Jeſu nomine baptizaſſe non ſentit. t. 1. 150

Hilarius (Diaconus) Arianos, cæteroſque hæreticos, rebaptizandos eſſe propugnabat. t. 1. 92

Homicidium ſemper inter graviſſima crimina reputatum fuit. t. 2. 300

Honorii III. Pontificis Maximi de aqua apponenda in Calice Epiſtola. t. 1. 362

Qua *Hora* diei olim debuerit, hodieque debeat ſacrificium offerri. t. 1. 520

Hugo a S. Victore, ejus de unctione verticali doctrina explicatur. t. 1. 344

Hugo Victorinus a S. Thoma refutatus. t. 1. 131

Huſſitæ Donatiſtarum hæreſim renovarunt. t. 1. 92

I

JAcobitas, alioſve Orientales, loco aquæ baptiſmalis, ferro candente imprimere in frontibus baptizandorum figuram Crucis, prorſus incredibile. t. 1. 133

Jacobi a Viatico & quorumdam aliorum, de infantibus in odium Chriſti occiſis, opinio rejicitur. t. 1. 208

S. Jacobus in ſua Epiſtola non proprio judicio, ſed Chriſti ſupremi Legiſlatoris juſſu extremæ unctionis legem promulgavit. t. 2. 193

Idololatriæ, Sacramentorum obſervatio immerito accuſatur. t. 1. 20

Jeremias (Patriarcha Conſtantinopolitanus) Auguſtanam fidei confeſſionem explodit. t. 1. 11

Jeremias Patriarcha Divinam Confirmationis inſtitutionem non negat, ſed adſtruit. t. 1. 329

Jejunii rigor antiquiſſimus in Oriente, quando in Occidente remotius apparuit. t. 1. 396

Jejunium quale eſſe debeat pro Euchariſtia ſumenda. t. 1. 440. An divinæ inſtitutionis hæc lex ſit. *ibid.* Cur Eccleſia voluit ut nonniſi a Jejunis Euchariſtia ſumeretur. *ibid.* An hæc lex ſit antiqua, & primis ſæculis fuerit ab omnibus inviolabiliter obſervata. *ibid.* Caſus in quibus a non jejunis ſumi Euchariſtia poteſt. t. 1. 441

Jejunii rigor quando relaxatus. t. 1. 532. Duos tantum caſus a neceſſitate *Jejunii* ante communionem obſervandi excepit, & excipit etiamnum generali conceſſione Eccleſia. t. 1. 520

Ignis materialis tamquam verum & phyſicum iſtrumentum torquet dæmones, & animas damnatorum. t. 1. 40

In *Imaginibus* quæ ſunt diſtinguende. t. 1. 396

Impedimentum matrimonii revelare cur teneantur fideles. t. 2. 469

In *Impedimentis* matrimonii ſtatuendis quid ſæcularis auctoritas valeat. t. 2. 477. Erroris *impedimenta* in matrimonio quæ ſint. t. 2. 479. Conditionis. 480. Voti. 481. Cognationis naturalis. 482. Cognationis legalis, ſpiritualis. 484

Impedimentum criminis. 486. Quo jure nitatur. t. 2. 487

Impedimentum matrimonii clandeſtini quid ſit. t. 2. 493

Impedimentum impotentiæ. 494

Impedimenta impedientia, quæ ſint. t. 2. 497. *Diſparitatis* cultus. 487. Violentiæ, Ordinis. 488. Ligaminis. 490. Honeſtatis. *ibid.* Affinitatis. 492. Raptus. 493. Conſanguinitatis *Impedimentum* in linea collaterali olim ad ſeptimum uſque gradum protenſum fuit. t. 2. 483

In *Impedimentis* ſtatuendis legum civilium a Canonicis diſcrepantiæ cauſa. *ibid.*

In *Impedimentis* conſanguinitatis ponendis uſque ad quartum gradum, triplex cauſa fuit. *ib.*

Impoſitio manuum quæ fit baptizandis, quid ſignificet. t. 1. 208. *Impoſitio manuum.* V. *Materia*.

Indulgentia a quo dicta. t. 2. 157. Ejus definitio. *ibid.* 151

Indulgentiarum fundamentum unde colligendum. t. 2. 158

Indulgentiarum utilitas quæ. t. 2. 160. Summorum Pontificum moderatio in *Indulgentiis* concedendis. t. 2. 161. Falſiſſima de *Indulgentiis* impoſtura. t. 2. 162

Indulgentiarum Theſaurus. t. 2. 166

Indulgentia plenaria quid ſit. *ibid.*

Indulgentia ſeptem annorum, unius anni, quadraginta dierum quid ſit. *ibid.*

Indulgentiarum publicatio in Germaniæ partibus, prima Luthero ejuſdemque nefandæ hæreſeos occaſio fuit. t. 2. 157

Indulgentiæ omni retro ætate ab Eccleſia conceſſæ fuerunt. t. 2. 19. A quo ſint petendæ. t. 2. 149. 158

Indulgentiarum conceſſio ad quem ſpectat. t. 2. 160

In-

Indulgentiarum miniſtri ordinarii, qui ſint. t. 2. 167. Non omnium Epiſcoporum par aſt in *Indulgentiis* concedendis poteſtas. t. 2. 167 An juris divini ſit illa Epiſcoporum a ſummo Pontifice differentia, in poteſtate *Indulgentias* elargiendi. t. 2. 168.

In *Indulgentiarum* miniſtros poſſunt delegari presbyteri, & ſimplices clerici. t. 2. 168 Ad quos *Indulgentias* publicare pertineat. t. 2. 168.

Indulgentiarum ſubjectum quodnam ſit. t. 2. 169 An animæ defunctorum in Purgatorio detentæ, ſint *Indulgentiarum* ſubjectum. t. 2. 169

Indulgentia in gratiam defunctorum conceſſæ an illis neceſſario & infallibiliter ad relaxationem pœnarum purgatorii proſiot. t. 2. 169. Fideles qua conditione poſſunt fieri *Indulgentiarum* participes. t. 2. 170. Multorum millium annorum *Indulgentia* an ſit vera, ejuſque origo ubi deſumpta. t. 2. 163

Infamia quotuplex ſit. t. 2. 299

Infantes in odium Chriſti occiſi, veri ſunt martyres 2. 204.

Infantibus ſuam charitatem Chriſtus applicat per martyrium, ſicut Eccleſia ſuam fidem per baptiſmum. t. 1. 205.

Infideles & catechumeni in caſu neceſſitatis baptizantes, cognationem ſpiritualem non contrahunt, quia de Eccleſia non ſunt. t. 2. 485

Infidelium filios quatenus liceat, aut non liceat baptizare. t. 1. 194.

Infirmis, quæ ſatisfactio ſit imponenda: t. 2. 163

Innocentia ſtatus qualis in Adamo erat. t. 2. 420. 421. An io tali ſtatu libido & concupiſceotia fuit, vel futura erat. t. 2. 424

Innocentius I. P. M. præclarum ejus de extrema unctione teſtimonium. t. 1. 25.

Innocentius II. falſo ab Hæreticis dicitur characteris Sacramentalis inventor. t. 2. 455

Innocentius III. externam intentionem in ſuſcipientibus Sacramenta ſufficere docet. t. 1. 124.

Innocentius IV. ſententiæ de ſufficientia inteotionis extarioris aſſertor. t. 1. 106

Innocentius XI. decrevit in Sacramentorum adminiſtratione illicitum eſſe ſequi opinionem minus probabilem relicta probabiliora. t. 1. 9

Innocentii III. de circumciſione ſententia, non Pontificis defioientis decretum, ſed privali doctoris opinio eſt. t. 1. 181

Innocentius III. manuum impoſitionem confirmationi eſſentialem eſſe non negat. t. 1. 312

Innocentius IV. quo ſenſu ab illo dictum, per frontis chriſmationem, Apoſtolicam manuum impoſitionem repræſentari. t. 1. 312. Sanctorum *Innocentum*, non ideo oaturalem diem Eccleſia celebrat, quia fuerant circumciſi, ſed quia pro Chriſto mactati palmam martyrii meruerunt. t. 1. 204. 205

Integritas, ad Sacramenti *integritatem* nihil intereſt utrum miniſter fallaciter, aut veraciter agat. t. 1. 107

Intentio quid & quotuplex. t. 1. 97. Virtualis ſaltem, in adminiſtratiooe Sacramentorum, abſolute neceſſaria. t. 1. 98.

Intentio ſola, materiam & formam ad eſſe Sacramentale determinat. t. 1. 99. 100 Aliud eſt *Intentia* faciendi quod facit, aliud facicodi quod intendit Eccleſia. t. 1. 102. Aliud Sacramenti, aliud effectus Sacramentalis *intentio*. t. 1. 102 Aliud eſt, ritum ex meote Eccleſiæ, aliud ex propria operantis mente, ſacrum intendera. t. 1. 102 Aliud *Intentio* diſtincta faciendi, quod Romana & catholica Eccleſia; aliud, generalis faciendi quod vera Eccleſia facit. t. 1. 102 ſufficit in miniſtro *Intentio* generalis faciendi, quod vera facit Eccleſia. t. 1. 102. Non requiritur *Intentio* producendi effectus Sacramentales. *ib.* Satis eſt ad valorem Sacramenti *Intentio*, quam exteriorem dicunt, ſerio peragendi externi ritus, qualis in Eccleſia facer & religioſus habetur. t. 1. 103 Quod dare non poteſt miniſtri *Intentio*, non valet denegatio *Intentionis* auferre. t. 1. 106. 107

Intentio latens ſive bona, ſive mala, Sacramento penitus extranea eſt. t. 1. 111. 112. Doctrina de *Intentionis* exterioris ſufficientia, novitatis immerito accuſatur. t. 1. 112. Catharinum parentem habere dici non poteſt. t. 1. 113. Habuit a primis ſæculis defenſores omni exceptione majores. t. 1. 113. Ioter extremos Dooatiſtarum & Lutheranorum errores media eſt, utrique confodiendo idonea. *ibid.* Libere Romæ & io ſcholis catholicis propugnatur. t. 1. 117 Viam impietatis non aperit. t. 1. 120

Interſtitia cur inſtituta ſuot. t. 2. 332. Juſtis de cauſis ab Epiſcopis remitti poſſunt. t. 2. 333

Inſtrumentum, utitur Deus Sacramentis tamquam phyſicis inſtrumentis, non neceſſitate, ſed voluntate. t. 1. 44. Nihil prohibet, io corpore eſſe virtutem ſpiritualem inſtrumentaliter. t. 1. 46

S. Joannes Chryſoſtomus de conſecratione ait: ſicuti illa vox *creſcite, & multiplicate* ſemel quidem edita, ſed omni tempore ſeotit effectum; ita & vox *hoc eſt &c.* ſemel a Chriſto dicta, ſed per omnes Eccleſiæ menſas ad hodiernum diem, & uſque ad ejus adveotum præſtat ſacrificio firmitatem. t. 1. 369

S. Joannis Chryſoſtomi doctrina in Pauli Epiſtolam. t. 1. 243

Joannes Diaconus, treceotis annis poſt D. Gregorii obitum, ineptam fabulam de Trajani liberatione ab inferis, excitavit. t. 1. 489. Ex *S. Joanne* Damaſceno qui denuo ſunt baptizandi. t. 1. 245. Ex eodem trina immerſio in baptiſmo, quid innuat. t. 1. 246

Joannes VIII. in ſua Epiſtola ad Græcorum Imperatorem acolythatus nomine qui innuat. t. 2. 248

Joanna Papiſſæ fabula, & ejus origo. t. 2. 298

Joannis Hus de Sacramento confirmationis, etiam non de ejus miniſtro, integra fides. t. 1. 287

Jocus actioni ſacræ extrinſecus, veritatem Sacramenti non impedit. t. 1. 101

Irregularitas quid ſit. t. 2. 298. Duplex eſt. t. 2. *ibid.* Pro irregulari non habetur; qui mortem aliter vitare noo valens, ſuum occidit, & mutilat invaſorem. t. 2. 300. Quæ tamen conditiones requirantur. *ibid.*

Irregularitas an contrahatur ex fortuito homicidio. t. 2. 301

Irregularitas ex defectu ſeptē habet ſpecies. t. 2. 303

Irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis, quæ ſit. t. 2. 310

Irregulares an ſine exceptione fiant omnes, qui mortis alteri inferendæ cauſa, vel occaſio, ſunt. *ibid.*

Irregularitas quælibet an humana diſpenſatione tollatur. t. 2. 313. Et per ſolam diſpenſationem auſeratur. *ibid.* Penes quos ſit auctoritas ſuper *irregularitatibus* diſpenſandi. t. 2. 314

S. Irenæus hæreticis Gnoſticis, non Unctionis inventionem, ſed corruptionem exprobrat. t. 1. 300.

S. Irenæus conditionem regenerationis in baptiſmo exprimit. t. 1. 248

Iteratio: occulta inſpiratione Dei, iterationem baptiſmatis homioes deteſtantur. t. 2. 75. De baptiſmo accepto in hæreſi vel in ſchiſmate utrum debeat vel non debeat iterari, nullo Apoſtolicorum temporum expreſſe confirmatur exemplo. t. 1. 78. Iterari tamen non debere Apoſtoli ſuo agendi more ſignificaruat. *ibid.* Sentcatia de baptiſmo hæreticorum non iteraodo, ad fidem pertinet, & Cypriani tempore pertinebat. t. 1. 85. Ubi res neſcitur facta, in iterationis periculum non venitur. t. 1. 106

Jubilæum. Indulgentia Jubilæi quid ſit. t. 2. 166

Jubilæum quis inſtituit. t. 2. 166

Jubilæum cur dictum fuerit. t. 2. 166. Quid utilitati fidelibus afferat. t. 2. 159

Jubilæi reducendi ad annum quinquageſimum quæ cauſa fuerit. t. 2. 167. Indulgentia *Jubilæi* an alibi quam Romæ concedatur. t. 2. 170

Judæus ad conferendum baptiſmum in neceſſitate vocatus, non poteſt ritum ut Sacrum intendere. t. 1. 104. 105

Judæus quidam ob aquæ penuriam arena perfuſus, pro vere baptizato non habitus. t. 1. 176

Ad *Judæorum* perfidiam edomandam, in exordiis naſcentis Eccleſiæ, Trinitatis myſterium propalare

Digitized by Google

lare, & prædicare neceſſe fuit. t. 1. 236 Carnales *Judæi*, ſummi Dei in eſſentia unitatem, & in perſonis differentiam neſciebant. t. 1. 253
Juriſdictionis poteſtas quæ ſit, & qui eam habent. t. 2. 177 Ordinariam vel delegatam *Juriſdictionem* habens, nequit, excluſo neceſſitatis caſu, ab omni indiſcriminatim peccato, ſine nuova conceſſione abſolvere. t. 2. 172
Juriſdictio quam ſimplices presbyteri exercent, etſi immediate a Deo ſit accepta, tamen quoad exercitium ab Epiſcopis eſt dependens. t. 2. 176
Jus Divinum duplex eſt, aliud naturale, aliud poſitivum. t. 2. 429. Inſuper aliud variabile, aliud invariabile. *ibid.*
Juſtus ſine Dei dilectione, nemo fieri poteſt. t. 2. 53

K

Kemnitius abſurde & impie ſcripturam interpretatur. t. 1. 26. 27.
Kemnitius cum Luthero Sacramenta per jocum data, valida eſſe contendit. t. 1. 97. 98. utramque tum internam, tum externam intentionem pari momento rejicit. t. 1. 114

L

LAC & mel recens baptizatis, olim in Latina Eccleſia, deguſtanda præbebantur: & quare. t. 1. 223 224
Latini ex Oleo ſolum & balſamo chriſma conficiunt. t. 1. 319. *ibid.*
Latini ſolam frontem confirmando inungunt. t. 1. 320. Quod a Latinis quibuſdam contra Græcorum diſciplinam eſt attentatum, trahi in argumentum non poteſt. t. 1. 339
Latini neminem ante rationis uſum confirmant. t. 1. 339. 340.
Latini confirmationem modico rituum apparatu adminiſtrant. t. 1. 345.
Latinis quæ cauſa fuerit confirmationem ſeorſim a baptiſmate miniſtrandi. t. 1. 340
Latini ſacrificium Euchariſticum appellabant collectam, & cur. t. 1. 477.
Lectores a legendo dicti, eorum munus. t. 1. 480. t. 2. 330.
Lectoratus materia, quæ ſit apud Græcos & Latinos. t. 2. 254
Leo III. P. M. aliquando ſeptem, aliquando novem una die miſſas celebrabat. t. 1. 478.
Leo X. & Pius V. declararunt, fideles ſatisfacere præcepto audiendi miſſam diebus feſtivis in Eccleſiis Regularium. t. 1. 508.
Leonis Papæ IX. Epiſtola ad Michaelem Cerularium. t. 1. 383
Lex Paſchatis inviolabilis erat apud Hebræos. t. 1. 384 Solum Jeroſolymis facienda erat. *ibid.*
Lex jejuniorum in Eccleſia. t. 1. 397
Lex antiquiſſima fuit a jejunis Euchariſtia perciperetur. t. 1. 521
Lex tingendi in baptiſmo, omnibus poſita, & forma præſcripta eſt. t. 1. 235
Lex Chriſti numquam varia. t. 1. 355
Lex ſine dilectione numquam potuit haberi. t. 1. 81
In *Lege* naturę & lege ſcripta, a peccatis miniſterium abſolvendi, nemini hominum creditum Dei indulgentia fuerat. t. 2. 42
Liber de duabus naturis a Gelaſio S. P. ſcriptus qualis fuit. t. 1. 425.
Linguam vulgarem in Eccleſiam, ad ſacrificii & Sacramentorum calebrationem introduci non expedit. t. 1. 127
Lipſienſem & Wittembergienſem Theologorum in adſtruendo Sacramentorum numero inconſtantia. t. 1. 285
Liturgiæ nomen quid innuat. t. 1. 359. 476. 535 537
Ex *Liturgia* S. Baſilii & Sancti Cyrilli, ritus antiquiſſimus miſcendi vinum cum aqua in ſacrificio Euchariſtico. t. 1. 359.
Liturgiarum auctoritas unde deſumenda. t. 1. 537
Lotio pedum veri Sacramenti conditiones non habet. t. 1. 28.
Lotio pedum antiquitus in Mediolanenſi Eccleſia baptiſmo præmittebatur. t. 1. 223
S. *Lucas* de Patre, Filio, Spiritu Sancto, in actibus Apoſtolicis ſiluit. t. 1. 269.
Lutherani & Calviniſtæ, contempto Latinæ Eccleſiæ more, panem fermentatum ad ſuam (ut vocitant) cœnam adhibent. t. 1. 261
Lutheranorum & Calviniſtarum commentum. t. 1. 360
Lutherus, omnes indiſcriminatim chriſtianos, jure divino, eſſe ſacerdotes effutiit. t. 1. 378
Lutherus Sacramentarios metaforæ aſſertores pro fanaticis & blaſphemis habuit. t. 1. 405
Lutheri Hæreſis aſſerentis, Chriſti Corpus *in pane*, *cum pane*, *& ſub pane* in Euchariſtia eſſe. t. 1. 423.
Lutheranorum & Calviniſtarum falſa opinio de ſacerdote Melchiſedecho. t. 1. 457
Lutherus in ſuo libro de captivitate Babylonica, de abroganda miſſa quid impudentiſſime ſcribat. t. 1. 471
Lutheranorum, & Calviniſtarum perverſitas. t. 1. 487.
Lutherani, ſexageſimo, poſt ſchiſma in Occidente conſtatum, anno, de Græcis ſibi conciliandis cogitant, & mittunt ad eos legationem. t. 1. 12. Spe ſua dejecti, ubique a Græcis & Orientalibus condemnantur. t. 1. 12. Definitio Sacramentorum a Lutheranis tradita, refutatur. t. 1. 13
Lutheri de infantibus abſurdum commentum, riſu magis, quam ratione refutandum. t. 1. 15
Lutherani & Calviniſtæ characteris veritatem negantes, novitatis & perfidiæ convincuntur. t. 1. 52.
Lutheri inſania, affirmantis ab omnibus paſſim non viris tantum, ſed & fœminis poſſe Sacramenta adminiſtrari. t. 1. 64. Omnes promiſcue fideles eſſe ſacerdotes *Lutheri* dogma fanaticum t. 1. 65. Tertulliani præſidio *Lutherus* immerito gloriatur. t. 1. 67.
Lutherus confirmationem pro ſimplici cæremonia habuit. t. 1. 285
Lutherani, & Calviniſtæ infuſionem in baptiſmo retinnetunt. t. 1. 138. 139 Antiquam de baptiſmo doctrinam penitus corruperunt. t. 1. 143 de baptiſmi contra peccatum efficacia peſſime ſentiunt. t. 1. 155 Scripturæ divinæ imprudenter contradicunt. t. 1. 156 157 Traditionem labefactant. t. 1. 156. Traditione contempta, conſequens fuit ut ſcripturam corrumperent. t. 1. 225.
Lutherani & Calviniſtæ, non niſi a Manichæis, Pelagianis, & aliis, quos olim Eccleſia anathemate ferit, expectare præſumptionis ſuæ præſidium poſſunt. t. 1. 156. Baptizatos ab omni lege immunes eſſe, impium *Lutheri*, & ſequacium ejus commentum. t. 1. 161
Lutherani & Calviniſtæ, juſtificationem baptiſmo acceptam, de externa Chriſti juſtitiæ imputatione, contra ſcripturam interpretantur. t. 1. 161. 162. Patrum auctoritatem proterve deſpiciunt. t. 1. 162 167. Contra ſeipſum communem delirant. t. 1. 163 Peccata baptizatorum ſola fide, & recordatione ſuſcepti baptiſmi deleri, ut hominem ab onere pœnitentiæ liberarent, commenti ſunt. t. 1. 165. Baptiſmum Joannis, baptiſmo Chriſti ædequant. t. 1. 167 Circumciſionem baptiſmo parem faciunt. t. 1. 177 Contra cæremonias ſacras falſis ipſiſque prætextibus debacchantur. t. 1. 224 225
Lutherani, Zuingliani, & Calviniſtæ, decimo ſexto ſæculo, a fide Sacramenti pœnitentiæ receſſerunt. t. 2. 24.
Lutherus ad Accademiam Lovanienſem, pœnitentiam adſcripſit. t. 2. 43.
Lutheri hallucinatio de attritione, quæ fuit. t. 2. 77
Lutherus, ſtupente orbe chriſtiano, maximo omnium ſcandalo, ereptam e clauſtro ſanctimonialem virginem, publice uxorem conduxit. t. 2. 344.
Lutherani & Calviniſtæ novique reformatores miniſtris ſuis Polygamiam ſucceſſivam ſine ſcrupulo ullo permittunt. t. 2. 351.

M

P. Mabillonis obſervatio in Lutirgia Gotica. t. 1. 373
P. Mahaudot e ſocietate Jeſo in attritione, dilectionem erga Deum excludit. t. 2. 42
Magiſter ſententiarum, in baptiſmi forma, unius perſonæ appellationem ſufficere, upinando non affirmando dixit. t. 1. 145
Magiſtri Pariſienſes, verba: *Ergo te baptizo*: ad Sacramenti ſubſtantiam non pertinere, ſæculo duodecimo affirmarunt. t. 1. 152
Magiſtri ſententiarum ſingularis de baptiſmo Joannis opinio. t. 1. 167
Magiſtrorum Pariſienſium de ſufficientia exterioris intentionis ſententia. t. 1. 106
Maillard (Carolus Thomas Mailard de Tournon) S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis: Decretum ejus contra ſuperſtitiones Sinenſium Pudicherii publicatum. SS. Pontificum Clementis XI. & Benedicti XIII. ſacris diplomatibus confirmatum. t. 1. 220
Manichæus aquam fœtum diaboli reputans; velle non poteſt in aquæ baptiſmo ritum religioſum implere. t. 1. 104
Manichæi aquam naturalem a baptiſmo arcenda ſacrilegi. t. 1. 134. 185
Manichæi concupiſcentiam, ſubſtantiam malam eſſe volebant. t. 1. 154
Manichæi prava doctrina imbuti vinum auctore diabolo adſcribebant; ideoque nolebant communicare ſub ſpecie vini. t. 1. 435
Manichæi putabant vel Chriſtum Sanguine caruiſſe, vel vinum aſſe fel principis tenebrarum. t. 1. 437
Manichæi nuptias damnabant. t. 2. 416
Manuum impoſitio quid ſignificet. t. 2. 46
Manuum impoſitio ſemper fuit antiqua traditione pœnitentiæ adminiſtrationi adjuncta. t. 2. 46. 144
Manuum impoſitio tam a Græci quam a Latinis ſemper obſervata fuit in ſacra presbyterorum & diaconorum ordinatione. t. 2. 254
Manuum impoſitio non ideo ceſſat confirmationis eſſe materia, quia in aliis ſacris ritibus adhibetur. t. 1. 312
Manuum impoſitio in confirmatione abſolute duplex. t. 1. 319 Non eſt utraque Sacramento eſſentialis. t. 1. 317
Manus utriuſque impoſitio non eſt neceſſaria. t. 1. 318
Marciorum ſive Marcoſiorum hæreſis. t. 1. 481
Maria Stuartia Anglorum Regina ex indulgentia Pii V. P. M. ſacram ſynaxim, ut propria manu ſumeret, apud ſe retinebat. t. 1. 381
Martinius (Martinus) ſacram rituum congregationem mala fide circumvenit. t. 1. 129
Martyrium quidquid habet virtutis, a charitate habet. t. 1. 84
Martyrio Baptiſmus ſuppletur. t. 1. 201 Etiam in infantibus. 204. 205
Martyrium ipſis Adultis ſine baptiſmi voto ad ſalutem ſufficere pleriqne contendunt. t. 1. 156
Martyrologium, quod in Romano Martyrologio legitur Geneſium in Theatro baptizatum, facti narratio, non approbatio eſt. t. 1. 101
Materia confirmationis in impoſitione manuum ſimul & chriſmatis unctione, ex ſcriptura & traditione conſiſtit. t. 1. 305. Niſi utramque fateamur ad confirmationis eſſentiam pertinere, hæretici revinci vix poterunt. t. 1. 310
Materia ex qua pœnitentiæ Sacramentum conſtat. t. 2. 42 Alia eſt eſſentialis, alia acceſſoria, & mere cæremonialis. t. 2. 46
Matrimonium quid ſit, ſive in quo ejus natura conſiſtat. t. 2. 397. 398
Matrimonii cauſa efficiens quæ ſit. t. 2. 399
Matrimonium an valeat ſola expreſſione verborum ſine interiori conſenſu. t. 2. 402. 403
Matrimonii cauſa formalis. t. 2. 410
Matrimonii cauſa materialis, & finalis. t. 2. ibid.
Matrimonium tribus modis intelligi poteſt. t. 2. 406
Matrimonium natura ſua, prius contractus, quam Sacramentum. t. 2. 478
Matrimonium ſine interno conſenſu ac intentione non fit quatenus eſt contractus, non vero quatenus eſt Sacramentum. t. 2. 404
Matrimonium non ut Sacramentum, ſed quatenus civilis contractus, mutuo contrahentium conſenſu fit. t. 1. 3
Matrimonium an ſit res bona & licita. t. 2. 413
Matrimonium in lege gratiæ fuit novo decreto ſancitum. t. 2. 414
Matrimonium Chriſtus magno honoris loco habuit. t. 1. 26. Quod *Matrimonium* ſit novæ legis Sacramentum, certo ex ſcriptura non probatur. *ibid.* Loquente traditione, Lutheranos & Calviniſtas nihil juvat ſcripturæ ſilentium. t. 1. 61
Matrimonium B. Virginis cum S. Joſepho fuit verum Matrimonium. t. 2. 410. 411. Cauſæ ineundi tale matrimonium. 40
Matrimonii ſolutio duplex. t. 2. 445
Matrimonium aliud eſt ratum non conſummatum, aliud ratum & conſummatum. t. 2. 445
Matrimonium clandeſtinum quid ſit. t. 2. 491
Matrimonia an valida & licita ſint cum hæreticis. t. 2. 487
Matrimonium utrum contrahi poſſit nullo caſu ſine præviis proclamationibus, & non obtenta ab Epiſcopo diſpenſatione. t. 2. 471
Matrimonium an irritum ſit, defectu proclamationum. t. 2. 470
Matrimonium differre in plures menſes, factis proclamationibus; an liberum ſit. t. 2. 471
Matrimonia a filiis familias invitis aut inſciis parentibus an ſint illicita & irrita, quo jure. t. 2. 491. 492. Cauſæ cur Tridentini P. P. matrimonia filiorum familias irrita non declararunt. t. 2. 494. An in Gallia talia *Matrimonia* ſint irrita & qua ratione. t. 2. 494
Matrimonii impedimenta impedientia quæ ſint. t. 2. 495
Matrimonium in lege Evangelica omnes veri Sacramenti conditiones habet. t. 2. 98
Matrimonium eſt vere Sacramentum. t. 2. 503 504. Sacramenti *Matrimonii* miniſter legitimus, & neceſſarius qui ſit. t. 2. 504 506
Matrimonium dupliciter conſiderari poteſt. t. 2. 509 Materia *Matrimonii* & ejus forma quæ ſit. t. 2. 510 511 Sacramenti *Matrimonii* effectus qui. t. 2. 511
Matrimonii impedimenta quæ ſint. t. 2. 472 474 475. In impedimentis ponendis quid natura, quid lex civilis, quid Eccleſia valeat. t. 2. 472 Conſanguinitas in quolibet gradu, recte aſcendentium, & deſcendentium, jure naturali eſt impedimentum dirimens *Matrimonium*. t. 2. 483
Matrimonii Sacramentum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia. t. 2. 308. Ne adulterii quidem cauſa *Matrimonium* ratum & conſummatum abrumpi poteſt. t. 2. 446 Mala quæ ſequerentur ſi poſſet abrumpi *Matrimonium*. t. 2. 448 De indiſſolubilitate *Matrimonii* quæſtio quæ in Concilio Florentino cœpta eſt, tandem in Tridentino finita. t. 2. 451
Matrimonium etiam quo ad vinculum propter adulterium Græci & Orientales dirimunt. t. 2. 452
Matrimonium non eſt ratum ſine Sacramento baptiſmi. t. 2. 453
Matrimonii vinculum utrum nullo caſu, quoad vivunt conjuges, abrumpi poſſit. t. 2. 452
Matrimonium antequam ſit conſummatum, licet alteri conjugum altero inconſulto, ad religionem tranſire. t. 2. 459 460 In *Matrimonium* duplex vinculum conſiderandum. t. 2. 460
Matrimonium ratum quando poteſt dirimi. t. 2. 461
Matrimonium ratum non conſummatum ſequente voto an dirimi poſſit. t. 2. 462 Voto ſimplici, religionis amplectendæ obſtrictus, ſi poſtea contraxit *Matrimonium* ante ejus conſummationem profiteri vitam monaſticam tenetur. t. 2. 463 Quid ſi ſimpliciter caſtitatem voviſſet de amplectenda religione non cogitans. t. 2. 463
An per ſacri ordinis ſuſceptionem matrimonium

non conſummatum dirimi queat. t. 2. 465. Utrum per aliam quamlibet gravem cauſam *Matrimonium* ratum non conſummatum, ſaltem auctoritate pontificia ſolvi poſſit. t. 2. 465 Ad *Matrimonii* contractum quæ ſolemnitates requirantur. *ibid.*

Matrimonio ſponſalium præmittendorum, cauſæ. t. 2. 466

Matrimonii proclamationum origo & antiquitas. t. 2. 469 Bannorum ſive proclamationum ſcopus quis ſit. t. 2. 469 Si vagi homines *Matrimonio* jungi petant Parochi quid agere teneantur. *ibid.*

Matrimonii impedimenta tenentur fideles revelare. t. 2. 469 Et ſi juridice nequeunt probari, an ſint revelanda. *ibid.*

Melchior Canus, quoad baptiſmi formam in primordiis Eccleſiæ, quid ſentiat. t. 1. 283 Item de Nicolai I. reſponſione. t. 1. 280

Mediolanenſis Eccleſiæ mos quondam peculiaris. t. 1. 223

Meletius Piga Patriarcha Alexandrinus, catholicæ de virtute Sacramentorum doctrinæ contra Lutheranos & Calviniſtas defenſor. t. 1. 12

Meſſaliani baptiſmum inutilem affirmabant, & quare. t. 1. 154

Methodius Tyri Epiſcopus, quo ſenſu dixerit, virtute baptiſmi peccata penitus non deleri. t. 1. 159

Metus ſervilis inter illos gradus annumeratur, quibus ad pœnitentiæ homo conſcendit. t. 2. 20

Metropolitani qui ſint, & eorum jura. t. 2. 393

Miniſtri Eccleſiaſticarum functionum quomodo creverunt in Eccleſia. t. 1. 481

Miniſtri enormiter peccant quando pro graviſſimis quibuſque ſceleribus leviſſimas ſatisfactiones indulgentiæ prætextu imponunt. t. 2. 146

Miniſter extremæ unctionis quis eſſe debeat. t. 2. 218

Miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter ex D. Thoma operantur in Sacramentis. t. 2. 272

Miniſtrorum improbitas & infidelitas Sacramentorum virtuti non nocet. t. 2. 272

Miniſtrorum ornatus convenientiſſimus ſemper fuit in ſacris agendis. t. 1. 533

Miniſtri materias & formas Sacramentorum mutantes graviſſime peccant. t. 1. 94

Miniſter Sacramentorum ordinarius, ſolus homo viator, non omnis. t. 1. 63 Poteſt quis eſſe vere Chriſti *Miniſter*, etiamſi illegitime ſit *Miniſter*. t. 1. 79

Miniſter non ideo dat alteri characterem vel gratiam, quia habet ipſe, ſed quia confert Sacramenta ad hos producendos effectus divinitus inſtituta. t. 1. 84 Etſi poteſt injuſtus miniſter baptizare, non poteſt tamen in regnum Cœlorum injuſtus intrare t. 1. 95 Habita ratione Sacramentorum, æquale eſt, ſive a bono, ſive a malo *Miniſtro* recipiantur, ſecundum quid, a bono quam a malo recipere, melius. t. 1. 95. 96

A *Miniſtro* tolerato, quantumvis malo, imo etiam ſit ab Eccleſia præciſus, in neceſſitate, modo abſit periculum ſcandali, licet Sacramenta petere & recipere. t. 1. 96 Graviſſime peccant *Miniſtri* cum conſcientia peccati mortalis Sacramenta conficientes. t. 1. 96. 97

Miniſter id omne adimplens exterius quod eſt divinitus imperatum, ſi contrariam intus gerat voluntatem, computatur quidem ille cum diabolo, ſed non continuo donum Chriſti contaminatur. t. 1. 103. 104. 114

Miniſter confirmationis ordinarius apud Latinos Epiſcopus: extraordinarius ſimplex ſacerdos. t. 1. 331 Apud Græcos & Orientales a ſimplicibus presbyteris vulgo confirmatio, antiqua Eccleſiæ conceſſione, confertur; ita tamen ut ejuſdem miniſterium ordinarium Epiſcopis integrum illibatumque ſervetur. t. 1. 336 Presbyteri, quod poſſint ad *Miniſterium* confirmandi aſſumi, ex ordine ipſo ſacerdotali habent. t. 1. 340

Miniſterium confirmandi ſimplicibus presbyteris, Epiſcopus quilibet non poteſt in ſua Diœceſi committere: cum ſoli Pontifici Maximo jus illud antiquiſſima conſuetudine reſervetur. t. 1. 341 Simplices presbyteri confirmandi *Miniſterium*, contra Eccleſiæ, aut ſummi Pontificis indulgentiam uſurpantes, graviſſime plectendi pro merito: ipſum tamen videretur approbandum impiis eorum manibus datum Chriſti Sacramentum. t. 1. 340

Minorum ordinum conferendorum miniſter quis eſſe debeat. t. 2. 332 Inter *Minores* ordines quanti temporis interſtitia obſervanda ſint. t. 2. 332

Minorum ordinum exercitium uſumque reſtitui, Eccleſiæ in votis maxime habet. t. 2. 333

Miracula priſcis temporibus ad fidem convalidandam fuerunt neceſſaria. t. 2. 189

Miſſa quid ſit. t. 1. 500

Miſſæ vox ubi deſumpta. t. 1. 478

Miſſa ſacerdotis boni, an valeat plus quam mali. t. 1. 494. 498

Miſſarum diverſitas inducta fuit ex majori, vel minori offerendi ſolemnitate. t. 1. 500

Miſſæ ſolitariæ quæ ſint, quibus ex indulgentia commiſſæ, & quare prohibitæ. t. 1. 482

Miſſæ cur de tempore, & de ſanctis ſunt dictæ. t. 1. 498

Miſſæ ſanctorum antiquitas. *ibid.*

Miſſæ votivæ. *ibid.*

Miſſæ publicæ, ſolemnes, privatæ & ſolitariæ quæ ſint. t. 1. 500

Miſſa ſicca, quæ ſit, & cur dicta. 501

Miſſæ biſaciatæ & triſaciatæ. *ibid.*

Miſſæ privatæ licitæ, ac legitimæ ſunt. *ibid.* Non ſatisfacit præcepto audiendæ *Miſſæ*, qui cum affectu peccati mortalis ſacrificio intereſt. t. 1. 509. Peccator in tali ſtatu quomodo ſe gerere debeat. t. 1. 510.

Miſſæ ſtipendium ſive honorarium quid ſit. *ibid.* Unde originem habeat. *ibid.* Quo jure nitatur *Miſſarum* ſtipendium, & quomodo introducta fuit oblatio pecuniæ ante vel poſt ſacrificium. *ibid.* Non poteſt ſacerdos qui accepit *Miſſam* celebrandam cum certa eleemoſyna, parte eleemoſynæ ſibi retenta, alteri celebrandam committere. t. 1. 512

Miſſæ nocturnæ quando habebantur. t. 1. 520

Miſſæ veſpertinæ partim deſuetudine, partim auctoritate Eccleſiæ, penitus abrogatæ ſunt. t. 1. 520 Etiamnum in Eccleſia S. Andreæ Vercellenſis canonicorum Lateranenſium in vigilia Nativitatis Domini ad ſolis occaſum *Miſſa* ſolemniter canitur. t. 1. 520

Miſſæ ſive Liturgiæ partes quæ. t. 1. 525 Catechumenorum *Miſſa* in quo conſiſtat. *ibid.* Fidelium *Miſſa* quid contineat. *ibid.* Ad *Miſſæ* ſive ſacrificii eſſentiam, quæ pertineant. t. 1. 525

Miſſionariroum quorumdam apud Sinenſes crudelis indulgentia, obvios quoſque, vix explorata eorum voluntate, baptizantium, ab illuſtriſſimis Epiſcopis Heliopolitano, & Beritenſi merito repreſſa. t. 1. 199

Miſſionarii ſocietatis Jeſu apud Sinenſes ſolemne, catechumenis ſuis prophana, & idolis conſecrata nomina dare. t. 1. 220

Monachi veteres non niſi die Dominico, & in aliquibus ſolemnitatibus ſacrificium Euchariſticum offerebant. t. 1. 479

Moniales cur ad recitationem divini officii teneantur. t. 2. 341

Monogamia, teſte D. Auguſtino, Romani ſic coluerunt, ut numquam ſibi uxorum pluralitatem permiſerint. t. 2. 430

Montaniſtæ, qui ſint. t. 1. 481

Montaniſtæ non negabant pœnitentiam eſſe Sacramentum, ſed ejus virtutem ad omnia peccata extendere detrectabant. t. 2. 23

Mors Chriſti fuit vere holocauſtum, hoſtia pacifica pro peccato, & ſacrificium. t. 1. 453

Morum probitas neceſſario perquirenda in iis qui Clericali militiæ nomen dant. t. 1. 308

Moyſes pro rebelli populo, apud Deum intercedens, Patrum memoriam interpoſuit. t. 1. 499

Mulier ſtatum ſubjectionis habet. t. 2. 294

Mulieres nulla ratione ordinari poſſunt. t.2.293
Mulieres nequeunt ſacris Altaribus miniſtrare t.1.483

N

N*Atalis* Alexandri explieatio in D. Thomam, quo ad baptiſmi formam in primordiis Eccleſiæ. t.1.283
Neceſſarium aliquid eſſe, quot modis contingat. t.2.11.12
Neceſſitas: confirmatio non eſt neceſſitate medii neceſſaria ad ſalutem. t.1. 342 Adultis omnibus vel in re, vel in voto, ex præcepto divino & Eccleſiaſtico neceſſaria. t.1. 342 Ad habendum confirmationis characterem, Sacramentum ipſum abſolute neceſſitate medii neceſſarium. t.1. 343 Ad gratiam confirmationis habendam, Sacramentum ipſum eſt medium ordinarium a Deo diſpoſitum, cujus defectus non aliter quam ejus voto ſuppleri poteſt. t.1. 343
Nectarius Patriarcha Conſtantinopolitanus abſtulit ſacerdotem pœnitentiarium, qui publicas fidelium confeſſiones excipiebat; & cur. t.2. 129. 145
Nicodemus, Chriſti de baptiſmo oraculum non intelligens, merito reprehenſus. t.1. 131.135
Nicolaus I. Pontifex M. valere baptiſmum in ſolius Chriſti nomine datum, ut Doctor particularis perperam ſenſit. t.1. 146
Nicolaus I. P. M. probat baptiſma a Judæo vel Pagano ritu Evangelico datum. t.1.106
Nicolaus I. ad Bulgarorum conſulta reſpondens, non definivit quæſtionem de fide, ſed tamquam Doctor particularis, ſuam opinionem expoſuit. t.1.282
Nomen idem ac poteſtas. t.1.233 Epiſcopi *Nomen* priſcis temporibus erat commune etiam ſolis presbyteris. t.2.378, 379
Nominis in baptiſmo imponendi, quæ cauſa. t.1.237. 271 Ritus ille quam antiquus. *ibid.*
Nomine non quodvis indifferenter imponi debet. t.1.219.220
Novatiani Antipapæ ordinatio ab Epiſcopis temulentis facta, futilis & irrita. t.1.98.99
Novatiani rebaptizabant quos ex noſtris ſeducebant. t.1.92
Novatianos non eſſe rebaptizandos quare ab Eccleſia decretum. t.1.144
Novatiani confirmationem eſſe Sacramentum non negabant. t.1.286
Novatianorum ſchiſmate conflato, ſatisfactiones publicæ in quatuor gradus ab Eccleſia pœnitentibus fuerunt diſtributæ. t.2.144
Novatianorum hæreſis de Sacramento Pœnitentiæ. t.2.23
Nupliæ ab ipſo mundi exordio divinitus inſtitutæ fuerunt. 2.413 Parentum conſenſus utrum ſit *Nuptiis* neceſſario præmittendus. t.2.491
Nuptias iterari quamvis perſuaſum ſit ſine crimine poſſe; tamen canonica pœnitentia plectendos iterantes, olim a patribus judicatum eſt. t.2.308
Nuptias duplicans, vel eum vidua matrimonium contrahens, an pro bigamo, & irregulari habendus ſit. t.2.310
Nuptiæ in lege Moſaica fuerunt confirmatæ, & in lege gratiæ novo decreto ſancitæ. t.2.414
Nuptiæ repetitæ, improprio quodam & hiperbolico ſenſu, fornicationis nomine, cur a Sanctis Patribus notatæ fuerint. t.2.442. Quæ cauſa fuit Neocæſarienſibus patribus prohibendi, ne ſacerdotes ſecundis *Nuptiis* intereſſent. t.2.511

O

O*Blatio* ſignificat hebraice ſacrificium externum. t.1.469
Officii divini recitandi obligatio quando cœpit; & ubi fundatur. t.2.341
Offitarum hæreſis, quæ. t.1.481
Oleum confirmationis, olivarum eſſe debet. t.1.318
Oleum tantum Olivarum poteſt eſſe materia remota Sacramenti extremæ unctionis. t.2.203 Etiam ſi non eſſet benedictum, ſua Sacramentis divinis conſtaret eſſentialis integritas. t.2. 204 Ejuſdem benedictio eſt ritus ſacer, & primæva antiquitate venerabilis, ſed acceſſorius tamen, nec eſſentiam Sacramenti conſtituens. t.2. 205 Cur oporteat eſſe benedictum, & a quo debeat fieri talis benedictio. t.2. 205 In Græca & Orientali Eccleſia a ſimplicibus presbyteris, more antiquiſſimo benedicitur. t.2.9.205 Nec eorum a Latinis diſcrepantia habet aliquid fidei contrarium. *ibid.*
Opinio. De *opinione*, perfectam contritionem exigente, quale debeat eſſe judicium. t.2. 57
Opinio de ſola attritione in Sacramento pœnitentiæ habenda abſque ullo Dei amore, quo tempore pervaſerit. t.2.71
Opinio de ſufficientia timoris ſervilis, nec valde antiqua eſt, nec valde communis. t.2. 75.79 Probabilis tantum eſt, non vero certa. t.2.79.100 Quo ſenſu accipienda. t.2.76
Opus miniſtri ab opere Sacramenti diſtinguendum eſt. t.2.276
Opus operatum quid ſit. t.1.34 Primus forte hanc vocem Innocentius III. uſurpavit. t.1. 36 Rem ea voce ſignificatam ſemper Eccleſia tenuit. *ibid.*
Opus operatum, diſpoſitiones, Sacramentis præmittendas, non excludit. *ibid.*
Opus inter Chriſti, & opus miniſtri magnum diſcrimen ponendum. t.1.78.79
Oratio, quæ fit in miſſa, quot modis poſſit conſiderari. t.1.494 ſpeciales *Orationes* uni perſonæ applicatæ, plus ei proſunt, quam communes. t.1.495
Oratio pro una ſpeciali perſona applicata, plus prodeſt eidem, quam generalis. t.1. 512
Oratorium unde dictum. t.1.516
Ordo, qui proprie dicitur. t.2.247
Ordo utrum vere & proprie dictum ſit Sacramentum. t.2.236 Ejus definitio. t.2.237 Tres conditiones importat. t.2.237.238 In nova lege verum ſacrificium eſt t.2.238 In Eccleſia Latina ſeptem antiquitus fuerunt *ordines*. t.2.241.245
Ordo cur præcipue ſit inſtitutus. t.2.291.292
Ordo quot modis poſſit ſpectari. t.2.383
Ordines Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ſunt tres. t.2.387
Ordines regulares eut, & quandonam a Sede Apoſtolia approbari cœperunt. t.2.463
Ordinis poteſtas dupliciter conſideranda eſt. t.2. 242 A Græcis & Orientalibus quatuor tantum *Ordines* obſervantur. t.2. 245 Multiplicato populo fideli, *Ordines* augere potuit Eccleſia. t.2.252
In *Ordinibus* conferendis apud Latinos & Græcos, quæ forma ſervetur. t.2.255
Ordines Diaconatu inferiores in radice ſpectati, a Chriſto Domino immediate ſanciti ſunt. t.2.258
Sacræ *Ordinationis* miniſtri ordinarii ſunt ſoli Epiſcopi. Non a quolibet Epiſcopo licet Catholico, ſed a proprio tantum, *ordinatio* legitime recipienda eſt. t.2.266. nomine proprii Epiſcopi, quis intelligatur. t.2. 267 Illegitimus *Ordinationis* miniſter quis ſit. t.2. 268 Ejus ordinatio an ſit valida. t.2. 271 De *Ordinatione* ab hæreticis facta. t.2.272. 275.285.293 An *Ordinatio* a ſchiſmaticis, depoſitis & excommunicatis accepta, valida ſit. t.2.273.278.285 Quid de intruſis & ſimoniacis. t.2.265
Ordinatione cæremoniali, & reconciliatoria non Sacramentali, *Ordinati* ab hæreticis, Concilium Nicænum intellexit, ad Eccleſiam revertentes, iterum ordinari. t.2.275 In *Ordinatione* tria ſunt diſtinguenda. t.2.292
Ordinati per ſaltum cur non reordinentur. t.2. 307 ſchiſmaticorum *Ordinationes*, non quantum ad ſubſtantiam, ſeu characterem, irritæ declaratæ fuerunt; ſed ſolum quo ad executionem, honorem, & privilegia. t.2.278 Per ſacram *Ordinationem* gratia ſanctificans confertur. t.2.287.291
Ordinationis Impedimenta quæ ſint. t.2.298 Eccleſiæ praxis & diſciplina varia in impedimentis po-

nendis. 289 Minorum *Ordinum* nomen. t. 2. 329 In Latina Eccleſia numerus & antiquitas. *ibid.* Inter majores & ſacros *Ordines*, a minoribus, & non ſacris, quæ differentia. t. 2. 335
Minores Ordines an Sacramenta dici poſſint. t. 2. 330.
Oriens: in toto Oriente ne una quidem Eccleſia aſſignari poteſt, quæ ſermone vernaculo ad Liturgiam & Sacramenta utatur. t. 1. 127
Orientales non omnes fermentatum panem adhibent pro Euchariſtia conficienda. t. 1. 355
Orientales, in pœnitentiis imponendis, Latinis ſunt ſeveriores. t. 2. 152
Origenes, Baptiſma legitimum ſine invocatione Trinitatis non haberi, nec Apoſtolorum ætate fuiſſe habitum, definivit. t. 1. 248. 267
Origenes de baptiſmo plura. t. 1. 240
P. Orſii de baptiſmo aberratio. t. 1. 229. 270
P. Orſii hallucinatio, diſcrimen ſtatuentis inter Judæos ac Gentiles. t. 1. 231. Ejuſdem ſententia merito propulſata. t. 1. 232 Ejus opinio ubi fundata. t. 1. 235
P. Orſii præſidentia in jactando S. Auguſtinum velut ſuæ opinionis anteſignanum. t. 1. 244
P. Orſii ſiniſtra interpretatio Epiſtolæ Cypriani ad Jubajanum. t. 1. 249. Quomodo ab ipſo intellecta. *ibid.*
P. Orſii contradictio. t. 1. 256
P. Orſii deflexio a D. Baſilii mente. t. 1. 260 Ejus opinio quantum ab omni probatione ſit deſerta. t. 1. 267 Ejus pugnatio contra D. Cyprianum & Thomam. t. 1. 269
P. Orſii induſtria in trahendis ſumma oſtentatione ad ſuæ cauſæ commodum, quæ a P. P. ſubobſcure vel oſcitanter dicta fuere. t. 1. 278
Oſtiariatus quid ſit. t. 1. 319
Oſtiarii cur ſic dicti. t. 1. 480
Oſtiariatus, exorciſtatus, & acolythatus, nec olim, nec modo habet Græca Eccleſia. t. 2. 250
Oſtiariatus materia, quæ ſit. t. 2. 255

P

P*Aganus* in aqua virtutem tangendi corpus agnoſcit, cor abluendi nullam agnoſcit. t. 1. 105
Pallavicinus (Cardinalis) Catharini ſententiam non fuiſſe a Concilio Tridentino rejectam agnoſcit. t. 1. 249. 255
Panis conſecrandi neceſſaria forma, quæ ſit. t. 1. 370
S. Paraſceves die cur non celebratur Euchariſticum ſacrificium. t. 1. 479
Parœcias proprias tenentur frequentare fideles. t. 1. 508 Et qui ſint excuſati. *ibid.* Frequentandæ ſunt propriæ *Parœciæ* propter graviſſimas cauſas. t. 1. 509
Parœciarum origo & antiquitas. t. 2. 370. 371
Parkerus (Matthæus,) tum alias ob cauſas tum quia in Taberna quadam Londinenſi furtim ordinatus, verus non fuit Epiſcopus. t. 1. 99
Parochi diebus Dominicis, & feſtivis, nequeunt licite ſtipendia miſſarum a perſonis privatis recipere, ſed tenentur pro ſuis parochianis ſacrificium offerre. t. 1. 513
Parochorum dependentia ab Epiſcopis, quæ eſſe debeat. t. 2. 372 Proprium *Parochum* & Templum curiale contemnere qui cenſeodi ſint. t. 1. 503
Parochi quid agere debeant ſi vagi homines matrimonio jungi petant. t. 2. 476 In Paſchate confeſſio an ſit facienda proprio *Parocho*. t. 2. 178
Poteſtatem juriſdictionis quam *Parochi* exercent, ab ipſo Chriſto Domino immediate acceperunt. t. 2. 371. 373
Parmenianus Donatiſtarum profeſſor volebat ſacrificii & orationis efficaciam tantum a ſanctitate miniſtrorum dependere. t. 1. 476
Parvuli actu credere non valentes, percepto baptiſmo, vere fideles ſunt, & dicuntur. t. 1. 130. 164. 165. 187. 191
In *Parvulis*, fides, ſpes, caritas, qualitates ſopitæ, ac quieſcentes. t. 1. 165
Parvulis valide baptiſma datur. t. 1. 190 ut *Parvulis* fides aliena proſit, non parentum offerentiumque voluntas, ſed Spiritus S. ineffabiliter operatur. t. 1. 192
Parvulis hæc una præparatio ſufficit, quod ſcilicet non opponant obicem contrariæ volontatis. t. 1. 193. 198
Parvulos infidelium non licet invitis parentibus baptizare. t. 1. 194 Generalis hæc regula, exceptiones aliquas habet. t. 1. 196
Paſcha antiquum, ritus erat auguſtiſſimus religionis Judaicæ, in perennæ monumentum liberationis Hebræorum ab Ægyptiaca ſervitute, divinitus inſtitutus. t. 1. 382
Paſchatis nomine quid ſignificetur. *ibid.* Utrum Chriſtus poſtremum *Paſcha*, eadem qua cæteri Judæi die, fecerit. t. 1. 389
Paſchali tempore uſus panis fermentati Judæis lege ſolemni fuit prohibitus. t. 1. 352
Paſtoris officium. t. 1. 137. 138
Patres (SS.) magis erant de Sacramentis occultandis ſolliciti, quam de quærendis vocibus ad eorum naturam explicandam idoneis. t. 1. 5 Sanctos Patres tam ſibi eſſe contrarios, quam præſentis temporis Eccleſiam unde receſſerunt, fateri tenentur Lutherani, & Calviniſtæ. t. 1. 11
Sanctorum Patrum effatum commune eſt, Sacramenta ex latere Chriſti fluxiſſe. t. 1. 26
Patres ſeptenarium Sacramentorum numerum unanimiter agnoverunt. t. 1. 27. Non de unoquolibet *Patre*, ſed de univerſalis Eccleſiæ definitione, veritatis documenta ſumenda ſunt. t. 1. 28
Patrum aliquorum ſilentium, aliorum aperte clamantium vocem, non poteſt obruere. t. 1. 28
Patrum verba ſi quando videantur aſperiora, tum ex ſcriptorum coætaneorum, tum ex univerſalis Eccleſiæ ſenſu emolliendа. t. 1. 30
Patres in Sacramentis non agnoviſſe veram gratiæ conferendæ virtutem, hæreticorum mendacium eſt. t. 1. 37
Patres imperitiæ accuſant, & hæreticorum cauſam adjuvant, qui negant pro phyſica Sacramentorum cauſalitate eos pugnaviſſe. t. 1. 42. 43
Patres, non omnia eorum ſcripta ad nos pervenerunt. t. 1. 299. 300
Patrum ſcriptis traditio Apoſtolica abſolute non indiget. t. 1. 299. 300 Confirmationis veritatem *Patrum* perſpecta traditio adſtruit. t. 1. 293
Patres Tridentini voces innuentes, attritionem concipi ſolo gehennæ metu, aut ſola turpitudinis peccati conſideratione, a decreto quod paraverant expunxerunt. t. 2. 100. *Patres*, V. *Tridentini*.
De tribus pœnitentiæ partibus præclara extant Sanctorum *Patrum* documenta. t. 2. 43
Sancti Patres contra novos hæreticos clariſſime ſentiunt, pœnitentiam eſſe Sacramentum a baptiſmo diverſum. t. 2. 28
Patres ad adſtruendam trium perſonarum divinitatem, ſubſtantialitatem verbis Evangelicis feliciſſime uſi ſunt. t. 1. 237
Sancti Patres characterem velut proprium Sacræ ordinationis effectum agnoverunt. t. 2. 293 Sacramentum Pœnitentiæ manuum impoſitio interdum a *Patribus* appellatum. t. 2. 46
Patriarcharum dignitas. t. 2. 393
Patriarchæ numero quinario concluduntur, etſi hoc nomen, honoris cauſa, aliis Epiſcopis ſit attributum, tamen acquiſito nomine, nil plus auctoritatis ſuot conſecuti. *ibid.* *Patrini*, Vide *Suſceptores*.
S. Paulus Timotheum non ex neceſſitate, ſed ex œconomia circumcidit. t. 1. 184
Paulianiſtas iterum eſſe tingendos, a Concilio Nicæno cur ſtatutum. t. 1. 144
Peccatum poteſt a Deo condonari, ſimulque ſolvi pœnæ æternæ reatu, manente debito pœnæ temporalis. t. 2. 134 Ex ſacra ſcriptura ad oculum exempla permulta. t. 2. 135
Peccata occulta quamquam aliquando in uſu fuerit publice confiteri; nullum tamen ea de re divinum præceptum, neque ſcriptura, aut traditio extat. t. 2. 131
Peccata dubia, ſunt in confeſſione aperienda, & cur. t. 2. 128

Peccata remiſſa quoad culpam, & quo ad reatum, juxta Magiſtri ſententiarum doctrinam, quomodo intelligantur. t. 2. 46
In *Peccato* triplex turpitudo notanda. t. 2. 71. Interna *peccandi* voluntas non poteſt ſolo gehennæ timore depelli & cur. t. 2. 77
Peccatum in Spiritum Sanctum quomodo intelligatur eſſe irremiſſibile. t. 2. 37. 42
Peccatores publici ad publicam pœnitentiam & confeſſionem adigi poſſunt. t. 2. 131 Nullum prorſus *Peccatum* eſt, quod Sacramento pœnitentiæ expiari nequeat. t. 2. 34 Ex veterum Monachorum inſtituto, monachi ſua *peccata* quamvis occulta, palam in publico fratrum Conventu exponere jubebantur. t. 2. 232
Pelagius S. P. immerſionem baptiſmo abſolute neceſſariam non definivit. t. 1. 141
Pelagiani non baptizatis parvulis vitam æternam pollicebantur. t. 1. 154. 152. 185
Pelagiani, & Semipelagiani contendebant, pœnitentibus veniam non dari ſecundum gratiam, & miſericordiam Dei; ſecundum meritum, & laborem eorum, qui per pœnitentiam miſericordia digni forent. t. 2. 19
Pelagianorum hæreſis circa nuptias. t. 2. 419
Pepuziani qui ſint. t. 1. 481
Percuſſio levis in maxilla, confirmati percuſſio, item, pax ab Epiſcopo data, quid ſignificet. t. 2. 358. 359
Petilianus Donatiſta, Joannis & Chriſti eumdem fuiſſe baptiſmum, neſciens quid loqueretur commentus eſt. t. 2. 160
Philoponus (Joannes) Tritheitarum hæreſis propugnator, a *Jacobitis* ſolemniter excommunicatus. t. 1. 154
Photio non in omnibus fides neganda. t. 2. 348
Pius V. S. P. vanum quorumdam in Gallia de baptiſmo a Calvinianis dato ſcrupulum, Apoſtolica auctoritate compeſcuit. t. 1. 103. 104
S. *Pius* V. P. M. erroneam Cajetani opinionem ab ejus commentariis expungi juſſit. t. 2. 186
Plebs: differentiam inter ordinem & plebem, non ſolum Eccleſiæ auctoritas, ſed Deus ipſe (ex Tertulliano) conſtituit. t. 1. 67
Plenarium concilium, in quo controverſiam de baptiſmo hæreticorum definitam fuiſſe S. Auguſtinus ſæpe affirmat, Arelatenſe aut Nicænum fuit. t. 1. 91. Non ſtatim poſt *plenarium* concilium ab omnibus veritas eſt ſuſcepta. t. 1. 91
Pœna omnis pro peccato debita non ſemper in hac vita remittitur. t. 1. 487
Pœnam æternam cum temporali commutat Deus, vel in hac vita congruis ſatisfactionibus, vel in altera pœnis Purgatorii. t. 1. 488
Pœnitentiæ nomen quid. t. 2. 27. Quot modis accipiatur. ibid.
Pœnitentia tres conditiones importat. ibid. Eſt virtus per ſe infuſa. t. 2. 2. Ejus diviſio multiplex. t. 2. 4
Pœnitentia quæ & qualis ſit virtus. ibid.
Pœnitentia habet veri ſacrificii rationem. t. 2. 6 ex ipſa definitione virtutis, quid ſit. t. 2. 6. 7. Inter *Pœnitentiam* & cæteras virtutes diſcrimen. t. 2. 7. 10. quamquam Gentiles ſpecialem in virtutum numero *Pœnitentiæ* locum non dederint, tamen velut bonam, & laudabilem commendarunt. t. 2. 8
Pœnitentiæ objectum quodnam ſit. t. 2. 10. 11
Pœnitentia utrum & quomodo ſit homini neceſſaria. t. 2. 11 Neceſſitate præcepti divini, & neceſſitate medii homini lapſo *Pœnitentiam* eſſe neceſſariam, ſcripturis, Sanctis Patribus, & theologica ratione clariſſime oſtenditur. t. 2. 12. 13 Non tam ex divina inſtitutione quam ex natura ſua, *pœnitentia* eſt medium neceſſarium ad ſalutem. t. 2. 14 Nemo poteſt Deum diligere, niſi eum vitæ male actæ *pœnituerit*. t. 2. 16 Ad *Pœnitentiæ* virtutem quibus gradibus perveniatur. ibid. Sacramenti *Pœnitentiæ* exiſtentia, & veritas. t. 2. 23. 25. Cur inſtitutum fuit hoc Sacramentum. ibid.
Pœnitentiæ Sacramentum, ante ſæculum decimum ſextum, a nemine chriſtiano negatum fuit. t. 2. 23 De Sacramento *Pœnitentiæ* ſilentio, primo, & ſecundo ſæculo multiplex cauſa. t. 2. 31 Quo tempore fuit a Chriſto Domino inſtitutum. t. 2. 32 Sacramenti *Pœnitentiæ* materia. t. 2. 33 Alia eſt eſſentialis, alia acceſſoria & mere cæremonialis. t. 2. 46 Hujus Sacramenti forma. t. 2. 46
Pœnitentia publica majori ex parte quando ceſſavit. t. 2. 120
Pœnitentiæ antiquitas, ubi clare innuatur. t. 2. 122
Ad *Pœnitentis* humiliationem, aliorum exemplum, & Eccleſiæ ædificationem, fieri poteſt publica confeſſio; etiamſi ſi mandatum hujus rei nullum divinum exiſtet. t. 2. 121
Pœnitentiæ publicæ diſciplina in Orienteſ, & Occidente, quando abrogationem accepit. t. 2. 145 Quænam peccata fuerunt olim publicæ *Pœnitentiæ* obnoxia. t. 2. 153 Tanti rigoris quæ cauſa fuit. ibid. Publicæ *Pœnitentiæ* etiamnum, quando ſunt imponendæ. t. 2. 132 Etſi quis recuſet. ibid.
Pœnitens cui attenta criminis gravitate ſatisfactio levior impoſita fuerit, quid agere debeat. t. 2. 154
Pœnitentes in duplici ordine ſunt conſiderandi. t. 2. 158
Pœnitentia cur iteretur, baptiſmus vero non. t. 2. 177 Vera *Pœnitentia* quot modis accipienda. t. 2. 183. 185
Pœnitens an ſtatim ac peccata ſua declaraverit, reconciliationis beneficio ſit donandus. t. 1. 180 Quinam ſint illi gradus per quos ad *Pœnitentiæ* virtutem homo lapſus conſcendit. t. 2. 16. 20. 21
Pœnitente volente ſigillum confeſſionis abrumpere licet. t. 2. 133
Polygamia duplex eſt. t. 2. 429
Polygamiæ origo, & progreſſus. t. 2. 429. 430
Polygamia ſimultanea jure naturali & divino illicita eſt. t. 2. 430. 431 Deus tamen peculiari diſpenſatione Abrahæ, ejus filiis, ac nepotibus, illam conceſſit. t. 2. 435. 436 Geminam diſpenſandi cauſam ſancti Doctores inſinuant. t. 2. 436. 437
Polygamia ſucceſſiva nil habet juri divino, aut matrimonii naturæ contrarium. t. 2. 440
Pontifex: ſummi *Pontificis* authoritas in Indulgentiis elargiendis. t. 2. 168 Summus
Pontifex in univerſa Eccleſia, non ab hominibus, ſed jure divino primatum habet. t. 2. 393. 394 Cur a *Pontificibus* maximis ſtatutum fuit, Epiſcopos beneficii illos eſſe, in cujus diœceſi Clericus beneficium poſſideret. t. 2. 210
Potentiæ Dei nil detrahit, qui ſentit eum, uti Sacramentis tamquam phyſicis inſtrumentis. t. 1. 44
Potens majus, an poſſit minus. t. 2. 260
Poteſtas alia eſt ordinis, alia juriſdictionis. t. 2. 176 Quando cœpit eſſe diſtincta. t. 2. 177
Poteſtatem juriſdictionis quam Parochi exercent, ab ipſo Chriſto Domino immediate acceperunt. t. 2. 371. 376
Preces Sacramentales & conſecratoriæ ſine interna miniſtrorum intentione obtinent ſuos effectus. t. 1. 115
Preces pro defunctis in Eccleſia, Apoſtolorum ætate ſuum exordium habuerunt. t. 1. 487
Presbyteratus nomen & officium. t. 2. 359. 360
Presbyterorum excellentia. t. 2. 366
Presbyteratus verum eſt legis Evangelicæ Sacramentum. t. 2. 366
Presbyteratus conferendi ritus qui. t. 2. 361 Ejus materia & forma. 361. 362
Presbyteratus ritus eſſentialis in ſecunda manuum impoſitione conſiſtit, quæ adjunctam habet Orationem Epiſcopi, porrectioque inſtrumentorum nil facit. t. 2. 362 Quæ virtutes in *Presbytero* deſiderentur. t. 2. 367
Presbyterorum diverſi gradus. t. 2. 369

Presbyteri pœnitentiarii munus. t. 2. 369

Presbyteri Theologi officium. t. 2. *ibid.*

In *Presbiteratu* duo ſunt attendenda. t. 2. 384

Etiam ſolis *Presbyteris* nomen Epiſcopi priſcis temporibus erat commune. t. 2. 378. 379

Simplex *Presbyter* non poteſt eſſe Miniſter extraordinarius presbyteratus. t. 2. 261. 263. An aliquo caſu tamen poſſit. t. 2. 264. Eccleſia autem ſic volente, poteſt eſſe minorum ordinum & Subdiaconatus Miniſter. t. 2. 265. 266

Primates qui ſint. t. 2. 393

Privilegium in ſolius Chriſti nomine baptizandi, numquam Apoſtolis conceſſum fuit. t. 2. 248

Proclamatio. Super proclamationibus diſpenſare ad quem pertineat. t. 2. 470. Quæ diſpenſandæ cauſæ legitimæ ſint. 471

Præſcritio quid ſit. t. 1. 22. 394

Præſcriptio ad repelleodos hæreticorum impetus ſola ſufficit. t. 1. 22

Præſcriptio validiſſimum contra hæreticos argumentum. t. 1. 156. 157. 191

Præſcriptionis argumentum, omnium longe facillimum. t. 1. 285

Profeſſionem Monaſticam numquam pro vero Sacramento Eccleſia habuit. t. 1. 31

Profetia celebris Malachiæ. *Profetiæ*, & oracula aliorum Profetarum de Euchariſtia. t. 1. 457

Propoſitiones excludeotes dilectionem Dei in attritione, damnatæ fuerunt a Clero Gallicano, & quo anno. t. 2. 81

Pſeudo-Epiſcopi qui ſint. t. 2. 260

Purgatorium exiſtere, ſic divina exigente juſtitia, perſpicuum eſt. t. 1. 487. Ex Matthæi Evangelio clare deſumitur. *ibid.*

Pytagoras circumciſus & quare. t. 1. 184

Q

Q*Uæſtorum* nomen a Concilio Tridentino abolitum. t. 2. 161. Qua occaſione cœperit Indulgentias publicaodi *Quæſtoribus* provincia demandari. t. 2. 161. Quæ cauſa fuit *Quæſtorum* officium abolendi. *ibid.*

R

R*Abbini*, ſæpius in uno eodemque homine iterari poſſe circumciſionem contendunt. t. 1. 172. 183.

Rabbini, in circumciſione diverſas cæremonias magna parte ſuperſtitioſas obſervant. t. 1. 183

Rabbini, Eliam Profetam circumciſionis adminiſtrationi adeſſe inviſibilem fabulantur. t. 1. 183

Rabbini veteres (ex Grotio) docent, Judæorum quotidianis epulis, tum præſertim in Cœna Paſcali, vinum aqua miſcuiſſe. t. 1. 169. V. *Circumciſio*.

Ratus quid ſit. t. 2. 490

Raptor an poſſit cum Virgine rapta inire matrimonium. t. 2. 490

Regnum. In Regno Valentiæ & aliis Hiſpaniæ locis in die commemorationis omnium Defunctorum, bis, terque celebrant ſacerdotes. t. 1. 478

Regni Dei, a regno Cœlorum, in Calvini capite nota diſtinctio. t. 1. 186

Regula fidei una eſt, ſola, immobilis, & irreformabilis. t. 1. 22

A *Regulis* ſuis hæreticis variant inter ſe, dum unuſquiſque ſuo arbitrio modulatur, quæ accepit. t. 1. *ibid.*

Regulæ non præjudicat, quod contra *Regulam* fit. t. 1. 216

Regulares ordines quando a Sede Apoſtolica cœperunt eſſe approbati, & cur. t. 2. 463

Regulares quo jure teneantur ad divini officii recitationem. t. 2. 341

Regulares an a proprio Epiſcopo non ſecus ac clerici ſæculares ordinari debeant. t. 2. 160. Et quis ſit proprius Epiſcopus. t. 2. 160. 165

Religio ubicumque eſt, Sacramenta eſſe oportet. t. 1. 20

Religionem Chriſtianam ita eſſe ſpiritualem, ut omne prorſus reſpuat exercitium corporale, abſurdiſſimum paradoxum. t. 1. 21

Religio vera, antiquior Idololatria. t. 1. 123

Reliquiæ martyrum cur adhibeantur in conſecratione altarium. t. 1. 519

Reſervatio. Caſuum reſervatio, quid utilitatis habeat. t. 2. 172

Reſidentiæ obligatio pro beneficiis ſimplicibus, quaodo deſiit. t. 2. 269

Reſurrectio ſpiritualis quotuplex ſit. t. 2. 59

Rituale Græcorum in Euchariſtia adoranda. t. 1. 414

Ex *Ritualibus* Græcorum, & Orientalium clariſſime innuitur neceſſitas Sacramenti Pœnitentiæ. t. 2. 122

Rituales libri, quos Oriens Occidenſque cuſtodit, ſeptem eſſe Sacramenta clamant. t. 1. 24

Ritus. Sacrificiorum *Ritus* in lege veteri qui. t. 1. 450

Ritus mutandi, quæ cauſa fuit Armenis & Maronitis. t. 1. 355

Ritus mutandi penes Eccleſiam ſumma auctoritas. t. 2. 222

Ritus Græcorum in abſolvendi Chriſti fidelibus ſervatus. t. 2. 47. 48

Ritus benedicendi oleum extremæ unctioois antiquiſſimus eſt, & ab Apoſtolorum exemplo magna probabilitate deſcendens. t. 2. 205

Ritus Græcorum inungendi pœnitentes, ſive infirmos, ſive bene valentes, numquam Eccleſia damnavit. t. 2. 226

Ritus io extrema unctione miniſtranda, qui eſſe debeat. t. 2. 235

Ritus primæ Tonſuræ. t. 2. 320. Presbyteratus conferendi *Ritus*, qui. t. 2. 361. Non omnis Presbyteratus conferendi ritus ex æquo ad ejus eſſentiam pertinet. *ibid.*

Ritus Epiſcopatus conferendi. t. 2. 373

Ritus & cæremoniæ in matrimonii Sacramento obſervari ſolitæ, quæ ſint apud Latinos & Græcos. t. 2. 513

Ritus Græcorum miniſtrandi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie. t. 1. 438

Ritus ſervandus in Eccleſia conſecranda. t. 1. 518

Ritus, in electione Pontificum, ſedendi in ſella Stercoraria, cur abrogatus fuit. t. 2. 298

Ritus non omnes, qui in Sacramentis obſervari ſolent, ad eorum eſſentiam pertinent. t. 1. 7.

Ritus qui eſſentiales ſint, qui acceſſorii, certiſſimum eſt ex antiquitate, perpetuitate, & conſenſione judicium. t. 1. 7. 124

Ritus acceſſorii non iidem ubique ſunt. t. 1. 125

Ritus alii ab Apoſtolis, alii progreſſu temporis ab Eccleſia inſtituti. t. 1. 124. 125

Rituum Sacrorum immutationem, aut prætermiſſionem, facile permittere non debet Eccleſia. t. 1. 128

Ritus mergendi numquam ad fidem pertinere putatus eſt. t. 1. 140

Ritus mergendi in Latina Eccleſia, abſque ſolemni, & univerſali Decreto, mutatus. t. 1. 140. 141.

Ritus ſemel & tertio mergendi, myſterii quid haberet. t. 1. 142

Quo *Ritu* olim Catechumeni reciperentur. t. 1. 197. 198

Ritus abrenunciationis, ab Apoſtolica traditione deſcendit. t. 1. 222

Romanus Pontifex antiquitus in die Apoſtolorum bis celebrare ſolebat. t. 1. 478

Romanorum Pontificum Decreta, de confirmatione a ſimplicibus Presbyteris non conferenda, ad ſolos Latinos ſpectant. t. 2. 339

Rubricæ Miſſalis Romani legis Eccleſiaſticæ vim

non

non habent. t. 1. 117. 118 Ex ſcholaſticorum opinionibus majori ex parte collectæ ſunt. t. 1. 118

Rubricarum non eſt major quam Breviarii & Miſſalis auctoritas. t. 1. 118

In *Rubricis* quædam habentur Theologorum judicio incerta, ac etiam falſa. t. 1. 118

Rubricæ Miſſalis Romani præcipiunt aquam debere apponi in conſecratione calicis, & cbr. t. 1. 360

Ruffino, Socrati, & aliis non eſt temere credendum, quod de baptiſmo ab Athanaſio puero dato, populares ſectando rumores, narrant. t. 1. 101

S

SAcer Ordo non ſemper fuit. t. 2. 336 Sæculo duodecimo, *Sacer Ordo* cœpit eſſe in Latina Eccleſia, impedimentum matrimonii. t. 2. 353

Sacerdos. An plus ne valeat ſacrificium a bono, quam a malo *Sacerdote* oblatum. t. 2. 502. 503

Sacerdos tot ſacrificia celebrare tenetur, quot oblata honoraria accipiendo celebraturum ſe promiſit. t. 1. 511

Sacerdos obligatus ad Miſſam celebrandam ratione Capellæ vel Beneficii, nequit eleemoſynam pro aliis Miſſis recipere, & utrique debito ſimul ſatisfacere. t. 1. 513

Sacerdos nequit pro Miſſis celebrandis de honorario accipiendo paciſci. t. 1. 513 In Regno Valentiæ & aliis Hiſpaniæ locis in die commemorationis omnium Defunctorum, bis terque celebrant *Sacerdotes*. t. 1. 478

Sacerdos ſatisfactionem ab altero Sacerdote impoſitam diſcrete & propter cauſam commutare poteſt. t. 2. 156

Sacerdos qui confeſſionem excepit, tenetur ad ſigillum jure divino, naturæ & Eccleſiaſtico. t. 2. 131

Sacerdos ſola confeſſione agnoſcens aliquem indignum eſſe Eccleſiaſtica dignitate, poteſt ei denegare ſuffragium, & electioni ejus reſiſtere. t. 2. 133

Sacerdos omnes hoſtias conſecrat, ſupra quas Ritum divinitus imperatum exterius ſerioque adimplet, quantumlibet contrariam gerat intus voluntatem. t. 1. 118

Dum *Sacerdotes* Aaronici ordinis in lege Veteri victimas mactabant, vero aliquo ſenſu ab ipſo populo offerebantur. t. 1. 479

Sacerdotum & Levitarum munia in lege Veteri quæ. t. 1. 480 Ad miniſterium *Sacerdotibus* exhibendum, certum eſt more antiquo non alios præter clericos fuiſſe admiſſos. t. 1. 482

Sacerdotum numero poſtea creſcente, toleravit Eccleſia Laicos vices implere miniſtrorum inferiorum. *ibid. Sacerdotes*. V. *Lutherus*.

Sacerdotii Origo. t. 2. 257

Sacerdotum Veſtis propria quæ. t. 2. 368

Sacerdotum dignitas quanta. t. 2. 367

Sacerdotium internum & ſpirituale fideli cuilibet convenit. t. 1. 65

Sacerdotium ſolum eſt Sacramentum, etſi ſeptem ſint ordines. t. 2. 252

Sacerdotium Melchiſedech fuit Aaronico excellentius. t. 1. 456

Sacramenti vox apud Græcos & Latinos, quid importat. t. 2. 502

Sacramenti nomen exoſum hæreticis. t. 1. 1. Huic voci numinis reverentia originem dedit. t. 1. 1. Ejus ſignificatio multiplex. t. 1. 1. 2

Sacramenta novæ legis multis conditionibus circumſcribuntur. t. 1. 2. Non omne ſacrum ſignum, eſt Sacramentum. t. 1. 3

Sacramentum quomodo definiatur. t. 1. 4

Sacramenta vetera gratiam promittebant, non conferebant. t. 1. 3. 4. Non habebant virtutem juſtificandi. t. 1. 5

Omnia *Sacramenta* diverſis patribus conſtant, quas materiæ & formæ voribus ſignificare, ſcholarum conſuetudo antiqua indixit. t. 1. 5. 6 Hanc loquendi rationem Eccleſia Græca & Latina probavit. t. 1. 6. Non ſunt hæ voces ad rigorem filoſophicum exigendæ. t. 1. 6

Sacramentorum materiæ & formæ ex divina inſtitutione immorabiles. t. 1. 6. 7 Non omnis, quæ in materia & forma contingere poteſt mutatio, tollit *Sacramenti* veritatem. t. 1. 7 De hujuſmodi mutationibus utrum *Sacramenta* irrita redant, necne: non mathematicum, ſed morale judicium eſſe debet. t. 1. 8

Sacramenta, de quibus juſte dubitatur utrum data fuerint, ex integro debere conferri omnium judicio certum eſt. t. 1. 9

Sacramenta inſtitui conveniens fuit. t. 1. 20 Oportuit aliis Sacramentis prænunciari futura, aliis ſignificari præterita. t. 1. 20. 22

Sacramenta inſtituta, non quia Deus, ſed quia homo his indigebat. t. 1. 20. 21

Per *Sacramenta* omnis vera juſtitia vel incipit, vel augetur, vel reparatur. t. 1. 21. 32

In *Sacramentis*, corporale elementum, corporale utique verbum, ſed ſpiritualis eſt virtus. t. 1. 21

Sacramentorum ſeptenarius numerus vindicatur. t. 1. 23

Sacramenta cur ſeptenario numero inſtituta? t. 1. 31 Non habent ſingula æqualem gradum dignitatis. t. 1. 32 Vivorum alia, alia mortuorum dicuntur. t. 1. 32

Quod *Sacramenta* gratiam ex opere operato producant, conſtans eſt Scripturæ & traditionis doctrina. t. 1. 34. 35 Hoc ipſum parvulorum exemplum invicte probat. t. 1. 35 Verba *Sacramentorum* conſecratoria ſunt. t. t. 38

Sacramenta gratiam non moraliter tantum, ſed & phiſice producunt. t. 1. 42

Scripturæ Sacræ de *Sacramentorum* cauſalitate ſententiæ, ſenſum inſtrumenti phiſici præferunt, nec ſic intellectæ habent aliquid fidei ipſique Philoſophiæ contrarium. t. 1. 43

Sacramenta contactu virtutis ad animam uſque pertingunt. t. 1. 45

Effectus *Sacramentorum* duplex, gratia, & character. t. 2. 235 Gratia *Sacramentalis* quid ſit. t. 1. 46. 47. Addit aliquid gratiæ ſanctificanti generaliter dictæ. t. 1. 47 Intra eamdem ſpeciem in uno intenſior eſt, quam in altero. t. 1. *ibid.* Abſoluta Dei poteſtate gratia ſine *Sacramento* haberi poteſt. t. 1. *ibid.* Quo ſenſu gratia *Sacramentorum* prima, vel ſecunda dicatur. t. 1. *ibid.*

Character *Sacramentalis* quid ſit. t. 1. 49. Character cujus generis ſit ens, vel in quo debeat prædicamento locari, qui quærunt importunius, a fidei ſimplicitate recedunt. t. 1. 49 Natura ſua eſt indelebilis, & quare? t. 1. 49. Character activam, & paſſivam homini dat potentiam. t. 1. 49. 53 Characteris Nomen Patribus uſitatum. t. 1. 50. 51 Character ſignum regale, ducis Teſſera, nota militaris, ſigillum Domini, a Patribus appellatur. t. 1. 51 Character in tribus Sacramentis baptiſmo, confirmatione & ordine imprimitur. t. 1. 50 Non homini, ſed Deo facit injuriam, qui tria hæc repetit Sacramenta. t. 1. 52 Non deſunt Scripturarum oracula, unde Characteris veritas cum Patribus colligatur. t. 1. 53 Sed etiam ſi deeſſent, non mutaretur veritas tam aperta in traditione fundata. t. 1. 53 Licet ſpiritualis ſit, in baptiſmo tamquam in cauſa exterius agnoſcitur. t. 1. *ibid.* Cur aliqua Sacramenta iterari vetitum ſit, præter characterem, cauſa afferri non poteſt. t. 1. 54 Characteris dogma Innocentio III. longe antiquius. t. 1. 55. Characteris veritatem propugnaverunt ſcholarum nobiliores magiſtri. t. 1. 55 Non de veritate & exi-

Digitized by Google

& exiſtentia characteris, ſed de natura ejus, & quidditate aliqui dubitarunt. t. 1. 55. Character in gratiis gratis datis locum habet. t. 1. 56. 71. 83 Quamobrem indelebiliter fixus in anima hæreat. t. 1. 56. Cur remanet in altera vita. t. 1. 57

Sacramentorum auctor. V. *Deus*. V. *Chriſtus*.

Sacramentorum Miniſter. V. *Miniſter*.

Sacramenta materiam habent, non Conſilio hominis ſed Dei voluntate præfiaam. t. 1. 310 Ex Scripturarum oraculis materia Sacramenti Eucharistiæ qualis debeat eſſe deſumitur. t. 1. 358

Sacramentorum quidditatem non præciſe materia, ſed materia per formam determinata conſtituit. t. 1. 512

Sacramenta non eſſe ſigna nuda, & vacua, contra hæreticos invicte probant Eccleſiæ preces. t. 1. 219

Sacramenti pœnitentiæ inſtitutio & cauſa. t. 2. 23. V. *Pœnitentia*.

Sacramentum pœnitentiæ quo tempore fuit a Chriſto Domino inſtitutum. t. 2. 32

Sacramenti pœnitentiæ forma, quæ. t. 2. 46

Sacramenta an poſſint negari propter crimina, ſola confeſſione cognita. t. 2. 133

Sacramenti forma an ſemper eadem eſſe debeat, ejuſque eſſentia in quo conſiſtat. t. 2. 213 Forma verbi in *Sacramentis* non eſt neceſſaria ratione vocis exterioris, ſed prout eſt expreſſiva verbi interioris, *ibid.* Forma deprecatoria ad ſubſtantiam *Sacramenti* ex inſtitutione divina non pertinet. t. 2. 213. An convenientior ſit indicativa, vel deprecatoria. t. 2. 213. 214

Sacramentum pœnitentiæ per indulgentias, non eſt aliqua ſui parte fraudatum. t. 2. 153

Sacramenti pœnitentiæ miniſter, quis ſolus eſſe debeat. t. 2. 173

Sacramentum extremæ unctionis cur ſic appelletur. t. 2. 203 Hujus Sacramenti ſubjectum. *ibid.* Si ſacerdos imprudenter adhibeat oleum non benedictum, ex integro iterandum eſſet Sacramentum. t. 2. 206

De *Sacramento* Ordinis Canones Tridentini. t. 2. 397

Sacramentalia, in baptiſmo fœminarum Sinenſium eſſe adhibenda, eiſdemque extremam unctionem conferendam, Sacra Rituum Congregatio, probante Innocentio X. reſpondit. t. 1. 129

Sacramentarii in verbis inſtitutionis Eucharistiæ nihil præter figuram intelligunt. t. 1. 358

Sacramentarii cur ſic dicti. t. 1. 415

Sacrificii nomen quid importet. t. 1. 443 Ad *Sacrificium* duo requiruntur. *ibid.*

Sacrificium proprie dictum quid ſit. *ibid.*

Per *Sacrificium* nihil reale confertur, aut adjicitur Deo. t. 1. 444

Sacrificium interoum in comparatione exterioris longe eſt Deo acceptabilius. t. 1. 445

Ad *Sacrificia* offerenda an omnes teneantur. *ibid.*

Sacrificium ita ſoli Deo debetur, ut alii præter ipſum offerri non liceat. t. 1. 446

Sacrificia naturæ innocentis quæ. t. 1. 447 Legis naturæ & legis ſcriptæ. *ibid.*

De *Sacrificii* cruenti, & incruenti in lege veteri, triplici diviſione. t. 1. 448. 449

In *Sacrificiis* offerendis aliqua erant obſervanda quo ad locum, alia quo ad temporis rationem, & alia habito reſpectu neceſſitatis. t. 1. 449. Qui eſſent *Sacrificiorum* participes. t. 1. 450. Cur Deus voluit Hebræos tam gravi & multiplici *Sacrificiorum* pondere onerari. t. 1. 451. Veterum *Sacrificiorum* quæ ſignificatio fuerit. t. 1. 452

Sacrificium quod olim a Melchiſedech Rege & Sacerdote adumbratum fuerat, a Chriſto impletum eſt. t. 1. 455

Sacrificium Abrahæ fuit vere ſacrificium. t. 1. 460

Inter *Sacrificium* novæ legis, & veterum ſacrificiorum, quæ in figura præceſſerunt, datur aliqua comparatio. t. 1. 479

Sacrificii eſſentia in quanam actione conſiſtat. t. 1. 480

Sacrificium novæ legis immediate a Chriſto Domino ſancitum fuit. t. 2. 257

Sacrificium novæ legis cur diverſa nomina ſortitum eſt. t. 1. 498

Sacrificium non Sanctis, ſed Deo offertur. t. 1. 499

Ad *Sacrificium* peragendum non datur locus neceſſario, & ex natura determinatus. t. 1. 513 Conveniens tamen fuit, loca aliqua ſpecialiter deſignari. Qua diei hora olim debuerit, hodieque debeat *Sacrificium* offerri. t. 1. 520 Utrum, & quo tempore fideles *Sacrificio* Euchariſtico intereſſe teneantur. t. 1. 121 Quando nam incœperit obligatio intereſſendi. *ibid.* Quæ cenſeatur legitima excuſatio ab obligatione audiendi ſacram diebus feſtivis. t. 1. 508 Ubinam implendum ſit tale præceptum. *ibid.* An in Eccleſiis regularium ſatisfaciant Fideles. *ibid.* In Paraſceves die cur *Sacrificium* non celebratur. t. 1. 501

Sacrificium Euchariſticum, non ſolum a ſacerdotibus, ſed a Laicis, nec mulieribus quidem exceptis, cur aliquo ſenſu offertur. t. 1. 479

Sacrificium Euchariſticum a ſimul pluribus ſacerdotibus olim offerebatur. t. 1. 476

Sacrificium Euchariſticum potuit ab eodem miniſtro eodem die ſæpe offerri. t. 1. 477. Eccleſiæ antiquæ conſuetudo quænam erat. *ibid.* Hæc vox *Agenda* pro *Sacrificio* Euchariſtico uſurpatur. t. 1. 477 An plus valeat *Sacrificium* a bono, quam a malo ſacerdote oblatum. t. 1. 494. 495 Utrum valor ejuſdem *Sacrificii* ſit infinitus. t. 1. 495

Sacrificium Euchariſticum pro omnibus fidelibus offerri poteſt, & debet. t. 1. 483. Cur *Sacrificii* Euchariſtici virtus, ſecundum efficientiam ſit finita. t. 1. 495

In *Sacrificio* Euchariſtiæ quomodo Paſſio Chriſti repræſentetur. t. 1. 460. In ſacerdotibus, Chriſti Vicarii & Miniſtri viſibiles agnoſcendi ſunt. t. 1. 461. Unde nam applicatio, ſive quantitas fructus ex ſacrificio provenientis, ſit petenda. t. 1. 495. Utrum iis ſolis proſit, pro quibus ſpecialiter offertur. t. 1. 496. An ex opere operato valeat ad remiſſionem peccatorum. t. 1. 496. Qua diei hora *Sacrificium* a Deo inſtitutum & oblatum fuit. t. 1. 518

Sacrificium Euchariſticum etiam pro ipſis Infidelibus offertur. t. 1. 484. Et pro quibus ſalus non eſt penitus deſperata, uti ſunt excommunicati. *ibid.*

Sacrificii offerendi pro defunctis in lege Veteri, præclariſſimum habemus teſtimonium. t. 1. 486. In lege gratiæ pro mortuis offerendum, tenet ſemperque tenuit Eccleſia. *ibid.* Olim recitabantur ex Dipticis nomina defunctorum, poſtea ſubjungebantur illa verba: *ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus*. *ibid.*

Sacrificium Euchariſticum pro aliquibus in ſpeciali vivis & defunctis offerri poteſt. t. 1. 487. Pro damnatis offerri non poteſt & cur. *ibid.* Pro Sanctis in cœlo regnantibus, non ad eorum ſubſidium, ſed in gratiarum actionem Deo offertur. t. 1. 493. Sancti in ſolemnitate *Sacrificii* honorantur charitate, non ſervitute. t. 1. 494

Sal conſecratum cur in os Catechumeni immittatur. t. 1. 221

Salmeronius (Alfonſus) exterioris intentionis ſufficientiæ acerrimus propugnator. t. 1. 66

Salmeronius Tridentinum Canonem cum ſententia de externa intentione conciliat. t. 1. 111

Salvator noſter quomodo Judæis ac Gentilibus ad Cœleſtem Patriam aditum voluit patefacere. t. 1. 231

San-

Sanctorum merita, quomodo ad indulgentias concurrunt. t. 2. 163. 161
Satisfactio generatim quid ſit? t. 2. 146
Satisfactio a quo dicta. t. 2. 134. An poſſit ſtare cum actu vel affectu peccati mortalis. t. 2. 139
Satisfacere an poſſit unus pro altero. t. 2. 140
Satisfactio quid utilitatis habeat. t. 2. 141
Satisfactioni quis modus ponendus. t. 2. 141
Satisfactio ad quæ generaliter revocatur. t. 2. 154.
Satisfactio eſt pars integralis Sacramenti. t. 2. 147. Antiqua Eccleſiæ diſciplina in *Satisfactionibus* imponendis. t. 2. 141. 142. 147
Satisfaciendi norma non in cujuſvis ſacerdotis arbitrio olim erat poſito, ſed ab antiqua Patrum diſpoſitione pendebat. t. 2. 145
In *Satisfactionibus* imponendis quæ ratio ſit habenda. t. 2. 154. In Levioribus *Satisfactionibus*, quæ pœnitentibus a Miniſtris modo dantur, quanta cautela adhibenda ſit. t. 2. 147
Satisfactio an præcedere debeat abſolutionem. t. 2. 155. Pœnæ etiam, quæ a pœnitentibus voluntarie aſſumuntur, ad *Satisfaciendum* vim habent. t. 2. 140
Saxonum, etſi foris tantum, non intus conſenſerant, baptiſma probatur. t. 1. 124
Scholarum de materia confirmationis diſſidia. t. 1. 305
Scholaſtica antequam nata eſſet, inaudita erat *mediate*, & *immediate* Sacramentorum inſtitutionis diſtinctio. t. 1. 60
Scholaſtici nimium altercando contra mentem Eccleſiæ faciunt. t. 1. 290. Scripturam pro arbitrio explicantibus lubrica, & facilis ad errorem via. t. 1. 292
Scholaſtici vanas de charactere quæſtiones in ſcholas inferendo, a fidei ſimplicitate receſſerunt, & Eccleſiæ adverſariis arma incaute præbuerunt. t. 1. 55
Scotus, propter authoritatem Eccleſiæ, characterem eſſe admittendum, ſine hæſitatione affirmat; quod non faciunt hæretici. t. 1. 55. Quod putavit *Scotus*, neque ex Scriptura, neque ex Patribus, nec ratione, characterem adſtrui poſſe; peculiare ejus erratum, nil veritati detrahens. *ibid.*
Scoti de Circumciſione opinio, cum vera Theologia conciliari vix poteſt. t. 1. 177. 178
Scotus ejuſdem ſequaces modis variis refelluntur. t. 1. 178
Scotus Sacramenti pœnitentiæ eſſentiam in ſola abſolutione repoſuit. t. 2. 43
Scoti verba de contritione notatu digniſſima. t. 2. 87
Scotus Herigena. Ejus de Sacramento Euchariſtiæ hæreſis primus inventor. t. 1. 403. 404
Scotiſtæ, quod bene cum Catholica Eccleſia ſentiunt, non bene defendunt. t. 1. 180
Scriptura, quando obſcurum aliquid habet, vel per traditionem, vel per alia, quæ clariora ocurrunt teſtimonia, debet explicari. t. 1. 156. 159
Scrutinium baptizandorum quid eſſet. t. 1. 220
Sella ſtercoraria cur ſic dicta. t. 2. 31
Sententia communis & antiqua de baptiſmo. t. 1. 277. Inter Stephanum P. M. & D. Cyprianum de baptiſmo gravis controverſia. t. 1. 256. Pro ſola antiquitate & traditionis veritate pugnarunt. t. 1. 257. Non de forma & ritu exteriori baptiſmi, ſed de interiori fide diſputabant. t. 1. 253
Sententia de privilegio Apoſtolico, non a D. Thoma excogitata fuit, ſed in ſcholis prius adinventa. t. 1. 281. Subtilis Doctor quomodo ſe geſſit in tali quæſtione. t. 1. 282
Serry (Jacobus Hiacyntus) in Accademia Patavina primarius ſacræ Theologiæ profeſſor, Catharini Vindicias Patavii, & Pariſiis cum ſuperiorum licentia publicavit. t. 1. 117 Illius de Romanis conſultoribus teſtimonium. *ibid.*
Servilitas an ſit impedimentum matrimonium dirimens. t. 2. 480
Servilitas neque ad ſpeciem, neque ad ſubſtantiam timoris Servilis pertinet. t. 2. 70
Servilis timor. V. *Timor*.
Servitus duplex eſt. t. 2. 480
Severus Epiſcopus, factum ſingulare de quadam muliere, quæ ſuos filios in neceſſitate baptizaverat, memoriæ prodidit. t. 1. 216
Sigillum Confeſſionis quid ſit. t. 2. 131. ſub ſigillo Confeſſionis, quæ res cadant. t. 2. 132. An aliquando abrumpere liceat. t. 2. 133
Signum Crucis, baptizandis cur infigatur. t. 1. 216
Signi Crucis in confirmatione impreſſio quid ſignificet. t. 1. 345
Signa quando poſſint rerum ſignificatarum nominibus appellari. t. 1. 415
Simeon Teſſalonicenſis, Latinos violati baptiſmatis, livore malo, & ſine judicio, accuſavit. t. 1. 153
Simeonis ridicula adverſus Latinos argutia exſufflatur. *ibid.*
Sinenſium, & finitimarum gentium ſuperſtitio, vaccam pro numina habentium, & ſtercus ejus colentium. t. 1. 129
Sociniani male definientes Sacramenta refutantur. 1a. 13
Socratis verba de Confeſſione. t. 2. 118
Solemnitatem baptiſmi multa præcedunt, comitantur, ſubſequuntur. t. 1. 217
Sotus. Ex *Soto* quomodo in primordiis Eccleſiæ baptizabant Apoſtoli baptiſmate Domini Jeſu. t. 1. 283
Spiritus S. in parvulis baptizatis, quamquam neſciant, habitat. t. 1. 192
Sponſores, ſive fidejuſſores, qui dicti? t. 1. 197. 198
Sponſorum in confirmatione uſus unde venerit. t. 1. 345. Quæ illorum officia. *ibid.* in eorum delectu quid cavendum. *ibid.*
Sponſalia, quæ ſint. t. 2. 400. 465. Matrimonio *Sponſalia* præmittendi quæ cauſæ fuerunt. t. 2. 466. In *Sponſalibus* contrahendis, quæ forma tenenda. t. 2. 466. Ad *Sponſaliorum* ſolemnitatem quid obſervandum. t. 2. 467. Impuberum *Sponſalia* an ſint valida. t. 2. 467. An *Sponſalia* pariant obligationem matrimonii contrahendi. t. 2. 267. Renuentibus matrimonium inire, *Sponſalibus* celebratis, an expediens ſit cenſuris Eccleſiaſticis ad illud compelli. t. 2. 468. Cauſæ legitimæ *Sponſalium* ſolvendorum, quæ eſſe poſſint. *ibid.*
Sponſalia an dirimantur voto ſimplici caſtitatis. t. 2. 469. Utrum nequeant reſolvi niſi judicis ſententia interveniente. *ibid.*
Sponſus & ſponſa an ante matrimonii celebrationem poſſint in eadem domo cohabitare. t. 2. 469
Sponſi an unus ſit ſervus, & alter liber. t. 2. 481.
Sponſos coronandi apud Grecos & Gentiles mos antiquiſſimus. t. 2. 398
Sputum aurium, & narium ſputo facta linitio, quid ſignificet. t. 1. 221
Stationes flentium, audientium, ſubſtratorum, & conſiſtentium cur ſic dictæ. t. 2. 144. Epiſcoporum libertati pro ſuo arbitrio relictæ. *ibid.*
Stephanus III. Pontifex M. baptiſmum ruſtice datum probavit. t. 1. 154
Stephanus III. Pontifex M. baptiſmum in vino datum, ratum non habuit. t. 1. 136
Stephanus P. M. ejus cum Cypriano, & aliis de baptiſmo hæreticorum contentio. t. 1. 256. V. *Cyprianus*.
Stephanus cum cæteris collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſiſtit novitati. t. 1. 68. 69
Stephanus Orientalibus excommunicationem, ſi in rebaptizandi propoſito permaneant, comminatur. t. 1. 65. Cyprianum cum ſuis collegis excommunicandos cenſebat. t. 1. 87
Stephanus ultra minas non proceſſit. t. 2. 89
Stephanus II. S. P. ratum habuit baptiſma ruſtice, & forma corrupta datum. t. 2. 8

Stola Diaconorum quid ſignificat. t. 2. 360
Subdiaconatus nomen unde. t. 2. 333
Subdiaconatus materia, & formæ diverſa inter Latinos, & Græcos. t. 2. 333
Subdiaconatus Veſtes propriæ, quæ. t. 2. 334
Subdiaconatus officia. t. 1. 480. t. 2. 335
Subdiaconatus antiquitas. ibid.
Subdiaconi, Acolythi, Lectores, Oſtiarii, Exorciſtæ quando eſſe cœperunt. t. 1. 480
Subdiaconorum obligationes quæ. t. 2. 336. Caſtitatis. 337. 338. Officii divini recitandi. 333
Subdiaconi, quo tempore ad perpetuam continentiam adacti fuerunt. 339
Subdiaconatus, & minores ordines in origine ſpectati divinæ inſtitutionis dici poſſunt & debent. t. 2. 250. Diviſim in ſe, & formaliter conſiderati, Sacramenta dici nequeunt. *ibid.*
Subdiaconatus & minores ordines ab Eccleſia decurſu temporis inſtituti fuerunt. t. 2. 250. 252
In *Subdiaconatus* ordine tradendo manuum impoſitio vetita eſt. t. 2. 254
Subdiaconatus materia, quæ ſit. t. 2. 254
Subjectum confirmationis, omnis, & ſolus homo baptizatus. t. 1. 339. Ætas quælibet ad hoc Sacramentum idonea. *ibid.* Periculoſè decumbentibus, & quantocyus morituris impendendum. t. 1. 340
Subtilis Doctor de baptiſmo. t. 1. 282
Superiores nequeunt de notitia habita in Confeſſione ad exteriorem gubernationem uti. t. 2. 133
Superpelliceo cur ab Epiſcopo clerici induantur. t. 2. 321
Superſtitio quid. t. 1. 126
Superſtitionis immerito ſacræ cæremoniæ accuſantur. t. 1. 126
Suſcipiens. In ſuſcipiente Sacramentum ſufficit intentio, qua libere & ſerio moraliter operationi ſe ſubjiciat, quidquid intus in contrarium velit aut cogitet. 120. 121. Infantibus ad Sacramentorum valorem ſufficit, quod non apponant obicem contrariæ voluntatis. t. 1. 131. Infantes intentionem habere aliquatenus dici poſſunt, in voluntate eorum a quibus offeruntur. *ibid.*
Suſceptorum ſive patrinorum antiquitas, origo, officia, electio, numerus. t. 1. 219
Suſceptorum, inane nomen non eſt. t. 1. 219
Swenckfeldius hæreticus refellitur. t. 1. 20
Symmachus ſcripturarum celebris interpres teſte S. Epifanio, ſecundo ſe circumcidit. t. 1. 183
Synaxis. Ad ſacram Synaxim priſcis temporibus accedentes, panem, & vinum ſecum deferebant, & cur. t. 1. 480
Synodi Moguntinæ auctoritas ſuis limitibus continenda. t. 1. 317
Synodus Mootis regalis decretum certam fidem non facit. t. 1. 359
Synodus Trullana nullam habuit auctoritatem Œcumenici Concilii, ideoque merito plures ejus Canones fuerunt rejecti. t. 1. 354
Synodus Salegunſtadienſis ſtricte prohibuit, ne quis amplius tres Miſſas una die celebrare præſumeret. t. 1. 478
In *Synodo* Emeritenſi ſtatutum fuit ut Presbyteri, quibus cura plurium Eccleſiarum demandata foret, Miſſam in ſingulis die Dominico celebrarent. t. 1. 477

T

Templi nomen quando ædibus ſacris eſt communiter attributum. t. 1. 116
Tertullianus, vir omnium ſæculorum eruditiſſimus in Montaniſtarum hæreſim miſerrime lapſus eſt. t. 2. 34
Tertullianus in legis veteris unctionibus, noſtræ typum, & figuram fuiſſe docet. t. 1. 391
Tertullianus, quæ deſerta Catholica Eccleſia ſcripſit, parum curanda. t. 1. 67
Tertullianus differentiam inter ordinem, & plebem, non in ſola Eccleſiæ, ſed in Dei ipſius auctoritate conſtituit. t. 1. 67
Tertullianus, baptiſmum Joannis baptiſmo Chriſti æqualem non ſenſit. t. 1. 169
Tertullianus, etſi opinione ſingulari, differendum in parvulis baptiſma voluerit; longiſſime tamen ab Anabaptiſtis receſſit. t. 1. 193
Tertullianus Apoſtolos baptiſmo Chriſti tinctos non putavit. t. 1. 219
Theodorus Mopſueſtenus negabat fuiſſe quemquam in Jeſu nomine baptizatum, & cur, t. 1. 276
Theologi veteres attritionis nomen quomodo acciperent. t. 2. 79
Theologi quidam ſine fundamento docuerunt, ſimplicem presbyterum, qualiber accedente Romani Pontificis, & Eccleſiæ diſpenſatione, confirmationis miniſtrum eſſe non poſſe. t. 1. 338
Theologorum quorumdam propoſitiones contra confirmationis vim, & neceſſitatem procaciter propugnatæ. t. 1. 341
Theologorum Accademia univerſa ſemper pro principio habuit, de divinis ad extra agendo operibus, una Trinitatis nominata Perſona, cæteras neceſſario debere intelligi. t. 1. 266
Theofilactus quid intelligit baptiſma fieri in nomine Chriſti. t. 1. 247. Ejuſdem verba quomodo ſumenda. *ibid.*
S. Thomas omnia Sacramenta non niſi inſtitutionis divinæ eſſe propugnat. t. 1. 60
S. Thomas, intentionis habitualis nomine, virtualem intelligit. t. 1. 101. 102
S. Thomas, doctrinæ de intentionis exterioris ſufficentia, aſſertor & præformator. t. 1. 119
S. Thomas ſacerdotem Sacramenti matrimonii miniſtrum agnoſcit. t. 1. 79
S. Thomas Intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, a rectitudine intentionis diſtinguit. t. 1. 116
S. Thomas in ſuſcipientibus non ſecus, ac in miniſtrantibus, intentionem exteriorem ſufficere docet. t. 1. 124
S. Thomas Apoſtolos quando manum imponebant, Sacramentum confirmationis contuliſſe non negat. t. 1. 311
S. Thomas materiam confirmationis in ſolo chriſmate non conſtituit. t. 1. 312
S. Thomas ad unam facti quæſtionem, utrum Apoſtoli in ſolius Chriſti nomine baptizaverint, intentus, ſcholaſtica methodo eam expendere non curavit. t. 1. 151
S. Thomæ generalis ſententia, de pueris infidelium contra parentum voluntatem non baptizandis, exceptiones aliquas patitur. t. 1. 196
S. Thomas de Trajani ab inferis liberatione quid ſentiat. t. 1. 491
S. Thomas & D. Baſilius nullam conceſſionem fuiſſe factam Apoſtolis in collatione baptiſmi adſtruunt. t. 1. 260
Ex D. *Thoma* actus pœnitentis ſunt propria, & interna materia Sacramenti pœnitentiæ. t. 2. 44
S. Thomas merito ſcholæ Angelus appellatus eſt. t. 1. 282
Thomas (a Jeſu) refutatur. t. 1. 189
Thomæ (a Jeſu) nulla auctoritas. t. 1. 216
Thomiſtarum de phyſica Sacramentorum cauſalitate certa, & tuta ſententia. t. 1. 41. Pro illa totus eſt S. Thomas. t. 1. 43
Tilmanus Luthero, Sacramenta mimice data valere conſentit. t. 1. 97. 98
Timor gehennæ. t. 2. 71. Eſt bonus, & utilis, & ad juſtificationem diſponens. 76. 111. Ad cordis converſionem non ſufficit. t. 2. 74
Timor pœnarum in Sacramento pœnitentiæ an ſit bonus. t. 2. 67. Quoruplex ſit. *ibid.* Spiritu Sancto movente conceptus qui ſit. t. 2. 69
Timor ſervilis quomodo cauſatur. t. 2. 70

Timoris ſervilis objectum. t. 2. 71
Timor ſervilis a Patribus peroptime commendatus. t. 2. 76. Ejuſdem effectus connumerantur. ibid.
Timoris ſervilis primi aſſertores poſt Concilium Tridentinum eſſe coeperunt. t. 2. 100
Titulus. Ut titulus Domicilii valeat, quæ requirantur. t. 2. 267. Originis titulus Titulo Domicilii longe præcellit. t. 2. 268
Titus Imperator, Titi Flavii Veſpaſiani filius, Summum Ponrificatum ſuſcepit, ut liceret ſibi neminem morte damnare, & ab omni effuſione ſanguinis abſtinere. t. 2. 310
Toletanum IV. Concilium externæ intentionis in ipſis ſuſcipientibus, ſufficientiam adſtruit. t. 1. 122
Toletanum IV. Concilium, Judæorum filios invitis Parentibus baptizandos non ſtatuit. t. 1. 196
Tonſura. Prima Tonſura quid ſit. t. 2. 319 Ejus miniſter quis. ibid.
Primæ *Tonſuræ* ritus. t. 2. 320. Cur in modum coronæ diſpoſita. t. 2. 321
Primæ *Tonſuræ*, definitio propria ordinia non convenit. t. 2. 244
Tonſuræ antiquitas. t. 2. 321. Quo ſæculo in uſu erat. 322. Ejus origo. ibid. Qua ætate prima *Tonſura* conferri poſſit. t. 2. 323. Ejus clericalis effectus. ibid.
De *Tournon*. (Carolus Thomás Mailard) in Indiis Orientalibus, Sinarum Imperio, & Inſulis adjacentibus viſitator Apoſtolicus, cum poteſtate legati a latere. deinde S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis; ejus elogium. t. 1. 129. Decreto Padieherii publicato, die octava Julii Anno 1704. a Summis Pontificibus Clemente XI. & Benedicto XIII. Confirmato: diſtricte prohibuit ne in baptizandis tam pueris, quam adultis, cujuſcumque ſexus, & conditionis omittantur Sacramentalia. t. 1. 129
Traditio, ſcripturarum interpres. t. 1. 292
Traditio, confirmationia veritatem atteſtatur. t. 1. 293
Traditioni nihil magis repugnat, quam in mera Catecheſi confirmationem reponere. t. 1. 294
Traditio, obſervationis perſeverantia, probatæ traditionis idonea teſtis eſt. t. 1. 72
Traditione, realis Chriſti præſentia in Euchariſtia, demonſtratur. t. 1. 409
Trajani liberatio ab Inferno, an ſit vera. t. 1. 487.
Tranſubſtantiatio, quæ eſt converſio totius ſubſtantiæ panis, & vini in ſubſtantiam corporis Chriſti, tria neceſſario importat. t. 1. 423
Tranſubſtantiatio nihil habet rationi contrarium. t. 1. 425
Tridentini Concilii prudens de baptiſmo Joannis Virtute definitio. t. 1. 167
Tridentini Concilii Canones de baptiſmo. t. 1. 226
Tridentinæ Synodi Canonem primum ſeſſionia ſeptimæ de immediata Sacramentorum inſtitutione a Chriſto facta, debere intelligi, multa perſuadent. t. 1. 104. Ante Concilii *Tridentini* tempora, de extrema unctione, & confirmatione quidam Theologi dubitarunt, utrum immediatam a Chriſto inſtitutionem haberent: immo quidam pro mediata ſteterunt. t. 1. 103. 104 Qui poſt Canonem *Tridentinum* ita ſentiret, inſignis temeritatis reus eſſet. t. 1. 104
Tridentini de Miſſæ ſacrificio canones. t. 1. 537
Patres *Tridentini*, an ſola attritio ſufficiat ad pœnitentiæ Sacramentum, noluerunt decidere. t. 1. 94. magis in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam inclinarunt. ibid. & 120.
Tridentini Patres affirmantes ordinem eſſe Sacramentum, non intellexerunt ſeptem eſſe ordinis Sacramenta. t. 2. 252. Alia quæ eſt Sacramenti, alia quæ eſt ordinis ratio. ibid.
Patres *Tridentini* de Sacramento extremæ unctionis, quomodo ſe geſſerunt. t. 2. 217
Trina immerſionis antiquitas in baptiſmo. t. 1. 261. Aliquando prohibita. ibid.
Trinæ immerſionis mandatum, non poteſt dici divinum. t. 1. 261
Adorandam *Trinitatem* in actu baptiſmatia invocare, & baptiſmum ſolius Chriſti nomine conſecrare; hæc duo non pugnant. t. 1. 260

V

Vaslebio multa falſo rumore accepta ſine Criterio enarranti, fides non habenda. t. 1. 189. 216
Verba Sacramentorum conſecratoria ſunt, non mere promiſſoria, aut concionalia. t. 1. 38. 100
Verbum conſecratorium quid ſit. t. 1. 38
Verbi Dei prædicatio, & adminiſtratio Sacramenti, plurimum differunt. t. 1. 100
Verbi Dei traditi non minor quam ſcripti authoritas. t. 1. 225. 226
Verba, quibus in perpetuum conſecranda eſſet Euchariſtia, Chriſtus Dominus noſter præſcripſit. t. 1. 370
In *Verbis* conſecrationia implicita divinæ virtutis imploratio habetur. t. 1. 374
Illa *Verba*: *libera animas omnium fidelium Defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo lacu*: quomodo intelligenda. t. 1. 488
Veritas periculum eſt, ne nimium altercando amittatur. t. 1. 101
Veſtis candida baptizatis ſuperpoſita quid ſignificet. t. 1. 223. Quanto tempore olim deferretur. ibid.
Vincentii Lyrinenſis expoſitio, contra novam Cypriani de baptiſmo opinionem. t. 1. 257
Vinum eſt materia neceſſaria ſacrificii Euchariſtici. t. 1. 357
Virginitas an melior ſit quam nuptiæ. t. 2. 424
Virtus per ſe infuſa, quæ ſit. t. 2. 2
Vitæ ſpiritualis gradus diverſi. t. 2. 109
Unctionis medio circiter ſecundo ſæculo Theophilus meminit. t. 1. 300
Unctiones legis veteris, unctionis noſtræ Typus, & figura fuerunt. ibid.
Unctiones ex Chriſti, vel Eccleſiæ inſtituto multæ fieri ſolent; adeoque diverſimode ſont appellatæ. t. 2. 202
Unctiones variæ fiunt, etiam a Græcis & Latinis, quarum ſibi Laici ipſi Miniſtri ſunt. t. 2. 220
Unctionem Chriſmatis, confirmationis partem eſſe eſſentialem, tota traditio clamat. t. 1. 307. 314
Unctionem frontis, manuum impoſitionem, vocare antiquum eſt. t. 1. 313
Unctio confirmatoria, per ſigni Crucis impreſſionem, more omnium Eccleſiarum antiquiſſimo, facienda. t. 1. 317
Unctio baptiſmum præcedens, antiquiſſima. t. 1. 222. Quid myſterii habeat. ibid.
Unctio a Græcis & Orientalibus in toto corpore fit. t. 1. 222
Unctio in vertice poſt baptiſmum, ab antiquo inſtituta. t. 1. 222. 223
Unctiones extremæ quare iterari poſſunt, cæteræ vero non. t. 2. 232. An in eadem infirmitate iteratio fieri poſſit. ibid.
Unctionis extremæ effectus multi. t. 2. 233
Vocationis divinæ neceſſitas in eo qui ad ſacerdotii gradum vult conſcendere. t. 2. 316
Voces confeſſio, Apoſtolium, & Profateum a quo ſint dictæ. t. 1. 516
Voces novas, antiqua dogmata exprimentes, poteſt Eccleſia introducere. t. 1. 38
Voluntas plena, & abſoluta vinci non poteſt velleitate contraria. t. 1. 212. Plene *voluntarium*, quid dici poteſt?
Votum: pro bonis vitæ præſentis vota facere, antiquiſſima in Eccleſia ſemper ſervata fuit conſuetudo. t. 1. 499
Votum: quid ſit? t. 2. 481. Quotuplex ſit? ibid.
Quodlibet *Votum*, an ſimplex vel ſolemne, matrimonium dirimat. t. 2. 481

Votum aliud ſolemne, aliud duplex. t. 2. 463
In *Voto* duo ſunt neceſſario diſtinguenda. *ibid.*
Voto ſimplici religionis amplectendæ obſtrictus, ſi poſtea contraxit matrimonium, ante ejus conſummationem, vitam Monaſticam profiteri tenetur. t. 2. 464
Urſacius & Valens Euſebianorum Anteſignani formulæ Syrmienſis præcipui conditores. t. 1. 242
Uſus invaluerat in diverſis Provinciis a non jejunis celebrandi; & cur. t. 1. 521
Vualdenſes, Anabaptiſtarum præformatores, t. 1. 190
Vualdenſes ſopitam Donatiſtarum hæreſim excitarunt. t. 1. 92
Vualdenſes Sacramentorum vim & efficaciam volebant a fide, & ſanctitate miniſtri pendere. t. 1. 378
Vualdenſes confirmationem pro vero Sacramento habuerunt, etſi contra legitimum ejus miniſtrum erraverint. t. 1. 286
Vuiclefus pariter non de Sacramento, ſed de miniſtro confirmationis male cenſuit. t. 1. 286
Vuiclefus ſopitæ Donatiſtarum hæreſi acceſſit. t. 1. 92
Vuiclefus volebat poſt conſecrationem, elementum panis, accidentium, ut antea fuerat, eſſe ſubjectum; adeoque nullam fieri tranſubſtantiationem. t. 1. 422
Vuiclefus & ejus diſcipuli Pœnitentiam pro vero Sacramento habebant. t. 2. 24
Uxorum genera duo olim fuerunt apud Hebræos, t. 2. 436. Plures *uxores* ſimul habere, quo tempore inculpate antiquis Patriarchis conceſſum fuerit. t. 2. 437
Uxorum expulſio cur Judæis conceſſa. t. 2. 450

X

XYſtus II. S. P. Stephani ſucceſſor, cum Orientalibus rebaptizantibus pacem ſervavit.

Z

ZAcharias S. P. baptiſma probavit a quodam ſacerdote linguæ Latinæ rudi, forma corrupta, adminiſtratum. t. 1. 8
Zuinglius: ejus contra Sacramentorum naturam hæreſis refellitur. t. 1. 13

F I N I S.

nendis. 289 Minorum *Ordinum* nomen. t. 2. 329 In Latina Eccleſia numerus & antiquitas. *ibid.* Inter majores & ſacros *Ordines*, a minoribus, & non ſacris, quæ differentia. t. 2. 335
Minores Ordines an Sacramenta dici poſſint. t. 2. 330.
Oriens: in toto Oriente ne una quidem Eccleſia aſſignari poteſt, quæ ſermone vernaculo ad Liturgiam & Sacramenta utatur. t. 1. 127
Orientales non omnes fermentatum panem adhibent pro Euchariſtia conficienda. t. 1. 355
Orientales, in pœnitentiis imponendis, Latinis ſunt ſeveriores. t. 2. 152
Origenes, Baptiſma legitimum ſine invocatione Trinitatis non haberi, nec Apoſtolorum ætate fuiſſe habitum, definivit. t. 1. 248. 267
Origenes de baptiſmo plura. t. 1. 240
P. Orſii de baptiſmo aberratio. t. 1. 229. 279
P. Orſii hallucinatio, diſcrimen ſtatuentis inter Judæos ac Gentiles. t. 1. 231. Ejuſdem ſententia merito propulſata. t. 1. 232 Ejus opinio ubi fundata. t. 1. 235
P. Orſii præſidentia in jactando S. Auguſtinum velut ſuæ opinionis anteſignanum. t. 1. 244
P. Orſii ſiniſtra interpretatio Epiſtolæ Cypriani ad Jubajanum. t. 1. 249. Quomodo ab ipſo intellecta. *ibid.*
P. Orſii contradictio. t. 1. 256
P. Orſii deflexio a D. Baſilii mente. t. 1. 260 Ejus opinio quantum ab omni probatione ſit deſerta. t. 1. 267 Ejus pugnatio contra D. Cyprianum & Thomam. t. 1. 269
P. Orſii induſtria in trahendis ſumma oſtentatione ad ſuæ cauſæ commodum, quæ a P. P. ſubobſcure vel oſcitanter dicta fuere. t. 1. 278
Oſtiariatus quid ſit. t. 1. 319
Oſtiarii cur ſic dicti. t. 1. 480
Oſtiariatus, exorciſtatus, & acolythatus, nec olim, nec modo habet Græca Eccleſia. t. 2. 256
Oſtiariatus materia, quæ ſit. t. 2. 255

P

PAganus in aqua virtutem tangendi corpus agnoſcit, cor abluendi nullam agnoſcit. t. 1. 105
Pallavicinus (Cardinalis) Catharini ſententiam non fuiſſe a Concilio Tridentino rejectam agnoſcit. t. 1. 249. 255
Panis conſecrandi neceſſaria forma, quæ ſit. t. 1. 370
S. Paraſceves die cur non celebratur Euchariſticum ſacrificium. t. 1. 479
Parœcias proprias tenentur frequentare fideles. t. 1. 508 Et qui ſint excuſati. *ibid.* Frequentandæ ſunt propriæ *Parœciæ* propter graviſſimas cauſas. t. 1. 509
Parœciarum origo & antiquitas. t. 2. 370. 371
Parkerus (Matthæus,) tum alias ob cauſas tum quia in Taberna quadam Londinenſi furtim ordinatus, verus non fuit Epiſcopus. t. 1. 99
Parochi diebus Dominicis, & feſtivis, nequeunt licite ſtipendia miſſarum a perſonis privatis recipere, ſed tenentur pro ſuis parochianis ſacrificium offerre. t. 1. 513
Parochorum dependentia ab Epiſcopis, quæ eſſe debeat. t. 2. 372 Proprium *Parochum* & Templum curiale contemnere qui cenſendi ſint. t. 1. 508
Parochi quid agere debeant ſi vagi homines matrimonio jungi petant. t. 2. 476 In Paſchate confeſſio an ſit facienda proprio *Parocho*. t. 2. 178
Poteſtatem juriſdictionis quam *Parochi* exercent, ab ipſo Chriſto Domino immediate acceperunt. t. 2. 371. 373
Parmenianus Donatiſtarum profeſſor volebat ſacrificii & orationis efficaciam tantum a ſanctitate miniſtrorum dependere. t. 1. 476
Parvuli actu credere non valentes, percepto baptiſmo, vere fideles ſunt, & dicuntur. t. 1. 130. 164. 165. 187. 191
In *Parvulis*, fides, ſpes, caritas, qualitates ſopitæ, ac quieſcentes. t. 1. 165
Parvulis valide baptiſma datur. t. 1. 190 ut *Parvulis* fides aliena proſit, non parentum efferentiumque voluntas, ſed Spiritus S. ineffabiliter operatur. t. 1. 192
Parvulis hæc una præparatio ſufficit, quod ſcilicet non opponant obicem contrariæ voluntatis. t. 1. 193. 198
Parvulos infidelium non licet invitis parentibus baptizare. t. 1. 194 Generalis hæc regula, exceptiones aliquas habet. t. 1. 196
Paſcha antiquum, ritus erat auguſtiſſimus religionis Judaicæ, in perennæ monumentum liberationis Hebræorum ab Ægyptiaca ſervitute, divinitus inſtitutus. t. 1. 382
Paſchatis nomine quid ſignificetur. *ibid.* Utrum Chriſtus poſtremum *Paſcha*, eadem qua cæteri Judæi die, fecerit. t. 1. 389
Paſchali tempore uſus panis fermentati Judæis lege ſolemni fuit prohibitus. t. 1. 352
Paſtoris officium. t. 1. 137. 138
Patres (SS.) magis erant de Sacramentis occultandis ſolliciti, quam de quærendis vocibus ad eorum naturam explicandam idoneis. t. 1. 5 Sanctos Patres tam ſibi eſſe contrarios, quam præſentis temporis Eccleſiam unde receſſerunt, fateri tenentur Lutherani, & Calviniſtæ. t. 1. 11
Sanctorum Patrum effatum commune eſt, Sacramenta ex latere Chriſti fluxiſſe. t. 1. 26
Patres ſeptenarium Sacramentorum numerum unanimiter agnoverunt. t. 1. 27. Non de unoquolibet *Patre*, ſed de univerſalis Eccleſiæ definitione, veritatis documenta ſumenda ſunt. t. 1. 28
Patrum aliquorum ſilentium, aliorum aperte clamantium vocem, non poteſt obruere. t. 1. 28
Patrum verba ſi quando videantur aſperiora, tum ex ſcriptorum coætaneorum, tum ex univerſalis Eccleſiæ ſenſu emollienda. t. 1. 30
Patres in Sacramentis non agnoviſſe veram gratiæ conferendæ virtutem, hæreticorum mendacium eſt. t. 1. 37
Patres imperitiæ accuſant, & hæreticorum cauſam adjuvant, qui negant pro phyſica Sacramentorum cauſalitate eos pugnaviſſe. t. 1. 42. 43
Patres, non omnia eorum ſcripta ad nos pervenerunt. t. 1. 299. 300
Patrum ſcriptis traditio Apoſtolica abſolute non indiget. t. 1. 299. 300 Confirmationis veritatem *Patrum* perſpecta traditio adſtruit. t. 1. 293
Patres Tridentini voces innuentes, attritionem concipi ſolo gehennæ metu, aut ſola turpitudinis peccati conſideratione, a decreto quod paraverant expunxerunt. t. 2. 100. *Patres*, V. *Tridentini*.
De tribus pœnitentiæ partibus præclara extant Sanctorum *Patrum* documenta. t. 2. 43
Sancti Patres contra novos hæreticos clariſſime ſentiunt, pœnitentiam eſſe Sacramentum a baptiſmo diverſum, t. 2. 28
Patres ad adſtruendam trium perſonarum divinitatem, ſubſtantialitatem verbis Evangeliſticis feliciſſime uſi ſunt. t. 1. 237
Sancti Patres characterem velut proprium Sacræ ordinationis effectum agnoverunt. t. 2. 293 Sacramentum Pœnitentiæ manuum impoſitio interdum a *Patribus* appellatum. t. 2. 46
Patriarcharum dignitas. t. 2. 393
Patriarchæ numero quinario concluduntur, etſi hoc nomen, honoris cauſa, aliis Epiſcopis ſit attributum, tamen acquiſito nomine, nil plus auctoritatis ſunt conſecuti. *ibid.* *Patrini*, Vide *Suſceptores*.
S. Paulus Timotheum non ex neceſſitate, ſed ex œconomia circumcidit. t. 1. 184
Pauliamiſtas iterum eſſe tingendos, a Concilio Nicæno cur ſtatutum. t. 1. 144
Peccatum poteſt a Deo condonari, ſimulque ſolvi pœnæ æternæ reatu, manente debito pœnæ temporalis. t. 2. 134 Ex ſacra ſcriptura ad oculum exempla permulta. t. 2. 135
Peccata occulta quamquam aliquando in uſu fuerit publice confiteri; nullum tamen ea de re divinum præceptum, neque ſcriptura, aut traditio extat. t. 2. 131
Peccata dubia, ſunt in confeſſione aperienda, & cur. t. 2. 128

Peccata remiſſa quoad culpam, & quo ad reatum, juxta Magiſtri ſententiarum doctrinam, quomodo intelligantur. t. 2. 46

In *Peccato* triplex turpitudo notanda. t. 2. 71. Interna *peccandi* voluntas non poteſt ſolo gehennæ timore depelli & cur. t. 2. 77

Peccatum in Spiritum Sanctum quomodo intelligatur eſſe irremiſſibile. t. 2. 37. 42

Peccatores publici ad publicam pœnitentiam & confeſſionem adigi poſſunt. t. 2. 131 Nullum prorſus *Peccatum* eſt, quod Sacramento pœnitentiæ expiari nequeat. t. 2. 34 Ex veterum Monachorum inſtituto, monachi ſua *peccata* quamvis occulta, palam in publico fratrum Conventu exponere jubebantur. t. 2. 232

Pelagius S. P. immerſionem baptiſmo abſolute neceſſariam non definivit. t. 1. 141

Pelagiani non baptizatis parvulis vitam æternam pollicebantur. t. 1. 154. 152. 185

Pelagiani, & Semipelagiani contendebant, pœnitentibus veniam non dari ſecundum gratiam, & miſericordiam Dei; ſecundum meritum, & laborem eorum, qui per pœnitentiam miſericordia digni forent. t. 2. 19

Pelagianorum hæreſis circa nuptias. t. 2. 419

Pepuziani qui ſint. t. 1. 481

Percuſſio levis in maxilla, confirmati percuſſio, item, pax ab Epiſcopo data, quid ſignificet. t. 2. 358. 359

Petilianus Donatiſta, Joannis & Chriſti eumdem fuiſſe baptiſmum, neſciens quid loqueretur commentus eſt. t. 2. 169

Philoponus (Joannes) Tritheitarum hæreſis propugnator, *a Jacobitis* ſolemniter excommunicatus. t. 1. 154

Photio non in omnibus fides neganda. t. 2. 348

Pius V. S. P. vanum quorumdam in Gallia de baptiſmo a Calvinianis dato ſcrupulum, Apoſtolica auctoritate compeſcuit. t. 1. 103. 104

S. *Pius* V. P. M. erroneam Cajetani opinionem ab ejus commentariis expungi juſſit. t. 2. 186

Plebs: differentiam inter ordinem & plebem, non ſolum Eccleſiæ auctoritas, ſed Deus ipſe (ex Tertulliano) conſtituit. t. 1. 67

Plenarium concilium, in quo controverſiam de baptiſmo hæreticorum definitam fuiſſe S. Auguſtinus ſæpe affirmat, Arelatenſe aut Nicænum fuit. t. 1. 91. Non ſtatim poſt *plenarium* concilium ab omnibus veritas eſt ſuſcepta. t. 1. 91

Pœna omnis pro peccato debita non ſemper in hac vita remittitur. t. 1. 487

Pœnam æternam cum temporali commutat Deus, vel in hac vita congruis ſatisfactionibus, vel in altera pœnis Purgatorii. t. 1. 488

Pœnitentiæ nomen quid. t. 2. 27. Quot modis accipiatur. *ibid.*

Pœnitentia tres conditiones importat. *ibid.* Eſt virtus per ſe infuſa. t. 2. 2. Ejus diviſio multiplex. t. 2. 4

Pœnitentia quæ & qualis ſit virtus. *ibid.*

Pœnitentia habet veri ſacrificii rationem. t. 2. 6 ex ipſa definitione virtutis, quid ſit. t. 2. 687. Inter *Pœnitentiam* & cæteras virtutes diſcrimen. t. 2. 7. 10. quamquam Gentiles ſpecialem in virtutum numero *Pœnitentiæ* locum non dederint, tamen velut bonam, & laudabilem commendarunt. t. 2. 8

Pœnitentiæ objectum quodnam ſit. t. 2. 10. 11

Pœnitentia utrum & quomodo ſit homini neceſſaria. t. 2. 11 Neceſſitate præcepti divini, & neceſſitate medii homini lapſo *Pœnitentiam* eſſe neceſſariam, ſcripturis, Sanctis Patribus, & theologica ratione clariſſime oſtenditur. t. 2. 12. 13 Non tam ex divina inſtitutione quam ex natura ſua, *pœnitentia* eſt medium neceſſarium ad ſalutem. t. 2. 14 Nemo poteſt Deum diligere, niſi eum vitæ male actæ *pœnituerit*. t. 2. 16 Ad *Pœnitentiæ* virtutem quibus gradibus perveniatur. *ibid.* Sacramenti *Pœnitentiæ* exiſtentia, & veritas. t. 2. 23. 25 Cur inſtitutum fuit hoc Sacramentum. *ibid.*

Pœnitentiæ Sacramentum, ante ſæculum decimum ſextum, a nemine chriſtiano negatum fuit. t. 2. 23 De Sacramento *Pœnitentiæ* ſilentio, primo, & ſecundo ſæculo multiplex cauſa. t. 2. 31 Quo tempore fuit a Chriſto Domino inſtitutum. t. 2. 32 Sacramenti *Pœnitentiæ* materia. t. 2. 33 Alia eſt eſſentialis, alia acceſſoria & mere cæremonialis. t. 2. 46 Hujus Sacramenti forma. t. 2. 46

Pœnitentia publica majori ex parte quando ceſſavit. t. 2. 120

Pœnitentiæ antiquitas, ubi clare innuatur. t. 2. 122

Ad *Pœnitentis* humiliationem, aliorum exemplum, & Eccleſiæ ædificationem, fieri poteſt publica confeſſio; etiamſi ſi mandatum hujus rei nullum divinum exter. t. 2. 1?1

Pœnitentiæ publicæ diſciplina in Oriente, & Occidente, quando abrogationem accepit. t. 2. 145 Quænam peccata fuerunt olim publicæ *Pœnitentiæ* obnoxia. t. 2. 153 Tanti rigoris quæ cauſa fuit. *ibid.* Publicæ *Pœnitentiæ* etiamnum, quando ſunt imponendæ. t. 2. 122 Etſi quis recuſet. *ibid.*

Pœnitens cui attenta criminis gravitate ſatisfactio levior impoſita fuerit, quid agere debeat. t. 2. 154

Pœnitentes in duplici ordine ſunt conſiderandi. t. 2. 158

Pœnitentia cur iteretur, baptiſmus vero non. t. 2. 177 Vera *Pœnitentia* quot modis accipienda. t. 2. 183. 185

Pœnitens an ſtatim ac peccata ſua declaraverit, reconciliationis beneficio ſit donandus. t. 1 180 Quinam ſint illi gradus per quos ad *Pœnitentiæ* virtutem homo lapſus conſcandit. t. 2. 16. 20. 21

Pœnitente volente ſigillum confeſſionis abrumpere licet. t. 2. 133

Polygamia duplex eſt. t. 2. 429

Polygamiæ origo, & progreſſus. t. 2. 429. 430

Polygamia ſimultanea jure naturali & divina illicita eſt. t. 2. 430. 431 Deus tamen peculiari diſpenſatione Abrahæ, ejus filiis, ac nepotibus, illam conceſſit. t. 2. 435. 436 Geminam diſpenſandi cauſam ſancti Doctores inſinuant. t. 2. 436. 437

Polygamia ſucceſſiva nil habet juri divino, aut matrimonii naturæ contrarium. t. 2. 440

Pontifex: ſummi *Pontificis* authoritas in Indulgentiis elargiendis. t. 2. 168 Summus *Pontifex* in univerſa Eccleſia, non ab hominibus, ſed jure divino primatum habet. t. 2. 393. 394 Cur a *Pontificibus* maximis ſtatutum fuit, Epiſcopos beneficii illos eſſe, in cujus diœceſi Clericus beneficium poſſideret. t. 2. 210

Potentiæ Dei nil detrahit, qui ſentit eum, uti Sacramentis tamquam phyſicis inſtrumentis. t. 1. 44

Potens majus, an poſſit minus. t. 2. 260

Poteſtas alia eſt ordinis, alia juriſdictionis. t. 2. 176 Quando cœpit eſſe diſtincta. t. 2. 177

Poteſtatem juriſdictionis quam Parochi exercent, ab ipſo Chriſto Domino immediate acceperunt. t. 2. 371. 376

Preces Sacramentales & conſecratoriæ ſine interna miniſtrorum intentione obtinent ſuos effectus. t. 1. 115

Preces pro defunctis in Eccleſia, Apoſtolorum ætate ſuum exordium habuerunt. t. 1. 487

Presbyteratus nomen & officium. t. 2. 259. 360

Presbyterorum excellentia. t. 2. 366

Presbyteratus verum eſt legis Evangelicæ Sacramentum. t. 2. 366

Presbyteratus conferendi ritus qui. t. 2. 361 Ejus materia & forma. 361. 362

Presbyteratus ritus eſſentialis in ſecunda manuum impoſitione conſiſtit, quæ adjunctam habet Orationem Epiſcopi, porrectioque inſtrumentorum nil facit. t. 2. 362 Quæ virtutes in *Presbytero* deſiderentur. t. 2. 367

Presbyterorum diverſi gradus. t. 2. 369

Presbyteri pœnitentiarii munus. t. 2. 369
Presbyteri Theologi officium. t. 2. *ibid.*
In *Presbiteratu* duo ſunt attendenda. t. 2. 384
Etiam ſolis *Presbyteris* nomen Epiſcopi priſcis temporibus erat commune. t. 2. 378. 379
Simplex *Presbyter* non poteſt eſſe Miniſter extraordinarius presbyteratus. t. 2. 261. 263. An aliquo caſu tamen poſſit. t. 2. 264. Eccleſia autem ſic volente, poteſt eſſe minorum ordinum & Subdiaconatus Miniſter. t. 2. 265. 266
Primates qui ſint. t. 2. 393
Privilegium in ſolius Chriſti nomine baptizandi, numquam Apoſtolis conceſſum fuit. t. 2. 248
Proclamatio. Super proclamationibus diſpenſare ad quem pertineat. t. 2. 470. Quæ diſpenſandæ cauſæ legitimæ ſint. 471
Præſcritio quid ſit. t. 1. 22. 394
Præſcriptio ad repellendos hæreticorum impetus ſola ſufficit. t. 1. 22
Præſcriptio validiſſimum contra hæreticos argumentum. t. 1. 156. 157. 191
Præſcriptionis argumentum, omnium longe facillimum. t. 1. 285
Profeſſionem Monaſticam numquam pro vero Sacramento Eccleſia habuit. t. 1. 31
Profetia celebris Malachiæ. *Profetia*, & oracula aliorum Profetarum de Euchariſtia. t. 1. 457
Propoſitiones excludentes dilectionem Dei in attritione, damnatæ fuerunt a Clero Gallicano, & quo anno. t. 2. 81
Pſeudo-Epiſcopi qui ſint. t. 2. 260
Purgatorium exiſtere, ſic divina exigente juſtitia, perſpicuum eſt. t. 1. 487. Ex Matthæi Evangelio clare deſumitur. *ibid.*
Pytagoras circumciſus & quare. t. 1. 184

Q

QUæſtorum nomen a Concilio Tridentino abolitum. t. 2. 161. Qua occaſione cœperit Indulgentias publicandi *Quæſtoribus* provincia demandari. t. 2. 161. Quæ cauſa fuit *Quæſtorum* officium abolendi. *ibid.*

R

RAbbini, ſæpius in uno eodemque homine iterari poſſe circumciſionem contendunt. t. 1. 172. 183.
Rabbini, in circumciſione diverſas cæremonias magna parte ſuperſtitioſas obſervant. t. 1. 183
Rabbini, Eliam Profetam circumciſionis adminiſtrationi adeſſe inviſibilem ſabulantur. t. 1. 183
Rabbini veteres (ex Grotio) docent, Judæorum quotidianis epulis, tum præſertim in Cœna Paſcali, vinum aqua miſcuiſſe. t. 1. 169. V. *Circumciſio*.
Ratus quid ſit. t. 2. 490
Raptor an poſſit cum Virgine rapta inire matrimonium. t. 2. 490
Regnum. In Regno Valentiæ & aliis Hiſpaniæ locis in die commemorationis omnium Defunctorum, bis, terque celebrant ſacerdotes. t. 1. 478
Regni Dei, a regno Cœlorum, in Calvini capite nota diſtinctio. t. 1. 186
Regula fidei una eſt, ſola, immobilis, & irreformabilis. t. 1. 22
A *Regulis* ſuis hæreticis variant inter ſe, dum unuſquiſque ſuo arbitrio modulatur, quæ accepit. t. 1. *ibid.*
Regulæ non præjudicat, quod contra *Regulam* fit. t. 1. 216
Regulares ordines quando a Sede Apoſtolica cœperunt eſſe approbati, & cur. t. 2. 463
Regulares quo jure teneantur ad divini officii recitationem. t. 2. 341
Regulares an a proprio Epiſcopo non ſecus ac clerici ſæculares ordinari debeant. t. 2. 160. Et quis ſit proprius Epiſcopus. t. 2. 160. 165
Religio ubicumque eſt, Sacramenta eſſe oportet. t. 1. 20
Religionem Chriſtianam ita eſſe ſpiritualem, ut omne prorſus reſpuat exercitium corporale, abſurdiſſimum paradoxum. t. 1. 21
Religio vera, antiquior Idololatria. t. 1. 123
Reliquiæ martyrum cur adhibeantur in conſecratione altarium. t. 1. 519
Reſervatio. Caſuum reſervatio, quid utilitatis habeat. t. 2. 172
Reſidentiæ obligatio pro benaficiis ſimplicibus, quando deſiit. t. 2. 269
Reſurrectio ſpiritualis quotuplex ſit. t. 2. 59
Rituale Græcorum in Euchariſtia adoranda. t. 1. 414
Ex *Ritualibus* Græcorum, & Orientalium clariſſime innuitur neceſſitas Sacramenti Pœnitentiæ. t. 2. 122
Rituales libri, quos Oriens Occidenſque cuſtodit, ſeptem eſſe Sacramenta clamant. t. 1. 24
Ritus. Sacrificiorum *Ritus* in lege veteri qui. t. 1. 450
Ritus mutandi, quæ cauſa fuit Armenis & Maronitis. t. 1. 355
Ritus mutandi penes Eccleſiam ſumma auctoritas. t. 2. 222
Ritus Græcorum in abſolvendi Chriſti fidelibus ſervatus. t. 2. 47. 48
Ritus benedicendi oleum extremæ unctionis antiquiſſimus eſt, & ab Apoſtolorum exemplo magna probabilitate deſcendens. t. 2. 205
Ritus Græcorum inungendi pœnitentes, ſive infirmos, ſive bene valentes, numquam Eccleſia damnavit. t. 2. 226
Ritus in extrema unctione miniſtranda, qui eſſe debeat. t. 2. 235
Ritus primæ Tonſuræ. t. 2. 320. Presbyteratus conferendi *Ritus*, qui. t. 2. 361. Non omnis Presbyteratus conferendi ritus ex æquo ad ejus eſſentiam pertinet. *ibid.*
Ritus Epiſcopatus conferendi. t. 2. 373
Ritus & cæremoniæ in matrimonii Sacramento obſervari ſolitæ, quæ ſint apud Latinos & Græcos. t. 2. 513
Ritus Græcorum miniſtrandi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie. t. 1. 438
Ritus ſervandus in Eccleſia conſecranda. t. 1. 518
Ritus, in electione Pontificum, ſedendi in ſella Stercoraria, cur abrogatus fuit. t. 2. 298
Ritus non omnes, qui in Sacramentis obſervari ſolent, ad eorum eſſentiam pertinent. t. 1. 7.
Ritus qui eſſentiales ſint, qui acceſſorii, certiſſimum eſt ex antiquitate, perpetuitate, & conſenſione judicium. t. 1. 7. 124
Ritus acceſſorii non iidem ubique ſunt. t. 1. 125
Ritus alii ab Apoſtolis, alii progreſſu temporis ab Eccleſia inſtituti. t. 1. 124. 125
Rituum Sacrorum immutationem, aut prætermiſſionem, facile permittare non debet Eccleſia. t. 1. 128
Ritus mergendi numquam ad fidem pertinere putatus eſt. t. 1. 140
Ritus mergendi in Latina Eccleſia, abſque ſolemni, & univarſali Decreto, mutatus. t. 1. 140. 141.
Ritus ſemel & tertio mergendi, myſterii quid haberet. t. 1. 142
Quo *Ritu* olim Catechumeni reciperentur. t. 1. 197. 198
Ritus abrenunciationis, ab Apoſtolica traditione deſcendit. t. 1. 222
Romanus Pontifex antiquitus in die Apoſtolorum bis celebrare ſolebat. t. 1. 478
Romanorum Pontificum Decreta, de confirmatione a ſimplicibus Presbyteris non conferenda, ad ſolos Latinos ſpectant. t. 1. 339
Rubricæ Miſſalis Romani leges Eccleſiaſticæ vim

non

non habent. t. 1. 117. 118 Ex ſcholaſticorum opinionibus majori ex parte collectæ ſunt. t. 1. 118

Rubricarum non eſt major quam Breviarii & Miſſalis auctoritas. t. 1. 118

In *Rubricis* quædam habentur Theologorum judicio incerta, ac etiam falſa. t. 1. 118

Rubricæ Miſſalis Romani præcipiunt aquam debere apponi in conſecratione calicis, & cæt. t. 1. 360

Ruffino, Socrati, & aliis non eſt temere credendum, quod de baptiſmo ab Athanaſio puero dato, populares ſectando rumores, narrant. t. 1. 101

S

Sacer Ordo non ſemper fuit. t. 2. 336 Sæculo duodecimo, *Sacer Ordo* cœpit eſſe in Latina Eccleſia, impedimentum matrimonii. t. 2. 353

Sacerdos. An plus ne valeat ſacrificium a bono, quam a malo *Sacerdote* oblatum. t. 2. 502. 503

Sacerdos tot ſacrificia celebrare tenetur, quot oblata honoraria accipiendo celebraturum ſe promiſit. t. 1. 511

Sacerdos obligatus ad Miſſam celebrandam ratione Capellæ vel Beneficii, nequit eleemoſynam pro aliis Miſſis recipere, & utrique debito ſimul ſatisfacere. t. 1. 513

Sacerdos nequit pro Miſſis celebrandis de honorario accipiendo paciſci. t. 1. 513 In Regno Valentiæ & aliis Hiſpaniæ locis in die commemorationis omnium Defunctorum, bis terque celebrant *Sacerdotes*. t. 1. 478

Sacerdos ſatisfactionem ab altero Sacerdote impoſitam diſcrete & propter cauſam commutare poteſt. t. 2. 156

Sacerdos qui confeſſionem excepit, tenetur ad ſigillum jure divino, naturæ & Eccleſiaſtico. t. 2. 131

Sacerdos ſola confeſſione agnoſcens aliquem indignum eſſe Eccleſiaſtica dignitate, poteſt ei denegare ſuffragium, & electioni ejus reſiſtere. t. 2. 133

Sacerdos omnes hoſtias conſecrat, ſupra quas Ritum divinitus imperatum exteriusſerioque adimplet, quantumlibet contrariam gerat intus voluntatem. t. 1. 118

Dum *Sacerdotes* Aaronici ordinis in lege Veteri victimas mactabant, vero aliquo ſenſu ab ipſo populo offerebantur. t. 1. 479

Sacerdotum & Levitarum munia in lege Veteri quæ. t. 1. 480 Ad miniſterium *Sacerdotibus* exhibendum, certum eſt more antiquo non alios præter clericos fuiſſe admiſſos. t. 1. 482

Sacerdotum numero poſtea creſcente, toleravit Eccleſia Laicos vices implere miniſtrorum inferiorum. *ibid. Sacerdotes*. V. *Lutherus*.

Sacerdotii Origo. t. 2. 257

Sacerdotum Veſtis propria quæ. t. 2. 368

Sacerdotum dignitas quanta. t. 2. 367

Sacerdotium internum & ſpirituale fideli cuilibet convenit. t. 1. 65

Sacerdotium ſolum eſt Sacramentum, etſi ſeptem ſint ordines. t. 2. 252

Sacerdotium Melchiſedech fuit Aaronico excellentius. t. 1. 456

Sacramenti vox apud Græcos & Latinos, quid importat. t. 2. 502

Sacramenti nomen exoſum hæreticis. t. 1. 1. Huic voci numinis reverentia originem dedit. t. 1. 1. Ejus ſignificatio multiplex. t. 1. 1. 2

Sacramenta novæ legis multis conditionibus circumſcribuntur. t. 1. 2. Non omne ſacrum ſignum, eſt Sacramentum. t. 1. 3

Sacramentum quomodo definiatur. t. 1. 4

Sacramenta vetera gratiam promittebant, non conferebant. t. 1. 3. 4. Non habebant virtutem juſtificandi. t. 1. 5

Omnia *Sacramenta* diverſis partibus conſtant, quas materiæ & formæ vocibus ſignificare, ſcholarum conſuetudo antiqua induxit. t. 1. 5. 6 Hanc loquendi rationem Eccleſia Græca & Latina probavit. t. 1. 6. Non ſunt hæ voces ad rigorem filoſophicum exigendæ. t. 1. 6

Sacramentorum materiæ & formæ ex divina inſtitutione immutabiles. t. 1. 6. 7 Non omnis, quæ in materia & forma contingere poteſt mutatio, tollit *Sacramenti* veritatem, t. 1. 7 De hujuſmodi mutationibus utrum *Sacramenta* irrita reddant, necne: non mathematicum, ſed morale judicium eſſe debet. t. 1. 8

Sacramenta, de quibus juſte dubitatur utrum data fuerint, ex integro debere conferri omnium judicio certum eſt. t. 1. 9

Sacramenta inſtitui conveniens fuit. t. 1. 20 Oportuit aliis Sacramentis prænunciari futura, aliis ſignificari præterita. t. 1. 20. 22

Sacramenta inſtituta, non quia Deus, ſed quia homo his indigebat. t. 1. 20. 21

Per *Sacramenta* omnis vera juſtitia vel incipit, vel augetur, vel reparatur. t. 1. 21. 32

In *Sacramentis*, corporale elementum, corporale utique verbum, ſed ſpiritualis eſt virtus. t. 1. 21

Sacramentorum ſeptenarius numerus vindicatur. t. 1. 23

Sacramenta cur ſeptenario numero inſtituta? t. 1. 31 Non habent ſingula æqualem gradum dignitatis. t. 1. 32 Vivorum alia, alia mortuorum dicuntur. t. 1. 32

Quod *Sacramenta* gratiam ex opere operato producant, conſtans eſt Scripturæ & traditionis doctrina. t. 1. 34. 35 Hoc ipſum parvulorum exemplum invicte probat. t. 1. 35 Verba *Sacramentorum* conſecratoria ſunt. t. 1. 38

Sacramenta gratiam non moraliter tantum, ſed & phiſice producunt. t. 1. 42

Scripturæ Sacræ de *Sacramentorum* cauſalitate ſententiæ, ſenſum inſtrumenti phiſici præferunt, nec ſic intellectæ habent aliquid fidei ipſique Philoſophiæ contrarium. t. 1. 43

Sacramenta contactu virtutis ad animam uſque pertingunt. t. 1. 45

Effectus *Sacramentorum* duplex, gratia, & character. t. 2. 235 Gratia *Sacramentalis* quid ſit. t. 1. 46. 47. Addit aliquid gratiæ ſanctificanti generaliter dictæ. t. 1. 47 Intra eamdem ſpeciem in uno intenſior eſt, quam in altero. t. 1. *ibid.* Abſoluta Dei poteſtate gratia ſine *Sacramento* haberi poteſt. t. 1. *ibid.* Quo ſenſu gratia *Sacramentorum* prima, vel ſecunda dicatur. t. 1. *ibid.*

Character *Sacramentalis* quid ſit. t. 1. 49. Character cujus generis ſit ens, vel in quo debeat prædicamento locari, qui quærunt importunius, a fidei ſimplicitate recedunt. t. 1. 49 Natura ſua eſt indelebilis, & quare? t. 1. 49. Character activam, & paſſivam homini dat potentiam. t. 1. 49. 53 Characteris Nomen Patribus uſitatum. t. 1. 50. 51 Character ſignum regale, ducis Teſſera, nota militaris, ſigillum Domini, a Patribus appellatur. t. 1. 51 Character in tribus Sacramentis baptiſmo, confirmatione & ordine imprimitur. t. 1. 50 Non homini, ſed Deo facit injuriam, qui tria hæc repetit Sacramenta. t. 1. 52 Non deſunt Scripturarum oracula, unde Characteris veritas cum Patribus colligatur. t. 1. 53 Sed etiam ſi deeſſent, non mutaretur veritas tam aperta in traditione fundata. t. 1. 53 Licet ſpiritualis ſit, in baptiſmo tamquam in cauſa exterius agnoſcitur. t. 1. *ibid.* Cur aliqua Sacramenta iterari vetitum ſit, præter characterem, cauſa afferri non poteſt. t. 1. 54 Characteris dogma Innocentio III. longe antiquius. t. 1. 55. Characteris veritatem propugnaverunt ſcholarum nobiliores magiſtri. t. 1. 55 Non de veritate & exi-

& exiſtentia characteris, ſed de natura ejus, & quidditate aliqui dubitarunt. t. 1. 55. Character in gratiis gratis datis locum habet. t. t. 56. 71. 83 Quamobrem indelebiliter fixus in anima hæreat. t. 1. 56. Cur remanet in altera vita. t. 1. 57

Sacramentoram auctor. V. *Deus*. V. *Chriſtus*.

Sacramentaram Miniſter. V. *Miniſter*.

Sacramenta materiam habent, non Conſilio hominis ſed Dei voluntate præfixam. t. 1. 310 Ex Scripturarum oraculis materia Sacramenti Euchariſtiæ qualis debeat eſſe deſumitur. t. 1. 358

Sacramentorum quidditatem non præciſe materia, ſed materia per formam determinata conſtituit. t. 1. 312

Sacramenta non eſſe ſigna nuda, & vacua, contra hæreticos invicte probant Eccleſiæ preces. t. 1, 219

Sacramenti pœnitentiæ inſtitutio & cauſa. t. a. 23. V. *Pœnitentia*.

Sacramentum pœnitentiæ quo tempore fuit a Chriſto Domino inſtitutum. t. a. 32

Sacramenti pœnitentiæ forma, quæ. t. a. 46

Sacramenta an poſſint negari propter crimina, ſola confeſſione cognita. t. 2. 133

Sacramenti forma an ſemper eadem eſſe debeat, ejuſque eſſentia in quo conſiſtat. t. 2. 213 Forma verbi in *Sacramentis* non eſt neceſſaria ratione vocis exterioris, ſed prout eſt expreſſiva verbi interioris. *ibid.* Forma deprecatoria ad ſubſtantiam *Sacramenti* ex inſtitutione divina non pertinet. t. 2. 213. An convenientior ſit indicativa, vel deprecatoria. t. 2. 213. 214

Sacramentum pœnitentiæ per indulgentias, non eſt aliqua ſui parte fraudatum. t. 2. 153

Sacramenti pœnitentiæ miniſter, quis ſolus eſſe debeat. t. 2. 173

Sacramentum extremæ unctionis cur ſic appelletur. t. 2. 202 Hujus Sacramenti ſubjectum. *ibid.* Si ſacerdos imprudenter adhibeat oleum non benedictum, ex integro iterandum eſſet Sacramentum. t. 2. 206

De *Sacramenta* Ordinis Canones Tridentini. t, 2. 397

Sacramentalia, in baptiſmo fœminarum Sinenſium eſſe adhibenda, eiſdemque extremam unctionem conferendam, Sacra Rituum Congregatio, probante Innocentio X. reſpondit. t. t. 129

Sacramentarii in verbis inſtitutionis Euchariſtiæ nihil præter figuram intelligunt. t. 1. 358

Sacramentarii cur ſic dicti. t. 1. 415

Sacrificii nomen quid importet. t. 1. 443 Ad *Sacrificiam* duo requiruntur. *ibid.*

Sacrificium proprie dictum quid ſit. *ibid.*

Per *Sacrificium* nihil reale confertur, aut adjicitur Deo. t. 1. 444

Sacrificium internum in comparatione exterioris longe eſt Deo acceptabilius. t. 1. 445

Ad *Sacrificia* offerenda an omnes teneantur. *ibid.*

Sacrificium ita ſoli Deo debetur, ut alii præter ipſum offerri non liceat. t. 1. 446

Sacrificia naturæ innocentis quæ. t. 1. 447 Legis naturæ & legis ſcriptæ. *ibid.*

De *Sacrificii* cruenti, & incruenti in lege veteri, triplici diviſione. t. 1. 448. 449

In *Sacrificiis* offerendis aliqua erant obſervanda quo ad locum, alia quo ad temporis rationem, & alia habito reſpectu neceſſitatis. t. 1. 449. Qui eſſent *Sacrificiorum* participes. t. 1. 450. Cur Deus voluit Hebræos tam gravi & multiplici *Sacrificiorum* pondere onerari. t. 1. 451. Veterum *Sacrificiorum* quæ ſignificatio fuerit. t. 1. 452

Sacrificiam quod olim a Melchiſedech Rege & Sacerdote adumbratum fuerat, a Chriſto impletum eſt. t. 1. 455

Sacrificium Abrahæ fuit vere ſacrificium. t. t. 460

Inter *Sacrificium* novæ legis, & veterum ſacrificiorum, quæ in figura præceſſerunt, datur aliqua comparatio. t. 1. 479

Sacrificii eſſentia in quanam actione conſiſtat. t. t. 480

Sacrificium novæ legis immediate a Chriſto Domino ſancitum fuit. t. 2. 257

Sacrificium novæ legis cur diverſa nomina ſortitum eſt. t. 1. 498

Sacrificium non Sanctis, ſed Deo offertur. t. 1. 499

Ad *Sacrificium* peragendum non datur locus neceſſario, & ex natura determinatus. t. 1. 513 Conveniens tamen fuit, loca aliqua ſpecialiter deſignari. Qua diei hora olim debuerit, hodieque debeat *Sacrificium* offerri. t. 1. 520 Utrum, & quo tempore fideles *Sacrificio* Euchariſtico intereſſe teneantur. t. 1. 121 Quando nam incœperit obligatio intereſſendi. *ibid.* Quæ cenſeatur legitima excuſatin ab obligatione audiendi ſacrum diebus feſtivis. t. 1. 508 Ubinam implendum ſit tale præceptum. *ibid.* An in Eccleſiis regularium ſatisfaciant Fideles. *ibid.* In Paraſceves die cur *Sacrificium* non celebratur. t. 1. 501

Sacrificium Euchariſticum, non ſolum a ſacerdotibus, ſed a Laicis, nec mulieribus quidem exceptis, cur aliquo ſenſu offertur. t. 1. 479

Sacrificium Euchariſticum a ſimul pluribus ſacerdotibus olim offerebatur. t. 1. 476

Sacrificium Euchariſticum potuit ab eodem miniſtro eodem die ſæpe offerri. t. 1. 477. Eccleſiæ antiquæ conſuetudo quænam erat. *ibid.* Hæc vox *Agenda* pro *Sacrificio* Euchariſtico uſurpatur. t. 1. 477 An plus valeat *Sacrificium* a bono, quam a malo ſacerdote oblatum. t. 1. 404. 495 Utrum valor ejuſdem *Sacrificii* ſit infinitus. t. t. 495

Sacrificium Euchariſticum pro omnibus fidelibus offerri poteſt, & debet. t. 1. 483. Cur *Sacrificii* Euchariſtici virtus, ſecundum efficientiam ſit finita. t. 1. 495

In *Sacrificio* Euchariſtiæ quomodo Paſſio Chriſti repræſentetur. t. 1. 460. In ſacerdotibus, Chriſti Vicarii & Miniſtri viſibiles agnoſcendi ſunt. t. 1. 461. Unde nam applicatio, ſive quantitas fructus ex ſacrificio provenientis, ſit petenda. t. 1. 495. Utrum iis ſolis proſit, pro quibus ſpecialiter offertur. t. 1. 496. An ex opere operato valeat ad remiſſionem peccatorum. t. t. 496. Qua diei hora *Sacrificiam* a Deo inſtitutum & oblatum fuit. t. 1. 518

Sacrificium Euchariſticum etiam pro ipſis Infidelibus offertur. t. 1. 484. Et pro quibus ſalus non eſt penitus deſperata, uti ſunt excommunicati. *ibid.*

Sacrificii offerendi pro defunctis in lege Veteri, præclariſſimum habemus teſtimonium, t. 1. 486. In lege gratiæ pro mortuis offerendum, tenet ſemperque tenuit Eccleſia. *ibid.* Olim recitabantur ex Dipticis nomina defunctorum, poſtea ſubjungebantur illa verba: *ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus*. *ibid.*

Sacrificium Euchariſticum pro aliquibus in ſpeciali vivis & defunctis offerri poteſt. t. 1. 487. Pro damnatis offerri non poteſt & cur. *ibid.* Pro Sanctis in cœlo regnantibus, non ad eorum ſubſidium, ſed in gratiarum actionem Deo offertur. t. 1. 493. Sancti in ſolemnitate *Sacrificii* honorantur charitate, non ſervitute. t. 1. 494

Sal conſecratum cur in os Catechumeni immittatur. t. 1. 221

Salmeronius (Alfonſus) exterioris intentionis ſufficientiæ acerrimus propugnator. t. t. 66

Salmeronius Tridentinum Canonem cum ſententia de externa intentione conciliat. t. 1. 111

Salvator noſter quomodo Judæis ac Gentilibus ad Cœleſtem Patriam aditum voluit patefacere. t. 1. 231

San-

Sanctorum merita, quomodo ad indulgentias concurrunt. t. 2. 163. 161

Satisfactio generatim quid ſit? t. 2. 146

Satisfactio a quo dicta. t. 2. 134. An poſſit ſtare cum actu vel affectu peccati mortalis. t. 2. 139

Satisfacere an poſſit unus pro altero. t. 2. 140

Satisfactio quid utilitatis habeat. t. 2. 141

Satisfactioni quis modus ponendus. t. 2. 141

Satisfactio ad quæ generaliter revocatur. t. 2. 154.

Satisfactio eſt pars integralis Sacramenti. t. 2. 147. Antiqua Eccleſiæ diſciplina in *Satisfactionibus* imponendis. t. 2. 141. 142. 147

Satisfaciendi norma non in cujuſvis ſacerdotis arbitrio olim erat poſito, ſed ab antiqua Patrum diſpoſitione pendebat. t. 2. 145

In *Satisfactionibus* imponendis quæ ratio ſit habenda. t. 2. 154. In Levioribus *Satisfactionibus*, quæ pœnitentibus a Miniſtris modo dantur, quanta cautela adhibenda ſit. t. 2. 147

Satisfactio an præcedete debeat abſolutionem. t. 2. 155. Pœnæ etiam, quæ a pœnitentibus voluntarie aſſumuntur, ad *Satisfaciendum* vim habent. t. 2. 140

Saxonum, etſi fotis tantum, non intus conſenſerant, baptiſma probatur. t. 1. 124

Scholarum de materia confirmationia diſſidia. t. 1. 305

Scholaſtica antequam nata eſſet, inaudita erat *mediate*, & *immediate* Sacramentorum inſtitutionis diſtinctio. t. 1. 69

Scholaſtici nimium altetcando contra mentem Eecleſiæ faciunt. t. 1. 290. Scripturam pro arbitrin explicantibus lubtica, & facilis ad etrorem via. t. 1. 292

Scholaſtici vanas de charactere quæſtiones in ſcholas inferendo, a fidei ſimplicitate receſſerunt, & Eccleſiæ adverſatiis arma incaute præbuerunt. t. 1. 55

Scotus, propter authoritatem Eccleſiæ, characterem eſſe admittendum, ſine hæſitatione affirmat; quod non faciunt hæretici. t. 1. 55. Quod putavit *Scotus*, neque ex Scriptura, neque ex Patribus, nec ratione, characterem adſtrui poſſe; paculiare ejus erratum, nil veritati detrahens, *ibid.*

Scoti de Circumciſione opinio, cum vera Theologia conciliari vix poteſt. t. 1. 177. 178

Scotus ejuſdem ſequaces modis variis refelluntur. t. 1. 178

Scotus Sacramenti pœnitentiæ eſſentiam in ſola abſolutione repoſuit. t. 2. 43

Scoti verba de contritione notatu digniſſima. t. 2. 87

Scotus Herigena. Ejus de Sacramento Euchariſtiæ hæreſis primus inventor. t. 1. 403. 404

Scotiſtæ, quod bene cum Catholica Eccleſia ſentiunt, non bene defendunt. t. 1. 180

Scriptura, quando obſcutum aliquid habet, vel per traditionem, vel per alia, quæ clariora ocurrunt teſtimonia, debet explicari. t. 1. 156. 159

Scrutinium baptizandorum quid eſſet. t. 1. 220

Sella ſtercoraria cur ſic dicta. t. 2. 31

Sententia communis & antiqua de baptiſmo. t. 1. 277. Inter Stephanum P. M. & D. Cyprianum de baptiſmo gravis controverſia. t. 1. 256. Pro ſola antiquitate & traditionis veritate pugnarunt. t. 1. 257. Non de forma & titu exteriori baptiſmi, ſed de interiori fide diſputabant. t. 1. 253

Sententia de privilegio Apoſtolico, non a D. Thoma excogitata fuit, ſed in ſcholis prius adinventa. t. 1. 281. Subtilis Doctor quomodo ſe geſſit in tali quæſtione. t. 1. 282

Serry (Jacobus Hiacyntus) in Accademia Patavina primarius ſacræ Theologiæ profeſſor, Catharini Vindicias Patavii, & Pariſiis cum ſuperiorum licentia publicavit. t. 1. 117 Illius de Romanis conſultoribus teſtimonium. *ibid.*

Servilitas an ſit impedimentum matrimoniom dirimens. t. 2. 480

Servilitas neque ad ſpeciem, neque ad ſubſtantiam timoris Servilis pertinet. t. 2. 70

Servilis timor. V. *Timor*.

Servitus duplex eſt. t. 2. 480

Severus Epiſcopus, factum ſingulare de quadam muliere, quæ ſuos filios in neceſſitate baptixaverat, memoriæ prodidit. t. 1. 216

Sigillum Confeſſionis quid ſit. t. 2. 131. ſub ſigillo Confeſſionis, quæ res cadant. t. 2. 132. An aliquando abrumpere liceat. t. 2. 133

Signum Crucis, baptizandis cur inſigatur. t. 1. 216

Signi Crucis in confirmatione impreſſio quid ſignificet. t. 1. 345

Signa quando poſſint rerum ſignificatarum nominibus appellari. t. 1. 415

Simeon Teſſalonicenſis, Latinos violati baptiſmatis, livore malo, & ſine judicio, accuſavit. t. 1. 153

Simeonis tidicula adverſus Latinos argutia exſufflatur. *ibid.*

Sinenſium, & finitimatum gentium ſuperſtitio, vaccam pro numine habentium, & ſtercus ejus colentium. t. 1. 129

Sociniani male definientes Sacramenta refutantur. 12. 13

Socratis verba de Confeſſione. t. 2. 118

Solemnitatem baptiſmi multa præcedunt, comitantur, ſubſequuntur. t. 1. 217

Sotus. Ex *Soto* quomodo in primordiis Eccleſiæ baptizabant Apoſtoli baptiſmate Domini Jeſu. t. 1. 283

Spiritus S. in parvulis baptixatis, quamquam neſciant, habitat. t. 1. 192

Sponſores, ſive fidejuſſores, qui dicti? t. 1. 197. 198

Sponſorum in confirmatione uſus unde venerit. t. 1. 345. Quæ illorum officia. *ibid.* in eorum delectu quid cavendum. *ibid.*

Sponſalia, quæ ſint. t. 2. 400. 465. Matrimonio *Sponſalia* præmittendi quæ cauſæ fuerunt. t. 2. 466. In *Sponſalibus* contrahendis, quæ forma tenenda. t. 2. 466. Ad *Sponſaliorum* ſolemnitatem quid obſervandum. t. 2. 467. Impuberum *Sponſalia* an ſint valida. t. 2. 467. An *Sponſalia* patiant obligationem matrimonii contrahendi. t. 2. 267. Renuentibus matrimonium inire, *Sponſalibus* celebratis, an expediens ſit cenſuris Eccleſiaſticis ad illud compelli. t. 2. 468. Cauſæ legitimæ *Sponſalium* ſolvendorum, quæ eſſe poſſint. *ibid.*

Sponſalia an dirimantur voto ſimplici caſtitatis. t. 2. 469. Utrum nequeant reſolvi niſi judicis ſententia interveniente. *ibid.*

Sponſus & ſponſa an ante matrimonii celebrationem poſſint in eadem domo cohabitare. t. 2. 469

Sponſi an unus ſit ſervus, & alter liber. t. 2. 481.

Sponſas coronandi apud Grecos & Gentiles mos antiquiſſimus. t. 2. 398

Sputum autium, & narium ſputo facta linitio, quid ſignificet. t. 1. 221

Stationes flentium, audientium, ſubſtratorum, & conſiſtentium cur ſic dictæ. t. 2. 144. Epiſcoporum libertati pro ſuo arbitrio relictæ. *ibid.*

Stephanus III. Pontifex M. baptiſmum ruſtice datum probavit. t. 1. 154

Stephanus III. Pontifex M. baptiſmum in vino datum, ratum non habuit. t. 1. 136

Stephanus P. M. ejus cum Cypriano, & aliis de baptiſmo hæreticorum contentio. t. 1. 256. V. *Cyprianus*.

Stephanus cum cæteris collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſiſtit novitati. t. 1. 68. 69

Stephanus Orientalibus excommunicationem, ſi in rebaptizandi propoſito permaneant, comminatur. t. 1. 65. Cyprianum cum ſuis collegis excommunicandos cenſebat. t. 1. 87

Stephanus ultra minas non proceſſit. t. 2. 89

Stephanus II. S. P. ratum habuit baptiſma ruſtice, & forma corrupta datum. t. 2. 8

Stola Diaconorum quid ſigoificat. t. 2. 360
Subdiaconatus nomen unde. t. 2. 333
Subdiaconatus materia, & forma diverſa intar Latinos, & Græcos. t. 2. 333
Subdiaconatus Veſtes ptopriæ, quæ. t. 2. 334
Subdiaconatus officia. t. 1. 480. t. 2. 335
Subdiaconatus antiquitas. *ibid.*
Subdiaconi, Acolythi, Lectores, Oſtiarii, Exorciſtæ quando eſſe cœperunt. t. 1. 480
Subdiaconorum obligationes quæ. t. 2. 336. Caſtitatis. 337. 338. Officii divini recitandi. 333
Subdiaconi, quo tempore ad perpetuam continentiam adacti fuerunt, 339
Subdiaconatus, & minores ordines in origine ſpectati divinæ inſtitutionis dici poſſunt & debent. t. 2. 250. Diviſim in ſe, & formaliter conſiderati, Sacramenta dici nequeunt. *ibid.*
Subdiaconatus & minores ordines ab Eccleſia decurſu temporis inſtituti fuerunt. t. 2. 250. 252
In *Subdiaconatus* ordine tradendo manuum impoſitio vetita eſt. t. 2. 254
Subdiaconatus materia, quæ ſit. t. 2. 254
Subjectum confirmationis, omnis, & ſolus homo baptizatus. t. 1. 339. Ætas quælibet ad hoc Saeramentum idonea. *ibid.* Pariculoſe decumbentibus, & quantocyus morituris impendendum. t. 1. 340
Subtilis Doctor de baptiſmo. t. 1. 262
Superiores nequeunt de notitia habita in Confeſſione ad exteriorem gubernationem uti. t. 2. 133
Superpelliceo cur ab Epiſcopo clerici induantur. t. 2. 321
Superſtitio quid. t. 1. 126
Superſtitionis immerito ſacræ cæremoniæ accuſantur. t. 1. 126
Suſcipiens. In ſuſcipiente Sacramentum ſufficit intentio, qua libere & ſerio miniſtri operationi ſe ſubiiciat, quidquid intus in contrarium velit aut cogitet. 120. 121. Infantibus ad Sacramentorum valorem ſufficit, quod non apponant obicem contrariæ voluntatis. t. 1. 121. Infantes intentionem habete aliquatenus dici poſſunt, in voluntate eorum a quibus offeruntur. *ibid.*
Suſceptorum ſive patrinorum antiquitas, origo, officia, electio, numerus. t. 1. 219
Suſceptorum, inane nomen non eſt. t. 1. 219
Suvenckfeldius hereticus refellitur. t. 1. 20
Symmachus ſcripturatum celebris interpres teſte S. Epifanio, ſecundo ſe circumcidit. t. 1. 183
Synaxis. Ad ſacram Synaxim priſcis temporibus accedentes, panem, & vinum ſecum deferebant, & cur. t. 1. 480
Synodi Moguntinæ auctoritas ſuis limitibus continenda. t. 1. 317
Synodis Mootis regalis decretum certam fidem non facit. t. 1. 339
Synodus Trullana nullam habuit auctoritatem Œcumenici Concilii, ideoque meaito plures ejus Canones fuerunt rejecti. t. 1. 354
Synodus Salegunſtadienſis ſtricte prohibuit, ne quis amplius tres Miſſas una die celebiare præſumeret. t. 1. 478
Io *Synodo* Emeritenſi ſtatutum foit ut Presbyteri, quibus cura plurium Eccleſiarum demandata foret, Miſſam in ſingulis die Dominico celebrarent. t. 1. 477

T

TEmpli nomen quando ædibus ſacris eſt communiter attributum. t. 1. 116
Tertullianus, vir omnium ſæculorum eruditiſſimus in Montaniſtarum hæreſim miſerrime lapſus eſt. t. 2. 34
Tertullianus in legis veteris unctionibus, noſtræ typum, & figuram ſuiſſe docet. t. 1. 301
Tertullianus, qoæ deſerta Catholica Eccleſia ſcripſit, parum curanda. t. 1. 67
Tertullianus differentiam inter ordinem, & plebem, non in ſola Eccleſiæ, ſed in Dei ipſius auctoritate conſtitoit. t. 1. 67
Tertullianus, baptiſmum Joannis baptiſmo Chriſti æqualem non ſenſit. t. 1. 169
Tertullianus, etſi opinione ſingulari, differendum in parvulis baptiſma voluerit; longiſſime tamen ab Anabaptiſtis receſſit. t. 1. 193
Tertullianus Apoſtolos baptiſmo Chriſti tinctos non putavit. t. 1. 219
Theodorus Mopſueſtenus negabat fuiſſe quemquam in Jeſu nomine baptizatum, & cur. t. 1. 276
Theologi veteres attritionis nomen quomodo accipiant. t. 2. 79
Theologi quidam ſine fundamento docuerunt, ſimplicem presbyterum, qualibet accedenta Romani Pontificis, & Eccleſiæ diſpenſatione, confirmationis miniſtrum eſſe non poſſe. t. 1. 338
Theologorum quorumdam propóſitionas contra confirmationis vim, & neceſſitatem procaciter propugnatæ. t. 1. 341
Theologorum Accademia oniverſa ſemper pro principio habuit, da divinis ad extra agendo operibus, una Trinitatis nominata Perſona, cæteras neceſſario debete intelligi. t. 1. 266
Theofilactus quid intelligit baptiſma fieri in nomine Chriſti. t. 1. 247. Ejuſdem verba quomodo ſumenda. *ibid.*
S. *Thomas* omnia Sacramenta non niſi inſtitutionis divinæ eſſe propugnat. t. 1. 60
S. *Thomas*, intentionis habitualis nomine, virtualem intelligit. t. 1. 101. 102
S. *Thomas*, doctrinæ de intentionis exterioris ſufficentia, aſſertor & præformator. t. 1. 119
S. *Thomas* ſacerdotem Sacramenti matrimonii miniſtrum agnoſcit. t. 1. 70
S. *Thomas* Intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, a rectitudioe intentionis diſtinguit. t. 1. 116
S. *Thomas* in ſuſcipientibus non ſecus, ac in miniſtrantibus, intentionem exteriorem ſufficere docet. t. 1. 124
S. *Thomas* Apoſtolos quando manum imponebant, Sacrameutum coofirmationis contuliſſe oon negat. t. 1. 311
S. *Thomas* materiam confirmatioois in ſolo chriſmate non conſtituit. t. 1. 312
S. *Thomas* ad unam facti quæſtionem, utrum Apoſtoli in ſolius Chriſti nomine baptizaverint, intentus, ſcholaſtica methodo eam expendere non curavit. t. 1. 151
S. *Thoma* generalis ſententia, de pueris infidelium contra parentum voluntatem non baptizandis, exceptiones aliquas patitur. t. 1. 196
S. *Thomas* de Trajani ab inferis liberatione quid ſentiat. t. 1. 491
S. *Thomas* & D. Baſilius nullam conceſſionem fuiſſe factam Apoſtolis in collatione baptiſmi adſtruunt. t. 1. 260
Ex D. *Thoma* actus pœoitentis ſunt propria, & interna materia Sacramenti pœnitentiæ. t. 2. 44
S. *Thomas* merito ſcholæ Aogelus appellatus eſt. t. 1. 282
Thomas (a Jeſu) refutatur. t. 1. 189
Thomæ (a Jeſu) nulla auctoritas. t. 1. 216
Thomiſtarum de phyſica Sacramentorum cauſalitate certa, & tuta ſententia. t. 1. 41. Pro illa totus eſt S. Thomas. t. 1. 43
Telmanns Luthero, Sacramenta mimice data valere conſentit. t. 1. 97. 98
Timor gehennæ. t. 2. 71. Eſt bonus, & utilis, & ad juſtificationem diſponens. 76. 111. Ad cordis converſionem non ſufficit. t. 2. 74
Timor pœoarum in Sacramento pœnitentiæ an ſit bonus. t. 2. 67. Quotuplex ſit. *ibid.* Spiritu Sancto movente conceptus qui ſit. t. 2. 69
Timor ſervilis quomodo cauſatur. t. 2. 70

Timoris ſervilis objectum. t. 2. 71
Timor ſervilis a Patribus peroptime commendatus. t. 2. 76. Ejuſdem effectus connumerantur. *ibid.*
Timoris ſervilis primi aſſertores poſt Concilium Tridentinum eſſe cœperunt. t. 2. 100
Titulus. Ut titulus Domicilii valeat, quæ requirantur. t. 2. 267. Originis titulus Titulo Domicilii longe præcellit. t. 2. 268
Titus Imperator, Titi Flavii Veſpaſiani filius, Summum Pontificatum ſuſcepit, ut liceret ſibi neminem morte damnare, & ab omni effuſione ſanguinis abſtinere. t. 2. 310
Toletanum IV. Concilium externæ intentionis in ipſis ſuſcipientibus, ſufficientiam adſtruit. t. 1. 122
Toletanum IV. Concilium, Judæorum filios invitis Parentibus baptizandos non ſtatuit. t. t. 196
Tonſura. Prima Tonſura quid ſit. t. 2. 319 Ejus miniſter quis. *ibid.*
Primæ *Tonſuræ* ritus. t. 2. 320. Cur in modum coronæ diſpoſita. t. 2. 321
Primæ *Tonſuræ*, definitio propria ordinis non convenit. t. 2. 244
Tonſuræ antiquitas. t. 2. 321. Quo ſæculo in uſu erat. 322. Ejus origo. *ibid.* Qua ætate prima *Tonſura* conferri poſſit. t. 2. 323. Ejus clericalis effectus. *ibid.*
De *Tournon*. (Carolus Thomas Mailard) in Indiis Orientalibus, Sinarum Imperio, & Inſulis adjacentibus viſitator Apoſtolicus, cum poteſtate legati a latere: deinde S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis; ejus elogium. t. 1. 129. Decreto Padicherii publicato, die octava Julii Anno 1704. a Summis Pontificibus Clemente XI. & Benedicto XIII. Confirmato: diſtricte prohibuit ne in baptizandis tam pueris, quam adultis, cujuſcumque ſexus, & conditionis omittantur Sacramentalia. t. 1. 129
Traditio, ſcripturarum interpres. t. 1. 292
Traditio, confirmationis veritatem atteſtatur. t. 1. 293
Traditioni nihil magis repugnat, quam in mera Catecheſi confirmationem reponere. t. 1. 294
Traditio, obſervationis perſeverantia, probatæ traditionis idonea teſtis eſt. t. 1. 72
Traditione, realis Chriſti præſentia in Eucbariſtia, demonſtratur. t. 1. 409
Trajani liberatio ab Inferno, an ſit vera. t. 1. 480.
Tranſubſtantiatio, quæ eſt converſio totius ſubſtantiæ panis, & vini in ſubſtantiam corporis Chriſti, tria neceſſario importat. t. 1. 423
Tranſubſtantiatio nihil habet rationi contrarium. t. 1. 425
Tridentini Concilii prudens de baptiſmo Joannis Virtute definitio. t. 1. 167
Tridentini Concilii Canones de baptiſmo. t. 1. 226
Tridentinæ Synodi Canonem primum ſeſſionis ſeptimæ de immediata Sacramentorum inſtitutione a Chriſto facta, debere intelligi, multa perſuadent. t. 1. 104. Ante Concilii *Tridentini* tempora, de extrema unctione, & confirmatione quidam Theologi dubitarunt, utrum immediatam a Chriſto inſtitutionem haberent: immo quidam pro mediata ſteterunt. t. 1. 103. 104 Qui poſt Canonem *Tridentinum* ita ſentiret, inſignis temeritatis reus eſſet. t. 1. 104
Tridentini de Miſſæ ſacrificio canones. t. 1. 537
Patres *Tridentini*, an ſola attritio ſufficiat ad pœnitentiæ Sacramentum, noluerunt decidere. t. 1. 94. magis in amoris neceſſitatem, quam in opinionem contrariam inclinarunt. *ibid.* & 120.
Tridentini Patres affirmantes ordinem eſſe Sacramentum, non intellexerunt ſeptem eſſe ordinis Sacramenta. t. 2. 252. Alia quæ eſt Sacramenti, alia quæ eſt ordinis ratio. *ibid.*
Patres *Tridentini* de Sacramento extremæ unctionis, quomodo ſe geſſerunt. t. 2. 217
Trinæ immerſionis antiquitas in baptiſmo. t. 1. 261. Aliquando prohibita. *ibid.*
Trinæ immerſionis mandatum, non poteſt dici divinum. t. 1. 261
Adunatam *Trinitatem* in actu baptiſmatis invocare, & baptiſmum ſolius Chriſti nomine conſecrare; hæc duo non pugnant. t. 1. 260

V

V*Aaslebio* multa falſo rumore accepta ſine Criterio enarranti, fides non habenda. t. 1. 189. 216
Verba Sacramentorum conſecratoria ſunt, non mere promiſſoria, aut concionalia. t. 1. 38. 100
Verbum conſecratorium quid ſit. t. 1. 38
Verbi Dei prædicatio, & adminiſtratio Sacramenti, plurimum differunt. t. 1. 100
Verbi Dei traditi non minor quam ſcripti auctoritas, t. 1. 225. 226
Verba, quibus in perpetuum conſecranda eſſet Euchariſtia, Chriſtus Dominus noſter præſcripſit. t. 1. 370
In *Verbis* conſecrationis implicita divinæ virtutis imploratio habetur. t. 1. 374
Illa *Verba*: *libera animas omnium fidelium Defunctorum de pænis Inferni, & de profundo lacu:* quomodo intelligenda: t. 1. 488
Veritas periculum eſt, ne nimium altercando amittatur. t. 1. 101
Veſtis candida baptizatis ſuperpoſita quid ſignificet. t. 1. 223. Quanto tempore olim deferretur. *ibid.*
Vincentii Lyrinenſis expoſitio, contra novam Cypriani de baptiſmo opinionem. t. 1. 257
Vinum eſt materia neceſſaria ſacrificii Euchariſtici. t. 1. 357
Virginitas an melior ſit quam nuptiæ. t. 2. 424
Virtus per ſe infuſa, quæ ſit. t. 2. 2
Vita ſpiritualis gradus diverſi. t. 2. 109
Unctionis medio circiter ſecundo ſæculo Theophilus meminit. t. 1. 300
Unctiones legis veteris, unctionis noſtræ Typus, & figura fuerunt. *ibid.*
Unctiones ex Chriſti, vel Eccleſiæ inſtituto multæ fieri ſolent; adeoque diverſimode ſunt appellatæ. t. 2. 202
Unctiones variæ fiunt, etiam a Græcis & Latinis, quarum ſibi Laici ipſi Miniſtri ſunt. t. 2. 220
Unctionem Chriſmatis, confirmationis partem eſſe eſſentialem, tota traditio clamat. t. 1. 307. 314
Unctionem frontis, manuum impoſitionem, vocare antiquum eſt. t. 1. 313
Unctio confirmatoria, per ſigni Crucis impreſſionem, more omnium Eccleſiarum antiquiſſimo, facienda. t. 1. 317
Unctio baptiſmum præcedens, antiquiſſima. t. 1. 222. Quid myſterii habeat. *ibid.*
Unctio a Græcis & Orientalibus in toto corpore fit. t. 1. 222
Unctio in vertice poſt baptiſmum, ab antiquo inſtituta. t. 1. 222. 223
Unctiones extremæ quare iterari poſſunt, cæteræ vero non. t. 2. 232. An in eadem infirmitate iteratio fieri poſſit. *ibid.*
Unctionis extremæ effectus multi. t. 2. 233
Vocationis divinæ neceſſitas in eo qui ad ſacerdotii gradum vult conſcendere. t. 2. 316
Voces confeſſio, Apoſtolium, & Profeſtum a quo ſint dictæ. t. 1. 516
Voces novas, antiqua dogmata exprimentes, poteſt Eccleſia introducere. t. 1. 38
Voluntas plena, & abſoluta vinci non poteſt velleitate contraria. t. 1. 212. Plene *voluntarium*, quid dici poteſt?
Votum: pro bonis vitæ præſentis vota facere, antiquiſſima in Eccleſia ſemper ſervata fuit conſuetudo. t. 1. 499
Votum: quid ſit? t. 2. 481. Quotuplex ſit? *ibid.*
Quodlibet *Votum*, an ſimplex vel ſolemne, matrimonium dirimat. t. 2. 481

Votum

Digitized by Google